

پروژہی ۱۰۰ کتیبی کوردی ۴۹

فہرستہ نکستی دہریا

منذی القر الثقافي
www.icra.ahlamontada.com

عہ رہبی - کوردی

نامادہ کردنی : رزگار کہ رہم

بۆدابه زاندنى جۆره ها كتيپ: سهردانى: (مُنتدى إقرأ الثقافى)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنتدى إقرأ الثقافى)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى , عربى , فارسى)

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

فهرهه نگی ده ریا

عربی - کوردی

رزگار کریم

الجزء الأول
(من أول الهمزة إلى آخر الخين)

بهشی به کهم
له سه ره تایی (له مزه) وه له تایی کورتایی (غهین)

2006

کریم، رزگار، ۱۹۷۱ - م

فهرهنگی ده‌ریا: عربی - کوردی / رزگار کریم، تهران: نشر احسان، ۱۳۸۹.

۲ ج: مصور.

ISBN: 978-964-356-515-2 (دورد)

ISBN: 978-964-356-516-9 (ج. ۱)

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیفا.

زبان کردی - عربی.

۱. زبان عربی -- واژه‌نامه‌ها -- کردی. الف. عنوان.

۱۳۸۹ ۴۱۳۴۶۱۵۹۷ P.J ۶۶۳۶۱۵۹۷

کتابخانه ملی ایران: ۳۰۹۸۳-۸۴م

نه بلاوکراوه‌کانی کتیبخانه‌ی زانیار سلیمانی - شه‌قامی پیره‌میرد

فهرهنگی ده‌ریا (عربی - کوردی) (جلد اول)

✦ نووسەر: رزگار کهریم

✦ ناشر: نه‌شیری نیحسان

✦ تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

✦ ژماردی چاپ: دووهم - ۲۰۱۰

✦ چاپخانه: مه‌هاره‌ت

✦ ژماردی سپاردن: (۸۶۷) ی سالی (۲۰۰۵) ی وه‌زاره‌تی روشنبیری پیدراوه

✦ ژماردی نیو نه ته وایه تی: ۲-۵۱۵-۳۵۶-۹۶۴-۹۷۸

✦ ژماردی نیو نه ته وایه تی به رگی به‌کهم: ۹-۵۱۶-۳۵۶-۹۶۴-۹۷۸

ما فی له به‌رگرتن و چاپکردنی نهم فهره‌نگه به‌ه‌موو شیوه‌کانی چاپ پارێزراوه

یۆناوه‌ندی روشنبیر

نێوختا

فروشگاه:

تهران، خ انقلاب، روبروی دانشگاه.

مجمع‌فروزرده، شماره ۲۰۶

تلعن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

بسم الله الرحمن الرحيم المقدمة

تُعْتَبَرُ اللُّغَةُ من عوامل الوصول إلى كنوز الفهم والمعرفة والعلوم الأخرى؛ ومفتاحاً للإطلاع على الجديد والقديم من نتاجات أدبية وإجتماعية وثقافية ودينية...

واللغة العربية من اللغات العالمية والمنتشرة على صعيد ونطاق واسع في العالم بسبب العوامل الدينية والمعرفية والثقافية... الخ
ومنذ بزوغ فجر الاسلام وإلى الآن قدم في المجالات العديدة مؤلفات وكتابات عديدة باللغة العربية تفي بالأغراض المنشودة من تأليفها ،
وتقدم الركب الحضاري للأمام شيئاً فشيئاً ...

ومع إنتشار الدين الإسلامي وإلى الآن عاش الشعب الكردي جنباً إلى جنب مع الشعب العربي مُشاركاً في بناء الصرح الحضاري واللغوي والمعرفي ؛ وقد أنشد الأفاضل من العلماء الأكراد ترحيبهم بتعليم العربية والوقوف على نفائسها ورقائقها فقد قال الشيخ العالم (معروف النودهي) - رحمه الله - عند تأليفه لأول قاموس (عربي - كردي) :

الحمد لله على ما وهب هداًنا إلى لسان العرب⁽¹⁾

ولم تفتّر عزيمة العلماء ولا الطلاب يوماً ما حول رغبته في التعمق وتعليم اللغة العربية والخوض في غمارها مُعلِّماً وطالباً؛ رغم المآسي والمحن التي توالى على الشعب الكردي في شتى العصور والأزمان .

وفي السنوات الأخيرة ظهر العديد من القواميس لسد الثغرات اللغوية للطلاب الكردي على غرار (المنجد) والقواميس العربية الأخرى ولكن وجد الطالب صُعوبة في الوصول إلى الكلمات بشكل سريع وفوري ، ويدي عوارض الأزمة منتشرة بين الراغبين في تعليم العربية والطلاب السالكين

⁽¹⁾ الأعمال الكاملة للشيخ معروف النودهي البرزنجي الكردي (1166 - 1254 هـ) دراسة وتحقيق (محمود أحمد مجيد - الشيخ بابا علي القره داغي - الشيخ محمد عمر القره داغي).

لركب تعليم العربية في المدارس الثانوية والاعدادية والمعاهد والجامعات ، ولم تف القواميس الصغيرة بمتطلبات الطالب كما وشكلاً ، ولاح في الأفق هذه الثغرة والكبوة العارضة ؛ لذا فكرت بتأليف قاموسٍ تحتوي على أكبر عدد من المفردات وبشكل يستفيد منه الطالب . ولم يكن عملي فريداً في مجاله وقد سبقني محاولات صغيرة كما ذكرت بين اللغويين والباحثين الأكراد ومحاولات كبيرة لدى الأفاضل من علماء الفرس وقد ألفوا معاجم ومؤلفات كثيرة على هذا المنوال والترتيب^(١) .

ومما يجدر بي ذكره هنا تشجيع الأخ العزيز والوفي (برزان حمه أمين تريفه يي) وتقديم يد العون لي أثناء كتابة القاموس وبعدها في النشر والطبع وأشكره شكراً جزيلاً، وبعد جهد جهيد والكتابة ليلاً ونهاراً لمدة سنة ونصف رأى قاموس (دهريا) النور وأخذ طريقه للطبع والنشر ، وقد استفدتُ من كافة القواميس العربية والكردية والفارسية والانكليزية وبالرغم من ذلك لا يخلو عملي من الخطأ والقصور ، وأطلب من الدارسين والباحثين والاساتذة والعلماء بكتابة الملاحظات وما يروونه مناسباً لتصحيح وتقديم هذا القاموس نحو الأفضل في الطباعات الأخرى انشاء الله .

طريقة استخدام القاموس

تتميز قاموس (دهريا) بميزات عدة مما يسهل على الطالب والقارئ سهولة استخدامه وسُرعة وصوله للكلمات ومن هذه المميزات:

(١) أَلَف القاموس على شكل جديد لذا على الطالب أن يبحث على الحرفين الأول والثاني للكلمة فمثلاً عند بحثه عن (وَقَعَ) يبحثُ في حرف الواو وتحت عنوان فرعي تكتب على رأس الكلمة التي تبدأ بـ (وق) والتي حُدِّد بخط أبيض وسط دائرة سوداء **وق** .

(٢) راجع في المصادر والمراجع - المصادر الفارسية صفحة : ١٦٦٠

(٢) ذكرت في بعض الأحيان مُرادفاً للكلمة العربية وذلك بكتابتة بين قوسين () بنفس الخط وفي بعض الأحيان يكتب جميع المعاني للكلمة بنفس الخط ووسط القوسين أيضاً.

(٣) اذا كانت الكلمة (فعلاً) فقد ذكرتها في جمل عدة وبمعان أخرى مختلفة.

(٤) أوردتُ بعض الكلمات العصرية والمصطلحات المستخدمة إضافة إلى بعض المصطلحات الخاصة بالعلوم كالعلوم الاسلامية والفلسفية والكيمياء والفلكية والصحية وكتبته حسب نفس الترتيب المذكور.

(٥) اذا كان للكلمة في العلوم المختلفة معانٍ خاصة فقد أشرت اليها بين قوسين بهذا الشكل: "وَقَفَ(عِنْدَ الفقهاء) - وَجَدَان (في الفلسفة) وهكذا ...

(٦) حاولتُ أن أراعي الشكل والحركات حسب المستطاع.

(٧) لم أتوانَ في شرح الكلمات باللغة الكردية أو ذكر المرادفات الكردية.

(٨) ورد في القاموس (١٠٥) صفحة للرسوم المختلفة بالشكل الاتي:

– الرسوم المتعلقة مباشرة بكلمات الحروف .

– الرسوم المتعلقة بالمصطلحات أو الرسوم المتعلقة بعلوم الجغرافيا

والآثار والطب والهندسة و...

وأرجو من الباري أن يجعله ذخراً لي يوم القيامة ويستفيد منه أكبر

عدد من الطلاب والدارسين.

رزگار كريم

٢٠٠٥/٩/٢٢

بەناوی خۆی گەورەو مېھرەبان

پېشەکی

زمان یەکیکە لەھۆکارە گرنگو سەرەکیەکانی زانست و زانیاری و گەشتن بەرۆشنیبری و ئاستیکی بەرزو بالا لەژیاندا.

بێگومان زمانی عەرەبیش بەیەکیک لەزمانە جیهانیەکان دادەنریت و شان بەشانی ئینگلیزی و فەرەنسی و زمانە زیندووەکانی جیهان رۆلی سەرەکی و گرنگی تایبەتی بۆ خۆی بچریوە بەھۆی ئایینی پیروزی ئیسلام و ژیارە مەزن و گەنجینە بەرین و بێھاوتاکە یەو .

گەلی کوردیش لەو دەمەوێکە موسوڵمان بوو و پێشوازی لەتایینی پیروزی ئیسلام کردووە خزمەتی بێپایانی بەم زمانەکردووە و رۆلی سەرەکی لەبەرەو پێشبردنیدا بینیوە ، ھەرۆھا کاریگەری زمانی عەرەبی بەقوولایی و ناخی میژووی کوردیدا رۆچوو و لەھوجرە و گشت ناوەندیکدا مۆرکی بەجێھێشتووە و قوتابیانی زانست و ئالوودە و عودالانی خوێندن و زمان بەپەرۆشەو دەستیان داوەتە فێربوون و قوولبوونەو تێیدا.

بەدریژایی میژووی کوردیش چەندین ھەولدارووە بۆ دانانی فەرھەنگ و سوودمەندکردنی قوتابیانی و خولیاو عودالانی زمانی عەرەبی ، ھەر لەھەولەکەئێ شێخ (مارفی نۆدی) ییەو لەدانانی (ئەحمەدی) ھەتا ئەم سەردەمە بەرھەمی جۆراو جۆر و بەرھاتوو و شێوازی ھەمەچەشنیش گیراوەتە بەر بۆ خزمەتکردن لەو بوارەدا .

لەگەڵ گۆرانی سەردەم ھۆکارو شێوازیەکانی نووسیندا بەپێویستم زانی کەوا فەرھەنگێک بنووسم جیاواز لەفەرھەنگەکانی تر لەشیوەی ریکخستندا و دەولەمەند و فراوانتریش لەوشەدا ، بەر لەوەی بکەومە سەر ئەو کارە بۆ ئازیزم کاک (بەرزان ھەمە ئەمین تریفەیی) زۆر ھانیدام و

کارناسانی بۆ کردم له ووباره دا؛ بۆیه جیگهی سوپاسی بێ پایانه ، پاش
 رهنج و ماندووبوونیکی زۆر که ماوه ی سال و نیویکی به بهردهوامی خایاندو
 شه وو رۆژی نزیکه ی (17) کاتژمێر خه ریکی ئەم فەرهنگه بووم؛ ئەوجا
 بهری ئەو رهنجه سهری هه لداو له ژێر ناوی (فەرهنگی ده ریا) دا.
 هه روه ها له دانانی ئەم فەرهنگه دا سوودم له گشت سه رچاوه
 عه ره بی و کوردی و فارسی و ئینگلیزییه کان و پێرای پێگه به سووده کانی
 توپی ئینته رنیت و چه ندین (CD) بۆ وێنه کان وه رگرتوه .
 سه ره پای ئەوه ش ئەم فەرهنگه له که م و کوپی به ده رم نییه بۆیه
 داواکاریم له خوێنه رانی ئازیزو سه رجه م مامۆستا و پسپۆرو زمانه وانانی
 هه ردوو بواری (عه ره بی و کوردی) بێ به شم نه که ن له تێبینی و
 رێنوما ییه کانیان.

تاییه ته نه دییه کانی ئەم فەرهنگه :

(1) شیوازی ریکخستنی وشه له م فەرهنگه دا جیاوازه له گه ل
 زو به ی فەرهنگه عه ره بی و کوردیه گه وره کاندای چونکه قوتابی کورد
 زوبان ناتوانیت و قورسه بۆی وشه ی پتویست به ئاسانی بدۆزیتوه ؛
 لێره دا وشه کان به شیوازیکی ئاسان و سانا ریکخراوه و راسته وخو قوتابی
 ده توانیت بگات به وشه ی پتویست به دیاریکردنی پیتی یه که م و دووه می
 وشه که بۆ نمونه بۆ گه پان به دوا ی وشه ی (قال) دا له (ق آ) و (بان)
 له (ب آ) و (وقع) له (و ق) دا که وا هه ریه ک له پیتی یه که م و دووه می
 وشه کانیش وه ک ناو نیشانی لاوه کی هاتوون به رهنگی سپی له نیو
 بازنه یه کی ره شدا به م شیوه یه [ب آ] .

(2) وشه عه ربیه که به خه تیکی تۆخ نو سراوه هه ندیک جاریش
 هاوواتای وشه که له نیوان دوو بازنه دا نو سراوه هه ر له به رده می خۆیدا
 جاری وایش هه یه ئەو وشه یه به چه ند واتایه ک هاتووه و هه ر له نیوان دوو
 بازنه که دا نو سراوه .

(3) نه گەر وشه كه كردار بېت نه وا له پال وشه ی تردا به چەندین مانای
جیاواز هاتووہ.

(4) هەندیکجار وشه و زاراوه ی هاوچه رخ و زانسته کانی دی
تۆمار کراوه و له رشته و بهندی په پیره و کراودا دانراوه.

(5) تارپاده یه ك سه رو بۆری وشه کان به پیتی پتویست دانراوه.

(6) له رووی وشه ی هاو واتای کوردییوه یان راشه ی وشه یاخود
دهربړین به چەند دهسته واژه یه ك ره چاوکردنیکى بهرچاوی پتوه دیاره.

(7) فهرهنگه كه (105) لاپهړه ی وینه دارى له خۆ گرتوه كه به م
شیوه یه په پیره وی دانانی وینه کان کراوه:

— نه و وینانه ی په یوه ستن به وشه ی سه ر به پسته کان له رشته و بهندی
پیتی خۆیاندا دانراون.

— وینه ی سه ر به دهسته واژه یان زانسته هه مه چه شنه کان وهك :
جوگرافیاو وه رزش و شوینه وارو نه اندازه و بواری ته ندروستی و كه له پووړو
شارستانی و...

نومیده وارم خویندكارو خولیاو ئالوده یانی زمان و توپژړو
وه رگیره ران سوودی لپوه ریگرن و په روه ردگاریش بیکات به تویشوویه ك
بۆم له روژی دوایدا.

رزگار کهریم

2005/9/22

الإهداء

من أحبَّ الإنسانية وتناضلَ من أجل نشر الكلمة بدلاً من السلاح.
من آمنَ بتعدد اللغات والثقافات...
من قضى جُلَّ عمره في التدريس ونشر اللغة...
من علّمني ولو حرفاً واحداً
إلى كل من هؤلاء أهدي ثمرة جهدي

حرف الهمزة

۱

أَبَايِيل: گروهیك، دهسته يهك،
كۆمه لّيك، تاقمّيك

إِبَابَة (الْحَسَنُ لِلْوَطَن) : سوتان و
نالوده ببونى نيشتمان و زید

أَبَانُ الشَّيْءِ : ده رخستنى شتّىك،
به ده رخستنى ...، ناشكراكردى

أَبَاسُ : دوچار به گيـروگرفت،
گرفتار

أَبَاهُ بِالْسَّهْمِ (رَمَاهُ بِهِ) : نيربارانى
کرد، تبرى ناراسته کرد

أَبَتِ النَّهَارُ (اشْتَدَّ حَرُّهُ) : گه رما تاوى
سهند، رۆژ گه رميکړد

إِبْتِغَاءُ : فروشتى، ناماده يکړد،
سازشیکړد

إِبْتَدَأَ : دهستى پيکړد، ملی پياکړد،
رچه ي شکاند

إِبْتَدَأَنِي : سه ره تايى، قوناغى
سه ره تا

إِبْتَدَعَ : دايهيتنا، نوځوازيسى،
هيتنايه ببون

أَبْكَرَ : وه جاخ کويـر، گياندارى
کلك برپاوه

إِبْتِسَامَةٌ : بزه، خنده، زه رده خه نه

أَبْسَمَ : بزه گرتى، زه رده خه نه ي کرد

إِبْتِشَاكُ : دروگوت، راستى نه کرد

أ: يه که م پيتى عه ره بى يه و بق
پرسيا رکړدن چهند جورىکى هه يه
له وانه:

(1) أَلَا سَتَهَامُ : أَقْرَاتُ : أَمَا قَرَاتُ؟

بق پرسيا رليکړدن : نايا خوښدوته وه؟
نه تخوښده وه؟

(2) نِدَاءُ الْقَرِيبِ : أَرَيْدُ أَقِيلُ :

بق بانگ کړدى نزىک : نه ي : هـ زه يد
وه ره

(3) التَّنْوِيَّةُ : لَا أَبَالِي أَفْهَمْتُ أَمْ
فَعَدْتُ : به راورد کړدن له نتيوان

دووږد او يان دوو حالدا؛ وهك :
بى ياکم له وهى به پتوه بـيـت
يان دانيشتبيت .

ب - اب

أَبٌ : گه پايه وه، هاته وه، ناماده بوو

أَبٌ أَيْبَانُ : ديسان گه پايه وه، هـ متر
هاته وه

أَبَا إِلِيَهَ : ناره زووى کرد، حه زى
ليکړد

أَبٌ : (اضطس) : مانگى گه لاويز

أَبٌ : گيا، له وه پگا

أَبٌ : باوك، باب، بابيه، باوه

أَبْسَى - إِبْءَاءُ : به رپه رچى دايه وه، قايل
نه بوو نه يويست

إِبْءَاءُ : نكـوول، رازى نه ببون،
به رپه رچ دانه وه، ملنه دان

اِبْتَعَدَ عَنْهُ: دورکه و ته وه لیسی ،
 دوره په ریژیوو ، په راگه نده که وت
 اِبْتَقَاء: داواکردن ، خوازیار بوون ،
 ویستن
 اِبْتَقَى: ویستی ، داوایکرد ، خوازیار بوو
 اِبْتَكَّر: دایهینا ، هینایه بوون
 اِبْتَلَج: روښنی کرده وه ، روونی کرده وه
 اِبْتَلَع: هه لی لووشی ، قووتیدا ، خواریدی
 اِبْتَلَى: تاقیکړده وه ، نه زموونی پیدا
 اِبْتَهَج: خوښحال بوو ، شاد بوو ،
 دلخوش بوو
 اِبْتَهَش: شادو خوښحال بوو
 اِبْتَهَل: پارایه وه ، لالایه وه ، هانای برد
 اِبْت: نه داری ، هه ژاری ، دهستکورتی
 اِبْجَد: پټه کانی زمانی عه ره بی
 ریزکراوه به شیوه ی (أبجد ، هوز) ...
 اَبْج: دهنگ نووساو
 اَبْجَر: له ری دی دهریاوه سه فه رو
 که شت و گوزاریکړد
 اَبْجَر: دم بڼگن ، که نینی دم و پل
 اَبْد: هه میسه ، گشت کات ، هه تا هه تا
 اِبْدَاء: دهرخستن ، ناشکراکردن
 اِبْدَال: گوزین ، نالوگوز
 اِبْدَع: داهیتان ، نثار ، هیتانه بوون
 اِبْدَى: دهریخت ، نواندنی
 اَبْدِي: هه میسه یی ، هه تا هه تایی
 اَبْرَز: دیار ، بهرچاو ، ناشکرا
 اَبْرَص: که پ
 اَبْرَم: توند ، قایم ، پته و کردن
 اَبْرَاز: دهرخستن ، نمایشدان
 اِبْرَة: دهرزی
 اِبْرَة الْحَشْرَة: جزوی میروو

اِبْرَة الْغِيَاطَة: دهرزی دروومان
 اِبْرَة النَّبَات: درکی گژوگیا
 اَبْرِسَم: ناوریسم ، ته مووش
 اَبْرِيق: مه سینه ، لولینه ، کتلی
 اَبْرِيق الشَّاي: چاپه ز ، قوری
 اَبْرِيل (نيسان): گولان ، مانگی
 شه سته باران
 اَبْرَز (الظَّبْيُ يَأْبُرُ بَرًا): که له مېان ،
 ناسکه که به که له مېان رڼی
 اَبْرِم: ناوړونه ، بزم ، بهرزه وانه
 اَبْس: وشکانی ، قات و قریبی
 اَبْسَه: ترقاندنی ، ترساندی
 اَبَاشَة (الجماعة): کومه له
 اَبْش (جمع): کړو خپیکړده وه
 اَبْشَر: مژدهیدا ، هه والی خوشی پیدا
 اَبْصَر: دیتن ، بینن ، چاوکردن
 اَبْض (شَدَّ الْيَدُ): به ستنه وه ی
 ده ست ، کژتکردن
 اِبْاض حَبْل: په تی به ستنه وه
 اَبْض - مَابْض (بَاطِن الرُّكْبَة): ره فیسک ،
 پشتی کلاوه ی نه ژنژو
 اَبْضَع: مه ردومی له پولواو
 اَبْط: بن باخه ل ، بن هه نگل
 اَبْطَأ: دواکه وت
 اَبْطَال: پوچک کردن ، هه لوه شان ،
 لیبران
 اَبْعَاد: ره هه ند
 اَبْعَاد: دورخستن وه ، ناواړه و
 غه ریختن
 اَبْعَد: دوری خسته وه
 اَبْعَد: دورتر ، دورترین ، نه ولاتر
 اَبْقَص: کینه دار ، رق نه ستوور

اَبَقَ (هَرَبَ): مه لات ، رايکرد ،
 بډيده رجوو ، قووچانی
 اَبَقَاءَ: مېشته نه وه ، گلدا نه وه
 اَبَقَار: ره شه ولاخ
 اَبَقَى: مېشته نه وه ، گلدا نه وه ، گيريدا
 اَبَكَار: بهر به بهيان ، به يانی زوو ،
 کازيوه
 اَبَكُغ: مهربومی ده ست پېړيو ،
 بډيه ست
 اَبَكَم: لال ، بې زمان ، بې گوته
 اَبَكى: گريانندی ، خستيه پرمه ی گريان
 اَبِل (جَمَل ، بَعِير): وشتړ ، خوشتر
 اَبِل - اَبِل (رَغَى وَ سَاسَ اَبِل): وشتړی
 چهړان و به خټوکرد
 اَبِلَاس: ناهوميدو بې هیوا بوون
 اَبِلَاغ: راگه ياندن ، پټوتن
 اَبِلَغ: پټی راگه ياند ، پټی وتړا
 اَبِلَغ: ره وان ، کاریگر
 اَبَلَق: به له ک ، دووړه نگ
 اَبَلَه: گټل ، نه زان ، کهوچ ، پووت
 اَبَلِي: نواندنی ، دهریخست ، خستيه پوو
 اَبَلِيس: شه يتان ، نه هريمه ن
 اَبَن: کوږ
 اَبَن اَوَى: چه قل
 اَبَنَه: کچ ، کيژ
 اَبَنَه بَشَى (عَابَه): تانوتی ليدا
 اَبَنُوس: دره ختی نه به نووس
 اَبَه اَلْقَضِب (شَدَّ بَه): خراپ توږه بوو ،
 ناگری لی نه بوه وه
 اَبَهَام: په نجه که وړه
 اَبَهَة: جوانی ، جواميری ، شان و
 شه وکت

اَبُو: باوک ، بابو ، بابا ، باوه
 اَبُو كَذَا...: خاوه ن
 اَبُو بَيْض (عَنْكَبُوت): جالجا توکه
 اَبُو جَعْرَانَه (جَعَل): قالونچه ، گوخلیکه
 اَبُو جَلَمِبُو (سَرَطَان): قرزال ، قرزانگ
 اَبُو دَقِيق (فَرَاشَة): په پوړه
 اَبُو كَرَش (اَكْرَش): ورگن ، ورگزل
 اَبُو نَظَارَة (ذُو نَظَارَة): عهينه ک له چاو ،
 چه شمه ک پوښ
 اَبُو اَلهَوَل: په يکه ريکه له ميسر
 اَبُو يَظَنَان (دِيك): که له شير ، که له باب
 اَبَوَان (اَبَوَيْن - وَالِدَان): باوک و دايک ،
 باوان
 اَبَوَة (صِفَة الْوَالِد): باوکايه تی ،
 باوکيتی
 اَبَوِي (مِنْ جِهَة الْاَب): له لای باوکیه وه
 اَبِي: لوتبه رز ، به فیز
 اَبِيض: سپی بوه وه
 اَبِيض: سپی ، چه رمگ
 اَبِيضَانِي: سپیکار
اَب - اَبَات
 اَبِي: ناینده ، داهاتوړ
 اَبَاءُ الْاَرْض (رَبْعَهَا وَ حَاصِلُهَا):
 پيت و هاتی زهوی
 اَبَاك: مير ، که وړه ، شکو دار
 اَبَا حَة: ری پيدان ، دهره تدان
 اَبَان: ما که ر ، مټينه ی که ر
 اَبَاوَة: به رتيل ، سه رانه ، خاوه
 اَبَاوَة الشَّيْ (اَعْطَاهُ اَبَاهُ): دايه ، پييدا ،
 بويهي نا
 اَبَات (قَمِيصٌ بَغِيْرُ كَمِيْن): کراسی بې قول

اِثْبَع: په پړه ویکړد ، شوینی کهوت ،
 پی به پی چوو
 اِثْجَاه: ناراسته ، رووگه
 اِثْجَر: بازگانۍ و نال و ویلی کړد
 اِثْجَه اِلَیْه: رو به روو ناراسته ی گرت ،
 چوو بق لای ...
 اِثْجَاد: په کگرتن، کۆک، هاوتنا،
 په کیتی
 اِثْجَد الشَّيْطَان: کۆک و په کگرتن
 دیوان
 اِثْجَف: څه لاکړاو ، دیاری پیدراو
 اِثْجَد: ه لۍ بژارد ، دیاریکړد ،
 ده ستنیشانیکړد
 اِثْزَان: هاوسه نگی به رابه ری
 اِثْسَع: فراوانیکړد
 اِثْصَال: په یوه ندی ، به یه ک گه یانندن
 اِثْصَف: ناسراوه ، هیه تی، ه لۍ
 گرتووه .. ، څاوه نیه تی ، تیدایه
 اِثْصَل ب .. : په یوه نیدکړد به ..
 اِثْضَح: ناشکراوو ، روون بـوه وه ،
 ده رکه وت
 اِثْغَط: په ندی وه رگر ، ژیر بوو
 اِثْغَاق: ریکه وتن ، پیکهاتن
 اِثْغَاقِيَّة: گریبه ست ، هاوپه یمانیتی
 په کانگیر ، به لټنداری
 اِثْغَق: ریکه وت ، پیکهات
 اِثْغَق: ناقولا ، ناله بار ، ناپه سه ن، نابووت
 اِثْغَى: څو پاراستن
 اِثْغَى: څو پاریزترین ، خواپه رسترن
 اِثْغَن: څاره زاوو ، فټربوو
 اِثْكَا: پالده وه ، پشت لیکړنه وه
 اِثْكَاء: پالپټوه دان

اِثْكَال: پشت پټه ستی
 اِثْكَام: تاوانبارکړدن ، دانه پال
 اِثْكَم: تاوانباریکړد، ناماژه ی خراپه ی
 پیکړد
 اِثْلَاف: نه میشتن ، تیا بردن ، له ناو بردن
 اِثْلَف: تیای برد ، له ناوی برد
 اِثْمَام: ته واو کړدن ، به نه نجام گه یانندن
 مه پسه رکړدن
 اِثْجَر: بازگانۍ کړد، نالو ویلی کړد
 اِثْقَب: ماندوو شه که تی کړد
 اِثۍ - اِثْیَا: ناماده بوو ، هات
 اِثۍ به: میتای ، هاوردی، راپټچی کړد ،
 ده سستی گرت
اِث - اِث
 اِثْم: گونا هبار ، تاوانبار
 اِنَّ النَّبَاتَ وَالشَّجَرَ (نمی) : بروه ک و
 دره خست گه شه و زیاده ی کړد
 (نه ش و نماغی کړد)
 اِثَاث (مَثَاع الْبَيْت): ناو مال ، که لو
 پهل ، پیتاک ، پیتول ، تفاق
 اِثَار: جوولانی ، وروژاندنی
 اِثَارَة: څرځو شانندن ، جوولاندن ، وروژاندن ،
 دواندن
 اِثْبَات: سه لماندن ، چه سپاندن ،
 جیگیر کړدن
 اِثْبَتَا: جیگیریکړد ، سه لماندی ،
 چه سپاندنی
 اِثْر: شوینه وار ، دیرینه ، پاشماوه ،
 بژماوه ، جیماوه
 اِثْرِي: دیرین ناس ، شوینه وار ناس ،
 که فنار ، کړینه ، نه ننتیکه
 اِثْقَم: به تودپه یوه هینای

اَنْفِيَّة: سټيا ، سټي کوچک، سټي پي
 بوستان ، کوچک بهر د ، ژير مه نجل
 اَنْفال: گرانبار
 اَنْگل: پياوې جهرگ سووتاو ، روله
 مردو
 اَنْل: دره خټي دارگه ز ، حه يزه ران ،
 ته رگه ز
 اَنْلم: کل ، که لوس
 اْشم: گونا ، تاوان ، خه تا ، پيازه ،
 سه وس ، به دي
 اْشمار: بهر مټان ، هاتنه بهر ، وه بهر مټان
 بهر هم
 اْشمر: بهر هم مي مټا ، وه بهر ي مټا ،
 مټا به دي
 اْشد: کل ، سوورمه
 اْشاء: دم ، کات ، چاخ ، گاف
 اْشا عشر: دوازه ، دوانزه
 اْشا عشرية: ريخوله دريژه
 اْشان: دوو ، دوان
 اْشي: نرخاندي ، باسيکرد ، پټيزاني ،
 ناساندي
 اْشين: دووشه ممه ، دووشه م
 اْشوال: ده مچوت ، ريبال ، سه خټو
 قه لته پان
 اْشيت: خه فه ، په نهان ، نهيتي
 اْشير: بهر ز ، ترووسکي شير ، بلند ،
 ريژدار
 اْسيم (مذنب): تاوانبار ، تاوانکار ،
 بهر ه کار
ج-ا-ج
 اْجلة: کوټايي ، دوايي ، روژي
 ره ستاخيز

اْجن (ماء عکر): ناوي ليلو بوگن
 اْجاء: مټان ، هانين ، هاوردن
 اْجاب: وه لاميدايه وه
 اْجاب: وه لامدان وه ، هريکردن ،
 وه رگرتن ، بهر سيفدان
 اْجاج: سويراو ، شوراو ، ناوي تال
 اْجازه: کري ، جه مه ک ، به کريدان
 اْجار: موله تيدا ، ريگه يدا
 اْجازه: ده ستور ، ريډان ، پاي
 دوستنامه ، خولک ، ودم و ورمي
 اْجاص (برقوق): مه لوژه ، مه لوچه ،
 کارچف ، کارچک
 اْجاص الاسود: مه لوژه ره شه ، گاوبار
 اْجانه: ته شت ، سوينه
 اْجبار: زورليکردن ، سه پاندين ،
 ناچارکردن
 اْجباري: ناچاري ، به زور سه پاندين ،
 زوره کي ، زوربايي
 اْجبر: زوري ليکرد ، ناچارليکرد
 اْجتباء: خپرکړنه وه ، کوکړنه وه ،
 وروژاندين ، هه لېژاردين هه مه واندين ،
 قه يډان
 اْجتياح: قلپشان وه ، شکاندين ،
 ده ست بهر راگرتن
 اْجتذاب: کشان ، راکشان ، کشان
 اْجتراء: زاتکردن ، ويران
 اْجتراء: کاويزکردن ، کاوينه وه ، کايين ،
 پورساندين
 اْجتلاب: کيشران ، کيشان
 اْجتماع: کوکړونه وه ، کرده وه بوون ،
 موله بوون ، هه جفان ، هوومين ،
 ويککه وتن

اجتماع الضدين: کزبونه وهی دوونه یار،
 کۆسه و ریش
 اجتماعي: کۆمه کی، بهرگهای، جقالی،
 کۆمه لایه تی
 اجتماع: خرکردنه وه، کۆکردنه وه، میوه
 چنین
 اجتماع: خوپاراستن، پاریزکردن
 خۆدوورگرتن
 اجتماع: تیکۆشان، تهقه لادان،
 کۆشین، لۆقه کردن، فهچین
 اجتماع: تیکۆشا، لۆقه یکرد، تهقه لایدا،
 مه ولیدا
 اجتماع: تیپه پیبون، رته بیون،
 رابردن
 اجتماع: بی دادیی، ماف خۆدیی
 اجتماع: باویا پیر، باوان
 اجتماع: لووت بپاو
 اجتماع: پته وو قایم، مه حکمه
 اجتماع: گول، گه پ
 اجتماع: دووزام، خشتی سوور
 اجتماع: پاداشت، کرئی، مزه
 اجتماع: به جیهینان، رایبی کردن،
 گه راندن، نه بجامدان
 اجتماع: موقوفه پیری
 اجتماع: گه پ، له شگر
 اجتماع: کرئی، مز، مزه، جهمه ک
 اجتماع: کرئیار
 اجتماع: کرئی کار
 اجتماع: ایدوویه: دهستکرد،
 کرئی دهست، حهق دهست
 اجتماع: کرئی ئاو، ئاوانه

اجرة الكهرباء: کرئی کاره با،
 رووناکانه
 اجرة يومية: روزانه
 اجرس: زیت، رزت
 اجرع: خاکیکی سهخت، سهخته خاک
 اجرم: تاوانبار
 اجري: سازیدا، ره خساندی، گونجاندی
 اجشع: چاوبرسی، لوشه، تیترنه خۆر
 اجفال: ره وینه وه، ئاوابون، ره واندن،
 ره وانه وه
 اجل: آجلا: درهنگ، داهات، دواکهوت
 اجل: مۆ، پیتاوا، ژیق
 اجل: مهرگ، ئاکام، واده، مۆلهت،
 مه ودا
 اجل: به لئی، نه ری، نه دی
 اجل (وجع في العنق): مل نیشه
 اجلاء: دوورخستنه وه، به پاگه نده کردن
 اجلاس: دانیشاندن، نیشته کردن
 اجلس: دانیشه، بنیشه
 اجلاس: عه لۆو جه لۆ، سه سه ریو
 هیچو پوچ
 اجلال: ریزو شکو
 اجم (اشتد الحر): گه رمای کرد، گه رما
 داهات
 اجم: دارستان، جهنگل
 اجم: کۆشک، ته لار، قه لات
 اجتماع: بهستن
 اجتماع: کۆبونه وه، خرکردنه وه،
 کۆمه ل بهستن، به ره قیبون
 اجتماع: کورته، کورتکردن، سه رده وس،
 خولاسه
 اجتماع: کۆ، مه موو، سه رتاپا، گشتی

أَجْمَلُ: جوانتر، قه‌شه‌نگتر، رازاوه‌تر
 أَجْمَةٌ: قامیشه‌لان، تهل، دارستان
 أَجْنُ الْمَاءِ (تَغْيِيرُ لَوْنِهِ وَطَعْمِهِ): بۆن و
 ره‌نگی ئاوه‌که گۆرا
 إِجَائَةٌ (إِنَاءٌ تَفْسَلُ فِيهِ الْمَلَابِسُ):
 سوئنه، ته‌شت
 أَجْنَبِيٌّ: بیگان‌ه، بیانی، هاشی،
 وه‌ده‌ره‌که‌لته‌وه‌ن، ئاواره، نه‌ناس
 إِجْهَاءٌ: ره‌وینه‌وه‌ی هه‌روه‌شتی‌تر
 إِجْهَادٌ: ئه‌رك کێشان، ماندوبوون
 إِجْهَارٌ: ناشکرکردن، ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه
 إِجْهَاشٌ: پرمه‌ی گریان، قله‌پی ئاو
 إِجْهَاضٌ: له‌بارچوون، به‌رخستن،
 له‌به‌ین چوون

أَجْهَرٌ: رۆژک‌وێر، ئه‌وه‌ی به‌رۆژ
 نابینی
 أَجْهَرَةٌ: ئامراز، ئاله، ئامیر
 أَجْوَدٌ: باشتر، له‌بارتر، گونجاوتر
 په‌سه‌ندتر
 أَجْوَفٌ: پووج، به‌تال، خالی، کلۆر
 أَجْوَقٌ: گه‌ردن
 أَجِيرٌ: کرێگه‌ته، ره‌نجبه‌ر، مزوور،
 مزبه‌ر

ح-أح

أَح: سێینه‌ی هێلکه
 أَحَادٌ: یه‌کان، یه‌که‌کان، یه‌که‌یه‌ک
 أَح: کۆکی، کۆکه‌ی هات
 أَحَاطَةٌ: ده‌وره‌دان، هه‌وشه‌دان،
 په‌بیردن، پێداگیران
 إِحَالَةٌ: گێژان، هه‌واله‌کردن، گویژانه‌وه
 أَحْبَابٌ: خۆشی وێست، ئه‌وینداربوو،
 ئالووده‌بوو

إِحْبَاطٌ: دامرکانه‌وه، خه‌فه‌کردن
 إِحْتِاجٌ إِلَيْهِ: پێویستی پێبوو،
 ئه‌مه‌کداریی ئه‌وێست
 إِحْتِئَالٌ: چاوه‌بێستی‌کرد، فریوی دان،
 مه‌لی خه‌له‌تاندن
 إِحْتِبَاسٌ: زیندان، گرتووخانه،
 وه‌ستاندن

إِخْتِبَالٌ: تێتالان، پێوه‌نوسان
 إِحْتِبَابٌ: په‌ناگرتن، رووگرتن
 إِحْتِجَاجٌ: ئاره‌زایی، ده‌ربڕینی بێزاری
 إِحْتِجَامٌ: حیجامه، خوێن گرتن
 إِحْتِجَابٌ: خۆی په‌نادا، خۆی شارده‌وه
 إِحْتِدَامٌ: تیکێژان، رووبه‌رووبوونه‌وه،
 به‌ره‌نگاری

إِخْتِرَازٌ: خۆپاراستن، پارێزکردن،
 خۆپه‌نادان
 إِخْتِرَاسٌ: وریایی، کێشکفانی،
 خۆپارێزی
 إِخْتِرَافٌ: پێشه‌گه‌ری، بوون
 به‌خواه‌نی پێشه
 إِخْتِرَاقٌ: سووتان، گرێپه‌ستان،
 داپلۆخان، چزان
 إِخْتِرَاقٌ ذَاتِي: سووتانی خۆیی، خۆ
 سووتان

إِخْتِرَاقٌ فَمِ الْمَعْدَةِ: دله‌کزه
 إِخْتِرَامٌ: رێزگرتن، سه‌لاری، رێز،
 سه‌نگینی
 إِحْتِسَابٌ: بژاردن، تێپاری، ژماردن
 إِحْتِشَامٌ: نۆکه‌ری، به‌رده‌ستی،
 ته‌بایی
 إِخْتِصَارٌ: گیانه‌للا، دواگیان،
 سه‌ره‌مه‌رگ

اِحْتِضَان: له نامیزو باوهش گرتن
اِحْتِظَاف: پاریزگاری ، پاراستن
اِحْتِفَال: نامهنگ ، کومهل بهستن،
جفات ، زیوه کردن ، کۆبوون بۆ..
اِحْتِفَال بِجَنَازَة: شین و شه پۆر ، چه مهر بهستن
اِحْتِشَاب: هاویشتی ، تهكو پهنا
اِحْتِشَار: سووک ته ماشا کردن ، نزم سهیر کردن
اِحْتِشَان: خوین تیزان ، په تران
اِحْتِشَر: رق لیبوون، خهشم لیخوار
اِحْتِشَار: قۆرخکردن ، شارندنه وهی
شتومهك بۆگرانی یان بهر زکردنه وهی
نرخهكه ی
اِحْتِشَاك: لیخشانندن ، سوان، لیخستن
اِحْتِشَاك: قۆرخی کرد ، گیریدا
اِحْتِشَاب: شیردۆشین ، دۆشین
اِحْتِشَال: داگیرکردن، دهستبه سهراگرتن،
زه وتکردن
اِحْتِشَام: خه و بینین ، ئاوهاتنه وه له خه ودا
اِحْتِشَاء: پاریزگاری ، خۆپاریزی
اِحْتِشَال: دهگونجی ، دهشی ، دهلوی
اِحْتِشَاء: ده ورگرتن ، ده وره دان
اِحْتِشَاج: پتوووستی ، نیازمه ندیی،
ئاتاجی
اِحْتِشَاط: په دهك ، دووربینی
اِحْتِشَاطی: سپتر ، به رانبهر
اِحْتِشَال: قیل و تهله كه ، له خشته بردن
اِحْتِشَاج: مه تهل ، مامك ، قه وسه له
اِحْد: يهك ، تاك ، ئيك ، يهك شه ممه ،
يهك شه موو
اِحْدی: يهك بۆ مینه

اِحْدَاث: رووداو ، قهوماو ، خولقاو
اِحْدَاب: کۆم ، پشت کۆم و هه لتوقیو ،
پشت چه ماوه
اِحْدَاث: مینانه بوون، به دیهیتان
اِحْدَ عَشْر: یازده ، یانزه
اِحْدَوُثَة: رووداوی نوی ، وهلامی تازه
اِحْدِيَة: په کتاپه رستی ، په کتایی
اِحْدَى: شایسته تر، له پیشتر ، باشتر ،
گورجاوتر ، له بهرتر
اِحْرَاج: به گیرهیتان، تاو بو مینان،
تهنگاوکردن، دهغالی
اِحْرَار: ئازادبخواز ، رزگاربخواز
اِحْرَار: به دهستهیتان، دهستكهوت
پاراستن ، پهیدا کردن
اِحْرَاش: گژگیا ، جهنگل ، لیر
اِحْرَاق: سووتان ، ئاگرتیبه ربوون
اِحْرَاقِيَة: سووته مهنی، سووتینه ر
اِحْرَام: ئیحرام ، جل و بهرگیکی
تایبه تی په بۆ کاتی هه ج پتووسته
به سترئ
اِحْرَاس: دیرین ، کۆن
اِحْرَاق: سووتینه ر
اِحْرَاق: دلتهنگی کرد، غه مگینی کرد
اِحْرَاس: ههستی کرد، بۆیده ركهوت ،
له دلی چه قی ، ئاگای لیوو
اِحْسَاء: ده رواردان ، بۆدانان، خستنه
به ردهم
اِحْسَاس: ههستی کردن، زانین،
له دلچه قین
اِحْسَان: چاکه ، باشه ، خیرکردن ،
جوامیزی ، رهندي

أَحْسَنَ: باشتَر، چاکتر، جوانتر،
له بارتَر، گونجاوتر
أَحْسَنَ الْأَعْمَالِ: شاکار، باشتَرین کارو
به رهم
أَحْسَنَتَ: نافه رین، زورباشه، چاکت کرد
أَحْشَاءُ: هه ناو، هه ناف، ناوسک
أَحْشَمَ: شه رمن، شه رمه زار، سه رنه ویی
أَحْصَى: ژماردن، سه رژمیر
إِحْصَاءُ: شمار، سه رژمیر، سه رژماردن
إِحْصَائِيَّةٌ: شمار، سه رژمیر کردن
إِحْصَانٌ: ژن له یه ک هیتان، قایم کردن
أَحْطَبٌ: زه نکه
إِحْضَارٌ: ناماده کردن، سازدان، هیتان،
خستنه روو
أَحْضَادٌ: نه وه، وه چه
أَحْقٌ: له پیشتر، شانتر، له به رتر
أَحْقَابٌ: سه ده کان، سالانی
دوورد ریژی دوا به دوا
أَحْقَادٌ: رق، غه شم، قین، کین
أَحْقَاقٌ: مافه روه، خوازیاری شتیک،
ویستی ماف و داد
أَحْقَرٌ: بچوک، نزم، سووک
إِحْكَاکٌ: لیخستن، لیسوون
إِحْکَامٌ: قایم کردن، توند کردن
أَحْکَمُ الْأَمْرِ: کاروباره که ی چه سپاند
أَحْکَى: گتیراپه وه، باسیکرد
أَحْلَامٌ: خه، خه و بینین
أَحْلَى: شیرین، به تام، خوش
إِحْمَاءٌ: گه رم کردن، راخستن، تاودان
إِحْمَاضٌ: ترش کردن
أَحْمَدٌ: هه لئراو
أَحْمَرٌ: سوور

أَحْمَرَارٌ: سووره لگه پان، سووریونه وه
أَحْمَرٌ غَاقٍ: سووری توخ، سووری تیر
أَحْمَرٌ فَاتِحٌ: ئال، سووریکه گه شو
به رچاو
أَحْمَقٌ: گیل، گه وج، حوّل، نه زان
ریژگال، گه لحو
أَحْنَةُ: قین، رق، ده خه ز، که رب
أَحْبَفٌ: گتیر، چه ویل، لار، ناپیک
أَحْنَى: کوم، کوپ، چه وت
أَحْوَبٌ: گونا بهار، تاوانبار
أَحْوَرٌ: چاو جوان، چاو گه شو رهش
أَحْوَسٌ: دلاوه ر، نازا، دلیر
أَحْوَطٌ: نزیکتر، قایمتر، پته وتر
أَحْوَلٌ: خیل، چاو له هه وا، چاولار،
تیل، چاف هاول
أَحْيَاءٌ: زینده وه ر، زیندوو
إِحْيَاءٌ: زیندوو کردن وه، ژیانده وه،
فه ژاندن
إِحْيَاءُ الذِّكْرِ: زیندوو کردن وه ی یادو
بونه
أَحْيَانٌ: گه لی، زور کات، هه رده م
أَحْيَانًا: جابه جاری، به ین به ین،
هه ندیک جار
أَحْيَفٌ: وشکه زه وی، نه وه ویه یه
که باران لیی نادات
أَحْيَلٌ: فیل باز، ته له که باز
أَخ-أَخ
أَخِرٌ: کو تاو دوا یی، دهر نه نجم،
کو تا یی
أَخِرُ الْأَمْرِ: دوا نه نجم، سه رنه نجم،
له ئاکامدا
أَخِرُ الْإِنْتِاجِ: دوا به رهم

آخره: روزی دویی ، قیامت
 آخرون: نیدی ، دی ، تر ، پاش..
 أخ: برا ، هاوہل ، برادر، ره فیک،
 دوست
 أخ الأم: خال ، لالو ، خالو، برای دایک
 أخ الزوج: شووبرا، هیوهر ، ژنبرا ،
 برای میتر
 أخ الزوجة: ژن برا ، برای ژن
 أخ فی الرضاعة: شیر برا ، برای
 شیریی
 أخ الصهر: برای زاوا
 أخ فی الأب أو الأم: زیبرا ، برای دایکی
 یان برای باوکی
 أخ الكبير: برا گه وده، کاک ، کریف ،
 کک یان ، کاکه
 إخاء: براییه تی ، هاوپییه تی ، برادره یی
 إخفاء: شاردنه وه، په نهاکردن ، خفه
 أخاف: ترساندی، توقاندی، زقوقی برد
 إخافة: ترساندن ، توقاندن، زقوق بردن
 إخباء: شاردنه وه، حه شاردان
 أخبار: دهنگو باس ، هه وال ، باسی
 رووداو
 إخبار: ناگادارکردن، پیپراگه یاندن،
 پیدانی زانیاری ، فرپاندن
 أخبر: پیسی راگه یاند ، پیسی وت،
 ناگاداریکرد ، زانیاری دایه
 أخت: خوشک ، باجی ، واله ، خیشک
 أخت الكبرى: خوشکی گه وده، داده ،
 گه وده خوشک
 أخت الزوج (صهر): دش، باجی ،
 شوو خوشک ، خوشکی میتر
 أخت الزوجة: ژن خوشک ، خوشکی ژن

أخت الرضاعة (بزی): خوشکی شیریی،
 هاو شیره ، شیر خوشک
 أخت من الأب أو الأم: زی خوشک ،
 خوشکی دایکی یان باوکی
 إختار: هه لیبژارد ، دیاریکرد ،
 ده ستنیشانیکرد
 إختار: ناپاکی کرد، خیانه تیکرد
 إختباء: خوشاردنه وه ، په نهانیکردن
 إختبأ منه: خوی لیشارده وه، خوی
 په نهانکرد
 إختیار: تاقیکردنه وه، شاره زایی
 إختبر: تاقیکرده وه
 إختتام: کوژاکردن، برانه وه، دویی
 هینان، ته واو بوون
 إختتان: خه ته نه کردن ، سونه تکردن
 إختتم: کوژایی هینا ، دویی هینا،
 ته واو یکرد
 إختراع: دامپنان، ره خساندن، نقاری
 إختراق: برین ، پیداجوون ،
 خو هاویشته نیو
 إخترام: برین ، له بن هه لته کان
 إختزال: که مکردنه وه، هه لپاچین ،
 که لکردن
 إختصر: دروکردن ، ناپاستی ، گوته ی
 ناپاست
 إختصر: دایه پنا ، هینایه بوون
 إختص: پسپوری ، لیژانی ، شاره زایی،
 زانایی ، کارامه یی
 إختصار: کورتکردنه وه، کورت پینه وه،
 ری برین
 إختصاصی: پسپور، لیژان ، کارامه ،
 شاره زه ، لیژان

اِخْتِصَام: دوزمنایه تی ، دژواری
اِخْتِطَاف: رفاندن، فراندن، هه لگرتن ،
بردن
اِخْتِفَاء: شارنده وه، په نهانکردن ،
په ناگیری
اِخْتِفْض: دابه زی ، نه ویی بوو، هاته
خوار
اِخْتَفِی: دیارنه ما ، ونېوو ،
له بهرچاونه ما
اِخْتِلَاج: پلidan ، هه لته کان ، له بن
ده رها تن ، ده مارلیدن
اِخْتِلَاس: دزین ، رفاندن ، ده ست
به سه راگرتن ، مامه له کردن به مال و
سامانی خه لکيه وه
اِخْتِلَاف: تیکه ل ، تیکه لی
اِخْتِلَاف: جیاوازی ، ناکوکی، نارپکی ،
ناته بایی ، جوو دایی
اِخْتِلَال: تیکچوون ، به ریادی
اِخْتِلَاس: دزیکرد ، لفی لیدا ، مفخوریکرد
اِخْتِلَاف: تیکه لی کرد ، به سه ریا ،
شیواندی
اِخْتِئاق: خنکان ، هه ناسه سواری
اِخْتِئَق: خنکا ، هه ناسه ی له بهر برپا ،
مرد ، تیاچوو
اِخْتِیار: هه لېزاردن ، په سه ند ، پسیر
اِخْتِیال: شه رمن ، خه جاله ت
اِخْتِدار: شه وی تاریک و چه توون
اِخْتِود: گول ، که ندر ، چالی قول
اِخْتِدا: اِخْتِدا: وه ریگرت ، هه لیگرت ،
بردی ، سه ندی
اِخْتِرا: دوايخست ، له کاتی خو یا
ناماده نه بوو

اِخْرَاب: ویرانتر ، خراپتر ، خاپوورتر ،
رماوتر
اِخْرَاج: ده رهینان ، ده رکردن ، رادان ،
ویژتن
اِخْرَب: ویرانیکرد ، خاپووریکرد ، تیکیدا ،
شیواندی
اِخْرَج: ده ریکرد ، قوتاریکرد ،
په ږاگه نده یکرد
اِخْرَس: لال ، بی زمان
اِخْرَق: نادان ، نه زان ، که م عه قل و ژیری
اِخْرَم: که پو کوتراوه
اِخْرَوِي: جیهانی دیکه ، دنیای تر ،
ناخیره و کو تایی
اِخْرِي: نیدی ، نیتر ، نیکه
اِخْرَق: که مهوش ، که م هه ست، نه زان ،
ساده و گیل
اِخْس: زه بوون و بی ترخ ، هیچ و پوچ
اِخْسار: دۆبان ، له کیس چوون، فو تان ،
له ده ستدان
اِخْسَر: زیانم ند، دؤپا و
اِخْشَب: وردو دروشتی هه موو شتی
اِخْشَم: که سیک که پوی گه وره بی
به لام هه سستی بونکردنی نه بیت ،
که پو فاش
اِخْصَاء: خه سان ، نیخته کردن
اِخْصَانِي: پسپوړ ، لیزان
اِخْصَاب: لیگرتن ، پیتین
اِخْضَاع: سه ربی شوقپکردن ،
سه رنه ویکردن
اِخْضَر: سه وړ
اِخْضَع: ملکه چکردن ، سه رشوقپکردن ،
خوبه که مزانین

اُخْطَا: مه له کردن ، سوچ و تاوان کردن ،
سنوچباری

اُخْطَبُوط: مه شت پی

اُخْطَر: مه ترسیدار ، ترس ه لگر

اُخْطَل: نه زان ، گیل ، ساویلکه ،
دیما گرج

اُخْفاء: شاردنه وه ، هشاردان ،
قهشارن ، په نهان کردن

اُخْفاق: به زین ، دویان ، سر نه که وتن ،
شکست خواردن

اُخْفش: چا و بچووک ، شه وکتو کویر ،
شکست و ژیرکه وتن

اُخْفض: نرمتر ، نه ویتتر ، خوارتر ،
سوکتتر

اُخْلاء: چولک کردن ، به تال کردن ،
گوشه گیری ، که نارگیری

اُخْلاء: دؤست ، برا ، خلیل ، خوشه ویست

اُخْلاص: دل سوژی ، جگه رسوژی ، دلپاکی

اُخْلاط: تیکه ل و پیکه ل ، به سریه کا
که وتوو

اُخْلاف: جینشین ، جیگر

اُخْلاق: ره و شت ، رهفتار ، ناکار ،
مه لئس و کهوت

اُخْلال: زیان ، گه ندیی ، ناپاکی ،
تیکدان و شیوان ، پشتیویی

اُخْلی: به تال کردن ، چولک کردن

اُخْلص: پاکیتی ، دل سوژی ،
نه مه کداری ، خاوینتر

اُخْلَف: نه برده ، راست دهر نه چوو

اُخْلَف وَ عَدَا: به لینه که ی نه برده سر

اُخْلَف: چه په

اُخْلَق: به ره و شترین ، شایسته ترین

اُخْمد: دامراندن ، کوژانده وه ،
خه فه کردن

اُخْمَر: په نهان و شاراوه

اُخْناق: خنکاندن ، خه فه کردن ،
کپ کردن

اُخْفس: که سیک که پوی چو بییت
به ناوا به لام سهری که پوی قیت بییت

اُخْغ: ملکه چ ، سرشور

اُخْوان: بریان ، براده ران ، دؤستان

اُخْوة: برابه تی ، دؤستایه تی ، برایی ،
هاره لی

اُخْوص: چاو به قولا چوو

اُخْیار: کارزان ، مه لبر تراو ، ناوازه

اُخْید: نه سیر ، به ند ، دوچار ،
تووشیار ، گرفتار

اُخْیر: دواپی ، کوتایی ، پاشه به ره

اُخْیراً: له کوتاییدا ، له دواپیدا ،
پاشان ، پاش ، له نه نجامدا

اُخْیف: چا و تاکه و تاک ، چاو دوو په نگ

اَدَامَ

اَدَا: ریو شوین ، ریو ره سم

اَدَم: ئاده می ، باوکی مرو فایه تی به

اَدَمی: مرو ف ، ئینسان ، مه ردوم

اَدَاء: به جیهیتان ، دانه وه ، نواندن

اَدَاة (الـ): ئامراز ، ئامیز ، ده زگا ،
ئاوراز

اَدَار: به پړوه یبرد ، به ریو خست ،
مه لی سوو پاند

اِدَارَة: به پړوه به رایه تی ، سر په رشتی ،
مه ل سوو پان

اَدَام (شَاجِرُ الْاَدِيم): بازرگانی پیسته ،
پیسته فروش

ادامه: که وچک ، پیخور
 ادامه: دريژه پيدان ، له سهر رويشتن
 ادانه: نيدانه ، به سزونا قولاً دانان
 ادب: ره و شتی دادا، نه دهبی پيدا
 فيريرد
 ادبا: ويژه ، نه دهب
 ادبر: پشستی مه لکرد، رويی وه رگيترا
 ادخر: پاشه که وتيکورد ، مه لگرتن ،
 مه مار کردن
 ادخل: تيخستن ، داخوون ، تيتان
 ادرس: خویندی ، فيريو ، زانی
 ادرک: زانی ، فيريو ، رام بوو ، راهات
 ادغ: بانگه
 ادعاء: بانگه شه کردن ، داوا کردن
 ادغام: تته لکيشان ، تیک تالان
 ادغم: منگن ، نه سپی کفنگ رهش
 ادفر: بزگن ، گه نیو ، پيس
 ادق: باريکتر ، کاریگرتتر ، وردتر
 ادکل: خاکه رهش ، خاکی رهش ، نوین
 ادکن: رهنگ تاريک ، رهنگيکی رهش
 نوین
 ادلاء: داکيشان ، شوپکردنه وه
 ادلاج: شه و وه بهردان
 ادمان: فيريوون ، داهاتن ، له سهر
 رويشتن
 ادمه (سهره): بوری
 ادناء: خوارو ، نزم
 ادناء: خوارووتر ، نزمتر
 ادنی: خوار ، نزم ، نزیک
 ادشاش: سه رسام ، واق و پرممان ،
 سه راسيمه
 ادهان: چه ور کردن

ادهم: رهش ، نه سپی رهش
 ادیب: ويژه دان ، ويژه دار ، نه ديب
 اديم: پيستهی خوشکرايه ، چه رم
 اذ: اذ
 اذی: نیشی پیگه ياند ، نازاريدا
 اذار (مارس): مانگی نه ويژه، خاکه ليو ،
 مه رمی پشکوان
 اذان: بانگ ، بانگ کردن ، بانگه واز
 اذان الجذري: گيايه که به ده رمان
 دهشی
 اذ: که ، له ناکار ، له پير
 اذی: نه شکه نه و نازار، ره نجانندن، نیش ،
 ژان ، ناسوری ، ناکامی ، ناپه حهتی
 اذا: نه گهر ، گهر ، که ، کاتی
 اذا: له بهر نه وهی ، که واته ، که واپوو ،
 جا ، دسا
 اذاب: توایه وه ، له بهر يه که هه لوه شا ،
 بفه ساندن
 اذاق: نازار ، نیش ، ناپه حهتی ،
 ناخوشی
 اذاع: بلاوي کرده وه ، ناساندی ،
 خسته پوو
 اداعة: نيزگه ، راديو ، هه والگه
 اذاق: چه شتی ، تاميکرد ، پتي گهي
 ادخر: مولدان ، کوکردنه وه ، چه مکردن
 ادگر: ياديکرد ، بير يکرد ، هيتايه
 پيش چاو
 اذن: مؤلتهی وه رگرت ، ريگهی
 بيدرا
 اذن: گوی ، نه ندای بیستن ، هه ندای
 گويگرتن
 اذن: که واته ، که واپوو ، له بهر نه وه ، بويه

اِذَنْ: ريگه دان ، راگوزار ، روخسه ت ،
مۆلّه ت ، رتپيدان

اِذْتَبْ: تاوانيكرد ، گوناھيكرد

اِزْ

اِزْجِيْف: پرپياگه نده ، درق ، قسه ي
ناپاست و بي بنه ما

اِزْجَاة: ئاسووده كردن ، حسانه وه ،
شاد كردن ، دلخوشي

اِزْاَدَة: ويست ، خواست ، قيان ، خواز
اِزْاَدِي: خروبيستي ، خواستی خو ،

خوازين

اِزْاَقَة: رشتن ، دهرنخوون

اِزْاَب: ئامانج ، مه به ست ، خواست

اِزْاَب (خِدا ع): فَيْل و زَوْرزَانِي ،
فريوودان

اِزْاَب (عَضْو): ئه ندام ، هه ندام ،
پارچه ي لهش

اِزْاَب: خاوه ندار ، سيفه تدار

اِزْباك: شله ژان ، په ريشان و
هاتنه وه به ك

اِزْبا اِزْبا (مُقَطْع): پارچه پارچه ،
له ت و كوت ، ئه نجن ئه نجن

اِزْبة: قرديله ، گري

اِزْبع: چوار

اِزْبعاء: چوارشه ممه ، چوارشه مو

اِزْبعَة: چواره م ، چواره م

اِزْبعَة عَشْر: چواره ده

اِزْبعْمَاة: چواره سهد

اِزْبعَة مَرَات: چوار جار

اِزْبعَة وَأَرْبعون: چلو چوار

اِزْبعِيْنِيَة: چله ، عاده تيگه كاتي يه كيگ
ده مري دواي چل رۆژ چله ي بۆ ده گرن

اِزْشَاب: گرماني برد ، دوودل بوو ،
به دگومان بوو

اِزْشَاخ: شادمانبوو ، خوشحال بوو ،
دلشاد بوو

اِزْشَاك: شله ژان ، په شوكان ،
په ريشان ، دوودل

اِزْشَاط: په يوه ندى ، په يوه سستى ،
به يه كه وه لكان

اِزْشَبْر: به ده ركه وت ، دياربوو ،
ئاشكرابوو

اِزْشَبْط: په يوه نيداريو ، رايه لى
به ست

اِزْشَجاء: هيواداريى ، ئوميده واريى ،
خوازياريى

اِزْشَجاج: جوولانه وه ، له رينه وه

اِزْشَجاع: گه پانه وه ، چه رخانه وه ،
دوخ و بارى پيشوو

اِزْشَجاف: هه ل له رزين ، له رزه له رز

اِزْشَجَال: سه رپى بى ، بيرنه كردنه وه

اِزْشَعَال: كزچ كردن ، بار كردن ،
جى كزچكى

اِزْشَعاء: خاوبوونه وه ، سست بوون ،
جه قلين

اِزْشَعاء: پوشين ، له به ركردن

اِزْشَعَاد: هه لگه پانه وه ، پاشگه زيوون
روو وه رگپران

اِزْشَعاع: وازه ننان ، گه پانه وه ، هاتنه دوا
اِزْشَعاق: دوى رزق و بژئوى كه وتن ،

رزقدارى ، بژئويى خوازى

اِزْشَعام: فه رمانبيريى ، نيشانه دانان

اِزْشَعاش: به رتيل خۆر

اِزْشَعاف: مزين ، نوشين

اِرْتِضَاع: شیرخواردن

اِرْتِضَاء: په سهندکردن، قایل بوون ،

رازی بوون

اِرْتِطَام: بهرہ نگاری

اِرْتِعَاد: راته کان، له رانه وه

اِرْتِعَاء: له وه پان ، له وه پین ، چراندن

اِرْتِعَاب: ترسان ، زنون چوون،

زاره تره ک بوون

اِرْتِعَاش: له رزین ، ته زوو پیداهاتن

اِرْتِفَاع: به رزی ، بلندی ، گفاند،

که مبار

اِرْتِفَاق: هاوړپیه تی ، سازاندن ،

دوستایه تی

اِرْتِقَاء: سرکه وتن، بلندی ،هه لچوون

اِرْتِقَاب: دیده وانی، چاوه پڼی

اِرْتِکَاب: نه نجامدانی کاریک ،

هه ستان به کاریک

اِرْتِکَاز: جیگیربوون، چه ټان،

وه ستان له سهر ..

اِرْتِکَب الذَّنْب: گوناو تاوانیکرد

اِرْتِمَاس: به ژیرئاوا رویشتن ،

بینه کیشان

اِرْتَوَى: شارنده وه، پیچانه وه، هه لگرتن

اِرْتِهَان: بارمه وه رگرتن

اِرْتِهَاس: خوته نگاوتن

اِرْتِیَاء: بیرکړنه وه ، یاد کړنه وه

اِرْتِیَاب: گومان، دووډلی ، دله پاوکه

دلنیا نه بوون

اِرْتِیَاح: شادمانی، دلخوشی، کامه رانی

اِرْت: میراتی ، که له پوړ، جیماو ، نه و

مال و سامانه ی له که سی مردوو

به جیده مینی

اِرْج: بونی خوش

اِرْجَاء: سه رانسهر، سه ربای ، هه موو ،

گشتی

اِرْجَاء: دواخستن

اِرْجَاع: که پانه وه ، نارنده وه ، دانه وه

اِرْجَح: چاکتر ، په سه ندتر ، باشت

اِرْجَع: که پرانديه وه، دایه وه ، هینایه وه

اِرْجَوَان: نه رخواه

اِرْجُوْحَة: جؤلانه ، دیلانه ، دنگلافتان

اِرْجُوْرَة: به سته ، کورته هه لبه ست

اِرْجَال: ناردن ، به پیکردن، ره وانه کړدن

اِرْحَم: به زه بیدار ، به سوژ ، به په حم

اِرْخَاء: سست و خاو کړدنه وه، نماندن ،

داکیشان

اِرْخَص: هه رزانتر، که م نرخ

اِرْذَا: خراپترین ، گه ن ترین ، به دترین

اِرْذَل: نرم تر ، سووکتتر ، خوارتر

اِرْز: برنج

اِرْشَاء: گیرسانه وه، داهرکان، وه ستان

اِرْشَال: ناردن ، به پیکردن ، شاناندن

اِرْشَل: ناردی ، به روی کرد

اِرْشَاء: به رتیلدان، دم چه ورکړدن

اِرْشَاد: رینمایي، ری تیشاندان ،

چاوساغی ، رابه رایه تی

اِرْشَح: زیهره ، هوشیار ، لیزان ،

شاره زا

اِرْشَد: که وره تر، لیزانتر، شاره زاتر

اِرْشَد: رینماییکرد، چاوساغی کرد

اِرْشَق: قه دوبالاجوان ، قه له م ریک

اِرْضَاع: چاودیزی ، که مین و بوسه

نانه وه

أَرْض: زهوی، خاک، نهر، عرد،
زه مین

أَرْض ثَرَابِيَّة: زهوی خُولاوی

أَرْض حَجَرِيَّة: به رده لان، هرد

أَرْض دِيَمِيَّة: زهوی دیم

أَرْض رَمْلِيَّة: زیخه لان

أَرْض زَلْجَة: زهوی خلیسک

أَرْض سَهْلَة: دهشت، پیدهشت،

دهشتایی

أَرْض مُتَمَوِّجَة: ته پاوله لان، زورگ،

هلهت

أَرْض مَحْرُوثَة: شوم، شویم

أَرْض مُسْتَقِيْمَة: راستان

أَرْض مُلْحِيَّة: شورکات

أَرْض جَرْدَاء: رووتن

أَرْض مُرْتَفَعَة: قوچکه، زهوی بهرز

أَرْضِي: رازیکرد، قایل کرد

إِرْضَاء: قایل کردن، رازی کردن

إِرْضَاع: شیردان

إِرْضَاء: له و پاندن

إِرْغَاب: ترساندن، توقاندن، زنونق

بردن

إِرْغَاد: شریخه ی هور، ناله ی هور

إِرْغَاش: راجله کان، داخوریان

أَرْعَن: نه قام، زیر، ناثریر

أَرْغَب: ته ماداریکرد، هیوای خسته بهر

أَرْغَم: ناچاریکرد، زوری لیکرد

أَرْفَع: بهرتر، بلندتر

أَرَق: بی خهویی، خه وزپان، به خه بهر،

بیداری

أَرْقَم: ره شه مار، په له ی سپی له له شدا

أَرْقَى: بهرتر، شابلند، بالاتر

إِرْكَاب: سوارکردن، سواربوی

أَرْكَاض: غاردان، به زاندن

أَرْكَان: سهردار، بالاو بهرز

أَرْمَد: چاوکول، چاونه خورش

أَرْمَل: بیوه پیاو، نهو پیاو هی ژنی

مردوه

أَرْمَلَة: بیوه زن، نهو نافرده ته ی میردی

مردوه

أَرْمُود: همرمی

أَرْطَب: که رویشک، خوشبهز

أَرْن: تاوازدار

إِرْهَاب: توقاندن، ترهاب، ترسان

إِرْهَاق: ماندووکردن، که نه فکرتدن

إِرْوَء: تاودان، داشتن، تاقدان

أَرْوَاث: که لو پهل، شت و مهک

أَرْوَد: سست، هیواش، هیدی،

له سه رخو

أَرْوَح: گوشاد، بوشایی، به تال

أَرْوَش: نادان

أَرْوَى: بهرانه کتوی

أَرْيَب: دانا، زانا، زنگ، زیرهک،

لیزان، شاره ز، به توانا

أَرْيَح: بونی خوش

أَرْيَح: جی ی فراوان و گوشاد

أَرْيَضَة: مره، نرکه

أَرْيَط: نه زوک

أَرْيَكَة: قه نه فه، ته ختی پادشایی

أَرْيَا

أَرْز (عَاوَن): یارمه تیدا، پشتگیریکرد

أَرْفَة (يَوْم الْقِيَامَة): روزی قیامت،

روزی زیندوبوونه وه، روزی ره ستاخیز

إِزَاء: به رانبر، هاسوتا ، ئافار ،
 روويه روو ، به رده م
 اَزَّاح: لایبرد ، سربیه وه ، دووری
 خسته وه
 اَزَّاح السَّحَّار: په رده ی لایبرد ، په رده ی
 هه لدا یه وه
 اَزَّادَة: زیادیکرد ، پتری کرد
 فره یکرد
 إِزَّار: پۆشاک ، جلو بهرگ ، نه وه ی
 ده کړیته بهر
 اَزَّارَة: یارمه تیدان ، کومه کی ، هاوکاری
 اَزَّاع: له که داریی کرد ، گۆپا ، شیوا ،
 تیکچوو
 إِزَّالَة: لایردن ، وه نان ، خسته دوا ،
 هه نه یشتن
 إِزَّب (قَصِير وَسْمِيْن): کورته ، گرده ،
 کورته بڼه
 اَزَّب المَاء (جری): ناوه که روئی
 إِزَّخَاف: ماندوبوون ، هیلک بوون ،
 ره نجانندن
 إِزَّاد: زیادیکرد ، زۆریکرد ، پتریکرد
 إِزَّحَام: که له که ، تیچران ، جه نجال
 إِزَّهَر: گه شه ی سه ند ، په ره ی
 سه ند ، بوژایه وه
 إِزَّهَاج: یه کگرتن ، جوت بوون ،
 یه کانگیری ، تیکه لېوون
 إِزَّیْسَاد: زۆریوون ، پتربوون ، زیادو
 فره بوون ، که له که بوون
 اَزَّر: هیز ، توانا ، پشت
 إِزَّار: دوگه ی قوچه
 اَزَّزَّا: رشتی ، ده ریدا
 اَزَّزَّق: شین ، که وه ، شینکه

اَزَّزَّق غَاقِق: مۆر
 اَزَّعَج: هه راسانیکرد ، وه رسیکرد ،
 بیزاریکرد ، نیکه رانیکرد ، ئارامی
 له بهر بریی
 اَزَّعَر: که م قزو موو
 اَزَّعَقَة: ترساندی ، تۆقاندی
 اَزَّعَق القَدْر: قاپه که ی پیکرد
 اَزَّعَم: فرمانداریکرد ، گه وره یی نواند
 اَزَّعِيل: چوست و چالاک ، شادمان ،
 خۆشحال
 اَزَّفا: دهرده سهریی و ناسوویی ، سه رمای
 سه خت
 اَزَّكِي: پاکتر ، پیکه یشتوو ، گه شه سه ندوو
 اَزَّل: نه مر ، هه میشه ، به رده وام
 اَزَّلِي: هه میشه یی ، به رده وامی ،
 جاویدان ، نه مری
 إِزَّلَاق: خلیسکان ، خزان ، خشان ،
 هه لداشتن
 إِزَّماك: رق هه ستان ، خه شم گرتن
 اَزَّمة: ته نگانه ، گیروگرفت ، سه ختی
 ناپه هه تی ، دژواری
 اَزَّمِيل: ئامرازی چه رم برینی کارگه ی
 پیتلوو که وش درووان
 إِزَّهَّار: گه شه سه ندن ، په ره سه ندن ،
 نه شو نما ، پیکه یشتن
 اَزَّهَر: روشن ، رووناك ، دره خشان
 اَزَّهَرَان: به مانگو روژ ده وتریت ، یان
 به سوورده تی (به قه ره) و (ثالی عیمران)
 ده وتریت له قورئانی پیروژدا
 اَزَّهَق: ده ریکرد ، تیایبرد ، نابووتی کرد ،
 هه لی فریووان ، سپیه وه
 اَزَّیْل: پتر ، زیاتر ، زۆتر ، فره تر

الأزبد: پترین ، زیاترین ، نۆرتین
أزبد: نالهی هه ور، دهنگی بروسکه ،
ویزه ویزی ناوی له کول

أس - أس

أس: مۆرد ، دره ختیکی بۆنخۆشه
أسی (عزّی): سه رخۆشی لیکرد ،
نه وازشی کرد
أسی بینهم (أصلح): ریکی خستن،
پیکی هیتان ، ته بایکردن
أسف: بیوره ، بیه خشه ، داوای
لیبوردن و لیخۆش بوو
أسن (تأسن - تغیر): گۆرا ، تام و بۆنی
گۆرا

أسی (طیب): پزیشک ، تیمارکه
أسیا: کیشوهری ئاسیا
أسیوی: له دانیشتوانی ئاسیا
أس: توان ، جار ، بناغه ، بنه ما
أساء: خرابیکرد ، باش نه بوو ،
به د رهفتاری ، به د خوویی
أساء إلیه: خراب بوو له گه لی ،
به د رهفتار بوو بۆ
أساء الفهم: خراب تیگه یشت ،
باش حالی نه بوو
إساءة: خراپه کردن ، گه ندهیی ،
به دکاری
أساس: بناغه ، کرۆک ، بناوان ،
بنه پهرت ، بنه چه
أساسی: بنه پهرتی ، بنچینهیی ،
بنیادی
أساطین: کۆله که ، ستوون
أسالة: ره وانکردن
أسامة: شیرنی نیو جه نگه ل

أسامة: له وه پاندن ، چراندن
أسبانغ: سپیناخ
أسبق: له پیشتر ، پیشتر ، بهرتر ،
به روتر
أسبقیة: له پیشتر ، له پیش بوون
أسبوع: ههفته ، ههوت رۆژ
أسبوعي: ههفتانه ، ههوتوویی
أسبیداج: سپیوای ئافره تان
است: پاش ، قوون ، کون ، کۆم ،
دهرچه
استاء: بیزاربوو ، نیکه ران بوو ،
بی تاقهت بوو
استاجر: به کرای گرت ، کرای
گرتیهی
استاخر: درهنگی کرد ، دواکهوت ،
له کاتی خۆیا نه بوو
استاسر: خۆیدا به دهسته وه ،
ته سلیم بوو
استئذان: مۆلهت وه رگرتن ، دهستور
خواستن ، ری خواستن
استئناس: راهاتن ، دهق پیوه گرتن ،
رام بوون
استئصال: له بن دهرهیتان ،
ریشه کێشان ، یافت ، برین
استئفاف: دووپاتکوردنه وه ،
دووباره کوردنه وه ، پێداچوونه وه ،
دهست تیکردنه وه ، تیهه لچوون
استئمان: بهروا پیکردن ، متمانه
پێبوون
استاد: مامۆستا ، سهیدا ، فێرکه ر
استاذیة: مامۆستایی
استارة: په رده ، ده مامک ، رووگر

اِسْتَبَاح: حه لالیکرد، گونجاندی
اِسْتَبَاق: بـو پـو پـو پـو کـرد،
ملمانییکرد
اِسْتَبَان: روونیکرده وه، ناشکرایکرد
اِسْتَبَدَاد: زورداری، جه وروسته م،
چاقسوری
اِسْتَبْدَادِي: دیکتاتوری، زورداری،
سته مکاری
اِسْتَبْدَل: گزپیه وه، شتیکی به شتیکی
دیکه گزپیه وه
اِسْتَبْرَاء: گه ردن پاکی، پاکخوازی،
خودامالین
اِسْتَبْرَق: پارچه ی ئاوریشمی، سیپال
اِسْتَبْشَر: شادمان بوو، دلخوشبوو
اِسْتَبْصَر: داوای رینماییکرد، بینایی
خواستن
اِسْتَبْعَد: به دووریزانی، مه حاله،
ناگونجی
اِسْتَبْقَى: هیشتیه وه، داینا،
گلی دایه وه
اِسْتَبْر: شاردیه وه، دالده ید، په نهانیکرد،
له چاو به دووریکرد
اِسْتَبْرَفَا: سه ریچی، مل نه دان
اِسْتَبْرَمَار: وه به رهینان، هینانه بهر،
به رخوردارکردن
اِسْتَبْرَاء: جیا، جگه، ده رهاویشن،
جو یکرده وه
اِسْتَبْشَار: داپوشین، شاردنه وه
اِسْتَبْجَابَة: وه لامدانه وه، رازی بوون،
قبولکردن، هاتن به دمه وه
اِسْتَحَارَ بِه: په نای پیگرت، په نای بـو
برد، هانای بـو برد

اِسْتَحَارَ: مؤله ت خواستن، ده ستوور
وه رگرتن
اِسْتَحْدَاء: سوالکردن، ده روزه کردن،
ده ست پانکرده وه
اِسْتَحْدَاد: نوی و تازه کردن وه
اِسْتَحْلَاء: راگو یزان، گواستنه وه،
جی گویکی پیکردن
اِسْتَحْلَاب: هینان، هه لگرتن
اِسْتَحْلَس: دانیش، نیشته وه، دامرکا،
خه فه بوو
اِسْتَحْلَى: روونیکرده وه، ناشکرایکرد،
ده ریختن
اِسْتَحْمَاع: گردبوون، کزبوون، په کانگیر
اِسْتَحْمَام: خوشحالی، پشودان
اِسْتَحْمَج: کزیکرده وه، گردیدکرد،
هینایه وه په
اِسْتَحْمَال: خوک لکردن، خق بواردن
اِسْتَحْوَاب: لپرسین، هینانه قسه،
روونکرده وه
اِسْتَحْاضَة: بی توژی، حه یز، عاده ی
مانگانه ی ژنان
اِسْتَحَالَة: گوران له باریکه وه بـو
باریکی تر
اِسْتَحْب: خوشویستن، نه وینداری،
دل به ندی
اِسْتَحْث: هاندان، جوولان
اِسْتَحْدَاش: نویکردن، تازه کردن وه،
دامینان
اِسْتَحْدَاد: مولابردن، سافکردن، موو
تاشین
اِسْتَحْر: سیحری لیکرا، چاوبه سستی
لیکرا

اِسْتِخْسان: په سه نډکړدن، به چاک زانین ،
 به باش دانان
 اِسْتِخْسن: په باشی دانا، به چاکی زانی ،
 نکوولی نه بوولی
 اِسْتِخْشت: الید اِسْتِخْاشأ: دهستی
 له جووله کهوت، دهستی تووشی شه له ل
 هات
 اِسْتِخْصال: ده سنگیرکړدن، ده سټکه وتن،
 په یداکړدن، وه ده ستهینان
 اِسْتِخْضار: ناماده کړدن، ناگامی ،
 به بیر هینانه وه
 اِسْتِخْضَر: ناماده یکرد ، خستیه
 برده ست ، هینا په پوو
 اِسْتِخْفاظ: ناگاداری، پاریزگاری
 اِسْتِخْفار: به سووک و نزم زانین ،
 به چووک و سووک روانین
 اِسْتِخْفاق: شایسته ، گونجاوی ،
 شایان بوون ، رهوایی
 اِسْتِخْکام: قایم کړدن، پته وکړدن،
 توکمهی
 اِسْتِخْکم: پته وو توکمهی کرد
 اِسْتِخْلاف: سویتندان
 اِسْتِخْل: حه لالیکرد ، گونجاندی ،
 دروستی کرد
 اِسْتِخْلَب: دوشی، شیریی لید رهینا
 اِسْتِخْمَق: کاری نه زان و گیلی کرد
 اِسْتِخْم: حه مامیکرد، خوی شت ، چوه
 نڅو گه رماو
 اِسْتِخْمَد: ستایشی کرد، سوپاسی کرد ،
 سه ری نه ویکردو سوپاس گوزاری نواند
 اِسْتِخْن: به په روښ بوو بوی ، به سوزبوو
 بوی

اِسْتِخْوَذ: دهستی به سه را گرت، زالبوو
 به سه ریا
 اِسْتِخْی: شه رمیکرد، ته ریقپوه وه،
 به خوډا روچوو، له رووداما
 اِسْتِخْجَار: خیروبه ره کتی داواکرد،
 خیرخوازیی
 اِسْتِخْجَارَة: باشترین ویستو خواز ،
 داوای خیرکړدن
 اِسْتِخْجَار: هه وال خوازیی، پرسین ووه لام
 گری
 اِسْتِخْجَارَات: هه والداریی ، خه بهرداری
 اِسْتِخْجَام: به کارهینان، به کاریردن ،
 کاری پیکردن، به گه پخستن
 اِسْتِخْجَر: ده ریهینا ، به ده ریکرد،
 بوراندی، ده ریکش
 اِسْتِخْزَن: المال اِسْتِخْزَاناً: مال و دارایی
 جه مکرد ، پاره ی کز کرده وه
 اِسْتِخْفاء: شاردنه وه، په نهان بوون،
 داپوشین، دهر نه خستن
 اِسْتِخْفاف: به سووک زانین، به کم
 سه یرکړدن، سووکا په تی پیکردن
 اِسْتِخْلاء: چولکړدن، خالی کړدن ،
 به تالکړدن
 اِسْتِخْلاص: پوخته کړدن ، پاک کړدنه وه،
 پالفته کړدنه وه
 اِسْتِخْلاَصَه لِنَفْسِه: بڅ خوی رامی هینا ،
 تاییه تیکرد بڅ خوی ، له باری هینا بڅ
 خوی
 اِسْتِخْلَفَه: جینشینی کړد، له شویتنی
 خوی داینا
 اِسْتِدَارَة: خپری ، بادانه وه، چه رخان
 اِسْتِدَامَة: به رده وومی ، هه میشه یی

استدانة: قهر ز كردن ، قهر ز خواستن
استدبار: ته ماشا كردنى ناكامى كار
استدراج: نزك كردنه وه ، هيتان و
پتوه لكان
استدآم: به رده واميه ت ، هميشه يى ،
در زده پيدان
استدبره: پشتى تيكرد ، پشتى
لته لگرد ، خستيه دواى خويه وه
استدراك: پيگه يشتن ، زانين ، بينينه وه ،
چاك كردنه وه ، راست كردنه وه ي گوته ي
رابردو و ره وينه وه ي گومان
استدعاء: بانگ كردن ، داوا كردن ،
ناماده كردن .
استدفا: پوشيني به رگى گهرم و گوپ
استدفع: دور يى خسته وه ، لايدا ، پالى
پتوه نا
استدق: ورده كار يى ، پيدا چوونه وه
استدلل: رينماييكرد ، چاوساغي نواند ،
به هوى شتيكه وه رينمايى و چاوساغي
پتدرا
استدمع: نه شك و فرمي سكي رشت
استدعي: نزك بوه وه ، هاته پيش
استداف: چه شتى ، بينى ، به سه ريهات
استدارع: خويديه پالى ، كردى
به قه لغان بق خوى
استدكت: النار استدكاء: ناگره كه تاوى
سه ند ، گرو بليسه هاته جوش
استدكر: له به ريكرد ، بيرى كه وت ه وه ،
هيتا به وه به رخو
استدله: ملكه چيكرد ، سه رى پى
نه ويكرد
استدراحة: سه سانه وه ، پشوودان ،
وچانكردن ، سره وتن

استراد: ملكه چ بوو ، فه رمانبه ردار يى
نواند
استراق السمع: گوى هه لخصتن ،
گو يگرتن
استربح: سوودمه ندبوو ، بردي ه وه ،
ده سته كه وتى هه بوو ، قازانجى كرد
استرجع: كه راي ه وه ، دايه پال ،
به شيمان بوو .
استرجام: لي بورد ه خوازيى ، داوى
به زه يى و لي خوش بوون
استرحله: راگويزان ، كوچ پيكر دن
استرخى: سست و كه م توانبا يى ،
لاوازيى و كزيى
استرخص: مؤله تخواسستن ، داوى
ريگه پيدان ، ده ستور وه رگرتن
استرزق: داوى رزق و رزقي كردن
استرشد: رينمايى ، نالوده بوونى ،
رينمايى
استرضاء: داوى رازى بوون و
خوشنوودى
استرضع: خواستنى شيرده رو دايه ن
استسقاء: داوى ناو كردن ، نيسقا يى ،
ناو خوازيى
استلام: سپاردن ، پيدان ، دانه ده ست
استسلام: خو به ده سته وه دان ،
ته سليم بوون
استسلم: خويديا به ده سته وه ، ته سليم بوو
استشارة: راويژ پيكر دن ، راوه رگرتن
استشراق: روزه لانتناسى ، روزه لات زان ،
زانينى زمان و داب و نه ريتى خه لكى
روزه لات
استشعار: هه ستپيكر دن ، ناكا دار يى

استشفاء: داوی چاک بوونه وه، داوی
سه لاهه تی و له ش ساغی
استشفاع: داوی به خشخشی و
لیبوردی
استشگل: گوماندری، به دبینی
له مه سه له و رووداوه کان
استشمام: بونکردن، مه لمزین
استشهاده: شهیدبوون، گیان قوربانی،
خودان به کوشش
استشهد: گواهیدا، شایه تیدا
استصبحاح: چرا مه لکردن
استصراخ: هاوارکردن، قیزاندن،
دهنگ لیبه رزبوونه وه
استصجاب: هاوپی خواستن،
هاوپیگرتن
استصحب: به قورس گرتن، دژوارو
ناپه حه تی بینین
استصفر: به چووک ته ماشاکردن،
نزم و گچکه سه یرکردن
استصفی: پاککردنه وه، پالفته کردن
استصواب: به چاک زانین، به باش دانان
استصانه: رووناکی خواستن، رووناکی
خواز
استضعاف: لاوارکردن، بی مهیزکردن،
توانا له بهر برین
استطابة: به پاک و چاک زانین
استطاع: توانی، دهسته لاتی به سه را شکا
استطاعة: توانین، دهست رویشتن،
له بار بوون
استطالة: درژی بوون، سه رکیشی
دهرجوون له ناستی دیاریکراو
استطراد: قسه و گوته ی دیکه هینانه وه

استطلاع: په ی پیبردن، سووسه،
ئاگامی خواستن، زانین و هه وال
پتگه یشتن
استطلاع: سکچوون، سک شورپی
استطآن: نیشته جی بوون
استظهار: له بهرکردن، پۆشین
استعاده: گه پانه وه ی خوانراو
استعاده: په ناگرتن به خوا له شه پی
شه بیتان و خراپی
استعاره: خواستن، وهرگرتنی شتیک
له به کیک به شیوه یه کی کاتی
استعاضه: پی بژاردن
استعان: کۆمه ک خوازی، داوی
یارمه تی
استعباد: کردن به بهنده، کردنی مرقفی
نازاد به کۆیله و بهنده
استعجاب: سه رسووپمان، سه راسیمه
استعجال: په له کردن، خیراکردن،
دهست و برد کردن
استعجبه: سه رزه نشتی کرد، گله یی
لیکرد
استعجل: په له بکه، خیرابکه، زووکه
استعد: ناماده بوو، حازربوو
استعداد: ناماده یی، خو هینانه
سه بار
استعدیا: ئاوی سازگاری نو شکرد
استعدو: پۆزش هینانه وه، به هانه
خوازی
استعراض: نواندن، نیشاناندن،
خستنه یوو
استقصام: دهست لیدان، گرتن،
به رنه دان، دهستگرتن به شتیکه وه بق
پارپزگاری له خو
استعطاف: سۆز و میهره بانسی
خواستن

استغفر: بخودشکرتن ، بژندان له خو
 استغلام: به مزن وگوره زانین
 استغفاء: لیبوردن ، لیخوشبوون،
 گهردن نازادی ، په پانه وه
 استغفی: که نارگریکرد ، نازادیکرد،
 لیخوشبوو
 استغلاء: به رزخوایی ، حه زکردن
 به گوره یی
 استغلاج: داوای چاره سه رکردن ،
 چاره سه رکردن
 استغلام: ه وال پرسین
 استغلامات: پرسگه ، پیش ده زگا
 استغمار: نیستیمار ، داگیرکر ،
 کولونیالیزم ، داگیرکار
 استغمال: به گپخستن، به کارهیتان
 خستنه گپ ، ره نیوهیتان
 استغمل: به کاری هیتا ، به گپ پی
 خست
 استغناء: په یمانبدان ، به لیتندان،
 برپاردان
 استغناء: هانابردنه بهن، په نا بق بردن
 استغرابا: سه رسووپمان ، واق وپمان ،
 سه راسیمه بوون ، حه په سان
 استغراقه: خایاندن ، خنکان ، ماوه ی
 خایاندنی کارک ، پیچوون
 استغفار: ته وپه کردن، په شیمان بوون
 له گوناو تاوان ، پاشگه زیبونه وه
 استغلال: به گپخستن ، به کارهیتان ،
 سوودلیوه رگرتن
 استغناء: بی نیازی، وازهیتان ، دهست
 لیه لگرتن
 استغنام: تالان وېړ ویستی ، مفخوری

استغاده: سوودمه ندبوو
 استغاده: کهک وه رگرتن ، قازانج کردن
 استغناء: را وه رگرتن ، دهنگوکردنه وه
 استفتاح: کردنه وه ، سفتاح
 استغراغ: مه لهیتانه وه ، هیلنج
 استغراق: دهردان ، رشانه وه
 استغراز: وروژاندن ، پلمانندن
 استغسار: لپرسین ، به گیرهیتان
 استفساد: ټیکیدا ، شتوانندی ،
 خرابیکرد
 استفسار: پرسپاری لیکرد ، داوای
 روونکردنه وه ی لیکرد
 استفضل: ریزیدا به سر ، بالایکړد
 به سر ..
 استغنام: پرسپار لیکردن ، داوای
 ټیکه بشتن
 استقاله: دهست له کارکیثانه وه ،
 وازهیتان ، دهست به رداریوون
 استقامه: جیگیړیوون ، زاسا ،
 سه قامگیری ، راسته و راست
 استقبال: پیشوازی، به پیرمه و چون ،
 به ده مه وه رویشتن
 استقبح: به نا قولای دانا ، رقی لپی بوو،
 نه یو یست، به خرابی زانینی
 استقتل: داوای کوشتنی کرد، خوازیاری
 مه رگی بوو
 استغلام: چونه پیش ، به ره چون
 استغراء: خویندنه وه
 استغراز: جیگیړیوون ، سره و تن ،
 جاکیری
 استغرابا: نژیک بوه وه ، هاته پیش

اِسْتَمْرَضَ: قه‌رزی لی‌کرد، ویستی
 وه‌رگرتنی قه‌رز بوو لئی
 اِسْتَمْسَمَ: سویندی‌دا
 اِسْتَقْلَالَ: سه‌ربه‌خوئی، ئازادی،
 خود موختاری
 اِسْتِکْبَارَ: خوْبه‌زلزانی، خوْبه‌گه‌وره
 دانان
 اِسْتِکْثَابَ: نووسین، توْمارکردن
 اِسْتِکْرَاهَ: زوْرلی‌کردن، ناچارکردن،
 زوْر بۆ هینان
 اِسْتِکْشَافَ: دۆزینه‌وه، به‌چاوکردن،
 هینانه بوون
 اِسْتِکْمَالَ: ته‌واوکردن، کوْتایی پی‌هینان،
 دوایی هینان
 اِسْتِلاَمَ: وه‌رگرتن، وه‌رگیراو
 اِسْتِزَامَ: نه‌مه‌کداری، به‌پیویست دانان
 اِسْتِنَاءَ: به‌پشتا که‌وتن، له‌سه‌رپشت
 که‌وتن
 اِسْمَ: ده‌ریا
 اِسْتِحْسَانَ: داوای مه‌رگ کردن،
 خوازیاربوونی مه‌رگ
 اِسْتِمَارَةَ: خواستنامه، داوا نامه
 اِسْتِمَاعَ: گوئیگرتن، گوئی مه‌لخستن
 اِسْتِمَالَ: داوای لی‌خوْش بوون
 اِسْتِمَالَةَ: دل‌دانه‌وه، نه‌وازش، به‌لای
 خوْدا که‌وتن
 اِسْتِمْتَاعَ: چیژوه‌رگرتن، له‌زه‌ت
 وه‌رگرتن
 اِسْتِمْدَادَ: یارمه‌تی وه‌رگرتن، پشتگیری
 خواستن
 اِسْتَمْرَ: به‌رده‌وام بوو

اِسْتَهْجَرَ: به‌رده‌وامیه‌ت، خایاندن،
 دریژه پیدان
 اِسْتَهْسَاكَ: ده‌ست پی‌وه‌گرتن،
 ده‌ست لی‌به‌رنه‌دان
 اِسْتِهْجَ: گوئیگرت، گوئی مه‌لخست
 اِسْتِهْلَاكَ: ده‌ست به‌سه‌را گرتن،
 نواندنی خاوه‌نداریتی
 اِسْتِهْمَاءَ: ئاو هینانه‌وه به‌ده‌ست
 اِسْتِهْلَادَ: پال‌دانه‌وه، پشت پی‌ به‌ستن
 اِسْتِهْئَارَ: روْشنی کرده‌وه، رووناکی
 کرده‌وه
 اِسْتِهْبَاطَ: مه‌له‌هینجان، ده‌ره‌هینان،
 بۆچوون، وازهینان
 اِسْتِهْتِاجَ: ده‌رئه‌نجام، په‌ی بردن،
 بۆچوونی دوایی
 اِسْتِهْجَاءَ: چوونه سه‌رپیشاو
 اِسْتِهْسَاخَ: له‌به‌رگرتنه‌وه
 اِسْتِهْشَاقَ: مه‌لمزینی ئاو یان هوا
 اِسْتِهْصَارَ: خوازیار بوونی یارمه‌تی،
 داوای یارمه‌تی
 اِسْتِهْطَاقَ: لی‌پرسین، په‌یقاندن
 اِسْتِهْظَافَ: پاکیزه‌و پوختی‌که،
 داوای پاک‌و ته‌میزی
 اِسْتِهْضَاعَ: خووسان، ره‌نگ گوپان
 اِسْتِهْكَارَ: لالوئی، ناپازیی
 اِسْتِهْكَافَ: که‌نارگیری، لادان،
 خۆ دوورخستنه‌وه
 اِسْتِهْهَالَ: خوْپیسکردن، فیراندن
 اِسْتِهْهَانَ بِهِ: سووکایه‌تی پیکرد، به‌نزم
 ته‌ماشایکرد
 اِسْتِهْجَنَ: ناحه‌زیی، به‌دی، به‌دزیو
 زانین

استهذاف: کردنه نیشانه

استهزء به: گالته و سووکایه تی پیکرد

استهلاک: له ناو بردن ، تیابردن ،

له ناو چوون

استهلال: گه پان به دووی مانگی نویدا

استهلاک: له ناو یبرد، تیای برد

استواء: به رابه ریی ، ناوه راست

استوجب: شیاو ، گونجاو ، دیار

استوحش: ترسا، ترقا، هستی به ترسکرد

استودع: نه ســـــپه رده ی کرد،

نه مانه تداریی، سپاردن به نه مانه ت

استوضح: داوای روونکردنه وه ی کرد،

تیشک خستنه سهر .

استوعب: تیگه یشت ، وه ریگرت،

له به ریکرد

استوقد: دایگیرساند ، هه لیگیرساند ،

ناگری کرده وه

استوقف: وه ستاندی، ناچار یکرد،

رام یکرد

استولی علی: دهستی گرت به سهر،

زالبوو به سهریا

استون: لوله ی تفهنگ ، ستوون

استوی: به رابه ربوو، هاوسهنگ ، هاوتا

استندان: موله ت خواستن ، ریگه

وه رگرتن، داوای بواردان

استنصال: له ریشه کیشان ، له بن

دهر هیتان

استنفاف: دهست پیکردنه وه

استیاء: بیزاری ، نیگه رانی ، نارپه حه تی

استیراد: هیتان، هاورده ، شت ومهک

هیتان له دهر وه

استیسر: ئاسانیکرد، ئاماده یکرد،

سازشی کرد

استیضاء: روونکردنه وه ، روشنکردن

استیعاب: وه رگرتن، تیگه یشتن ،

ره نگدانه وه

استیفاء: داوای به ته واویی، داوای

هه میشهیی به شکردن ، فریا که وتن

استیفاء: بیداریوون ، به ناگاهاتن ،

هوشیار یوونه وه

استیلاء: داگیرکردن، دهست به سهر

گرتن ، زه وتکردن

است: شیر

استدال: دادانه وه، شوپکردنه وه،

به ردانه وه، داکیشان

استر: دیل یکرد، به ندیکرد، گرتی

استر: دیلکردن ، دهست به سهر گرتن

استراء: گه پان، بردن، نیشاندان

استراح: ئازادکردن، سهر به سترکردن،

به ردان

استراج: چراخان ، شه وگیز

استراف: زیاده رپه ویی، سنوورشکان،

دهست بلاویی

استرع: خیراکه، زووکه، چالاکتر

استرع: خیرایکرد ، زوویکرد ، چالاکتر بوو

الاسترع: زووترین، خیراترین ،

چالاکترین

استروحه: شاتشات و شووت

استری: شه وپه ویی ، رویشتن به شه و

استس: بناغه، بنه ما، پایه

استس: بنیادینا ، دروست یکرد، هیتایه

بوون، بناغه ی دارشت

استطیل: ته ویله

اسطوانة: کوزه که ، لوله ، قهوان
 اسطوره: نهفسانه ، داستان
 اسطول: کهشتی گهلی
 اسطول بحری: کهشتی گهلی جهنگ
 اسعاف: فریاکهوتن، یارمته، بهانا
 گهیشتن
 اسعال: کۆکه، قرخه
 اسعد: خوش حال، شادمان، دلخوش ،
 کامه ران
 اسعد: خوشحالتین کهس، شادمانترین ،
 کامه رانترین
 اسفا - اسفا: زور نیگه ران و په شیمانجوو
 اسفا: په شیمانی، نهفسووس خواردن،
 مهخابن ، جه خار، ناخ
 اسفار: به شیکه له به شه کانی ته ورات
 اسفاناج: نه سپه ناخ
 اسفر عن: بوو به هوی .. له نه نجاما
 اسفل: خوارو ، ژیر، زمتر، نه ویت
 اسفنج: جانه وهری ده ریایی ، که فی
 ده ریا
 اسفیداج: سپیاو ژنان به کاری ده هینن
 بق روو سپی کرده وه
 اسفاء: ناویری ، ناودان ، گهرمکردن
 اسقاط: خستن، له باربردن ، فریدان ،
 بهردانه وه
 اسقط الجنین: مناله که ی له باربرد
 اسکات: بیده نگ ، دهمکوت ، دامرکان،
 کپکردن
 اسکاف: کهوش دروو، سولکه ری
 اسکان: جینشین کردن، دامه زانندن
 اسکت: وسبه ، بیده نگ به ، ورته
 لهدم نه به ته دهره وه

اسکن: جینشین بوو، دامه زرا،
 هه لیکرد
 اسل: داره گز، نيزه
 اسلاف: پیوه کردن، پیوه لکان
 الاسلال: به رتیل، رهشوه، دهم
 چه ورکردن
 اسلام: ملکه چی ، خودان به دهسته وه ،
 نایینی پیروزی نیسلام
 اسلت: لووت بپاو
 اسلم: بی زیان، موسولمان، خودان
 به دهسته وه، خوسپاردن
 اسلوب: شپوه، چونیته، ریگه، ته رز ،
 دهستووو باو
 اسم: ناو ، ناف
 اسمر: گهنمی ، بۆر ، رهشتاله
 اسمن: قله وتر ، گوشتن تر ، به خوه تر
 اسمنت: چیمه نتو
 اسن: دابو نه ریت ، خو ، عاده ت
 اسن: به ته مه نتر، گهره تر
 اسناد: پالپشت ، دانه پال، راگیرکردن
 اسهاب: زوریلایی، به خشنده یی
 اسهال: سکچوون، سکه شوره ،
 رهوانی ، سه ری ی
 اسهر: بیدار، ناگادار، به خبه ر
 اسهل: ئاسانتر، سانانتر، خوش به دهست
 اسوا: خرابترین، نایابترین ، به دترین
 اسوار: بازن ، دهسته وانه
 اسوان: غه مگین ، خه فته بار ، ناپه حه ت
 اسود: رهش ، رهشتاله
 اسود: رهش داگیرسار، رهش بوو
 اسوداد: رهش هه لگه پان، رهش
 داگیرسان

أسوف: زور غه مگین و ترسنوک
 أسوة: پیشه‌نگ ، پیشه‌وا ، رابه‌ر ،
 رینما ، نمانا ، نمونه
 أسى - أسى: زور نیگه‌ران و غه مگین بوو ،
 دلته‌نگ بوو
 أسیر: دیل ، به‌ند ، نه‌سیر
ش
 أشار إلى: ناماژه‌یکرد بـ ...
 ده‌ستنیشانیکرد
 إشارة: نیشان‌دانن شتیک به‌ده‌ست ،
 ناماژه ، میمایه‌که بـ ده‌ستنیشانکردن
 إشارات المرور: میمای هاتوجز
 أشاش: رووخوشی
 إشاطه: پروژاندن
 أشاع: په‌خشی‌کرد ، بلاو‌یکرده‌وه
 إشاعة: قاوداخستن ، وات‌ه‌وات ،
 بلاو‌بوونه‌وه‌ی ده‌نگو باسو هه‌والیک
 أشب: ناشووب نانه‌وه ، په‌رشو
 بلاو‌یکرد
 أشباح: ساف ، سام
 إشباع: تیرکردن ، ته‌واو پرپوون
 أشبع رغبتة: ناره‌زووی تیرکرد ،
 حه‌زه‌کانی به‌جیکه‌یاند
 أشبه: لیکچوو ، وه‌ک یه‌ک ، هاوشیوه
 أشبينة: سه‌رسی
 إشتباه: گومان بردن ، دوودلی ،
 تیکه‌لبوون
 إشتباك: تیک رزان ، تیکه‌لبوون ،
 له‌یه‌ک ئالا
 إشتاق إلى: بیرى‌کرد ، بوی سووتا
 إشتاك: لیک ئالا ، تیکه‌لبوو
 إشتجر: ده‌مه‌قاله‌یکرد ، شه‌پیکرد

إشدد: گه‌رم بوو ، توندبوو ، قایم بوو
 إشداد: قاروگه‌رم بوون ، توندبوون
 إشتراء: کرین ، سه‌ندن ، هینان
 إشتراك: به‌شداربوون ، هاوکاری ،
 به‌شداریی
 إشتراكي: سؤسیالیست ، هاویه‌شی
 إشتراكية: سؤسیالیسم
 إشتراغ: یاسا دانان ، شهر کردن
 إشتري: کرپی ، سه‌ندی
 إشتغال: ناگر تیبهردان ، سووتان ،
 گرگرتن
 إشتغال: خه‌ریک بوون ، سه‌رقالبوون
 إشتغل به: پیوه‌ی سه‌رقالبوو ، پیوه‌ی
 خه‌ریک بوو
 إشتفى: چاکبوه‌وه ، ساغ بوه‌وه ،
 چاره‌سه‌ری وه‌رگرت
 إشتقاق: داتاشین ، وته‌سازی ، لق
 لیبوونه‌وه
 إشتكاء: گله‌یی‌کردن ، ناپه‌زایی ،
 نیگه‌رانی ده‌ربرین
 إشتكى إلى: گله‌یی‌کردن لای .. ،
 ناپه‌زایی ده‌ربری بـ ..
 إشتهال: ده‌ورگرتن ، له‌به‌رگرتن
 إشتهاء: حه‌زلی‌کردن ، خواستن ، دل بـ
 چوون
 إشتهار: ناویانگ ده‌رکردن ، ناو
 په‌یدا‌کردن
 إشتواء: برژاندن
 إشتياق: ناره‌زوو مه‌ندی ، حه‌زلی‌کودن ،
 دل‌به‌سته‌گی ، دل لیچوون
 أشجع: ئازاتر ، به‌تواناتر
 أشد: سه‌ختر ، توندتر ، قایم‌تر

اَشْدَف: مَرُوفِي گه وچ و گیل ، دژوارو
سه سخت
اَشَر: پُرچالاکي ، چوست و چالاک
اَشْتَرَاب: ناوده رخواردان
اَشْرَار: شه پرفروشتن
اَشْرَاف: ریزداران، خانه وادان
اَشْرَاق: رووناککردن، دره و شانه وه
اَشْرَف: ریزدارترین ، به ریزترین
اَشْرَاك: هاوَل پەیدا کردن بۆ
په روه ردگار
اَشْرَاس: به دخو، دپنده یی، توندیی
اَشْعَار: هست پیکردن، ناگاداری
اَشْعَاع: تیشك خستنه سه،
روشنکردنه وه، روونکردنه وه
اَشْعَال: مه لکردن ، داگیرسان، ناگر
تپه ردان
اَشْعَث: قزگف ، قزبژ
اَشْعَر: بوژتر، شاعیرتر ، هستیارتر
الْاَشْعَر: تووکن ، قرن
اَشْعَل: دایگیرساند، هلیگیرساند
اَشْعَال: سه رقalkردن، خه ريك کردن
اَشْعَل: سه رقالكرد ، خه ريكی کرد
اَشْعَاء: سارپژکردن، چاککردن
اَشْعَاق: میهره بانی ، سۆزو به زه یی
اَشْفَق عَلَيْهِ: دلسۆزیکرد، به به زه یی بوو
بۆ
اَشْقَر: خه نه یی ، رهنگیکه له نتيوان
سوورو زه ردا
اَشْقَى: به دبخت، سه ربژيو، نابووت
اَشْكَال: دژواری ، سه ختی ، نارپکی
اَشْل: گۆج ، که سیکه نه ندامیکي
له کارکه وتبی

اَشْمُرَاز: بیژاری ، بیژکردنه وه،
هه راسان
اَشْمَط: بۆر ، گه وپ ، خاکی
اَشْنَه: قهوزه
اَشْهَار: جاردان ، بلاوکردنه وه
اَشْهَب: رهش بۆر
اَشْهَر: به ناویانگتر ، ناودارتر
اَشْهَل: چاو به لهك ، چاو ره شبکی شین
نوین
اَشْوَز: فیزدار، خۆبه زلزان
اَشْیَم: خالدار، باچه
اَشْیَب: پیر ، مووسپی ، به ته مه ن
اَشْیَب مِنَ الْاَیَّام: رۆژانی ساردیواراناوی
اص - اَص
اَصْرَة (ارتباط، صلة): په یوه نندی،
په یمان، به ند ، هاوړپکه
اَصَاب: پتکان ، لیدان
اَصَابَة الْهَلْدَف: له نیشاندان ، پتکان
نه نگاوتن ، به رکه واندن
اَصَابِع: په نجه کان ، چنگ ، قامه
اَصَار (وَلَد): سنگی ده وار
اَصَالَة: نه ژادی، ره سه نی، خانه دان
اَصْبَاح: سپیده ی به یان، به ره به یان
اَصْبَح: خۆش سیما، رووخۆش
اَصْبَح: رۆژی لیبوه وه، که یشته به یان
اَصْبَح: په نجه ، قامك ، نه نگوست ،
تيلك
اَصْعَل: ده نگ گپ
اَصْلَاد: ده رکردن، ناردن،
بلاوکردنه وه ی لاپه رهی به نرخ
اَصْلَة: کراس
اَصْلَر: ده ریکرد، بلاویکرده وه

أَصْدَرِ الْكُتَّابِ: كُتِّبَهُ كَيْ بَلَّوْكَ دَهْوَه ،
 كُتِّبَهُ كَيْ بَه چَاپ گَه یَا نَد
 أَصْدَق: رَاسْت گُوتَر، رَاسْتَال
 أَصَر: سَوْرَا خِرْدَن
 الْأَصَر: پَه یَمَانِی بَه مِیژو چَه سِپَاو
 إِضْرَار: جَه خَتَرْدَن، سَوُورِیوون،
 لَه سَه رِچوون، پِنْدَا گِرْتَن
 إِضْطَاذ: رَاوِکِرْدَن، شِکَا رِکِرْدَن
 إِضْطَبَّار: دَان بَه خُودَا گِرْتَن، ثَارَا مِگِرْتَن
 أَضْطَبِّل: تَهوِیْلَه، پَاگَه، هَه رِخَانَه
 إِضْطَحَّر: تَه سَتَرِک، گُزَل
 إِضْطِلَام: لَیْک کَه وِتَن، بَه یَه کَا دَان
 إِضْطِلَاح: زَارَاوَه، دَه سَتُور
 إِضْطِنَاعِي: دَه سَتَرْد، خُورْد
 إِضْطِفَاء: هَه لَبْزَارْدَن، دِیَارِی کِرْدَن
 إِضْطِفَاف: رِیْزِیوون، بَه دَوای یَه کَا هَاتَن
 أَضْطِکَاک: لَیْک خَشَانِی دُورِشْت، جِیْرَه
 أَضْطِیَاد: رَاوِکِرْدَن، شِکَا رِکِرْدَن
 أَضْطِیَاف: هَاوِیْنَه هَه وَا ر
 إِضْغَاد: سَه رِخَسْتَن، بَرْدَنَه سَه ر
 أَضْغَب: سَه خَتَرِن، قُورِسَتَرِن، دُزَوَارْتَرِن
 إِضْغَاء: بَیْسَتَن، گُوی رَا دِیْرَان، گُوی
 هَه لَخَسْتَن
 أَضْغَر: بَچُو کَتَر، گَچَکَه تَر، بَچَکُولَه تَر
 أَضْغِي: گُوی یَگِرْت، گُوی یَ رَا دِیْرَا
 أَضْغَر: زَه رَد
 أَضْغَر: زَه رَه لَگَه رَا، زَه رَدِیوون
 أَضْغَل: نَه ژَا د، بَنجِیْنَه، رَه گَه ز،
 بَنَه وَا ن، وَه جَاخ، زَاوَه
 أَضْغَلَا: مِیْچ کَا تِیک، هَه رِگِیْز
 إِضْغَلَا: چَا کَرْدَن، بَاش کَرْدَن،
 گُوجَانْدَن، نِیْسَلَاخ

أَصْلَب: رَه قَتَر، پَتَه وِتَر، قَا یَمِیْتَر
 أَصْلَح: پِیَاوِی کَه پُور کَاس
 أَصْلَح: کَه سِیْکَه سَه رِی تُووِکِی پِیَوَه
 نَه مَابِی
 أَصْلَفَا: زَه وِی رَه قُورِزِیْر
 أَصْلَم: کَه پ، گُوی بَرَاو
 أَصْلِي: نَه ژَا دِی، بَنجِیْنَه یِی، زَگْمَا کِی
 أَصْمَاء: کَپ بُوون
 أَصَم: کَه پ
 أَصْمَتَا: بِنْدَه نَگَبَه، وَسَبَه
 أَصْهَب: رَه نَگِیْکِی سَوُورِی سِپِی
 تِیکَه لَآوِی
 أَصْوَب: بَاشْتَر، چَا کَتَر، لَه بَارْتَر،
 گُوجَاوِیْتَر
 أَصُول: شِیَوَه، بَاو، یَا سَا، مَوْدَه،
 دَه سَتُور
 أَصْص: نِیْنَجَانَه
 أَصِيل: جَانَه دَان، رَه گَه ز چَاک
 اَص
 أَضَاء: رُوشَنِی کَرْدَه وَه، رُوونَا کِی
 کَرْدَه وَه
 إِضْأَاء: رُوونَاک کَرْدَنَه وَه، رُوشَن کَرْدَنَه وَه
 أَضَاغ: فَه وِتَانْدِی، تِیَا یِیْرَد، لَه کِیْسِیْدَا
 إِضْأَاعَة: وِن کَرْدَن، تِیَا بَرْدَن، بَه بَادَان
 أَضَافَا: زِیَادِی کَرْدَن، پَتَرِی کَرْدَن
 إِضْأَافَة: خَسْتَنَه سَه ر، سَه رِیَا رَه، سَه رَه رَا
 أَضَاق: تَه نَگِی پِی مَه لَچَنی، نَوْدِی بَق
 مِیْنَا، فَشَارِی خَسْتَنَه سَه ر
 إِضْأَارَة: پَارِو، دَه سَتَه، نِیْزِیَا رَه
 إِضْجَاع: رَا کَشَان، پَالْکَه وِتَن
 أَضْجَم: زَار خَوَار، دَه مَخَوَار
 إِضْجَاک: پِیکَه نَانْدَن، مِیْتَانَه پِیکَه نِیْن

أَضْحَكَ: بَيْكَةً نَيْنَ، خَه نِينَه
 أَضْحَوَكَة: قَه شَمَه جَارِ، نَه وَهِي مَرْوَف
 دَه خَا تَه بَيْكَه نَيْنَ
 أَضْحِيَة: قُورِيَانِي، نَاژَه لَ سَه رِبَرِين
 أَضْغَمَ: زَلْتَر، گَه وَرَه تَر
 أَضْحَى: جَه ژَنِي قُورِيَان
 أَضْدَاد: دُو وَشَهِي جِيَاوَز لَه مَانَادَا
 أَضَر: زِيَانِبَه خَش تَر، خِرَاطَر، بَه د تَر
 إِضْرَاب: مَانِگَرْتَن، دَه سَت لَه كَارِبَه رِدَان،
 وَرَك گَرْتَن
 إِضْرَار: زِيَان پِيگَه يَانْدَن، خِرَاطَه
 پِيگَه يَانْدَن
 أَضْرَاس: كَاكِيَلَه
 إِضْرَام: گَرْتِيْبَه رِدَان، سُووتَان
 إِضْطِجَار: بِيْزَارِي، نِيگَه رَانِي،
 بِيْتَا قَه تِي
 إِضْطِجَاع: پَالَكَه وَتَن، لَه سَه ر لَاتَه نِي شَت
 دَرِيْزِيوُون
 إِضْطَر: نَاچَارِيوُو، زُورِي بُوَهَات، تَه نِگِي
 پِيْ مَه لَچِنَرَا
 إِضْطِرَاب: تَه نِگُو چَه لَه مَه، پَه شُوْكَان،
 تِيكُچُوُون، شَلُوْقي وَ پَاشَاگَه رِدَانِي
 إِضْطِرَار: نَاچَارِي، مَه ژَمَه ت،
 بِيْ چَارَه يِي
 إِضْطِرَام: سُووتَان، زَلَه زَلْ،
 سُوورِيوُونَه وَه
 إِضْطِهْد: نَا زَارِيْدَا، چَه وَ سَانْدِيَه وَه،
 شَكَا نْدِي، سَتَه مِي لِيكُرْد
 أَضْعَاف: چَه نَدَجَار
 إِضْعَاف: لَاوَز كُرْدَن
 أَضْعَف: لَاوَزِيكُرْد، كَزِيكُرْد
 أَضْعَافُ الْأَحْلَام: خَه يَال، لَه وَاقِيَع بَه دُوور

أَضْلَ: گُومَرَا تَر، وَيْلَتَر، سَه رِگَه رِدَان تَر
 إِضْلَال: لَه خَشْتَه بَرْدَن، لَارِيكُرْدَن،
 لَه رِيْ دَه رَخْسَتَن
 إِضْمَار: لَه دَلَا شَارْدَنَه وَه، پَه نَهَانِيكُرْدَن
 إِضْمِخَالَل: لَه بَه رِيَه كَه لَه وَه شَان،
 لَه نِيْوُچُوُون، فَه وَتَانْدَن
 أَضْيَق: تَه نِگَر تَر، بِيْ بُوَار
 أَطَاح: رُوو خَانْدِي، رِمَانْدِي، دَه رِيْبَه پَرَانْد
 إِطَار: چَوَارچِيْوَه، دَه وَر، زِيُوَار،
 پَه رَاوِيْز
 أَطَاع: گُويْ رَا يَه لَبُوُو، هَا تَه سَه رِيَار
 إِطَاعَة: فَه رِمَانِبَه رِي كُرْدَن، گُويْ رَا يَه لِي
 أَطَاف: تَه وَافِيكُرْد، بَه دَه وَرِيَا گَه رَا
 أَطَاق: نَارَامِي گَر تَر، خُزِي رَاگَر تَر
 أَطَال: زُورِي خَا يَانْدَن، زُورِي پِيْچُوُو
 أَطَالُ النَّظَرِ إِلَيْهِ: زُور تَه مَاشَا يَكُرْد
 أَطَالُ الْوُفُوفِ: زُور وَه سَتَا، مَآوَه ي
 وَه سَتَانِي زُورِي خَا يَانْدَن
 إِطَالَة: دَرِيْزَه پِيْدَان، خَا يَانْدَن
 أَطَايِب: بَاشْتَرِيْن شَت، پَاك وَ
 پَالْفَتَه تَرِيْن
 أَطْبَاق: پِيْگَه وَه نَان، دَانَه يَه ك، مَچَانْدَن
 إِطْرَاء: لَه سَنُوور دَه رِچُوُون، مَه لَگَر تَر تَر،
 پِيَا هَه لَدَان
 إِطْرَاد: دَه رَكُرْدَن، دُوور خَسْتَنَه وَه
 أَطْرَاف: سَنُوور، دَه وَرِيْبَه ر، چَوَار دَه وَر،
 دَه وَرِيْوِيْشَت
 أَطْرَاء: بَه مَه زَنِي دَانَا، بَه گَه وَرَه ي
 نَر خَانْدَن
 أَطْرَحَة: تَه خَتِيكُرْد، پَالِي خَسْت
 أَطْرَش: كَه پ، بِيْگُويْ، كَاس

اِطْرُوحَة: نامه ی زانستی

اِطْعَام: ده ر خوار دان، ناندان

اِطْعَاء: گومپا، یاخی، سه رکیش

اِطْفَاء: کوژانه وه، خفه کردن،

شه مراندن، خاموش کردن

اِطْفَانِيَة: خفه خانه، به پیوه به ریستی،

ناگر کوژانه وه

اِطْلَاع: زانین، حالی بوون، ناگاداری

اِطْلَال: که لاهه، ویرانه

اِطْلَاق: نازادو سه ر به ستر کردن، به ردان

اِطْلَع عَلَی: ناگاداری هه بوو له... ناگای

لیبورو

اِطَّل الزَّمان: سه رده م نزیک بووه وه

اِطْلَس: نه خشه نامه، له بنه پره تا وشه که

یوتانیه

اِطْلَس: ناوری شم

اِطْم: قه لات، دژ

اِطْمَان: دلنیا بوو، نارام بوو

اِطْمِنَان: دلنیا بی، نارامی، دلته ختی

اِطْطَاب: درژی پی، زیاده پوهی،

درژی کردن وه، تولانی کردن

اِطْوَاء: پیچانه وه، لول کردن

اِطْوَل: درژی تر

اِطْوَر: که شه سه ندوتر، پهره سه ندتر،

له پیشت

اِطْيَب: پاکتر، خوشتر

اِظ

اِظْلَه: سه ر که ردا نیکرد، ویلی کرد، سه ری

لیشیواند

اِظْلَه: به سیبه ری خوی دایپوشی

اِظْمًا: تینووی بوو

اِظْهَار: ناشکر کردن، ده ر خستن

اِظْهَر القرآن: قورئانی له به رکرد

اِغ

اِغْاَد: که پان دیه وه، هینایه وه،

پیدانه وه

اِغَاَدَة: گپانه وه، پیدانه وه

اِغَاَرَة: دهسته و، خواستن، هینان

اِغَاْشَة: ژیا ندنه وه، زیندو کردن وه

اِغْاض: بژاردن، قهره پوو کردن

اِغَاْلَة: به ختو کردن، ژیا ندن

اِغَا ن: یارمه تیدا، پشتگیریکرد

اِغَاْنَة: یاربوو، یارمه تیدان، ناو پلیدانه وه

اِغْبِر: تپه پان دن، گوزه راندن

اِغْتَاَد: راهات، ده قی پیوه گرت، رام بوو

له سه ری

اِغْتَاَق: نوکه رو ته یان نازاد کردن،

سه ر به ستر کردن ی به رده ست

اِغْتِبَار: په ند وه رگرتن، بایه خ،

باوه پیتر کردن

اِغْتَبِرْ بِهِ: به هوی شه وه وه مچیاری و

په ندی وه رگرت

اِغْتِدَاء: ده ستر ریژی، بی دادی،

هه لکوتانه سه ر

اِغْتَد: ده ستر ریژی کرده سه ر، هه لی

کوتایه سه ر

اِغْتِدَال: میانه پوهی، میونجیتی

اِغْتِدَار: به هانه هینانه وه، پوزش،

داوای لیبوردن، لیبوردن خواستن

اِغْتِدَار عَنْ: پوزشی هینایه وه بو...،

مه عزه رتی هه بوو له..

اِغْتِرَاض: ره خنه گرتن، له قه م گرتن،

لیته لدان، رابوون

اعتراف: دادن پیمانان ، درکاندن ،
 خویندنه وهی به رانبه ر
 اعتراز: شانازیکردن، نازین
 اعترال: که نارگیری، گوشه گیری
 اعترل عن: گوشه گیربو له...
 دهستی کیشاپیه وه له ..
 اعتساف: ره قی و نادادیی
 اعتسم: کردن به دوست و هاوری
 اعتصاب: دهست له کارکیشانه وه،
 دهسبه ندی
 اعتصام: دهست پیوه گرتن، په نابردن
 اعتصفا: بر دیه وه بـو خوی ،
 خستیه پال خوی
 اعتصم به: دهستی پیوه گرت، په نای
 بو برد
 اعتصد: له نامیزی گرت ، کومه کو
 یارمه تی خواستن
 اعتقاد: باوه پکردن، بپوا
 اعتقال: دهستگیرکردن، گرتن ،
 به نندکردن ، راپیچان
 اعتقد: بپوای وایه... واپه ی ده بات
 اعتقله: دهستگیرو راپیچی کرد
 اعتکاف: گوشه نشینی بو خوابه رستی
 اعتلاء: به رزو بلندپوونه وه
 اعتلاف: به ستران، سه و داسه ربوون
 اعتلال: نه خوشکه وتن
 اعتقاد بهشت پیبه ستن، پالپشت گرتن،
 پایه خداریی
 اعتناء: گرنگی پیدان ،چاودیری ،
 به ته نگه وه بوون
 اعتناق: دهست له ملان بوون، دهست
 له گه ردن کردن

اعتهد: په پیمان تازه کردنه وه
 اعتیاد: راهاتن ، دهق پیوه گرتن
 اعتیادی: ناسایی، ساکار ، ره شوکی
 اعتیاض: توله سهندن
 اعجاب: به دلپوون، سه رسووپمان،
 پیخوشبوون، په سه ندبوون
 اعجاز: نیعجاز، کاریکی له ناست و
 توانا به دهر
 اعجب: شادمان و سه رسام بوون پیی،
 سه پرو سه راسیمه بوون
 اعجم: که سیک نه توانی به پاراوی و
 رهوانی بدوی، نوخته و سه روبو دانان
 اعجمی: مه ردومی نا عه ره ب
 اعجوبه: سه راسیمه کار، واق و په مینه ر
 اعتداد: ناماده کردن، گه لاله کردن،
 خستنه به رده ست
 اعتداد: گه لی، زقر ، فره
 اعتدای: ناماده بی
 اعتدام: له سیداره دان، کوشتن ،
 خنکان
 اعتد: نابووتی کرد، له ناوی برد
 اعتدب: خوشتر، سازگارتر، شیرینتر
 اعتذر: به هانه ی مینایه وه، عوزی
 مینایه وه
 اعتراب: سه رو بوو ژیر دانان،
 دهر خستن، دیاریدان
 اعتراب: عه ره بی بیابان نشین
 اعترابی: خه لکی بیابان نشین
 اعراض: روو لیوه رچه رخان، روو
 وه رگیان
 اعراض: به لای ثافه، نه هامه تیه کان

أَعْرَافُ: جَيْگه يه که له نتوان به مهشت و
دوزه خدا ، نه وانه ی کرداره کانیاں
به رابه روه ستاوه چاکه و خراپه
أَعْرَجُ: شل ، له نگ ، پی له نگ
أَعْرَضُ: په پاگنده و ناپیک
أَعْرَضُ: پانتز ، به رینتر ، فراوانتر
أَعْرَضَ عَنْهُ: یووی لپوره رگپړا ،
پشتی تیکرد
أَعْرَفُ: ناسراوتر ، به ناویانگتر
أَعْرَ: خورشه ویست و شیرینتر له دلا
إِعْرَءُ: قه درو ریزگرتن
إِعْرَءُ: ناردن ، ره وانه کردن
أَعْرَبُ: بیوه میگرد ، ره بهن ، بوخچه ی
نه کراوه
أَعْرَلُ: بی چه ک
أَعْسَاءُ: نه یوونی و که م دارایی
أَعْسَرُ: گیل ، نه زان ، که وده ن
أَعْسَى: شه وکویت ، شه و هی شه و
نابینی ، نابینای شه و
أَعْصَارُ: گرشین ، مه لگوشین
إِعْصَارُ: گه رده لولول ، بقران ، باو
مه وره بروسکه ، باو بقران
إِعْطُ: بده ، بیه خشه
إِعْطَاءُ: به خشین ، پیدان
إِعْطَامُ: به گه وره زانین به مه زن
دانان
أَعْظَمُ: گه وره تر ، گه وره ترین
أَعْقَابُ: نه وه ، ره چه له ک ، وه چه
أَعْلَاءُ: بلند و بهرز ، سه روو
إِعْلَالُ: گدیان
إِعْلَامُ: راگه یاندن ، ناگاداریی

إِعْلَانُ: شاگا ، جاپ ، راگه یاندن ،
جاړد امیشتن
أَعْلَمُ: زانتر ، شاره زانتر
أَعْلَنُ: ناشکرایکرد ، رایگه یاند ،
روشنی کرده وه
أَعْلَى: به رزتر ، ژوووتر
الأَعْلَى: به رزترین ، سه ریلندترین
أَعْمُ: گشتی تر ، فره تر
أَعْمَى: چاو کویتز ، نابینا ، چاوکز
إِعْمَالُ: به کاربردن ، به گه پخستن
أَعْمَرُ: ناوه دانی کرده وه
إِعْمَاءُ: کویتز کردن ، نابینا کردن
أَعْمَاقُ: ناخ ، قوولایی ، ناوه پوک
أَعْمَشُ: چاو په پوپوشاویی
إِعْمَلُ: کاریکه ، فرمان بکه
أَعْنَانُ: لایه نه کان
أَعْوَامُ: سالان ، سالگه ل
أَعْوَانُ: لایه نگران ، دارده ست ، یاران
أَعْوَجُ: خوار ، لار ، قیل و قاچ
إِعْوَجَاجُ: خوار و خپچی ، لارو له ویری
أَعْوَرُ: به که له چاو ، به ک چاو
أَعْوَلُ: به دهنکی بهرز بانگ کردن
أَعْيَاءُ: ماندوبوون ، شه که تی ، له پهل و
پوک و تن
أَعْيَانُ: پیران ، ریش سپی و
نه زموند ارانی گه ل
أَعْبَلُ: منالدار ، به چه دار
أَعْبَنُ: چاوزه ق ، چاو دهرتوقیو
إِغَاثَة: فریایکه وت ، دهستی یارمهی بقر
دریزکرد ، به هانایه وه چوو
إِغَاثَة: به هاناوه چوون ، فریایکه وتن

اُغَارَ عَلٰی: میزشی برد بُو ..
مهلمه تی برد بُو ..

اُغَارَة: تالان و بُو، به سهرادان

اُغَاظَة: رق مهستان، ره نجاندن

اُغْبَث: رهنکی خاکی، بُو

اُغْبِر: چه پؤل

اُغْبَش: بُو، بی شهوق

اُغْتَاب: غه بیه تیکرد، باسیکرد به نهینی

اُغْتَاظ: رقو خشم گرتی

اُغْتَالَ: تیروریکرد، کوشتی، له ناویرد

اُغْتَبَاظ: شادی، خوشی، که یفخوش

اُغْتَرَاب: ناواره که وتن، دهر به دهریی

اُغْتَرَار: له خوبایی بوون، فریو خواردن

اُغْتَسَالَ: خوشتن

اُغْتَشَّاش: چاوبه ست و فیل کردن

اُغْتَصَاب: زه و تکردن، داگیر کردن

اُغْتَصَاص: خه مناکی، خه مۆکی

اُغْتَمَّاس: چوونه نیو ناو

اُغْتِيَاب: باسکردنی یه کیک له پاشه مله

اُغْتِيَاظ: به قین هاتن، ره نجاندن،

پیش خوار دهنه وه

اُغْتِيَالَ: تیرور کردن، کوشتن له ناكاو

اُغْتَمَّام: غه مگین بوون، خه فته باری

اُغْتَنَّم: غه نیمه ی ده سستکه وت،

به به لیزانی

اُغْرَاء: مه لئه تاندن، فریوودان،

پی مه لخبیسکان

اُغْرَاق: خنکان، درقو خوه لکیشان

اُغْرَسَ الشَّجَر: درمختی ناشت

اُغْرَق: خنکاندی، له ناوا غه رقیکرد

اُغْرِي: فریویدا، ناره زوومه ندیکرد

اُغْرِض: ئینجانه، گولدان

اُغْطُوس: مانگی هه شته م، ده که ویته

هه ریه ک له مانگی گه لاویژو

پوشه په وه

اُغْطِل: بشق، پاکی بکه ره وه

اُغْطِل: خه لئه فا، خه ریک بوو، مه لئه له تا

اُغْطَى: گرانتر، به نرخ تر

اُغْلَاء: گران کردن، به نرخ کردن

اُغْلَاق: داخستن، پیوه دان، قایم کردن

اُغْلَب: زووتر، زووجار

اُغْلِيَّة: زوینه، زووترین

اُغْلَط: مه له یکرد، راست نه بوو

اُغْلَقَ الْبَاب: دهرگا که ی داخست

اُغْمَاء: بورانه وه، تاسان، له هوش خق

چوون

اُغْمَاز: ره خنه گرتن، نکوولی

اُغْمَاض: چاوپوشین، لیبوردن

اُغْمَام: چه مۆله

اُغْمِي عَلِيه: بواره وه، له هوش خق

چو

اُغْن: منگن

اُغْنَاء: ده وله مه ندکردن

اُغْنَام: په ز، مه پو بزن

اُغْنَى: بی نیازترین، ده وله مه ندترین

اُغْنِي: ده وله مه ندکردن، پی به خشین

اُغْنِيَّة: گزانی، ستران

اُغْوَاء: گومرا کردن، ویل کردن

اُغْوِل: پروگه وره، ته واوو کامل

اُغْيِيَف: گه ردن که چ، سه ر شق

ا ف ا

اُفَة: به لا، نه هاهمه تی، گتچهل، کۆسپ،

نه خوشی

اُفَا: ئۆف، وای، ناخ

أَفْ (ضجر): سكالاً، هه ناسه
مه لکيشان

أَفَاح: مه لمزینی بونی خوش

أَفَاد: ناردن، ره وانه کردن

أَفَاف (كثير التافف): سكالاکه،

هه ناسه مه لکيش

أَفَاق من النوم: له خه و هه ستا

أَفَاقَة: به موش هاتنه وه، به ناگاهان

أَفَاضَة: لیژدان، لیوان لیو

أَفْتَاء: فرمان دان، بپیار بؤ دان،

فتوادان

أَفْتاق: ره وانه وه، لابردن

أَفْتاح: کردنه وه، کرانه وه، ناوه لاکردن

أَفْتاحیة: سه روتار، ده رگوشاد

أَفْتَحَص: پشکنیی، گه را

أَفْتَحَار: شانازی، خوه لکيشان

أَفْتَرَاء: هه لیهستن، بوختان پیکردن،

ده له سه

أَفْتِرَاس: هه ست کردن به رووداوێک بهر

له روودانی

أَفْتِرَاق: جیا بوونه وه، لیك ترانان،

دابپان

أَفْتَرَض: سه پاندی، چه سپاندی،

فه رزیکرد به سه ریا

أَفْتَرَى علی: بوختان کردن بؤ ..

أَفْتَضاح: نابوچوون، به په ند چوون،

په رده له سه ره له مالین

أَفْتَعَال: گهرم کردن، تاودان

أَفْتَقَاد: ونکردن، دیارنه مان

أَفْتَقَار: هه ژارکه وتن، ناتاجی،

پتویستی

أَفْتِکار: بیرکه وتنه وه، یاد هاتنه وه

أَفْتِکاک: لیك هه لوه شان، له یه ک

ترانان، لیك بوونه وه

أَفْتِلَال: بادران، پیچ خواردن

أَفْجَار: ته قینه وه، شیوان، له به ریه ک

هه لوه شان

أَفْجَام: به زاندن، کۆل پیدان

أَفْجَم: پایه به رزتر، بلندو بالاتر

أَفْراج: به ردان، ژازاندکردن

أَفْراخ: خالی کردنه وه، به تالکردن

أَفْراد: ته نیا خستن، تاک و ته را که وتن

أَفْراز: جیا کردنه وه، جیا کردنه وه

أَفْراط: رۆچوون، له نه ندازه ده رچوون

أَفْراض: وا زانین، وادانان

أَفْرح: خوشحالیکرد، شادمانیکرد،

دلخوشیکرد

أَفْرز: دابه شیکرد، جیا یکرده وه

أَفْزع: ترساندی، توقاندی

أَفْسد: تیکیدا، شیواندی، کیشای

به سه ریه کا

أَفْشاء: ناشکرکردن، بلاوکردنه وه،

خستنه پوو

أَفْشخ: ددان شاش

أَفْصح: ده ربیری

أَفْصح عن رأیه: راویوچوونی خوی

ده ربیری

أَفْضح: نابروی برد، هه تکی کرد

أَفْضل: باشتر، چاکتر

الأَفْضل: باشترین، چاکترین

أَفْطَار الصائم: رۆژوو شکاندن،

به ربانگ کردنه وه

أَفْطأ: ورگن، سک گه وره، ورگه

أَفْطع: که پۆلچ

اَفْطَسْ: لوت پان ، لوت فش
اَفْعَلْ: دهست پیبکه، دهست به کار به
اَفْعَى: مار

اَفَقْ: ناسق ، کهل

اَفَقَاء: له دهستان ، ونکردن

اَفْقَار: مه ژارکردن ، گه داکردن

اَفْقَى: ناسوی

اَفْك: درق ، بوختان ، ناراست

اَفْلَاس: بی مایه و پاره که وتن ،

له دهستانی پاره و مال

اَفْلَاق: مه لفلیقان

اَفْلَج: ددان شاش، دهست و لاق بلاو

اَفْلَس: بی پاره و مال و دارایی له دهستان

اَفْلِج: گوج ، گتیر ، له گوکه و تنو

اَفْلِکَان: مه لاشوو که وتن

اَفْنَاء: تیا بردن، له ناو بردن ،

سه رنگو ونکردن

اَفْنَدِي (سید): نه فه ندی ، ریزدار

اَفْنَى: تیا برد ، له ناو ببرد

اَفْهَام: تیگه یاندن ، حالیکردن

اَفْهَم: تیگه بشت ، حالی بوو

اَفْوَل: ناو ابوون ، دیارنه مان

اَفْيُون: تلیاک ، به نگ

اَفْ

اَفَالَة: مه لوه شانوهی گزیه ستو

مامه له

اَقَام: دروستیکرد، به رمه می هینا،

به رپایکرد

اَقَامَ الْحَقَّ: حق و راستی جیبه جیکرد

اَقَامَ الصَّلَاةَ: نوژی کرد

اِقَامَة: راهوستان، مهستان، راگرتن

اِقَامَة: مانه وه، جینشین بوون

اِقْبَالَ: رویتیکردن ، هاتنه پیش

اَقْبَح: ناقولترین ، پیستر، ناشیرینتر

اَقْبَل عَلَيْهِ: رویتیکرد، چوپاره و

رووی

اَقْبَل إِلَيْهِ: ناماده بوو، هات بق لای

اِقْتَاد: به رتیه بیرد ، سه رتویی کرد

اِقْتَبَس: لیتوه رگرتن ، لیتونه وه

اِقْتَبَاض: شت و مه که وه رگرتن

اِقْتَتَل: جهنگی کرد ، شه پی به رپاکرد

اِقْتِحَام: شکاندن، برینی سنوور،

تیخزان

اِقْتِدَاء: به پیره ویکردن، شوینکه وتن

اِقْتِدَاح: نهستی و به رد لیدان

اِقْتِدَار: توانین ، شیان ، پیکران

اِقْتَدَر عَلَى: تواناو هیزی شکابه سر ..

اِقْتَى بِهِ: چاری لیکرد، پابه ندبوو

پتوهی ، به پیره ویکرد

اِقْتِرَاب: نزیک بوونه وه، تخوونکه وتن ،

هاتنه پیش لئی

اِقْتِرَاح: پیشنیار، ده رخستن

اِقْتِرَاع: تیر ویشک هاویشتن

اِقْتِرَاف: مهستان به کارک، نه خجادمانی

تاوان و گوناوه

اِقْتِرَان: نزیک بوونه وه، بوونه یارو

هاو ده م

اِقْتِسَام: به شکردن، سویند خواردن

اِقْتِصَاد: نابوری

اِقْتِصَار: کورتکردنه وه

اِقْتِصَاص: توله لیکردنه وه، گتیرانه وهی

چیرۆک و رووداوی نه فسانه

اِقْتِضَاء: ویستن ، خواستن، فیان

اِقْتِضَام: کرماندن ، داخرمان

اِفْتِطَاف: چنينه وهی ميوه ، ليکړدنه وه
اِفْتِلَاع: مه لکه ندن ، له ريشه دهرمينان
اِفْتِنَاء: کړکړدنه وه ، چنينه وه
اِفْتَم: نه قام ، نه زان ، به دگومان
اِفْتِنَاء: برون ، گرتنه خو
اِفْتِنَع بِ: رام بوو له سهر ..
اِفْخَوَان: کوله به بيوونه ، چاوه پشيله
اِفْدَام: چوونه پيش ، ده ستيپش خستن ،
مه ولدان
اِفْدَار: به توانا تر ، به ده سته لاتر
اِفْدَس: پيروز ، پاکتر
اِفْدَم: پيشووتر ، به رتر ، ديرينتر ،
کووتر
اِفْدَمِيَّة: له پيششترى ، کووترين ،
ديرينترين
اِفْرَأ: بخوینه
اِفْرَار: دان پيانان ، پي لئنان ،
درکندن
اِفْرَاع: تيروپشک هاویشتن
اِفْرَان: هاوتا ، هاوسر
اِفْرِب: نزیکتر ، له پيشتر
اِفْرِيَاء: خزم و کهس و کار ، دوست و
نزیک به يک ، خزم و خویش
اِفْرَض: قهرزيکرد
اِفْرَح: که چل ، بى قر
اِفْرَن: شاخدار
اِفْسَم: سویندى خوارد
اِفْسُومَة: سه همو به شه کان
اِفْشَعْر: زيربوو ، فرچا ، له رزی ، رهنگی
گړا ، راست بوه وه
اِفْشَعْرَار: مووراست بوونه وه
اِفْصَاء: برين ، ليک بران

اِفْصَر: کورت ، بى مه ودا
اِفْصَى: دوورتين ، نه وپهړ
اِفْط: که شک ، خوارديککه له دق دروست
ده کړی
اِفْطَاع: برينى به شيک ، به خشينى
به شيک له مال و سامان به يه کيک
اِفْطَاعِي: دهره به گ
اِفْطَاعِيَّة: سيستمى دهره به گايه تی
اِفْطَع: يه کده ست ، يه کبال
اِفْطَاء: مه لئروشان ، مه لکوچان
اِفْطَاد: دانيشاندن ، نيشتن
اِفْطَدَة: دانيشاند
اِفْطَال: داخستن ، کلومدان
اِفْطَل: داخست ، کلوميدا
اِفْطَس: شتى دريژ کوله ی چه ماهه
اِفْل: که متر
اِفْلَاق: نيگه ران کردن ، په ريشان
کردن
اِفْلَال: که مکړدنه وه ، ليرين ، که لکردن
اِقْلِيَّة: که مايه تی
اِقْلِيم: هه ريم ، سه رزه مين ، ناحيه
اِقْنَاط: ناو ميډکردن ، نوميد بران
اِقْنَاع: هيتانه سه ربار ، قايلکردن
اِقْنَع: رازی تر ، قايلتر
اِقْنُوم: کهس ، تن ، به دهن
اِقْوَاء: پيداويستی ، ناتاجی
اِقْوَى: به ميژتر ، به توانا تر
ا ك ا ك
اَكَار: بيستانه وان ، بيستانى
اَكَل: بخور ، خوړه
اَكَاَف: کورتان ، کوپان ، پالان
اَكَال: بخور ، زورخور

اَكاديمِيَّة: ئه كادیمی ، هه
خویندنگه یه كه خویندنی زانستی
تیدابیت

اَكْبَر: گه وره تر، مه زتر

الاَكْبَر: گه وره ترین ، مه زترین

اَكْبَر الكِبَار: گه وره ترین گوناو تاوان
اَكْتَب: ده نووسم

اَكْتَاب: ناو نووسین ، پیتاك

اَكْتَحَال: چاوپشتن، كل له چاوكردن

اَكْتِرَاس: باك ، ورك زل بوون

اَكْتَسَى: له به ريكرد ، پۆشی

اَكْتَسَاء: له به ركردن ، پۆشین

اَكْتَسَاب: په یداكردن ، به ده ستخستن ،
كو كردنه وه

اَكْتَسَاح: شكاندن ، برین

اَكْتِشَاف: دۆزینه وه ، داهینان

اَكْتِشَفَا: دۆزیه وه ، داهینان

اَكْتِج: كۆل ، په نجه كورت، قامه بپاو

اَكْتِفَاء: بهس بوون، تیراهینان

اَكْتِفَال: دووپشته کی

اَكْتَفَى بِهِ: په سه ندو قانع بوو پیی

اَكْتَمَل: ته واویكرد، به جیی گه یاند

اَكْتِنَاز: پاشه كه وتكردن، مه لگرتن

اَكْتِنَاف: له نامیزگرتن

اَكْتَهَل: پیربوون، ته مه ن له نیتوان
سی و چل سالتیدا

الاَكْت: ریش دهرهاتنی مه ردوم

اَكْتَر: زیاتر ، پتر ، فره تر

اَكْتَر تعقیداً: زۆر ئالۆزتر

اَكْتَر من: زیاتر له .. ، پتر له ..

اَكْتَرِيَّة: زۆرینه

اَكْتَم: وركن ، وركه

اَكْهَل: چاوپه ش

اَكْلا: دووپاتی كرد، دلنیا یكرد

اَكْلَر: لیتلر ، ناروون

اَكْلَوِيَّة: درۆ

اَكْرَة (حفرة): چال ، مه لكه نراو

اِكْرَام: ریزگرتن ، قه درو نرخواندنی
به رانبه ر

اِكْرَامِيَّة: به خشش، شاباش، خه لات

اِكْرَاه: زۆر لیكردن ، ناچار كردن

اِكْرَم: ریزدارترین ، شكومه ندرترین

اَكْرَة عَلَى: ناچار یكرد بۆ .. زۆری
لیكرد

اَكْرِيمَاء: بالوكه ، زیبكه

اِكْسَاء: پۆشاندن ، له به ركردن

اَكْسَجِين: ئوكسجین

اَكْسَدَة: ژهنگ مه لهینان

اَكْسَح: شهل ، ناته وان

اِكْسِير: ئاوی ژیان ، دهرمانیكه له زیوی

ده دهن و ده بیت به ئالتوون

اَكْغَاء: به د دل ، بیر خراپ

اَكْفَع: رهش

اَكْفَر: بی باوه رپكرد، دایه پال

بی باوه پیی ، به كافر ی دانا

اَكْل - اَكْلَا: خواردنی خوارد، خوراکی
خوارد

اَكْل: خوراك خواردن

اِكْلِيل: تاجی گه وه ره به ند، تاجی

پادشایان ، تاجه گولینه

اِكْمَال: ته واو كردن، بردنه سه ر ،
قه راندن

اَكْمَة: ته پكه ، گرد ، ته پۆكه

اَكْمَش: كورته بالا ، چاوكز

اکمل: ته ووتر، بالآتر

اکمل: ته واورکرد، گه یاندى به پایان

اکهب: دیز، ره نگیکی تاریکه

اکول: زورخور، چاوبرسى، نهوسن

اکید: بیگومان، چه سپاو، دلنیا

اکیل: هاوانان، سه رکاسه

ال-ال

أل: خاووخیزان، مال و مال

آاء: به خشش، نیعمه ت

ألان: نیستا، حالی حازر، ده سته جی

هر نیسته

آله: نامیر

آل (أداة الشریف): نامرازی ناساندن،

که ..

آلا: ناگاداریه، هوشیاربه

آلا ثرید: نایا نه ته ویت

آلا (هلاً): دهی، دادهی

آلا (عدا): جگه، به دهر له، مه گهر،

بیجگه

إلا إذا (مالم): تاكو، نه گهر

إلی: هه تا، بۆ، تا

إلی الأسفل: بۆ خواره وه، به ره و ژیر

إلی الآن: هه تا نیستا، تاكو نیستا

إلی الأبد: هه تا هه تاه، بپرای بپرای،

سه رتاسه ری

إلی الامام: بۆ پیشه وه، به ره و پیش

إلی أين: بۆ کوی؟، هه تا کوی؟

إلی متى: هه تا که ی؟، تا که ی؟

ألب: قولانج

ألبان: شیرمه نهی، بابتهی شیر،

سپایی

ألبس: پۆشی، له به ریکرد

ألبوم: وینه دان، نه لبوم

النبام: ساریژیون

النباس: تیکه لکردن، شتیواندن،

جیاکردنه وه

النجاء: په نابردن، هیتان

النجاج: هه ستانی شه پۆله کانی

ده ریا

النجاد: له دین ده رچوون

النجاق: پیگه یشتن، راگه یشتن

النجام: به یه که وه له حیم کردن،

به یه که وه گریدان

التراق: پیوه نووسان، لکان

الترام: پابه ندبوون، لایه نگیری،

پابه ندی

التصاق: پیوه نووسان، چه سپان،

پیوه لکان

التصق: پیوه ی نووسا، پیوه ی لکا

التفاق: لیک ئالان

التفات: لاییکردنه وه، ئاورلیدانه وه

التقاء: به یه که گه یشتن، روویه روو

بوونه وه ی یه که

التقاط: هه لگرتنه وه، کۆکردنه وه

التقط: چنیه وه، کۆیکرده وه

التقى: پیتی گه یشت، چاوی پیکه وت،

بینی

التماس: پارانه وه، تکا کردن،

خوازیاریوون، ویستن، داوا، خۆزگه

التمس: داوایکرد، خوازیاریو

التهاب: سوئی، سوتانه وه، یه غان،

گرونیش، ژان، زوخم تیزان

التهام: هه لچوون، لرفاندن

التهاني: پیروزیایی

اَلْتَوَاء: پيچانه وه، له يه ك تالان
 اَلْتِي: نهو، تو، كه
 اَلْتِيَام: په يوه ست بوون، چاك و
 باشبوو، ساړيز بوونه وه ي زامى بريندار
 اَلْتِجَا: ناچار كړدن، خو سپاردن
 اَلْتِجَاح: سوور بوون، پيدا كړتن، له سر
 روښتن
 اَلْتِجَاد: بې باوه پيى، دوور له تايڼو
 خواناسى
 اَلْتِجَاق: پيگه ياندن، پي به پي، دوا
 به دوا
 اَلْتِخ: هي تر، هند، هه تا دوايي
 اَلْتِخَن: خوځ ټاواز تر، سازگار تر
 اَلْتِخَص: كور تر، ټاشكراتر، ديار تر
 اَلَّذِي: نهو، تو، وا، كه، يا
 اَلْتِزَام: ناچار كړدن، نه رك خستنه
 نه ستو
 اَلْتِزَامِي: به زور، ټيځبارى، پټويست و
 نه گور
 اَلْتِزَم: ناچار كړد، زوري ليكرد، زوري
 يو مينا
 اَلْتِصَاق: نووساندن، پټو له كان
 اَلْتِطَف: نرم و نيانت
 اَلْتِعْوِيَّة: يارى، بووكه سه ماکه وه،
 ما به ي گالته و ياري كړدن
 اَلْتِغَاء: مه لوه شانه وه، ره شكر د نه وه،
 پووجه لكړدن
 اَلْتِغِي: مه لى وه شاند، پووجه لى
 كړده وه
 اَلْتَف: هه زار (1000)
 اَلْتَفَا: دوست و خوځه ويست، راهاتن،
 رام بوون

اَلْتَفَّة: خوځه ويستی، كه وي بوون
 اَلْتَفَاء: هه لځستن، دانان
 اَلْتَفَاح: دووگان كړدن، ټاوسكړدن
 اَلْتَفَّة: رووناكي، تيشكداري
 اَلْتَفَّة: به دخويي، به د ره فتاري
 اَلْتَفَى: داينا، خستيه نه ستو، دايه
 پالى
 اَلْتَفِيَّة: د ژوايي و سه ختي
 اَلْتَن: زمان فس، لاله په ته
 اَلْتَكْثَرِيك: كاره با
 الله: خدا، په روه دگار، خوداوه ند
 اَللَّهُم: په روه دگارا، خوايه گيان
 اَلْتَم: ژان، ټيش، ټازار، سوي
 اَلْتَمَام: شاره زايي، سه رليده رچوون،
 به له دي
 اَلْتَمَاس: نه تماس
 اَلْتَمْنِيُوم: نه له منيؤم، فاقون
 الله: په روه دگار، په رستراو
 اَلْتَهَاو: مژگر، شهيدا، عه و دال
 اَلْتَهَام: بؤه اتن، سرووشت، ننگا،
 دل بؤچوون، خورپه ي دل
 اَلْأَهْيَات: زانياري سه باره ته به
 په روه دگار
 اَلْأَمْر (الرؤساء والعلماء):
 كاريه ده ست و زانايان، به رپرسياران
 اَلْأَوَاء: راست نه كړدن، درؤكړدن
 اَلْأَوْف: هزاران
 اَلْأَيَاف: ريشال، رهگ
 اَلْأَيَّة: دووگ، چه وري
 اَلْأَيْس: ټايا و نيهه؟، بؤ وانيه؟
 اَلْيَغ: گيل، كه سيكه تواناي دواندن ي
 كزيي

أَيْفَ: هَوَّجَر ، شهيدا ، هاورِي ،
عهودال

أَلَيْقُ: شايانتر ، گونجاوتر ، لهبارتر
إِلَيْكَ: بَقْ تَقْ ، بَقْ لاي تَقْ ..

أَلِيمُ: بهژان ، بهسوي ، بهئيش

أَلَيْنُ: نهروم نيانتر ، هياوش و بهئارامتر
إِلَيْهِ: بَقْ لاي تَقْ .. ههتا تَقْ ..

أَلْيَوْمُ: نه مَرَقْ ، ئيمَرَقْ

م-ا

أَمَنُ: بَرَواي هِيئا ، رام هات ،
هاته سهر بار

أَمَ (أَوْ): يا ، يان ، ياخود

أَمَ: دايك ، دايه ، داد ، دا

أَمَّة (جَارِيَّة): كه نيزهك

أَمَّة: نه تهوه ، گهل ، ميلهت

أَمَّا: وانيه؟ دها

أَمَّا: به لام ، ته نانهت ، له لايه كي
ديكه وه

أَمَّارَة: ميرنشين ، ويلايهت

أَمَّارَة: ميرايه تي ، سه ركردايه تي

أَمَّاطَة: لابرَدن ، دامالين

أَمَّالَة: لار كرده وه ، خوار كرده وه

أَمَام: پيش ، بهردهم ، بهر

أَمَام: پيشه وا ، پيشه وه ، سه روك

أَمَامَة: پيشه وايي ، پيشنويزي

أَمَامَك: له پيشته وه ، له بهردهم تا

أَمَانُ: ئارامي ، هيمني ، بي ترسي

أَمَائَة: سه رپاستي ، دلپاكي ،
نه مانهت ، پاريزي

أَمَانِي: مه واو تاره زووه كان

أَمَائَة الْعَاصِمَة: پايته خته وان

إِمْبَرَاطُور: شاهه نشا ، ئيمبراتور

إِمْبَرَاطُورِيَّة: شاهه نشاهامي ،
ئيمبراتوريهت

أَمَت: بلندي ، به رزي

أَمَّة: نه تهوه ، گهل ، خه لكي هاو زمان و
هاو خاك

إِمْتَارُ: خاوه نيه تي ، هه يه تي ، تيدايه

إِمْتَلُ: نوينه رايه تي كرد

إِمْتَحَانُ: تاقير كرده وه

إِمْتَدَادُ: دريژبوه وه ، كشا

إِمْتَدَادُ: دريژبوون ، دريژه ، كيشان

إِمْتَدَحُ: باسيكرد به چاكه ، پيايدا
هه ليدا

إِمْتَرَا ج: تيكه لبوون ، ئاوڤته بوون

إِمْتَسَاك: ده ست ليدان ، گرتن

إِمْتَصُ: مژبي

إِمْتَصَّاص: مژبين ، گرتنه خو ، هه لمژبين

إِمْتِطَاءُ: سواربوون

إِمْتِقَاع: رهنگ بزرگان

إِمْتَلَأُ: پريوو ، ليوان ليو بوو

إِمْتَلَاك: هه بوون ، خاوه نداربوون

إِمْتِنَاع: نه ويستن ، خو پاراستن

إِمْتَنَانُ: سوپاس كردن ، پيژانين ،
سوپاسگوزاري

إِمْتِيَارُ: بووني مؤله تي تايبهت بَقْ
بلاو كرده وه ي روزنامه و گوغار ،

ئيمتياز

أَمْثَلُ: نمونه يي ، نمانانا ترين

أَمْجَادُ: شكومه نديي ، ده سته و تي مه زن
أَمْجَدُ: مه زنتر ، به رزتر

إِمْحَاءُ: ته فرو تونا كردن ، سپينه وه ،
له ناو بردن ، تيا بردن

الْأَمَدُ: دوايي ، كوتايي ، پايان

امداد: يارمه تيدان، کومه کی کردن

آمد: دم، کات، واده

آمد بعيذ: کاتيکی دورودريژ، روثانی

رابردو

آمدود: خو عاده ت

امر: امرأ: فرمانيدا، فرمانی دهرکرد،

نه رکی خسته نه ستو

امر: فرمان، نه رک، کاروبار، نیش،

ده ستوربدان

امر اداری: فرمانیکی کارگیری

امرار: راهاتن، راندن، خایاندن

امرأة: زن، تافرت، که نی، پتکو

امرأة الأخ: برائن، هاوسه ری برا

امرأة الأب: زنی باوک، باوه زن

امرأة النصف: سه ره زن، زنی

به که سیتی

امرء: لووس، نیرینه ی لووس وساف،

بی مو

امرک: داره جگه ره

امرؤ: پیاو، نیرینه ی گوره

امرئ: مرؤف، مه ردوم، نینسان

امس: دوتینی، دویکه، دوهی

امس الأول: پیری

امساء: شه وکرده وه

امساک: خوگرتن له خواردن، روثوو

پاريز

امسح: پیاوی به ..

امسک: گرتی، دهستی دایه

امضاء: واژو، نیمزا، مۆرکردن

امضى: واژوی کرد، نیمزایکرد

امطر: باران باری، باران بارین

امطي: راست و بلند قامه ت

امعاء: ریخوله

الامعاء الدقيقة: ریخوله باریکه

الامعاء الغليظة: ریخوله نه ستوره

امعان: سه رنجدان، رمان، ته ماشا کردن

امكان: گونجان، ده ستدان، سازان

امكانية: لووان، شیان، گونجان

امکن: به تواناو ده ستلآت

امل: نومید، هیوا، هیف، هومید

هیفه

املاء: پرکردن، پیدانی مؤله ت

الاملاء: رینوس، نووسینه وه

املاق: هه ژاری، گه دایی، نه داری

املح: شور، سویری

املس: نه رم لووس، تاسدان، پوس،

لووسکه

املى: پرکرده وه، داینا له شوینی

به تال

امن: تاسایش، هیمنی، خوشحالی

أمنية: هیوا، نومید، هیف

امهال: ماوه دان، مؤله تدان، ری

پیدان

امهل: مؤله تیدا، رنگی پیدا

أمومة: دایکایه تی

أمونيا: نامونیا، نۆشادر

أموي: نه وانیه ده چنه وه سه

ره چه له کی نه مه ویه کان

أمي: نه خوینده وار، نه وه ی نازانیت

بخوینتته وه بنووسیت

أمية: نه خوینده واری، نومیه ت

أمير: شا، نه میر، فرمانپه و،

سولتان

أمير النخل: شای مه نگان

اميرة: شازاده ، شازن، قه‌الچه ،
خاتون

اميري: پادشاهی، شایانه ، میرانه

امين: سه‌رراست ، ده‌ست پاک

امين الصندوق: گنجینه‌دار ،
سندوقدار

امين السر: نهی‌نی هه‌لگر ، رازگر

ان-ا

آن: داهاتنی واده‌ی ...

انس (سلي): ژیریکرد

انسة: کچ، داده، کیژ، کیژوله ،

خاتون ، خانم ، خان

انفا: باسکراوی پیشوو ، نه‌وه‌ی
رابردوو

آن: که ، نه‌گه‌ر

إن (إذا، لو): نه‌گه‌ر ، گه‌ر

أنا (ضمير المتكلم): من ، نه‌ز

أنا بنفسی: من خۆم

إنّا: ئیمه ، نه‌مه

إناء: قاپ، حاجه‌ت ، ده‌فر ، هیته

إناء خرفی: کاشی ، ده‌فری گلینه

إناء الشاي: قوری، چاپه‌ز، چادان

أصاب: په‌شیمان بو‌ه‌وه ، گه‌پایه‌وه
ته‌وه‌یکرد

إنابة: ته‌وه‌و په‌شیمانی

أناة: مؤلّت ، مان دان

إناخة: یخدان ، مل پیدان

إنارة: رووناک کردنه‌وه ، چراغان

إناطة: مه‌لاوسان، پیوه‌کردن

أناقة: شوخی، جوانی، قوزی

أنام: خه‌واندی ، نواندی

أنام: مرۆف ، پیاو ، میره‌مۆف

أنامل: سه‌ری قامه‌کان ، سه‌ری
به‌نجه

أناني: خۆ‌ویست ، ئه‌نانی ،
خۆپه‌رست

أنانية: خۆپه‌رستی، خۆویستی ،
بقار، منه‌منه

أنباء: هه‌وال ، ده‌نگو باس

إنبات: رووان ، سه‌ه‌وزیوون، سه‌ر
ده‌ره‌متیان ، چه‌که‌ره‌کردن

أنبار: کۆگا ، نه‌مبار

إنباط: زیکانه‌وه

ألبت: رووا، سه‌ه‌وز بوو، چه‌که‌ره‌یکرد

إنشاق: هه‌لقولین

ألبس: به‌د خو ، به‌د ره‌فتار

إنساط: شادی ، دلخۆشی ،
که‌یفخۆشی

إنبعاث: ناردن ، ره‌وان بوون

إنبعاث: قوپان ، به‌یه‌کا چوون

إنبغی: ده‌ستدان ، ئاسانی

إنبوب: لوله ، بۆری

أنت: تو. بۆ نیر

أنت: تو بۆ می

إنبناه: هوشیاربوونه‌وه ، به‌ئاگاهاتن

إنشاج: به‌ره‌م هیتان، وه‌به‌ره‌متان

إنشیه: وریابه ، ئاگاداریه

أنشج: وه‌به‌ری هیتا، هیتایه به‌ره‌م

إنشعار: خۆکوشتن ، خۆله‌ناو‌بردن

إنشعال: تواندنی حال و باریکی تر

هه‌لگرتنی که‌سیتییه‌کی دی

إنشخاب: هه‌لبژاردن ، ده‌ست
نیشانکردن

اِنْتَعَبَ: هـلی بژارد، دیاریکرد،
دهستنیشانیکرد

اِنْتَدَاب: چاودیږی کردن، ره چاوکردن
اِنْتِزَاع: هـلکیشان، هینانه دهر،
هـلکه نران، دهرهینان

اِنْتَسَاب: چوونه وه سهر، گه رانه وه بږ
اِنْتِصَاح: پووجه لگردنه وه ی یاسا،
هـلوه شانه وه ی یاساو ده ستور
اِنْتِصَار: بلا بوونه وه، پهره سهندن،
ده نگه دان

اِنْتِشَر: بلا بوونه وه، پهره ی سهند،
ته شنه ی سهند

اِنْتِصَاب: ره ق بوون، قیت بوونه وه
اِنْتِصَاح: ناموژگاری و پهند وهرگرتن
اِنْتِصَار: سرکه وتن، سرکه فتن
اِنْتِصَاف: دادو مړویه تی، به چاوی
داده وه هـلسه نگاندن

اِنْتِظَار: چاوه پوانی، ری تیږی
اِنْتِظَام: ریکی، دروستی، سازی
اِنْتِغَاش: زیانه وه، بوژانه وه، هژین
اِنْتِفَاع: له ناوچوون، نه مان، فه وتان
اِنْتِفَاح: هـلته وکان، هـلآسان،
ناوسان، هـلوکردن

اِنْتِفَاش: فش بوونه وه، گفین
اِنْتِفَاض: راته کان، راوه شان
اِنْتِفَاضَة: راپه رین، راجه نین، شوپش
اِنْتِفَاع: سودو قازانچ کردن
اِنْتِقَاء: هـلبراردن، دیاریکردن
اِنْتِقَاد: ره خنه گرتن، نکوولی وتن،
لیدووان
اِنْتِقَاض: کولانه وه، ژان پیداهاتن
نیش پیگه یشتن

اِنْتِقَال: گواستنه وه، جی کوږکی
اِنْتِقَام: تـوله سهندن، سزادان،
خستنه جی

اِنْتِقَد: ره خنه ی لیگرت، نکوولی دایه
پال

اِنْتِقَص: که میگرد، لپی که لکرد،
لپی داپری

اِنْتِکَاء: هـلآوسان، به ریزبوونه وه
اِنْتِکَاس: شکست هینان، سهره و
ژیریون

اَنْثَم: نثوه، نه نگو- بږ نیږ
اَنْثَمَاء: هـردووکتان

اِنْثَمَاء: خوخته ناو، هاتنه پیز
اِنْثَمَى اِلَى: چوه ریزی

اَنْثَن: نثوه بږ می
اِنْثَاء: کوتایی، دواپی

اِنْثَاب: تالانکردن، فره ودرکردن
اِنْثَاز: دهره فت وهرگرتن، هـل

قورتنه وه
اِنْثَازِي: هـله پرست، هـلخواز
اِنْثَاس: کړاندنه وه، لیگردنه وه،
دامالین

اِنْثَاک: شکاندن، نابویردن
اِنْثَمَى: ته واوېو، کوتایی هات

اِنْثَوَاء: ستارگرتن، مانه وه
اَنْثَ (لَان): نهرم بوو، شل بوو

اَنْثَ (خُنْث): ژنانی بوو، نثره مووک
اَنْثَى: می، میننه

اِنْثَاء: نوشتانه وه، فیچان
اَنْثَوَى: ژنانه، می یانه

اَنْيَثَ (لین): نهرم، شل

اِنْجَاء: رزگار کردن ، فریاد کردن ،

به دهمه و چون

اِنْجَاب: وه چه خستنه وه ، نه وه و منال

خستنه وه

اِنْجَاح: سه رکه و تن ، به ده ستهینانی

نامانج

اِنْجَاد: فریاد کردن ، به دهمه وه چون

اِنْجَاز: به ده ستهینانی ده سته و تن ،

نه نجامدان

اِنْجَاس: پیس کردن ، له که دار کردن

اِنْجَبَا: خانه دانت ، ره چه له ک باشد

اِنْجَج: سه رکه و تن و تن

اِنْجَذَاب: به کش کردن

اِنْجَرَار: کش کردن ، هینان

اِنْجَرَا: رامالین

اِنْجِمَاد: به ستن ، مهین ، رچیان ،

قهرسان

اِنْجَلَّتِ الْحَقِيقَةُ: راستی ده رکه و تن

اِنْجِيل: تینجیل

اِنْجَاء: سه رانسه ، نه ملاولا

اِنْجَارُ اِلَيْهِ: چوه پائی ، دایه پائی

له که لیا به رگری کرد

اِنْجَبَاس: گران ، مؤلخواردن

اِنْجَذَاب: قوقزی

اِنْجَذَار: لیژی ، به ره و خوار

اِنْجَذَل: په ستران

اِنْجَرَا: کیلان

اِنْجَرَا: قربان ، قرچ

اِنْجَرَا: لادان ، ویل بوون ، لاربونه وه

اِنْجَرَا: لایدا ، ویل بوو ، سه ری

لیشیتوا

اِنْجِشَاء: ناخران ، تیخران

اِنْجِصَار: گه مارزدان ، کورتبوون ،

سنوور بودانان ، په نگدان

اِنْجِطَاط: که و تن ، نزم بوون

اِنْجِطَاط: نزم بوو ، ماته خوار ، که و تن

اِنْجِطَاطِ السَّيْرِ: نرکه که ی دابه زی ،

قیمت و به های ماته خواره وه

اِنْجِفَار: مه لکولین ، مه لکه ندن

اِنْجِكَات: مه لکران ، خشتکان ، خوران

اِنْجِلَال: مه لوه شان ، لیك بران ،

له به ریه که نه مان

اِنْجِشَاء: چه مانه وه ، نووچانه وه ،

نقرچوون

اِنْجِيزَا: دانه پال ، دانه به ری نه و

اِنْجِيب: به د دل ، نه وه ی ناتوانیت

وه لام بداته وه

اِنْجِذَر: بی هوش بوون ، بی ناگابوون

اِنْجِذَاش: رووشان ، برینداربوون

اِنْجِذَاع: مه لکه تاندن ، فریودان

اِنْجِذَال: سه رشورپی ، مل نه ویکردن

اِنْجِرَاط: پیوه کران ، تیوه چون

اِنْجِسَاف: مانگ گران

اِنْجِصَاف: نزمی ، نه وین ، لیژیایی

اِنْجِخَال: مه لکه نران ، له جی چون

اِنْجِطَاط: دوران

اِنْجِطَاط: سه خی تر ، به خشنده و

به هر مه ندر ، خوش ناواز

اِنْجِذَار: له ناوچوون ، فه وتان ، نه مان

اِنْجِذَاح: ساردو سپ

اِنْجِذَال: چوه ژوده وه ، چوه ناو

اِنْجِذَار: کزن بوون ، دیرین بوون

اِنْدَرَجَ فِي الشَّيْءِ: پله به پله یکرد ، زنجیره

به ندیکرد

اِنْدَفَاع: به خیرایی رویشتن، به پله
چوون
اِنْدَفَعْ فِي الْأَمْرِ: به خیرایی چوو به ره و
کار
اِنْدَفَنْ: شار دیه وه، په نهانیکرد
اِنْدَفَاق: کوتران، لیدان
اِنْدَمَاج: چوونه نیو به ک، بوون به یه ک
اِنْدَمَال: ساریژ بوون، چاکبوون
اِنْدَهَاش: سه رسامی، ته واسان،
واق و پیمان، سه راسیمه
اِنْدَار: ناگادارکردن، گه یاندن، پیوتن
اِنْدَر: ناگاداریکرد، ترساندی
اِنْرَاع: داپووتان، دامالین، لیگردنه وه
اِنْرَال: داگرتن، هینانه خوار
اِنْرَجار: پیکران، هه راسان بوون
اِنْرَحاف: داخرین، هاتنه خوار
اِنْرَعاج: وه رس بوون، هه راسان
بوون، سه غلته
اِنْرِلَاق: هه لخلیسکان، خزان،
هه لدریان
اِنْرِواء: گوشه گیری، که نارگیری
اِنْس: دلخوش بوون، شادمان بوون
اِنْسَان: مرقوف، ناده میزاد، مهردوم
اِنْسَانِي: مرقفانه، ناده میزادی
اِنْسِجَام: ریکه وتن، گونجان
اِنْسِجَة: چنراو، ریسرائو
اِنْسِحَاب: کشانه وه، گه پانه وه دروازه،
پاشه کشه
اِنْسِخَاق: هارپن، کوتین
اِنْسَد: داخرا، به ستره
اِنْسَدَاد: داخران، به ستران، گیران
اِنْسَدَال: شوپیوونه وه، هاتنه خواره وه

اِنْسِرَاح: به رووتی نووستن له سه ر
گازره رای پشت، نازادبوون
اِنْسِفَاك: رژان، هاتنه خوار، له به ر
رویشتن
اِنْسِکَاب: رژان
اِنْسِلَاح: دامالین، لیگردنه وه
اِنْسِيَاب: تیگشان، داخران
اِنْسَاء: دروستکردن، داپشتن
اِنْسَاد: خویندنه وه ی سروود، پیشه نگی
اِنْسَاء: دروستی کرد، پیکی هینا
اِنْسِرَاح: دلکرانه وه، سینه والابوون
اِنْسَعَاب: دابهش بوون به سه ر چه ن
به شیکدا
اِنْسَعَال: داگیرسان، هه لکران، گپسان
اِنْسِقَاق: له یه ک بران، دوپه ره کیتی
هه لره شان
اِنْسُوْدَة: سروود
اِنْصَار: پشتیوان، لایه نگر
اِنْصَاف: دادپه روه ربی، میانه په وی
اِنْصَاب: رژیبه ناو، چوه ناو،
که وته ناو
اِنْصِرَاف: رویشتن، ده ست هه لگرتن
اِنْصِرَافَ اِلَى: چوو بق لای ...
اِنْصِف: دادپه روه رتر، دادگرتن
اِنْضِغَاط: په ستاوتن، شیلان به سه ر
یه کا
اِنْضِرَاب: کوتان، لیدان
اِنْضَم: په یوه ست بوو پیوه ی، چوه
پالی
اِنْطَفَا: کوژانه وه، دامرکان، خفه
بوون، خاموش بوون

إِطْلَاقٌ: ده رچوون ، به ردان ،
به گوپ رويشتن
إِطْلَاسٌ: داپـوشين ، ونـبوون ،
شاردنه وه
إِطْوَاءٌ: نوشتانه وه ، هه لپچران
إِظْلَمٌ: سته می ليکرا
أَنْعَامٌ: مالآت ، گياندار
إِنْعامٌ: خه لات ، به خشيش
إِعْدَامٌ: نه بوون ، نه مان ، له ناوچوون
إِعْطَافٌ: خواربوونه وه ، لاربوونه وه ،
وه رگه ران
إِعْقَادٌ: به ستران ، گريدان ، ريکه وتن ،
کوبوونه وه
إِعْكَاسٌ: دانه وه ، ره نگدانه وه
أَنْعَمٌ: پتي به خشى ، پتيديا
إِنْفِرَاسٌ: چه قاندين ، چاندين ، روان
إِنْفِرَاقٌ: نقوم بوون
إِنْفِسَالٌ: شتن
إِنْفِطَاسٌ: چوونه ژير ناو
إِنْفِلَاقٌ: داخستن ، پتوه دان
إِنْفِمَاسٌ: نقوم بوون ، چوونه ناو ناو
أَنْفًا: لووت ، که پۆ ، پۆر
أَنْفٌ: شتى نوئو تازه
إِنْفِاخٌ: فوتيکردن
إِنْفَادٌ: ته واوکردن ، نه هيشتن
إِنْفَادٌ: نه مان ، فه وتان
إِنْفَاقٌ: به خشين ، پيدان
إِنْفِتَاحٌ: کرانه وه ، ناوه لآبوون ، فالآبوون
إِنْفِجَارٌ: ته قانه وه ، تره قان
إِنْفِرَاجٌ: کرانه وه ، قوتاربوون له
نه زموون و ناړه جه تي
إِنْفِرَادٌ: ته نيایي ، به کتايي ، هه رخويي

إِنْفِرَاشٌ: راخستن ، راخران
أَنْفَسٌ: گرانبه هاترين ، نرخدارتريون
إِنْفِسَاحٌ: ناوه لآبوون ، بوارکردنه وه
إِنْفِسَخٌ: هه لوه شانـه وه ، له يه ک بران
إِنْفِشَاشٌ: سيس بوون ، وشک بوون
إِنْفِصَالٌ: جيابوونه وه ، له يه ک ترازان
إِنْفِصَامٌ: شکان ، جيا ، داپراو
إِنْفِصَاصٌ: چۆپران ، تکان ، هاتنه خواره وه
إِنْفِصَلٌ عَنْهُ: ليئى جيابوه وه
إِنْفِطَارٌ: شته ق بردن ، درزتيکه وتن
أَنْفَعٌ: سوورتر ، سوودمه نندتر
إِنْفِعَالٌ: جۆش خواردن ، گهرم بوون ،
که وتنه جووله
أَنْفَقَ الْمَالُ: پاره ي به خشى
إِنْفِكَاكٌ: له به ريـه ک هه لوه شان ،
جيابوونه وه ، له يه ک بران
إِنْفِلَاقٌ: شکاندين ، فليقانه وه
أَنْفُلُونْزَه: هه لامه ت ، نه نقلونزا
إِنْفِئَاءٌ: خاوينتکردنه وه ، پاککردنه وه
إِنْفَادٌ: رزگارکردن ، ده ريزاکردن
أَنْفَاصٌ: پاشماوه ي بيناي رووخاو ،
داروپه ردوو
إِنْفِبَاصٌ: هاتنه وه يه ک ، دلته نگبوون
إِنْفِئَالٌ: کوشتار ، تياچوون
أَنْفَدٌ: رزگاريکرد ، قوتاريکرد
إِنْفِرَاضٌ: تياچوون ، نه مان ، فه وتان
قريتیکه وتن
إِنْفِسامٌ: دابه ش بوون ، که رت که رتبوون
إِنْفِسمٌ: دابه ش بوو ، که رت که رتبوو
أَنْفِصٌ: که م کورت تر ، ناته واوتر
إِنْفِضَاءٌ: ته واوبوون ، دوايي هاتن ،
به سه رچوون

اِنْقِطَاع: له يهك بران، پچران، لټك
 جيا بونه وه
 اِنْقِلَاب: مه لگه پانه وه، كوته دا،
 وه چرخان
 اِنْقِلَاع: مه لكه ندن، لهره گوريشه
 ده رميتان
 اِنْقِلِيس: مارماسی
 اِنْقِمَاع: رامو ملكه چبون
 اَنْقَى: سپړو پاك، بى خهوش
 اُنْكَا: كولانه وهى زامو برين
 اِنْكَاح: به شويوان، ماره برين
 اِنْهَكَ: ماندوكړدن، پرېوكاندن
 اِنْهَدام: رووخاندن، كاولكړدن،
 ويرانكړدن، داته پين
 اِنْهَزام: شكندن، شكست پيښتوان
 اِنْهَضام: هرس بوونى خواردن
 له گه ده يا
 اِنْهَال: داكړدن باران به خوړي
 اِنْهَمَاك: كوشش و ماندووتى
 به گه پخستن له كاريكا
 اِنْهَوَاء: كه وټنه خواره وه، به ربوونه وه،
 شړبوونه وه
 اِنْهِيَار: رووخان، رمان
 اَنْوَاء: يه كه، پړل، به شى
 اَنْوَاع: جړد او جړ، هه مه چه شن،
 هه مړه نك
 اَنْوُثَة: زنيتى، ميبه تى
 اَنْوُر: رووناكتر، روشن تر
 اَنْوُك: گيل، نه زان، كه وده ن
 اَنْيَاب: كه لږه
 اَنْيس: هاوده م، هاوغه م، ناو ده نك
 اَنْيسون (يانسون): رازيانه

اَنْبِق: شوخ و شه نك، جوان و ټيكه له
 اَنْيماء: كه م خوښ، بى خوښ
 اَنْيمومتر (مقياس سرعة الرياح
 وقياسها): باپټو
 اَنْين: نكه، ناله، نقه، ناله و هاوار
 اَهَب (أعد): ناماده يكړد
 اِهَاب (الجلد الغام): پيسته ى خوش
 نه كړاو
 اِهَابَة: ترساندن، ترقاندن
 اِهَال: كهوت به سهر يا، لټيدا
 اِهَانَة: سووكايه تى، كاله پيكردن
 اِهَبَل: گيل و بى خوش، نه زان و نه قام
 اِهْتَدَاء: رښمايى كړدن، رښنيزاندن
 اِهْتَدَى: رښماييكړد، چاوساغيكړد
 اِهْتَر: ميتايه لهرزه، جووله ى ټيخت
 اِهْتَرَا: لهرينه وه، هه ژان، جوولان
 اِهْتِمَام: گرنگى پيدان، مشهور
 خواردن، به ته نكه وه بوون
 اِهْتَوَاء: پټوه بوون، گرفتار بوون،
 توشياربوون
 اِهْدَاء: پيشكه شه كړدن، به ديارى
 پيدان، به خشين
 اِهْدَاب: برژانگ، موژه لانگ
 اِهْدَار: فه وتان، تيا بردن
 اِهْدَال: لږ شوړ
 اِهْتَر: به خورايى رشتنى خوښى يه كيك،
 به فېر تيا بردنى نه فسټك
 اِهْرام: سى كوچكه، هه رهم كه له ولاى
 ميسر هه يه وشوښنه وارټكى ميژوويى
 دټرينه
 اهل: خه ك، دانيزشوان

اهل: راماتن ، هژگري ، كهوى بوون
 اهلا وسهلا: به خير بى، خوشحالى
 دهريپرين به ماتن و ناماده بوونى
 اهلاك: له ناو بردن، قه لاجو كردن
 اهلب: مهردومى تووكن
 اهلي: مالى ، كهوى
 اهليه: شياوى ، گودجان، شايان
 اهليجي: شتوه ميلكه بى
 اهم: گرنگتر، له پيشتر
 اھمال: فراموش كردن ، خستنه
 پشتگوئى ، وه لاخستن
 اھمل: فراموشيكرد
 اھميه: گرنگى ، بايخ ، باك ،
 به مه ندگرتن
 اھنا: خوشتر، مه زه دارتر
 اھناء: پيرزيابى كردن، به نوشى
 گيان كردن
 اھوس: شيتى، كه م عه قلى
 اھوك: نادان و گيل ، عه قل نزم
 اھون: ناسانتر، سووكتر، سانانتر
 اھيب: به سامتر، به كه سايه تى
 اھيف: رقه له
او - او
 اوى: په ناى برد، چوه پال ، هاناي
 برد
 اوب: اوليا: رق مهستان ، خه شم گرتن
 او: يان ، يا ، يا خود
 اوام: تينويه تى
 اوان: رڅگار، چاخ ، دهم
 اواني: قاپ ، قاچاخ
 اوياش: مهردومى په ستو نيگه ران
 اوتار: زئ

اوثق: قايمتر ، به ميترتر
 اوج: بلندى ، چله پز، به رڼترين خال ،
 لوتكه
 اوجب: فه رزيكرد، خستيه نه ستوى
 اوجلا: دوزيه وه، ديه وه، بينيه وه
 اوجج: نيشى پيگه ياند، ژانى به به را
 ميتنا
 اوجدا: تاقانه، تاك
 اوحي: نامازه بى بق كرد
 اوحي خيراتر، گورج تر، توندتر
 اوداء: چه وت و خوار ، ناپك
 اودع: به نه مانه ت نه سپه رده بى كرد
 اورويي: نه وروپايى ، خه لكى نه وروپا
 اوز: قاز
 اوسط: ميانه ، ناوه پراست
 اوسع: فراوانتر ، گوشادتر
 اوصل: گه ياندى، لكاندى به يه كه وه
 اوصى: مزچپاريى و ناموزگاريى كرد
 اوضا: پاكيزو پوخت تر، جوانتر
 اوضخ: روشنى كرده وه ، تيشكى خسته
 سهر
 اوطاد: كتيوان
 اوعده: به لىنى پيدا
 اوعيه: مولولوكان
 اوق - آق (آتاه بالشوم): به دبختى بى
 ميتنا ، به لايى دا
 اوقاف: مال و سامانيكه به ته نيا
 ته رخانكراوه بق مه ژارو نه داران
 اوقد النار: ناگره كه بى داگرساند
 اوقيانوس: دهريا ، زهريا
 اوكسجين: توكسجين
 اول: يه كه م ، سهره تا

الأول: به که مین

أولاد: منال، به چکه

أولاً: به که م، له پیتشا، له به راییدا

أولئك (أولاء - هؤلاء): نه وان، نه فانه

(بق دور)

أولو (أولات - ذو أصحاب): خاوهن

أولو الأنصار: خاوهن ژیریو بینا

أولوية: خواهتی، په روه رگاریه تی

أولوية: له پیشتی، به راییدا تر

أولي: سه ره کی، به که می

أولي: چاکتر، سازتر، باشتر

أولماً: ناماژه یکرد

آی - آی

آية: نیشانه، هیما

آيس: ناثومیدبوو، دلشکوابوو،

ره نجا

آيين: روناك، روشن، دیار

آي: واته، به عنی

إي: به لی، نه ری

آي: کام، کامیان، کامه، چ

أي شخص: کامه، کامه یان

أي شيء: چی، چ شتیك

أي نوع: کام جور، کام چه شن

أي واحد: کامیان

آيا: هو، های (بویانگکردنی دور)

آياب: گه رانه وه، هاتنه وه

آيار: مسی زهره

آيار (میس): جوزه ردان، به خته باران

آياك: نه که ی، نامان

آيام: روزگار، چاخ، سه رده م، گاف

آيام الإنبوع: روزانی هه فته

آيان (متی): که ی؟ چ کات؟

ایشاء: به خشین، پیدان

ایشار: خونه ویستن، خوره نجان بق

به رانبه ر

إيجاب: پیویست بوون

إيجاد: دوزینه وه، په یداکردن، دیتنه وه

إيجاز: کورته، خولاسه، پالفته

إيحاء: نیگا، بق هاتن، که وتنه دل وه

أيد: پشتگیری کرد، کومه کی کرد

إيداع: سپاردن، دانان

إيداع: نازاردان، چه وسانه وه

إيراد: داهات، دهرامه ت

أيس: ناهومیدیکرد، هیوابراویکرد

أيسر: ناسانتر، سانتر

إيصال: گه یاندن، پیوه نووسان

أيضاً: هه روه ها، دیسان، دووباره

جاریکی دی

إيضاح: روونکردنه وه، والاگردن

إيعاز: ناماژه دان، به گویدادان

إيفاد: ناردن، ره وانه کردن

إيقاظ: بیدارکردنه وه، به ناگاهاتن

إيقاف: راهوستان، داگرتن

أيقن: دلنیا بوو، گومانی نه ما

أيك: جهنگه ل، دارستان

إيلاء: هه لاسپاردن، به قه دا هه لواسین

إيكال: پیدان، سپاردن

أيل: به رانه کتوی

إيلاف: هه تککردن

إيلام: نیشان، ژانکردن

إيلان: حه وانه وه، پشودان

أيلة: سروشت

أينول (الشهر التاسع): ره زیه ر،

مشتاخان، مانگی تر

ايم (اَيمَل - اَوَمَلَة) : ره بهن ، زگورت ،
 ڏن مردوو ، شوو مردوو
 اِيحَاء : ناماڙه ڪردن ، نيشاندان
 اِيْمَان : باوه پ ، نيمان
 اِيْمَن : لای راست ، راسته لا
 اَيْن : له ڪوئي ؟ ، ڪوا ؟

اِنْفَاس : خله فاندن ، خهريڪ ڪردن
 اَيْنَمَا : لهه رکوي
 اِيْهَا : گه لڙ ، هڙ ، بق بانگ ڪردن
 اِيْوَاء : گرتنه حق ، جيڪر دنه وه
 اِيْوَان : هه يوان
 اِيْبند : توانا ، هٿڙ

أسد (شیر)

آزمود (هەرمی)

استبانغ (سېناخ)

آرتب (کەروێشک)

إبل (وشتەر)

إبريق الشاي (قوری - چاپەز)

آطار (جوارچیو)

أصص (ئینجانە)

إناء خزفي (قایی کاشی)

أذهم (ئەسپی رەش)

أفعى (مار)

أرجوحة (جۆلانە - دیلانە)

ثلاجة (به خجال - سه لاجه)

مروحة (بانکه)

تلفزيون (تله فزيتون)

تسجيل (ته جيل)

ماكنة الخياطة (مه كينه ي درومانی)

كومبيوتر (كومپيوته ر)

مذياع (راديو)

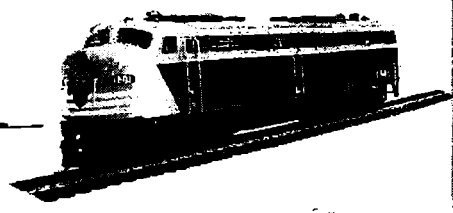
تلفون (تله فون)

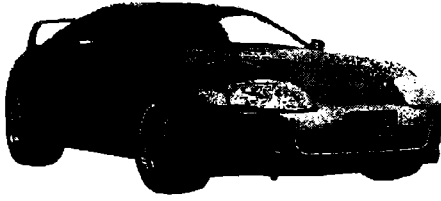
مكواة (نوتو)

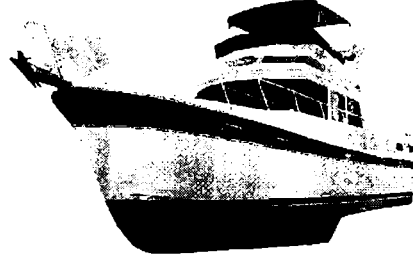
طيارَة (هَوَيَكَة)

قِطار (شِه مِه نده فَر)

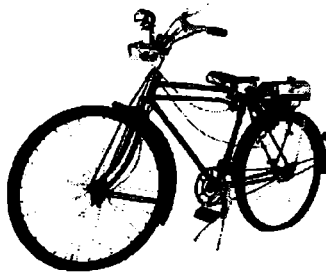
سَيَّارَة (نَو تومبيل)

بَاخِرَة (كِه شَتِي)

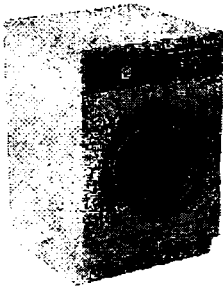
الِهاتف الجَوَّال
(موبايِل)

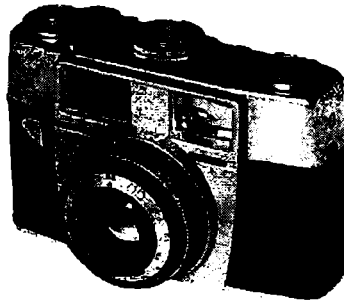
دِرَاجَة (پاسكِيَل)

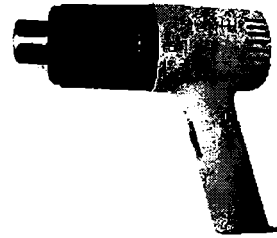
دِرَاجَة ناريَة (ماتِرِپَر)

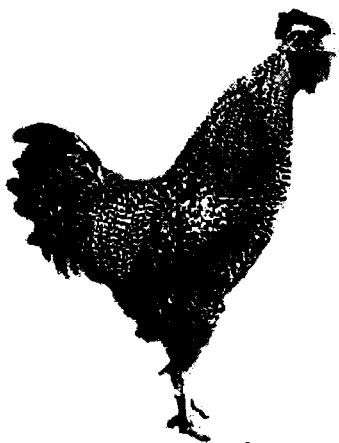
فَسَّالَة (جَل شَوَر)

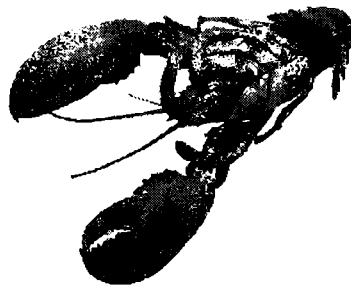
آلَة فَوْتوغرافيَة (نَامِرِي)
وَيَنه كِرَتَن - كامِرِه

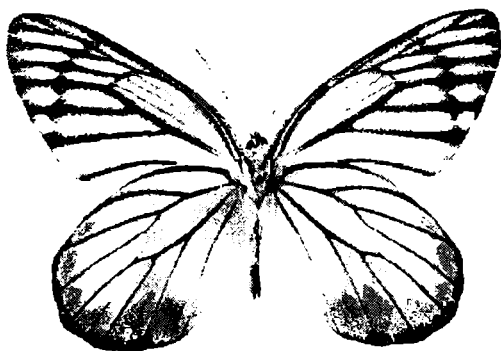
مِجْفَفَة (قَر وَشَك كِه رَوِه)

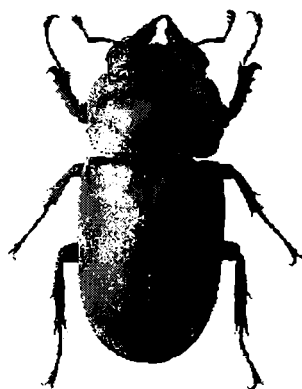
أبو يقظان - ديك (كه له شير)

أبو جلمبو - سرطان (قرزال)

أبو دقيق - فراشة (په پووله)

أبو جفرانة - جغل (قالونچه)

أبو بيض - عنكبوت (جالالوزكه)

أبو كرش - اكروش (وركزل)

حرف الباء

پ

ب

دووه پیتی زمانی عه ره بی یه و به م
مانایانه هاتوره:

(1) الْإِنْصَاقُ : اَمَسَكْتُ بِأَنْرَجُلٍ

پیوه لکان وهك: بیاوه كه م گرت

(2) الِإِسْتَعَانَةُ : كَتَبْتُ بِأَقْلَمٍ

به کاره مینان وهك: به پیئووس نووسیم

(3) الْمَصَاحِبَةُ : إِذْهَبْ بِسَلَامٍ

هاره لایه تی وهك: به ناشتی برۆ

(4) الظَّرْفِيَّةُ : سَارَ بِاللَّيْلِ

دهم و کات وهك: به شه و پۆیی

(5) الْبَدَلُ : بَاعَ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ

له جیاتی (گۆرینه وه) وهك: بی باوه پیی

فرۆشت به باوه رو ئیمان

(6) التَّعْدِيَةُ : ذَهَبْتُ بِهِ إِلَى الْبَيْتِ

گوزهران (په راندن) وهك: بردم بۆ

ماله وه

(7) الْقَسَمُ : بِاللهِ : سَوِّتَنْد وهك: توخوا

(8) النَّسَبَةُ : لَقِيتُ بِرَيْدِ الْأَهْوَالِ ، أَيْ

بَسْبَبَةٍ

مَقْ (مَوَكَّار) وهك: به هۆی زه ییده وه

تووشی نه هامة تی بووم

(9) التَّوَكُّيدُ وَهِيَ زَائِدَةٌ ، وَتَكُونُ الزِّيَادَةُ

وَاجِبَةً ، كَأَجَسْتُ بِرَيْدٍ ، أَيْ حَسَنَ رَيْدٍ ،

أَيْ صَارَ ذَا حَسَنٍ

بۆ دووپات و دلنمایی که به زیاده

به کارده هیئتی ئه و زیاده یه ش

پتویسته وهك: چاکه له گهل زهید:

به مانای زهید باش بوو - واته رهوشتی

باش بوو

(10) وَقَدْ تَأْتِي بِمَعْنَى (عَنْ) وَ(عَلَى) وَ (إِلَى)

به ماناکانی (له) و (له سه) و (هه تا) ش

دیت

ب

بُؤْيُوتُ الْعَيْنِ (مُقْلَةٌ) : بِلْبِلِيه ی چاو ،

گلینه ی چاو

بُؤْرَةُ (مَرْكَزُ التَّجْمَعِ) : چال ، بنکە ی

کۆبوونه وه ، تیشکۆ

بُسُوس (شَقَاءُ) : هه ژاری ، نه گبه تی ،

که ساسی ، کۆیره وه ری کلۆلی ،

بی چاره یی

بُطْرُ : بیری ئاو ، قولکه ی ئاوین

بُسُوسُ الْمَصِيرِ : به دبخت بیت

ب

بَائِدٌ : دواپراو ، سه رنگون ، له ناویه ر

بَائِرٌ : ویران ، کاول ، خاپور

بَائِعٌ : فرۆشیار ، فرۆش

بَائِنٌ : روون و ناشکرا

بَابٌ : ده رگا ، ده روازه ، ده رکه

بَابَا : پاپای فاتیکان

بَابَارِي : ببیره ی تون

بَابِلٌ : ئه و شاره یه که ده که ویته

سه ر رۆخی فورات و له دێزیه ماندا

نه مردوود دروستی کردوه

بَابُوح: پاپوچ ، سؤل
 بَابُونُج: به بیوونه، چاوه پشیله ،
 بابوونه
 بَات: مایه وه
 بَاتَر: برنده ، بره پ
 بَاتَر: حه سوود، ئیره یی
 بَاح: درکاندی، دهریخت، ناشکرای کرد
 بَاحْت: لیکۆله ر، تویرژه ر
 بَاحْت: گفتوگۆو لیکۆلینه وه ی کرد
 بَاحُور: مانگی ئاسمان
 بَاحُوراء: چله ی هاوین
 بَاخِرَة: که شتی ، پاپۆر
 بَاخِغ: خۆکۆژ له داخ و خه فها
 بَاخِل: ره زیل ، ده ست قونجاو ،
 رژد
 بَادَر: ده ستپیشکهری کرد، ده ستی
 بَیکرد، سه ره تای خولقاند
 بَادَرَة: ده ستپیشخهری، پيشنوین
 بَادَلَة: گۆرپیه وه له گه لیدا،
 ئالوگۆرپیکرد
 بَادَن: قه له و، تن گه وه
 بَادِي: سه ره تا
 بَادِيَة: بیابان ، سارا ، چۆل
 بَادِل: به خشنده، ده ست گورهاد
 بَادُنْجَان: باینجان، باینجانه ره شه
 بار: مه یخانه، مه ستخانه
 بَارِحَة: دوینی، شه وی رابردو
 الْبَارِحَة الْأُولَى: پیرئ
 بَارِد: سارد ، سۆله
 بَارَز: دیار ، ناشکرا ، به رچاو ، قیت
 بَارَز: بۆیه کتر هاتنه مه یدان، بوار
 له یه ک گرتن

بَارَغ: لیهاوو، به توانا ، شاره زه
 بَارَقَة: هه ورئ تروسکه دار ، شمشیر
 بَارَك: پیرۆزبیت ، فه رداربیت
 بَارَك الله: خوا پیرۆزی بکات
 بَارُود: بارووت
 بَارُودَة: جۆریکه له تهنه گ
 بَارُومَتَر: په ستان پیو
 بَارِي: په روه ردار، خوا، یه زدان
 بَار: باز ، مه لۆ
 بَار الْمَلُوك: شاباز
 بَارَغ: مه لاتوو، دهرکه وتوو
 بَارَلِيَا: پاقله ی کتوی
 بَاس: سام ، هه بییه ت ، باک ، زات
 بَاسَط: راخهر ، فراوانکهر
 بَاسِل: ئازا، دلیر، شیر دل
 بَاسَم: دهم به پیکه نین ، رووخوش
 بَاسُور: مایه سیری
 بَاشَا: پادشا ، خاوه ن شکۆ
 بَاشَر: راسته وخۆ ده ست به کاربوو
 بَاشِق: واشه ، سووچه ر
 بَاص: پاس ، ئوتوبیس
 بَاصِر: بینا، بینهر، دیتن ، چاوساغ
 بَاصِرَة: چاو، دییه، چاف ، بینایی
 بَاصُورَة: چه قاله
 بَاص: مه لکه کردن
 بَاطِش: سه مکار، زۆردار
 بَاطِل: ناره وا ، پوپوچ
 بَاطِن: ناو، نیو، ژووهره وه، ناواخنی
 هه موو شتیک
 بَاطِنِي: مه ناوی، ناوه کی
 باغ: بال ، ده ست ، په ل
 باغ - بَيْعاً: فروشتی، کرین و فروشتنی کرد

بَاعَثَ: هَوَ ، دَوَّزَ ، مَایَه
 بَاغٌ: زَوَّارٌ، سَتَمَکَارٌ، زَالِمٌ ، مَلْهُوٌّ
 بَاهَاةٌ: دَهَسْتَه ، چَه پَکَه ، دَه سَک
 بَاهَرٌ: پِیَاوِی زَوَّارَان و دَه وَلَه مَه نَد
 بَاقِعَةٌ: دَنیَا دِیدَه ، نَه وِی نَه زَمُون و
 رَووداوی زَوَری بِنِیَوَه
 بَاقِلَاءٌ: پَاقِلَه
 بَاقِيٌّ: هَه مِیشَه یی، نَه مَر ، هَه رَدَه می،
 پَاشَمَاوَه
 بَاکَرٌ: بَه یَانِی، سَبَه یِنِی ، زَوو
 بَاکَرَةٌ: کَچِنِی ، کَچ ، مَوْرَنَه شَکَاو
 بَاکُورٌ: پَه لَه یَه کَه مَ، بَارَانِی بَه مَارو
 پَایزَه کَه زَه وِی دَه بُوژِیَنَه وِی پِی
 بَاکُورَةٌ: تَوْبَه رَه ، نُوخْشَه ، پِیشَه بَه رَه
 بَاکِيٌّ: گَرِیَنَتُک ، گَرِیَز (بَو نِزِیَنَه)
 بَاکِيَّةٌ: گَرِیَنَتُک ، گَرِیَز (بَو مِیَنَه)
 بَالٌ: فِیکَر ، دَه رَوون ، هَه سَت ، دَلْ
 بَالِغٌ: زِیَادَه رَه وِی کَرَد ، رَوُچُو ، گَه یُوو
 بَالِغٌ فِي الْأَمْرِ: رَوُچُو لَه مَه سَه لَه دَا
 زِیَادَه رَه وِی کَرَد لَه وِیَا سَه دَا
 بَالِغٌ: بَالِغٌ، گَه یِشْتَنَه پَلَه ی نَه رَک و دَاوَا،
 پِیَنَه یِشْتَنِی عَه قَل و زِیَرِی
 بَالُوعَةٌ: زِیَرَاو
 بَالُونٌ: بَالُون
 بَامِيَاٌ: بَامِیَه ، بَامِی
 بَانِيٌّ: دَامَه زِیَنَه رَه ، دَرُوسَتَکَر ،
 بَنیَاتَنَه ر
 بَاغَضٌ: رَقَاوِی ، قِیَنَاوِی
 بَانِطُولٌ: پَانَتُولٌ، شَه رَوَالٌ ، دَه رِپِی
 بَاهِتٌ: کَالٌ ، کَرَج ، پِیَنَه گَه یِشْتَو
 بَاهَرٌ: رَوُشَن ، دَرَه خِشَان ، نَاشْکَرَا
 بَاهَرٌ: شَانَا زِی کَرَد ، بَه خَوِی نَازِی

بَايِنٌ: لَيْتَک تَرَا زَان ، لَيْتَک پَچَرَان
 بَاهِظٌ: گَرَان ، نَرخ بَه رِز
 بَاهِلَةٌ: زِنِی بِي شَوو ، بِيوَه زَن
 بَايِعٌ: فَرُوشِیَار ، فَرُوش
 بَا

بَبْرَد (أَسَدٌ هِنْدِيٌّ - ثَمَرٌ مَغْطَطٌ): پَانْکِی
 خَه ت خَه ت
 بَبَقَاءٌ: تَوَتِی

بَبَا: بَه مِیچ کَلُوجِيک ، هَه رَگِز،
 هَه رَگِزَاو هَه رَگِز ، بَبِرَا ی بَبِرَا
 بَبَارٌ: بَبَر ، لَيْکَه رَه وِه ، قَرْتِیَنَه ر
 بَبْتَةٌ: هَه رَگِز ، بَه مِیچ کَلُوجِيک
 بَبُرٌ: بَبِرِن ، لَه رَه گَو رِیشَه دَه رَه یَنَان
 بَبْرَاءٌ: کَوَلَه مَار ، پَچَرَا نَدَن ، قَرْتَان
 بَبْرُولٌ: نَه وِت ، نَه وِتِی خَام
 بَبْثُولٌ: خَاوِیَن ، پَاک ، بِيگَه رَد
 بَبْثُولَةٌ: پَاک دَامِیَنِی ، نَافَرَه تِی
 گُوشَه نَشِیَن کَه شَوونَه کَات

بَبَا: بَبَا - بَبَا: بِلَاوِی کَرَدَه وِه ، پَه خِشِی کَرَد
 بَبَا السَّر: نَه یِنِی بِلَاوِی کَرَدَه وِه
 بَبَا: پَه خِش و بِلَاوِی کَرَدَه وِی هَه وَاَلْ
 بَبْثَرَةٌ: زِیَکَه ، گَرَمْزَه ، تِیوِک ،
 دَوَمَه لِی پَچُوک ، پُورِگ

بَجَحَ: بَجَحَ - بَجَحَ: جَووچَه لَه ی مَرِیشْک
 بَجَارٌ (ثَوْبٌ مَغْطَطٌ): کَرَا سِی خَه تَدَار،
 کَرَا سِی مَلَدَار
 بَجَحَ (فَرَحٌ): پِیَخْشَو شَحَالِبُوو، خَوُش
 نَوو دِیوو
 بَجَحَ (قَل حَيَاءٌ): خَوِی سَوو کَرَد،
 نَابِیوِی چَوو

بَجَدَ (أَقَامَ): نیشته جی بوو، دانیشن
 بَجْدَةٌ (أَصْل): بڼه پټه، سه رچاوه،
 نه ژاډ
 بَجَر (عَظَمَ بَطْنُهُ): ورگی گه وره و زلبو
 بَجْرَة (السُّرَّة): ناوک
 بَجَسَ الْمَاءُ (فَجَرَهُ): ټاوه که یی مه لقولان،
 ته قاندي، فیچقه یکرد
 بَجَجَ (طَيَّرَ): سه قاکوژ، ماسی گره
 بَجَل (عَظَمَ): گه وره بوو، زلبو
 بَجَمَ (سَكَتَ مِنْ فَرْغٍ): له ترسا بیډهنگ
 بوو، زه نه قی چوو
 بَجَمَ (بَلِيدٌ أَوْ غَبِيٍّ): گه لحز، گه مژه،
 گه لور، که وډه
 بَجَنَهُ (بَرَسَمَهُ): چه مانیوه، په رچی
 دایه وه
 بَجُومَ: ژیریوونه وه، وه ستانی گریان و
 زاری
 بَجِيلٌ: فراوان و گوشاد، بواردار
 بَجَاثٌ: فره لیور، پشکنار، لیکنولر،
 توویژه ر
 بَجَاحٌ (إِخْتِنَاقٌ لِّصَوْتٍ): دهنګ نوسان،
 دهنګ خنګان
 بَجَارٌ: که شتیوان، دهریاوان
 بَجَارٌ (ذَوَارُ الْبَحْرِ): سه ره خولی،
 دهره دهریا
 بَجَارَةٌ: دهریاوانی، که شتیوانی
 بَجَبُوحٌ (كَرِيمُ الطَّبَعِ): به خشنده،
 ده ست بلاو
 بَجْبُوحَةٌ الْفَيْشُ (رَغْدَةٌ):
 خوشگوزهرانی، خوشحالی
 بَجَتْ (خَالَصَ): پوخته، په تی

بَحَّةُ الصَّوْتِ: دهنګ گپی، دهنګ
 نوسان
 بَخَّرَ (بَخَّرِيَّ - قَصِيرٌ وَثَخِينٌ): کورته
 بڼه، گرده پیاو
 بَخَثَ: دووا، کولایه وه، گه پان،
 کنه کردن، پشکنین
 بَخَثَرٌ (بَخَثَرٌ): بلاویکرده وه، په رشی کرد
 بَخَر (يَمَ): دهریا
 بَخَر - بَحَرٌ (تَحْيِيرٌ وَبَهَتْ مِنَ الْفَرْغِ):
 سه رسام ما، توقی، وای وپا
 بَخْرَانٌ (هَذَا يَانِ الْمَرْضَ): وپرتنه،
 بزیکانډن
 بَخْرَةٌ (بُرْكَةٌ مَاءٍ): نه ستل، گزم
 بَخْرِيَّةٌ (القُوَّةُ الْبَخْرِيَّةُ): میزی دهریایی
 بَخِيرَةٌ: دهریاچه، زریوار
 بَخَّ: بخار: مهلم
 بَخَّ: پرخه
 بَخَّ بَخَّ: ټافهرین، ژورباشه، ټافهرم
 بَخْتًا (حَفَا): بهخت، شانس، فال،
 هات
 بَخَّرَهُ تَبَخَّرَ (مَشَى مَشْيَةً الْمُتَكَبِّرِ):
 به فیزه وه ریږی، خوی ټانه دا
 بَخَر - بَخَرُ الْفَمِ (إِثْنُ رِيحَةٍ): دهمی
 بوگه نی کرد
 بَخَر (حَوَّلَ إِلَى بَخَارٍ): کردی به مهلم
 بَخَسَ (وَأَطَى): مه رزان، که م نرخ،
 که نگ، نرم
 بَخَسَ (نَقَصَ الْقِيَمَةَ): نرخ کی مکړده وه،
 دایه زانډ، سووکی کرد
 بَخَسَ (أَرْضٌ تَثْبُتُ مِنْ غَيْرِ سَقْيٍ): زهوی
 دیم، دیمه روک

بُخَل: رُژدی ، نان کوپری، ده‌ست
قوچاو، پیسکه‌یی

بُخَل: رُژدبوو، ره‌زیل بوو

بُخُور: بوخورد

بُخِيل: رُژد ، ره‌زیل ، نان کوپر ، له‌چه‌ی،
مهنده‌بوو، قه‌میتەر، چاوچنۆک، پیسکه

بَذ

بَذ رَجْلِيه: لنگی بلاوکرده‌وه

بَذ (مَهْرَب): ناچاری ، بودر

بَذَا (ظَهْر - لَاح): ده‌رکه‌وت ، دیاربوو ،
سهریبه‌دا

بَذَائِي: سهره‌تایی

بَذَاَل: دراوگۆره‌وه، پاره‌کار

بَذَاَلَة: بگۆپی ته‌له‌قۆن

بَذَاَنَة: قه‌له‌ویی

بَذَاوَة: کۆچه‌ری، ژبانی کۆچه‌ریو

ده‌شته‌کیی ، چۆلگه‌ریتی

بَذَاهَة: راسته‌وخۆ، بی‌پامان

بَذَاهَة: کوت‌وپر، له‌ناکاو

بَذَايَة: سهره‌تا ، خالی ده‌ستپێک

بَذَا: ده‌ستی پێکرد ، سهره‌تای نواند

بَذَا (شَتَت): هه‌لی وه‌شاند، له‌ناویبرد،
بلاویکرده‌وه

بَذَر: مانگی چواره

بَذَر: کوت‌وپرکرد، په‌له‌یکرد

بَذَر: په‌له‌که ، خێراکه، زووکه، گورج‌که

بَذَر: ده‌ست پێشخه‌ریکرد، پێشی
که‌وت

بَذَرَة: هه‌مبانه ، کیسه‌ی زێر

بَذَرَقَة: به‌ریکردن ، به‌ریخستن

بَذاع: دابه‌یتنا ، دۆزیه‌وه

بَذاع: دروستکردن ، داهیتنان

بَذَعَة: تازه داهاتوو، تۆبهره، نوخشه

بَذَل - بَذَل: کۆپی، کۆپییه‌وه

بَذَل - اِنْذَال: کۆپینه‌وه

بَذَل - بَذِيل: بریکار ، له‌جیاتی

بَذَالَمَن: له‌بری، له‌شوینی، له‌باتی

بَذَلَة: جل ، به‌رگ ، قات

بَذَن: ته‌ن ، لاشه، داروبار، جه‌سته

بَذَن - بَذَن: قه‌له‌بوو، گۆشتی‌گرت

بَذَو: ده‌شته‌کی، کۆچه‌ری

بَذَو (كَيْس النَقُود): تورکه‌ی پر له‌پاره

بَذَوِي: بیابان نشین، ده‌وارنشین ،

سارانشین، ده‌شته‌کی

بَذِيح (عَجِيب): سه‌یر ، سه‌مه‌ره،

سهرسوپمێن

بَذِيل: له‌جیاتی، له‌بری، بریتی، بریکار

بَذِيهَة: راسته‌وخۆ، بی‌لێکدانه‌وه

بَذِيهِي: ناشکرا، دیار ، ناسراو ،

ده‌رکه‌وتوو

بَذِيهِيَة: بیگومان، به‌لگه‌نه‌ویسته،

بی‌تیاز له‌به‌لگه‌هه‌یتانه‌وه

بَذْ

بَذْ (غَلَب): سهرکه‌وت، شکانی، زالبوو

بَذْ (رَثَ الْهَيْئَة): په‌رپووت، شپۆل،

روته‌ل

بَذَاءَة: زمان پیسی، بی‌تابپوویی، ده‌م

پیسی ، جنێودان

بَذَاخ: لوتبه‌رز ، فیزن

بَذَاءَة: پیسی ، چه‌په‌لی ، پۆخلی

بَذَاَر: تۆچین ، ئه‌وه‌ی تۆو ده‌چینی،

تۆوکردن

بَذَاَل: ده‌ست بلاو ، گوشاد ، گیرفان

کراوه

بَدَأَ: جَنَّبُوْدا، قَسَمَی نَاشِیرینی کرد
 بَدَر - بَدْرًا: تَوَّی کرد، تَوَّی چاند
 بَدْرُ الْمَالِ: مَال و سامانی به فیوْدا،
 سامانی به هه وانته دا
 بَدْرَة: تَوَّ، دهنک
 بَدْرَة نَابِئَة: تَوَّی رواو
 بَدْع: ترسو و بیم
 بَدَل: به خشین، پیدان، به خشندهیی
 بَدَل: به خشی، دای
 بَدَم: سووربوون و هۆشیاری
 بَدُوْر - بَدِيْر (نَمَام): دهم شپ
بَر
 بَر: گوئیپایه لی کرد، ملی دریزکرد
 بَر: چاکه، ئاینخوازی
 بَر: زهوی، وشکانی، به ژ، چۆل
 بَر: گهنم
 بَرًا (جَعَلَ فِي أَنْفِهِ الْبُرَّةَ): لووته وانهی
 کرده لووتی
 بَرَاء: یه که م شهوی مانگ
 بَرَاءَة: رزگاربوون، پاکانه
 سه رفرازبوون
 بَرَّاح (أَرْضُ فُضَاءٍ لَا شَجَرٍ فِيهِ وَلَا
 بِنَاءٍ): چۆل و بیابان، چۆله وانی
 بَرَاد (خُرَّانُ التَّنْبِيْدِ): ساردکر،
 ساردکار
 بَرَاد (الَّذِي يَرْكَبُ الْأَلَاتِ الْمُعَذِّبَةِ):
 فیتەر
 بُرَادَة (سَقَاةُ الْمِبْرَدِ): ورده ئاسن
 خاکی ئاسن
 بَرَادِعِي (صَانِعُ الْبَرْدَةِ): کورتاندرو،
 کۆپان درو
 بَرَّاز: پیسابی، پاشه پۆ

بَرَّاز (فَضَاء): چۆل، دهشت، دهر
 بَرَاة: لیها توویی، وه ستایی، سه لیه،
 زانایی، شاره زایی
 بَرَّاق: تروسکار، بریسکه دار،
 ورشه دار، دره وشاوه، شه و قدار
 بَرَّاق (فَرَسٌ مُجَنِّحٌ): دولدۆل
 بَرَّاك (طَعَان): ناشه وان
 بَرَّاق: کۆچەر، چۆله رست، نه ناسراو
 بَرَّاه: رزگاریکرد، قوتاریکرد
 بَرَّایَة: تیزکر، هه سان، بریه نگ
 بَرَّا (خَلَقَ): دروستی کرد، هینایه بوون
 بُرء - بُرُوء (شَيْفَاء): چاک بوونه وه
 بُرء (خَلَقَ): دروستیکرد
 بَرِّبَر (أَكْثَرُ الْكَلَامِ): چهنه بازیکرد،
 زۆی وت، زۆریلئی کرد
 بَرِّبَرِي (هَمْجِي): کتیی، هار، دپنده،
 هه ندیک له دانیشتوانی نه فره یقای ئوودو
 بَرِّبَرِيَة (هَمْجِيَة): کتییتی، دپندهیی
 بَرِّبَط: جۆره سازیکه له تار ده چی
 بَرِّثَقَال: پرته قال
 بَرِّثَقَالَة: یه ک پرته قال
 بُرْث: زه مینی نه رم، خاکی نه رم
 بُرْثَن الطَّائِر: چنگی مهل، چنگ،
 چه پۆک
 بُرْج (حَصْن): کۆشک، قه لاه، که لو، قولله
 بُرْج (جَمِيْل): جوان، خوین شیرین،
 ئیتسک سووک
 بُرْج (ظَهْرٌ وَارْتَفَع): دهر که وت،
 به رزیوه وه
 بُرْجَاس (سَرَجٌ مَخْشُوْهُ): کورتان،
 کۆپان
 بَرَجَلْ: به رگال

برجم: چه موله

برجمه: گرتی په نجه، خه لول،
كه شك

برج: به جتي هيشته، چوليكرد، لتي
نما، بپايه وه

برج: هيلكي كرد، ماندوي كرد

برج: توندوتيزي، توندپه ويی

برده: ساردبوو، ساردی كرد

برده: سهرما، ساردی

برده: حب الفقام: ته رزه

برد: ثوب مخطط: كراسی ملداری،
خه خه

برداء: برد الحمي: له رزه له رز له كاتی

سهرمادا، چوقی دان له سهرمایا

برده: كساء الدابة: كورتان، كوپان

بردفوس: جاتره كيويله

بردون: بارگر، په خته، نيخته

برز: دهر كهوت، دهر مات، هاته دهر

برزخ: په رده په كه له نيوان دووشتدا

برسام: ناو بهنگ

برسكوب: دوربينكه نه و ديوو ديوار

نه بينی، زه وی بین

برسيم: وينجه، سيپه پره

برش: ممسحة الأرجل: پيلاو سپه،

بي پاكه روه

برشم الرجل: أظهر الحزن: په شت و

دلته ننگ بوو

برص: به له ك بوو

برص: نه خوشی به له كي، دووزامی

برطام: ضخم الشفة: لچن، لچ

نه ستوور

برطل: رشا: به رتيليدا

برطل: ارشاء: به رتيلدان

برطل: تاج الأسقف: كلاوی قه شه

برطم: إلتفخ غضباً: له تورپه بيیدا

پيشی خوارده وه

برغ: سه ركه وت، دهر كه وت، چالاکي

نواند، ليها تويی دهر خست

برغم: گوپكی كرد، چريكرد

برغم: چري، شكوفه، پوخ، گوپك

برغش: ميشووله ورده، خاكه، وپه

برغل: ساوهر، سافار، په تله

برغوث: كيچ

برغي: لولب: برغو، جه پ، مهنه نه،

پيچ

برق: وميض السحاب: چه خماخه،

بروسكه، تريشقه

برق: لمع: دهره وشايه وه، شه وی

دابه وه، تيشكي ليكه وته وه

برقش: لون: بويه يكرد، رهنكي كرد

برقش: نقاب: په چه، روپوش، تارا،

چاره پوش

برقوق: خوځ: قوخ

بروز: دهر په پيو، هه لتوقوی،

به رزه كي

بروق من الرجال: جبان: پياوی

ترستوك، بي زات، كه م وره

بري: زعور: گزيړ

برقية: بروسكه، ته لگراف

برك: چوكی دادا، يخيدا

برك الماء: گولی به ست، په نگی

خوارده وه

برك: ديوه زمه، كابووس

بركار: پرکال

بُرْكان: شاخی ناگرین، کپکان، ناگر
 پُرْتین
 بُرْکَة: نَسْتِیل، ناوِک، گول،
 گوم، سِراو، نافرِیل
 بُرْکَة: پیرِزِی، خُوشی، دروود،
 به هره وه ری، فِهرداری
 بُرْک: به قنکدا کِوت
 بُرْک: کورته بنه، کورته بالا، گوله
 بُرْکمان: پهرله مان، نه نجومه نی
 نویننه ران، کُزپی نه ته وه
 بُرْم: بادان، لوولدان، پیچدان
 بُرْم: بیزاربوو، قارس بوو، بی تاقه ت
 بوو، چارس بوو
 بُرْم: بایدا، لولیدا
 بُرْم: مِهردومی به دپه وشت
 بُرْمانی: وشکانی
 بُرْمَة (لِیَة): بایه ک، خولیک، سووړیک
 بُرْمَة (فُخار): گلینه، گلینه ی
 سورده وه کراو
 بُرْمیل: به رمیل، بۆشکه، چه له نگ
 بُرْماج: پُرْوگرام، به رنامه
 بُرْمِطَة: سه پکه، شه پکه
 بُرْمَز (مَزِج النُحاس): زهرد، مِه فره ق
 بُرْمَن: به لکه، سه لماندن، به لسا، پازه
 بُرْمَة (حِین): کات، ماوه، سات، دهم،
 تاو
 بُرْمَن: سه لماندی، به لسا ی کرد
 بُرْمی: بۆساتیکی که م و کورت
 بُرْمَوَز: چوارچپوه، چپوه، چه مِه ره
 بُرْمَوَسْناَت: پُرْوَسْناَت، ناینزابه کی
 دیانه
 بُرْمُوْدَة: ساردی، سه رما

بُرْمُوَز: دهرکه و تن، سه ره له دان،
 ناشکرا بوون، دیاربوون
 بُرْمَوَسْناَت: پُرْوَسْناَت، لوی بن میزه لان
 بُرْمَوِیْناَر: پُرْوِیْناَر، چینی کریکار
 بُرْمَوِیْشَر: بارْمه تر، بابیتو
 بُرْمی: دایدا، تیزیکرد
 بُرْمی الْقَلَم: قه لَم دادن، پینووس دادن
 بُرْمی: وشکانی، بی تاو
 بُرْمی: پاک و خاوین، بی سووچ و گونا ه
 بُرْمِیَة: مَرُوف، ثاده میزاد، مِهردوم
 بُرْمِیْشُون: توره که ی ریخو له، مه ناو،
 پری تو نیوم
 بُرْمِیْش: پُوسْت، په یامبه ر، نامه به ر،
 پُوسْته چی
 بُرْمِیْش: تروسکایی، دره و شه، رووناکی
 بریسکه
 بُرْمِیْم (مُشْوَل): بادراو، لوولدراو
 بُرْم (فِیْطَان): کشته ک، ده زووی بادراو
 بُرْم: روتی کرده وه، دایمالی
 بُرْم (سَلَح): چه ک، تغه نگ
 بُرْم - بُرْمَة: بُرْمَة - بُرْمَة: مِه م، مِه م،
 مِه م کوله
 بُرْمَز (تاجِر الْأَقِیْمَة): بازرگان،
 کوتال فروش
 بُرْمَز (بَصَق): به لغم، تف
 بُرْمَزَة الْأَطْفَال: مِه مکه شوو شه
 بُرْمَز: ناوکیش، باکیش
 بُرْمَز: به زین، غاردان، تاودان
 بُرْمَز: سنکی دهر په پی
 بُرْمَز (مَلَأَ): پریکرد، فوولیکرد
 بُرْمَز (حَب): توو، دهنک

بَرْغ: دهرهات، هه لهات، شه به قيدا،
سپيده ي دا

بَرْق (بَصَق): تفي كرده وه، به لغمي
فرپيدا

بَرْز - بَرْزَل (ثَقَب): كوني كرد، سمي
بَرْزَل: باكيشان، ناوكيشان، دهرهيناني
باو ناو له ناو سك

بَرْزَاء: دنيايدده، كارامه

بَرْزِيَا: پۆلكه

بَرْزُو: چه شن، ويته

بَرْزُوغ: به رزيوونه وه، هه لهاتن،
دهر كه وتن

بَرْزِي: بريا يان خوشكي شيربي

بَرْزِيخ: قسه قوت

ب س

بَسَاط (سَجَادَة): مافور، قالي،
به ره، راخر

بَسَاطَة: ساده يي، ساويلكهي

بَسَالَة (شَجَاعَة): نازايي، زانكردن،
نه ترسان

بَسَام: رووخوش، دهم به پيكنه نين

بَسْبَسَة: پشه پش

بَسْبِيَسَة: ناوساجي

بُسْتَان: باخ، بيستان، دهل

بُسْتَانِي: باخه وان، بيستانه وان

بَسَر: رووي گرژكرد، خوي مونكرد،

دهم و چاوي دابه يه كا

سَبْسَر: فهريكه خورما، خورماي

نه گه يو

البُسْر: يه كه م توبه ره و بهرهمي

هه موو شتاك

بَسَط: فراوانكردن، راخستن،

هه لختستن، پانكرده وه

بَسَط: ناسان بوو، سانابوو

بَسَط: شادي، خوش نودي

بَسَطَة: پانتايي، فراواني

بَسْطَرْمَة: باستورمه

بَسْكَوِيَت: پسكيت

بَسَل: نازابوو، نه ترسا، ويتراي

بَسَل: گرژبوو، مون بوو

بَسَم: بزه گرتي، زه رده خه نه هاته سه ر

ليوه كاني

بَسْمَة: بزه، زه رده خه نه، خه نده

بَسْمَل: ناوي خواي هينا

بَسِيَط: ساده، كه مهوش، ساكار،

سانايي

ب ش

بَش (اِبْتِسَامَة): زه رده خه نه گرتي،

پيكنه ي، بزه گرتي

بَشَارَة: مژده دان، مزگيني

بَشَارَة: خوشي، هه والي خوشي

بَشَارَة: رووخوشي، جواني

بَشَاش: رووخوش، ليوبه خه نده

بَشَاشَة: دلخوشي، رووخوشي،

كه ي فخوشي

بَشَاعَة (فُج): ناشيريني، نابووتي

بَاشِق: شاهين، واشه

بَشَاك (كَذَاب): دروژن

بَشَامَة (بَشَام): نه و داره يه كه چيلكه كاني

بو ددان پاكردنه وه به كار دي، دان

ناژنه

بَشَر: هه والي خوشي هينا، مژده ي

هينا

بَشَر: دلی خوش بوو، شادمان بوو
 بَشَر (سَحَل): ورديکړد، هارې، کوتای
 بَشَر (سُرور): خوشی، شادی
 بَشَر (إِنْسَان): مړوف، ناده میزاد
 بَشَرِي: مژده، مزگیني، ده مخوشانه
 بَشَرَة: روى پيټست، تويخ
 بَشَرِيَة: مړوف، خه لک، ناده میزاد
 بَشَع: ناشیرین بوو، نابووت بوو
 بَشَع: ناشیرین، نیسک قورس
 بَشْکیر (قَطِيلَة): خاولی
 بَشَم - اَبَشَم: تیری خوارد، مړپوو
 بَشِير (نَذِير): مژده هین، دلخوشکړ
 بَشِيْع: پیاوی بهد شتوه، نابووت

ب ب

بَص (بَرْق): دره وشایه وه، بریسکایه وه
 بَصَارَة: نه وهی فال ده گړتیه وه،
 بهخت گره وه
 بَصَارَة: بینین، دیتن، هستپیکردن،
 چاوکردن
 بَصَاصَة: چاو، بینر، دیده
 بَصَاق: تف، به لغم
 بَصْبَص: زمان لووسی، چاپلووسی
 بَصَة: سه یرکړد نیک، نیگایه ک،
 تېروانینیک
 بَصَر: بیني، چاوی پیکه وت
 بَصَر: چاوی کرده وه، چاوی پشکوت
 بَصَر: چاو، بینایی، هستی بینین
 بَصَرَة: پیشانیدا، خستیه بهر چاوی
 بَصَق: تفی کرده وه، به لغم می فريدا
 بَصَل: پیاز، پیواز
 بَصَلَة: سه لکه پیاز

بَصَم (وَسَم): په نجه موریکړد،
 شه قلی کرد
 بَصْمَة: مۆر
 بَصْوَة: پشکو، سکل
 بَصِير: بینا، چاوساغ، زیره ک،
 کارامه، زرنګ
 بَصِيرَة: زرنګی، چاوکراوه یی، کارامه یی
 بَصِيص: تروسکه دار، ورشه دار

ب ب

بَض: شل و مل، پیټست نه رم
 بَضَاعَة: که لو پهل، کوتال، شتو
 مه کی بازرګانی
 بَضَع: هه لی دربی، هه لی قلبشاند
 بَضَع - بَضْعَة: که م، که میک، هه ند،
 چه ند، هیندیک

ب ب

بَط: مراوی، سونه
 بَطَأ: تارام، هیډی، هیور، هیمن،
 به کاوه خق، دواکه وت
 بَطَانَة: سستی، خاوی، به سه ردا هاتن،
 ماته مات
 بَطَارِيَة: پاتری، پیل
 بَطَاطَا: په تاته، گازووله
 بَطَاقَة: پسووله، بلیت، کارت
 بَطَال: بی نیسی، بی کار، ده ست سپی
 بَطَالَة (عَطْلَة): پشوو، حوا نه وه
 بَطَالَة (بَطُولَة - شَجَاعَة): پاله وانیتی،
 نازایه تی، قاره مانیتی، دلیری
 بَطَان: قه یاسه، قایش، ته نکه
 بَطَانَة: بهری جل بهر، ناوپوش
 بَطَانِيَّة (دَشَار): په توو، به تانی،
 جاجم، پیخه ف، مه وچ

بَطَحْ: فرییدا، مه لیدا، توریدا
 بَطَحْ: راکشان، به ده ماکه وتن،
 له په وړیوکه وتن
 بَطَحَاء (وَادِي): چم، چمی پړ
 له چوو خرکه، نای سهر زه مینی
 مه ککه یه
 البَطَّة: مراوییه ک
 بَطْر (شَق): قلیشانندن، لیکي
 جیا کرده وه، شه قلی تیخت
 بَطْر: ناسوپاسی کرد، له خوی بایی بوو،
 شاکه شکه یی
 بَطْر: له خوی بایی، لووتبه رز
 بَطْر: له خوی بایی بوون، ناقایلی،
 بیزاریی، پینه زانین
 بَطْرًا: فیر، خورپایی، هه وانته
 بَطْرِیر: زمان دریز، بی حیا، ده لوقه ل،
 دهم دریز
 بَطْرِیق: جوره گیانداریکه پشستی
 ره شه و سکی سپیبه له هه ریمه
 به سته له کان ده ژی، په نگوین،
 په تریق
 بَطَش: زه برو زهنگ، سام، سه ختی،
 ده سته لاتداری
 بَطَش: زه برو زهنگ نواندن، سه ختو
 ره قی خستنه گه پ
 بَطَل: مه لوه شایه وه، پووچکرایه وه،
 به تالکرایه وه
 بَطَل: نازابوو، بوو به پاله وان، دلاوه ریوو
 بَطَل: نازا، دلاوه، جوان مهرد،
 قارهمان، دلیر، مه یاندار
 بَطَل: وازی لیته نا، ده سستی هه لگرت
 بَطَل: درو، هه لبه ست، بی بناغه

بَطْلَان: مه لوه شانوه، پووج بوونه وه،
 به تالی، پووکانه وه
 بَطْم: قه زوان، دارقه زوان، داره به ن
 بَطْن: ورگی زلبوو، سکی هات، ورگی
 داکه وت
 بَطْن: شاردرایه وه، په نهانکرا،
 له بهرچاو ونکرا
 بَطْن الثوب وَهْمِرَة: بهرگوشتی
 دیکه شی شارده وه
 بَطْن: سک، ورگ، زگ، گه ده،
 توجک، له مه
 بَطْنَة: زورخوری، زیاده خوری،
 چلیسی، نه وسنی
 بَطْنًا لَظْهَرَة: هه لکه پایه وه، لنکه و قووج
 بَطْنَج: پونکه، نه عنا
 بَطْن: خاو، له سهرخو، هیواش
 بَطْنَج: کاله ک، گندوره
 بَطْن: ورگ زل، ورگن، سک زل،
 ورگ داکه وتوو
 بَطْن: سکله
 بَطْ:
 بَطْر: قینکه، میتکه
 بَطْ:
 بَعَا: دور، چه په ک
 بَعَا: هوری به پرشت، هوری
 باراناوی
 بَعَب (ثَرْتَرَة): چه نه بازی، زدی وت،
 چه نه بازیکرد، قسه ی زورکرد
 بَعَب: ختو، درنج، دیو
 بَعْبَة (ثَرْتَرَة): په له کردن له قسه دا،
 به خیرایی قسه کردن
 بَعَث: ناردی، ره وانه یکرد، خستیه پړ

بَعَثَ: ناردن، ره‌وانه کردن، قیامت
 خستنه‌ری، زیندوبوونه‌وه
 بَعَثَ: نوینه‌ر، ناردنه، نئیراو
 بَعَثَر: بلاویرکده‌وه، هه‌لی رشت
 بَعَجَ (شَقَ): هه‌لی دپی، هه‌لی
 قلیشانده، له‌یه‌کی بری
 بَعَجَة: قوپاوی، چال
 بَعْدَ: دورکه‌وته‌وه
 بَعْدَ: دوربی
 بَعْدَ: پاشان، دواپی، دواتر، پاش
 بَعْدَ: دوری خستنه‌وه
 بَعْدَ الْآنَ: دواپی نئیتسا، له‌دواپدا،
 له‌مه‌ودوا
 بَعْدَ آنَ: دواپی نه‌وه، پاش نه‌وه
 بَعْدَ ذَلِكَ: دواپی نه‌وه
 بَعْدَ قَلِيلٍ: پاش که‌میک، پاش تَوَزَيْک
 بَعْدَ مَا: له‌دواپیدا، پاشان
 بَعَر - بَعْرُور: پشقل، پیسایی
 بَعْرُق (بَدَدَ): به‌فیرۆیدا، له‌به‌ریدیدا،
 به‌ه‌وانته‌یدا
 بَعْضَ: هه‌ندیك، پارچه‌یه‌ك، بَرِيك،
 که‌رتِيك
 بَعْضَ: مِشْووله‌که‌رتی
 بَعْضَ: له‌تیکرد، به‌شیکرد
 بَعْضُهُ: به‌ش به‌شیکرد، که‌رت
 که‌رتی‌کرد، له‌ت له‌تیکرد
 بَعْلَ: مێرد، شوو
 بَعْلَ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ: بوو به‌مێردیی، ژنی
 مِئْنا
 بَعْسَ: که‌نیزه‌کی گیل و نه‌زان
 بَعُوضَة: مِشْووله

بَاقٍ

بَقَاءَ: داوین پیسی، ئاره‌زوو، هه‌وه‌س
 بَقَاثَ: داله‌که‌رخۆره، بالنده‌یه‌که
 گۆشتی مرداره‌بوو ده‌خوات
 بَقَالَ: نئیتسه‌وه‌ان، قاترچی، مه‌يته
 بَقَامَ: ده‌نگی حوشترو گا، ئاهو
 بَقَعَتَ: کتوپرێکرد، خێرایکرد،
 ده‌ست و بردیکرد
 بَقَعَتَ: کتوپر، له‌ناکاو، له‌پیر
 بَقَعَدَ (إِسْتَحْيَا): شه‌رمیکرد، خۆی
 به‌نادا، خۆی شارده‌وه
 بَقَشَ السَّمَاءَ: نمه‌یه‌ك باری،
 رشینه‌کی کرد
 بَقَشَتَ (رَذَاذَ): نمه، رشینه
 الْبَقْشَة: بارانیکی هێواش
 بَقْضَ - بَقْضَ - بَقْضَ: وای لێهات،
 که‌سی خۆش نه‌وێت
 بَقْضَاءَ: رقو کین، دوزمنی سه‌رسه‌خت
 بَقْلَ: هێستر، قاتر، نئیتسر، و لاخی بار
 بَقَى: ویستی، که‌زیکرد، نیازیکرد
 بَقِيَ (ظَلَمَ): زۆرداری، جه‌وروسته‌م
 بَقِيَ: سۆزانی، داوین پیس
 بَقِيَّةَ: پێویستی، نیاز، ویست،
 پێناو
 بَقِيضَ: دوزمنی سه‌رسه‌خت
 بَقِ (فَمَ): ده‌م، زار
 بَقِ النَّبَاتَ (طَلَعَ): ده‌رهای، پوا، سه‌وزبوو
 بَقِ الْمَاءَ: ده‌رپه‌ری، فیچقی کرد،
 هه‌لقولی
 بَقِ مَالَهُ: مالی ته‌خشان و په‌خشانکرد
 بَقِيَ: مایه‌وه، ره‌گی داکوتا

بَقِ

بَقِ (فَمَ): ده‌م، زار
 بَقِ النَّبَاتَ (طَلَعَ): ده‌رهای، پوا، سه‌وزبوو
 بَقِ الْمَاءَ: ده‌رپه‌ری، فیچقی کرد،
 هه‌لقولی
 بَقِ مَالَهُ: مالی ته‌خشان و په‌خشانکرد
 بَقِيَ: مایه‌وه، ره‌گی داکوتا

بقاء: مانه وه، خایاندن، جاویدبویون،
جیکیربویون

بقار: گاوان، خاوه نی ره شه ولاخ
بقاق (ثرثار): چه نه باز، زوږیلی،
هله وه پ، سازنده، سازنگه

بقال: سهوزه فروش
بقیة الماء: بلقه بلقی ناو

بقجة (صرة): بوخچه، پریاسکه
بقدونس: مه عده نووس

بقر (شق): هه لیدپی، درپاندی
بقر: ره شه ولاخ، گاومانگا

بقرة: مانگا، چیل، مانگایه ک
بقعة (لطة): په له، پینه

بقعة (مستنقع الماء): زه لکاو
بقل (بقلة): سهوزه، سهوزی

بقلاواه: پاقلاره، جوریکه له شیرینی
بقی (دام): به رده وام بوو، له سهری

رویشست، دریزه ی هه بوو
بقیة (جزء باق): ماوه، نه وه ی ماوه،

لیماره

بک

بکاء: گرینوک

بکاء: گریان، توکه، نوکه نوک،
شین، شین و زاری، شیوه ن

بکارة (عذرة): کچینی

بکتریا: به کتريا، میکروب

بکر = بکر: زوو هه ستا، زوو هه لسا

بکر: توبه ره، به که م منال، به که م سک
بکرة (باکرا = غدا): سبه ی، سبهینی،

به یانی زوو

بکرة: کچی جوانکیله و قه شه نگ

بکریة الولادة: به که مجار منالی بیی،
توبه ره

بکل: ده سته وتی جهنگی

بکم (خرس): لال بوو، زمانی به ستر

بکم: بیده نگ بوو، خوی لاکرد

بکم (خرس): لال

بکی: گریا، فرمیسی رشت

بکیلة: سروشت، ده سته وت

بل

بل (حرف عطف): به لکو، به شکو،
به لام

بل (أعطى): پییی دا

بل (شفاء): چاک بونه وه، ره وینه وه ی
ناساگی

بلا (بلون): به بی، جگه، به دهرله و

بلاء: تاقیکردنه وه، نه زمونداری،
ناپوره، مهینه تی

بلا تین: کانزایه کی ره نگ سپی به

بلاخ: دره ختی هندیان

بلاد (قطر، إقليم): ولات، زید،
نیشتمان

بلادة: گیلی، گه وچی، که وده نی،
گه لوری

بلارج: له که له کی سپی

بلاس: راخر

بلاط: کاشی، ناو فره رش، دیوه خان

بلاطة: شتایگر، خشتی ناو فره رش

بلاطة الضریح: کیل، به ردی گنډ

بلاعة: به لوعه، زیراب، گونج

بلاغ (خبر): هه وال، راپورت،
راکه یاندن، پیوتن

بلاغة (فصاحة): ره وانبیژی

بلال: ناو

بلال: تازی پپو جوان

بَلَاة: شه ونم ، ناورنگ

بَلَان: ناتری حه مام

بَلَاهَة: گیتوژی، که وده نی، وپی،

گیتی ، که مژه بی

بَلْبَال (مُهِيح): وروژینه، هه ژاندن

بَلْبَل: بلبل ، هه زار

بَلْبَل (هِيح): وروژاندی، هه ژانی،

جوشیدا، سه ری لی تیکدا

بَلْبَلَة (قَلَق): وروژان، شله ژان ،

سه رکردنه سه، ناژاوه

بَلَج (أَضَاء): شه به قیدا، به یانی

داهات، روناکیدا، سپیده ی دا

بَلَج الْحَق: راستی ده رکهوت، راستی

دیاریدا

بَلَج - بَلِيح: رووخووش، رووکراره،

دهم به پیکه نین ، ناوچاوان شیرین

بَلَج: برۆ بلاویی، یه کیک نه برۆکانی

بلاویی

بَلَجَة: شه به ق ، سپیده ، گزنگ

بَلَج (يَبَس): وشک بوو

بَلَج: دره ختی سندیان

بَلَد: ولات ، نیشتمان ، شار ، زید

بَلَد: مایه وه، تیاریا، نیشه جی و

جینگیربوو

بَلَد - بَلَد: گیل بوو، گهوج بوو

بَلَدان: به جووته شاری به سه ره و کوفه

وتراوه

بَلَدَة: شار ، خه ک نشین ، شوینی

جینشین

بَلَدِي: نیشتمانی، هاوولاتی

بَلَدِيَة: شاره وانی، به پیوه به رایه تی

به پیوه بردنی شار ، نه نجوومه نی

شاره وانی

بَلَس: بی که ک ، بی سوود، نه گریس ،

به د، خراپ ، ناله بار

بَلَس: ناوُمید ، بی میوا

بَلَسَم - بَلَسَمَة: خاموش و بیده نگبوو

له ترسا

بَلَسَم: ده رمانیکه نه خریته سه ر زامو

برین بوسا پیژ کردنه وه

بَلَشُون: شینه شامو

بَلَس: زه وتیکرد، به ژور لیتی سه ند

بَلَس: زه وتکردن، داگیرکردن و

زه وتکردن

بَلَط: خشتی دانا، فره شی کرد، خشت

ریژیکرد

بَلَطَة (فَاس): ته ور، ته ورزین

بَلَطَة: ناگه مان

بَلَطَح - بَلَطَحَة: خودیک که وا وه فای

به په یمانی خوی نه کردبی

بَلَع: قوتیدا، هه لی لووشی ، لووشیدا

بَلَع: قوت دان ، هه ل لووشین، لووشدان

بَلَعَة (ثَب الرَحَى): کونی ده ستار

بَلْعَم (بَلْعُوم): گه روو، ده روازه ی خوراک

بَلَع: گه بی ، هاته بهر، گه یشت

بَلَع: گه یانی، رایگه یاند، پتی وت

بَلَع أَشْدَة: پیگه یشت ، فامی

به به راهات، بالغ بوو، عه قلی به به رخودا

هات

بَلَع مَبْلَغًا: گه بی به پاده یه ک ، گه یشت

به ئاستیک

بَلَعَة (كَفَاف): قایل ، تیر، به رچاوتیر

بَلْعَم (نُفَاة الصَدْر): به لغه م

بَلَف: چاویه ست، هه ل خه له تاندن،

فریودان

بَلَقَ - بَلَوْقًا: خیرایکرد، پهله یکرد،
 كهوته خو
بَلَقَ - بَلَقًا: سه راسیمه وسه رگه راندیوو ،
 وای ویرما
بَلَقَ: پیسی ، دهر وازه
بَلَقَّة: به لهك ، ماش و برنج ، بازوو ،
 ره شو سپی
بَلَقَع: زهوی بی تاوو گیا، لانه یه کی
 خالی
بَلَكُون: به له كونه
بَلَل: ته پیکرد، ناوی پیدا کرد
بَلِه: تیکچوو، گژیوو، وپیوو، فامی
 له ده ستدا
بَلِه: وازیته، بریو دواوه، بریو ،
 نه کی
بَلَو: کون و رزیوو، دیرین و له به ریهك
 مه لوه شاو
بَلَوی - بَلِيَّة: به لا ، كووست ، وهی ،
 کاره سات
بَلَوَر: بلوور، سپی و سؤل
بَلَوَط: داریه پوو، به پوو
بَلَوَطَة: یهك به پوو
بَلَوَغ: بالغ بوون، گه یشتن به ته مه نی
 فامدیده و پیگه یشتن
بَلَوَق: زه و بییه که هیچی تیدا نه پوی
بَلَى: به لئ ، نه ری
بَلَى: کونیکرد، رزاندی ، تیایبرد
بَلْيار: بلیار
بَلِيَّة: نارپه هستی ، ناهه مواری ،
 نه زمونی سهخت
بَلِيد: گیل ، نه زان ، ساردوسر،
 که م فام ، که ودهن

بَلِيح: تابان
بَلِيغ: ره وانیژ ، قسه زان، دهم پاراو
بَلَم
بَم - بُموم: تونیکي به رز
بَبان
بَبَن: قاوه، قاوه یی کال، دهنکی قاوه
بَبَاء (مَبْنَى - مَشِيد): خانو ، بینا،
 ساختمان ، مال
بَبَاء: به نا، وه ستای خانوو، خانووساز
بَبَاء عَلَي: به گویره ی، به پیی
بَبَات: کیژان ، کچان
بَبَان: نه نگوشت، قامه ته پل
بَبَايَة: ساختمان ، بینا، خانوو
بَبَسِي: دروستیکرد ، بینایکرد، به رزی
 کرده وه
بَبَت: کچ ، کیژی ، که نیشك
بَبَت الْأَرْض: رووبار ، ناوی زهوی
بَبَت الْعَيْن: نه شك ، فرمیسك
بَبَت الشَّعَة: وشه ، واژه
بَبَج: بی هوشیکرد، سپی کرد، نواندی ،
 خوی لیخت
بَبَج: بهنج، بیتوشکه ر
بَبَج: گه پایه وه، هاته وه، چوه وه
بَبَج: ریشه ، ره چه لهك ، نه ژاد
بَبَجَر (شوندِر): چه و نه در
بَبَد: نالایه کی گه وره، به یداختیکی گه وره
بَبْدَار: نه و بازرگانه ی شت و مهك
 هه لده گریت بؤ گرانیی
بَبْدَار: به نه در، شوینی له نگه رگرتنی
 که شتی
بَبْدَق: بندق ، درهختی بوندوق
بَبْدَقِيَّة: تفهنگ، چهك ، سیلاح

بَنَدُول: چرکەى سەعات ، بەندۆل

بَنَدِير: دەف ، دەهۆل

بَنَزِين: بەنزین

بَنَطَلَة (مَثَاب): بونتە ، سَمَو ، قەلەم

بَنَطَرُون (سَرَوَال): پانتۆل، شەروال

بَنَطَرُون تَحَنَانِي: دەرپى ، ئاوەلکراس

بَنَطَرُون قَصِير: دەرپى کورت، پانتۆلى

کورت

بَنَفَسَج: وەنەوشە، بنەوشە

بَنَفَسَجِي: وەنەوشەیی، مۆر، خامەکی،

بنەوشەیی

بَنَقَة - بَنِيَقَة: گرۆلە، بن قۆل

بَنَك (أَصْل): بنەچە، نەژاد، رەگەز

بَنَك (مَصْرَف): بانق ، بەنک

بَنَكْرِيَّاس: پەنکریاس، ئالوی

پەنکریاس، شیاوگ

بُنَي: رۆلە، وەچە، جگەرگۆشە

بَنِيَّات الطَّرِيق: کۆلان و شەقامە

بچروکەکان، کوچە

بَنِيَّان: ساختمان، بینا ، خانووی

دروستکراو

بُنْيَة: سروشت ، شیوەی زگمەک،

شیوازی خولقینراو

ب ه

بَهَاء (حُسْن): جوانی، رازاوەیی،

قەشەنگی، مەزنی

بَهَات: درۆ، سەرسام ، واقو و وپماو،

سپی ، هەلگەپاو، بزرپاکو

بُهُار (صَنَم): بت ، پەیکەر

بُهُام: گوێزەکەو کارو بەرخ

بَهَات: واقعی وپما ، سەری سوپما ،

هەلبزپاکو

بُهَات (حَيْرَة): سەرسووپمان ، رامان

بُهَات (أَفْهَش): سەری سووپمان ،

سەراسیمەیکرد

بُهَات: نیکەران و سەرسام مایەو

بُهَات: سەرگەردان و زیانبەخشبوو،

تووشی مەینەت و ژیاڤناھت

بُهَتَان: درۆ، بوختان، ناپاکى،

هەلەبستنی تاوان و گوناھ

بَهَج - إِنْتَهَج: گەشایەو،

دلخۆشبوو، گەشکەداربوو

بَهَج: شادمان ، خۆشحال ، خۆشنوود

بَهَجَة: خۆشحالی، شادمانی،

ئاسوودەیی، دلشادایی ، رووخۆشی

بَهْدَل: ئابروی چوو، حەیاى چوو

بَهْر: پێشکەوت ، سەرکەوت

بَهْر: بەشەوا دەرکەوت

بَهْر: هەناسەبڕکی، نیخە نیخ ،

تەنگەنەفەسی

بَهْرَج (رَوَق): رازاندیەو، جوانیکرد،

ئارابێشتیدا

بَهْرَج (بَاطِل): قەلب، درۆ، پووج،

بەتال، ناپاست

بَهْرَجَان: زرق و بریقەدار، روشن و رووناک

بَهْر (دَفْع بَضْع): پالی پتووەنا،

بەئەسپایی پالی نا

بَهَش (أَقْبَل مَسْرُوراً): بەرووخۆشی

هات ، بەروویەکی گەشەو هات

بَهَش (بَشُوش): رووخۆش و دەم

بەخەندەو پێکەنین

بَهْط: قورسیکرد، گرانیکرد

بَهَق: بەلەك ، منجَل، پەلەى سپى سەر

پێست

بَہل (لَعَنَ): نه فرہ تی کرد، نه فرہ یزکرد
 بَہلَة - بُہلَة: نه فرہ ت، له عنہ ت
 بَہلوان: پالہ وان، تہ ناف باز
 بَہلوانیَة: تہ ناف بازی
 بَہلول (ضَحَاك): قوشمہ، کۆستہ بایی
 بَہمَة: کاری سہخت و قورس، سنگ
 بہرزو گہورہ
 بَہمُوث: فیل باز، تہ لہ کہ باز، شہیتان
 بَہو - بَہاء: جوان بوو، رازایہ وہ،
 گہ شایہ وہ، دہستی مینا بہ خۆیدا
 بَہو: ساترن، مۆل، دیدہ نگہ
 بَہی: رازا وہ، رووناک، گہ شاوہ،
 قہ شہنگ

بَہیج: دلخۆشکر، شہنگ
 بَہیمَة: چوارپی، ناژہل، رہ شہ ولاخ،
 چارہ وی
 بَہیمیَة: ناژہ زووی ناژہ لی

ب

بَواء (ثَعْبَان عَظِيم): مار یکی گہورہ،
 نہ ژدیہا، مہ ژدیہا
 بَواء: بہرانبہر، هاوتا
 بَواب: دہرگاوان
 بَوابَة: دہروازہ، دہرگای گہورہ،
 دوولایی

بَواح: بہرچاو، لہ بوو، ناشکرا، دیار
 بَوار: ویران، کاول، خاپوور،
 تیاچوون، فہوتان
 بَوارغ: نہ ستیرہ ی روشن و دیار
 بَواسق: درہختی دارخورمای بالابہرزو
 دریز
 بَواطن: کاری نہین و پنهان
 بَواق: کپہ ناژہن، فووپیاکەر، شہ پیور
 ژہن

بَوال: نہ خۆشی شہ کرہ، میز
 بَوان - بُوان: نیرگہ، ستوون، نہ ستوون
 بُوس: داماوپی، کلۆلی، بہدبہختی
 بَوا (سَدَد): رووی تیکرد، ناراستہ یکرد
 بُوب الکُتاب: کتیبہ کھی بہش بہ شکر
 بُوح (إِضْهَار): خستہ پروو، درکاندن،
 دہرختن، ناشکراکردن
 بُودرة (مَنْحُوق الزَيْلَة): بۆدرہ ی
 نارایش و خۆ جوانکردن
 بُودقَة (إِنَاء): قاپ، تیان، بۆتہ
 بُور: بہرہ لایکرد، نہ ی کتلا
 بُور: بی کہک، فہوتا و خراب، پواو
 بُورَة: بنکی کۆبوونہ وہ، بنکی

سہرہ کی
 بُورجوانیَة: بورجوانی، چینی
 ناوہندی گہل
 بُورصَة: بورسہ، کۆمہ لگای بازرگانی
 بۆ دراومہ نی

بُورق: بۆرہک
 بُوري: ماسی بوری
 بُوريَة: حہسیر، باریہ
 بُور: تورہ بوو، مپومۆچ بوو
 بُور: لوولہ ی مہ سینہ، لوولہ
 بُوسَة (قُبْلَة): ماچ
 بُوسطَة: بہرید، مہ بہستدار
 بُوش: مہرچی و پەرچی و ناکہس بہچہ
 بُوش القوم: ژاوہ ژاویانکرد، مہراو
 دہنگہ دہنگیان نایہ وہ
 بُوشي - بُوشي: مہ ژاری، نہ داری،
 نہ بوونی
 بُوس (قَصَب): قامیش
 بُوصَة: بُنج 54ر2سم

بُوصَلَة: قبیلہ نما، دیاریکری ناراسته
 بُوع: نیستیکی دوی پہنجه گه ودهی پی
 بُوعَادَة: خُولا، ته پو تَزاو
 بُوعَاز (مَضِیق): دهره ند، گلی
 بُوق: شه پیور، هُورنی نوتومبیل،
 زورنا
 بُوقَة: تاوه بارانی به خو پ
 بُول: میزی کرد
 بُول: میز
 بُولَة: میزکر، میزن
 بُولِی: پزشکی تاییه ت به بواری
 میزه وه
 بُولِیس: پولیس، پاسه وان
 بُوم: په پوو، کونده په پوو، بایه قوش
 بُون: ماوه، بوشایی نیوان دووشت
ب
 بَیَات: شه به یخونی پر دوزمن
 بَیَادَة: پیاده ی له شکر
 بَیَاض: سپیتی
 بَیَاضَة: هیلکه کر، به هیلکه، پر
 هیلکه
 بَیَاضِیَة: نه خشی بیناسازی له سر
 شپوه ی هیلکه یی
 بَیَاع: چه چی، کول گپ
 بَیَاعَة: نه وه ی نه فروشری
 بَیَآن: دهرخستن، ناشکراکردن،
 روونکردنه وه
 بَیَانو: پیانو، نامیرکی موسیقی به
 بَیْنَة: کهش، دورویه ر
 بَیْنَة: ریکی خست، ناماده یکرد، گپرای،
 سازیکرد
 بَیْت: مال، خانو، لانه، خانه

بَیْت: خُوراک و قوتی به ک شه و
 بَیْجَامَا: بیجامه، جلو به رگی نئومال
 بَیْدَاء (فَلَاة): چول، بیابان، سارا
 بَیْدَر: خهرمان، جوخین
 بَیْدَق الشَطْرُوح: به ردی شه تره نج
 بَیْرَة (جَعَة): بیره، ناوی جو
 بَیْرِق (رَايَة): نالا، په رچم
 بَیْرِقَار: نالا ه لگر
 بَیض: هیلکه
 بَیض: سپی کرده وه، تیف تیغه یدا
 بَیض الله وَجْهَة: خوا رووی سپی بکات
 بَیض من الیالی: شه وانی (15.14.13) ی
 ه موو سانگیکی کچی به که مانگ
 تتیدا روشن و به تیشکه
 بَیضاء: سپیتی
 بَیْضَة: به ک هیلکه، تاکه هیلکه به ک
 بَیْطَار: پزشکی نازل
 بَیْع: فروشرا
 بَیْع: فروشتن
 بَیْعَة: په یمانان، به لئندان، باوه پی
 بیکردن
 بَیْکَار: گونیا
 بَیْن: جیاوازی، بواری نیوان دووشت
 بَیْن: دهرخست، ناشکرای کرد،
 روونی کرده وه
 بَیْن (ظَاهِر): دیار، له پوو، به رچاو،
 ناشکرا
 بَیْن بَیْن: له نیوان، ناوبه ناو
 بَیْنَة: به لکه، بورمان، قهواله
 بَیْنَمَا: له کاتیکدا، که چی
 بَیْوت: چیشتی شه و که ده میتیتته وه

بَجَع (ماسی گره)

بُوم (کونده په پوو)

باز (مه لږ)

بُج - بُج (جووجه لږ)
مريشك

بېړه - بُمَر مَخْطَط (پلنگي خت خت)

بېبشاء (تووتی)

بَقَر (ره شه ولاخ)

باب (ده رگا)

بنت (کچ - کیز)

بَقَرَة (مانگا)

بَطَّة (مراوی)

بُھارہ سنم (بت - پیکر)

بالون (بالون)

بلکونٹہ (بر پہنجرہ)

بائنجان (باينجان)

بطاطا (پتاتہ)

بصل (بیان)

بنلق (بوندوق)

برثقال (پرته قال)

بيض (میلک)

بيتزا (پیتزا)

بُزْمِيل (بهرمیل)

بُرغِي - بُرغِي - بُرغِي (برغو)

بُرْجَل - بُرْجَل (برگال)

بُورَابَة (دهروازه)

بَالُوعَة (بهلوعه)

بَلْطَة - فَاس (تور)

بَطَارِيَة (پیل)

بُرِي الْقَلَم (قلم دادن)

بَطَارِيَة (پاتری نوتومبیل)

بِيَانُو (پیانو)

بِزَارَةُ الْأَطْفَالِ (ممك شوشه)

بَرْفُوق - خَوْخ (قَرخ)

بَطِيخ (كالك)

بِنْدُور - كِيس النَقُود
(توره كهي پر له پاره)

بِدَال (پاره گزیده وه)

بُرْطَل - تاج الْأَسْقَف
(كلای قشه)

بُر (گنم)

بازلیا (پاقله ی کتوی)

بَسَاط - سَجَاد (مافور ، راخه)

بَابُوج (پاپوچ)

حرف التاء

ت

جَمَعَ الْمَنْسُوبَ ((مَهْلَبِي)) وَأَمَّا لِلتَّغْوِيضِ
عَنْ حَرْفٍ مَخْذُوفٍ نَحْوُ: ((زُنَادِقَةٌ))
جَمَعَ ((زُنْدِيقٍ)).

ده چپته سه رکوتاترين ده سته واژه ی
کۆ ، نه ویش یان بۆ ره چه له کو نه سه ب
یان بۆ قه ره بوو کردنه وه ی پیتیکی
سراوه .

7) وَثَرَادُ التَّاءِ فِي أَوَّلِ الْأَفْعَالِ
وَأَوَّاسُهَا نَحْوُ: ((تَقَاتِلْ وَاقْتَتِلْ))
وَفِي أَوَّلِ الْأَسْمَاءِ، كَتَّاءٍ
(مَلَكُوتٍ) وَيُعْوَضُ بِتَاءٍ زَائِدَةٍ عَنْ حَرْفٍ
مَخْذُوفٍ مِنْ أَوَّلِ الْكَلِمَةِ نَحْوُ: ((عِظَّةٌ))
وَمِنْ آخِرِهَا نَحْوُ: ((شَفَّةٌ)).

(تاء) زیاده کریت له سه ره تاو
ناوه پاستی کرداردا مه ندیک جاریش
له کۆتایی ناواو له بری پیتیکی لایراو
له سه ره تا یان کۆتایدا.

تائیات

تَائِبٌ (تَادِمٌ)؛ تهویه کار، ژیان،
په شیمان، پاشگه ز

تَائِقٌ؛ تامه زۆ، به په روش، خوازیار،
عه ودال

تَائِهٌ؛ ویل، سه رگه ردان، به ره لا،
بی سه ره پرشت، ون بوو، گومبوو

تَائِبٌ؛ تهویه یکرد، په شیمان بوه وه،
پاشگه ز بوه وه، ژیان بوو

تَائِعٌ؛ شوینی کهوت، به دویا رویی،
دوایکه وت

سییه م پیتی زمانی عه ره بی یه به م
مانایانه هاتوه:

1) إِسْمٌ لِلْحَرْفِ الثَّالِثِ مِنْ حُرُوفِ
الْمَبْنِيِّ، مَوْثُوجُ تَاءَاتٍ وَالنَّسْبَةِ إِلَيْهِ
[ثَانِي وَتَاوِي وَتِيَوِي] يُقَالُ: ((قَصِيدَةٌ
ثَانِيَّةٌ وَتِيَوِيَّةٌ))

سییه م پیتی (مبانی) یه: ده وتریت
هۆندراوه یه کی (تانیی) و (تاوی) و
(تهویه).

2) ضَمِيرٌ فِي آخِرِ الْفِعْلِ لِلْمُتَكَلِّمِ
وَلِلْمُخَاطَبِ (قُمْتُ وَقُمْتَ وَقُمْتُ وَقُمْنَا
وَقُمْتُمْ، وَقُمْتَنَ)

راناویکه له کۆتای کرداردا دیت بۆ
گوته بیژو قسه له گه ل کرداردا.

3) حَرْفٌ لِلثَّانِيَةِ نَحْوُ ((قَائِمَةٌ
وَضَرَبْتَ)) پیتیکه بۆ مییه تی.

4) حَرْفٌ لِمِيزِ الْوَاحِدِ مِنَ الْجِنْسِ نَحْوُ:
(شَجَرَةٌ وَاحِدَةٌ) وَلِلْمُبَالَغَةِ
نَحْوُ ((فَهَامَةٌ)).

پیتیکه بۆ جیا کردنه وه ی یه کیك
له کۆمه لیک، یان بۆ موباله غه و
پی تی له لبرین.

5) حَرْفٌ جَرٌّ لِلْقَسَمِ فَتَجْرُ إِسْمُ اللَّهِ
تَعَالَى نَحْوُ: ((تَاللَّهِ)) وَزَيْمًا جَرَّتْ
سِوَاهُ نَحْوُ: ((تَرَبِّي)).

پیتیکی راکتسه ره.

6) وَقَدْ تَلَحَّقَ صِيغَةُ مُنْتَهَى الْجُمُوعِ إِمَّا
لِلدَّلَاةِ عَلَى النَّسَبِ نَحْوُ: ((مَهَالِيَّةٌ))

تَابِع (لَا حَقَّ): دَوای نَهو، پاشکو، شوینک و ته، رِئ مه لگرتن
 تَابِعَة: نه نجام، ناکام، دهر نه نجام
 تَابِعِي: شوینک و تَوو، نه وهی
 له ره فتارو بۆ چووندا یان له ره وییهی
 ژیانیدا به دَوای پیشیندا دیت
 تَابِل (تَوَابِل): به هارات، بۆن و به راهه
 تَابُوت: داربازه، صندوق، صندوقی
 مردوو، تابوت، داره مهیت
 تاج: تاج، گولینه
 تَاج: تاجی خسته سر، تاجی نایه سر
 تَاجِر: بازرگان، دانای کار
 تَاجِر: بازرگانیکرد، سه وداگه ریکرد
 تَاج: ناماده بوو، سازا، هاته سه ریار
 تَاخِم (جَاوَر): له پال یه کدابوو،
 هاوسی بون، هاوسنووریون
 تَاخِي: براده ریکردن، هاوپییه تی
 به ستن
 تَاخِي: برایتی، هاوده می، هاوپییه تی
 تَادِي: بۆی جیبه جیکرد، بۆی به دی
 مینا
 تَارَة: جارِک، یه ک جار
 تَارِس (مُدْرَع): زدی پۆش
 تَارِک: وازی مینا، پشوویدا
 تَارِک: وازی پینراو، به جی مینراو
 تَارِي - تَارِيَا: لیک نریک بوونه وه،
 هاتنه پیش
 تَارَر: ده وریدا، ته وقیدا، چوه پالی،
 پالپشتی نواند، هاوکاریکرد
 تَاهَة: میچو پوچ، بی ترخ
 تَاسِع: تو

تَاسِي: نه وازشی یه کتریانکرد
 تَاصِر: پشتگیری و چوونه پال یه ک
 تَاق (إِشْتِاق): ناره زووی کرد،
 بیریکرد، خولیای بوو
 تَال: دَوای نهو، له دوايه وه
 تَالِف: ریکه وت له گه لی، هاوتای بوو
 تَالِف: خراپ بوو، گهنیو، رزیو
 تَام: ته واو، پراوپر
 تَام: گرفتاریکرد، شهیدایکرد
 تَامَر: پیلانی گتپا، به په نهان ریکه وت
 دژ به ..
 تَامُور: پیستی دل
 تَاوِي - تَاوِي: کۆبوونه وهی بالنده و
 یه گ گرتنیا
 تَاه (ضَلَّ): ونبوو، گومبوو، دیار نه ما
 تَابِي: رازی نه بوو، نکولیکرد،
 به ربه رچی دایه وه
 تَابِد: مه تاهه تایی، مه میشه یی،
 جاویدانی
 تَابِط: له بن مه نگلدان، به ختیوکردن،
 مه لگرتن
 تَابَه: ده سته پاک و بی تاوان ده رچوو
 تَاتِي: ناماده بوو، حازریوو، بۆیهات،
 مینای
 تَأَثَر: کاریگه ربوو، وه نه وی لیها،
 هاو حالبوو
 تَأَثَر: کاریگه ربوو، هاو حالبوو،
 مه سته کردن، مه سته یاری گۆران
 به مۆی یه ککی دیکه وه، کارتیکردن
 تَأَثَل: پته وو مه حکم بوو
 تَأَثَم: ته ویکه کردن له گونا ه،
 به شیمان بوونه وه

تأثیر: کارتیکردن ، هست جوولاندن
تأجج (إنهب): تاوی سهند ، گهرم بوو،
 بلتسهای سهند
تأجل (تأخر): دواکوت، لهکاتی
 خویدا نه بوو
تأجیل: دواخستن ، دواکوتن،
 پاش خستن
تأجم: چوونی شیر بۆ لانهکهای
تأخی: کردی بهیرا، بهیرا
 ناوزه دیکرد
تأخر: دواکوت، لهکاتی خویدا
 ناماده نه بوو
تأخیر: دواکوتن ، دواخستن،
 نه بوون له وادهی خویدا
تأذی: بهشی خوی پیدای
تأذب: پاکو به رزبوو، فیزی نه دهبو
 ره وشت بوو
تأذق: جوان پۆشی ، شوخی
تأذیب: ته میگردن، فیرکردن، راهیتان
تأذی: ئیش و ئازار، وهرس بوو،
 کاریان تیکرد، بیزاربوو، کاریگه ربوو
 له زیر ژان و ئیشدا
تأذب: به زور فیزی ره وشتی کرد
تأذبة: به جی هیتان، جی به جی کردن
تأرج: بۆنیککی خوشی لیوه هات
تأریخ: میژوو ، به سه رهاتی کۆن
تأرز: خوی داپۆشی، به کالای ناو
 دامان خوی پۆشی، په شته مالی گرتنه وه
تأرز المجلس: جمعی هات، خروشا
 به ناماده بیوان
تأزم القوم: تووشی به لاونه هامه تی
 هاتن، گرفت و نه نار په حه تی هات
 به سه ریاندا

تأسی: سه رخۆشی و نارام گرتن
تأسد: وهك شیر لیتهات، هاوچه شنی
 شیربوو
تأسس: دایمه زرانده، دزوستیکرد
تأسف: داخی خوارد، داخی بۆ
 خوارد ، خه می خوارد
تأسل: له ره وشت و رهفتارا له و
 ده چی، هاو ره وشت و رهفتارا
تأسن: گۆرا ، تیکچوو، وهك خوی
 نه ما
تأسیة: پرسه، ته عزای، ماته مینی
 یان سه رخۆشی کردن، نه وازش کردن
تأسیس: دامه زراندن، بناغه دانان
تأشب: تیکه لبوو، لیک نالا، چوو به ناو
 یه کا
تأشیر: نامازه کردن، ده ستنیشان کردن
تأشيرة: ریگه نامه، مؤله تنامه ی
 رابوردن
تأصل: بناغه ی داکوتا، بنه چه ی دانا
تأصيلة: بنه چه، بناغه، ره چه له ک
تأففا (تذمر): سکا لای کرد، ئاخی
 هه لکیشا ، هه ناسه ی هه لکیشا
تأكّد (توثق): قایم بوو، چه سپا،
 به سترای
تأکر: هه لیکه ند، خۆلی لیده ردا
تأكسد: مه ردومی بی کارو ئیش
تأکل: خواردی، زراندى ، ژهنگ لیدی
تأكید: دلنیایی، دلنیابوون،
 دووباره کردنه وه، سه لماندن چه سپاندن
تألب: کۆبوه وه، یه کی گرت، جه م بوو
تألف: بیکهاتوه، دروست بوو
تألق: دره و شانه وه، دره که و تن،
 دره خشانه وه

ثَلَّثَتِ الْمَرْأَةُ: نارایشتی خویدا، خوی
تاس و لووسدا

ثَأْلَمَ: نازاری پیگه یشت، سوی
چه شت، زانی به به راهات

ثَأْلَهُ: خرابه ریزه ی پرستن، بووبه خوا
ثَأْلِيَّةٌ: به رزکردنه وی بی راده،
به خوا کردن

ثَأْلِيْفٌ: نووسهر، ناماده کار،
کۆکردنه وه

ثَأْلِيْفُ الْجِيْوَانِ: نازل رامیتان،
مالی کردن، رامکردن

ثَأْمَرٌ (شَاوَرَةٌ): راویژی پیکرد، پرسى
پیکرد، رای وه رگرت

ثَأْمَرٌ عَلَيْهِ: پیلانیان گپرا له دئی،
کۆک بوون له سهری

ثَأْمَلٌ: بیرى لیکرده وه، لیتی
وردبووه وه، له سهری راما

ثَأْمَلٌ: بیرکردنه وه، راما
ثَأْمَلُهُ: سه بیریکرد، دیقه تی لیدا،

تتی روانی
ثَأْمِيْمٌ: خۆمالی کردن، مۆله تدان

ثَأْمِيْنٌ: دنیاکردن، چه سپاندن، دابین
کردن، مسۆگه رکردن

ثَأْمِيْنَاتٌ: بارمه، له بری دانان
ثَأْنٌ: شینه یی، په له نه کردن،

له سه رخوی
ثَأْنِيٌّ: شینه یی کرد، په له نه کرد،
له سه رخبوو

ثَأْنَتْ: نهرم نیانی، ژنیتی
ثَأْنَسٌ: بوو به مروف، وه که مروفی لیهات

ثَأْنَقٌ: خۆجوانکردن، خۆ قۆزکردن
ثَأْنَقٌ فِي عَمَلِهِ: کرداری خۆ ریکو

پیک کرد

ثَأْنِيْبٌ: تانوت، سه رزه نشت، تانوت
لیدان

ثَأْهَبٌ (إِسْتَعْدَادٌ): ناماده بوو، خوی
ناماده کرد، ته یاربوو

ثَأْهَبٌ (إِسْتَعْدَادٌ): ناماده بوون،
ناماده یی، تیز، خۆناماده کردن،

ته یاربوو
ثَأْهَلٌ (تَرْوَجٌ): ژنی هینا، هاوسهری
گرت، شیاو بوو

ثَأْهِيْلٌ (إِعْدَادٌ): ناماده کردن،
گوجاندن، شایاندن

ثَأْوَبٌ: گه رایه وه، به شه و هاته وه
ثَأْوَدٌ: چه مایه وه، لاریه وه، راهات

ثَأْوَتِ الطَّيْرُ: بالنده کان کۆبوونه وه،
پۆلیان به ست

ثَأْوَةٌ: نالانی، مرکانی، ناخی هه لکیشان
ثَأْوَةٌ: نالاندن، بزیکاندن، ناله نال،

هه ناسه هه لکیشان
ثَأْيَدٌ (ثَبَّتَ): ده رکه وت، ناشکرابوو

ثَأْيِيْدٌ (تَغْضِيْدٌ): پشتگیری، باربوو
یارمه تی، یاریده، پشتیوانی

تَبَا

تَبَا (هَلَاكَ - هَلَاكَ): ویران بوو، مرد
فه وتا، له ناوچوو

تَبَابٌ (هَلَاكَ): ویران بوون، فه وتان،
له ناوچوون، کوشتن، تیابردن

تَبَاثٌ: ناشکرراکردن، والا کردن،
ناوه لاو ده رخستن

تَبَايَحٌ: خۆی هه لکیشا، له خۆی
بابی بوو

تَبَايَحَتْ مَعَهُ: له گه لی دوا، لیتی دوان،
باسیانکرد، لیتان کۆلییه وه

تَبَاخَسَ: کم کردن، کمال و لیکن کردن، دامالین

تَبَادُ: زورانبازی، مهیدانگرتن، به رانبر یک وهستان

تَبَادِي: چوا به خه لکی دهشت نشین
تَبَادَر: پیشکوت، دهسبت

تَبَاخَرِي: په له یکرد
تَبَادُل: گسوپینه وه، نالوگرپرکردن، له باتی یه ک دانان

تَبَادَلَا: نوره بیان کرد، به توره ت
نیشیان کرد

تَبَادَلُوا: گریانه وه، نالوگرپیانکرد
تَبَادِي بِالْعَدَاوَةِ: دوزمنایه تی دهریری

تَبَارِي: پیشبرکی، بوقیوین
تَبَارَد: سه رمای بوو

تَبَارَكَ: پیروزی کرد، مباره کی کرد
تَبَارِيح: شکوفه تی درخت

تَبَارِيح: تهنگ و چه له می زیان، چه وسانه وه، نان په پیداکردن

تَبَاشِير (أَوَّل): سه رته تا، توبه ره
تَبَاشِير الصَّبَاح: به ره به بیان، سه رته تی هه مو شتیک

تَبَاصَر: به یه کاهه لیان روانی، بویه کتریان روانی

تَبَطَأ: دواکوت، درهنگ هات، ریشتنی خایاندی، خاوه خاویکرد

تَبَاعَد (تَجَنَّب): دورکه و ته وه، خوی
لادا، دوره په ریز وهستا

تَبَاعَد: دوری
تَبَاعَى: سته میگرد، هلی کوتایه

سه ری، مافی خوارد

تَبَاغَض: کینه تی هه لگرت، پیشی
خوارده وه، رقو خه شمی له دلیه وه

تَبَاكَ: به دروزه گریان، نذر
له خورکردن بوقریان

تَبَالُغ: به شمشیر به ره نگار بوونی
به کتری، کوشتاری یه ک به شمشیر

تَبَالُغ: نواندنی ره واننیزی، نه وه تی
ره واننیزی ده نوینیت به لام توانای نه و

بواره تی نییه
تَبَالُغ فِيهِ الرِّض: نه خوشیه کی تیاری

سه ند، په ریشان بوو، کاریگر بوو
تَبَالَه: خوی به گیل دهرخست، گیل نوین

تَبَان: کافروش، کاوان
تَبَاهَج: که شایه وه، دلی خوشبوو

تَبَاهِي: شانازی، به رز فرین
تَبَاوَا: ماوسهنگ بوو، هاوتابوو، به رانبر وهستا

تَبَايَع: فروشتن و نالوگر
تَبَايِن (اِخْتِلَاف): جیاوازی، دژواری، ناکوکی

تَبَايِنِي: جیاوازی، له یه ک نه چوویی
تَبَا (هَلِك - هَلِك): ویران بوو، فه وتا، له ناوچوو، مرد

تَبَتَّل (اِنْقَطَعَ): لیبرا، وازی له ژنپینان و
شوگردن میتا

تَبَشَّر: خوشحالیوو، رووی که شبوو
تَبَشِير: مه والی خوش که یاندن، مژده

تَبَجَّح: خوی مه لکیتشا، له خوی بایی بوو
تَبَجَّح (تَفَاخُر وَتَبَاهِي): خومه لکیشان، فیشالکردن، لاف لیدان، لافو که زاف

فیشالکردن، لاف لیدان، لافو که زاف

فیشالکردن، لاف لیدان، لافو که زاف

فیشالکردن، لاف لیدان، لافو که زاف

تَبَجَسَ (إِنْفَجَرَ): هه لقولا، ته قی،
 فیجقه ی کرد
 تَبَجِلَ: ریزلینان، حورمه ت گرتن
 تَبَحَّتْ: لیکۆلینه وه، توئینه وه
 تَبَجَرَفِي الْعِلْمَ: قولبونه وه، رۆر
 خوئندن، رۆچوون له خوئندندا
 تَبَجَّرَ: به فیزه وه رۆیی، خۆی
 بانه دا، به کهش و فشه وه رۆیی
 تَبَجَّرَ: بوو به مه لم
 تَبَجَّرَ: بوون به مه لم، هه لماندن
 تَبَجَّرَ: خاوین کردن به مه لم
 تَبَدَّى: ده رکهوت، ناشکرابوو، هاته
 پوو
 تَبَدَّدَ (تَشَتَّتَ): بلاوبه وه، په رشبوو
 تَبَدَّعَ: دامه تهر، ئه وه ی شتیکی نوێ
 داده هیتی
 تَبَدَّلَ: گۆزا، وهك خۆی نه ما
 تَبَدَّلَ: گۆران، له جی دانان
 تَبَدَّيْدَ: رهوانه وه، ئاواکردن،
 نه میتشتن
 تَبَدَّخَ: شانازی به خۆوه، به خۆنازین
 تَبَدَّرَ: جیای کرده وه، گۆپی، تیکیدا
 تَبَدَّلَ: وازی له شه رم و حه یا میتنا،
 ده سته ردار ی شه رم و خۆپاریزی بوو
 تَبَدَّيْرَ (تَبَدَّيْدَ): به فیرۆدان، له ناو بردن،
 له به رددان
 تَبَرَّ (هَلَاكَ): ویرانبوو، فهوتا،
 له ناوچوو
 تَبَرَّ: ئالتون، زێر، ته لا، کانزای خاو
 تَبَرَّ: خۆی دامالی، قوتاریوو
 تَبَرَّأَ مِنْ: دانی پیا نه نا، نکولی کرد،
 نه چوه زێری

تَبَصَّرَ: سه رفرازی، رزگار بوون،
 لیخۆشبوون، به ردان
 تَبَرَّجَ (تَزَيَّنَ): ئارایشه ت، خۆپازاندنه وه
 تَبَرَّجَتِ الْمَرْأَةُ: ئارایشتنی خۆیدا، خۆی
 ده رخست، خۆی رازاندنه وه
 تَبَرَّعَ: به خشی، باربووی کرد، پێیدا
 تَبَرَّعَ: به خشین، هاویه شکردن،
 باربوودان
 تَبَرَّعَ: چڕۆیکرد، چووزی کرد،
 گۆپکه ی کرد
 تَبَرَّقَعَتِ الْمَرْأَةُ تَبَرَّقَعًا: رۆوی داپۆشی،
 په چه ی گرتنه وه، تارای گرتنه وه، تارای
 دا به سه ریا
 تَبَرَّكَ: پیروزی کرد، فه پرداری کرد
 تَبَرَّكَ: به قنگدا کهوت، به پشستا کهوت
 تَبَرَّمْ (سَلِمَ وَضَجَرَ): بـیزاربوو،
 قارسبوو، بی تاقه ت بوو
 تَبَرَّمْ (مَلَلْ): بـیزاری، جارسی، قارس
 بوون، نیگه رانی
 تَبَرَّهْنِ: به لگه ی له سه ر جێبه جێکرد،
 عوزی نه میتشت
 تَبَرَّيْدَ: ساردکردن
 تَبَرَّيْرَ: پاکانه، به هانه
 تَبَسَّلَ (عَبَسَ): کـرژبوو، مۆن بوو،
 ده م و چاویدا به یه کدا
 تَبَسَّمَ: زه رده خه ناوی
 تَبَسَّمَ: زه رده خه نه، بـزه، خه نده ی
 سه ر لیوان
 تَبَشَّيرَ: مژده، هه والی خوش پێدان
 تَبَصَّبَ: کاسه لیسی، ماستاوکردن
 تَبَصَّرَ: ته ماشایکرد، لێی وردبوه وه،
 سه رنجی دا، تێی روانی

تَبْصِير: ناساندن، به رجا و روونکردن

تَبْضَض: کم کم مافی خوی
وهرگرتوه، به هیواشی مافی خوی
سهندهوه

تَبْضَع: کپی، سندی

تَبْضَع: کپین و فروشتن، بازارپکردن
سهندن

تَبْطَح: له په وروکه وتن، له سه ر پشت
که وتن، راکشان، پالکه وتن

تَبْطَل: غیره تگرتی، نازابوو، نازایه تی
هاته جوش

تَبْطُن: زانی، لای ناشکرابوو،
بژیده رکهوت

تَبْغ: شوینی کهوت، به دوا یا رویش

تَبْغ: په پیره ویکرد، به دوا یا رویش

تَبْغَة: دهرئه نجامی خراپه،
سهرئه نجامی ناباشی

تَبْغَثَر: هه لکه پایه وه، لنگه وقوچ
کهوت، سهره و خوار کهوت

تَبْغَح: هه لقولا، به هور وژم هاته دهر

تَبْغَد: دور کهوته وه، پیچه وانیه
نزیک بوون

تَبْغَر: ریا، پشقلی کرد، پیسایی کرد

تَبْغَض: په رت په رتی کرد، له ت له ت و
پارچه پارچه ی کرد

تَبْغَلَتِ الْمَرْأَة: ژنه که به گوی و په پیره وی
مژده که ی کرد

تَبْغ: توتون

تَبْغَدَة: خوی حه شاردا، خوی شارده وه

تَبْغَض: رقی لی بوو، خه شمی لیگرت

تَبْغ: مانه وه، جیگیر بوون

تَبْغِي: لای ماوه

تَبْغَح: په لوی بوو، په له په له بوو،

بواردی

تَبْغِي: هیتایه گریان، خستیه گریان

تَبْغِل: وروژا، هژا، سه ری لی شتوا

تَبْغَح: شه به قی دا، سپیده ی دا، پیکه نی،

خه نی

تَبْغَلَة: گیل بوو، گه وچ بوو

تَبْغَر: بوو به بلوور، به چه شنی بلووری

لیهات

تَبْغَسَم: له ترسا بیده نگ بوو، کپیوو،

دهنگی لیوه نه هات

تَبْغَل: ته پربوو

تَبْغَل: ته پربوون، شی گرتن

تَبْغَلَوَر: روشن بوه وه، ناشکرابوو،

دهر کهوت

تَبْغِلَط: خستدانان، هه له ستن

تَبْغِلِغ: پیکه یاندن، ناگادار کردن،

پیوتن

تَبْغِن: کا

تَبْغِن: کای خسته کایه نه که وه

تَبْغِن الدَّابَّة: کای خسته به رده می

تَبْغِنِي: کردی به کوی خوی، گرتیه

خوی

تَبْغِنِي اللَّوْن: زهر دیک ی زور کال

تَبْغَح: گه شایه وه، شادمان بوو،

دلخوش بوو

تَبْغَر: پربوو، لیواو لیو بوو

تَبْغَرَجَتِ الْمَرْأَة: نارایشتی خویدا،

خوی دا له تهل، خوی جوانکرد

تَبْغَم: په نهان و نادیار بوو لای،

شاراوه و پوشیده بوو لی

تَبْغَم: چوونه سهر، به ده سته تیان،

ده سنگیر بوون، جی پی قایم کردن

تثمين (تقويم): گرنگی پيدان، ترساندن

تثمين: پترکردنی مال و دارایی، به گه پخستنی مال و سامان و خستنه کاری

تثنية: دوو تا کردن، دوو جا کردن، دوو باره کردنه وه، نوشتانه وه ی قه راخی جلو بهرگ

ثوب: پاداشتی وهرگرت، خه لاتی وهرگرت، خیری گه یشته

ثول النحل: پوره ی دا، کوبونه وه، کوبه وه

ثيبت المرأة زوجها: ثافره ته که بوو به بیوه زن به مردنی میرده که یان جیابونه وه

تج

تجاف: به دارو شمشیر به ربوون له یه که

تجادل: پیله بازی له گه له یه کتری کردن، گفتوگو و توپژ له سر مه سه له یه که

تجاذب: کشان، کشه کشش، گه راتوک، خوشین

تجاربا: نه زمون، تاقیکردنه وه

تجارة (بيع و شراء): بازرگانی، کرین و فروشتن، سه وداگه ری

تجاري: بازرگانی، بازاری، پسپوپی بازرگانی

تجارف: که له بهر، بوشایی

تجاسر: زاتکردن، پی ویران، چرچ و لوج، دلیرو بویر

تجاعيد: چین، لوج، قه رکچه که، گرژ، گرچ، گرچ

تجافي (تنحي): لاچوو، خوی لادا، دوورکه وته وه، لالووتی

تجاس: دانیشتن بق گفتوگو و دادوه ری

تجانب: لئی دوورکه وته وه، لایدا

تجاس: یه که شیوه یی، یه کسانی، هاوشیوه یی

تجاسا: یه کیانگرت، یه کانگیربوون

تجائف: سر به گوناوه تاوان، روو به تاوان

تجاه: له رووکاری، له بهرامبه ر

تجاهد: مه ولید، ره نجی دا، تیکوشا، دریغی نه کرد

تجاهر: کاروبار به ناشکرا کردن

تجاهل: خونه زانی و ناشی کردن، واده رخستن، خونه زانکار

تجاهل: خوگیل کردن، حق سه هو کردن

تجاوب: قایلی پیشاندا، به دهنگی وه چوو، به هانایه وه هات

تجاوز: بوون به هاوسسی یه که، دراوسسی یه کتری

تجاوز: له راده ده رچوون، پی دریژی، له سنور تیپه پین

تجاوز: تیپه پکردن، سه رکردن، دابردن

تجاول: جه ند جاریک به توره مه لیان کوتایه سر یه که له بهر کهانی جه نگدا

تجبر (تكبر): فیزی نواند، خوی به گه وره دانا، تی مه له پنهان وه

تجبير العظام: تیسک گرتنه وه

تجدد: تازه بوونه وه، نوی بوونه وه

تجدید: تازه کردنه وه، نویکاری

تجديف: کوفرکردن، بی تاینی

تَجَنِّيف: سهولَ لَدَان
 تَجَنِّير (إِسْتَخْرَاجُ الْجَنُورِ): رهگ
 دهرهٔ تان، ریشه هه لکیشان
 تَجَزَلَة: به ده مه وه دان، روودان
 تَجَرَبَة (إِخْتِبَار): تاقیکردنه وه،
 نه زموونکردن
 تَجَرَّة (تَعَرَّى): سه لئی، ته نیایی،
 روت بوه وه، هه ر خویی
 تَجَرَع: قومقوم خواردنه وه، هه لقوراندن
 تَجْرِید (نَزْعُ الْجِلْد): رووتانه وه،
 پاککردن، لیکردنه وه، که ولکردن
 تَجْرِیدَة (حَمَلَة عَسْكَرِيَّة): هیرش بردن،
 په لاماردان، هیرشی (سه ر یازی، سوپای)
 تَجْرِیْبِي: نه زموونی، له ت بوون
 تَجَزَاة: پارچه پارچه بوون، له ت
 له تبوون، کوت کوت بوون، به ش به ش
 بوون
 تَجَرَع: لئی دابرا، لئی جیاکرایه وه
 تَجَسَّد: دروست بوو، ته نداربوو
 تَجَسَّس: سیخوری کرد، جاسووسی کرد
 تَجَسَّس: قونه قونکردن، خوقگرتن،
 ماشاندن، ملووش
 تَجَسَّم: گه وره بوو، قالبی به ست
 تَجَسَّأ: قرقینه ی دایه وه
 تَجَشَّع: چاوبرسیٚتی، تیر نه بوون
 تَجَشَّم: نازاری چه شت، چیژتی
 تَجْصِیص: گه چکاری، سپیکاری
 تَجَعَّد: پیچ پیچ بوونی مووی سر
 کرژیوو، لۆچ بوو، ژاکا
 تَجَعَّر: پشتینه ی خوی به گوریس
 به سته وه
 تَجَمَّاف: زیچه، دهریاچه، بیٚرم،
 بیٚرمه

تَجَنِّيف (تَنْشِيف): وشک کردنه وه،
 وشک بوونه وه
 تَجَلَّى: رووناک و ناشکرا بوو، دهرکه وت،
 دیاریدا
 تَجَلَّ: ناشکرا بوون، دهرکه وتن، هاتنه
 بوو
 تَجَلَّبَب: پوٚشی، له به ریکرد، کردیه
 به ری
 تَجَلَّد: نارامی گرت، دانی به خؤدا گرت
 تَجَلَّیْد الْکُتُب: به رگ تیکرتن،
 جزویه نندکردن، شیرازه کردن
 تَجَلَّیْل: ریزگرتن، به مه زن و شکومه ند
 دانان
 تَجَمَّع: پچر پچر قسه ی کرد،
 نه بیٚزکان، ورینه ی ده کرد
 تَجَمَّد: به ستن، رچیان، بوون به سه هؤل،
 قهرسین، مه یین
 تَجَمَّد: رهق بوه وه، وشک بوه وه
 تَجَمَّع: کۆبوه وه، چوه پال یه ک
 تَجَمَّل: خورازاندنه وه، خؤتاسدان،
 رازابه وه، خؤی دا له ته ل
 تَجَمَّهَر: کۆبوونه وه، کومه لیه ستن،
 نیشته سهریه ک، تی چران
 تَجَمَّیْد: به ستن، به ستاندن، مه یاندن،
 قهرساندن
 تَجَمَّیْع: کۆکردنه وه، جه مکردن، له پال
 به کا دانان
 تَجَمَّیْل: رازاندنه وه، لووسدان، خه مل،
 جوانکردن
 تَجَنَّى عَلَیْه: تاوانباری کرد، تاوانی
 دایه پالی
 تَجَنَّبَ: لئی دوورکه وته وه، خؤی لا دا

تَجَنَّبْ: خۆلادان ، خۆپاراستن،
دوورکه و تنه وه

تَجَنَّدْ: بوو به سه ربار

تَجَنَّنْ: شیت بوو، عه قلی له ده ستدا

تَجَنَّسْ: ره گه زنامه وه رگرتن ،
ره گه زگری ، نه ژادنامه

تَجَنَّیْدْ: سه ربار زگری، سه ربار زگرتن

تَجَنَّیْسْ: کردنه هاوړه گه زو هاوولاتی

تَجَهَّرْ: ناماده بوو، که وته خو

تَجَهَّمْ: گرژبوو، مۆن بوو، خۆی
گرژکرد، مۆرپوه وه

تَجَهَّمْ: مۆرپونه وه، مۆن بوون،
خوگرژو مۆنکردن

تَجْهِيْزْ (اِعْدَادْ): ناماده کردن، سازدان

تَجْوَالْ (تَنْقُلْ): گه پان ، گه شت ،
هات و چۆ، گه ردیش

تَجْوَدْ: چاکه و باشه ی په سه ندکرد

تَجْوَرْ: پالکوت له سه ر جیگه که ی،
راکشا

تَجْوَرَبْ: گۆره ویی له پیئکردن

تَجْوَعْ: خۆی برسی کرد، به ده سستی
نه نقه ست نانی له خۆی گرتنه وه

تَجْوَلْ: گه پان ، گه ردوخول، چه رخان

تَجْوِيْدْ (تَحْسِيْنْ): باشکردن، چاک
بوون

تَجْوِيْزْ: گونجاندن، دروست و ره وادیتن

تَجْوِيْعْ: برسی کردن، نان لیگرتنه وه

تَجْوِيْفْ: به تالکردن، خالی کردن،
بۆشکردن، مه لکۆلین ، کلۆرکردن

تَجْيِشْ الْقَوْمْ: کۆبوو بوونه وه،
گرډبوونه وه

تَجْيِفاً (تَغْفِيْنْ): بۆگه نی کرد، گه نی،
رزی

تَحْ

تَحَابْ: په کترین خوش ویست

تَحَاتْ: وهری ، مه لوهری ، داخورا

تَحَاجْ: ناکۆکی و دژواری که وته
نیوانیان

تَحَاجَزْ: له شکر گرتن له یه ک به زاندنی
سنوورو چه نگاندن

تَحَادَثْ: دوان له گه ل یه کدا، وتو
ویژیانکرد، قسه یان له گه ل یه ککرد

تَحَارَبْ: پیکه وه شه پکردن،
چه نگاندن له گه ل یه کدا

تَحَاسَبْ: حسابکردن ، قرنوس له گه ل
یه کتری

تَحَاسَدْ: نیره ویی بردن به یه ک،
حه سوودی بردن به یه کتر

تَحَاشْ (اِسْتِثْنَا): په پانی، بواردی
جیا یکرده وه

تَحَاشَى: دوورکه و تنه وه، خۆلادان
که نارگیری ، ته وانگ

تَحَاشَدْ: کۆبوونه وه، تیک رژان ،
تی چران

تَحَاكَمْ: به یه که وه چوونه به رده م
دادگا

تَحَاْلَفْ: په یمان به ستن، ریکه وتن،
هاو په یمانیتی، بوون به دۆست

تَحَاوَرَهْ: پیکه وه دوان و گفتوگۆکردن

تَحَبَّبْ اِلَیْهْ: خوشه ویستی خۆی
ده ربیری

تَحَبَّتْ: ژیر، بنه وه، چیتو ، خواره وه

تَحْتَانِيْ: خواره وه، ژیرگ، ژیرخان

تَخَنُّجْ (حَرْكْ): جوولاندی، بزوانی،
هینایه بزوت

تَحْمَم: پٽويست بوو، گهرهك بوو،
ده بوو

تَحْمَم عَلَي: به سهر خويدا سه پاند،
ده بي بيكا، له سهر خوي پٽويستكرد
تَحْمَمِي: له خوي گرتوه، بريتي يه له،
پيكاها توه له ..

تَحْمَمِي: خوي داپوشي، په چه ي گرتوه،
خوي شاره ده
تَحْمَم: قوقزي، پشت كوپي، كوپونه وه،
قوقزيون

تَحْمَم عَلَيْهِ (تَعَطَف): به زه يي
پياماته وه

تَحْدِثُ الْمَرْأَةَ: بيوه زن كوشي كرد
تَحْدُثُ: رووده دات، ده قهومي، دټه

ناراهه
تَحْدُثُ: دوان، ناخوتن، ليدوان
تَحْدُثُ بِهِ وَعَنْهُ: باسي كرد، دوا
ده بياره ي

تَحْدِي: گره وي كرد، پيش بركيي كرد
تَحْدُ (مَنَافِضَة): له رووداوه ستان،

به رامبه ري كردن، لي راست بونه وه
تَحْدُ الْأَمْرَ: به نه نقه ست كرد ي

تَحْدِيْب: قوپاندن، چوون به ناو يه كا
تَحْدِيْد: ده ستنيشان كردن، ديار ي

كردن، سنووردانان
تَحْدَرُ: هاته خوراي، خل بوه وه،

دابه زي، ليژ بوو، سهره و خوار
تَحْدَرُ (مِيل): لاري، ليژي، له ري كلايون

تَحْدِيْق: چاو تيږين
تَحْدَرُ (إِحْرَاس): ناگادارو وريابوو

تَحْدِيْر (تَنْبِيْه): ورياكردنه وه،
پي راگه ياندن

تَحْرِي: گهړا، پشكني، تويژيه وه،
ته ي كرد

تَحْرُ: پشكنين، گهړان، ته يكردن
تَحْرُ: نازادي، رزگاري، سهر يه ستي

تَحْرُ: نازادبوو، سهر يه ست بوو
تَحْرُ: پاريزكردن، خوپاراستن،

په ناگرتن
تَحْرُ مِنْهُ: خوي لي پاراست

تَحْرُس: خوي لي پاراست، ناگاداربوو
تَحْرُش: يه خه گرتن، جوولاندن، شهړ

بي فروشتن، مل گرتن
تَحْرُش بِهِ: يه خه ي گرت، ري پيگرت

تَحْرُفًا: لاريوه وه، خواريوه وه
تَحْرُق: سووتا، ناگري تيبه ريوو،

كلوكوي دامرده وه
تَحْرُقُ (إِلْتِهَبَتْ شَهْوَتُهُ): ناره زوي

هه ستا، خروشا، گري تيبه ريوو
تَحْرُكُ: بزوتن، جوولانه وه، لقلقين،

بزاوتن
تَحْرُكُ: جوولا، روي، بزوت، جما

تَحْرِيْر: نازادكردن، سهر يه ستركردن
تَحْرِيْش: هاندان، وروژاندن، تهنگ

پي مه لچين
تَحْرِيْص: چه ته خوره كردن، دانه خوره

تَحْرِيْض: هاندان، دنه دان، كنه دان
تَحْرِيْف: لادان، ري گوپين، لاريونه وه،

وه رگهړان
تَحْرِيْفُ الْكَلَامِ: واته گوپين، قسه

مه لكړپانه وه
تَحْرِيْكُ: جوولاندن، بزواندن، هيزاندن

تَحْرِيْم (مَنْع): قهده غه كردن،
ياساغكردن، ري ليتنه چوون

تَحْرِبُ (مُشَايَعَةً) : لایه نگیری، دانه پال
تَحْرِبُ الْقَوْمَ (تَجَمُّعُوا) : کژیونه وه،
بوون به یکه

تَحْرَمُ : پشتینی به ست، که موری به ست
تَحْرَنَ عَلَيْهِ وَلَا مَرَه : دلی پی سووتا،
خه فته تی بق خوارد، سوئی بق چوه
دله وه

تَحْسَرُ : ناخ کیشان، داخ خواردن
تَحْسَرُ عَلَى (تَلَفًا) : به په رۆشبوو،
به داخ بوو

تَحْسِرُ الشَّعْرَ أَوِ الرَّيشَ : وه ری،
روتایه وه، توله ک بوو
تَحْسِبُ (تَعْرِفُ) : ناسی

تَحْسِنُ : بینو بیستی، ههستی پیکرد
تَحْسِنُ : باش بوو، جوانبوو، باشبوو
تَحْسِنُ : چاکبوون، به ره و چاک چوون
تَحْسِنُ (إِصْلَاحًا) : چاککردن، دهست
پیاهینان، باشکردن

تَحْشَى مِنْ : خوی دوور گرت له...
تَحْشُدُ : کژیونه وه، تیکردان، تی چپان
تَحْشَمُ : شهرمی کرد، ته ریق بوه وه
تَحْشِيَّةٌ : له په راویژدا نووسین، له داوینیی
کتیبا نووسین

تَحْشِيَّةُ الْكَلَامِ : قسهی به تویکل،
به پیچ و په نا، قسهی مانادار
تَحْشِيلُ (تَيْسِلُ) : دهستکه وتن،

دهستگیربوون، وه رگرتن
تَحْصِيلُ حَاصِلٍ : سه رنه دجام، نه دجامی
کړکردنه وه

تَحْصِيلُ الْمَنَى : به تاوات گه یشتن،
به مرادی خوشادبوون
تَحْضُنُ (تَقْوَى) : قایمبوو، به میزبوو،
پشتی قایم بوو

تَحْصِيْنٌ : قایمکردن، به میزکردن،
قه لایه ندی

تَحْضُرُ : له شار نیشته جی بوو
تَحْضِيرُ : سازو ناماده کردن، بوون،
هینان

تَحْضِيْنُ الدَّجَاجَةِ : مریشکه به کړپانه وه
تَحْطَمُ : شکا، وردو خاش بوو، له ت
له تبوو، پارچه پارچه بوو

تَحْطِیْمٌ : شکان، تیک شکاندن،
رووخان، کاولکردن
تَحْفَةُ : دیاری، سهوقات، په ردو،
دهسته ریفانه

تَحْفَرُ (تَهَيَّأَ لِلْوُثُوْبِ) : ناماده بوو بق
بازدان
تَحْفِيزُ (حَثًا) : هاندان، جوولاندن،
پالپوه نان

تَحْفِظُ (إِحْتِيَاطًا) : ناداری، پاریز،
پاراستن، گویندان، خوپاراستن،
به رژه وه ندی پاراستن
تَحْفَلُ (تَزِينًا) : رازایه وه، جوان و
قه شهنگ بوو

تَحْفِيْظٌ : له به رکردن، هه لگرتن،
پاراستن
تَحْقِيقُ (تَبَيَّنَ) : راستی ده رکه وت،
ناشکراوو، ساغ بوه وه

تَحْقِيقُ (تَأْكُلُ) : هاتنه دی، سه لماندن
لر ووبوون، ناشکراووون، ساغکردنه وه
تَحْقِيقُ (إِفْرَاقًا) : ناشکراکردن، پیزانین،
هینانه دی

تَحْقِيْرُ (إِدْلَالًا) : ریسواکردن، سووکردن
تَحْكَاكَ بِهِ : شه پی پی فروشت
تَحْكَمُ : کرداری به ویستی خویکرد،
به ناره زووی خوی

تَحَكُّمٌ (إِسْتَبْدَادٌ): دیکتاتوریی،

زبرداری، تاکره ویی

تَحَكِيمٌ: دادکاری، گیرو به ندکردن،

پته وو قایم کردن

تَحَلُّی: خورازاندنه وه، خوجوانکردن،

خشل به خورداکردن

تَحَلُّبٌ (تَرْشُحٌ): ناوی لی تکا، پالتیورا،

ده لاندی

تَحَلُّبٌ: دوشین، شیرده رهیتان له گوانی

شیردار

تَحَلَّتِ الْمَرْأَةُ: خشلی له خویدا، ئالتون

بابه ته کانی کرد به خویدا

تَحَلَّسَ بِالْكَانِ: تیانیشتن، تیاگلی

خواردنه وه، نیشته جی بوو

تَحَلَّلَ (تَفَكَّكَ): لَیْكَ جیابونه وه،

شی بوونه وه، کرانه وه، هه لوه شان

تَحَلَّلَ مِنْ يَمِينِهِ: سوینده که ی نه کهوت

تَحَلَّقَ الْقَوْمُ: خردانیشتن، به نه لقه

دانیشتن

تَحَلَّمَ: شهیتانی بوو، دیمه نه

سیکسیه کانی به دیکرد له خه ودا یان

به هوی گه رمیییه وه ناوی هاته وه

تَحْلِيفٌ: سویند خواردن

تَحْلِيلٌ: شیت له و شیکردنه وه، والاگردن،

شیکاری

تَحَمَّى الْمَرِيضُ فِي طَعَامِهِ: پاریزی کرد

تَحَمُّدٌ: خۆمه ئنان، خۆمه لکیشان

تَحَمُّسٌ: به په رووش بوو

تَحَمُّسٌ: ده مارگیران، رق مهستان،

خروشان

تَحَمُّصٌ: برژاندن، سوور کرانه وه

تَحَمُّقٌ: خۆگێل و نه زان ده رخستن

تَحَمُّلٌ (أَطَاقٌ): توانی، به رگه ی گرت،

خۆی گرت

تَحَمُّلٌ: مه وارکردن، به رگه گرتن،

توانین، پشوو درژی، وچانده ری

تَحَمُّمٌ (إِغْتَسَلَ بِالْمَاءِ): خۆی شت،

به ئاو خۆی شت

تَحَمِيدٌ: چاکه گوتن، باش باسکردن،

چاک وتن

تَحْمِيسٌ: خروشاندن، جوشاندن،

برژاندن

تَحْمِيسُ الْأَوَانِي الْفَخَّارِيَّةِ: گل نانه وه

تَحْمِيسٌ: ترشاندن، هه لکناندن

تَحْمِيقٌ: گێل کردن، گه وچ کردن

تَحْمِيلٌ: پی مه لگرتن، بارکردن،

بار به سترکردن

تَحْنِيْلَةُ الْمَهْبِلِ (صُوفَةٌ - فَرْجَةٌ):

شاف که به منال مه لده گیرئ بو

دابە زینی تاکە ی

تَحْنًا بِالْعَنَاءِ: خه ناوی بوو

تَحْنٌ: چوه سه ر باوه پی حه نه فی،

بوچوونه کانی مه زه بی حه نه فی

گرته به ر

تَحْنٌ: میهره بانی کردن، جگه رسۆزی

نواندن

تَحْنِيَّةٌ: دانه واندن، چه مانه وه، خوار

هاوردن

تَحْنِيطٌ: مؤمیا کردن

تَحْوِي (قَبَضٌ): وه ری گرت

تَحْوَتُ الْحَيَةِ: گرمۆله ی به ست، پیچی

خوارد

تَحْوَلٌ: گۆپان له باریکه وه بۆباریکی دی

تَحْوَلٌ (تَغْيِيرٌ): گۆپان، وه ک خۆ نه مان،

چوونه سه رباریکی تر

تَخْوِيل (نَقْل): گواستنه‌وه، بردنی
 شتێك له شوێنێكه‌وه بۆ شوێنێكى ديكه
تَحْيَات: ستایش، رێزلێنان
تَحِيَّة: سوپاس، رێزنواندن،
 به‌خێرهاتن كردن، سلاو
تَحْيِير: شپـهـزە‌بوو، شله‌ژا، تياما،
 سه‌رى سوپما، تووشى سه‌راسيمه
 هات

تَحْيِير (إِزْتِبَاك): رامان، دۆش
 دامان، شله‌ژان، په‌شوكان، هۆت
 بوون
تَحْيِيز: په‌نگى خوارده‌وه، له‌يه‌كجى
 كۆبوه‌وه، لايه‌نگيرى، هه‌قالدارى
تَحْيِيزُ الْأَلْسِنَةِ: كه‌وته‌ خوێنه‌وه،
 بى‌تويژ بوو، كه‌وته‌ حه‌يزه‌وه
تَحْيِينُ وَاسْتَحْيِينِ الْفُرْصَةِ: هه‌لى
 به‌كارهێنا، فرسه‌تى قۆسته‌وه

تَخ

تَخ (العَيْنِ الْحَامِض): مه‌ویری
 هه‌لهاتوو، هه‌ویری ترشاو
تَخ الْعَيْنِ: هه‌ویره‌كه‌ هه‌لهات
تَخَابُر: هه‌والگه‌ياندن، له‌گه‌ل دوان
تَخَابُرًا: به‌يه‌كتریان وت، له‌يه‌کیان
 گه‌ياند

تَخَاذُل: کۆلیدا، هه‌لهات، به‌زی
تَخَارِيب - نَخَارِيب: شانه‌ی هه‌نگوین
تَخَارَجَ عَنْ حَقِّ (تَنَازُل): ده‌ستى
 لێهه‌لگرت، وازی هێنا
تَخَاَزَر: چاری بچووک کرده‌وه بۆ
 سه‌یرکردن، پێلوی هێنايه‌وه يه‌ك
تَخَاصُم (تَنَازُع): چوو به‌گژیا،
 دوژمنایه‌تى له‌گه‌لکـرد

تَخَاصُم: رقه‌به‌رى و دوژمنایه‌تى
 به‌ریاکردن له‌گه‌ل يه‌ك
تَخَاطَب: له‌گه‌لى دوا، قسه‌ی بۆکرد
تَخَالَف: ناریکی، پێك نه‌هاتن،
 ناکۆکی، پێكه‌وه نه‌کران
تَخَاوَص: به‌چاوی وه‌ك نوقاوه‌وه
 ته‌ماشایکرد

تَخَايَل: له‌خۆ بایی بوو، به‌فیزبوو
تَخْبَأ (إِسْتَر): خۆی هه‌شاردا، خۆی
 شارده‌وه، په‌نه‌ان بوو
تَخْبِيَةُ (إخْتِفَاء): خۆشاردنه‌وه،
 شارده‌وه، په‌ناگرتن، هه‌شارتن
تَخْبِير: راستى پێوت، به‌راستى
 ئاشنايکرد، بى‌پێچ و په‌نا دوا له‌گه‌لى
تَخْبِير: هه‌والی لی‌پرسی، هه‌والپرسی کرد
تَخْبِش: گردی کرده‌وه، کۆی کرده‌وه
 لێره‌و له‌وێ

تَخْبِط: بى‌سه‌روبه‌ره کرداری کرد
تَخْبِطُهُ: شه‌یتان ده‌ستى لێوه‌شاند،
 په‌ریبه‌ سه‌رى، به‌توندی لێیدا
تَخْت: ته‌ختى دانیشتن یا نوستن
تَخْت الرِّقَاد (سَرِير): خه‌وگه‌،
 ته‌خته‌ به‌ند، چه‌پارچه‌، ژووری نوستن
تَخْتِ الْكِتَابَةِ (رَحْلَة): میزی نووسین،
 میزی قوتابی، ته‌خته‌ ساف

تَخْتُم: نه‌نگوستیله‌ی کرده‌په‌نجه‌ی
تَخْتُر: مه‌یی، به‌ستن، توندبوونه‌وه
تَخْتُر الدَّم: خوێن مه‌یین
تَخْجِيل: شه‌رمه‌زارکردن، ته‌ریقکردنه‌وه
تَخْدُ الْجِلْد (تَغْرِش): کرژبوو، لۆج بوو
تَخْدِش: رووشان، رووکاندن،
 بریندارکردنى كه‌مى له‌شى مرۆف و
 شتى دی

تَخْدِير: سپردن، بهنج کردن
تَخْدِيش: رووشاندن، چنگ لیدان،
رنین
تَخْرَج (تَخَلَّمَ): فیروبو، رام بوو
تَخْرَج (تَجَاح): دهرچوون، تهواوکردن
تَخْرُج: مشت و مړ
تَخْرُص عَلَيْهِ: بهدهمهوه هه لبهست
درؤی بهدهمهوه کرد
تَخْرُج: وره ی بهردا، لاوازوکزیوو
تَخْرُوب: شانهای میښ ههنگوین
تَخْرِيب: روخاندن، ویرانکردن،
کاولکردن، تیکدان
تَخْرِيج: دهرکردن، وهدهرنان
تَخْرِيْن: پارچهکردن، شپکردن، دواندن
تَخْرِيْم: هه لکهندن، چالکردن
تَخْرِمُ الشَّوْكَ فِي رِجْلِهِ: درکی بیا چوو
تَخْرِيْن: په سستهکردن، عه مبارکردن
تَخْسِيْر: زیان پیگه یاندن، تی شکاندن
تَخْشَب: بوبه دار، رهق بوو
تَخْشَب (تَيْبَس): رهق بوو، وشکبوو،
رهق مه لات
تَخْشَخْشُ الْخَلَى: نالتوونه که ورشه ی
هات
تَخْشَع: ریژی نیشاندا، ملکه چی نواند
تَخْشَن: زیربوو، رهق بوو، سه ختبوو
تَخْشِيْبَة (مِظْلَة خَشْبِيَّة): که پر، ساباب،
سقد، زنج، قوخته
تَخْصِر: دهستی خسته سهر که مری
تَخْصِن: بوو بهوستا تیا یا، شاره زایی
تیا بهیدا کرد، هر خوی نه و کاره نه کا
تَخْصِن: تاییه تمه ندی، پسپوړی،
کارامه یی

تَخْصِيص: دیاری کردن، ته رخانکردن
تَخْضَب (تَلَوْن): خه نه ی تیگرت،
خه ناوی بوو
تَخْضَل: شکا، له بهر به ک برپا، له ت
له تبوو
تَخْضَع: پاراپه وه، سه ری شوپکرد،
تاو کرا
تَخْطِي: تپه پی، برپی، رویشست
به سه زیا
تَخْطِيَة: تاوان و هه له کاری، نادرستی
تَخْطِر (تَذْبِذْ): له رزه، له رینه وه،
له ره له ر
تَخْطِرُف (أَسْرَع فِي الْمَشْيِ): به خیرایی
رویی، تیژ تپه پی
تَخْطِي: له سنوور تپه پیوون، برین،
گوزهراندن، تپه پاندن
تَخْطِيْط: هیلکاری، نه خشه کیشان،
رهنگ ریژی، دیغ
تَخْفَى (تَشْتَر وَتَوَارَى): ونبوو،
شاردرایه وه، په نهان بوو، دیار نه ما
تَخْفَر (إِسْتَحْي): شه رمیکرد، ته رقبوه وه
تَخْفَف (أَسْرَع): په لای کرد،
خیرایکرد، تاوی دایه
تَخْفَض (إِنْخَط): نزم بووه وه، هاته
خواره وه، سه ره و شوپ بووه
تَخْفِي: خوشاردنه وه، خوچه شاردان
تَخْفِيض: نزمکردنه وه، هینانه خوار
تَخْفِيْف: سووککردن، که مکړدنه وه
تَخْلَى: وازی لی هیئا، لئی هاته دوا،
ده سته رداریبوو
تَخْلُج (تَحْرَك): جوولا، تراز، له جیی
خوی نه ما

تَخْلَصَ (صَفَا)؛ رزگاری بوو، نازاد بوو،

سهر فراز بوو، پاک بوو

تَخْلَجَ (تَفَكَّك)؛ هه لوه شا، له جی چوو

تَخْلَفَ (تَأَخَّرَ)؛ دواکه وت، به جیما

تَخْلَفَ؛ به جیمان، دواکه وتن

تَخْلُقَ؛ هاو خوبوون، خوږه فتار کردن

تَخْلُقَ بَقِيرَ خَلْقِهِ؛ خووی یه ککیکی

دیکه ی کرت

تَخْلَلُ؛ دانی نازهنی، پاکي کرده وه

تَخْلِي؛ واز لی مینان، گوشه گیر بوون

تَخْلِيَةً؛ چۆل کردن، به تال کردن،

به جی میشتن

تَخْلِيْدَ؛ زیندو کردن، نه مرکردن

تَخْلِيصَ؛ رزگار کردن، قوتار کردن

تَخْلِيْطَ؛ تیکه لکردن، ناویته کردن،

له یه ک تالاندن

تَخْلِيْعَ؛ لیک جیا کرده وه، له یه بران

تَخْلِيْفَ؛ جی میشتن، کردنه جیتنشین،

به جیتنشین دانان

تَخْلِيلَ؛ جی میشتن

تَخْمَلَه؛ نینته لا، زورخووی

تَخْمَرُ؛ ترشان، هه لکفان، هه لترشان

تَخْمُرُ؛ بوون به سرکه، هه لهاتن،

ترشاندن

تَخْمَرُ الْعَجِيْنُ؛ هه لهاتنی هه ویر

تَخْمُنُ؛ ورگ گه وره بوون، ورگ زلبوون

تَخْمِيرَ؛ ترشاندن، هه لکفاندن

تَخْمِيْسَ؛ پینج خشته کی، ته خمیس

تَخْمِيْنُ؛ قه بلاندن، قهرینه، گۆتره

تَخْنِيْقَ؛ خنکاندن، هه ناسه له بهر برین

تَخْنَنَ (أَنَنَ)؛ ژنانی بوو

تَخَوَّذَ (تَعَهَّدَ)؛ پهیمان یا به لیتیدا

تَخَوَّفَ؛ ترسان، ترس لیتنیشن

تَخَوَّلَ (تَفَوَّضَ)؛ دهسته لاتی وه رگرت

تَخَوِّفَ؛ ترساندن، توقاندن، زراو بردن

تَخَوَّيْلَ؛ دهسته لات پیدان، راسپاردن

تَخْيِرَ؛ په سهندی کرد، به باشی زانی

تَخْيِرَ (إِثْقَى)؛ هه لی بژارد

تَخْيِطَ؛ هه لدروون، دروون

تَخْيِطَ الشَّيْبَ فِي رَأْسِهِ؛ سه ری سپی

تیکه وت

تَخْيِيلَ (تَصَوَّرَ)؛ شیوه ی کرد،

ههستی و ابوو، وای هات به خه یالدا

تَخْيِيلَ (تَصَوَّرَ)؛ خه یال کردن، شیوه کردن

تَخْيِلَه (تَفَرَّسَه)؛ دیکه تی لیکرد،

سه رنجی لیدا

تَخْيِمَ؛ ده وار یا چادر یا خود

خپوه تی هه لدا

تَدَا

تَدَاوَرَ؛ پشت هه لکردن، روو له یه ک

وه رگیزان

تَدَاوَرَ؛ کۆن و سپایه وه، دیرنبوو

تَدَاوَلَ؛ چوو به ناو یه کا، ئالوزکا،

تیبه لکیش بوو

تَدَاوَلَ؛ ده ست تیوه ردان، خووی

تیبه لقوتان

تَدَاوَسَ؛ هه ریه ک به وی دی خویند،

پتی وته وه

تَدَاوَرَ؛ پینه ی کرد، جیبه جیتی کرد،

رابی کرد

تَدَاوَرَ مَا فَائِهَ؛ تۆله ی رابردووی

کرده وه، راستی کرده وه

تَدَاوَعَى؛ خه ریک بوو بروخی، بکه وی

تَدَاعَبَ؛ یاری و شوخیانکرد

تَدَافِعَ: پالە په ســـــــتویانکرد ،
کي به رکيتيانکرد

تَدَافِعَ: به ربه ره کانيتي به کتري کودن ،
پالپتوه نان

تَدَاوُلُ (تَنَاقُلُ): ده ستاوده سستکردن ،
گواستننه وه

تَدَاوُلْتُهُ الْأَلْسُنُ: که وته سه رزار ،
ده ماو دهم که ووت

تَدَاوَلُوا الشَّيْءَ بَيْنَهُمْ (تَنَاقَلُوهُ): ده ستاو
ده ستیان پیکرد ، دایان به یه کتري ،

نالوگوړیان پیکرد
تَدَاوَلُ: قه رزیان دابه یه ک

تَدَبَّرَ: ته گبیر ، چاره سازي ، راما
تَدَبَّرَ الْأَمْرَ: کاره که ی سازکرد ،

به بیر کرده وه ، سازاندی ، پتکی هتیا
تَدَبَّحَ: ناشه به ته ندوره ، یاریه کی

منالانه یه
تَدَبِيرُ (تَرْتِيبُ): ریڅکستن ، سازاندن

تَدَجَّيْنِ: (تَأَلِيفُ - تَدْرِيبُ): راگرتن ،
مالی کردن ، رامکردن

تَدَخَّرَجَ: تلپوه وه ، تلورپوه وه
تَدَخَّضَ: مه لديران ، سپینه وه

تَدَخَّلَ: خوی تپه لقورتاند
تَدَخَّلَ: خوتپه لقورتاندن

تَدَخَّيْنِ: جگه ره کيشان ، دوکه لکيشان
تَدَرَّبَ: مه شقی له سه رکرد ، پتیی

فیرپوو
تَدَرَّبَ: پتیی راهات ، رام بوو له سه ری

تَدَرَّجَ: پله پله سه رکه ووت
تَدَرَّجَ: پله پله ، یه ک له دواي یه ک

تَدَرَّسَ: وانه خویندن ، له یاد گرتن
تَدَرَّنَ: نه خویشی سیل ، دهرده باریکه

تَدْرِيبُ (تَمْرِينُ): مه شقکردن ، راهیتان ،
فیرکردن ، رامکردن

تَدْرِيجَ: پله پله ، یه ک له دواي یه ک
تَدْرِيجاً: به ریز ، به شیننه یی ، به پله ،

که م که م ، یه ک یه ک
تَدْرِيزَ: ته ریب ، به رانبر

تَدْرِيسَ: وانه بیژیی ، وانه وتنه وه
تَدَشَّيْنِ: بو یه که م جابه کارهیتان و

کردنه وه و تپچوون
تَدَاعَى (آلَ إِلَى السَّقُوطِ): خه ریک بوو

برمی و هره رس بهیتي
تَدَاعَى: شکاتی کرد ، سکالای کرد

تَدَعَبَ عَلَيْهِ (تَدَلَّلَ): خوی به ناز
فروشت ، نازی به سه را کرد

تَدَفَّأَ (تَسَخَّنَ): خوی گرم کرده وه
تَدَفَّنَ (تَسَخَّنَ): گرمکردن

تَدَفَّعَ: لپشواي هتیا ، به هورژم هات
تَدَفَّقَ: فیچقه کردن ، دهرپه پین ،

مه لقولین
تَدَفَّقَ: فیچقه ی کرد ، دهرپه پی ، رزا ،

مه لقولا
تَدَفَّقَ: نپژا ، خرایه ژیر خاک ، ونپوو ،

نه ما
تَدَفَّيْنِ: له خاکا شاردنه وه ، له خاکدا

ونکردن
تَدَفَّقَ: توندو توژلی ، وردی

پیاچوونه وه ، کولینه وه
تَدَلَّى: شژپوه وه ، پیاها ته خواره وه

تَدَلَّلَ: شژپوونه وه ، ها تنه خواره وه
تَدَلَّلَ: نازکردن ، ناز فروشی

تَدَلَّيْسَ (غَشَّ): گزی ، فیل ،
ساخته کاری ، په نهانکردن

تَذْنِيكَ: شَيْلَان، گُلُوفَتَن، دِه سَت

پيامپنان

تَذْنِيل: لاواندنه وه، نازكيشان

تَذْمَر: رمان، رسين، رووخان

تَذْمَس: پيس بوو، له كه ي گرت

تَذْمِير (تَغْرِيب): ويرانكردن،

كاو لكردن، پهك خستن

تَذْنَى: هاته پيشه وه، نزيك بوه وه

تَذْنَس: پيس بوو، گلاوبوو

تَذْنِيس: پيسكردن، خه وشاركردن

تَذْهُور: كه وت، رووخان، نوشوستي هينا

تَذْهُور: كه وت، رووخان، قليبونه وه

تَذْهَن: چه وربوو، روناوبی بوو

تَذْهِن: چه ورکردن، هه نين

تَذْوُخ: گيزبوو، سهري خولي خوارد

تَذْوَر: خولايه وه، سورايه وه

تَذْوِيخ: گيزكردن، سه رنځشان

تَذْوِير: خولانه وه، لادانه وه، بادن،

پتچ پيدان

تَذْوِين: كو نووسين، تو ماركردن،

نووسينه وه

تَذْيَن: كردي به ثاينني خوي

تَذْيَن: ثاينداري، خواناسي

تَذْ

تَذْبَحُوا: يه كتريان كوشت، يه كتريان

سه رپري

تَذْبَذْب: له ره له ر، دوودلي، رازايي،

گومانداري، بشيوي

تَذْبَذْب: له ريه وه، جوولايه وه

تَذْبَل: به كزي نه رويشت، به ترو فيزو

لاره لار رويشتن

تَذْبِيل: ژاكندن، هه لوه ران

تَذْرَى: سه ركه وت، چوه سه ره وه

تَذْرَع: په لپو به هانه گرتن، ساركردنه وه

تَذْرِيَّة: به باكردن، شه نكردن، به بادن

تَذْكَار: بيرخستنه وه، خستنه وه ياد

تَذْكَارِي: بيره وه رپي، يادكردنه وه

تَذْكَر: يادكردنه وه، بيره وه رپي

تَذْكَر (حَفْظ): له به ريكرد، ره واني كرد

تَذْكَرَة: بليت، تيكت

تَذْكَير: بيرخستنه وه، به ياد هينانه وه

تَذْئِل (خَضْع): ملي كه چكرد، خوي

كه ساس پيشاندا

تَذْلِيل: سووك و چرووك كردن، زه بوون

كردن، كه نه فكتردن

تَذْمَر (تَضْجَر): سكالاي ترد، رينگه

رينگي كرد، بيژاري ده رپري، بولاندي

تَذْمَم: عه پيداري كرد، به نه نكي

باسي كرد

تَذْنَب: هه لي کوتايه سه ري، هيرشي

بو برد

تَذْوُق: به شينه يي چيژتي، تامي كرد

تَذْوُق: تامكردن، چيژتن

تَذْوِيْب: تواننه وه

تَذْوِيل: په راويژدانان، داوين نووسين

تَرَأَى

تَرَأَى: خوي وانيشاندا، به و جوړه

ده ركه وت

تَرَأَى لَهُ: بوي ده ركه وت، ره چاوي كرد

تَرَأَى: لا ته نيشته، كه له كه، پشت

تَرَأَى (غَبَار): خاك، خول، گل

تَرَأَى: له خاك، وهك خاك، خاكي

تَرْأِيَةِ الْبَيَّادِرِ: سه ركه رمان و بن

خرمان

تَرَابُط: په یوه ندی ، په یوه سستی
 تَرَاث: که له پوور، سامان، کونینه
 تَرَاَجَع: پاشگیز بوه وه، هاته دواوه
 تَرَاَجَع: که پلانه وه، بادانه وه، کښکانه وه،
 څه که پان
 تَرَاَجَم: جنتیوپینکدادان، په کتری به رده
 بارانکړدن
 تَرَاَحَم: به زه بیان به یه کدا هاته وه
 تَرَاَخ: ته مبه لئ، دواکه وتوویی،
 خاړوخلیچکی
 تَرَاخوما: دانه ی چاو ، چاوئیشه
 تَرَاخِي: سستی، که مته رخه می کرد
 تَرَادَفَا: یه که له دوا ی یه ک سواربوون
 تَرَادَفَا: هاو واتایی ، هاو مانا
 تَرَادَفُوا: به دوا ی یه که وه بوون، یه ک
 له دوا ی یه ک بوون
 تَرَاَز: مردنی کوت و پر
 تَرَاَص الْقَوْم: یه کیان گرت، یه ک ریز
 بوون
 تَرَاَصَفَا: چوونه پال یه ک، یه کیانگرت
 تَرَاَصَفَا: چوونه پال یه ک ، یه کیانگرت
 تَرَاَض: له یه ک قایل بوون، رازی بوون
 تَرَاَع: دهرگاوان
 تَرَاَفَع (دَاَفَع): به رگری لیکرد،
 پاریزگاری لیکرد
 تَرَاَفَق: هاو پیته تی یه کتری کردن
 تَرَاَقِي: مردن ، گیانه لا، به رهمه رگ
 تَرَاَكَض: غارغارین، ته راتین ، راکه راکه
 تَرَاَكَم: که له که بوو، کومه لېوو،
 نیشته سه ریه ک
 تَرَاَكَم: که له که بوون، کومه لېوو
 تَرَاَمَوَاي: ترام، شه مه نده فەر

تَرَاوَح: تکه کردن، توره کردن
 تَرَاوِج: پشوو دان ، کز په ستن، هه شت
 رکات نویژه له دوا ی نویژی خه وتنان
 له رهمه زاندا ده کزیت
 تَرَبَا (غَبَر): خنولای بوو، تیزی
 پیوه کرد، تیزوای کرد
 تَرَبَا: خنولای ، تیزوای
 تَرَبَا (نَد): هاو ، وه ک ، نمونه ی،
 چه شنی
 تَرَبَا الْمَكَان: خنولای بوو، تیزی
 لېنیشته
 تَرَبِي: په روه رده بوو، زیا
 تَرَبِيَة (أَرْض): زهوی، خاک، خول
 تَرَبِيص: ماته ماتی کرد، وه سستا،
 چاوه پی بوو، خوی مه لاسدا
 تَرَبِيص: چاوه پیکردن، وه سستان، راما ن
 تَرَبِيص بِسَلْعَتِهِ الْفَلَاء: په سمه نده ی کرد
 بؤ گرانی، شاردیه وه هتا نرخی به رز
 بیتته وه
 تَرَبِع: چوارمشقی دانیشته
 تَرَبِيل (كَثْر لَحْمِه): گوشتی توریو،
 قه له و بوو
 تَرَبَوِي: پسپوپی په روه رده
 تَرَبِي: په روه رده ی ده کات، به خیتی
 ده کات
 تَرَبِيَة: په روه رده، ده ستوور،
 فیکردن، رامینان
 تَرَبِيَة الْأَوْلَاد: په روه رده ی منالان،
 به ختیکردن، زیاندن
 تَرَبِيَع: لیکدان به چوار، دوو جا کردن،
 چوار گوشه کردن
 تَرَبَا: ریکخرا، ناماده کرا، چاککرا،
 باشکرا ، راست و دوست

تَرْيِب (تَنْظِيم): رَيَكْسْتَن، چاكُردن ،

باشكردن، سازكردن

تَرْيِيبِي: ريزيه ندى ، دوا به دوا

تَرْيِيل (تَرْيِيم): خويندن، وتن، ناوازی

خوش ، لاواندنه وه

تَرْجِي: به هیوای بوو، چاوه پوانی بوو

تَرْجَبَا: ترسا، سَلّی کرده وه

تَرْجَح: له ریه وه، هاتووچۆی کرد

تَرْجَج (تَحْرَك): جولّا ، بزوا

تَرْجُل: دابه زیی و به پئی رۆیی، پیاده یی

تَرْجَم: گۆپی ، وه ریگێرا له زمانیکه وه

بۆ زمانیکێ تر

تَرْجَمَان: وه رگێر، زمانزان

تَرْجَمَة: گۆپین ، وه رگێران

تَرْجِی: هێواداری، هومیده واری،

هێدری کردن

تَرْجِیح: مه لگه پانه وه، دانه پال ،

واوێر

تَرْح: په ژاره ، په سستی، خهفه تباری،

خه مباری

تَرْحَاب (حَسَنُ الْمُلَاقَاة): پێشوازی،

چاك وچۆنی گهرم

تَرْحَتَا: لوول بوو، په یكه ی به ست

گرمۆله بوو

تَرْحَل (تَنْقُل): گه را، گه شتی کرد،

ئه م شوینه و شوینی کرد

تَرْحَم: بۆی پارایه وه، داوی

به خشیینی له خوا بۆ کرد

تَرْحَم: به زه یی پیداهاته وه، سکی

پێی سووتا

تَرْحِيل: راگوێزان، گواستنه وه، ناردن

تَرْحِیم: ناردنی درودیه زه یی

خوابی بۆ مردوو

تَرْحُص: مۆله ت وه رگرتن، ده ستوو

پیدان

تَرْحِي: سستی کردن، شل کردن

تَرْحِیص: مۆله تدان، ده ستوو پیدان

تَرْحِیم: کلک برین

تَرْدِي: له به ریکرد، پۆشی ، کردیه به ر

تَرْدَاد: دووباره کردنه وه، هم گوتنه وه

تَرْدَد: دوو دل بوو، راما، تیای ما

تَرْدُد: دوو دلی، گیرخواردن، به گیر

وه ستان

تَرْزَن: هێوریه وه، هێمن بوه وه

تَرْس (دَرَع): قه لغان ، ززی، مه تال،

سوهر

تَرْس (سَن الْعَجَلَة): دانه پێچکه

تَرْس السَّلْحَفَة: قابیلکی کیسه ل

تَرْسَانَة: جبه خانه، کۆگای چه کی

جه نگی

تَرْسَب: نیشتن، ئه ورین ، خلتیه شت

تَرْسَة (سُلْحَفَة الْبَحْر): کیسه ل،

ره قه

تَرْسَخ: جیگیربوو، چه سپی، سه قام

گیربوو، سه قام گیربوو

تَرْسِيب: نیشاندن، نیشواندن

تَرْسِیم: نیگارکیشان، وینه کردن

تَرْشَخ: نمداری، ته پوون ، ئاوو

ته رایى دایان

تَرْشَح الْمَاء: پالوتن ، پالتورا

تَرْشِیح (تَحْلِب): پالوتن، ناوێنان،

دیاری کردن

تَرْشِید: راویز کردن، رینمایی نیشاندان

تَرْصَد: چاودیری کردن، دیده وانی،

چاوه چاو کردن

ثَرْصَدَه (ثَرْقَبَه): تَبِينِي كَرْد، چاوی

لَبَبُو، شَوِينِي كهوت

ثَرْصَص: پَيَكه وه نوسا، چوه يهك،

به سترایه وه

ثَرْصَفَا: چوونه پال يهك، يه كيانگرت

ثَرْصِيَع: گه وه ر به ندرکردن

ثَرْصِي: ره زامه ندى ويست، داوای

قابل بوونی لیكرد، ناشتی كرده وه

ثَرْصُخ (تَكْسَر): شكَا، له به ريهك

هه لوه شا

ثَرْصِيَّة (تَفْوِيض): قابل كردن، رازی

كردن، بژاردن، دلنه وایی كردن

ثَرْصِيَع: شیردان، شیرپیدان

ثَرْطَب (لَدَى): ته رېبوو، شیتی مینایه وه

ثَرْطِيَب: ته پكردن، ناو لیكدان،

شلكردنه وه

ثَرْع: شه رانی، شه پفرۆشی، گنچه لگنې

ثَرْع (أَغْلَق): داخست، پتوه یدا،

قه پاتی كرد

ثَرْع (إِمْلَأَ): پېربوو، لیوان لیوبوو

ثَرْعَة (بَاب): ده رگا، ده روزه، زاری

هه موو كون و ده روزه يهك

ثَرْعَة: مینلج، قرقینه، جۆگه

ثَرْعَرَع: پيگه یی، نه شو و نمايكد،

چاوی هه لهینا

ثَرْعِيَب: ترساندن، توقاندن، هه رپه شو

گوره شه

ثَرْغَلَة - ثَرْغَلَة: كۆتری كیوی،

كۆتره شينكه

ثَرْغِيَب: هاندان، خستنه به رچاو،

بره و پیدان، جوولاندن، گالدان، ناران،

ئا فراختن، شه و لقاندن

ثَرْفَا: به ئاسووده یی و به خشش ژینی

برده سر

ثَرْفَا: باش ژیا، باش رابیوارد

ثَرْفَا: به فیرۆیدا، به هه ده ریدا

ثَرْفَة: ئاسووده یی، كامه رانی،

به ختیاریی، ژینی خوشنوود و پرنازو

نیعمه ت

ثَرْفُض: ده رما ریگری، شیتگری

ثَرْفُع: بیژی نه هات، خوی به رزگرت

ثَرْفُع (إِسْتِكْبَار): بیژ نه هاتن،

لوتبه رزی

ثَرْفُرفَا: پته پتکردن، پته ته پته

ثَرْفُق: به زه یی پیا هاته وه، ره فتاری

باشی له گه لگرد

ثَرْفُل: ترو فیزی نواند، لارو

له نه یی كرد

ثَرْفِيَع: سه رخستن، پله پیدان،

به رزكردنه وه، بلند كردن

ثَرْفِيَه عَنِ النَّفْس: بی دلی خۆنه كردن،

باش رابواردن، بای بالی خۆدان

ثَرْفُوب: چاوه پوانی، دیده وانسی،

چاودیزی، چاوه چاوی، چاوه توپی

ثَرْفُوب: چاوه پوانی كرد، چاوه چاوی كرد

ثَرْفُرَقَتِ الْعَيْن (دَمَعَت): چاو فرمیسی

كرد، فرمیسی تیزا

ثَرْفُص (تَدْبِيْب): له ریه وه، قونه

قونی كرد، هه لپه پی، هه لقونی

ثَرْفُوة: ده فای شان

ثَرْفُوة (عَظْمُ أَعْلَى الصَّدْر): چه له مه،

ئیسقانی چۆله مه، چه له مه ی سنگ

ثَرْقِي: پیشكه وتن، سه ركه وتن،

به رزكردنه وه، هه لگه پان

ثَرْقِيَّةٌ: به رزگردنہ وہ، پیشخستن

ثَرْقِيْدٌ: کز وشہ

ثَرْقِيصٌ: مہ لپہ پاندن، مہ لٹہ کاندن

ثَرْقِيْعٌ: پینہ کردن، چاک کردن

ثَرْقِيْمٌ: ژمارہ دانان، رہنوس کردن،

خالہ بندی، نفیسین

ثَرْقِيْنٌ: ناوکوزاندنہ وہ، سرینہ وہ

ثَرْكٌ (ثَغْلِي): وازی لی مینا، دہست

بہرداری بوو، لئی گہرا

ثَرْكٌ: وازی ہینان، بہ جی میشتن،

پہراندن، کہ لاخستن

ثَرْكَبٌ مِنْ كَذَا: پیکھاتووہ لہ ..

ثَرْكَةٌ - ثَرْكَةٌ: بہ جیماو، پہراو،

وازی لی ہینراو، میرات، پاشماوہ

ثَرْكِيْبٌ (بِنَاءٌ): دروست کردن، پیکھینان،

ساز کردن، گرتنہ وہ، لیکنان، میفن

ثَرْكِيْزٌ: دامہ زراندن، چہ قاندن، توندی

ثَرْمَسٌ: تہ رموس، گہرما پیور، دؤخ پیو

ثَرْمَلُ الرُّوْجَةِ (أَيُّوْمَةٌ): بیوہ ژن کہ وتن،

پیاو مردن، بیوہ ژن کؤشی

ثَرْمَمٌ: چاککرایوہ، ریخرا، باشکرا

ثَرْمِيْمٌ: ریخستن، پینہ کردن،

چاک کردنہ وہ، دہست پیداہینان،

تازہ کردنہ وہ

ثَرْمُوسْتَانٌ (مُنْظَمُ الْحَرَاةِ): گہرما پیو،

تہرمؤستان

ثَرْئِيْ إِلَيْهِ وَلَهُ: چاوی تیبری، چاوی

خستہ سہر

ثَرْئِيْجٌ: تیرونج

ثَرْئِيْجٌ (تَمَايِلٌ): بہ ملاولادا کہوت،

لہریہ وہ

ثَرْئِيْ (غَنَى): گؤرانی وت، چریکانی،

ویردی خویند، لاواندنہ وہ، لای لایہ

ثَرْئِيْمَةٌ (أَغْنِيَةٌ): گؤرانی، سروودی

ثَرْئِيْمَةٌ: سؤز کردن

ثَرْهَبٌ (تَوَعَّدُ): مہرہ شہ یکرد، تؤلہ ی

دہربری

ثَرْهَبٌ (رَهْبَانِيَّةٌ - لُسْكٌ): زہ بہ نگہری،

خوابہ رستی، کہ نارگیری لہ دنیاو

خؤشہ کانی

ثَرْهَةٌ (ثَرْهَاتٌ): پوپوچ، وتہ ی

نابہ جی، قسہ ی بہ تال

ثَرْهَلٌ (إِسْرَافِي): خاو بوہ وہ، لہشی

خاوبوہ وہ

ثَرْهِيْبٌ: ترساندن، تۆقاندن، زندق

بردن

ثَرْهِيْوَةٌ: لارہ لارہ، ٹہ ملاولا

ثَرْوِي (تَفَكُرٌ): بیری کردہ وہ، راما

ثَرْوِي الْحَقْلِ: ٹاودرا، ٹاوی خوارده وہ

ثَرْوَحٌ بِالْمَرْوَحَةِ: باوہ شینی کرد

ثَرْوَحُ الْمَاءِ (إِثْنٌ): ٹاوہ کہ بؤگہ نیکرد

ثَرْوِي: بیر کردنہ وہ لہ کاروبارہ کاند

تیرپامان، تیرپامان

ثَرْوِيَّةٌ: تیراو کردن، ٹاوہ لگرتن بؤ

ریپواران

ثَرْوِقٌ: ژہمی بہ یانی خوارد، نانی

بہ یانی خوارد

ثَرْوِيْجٌ (تَدْوِيْلٌ): بازار گہرم کردن،

ہانڈان، برہ وپیڈان

ثَرْوِيْجٌ: شاد کردن، باگڑپین،

ٹاسوودہ کردن

ثَرْوِيْجٌ: شاد کردن، ٹاسوودہ کردن،

باگڑپین

ثَرْوِيْدٌ: رہواندنہ وہ، بار کردن،

سرینہ وہ

تَرْوِيضُ: دهسته مؤکردن، مالی کردن
تَرْوِيقُ: پالوتن، روونکردنه وه
تَرْوِيقَةُ: ژهمی به یانی خوارد، نانی
 به یانی خوارد
تَرْيَاقُ: دژۀ ژار
تَرْيَاقَةُ: مهی، شهراب، باده
تَرْبِیَّة: چهلمه، نیسکی سنگ
تَرْبَاتُ (تَمَهْلُ): شینه یی کرد،
 له سه رخوبو
تَرْيَشُ: پاره و شتی کوکرده وه
تَرْيَفُ: چوو بۆ گوند، روویکرده گوند
تَرْيَكَةُ: قهیره کچ، ئافره تی قهیره،
 سه ره ژن
تَرَابُ: کی به رکییانکرد، روویان تیگرد،
 چوون به ره و لای
تَرَا جَرُ: رییان له یه کتری گرت بۆ چوون
 به ره و خراپه
تَرَا خَفَا: کشان به ره و یه ک، مهلمه تیان
 برد بۆ یه ک له جهنگا هه تا له یه ک
 نزیک بوونه وه
تَرَاهَدُ: چاوایان پیی هه لئه ده هات
تَرَاهَرُ: روشن بووه وه، گه شایه وه،
 رووناک بووه وه
تَرَاوَجُ: جووت گرتن، هاوسه ری،
 یه ککرتن، ژنو ژنخوازی
تَرَاوَجُوا: ژنو ژنخوازیان تیکه وت،
 ژنیان له یه کتری هیئا
تَرَا حَمُ: تهنگ مه لچنین، دروستکردنی
 قه ره بالئی
تَرَاوَرُ: سهردانی یه ک، چوون بۆ
 لای یه کتری

تَرَاوَرَا: نامشوی یه کتریانکرد، سه ری
 یه کتریاندا
تَرَاوَفَا: ههستان به چه ند جووله یه کی
 وه رزشی بۆ جوولانی ئه ندامه کانی
 لاشه
تَرَايِدُ: په ره سه ندن، زوریوون،
 زیادبوون، پتریوون
تَرَايِدُوا فِي الْبَيْعِ: به سه ره یه که وه
 زه میانکرد له مامه له دا
تَرَايِعُ: لاریو، چه مایه وه
تَرَايِلُ: جیابوونه وه، دوویه ره ک بوون،
 پتر له به ره یه کیانگرت
تَرَارُ: نه پاندی، دهنگی شیر کاتی
 دهنه پیئی
تَرَبُّبُ: ئاوی کرد، کف به ده میا
 هاته خواره وه
تَرَبَّابُ الرَّجُلُ: رقی هه لسا، پیشی
 خواره وه
تَرَبَّعُ: به بدخوبو، رهفتاری خراببوو
تَرَجَّی بِالْأَشْيِ: پیی قایل بوو،
 رهفتاری خراب بوو
تَرَحَّرَحَ (تَحَرَّكُ): جوولا، بزوا، له قی،
 ترازو
تَرَجَّلَ عَنْ مَكَانِهِ: لاچوو، جوولا، بزوا
تَرَحَّلَقُ: خلیسکا، ترازو، ته هسین،
 خشکین، قه کردن، هه لخزان
تَرَحَّلَقُ: هه لخلیسکان، ترازان،
 خشکاندن، ته هساندن
تَرَا حَمَ (إِحْتِشَادُ): پریوو، بوویه جه نجال،
 جمه ی هات
تَرَخَّرَ (إِرْقَاعُ): هه لسا، پریوو،
 به رزیوه وه

تَرْزَى: سه رزه نشستی کرد، گالتھی
 پیکرد، سوکایه تی پیکرد
 تَرْزَدْ الْقَمَّة: پاروی قووتدا، خواردی،
 مه لی لووشی، لرفیدا
 تَرْزَع (تَحْرَك): جوولا، بزوا، له قی،
 له رانی
 تَرْعَم: فیشالی کرد، دروی مه لیه ست
 تَرْعَم الْقَوْم: بوو به سه رگه وره،
 سه رکردایه تی گرت ده ست
 تَرْفَرَف: فیک و هوپ
 تَرْفیر: هه ناسه برکه، هه ناسه سواری
 تَرْقَم: ژاری خوارد، کوژه ری خوارد
 تَرْکسی: پاک بوه وه، بینگه ردبوو،
 بوژایه وه، گه شایه وه، پهره ی سهند
 تَرْکیه: به باش ناوه ینان، به باش
 دانان، به رگری لیکردن
 تَرْزُل: له رزین، هاتنه جووله
 تَرْزَلَت الْأَرْض: بومه له رزه بوو،
 زه وی له رایه وه
 تَرْج: خلیسکا، خزا
 تَرْج (ذاق): چیژتی، چیژتی
 تَرْلَف: مه رای بی بۆکرد، مامه حه مه بی،
 کلکه له قی
 تَرْلَف إِلَیْهِ (تَمَلَق): مه رای بی بۆکرد،
 روپامایی کرد
 تَرْزَق: خزانه لاه، خشانه لاه
 تَرْمَت: سالارو سه نگین، ریزداربوو
 تَرْمَت: به تونگ گرتن
 تَرْمَل: خو پینچانه وه، لووله بوون، پیچ
 پیچ بوون
 تَرْمیر: بلویرلیدان، شمشال لیدان
 تَرْمیر علیه (تکبر): لووتی به رز کرده وه،
 خوی به زل راگرت

تَرْنَدَق: به ناینداری خوی نیشاندان
 به لام له ژیره وه له ناین وه چه رخا
 تَرْنَر: پیتینی به ست، زیناری به ست
 تَرْهَد: وازی له دنیا هیتا، بوو
 به ده رویش و سوفی، دلماندن
 تَرْهیر (تَویر): روونا ککردن،
 روشنکردن
 تَرْوُی: خوی شارده وه، په نای گرت،
 که نارگیربوو
 تَرْوُج: ژن هیتان، شووکردن،
 جووت بوون، هاوسه رگیری
 تَرْوُود: زادی مه لگرت، خوراک ی
 وه رگرت، تویشووی مه لگرت
 تَرْوِیج: ماره برین، جووتکردن،
 هاوسه رگیری
 تَرْویر: ساخته کردن، گزین،
 فیلبارزی، چاپوچوون
 تَرْبَ لَحْم: تیکسمر، گزشتنی
 تَرْبَد: زیادی کرد، پتر بوون، نرخ ی
 به رز کرده وه
 تَرْبَد السَّعَر: نرخه که ی زیادبوو،
 نرخداربوو
 تَرْبَقَت الْمَرَأَة: خوی نارایشندا، خوی
 رازانده وه
 تَرْبَن (خَلَق): ریشی تاشی، ته راشیکرد
 تَرْبیت: چه ورکردن، هه نووکردن
 تَرْبِف (عَش): ساخته کردن، فیلکردن
 تَرْبِیْن (زَخْرَفَة): رازانده وه،
 نه خشاندن، جوانکردن، خه ملاندن،
 خه ملکردن
 تَسَائِلْ: له یه ک پرسین، پرسیارکردن
 له یه کتری

تَسَابِقْ: پیش به کتری که وتن
 تَسَابِقُوا: پیش برکتیا نکرد،
 بَدْرَبْرَبْتَنِيَا نکرد
 تَسَابُوا (تَسْتَمُوا): جنیویان به یه کتریدا،
 شه ره جنیویان نکرد
 تَسَاخَى: به خشندهیی نواند، ده ست
 بلازی، میهره بانی
 تَسَارَعُ: په له کردن، خیرا کردن
 تَسَاقَطُ: یه که به دواى یه کدا که وتن
 تَسَاقَطُ: که وتن، مه لوه رین، هاتنه خوار،
 داکه وتن
 تَسَامَحُ: چاوپوشی، له دلده رچوون،
 به زهیی، میهره بانی، دلنرمی
 تَسَاهَلُ: نرمی، نرم و نیانی
 تَسَاهَمَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: به شیانکرد،
 دابه شیانکرد
 تَسَاوُلُ: پرسین، پرسیار لی کردن
 تَسَاوَى: یه کسانی، وه که یه که،
 له یه کچوون
 تَسَاوَقَ (تَسَابَعُ): به دواى یه کدا ریزیان
 به ست، به دواى یه کدا هاتن
 تَسَبَّبَ: بوه هُوَ، هُوَ دروستکردن
 تَسَبَّحَ (خَفَّأَ): هیواش بوه وه،
 خاوبوه وه، هاته وه سه رخو
 تَسَبَّحَ: ناوی خوا بردن، ستایشکردن،
 پیا به لدان، به بالایا وتن
 تَسَبَّحَ (تَرَنَّمَ): خوتندنه وهی
 سروودی ثابینی، زیکرکردن، ویرد وتن
 تَسَبَّحَ (النُّومُ الْعَمِيقُ): خه وی شیرین،
 خه وی قول، قووله خه و
 تَسْتَرْ: خوی گزی، خوی ونکرد
 تَسْتَرُ (إِخْتَفَاءً): خوشاردنه وه،
 په ناگرتن، خَو و نکردن

تَسْجِيعُ: سه راویژی، سه روا کردن،
 گمه گم کردن
 تَسْجِيلُ (تَدْوِينُ): تَوَمار کردن،
 نووسین، زابه ند کردن
 تَسْجِينُ: گرتن، به ند کردن، زابه ندی
 تَسْجُجُ: تویکله که ی لیبوه وه
 تَسْحَرُ: پارشیوی کرد، شه وه هستا
 بونا خواردن
 تَسْجِيرُ: جادو، سیحر، نه فسوون،
 چاوبه ست
 تَسْجَى: به خشندهیی نواند، میهره بانی
 ده رخست
 تَسْجَرُ: چه وسانیوه، به بیگار نیثی
 پیگرد، به خورایی هلی سوورپاند
 تَسْجَمُ عَلَى (حَقْدُ): کینه ی هه لگرت،
 رقی گرت، پیشی خواره وه
 تَسْجِيرُ: خستنه ژیریار، رام کردن،
 که وی کردن
 تَسْجِنُ: گرم کردن، داخ کردن
 تَسْدَدُ: به ستران، داخران، قه پات کردن
 تَسْدِيدُ (تَصْوِيبُ): تارپاسته کردن،
 نیشانه گرتن، دیاری کردن
 تَسْدِيسُ: شهش گزشه کردن، شه
 سووچ و شهش لا کردن
 تَسْرَى: پیاوه تیکرد، ده ستبلاویکرد
 تَسْرَبًا: ته شه نه، بلاویونه وه
 تَسْرَبَ فِي الشَّيْءِ: تَتَبَّعَ، چووه ناوی،
 خوی پیاکرد، ته شه نه ی کرد
 تَسْرِيلُ (لَبَسُ): له به ریکرد، له به رخویکرد
 تَسْرُحُ: به ره لا بون، چوونه در
 تَسْرَحَ مِنَ الْمَكَانِ: ده رچوو، چوه
 ده ره وه

تَسْرَعُ: په له یکرد، خیرایکرد، ده ست و
بردی کرد

تَسْرَعُ (عَجَلَة): په له کردن، خیرایی،
ده ست و برد کردن

تَسْرَمُ: بری، له ت له تی کرد

تَسْرُولُ: ده رپی، شه روالی له پی کرد

تَسْرِیْحُ (مَشَط): قَر د اهیټان، قَر
ریځخستن، قَر خاوو کړنه وه

تَسْرِیْعَة: قَر د اهیټان، قَر ریځخستن

تَسْرِیْع: په له کردن، خیرا کردن، گورج
کردن

تَسْطَحُ: تهخت بوو، هه لڅرا

تَسْطَحُ: تهخت کردن، پان کردن

تَسْع: نر

تَسْعَرُ: داگیرسا، هه لگیرسا، گپا

تَسْعَلُ: کُزکه، کُزخه، ده نگیکه

له که رووی گیانداره وه دپته دهره وه
به ته کان به هووی خووری که وه

که له که رویدا په یدا ده بی

تَسْعُونُ (تَسْعِین): نه وه، تود

تَسْعِیرُ (تَسْمِین): نرخ دانان، نرخ
برین، نرخاندن

تَسْفَعُ: هه لکران، لووزدین

تَسْفَلُ (تَدَانِی): نزم بوه وه، هاته
خواره وه، نه وی بوو

تَسْفِیدُ (تَلْقِیح): چاک کردن، که لدان،
په راندن

تَسْفِیرُ (تَرْحِیل): خستنه پي، ناردن،
ره وانه کردن، به پي کردن

تَسْقَطُ: کُزی کرده وه، گردی کرده وه

تَسْقِیَة: تیرناو کردن، ناودیری

تَسْقِیْف: سه رگرتن، بانگرتن

تَسْقِیْفَة: که پر، ساباټ، سفده

تَسْقِیم: نه خوش که وټن، ناساگی

تَسْكَعُ الظَّلَمَة: به تاریکی په لی کوتا

تَسْکِین: نارام کردن، دامرکاندن،
هیدی و هیور کردن

تَسْلَى (تَلْهَى): خزی ناسووده کرد،
دلخوش بوو

تَسْلُجُ: پرچه ک کردن، چه کداری کردن

تَسْلُجُ: چه کی له خودا، چه کی هه لگرت

تَسْلُجُ: که ول کردن، رووتانه وه، ژخو

تَسْلَسُلُ: به روودوا، یه ک له دوا یه ک،
ریز ریزه

تَسْلَسُلُ الْمَاءِ (جَرَى): به خوږ رووی

تَسْلَطُ: زالبوون، ده ست به سه را گرتن،
توانایی

تَسْلَطُ عَلَی: زالبو به سه ر ..

تَسْلَفُ (اِقْرَضُ): قهرزی دا، وامی دا

تَسْلُقُ: سه رکه وټن، پیا هه لزان

تَسْلُقُ (نَام عَلَی ظَهْرِهِ): له سه ر گازره رای
پشت نوست

تَسْلُلُ: دزیک کردن، سه رکه وټن،
ده زه کردن

تَسْلَمُ: وه ریگرت، نیسلامی کرد
به ثایینی خزی

تَسْلَى: دلخوشدانه وه، دلدانه وه،
هاله و بوون

تَسْلِیَة: دلنه وایی، نه وازش، دلدانه وه

تَسْلِیْح: چه کدار کردن، پرچه ک کردن

تَسْلِیْح: که ول کردن، پیست داپرنین،
که فلاندن

تَسْلِیْف: پیشه کی پاره دان، سه له م
کردن

تَسْمَى: خوی دایه پال، چووه پالی
 تَسَمَّتِ الشَّيْءَ وَخَوَّهَ: بویچوو، هستی
 پیکرد، پتیزانی
 تَسْمَعُ: گویگرتن، گوی رادیران
 تَسْمَعُ إِلَيْهِ: گویی گرت، گویی
 رادیرا
 تَسْمَكُ: بهرز بووه، بالایکرد،
 بلندبووه
 تَسَمَّ: ژه هراوی بوون، ژار خواردن
 تَسَمَّ: ژاروی بوون، ژارگرتن، ژار
 لیدان، دهرمانخوارد
 تَسْمِيَّةٌ: ناوانان، نافاندن، ناولیتان
 تَسْمِينٌ: دابهستن، قه له وکردن
 تَسْنَى (تَيْسَرُ): ناسان بوو، گونجا،
 شبان
 تَسْنَمَ (عَلَى): بهرزبووه، هه لچوو
 تَسَنَّنَ: تیژکردن، سوودان
 تَسْنِينٌ (طَلُوعٌ): داهاتن، دان دهرکردن
 تَسْهَمُ: بهش بهشکردن، پشک پشک
 کردن
 تَسْهَلُ: ناسان بوو، سووک بوو
 تَسْهِيلُ: ناسانکردن، ساناکردن
 تَسْوَرُ: بازنی له دهستکرد
 تَسْوَرُ: به دیوار هه لگه پان
 تَسْوَسُ الْأَسْنَانُ (نُخْرُ): کلوربوون،
 خورانی ددان
 تَسْوَقٌ (بَاعَ وَاشْتَرَى): کپی و فروشتی
 تَسْوَلُ: سوالکردن، دهستانکردنه وه،
 ده روزه و گه دایی کردن
 تَسْوِيَّةٌ (تَمْهِيْدٌ): ته ختکردن،
 ریژکردنه وه، ریژکستن
 تَسْوِيحُ: سواخدان، پیا هه تسوون

تَسْوِيْدُ: ره شکردن، له بهر نووسینه وه
 تَسْوِيْفًا: نه مرؤ دواخستن به سبهی،
 نه مرؤو سبهی کردن له کاره کاندان
 تَسْوِيلُ: گومراکردن، رازاندنه وه
 تَسْوِيْبًا: به ره لایی
 تَسْوِيرُ: راست بووه، هه لیه زایه وه
 تَسْوِيْفًا: شمشیری وه شانده
 تَسْوِيحُ: په رزین کردن، ته یمانکردن
 تَسْوِيرُ: سووپانه وه، گه پان
تَش
 تَشَاعُمُ: ره شبینی کرد، به رهش بینی
 ته ماشایکرد
 تَشْتَاُمُ: رهش بینی، به دبینی،
 نوقلا نه
 تَشَابَرُ: هه ربدوو گروهو کۆمه له که
 له یه که نزیک بوونه وه له جه ننگدو
 به نه ندازه ی بستنیکیان ما بگن به یه که
 تَشَابَكَ: تیک چپان، چوون به ناو
 یه کدا، ئالتوزکان
 تَشَابَكَتُ الْأُمُورُ: چه واشه بوو، ئالتوزا،
 لیک ئالا
 تَشَابَهُ: لیک چوون، هاوشیویه یی
 له یه که کردن
 تَشَابَهُ: له یه که نه چن، هاوشیویه یی
 یه کن
 تَشَاتُمُ: جنتیوباران یه کیانکرد،
 قسه یان به یه که وت
 تَشَاخَى: خه م و خه فتی دهرخست
 غه مداری نوانده
 تَشَاخَبًا: چوو به نیتو یه کدا، تیکه لبوو
 له یه که ئالا
 تَشَاخَرُ: شه ریگرد، چوو به گزیا،
 جه نگیی، ناکۆکی

تَشَاخُونَا: رقه به رایبه تیانکرد، دژایه تی
یه کیانکرد

تَشَاد: به میزیوو، قایم بوو، مه حکه مېوو
تَشَار: ناکوک بوون، دژایه تی یه کیانکرد
تَشَارِب: له گه ل یه ک نوشیانکرد،
خواردیانه وه
تَشَارَس: دژایه تی یه کیانکرد،
شه پریانکرد

تَشَارَط: به مرجیانگرت له سهریه ک
تَشَارَك: هاوړپیه تی، گریبه سستی
هاوړپیه تی له گه ل یه کدا
تَشَارِین: وه رزی پایز
تَشَارَز: به چاوړکی پر غه شمه وه بوی
روانی

تَشَاعَر: خو به بوړژ نیشانندان، زږد
له خوځردن بډ شاعر وتن
تَشَاعَب: سرپنچي کرد، سهرکه شی کرد
تَشَاغَل: خو خه ریککردن به کاریکه وه،
خنه خن

تَشَاف: ناوی ناو جامه که ی خوارده وه
تَشَاق: جیاوازی دژایه تی یه کیانکرد،
ناکوکي دژایه تی که وته نیوانیان
تَشَاكِي: شکات کردن له یه ک، سکالو
ناپه زایی دهر پین له یه کتری
تَشَكِي إِلَيْهِ مِنْ كَذَا: هاواری
له ده ستکرد، دادو بیدادی کرد، شکاتی
لینکرد

تَشَاكَس: به دخویی کرد، به دره فتاری کرد
تَشَاكَل: پیکهات له گه لی، جور بوو
له گه لید
تَشَاوَر: راویژ کردن له یه ک یه ک
تَشَاوَس: لی سوور بوونه وه، به تیله ی
چاو روانی به شتیه یه کی خو به زلزانینه وه

تَشَاوَض: جنیویان به یه کد اقسه و گوته ی
ناشیرینیان گوت به رانبر به یه ک
تَشَايَع: ریکه وتن، له سه رکاریک،
کوکبوون
تَشَايَعُوا عَلَى أَمْرٍ: ریکه وتن، پیکهاتن
تَشَبَّأ: بیري لایو گه نجیتی که وته وه
تَشَبَّث: داوین گرتن، دهسته و داوین
خو پیا نووسان

تَشَبَّث: دهست و داوینگیر، تکاکار
تَشَبَّع: ناوی خوارده وه، تیر ناو بوو،
تیربوون
تَشَبَّكَ (إِخْطَط): تیک نالا، نالوزکا، چوو
به ناو یه کدا

تَشَبَّه: لیچوون، وه ک یه ک
تَشَبَّيَب: یادی گه نجیتی، بیري رۆزگاری
لاویتی کردن
تَشَبَّير: ناماژه کردن، نیشاره تکردن
تَشَبَّيَك: لیک نالان، تیکه لکردن
تَشَبَّيه: له یه ک چوون، به راورد کردن

هاوشو پوه، هاو رهنګ
تَشَبَّثَا: بلا بوونه وه، پهرش بوو،
جیا بوونه وه، تهر و تونابوو
تَشَبَّث: پهره وازه بوون، بلا بوونه وه
هریه ک به لایه کدا که وتن
تَشَبَّثَم: هاتن به یه کدا به جنیودان،
له یه ک راست بوونه وه

تَشَبَّثِت: بلاوکر دنه وه، تونا کردن
تَشَبَّب: غه می بډ خوارد، دلگران بوو
بوی

تَشَجَّع: قرقینه لیدان
تَشَجَّع: غیره ت گرتی، نازابوو، نادان،
به رجاندن

تَشْجِيم: رَوْن تَيَدان ، چە ورکردن،
 گریس کردن
 تَشْجِيد: تیزکردنی شیرو خەنجەر
 چە قو... هتد
 تَشْخَصَ لَه: وای بینی، وای هاتە
 پێش چاو
 تَشْخِير: مشەمش، لرخە لرخ ، پرخە
 پرخ
 تَشْخِيس: دیاریکرن، ئاشکراکردن ،
 ناسینەوه
 تَشْخِيسِي: دیاریکردنی، لیدوانی،
 پێناسی
 تَشْدُخ: سەری شکا، قرنجا
 تَشْدَد: بەهیزیو ، گەرمبوو، زەبری
 سەند
 تَشْدِيد (ضَعْف): پەستاندن، توندوتیژی،
 زەبریو زەنگ
 تَشْدُق: لاقرتی ئەکا، لچ هەلە قورچینی
 تَشْدَر: نامادەبوو، خۆی گورجکردهوه
 تَشْدَر الْقَوْم: بلأوه یان لیکرد
 تَشْدِيب: هەلپاچین، لقو پۆپکردن
 تَشْرِب (إِمْنَص): مژی، تیرناو بوو
 تَشْرُد: دەریە دەری، عەودالی، سەر
 لی تیکچوون، ئاوهکی بوون
 تَشْرَد (عَار): بەرەلأبوو،
 بەرەوازەبوو، سەری لی شێوا
 تَشْرَط: مەرجی برده سەر، پوختی
 کاریکرد
 تَشْرَف: گەوره بوو، پایەو شکوی
 وەرگرت
 تَشْرَفْنَا: گەورەت کردین، پایەدارت
 کردین

تَشْرِيع: كۆك گرتن، كۆكدان
 تَشْرِيع: هەلدرین، توێکردنەوه،
 توێکاری
 تَشْرِيد: دەریە دەریوون، ئاواره بوون،
 سەرلێشیوان
 تَشْرِيط الْجِلْد: نەشتەرلێدان ،
 روشاندن
 تَشْرِيع: یاسادانان، بنەماو دەستوور
 دانان
 تَشْرِيف: گەوره کردن، بلأندو
 بەرزکردنەوه
 تَشْرِيفَاتِي: پێشواز، پێشوازیار،
 بەرپۆه بەری ئاهەنگ
 تَشْرِيك: هاوبەشی کردن، کردن
 بە شەریك
 تَشْرِين الْأَوَّل: مانگی دەیه 31 رۆژه
 گەلاریزان ، خەزەلوه
 تَشْرِين الثَّانِي: مانگی یانزەیه 30
 رۆژه، سەرماوهرز ، ئاگردان
 تَشْطَر: چالاکی نواند
 تَشْطِير: کەرتکردن، کەرت کەرتکردن
 تَشْطِيف: شتن ، لەئاو هەلکشان،
 تێوهردان، ئاوپیاکردن
 تَشْطِي: پارچە ، درزی برد، پەپی
 پارچەیی لێپەپی، تەلەزمی لێپوهه
 تَشْغَب: لێکەوتنەوه، لی پەیدا بوون،
 لێپوونەوه، لیتی جیاپوهه
 تَشْغَب: پەلهاویشتن، لککردن، لی
 جیاپوونەوه
 تَشْغَع: بلأپوهه، رووناکی دایهوه
 تَشْغِيب: جیاکردنەوه، چین چین کردن
 تَشْغِي: پیتی چاک بوهوه ، بەوه باش
 بوهوه

تَشْفِي: چاك بونه‌وه، ساغو باش
 بونه‌وه
 تَشْفِيع: بۆپارانه‌وه، تكاكردن بۆي
 تَشْفَق: قليشا، درزى‌برد، پهرقين،
 ده‌مى‌كرده‌وه
 تَشْفَق: درزى‌ردن، قليشان
 تَشْفِيق: قليشان، درزى‌ردن، شه‌فكردن
 تَشْقَلَب: مه‌لگه‌پايه‌وه، قَلَب بوه‌وه،
 سه‌رمه‌قولاتيدا
 تَشْكِي اِلَيْهِ مِنْ كَذَا: هاوارى‌له‌ده‌ستكرد،
 شكاتى لى‌كرد
 تَشْكُر: سوپاسكردن، پىزانين، سالاقايى
 كردن
 تَشْكُر لَهُ: سوپاسى‌كرد، سوپاسنامه‌ى
 بۆ ده‌ربى
 تَشْكُكَ فِي الْأَمْرِ: لىنى به‌گومان بوو،
 دلى لى‌پيسكرد
 تَشْكُل: دامه‌زنان، رىكه‌وتن
 تَشْكُل (تَأَلَف): پىكهات، دامه‌زرا،
 دروستبوو
 تَشْكِيك: دوو دلكردن، گومان
 دروستكردن
 تَشْكِيْل: دامه‌زناندن، رىكه‌ستن،
 سه‌روبه‌ركردن
 تَشْكِيْلُهُ: بابه‌تى زۆر، گه‌له‌شتى
 تَشْكِيْلِي: شيوه‌كارى
 تَشْلِيح: رووت كرده‌وه، جه‌رده‌بى
 تَشْمَت: ده‌ست به‌تال و بى‌مى‌وا
 گه‌پايه‌وه، ناوهمى‌دبوو
 تَشْمَر: مه‌لمالين، مه‌لكردن
 تَشْمَر وَجْهَهُ: رووى گرځىو، ده‌م و
 چاوى دابه‌يه‌كا

تَشْمَس: چوه‌به‌رخۆر
 تَشْمِير: مه‌لكردنى قول و داوین
 تَشْمِيع: مېوليدان، مېو تېه‌لسوون
 تَشْمِيم: بۆن پتوه‌كردن
 تَشْنَج: كرځبوو، هاته‌وه‌يه‌ك، جه‌مام بوو
 تَشْنَج: كرځبوون، هاته‌وه‌يه‌ك
 تَشْنَق: پىست چرچ بوون
 تَشْنِيع: جنىودان، كارى ناقولاو
 ناشيرين كردن
 تَشْهَى: ئاره‌زووى‌كرد، دلى تىچوو،
 حه‌زى لى‌كرد
 تَشْهَد: ئاگادارى و چاوپتوه‌بوون و
 خواستن، وتنى (لا اله الا الله)
 تَشْهَل: رووى په‌پى، بزپكا، ئاوى
 رووى تكا
 تَشْهِي: ئىشتيا، ئاره‌زوو، خواست
 تَشْهِيْر (فَضَح): ناويزان، چاپلېدان،
 چه‌پله‌ لى‌كوتان
 تَشْوَط: مه‌لكزان
 تَشْوَش: سه‌رى لى‌شله‌ژان، سه‌رى
 لى‌شېواند
 تَشْوَف (تَرْوِي): خۆى رازانده‌وه، خۆى
 ئارايشندا، خۆى نواند
 تَشْوَه: شېواندن، تىكچوون
 تَشْوَير: شه‌رمه‌زاركردن، ته‌رىق‌كرده‌وه
 تَشْوَيش: شېره‌كردن، په‌رىشانكردن،
 ژليواندن
 تَشْوَيق: هاندان، پال پتوه‌نان
 تَشْوَيط: كزانه‌وه، مه‌لكزان
 تَشْوَيف: نماناى، نواندن، پيشانندن
 تَشْوَيق: خۆشكردن، ترش و خوى
 پتوه‌كردن، شېرنكردن

تَشْوِيَه : شيواندن، تَيَكْدان

تَشْيَخ : پيرببون ، كه و تنه ساله وه

تَشْيَط : مه لپوزان، مه لکپوزان

تَشْيَع : ببون به شيعه، شويئکه وتن

تَشْيَع لَه : جيا بوه وه، کومه لي تری گرت

تَشَابَعُوا عَلَي اَمْر : ريکه وتن، پيکها تن

تَشْيَع (مُشَايَعَة - تَحْرُب) : لايه نگري،

لايه نداري

تَشْيِيْد : دوستکردن، دامه زراندن،

به رزکردنه وه

تَشْيِع : له گه ل مردوو رويشتن،

به پيک کردن، ره وانه کردن

تَص :

تَصَابِي : خوازياري گالتو گه پيپوو،

نالوده ي رابواژن بوو

تَصَاحِب : له گه لي ژيا، په يوه ندي

دوستايه تيان به ست

تَصَاحِب : هاوارو پيکدادانيا نه رپا کرد

تَصَادَر : هر چه کيان ويست پيشيان

خست

تَصَادَف : توشبون، مه لکه وتن، نچاندن،

تووشياربي

تَصَادَق : راستيانکرد له گه ل يه کدا

تَصَادَم : له يه کياندا، به ريه ک که وتن

تَصَادَم : له يه کدان ، به ريه ک که وتن

تَصَارَخ : مه نديکيان هاواريان لي

به رزيوه وه و بانگي په کتريانکرد

تَصَارَع : زورانيان گرت، زوررانبازيانکرد

تَصَارَم : پشتيان له يه ک مه لگرت ،

روييان له يه ک وهر چه رخاند

تَصَارِيف : چه رخانو گه راني روژگار

تَصَاعِب : گراني کرد، له کرداريا ره قی

نواند

تَصَاعُد : مه لبه زينه وه، به رزيونه وه،

چپونه سهر

تَصَاعُر : رووي وهر گيترا به موي

خوبه زلزانين و سووک ته ماشا کردني

به رانبه ره کاني

تَصَاغُر : کينه ي بو مه لگرت، رقی

ليي بوو

تَصَافَح : ته و قه کردن، ده سستی

به کتری گوشين له کاتي ديدنه ي و

توشهاتندا

تَصَافَع : په کيان داگرتنه وه، له يه کياندا

تَصَافَق : کرپن و فروشتنيانکرد

تَصَافَن : ناو به شکردن

تَصَلَّى : خوي گهرم کرده وه، خوي

له بهر ناگر گهرم کرده وه

تَصَالِح : يه ک ببون، يه ک که وتن،

ساخت و پاخت، سازان

تَصَالَحُوا : ناشت بونه وه، ريککه وتن

تَصَام : خوي که پرکرد، گويي ناخني

تَصَانِيف : نه و کتتيبانه ي که نووسراون ،

کومه له کتتيبيکي نووسراو

تَصَاهَلَت : نه سپه کان بويه کيان حيلاند

تَصَاوَن : خوي پاراست ، که نارگيربوو

ليي

تَصَايَح : بانگي په کيانکرد، هاواريان

له يه کتری کرد

تَصَبَّى : مه وای مه رزه کاري ليتيدا

تَصَبَّب : رژان، چوپه چوپ

تَصَبَّر : نارامي گرت، به حه وسه له بوو

خوي راگرت، داني گرت به خويدا

تَصْبِيْرَة : شه وچه ره، داستاني تازه و

شتيکي تازه روويدايي و خه لک باسي

بکه ن ، شه وچه له

تَصْنِیْعُ : به یانی باش، روژ باش کردن
تَصْغِیْبُ (تَصْوِیْبُ) : پیاچوونه وه، راستکردنه وه
تَصْجِیْفُ : گۆرپین وه له گه کردن له نووسین و خویندندا
تَصْدَیْقُ : به ره لهستی کرد، له روویا وه ستا
تَصَدَّأُ : ژهنگ مه لهینان
تَصَدَّدَ لَهُ : ریی لنگرت، هاته سه ر ریی
تَصَدَّرَ : له ژوور مه مووانه وه دانیششت سه روکایه تی کۆره که ی کرد
تَصَدَّقَ : شەق بوو، شکا، به خشی
تَصَدَّقَ : خیری کرد، به خشی
تَصَدَّیْقُ : به ره لهستی کرد، به ره نگاریوون
تَصْدِیرُ : ناردن، ده رکردن
تَصْدِیْعُ : ده رده سه ره ی دان، سه رکیشاندن
تَصْدِیْقُ (قَبُولُ) : قایل بوون، په سه ندکردن، راستاندن
تَصَرَّفُ : راپه راندن، به پیوه بردن، جله و، سه ر رشته
تَصَرَّفَ : نوادی، ره فتاریکرد
تَصْرِیْحُ (بَيَانُ) : راگه یاندن، درکاندن، مه لږشتن، ده رپین
تَصْرِیْفُ الْبَضَائِعِ : فروشتن، سه رف کردن، ده ست پیوه نان، له ناوبردن، ساقرکردنه وه
تَصْعَبُ : قورس بوو، گران بوو
تَصْعَدُ : کاره که ی لی گران بوو
تَصْعِیدُ : تاودان، گه رمکردن، بردنه پیش، سه رخستن
تَصْفِیرُ : پچووکردن، پچووکردنه وه
تَصْفِیْحُ الْأَمْرِ : تیی رووانی، لیی وردبوه وه، سه رنجی لیدا

تَصْفَرُ : رهنگ زهرد مه لگه ران، رهنگ به رپین
تَصْفِیة (تَرْوِیْقُ) : روونکردنه وه، خاوین، پاکژکردن
تَصْفِیرُ : فیکه لیدان، فیکاندن
تَصْفِیقُ : چه پله لیدان، چه پله ریژان
تَصْفَرُ : به باز راوی کرد، راوکردن به باز
تَصَلَّى : خوی گهرم کرده وه
تَصَلَّبَ : رهق بوو، پته ووقایم بوو
تَصَلَّبَ مَعَهُ : دلږهق بوو له گه لی
تَصَلَّبَ (تَبَیْسُ) : وشک بوونه وه، رهق مه لگه ران
تَصَلَّحَ : ریک که وتنه وه، چابوونه وه ی نیوانیان
تَصَلَّفَ (تَمَلَّقَ) : ریایی کرد، مه رای کرد، ماستاویکرد
تَصَلَّبَ : له سیداره دان، هه لواسین
تَصْلِیْحُ : چاککردنه وه، ریکخستنه وه
تَصْنِیم (عَزْمُ) : بریاردان، سووریوون
تَصْنِیْعُ : نه خشه کیشان، پیلان دانان
تَصْنُوعُ : زۆر له خو کردن، خو وانیشاندان، خو واده رخستن
تَصْنَعُ : خوی واپیشاندان، وایده رخست
تَصْنُفُ : جیا بوه وه، بووبه مه جۆر
تَصْنِیْعُ : دروستکردن، وه به رهینان
تَصْنِیْفُ : جیاکردنه وه، پۆلین، بابه تکردن، چین چینکردن
تَصْوَبُ : نیشته وه، هاتنه خوار
تَصَوُّر (تَخِیْلُ) : بیرلێکردنه وه، به بیراهاتن، وابینن، رامان
تَصَوُّر الشیء : میتانه پیش چاو

تَصَوُّوْرِي (خِيَالِي): خیال،

بیرلیکردنه وه

تَصَوُّوع (تَبَاعُد): بلاویوه وه،

په ره وازه بوو

تَصَوُّوف: بوو به سوفی

تَصَوُّوب: ناراسته کردن، روهو، به رهو

تَصَوُّوت: دهنگه دهنگ، قاووقیز،

دهنگدان

تَصَوُّور: وینه گرتن، نیگارگیری

تَصَوُّورَة: وینه، رهسم

تَصِيد: راویکرد، گرتی

تَصِيْد: راویکرد، شکاریکرد

تَصِيْف (إِصْطِلَاف): چوون بو

هاوینه هوار، هاوین گه شت کردن

تض

تَضَائِق: نهنگاوی، زقد بو هاتن،

تهنگ پی هه لچنین

تَضَائِل: کزبوون، کهم بوون، لاوازبوون

تَضَاحِك: بهیه که وه پیکه نین

تَضَاد: دژی به کتری، دژکاری، له گه ل

یه که نا کوک بوون، ریک نه که وتن،

به ره لهستی

تَضَادًا: ریک نه که وتن، به ره لهستی

یه کتریانکرد

تَضَارِب: بهیه کیاندا، یه کتریان

داگرته وه

تَضَارِس: دژومنایه تی به کیانکرد

تَضَارِيس: به رزو نزمی زهوی

تَضَاعَف: دوویه رابه رو دووچه ندان

تَضَافَر: هاوکاریانکرد

تَضَام: له گه ل یه کدا کزبوونه وه

تَضَامَن: یه کگرتن، یه ککه وتن

تَضَاهِي: شان له شانندان، به رامبه ری

کردن

تَضَائِق: بیزار بوو، پهست بوو،

قارسبوو

تَضَجَّر (قَلِقَ وَتَبَرَّم): نارامی له بهر برپا،

تاقه تی چوو، جاپس بوو، پهست بوو

تَضَجَّع: پالدا نه وه، راکشان، پالکه وتن

تَضَجَّعَ فِي الْأَمْرِ: که متهرخه می کرد،

ته مبه لی تیا کرد، دوايخست

تَضَعُّضُ السَّرَاب: رهویه وه، ته نکبوو

تَضَحَّك: پیکه نین، خه نین

تَضَحَّيَّة (فِدَاء): خۆبه ختکردن،

قوربان کردن

تَضَخَّمَ (كَبِر): گه وره یی، که ته یی، زلی،

قه له وی، تیکسمرپاوی

تَضَخَّمَ: گه وره بوون، زلیبوون، قه له ویبوون،

ئاوسان

تَضَرَّج (تَطَلَّع): خویناوی بوو، خوینی

به رکهوت

تَضَرَّر: زیان کردن، تیشکان، نهووم

کردن

تَضَرَّس: کول بوون، هالهو بوون،

نه مانی تیژی و بره ویی

تَضَرَّع: پاراپه وه، لالا یه وه، لاقه لاق

تَضَرَّع: لیئی نزیک بوه وه، لیئی چوه

پیشه وه

تَضَرَّط: بالی بوونه وه، شیراندن،

رامستن

تَضَرَّعَم: ئازابوو، شیربوو، ئازایه تی

ده رخست

تَضَرَّم: برسی بوو، برسیته که ی

زیادی کرد، ناگری تیه ربوو، رقی هه لسا

تَضَرِيب: لیدان به سه ختی، گیتچه ل،
هه لایساندن

تَضَرِيس: ددانه کردن

تَضَعْفَا: به لاوازو بی میزو بی بایه خی
داناو سهیری کرد

تَضْعِيفَا: لاواز کردن، دوو به رابه رکردن

تَضْلِيل: به هه لبردن، هه له پیگردن،
وئلگردن، سه ل تیکدان

تَضَم: له خوگرتن، له ناوگرتن

تَضْمَن: له ناوابون، له خوگرتن

تَضْمَن الشئ: بژاردی له جیی
داینا به وه

تَضْمِید: برین تیمار کردن، زام
سار پیژ کردن

تَضْمِین: پی بژاردن، کردنه دهسته به ره،
تی هه لکیشان

تَضْوَر: تلایه وه، گینگلی دا، ته پاو
تلیدا

تَضْوِیج: شق پی بردن، درز تیکردن

تَضْوِیج: ونکردن، له ناو بردن،
له ده ستدان

تَضْوِیق: ته سک کردنه وه، ته نگ
پیه لچنین، په ستاندنه وه

ت ط

تَطَابِق: به رانبه ری، جووت بوون،
هاوتایی

تَطَابَقُ الْقَوْمِ (إِتْفَاقُوا): ریکه وتن،
پیکهاتن، کۆک بوون

تَطَارَح: گۆرانی و سروودیان و ته وه
به یه که وه

تَطَارَد: هه ندیکیان هه وانی دیکه یان
نایه هه ستوی خو یان

تَطَارَش: خوی که پرکرد، خوی لیکه پرکرد
تَطَارَق: به دوا یه کدا هات، هاتن

به دوا یه کا

تَطَاعَن: یه کتریان بریندار کردن،
زامدار کردن یه کتری

تَطَاعِي: وروژا، شه پوله کان هه ستان

تَطَال: گهردی درژ کردن بو
ته ماشا کردن شتیکی دوور

تَطَاوَح: به ربه ره کانی و دزایه تیانکردن

تَطَاوُل: ده ست درژی کردن،
سه رکیشان، سنوور به زان

تَطَاوُل عَلٰی: ده ست درژی کردن بو
سه ر ..

تَطَايِر: په رشه وه بوون، بلا بوونه وه

تَطَايِر: په رش و بلا بوونه وه

تَطَاطَأ (إِنْخَفَاض): داچوو، نه وی،
ته پی، قولبوو

تَطَبِيب (تَدَاوِي): خوی تیمارکرد

تَطَبِيع (تَخْلُق): راهات، خوی گرت،
رسکا

تَطَبِيق: داخرا، جووت بوو

تَطَبِيب: خوگردنه پزشکی

تَطَبِيق: ریکهستن، گونجاندن

تَطْعَن: هاری، وردی کرد، کردی به تاراد
تَطْرَف: له وزه چوه دهره وه، له راده

کردیه دهره وه

تَطْرَف: زیاده ره ویی، په یگرتن،
له سنوور دهره چوون

تَطْرُق إِلَيْهِ: بوچوو، روی تیکرد

تَطْرِيب: گۆرانی وتن

تَطْرِيد: دهر کردن

تَطْرِيز: چنین، گولژنین، زتوار، تيلم

تَطْعِمَ: دهرخوردان

تَطْعِيمُ النَّبَاتَات: موتوریه کردن،

به یوه ندیدارکردن

تَطْفُل: مشه خوربوو، به مشه خوری

ژیا، مه واته خوربوو

تَطْلِبُ (إِسْتَلْزَم): نه بوایه،

واپتویستی کرد، وا پتویست بوو

تَطْلَس: سرپایه وه، نه ما

تَطْلَع: ناگای لیبوو، ته ماشایکرد،

بژیروانی، چاوی تیبیری

تَطْلَع إِلَيْهِ: سه یریکرد، پیاپوانی،

رووی تیکرد

تَطْلُق: کرایه وه، ناوه لایوو، نازادبوو

تَطْلُق وَجْهَهُ: رووی کرایه وه، گه شایه وه

تَطْلِيق: به ره لای نازادکردن

تَطْمَع: چلیسی گرتی، ته ماع گرتی

تَطْهَر: خوی پاککرده وه، ته وبه یکرد

تَطْهِير: پاککرده وه، پاکژ کردنه وه

تَطْوَى: پیچرانه وه، پیچ پیچ بوون،

به پکه خواردن، گلۆله بوون

تَطْوَر: گزرا، گه شه یکرد

تَطْوَر (تَحْوَل): گزپان، باشگوزپان

گه شه کردن، به ره سه نندن، گه شه،

تَطْوَسَتِ الْمَرْأَةُ: خوی رازاندنه وه، خوی

جوانکرد

تَطْوَع: خوی ره خسان، خوی

ته رخانکرد

تَطْوَع: خوبه خشان، خوته رخانکردن

تَطْوَقَتِ الْحَيَّةُ: ماره که به پکه ی

خوارد، گزمو له بوو

تَطْوِير (تَحْسِين): گزپین،

گه شه پیدان، به ره پیدان، پیشخستن

تَطْوِيف: سه رئاو که وتن، گه پاندن

تَطْوِيق (إِحَاطَة): دهره گرتن،

بازنه دان، نابلوقه دان، ووزان

تَطْوِيل: دریزکردن، دریزه پیدان

تَطْيِب: خوشکردن، چاککردن،

باشکردن

تَطْوِير: قراندن، نوقلانه ی خراپ لیدان

تَطْيِر: مه لفری، بالی گرتنه وه

تَطْيِر (تَفْرِق): بالوبوه وه، په رشکرا

تَطْيِر بِالشَّيْ: رهش بینبوو پتی

تَطْيِن: قوپاوی بوو، قوپی به رکه وت

تَطْيِيب: پاککرده وه، بوخوشکردن

تَطْيِير: مه لفراندن، رفاندن

تَطْيِن: سواخدان، که ف مالکردن

تَطَا

تَطَارَف: به زقد له خۆکردن زهریفی و

ریژداری نواند

تَطَاوَر: هاوکاریانکرد، به کیانگرت و

هاوکاربوون

تَطَالَم: مه ندیکیان ستمیان له وانی

تریانکرد، زرداریکردن به رانبه به یه ک

تَطَاوَر: دهری بری، دهریخست،

ناشکرایکرد

تَطَاوَرَة (اجْتِمَاع): خوپیشاندان،

خوده رخستن

تَطَاوَرُوا: خوپیشاندانیاانکرد

تَضَلَّل: له ژور سیتبه ریا دانیش

تَخْلَم: کپوزایه وه، سکالای کرد، دادو

بیدادیکرد

تَخْلِيل: سیبه رکردن، شی کردن

تَخْلَمَ: نارامی گرت له سه ر تینوویه تی،

دانی به خوداگرت له سه ر تینوویه تی

تَغْلِي: گومانی برد، دوو دلبوو
تَغْلِي: به دگومانبوو، دوو دلبوو،
رارا بوو

تَج

تَغَاثِب: سه رزه نشتی کرد، گله یی
لینکرد، رازوگله یی کرد
تَغَاثِج: لاله پته یی، گوته یی قسه
به ناره حه تی و قورسی، لاله لال
تَغَاثِج: به عجه می خو ده رخستن
به لام ره وانیبژ نه بوون

تَغَاثِي: دژایه تی به کیانکرد،
دوژمنایه تیان بۆ یه که ده ربیری
تَغَاثِل: وه که یه که بوو، هاو تابوون،
هاوسه نگ بوون

تَغَاثُل: هاوسه نگی، به رانبه ریی،
یه کسانی
تَغَاثُل: نکوولی و ناته واوی به کتریان
وت

تَغَاثِج: شه لیلی بی شه وه ی شه لیبیت،
خوی شه لاند
تَغَاثِض: به ریه که وتن، دژی یه که
بوون، له یه کیاندا

تَغَاثِض الْأَرْاء: ریک نه که وت، رازوری،
فره پای
تَغَاثِض: یه کتریان ناسی، ناشنا بوون
به یه که

تَغَاثِرك: جه نگیس، شه پریانکرد،
له یه که به ربوون
تَغَاثِي: سه رخوشیان له یه که کرد،
سه رخوشی کردن، دلنه وایی، نه وازش
تَغَاثِرك: گورانیان گوت، هه ندیکیان
نکوولی نه وانی تریان وت

تَغَاثِل: روویان له یه که وه رگپرا
تَغَاثِة: به ده به ختی، کتولی،
کویره وه ری
تَغَاثِر: کاره که ی لنگران بوو، پیک
نه مات

تَغَاثِي: خوی به شه وکویره رخست
تَغَاثِر: بیکه لیان کرد، ناوینته بوون
تَغَاثِي: سه و داسه ری یه کتریوون
تَغَاثِيب: ورده گیا، پارچه کانی گیا
به پهرشو بلاویی
تَغَاثِض: به کتریان گه ست، گازیان
له یه که گرت

تَغَاثِض: هاوکاری کردن، یارمه تیدان
تَغَاثِضُوا (تَغَاثِضُوا): یارمه تی
یه کتریاندا، هاوکاری یه کیانکرد
تَغَاثِي (تَغَاثِض - أَخَذَ): وه ریکرت،
گریته ده ست

تَغَاثِض: وه رگرتن
تَغَاثِض: میهره بانی نواندن له گه ل
یه کتری
تَغَاثِض (تَغَاثِض): له خویایی بوون،
فیزو خویه زلزانین خو نواندن
تَغَاثِض الْأَمْر: کاره که زور گه ورده و

گرانبوو
تَغَاثِي: چاک بووه وه، له ش ساغی بۆ
گه رایه وه
تَغَاثِيب (تَغَاثِيب): یه که له وای یه که،
به روودوا

تَغَاثِيب (تَغَاثِيب): به روودوا هاتن،
به وای یه که دا هاتن، به شوین یه که هاتن
تَغَاثِيب: به یمان به ست، ریکه وتن،
گریته ست

تَعَاوُنَ مَعَهُ: ریکهوت له گه لی،

گرښه سټی له گه لکړد

تَعَاوُنَ: به عاقل خوی نیشاندا به لام

وانه بوو

تَعَاوُنَ: ټیکه لېوون، له یه ک ټالان،

که وتن به سهریه کا

تَعَاوُنَ (إِنْقَلَبَ): ټاوه ژوو بوو،

مه لکه پایوه، پېچه وانه بوو

تَعَاوُنَ (هَلَمْ): وهره، ټاوه وهره، ده وهره

تَعَاوُنَ: به رزبوه ووه، زلبوو

تَعَاوُنَ: چاک بوه ووه، رزگاری بوو

تَعَاوُنَ: چاره سهری وهرگرت، شیفای

بق هات

تَعَاوُنَ: فټیرانکړد

تَعَاوُنَ: خوی به نابینا دهرخست،

خوی به کویر نیشاندا

تَعَاوُنَ: سه وداگه ری، مامه له کردن،

سه وداکړد، سڼگ سووکی

تَعَاوُنَ الْقَوْمَ: ره فتارو کردیان له گه ل

یه ک کرد

تَعَاوُنَ: ټاکوکی کردن له گه ل یه ک و

دژایه تی یه کتری

تَعَاوُنَ: ده سټکرده ملی یه ک، باوهش

کردن به یه کدا

تَعَاوُنَ الرِّجَالِ: ده سټیانکړده ملی

یه کتری، یه کتریان له ټامیز گرت

تَعَاوُنَ: هاوپه پیمان، په پیمان به سټنی

دوو که س

تَعَاوُنَ الْقَوْمَ: ریک که وتن، په پیمانان

به سټ

تَعَاوُنَ: هاوپه شی کردن، کومه کی،

مه ره وه زی، ټیل جاپی، هاوکاری

تَعَاوُنَ الْقَوْمَ: یارمه تی یه کتریاندا،

کومه کی یه کتریان کرد

تَعَاوُنَ: هاریکاری، هاوپه شی

تَعَاوُنَ: ره خنه و عه بیوتنی یه ک

تَعَاوُنَ: پټکه ووه ژیان، هاوژینی

تَعَاوُنَ الْقَوْمَ: به ټاسووده و خوشی

به یه که ووه ژیان

تَعَاوُنَ: هیلاک بوو، ماندو بوو، شه که ت بوو

تَعَاوُنَ: هیلاکی، شه که تی، ماندو یه تی،

چه رمه سهری، چه وسانه ووه

تَعَاوُنَ: ماندوو، شه که ت، هیلاک، کفت،

که شه نگ

تَعَاوُنَ: کټوکردنه ووه، ټاماده بوون،

ته یارکردن، رهش بگیری

تَعَاوُنَ: روی کرده خوا، خوی

ته رخانکړد بق خواپه رستی

تَعَاوُنَ: کردنه به نده، به نده داری

تَعَاوُنَ: فرمان به رداری، گوږپایه لی

کردن

تَعَاوُنَ (شرح): لټکدانه ووه، دهرپرین

روونکړدنه ووه راته کردن، راگه یاندن

تَعَاوُنَ: یاخی بوو

تَعَاوُنَ: دهرگای لټگرت، له دهرگایدا

تَعَاوُنَ: کونکردن، دټیرین کردن

تَعَاوُنَ (خُجِبَ النُّورُ): تاریک کردن،

رووناکي نه هټشتن، ریگری

تَعَاوُنَ (زُلَّ وَسَقَطَ): مه ل نوتا،

که وت، هه له نگوت، ساتمه ی کرد،

ره ټیدا، سهرسمیدا

تَعَاوُنَ (دَفَشَتْ): سهرسامی،

سهرسو پیمان، واق وپمان

تَعَاوُنَ (تَكْبَرُ): له خوبایی بوون،

خو به زلزانین، فیز

تَعَجَّرَ: خوی ته مبهل و ناتوانا پیشاندا،
ته مبهلی کرد

تَعَجَّلَ: په لهی کرد، ده ست و بردی کرد
تَعَجَّنَ الشَّيْءُ: بسوو به مه ویر، وهك
مه ویری لیهاټ

تَعَجَّيْب: سه راسیمه و سه رسووپمان،
واق وړمان

تَعَجِيلَ (إِسْرَاع): تاودان، گوپسه نندن،
خیرا کردن، ده ست و برد، تالوکه کردن،
په له کردن

تَعْدَادَ (إِحْصَاء): ژماردن، نه ژمار
تَعْدَدَ: ژوربوو، زیادی کرد، ژورتر بوو
تَعْدَدَ (كَثْرَة): ژوری، فره یی

تَعْدَى: له سنوور لایدا، له راده به ده ربوو،
تامی تیا نه هیشت

تَعْدَى: سه ریچی کردنی یاسا، یاسا
شکندن، ده سندرژئی، جه ور کردن

تَعْدِيلَ (تَقْوِيم): راست کردنه وه،
هاوکیش کردن

تَعْدِيْن: کانزا ده میتنان، ده میتنایی
کانزا له کاندا

تَعْدِيْبَ (تَأْلِم): سزای چه شت، نازاری
کیشا، نیشی پیگه یی

تَعْدَرًا (تَعْسَر): گران بوو، ته گهره یی
تیکه وت، به هانه میتانه وه

تَعْدِيْبَ (إِيْلَام): نازاردان، سزادان،
نه شکه نه جان

تَعْدِيْر: به خشین، واز لی میتنان
تَعْرَبَ: بسوو به عره ب، خوی کرد

به عره ب
تَعْرَجَ (تَمْوَج): به روزنمی، پیچاو پیچ
تَعْرِضَ لِكُلِّ: هات به سه ریا، تووشی بوو

تَعَرَّفًا (تَعَدُّد): زانرا، دیاری کرا
تَعَرَّقَ: ناره کردن

تَعَرَّقَلَ الْأَمْرُ: تالوزکا، گران بوو،
تتیکچوو

تَعَرِّي: روتکران، دامالین
تَعْرِیةً (تَأْكُل - تَقْتُل): دارمان، خټ

رمان، دامالین، روتانه وه
تَعْرِيبَ (تَرْجَمَة): وه رگپړان و گوپین بو

زمانی عره بی
تَعْرِیجَ (إِحْصَاء): چه مانه وه،
خوار کردنه وه

تَعْرِیض: بان کردن، په هناندن
تَعْرِیضًا: پیناسین، پیناسه، لیدوان،

روونکړنه وه
تَعْرِیْفَة (بَيَان الْأَسْعَار): لیستی نرخ،

لیستی نرخي شت و مهك
تَعَرَّزَ: لای خوښه ویست بوو، لای

شیرین بوو
تَعَرَّبَ: به گهره یی ژنی میتنا

تَعَرَّم: ویستی بیکا، بریاری کردنیدا
تَعْرِیةً: پرسه، دلخوښی دانه وه،

دل دانه وه
تَعَسَّ: که ساسکه وت، خه م لیتی دا،

باری که وت
تَعَسَّ: چاره رهش بوون، کلټولی،

تیاچوون، که ساس، غه مبار
تَعَسَّرَ: کاره که ی لی گران بوو، لیتی

تالوزا، پتک نه هات
تَعَسَّفًا: به کوپړانه جوولایه وه و

مه لسوکه وتی کرد
تَعَسَّفًا (ظَلَم): ژورداري، ناره وایی

تَعَسَّفِي: ژوردارانه، سته مکارانه

تَعْفِيرُ: قورس و سه ختکردن
 تَعْفِيسُ: که ساس، خه مبار، بی به خت،
 بارک و تنو
 تَعَشَبَ: له و پی خوارد، گیای خوارد
 تَعَشَّقَ (عَاشَقَ): دلداري و دلباري کرد
 تَعَشِيرُ: وهر گرتنی به شَيْك له ده
 به شی مالی که سِيك
 تَعَشِيقُ الخُشْبِ: تی مه لکیش، لیکدان
 تَعَصَى: قورس بو، گران بو
 تَعَصَّبَ: سه ریه ستن، سه ریچی به ست،
 سه ری به ست
 تَعَصَّبَ: په روش، ده مار بزوتن،
 خوپه رستی
 تَعَصِيبُ: مه لبه ستنه وهی شکاو
 تَعَصَّرَ: گوشرا، ناوه که ی دهر مات،
 ته ری تیا نه ما
 تَعَصْرِيَّةٌ: په نای برده بهر، هانای
 بق برد
 تَعَضِيدٌ (مَعَاوِئَةٌ): یار مه تیدان،
 پشتگیری، ده سنگرتن، باربوو
 تَعَضَّلَ الدَّاءُ الْأَطْيَاءُ: دهرده که
 پزیشکه کانی په ریشان کرد
 تَعَاطَى (تَنَوَّلَ): وهری گرت
 تَعَطَّرَتِ البَنْتُ: که که شووی نه کرد،
 میزدی نه کرد
 تَعَطَّفَ (مَالَ): خواربو وه، پیچی
 کرده وه، وهر که را
 تَعَطَّفَ عَلَيْهِ: دلی بق سوتا، به زه یی
 پندا هاته وه
 تَعَطَّلَ: بی نیش و بی کار دانیشست،
 بشویدا
 تَعَطِيرُ: بونخوشکردن، خوشبو نکردن

تَعَطِيلُ: لاری له بوونی خوا، نینکاری
 کردنی بوونی په روه ردگار
 تَعَطِيلٌ (الْقَنْبُ): خووساندن
 تَعْطِيمُ (تَخْيِيرُ): مه لدان، گه وره کردن،
 گه وره مه زنکردن، فه مناندن
 تَعْفَرُ: خوی گه وزاند، تلیه وه
 تَعَفَّفَ: داوین پاکي، بیگه ردیی، پاکي،
 بوختی
 تَعَفَّنَ (فَسَادَ): بونکردن، خراببوون،
 بونگه ن کردن، گه نین
 تَعْفِينُ بونگه نکردن، که رخاندن، گه ناندن
 تَعَقَّبَ (تَبَعَ): دوایکه وت، بونگه را
 تَعَقَّبَ (تَبَعَ): شوینگه وتن، له سه ر
 روین، به دوادا گه پان
 تَعَقَّدَ: بزیکا، خه ست بو وه
 تَعَقَّدَ: به ستران، نالوژی، گری لیدان
 تَعَقَّرَ: برینداریوو، قوپان
 تَعَقَّضَ (تَعَوَّجَ): خواربو وه، چه وتایه وه،
 چه مایه وه
 تَعَقَّلَ (تَفَكَّرَ): هوشی هاته وه، بیري
 که وته وه
 تَعَقَّلَ: عاقل بوون، ژیر بوون، هوشیار
 بوون
 تَعْقِيبُ: له سه ر رویشستن، به دووکه وتن،
 به دواداچوون
 تَعْقِيدُ: نالوژکردن، شیواندن
 تَعْقِيمُ (تَطْيِيرُ): خاوین کردنه وه،
 پاکژکردنه وه
 تَعَكَّشَ الْأَمْرَ (تَعَسَّرَ): نالوژا، سه ختبوو،
 گران بوو
 تَعَكَّفَ: خوی جیا کرده وه، له جیی
 خوی مایه وه

تَعْكِيس: مه‌لکه پانه‌وه، ئەم دیواودیو
 تَعْلَقَ (تَدَلَّى): شۆڤیوه‌وه، هه‌لواسرا
 تَعْلَقَ (إِرْتَبَاط): په‌یوه‌ندی، پابه‌ندی
 تَعْلَل: بیانوی هینایه‌وه، به‌هانه‌ی
 گرت، لامو جیم کردن
 تَعَلَّتْ (تَعَالَتْ الْمَرَأَةُ مِنْ نَفَاسِهَا):
 چله‌ی چوو، ژنه‌که ده‌رچوو له‌چل
 رۆژه‌ی دوائ منال بوون
 تَعَلَّمَ: فێزبوو، زانی، شاره‌زابوو لیتی
 تَعْلِيب: په‌ستنه‌وه، له‌قوتوونان،
 داگرته‌وه
 تَعْلِيق: پێوه‌هه‌لوه‌ستان، پێوه
 به‌ستنه‌وه، له‌سه‌ر رۆیشتن، هه‌لواسین
 تَعْلِيل: بیانوو، به‌هانه‌گرتن، پاساو
 دان، روونکردنه‌وه
 تَعْلِيم (تَلْقِين الدُّرُوس): فێزکردن،
 پێوتن، تێکه‌یاندن
 تَعْلِيمَات (إِرْشَادَات): ئامۆژگاری،
 رێنمایی، ئاراستیاری، ده‌ستووری
 کار
 تَعْلِيمِي (تَرْوِیضِي): فێزکاری، راهینی
 تَعْمِيدُ الْأَمْر: به‌ئه‌نقه‌ست کردن
 تَعْمُق: چوونه‌بنج و بناوان، درێژه‌پێدان،
 کهنه‌کردن
 تَعْمَل: کارکردن، ئەنجامدانی نیش
 تَعْمَم: میژه‌ری به‌ست
 تَعْمِيَة: کوێزکردن
 تَعْمِيد: رووتیککردن، به‌دل کاریککردن
 تَعْمِير: نوێکردنه‌وه، ئاوه‌دان کردنه‌وه
 تَعْمِيق: قولکردن، هه‌لکه‌ندن، چوونه
 ناو جهرگه‌ی..
 تَعْمِيم: کشاندن، کردنه‌گشتی

تَعْنَى (كَلَدٌ وَتَعَبٌ): ره‌نجی‌دا،
 کۆششی‌کرد
 تَعَنَ (كَلَد): ره‌نج، کۆشش، کوێره‌وه‌ری
 تَعَنَّت: سه‌ری لێتیکدا، چه‌واشه‌یکرد،
 شپه‌زه‌یکرد، شه‌له‌زانی
 تَعْنَد: رق‌ئه‌ستووری
 تَعْنِيف (لُومٌ شَدِيدٌ): مه‌په‌شه‌،
 سه‌رزه‌نشست، تانوت، هه‌له‌شاخان
 تَعَهَّد (تَفَقُّد): به‌سه‌رکردنه‌وه،
 سه‌رلێدان، سه‌ردان
 تَعَهَّد: به‌لێندێدان، په‌یمان‌دان، په‌یمان
 به‌ستن، گرته‌به‌ست
 تَعَهَّد بِكَذَا: گرته‌به‌ستووی، په‌یمانیدا
 تَعَهَّد الشَّيْ: چاودێزیکرد، ئاگاداریکرد
 تَعَوَّج: خواریبوو، چه‌مایه‌وه، لاریه‌وه
 تَعَوَّد: راهاتن، فێزبوون، رام‌هاتن
 تَعَوَّد الْمَرِیض: سه‌ردانی نه‌خۆش،
 دیدنه‌ی
 تَعَوَّد: په‌نای برده‌به‌ر، هانای برد،
 خۆی خسته‌پالیه‌وه
 تَعَوَّض: پێی‌بژارد، خه‌راماتی وه‌رگرت،
 بریتی‌وه‌رگرت
 تَعَوَّفَ الْأَسَدُ (إِفْئَرَسَ): راویکرد،
 نێجیری‌گرت
 تَعَوَّقَ (تَأَخَّر): دواکه‌وت، له‌کاتی خۆیدا
 نه‌بوو
 تَعَوَّيجَ (حَنَى): خواریکردنه‌وه، چه‌مانه‌وه،
 به‌چدانه‌وه
 تَعَوَّيدَ (تَمَرَّيْن): راهاتن، رام‌بوون،
 چه‌شه‌بوون
 تَعْوِذَة (رُقِيَة): نوشته‌، جادو،
 چاوه‌زار

تَعْوِیض (مُكَافَاة)؛ خـ لـ ا ت، به خشش،

بژاردن، تۆله بۆ کردنه وه

تَعْوِيل؛ به دهنگی بهرز گریان

تَغْيِب؛ خه وش و نهنگی لیده ره مینان،

ناته واوی و تن، زه ده دار کردن

تَعْيَس؛ به ده بخت، بی نه وا

تَعْيَش؛ ره نجیدا، کوشا، هه لیدا

تَعْيِط (غَضَب)؛ توو به بو، نه پانی

تَعْيِل؛ به فیزه وه رویشتن

تَعْيِن؛ بینی، چاوی پیکه وت

تَعْيِين الرَّجُل؛ کردی به چاوه وه،

چاوی پیا هه لهینا

تَعْيِن عَلَيْهِ كَذَا؛ پیویست بوو له سه ری

نه وه ..

تَعْيِير؛ نه نگ کردن، پلاریگرتن،

گالته پیکردن

تَعْيِين (تَحْدِيد)؛ دیاری کردن، ده ست

نیشان کردن

تَعَابِي

تَعَابِي؛ خوی گیل کرد، به نه زان

ده رکه وت

تَعَابُن؛ زمان پیک گه یاندن

تَعَاَضِي (تَسْتَر)؛ په پانی، بواردی، لئی

بیده نگ بوو، چاوپۆشی لیکرد

تَعَاَضِي عَنْهُ؛ خوی لیه له کرد، چاوی

لی نوقان

تَعَاَض (تَسْتَر)؛ چاوپۆشی، بوراندن،

په پاندن

تَعَاَضِي؛ چاوی لی پۆشی

تَعَاَضَر؛ داوی لیخۆشبوونی لیکرد بۆ

هاوه له که ی

تَعَاَضَل؛ خوی گیل کرد، له بیر خوی

برده وه

تَقَامُز؛ هه لته کاندنی چاوو ئه برۆ بۆ

یه کتر

تَقَاوُر؛ هه لیان کوتایه سه ری که ،

هیرشیان برده سه ری که

تَقَايِب؛ دیار نه ما ، ونبوو، له بهر چاو

نه ما

تَقَايِد؛ شله په تیانه ده پۆی، به م لاو

لادا ده که وت

تَقَايِرَت؛ گۆرا، جیاوازیوو، جوودایی

تَقْدِي؛ قاوه لتی کرد، ژهمی به یانی

خوارد

تَقْدِر؛ دواکه وت ، ئاماده نه بوو،

له دواوه بوو

تَقْدِي؛ خواردی، خواردنی خۆراك

تَقْدِيَة؛ خۆراك خواردن، خواردن

تَقْرِب؛ له لای خۆر هه لته وه گه پرایه وه

تَقْرِب؛ کۆچ کردن ، ولات به جیه یشتن ،

ئاواره بوون

تَقَرْد؛ به گۆرانی دهنگی بهرز کرده وه

تَقْرَض؛ شکا ، خواربوه وه

تَقَرَضَر؛ ئاو له ده م و گه روو رادان،

غهر غهره

تَقَرْم؛ غه رامه کرا، سزا خرایه

نه ستوی

تَقْرِير؛ هه لفریوان ، له ناو بردن

تَقْرِيق؛ خنکان ، هه ناسه له بهر برین

تَقْرِيم؛ پی بژاردن، چرنگانه وه،

بژاردن

تَقَرَّل؛ دلداریی ده ربیری ، خۆبندنه وه ی

هه له به ست

تَقْسَل؛ شۆران ، شۆردن

تَقْسِيل؛ شوشتن ، شۆردن

تَغْشَى (تَغْطَى): خوی داپوشی، خوی

پیچاپیه وه

تَغْشِيَّة: داپوشین، داگرتن

تَغْاضَى: چاوی نوقا، چاوی خوی گرت

تَغْاضَى عَنْهُ: خوی له کرد، چاوی لی

نوقاند

تَغْضَبُ: توره بوو، خه شم و قین له سینه یا

په نگیان خوارده وه

تَغْضَرُ عَنْهُ: وازی لیتهینا، دهستی

لیته لگرت

تَغْضَنَ (تَجَعَدَ): چرچ بوو، لولوبوو،

کرژ بوو

تَغْطَى: داپوشرا، شاردرایه وه

تَغْطِيَّة: داپوشین، سه رنانه وه،

نخافتن

تَغْطُرْسَ (تَكْبَرُ): لووتی به رزکرده وه،

خوی زلکرد

تَغْطُرْسَ (تَبْخُرُ): نازی، خوی به گه وره

نواند

تَغْطُشَتَ عَيْنُ (ضَعُفَ بَصَرُهُ): چاوی

کزبوو

تَغْطِيسَ (غَمَسَ): له ناو هه لکیشان

نوقمکردن له ناودا

تَغْفَلُ: غافل کرد، فرسه تی لیتهینا

تَغْلَبُ: سه رکه وتن، هه لکوتانه سه ر،

سه رکه فتن

تَغْلَبَ عَلَى الْبَلَدِ: به زور داگیری کرد،

دهستی به سه را گرت

تَغْلَغَلُ: خیرا روئی، پتی هه لگرت

تَغْلَفُ: پیچرایه وه، خرایه زه رفه وه،

به رگی بۆ کرا

تَغْلَغَلُ: پیچوو، چوه ناوی

تَغْلِبُ: زالکردن، پشت شکاندن،

دهست به سه را گرتن

تَغْلِيْطُ: هه له پیکردن، خستنه هه له وه،

به هه له دابردن

تَغْلِيْظُ: نه ستورکردن

تَغْلِيْقُ: داخستن، ده رگا پیوه دان،

نچک دان، دادان

تَغْمَدُ: داپوشی، دایبه سه ریا

تَغْمَدُ الْإِنَاءَ (مَلَأَهُ): پرپرکرد،

سه رلیتوی کرد

تَغْمَرُ: نازکردن

تَغْمِيسُ: شله پاندن، هه لشله پاندن

تَغْنَى: بوو به خاوهنی سامان،

ده وه له مند بوو

تَغْنَى: گورانی وت، چریکانی

تَغْنُجُ: نازیکرد، خوی به ناز فروشت

تَغْنَدَرَتِ الْمَرْأَةُ: نازو لارو له خه ده کات

تَغْنَى: گورانی وتن، ستراندن

تَغْوَرُ: قوپان، غروپوون، روچوون،

نیشان

تَغْوَشُ الْعَيْنُ: رهشکه و پیشکه کردنی

چاو

تَغْوُطُ (قَضَى الْحَاجَةَ): دهستی به ناو

گه یاند، پیسایی کرد، ریا، ریتن

تَغْيَرُ: گۆپان، تیکچوون

تَغْيَرُ: گۆرا، تیکچوو

تَغْيِضُ: کهم بوه وه، نیشته وه،

زه وی قولی دا

تَغْيِظُ: توپه بوو، له قی، هه لسا،

زویر بوو، توڑا

تَغْيِيرُ: گۆپان، گۆپانکاری

تف

تف: تفی لیکرد

تَفَّأى: لهت بوو، قلیشا، دهمی دایه وه

تَفَّاءِل: روون بینى کرد، گهش بین بوو،

باش بینى کرد

تَفَّاءِل: گهش بینى، روون بینى،

باش بینى

تَفَّأى: مەردى، جوامیری و نازایی

تَفَّاجَر: رۆچوون له گوناها

تَفَّاح: سێو، میوه ی سێو، سیف

تَفَّاحش: زمانپیسى، گوته ی ناشیرین و

خراب

تَفَّاخَر: نازین، خۆه لکیشان،

شانازی کردن

تَفَّادى: قوربانیدان بۆ یهك

تَفَّارَر الشَّرِیکان: مه لیان وه شانده وه،

جیابونه وه

تَفَّارَق: جیابوه وه، له یهك پرا

تَفَّار: زۆرانبازی دووکه س

تَفَّاسَح: گرشاد و فراوانیان کرد

تَفَّاسَح: مه لوه شانده وه ی کرین و

فروشتن، کۆتایی پیهیتانی کاروبار

تَفَّاصَح: به زۆر خۆ ره وانبیز کردن

تَفَّاصِل: له یهك جیابوه وه، له یهك پرا

تَفَّاضِل: جیاکاری، جیاوازی

تَفَّاضِل: فه زلدانی یه کیک به سه ره وه ی

دیکه یا

تَفَّاعِل: کار لیکردن، کاریگه ربوون

تَفَّاعِل: کاریگه ربوو، کارابوو

تَفَّاقَد: له ده ستدانی یهك، تیاچوون و

دیار نه مان

تَفَّافَر: خۆی به هه ژارو نه دار ده رخست

تَفَّاقَس: یه کتر سووک کردن به شیعو

مه لیه ست

تَفَّاقَم: گه وره بوو، تیکچوو، له راده

ده رچوو، هاوسهنگی له ده ستدا

تَفَّال (بُصَاق): تف، به لغم

تَفَّائى (ضَجى): خۆی به ختکرد، خۆکردنه

قوریانی یه کیک

تَفَّاهَة: هیچ و پوچ، که م نرخى،

سووکى و نرمى

تَفَّاهَم: له یهك گه یشتن، ریکه وتن،

له یهك حالتی بوون

تَفَّاوَت (إِخْتِلَاف): جیاوازی، جیایی،

نیوانداری، ناقبره

تَفَّاوَض: له گه ل یهك دوان، گفتوگو کردن

تَفَّاوَه: گوته له زاریان هاته ده ره وه،

وتیان، گوتیان

تَفَّایِد: سوو ده ندیی بۆ یهك، به سوو

بوون بۆ یه کتر

تَفَّئى: جوامیر و نازا، لیها توو به توانا

تَفَّئى الرَّجُل: خۆی گه نج کرده وه،

ته ربیری کرد

تَفَّئَت (تَعْطَم): ورده خاش بوو،

مه لوه ری، داپزا، مه پرون مه پرونبوو،

داوه شان، داوه رین

تَفَّشَح (إِنْكْشَف): کرایه وه، ده رکه وت،

ناشکرا، گهش بوونه وه

تَفَّشَر (هَلَا): هیتن بوه وه، نیشته وه،

هیتاش بوه وه، هاته وه سه ره خۆی

تَفَّشَق: مه لدار، مه لقلیشا، مه لته قی

تَفَّشَق بِالْكَلام: زمانى کرایه وه

تَفَّشَل: بادرا، مؤنرایه وه، ریسرا

تَفَّتیت: هه لا هه لاکردن، مه پرون

مه پرون کردن، لهت له تکردن

تَفْتِيش (بَحْث)؛ پشکین، گهران،
چاوگیزان پشکیناری، تهی کردن
تَفْتِيش: دوو زمانی کردن، راجاندن،
شوقاری
تَفْجَر (تَفْجَر)؛ ده‌په‌پی، ته‌قی،
هه‌لقولا، ته‌قین
تَفْجَع (تَوْجَع)؛ سکی سووتا، لی‌ی
قه‌وما، په‌ژاره و غه‌مبار بوو،
سه‌رگه‌ردانبوو
تَفْجَش: به‌دگویی، خراپه‌کردن،
خراب وتن
تَفْجَص (بَحْث)؛ کۆلیه‌وه، توژی‌وه
تَفْجَل الشَّجَر: زیبوو، به‌رناگری
تَفْجَم: بوون به‌خه‌لووز، ره‌ش
هه‌لگیرسان
تَفْجَم: گه‌وره بوون، زلبوون، ناوسان
تَفْجِدَة: قوربانیدن، قوربانیکردن
تَفْجَج (إِنْفَجَح)؛ کرایه‌وه، ده‌می‌کرده‌وه،
ده‌می‌دایه‌وه
تَفْجَر: گوشادو که‌یف خوشبوون،
گهران، ته‌ماشاگردن
تَفْجَر: قولانج، بانگ، قیلاج، نیتوانی
دوو قامکی گه‌وره و دوشاومژه‌ی
ناوه‌له‌یه به‌بوست پیوان
تَفْجَر: ته‌نیابوون، تاک‌که‌وتن، به‌ته‌نیا
خوکردن
تَفْجَس: تیگه‌یشتن و خویتندنه‌وه، حالی
بوون له‌مه‌سه‌له و باسێک
تَفْجَر: لق لیبوونه‌وه، په‌لهاویشتن
تَفْجَر عَنِ النَّبَات: خو‌ی گرت، گه‌وره‌بوو
تَفْجَر: خالی بوونه‌وه، داته‌کان،
جیابوونه‌وه، یه‌کلابوونه‌وه

تَفْجَر: له‌به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شان، جیابونه‌وه،
جیاجیایی
تَفْجَر (تَشْت)؛ بلاوه‌کردن، له‌تکردن
تَفْجَرَة (إِنْشَاق)؛ دووبه‌ره‌کی منو
تَوَّی، جیاوازی
تَفْجَر (إِنْجَر)؛ ته‌قیه‌وه، هه‌لقولا،
که‌وته‌وه
تَفْجَر: پروا، کپت‌نرا، سپا، گل‌فرا
تَفْجَر: که‌یف خو‌شکردن، دل‌خو‌شکردن،
دل‌روونکردنه‌وه
تَفْجَر: جوو‌ک هه‌له‌پ‌نان
تَفْجَر: راخستن، پال‌خستن
تَفْجَر: ته‌نیایی، تاک‌که‌وتن،
هه‌رخو‌بوون
تَفْجَر: به‌تال‌کردن، خالی‌کردن،
چۆل‌کردن، فال‌کردن
تَفْجَر (فَضْل)؛ جیا‌کردنه‌وه،
دابه‌شکردن، داب‌رین، بقه‌شاندن
تَفْجَر: ترساندن، توقاندن
تَفْجَر: پان بوو، فراوان بوو
تَفْجَر: رزی، له‌ت و کوتبوو، پوا،
هه‌لا هه‌لابوو
تَفْجَر: رزین، پوان، هه‌لا هه‌لا بوون
تَفْجَر: خراپ بوون، تیک‌چوون
تَفْجَر (سَأَلَ)؛ پرس‌ی کرد، پرس‌یاریکرد
تَفْجَر (شَرَح)؛ رافه‌کردن، تیگه‌یاندن،
روونکردنه‌وه، واتا‌لی‌کدانه‌وه
تَفْجَر: به‌داوین پی‌سو و خراپ
له‌قه‌له‌مدان
تَفْجَر (خَاب)؛ سه‌رنه‌که‌وت،
شکستی‌هینا، تیک‌شکا
تَفْصِم: درزی برد، ته‌قی، قلی‌شا

تَفْصِيلُ: دريژہ ، بہ دريژي لہ سہر

رويشتن

تَفْضِي لِلْأَمْرِ: خوي بؤ تہر خانکرد

تَفْضَضَ (تَفَرَّقَ): بلاوہ يکرد، کوتايي

ميټا، بلاويونہ وہ

تَفْضَضَ (تَمَوَّهَ): لہ زيوگيرا، بہ زيو

نہ خشيترا، زيويہ ندکرا

تَفْضُلُ: چاکہ و مرقايہ تي کردن،

ميہرہ باني و گہ ورہ يي نواندن

تَفْضُلُ (أَرْجُوُكَ): فہرمو، بفہرمو،

تکايہ، بہ يارمہ تي ..

تَفْضُلُ عَلَيْهِ: چاکہ ي لہ گہ لکرد،

پياوہ تي بؤ نواند

تَفْضِيحُ: ريسواکردن، نابوبردن

تَفْضِيضُ: لہ زيوگرتن، بہ زيونہ خشان ،

زيوتگرتن

تَفْضِيلُ (تَمَيِّزُ): جياوازي ،

جياکردنہ وہ، پيشخستن ، بہ سہ نکردن

تَفْطَرُ (إِشْقُ): درزيبرد، درزي تيبوو،

قليشا ، شہ قی برد

تَفْطُنُ: بہ زرنکی تيگہ يشت، زيړہ ک بوو

تَفْطَحُ: پشکوت ، دہمی کردہ وہ،

خونچہ پشکوت

تَفْقَدُ: بؤيگہ را ، پشکني ، بہ دوايا

ويټبوو

تَفْقِيْدُ: ليټرسين ، ليگہ ران ،

بہ سہ رکړدنه وہ

تَفْقَهُ (فَهَمَ): پيگہ يشت ، فيټريوو،

زانباري و نايين فيټريوو

تَفْكَرُ: بيرکړدنه وہ، دامان، رامن،

تيرامان

تَفْكَكُ: کرايہ وہ، ہہ لؤہ شا، ليک

جيا بوہ وہ، شکا

تَفْكَكُ: ہہ لؤہ شان، لہ يہ ک ترازان،

ليک ہہ لؤہ شان، ليک بوونہ وہ

تَفْكَيرُ: بيرکړدنه وہ ، رامن ، تيرامان

تَفْكَيْكَ: لہ بريہ ک ہہ لؤہ شان ،

ليک کردنہ وہ

تَفْكَهَ (أَكَلَ الْفَاكِهَةَ): ميوہ ي خوارد

تَفْكَيْهَ (مُزَاحَ): گالتہ ، رووخوش،

شوخی

تَفْلُقُ: لت بوو، دووگرت بوو، تہ قی،

شکا ، درزيبرد

تَفْلُلُ: کول بوو، کہل بوو

تَفْلِيْقُ: قلشيانہ وہ، پيشانہ وہ،

پريفاندن

تَفْلُنُ: ہونہر نواندن ، کارزاني

تَفْئِيْدُ (تَكْذِيبُ): بہ درق خستنه وہ،

بہ رچدانہ وہ

تَفْهَمُ: تيگہ يشت ، لہ يادگرتن

تَفْهَمُ الْأَمْرُ: بہ شينتي تيگہ يشت

تَفْهِيْمُ: تيگہ يانندن، حالي کردن،

ہہ وسانندن

تَفْوُقُ: سہرکہ وتن ، بہ رزيونہ وہ،

دہ سندرزيژي، زالبوون، پيشکہ وتن

تَفْوَهُ: لہ زارہاتنہ دہرہ وہ، نکانندن،

زار جوولانندن، وتي، ناخاوتن

تَفْوِيْضُ (تَوَكِيْلُ): دہستہ لات پيدان ،

سہ رپشک کردن، راسپاردن

تَفْئِيْضُ: فرميسکی ايده رپہ ي، ئەشکی

لہ بہر رويي

تَفْئِيلُ: راوبوچووني لاواز بوو

تَفْهِيْقُ: زيادہ رپہ ويی کرد لہ قسہ و

باسدا

ت ق

ثَقَاء: پاریزگاری، پاراستن
ثَقَائِل: بهرہ نگاری، بهرامبہری،
 رووبہ رووبوون، زانہ ویر
ثَقَائِل: چوون به گزی یه کدا، لیکدان
 کوشتاری یه کتر
ثَقَادَر: هریه ک خوازیاری به رانبه ریو
 هاوتایی بوو
ثَقَادَم: کزن بوو، دیرینی
ثَقَاذَف: گرتیانه یه ک، رووبه یه ک
 هاویشتیان
ثَقَار: چیکر بوو، جینشین بوو،
 چه سپا له شوینیکدا
ثَقَارَب: له یه ک نزیک بووونه وه، هاتنه
 پیتش له یه ک
ثَقَارَص: که لو پهرتیان کرد
ثَقَارَض: قهرزیاندا به یه ک
ثَقَارَع: یه کتریان داپلوسی، دایان
 به یه کا، چوون به گزی یه کترا
ثَقَارَن: لیک نزیک کردنه وه،
 هاوه لایه تی کردن
ثَقَاسَم: هریه که به شی خوی برد،
 به شیانکرد له ناو خویاندا، به شیانکرد
ثَقَاص: تزله یان له یه ک کرده وه
ثَقَاصِر: پشتگوی خست،
 که مته رخمی کرد
ثَقَاصَف: کوبوونه وه و جه نجالیان
 دره خست
ثَقَاصِي: داواو خواستن، ویستی،
 داواکاری بوون
ثَقَاطَر: تنوک تنوک، تکان، هاتن
 به دوا یه کدا

ثَقَاطَر الْقَوْم: به دوا یه کدا هاتن
ثَقَاطُع: برین، له تکردن، لیککردنه وه
ثَقَاعِد: که نارگیری، کارکه ناری،
 خانه نشینی، لیکه وتن، له کارو فرمان
 دورکه وتن وه
ثَقَاعِد عَنْ كَذَا: دهستی لینه لگرت،
 خستیه پشتگوی
ثَقَاعِد عَنْ الْأَمْر: وازی هینا، دهستی
 له کارکی شایه وه
ثَقَاعِص: سنگی دهرپه پاند
ثَقَاعِص: دواخستن، ته مبه لی،
 دانه دواوه
ثَقَافِي: دروخستنه پال، درو
 به دهمه وه کردن
ثَقَافَر: بازیاندا
ثَقَافِص: تیکه لبوو، له یه ک تالا
ثَقَالِي: رقیان هه لگرت به رانبه ر به یه ک
ثَقَالِيد: نه ریت، ده ستوور، دابو
 نه ریت
ثَقَامَر: قوماریکرد
ثَقَاوِي: به برسیستی نوست، به سکی خالی
 نوست، بی شیو سه ری نایه وه
ثَقَاوِي: سه ک، تورو
ثَقَاوَل: گفتوگو و قسه بیانکرد
ثَقَايِص: گزپییانه وه و بژاردیان
ثَقَائِل: هه لیان وه شانده وه، برپیانه وه،
 دوا بیان پی هینا
ثَقْبِص: مؤربوونه وه
ثَقْبِص: کرژبوو، هاته وه یه ک، کوبه وه،
 ژوولیان
ثَقْبِل: وه رگرتن، هه لگرتن، رازی بوون
ثَقْبِل: رازی بوو، قایل بوو

تَقْبِيلُ: ماچکردن، راموسان ،
مۆچکردن

تَقْتِيرُ: ده‌ستگرتنه‌وه، ده‌ستنده،
کوله‌مه‌رگی، مه‌مه‌وه مه‌ژی،
ده‌ستگورتی

تَقْجَلُ (يَبَسُ): وشکبوو، وشکبوه‌وه،
وشکی کرد

تَقْجَلُ الشَّيْخُ: له‌پیریدا پیسته‌که‌ی
وشک بوه‌وه به‌سه‌ر نیسقانه‌کی‌دا

تَقْجَلُ فِي لُبُوسِهِ وَحَالِهِ: په‌ریوتو
شرۆکه‌که‌سا بوو له‌جلو به‌رگیدا

تَقْجَمُ الْأَمْرُ: تووشی‌کرد، کویرانه
تیوه‌ی گلاند

تَقْدَدُ (تَشَقُّقُ): له‌تو پت بوو، دپا،
مه‌لقلیشا

تَقْدَرُ (تَعَيَّنَ): چاره‌نووسی وایوو
تَقْدَاسُ: به‌پیروژ رایگرت، به‌موباره‌کی

دانا
تَقْدَمُ: پیشکه‌وت، که‌وته‌پیشیان‌وه

تَقْدَمُ: پیشکه‌وتن، پیشده‌ستی
تَقْدِمَةُ (هَدِيَّةُ): دیاری، خه‌لات

تَقْدِيرُ (تَحْمِينُ): وادانان، مه‌زنده،
خه‌ملاندن، قه‌بلاندن

تَقْدِيرُ (الْقِيَمَةُ): نرخ دانان، نرخ برین
تَقْدِيرِي (تَقْوِيمِي): به‌مه‌زنده،

به‌خه‌ملاندن
تَقْدِيرًا: باوایی، وادانان

تَقْدِيسُ (تَطْهِيرُ): خاوی‌نکردن،
پاککردن، به‌پاکو پیروژ راگرتن

تَقْدِيسُ: پیشخستن، ناساندن،
پیشکه‌شکردن

تَقْرِبُ: نزیک بوونه‌وه، چوونه‌پیش
تخون که‌وتن

تَقْرَبَ إِلَيْهِ: لئی نزیک بوه‌وه، بزیچوو
تَقَرَّرَ (ثَبَّتَ): بریاردارا، چه‌سپی،

جیگیر بوو
تَقَرُّشُ (جَمَعَ): کۆزیک‌رده‌وه،
که‌له‌که‌یکرد، نایه‌سه‌ریه‌ک،

په‌سمه‌نده‌ی کرد
تَقَرُّعُ الْجِلْدِ (تَقَشَّرَ): پیستی مه‌لدا،

قلیشا، که‌چه‌لبوو
تَقَرُّقُ الْجِلْدِ (تَقَشَّرَ): تویکلی مه‌لدا،

قه‌تماخه‌ی به‌ست
تَقَرُّصُ: مه‌ل‌تروشکان، مه‌ل‌چیچکان

تَقْرِيبُ (مُقَارَبَةٌ): نزیک بوونه‌وه،
بزیچوون

تَقْرِيبًا: نزیکه‌ی، نه‌وه‌نده‌ی
تَقْرِيبُ: قردجاندن، شوخت تیگردن

تَقْرِيرُ (يَبَانُ): ده‌رخستن، راپورت،
رافه‌کردن، په‌خشنامه

تَقْرِيطُ (مَدَحُ): مه‌لدان، پیامه‌لدان،
ستایش

تَقْرِيطُ الْكُتُبِ: پیاجوونه‌وه، دووباره
ته‌ماشاگردن

تَقْرِيعُ: پشک مه‌لدان
تَقَرَّرَ (غَثِيَانُ): دل‌تیکه‌ل‌هاتن، دل‌

تتیکچوون
تَقَرُّعُ رَأْسِهِ: کردن به‌ساجو په‌رچه‌م

تَقَسُّسُ (تَتَبُّعُ): شوینی که‌وت،
دوایکه‌وت

تَقْسَمُ: به‌ش به‌شبوو، بلاویوه‌وه،
دابه‌ش بوو، که‌رت بوو

تَقْسِيطُ: به‌شبه‌شکردن، بی‌به‌شکردن
تَقْسِيطُ الدِّينِ: قه‌رزدانه‌وه به‌واده‌ی

دیاریکراو

تقسيم: كهرت بوون، به شـكردن،
برگردن، دابرين

تقسب: زهنگي مه لهيتنا، زهنگي گرت
تقسبت يده او شفتيه: دهستي يان
ليوي قلشا

تقسر: تويكله كه ي ليپوه وه، لوجكين
تقسع (تفرق): بلاپوه وه، په رشبو

تقسفا: دهستي گرتو وه، به رږدي ژيا
تقسفا: به تنـگ دنياوه نه هاتوو،
گوږ نه در، سوږي، دهر ویش

تقسير: ليكړنه وه ي تويكل،
پاك كړنه وه، لوجكاندن

تقصي: دوور كړنه وه
تقصص: شويڼي كهوت، دوايكهوت،

به دوا چوو
تقصدا: شكا، په رتو كهرت بوو

تقصده: له جبي خويدا كوشتي
تقصير: كورت كړنه وه، كه مكړنه وه،

ليكه لكړن
تقصع: تـي شكا، په رته وازه بوو،

په رته وازه بوو
تقصيب الشجر: مه لپاچين، برين،

سه رپوټ كړدن
تقطر: چوپړانه وه، چكان، چكه چك

كړدني ټاو، مه لچوپان
تقطر الماء: ټكا، دلوپه يكر

تقطع (تفرق): دړا، نه نجن نه نجن بوو،
شروپوږيو، له ت و كوت

تقطف: رڼين، چنين، ليكړنه وه
تقطن (تقطن): كه پووي مه لهيتنا،

كه پروكه ي به ست كه پله ي دردا
تقطيب (عبوسة): دهمو چاو به يه كدا

دان، رووگرز كړدن، موزپوونه وه

تقطير (تنقيط): دلباندن، تكاندن،
چورگه، پكاندن

تقطيع: برين، پارچه پارچه كړدن،
له ت و په ت كړدن، پچرين

تقعد: دهستي لي هـ لگرت، خستيه
پشتگوږ

تقعر (تعمق): قوولبوو، داكهوت،
چالپوو، قوپا

تقعر: كلوربوون، به ناواچوون، قوپان
تقعر بالحنأ: دهست و پتي له خه نه گرت

تقفع: سيس بوو، ره ق و وشكبوو،
كرږبوو، ره ق هـ لگه را

تقفقفا: له رږي، گياني هاته له رږين
تقفية: كوتايي، هوښنه وه ي قسه

تقلب: گورپان، مه لپلان، وه رچه رخان،
گينگله، وه رگه پان، هم ديوو

نه وديوو كړدن
تقلب: گورا، وه رچه رخوا، وه رگه را

تقلبات الدهر: بي باري يان ټالو
گوږي روژگار

تقلد: ملوانكه ي له مل كړد
تقلص: كرږبوون، هاتنه وه يهك، چوونه

يهك، مه لقرچان، ريكهاتنه وه
تقلقل (تحرك): بزوا، كهوته جووله،

ترازا
تقلنس: ته پله ي له سه ر كړد، كلاوي

كړده سر
تقليد (اتباع): شويڼكه وټن، په پړه وي

كړدن، به دواډا چوون، چاولي كهر ي،
وهك نه و كړدن

تقليدي (نقلي): باو، موده، قاو
تقليس: ميټنجدان، نيټنجدان،

رشانه وه

تَقْلِيعة (بِدْعَة): تازه بابته، موده

تَقْلِيل: که مکړدنه وه، داتاشین

تَقْلِيم الْأَطْفَارِ وَالْحَوَافِر: نینوک کردن،

تول برین

تَقْمَرُ فِي مَشِيَّتِهِ: به قونه نه روي، قونه

قونی کرد

تَقْمَصُ: کراسی له بهرکړد

تَقْمَصُ: خړ گورین، جل گورین

تَقْمَلُ: نه سپی تیدان

تَقْمَلُ الرَّجُلُ: قه له و بوو، گوشتی گرت

تَقْنِبُ (دَخَلُ): چوه ناوی

تَقْنَصُ (إِصْطَادَ): راویکړد، شکاریکړد

تَقْنَعُ: ده مامکی پوښی، ماسکی

کرده سر

تَقْنِينُ (تَشْرِيعُ): یاساده رکړدن،

یاسادانان

تَقَهَّرَ (تَرَجَعَ): کشایه وه، هاته دواوه

تَقَهَّرَ (تَأَخَّرَ): دواکهوت، به زی،

دایه دواوه، شکا

تَقَهَّرَ (تَرَجَعَ): کشانه وه، هاتنه دواوه،

شکان

تَقَوَّى: به میزبوو، به توانابوو

تَقَوَّتْ بِالْشَى: خواردی، شتی خوارد

تَقَوَّحَ: ناوسا، هه وی کرد

تَقَوَّرَتِ الْحَيَّةُ: په پکې به ست،

لوولبوو

تَقَوَّسَ: چه مانه وه، بوونه که وان

تَقَوَّسَ (تَهَدَّمَ): رما، رووخا، تیکچوو،

هه لوه شا

تَقَوَّلَ عَلَيْهِ: دروي به دهمه وه کرد

تَقَوَّلَاتُ: واته وات، نه لاین، قسه ی

نهم و نه و، وت و ویز

تَقْوِيَّة: به میزکردن، یارمه تیدان،

خوږه باره پتان

تَقْوِيْم: روژ ژمیر، سالنامه،

هه لسه نکاندن، راستکردنه وه

تَقْيَّة: هه لپه رستی، گرتنه بهری ریگه یه ک

بق پاریزگاری کردن له خو

تَقْيَح: کیمای، کیم تیزاو

تَقْيَحِي: کیمی لی دی

تَقْيِدُ (تَمَسْكُ): پابه ندبوو، به سراپو

تَقْيَضُ: شکا، له تېوو، که رتېوو

تَقْيِيْدُ: خوږه ستنه وه، پابه ندبوون،

گه رندنکه چی

تَقْيِدُ الْأَرْجُلُ: کوت کردن، پابه ندکردن،

زنجیرکړدن

تَقْيِيْم: نرخاندن، خه ملاندن،

هه لسه نکاندن

تَكَ

تَكَ (دَاسَ): پټی پیدانا، شیلای،

خستیه بهر پټله قه ی

تَكَابُ: لیسی ئالان، قه ره بالغان

له ده وری به ریاکړد

تَكَاثَرُ: خوږی به گه وره و پېشه نگی

خاوه ن پله وپایه دانا

تَكَاثِبُ: نامه نووسین بق یه ک

تَكَاتِعُ: شوپنی که وت، په پیره ویکړد

تَكَاتِفُ (تَعَاوُنُ): شانی یه کترگرتن،

پشتی یه کترگرتن، یارمه تیدانی

یه کتر، چوونه پال یه ک بق یارمه تیدان

تَكَاثَرُ (إِزْدِيَادُ): زوړبوون، په ره سندن،

زاوړی کردن

تَكَاثَرُ (إِزْدَادُ): زوړبوو، زیادیکړد،

په سهره ی سهند

تَكَثَّفَ (غَلَطَ): خهست بووه،
 توندبووه، چرك بووه
 تَكَادَمَ: گازيانگرت، يه كتريان گه زت
 تَكَادَبَ: درويان به دهم يه كه وه كرد،
 درويان دايه پال يه
 تَكَارَى: به كړئ گرتنى خانوو شتى تر
 تَكَارَمَ: دووره په ريزبوو، خوى لى
 پاراست
 تَكَارَه: رازى نه بوو لئى، پيى رازى
 نه بوو، نكولى كرد
 تَكَسَلْ: سستى، تمبه لى، ته وه زه لى
 تَكَاشَفَ: ناته واوييان بويه كه دهر كه وت،
 خراپه و عه بيداريان ناشكرا بوو
 تَكَافَ: له جهنگدا سنووريان شكاند،
 ته نكيان پي مه لچنرا
 تَكَافَ: پاريز كردن، خو پاراستن،
 ده سترگته وه
 تَكَافَأَ: وه كه يكيان ليهات و
 يه كسانبوون
 تَكَافُؤْ: به رامبه ربي، هاوتايى، يه كسانى
 تَكَافَحَ: روويه روو به يه كاته قينه وه،
 ده سته ويه خه بوون
 تَكَافَلْ (مَسْؤُولِيَّةٌ مُتَبَادِلَةٌ):
 هاويه رپرسيارى، به رپرسيارى بؤ يه كتر
 تَكَافَلْ: بوونه ده سته به رهي يه كترى
 تَكَالِبَ: په لاماردان، هاريوون،
 مه لكوتانه سر
 تَكَالِبُ الْقَوْمِ: هاريوون، دوزمنايه تيان
 تيكه وت
 تَكَالَمَ: ناشت بوونه وه، قسه يانكرد
 له گه ل يه كدا
 تَكَامَلَ: ته واو بوو، پړيوو، گه شت
 به پايان

تَكَامَلَ فِي الرِّيَاضِيَّاتِ: ته واو كاري
 تَكَايَدَ: فروفيلى كرد، چاويه ستي كرد
 تَكَايَلْ: به ربه ربه كاني يه كيانكرد
 به قسه ي ناشيرين و نا قولاً
 تَكَبَّدَ (قَاسَى): چيشتى، كيشاي،
 نوشى
 تَكَبَّدَ الْمَكَانَ: چوه ناو جه رگه ي يان
 ناوه راستى
 تَكَبَّرَ (عَظُمَ): خوى به گه وړه نواند،
 فيزيكرد
 تَكَبَّرَ (عَظُمَ): لووت به رزي، بايي
 بوون، خو به گه وړه زانين، فيز،
 كه لله بايي
 تَكَبِيرَ: گه وړه كردن، زلكردن، مانگدان،
 (الله اكبر) گوتن
 تَكَةَ (رِبَاطُ السَّرْوَالِ): به نه خوين،
 دوخين، هوجه نه، به نندوخين
 تَكَتَكَةَ (دَقَّةٌ خَفِيفَةٌ): چركه، كرته
 تَكَثَّلَ (تَجَمَّعَ): بارست بوون، گرموله
 بوون، توپه ل بوون
 تَكَثَّلَ الشَّيْءُ: بوو به توپه ل،
 گرموله بوو، گلوله بوو
 تَكَتَيْكَ: ته كتك، پيلان
 تَكَثَّرَ: زړكردن، قره كردن
 تَكَثِيفَ: خه ستركدن
 تَكَحَّلَ: چاوى رشت، چاوى ره شكرد،
 كل له چاو كردن
 تَكَحِيلَ: كل له چاو كراو
 تَكَدَّى: كه وته سوال و پارانه وه،
 سوالى كرد
 تَكَدَّرَ (تَعَكَّرَ): ليل بوو، ليخن بوو
 تَكَدَّسَ (تَرَاكَمَ): كومه ليوو، كه له كه ي
 به ست قه لا به چن بوو

تکذیر: نازاردان، سه رزه نشت کردن
تکذیس: کومه لکردن، که له که کردن،
 خستنه سهریه ک، مؤلک کردن،
 په سیسه کردن، قه لا به سته کردن
تکذیب: به درو خستنه وه
تکزار: که پانه وه، هاتنه وه
تکزارا (مزارا): چاره ها، زور زور،
 چه ند چاره
تکدهس: کومه ل بوو، که له که بوو
تکدر: دوپات، دوباره بوه وه،
 و ترایه وه، کرایه وه
تکدرش: که وره یی و جوامیزی و پیاو ته تی
 نواند
تکدر فی الامر (تردد): سلی کرده وه،
 دوو دل بوو
تکدر: قاجی شت، پیی شت
تکرم: به خشی، خه لاتیدا، خوی
 به خشنده پیشاندا
تکروه: به دلی نه بوو، لئی بیزار بوو،
 لئی نه بیان بوو
تکریر (تصفیه): پالوتن، خاوین کردن،
 گرتن، رینگاو
تکریس (تخصیص): ته رخان کردن،
 دیار یکردن
تکریش: هه لقرژاندن، هه لپرواندن
تکریشه: گیبه، خواردنیکی تاییه ته
 له ورگی پارچه پارچه کراوی دوراوی پر
 له برنج و به شتواریکی تاییه ته دروست
 ده کریت
تکریم (تحمید): ریزلینان، ریزگرتن،
 به خشین
تکسی: له به ریکرد، پوشی

تکس (ثال): چنگی کهوت، دهستی
 کهوت، په یدای کرد
تکسج: په کی کهوت، نیفلیج بوو،
 ده سته وه ستان بوو
تکسر (تخضم): شکا، وردبوو، وردو
 خاش بوو
تکسر الجسم: له ش تیکشکان، خاو
 بوونه وه
تکسیر: شکاندن، ورد کردن، تیکدان
تکشر عن آسانه: دانی ریج کرده وه،
 دانی چپر کرده وه
تکشف: سهری لاچوو، که و ته روو،
 ده رکهوت، دیار بوو
تکغیب: سیجا، خستنه گوشت،
 سی جا کردن
تکففا: دهستی دروژکرد، دهستی
 پانکرده وه، سوالی کرد
تکفل: ده سته به ربی، خستنه نه ستر
تکفل له بگدا: په یمانی دایه، گفتی
 پیدا
تکفیر: بی باوه پکردن، کافر کردن
تکفیل: کردنه نه ستوی خو، که فالت
 کردن
تکفین: کفن کردنی مردوو
تکلان: پشت نه ستووری، په ناگیری
تکلج: گرژبوو، مؤن بوو، دهم وچاوی
 دابه یه کدا
تکلس: کردی به قسل، رهق بوو
تکلس: خلته گرتن، رهق بوون، بوون
 به به رد
تکلف (تصنع): خوگوپین، له خوبایی
 بوون

تَكْلَفَ الْأَمْرَ: رای په پان، جیبه جیبی کرد
تَكْلَفَ (مَشَقَّة): کیشه، نارپه حه تی،
نه رڼک

تَكْلِيفَ (فَرَضَ): سه پانندن، پیکردن،
پی سپاردن

تَكْلَلْ: تاجی خسته سهر

تَكَلَّمَ (حَكَى): قسه پکرد، وتی، دوا

تَكَلَّمَ (بَوَّحَ): قسه کردن، وتن، ناخافتن،
درکاندن

تَكَمَّشَ (تَقَلَّصَ): کرږبوون، هاتنه وهیه ک،
چوونه وهیه ک

تَكَمَّهَ (تَقَطَّى): خوی داپووشی،
خوی په نهانکرد

تَكْمِيدَ (تَقْبُضَ): چرچ بوو، کرږبوو،
مه لقرچا، چوهیه ک، ته سک بووه

تَكْمِيلَ (اِنْجَازَ): ته واوکردن، لیږوهه،
کوژایی پی مینا

تَكْنَى (تَسْمَى): خوی وا ناوړا، خو
ناوزه دکردن

تَكْنِيسَ: گسکدان، مالشتن

تَكْهَرِبَا: کاره بای تیچوو، کاره با گرتی
تَكْهَنَ: نوقلانه ی لیدا، بویچوو،

پیشبینی کرد

تَكْهَنَ: بویچوون، نهیښی زانی، ټاینکاری،
له نه دیوی دوان

تَكْوَرَ (سَقَطَ): کهوت، کوترا به زه ویدا،
کیشای به نه رزا

تَكْوَمَ: مه لډانه وه، خه رمان که له که
بوونی له سهریه ک نیشتنی

تَكْوَنَ (وُجِدَ): دوزرایه وه، دروستبوو،
پیکهات

تَكْوِيْمَ: کوژماکردن، جه مکردن، که له که

تَكْوِيْنَ (خُلِقَ): دروستکردن، پیکهاتن،
به یداکردن، پیکه وه نان

تَكْوَهُ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: ته نیه وه، سهری
لیشیوا، شپړزه بوو

تَكْوِيَّةَ: دیوه خان، ته کیه، سه کوی
به رده رگا، ناستانه، جیگی ده رویشان

تَكْوِيْفًا: بارودوخیکی وه رگرت، راهات،
گونجا، شایان بوو

تَكْوِيْفَ (تَغْدِيلَ): راماتن، گونجان،
گوژپان

تَلَاَشَى

تَلَا (اَكَمَّة): گرد، ته پوژکه، ته لال

تَلَا الْأَمُوسِيَاتَ: په رده و کولله

تَلَا (تَبِعَ): دوایکه وت، شوینی
کهوت، به دوا یا چوو

تَلَاَمَ: چاک بووه، ساریژ بوو

تَلَاوَمَ: گونجان، بویچوون، ریکه وتن

تَلَاغَ: له زمانیدا گرتیه که هیه

تَلَاثَمَ: یه کتریان لاپه سه ندبوو،
یه کیان پی قبول بوو

تَلَاَحَى: نه فره وت جنیوو قسه ی
ناشیرینیان دا به یه ک

تَلَاَحَرَ: ره خنه یان له قسه ی یه ک گرت

تَلَاَحَقَ: به دوا یه کا هات، ریزه ندبوو،
دوا به دوا بوو

تَلَاَحَمَ: ده ستیان دایه یه خه ی یه کتر،
به رهنکاری یه ک بوو یه کتریان کوشت

تَلَاغَ: به دارو درخت گیرا، چرپ بوو
به دارو درخت

تَلَاذَ: چوونه پال یه ک، پالیاندا
به یه که وه

تَلَاَشَى: نه ما، ویران بوو، فه وتا،
پوکانه وه

ثَلَاطَفًا: دلدانه‌وه، میهره‌بان بوو،
 دلخوشکردنی یه
 ثَلَاطَم: شه پۆل لیدن
 ثَلَاطَمُوا: کیشایان به یه کتردا
 ثَلَاغِب (مُخَادَة): فیل و گزی، ده‌ست
 تیخستن، یاریکردن
 ثَلَاغ: تیکه لیبون، له یه ک ثالان
 ثَلَاغِيف الدماغ: پیچ و په‌ناو لۆچی
 می‌شک
 ثَلَاغِي: به یه ک گه‌یشتن، یه ک دیتن،
 تووشیاری، دووچاری
 ثَلَاغِب: ناوانا توره‌یان له یه ک داهینا
 ثَلَاكَم: به یو کس لیددا، به مشتته کۆله
 پیتیدا هات
 ثَلَاهِي: خوی پیژیرکرد، رای بوارد
 ثَلَاوَمُوا: گله بیان له یه کتری کرد،
 سه‌رزه‌نشستی به کتریانکرد
 ثَلَاوَه: گتیرانه‌وه، خویندنه‌وه ی په‌رتوک
 ثَلَالَا: دره‌وشایه‌وه، شه‌وقی دایه‌وه،
 بریسکایه‌وه، چه‌خماخه‌یکرد
 ثَلَالًا وَجْهًا: روی کرایه‌وه،
 دره‌وشایه‌وه، پیکه‌نی
 ثَلَبِي: به‌لئی کرد، وه‌لامی دایه‌وه،
 چو به‌ده‌میه‌وه
 ثَلَبِي: خوی بۆ جه‌نگ ناماده‌کرد چاکی
 لیکرد به‌لادا
 ثَلَبَتْ بِالْكَان: تیامایه‌وه، گلی
 خوارده‌وه
 ثَلَبَد: تیکه له یه ک بوو، ناویته بوو
 ثَلَبَد الشئ: چه‌وه یه ک، پیکه‌وه نووسا
 ثَلَبَد الصوف: په‌سترا، به یه ک نووسا،
 چه‌وه یه ک

ثَلَبَسَ بِالْأَمْرِ: تووش بوو، لئی
 تیکچوو، چه‌واشه‌بوو
 ثَلَبَط: تلایه‌وه، گه‌وزا، ته‌پاوتلیدا
 ثَلَبَك المَعْدَة: هرس تیکچوون، به یه‌کا
 دانی گه‌ده
 ثَلَبِيَّة (إِسْتِجَابَة): وه‌لام، به‌هاواره‌وه
 چوون، به‌ده‌نگه‌وه هاتن
 ثَلَبَس: له‌به‌رکردن، پۆشین، لیکوپان و
 تیکچوون
 ثَلَثَتْ بِالْكَان: گلی خوارده‌وه، مایه‌وه،
 چه‌قی
 ثَلَم: سه‌رو چاوی هه‌لبه‌ست، ده‌ماخی
 هه‌لبه‌ست
 ثَلَجًا: پشستی پیته‌ست، دایه‌پالی،
 له‌رشته‌ی گه‌له‌کی چه‌وه‌ده‌وه
 ثَلَجَلَج (ثَلَعَم): زمانی تیکه‌لو
 پیکه‌لیبو، زمانی نه‌یگری
 ثَلَحَف (ثَقَطِي): خوی داپۆشی،
 لیتفه‌ی دا به‌خویا
 ثَلَحِين (ثَنَفِيم): ناواز دانان، ناوازیبزی
 ثَلَحِيص (إِخْتِصَار): کورتکردنه‌وه،
 پوخته‌کردن، سه‌ریونگکردن
 ثَلَذَذ: چیژی لیوه‌رگرت، لای‌خوشبوو،
 پتی خوش بوو
 ثَلَزَج: لینج بوو، لووس بوو
 ثَلَسْ كُوب (مَرْقَب): ته‌له‌سکوب،
 نه‌ستیره‌بین
 ثَلَسَن: درۆکردن، هه‌لبه‌ستن
 ثَلَصَص: بوو به‌دز، دزی‌کرد، دزه
 دزه‌ی کرد
 ثَلَطَح (ثَلَوَتْ): تپوه‌ی‌چوو، پیسبوو،
 بۆیاوی‌بوو، له‌که‌ی‌گرت

تَلَفُّفٌ (تَرْفُقُ): به به زه می بو،
میهره بان بوو

تَلَفُّفٌ (شَفَقَةٌ): به زه می، نه رمی،
میهره بان، دلسوزی، لاواندنه وه
تَلَفُّفٌ (إِلْتِهَابٌ): گری گرت، کلپه ی
سه ند

تَلَفُّفٌ (لَعِبٌ): یاری کرد، گه مه ی کرد،
وازی کرد
تَلَفُّفٌ (تَلَجَّجٌ): زمانی تی که ل و

پیکه ل بوو، منجه منجی کرد
تَلَفُّفٌ السَّرَابِ (تَلَالًا): تراوی که
بری سکا به وه

تَلَفُّفٌ (بَرْقٌ): ته له گراف، بروسکه به ر
تَلَفُّفٌ (تَعْطِبٌ): زیانی هینا، خراب بوو

تَلَفُّفٌ (ضَرَرٌ): زیان، خراب بوون
تَلَفُّفٌ (جَهَازُ التَّلْفِيزِیُونِ): ته له فیزیون
تَلَفُّفٌ (نَظَرٌ إِلَى): ناوپی دایه وه، لای
کرده وه، رووی تی کرد

تَلَفُّفٌ (نَطَقٌ): قسه ی کرد، دوا، وتی،
ناخاوت

تَلَفُّفٌ (نَطَقٌ): قسه کردن، وتن،
ناخاوتن، بیژه

تَلَفُّفٌ (لَفَّ نَفْسَهُ): خوی داپوشی
تَلَفُّفٌ الشَّيْبِ رَأْسَهُ: سه ری مه موو
سپی بوو

تَلَفُّفٌ: خوی پیچا به وه
تَلَفُّفٌ: ته له فون، دووره ده نگ

تَلَفُّفٌ: تیوه پیچان، تی ئالان
تَلَفُّفٌ: قسه ی مه لبه ستراو

تَلَفُّفٌ: وه ریگرت، پی گه یشت
تَلَفُّفٌ: له خووه، به ره و روو، رووکار،
شوینی به یه ک گه یشتن

تَلَفُّفٌ: خوی، خوږه س، خوکار
تَلَفُّفٌ: به دلکی فراوانه وه پیشوازی
لی کرد

تَلَفُّفٌ: بوون به خواهنی ناز ناو
تَلَفُّفٌ بَكْدًا: نازناوی نه وه ی بو خوی
دانا

تَلَفُّفٌ: گرته وه، قوزتنه وه، له به ر کردن
تَلَفُّفٌ: په رین، سمین
تَلَفُّفٌ الشَّيْ: مه لی گرت، کزی کرده وه،

چنبه وه
تَلَفُّفٌ: گرتیه وه، قوزتیه وه
تَلَفُّفٌ: به په له و مه لپه قوتیدا، پارووی
گلان

تَلَفُّفٌ الْكَلَامِ: به دهم و بیستن فی ربوو
تَلَفُّفٌ: پیگه یشتن، چاوپیکه وتن

تَلَفُّفٌ: پیتکی، په پانن، کوتان،
له یه کدان، لکانن، موتور به کردن
تَلَفُّفٌ الطَّعَامِ: پارو کردن

تَلَفُّفٌ (تَعْلِيمٌ): فیر کردن، تیگه یانن،
حالی کردن

تَلَفُّفٌ: نه و (بو ئافره ت، بو می)
تَلَفُّفٌ: بیانو هینانه وه، سستی کردن،

بیانو وگرتن
تَلَفُّفٌ: میلی گاسن

تَلَفُّفٌ: به ر کولی کرد
تَلَفُّفٌ: کردی به قوتابی، بوو به شاگردی

تَلَفُّفٌ (دَرَاةٌ): خویندن، فیر بوون
تَلَفُّفٌ الشَّيْ: داوای کرده وه، ویستی وه

تَلَفُّفٌ: به زمان له و لیوی سپی
لستی وه

تَلَفُّفٌ (عَابَةٌ): زمانی لیده رهینا،
گالته ی پیکرد

تَلْمَع (أَضَاء): شه‌وقی دایه‌وه، تیشکی دایه‌وه، بریسکایه‌وه، چه‌خماخه‌یدا، دره‌وشایه‌وه، پرشنگدان
 تَلْمِیج (إِشَارَة): سووسه، په‌نجه بۆ دریزکردن، لاپلار تیل نیشان
 تَلْمِیج (صَقَل): دره‌وشاندن، چرساندن، سافکردن، په‌رداخ کردن
 تَلْهَى (تَسْلَى): خه‌رك بوو، خوی پیژیرکرد، رای بوارد
 تَلْهَب (إِشْتَعَلَ): سووتا، گری‌گرت، کلپه‌ی سه‌ند، هه‌لبوون
 تَلْهَبَتِ النَّارُ: تاوسه‌دندی ناگر، کلپه‌ی ناگر
 تَلْهَفًا: داخی بۆ خوارد، ناخی بۆ مه‌لکیشا، خه‌م خواردن، به‌په‌رۆش بوون
 تَلْهَمَ (إِنْتَلَعَ): مه‌لی لووشی، لرفیدا قووتیدا ماشیه‌وه
 تَلْهَنَ (تَعَلَّلَ بِالْهِنَةِ): به‌رکولی کرد
 تَلْهِنَة (تَسْلِيَة): رباباردن، خو‌خه‌ریک کردن، خلافتان
 تَلُو (تَبَعَ): دواکه‌وتن، شوینکه‌وتن
 تَلُو (مَاتَبَعَ الشَّيْءُ): نه‌وه‌ی به‌دوایادی، نه‌وه‌ی له‌دواوه‌یه
 تَلْوَى (أَعْوَجَ): چه‌مایه‌وه، خواربوو، نوشتایه‌وه
 تَلْهَوْقَ (تَرَلَّقَ): ماستاویکرد، مه‌رایی کرد، پشی‌پشی کرد
 تَلْوَتْ (تَلَطَّحَ): پیسبوو، تپوه‌چوو
 تَلْوَحَ (بَانَ وَظَهَرَ): ده‌رکه‌وت، بینرا، ناشکرابوو
 تَلْوَسَ (تَلَوَّى وَتَقَلَّبَ): منجه‌منجی کرد، خوی بائه‌دا، نه‌ی نه‌زانی نه‌لی چی

تَلَوَّنَ: ره‌نگی گرت، ره‌نگین، ره‌نگاوه‌نگبوو
 تَلَوَّثَ: پیسکردن، تپوه‌دان، خه‌وشدار کردن
 تَلَوَّيْج: مه‌به‌ستیک له‌دوای ناخاوتن و نووسینه‌وه
 تَلَوَّيْحَات (حَوَاش): په‌راویز، دامین کۆبه، په‌رواز، شیرازه‌ی په‌رتوکان، نه‌و نووسینه‌ی ئاماژه به‌سه‌رچاوه‌یان روونکردنه‌وه ده‌کات له‌خوارووی لاپه‌ره‌کانی کتپه‌وه
 تَلَوَّيْن (صَبَغَ): ره‌نگاو ره‌نگکردن، ره‌نگاندن، بۆیه‌کردن
 تَلِيد: مال و پاشماوه‌ی کۆن
 تَلَه: شه‌ژا، سه‌رسام ما، چاش بوو
 تَلِين: نه‌رم بوون، شلبوون
 تَلِين: نه‌رمکردن، نماندن، گه‌لفاندن، شلکردنه‌وه
 تَم (كَمَل): ته‌واو بوو، کۆتایی هات، برپایه‌وه، پتکهات
 تَمَاتَن: شه‌ره‌ی شیعر، وه‌لام نووسینی دوو شاعیر بۆیه‌کتر به‌شیعرو هه‌لبه‌ست
 تَمَاتِل: له‌یه‌ک چوون، وه‌ک یه‌ک بوون
 تَمَاجَلَة: باسی شکۆمه‌ندی خۆیکرد، له‌ده‌ستکه‌وته‌کانی دوا
 تَمَاجَن: شوخی و گالته‌یکرد
 تَمَاحَك: دژایه‌تی کرد، دوژمنایه‌تی نواند
 تَمَاحِل: مه‌کرو فیل له‌گه‌ل یه‌کدا
 تَمَاد: رایکیشا، به‌کیشی کرد
 تَمَادِي: رۆچوو، دریزبوو، کشا

ثَمَادِي فِي الْأَمْرِ: به نه نجام و مه به سستی
 که بشت
 ثَمَار: مه نديکيان به لای مه نديکياندا
 تپه پرين
 ثَمَار: خورما فروش
 ثَمَارِي: ده مه ده مه و گفتوگو کردن
 ثَمَارَس: له به کياندا، به به کا هاتن
 ثَمَارُص: خَو نه خَوش خستن
 ثَمَارِي: له ره وشتی به رزو خه سلّه تی
 جونا به رابه ر بوون
 ثَمَارُج: تیکه لبوو، ناوِته بوو، چوو
 به ناو به کدا
 ثَمَارُح: که مه و گالته کردن له گه لّ به کدا
 ثَمَاس: به رکه وتن، به ربه ک که وتن،
 له به کدان
 ثَمَاسُح: راستگويان، سر راست بوون
 له مامه لّ دا له گه لّ به کتری
 ثَمَاسُک: پتوه ی نووسا، پيالکا
 ثَمَاسُک (إِنْتَام): به کگرتن، پیکه وه
 نووسان
 ثَمَاشِي: به به که وه رويشتن
 ثَمَاشِق: به ربه ره کانی، کی به رکي
 ثَمَاشِق: کيشيانکرد، رايانکيشا
 ثَمَاصِع: برينداري و جهنگ کردن
 ثَمَاكِر: ده سستی به کيان بپي،
 جاو به ستیان له به ککرد، فیلانکرد
 ثَمَاكِس: ده مه ده مه و له به ک گبران
 ثَمَالاً: ته گبیريانکرد، پيلانيان گتپا
 ثَمَالِغ: گالته ی پیکرد، سووکايه تی
 پیکرد
 ثَمَالُک: بوونه خاوهن، خاوه نداری،
 ساحبیداری

ثَمَالُک (ثَمَاسُک): وازی لیتهنا، ده سستی
 لینه لکرت
 ثَمَام: ته واو، گشت، تیکرا، سه رپاک،
 مه موو، مه می
 ثَمَاماً: به ته واوی، سه رپاکي، بی که م و
 کورپی، به تیکرایی
 ثَمَانِع: رنگریبان کرد
 ثَمَاوَت: خَوی مراند، خَویکرد به مردوو
 ثَمَاوِق: خَو به نادان ده رخستن
 ثَمَاهِل: دریتی، سستی، ماوه، ساری
 ثَمَائِج: به لارو له به، به نازه ناز
 ثَمَائِد: به له رزی و جووله لاریوه وه
 ثَمَائِر: نیوان تیکدان، شتواندنی
 به یوه ندی
 ثَمَائِر: جیاوازی که وته نیوانیان،
 په راگه نده و جیاوازی
 ثَمَائِط: نیوانیان تیکچوو، په یوه ندیان
 شتپا
 ثَمَائِل (ثَبَخْتَر): که شو فش، خوبادان
 ثَمَائِل: ثاره زوو کردن، ویستن،
 به لاداهاتن
 ثَمَائِن: درق له گه لّ به ککردن
 ثَمَع: خَوشی لی بینی، پتی رابوارد،
 له گه لی رابوارد
 ثَمَع: که لک و سوود وه رگرتن، رابواردن،
 خَوشی و که لک وه رگرتن
 ثَمَتِن (ثَوْتِي): قایم کردن، جیگیر کردن
 ثَمَال (صَوْرَة): په یکه ر، کوته لّ، وینه
 ثَمَل به (ثَشْبَة): لاسایی کرده وه،
 وه کو نه ویکرد
 ثَمَائِل: نواندن، لیچواندن، قسه ی
 نه سته ق فسانه وه

تَمْثِيلِيَّة: ته مسيل، چيروك، ته ماشانامه
 تَمْجَدَّ (تَعْظَمَ): خوی مه لکيشا، خوی
 به زلگرت
 تَمْجَمَج: نیکاندن، رینگاندن، مینگه
 مینگه
 تَمْجَن: گاتسهی ناشیرین و بی
 ئابروویی کرد، لاقرتی کرد، ره فتاری
 ناشیرینی نواند
 تَمْجید (مَدَح): پیاها لدان، به رزکردنه وه،
 مه لئان
 تَمْجی (تَلَّاشی): برپایه وه، کوژایه وه
 تَمْحَق (إِضْمَحَلَّ): تویاه وه، که م بوه وه،
 ئاوابوو، سپرایه وه، نه ما
 تَمْحَك (نَارَعَ فِي الْكَلَامِ): شه پری لی
 نه بوه وه
 تَمْحَك (جَادَلَ - رَاوَع): به فیل و فره ج
 بوو، به پیچ و په نابوو، ساخته یکرد
 تَمْحَل الشَّيْء: بوقیل گه را، به فیل
 بردی
 تَمْخَر (أَخْرَجَ مَخْرَ): مؤخه که ی دهره مینا
 تَمْخَضُ الْجَنِينُ: به چکه له سکا جولاً
 تَمْخَضَتِ الْحَامِلُ: ژان گرتی، هاته سه ر
 کاسه، کاتی منال بوونی هات
 تَمْخَط: چلمی له لووتی دهره مینا،
 فنگی کرد، لووتی سپری
 تَمْخِيط: چلم سپرین، فنگ کردن
 تَمْادِي فِي الْأَمْرِ: به نه نجام گه پشت
 تَمْلَح (إِفْتَحَر): خوی مه لکيشا، خوی
 مه لئان، به خو مه لگوتن
 تَمْلَدَ (إِنْبَسَطَ): کشا، دریزبوه وه،
 فراوانبوو، ته نیه وه
 تَمْلَد: کشان، کیش هاتن، فراوانبوون

تَمْذَر (تَلَطَّخ): قوپاری بوو
 تَمْذَن (تَهَذَّبَ): ره فتاری جوان و
 به جیی کرد، راژه ی شارستانیته تی فیریوو
 تَمْذَن (حَضَارَة - عَمْرَان): شارستانیتی،
 پیشکه وتن، ئاوه دانی
 تَمْذید: دریزکردنه وه، دریزه پیدان،
 به دده مه وه دان
 تَمْذَر (تَفَرَّقَ): په رشبوو، بلابوو وه،
 په رشو و بلابوو وه
 تَمْذَر الْبَيْنُ (فَسَدَ): میلکه که پیسبوو،
 خراپ بوو، بۆنیکرد
 تَمْز (بَلَّغَ): خورما
 تَمْز: خورمای دایه بیخوا
 تَمْز الرُّطْبُ: خورما که ی پیگه یی
 تَمْزَاد (بُرَجَ الْخَمَامِ): میلانه کۆتر،
 لانه ی کۆتر
 تَمْزُخ بِالذَّهْنِ (تَدَلَّكَ): خوی چه ورکرد،
 رونی مه لسوو، مه نوی
 تَمْزَدَ (عَصَى وَعَصَى): یاخی بوو، مانی
 گرت، سه رکیشی کرد، سه رچلی نواند،
 نافه رمانی کرد
 تَمْزَدَ عَصِيَان: سه رکیشی، یاخی بوون،
 مانگرتن
 تَمْزَسَ بِالشَّيْءِ (إِحْتَكَّ): خوی لیخشانند،
 خوی تییه لسوو
 تَمْزُض: نه خوشکه وت، لاواز بوو،
 دهرده داریوو
 تَمْزَطُ الشَّعْرُ (تَسَاقَطَ): قزی مه لوه ری
 تَمْزُغ (تَقَلَّبَ): له قوپو خو لا گه وزا،
 تلایه وه
 تَمْزُغ (تَقَلَّبَ): گه وزان، تلانه وه،
 گینگه دان، پلکانه وه

تَمَرَّقَ الشَّعْرَ (تَسَاقَطَ): وهري،

مه لوه ریی، تووله ک بوو

تَمَرَّكَزْ: جیگرتن، هاوچه قی، ئارامیوون

تَمَرَّنَ (تَلَدَّرَبَ): مه شقی کرد،

کوششی کرد، کُوشا، مه ولیدا، ته قه لایدا

تَمَرَّنَ (تَمَرَّيْن): مه شفقردن، راهاتن،

کوششکردن

تَمَرَّيْدَ: دارووتان، لیکردنه وه

تَمَرَّيْضَ: نه خۆش خستن

تَمَرَّيْن: مه شفقردن، رینه بهر، راکۆش،

راهیتان، کۆشش

تَمَرَّقَ (تَشَقَّقَ): دِرا، شریبوو، شی بوه وه،

شرودربوو، داتلیشا

تَمَرَّمَزَ (ذَاقَ): لایی چه شت، ناخونه کیدا،

خواردی

تَمَرَّيْقَ (شَقَ): دِراندن، پارچه پارچه کردن،

مه لا مه لاکردن، ریزالکردن

تَمَسَّاحَ: تيمساح

تَمَسَّجَ: بری، پاکی کرده وه

تَمَسَّجَ بِالْمَاءِ (اغْتَسَلَ): خۆی شت

تَمَسَّكَ: پتوهی نووسا، پیا لکا،

پیا مه لواسرا

تَمَسَّكَ (تَشَبَّثَ): تونگ گرتن، دهست

هاویرتن

تَمَشَّى: رۆیی، چوون، رۆیشتن

تَمَشَّى (تَرَّيْضَ مَاشِيًا): پیاسه ی کرد،

هات وچۆی کرد

تَمَشَّقَ (تَمَرَّقَ): دِرا، مه لتلیشا،

له به ریه که مه لوه شا

تَمَشَّطَ الشَّعْرَ (سَرَّحَهُ): قزی داهینا،

شانه یکرد

تَمَشِّيَّةَ (سَيَّرَ): رۆیین، به ریزکردن

تَمَشَّيْطَ (تَسْرِيجَ): شانه کردن،

داهیتان، ریزکردن

تَمَصَّرَ الْمَكَانَ: ئاوه دان بوه وه،

ئاوه دانی تیکه وت

تَمَضَّصَ (رَشَفَ): قومی لیتدا

تَمَضَّصَ: ئاو له دهه و هردان

تَمَضَّصَ النَّاسُ فِي عَيْنِهِ (دَبَّ): چاوی

نیشت، خه و بر دیه وه

تَمَضِّيَّةُ الْوَقْتِ: کات به سه بریدن، کات

به ریزکردن

تَمَطَّى (تَمَدَّدَ): خۆی کیشایه وه

تَمَطَّرَ: باران بارین

تَمَطَّطَ (تَمَدَّدَ وَتَلَوَّجَ): کشا، پیا نووسا

تَمَطَّى: پیدریژکردن، لاق راکیشان

تَمَحَّجَ (تَلَوَّى): پینچی خوارد، لوبلوو

پینچاوپینچ بوو

تَمَعَّرَ: وه ری، کهوت، مه لوه ریی

تَمَعَّطَ (سَقَطَ): مه لوه ریی، روتایه وه

تَمَعَّنَ (تَرَوَّى - تَفَجَّصَ): تیروانین،

دیقهت لیکردن، بیرکردنه وه

تَمَعَّنَ فِيهِ: تییینی کرد، دیقه تیدا، بیر ی

لیکړده وه

تَمَخَّضَ: ژان گرتی، تووشی ژانه سکبوو،

پینچ به سکیا هات

تَمَخَّطَ (إِمْتَدَّ وَطَالَ): دریزبوه وه، کشا

تَمَقَّطَ (تَقَطَّطَسَ): موکنا تیس گرتن،

مه گنه تین

تَمَكَّتْ: مان، منه کردن، مانه وه

تَمَكَّنَ (إِقْتَدَارَ): توانین، لیها توویی،

ئاوزان، گونجان

تَمَكِّيْن: جینشینکردن، خاوه ن

جی وشوین، پله و پایه کردن

تَمَلَّ: پریو، لیوان بو، لیوان لیوی
 تَمَلَّ: پکردن، داگرتن
 تَمَلَّسَ (أَفْلَتَ): رزگار بوو، قوتاریو،
 ترازا
 تَمَلَّسَ (إِفْلَاتَ): خۆدزینه وه، راکردن،
 رزگار بوون
 تَمَلَّقَ: مه رای، روپامایی، جابلووسی،
 مامهحه مهیی
 تَمَلَّكَ (حِیَازَةً): مه بوون، بوونه خاوهن
 سامان و دارایی
 تَمَلَّكَ الشَّيْءَ: دهستی به سه راگرت، کردی
 به می خوی
 تَمَلِّكَ: کردنه خاوهنی سامان و مال و
 شت و مهك
 تَمَمَّ: جیبه جیکرد، رایبه پاند، پیکی هیتا
 تَمَنَ (رَزَ): برنج
 تَمَنَّى: ویستی، ئاواتی بۆ خواست،
 نیاز، مئقی
 تَمَنَعَ بَعْدًا (إِحْتِمَى بِهِ): خوی پی
 پاراست
 تَمَنَعَ عَنِ كَذَا: وازی لیهیتا، دهستی
 لیته لگرت
 تَمَنَّ (إِيتْقَاءً): داخوازی، ئاواته
 خوازبوون
 تَمَنَّ (أَضْعَفَ): لاوازیکرد، له پیکرد،
 چرووسانیه وه
 تَمَنَّهُ بِهَا: دایه وه به چاویا، منه تی
 به سه را کرد
 تَمَدَّ لَهُ (تَهَلَّلَ): بۆی ئاسانبوو، هاته
 پیتش، بۆی گونجا
 تَمَلَّ (لَمْ يَعْجَلْ): له سه رخوبوو،
 شینهیی بوو، په لهی نه کرد، هیواش بوو

تَمَلَّ (تَأَنَّنَ): شینهیی، پشوووان،
 له سه رخوبوون
 تَمَهَّدَ: ریکخستن، ئاسانکردن،
 ئاماده کردن
 تَمَهَّدِي (تَخْضِیْرِي): سه ره تایی،
 ئامادهیی
 تَمَهَّلَ: مۆلهت و ماوه دان
 تَمَهِّمَ: لای لایه، لۆره لۆر
 تَمَوَّ: میاواندن، میاوه میاو
 تَمُوجَ (حَرَكَةً وَهَيَاجَ الْمَاءِ): شه پۆلدان،
 جلورین، په خشان، هووژه
 تَمُورَ (تَمُوجِيَّةً): جوولهی شه پۆلدار،
 شه پۆلاوی
 تَمُورَ: نه جوولا، سه ره وتی نه بوو،
 به شپزیهیی نه هات و نه چوو
 تَمُورًا (إِفْثَالًا وَإِدْبَارًا): هاتن و چوون،
 نه مسه رو نه وسه رکردن
 تَمُوزَ: مانگی حهوت که 31 رۆژه،
 مانگی خه رمانان، گه رماجمان،
 میوه گه نان
 تَمُولَ (كَثْرَ مَالُهُ): دهوله مه ندبوو، بوو
 به خاوهن سامان، سامانی نۆر بوو،
 مالداریی
 تَمُولَ (أَخَذَ الْمَالَ الْإِلَازِمَ): دراوو مالی
 برد بۆ خوی
 تَمُونُ: ئازوخه ی خست، تفاقی خست
 تَمُونِ (مِیْرَةً): تفاق خست، ئازوخه
 مه لگرتن، به ختوکردن
 تَمُوِيَه (طَلَاءَ): رووکهش، داپۆشین
 تَمِيحَ (تَمَائِلَ): له تری دا، به ملالودا
 کهوت، ره تیدا، لاریه وه
 تَمَيَّدَ: له رزی، له ریه وه، ههژی

تَمِيزُ: جیابوه وه، پالوتن، لیکردنه وه
 تَمِيسَ (تَبَخُّثَر): خوی بانه دا،
 به گه نجف روی
 تَمِيعَ (ذَابَ وَ سَالَ): یه قی دایه وه، توایه وه
 تَمِيلَ (تَخَطَّر): له ریه وه، جوولایه وه
 تَمِیْمَةُ: نوشته، چاره زار، تیخبه ند
 تَمِيزَ (فَرَّقَ): جیاکردنه وه، جیاکاری،
 دیاریکردن

ت

تَنَایَ (إِنْتَعَدَ): دورکه وته وه
 تَنَابُثُ: لیکۆلینه وه یانکرد، پشکنیانکرد
 تَنَابُذُ: دوزمنایه تی و تیکچوون
 به ربابوو له نیوانیاندا
 تَنَابُزُ: ناوانا تکره، دامیتان
 تَنَابُلُ: شانازی کردن به تیر
 نه ندازه تی و جوانیه تی
 تَنَافَا: مه لکه نرا، ده رکیشرا
 تَنَانُ: بلایانکرده وه، په خشیانکرد
 تَنَاشَرُ: مه لوه رین، وه رین، داوه رین
 تَنَاشَرَا (تَشَّتَا): بلایوه وه، په رش بوو
 تَنَاشِلُ: مهستان، به رزیوونه وه
 تَنَاجَى الصَّدِيقَانِ (تَسَاوَا): گفت و
 گوین نه کرد، له گه ل یه ک دوان
 تَنَاجُزَا (مَنَازِلَة): زورانبازی،
 به ره نگاریوون، چنگ به یه کدا کردن
 تَنَاجَشُ: زیادکردنی پاره له مامه له دا
 تَنَاجَلُ: دژواری، شه پوناژاوه گتپی
 تَنَاحِبَا: واده و کاتیان دیاریکرد بو
 جه نگ
 تَنَاحَرَا: تیکچوون له سهر مه سه له یه ک و
 گه یشتنه راده یه ک خه ریک بیت یه کتری
 سه پیرین

تَنَاحَسَ: سه رنگونکردن، دیارنه مان،
 شکست
 تَنَادَا: جیاوازی و په رته وازه بوون
 تَنَادَايَ: مه ندیکیان نه وانی دیکه یان
 بانگکرد
 تَنَادَايَ الْقَوْمُ: له یانه کۆبوونه وه،
 له شوین و جینگه یه کی تاییه ت مؤل و
 دهسته جهم بوون
 تَنَادَرَا: باسو و خواسی شتی سه یرو
 سه مری کرد
 تَنَادَمَ: کۆبوونه وه له سهر خوانی
 باده و شهربا خواردن
 تَنَادَرَا: مه والی شه پو جه نگیان به یه ک
 راگه یاند
 تَنَارَحَ: دورکه وته وه
 تَنَارَعَا: تیکچوون، ریک نه که وتن،
 ناکۆکیان تیکه وت
 تَنَارَقَا: قسه ی ناقولو ناشیرین وتن
 تَنَارَزَا: وازی لیتهینا، دهستی لیته لگرت
 تَنَارَزَا: وازمیتان، دابه زین بوو
 یه کیکی تر، سه ردانه واندن، نه ویستن،
 دهست لیته لگرتن
 تَنَاسَا: واده رخستن که و له بیر
 کردوه
 تَنَاسَبَا: سازان، ریژه، گونجاندن
 تَنَاسَبَا الرِّجَالَانِ: بوون به خزمی یه کتری،
 بوون به خزم، بوونه خویش
 تَنَاسَخَا (تَتَابَعَا): به دوا یه کدا هاتن،
 به دوا یا هاتن
 تَنَاسَخَا الْأَرْوَاحُ: روح له شتیکه وه بجیته
 شتیکی تر
 تَنَاسَفَا: رازو نهینی وتن به یه ک

تَنَاسَقْ (إِنْظَمَ): رَيَكَبُو، رازايه وه،

پَيُوِه بُوون

تَنَاسَلْ: زاورى، به چه خستنه وه

تَنَاسَلْ الْقَوْمَ: زاورتيانکرد، وه چه يان
خستنه وه

تَنَاسَلِي (جنس): زانه نامى، پيه وه ندی

هه يه به زاورتيوه

تَنَاسَبْ: هه نديكيان پابه ندببون به وانى

دييه وه

تَنَاسَدْ: شيعر خويندنه وه بۆ يه كتر

تَنَاسَرْ: يارمه تى يه كياندا

له بلاو كردنه وه يدا

تَنَاسْ: جه نجالى كردن

تَنَاصَبْ: به شكردن، به خشين،

پشك كردن

تَنَاصَرْ: كومه كو يارمه تيدانى يه ك

تَنَاصَفْ: به داپه روه ريبى باسيان

له يه ك كرد

تَنَاصَلْ: به دهر كه وت، دياريدا

تَنَاصِيْبْ: نيشانه و هيماي سهر ريگه

بۆ گه شتكارو نه وانه ي سه فهر ده كه ن

تَنَاضَلْ: پيشبريكى و شانازييانكرد

له تيكوز شاندا

تَنَاضَلُوا (تَفَاخَرُوا): خويان مه لكيشا

تَنَاطَحْ: شه ره قوچيان كرد، يه كتريان

دايه بهر قوچ

تَنَاطَقْ: گوته و قسه يان وت به يه ك

تَنَاضَرَا (تَجَادَلَا): مشت و مريانكرد،

گفتوگرو قسه گوږينه وه

تَنَاضَمْ: رشته و ريزه نديى

تَنَاعَى: باسى كوشتارو جهنگ بۆ

هاندانى لايه نگرانين له سهر كوشتارو

شه پكردن

تَنَاعَسْ: ميواش بوو، كزيبو، لاوازيبو

تَنَاعَى: زاليبو به سهر يا، سهر كه وت

تَنَافْ (تَضَادْ): له يه ك نه چيون، دژ

تَنَافَى: جياوازيبو بهر چاويى

تَنَافَدْ: دوو تاكوك حال و باريان برده بهر

ده ستي دادوه رو هه ريه ك به لگه و

به هانه ي خسته بوو

تَنَافَذْ: چوونه بهرده م دادگه رو

به رزكردنه وه ي سكالو شيكايت

تَنَافَرْ: له يه ك نه چيون، جياواز له يه ك،

بۆ نه بون

تَنَافَرْ: له يه ك دووركه وتنه وه

تَنَافَرُوا (تَبَادَلُوا الْكِرَاهِيَةَ): رقيان

له يه ك هه لگرتبوو، يه كتريان نه ويست

تَنَافَسْ: به ريه ره كانى يه كتر، ململانى

تَنَافَى: به پيچه وانه ي يه كترى جوولانه وه

تَنَافَتِ الْأَشْيَاءْ: جياوازيبون، له يه ك

نه چيون

تَنَاقَصْ: كه م بوه وه، كه مى كرد،

پوكايه وه

تَنَاقَضْ (تَبَايُنْ - مُخَالَفَةٌ): دژوار،

جياوازي، تاكوكى، پيچه وانه، نادروست

به يه ك

تَنَاقَلْ: وتو هه والى يه ك گواستنه وه

تَنَاقَظْ: پهيمان و به لئين نه بردنه سهر

تَنَاقَجْ: هاوسه رگيرى، به يه ك

كه يشتنى ژن و ميژد

تَنَاقَذْ: نامه مواريى، ناخوشى

تَنَاقَرْ: خوى ليته له كرد

تَنَاقَفْ: به توږبه هاوه لايه تى كردن

تَنَاهْ: سنوور بۆ دانان، ديارى كردن

تَنَاهَى: خوى گرته وه، جله وى گرت

تَنَاهَد: هه‌یه که یان به‌خش‌یان
 به‌نه‌ندازی یه‌ک هه‌تا خواردن بکړن و
 به‌شدارین له‌خواردنیدا
 تَنَاهَدَ الْأَصْحَاب: داکوکیانکرد،
 کو‌یانکرده‌وه
 تَنَاهَز: له‌دووی هه‌ل‌گه‌ران ، بڼ
 فرسه‌ت گه‌ران
 تَنَاهَض: هه‌ستان له‌جه‌نگدا بڼ پوو
 به‌پوو بوونه‌وه‌ی یه‌ک
 تَنَآوَبَ (تَعَاوَبَ): به‌دوای یه‌ک‌دابوو،
 دوا به‌دوای بوو ، به‌توبه کارکردن
 تَنَآوَح: به‌راه‌ر بوونی دوو شاخ
 تَنَآوَشَ الشَّيْ: وه‌ری گرت ، گرتی
 تَنَآوَلَ (أَخَذَ): وه‌رگرتن ، لیک وه‌رگرتن
 تَنَآوَمَ (تَظَاهَرَ بِالنُّومِ): خو‌یک‌کرد
 به‌نوستوو
 تَنَبَّأَ (تَكَلَّمَ بِالنُّبُوءَةِ): پیش بینی کرد ،
 نو‌قلانه‌ی لیدا ، قرانی
 تَنَبَّهَ: هاتنه‌وه سه‌رخو ، بی‌داری،
 نا‌گاداریوون، وریا بونه‌وه
 تَنَبَّؤُ: پیش بینی کردن ، قراندن ،
 نو‌قلانه‌ی لیدان
 تَنَبَّهَ (فَطِنَ - شَعَرَ): هه‌ستی‌کرد، پی‌ی
 زانی ، وریا‌بوه‌وه، نا‌گاداریوو ،
 تب‌بینی‌کرد
 تَنَبَّيَطَ (تَنَدَّيَدَ): هه‌په‌شه، ره‌خنه،
 هه‌په‌شه و‌گړه‌شه
 تَنَبَّيَهَ (إِتْقَاطَ): هه‌لسان، راپه‌پاندن،
 خه‌به‌رکردنه‌وه، وش‌یارکردنه‌وه،
 بی‌دارکردن
 تَنَجَّدَ (إِرْتَفَعَ): به‌رزو بلند بوه‌وه
 تَنَجَّزَ: داوای کو‌تایی پی‌هینانی‌کرد،
 ویستی ته‌واو بی‌ی

تَنَجَّسَ: گلا‌وبوو، پیس بوو
 تَنَجَّعَ فَلَانًا: په‌نای برده به‌ر، داوای
 یارمه‌تی لیکرد
 تَنَجَّمَ: نه‌ستیره گه‌ری‌کرد، به‌شوین
 نه‌ستیره‌دا نه‌گه‌پڼ
 تَنَجَّيَّةَ (إِنْقَادَ): رزگارکردن، فریاکه‌وتن
 تَنَجَّيْسَ (تَلَوِيثَ): پیس‌کردن، گلا‌و‌کردن
 تَنَجَّى: لا‌چوو، رو‌یشت ، ره‌ویه‌وه
 تَنَجَّسَ (صَامَ - جَاعَ): برسی بوو، هیچی
 نه‌خوارد
 تَنَجَّلَ التَّالِيفُ: نو‌وسراو دانراو‌یک‌ی‌کرد
 به‌هی خو‌ی
 تَنَجَّحَ: کو‌که کو‌ک ، کو‌کین
 تَنَجَّلَ: بی‌زرایه‌وه، پوختی‌کرد
 تَنَجَّيْلَ: دابی‌زان ، پوخت کردن
 تَنَدَّى: به‌خشنده‌بوو، ده‌ستلا‌وبوو
 تَنَدَّحَ (إِنْتَشَرَ وَتَبَدَّدَ): بلا‌ویه‌وه،
 ته‌نبیه‌وه
 تَنَدَّلَ: به‌ده‌سته‌سپ‌سپ‌ی
 تَنَدَّمَ: په‌شیمانی، داخ بڼ خواردن ،
 ژبونی ، پاشگه‌ز بوونه‌وه
 تَنَدَّيَّةَ: ته‌پ‌کردن
 تَنَدَّلَ: هاتنه‌ خواره‌وه، دابه‌زین،
 سه‌رشو‌پ‌کردن، سه‌ردانه‌واندن
 تَنَزَّهَ (خَرَجَ لِلتَّزَهُّةِ): گه‌شتی‌کرد، چوو
 بو‌گه‌ران
 تَنَزَّهَ عَنِ (تَبَاعَدَ): دوور‌که‌وته‌وه،
 پاک‌بوه‌وه
 تَنَسَّرَ (إِنْتَشَرَ): شی بوه‌وه، خا‌وبوه‌وه
 تَنَسَّقَ (إِنْتِظَمَ): ری‌ک‌بوو، رازیه‌وه
 تَنَسَّكَ (تَزَهَّدَ وَتَعَبَّدَ): بوو به‌سو‌قی ،
 ده‌ستی دایه‌خوا‌په‌رستی

تَنَسَّمَ (تَنَفَّسَ): هه ناسه یدا
 تَنَسَمَتِ الرِّيحُ: با هه لیکرد، کزه ی با
 هات ، شه مال هات
 تَنَسَّقَ (تَرْتِيبَ): ریکخستن، خشتکردن
 تَنَشَّطَ: پیگه یاندن، نه ش و نماکردن
 تَنَشَّبَ فِيْهِ (تَعَلَّقَ): پیا هه لواسرا ،
 تیوه ی تالا
 تَنَشَّرَ (اِنْبَسَطَ): بلاویوه وه ، راخرا ،
 کرایه وه ، زانرا
 تَنَشَّطَ (طَابَتْ نَفْسُهُ): دلی خوش بوو ،
 کرایه وه ، گه شایه وه ، خوش نوود بوو
 تَنَشَّأَ (اِمْتَصَّهُ): هه لی مژی
 تَنَشَّقَ: هه ناسه ی وه رگرت ، بونیکرد ،
 هه لی مژی
 تَنَشَّيْتُ: چالاکردن ، کاراکردن
 تَنَشَّيْتُ: وشککردنه وه
 تَنَشَّقَ: هه لمژین ، هه لمووسین ، قوم
 لیدان
 تَنَصَّتْ: به دزیه وه گوئی گرت ، گوئی
 هه لختست
 تَنَصَّتْ: گوئگرتن ، گوئی هه لختستن
 تَنَصَّرَ: کردنه فه لو دیان ، سه رخستن ،
 یارمه تیدان
 تَنَصَّفَ: داوای دادی کرد ، دادگه ری
 خوازی
 تَنَصَّلَ: سه رفرازبوو ، رزگاری بوو ،
 قوتاربوو
 تَنَصَّيْرَ: به گا ورکردن
 تَنَصَّيْفَ (شَطْرَ): له تکردن ، کردن
 به دوو به ش له ناوه پاستدا
 تَنَطَّعَ (تَأَنَّقَ): نارایشتی خویدا ،
 دهستی به خویدا هینا ، خوی رازنده وه

تَنَطَّطَ: هه لیه زاننده وه ، هه لیه ز هه لیه ز
 تَنَظَّرَ (تَأَمَّلَ): سه رجی دایه ، تیروانی
 تَنَظَّفَ الشَّيْءَ: پاک بوه وه ، خاوین بوه وه
 تَنَظَّمَ (تَرْتَّبَ): ریکبوو ، ریکخرا
 تَنَظَّيْرَ (مُقَارَنَةً): به راوردکردن ،
 به راورد
 تَنَظَّيْفَ (تَطْهِيْرَ): پاککردنه وه ، خاوین
 کردنه وه ، پاکسازی
 تَنَظَّيْمَ (تَرْتِيبَ): به رشته وه کردن ،
 ریکخستن ، نه گفراندن
 تَنَعَّلَ: پیلای له پیکرد ، سولی کرده پی
 تَنَعَّمَ (تَرَفَّهُ): گوزه رانی باش بوو ،
 که وته خوشی و نازه وه ، مالداریوون
 تَنَعَّرَ: پیشی خوارده وه ، رقی هه لسا
 تَنَفَّسَ (تَحَرَّكَ): له رزی ، له قی ،
 هه ژی ، جولایه وه
 تَنَفَّسَ عَيْشَهُ (تَكَلَّمَ): ژیا نی تالبوو
 تَنَفَّمَ: له به رخویه وه گزرانی دهوت
 تَنَفَّجَ: به شتی خه لکه وه نازین و
 خزه لکیشان
 تَنَفَّخَ: باکردن ، هوکردن
 تَنَفَّرَ: بیزاری ، وه رسبوون ،
 رووتینه کردن
 تَنَفَّسَ (تَنَسَّمَ): هه ناسه ی دا ، هه ناسه ی
 هه لمژی
 تَنَفَّسَ: هه ناسه دان ، هه ناسه وه رگرتن
 تَنَفَّشَ: پشیلکه خوی گفکرده وه
 تَنَفَّضَ: چاوی به هه موانا گتپا ، به هه موو
 لایه کدا وردیوه وه
 تَنَفَّطَ (اِحْتَرَقَ غَضَبًا): رقی هه لسا ،
 توپه بوو ، ناگری لی نه بوه وه
 تَنَفَّطَ (تَقَرَّعَ): بلقی کرد ، تلقی کرد ،
 هه لزله پی

تَنْفِيح: ئاوساندن ، وەرماندن ،
هەلپەنماندن

تَنْفِيذ: جێبەجێکردن ، بەئەنجام
گەیاندن

تَنْفِيذِي (إِجْرَائِي): جێبەجێکاری ،
ئەنجامدان

تَنْفِيْس: بۆلە دەرکردن ، فشکردنەو

تَنْفِيْض (رَج): تەکاندن ، پرواندن ، -
راوەشاندن

تَنْقَبَت: گرتنی پەچە لەلایەن ژنانەو

تَنْقَل: رزگاری کرد ، فریای کەوت

تَنْقُص (انْكَسَر): شکا ، هەلۆه شا

تَنْقُل: ژۆر ئەجوولێ و جینگە ئەگۆڕێ ،
جینگە بەخۆی ناگرێ

تَنْقُل: گواستەو ، گوێزانەو ، هاتو
چۆکردن

تَنْقِيَة (تَصْفِيَة): پاککردنەو ، خاوەن
کردنەو ، پاکزکردن

تَنْقِيْب (فَحْص): پشکنین ، کۆلین ،
توێژینهو

تَنْقِيح (تَهْدِيْب): بژارکردن ، پیاچوونەو

تَنْقِيْد: رەخنە لێگرتن ، شەن وکە وکردن

تَنْقِيْش: شێو نووسین

تَنْقِيْص (تَقْلِيْل): کەمکردنەو ، لێدارینین

تَنْقِيْط: نوخته دانان ، خالبەندی

تَنْقِيْل (تَبْدِيْل الْمَوْضِع): جینگە گۆڕین ،
جی گۆڕین

تَنْكَب عَنْ (حَاد): لایدا ، وەری گێرا

تَنْكَب عَنْه: خۆی لێ پاراست ، وازی
لێ مینا ، لێی دورکەوتەو

تَنْكَد (تَكَدَر): لێی تالێو

تَنْكَر (تَغْضَى): خۆی گۆڕی ، چو
بەرگیکی ترەو

تَنْكُر (اِسْتِغْضَاء): خۆگۆڕین ، چوونە
بەرگیکی ترەو

تَنْكُس: یاخیبوو ، تەلاسابوو ، ناچیزە
دەرچوو

تَنْكُس: یاخیتی ، تەلاسایی

تَنْكِيْس: شۆپکردنەو ، سەرەوژێر
کردنەو

تَنْكِيْل: بەپەند بردن

تَنْمَر (غَضَب): تورپەبوو ، رقی هەلسا

تَنْمِيَة: گەشەسەندن ، پەرەپێدان

تَنْمِيْق (تَحْسِيْن وَتَزْيِيْن): نەخشاندن ،
رازاندنەو ، رێکخستن

تَنْمِيْل (خَدَر): سەپوون ، تەزین ،
قەسرین ، لەگژکەوتن ، قەفلین ،

کەسەرەبوون

تَنْهَد: هەناسەیی هەلکێشا

تَنْهَد (تَأْوَه - تَحْسُر): هەناسە
هەلکێشان ، ئاهکردن

تَنْوَح (تَحَرَّك): لەریەو ، هاتوچوو

تَنْوَد (تَمَایِل): جوولایەو ، بەملاو لادا
ئەهاتو ئەچوو ، لەریەو

تَنْوَر: رووناکبوو ، رووناکی تێکەوت ،
روشنایی تێکەوت

تَنْوَر: تەنوور ، فېن ، کەندوێکی لەقوڕ
دروستکراو کە ناگری تێدا دەکرێتەو

لەزەوی یان لەدیوار دەگیرێ و نان و
کولێرەیی پێدەکرێ

تَنْوَرَة: تەندوورەیی ژنان ، نیوتەنە

تَنْوَع: بوو بەهەمە جۆر ، بابەت بابەت ،
هەمە چەشن ، رەنگاو رەنگ بوون

تَنْوُق: رێک و پێک بوو ، ناوازه
دەرکەوت

تَنوَم (إِخْتَلَمَ): شه‌یتانی بوو، ناوی
ماته‌وه، دامرکایه‌وه

تَنوَم (إِرْتَفَعَ): به‌رزبوه‌وه، مه‌لچوو
تَنویر: رووناککردن، دیارکردن،
ره‌وشه‌نکردن

تَنویم: نواندن، خه‌واندن، نغاندن،
رازاندن

تَنویمه (ذَكَر): به‌باش باسی که‌سیکی
کردو مه‌لینا، ناوه‌یتان، باسکردن،
ئامازه بو کردن

تَهَاوُن

تَهَاوُن: گنجه‌ل به‌یه‌ک گرتن، بیانوو
گرتن، که‌پرکردن به‌یه‌ک

تَهَاوُن: باران بارین به‌خوپو
به‌رده‌وامی، خۆش نه‌کردنه‌وه‌ی باران
تَهَاوُن: قسه‌ی ناشیرین به‌یه‌ک گوتن
تَهَاوُن: وازیان له‌یه‌ک هینا، له‌یه‌ک
زویر بوون

تَهَاوُن: په‌لامار بردنه سه‌ریه‌کتری،
هیرش بردن بو یه‌کتری

تَهَاوُن: په‌لاماری یه‌کتریاندا،
هیرشیان برده سه‌ریه‌ک

تَهَاد: پی به‌پی ئاماده‌بوون
تَهَاد: دیاریاندا به‌یه‌ک، خه‌لاتیان

گۆرییه‌وه
تَهَاد فِی مَشِیَّتِهِ: لاره لار نه‌پوا، به‌ملوو

لادا نه‌که‌وئ، له‌تر نه‌دا
تَهَاد: خوینی یه‌ک خه‌لاککردن،

گونجاندنی خوینرپیژی
تَهَاد: ناشته‌وایی، ریککه‌وتن،

به‌ستنی په‌یماننامه
تَهَاد: وپینه‌یانکرد له‌قسه‌کانیاندا

تَهَارِب: مه‌لهاتن له‌گه‌ل یه‌کدا، راکردن
تَهَارَشَت: به‌ردانی سه‌گ له‌یه‌ک، شه‌په
سه‌گ

تَهَارَط: جنیوو قسه‌ی سووک و نزم
به‌یه‌ک گوتن

تَهَارِق: ئاوپیرژان به‌سه‌ریه‌کا
تَهَارَم: خۆپیرکردن، خۆنواندن به‌پیرو

په‌که‌که‌وته
تَهَاوُن: دوا به‌دوای یه‌ک، هاتن به‌دووی

یه‌کدا
تَهَاوُن: که‌وته خواره‌وه به‌دوای یه‌کدا

تَهَاوُن (إِنْدِفَاع - هُجُوم): بۆچوون،
په‌لاماردان، ئامپازبوون، خۆ بۆکووتان

تَهَاوُن عَلَی: په‌لاماریدا، مه‌لمه‌تی
بو برد، خۆی بو کوتا

تَهَاوُن: به‌ریه‌ره‌کانی و ململانی یانکرد
له‌سه‌ر شتیک

تَهَاوُن: تیکۆشا، به‌دل خه‌ریکبوو
تَهَاوُن: چرپه، نه‌هینی، په‌نهان،

شاردنه‌وه
تَهَاوُن: چوونه‌سه‌ریه‌ک و نانه‌وه‌ی

جموجوول
تَهَاوُن: که‌مه‌رخه‌می تیاکرد،

ته‌مه‌لی کرد، فه‌رامۆشی کرد
تَهَاوُن (تَوَان): ده‌ریه‌ست نه‌بوون،

که‌مه‌رخه‌می
تَهَاوُن: به‌سریه‌سرب قسه‌یانکرد

تَهَاوُن: دوا به‌دوای یه‌ک که‌وتن
تَهَاوُن: تیکه‌لبوون، وه‌ک یه‌ک

بوون
تَهَاوُن (إِسْتِهَانَة): گالته‌پیکردن،

ئابیرکردن، سووککردن

تھاون: ناسانی کرد، به سووک
 سهیری کرد، به نزمی تیروانی
 تھاویل (انوان مختلفه): ره نگاو ره نگ،
 همه ره نگ، چند ره نگیکی جیاواز
 تهایا: سازان و گونجاندن
 تهاپی: پیروزیایی، پیروزانه
 تهایج: وهستان بق کوشنار،
 ناماده بوون بق جهنگ
 تهابی (تقطع): دپا، کونبوو، شریوو
 تهبیل (تکسب): پهیدایکرد، دهستی
 کهوت، ره نجیدا
 تهبیل بالبخار: به مهلم کولا
 تهنک (تمرق): دپا، شریوو
 تهنک عذیم الحیاء): بی تابروویه تی،
 روو مهلماراو، بهد خوو
 تهنم الشی (تکسر): شکا، له تبوو، وردو
 خاشبوو، پارچه پارچه بوو
 تهجا: حینجه یکرد، پیت پیت ناسی
 پاشان به سهریه که وه خویندیه وه
 تهجم علی الشی: هیرشی برده سه سر
 په لاماریدا
 تهجیر: راگویرزان، دوورخستنه وه،
 مونکاندن
 تهجین: دووپهگ بوون، دووپهگ
 کاری
 تهادی: بق ریگهی راست گهرا، کهوته
 راویژ
 تهادیه: میمن کردنه وه، هتورکردنه وه
 تهادج: زرنگانه وهی دهنگ، زریانه وه
 تهدد (توغلد): مه ره شه کردن،
 گوره شه کردن
 تهدل (تدلی واسترخی): شوپروه وه،
 دامیلرا

تهدم (انهدم): رووخا، تیچوو،
 هه لوه شا
 تهدید: ترساندن، هه ره شه کردن،
 هه روگیف
 تهدیم (تخریب): ویران کردن،
 روخاندن، کاو لکردن
 تهدب (تعلیم و تربی): په روه رده بوو،
 فیریوو، دهرسی وه رگرت
 تهدیب (اصلاح): چاک کردن، دهست
 پیاہینان، بزارکاری
 تهدیب (تعلیم): فیر کردن، راهینان،
 دهرس دادن
 تهذیبی (تربوی): په روه رده یی، بق
 په روه رده
 تهرأ اللحم: گزشته که کولا، پوا
 تهری: به کوته که لئیدا، شریوو، پوا
 تهربأ (انهرم): رایکرد، دهرکه ناربوو،
 خوی دزیه وه
 تهریب: دهر کردن، بردن، قوتار کردن
 تهریم (فرم): جنین، لهت له تکردن
 تهرأ: گالته ی پیکرد، لاقرتی پیکرد
 تهرز (تحرك): له قی، بزوا، جوولا،
 شله قا، راوه شا
 تهرغ: په له یکرد، خیرایکرد، گورجیوو،
 دهست و بردی کرد
 تهرم الوتر (رن): له ریه وه، دهنگی
 دایه وه
 تهریز (تحريك): جولاندن، له رزان،
 شله قان، بزواندن
 تهریم: راوانان، کول پیدان، هه لبرین
 تهرهز (تحرك): جوولا، له ریه وه،
 بزووت، له قی، له رزی

تەشەم: تىكشكا ، وردىبوو ، پارچە
 پارچە ، وردوخاشبوو
 تەشەم (كسر): شكاندن ، ھارپىن ،
 تىكشكاندن ، پارچە پارچە كردن
 تەھۇل (نزل): باران بارىن ، داكردىنى
 باران
 تەھفە (نحل): لاوازىبوو ، بارىكبوو ،
 لەربوو ، چىروسايەوھ
 تەكەم (سخرية): گالتە ، قەشمەرى ،
 لۆترەوانى
 تەكەم البناء (تهدم): رووخا ، تەپى ، پىما
 تەكەمى (استهزائي): گالتە چىتى ،
 قەشمەرى ، لۆترەوانىتى ، تىزە جارىپى
 تەكە: مەترسى ، لەناوچوون
 تەھل (ابتهاج): خوشى ، شادى ،
 شادمانى ، دلشادى ، گەشاوھى
 تەھل الوجه (تلا): بىزەگرتى ،
 شاگەشكەبوو ، گەشايەوھ
 تەھليل (لا اله الا الله) وتىن ، ھاوارى
 خوشى ، بانگەوازى شادمانى
 تەھمە: بوختان ، دەس ھەلبەس ، درۆو
 دەلەسە
 تەھنا بە (فرح): پىشخوشخالىبوو ،
 دلخوشبوو ، خىرى لى بىنى
 تەھنا بالطعام (ساغ له): پىنى كەوت ،
 بەدلى بوو
 تەھنە: پىرتىزايى ، پىرتىزە كردن
 تەھندم: دەستى بەخۇيدا ھىنا ، خۇى
 رىكخست
 تەھود: گەراپەوھ ، تەوبەيكر
 تەھور (تهدم): رووخا ، دارووخا ، كەوت ،
 تەپى ، ھەرەسى ھىنا

تەھور (اندفاع بلا مبالاة): مەلەيكر ،
 مەلەشەيى كر
 تەھور (اندفاع وتسرع): مەلەشەيى
 مەلچوو ، پەلەكردن ، خۇدانان
 تەھوس: تىكچوو ، ئەقلى سووكبوو ،
 گەوجبوو ، سەرشىتتېبوو
 تەھوع (تكلف القى): خۇرپاشاندەوھ ،
 ھىلتىجىدا ، دللى تىكەلھات ، دل بەيەكا
 ھاتىن
 تەھوم (نام قليلاً): سەرخەوى شكاند ،
 چاوى گەرم كر ، كەمىك نوست ، سەرى
 گەرمكر
 تەھوئە: باگۇپىن ، ھەواگۇركى ،
 مەلخستىن
 تەھويد الأطفال (تريم للأطفال):
 گورگانە شەوئ ، لاي لايە ، پشە سورئ
 تەھوير: رۇچواندن ، تەيف كر
 تەھويل (ارهاب): مەترسى خستەوھ
 تەھوين: ساناو ئاسانكردن
 تەھيأ: ئامادەبوو ، سازاندن ،
 رەخساندن ، راپىچان
 تەھيئة (إعداد): ئامادەكردن ، تەيار ،
 پىكەيتان ، خستە بەردەست
 تەھيب (أزع): ترساندى ، توقاندى
 تەھيب الرجل أو الشئ (خافه): لىتى
 ترسا ، سلى لىكردەوھ
 تەھيج (ثار): ھەزى ، ياخىبوو ،
 ھەلچوو ، بەلەسەبوو ، وروئا ،
 ئاشوبى نايەوھ
 تەھيج (ثوران - جنون): شىتتى ،
 شىتگىرېوون ، خۇشان
 تەھيىز (إنكسر): شكايەوھ ، لەت بوو

تھیبج (اشاره): جوولاندن ، وپوژاندن،
هه لساندن، ئاره زوو خرۆشاندن،
هاندان، هه ژاندن

ت و

توانم: گونجان و شیان
تواب: به خشنده، تهوبه وەرگر
تواثر (تتابع): به دواى يه کدا هات،
ناوبه ناو بوو

تواثب: مێرش و هه لمه ت بردنه سه ريه ک
تواجد (تظاهر بالحب): خوشه ويستی
نیشاندا

تواجه: رووتیکردن، رووبه رووکردن
تواجه الرجال: يه کتريان بينى، به ره و
رووبونه وه

تواحي: په له يان له يه ک کرد
تواد (تعايا): يه کتريان خوش ويست ،
برايه تيانگرت

توادع: ریکه وتن ، پیکهاتن
تواری: خوێ شاردنه وه، خوێ
په نهانکرد، شاردرايه وه

توارث: میرات لیکرتن
توارثوا الشئ: له يه که وه بۆيان مايه وه
توارد: هاتن و گه يشتن به دواى يه کدا،
له يه ک کاتدا گه يشتن

تواردت الخواطر: وه ک يه ک روانين، دل
له دل روانی

تواردوا: به دواى يه کدا هاتن ،
رشته بوونی يه ک

توارک: پالی پيوه دا، پشتی پييه ست
توازن معاذة: تهريب بوون، جووت،
به رامبه ر بوون

تواری: هاوړیکى ، تهريب بوون ،
به رامبه ر يه کتر بوون

توازن: وه ک يه ک بوون، هاوکیش
بوون، له ترانزودا بوون

توازن (موازنة): هاوکیشى، هاوسهنگى ،
جووته تهرازوو ، يه کسان

تواشج: تیکه لو به يه کا چوونی لقو
پۆپی درهخت

تواشق: دوژمنیان به شیره کانیان
توێ توێ کرد، دوژمنه کانیان پارچه

پارچه کرد
تواصی: موچياری يه کيانکرد،
ئامۆزگاری يه کتريان کرد

تواصف: پيايه لدان ، وه سفکردن،
باسکردن

تواصل: ئال و گۆپ، له سه ر پۆيين
تواصل: به يه ک گه يشتن، په يوه ندارى

تواصم: ره خه يان له يه ک گرت،
يه کتريان عه ييدارکرد

تواضع: بى فیزبوو، رۆح سووکبوو
تواضع: بى فیزی ، خو به که م زانين،

خاکيتى ، خو به زل نه گرتن ، دلزامى
تواطأ: له گه لى ریکه وت، پیکهات

له گه لى
تواطؤ: ریکه وتن ، به نههيتى،
پيلانگيران

تواطس: هه لسانى شه پوله کانی دهريا
تواعل: به لێنياندا به يه ک، په يماندان

به يه کترى
تواعم: به توندی جهنگان و شه پريانکرد

توافر: زۆربوو، فره بوو، لى مايه وه
توافق: ریکه وتن ، لیک نزيکبوونه وه،

کۆک بوون
توافه: ههچ و پووجى، پوپووجى

تَوَافِي: ئەمەكدارى، نواندن، دەریپىنى
دلسۆزى

تَوَاق: ئارەزوومەند، عەودال، شەيدا

تَوَاق: بىخەياو بىئابرووى کرد

تَوَاقص: خۆبەگەردن کورت نیشاندان

تَوَاقع: دژبەيەك وەستان، يەخەو
گىرمانەو

تَوَاقف: لەجەنگدا بەرىزو لەپال يەكدا
وەستان

تَوَاف: لايدا، سەرى لىشىوا، بەلايەكى
دیکەيا کەوت

تَوَاکل: پشت بەخەك بەستن

تَوَاکل: پشت بەيەك بەستن

تَوَالى (تَوَابِع): بەدواى يەكداهاتن،
يەك لەدواى يەك بوون

تَوَالد: سەكو زاکردن، زاوێنکردن،
لەيەك بوون

تَوَالدوا (كشروا): نۆد بوون، زاو
زىيانکرد

تَوَالس: چاوبەستکردن لەيەك،
زالبوون بەسەر يەكدا بەخيانت وناپاکی

تَوَاليت: سەرپىشاو، ئاودەست،
ئاباخە

تَوَامق: يەكترىيان خۆشويست،
خۆشويستى هەلگرتن بۆ يەك

تَوَان: دواکەوتن، ساردى، هتياشى

تَوَانى: کەمتەرخەمى کرد، لەشى
ساردبەو

تَوَاهب: بەخشیان بەيەك، دايان
بەيەکتر

تَوَافق: بەرابەربوون، يەکسان،
تەریب بوون

تَوَائِل: دوعاى خراپەيان لەيەککرد

تَوَاد: شىنەيى کرد، لەسەرخۆبوو

تَوَام: هاوسەك، هاوێ، دوان بەيەك
سەك بوون

تَوَادَة (تَوَان): شىنەيى، لەسەرخۆيى،
ئەسپايى

تَوَاب: تەوبەي پىکرد، پەشىمانى
کردەو، ژيوانى کردەو

تَوَاه (تَوَاهَة): تەوبە، پەشىمانى،
ژيوانى

تَوَابِخ (زَجَر): سەرزەنشت کردن،
سەركۆنە، پىکردن

تَوَات (فِرصاد): دارتوو، توو

تَوَاتر (شد - مط): راکێشان، کرژبوون،
توندبوون، ئالۆزى، پىکدادان

تَوَاتر العَبل: پەتەکە گرژبوو، جەپى

تَوَاتِبَ عَلَيْهِ: هەلى کوتايە سەرى،
هێرشى بردەسەر، بەنۆد لێى داگیرکرد

تَوَاتق: جێگیربوو، پتەو، قايەبوو

تَوَاتيق: قايە کردن، مەحکەم کردن،
داگیرکردن

تَوَاج: تاج خراپە سەرى، لەسەر تەخت
دانىشت

تَوَجَد بِلە: نۆزى خۆش ويست،
هۆگرى بوو

تَوَجَسَ شَرّاً: هەستى بەخراپەکرد،
پێش بىنى خراپەي کرد پێشەكى زانى

خراب روو ئەدات

تَوَجَسَ الصَوْتَ: بەترسەو بىستى

تَوَجَّع (تَوَلَم): نیشى پىگەيى، ئازارى
هەبوو، نیشى هەبوو

تَوَجَّه (ذَهَب): رۆيى، رۆيشت، چوو

تَوَجَّهْ إِلَى: رَوِي بَو ، چَو بَو
 تَوَجَّيْهِ (تَصَوِّب) : ئا پاسته کردن،
 رابه ری ، روپی له شتیک کردن
 تَوَجَّيْهِ: ری نوینی، رینشیانده ری
 تَوَحَّد (بَقَى وَحْدَه): به تهنیا مایه وه،
 هر خوی مایه وه
 تَوَحَّد (عَزَلَة): ته نیایی، ته نهایی، هر
 خوی ، تاکی
 تَوَحَّش: وه درنده ی لئِهات، بوو
 به کتوی
 تَوَحَّش (قَسَاوَة - هَمَجِيَّة): درنده یی،
 دلرَه قی ، بی ویزدانی
 تَوَحَّل (تَلَوَّث بِالْوَحَل): قورای بوو،
 قوری به رکه وت
 تَوَحَّم: بیژوو، هه وهس، ئاره زوو،
 به وحاله ده گوتریت که ئافره تی
 دوو گیانی تیده که ویت به حه زکردن
 له خواردنیک له ماوه ی هه لگرتنی
 مناله که یدا
 تَوَحَّيْد: کردنه یه ک، به تاک و تهنیا
 زانین، یه ک خستن، یه ک بوون
 تَوَخَّى (قَصْد): ویستی، نیازی بوو،
 مه به سستی بوو، بویچوو
 تَوَدَّ (طَلَب مَوَدَّة): ویستی دلی راگری،
 ویستی بریه تی له گه ل به سستی
 تَوَدَّيْع: مائئاوایی، ره وانه کردن،
 ئه سپاردن، سپارده
 تَوَرَّاة: ته ورات، په رتوکی پیروزی
 جووله که یه که بَو موسا پیغه مبه ر
 هاتوو (سه لامی خَوای لَیْبِت)
 تَوَرَّد (إِحْمَر): سوور بوو، سوور بوه وه،
 سوور هه لکه را

تَوَرَّط: تووش بوو، پیوه بوو، تیوه ی
 گلا
 تَوَرَّط: تووش بوون، پیوه بوون، تیوه
 گلان
 تَوَرَّع: پاریزگاری، پاریزی
 تَوَرَّع (تَعَفَّف وَتَجَنَّب عَنْ): خزی
 پاراست، دوورکه وته وه، ده سستی
 لئیه لگرت، ته وه ی کرد
 تَوَرَّم (إِنْتَفَخ): ئاوسا، کیسی کرد
 تَوَرَّم (إِنْتَفَاخ): ئاوسان، ئاوساوی،
 کیشکردن
 تَوَرَّیَّة (إِخْفَاء): شارنده وه، توانج ،
 لئیکورین، به پیچه وانه ی راستی نواندن
 تَوَرَّیث: کردنه میراتگر
 تَوَرَّیط: تیوه گلان، پیوه کردن
 تَوَرَّیج: هه لاسان، په نمان،
 هه لپه نماندن
 تَوَرَّر (صَارَ وَزِيراً): بوو به وه زیر،
 بوو به شالیار
 تَوَرَّع (تَفَرَّق): بلاویه وه، دابه شبوو،
 په رش بوو
 تَوَرَّیج (تَفَرِّق): دابه شکردن،
 بلاوکردنه وه
 تَوَرَّیْن: هه لسه نگاندن، سه نگاندن
 تَوَسَّخ: پیس و چلکنبوو، له که داربوو
 تَوَسَّد: سه ری خسته سه ر سه رین
 تَوَسَّط: دامانگرتن، ناو بیژوانی،
 نیتونجیه تی
 تَوَسَّط الْمَكَان أَوِ الْقَوْم: له ناوه راستیانا
 دانیش
 تَوَسَّط بَيْنَ مُتَخَاصِمَيْنِ: ناو بیژی کردن،
 که وتنه به یه وه، ریکخستن، ئاشت
 کردنه وه ی دوو نه یارو ناکۆک

تَوَسَّعَ: فراوان بوون، گوسادبوون
 تَوَسَّلَ: پارانه‌وه، تکا کردن،
 ده‌سته‌وداوین بوون
 تَوَسَّلَ إِلَيْهِ: لئی پارایه‌وه، لالایه‌وه،
 تکای لیگرد، خوی لیگرده پیش
 تَوَسَّلَ (إِلْتَمَسَ): پارانه‌وه، داواکردن،
 تکا کردن، لالانه‌وه
 تَوَسَّمَ الشَّيْءَ (تَفَرَّسَهُ): تیروانی، لئی
 وردبوه‌وه، لئی راما
 تَوَسَّطَ: ناوبریوانی، کردنه نیو بژیکار
 تَوَسَّيْعَ: گوسادو فراوانکردن، په‌ره‌پیدان
 روویه‌ر فراوانکردن
 تَوَسَّيْمَ: نیشانکردن، دیاریکردن
 تَوَسَّجَ (لَبَسَهُ): مل پیچی کرده ملی،
 دای به‌شانیا
 تَوَسَّجَتَ: لقه‌کان چوون به‌ناویه‌کدا، بوو
 به‌چره
 تَوَسَّوْشُوا (تَهَامَسُوا): سرپه‌سربیان بوو،
 چرپه‌چرپیان بوو
 تَوَشَّيْةٌ (تَزَيَّنَ بِالنَّقُوشِ): رازاندنه‌وه،
 نه‌خشاندن
 تَوَصَّبَ (مَرَضَ): نه‌خۆشکه‌وت، ناساغبوو
 تَوَصَّلَ: پی‌گیشت، گه‌یشته‌ئه‌وه‌ی
 تَوَصَّيْةٌ (نَصَحَ وَارْشَادَ): نامۆزگاریی
 کردن، رینمایی، راسپیری، راسپاردن
 تَوَصَّيْفَ: چاکه‌وتن، راناندن، هه‌لدان
 تَوَصَّيْلَ: گه‌یاندن، به‌یه‌که‌وه‌ گریدان
 تَوَضَّأَ (غَسَلَ): ده‌ستنویژی گرت
 تَوَضَّؤُ: ده‌ستنویژ گرتن
 تَوَضَّعَ (إِنْجَلَى): ناشکرابوو، زانرا،
 بوون بوه‌وه
 تَوَضَّيْبَ (تَرْتِيبَ): ریک‌خستن،
 گونجاندن

تَوَضَّيْحَ (تَفْصِيْلَ): لیکدانه‌وه، توژیینه‌وه
 روونکردنه‌وه، ره‌وشه‌نکردنه‌وه
 تَوَطَّئَهُ (خَفَضَ): نزم، نه‌وی، راخستن،
 ناماده‌کردن
 تَوَطَّدَ (تَثَبَّتَ): قایمبوو، جیگیربوو،
 بته‌ووبو، به‌هیزبوو
 تَوَطَّنَ: جینشین بوو، جیگیربوون،
 نیشتمان گرتن
 تَوَطَّيْنَ (إِسْكَانَ): نیشته‌جی‌بوون
 تَوَفَّلَ (تَعَيَّنَ): دامه‌زرا، دانرا،
 جیگیربوو
 تَوَفَّلِيْفاً (تَعَيَّنَ): دامه‌زrandن، دانان
 تَوَعَّى مِنْهُ: خۆی لی پاراست
 تَوَعَّدَ (مَا تَهَدَّدَ بِهِ): هه‌ره‌شه‌و
 گرپه‌شه، ترساندن
 تَوَعَّدَ (تَهَدَّدَ): هه‌ره‌شه‌کردن،
 ترساندن
 تَوَعَّرَ: سه‌خت بوو، ره‌ق بوو
 تَوَعَّرَ: توپه‌بوو، رقی لی هه‌لسا،
 پیشی خوارده‌وه
 تَوَعَّلَ (دَخَلَ فِيْهِ): چوه‌ناوی
 تَوَعَّلَ: رۆچوون، نقوم بوون تئیدا
 تَوَفَّى (إِسْتَوْفَى حَقَّهُ): مافی خۆی
 وه‌رگرت
 تَوَفَّاهُ اللهُ (مَاتَ): مرد، عه‌مری
 خوایکرد، گیانی سپارد
 تَوَفَّرَ: خۆی بۆ ته‌رخانکرد، خۆی
 رامکرد بۆی
 تَوَفَّرَ: زۆربوون، فره‌کردن
 تَوَفَّقَ (نَجَحَ): سه‌رکه‌وت، زالبوو
 تَوَفَّيْرَ (تَكْثِيْرَ): زۆرکردن، پترکردن،
 پاشه‌که‌وتکردن

تَوْفِيقٌ (تَکْیِیفُ): گونجان، سازندن،

پیرزنی

تَوْفِجٌ (قَلَّ حِیَاوُهُ): بی‌حیا،

بی‌تاب‌پرو، چوختی، چه‌قاسووبو

تَوْفِدٌ (إِشْتَعَلَ): داگیرسا، گری‌گرت،

ناگری گرت، کلپه‌ی سهند

تَوْفِعٌ (إِنْتَظَرَهُ): چاوه‌پوان بوو،

به‌ته‌مابوو

تَوْفِعٌ (إِنْتَظَارُ): چاوه‌پوانبوون،

به‌ته‌مابوون، هیوابوون

تَوْفِعٌ (تَمَكَّتْ): وه‌ستا، راوه‌ستا،

وچانی‌دا، پشوویدا، هه‌لوتست

تَوْفِیت: دیاریکردنی کات، ده‌ستنیشانی

کات

تَوْفِیعٌ (إِمْضَاءُ): نیمزا، شه‌قل، واژو

تَوْفِیفٌ (حَبَسَ): به‌ندکردن، گرتن،

ده‌ست به‌سه‌راگرتن

تَوْكًا: پالیدایه‌وه، شانی‌دایا، خوی‌دا

به‌سه‌ریا

تَوْكُو: پالدانه‌وه، شان‌دادان، خوی

به‌سه‌ردادان

تَوْكُدٌ (تَوْثِیقُ): سه‌لمینرا، چه‌سپی،

سه‌لمی

تَوْكُلٌ: بوو به‌بریکار، بوو به‌وه‌کیل

تَوْكُلٌ: پشت به‌ستن، یاوه‌ری

تَوْكِیدٌ (إِثْبَاتُ): سه‌لماندن، دویات

کردنه‌وه، دلنیاپی

تَوْكِیلٌ (تَعِینُ الْوَكِیلِ): دانانی بریکار،

وه‌کیل دانان، له‌جی‌دانان، کار‌پی

سپاردن

تَوَلَّى: گرتنه‌ه‌ستوی کارئک،

فه‌رمانبه‌رداری

تَوَلَّى عَنَّهُ: وازی لی‌هینا، پشتی

لی‌هه‌لکرد

تَوَلَّى الْأَمْرَ (قَامَ بِهِ): گرتیه ده‌ستی

خوی، به‌جیی‌هینا

تَوَلَّى: هؤ‌گریبون، ئالوده‌یی، سؤ‌زی

به‌تین، خوشه‌ویستی، په‌روشی

تَوَلَّدَ: مندالبوون، ره‌گ دانان، نه‌وه،

وه‌چه، زاوژی

تَوَلَّدَ مِنْ (نَجَّ): لی‌ی پی‌کهات،

له‌ته‌نجام و به‌ره‌می

تَوَلَّتْ وَلَادَتُهَا: مامانی‌کرد، یارمه‌تیدا

له‌منال بونی

تَوَلَّیْتُ: سپاردنی کاروبار به‌یه‌کئک،

پیدانی سه‌ره‌رشتی به‌یه‌کئک

تَوَلَّیْتُ الْحُكْمَ: بوون به‌فه‌رمان‌په‌وا

تَوَلَّیْتُ: لی‌په‌یداکردن، مامانی

تَوَهَّجَ (تَوَفَّدَ): گه‌شایه‌وه، هه‌لگیرسا،

گری گرت، کلپه‌ی سهند، بلتسه‌ی

سهند

تَوَهَّجَ الْحَرَّ (إِشْدَّ): گه‌رمایکرد، تاوی

سهند

تَوَهَّرَهُ فِي الْكَلَامِ: به‌قسه شیوانی،

بیده‌نگی کرد، ده‌مکوتی‌کرد

تَوَهَّشَ: پی‌خاوس، بی‌که‌وش

تَوَهَّمُ (إِسْتَبَاهُ): لی‌تیکچوون، گومان

کردن، به‌مه‌له‌دا چوون، سه‌هوکردن

تَوَهَّمُ الْأَمْرَ (تَخِيلَ وَجُودَهُ):

به‌مه‌له‌داچوو، وای هات به‌پیردا

تَوَّي

تَوَّيَارٌ (مَجَرَى): ته‌وژم، ته‌زوو، شه‌پۆل،

لووزه‌و

ثِيَّاسٌ (صَاحِبُ الثِّيَاسِ): بزندان، نه‌وه‌ی

خاوه‌ن بزنه

تِیَاسَر: سانایکرد، ئاسانیکرد

تِیَاسَر القوم: لای چه پی گرت

تِیَامن: لای راستی گرت

تِیان: مه نجیر فروش

تِیاه: گومرا، سه رلیشیواو

تِیَبَس (جُفَاف): وشک بوونه وه، رهق

مه لائن

تِیَنَم (صاریتیمأ): مه تیوکه وت

تِیس (ذکر الماعز): بز، سابرین

تِیسَر (سهل): ئاسان بوو، سانابوو،

به ئاسانی بۆی هات

تِیسَرَت اُمُورَه (تسهلت): کاروباری

ئاسان بوو

تِیسیر (تسهیل): ئاسان کردن

تِیَفَع: بوو به مه رزه کار، پیگه یشت

تِیَفُونِید: گرانه تا، که وتویی، گرانه تی،

تیفوق

تِیَفُوس (الحمى المحرقة): زه شه گرانه تا

تِیَقْظ (إِتْبَاه): ئاگا، ئاگاداری،

هوشیاری، وشیاری

تِیَقْظ: ئاگاداریبوو، به ئاگاهات،

وریابوه وه

تِیَقْن (تحققه): ده ریخست، خستیه پروو،

ئاشکرایکرد

تِیل: تال، ریشال، ته زووله

تِیم (مُسْتَعْبِد): به ند، گرفتار، شهیدا،

په روش

تِیم (جَمَاعَةُ اللَّاعِبِينَ بِالْكُرَةِ): تیپ،

دهسته، تیم

تِیمَة: ده رماله، دابهسته، پهرداو

تِیمَم لِلصَّلَاة: ته یه مومی کرد بۆ نوێژ

تِیمَم (الْأَمْرُ تَعَمُّدُهُ): به مه وهس کردی،

به نه نهقه ست کردی، به ویستی خۆی پیی

مهستا

تِیمَن (مات): مرد، فه وتبوو، تیاچوو،

گیانی سپارد، روحی تیا نه ما

تِین: مه نجیر

تِیَه (تَوَه - أَضْلُ): ونی کرد، وێلی کرد

تِیه (کبر): لووت به رزی، شانازی،

خۆ نواندن، خۆ ده رخستن

تَمَنَع (ده مامك بهست)

تَصْفِيْق (چه پله لیدان)

تَيْس (سابرین - بز)

تَرْمُوسْتَان (گه رما پیو)

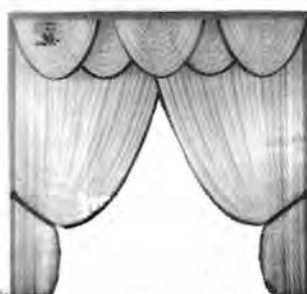
تَطَوَّقَتِ الْحَيَّةُ (ماره که
په پکه ی بهست)

تَصْوِير (وینه گرتن)

تَمَرِيْن (مه شق کردن)

تَلِ الْفَانُوسِيَّاتِ
(په رده و کولله)

تَمْشِيْط (قزدامینان)

حرف التاء

ت

چواره م پیتی زمانی عه ره بی یه

ث. ا. ث

ثاَنِب: نهو بایه ی له سه ره تای باراندا
مه لده کات

ثاَنِر: شو پشگتیر، توو په، به له سه،
مه لچوو، مه لگیر سینره

ثاَنِرَة: گتیره شیوینی، ناژاوه نانه وه،
ژاوه ژار، ناژاوه، ناشوب نانه وه

ثاَب (عاد): گه راپه وه، هاته وه
ثاَبِت (راسخ - مُسْتَقَر): جیگیر، وه ستاو،

ناجولینری، گیر، نه گوپ
ثاَبِتَة: زه وی زاریک که مولکیه تی

نه گویندیتته وه
ثاَبِر (واضب): به رده وام له سه ری

ریزی بوو
ثاَر (هَاج): مه لسا، مه ژی، ته قبه وه،

یاخی بوو، جوولا، وروژا
ثاَغِي: که س، یه کتک

ثاَغِب: کونکر، کاریگر، بره پ
ثاَقَف: شه په شیر کرد، یاری

به شمشیر نه کا
ثاَقَل: خواردنی قورسی خوارد

ثاَكَل (تکلی): کوپ مردوو، رۆله
جوانه مهرگ، نه وه ی کوپی ده مرئ

ثاَلث: سی، سیه م
ثاَلَم (کلیل): کۆل، ده مه ریزه

ثاَلُوث: سیانه، سی خشته کی، سیانه کی

ثاَمِر: به ردار، به به ره م

ثاَمِر (لویباء): لویبا، ماشه سپی

ثاَمِن: هه شته م، هه شته مین

ثاَنَوِي: گرنگ نییه، لاوه کی،

دواناوه ندی

ثاَنِي: دووهم، دوو

ثاَنِي عَشَر: دوازه یه م، دوازه یه مین

ثاَنِيَة: چرکه، 60/1 ی خوله کتک

ثاَنِيَا: دوهمین، سه ره له نوئ،

دیسان، هم، دیسان

ثاَه: گه روو، مه وک، قوپک، بین،

که رووی، قوپ قوپاگی

ثاَوَرَة: هیرشی برده سه ر

ثاَي: بریندار کردن، زامدار کردن

ثاَب: باویشکدان

ثاَر (إِنْتِقَام): تۆله سه ندن، تۆله

کردنه وه

ثاَرِي (إِنْتِقَامِي): تۆله سین، به رگری

که ر

ثاَي (فَسَاد): خراپه، ناباشی،

ناله باری، ناپه سه نی

ثاَب - ثاَوَب: باویشکیدا

ثاَب

ثبَات (إِسْتِقْرَار): جیگیری، قایمی،

به رده وامی، هه میشه یی، هه رده می

ثبَان (حجر): کۆش، نامیز

ثبَت: قایمی کرد، جیگیری کرد، چه سپانی

ثَبَتَ (بُرْهَانُ): به لگه ، قه‌واله ، سه‌لماندن ، ده‌ستاویژ ، رابره ، ری‌نیشاندن ، به لگه و گۆشی
ثَبَّتَهُ: جیگیری کرد ، چه‌سپاندی ، قایم و مه‌کمی کرد
ثَبَّجَ: ناوه‌راست و گازه‌رای هه‌موو شتیک ، نێوانی پشت و ناوشان
ثَبَّرَ (طَرَدَ): ده‌ریکرد ، هه‌لی فریواند ، ده‌ریه‌راند ، پالی پێوه‌نا
ثَبَّرَهُ (لَعَنَهُ): نه‌فره‌تی لێکرد ، ده‌ریکرد ، پالی پێوه‌نا

ثَبَّطَهُ: دواخست ، کۆسپی بوو وه‌به‌ره‌منا ، رێگری لێکرد
ثَبَّنَ الثُّوبَ: دامینی دانوشتانه‌وه ، دامینی داگرته‌وه
ثَبُّورَ (هَلَاكَ): وێرانکردن ، کاولکاری ، خاپوورکردن
ثَبَّيْتُ: مه‌ردومی دلاوه‌رو دلێر ، جوامێر ، باشه‌کار ، مه‌رد

ثَجَّ

ثَجَّ: له‌به‌ر‌پێش‌ستنی ناو
ثَجَّاج: له‌به‌ر‌پێش‌ستنیکی به‌خو‌پو خێرا
ثَجَمَتَ: ئاسمان به‌خێرای بی‌بارانی
ثَبَّوَه باری
ثَجَّوَج: کانیای پێناو ، سه‌رچاوه‌ی

پێ ناو

ثَخَّ

ثَخَّنَ (غَلِظَ): خه‌ست بوه‌وه ، چرپوه‌وه
ثَخَّنَ (كَثَّافَةً): خه‌ستی ، په‌یتی ، توندی
ثَخَّيْنِ (غَلِيطَ): خه‌ست ، تیر ، په‌یت ، توند ، چر ، به‌پنج‌ه‌وانه‌ی نه‌وه‌ی که‌شل بیت

ثَدَّ

ثَدَّ: تێریکرد ، خواردنی دایه
ثَدَّى: شیرێ مه‌که دایه ، شیرێ دایه
ثَدَّى (نَهَدَ): مه‌مك ، سنگ ، مه‌م ، چبجیله ، چۆپت ، مه‌مى ، یزی
ثَدْيَاءَ (كَبِيرَ الثَّدْيِ): مه‌مك زل ، به‌گوان ، گوان زل
ثَدِيَّاتُ (الْحَيَوَانَاتِ اللَّبُونَةِ): گیانه‌وه‌ری شیرده‌ر

ثَرَّ

ثَرَّ (كَثِيرَ الْكَلَامِ): زۆربلێ ، چه‌نه‌باز ، هه‌له‌وه‌پ ، فره‌واچ ، لاتره‌ه‌وچ ، لۆتره‌وان ، قه‌ره‌چه‌ناخ ، چه‌نه‌هه‌راش ، زۆردوو ، به‌زۆك ، بلبه
ثَرَّ الشَّيْءُ (إِسْعَ): كشا ، فراوان بوو ، کرایه‌وه ، گوشاربوو ، والابوو
ثَرَاءَ (كَثْرَةَ الْمَالِ): ده‌وله‌مندی ، سامانداری ، زۆدی مال و دارایی
ثَرَّى (نَدَّى): ته‌پى ، شى ، نه‌رمى
ثَرَّى: خاك ، خۆل
ثَرَبَ - ثَرَبَ (لَامَ): سه‌رزه‌نشستی کرد ، لۆمه‌یکرد

ثَرَبَ: به‌زی ناوسك ، چه‌وری
ثَرَّارَ (كَثِيرَ الْكَلَامِ): زۆد بلێ ، چه‌نه‌باز ، هه‌له‌وه‌پ ، ده‌مدریژ ، سازنده ، سزنگه ، درێژدادپ ، ده‌م هه‌راش
ثَرَّارَ (كَثْرَةَ الْكَلَامِ): زۆد وتن ، زۆد قسه‌یکرد ، چه‌نه‌هه‌راش ، زۆربلێ
ثَرَثَرَةً: زۆد وتن ، زۆد بلێ ، هه‌له‌وه‌پیی ، چه‌نه‌دان ، هه‌رزه‌گویی
ثَرَدَ (قَنَّهَ فِي الْمَرْقِ): تێی گۆشی ، تریتی کرد

الثرد: نه‌رمه باران، بارانی هیواشو
له‌سه‌رخو

الثرد: قلیشی لیو، لیو قلیشان

ثرغل: مینه‌ی

ثرغلة: په‌په‌کانی ده‌وری گه‌ردنی

که‌له‌شیر

ثرغول: گیایه‌که

ثرم (کسر سنه): دانی شکاند

ثرمان: داریکی بی‌گه‌لا، داری روتو

بی‌گه‌لا

ثري (غني): ده‌وله‌مه‌ند، مالدار، خاوه‌ن

سامان

ثرياء: چل چرا، کومه‌له‌مه‌ساره‌یه‌کی

توکمه‌و رشته‌به‌ند

ثرید (فتیت): تریست، تیگوشراو،

تلیت، تیگوشین، نانیکه‌گوشرابیتته

شتی شله‌وه

ث

ثعبان (حیة): مار، نه‌ژدیها

ثعب (مسيل الماء): ناوه‌رۆ

ثعب الماء (أجرأه): ناوی مه‌لگرت،

جوگه‌ی به‌ست

ثعلب (حيوان): ریوی

ثعلبان: بۆ‌نیرو می‌ی ریوی

به‌کارده‌هینری

ث

ثقاء (صوت الشاة): باعه‌باغ، ده‌نگی

مه‌پو بزن

ثقی الخروف والشاة: باعانی، بارانی

ثقام: داریکه‌گولیکی سپی ده‌رده‌کات

ثقر (فتح ثقرة): کونی تیکرد،

ده‌لاقه‌ی تیختست

ثقر (فم): دهم، پیشی دهم و ددان،

زار، دهم، دهو، دهف

ثقرة (فتحة): کون، ده‌لاقه‌،

شه‌به‌ق، که‌لین، ده‌لاقه‌یه‌کی بچوک

یان گه‌وره‌یه‌له‌شتیکدا

ث

ثفايد: گه‌واله‌مه‌وری سپی له‌سه‌ر

یه‌ک نیشتو

ثفال: که‌ولیکه‌له‌ژیر به‌ردی ناشا

داده‌نری

ثفال: به‌ردی ژیره‌وه‌ی ده‌ستاپ

ثفل (راسب): نیشتوو، تلپه‌، په‌گر،

نیشتك، هه‌لنیشتوو

ثفتت: ده‌ستی چرج و قلیشا به‌هوی

کارکردنه‌وه

ث

ثقاب: شقارته، ده‌نکه‌شقارته، زلۆک،

شه‌مچه، لیخرتنه

ثفاف: ناکۆکی، دژواری، شه‌پو ناژاوه

ثفاف: ژینکی زیره‌ک و دانا

ثقافة (علم وتهذيب): روشنبیری،

ژی‌ری، زانیاری، رووناک‌بیری،

ره‌وشه‌نبیری

ثقافي (تهذيبی): فره‌ه‌نگی،

روشنبیری‌ته‌ی

ثقال: گران، قورس، سه‌نگین،

کیشدار، نرخدار، به‌به‌ها، به‌نرخ

ثقب (خرق): کونی‌کرد، هه‌لی‌کۆلی،

سمی

ثقب (خرق): کون بوون، تیپه‌پین،

هه‌لکۆلین، سمین

ثقة: متمانه، پشت به‌ستن

ثَقَفَ (صار حاذقاً): ژیربوو، وشیاربوو،

تیکه‌یشت

ثَقَفًا (هَذَّبَ): په‌روه‌رده‌ی‌کرد، پېی

که‌یاند

ثَقُلَ (صَعِبَ): قورسېوو، گرانېوو

ثَقُلَ الْمَرِيضُ: نه‌خوښه‌که‌ی لیگران بوو

ثَقُلَ: هه‌لی سه‌نگاند، تاوتوئی‌ی‌کرد

ثَقُلَ: قورسې‌کرد، گرانی‌کرد

ثَقُلَ (وَزَنَ): قورس ، گران ، کیش ،

سه‌نگ

ثَقُلَ (مَتَاعُ الْمَسَافِرِ): که‌لو‌په‌لی

ره‌وته‌نی

ثَقُلَ: قورس ، گران ، سه‌خت

ثَقِيلَةً (أَمْتَعَةً): که‌لو‌په‌ل ، شت‌ومه‌ک

ثَقِيفٌ: مه‌ردومی چالاک‌و‌زیره‌ک

ثَقِيلٌ: گران، قورس، به‌کیش، سه‌نگین،

نرخدار، به‌به‌ها

ثَقِيلُ الدَّمِّ: ره‌زا قورس، عه‌بووس،

ره‌زا تال ، تووک تال

ث

ثَقْلَى: جه‌رگ سووتاو ، جه‌رگ بړاو

ثَقْنَةٌ (مَعْسُكْرٌ): سپاگا، سه‌ریازگه،

باره‌گای سه‌ریاز، قشله

ثَكُولٌ: بیابانی فره‌ناپه‌حه‌تی‌و

ده‌رده‌سه‌ری

ث

ثَلَّ الْبَيْتُ (أَخْرَجَ ثَرَابَهَا): خو‌لی

بیره‌که‌ی ده‌ردا، بیره‌که‌ی ده‌ردا

ثَلَاثَاءُ: سی‌شه‌مه

ثَلَّاجٌ: به‌فر فروش

ثَلَّاجِيٌّ: زود سپی، وه‌ک به‌فر سپی‌یه

ثَلَّاجَةٌ: به‌خچال، سه‌لاجه

ثَلَاثَةٌ: سیان

ثَلَاثَةُ عَشَرَ: سیازده، سیانزه

ثَلَاثُونَ: سی، سیه‌م

ثَلَاثِيٌّ: سیانه

ثَلَبَ (طَرَدَ): ده‌ریکرد، هه‌لی فریواند

ثَلَبًا (سَبَّ): قسه‌ی پېوتن، تانوت

لَبْدَان ، ناو زړاندن، سووک‌کردن

ثَلَبَ الْجِلْدَ (تَقْبِضَ): کرژبوو، هاته‌وه

یه‌ک

ثَلَّةٌ: رانه‌مې، کومه‌له‌مه‌ی

ثَلَّةٌ: کومه‌لیک ، تاقمیک ، گرژمیک،

چه‌ند که‌سېک

ثَلَثَ (الْوَلَدُ الثَّلَاثُ): منالی سټیه‌م

ثَلَثَ (جَزءٌ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ): سی‌روژد

جاری‌تاودان

ثَلَثَ الشَّيْءُ: سټیه‌کی برد

ثَلَجٌ: به‌فر ، سه‌هول

ثَلَجَ (بَرَدَ أَوْ جَهَّدَ): به‌ستی ، ساردی

کرده‌وه، به‌ستانی

ثَلَجَ (مَجَّدَ): به‌فراو، به‌ستوو، زورسارد

ثَلَجَتْ (نَزَلَ مِنْهَا الثَّلَجُ): به‌فریاری

ثَلَّلَ: ویرانکاری

ثَلَمَ: که‌ل بوو، قه‌راغه‌که‌ی شکا،

درزی تیبوو، قرنجا، رووشا

ثَلَمَ (خَلَّلَ): که‌لین، درز، قلیش ،

قرنجاوی، که‌لی ، رووشاوی

ثَلَمَ الصَّيِّتَ أَوْ السَّمْعَةَ: ناوی زپان ،

قسه‌ی شوین‌خست

ثَلَمَ الْإِنِّاءَ: که‌لی‌کرد، لیواره‌که‌ی

قرنجاندا

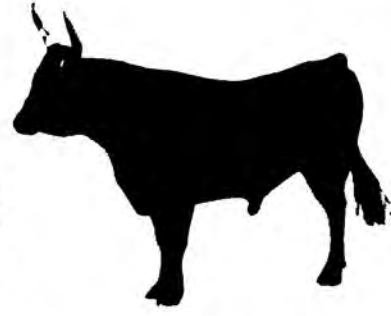
ثَلَمَ مِنْ مَالِهِ: له‌پاره‌که‌ی که‌م بوه‌وه

ثَلَمَةٌ: ناته‌واوی ، که‌لین، ده‌لاقه،

ده‌روازه

ثَلَّة (رانه مه)

ثَوْر (گا)

ثَعْلَب (ريوى)

ثَلَاجَة (سه لاجه)

ثَوْم (سير)

ثِيَلِي
(چيمه ن -
مه ريي)

ثَوْب (جلو به رگ)

ضأن (مري)

بقرة (مانكا)

فيل (فيل)

جمل (حوشتر)

كنغر (كهنس)

خنزير (به ران)

فهد (پلنگ)

سنجاب (سمزده)

حرف الجيم

ج

ج

پنجاهم پیتی زمانی عه ره بی به

ج آج

جاء: مات ، ناماده بوو، حازربوو،
کوته پوو

جاء (آت): هاتوو ، یهت ، دیت

جائحه: کاره سات، مهینهت، رووداو

جائر: سته مکار، زوردار، دیکتاتور

جائر: ریدراو، گونجاو، شیاو

جائزه (مکافاة): خلات، به خشش

جانش (مضطرب): په شوکاو، شپزه

جانشه: دل، نهفس، دهروون،

هستی نئو ناخ

جانب (شق): دپی، دای دپی، مهلی دپی

جابر (مُجبر): نیسک گرهوه

جابل: چوو بؤ شاخ، روهو چیا رویی

جابه: روو به روو بوو، به رانبه ری

راوه ستا

جایی (محل الظرائب): باج گر، باج

سین، په تهر

جاییه: نهو نه سستیل و حه وزانه ی که بؤ

ناو دیری و شتر پر ناو ده کریت

جاثیق: پیشه نگي قه شه کان

جائمه (مُتلبد بالأرض): مه لنیشتر،

له په وپووکه وتوو

جاث (رأبع): چه ماوه ته وه،

نوشتاوه ته وه

جاشي: به جزيرك دانیشتر وه له پالیدا

که نه ژنویان به یه که وه نووساوه

جآح (استأصل وأهلك): له پیشه ده ری

مینا، له ناوی برد، ویرانی کرد،

فه وتانی

جآحر: نمک بهد، نا حه قی، نه وه ی

ئینکاری راستی ده کات ، دواکه وتوو

جآحظ: چاو ده رتوقبو

جآحم: که له پشکو

جآحه: کاره سات و به لای مینا به سه را

جآجم: جاجم ، موج

جآد: راست ، بی پیچ و شوخی

جآد (مُجْهَد): مه ولدهر، چالاک،

تیکزشر، دلکار

جآده (طریق): ری، شه قام، جاده،

ری زده، ریگه

جآدع: قسه ی ناشیرین و به دگویی

جآدل: مشتومپی کرد، ده مه ده مه یکرد

جآدي: له بهر رویشتر

جآذب: راکیشهر، کیشهر، راکیش

جآذب: میزی موگناتیسی

جآذیبه: میزی راکیشان، کیشه نی

جآر (صاحب): هاوول، دراوسی ، په نا،

ته کو پشت ، سایه

جآر (ظلم): ستمی کرد، چه وساندیه وه

جآری: پیشبرکی ی کرد، بؤ بؤ پیتنی

له که لکرد

جَارَة: ژنی پیاو، هاوسه ری پیاو
 جَارِح: درنده، که لېبه دار، مه ترسیدار
 جَارِحَة: نه ندامی مړوږ، پهل،
 مه ستیاره کانی، نه ندامه کانی لاشه ی
 نازده لی درنده له گشت جوره کان
 جَارِزَة: جوره کالته یه کی له که لا کرد
 وه ک جنیو قسه پیتون وه هابوو
 جَارِف (طَاعُون): تاعون، رشانه وه
 جَارُود: سالی سخته و گرانۍ، وشکه
 سال

جَارُور (دُرَج): چه کمه جه، چاو
 جَارِي (لَا يَجِف): له بهری نه پوا،
 وشک ناکا

جَارِيَة (أَمَة): که نیزه ک
 جَارًا مَرْفِيَة: پیا تېپه پری، پیا پوی
 جَارُ الْأَمْرِ: کاریکی گونجاو و شیاو،
 کاریکی له بار
 جَارِي (كَافَا): پاداشتی دایه وه،
 خه لاتی کرد، به شیدا، پتی دا، دایه
 جَارِع: بی تارام، په شوکاو، شله ژاو،
 توره له بهر بړاو
 جَارِفَا: بی ټاکۍ، هه ولی نامسوگر،
 نه قه لای نه ستم
 جَارِفَة فِي الْبَيْع: گوتره فروشی،
 بی کیشانه فروشتن

جَارِم: لټواو لټو، پر، لټوان
 جَاس (إِسْقَصَى): پشکنۍ، که پرا
 جَاسِر: نازا، دلیر، به جهرگ، نه بهر د
 جَاسُوس (رَقِيبَا): سیخوپ، جاسوس،
 چاودیز
 جَاسُوسِيَة: سیخوپری، جاسوسۍ،
 چاودیز

جَاش (إِضْطَرَب): په شوکا، مه ژي
 جَاش الصَّدْر: سنگی هاته جوش
 له غم و خه فته تدا
 جَاش الْبَحْر: شه پؤل وه لچوونی ده ریا
 جَاشَت الْعَيْن: فرمیسک و شه شک
 به چاودا هاتنه خواره وه
 جَاع: برسی بوو، که ده ی خالی و به تالېوو
 جَاف (تَغْفَن): بۆگه نی کرد، گه نی،
 رزی، له بهریه ک هه لوه شا
 جَافَا: وشک، رهق، سخته، چکروس
 جَافِي: وشک و دلې رهق، توره، دهم و چاو
 به یه کا دراو
 جَال (طَاف): که پرا، که شتی کرد،
 سه یرانی کرد، سووپا یه وه
 جَال الدَّمْع فِي عَيْنِهِ: نه شک و فرمیسک
 له چاره کانی ده رپه ری
 جَال: قه دی گزړ، دیواری بیر
 جَالِي: ناشکرای کرد، پتی و ت
 جَالِب (مُحَضَّر): میتهر، ناماده که ر،
 پیکه تنه ر
 جَالِيَة: دابیران و ناوړه که و تنی
 کومه لیک له نیشتمان و مالی خوین
 جَالِجَة: وشکه سال، سالی قپوقاتی
 جَالِد (صَارَع): زورانی گرت
 جَالِدَة: به شیر روپه رووی بو وه،
 به ره نگاری بوو به شمشیر
 جَالِس (قَاعِد): دانیشتو، نه وه ی
 دانیشتو وه
 جَالِسَة: له که لی دانیش، دانیشتنی
 له که لکرد
 جَالِع: بی شهرم، بی تابوو، روو هه لالراو
 جَالِيَة: ناوړه، نیشته جی له نیشتمان ټکی
 تردا

جَام (كأس): جام ، كاسه ، قاپ، زهرک،
 ده‌فری قوولی چکوله له‌کائزا، تاس
 جَامَج: سه‌رسه‌خت ، گهردن که‌چ،
 می‌شک داخراو
 جَامِد (صلب): ره‌ق ، وشک،
 سه‌خت، ره‌به‌ق
 جَامِع (مَسْجِد): مزگه‌وت ، شوینی
 خوابه‌رستی و کۆبوونه‌وه‌ی موسولمانان
 جَامِعَة: دانیشگا، زانکۆ، کۆمه‌له،
 په‌یوه‌ندگه
 جَامِل (عَامِلَه بِالْجَمِيل): رووی خوش
 بوو له‌گه‌لێ، چاکه‌ی له‌گه‌لکرد
 جَامِل: ره‌وگه‌ و شتر
 جَامِلَه: میهره‌بان و نه‌رم بوو له‌گه‌لێ
 جَامُوس: گامیش ، گاموش
 جَان: جنۆکه ، خێو
 جَانِي: تاوانی کرد به‌رانبه‌ر ئه‌و
 جَانِب (جَهَة - نَاحِيَة): لا ، ته‌نیشت
 جَانِبَان: دوولا ، دوو لاته‌نیشت ،
 جوت لا
 جَانِح: لا ، ته‌نیشت ، که‌نار
 جَانِحَة: په‌راسووی ته‌نیشت
 جَانَس (مَاسِل): چوون به‌یه‌ک بوون،
 له‌یه‌ک چوون ، وه‌ک یه‌کیان لی‌هات
 جَانِف: به‌رق و کینه‌وه له‌که‌س و کاری
 دوور که‌وته‌وه
 جَانِي (مُقْتَرِف): تاوانکار، تاوانبار
 جَانِبَة: ژنی تاوانبار
 جَاه: شان و شه‌وکه‌ت ، شکۆمه‌ندی
 جَاهِد (حَارَب): جه‌نگی، تیکۆشا،
 تینالا
 جَاهِر (كَاشَف): خسته‌پوو، ده‌ریخست،
 رایگه‌یاند، دیاریکرد، ئاشکرایکرد

جَاهَره: ئاشکرایکرد، ده‌ریخست،
 خسته‌پوو
 جَاهَز (مُعَد): ئاماده، حازر، حازر
 به‌ده‌ست
 جَاهِشَة: کۆمه‌لێک له‌خه‌لکی، تا‌قمه
 خه‌لکێک
 جَاهِل (ضِد عالم): نه‌زان، نه‌فام ،
 تینه‌گه‌یشتوو
 جَاهِل: نه‌زانی ، نه‌فامی ، جامیلی
 جَاهِلِيَة: نه‌زانی ، نه‌خوینده‌واری،
 نه‌فامیه‌ت
 جَاوَب (إِسْتِجَاب): چوو به‌ده‌نگیه‌وه ،
 ره‌زامه‌ندی نیشاند، قایل بوو
 جَاوَبَه: وه‌لامی دایه‌وه
 جَاوَذه: له‌به‌خشنده‌یی دا شانازی کرد،
 نازین به‌نمه‌ک دان
 جَاوَز (أَقَام قَرِب مَسْكَنَه): بوو به
 دراوسیتیان، دراوسیتیه‌تی
 جَاوَز الْمَسْجِد: له‌مزگه‌وتدا مایه‌وه،
 ئیعتکافی به‌ست، نه‌هاته‌ ده‌ره‌وه
 جَاوَز (تَخَطَّى): به‌سه‌ریا تێپه‌ری،
 سه‌ریکرد ، تێپه‌ری کرد، په‌پاندی
 جَاوَلَه: شوینی که‌وت و لی‌یدا، زه‌بری
 لی‌وه‌شاند، ده‌ستی بۆ برد
 جَاب: مال په‌یدا کردن، ده‌ستکه‌وتنی
 مال
 جَار (رَّئِي): نه‌راندن ، نه‌په
 جَار إِلَى اللَّهِ (تَضَرَّع): پاپایه‌وه ،
 لالایه‌وه، لافه‌ لافی کرد
 جَاش (اضْطَرَب): شتیا، شه‌پزه‌بوو،
 په‌شوکا، شلقوا
 جَاش (اضْطَرَّأب): شتیوان، شه‌پزه‌یی،
 په‌شوکاوی

جُوْجُوْ: سینه ، ناوه راست، میانه

ج ب

جَبَا (قَطَعَ): بری، دایبری، لیه کی کرد
 جَبَا (بَرَّ عَمِيق): بری قوول، قووله بیر
 جَبَا الْمَاءُ فِي الْحَوْض: ناوه که
 له حه وزه که دا کۆ بوه وه
 جَبَى الضَّرَائِبَ وَالْأَمْوَالَ: باجی
 کۆ کرده وه، چانی سهند
 جَبَّارٌ (مِنْ صِفَاتِ اللَّهِ تَعَالَى): گه وره یی
 خوا، مه زنی په روه ردگار
 جَبْرٌ (هَدْر): به فیری، به مه وانته
 جَبَّارَةٌ: جۆرک له داری کاش یان
 سنه و به ره

جَبَانٌ: ترسنۆک، تۆقیو

جَبَانٌ: دروسکه ریان فروشیاری په نیر
 جَبَانِيَّةٌ: باج کۆ کرده وه، په ته برین
 جَبَّةٌ (رَدَاءٌ مَعْرُوفٌ): جبهه، که ول
 جُبْنِيَّةٌ: زه میله ی چه رم
 جَبْرُ الْمَكْسُورِ (أَصْلَحَهُ): چاکی کرده وه،
 وه کوخۆی لیکرده وه
 جَبْرُ الْعَظْمِ (أَصْلَحَهُ): گرتیه وه،

خستیه وه شوین خۆی

جَبْرُ الْخَاطِرِ: ناشستی کرده وه،
 دلی دایه وه، به سه ریا هات
 جَبْرٌ (إِجْبَارٌ - قَهْرٌ): زۆرداری،
 زۆرکردن، ناچارکردن

جَبْرِي (مُخْتَصَّصٌ عِلْمُ الْجَبْرِ): جه برزان
 جَبْرُوتٌ: میژ، گه وره یی، توانایی،
 جه ورو ستم

جَبْرِيْلٌ: جبرائیل، ناوی فریشته یه که

جَبْرٌ (قَطَعَ): له تیکرد، بری
 جَبْرُ الْخَبْرِ (يَبْس): نانه که وشکبوه وه

جَبْرَةٌ (قِطْعَةٌ): له ت، که رت

جَبَسَ (جَصَ): که چ، سپیکار

جَبَسَ فِي مَشْيَتِهِ (تَبَخَّرَ): له رویشتندا

به فیزه وه ده روات و خۆی باده دا

جَبَسَ الْحَانِطُ (طَلَاهُ بِالْجَبَسِ):

که چکاریکرد، سپیکاری کرد

جَبَلٌ (صَاغَ): دای پشت

جَبَلٌ (عَجَنَ): شیلای، گرتیه وه،

دای پشت

جَبَلٌ (طَوَّرَ): شاخ، چیا، کتو، که ژ

جُبْلَةٌ: به رچاوه، مه مووشتیک

جَبْلِيٌّ: شاخه وان، که ژه وان، شاخ زان

جَبْلِيٌّ: سروشتی، کتویی

جَبْنٌ: ترسا، تۆقی، ترسی لینیشت

جَبْنٌ: مه یی، بوو به په نیر

جَبْنٌ (جُبْنَةٌ): په نیر

جَبَهٌ (فَاجَا): کت و پری کرد، له پریبوو

جَبَهَةٌ (جَبِينٌ): ته ویل، ناوچه وان

جَبِيرَةُ الْعِظَامِ: که ره سته ی ئیسک

گرتنه وه

جَبِيْرٌ (الْخَبْرُ الْيَابِسُ): نانه ره که

جَبِيْسٌ (وَلَدَ الدَّبَّ): به چکه ورج،

تووله، ورج، بیوله

جَبِيْلٌ: خو ویا شیوه ناشیرین،

نه رژه نگ

جَبِيْنٌ (جَبَنَةٌ): ناوچه وان، ته ویل

ج ث

جَثَا (قَلَعَ): مه لی که ند، له ریشه ی

مه لکیشا

جَثَا (غُلَافُ الثَّمَرَةِ): توئکلی خورما

یان کوله و مه نگي مرپوو

جَثَا: له ره گ مه لی کیشا، له بن ده ری

میتا

جُثَالَة: که لای مه لوه ریووی درهخت
 جُثَامَة: خه والوو، چاو له خه و
 جُثَة (جسم): تن، لهش، جهسته
 جُثِيل: که له کو زور بوونی مور یان
 که لای درهخت
 جُثِلَة: درهختی که وره و فره که لاو
 لقو پوپ
 جُثِیق: که وره ی قه شه کان، پېشه نگی
 که وره پیاوانی که نیسه
 جُثَام (کابوس): خه وی ناخوش،
 میړده زمه، موته که
 جُثَم (قَبْع): هه لنیشت، دانیش
 جُثَمَان: جهسته، لاشه، لهش، تن
 جُثَو (رُكُوع): کرپنوش، کرپنوش بردن،
 چه مانه وه، به چوکدا هاتن چوک دادن
 جُثَوَة (كُومَة ثَرَاب فوق القبر): خوئی
 سر گزپ
 جُثُوم: هه لنیشتن، دانیشتن، نیشتنه وه
 جُثِیث: خورمای تازه پېگه یشتوو
 جُثِیل: به یه کاجوونی که لاو لقه کانی
 درهخت

ج ح

جَحَاف: لیشاویک که هه مو شستیک
 رایمالی
 جَحَاف: کیشانی دژچه ی ناو دهرهینان
 به سه رچاوه که دا
 جُحَام (وَرَم العین): ناوساوی چاو
 جُحَال (سم): زهر، ژار
 جُحَد (أَنكَر): نکولی کرد، دانی
 پیانه نان، نه چوه ژیری
 جُحَد (إِنكَار): دان پیانه نان، نکولی
 کردن، نه چونه ژیر

جَحَر (دَخَلَ حُجْرَة): چوه کونه که یه وه،
 خوی کرد به کونه که یا
 جُحَر: کون، نه شکوتی قول
 جُحَش (وَلَد الحمار): جاشه که،
 جاشولکه
 جُحَض: چاوی دهرتوقی
 جُحَف (جِرْف): رایمالی، رایدا، بردی
 راپیچی دا، قه وتانی
 جُحَفَل (جِيش عَظِيم): سوپایه کی مه زن،
 له شکرکی بی شومار
 جُحَم (كُفَا): وازی هینا، دهستی
 لیبه ردا، لای هاته دواوه
 جُحَم النَّار (أَوْقَدَهَا): ناگری
 هه لگیرساند، ناگری کرده وه
 جُحَمَة (تَوَقَّد النَّار): کلپه ونرکی ناگر،
 ده نگی ناگر کاتی بلتسه
 جُحَمَة (إِضْطَرَمَّتْ): ناگرکه وته وه،
 ناگر به ریوه وه
 جُحَن: رزدبوو به رانبه به مناله کانی
 پپی نه دان
 جُحَن الصَّبِي: خواردنی مناله که
 خراپوو بویه جهستی لاوازیوو
 جُحُود (إِنكَار): دان پیانه نان، ینکار
 جُحِيم (كُل نَار شَدِيدَة التَّأْجِج): ناگری
 کلپه دار، ناگری به تینو بلتسه، خوشه
 ناگر، ناگری به تاو
 جُحِيمِي (جَهَنَّمِي): دژزه خی، جهه نه می
 جُح: گیلی بی عه قل، بی ژیری و هوش
 جُحِيف: خو به زلزان، سوپای که وره
 جُد: کوشش، هه ول، ته قه لا، هه ولدان،
 تیکوشان

جَدَّ (حَقَّ): بهخت، شانس، بؤهاته، چاره
 جَدَّ: راستی، پیچه‌وانه‌ی شوخی
 جَدَّ: مەردومی خۆشبهخت، لای
 مهرشتیک، بیری پر له‌ناو
 جَدَّ: باپیر، باوکی باوک یان دایک
 جَدَّاء (عَطَاء): بهخشش، سود،
 بیابانی وشکو بی‌تاو
 جَدَّاد: مه‌لّه‌ستراو، پیکه‌وه‌گیرندراو،
 رشته‌ی دهمی یهک، زنجیره‌ی دوا به‌دوا
 جَدَّار (حَانَط): دیوار، تیکار، کۆسه‌ر
 جَدَّارَة (أَهْلِيَّة): لیها‌توویی، توانایی،
 توانست، پیژده‌وابوون
 جَدَّال (مَجَادَلَة): مشت و مپ، گفتوگو،
 وتو ویتژ، دهمه ته‌قی
 جَدَّال: زهمبيله فروش
 جَدَّالَة: زهمین، خاک، خۆل
 جَدَّب: وشکه‌وه‌بوو، بی‌پیزی، بی‌پیتی،
 قاتی، گرانی
 جَدَّب المَكان: وشک‌وبی‌گیابوونی زه‌وی
 جَدَّبَاء: سویره‌لاو، وشکو قلیش
 قلیشو بی‌گیاو سه‌وزایی
 جَدَّة: نه‌نک، نه‌نه، دایه‌گه‌وره،
 داپیره
 جَدَّة (شَاطِئُ النَّهْرِ): رۆخی رووبار،
 گۆی‌ناو، که‌نار، لیواری‌ناو
 جَدَّت (قَبْر): گۆپ، قه‌بر
 جَدَّ جَدَّ: خاکی‌نا‌ه‌موارو سه‌خت
 جَدَّ (صُرَّ اللَّيْل): سپس‌رک، می‌شه
 سه‌گانه
 جَدَّح: تیکه‌لبوون، ناوینه، پیکه‌وه
 شیلان، لیک‌نالان
 جَدَّد: تازه‌یکرده‌وه، نوی‌یکرده‌وه،
 له‌نوکه‌وه‌کردیه‌وه، ده‌ستی دایه‌وه،
 دووباره‌ی کرده‌وه

جَدَّد (الأَرْضُ الْمَسْتَوِيَّة): ته‌خته زه‌وی،
 زه‌مین ته‌خت و ریک
 جَدَّد الشَّبَاب: لاو‌بو‌ه‌وه، گه‌نج‌بو‌ه‌وه
 جَدَّر (بَنَى الْجِدَار): دیواره‌کی
 مه‌لجنی
 جَدَّر: ده‌یه‌ینا، لی‌هات، شایانی‌بوو
 جَدَّر (طَلَعَ فِيهِ الْجَدْرِي): ناو‌له‌ی‌ده‌ردا،
 تووشی‌ناو‌له‌بوو
 جَدَّرَانِيَّة: نه‌وان‌له‌ی‌به‌دیوارا
 مه‌ل‌ده‌واس‌رین
 جَدَّرَة: شوینه‌واری لی‌دان و زامداری
 که‌له‌سه‌ر جه‌سته به‌ده‌ر ده‌که‌ویت
 جَدَّرِي: ناو‌له‌، خو‌رویل‌که، خو‌ریکه،
 هاو‌له
 جَدَّع (قَطَعَ): بری، لی‌ی‌بری،
 مه‌لی‌کی‌شا، له‌بنی‌ده‌ره‌ینا
 جَدَّع: گه‌نج‌لاو، تازه‌پی‌گه‌یش‌توو،
 مرۆف، که‌س، وریا
 جَدَّع: به‌د‌خۆراکی، خراپی‌ژمه
 خۆراکه‌کانی‌یه‌ک‌یک
 جَدَّعَة: باش‌ماوه‌ی نه‌ندامی‌پراو
 جَدَّف الطَّيْر: بالی‌شه‌کانه‌وه، بال‌ه
 فری‌کرد
 جَدَّفَ عَلَى اللَّهِ: کفری‌کرد، بی‌پروایی
 نواند، ناسپاس‌گوزاری‌ده‌ری‌ی،
 پی‌نه‌زانینی‌خسته‌پوو
 جَدَّل (مَجَادَلَة): مشت و مپ، زۆر‌بلی،
 وتو ویتژ‌خواز
 جَدَّل الشَّعْر: مۆن‌راوه‌و شی‌عری
 مۆنی‌ه‌وه، ریکی‌خست
 جَدَّل الجَبَل (قَتَلَهُ): بایدا، مۆنی‌ه‌وه،
 لو‌ولیک‌رد
 جَدَّلَة (مَدَقَّةُ الْهَائُونَ): ده‌سکی
 ده‌سکه‌وان

جَدَلِي (شَدِيدُ الْجَدَالِ): مشتو مِرْکەر،
 زَرد بَلَي، وتو وِيزْخَواز
 جَدَم: هەرچی و پەرچی، گه جهر
 گوجهر، ههچ و پوچ
 جَدَمَة: کورته بنه، قه زهم، کورته
 جَدَوِي (قَائِدَة): که لک، سوود، قازانچ
 جَدُوِب: خاکی وشکو بی گیا، وشکه
 خاک
 جَدْوَة (قَطِيع): پۆل، گه له، ران
 جَدْوَل (نَهْر صَغِير): جۆگه، چه م،
 جۆگه له، جۆبار
 جَدْوَل (قَائِمَة): خشته، لیسته،
 کارنامه
 جَدِي: دلکار، هه والدار
 جَدِيَة: راخه ری ژیر زین
 جَدِيد: نوئ، تازه
 جَدِير (خَلِيق بِهِ): به توانا، لیهاتوو،
 شایان، گوندجار
 جَدِيل (الْحَبْل الْمَفْشُول): په تی بادراو،
 لولدراو، پیچ دراو
 جَدِيلَة (صَفِيرَة): پیرج، بهیکەر،
 قززی دریز
 جَدَل (قَطَعَ): بپی، شکانی، له تی کرد،
 قلیشاندی
 جَدَل فِي سَبِيلِهِ: خیرایکرد، په له یکرد
 جَدَلَاب: راکیشهر، راکیش، سه رنج،
 راکیش
 جَدَاذ: شکاو، له تبوو، پارچه پارچه،
 له بهریه ک بچراو
 جَدَاذَات: پارچه ی له تو شکاو، ورده
 پارچه و بهشی له تبوو

جَدَام: گه پپی، هه لوه رینی گۆشت و
 پارچه کانی لاشه
 جَدَامَة: ئه وه ی ده مینیت ه وه دوا ی
 دروینه
 جَدَاب: راکیشا، به کیشی کرد،
 له خۆی نزیک کرده وه
 جَدَاب (سَخَب): راکیشان، کیشکردن،
 به کیشکردن
 جَدَابَة: ماوه ی دوورو دریز
 جَدَة: پارچه، له ت، بهش، کهرت
 جَدَر (إِقْتْلَاع): هه لیکه ند، ریشه
 کیشی کرد، هه لیکیشا
 جَدَر (أَصْل): رهگ و ریشه، بنه چه،
 ره چه له ک
 جَدَرَة: له بن دهر مینان، هه لکیشان
 جَدَع (سَاق الشَّجَر): قه دی دار
 جَدَاغ: گیانداری بچووک
 جَدَع مَدَع: بلاوبلاو، جیا جیا، په رت و
 بلاو
 جَدَف الطَّائِر: خیرایکرد، فرته یکرد
 جَدَف القَارِب: سه ولی لیدا
 جَدَفَتِ الْمَرْأَة: هه نگاهه کانی
 کورته کرده وه، هه نگاه ی خاوی نا
 جَدَل (فَرَح): دلی خو شکرد، شادی کرد،
 خو ش ی به به را هینا
 جَدَل (فَرَحَان): دلخو ش، شادمان،
 پیخو شحال، رووخو ش
 جَدَل (فَرَح): خو ش ی، شادی، کامه رانی
 جَدَل الشَّجَرَة: کۆت ه ره، بنه کۆت ه ره،
 ته ته
 جَدَم (قَطَعَ): بپی، له تی کرد، کردی
 به دوو به شه وه

جُذَم (أَصَابَهُ دَاءُ الْجُذَامِ)؛ گولبوو،
 تووشی گولی بوو، گولی گرت
 جُذَم: دهست و په نجه پړاو
 جُذَم: بنه پرت، ره چه لهک
 جُذَمَةُ الشَّجَرَةِ: کږتیره، ته ته
 بنه کږتیره
 جُذَوَّة (جَمْرَةٌ): پشکو، سکل
 جُذِير: ریشه، رهگ، ره گول، دهمار،
 چهند لووله یهک له جهسته ی گیاندار
 خوینی پندا هاتو وچو دهکات، دهماره
 باریکه کان، ریشه و دهماری دارو
 گډو گیاکان

ج

جِر (سَعَبٌ): رای کیشا، به کیشی کرد
 جِر (سَعَبٌ): راکیشان، به کیشکردن
 جَرَى: له بهری روی، لئی رویش
 جَرَى: ناو هکسی کرده وه
 جَرَاء: له میانه ی، به هو ی، له بهر
 جُرَاب: که شتی خالی له شت و مهک
 جِرَاب: که لانی شمشیر، کیفی شیر،
 ناوچه رگی بیر
 جِرَاح (طَبِيبُ جِرَاح): برینکار، برین
 ساز، پزیشکی برینکار
 جِرَاحَة: نه شته کاری، برینکاری،
 برینگیری
 جِرَاد (جَلَاءُ النُّحَاسِ): مس سپی
 که ره وه، مسگر
 جِرَاد (جَرَارَة): کولله
 جِرَار: گوزه دروستکر، له شکری
 بی شومار
 جَرَارَة (عَقْرَبُ صَفْرَاء): دوپشکی زهره
 جَرَارَة (سَاحِبَة): راکیشهر

جَرَارَة (آلَة الْجَرِّ الزراعيّة): تراکتور
 جِرَار: شمشیری بره، شمشیری
 تیر
 جِرَاشَة: نه و موانه ی له کاتی قز
 دامیناندا لیده بیته وه
 جِرَاض: غه مبار، غه مگین، خه فته بار
 جِرَاف: نه وه ی هه موو شتی راده مالی
 جِرَایَة: وه کالته، راسپاردن،
 پی سپاردن، خسته نه ستو
 جِرَایَة: نه وه ی روژانه سه ریاز
 وه ریده گرت، نه رک وه زیفه ی
 فرمانداری
 جِرَو (جَسَر): ویزای، نه ترسا، زاتیکرد
 جِرَا: هانیدا، پالی پیوه نا، که لکه له ی دا،
 دنه یدا
 جِرَارَة (جَسَارَة): ویزان، نه ترسان،
 نازایی، زاتکردن، چاو نه ترسی، بویری
 جِرَب: که پړوو، تووشی نه خوشی
 که پی بوو، که رولبوو
 جِرَب (إِخْتَبَر): تا قیی کرده وه،
 نه زمونیدا
 جِرَب (جَرَبَان): که پ، گول، گروی
 جِرَب (مَرَضُ جَلْدِي): که پی، گولی،
 گرکه، که رول، خورولکه
 جِرَب السَّيْف: شمشیره که ی هه لسوپاند
 جِرَبَاء: زهوی وشک، زهوی بی
 به رویووم
 جِرَبَان (عَمَلُ السَّيْف): کتلان، کالان
 جِرَبُوع: کړه مه لکه نه
 جِرَبِيَاء: باو سه رمای باکور
 جِرَو: داریکه بق راوی ناسک
 جِرَو: یهک جار، ته نیا جووله یهک

جُرثوم: میکروب ، خوره
 جُرْجَار: موشهك ، فیشه که مهوایی
 جُرْجَارَة: ناش ، دهستار
 جُرْجَر: جهنجه
 جُرْجَر (فول): پاقله
 جُرْجِير (نبات شُرّة العین): کوزه له ،
 گیاهی که له‌ئاو ده‌پوی و تامی تیزه
 جُرْج: برینداربوو ، زامداربوو
 جُرْج (کَلَم): برین ، زام ، پراویسی ،
 زه‌خم
 جُرْج: برینداریکرد ، زامداری‌کرد
 جُرْد - جُرْد (لُرْع القشر): تویکه که ی
 لیکرده وه
 جُرْد - جُرْد (لا نَبَتْ فِيْهِ): رروت ،
 رووتن ، بی‌کژوکیا
 جُرْد السَّيْف (سَلَه): له‌کالان ده‌ری‌هینا ،
 شمشیری مه‌لکیشا
 جُرْد (فَأْر): مشک ، جرج ، جوره
 مشککی بیابانی
 جُرْدَة (مکان یَکْثَر فِيْهِ الجُرْد): شوینئی
 که مشکئی زؤدی
 جُرْدَة: بری ، له‌تیکرد ، پاره‌پاره‌یکر ،
 کوت کوتی‌کرد
 جُرْد - جُرْدَة: زؤر خؤر، ورگ دِراو ،
 نه‌وه‌ی هیج له‌سه‌رخوان و سفره به‌جی
 نامیلئی
 جُرْد: زه‌مینئی گیاخوړاو یان وشکو
 بی‌کیا
 جُرْد: وشکه سال ، جه‌سته ، سینه‌ی
 مرؤف ، گؤشتی سه‌ر پشتی و شتر
 جُرْدَة: تیاجوون ، فه‌وتان ، له‌ناوچوون
 جُرْدَة: ده‌سته‌یهك ، چه‌پکی

جُرْس: ده‌نگیکی لی‌بوه‌وه ، ده‌نگی
 لی‌وه هات
 جُرْس (آلَة تُقَرَع لِلتَّشْبِيْهِ): زیل ، زه‌نگ ،
 زه‌نگوله ، شوته
 جُرْس به (هَتَكَة): نابروی برد ، ناویانگی
 زپاند
 جُرْس: ناواز ، ده‌نگ
 جُرْسَة: رسوایی ، به‌دناویی ، نابوتی ،
 ناقولایی
 جُرْش: کوتای ، هاپی ، گره‌ی کرد
 جُرْش (طَحْن): کوتان ، هاپین ، پهل
 خوردکردن
 جُرْش: ده‌نگی هاتنه ده‌ره‌وه‌ی مار
 له‌کاژه‌که‌ی کاتی به‌ریهك ده‌که‌وِیت
 جُرْش (خَفَق): خنکانی ، له‌بینی‌گیرا ،
 مه‌ناسه‌ی له‌بر برا
 جُرْش (إِخْتَنَق): خنکا ، له‌بینی‌گیرا
 جُرْش: له‌بین‌گیران ، له‌قورگ‌گیران
 جُرْشَة (خَفَقَة): خنکاندی ، بینی‌گرت ،
 مه‌ناسه‌ی لی‌بری
 جُرْش (إِبْتَلَع - شَرِبَ): خواردیه‌وه ،
 قوتیدا ، هه‌لی لووشی ، هه‌لی قوپان
 جُرْعَة (شَرِبَة): قوم ، مز ، ده‌میک
 جُرْعَة الماء: قوم قوم پیی خوارده‌وه
 جُرْف (كَسَح): گسکیدا ، رایدا ، رایمالی
 جُرْف - جُرْف: که‌ند ، لاپال ، که‌نده‌لان
 جُرْف: مال و سامان له‌ناژهل و نالتوون و
 زیو
 جُرْم (ذَنْب - جُنَايَة): گونا ، تاوان
 جُرْم (جَسَم): له‌ش ، ته‌ن ، قالب ،
 جه‌سته ، رهنک
 جُرْم: گونا‌هیکرد ، تاوانی‌کرد

جُرْثوم: میکروب ، خوره
 جُرْجَار: موشهك ، فیشه که مهوایی
 جُرْجَارَة: ناش ، دهستار
 جُرْجَر: جهنجه
 جُرْجَر (فول): پاقله
 جُرْجِير (نبات شُرّة العین): کوزه له ،
 گیاهی که له‌ئاو ده‌پوی و تامی تیزه
 جُرْج: برینداربوو ، زامداربوو
 جُرْج (کَلَم): برین ، زام ، پراویسی ،
 زه‌خم
 جُرْج: برینداریکرد ، زامداری‌کرد
 جُرْد - جُرْد (لُرْع القشر): تویکه که ی
 لیکرده وه
 جُرْد - جُرْد (لا نَبَتْ فِيْهِ): رروت ،
 رووتن ، بی‌کژوکیا
 جُرْد السَّيْف (سَلَه): له‌کالان ده‌ری‌هینا ،
 شمشیری مه‌لکیشا
 جُرْد (فَأْر): مشک ، جرج ، جوره
 مشککی بیابانی
 جُرْدَة (مکان یَکْثَر فِيْهِ الجُرْد): شوینئی
 که مشکئی زؤدی
 جُرْدَة: بری ، له‌تیکرد ، پاره‌پاره‌یکر ،
 کوت کوتی‌کرد
 جُرْد - جُرْدَة: زؤر خؤر، ورگ دِراو ،
 نه‌وه‌ی هیج له‌سه‌رخوان و سفره به‌جی
 نامیلئی
 جُرْد: زه‌مینئی گیاخوړاو یان وشکو
 بی‌کیا
 جُرْد: وشکه سال ، جه‌سته ، سینه‌ی
 مرؤف ، گؤشتی سه‌ر پشتی و شتر
 جُرْدَة: تیاجوون ، فه‌وتان ، له‌ناوچوون
 جُرْدَة: ده‌سته‌یهك ، چه‌پکی

جرمه (إِثْمُهُ بِجُرْم): تاوانباريکرد،
گونا مباريکرد

جرُموز: لانه‌ی چووک، حه‌وز
جرُموق (ما یلبس فوق الجداء): کالوش،
سه‌پیتلاو

جرن (حوض): حه‌وز، جوړنه
جرن علی الأمر: راهات، تیاقالبوو،
شاره‌زابوو تیتیدا
جرن الحصيد (کومه): کۆیکرده‌وه،
کۆمه‌لی‌کرد

جرو: بېچوو، به‌چکه، تووله، جاش،
جوانو، بېوله، بزه‌له، کار، به‌رخ،
زه‌رنه‌قوته، توتک، جوجک و ساوا،
به‌رسیله، تازه‌پینگه‌یشتوو، نۆبه‌ره
جروة صغیر الکلب والأسد): تووله یا
تووتکه سه‌گ، تیزک، به‌چکه‌شیر
جری (سریان): رویین، رویشتن،
له‌به‌ر رویشتن، ده‌و ر‌ه‌وت
جریاض: غه‌م و په‌ژاره‌ی گه‌وره

جریث: مار ماسی
جریح: بریندار، زامدار
جریدة (صحيفة): رۆژنامه، هه‌والنامه،
نووسراویکه رۆژانه هه‌والی ناوخوی
ولات و ده‌روهه‌و بل‌او ده‌کاته‌وه
جریرة: گونا‌ه‌و تاوان، سته‌م، سووچ
جریس: کوتراو، هاپراو، په‌ل خورد
جریسة: کوله‌زه‌نگ، گه‌زیزه
جریض: له‌بین گیران، قورگ گیران
جریسم: گونا‌ه‌کار، زه‌به‌للاح، زله،
تاوانبار، قه‌به

جریمة (ذنّب): گونا‌ه، تاوان، سووچ
جرین: خه‌رمان، کۆگه، شوینی میوه
هه‌ل‌خستن بۆ وشک‌کردنه‌وه، جو‌خین،
شناغ

جر

جر (قص): بېرینه‌وه، مه‌رپینه‌وه،
خوری بېرینه‌وه
جر الصوف (قصه): بېرینه‌وه، هه‌لی‌کیشا
جرئ: پاداشت، خه‌لات
جرء (مكافاة): خه‌لات، به‌شدان،
بیتدان، پاداشت دانه‌وه
جرار: قه‌ساب، گوشت فروش، سه‌رپ
جرار (قصاص الصوف): مه‌رپه‌وه،
برینگکار

جرار- جرار: مه‌رپینه‌وه، کاتی مه‌ر
بېرینه‌وه
جرار- جرارة: نه‌وه‌ی ده‌که‌وینه‌ سه‌ر
زه‌وی له‌کاتی بریندا
جرارة: پېشه‌ی قه‌سابی، گوشت
فروشی وه‌ک پېشه
جراغ: بی‌تاقه‌تی، نارام له‌به‌رپان
جراف: فروشتن به‌گۆتره، کویرانه،
گۆتره‌کاری

جراف: راوکه‌ر، شکار
جرافاً (صدقة): ریکه‌وت، به‌ریکه‌وت
له‌خویه‌وه، کویرانه بی‌هیچ پره‌نسیبیک
جرال: راباشی، بۆچوونی باش
جرالة (وفرة): زۆری، فره‌یی، مه‌زنی
جراً (قسم): که‌رتیکرد، له‌تیکرد،
دابه‌شیکرد

جراً (قنع): قایل بوو، رازی‌بوو، پیتی
باشبوو
جرء (بغض): به‌ش، هه‌ندیک، که‌میک
جرء: هه‌ندیک له‌شتیک، که‌میک له‌..
جرئي: به‌شی، نه‌ک هه‌موو
جرئياً: که‌میک، توژیک، هه‌ندیک

جَزْنِيَّة: پیچہ وانی گشت ، بهشی
 جَزْرَة: نهو تووکه ی له مه پده پښتیه وه
 له سالتیکدا
 جَزْدَان: جزدان، جزدانی، هه لگرتنی
 پاره و پول
 جَزْر: سه ری بپی ، خوینی پشت
 جَزْرَة - جَزْرًا الْبَحْر: ناوی ده ریا
 نیشته وه
 جَزْر: سه ربړینی نهو ناژه لانه ی
 هه لاکراون
 جَزْر (نَبَات جَزْرَة یُؤْکَل): گتزر
 جَزْع: نارامی نه گرت، سه بری
 له ده ستدا
 جَزْع: پارچه په کی لیکرده وه، لئی
 دابری، لئی جیا کرده وه
 جَزْع (عِلْم الصَّیْر): بی نارامی ، نارام
 له به ربړان ، شپړه یی
 جَزْع (مَجْرُور): ته وهره ، بهش
 جَزْع (خَلِیة النَّحْلِ): پوره ی هه نگ
 جَزْعَة (قَلِیل): که میک ، توژیک
 جَزْفًا: گوتره فروشی، هه وانته فروشی
 جَزَل: کردی به دووکه رته وه، کردی
 به دوو به شه وه
 جَزَل (جَزَل): زور ، فره ، گه لیک
 جَزْلَة (قَطْعَة - شَرْحَة): پارچه ، کهرت،
 توژیال ، بهش ، کوت
 جَزَم (قَطْع): بپی، برپه وه، له تیکرد،
 بریاریدا ، نیازی کرد
 جَزَم (بِنَا): بریار، بریاردان ، برپانه وه
 جَزَم (مَلَأَ): پریکرد، لیوان لیوی کرد
 تاسه رقا پی کرد
 جَزْمَة: پوژتین ، جزمه ، یه ک ژم
 له خواردن شه ویت یان روژ

جَزْوَغ: بی نارام، بی سه بری و تیکچون
 جَزْوَغ: نهو دوو گیانه ی ماوه ی
 ناسایی تیده په پښت
 جَزْنِيَّة (جَزْنِي): گهر دپله ، گهر د
 جَزْنِيَّة (أَسَاوَة): سه رانه ، باج ، خه راج ،
 قوربانی سر ، باجیکه له م و له و
 ده سه نری له جیاتی سه ری خو ی
 جَزْیْرَة (أَرْضٌ یُحِیْطُ بِهَا الْمَاءُ): دورگه ،
 زه و بیبه ک چوارلای به ناو گیرایی
 جَزْیْل (وَأَفْر - کَثِیْر): زور ، فره ، گه لیک
 جَزْیْل (الْإِحْتِرَام): ریزیک بی پایان

ج س

جَس (وَطْنُهَا): پتی تیختست ، چوه
 ناو زه و په که وه ، به ریکه وت، لئی که وت
 جَس نَبْضُهُ (إِسْطَلْعَهُ): دهم و دوانی
 تا قی کرده وه، ویستی شتیکی لی تیگا
 جَس الْأَخْبَار: گفتوگو کردن سه باره ت
 به ده نگ و باس
 جَسًا (تَصْلَبَ): ره قبوو، توکمه بوو،
 وشکبوه وه، سهخت بوو
 جَسَاد: ژانه سک ، نیثی سک
 جَسَاد: زافه ران، زافران ، زه عفهران
 جَسَار: دلیرو نازا، شیر دل، بی په روا ،
 بی بیم
 جَسَارَة: نازیه تی، بی باکی ، دلیری،
 زاتکردن
 جَسَامَة (عَظْمَة): گهره بی، گرنگی
 جَسَد (جَسَم): لهش، تن، قالب، جهسته
 جَسَد (صَبِغَ): رهنگی کرد به زافه ران
 جَسَد (الْإِدْمَادُ إِذَا یَبَسَ): خوینی
 وشکه وه بوو، وشکه خوین
 جَسَر: هه نگاوی نا، چوه پیشه وه،
 لئی هاته بهر

جَسَرُ الْمَفَاةِ: گوزه را ، رابورد

جَسَرُ الرَّجُلِ: پیاوه که نازایه تیو

دلیری نواند

جَسِر (شَجِعَ): هانیدا ، دنهیدا

جَسِر (قَنْطَرَة): پرد ، ریگه له سه ر ناو

جَسِر - جَسْرًا: پردیکی دروستکرد

جَسِر: وشتری گه وره ، پیاوی که ته ول و

زله

جَسِرَة: نازایه تیو لیها تیویی، به توانایی

جَسِم (عَظَمَ): گه وره بوو، زلبوو

جَسِم (عَظَمَ): گه وره ی کرد، زلی کرد،

پایان و مه زنی کرد

جَسِم الْأَمْر: گه وره ی کرد، پیو هی نا،

له ناستی ناسایی بر دیه دهره وه

جَسِم (بَلَن): تن ، لهش ، جهسته ،

داروبار

جَسِمَان (جَثَمَان): تن ، لهش،

جهسته ، شیوه ، دیمه ن

جَسْمَانِي: لاشه یی، جهسته یی

جَسُور (شَجَاع): ئازا ، به زات، به توانا،

به جه رگ، بی په روا، گوستاخ

جَسِيد: خوینی مه یو، وشکه خوین،

قه تماغه ، به ستوو

جَسِيْس: جاسوس، به دگزیی، نه وه ی

گوئی مه لده خاتو هه وال ده گوینته وه

جَسِيم (عَظِيم): گه وره ، زل

جَش

جَش (دَق وَكَسَر): تیکی شان، هاری

جَشًا: قریقینه ی دابه وه

جَشًا مِنَ الْمَكَان: له شوینته که چوه

دهره وه

جَشَاء: قریقینه، قریقینه ، بایه که

له گه دهره هه لده قولی و به دهنه گه وه

له دم دینه دهره وه

جُشَة: دهنگی زیروه ق

جَشَع (طَمَعَ): چلّیس ، نه وسن،

چاوچنۆک، چاویرسی

جَشَع (طَمَعَ): چلّیسی کرد، نه وسنی،

چاوچنۆکی

جَشَم: چینژت، سزای چهشت

جَشَم: فرمسانی قورسو گران، داوای

قورس

جَشَم: سزا ، تۆله ، گونجه ، ئافدین،

تۆلاف ، قهره وی

جَشِيش: جوړه خوړاکیکه

ج ص

جَص (جَبَس): گه چ ، سپیکه ر

جَصَاص (بَاعَ الْجَص): گه چ فروش

جَصَاصَة (مَقَلَ الْجَص): کوره ی گه چ ،

کارگه ی گه چ

جَصَاصَة: گه چکاری

جَصَص: گه چکاری کرد، سپیکاری کرد

جَصَص الْجَرُو: چاری پشکوت ، دییه ی

کرایه وه

ج ج

جَفَاب: هه گبه دروستکرد

جَفَار (ضَبَعَ): که متیار، هه فتیار ،

ده عبا به کی کتویییه یال و سمی له می

که ره ده چی

جَفَار: گوریس ، گوریسکیکه له پشت

نه گیری له کاتی خو شو پرکردنه وه دا

جَفَال: ده سگره ، ده زگره

جَفَالَة: کرئ ، مزه ، رۆژانه

جَفَبَاء: پیره ژن

جَفَبَة (كُنَانَة): توره که ی تیر، تیره وان ،

هه گبه ، خوړج

جَعَة: شه رابی جَو ، بیره ، سه رخوشکار
جَفَجَع (أَصْلَب): ژاوه ژاویکرد، دهنگه
دهنگی کرد

جَفَجَع الْبَعِيرُ: جوولاندی بَو ههستان و
دانیشتنی

جَفَجَعَة (صَوْت الرّيح): کِرِه ی دهستان،
هاری دهستان

جَعْد (تَقْضُن): چرچیوو، کرژیوو،
لۆچیوو، ژاکا، هه لۆرچا

جَعْد الْجِلْد وَالثَّوْب وَغَيْرِهِمَا:
لۆچی کرد، چرچی کرد، ژاکانی

جَعْد مِنَ الشَّعْرِ (مُتَمَوِّج): لول، بادراو ،
پتچ پتچ

جَعْر (جَار): نه رانی، زیرکانی
جَعْر: پیسایی شیر

جَعْر السَّبْع (تَغْوُط): پیسایی کرد
جَعْفَر: ده ریا ، وشتی پر شیر

جَعْل (صَنَعَ): دروستی کرد، پیک هینا،
به دی هینا

جَعْل (أَجْرَة): کرئ ، مز ، رۆژانه ،
خه لات ، به خشش

جَعْل (أَبُو جَعْرَانَة): خلیتکه ، گوخلینکه ،
گارۆلک ، قالدۆنچه

جَعِيلَة: پاداشت ، مز ، خه لات
جَعَل

جَعْرَافِيَا (جَعْرَافِيَة): جوگرافیا، زانیاری
باسی زهوی و به شهکانی

جَعَل

جَعْل (يَبَس): وشک و کز بو هه
جَعْل: پیری کۆنه سال

جَعْل: کۆمه لی مهردوم

جَعْل: هه رامۆشی کرد، گوئی نه دایه ،
که مه رخه می کرد، بیزاری

جَفَاء: لاولوتی، دلپه قی ، سزادان ،
به ته نگه وه نه هاتن

جَفَاء (غَلَاظَة): دلپه قی ، سزادان

جَفَاف: وشکه وه بیوونی هه موو شتیک

جَفَاف: بی ناوی ، وشکی

جَفَال (زَغْوَة): که ف ، که فی شیری
وسپی

جَفَالَة: کۆمه لی مروف، که له خه لکی

جَفَة: کۆمه له مروفیک ، تاقمیک،
دهسته یه ک

جَفَجَفَة: ورشه ، بریسکه ، رووناکی

جَعْر: بیری قول ، زانیاری هیماو ژماره

جَعْرَة: نیشانه ی نهینی، جفره

جَفَف (يَبَس): وشکی کرده وه، هه لی
خست

جَعْل (شَرَد): هه لی تیزان، به له سه بوو
یاخی بوو

جَعْل (جَفُول): راجه نین ، راجله کی،
راپه رین، سلّه مینه وه

جَعْلَة: داری فره که لاولق و پۆپ

جَعْن (غَطَاء الْعَيْن): پیلوی چاو، په لک

جَعْنَة: مروفی سه خو دلفراوان،
قابله مه ی که وره

جَعُول: بای خیرا که که واله هه ور پال
پتوه ده نیت

جَفِيف: گژوگیای وشک بو هه وه،
وشککراوه

جَل

جَل (تَقَدَّمَ فِي السَّن): چوه ساله وه ،
پیربوو، به ته مه ن بوو

جَلْ قَدْرَه (عَظَمَتَه): که وره ی کرد،
شکۆداری کرد، ریزی لینا

جَلّ الشَّيْءِ (أَخَذَ مُعْظَمَهُ): به شئی زوری

برد ، زوره که ی برد

جَلّ عَنِ الْحَصْرِ: له ژماردن نایه ت

جَلّ: شکومه ند ، خاوه ن پله وپایه ی به رزو بلند

جَلّ (وَرْد): گوله باخ، داریک به ژنیک

بلندتر ده بی لک و پوی زوره گوله که ی

زهر دو سوریکه سپی ده پوانی گولای

هره باش و بوندار له و دروستده کری

جَلّا (وَضُوح): روون و ناشکرا، دیار

جَلّا (صَقْل): تیژی کرد، له هه سانیدا،

ساف و لووسی کرد، ساویه وه

جَلّا (كَحْل): کل، سورمه ی چاو ،

چاورژ

جَلّا ب: گولای

جَلّا (تاجر): بازرگان ، هینه ر

جَلّا بیه (رَدَاءٌ عَرِيض): کراسی پان و

پۆر، دیزداشه

جَلّا جَلّ: زهنگۆله، دیزامو، زهنگی

بچوک به ملی ناژه لانیه وه ده که ن تا

ماری لی بیه ویتنه وه له پی و ملی

منالیش ده کری

جَلّا: پیسته فروش ، نه وه ی به قامچی

له خه لکی نه دا

جَلّا: گری ی سهری قامچی

جَلّا ف: گل ، زهوی ، خا کو خۆل

جَلّا ل (سَفَاء): سه ره رزی، مه رزی،

که وره یی

جَلّا ل (المنزلة الرفیعة): پله وپایه ی

به رز، شکومه ندی

جَلّا لة: شکو ، مه رزی، پایه داریی

جَلّا مة: نه و خورییه ی ده بریتنه وه

جَلّا هق: توپیکی خر له قو پ

جَلّا ب (أَحْضَر): ئاماده یکرد، هینای

جَلّا ب (إِحْضَار): ئاماده کردن، هینان،

هاوردن

جَلّا ب - جَلّا ب: هینراو ، ئاماده کراو،

هاوردراو

جَلّا القوم: هاواریان کرد، دهنگه

دهنگیان نایه وه

جَلّا ب (جَنَائِه): تاوان ، گونا ه ، سووچ

جَلّا ب: تاریکی شه و، گه واله هه وری

بی باران

جَلّا ب (ثوب واسع): دیزداشه، کراسی

پان و پۆر

جَلّا ب: رو هکیکه ده نکیکی هیه

وه که ده نککی ماش وایه

جَلّا ب: له به ریکرد، پۆشی، کردیه

به ری

جَلّا بة: تو یژالی سه ر برین ، زوخم

قه تماغه

جَلّا بة (غَوَاء): ژاوه ژاو ، دهنگه دهنگ،

هه راو هوریا

جَلّا - جَلّا (بَغْر): پشقل، پیسایی،

ریخ ، په یین ، ته رسه قول

جَلّا جَلّ: قیزاندی ، هاواریکرد، نه راندی

جَلّا جَلّ (جرس صغیر): زهنگۆله، زهنگی

بچوک

جَلّا ل (سَمسم أو كزبرة): کونجی یا

گزنیزه

جَلّا ج (سَقَط شَعْرَه): سه ری روتایه وه،

قزی سه ری هه لوه ری

جَلّا ج: زهوی بی دره خست و گژوگیا،

مانگا و گای بی شاخ

جَلّا جة: شویتنی رووتانه وه ی قز

له هه ر دوولای سه ر

جَلْعُ الْمَوْسِ عَلَى الْحَجَرِ: له مه سانيدا ،
تيزي كرد

جَلْعُ عَلَى الْجِلْدِ: له قايشيدا، تيزي كرد
جَلْدُ: به قامچي ليذا ، فه لاقه ي كرد
جَلْدُ: پته و بوو، به رگه ي گرت،
به نارام بوو

جَلْدُ: به سستی ، كرځبوو، مه يي
جَلْدُ: به ستاني، هښايه و ه يه ك
جَلْدُ (غَشَاءُ كُلِّ جَسَمٍ): پيښت ، چرم،
تويكل، به رگ، كاڅ
جَلْدُ: به قامچي ليډان، فه لاقه كردن،
جه لده ليډان

جَلْدُ (صَبْرٌ): نارام گرتن ، تاقت
جَلْدَةُ (العَشِيرَةُ وَالْأَقْرِبَاءُ): خزم و
خويش ، كه س و كار

جَلْدَةُ (سَوْطٌ): قامچي، شاژانك،
چهرميكي هژنراوه يه بو ليډاني ولاخي
سواري و موزفان به كار ده بري و
له ته ليش دروست ده كړيت

جَلْدِي: نه خوځشي پيښت
جَلْدُ (خُلْدٌ): مشكه كويره
جَلَزَ (شَدَّ طَرَفَهُ): سهره كه ي كړيدا
جَلَزَ (ذَهَبَ مُسْرِعاً): به خيرا يي رويي،

به جابريكانه بويده رچوو
جَلَسَ (قَعَدَ): دانېشت
جَلَسَ (أَقْعَدَ): داينا، داينېشانده
جَلْسَةٌ: دانېشتنك

جَلْسَةٌ: چوڼيه تي دانېشتن
جَلْسَةٌ (كَثِيرُ الْجُلُوسِ): زور داده نېشي،
نېشته ك، نېشك

جَلَطَ (حَلَفَ وَكَذَّبَ): سويندي خواردو
درؤي كرد، به درؤ سويندي خوارد
جَلَطَ (خَدَشَ): روشاندن و پيښت
دامالين

جَلَطَةٌ: ماستي بزپكاو مه يو ، يان
مه يني خوځين

جَلَطَةٌ (دَمَوِيَّةٌ): خوځين مه يين، جه لده
جَلْعَ (قَلِيلُ التَّرْبِيَةِ): بي حه يابوو،
بي په روه رده بوو

جَلْعُ: دم كراوه، نه وه ي دهمي جووت
نابيت

جَلْعَةٌ: نه وه ي دداني به ناشكرا
ده رده كه ويت كاتي پيكه نين

جَلَفَ (نَظَفَ): پاكي كړده وه،
ساويه وه، شهوقي پي هه له ينا

جَلَفَ: بردي ، تيايېرد ، له ناوي برد
جَلَفَ: كه مژه ي ميشك وشك، جه سته ي

بي سر، تيننه گه يشتوو
جَلَفَاطٌ - جَلَفَاطٌ: كه سيكه درزي كه شتي

چاك بكات
جَلَفَةٌ: تاشين، ليكړدنه وه، سافكردن

جَلَفَاطٌ: گرتني درزو كوني كه شتي
جَلَقَ: به مه بجه نيق يه كيان ناگر بارانكرد

جَلَكِي - جَلَكِي: جوړيك له مار ماسي
جَلَلُ (غَطَى): دايبوځشي، په ننهاني كرد،

شارد بيه وه
جَلَلُ (عَظِيمٌ): كه وړه ، مه زن، شكودار

جَلَمَ: برينگ ، هورينگ، چلم ، برينگ
جَلَمَ (الصَّوْفُ) (جَزَهُ): خوريه كه ي بريده وه،

خوريه كه ي ليكړده وه
جَلَمَدٌ - جَلَمُودٌ (صَفَرٌ): به رده زور ره ق،

حه لان
جَلَنَارٌ: گوله مه نار

جَلَهٌ: ده ريخست ، خستيه به رچاو
جَلَوَازٌ: به رده ست ، كاسه لئس، نيشكه ر

جَلْوِيَّةٌ: وشتريكه كه لويه لي هه لگرتبي

جَلْوَة (هَدِيَّةُ الزَّوْاجِ): ديارى دواى
شهوى په رده

جَلْوْدَة: به مېزو نارام ، پته وو مېمن
جَلْوَز: به مېواشې ده مات و ده چوو
له به رده م مېرو پاشا

جَلْوَزَة: مېواش مېواش هاتن و
رؤيشتن ، له ش سووکی له هاتو چودا
جلوس: دانېشتن ، نېشتنه وه

جَلُوْط: نافرته تې روو هه لماراو، بې حه ياو
شهرم

جَلِي (واضح): ديارو ناشکرا، به رچاو
جَلِيًّا (بوضوح): به ناشکرايې، به روونې
جَلِيَّة: ناشکرا ، ديار ، روون ، به رچاو
جَلِيَّةُ الْأَمْرِ: هه والې راست، راسته
هه وال

جَلِيْد: سه مزل، به ستوو، وريا، ژير
جَلِيْس (رفيق): ه اوپې، ه اوده م ،
ياوهر

جَلِيْف: دلرپه ق و بې به زه يې، زږد
وشك ، وشكه سال

جَلِيْل (عَظِيْم): گه وړه ، مه زن،
شکو دار، پايه دار، خاوه ن پله وپايه
جَلِيْدِي: به ستوو، به سته له کی

ج

جَم: زږدېوو، فره بوو ، زياديکرد
جَم - جَمَم: زږی، زږد له هه شتېک
جَمَاح: ياخي، فیرار، راگردوان له جهنگ
جَمَاح (هُوَي): ثاره زوو، هه وهس ،
خه يال

جَمَاد: بې روح و گيان، رهق ، وشك
جَمَاد (أَرْض): زه وی ، خاک
جَمَادِي: چاوی بې فرمېسک

جَمَار: کرؤک، ناوکرؤکی دار خورما
جَمَار (جَمَاعَة): کؤمهل ، تاقم ،
گرؤمېک

جَمَار الْحَج: به ردي ره جم کردن
له حه جدا

جَمَارِي: سه راپا، هه مووی، گشتی،
سه رجه م

جَمَاز: کالته ي پتکرد، پتي رابوارد
جَمَاع (وَطء): په رين ، لاقه کردن،
په پانندن، جووت بوون، په کگرتن ،

کاري شهرعی
جَمَاعَات: کؤمهل و تاقمی مه ردوم
جَمَاعَة (زُمْرَة): کؤمهل، کؤپ، تاقم،
براده ران، ده سته

جَمَاعِي (مُشْتَرِك): به کؤمهل،
پتکه وه يې، به گشتی، به هه وېه يې

جَمَال (حُسْن): جوانی، قه شهنگی،
راز او ه يې

جَمَال: وشتره وان ، خاوه ن وشتر يان
سه ر قافله چی وشتر

جَمَالِيَّة: زانياري جوانناسی،
جوانناسی

جَمَام: ليوان ليؤ، زږد پر، ليوان
جَمَان (لَوْلُو): مرواری، مه رواری

جَمَانِي: سه ر قزن ، قز زږد
جَمَة: زوربه ي ، زږينه ي

جَمَم: پچر پچر قسه ي کرد، نه بېزپکان،
له بهر خويه وه نه دوا

جَمَمَة (قَحْف): کاسه ي سه ر،
کؤچه که ي سه ر، کاپول

جَمَحُ الحِصَان: ياخي بوو، به له سه بوو
سه رکيشی کرد، هه لی تيزان

جَمَعَتِ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا: تَوْرَا ، مَيَرْدَه كَهی
به جینیشت، وازی له مال و مَیَرْدَه كَهی
میتنا ، رقیی

جَمَعَتِ الْمَاءُ: به سستی ، بوو به سه مَوَلّ
جَمَعَتِ الْيَبَسُ: وشك بوه وه ، ره قبوو،
ره ق هه لات
جَمَعَتِ: ناوی به ستوو

جَمَر: کۆبونه وه و یه کیان گرت
جَمَر (نَار مُقَدَّة): پشکۆ ، سکل،
ناگری گه ش

جَمْرَة: یه کیه تی ، کۆبونه وه و یه کیه تی
جَمْرَك (دَائِرَةُ الْمَكْوَس): گومرگ ، ریژی
جَمَز (أَسْرَعَ): په لیکرد، خیرایکرد
جَمْرَة: گالتی پتیکرد، سووکایه تی

به رانیه ر نواند
جَمَع (لَمْ - ضَمَّ): کۆی کرده وه، گردی
کرده وه، گرتیه خۆ
جَمَع: کۆکردنه وه، خستنه پالیه ک،
گرتنه خۆ

جَمَع - جُمُوع: رۆژی عه ره فه، رۆژی
قیامه ت

جَمَع (الْقَبْضَةُ مِنَ الشَّيْءِ): چنگیک، پیر
مشت

جَمْعَة (إِسْبُوع): هه فته ، هه وته یی
جَمْعِيَّة (إِتِّحَاد): کۆمه ل، کۆمه له،
کۆرکه

جَمَل (حَسَنَتِ خَلْقاً): جوان بوو،
قه شه نگ بوو

جَمَل (بَعِير): وشتر ، حوشر
جَمَل: جوانیکرد، ئارایشتی دایه
جَمَلَة (عِبَارَة): رسته، چه ن وشه یه ک
که مانا بده ن به ده سته وه یا مانا
بگه یه نن

جَمَلَة (الْكُل): سه راپا ، هه مووی،
گشتی ، سه رجه م

جَمَلُون: جه مه لۆن
جَمَلَة (صِيْرَه جَمِيلاً): جوانی کرد،
رازانديه وه، ده سستی پیاھیتنا

جَمَم (كَثُر): زۆربوو ، فره بوو
جَمَم (الكثير من كل شَيْء): زۆری ، زۆر
له هه موو شتیک

جَمْناسْتِيك: جومناسستیک، جوّره
وه رزشتیکه

جَمَهْر (جَمَعَ): کۆی کرده وه، کۆمه لی
به ست

جَمَهْوَر (حَشَد): زۆریی ، کۆمه ل،
خه لکیکی زۆر، گه له که سی

جَمَهْوَرِي: کۆماری ، دام و ده ستووری
ژیانی مه ردوم به هه لپژاردنی سه ر کۆمار
له جباتی پادشایه تی

جَمَهْوَرِيَّة: کۆمار، هه شامات ، کۆمه ل،
گه ل

جَمَهْوَرِيُون: کۆمار ویست ، کۆمار
ویستان

جَمُود (عَدَم حَرَكَة): بی جو له یی،
نه بزئوی، سستی، خاویی

جَمُودَة (صَلَابَة): ره قی، پته ویی
جَمُوم: چالی پیر ناو

جَمِيْز: به روبومی که له به روبومی
هه نجیر ده چیت

جَمِيْع (كُل): هه موو، گشت، سه راپا،
سه رجه م ، سه رپاک ، دوایه ک ، تیکرا
جَمِيْعاً (الْكُل): سه راپا، سه رجه م،
په یایه ی ، دوایه ک، سه رانشه ر، تیکرا
جَمِيْل (حَسَن): جوان، رازاوه، ره زا
سووک ، ئییسک سووک

جُن

جُن (ذَهَب عَقْلُهُ): شیتبوو، هاربوو،

که لله یی بوو، عه قلی له ده ستدا

جُن (ظلام): تاریکایی، بی تروسکی

جُن عَلَیْهِ: تاریکایی داهات به سه ریا

جُن: جنوکه، خپو، دیوه لوکه، جوړه

گیانداریکي نادیارو روونه که و نابینرئ

جُن النَّاس: زوربه یان

جُنْی (حَصَد): دوریه وه، کزیکرده وه،

دورینه یکرد

جُنَانِزِي: خوینه ر له سر مردوو

جُنَانِي: تاوانکه ر، گوناکه ر

جُنَاب (لقب تبجیلی): گوره، پیاو

ماقول

جُنَاب: مه وکردنی په رده ی سی

به هوشیه وه مرؤف تووشی کؤکه ده بیت

جُنَاب: نه سپتکی گویزایه ل و خوش

ره و

جُنَاح (إثم): تاوان، گونا، سوچ

جُنَاح: بال، پهل، لا

جُنَاز (الصَّلَاةُ عَلَى الْمَيِّتِ): نویژی

مردوو

جُنَازَة: تابوت، تهرم

جُنَاس: وشه سازی، واتاسازی

جُنَان: دل و روح، روودای نهیئی و

مه موو شتیک

جُنَايَة (إِفْتِرَاف): تاوانکردن،

ده سندرئزکردن

جُنْبَا: خستیه لاه، لایدا، که لای

خست

جُنْب: لا، ته نیش، که له که، لاقه د

جُنْب (بَعِيد): دور، چه په ک

جُنْبَة: لا، ته نیش

جُنْبَة: نه وه ی خوتی لیده پاریزی

جُنْبَة (سُتْر): په ناگ، پاریزگه

جُنْبَة (فِرْدَوْس): به هشت، لانه و شوینی

چا که کاران له روژی قیامه تدا

جُنْبَة (فَسَادُ الْعَقْلِ): عه قل تیکچوون،

شیتنی، هاری، که لله یی

جُنَج: مه واداری بوو، حهزی پیکرد

جُنَج الطَّائِر: له بالیدا، بالی بریندارکرد

جُنَج (جَمَل لَه جِنَاحاً): بالی بؤ

دروستکرد

جُنَج (نَاحِيَة): لا، ته نیش

جُنَج (جَانِب): لا، ته نیش، نه ملو لا

جُنَحَة: مه ل، سوکه تاوان، تاوانی

بچوک

جُنَحَة: که م و کوپی، جیاوازیی

جُنْدُ الْجُنُود (جَمْعُهَا): سه ریزی گرت،

سه ریزی کؤکرده وه، سوپای

خرپکرده وه

جُنْد (عَسْكَر): سه ریز، هر جوړه

هینزکی به رگری

جُنْدَاوَة: پاسهوانی پادشا

جُنْدُب: کووله مسکه

جُنْدَر (الثوب أو القماش): سافی کرد،

لووسی کرد، ده قی پیکرت

جُنْدَرَة (مَصْقَلَة): سافکر، لوسکر،

ده ق پیکر

جُنْدَل (الصخر العظيم): تاشه به رد،

گابه رد، تاش

جُنْدِي: سه ریزیک

جُنْدِيَة: سه ریزی

جُنَز (صَلَّى عَلَيْهِ): نویژی له سه رکرد

جُنَز: خرایه تابوته وه

ج ش

جَهْد: جهنگین، شه پکردن، کوشتار،
 به ریه ره کانی، فشارخسته سهر نه فس
 جَهْد: زهوی ره قو بی به ریه ریه،
 ره قه زهوی، سه خته خاک
 جَهْدی: مه به ستو مرام
 جَهْر: دیار، ناشکرا، به رچاو
 جَهْرَة: قه دوبالا ریکو جوان
 جَهْرًا (عَلَانِيَةً): ناشکرای، دیارو
 به رچاوی
 جَهْر (آلَة): نامراز، نامیر
 جَهْلَة: نه زانین، نه قامی، که وده نی
 جَهْلَة (عَبْوَسة): گزئی، مؤنی، رووی
 گزئو مؤن
 جَهْلَة: دانا، لیهاتوو، ره خنه گزئی
 به توانا که چاک و خراپ له یه ک جیا
 بکاته وه
 جَهْلَة: لا، ته نیشته، روو، بار
 جَهْل (تَعَب): ماندویو، خوی شه کت و
 میلاککرد، هول به گه پخستن
 جَهْل عَيْشَة (صَعْب وَاشْتَدَّ): زیانی
 گرانوو
 جَهْل (مَشَقَّة): ره نجدان، هولدان،
 کوششکردن، نارپه حتی
 جَهْل (جَد): درخی نه کردن، هولدان
 تیکوشان، ته قه لاکردن
 جَهْلان: نه وهی نارپه حتی و ماندویوونی
 به سهر هاتوو
 جَهْر (عَلَن وَانْتَشَر): بلاویوه وه،
 ناشکراوو
 جَهْر الْأَمْر: ناشکرایکرد، دهری بپی
 جَهْر الصَّوْت: دهنگی به رزکرده وه

جنزیر (سلسله): زنجیر، زریزه
 جَنْس (أَدْخَلَ فِي الْجَنْسِيَّةِ): ره گز
 نوسکرا
 جَنْس (نوع): جؤر، چه شن، شیوه،
 لف، وهک
 جَنْسِي (نوعِي): ره گزیه رست،
 نه ژاد په رست، توند رهو بؤ ره گز
 نه ژادی خوی
 جَنْسِيَّة (قَوْمِيَّة): ره گز، نه ته وه
 جَنْفًا: سته م، لادان، ماف خواردن
 جَنْفًا عَلَيْهِ: سته می لیکرد، که میک
 مافی پیتدا، مافی خوارد
 جَنْفِيص: پارچه یه که تان
 جَنْقُ الْحَجَر: به مه نه نیق به رده
 بارانی کرد
 جَنْك: نامیری شایی و خوی
 جَنْن (صَيَّرَهُ مَجْنُونًا): شیتی کرد، هاری
 کرد، عه قلی له ده ستدا
 جَنْن (الْقَبْرِ - الْمَيِّت - الْكَفَن):
 کور، مردو، کفن
 جَنْن: شیتی و تیکوونی عه قل
 جَنْوَب: باشوور، خوارو
 جَنْوَبًا: رهو باشوور، به رهو باشوور
 جَنْوَن: شیتی، هاری، عه قل
 له ده ستدان
 جَنْي: به ریه وومی دوراوه
 جَنْي - جَنْيَة: جنوکه، خیر
 جَنْيَب: غریب، دور، هه موو
 گوپراه لیک
 جَنْيَبَة: به کیشکردنی ئازله بق لای
 خوت
 جَنْيَن: کورپه له، منالی نیو ره حم

جَهْرُ الصَوْتِ (إِرْقَاع) : دهنګ به رزبوه وه ،
زلبوو

جَهْرُ (عَلَن) : ناشکرا ، دیار ، بهرچاو
جَهْرُ (هَيْلَة) : دیمه ن ، رواله ت ، شتیه ،
رووخسار

جَهْرُ : به شی روزگار ، سال
جَهْرُ : دهنګ بلندو به رز
جَهْرُ : مه لی کوتایه سه ریو کوشتی
جَهْرُ (أَعْلَى) : ناماده یکرد ، حازریکرد
جَهْرُ : ناماده یکرد ، پټکی هینا

جَهْشُ : به مه نسکه وه چوو بولای ،
به دهم گریان وه رږی
جَهْشَة (عَبْرَة) : مه نسک ، نزګه رهی
به گریان وه

جَهْضُ (أَبْعَد) : دوری خسته وه ، لای برد ،
فریډا

جَهْضُ : له بارچوو ، فوت بوو ، نه ما ،
تیاچوو

جَهْضُ (إِسْقَاطُ الْحَمَلِ) : له بارچوون ،
به فریډان ، به راویته

جَهْلُ (حَقَق) : گیل بوو ، ګه وجیوو ،
نه یزانی ، نادانی

جَهْلُ : نه زانین ، نادانی ، نه فامی
جَهْمُ (عَبَسَ) : گرږبوو ، مؤن بوو ، خوی
ګرږکرد ، مؤږبوه وه

جَهْمُ (عَابَسَ) : گرږ ، مؤن ، لچ
مه لټورچاو

جَهْمُ : روی ګرږو عه بوس ، ده موچاو
تال ، روو ګرږ

جَهْمَة - جَهْمَة : به شی کوتایی شو
جَهْنَمُ (دَارُ الْعَقَابِ) : دوزه خ ، لانه ی
سزاو توله

جَهْنَمِي (جَحِيمِي) : دوزه خی
جَهْنَمِيَّة (نَبَاتٌ مُسَلَّقٌ) : ګوله جهه نه می

جَهْوَرُ : دلاور ، دلیر ، مه رد ، لټهاتوو
جَهْوَرُ الصَوْتِ : دهنګ زوال ، دهنګ
زل

جَهْوَرِي : دهنګی زور ګوره
جَهْوَلُ : نه زان ، نه دان

جَهْوَمَة (عَبُوسَة) : ګرږی ، مؤنی
جَهْيَرُ : پیاوی مه زن و شکومه ند له چاوی
بینه ردا

جَهْيَرُ (الْجَمِيلُ) : جوان ، ره وشت به رز
جَهْيَرَة : ژنی ره وشت به رزی داوین
پاک

جَهْيَز - مُجَهَّز : مه رگی کتوپر ، مردنی
ناکار

جَهْيِضُ : له بارچوو ، فوتاو ، تیاچوو
جَو

جَو (مَاحُولُ الْأَرْضِ مِنَ الْهَوَاءِ) : به رګه
هوا ، زهوی پښ ، به رګه با ، حهوا

جَوِي : په ریشانی ، زور بډهاتن ، ته نگ
پټه لچنن

جَوَانِزُ : خه لات ، دیاری ، به خشش
جَوَاب (رَد) : وه لام ، وهرام

جَوَاب : موسافیر ، ګه شتکار ، ګه رږک ،
ګه پریده

جَوَاحِر : پاشماوه ی دړنډه وه
که لټه داره کان

جَوَاد : به خشنده ، چاوتیر ، ده سترکراوه ،
ده ست بلاو

جَوَار (قُرْب) : دراوسیه تی ، نزیکی
هاوسیه تی

جَوَار : ناوی له بهر رږیشتوو

جَوَارِح (الطيور المفترسة): مه لی گوشت خور

جَوَاز (سَمَاح): لیبوردن ، ریپیدان
جَوَاز السَّفر: ریتنامه ، تیپه پنامه ی
سه فر ، جهواز
جَوَاس: شیر ی هیلانه ، هه ر پیئنج
نه ندانه که ی مرقوف

جَوَال: جیهانگیر ، دهر به دهر ، ناواره
جَوَالِق: جهوال ، توره که یه که وه
گونیه وایه

جَوَانِب: لا کان ، جهند لایه
جَوَانِح (ضَلَع): په راسوی ته نیشته
جَوَانِی: مهوایی ، بوشایی
جَوَاهِر: گه وهر ، خشل

جَوِب (رود): پشکنین ، گه پان ، گه پوکی
جَوِیة (خَفرة): چال ، قوولایی
جَوْت (قَنْب هندي): گوش ، پهت

جَوُخ: چنراوی خوری و په شم ، چوخه
جَوُخة: پارچه یه کی چنراو له خوری
جَوْد (حسن): چاکی کرد ، باشی کرد
جَوْد (کرم): به خشنده یی ، دهست

بلای
جَوْد (المطر الغریز): ره هیله ، بارانی
به خورپ ، شهست ، لیژمه

جَوْدَة: باشی ، چاکی ، نایابی
جَوْر: سته مکار ، بی دادایی
جَوْرَب: گزده وی ، گورفا ، گوریه ،
دایوشه ری قاجی مه ردومان

جَوَز (سمع): ری دا ، هیشتی ، ماوهیدا
جَوَز (شجر و خشب و ثمر): گویز ،
دار گویز

جَوَز هندي: گویزی هندی

جَوَز الشی: ناوه پاستی یان زوریه ی
جَوَزَاء: مه ریک رهش بیت و ناوچه وانی
سپی بیت

جَوَزَة: یه ک جام ناو ، یه ک جار ناو ،
هه ساره یه که له ناسمان
جَوَزَة القطن: قوزاخه ، که لووی په مو ،
گال ، گوزک ، که لوو توریه و تیکولی
په مویه

جَوَزَل (فَرخ الحمام): زه پنه قوته ی
کوتر ، بیچوی کوتر

جَوَس: پشکنین ، گه پان
جَوَسَق: کوزک ، ته لار ، نه پارتما
جَوَس: سینه ، ناوه پاست ، میانه
جَوَشَن: قه لغان ، بهرگه ، سنگ ، سوپه ر
جَوُع (أَجَاع): برسی کرد ، گه ده ی
خالی کرد

جَوُع: برسیه تی ، خورین
جَوُعَان (جَانِع): برسی ، بی نان
جَوُف: بوش بوو ، مه لول بوو
جَوُف: بوشی کرد ، مه لولی کرد ، مه لی
کولی

جَوُف: ناو ، بوشایی ، خالیه تی
جَوُفَاء: دره ختی که ناوه پوکی بوش و
خوراوبی

جَوُفِی: لا خالی ، ناو بوش
جَوُف: جَوُفَة: کومه له خه لکیک
جَوَل (جال فیها): پیاگه پاتیا یا گه پرا ،
گه شتی تیا کرد

جَوَل - جَوَلَان (تطواف): گه پان ،
گه شت کردن ، هات و چوکردن ، گه شت
جَوَل: گه ردو ته پو توژی خاک ،
گوز یان بیر

جولان - جولان : نهو ته پو تورهی

به دم ره شه باوه دیت

جولته (سفرة) : گشت ، سیران و سه فا

جولمک : موچهی پیاوانی ده ولت

له سهر بازو فرمانبرانی نهو نیوه نده

جون : رهش ، سیاه ، گژوگیایه که

سه وزاییه که ی گژابی و رهش بو بیت

جولته : رژ له کاتی ناو ابویندا

جونی : جورنگه له پشیل که ژیر سکی

ره شه له گل سهرده سته کانی

جوه : که وره پلهو پایه دار

جوهر (خلاصة - لب) : کرک ، ناوه پوک ،

بوخت ، مایه ، که وهر

جوهری (رئیس) : سهره کی ، بنه پرتی

جوی : مهوایی ، بهمه وادا ، ناسمانی

جوی (اکتوی بالحب والحرن) : پهریشان

بو ، زه بونکه وت ، داخ کرا

جی

جیار : کارگچی

جیارة : کورهی قسل

جینه : مات ، ناماده بو ، حازربو ،

ماته پید

جیب : گیرفانی بۆ کراسه که ی دوستکرد

جیب : گیرفان ، باخل

جید : باش ، چاک ، خاس

جید (علق) : مل ، گهردن ، نه ستو

جیداء : زنی گهردن بلندو جوان

جیر : که چکاری کرد ، سپیکاری کرد

جیر : که چ ، قسل ، ته باشیر

جیره : نزکی ، قهره ، یه ک قوم ناو ،

کۆر

جیش : له شکری کۆکرده وه ، له شکری

ناماده کرد

جیش : له شکر ، سوپا ، سپا

جیشه : یه ک جار جوش خواردن

جیفا (قطن) : بۆگه نی کرد ، گه نی ،

دزی

جیفة (جثة) : لاشه ی بۆگه ن ، لاک

بۆنکردو ، لاک ، رمه

جیل : هاوته من ، بهره ، هاوچه رخ ،

هاوژین ، نه وه ، رژگار ، سهرده م ،

ره چه له ک و هژو تیره

جیلاتین (هلام) : وکۆله ، جه لاتین

جیم : پینجه م پیتی زمانی عهره بییه

جیولوجیا : زانیاری زه مین ناسی ،

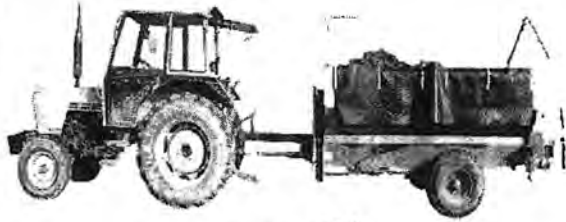
زانیاری ناسینی چینه کانی زه وی

جیولوجی : زه مین ناس ، شاره زا

له زانیاری زه میندا ، زه وی ناس

جارور - فزج (چکمه جہ)

جوارۃ (تراکٲر)

جڑ (گیزر)

جذفا الطیر (بالی شہ کانه وه)

جڑمہ (پوتین - جزمہ)

جسٲر (پرد)

جوس (زہ نگوٲہ)

جڑمہ (مشک)

اَسَد (شیر)

ذِبا (وچ)

تَمَسَّاح (تیمساح)

نَمِر (پلنگ)

حَرِش (کھڑکھدن)

نَسْر (بان)

ذِئْب (کورک)

حرف الحاء

ح

٦

ح

شه ششم پیتی زمانی عه ره بی یه

ح

حائر: سه رسام ، راماو، دوو دل ، رارا

حائط: دیوار ، وارش

حائض: قالم: زۆردار ، سته مکار

حائك: نساج: جولا، کورسکه، که سیکه

که به ده ست شت بته نی له پیچالاندا

حائل: بی بار، سپله، رهنگ گزپاو

حائم: تینوو، ته ژنه، توونی

حائن: که مزه، گیل، ساویلکه ،

نه زان ، که وده ن

حائنه: به لا ، ثافات ، گرفت،

ده رده سهری ، مهینه ت

حاب: اثم - اذنب: گونا هو تاوانی کرد

حابی: لایه نگیری کرد، پشتگیری نواند

بوی

حابس: زیندانی کرد، به ندی کرد، گرتی

حابل: راوکه ریک توری نابیتته وه

حابل: به تیکه به هوییه وه هله زرنی

به قه دی دارخورمادا

حات: حام حوله: ده ورو خولیدا

حاتم: دادوهر، رهش ، قهله ره شه

حاته: راوغه وحادعه: ده ورو خولیداو

هالی خه له تان ، دهستی بپی

حاج: اقتصر: هه ژار که وت نه دارو

دهست کورت بوو

حاج: به لگی هینایه وه، ده مه ده مه ی

به رپاکرد

حاج: جوړه روه کیکه

حاجی: به پیچ و په نا قسه یکرد،

قسه کانی ته ماوی بوو

حاجب: په نا ، په رده وا، بری ، برژانگ ،

موژکان

حاجیه: چاویلکه ی به رخوړ

حاجة: ویستن ، نه وه ی پیویسته،

خواست

حاجز: کۆسپ ، ته گهره ، بارو، راخه،

به ربه ستکار، ده ست به سه راگه ر

حاجزة: ریگری هه وره بروسکه

حاجم: حجام: خونگر، که له شاخ گر

حاد: تیز ، برنده، توند، چاپوک

حاد عنه: لایدا ، لیتی لادا، ترازا لیتی

حادی: وشر لیخوپین به گورانیه وه

حادث أرضه أرضی: زهوی نه وه له پال

زه ویه که ی مندایه

حادث جلی: ده مه زه ری کرد،

له مه سانیدا ، تیزی کرد

حادثه واقعة: کارثة: به لا، کاره سات،

چورتم ، ثافات ، ده رده سهری

حادر: سمن: قهله و ، تیکسمراو،

گوشتن ، به خزه

حادور: به رچاوه ، دیار ، ناشکرا

خَاذ: لَی خوی به خیرایی، پاراستی
 خَاذِي: به رامبه ر یك بوون، هاوتابوون
 خَاذِر: ناگاداریکرد، بیداریکرد،
 وریایکرد، زرنگی کرده وه
 خَاذِر: ناماده، سازنده، بیدار،
 له سه ریار، هوشیار
 خَاذِق: زیرهك، لیزان، شارهزا،
 به سه ليقه، وریا، کارامه
 خَاذُورَة: وریاو بیدار، ناگاداری وریا
 خَار: شپزه بوو، شله ژا، تیاما
 خَار: توندوتیز، کاری دژوار
 خَاوِب: جهنگا، چوو به گزیا، دژی
 وهستا
 خَاوَة: گه پهك، خانه، كوچهك، مالان
 خَاوَة: جوتیار، چپنر، نه وهی كشتوكال
 دهكات
 خَاوَة: توندو توپه، بهد خویی
 خَاوَز: پاریزگاری و په نادان
 خَاوَس (خَفِیر): پاسه وان، یاساول،
 دیده وان
 خَاوَفَا: وهك نه ویکرد، هاوشانی بوو
 خَاوَف الرَّجُل: پاداشتی دایه وه به چاکه
 یان خرابه
 خَاوِق مُتَعَمِد: ناگره لگرسین،
 ناژاوه گنپ
 خَاوَك: سه روی ناوشان
 خَاو (سَاق): لَی خوی
 خَاوَة الْحَيَة (كَلَوَة): په یکه ی خوارد،
 گرموله بوو
 خَاوِب (صَار مِنْ حَزْبِه): چوه
 پارتته که یوه
 خَاوِب: کاری سهخت و دژوار

خَاوَة: دلسوزی، نه مه کداری
 خَاوَز: رووگرژو مؤن، ناردی جو
 خَاوِم (خَصِيف الرَّأْي): یهك باوه،
 دوورین
 خَاوِي (الذِي يَتَكَهَن): پیتش بین، نه وهی
 رووداوه کان هه ست پیده کات
 خَاوَس: گورگ که وتنه نیتو مه پو
 په رته وازه کردنیان
 خَاوَسَب: لَی پرسیه وه، هیتایه ژنر
 پرسیار
 خَاوَسَب: ژمیره زان، زانا به ژمیریاری
 خَاوَسَبَة: حسابی له گه لاگرد
 خَاوَسَة: دانایی، ژیری، توانایی، پیزانین
 خَاوَسَة: رژد، به غیل، نه وهی نیره یی
 ده بات به یه کیک له سه نازو نیعمه تی
 خوایی، چاوچنۆك، ره شکن
 خَاوَس: سه رووت، قوتی، قوتین
 خَاوَس (بَات): کوتایی پی هین، یهك
 لایی کهر، دواپی هیتنر
 خَاوَسَن: رهفتاری چاکی کرد، به باشی
 هه لسوکه تی کرد
 خَاوَسَن: جوان، قه شهنگ، سه رنج
 راکیش
 خَاوَش (جَمْع): کۆیکرده وه،
 پاشه که وتی کرد
 خَاوَش (سَوِي): بیجگه، به بی، جگه
 خَاوَشِي (اِسْتَشْتِي): په پانی، بواردی،
 جای کرده وه
 خَاوَشَة: ناماده، ساز، مؤل به ستوو
 خَاوَشَم: توده بوو، رقو قین گرتی
 خَاوَشِيَة: په راویز، که نار، لیوار، زیوار،
 توبه

خاص: کۆکی کرد، به ته قه لی درشت
دورییه وه

خاص: بهش بهشیانکرد، دابهشیانکرد
خاصب: بایه کی توند ورده زیخی
مه لگرتبی
خاصه: نه خوشیه که قژه سه

ده پوتیتیه وه
خاصد (جان): نه وانیه به رویوم
لیده که نه وه کۆیده که نه وه
خاصر: که مارۆیدا، ته وقیدا، دهوری
گرت، تهنگی پی هه لچنی
خاصل (نتجه): نه نجام، ده رنه نجام،
سه رنه نجام
خاصن: ژنانی داوین پاکو ره وشت
بهرز

خاص: پهنگی خواردنه وه، کۆبوه وه،
مۆل بوو
خاصر (غالب): پیشکه ورتنی کرد،
پیش برکیتی کرد، بۆیۆرینی کرد
خاصر: لهوییه، ههیه، نامادهیه،
شارنشین، هه رنیشته
خاصره (خضر): شارنشین

خاصره: رایکرد له گه لی، سه رکه وت
به سه ریا، وه لامي پرسیاره کانی دایه وه
خاصنه: دایه، په روه رشیاری منالان
خاص: پاراستی، بایه خی پێدا
خاصمه: که شتی سه مۆل شکین
خاصوم: ده رمانیکه هه رس کردن
ناسان ده کات

خافا: خستیه سه رکه نار
خافا: نان بهوشکی، نان به پیخۆر
خافه: که نار، لیوار، گوی، رۆخ

خافد: خهزمه تکار، شویتکه وتوو،
پیشخهزمه ت

خافر: زهوی مه لکه ن
خافر الدابة (قدمها): سم، پا قوولاخ،
شتیکی رهش وره قه به ژیر چوارپه لی
ناژهل و ولاخی به رزه وهیه وه کو
نینۆکی مۆف

خافره: زهوی مه لکه نراو، چال، قوله
زهوی
خافر (تشجيع): هاندان، به خشیش
هاندەر

خافشه: ناوه رۆ، جۆگه، جه مۆک،
هیلکی گه وره یا بجوکی قوله که ناوی
پیدا ده روات بۆ سه رکشتوکال

خافظ (واق): پارێزهر، به رگری کار
خافظ علی الأمر: به رده وام بوو،
له سه ری رۆی

خافظه (ذاکرة): بیر، یاد، بیره وه ری
خافل (کثیر): زۆر، فره
خافله: فار گۆن، بازاری قه ره بالغ
خافي: پیخاوس، پی په تی، بی پیللوو
کالا

خاق (أحاط): ئابلوقهیدا، ده وریدا،
ده وری گرت

خاق بهم العذاب: سزاو نه شکه نه
ده وری گرتن، سزاو نه شکه نه لئی دان
خافه: ناویکی رۆزی قیامه ته،
هاته خوار، دابه زی، رۆزی زیندوو بوونه وه
خاقد: رقاوی، قیناوی، کیناوی،
دل پیس، نه رناف، نه رنو

خاقل: به سه وزی کړی
خاقن: نه وه ی میزی په نگ ده خوات
له میزه لاندیدا

حَاقَنَة: گه ده، هارپر، هه تشیلەر
 حَاك: چنی، رستی
 حَاك - حِيَكَا: به فیزه وه رۆیی به سهر
 زه ویدا
 حَاك القَوْل: کاریگه ری گهرمی لیکرد
 حَاكِي: هاوشیوه ی بوو، وهك نهو بوو،
 لیکچی چوو
 حَاكِم: دادگه ری کرد، حوکمی کرد،
 سهرگه وهره
 حَاكِم (وال): میر، فهرمانبره وا
 حَاكُورَة: پارچه زه ویه که تاییه ت
 ده کهریت له نزیک مالان بۆ ناشتنی دارو
 درهخت
 حَاك (ناقل الخَبَر): گه یه نه ر، راگه یه نه ر
 حَال: بار، دۆخ، باودان، چاواپی
 حَال (تَغْيِير): گزرا، تیگچوو
 حَال إِلَى مَكَانٍ آخَر: چوه جییه کی تر،
 گواستیه وه
 حَال بَيْنَهُمَا: که وته نینوانیه وه
 حَال عَلَيْهِ الْحَوْل: سالتیکی به سهر
 تته پری، سالتیک گوزهر
 حَالِب: بۆری میز، میزکیش
 حَالِبَان: دوو بۆریه میزبان پیدا
 ده پروات
 حَالَت الشَّجَرَة: سالتیک به ری گرتو
 سالتیک بی بهر
 حَالَت الْأَثَر: سکی پر نه بوو، دوو گیان
 نه بوو
 حَالَة: بار، حاله ت، دۆخ، بارودۆخ
 حَالِف (عَاهِدٌ وَنَاصِر): په یمانی به ست،
 ریکه وت له گه لی، گونجا له گه لی
 حَالِق: شاخ و چپای بلندی رووته ن

حَالِقَة: سه خته سال، پچراندنی
 په یوه ندی خزمایه تی، به سهر نه بردنی
 سیله ی ره حم
 حَالِك: رهشی تیر، زۆر رهش
 حَالَمَا: مه رکه، له کاتی
 حَالُوق: مه رگ، تیاجوون، فه وتان،
 مردن
 حَالِي - حَالِيَا: نیستا، له م کاته دا،
 نه م ده مه
 حَالَا: مه ر نیسته، ده ست به جی،
 په کسهر، مه نوکه، ده م و ده ست،
 گهرماو گهرم
 حَام: به ده وریا گه را، به دوویا مه لسوړا
 حَام (حَارِس): نیشکر، پاریزهر،
 به رگر، گهرم، گوپ
 حَامِي عَنْ (دَافِع): به رگری کرد،
 پاریزکاری لیکرد
 حَامِر: نه وه ی زمان نه چورنینه وه
 حَامِض: ترش، ترشاو، لیمو، دله کزی
 حَامِضَة: ئاره زووی شتیک، گپان بۆ
 شتیک، خراب بوونی خواردن له گه ده دا
 حَامِل (رَافِع): مه لگر، به رزکه ره وه،
 بلندکار
 حَامِلَة: زه میله، که شتی فرۆکه مه لگر
 حَامُولَة: ناویکه له سهرچاوه که یوه
 به خوړ دیت کاتی ره هیله باران
 حَامِي: به رگریکار، پاریزکار
 حَامِيَة (وَاقِيَة): پاریزهر، قه لغان،
 سوپهر
 حَانَ الشَّيْ: نزیک بوه وه، هاته بهر
 حَانَ الْوَقْت: کات نزیک بوه وه
 حَانَ (بَار): بار، مه یخانه، مه ستخانه

حَافِيء: شوينى گيا سهوزه
 حَافِيء: گهنمدار، خاوهن گهنم،
 سوربوونى گهنم
 حَافُوْت: كزگا، فروشگه، دوكان
 حَافُوْتِي: دوكاندار، خاوهن فروشگه
 حَافُوْتَه: مهلى خه تاند، فريوى دا
 حَافُوْد: لايدا، لئى تراز
 حَافُوَر: له گهلى دوا، له رويا مه لگه پايه وه
 حَافُوَش: هانيدا، پالى پتوه نا
 حَافُوَص: به تيله ي چاو ته ماشا يكرد،
 لئى وردبوه وه به تيله ي چاو
 حَافُوَط: ده وریداو ويستى شتتكي
 پئى بكات كه به دل و ويستى خوى نه بيت
 حَافُوَطَه: ده وروخوليدا
 حَافُوَل: مه وليدا، تيكوشا، ليبرا،
 خه ريكيبو، ته قه لايدا
 حَافُوِي: مارگر
 حَافِيَا: تيرى كرد
 حَافِيَا الفَار: ناگرى داگيرساند، ناگرى
 كرده وه
 حَافِيَد (حَافِيَب): خوى لادا، دووركه وته وه،
 لاتهنيشى گرت
 حَافِيَن: مامه لى كرد له كاتتكي
 ديار يكرودا

ح

حَب (هَوَى): خووشى ويست، حه زى
 پيكرد، به دليباچوو
 حَب الشئ: ناره زوو مه يلى كرد
 حَب (مَحَبَة): خووشه ويستى، نه فتن،
 حه زليكردن، ناشنايه تى
 حَب الذات: خووشه ويستى خود
 حَب (بَذَرَة): ده نك، توو، دان، رزك،
 قل، بز دانه وتله وه مووشتيكى تر ده بئ

حَب (الجَرَة الْكَبِيرَة): مهركانه، كوپه
 حَبَا: حَبَوَا: نزك بوه وه، هاته پيش
 حَبَاب (صَانَع الحَبَاب): مهركانه
 دروستكر، گلكار
 حَبَاب (حَيَة): مار، نه ژديها
 حَبَابَة: كرميكي ره شى ناوييه
 حَبَاب: كوله نه ستيره، په پووله
 نه ستيره
 حَبَار: جوره ماسيه كه
 حَبَار (أَثَر): شوين، شوينه وار
 حَبَارِي: چترگ، چيرك، پارچه و
 نه ختتِك ميوه ي وشكه، له تكه ي سئوو
 مه لوزه وه رمى
 حَبَاشَة: مهرچى و په رچى، گه جهر و
 گرجه، مه مه چيزه
 حَبَاط: نه خزشيه كه تووشى و شتر
 ده بيت و ورگى ده ناوسى
 حَبَاك: كه مهر بهند، گوريس و قايش
 حَبَال: موتابجى، په تكار
 حَبَالَة (شَرَك): داو، مه ودا، داوه
 ده زوو
 حَبِيْب اِلَى: خووشه ويستى كرد، نه ويندارى
 به ست
 حَبَاب: بئ تابوو، داوين پيس
 حَبَاب الماء (جَوَى): رږى، تپه پى
 حَبَبَت النار (إِتْقَدَات): كله ي سه ند،
 مه لگيرسا، كرى گرت
 حَبَل: په سه ندى كرد، پئى باشبوو،
 به دلى بوو، پئى چاك بوو
 حَبَل (نَعْم - حَسَنًا): نافه رين، زور
 باشه، باشه، چاكه
 حَبَر (بَهَج): پيخوشالبوو، كامه رانبوو،
 دلشادبوو

جَبَر (زَيْن): رازانيه وه، جوانكاري
تيداكرد
جَبَر - جَبُوراً (سُر): پيخوشحالبوو،
شادمان بوو، كامهران بوو
جَبَر: زاناي چاك، مه لاي باش
جَبَر (مِلاد): مەرەكەب، دويّت
جَبَر - جَبَرَة: عەبا، كومسره، هه وراني
جَبَرِيَة: عەباي كه شيشان
جَبَسْت (سَجَن): به ندى كرد، گرتى،
خستيه به نديخانه وه
جَبَس (سَجَن): به نكردن، گرتن
جَبَس (حَاجَزُ الْمَاء): به ست، به ريه ست
جَبَسَة (فَذِيَة): رزگارانه
جَبَس (جَمْع): كۆي كرده وه، گردى
كرده وه
جَبَس - جَبَسَة: ولاتى حه به شه
جَبَسِي: خه لكى حه به شه
جَبَط: نهى ميئا، بۆي نه هات، به زى،
شكا، سه رنه كه وت، نا ئوميد بوو، بۆي
خوارد
جَبَط السَّيَاط: شوينى ليدان، جيگه
شين بوه كاني دواي ليدان
جَبَط دَمُ الْقَتِيل: به مه ده ر خوينى
كوژراوه كه رژنرا
جَبَط الْبَغِير: ورگى وشتره كه ئاوساو
فووى تيكرا
جَبَق: باي لي بوه وه
جَبَق: پياوى بي خيرو كه لك
جَبَق (رِيحَان): ريحانه كيويه
جَبَق الْبَقَر (بَابُونج): به بيون، بابونه،
گوله فه قى، جوړه گوليكى زهردو
بۆنخوشى كيوييه په ره كه ي سېو

ناوه كه ي زهرده زهرديه كه شى كاله و
له چيا ده پوي و بستيك بلند ده بيت وه.
جَبَك: توندو توكمه ي كرد، قايمي كرد،
شه ته كيدا
جَبَك الثَّوب: چنى، باشى درو
جَبَك: هۆينه وه، بادان، لولكردن
جَبَكَة: پشتين، نه وه ي ناو قه دى
بيده به سترپته وه
جَبَل: به ستيه وه، به پەت به ستيه وه
جَبَل (إِمْتَلَأ): پرپوو، ليوان ليو بوو
جَبَلَتِ الْمَرْأَة (حَمَلَت): سكى پرپوو،
دووكيان بوو
جَبَل (لَفَح): سكى پرپکرد، ئاوسى كرد
جَبَل: پەت، گوريس، كشتهك، ده زوو،
په نك، تەن
جَبَل: سك، كۆرپه له، منال له سكى
دايكيا
جَبَلِي (حَامِل): سكيپر، ئاوس، دووكيان
جَبُولَة: به خشش، ديارى، خه لات
جَبُور: پيخوشحال، كامه راني،
شادمانى، دلشادى
جَبُورَة: گه وره پياوانى ئاينى جووله كه
جَبِيْب (عَشِيْق): دلدار، خوشه ويست،
يار، دولبه ر، دلخواز، دوست
جَبِير: جلو به رگى نه رم و شل، نه رمه
پوش
جَبِيْس: زيندانى، گيردراو، نه و
نه سپانه ي ته رخانكراون له پيئاوى
خواي گه وره دا بۆ جيهاد به گه ر ده خرين
جَبِيْسَة: زريزه ي گه ردن و مل
جَبِيك: بادراو، هۆنراو

ح ت

حتا: پروانی، وهرانی

حتی (إلى أن - كي): تاكو، هتا، تا،

بۆ نه وهی

حتار: چتوه، كه مهر، په رژین،

چه پهره، ته یمان

حتد: هه لی بژارد به هوی ریزدارییه وه

حتد: ره چه له کی پاک و پوخت بوو،

ره سه ن، بناغه دار، ریشه دار

حتر (قتر): که می کرده وه، لتي گرتنه وه،

که ميک، پارچه يه ک، تۆزیک

حتفا (موت): مردن، تياچوون،

هوتان، مهرگ

حتم (أوجب): سه پانی، چه سپانی

به سه ریا

حتم (جرم): ناچاری، سه پاندن،

چارنه بوون

حتمه: ره شی، ره شیتي

ح ث

حتا: هانیدا، پالی پتوه نا، کنه یدا،

دنه یدا

حتا: هاندان، وروژاندن، پالپتوه نان

حتا الثراب: کردی به سه ریا

حتاث: سووکه خه، هیواش، له سه ر خو

حتالة - حثال: تویکل و قه لاسی جوو

چه لتوک، په لخورد، تلپه، خلتنه،

هه رچی و په رچی

حتث: هانیدا، دنه یدا، پالی پتوه نا

حتر الجلد: زیبکه ی دهرکرد

حتر الدواء: کردی به حب

حتر: بۆلی هیشوو، کاتی پیگه یشتن

حتواء: زهوی پر خوّل

حتوث: خیرا، په له، گوج

حتي: يه ک مشت له خاک و خوّل

ح ح

حج (قصد): بۆی چوو، روی تیکرد

حج (زار الأماكن المقدسة): حه جی کرد،

سه ردانی شوینه پیروژه کانی کرد

حج: حه ج کردن، چوون بۆ حه ج

حجا (وقف): وهستا، راما، نیستی کرد

حجی: موش، بیر، نه قل، زانایی

حجاب (ستر): په چه، روپوش، په رده،

چار شتوی

حجابه: دهرگه وانی، قاپیه وانی

حجاج (جدال): دهم قالی، مشت و می،

دهم نانه دهم، دهم لیگیران

حجاج العین (جبهة): ناوچه وان، برو،

ته ویل

حجاز (حزام): پشتین، که مهر به ند،

که مهره

حجام: له واشه، سنگ، قه مته ر

حجامة: خوین گرتن، که له شاخ گرتن

حجب (ستر): به ری گرت، داپپوشی،

شاردییه وه

حجب صدره (ضاق): سنگی تونگ بوو

حجب بينهما: که و ته نیوانیان،

ناویژی کرد

حجة (برهان): به لگه، سه لماندن

حجة: سال، نه وهی زیاره تی مالی

خوایکروده

حجة: گواره، نه رمایی گوی

حجج: ناردی بۆ حه ج، ره وانیه ی کرد

بۆ حه ج

حجر (منع): نه بهیشت، قه ده غه ی کرد،

به ری گرت

حَجَر (تَصْلَبُ): رَهَق بُوو، پتِه وِبوو،
تَوَكَمه بُوو

حَجَر - حَجِير: بَه رَدِه لَان، هَر دِه،
بَه رَدِه لَين، گِه رِگِه، شَوِئِنِيكِه بَه رَدِي
نَدَبِي

حَجَر: بَه رَد، بَه ر، کِه فَر

حَجَر: گُزِشْتِي دِه وِري نِينَوَك

حَجَر: قَه دِه غَه، حِه رَام، يَاسَاغ

حَجَر: بَه پَه هَايِي رِيگَرْتَن، قَه دِه غَه
کِرْدَن، نَه مِيشْتَن، يَاسَاغ کِرْدَن

حَجَر الْقَهَر: بَازَنِيه ک لَه دِه وِري
دِرُوسْت بُوو، خَه رَمَانِه، گِرْدِي مَانگو
رُوژگِيرِيکِه لَه هِه وِريکِي تَه ک لَه دِه وِري
جَوَخِينِه مَانگ يَا رُوژ پَه يِدَا ئَه بِي
نِيشَانِي بارَانِه يه

حَجَر الطِين: رَه قَبُوو وَه ک بَه رَد

حَجَرَة (عَرَفَة): رُوور، مَوْدَه، مَوْبَه،
دِيو، وَه تَاخ، چَاوَه، نِيَوَاخَوو

حَجَرِي (كَالْحَجَر): رَهَق، هِه ر وَه ک بَه رَد،
بَه رَدِين، رَه قَه

حَجَر بَيْنَهُمَا (فَصْل): جِيَاي کِرْدَنه وَه،
نَه يِه مِيشْت، قَه دِه غَه يکِرْد

حَجَر (مَنْع - حَبَس): قَه دِه غَه کِرْدَن،
نَه مِيشْتَن، گِل دَانِه وَه، بَه نَد کِرْدَن

حَجَرَة: پَزُو، نَافَه ک، نِيفُو، شَوِئِنِيکِه
لَه دِه وِري وَ پَاسَانَتَوَل بَه نَه خَوِئِنِي
تِيه لَه کِئِشَرِي

حَجَل: هِه لَگِه شَه لِيئِي کِرْد، بَه هِه نَگِه شَه لِي
رُوِشْت

حَجَل - حَجَل: پِي بَه نَد، پَاوَانِه، خِرْخَال
حَجَل الْعَرُوس: پَه رَدِه يَان بُو گِيئِرَا،
کِرْدِيَانِه پَه رَدِه وَه

حَجَل: پَاوَانِه، خِرْخَالِه، پِي بَه نَد،
پَاوَرِه

حَجَل - حَجَلَة (طَائِر): پَوَر، کِه نَاجِه،
بَالَنْدِه يه کِي بَوَرِه لَه کِه وَ بَجْکَوَلِه تَرِه وَ
گُزِشْتِيشِي خَوِشْتَرِه

حَجَلَة (بَيْت يَزِين لِلْعَرُوس): پَه رَدِه،
کِه ژَاوَه، پَه رَدِه ي بُوو ک وَ زَاوَا

حَجَم: خَوِئِنِي گِرْت، کِه لَه شَاخِي گِرْت

حَجَن - حَجَن: چَه مَانِيه وَه، نَوِشْتَايِه وَه

حَجُون: تَه مَه ل، تَه وَه زَه ل، لَه شِگِرَان

حَجِيح: کُزْمَلَه حَاجِيه ک، دِه سَتِه
حَاجِي يه ک

حَجِير: بَه رَدِه لَان، شَوِئِنِيکِه بَه رَدِي
نَدَر بِيئ

ح د

حَد - حَدًا: سَنُورِي بُو دَانَا، پَه رِئِي کِرْد
حَد الشَّيْءِ عَنِ الشَّيْءِ (مَيْز): جِيَاي
کِرْدِه وَه

حَد السَّكِين: تِيئِي کِرْد

حَد (لِبَس الْحَدَاد): بَه رِگِي رَه شِي
لَه بَه رِکِرْد، خَوِي رَه ش پَوِشْکِرْد

حَد (مُنْتَهَى - آخِر): کِه نَار، لِيوَار،
گُوِي، قَه رَاغ

حَدَاتِ الْمَرْأَة: وَازِي لَه جَوَانکَارِي خَوِي
مِئِنَا بَه هَوِي مَه رِگِي مِيرْدِه کِه يه وَه وَ

جَل وِيه رِگِي رَه شِي پَوِشِي

حَدًا: لِيئِي خَوِئِي، بَرْدِي بَه رِيَوِه

حَدَاء: لِيئِي خَوِئِنِي رَه وَگِه وَشْتَر
بَه سِرُودِه وَه

حَدَاث: گِرْئِي مِي فَه رَمُودِه گِيئِرِه رَه وَان

حَدَاثَة (حَدَة): تَازِه يِي، نَوِيئِي تِي

حَدَاثَة: سَه رَه تَا، دِه سَتِيئِيک، پِيئِشِه کِي

خداآفة السن: منالى ، تازہ

پنگہ یشتوی

خداآفة: کہ زاوہیہ کی تابیت بہ ژنانہ

لہ سر پشتی و شتر دہ بہ ستری

خداآء: تورہو ریسوا ، مرقفی تورہ ،

عہ بوس ، روگرز

خداآء (خُن): خہم ، پہ ژارہ ، خہفت ،

ناہو حہ سرہت ، دلتنگی

خداآء: ناسنگر ، ہہ سنگر ، ناسنگر ،

کہ سینگہ لہ ناسن شت دروست بکات

وہک داسو تورہو دہرگاو پہ جہرہو ..

خداآء: ناسنگری ، پیشہی ناسنگری

خداآء (غیظ): تورہی ، شیتگری ،

خہ شمداری ، عہ بوسی ، روگرز

خداآء: خداآء: سورہ دال ، مشکگرہ ،

کزلاہ

خداآء (تعلق): بہ زہی پیاہاتہرہ

خداآء (حنی): کزماہوہ ، چہ ماہوہ ،

نوشتاہوہ ، قوقزیکرد ، کوپی کرد ،

دہرپہ پاند

خداآء: قہ مبور ، کوپی

خداآء: شہ پؤل ، لیشاوی ناو بہ دوا

یہ کدا ، شوینہ واری سر پیست ، زہوی

بہ رزو دیار

خداآء: کؤم ، پشت کؤم ، کوپی ،

قہ مبور ، قہ مور ، مرقفی کوپی پشت

دہرپہ ریو مل بہ ناواچو

خداآء (خروج الظہر): قہ مبوری ،

چہ ماوہی

خداآء: تیژی ، برہی ، توندی

خداآء (وقع - حصل): رویدا ، قہ وما ،

ہاتہ ناروہ

خداآء (روی): پی ری راگہ یاند ، وتی ،

رایگہ یاند ، باسیکرد ، گتپاہوہ

خداآء: روداو ، قہ وماو

خداآء: دروستکردنی شتی نوئی لہ دیندا ،

بیدہ

خداآء: خداآء: گوشتہ و قسہی باش

خداآء: بہ لای ناگہ مان ، بہ لای

روژگار ، دہردی گہردوون

خداآء (شد): بہ سستی ، شہتہ کیدا ،

توندی کرد

خداآء (حمل): بار ، دووتا ، دوولابار ،

بہ ندہک ، ہہرشتیک بہ پشتی و لاخ یان

ہوکارہکانی گواستہوہ لہ نو تو ممیل و ..

ہہ لگی ری پی دہ و تریٹ بار

خداآء: ببصرہ (رماہ): چاوی تیبری ،

سہیری کرد ، نیگای خستہ سہر

خداآء: بالبسمہ (رماہ): تیربارانی کرد

خداآء (عین - عرف): خصص ، دیاری کرد ،

سنووری بق دانا ، دہستیشانی کرد ،

ناساندی ، جبا ی کردہوہ

خداآء: الأرض: سنووری بق دانا ،

پہ راویزی کرد

خداآء: بصرہ: بہ تیژی چاوی پیاہیتا

خداآء: میتاہہ خوارہوہ ، خلی کردہوہ ،

خلقزی کردہوہ ، دای بہ زان

خداآء (نزل و هبط): لپیژ کرد ،

خلقزی کرد

خداآء (سن): قہ لہ و بو ، تیکسما

خداآء: خداآء (وَم): ناوسا ، پہ نما

خداآء: الحول في العین): خلی ،

چاولاری ، چاولہ حوا ، قجپی ، چہ پخوونی

خداآء: تیکسمراو ، گزشتن ، قہ لہو

خَذَرَة: سیچکه سلاوه ، قنچکه سلاوه
خَدَسَ (ظَنُّ وَتَوْهَمَ): گومانى کرد،
شكى برد، به مهله داجوو

خَدَسَ (ظَنُّ وَتَخْمِينُ): گومان بردن ،
سووسه كردن ، تیگه یین ، پهی
بردن ، ژیری

خَدَسَ: خیرا تیگه یشتن، زوو حالى
بوون

خَدَسَات: نه و مه سه لانه ی به
مه ستیاره کان لیى حالى ده بن

خَدَقَ: ده وریدا، چوار لای گرت ،
گشت لای لیگرت

خَدَقَ إِلَیْه: نیگای تیبری ، به وردی
ته ماشای کرد

خَدَقَ النَظْرَ: چاوی تیبری، سه رنجیدا ،
تیی راما

خَدَقَ الطَّعَامَ: تام و خویی تیگرد
خَدَقَةُ الْعَيْنِ: ره شینه ی چاو، گلینه

خَدَلَ عَلَيْهِ (ظَلَمَهُ): زور و ستمی
لیگرد

خَدَلَ السَّطْحَ: گنرای ، بانه که ی گنرا
خَدَلَتِ الْعَجَلَةَ (دَقَّتْ): زه ویه که ی

کوتایه وه
خَدَمَ (سَخَنَهُ): به توندی گهرمی کرد

خَدَمَ الدَّمَّ: سوریکرد
خَدَمَ: کلپه ی ناگر

خَدَمَةُ: کلپه ی ناگر ، فیشه ی مار
خَدِيَ بِالْمَكَانِ (لَزِمَهُ): تیا مایه وه،

چینشین بوو
خَدِثَ: نوئ ، تازه ، زور بلی ،

چه نه باز ، گفتوگو ، قسه گوته ، باس
خَدِجَ (لَقَلَقَ): لهق لهق ، حاجی

لهق لهق

خَدِيدَ: ئاسن ، تیژ ، برنده

خَدِيدَة: پارچه ئاسن

خَدِيسَ: ته ختکراو به سه رزه ویدا، دان
به رزه ویدا

خَدِيقَة: باخ ، باخچه ، لاتک، باخی
پچکوله

خ

خَدَا (قَطَعَ مُسْرِعًا): به خیرایی بپری،
به پهله قرتاندی

خَدَا - خَذَوَه: پهیره وی کرد، لاسایی
کرده وه، دوایکه وت

خَدَاءُ (فَعَلَ): پیتلاو ، پیتلا
خَدَاءُ (صَانَعَ الْأَخَذِيَّةَ): پیتلاو دروو

خَدَاءُ دَارِهِ: لای مالیه ی شه وه وه،
به رانبه ری

خَدَارَ (إِخْتَرَسَ): وریابه ، ناگاداربه ،
زینهار ، زرنکه

خَدَارِيَات: ناگادارکاران، ریتناده ران ،
وریاکاران

خَدَافَة: که میک ، نه خختیک ، توژیک،
هندیک ، به شیک

خَدَافِيرَ: گشتی، مه مووی، به ته واوی،
سه راپای

خَدَافِي (فَصِيحُ اللِّسَانِ): زمان پاراو،
ره وانبیژ

خَدَا النُّعْلَ: لهت و په تی کرد له سه ر
شیه ی شه

خَدَاةُ نَعْلًا: نه علی له پیگرد
خَذَة: به رامبر، روویه روو، هاوتای یه

خَذَذَ (خَفَا الْيَدَ): ده ست سووکی،
چابوکی، چالاکي ، گورج و گولی

خَذَر (إِخْتَرَسَ): ناگاداربوو، وریابه وه،
سه میه وه

خَظَرًا نَبَهَهُ: ناگاداری کرد، وریای کرده‌وه، بیداری کرد
 خَظَرًا اخْتِطَاطًا - اِنْتَبَاهًا: وریایی، ناگاداری، بیداری، پاریز
 خَظَرًا مُسْتَعِدًّا: ناماده، ناگادار، وریا، بیدار
 خَذَفًا (طَرَحَ): لیتی دهرکرد، ذای‌شکان، په‌پانی، بواردی، لای برد
 خَذَفًا: بواردن، په‌پاندن، لابردن، دهرکردن، سرپنه‌وه، کوزاننه‌وه
 خَذَفًا (طَائِرًا كَالْبَطِّ): مه‌لیکه له‌مراوی نه‌چی و نذر بچوکه
 خَذْفَارًا (جَانِبًا): لا، ته‌نیشست، که‌نار، قراغ، لیوار
 خَذَقَ: فیزیوو، ره‌وانی کرد، چابوکبوو، زانابوو، کارامه‌بوو
 خَذَقَ (مَهَارَةً): چابوکی، سه‌لیقه، وه‌ستایی، لیها‌توویی
 خَذَقَ الشَّيْءَ: بری، که‌رت که‌رتی کرد، له‌ت له‌تی کرد، که‌رتی
 خَذَقَةً (قِطْعَةً): پارچه، که‌رت، له‌ت، کون، قشل
 خَذَلَقَ: خوی به‌زانا دانا، خوی مه‌لک‌تیشا
 خَذَلَةً (إِدْعَاءَ الْعِلْمِ): خو مه‌لک‌تیش، خو به‌زانا زانین
 خَذَمَ: بری، له‌تیکرد، پیی مه‌لگرت، خیرا رۆیی
 خَذُو (إِرَاءً): به‌رامبه‌ر، هاوتایی، همبه‌ر، وه‌کو
خ
 خَرَّ (سَخَنَ): که‌رمبوو، که‌رمی کرد، تاوی سه‌ند

خَرَّ (طَلِيقًا): ئازاد، سه‌ریه‌ست، ئازادیخوا
 خَرَّ (خَرَّازَةً): که‌رمی، که‌رما
 خَرَّ (السَّاحَةَ): خه‌وشه، مه‌یان، گۆره‌پان
 خَرَّاسِر: ژنی ئازاد، که‌وره‌و دهم راستی خیزان، نه‌جیب و ریزدار
 خَرَّاب: سوونگی به‌ده‌ست، قه‌مه به‌ده‌ست
 خَرَّاش: زه‌وی کیلەر، جوتیاریک زه‌وی بکیلی
 خَرَّاشَةُ الْأَرْضِ: جوتکردن، کیلانی زه‌وی
 خَرَّاج: موزابه‌ده، سه‌وداگه‌ری کردن به‌سه‌ریه‌که‌وه
 خَرَّارَةٌ (حَمِيَّةً): په‌رۆشی، سوۆزی به‌تین، تاو، جۆش
 خَرَّاس: نیشکگر، یاساول، پاسه‌وان
 خَرَّاسَةٌ (حَمَايَةً): پاراستن، پاریزگاری کردن
 خَرَّاش: ره‌ش ماریک خوی مت بکات
 خَرَّاشَةٌ: زبری، ره‌قی، روشی
 خَرَّافَةٌ: توندی، که‌سکونی، تیژی
 خَرَّاق: سویراو، تل‌وخوی
 خَرَّاق (خَارًا - لَذَاعًا): که‌رم، نه‌سو‌تینی، نه‌چورتیننه‌وه
 خَرَّاقَةٌ: که‌شتی جه‌نگ
 خَرَّاک: جووله، بزوت، جومبوش
 خَرَّام: قه‌ده‌غه، یاساغ، نه‌گونجاو، نه‌شیاو
 خَرَّامِي: دز، چه‌ته، به‌دکار، خراپه‌کار
 خَرَّان: مرقفی تینوو، نذر تینوو
 خَرَّاب: توره‌بوو، رقی مه‌لسا
 خَرَّب (شَدِيدَ الْفَيْظِ): توپه، توپه‌و ریسوا، شه‌پانی، رقاوی، قیناوی

حَرْبَاء: قَوْرِي ، بزن مژ ، قوم قومه ، بزن مژوك ، زنده و هريكه له چه شنی مارمئلكه و هئنده ی پشيله يه کی گه وره یه بی تووکه پیسته گه ی ده که نه رووکیشی کالانی خه نجه رو شیرو ..

حَرْبَة: نوکی رم ، سه ره یم
حَرْبُش: ماریکی گه وره ، نه ژدیه
حَرْه: ژنی نازادو سه ره به ست
حَرْه: زه و بیبه که به ردی ره شی تیدابیت وه که نه وه ی به رده کان به ناگر سوتینراین

حَرْه: تینویه تی ، ته ژنه بی
حَرْت: دهنگی داکرمانی گژوگیا له ده می نازده لدا

حَرْث: جاندنی توو ، نانی توو ده نک
حَرْث الْأَرْض: کتلا ی ، جووتی کرد
حَرْث النَّار (حَرْكُهَا): تیکیدا ، ناگره که ی مه لشیواند

حَرْث الْمَال: په یدایکرد ، ده سنی که وت
حَرْث (حِرَاةُ الْأَرْض): کتیلان ، جووتکردن
حَرْج (ضَاق): ته نگبوو ، ته سکبوو ، بچووک بووه وه

حَرْج الرَّجُل حَرْجاً: گونا می کرد ، تاوانی کرد
حَرْج عَلَيْهِ الشَّن: لئی یاساغ کرد ، قه ده غه ی کرد

حَرْج (ضَيِق): ته نگ کرد ، هئنا یه وه یه ک ، کویشی ، مه لی گلو ف
حَرْج مَرْكُزَه: جیی پی له ق کرد
حَرْج (ضَيِق): ته نگ ، شلو قی ، مؤله قه
حَرْج: قه ده غه کردن ، ته نگ ، یاساغ
حَرْج: گونا ه ، تاوان ، به ره له سستی ، ره خنه ، نکوولی گوتن ، ناته واویی باسکردن

حَرْجَة (حَرْش): چپ ، چره دارستان ، چرستان ، جه نگل
حَرْجَل: رو یی و رای کرد به لاره لار ، پیچاوپیچ نه رو یی و رای نه کرد
حَرْجَلَة (عَرَج): شلی ، له قی ، لارو لارو ، پالیا

حَرْد (غَضَب): توپه بوو ، رقی مه لسا
حَرْدَان: توپه ، به قین ، رق مه ستاو
حَرْدَه: ریگری لیکرد ، ریگی نه دا ، ریگری دانا

حَرْدُون: بزن مژ ، بزن مشک ، قوم قومه
حَرَر: نازادی کرد ، سه ره به سستی کرد ، ره های کرد

حَرَر الْكِتَاب (كُتِبَ): نویسه وه ، داینا ، ده ریکرد ، پئکی هئنا
حَرَر الْوَزْن (ضَبَطَ): ریگی خست ، پارسه نگ دایه وه
حَرَرًا حَفِظَ: پاراستی ، پاریزگاری لیکرد

حَرَرًا جَفَعَ: کوی کرده وه ، خپی کرده وه ، گردی کرده وه

حَرَرًا الْمَكَان: پاریززاو بوو ، دوره ده ست بوو
حَرَر: قه لا ، پاریزگه ، قه لات ، بهخت ، بهش ، نوشته ، ته لیسم ، جادوو
حَرَر الشَّن: زیاده ره ی کرد له پاریزگاریدا

حَرَس: نیشکی گرت ، چاودیری کرد
حَرَس (حَرَّاس): نیشکر ، یاساول ، پاسه وان ، چاوبه ناگا ، بیدار
حَرَّاسَة: پاسه وانی ، پاریزگاری
حَرَّاسَان: شه وو روژ
حَرَّش: خورانی ، روشانی ، سووری کرده وه

خَرْش: هانیدا ، هه ژانی، جوولانی،
 دنه بیدا ، پالی پتوه نا
 خَرْش بَیْنَهُمْ: کردنی به گزیه کدا، له یه کتر
 تیزی کردن
 خَرْش (خَرْجَة): چر، چره، جهنگه ل،
 دارستان، چرستان، بیشه لان ، ده وهن
 خَرْش (خَشَن): زیر ، رووش
 خَرْشَة: زبری ، رووشی
 خَرْشفا: پووله که ی ماسی، پی ره وکه ،
 پیرو په ککه وته
 خَرْص: به ته نگه وه هات ، بایه خی
 پیدا، گرنگی دایه
 خَرْص: چلنسی ، رژدی، چاوبرسی
 خَرْص عَلَیْه: سوربوو له سه ری ، پیی
 له سه ر داگرت
 خَرْص: هانیدا ، هانی خراپه بیدا،
 دنه بیدا، پالی پتوه نا ، گالیدا
 خَرْف: لاری کرده وه، خواری کرده وه،
 گۆری، قسه که ی هه لگن پرایه وه،
 مه به سه ته که ی گۆری
 خَرْف: که نار ، لیوار، قه راغ، سه رشاخ ،
 لوتکه ، پۆپه، دهم ، پیت ، تیپ ،
 حه رف
 خَرْفَة (مَهْنَة): پیشه ، کار ، کردار
 خَرْق: سوتانی، گپی تیبه ردا،
 سوتاندی
 خَرْق بِسَائِلِ حَار: دایمالی ، دای
 پلۆخان، داغانی کرد
 خَرْق بِالْمِرَّة: له بر په نگیدا
 خَرْق: سوتاوی، شتیک ئاگری
 تیبه ربوویی
 خَرْق (کَی): سوتاندن، ئاگر که وته وه

خَرْق: سوتاوی ، شوین سوتاوی
 خَرْقَة (خَرَارَة): گهرمی، گهرمایی، کول
 خَرْقَة الْعَیْن: چاوکرانه وه، سوتانه وه
 خَرْقُوس: کرمیکه دوو پالی لیده ردیت و
 ده قری
 خَرْک- خَرْکَا: نکروولی کرد له وهه قه ی
 له لایه تی
 خَرْک: جوولانی، بزوانی، له رانیه وه،
 له قی کرد، وروژاندی
 خَرْک: بزبو، نازانی دانیشی، هاروهاج ،
 به هه ست ، هوشیار ، جووله جوولکه ر
 خَرْکَة: جووله ، جمو جوول، بزوتن ،
 گهر
 خَرْم: لئی قه ده غه کرد، یاساگی کرد
 خَرْم: وازی لی هینا، ده سته رداری بو
 خَرْم: ئیحرام به ستن بق حه ج
 خَرْم: حه رامی کرد ، یاساگی کرد،
 قه ده غه ی کرد لئی
 خَرْم: دۆپانی، له ده ستیدا، له کیسی چوو
 خَرْم (مَمْلُوع): قه ده غه، یاساغ، ناشیاو،
 نه وه ی به رگری لیده کری
 خَرْم: حه رام، ناشیاو ، نه گونجاو ،
 چوار مانگی (ذو الحجة، ذو القعدة، محرم،
 رجب) به حه رام ناو زه دکراون
 خَرْمَان (مَنْع): بی به شکردن، به ش
 نه دان، پینه دان
 خَرْمَان: هه ردوو شاری مه ککه و مه دینه
 خَرْمَة: ناشی نزیک ی بکه ویتنه وه،
 ده ستکاری ناکری، نه ستقو، نه رکه کانی
 په روه ردگار خستویه تیه نه ستوی
 به نده
 خَرْمَة (صَيَانَة): چاکسازی، نوێکردنه وه،
 پرکردنه وه ی پیداویستیه کانی

حَرَمَل: گیاه که

حَرَن: لاساری کرد، گوپزایه ل نه بوو،

سهر که شی کرد

حَرَن المکان: لهو شوینه مایه وه،

جینشین بوو لئی

حَرَن فی البیع: نه زیاده نه که می کرد

له فروشتندا

حَرَن: چه سبپ بوو له گه لئی و لئی

نهبوه وه، نوساپتوهی، پتوهی لکا

حَرَوْقَة: ناوی شله تین، ناوی که م

له کول

حَرُون (عُشود): لاسار، قیرسیچمه،

که لله رهق، سهرسهخت، سهرکهش،

سه هه ند

حَرِي (جَدِير): شایانیه تی، له خوی

دی، گونجاوه بۆی، بۆی هیه

حَرِيب: که سیکه مال و دارایی یه کیک

به مه وخته به ریت بۆ خوی

حَرِيت: جۆریکه له ماسی

حَرِية: نازادی، سهر به خویی، زرگاری،

سهر به سستی

حَرِية المعتقد: نازادی بیروباوه پ،

نازادی مه لباردن

حَرِية فردية: نازادی تاکه که سی،

نازادی تاک

حَرِية سياسية: نازادی سیاسی، نازادی

رامیاری

حَرِية النشر: نازادی بلاوکردنه وه

حَرِيشَة: وشتری لاوازو که م توانا

له سه فهدا

حَرِيج: شویتنی ته نگو بی روپا،

جینگه یه که داری زوری تیابی و چریت

حَرِيد: دور، ته نیا، ماسیه سووره

حَرِير: ناوریشم، په شم

حَريرة: پارچه یه که ناوریشم، خوراک

نه خوش که ناردو شیرو روڼ به یه که وه

تیکه ل ده کری و لیده نری

حَريري: ناوریشمین، په شمین

حَرير: قه لای قایم، شویتنی قایم و

توکمه

حَرِيصة: په رزین، دیواریک که بق مه پو

مالات دروست ده کريت بق پاراستنی

حَریش: مه زاری، که رکه دهن،

نازه لیکه ده ریایی به

حَرِيس: چاوبرسی، چلیس، تیر، نه خور،

رژد

حَرِيف: هاوکار له پیشه دا، شتی

که سکون

حَرِيف: توون، که سکون، تیز

حَرِيق: نهو شویتنه ی ناگری

لیکه وتوه ته وه، ناگر که وتنه وه

حَرِيقَة: تین، کهرما، هالو

حَرِيم: هه رامکراو، قه ده غه کراو،

خیزانی مه ردوم، ژتانی هه ره مسه را

حَرَا

حَر: قلیشانی، دایتاشی

حَر رَقَبَة: ملی په پان، سهری بپی،

له ملیدا

حَرَا (قَدْر وَحْمَن): خه ملانی، قه بلانی

حَرِي (تَكْنَن): پینشینی کرد

حَرِي الطير: مه له که ی مه لفراند تا

بزانیت کام ناراسته ده کريت نه وجا

که شبینی وره شبینی ده رده بریت

حَرَّاز (قَشْرَة): کپش، چلکی

به سه ریه کدا که وتووی وشکه وه بوو

خَزَاژَه: دلشکاو، سوئو زامی دل،
قسهی ناشیرین و رهق

خَزَام: پشتوین، پشتین، قه یاسه،
که مهربه ست، که مهره، تنگه

خَزَب: کردنی به بهش بهش، کردنی
به چهند پارتیک

خَزَب (جَمَاعَة): پارت، حیزب،
کومه ل، تاقم

خَزَب: زووداوکی توندو کاریگر،
کاره سات

خَزَة: کات، سات، کاتی پیویست،
ژانیکه له سهر و دلا دروست ده بیت

خَزَة: قاش، لهت، پارچه، کهرت
خَزَر: سنووری دیاریکرد، چپوهی

کیشا

خَزَر الشئ: خه ملانی، دیاریکرد
خَزَق: توندی کرد، بهستی، پهستانی،

شه ته کیدا

خَزُوْقَة (فَوَاق): نزگه ره، بهرچچکه،
نزگه

خَزِيْقَة: کومه لی مروف

خَزَكه: پیچای، بهستی، شه ته کیدا
خَزَكه بِالْحَبْلِ: بهستیوه به پت،

شه ته کیدا

خَزَم: بهستی، چه پکی کرد، ده سکی کرد،
کردی به گورزه، پیچای

خَزَم: پشتینی به ست

خَزَم: به جه رگبوو، به ک باوه ربوو،
خوږاگربوو

خَزَم (زَم): پیچایه وه، به ستن،
ده سکرکردن، تنگه دان

خَزَمَة: پیچراوه، لولکراو، گورزه،
ده سک، چه پک، قول، باقه

خَزَن: دلگربوو، زیزبوو، خه فته تی خوارد،
خه م دایگرت

خَزَن: دلگبری کرد، زیزی کرد

خَزَن - خَزَن: سوئ، په ژاره، خه فته،
زیزی، داخ، پهستی، جه خار

خَزَن (أَرْضٌ غَلِيظَةٌ): سهختان، رهقان،
ره قن، ره قه زهوی

خَزَن لَهُ وَعَلَيْهِ: خه می بو خوارد، بوئ
دلگربوو، زویربوو بوئ

خَزَنبَل: گیاهه که، ژنی ناژیر

خَزَنَة: چپای سهخت، سهخته چپا

خَزَنَة: زه مینی تهخت، زهوی فراوان

خَزَرور: منال کاتیک پیده گاو به میز
ده بیت

خَزَوْرَة: مه ته ل، لیچار، له گز

خَزَوْنَة: زهوی رهق و زبر، سهخته زهوی
خَزَب: کاری سهخت و دژوار، کاری گران

خَزِرَان: پوشه پ، باران بران، مانگی
شه شه می زاینی

خَزِيم: ناو قه د، پشتینه

خَزِين: خه مبار، دلته نگ، په ست، زیز،
دلگیر، په ژاره دار، زویر، داخدار

ح س

حَس: له ریشهی ده رکیشا، له بنی
ده رهینا، به بری کرد

حَسَّ الدَّابَّة: رنه کی کرد، فهر جوونی کرد
حَسَّ الشئ: ههستی پیکرد، ده رکی

پیکرد

حَسَّ بِالْخَبَر: سووسه ی هه واله که ی کرد،
ههستی پیکرد

حَسَّ الْبَرْدُ الزَّرْعَ: سوتانی، فهوتانی،
له ناویرد، تیاویرد

حَسَن: جووله و دهنگی نرم

حَسَن: هست ، موش

حَسَا (شَرِبَ الْمَرْقَ): مهلی قورپان ،

خورایه وه ، نوشی کرد

حَسَاء: شوربا

حَسَاب: ژماره ، خه لگیکي زور، پاک

نه ژاد ، خه ملاندن

حَسَد: نیره یی بهر، زردو به خیل

حَسَاس: به دخویی و شووم، ماسیه کی

بجووکه

حَسَاس: سه ره تایی تا، هست به تا کردن

حَسَاس: هستیار، سرك ، به هست

حَسَاسَات: هست کردن به دلتنهنگی

به هوی کاری خراپ و شهرم کردن

حَسَاسَة: به دپه فتار ، زور و تنو

به شووم دانان

حَسَاف: رزیو ، گه نیو ، ترشاو ،

بژگن، پاشماوه ی خورمای بی که لک

حَسَافَة النَّاس: پیاو خراپان، هرچی و

هرچی ، هیچ و پوچ

حَسَالَة: دوزمنایه تی و کینه

حَسَالَة: نه وه ی له تو یکلای جو ده بیته وه

حَسَام: شمشیر ، شیر

حَسَان: جوان ، قه شهنگ، رازاوه

حَسَب: وایزانی، وای دانا، واتیگه یی،

قه بلانی ، ژماردی، سه رژمیری کرد

حَسَب: وایزانی ، هستی کرد

حَسَب: ره سن بوو، وه جاخ زاده بوو

حَسَب: ژماردن

حَسَب: ره سنی، وه جاخ زاده یی،

ره چه له کی باش

حَسَبَان: تیری بجووک ، سزاو به لا،

ژماره ، هه وره بروسکه ، وادانان ،

گومان بردن

حَسَبَة: نه سپه رده کردنی مردوو له نئیو

به ردا یان به کینه وه، پاراستن و خه لات

حَسَبَة: ژماردن

حَسَد: چاری تیبری، به دیی کرد، کردی

به چاره وه، نیره یی پی برد

حَسَد: ره شک پی بردن ، به دی،

به چاره وه کردن

حَسَر (كَشَفَا): ده ریخت، قوتی کرد،

سه ری رووت کرد

حَسَر الْبَصَر: چاری کزیوو، هیلکبوو،

شه که ت بوو، ماندوبوو

حَسَر: هیلک بوو، ماندوبوو، لاواز،

شه که ت بوو، ره نجا

حَسَر: ناخی مه لگیشا، داخی دایه،

غهمی پید

حَسَر (تَلَهَفَ): به په روشیوو، به داخیوو

حَسَر الشَّيْ: ده رکوت ، دیاریدا

حَسَر الطَّيْر: په ره کانی وه ری

حَسَرَان: نه وه ی ناو هه سه ره تی زوری

مه لگیشا بق رووداویک یان شتیک

که له کیسی چو بیئت

حَسَرَة: نه فسووس، ناخ، داخ، ناو،

خه فته، خواردن، زویر، بوون،

به شیمانی

حَسَن: هستی کرد، پیژانی

حَسَك: توپه بوو، قینی هه لسا

حَسَك: توپه ، قیناوی

حَسَك (شَوَك): چقل، دپک، پژان، دپکه

ماسی، نیسقانی ماسی

حَسَك الدَّابَّة: دای کرمان، کرتانندی

حَسَكَة: دوزمنی سهخت و سه ره سخت

حَسَم: بری، کرتانندی ، یه ک لایی

کرده وه، کوتایی پی هینا

ح ش

حَشَّ النَّارُ: دایگیرسان، گه‌شی کرده‌وه،
 خوشی کرد
 حَشَّ الْغُشْبُ: رنی، درویه‌وه،
 ده‌سکه‌نه‌ی کرد، لئی کرده‌وه
 حَشَّ الْفَرَسُ: گیای دایه، گیای خسته
 به‌ری
 حَشَّ الْأَرْضُ: گیای لی سه‌وزبوو
 حَشَّ الْمَالُ: زوری کرد، فره‌یکرد
 حَشَّ الْيَدُ: وشک بوو، تووشی شه‌له‌ل
 هات، گوتبوو، نیقلیج بوو
 حَشَّ حَشَّ: حَشَّ: باخ، بیستان، شوینی
 ده‌ست به‌ناو گه‌یاندن
 حَشَا: پری‌کرد، ناخنی، تنی‌کرد،
 دایگرت‌وه
 حَشَا - أَحْشَاءُ: ناوسک، ریخۆله‌کان،
 هه‌ناو، گیپال
 حَشَى: نه‌خۆشیه‌که ده‌دات له‌سی و
 توشبوو به‌ئه‌سته‌م هه‌ناسه‌ی بۆ
 ده‌دریت
 حَشَى الْكِتَابُ: په‌راویزی بۆ نووسی
 حَشَّاش: به‌نگ کیش، تلیاک خۆر
 حَشَّاش: حه‌شیش فروش
 حَشَاك: ده‌مه‌وانه، ده‌مامک، شتیکه‌و
 ده‌کریتته ده‌می به‌رغ‌ل تا شیر نه‌خوات
 حَشَدُ: کۆی کرده‌وه، گردی کرده‌وه،
 که‌له‌که‌ی کرد
 حَشَدُ الْجَيْشِ: سپای کرد، سوپای گرد
 کرده‌وه
 حَشَدُ: کۆمه‌لێک، چه‌ند که‌سیک،
 کۆکردنه‌وه، که‌له‌که‌کردن
 حَشَدُ الْجُنُود: سه‌ربازگرتن، ناماده‌کردن،
 ته‌یارکردن، له‌شکرکردن

حَسُنَ! باش بوو، چاک و جوان بوو،
 رووخۆش بوو، شوخ بوو
 حَسُنَ: چاکتری کرد، باشتری کرد،
 خاستری کرد، رازاندیه‌وه، جوانی کرد
 حُسْنُ: جوانی، قه‌شه‌نگی، شوخ و
 شه‌نگی
 حَسَنَ: جوان، قه‌شه‌نگ، شوخ،
 شه‌نگ
 حُسْنَى: کۆتاییه‌کی باش، دوبار،
 نه‌دجام باشی
 حَسَفَانُ: حه‌سه‌ن و حوسه‌ین کورپانی
 حه‌زهره‌تی عه‌لی (ره‌زای خویان لیبیت)
 حَسَنَةُ: خیر، به‌خشنده‌یی، چاکه
 حَسَوُ (حَسَاءُ): شۆریا
 حَسَوَةُ: قوم، مژ، پپ ده‌مێک
 حَسُودٌ: به‌د، چاو چنۆک، چاوچلێس،
 چاو‌تیوه‌بوو، ره‌شگن
 حَسُوسٌ: نه‌بوونی و سالتیکی وشک و
 پپ نه‌هامه‌تی
 حَسُونُ (طَائِرٌ صَفِيرٌ): فێرنه‌ گوله
 حَسِي: نه‌و شتانه‌ی به‌پێنج
 هه‌ستیاره‌که هه‌ستی پیده‌کریت
 حَسِيبٌ: ره‌سه‌ن، وه‌ج‌اخ زاده، نه‌زاد
 پاك، ژمێریار
 حَسِيرٌ (نَعَبٌ): شه‌که‌ت، ماندوو، هیلاک،
 ره‌ه‌جاو
 حَسِيرٌ: نه‌فسووس هه‌لکیش، ناخ و داخ
 خۆر، لاواز
 حَسِيكَةٌ (فُنْفُنٌ): ژیشک، ده‌نگی کرمه
 کرمی ده‌می ناژهل

حَشْر: کۆبوهوه، کۆی کردهوه،
 جهمی کرد، ناخنی، خۆی تێهه لقورتان
 حَشْر (رَحْم): جه نجال، چره، جه ماوه،
 قهله بالغی
 حَشْرَة: میرو، جانوهه
 حَشْرَج: غه رغه ره له کاتی مه رگا، کاتی
 گیانه لاو دواین ساته کانی ته مه ن
 حَشَف الضَرْع: گوانی چرچ و کرژ
 حَشَف الثَّمَر: میوه ی وشکو و چرچ
 حَشَفَة: هه ویری ترشاوی وشکه وه بوو،
 بنه توو
 حَشَك الضَرْع: پریوو له شیر
 حَشَك السَّحَابَة: ناوی زۆر هه لگرتبوو
 حَشَك النُّخْلَة: به ربوومی زۆر بوو
 حَشَك الرِّيح: ئاراسته ی داکه وتنی
 ره شه با جیاوازیوو
 حَشَكَة: تاوه بارانێک، ره هیله، لیزمه
 بارانێک
 حَشَكَة: کۆمه ل، تاqm، گروه
 حَشَم: ته ریقی کردهوه، شه رمه زاری کرد
 حَشَم: به رده ست، ده ست و پیوه ند،
 خزمه تکار، ته یان، کاره که ر
 حَشَم: توپه یی، خه شم گرتن، رق
 گرتن، پیش خواردنه وه
 حَشَم: شه رمی کرد، ته ریق بوه وه
 حَشَمَة: شه رم، بی فیزی، ته ریقی،
 ره وشت جوانی، ناغری
 حَشَو: ناو، ناوناخن، ناوکار
 حَشَوَة: ریخۆله، خراپی شت،
 سووک، نزم، رسوا
 حَشِي: تووشی نه خۆشی ته نگه
 نه فەسی بوو

حَشِي: ته نگه نه فەسی، نه خۆشی
 ته نگه نه فەسی له گه له
 حَشِيَة: دۆشهک، ئاخزراو، ناودار،
 داگیراو
 حَشِيش: گیا، گزوگیا، پوش و په لاش
 حَشِيف: جلی کۆنه
 حَشِيشِي: گیایی، سه وزی کال
 حَشِيكَة: کرمه کرمی ئاژهل له کاتی
 خواردنی جوو ..

ح ن

حَص الشَّفَر: بری، قرتاندی، کونی
 کرده وه
 حَصَّ الْجِلْدِ الثَّبَت: سوتاندی
 حَص - حَصَصًا: قژی سه ری هه لوه پی
 یان که م بوه وه
 حَص: قاش، شیف، کوز، کهرت، له ت
 حَصِي: به رد یا چه وی هه لدا
 حَصَاة: ژماره، عه قل، راو بۆچوون
 حَصَاد: کاتی دروینه، کاتی چینه وه ی
 به ربووم
 حَصَاد: کۆکردنه وه ی دروینه
 حَصَار: ئابلوقه دان، گه مارۆدان،
 ده ورگرتن
 حَصَان: نه سپ، رهخت، رهخش،
 چاروا، نێره ی چاره وایه بۆ سواری و
 بارو کشتوکال به کار ده بری
 حَصَائَة: به رگه گری، پشت به ستی،
 که مه ربه ستی نوینه ری
 حَصْب - حَصْبًا: چه و ریژی کرد
 حَصْب - حَصْبَاء: چه و، خیز، زیخ، لیم
 حَصْب المَكَان: چه و ریژی کرد
 حَصْب: ورده به رد، به ردی پچووک

حصّیة: سوریزه ، درکه ، هه شتۆک ، سوورله ، نه خۆشییه کی تایبه تی منالانه دانه دانه ی سووری له له شی پهیدا ده بی و بی تاوه
 حصّیة: بهش ، پشک
 حصّیة: بهریکه وت ، بهشی که وت
 حصّیة: خاک ، خۆل ، گل ، زهوی
 حصّیة: ده رکه وت ، ناشکرابوو ، دیاریدا ، به رچاوبوو
 حصّیة: الثراب و غیره: به راست و چه پا جولاندى
 حصّیة: الحق: ده رکه وت دواى شار دنه وهى
 حصّیة: به رد
 حصّیة: الزرع: دوریه وه ، چنیه وه ، هه لی گرت ، دروینه ی کرد
 حصّیة: (جنى): چنیه وه ، کردیه وه ، کۆی کردیه وه ، هه لی گرت
 حصّیة: حصّاد: چنینه وه ، کردنه وه ، لیکردنه وه
 حصّیة: ده ورهیدا ، که مارویدا ، گرتی ، دهستی به سه را گرت
 حصّیة: ده وره دان ، چوار لاگرتن ، که مارو ، نابلقه دان ، زنجیره دان ، ده سته سه را گرتن
 حصّیة: قه بزى ، گیرایى
 حصّیة: سگی گرت ، ورگی گرت
 حصّیة: به خیلی برد ، چا و چنۆکی کرد ، ناپه وان له ده رپیندا ، سینه تهنگی
 حصّیة: به رسیله ، سه وزه به روبووم
 حصّیة: ناشکرابوو ، ده رکه وت ، دیاریدا
 حصّیة: خۆش گفتم بوو ، وته زانبوو

حصّیة: دانا ، ژیر ، کارامه ، عاقل
 حصّیة: سوتاوه ، لیر ، گهرمه ژنه
 حصّیة: روویدا ، قهوما ، هاته ئارا
 حصّیة: ده سته گیری بوو ، ده سته که وت ، چنگی که وت
 حصّیة: بۆیده رکه وت ، ناشکرابوو
 حصّیة: الدابة: خۆل و به ردی خوارد له تا و ئازاری سکی که وته جووله و دهنگی لیبه رزبوه وه
 حصّیة: قایم بوو ، به هیزبوو ، پته و بوو
 حصّیة: المرأة: داوین پاک بوو ، به رده ست بوو ، ره وشت پاک بوو
 حصّیة: قه لا ، که لات ، هه شارگه ، قه لات ، شوینی سهخت و یاخی
 حصّیة: زنی داوین پاک و به ره وشت
 حصّیة: چهوین ، زیخی ، به رده ریژ
 حصّیة: شهرمه نده ، شهرم کار ، به حه یا
 حصّیة: روباریک ورده به ردی زۆر بیت
 حصّیة: به رده لان ، زهوییه که به ردی زۆر بیت
 حصّیة: دروینه کراو ، به روبووم
 حصّیة: لاسکی کورتی روه که به داس نادوریتته وه
 حصّیة: حه سیر ، راخه ری بچووک که چنرابیت ، ریزه خه لکیک ، کۆپ ، تا قمیک
 حصّیة: حه سیری چنراو له پووش
 حصّیة: ژماره ، نه وتوکی له گویدریژو
 حصّیة: ده که ویتته خواره وه
 حصّیة: توکی گوچکه ، نه و توکی به هۆی هه لوه رین و تاشینه وه کۆده بیتته وه

حَصِيف: دانا ، ژیر ، کارامه ، عاقل ،
مه مووشتیکی پته و که واکه و کوپی
تیا نه بیت

حَصِيل: مال و دارایی به ده ستهینراو
حَصِيلَة: ده سته گوت ، به رهم ، کو ،
مه موو ، گشت ، سه رجه م ، سه راپا
حَصِين: قایم ، به هیز ، پته و ، مه حکم

ح ض

حَض: هاندان ، دنده دان ، پال پیوه نان
حَض عَلَى كَذَا: هانیدا ، پالی پیوه نا

حَضَار: وشتی به هیز
حَضَارَة: شارستانی ، ژیار ، ناوه دانی ،
ناوه دانگه ری ، پاشماوه ی نه ته ووه
له لانی رابریو

حَضَائَة: دایه نی ، کوش گیری ،
به ختوکردن ، په روه رده کردن
حَضَر: هات ، گیشته ، له وی بوو
حَضَر: ناماده ی کرد ، خستیه پوو
حَضَر - حَضَرَة: بوون ، پی بوون ،

نزیکی ، ته نیشته
حَضَر الْمَجْلِس: ناماده ی کوره که بوو
حَضَر - حَضَارَة: له شارستان
جینشینبوو ، شاری

حَضَر الْأَمْر: هات به بیریدا
حَضَر الْمَوْت: که وته غه ر غه ره ، واده ی
مه رگی هات
حَضَر: نه ووه ی نایه ویت سه فهر بکات
یان به که لکی نایه

حَضَر: مه ردی ره ونبیزو شاره ز
حَضَرَة - تَحْضِير: بوون ، لیبون ،
ناماده بوون ، پایه به رزی
حَضَرَة: نزیکی تیاچوون

حَضَرَة: ناماده یکرد ، حازی کرد
حَضَرِي: شاری ، شارنشین ، نه ووه ی
له شار داده نیشی
حَضَضَ عَلَى الْأَمْر: هانیدا له سه ر
کاره که ، دنده دا ، پالی پیوه نا
حَضَض: گرتی به سنگیه ره ، باوه شسی
پیاکرد ، خستیه کوشی ، له نامیزی گرت ،
به ختوی کرد

حَضَض: باوه ش پیاکردن ، له نامیز گرتن
حَضَض: باوه ش ، کوش ، نامیز ، ته نیشته ،
لا

حَضَنْتِ الْمَرْأَة أَوِ الشَّاةُ أَوِ النَّاقَة: به کیک
له مه مک یان گوانه کانی گه وره تربوو
له وی دی

حَضَنْتَة: هتله کی ژیر مریشکه به کر
حَضَنْتُهُ عَنْ كَذَا: دووری خسته ووه ،
به دووری گرت
حَضُور (قِدُوم): هاتن ، گیشتن ،
دیمانه ، چاوپیکه وتن

حَضِيرَة: کومه لیک له نه ته ووه یه ک
سه ره تای سوپا ، پیشه نگی سوپا ، کیم
حَضِيف (أَرْضٌ أَوْطَأُ مِنْ غَيْرِهَا): نزمان ،
چال ، نزم ، قول

ح ط

حَط: داینا ، دایبه زاند ، به جیی هیشته ،
نیشته ووه ، ریسوا یکرد
حَطٌ مِنْ قِيَمَتِهِ: مه رزان بوو ، له نرخ ی
دایه زاند

حَطُ السَّفَر (رَخَص): مه رزانکرا ، داشکا ،
هینرایه خواره ووه ، دایه زی ، که م ، کرایه ووه
حَطَاب: دارکر ، دارفرش
حَطَابَة: نه وانه ی دار لیده که نه ووه

حَطَاط: سه رتویژ ، زیبکئی سه ر روی
نه و جه وانان

حَطَام: نه وهی ده شکئی له شتی
وشکه وه بوو

حَطَام الدنیا: مال و دارایی زۆر که م

حَطَام البیض: توئیکئی میلکه

حَطَب: داری کرد ، داری سوتانی
کۆکرده وه

حَطَب: دار، دارو چیلکه ی سوتاندن

حَطَب المکان: شوئیتیک که دارو چیلکه ی
زۆر بیت

حَطَب به وعلیه: بۆی هه لیه ست ،
خستیه پائی

حَطَبه: دارو چیلکه ی بۆ میتنا

حَطَط الحمل: باره که ی خست و به تالی
کرده وه

حَطَم: شکانی ، تئیکی شان

حَطَم: شوانی دلر ه ق

حَطَم - حَطَمًا: چوه ساله وه ، ته مه نی
پیشکه وت

حَطَم: بخۆری هه موو شتیک

حَطَمَة: وشکه سال ، سالی قات و قری

حَطَمَة: ئاگری بلێسه دار ، ناویکی

دۆزه خه ، جلّه وه وشتر و مه ی زۆر

حَطوط: زهوی نزم و نیشتر و

حَطوم: ره شه با ، بای قایم

حَطِيَّة: پیای ناشرینی کورته بنه

حَطِيب: شوئینی پر له دارو چیلکه ی
سوتاندن

حَطِيَّة: زهوی فره دارو چیلکه

حَطِيَّة (صَفِير): بچوک ، گچکه ، وردیله

حَطِيَّة: داشکاندن ، که مکړده وه

حَطِيم (جَدَار فِي الْكَعْبَةِ): دیوارێکه
له که عبه

ح ظا

حَطَّ: به خته وه ربوو ، به ختیار بوو ،

شانسدار بوو ، خاوهن به شی باش بوو

حَطَّ: به خت ، شانس ، هات ، به ش ،

کامه رانی ، شادمانی ، خۆشحالی

حَطَّا: خاوهن به خت ، کامه ران ،

شادمان

حَطَّا - حَطَّوْا: به هیواشی رۆیی به رپوه

حَطَّي: به هره و به ش

حَطَّا: په رده ، بهین ، به ربه ست ، نیتوان ،

نه رده ، شوره ، په رژین ، دیوار ، په چه

حَطَّة: به خت ، پله و پایه ، مه رته به

حَطَر الشئ: نه ی میتلا ، قه ده غه یکرد

حَطَر المواشي: نه ی هیشت ئاژهل

ده رچی

حَطَر (مَنْع): نه هیشتن ، یاساغکردن ،

قه ده غه کردن

حَطَر: مانای مه ترسی له خۆگرتن

حَطَر: دپکی ته پ

حَطَل - حَطَلًا: دپک و دالی زۆر خوارد

حَطَو: به خت ، به ش ، شانس

حَطَوَة - حَطَّوْا: پله و پایه ، شانس ، به خت

حَطَّي: پله و پایه ، مه رته به ، پایه

حَطَّي الشئ: دهستی که وت ، وه ری

گرت ، پئی گه یشت

حَطَّي: به ختدار ، شانسدار

حَطَّيَا: هیدی هیدی رۆیی ، به هیواشی

رۆیی

حَطِيَّة: سهریه ی به ریز لای پادشاو

خاوهن ده ست لات

حُظِيَّة: تیریکی بچووی بی سهر
حُظِيرَة: شوره، په چه، په رزین،
دیوار، گورپ

ح

حَفَا: نابالوقه یدا، چوار لای گرت،
که لی کرد، رنی، تاشی، پاکی کرده وه
حَفَا الْجِلْد: مه لی گرت، تاشی، تیغ
تیغه یدا

حَفَا الشَّجَر: خشه ی هات، ورشه ی هات
حَفَا الْوَجْه: موی لی کړده وه،
سافی کرد

حَفَا (مُهْتَم): به ته نگه وه هاتوو،
به مانا چوون، ته نیشته، لا، مه لگرتن
حَفَا: پیدیا، دای، به خشی
حَفَا اللَّهُ بِهِ: په روه رگار پیی به خشی،
به مړه داریکرد

حَفَار: مه لکن، کوله ر، گورپ مه لکن،
په بیکر تاش
حَفَاظ: پشتینی قوړی

حَفَاف: لا، ته نیشته، موی ته م
لاو لای سهر

حَفَافَة: نه و قوړه ی ده که ویته خواره وه،
قوړی مه لوه ریوو

حَفَال: کومه لیکي بی شومار، شیری
نږدو په کانگیر

حَفَالَة (حَفَالَة): بی که لک، قه لب،
که نیو، بق گن، گهنگه

حَفَان: به چکه ی وشر مورخ، به رده ست،
خرمه تکار، ته یان، پیشخرمه ت

حَفَة: ریژداری ته واو، دار جل، عه لاگه،
نه وه ی وشر خوار دووویه تی له گزوغیا

حَفَفَا: دهنگتکی لیوه هات وه
وه ته ریان مه لږقینی په له وه ر یاخود
بلیسه ی ناگر

حَفَد: په له یکرد، خیرایی کرد،
گورجی کرد

حَفَدَ فِي الْعَمَل: په له یکرد، ده ستو
بردی کرد

حَفَر: مه لی کن، چالی کرد، ده ریدا

حَفَر الْأَرْض: زهوی مه لکه ند

حَفَر بِنْرًا: بیری مه لکه ند

حَفَر (فَسَدَتِ أَسْنَانُهُ): ددان کلور بوون

حَفَر ثَقْبًا: سمی، کونی کرد

حَفَر: مه لکه ندن، مه لکولین، مه لدانه وه

حَفَرَة (نُقْرَة): چال کون، کلوری

حَفَر (حَث): هانیدا، جولانی، پالی
پیوه نا

حَفَرَة: پالی پیوه نا له دواوه

حَفَرَة بِالرَّمَح: به شیر برینداریکرد

حَفَرَة عَنْ كَذَا: دووری خسته وه په له ی

لیکرد

حَفَش السَّيْل الْوَادِي: پریکرد، لئی رزا

حَفَش الْمَطَر الْأَرْض: روه که که ی
دهر که وت

حَفَش فَلَانًا: ده ریکرد، راوینا، مه لی
فریواند

حَفَش السَّيْل: ناوه که ی له یه که شویتندا
کژبوه وه

حَفَش الْقَوْم عَلَيْهِ: کژبونه وه، به کیان
گرت

حَفَش الْفَرَس: پی به پی رویی وغاریکرد

حَفَش: مالی بچوک، لانه ی خنجیلانه،
دیره مه لبه ستی

حفش: گه والّه مه ور

حفشة: ليزمه باران، بارانی به خوړ

حفص الشئ: كړی كړده وه

حفص الشئ من يده: فرییدا ، تورپیدا ،

مه لیدا، دووری خسته وه

حفص: زه نښلې چې رمین ، لانه ی

خنجیلانه

حفصة: نازه لیکي به هیزه و له سهگ

ده چیت ، که متیار

حفظ: پاراستی، هه لی گرت، پاریزگاری

لیکړد

حفظ الشئ من الابتدال: نه ی هیشت

کون بېی یا په کی بکه وئ

حفظ السر: نه پنی پاراست

حفظ القرآن: قورنانی له بهر کړد

حفظ: چاودیری، پاریزگاری، پاراستن ،

له بیر بوون، ره وان کړدن، ناگاداری

حفظة (غضب): توره یی ، خه شم، قین

حففا: ده وریدا، ثابلقه یدا، چوار

لای گرت

حففا: بی پاره یی ، نه بوونی ، لا ،

ده ستکورتي، نه نیش

حفل الماء: ناو کړبوه وه، په نگی

خوارده وه

حفل القوم: کړبونه وه، جه م بوون

حفل الدمع: به زوری ، به لیشاو

حفل السماء: به خوړو توندی باری

حفل: کړبونه وه، قه له بالئی

حفل من الناس: خه لکیکي زور، گه له

خه لکئ

حفلی: بانگهیشتنی گشتی، بانگ کړدنی

هه مووان

حفلة: کړبونه وه، نه نجومه ن و کړپکرتن

حفن الشئ: چنگی پیا کړد

حفن له: چنگیکي دایه، پر له چنگی

دایه

حفنة: حفنة: پر هه ردو چنگ، گوئل،

مشت

حفي: حفا: پخواوس ، بی پئلاونه عل

حفي به: به گرمی پئشوازی لیکړد

حفي: زان ، شاره زان ، لیزان،

زیاده ره وی له ریزگرتندا، میهره بان ،

توخی پنی رویش

حفيد: کوپه زان ، نه وه ، وه چه

حفيدة: کچه زان ، نه وه ی کچ

حفير: حفيرة: گور، چال، زه وی

هه لکه نراو

حفيظ: پاسه وان ، نه مین ، پاریزراو

حفيظ (حقد): رق ، کینه، دل، پیسی

حفيظة: توره یی ، خه شم گرتن،

هه لشاخان

حفييف: ورشه، خشه، جولانه وه ی

شت

حفييل: زور ، فره ، زیاد

حق

حق الامر (ثبت): ناشکرا بوو، روون

بوه وه، زانرا ، ده رکه وت

حق الامر (كان على يقين منه): گومانی

نه بوو ، له گومانانه بوو، دلنیا بوو لیتی

حق عليه (وجب عليه): پئویسته

له سه ری ، نه بی بیکا، پئویست بوو

له سه ری

حق: رهوا ، قورئان، ناویکی

په روه ردگاره، راستی، ئیسلام ،

دادپه روه ری

حَقَّ عَلَيْهِ أَنْ يَفْعَلَ كَذَا : ده بى و بکات ،
پتويسته واکات

حَقَّ : و شتریکه چوبیته سالی جواره می
حَقَّاب : پشتینی ثالثونی ژنان ، سپیتی
سه ر نینوک

حَقَّارَة : سووکی ، ریسوایی ، گومرای
حَقَّانی : دادپهروه ، دروستکار

حَقَب (إِنْقَطَعَ) : بړا ، نه ما ، دوايي
هات ، له یه که هه لوه شا

حَقَب : پاش به ست
حَقَب - حَقَب : هه شتا سال یان زیاتر ،

چهرخ ، سه د سال ، ته من ، کات ،
سات ، دم

حَقَب الْمَطَر : باران بړا ، باران نه ما
حَقَب الْأَمْر : ټیکید ، شیانندی ، دای

به سه ر به کا
حَقَبَة : کات ، سات ، دم ، سال ،
سالتیک

حَقَّة : راستی مه سه له
حَقَّة : قاپولکه ، جامولکه

حَقْد : رق و قینی لیه لگرت ، داخ
له دل بوو به ران به ری

حَقْد : رق ، قین ، دل پیسی ، پشم
حَقْد الْمَطَر : باران به ستر ، باران

نه باری
حَقْد عَلَيْهِ : رق و قینی لیه لگرت

حَقَر : سووک بوو ، ریسو بوو
حَقَّق الْقَوْل بِالْفِعْل : گوتاره کانی

به کردار مینا به دی
حَقَّق الْأَمْر : لیکولینه وه یکرد

له مه سه له که دا
حَقَلَ الْبَعِيرَ أَوْ الْفَرَسَ حَقْلًا وَحَقْلَةً :

و شترو نه سب به موی خول خوارده وه
تووشی ژانه سک بوو

حَقَلَ (أَرْض زُرَاعِي) : کتلاکه ، کشتکه ،
زهوی کشتوکال

حَقْلَة : زهوی له بار بو کشتوکال
حَقَن : گرتی ، پاراستی ، ده رزی لیدا

حَقَن الدَّم : نه ی رشت ، خویته که ی
کورژانه وه

حَقْنَة : سرنج ، شرینقه ، حوقنه ،
ده ستور

حَقْنَة جَلْدِيَّة : ده رزی پیست
حَقْنَة عَضْلِيَّة : ده رزی گوشت

حَقْنَة وَرِيدِيَّة : ده رزی دهمار
حَقَو : نټوگه ل ، ناو قه د ، نټوان هه ردو

ران
حَقْوَة : نه خوشبه کی خوشتره
حَقُود : کینه دار ، خه شم دار ، رقاوی ،

دل پیس ، نه رناف ، نه رنو
حَقِيْبَة : جانتا ، سندوقیکی چه رمینی

ده سکداره و که ل و په ل تیده کری و
به ده ست هه لده گیری یان نه گه ر

جانتاکه گه وره بوو له سه ر تایه
راده کیشری

حَقِير : که م ، سووک و ریسوا ، هیچ و پوویج ،
بی ریز ، نرم

حَقِيْق : شایان ، گونجاو ، له بار ،
شایسته

حَقِيْقَة : راستی ، دروستی ، ره وایی ،
حق

حَقِيقِي : راستی ، دروستی ، راسته قینه
ح

حَكَ : پاکی کرد ، دایتاشی ، کرانی ،
توژیکی لیکرده وه ، سړیه وه ، پروانی

حَكَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ : له یه کی خشان

حَكَّ الْكَلَامُ فِي صَنْدَرِهِ: قسه كه دایى

له دلى، كارى نتيكرد، پټيوه ى تلايه وه

حُكَّ: قبيله نما، نامرازتکه ناراسته ى

پي ديارى دهکړت

حُكَّ: پرواندى، خوراندن، کړاندن

حُكَي - الْخَبَرُ حُكَايَةً: مه واله كى

گټړايه وه، باسي كړد، لټي دوا

حُكَي عَنْهُ الْكَلَامُ: قسه ى له وه وه

گټړايه وه

حُكَي فَلَانًا: وهك نه ويكړد، وهك نه و بوو

حُكَي (تَكَلَّمَ): قسه كړدن، گوټن،

بيژاى

حُكَاك: خوراندن، نالوش، خوړو خوړو

حُكَاك: نه وه ى نالتون ده پوښتنى

بق تاقيكړدنه وه

حُكَاكَةً: نه وه ى لټد بهيټه وه له كاتى

كړاندندا

حُكَايَةً: داستان، نه فسانه، چيرؤك،

باسو خواسى رووداوو كار ه سات

له بهرگيكي نه ده بى و داريزړاودا

حُكَايَةُ الْاَخْبَار: راگه ياندن، گټړانه وه

حُكَّة (حُكَاك): نالوش، خوړو

حُكِر: ده ستى به سه را گرت، شارديه وه،

په سمه نده يكړد، پاوانى كړد

حُكِرَ السَّلَفَةُ: چى هه بوو كړى، هه مووى

كړ كړده وه، پاوانى كړد

حُكِر: ده ست به سه را گيراو،

په سمه نده كړاو

حُكِر: پيال، په رداخى بچوك

حُكْرَة (اِحْتِكَار): ده ست به سه را گرتن،

په سمه نده كړدن، پاوان كړدن، قوځ

كړدن

حَكَلَ الْأَمْرَ عَلَيْهِ: لټى گټړاو بوى

دهر نه كه وت

حُكَل: بيدهنگ، نه وه ى دهنگى نيبه

حُكَلَة: باش قسه نه كړدن، نا په وانى

له قسه دا

حُكَم: فرمانپه وايى كړد، به پټيوه ى برد،

فرمانيدا، سازي كړد

حُكَم عَلَيْهِ: فرمانى به سه رادا، گونا

باركړا، بربارى تاوان بار كړدنى درا

حُكَم فِي الْأَمْرِ: ناوېښى كړد،

سه په رشتى كړد

حُكَم الْبِلَاد: فرمان ره وايى ولات

حُكَم: دابور، ناوېښى كار

حُكَم - حُكْمَة: بوو به دانا، بوونه ه كيم

حُكْمَة: ژيرى، دانايى، زانايى

حُكْمَة: پلويپايه، مهربه

حُكْمَةُ الْفَرَسِ شُكْمَة: سهركه له

حُكُومَة: ده ست لات، به پټيوه بردن،

فرمانپه وايى، ميرى، ده ولت،

ده ولت ى ياسايى

حُكِي: قسه هينرو قسه بهر، فيتنه

حُكِيم: دانا، كارامه، ژير، به توانا،

فهيله سوف، پزيشك، دكتور

حَلَّ

حَلَّ الْعُقْدَةَ (فَكَّهَا): كړديه وه، گريكه ى

كړده وه

حَلَّ الشَّيْءَ حَلًّا: هه لالېوو، گودجاوېوو

شياو بوو

حَلَّ بِالْمَكَانِ: گلى خواره ده وه، لايدا،

تيا مايه وه

حَلَّ فِي الْأَمْرِ: توش بوو

حَلَّ الدِّينِ: كاتى دانه وه ى قه رزه كه هات

حَلْ مَحَلْ كَذَا: له جیئی ئه و دانرا
 حَلْ الشَّاءْ أَوْ الصَّيْفْ: هات، داهات
 حَلْ مِنْ كَذَا: بهربوو، ئازادبوو، قوتاربوو
 حَلْ مِنْ ذَنْبٍ: له تاوان رزگاری بوو،
 سه رفراربوو
 حَلْ: کردنه وه، تواندنه وه، خاوکردنه وه،
 چاره کردن، ئازادکردن، لیخوشیوون،
 شیکار، هه لهنیان
 حَلْ: حه لال، گونجاو، شیاو، له بار
 حَلَا: شیرین بوو
 حَلَا الضَّاهَاةُ (طَابَتْ): خوش بوو، گهیی،
 شیرین بوو
 حَلَالَهُ الشَّيْءُ: پێی خوش بوو، شادبوو
 پێی، که یفی هات پێی
 حَلَى الشَّيْءُ: شیرینی کرد، تامداری کرد
 حَلَى الْمَرْأَةَ حَلِيًّا: جوانیکرد، خشلی پێدا
 حَلَانِبْ: ئاموزا، کۆمه ل، تاقم
 حَلَابْ: ئه و قاپه ی شیر ی تیدا ده دوشری-
 حَلَابْ: شیردوش، دوشه ر
 حَلَاجْ: مه لاج، چیکه نه که ر، ئه وه ی
 لۆکه شیده کاته وه
 حَلَاجَة: بېشه ی مه لاجی
 حَلَا حَلْ: گه وره له نێو هۆزو تیره ی
 خۆیدا، ئازا
 حَلَا فْ: سویتندخۆر
 حَلَا فِی: شویتنیکه گزو گیایه کی
 لێده رویت که له پوشی خورما ده چیت
 حَلَا قْ: ئیش و ژانیکه له گه ردوودا
 حَلَا قْ: تاشین، چاککردن
 حَلَا قْ: رێککردن، تاشین
 حَلَا قَة: سه رتاش، قز بر
 حَلَالْ: ره وا، دروست، گونجاو، شیاو
 حَلَالْ: خوشی، که شتی که ژنانه یه

حَلَالْ: چاره سه رکاری ته نگو چه له مه
 حَلَاوَة: شیرینی، به تامی
 حَلْبَا: دۆشی، دای دۆشی
 حَلْب الْقَوْمِ: به هاواره وه چوون،
 مه ره زیان کرد، فریا که وتن
 حَلْب: دۆشین
 حَلْب: گیایه که له ده باغکردنی پێسته دا
 به کار دیت و تامیکی تیژو تالی هه یه
 حَلْبَة: شملی، شه دانه، سه وینج،
 گیایه که بلند مه لده چی له نێو قه دیدا
 که مێک خواره، گۆلی سپی ورده
 له سه ره وه ی ده رده کات
 حَلْبَتَانْ: دووژم دۆشین به یانی و
 ئیواره
 حَلْبَانْ - حَلْبَابْ: گیایه که
 حَلْبَة: ژه مێک دۆشین، دۆشینیک
 حَلْبَة (نَبَات): شملی، کاخلی، شه دانه
 حَلْبُوبْ: ناوی گیایه که
 حَلَة (ثَوْب): به رگ، پۆشاک، کراس
 حَلَة (قَدْر الطَّبَخ): مه نجه ل
 حَلَة (مَرَّة): چار، که ره ت، کاپه
 حَلَجْ فِي الْمَشِيَّة: که م که م رۆیی، هیدی
 هیدی رۆیی
 حَلَجْ فِي الْعَدُو: به مه نگاوی پان و
 به رین رۆیی
 حَلَج الْقَوْم لِيْلَتَهُمْ: به رپیان کرد
 حَلَج الشُّطُنْ: لۆکه که ی له چیکه نه دا
 حَلَجَة: ماوه، بواری، نێوان
 حَلَجَل الشَّيْءْ: جولاندی، له رانیه وه،
 بزواندی، خسته گه ر
 حَلَجَل الْقَوْمِ: راگوژی کرد، دووری
 خسته وه له مال و حالی خویان

حَلَزُون (قَوْفَة - بِزَاقَة)؛ مِثْلَهُ
 شَه پَتَا تَرَكِه، جَوْرَه قَاوُغِي كِي نَاو
 كُولُورِي سَبِي پُچُو كِي دَه شَتِي يَه
 نَاوَه كِي كَرْمِي كِي تِيَا يَه
 حَلَزُونَة (لُولِبَا)؛ پِيچِدَار، مَارِيچِي،
 پِيچُوك
 حَلَزُونِي؛ مَارِيچِي، پِيچ پِيچُوكِه،
 پِيچُوكِه
 حَلَس - حَلَس؛ تِيَانِي شَت، تِيَا يَدَا
 كَلِي خَوَارِد، نِي شَتِه جِي بُو، تِيَا مِيَا يَه وَه
 حَلَس - حَلَس؛ ژِيَر زِيْن، نَه رَمَه زِيْن،
 حَه سِيَر، ژِيَر رَا خَر
 حَلَس (شَجَاع)؛ نَارَا، دِلَاوَر، دَلِيَر،
 بَه رَدِه وَا م، دَل قَا يَم، نَه بَه رَد
 حَلَف (أَقْسَم)؛ سَوِيْنْدِي خَوَارِد
 حَلَف (إِسْتَخْلَف)؛ سَوِيْنْدِي دَا
 حَلَف؛ سَوِيْنْد
 حَلَف؛ مَارِي، تَه بَا يِي، هَاوِي پِيْمَان،
 يَه كَرْتَن، پَه يِيْمَان
 حَلَفَاء (حَلَفَة)؛ مَه رِيَز، پَه لَك
 حَلَق؛ تَاشِي، لَا يَبَرِد، سَا فِي كَرِد،
 پَا كِي كَرِد
 حَلَق الشَّيْ؛ خَرِي كَرِد، چَه مَه رَه يِي كَرِد
 حَلَق القَمَر؛ مَانَك خَه رَمَانَه يَدَا
 حَلَق الطَّائِر (إِرْتَفَعَ)؛ بَه رَزِيوَه وَه، بَالِي
 كَرِت، رَفِي، دَا ي لَه شَه قِي بَال
 حَلَق عَلَيْهِ؛ دَه وِرِي دَا، نَابَلُوقَه يَدَا
 حَلَق الشَّعَر؛ قَزِي بَرِي، دَه لَا كِي، تَوَك
 تَاشِيَن
 حَلَق - حَلَقُوم (بَلَعُوم)؛ كَه رُو، بِيْن،
 قَوِيَرَك، مَه وَك
 حَلَق (قِرط)؛ كَوَارَه، جَوْرَه خَشَلِي كِه
 ژَنَان نَه يَكِه نَه كَوِي يَان

حَلَقَة؛ بَارَزَه، نَه لَقَه، چَه مَه رَه،
 نَه نَكُوسْتِي لَه، نَه مَوسْتِي لَه، كَلَه دَانَه
 حَلَقَم - حَلَقَمَة؛ بَوْرِي كَه رُو، رِي پَه وِي
 كَه رُو
 حَلَقُوم؛ كَه رُو، قَوِي قَوِي پَا كِه
 حَلَك؛ تَارِي كِي، نَوْتَه ي، تَار
 حَلَك؛ رَه شِي تِيَر، زَوْر رَه ش، تَارِي كُو
 نَوْتَه ك، شَه وَه زَه نَك
 حَلَكَاء - حَلَكَاء؛ كَرْمِي كِي بُچُو كِه كَاتِي
 مَرُوف مَه سَتِي پِيْنْدَه كَات لَه لَمْدَا خَوِي
 وَنْدَه كَات
 حَلَل الشَّيْ؛ مَه لِيوَه شَان، لَه يَه كِي
 تَرَا زَان
 حَلَل الْأَمْر؛ بِيَا نَوِي هِي تِيَا يَه وَه، خَوِي
 پَه رَا نْدَه وَه
 حَلَل مِنْ ذَنْب؛ كَوْنَاهِي لَه سَه رَه مَا
 حَلَل الْيَمِين؛ سَوِيْنْدَه كَه ي لَه سَه رَه مَا
 حَلَل الْوَرَم؛ نَاوَسَاوِيَه كَه ي رَه وَانَه وَه،
 نِي شَانِيَه وَه
 حَلَل الْبَوْل؛ مِيْزَه كَه ي فَه حَسَكَرِد،
 تَه حَلِي لِي كَرِد، دَا يَمِر كَانَد
 حَلَم؛ خَه وَنِي بِيْنِي، خَه وَ ي دِي
 حَلَم؛ خَه، نَوُوسْتَن، هَوِي تَه، وَه رَم
 حَلَم؛ مِي پَه رَه بَان بُو، لَه سَه رَخُوبُو،
 هِي مَن بُو، نَه رَم وَ نِيَان بُو
 حَلَم (إِذْرَاك)؛ بَالَنج بُوون، مَه سَتَكَرِدَن
 حَلَم فِي نَوْمِه؛ بِيْنِي لَه خَه وَدَا
 حَلَم الْجِلْد؛ كَرَم تِيِي دَا
 حَلَم؛ نَارَام كَرْتَن، هِي وَرِيوُون
 حَلَمَة؛ كَوِي مَه مَك، كَه نَه
 حَلَو؛ شِيَرِيْن، بَه تَام، جَوَان، خَوَش

حَلَوَى - حَلَوَاء - حُلُوءاً: حَلَوَاءُ ،
خوارده مەنەكە لە ئاردو رۆن و شەكر یا
دۆشاو دروست دەکری
حُلُوءَان (هَبَّة - عَطَاء): بەخشیش ، دەم
شیرینکردن ، پێدان ، خەلات
حُلُوءَانِي: حەلواچی، شیرینی دروستکەر
حُلُوب: بەشیر، شیردار، شیرەدەر،
دۆشەنی
حُلُوءِيَّة: گروھو ئاقمێک سۆفین
حُلُوءِيَّات: شیرینی ئەو خواردنانە
لە شەکر یان بابەتی شیرین دروست
دەکرێت
حَلَى الشَّيْ حَلَاوَة: شیرین بوو، خوشبوو
حَلِي: خەشل، ئالتوون، ئالتوون، تەلا
حَلِي الْمَرْأَة: جوانی کرد، رازاندیو
حَلِيب: شیر، شۆت، شتیکی سپی و
شلە لە مەمەك و گوانی مێینە ی زاو دێتە
دەری
حَلِيتَ الْفَاكِهَة: میووەك شیرینبوو
حَلِيتَ الْمَرْأَة: خەشلی پۆشی، دای لەخوی
حَلِيَّة (مَایَزین بە): تفاق ی ئارایش و
رازاندنەو
حَلِيج (مَحْلُوج): چیکە نەکراو، شی کراو
حَلِيف: ولاتانی، دۆست، هاو پەیمان،
برادەری گیانی بە گیانی، هاوکار
حَلِيل: حەلال، دروست، شیاو،
گونجاو، لەبار
حَلِيلَة: ژن، هاوسەر، هاو دەم
حَلِيم: میهرەبان، لەسەر خۆ بە ئارام،
هێمن، ناسک، نیاو، نەرم
حَم الشَّيْ: رەشبوو، رەش داگیرسا

حَم الثَّوْر (أَحْمَاء): دایخست، تاویدا،
گەرمی کرد
حَم الشَّحْمَة (أَذَابَهَا): توانیو
حَم الرَّجُل: تایی لێهات، تووشی تابوو
حَم الْأَمْر (قَضِي): تێپەڕی، بەسەرچوو،
گوزەرا، رابورد
حَم الظَّهيرة وَشِدَة حَرَهَا: قەرچی
نیوہ پۆ، گەرمای نیوہ پۆ
حَمِي الشَّيْ: پارێزگاری لێکرد،
پاراستی، دالەیدا، گرتیە خۆی
حَمِي: گەرمی کرد، داخی کرد، هەژانی،
توپە بیکرد، رقی هەلسان
حَمِي (إِرْتِفَاعَ دَرَجَة الْحَرَارَة): تالێهاتن
حَمِي الصَّفْرَاء: زەردبویی، دەردێکە
تووشی مەردووم مەرەزە ئەبێ زەرد
هەلیان ئەگەرێتی
حَمِي رَاجَعَة: تایی رشانەو
حَمِي الرَّبِيع: چواربە پۆ
حَمِي عَفْنَة: بۆگە نە تا
حَمِي الثَّيْفُوس: تاپەلە
حَمِي خَفِيفَة: سووکە تا
حَمِي مَعْوِيَة: ریحۆلە تا
حَمِي الْمَلَارِيَا: لەرزوتا
حَمَاء: خەزوور
حَمَاءَة: خەسوو، دایکی ژن
حَمَاحِم: گیایەكە لە پونگە دەچیت
بە لām بچووكتەر
حَمَاد: زۆر سوپاسگوزار
حَمَاد: مەبەست، ویست
حَمَادِي: مەبەستی من
حَمَار (جَعَش): گوێدرێژ، کەر
حَمَار الْوَحْش: کەرەکتوی

حَمَار: خاوهن گویدریژ

حَمَارَة (أَتَان): ماکەر ، دپله کەر ،

مپینهی گویدریژ

حَمَارَة: تینی گهرما

حَمَاس: په رۆش ، گهرم بوون ،

خوینکه رمی ، نازایه تی ، لیتاتویی

حَمَاسَة: به سۆزی ، نازایه تی و به په رۆشی

حَمَاض: ترشۆکه ، کاردو ، مزر

حَمَاق: دانکه ، ناو لهی مریشک ، دانوو ،

دانۆکه

حَمَال (دِيَة): قهرزو غهرامه له بری یه ک

هه لگرتن

حَمَال (شِيَال): کۆل هه لگر ، حه مال ،

بار بهر

حَمَالَة: حَمَالَة: حه مالی ، کۆل هه لگری

حَمَالَة: پیشه ی حه مالی و بار هه لگرتن

حَمَام: گهره ی ریژدار ، په تای نازه لو

نه سب به تاییه ت

حَمَام: کۆتر ، به هیف ، که تۆک ،

بالتده یه کی کتوی و کهوی به

حَمَام: گهرماو ، حه مام ، خوشتن ،

مه له کردن

حَمَام: مردن ، تیاچوون ، فووتان

حَمَامِي: گیاهه که ، سوربوونه وهی

پیتست

حَمَامِي: حه مامچی ، نه وهی کاروباری

حه مام به ریوه ده بات

حَمَالَة: پاریزگاری ، پاراستن

حَمَا البُسْر (طَهْرَهَا): پاکی کرده وه ،

پوختی کرده وه

حَمَا الثَّرْعَة: خۆ مالی کرد

حَمَالَة: حَمَا (طِين): قو بو لپته ، چلپاو ،

قو بی رهش

حَمَة (عَرَق): ئاره ق ، نم ، نهو

ته پاییه ی له شی مرقو و گیانداران

له گهرما ده ری ده ده ن و له بن موو دپته

ده ره وه

حَمَة (سَوَاد): ره شی

حَمَم الفَرَس: حیلانی

حَمَم - حَمَم: بالتده یه که ، روه کتیکه

به زمانی گا ناسراوه

حَمَد (أَتَى عَلَيْهِ): پیامه لدا ،

ستایشی کرد ، سوپاسی کرد

حَمَد (لُتَاء): پیامه لدان ، ستایش ،

هه لئان

حَمَد الله: سپاس و ستایشی خوايکرد

حَمَر: سووریکرد ، وتنی گوتی

گویدریژ به رانه بر به یه کتیک ، که ره

حَمَر: سوور

حَمَر - حَمَرَان: مه لیکي رهنگ سوور

بلبله سووره

حَمَرَاء: سوور

حَمَرَة: سوور ، سوورایی

حَمَرَة: نه خوشی پیتست سوور داگیرسان

حَمَر الشَّفْرَة (حَدَدَهَا): تیژی کرد ،

تیغه که ی تیژکرد ، ساویدا

حَمَر اللِّسَان (لَذَعَهُ): زمانی پیاچزا

زمانی گه ست

حَمَس - حَمَس: توپه ی کرد ، هانیدا ،

هه ژانی ، گهرمی کرد ، برژانی

حَمَس: به په رۆش ، چابوک ، چالاک ،

چوست ، گورچ و گۆل ، تاوی سه ند ،

دنهیدا

حَمَسَاء: وشکه سال ، کابه

حَمَسَة: توپه یکرد ، خه شمی هه لساند

حَمْسَه اللَّحْم: سووری کرده‌وه

حَمْسَه: وروزاندی، هانیدا

حَمَش: سه‌ری کرده‌وه، هانیدا،

توپه‌یکرد، جارس‌یکرد

حَمَش الطَّبِخ: سووتا، چیشته‌که سووتا

حَمَش الشَّحْم: توانیه‌وه هه‌تا بوو به

چزلیک

حَمَص: برزاندی

حَمَص (مَشْوِي): برزاو

حَمَص الْوَرْم (إِنْفَش): ناوساویه‌که

نیشته‌وه، دامرکایه‌وه

حَمَص - حَمَص - حَمَص: نۆک، خه،

نووه‌ی

حَمَص: ترش‌بوو، ترشا، مزربوو

حَمَص: ترشی‌کرد، ترشانی، مزری‌کرد

حَمَصَة: نیشتیها و شاره‌زووی خواردن

کردن

حَمَصِيَّات: مزه‌مه‌نی، میوه

ترشه‌مه‌نیه‌کان له‌بابه‌تی لیمۆ و نارنج و

حَمَق: گیل بوو، گه‌وجبوو، که‌وده‌ن بوو

حَمَق: ریش ته‌نک

حَمَق: گیلی، گه‌جی، که‌وده‌نی

حَمَق: توپه و ریسواو سووک

حَمَقَاء: ژنی گیل و بی ژیری

حَمَاق - حَمَاق: نه‌خۆشیه‌که له‌ئاوله

ده‌چیت

حَمَل الشَّي (رَفَعَه): هه‌لی گرت، به‌ریزی

کرده‌وه

حَمَل عَلَى ظَهْرِهِ: به‌کۆل هه‌لی گرت

دای به‌کۆلیا

حَمَل عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى عَائِقِهِ: خۆی

هیلاک کرد، گرتیه نه‌ستۆی

حَمَل الحَفْد: کینه‌ی هه‌لگرت، رقی

لێهه‌لگرت، خه‌شمی لێگرت

حَمَل الْقُرْآن: قورئانی له‌به‌رکرد،

ره‌وانی کرد

حَمَل الْعِلْم: زانستی گواسته‌وه،

زانباری بلۆکرده‌وه

حَمَل: بار، کۆل

حَمَل: هه‌لی گرت، خستیه نه‌ستۆی

حَمَل: به‌روبوومی دره‌خت، نه‌وه‌ی

له‌نێو سکاویه

حَمَل: به‌رخ، گه‌واله هه‌وری قورسو

باران هه‌لگر

حَمَاق: سپینه‌ی چاو

حَمَلَان: نه‌وه‌ی ده‌نژی له‌ناژهل له‌دیاری

تایبه‌ت، کری‌بار

حَمَلَة - حَمَلَة: گواستیه‌وه له‌شوینیکه‌وه

بۆ شوینیکی دیکه

حَمَلَة: هێرش، په‌لامار، هه‌لمه‌ت،

تاودان

حَمَلَق: چاوی زه‌فکرده‌وه، تیی‌پوانی،

چاوی تیی‌ری

حَمَلَقَة (لَفَرَس): چاو زه‌ق کردنه‌وه

تیی‌پوانین، چاو تیی‌پین

حَمَم (غَسَل): خۆی شت، شتی

حَمَم: سووتاو، قه‌قنه‌ز، خۆله‌میش، خه‌لۆز

حَمَو: خه‌زور

حَمَوْد (حَامِد): سوپاسکار، سوپاسگوزار

حَمَوْضَة: ترشی، ترشه‌لۆک

حَمَوْضَة الْمَعْدَة: ده‌کزی، ترخه

حَمَوْقَة: گیلی، گه‌جی

حَمُول: وشتریکه که‌ژاوه‌ی به‌سه‌ره‌وه

بیت

حُمُولَة: بار، توانای مه لگرتن

حَمِي: گهرم بوو

حَمِي النَّار: گهرم بوو، تاوی سهند

حَمِي الشَّمْس: تیشک و گهرمای خور

حَمِيَا: نه و په پری توپه یی، سه ره تاي

هه مووشتیک، گهرمه یی

حَمِيَّة: توندوتیژی، هه له شه یی،

توندپه ویی، ده مارگری

حَمِيَّة (حَمَاس): په روشی، په روشبوون

حَمِيَّة: پاریزکردن، پاراستن

حَمِيْد: شایانی پیاوه لدانه، شایانی

سوپاس، ناوکی په روه ردگار

حَمِيْرَاء: ژنی سپی و سول، ژنی سپی

پیست

حَمِيْس: نازا، دلاوه، مهرد، بویر

حَمِيْش (الشَّعْم المَذَاب): چزلیک

حَمِيْض: مزر، ترشوک

حَمِيْضَة: زور نه زان، په کجار گیل

حَمِيْل: غه ریب، منال له سکی دایکید،

که قیل، به لئندهر

حَمِيْم: خرم، خویش، که سی نریک،

گهرم، به کول

حَمِيْمَة: ناوی له کول و گهرم

ح

حَن: ناره زووی کرد، به په روشبوو،

به زه یی پیاواته وه، دهنگی لیوه هات

حَن إِلِيْه: بیري کرد، سوزی بۆ هاته

جوش

حَن عَلِيْه: به زه یی پیاواته وه

حَنَّا - حَنَوَا: چه مایه وه، لاریوه وه،

خواریوه وه

حَنِي رَاسَه: سه ری دانه واند، سه ری

نه ویکرد، سه ری شوپکرد

حَنِي - حَنَو: چه مانه وه، لاریوونه وه،

خواریوونه وه، نوشتانه وه

حَنَاء: خه نه، خه نی، خه، گیایه کی

سه وزه ده مارپری ژنان بۆ جوانی

له سه رده ست و پیانی ده گرن و

سورییه کی کال ده گات به پیستیان بۆ

ماوه یه ک

حَنَادِس: سی شه وی تاریکی کوتایی

مانگ

حَنَاط: بونی خوش، کافور

حَنَاط: مه ل و مرقف مویاکه ر

حَنَاطِي (بَانِع الحِنْطَة): گه م فروش،

عه لاف

حَنَاك: تیگه یشتوو، ژیر، فامیده

حَنَان: دلنه رمی، دل سوزی، تاسه، رزق،

سامان، پیت، به زه یی، په روش

حَنَان: میهره بانی، به سوزی، په روشی،

یه کیکه له ناوه جوانه کانی په روه ردگار

حَنَا المَكان: سه وزبوو، گیای لیروا

حَنَاءه: خه ناوی کرد

حَنَبِل: لوبیای خوارد

حَنَبِل (لوبياء): لوبیا، ماشه سپی

حَنَبِل: سول، کورته بالای ورگن

حَنَتْ - حَنَتْ: روویکرده ناپه واوناحه قی

حَنَتْ فِي يَمِيْنِه: سویندی به درو خوارد

حَنَتْ: سویندی درو، گونا، تاوان،

عه قل پی شکان

حَنَج: خواری کرده وه، لاری کرده وه،

بایدایه وه

حَنَجْرَة - حَنَجُور (حَنُوم): قورپک،

قورپراکه، بین، گه روو

حَنَجَل: سپیتی ده ست و قاچی نه سپ

خَنَدَسَ اللَّيْلِ: تاریکبوو، تاریکداهات
 خَنَدَسَ: تاریشکه شهو، شهوی
 تاریک ونوتهک، نه موسسته چاو، تاریکایی
 خَنَش: جوړه ماریکه، شله مار
 خَنَش الصَّيْد: راوی کرد، شکاری کرد
 خَنَشَتِ الْحَيَّة: گه زتی، لییدا
 خَنَطَ الزَّرْع: کاتی دروینه ی هات
 خَنَطَ الْجِلْد: سوریو ده، سووورد اگی رسا
 خَنَطَ الشَّجَر: پیگه یشت، واده ی هات
 خَنَطَ الْمَيْت: مؤمیای کرد
 خَنَطَةَ (قَمَح): گه نم، باراش
 خَنَطِي: گه نم رهنګ، ناوساو، گه نخوړ
 خَنَظَلَ (نَبَات مُر): گوژاڼک، گوژاڼک،
 گیایه کی کیوی و هاوینی به برکه و گه لاو
 به ره وه و هر له شووتی ده چی و
 به ره که ی هینده ی نارنجیکی لی دی و
 زه رده
 خَنَظَلَتِ الشَّجَرَةَ: به ریبو و مه که ی
 تال بوو
 خَنَفَ (مَال): لاریو، گپیروو،
 چه مایه وه
 خَنَفَ: قاجی گپیروو
 خَنَفَاء: راستګو، راست، راستال
 خَنَفِيَّة (صُنْبُور): به لوعه
 خَنَفَش: ماری که لله زل، مه ژدیها
 خَنَقَ مِنْهُ وَعَلَيْهِ: لیتی بیزار بوو، لیتی
 وهرس بوو
 خَنَقَ مِنَ الْأَمْرِ (غَضَب): تورده بوو، رقی
 مه کسا
 خَنَقَ (غَيْظ): رق، قین، بیزار ی،
 وهرس بوو، پیش خواردن
 خَنَك - خَنَكَا: تیگه یی، حالی بوو،
 فامیده بوو

خَنَك: قالیو، ژیر بوو، دانابوو
 خَنَك: مه لاشوو، گو شه ک، شلکه سهره
 له سره نیو چاوانه، ناسمانه ی دم
 خَنَك: مه لاس و که وتی زه مانه قالو
 ژیری کرد
 خَنَك: قالیوون، تیگه یشتن
 خَنَكَة: ته پی بچووک که به رده کانی
 سپی به
 خَنَكَلِيس (ثَعْبَانُ الْمَاء): مارماسی، ماری
 ناوی به
 خَنَنَ الشَّجَر: شکوفه و خونچه ی ده رکړد
 خَنُو - خَنُو: هر به شیک له جهسته لارو
 له ویزی تیدابیت و هک په راسوو،
 ته نیشت، دوو لای شتیک
 خَنُو مِنَ الشَّيْ: قه لبوسی زین، به رکو
 خَنُو: دلسوزی، سوزو به زه یی، هم
 دهر دی، نه مه کداریی، هاوخمی
 خَنُوط: بونی خوش، کافور
 خَنُون: خه مخوار، میهره بان، دلسوز
 خَنِيَّة - خَنِيَّة (قوس): چه ماوه، که وانه
 خَنِيَّة: به به زه یی، به سوز
 خَنِيْف: راست، راستګو، راستال
 خَنِيْك: مهربومی نه زموندار، دنیا دیده
 خَنِيْن: تاسه کردن، بیرکردن، په روقشی
ح و
 خَوِيَ الشَّيْ: کزی کرده وه، گردی
 کرده وه، چه می کرد، تیایه تی
 خَوَاء - خَوَاة: ناواز، دهنګ
 خَوَار - خَوَار: ناخافتن، گفت و گو،
 قسه، وه لام، وتوویت، مشت و می
 خَوَارِي: ناردی سپی
 خَوَارِي (نَاصِر): په یامبه ر، هاوده م،
 یاریده دهر، پشنگیر

خَوَارِيُون: يارانى حەزرەتى عيسا
(سەلامى خواى لىبىت)

خَوَارِيَّة: سېى ، بەبەزەيى ، بەسۆز ،
پىشتىگىرى پىڭغەمبەران (د.خ)
خَوَاس: پىنچ ھەستىيارەكەى مەزۇڭ
(بىستىن ، بىنىن ، چەشتىن ، بۆنكردىن ،
بەركەوتىن)

خَوَاشَة: خەزمايەتى ، ئەوھى شەرمى
لەيدەكەرى

خَوَاشِك: باى ھەمەچەشەن و جياواز

خَوَاص: سۆزنى دار

خَوَاط: بناغەى كار

خَوَاطَة: گەنجىنە ، شوپىنچە خواردىنى
تەدا ھەلدەگىرى

خَوَال: مابەينى نىوان دووشت ، كۆسپ ،
رېگەر ، نىوان

خَوَالَة: گواستەنەوھى قەرز لەئەستۆى
يەكەكەوھ بۆ يەكەكى دىكە

خَوَالِي: نەزىكەى ، ئەوھەندەى

خَوَامِص: ترشەمەنى

خَوَامِل: پەل ، پا ، لك

خَوَانِي: درىژتەرىن پەراسو لەھەردو
لاوھ كە دووانە

خَوَب: گوناھ ، بەلا ، تاوان

خَوَب: خوشك ، كچ ، دايك و باوك ،
خەم و خەفەت ، خالوان ، بار

خَوِيَاء: دل ، روح ، جەستە

خَوِيَة: مەردى لاواز ، گوناھ ، تاوان ،
خراپە

خَوِيَة: خالوان ، خەزمانى دايك

خَوْت: حوت ، نەھەنگ ، سالمون

خَوْتَة: يەكەك لەھەسارەكانى ئاسمانە

خَوَج: بە عَن الشئ: لىتى لادا ، دوورى
خستەوھ ، لارىكردەوھ

خَوَج: پىويستى ، ويست ، ھەژارىي ،
نەبوونى ، دەستكورتى
خَوَجَاء (خَاجَة): پىويستى ، ويست ،
خواست

خَوَذَان: روھەكەكى تام خۆشە ، گولەكى
سوورە بەلام لەبەنەرەتا زەردە
خَوَذِي (سَاقِي الْعَرَبَة): عەرەبانەچى ،
گالپسكەوان

خَوَر: پىستى سېو سۆل ، دارىكە بەو
ناوھە ناسراوھ ، مېشەن ، گەلاسى
خَوَر: قولايى ، ناوچەرگە ، ناوھە
خَوَر: گۆرى ، خولانيەوھ ، سېى كەردەوھ ،

گازىرى كەرد

خَوَر الثَوْب: سېى كەردەوھ

خَوَر: تىاجوون ، كەم و كورتى

خَوَر: چاوتەك سىپىنەكەى تۆرسىپى و
رەشىنەكەى تۆررەش بىت

خَوَرَاء: ئەوگەسانەى سىپىنەى چاويان
تۆر سىپى بىت و رەشىنەكەشى رەشىكى

تەرىبىت

خَوَرِيَة: پەرى ، روو تۆر جوان ، ناسك
بەدەن

خَوَر: كۆكردەوھ ، لەلابوون ، پىبوون ،
دەستكەوتىن

خَوَر الدَّار: ئەوھى لەسەر نەخشەى
مالە لەسەر پىشاو ..

خَوَرَة: حەوزە ، ناحىيە ، دەقەر

خَوَش: كۆزى كەردەوھ ، جەمىكەرد ،
پاشەكەوتى كەرد

خَوَش: حەوشە ، گۆرپەپان ، پەرزەنتكراو

خوشي : نامۆ، نه وهى تىكه ل به خه لكى
 نابيت ، شهوى تاريك، گوشه گير، داپراو
خوص : چاوكونه سوژن، چاو بچووك
خوص : كۆك ، ته قه لى درشت، شاشو
 شه ش پى

خوصل - **خوصله الطائر** : چيكلدانه ،
 سيقه توره ، گورجو، سه قاكورژ
خوصله - **خوصله** : چيكلدانه، سيكلدان
خوص الارض : كۆل ، كۆلى كرد
خوص حول الامر : له ده ورى مه لسورا
خوص : په نگاو ، حه رز ، ئاوگه ، تانكى
 ئاو ، ئاوگۆ ، دوكانچه ي باخ، ئاوگير
خوط : په رژينى كرد، شوره ي كرد
خوط : هيلاليك له زيو دروستكرابيت
خوط : ته واوكارى نات واويى درهم
خوف (**جعل على الحافة**) : خستيه سهر

كه نارو روخ

خوف : لا ، ته نيش

خوق : چوارچيوه ، په رژين ، چيوه
خوقل - **خوقلة** : وتهى (لا حول ولا قوة
 الا بالله) هيج هيزو په نايه ك نيه
 په روه ردگار نه بيت

خوك : چنين

خول : خيل بوو ، چاوى تىكچوو، ژيره و
 ژوور ته ماشايكرد
خول : لا يبرد، نهى هيش، سريه وه،
 ناردي ، وه رگه را

حول الارض : به دوو سال جارتيك
 كشتوكالى تياكرد

خول : توانا، هيز، توانين ، وريايى، سال
خول : ده ور، چوارلا ، نه ملو لا، نزيكه ي،
 له ده وروپشتى

حول : جوانى تىپوانين ، تواناي
 مه لس وكه وت، گواستنه وه، نه مان،
 فه وتان

حول - **حولا** : خيل ، خيلى ، تيلي،
 چاولار

حولة : به خونازين، كاريكى خراپى
 ناشياو

حولة : توانايى، هيزداري
حولة : وتنى ده سته واژه ي (لا حول
 ولا قوة الا بالله)

حولي : ساله وهخت، به رخ

حولي : گويره كه

حوليآت : سالنامه ، نه و نووسراوانه ي
 ساليكى خاياندوه

حوم في الامر تحويما : به رده واميه تدان
 به كاريك

حومة : مه يدانى جهنگ، گوړه پانى شه ر
حوي : ره شيكى مه يله و سه وز، سوريكى

ره شبار

حوية (**حبل - نفة**) : گلوف ، پهت،
 حبل

حي

حي : گه ركه ، مالان، ناويكه له ناوه
 جوانه كانى په روه ردگار، نه ژى

حيا - **تحية** : سلاويكرد، سه لامى كرد

حيا : شهرم ، ته ريقى، به خۇدا
 روچوون

حيا : باران ، حال

حياة : ژيان ، بوون ، زينده گاني ،
 چالاكى ، چابوكى، جووله ، نه وه ستان

حياد : بى لايه نى، سه ربه خوځي

حيآزة : مه بوون، خواه ندارى،
 به ده سته يتان

حیاصة الثوب: دورینی ، چینی
به به که وه

حیاک: به فیزه وه رویشتن

حیال: هاوتا، به رانبهر ، روبه روو

حیال: فیلَباز ، ته له که باز،

چاربه ستکار، لف لیدهر

حیبه: خزم و که سی دایک، پیویستی

حیه: مار ، نه ژدیها

حیث: له کوئی

حیثما (اینما): له مهر کوئی به ک

حیثما ائفق: مهر چۆنیک گونجاو

ریکه وت

حید (وضع جانباً): خستیه لاره،

که ناری گرت ، لایخست

حید: چرکه ژمییری کاتژمیتر، لادان،

دوورکه وتنه وه

حید: وه که یه ک ، چوون به ک

حیر: شیرزه یکرد، شله ژانی، تیکیدا

حیران: سه رسام ، سه رگه ردان

حیره: راما، دوش دامان ، شله ژان ،

شیرزه بوون، واق و پمان، گومان، دوودلی

حیر- حیر: شوین ، جیگه ، سنووری

شوین

حیربۆر- حیربۆن: پیره ژن، ژنی پیرو

به که که وه

حیرۆم: ناوه پاستی سنگ، میانی سینه

حیص- حیصه (هروب): مه لهاتن ،

راکردن، خۆپاراستن ، لادان، قوچاندی

حیص بیص (الشدة والضعف): ته نگانه،

کۆسپ ، چورتم ، چه تالی ، ناره حه تی،

مهینه تی ، دهرده سهری ، ناخۆشی

حیض (طمث): بی توژی ، حه یز،

له خوینابوون، مه هک ، شه و عاده

مانگانه به که ژنان تیی ده که ون

حیضی (طمثی): خویناوی، بی توژی،

خوینین

حیطه: ژنی داوین پاکی ریزدار

حیطه: پيشبين، دورين، ئاگاداری ،

به ریز، پاراستن، هۆشیاری و شاره زایی

سه باره ت به کارک

حیق: سه ره نه نجام ، شه نجام ، دواين

کۆتا

حیقه الطعام: ترشو خوئی تیکرد

حیقر: بچووک و ریسوایی کرد، هات

به سه ریا ره زیلی کرد

حیک: چنی

حیکی: به فیزه وه روئی

حیل: هیز، ناوی به نگ خواردووی نیو

دۆلو و شیوو

حیله: تیزپروانی ، مامۆستایی

حیله: توانین ، وریایی ، چاووپاو فیل ،

ته له که ، که له ک، که ف ، ساخته ،

میف خۆری، لف لیدان، فریودان

حین: کاتی داهات ، واده ی هات

حینه الله: په روه رداگار رینومایی و

سه رکه وتوویی نه کرد

حین (وقت- زمن): کات ، ماوه ، دهم،

جار ، سات

حینئذ (اذا ذاك): له وکاته دا

حینما (لما): که ی ، که ، کاتی

حیهل (اقبل وعجل): خیراکه ، په له به که

حی (هلم): وه ره، خیراکه ، به که وه خۆ

حی هل بفلان: بانگی به که ، گازی به که

حیوان: گیاندار، گیانه وه، ئاژهل ،

زینده وه ر

حیوانی: ئاژه ژان، وابه سته ی ئاژهل

حیوانیه: سروشتی ئاژه لی

حیوی (لازم للحیاة): پیویست ، گرنگ،

زینده گی ، زینده کاری

حیویه: گرنگیتی، زیندویه تی، زینده گی

حیی: ژیا ، ژینی به سه ر برد

جَبَر (مهره کب)

خَبَا (مهرکانه)

خَمْبِيَّة (جانتا)

خَمَار الوُخْش (کهره کتوی)

خَلَزُون (هیلکه شہینانوک)

خَصَان (نہ سب - رخت)

خَسِيكَة (ریشک)

خَجَّة (گواره)

خَبِيْمَة (زریزہ ی ملو گردن)

خِذَاء (پتلا)

حصن (قلا)

خمل (برخ)

خوڑی (گالیسوان)

خامل (مہلکی)

خافر (زہوی مہلکن)

خویش (کریکدہن)

خلة - قدر الطبخ (مہجہل)

خُنَّة (شرینقہ)

خَمَّة (جامولہ)

حرف الخاء

خ

خ

حه وتم پیتی زمانی عه ره بی به

خ-ا-خ

خائب: ناو مید، بی هیوا، هیچ ده سنگیر نه بوو

خائف: ترساو، توقیو، زتوق چوو
خائل: کویله، که نیزه ک، نه وانه ی ته یان و پیشخزمه ت و به رده ستن
خائن: ناپاک، به دکار، ده ست پیس، سته مکار

خاب: مه ژارو نه دار که وت، شکستی خوارد، سه رنه که وت، تیکشکا
خابر: نامه ی نارد، قسه ی له که لاگرد، گفتوگوی کرد، وتویژی کرد
خابره: نامه ی بژ نووسی، ناخافتن و قسه ی له که لاگرد

خابر: نانه وا، نانکه ر، نانفروش
خابل: شه یتان، جنزکه، تیکده ر، گیزه شیوین
خابلان: داماتنی شه وو رۆژ په ی ده ربه ی، به دوا ی به کدا، دوا به دوا

خابور: داریکه
خابیه: گوزه، کوپه، مه رکانه، ناقلینه، ده فری ناو له سواله ت
خائام: مۆر، شه قل
خایر (غدار): ناپاک، گزیکه ر، فیلباز، ده ستر، ساخته چی

خائل (خائب): خزی مه لاسدا، خوی حه شاردا، خوی شارده وه
خائل الصیاد: خوی حه شاردا، خوی شارده وه

خائیم: خائیم؛ مۆر، نه نگوستیله، نه لقه، نه موستیه، شه قل، پارچه مسیکی داپژاوه به تاییه تی بۆنه وه ی ناوی که سیکی له سه ر مه لکه نری، کۆتا، دوا یین

خائمه (نهاية - آخر): کۆتایی، نه نجام، دوا یی هاتن، کۆتا بوون
خائون: خاتوون، خانم، نافرته تیکی خاوه ر ره چه له ک و که سایه تی دینارو به رچاو، بانوو، یای، ناوی نافرته ته
خائر: خه ست، توند، به ستوو، مه یوو، بزپکاو، تیر، په یت، چپ، به پیچه وانه وه که شل بیت

خائره: خوین مه یین، کۆمه له خه لکیک
خادج: ناتواو، که م و کوپ، چوارپیته که ناتواو بیت

خادر: ته مه ل، خاوخلیچک، سه رسام
خادع: فیلکی کرد، گزی کرد، مه لی فریوان، خه تانندن، ده سته پۆیی کرد
خادع: نادیار، شاراوه، په نهان، چاوبه ست، داپۆشراو

خادعة: ده رگایه کی بچووک له نټو
 ده رگایه کی گوره دا، مال له نټوما لدا
 خادم: نوکر، کاره کەر، راگرته،
 به رده ست، ده ست و پټوه ند، شاگرد،
 ته یان، پیشخزمه ت
 خادمیه: نوکره یی، ته یانی، به رده ستی،
 خزمه تکاری، نیشکه ری، پیشخزمه تی
 خادن: براده ری کرد، بووبه هاوړی،
 هاوه لایه تی کرد
 خاذل: ده سته رداربوو، وازی هینا،
 ده ستی لټه لگرت، دواکه وت، به جیما
 خاذل: وازی لی هین، ده سته ردار،
 بی باکبوون، دواکه وتوو، به جیماو
 خار: لاوازیوو، شکستی خوارد،
 نوشوست هات به سه ریا
 خار البقر: هاواری لټه رز بوه وه،
 لاوازو سست بوو
 خار المریض: که وت، تلیسایه وه، پان
 بوه وه
 خار- خیراً: خیرداربوو، خیرومه ندبوو
 خارپ: خراپکار، دز، جه رده، ویرانکار،
 ده ستر، قول بې
 خارچ: ریکه وتن له سه ر بړیک باج
 خارچ: رووکه ش، دیار، نه وه ی
 له ده رده وه یه، هه نده ران، به رچاو
 خارجه: گرومیکه له زورینه ی نه ته وه ی
 نیسلام یاخی بوون و رایه کی تاییه تیان
 هه بوو
 خارچی: ده رده کی، سه ربه ده رده وه، بیگانه
 خارش: خویندن له یه ک، به رانه ری
 خارصین: توتیا، روح توتیا، شتی
 زور ورد

خارف: مامه له ی له گه لاگرد له وه رزی
 پایزدا
 خارق: کونکر، تټیپ، سه یر، سه مه ره،
 به ده ر له سروشت، نااسایی، له راده
 به ده ر
 خارم: تیکده ر، شټوینه ر، گیره شټوین
 خازر: داخرا، پیاوی زیره ک و کارامه
 خازم: هریه ک ریگه یه کی گرته به رو
 دواپی له یه ک شوین یه کیانگرت
 خازن: گه نجینه وان، خه زنه دار،
 به رپرسی گه نجینه
 خازق: سه ره نټزه، نووکه پم، سه ری
 پم
 خازوق: چوارمیخ، داری له سیداره دان
 خاس البیع: شکستی هینا له مامه له دا
 خاس به: ناپاکی کرد، چاوبه ستی
 لټکرد
 خاس العهد: په یمانی شکاند، به لټینی
 نه برده سه ر
 خاسی: ده رکارو، دووره په ریژکارو،
 نه و به رازو سه گانه ی خه لکی له خوین
 دوور ده خه نه وه و ریگه ناده ن نزیکیان
 بکه ون
 خاست الجيفة: بوگه نی کرد، گه نی
 خاسر: دټراو، شکست خواردوو،
 زیانکار، زه ره ر مه ند
 خاسف: چال، قوپاو، ته پیو، روچوو،
 داپوخاو، سووکی، پوکاوه، بی هیز،
 رسوایی
 خاش: ده رید، خالی کرده وه، هچی تیا
 نه هیش، به تالی کرد
 خاشع: ملکه چ، سه رشوړ، قایل، رازی

خاشن: زبربوو، رهق بوو

خاشي: ترسناك، هراسان، مه ترسیدار

خاص: تاييهت، دانسته، بژارده ،

دهستنده، خاصما، نه خازم

خاصة: تاييهتمه ند، تاييهت، خاس

خاصة من الناس: ريزدارو پله دارانی

خهك

خاصر: دهستی گرت له روینا، ناو قه دی

گرت

خاصرة: كه نار، رځ، قه راغ، پهړ،

رځ، سیله، له وچك، هیش، دهم،

گوئ، زریه پهړ

خاصه (تشارع): چوو به گزیا دوژمنایه تی

له گه لگرد، به رهنکاری بوو

خاصه: ناکوکی له گه لا به ریاکرد،

دوژمنایه تی له گه لگرد

خاص: چوه ناوی، لیتی روپی، خوی

خسته ناو هکه وه

خاص في الحديث: روچسوه له گفتوگوو

قسه کردندا، قولی کرده وه

خاصر: به سه وزی میوه که ی

به دره خته وه پی فروشت

خاصع: قسه ی نه رم وهیواشی له گه لا کرد

خاصع: ملکه چ، سه رشوړ، گهردن

که چ، رام، گوئ دیر، سهردانان،

فرمانبر

خاصل: ته پیی، شیداریی

خاص: دووریی، بهستی به یه که وه،

گریددا به یه که وه

خاطت الحية: خشا به سهر زه ویدا

خاطی: گونا مکار، تاوانبار، هه له کار،

سوچدار

خاطب: له گه لی دوا، قسه ی بو کرد،

گفتوگویی له گه ل کرد

خاطب: وتارزان، مروقی داناو لیزان

به وتار، دهم پاراو

خاطر: گره ویی کرد، خوی خسته

مه ترسیه وه، سهره پویی کرد

خاطر: یاد، بیر، خولیا، نه ندیشه،

خه یال

خاطف: نهو تیره ی دهدات به زه ویداو

پاشان روهو شویئی مه بهست ده چیت

خاف: ترسا، توقی، زتوقی چوو

خافتا: دهنکی کز، دهنکیکی نه بیستراو

خافض: ناویکی په روه ریدگاره،

دابه زینه ری سته مکاران

خافق: پوچ و به تال له مایه ی دلخوشی

خافقات (اعلام): تالا، تالاکان

خافقان (المشرق والمغرب): خورمه لاتو

خورناوا، روزمه لاتو روزناوا

خافقي: سپیکار، گه چکار، نه وه ی

نیش و پیشه ی گه چکاری دهکات

خافي - خافية: په نهان، نین، ران،

نادیار، چریه، سرپه

خال (ساس): هه لی سووړاند،

به پیوه ی برد، خسته گه پ

خال فلان عن اهلبيه: کاروبارو بژیوی

ریکخستن

خال: خیزانی دروستکرد دوا ی ره به نی

خال الشی: گومانی برد، واپه ی برد

خال - مخالاة وخلالا: دوستانه تی و

براده رایه تی کرد، هاوړتیه تی

خال: برای دایک، خال، خالو، لاله،

لالو

خَال - خِيْلَان: گومان بردن، هه وری بئ
 باران و بروسکه، خۆبه زلزان، مه ردومی
 دل و جهسته لاواز
 خَالَة (أخت الأم والأب): پوور، پلک،
 تیتک، میمک، خوشکی دایک و باوک
 خَالِج: چه واشه بوو، سه ری لیتیکچوو،
 هوشی به لای خۆبه وه نه ما، جوولانی،
 شله قانی، بزنوانی، چاوی لیداگرت
 خَالِجَة (شك): گومانی کرد، دلی پیسکرد
 خَالِد: نه مر، جاوید، تیا نه چوو
 به رده وام، نه زه لی، هه تا هه تای
 خَالِدَة: گیایه که بۆ جوانی داده نریت
 خَالِس: په له یکرد، خیرایکرد، ده ست و
 برد یکرد، گورج و گزلی کرد
 خَالِص: به پاک ی دۆستایه تی کرد
 خَالِص: پوخت، پاک، بی غه لو غه ش،
 روون، بیگه رد، خاوین، ریک و پیک
 خَالِط: تیکه لی کرد، له گه لی ژیا
 خَالِطَة الداء: تیکه لی بوو، زال بوو
 به سه ریا
 خَالِغ: دهستی لیه لگرت، حاشای
 لیکرد، ده ستبه رداری بوو، بی پاک بوو
 لئی
 خَالِف: پیچه وانه ی کرد، ناجۆر بوو،
 به ربه رچی دایه وه، نارازی بوو، ناقایلی بوو،
 دژی بوو، لاساری کرد
 خَالِف: نه زان، گیل، خراب، گه راوه،
 که وده ن
 خَالِفَة: چینی جینشین ی پیشوو،
 په کیک له کۆله که کانی چادر
 خَالِق (بَارئ): په روه ردگار، خوا،
 دروستکار، داهینه ر، به دیهینه ر

خَالِق: به ره وشتی جوان تیکه لبوو
 له گه لیدا
 خَام (نَسِيج مِنَ الْقُطْن): خام، جاو،
 جانگ
 خَام (نَتْن): بۆگه ن، بۆن ناخوش،
 بۆندار
 خَام: که ره سته ی خاو، خا که
 خَامَات: که ره سته ی خاو
 خَامِد (سَاكِن): بیده نگ، کپ، هیمن،
 دامرکاو، خه فه، داکراو
 خَامِر (ارْتَاب، شَك): گومانی کرد، دلی
 پیسکرد، سووسه ی کرد، به دگومان بوو
 خَامِر الْقَلْب: تیکه لبوو، داغل بوو
 خَامِر الداء: ناویده بوو، چوه نیوی،
 داغل بوو
 خَامِر بَيْتِه: جینشین ی مالی خۆببوو
 خَامِر بِهِ: په نهان بوو، شاراوه بوو
 خَامِس: پینجه م، پینچ هه مین
 خَامِس عَشْر: پانزه یه م، پانزه یه مین
 خَامِل: سووک، ریسوا، بی بنه چه،
 بی بناغه
 خَامِل الذَّكْر: نه ناسراو، نادیار،
 بیره وه چوو، له بیرکراو
 خَانَ: ناپاک بوو، له که داربوو،
 گه نده لبوو، پیس بوو
 خَانَ الرَّجُل: ناپاکی له گه لکرد، خیانه تی
 لیکرد
 خَانَ الْعَهْد (نَقَضَه): به لئنی شکاند،
 وازی لیهینا، په یمان شکینی کرد
 خَانَ الْأَمَانَةِ: ناپاکی کرد له گه لی،
 نه یپاراست، ده ستدریژی بۆ کرد

خَانَ حَانُوت - دكان): دوكان، فروشگا،
كوگا، كزما، ئه نبار، كزگه دوكانيكه
مه موو جزره شتيكي لي دانرايي
خَانَ قَنْدُق): ميوانخانه، ئوتيل، خان،
ميوانگه، ميغانخانه، چه قره، قوناخ،
بنه گه، ميماخانه
خَانَة (عَمُود - حَقْل): خانه، ستوون،
كوله كه، نه ستونده

خَانَع: داوین پيس، بي بار، ريايي كار
خَانِق: خنكيتنر، خنكيتن، بينگر
خَانُوق: باله شوپي، نه خوشيه كه
تروشي په له وهر ده بيت
خَاوَص: به چاوي وهك نوقاووه
ته ماشايكرد

خَاوَصَه البَيْع: دزي وهستا له مامه له دا
خَاوِي: چول، به تال، بوش، خالي،
پوچ، حه تال، فش، فال، هولول،
هيسا

خَاوِيَة: زه ميني خالي و چول
خَايَر: سه ريشكي كرد، نازايدكرد
خَايَرَه فِي الْأَمْرِ: كردى به سه ر پشك
خَايِل: خوي مه لكيشا، خوي مه لنا
خَايِلَه: شانازى كرد به سه ريه وه

خَب

خَب - خَبَأ وَخَبَأ: خيانه تكارو ناپاكي
لبنده رچو
خَبَأ النَّبَاتَات: دريژو به رزيو، بالايكرد،
كه وړه بوو

خَبَ البَحْر: مات و چوو، به رزو نزمي كرد
خَبَ الْفَرَسُ فِي عَدُوهِ: لوقه ي كرد،
سزتمه ي كرد، به لوقه رويي
خَب: فيل، ته له كه، چاوبه ست، زه وي
په سينراو

خَبَأَ السَّمَاء: باراندى، دايياراند
خَبَأ: زه ميني نزم له نيوان دوو زه ويذا
كه قارچكي تيدا ده رويت
خَبَأ: فيل و ته له كه بازي، شه پؤل و
مه لچووني ده ريا
خَبَاء (خَيْمَة): چادر، ده وار، خيوت،
ره شمال و خيوت له خوري و توك
دروست ده كرين

خَبَاء: مال، لانه، شويني جينشين،
تاييه تمه ندييه كه له وشري كدا نه جيبى و
ره سنى ده رده خات
خَبَائِب: جلى پاره پاره، پارچه پارچه،
له ت له ت

خَبَائِث: كرداره ناپاك و دروسته كان
خَبَاب: ده ستر، قولې، فيلباز،
چاوبه ستكار
خَبَار: نانه وا، نانكر، نه وه ي
نانده كات

خَبَار - خَبَارَة (نَبَات): توله كه،
گيايه كي به هارييه و ده خوري به چيشت
يا به كالي و گهر بكوليئري ئاوه كه ي بو
سك نيشه باشه

خَبَارَة: نانه وايي، پيشه ي نانه وايي
خَبَاش: به ده سته تيراو، به دي هينراو،
ده سته و ترو

خَبَاشَات الْفَيْش: نه وه ي ده يخواو
له خواردن و شتي ديكه

خَبَاشَات النَّاس: كومه له خه لكيتك
كه مه ريه كه يان له هوزو تيره يه كن
خَبَاط: نه خوشيه كه وهك شيتي وايه
خَبَاط: تاييه تمه ندى و سيفه تيك له روودا
خَبَال: خراپه، نانه وايي، زه هري بكوز

جَبَا - جَبَا: شادریه وه، خستیه په ناوه،
 دایووشی
 جَبَبَا: هالی خه له تاند، فریویدا،
 چاوبه سستی لیکرد
 جَبَبَا: جلی له ت و پ هت، جلی له ت
 له ت کړاو
 جَبَت ذِکْرَه جَبْنَا: یادې نه و دیار نه ما،
 باسی ونبوو
 جَبَت النَّارُ أَوِ الْجَدَّةُ: کوژایه وه،
 دامرکایه وه، هیواش بوه وه، خفه بوو
 جَبَّة: کوماوی ټاو، ناوه ندی دټول،
 پارچه کانی گوشت
 جَبْنَة - جَبْنَة: خړ به که م زانین
 جَبْت - جَبْتَا: خړاپ و فیلباس بوو
 جَبْت - جَبَاثَة: زیان گه یاندن، به دی،
 نه گریسی، نه گبه تی، چوختی
 جَبْت الطَّعَام: ناخوښی کرد، تامی تیا
 نه میشت
 جَبْت: نه وه ی خیری تیا نییه، بی خیر
 جَبَر الْأَمْر: تاقی کرده وه، ټیگه یشت
 به تاقی کردنه وه زانی، راستیه که ی بڼ
 دهرکه وت
 جَبَر: رایگه یاند، بللوی کرده وه، گه یاندی،
 پټی وت
 جَبَر (جَبَا): هه وال، په یام، ټاوال،
 دهنگو باس
 جَبْرَة - جَبْرَة: قالبوون، به سهره اتن،
 پسپوړی، زانیاری، روچوون
 جَبَر: نانی کرد، نانی دانئ
 جَبَر: نانکړدن
 جَبَز: نان، کولیره، نانی ده سستی،
 ماده، شام، شیف، سهوکی ساجی

جَبْرَة (كَمِيَة الْمَجْبُور): ده سته واره،
 چن نان یان چن کولیره که
 که له سهر به ک داترابن
 جَبَس الْأَشْيَاء مِنْ هَاهُنَا: ټیکه لی کرد،
 دای به سهر به کدا، ټاو ټیته کرد
 جَبَسَ بَيْنَهُمْ (أَفْسَدَ): ټیکی دان، نیوانی
 شتواندن، مابه ینی ټیکدان
 جَبَسَ عَلَيْهِ (أَفْسَرَى): له پاشمله
 قسه ی پټوت، قسه ی به دهمه وه
 هه لبه ست
 جَبَس - جَبِيصَة: ټیکه ل، چیشتی
 مجبور، نانی سوالکر
 جَبَط (ضَرَبَ): لټی دا، دایگرته وه
 جَبَطَ الْبَاب: له دره رگایدا
 جَبَطَ اللَّيْل: به بی رټنمایی روئی
 جَبَطَ الشَّجَرَة: رایوه شاندر پاشان
 که لاگانی هه لوه رین
 جَبَطَ بِخَيْر: پټی به خشی بی ته وه ی
 بیناسیت
 جَبَطَ عَشْوَاء: بی سهر به ر، کویرانه
 به پرته وت، دای به به کا
 جَبَطَ: لټدن، پیاکټشان، داگرته وه
 جَبَطَة: لټدانیک، ته قه ی دهرگایه ک
 جَبَطَة بِجَبَطَة: به به به ک، داش
 به داش، سهر به سهر، پی به پی
 جَبَل - جَبَل: شپړزه یکرد، شله ژانی،
 سهری سوړمان، شپټی کرد
 جَبَل: شپټ بوو، ټیکچوو
 جَبَل - جَبَل: شپړزه بوون، شله ژان،
 سهر لټټیکچوون، شپټی
 جَبَل: قهرز، خواستن، فیتنه و ناشووب
 جَبَل: بالنده به که ده نگی له ده نگی
 بلبل ده چټت

خَبَلَتِ الْيَدُ: تُفْلِجُ بَو، له کار که وت
خَبَلَهُ: تَيَكِّدَا، شَيَوَانْدِي، دای به سهر
یه کا

خَبَلَهُ الْحُزْنَ: غَم و خف هت شیتی کرد
خَبَنَ الثَّوْبَ: دَوُورِی بـیه کیه وه
نووساند

خَبَنَ الشَّاعِرَ: شَاعِرَه که پیتی
زه نه داری مه لگرت (حه زفکرد)

خَبَنَ الطَّعَامَ: شَارِدِیه وه، په نهانی کرد
خَبِي: شَارِدِیه وه، په نهانی کرد

خَبِيثٌ (شَرِير): دهر وون رهش، نه گریس،
دل پیس، بهد، مارپس، گومرا، چه یخون
خَبِير: ناوکی په روه ردگاره، پسپوړ،
کارامه، تیگه یشوو، شاره زَا

خَبِيز: تریست، تلّیت، تیگوشین،
تیگوشیو، نانیکه گوشرابیته شتی
شله وه

خَبِيس: حه لَوَا، شیرینی، مه لَوَا،
خوارده مهنه که له نارو و رَوَن و شه کریا
دَوَشاو دروست ده کری

خَبِيضٌ: نه و حه وزه ی و شتر ده چیتنه
سهری بَوَ ئاو خوارده وه و تیکي ده دات
خ ت

خَثَارٌ (غَدَار): ناپاک، گزی کهر، فیلَباز،
خیانه تکار

خَثَالٌ: فیلَباز، حبله گر، چاوبه ستکار
خَثَامٌ (خَاتِمَةٌ، نَهَايَةٌ، آخِر): نه نجام،
کو تایی، دوايي

خَثَامِي (نَهَائِي): کو تایی پیهاتوو، دوايي
هاتوو

خَثَانٌ (خَثَن): خه ته نه کردن، سونه تکردن،
خروسه بران، گون برین، برینی پیسته
پتره که ی سهری چووی منالان

خَثَائِلَةٌ: پیشه ی خه ته نه کردن،
خه ته نه کار

خَثَرٌ (غَدَر): ناپاکی، گزی، فیل و
ته له که بازی، چاوبه سستی کرد

خَثَرَتَ نَفْسُهُ خُثُوراً: خراب و ناباری کرد
خَثَرَهُ: ناپاکی له که ل کرد، گزی لیکرد،

فیل ی لیکرد، ه ل ی خه له تاند
خَثَلَ (خَدَلَ): فیل ی کرد، گزی کرد،
ساخته ی کرد

خَثَلَ: کونه که رویشک
خَثَلَ - مَخَالَلَةً (خَدَلَ): فیل ک کردن،

ناپاکی، ساخته کردن، ته له که بازی
خَثَمَ - خَثَمًا وَخَثَامًا: موری کرد

خَثَمَ الْعَمَلَ: کاره که ی کو تایی کرد،
کاره ی دوايي پی هینا

خَثَمَ الْكِتَابَ: کتیبه که ی ته واو کرد،
له خویندنه وه ی ته واو بوو

خَثَمَ عَلَى قَلْبِهِ: موری دا له دلی
خَثَمَ الشَّيْءَ وَعَلَيْهِ: موری کرد

خَثَمَ الْإِنْبَاءَ: سهره که ی گرت
خَثَمَ الْجُرْحَ: سارپوژبوو، چاک بوه وه

خَثَمَ: مَور، مَور کردن، به روار، په نجه مَور
خَثَنَ الشَّيْءَ: بری، له تی کرد، که رتی کرد

خَثَنَ الصَّبِي: خه ته نه ی کرد، سونه تی کرد
خَثَنَ (رُوجَ الْإِبْنَةِ): زَاوا، میړدی که،

شوی که
خَثَنَ: باوک و براو میړدی که بَوَ ثن

خَثُورٌ: پیسو و گنده ل، تیکچوو
خَثِينٌ: خه ته نه کراو، سونه تکارو

خ ث
خَثَرَةٌ: تلّیه، نیشوو، تیکول و تفرو
تلّته ی نه و میوه و ته مات و شتانه یه
که ناویان گیرایی

خَثَر اللَّيْن: مه يانی، کردی به ماست

خَثَر - خَثَر: مهیی

خ ج

خَجَل: شهرمی کرد، ته ریق بهوه وه،

سوربه وه

خَجَل: شهرم، ته ریقی، شوره یی،

نابروچوون

خَجَل: شهرمه زار، فه ریکار، چاوله بهر،

پوختستن، چاوشوږ، چاو بهره وږیر،

ته ریق، چاوه خووار، بی پوو، شهرمه سار

خَجَل الْبَعِير بِالْعَمَل: قورسبوو

له سهری، گران بوو

خَجَل النَّبَات: ږد و چریو

خَجَل بِأَمْرِهِ: لیتی نا لورو تیکه لېوو

خَجَل فِي طَلَب الرِّزْق: په له ی نه کرد،

له سهر خوږوو، هڅواش بوو

خَجَلان: شهرمه نده، چاوله بهری

خَجُول: که م پوو، شهرمن، ته ریق،

شهرمیوون، بی پووی، شهرمنده یی،

که سیکه به شهرم بی

خ د

خَد الْأَرْض: هیللی کیښا، که نده لی

لېدا، کرږوو، لوچېوو، هیل هیل بوو

خَد (وَجَنَة): روومه ت، کو لم، گونا،

نه لیک، سوومه ت، ته ختاییه کی بی موه

له ږیر چاوان و ته نیشته که پووه

خَدَا ج: گشت ناته واویه ک، که م و کوپی،

ناته واوی

خَدَاو: هیلانه ی ږیر

خَدَارِي: شوی تاریک، که واله هه وری

تاریک و ره ش

خَدَارِيَّة: قه له پش، قرق، ره شه دال

خَدَاع: فیل، ته له که، فریودان،

چاویه ستکردن

خَدَاع: فیل باز، ته له که باز، ده سترې،

گزیکر، چاویه ستکار

خَدَاعَة: وشکه سال، سالی بی باران

خَدَام: نوکر، ده ستو پیوه ند، ته یان،

پیشخزمه ت، کاره کهر، راگرته

خَدَة: که نده ک، خه نه ق، چالی درږ

خَدَجَت: خَدَجَت: منالیکي نابه کامی بوو

خَدَدُ لَحْمِهِ: که م و لاوړیوو، که م

گوشتبوو، له پړوو

خَدَر بِالْمَكَان: نیشته جی پوو، مایه وه

خَدَر الْأَسَد: له هیلانه ی خوی مایه وه

خَدَر الْحَرَّ أَوِ الْبَرْد: توندبوو، سه ختېوو

خَدَر الْغَضُو تَخْذِيرًا: بی هوش وه ستکرا

خَدَر الْبَشَا: مالی بق جیاکرایه وه

خَدَر: سرپوو، بی هوش بوو، سرپه ی

نه ما، کش بوو، مات بوو

خَدَر: سرپی کرد، به نه جی کرد،

بی هوشی کرد

خَدَر - خَدَرَة: سرپی، سرپیوون، بی هوشی،

ته مه لی، ته وه زه لی، ساردی

خَدَر: مالی جیا، لانه ی ته نیا

خَدَرَة: تاریکی چه توون، تاریکی

بی سرووت

خَدَش - خَدَشَاء: عه پیداری کرد،

له که داریکرد، نه نگداری کرد

خَدَش - خَدَش: روشانی، چنگی لېدا،

دېرانی، شېوانی

خَدَش السَّمْفَة: ناوی زبان، نابروی برد،

شهرمه زاری کرد

خَدَش (أَثَرُ الْخَدَش): روشاو،

روشاوی، شوین چنگ

خَدَعُ: فِیْلَی کرد، گزی کرد، هـ لئ
 فربوان، یاری پیکرد، پئی رابوارد،
 هـ لئ خه له تان، ده سته پوی کرد
 خَدَعُ الضَّبَّ فِي جَعْرِهِ: چوه ناویه وه
 خَدَعُ الطَّر: که م بوو، لاوازیوو، کزیوو
 خَدَعُ الرَّجُل: مالی که مبه وه، چیدی
 نه بیه خشی
 خَدَعُ السُّوق: سارد بوو، نوشستی
 به ختوه بینئ
 خَدَعَةُ: فِیْل، ته له که، گتچهل،
 فربو فیل، ته شخه له، چاچو له، گه پ،
 ده به
 خَدَعَةُ: نه وه ی خه لکی هـ لئ
 ده خه له تینئ
 خَدَعَةُ: نه وه ی زور فیل بازه
 خَدَم: خزمه تی کرد، به ده ورو خولیا
 هات
 خَدَمُ الْأَرْض: کتلائی، چاندئ، خزمه تی
 زه ویه که ی کرد، کشتوکالی کرد
 خَدَم: به کاری هینا، به گه پری خست
 خَدَمُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ: پاوانه ی له پیکرد
 خَدَمُ الْخَشَب: سافیکرد، ریکی کرد
 خَدَم: نیشکه ران، نوکهر، کاره که ر،
 ده ستو پیوه ند، ته یان، پیش خزمه ت
 خَدَمَةُ: کار، نیش، خزمه ت، راژه،
 یارمه تیدان، کارگوزاری
 خَدَمَةُ: یه ک کاتر میتر له شه وو روژ
 خَدَمَةُ: پاوانه، ساق، لاق
 خَدَن: هاوپی، برادره، هاوړئ گیانی
 به گیانی، دؤستی سه رانسهر، یار،
 دؤست
 خَدَنَةُ: نه وه ی دؤستایه تی و برادره ی
 ده به ستئ له گه ل خه لکدا

خَدُوْج: ناته واو، نابه کام، ناکام،
 نه به کام، نو قسان
 خَدُوش: یه کتک زور روشا بیت
 خَدُوْغ: فیللوی، فربو فیللوی
 خَدِيْج: که لکردن، ناته واو بی، نو قسان
 کردن
 خَدِيْعَةُ: فیلکردن، گزی کردن،
 له خشته بردن، فربودان، هه لخه له تاندن
 خَدِيْن: هاوپی، برادره، دؤست،
 خۆشه ویست
 خَدِيْوِي: نازناوی پادشاکانی میسره،
 نه م وشه یه فارسی به به مانای پادشاو
 وه زیرو گه وره هاتووه

خ د

خَدَف: په له پیتکه یا به دارو لاستیک
 به ردی هاویش
 خَدَرَفُ بِالسَّيْف: خیرایکرد، په له کانی
 قرتاندو بری
 خَدَرُوف: خیرا رویشتوو، ره وگه وشر
 خَدَل: ده ستئ لیه لگرت، وازی لیتهینا،
 دواکه وت، شکانی
 خَدَلْ فَلَانًا وَعَنَهُ: وازی له پشتگیری و
 هاوکاری هینا
 خَدَلْ عَنْهُ أَصْحَابَهُ: شکست و
 سه رنه که وتنی خسته نه ستوئ
 هاوړیکانی
 خَدَلْتُ الظُّبِيَّةَ: له هاوړیکانی دواکه وت،
 لیان جیما، له ره وگه که ی جیابوه وه
 خَدُول: دواکه وتوو، به جیماو، پاشه به ره
 خ ر

خَرَاءُ: خوړه ی هات، هاژه ی هات،
 ده نگیکی لیها ت

خَرَّ النَّائِمِ (شَخَر)؛ پرخه ی مات،
 ده نگیکه له خه وتوو به رزده بیته وه
 خَرَّ لَهُ سَاجِدًا؛ کړنوشی برد بڼو
 په روه ږدگار
 خَرَّ الرَّجُلُ (مَاتَ)؛ مرد، به لادا مات،
 گیانی سپارد
 خَرَّ لَوَجْهَهُ؛ به روودا کهوت، به دده ما کهوت
 خَرَّ عَلَيْهِ؛ میژشی برد له جینگه و
 شویتنیکي نادیاره وه
 خَرَّ؛ گوچکه، نه و جوگه یه لافاو
 دروستی ده کات
 خَرَّاب؛ روخان، ویران بوو، کاولبوون،
 رمان
 خَرَابَة؛ که لاهه، ویرانه، خه رابه،
 خوله که وان، قافی، که میل، که یله کون،
 که لین، خانوی روخواوو ویران
 خَرَابَة؛ چالایی، کلوته ی سمت
 خَرَابِيش الْخَط؛ ټیکچوون، شټوان
 خَرَّاج؛ باج، ده سکه وتانه، سهرانه،
 زیره سهر، خووک، باجیکه له م و له و
 ده سټنری له جیانی سهری خوی
 خَرَّاج؛ دومه ل، زوخم، قوونیر
 خَرَّادَل؛ کوته گوش، گوشي پاره، پاره
 خَرَّادِيل؛ گوشتي پاره پاره کړاو
 خَرَّار؛ هار هار
 خَرَّارَة؛ یاری منالانه
 خَرَّارَة؛ پېشه ی موروکون کردن یان
 نقیم و پیروزه پتوه کردن
 خَرَّاس؛ خواردنی کاتی منالبوون
 خَرَّاشَة؛ تهراش، لیگردنه وه، تاشین
 خَرَّاس؛ دروژن، دروکار
 خَرَّاط؛ توپنه چی، خه پات

خَرَّاطَة؛ تهراش، ورده، هه وول،
 تو لاش، تو لاشه، ته له زمی ته نک له دارو
 شتی تر
 خَرَّاعَة (فَرَّاعَة)؛ دامول، داوه له،
 هه راسه، مه تره س، شتیکه وه ک مرؤف
 له دار دروست ده کړی و په پټو جل و
 بهرگی پيدا ده کړی و له نټو کشتوکالدا
 ده چه قټنری بڼو سله مینه وه ی بالنده و
 په له وهر
 خَرَّافَة؛ پرپوچ، باوه پی پوچ،
 نه فسانه
 خَرَّاف؛ چینینه وه ی به روبووم
 خَرَّب؛ ویران بوو، کاولبوو، رووخا،
 رما، ټیکچوو، سمی، کونی کرد
 خَرَّب - خَرْبَة؛ قولایی، کلوته ی سمت،
 چالایی، کونه سوژن
 خَرَّب؛ روخوا، ویران، کاول، رماو
 خَرَّب؛ ویران بوو، کاولبوو، ټیکچوو
 خَرَّب الْبَيْت؛ روخانی، ټیکیدا،
 هه لټوه شاند
 خَرْبَة - خَرْبَة؛ که لاهه، ویرانه،
 خه رابه، خوله که وان، که میل، که یله کون
 خَرْبَة؛ هیلک، عیب، ناته واوی،
 پی هه لخلیسکان، خرابه کاری له نایندا
 خَرَّبِش الْكِتَاب أَوِ الْجَمَل؛ ټیکیدا،
 شټواندی، دای به سهر یه کدا
 خَرَّبِقْ أَسْوَد؛ خه ربه ند، گیایه کی به رزه
 تووکی وړدی هه یه و دووکه له که ی بڼو
 نه نداسی قلیشاو باشه
 خَرَّتِ الْأُذُن؛ کونی ټیکرد، سمی
 خَرَّتِ الْأَرْضُ؛ زانې ریگه ی لی ون نه بوو
 خَرَّت - خَرَّتْ؛ کونه ده رزی،
 به راسوویه کی بجوکه لای سنگه وه

خَرْج: چوه دهره وه، دهرچوو، سه ری

دهره مینا، دهرپه ری

خَرْج به: دهرپه پاند، دهریکرد

خَرْج علیه: بوی دهرپه ری، بوی هاته دهره وه

خَرْج عَنْهُمْ: لیتان جیابوه وه، بهرهمیه کی لیکردنه وه

خَرْج فِي الْعِلْم: به هیژبوو، به توانابوو

خَرْج: دهری هینا، خستیه دهره وه، دهریکرد، لای برد، بواردی، په پانی

خَرْج: خه رج کردن، دان، سه رفکردن

خَرْج (كَشْكَش): دوگمه و قه یسانی جلو بهرگی ژنان

خَرْج (كَيْس): توره که، گونیه، جه وال، خه رار

خَرْجَاء: ئازهلئ سپی و رهش، ماش و برنجی

خَرْجَة: دهرچوونیک، یه کجار هاتنه دهره وه، ری و ره سم، ناشتن، نمایش و

دهرخستن

خَرْجَة: زور هاته دهر، دهرتوقیوو، دهرپه ریوو

خَرْجَرِ النَّائِم: پرخه پرخی کرد

خَرْجِد: بیده نگو که م دوو، نقه ی لینه هاتوو

خَرْجَتِ الْبَيْت: کچیوو، دهستی بۆ نه برابوو، کچینی نه په پینرابوو

خَرْجَة: وشه یه کی فارسیه مه بهست ورده یان پارچه و که رته

خَرْجِي: ورده واله فروش، فروشتنی ورده واله

خَرْدُق: ساچمه گلۆله، تۆپینه ی بچوک

خَرْذَلِ اللَّحْم: کوت کوتی کرد، پاره

پاره یکرد، جنی

خَرْذَلِ (لَبَّات): خه رته له، گوله زهرده، هیژو، هه لمه له، گولیکی هه مه په نگه بی بۆنی که وی و کیوانی یه بۆ چاوئیش به کاردی و بنکه که ی دهری له برین و زوو دهری ده کات

خَرْز (ثَقَب): کونی کرد، سمی

خَرْز: موروو، مت و موروو، نقیم، پیژده

خَرْز: ئیش و ژانی چه قینی شتیک به گیانا خَرْز- خَرْز: به هیژی کرد دوا ی لاوازی

خَرْزَة: موروو ریزکراو، رشته موروو

خَرْزَة الْبُیْر: دیواری بیر، قه راخی بیر

خَرْزَة الظَّهْر: برپه ی پشت، برپراگه

خَرْس: لالوو، بیده نگ بوو، زمانی به ستر، ورته ی نه هات، نوتقی نه ما

خَرْس عَلَى الْفَسَاء: خواردنی پیدا له کاتی منال بووندا

خَرْس: لالی، گوته و قسه بۆنه هاتن به هوی گرفت و نه خۆشیه که له زگماک

یان باریکه وه دیت به سه ر مرقدا

خَرْس: نه و زه وییه ی بۆ کشتو کال ناشیت

خَرْسَاء: به لا، گرفت، ئافات، هه وری بی بروسکه

خَرْسَاءَة: کۆنکریت، چیمه نتو، چه مه نتو، جۆره لمیکی شینکاره

له گه ل لم و خز تیکه ل ده کریت و ده گیریت هه وه له قسل به هیژتره بۆناو

ئاوو بۆ سواخی دیوارو سه ریانان

خَرْسَة: خواردنی ژنی زه یستان، نه وه ی تازه منالی بوه

خَرَش: روشاندی، برینداری کرد
 خَرَش (ذَبَابٌ): میَش، مه‌گه‌ز، میَشووله
 خَرَش الغُصْن: رایک‌شما، میَنای به‌لای
 خَویه‌وه
 خَرَش لَعِيَالَه: بژیوی بۆ پیداکردن
 خَرَش: شت‌ومه‌کی ناو مال
 خَرَشَاء: توئیکلی میلکه
 خَرَشَاف: نه‌و زه‌وییه‌ی که‌سه‌خته‌و
 رویشتن ناکرئ به‌سهریدا، سه‌خته
 زه‌وی
 خَرَشَة: شتومه‌کی ناو مال، که‌لو په‌لی
 ناو مال
 خَرَشَفَة: قسه‌ی تیکه‌ل و پیکه‌ل
 خَرَشُوف (نَبَات): که‌رته‌شی، گیاه‌کی
 به‌هاری دپکاویی به‌نیرکیکی باریکی
 به‌رزی هه‌یه له‌سهره‌وه ئه‌یکا
 به‌توپزیک دپکاویی، تووی کنگر
 خَرَص: درۆی کرد، راستی نه‌کرد
 خَرَصَ فِي الْأَمْرِ: قه‌بلانی، به‌گومان
 قسه‌ی تیدا کرد، خه‌ملاندی، به‌هه‌وانته
 داینا
 خَرَصَ الشَّيْ: چاک‌یکرده‌وه، باشی کرد
 خَرَص: نه‌ندازه‌یه‌کی خه‌ملتراو، کورته
 تیر، زه‌مبيله
 خَرَطَ الْخَشَبَ وَالْفِلَان: توپنه‌ی کرد،
 خه‌رانی کرد
 خَرَطَ الْوَرَق: به‌راکیشان له‌داره‌که‌ی
 دامالی
 خَرَطَ الْعُود: ریکی کرد، نه‌ندازه‌گیری کرد
 خَرَطَ الْعَمُود: دریزی کرد هه‌روه‌ک
 عه‌مود
 خَرَطَ الرَّجُل: درۆیکرد، راستی نه‌کرد

خَرَطَ الْجَوَاهِر: کۆیکرده‌وه له‌قوتو یان
 هه‌گبه‌که‌یدا
 خَرَطَ (قَطَعَ): بریه‌وه، له‌ت له‌تی کرد،
 له‌خرتی‌دا
 خَرَط: توپنه‌چیتی، خه‌پاتی
 خَرَطَم - خَرَطَمَة: کیشای به‌لموزیدا،
 کیشای به‌ده‌م و پلیدا
 خَرَطَم - خَرَطُوم: لموز، له‌مبوز،
 له‌وچه، که‌پيله‌ف، شرنه، پۆز، ده‌م و
 لیوی ولاخ و ناژه‌لانه، لموزی فیل
 خَرَطُوش (طَلَقَة): فیشه‌ک
 خَرَطُون (دِيدَان الْأَرْض): کرمی زه‌وی
 خَرَع - خَرَعٌ: له‌شی خاوبوه‌وه،
 جه‌سته‌ی شل و میواش بوو
 خَرَع الشَّيْ: له‌تیکرد، دروستی کرد
 خَرُوع (نَاعَم): نهرم، نهرم و شل، شله
 په‌ته، نیانه
 خَرُوع (نَبَات الْخُرُوع): که‌رچه‌ک،
 که‌نه‌ک، گیاه‌کی که‌لپانی لاسک بۆشه
 به‌ریکی چه‌ور ئه‌گرئ رۆنه‌که‌ی بۆ
 ره‌وانی ئه‌خوری و ده‌دریت به‌نافره‌تی
 دووگیان بۆ پینخشستنی به‌ره‌ژانی و
 نزیک بوونه‌وه‌ی واده‌ی منالپوونی
 خَرِيع - خُرُوع مِنَ النِّسَاء: شله‌په‌تی،
 شل و شیواو
 خَرِيع مِنَ الرِّجَال (ضَعِيف): لاواز،
 بی‌هیز، بی‌وره، سیس
 خَرَف - خَرَفَ الشَّيْخ: خه‌له‌فا، عه‌قلی
 تیکچوو، لیی قه‌وما
 خَرَف (هَثَر): خه‌له‌فان، خه‌رفان،
 شتیوان له‌به‌ر پیری
 خَرَفَ الشَّمْر: چنیه‌وه، کۆیکرده‌وه،
 هه‌لی گرت

خُرِفَتِ الْأَرْضُ: بارانی پایز لییدا
 خُرَفَشِ الشَّيْ: تیکه لی کرد، ناوِیتَه ی کرد
 خُرَفِي: خُرَفِي: بارانی پایز
 خُرِقَ الثَّوْبُ خُرَقًا: له ت و په تی کرد
 دراندی، پارچه پارچه ی کرد
 خُرِقَ فُلَانًا بِالرَّمَحِ: برینداری کرد، پیکای
 خُرِقَ الْكُذْبُ: دروستی کرد، هه لیبه ست
 خُرِقَ الْمَفَازَةُ: بری تاگییه نه و په بری
 خُرِقَ الرِّيحُ: هه لیکرد، گیزه لوکه
 داهات
 خُرِقَ النِّسَاءُ وَفِي الْبِنَاءِ: کونی کرد،
 ده روزه و ده لاقه ی تیخت
 خُرِقَ الْعَادَةُ: یاسای کومه لایه تی
 خسته لاه، ده ستوروو باوی شکاند
 خُرِقَ: خُرِقَ: گه وچ بوو، گیل بوو،
 که وده ن بوو
 خُرِقَ (ثَقِبَ): کون کردن، سمین
 خُرِقَ (حَمَاقَةُ): گه وچی، که وده نی
 خُرِقَاءُ (أَحْمَقُ): گه وچ، که وده ن،
 گیل، زلق، سه پوله، گه مژه، ژنی
 گه مژه و گیل، زهوی پان و به رین،
 ره شه بای توندو به میز
 خُرِقَةُ: پینه، سیپال، په روش، چه پال،
 ریزال
 خُرِمَ: خُرِمًا: کونی کرد، سمی
 خُرِمَ: خُرَامَةُ: خاوه ن خراپه و
 ناپه وایی بوو
 خُرِمَ: هه لگلو فین، گوشین
 خُرِمَ عَنِ الطَّرِيقِ: لایدا، تراز،
 ده رچوو له ری
 خُرِمَاءُ: گوی سمر او
 خُرْمَةُ: لوت وانه، خه زیم، قولفه یه کی
 زږینه ژنان نه یکه نه لووتیان بۆ جوانی

خُرْمَشِ الْكِتَابِ: سپړه وه، لایبرد
 خُرْمَشَةُ: تیکدر، گیزه شپوین
 خُرُوبُ: بوو به دز، بوو به جهرده
 خُرُوبُ (ثَبَاتُ): خرنوک، گیاهه که
 به به ره که شی هه رده لئین خرنوک به لان،
 به ره که ی دریز کوله و تفته و به شپوه ی
 گورچیله نه چی نه گه ر به تازه یی
 بکوتری له گه ل زه ر دینه ی هیلکه دا
 بشله قی وه کونی لیدی و بۆ چا و نی شه
 به کار دی و بۆ چه ندین نه خوشی تریش
 به شپوازی تر به کار دیت به ناوِیتَه کردنی
 له گه ل شتی تردا
 خُرُوجُ: چونه دهره وه، سه ره لدان،
 رږزی زیندو بوونه وه
 خُرُودُ: کچ، ده ست بۆ نه براو،
 سه رمور، نه ژاکینراو
 خُرُودُ: که و تنه خوار له سه ره وه بۆ
 خواره وه
 خُرُوسُ: یه که م سکی ژنی دوو گیان،
 ژنی که م شیر، توبه ره
 خُرُوعُ: شله په ته، رږن گه رچه ک
 خُرُوفًا: به رخ، به ران، شه ک
 خُرَيْتُ: ریتویننی شاره زاو ژانا
 خُرَيْجُ: دهرچوو، ته و اوکار
 خُرَيْدُ: خُرَيْدَةً: کچ، ده ست بۆ نه براو،
 ژنی به شه رم و حه یا
 خُرَيْرُ: خوږه ی ناو، هاژه، هاژه هاژ،
 خوږه خوږ
 خُرَيْطَةُ: نه خشه، خه ریته، شکلی
 ولات و سه رزه مینیان له سه ر کاغه ز
 خُرَيْعُ: لاواز، که م توانا، بی میز
 خُرَيْفُ: پایز، خه زان، گه لاریزان

خَرِیفِی: پایزه ، پایزی
خَرِیم: بی‌پاک ، بی‌حیا و شهرم

خز

خَزَّ الحَاطُط: دپکه‌زی دانا له‌سه‌ری
تا سه‌ر نه‌که‌ون پئیدا

خَزَّ: ناوریشم، ئارمووش، هه‌فرووشم،
شتیکی جوانی نه‌رمی بریسکه‌داره
له‌جۆره کرمیک په‌یدا ئه‌بی و ته‌نراوه
پارچه‌ی نایاب و به‌نرخ‌ی لی په‌یدا ئه‌بی
خَزّی: شه‌مه‌زاربوو، ته‌ریق بووه

خَزَّاه (بائع الخَزَف): گلینه‌ فروش
خَزَام - خَزَامَة: نه‌لقه‌ی لوت لغاوی
پتۆه ئه‌به‌ستری، لوته‌وانه، خه‌زیم
خَزَام - خَزَامِی: سمل، هه‌لاله، سۆتکه
سونبول، گه‌رده‌شبه‌ندی کچانه
له‌میخه‌کو و شتی‌تر دروست ده‌کری

خَزَّان: خه‌وز، عه‌نباره‌ ناو
خَزَّانَة: شوینی هه‌لگرتنی ناو
خَزَز - خَزَز: به‌لاتیره سه‌یری کرد،
مۆربوه‌وه، خیتسه‌ی کرد، چاوی لیمۆر کرد
خَزَز الشّی: ته‌سککار، بواری لیته‌ینایه‌وه
یه‌ک

خَزَز: چاو بجووک، چاو کونه سوژن
خَزَزَة: هه‌لگه‌پانه‌وه‌ی چاو، شیواوی
له‌تێپوانیندا

خَزَّعَبِل - خَزَّعَبِل: قسه‌و گوتی
پروپوچ، قسه‌ی بی‌تام، قسه‌ی
بی‌مانا و به‌تال

خَزَّعَبَلَة: میوه، گالته‌و گه‌پ، خه‌نده
هه‌لگر، دلخۆشکه‌ر

خَزَّاه (فَخَّار): گلینه، گۆزه‌و دیزه،
چینی و فه‌خفوری

خَزَّاف في مَشِيته: ده‌ستی راوه‌شان
خَزَّاف الثُّوب: دپانی، دایدپی، پیاکرد،

پیاچه‌قان
خَزَّافِي (صَانِع الخَزَف): گۆزه‌که‌ر، گلینه
دروسته‌کەر

خَزَّو: درین، شفلکردن، شفل‌تیخستن
خَزَل خَزَلًا: پشتی شکا، پردی هه‌ناوی
پچرا

خَزَل الشّی: شکاندی، که‌رتی کرد،
له‌تی کرد، پارچه‌ پارچه‌ی کرد
خَزَم الألی: ریکی خست، هه‌لیبه‌ست،
کردی به‌یه‌ته‌وه

خَزَم الألف: لوته‌وانه‌ی کرده‌لووتی
خَزَم: دره‌ختیکه‌ په‌ت له‌گه‌لاکانی
دروست ده‌کرت

خَزَن المال: کۆیکرده‌وه، جه‌میکرد،
په‌سمه‌ندی کرد

خَزَن السّر: پاراستی، پارێزگاری
لێکرد، په‌سیسه‌ی کرد

خَزَن اللسان: وت‌و قسه‌ی لی
قه‌ده‌غه‌کرد

خَزَن اللحم خَزْنًا وَخَزُونًا: بۆگه‌نی کرد،
گه‌نی

خَزَن الجرح (لَقِيع): کیمی تێزا
خَزَن (حَفِظ الشّی في الخَزَن):

عه‌مارکردن، په‌سیسه‌کردن، هه‌لگرتنی
شتیک

خَزَن (إخفاء وإذخار): کۆکردنه‌وه،
شاردنه‌وه، په‌سمه‌نده‌کردن، خه‌زنکردن

خَزْنَة: دۆلاب، که‌نتۆر، جلبه‌ند،
کتێبخانه، قاسه، گه‌نجینه

خَزْی: سووک و ریسواوو، نابووی چوو

خزى منه : شهرمى ليکرد، تهريق بوه وه
 خزى (عار) : ئابوچوون، ئابوبيردن
 خزى (خجل) : شهرم، تهريق بونه وه،
 به سهر خۇدا هاتن، به خۇدا رۆچوون
 خزىة - خزىة : به لا، ريسواى سزا،
 دوروى

خزىن : گۆشتى بۆنكردو، گۆشتىك
 بۆگه نى كوردىت
 خزىنة : سامان، گهنج، سامانگەر،
 گه نجينه

خ س

خس : رسوايو، سووك بوو، كه مبه وه
 خس نصيبه : كردى به چاوچنۆك و
 ريسوا

خس (نبات) : كاهو، كاهى، گياهى
 گه لاپان و ناوه پۆك چه ورو سه لكداره
 زۆرتر به سرکه وه نه خورى

خس الحمار - خس البقر : دووگيان
 خسارة : دۆراندن، له كيس چوون،
 تينان، له دهستدان، زيان پيگه يشتن،
 فهوتان

خساسة : رسوايى، سووكى، نزمى
 خساسة : مالگه مى، لاوازيى دارايى،
 نه ختيك مال و سامان

خسالة - خسالة : خراپى هه موو شتيك
 خسان : نه و نه ستيرانهى ئاوا نابن
 يان ون نابن

خسا الكلب : ده ريكرد، دوروى خسته وه
 خسا البصر : لاوازو نابيناو، كه م
 حوكم بوو

خسر - خسر : دۆراندى، ونى كرد،
 فهوتاندى، له دهستى چوو، تىي
 نا، فهوتا، زيانى كرد، وئيل بوو، خراپ بوو

خسر : پيى دۆرپان، له كيسى دا، زيانى
 پيگه ياند، زهره رى ليدا
 خسر : دۆراندن، له كيس چوون، فهوتان،
 تياچوون، به هه ده ر رۆبين
 خسف القمر : گيرا، مانگ گيرا
 خسف (غار - هبط) : دا ته پى، قوپا،
 چوو به ناوا، رۆچوو

خسف المكان : رۆچوو به ناخى زهويدا
 خسف العين : ونبوو، ديار نه ما
 خسف السقف : رما، رووخا، ته پى

خسف الشئ : كه م بوو، كزيوو
 خسف الرجل : لاوازيو، سيس بوو
 خسف : قوپان، ته پين، رۆچوون،
 نهوين، داپوخان، سووكى، ناته واويو
 كه م و كورپى

خسله - خسلأ : ريسواو دوروى خسته وه
 خسوف : مانگ گيران، گيران
 خسوف : نه و بيرانهى له ناوچهى
 به رده لان هه لكه نراون و ئاويان وشك
 ناكات

خسي : پيستهى خراپ، خراپه پيسته
 خسير : گومرا، تيكچوو، فهوتاو،
 به دبه خت، سه رگه ردان، وئيل

خسيس (ذئب) : سووك، رسوا، ناپياو،
 نامهرد، بى نرخ، قه متره

خسيف : بىرى پر له ناو، وشترى تيز
 رهوى خيرا له زستاندا، نه و هه ورانهى
 ئاويكى به كجار زۆريان هه لگرتوه
 خسيل : سووك، رسوا، نزم، كه م نرخ

خ ش

خش : چوه ناو، داغل بوو
 خش البعير : ده مه وانهى كرده ده م

خَش زَلْدا: برینداریکرد، زامداری کرد
 خَش: بارانی که م، شه قلکردنی شتیک
 خَشی: ترسا، تَوَقی، زَنَوَقی چوو
 خَشی عَلَیْه: بَوی ترسا، له چاره نووسی
 ترسا
 خُشَاء: ئیسیکی پشت گوی
 خُشَاب: دارفرۆش
 خُشَار: خُشَارَة: خراپی مه مووشتیک،
 پاشماوهی سه ر خوان و سفره ،
 خرابترین جۆری خه لک
 خُشاش: ئازا، خریا، نابار
 خُشاش: میروو په له وه ری سه ر
 زه وی، ماری سه ر شاخ
 خُشَاف (خُشَاش): شه مشه مه کویره،
 میژونک، چه کچه کیله، بالنده یه که
 سکو زاده کاو لاقی به باله کانیه وه یه تی
 خُشَاف: جۆره شیرینی که له میژو
 دروست ده کریت
 خُشام: لوت زل، لوت فش
 خُشَب الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: تیکه لیکرد،
 ناوێته ی کرد
 خُشَب الشَّيْءِ: مه لی بژارد،
 ده ستنیشانی کرد
 خُشَب السَّيْفِ: دروستی کرد،
 وه به ری هینا
 خُشَب الشَّعْرِ: بی بیرکردنه وه وتی،
 بویهات
 خُشَب: بوو به دار، ره ق بوو
 خُشَب: دار، ته خته، نه رد، مردیاک،
 ده بک، دیبه گ، داریکی پان و ته نکه سا
 درێژی یان کورت
 خُشَبَاء: زه وییه کی سفت و ساف
 که له به ردو زیغ و قور پیکهاتبیت

خُشَبَة: دار، بره دار، ته خته
 خُشَبی: دارین، له دار دروستکراو
 خُشَخاش: روه کیکی بی هۆشکهره،
 خه شخاش
 خُشَخَش: خَشی هات، ورشهی لیوه
 هات، سرپه ی هات
 خُشَخَشَة - شَخْشَخَة: ورشه، خشه،
 ته قه، شه قه، شه په، ته په
 خُشَر: له سه ر سفره و خوان مایه وه
 خُشَرَم: کۆمه له هه نگی، شا هه نگ
 خُشَع: سه ری شوپکرد، ملی که چکرد،
 خۆی دا به ده سته وه
 خُشَع بَصَرَه: چاوی شوپبوو، سه ری
 نه ویکرد
 خُشَع الصَّوْت: بیده نگبوو، ورته ی
 لیوه نه هات
 خُشَع الشَّمْس: نزیك بوو ئاوابوونی
 خُشَع الوَرَق: مه لوه ری، وه ری،
 که وته خواره وه
 خُشَع الْأَرْض: وشکبوو، باران نه باریی
 خُشَعَة: ته پۆلکه، زه وی نزم
 خُشَعَة: مردنی ژنیکی سکپ، پاش مه رگه
 خُشَفَا: به چه ی ناسک که یه که مجار
 له دایک ده بیت
 خُشَفَا: ده نگ، جووله وهستی په نهان
 خُشَفَا: به فری زیر، به ستوی ره ق
 خُشَفَة: ده نگی رویشتنی مار، خشه خشی
 مار، زه وی به رزو نزم
 خُشَم: لووتی کرایه وه، لووتی فشبو
 خُشَم الْأَنْف: بۆگه نی کرد، بۆنی هات
 خُشَم: بۆگه نی کرد، بۆنی بلابووه وه
 خُشَم: لووت، که پوو، پت، لویت، که پ،
 بیتل، بیتل

خشن: زبربوو، ره قبوو، سه ختبوو
 خشن (جعله خشناً): زبری کرد،
 سه ختی کرد، ره قی کرد، توندی کرد
 خشن: درشت، رهق، هه راش، زبر،
 وشك

خشن الأخلاق: بی شهرم و حه یا
 خشناً: گیایه کی زبره، زله زن، سوپای
 پپ چه
 خشوع: کپنووش بردن، ریز
 خشوئة: زبری، ره قی، سه ختی،
 درشتی

خشي: ترسا، توقی، باریکی نااسایی
 رووی تیکرد
 خشیاء: ترسناک، هه راسان
 خشیب: که م گوشتی، به میز، نهو
 شمشیره ی سه ره تا دروستی کرد
 خشیة: ترسو و بیم، زات، بیم
 خشیف: زبره به فر، زافه رانی وشك

خ ص

خص: په سه ندی کرد، گونجانی،
 به شیاوی دانا
 خص فلاناً بالشئ: نهوی تاییه تکرد
 پی

خص الشئ لنفسه: بو خوی هه لبرارد
 خص به: وابه سته ی بوو
 خص - خصاصة وخصاصاً: مه ژارکه وت،
 بی دارایی مایه وه

خص: کوئه مانگ، نهو مانگه ی سی
 رۆژ ته ووا ناكات
 خص: دوکانی مه ی فروش، ماله دارینه،
 که پر، قولخ، کوخته
 خصی - خصاء: خه ساندی، یه خته ی
 کرد، گونی ده رهیتنا

خصار (إزار): شهروال، پانتۆل، جلو
 به رگ
 خصاص: کون، درز، ده لاقه، پینه،
 هه ر ناته وایه که له ده رگـاو
 هه رشتیکی دیکه دا بیت
 خصاصة: نهو ترییه ی به دارمیوه وه
 ده میتیته وه دوی چینه وه ی تریکه ی
 خصاف: درۆن، کهوش درو
 خصام: ناکوکی، دوزمنایه تی، مشت و
 مپ، شکات و شکاتکاری
 خصان - خصان: گه وره، پیاو ماقولان،
 سه ردار، سه روه

خصباً: به پیت بوو، به پیژ بوو
 خصباً: به پیتی کرد، په ینی تیکرد
 خصب: پیت، بزوین، به ره م زدی، بوم
 خصر الیوم: ساردی کرد، سه رما
 داهات
 خصر الرجل: سه رما ئیش و ئازاری
 پیگه یاند، رهق بوه وه

خصر: سه رما، سه رد، ساردی هه وا،
 سوئه، به روازی گه رمایه
 خصر: سارد، ساردی هه وا، چه بیک،
 سه هۆل و به فر، دژی گه رمی به
 خصر (وسط الإنسان): ناوقه د، که مه ر
 خصص: ته رخانه ی کرد، بو مه به ستیک
 ئاماده یکرد

خصص الشئ: تاییه ته ندی کرد
 خصص بالشئ: تاییه ت به و بوو
 خصص الشئ علی الشئ: چه سپاندی،
 نوساندی، لکاندی
 خصصاً: نه عمل
 خُصْفَة: کون، درز، شه قل، ده لاق

خَصَفَة: جلو بهرگی ره قو زیر
خَصَلَ الشئ: بچراندى، له يه کی
 جيا کرده وه
خَصَلَ الْقَوْمَ خَصَالاً وَخَصَالاً: زالبوو
 به سه رياندا له نه اندازه گيريدا
خَصَلَ: شورپه پهل دارو دره دخت
خَصَلَ: تبرى نزيك مه به ست و نيشان
خَصَلَة: قزى كزبوه وه، نه دنام، چه پيك،
 قول، ميتشوو، په لكه
خَصَلَة: خو، ره وشت، پيشه، رهفتار،
 جر، بانهك، نه ريت، پرهنگ، كه نشست
خَصَم: زالبوو، سه ركهوت، به زانى،
 شكاني، دايشكان، لتي ده ركهرد،
 نرخه كه ي كه مكرده وه
خَصَم: دوزمن، دژيار، نه يار، يه كيك له
 نه ياران، ناحهز، نه يار
خَصَم: لا، ته نيشست، گوشه
خَصُوبَة: سالى پر خيرو به ركهت
خُصُوص: بونه، باره، دهر باره ي،
 به بونه ي..
خُصُوصاً - خَاصَةً (لَا سِيَمًا): نه خوازه لا،
 به تايبه تي، نه مازه، وته يه كه
 به كارده ميتنري له جى و ته ي
 به تايبه تي
خُصُوصِي: تايبه ت، تايبه تي،
 ته رخا نكراوه
خُصُوصِيَة: چو نيه تي و شيوه يه كي
 تايبه تي، شيوازيكي جياواز
خُصُومَة: ناكوكي، دوزمنايه تي، مشو
 مې، داواگه ري، شكات و شكاتكاري
خُصِي: نه وه ي نيش و ژان له گوني
 ده دات وله نه نجامدا ده ري ده ميتنيت

خَصِيب: به پيت، به فهر، به برشت،
 به پيز
خُصِيَة: گون، باتوو، گونه ويله، هتلك،
 ره تل
خَصِيف: خوله ميتش، شيريكه بوم ماست
 داده نريت
خُصِيْلَة: نه و گوشته ي ره گي تيدا به
خُصِيم: دوزمن، دژيار، نه يار
خَض
خَض: شله قاني، رايوه شان، ترساني،
 تو قاني، داي خورپان، راي چله كان
خَضَ اللَّبَنُ: ژهنى، رايوه شان، ميتايي و
 بردي
خَضَ الْإِنَاءَ: تتي وهردا، ئاوي تيوهردا
خَضَاب: بويه، رهنگ، خه نه و رسمه
خَضَاد: لهش داميززان، تيكشكاني
 جهسته
خَضَار: فهريكه پاقله، شيريك ئاوي زور
 تيبكرت
خَضَار: سه وزه فروش، پنجار فروش
خَضَار - خَضْرَاوَات: سه وزه، پنجار،
 گيا
خَضَارَة: پاقله ي سه وز
خَضَارِم: گه وره ي ريزداري خاوه ن
 شكومه نديي
خَضَارِي: مراوي كتيوي
خَضَامَة: نه وه ي به كاكيه كان ده خوريت
خَضَب - خَضِب (لُون): بويه ي كرد،
 رهنگي كرد
خَضِب (لُون): خه نه ي تيكرت،
 خه ئاوي بوو
خَضِب (خَضْرَة الشَّجَر): گه لا، چرو،
 سه وزايي رووهك، په لك، لك

خَضَبُ (المَادَّةُ الْخَضْرَاءُ فِي النَّبَاتِ):

كلوروفيل

خَضَدُ الْعُودِ: چه مانیه وه، خواری

کرده وه، لاری کرده وه

خَضَدُ الشَّجَرِ: درکه کانی برییه وه

خَضَدُ الرَّجُلِ: شتیکی ته پری خوارد

وهك گیزهر

خَضَدُ تَخْضِيداً: برییه وه، کهرتو

له تیکرد، پچری

خَضَدُ الْبِلَدِ: شکان و ئیش و ئازار

پیگه یاندن

خَضَدُ السَّفَرِ: میلاکی و ماندوبوونی

خَضَدُ: ئه وهی ناتوانیت مه لَبَسِی،

لاواز، کهم توانا

خَضَدُ: ئیش و ژانیکه ده گات

به نه ندامه کان و ناگاته ناستی شکاندن

خَضَرُ: سهوز بوو

خَضَرُ الشَّيْ: سهوزی کرد

خَضَرُ الْأَرْضِ: چاندی، تیا رواند

خَضَرُ (أَخْضَرَ اللَّونَ): سهوز، جوژه

ره نگیکه وهك رهنگی گیا

خَضْرَاءُ - خَضِرَوَاتُ: میوهی کالو

پینه گه یشتوو، سهوزه

خَضْرَاءُ: ئاسمان

خَضْرَاءُ الْقَوْمِ: زوریه یان، زۆرینه یان

خَضْرَاءُ: سهوزی، سهوزه

خَضْرَاءُ فِي الْوَأْنِ الْحَيَوَانِ: خوَلَوی،

دیز

خَضْرَمُ الْأَدْنِ: له لاهو بری پاشان

وازی لیتهینا

خَضْرَمُ: بیرری فره ئاو، بیرری پر له ئاو

خَضَعُ: ملی که چکرد، خوی دا

به دهسته وه، رامبوو

خَضَعُ: ملی پیکه چکرد، دایمرکانه وه،

رامی کرد

خَضَعُ الرَّجُلِ: چه مانیه وهی تیدابوو،

به شیوه یهك خواری لاریوه وه

خَضَعَاءُ: کۆماوه، پشت چه ماوه، مل

خواری مل شوپ، ئه وهی رازییه

به سه رشوپی و ملکه چی

خَضَعَةٌ: دهنگی شمشیر و قامچی

له کاتی وه شاندنیاندا

خَضَعَةٌ: ملکه چی گشت کهس

خَضَلُ خَضَلًا: ته پبوو، تیی مینا

خَضَلُ الشَّيْ: ته پیکرد، شیداریکرد

خَضَلُ - خَضَلُ: دپوو مه رجانی پوخت

خَضَلُ (لَدَ): ته پ، شیدار، پاراو

خَضَلَةٌ: به خشش، خو شحالی، به پیت،

ئاودان

خَضَمَ الشَّيْ: بری، له تیکرد

خَضَمَ الطَّعَامَ: خواردی و جویی

به که له کانی

خَضَمَ: ئوقیانوس، زه ریا، گه وره،

به خشنده ی پیاوچاک، زۆریکی بی شومار

خَضُوبُ: ئه وه که ی به باران نه شو

نما ده کات و سهوز ده بیت

خَضُوبُ: سهوز، وهك رهنگی گیا

خَضُوعُ: سه رشوپی، ملکه چ، گهردن که چ

خَضُوعُ: ملکه چی، ملدان، سه رشوپی

خۆیه دهسته وه دان، پارانه وه

خَضِيبُ: دهست ره ننگکردن به خه نه

خَضِيرُ: گیای سهوز، سهوزه

خَضِيرِي (طَائِرٌ): کهنده سمه، مه نگخور،

سه رسهوز

خَضِيعَةٌ: خو پره ی لافاوو سیلاو،

دهنگیکه له ناوسکی ئاژه له وه دیت

خُضَيْيَّة: باخچه‌ی سه‌وز

خُضَيْيَّة: گیای سه‌وز، زه‌وی به‌پیت و

فهردار

خ ط

خَط بِالْقَلَم: نووسی

خَطُ الشَّيْ: به‌قه‌لم و شتی دی نووسی

خَطُ عَلَى الشَّيْ: هیماو نیشانه‌ی له‌سه‌ر

کیشا

خَطُ الْأَرْض: هیتلی کیشا به‌سه‌ر زه‌ویدا

خَطُ الْقَبْرِ: مه‌لیکه‌ند

خَطُ الطَّعَام: مه‌ندیکی خوارد

خَطُ فِي نَوْمِهِ: رۆچوو، ونبوو

خَطُ (سَطَر): دپیر، هیل، ریز

خَطُ (کِتَابَة): نووسین، نفیسین

خَطُ (عِلْمُ الْخَط): خوش نووسی

خَطُ الْإِسْتِثْوَاء: که‌میری زه‌وی،

هیتلی پشتینی

خَطُ الطُّول: هیتلی دریزایی

خَطُ الْعَرْض: هیتلی پانایی

خَطُ الْحَدِيد (سَكَةُ الْحَدِيد): هیتلی ناسن،

ریگه‌ی ناسن

خَطُ مُسْتَقِيم: هیتلی راست، راسته‌هیل

خَطُ مُنْحَنِي: هیتلی چه‌ماوه

خَطُ مُنْكَسِر: هیتلی شکاوه

خَط - خَط: ریگه، کولان، شوینی

که‌ره‌ک

خَط: نه‌و زه‌وییه‌ی به‌که‌م مروف پیتی

ده‌نیتته‌سه‌ر، زه‌وی نه‌خشه‌کراوی مروف

خَط: مه‌نگاوی نا، ده‌ستی پیکرد،

چوه پیشه‌وه

خَطُ الرَّجُل: هانیدا مه‌نگاو بنیت،

پالی پیوه‌نا مه‌نگاو مه‌لبگرت

خُطَب: مه‌له‌کار، تاوانبار

خُطَاب: به‌یام، نامه، وتار، باوه‌پنامه،

راسپارده

خُطَاب: وتاریتیز، نه‌وه‌ی رۆد وتار

ده‌دات

خُطَابَة: وتاریتیزی، وتارخویندنه‌وه

خُطَار: عه‌تار، بریندارکردن به‌تیر، رۆنی

زه‌یتون

خُطَار (ضَيْف): میوان، میقان، میمان،

مه‌هوان، مهقان

خُطَار السَّاعَة: به‌ندۆل، پانتۆلی

سه‌عات، زه‌نبه‌له‌ک، فه‌نه‌ری کاتژمیر

خُطَاط: خوش نووس

خُطَاف: دز، جه‌رده، شه‌یتان، فیتلباز

خُطَاف: په‌ره‌سیلکه، په‌ره‌سلیرکه

خُطَام: مه‌وسار، لغاو، جه‌لو، مه‌فسار،

لغان، مه‌فسار، قه‌وچه، قه‌پاسه،

سه‌ره‌که‌له، نه‌وه‌ی ده‌کریتته‌ملی

وشترو نه‌سپ بۆ راکیشانی

خُطَا: مه‌له‌ی لیدۆزییه‌وه، گوناها‌باریکرد

خُطِي: مه‌له‌یکرد، چه‌وتی‌کرد،

گوناه‌ی‌کرد

خُطِي فِي دِينِهِ: ریگه‌یکه‌ی چه‌وتی به‌

زانین یان نه‌زانین گرتته‌به‌ر

خُطَاه: به‌مه‌له‌یزانی، به‌چه‌وتی دانا

خُطَا: تاوان، گونا، سوچ

خُطَا: تاوان، نه‌و گونا‌ه‌ی به‌ده‌ستی

نه‌نقه‌ست نه‌بیت، پیچه‌وانه‌ی راستی

خُطَب: وتاری خوینده‌وه، وتاریدا

خُطَبَا الْفَتَاة: خوازپیتی‌کرد،

داوا‌یکرد، نیشانه‌یکرد

خُطَب - خُطَابَة: بوو به‌وتاریتیز

خطب: کاروبار، کیش، به لا
خطبة: خطابة: وتار، دوان، ناخافتن،
گفت وگو قسه، ناموزگاری ثانی
خطبة الكتاب: سهره تاکه یو ده ست
پنکه که ی، پیشه کیه که ی
خطبة: داوای نافرهت بز هوسه رگری،
ژنی ده ست نیشانکراو، ده زگیراندار
خطة: خطة: پیلان، نه خشه،
شیوه کارکردن
خطر الأمر له: بزوی هه لکه وت، هات
به بیریدا
خطر بباله: که وت هه بیر، هاته وه
یادی
خطر في مشيته: رزی به پتوه
له کاتیکدا ده ستیک به رزده کرده وه
نه وی دیکه ی داده نا
خطر بسيفه: شمشیره که ی راده وه شاندا
خطر بيده: ده ستی رانه وه شان
خطر بذئبه: کلکی رانه وه شان
خطر (صار رفيع المنزلة): پایه داربوو،
که وره بوو، پله وپایه ی به ربوه وه
خطر: شیریک ناوی زود تیکریت،
لقو پوپ، پهل و پز
خطر: مه ترسیدار، تیابه ر، جی ترس،
سامناک، خوراهه شین، به فیزو ده مار
خطر: نزیک له تیاجوون و فه وتان،
به رزیوونه وه ی پله وپایه و نه وه ی
گره وی له سهر ده کری
خطر: پتوانه یه کی که وره به
خطرة: جار، که په ت، نوره
خطرفا المريض: بزپکانی، ورینه ی کرد،
له به رخویه وه ورته ی لیوه هات

خطرفة: بزپکان، ورینه، له به رخویه
قسه کردن
خطط (سطر): هتلی کیشا، هتلیکی کرد
خطط الأرض: زهویه که ی پیوا،
زهویه که ی نیشانه کردو هتلی تیا لیدا
خطط الأرض بالحراث: به گاسن هتلی
لیدا، هتلی هتلی کرد، خه ت خه تی کرد
خطط الجواب: بزوی رنکر کرد
خطف الشيء: رفانی، زهوتی کرد،
به خیرایی پری پیا کرد
خطف البرق البصر: چاوی برد، ناوی
چاوی رزی
خطف السمع: گوی گرت، گوی
هه لخت
خطف شخصاً أو شيئاً: بردی، رفانی،
هه لگرت
خطف (مشی سريعاً): فرپه کی کرد، خیرا
تیه پری
خطف (استلاب): رفاندن، هه لگرتن،
تالان کردن
خطفة: نه ندامیکه درنده و مروفی
نادان تیای ده بات، حق مه لاسدان
خطل: زوری وت، قسه ی بی سهر
به ری کرد، وتی هیه و پوچی وت
خطل في منطقته أو رأيه: هه لیکر
خطل (كلام قاسد): قسه ی بی جی،
قسه ی بی سهر به ر، قسه ی ناشیرین
خطل: خیرایی تیزی، دریزی
خطل (أحمق): که وچ، که وده ن، گیل
خطلاء: گوی بیستن سست، یه کی
بیستنی گران و قورس بیت

خَطَم: خطم: هوساریکرد، ده می به سته وه، ده مکتی کرد، بیده نگی کرد، لغاویدا

خَطَم: قه پۆز، لوت، دهنوک
خَطَم الرَّجُل: کیشای به لووتیدا
خَطَمَه بِالنَّكَلَام: ده مکتی کرد، بیده نگی کرد

خَطَمِي: گیاه که بو ته داوی و ساریژی برین به کار دیت

خَطْوِيَّة: داواکردن، خوازیینی کردن
خَطْوَة: خطوة: هه نگاو، شه قاو، لوق، هه نگام، پینگاف، پینگاو

خَطْوَرَة: گرنگی و پته ویی، بوون به خاوه ن پله و پایه

خَطْوُط الكَف: خه ته کانی به ری ده ست، هیله کانی به ری ده ست

خَطِي: نه و تیرانه ی له سه ر که ناری (خط)
ده فرو شیری ت که ده که ویتنه ولاتی (به خره یین) هوه

خَطِيئَة: گونا ه، تاوان، هه له، سووچ
خَطِيْب: وتارییز، دانا، زانا، دوانبیژ، خوازیینی کار

خَطِيْبَة (مَخْطُوْبَة): کچی ده سستگیراندار
خَطِيْبَة: گونا ه، تاوان، هه له

خَطِير: جه ره زه می کرد، سه ره پۆیی کرد، پایه به رزیوو

خَطِيف: وشتی خیراو تیز ره و
خَطِيفَة: خواردنیکه له ناردو شیر

دروست ده کړیت

خَف

خَف: سووکبوو، ئاسانبوو، تاوی دایه، خیرایکرد، هتواش بوه وه

خَفَ الْمَطَر: هتواشی کرده وه
خَفَ مَالُهُ: که م بوه وه
خَفَ الْقَوْم: به خیرایی رویشتنو که م بوونه وه

خَف: سووک، ناسه نگین
خَف: سوول، پیللو، جی پی، سم

خَف: سووک و ئاسان، کۆمه لێکی که م
خَفَ السَّبَرَق: دره وشایه وه، تیشکی دایه وه

خَفَ الشَّيْ: ده رکوت، ئاشکرا بوو، دیاریدا

خَفَى الشَّيْ: شار دیه وه، داپیوشی، په نهانی کرد

خَفَا: نادیار، په نهان، شاراوه
خَفَاء: نهیانی، شاراوه، په نهانی

خَفَارَة: خَفَارَة: پاسه وانی، دیده وانی، ئیشکگرتن، به دیاره وه بوون

خَفَاش (وَطَوَاط): شه مشه مه کویره
خَفَاف: که وش و پیللو فروش و به ره م

هینهری
خَفَاف: دل سووک، روح سووک

خَفَاق: فیلان، حیله گر، ته له که باز، چاوبه سستکار

خَفَت: خَفُوْأ: بیده نگبوو، کپیوو، ورته ی لیبرا

خَفَت: خَفَاتًا: کوت و پر مرد
خَفَتَ بَكْلَامِه وَبَصَوْتِه: په نهانی کرد، نهیانی کرد، هتواشی کرد، ده نگی نزم

کرده وه
خَفَتَ بِالْقَرَاءَة: به چاو خویندیه وه

خَفَة: سووکی، هتواشی، چابوکی، زیره کی، سانایی

خَفَّةُ الْعَقْلِ: گهوجی، گه مژهیی، گیللی
 خَفَّةُ الْحَرَكَةِ: بزبوی، جموجوولایی
 خَفَّةُ الْيَدِ: دهست سووکی
 خَفَرٌ - خَفَرٌ: پاسی کرد، ناگاداریکرد،
 نیشکی گرت، پاسه وانی کرد، چاودیری کرد
 خَفَرٌ بِالْعَهْدِ: به لَئِنی برده سر،
 به جی گه یاند
 خَفَرٌ (إِسْتَحَى): شهرمی کرد
 خَفَرٌ: شهرم، نیشکگر، نوبه جی
 خَفَرَتِ الْجَارِيَةُ: فره شهرمی کرد، هر
 زرد ته ریق بوه وه
 خَفَرَةٌ: په یمان و به لَئِن
 خَفَسَ (هَزَأَ): گالته ی پیکرد، پیی
 رابوارد
 خَفَسَ (هَدَمَ): رووخانی، تیکیدا، دای
 به سهر به کا
 خَفَشَ: کزبوو، لاوازیوو، سیس بوو
 خَفَشَ - أَخَفَشَ: به شه و نه بینئ، روژ کویر
 خَفَشَ: روژ کویری، نه وه ی به روژ باش
 نابینئ
 خَفَضَ - خَفَضًا: ناسانی کرد، سووکی کرد
 خَفَضَ: نزمی کرده وه، دای نه واند،
 میتایه خواره وه
 خَفَضَ الصَّوْتُ: نزمی کرده وه، میتاوشی
 کرده وه
 خَفَضَ الْكَلِمَةَ: ژیری بۆدانا (که سره)
 خَفَضَ بِالْمَكَانِ: نیشته جی بوو، مایه وه
 خَفَضَ الْعَيْشَ: خوشگوزهران ژیا
 خَفَضَ الرَّجُلُ: مرد، تیاچوو، له ناوچوو،
 نه ما
 خَفَضَ الْإِبِلَ: به میتاوشی روئی، میتاوش
 میتاوش روئی به پیوه

خَفَضَ الشَّيْءَ: ناسان و سانا یکرد
 خَفَضَ: نزم کردن وه، دابه زین،
 نه وی کردن
 خَفَضَ السَّفَرَ: داشکانی، میتانه
 خواره وه، نرخ شکاندن
 خَفَفًا: سووکی کرد، ناسانی کرد
 خَفَفَ الثَّوبَ: ناسکی کرد، ناوازه یکرد
 خَفَفَ السَّرْعَةَ: میتاوشی کرده وه
 خَفَفَ الْوِزْنَ: سووکی کرد، که می
 کرده وه
 خَفَفَ الْعُقُوبَةَ: سزاکی که مکرده وه
 خَفَفَ كَثَافَةَ الْمَرْيَجِ: روونی کرده وه،
 خاوی کرده وه
 خَفَفَ الشَّفَرَ: کورتی کرده وه،
 سووکی کرد، که می کرده وه
 خَفَقَ النِّجَمُ: ئاوابوو، دیار نه ما، ونبوو
 خَفَقَ اللَّيْلُ: زوربه ی به سهرچوو،
 زوربه ی روئی
 خَفَقَ الطَّائِرُ: فپی، هه لفری، بالی
 گرت، روئی
 خَفَقَ الرَّجُلُ فِي الْبِلَادِ: روئی، به جی
 هیشت
 خَفَقَ الْمَكَانَ: چۆلی کرد، به تالی کرد
 خَفَقَ الْعِلْمَ: دای به یه کا، شه کایه وه
 خَفَقَ الْقَلْبَ: ترپه ترپی کرد، دلّه
 کوتبی کرد، پلیدا
 خَفَقَ الْبَرْقَ (لَمَعَ): چه خماخه یدا
 خَفَقَ الْبَيْضَ: شله قانی، میتایی و بردی
 خَفَقَ - خَفَقَ - خَفَقَ: نه سپی که مهر
 باریک
 خَفِقَ: لاوازی، کزی، له پیی
 خَفِي: ون بوو، شاراوه

خَفِي: شاراوه، ناديار، كه نارگير
له خه لكی

خَفِيَّة: بیری پر له ناو، دارستانی چر

خَفِيَّة: له ژیره وه، به نهینتی، په نهانی

خَفِير: پاسه وان، دیده وان، نیشکگر

خَفِيف: سووک، ئاسان، سانا، که م

کیش، ترنگاو

خَفِيف الروح: روح سوک

خَفِيف الحركة: لهش سووک، گورچو

گول

خَفِيف اليَد: دهست سووک، نیش

راپه رین

خَفِيف الظَّهْر: که م خیزان

خَفِيف الْعَقْل: عقل سووک، گیل،

که مژه، که مچ، که ودهن

خَلَّ

خَلَّ: له رپوو، لاوازیو

خَلَّ الشَّيْءُ: کونی کرد، سمی

خَلَّ الْفَصِيلُ: زمانی له تکرر بؤ شه وی

شیر نه خوات

خَلَّ لِحْمُهُ: گوشته که ی له پو لاوازیو

خَلَّ فِي دُعَائِهِ: نزاو پارانه وه ی

تایبه تی کرد، لافه لافی کرد به تایبهت

خَلَّ - خَلَّ: هاوریی گیانی به گیانی،

دوستی سه رومالی

خَلَّ - خَلَّة: له ر، لاواز، سرکه، قه له و،

جلو به رگی شپو دپاو، کون له جلو

به رگدا

خَلَّ: دوستایه تی و برایه تی،

خو شه ویستی

خَلَّ الْإِنَاءُ: خالی کرده وه، به تالی

کرده وه

خَلَّ الْمَكَانُ: گواستیا نه وه، چۆل یا نکر د

خَلَّ الرَّجُلُ: به ته نیا بوو، ته نیا که وت،

هر خوی بوو

خَلَّ عَلَى الشَّيْءِ: مۆل بوو، جه م بوو،

کۆبوو

خَلَّ عَلَى فُلَانٍ: پشتی پیته ست،

پالی پیوه نا

خَلَّ بِهِ وَمَعَهُ إِلَيْهِ: کۆبو وه له گه لی

به ته نیا، به ته نیا دانیشتن

خَلَّ لِلْأَمْرِ: به کلابوه وه بۆی دهست

به تال بوو

خَلَّ بِالْمَكَانِ: له وی مایه وه، مه لید،

نیشته چی بوو

خَلَّ بِالْأَمْرِ: دلنیا بوو، نارام بوو،

دل ساف بوو

خَلَّ الْحَزَنُ: باریکرد، له ناویرد

خَلَّ - مَا خَلَّ (إِلَّا): جگه له، به بی،

بیجگه

خَلَّى النَّبَاتُ: بریو هه لیکه ند

خَلَّى الْفَرَسُ: لغاوی کرد

خَلَّى اللَّجَامُ مِنَ الْفَرَسِ: لغاوه که ی

لیکرده وه

خَلَّى الْقِدْرُ: ناگری مه نجه له که ی

خوشکرد

خَلَّ الشَّعِيرُ فِي الْمَخْلَاةِ: کۆیکرده وه

له ناخوره که دا

خَلَّى - أَخْلَأَ: کژوگیای ته ر، ته ره گیا

خَلَّأَ: چۆله وانی، دوور له ناوه دانی

خَلَّابُ: دل رفین، دل بهر، دل کیش

خَلَّأَ: گیایه کی تازه

خَلَّاسِي: کوریک له دایک و باوکیک بیت

که به کیکیان سپی و نه وی دییان رهش

بیت

خلاص: نه‌روی له‌ناته‌واوی و غه‌ش پاک
 بوه‌ته‌وه له‌نالتون یان زیوو رۆن
 خلاص: رزگار بیون، سه‌رفراز بیون
 خلاصة: خلاصة: کورته، ناوه‌پۆک،
 پوخته، نویشک
 خلاط: تیکه‌لبوونی خه‌لکی و ناژه‌ل
 خلاطة: عه‌قل تیکچوون، گتیلی،
 که‌وجی، که‌وده‌نی
 خلاع: نیمچه‌شیتی، جوریکه‌له‌شیتی
 خلاعة: بی‌تابروی، بی‌شهرمی،
 به‌ره‌لای، بی‌عاری
 خلافا: جیاوازی، ناکۆکی، ناته‌بابی
 خلافة: که‌وره‌یی، سه‌رداری،
 پێشه‌وایی، پێشه‌نگی، له‌بری
 خلافة (عُصْب): به‌دوادا هاتن، له‌دوا
 هاتن
 خلاق: لووسی، ترش و شیرین
 خلاق: پشک و به‌شی زۆرو بی‌شومار
 له‌خیر
 خلاق: بۆنی خوش
 خلال: سیواک، دان ناژنه، شیش،
 سیخ، سمو، میانه، ماوه، کات
 خلال الدیار: چواره‌وری سنوره‌که‌ی
 یان نیتوان ماله‌کانی
 خلال: سرکه‌ فروش و دروستکه‌ری
 خلالة: خلالة: هاورپیه‌تی
 راسته‌قینه، دۆستایه‌تی راست
 خلالة: پاشماوه‌ی خۆراک له‌نیتوان
 دانه‌کاندا
 خلب (خَدَش وَ جَرَح): به‌نینۆک روشانی،
 جنگی لێدا
 خلب الفریسة: راوی‌کردو که‌وته
 به‌رچنگی

خَلَبَ الفَتَى: دل‌به‌ندوشه‌یدی کرد
 خَلَبَتِ المرأةُ: بی‌عه‌قل و ژیری بوو
 خَلِبَ: خَلِبَ: په‌ت و ریشال، قه‌دی
 دارخورما
 خَلِبَ: هه‌وری بی‌باران، وشکه‌هه‌ور
 خَلِبَ: که‌لامیو، په‌رده‌ی جگه‌ر
 خَلِبَاءُ: ئافره‌تی بی‌ژیری، که‌وج،
 ساویلکه
 خَلِبة: خَلِبُون: به‌گوته‌و قسه‌ی
 شیرین هه‌لی خه‌له‌تاند
 خَلَّة: خه‌لیل، دۆست، یار
 خَلَّة: سیفه‌تی تاییه‌ت، شه‌رابی ترش،
 هه‌ژاری و نه‌داری، خوو داب و نه‌ریت
 خَلَّة: دۆستایه‌تی و برابیه‌تی، کێلان
 خَلَج: خَالَج: چه‌واشه‌بوو، سه‌ری
 ل تیکچوو، هۆشی به‌سه‌ر خۆیه‌وه
 نه‌ما
 خَلَج (حَرَكَ): جوولانی، بزوانی،
 شله‌قانی
 خَلَج بَعِينَه (غَمَزَه): چاوی لێداگرت
 خَلَج الولد: شیرێ پێدا
 خَلَج الأمر: سه‌رقالی کرد، خه‌ریکی کرد
 خَلَجَتِ العَيْنُ: جووله‌یه‌کی کتوپرو
 ناچاری کرد
 خَلَج: خَلَجاً: نه‌ندامه‌کانی به‌هۆی
 رۆیین و ماندو بوونه‌وه ژانیا ن کرد
 خَلَج: که‌لێکی ره‌چه‌له‌ک گومانای،
 قاپ و کاسه‌ی که‌وره
 خَلْجَال: پاوانه، خه‌رخال، شتیکی
 زه‌نگوله‌داره له‌زێ یا زیو ده‌کرێته پیتی
 منال بۆ جوانی
 خَلْجَالُ الرَّجُلْ: قوله‌پی، قولاپه

خَلَج: جُولانی ، بزوانی ، ترازانی
 خَلَجُ الْعَظْم: گوشتی لیکرده‌وه ،
 گوشتی لیدامالی
 خَلَجُ الْمَرَاة: پاوانه‌ی له‌پیکرد
 خَلَج (رَقِيق): تهنک ، ناسک ، ناوه‌کی
 خَلَد - خُلُوداً: مایه‌وه ، دریزه‌ی کیشا ،
 نه‌مر بوو
 خَلَدَ بِالْمَكَان: مایه‌وه ، جینشینبوو
 خَلَدَ إِلَى الْأَرْض: پیای نووسا
 خَلَدَ إِلَى الرَّاحَةِ: پشویدا ، میلاکی
 ده‌رکرد
 خَلَدَ تَخْلِيْداً: جاویدانبوو ، هه‌تا
 هه‌تایی‌بوو ، مایه‌وه ، هه‌تا هه‌تا
 خَلَدَ: مانه‌وه ، هه‌تا هه‌تایی ، نه‌مریی ،
 هه‌میشه‌یی ، نه‌مردن ، مشکه کویره ،
 سوچه‌ر
 خَلَدَ: دل ، روح ، نه‌فس ، هوش و بیر
 خَلَسَ: دزی ، رفانی ، ناخونه‌کیدا
 خَلَسَ: سه‌رماش و برنجی
 خُلْسَة: هه‌ل ، ریکه‌وت ، نا‌کاو ، له‌پیر
 خُلْسَة (خَفِيَّة): به‌دیزیه‌وه ، به‌نه‌ینی ،
 به‌راسوئی ، به‌نه‌هان و نادیاریی
 خَلَسَ: پاک بوو ، پوخت بوو ، پالفته‌بوو
 خَلَسَ مِنَ الْهَلَاك: سه‌رفرازبوو ،
 قوتاربوو ، رزگاربوو
 خَلَسَ الْمَاءُ مِنَ الْكُدَر: پاک و پوخت بوو ،
 لیلی نه‌ما
 خَلَسَ إِلَى الْمَكَانِ وَبِالْمَكَان: گه‌یی ،
 گه‌شته‌جی
 خَلَسَ مِنَ الْقَوْم: که‌نارگیربوو ،
 دوورکه‌وته‌وه لیان
 خَلَسَ: رزگاری‌کرد ، خاوینی‌کرد ،
 بزاری‌کرد ، پوختی‌کرد ، ته‌واوی‌کرد ،
 به‌ده‌ستی‌خوی‌توله‌ی سه‌نده‌وه

خَلَصَ: دوستی گیانی به‌گیانی
 خَلَصَ: هه‌موو سپیتیه‌ک
 خَلَصَ: بیچه‌ک ، شتی که‌م ، شتی‌که
 که‌شتی تری پی‌بیچریتته‌وه ، گیابه‌که
 خَلَطَ: تیکه‌ل و ناویتی‌کرد
 خَلَطَ فِي الْكَلَام: دای به‌سه‌ریه‌کا ،
 تیکه‌ل و پیکه‌ل قسه‌ی‌کرد
 خَلَطَ (مَزَج): تیکه‌ل‌کردن ، تیکه‌ل‌بوون
 له‌گه‌ل‌خه‌لکیدا
 خَلَطَ: گه‌وج ، نه‌زان ، که‌وان ، هه‌موو
 ناویتی‌یه‌ک
 خَلَطَة: کرمپانیا ، شه‌ریکه
 خَلَعَ: دایکه‌ند ، دای پنی ، دایمالی
 خَلَعَ ثِيَابَه: خوی رووت کرده‌وه ،
 جله‌کانی‌داکه‌ند
 خَلَعَ سَنًا: دانی کیشا
 خَلَعَ الْمَفْصَل: له‌جی‌چوو ، له‌خرتکه‌چوو
 خَلَعَ الْقَانَد: دایگرت ، لایبرد
 خَلَعَ عَلَيْهِ ثَوْبًا: له‌به‌ریکرد ، کردی
 به‌به‌ریا
 خَلَعَ الْقَلْب: دلی داخو‌ریا ، توقی ، ترسا
 خَلَعَ الْعِذَار: حه‌یاو شه‌رمی خسته‌لاوه
 خَلَعَ ابْنَه: ده‌ستبه‌رداری بوو ،
 نه‌فه‌روزی‌کرد ، ده‌ستی لیه‌لگرت
 خَلَعَ: شوین‌ناره‌زووی‌خوی‌که‌وت ،
 نا نه‌هل ده‌رچوو ، سووک بوو
 خَلَعَ: هه‌لیوه‌شان ، تیکیدا
 خَلَعَ اِمْرَاَتَه: ته‌لاقیدا ، ده‌ستی
 لیه‌لگرت ، ده‌ستبه‌رداری‌بوو
 خَلَعَ الثَّوب: داکه‌ندن ، لایبردن ، خو
 رووتکرده‌وه
 خَلَعَ: وازلیه‌تانی ژن وابه‌سته‌کردنی
 پاره‌پتیه‌ی

خَلْعَ الْمَيْتِ: کفنی لیکرده وه
 خَلْعَةً: نه و جلو به رگه ی به دیاری
 ده به خشری، هر جل و به رگی دابکه نری
 خَلْعَةً: لاوازی، باشترین مال و دارایی
 خَلْفًا: له دوایدا هات، چوه جیگه که ی،
 جیگه ی گرتنه وه
 خَلْفَ الرَّجُلِ: له دوای خوی دانا،
 له شوینی خوی دانا
 خَلْفَ الْغَلَامِ: گیل بوو، نه زان بوو
 خَلْفَ قَمِ الصَّالِمِ: بونی دهمی گورپا
 خَلْفَ عَنْ خَلْقِ أَبِيهِ: گورپا، وه ک باوکی
 نه بوو
 خَلْفَ الثَّوْبِ: چاکی کرد ، باشیکرد
 خَلْفَ لَهُ وَعَلَيْهِ: پاداشتی دایه وه،
 بژاردی
 خَلْفَ عَنْ أَصْحَابِهِ: دواکه وت، به جیما
 خَلْفَ فَلَانًا: له پشته وه گرتی، له دواوه
 په لاماریدا
 خَلْفَ لَهُ بِخَيْرٍ أَوْ بِشَرٍّ: له پاش مله
 باسی کرد
 خَلْفَ الْبَيْتِ: دوایین کوله که و کاریته ی
 مال
 خَلْفَ خَلْفًا: (خیل، نه زان، گیل) بوو
 خَلْفًا: میراتی به جی هیشته، له پاشی
 به جیما
 خَلْفَ وَلَدًا: نه وه ی خسته وه، وه چه ی
 خسته وه
 خَلْفَ الشَّيْءِ: له دوای خوی به جی
 هیشته
 خَلْفَ: هاتوو، نه وه ی که دیت،
 وه جاج ، نه وه ، بریکار، له جی ،
 کوپی چاک و باش

خَلْفًا: پشت، نه و دیو، پاش، دواوه
 خَلْفًا: جیاوان، ناکوک، گزوکیا و له وه پری
 هاوینه، گزی گوان
 خَلْفًا: به جیگه یاندنی په یمان
 له داهاتوودا
 خَلْفَانِ: نه و دوانه ی له سیفه تیدا جیاوازن
 خَلْفَةً: گیلی، ناته واوی، دوایین، تامی
 خواردن
 خَلْفَةً: نه بوونی تام وچیژی خواردن
 له دهمدا به هو ی نه خوشیه وه
 خَلْفَةً: دوو دلی ، چینه ، نه وه ی له دوای
 سوارییه وه داده نریت
 خَلْقًا: دروستی کرد، به دی هینا، هینایه
 بوون ، دایهینا
 خَلَقَ الْإِنْفَكَ: دروی بۆ هه لبه ست
 خَلَقَ الشَّيْءَ: ریکی خست، ناسانی کرد
 خَلَقَ الْأَدِيمَ: نه ندازه گیری کردو پیش
 برینی
 خَلَقَ - خَلْقًا: کون بوو، زور له بهرکرا
 خَلَقَ بَكْدًا: له خوی هات، لئی هات
 خَلَقَ - خَلْقًا: خوو، به درپه وشت، بی تابرو،
 پیاووته ی
 خَلَقَ (بَالَ): شر ، کون، دیرین
 خَلَقَ: خه لک ، ناده میزاد، مەردوم
 خَلَقَ - خَلْقَةً: سروشت ، نیهاد،
 پیکهاته، بونه وهر ، بوون ، گیاندار ،
 روحدار ، دروستکراو، به دی هینراو
 خَلْقَانِي: کونه فروش
 خَلْقَةً: دیمه ن ، روا له ت، سیمما،
 قیافه ت، شیوه
 خَلَقِي: سکماکی، سروشتی، سکماک
 خَلَّلَ الْعَصِيرَ: کردی به سرکه

خَلَّ الْعَصِيرُ: ترشو خراپ بوو

خَلَّ الْإِنْسَانُ: نه وهی که وتبوه نیتوانی

دهری میتنا

خَلَّ أَصَابِعُهُ: په نجه کانی کرد

به نیتوبه کدا

خَلَّ: خراپه و جیاوازی، شیتواندن،

ناته بابی، خهوش

خَلَّ: پاشماوهی خواردن له نیتوان

ددانه کاند

خَلَّوْا أَخْلَاءَ: ته نیا، تاک، خالی، بوش،

به تال

خَلَّوبُ: فیل باز، که له که چی، ته له که باز

خَلَّوْةٌ: په ناگه، شوینی کوبونه وه،

دوره په ریژی، به ته نیا دانیشتنی

نافرته و پیاو

خَلَّوْا مَانَهُ: هه تاهه تایی، هه میشه یی،

جاویدانی، نه زهلی

خَلَّوْا: روونی، پوختی، بیکه ردی،

له روویی، ناشکرایي پاکي

خَلَّوْا: ره وشت به رز، خوش ره فتار،

ره فتار جوان

خَلَّيْ: به تال، بی غم و په ژاره، نه وهی

هاوسه ری نییه

خَلَّيَّةٌ: شانه، شانهای هه نگ، یه که ی

ریکخراو

خَلَّيْج: که نداو، ناوکه ند، که شتیه کی

بچوک، پت، نه وهی له ره چه له کیدا

گومان هه یه

خَلَّيْس: سه رماش و برنجی، به یه کیک

ده گوتريت سه ری تالی سپی و ره شی

تیدابیت وه که یه

خَلَّيْتُ: تیکه ل، هه ره مه، ناویتنه،

نه و نه ته وه یه یه که کیشو

مه سه له یان هه لگرتوه

خَلَّيْع: بی تابو، چه قاوه سوو،

بی شهرم، به ره لا، مه ردی ناته هل،

قومار بازو به دره وشت

خَلَّيْعَةُ: زنی بی سه رپه رشت

خَلَّيْفُ: جیگر، جینشین، رابه

خَلَّيْفَةُ: جینشبین، جینشبینی

په ره و دگار له سه ر زوی

خَلَّيْقُ: گونجاو، شایان، ره وشت

به رز، ره فتار به رزو دروست

خَلَّيْقَةُ: دروستکراو، خواکرد، جیهان،

سروش، زنده وهران، پیکهاتو

خَلَّيْل: دوست و براده ری گیانی به گیانی،

نازناوی چه زره تی (نیراهیم) (سه لای)

خَوای لَیْبِت)، هاوپی، هه ژارو که دا

خَلَّيْلَةُ: ژن، خیزان، دوست، شهیدا

خَم

خَمُّ اللَّحْمِ: بۆگه نی کرد، بونی کرد

خَمُّ الْبَيْرُ: ده ریدا، پاکي کرده وه

خَمُّ اللَّبْنِ: تیکچوو، بزیکاو

خَمُّ الدَّجَاجِ: کولانه، میلانه، روچنه،

جیکایه کی پچوکه و سه ری گیراوه

مریشکی تیدا هه لده نیشی

خَمُّ: کیلگی چول و ویرانه

خَمَّار: روپوش، په چه، روپه ندی

نافرته تانه

خَمَّار: سه رخوشی، گیزی دوی

خواردنه وه، سه رپه شی، باده

خَمَّار: مه ی فروش، عاره ق فروش،

باده فروش

خَمَارَة: مه‌خانه ، مه‌یستان ، مه‌بانگ ،
مه‌یگرین ، شوینی ناره‌قو باده
خواردن

خَمَاس: پینج پینج
خَمَاسِی: پینج گوشه ، پینج لا ، پینج
رو

خَمَاشَة: برینکی سووک و ناسان
خَمَاع: خوارو ختیبه‌کی زکماکی
خَمَائِلُ (الشجر الکثیر): چره ، بیشه ،
دارستان

خَمَال: دهرده جومگه ، شله‌په‌تی
خَمَالَة: په‌ری حوشر مورخ
خَمَة: بۆگه‌نی ، بۆنی ناخوش
خَمْعَم المَاء: بۆنی کرد ، بۆگه‌نی کرد
خَمَد - خَمَد: هیمن بوه‌وه ، هیواش
بوه‌وه ، دامرکایه‌وه ، بیده‌نگبوو ،

خاوبوه‌وه ، دامرده‌وه ، مرد
خَمَد المَرِیض: بی‌هوش بوو مرد ، هوشی
به‌سه‌ر خۆیه‌وه نه‌ماوگیانی دهرچوو
خَمَدَات النّار: دامرکایه‌وه ، نیشته‌وه ،
بلیسه‌ی دامرکایه‌وه
خَمَدَات الحَمَى: تاکه‌ی نیشته‌وه ،
دامرکایه‌وه

خَمَر - خَمَر: پۆشی ، رووپۆشی ،
دایپۆشی ، په‌چه‌ی گرته‌وه ، ترشانی
خَمَر الشّهَادَة: شاردیه‌وه ، گیریدا ،
په‌نهانی کرد

خَمَر فَلَانًا: شه‌رمی لیکرد ، ته‌ریق
بوه‌وه لای نه‌و

خَمَر الرّجُل: مه‌ی بۆ تیکرد
خَمَر العَجین: خومره‌ی تیکرد ، ه‌ویری
ترشی تیکرد ، ه‌لی هیتا

خَمَر الشّی: گۆرا وه‌ک خۆی نه‌مایه‌وه
خَمَر عَنْهُ الخَبَر: لیتی شاردیه‌وه ،
په‌نهانی کرد

خَمَر وَجْهٌ لَخَمِيرًا: رووی داپۆشی
خَمَر العَجین: خومره‌ی تیکرد ، ترشاندی
خَمَر: شه‌راب ، باده ، مه‌ی ، ه‌ه‌ر شتیک
سه‌رخۆشکه‌ر بیت

خَمَر: نه‌وه‌ی ده‌بیته‌ هوشی داپۆشین و
په‌نهان له‌دارو دره‌خت و ه‌ه‌رشتیکی دی
خَمَر: شوین و جیگه‌ی شه‌راب و مه‌ی
خَمَرَة: ه‌وین ، نیش ، سه‌رنیشه‌ی
باده نۆشی

خَمَرِی: ره‌نگی ده‌ستیک که‌نزیکه
له‌سوره‌وه

خَمَس القوم: پینجه‌میانبوو ، پینج یه‌کی
ماله‌که‌ی بردن

خَمَس الشّی: کردی به‌پینج لا
خَمَس العَلَد: پینج جاره‌ی کرد

خَمَس: پینج یه‌ک ، 5/1
خَمَسَة: پینج ، پینجه‌م

خَمَسُون: په‌نجا
خَمَس (خَدَش): روشانی ، چنگی لیدا ،

چنگی لیکرت
خَمَس الجَرَح: نیشته‌وه ، ناوساوییه‌که‌ی

نیشته‌وه
خَمَس البَطْن (قَرَع): به‌تالبوه‌وه ،

هیچی نه‌ما
خَمَصَان - خَمَصَان: سک به‌تال ، سک

به‌قولاچوو
خَمَصَة: برسیتی ، خالی بوونی گه‌ده

خَمَلْ ذَكْرَهْ أَوْ صَوْنَهْ: ونبوو ، ده‌نگو
سه‌نگی نه‌ما

خَمَل: نه خورشیه که تووشی جومگه کان
ده بیت

خَمَل: په ری و شتر مورخ ، جوره
ماسیه که

خَمَل: قه یفه ، قه دیفه ، پارچه یه کی
جنراوی لووس و پووسی تووکنه

خَمَل الشی: قه بلاندی، خه ملاندی،
به گومان دیاریرکد

خَمَل: قه بلاندی، خه ملاندی
خَمُود: شوینیکه ناگری تیدا داده پووشن

هه تا بکوژتته وه
خَمُود: بیده نگی، کپی، هیمنی،

دامرکاوپی
خَمُوش (بَعُوش): میشوله

خَمیر: هه وین، هافین، هامین، مایه،
نافین، فرسک، شتیکه نه کریته شیر وه

بوژنه وه ی بی به پهنر یا شیر
خَمیر: هه لهاتوو، نه وه ویره ی

هه لهاتوه
خَمیر: مه یخور، مه ی توش، باده توش

خَمیر: هه وین، هافین، هامین،
فرسک

خَمیس: سوپا که پینج تیپه، پینج
شه مه

خَمیس العشی: برسی، سک به قولاچوو،
سک برسی

خَمیصه: جلکی ره شی چوار گوشه یه
خَمیل: جلو به رگی قه یفه، شوینیک

دارو دره ختی زو بیت
خَمیله: توکی و شتر مورخ، دارستان،

چره ، بیشه لان، زهوی داته پیو،
خم خورک

خ

خَن: خَنیناً: به لووت قسه یکرد،
مینگی هات، مینگانی

خَنّا عَلَیْهِ فِي الْكَلَام: خراپی گوت ،
زمان پیسی کرد، به دگویی کرد، قسه ی

ناشیرینی به دمه هات
خَنی: قسه ی ناشیرین و نابه جی

خَنی الدهر: به لاگانی روزگار،
نه هامة تیه کانی، رووداوه هه لتوقیه کانی

خَناس: شه یتان، نه هریمن، دیو،
هیزیکی خراپه له ناده مییدا بیر

خراپی به دلا نه هیئی
خَناق: وهناق، دهر دیکه دهدات له بیینه

قاقا، گه روه خره ، دووشاخه
خَناق: په تی خنکان، یه خه ی کراس

مل، بیینه قاقا، گه ردن، کولان
خَناقه (عراك): شه پ، به گزاجوون،

بیامه لشاخان
خَناقیه: نه خوشیه که دهدات له گه رووی

بالنده و نه سپو زیاتریش له کورترا
دیاری دهدات

خَنان: هه لاهمتی و شتر
خَنان: خَنان: خوشحالی، خوشبه ختی

خَنه: مینگه مینگ کردن، به لووت
قسه کردن

خَنش: ژنانی بوو، نامهرد، ژنانی
خَنشی: نیره مووک، نیره مۆ، چه چه،

نه میزد، بی بهر، رهنک مه بیك، که سیک
که نیشانه ی نیریش و میشی پیوه بی

خَنجَر: خه نجر، قه مه، خه نجر،
شینه تیغ، تیغیکی تیز ی که وانه داری

دهمپانی لووت باریکی دووخداری
مشتووداره نه خریته کیلانه وه نه کری

به بهر پشتینا
خَنجَر: خه نجر، قه مه، خه نجر،

خَنَعْنَ: به لوثت قسمی کرد، مینگه

مینگی کرد

خَنَدَابُ (سَيِّئُ الْخَلْقِ): بی تابپو، رهوشت

خراب

خَنَدُوع: ناپیاو، نامرد، بهد، خراب

خَنَدُوق: خهندهق، کهندر، سپتر،

کهندهک، خهرند

خَنَدُوق: مهلیکه‌ند، چالی‌کرد، گلی

دهردا

خَنَزُ اللَّحْمِ: بۆنیکرد، بۆگه‌نی‌کرد

خَنَزْرَة: که‌تول، زله

خَنَزْرَوَان: مه‌یمون، نیره‌ی به‌راز، یه‌کانه

خَنَزْرَوَان: خۆبه‌زلزانی، خۆبه‌گه‌وره

دانان

خَنَزِير: به‌راز، خوگ، وه‌راژ‌وراز،

گوراز، وه‌راز

خَنَزِيرِ الْبَحْرِ: جۆره‌نه‌ه‌نگیکه

له‌دولفین بچووک‌تره

خَنَزِيرِ الْهَنْد: نازه‌لیکه‌له‌که‌رویشک

ده‌جیت به‌لام له‌و بچووک‌تره‌پیسته‌که‌ی

به‌له‌که‌به‌له‌که

خَنَزِيرَة: مالۆس، ده‌پ، شه‌که

خَنَزِيرَة الْبُحْرِ: جه‌نجه‌پ، چه‌رخ‌ی‌ناو

پی‌مه‌له‌نیجان له‌بیر

خَنَسَ عَنْهُ: دواکه‌وت، هاته‌وه‌یه‌ک،

دوورکه‌وته‌وه، رۆیی

خَنَسَ إِبْهَامَهُ: کۆیک‌رده‌وه،

هیتایه‌وه‌یه‌ک

خَنَسَ: لانه‌ی‌مامز، ئاسک، مانگای

کیتی

خَنَسَ: سه‌رجه‌م‌هه‌ساره‌کان‌یان

به‌ته‌نیا‌هه‌ساره‌گه‌پۆکه‌کان (زوحه‌ل،

موشته‌ری، مه‌ریخ، زوه‌ره، عه‌تارد)

خَنَسَاء: مانگای‌کیتی

خَنَسَار: گزۆگیایه‌که

خَنَصِر - خَنَصِر: په‌نجه‌توته

خَنَع - خَنُوعاً: ملکه‌چ‌بوو، سه‌رشۆپوو

خَنَع لَهُ وَإِيْلَهُ: جاپلوسی‌بو‌کرد

سه‌رشۆپوو‌بۆی

خَنَع إِلَى اللَّهِ: پاراپه‌وه‌له‌په‌روه‌ریگار

به‌بی‌کردار

خَنَع إِلَى الْأَمْرِ السَّيِّئِ: چه‌زی‌پیکرد،

روویه‌کرداری‌خراپه‌بوو، ئاره‌زوومه‌ندبوو،

هیا‌داربوو، دلی‌بۆی‌لێده‌دا

خَنَع (ذُل): سه‌رشۆپی، تۆکه‌ری،

کاره‌که‌ری، خزمه‌تکاری، پیشخزمه‌تی

خُنُقَة (رَبِيَّةٌ وَعَار): رسوایی، نرمی،

سووکی، بی‌ترخی

خَنَفَ صَدْرُهُ أَوْ ظَهْرُهُ: یه‌کێک‌له‌لاکانی

پێچه‌وانه‌ی‌ئوی‌دیکه‌بوو

خَنَفَس - خَنَفَس - خَنَفَس: خَنَفَسَاء:

گازۆک، سفره‌بیره، قالدۆنچه، گوخلێنکه

خَنَق - خَنَق: ده‌ستی‌نایه‌بینی،

تاسانی، هه‌ناسه‌ی‌بپی، په‌نگه‌موسی‌کرد

خَنَقُ الرَّأْيَةِ: ئالای‌هیتایه‌ناوه‌پاست‌بو

پرسه، ئالای‌دانه‌واند

خَنَقَ الْإِنِّاءَ (مَلَأَهُ): پریکرد، خه‌فه‌ی‌کرد،

لیوان‌لیوی‌کرد، سه‌ر‌لیوی‌کرد

خَنَقَ السَّرَابَ الْجَبَل: خه‌ریک‌بوو

لوتکه‌که‌ی‌دابپۆشی

خَنَقَ زَيْدُ الْأَرَبِيِّينَ: خه‌ریکه‌ده‌بییت

به‌چل‌سال، گه‌یی‌به‌چل‌سالی

خَنَقْ: خنکاو، هه ناسه لیپراو، تاساو،

پهنگه مووس، خهفه

خَنَقْ: خنکاندن، تاساندن

خَنْقَةُ الْيَدِ: مهچەك، بازنده، زه‌ند،

فه‌رشك

خَنُوص - خَنْوَصَة: په‌لخ، به‌چكه به‌راز،

توله به‌راز، كوده‌له

خَنْوَع: سه‌رشو پكردن، نوکەری کردن

خَنْوَع: به‌دکاری گوماندار

خَنِيق: خنکاو، تاساو، هه ناسه لیپراو

خَو

خَوَى: چۆل بوو، به‌تالبوو، هيجی تيا

نه‌ما، خالی‌بوو

خَوَى الْبَيْتَ خَوَاءً: رووخاو ویرانبوو،

چۆل و به‌تالبوو

خَوَى رَأْسَهُ: خوینی تيا نه‌ما به‌هوی

لووت پزانه‌وه

خَوَى الرَّجُلُ خَوَى وَخَوَاءً: برسی بوو،

سکی خالی بوو

خَوَاءً: سەك به‌تالبون له‌خواردن،

برسیتی، میان، به‌تال، خالی

خَوَاجَة: گه‌وره، ناغا، گه‌وره پیاوانی

جوله‌كه

خَوَار: بۆپه، بۆپه بۆپه

خَوَار الْعَزْم: رووخان، ئاره‌زوونه‌مان،

ويست و ئیراده له‌ده‌ستدان

خَوَار الْقَوَى: لاوازیبون، هیز نه‌مان

خَوَار: رووخاو، رماو، داته‌پیو،

ده‌سته‌مۆ، كه‌وی

خَوَارَات: وشتری سست و لاواز

خَوَارِج: گرومیکه له‌کۆمه‌لی موسولمانان

ده‌رچوون و خاوه‌ن راو-چوونی

تایبه‌ت بوون

خَوَاص: پیاو ماقول و گه‌وره‌یانی

نه‌ته‌وه و کۆمه‌لیك، تایبه‌ت، پوخته،

پالفته، به‌کی به‌کی

خَوَاص: لیکۆله‌ر، پشکینه‌ر

خَوَاف: ترسنۆك، دل‌لاواز، نه‌ویر

خَوَافِ: چوار لا

خَوَافِ السَّمَاء: چوارلای مه‌لکردنی

ره‌شه‌با

خَوَالِد: شاخه‌كان، چیاكان، به‌رد

خَوَالِق: ئه‌و زه‌مینه‌ی گژوگیای به‌رچاو

دیاره

خَوَان - خَوَان: خوان، سفره، سینی

خَوَان: ناپاك و ده‌ست پیسی به‌رده‌وام

خَوُولَة: خالوان، كه‌سو كۆرو خزم و

خویشی دایك

خَوُون: ناپاك، خیانه‌تکار، به‌د

خَوْبَة: وشكه زه‌وی، ره‌قه زه‌وی،

سه‌خته زه‌وی

خَوُخ: قوُخ، میوه‌یه‌کی خری مززی

تووکی سباتی ناوک ره‌قه له‌قه‌یسی

گه‌وره‌تره

خَوَخَاء - خَوَخَاء: گیل، گه‌مژه

خَوَخَة: قوُخێك، کلاو روژنه، ده‌رگای

ناو دوو ده‌ری، کونیکه له‌ناوه‌پاستی

بانا بۆ رووناکی و دوکەل لێوه ده‌رچوون

ئه‌هتێرتیه‌وه

خَوْد (سَار مُسْرَعًا): خیرا رویشت،

به‌په‌له‌ چوو به‌پێوه

خَوْد: ژنی جوان و جه‌حیل یان ئه‌ندام و

قه‌له‌م رێك

خُودَانِ النَّاسِ: خزمه‌تکار، ته‌یان،

پیشخزمه‌ت

خَوَذَة: کلاو ناسن

خَوَر خَوَرًا: لاوازو سارد بوه وه، شکا

خَوَر: که نداوینکی بچووک، زه وی نزم و

چال

خَوَر: لاواز بوو، بی میزبوو

خَوَر الْأَرْض: فش و نهرم بوو گل و

خَوَل که ی بلاو بوه وه

خَوَرَس: شوینتی پرستنی جووله که کان،

پله و پایه ی خزمه تکاران

خَوَرِي: که شیش، پایوی ناین، قه شه

خَوَرَق: نه قیزه یان پیاکردو کوژرا

خَوَرَلِسِي: رویش تننیک به چه شنی

خَوَبه زلزاین و خاوه خاوی پیوه دیاره،

ره فتارنکی حق به گوره زانینانه

خَوَس الشی: که لکرد، ناته واوی کرد،

لئی که م کرده وه

خَوَشَان: گیاهه کی ترشه لژکه

خَوَص: که لای دارخورما، په لکی

دارخورما

خَوَصَاء: چاوونکی رهش نه وی دی

سپی و جهسته شی سپی بوو

خَوَص الْمَاء: خوی خسته ناوه که وه

خوی تیخت

خَوَص: رچوون له گفتوگودا

خَوَصَة: یه ک درووو مرواری

خَوَط: په لکی ناسک، لکی ناروی

خَوَف: ترسانی، روحی برد، ترقانی

خَوَف: ترس، بیم، سام په روا،

ترقان، روح بردن، باک، ساف، هراس،

نه نیش، باریکه دلی مرفان ده خاته

له رزه و گورپه گورپ به هوی دیتن یا

بیستنی شتیکی وا که گیان لئی

بره ویتنه وه.

خَوَل: دهسته لاتی پید، مافی

هه لس و که وتی دایه

خَوَل الشی: پتی به خشی، پید

خَوَل حَقًا: مافی پید، مافی پی

ره و ابینی

خَوَل (العاشية): دهست و پیوه ند،

داروده ست، به رده ست، ژنر ده ست،

وه چ، منالی پچووک یان دهسته ی

توکه رو ته یان

خَوَلَع: ساوهر، گیل نه زان، گورگ

خَوَلَط: شیت، تیکچو، ناته واو

خَوَن: خیانه تی کرد، ناپاکی نواند

خَوَلَة: بوختانی بو کرد، به ده ست

پیسی دانا

خَوِي الْمَكَان: چول و به تال بوو

خَوَاء: خالی، میانه ی نیوان دوشت

خ

خِيَاب: نه و فنجانه ی جادوگر نیشانی

نادات چونکه به د و خراپه

خِيَار: هه لبراردن، مافی هه لبراردن،

مال به په هابی، خیرنکی زگر باشتیرینی

خِيَار (قَبَات): خه یار، نارو، ترروزی،

هاروو، هاروی

خِيَاس: رزین، بژگن کردن، داپزان

خِيَاش: گونبه فروش

خِيَاط: درومان کردن، درومان

خِيَاط: بهرگ دروو

خِيَاطَة: دروون، بهرگ دروون،

بهرگ دروو

خِيَال: خه یال، نه ندیشه، خه یال پلاو،

تارمایی، شیوه، زه لام، سییه ر

خِيَال: سوار، نه سپ سوار

خیالہ: سوارہ، سوارچاکی
 خیالی: خیال پرست، نئفسانہ بی
 خیام (هَوَاج): کہڑاوه، دووژووری
 پچووکہ کہل سہر پشتی ولاخ دائہ نری
 بق نہوہی لہ ریو روینا لہ ہر ژورہ یاندا
 یہ کیٹک تیایدا دابنیشی
 خیام: دہوار نشین، نہوہی لہ ژیر
 دہوارو چادرا دہری
 خیالہ: ناپاکی، خیانت، پیمان
 شکینتی
 خیاب: نائومیدی کرد، دلی شکاند،
 دہستہ تالی کرد، هیوای بری
 خیبتہ: هیوا بران، سہرنہ کہ وتن،
 بہ دہست نہ ہینانی هیواو ناوات
 خیندع: نہوہی متمانہی پیناکریت
 هاوینہ تی لہ گہ لا بیہ ستری
 خیر: بہ باشی زانی، پہ سہندی کرد
 خیر: چاکہ، باشہ، فہر، کہلک، پیت،
 بہ خشندهی، نابرو
 خیر: پیواچاک، خیرہ و مہند، بہ خشنده
 خیر: بہ خشش و دلفراوانی
 خیر الشی: ریزو فہزلی دا بہ سہر
 شتیکی دیکہ دا
 خیرہ: خیری بہ رفراوان، باشو
 چاکہی ہموو شتیکی
 خیرہ - خیرہ: باشترین، چاکترین،
 نایابترین
 خیری: بق چاکہ، بق خیر
 خیریہ: چاکیتی، باشی، نایابی
 خیرزان: حہیزہ ران، داریکی ہندی بہ
 خیرلی: رہفتاریکی کہسانی خوبہ زلزانہ
 خیس: پہ ژارہ، غم، تاریکی، درو

خیس: دارستان، جہنگل، شیری
 بیشہ
 خییش: قامیش بہندی کرد
 خییش: پیای خراب، رسوا، سووک،
 نزم
 خیشتہ: چادرو دہوار، رہ شمال،
 جہوال، تیرک، ہڑ، گونہ
 خییشوم (أُف): لووت، کہ پو
 خیط الشیب: سہر سپی تیکہوت
 خیط: پت، دہزو، بہن، کنز، بہ کرہ،
 کشتہک، زی
 خیط: پہری و شتر مورخ
 خیطل: سہگ، عتار، کڑمہ لہ کوللہ یہک
 خیف: نہوہی چاویکی شینہ و نہوی
 دی رہشہ، چاو تاکہ و تاک، چاو
 دوورہنگ
 خیف عن القتال: پشتی مہل کرد،
 کشایہوہ، پہکی کہوت
 خیف القوم: دابہ زین، لایاندا
 خیفہ: ترسو و بیم، تو قاندن، ترسان
 خیل السحاب: ہورہ کہ چہ خماخہ یداو
 کہوتہ باران بارین
 خیل فیہ الخیر: چاوہ پی برو، خیری
 لہ چاو کرد
 خیل عن القوم: لاوازو ترستو کببو
 خیل: غاریدا، تاویدا، رمبازی کرد
 خیل إلیہ ولہ کذا: وایہات بہ خہ یالدا،
 خوی بہشت زانی
 خیل: بہ شہوارہ کہوت، چاوی ریشکہو
 پیشکہی کرد، گیزی کرد، شلہ زانی، سہری
 لی تیکدا

خیلاء - خیلاء: له خوبایی بوون،
خوپه سندی

خیلان: پهری ده‌ریا

خیلع: ترسو بيمیکه له‌دلا
ده‌مینتیه‌وه ده‌بیتته مایه‌ی دروست

بوونی وه‌سوه‌سه

خیم: چادر یان ده‌واری هه‌لدا

خیم بالکان: مایه‌وه ، هه‌لیدا، لایدا،
دابه‌زی

خیم: سروشت و خو، دابو نه‌ریت
خیمت البقر: له‌په‌چه‌که‌یدا خویدا

به‌زه‌ویداو جووله‌ی نه‌کرد

خیمه: چادر، ده‌وار، ره‌شمال،
سه‌یوان، ختوه‌ت ، هه‌ر مالتیک له‌به‌رد

یان شتی دیکه دروستکرا بیت

خیمي: فروش و دروستکاری چادرو
ده‌وار

خوخ (قوخ)

خس (كامو)

خایبلة خایبلة (کوزه، کوبه)

خيطا (به کره)

خدا رية (قه لره ش)

خصفا (نه عل)

خريطة (نه خشه)

خيار (خيار)

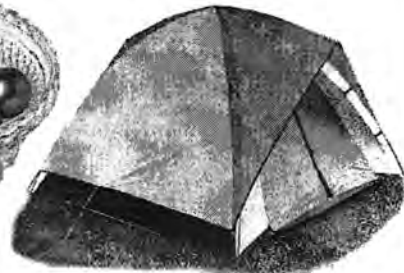
خروف (برخ)

خط (به قلم، نه نویسی)

خرو (مت و موور)

خيمة (چادر، خيمه)

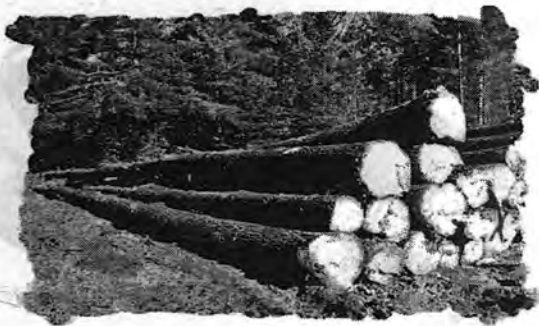
خنجَر (خنجر)

خَم (کولانه)

خَنزِير (بهراز)

خَشَبَة (دار - تخته)

خِيَال (نَسَب سوار)

خَاتَم - خَاتَم (نَمُوسْتِيلَه)

خِرَاعَة - فِرَاعَة (دامول)

خَزَف (چینی و فِخفوری)

غُرْفَةُ الْأَكْلِ (ژووری ناخواردن)

غُرْفَةُ النَّوْمِ (ژووری نوستن)

أُرْبُكَةُ خَشَبِيَّة (قه‌فیه‌یک‌ی دارین)

أَمْرُك (دار جگهره)

عَرَبَةٌ خَشَبِيَّة (عاره‌بان‌یه‌یک‌ی دارین)

عَلْبَةٌ خَشَبِيَّة (قوتوویه‌یک‌ی دارین)

قَفْصُ خَشَبِي
(قه‌فهرزیک‌ی دارین)

بَرْمِيلُ خَشَبِي (برمیل‌یک‌ی دارین)

۵

هه شتم پیتی زمانی عه ره بی به

د-د-د

دَاء (مَرَضٌ) : نه خوشی ، ناساخی ،

ژه هری

دَاء : نه خوش ، دهرده دار ، ناساخ ،

ناته واو ، ناساز ، نه ساخ ، نه وهش بوون ،

لهش به بار

دَأْب : تیککشهر ، ره نجره ، کولنه دهر ،

به رده وام ، هه ولده ، خه باتکار

دَأْبَان : شه و ریژ

دَأْبَة : دره ختی گه وره و بلند

دَأْبَر : نه خولیتته وه ، نه سوپیتته وه ،

کارنه کا ، خپ ، دووباره نه بیتته وه

دَأْبَرَة : بازنه ، نه لقه ، ناخله ، چه مهره ،

ناوچه ، هه ریم ، به ریژه به رایه تی ،

فه رمانگه

دَأْبَرِي : خپ ، چه مری ، هه می ، گرده

دَأْبَف : مه لچو ، تواوه ، ناویتته بوو

دَأْبِم : به رده وام ، هه میشه بی ، جاوید ،

سیفه تیکی په روه ردگار

دَأْبَمَا : هه موو کات ، هه رده م ، گشت

کات

دَأْبِي : هه میشه بی ، جاویدانی ، گشت

کاتی ، سه رایایی

دَأْفَن : خاوهن ، وام ، قه رزده ر

دَأْفِي : ناساخ ، نه خوش ، ناساز

داب : خشک ، خشنده ، گیاندارتکه

له سر سک بپروا وه کرم و مار

دَابَّة : نازهل ، ولاخ ، گیانه وه ،

زینده وه ، ده عبا ، جانده ر

دَابِر : کوتایی ، بنه پرت ، بنه چه ،

ره گ ، سه رچاوه ، نه وپه ر ، رابوردو

دَابُوق : که تیره می سهوز ، غری ، ده موکانه

دَأْثَر : تیاچو ، فه و تاو ، له ناوچو ،

نه ماو

دَاج : به چه مال و باره لگران ده و تریت

چونکه به سه رزه ویدا ده رین و ده چن

دَاجِي : ریایی کرد ، دروی کرد ، مه رایایی کرد

دَاجِن : مه رایایی کرد ، ماستاوی کرد ، مامه

حه مه بی کرد

دَاجِن (أَلِيف) : مالی ، هؤگر ، رام ، که وی

دَاجِنَة : هه وری بارانایی ، بارانی

به رده وام

دَاجِي : خوشگوزه رانی و خوشحالی

دَاج : کشا ، فراوانبو ، گه وره بوو

دَاجَت الشَّجَرَة : گه وره بوو ، په لو پزی

دهردا

دَاج : نه خشیکه ده خریته به رچاوی

منالان ، جوره بونیکی خوشه

دَاجَة : دنیا ، دنیای روشن ، نه وه می

ههستی پیده که بین له رین و ده ستوری

گه ریوون

دَاجِر : دوری خسته وه ، په راگنده بیکرد

داجس - داخوس: موو، دوومهل،

بزماره

داخل: هه‌لی‌خه‌ل‌تاند، فريوی‌دا،

چاوبه‌ستی لیکرد

داخول: نه‌و‌داوه‌ی‌راوچی‌مامز

ده‌بینته‌وه

داخ: ملی‌که‌چککرد، خوی‌دابه‌ده‌سته‌وه

داخ‌البلا: ده‌ستی‌به‌سه‌راگرت،

خستیه‌زیر‌ده‌سته‌لاتی‌خویه‌وه

داخ‌الرجل: گیتی‌خوارد، گیتی‌وو،

وپی‌وو، تاس‌بردی‌وه، سه‌ره‌خولی‌

توش‌هات، بورایه‌وه، له‌هوش‌چوو

داخل: خوی‌تی‌ه‌لقورتان، خوی

تی‌هاویش

داخل: ناوه‌وه، ناوه‌که‌ی، زوره‌وه

داخلة‌الإنسان: نیه‌تی، ناخ‌و‌ده‌روونی،

بیرو‌باوه‌ی

داخلة‌الآزار: نه‌وه‌ی‌دیت‌به‌دوای

جه‌سته‌دا

داخلة‌الأرض: نادیارو‌نه‌تیه‌کانی‌نیو

ناخی‌زه‌وی

داخلي: ناوه‌کی، ناوخوی، له‌ناوخودا،

شتی‌ناوه

داخليه: ناوخوی، ناوه‌کی

داخليا: له‌ناوخودا، له‌ناوه‌وه

داد‌الطعام: کرمی‌هه‌له‌هینا، کرمی

تیدا

دار: خولایه‌وه، سوپایه‌وه، خولی

خوارد، وه‌چه‌رخا، گه‌پانی

دار‌بالش: پیوه‌سوپا، پیوه‌ی

وه‌چه‌رخاو‌گه‌پا

دار‌الدفر: رۆژگار‌وه‌رگه‌پا،

هه‌لگه‌پایه‌وه، رۆیی‌و‌به‌سه‌رچوو

دار مع الزمن: له‌گه‌ل‌کاتابوو، کوپی

رۆژ‌وو

دار‌في‌الشوارع: کۆلگ‌تپی‌کرد،

سوپایه‌وه

دار: مال، خانوو، لانه، خنیک، موک

دار‌الأثار: موزه‌خانه، عه‌نتیکه‌خانه،

نه‌و‌لانه‌یه‌یه‌که‌پاشماوه‌دیرینو

کۆنه‌کانی‌تیدایه

دار‌البقاء: قیامت، نه‌و‌دنیا، رۆژی

دوایی، پاشه‌رۆژ

دار‌الفن: خانه‌ی‌هونه‌ر، لانه‌ی‌هونه‌ر

دار‌التمثيل: شانۆ، شویتیکی‌به‌رزه

له‌ته‌خته‌دروست‌نه‌کرئ‌نمایشو

شانۆگه‌ری‌یاخود‌سه‌مای‌له‌سه‌ر

ده‌کرئ

دار‌صيني(قرقة): دارچینی، داجین،

تویکله‌داریکی‌سوورکاری‌بۆنخۆشی

گه‌رمیانی‌به‌لیده‌نری‌به‌چایی‌له‌گه‌ل

به‌هاراتیشا‌به‌کار‌ده‌هینری

دار‌الفناء: دنیا‌ی‌تیاچوو

دار‌القضاء: دادگا، دادگه، دیوانی

دادو‌هاوارو‌گله‌یی‌پرسین

دار‌القمر: خه‌رمانه‌ی‌مانگ

دار‌المعلمين: لانه‌ی‌مامۆستایان

دار- درور (كثرة اللبن): ئازه‌لیک‌شیری

زۆر‌بیت

داران: دنیاو‌قیامت، هه‌ردوو‌دنیا،

نه‌م‌دنیاو‌نه‌و‌دنیا

داري: دلنه‌وایی‌کرد، دلی‌برد‌به‌پتوه

دارپ: پشت‌سوورو‌دلیر

دارة: خه‌رمانه‌ی‌مانگ، قبیله، رووگه،

به‌لای‌سه‌خت، زه‌وی‌به‌ر‌فراوان

دَارَج: باو ، ناسراو، ئاسایی، ئه وهی
تیدایه
دَارَس: کۆششی کرد، ته قه لایدا، خویندی
دَارَع: زری پۆش ، زریدار، که سیکه
زری له بهر بکات
دَارَعَة: که شتییه کی جهنگی له پولا
دروستکراو
دَارَك (تَبِع - لَاحِق): شوینی که وت،
به دوا یا زویی، پی به پی زویی
دَارَم: دره ختیکی بیابانی به
دَارِي: خاوه ن به خشش و نیعمه ت،
ئه وهی له مالدایه ، مالی، کهوی ،
ده سته مو
دَاسَ الشَّيْءُ: سووک و رسوای کرد،
پانی کرده وه، پتی پمانا، پلیشانیه وه
دَاسَ الطَّرِيقَ: کو تایه وه، هاته وه
به سه ریا
دَاسَ السَّيْفَ: تیژی کرد، ساویدا
دَاسَ الزَّرْعَ: دوریه وه، هاته وه به سه ریا
دَاسُوسَ: جاسووس، سیخور، که سیکه
که به دزی یه وه هه وال و باسی یه کێک
یاخود شوینی که به لایه ن و ده زگا و یه کێک
بگه یه نی
دَاشَن: تازه ، نوی
دَاشَن مِنَ الشَّيْبَابِ: جلو به رگی نوی
دَاشَن مِنَ الدَّوَرِ: ئه و مالانه ی هیشتا
که س تیا یاندا جینشین نه بوه
دَاعِي: شکاتی کرد، سکا لای کرد
دَاعِي الْجَانِطِ: ویرانی کرد، روخاندی،
رماندی
دَاعِبًا مَارِحًا: یاری کرد، گالته ی کرد،
گه مه ی کرد، شوخی کرد

دَاعِبًا الْمَرْأَةَ: یاری ده سته بازی
له گه لکرد
دَاعِبًا: گالته چی، تیزه جار ، گالته باز
دَاعِرًا: سۆزانی، داوین پیس، بی تابو
دَاعِسَةً: برینداری کرد، زامداری کرد
دَاعَكَ: به توندی دژایه تی کرد، ناکوکی
نواند، دژی وه ستا
دَاعِمًا: پیاکی شه ره، لیدر
دَاعِيًا - دَاعِيَةً: بانگخواز، مو، هانده ر،
ئه وهی خه لکی بانگده کات بو رییازو
بیرویا وه پرێک
دَاغَرًا: به دره وشت، به دخوو، ریسوا،
سوک، نزم
دَاغَشَه: له سه ر ئاوه که ده وریدا و تهنگی
پێهه لچنی
دَاغَصَةً (اللَّحْمَ الْمَكْنَزَ): تیکسمرپاو ،
قه له وی شیشمان
دَاغَصَةً (صَابُونَةَ الرُّكْبَةِ): کلاره ی
ئه ژنۆ، که شکه ژنۆ
دَاغَلَ (فَاسَدَ): ناپاک، به دخوو، به د
ره وشت، تیکده ر، نزم، سووک
دَاغَلَةً: کینه ی نێو ده روون، کومه لێک
ناته واوی عه بی یه کێکیان به رده ست
بکه ویت
دَافًا: شله قانی، تیکیدا، تیکه لی کرد،
توانیه وه، ئاویتته ی کرد
دَافًا: خیرای کرد، په له ی کرد، ده ستو
بردی کرد
دَافًا عَلَيْهِ: مه له تی کرده سه ری
ته وا و کوشتی
دَافَةً: کومه له خه لکێک له شارێکه وه
بچن بو شارێکی دی

دَافَعْ عَنْهُ الْأَذَى: پاراستی، بهرگری
لینکرد

دَافَعْ عَنْهُ: پاراستی، بهرگری لینکرد

دَافِع: دور خه ره وه، ده سستیوه نه،
مق، هاندهر، پالتهر

دَافِق: به لیشاو، به پچر پچر دیت
به دوا یه کدا

دَافَعَه: پالی پیوه نا، نه مپو
به سبه بینتی کرد، بهریتی کرد

دَافِن الْأَمْر: نه پیتی به کی، ناو کرو که کی،
ناوه کی، ناوه وهی

دَاقِ الطَّعَام: چه شتی، تامی کرد،
چیژی

دَاكَ الْقَوْم: شله ژان، شپزه بوون،
ناژاوه یان تیکه وت

دَاكَ الشَّيْ: کونای، شیلای، وردو
خاشی کرد

دَالَ دَوْلًا وَدَوْلَةً: زانرا، ناسرا، ناوی
دهر کرد، ناویانگی په یاکرد

دَالَ الرَّحْمَان: روزگار گوپا، روزگار
وهرچه رخا

دَالَ الرَّجُلُ فِي مَشِيَّتِهِ: خپرا یکردو
له کاتی نژیک بونه وهدا هیواشی کرده وه

دَالَ الثُّوب: پروا، رزا، کۆتبوو، داوه شا
دَالَ بَطْنَهُ: ناوسا، کشا، بهر زیوه وه

دَالِي: نه رمی و دلراگرتنی بق نواند
دَالَّة: ناویانگ، ناسراو، دیار، ناشکرا،

به رچاو، نیشانه

دَالِح: دهره پینانی ناو له بیرو
به تالکردنه وهی له حه وزیکدا

دَالِح: هه وری باران هه لگر، هه وری
پې باران، هه وری به باران

دَالَسَه: هه لی خه له تاند، فیللی لینکرد،
فریوی دا، چاوبه سستی لینکرد

دَالِف: تیری که نژیک نیشانه پاشان
له شویتنی خوی ده ترازئی

دَالِي: به کیشکردنی دولچه له بیرو

دَالِيَّة: چه نجر، ناوسه رخه، گهردونی،
ناعور، چه رمیکی دور فلیقانه یه ناوی

پئی هه لده گززی له بیر

دَام: مایه وه، بهرده وامبوو، به ک بینه
مایه وه، چه سبا، جیگیربوو

دَامَتِ الدُّلُو: پرنابوو، سه رلیوبوو

دَامَا: یاریه که خانه کی کیشراوی هه یه
وه ک خانه کانی شه تره نج، دامه

دَامِج (لِيل دَامِج): شوی تاریک، نوته ک،
بی تروسک، تاریکه شو

دَامِجَانَّة - دَمِجَانَّة وَدَمِجَانَّة: کوبی
گه وړه که یوسرکه نانه وه دروستکراوه

دَامِس: تاریک، نوته ک، چه تون

دَامِج: ته پ، پاراو، ناو لی تکاو

دَامَقَّة: نه و لیدانه کی که ده گات به میتشکو
سه ر، لیدهر، بره پ، ته واو

دَامَكَّة: سه ختی و به لا، نه هامه تی

دَامَلَه: دلی راگرت، دلی برد به پیوه،
سه غله تی کرد

دَامُوس: نه و ره وگو و جیگه یه ی راوچی
خوی تیدا حه شار ده دات کاتی

راوکردن

دَامِي: خویتنی لی دئی، خویتنی لیها توو

دَامِيَّة: نه و لیدانه کی خویتن
دهرده به پینتی، خویتاوی، خوینین

دَان: لاوازو کزو سه رشپرو نزم بوو

دَانِ الرَّجُل: ملکه چ بوو، گوپرایه لیبوو

دَان: قهرزی پيدا ، فه رمانی دابه سه ریا ،
 کردی به ثانی خوی
 دَانِي: نزیک ، پیشه وه ، نزم
 دَاهِي: به لاو نه هامه تی هات به سه ریا ندا
 دَاهِن: پیچه وانه ی نیوناخ و ده روونی
 به ده رخست ، چاپلوسی کرد
 دَاهِيَّة: موسیبه ت ، به لا ، نه هامه تی ،
 ناره حه تی ، کاره سات ، چورتم ، گیزی
 روژگار ، به دبه ختی دنیا
 دَاوِي: چاره سه ریکرد ، باشیکرد ،
 تیماریکرد
 دَاوَر: له گه لی هه لسوپاو خولایه وه ،
 له پالیا چه رخا
 دَاوَر عَلَي الْأَمْرِ: چاره سه ریکرد
 دَاوِلَ اللَّهُ الْأَيَّامَ بَيْنَ النَّاسِ: په روه ردگار
 روژگاری له نیوان خه لکیدا وه رچه رخا
 جارِک بَوَّءَوا ن جارِکی دیکه بَوَّ
 ئه وانی دی
 دَاوَمَ: مایه وه ، به رده وام بوو ،
 له سه رره ویه ی به رده وام بوو
 دَاوَمَ الْأَمْرَ: له سه ر کار به رده وامبوو
 دَايَّة: مامان ، دایه ن
 دَايَغ: وِر ، گیز ، کاس ، دوش ، هیز ،
 حوَل ، هوپکردن
 دَايَنَه: مامه لی له گه لکردو یه کیکیان
 قهرزیدا به وی دیکه یان ، لی پرسیه وه
 دَابَّ فِي الْعَمَلِ: ره نجیدا ، تیکوشا ،
 ماندوبوو
 دَابَّ فِي الشَّرِّ: خراپه و شه ری کرده
 پیشه و خوی پیوه گرت
 دَابَّ (عَادَة): خو ، ره وشت و ده ق
 پیوه گرتن

دَاب: کۆلته دان ، به رده وامی ، تیکوشان ،
 شه که تی و هه ولدان
 دَب:
 دَب: به سه ر سنگ روئی ، خشا ،
 گاگولکی کرد
 دَبَّ الشَّقَاقَ بَيْنَهُمْ: ناژاوه یان تیکه وت ،
 ناگۆکی که وته ناویانه وه
 دَبَّ فِيهِ الْفَسَادُ: خراپه ی تیکه وت ،
 بوئی کرد
 دَبَّ: وِرچ ، درنده یه کی تووکنی گه وری
 کتویی به به ئه ندازه ی جاشه که ریک
 ده بیت و ده ستوپتی وه ک ده ست و پتی
 مرؤف وایه
 دَبَّ الْأَكْبَرُ وَالْأَصْفَرُ: حه وته وانه ی
 گه وره و بچوک
 دَبَّي - دَبَّاء: کولله مسکه ، پی کوره ،
 فره خه کولله که هیشتا بالی نه گرتبی
 تازه خه ریکی پی هه لگرتن بیت
 دَبَّاء: کوله که
 دَبَّاب: ئه وه ی زور ده پوات ، لاوازیک
 که کوته کوت ده پوات
 دَبَّابَة: تانک ، ده بابه ، خشوک
 دَبَّاج: فروشی پارچه ناویشم
 دَبَّاح (لَعْبَة النُّط): سنگه ویاژ ،
 دایماسون ، سنگه و باز ، هه لچوون
 به سه ر یه کیکدا له گه مه ی که وشه کیکندا
 تیکه وتبی
 دَبَّار: تیاجوون ، فه وتان ، نه مان ،
 دوابران
 دَبَّار: گزوگیای نیو کیلگه ، رووداو ،
 شکست و دوان
 دَبَّاس: دوشاوگر ، دوشاو فروش

دَبَاغ: پیسته خوشکەر، ده باخچی
 دَبَاغَة: ده باخچیتی، پیسته خوشکەر
 دَبَال: پهبین، سه نیر، ته رسی وشک
 دَبَب: قزى زور، یه کهم به چکه ی
 نیری مانگا
 دَبَة: ده به، دۆلکه یه ک بۆ زه یست،
 شوینیک به ردی زۆرییت، کوله که
 دَبَج - دَبَجَة: رازاندیه وه، جوانی کرد،
 نارایشتی دا
 دَبَج العَظِلَسَان: رازاندیه وه به پارچه
 ناوریشم
 دَبْدَان: ته پل، ده هۆل
 دَبْدَاب العَافِر: سمکۆلی کرد، ته پو
 دهنگی سمی هات
 دَبْدَاب بَرَجَله: ته پهی پئی هات
 دَبْدَبَة: ته پهی پئی، خشه ی پئی
 دَبَر: پشتی هه لکرد، رۆیی، تپیه پئی
 دَبَر الرَّجُل: مرد، گیانی سپارد
 دَبَر: ریکی خست، ناماده یکرد،
 پیکی هینا، جی به جی کرد،
 به ریتوه ی برد، پاشه که وتی کرد
 دَبَر لَهْمَة: بۆی هه لبه ست، دایه پالی
 دَبَر خَطَة: نه خشه ی کیشا، ته گیرى کرد
 دَبَر مَكِيلَة: پیلانی گتیرا، بۆسه ی
 نایه وه
 دَبَر: کۆم، کون، قنگ، قاش،
 کۆتایی، بن، پندۆک، نه ندایى شهرم
 دَبَر: مردن، تیاچوون، فه وتان،
 نه مان
 دَبَر: کۆمه له ههنگو زه رده واله یه ک
 دَبَر: نه وه ی زه رده واله یان ههنگ
 پیتوه ی داوه

دَبْرَة: پنبه وانیه ی رووگو و قبيله
 دَبَس العُتَب: باش گه یی، شیرین بوو
 دَبَس العَصِير المَقْلِي: خه ست بوه وه،
 بوو به دۆشاو
 دَبَس الشئ: شاریدیه وه، بۆسه ی دا
 دَبَس: زور، مشه، فره، زه به نده،
 زیاد
 دَبَس (عَسَل العُتَب وَالشَّمْر): دۆشاو،
 دۆشاوی خورماو تری
 دَبَس: شیرینی ههنگ، شیرینی خورماو
 شتی دیکه
 دَبَسَة: سووری تیز که روو رهش
 ده رده که ویت
 دَبْع الجَلَد: پیسته ی خوشکرد،
 ده باخی کرد، تالووی کرد
 دَبْع: پیسته ی خوشکراو، تالراو
 دَبْع - دَبْعَة: که رهسته ی پیسته
 خوشکردن
 دَبْع الجَلَد: پیسته خوشکردن،
 تالوکردن
 دَبَق الصَّالِد: راویکرد به قاچ پیاکان
 دَبَق لَه: پیانوسا، پیاکا
 دَبَق (لُزَج) الینج، لکینه ر، پیانوسینه ر،
 لیبق، چه سپ وه کو چه سپی چریش و
 نیدی
 دَبَق - دَبَق: که تبه ره ی سه وز، غری
 دَبَكَة: سه مایه کی به ناویانگه، شایی،
 هه لپه پکی
 دَبَل الْأَرْض: به هیزیکرد به پهبین
 دَبَل الشئ: به شیتوه یه کی گشتی
 چاکی کرد
 دَبَل (سَمَد): په یینی کرد

دَبَل: رشانه‌وه، حه‌وز، روباری بچووک
دَبَلَة: دومه‌لی نادیارو ناوه‌کی، کونی
ته‌ور

دَبَلَة (الْقَمَّة الْكَبِيرَة): پارووی زل
دَبَلَة: نه‌لقه، نه‌موس‌تيله، نه‌لقه‌ی
بی‌نقیم و پیرۆزه

دَبَلُوم: دبلۆم، ناستیکی نه‌کادیمبه
له‌خویندن

دَبَلُومَاسِي: دبلۆماسی، نوین‌ه‌ری
ده‌وله‌ت له‌ولتان

دَبْلُوب: قسه‌هینه‌رو قسه‌به‌ر، نه‌وه‌ی
نیوانی خه‌لکی تیکده‌دات، بوختانکه‌ر،

فیتنه، ناشوبگێڤ

دَبْلُوب - دَبْلُوب: قه‌له‌و، خرپن،

گۆشتن، تیکسمراو، قه‌له‌ویچه

دَبْلُور: بای خۆرنشین

دَبْلُور (زَبْلُور): زه‌رده‌واله، سیره‌مۆزه،

گیانداریکه‌ ره‌نگ زه‌ردو بالدارو

چ‌زوداره له‌هه‌نگ و می‌ش زۆد

گه‌وره‌ت‌ره‌و هه‌ندیکیان کوشنده‌ن

دَبْلُورَة: نامیریکه‌ به‌ردی پی ریکده‌کرێ

دَبْلُوس: ده‌رزی سه‌رخپ، ده‌مبوس،

ده‌رزی سنجاق

دَبْلُوس الْفَسِيل: می‌کوت، داریکه‌ سه‌ریکی

خری پتوه‌یه‌و جل و به‌رگی

پێده‌کوترێ له‌کاتی شتندا

دَبْلُوقَاء: که‌تیره‌ی سه‌وز، غری

دَبْلُول: جه‌رگ سوتاو، له‌ناوچوون،

سه‌ختی و نا‌په‌حه‌تی

دَبْلُيب: هه‌موو ره‌وینده‌یه‌ک به‌سه‌ر

زه‌ویدا، زینده‌وارانی ده‌ریایی

دَبْلُيت الارض: کولله‌مسکه‌ یا کولله

پی‌نکوره‌ هه‌مووی خوارد

دَبْلُيغ: پێسته‌ی خۆشکراو، ده‌باغ کراو
دَبْلُيْلَة: دومه‌ل، سه‌ختی، نا‌په‌حه‌تی،
ناسۆری

دَبْلُ (دَبْلُ غَطَاء): داپۆشه‌ر، سه‌ره‌خه‌ر،

لێقه، به‌تانی، جاجم

دَبْلُ الرَسْم: فه‌وتا، سپایه‌وه، تیاچوو،

کوژایه‌وه، پوکایه‌وه

دَبْلُ: له‌ناوی برد، کوژاندیه‌وه، سپیه‌وه،

پوکانیه‌وه، دای پۆشی

دَبْلُ (دَبْلُ الْقَوْم): له‌سه‌رخۆ تێپه‌پین،

به‌میواشی رۆیشتن

دَبْلُ الْبَيْت: دلوپه‌ی کرد، تنۆک تنۆک

ناوی لێچو‌یا

دَبْلُ السَّار: دایدایه‌وه، هینایه‌ خواره‌وه

دَبْلُ اللَّيْل: تاریکی کرد، تاریکداهات

دَبْلُ الثَّوب: فراوانبوو، گۆشادبوو

دَبْلُ جَا - دَبْلُ جَا: مریشک، مامر، مر،

بالنده‌ی مالی، مره‌باخی

دَبْلُ جَا الْهَنْد وَالْحَبَش وَالْاُتْرُكِي

وَالْاُرومي: قه‌له‌مون، عه‌له‌ شیش

دَبْلُ جَا فَرْعُون: مریشکی شاخدار

دَبْلُ جَا جَة: مریشکێک، یه‌ک مریشک

دَبْلُ جَا جِي: مریشک فروش، پسپۆری

بالنده

دَبْلُ جَا (مَاءُ الذَّهَب): زێڤپۆش،

رووکه‌ش، زه‌رکه‌فت، زه‌رپه‌فت

دَبْلُ جَا (كَلْبَاب - عَرَاة): درۆزن، جامباز،

ده‌ستپ، جادوگر، فالچی

دَبْلُ جَا (سَرْجِين - الزَّيْل): په‌یین، ته‌پاله،

رجین، زیل

دُجَالَة: قه تران، تار، رۆنى هه ندى
درهخت

دُجَالَة: كۆمه لىكى گه ووه

دُجَة: تاريكه كى چه توون، تاريكاى

بى تروسك، شه ووه زهنگ، نه موسته چاو

دُجَج (لَبَسَ السِّلَاحَ): چه كى له خۆيدا،

چه كى به ست، خۆى پر چهك كرد

دُجَجَتِ السَّمَاءُ: هه ووى كرد، بهرى

ناسمان به هه وور گيرا، بوو به هه وور

دُجَر: تياما، سهرى سوپما

دُجَرَان: دارى رىككروى سهرده وار

يَان مَالٌ

دُجَل (كُدَاب): درۆيكرد، راستى نه كرد

دُجَل (طَلَا بِالْأُجَيْل): چه ووى كرد،

تارى تيهه لىسو، به قه تران هه نوى كرد

دُجَل: زىرپۆشى كرد

دُجَل الْأَرْض: په ينى تىكرد

دُجَل عَلَيْهِ: هه لى خه له تاند، فێلى

لێكرد، جادووى لێكرد، چاوبه ستى

لێكرد

دُجَلَة: به كێكه له دوو روباره مه زنه كهى

عێراق

دُجَن الْقَوْم: هه ورو بارانى تىدابوو

دُجَن اللَّيْلِ: تاريكبوو، ره شبوو

دُجَن بِالْمَكَان: مايه وه، مه لىدا،

جێنشینیوو

دُجَن (أَلِفًا وَإِسْمَائِيلَ): مالى بوو،

هۆگريوو، كه وى بوو

دُجَن الْحَيَوَان: مالى كرد، كه وى كرد

دُجَنَة: تاريكى، ره شى، بى تروسك

دُجَنَة فِي السَّوَانِ الْإِبِل: ناشيرين ترين

جۆرى ره ش، تاريكترين

دُجَنَة - دُجَنَة - دُجَنَة: هه ووى ره شى

باراندار

دُجُوجِي: شه ووه زهنگ، تار، شه وى

تاريك

دُجِي: شه وى تاريك و نوتهك

دُجِيَة: تاريكى يان له گه له هه ووى هال

دُجِيل: تار، قه تران، رۆنى هه ندى

درهخت

دُج

دُحَا اللَّهُ الْأَرْض: فراوانى كـسـرد،

گوشادى كرد

دُحَا الْبَطْن: ئاوسا، گه ووه زلبوو

دُحَاس - دُحَاس: كرمىكى زهرده له ژۆير

خۆلدا

دُحَال: راوچيهك راو به داو بكات

دُحَى الشَّى: فراوان و گوشادى كرد

دُحَر (هَرَم): شكانى، به زانى، بۆپيدا

دُحَر: شكاندن، به زين، تيشكان،

بۆپخواردن

دُحَرَج: تل به وه، گلۆريه وه،

هاته خواره وه

دُخْرُوجَة: نه و ته رسه قولهى كه قالو نچه

تلى نه دا، خلتى كه

دُحَسَ بَيْنَ الْقَوْم: ئاژاوه گىچه لى

نايه وه، فیتنه يکرد له نىوانياندا

دُحَسَ الشَّى: پريکرد، سه رلىوى كرد

دُحَسَ يَدَاهُ: ده ستى تىخست، چنگى

پياكرد

دُحَسَ الْأَصْبَع: مووى لىهات

دُحَض - دُحَض: به تالى كرده وه، به درۆى

خسته وه، بىابوى برى

دُحَضَ عَنْ الْأَمْرِ: لى كۆليه وه، بۆى

كه را

دَحْضُ الْحُجَّةِ: مه‌لیوه‌شانده، به‌تالی
کرده‌وه

دَحْضُ الشَّمْسِ: به‌ره‌وناوایوون چوو

دَحْضُ رَجُلِهِ: پیتی مه‌خلیسکا

دَحْضُ (تَفْنِيدِ وَأَبْطَالِ): به‌تالکردنه‌وه،
به‌درق‌خستنه‌وه

دَحْضُ (الْمَكَانِ الرَّثِقِ): خلپسک، لووس،
پی‌مه‌خلپسکینه‌ر

دَحْلُ: سکی زل و گه‌وره‌بوو، ورگی
گه‌وره‌بوو

دَحْلُ - دَحْلُ: چالیکه کونه‌کی ته‌نگو
له‌ژیریشه‌وه فراوانه

دَحْلُ: قه‌له‌ویچکه‌ی کورته بنه‌و ورگ
زل، فریوده‌ر، مه‌لخه‌له‌تینه‌ر

دَحْلَاءُ: بیریک ده‌مه‌که‌ی ته‌نک بیتو
ته‌ملار لاکه‌ی فراوان بیت

دَحُولُ: دوورخراوه، په‌راگه‌نده‌کراو

دَحُولُ: بیرى دهم ته‌سک و ناو‌فراوان

دَحْ

دَحَالُ: کلکی ته‌سپ، چوون به‌نیویه‌کی
جومگه‌کان

دَحْآن - دَحْآن: دووکه‌ل، مه‌لم، ژه‌نگار،
ته‌م، دووکیل، کاروو، کاری، دومان

دَحْسُ الشَّيْ فِي الرَّمَادِ: کردی به‌ژیر
خوله‌میشه‌وه

دَحْسُ: ده‌ردیکه له‌سمی و لاخدا، سم
گه‌نین، نارنگ، شه‌لکه

دَحْسُ (دَلْفِينِ): دۆلفین

دَحْلُ: چوه‌ناوی، تیتی‌چوو، خوی
پیاکرد، ده‌ستی پی‌کرد

دَحْلُ فِي: پیاچوو، پیا‌تپه‌پی، کونی‌کرد
دَحْلُ عَلَيْهِ: سه‌ریدا، چوه‌لای

دَحْلُ بِلَا إِسْتِئْذَانٍ: بی‌پرس خوی‌پیاکرد
دَحْلُ عَلَى رُؤُوسِهِ: چوه‌په‌رده‌وه،

چوه‌لای خیزانه‌کی

دَحْلُ: پیاکرد، خستیه‌ناوی، تیتی
شاخنی، تیتی‌فریدا، کردیه‌ژوره‌وه

دَحْلُ فِي عَقْلِهِ أَوْجَسَدُهُ: تیکچوو، شیت
بوو، لیتی‌شیا، هوشی‌نه‌ما

دَحْلُ أَمْرٍ فَلَانٍ: له‌ناوه‌وه تیکچوو،
له‌ناوه‌وه بۆگه‌ن بوو

دَحْلُ (رَيْبَةٍ - شَكٍّ): گومان، دوودلی،
سووسه‌کردن

دَحْلُ (فَسَادِ الْعَقْلِ): تیکچوون، شیتی،
عه‌قل‌بارکردن، هوش‌نه‌مان

دَحْلَةٌ (زَفَافٍ): شه‌وی په‌رده، شه‌وی
زاوایی و بوکیتی، چوونه‌په‌رده

دَحْمَسُ (خَدْعٍ): مه‌لی خه‌له‌تان،
فیللی‌کرد، خه‌له‌تانی

دَحْمَسَةٌ (خَدَاعٍ): مه‌لخه‌له‌تان، فیل‌کردن،
خه‌له‌تان، چاویه‌ست

دَحْنُ: دوکه‌لی لی‌هه‌لسا، ناگره‌که
دوکه‌لی‌کرد

دَحْنُ الطَّعَامِ: بۆنی دووکه‌لی‌گرت

دَحْنُ (دَحْآن): دوکه‌ل، مه‌لم، دووکیل

دَحْنُ (فَسَادٍ): خراپه‌و دل‌پیسى،
به‌دخویی، به‌دپه‌وشتی

دَحْنُ (ثَبَاتٍ): مه‌رزن، گالی، گاپس،
نه‌رزن، گارس، گال، دانه‌ویله‌یه‌کی

وردی لووسی بی‌پیزه‌ته‌کرئ به‌نان

دَحْنُ الشَّيْ: دوکه‌لی لی‌به‌رزیوه‌وه

دَحْنُ التَّبَغِ: توتنی به‌کاره‌یتنا، توتنی
کی‌شا

دَحْنَاءُ: ره‌نگ ره‌شی وه‌دوکه‌ل

دُخَنَة: دوکەلی، رەنگ دوکەل

دُخُول: چو نه ناو، چو نه ژوور، هاتنه

کایه، بیا تێپه پین

دُخُولِيَّة: کرێی چو نه ژوره وه، ده رگانه

دُخِيْس: ژماره یه کی ژۆر، گیای پری

له وه پ

دُخِيل: نامۆ، ئاوه کی، ده ره کی، سه یر،

نا په سه ن، ناکه س

دُ

دُذ: دَذَن (لَهُو وَلَعِب): یاری و گه مه،

لاقرتی، سه رگه رمی

دُ

دُر الحَلِيب (كَثَر): ژۆریو، فره بوو،

زیاد بوو، پتر بوو

دُر: شیر ژۆری، نه فس

دُر الدُّنْيَا عَلَى أَهْلِهَا: دنیا پر خێرو

خۆشی بوو

دُر النِّبَات: به رزیوه وه و چو به ناویه کا

دُر العَرَق: رۆی، هاته ده ره وه، ده ریدا

دُر السَّرَاج: رۆشن بوو، رونا کبوو،

تیشکی په خش کرد

دُر السُّوق: جموجوولی تیکه وت،

گه رم بوو

دُر العَرَق: پر له خوین بوو

دُر الفَرَس: به خێرای رۆی

دُر وَجْه: رۆی چاک بووه و پاش

نه خۆشی و ناساگی

دُر ذُرَّة: گه وه ر، مرواری، به مه موو

جۆره به ردیکی نرخدار ده لێن وه کو

دوو یاقوت و زمرووت و ئیتر ..

دُر: پێیزانی، زانی، بۆیده ره کت

دُرِي الْأَمْرِ وَالْأَمْر: فێربوو، زانی

دُرِي الرَّأْس: سه ری داهێنا به شان

دَرَايَة: زانین، دانایی، زانیاری، ری پێ

بێردن، تێبینی، پشپۆی، کارامه یی

دُرَاج: سوێسکه، زپه که و، سووسکه،

مه لیکه وه که و وایه به لام

پچوو کتره و گۆشتی ده خوری و خۆشه

دُرَاج: ژیشك، قسه هێنه رو قسه به ر،

فیتنه، نه وه ی ژۆر دیت و ده چیت

دُرَاجَة (عَجَلَة): پاسکیل، دوچه رخه،

ئه سه ئاسنینه، پایسکیل

دُرَاجَة بُخَارِيَة: ماتۆر

دُرَاس: نه وه ی ژۆر ده رس و وانه ده لێته وه

دُرَاس الحَنْطَة: کوتان، داگرتنه وه

دُرَاسَة: خویندن، پشکنین، فێربوون،

توێژینه وه، لیکۆلینه وه

دُرَاسَة: کۆمباین، مه کینه ی دورینه وه ی

به رۆبووم، ده پاسه

دُرَاعَة: جبه، جۆره پالتۆیه کی

داوێندریژی قۆلداره و زانایان و مه لاکان

له به ری ده که ن گویا به میژووی

سه ره لدانی ده گه پێته وه بۆ سه رده می

عه بیاسی

دُرَاق: چه قاله، شه راب

دُرَاقِن: جۆریکه له قوڤ

دُرَاك: زانی، پێی زانی، زانابو

دُرَاك: ریزه ند، یه ک به دوا ی یه کدا،

رشته ی دوا به دوا

دُرَام: ژیشك، که رویشك، کورته بنه ی

خاو و خلیچک

دُرَاهِم: پول و دراوی کانزایی

دُرَايَة: زانیاری، زانین، په ی پێ بێردن،

شاره زایی، کارامه یی، پشپۆی

دَرَا: دوری خسته‌وه، گپ‌پایه‌وه

دَرَو: دورخستنه‌وه، خواری و لاری

دَرِیا: پی‌ راهات، رام بوو، له‌سهری

ده‌قی پتو به‌ست

دَرِیا به: مه‌شقی له‌سهر کرد، پی‌

فیریوو

دَرِیا: مه‌شقی پتکرد، رای هینا،

فیری کرد

دَرِیا (طریق - سبیل): ریگا، ریباز، ریږه‌و

دَرِبان - دَرِبان: ده‌رگاوان، وشه‌یه‌کی

فارسی‌یه له‌بنه‌په‌تدا

دَرِیه: راهاتوویی و زانیاری فیریوون

داب و نه‌ریت، نه‌زموون، مه‌شق کردن

دَرِیزین: کۆله‌کی ریڅ له‌سهرویه‌وه

شوینی دانیشن هه‌بیټ

دَرِیکه: دومبه‌له‌ک

دَرِیوئه: کۆلان، کوچه، کووه کلټکه

له‌گه‌په‌کتک

دَرِه (بِقَاء صَفِير): تووتی بچوک

دَرِه: شیر، له‌به‌رویشتن، خوین، قامچی

لیدن

دَرَج (مَشَى): روی، تیپه‌پیی، پیشکوت

دَرَج الرَّجُل: به‌پی پلیکانه‌دا سه‌رکوت

دَرَج الْقَوْم: تیاچوون و نه‌مان

دَرَج الْبِنَاء: به‌دوای یه‌کا ه‌لی چینی

دَرَج: به‌ری‌و شوینی روی

دَرَج: ری، ریگه، ریباز، پلیکانه، په‌یژه،

قالدرمه

دَرَج: چه‌کمه‌جه، چاوی میز

دَرَج: تۆمار، نوسراوی تۆمارکراو

دَرَج (قَسَمَ إِلَى دَرَجَات): به‌شبه‌شی کرد،

که‌رت که‌رتی کرد

دَرَج الْبِنَاء: پلیکانه یا په‌یژه‌ی بۆکرد

دَرَج: روودای مه‌زن و گه‌وره

دَرَجَة: پایه، په‌لی کۆمه‌لایه‌تی، قوناغ،

ژماره، نیشانه، پۆل، په‌

دَرَد (ذَهَبَتْ أَسْنَانُهُ): دانه‌کانی که‌وتن

دَرْدَار: داره ره‌ش، دار بنار، ره‌شه‌دار

دَرَدَر الْبُسْرَة: جویی له‌ده‌میدا

دَرْدَر: شوینی ده‌ره‌تانی ددانی منال

دَرْدُور: مزراح، شوینی که‌ له‌نیوده‌ریاداو

ده‌ترسن له‌غهرق بوون تیتیدا

دَرْدِي: خلته‌ی بنی زه‌یت و روغن

دَرَر الطَّرِيق: ناوه‌پاستی، میانه‌ی

دَرَر: چنی، به‌وردی دروی، سفت چنی

دَرَرَة: ته‌قل، تیک، جاره دوفیک،

تالتاله دروون

دَرَرَن: ده‌سته، ده‌سک، گورزه،

کۆمه‌له، زه‌مه‌فان

دَرَرِي: به‌رگدروو، دورره، ده‌رزی

دَرَس: سپیه‌وه، کوزانیوه، کۆنبوو

دَرَس الْکِتَاب: خویندی

دَرَس الرِّسْم: سپایه‌وه، کوزایه‌وه

دَرَس الشَّيْ: شوینه‌واری روی

دَرَس - دَرَس: دَرِيس: جل و به‌رگی

پروکاوو شپ، کلکی و شتر، یارییه‌کی

به‌ناو بانگه

دَرَس: فیری کرد، وانه‌ی وته‌وه

دَرَس - دَرُوس: سپینه‌وه، کوزانه‌وه،

وانه خویندن

دَرَسَة: وه‌رزش و پیاده‌کردنی

دَرَصَت النَّاقَة: که‌وتنی ددانه‌کانی

به‌هۆی پیرییه‌وه

دَرَص - دَرَص: به‌چکه مشک و پشپله‌و

که‌رویشک

دَرَصَاء: وِشْتَرِيَكه له بهر پيري ددانه كاني
كه وتبى

دَرَع: زړىو قه لغاني پوښى

دَرَعُ الْمَرَأَة: قه لغاني پى پوښى

دَرَع: قه لغان ، بهرگه ، زړى

دَرَع: گڼوگياى تازه

دَرَع: رايدا ، راپېچى كرد ، به كېښى كرد

دُرْعَة: شتېكه وهك لَيْفَه وايو

دارخورماى پى داده پوښى

دُرْعِيَّة: نه و رمانه لى له زړىو قه لغانه وه

تېده په پښو دهرده چن

دُرْف: ته نېشت ، لا ، ساپه ، په نا

دُرْفَة: تاك ، يه كيك له لاشپيانه كاني

دهرگا يان په نجره

دُرْقَى الشَّكْل: چه قاله يى

دُرْقَة (تِرْس مِنْ جِلْد): سه لته ، سه لته ي

چرم ، زرينى چرم

دُرْك المَطَر: بى وچان بارى ، بهرده وام

باريى

دُرْك الشَّيْ: كات و واده ي هات

دُرْك الثَّمَر: پينگه يى ، وه بهر هات

دُرْك الْمَسْأَلَة: فېرېو ، شاره زابو

دُرْك بشاره: وهريگرت ، دهستى كهوت

دُرْك - دُرْك: شوينكه وتن ، به ده سته پنانى

پيويسى

دُرْك - دُرْك: دُرْك: بنى بنه وه ، ماوه شوينى

نېش و نېشك گرتن ، هيزنكى سهريازيبه

نهركى پاراستنى ئاسايشى گشتى

خراوه ته نه ستو خه لكيش به ژاندرمه

ناوى ده بات

دُرْكَة: پله يى نرم بونه وه ي خه لكى يان

به رزبونه وه يان بق هريهك له دوزه خو

به ههشت

دُرْكَلَة: جزره سه ماپه كه

دُرْكِي: ژاندرمه ، پاريزه رى ئاسايشى

ولات

دُرْم: بريته له روښتنى ژيشك وكه روښك

به خيږايى وه نكاوى خيرا

دُرْم الأَسْنَان: كهوتنى نزيك بوه ته وه

دُرْم البَعِير: ددانه كاني كهوتن

دُرْم أَظْفِيرُهُ: نينوكى كرد ، ريكي خست

دُرْم: بى ددان بوو ، دداني كهوت

دُرْمَاء: روه كيكى گه لا سووره

دُرْن: پيسبوو ، چلكن بوو ، چلكى گرت ،

خوشو كهردى لينېشت

دُرْن: گري گري بوو ، گري ياوى بوو

دُرْن (وَسَخ): پيسى ، چلكنى ، گهرداوى

دُرْنَة: گري ، سه لك

دُرْهَام: پاره و پولى كانزايى

دُرْهَم: پاره يه كه له زيو بق مامه له و

سه وداگريى دروستكراوه و وشه كه ش

يونانيه

دُرُوح الرِّيح: خيراو تيز تپېر

دُرُوز: وشتى پر شېر

دُرُوش: دهر وېش ، هه ژار ، دنيا نه ويست ،

خواناس ، وشه يه كى فارسى له بنه په تدا

دُرِيَّة: نه لقه يه كه مه شقى له سه ر

ده كريت بق چو نيه تى پيكاندنى نيشان ،

نه و مولاگه يى راوچى خو ي تيدا مه لا

ده دات له نيچيره كه ي

دُرِير: چواپى تيز تپېر

دُرِيَس: جلو بهرگى شپو كونه ، كلكى

وشت

دُرِيَكَة: دهر په پيتر او ، دهر كراو ، راوئراو

دُرِيم: پرگوشو و خوش نه دندام

دَرِين: جلو به رگی ته، عله فو
گزوگیای خراب و رزیو

دَرِين

دَرِينَة: يه که ده ست، تاکه ده ستیک

دَس

دَس: بیلانی گيترا

دَس - دَسَس: ناخنی، تیی ناخنی،

تیی خست

دَس عَلِيه: داوی بۆ نایه وه، گولمه زی

بۆ نایه وه

دَس يِينَهُم: چوه ناویانه وه، خوی

تی فریدان

دَسَار: بزمار، میخی ناسن

دَسَاس: داونه ره وه، ناژاوه گيترا، پیلانگيترا،

کوله مار

دَسَاسَة (کَمَا): دومه لان، دومه لان

دَسَات (مَرَجَل کَبِير): قازان، مه نجه لی

زنجیره دار یان ساوهر کولان

دَسَنَان: تالی عودو که مان

دُسْتُور: یاسایی یان فرمانپه وایی،

بنچینه یی، ریدان

دَسَر: هانیدا، پالی پتوه نا، بردی به پتوه،

پیاکرد، لی دا

دَسَس: په نهانی کرد، ناخنی

دَسْکَرَة: شاگوند، خه لوه، زه ویو خاکی

ریکراو، نه و مالانه یی ناره قو رابواردنی

تندابیه، مه یخانه

دَسَم: سه ری نایه وه، داخست

دَسَم: ره شی کرد، به زو چه وری نۆد بوو

دَسَم المَطَر الأرض: باران زه ویه که ی

ته پرکرد

دَسَم (کَثِير الدَسَم): چه و، به زاوی،

رۆندار

دَسَم: چه وری، رۆن، به زو پیو

دَسَمَة: سه رقاب، ده مه خانه، تۆپه وانیه،

سه، دیز، ره شباو

دَسِيس: فرمانپه ری نهی تی بۆ هه وال

گواستنه وه

دَسِيسَة: ناشوبگيتری، فیتنه، پیلانگيترا

دَش

دَشَر الأَمْر: وازی لی هیتنا،

ده ستبهرداری بوو، لی هاته دواوه

دَشَن الثوب: بۆیه که مجار له به ریکرد

دَشَن المَكان: کردیه وه، والا یکرد، خستیه

سه پشت

دَشَن المَقْبَد: نوێری تیدا کردو پیتش

هه موو که ستیک

دَح

دَح (إِسْمَح - خَلِي): وازیینه، ری بده، بهیله

دَحَا (لُذِي): بانگی کرد

دَحَاء (لُذَاء): نزا، لالانه وه، داواکردن،

داخوازی، لاف لاف

دَحَاب - دَحَابَة: گالته، یاریکردن،

قه شمه ری، سوعبه ت

دَحَارَة - دَحَارَة: داوین پیسی،

خرابه کردن، بی تابویی

دَحَام - دَحَامَة: کوله که، پایه،

ده سته ک، دیره گ، داربه ند، پالپشت

دَحَاوَة - دَحَاوَة: بانگه شه کردن،

به لکه گرتن

دَحَاه: بانگی کرد

دَحَاه لَه: بۆی بانگ کرد

دَحَايَة: پروپاگنده، داکوکی، چاوپا،

بازارپه رمی

دَحَبَا: یاریکرد، گالته ی کرد، که مه ی کرد

دَعْبَا: گالته چی، تیزه جاپ

دُعْبَب: فِتْلَباز، ته له که باز، گه نجی
تیکسمپراو

دُعْبَل: میلکه ی بوق، دهرده دار

دُعْبَل: هلمات، که لا، شوشه یا
به ردیکی خړی پچوکه منال یاریو
که مه ی پنده کن

دَعَّة: پشوو، ماندوو دهرکردن، خوشحالی
دَعَبَتِ الْعَيْن: له گل نه وه ی فراوان بوو
نذر ره ش بوو

دَعْر: سوزانی، بی تابرو، داوین پیس

دَعْرُ الْعُود: دوکه لی کرد به لام نه سووتا

دَعْرُ الرَّجُل: خراب و داوین پیسبوو

دَعْر - دَعْر: خرابه و داوین پیسی کرد

دَعْر: زیک، زیکه، کرمیکه ته خته ده خوات

دَعْر: پیاری ناپاک و ره خنه گر
له هاوه لانی

دَعْرور: ناکه س، ناجسن، خراب، به د

دَعْس (دَعْس): پی پی پیا نا، به سه ریا

رږیی، پانی کرده وه، پلیشانیه وه

دَعْس (أَثَر): شوین، نیشانه، جی پی،

شوینه وار

دَعْس فَلَانًا: پالی پیوه نا

دَعْس بِالرَّمَح: برینداری کرد، لییدا

دَعْس الْوَعَاء: پریکرد، لیوان لیوی کرد

دَعْسُوقَة: خالخالوکه، فسه گورگ،

پیریژ نوکه، ده عبا یه کی پچووکسی

ره شو سووره و به نه ندازه ی میشتیک

نه بی

دَعْقَة: یه جار باران بارین، جلّه وه

وشتی

دَعَل الثَّوب: پروانی، ته کانی

دَعَكَ الْجِلْد: شیلای، مه ساجی کرد،

دهستی پیا مینا

دَعَكَ الشَّيْ فِي الشَّرَاب: له خولا

گه وزاندی، ته پاو تلی پيدا

دَعَكَ: نه زان بوو، ژیری له ده ستدا

دَعَمَ الشَّيْ: پالېشتی بق دانا، کوله که ی

دایه بهر

دَعَمَ لَدَعِيمًا: به میزی کرد، پشتگیری کرد

دَعَمَة: کوله که، پایه، ستون،

نه ستونده، هه ستون، پاژهری

دووفلیقانه، هاجه

دَعْمُوس: سه رمیکوته، ده عبا یه کی

سه رخپی کلک باریکی پچوکه له نیو

زه لکاودا ده زی کانی گه وره ده بیت

ده بیت به میکوته

دَعَمِي: دارتاش، زوریه ی ری، به جوړه

نه سپیک ده وتری

دَعْوَى (حُجَّة): بیانوو، داواکاری، په لپ،

به لکه

دَعْوَة: بانگه واز، بانگه یشت کردن، داوا

دَعِي: نه وه ی منالیک بکات به کوپی

خوی، ناته واویو نه نگی له بنه چه دا

دَعْ

دَعْدَع: ختوکه یدا، توانجی تیگرت،

لاقرتی پیکرد، پلاری لیگرت

دَعْدَعَة (رَغْرَعَة): ختوکه، ختوکه،

قدیلکه، هه سستیکی نذر که مه وه

ته زوو

دَعْر: په لاماریدا، هه لمه تی بق برد

دَعْرَ الشَّيْ فِي الشَّيْ: تیکه ل به یه کی کرد

دَعْرَ فِي الْبَيْت: چوه مالّه وه، رویشته

ماله وه

دَغَرُ الرَّجُلِ: ره‌وشتی خراب و به‌دبو
 دَغَرٌ - دَغَرًا وَدَغَرِي: مه‌لمه‌ت و هیزشی
 برده سهریان بی‌نوهی چه‌سپاوو
 جیگیر بیت
 دَغَرٌ: په‌لامار، مه‌لمه‌ت، هیزش،
 چه‌مباروژی، دوکووم، نیرس، چه‌مارو،
 گه‌مارو، شاتال، شلنگ، دارسکان
 دَغَرَةٌ: فراندنی شتیک له‌ناکاو، بردنی
 شتیک له‌پر
 دَغَشٌ: تاریکی کرد، تاریکی داهات
 دَغَشٌ: تاریکی، داهاتنی تاریکی
 دَغَصٌ: پریو توپه‌بوو، رقی هستا،
 پیشی خوارده‌وه
 دَغَصَانٌ: توپه، پیش خواردوو، خه‌شمو
 قین هستاو
 دَغُفَلٌ: به‌چکه‌ی فیل یان گورگ، په‌ری
 زرد
 دَغَلٌ: به‌شپزه‌یی هات
 دَغَلٌ: خرابه، ناپاکی، به‌دره‌وشتی،
 بیشه، چپه، جه‌نگل، گزوگیا
 دَغَلٌ: ناپاک، به‌دره‌وشت، خرابه‌کار
 دَغَمٌ: به‌یه‌کا نوسان، تیکه‌لبوون
 دَغَمَ الْإِنَاءَ: پی‌کرد، لیوان لیوی‌کرد
 دَغَمَ الْحَرْفَ: پینه‌کانی تیکه‌ل و
 پتیکه‌ل کرد
 دَغُوشُوا: له‌جه‌نگدا تیکه‌ل به‌یه‌کبوون،
 مه‌راو ده‌نگه ده‌نگیان کرد
 دَغِيلَةٌ: تیکه‌لی ده‌بیت و تیکی ده‌دات
 یان ده‌یشیوینیت
 دَفٌ: له‌سه‌رخو رویی، بالی راوه‌شاند
 دَفٌ لَهُ الْأَمْرُ: ناماده‌بوو توانی

دَفَا الطَّائِرُ: باله‌کانی جولاند به‌چه‌شنی
 کۆتر
 دَفَا الشَّيْءُ: له‌بن ده‌ری هیناو تیا‌برد
 دَفَا - دَفَا (أَلَا طَرْب): ده‌ف،
 که‌له‌بیژنگیکه چه‌رمی خاوی تیکراوه
 بوئه‌وه‌ی که‌به‌له‌پی ده‌ست لی بدریت و
 ده‌نگی لیوه بیت له‌کاتی گۆرانی وتندا
 یان له‌کاتی سرودو ستایشی ناییدا
 دَفَاءٌ: گه‌رمکه‌ر، گه‌رم هینر، که‌ل و
 په‌لی زستانه، هه‌مووشتیکی گه‌رم
 که‌روه له‌جلو به‌رگو سو‌پاو
 عه‌لادین و...
 دَفَاعٌ: به‌رگری، پاریزگاری،
 به‌ره‌لستی، به‌رامبه‌ری
 دَفَاعٌ: هیزو ته‌وژمی شه‌پۆل و سیلاو
 دَفَاعِي: به‌رگریاری، پاریزگاری،
 به‌ره‌لستکاری
 دَفَائِفٌ: ده‌ف لی‌ده‌ر، نه‌وه‌ی ده‌ف
 لی‌ده‌دات
 دَفَائِقٌ: لی‌شاو، لافاو، سیلاو
 دَفَانٌ: ته‌خته‌ی که‌شتی
 دَفَائِلَةٌ: به‌ردیکه له‌نیو زه‌ویداو
 هه‌لده‌قولی و ده‌دات له‌گاسن و ده‌یشکینی
 دَفَائِي: بارانی کۆتایی به‌هار
 دَفَائِلَةٌ: سو‌پا، سو‌په، گه‌رمکه‌ر
 دَفْعَةٌ: تاوه بارانیک، نه‌وه‌ی ده‌تکتیه
 نیو قاپه‌وه، تکه‌تکه، تک‌تک، تنوک
 تنوک
 دَفَفَا: تاویدا، خیرایکرد، ده‌فی لی‌دا
 دَفَفَا الرَّجُلُ: ده‌فی لی‌دا
 دَقَّقَ: رزانی، رشتی، رویکرد، فیچقه‌ی
 کرد، مه‌لقولا

دَقِّقُ الْمَاءِ: به لیتشاور رویی

دَقِّقُ اللَّهِ رُوحَهُ: روحی کیشا، گیانی

کیشا، بردیه وه

دَقِّقُ الْكُوزِ: رشتی، قلبی کرده وه

دَقِّقُ النَّهْرِ: پرپوو له تاو تا لیتی رڼا

دَقِّقَةُ: جارتک، لیتشاوریک، تاوئیک

دَقْلُ: ژاله، رول، قبرو زفت، قه تران

دَقْلِي: چرووی داره ټکه وهک گولی

سور وایه

دَقْنُ: ناشتی، کردی به ژیر خول وه،

شاردیه وه

دَقْنُ الْمَيْتِ: به خاکی سپارد، ناشتی،

نه سپهرده ی کرد

دَقْنُ الْحَدِيثِ: شارديه وه

دَقْنُ: ناشتن، کردن به ژیر خاکه وه، به خاک

سپاردن، شارندن وه

دَقْنُ - دَقْنُ: نه و نه خوشیه ی دوا ی

خه فله بوونی سهرمه لده داته وه و

دهر نه نجامی خرابی لیده که ویت وه

دَقْوَعُ: به هه لمهت، پالنه ر، به لیتشاور

دَقْوَفُ: نه و بالنده یه ی له زه وی نزیک

ده بیته وه

دَقْوَعُ - دَقِيءُ: گهرم بوو، جلو به رگی

گهرم وگور، تاوسه ندو

دَقِيْمَةُ: زه وی گهرم، گهرمه زه وی

دَقِيْنُ: نیژراو، شارراوه

دَقِيْنَةُ: په نهان، شارراوه، نادیار

دَقِّ

دَقِّ: ته نک بوو، باریک بوو، وردبوو،

هاپی و کوتای

دَقِّ الشَّيْ: شکاندی

دَقِّ الْبَابِ: لیتیدا، ته قه ی لیته لسان

دَقِّ الْجَرَسِ: له زهنگ یا جهره سیدا

دَقِّ الْعُنُقِ: له ملیدا، له گهر دینیدا

دَقِّ الْمَسْمَارِ: دایکوتا

دَقِّ عَلَى آتَةِ مُوسِيقِيَّةٍ: زه نی، لیتیدا

دَقِّ النَّبَاتِ: ره گی داکوتا، بنی داکوتی،

رڼوچوو

دَقِّ - دَقِيْقُ: ته نک، باریک، ورد، ناسک

دَقْقاقُ: والابیز، زدر ورد، پډوره

دَقْقاقُ: ساوهر کوت، زه وی کوت

دَقْقاقَةُ الْبَابِ: دهرگا کوت، لیتدر

دَقْقاقَةُ: نهرمه خول که ره شه با ده بیات

دَقَّةُ: ته قه یه ک، لیتدانیک، یه ک به یه ک

دَقَّةُ: ته نک، باریکی، وردی، ناسکی

دَقَّةُ: والابیز، زدر ورد

دَقْدَقُ الشَّيْءِ: کوتی، په سیسه ی کرد

دَقْدَقُ الدَّوَابِ: ته قه ی قاچی

چوارپیتیان

دَقْرُ: باخیکی پر گڼوگیای چر

دَقْسُ فِي الْبِلَادِ دَقُوساً: چوو، پیاگه را،

روی، تپه ری

دَقْسَةُ: کریمکه، جانه وهریکه

دَقْسَةُ: گیانداري نه خشدار، کرم و

جانه وهر

دَقْعُ: رازی بوون به بزئوییه کی که م،

نه وپه ری نارپه حه تی و نه داری

دَقْعَاءُ: خاکی بی روک، خول،

ده نکول ه خراپ

دَقْقُ: وردی کرد، هاپی، له تی کرد،

پارچه پارچه ی کرد

دَقْقُ النَّظَرِ: تپبینی کرد، دقته تی کرد

دَقْقُ الْعَمَلِ: پیاچوه وه، لیتی کولیه وه،

سهرنجیدا

دڦل: خرابترین جوړی خورما، کوله‌کە ی

چاروکه‌ی که شتی

دڦیقی: تهنک، باریک، وردیلانه، ورد ،

نارد، وردکار، قایم

دڦیقە: که‌ردیله، خوله‌ک ، ده‌قیقه

دڦیقی: ناردین ، به‌چه‌شنی نارد

دک

دک: روخانی، زمانی، ویرانی‌کرد

دک الأرض: چال‌و چۆلیه‌کانی پ‌کرده‌وه،

ته‌ختی‌کرد، کوتایه‌وه، په‌ستاوتی

دک البندقیة: دایگرتسه‌وه،

ده‌ست‌ریژی‌کرد

دک(ه‌دم): روخان، رمان، ویران بوون

دک الأرض: کوتانه‌وه، ته‌خت‌کردن،

په‌ستاوتن

دک: نه‌خۆشکەوت ، وردو‌گه‌وره

دکاء: بستو، سه‌نگه‌ر، کورته‌شاخ

دکاک: لیدەر ، کوتینه‌ر

دکان: دوکان، فروشگا، کۆگا، سه‌کۆ ،

ته‌خت ، شوینی بژۆی په‌یدا‌کردن

دوکانی: خاوه‌ن دوکان و فروشگا

دکة: به‌نه‌خوین، به‌ندوخین ، دۆخین

دکة: سه‌کۆ، شوینیکه‌ بۆ دانیشتن،

لیوار، سیله، ته‌ختایی

دکثائور: دیکتاتور، تاک‌په‌رو، زۆردار،

ئه‌وسه‌ر‌کرده‌یه‌ی هه‌مووده‌سته‌لآته‌کانی

بۆ خۆی مۆل‌کرده‌وه

دکک: تیکه‌لی‌کرد

دکک السروال: به‌نده‌خوینی تبه‌له‌کیشا

دکن: ریکی‌خست ، رازاندیه‌وه

دکن المئاع: هه‌ندیکی له‌سه‌ریه‌ک

ریک‌خست

دکن: ره‌ش داگیرسا ، دیزبوو

دکن الثوب: پیس بوو، دیزبوو

دکنة: ره‌نگیک له‌ره‌شی‌یه‌وه نزیکه،

ره‌ش‌باو

دل

دل: نه‌وه‌ی گه‌یاند، ده‌ریخست،

پیشانیدا، ریی نیشاندا، خۆی به‌ناز

فرۆشت

دل الرجل: شانازی‌کرد، خۆی هه‌له‌کیشا

دلا: شوپی‌کرده‌وه، رای هیشت

دلاص: نه‌رم و بریقه‌دار

دلاغ: جۆزیکه له‌هیکله‌شه‌یتانۆکه‌ی

ده‌ریایی

دلاعة: نازدار ، به‌ناز، نازگه‌ر، نازکار،

نازنوین

دلّال (وسیط): ده‌لال، مابه‌ین سازکار

دلّال (غنج): ناز، چه‌مو‌خه‌م، نازو‌نوز

دلالة: ده‌لالانه، مز، کری، ئه‌وپاره‌یه‌ی

ده‌لال وهریده‌گریت له‌به‌رانبه‌ر

خزمه‌ت‌گوزارییه‌کدا

دلالة: نیشانه ، جیما، بوونه‌ئامانج

دلّام: ره‌شی ، ره‌ش

دلب (صنار): چنار، داریکی شووشو

گه‌ل‌پانه

دلبوش: گیایه‌که

دلج: ناوی له‌بیر ده‌ره‌یتناو له‌حه‌وزیکدا

کۆی کرده‌وه

دلج‌جان: کاتژمیری دواپی شه‌و،

ساته‌کانی دواپی شه‌و

دلج: به‌باریکه‌وه رۆپی به‌هیاوشی

به‌هۆی قورسی باره‌که‌یه‌وه

دل‌دل: جوولانی ، هه‌لی سه‌وراند،

بزواندی

دَلْدَل (قَنْفَذ)؛ ژیشك

دَلَسَ؛ فیتلی کرد، گزی کرد

دَلَسَ الْبَاغَ؛ ناته واویی شت و مه که که ی

له کپیار شارده وه

دَلَسَ الْمُحَدِيثَ؛ فرموده گپره ره وه

له شیخی گه وړه گپراپه وه بی ته وه ی

خوی بینبیتتی

دَلَسَ - دَلَسَةً؛ تاریکی، ره شی

دَلَسَ (خَدِیْقَة)؛ مه له خله تاندن،

خه له تاندن، فریودان، چاویه ست

دَلَسَ؛ دره وشاپه وه، بریقه ی داپه وه،

تپشکی لیکه و ته وه، نهرم بوو

دَلَسَ الشَّيْءَ؛ لووسی کرد، سافی کرد

دَلَسَ الْجَبِینَ؛ موی لی مه لگرت

دَلَسَ؛ زهوی ریک، ته ختانی

دَلَسَاءَ؛ نه و ژنه ی موی نوئی

ده رکړدوه ته وه له جهسته یدا

دَلَعَ لَسَانَهُ؛ زمانی دهره یتا

دَلَعَ (دَلَّل)؛ نازی داپه، ژیری کرد

دَلَعَا؛ خوی به کیش کرد، له سه رخو

بزیی

دَلَعَ النَّاقَةَ بِجَمَلِهَا؛ مه ستاپیوه ی

دَلَعَا الْجَبِیشَ؛ پیشکه ووت،

پیشپه ویکرد

دَلَعَا (شَجَاع)؛ نازا، نه به رد، دلیر،

چاونه ترس، چاو قایم، به زات

دَلْفِین (دَحْس)؛ دولفین، میشه سی

دَلَقَ السَّيْفَ؛ شمشیری له کالان

دهر هیتا

دَلَقَ الْبَابَ؛ به توندی کردیه وه

دَلَقَ (حَيَوَان)؛ ده له ک، کووژه، کووشک،

گیانه وه ریکی سووری توخه که وله که ی

نور به نرخه و ده لئین چه کی به بره ره کانی

بوئی ناخوشه که دوزمن لئی مه لدی

دَلَّكَ؛ گلوفتی، لیکی خشان، دهستی

دَلَّكَ هِتَا؛ سویه وه، شیلای

دَلَّكَ الدَّهْرَ؛ نه زمون و تاقیکردنه وه ی

پیدا، روزگار فیری کرد

دَلَّكَ وَجْهَهُ بِالطَّيِّبِ؛ سوراووسپایوی

له خوی دا

دَلَّكَتِ الشَّمْسُ؛ روزنا و ابوو، خورنا و ابوو

دَلَّلَ؛ دلنه وایی کرد، نه وازشی کرد

دَلَّمَ؛ نور ره شبوو، ره شیه که ی به کجار

نور بوو

دَلَّمَ؛ فیل

دَلَّمَاءَ؛ تاریکه شو، دوا شوی

مانگی کوچی

دَلَّهَ؛ دلی له غم و خه فته دا که ووت

دَلَّهَ عَنْهُ؛ دلنه وایی و دلخوشی کرد

دَلَّهَ دَلَّهًا؛ دیوانه بوو، شه یدا بوو،

سه رگه ردان بوو

دَلَّهَمَ؛ رهش، ره شی

دَلَّوْ؛ سه تل، سه ختی و به لا

دَلَّوْحَ؛ هوری پر باران

دَلَّوْعَ؛ ریگه ی فراوان و گوشاد، ناسانه

ری، و شتری سه ر قافله

دَلَّوْفَ؛ مه لوی تیز ره، و شتری قه له و،

دارخورمایه که خورمای نور گرتبی و

داکه و تبی

دَلَّوْقَ؛ نه و شمشیره ی خیرا له کیتلان

دهر دیت، هاتنه دهر به ناسانی

دَلَّوْكَ؛ نه وه ی مه نوو چه ورکردنی

پیده کریت

دَلِیص؛ نهرم و تابان و دره خشان

دَلِيع: فراوانه ری، ریگه یه کی فراوان و
گوشاد

دَلِيل: ریتبر، رابهر، ریتنمای، شوین
مه لگر، به لگه، سه لماندن، گه واه،
شایه ت، نیشانه، ناوه پوک

دَم: تیی مه لَسو، سواخیدا، بویه ی کرد
دَم الْأَرْض: ته ختی کرد، پریک کرده وه،
ریکی کرد

دَم الرَّجُل: به دره وشت و شیوه و دیمه ن
ناشیرین بوو

دَم: خوین، رهنک، خین، خون،
شله مه نییه کی سووره له ناو ده مارو
ره گی گیانداراندا دیت و ده چی

دَمَانْث: ئاسان و سانا، نهرم
دَمَانْثَة: ره وشت ئاسان و سانا
دَمَاج: پته و، قایم، سفت، چه سپاو،
مه حکمه

دَمَار: ویران بوون، کاوالبوون، ویرانه
دَمَاس: سه رقا، داپوشهر، سه ره خه
دَمَاع: نه و شیله یی له دار دیته ده ره وه
کاتی ده بیرن

دَمَاع: نه وه ی زور فرمیتسک ده پیتزیت،
فرمیتسک ریز

دَمَاع: ده ماخ، موخ، سه
دَمَال: به یین، نه و شیلیه یی له ده ریا وه
ده رده هینریت

دَمَام: سواغ، دووین، ناوینه وه،
له په دان، ته یاندن

دَمَام الْوَجْه: سوراو سپیاو
دَمَان: به یین، خۆله میتش، خورمای
بۆگه ن و ترشاو

دَمَتِ الْمَكَان: نهرم بوو، فشه لبوو
دَمَت: روخوشبوو، نیان بوو، نهرم بوو
دَمَتِ (لِیْن): نهرمی کرد، نهرم و شلی کرد
دَمَت: شوینی نهرم و شل
دَمَتِ الْأَخْلَاق: روخوش، نیان، ناسک،
به ره وشت

دَمَقَاء: زهوی ئاسان و نهرم
دَمَج: چوه ناویه وه، تیکه لی بوو،
یه کی گرت

دَمَج الْأَمْر: جیگیربوو، سه قامگیربوو
دَمَج (أَدْخَلَ): خسته ناویه وه، تیکه لی
کرد، کردی به ناو یه کدا

دَمَج: تیکه لکردن، ئاویته
دَمَجَة: شیوه، شتواز، دهوش
دَمَلَم: بۆله بۆلی کرد، بۆلانی، ورته ی

هات، توپه بوو، خه شمی لیکرت
دَمَلَمَة: بۆله، خه شم، خورته، ورته
دَمَر (هَلَاكَ): تیاچوو، فهوتاو

به کی کهوت، ویرانبوو، له ناوچوو
دَمَر (خَرِبَ): ویرانی کرد، کاوولی کرد،
خابوری کرد، رماندی

دَمَس الظَّلام: تاریکی کرد، بوو به شه وه
زهنگ، شه و داهات

دَمَس عَلَى السَّر: پۆشی، پاراستی،
باسی نه کرد، پاریزکاری لیکرد
دَمَس (عَطَى وَدَقَن): ناشتی، شارویه وه،

دای پۆشی، سه ری نایه وه
دَمَس النَّار (أَخْمَد): کوژانیه وه،
خه فه ی کرد

دَمَس: پیسبوو، له که ی گرت، له کاوی بوو
دَمَس: سه رنراوه، داپوشراو

دَمَسْ: ژيله مۆ، ژيله مې، ژيل، ناگرکيه
 بووبیتته خۆله میتش به لام پتولوی
 ورده ی له ناوا مابی
 دَمَشَقُ الْأَمْرُ: به خیرایی کاره کی
 به نه حجام که یاند
 دَمَشَقُ الْيَدَيْنِ: نه وه ی به خیرایی کار
 به هر دوو دهستی دهکات
 دَمَشَقٌ - دَمَشَقٌ: پایته ختی سوریا
 دَمَعٌ - دَمَعَتِ الْعَيْنُ (سَالَتْ مَعَهَا): چاو
 فرمیتسکی رشت
 دَمَعٌ (مَاءُ الْعَيْنِ): فرمیتسک، ناوی چاو
 دَمَعَتِ الْإِنَاءُ (إِمْتَلَأَ): پرپوو، لئی رڙا
 دَمَعَانٌ: قابیک یان جامیک پرئاو بیتو
 ناوی لی برژیت
 دَمَعَةٌ: هه نسک، فرمیتسک، شهراب
 دَمَعٌ (وَسَمٌ): مۆری کرد، خه تمی کرد
 دَمَعُ الْحَقِّ الْبَاطِلُ: به تال وپوچی کرده وه
 دَمَعَتُهُ الشَّمْسُ: تووشی ژانه سه ریکرد،
 سه ری نیشاند
 دَمَقٌ: خۆی پیاکرد، خۆی تیخست،
 تی هه لکیشی کرد
 دَمَقٌ: وه یشومه، زریان، باو به فر
 به یه که وه
 دَمَقَسْ: ناوریشمی سپی، ناوریشم
 دَمَكُ الْأَرْثَابِ: به په له هه لهات
 دَمَكُ الشَّيْءِ: لووس بوو، سفت بوو،
 ساف بوو
 دَمَلٌ: چاک بوه وه، سارپژ بوه وه
 دَمَلٌ: پیزوکه، زیبکه ی پچوکه
 له جهسته دردی
 دَمَلُ الْأَرْضِ: چاک ویاشی کرد به په یین
 دَمَلٌ بَيْنَهُمْ: نځوانی باش کردن

دَمَلَجٌ: بازی به ند، پاوانه، حجل
 دَمَلَكُ الشَّيْءِ: ساف و لووسی کرد
 دَمَلُوجٌ: ثالثونیکه
 دَمَلُوكٌ: به ردیکی لووسی سوپاوه یه
 دَمَنْ (سَمَدٌ): په یینی پیوه کرد
 دَمَنْ النَّخْلُ: بۆگه ن و رهش بوو
 دَمَنْ عَلَيْهِ: کینه ی هه لگرت و دلی گزپی
 دَمَنْ الْبَعِيرُ الْمَكَانُ: ته رسی تیداکرد
 دَمَنْ بَابُ فَلَانٍ: به رده رکی گرت،
 ده رگای لیگرت
 دَمَنْ فَلَانًا: داوی مۆله تی لیگرت، نیزی
 خواست
 دَمَنْ: په یین، سنیر، ریخ، سه برگه
 دَمَنَةٌ: شوینه واری مال و خانوو،
 داروپه ردوو، نه و ناوه ی له نیتو هه وزدا
 ده میتیتته وه، کۆنه پق
 دَمُوْثَةٌ: ره وشتی ئاسان و سانا
 دَمُوعٌ: فرمیتسک، نه شک، نه سرین،
 هه رسی، رۆندک، رۆنتک، هۆرمیس،
 دلۆپه و تکه ی ناوی چاو
 دَمُوكٌ: تیز ره و، تیز تپه پ
 دَمُويٌ: خویناوی، خوینین
 دَمِي الْجَرَحِ: خوینی لیها
 دَمِيَّةٌ: وینه ی ره نگاو رهنگ، تابلق،
 بووکه شوشه، وه ویله، جوړه بوکیکی
 منالانه یه له شووشه یان په پتو ..
 دَمِيثٌ: خاکی نه رم و به ردار
 دَمِيَّةٌ: نه رم وشل، ئاسان
 دَمِيْسٌ: سه رنراوه، داپوشراو
 دَمِيحٌ: نه و ژنه ی زور ده گریو فرمیتسک
 ده ریزیت
 دَمِيْمٌ: ناشیرین، ناقولا، نابوت،
 ئاسان

دَن

دَن: گیزه‌ی هات، ویزه‌ی هات
دَن: گیزه، ویزه، گیزه‌گیز، مه‌رکانه،
دنگ

دَنَّا مِنْهُ: لیلی‌نژیک بو‌وه، لیلی‌هاته پِیش
دَنَّاوَة: خزمایه‌تی، نژیکی، دۆستایه‌تی
دَنَاءَة (خَسَة): سووکی، رسوایی،
گومرایی، نزمی

دَنَّا: سووک و رسوایو، گومراییو
دَنِّي: سووک، رسوا، گومرا، بی‌تابیو،
نزم

دَنِّيخ: جه‌ژنیک‌ی مه‌سیحیه
دَنْدَل (دَلَا): شۆپی کرده‌وه
دَنْدَلَن (هَلَن): گیزه‌ی هات، ویزه‌ی هات
دَنْدَلَن الرَّجُل: ورد، وپینه‌ی کردو که‌س
لیلی‌تینه‌گه‌یشت

دَنْدَلَن حَوْلَ الْمَاء: به‌ده‌وریا مه‌لسوپاو
که‌را

دَنْدَلَن الْقَط: خرته‌خرتی کرد
دَنْدَلَن الْمُغْنَى: له‌به‌رخویه‌وه نه‌یوت
دَنَرُ الْفُقُود: دروستی‌کرد، سکه‌ی لیدا
دَنَرُ الْوَجْه: روون بو‌وه‌وه، روشن‌بوو
دَنَر: دینارو دراوی نَقْد بوو
دَنَس: پیس بوو، گلابوو
دَنَس ثَوْبَه أَوْ خَلْقَه: له‌که‌داربوو،
پیسبوو

دَنَس: چه‌په‌ل، پیس، نابوخت، گالو
دَنَس: پیسی‌کرد، گالوی‌کرد،
له‌که‌داری‌کرد

دَنَس: پیسی، چه‌په‌لی، گالوی
دَنَفَا: ده‌رده‌که‌ی قورس‌کرد، له‌مردن
نَزیک بو‌ه‌ته‌وه

دَنَفَا الْأَمْر: نژیک‌بو‌وه‌وه، هاته‌پیشه‌وه،
وه‌به‌رهات

دَنَفَتِ الشَّمْسُ: خه‌ریکه‌ئاوا ده‌بیئت،
نژیکه‌ئاوا بیئت

دَنَقْ: نه‌خۆشی درێژخایه‌ن، ده‌ردی
قورس

دَنَقْ: ده‌رده‌دار، ئه‌وه‌ی به‌رده‌وام
نه‌خۆشه

دَنَقْ: رژدبوو، پیسکه‌بوو، ره‌زیل بوو
دَنَقُ الرَّجُل: مرد، فه‌وتا، تیاچوو، نه‌ما
دَنَقُ الْوَجْه: زه‌ردو لاوازیوو، ره‌نگی
مه‌لزل‌پیی، ره‌نگی پتیه‌نه‌ما

دَنَقُ لِلْمَوْت: گیانی نه‌دا، واده‌ی مردنی
نژیک بو‌وه‌وه

دَنَقُ مَاتَ مِنَ الْبَرَد: له‌سه‌رمایا مرد،
ره‌قبو‌وه‌وه

دَنُو: نژیکی
دَنِّي: سووک و نزم و رسوایو

دَنِّي: نژیک
دَنِّيَا (عَالَم): جیهان، گیتی، گه‌ردوون
دَنِّيَاوِي: دنیا‌په‌رست، دوورله‌روحانیه‌ت
دَنِّي: سووک، رسوا، نزم، نامه‌رد

دَنِّيَّة: سووکی، رسوایی، نزمی
دَنِّيَق: ئه‌وه‌ی به‌ته‌نیا هه‌رخۆی نان
ده‌خوات هه‌تا میوان نه‌بیینیت
دَنِّيَوِي: جیهانی، دنیا‌په‌رست، ئه‌وه‌ی
بیر له‌جیهانیک‌ی دیکه‌ناکاته‌وه

دَه

دَهْی: تووشی کاره‌ساتبوو، تووشی
به‌لا‌بوو

دَهَاء: دانایی، ژیریسی، زیره‌کی،
بلیمه‌تی، فیلبازی

دهاق: پر، لیوان لیو، داگیراو،
تی تاخنراو، تهژی، تیکمه، ده فریا
قابیک لیوان لیو بیت

دهان: رۆن، چهوری، بهز
دهان: بویهچی، رۆنفرۆشی
دهر القوم: لیوان قهوما، تووشی
نه هامة تیو به دبختی هاتن
دهر: دم، کات، رۆزگار، هه میشهیی،
لیقه ومان، به لاو موسیبهت، ماوهی
ژیان

دهری: دنیا دیده، به ته مه ن،
به سالآچوو
دهری: به گومان، بی باوه پ، کاتی،
سروشت په رست، کوپی رۆژ
دهس: پانی کردهوه، پیتی پینا،
به سه ریا رۆیی، پلیشانیهوه
دهس المکان: نه رم و فشه لېوو، نه به رد بوو
نه خۆل و نه قور

دهس: روه کیکه رهنگی سه وزو هیچ
رهنگیکی تری نییه
دهش - دهش: سه رسام بوو، سه ری
سویرما، واقعی ویرما
دهش - آدهش: سه ری سویرمان، واقعی
ویرمان، تووشی سه راسیمه ی کرد

دهشان: مه دهوش، عاشق، شهیدا
دهشته (دهول - حیره): سه رسوویرمان،
واق ویرمان، سه راسیمه بوون
دهق: رزانی رۆیکرد، تی کرد، به تالی
کرده وه، پریکرد، لیوان لیوی کرد،
وردی کرد

دهق الکاس: پریکرد، لیوان لیوی کرد
دهق الماء: به تال و خالی کرد

دهق الشيء: شکاندیو له تیکرد
دهق: نامیری نه شکه نه جو نازاردان
دهقان - دهقان: بازگان، کارزان،

سه رۆکی هه ریم
دهقن القوم فلاناً: کردیان به سه رۆک
دهقنة: سه رۆکایه تی هه ریم
دهک الشيء: هاری، وردی کرد، شکاندی
دهک الأرض: پیتی پینا، شیتلای،
خستیه ژیر پتوه

دهلیز: راپه و، دالان، سلیپک،
نۆده رکه، لیوان، نافده ر، نیتسفر
دهم (فاجأ): له پر ده رکه وت، له ناکاو
په یا بوو

دهم: ژماره یه کی رۆژ، کۆمه لێکی
بی شومار
دهم: سی شهوی کۆتایی مانگی کۆچی
دهم: ره شی کرد
دهماء: کۆمه له خه لکیکن، شهوی 29 ی

مانگی کۆچی
دهن: بویه ی کرد، رهنگی کرد
دهن الرأس: سه ری چه ور کرد
دهن الشيء: ته پر کرد، رهنگی کرد
دهن: چه ری کرد، رۆنی تیه لسوو،
هه نی، ته پر کرد

دهن: رۆن، چهوری
دهنی: چه ور، رۆناوی، پیواوی، پیوی
دهور: که وت، قَلْب به وه وه، روخا،
نوشوستی هینا، شکستی خوارد
دهی: داناو ژیرانه رهفتاری کرد

دو

دوی: دهنگی دایه وه
دوی: گیل، نه زان، نه خوش، نه وه ی
له جیگه دا که وتوه

دَوَى تَدْوِيَةِ السَّعَابِ: گویى له دهنگى
 مهوره بروسکه بوو
 دَوَاء: دهرمان، چاره سهر، شتیکه
 بَچاکبونه وه بدرئ به نه خوځش
 دَوَاء: شوشه ی مهړه کب، دویت
 دَوَاد: کرمی بچووک
 دَوَار: له گه لى خولایه وه، تاوتویى کرد،
 له م کردیه نه وه وه
 دَوَار: سهرگيژ خواردن، سهره خوله
 سهره گيژه، سهره سوره، وپسوون،
 تاس بردنه وه
 دَوَار: زځر خولاه، هميشه خولاه،
 گهړوک
 دَوَار: مال، لانه، خانو
 دَوَارَة: پرگال، گوښه دیاریکه ر
 دَوَارَة الْمَاء: گيژاو، گيژى مریه مه،
 مریه مه، گرداو، گرداف، گيژه نکه،
 نشووف
 دَوَارَة الرِّيح: بانیشان
 دَوَاس: مهردى دليرو زانا، شیر
 دَوَاسَة - دَوِيَسَة: کڙمه ل، تاغم، گروډه
 دَوَاسَة: لووت، پایده ر
 دَوَاع: بهر ژاننى عه رب ده وتریت
 دَوَام: هميشه یی، بهرده وامی،
 جاویدانى
 دَوَامَة: مزراح، پارچه دارىکى له خه رت
 دراوى لووت دريژى ته مته مه تيېراوه
 منالان به کشته ک نه ی خولپتنه وه
 دَوَاجِي: سه ختى و به لا، کارو کرده ی
 سهخت، نه هامه تی
 دَوِيل: گیای دووساله یان چند ساله
 دَوَح الْمَال: په راگنده ی کرد، ته خشان و
 په خشانى کرد، ته خشو په خشى کرد

دَوَخَة: دارىکى گه ورده ی مه زن، چه ترو
 ده وارىکى فراوان، پایته ختى ولائى
 قه تهره
 دَوَخ الْبِلَاد: داگيرى کرد، زالبوو، دای
 مرکانه وه
 دَوَخ الرَّاس: گيژى کرد، وپى کرد،
 سهرى نیشان
 دَوَخ الرَّجُل: ملى پى که چکرد، زالبوو
 به سهریا
 دَوَخَة: سهره گيژه، گيژخواردن، وپى،
 تاس بردنه وه، سهره خولى
 دَوَد الطَّعَام: کرم تتيده
 دَوَدَة: کرم، گیاندارىکى باريکه و دريژو
 کورتى مه یه و فره جږه
 دَوَدَة الْحَرِير وَالْقَز: کرمى ناوړيشم،
 که کلی، کرمیکه ليکاوه که ی ده بيته
 مه وداى ناوړيشم
 دَوَدَة الشَّرِيْط أَو الْوَحِيْدَة: کرمى
 کلافه یی
 دَوَدَة الْحَلَق: زهرو، زيزو، مارمژ، زالوو،
 زه لئو، زوورک، زاروو، کرميکى ره شى
 ناویى دم تبيژه نه گيریته جه سته بځ
 هلمژينى خوینى پيس
 دَوَدَة الْأَرْض: گل خورکه، کرميکى
 سوورى دريژى بى قاچه له خاکى پيسا
 په یا نه بى و خوراکى هر خاکه
 دَوْدِي: له شپوه ی کرمدايه، وه ک کرم
 دَوَر: خپى کرد، گلؤلې کرد،
 خولانيه وه، سوپانيه وه
 دَوَر الرَّاس: سهره خولى توشکرد،
 وپى کرد
 دَوَر الْعَمَل: بريدی به پړتوه، سهره وکارى کرد

دوران: پشاور، روگو و قبيله، شاری
 مه دینه پیغه مبری خوا (د.خ)
 دوزة: خول، سوپ، خولیک، سوپیک،
 کایه، سه پیتشاور، سوپانی خوین
 دوزوق: مه سینہ دی دو قولفی بی لولوه،
 که موله، تیان، گوم گومه
 دوزی: به دوا یه کداو له کاتی تایبه تدا،
 نوره، ریز به ند
 دوزیه (هسس): پاسه وان، نیشگر،
 حه سحس

دوران: توندکردنی تاله کانی قانون
 دوزن: تاله تیکی موسیقیه، قانون
 دوش: تاریکی چاو، لاوازی بینین یان
 خیلی، به زم، غلبه غلب، قاوه قاو
 دوشا عیله: کویروو به موی
 نه خوشیه که وه که لیتیدا
 دوشیه: دهنکه دهنکه، هرا
 دوشق: مالیک نه گوره بیت و نه بچوک،
 گوره و شتر

دوق (حق): شلقان، هینان و بردن
 دوق (امیر): شازاده، میرکوپ، میرزا،
 پاشا زاده، منالی پاشا
 دوقه (امیره): شازاده کی، میرکچ
 دوقره: شوینیکه له نیتو شاخدا روه کی
 تیدا نیبه

دوقله: بردی خورادی، جوت بوون
 له که ل نافرته تدا، یه ککرتنی نیتو می
 دوقس: شیر
 دول: ولات، کیشوره، خاک، ولات،
 نیشتمان، زید، مه لبه ند
 دولاب: دولاب، پیچکه، جیکه ی جلو
 بهرگ یان که لو په لیان ...

دوله: شپزه بی، نازاوه، دهنکه دهنکه
 دوله: ده ولت، میری، ولات،
 رووداوه کانی روزگار
 دوله: یاپراخ، دوله، چیشیتیکه
 له برنج و گه لامیو یان سلق یا که له رمی
 پیچراوه دروست ده کری
 دولی: جیهانی، نیتو ده ولت تی
 دولی: میری، ده ولت تی
 دوام: خولایه وه، سوپایه وه
 دوام الطائر: به ریزبوه وه، فپی
 دوام - دوام: یه ک بینه، مانه وه، خایاندن،
 کزنه دان

دومان: فزینی بالنده، هلفزینی
 په لوه ر
 دوام: هه مو کات، هه میشه، هه رده م
 دوام یینهم: چاکی کرد، باشی کرد
 دومینو (اسم لقبه): دومینه، ناوی
 جزره یاریه که

دون: توماری کرد، نوسیه وه
 دون الیدیوان: کویکرده وه
 دون شرطاً: به مهرجی گرت، مهرجیکی
 تومارکرد

دون: بی تابرو، سووک، رسوا، نزم،
 بی به ها، بی ریز
 دون: که متر، نزمتر، خوارتر، به بی،
 بیچکه

دونک (خدا): بگره، هانی، نه وه تا
 دوی (مريض): نه خوش، ناساخ،
 دهرده دار، له ش به بار
 دوی الصوت (صداه): دهنکدانه وه
 دویبه: میروو، جروجانه وه، کرمی
 بچوک

دي

دياچي: تاريخي، نوتہ کی، تاريخستان
 ديار: کہ شيشہ، دٲرنشين
 دياميس: ٲٲو شوينہ قولانہی کہ تيشڪو
 رووناکي پٲناگات
 ديان: ناويکی جوانی پٲروہ ردگارہ
 دادوہ، زال و بہ دہستہ لات، فہرمانپروا،
 لٲٲرسہر
 ديانتہ: ناويکہ بٲوہ مووہ ندايہ تيہ ک
 بٲ پٲروہ ردگار، ٲاين، راستی و دروستی
 ديباج: ناويرشم
 ديباجہ: رووخسار، روو، بہرچاو ديار
 ديباجٲان: دوو رووخسار
 ديباجۃ الکٲاپ: سہرہ تاکہی،
 پٲشہ کيہ کہی، دہست پٲکہ کہی
 ديباجۃ الوجہ: جوانی پٲست
 ديبوب: قسہ ھينہ رو قسہ بہر کہ
 خرابہی بلاو دہ کاتوہ، فيتنہ،
 دووزمان
 ديۃ: خوٲن بايی، خوٲن بٲاردن
 ديچوچ: شہوی تاريخ، تاريخہ شہو
 ديچور: تاريخی، نوتہ کی
 ديۃ الطعام: کرم تٲيدا
 ديدان: رنج، کوشش، خوو،
 ماندوبوون
 ديدبا: رٲنما، رٲنوٲن، پٲشہ نگ،
 چاو دٲر، گوٲدرٲٲی کٲوی
 ديلٲن: خوونہ ريت، راھاتن
 دير بہ: گٲٲو، حٲل بوو، سہری
 گٲٲو خولی خوارد
 دير: کہ نيسہ، دٲر، مہ لٲہ ندی کہ شيشو
 راھبہ کان، رہ بہ نگہ

ديسم: رہشی، تاريخی، گياہ کی رہ شہ
 ديك: کہ شير، کہ لہ باب
 ديك رومي: عہلی شيش، قہل،
 قہلہ موون، قازوو
 ديلم: سہختی و نا پٲرہختی، سوپايہ ک
 بہ ھوی زوری و بی شوماريہ و ہجٲٲنری
 بہ ميٲروولہ
 ديۃ: بارانٲک چہ ند رٲٲٲک بہر دہ وام
 بيت و وشک نہ کاتوہ، بارانی بی ھورہ
 بروسکو رہ شہ با
 ديماس: زيندان، گٲٲ، زٲر زہ مين،
 شوٲنی تاريخ و نوتہ ک
 ديۃ مومتہ: مہ ميشہی، بہر دہ وامی،
 جاويدانی
 دين (قرن): قہرز، وام، رہوا، ماف
 دين: ٲايندار، خواناس، ديندار
 دين: ٲاين، ٲيسلام، بروا، پٲرستن،
 لٲٲرسينہ وہ، خوونہ ريت، ژياننامہ،
 زٲر لٲکردن، گوٲٲايہ لی، پاداشت،
 خہ لات، سہرکہ وٲن، زال بوون
 دينار: دينار، دراو پٲرہ يہ کہ
 ديناميت: ماددہ يہ کی تہ قينہ وہ يہ
 دينامو: ٲامٲرٲکہ بٲوہ بہر ھٲٲانی
 کارہ با، دينہ مو، موہ ليہ دہ
 ديناموميٲر: ٲامٲرٲکہ بٲوہ ديار يکردنی
 رادہ و ٲہ ندازہ ی ھٲز
 دينۃ: قہرزٲکی دواخراو، خوو،
 گوٲٲايہ لی، دابو نہ ريت
 ديٲوٲٲہ: لٲٲرسينہ وہی رٲٲی قيامت،
 لٲٲرسينہ وہی ٲوہ جياھان
 ديوان: ديوانی شيعرو ھٲزواہ، دادگا،
 قہ نہ فہ، ديوہ خان، ميوانگہ،
 ميماخانہ

دِيك (كَلْ شَيِر)

دُب (وَرَج)

دُلْفِين (دُولْفِين)

دُجَاج (مَرِيشَك)

دُجَاج الهِنْد والحَبْش وَالتُّرْكِي
وَالرُّومِي (عَلْ شَيْش)

دُنْدَل - قَنْفَذ
(رِيشَك)

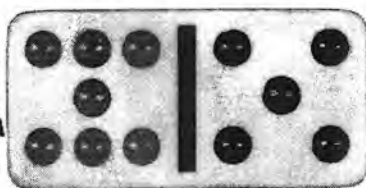
دُفِينَة (بُورَك شُوشَة)

دُبُور - زَنْبُور
(زَهْرَدَه وَالَه)

دښاپه (ټانک - ده باب)

دومينو (د زمينه)

دښاق (زهري کون)

دښام الوجھ (سوروار سپياو)

دښدان (ټپل - ده مډول)

دښر (کښيسه)

دښج (پليکانه)

دښج (چه کمچه)

دښه (ده ف)

حرف الذال

۹

ذ

ذ

تویه م پیتی زمانی عه ره بی یه و
بجووک کردنه وهشی (توئیگه - دُولت
دالاً) ه

ذ- ذَا

ذَا (إِسْمٌ بِمَقْنَى صَاحِبٍ) : خاوهن،
ساحیب

ذَا - هَذَا : نهو، نهوه، نهوان، نهوانه

ذَانِبٌ (مَنْحَلٌ) : تواوه، حهلبوو

ذَانِدٌ : دهركارو، پهراگنده كراو

ذَانِعٌ : بلاوكراره، پهخشكار، بلاو،
بهناویانگ

ذَانِقَةٌ : هستی چهشتن

ذَانِلٌ : نهلقهی باریکی ناسک، کلکدار

ذَابٌ : تویاهوه، لاوازیوو، لهپوو،
پوکایهوه، چروسایهوه

ذَابٌ ذَمْعُهُ : هاته خوارهوه، شورپوهوه

ذَابُ الشَّمْسِ : گه رماکه ی تاوی سهند

ذَابُ الرَّجُلِ : نه زان و گیل بوو پاش
نهوه ی ژیرو عاقلبوو

ذَابِلٌ : پوکایهوه، سیسه وه بوو،
په شمه رده، چروساوه

ذَاتٌ : خود، نهفس، خو، هه مان

ذَاتُ الصُّدُورِ : په نهانی نیو دل، رازی
په نهان

ذَاتُ الْيَدِ : به توانا، دهسته لاندان

ذَاتُ الْجَنْبِ : ناویه نگ، ناویه نگ
ناوسنگ، ده ردیکی کوشنده یه له ناو
سکا په یدا نه بی

ذَاتُ الْقَرْيَيْنِ : شاخدار، به شاخ،

قوچدار، گیانداریک شاخدار بیت

ذَاتُ الْيَمِينِ : له لای راسته وه

ذَاتُ مَرَّةٍ : جاریکیان

ذَاتِي : خویی، کهسی، خوچه س،
له خووه

ذَاتِيَا : له خوویه وه، له خووه

ذَاخِرٌ : قه لو، گوشتن، کیپه له،
تیگسمراو

ذَادٌ : دووری خسته وه، په راگنده ی کرد،

پالی پیوه ناو ده ریکرد، دهستی پیوه نا

ذَادٌ عَنْ حَسْبِهِ : پاریزگاری له شه ره فو
ریزی خو یکرد

ذَارِعُ الرَّجُلِ : به گز پیی فروشت نهک
به ژماره

ذَاعٌ (إِنْفُسَرٌ) : بلاویوه وه، په خشبوو

ذَاعُ السِّرِّ : نه نییه که درکینرا

ذَاعِرٌ : ترساو، توقاو، زتوق چوو

ذَاقٌ : چیژتی، پیدانیتیه پی، دی، هات
به سه ریا

ذَاقُ الشَّيْءِ : تامیکرد، چیژتی

ذَاقُ الْعَذَابِ (قَاسَا) : سزای چیژت،
زوخواو چوو به دلّیا

ذاق الرجل وما عند الرجل: تاقید کرده
 ذاك: نه، نه، و تهیه که شتیکی
 دورو نادیری پی ده ست نشان
 نه کری
 ذاکر: لیتی دوا، راویژی کرد، خویندیه وه،
 هاته وه بیری
 ذاکر: یادکار، یادکر
 ذاکرة (حافضة): بیر، هوش، یاد،
 هز، رت
 ذال الثوب: درژیوو هتا له زهوی
 خشا
 ذال الطائر: کلکی دانه واند، به رزی
 کرده وه
 ذال الشئ: ناسان بوو، سوو کبجو
 ذال حاله: خوی به که مزانی
 ذام: عه بیداری کرد، له که داری کرد، نهنگی
 گوت
 ذام: عهیب، ناته وایی که مو کوپی
 ذام عیشه مذامة: ژبانی به سه ختی
 گوزه را
 ذاهبا: رویشتوو، ره وه نده
 ذاهن: بری دایه وه له بیر تیزیدا، له و
 زیاتر بیرو هوشی زرنک بوو
 ذاهل: وپ، واق وپ ماو، ده مهق،
 چه په ساو، سه رسام، هیز، دوش دامان
 ذاوی: سیس بوو، تیکچوو
 ذاوی (ذابل): سیس، چرچ، په شوکارو،
 شیواو
 ذنب: بوو به گورگ، به چه شنی گورگی
 لیها
 ذنبا: گورگ که و ته رانه که یه وه،
 په لاماریدا، لیتی دا، تیتی که و ت

ذنبا: گورگ، وه رگ، فهره،
 درنده یه کی که لبه داره و به قد سه گتیک
 نه بی و میملی مه پو مالاته
 ذنبه: ده له گورگ
 ذنبان: موی گه ردنی و شتر
 ذوابه: په رچهم، سه ره وه، لوتکه،
 سه ره که ی، نوچکه، سه رگه وه
 ذب
 ذب عن: به رگری کرد، پاراستی
 ذبا (جفا): وشک بوو، وشکی کرد،
 تینووی بوو
 ذب القبت: سیس بوو، روه که که سیس
 مه لکه را
 ذب الجسم: لاوازیوو، کزیوو
 ذباب السيف: نوکی شمشیر، تیزی
 ذباب الاسنان: تیزی ددان، برنده یی
 ددان
 ذبابه: میش، میشه که رانه،
 خه رنکه ز، میشه سه گانه
 ذباح: سه رپ، قه ساب، کوزهر، خوین
 ریژ
 ذباح: سه رپ، وه نناق، نه خوشیه که
 ده دات له گه روو
 ذباب: دامیتی جل و به رگ
 ذبالة: پلیته ی چرا
 ذبح: سه ری بری، کوشتی، خوینی
 رشت، خنکانی، قوریانی کرد
 ذبح: نه وه ی سه رده بری، سه رپراو،
 کوژراو
 ذبحة - ذبحة: ده م تیشه، سنگ
 توندبوون، سنگ هاتنه وه یه
 ذنبا (هتزر): له ریه وه، جوولایه وه

ذَبَذَبَ: له ریڼه وه، جو لانه وه، له رڼین
 ذَبَل (ذَوِي): پوکایه وه، کوږیوه وه
 ذَبَل النَّبَات: سیسبو، وشکی کرد،
 وشک ه لات، ټاوی تیا نه ماو شه ووقو
 یووناکي له بهر بړا
 ذَبَل لِسَانَهُ: وشک بو، ته رایی تیا نه ما
 ذَبَل الْفَرَسُ: له پو لاوړیو
 ذَبَلَهُ: لټو وشک بوون له تینوا
 ذَبِيح - ذَبِيحَة: سهرپاو، قوربانی
 دحل (إِنْتِقَام): ټوله سهندن

ذَخِر: کږیکړده وه، ه لیکرت، تفاق
 خست، زه خیره ی خست
 ذَخِرَ الشَّيْءُ: ه لیکرت بڼ کاتی
 پټویست
 ذَخِر: ه لکړاو، دانراو، پارږد او
 ذَخِير: چه کيکه ده بیت حه شو وه
 باروده که ی دایگړسی
 ذَخِيرَة: تفاق، زه خیره، کڅکراوه،
 ه لکړاو، سهرمایه، جبه خانه

ذَرَبَ: بلاوی کړده وه، پټوه ی کرد
 ذَرَّ الْمَلْحَ: په رشو بلاوی کړده وه، کردی
 به ټوږ
 ذَرَّ الْحَبَّ فِي الْأَرْضِ: ټووی چاند،
 ټووی کرد
 ذَرَّ الرَّمَادَ فِي عَيْنِهِ: چاویه سستی کرد،
 ه لئ خه تاند، فاکو فیلی لیکرد
 ذَرَّ النَّبَاتَ (طَلَعَ): چه کړه ی کرد،
 سه وږیو، سه ری دهر کرد
 ذَرَّ الرَّجُلُ: پټشه سه ری سپی بوو،
 په رچه می سپی بوو
 ذَرَّ الشَّمْسُ (طَلَعَتْ): ه لټات، دهرکوت،
 دیاریدا، ناشکرا بوو

ذَرَّ: ټووکړدن، بلاو کړدنه وه، میړووله یه کی
 ورده
 ذَرَّ: به مانای واږیته، نه که ی
 ذَرَّاح: زه هری کوشنده، ماستاو
 ذَرَّاح: شیریک ټاوی ټیکه ل کرابیت
 ذَرَّارِيح: میړه بڼ که نه
 ذَرَّاع: زنی لټهاتو، تیز ټپه پ، گورچو
 کول
 ذَرَّاع: قول، بال، گهن، توانا،
 ده سته لات

ذَرَّافًا: خیرا، تیز، په له، ده سته جی
 ذَرَّاءَة: نه وه ی ره شهبا ده بیات یان
 به دهم ره شهباه دیت
 ذَرَّاءُ اللَّهِ الْخَلْقُ: دروستی کردن، به دی
 هټان، هټنانه بوون
 ذَرَّ الشَّيْءُ: زږیکرد، فره یکرد
 ذَرَّ الْأَرْضَ: ټووی کرد، چاندی
 ذَرَّ الْحَنْطَلَةَ: پاکي کړده وه، پوختی کرد
 ذَرَّ الرِّيحُ الشَّرَابَ: بردی به ناسماناو
 بلاوی کړده وه
 ذَرَّاءَة: سهره تاي سپی بوونی قڙه سر،
 سهره تاي پیری
 ذَرَّى: په نا، پاسیر، په ناگه، پال
 ذَرَّ شَعْرَهُ: قڙی سه ری سپی بوو،
 قڙی به رپه شی نه مایه وه
 ذَرَبَ السَّيْفَ: تیز بوو، بړه پړو
 ذَرَبَ الْجُرْحَ: ته شه نه ی سهند، خراپه تر بوو
 ذَرَبَ الرَّجُلُ: زمان ی به ریو دوا ی گبرانی
 ذَرَبَ الْمَعْلَةَ: خراپ بوو، ټیکچوو، ترشا
 ذَرَبًا: زمان پیسی، جنیودان، دم
 پیسی، نه ونه خو خشیه ی ه رگیز چاک
 بونه وه ی نییه

ذَرَبُ: نه خوخشیه که ده دات له جگهر
 ذَرَبُ: تیزى هه رشتیک، مهردومی زمان
 تیزو رهق
 ذَرَبَةُ: زنی دهم هاراش، زنی دهمه وهر
 ذَرَّةٌ: گهر، گهریله، ده نکۆله
 ذَرَحَ الشَّيْءُ: پهراکه ندهو بهریاکه وت
 کهوته بهریا
 ذَرَحَ الطَّعَامُ: ژه مری تیکرد،
 خرابی کرد، تیکیدا
 ذَرَحَ اللَّبَنُ: کردی به ماستاو، ناوی
 تیکرد
 ذَرَحُ: جانه وهریکی ژه مرداره
 ذَرَدَ الْمَلْحُ: خویى بلوکرده وهر، خویى
 پژاند
 ذَرَعَ (قَائِسٌ): پیتوای، پیتوانه یکرد،
 نه اندازه ی گرت
 ذَرَعَ الثُّوبُ: به بال پیتوای
 ذَرَعَ فِي السَّبَاحَةِ: بالی بلوکرده وهر
 له مه لدا
 ذَرَعَ فِي الْمَشِيِّ: باله کانی جوولاند
 ذَرَعَ الرَّجُلُ: مهردوو قۆلی نامازه پیکردو
 ناگاداریکرد
 ذَرَعَ: زماندیز، جنتو فروش، شه پانی
 ذَرَعَ: بلوکردنه وهری دهست، به خشنده یی
 ذَرَعَةٌ: ریکه، هۆکار، ریباز
 ذَرَعَ الدَّمْعُ: ریزی، له بهری ریششت
 ذَرَعَ الْعَيْنُ دَمْعَهَا: فرمیسکی رشت
 ذَرَعَ الدَّمْعُ: رشتی، مه لی رشت
 ذَرَقَ (أَذْرَقَ الطَّائِرُ): ریقنه ی کرد
 ذَرَقَ (سَفَعَهَا): ریقنه، جیقنه، پیسایی
 بالداران
 ذَرَقَ: گیایه که

ذُرَّةٌ - ذُرَّةٌ: چله پۆی هه مووششتیک،
 لوتکه، پۆیه، مله، سه ری، سه رشتیتی
 ذُرُورٌ: ته پ و تۆز، خاکه
 ذُرُورِي (تَاعِصٌ): ورد، زۆر ورد،
 والابیز
 ذُرِّيَّةٌ (نَسْلٌ): وه چه، نه وه، منال،
 فرزند، بهندی جگهر، ریشه ی جگهر
 ذُرِيحٌ - ذُرِيحَةٌ: جانه وهری ژه مردار
 ذُرِّيَّةٌ: جۆره بۆنیکى خوشه
 ذُرِيحٌ: خیرا، به تاو، چوست، گورج،
 رولینه، داواکار
 ذُرِيحَةٌ: هۆ، بیانو، به مانه، په لپ
 ذُرِيحٌ: رزانی فرمیسک، نه شک رزان
 ذُعَارِيرُ الْأَنْفِ: ناویکی سه وزه له لووت
 دیتته دهره وهر
 ذُعَافٌ: مردنی په لو کوت و پری، مهرگی
 نا کاو، ژاری کوشنده
 ذُعَرَ (أَفْرَعٌ): ترساندی، تۆقاندی،
 زاره تره کی کرد
 ذُعَرَ (خَافٌ): ترسا، تۆقی، زاره تره ک بوو
 ذُعَرَ (خَوْفٌ): ترس، بیم، په روا
 ذُعْرَةٌ: عه بیدار، بالنده یه کی بچوکه
 زۆر کلکی ده جولینى و سه ری
 راده وهر شینى وه ک زاره ترک بوو ییت
 ذُعْرَةٌ: ترساندی، تۆقاندی،
 زاره تره کی کرد، زتوقی برد
 ذُعَفٌ: ژه هری دایه، دهرمانخواردی کرد
 ذُعَفٌ (مَاتَ): مرد، تیاچوو، فهوتا، به ره و
 قیامهت به ریکه وت
 ذُعَفٌ: ژه هریکی کوشنده یه، مهرگه
 موش

ذُعْفَة (سَم): ژهر ، ژار ، زهر

ذُعَق: بانگی کردو ترساندی

ذُعْن (خَضَع): ملی که چکرد، سه‌ری

شَوِر کرد

ذَف

ذَف عَلَى الْجَرِيح: کوشتی ، په‌لاماریدا ،

هه‌لمه‌تی دایه

ذَفَا فِي الْأَمْرِ: خیرایکرد، په‌له‌یکرد

ذَفَا ذَفَا: ژاری کوشنده ، ناویکی

که‌مه

ذَفَر الشَّيْء: بۆنی کرد ، بۆنی هات

ذَفَر: بۆنی ناخۆش، بۆگه‌نی

ذَفَر: بۆگه‌ن، بۆنی ناخۆش وه‌راسان کار

ذَفَرِي: نه‌و ئیتسکه‌ی له‌پشته گویدا

ذَفَرَاء: روه‌کیکی به‌هارییه بۆنیک

ناخۆشی هه‌یه

ذَفْرَة: جۆره گیایه‌که

ذَفَفَ جِهَازَ رَاحِلَتِهِ: سووک و ناسانی کرد

ذَفَفَ الْجَرِيح: نیشته سه‌ری و کوشتی

ذَق

ذَقْن: کیشای به‌چه‌ناکه‌یدا

ذَقْن عَلَى يَدَيْهِ: چه‌ناکه‌ی خسته سه‌ر

ده‌ستی، چه‌ناکه‌ی دادا

ذَقْن - ذَقْن: چه‌ناکه ، چه‌نه ، چه‌نه‌که ،

چه‌سه‌ری هه‌ردوو شه‌وییلکه له‌خوار

لیتوه‌وه

ذَقْن: ریش ، ردین ، رندین ، ره‌وه

ذَكَ

ذَكَ: پشکزی داگیرساو

ذَكَ الذَّبِيحَة: سه‌ری بری، خوینی

رشت

ذَكَاء: زیره‌کی ، زرنکی، وریایی،

لیه‌اتوویی به‌توانایی

ذُكَاة: سه‌ریپین ، خوین لیه‌تنان

ذُكِيَ النَّار: ئاگری کرده وه‌وداگیرساند،

که‌شی کرده وه ، گیرساندی

ذُكِيَ الْحَرْب: جه‌نگی هه‌لگیرساند،

ئاژاوه‌ی نایه وه

ذُكِيَ النَّار: بلتسه‌ی سه‌ند، تاوی

سه‌ند، ئاگره‌که خۆش و گه‌شایه وه ،

کله‌ی سه‌ند

ذُكِرَ اللَّهُ: ستایشی خوایکرد، یادی

په‌روه‌ردگاری کرده وه

ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ: ناوی خوائ برد، یادی

کرده وه

ذُكِرَ الشَّيْء: دای به‌گویتیدا ، بۆی

والا کرد، ناوی هیتا، دیاریکرد

ذُكِرَ الْخَبَر: باسی کرد، هه‌واله‌که‌ی

که‌یاند، وتی ، لیتیدا

ذُكِرَ الْحَدِيث: گتپرایه وه ، لیتی دواو

باسیکرد

ذُكِرَ حَقُّهُ: مافی پاراست، به‌رگری لیتکرد

ذُكِرَ الْقَوْم: باسیکردن، هه‌والی که‌یاندن،

سه‌بارت به‌وان دوا

ذُكِرَ (فُكِرَ): بیری خسته وه ، به‌یادی

هیتایه وه

ذُكِر - ذُكِر: له‌به‌رکردن ، هه‌لگرتن

له سه‌ر په‌په‌ی دل

ذُكِر: ستایشی په‌روه‌ردگار، ناو بردن،

باسکردن، لیتوان

ذُكِر: نیر ، که‌ل ، نیره

ذُكِرِي: یاد، یادگار، بیره وه‌ری،

باداشت ، یادنامه

ذُكْرَة: پیچه‌وانه‌ی له‌بیرچونه

ذُكْرَة: پارچه‌یه‌کی پۆلاییه که به سه‌ری

بیتله وه‌یه ، هیز ، توانا

ذُكُوة: نهوهی دهخړتته نڼو ښاګرو پټی
خوښ دهکړت، بېشه لانی شتر
ذُکُور: نهوهی زور باسده کړت، باسکراو
ذُکُورَة: پېچه وانهی مټینه، نږیبه تی
ذُکي: زیرهک، لیها تو، زرنګ، به توانا
ذُکي: بونخوښ، به له زهت، به چټ
ذُکیر: نهوهی زور باسده کړت، بیرو
موش زرنګ

ذ

ذَل: که ساسکه وت، داماو زه بوون بوو،
که نه فتیوو، رسوا بوو، سووکو نزم بوو
ذَل: که ساسی، ملکه چی، که نه فتی،
رسوایی، زه بوونی، خاکه ساری
ذَلان: سووکی، نزمی، رسوایی
ذَلَفَ الْأُفْ: بچوکو باریک بوو
ذَلْفَاء: لوت باریک
ذَلِقَ - ذَلِقَ: تیزی کرد، ساویدا،
د همه زه ردیکرد

ذَلِقَ السَّكِين: تیزی کرد، ساویدا
ذَلِقَ اللِّسَان: تیزو ره وانبیژ بوو،
قسه زان بوو
ذَلِقَ السَّيْفُ أَوِ اللِّسَان: تیزیوو، بره پېوو
ذَلِقَ السَّرَاجُ: رووناکي کردهوه
ذَلِقَ الرَّجُلُ: دوو دلېوو، گومانی مه بوو،
نا تارامو هیمن بوو
ذَلِقَ مِنَ الْعَطَشِ: خه ریک بوو بمړی
له تینودا

ذَلِقَ اللِّسَان: زمان پاراو، ره وانبیژ
ذَلِقَ - ذَلِقَ - ذَلِقَ - ذَلِقَ - ذَلِقَ - ذَلِقَ:
زمان پاراو، تیژ، ره وانبیژ
ذَلِقَ: دهمه که ی، لاتیزه که ی
ذَلِقَ اللِّسَان: سهری زمان

ذَلِك - أَوْلَئِكَ: بونامازه پیکردنی دوو
به کاردیت، نهوه، نه وانه
ذَلَل: رسوایکرد، سووکی کرد، له نرخی
که مکرده وه، ملی پی که چکرد،
زه بوونی کرد، که ساسی کرد
ذَلَلُ الْكَرَم: بوله کانی شوپړپونه وه
ذَلُول: دهسته مو، مالی، رام، که وی
ذَلِيل (حَقِير): سووک، نزم، رسوا،
چاوشو، په تیاره، په ژمووده،
زه بوون، که ساس، که نه فت، داماو، دل
زور، لیتقه و ماو

ذ

ذَم: نه نگی گوت، زه می کرد، به خراپه
لیددوا، ره خنه ی لیگرت، سه رزه نشتی کرد
ذَم: به دکویی، خراپه گوتن، زه م،
ره خنه، سه رزه نشت، ناته واوی ده رخست
ذَمی: نه خوشیه که ی درېزه ی خایاند،
که و ته سهر لیواری مردن، بونیکي
ناخوښی لی په دابوو

ذَمَاء: پاشماوه ی روح، هیزی دل
ذَمَار: نهوهی پټویست دهکات
پاریزګاری لټیګرنت له مال و منال،
به لټنو په یمان، ښارو، شهره ف
ذَمَام: ماف، رهوا، ښارو، شهره ف
ذَمَامَة - ذَمَامَة: که فالست،
به لټنده رایه تی، چونه ژیر چاودیریو
پاریزګاری لټکردنی

ذَمَة: په یمان و به لټن، دهسته به ری،
متمان، پاراستن، دلنیا یی، ښارامی،
سایه
ذَمَرُ الْأَسَد (رَأْر): نه پاندی
ذَمَرُ الرَّجُل: دهستی نایه بینی، یه خه ی
گرت

ذَمِر - ذَمِر - ذَمِر - ذَمِير: نازا، دلیر،
لیها تو، مەرد، چاونه ترس
ذَمَرَة: ترساندی، ترسی خسته بهر
ذَمَرَة عَلَى الْأَمْرِ: هانیدا له گەل
سەرزەنش کردندا هەتا بتوانیت ئەو
کارە ئەنجام بدات
ذَمَلُ الْبَعِيرِ: بەهێواشی و لەسەرخۆ
بۆی بە پێوە
ذَمَم: زەمی کردو زۆریشی پێوە نا،
زیاده پەویی کرد لەزە مکردنیدا
ذَمَمَهُ: بە دگۆیی کرد بە رانبەری
ذَمِي: ئەوێ بە لێنی پاراستنی
سەر و گیان و مال و سامانی پێدراوه و
لەو پێناوه شەدا بپرێك سەراڤە
لێدەسە نرێ

ذَمِير: دلیر، جوان رەفتار، خوش کردار
ذَمِيل: نەرم و نیا، رەفتار نەرم
ذَمِيم: زەمکراو، ئەوێ شایانی زەم و
باسکردنە

ذ

ذُنَاب: پەتیکە کلکی و شتری
پێدە بە ستریتەو
ذُنَابُ الشَّيْءِ: پاشکۆی، دواوێ،
پاشەوێ

ذُنَابِي: کلکی، پاشەوێ
ذُنَابَة: شەلال، تافگە، ئەو شوینە
کۆتای روبار و ناویکە و لێوێ دێژی
ذُنَابَة: خزمایەتی، کەسایەتی،
دوستایەتی، نێوان تەبا، خوش بەینی
ذُنَان (مخاط): چلم، چرم، کلم،
ناو تە پاییەکی تونده لە کەپو دێتە
دەرەوێ و لێنج و سوێرە

ذَنْبٌ (ذَيْل): کلک، دۆف، کۆتا،
شتێکی باریکە لە ئاستی سمتە جوولە
بە کسم و رەشە و لاخ و کەرو هێستر پەیدا
ئەبێ و سەر هەڵدەدات
ذَنْبُ الْعَقْرَبِ: چەزو، باوێ زێرک،
جووچکە، دوچکە، دوولک، دیف
ذَنْبُ السُّوطِ: سەری قامچی
ذَنْبُ الْعِمَامَةِ: ئەملاو لاکە ی شۆپ
کردهوه بە چەشنی کلک
ذَنْبُ الْكِتَابِ: گە یاندی بە بە بە شەکانی
دیکە

ذَنْبُ الضَّبِّ: کلکی گرت، کلکی راکێشا
ذَنْبٌ: تاوان، گوناھ، سوچ، بەزە،
هەلە، بە دخویی

ذُنُوبٌ: تاوانی زۆر، دۆلکە، گوناھکاریک
زۆر گوناھ ی کردبێت
ذُنُوبُ الْفَرَسِ: ئەسپی کلک درێژ
ذُنُوبُ الْأَيَّامِ: ئەو رۆژانە ی شەپ بالا
پۆشیانە لە سەرە تاوێ هەتا خۆر
ئاوایوون

ذَنْيِبٌ: لاسکی گەلا
ذَنْيِنٌ: ئەوێ لە لووت دێتە دەرەوێ

ذ

ذَه - ذَه: بۆ ئامارە پێکردنی مێینە یە
کە نزیک بێت

ذَهَابٌ: رویشتن، تێپەڕین، چوون، روین،
لە شوینی خۆ جوولان
ذَهَابًا وَإِيَابًا: چوون و هاتن، ئەمسەر و
ئەوسەر، هەردوو سەر، ئەملاو لا
ذَهَبٌ: رویشتن، چوو، رووسی، تێپەڕی،
مەرد، تیاچوو، ئەما، فەوتا، گوزەرا
ذَهَبَ الْأَمْرُ: بە سەرچوو، وادە و کاتی
ئەما

ذَهَبَ عَلَيَّ الشَّيْءُ: له بیرمکرد، له یادم چوو

ذَهَبَ بِهِ: به یاوره ری روښتو له شوینی خوئی لایبرد

ذَهَبَ أَذْرَاجَ الرِّيحِ: بئ موده چوو، به هه وانته ریوی چوو به دهم باوه، بابر دی

ذَهَبَ إِلَى كَذَا: بۆی چوو، واهات به بیریدا
ذَهَبَ - ذَهَبًا: ئالتونیکى زوری دۆزییه وه، کهوت به سه رکانه ئالتونداو سه راسیمه

بوو پیی
ذَهَبَ الشَّيْءُ: به ئالتون روپوشی کرد، زاخاویدا

ذَهَبَ: ئالتون، تەلا، زێڕ، زەر
ذَهَبَةً: ریزنه باران، یان بارانیکی هێواش، نم نم باران

ذَهَبِي: ئالتونی، زێڕین، زێڕ باو
ذَهَلَ الشَّيْءُ: هه رامۆشی کرد، له یادی کرد
ذَهَلَ (غَابَ عَنْ رُشْدِهِ): واقی وپما، سه راسیمه هات به سه ریا، وپوو، تیکچوو
ذَهْنٌ: تیگه یشت، حالی بوو، ده رکى پیکرد

ذَهْنٌ فَلَأْسًا: له وباشتر بوو، له باشیدا
زَالِجُو به سه ریا
ذَهْنٌ: نه وهی خستیه بیریه وه، له به ریکرد، له سه ر په ره ی دل هه لی گرت

ذَهْنُ الشَّيْءِ: لێی تیگه یشت، حالی بوو، ده رکى پیکرد

ذَهْنٌ (عَقْلٌ): بیر، هۆش، ژیری، زهین، هوشیارى، هێزی عه قل و ژیری
ذَهْنٌ (فَطَنَةٌ): زیره کی، زهین روونی، هوشیارى

ذَهْنٌ (ذَكِي - فَطَنَةٌ): زیره ک، زرنک

زهین روون، هۆشمه ند، به هۆش

ذَهْنِي: فیکری، عه قلی، ژیری

ذَهْوَبٌ: روښتوو، به سه رچوو، تیپه ی

ذَهْوَلٌ (تَشَّتَ الْفِكْرُ): وپیوون، واق

ویرمان، ده مه ق مان، سه ر لیتیکچوون،

سه راسیمه بوون، په ریشان بوونی

هه ست و دهسته پاچی

ذَهِيْبٌ: ئالتونی، روپۆشکراوبه ئالتون

ذَو

ذَوٌ: خاوه ن، مافدار

ذَوُ صَحَّةٍ: له ش ساخ، ته ندروست

ذَوُ عَقْلٍ: زرنک، زیره ک، هوشیار

ذَوُ مَالٍ: ساماندار، ده وله مه ند

ذَوُ الْأَرْحَامِ: خزم، خویش، کهس وکار

ذَوُ الشَّيْءِ: هه مان شت، هه ر خوئی،

هه مان

ذَوْمَرَةٌ: جاریکیان، جاریک له جاران

ذَوُ الْحِجَّةِ: دواترین مانگی کۆچییه و

29 رۆژه

ذَوُ الْقَعْدَةِ: 11 هه مین مانگی کۆچییه و

30 رۆژه

ذَوَى: سیس بوو، چرچ بوو، ژاکا

ذَوَى النَّبَاتِ: سیسو و شکبوو، ئاوی

تیا نه ما

ذَوَاةٌ: توێکلی کاله کو شووتی و

هاوچه شنه کانیا

ذَوَادٌ: پارێزگار، راستی، پارێزگار

ذَوَاقٌ: ئاره زوو، هه ز، چیژ، تام

ذَوْبٌ: توانیه وه

ذَوْبٌ: هه نگوین، رینگال، هه نگوینی

پالوته

ذوئبان: توانه وه، پیچه وانه ی مه یین

ذود: بهرگری لیکرد، پاراستی

ذود: پاراستن، بهرگری، پاریزگاری

ذوق: تامکردن، چیژتن، چیشگه،

ناره زوو، حه ز، خوو، ره وشت، سروشت

ذوی النبات: وشک و سیس بوونی روه ک

ذی

ذی: بۆ نامازه پیکردنی مئینه ی نزیکه

ذیال: دامین دریژ، دهره لنگ داکه وتوو

ذیب: عه یب، ناته واویی، که م و کوپی،

نهنگی

ذیل الثوب: دریزیکرد، دایه ده می،

داویتی دایه وه

ذیل الكتاب: په راویزی له سه ر نووسی

ذیل: کلک، کۆتایی، په ر، دامین، پاش

به ند

ذیل الريح: نه و خۆله ی مه لیده گریته و

ده بیات له شوینیکی دی که له که و بلاوی

ده کاته وه

ذیل الفرس: کلکی

ذیل الصحيفة من الكتاب: لای

خواره وه ی لاپه ره، دامین، په راویز

ذیل الحصان (من النباتات): قزمزه،

روه کیکه

ذیم: زه م، به دگویی، ناته واویی گوتن

ذین: ناته واویی، که م و کوپی، نهنگی،

عه یب

إطار ذهبي
(چوارچىئە يەكى ئالتونى)

إبريق شاي ذهبي
(چاپەزى ئالتونى)

ساعة ذهبية
(كاتزىمىرتىكى ئالتونى)

كأس ذهبي
(پەرداخىكى ئالتونى)

شمعدان ذهبي
(مۇمدا نىكى ئالتونى)

حذاء ذهبي (پىئالوى ئالتونى)

نقود ذهبية
(پارەى ئالتونى)

طير ذهبي (گياندارىكى ئالتونى)

قرط ذهبي (گوارە ئالتونى)

لوحة ذهبية (2)
(نيكارتيكي نالتونى)

لوحة ذهبية (1)
(نيكارتيكي نالتونى)

وعاء ذهبي
(قاييكي نالتونى)

لوحة ذهبية (3)
(نيكارتيكي نالتونى)

شوكة ذهبية (جهتالى نالتونى)

سوار ذهبي (بازنتيكي نالتونى)

سكين ذهبي (جهقويكي نالتونى)

حرف الراء

ده يه م پیتی زمانی عه ره بی یه

ر-ا

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه ییو ، بزپکاو، پیچکاو،

تیکچوون، بۆشیر به کار دیت

رَأَيْتُ: خواست و داوا له سه، نه وشته ی

داوای ده که ن، ده یانه ویت ، ویستراوه ،

بره و، خوانزاو

رَأَيْتُ: بۆنی خۆش ناخۆش، هه ربۆنیک

رَأَيْتُ (كُشَاة): دیده وان، که پیده، که پۆک،

که شته وان، پله یه کی سه ربازییه

رَأَيْتُ: نه ستیره ی سه رشان، سیخو،

پیشه نگ، ده سکی ده ستار

رَأَيْتُ: نه وه ی ده که ویت نه نیوان

به رتیلده رو نه وه ی وه ریده گرت

رَأَيْتُ (مَرُوضُ الْخَيْل): راهینه ر،

چه لداکار، راهینه ری نه سب

رَأَيْتُ: په سه ند، گونجاو، شاد، به دل ،

نایاب، ناوازه، ترساو ، توقاو

رَأَيْتُ النَّهَار: درێژایی رۆژ، سه راپای

رۆژ، بۆژی نیوه پۆ

رَأَيْتُ: نه رم و نیان، میهره بان، به سۆز

رَأَيْتُ: روون، ساف، سازگار، سافو

که ش، روشن، پالتوراو، پالفته ، زرنگ

رَأَيْتُ: سۆز به زه یی وشتره

دایکانه بۆ به چکه کانی

رَأَيْتُ: نا په سه ندی به دیکرد، گومانی

مه بوو به دگومان بوو

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

پیچکاو

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

سه رسام ما، سه راسیمه بوو

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

به سوود، سوود خۆری کرد

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

راگرت، دلی برد به پتوه

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

به که لک، به ده سه کوت، پرسوود

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

پیشه لان

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

ده سه وه سستان له به رده م گشت

کردارو هه لویتستیکدا

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

چاکی کرد، گونجاندی، به رده وام بوو

له سه ری

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

کردن، دانان

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

رَأَيْتُ (مُخْتَر): مه یی، بزپکا، تیکچوو،

دل قایم، به غیره ت، لیها توو، چاونه ترس

رَابِطَة: په یوه ندى، به ستران،
په یوه سټی، په کگرتن
رَابِع: چواره م، چواره مین، چوار هم مین
رَابِع عَشْر: چوارده یه م
رَابِعاً: چواره م، چواره م
رَابِی: برنووتی، دهرمانیکه له گه ل
تَوْرَى تووتن له لووت ده کړئ بڼ پښم
رَابِیة: سه نگر، که لات، بستو،
ته پږلکه، بلندی، به رزی
رَاتِباً: مووچه، مانگانه، ده قن، جیره،
به رات، کړئ
رَاتِع: نه وهی دهم ده خاته مائی خه لکو
بی گویدان ده یخوات، جان وهری چوار
پی که هه میسه له هه ولدایه
رَاتِق: په یوه ست کردن، پابه ندردن
رَاتَ الْفَرَسَ (تَغَوَّطَ): پیسایى کرد،
ترسی کرد
رَاتَ رِشاً: دره نگی کرد، دواکه وت
رَاجَ الْأَمْرَ (إِنْشَر): بلاویوه وه،
په خشبو، داکه وت، قاوی داخست
رَاجَ الدَّرَاهِمَ: خه لکی مامه له یان پیکرد
رَاجَ الطَّعَامَ: پینگه یی و ناماده کړا
رَاجِبَة (مَفَاصِلُ): بڼه چه ی به یه ک
که یانندن په بجه کان
رَاجَتِ السِّلْعَةُ: فروشرا، نه ما، برهوی
سه ند
رَاجَتِ السُّوقُ: بازارپگه رمبوو، بازار
له بره و دابوو
رَاجَتِ الرِّيحُ: ټیکه لېوو، نه زانرا له کوټوه
هه لیکرد
رَاجِح: قورستر، لاسه نگ، شیاو،
ری ټټیچوو، په سه ند، باشتړ

رَاجَزُ صَاحِبُهُ: وه ک هاوه له که ی
هو نراوه په کی گوت له سه ر کټشی په کټک
له به حره کانی شیعرى عه ره یی
رَاجَز: هو نراوه و شیعر خوټنه وه
رَاجِع: پشکنی، گه را، پیاجوه وه،
دووباره ی کرده وه
رَاجِعٌ فِي الْأَمْرِ: پرسى پیکرد، راویږی
پیکرد
رَاجِعَ الْحَسَابَاتِ: پیاجوه وه،
بویده رکه وت
رَاجِعَ الطَّبِيبُ: چوه لای پزیشک
رَاجِع: باوه خون، نه وژنه ی میړده که ی
ده مریتو ده گه پټنه وه بڼ مائی باوکی
رَاجَعَهُ فِي الْأَمْرِ: گه راپه وه بڼ لای
رَاجَعَهُ الْكَلَامَ: دووباره ی کرده وه،
پټیدا چوه وه
رَاجِفٌ: له رزیو، له ره له ر، له رزه له رز
رَاجِفَةٌ: قووی په که م کردن به که رهندا
له روژی قیامه تدا
رَاجِلٌ: پیاده، به پټ روژیو
رَاجِمٌ: به رد گرتنه یه ک، به رده بارانی
یه ک
رَاجِمٌ فِي الْحَرْبِ وَالْكَلامِ: زالبوویه سه ریا
رَاجِمٌ عَنْ قَوْمِهِ: به رگری لیکرد
رَاحَ (ذَهَبَ - مَضَى): روژی، چوو، رویشت،
تټپه پری، گوزه ریکرد
رَاحَ إِلَيْهِمْ وَعَنْدَهُمْ: چوو بڼ لایان
رَاحَ الْبَيْتُ: با چوه ټووری
رَاحَ لِلْمَعْرُوفِ: چوو بڼ چاکه کردن
رَاحَ الشَّيْءُ: بڼی مات
رَاحَ (خَمَر): ټاره ق، مه ی، باده
رَاحَة (رَوَاح): پشو، حه وان ه وه،
سره وتن، ټارام گرتن

رَاحَةُ الْيَدِ (بَاطِنُهَا) : بهری له پ، بهری ده ست، شه پ
 رَاحِلٌ : پارمه تیدا کۆچ بکات
 رَاحِلٌ (ذَاهِبٌ) : کۆچ کردو، رۆیو، رۆیشتو
 رَاحِلَةٌ : وشتی بارمه لگری به هیز، جوار پییان و لاهی به رزه و وشترو نه سب
 رَاحِمٌ : به سۆز، میهره بان ، دلناسک
 رَاحِيٌ : دوری خسته وه، په راگه ندی کرد
 رَاحِيَةُ الْفَقْدَةِ : کردیه وه، والا یکرد
 رَاحِفٌ : مه لهاتوو، بۆ هه ویر به کار دی
 رَاحِمٌ (حَاضِنٌ) : مریشکی کرکه و توو
 رَادُ الشَّيْءِ (طَلَبُهُ) : داوایکرد، ویستی، خوازیاری بوو
 رَادُ الْأَرْضِ : گه را به نیو کیلگه و قه راخ ناوه کانیدا هه تا بزانی کام شوین گونجاوه بۆ لادان و نیشته جی بوون
 رَادُ الْبِلَادِ : پیاگه را، گه شتی پیدا کرد، تاوتوئی کرد
 رَادَارٌ : ئامیتریکی هه ستیاره به هوی شه پۆله کاره باییه موگناتیسیه کانه وه هه ست به ته نه دورو جولاهه کان ده کات و شوین و دهنگی دیاری ده کات و ده توانریت گولله باران بکریت
 رَادَاتُ الرِّيحِ : کزه ی هات، بایه کی هیاوشی هات
 رَادَاتُ الْمَاشِيَةِ : له وه پاندی، تیتریکرد
 رَادَةٌ : نه و ژنه ی هه میسه ده گه ریت به مالی دراو سیکانیه وه
 رَادَةٌ : سوود، به خشش ، قازانج، که لک
 رَادَفًا : هاو پشت و هاو ده م، پشتگیر، پال پشت

رَادِنٌ : زافه ران، زه عفهران ، گولیکی زه ردی بۆخوقشی سووریاوه زۆر به نرخ و به که لکه
 رَادِيكَالٌ : رادیکال ، په یوه نداری
 رَادِيكَالِيٌّ : نازادیخواری، بنه چه یی
 رَادِيوٌ : رادیو ، ئیزگه ، ئیستگه ، شوینیکه دهنگ و باسی گیتی تیدا بلاو ده کریته وه
 رَادِيوْمٌ : توخمیکی کیمیاوی گرانبه هایه له سالی 1889 دۆزراوه ته وه
 رَارٌ مَاعْنَدُهُ : خواستی، داوایکرد
 رَارُ الْحَجَرِ : هه لی سه نگان
 رَارُ الرَّجُلِ : تافیکرده وه
 رَارُ الْأَرْضِ : چاکی کرد ، باشی کرد
 رَارٌ : وه ستاباشی، سه رۆکی وه ستاکان ، ساختمان
 رَارِقٌ : رۆزیده ر، به خشنده ، به ته نیا بۆ په ره وردگار به کار دیت
 رَارَقِيٌّ : لاواز ، ئاره ق، باده، جۆره تریته که
 رَارَقِيَّةٌ : جل و به رگیکی که تانی سپی به
 رَارَمٌ بَيْنَهُمَا : کۆکردنه وه ی دوو راو بۆ چوون و گونجاندنیان له گه ل یه کدا
 رَارَمُ الدَّارِ : زۆر له و ماله دا مایه وه
 رَارِيٌّ : دانه پالی به کیکه بۆ شاری (ری)، نازناوی زانای پایه به ز (قه خری)
 رَارِيٌّ (ابو الفتح) ه
 رَارِيَّاتٌ : رازیانه، ره زنه، هه پۆسان، گیایه کی بۆخوقشه
 رَاسَةٌ : له مه له دا پیتی که وت
 رَاسُهُ بِالْأَمْرِ : باسیکرد له گه لیدا، باسه که ی کرده وه له لای

رَاسِبَ: که وتوو، خلته، نیشتوو، په گړ،
 دهرنه چوو، ملته
 رَاسَخ: جیگیر، چه سپاو، دامه زراو
 رَاسَخ فِي كَذَا: به توانا له...، دانا له...
 رَاسَخ فِي الْعِلْم: شاره زاله زانیاریدا،
 رَوچوو، ټیگه یشتوو، زانیار، دانا
 رَاسَل: نامه ی نارد، په یامیگی نارد
 رَاسَم: ټاوی له بهر رویشتوو، ټاوی
 ره وان، ټاوی روشن و سازگار
 رَاسِي: وه ستاو، وه ستاو له بنده،
 جیگیر، چه سپاو، نه جوولاو
 رَاسِيَات: شاخ و که ژی پته وو جیگیر
 رَاش: به رتبلی دا، دهمی چه ورکرد
 رَاشَح: نه و ټاوه ی دهر پوات به نیتو به ردا،
 جانه وهر و میروی به سهر زه ویدا روو،
 به هیزو توانای روو به سهر زه ویدا
 رَاشِد: هوشیار، هه ستیار، به خه بهر،
 ټاگادار، زیر، زرنګ، رابه، پتیشه نګ،
 هه رزه کار، بیدار
 رَاشِق: یه کتریان داگرتوه، یه کیان
 دایه بهر بهر
 رَاشَن: مشه خور، شاگردانه، به خشش
 رَاشُوم: ته خته یه کی نه خشدار
 رَاصِد: چاودتیریکار، پاسه وان
 رَاصِدَة: چاودتیریکرد، پاسه وانیکرد،
 پاریزگاریکرد
 رَاضِي: ره زامه ندی خواست، داوای
 رازی بوونی لیکرد، ناشتی کرده وه
 رَاضِب: لیزمه باران، بارانیکی به خوړ
 رَاضِخ: به زور ملکه چی کرد، سهری
 پی دانه واند
 رَاضِخَة: به رده بارانی کرد

رَاضِع: رَضَاعاً وَمَرْضَاعَةً: له گه لیدا
 شیری خوارد
 رَاضِعُ إِبْنُهُ: کوربه که یدا به شیر دهر ټکی
 دیکه
 رَاضِعُ الطِّفْلِ: دایکی شیری پیداو
 دایکیشی دوو گیان بوو
 رَاضِعَان: دوو مه مکی دایک بق منال
 که شیری لیده خوات
 رَاضِي: رازی، قایل، په سه ندی،
 گونجاوی
 رَاطِل: به کیښانه کړی و فروشتی
 رَاطِن: به زیاننک به دهر له زیانی عهره بی
 ټاخواتن و قسه یکرد
 رَاع (نَمَا وَرَاد): که شه ی سه ند، روا،
 په ره ی سه ند، زور بوو، گوره بوو
 رَاعُ الزَّرْع: که شه و په ره ی سه ند،
 پیگه یشت
 رَاعُ السَّرَاب: ټیکچوو، شیتوا
 رَاع مِنْهُ: ترسا لئی
 رَاع عَنْهُ وَإِلَيْهِ: که پاپه وه، هاته وه
 رَاعُ جَانِبِهِ: ټاره زووی کرد، حه زی پیکرد
 رَاعِي: پاریزگاریکرد، پاراستی،
 چاودتیری کرد
 رَاعِي النُّجُوم: چاودتیری ټاوابوونی کرد
 رَاعِي الرَّجُل: ټاوبی لیدایه وه،
 یارمه تیدا، گوئی دایه
 رَاعِي الْخَوَاطِر: ریزی لیگرت، هه سستی
 راگرت
 رَاعَتِ الْأَرْض: له وه پگای زور فرده بوو
 رَاعِدَة: هه وری فرده وه تریشه،
 هه وری ناله داری بی باران
 رَاعِف: سهری لووت، لوتکه ی شاخ

رَاعِي: شوان، شقان، بهرپرس، خاوه ن ،
میر ، سهردار

رَاعُوفًا (صَخْرَةٌ عِنْدَ رَأْسِ الْبَيْتِ): بهردی
سهر بیر

رَاعُ: ریگی پیچ و په نای گرت،
فتی کرد

رَاعُ الرَّجُلُ: لایدا، تراز، روی لیوه رگتیا
(رَاعِبًا مُتَشَوِّقًا): ناره زوومه ند، مه یلدار،
ناره زوودار، شهیدا، به خواست

رَاعِم: ملکه چو رسوا، زه بوون و داماو
رَاعِمٌ مُرَاعِمَةٌ: به ناشکرا جهنگی له گه ل
به رپاکرد، دژایه تی کرد، دژومنایه تی
مه لگیرساند

رَاعِيَّة: وشر ، حوشر
رَاعًا: گهی به زه ویه کی سهوز، چو بؤ
گوندو لادی

رَاعًا: مهیی ، باده ، نارهق
رَاعِيح: ژینیکی خوشگوزهران، ژینیکی
خوشنود

رَاعِدًا: زئ ، چم، چاو ، چؤم،
رووخانه، چرخوپ
رَاعِدَان: به هردو رووباری دیجله و
فورات دهگوتریت

رَاعِدَةٌ: کومه ک، پشتگیری، به وداره
رایه دهگوتریت که له سهو پردیک بؤ
په پینه وه دانه نریت

رَاعِض: قایل نه بوو، نکول رازی نه بوو
رَاعِضَةٌ: نه وانه ی پشت هه لده که ن
له سهو کرده که یان له جهنگدا یان
له کاتی هه لویست وه رگرتندا

رَاعِضِي: گومرا، له ریی راست لاداو، سهو
لیشیواو، سهو رگردان ، ویل

رَاعِعَ إِلَى الْعَاكِم: شکاتی لیکردو
هینایه بهرده می دادیار هه تا دادگایی
بکات

رَاعِقَةٌ: به رزکه ره وه، تویل ، ئامیزی
به رزکردنه وه

رَاعِق: ژینیکی پرخوشگوزهرانی و نازو
نیعمه ت

رَاقِق: هاوه لایه تی له گه لاکرد، له گه لی
رویش ت

رَاعِقَةٌ: که سیکه ژینی خوشگوزهران و
باش به سهو به ریت

رَاقِقَةٌ: شهوێک به هیمنی و ئاسانی
بگوزهریت

رَاقِي: دروومان و چاکه ری جل و به رگ
رَاق: بریسکایه وه، دره وشایه وه، رژانی،
رویکرد، رشتی

رَاقِ الْأَمْرِ: په سهو ندبوو لای، شیاوو
گونجاو بوو

رَاقِ السَّرَابِ: روی له سهو زه ویی
به شیاووی نه وجا داکه و ت

رَاقِب: پاسی کرد، نیشکی گرت،
پاراستی، ئاگاداری کرد

رَاقِبَ اللَّهِ: له خوا ترسا
رَاقِبَ الْعَمَلِ: سهو ره و کاری کرد،

چاو دیری کرد، به پیره ی برد
رَاقِد: نوستو ، خه وتوو

رَاقِدَةٌ: کپ ، هه لئیشتوو، خاموش
رَاقِص: له گه لی سهو می کرد، چوه

ده ستیه وه، له شانیه وه هه لپه ری
رَاقِص: سهو ماکار، هه لپه ریین

رَاقِصَةٌ: سهو ماکار ، هه لپه ریوو
رَافُود: کوپه یه کی گه و ره

راقی: بالا، بهرز، مه زن، شکودار، زود
چاک، په روه رده کړاو، پيشکه وتوو
راقیة: جادوگر، چاوبه ست کار،
نه فسوونکار

راکب: سوارېو، نيشته سهری
راکب: سوار، بهرانبه ری پياده، که سئ
که به سهر باره بهر يا هه رشتيکی تره وه
سه فر دهکا، زال، باوخوش، بلندتر،
بهرز

راکبة: توليکه له سه رووی دارخورماوه
شوړپوه ته وه به لام ناگاته سهر زهوی
راکد: راوه ستاو، وه ستاو، له بزاو
که وتوو، جيگر، مهنگ

راکض: راکردن و پيشپرکيی کرد
راکع: چه ماو، سهر شوپ، نهوی، نرم
راکل صاحبه: پيشپرکيتيانکرد،
بوړبوړتنيانکرد

راکوب: نه و چله دارخورمايهی بهرزه و
وړپای شوړپوونه وی ناگاته سهر زهوی
رال (سال لعابه): ده می ناویکرد، لیک
به ده میا هاته خواره وه

رام - ریم بالکان: نيشته جی بوو
رام حمل البعير: خوارېوو، لاریوو،
داکوت

رام المکان ومنه: لايدا، لاجوو، روئی،
به جی میشت، گواستیه وه
رام بالکان: مایه وه، جيگر بوو
رام عنه: دورکه وته وه

رامی: تیری تیگرت، تیربارانی کرد
رامی عن قومہ: بهرگری لیکرد
رامه: نافرتهی چاکه کاری خوش رهفتار
رامج: به تیر برینداری کرد

رامج: تیر نه نداز، تیره ناز، تیراوژ،
تفه نگجی، که سیکه بزانی تیر بهاوژئ
رامس - رواس: نه و بالنده یه ی شهوان
ده فپئ، هر جانه وهریک به شه و بیته
دهر وه

رامسات: نه و بایه ی شوینه واری مالان
داده پوشتی به خول و گلی هه لگرتوو
رامق الرجل مرآقة: له ترسا دلی برد
به پړوه

رامق العمل: به باشی کاره که ی نه کرد،
شاره زاو لیزان نه بوو تییدا
رامقه: چاوی لینه تروکان
راموز (نمودج): نمونه، نما،
نورناگ، سهرمه شق، که میک له زور
نیشانان

راموس (قبر): گور، گلکز، قبر
رامي: نيشانه چی، ده ست راست
ران الأمر: قورسی کرد، گرانی کرد،
سه ختی کرد

ران: پتلاویکه وه ک خوف وایه به لام
له و دريژ تره
رائی: نهرم و نیانی و خوش رهفتارکردن
له گل یه

راهب: قه شه، که شیش، زیوار، ره بهن،
ترساو، توقيو، نه ترسی، لیپراو بو
ژینی دواپی

راهبة: قه شه زن، نافرتهی په رستار،
گوشه نشین
راهق الغلام: بالغ بوو، بوو به هره کار،
واده ی شهیتانی بوونی هات
راهن: گره ویکرد، پيشپرکيی کرد
راهن: جيگر، بهر دهوام، هه میشه یی،
بارمه دانان، نیستا، نه م کاته

راهنماچ: نه و کتیبه ی دهریاوانه کان
تتیدا به ندهرو شوینی لادان دیاری
ده کن

راهی من العیش: خوشگوزهران، ژيانی
بیده نگی، ژینی خوشحالی
راهیه: مه نگ

راوَح بین عملین: نوره ی کرد
راوَح بین رجلین: به نوره له سر قاچی
وه ستا

راوَد: فیلی لیکرد ، ته له که ی کرد
راوَد المرأة: ده ورو خولیدا، هه لسی
خه له تان، ویستی دهستی له که لا تیکه ل
بکات

راوَدَه: خواستی کرد، ویستی هه بوو بوی
راوَض (خاضل): غافل کرد، چاوبه ستو
فیلی لیکرد

راوَع (خادَع): فیلی کرد، پشی پشی بو
کرد، دنهیدا

راوَع فِي الْكَلَام: قسه ی به تو یکل و
پنچ و په نای کرد، به ناین و نۆین دوا،
به پیچ و په نا که و ته قسه و گوته

راوَنَد (روند): ریواس

راوُوق: پاک ، پوخت، پالفته، بیگه رد
راوی: گنپه رهوی فهرموده وه نراوه ،
میراو

راوِیة: چیرۆک بیژ ، داستان بیژ،
نه وه ی چیرۆک و به سه رهات ده گنپه ته وه
رایة: ئالا ، به یداخ ، به یاخ، ئاله،
دره وش

رأي: بینی، دیتی، به چاو به دیکرد،
وایزانی
رأي (ظاهر): خوی واپیشاندا،
خوی وادانا

رأیته: بینیم ، چاوم کرد ، دیتم
رأی: بینهر ، تیبینیار ، چاودیز
رئاء (رِفاء): دوپووی، مه رای، ماستاو
کردن، روپامایی، رواله تکاری، مامه
حه مه یی

رئاسَة: سه روکایه تی، سه رگه له یی،
فه رمانزه وایی

رأب: چاکی کرد ، باشی کرد
رأب الشيء: کۆیکرده وه بهستی
رأب بینَهُم: نۆوانسی باشکردن،
چاکسازکی کرد له نۆوانیدا
رئبال: شیر ، گورگ

رئة - رية: سی، کۆنه ندای مه ناسه
رأس: سر، که لله، لوتکه، بۆپه، مله ،
را ، هۆش ، سه رهتا ، یه که م

رأس مال: مایه ، سه رمایه
رأساً (مباشرة): راسته وخو ، دهم و
ده ست، یه که ندهردوو، گه رماو گه رم ،
یه که سه ر

رأساً على عقیباً: سه ره وخوار، سه ره و
ژیر

رأفا: میهره بان بوو، نه رم و نیان بوو،
به زه یی پیاها ته وه، به سۆزیو

رأفة (رحمة): به زه یی، دلسۆزی،
میهره بانی

رأل: وشر مورخی یه کساله
رأم الحیل: توندی کردو ریتای
رئم الشيء: ئولفه تی پتیه به ست،
ئالوده ی بوو، عه ودالی بوو

رأي: را ، بۆچوون، بیروپا ، دهم و
دوان، هه لۆیست، پشینیار

رؤوف: ناویکی جوانی په‌روه‌دگار،
 به‌سۆزو به‌زه‌یی بۆ به‌نده‌کانی،
 میهره‌بان، به‌به‌زه‌یی، دلسۆز
 رؤیا: خو، خه‌ون
 رؤیة: بینایی، سۆما، هانا، چاو
 پیکه‌وتن، دیتن، دیدار
 رئیس - رئیس: سه‌رۆک، سه‌رگه‌وره،
 سه‌ره‌ک، میر، پیتشه‌وا، فه‌رمانه‌وا،
 سه‌روه‌ر
 رئیس: سه‌ره‌کی، سه‌ره‌تایی، گرنگ،
 بنه‌چه‌یی، بنه‌په‌تی

رب

رب القوم: سه‌رۆکایه‌تی‌کرد، سه‌ره‌کرده‌یی
 نواند
 رب الشيء: بوو به‌خواه‌نی، بوو به‌هی
 خۆی
 رب الولد: په‌روه‌رده‌یکرد ه‌تا
 گه‌وره‌بوو

رب الامر: چاکی کرد، باشی کرد
 رب الدهن: بۆنخۆش و جوانی کرد
 رب بالکان: مایه‌وه، جیگه‌بروو
 رب (ربما - لعل): له‌وانه‌یه، ره‌نگه،
 ته‌قا، ته‌قو، به‌شکو، نه‌شی، نه‌گونجی
 رب (عصير الثمار المخرثر بالطبخ):
 خۆشاو، دۆشاو، خۆشاف، له‌ناوی
 هه‌رمی و قۆخ و له‌تکه هه‌رمی و گه‌لێک
 میوه‌ی‌تر دروسته‌کریت

رب الرمان: ریه‌هه‌نار، دۆشاوی هه‌ناری
 گوشراو

رب (سید): گه‌وره، سه‌ره‌ک
 رب العائلة: سه‌رگه‌وره‌ی مال
 رب (مالك): خاوه‌ن، په‌روه‌دگار

ربا المال: زیاده‌بوو
 ربا الراية: به‌زنی کرده‌وه، بلندی کرد
 ربا الولد: پیکه‌یی، گه‌وره‌بوو،
 په‌روه‌رده‌بوو
 ربا (رباء - فائدة): قازانجی سوو،
 که‌ک، کرۆی پاره‌یه‌که به‌سال یا
 به‌مانگ بدری به‌یه‌کتیک
 ربي الولد: به‌ختی‌کرد، ژيانی،
 په‌روه‌رده‌یکرد، ته‌میی کرد
 ربي التفاح بالسکر: مره‌بای سبزی
 دروستکرد
 رباب: هه‌وری سپی، مه‌مله‌که‌ت،
 ئامیرێکی مۆسیقاو گۆرانی‌یه، ره‌بابه
 رباب: په‌یمان، هاوپی، دۆست،
 خۆشه‌ویست، یاران
 ربابه: مه‌مله‌که‌ت، په‌یمان
 رباح: مه‌یموونی نێرینه
 رباض: شیر
 رباط: هه‌موو شت که‌بۆ به‌ستن
 به‌کاربه‌یتری، به‌سته‌نی، سارگی، برین
 پیچ، پیچه‌ک، قه‌یتان، بۆینباخ، مل پیچ،
 گوریس، په‌ت، پیوه‌ند، ده‌س به‌ند
 رباط: نه‌وه‌ی تاله‌کانی ئاله‌ته
 مۆسیقاییه‌کان ده‌به‌ستی
 رباطات: به‌و په‌یمان به‌دووتریت
 که‌سه‌باره‌ت به‌هه‌زاران ده‌به‌ستری
 رباطة: خۆمه‌لاسدان له‌بۆسه‌داو
 چاوه‌پوانکردنی دوژمن
 رباع: چوارچوار
 رباع (حسن الحال): خۆشگوزه‌رانی،
 باشحالی

رَبَاعَة - رَبَاعَة: نه و باره باشه ی مرقف
له سه ری ده بیت، سه رۆکایه تی نه وه ی
مرقف هه یه تی و به هۆیه وه ژینی باش و
خۆشحالی ده سه ته به رکړدوه، جیگیر بیون
بار، حال
رَبَاعِي: هه موو شتیك كه له چوار لا
پنكهاتبی
رَبَاعِي الْأَرْجُل وَالْأَقْدَام: چوارپی،
چوارپا
رَبَاعِي الْأَضْلَاع: چوار لا
رَبَاعِيَّة: چوارددانی ناوه پاست
كه ده كه ویته نیوان ددانی برنده و
كه لبه وه
رَبَالَة (إِمْتِلَاءُ الْجِسْم): تیکسمراوی،
گۆشتنی، قه له وی، شیشمانی
رَبَان - رَبَانِي: نه وه ی كه شتی
لنده خوپی، كه شتی وان
رَبَانِي: مه ردومی خواناس و زانا،
خودایی، شاره زا به پله و پایه کانی
به ندایه تی
رَبَانِيَّة: پله و پایه یه کی به دیه یتراوه
له لایه ن مه سیحیه کانه وه
رَبَا (عَلَى وَارْتَفَع): به رزیوه وه،
بلندبوه وه
رَبَا الْقَوْم: پتشیان كهوت، بوو
به سووری بهر له شكر
رَبَا الْمَال: چاك و پاراستی، پاریزگاری
لنكر
رَبَا عَلَى (أَشْرَف): به سه ریا نه پوانی
رَبَا الْوَلَد: پتی كه یاند، به ختویكرد
رَبَاتِ الصَّبِي رَبَاتًا: نه وازشی كرد،
په روه رده یكرد، دلنه وایی كرد

رَبَة: خانم، كه بیانونی مال، ئافره تی
مال، ژنی مالی
رَبِحَ (كَسَبَ): قازانجی كرد، بر دیه وه،
ده سستی كهوت
رَبِحَ: قازانجی پینگه یاند، سوودی
پینگه یاند، قازانجی دایه
رَبِحَ: سود، قازانج، ده سستكهوت،
بردنه وه
رَبَحَة: بر دیه وه، سه رككهوت، ده سستی
كهوت
رَبَدَ: جیگیر بیو، مایه وه
رَبَدَ بِالْمَكَانِ: تیا مایه وه، تیا ژیا
رَبَدَ (خَسِبَ الْمَسْحَاةُ وَغَيْرَهَا): سالیس،
ده سك، تیلای لووسی بی گزی
رَبَدَا: ناقولا، نارېك، نابوت، ناساز
رَبْدَة: خول، خاك، زهوی
رَبَدَ: ده ست و قاچی له كار كردندا
هتواش و سووكبوو
رَبْدَة: راخه رېتكی نه رم و شله له سه ر
پشتی و شتر داده نریت
رَبْرَبًا: جله وه مانگای كتوی
رَبَضَ: خوی نایه وه، خوی مه لاسدا،
ماته ماتی كرد، چاوه پتی كرد
رَبَضَة: خۆنانه وه، خۆمه لاسدان
رَبَضَ (بَرَكَ): چۆكی دایا، نه ژتوی
دایا، هاته سه ر نه ژتو
رَبَضَ فَلَانًا أَوْ الْمَكَانَ: چوو بۆی، رووی
تیکرد
رَبَضَ: لانه ی خه لکی، شوینی گاوكوك،
مالانی ده وروپه ری شار، سنووری
ده ره وه ی شار، ریخۆله
رَبَضَتِ الدَّابَّة: چۆكی دایا

رَبِضَهُ بِالْمَكَانِ: چنگیزی کرد، چه سپاندی
 رِبْطًا أَوْثَقَ وَشَدَّ: بهستی، بهستیه‌وه،
 توندی کرد، گرتی دا
 رِبْطًا وَصَلَ: گه یانی به یهك، به یه كه‌وه
 بهستیه‌وه
 رِبْطَ الْجَرْحِ: پیچای، پیچایه‌وه،
 برینه‌كه‌ی پیچا
 رِبْطَ اللِّسَانِ: زمانی بهست
 رِبْطًا: بهستن، بهستنه‌وه، به یهك
 گه یاندن، بهندکردن، په یوه‌ندی،
 په یوه‌ستی
 رِبْطَةً: دهسك، چه پك، گورزه، پیچراو،
 سه‌پیچ، مل پیچ
 رِبْع: چواریه‌کی برد، چوار لوی‌کرد،
 به چوار لَو بایی دایه‌وه
 رِبْع (تَوَقَّفَ وَانْتَظَرَ): چاوه‌پی‌ی‌کرد،
 وهستا، نیستی‌کرد
 رِبْع بِالْمَكَانِ: مایه‌وه، هله‌یدا
 رِبْع عَنْهُ: وازی لیته‌ینا، لئی دووركه‌وته‌وه،
 دهستبه‌رداری بوو
 رِبْع عَلَيْهِ: به‌زه‌یی پیاها‌ته‌وه، سۆزی
 بۆی جوولا
 رِبْع الرَّجُلِ: به‌رده‌كه‌ی به‌رزكرده‌وه بۆ
 تاقی‌كرده‌وه‌ی تواناو هیزی
 رِبْع بَعِيشَه: رازی بوو به‌بزیوی ژیا‌نی
 رِبْع الْقَوْمِ: بارانی به‌هار لی‌یدان
 له‌مرؤفه‌كان یان زه‌وی
 رِبْع الرَّجُلِ: هه‌رچوار رِزْزَك تووشی تا
 هات
 رِبْع الْبَيْتِ أَوْ الْحَوْضِ: به‌شیوه‌ی چوار
 گۆشه‌ی لی‌کرد
 رِبْع الْعِلْدِ: ژماره‌كه‌ی دوو‌جا‌کرد، كردن
 به‌چوار نه‌وه‌نده

رِبْع - رُبْع: چوار یهك ¼
 رِبْع: له‌گیای به‌هار له‌وه‌پا، به‌گیای
 به‌هارا هه‌لتورا
 رِبْع: مال، خانوو، پله‌وپایه، نه‌و
 شوینه‌ی لئی ده‌ژین، کۆمه‌لی خه‌لکی،
 خانوی فره‌ مال و خیزان
 رِبْع: یه‌كه‌م به‌ره‌م له‌به‌هاردا
 رِبْع: گرتن و مؤل‌دانی و شتر بۆ ماوه‌ی
 سێ رۆژو ئاودانی بۆ رۆژی چواره‌م
 رِبْع الْقَوْمِ فِي النِّعِيمِ: رۆچوون، پتیا‌ن
 هه‌لگرت
 رِبْعَةً: پیاوو ژنی بالا‌م نام‌ناوه‌ند،
 نه‌دریژو نه‌كورت، میژی ورده‌ باب‌ه‌ت
 فروش
 رِبْع: فراوانی بژیوی و ده‌رام‌ه‌ت
 رِبْعٌ فِي الْأَمْرِ: خسته‌ ناویه‌وه
 رِبْعِي: په‌تیكه‌ چه‌ند گرتیه‌کی تیدا بیت
 رِبْعَةٌ: گرتیه‌ك
 رَبَّكَ: ته‌گه‌ره‌ی تیخست، ئال‌وزی‌کرد،
 كۆسپی خسته‌ به‌رده‌م، شپ‌رزه‌ی‌ك‌رد
 شله‌ژانی، سه‌ری لَی تیکدا
 رَبَّكَ الشَّيْءُ: تیکه‌لی‌کرد
 رَبَّكَ: گرفتار، داماو، تووشیار
 رَبْل: جوړه‌ دره‌ختیكه‌ له‌كۆتایی‌هاویندا
 شه‌ق و درز ده‌بات به‌هۆی سارد‌بوونی
 شه‌وه‌وه
 رَبْل: روه‌کی‌کی یه‌ك‌جار سه‌وزه
 رَبْل: به‌پیاوی‌کی گه‌وره‌و زله‌ده‌وت‌ریت،
 تیکسمراو، شیشمان، گۆشتن
 رَبْلَةٌ - رَبْلَةٌ: پوز، به‌له‌ك، له‌ته‌ر،
 نیوان قوله‌ قاپه‌ونه‌ژتو
 رَبُو: نه‌خۆشی ته‌نگه‌نه‌فه‌سی، هه‌ناسه
 سواری

رَبُوب: په يمان و به لټن، زپکوپ، کوپي
 ژني پياوړيک له پياوړيکي تر
 رَبُوءَ: سهنگر، که لات، قه لا
 رَبُوءَ (مليون): يه ک مليون
 رَبُوءَ (عشرة الاف): ده هزار
 رَبُوءَ - رَبُوءَ - رَبُوءَ: ته پړکه، به رزه
 زهوي، گردی چکوله، ته په، کړسپايي
 ناو زهوي، ته پ، گردولک، گووپک،
 هرهم، ترپیکه
 رَبُوي: نه وي سوو خوري پيشه يه تي،
 سوو خور
 رَبِيب: کوپي ژن له ميړدنيکي تري،
 کوپي ميړد له ژنيکي تري، باوه پياره،
 هه نه ز، زپکوپ
 رَبِيبَة: دايه، باوه ژن، هه نه ز، زپکچ،
 کچي ميړد له ژنيکي تر کچي ژن
 له پياوړيکي تر
 رَبِيبَة: گوربه، جوره جانه وهرتکه
 رَبِيع: بازگاني به سوود
 رَبِيع: مه پومالات له پهرين وپه چه کېدا
 رَبِيبَة: نه وي ده سستبه رداری
 خوشه کاني دنيا بوه
 رَبِيبَة: به سراوه، په يوه ند، په يوه ست
 رَبِيع: به هار، خوین جمان
 رَبِيبَة: ميړگ، باخچه، خوده، نه و
 کلاوه ناستينه ي جه نگاوه له جه نگدا
 ده يکاته سهری
 رَبِيب: گرفتار، تووشيار، دووچار
 رَبِيب: لاواز له کاروبارو نه خشه و پلاند
 رَبِيبَة: ناوي تیکه ل له گه ل قوردا،
 که رهي نيو دق

رَتَّعَ

رَتَّعَ: توندوتيز بوو، به رازی نيرينه،
 به رازی کتوي
 رَتَّاع: دووده وړی، ده رگای گوره
 رَتَّاع: نه وي به وشر له وهرگه کان
 ته ي دهکات
 رَتَّاق: دوو پوښاک که به يه که وه دوو رابن
 رَتَّاب (وَضَب): رزي خست، چاکي کرد
 رَتَّاب (أَعَد): ناماده يکرد، پتيکي ميتا
 رَتَّاب الشَّيْء: جيگير بوو، نه جوولا،
 چه سپا، چه قی
 رَتَّاب: توندوتيزی، گرانی، ناپه حه تي
 نه و به ردانه ي له يه که وه نزيکنو
 هه نديکيان به رزترن له هه نديکي تريان،
 به رزه زهوي
 رَتَّاب: يه ک جور، يه ک شپوه
 رَتَّابَة: پزل، خانه، پايه، پله، جود،
 راده، گوره يی، نيشان
 رَتَّابَة: مابه يني نيوان په نجه کان
 رَتَّاع: داخست، پتوهدا، به ندي کرد
 رَتَّاع الِيبَا: داخست
 رَتَّاع الخَطِيب: قسه ي بقر نه مایه وه،
 خفه ويښه نگی کرد، زمانې به ستر،
 نوتقي ليبرا
 رَتَّاع: ده رگای گوره، گوره ده رگا
 رَتَّاع: زوباني گرتي و پيني (را) و (تا) ي
 بقر نه هات
 رَتَّاع: ناسوده ژيا، به خوشي و تيزو
 ته سالي ژيني برده سهر
 رَتَّاع فِي الْمَكَان: تتيده مایه وه و نان و
 ناوي خورده وه و حوايه وه و پشوويدا
 رَتَّاع الدَّابَّة: له وهر، چه ري، چه را

رَقِيع: بوهی بئی پتویست، خوشگوزهران،
بئی پتویست

رَقِيعَة: رۆچوون له نازو نیعمه تا

رَثَقَ الثَّوبَ: درویه وه، پینهی کرد،
چنیه وه

رَثَقَ: درونه وه، چنیه وه، پینه کردن

رَقِيعَة: نێوانی په نجه کان، پایه، پایه کا
رَثَلَ الشَّيْءَ: گونجا له گه لیدا، رِثَكَ
شیاوو بوو له گه لی، رِثَكَ وپیتکبوو

رَثَلَ الْكَلَامَ: باشی وت، به گزبوو،
خاسی وت

رَثَلَ الْكِتَابَ: نوێی نووسی، تازهی
نووسی

رَثَلَ الْقُرْآنَ: قورتانی به جوانی و رِثَكَ
پتکی خویتده وه، باش خویتدیه وه

رَثَلَ (صَفَا): ریز، ریتچکه، ژماره یه کی
نقد

رَثَلَ: قسهی باش و به جی، وتهی جوان و
شیرین

رَثَلَ: تازه نوێی هه موو شتیک

رَثَمَ: شکاندی، کوتایی، شکستی
پێ مینا

رَثَمَ فِي بَنِي فَلَانٍ: پتگهی، نه شو
نمایکرد

رَثَمَ: قسهی په نهان، شهرمن و به حیا ،
جۆره گیایه کی بارییکه

رَثَمَ بِكَلِمَةٍ (فَاه): وشه یه کی به ده ما
هات، وشه یه کی وت

رَثَمَة: په تیک به په نجه وه نه به سترئ
بۆ بیرک و تنه وه

رَقِيب: ژین و گوزهرانیکی یه ک ته رزو
شێوه بئی گۆپان

رَثِيلَاءَ (عَنْكَبُوتٌ مُؤَدٍّ): جالجالۆکی
زیانبه خش

رَثِيمَة: په تیکه ده به سترئ به په نجه وه
بۆ بیرکردنه وه

رَثَا الثَّوبَ: شریوو، کۆنبوو، رزی ،
هه پرون هه پرون بوو

رَثَا الْهَيْئَةَ: شپۆل، په رپووت، ناقولۆ
ناشیرین

رَثَا: کۆنه ، شپه ، رزیوو، پرواو

رَثَا: شیوهنی بۆ کرد، لاواندیه وه،
به سه ریا گریا، هۆنراوهی به سه را هه لدا

رَثَا الْمَيْتَ: بۆی گریا و چاکه کانی باسکرد،
هۆنراوهی بۆ وت

رَثَا عَنْهُ حَدِيثًا: له به ریکردو گتیرایه وه،
له سه ر په رهی دل گتیرایه وه

رَثَى الْمَيْتَ: بۆی گریا ، شیوهنی بۆ کرد
رَثَى لَهُ: دلی بۆ نه رم بوو، دلی پئی

سووتا ، به زهیی و سۆزی بۆ هاته جۆش
رَثَاءَ: لاواندنه وه، پیا هه لدان، شیوهن

رَثَاءَة: په رپووتی، شپۆلی ، رزیوی

رَثَاءَة: نه و ژنه ی شیوهن و لاواندنه وه
ده کات

رَثَا اللَّيْنُ: مهیی ، به سستی، بزپکا

رَثَا الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: تیکه لی کرد

رَثَا غَضَبَهُ: نیشته وه، دامرکایه وه

رَثَبَ: سنگه و باز، هه لچوون به سه ر
یه کتیکا

رَثَمَة: شت و مه کی رزیوو شپۆلی ناو مال،
مه ردومی لاوازو په ست

رَثَمَ الْأَنْفَ: شکاندی هه تا خویتنی
لنیهات

رَئِمَ الْفَرَسُ: له لایه کی لووتیدا سپیتی
تندابوو

رَئِمَ = رُئِمَةً: نه وسپیتیهی له یه کتیک
له لاکانی لووتی نه سپدایه

رَئِمَاءُ: لووت سپی، نه و مه پرهی هه موو
گیانی ره شه و به ته نیا لووتی سپییه

رَئِیْنَةُ: ماست، تیکه لکردنی ماستی
شیرین به ماستی ترش

رَئِیَّةُ: ساردی و لاوازی، نیشانی جومگه،
که ودهن، گیتی

رَئِیْش: کزنه، شره، رزیوو، بریندار
رَئِیم: لووت شکان و خوین لیهاتنی

رَجَّ

رَجَّ: شله قاندى، جوولاندی، له رانیه وه،
رایه شان، هینایی و بردی

رَجَّ: شله قا، جوولا، مات و چوو،
له ریه وه

رَجَا: ئومیدی نه پری، کۆلی نه دا،
به رده وام بوو، به هیوا بوو، چاوه پوان بوو،

پارایه وه، لایه وه، تکای کرد، نزای کرد
رَجَا الرَّجُلُ: به هیواى بوو، ئومیدی پئی

مه بوو
رَجَا = رَجَاءُ: لا، ته نیشست، قه راغ،

ناوچه
رَجَا = رَجَاءُ: هیوا، ئاوات، ئومید،

خواست، داخوازی، ویست، حه ز،
ئاره زوو

رَجَى الشَّيْءُ: ئومیدبوون به شتیک،
به هیوا

رَجَّاج: مه پو مالآت یان خه لکی لاوازو
له پ

رَجَّاد: گواستنه وهی توو بوو سهر
خهرمان

رَجَّاز: نه وهی شیعریک ده نووسیت
له سهر کیشی به حری (رجز)، هۆنراوه

خوان
رَجَّازَةٌ: شوینیکه ئاماده ده کړیت بوو

ژنان له سهر پشتی وشت به دهر
له که ژاوه، جوانکارییه کانی که ژاوه،

تویش به ره یه که به ردی تیده خری
له به رانبر که ژاوه دا بوو راگرتنی

هاوسهنگی
رَجَّاس (بهر): دهریا

رَجَّاسَةٌ: کارو پیشه یه کی قیزه ونی
نه خجامدا

رَجَّاف: له رزوک، که سیک زوور به رزی
رَجَّام: نه وهی له سهر بیر جه نه پری

له سهر ده به ستری
رَجَّامَان: هه ردوو کۆله که ی دارین

که جه نه پری له سهر ده به ستری
رَجَّبَ مِنْهُ: شه رمی لیکرد، شوره یی کرد،

ته ریق بووه وه
رَجَّبَ الرَّجُلُ: به گه وره و مه زنی دانا

رَجَّبَ مِنْهُ: لای ترسا، توقی لای
رَجَّبَ النَّفْلَةَ: دپکه زئی دانا هه تا

که س دهستی پئی نه گات
رَجَّبَا: مانگی ره جه بی کۆچی

که ده که ویته نیوان مانگی (جمادی
الاخرة) و (شهعبان) وه

رُجْبَةُ: بینایه که دروست ده کړیت بوو
راو، کۆله که، سایه، نه وهی که

دارخورمای پالپوه ده نری
رَجَّةُ: له راندیه وه، بزواندی، جوولانی،

هینایه له رزین
رَجَّةُ الْقَوْمِ: تیکه لیبوونی ده نگه کانیان

رَجَّحَ الْمِيزَانَ: لاریووه ، لاسه نکبوو
 رَجَّحَ الرَّأْيَ: زالبوو به سهر
 به رانبه ره کهیدا، سه رگهوت به سهر
 به رانبه ریدا، قسه که ی سهری گرتو
 په سه ند کرا
 رَجَّحَ الشَّيْءَ بَيْنَهُ: به دهستی هه لی
 سه نگان و مه زه نه ی کیشه که ی کرد
 رَجَّحَ: لاسه نگی کرد
 رَجَّحَ لَهُ: کهوت به لای نه ودا
 رَجَّحَ: مه نه جله ی پر، ده فری لیوان لیو
 رَجَّحَانَ (مِيلَانَ): لاری، لاسه نگی،
 په سه ندیی
 رَجَّلَهُ: گواسته نه وه ی تقوو بو سهر
 خه رمان
 رَجَّحَاجَ: لاوازو له رزه ی هه موو شتیک
 رَجَّحَ: پاشماوه ی نه وئاوه ی له
 حه وژیکدایه که خولی تیکه ل بووه ،
 کومه لیک ی بی شومار له جه نکدا
 رَجَّحَ: په کیکه له کیشه کانی هونراوه
 که به به حری (رجن) ناسراوه، ده رد تیکه
 تووشی و شترده بییت
 رَجَّحَ بِهِ: هونراوه یه کی له سهر کیشی
 به حری (رجن) نووسی
 رَجَّحَ: سزا، به لا، پیسی، ناپوختی،
 بته رستن
 رَجَّحَ: گوناوه تاوان، سووچ و
 قه باعه تکاری
 رَجَّحَ: ناپاک ی، گنده لی، پیسی
 رَجَّحَ - رَجَّسَ: کرده وه یه کی ناشیرین و
 به دی لیوه شایه وه، رهفتاری ناقولای لی
 دیاریدا
 رَجَّسَ (فَسَسَ): پیس، چه پهل، گلار،
 گه ند

رَجَّسَ (العَمَلَ الْقَبِيحَ): کرده و رهفتاری
 ناشیرین ، نه نگی، ناتو اوپی، به دی ،
 وه سووه سه ی شهیتان ، بزواتی په نهانی
 رَجَّسَ: پیسی، ناپوختی، گنده لی
 رَجَّسَ الْبَغِيرَ: ده نگی لیوه هات
 رَجَّسَ السَّمَاءَ: گرمه و ناله ی هه ووه
 بروسکه ی په خشکرد
 رَجَّسَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: ریگری لیکرد،
 په کی خست ، دهستی هینایه ری
 رَجَّعَ (عَادَ): گه پایه وه، هاته وه،
 رویشته وه، داهاته وه، جاریکی دی
 سهری هه لداپه وه
 رَجَّعَ إِلَى الْأَمْرِ: دیسان گه پایه وه
 سهری، دهستی پیکرده وه، تی
 هه لچوه وه
 رَجَّعَ إِلَيْهِ فِي الْأَمْرِ: په نای برده بهر ،
 راویژی پیکرد، راپرسی کرد
 رَجَّعَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لیتینا، دهستی
 لیته لگرت، ده سته ردار ی بوو
 رَجَّعَ فِي كَلَامِهِ: پاشگه زبوه وه،
 په شیمان بووه وه، ژیوان بوو
 رَجَّعَ عَلَيْهِ: داوی لیکرده وه، داخوای
 لیکرده وه، سوودی پیکه یاند
 رَجَّعَ فِي الْمُسِيبَةِ ثَرْجِيْعًا: گوتنی (إِنَّا لِلَّهِ
 وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)
 رَجَّعَ: گه پانیه وه، داپه وه، پتیداپه وه
 رَجَّعَ فِي صَوْتِهِ: ده نگی له گه روودا
 خه فه کرد
 رَجَّعَ (عَوَدَ): گه پانه وه، هاتنه وه،
 داهاتنه وه
 رَجَّعَ الصَّدَى: ده نگدانه وه
 رَجَّعَ الْمَطَرُ بَعْدَ الْمَطَرِ: باران به دوا ی
 بارانا

رَجَع: باران به دواى بارانا، به سه رجوونى
 رَجَعَانِي وه رِزى به مار
 رَجَعَان: وه لَامى نامه، وه لَامى نوسراو
 رَجَعَة: گه رانه وه، هاتنه وه
 رَجَعَة (وَصَلَ): به لگه نامه، وه رگرتنى
 نامه، پسووله
 رَجَعِي: كُونه په رست، كُون ويست،
 كُونخواز، به ره دوا
 رَجَفَا (هَزَا): له رزاني، له رانيه وه،
 شله قاني، هه ژاني
 رَجَفَ الْقَوْمُ: خويان ناماده كرد بوجهنگ
 رَجَفَ الرَّجُلُ: شله ژا، تيكچوو، شيوا،
 هه لاس وكه وتى ناناسايى نواند
 رَجَفَ الْأَرْضُ: توشى زه مين له رزين
 هات، كه وته له رزين
 رَجَفَ الرَّعْدُ: دهنكى دايه وه
 رَجَفَ الْأَسْنَانُ: ددانه كاني كه وت
 رَجَفَ الرِّيحُ الشَّجَرُ: جولاندى، بزواندى،
 هيتايه له رزين، له ره له رى پيكرد
 رَجَفَة: له ره، له رزين، هاتن وچوون،
 له ره له ر، موچرك، له رينه وه
 رَجَلَ الْفَصِيلُ: له گال دايكى ناردي هه تا
 چن شير ده خوات بيخوات
 رَجَلَ الشَّاةُ: به قاچيه وه به سستيه وه
 به پايه و سنگي كه وه
 رَجَلَ (سَارَ عَلَى رَجْلَيْهِ): به پي رويى،
 به پياده چوو
 رَجَلَ الدَّابَّةُ: به كيك له قاچه كاني
 سبي بوو
 رَجَلَ شَعْرُهُ: شان يكرد، خاوي كرده وه
 رَجَلَ: پي، لاق، كومه له شتيك
 رَجَلَ الْبَخْرُ: كه نداو

رَجَلَ السَّهْمُ: هه ريو سه رى، سه روينى
 رَجَلَ الْغَرَابُ وَرَجَلَ الْجَرَادُ: دوو رووه كه
 رَجَلَ الْجَبَّارُ وَرَجَلَ الْجَوَّارُ وَرَجَلَ
 قَنْطُورَس: چن هه ساره به كن
 رَجَلَ: پياو، مرقف، مه ريدوم، نينسان،
 كه له پياو، ناودار
 رَجَلَ - رَجَلَ: پياده، به پي هاتوو
 رَجَلَ - رَجَلَ: قژه سه رنه خاوي و
 نه لولل
 رَجَلَة: تواناو هيزى رويشتن، بوونى
 تواناو هيز له سه رويشتن، سبيتي
 له به كيك له قاچه كاني نازه لدا، پياوه تى
 رَجَمَ: به ردى هاويشت، به ردى هه لدا،
 به رد باراني كرد، به ردى تيكرت،
 به ردى خست جنيويدا، نه فره تى ليكرد،
 نه فره رويى كرد، ده ريكرد
 رَجَمَ الْقَبْرُ: كيلي بق دانا هه تاديوارو
 ناسراو بيت
 رَجَمَ الرَّجُلُ: به گومان وه قسه يكرد
 رَجَمَ: به دگومان بوو، دوو دل بوو
 رَجَمَة - رَجَمَة: كيل، بلند، به رز، به ردى
 سه رين و پايى قه بر
 رَجَوَان: قه راخى هه رشتيك چال وو..
 رَجَوَس: وشتيك دهنكى گوره زله بيت
 رَجْوَعَة: وه لَامى نامه، وه لَامى نووسراو
 رَجْوَة - رَجْوِيَة: پياوي تي، ني رتي،
 پياوه تى، مه ردى جوامي ري، دلاوه رى
 رَجِيَة: نوميد، هيو، ثاوت، خواست،
 حه ز، ويست، هومى
 رَجِيح - رُجَح: گيايه كى به هاريه،
 خواردنكي سارده كه وا گهرم
 بكرتته وه، مه نجه لى پر

رَجِيع: تهرس، تهرسه قول، نهو
 گوته يه ي ده دري ته پال خاوه نه که ی
 رَجِيل: رَاجِل: نهو ی ده توانيت نذر
 به پياده بپوات
 رَجِيم: نه فرهت ليکراو، مه لعون،
 به رد تيگراو، به رد بارانکراو، ده رکراو
 له سؤزو به زه يی

رَج

رَجَا: رَجَى: لولبوو، په يکە ی به ست ،
 گرموله بوو
 رَجَا الرَّحَى: ده ستاړی کرد
 رَجَى: ده ستاړی، خړی
 رَجَائِبُ الثَّخُوم: بۆشايی لايه کانی
 زه مين، ولاته روويه رداره کان
 رُجَاب: بۆشايی هه رشتيک
 رُجَاف: تادار، به تا
 رُجَافَة: جل شور
 رُجَاق: باده، مه يی، ناوی که وسه ر
 له به هه شتدا
 رَجَال: رَجَالَة: موسافير، ره وه ند،
 جيهانگه پ، کۆچەر، دنيا ديدنه
 رَجَالَة: زینتک له چهرم دروستکرايی و
 ورده پوشو داری تيا نه بېت
 رَجَالَة: گه پیده، گه پۆک، گه پنده،
 گه رانق، بگه پ، نهو ی نذر کۆچ ده کات،
 نهو ی هه ميشه له سه فر دايه
 رَجَب (إِسْع): فراوانبوو، گوشادبوو
 رَجَب (وَاسِع): فراوان، گوشاد، پان،
 به رين، وه پاق
 رَجَبُ الْبَاع: ده ست بلاو، به خشنده
 رَجَبُ الصُّلُر: ميه ره بان، پياوچاک،
 سینه فراوان

رَجَبُ الْفَهْم: تينگه يشتوو، زرنگ،
 فاميده
 رَجَبَة: زهوی پان و به رين، کۆلان،
 که له بهر، بۆشايی نيوان مالان
 رَجَبَة الدَّار: حه وشه، گۆږه پان، ساحه
 رَجَبَة السَّيَّارَات: ويستگي ئوتومبيل،
 شويني وه ستانی
 رَجَتْ: پيشوازی ليکرد، پيخوشحالی
 به هاتنی ده ربړی
 رَجْرَاح: خۆشگوزه رانی، خۆشحالی،
 ده ست رو يشتوو
 رَجْرَح: نه که يشت به ناخ و ناوه پۆکی
 نهو ی ده ويوست
 رَجْرَحَ الشَّيْء عَنْ فُلَان: شارديه وه ليی،
 په نهانی کرد، دايپوشي
 رَجْرَحَ بِالْكَلام: واتهو مانای ده رنه خست
 رَجْرَح: فراوان، گوشاد، به رين
 رَجَض: شتی، له ناوی هه لکيشا، تتي
 وه ردا
 رَجَضَ الْمَهُوم: تاکه ی تاوی سه ندو
 ئاره قی کرده وه
 رَجَضَاء: ئاره فکرنه وه به هو ی ناوه
 به تاييه ت کاتي ريژه ی تاکه ی
 ده نيشيته وه
 رَجَلَ إِلَى الْمَكَان: گواستيه وه
 رَجَلَ عَلَى الدَّابَّة: سواری بوو
 رَجَلَ الْبِلَاد (طَافَهَا): پياگه پرا،
 گه شتی کرد
 رَجَلَ الْبَعِير: بارو بارگه ی له سه ری
 به ست و سواری بوو
 رَجَلَ: راگويزی کرد، گويزايه وه، دووری
 خسته وه، ناردي، ره وانه يکرد

رَخَاخ: زهوی نهرم و شل، ناسووده،
 خَوْشحال، نهرمه زهوی فشعل، ژینی
 خوشگوزهرانی و پپنازو نیعمهت
 رُخَام (حَجَرٌ مَعْرُوفٌ): مهرمه پ، خارا،
 کلا، برده مهرمه پ
 رُخَامِي: کزه با، نهرمه با، جوره روه کیکه
 رُخَامَة: پارچه یکه مهرمه پ، گژوگیایه که
 رُخَاوَة: نهرم و سستی، ناسان و سانا
 رُخَص: مهرزانبوو، نهرم بوو
 رُخَص السَّعَر: مهرزانی کرد، دایبه زاند
 رُخَص لَهُ كَذَا: ری، دا، مؤلته پییدا
 رُخَص (لَیْن): نهرم، شل، نین
 رُخَصَة: مؤلته، ری، دان، ری، بخوشکردن،
 ناسانکردن، روخسه ت
 رُخَفَا: مه لہات، به رزبوه وه
 رُخَف: رُخَفَة: کفی ناسک، هه ویری
 مه لہاتوو
 رُخَم: رُخَم الصَّوْتِ أَوْ الْكَلَام: دهنگی
 نهرم بوو، باریکی کرده وه، وشه و
 قسه کانی ناسک بوو
 رُخَم الصَّوْتِ: دهنگه کی خوشکرد،
 ناوازی دهنگی خوش بوو
 رُخَم الْأَرْض: مهرمه پ ریژی کرد
 رُخَم تَرْخِيمًا: کلکی قرتاند، هه لگرتن و
 حه زفی پیتی کوتایی له (نداء) وکاتی
 پیویستدا
 رُخَم (عَذَابٌ): به سوز، خوش ناواز
 رُخَم: رُخَمَة: مریشکی کپکه وتوو
 رُخَم الدَّجَاة: له سره میلکه هه لنبشت،
 کپکه وتن
 رُخَم: بالنده یه کی دپنده و گزشتخوری
 گه ورده

رَخَمَت الدَّجَاةَ الْبَيْضَ وَعَلَى الْبَيْضِ:
 مه لنبشت و کپکه وت له سره یا
 رَخَو: خاوبه وه، شل بوه وه، له ق بوو
 رَخَو (لَیْن): مل، نهرم، شل، له ق،
 خاو، شل و شیواو، سسته ک، نهرمه فشعل
 رَخِص: مهرزان، که م نرخ و به ها
 رَخِيم: ناوازو دهنگی خوش، نامه نگو
 ناوازی خوش

رَدَّ

رَدَّ: گه پانیه وه، هینایه وه، برده وه،
 دهستی پیوه نا، پالی پیوه نا، وه لامی
 دایه وه، به رگری لیکرد
 رَدَّ عَنْ كَذَا: دوری خسته وه
 رَدَّ فَلَانًا: به هه لای زانی
 رَدَّ الْبَابَ: دایخست، پیوه ییدا،
 جوتی کرد
 رَدَّ إِلَيْهِ جَوَابًا: وه لامی بق نارد
 رَدَّ الشَّيْءَ: له باریکه وه بردی بق
 باریکی تر
 رَدَّ الدِّينَ (سَدَدٌ): قه رزه کی دایه وه
 رَدَّ الزِّيَارَةَ: چوه وه بق لای، سهردانی
 کرده وه
 رَدَّ عَلَى الْقَوْلِ: به رپه رچی دایه وه،
 به درزی خسته وه
 رَدَّ الإِعْتِبَارَ: مافی دایه وه، حه قی بق
 گه پانه وه
 رَدَّ إِلَيْهِ حَيَاتُهُ: ژیاپه وه، به هوش خو
 هاته وه
 رَدَّ: گپړانه وه، هینانه وه، وه لامدانه وه،
 پاسوخ، رووناکی دانه وه، به ره لستی
 کردن
 رَدَّ الإِعْتِبَارَ: مافو نابوو وه رگرتنه وه

رَدَّ الْفَعْلُ: کاردانه‌وه، مه‌لویست گرتن
 رَدَّ: پَایه، ستوون، کۆله‌که‌ی مه‌رشتیک
 رَدَّی الشَّيْءِ: کهوت، له‌ناوچوو،
 تیاچوو، فه‌وتا
 رَدَّی (أَرَدَی): خستی، کوتای به‌زه‌ویدا
 رَدَّی (قَتَلَ): کوشتی، له‌ناویبرد
 رَدَّی الْخَمْسِينَ (رَادَّ - تَجَاوَزَ): له‌په‌نجا
 تپه‌پی
 رَدَّی (مَوْتَ - مَنِيَّةً): مردن، نه‌مان،
 گیان ده‌رچوون، مه‌رگ، فه‌وتان،
 فه‌وت بوون
 رَدَّاءُ: عه‌با، بالآپۆش، کراس، شمشیر،
 که‌وان، نه‌زانین و گیتی، جوانی، ژیری
 نه‌زانی
 رَدَّاءُ الشَّمْسِ: تیشک و رووناکی رۆژ
 رَدَّاءُ الشَّابِ: مه‌په‌تی لای‌وه‌ره‌کاری،
 شیرهی که‌نجی
 رَدَّاءَةٌ: به‌رد، تاشه‌به‌رد، به‌ردی که‌وره
 رَدَّادٌ: رَدَّاءَةٌ به‌ری‌ی‌کرد، ده‌ستی‌پیوه‌نا
 رَدَّاعٌ: شوینه‌واری بو‌خۆشی له‌سه‌ر
 جه‌سته، که‌پانه‌وه‌ی نه‌خۆشی،
 سه‌ره‌لدانه‌وه‌ی په‌تاو نه‌خۆشی
 رَدَّاعٌ: قوپاو، ناو
 رَدَّافٌ: پاشه‌لی ئازهل، سمت و کلۆتی
 رَدَّافِي: پالپشت، پشتگیر، په‌نا
 رَدَّامٌ: مه‌ردومی بی‌خیر و بێ‌خیر
 رَدَّو: خراب و نابار بوو
 رَدَّةٌ: ناشیرینی له‌شتیکدا و پیرای جوانی
 نه‌و شته
 رَدَّةٌ: زایه‌له، ده‌نگدانه‌وه، که‌پانه‌وه بۆ
 سه‌رچاوه و به‌په‌ت، مه‌لکه‌پانه‌وه،
 پاشکه‌زیبونه‌وه

رَدَّح: توانی و جیگیربوو
 رَدَّح: پانی کرده‌وه، پلێشانه‌وه
 رَدَّح لَهُ (وَبَّحَهُ): سه‌ره‌نشتی کرد
 رَدَّح (مُدَّةً طَوِيلَةً): ماوه‌یه‌کی دوورو
 درێژ
 رَدَّح (أَلَمَ خَفِيفًا): نیش و نازاریکی
 که‌م
 رَدَّدَ: دووباره‌ی کرده‌وه، وتیه‌وه،
 دووباتی کرده‌وه
 رَدَّغ: دایمرکانه‌وه، دایینی‌کرد، خه‌فه‌ی
 کرد، مه‌لسله‌میه‌وه، وازی مه‌ینا
 رَدَّغ عَنْ كَذَا: گرتیه‌وه، ریگه‌ی نه‌دا،
 به‌ریه‌ستی دانا له‌به‌رده‌میدا
 رَدَّغ السَّهْمَ: کیشای به‌زه‌ویدا تا
 چه‌سپای بکات
 رَدَّغ - رَدَّعَةٌ: ره‌نگی گۆپا بۆ زه‌رد
 رَدَّغ بِهِ: تیاچوو، فه‌وتا، له‌ناوچوو
 رَدَّغ بِالرَّغْفَرَانِ: به‌زافه‌ران ره‌نگی‌کرد،
 له‌که‌داریکرد
 رَدَّغ: زافه‌ران، که‌ردن، که‌روو،
 شوینه‌واری نه‌خۆشی له‌سه‌ر جه‌سته
 رَدَّعَهُ بِالشَّيْءِ: له‌که‌داریکرد، ره‌نگی
 گۆپی
 رَدَّدَف - رَدَّدَف: دواکه‌وت، شوینی که‌وت
 به‌دووباهات، دووی‌که‌وت
 رَدَّدَفَان: شه‌ور رۆژ
 رَدَمَ الثَّلْثَةُ أَوِ الْبَابَ: دایخست، پیوه‌ی
 رَدَمَ الْقَوَسَ: ئاراسته‌ی کرد، تپتی گرت
 رَدَمَ الْبَعِيرَ: په‌لی پی‌کوتا، جوولاندی
 رَدَمَ الْحَقْرَةَ (مَلَأَهَا): پرپیکرده‌وه
 رَدَمَ الشَّيْءِ: له‌به‌ری رۆیی، لێی رۆیی
 رَدَمَ الْبَابَ: پیوه‌یدا، دایخست

رَدَمَ السَّحَابِ: به رده وام بوو، هر
مه وریو

رَدَمَ الْحُمَى عَلَيْهِ: تاکی ته شه نه ی
سند، هر به رده وام بوو

رَدَمَ الشَّجَرَةَ: سه وز بوه وه پاش
وشکبونی

رَدَمَ الثُّوبِ: پینه ی کرد

رَدَمَ النَّاقَةَ عَلَى وَلَدِهَا: سۆزو به زه یی
پیدا هاته وه

رَدَمَ: پرکردنه وه، چل و پیو، داروپه رډوو

رَدَمَ: دایخست، پیوه یدا، گرتی

رَدَنَ (غَزَلَ عَلَى الْمَرْدَنَ): ته شی رست،
به ته شی رستی

رَدَنَ الْأَشْيَاءَ: پاکي کرده وه

رَدَنَ النَّارَ: دوکله ی کرد

رَدَنَ الْقَمِيصَ: قوْلی بۆ کرد

رَدَنَ: دهنگی لیکخشانی چه ند پارچه
چه کتک له یه ک

رَدَنَ: رستن

رَدَهَ - بِحَجَرٍ رَدَهَاً: به ردی تیگرت،
به ردی بۆ خست

رَدَهَ الْبَيْتَ: گه وره و فراوانی کرد

رَدَهَ الرَّجُلَ: به جوامیری و به خشنده یی و
نازایه تیه وه سه رۆکایه تی نه ته وه که یکرد

رَدَهَةً: چال، کلۆزی، کون، بۆشایی
که له شاخ یان به ردی کدا هه بیته و ناوی

تیدا کۆ ده بیته وه

رَدَهَةَ الدَّارِ: هۆل، شوینی فراوان و
گوشاد، سالتن

رَدِي: تیاچوو، فهوتا، کهوت

رَدِيغ: نه و تیره ی سه ره که ی که وتوه

رَدِيغًا: یه دهگ، سواریک له دوی
سواره وه

رَدِيمٌ: جلو به رگی کونه

رَدِيغِي: تیریک که ده درخته پال (ردین) ی
نامازه یه کیشه بۆ ئافره تیک که

به ناویانگبوه به راستکردنه وه ی تیر

رَدَا

رَدَّتْ السَّمَاءُ: نه یه ک باری، رشینه ی کرد

رَدَّتْ الْقَرْيَةَ: مه شککه لیتی چوو،

لیتی تکا، ده لاتی

رَدَاذَ (مَطَرٌ خَفِيفٌ): نه باران، رشینه،

بریشک، گول نم، پرژین، پرژینه

رُدَالٌ - رُدَالَةٌ: نه وشته خراپه ی دوی

هه لێژاردن ده مینیتته وه، گهنگه، خراپ،
پاشماوه

رُدَالَةٌ (سَفَالَةٌ): رسوایی، سووکی،

بی تابروی، نزمی، بی که سیتی

رُدَالٌ - رُدَالٌ: شایانی رق لیبوون بوو،

ناقولاو ناشیرین بوو

رُدَالٌ (إِحْتَقَرَّ): بیژی لیکرده وه، به سووک

ته ماشایکرد، به نزم بۆی روانی

رُدَالٌ (أَهَانَ): شکانی، تابروی برد، قسه ی

ناشیرینی پیوت، سه رزه نشستی کرد

رُدَالٌ (سَافِلٌ): سووک، نزم، بی تابرو

رُدِي: لاوازو کز، کهم توانا، بی توانا

رُدِي: نه وه ی نه خووشی که نه فت و له ش
به باری کردوه

رُدِيلٌ: سووک، رسوا، نزم، بی تابرو

رُدِيلَةٌ: خراپه، کرداری ناشیرین و

بی جی، به د ره فتاری، پیچه وانه ی
چاکه یه

رَزَا

رَزَا (أَرَزَ): چه لتوک، برنج

رُزْ بَلْبَنَ: دۆکولیو، چیشتیکه برنج یا

ساوه له ناو دۆ یا خود ماستاوابی

ده بیته، دۆخه وا

رُزْ مَطْبُوح: قوبولی، چیشتی برنج
رُزْ: دهنگی دوور، دووره دهنگ، خورده
ناوسك، دهنگی هوره تریشقه، هر
دهنگيك

رُزَا وَرُزِي الرَّجُلُ: خیرى لی بینى،
چاكه لی لی
رُزَا الرَّجُلُ مَالُهُ: كه می کرد، كه لینى
تیکهوت

رُزْء: به لا، نه هامتى، کاره سات،
چورت
رُزَا حَى: له پو لاواز، په ك كه وتوو، كه م
توانا

رُزَّاز: برنج فروش
رُزَّاز: فیشكه

رُزَّاق: روزیدهر، خواى بالادهست، به ته نیا
بۆ خواى گه وړه ده گوتړی

رُزَّام: پیاوی توندو سخت، رهقه پیاو
رُزَّام: شیرى بیشه

رُزَّان: ئافره تی خاوهن كه سایه تی و
به میز، ئاغر، میمن، له سرخو، ئارام

رُزَّت الْجَرَادَةُ: كوله كه گه رای نا، گه رای
خست

رُزَّة: نه لقه پړز، سنگ یا بزمارى نه لقه
به ست

رُزَّة: به دبختى، به لا، ئافات، موسیبه ت
رُزَّح الْجَمَل: كهوت له بهر لاوازی و كفتی

رُزَّح الرَّجُل: په كى كهوت، نه یتوانی،
لیبوه وه، هیچی نه ما

رُزَّح الْعُصْب: به رزی كرده وه له كاتى
شوپوون و كه وتندا

رُزَّح: وشتى لاوازو په ككه وتوو
رُزَّح النَّاقَةِ: لاوازیكرد، له پو لاوازیكرد

رُزْحَى: وشتى له پو لاواز
رُزَّزَا صَقَلْ: سافو لووسی كرد
رُزَّز الْأَمْر: ئاماده یكرد، حازری كرد
رُزَّق: رزقى دا، دایه، پئیدا، پئى به خشى،
رزقى بۆ نارد

رُزَّق (ثَالِ الرَّزْق): رزقى بۆ هات، پئى
كه یشت

رُزَّق: رزق، باران، گوزه ران، بژئوى،
رُزْزى، سامان، بوم، شانس، بهخت،

دهرامت، هوى ژيان و بژئوى، میراتى
رُزْقَةُ: نه وهى بۆ سه ریاز دهرده چیت

سه رى مانگان
رُزْم (حَرَم): پېچایه وه، به ستى،
گورزه ی كرد

رُزْم الشَّيْء: به ستى و پېچایه وه
رُزْم بِالْشَّيْء: وه ريكرت لى

رُزْم عَلَى عَدْوِهِ: سه ركوت به سه ریاو
چوكى پندایا

رُزْم الشَّاء: ساردبوو
رُزْم الْبَعِير: نه یتوانى به رگرى بكات

به هوى لاوازییه وه
رُزْم الثَّيَاب: كویكرده وه و به ستى

رُزْمَة: پېچراو، به ستراو، گورزه
رُزْمَة كَبِيرَة: فدره، باله، تابه كه

له بارك
رُزْمَة وَرَق: به سته كاغز، به ند

رُزْمَة: دهنگى منال، دهنگيكى گه وړه په،
دهنگى وشت

رُزْمَة: په ك جار خواردن له رُزْمَتَكدا
رُزْن بِالْمَكَان: جیگىربوو، مایه وه،

نیشته جى بوو
رُزْن الشَّيْء: مه لیسه نگان، تاوتوى ی كرد

رَزَن (وَقَر): ناغر بوه وه، هِیْمَن بوه وه،
له سهر خَق بوه وه، ئارام بوو، هیواشو
له سهر خَق بوو
رَزَن = رَزَن: شوئینیکی به رز که ناو تَبیدا
کَرَبیتته وه، ناوچه، ناحیه
رَزَنَة: شوئینی کَرَبوونه وهی ناو
رَزَنَة: به لا، به دبه ختی، ئافات
رَزَنَة: به لاو موسیبه ی گه وه
رَزَن: گیابه که رهنگی پیده کریت
رَزَن الرعد: دهنگی هه وره بروسکه
رَزَن: دهنگیکه له دور وه دیت،
دهنگی نهئینی و په نهان
رَزَن (وَقَر): هِیْمَن، له سهر خَق،
سهنگین، مهنگ، ناغر، هیور، به ئارام،
قورس، سه لار
رَزَن الرأی: بیرکار، خاوهن رایهکی
سهنگین و قورس
رَزَنَة: سه لاره، ئافرهتی هِیْمَن و
له سهر خَق و خاوهن که سایه تی
سهنگین

رَسَا

رَس البئر: مه لیکه ند، چالی کرد
رَس الشيء: به په نهان کردی، به نهئینی
کردی، به دزییه وه کردی
رَس له الخبر: بۆی گَیَراپه وه، پیی
وت، پیی راگه یاند
رَس المیت: شار دیه وه، دفنی کرد،
به خاکی سپارد، ناشتی
رَس السقم في جسده: جیگه ریبوو،
چوه نَبو جهسته ی چه سپاو جیگه ریبوو
رَس: کۆنه بیر، بیریکی چه ن ساله،
کانزا، سه ره تایی هه موو شتیک

رَس الحَب: سه ره تایی، شوئینه وارو
پاشماوه
رَسَا ثَبَتَ (وَرَسَخَ): جیگه ریبوو، چه سپا
رَسَا السفينة: له گوی ی به نده ره که
وه ستا
رَسَا بَيْنَ الْقَوْمِ: چاکخوازی کرد،
جینشین بوو
رَسَا عَنْهُ حَدِيثًا: له وه وه گَیَراپه وه،
لیوه ی باسی کرد
رَسَا لَهُ الْحَدِيثُ: چمکیکی بۆگَیَراپه وه،
به شیکی بۆ باس کرد
رَسَا الْمَرْكَبُ: که شتی که له نگه ری
هاویشت
رَسَا الْمَرْكَبُ (وَقَفَ فِي الْمَرْسَى):
که شتی که له به نده ره وه ستا
رَسَا الْمَزَادَ أَوْ الْعَطَاءَ: هه راج یا
مه زاده که وه ستاو گَیَرسایه وه
رَسَاغ: گولنگ، پَلَبَه، گَیَزو گولنگ
رَسَاغ: ئه و په ته ی ده ست و قاچی چوار
پیی پیده به ستریتته وه تا نه روات
رَسَال: ده ست و پیی چوار پایان
رَسَالَة: نامه، په یام، نامیلکه، نَیَراو
رَسَام (مُصَوِّر): وینه گر، نیگار کیش
رَسَبَا: نیش، که و ته بنی، که و ته
ژیره وه ی
رَسَبَا فِي الْإِمْتِحَانِ: ده رنه چوو، که وت
رَسَبَا: نو قمی کرد، خسته بنی، ده ری
نه چوان
رَسَبَتِ الْعَيْنُ: به ناگابوو، بیدار بوو
رَسَة: کۆله که ی قایم و پته و
رَسَع: گۆشتی دواوه ی رانی له ی
رَسَخَاء: نا قولا، ناشیرین

رَسَخَ: جَنگِریو، چہ سپا، قایم بوو،
رهگی داکوتا، چہ قی

رَسَخَ (أَثَبْتَ): جَنگِری کرد، داگری کرد،
چہ سپاندی

رَسَخَ فِي الذَّنْ: خستیه میَشکیه وه

رَسَعَ الْعَضُو: خراپ و شل بوو

رَسَعَ عَيْنُهُ: پتلوه کانی نووسا به یه کا

رَسَعَ الصَّبِي وَغَيْرُهُ: پته و موروی چاوه
زاری کرده ده ست و پی

رَسَعَ: بَرژانگه کانی شکان و تیکچوون

رَسَعَ (فَسَدَ): شوینه کی تیکچوو، شیوا

رَسَعَاءَ: یه کیک چاوو بَرژانگه کانی
به سه ریه کا شیواو تیکچوو بیت

رَسَخَ الْبَعِيرُ: خرتگه و قوله پی
به پته تیکه وه به ست وه

رَسَخَ الْمَطَرُ: به زردی باری هتا
قوله پی و خرتگه ی نازل له زهوی

چہ قی و زوچوو

رَسَخَ الْعَيْشُ: فراوان بوو، گوشادبوو

رَسَخَ الْكَلَامُ: قسه ی هه لبه ست له نیویدا
رَسَخَ - رَسَخَ: خرکه، خرتکه، مه چه ک،

قوله پی

رَسَخَ: خاوی و سستی له جووله ی ده ست
پی ی چوار پیاندا

رَسَخَا: به چه شنی یه کیک کۆتکراو زوی
به ریوه

رَسَلَ الشَّفَرُ: داهات، خاویوه وه،
هاته خواره وه، شورو په خشان بوو

رَسَلَ الْبَعِيرُ: به میواشی ده ریوی

رَسَلَ فِي الْقِرَاءَةِ: له سه رخوو به میواشی
خویندیه وه

رَسَلَ (سَهَلَ): ناسان، سانا، زمان
ره وانی

رَسَلَ مِنَ السَّيْرِ: رویشتنی ناسان و سانا

رَسَلَ مِنَ الشَّعْرِ: پرچ و قزی خاو

رَسَلَ مِنَ الْإِبِلِ: وشتری میواش

رَسَلَ: خۆشگوزه رانی، نهوا، به پیت و
فهرداری

رَسَلَ: کۆمه ل، تاقم، گرزه، تاقم و

کۆمه لی هه موو شتی ک

رَسَلَةً: ته مبه لی، ته وه زه لی، نه رمی

رَسَلَةً: گرانباری، بار قورسی

رَسَمَ (صَوَّرَ): وینه ی کیشا

رَسَمَ بِالْأَلْوَانِ (لَقَّشَ): نه خشه ی کیشا،

نیکاری دروستکرد

رَسَمَ الْمَطَرُ الدِّيَارَ: سپر وه و تیا ی برد و

به ته نیا شوینه واری به زه وییه وه
هیشته وه

رَسَمَ لَهُ كَذًا: فره مانی پیدا، بۆی دانا،
بۆی ده ستنی شانکرد

رَسَمَ عَلَى كَذًا: نووسی و ره نگ ریژی کرد

رَسَمَ الْكِتَابَ: نووسی

رَسَمَ نَحْوَهُ: به خیرایی چوو بۆ لای

رَسَمَ الْأَسْقَفَ: پله یه کی که نیسه ی

پیدا

رَسَمَ الْبَعِيرُ: رویشتنی به سه ر زه ویدا و
به چه شنی شوینه واری به جی هیشته،

به توندی ریوی

رَسَمَ الثُّوبَ: نه خشه ی کیشا

رَسَمَ الشَّيْءَ: بیری خسته وه، به یادی
هینایه وه

رَسَمَ الْبَانِي أَوْ الْحَافِرَ: ته ماشا ی کرد بۆ

نه وه ی بزانی له کویدا بینا دروست

بکات یان چال هه لبه کی نۆ

رَسَم: نیشان و شوینه واری بیناو خانوی
ویرانه له سهر زموی، نیشانه ، به لگه ،
شوینه وار

رَسَم: وینه ، نیگار ، باج ، میرانه
رَسَمِي: میری ، یاسایی ، ریکو پیک،
دروست ، شیاو ، گونجاو، ری پیدراو،
دیاریکراو

رَسَن الدَّابَّة: ره شمه ی کرده ملی،
ره شمه ی نالاند له ملیه وه

رَسَن: ره شمه ، هه وساری که ده سهر
که له ده خری

رَسُو: له نگر گرتن
رَسُوغ: گولنگه که ده که وینه ناوه راستی
تیرو که وانه وه

رَسُول: پیغمبر، په یام هینه، نیرو،
نوینه، په یك، مژده هین، سه قیر ،
رابر

رَسِي: جیگیر، چه سپاو، نه جوولاو،
کوله که ی ناوه راستی چادر

رَسِيَس: جیگیرو چه سپاو، مه ردومی
عاقلو ژیر ، هه والیکي ناراستو
دروست، سه ره تاي دوستایه تی

رَسِيح: بوشایی و بواری هه موو شتیک ،
خوډاکی زډو بی شومار

رَسِيل: په یامنیر، نامه ، په یام،
راسپارده، هاوپی قوناغ و خه بات ،
فراوانی، ناوی خوښو پاکیزه

رَش

رَش الْمَاء: رشتی، رزانی، قلبی کرده وه

رَش الْأَرْض بِالْمَاء: ناوړشیني کرد

رَش الشَّيْء: شتی، شوږدی

رَش الْحَائِط بِالْجَص: که چکاریکرد

رَش: نه باران، ره ششینه باران،
ناوړژین، لیدانیکي به سوئی
رَشَا: به رتیلی دا

رَشَاء: که ژال، په کیکه له پله کانی مانگ،
په ت به شیوه یه کی گشتی یان نه و
په ته ی به ستراوه به دژلچه وه

رَشَاد (ثَبَات): نه په تیزه، نه په تووره،
گیایه کی که لا وردی تونده به گزشته وه
ده خوری

رَشَادَة: تاشه به رد ، به ردی گه وه
رَشَاش: نه باران، شه ستیر، رشتینه،
نه وه ی له ناووخوین ده پرژي

رَشَاشَة: ناوړژین
رَشَاف: زډپرژینه ر

رَشَاقَة: قه شهنگی، شوخی ، بالا ،
نه مامی، خه رامانی

رَشَا الطَّبِي: به میزوپته و بوو پاشان
شان به شان له گه ل دایکیدا رڼی

رَشَا: به چکه ناسک، بچکولی مامز
رَشَّة: خوړدنیکه له توك و ورده هه ویری
لولو و بادراو

رَشَح: پالتیورا، پالته کرا
رَشَح الإِنَاء: لپی تکا، پالوتی، ناوی
دزی، ده لانی

رَشَح الْجَسَد (عَرَق): ناره قی کرده وه،
ناره قی ده رد ا

رَشَح الطَّبِي رَشَوْحًا: قه له مباری دا، بازیدا
رَشَح الْمَال: به باشی ده سستی به سه راگرتو

به ریوه ی برد
رَشَح الولد: په روه رده بکرد، بۆ کاریکي
ناماده کرد، سازیکرد، به باری هینا
رَشَح الْغَيْث الثَّبَت: په روه رده ی کرد،
که ورده ی کرد، نه شو نمایي پیکرد

رَشَحْ: نارە قى چەستە

رَشَحْ: پالائون، ئاودزكردن، لىتكان، نارەق

رَشَدَ - رَشَدَ: رىي راستى گرت، ھۆشى ھاتەو، قامى كردهو، ھەستى جوولائو بە ھۆش خۆى ھاتەو، بالغ بوو پىيى نايە تەمەنى ھەرزەكارى

رَشَدَ أَمْرَهُ: رىنومايى كرا
رَشَدَ (دَلَّ وَهَدَى): رابەرى كرد، رىي راستى نىشاندا

رَشَدَ (يَقْظَةُ): بىر كرنەو، ھەست جوولان، گرتنە بەرى رىگەى راست

رَشَدَهُ اللَّهُ: خوائ گەورە رىنومايى كرد
رَشَفَ الْمَاءَ: مژى، بە ھەردوو لىوى ھەلىمژى، ھەلى قوراند، زىادە پەوى كرد لە ھەلمژىنى

رَشَفَ الْإِنْسَاءَ: ھەمووى خوار دەو، گشتى توشكرد

رَشَفَ - رَشَفَ: ئاوىكى كەم لە ھەوزدا بىمىنىتەو

رَشَقَ بِحَجَرٍ: بەردى ھەلدا، بەردى ھاويشت

رَشَقَ الْغُلَامَ: قەدو بالاى رىكو جوان بوو، شوخ بوو

رَشَقَ - رَشَقَ: دەنگى پىنئوس، خشپەى پىنئوس

رَشَقَ: تىروكە وانىكى دوور ھاوژ
رَشَقَةً: تەقاندى بۆمبا لە يەك ساتو كاتدا

رَشَقَهُ بِبَصَرِهِ: چاوى تىبى، چاوى لەسەر ھەلنە بىرى

رَشَقَهُ بِلِسَانِهِ: قەسەى پىتوت، قەسەى ناشىرىنى كرد بە رانبەرى

رَشَمَ: نووسى، مۆرىكرد

رَشَمَ: بۆنى خواردنى دەكردو بۆيدەگەرا
رَشَمَ: شوپنەواری باران بەسەر زەويىو، يەكەم گزوكىاى لەو پىكا كەدە پوشترَشَنَ: ۋەك منال وركى بەست بۆخواردن
رَشَنَ الْكَلْبَ فِي الْإِنْسَاءَ: سەرى تىكرد، سەرى تى ھاويشت

رَشَن - رَشَن: ئەو كە لىنەى ئاوى لىدیتە دەروە

رَشَوَةٌ - رَشَوَةٌ - رَشَوَةٌ: بەرتىل، دەمچە وركردن، رىشەوت، خاوە بۆ كار بىتكەپنەن

رَشِيحَ: نارەق، تەپايى لەش لە گەرمان يان لەشەرما يان لەتوبەتئو يان لەماندەبونەو، شلى لە ھەلم تكاو
رَشِيحَ: سىفەت و ناوىكى پەروەردگارى مەزنە، ھەستىار، خەبەردار، بىدارو ئاگادار، رىنومايى دەر

رَشِيشَ: رەشاشى گەورە، پىرژىنەرى گەورە، چەكىكى گەورە كە دەستى پىژى بەردەوام بەدواى يەكدا بكات

رَشِيشَةً: رەشاشى دەستى، چەكىك گوللە و فېشەك يەك لەدواى يەك بىتەقنىو بە دەست ھەلبىگىرى

رَشِيقَ: شوخ و شەنگ، قەشەنگ، شوش، خەرامان، قەدو بالا رىك
رَشِيمَ: گىياھە

رَصَ

رَصَ الشَّيْءِ: كردى بە ناو يەكا، تىكى ناخنى، پەستايەو، كوتايەو، رىكى خست

رَصَاء: نووساو، لکا، پیا چه سپاو
 رَصَاص: قورقوشم، سرپ، قهله می رهش
 رَصَاصَة: گولله، فیشه ک
 رَصَاصِي: قورقوشمین، نه وهی
 له قورقوشم دروستکراوه، خۆله میشی
 رَصَاف: ده ماری نه سپ، ره گی نه سپ
 رَصَافَه (حِکَام): سفتی، پته وی،
 قایمی، توکمه یی، به میزی
 رَصَائَة (ثَبَات): قایمی، پته وی،
 به میزی، توکمه یی، چه سپاوی
 رَصَائَة الْعَقْل: جیگیرو دامه زراویو
 رَصَد: تیبینی کرد، چاوی لیوه بوو،
 شوینی که وت
 رَصَد لَهُ: بۆی دانیششت، خۆی بۆ
 خسته بۆسه وه، بۆسه ی بۆ نایه وه
 رَصَد (مُرَاقَبَة): تیبینی کردن، چاودیری
 کردن، شوینکه وتن، ره چاوکردن،
 چاو خسته سهر شتیک
 رَصَد: رَنگه، روانگه، سۆنگه، بۆسه
 نانه وه
 رَصَد الْحَسَاب لِرَصِيدَا: هاوسه نگی کرد
 رَصَدَة: بۆسه ی راوچی بۆ نیچیر،
 نه لقه به ندی شمشیر
 رَصَدَة: یه ک جار باران، بارانیک
 رَصْرَاصَة: شه خته زه وی، نه وه
 به ردانه ی نووساون به سه رچاوه ناویکی
 له بهر ریوشتوه وه
 رَصْرَصَ الْبِنَاء: پته وی کرد، قایمی کرد
 رَصْرَصَ فِي الْمَكَان: جیگیربوو تیبیدا،
 جینشین بوو تیایدا، هه لیکرد، سره وت
 رَصَص: رووکه شی کرد به قورقوشم،
 کردی به ناویه کا، په ستایه وه

رَصَص: لَيْكَ نَزِيكَ که وتنه وهی
 ددانه کان
 رَصَع: لیبیدا، کوتی، دایگرتوه، هاری،
 به ده ستار هاری
 رَصَع بِالرَّيْح: به توندی برینداریکرد
 رَصَع الْحَب: کوتای له نیوان هه ردوو
 به ردی ده ستاردا
 رَصَع بِالْشَّيْء: پته وهی نووساند،
 لکاندی پته وهی
 رَصَع بِالطَّيِّب: ئالوده ی بۆنی
 خۆشبوو، حه زی پیکرد، خولای بپوو
 رَصَع: هۆنیه وه، ریکی خست، سفتی کرد،
 ساف و لوسی کرد
 رَصَع الشَّيْء: نه ندازه ی گرت و چنی
 رَصَع الذَّهَب بِالْجَوَاهِر: زپرو مرواری
 به یه که وه هۆنیه وه
 رَصَفَ الْحَجَّارَة: دایه پال یه ک،
 ریکی خست، به یه که وه گونجاندی
 رَصَفَ الْمُصْطَلِي قَدَمَيْه: قاچه کانی له یه ک
 نزیک کرده وه یان قاچیکی خسته پال
 نه وی دیکه
 رَصَفَ الطَّرِيق: به رد ریژی کرد
 رَصَفَ الطَّرِيق: به رد ریژکردن
 رَصَفَا: به رد ریژ، چه ریژ، شۆسه
 رَصَفَتْ أَسْنَانُه: دانی رتک و سفتبوو
 رَصَفَتْ الْقَوْمَ فِي الصَّف: به ریکی
 وه ستان و هه ندیکیان به وانی دییه وه
 نووسان
 رَصَفَة: نه وه به ردانه ی به ریژی یه ک
 ریژکراون له سهر جوگه و ناوگه
 رَصَفْتَان: دوو ره گن له کلاوه ی نه ژتودا،
 چاوه ی نه ژتوکان

رَضُنْ: قایم و پته و بوو، تۆکمه بوو
رَضُنْ الْعَقْلُ وَغَيْرُهُ: عهقل و ژیری پته و
قایم بوو

رَضُنْ الْأَمْرَ: ته‌اووی کرد، رِئَكَو
پتیکی کرد، گونجاندی
رَضُنْ الشَّيْءَ مَعْرِفَةً: باش تینگه‌یشت،
حالی بوو، چوه نئیو دل و ده‌رونیه‌وه
رَضُنْ: گیاهه‌که

رَضُوْد: نه‌و و شتره‌ی به‌دوای و شتریک
دیکه‌وه‌یه و چاره‌ری تیرناو بوونی
و شتری پیشووی خوی ده‌کات
رَضِيْد: نه‌وه‌ی چاودیری ده‌کات،
که سیک له بۆسه‌دایه
رَضِيْد الْحَسَاب: نه‌وه‌ی ماوه‌ته‌وه،
پشتیوانه

رَضِيْد الْبِضَائِع: که‌لو په‌لی پاشماوه
رَضِيْع: شتی دراوه پال یه‌که، په‌ستراو،
سفت، پته و

رَضِيْعَةٌ: که‌له‌موروی ملوانکه، مه‌دالیون،
نه‌لقی خپ له شمشیر و زیندا، گهنمی
کو تراو

رَضِيْف: به‌رابه‌ر، هاوت‌ا، جیگیر،
پته و، قایم، به‌هیز

رَضِيْف الْمِيْنَاء: رۆخی به‌نده‌ر، که‌ناری
به‌نده‌ر، لیواری به‌نده‌ر، قه‌راغی
به‌نده‌ر

رَضِيْف الْحَطَلَة: سه‌کۆو چه‌تری
چاره‌پوانی

رَضِيْن: قایم، پته و، تۆکمه، چه‌سپاو،
به‌هیز، نارام، هیمن، هیور

رض

رَض: هاری، وردی کرد، تیک و پتیک
شکان، دای به‌سه‌ریه‌کا

رَضُ الْعَضُو: کوترا، گفت بوو، لیدرا
رَض - رَضُوْض: لیدانیکه که به‌رجه‌سته
ده‌که‌ویت به‌لام برینداری ناکات
رَضَى: خۆشنودی خواست
رَضَى: قایلی کرد، رازی کرد
رَضَى الرَّجُل: نه‌وه‌نده‌ی پیدای قایل
و رازی ببی

رَضًا: رازی بوون، خۆشنودی
رَضَاء: قایل بوون، رازی بوون
رَضَاب: لیک، لیکاو، تف، پارچه‌کانی
به‌قر، کل، شه‌کر، پارچه‌میسک
رَضَاخَة: به‌خششی که‌م، خه‌لاتیکه‌که‌م
رَضَاض: پارچه‌ی کوتراو، ده‌نکی
کوتراو، نه‌وه‌ی به‌توندی کوتراوه و
لیدراوه له‌دانه‌ویتله و ...

رَضَاع: رژدو ناکه‌س به‌چه، سپله،
نه‌وه‌ی ژۆر شیر بدات

رَضَاعَةٌ: ده‌ورانی شیردان، مه‌مک مژین
رَضَاعَةٌ: مه‌مکه شووشه

رَضَام: تاشه‌به‌ردی که‌وره که‌له‌بینادا
ده‌خړیته سه‌ریه‌که

رَضَبَ الْمَطَر: به‌لیشاو هاته‌خواره‌وه و
رژا

رَضَبَ السَّمَاء: باران باری
رَضَبَ الرِّيق: وشکی کردومه‌لی مژی

رَضَّة: نه‌ولیدانه‌ی به‌رجه‌سته ده‌که‌ویت
به‌لام برینداری ناکات

رَضَحَ النَّوَى أَوْ الْخَصَى: شکاندی،
وردی کرد، هاری، له‌ت له‌تی کرد

رَضَحَ رَأْسَهُ بِالْعَجَر: شکاندی، خوینی
لیدینا، برینداری کرد

رَضَحَ: که‌میک خه‌لات و به‌خششی

رَضْعَة: نه و ناو کانه ی له ژنر بهر داشدا

ده په پړی

رَضْع: شکانی، له تی کرد، هاپی،

وردی کرد، له ت تیکرد

رَضْع له: که میکی پيدا، ژوری نه دایه

رَضْع: به خشش و خه لاتیکی که م،

هه و الیک که بی بیستی و دلنیا نه بیت لئی

رَضِیخَة: به خششی که م، که مه

به خشش

رَضْرَاض: خپشه، شیشمان، نه وهی

ده کو تر ی له به ردو زیخ، پی او ی

تیکسمر او، گوشتن

رَضْرَاضَة: نه و به رده ی ده جو ولی

له سهر رووی زه ویی له سهر نه و باره

نامینیت ته وه

رَضْرَضَة: شکاندی و وردی کرد

رَضَض الشیء: پترو زیاد هاپی و کوتی

رَضَع الولد أُمّه: مه مکی دایکی مزی،

شیری پيدا

رَضَع: ناکه سی، به خیلی، رژی بی

رَضَع: رژد، به خیل، شیر خور

رَضَع: شیردان

رَضَف اللبن: له سهر به ردی که رمکراو

که رمی کرد

رَضَف اللحم: برژاندی له سهر به ردی

که رمکراو

رَضَف: به ردی که رم کراو

رَضْفَة: کلاوه ی نه ژنق

رَضَم البیت: به تاشه به ردی که وړه

دروستی کرد

رَضَم - رَضَم: تاشه به ردی که وړه، زله

به رد، گابه رد

رَضْمَة: به ک تاشه به ردی که وړه

رَضْوَعَة: نه وهی شپړده دات

به مناله که ی

رَضْوُخ: خویه ده سه ته وه دان،

سه ر شو پر کردن، قایل ی، رازی بوون

رَضِي عَنْهُ وَعَلَيْهِ: رازی بوو لئی،

ره زامه ند بوو له سهر ی

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ: خوای

که وړه لیان رازی بوو نه وانیش رازی

بوون له په روه ردگار

رَضِيَ الشیء: رازی بوو لئی، قایل بوو

پتی

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: درودی خوای لی بی، خوا

بیبه خشی، خوا لئی رازی بی

رَضِیخ: ناوکه خورما

رَضِیخَة: به خششی که م و ناته و او

رَضِیض: تیکشکاو، کوتراو

رَضِیغ: شیر خور، مه مکه خوره،

به رمه مکه

رَضِیْف: به ردی که رم کراو، به ردی

سورکراوه به ناگر

رَطَبٌ

رَطَب: ته په فروش

رَطَب البُسْر: ته پړبوو، شتی هینا

رَطَب الدَّابَّة: نالیکه که ی ته پړبوو

رَطَب (إِبْئَل): ته پړبوو، شتی هینا یه وه

رَطَب (بَلَل): ته پړبوو، شیدار بوو

رَطَب البُسْر: خورما که پیگی ی

رَطَب الثَّوب: ته پړبوو

رَطَب القَوْم: خورمای ته پړ پیگی یشته وی

ده رخوارد دان

رَطَب: خورمای پیگی یشته و

رُطْب - رُطْب: ثالیکي سهوز، کومه له
گیاهه کی سهوزه

رُطْب: هر به رويوميکی ته پو تازه
که هيشتا به دره خسته که وهيه

رُطْب: شيدار، نه دار، ته پ

رُطْبَة: ثالیکي ته پو تازه

رُطْل الشَّيْء: هه لیسه نگاند هه تا
کيشه که ی بزانتیت

رُطْل الرَّجُل: به خیرایی رويی

رُطْل الشَّعْر: به به ز چوری کردو
به ریدایه وه دای هینا

رُطْل الشَّيْء: کيشای، هه لیسه نگان،
تاوتوی تی کرد

رُطْل - رُطْل: پټوانه یه که که له ریژه ی
ولات 12 هوقیه و ده کاته 453 گرام

رُطْل: گیل، نه زان، عه قل سوک،
نه رمه پته، هه رزه کار، نه سپی هیواش و

له سه رخو، که وده ن

رُطْم: خستیه قوپه وه، تووشی به لاو
کاره ساتی کرد، دهرده سه ری هینا

به سه ریا

رُطْم المَرْکَب: به ر روخ که وت، خوی دا
به به نده ردا

رُطْم البَعِير: دهرده سک دای لی ی،
تووشی سک دهرنه چوون هات یان

قه بزی

رُطْمَة: کاره سات، به لا، به لای ناگه هان،
کاری نا لوز، بارو دخی سه خت و نابار

رُطْن: به زمانیکی سه یرو نامو دوا،
به زمانی به دهر له عه ره بی دوا

رُطْوِيَة: شی، ته پی، نه مناکی

رُطِيب: شيدار، نه دار، ناودار

رُطْبِلَاء: جانه وه ریکی ژه هرداره
رُطْبِي: وتو قسه یه کی نامو یه،

وته یه که نادیار بیت

رُع الرِّيح: وه ستا، کپی کرد، نه ما،
ته وایوو

رَعَى المَاشِيَة الكَلأ: له وه پاندى،
چراندی، خستیه ناوی و خواردی

رَعَى المَاشِيَة: به ره لای کرده نیو
له وه پرکا که

رَعَى الثَّجُوم: چاودیری کرد، چاوی
بریه سه ری

رَعَى الأمير: سه رو کایه تی کرد، به پیوه ی
برد

رَعَى عَلَيْهِ حُرْمَتُهُ: پاراستی،
پاریزکاری لیکرد

رَعَى الأمر: چاوی لی بوو، خستیه
به رچاوو دیدی خوی

رَعَى الجِلْد والرَّاس: خوراندی
رَعَى (رَضِعَ عَنْ جَهْلِهِ): فامی کرده وه،

له نه زانین پاشکه زیوه وه، که پایه وه
رَعَاب: نه وه ی ترسی لیده نیشی

رَعَابَة: نه وه ی زور له خه لکی ده ترسی
رَعَاد: هه وری به گرمه، نه هه وری

گرمه و ناله ی زورویه رده وامه، زور بلی،
چه نه باز، ماسیه له رزه

رُعَاش: له رزینیکه تووشی مرؤف
ده بیت به هوی نه خوشیه وه له جو له و

له رزه له رز نا که ویت
رُعَاع: نا که س، سپله، بی سفت، هیچ و

پوچ، که جهر و گوجهر
رُعَاف: نه وه ی زور خوین له لووتی
دیته دهر وه

رَعَايَ: به خشنده، بارانی زرد
 برده وام
 رَعَايَة: چاودیری کردن، سایه داری،
 ناوپلندانه وه، ریزگرتن، ناگاداری کردن،
 پاراستن، پشتگیری لیکردن
 رَعَبًا: ترساندی، توقانی، سامی
 لَينِيشت، زَنوقی چوو
 رَعَبَ الرَّجُلُ: ترساندی، توقاندی
 رَعَبَ الْإِنْسَاء: پریکرد، سه رلیوی کرد،
 لیوان لیوی کرد
 رَعَبَ السَّانَم: پارچه پارچه ی کرد،
 لت له تی کرد، پاره پاره ی کرد
 رَعَبًا: ترس، بیم، توقین، سام،
 مه ترسی، سلکردنه وه، سله مینه وه،
 مه لویسته کردن
 رَعَبًا: نه فسوون و سیجر
 رَعَبَلُ اللّٰه: له تو پاره یکرد
 رَعَبَلُ الثَّوْب: دپاندی، له تیکرد،
 پارچه پارچه یکرد
 رَعَة: دوری له گوناوه گومانه وه،
 حالداری، بوونی حاله تیکی روحی
 بی پایان
 رَعَدَ السَّحَابُ: مه ور گرمانی
 رَعَدَ لَهُ (تَهَدَدَه): مه پره شه ی لیکرد
 رَعَدًا: گرمه ی مه ور، مه وره بروسکه
 رَعْدَة - رَعْدَة: شپزه بوون، په شوکان،
 موجرکه، له رزین، راته کین، راجله کین
 رَعْدِيد - رَعْدِيد (جَبَان): ترسنوک،
 توقیو، دلست، بی زاله، بی جهرگ،
 نه ویره ک، ترسه زال، ره وه ک، قرچاله
 رَعْرَعُ الْمَاء: شه پؤل و مه وجیدا
 رَعْرَعُ الْفَرَس: سواری بوو هتا رای
 بهیننی

رَعَشَ رَعَشًا: له رزیو ترسو و بیم گرتی،
 له ترسا گیانی هاته له رزین
 رَعَشَ تَرَعِيشًا: نه یتوانی،
 دهسته وه ستان ما، بیدهسته لات بوو،
 هاته له رزین
 رَعَشَ: ترسنوک، توقیو، بی زاله،
 بی جهرگ، نه ویره ک، ترسه زال
 رَعَشَاء: وشتریک خیراو تیز ره ویتو
 به موی خیراییه وه بلریتنه وه
 رَعِشَة: له رزه، له رین، له ره، له ریان
 رَعِشَة: مه له شهبی، خیرایی، به هاشو
 هوش، کویرانه، شله ژاوی
 رَعِشِيش: خیراو چابوک، ترسنوک،
 بی جهرگ، دلست
 رَعِشَ (حَرَكَ وَهَرًا): له قانی، جوولانی،
 له رزانی، چمانی، مه ژانی، جوولانی
 رَعَفَا الدُّم: خوین له لووتی هات،
 خوینی لووتی به ربوو
 رَعِلَ (حَمَقَ): ژیری له ده ستدا، خوی
 خسته ریزه ی نه زان و گیلانه وه
 رَعِلَ النَّبَات: لقو پژی شپړپوه وه،
 داکه وت، هاته خوار
 رَعَمَ - رَعَمَ: ناوی لوتی داهات، چلمو
 پیسی به لووتیا هاته خواره وه به موی
 لاوازی له پپوونه وه
 رَعِنَ - رَعِنَ: رَعِنَ: حوّل بوو،
 بی عه قلبوو، ژیری له ده ستدا، گیزیوو،
 وپپوو، تاسه گرتی
 رَعِنَ: لوتکی شاخ، شاخیکی به رزو
 بلند
 رَعَوَى: په شیمان بوونه وه، گه پانه وه،
 ده ستبه رداری خراپه بوون، به خؤدا
 چوونه وه

رَغْنَةُ الشَّمْسِ: سه‌ری نیشان و گیزی
کردو که‌وت

رَغْوَى: په‌شیمان بوونه‌وه، که‌پانه‌وه،
ده‌ست‌به‌رداری خراپه‌ بوون، به‌خودا
چوونه‌وه

رَغْوَةٌ: هه‌له‌شه‌یی، به‌هاش و هوش،
بی‌عه‌قلی، نا‌ژی‌یی

رَغْوِيَّةٌ (جَنَسِيَّةٌ): ره‌که‌زنانه، نه‌ژاد،
ناسنامه

رَغِي: له‌وه‌پ‌که، چه‌پ‌ا‌که، چه‌پ‌و‌گا،
چپ‌ه‌که، خارا

رَغِيَانٌ: پادشاه و میره‌کان، فره‌مانداران
رَغِيْبٌ: ترسنۆک، تۆقیو، قه‌له‌ویچ‌که،
ورچه‌ زه‌لام، که‌ته‌ول

رَغِيَّةٌ: ره‌وه، ران، ره‌وک
رَغِيْشٌ: له‌رزۆک، ترسنۆک، تۆقیو،
دل‌سست

رَغَا: که‌فی کرد، مه‌لچوو
رَغَا الْبَغِيرُ أَوْ النَّعَامُ أَوْ الضَّبُعُ: مه‌راو
ده‌نگه‌ ده‌نگی نایه‌وه

رَغَا الصَّبِيُّ: زۆر گریا، به‌کول‌گریا
رَغَا الرَّعْدُ: ناله‌ و گرمه‌ی نایه‌وه، گرمه
گرمی کرد

رَغَا اللَّبَنُ رَغْوًا: تو‌ی‌زی گرت، تو‌ی‌زالی
په‌یدا کرد

رَغَى فَلَانًا: تو‌پ‌ه‌ی کرد، حیرسی
مه‌لساند

رَغَى ثَرْغِيَّةً: که‌فی کرد، مه‌لچوو،
مه‌ژانی، خروشان‌ی، مه‌پ‌ه‌شه‌ی لی‌کرد

رَغَاءٌ: چه‌نه‌باز، زۆدی‌لی، فره‌واج،
فره‌ دوو، لاترقه‌وچ، لۆتره‌وان،
به‌زۆک، دهم ته‌قین

رَغَائِبٌ: هیوا، ئاوات، نامانج،
داخوازی، داخواز، هیقی، نیاز

رَغَابٌ: ئه‌و زه‌وییه‌ی ئاوی باران
مه‌له‌ده‌مژی و هیچ ئاوێک نا‌مه‌یلتیه‌وه
مه‌گر باران په‌کجار زۆر بی‌ت، فشه‌له

زه‌وی، نه‌رمه‌ زه‌وی، خا‌که‌ نه‌رمه
رُغَامٌ: چلم، ئاوی خه‌ستی که‌پۆ

رُغَامٌ: خۆل، خاک، گل
رُغَامِي: لوت، ره‌گی ج‌گ‌ر

رُغْمًا عَنْ أَنفُسِهِ: بیه‌وی یا نه‌یه‌وی،
به‌زۆر، به‌بی‌ویستی، به‌کو‌ی‌رای‌چاوی

رُغَاوِي - رُغَاوِي - رُغَاوَةٌ: سه‌رتو‌ی‌ز،
تو‌ی‌ز، تو‌ی‌زالی، که‌ف، په‌گر

رُغَايَةٌ - رُغَايَةٌ: ئه‌و سه‌رتو‌ی‌زه‌ی
به‌سه‌رماسه‌وه‌یه

رُغِبًا: ویستی، داخوازی‌کرد،
مۆزه‌مۆزی کرد، ئاره‌زووی کرد،

رُغِبًا عَنْهُ: ده‌ست‌به‌رداری‌بوو، وازی
لی‌هیتنا، خۆی پی‌پاراست، لی‌ی

دوو‌ر‌که‌وته‌وه، په‌پ‌ا‌که‌نده‌بوو لی‌ی
رُغِبًا بِهِ عَنْ غَيْرِهِ: په‌سه‌ندی کرد، پی‌ی

قایل بوو، گونجا‌بوو لای
رُغِبَ إِلَيْهِ (إِبْتَهَلَ): پ‌ا‌پ‌ایه‌وه، نزای کرد،

لال‌ایه‌وه، تک‌ای کرد
رُغِبَ حَتَّى: هانیدا، پ‌الی پی‌وه‌نا،

دنه‌یدا، پی‌ی په‌سه‌ند کرد، سه‌لماندی
پی‌ی

رُغِبٌ: زه‌وی نه‌رم و گوشاد
رُغِبٌ: رێکه‌یه‌کی به‌ره‌راوان، شاپ‌ی‌که،

گوشاده‌ پی
رَغَتْ الْوَلَدُ أُمَّهُ: شیر‌ی دای‌کی‌خوارد،
مه‌م‌کی دای‌کی مژی

رَغِيدَة: شیریکه له سه ر ئاگر گهرم
ده کړی و پاشان ئاردی تیده کړی،
محه له بی
رَغِيفًا: کولیره، له واشه، نه ستورک
نان، په نجه کیش، مه زره و، نانی
ده ستی و گونک

رَفَا

رَفَا: زوری خوار، تیرتیری خوار
رَفَا اللَّبَنُ: مه موو روژیک نوشی کرد،
گشت روژئی خوار دیه وه
رَفَا النَّاسُ بِهِ: ده وریاندا، خولیاندا،
چوارده وریان گرت
رَفَا الْبَيْتَ: تاقی بق دروست کرد
رَفَا الْبَرْقُ: بریسکه ی دایه وه، شه وقی دا،
رووناکی په خشکرد
رَفَا بِهِ: ریزی لیکرت، شکواری کرد،
خزمه تی نواند بوی
رَفَا الدَّابَّةُ: نالیکی خوار
رَفَا إِلَى كَذَا: پیسې خوشحال بوو،
دلخو شیبو پیسې
رَفَا ثَوْبَهُ: دوری به یه که وه هه تا
له خواره وه فراوان بیت
رَفَا فُلَانًا: چاکه ی له گه لکرد، باشبوو
له گه لې
رَفَا لَوْنَهُ: رهنگی روښنبوه وه، رووناکی
تیکه وت، شه وق و بریسکه ی دایه وه
رَفَا الْقَلْبُ: دل کورتی کرد، دل پرته
پر پی کرد
رَفَا الْجَنِينُ فِي الْبَطْنِ: مناله که
جوولا، کوربه له که جوولا له سکی دایکیدا
رَفَا الْعَيْنُ (إِخْتَلَجَتْ): جوی فری
رَفَا: دل کورتی، چا و فرین، موچرک،
ره فه، جلو به رگی نهرم وشل، گه له
ناژول و په له وهر، گه وپی زستانه

رَغَدَ عَيْشَه: گوزه رانی باش بوو
رَغَدَ: رَغَدَ: ئاسوده یی، شادمانی،
خوشگوزه رانی، خوشحالی نازو
نیعمت، فره نیعمه تی
رَغَدَ مَوَاشِيَهُمْ: وازیان لیته نا بله وه پی
به ریه های
رَغَدَ اللَّهُ عَيْشَه: خوی گه وده ژینی
خوشگوزه رانکرد
رَغَفَ الْعَجِينُ: گونکی گرت، کردی
به گونک
رَغَفَ الْبَعِيرُ: کردی به دهمیه وه،
دهر خواردی دا
رَغَلَ الْوَلَدُ أُمَهُ: شیر ی دایه و پیسې
گه یاندا

رَغَلَهُ: چوار بیتیان، جانه وهر، میروو
رَغَمَ: زوری لیکرت، ناچاری کرد، زوری
بق هینا، تهنگی پی مه لچنی
رَغَمَ الشَّيْءُ: زوری لیکردو ناچاری کرد
رَغَمَ - رَغَمَ - رَغَمَ: سه ختی،
ناپه سه ندی، تهنگ پی مه لچنین
رَغُوبًا: ناره زوومه ند، خوازیار،
مه وادار، چه زدار
رَغَوَةٌ - رَغَوَةٌ: سه رتویژ، تویژ،
سه رتوی، خامه، سه رشیر، تووژگ،
رَغَوْتُ: ساوا، شیر خور، به رمه مکان
رَغِيْبًا: مه ردومی ناره زوومه ندو پشت
نه ستور، وشتی پر شیر، دلفراوان
رَغِيْبَةً: په سه ند، ویستراو، به جی،
ده ویستری، دخووه ز، رالی بوون،
پتچاک بوون، مه لیزاردن، خووه شک
رَغِيْدًا: نازو نیعمه ت و ئاسایش،
خوشحالی، دلشادی، که یفخوشی

رَفَا: ره‌وگه و شتر، ناوی خوارنده‌وهی
هر رَوَزَتِك

رَفَا الثَّوْبُ: دروپی‌وه، چاکی‌کرد،
باشی‌کرد، خاسی‌کرد

رَفَا الرَّجُلُ: قهرزی پئدا
رَفَاءُ: گونجان، ته‌بایی و خوشی،
پنجهاتن، به‌یه‌ک خواردن

رَفَاءُ: پینه‌چی، به‌رگ چاکه
رَفَاتُ: پاشماوه، چل‌و‌چپو، تهرم،
که‌لاک، جه‌سته، تن

رَفَادَة: برین پیچ، سالتی، شاش،
به‌ستینه‌ر، ره‌گ، به‌ند، قه‌لبوزی
زین

رَفَاسٌ: ده‌س به‌ست، ده‌س به‌ند،
پابه‌ند، پتوه‌ند، تئیسیر، پاشبه‌ند

رَفَاسٌ: به‌له‌می مه‌لمین
رَفَاشٌ: نه‌وه‌ی گه‌نم هه‌له‌ده‌خات و پاشان
ده‌بیات بۆ‌گه‌نجینه‌و عه‌نبار

رَفَاعٌ - رَفَاعٌ: کۆبوونه‌وه‌ی روه‌ک و
به‌روبووم، چه‌ژنیک‌ی مه‌سیحیه‌کانه،
گواستنه‌وه‌ی به‌روبووم بۆ‌سه‌ر خه‌رمان
رَفَاعَة - رَفَاعَة: به‌زیبونه‌وه‌ی
پله‌وپایه، شان و شه‌وکه‌تداربوون

رَفَاعَة - رَفَاعِيَة: خوش‌گوزه‌رانی،
خۆشحالی، فراوانی رزق و رۆزی و بۆ‌توی
رَفَافٌ: رووناک، رۆشن، روون، چراخان
رَفَاقٌ: نه‌وپه‌ته‌ی و شتر
پئده‌به‌ستریته‌وه

رَفَاقَة: هاویری‌ی سه‌فه‌ر، هاو‌ده‌م
رَفَالٌ: قه‌دریژ، کولکن، موو‌دریژ،
قزین

رَفَاهِيَة - رَفَاهِيَة: خوش‌گوزه‌رانی،
خۆشحالی، باش رابواردن

رَفَا الثَّوْبُ: چنبه‌وه، دروپی‌وه
رَفَا بَيْنَهُم: نیتوانی باشکردن، ته‌بای

کردن، چاکسازی کرد له‌نیتوانیادا
رَفَا السَّفِينَة: نزیک که‌نار که‌وته‌وه،
هاته‌ نزیک رۆخی ده‌ریاوه

رَفَاهٌ: پیروزیایی لیکرد، خوشحالی
بۆ ده‌ربیری

رَفَتَ (دَقَّ وَكَسَرَ): شکانی، وردو
خاشی‌کرد، له‌ت له‌تی‌کرد، پارچه
پارچه‌ی‌کرد

رَفَتَ الشَّيْءُ: شکاندی و له‌تیکرد
رَفَتَ الْعَظْمُ: بوو به‌خۆل، پروکا
رَفَتَ الْحَبْلُ: بچرا، له‌یه‌ک بپا، به‌ریبوو

رَفَّةٌ: گیای سه‌وزو تازه
رَفَتْ: خراپه، جووت بوون
رَفَخَ الْعَجِينُ: هه‌وینی تیکرد
رَفَدَ: پیتی‌دا، یارمه‌تیدا، کۆمه‌کی‌کرد،

پشتگیری بۆ‌نواند
رَفَدَ الْعَائِلُ: رایگرت، کۆله‌که‌ی‌دایه‌به‌ر
رَفَدَ: مه‌زنی‌کرد، به‌رزو بلندی‌کرده‌وه
رَفَدَ: یارمه‌تی، باربوو، پشتگیری،
کۆمه‌ک، هاو‌پشتی، ناو‌پلئدانه‌وه،
یاریده، جام و په‌رداخیکی‌گه‌وره،
کۆله‌که

رَفْدَة: کۆمه‌له‌ خه‌لکێک، گه‌له‌م‌رۆفتیک
رَفَرَفَ: بالنده‌یه‌که

رَفَرَفَ الطَّائِرُ: مه‌ردوو بالی جوولاند
جووته‌ بالی مینایه‌وه یه‌ک
رَفَرَفَ الشَّيْءُ: ده‌نگی لێوه‌مات،
ناو‌زینکی خسته‌وو

رَفَرَفَ: نه‌ملاولای قه‌لقان، نه‌وه‌ی
شۆرده‌بیته‌وه، جیگه، راخه‌ر، فهرش،
به‌په، جل و به‌رگی ناو‌ریشمی نه‌رم و
تۆل

رَفَسَ: کَشَای به سینه‌یدا، جوتہی
 وہ شان ، له قہی هاویشتو لیتیدا
 رَفَسَ الْبَعِيرُ: به سستیہ به پایہ بنده وہ
 رَفَسَتْ: جوتہ، له قہ، لووشکہ، جوت
 له قہ ، جفتہ، له قہی ولاخی به کسمہ
 به مہ ردوک پاشووان
 رَفَسَ الْقَمَحُ: دروییہ وہ ، چنییہ وہ،
 کویکردہ وہ
 رَفَسَ الشَّيْءُ: کوتای ، دایگرتہ وہ
 رَفَسَ رَفْسًا: گوچکے دریژ بوو،
 گوئی پان و رہ پبوو
 رَفَسَ لِحَيْثُهُ: دای هیتا
 رَفَسَ: خاکه ناز، بیل، ئاسنیکي دم
 پانی کلک دارینه و دریژہ کشتوکال و
 قورکاری پیدہ کری
 رَفَضَ: نه یویست ، وهری نه گرت،
 ناقابل بوو
 رَفَضَ الشَّيْءُ: فرئی داو وازی لیتینا
 رَفَضَ الْإِبِلَ: به تهنیا خوی له وه پاو
 شوانه که ش تہ ماشای ده کردو شوینی
 نه ده که وت و کوی نه ده کرده وه
 رَفَضَ: نه ویستن، وهر نه گرتن، ده ست
 به روه وه نان ، روولتوه رچه رخان
 رَفَضَى (مُتْعَصِبًا): ده مارگیر، شیتگیر
 رَفَعَ الشَّيْءُ: به رزیکرده وه، لایبرد،
 بلندی کرد، سه ریخت
 رَفَعَ فُلَانًا عَلَى صَاحِبِهِ فِي الْمَجْلِسِ:
 پیشی خست
 رَفَعَ الشَّيْءُ: به رزیکرده وه، لای برد،
 بلندی کرد، سه ریخت
 رَفَعَ الشَّيْءُ فِي خَرَانَتِهِ: شارديه وه،
 په نهانی کرد

رَفَعَ الْحَمَلَ فِي السَّيْرِ: خیرایکرد،
 به له یکرد، ده ست و بردی کرد
 رَفَعَ الْحَدِيثَ: به رزی کرده وه بق نه وهی
 به که مجار و تبوی
 رَفَعَ السَّفَرَ: گرانی کرد، نرخه که ی
 به رزیکرده وه
 رَفَعَ الْعِلْمَ: ئالای مه لگرت
 رَفَعَ إِلَى: بئوی نووسی، تئی که یاند،
 خستی به رده می، سکالانامه ی دایه
 رَفَعَ عَنْهُ: حه وانیه وه، پشووی دایه،
 نه رکي سه رسانی سووک کرد
 رَفَعَ الدَّعْوَى عَلَى: شکاتی لیکرد،
 سکالای له ده ستکرد، ناپه زای لیده ریپی
 رَفَعَ الْغَطَاءَ: سه ری لایرد
 رَفَعَ: پله و پایه ی به رزبوه وه
 رَفَعَ رَفَاعَةً: ده نگ به رز، قورگ
 دپاو
 رَفَعَ لَهُ الشَّيْءُ: له دووره وه بینی،
 له دووره وه به دیکرد
 رَفَعَ الْقَوْمَ: دوروی خسته وه، له جه نگ ،
 پاراستنی له شه پو شوپ
 رَفَعَ: به رزکردنه وه، بؤر ، نیشانه په کی
 ئیعرابی په، سه رخستن
 رَفَعَةَ الْمَقَامَ: پایه به رزی ، شکر ،
 بلندی
 رَفَقَ: سوودی به خشی ، به سوودبوو،
 سوودمه ندبوو
 رَفَقَ النَّاقَةَ: مه چه کو ده سته کانی
 به سته وه
 رَفَقَ الْعَمَلَ: پته ویکرد، قایمی کرد
 رَفَقَ بِهِ وَلَهُ وَعَلَيْهِ: به سؤزو نه رمی
 مامه له له که لکرد

رَفَقَ الرَّجُلُ : بوو به هاو له و هاوړی ،
 بوو به دؤست و خؤشه ویست ، هاوړایی
رَفِقٌ : نهرمی ، میهره بانی ، به زهیی ،
 سؤز ، دل پی سوتان
رَفَقَ (سَهْلٌ) : ئاسان ، سانا ، سووک ،
 هئسان ، بی گبروگرفتی
رَفَقَةٌ - رَفَقَةٌ - رَفَقَةٌ : هاو له و هاوړی ،
 هاوړ پیته تی ، نه وانه ی له سه فه رو
 که شتیکدا به یه که وهن
رَفِلَ : خوی با نه دا ، که ش و فشی کرد ،
 خوی نواند ، دامیننی به کیشکرد
رَفِلَ : دامین ، دامن ، داوین ، شاقه لی
 که وای درئو کراسی ژنان و چمکی هر
 شتیک بی
رَفِلَ : گیل ، نه زان ، که مژه ، خرپو ،
 که لحو ، لاک ، چه پو ل ، تو لار ، که لور ،
 که وچ ، پاتال ، باله ، که ودهن
رَفِلَ : به لاروله نجه ، به فیز ، ریقदार ،
 به هوا ، کیف داری ، حالوړی
رَفَلَةٌ - رَفَلَةٌ : ژنی لارو له نجه کار ، به نازو
 له نجه ، مه کریاز ، حيله باز
رَفَهٌ : بژیوی و گوزه رانی باش بوو ، حالی
 باش بوو
رَفَهٌ عَنْ نَفْسِهِ : باش رای هوارد ، بای
 بالی خویدا
رَفَهَ الْإِبِلُ : هه موو روژتیک هاته سر تاو
رَفَهَ الْعَيْشُ : نهرم و باش بوو ، سازو
 گونجاو بوو
رَفَهَ الرَّجُلُ : حال و باری گوزه رانی
 باشکرد
رَفَهَ عَنْهُ : ئاهیکي به به راهینا ، سووک و
 ئاسانی کرد ، بژیوی باشکرد

رَفِهَ غَنَةً : ناپه‌حاتی و ده‌رده‌سەری
له‌سه‌ر لای‌برد
رَفْهَان : خۆش‌گوزەران، خۆش‌حال، ژین
پێ‌نازو نێ‌عمەت
رَفْهَةٌ : سۆزو می‌هره‌بانی ، به‌زه‌یی،
ناسکی ، دل‌نه‌رمی
رَفُود : ئه‌و و شتره‌ی به‌یه‌ک‌جار دۆشینی
قاپی‌کی گه‌وره‌ پێ ده‌بێت له‌شیره‌که‌ی
رَفُوض : نه‌وه‌ی له‌له‌وه‌‌پ‌دوور
ده‌که‌وێته‌وه
رَفُوض النَّاس : جیا‌وازی‌یان، گرۆ‌ه‌و
تاقمی خه‌لك
رَفُوض الْأَرْض : زه‌مین و زه‌وییه‌که‌
مولکی که‌س نیه‌، زه‌وی بێ‌خاوه‌ن
رَفِیض : نه‌ویسته‌راو ، ئاره‌ق ، تیری
شکاو
رَفِیع : به‌رز، بلند ، باریک و ناسک
رَفِیع الْقَدْر : پایه‌به‌رز ، شکۆمه‌ند،
بلند
رَفِیع الصَّوْت : پیا‌وما‌قول ، رێ‌زداری
خاوه‌ن که‌سایه‌تی
رَفِیْعَةُ : شکایه‌ت و سکا‌لایه‌که‌
ده‌خه‌رتنه‌ به‌رده‌م دا‌ه‌وه‌رو فەرمان‌په‌را
رَفِیْف : سه‌ف ، شو‌په‌وه‌، دا‌که‌وت‌وو
رَفِیق : به‌به‌زه‌یی، می‌هره‌بان، نه‌رم،
ها‌وه‌ل، ها‌وپێ، ده‌سته‌برا، یار،
دۆست، خۆشه‌ویسته‌، ره‌فیق
رَفِیه : ژنێ‌کی خۆش‌گوزەران و باش،
خۆش‌حالی
رَفَ :
رَفَّ : ته‌نک بوو، باریک بوو، ناسک بوو،
به‌زه‌یی پیا‌ها‌ته‌وه‌، دل‌ی بۆ نه‌رم بوو

رَقَّ الرَّجُلُ: بژئوی و گوزه رانی خرابیوو،

مال و دارایی نه بوو

رَقَّ لَهُ: دلسوزی کرد به رانبه ری

رَقَّ وَجْهَهُ: شهرمی کرد، ته رقیبوه وه

رَقَّ الْعَبْدُ: کزیله بوو، بوو به کزیله

رَقَّ - رَقَّ - رَقَّ: زه وی نه رم و به رفراوان

رَقَّ: پیستیکي ناسکی سبی به نوسراوی

تیدا ده نوسری، گیانداریکي ناوییه

له تیمساح ده چیت، کیسه لی گوره و

زله، نیره کیسه ل

رَقَّ: کزیلیه تی، به نده گی، شتی

ناسک، لاپه ری سبی، گه لای دارو

دره خت یان نه و گه لایانه ی به ناسانی

ناژله ده می پیمان ده گات

رَقَّی ثَرْقِیَّة: به رزی کرده وه، گه یاننده

ناستیکی به رز، بالاو بلندی کرد،

سه ریخت، چاکي کرد

رَقَّاء: جادوگر، ساحیر، جادو نووس،

ته له سمساز، نه فسوونگر، چاچولگر،

چاوبه سستی، نه وه ی به سه ر شاخدا

سه رده که ویت

رُقَابَةٌ: چاودیری کردن، سه ره وکاری

کردن، به پیوه بردن، سه ره رشتی کردن،

چاوتیترین

رُقَاد: نوستن، خه وتن، پالکه وتن،

راکشان

رُقَاش: مار، جۆره ماریکه

رُقَاص: سه ماکه ر، سوپدره، هه لپه رکي

که ر

رُقَاعَةٌ: گیلی بی حه یو شهرم،

که وده نی بی عار

رُقَاق - رُقَاق: ته نک و ناسکی هه موو

شتیک، نانی تیری

رُقَاقَةٌ: نه رمه زه وی گوشادو

به رفراوان که ناوه لده مژی

رُقَا الدَّمْعُ أَوْ الدَّم: وشکی کرد، وه ستا،

نه ما، ته واویوو

رُقَا فِي الدَّرَجَةِ (صَعَدَ): سه رکه وت،

بلندبوه وه، هه لکشا، چوه سه ره وه،

به رز بوه وه

رُقَا بَيْنَهُمْ: چاکسازي و ئیسلاحی کرد

له نیتوانیانا

رُقَبَا: چاودیری کرد، چاوه چاوی

نواند، چاوه ری بوو، چاوی تیبری

رُقَبَا الشَّيْءُ: چاودیری و پاسی کرد

رُقَبَا النِّجْمِ (رَصَدَهُ): چاوی تیبری

رُقَبَا: گوره یی و زله یی گردن

رُقْبَى: بریتیه له وه ی مرقف مال و

خانویه که یان هه رشتیک بیه خشی

به یه کیک به مه رجیک نه گه ر پیش نه وه ی

خانوو مال که ی پی به خشی مرد نه وا

مال و سامانه که بۆ خۆی، خۆ نه گه ر

نه وه ی مال و سامانه که ی پی به خشراوه

پیش به خشنده ی مال و سامان مرد

نه وا ده بیت نه و مال و سامانه بگه ریته وه

بۆ خاوه نه که ی

رُقَبَان - رُقَبَانِي: مه ردومی گردن

که ته زله

رُقْبَةٌ: پاسه وانی، چاودیری، پاراستن،

پاریزگاری، ترسو بیم، پاسکردن،

نیشکگرتن

رُقْبَةٌ: مل، گه ردن، نه ستو، خه ن،

گه رده مل

رُقْبَةٌ: چالیکه بۆ راوکردنی پلنگ

هه لده که نری وه ک چالکردن بۆ راوی

شیر

رقعة: سه‌ره‌تای سه‌وزیوونی گژوکیا،
 پاره‌ی کانزایی
 رقعة الأرض: به‌وزه‌میننه ده‌گوتری
 باران باریوه به‌سهری‌او سه‌وزی کردوه
 رقعة: باریکی، ناسکی، ناوی
 رقعة: نوست، خه‌وت، مرد، گیانی
 ده‌رچوو، پالکه‌وت، راکشا، شانی دایا
 رَقْدَ الحَرِّ أو الرِّيح: هی‌واش بو‌ه‌وه،
 وه‌ستا
 رَقْدَ السُّوق: نزمی و ساردی به‌س‌ه‌را
 هات
 رَقْدَ عَنِ الْأَمْرِ: بی‌تاگابوو، غافل‌بوو،
 ناگاداری نه‌بوو
 رَقْدَ عَنِ ضَيْفِهِ: می‌وانداری نه‌کرد،
 پیش‌وازی لینه‌کرد
 رَقْدَان: قه‌له‌مبازی یه‌کټک چوست و
 چالاک بیت به‌هوی چالاکی‌ه‌وه
 رَقْدَة: خه‌وتک، پالکه‌وتنټک، پال‌دانه‌وه‌یه‌ک
 رَقْرَاق: نه‌وه‌ی بریسکه و شه‌وق
 ده‌داته‌وه، نه‌و فرمی‌سکه‌ی قه‌تیس
 وه‌ست‌او له‌چاوداو نایه‌ته ده‌ره‌وه
 رَقْرَقَ الْمَاءُ: رۆیکرد به‌رۆشنی و به‌روونی
 رَقْرَقَ الْعَيْنُ: فرمی‌سکی له‌به‌ر رۆیی
 رَقْرَقَ الْخَمْرُ: تټیک‌ل به‌ناوی‌کرد،
 ناوټته‌ی کرد له‌گه‌ل ناودا
 رَقْرَقَ الطَّيِّبُ فِي الثُّوبِ: عه‌تر
 بارانی‌کرد، بۆنی خۆشی پی‌وه‌کرد
 رَقَش: رازاندیه‌وه، نه‌خشاندی،
 بۆیه‌ی‌کرد، نارایشتی‌دا
 رَقَشَ الْكَلَامُ: نووسی و رازاندیه‌وه
 رَقَشَ الْكَلَامُ: نووسی و چوارده‌ووو
 زه‌غره‌فه‌ی بۆ دروست‌کرد، ته‌زویری‌کرد

رَقَشَ الصَّعِيفَةَ: هټل و خه‌تی بۆ کټ‌شا
 رَقَشَ الرَّجُلُ: گله‌یی و گازنده‌ی لی‌کرد،
 ناره‌حه‌تی و ناره‌زایی لی‌ده‌ری‌ی
 رَقَش - رَقْشَة: ره‌نگټکه لی‌لی و ره‌شی
 تټ‌دا بیت
 رَقْشَاء: جۆره ماری‌که به‌له‌ک به‌له‌کی
 ره‌شو سپی‌یه، کریمی‌کی بچووکه
 رَقَص: سه‌مای‌کرد، هه‌له‌پ‌ری، هه‌له‌به‌زو
 دابه‌زی‌کرد، سو‌پیدا، بایدا
 رَقَصَ فِي الْكَلَام: خټ‌او په‌له‌یکرد
 رَقَصَ النَّبِيذُ: هه‌لچوو، هه‌لسا
 رَقَصَ الْجَمَلُ: رای‌کرد، هه‌له‌هات، دوور
 که‌وته‌وه، به‌له‌سه‌بوو
 رَقَصَ: میت‌ایه سه‌ما، هه‌لی په‌پان
 رَقَطَ (رَقَش): په‌لاوی‌کرد، خال‌خالی‌کرد،
 به‌له‌په‌له‌یکرد
 رَقَطَ عَلَى الثُّوبِ: خالی ره‌شی تټ‌کرد
 رَقْطَاء: پلنگی پی‌ست خال‌خال‌وی،
 فیتنه و ناشویی سه‌خت
 رُقْطَة: ره‌شه‌یه خالی سپی تټ‌دا بیت
 یان به‌پی‌چه‌وانه‌وه
 رَقَعَ - رَقْع: پینه‌ی‌کرد، لټ‌یدا
 رَقَعَ الثُّوبُ: پینه‌یکردو چاکی‌کرد
 رَقَعَ الْفَرْصُ بِسَهْمِهِ: پی‌کای، لټ‌یدا
 رَقَعَ ذَنْبُهُ بِالْسُّوْطِ: پټ‌دا کټ‌شا، لټ‌یدا
 رَقَعَ فِي السَّيْرِ: خټ‌رای‌کرد، په‌له‌یکرد
 رَقَعَ الرَّجُلُ: هه‌جوی‌کرد، جنتوی‌پټ‌دا
 رَقَعَ رَقَاعَةً: گټ‌لو که‌م حه‌یا‌بوو،
 بی‌تاب‌ویی‌کرد
 رَقَعَ الثُّوبُ: پینه‌یکرد
 رَقْعَاء: ناره‌تی عه‌قل سووک، ره‌نگی
 جۆراو جۆر

رُقْعَة: پینه ، دَون

رُقْعَة: رهنگی تیر

رُقْعَة الشَّطْرَنْج: تخته‌ی شطرنج

رُقْعَة الْفَرَض: نه‌وی که تیر به‌رهو

رویوی ده‌چیت

رُقْعَة الْأَرْض: په‌له زه‌وی، پارچه زه‌وی

رُقْعَة الشَّيْء: بنه‌چه‌ی، بناغه‌ی،

جه‌ومه‌ری

رَقِيق: نه‌رم و ناسکی کرد

رَقِيق اللَّيْن: ناوی کرده شیر‌وه

رَقِيق الْكَلَام: جوانیکرد، رازاندیه‌وه،

جوانکاری تیدا کرد

رَقِيق مَشْيَةٍ: به‌میواشی رویی، ساناو

ناسان رویش

رَقِيق مَا بَيْنَ الْقَوْم: خرابی‌کرد، تیکی‌دا

رَقِيق: سستی و لاوازی، کزی و خاوی

رَقْلَةٌ: دارخورما که ده‌ست پیتی نه‌گات

رَقَم: نووسی

رَقَم الثَّوب: خه‌تداری کرد

رَقَم الْبَعِير: داخی کرد

رَقَم الْكِتَاب: سه‌روبری بۆ کرد

رَقَم: ژماره، ره‌نوس، خالبه‌ند، مۆرك

رَقَم قِيَاسِي: په‌لی هه‌ره به‌رز،

به‌رزترین په‌له، شاپله

رَقْمَة: باخچه، نیو‌دۆل، شوینی

کۆبوننه‌وی ناو له‌دۆلدا

رَقْمَة: گیایه‌که

رَقْمُوء: چاکخوازی نیوان گه‌لو

نه‌ته‌وه‌یه‌ک

رَقُوب: چاره‌پوانی‌کردن، چاره‌پن‌کردن،

چاوه‌پاوه‌کردن، نه‌وژنه‌ی چاوه‌پئی

ده‌کات میرده‌که‌ی بمیریت و میراتی

لیبگری، نه‌وژنه‌ی کوی بۆ نامینی

رَقُوب: نه‌و بیوه‌ژن و پیره‌پیاوانه‌ی

ناتوانن ئیش و کاربکه‌ن و بژئوی په‌یدا

بکه‌ن

رَقُود: نه‌وه‌ی زۆر نه‌نوی، یه‌کتیک

هه‌ربال ده‌که‌ویت

رَقِي: سه‌رکه‌وت، هه‌لژنا، پيشکه‌وت،

به‌رزبوه‌وه

رَقِي فِي الْمَرَاتِب: په‌لوه‌پایه‌کانی یه‌ک

له‌ه‌وای یه‌ک بژی و پیتی گه‌یش

رَقِي: به‌رزکردنه‌وه، وه‌رگرتنی

په‌لوه‌پایه

رَقِي: شووتی، شمتوو، هه‌نی، شامی،

شووتوو، شفتی، شمتی، میوه‌یه‌کی

خری گه‌وره‌ی لووسه‌ ناوه‌که‌ی شیرین و

سوورو ناوداره

رَقِيبًا: ناویکی جوانی په‌روه‌ردگاره

چاودیز، پاسه‌وان، ئیشکگر، تیبینیار

رَقِيبَاء: پاسه‌وان، چاودیز، تیرامین

رَقِيبَة: جادوو، نوشته، نوشتو،

چاوبه‌ست

رَقِيع: گه‌وج، گیل، بی‌تابوو، روو

هه‌لما‌ل‌راو

رَقِيق - رَقِيق: ته‌نک، بارک، شل،

نه‌رم و شلی هه‌رشتیک

رَقِيق الْجَانِب: نه‌رم و نیان، به‌سۆز

رَقِيق الْحِصَم: لاواز، کز، سست

رَقِيق الْحَال: که‌م ده‌ست، بژئوی

لاوازو که‌م، گه‌دا، نه‌دار، هه‌ژار

رَقِيق الشَّعُور: هه‌ست ناسک، به‌هه‌ست

رَقِيق الطَّبَع: ناسک، رووخۆش، نه‌رم و

نیان، خو به‌رز

رَقِيق الْقَلْب (حُلُون): دلنه‌رم، به‌سۆز،

به‌به‌زه‌یی

رَقِيقَان: هەردوو رەگی پشت، ئەملاو
لای لووت

رَقِيقَة: تووژال، تەنەكە، تووژ
رَقِيق: نامە، نوسراو، پەپاو، تەختە،
پەيام، كتيبي ژمارەكراو، گوندى
(أَصْحَابُ الْكَهْف) ه

رَقِيقَة: ژنى عاقل و بەرچاو، سەلارە ژن

رَك

رَك: لاوازبوو، بى‌هێز بوو، تەنكبوو
رَكُ الرَّجُل: بى‌عەقل بوو، ژیری
لە دەستدا، گشت شتیکی لە بیرچووه،
زانبارى و عەقلى كەمبوو

رَكُ الشَّيْءِ يَبِيدُهُ: دەستى پیا هینا هەتا
نەندازەو كێشێ بزانیت
رَكُ الْأَمْرِ فِي عُنُقِهِ: خستیه ئەستۆی،
نايه ملیهوه

رَكُ الشَّيْءِ: دای بەسەر یەكا
رَكُ السَّحَابِ: بارانیکی كەم و لاوازی
هینا

رَك: نەرمە باران، بارانی نەرم و لاواز
رَكَاب: ئاوزه‌نگی، زەنگوو، پكێف،
ویزەنگی، مەتەك، دوو ئاسنە بەپاستو
چەپی زینەوه سوار پێی تێدە خات

رَكَابُ السَّحَابِ: رەشەبا، بارەش، با
رَكَاب - رَكَاب: سوار، ئەسپ سوار،
كەسێ كە بەسەر بارە بەر یا
هەرشتیکی ترهوه سەفەر دەكا،
بەرانبەری پیاوه

رَكَاب: ئەوهی ژۆر سوار دەبێت
رَكَايز: ستوون، كۆلەكە، نیرگە،
ئەستوون، ئەستوونەك

رَكَايز: ئەو كانزایانەى خوای میهرەبان
لە ژۆر زه‌ویدا پەنھانی كرده، مال و
دارایی ناديارو پەنھان

رَكَاك: لاواز لە عەقل و رادا، سست و لاواز
لە ژیری و عەقڵدا، لاواز، بى‌هێز، زە‌بوون،
لەق، ناقایم، لەنگ، نەقام، كەم
عەقل

رَكَاكَة - رَكَاكَة: لاوازی، بى‌هێزی،
لەقى، ناقایمی، ناچەسپاوی،
لەنگی، ناتەواوی

رَكَاض: راكەر، ئەوهی ژۆر رادەكات
رَكَال: سەوزه‌ فروش، تەپە فروش
رَكَام: كەلەكە، كۆمەل، كەلەس، كۆما،
بەردی بەسەر یەكا دراو، دیواری
لەسەر یەك دانراو هەلچنراو

رَكِبَ: ئەژتۆی مەزن بوو
رَكِبَ الدَّابَّةَ: سواربوو، چووه سەر
پشتی

رَكِبَ الْبَحْرَ: بە دەریادا سەفەری كرد
رَكِبَ الطَّرِيقَ: رێگەى گرتە بەر، ملی
رێی گرت

رَكِبَ أَثَرَهُ: شوینی كەوت، دوايكەوت
رَكِبَ هَوَاهُ: شوینی هەوا و ئارەزووی
خۆی كەوت

رَكِبَ رَأْسَهُ: رێی گرتە بەر و بەتەنیا
بە عەقلى خۆی چوو بەرپۆه
رَكِبَ الذَّنْبَ: گوناھى كرد، تاوانی
ئەنجامدا

رَكِبَ الْخَطَرَ: نەفسى خستە مەترسێ یه‌وه
رَكِبَ: سواربوو، نیشته‌سەری، سوارى
پشتی بوو

رَكَبَ: سواری کرد، خستیه وه شوینی
 خوی، چاکی کرده وه
 رَكَبَ الشَّيْءُ: هندیکی خسته سهر
 هندیکی تر، له بان یه داینا
 رَكَبَ الْفَصُّ فِي الْغَائِمِ: نقیمی تیختست
 رَكَبَ الدَّاءُ: گرتیه وه، تهنیه وه،
 دایوشی، پیی گه پی
 رَكَبَ (قَافِلَةً): کاروان، قافلّه، مه کار،
 چهن ولاخ و بارو که سیکه له شوینیکی وه
 بچن بق شوینیکی تر
 رَكَبَ: نه ژنق، چوک، زرانسی، ژنق،
 وزنگ، مه ژنق، زهنگول، ره فیسک
 رَكَبَ: نه وهی سواری نه سپ ده بیت
 رَكَّة: وشکه که له ک
 رَكَبَ: وه ستا، ئارامی گرت، نه بزوا،
 نه بزوت، راما
 رَكَبَ الْمَاءُ أَوْ الرِّيحَ: نیشته وه، وه ستا
 رَكَبَ الْمِيزَانَ: هاوسه نگبوو، به رابه ر
 وه ستا، رتیک وه ستا
 رَكَبَ عَصِيرَ الْعَنْبِ: کولانی نیشته وه
 رَكَبَ الْعُكْرَ وَالْثُفْلَ: نیشت، دانیشست،
 رژیشت
 رَكَبَ: چه قانی، راگرتنی بی بزوتن
 له زه ویدا، مه لویسته یه کی کرد،
 پالیدایه وه
 رَكَبَ الرِّيحَ: چه قاندی له زه ویدا
 رَكَبَ دَفْنَهُ: چه سپاندی، چه قاندی،
 جیگیری کرد
 رَكَبَ: مه ردومی عاقل و ژیر، دهنگی
 هیواش و په نهان، ههست و نه ست
 رَكَبَ: دانایی و سووریون، برینی
 خورما له په لك

رَكَبَ: تاویك وه ستان، چوكله، ویرگول،
 فاریزه، مه لویست
 رَكَبَ (عَلَا): رایکرد، مه لهات، به غار رژی
 رَكَبَ الْفَرَسَ بِرَجْلِهِ: ناو زهنگی لیدا،
 تیوه ی ژه ند
 رَكَبَ الطَّائِرَ بِجَنَاحَيْهِ: بالی راوه شان،
 به خیرایی رایوه شانند
 رَكَبَ النُّجُومَ: رژی، ره وییه وه
 رَكَبَ الْأَرْضَ: پیی دابه زه ویدا
 رَكَبَ مَنَهُ: بقی ده رچوو، خوی
 ده ریا کرد، مه لهات و رایکرد لیتی
 رَكَبَ الْفَرَسَ: تاویدا له سهر غار غارین
 رَكَبَ (عَلَوْ): راگردن، دهو، خاردان،
 غاردان، ره مین، ده رچوون
 رَكَبَ: جووله و پالنان
 رَكَبَ (إِنْحَنَى): چه مایه وه، کپنووشی
 برد، نوشتایه وه، لاریه وه
 رَكَبَ الرَّجُلَ: مه ژارکه وت، باری بژیوی،
 خراب بوو
 رَكَبَ إِلَى اللَّهِ: کپنووشی برد بق
 به روه ردگار
 رَكَبَ: چه مانیه وه، کپنووشی پی برد،
 سهری پی شوپرکرد
 رَكَبَ: چه مانه وه یه ک
 رَكَبَ: چه مانه وه بق سهر زه وی
 رَكَبَ السَّحَابَ: بارانی هیواش و لاوازی
 هینا
 رَكَبَتِ الْأَرْضَ: بارانی کزو لاوازی لیتیدا
 رَكَلَ: له قه ی لیدا، تیی مه لدا
 رَكَلَ الْفَرَسَ: تیوه ی ژه ند
 رَكَلَ الْخَيْلَ الْأَرْضَ: به قاچه کانی لیتیدا
 رَكَلَ (كَرَاتَ): که وهر، که وا، که وورگ،
 گیایه کی که لاپانی بی لقه

رَكَّة (لَبَطَة)؛ لهقه، شق، شهپ، لیدان

رَكَّة: گورزه و دهسته یهك كه وهر

رَكَم (جَمْع وَكُوم)؛ كزیكرده وه،

كه له كی كرد

رَكَم الشَّيْء: شتی به سه ریه كا ریزكراو

تا ببیت به كه له كو ریزك

رَكَم: كه واهه هه وری له سه ریهك نیشته و

رَكَمَة (كُوم)؛ كُومل، تۆپل،

چه مبه رگرتن، گرد، چه مبه ستن،

چهره

رَكَمَة مِنَ الطَّيْن: پی خوی یهك قوپ

رَكَمَة: قوپی نیشته و، كزیوو

رَكَن إِلَيْهِ: متمانه ی پیکرد، هۆگری بوو،

دلنیا بوو لیتی

رَكَن: یهكك خاوهن كه سایه تی و به و یقار

بیت

رَكَن: خاوهن رایه کی چه سپاوو جیگیر

رَكَن: گۆشه، قوژین، پهنا، سوچ،

پشتگیر، پالپشت، كۆله كه

رَكَن: مشك، جرج

رَكُوب: سورابوون

رَكُوب: نه وهی زۆر سوار ده بیت

رَكُوبَة: وشتریك بۆسواری به كاردی

رَكُوءَة - رَكُوءَة: به له میکی بچوك،

حه وزی ئاو، كه شتی خنجیلانه،

گۆزه له ی ئاو

رَكُوءَة: كاسه ی پر، نه و وشته ری

به رده وام شیر ده دات و شیر و شك

ناكات

رَكُوءَة: وهستان، كزیوون، رامان،

راوهستان، مۆلبوون، قهتیس بوون

رَكُوف: خیرا، به گور، تیژ، گورج

كۆل، به پهله

رَكُوع (جَشُو)؛ كرنووش بردن، چه مانه وه،

دانه وینه وه، نوشتانه وه، چۆك دادان

رَكُوعَة: لاوازی، كزی، بی توانایی

رَكُون: باوه پیتکردن، پشت پی به ستن

رَكِيبَة: نه وهی ده گونجینریت له گه ل

شتیکدا وهك نقیم له گه ل نه موستله دا،

نه وهی سوار ده بیت له گه ل یه کیکی

دیكه دا، كیتگه

رَكِیَة: بیر ی پر ئاو، بیرك هه میشه

ئاوی تیدابیت

رَكِیْرَة: پالپشت، كۆله كه، نیرگه، راگره

رَكِیك: لاوازو بی هیز، له قو و ناته واو،

مه ردومی لاوازو كه م عه قل

رَكِیكَة: بارانی لاوازو هتواش

رَكِیْن: جیگیر، چه سپاو، نه گۆپ،

به و یقار، ریزدار

رَم (رَمَم)؛ چاکی كرده وه، ده سته کاری كرد

رَم الْبِنَاء: چاك و نویی كرده وه

رَم السَّهْم بِعَيْنِهِ: ته ماشای كردو

چاره سه ری كرد هه تا ریکی كردو هتیا به

سه ربار

رَم الشَّيْء: خواری

رَم الْعَظْم: پوا، رزی

رَم الْحَبْل: بچرا، له یهك ترازا

رَم: كُومل، تاقم، گرو، دهسته

رَم: خاك، خۆل، گل، مۆخ، كروك

رَمَى الشَّيْء: فرییدا، هه لیدا، تووپی دا،

نه بوست، ئافه رۆزی كرد، هاویشتی،

ته قاندی

رَمَى الْمَكَانَ: چوو بۆی، رووی تیکرد،

ئاواسته ی گرت بۆی

رَمَى اللهُ لَهُ: سه ریخست و
 سه رکه وتوویی کرد
 رَمَى الْمَالُ: دَرد بوو، فره بوو
 رَمَى بِهِ عَلَى الْبَلَدِ: دهسته لآت و توانای
 پيدا، دهسته لآنداری کرد
 رَمَى عَلَى الْخَمْسِينَ: زیاتر بوو، ده رچوو
 رَمَى الْقَذِيفَةَ: ته قاندي، هاویشتی
 رَمَى بَيْنَهُمُ (أَلْقَى الشَّقَاقَ): دووبه ره کی و
 ناکوکی خسته نیوانیان، به شه پی دان،
 کردنی به گزیه کدا
 رَمَاهُ بِكَذَابٍ: تاوان باریکرد، گونا هباریکرد
 رَمَاح: رم دروستکر، رم ه لگر
 رَمَاحَةٌ: پیشه ی رم دروست کردن،
 رمگاری
 رَمَاحَةٌ: نازه لی گازگر، نه و نازه له ی
 هار ده بیت و گاز ده گریت
 رَمَاد: خۆله میښ، سوتوو، بول،
 خه له کوو، رتام، سوتو کی داری،
 خۆله که وه
 رَمَادِي: رهنگی خۆله میښی، بؤر
 رَمَاضَةٌ: توندو تیزی هه رشتیک
 رَمَاق - رَمَاق: ژینی سهخت و گران،
 تهنگی بژیوی ژین
 رَمَاق: چاو زیتکردنه وه و خۆمؤرکردنه وه
 رَمَق: نه و ژیا نه ی که ماوه، پاشماوه ی
 تهمن و ژین
 رَمَال (بَائِعُ الرَّمْلِ): لم فروش
 رَمَد: چاو داهاتن، چاو گلکردن،
 هه رشتیک ئیش و نازار به چاو بگه یه نیت
 رَمَد: نه و چاوه ی گلی کردوه
 رَمَدُ الْعَيْنِ (هَيَّجَانُ الْعَيْنِ): چاو ئیشه،
 گل کردن، چاو داهاتن، وه ردینه، بؤ
 خویی

رَمَدَاتُ الْعَيْنِ: چاو داهات، هاته ئیش و
 ژانی کرد
 رَمْدَةٌ: رهنگی خۆله میښی
 رَمَرَم: چاک و باشی کرد
 رَمَرَالِيه: ناماژه و دهستنیسانی کرد
 رَمَرَزٍ بِكَذَابٍ: هه لی خه له تان پیی،
 له خسته ی برد پیی
 رَمَرَزِي: ناماژه بیکرد، هیما ی بؤ کرد،
 دیاریکرد
 رَمَزُ الْقَرْبَةِ: مه شکه که ی پرکرد، لیوان
 لیری کرد
 رَمَز - رَمَز: رَمَز: ناماژه، دیاریکردن،
 نیشانه، هیما، دروشم، نیشان
 رَمَزِي: هیماو نیشانکاری
 رَمَس (دَقَس): ناشتی، شاردیه وه،
 په نهانی کرد، له بهر چاو دوری خسته وه
 رَمَسَ الْقَبْرِ: خاک و خۆلی کرد به سه ریا،
 داپیوشی به خاک و خۆل
 رَمَسَ الْخَبَرِ: شاردیه وه، په نهانی کرد
 رَمَسَ الْحَجَرِ: هه لیدا، فرییدا، تیسی
 گرت
 رَمَس: نه و گۆرپی به زه وییه وه تهخت و
 سفت بوه، گل و خۆلی گۆر، دهنگی
 په نهان و نادیار
 رَمَش: به سه ری په نجه ی هه لی گرت
 رَمَشُ الْعَيْنِ: چاو تروکا، چاو فری
 رَمَش (إِلْتِهَابُ الْجَفْنِ): پیتلو هه وکردن،
 چاو ناوکردن، هه وکردنی پیتلو،
 سوته مه رۆی
 رَمَش (هَدَابُ الْعَيْنِ): برژانگ، مژول
 رَمَش: سپیتیه که ده که ویتنه سه ر
 په نجه کانی منال

رَمِشَتِ الْقَتَمَ: که می‌ک له و پا ، چرا
 رَمِشَاءُ: زه و بییه کی به پیت و فه پ
 رَمَصَ الرَّجُلُ: چاوی ریپوقی کرد
 رَمَصَ: ریپوق، گوژاد، رچقاوه، چلکی
 نیتوان که پوو چاوانه
 رَمَصَاءُ: چاو ریپوقاوی
 رَمَضَ: به گهرما له وه راندی
 رَمَضَ النَّهَارُ: که رما که ی تاوی سه‌ند
 رَمَضَ الشَّمْسُ: که و ته سه ر چه وو به‌رد،
 گهرم بوو
 رَمَضَ الرَّجُلُ: قرچه ی گهرما قاچه کانی
 سووتاند
 رَمَضَ الطَّائِرُ: ناخی سووتا به‌هوی
 تینویه تیه‌وه
 رَمَضَ عَيْلُهُ: گهرم بوو هه تا خه ریکبوو
 بسووتی
 رَمَضَ لِلْأَمْرِ: له غه شم و قینا سووتا
 رَمَضَ: قرچه ی گهرما، نه و بارانه ی
 که له پیتش پایزدا دیت و زه وی بوی
 تینوه و هه ر زوو هه لی ده‌مژی
 رَمَضَاءُ: قرچه ی گهرما ، زه و بییه ک
 گهرم بوو به‌هوی تیشکی خوره‌وه
 رَمَضَانُ: مانگی نۆیه می دوا ی شه‌عبان و
 پیتش شه‌وال، مانگی رۆژو گرتن
 رَمَضِي: هه ورو باران له کۆتایی قرچه ی
 گهرمای هاوینداو سه‌ره‌تای مانگی
 پایزدا به
 رَمَقَ: چاویکی پیاخشان، سه‌یریکی کرد،
 ته ماشایه کی کرد
 رَمَقَ: زین و ده‌رامه‌تی سه‌خت و گران ،
 ژینی کوله‌مه‌رگی
 رَمَقَ إِلَيْهِ: چاوی تیپری ، چاوی لی
 نه‌تروکان ، بینای خسته سه‌ر

رَمَقَ الْكَلَامَ: هه‌لیبه‌ست، دایه پالی
 رَمَقَ الْعَقْلَ: کردارنکی نه‌نجامدا
 به‌ناشیانه ، نه‌یزانی کاره‌که بکات
 رَمَقَ (بَقِيَّةُ الْحَيَاةِ): پاشماوه ی ژیان ،
 نه و ژيانه ی که ماوه
 رَمَقَ الْغَيْشَ: ژینی کوله‌مه‌رگی، ژینی
 مه‌مه‌وه مه‌ژی، ژینی نه‌داریی
 رَمَقَ الْأَخِيرَ: سه‌ره‌مه‌رگ ، گیانه‌لا
 رَمَقَةَ الْغَيْشَ: ژینی کوله‌مه‌رگی، ژینی‌ک
 پیداو یسته‌کهانی مرؤف تیتیدا دابین
 نه‌بییت و تیری نه‌کات
 رَمَلَ الطَّعَامَ: خۆلی تیکرد
 رَمَلَ النَّسِيجَ: نه‌رم و ناسکی کرد
 رَمَلَ السَّرِيرَ: به‌خشل و بابته‌کهانی
 رازاندیه‌وه
 رَمَلَ الثُّوبَ بِالْذَّمِّ: له‌که‌داری کرد،
 خویناوی کرد
 رَمَلَ رَمْلًا وَمَرَمَلًا: به‌پاکردن رۆیی
 به‌پتوه
 رَمَلَ: خۆلی پتوه کرد
 رَمَلَ: لم ، خۆل ، ریخ ، ریک ، قوم
 رَمَلَ أَسْوَدَ: ریخه شینکه
 رَمَلَ: باراننکی کهم ، زیاده ی هه
 شتیک، په‌له و ره‌نگنکه له‌پیتستی مانگا
 دایه جیاوازه له سه‌رجه‌م ره‌نگه‌کهانی
 دیکه، یه‌کچکه له‌به‌هره‌کهانی هۆنراوه ی
 عه‌ره‌بی، ئاوازیکی موسیقیه

رَمَا

رَمَى ثَرْنِيَّةَ: گزانی و سرودی وت
 رَمَى إِلَيْهِ: عه‌ودالی بوو، به‌یری کرد،
 ئالوده ی بوو، بوی سووتا، شه‌یدابوو
 رَمَا: نه‌وه ی لئی ورد ده‌بیته‌وه به‌هوی
 جوانی و باشیه‌وه

رُئَا: ناواز، شایي و شادايي، چوست و چالاکي

رُئَاء: جواني، شوخي، شهنگي

رُئَاء: دهنګي خوش، ګوراني، شايي، که یفخوشي

رُئَان (طَنَان): زرينګه دار، زايه له دار

رُئَا: دهنګي دايه وه

رُئَا إِلَيْهِ: ته ماشايګرد، تښپواني، سه يري ګرد

رُئَا فِي مَشِيَّتِهِ: به قورسي و ګراني رڼي به رڼو، ګران و قورس ناماده بوو

رُئَا: دهنګو ناواز به شپږه يه ګي گشتي يان تاييه ته به دهنګي که مانچه وه

رُئَج: بڼه وځي ګرد، چه مانپه وه، بڼه وځو له و بزاوتي ګرد، لاوازي ګرد، لاري

کرده وه

رُئَج عَلَيْهِ: بورايه وه، بڼه وځي ګرد، لاوازي و ګزي هات به سه ريا له کاتي

مه له اتن يان ترس و بيمدا

رُئَج: خولانه وي سر، ګزي وون، ځول بوون

رُئَا: ځوره دره ختي ګي بڼه وځي

رُئَق الْمَاء: لږل بوو، شپوا، ګه ردي ګرت، ليخن بوو

رُئَق الْمَاء: لږل ګرد، ليخني ګرد، رووتی ګرده وه

رُئَق الْقَوْمُ بِالْمَكَان: مانه وه لږي

رُئَق الطَّائِر: بالي راوه شاند، بالي هښاوېرډ به لام نه پږي

رُئَق السَّوْم فِي عَيْنِهِ: خه و زايه چاوه کاني، خه و شکايه نڼو چاوي

رُئَق جَفَا الطَّائِر: باله کاني شکاو بالنده که که و ته خواره وه

رُئَق عَيْنَاهُ: تښپوانينه کاني شکانه وه نڼو ديبه و چاوي به وځي برسپتي و حالي ديکه وه

رُئَق جِسْمُهُ أَوْ رَأْيَهُ: لاوازيو، ګزيو، که م توانابوو

رُئَق السَّفِينَةُ: له شويني ځوي سوپايه وه نه روښت

رُئَق الرَّجُلُ: سه ري سوپما، سه راسيمه بوو رُئَق الْمَنِيَّةُ مِنْهُ: واده و کاتي نزيکې وه، کاتي هات

رُئَق النَّظَرُ إِلَيْهِ: چاوي تښپي، چاوي لږ ته تروکاند

رُئَق: درق، ځول له ځا که له نڼو ښاودا، لږل له ښاودا

رُئَقَاء: ښو په له وه رانه ي که ده که وون له سه ر هڼکه، زه مين ګي هېچي تيا نه پوښت

رُئَقَةُ: ناوڼک قوې تتيکه لېو بېت يان ښايي که م، لږل يه که له نڼو ځه و زدا بمښته وه

رُئِمَ: ګوراني و، چريکاني، ويردي خوښد، دهنګي به رز ګرده وه و ګورانيه ګي خوشي ګوت

رُئِمَ: دهنګو ناواز پيدان و و تنه وي شتيک، ناوازي نوڼ

رُئِمَ: ژناني ګوراني بڼه و ځي به تواناو دهنګ خوش

رُئِمَةُ: روه کيکه رُئِنَ: دهنګي ليهيټنا، هڼايه دهنګو لره لره

رُئِمَ: دهنګ خوش

رُئِمَةُ: روه کيکه

رُئِنَ: دهنګي ليهيټنا، هڼايه دهنګو لره لره

رُئِمَ: دهنګ خوش

رَکَنَ الْقَوَسُ: دهنگی له که مانه که بهرز کرده و ، وای لیکرد دهنگی لیوه بیت
رَلَو: سهیرکردن، چاو تیبیرین، نه وهی سه رسام و سه راسیمه ده بیت به شتیک
که لای په سه ند بیت ، گوئی هه لختن
رَکِنَ: زایه له، زرنگانه وه، له رینه وه،
دهنگیکی خه فه تبار یان هه دهنگیک
به په های

رَهَا: به تهنگ خویه وه هات، به هیواشی
رَوِی به پیوه
رَهَا الْبَحْر: ده ریا نیشته وه
رَهَا الطَّائِر: باله کانی هینا و برد
رَهَاء: شوینی چۆل و به فراوان
رَهَاق: رَهَاق: نه ندازه، نه وهنده، بَرِک
رَهَان: رَهَان: گره و ، مهرج ، نهر
رَهَب (خَاف): ترسا، توقی، زتوقی چوو
رَهْبَاء: ترسو و بیم
رُهْبَان: قه شه و که شیش
رُهْبَان: زیاده پوهیی له ترسو و بیم
رَهَج: کردی به ته پ و تۆز، هه وری
بی تاو، شوپش و ئازاوهی نایه وه،
ناشویی گیرا
رَهَج بَيْنَ الْقَوْم: کردنی به گزی یه کدا
ئازاوهی نایه وه له نیاواندا
رَهَج: ته پ و تۆز ، ئازاوه ، ناشوب
گیران
رَهْجَة: هه وری بی تاو
رَهْدَن (أَبْطَأ): که مه رخه می کرد
رَهْدَن - رَهْدَن: رَهْدَن: ترستۆک، که لۆر ،
توقیو، به زیوو

رَهْدَانَة: دره نگو و دواخستن،
خۆگرتن، سوپانه وه له رۆیشتندا
رَهْدُون: درۆن ، ناپاست
رَهْرَاه: جهستی سپی و سۆل و نه رم و
شل
رَهْرَة: خوان و سفره ی بهر فراوان و
گوشاد به هوی خیرۆمه ندی و دلفراوانیه وه
رَهْرَهَة: ناسکی و سفتی جهسته، رهنگی
سه رنج راکیشی جهسته
رَهْس: پی پیا نان به توندی
رَهْس (تَعْمُر): مه لئوتا ، مه له نکوت
رَهْص - رَهْصَة: مه ل نوتان، مه له
نکوتن ، نوچدان، پی مه لخلیسکان
رَهْطُ الْقَهْمَة: پاروی زلی گلاند
رَهْط - رَهْط: کۆمه ل، پۆل، ده وه،
خزم و خویش، ژماره یه که له (3 - 10)
که سه
رَهْفا: تهنگی کرده وه
رَهْفا السَّيْف: تیژی کرده وه
رَهْفا (رَق): ته نک بوو، باریک بوو ،
ناسک بوو، ئاوی بوو
رَهْق: زۆلم و ستمی کرد، زۆرداری کرد
کاری نابه جی و ناشیرینی کرد
رَهْق: تاوان و گونا ه، عه قل سووکی،
نه زانین ، نه رک خستنه نه ستۆی یه کیک
که نه توانیت جی به جی ی بکات
رَهْق تَرْهِيْقًا: تاوانبار کردنی یه کیک
به ناکه سی و به دی
رَهْل: خاوبه وه، له شی خاوبه وه
رَهْل: هه وریکی ته نک و ناسک که له
شه ویم ده چیت
رَهْل: خاو، سست، ته مبه ل، به قونه
قوون

رَهْمَة: بارانی وردو له سه رخو
 رَهْن الشَّيْء: خستیه ژیر دهستی،
 بهرده وامو جیگیربوو
 رَهْن بِالْمَكَان: تیامایه وه گوزه رانی کرد،
 تیایدا مه لی کرد
 رَهْن: بارمه، رهمن، ناماده و چاوه پیی
 نامازه و نیشارهت کردن
 رَهْنَامَج: نهو کتیبه ی ده ریاوانه کان
 ریگه ی پی دیاری ده کن
 رَهْو: رهوت و روینی هیواشو
 له سه رخو
 رَهْوَة: شوینی نزم یان بهرز، گرؤهو
 کومه لی خه لک
 رَهِيْب (مُخِيف): ترسناک، توقینه ر،
 بهزات، به سام، سهیر، سه مه ره
 رَهِيَّة: خوراکیکه له گه نمو شیر دروست
 ده کریت و پاشان لیده نری
 رَهِيْف: ته نک، لاواز، باریکه له، تیز،
 برپر
 رَهِيْق: مه ی، باده، عاره ق
 رَهِيْن: بارمه کراو، هه رشتیک بیته
 هوی گیردانی شتیکی دی
 رَهِيْن بِأَعْمَالِه: به پرسیاری کرداریتی
 رَهِيْنَة: رهمن، بارمه، گریو، گره یو،
 شتیکه داده نری له لای یه کیک بو
 دلنیایی له به رانبه رشتیکا به و مرجه ی
 بارمه که له شته که به نرخ تربی
 رَو: به پیت، به فەر، فه پدار
 رَوِي (قَص - حَكِي): گتپایه وه، وتی،
 باسی کرد
 رَوِي الْحَدِيث: گتپایه وه و باسی کرد

رَوَى الْقَوْم: ناوی پیدان
 رَوَى الْجَبَل: بایدا، لولوی کرد
 رَوَى الرَّجُل: توندی کرد به سه ر
 ناژه له که وه
 رَوَى: ناوی هه لگرت
 رَوَى النَّبَات: ناویدا، تیر ناوی کرد
 رَوَى فِي الْأَمْر: ته ماشای کردو بیری
 لیکرده وه
 رَوَاء: به دیمه ن، دیمه ن جوانی
 رَوَاء: ناوی شیرین، ناوی سازگار، ناوی
 زوری له بهر رویشتو
 رَوَاء: نه و په ته ی شه ته کی شت و مه کی
 پیده به ستریت له سه ر پشتی ناژه ل
 رَوَائِي: رومان نووس، خاوه ن نووسین
 رَوَاتِب: نهو سوننه تانه ی به دوا ی
 فره کاندای دیت و کاتیکی دیاری
 کراویان هه یه، کرداری په سه ندو
 باشه که به دوا ی فره کاندای دین و
 کاتی دیایکراویان هه یه
 رَوَاج: بازارپه گرمی، بره وه سندن، بره و،
 داواکاری له سه ر شتیک، بلاویو
 رَوَاجِب: بنه چه ی جومگه کانی په بنه
 رَوَاح (ذَهَاب): روین، رویشتن، چوون
 رَوَاح: نیاوریه یان له کاتی خورئا و ابوونه وه
 هه تا شه و له به رانبه ر روژدا،
 خوشحالی
 رَوَاحَة: خوشحالی، شادمانی،
 که یفخوشی
 رَوَادَة: نهو ژنه ی ده گه ریت به سه ر
 مالانی دراوستیدا
 رَوَادِف: لقه کانی دارخورما که به جیا
 ده رویت، گرؤه و کومه لیک له دواوه بین

رَوَازِح: وشتري له يو لاواز

رَوَاسِب: نيشته و هكان

رَوَاسِي: شاخي پته وو جيگير

رَوَاسِيَم: نوسراوه كاني سه رده مي نه فامي و نه زاني

رَوَاعِف: نه و تيرانه ي خوينديان ليد ه چوړي

رَوَاعِي الشَّيْب: سه رده تاي پيري

رَوَاغ: مكر، فيل، ته له كه

رَوَاغ: فيلباز، مه كريان، چاويه ستكار

رَوَاق: هه يون، تارمه، سه رده تاو كو تايي شه و

رَوَامِس: نه و بالنده يه ي كه به شه و ده فري، يان هر ئاژه ليك به شه و

بچينه دهره وه

رَوَايَة: رومان، چيروك، راز، داستان، دهر خستن و روونكړنه وه، تراچيدى،

ناسوړى

رَوَايَة بُولِيسِيَة: روماني پوليسي

رَوَايَة خَيَالِيَة: روماني خه يالي و نه فسانه يي

رَوَايَة تَمَثِيلِيَة: چيروكي شانويي، نمايشنامه

رَوَا فِي الْأَمْرِ: بيري ليكړده وه، لبي كوليه وه، پاشه روژي هه لسه نگانو

ليكي دايه وه

رَوْبَ اللَّيْن: كړدى به ماست، مه ياندى

رَوْب: شيري مه ييو يان بزركاو، ماست

رَوِي: كومه ليك ماستي مه ييو يان

خواردوه و قورس و گران بوون

رَوِيَان: سست و جهسته قورس له

روښتندا يان له خه ودا

رَوِيَة: كوزه ران، بژوي، دهرامه ت

رَوِيَة - رَوِيَة: هه وين كه ده كړته

شير هه بؤ مه يين

رَوِيَع: لاوازو كز، زه بوون، نرم

رَوِيِيَان: روښان، جوړه زينده وه ريكى دهر ياييه

رَوُث: تهرس، شياكه، پشقل، ريخ

رَوَج الشَّيْء وَه: پيشي خست، هانيدا، هه ليدا، دنه يدا

رَوَج السَّفَلَة: بازارپ گه رمى بؤ كړد،

بره وو گه شه ي پيدا

رَوَج الْأَمْرِ وَالْخَيْر: بلاوى كړده وه، په خشي كړد

رَوَجَة: په له كړدن، خيرايي، گورج كړدن

رَوَح: فراوان بوو، گوشادبوو

رَوَح الْقَوْم: شه و چوو بؤ لا يان، چاوى

پييان كه وت سه له نثواره

رَوَح الْإِبْلِ: گه پانديه وه بؤ حه وانه وه و پشوودان

رَوَح بِالْجَمَاعَة: نوښي ته راويحي

به به رنوښي پيكردن

رَوَح قَلْبَه: حه وانيه وه، دلخوشي كړد،

شادمانى هينا به به ريا

رَوَح الدَّهْن: بؤ دخوشي كړد

رَوَح النَّفْس أَوْ الْقَلْب: دلى خوي

خوشكړد، سره وتي به خويدا

رَوَح بِالْمَرْوَحَة: به باوه شين خوي فيتك

كړده وه

رَوَح: گيان، پوخته، كروك، روح،

قورنان، جبريل (سه لامى خواي ليبيت)،

نيگا، فه رمانى خوايي، خوشه ويستي

رَوَح: ئاسايش، هېمنى، پشوو،
 مېهره باني، سۆز مېهره باني، نه سېمی
 نېوه شهو، به زه یی، خوشی،
 د ادب روه ری
 رُوْحَانِي: گیانی، نه وهی گرنکی و بایه خ
 به روح ده دات
 رُوْحَة: شادییه که به هوی دلنیا ییه وه
 بېته دی
 رُوْحِي: گیانپه رست، ناینی، معنه ویی
 رُوْد: رۆین له سه رخو، گه پان، پشکنین،
 د رۆینه وه، دیتنه وه
 رُوْد: نه رمی و هېواشی داهاتن
 رُوْز الْكَلَام أَوْ الرَّأْي: به قولی راما هتا
 نه ندازه گیری به باشی بکات
 رُوْز: دیدو تیپامان، مه زنه کردن و
 تیپامان
 رُوْزْنَامَة: رُوْز ژمیر، ته قویم، سالنامه،
 ته قمین
 رُوْسَب: به لاونه هامه تی، دهرده سه ری
 رُوْسَم: نیشانه، مۆرو هېما، به لاونه
 نه هامه تی
 رُوْشَم: پارچه یه کی نه خشداره خه رمانی
 پی خالی ده که نه وه
 رُوْشَن (كُوَّة - نَاهِيَة): کلاورۆژنه، کون،
 په نجه ره، ده لاقه
 رُوْش الْمَهْر: جوانه که ی راهیئا، مه شقی
 پیکرد، به باری هېئا
 رُوْش الرَّجُل: هه میشه له باخ و باخچه دا
 دانیشته و مایه وه
 رُوْش الْمَطَر الْأَرْض: وه که باخچه ی لیکرد
 رُوْضَة - رُوْض: سه وزه لان، هه ریز،
 میترک، شه کار، باخ، باخچه، گولستان،
 میترگوزار

رَوَع: شیاوو جوانترین بوو، گونجاوو
 له بار ترینه
 رَوَع: ترساو، توقیو
 رَوَع: شیاو، به دلچوو، ترس، بیم،
 توقین، جهنگ، شه پ، ئاشوب
 رَوَع: ترساندی، توقاندى، زتوقی برد،
 هه ستی جوولان، به دلچاچوو
 رَوَع: دل، عه قل و ژیری
 رَوَع - رَوَعَة: جوانی، به دلچوو، سل
 لیکردنه وه
 رَوَع: شکو، ریزداری
 رَوَعَاء: وشتر و نه سپی دل قایم
 رَوَعَة: قه شهنگی، جوانی، ترس،
 توقین، بیم، سه مینه وه
 رَوَعُ اللَّفْمَة فِي الدَّسَم: پاروه که ی
 نه مدیواو دیو کرد له رۆندا هتا هتلی
 مژی
 رَوَق: روونی کرده وه، پالوتی، پوخته ی
 کرد، ده ستی پیا هېئا
 رَوَقُ الشَّرَاب: پاک و پوخته کرد
 رَوَقُ بِضَاعَتِهِ: فروشتی و باشتی کړی
 رَوَقُ اللَّيْلِ: شه و دریز بوه وه، دریزه ی
 کیشا
 رَوَق: شاخ، قوچ، سه دهن، باران،
 ته من، داپوشین، کۆمه ل،
 خوشه ویستی راستی، روون
 رَوَقُ الْبَيْت: سه رها و پیتشه وه ی
 رَوَقُ مِنَ الشَّبَاب: جوانی و سه رها ی،
 هه رته لاوی
 رَوَقُ مِنَ الْخَيْل: نه و نه سپی سه رنج
 راده کیشی به هوی جوانی یه وه
 رَوَقُ مِنَ اللَّيْلِ: به شیک، ساتیک

رَوَقْ مَنَ الْمَاءِ: پاك و پوختی

رَوَقْ مَنَ السَّحَابِ: خوږو لټیمه ی

رَوَقَّةٌ: جوانی سهرنج راکښ، جوانی و

قه شهنګی بې شومار

رَوْمٌ: دواکهوت، درهنګی کرد، مایه وه،

خایاندی

رَوْمٌ فَلَانًا وَه: وای لټکرد، که بیه وئ،

ناچاری کرد بڼ هر شتیک یه که له دوا ی

یه که

رَوْمٌ رَأْيَهُ: ویست و خوازی کرد بڼ هر

شتیک یه که له دوا ی یه که

رَوْمٌ: ویستن، داوا، خواستن،

مه به ست، نامانج

رَوْمٌ - رَوْمٌ (شَحْمَةُ الْأُذُنِ): نه رمه گوشتی

گوچکه

رَوْمٌ: نه ته وه یه کی دټینه له میژودا

که له خوږمه لاتی ده ریای ناوه راست

نیشته جی بوون

رُومَاتِيْزْمٌ: نه خوښه کی جومگو

ټټسکه کانه

رُومَاتِيْزْمِيٌّ: چاره سه ی نه خوښی و

ده ردی جومگه کان

رُومَةٌ - رُومِيَّةٌ: به ناوبانگترین شاری

دنیا یه وشوین و بنکه ی خیلافه ی

به ترسیسه

رُومَةٌ: زوربه و دټینه ی هر شتیک

رُومٌ - رُومٌ: رټواس، رټفاس،

گیایه کی کوټستان ی که لاپانه و

به هاریه و نټرکه که ی پاك ده کړت و

ده خورئ و گهر بڼه که شی به ته پی

بکولټنری به یانیا ن بخورئ بڼ

چیکلذانه و بیوه سپری و سک نټشه و

ددانی ره ش باشه

رَوَقْ: دره و شان ه وه، بریقه، بریسکه،

روشنایی، تروسکایی

رَوِي: ناودرا، ناوی خواره وه

رَوِي: که واله ه وری گه وده، یه کی که

ته و او ژیر و عاقل بیت، ناو دهر، پیتی

سه روا له هونرا وه دا

رَوِيَّةٌ: بیر لټکردنه وه، لټکولټنه وه

رَوِيَّةٌ: لټکولټنه وه، راما ن، ور دبوونه وه،

تټپرامان و بیرکردنه وه له کاروباره کاند ا،

پټویستی، پاشما وده ی قه رزو شتی دیکه

رَوِيَّةٌ: خوښحالی، شادمانی

رَوِيَّةٌ (مَهْلًا): له سه رخو، به نه سپایی

به هیواشی، ورده ورده هیواش هیواش

رَوِيَّةٌ: چوز، که ننده موو

رَوِيَّةٌ: فیل و چاو به ست، مه کرو

نډر زانی

رِي

رِي: حال و گوزه ران باشی، بژوی باش

رِي (إِرْوَاءٌ - سَقِي): ئاودان، ئاودیری،

داشتن

رِيَا: بونی خوښ

رِيَاءٌ: روپامایی، خوږه نجان

له به رخه لکی

رِيَابٌ: رووداو یکی ترسناک و راجله کیته ر

رِيَاةٌ: ریشه و کاری به نایاب

رِيَاشٌ: جل و به رگو که ل و پل که شخه و

جوان، مال و سامان، به پیت و فې

رِيَاشٌ (فَاخِرٌ): نایاب، زږ چاک

رِيَاضَةٌ: مه شق، وه رزش، راهیتان،

هؤزانکردن، رینه بهر، هؤزاندن بڼ

مه رشتیک

رِيَاضَةُ رُوحِيَّةٍ: مه شقی ده روونی

ریاضی: وه ریشکار ، بیرکارزان
 ریاضیات: بیرکاری که جه بروئه اندازه
 ده گرتته وه
 ریال - ریالة - رواله: لیک، ناوی ده
 ریان: ناودراو، پاراو، ته پوه بر
 ریبا: گومان، دوو دلی، دل پیسی،
 تاوانبارکردن
 ریب المئون: رووداوه کانی روزگار
 که مه رگو تیاچون ده هیئت
 ریباس: ریواس، ریواس
 ریبال: پیری په ککه وتوو، شیری
 بیشه، گیایه که
 ریه: تومهت و گومان، دوو دلی
 ریه - ریه: سی، کۆندهامی هه ناسه
 ریه: سه رچاوه ناویکی پر ناو
 ریه البحر: گیانداریکی ده ریاییه
 ریش: خاو، شینهیی، هیواش، نه رمه
 نه رمه، له سه رخو، که م که م، نه خته
 نه خته
 ریش (مهله): شینهیی، هیواش،
 هیدی هیدی، جار جاره، تاو تاو
 ریشما (وَقْتَمَا - طَالَمَا): له کاتیکدا،
 هه تاکو، مه تا
 ریج: هه وا، با، شنهیی نه سیم، شه مال
 ریج (شدید الریج): بای هیه، باکی
 توندو قایمه
 ریج من الايام: روزگاری شادنامیزو
 بونخوش
 ریجان: ریحانه، گیای بونخوش
 ریجه: با، بۆن، ره شه با
 ریس: سه رگه وره، سه رۆک، سه رکرده،
 پیشه وا

ریس: سه رۆکایه تی کرد، پیشه نگی کرد،
 پیشه وایه تی
 ریش السهم: پیری بیانوسان
 ریش السقم فلائا: نه خوشی لاوازو
 کزی کرد
 ریش: پیر، تووکی بالنده
 ریش - ریش: جل و به رگی که شخه و
 گرانبه ها، راخه رکه لو په لی ناو مال،
 مال و سامانی به بره و وپیت، بژیوی
 ریش: مووی زۆر به گوچکه و
 ده موچاوه وه
 ریشاء: ژنیکه هه ردوو گوچکه ی
 موو توکی پتوه بیت
 ریشه: په ریک، یه ک په پ
 ریشه الكتابة: پینوس، خامه، قه له م
 ریشه المصور (فرشاة): فلجه
 ریشه الجراح: نه شتر
 ریشه الطاحونة: په رکه
 ریشه المروحة: په روانه
 ریشی: شتیک له په پ دروستکراپی،
 په پین، له په پ
 ریش: کاروباری ناقولاو ناشیاو
 ریش: جووله ی ناژله له یه که م جاردا
 که دیت و ده جیت
 ریطة: هه ر شتیکی نه رم و نۆل،
 رووسه ری، کفن
 ریغ القوم: کزبونه وه، یه کیانگرت
 ریغ الطعام: پاک و زیادی کرد
 ریغ: به رهم، قازانج، ده سته کوت،
 تۆبه ره و باشتین شت
 ریغ: شوینی به رز، جیگه یه کی بلند،
 لوتکه یه کی به رز، ده لاقه ری ی جیا

رِيعَان: نۆبه ره ، سه ره تا، تاف،
مه پهت ، ئه وهل

رِيعَان الشَّبَاب: مه پهتی لای، تافی
لای

رِيعَانَة: وشتری پر شیر

رِيعَة: کۆمه لێکی کۆو دهسته، زهوی
به رزو بلند

رِيفَا: لادی، گوند هر زهوییه ک
نزیک به ئاو بیت

رِيفَا - رِيفَة: شوین و جیگهی به فه پو
بیت

رِيفِي: گوند نشین، لادی، ئه وهی
جینشینی گونده

رِيق السَّرَاب: جوولاو له سه ره وهی
به له رزۆکی هاته پیش

رِيق: به تال، ناپه وا، ناحه ق،
نادروست

رِيق: لیک، تفی دهم، تف

رِيق: نۆبه ره و سه ره تایی هر شتیک
رِيق (سَال لَعَابُهُ): لیک به دهمیا هاته

خواره وه، دهمی ئاوی کرد

رِيم بِالْمَكَان: نیشته جی بوو، هه لیدا،
لایدا

رِيم الْمَكَان وَمَنْهُ: به جی هیشت، چۆلی
کرد، گواستیه وه، رویشت

رِيم السَّحَابَة: هه ره که به رده وامبوو
نه ره ویه وه

رِيم عَلَى: هه په شهی لیکرد، چاوی
لی سوور کرده وه

رِيم: زیاده، چیا ی بچووک، گۆپ،
ناوه راست، کوتایی رۆژ هه تا داهاتنی

تاریکایی، کاتژمێریکی دوورو درێژ،
نمره، زورگ

رِيم: ئاسکی سپی

رِيمَن بِهِ: کهوته ئێو بارودۆخیکه وه
که ناتوانییت لێی ده رباز ببیت و تواناشی

نییه بمیێنیه وه

رِيمَان: زافه ران، زه عفران

رِيمِي: ئالا، به بداخ، عه له م

رِيمِي الرَّايَة: ئالای دروستکرد، به بداخی
دروستکرد

رکوة (بەلمەیکى بچووک)

رقى (شووتى)

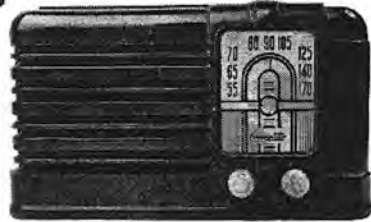
رُقعة الشطرنج
(تەختەى شەترەنج)

راهب
(قەشە)

رادار
(رادار)

رادىيو (رادىۆ)

رَفش (خاڪەنان)

رَقْطَاء
(پلنگى بېست خالخالوى)

كرة قدم أمريكية (توی پی نه مریکی)

كرة قدم (توی پی)

هوكي (مؤکی)

الفروسية (نقدانبازی)

تنس (تینس)

جودو (جودو)

التزلج على الجليد (خليستينه به سهر فردا)

قيادة السفن الشراعية (البحريينى)

به له مى چاروكه دار

بليارد (بليارد)

كرة السلة (باسكه)

بايسبول (بايسبول)

ركوب الدراجة (باسكيل سوارى)

کی بوکس (کی بوکس)

رفع الاثقال (بہرکردنہ وہی ناسن)

غولف (گولف)

قیادة العربات (عارہ بانہ لیخوبین)

رمایة (نیشانہ کرتنہ وہ)

ساحة ومیدان (راکردن)

حرف الزاء

ز: یانزه به م پیتی زمانی عره بی به

ز-زا

زَالِد: زور ، له پاده به دهر، لی زیاد بوون،
زیاتر له پیوست

زَالِر: میوان ، دهیده وان ، هامشوو
به سه رکړنده وه ، سه لیدان

زَائِع (مُخْرِف): خوار ، لار ، چه ماوه ،
ناړیک

زَائِف (مُفْشُوش): قلب ، ساخته ،
پاره ی قلب و ته زویر

زَائِل: تیاچوو ، نه ماو ، فو تاو ،
زووتیپه ر، لاچوو، ناچیکیر،

ناسه قامگیر، روینده

زَائِن: ثافره تیک نارایشی خوی داییت و
خوی رازاند بیتته وه

زَابِن: کورپنه وه، نالو کورپردنی
خورمای ته پ که میشتا به داره وه به

به خورمای تر

زَات (جَعَلَ فِيهِ زَيْتًا): روئی تیکرد ،
زهیتی تیکرد

زَات الشَّيْء: هه نوی کرد، چه وری کرد

زَات الْقَوْم: زهیتی دهرخواردان

زَاجَ يَبْنَهُمْ: نیوانی تیکردان ، میانی
شیواندن

زَاج: زاج ، خوییه که به کارده میتری له
بو به دا

زَاجِر: دهریون ، ویزدان ، قه ده غه که ر،
به ریه ست، دایینکر

زَاجِل: سه رکړده و فرمانده ی له شکر،
پارچه داریکه وه که نه لقه وایه

له لایه کی وه به تی پیوه ده به ستړی

زَاجِل الْحَمَام: په یک ، کوتری نامه به ر

زَاح: لاچوو، روئی، جوولا، لایبرد،
بزوانی، هه ژانی

زَاح عَنِ الْمَكَان: دوورکه و ته وه له و
شوینه، رویشته و به جی تی هیشت

زَاح الْعِلَّة: نه خوشیه که ره وییه وه،
نه ما

زَاح الْإِبِل: په پاگه نده و جیا جیای کردن

زَاحِرَة: دژایه تی و دوژمنایه تی کرد
به رانیه ری

زَاحِف: کشان به ره و یه که له جه نگدا ،
نزیك بوونه وه ی دوو هیزو کشانیان

به ره و یه که

زَاحِف: خۆشك ، خشك، تیریک
له نیشانه که ی سه ریکات و نه ی پیکی

زَاحِل: دوورکه و ته، په پاگه نده،
بووره په ریژ

زَاحِم: فشاری خسته سر، تهنگی
بی هه لجنی، زوری بۆ هیتا

زَاحِم الْخَمْسِينَ: نزیك به په نجا سال
بو وه

زَاخِرْ: پَر ، لَيَوَان لَيَو ، مه لساو ، به خشنده ، ريزدارو شكومه ند ، مه ردومي شادمان

زَاد: تويشوي مه لگرت و ناماده ي کرد

زَاد: زيادي کرد ، پتري کرد

زَاد: تويشوو ، خوارده مه ني ريگه ،

نازوخه ، خوارده مه ني ، خوراك

زَار: سهري ليذا ، ديده ني کرد ، چوو بَو

لاي ، سهرداني کرد ، به سهري کرده وه

زَارِ الْفَرَس: ده مي چاره واگه ي به ست

زَارَة: رهوگه وشتر يك ، چينه كردني

مريشك

زَارَة: چيكلدانه ، سيكلدانه

زَارَع: كشتوكالي کرد ، چاندي

زَارَعُ فَلَانًا: به گه پي خستن

له زه وييه كهيدا له بري به شيك لهو

ده ستكه وتانه ي نهو كشتوكاله و ده بيت

تويش له سهرا خاوه ن زهوي بيت

زَرَاغ: نهوي زور كشتوكال دهكات ،

قسه مهترو قسه بهر چونكه وهك

چينه ري رِقو كينه له دلاندا

زَارِع - زَرَاغ: جوتيار ، كشتيار ، وه رزير

رَاعِب: ليشاو يا لافاو دَوَل پَر بكات

رَاعِم: دواكار ، به گومان

زَارَغ: لاريه وه ، چه ميه وه ، خاريه وه

زَارَغ الْبَصَر: ريشكه و پيشكه ي کرد

زَارَغ: قه له په شيكي بچوکه و زير سنگي

سپي به ، قه ل

زَا فِ الدَّرَاهِم عَلَيْهِ: بويان گه پانده وه

به هوي نهوي ته زوير بوو

زَا فِ الْحَاظ: بازيداو به سهريا رويشت

زَا فِ الْبَعِير: خيراو په له يکرد

زَا فِ زَيْنًا وَ زَيْنَانًا: به چه شني خَو

به زلزان رويشت به پيوه

زَا فَرَة: كزامل ، تاقم ، ده سته سوار ،

پارچه يهك ، به لا ، نه هامه تي ، پشت و

نهوي ديت به دوايدا ، كهوان ،

سهرداري گه وه

زَا فَرَة الرَّجُل: موزو تيره و لايه نگراني

زَا فَرَة الْبِنَاء: كزله كه ، پالپشت ، راگر

زَا فَنَة: وشتر ي شلو له نگ ، زني

سه ماکر

زَا كِي: گه شه سه ندوي پاكي زه و پاك ،

پياوي پاك و پوخت و بيگه رد

زَال: به جتي هيشت ، چولي کرد ، ليتي

نهما ، تياچوو ، فهوتا ، نهما ، دوايي

هات

زَال عَنْ مَكَانِهِ: له جتي خوي لا يبردو

جوولاندي

زَال: درهم ميكي وهر نه گيراوي ناته واو

له كيشدا

زَالَتِ الشَّمْس: له ناوه پاستي ناسمان

تيپه ري

زَالَتِ الْغَيْل بِرُكْبَانِهَا: كزچي کرد ،

هه ستا ، جوولا

زَالَج: نهوي قوتارو رزگار ده بيت

له نه هامه تي و نارچه تي ، نهوي ناو

به نارچه تي ده خواته وه

زَامُ مَرَامَة: خوي به زلزاني

زَامَتُ فَلَانًا: نكولو به ريه ره كانيم کرد

زَامِر: شمشال ژهن ، نه ي ژهن ، زوپنا

ژهن

زَامَلِ الرَّفِيقِ: دوکه س سوري يهك

نازهل بوون ، هاو پنده تي کرد ،

له گه لي بوو

زامل: شوینکه وتوو ، په پیره و
 زَامَلَةٌ: وشترو شتی دیکه که باری
 لی بڼی، بارمه لگر
 زامن: روزگارو سهرده میکی سخته و
 گران
 زان: نه خشاندی ، جوانی کـرد،
 رازانديه وه ، نارایشتی دایا ، شوخی کرد
 زَان (خَشَبُ زَان): دره ختی زان ،
 داره وهن
 زَانِي (فَاسِق): داوین پیس ، گونا هکلر،
 زیناکار، فریوهر
 زَانِيَّة (فَاسِقَة): زنی داوین پیسو
 بی حیا، داوین ته پ، به دپه وشت ،
 قه پاتمه ، سوزانی، سؤته
 زَاهِد (زَاهِد): سؤفی ، دهرویش ،
 خواناس، دنیا نه ویست
 زَاهِدٌ فِي الشَّيْءِ: که مته رخه م ،
 گوینه دهر
 زَاهِرٌ: بریقه دار، به شوق، رووناک،
 خوش رهنگ، پر له گول، گولدار،
 رووناک، روون، بی خهوش
 زَاهِرِيَّة: به فیزو خو به زلزان
 زَاهِقُ الْحَقِّ الْبَاطِل: حق و راستی نا
 حقی تیابردو نابووتی کرد
 زَاهِقٌ (هَالِك): له ناوچو، فه و تاو،
 تیاچو، به تال، ناپهوا ، مهربی
 ویست و نیراده لاوازو کز
 زَاهِي: تابان ، ورشه دار، گهش ،
 دره خشان، روونا، به شوق
 زَاوَج: هاوسه ریان کرد، جوتیان گرت،
 بوون به یه ک
 زَاوَرَةٌ: چینه کردنی مریشک

زَاوَل (مَارَس): کړدی، نه نجامیدا،
 ره نجی دا له کاره که پیدا ، کوشا ، هه ولیدا
 زَاوَرَةٌ: چینه کردنی مریشک
 زَاوِيَّة: گوشه ، سوچ ، قوزین
 زَاوِيَّة حَادَة: گوشه ی تیز
 زَاوِيَّة خَارِجِيَّة: گوشه ی دهره کی
 زَاوِيَّة دَاخِلِيَّة: گوشه ی ناوه کی
 زَاوِيَّة قَانَمَة: گوشه ی وه ستاو
 زَاوِيَّة مُنْفَرَجَة: گوشه ی کراوه
 زَاوِيَّة مُسْتَقِيمَة: گوشه ی راست
 زَاوِيَّة مُنْعَكَسَة: گوشه ی پیچه وانه
 زَاوِيَّة مُرَكَزِيَّة: چپوه گوشه
 زَاوِيَّة الْإِنْعَكَاس: گوشه ی دانه وه
 زَاوِيَّة الْإِنكِسَار: گوشه ی شکانه وه
 زَايِد: زیاتری دا ، زودتری دا
 زَايِدٌ فَلَانًا: زه می کرد به سهریه وه
 زَايِل: له یه کی دابریو جیای کرده وه
 زَايِلُهُ: جیای کرده وه، نیوانی خستن،
 دایرپین له یه ک
 زَوَام: مهرگی کتوپر ، مهرگی ناکاو
 زَوَان: گیایه که له نیو ده غلی گهنما
 ده پویو دهنکه کانی له گهنم ده چیت و
 به خواردنی خو دینیت به سهر بخوریدا
 زَابِرُ الثَّوْبِ: ته قلی لیدا ، درومانی
 کرد
 زَابِق: روپوشی کرد به جیوه
 زَار (زَمَجَر): نه پاندی ، نه پهی شیر
 زَام: ده سته بجی مرد، کتوپر گیانی
 دهرچوو، هه زوو روحی دهرچوو ،
 به خیرایی خواردی
 زَامَ لِي كَلِمَةً: فریادی بوی نازانیت
 راسته یان هه له یان ره وایه یاخود
 ناپهوا

زَامَة: پئویستی ، زور خوری ، با ،
دهنکیکی توند ، وشه به ک
زَامَة: ترساندی ، توقاندى ، روحی برد ،
ترسو بیمی وه به رهیتنا
زَامَة الْبَرْد: سه رما زوری بۆ هیتنا هتا
له رزی لیتها
زَلْبَق (فَرَار): جیوه ، زیوه ،
ده رمانیکی شلی جولّه جولکهره
بزورده بۆگه لی شت به کار ده هینری و
به تاییهت بۆ دروستکردنی گهرمی پئو
ناییهستی له پله ی (40) ی ژیر سفردا
نه بیت

زَلْبَقْ خَلْو: جیوه ی سپی
زَلْبَقْ: جیوه ی ، به چه شنی جیوه
زَلْبِر (زَمَجْرَة): نه ره نه ره ، نه ره و
دهنکی شیر

زَب

زَب - زَبَا: زوری مووی سه ره
ده مووچارو گوچکه ی
زَبی - زَبِيَّة: چالکی قولی مه لکه ند بۆ
راوکردنی دپنده و که له داره کان
زَبَا: زنی توکن و پر مو
زَبَا: فروشتنی میوژ
زَبَابَة: جرجیکی گهره و زله
که مه سه له ی له سه ره ده هیننه وه بۆ
دزی ، قسه هینه رو قسه بهر ، باجگر
زَبَاد: ماده ده یه کی بۆ نخوشه
زَبَاد: که فی شیر ، روه کیکه
زَبَال (كَنَاس): خۆل ریز ، گسکده ر ، زیل
ریز
زَبَال - زَبَال: نه وه ی میرووله به ده میه وه
هه لی ده گریت ، شتی پیسو پۆخل

زَبَالَة: خۆل ، پیسی ، که میک ناو
زَبَان: مه لپاچین
زَبَانِي الْقَرْب: جزوی دویشک
زَبَانِيَا الْقَرْب (قَرْنَاهَا): شاخه
دویشک
زَبَانِيَّة: کارگوزاری دۆزه خ ، ناگر
خۆشکر ، زه بانیه
زَبَا: ناوی کرد ، که ف به لموزو ده میا
هاته خواره وه
زَبَا الْعَنْب: کردی به میوژ ، وشکی
کرده وه و کردی به میوژ
زَبَا الرَّجُل: زور قسه ی کردو که فی
سپی له لاشه ویلکه کانی ده ره په ی
زَبَا: توکنی ، قژن ، زوری قژو موو
زَبَا السَّوِيْق: که ره ی تیکه ل به ئارد کرد
زَبَا لَهُ: که ره ی پئدا
زَبَا اللَّيْن: که ره ی لیده ره میتنا ، ژهنی و
که ره ی لیکه و ته وه و ده ی هیتنا
زَبَا اللَّيْن (عَلَاة الزَّيْلَة): سه ر توژی
کرد
زَبَا شَنْقَة: که ف له لاشه ویلکه ی
ده ره په ی
زَبَا الْقَطْن: شتی کرده وه هتا بیرپسیت
زَبَا: که ره ، سه ر توژی
زَبَا: که فی سه ر ناو ، که فی شیر ،
پیسی
زَبَا: که ره ، سه ر توژی
زَبَاة الشَّيْء: باشه که ی ،
سه رگوله که ی ، مه لپژارده ، چاکترین ،
باشترین ، پوخته که ی ، کرۆکه که ی
زَبَلِيَّة: که ره ی پئسته
زَبَرُ الْبُحْر: بیره که ی به به رد مه لچنی

زَبَرَ الْكِتَابَ: نویسه‌وه

زَبَرَ السَّائِلَ: ناثومید بوو

له‌پرسپاره‌که‌ی

زَبَرَ (کِتَاب): نویسراو، نامه، نوشته

زَبَرَ: به‌هیزو توانا

زَبَرَ: به‌رد، نویسن، ناخاوتن

زَبَرَ الشَّيْءَ: جوانی‌کرد، رازاندیه‌وه،

دهستی پیا هیتا

زَبَرَ جَ: زینه‌و جوانی، هم‌موو شتیکی

باشو جوان، نالتوون، هوریکی سپی

ناسک که‌سوراییه‌کی تیکه‌وتبیت

زَبَرَ جَلَدًا: به‌ردیکی جوانی ناسک ره‌نگی

سه‌وزیکی روو له‌زهرده

زَبَرَ شَعْرَهُ (نَفَقَهُ): قزنی هل کیشا

هل‌لی گرت، ده‌سکه‌نه‌ی کرد، له‌بن

ده‌ری هیتا

زَبَلَ الْأَرْضَ: په‌ینی پی‌وه‌کرد

زَبَلَ - زَبَلَ - زَبَلَة (سَرَجِين): په‌یین،

خوَل، ته‌رسه‌قول

زَبَنَ (دَفَعَ): پالی پی‌وه‌نا، دوری

خسته‌وه، نه‌یه‌شت، لایبرد

زَبَنَ الثَّمَرِ: هر به‌داره‌که‌وه

به‌روبو‌مه‌که‌ی فروشت

زَبَنَتِ النَّافَةَ: قاچی کیشا به‌زه‌ویدا

له‌کاتی دوشیندا

زَبُون (غَبِي): گیل، نه‌زان، که‌وده‌ن،

که‌ساس، داماو

زَبُون (مُشْتَرِي): کپیار، مه‌عمیل،

بسین، ناشنا

زَبُونَة: خو‌به‌زلزانی، گهردن به‌رزی

زَبِيْبًا: می‌وژ، کشمیش، مه‌ویژ،

مه‌فیژه، که‌فی سه‌ر‌ناو، زه‌هری

ناوده‌می مار

زَبِيْبَة: موو، دوومه‌لیکه له‌ده‌ست

دیت، که‌فیکه له‌لاشه‌ویلگی شه‌وانه

دیته ده‌ره‌وه که‌زور قسه‌ده‌کن، په‌ک

ده‌نک می‌وژ

زَبِيْبَتَان: دوو خالی ره‌شن له‌سه‌رووی

چاوی ماره‌وه، ناو که‌فی ددانی

مه‌ردومی زوریل‌ی و قسه‌که‌ر

زَبِيْبَة: چالیکه بو‌راوی

دپنده‌وکه‌له‌داران، چالیکی بچوکه بو

سوورکردنه‌وی گوشت و نان

دروستکردن ناماده شه‌کری، ته‌پیکه

ناوی بو نه‌چی

زَبِيل: قاپ، زه‌میله، ده‌فر، به‌رگ

زَج: رایکرد، هه‌لهات، قوچانی

زَجَ بِالْشَّيْءِ: تتی گرت، تتی هاویش

زَجَ بِفُلَانٍ فِي السِّجْنِ: فلان‌که‌سی

تون‌دکرد له‌زیندان

زَج: ناسنی بن‌پم، بنکه‌پم

زَجَ الْعَصَا: ده‌سک، ناسنی بن

دارده‌ست

زَجَ الشَّرِيْطَ: نه‌م سه‌رو سه‌ری قه‌یتان

زَجَا (سَاق): لی‌ی خو‌پی، بردی

به‌پی‌وه، پالی پی‌وه‌نا، به‌هیواشی لی‌ی

خو‌پی

زَجَا الْأَمْرَ: سه‌رکه‌وت و ناسان بوو

نه‌دجامدانی

زَجَا الْغُرَاجَ: به‌ناسانی مال‌ته‌که‌ی گرد

کردبو‌وه

زَجَا فُلَانٌ: پیکه‌نینی براو دوا‌یی هات،

خنده‌و پیکه‌نینی ته‌واو بوو

زَجَى: لی‌ی خو‌پی، بردی

به‌پی‌وه، به‌پی‌ی‌کرد

رُجَاء: پيدا چوهو به پوهانی
نه نجاميدا

رُجَاج: شووشه

رُجَاج: شووشه فروش

رُجَاجَة (قَنِينَة): شووشه ، قاپ ،
بوټل

رُجَاجِي: شووشه فروش

رُجَال: کتري نامه بهر ، نه و کتري
تواناي روښستني ماوه يه کی دوو
درېزي هيه ، په يکان

رُجَح الْحَاجِب: برؤی باريک کرده وه ،
برؤی مه لگرت

رُجَح الْمَوْضِع: چاک و باشی کرد ، رِيك و
باشی کرد

رُجَر (مَنَع وَهَى): ياساغ و قه ده غه ی
کرد ، ريگری کرد

رُجَر الْكَلْب وَالْكَلْب: وه پاندي ، پټی
وه پاند

رُجَر الرَّجُل: کاهینی و جادو که ریی کرد
رُجَر الطَّيْر: مه لی فراندو که ش بینو

ره شبینی پی دیار یکرد
رُجَر: قه ده غه کردن ، دابین کردن ،

مسوکه رکړدن

رُجَر: ماسیه کی زور که وره یه

رُجَرَتِ الرِّيحُ السَّحَاب: مه ژاندي ،
جوولاندي ، با مه وره کی لبرد

رُجَرَهُ عَنْ كَذَا: ريگری ليکړد ،
ياساغی کرد ليی ، به ده نکه ده نگو

مه را ده ریکړد

رُجَل (وَمَى): فرټی دا ، دهستی پټوه نا ،
پالی پټوه نا ، دهست به رداری بوو ،

بی ټاک بوو ليی

رُجَل بِالرَّمَح: برينداری کرد

رُجَل الْعَمَام: کتري که ی نارد بؤ
شوین و جیگه یه کی دوو

رُجَل (طَرَبًا وَتَقْنَى): مه لپه پی و کتري
وت ، شادو دلخوش بوو ، ده نگی ناوازی

کتري به رز کرده وه

رُجَل الْقَوْم: یاری و که مه یان کرد

رُجَل: مه ردومی ده نگو ناواز بلند

رُجَل الْجَن: ناوازو ورته ی جنوکه

رُجَل (نُوعٌ مِنَ الشَّفَر): جوری که
له هژنراوه

رُجَلَة: ده نگی خه لکی و مه راو ده نگی
به رز کردنه وه

رُجَلَة: گرؤهو تا قميک له خه لکی ،
پارچه یه که له مووشتيک ، نيوانی

مه ردو چاو

رُجُور: وشتريکه شیر نادات مه تا زوری
لینه کړی

رُجُول: شوټنيکی دوو ، ماوه یه کی زوری
دوو

رُجَاء: ناه ، نقه ، ناله ، نقانن ، هاوارو
تريکه نرک ، سک چوون ، زه حیری ،

سکه بشوری ، دیزانتری ، به له فیږه ،
دایه ریا

رُجَارِيَزْد: به خیل ، به رچاو ته نگی ،
قه یتر له دم

رُخَاة: گپړانتيکه دیت به سر دوو می
(سبب) ی سووک و قورسدا

رُخَاة: خشوک ، خشه ک ، خزنده

رُخَاة: گیانداري خشوک ، خزنه ،
تاخوړک ، میروو

رُخَافَةُ الْأَرْضِ: زهوی سافکر،
حادیل

رُخَافَاتُ: خَشَوَکَ کان، نه و ناژه لانهی
به سهر زهویدا به خشکه ده رۆن وهک
کیسه ل...

رُخَالْفَا: کرم و جانه وهری بچووک وهک
میوله وایه

رُخَام: رۆژی قیامت، رۆژی
ره ستاخیز

رُخَر: زه حیر بوو، سکه شورئیی
توشبوو، به له فیره ی کرد، ئاهو ناله ی
لی بهرز بوه وه، نه قنقی کرد

رُخِرَ (أَصَابَهُ الرُّخَارُ): تووشی
زه حیری بوو، به له فیره ی کرد

رُخِرَ: به خیل، رُژد، بهرچاو تهنگ
رُخَرَان: پیسکه، چرووک، رُژد

رُخَرَتْ بِهْ أُمُّه: لیتی بوو، بوو له دایک،
هاته بیون

رُخَرَهُ بِالرُّمَحِ: سهری شکاند به نێژه
رُخِرَ: دووری، په راگه ندهیی

رُخِرَ عَنْ مَكَانِهِ: دووری خسته وه،
په راگه نده ی کرد

رُخَفَا: خشا، کشا، له سهر سنگ
رۆیی، گاکۆلکیتی کرد

رُخَفَ إِلَيْهِ: چوو بۆ لای، له سهر سنگ
خۆی بۆ کشان

رُخَفَ الشَّيْءُ: به لاوازی وگرانی
به کیشی کرد، رای کیشا

رُخَفَ السَّهْمُ: نه پینکا، له مه بهستی
نه دا، سه ریکرد، ترازا

رُخَفَ الْجَيْشُ (سَارَ): له شکره که کشا،
چوه پێشه وه، پێشکه وت

رُخَفَ الْبَعِيرُ: شه که ت وماندو بوو،
کفتبوو، هیلاک بوو

رُخَفَا: کشان، بۆچوون، په لاماردان،
چوونه پێشه وه، خشان، نه و
له شکره ی خۆی بۆ دوژمن ئاماده کردوه

رُخَفَةً: په کێک سه قهر بۆ شوینی نزیک
بکات نهک بۆ شوینی دور

رُخِلَ: لاچوو، جوولا، دورکه وته وه،
په راگه نده بوو، رۆیی

رُخِلَ عَنْ مَكَانِهِ: له شوینی خۆی لاچوو
رۆیی و دور که وته وه

رُخِلَ: لای برد، جوولانی، دوری
خسته وه

رُخِلَ (إِسْمٌ كَوَسْبُ): زوخل، که یوان،
ناوی هه ساره یه کی دوره که بۆ دوری

به نمونه ده هینزته وه
رُخِلَ: ماندوو، هیلاک بوو، له په ل و

پۆکه وتوو
رُخِلَ: وشتریک له رۆیشتندا دوا بکه ویت

رُخِلَ: وشتریک پال به وشتریکی دیکه وه
بنیت بۆ نه وه ی خۆی ئاو بخواته وه

رُخِلَتْ: پیاویک له کاروبار دور
بکه ویتته وه و ده ست بکیشته وه، نه وه ی

ده چیت بۆ شوینی نزیک نهک دور،
جانه وه ریکه کاتی ده چیتته نێو

کونه که یه وه پشستی پێش سهری
ده خات

رُخِلَ الشَّيْءُ: تیا ببرد، له ناوی برد،
فه وتاندی

رُخِلَ الْإِنْسَاءُ: پریرکرد، لیوان لیوی
کرد، سهر لیوی کرد

رُخِلَ فِي الْكَلَامِ: خیرایکرد، په له یکرد

رُحَلَقْ: خل بهوه، گلور بهوه،

خلیسکا، خزا، ترازا

رُحَلَقْ: خلیسکه، فیسقه

رُحَلَوَقْ: جُولانِی، هیفرۆک، دیلانه،

دنکهفا، شتیکه له دارو تهخته یا

له گوریس و په رۆ دروست ده کریو

منالی تیدا راده ژینری

رُحَلَوَقْ: جُولانِی منالان

رُحَم: تهنگی پی مه لچنی، زۆدی بو

هینا، پیش برکیتی کرد، خستی

ناقاریکی سخت و گرانه وه

رُحَم: گروهو کۆمه لیک تهنگ پی

مه لچنیوو، خه لکی قه ره بالغی دروست

بکن

رُحَمَة: جه نجال، قه له بالغی، جمه،

جمه هاتن

رُخَوَف: وشتی ماندوو شه که ت

رُحیر: ئاهو ناله، نه نق، ناله نال

رُخ

رُخ: رۆ و خه شم گرتی، کینه ی مه ستا

رُخ بِالْإِبِل: به توندی لئی خوی

رُخ الْجَمْر: گه شایه وه، پشکۆکه،

دره و شایه وه، شهوقی دابه وه

رُخ الْمَطَر: به خوپ دایکرد، کردی

به لیزمه

رُخ: کینه، خه شم، قین، توپه بی،

رقی مه ستان

رُخَار: روه کیکه

رُخَارِف: رهنگ و بۆی زهوی،

جوانکاری به کانی

رُخَارِف الدُّنْيَا: رواله ت، خۆمه لئان،

شانازیکردن، خۆشی و جوانیه کانی دنیا

رُخَارِی النَّبَات: شکوفه ی گیای ته پو

تازه

رُحَة (دَفْعَة مِنَ الْمَطَرِ الشَّالِيَةِ): تاو

بارانی به خوپو لیزمه، تاوه باران،

لیزمه باران، کینه و خه شم و قین

رُخَرِ الْبَحْر: مه لسا، پریوو، مه لچوو،

شه یولی دا، مه و جی دا

رُخَرِ الْوَادِي: چه مه که ئاوه که ی مه لساو

پریوو

رُخَرِ النَّبَات (طَالَ): روه که که

به رزیوه وه، مه لچوو

رُخَرِ الْقَوْم: مه لسان، به جۆشو

خرو شه وه ئاماده بوون بو به ره کانی

جهنگ

رُخَرِ الْحَرْبِ أَوْ الْقِتْل: کولا، جۆشی

سه ند، تاوی سه ند

رُخَرِ بِمَا عَمِلَهُ: شانازیکرد، خۆی

مه لکیتا به وه ی مه یه تی

رُخَرِ الشَّيْء: پریکرد، لیوان لیوی

کرد، سه ر لیوی کرد

رُخَرَف: رازاندیه وه، نه خشانی،

ئارایشتی دا

رُخَرَفِ الْكَلَام: فیشال و درۆی کرد، زمان

لووسی کرد

رُخَرَف (زَيْتَة): نه خش، رازاندیه وه،

خشل

رُخَرَفِ الْكَلَام: درۆ ده له سه، مه لات،

زمان لووسی، درۆ ده له سه ی گه رم و

گوب

رُخَرَف (زَيْتَة): نه خش، خشل، مت و

مووو، ئالو والا

رُخَرَفِي: خشل فروش، نه خش

دروستگه ر

رَحْمَ: توند پالی پیوه‌نا، به‌قایم پالی
پیوه‌نا

رَحْمَ اللِّحْمُ: بۆگه‌نی‌کرد، خراپ بوو،
بۆگه‌نی‌کرد

رَحْمَ: بۆن کردوو، بۆندار

رَحْمَ - رَحْمَ: ته‌وژم، هیز، خوڤ، گف،
ته‌وسم، تین، تیندار، به‌زه‌بر، هانده‌ر
رَحْمَةُ (رَأْحَةُ كَرِيهَةٍ): بۆنی ناخو‌ش،
بۆگه‌نی، گه‌نده‌لی

رَحْمَ (القَوِي الشَّدِيد): به‌هیز،
به‌ته‌وژم، به‌زه‌برو‌زه‌نگ، به‌توانا

رَحْمُور: گیاهه‌ک تازه لیکرا‌بیته‌وه

رَحْمُورِي: عه‌له‌فی تازه تاماده‌کراو،
ته‌واو‌چر

رَحْمِيرَة: تو‌یش‌ه‌و پیو‌یستی له‌شکرو
سو‌پا، زه‌خیره، تفاق

رَدَا

رَدَا الصَّبِي: یاری‌کرد به‌گو‌یزو‌فر‌تیدا
به‌نیو‌ئو‌چالو‌کانه‌ی دروستیان کردبوو
بۆ یاری

رَزَا

رَزَا الْقَمِيص: قۆپچه‌ی لی‌پا، دو‌گمه‌ی
لی‌پا

رَزَا الشَّيْء: کو‌یکرده‌وه‌و به‌ستی

رَزَا عَيْنُهُ: چاوی هینایه‌وه به‌ک، چاوی
بچو‌وک کرده‌وه

رَزَا الرَّجُل: ده‌ری‌کرد، گازی لیکرت

رَزَا الْمَتَاع: تیا‌ی‌برد، له‌ناوی برد، نه‌ی
هیش‌ت

رَزَا سَنَان الرِّيح: دره‌وشایه‌وه، شه‌وقی
دایه‌وه

رَزَا الْعَيْن: شه‌وقی دایه‌وه، داگیرسا،
بریسه‌کی لی‌وه‌هات

رَزَا الرَّجُل: هه‌لمه‌تی برد بۆ دو‌ژمنو
نه‌یاره‌که‌ی، ژیریو‌ئه‌زمو‌نه‌کانی
زیادیان‌کرد

رَزَا: دو‌گمه، قۆپچه، سه‌رقۆل، بزمارو
ده‌رزی سه‌ریان، خو‌نچه، گولونکه،

سو‌یج، دان، تیژی تیغ

رَزَا السَّيْف: تیژی‌ته‌ی، بپنده‌یی،
بپه‌یی

رَزَا الشَّيْء: نه‌وه‌ی پیتی هه‌لده‌ستی

رَزَا عَلَيْهِ بِعَمَلِهِ: ره‌خنه‌و نکو‌ولی
لی‌گرت له‌سه‌ر کرداره‌کانی،

عه‌یبداری‌کرد، ته‌نگی خسته‌پالی

رَزَا بِي: را‌خه‌ر، نه‌وه‌ی راده‌خری‌و
پالی له‌سه‌ر ده‌دری‌ته‌وه

رَزَاد: خنک‌تەر، قه‌لغان، سو‌په‌ر

رَزَاد: په‌تی‌که‌ نا‌زه‌لی پی‌ی
ده‌به‌ستری‌ته‌وه هه‌تا خاوه‌نه‌که‌ی پیس

نه‌کات

رَزَادَة: پیشه‌ی قه‌لغان دروستکردن

رَزَار: زیره‌کی سو‌وک‌و سانا

رَزَارَة: نه‌وه‌ی ده‌گیری‌ته‌ دیوارو پی‌وه‌ی
ده‌نو‌وسی

رَزَاغ: جو‌تیار، کشتیار، چینه‌ر،
وه‌ر‌زیر، نه‌وه‌ی زۆر ده‌چینی

رَزَاغَة: کشتو‌کال، پیشه‌ی کشتو‌کالی
رَزَاغَة: شو‌ینی کشتو‌کال

رَزَا عَمِي: کشتو‌کالی، پس‌پۆپو
ئه‌ندا‌زیاری کشتو‌کالی

رَزَا فَاَت: کۆمه‌ل کۆمه‌لی خه‌ک نزیکه‌ی
(10) یان (20) که‌س بین

رَزَا فَة - رَزَا فَة: کۆمه‌ل، به‌ش، زه‌پافه،
گیانداریکی مل در‌ژی‌ی بالا‌به‌رزه

زُرَّاقَة: در دین ، ناپاست ، که له کچی
 زُرَّبَا المَوَاشِي: مالاته که ی خسته
 پشتیره وه

زُرَّبَ اللِّغَم: گه پری بۆ دروستکرد
 زُرَّبَ الماء: ناوه که له بهری رویشست ،
 له بهری ریژی ، رزا ، ریژی ، تکا
 زُرَّبَا: راپه و ، حه شارگه ی راوچی
 زُرَّبَا: ناوه ری ، ناویریگه
 زُرَّيْبَة: نه وه ی راده خریت و پالی پیوه
 ده نریته وه

زُرَّة: شوینه واری گاز
 زُرَّة العَصَة: نه شته رگه ری به شمشیر
 زُرَّة (حَقَق): خنکانی ، هه ناسه ی له بهر
 بری ، بینی توند گرت
 زُرَّة الدَّرْع: قه لغانه که ی کونکرد
 زُرَّة العُقْدَة: گری کویره ی لیدا
 زُرَّة اللُّقْمَة: پاروی قوتداو خواری ،
 هه لی لووشی ، لرفی کرد ، لووشی دا
 زُرَّة: خیرا قوتدهر ، نه وه ی خیرا قوتی
 ده دات ، خیرا هه لدهر
 زُرَّة (دِرْع): زری ، قه لغان ، مه تال ،
 سوپه ر

زُرَّة: خواردنیک ، نه لقه ، زنجیر
 زُرَّرْتُه: دامینی بۆ دانا ، دامینه که ی
 هه لکرد

زُرَّرَ الفُصْفُورُ: جریوانی ، خویندی
 زُرَّرَ الرَّجُلُ: به رده وام بوو له سه ر
 خواردنی ریشۆله
 زُرَّرَ بِالْمَكَانِ: مایه وه له شوینه ،
 هه لیکرد ، نیشته جی بوو
 زُرَّوْر: ریشۆله ، سیروو ، بالنده یه کی
 ره شی کونجی ده نووک باریک و دریزه

له چۆله که گه وره تره و به گه لی جۆره
 ده خوینی
 زُرَّوْرِي: نه وه ی به رهنگی ریشۆله یه ،
 رهنگ سه وز
 زُرَّط اللُّقْمَة: قوتیدا ، هه لی لووشی ،
 ره وانه ی کرد
 زُرَّع: چاندی ، توی کرد ، هه لیداو
 ناشتی
 زُرَّع الأرض: زه ویه که ی کتلا
 زُرَّع الله النَّبَات: خوی گه وره رواندیو
 سه ری ده رهینا ، سه وزیوو

زُرَّع: کتلان ، رواندن ، وه شانندن ،
 چه قانندن ، تووکردن ، چانندن ، شانندن ،
 وه نه ی ، فەرك ، تووکردن ، داچکانندن ،
 شانای

زُرَّعَة: توو ، توخم ، توو ، توو ، توو
 زُرَّعَة - زُرَّعَة: نه وه شوینه ی
 تووی تیدا ده چینی ، شوینی
 کشتوکار

زُرَّقَا: بازیدا
 زُرَّقَ إِلَيْهِ: پيشكهوت ، پيشی دایه وه ،
 پيشی کهوت

زُرَّقَ فِي الْكَلَام: زوری وتو درۆیکرد ،
 زیاده پوهیی کرد
 زُرَّقَ الْقَوْمُ: بهش بهشی کردن ،

جیا جیا ی کردنه وه
 زُرَّقَ الرَّمَحُ فِيهِ: بری ، کونی کرد
 زُرَّقَا: سمین ، کونکردن ، برین
 زُرَّقَ الطَّائِرُ: ریقنه ی کرد
 زُرَّقَ الرَّجُلُ بِبَصَرِهِ: چاوی تیبری ،
 چاوی لی نه تووکاند ، دییه ی خسته سه ر ،
 به تیلای چا و روانی ته ماشایکرد

زَرْقُ النَّاقَةِ الرَّحْلِ: که پانديه وه بۆ
دواوه

زَرْقُ: شين بوو، شين هه لگه پرا

زَرْقُ الرَّجُلُ: کۆيويو، نابينا بوو

زَرْقُ عَيْنُهُ: چاوی شين بوو

زَرْقُ الشَّيْءِ: شين هه لگه پرا، شين بوو

زَرْقُ: شين، شيني ئاسمانی

زَرْقُ الطَّيُّورِ: ريقنه، ساق

زَرْقُ: بالنده يه کی راوکه ره وه ک باز،

سپيتيه که له نيوجاوانی نه سپدايه

زَرْقَاءُ: شين، ئاسمان، ئاسمانی،

مه ی، باده

زَرْقَاءُ: شيني ئاسمانی

زَرْقَاءُ: موورويه ک بۆ پيرۆزبایی ده کریتته

مل

زَرْكَشُ (زَخْرَفُ): رازانديه وه، دهستی پیا

هینا، جوانی کرد، نه خشاندي

زَرْكَشُ الْحَرِيرِ: دوری به به کهری

ئالتوونی

زَرْقَابُ: زافه ران، گیایه کی بۆنخۆشه

به قاچه کولله ش ناو ده بریت

زَرْقُ الْأَرْضِ زَرْقَاءُ: ئاوکیشان بۆ

زه ویه که له روبا ریکی بچوکه وه

زَرْيَغُ (عَقَارُ سَامَ): مه رگه مووش، ژاری

کوشنده

زَرْيَغُ: به ردیکه چن ره نگیکی هه یه

نه گه ره لگه ل کلسدا تیکه ل بکری نه وا

موو لا ده بات، موو لاهه ر

زَرْيُ: سووک، ریسوا، نزم، بی تابووو،

ناقولا، نابووت، به د ره وشت

زَرْيَبَةُ (إِصْطَبَلُ): پشتیر، گه وپ،

که له خان، ته ویه، هۆلی مه پان

زَرْيَبُ: بیر تیزه، گیایه که بۆ رهنگ

کردن به کارده هینری

زَرْيَغُ: نه و تۆوه ی له رۆژانی دورینه وه دا

که وتوه ته سه ر زه و ی رواوه

زَرْيَغُ: نه و کشتوکاله ی به ناوی باران

وه به ردیت، کشتوکالی دیمی

زَرْيَغَةُ: کشتوکال، زه ویه ک تۆو

کشتوکالی تیدا کرابیت

زَرْيَقُ: بالنده يه ک هه ندیک له چۆله که

گه وره تره، جقه

زَرْيَقَاءُ: نازه لیکه له پشيله نه چی و

ده ست و پتی کورته و جهسته ی دریزه،

تريتى شیرو رۆنی زه يتون

زَرْ:

زَرْ: نه وه ی ژۆرینه ی نوسه ران

بشتکویان خستوه

زَرْهَ - يَرْهَ - زَرْأَ: لیتدا، کیشای

به ده موچاويدا، خستیه بشتکوی

زَط:

زَطُ الدُّبَابِ: دهنگی لیه هات، ویزه

ویزی هات

زَعَارَةُ:

زَعَارَةُ: به دخویی، به دره وشتی،

سوکی و ریسوایی

زَعَارِيرُ: که میل، چلک و قه تماغه ی

چلک و نه سپی، گنجی، که میله

زَعَانِعُ: ناره حه تی رۆژگار،

ده رده سه ری

زَعَانِعُ: بای توند، ره شه با

زَعَاغُ: زه مری کوشنده، مه رگه

مووش، ژاری بکۆژ

زَعَاقُ: ناوی سوپرو تال که

نه خوریتته وه، سوپراو

رَعَاقُ مِنَ الْغَيْلِ: نه سپی خیراو به توانا
له رویشتندا، نه وهی ئاژه لآن
دهرده کات و هاواری لی بهرز ده بیته وه
رُعَامَةُ: سه رکردایه تی، پیشه وایه تی،
رابهری، سالاری، ریزداری، چهك،
قه لغان، باشتین مال یان نۆزینه ی
رُعَانِقُ: بال و پهره ماسی، هر
کومه ئیک بهك بنه چهو ره گه زیان نه بیته
رُعَانِقُ الْقَوْمِ: هرچی وهرچی، دم
بووت و بی تابوو
رُعَبُ الْإِنَاءِ: پری کرد، سه ر لئوی کرد
رُعَبُ الْقَرْبَةِ: مهشکه که ی ه لکرت به
پری
رُعَبُ السَّيْلِ: لیشاوه ئاو له چه مه که یا
هه ستاو پری کرد
رُعَبُ الْوَادِي: پری کرد
رُعَبُ الشَّيْءِ: پارچه پارچه ی کرد، له ت
له تی کرد، پاره پاره ی کرد، کهرتی کرد
رُعَبُ لَهُ مِنَ الْمَالِ: به شتیکی پیدای
هه ندیکی بقی بپیدا
رُعَبُ الْغُرَابِ: قه له ره شه که خویندی
رُعْبَرِي: جۆره رمیکی تاییه ته
رُعْبِقُ الْقَوْمِ وَالشَّيْءِ: په رته وازه و
جیا جیای کردن
رُعْبِلُ: گرگن، ورگن و مل باریک، مار،
قووی، بزین مژه، داری په موو
رُعْبِلُ: به خشکی به خشینیکی مه زن و
شکو دارانه
رُعْبَلُهُ: نه وهی جهسته ی قه له و
ده کات و ملی باریک و دریز
رُعَجُ (أَرْعَجُ): وه رسی کرد، جارس و
بیزاریکرد، بۆزوی کرد، نیگه رانی کرد

رُعَجُ الرَّجُلِ: هاواری کرد، دهنگی لی
بهرز بو وه
رُعَجُ: وه رسی، بیزاریی، نیگه رانی،
جارسی، بۆز بوون، جه رگاس بوون
رُعْجَلَةٌ: به دپه وشتی، نرمی
رُعْرُ شَعْرَةُ أَوْرِيْشَه: روتایه وه،
که می کردو پیسته که ی به دهر کهوت
رُعْرُ الرَّجُلِ: خیرو چاکه ی که می کرد
رُعْرُ خَفِيفُ الشَّعْرِ: کۆسته، کۆسه،
که م تووک، تووک تهك، که سیکه
مووی ریشی نه بی یان زۆر تهك بی
رُعْرَاءُ: جۆره قوخیکه، زهوی که م
گیا، ژنی که م موو
رُعْرَانُ: رووداو، نیریزیی، مه ردومی
بی شه رم و چه یا
رُعْرَةٌ: بالنده یه که هه می شه شپه زه یه و
ترس به سه ریا زاله و له رزۆک و ترسنۆک
به دهر ده که ویت
رُعْرَةٌ: زهوییه کی که م گیا، رووته
زهوی، ره قه زهوی
رُعْرُورُ: توپه، گویژ، داریکه
به ره مه که ی سووره و ناوکه که شی
زوریه ی داگیر کربوه، پیاوی که م
خیری توپه و که له شه ق
رُعْرُعُ: به توندی جوولانندی،
له راننده یه، هینایه جونبوش و بزواتن
رُعْرُعُ الْإِبِلِ فِي السَّيْرِ: مانیدا،
جوولانندی، پالی پتوه نا، لئی خوپی
رُعْرُعُ: توند، قایم، پته و، به ته وژم و
گوپ
رُعْرَعَةٌ: جوولانندن، بزوانندن، هینانه
جۆش

رُعَطَه: خنکاندی ، هه ناسه ی له بهر
بری

رُعَف: هه له جیی خویا کوشتی و
له ناوی برد

رُعَفَ عَلَى الْجَرِيح: برینداره که ی
کوشت، هه لی کوتایه سه ری و
به برینداری کوشتی

رُعْفَر رُعْفَرَة: رهنگی کرد به رهنگی
زافه ران

رُعْفَر الطَّعَام: زافه رانی تیکرد

رُعْفَرَان: زافه ران ، گولتیکی زهردی
بوخوشی زهرده و زۆر به نه رخ و به که لکه
بو به هیتزکردنی جهسته و ژانی سه ردل

باشه و رهگه که شی وه کی پیاز وایه
رُعْفَرَان الْحَدِيد: زهنگ و ژاری ئاسن

رُعَق: قیزاندی ، هاواریکرد ، بانگی
فریا گوزاری و ناگاداری لی په یدا بوو

رُعَق بِهِ: ترسانندی ، ترسی هینا
به سه ریا ، توقاندی ، زتوقی برد

رُعَق بِالْأَبْهَة: به هاواریکی
زۆر به کیشی کرد

رُعَق الرِّيحُ الشَّرَاب: ره شه با خاک و
خولی مه لگرت و بلاوی کرده وه

رُعَق الْقَلْب: پرخوی ی کرد، خوی ی زۆر
تیکرد

رُعَق الْمَاء: سوپو تالبو نه ده خورایه وه
رُعَق: چوست و چالاک بوو، گورج و

کولبوو، چابوک بوو
رُعِقَ الرَّجُلُ (خَافَ بِاللَّيْلِ): به شه و

ترسا
رُعِقَ (الْغَائِفَ بِاللَّيْلِ): شه و ترسنۆک ،
ئه وه ی به شه و ترسی لیده نیشی

رُعِقَتِ الْعُقْرَبُ: دوپشکه که پتوه یدا،
که زتی

رُعَقَة: هاوار ، قیزه ، قپه ، بانگین ،
چریکه ، فه ریاد، ئامان ئامان، دادو

فوغان و زۆر زۆ ، چرین ، نه په ، فریاد
رُعُقُوقَة: باره که و

رُعْكُوك: وشتی قه له و ، کورته بنه ی
سپله

رُعَل: بیزار بوو، وه رس بوو، شپژه بوو،
زویروبوو، نیگه ران بوو، جارس بوو،

دلگیربوو
رُعَل مِنْ مَكَانِهِ: بیزاری کرد ، وه رسی
کرد

رُعَل: چوست و چالاک ، بیزار ، وه رس،
چابوک ، به وه ، ئه وه ی له برسا

ئه تلپته وه
رُعَل (كَلْبَر): زویرو دلگیری کرد

رُعَل (ضَجَر): بیزاری ، وه رس بوون ،
شپژه میو نا ئارامی ، دلگیری،

توپه بوون و نیگه رانی ، نا په حه تی ،
ره نه چاندن

رُعَلَان: نیگه ران ، عاجز ، غه مگین ،
چالاک

رُعَلَجَة: به دپه وشتی ، ره وشت نزمی
رُعَم: وای وت ، وای دهرخست ، وای

نیشاندا، وای راگه یاند ، بوو به سه ر
گه وه و سه روکایه تی گرته ده ست ،

وته ی حه ق یان به تالی گوت
رُعَم بِالْمَال: که فاله تی کرد، گرهن تی دا

رُعَم فِيهِ: چاوی تیپری ، ته معی
تیکرد

رُعَم: واوتن ، بانگه شه کردن ،
واده رخستن ، واپیشانندان ، واپراگه یاندن

رُعِمَ مِنَ الشَّوَاءِ: بريانی چه وړ که زوو
ده برژئ له سهر ناگر

رُعِمَات: هـ وال و دهنگو باسنيکه
جنيکه ي متمانه و باوه پ نيبه
رُعِمِي: دروژن ، راستگو (دژه يه کن)
رُعْمَفَ الْقُرُوس: نارايشتي دا ،
جواني کرد ، رازانديه وه ، دهستي پيا
هيتا

رُعْنَفَة: رُعْنَفَة: پهړه که ، باله ماسي ،
پهړه که ي ماسي ، کورته بالا ، قه زهم ،
گرگن ، گروهو کومه ليک له هـ موو
شتيک ، به شتيک له خيل و هوژ به جيا
بچه پال يه کدی ، گيرو گرفت ، به لاو
نه هامه تي

رُعُوبُ: ليشاويک که چه ميک پر بکات
رُعِيْق: ترساو ، توقيو
رُعِيْم (السَّيِّدُ وَالرَّئِيسُ): گه وړه ،
سهرؤک ، سهرکرده ، سهردار ، پيشه ووا ،
سالار ، فهرمانپه ووا ، خاوه ن بريار ،
بريار به ده دست ، رابه ر ، سهر تيب ،
سهرده سته ، که فیل

رُعْب: گه نکه موو ، گه نکه پهړ
رُعْب الصَّبِي أَوْ الْفَرْخ: گه نکه مووی
ده رها ت

رُعْبَاء: وشتری خوله ميتشي ، نه سپي
به له ک به له ک

رُعْبَة: گياندارتکه له مشك ده چيټ
به لام له مشك گه وړه ترو له نيو دارا
ده ژيو زستانان خوی ده شاريتتوه

رُعْبُج: به روپوومي زهيتوني کيوي
که ميتشنا سه وزه دوايي ده گات

رُعْبَر: گه نکه موو ، کولک ، پهړه موج
رُعْبَر الثَّوْب: کولکي مه بوو

رُعْبَر - رُعْبَر: رُعْبَر: نه و تاله دريژانه ي
که ده رده پهړن له جل و بهرگي نويدا ،
کولکه تالی سهر جل و بهرگ ، ره شوو

رُعْرَب: ناوی زور ، ميزي زور
رُعْرَدَ الْبَعِير: دهنکي چه ند جاريک
له گه رويدا ميتا و برود دووباره ي کرده وه
رُعْرَدَةُ النِّسَاء: هه له له ي ژنان
له نامه نگو شايي دا

رُعْرَدَتِ الْمَرْأَة: شادمانی و خوشی
ده رپري به هه له له
رُعْرُغ: بالنده يه که کورته بنه و بچوک ،
منالی بچوک

رُعْف: نه و هه وړه ي ناوی تيدا نه ماوه ،
زور بوونی ناوی بير ، زياده کردن
له قهرمووده ياو پتوه ناني به درؤ
رُعْفَة: قه لغاني مه که م و پته و
رُعْفَل: درؤيکرد ، راستی نه وت
رُعْلُ الْمَاء: به يه کجار ناوه که ي روکردو

رژاندي

رُعْلُ الشَّرَاب: فرتيده ، تفي کرده وه ،
رژاندي

رُعْل الصَّبِي أُمَه: شيري پيدا
رُعْل الذَّهَب وَغَيْرَه: سکي ته زويړي

ليډاو دروستيکرد

رُعْل: گزي ، قيل ، چاويه ست ، ناپاکی
رُعْلَة: يه جار ناوړشتن ، نه و قومه
ناره قه ي له دهما ده ميلریتتوه و پاشان
تف ده کریتتوه

رُغْلُول: منال ، به چه ، بچکولانه ،
پياوی له ش سووکی گسوج و گول ،
بزئو ، سوکه له ، چابوک

رُغْلُولُ الْحَمَامِ: به چکه کوتر ،

زهرنه قوته ی کوتر

رُغْلِي (غَشَّاش): گزی کەر ، فیتلباز ،

چاربه سته کەر

رُفَا: په له ی کرد ، خیرایکرد ، دهست و

بردی کرد ، گورج و گزلی کرد

رُفَا الطَّائِر: بالی کرده وه ، بالی فش

کرده وه ، بالی والا کرد و خوی فریدا

رُفَا الرِّيح: مه لیکرد به شیوه یه کی

سووک

رُفَا الْفَرُوسِ إِلَى رُوجِهَا: بوکه که

گویند زایه وه بۆ میترده که ی ، بوکه که برا

به بووکی بۆ میترده که ی

رُفَا الْبُشْرَى: مژده ی هینا ، هه والی

خویشی که یاند ، مژده وه هه والی که یاند

رُفَا الرَّجُل: خیراو په له یکرد

رُفَا الْبِرْق: تیشکی دایه وه ،

دره وشایه وه

رُفَا: په پو بۆی بچوک

رُفَاف (عُرْس): شایی ، زه ماوه ند ،

چوونه په رده وه ، ئاههنگ ، دیلان

رُفَاف: روح سووکی گورج و گزلی

رُفَاف (رُقَاص): سه ما کەر ، هه لپه پ ،

سوپرده ر

رُفَات: قیری تیه لسوو ، له قیری

هه لسوو ، قیرتاوی کرد

رُفَات الطَّرِيق: قیرتاوی کرد ، قیر

ریزی کرد

رُفَات قَار: قیر ، زفت ، قاقب ، قیری

خۆشکراو ، زهوت

رُفَا: شایی ، ئاههنگ ، زه ماوه ند ،

مژده ، دیلان ، جووله ی دهسته و

کۆمه ل

رُفَا الْفُرْس: هاو رایانی زاوا

رُفَا (رُمَرَة): کۆمه ل ، تاقم ، گروه ،

دهسته

رُفَا الرَّجُل: هه ناسه ی قولی دایه وه

رُفَا الْحَمَار: کهوته زه رین

رُفَا الشَّيْء رُفْرَأ: مه لیکرت

رُفَا الْمَاء: مه لی گوزی ، ده ری هینا

رُفْر: باری قورسو و گران ، مهشکه ،

پیداووستی سه فه رو گهشت ، کۆمه ل

یان دهسته یه ک

رُفْر: پیای دلیرو لیتهاتوو ، جوامیر ،

مهرد ، شیر ، ئازا ، ده ریا ، روباریک

ئاوی زۆر بیست ، مه زن ، دهسته و تاقم ،

لهشکر ، سوپا

رُفْر: مه نوی کرد ، چهوری کرد ، رۆنی

تییه لسوو

رُفْر: بۆگن ، بۆ دین ، بۆچه وری ،

پیس ، پۆخل ، گهنده ل ، گهنیو ،

کفکو ، گه نان ، کف

رُفْرَة - رُفْرَة: هه ناسه دان له گه ل

دریژکردنه وه ییدا ، به گه رمی هه ناسه دان

رُفْرَة الدَّابَّة وَرُفْرَتُهَا: ورگی

هه لئاو ساویی

رُفْرَة الشَّيْء: میانی ، ناوه پاستی

رُفْرَف الرَّجُل: به توندی رایکرد ،

به پرتاو رایکرد ، به باشی رۆیشت به

رئوه

رُفْرَف الطَّائِر: باله کانی بلاو کرده وه

خوی هاویش

رُفْرَف الْمَرْكَب: ویزه و دهنگی لیتهات ،

دهنگی بیسترا

رُفْرَف: بای توند ، رهشبا ، وشر

مورخ ، سووک و ئاسان

رُفَفَا: په‌یوگه‌نده مووی بالنده
که ده‌چیت به‌ناو یه‌کدا

رُفَقَلَّة: خیرایی، تیز ره‌ویی، توندی،
گورج و گولی

رُفَن: هه‌لپه‌پی، سه‌مایکرد، سوپیدا،
له‌قی وه‌شاند، به‌قاچ لیتیدا

رُفَن: یاریکردن به‌چه‌ک
رُفَن: نه‌و که‌پره‌ی که‌له‌سه‌ر بانی مالان

دروست ده‌کریت

رُفُوفَا: وشر مورخ، وشری تیز ره‌وی
خیرا

رُفُون: وشری شهل

رُفُیَان: سووکی، نرمی، ژنی کورته
بالا

رُفِیر: هه‌ناسه‌ برکه، هه‌ناسه‌ دانه‌وه،
به‌لاو نه‌هامه‌تی، به‌سه‌ختی و گران‌ی

هه‌ناسه‌دان

رُفِیق: تیز تیپه‌پو گورج و گول

رُفَی

رُفِ الطَّائِر: ریفنه‌ی کرد

رُفِ الطَّائِر فَرَحَه: به‌ده‌نووی نانی
کرد به‌ده‌میه‌وه

رُفِ الْكَبِش: له‌سه‌ریه‌وه پیسته‌که‌ی
دامالی مه‌تا قاچه‌کانی

رُفِ: دابه‌ستن، قه‌لو کردن

رُفِ الْمَاءِ (قَرِيَّة): کونده، جه‌وه‌نده،
کونته

رُفِ: مه‌ی، باده، تاره‌ق، شهرباب

رُفَا الطَّائِر: ده‌نگی لیوه‌هات،
هاواریکرد

رُفَا الصَّبِي: به‌توندی گریا، دابه‌
په‌می گریان

رُفَاق: کولان، باریکه‌ ری، گوزهر،
کوچه، کووه، که‌لیان، راپه‌و،

ته‌نگه‌پی

رُفَاق: نه‌وه‌ی کونده‌و مه‌شکه‌ دروست
ده‌کات

رُفَة: مه‌لیکی ناوییه، فیرنه‌ گوله

رُفَرَاق: زیقاوله، زیقن، هی‌واشو
له‌سه‌رخو له‌رویش‌تندا، جه‌وره

می‌رووله‌یه‌که

رُفَرَقِ الطَّائِر: جریوانی، جوکانی،
خویندی، قوقانی، گارانی، قیراندی

رُفَرَقِ الصَّبِي: مناله‌که‌ی هه‌لپه‌پاند

رُفَرَقِ الرَّجُل: خنده‌و پتکه‌نینی لاوازو
کزی‌کرد، زه‌رده‌خه‌نه‌و بزه‌ گرتی،

سووکی و نرمی

رُفَرَقَة: ده‌نگی بالنده له‌به‌ره‌به‌یاندای،
جریوه، زاق و زیق، جریوه جریوو

رُفَفَا الشَّيْء: پپی‌پیاکرد، رفاندی،
بردی، هه‌لیگرت

رُفَفَة: بردن، پپی‌پیاکردن، هه‌لگرتن

رُفَقَة: کوتر که‌خواردن ده‌دات
به‌به‌چه‌کانی

رُفَل: بز، جه‌رده، نه‌وه‌ی ده‌ست
ده‌بات بق‌شت و مه‌کی خه‌لکی و ده‌بیات

رُفَم: قوتیدا، هه‌لی لووشی، هه‌لیدا

رُفَم تَرْقِيْمًا: ژه‌هریکی کوشنده‌ی
ده‌رخوارد دا

رُفَمَة: تاعون

رُفَمَة: زه‌قومی ده‌رخوارد دا

رُفُوم: کوژهر، ژار خوارینی کوشنده،
دارنکه له‌نۆزه‌خدايه‌و به‌ریکی

کوشنده‌و ژارداری هه‌یه‌و ده‌رخواردی
نۆزه‌خیه‌کان ده‌دریت، هه‌ر خۆراکیکی
کوشنده

رُفِيَهُ: هاوار، بانگو فریاد

زکا

زکا الزنغ: کشتوکاله که نه شو و نمایکرد،

پینگه یشت، وه به رها ت

زکا الرجل: چاکبوو له خۆشگوزهرانی و

نازو نیعمه تدا بوو

زکا الارض: چاکبوو، باش بوو،

خاسبوو

زکابه: بۆی گونجا، پریه پری بوو

زکی (لما وزاد): گه شایه وه، بوژایه وه،

په ره ی سه نه ت، نه ش و نه نمایکرد،

پینگه یشت، پاکی کرده وه، خاوینی

کرده وه

زکی نفسه: خۆی په پانه وه، پاکانه ی

بۆ نه نفسی خۆی کرد

زکی ماله: زه کاتی ده رکرد

زکی: بی تاوان و گونا ه، خیره ومه نه ت،

پیاوچاک

زکاة: خاوینی، پاکیتی، پاکیزه یی،

به خشین، به خشنده یی، هه لبراردنی

شت، نه وه ی له ماله که ت پێشکه شی

ده که بیت هه تا پاکی بکه یته وه

زکاة المال (عشور): زه کاتی مال و

دارایی، ده یه کی

زکام: هه لامه ت، درم، په تا، په رسیف،

نارسم

زکاة: بۆچوون، تینگه یشتن، حالی

بوون، رای گونجاوو پێکنراو

زکبة: نوتفه، توخم، ره که ز

زکر الإماء: پریکرد، سه رلیوی کرد

زکر: پریوو، لیوان لیو بوو

زکرة: ده فریکه له پێسته دروست

ده کزیت بۆ مه یی و باده و شتی دیکه

زکَم القربة: مه شکه ی پریکرد

زکَم: تووشی هه لامه ت بوو

زکَم: تووشی هه لامه تی کرد

زکمة: هه لامه ت، درم، په تا،

په رسیف، نارسم

زکمة: یه کێک ره زا گران و قورس بیت و

له جموو و جولیشتدا خا و خلیچک بیت،

دوایین کوپی باوک و دایک، پاشه به ره

زکمة: تووشی درم و هه لامه تی کرد

زکَن الأَمَر: تیی گه یشت، حالی بوو،

هه سستی پیکرد، هاته به ری، په ی پئی

برد، بۆی چوو

زکَن مِنْهُ عداوة: ناسیی، لئی حالی بوو

زکَن إِلَيْهِ زكُونًا: پشستی پئی به ست

زکَن: گومانی برد

زکَن عَلَيْهِ: گومانی بردو لئی تیکه لبوو

زکَن: یه کێک وریاو زرنگو خاوه ن

هه سستیکی ناسک بیت و زوو حالی ببیت

زکي: خۆشحال و گوزهران، پاکیزه و

خاوین، بی گوناوه تاوان، چاکه خواز،

گه شه سه نه دوو

ژل

ژل: هه لخلیسکا، کهوت، ساتمه ی کرد،

خلیسکا

ژل عَنِ الْحَقِّ أَوْ الصَّوَابِ: لایدا

له راستی و دروستی

ژل عَمْرُهُ: به مه ده ر چوو، هه روا رویش

ژل زِلْیلاً وَزُلْواً: به خیرایی رویش

تیبژ تیبه یی

ژل الدارهم: که م کیش و ته زویر بوو،

ناته واو بوو

ژل: نه و شوینه ی لئی هه لده خلیسکی،

جینگه و شوینی پئی هه لخلیسکان

زُلاء: جوره كه ماننيكه ، ژني لاوازو
باريك

زُلايية: جوره شيرينيه كه ، زلوبيا

زُلاج: كلوم ، نه لقه پيز ، سورگي

زُلاجية: ته خته و ناسنيكي لووسه

كه به سهر به فردا خليسكيته ي پيډه كړي

زُلازل: نارې حه تي و مه ينه تي

زُلازل: زه مين له رزه ، بومه له رزه

زُلاقه: لووسي ، سافي ، سفتي

زُلال: ناوي پاك و سازگار ، ناوي

پاكيزه ، سپينه ي هيلكه

زُلبا به: پيڼه ي لكاو ليتي جيانه بوه وه

زُلبه: تيكه ، پارو پيمره ، نه و نه ده ي

خواردينك كه به جاريك بتوانري له زار

بنري

زُله: مه تخليسكان ، ساتمه كردن،

سهو ، مه له ، تاوان و گوناو ، زه له

زُله: پيكدادان ، بشيوي ، هه ناسه

توندي ، بي مه يلي

زُله: به ردي سفت و لووس

زُليج: به خياري و نه رمي به سهر زه ويډا

رويش

زُليج الباب: به كلوم ده رگاي داخست

زُليج فلانا: پيشي كه وت ، به رله و رويش

زُليج الكلام من فيه: له ده مي ده رچوو ،

له ده مي ترازا

زُليج الماء عن الحجرة: ليڼه ي رويش

بې ناوه وه ، له گه رووي تپه پي

زُليج الكلام: له نيتوان خه لكيدا بالوي

كرده وه

زُليج عيشه: به تيرو ته سه لي ژيني به سهر

برد ، به خوشگوزه راني ژياني به پيكر

زُليج - زُليج - زُليج: شوي تي خزو لووس

زُليج: به ردي لووس و ساف

زُليج: چيژتي ، چه شتي ، سهر ي

روتايه وه

زُليج: به تال ، نارې وا ، ناحق

زُليج (اصلع): روتاوه ، سهر روتاوه ،

نه ماني قره سهر

زُليج: دووري خسته وه ، لايدا

زُليج: گوران ، ده ستكاري كردن

زُليج: جهسته بچوك ، چه ميك قول

نه بيت

زُليج: شوي نيك پتي لي بخليسي به هوي

سفتي و لووسي يه وه

زُليج: پاروه كه ي قوتدا

زُليج: جونبوش و جووله و ته كاني

زه وي

زُليج الله الارض: په روه رديگار زه وي

هيتايه جووله و له رزه

زُليج الابن: به توندو تيژي و شتره كه ي

ليخوي

زُليج: له رانيه وه ، له ريه وه ،

جوولانيه وه ، له رله ري كرد

زُليج: بومه له رزه ، زه مين له رزه

زُليج: ترساندي و ناگاداريكرد

زُليج: پاروه كه ي خيرا هه لدا ،

پاروه كه ي هه ر زوو قوتدا

زُليج: قليشاوييه كه له قوله پي و به رو

پشتي ده ستدا دروست ده بيت ،

قليشاني پيست

زُليج: گه روو ، بين ، قورگ

زَلَفَ الشَّيْءَ: پيشی كهوت

زَلَفَ فِي الْكَلَامِ: زيادی كرد، پيوه‌ی‌نا،

زَقْدَى وَت

زَلَفَ - زَلَفَ: زَلَفَى: نزیکى ، پله‌وپایه ،

ناست و مهرته به

زَلَفَ: مهرایی كردن ، پواله‌ت ، مامه

حه‌میی ، كلكه له‌قى ، ماستاو

ساربدكرنده‌وه ، خو بردنه پيشه‌وه

زَلَفَةَ: حه‌زى پړ‌ئو، فنجان ، لاپه‌ره ،

به‌ردى سفت و لووس ، كاسه‌ی گه‌وره

زَلَفَةَ: نزیکى ، پله‌وپایه ، به‌شيك

له‌شه‌و ، لاپه‌ره ، پيش‌په‌ویی

زَلَقَ: خلیسكا ، خزا ، كه‌وت

زَلَقَ الْقَدَمَ: پټی هه‌ل‌خلیسكا

زَلَقَ بِمَكَانِهِ: خلیسكاو جیگير نه‌بوو

زَلَقَ: خزانى ، خستى

زَلَقَ بِمَكَانِهِ: بيزار بووو لیى دور

كه‌وته‌وه

زَلَقَ رَأْسَهُ: سه‌رى تاشى ، قژى برى

زَلَقَ بَدَنَهُ: جه‌سته‌ی چه‌وركرد ،

هه‌نوی كرد

زَلَقَ: خز ، خلیسك ، لووس ، خزگه ،

لټز ، سوپ ، سه‌ربه‌ره‌و خوار

زَلَقَ: نه‌وه‌ی زوو توپه ده‌بیست ، زوو

هه‌ل‌چوو

زَلَفَةَ: هه‌ل‌خلیسكان ، ئاوینه

زَلَل: گونا‌ه ، تاوان ، سووچ و لادان ،

یاخی بوون ، كاری نادروست و هه‌له ،

شوینټك لیى هه‌ل بخلیسكى

زَلَمَ: هه‌له‌یكرد ، خه‌تای كرد ،

پړی‌كرد ، پړی ، كه‌مى كرده‌وه ،

روه‌كټكه نه‌تووی هه‌یه و نه‌گول به‌لام

له‌ره‌گه‌كانیدا ده‌نك هه‌یه و تامیكى

شیرین و خو‌شى هه‌یه

زَلَمَاءَ: وشتری گویى بپاو ، بازی

میچكه ، ته‌وار

زَلَمَةً: هه‌ندام ، نه‌ندام ، بالا ، شتیه ،

رووخسار ، دیمه‌ن ، له‌شو لار

زَلَفَطَحَ: هیلكه شه‌یتانوكه

زَلُوْجَ: توند ، خیرا ، تیژ ره‌و ، گورچ و

گۆل

زَلُوفًا: كۆسپ و ته‌گه‌ره‌یه‌كى دور

زَلُوفًا: وشتریك خیراو گورچ و گۆل بیټ ،

دور

زَلِيجَ: شوینى خزو لووس

زَلِيجَةً: خیرا ، گورچ ، راسته‌وخو

زَلِيقًا: قو‌خیکى لووس و ساف ، جو‌ره

ماسیه‌كه

زَمَ

زَمَ: گریى‌دا ، شه‌ته‌كیدا ، به‌ستى ،

توندی كرد

زَمَ النُّعْلَ: قه‌یتانى بۆ كرد

زَمَ الْقَرْبَةَ: مه‌شكه‌كه‌ی پړ كرد

زَمَ الْبَغِيرَ بِأَنْفِهِ: سه‌رى به‌رزكرده‌وه

به‌هوى ئیش و ژانټكه‌وه

زَمَ الرَّجُلَ بِرَأْسِهِ: سه‌رى به‌رزكرده‌وه ،

سه‌رى بلن‌دكرده‌وه ، سه‌رى هه‌ل‌پړی

زَمَ الْقَوْمَ: له‌رویشندا پيشیان كه‌وت

زَمَ الذَّنْبُ السَّخْلَةَ: به‌ده‌میه‌وه گرتی و

به‌رزى كرده‌وه

زَمَارَ: نه‌وه‌ی پټی توند و شه‌ته‌ك

ده‌دریت ، ده‌نگو ئاوازی وشتر مورخ ،

جله‌و ، ده‌سته‌په‌شمه ، دانه‌لغاو ،

هه‌وسار ، قه‌وچه ، قه‌یتان ، به‌نه‌ك

زَمَارَ: بلویر ژهن ، نه‌ی ژهن

زُمَارَة: شمشال، موسیقا، بلویر،

نای، زوپنا، فلوت

زُمَارَة الرَّاعِي: روه کیکه

زُمَارَة: پیشه ی بلویر زه نی، نه ی زه نی

زُمَزَام: بیرى زه مزه م که له شارى

مه ککه یه، ناویکی زور، ناویک له نیوان

سویرو شیریندا بیت

زُمَاغ: به رده وام بوون له سه ر کاریک و

نه وه ستان لیئى، ئیراده جیکرو پته و

زُمَال: گویدریژ، که وجه، گیل،

که وده ن

زُمَالَة: هاویرپه تی، هاوه لی، براده ریی،

له که لیبون، هاومه شره بی

زُمَام الْأَمْر: به پتوه بردن، جله وی کار،

سه رۆکاریبی

زُمَام الْقَوْم: دهم راست، ریش سپی،

کارگیت، جله و به ده ست، دهم سپی

زُمَان: رۆزگار، چه رخ، کات، ماوه،

دهم، پیل، سه ده، ته مه ن

زُمَانَة: ناته واوی جهسته و له ش،

ناساغی

زُمَت - زُمَت: سالاروسه نگین بوو،

به ریزبوو، به ویقاربوو، شان و

شه وکه و تداربوو

زُمَج (مَلَأَ): پریکرد، سه رلیئوی کرد

زُمَج (غَضَبَ): تورپه بوو، هه لچوو، گری

گرت

زُمَج: تیتله که ناچه، گیانداریکی ناویه و

پیشی ده گو تریت (نه وره س) و ره نگیکی

سپی هه یه و به نه ندازه ی کو تریک

ده بیت و به ته نیا ماسی ده خوات

زُمَجَر: قیزاندی، نه پاندی، کردی

به هه راو قاو قیژ، هاواری کرد

زُمَجَرَة: زوپنا، موزیقه، دهنگ، ناواز،

ناوازی نه ی، ژنی به دکار

زُمَجِر (فَهْدَ): پلنگ

زُمَجَر النَّمِر: خه شمو قین گرتی و

نه پاندی

زُمَجَر الْعَشْبَاء: شکوفه ی کرد،

خونچه ی کرد

زُمَجَر الصَّوْتَاء: توندبوو، په ره ی سه ند

زُمَجَر: داریکی که وره ی چپو پر لق و

پۆپ و گه لا، نه ی که وره و زله

زُمَجَرَة الشَّيَاب: هه پره تی لاوی،

پیکه یشتنی

زُمَجَرَة الشَّجَر: چپوپری و تقدیوونی

زَمَر - زَمَر: بلویری ژهن، شمشالی لیدا،

نای لیدا

زَمَر بِالْحَدِيث: بلاوی کرده وه، رایکه یاند

زَمَر الْقَرْبَة: پریکرد، سه رلیئوی کرد

زَمَر فَلَانًا بِفُلَان: فربوی دا پیتی، هه لی

خه له تاند پیتی

زَمَر الطَّبِي: هه لهات، رایکرد،

دور که وته وه

زَمَر - زَمَر: که م موو، بی تووک، که م

پیاوه تی و لیها توویی

زَمَر الشَّاة: مه په که خوری که م بوو،

که م خوری بوو

زَمَر: دهنگ، ناواز، سه دا

زُمَرَة: کز مه ل، گرو ه، تا قم، فه وجیک،

که له خه لکیکی جیاواز جیاواز

زُمَرْد (حَجَر كَرِيم): زمپوت، به ردیکی

به نرخه

زُمَزَام: ناویکی زور، بیرى زه مزه م

که له شارى مه ککه یه

رَمَزَمَ الشَّيْءُ : دهنګى له دور بېسترو
 دهنګدانه وې مه بوو
 رَمَزَمَ النَّارُ : لږه لږه بلیښه هات ،
 دهنګى بلیښه هات
 رَمَزَمَ الْمُغْنِي : به دهنګه وه ناوازه کړې
 ونه وه
 رَمَزَمَ الشَّيْءُ : پاراستی ، پاریزګاری
 لیکړد
 رَمَزَمَ : ناوړې زړې له بهر رښستو ،
 بیرې زه مزه م که له څارې مه ککړه
 رَمَزَمَ : دهنګى هه وره بروسکه ، ناله ی
 هه وره
 رَمَزَمَ : کړمه له خه لک وګه له وشریک
 رَمَزَمِيَّة : جهونده ، مه تاره
 رَمَزَمَ : باشرین وشر ، ره وګه
 وشریکى باش
 رَمَعَ مِنْهُ : سه رسام بوو ، تووښی
 سه راسیمه هات ، سه ری سوپما
 رَمَعَ الْأَرْثَبُ : خیرایکړد ، په لیکړد
 رَمَعَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ وَبِهِ : سوړیو له سه ری ،
 به رده وامو چه سپاویو له سه ری
 رَمَعَ الرَّئِيسُ : زه رده واله که گیزه ی هات ،
 دهنګى لیتهات
 رَمَعَ : جۆګه لې بچوک ، جۆګه لې
 لاواز ، په نجه ی زیاده ، خه لګى سووک و
 نزم ، ناارامي ، له رنځکى و نااارامیه ک
 روو ده کاته مړوف کاتى ده یه ویت
 کاریک نه نجام بدات ، بریاردان
 بې په شیمان بوونه وه
 رَمَعَ (عَزَمَ) : بریاریدا ، نیازى کرد
 رَمَعَ : زه رده واله ی بې چزو ، یه کیک
 گورج و گول نه بیت بډاویستی ځو ی

رَمَقَة: پارچه ، پاره ، بهش ، کورت
رَمَقَة: نه و موهی له کۆتایی قاچی مه پو
 بزندا شوپپوه ته وه ، ته پ ، قواله ،
 راره وی ناو ، جۆگه له
رَمَكْ: قارسکردن ، کورت کردنه وه
رَمَكْ: قنگه جوپه ، کلکی بالنده
رَمَكْ الثوب: جل تهسک کردن یان
 قارس کردنی
رَمَكْ: توپهیی ، رق ، قین ، توپه بیوون
 بهسهختی
رَمَكَة: نه وهی خیراو زوو توپه ده بیته
رَمَكُه عَلَي: سه ری کرده سه ره هتا
 توپه یکرد
رَمَل: هاوپیته تی کرد، هاوه لی کرد،
 له گه لی بوو
رَمَل الْأَعْرَج: کهوت به لایه کداو لایه کی
 دیکه ی بهرز کردبوه وه
رَمَل الشَّيْء: هه لی گرت ، به رزی
 کرده وه
رَمَل الرِّفِيق: له دوا ی خۆیه وه سواری
 کرد، له پشته ی خۆیه وه سواری کرد
رَمَل الرَّجُل: شوینی کهوت، دوا یکهوت
رَمَل الشَّيْء: شاردیه وه، په نهانی کرد،
 ده ری نه خست
رَمَل الشَّيْء بِثَوْبِهِ أَوْ فِي ثَوْبِهِ:
 پچاییه وه به جل و بهرگه که یه وه ، لوولی
 دا پیته ی
رَمَل: یه دهک ، سپیز ، نه وهی له دوا وه
 سوار ده کری ، بار ، بار پشت
رَمَقَة (رَفَقَة): هاوپیته تی ، هاوه لی،
 براده ری ، له گه ل بیوون
رَمَم: به رانه رو نزیک

زَمَن: گرفتار بوو، توشیارو گرفتاری
 ناته واوی له ش بوو
 زَمَن: روزگار، سهرده م، چرخ،
 ته مهن، سده، پیل
 زَمَن: گرفتار، توشیار، دهرده دار،
 ناته واو، ناساغ
 زَمَنَة: کات و دهم درېښت یان کورت،
 روزگار، سهرده م
 زَمَنِي: دنیایی، نا روحانی، جیهانی
 زَمَة الْحَر (إشْد): تاوی سهند،
 گهرمای کرد
 زَمَهَر: سوریوه وه، سوور هه لکه را
 زَمَهَرَت الْعَيْن: سوریوه وه له تورپی دا
 زَمَهَرِير (شِدَة السَّرْد): سهرماو سوله،
 زوقم، سهرمای سهخت
 زَمُورَة: ناپیاو، که میتی پیاو ته و
 جوامیری
 زَمُوع: خیرا، تیز رهو، گورج و گول
 زَمِيْتَة: هیمن، سالار، سهنگین، ناغر،
 له سه رخو، هیواش
 زَمِيْر: کورته بڼه، کورته بالا
 زَمِيْر - زَمِيْر: جوړه ماسیه که درېکی
 هه لتوقیو له سهر پشته ته و به زوریش
 له تاوی شیریندا ده ژي
 زَمِيْع: نازایه که بهرده وام بیت له سهر
 ویست و ئیراده ی خو، شه و ی راو
 بچوونی باشی هه یه
 زَمِيْل: هاوړی، هاوړل، برادر،
 ره فیک، یه دهک، هاوتا
 زَمِيْن: شه و ی توشی ناته واوی و
 ناساگی جهسته هاووه، له ش به بار

زَمَن
 زَمَنِي (فَجَر): داوین پیسی کرد، زینای کرد
 زَمَنِي: زیناو داوین پیسی دایه پال
 زَمَنِي - زَمَنِي: ناموس فروش،
 به درپه وشتی، خرابه کاری
 زَمَنَة: یه کیک زور داوین پیسی بکات،
 زیناکار
 زَمَنَة: په له پیتکه، چرخ، بهردو
 نهستی، تیزکه
 زَمَنَار (حَرَام): زیننار، پشتین،
 که مهربند، که مهره
 زَمَنَار: شه و ی روح سووک و زوو وه لام
 ده داته وه
 زَمَنَار: گویدریژی بار هه لگر، نه شکه و تیکی
 مهن، روح سووک و قوشمه
 زَمَنَار: زهنبه لهک، سپرینگ
 زَمَنَار: شلیر، میلاخه
 زَمَنَار (دَبُور): زهرده وال، زهنگه
 سوره، سوره بوزه
 زَمَنَار أَصْفَر: زهرده زیره
 زَمَنَار: هه نجیری حه لوانی
 زَمَنَار: بهرچنه، زه مبیله
 زَمَنَة: کیش، قورسای
 زَمَن - زَمَن: قوله رهش، زنجی،
 زهنگی، رهش پیست
 زَمَنَار (صَدَأ): زهنگ، خوورک،
 له ناسنو پولاو هه موو جوړه کانیک
 ده دات و رهنگیشی سوریکی کاله
 زَمَنَار: زهنبه فیل، رهگی گیایه کی
 گهرمیانی سپیه زور توندو تیزه و شک
 ده کریت بق چیش و بق نه خوشی به کار
 ده هینری، شهراب، مهی، باده

زَنْجَرَ الْمَسْكُوكَاتِ: سكهى ليدا
 زَنْجَرُهُ: كۆتو بهندى كرد، بهستيه وه
 زَنْجُفَر - زَنْجُفَر: بۆيهى ژهنگ ،
 كانزايه كه رهنگىكى سوورى هيه و
 ده دريئت له ئاسن بۆئوهى ژهنگ
 نه گريئت

زَنْجِير: زنجير ، زريزهى ئهستوورى
 ئاسنين ، شاران ، جۆل ، گريو بهند
 زَنْجِ الدُّهْن: خراب بوو، بۆگهنى كرد
 زَنْج: خراب ، بۆچپوك ، بۆكردو،
 گهنبو، بۆگهنگ

زَنْج (زُهْمَة): بۆگهنى ، بۆچپوك
 زَنْجَرٌ بِمَنْعَرِهِ: فوى تيكرد
 زَنْجَرَةٌ: پيماندين ، پرخه پرخ
 زَنْدُ النَّار: كرديه وه ، دايگيرساند،

ههلى گيرساند، پيى كرد
 زَنْدُ الْإِنَاء: پريكرد ، ليتوان ليتوى كرد
 زَنْدُ الرَّجُل: تينوى بوو

زَنْدُ: درويكرد، راستى نه كرد، ناراستبوو
 زَنْدُ السَّقاء: مهشكهكهى پركرد
 زَنْدُ فِي الْأَمْرِ: سينهى تهنگ بوو، دلى
 بهيه كا مات پيى ، بهرچاوى رهش بوو
 پيى

زَنْدُ عَلَى أَهْلِهِ: فشارى خسته سهريان،
 توندبوو له گه ليان، رهقو زيربوو، نهروم
 نيان نه بوو له گه ليان

زَنْدُ: بازو ، مهچكه ، قوْل ، باسك ،
 بازو ، چهرخ ، بهردو نهستى ، ئيسكى
 بازوو

زَنْدَة: ته رهقه
 زَنْدَقَة: ئاينداريى بهروكهشو
 پوالت، له ناخه وه بى پړاو به ده رخستنى
 باوه پيش به رووكه شو بهرچاو

زَنْدِيْق: بى باوه، گومرا ، كافر ،
 ره فكر، بى تايين ، ياخى ، خوانه ناس،
 ئه وهى بۆ رووپامايى گشت رهفتاريك
 نه نجام ده داتو له ناخه وه بى باوه پره
 زَرَّ الْغَلَام: كه مهربه ند يا پشتوينى بۆ
 بهست

زَنْرٌ بِعَيْنِهِ (حَدَقَ): سهبرى كرد، بهوردى
 سه رنجيدا ، پيايدا ههلى پوانى، لىتى
 وردبوه وه، چاوى تيبى
 زَنْرَة: پشتينى كرده پشت ، قايشى
 پى بهست

زَنْك: چينكو ، له روح
 زَنْمٌ مِنَ الْجَمَال: ئه و وشترانهى
 كه به شيك له گوشتيان بپاوه

زَنْمَة: ئه وهى ده بريئت له گوشتى وشتر
 يان مهرو هه لده واسرئى ئه مهش بۆ
 ئازده له رهسه نه كانه ، گوشتى زيادهى
 نيو قوپكو و گهروو، نيشانه، هيمما

زَنْيَم: به دخو، به دپه وشت ، ناكهس،
 سپله ، ئه وهى له رهچه له ك و نه سه بيدا
 تاوانبار ده كريئت ، بيژوو

زَهَا

زَهَا: وشى پى باش بوونه ههروه ها بۆ
 گالته و قه شمهريش به كاردى
 زَهَا: هه لهات ، شهوقى دايه وه،
 رووناكى دايه وه، بريسكهى دايه وه،
 كه شايه وه

زَهَا الْفَخْل: گه وده بوو ، هه ليدا
 زَهَا الْغَلَام: گه وده بوو، پيگه يشت
 زَهَا الْبَسْر: رهنگى كرد
 زَهَا النَّبَات: به رووبومه كى پيگه يشت و
 به ده ركهوت

رُهَا الشَّاةُ: شیری تنیها و کاتی زاینی
نزیک بوه وه

رُهَا الرِّيحُ: مه لیکرد، داهات

رُهَا الرَّجُلُ: دروی کرد، خوی به زلو
گه وره داننا، فیزی کرد

رُهَا فَلَانًا: به سووک ته ماشایکرد ،
به سووک داینا، کیشی بۆ داننه

رُهَا الْكِبْرُ فَلَانًا: خۆ به زلزانین وای
لیکرد خوی لاپه سهند بییت

رُهَا السَّرَاجُ: چراکی داگیرساند

رُهَا الرِّيحُ النَّبَاتُ: شنه ی شه مال
روه که ی له رانده وه

رُهَا الْأَمْوَاجُ السَّفِينَةُ: شه پۆله کان
که شتی که یان بلندو به رزکرده وه

رُهَا بِالنَّسِيفِ: شه وقو بریسکه ی
پیدا وه

رُهَا فَلَانًا بِالْعَصَا: به گزچان لیتی دا

رُهَا السَّرَابُ: به دهرکه وت ، دیاریدا ،
ماته پرو

رُهَا: باشی ، چاکی ، جوانی

رُهَا الدُّنْيَا: جوان و رازاوه ی کرد

رُهَا دَعْدَمُ الْإِهْتِمَامِ: که مته رخه می ،
گوینه دان ، فها مۆش کردن

رُهَا رُ: دره و شاوه ، بریسکه دار ،
گولفرۆش

رُهَا - رُهَا: وازی لیته نا ، دهستی
لیته لگرت ، که مته رخه می کرد ، وازی

له دنیا مه نا ، بوو به سووقی و ده رویش

رُهَا فِي الشَّيْءِ وَعَنْهُ: وازی لیته نا و
دهستبه ردار ی بوو

رُهَا: خوئاسی ، دینداری ، ناینگه ریتی ،
بی پیه وند به دنیاوه ، گوینه دان ،
پشت ه لکردن له شتیک

رُهَا فِي الشَّيْءِ وَعَنْهُ: نه بیوست و

پشتی تیکرد ، نه فسی به دوور گرت لیتی
رُهَا (تَلَا): مه لئات ، شه وقی دایه وه ،

گه شایه وه ، روونکی دایه وه

رُهَا الْقَمَرُ أَوِ الْوَجْهَ: مانگ یان روو
گه شایه وه ، روونکی دایه وه

رُهَا الشَّيْءِ: روون بوه وه

رُهَا الرُّقْدُ: ناگره که ی روونکی دایه وه
رُهَا الرَّجُلُ: رووخساری رووناکو

گه شاوه بوو

رُهَا: روونکی دایه وه ، شه وقو روونکی
دایه وه ، گولی دهرکرد

رُهَا - رُهَا: گول ، زار ، خونچه

رُهَا رُ: سپی و روشن ، مانگی تابان

رُهَا رُ: سپیتی و جوانی سه رنج راکیش
رُهَا رُ: له هه ساره گه پۆکه کانه و له لای

پیشینه دیرینه کان به یه زدانی جوانیان
داناو ، زهره ، ناهید ، شکوفه

رُهَا الْبَاطِلُ (إِضْمَعْلُ): له ناوچوو ،
فهوتا ، له ناوچوو ، نه ما ، رهویه وه ،

دوایی مات

رُهَا النَّفْسُ: روح له جهسته ی دهرچوو
رُهَا الشَّيْءِ: به تال و پوچه ل بوه وه ،

تیاچوو ، فهوتا

رُهَا الرَّاحِلَةُ: پیشکه وت و پیشپه ویی کرد
رُهَا السَّهْمُ: له نیشانه که ی دهرچوو ،

ترازا ، لایدا

رُهَا مِنْهُ (تَضَائِقُ): لیتی بیزاربوو ، لیتی
وه رس بوو ، لیتی جارس بوو

رُهَا الْعَظْمُ: پریوو ، سیخناخ بوو له مۆخ
رُهَا: چه وری به زنی تۆدبوو

رُهَا: چه وری ، پریه ز ، چه پ ، روئوای ،
ته واشه ، دونه بوون

رُھم (شغم): بهز، چهوری، پیو،
 چهوری نیو سکی ولاخ و ئازهل بیجگه
 له دووگ
 رُھم (الرأفة التتنة): بۆگن،
 بچچوک، بۆ دین
 رُھم: بۆگنی گۆشتی چهور
 رُھمان: پیاوی قهلهوی گۆشتن
 رُھمة: بۆنی ناخۆشی گۆشتی چهور
 رُھو: جوانی، قهشهنگی، رازاوهیی،
 نیانی، لووت بهرزی، له خۆبایی بوون،
 روح زلی، بهخۆنازین، درۆ دهلهسه،
 پوچ و بهتال، شانازی
 رُھو: تهپو پاراویی، نوێ و تازه، تازه
 بهتازه
 رُھوق: له ناوچوو، فهوتاو، ناپهوا،
 بهتال، پوچهل
 رُھومة: بۆگنی گۆشتی قهلهوو چهور
 رُھي: روشن، رووناك، بهشهوق
 رُھي الرجل بگذا: وێل بوو،
 سهركهردان بوو، سهری لی شیوا
 رُھيد: كه، بچوك، نهخت، تۆزیک،
 ههندیك، نهختی، بیبایهخ، بیترخ،
 هیچ و پوچ، كه نرغ
 رُھيد: دنیا نهویست، بیباك له دنیاو
 خۆشی و جوانیهکانی، سۆفی، دهرویش
 رُؤ: برنگ، كه لهخ، مقهستیکی زۆر
 كه وریه ئازهل پێ دهپهنهوه، جهوی
 ئازهل پهنهوه
 رُؤی الشیء: شارديهوه، لای برد،
 ههلی گرت، نهی هیش، ریکری لیکرد،
 قهدهغه کرد

رُؤی المال و غیره: خستیه ژیر رکیفی
 خزیهوه
 رُؤی عنه الشر: خراپه و شهپی
 لی دوورخستهوه
 رُؤی عنه حقّه: لیبی گرتیهوه،
 بی بهشی کرد لیبی
 رُؤی الظهر القوم: تیا ببردن، له ناوی
 بردن، سهری و نکرین، نابووتی کردن
 رُؤی: خۆی شاردهوه، پهناوی گرت،
 گۆشه گیربوو، پهناو پاسیزی گرت
 رُؤی الکلام: له ناخهوه خۆی بو
 ناماده کرد
 رُؤائل: نهستییه، ئافرهت، راوهشکار
 رُؤاج: ژهنهتیا و شوکردن، هاوسه رگرتن،
 هامسه رای
 رُؤاحف: خشۆکهکان، نهو گیاندارانهی
 بهخشکه دهپۆن
 رُؤاخر الوادی: گژوگیای دۆل و شیو
 رُؤاده: تویشو، زادی سهفه
 رُؤار: ههرشتیک وهك قهتغان و پارێزهرو
 ههینی شتیکی دیکه بیت
 رُؤار: نهوهی زۆر سهردان دهکات
 رُؤافیر: پهراسوهکان، نهو
 که نیه کانهی مهشکه بهلاکه له کهیان
 ههله گرن، که پر
 رُؤاق: رازان، خۆ جوانکردن،
 خۆه لائن، جوان بوون
 رُؤال: نهمان، تپه پوون، فهوتان،
 ونبوون، له ناوچوون، دوابران
 رُؤال الشمس: خۆر ئاوابوون، ئاوابونی
 خۆر
 رُؤال: زۆر فره جووله

زَوَان: موزر، دانه‌یه‌کی ره شبای تاله
له ناو گه نما نه پوی

زَوْبَر: پایه و ستون ، کۆله‌که

زَوْبَعَة (هَيْجَان الرِّيح): ره‌ش‌با ،
گیزه‌لۆکه ، شلیوه ، گهرده‌لول ،
ره‌هیل

زَوَج: زنی هینا ، شوی کرد

زَوَج فَلَانًا: زنی بۆ هینا

زَوَج فِي قَوْم: زنی لی‌هینان

زَوَج (قَرِين): میزد ، هاوسهر ، هامسهر

زَوَج الإِبْنَة: زاوا ، میزدی کچ

زَوَج الْأَخْت: میزدی خوشک ، زاوا

زَوَج الْخَالَة أَوْ الْعَمَة: میزدی پوو

زَوَج الْأُم: باوه‌پیاره ، زی‌باوک

زَوَجَان: زن و میزد ، دوان ، جوت

زَوَجَة (قَرِينَة): زن ، خیزان ، نامسهر ،
هاوسهر

زَوَجَة الْأَب: باوه‌زن

زَوَجَة الإِبْن: بووک ، هاوسهری کوپ

زَوَجَة الْأَخ: برائن ، هاوسهری برا

زَوَجَة الْخَال: خالۆزن ، هاوسهری خال

زَوَجَة الْعَم: نامۆزن ، هاوسهری مام

زَوَجَة الزَّوَج (ضَرَّة): هوی ، زنی پیاو

زَوَجَة أَخ الزَّوَج: هتیه‌رزن

زَوَجِي: ژماره‌ی جوت ، جوت

زَوْد: خواردن و ئازوخه‌ی دایه

زَوْد بَكْدَا: دایه ، پیتی به‌خشی ، پیتی‌دا

زَوْر: لاریو ، خواربوو ، گیزیوو

زَوْر: درۆی رازنده‌وه

زَوْر الْكَلَام: هه‌لیبه‌ست ، دروستی کرد ،

هۆنیه‌وه

زَوْر الزَّائِر: ریزی گرت ، پیشوازی لیکرد

زَوْر الشَّهَادَة: به‌تالی کرده‌وه ،

پووجه‌لی کرده‌وه

زَوْر نَفْسَه: شتی پووچ و به‌تالی دایه

پال نه‌فسی خۆی

زَوْر عَنْه: لاریوه‌وه لیتی ، لیتی لایدا

زَوْر فَلَانًا عَلَى نَفْسِه: تاوانباری کرد

له‌سهری

زَوْر الشَّيْء: تاییه‌تی کرد

زَوْر: درۆ ، ده‌له‌سه ، هه‌لبه‌ستنی

تاوان

زَوْر (أَعْلَى وَسَط الصَّدْر): به‌شی سه‌رووی

سنگ

زَوْر عَوَج الرَّوْر: سنگخوار ، سنگ گیتی

لاریی سنگ

زَوْرَاء: که‌وان ، بیری قول ، قاپی

زَوْرَة: دوریی ، یه‌کجار سه‌ردان کردن ،

یه‌ک دیدار

زَوْرَق: به‌له‌م ، گهمی ، که‌شتی

زَوْرَق بُخَارِي: که‌شتی هه‌لم

زَوْف الطَّائِر: بال‌راوه‌شانی بالنده

له‌سهر زه‌وی ، باله‌فره‌کردن

زَوْفِي - زَوْفَاء: روه‌کیکه‌که‌لایه‌کی

ناسکی هه‌یه

زَوْق (زَخْرَف - زُيْن): رازاندیه‌وه ،

نه‌خشانی ، ئارایشتی‌دا ، ده‌ستی پیا هینا

زَوْق الْكَلَام: قسه‌کانی رازنده‌وه

زَوْق الْبَيْت: نه‌خشداری کرد

زَوْقَة: نه‌وانه‌ی مالان ده‌پازینه‌وه‌وه

نه‌خشی تیدا دروست ده‌که‌ن ،

نه‌خشکاران

زَوْل: تازه‌و چاکسازی تیدا کرد

زُولُ: كهس ، پياوې چاك و باش ،
ليها توو ، نهرمو نيان ، روح سووك ،
سهختي و بهلا ، نه هامة تي
زُولِيَّة (بَسَاط): مافور ، لاکيش ،
فهرش ، راخهر
زَوْم: رينگاوي روهك ، ناوكي روهك ،
جوړه خوراكيكي به تام و له زهته
زَوُور: نهوهي زور سهردان دهكات
زَوُوف: زويني شله په تي ، خاووخليچكي ،
خاوه خاوه
زَوِيل: جووله ، بزوت ، جونبووش

زَي: بهرگ ، پوشاك ، جل و بهرگ ، باو ،
مؤده ، شتواز ، شتيوه ، سه روسيما ،
ديمن
زَيَا (الْبَس): كرديه بهري ، پوشي ،
له بهري كرد
زَيَات (بَاعِ الزَيْت): زون فروش
زِيَّاح: نامهنگيكي مه سيجي به تييدا
شته پيروزه كان مه لده گرن و نيشاني
بينه رو ناماده بووان ده دريت يان
به سهرياندا ده گه پي
زِيَادَة: زوري ، زوربون ، په ره سندن ،
سه ريار ، خسته سهر ، زيادي ،
سهر پارچه ، برشت
زِيَادَة عَلَي ذَلِك: سهر پاي نهوه ،
وپر پاي نهوه ش ، له گه ل نهوه شدا ،
هيتاش
زِيَادَة عَنْ: زورتر ، زياتر ، فرهتر
زَيَار (عَمَامَة): دم بهستي نازل ،
دهمه وانه ، له واشه ، دم بهست
زِيَارَة: سهردان ، به سه ركردنه وه ،
ديده ني ، چوون بو سهرداني شويني
پيرزو مه زارگه

زِيَّاط: قاووقيزكه ر ، نهوهي مهر
نه قيزيني ، هاوار هاواركه ر
زِيَّاف: خوبه زلزان ، به فيزو ده عيه ،
به ده مار ، شيري بيته لان
زِيَّاق: جيوه ، بزوت
زِيَّاتِ الطَّعَام: زوني تيكرد ، زهيتي
تيكرد
زِيَّاتِ الشَّيْء: چهوري كرد به زهيت
زِيَّاتِ الْقَوْم: زهيتي ده رخواوردان ،
تويشوه كه ياني كرد به زهيت
زِيَّات: زون ، چهوري ، زهيت ، زوني
زهيتون
زِيَّاتُون: زهيتون ، داركي به ناوپانگه
زِيَّاتُونِي: زهيتونسي ، گيايي ، وهك
رهنگي زهيتون
زِيَّح: نهوپه ته ي وه ستاو بيناكاران بو
ريككردني ديوار ده بيهستن ، شاقول ،
خسته يكه بو دياريكردني جموجولي
مه ساره گه پوكه كان
زِيَّح - زِيَّجَا: مياني لاکيشي كيشا
زِيَّح: مياني لاکيشي كه به قه ل م
كيشرا بيت
زِيَّادَة: گه شه ي پيدا ، په ره ي پيدا ،
نه شو نماي پيكر
زَيْرُ الْبَيْطَار: ده مي نازه له كه ي بهست ،
بهستي
زَيْر: خو و عادهت ، داب و نهريت ،
كه تان
زَيْرُ الْمَاء: مهركانه ي ناو ، كوپه
زَيْرُ النِّسَاء: ميباز ، چاويز ، دلتپ ،
چاو له دهر

زُیْرَة: چۆنیه تی سەردان و زیارە تکردن،
داب و نەریت، رێژ و رەسم، ئەوێ
هەز بە قسە و گفتوگۆ لەگەڵ ژنان
دەکات بە مەبەست و نیازێ پاک و
بێگەرد

زُیْر: جانە وەرێکی بچووکە دەفرێ و نۆد
لە سەر دار دەوێ سستی و ویزە ویزکی
هەبێ

زُیْر فُون: درەختێکە گۆلێکی سەپی
دەردەکات و بۆ چارەسەر و تەداوی
بەکار دێت

زُیْر یَات: گڕ و مۆکۆمە لە جانە وەرێکە
زُیْطَة: قاووقیز، هەراو هوریا، دەنگ
دەنگ

زُیْع (عَوَج): خواری کردەوێ،
چەمانیەوێ، چەوتی کرد
زُیْع: لە راستی لادان، لادان، ترازان،
سەرلێشتیان

زُیْف الدَّرَاهِم: پارەێ قەلبی دەرکرد،
پارەێ تەزوییری دەرکرد
زُیْف الرُّجُل: خەشم و قینی لێی بوو،
رقی لێی هەستا

زُیْف البِنَاء: بەرزبۆه وێ، بلندبۆه وێ
زُیْف: قەلب، ساختە، تەلەکە،
ناپاکێ، رایەلە، کۆلەکە، پایە

زُیْق الثَّوْب: ملوانی بۆ کرد
زُیْق: ملوان، ملوینکە، شاقول

زُیْک: جۆت، رەفتاریکی گالته جاریبە
لە بەرانبەر کە سێکدا دەکری کە
قسە یەک بکات و جێگەێ گالته یان
پێناخۆش بوون بێت

زُیْل: جیای کردەوێ، پەرپاگەندەێ کرد،
لە یەکی بێی

زُیْل (تَبَاعُدُ بَيْنَ الْفَخْلَيْنِ): لنگ
بلاوی، گەلاوگەل

زُیْن: جوانی کرد، رازاندیەوێ، دەستی
پیدا هێنا، ئارایشتی دا

زُیْن (حُسْن): جوانی، قەشەنگی،
شۆخی، رازاوەیی

زُیْنَة: خشل، رازاندەوێ، گۆلی
ئەستەمبۆلی، ئەوێ بۆ جوانی
بەکار دەهێنرێ

زُیْنَة: جوانیکرد، ئارایشتی دا،
رازاندیەوێ

زُیْوُع: ئارەزوو، ویست، مەیل،
خواست

رُغْبَاء (شسپی به لک به لک)

رُزَافَة (زه رافه)

رُحْلُوقَة (جولانه)

رُمَارَة (زوپنا)

رُامِرْ
(زوپنا ژهن)

رُنْبِيل (برچنه)

رُمَرْمِيَة (مه تاره)

رُبييل (زه ميله)

وردة بيضاء (گولی سپی)

وردة حمراء (گولی سوور)

أقحوان أحمر (چاوه پشيلهی سوور)

زنبق (شلیتر)

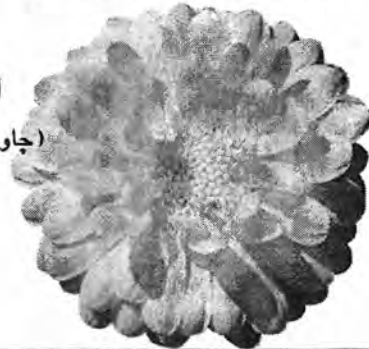

زهرة ارجوانية (گوله نرخیوان)

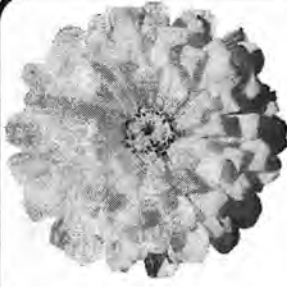

أقحوان أصفر

(چاوه پشيلهی زهره)

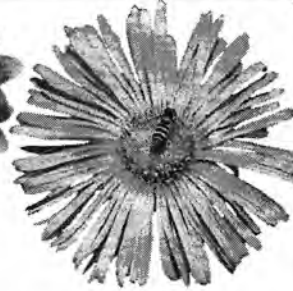
زهرة الخطم (دومه شیر)

وردة صفراء
(گولی زهره زرد)

وردة افحوان
(جاوه پشيله)

وردة بنفسجية
(گولی مؤر)

وردة بنفسجية (1)
(گولی مؤر)

وردة حمراء (2)
(گولی سوور)

وردة حمراء (1)
(گولی سوور)

وردة حمراء (3)
(گولی سوور)

وردة بنفسجية (2)
(گوله ميژو)

وردة عباد الشمس
(گوله به روزه)

ورد جورى (گوله باخ)

وردة قطنية (گونه قه يه)

وردة زنبق (گوله زهنبق)

ورود بنفسجیة
(چاره پشيله)

ورود بنفسجیة
(گولی مؤر)

وردة قرنفل
(گوله میخک)

تشکیلۀ وردیة
(گله گولیکی همه رهنگ)

وردة بنفسجی (گوله وه نهوشهیی) ورد ربیعیة (همیشه بهار)

وردة سوسن (گوله سۆسن)

حرف السين

س

س

س: دوانزه يه م پیتی زمانی عه ره بی یه و ده چیتته سهر کرداری رانه بور دوو رامی دهکات بق داهاتوو

س ا س ا

سَاءَ الْأَمْرُ فَلَأْتَأْ: دلگیرو خه مناکی کرد، تووشی غه م و په ژاره ی کرد، دلته نگی کرد سَاءَ بِهِ فَلَأْتَأْ: گومانی خراپی پیبرد، خراپ لئی تیگی بی سَاءَ الشَّيْءُ: خراپه و به دی کرد، تیگچوو، شیتوا

سَائِبًا: ره ها، وازلیه یتراو، ویل، ترازاو، ده رچوو، سهریه ستو نازاد، والاگراوه سَائِبَةً: فه راموشکراو، کزیله یه ک نازاد بکری، نه و وشتره ی له نه فامی و جه هاله تا به ره لاده کراو به هوی نه وهی که ده سکی بوویوو هه رده یان میچکه بوون نه و جا نه سواری ده بوون و نه شیره که شیان ده خوارد مه گر کوپی خاوه نه که ی یان میوانتیک بیانخواردایه ته وه و سواری ببونایه و پرای نه وهش له سهر ناوو له وه پگاکانیش په ریژی بق دانه ده نرا هه تا ده مرد

سَائِفٌ: که شتیار، که پیده، جیهانگه پ، په یوه ست به ناینه وه، ریوار سَائِدٌ: باو، قاو، زال، سهرگه وره، سه رۆک، سه روه ر، سه ردار، به ناوبانگ

سَائِرٌ: گشت، هه موو، سه راپا، سه رتاپا، ده پوات، له که پدایه، بزۆک، بزۆو، له پیتشه وه، پاشماوه سَائِسٌ (مَدَائِسُ): به ریوه بهر، سه رکار، رامیار

سَائِطٌ: ناسک، باریک، ناودار سَائِفٌ: شیاو، گونجاو، شایان، ری پیترارو، به تام و خوش، به له زهت سَائِقٌ: لیخوپ، شوفیر، ناژوته، ناژوه، ناژو، که سیک نوتومبیل لیخوپی سَائِلٌ: پرسکاری کرد، داوای کرد، خواستی

سَائِلٌ: پرسکر، ویستهر، داواکر، سوالکر، بله نگاز، ویستدار، شله، شله مه نی

سَائِلَةٌ: سپیتی نیتو چاوی نه سپ سَائِمٌ: شوان، شقان، گاوان، میگه له وان

سَائِمَةٌ: ناژهل، مالات، مه پو مالات سَائِبٌ: رویی، وازی لیته یتا، ده ستنه ردار ی بوو، خاوی کرده وه، په پانی، به ریدا، کچی کرد

سَابَ الْمَاءُ: رویی، له بهری رویشت به گشت لایه کدا سَابَ الرَّجُلُ: به خیرایی رویی، تیژ تیپه پیی، تیی ته قان

سَاب فِي كَلَامِهِ: بِيَلِكُولِينَه وَه شَانِي
پیدا کرد، خوسه ر کردی، دهستی دایه
قسه کردن بی رمان و گوی پیدان
سَاب الدَابَّة: رُوی به پئی ویستی خوی،
جله وی بوشلکراو چوو بُو نه و شوینه ی
خوی گرتیه بهر

سَابَا: جنتوی پیدا، قسه ی ناشیرینی
کرد به رامبه ری

سَابَا: دلرفین، دیلکر

سَابَاط: راپه و، راگوزهر، دالان،
لیوان، نیوده رکه، نافده ر، که له گی،
هه ودان، بندهرگه، ریگی به دیواری

سهر داپوشراودا

سَابِج: مه له وان، مه له کهر

سَابِج مِنَ الْغَيْل: نه سپی تیزره و،
نه سپی خیراو گورج و گول

سَابِجَاتَا: به که شتی و نه سستیره کان
ده گوتریت

سَابِجَة: نه سپی تیز په وو خیرا

سَابِرِي: خورمایه کی زور به تام و
ده گمه نه، قه لغاننکی پته وو قایم، جلو

به رگی ناسک و باش

سَابِج: حه وته م، حه وته م

سَابِج عَشْر: حه فده به م، حه فده هم

سَابِج: ته و اوو له باری هه مووشتیک،
کلکی دریزو شوپروه و

سَابِقَة: گوشادو فراوان، به رین

سَابِق: پیشبرکی یکرد، پیشکه وتنی کرد،
بوپو پیننی کرد

سَابِق: پیشکه وتوو، پیشین، به رده م،

رابردوو، تیپه رپوو، پیشوو، به که م

نه سپی پیشکه وتوو

سَابِق لَأَوَانِهِ: هیشتا کاتی نه هاتوو،

پیش کاتی خوی

سَابِقًا: جاران، له وه پیش، جاری

جاران، نه وسا، زوو

سَابِقَة: رابردوو، پیشه نگ، رویشوو،

تیپه رپوو، به سه رچوو

سَابِلَة: ریگی به ک گیرابیتته بهر،

نه وانیه ی به ریگی به کدا تیده په پین و

راده بورین

سَابُوط: گیانداریکی ده ریایی به

سَاقِر: پاریزهر، پاریزگا

سَاقِر: دوزمنایه تی به نه پینی له دلا بُو

حه شاردا

سَاج: چادر یان جبه ی سه وزو ره ش،

دره ختیک هندییه و داریکی جوانی

هه یه و به کارده هیتیری

سَاجِد: چه ماو، کرنوش بردوو

سَاجِر (السَّيْل الَّذِي يَمْلَأُ كُلَّ شَيْءٍ):

لیشاو، پرکه ر، ناوی زور به ته وژم و

خوپ

سَاجِرَة: هاوه لایه تی به پاکی له گه لدا

به ست

سَاجِج: سه روا بیژ، پاشبه ندگور،

وتباری سه روا ریک

سَاجِسِي: به رانیک خورییه که ی سپی بیت

سَاجِل: پیش برکی ی له گه لکرد،

بوپو پیننی له گه ل کرد

سَاجِلَة: بوپو پیننو شانازی کرد

له به رانبه ری

سَاجِم: نه شک ریزان، فرمیسک رشتن

به خوپ، فرمیسک هاتنه خواره وه

به گونادا

سَاجِنَ: زندانی ، بنده گی ، تاوانبارتر ،
راگیراو ، چهسکراو
سَاجُونُ (غُلُ): تهوق ، کؤت ، پیوه‌ند ،
زنجیر ، گهوی دهوری ملوگردن ،
نهو ملوانک‌یهی ده‌کریته ملی
سه‌گرو .

سَاجِي (سَاجِنَ - قَاتِرُ): کشومات ، کپ ،
بیده‌نگ ، تۆقره‌گرتوو ، داسه‌کناو ،
نارام

سَاجِيَّة: شهوی خاموش و هیمن ،
شهوی بیده‌نگ و کش و مات

سَاح: گه‌شتی کرد ، به‌سه‌ر زه‌ویدا بق
گه‌ران و خواناسی هاتوو چۆی‌کرد
سَاحُ الْمَاءِ (جَرَى): ناوه‌که له‌بریی
رؤیی

سَاحِب: راکیشه‌ر ، وه‌رگر
سَاحِيَّة: بارکیش ، باکیش ، تراکتور
سَاحَة: مه‌یدان ، یاریگا ، گزپه‌پان ،
ساحه ، ته‌ختایی ، زهوی ، چه‌وشه

سَاحِر: جادوووگر ، جادوباز ، ساحیر ،
جوکی ، دولبه‌ر ، سیحریاز ، نه‌فرووسنگه‌ر ،
چاویه‌ست ، ته‌له‌سم‌نووس ، چاپۆل‌گه‌ر ،
چاویه‌ستی ، پیشه‌ی جادووگر

سَاحِق: هاپه‌ر ، کوته‌ر ، شتیک‌یان
که‌سێک که‌نه‌و کوته‌ی

سَاحِلُ الْقَوْمِ بِأَوَّلِهِمْ: وه‌چه‌و
نه‌وه‌کانیان هینا بق‌که‌ناری ده‌ریا بق
گه‌شت و گوزار

سَاحِل: رۆخ ، که‌ناری ده‌ریا ، قه‌راغ ،
لا ، ته‌نیشت ، ره‌خ ، مؤرد ، لیوار ،
چالاف ، که‌ف ، گوئی ئاو ، سیله ،
ته‌نگال ، زیوار ، کلا ، به‌ر ، لچ ده‌ریا

سَاحِلِي: رۆخی ، که‌ناری ، ده‌ریایی ،
زێواری

سَاحِن: پپی‌گه‌یی ، به‌باشی مامه‌له‌ی
له‌گه‌ل کرد ، خۆش‌مه‌لس و که‌وت بوو
له‌گه‌لی

سَاحِيَّة: بارانی خووو لیزمه
که‌چینه‌کانی زه‌وی ته‌ر ده‌کات ، لیزمه
باران

سَاح (غَاض): نقوم بوو ، به‌قولا چوو ،
به‌ناوا قوپا

سَاح فِي الطَّيْن: به‌نیو قوپه‌که‌یا
رۆچوو ، نوقم بوو

سَاحُ الشَّيْءِ فِي الْمَاءِ: نیشت ، نوقمبوو ،
دیار نه‌ما

سَاحَتُ بِهِمُ الْأَرْض: زه‌وی نغزۆی کردن ،
بردنی به‌نیو قولایی و ناخی زه‌ویدا

سَاحِرٌ (مُتَّهِكٌ): گالته‌که‌ر ،
ته‌شخه‌له‌باز ، گالته‌باز ، تیزه‌جاپ

پێکراو
سَاحِرَة: که‌شتی چارۆکه‌دار

سَاحِفَا: گالته‌کردن له‌گه‌ل یه‌کدا ،
شۆخی و گالته‌جاپیی کردن به‌یه‌ک

سَاحِفَة: گالته‌ی پێکرد ، کردی
به‌تیزه‌جاپ ، پپی رابوارد

سَاحِن: گه‌رم ، ته‌وژی خۆرو ئاگر ،
به‌تین ، تاودان

سَادَ: ریزدارو شکۆمه‌ندی کرد

سَادَ قَوْمَهُ: بوو به‌سه‌ردارو گه‌وره‌یان ،
ده‌نگ‌و‌بیریاری رؤیی به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌که‌یدا

سَادَ السَّكُون: هیمنی بالابوو ، نارامی و
ناسایش بالی کیشا

سَادَ الإِضْطِرَابِ وَالْفَوْضَى: بُو به نازاوه،
 نازاوه كه وتوه ، بوي به ناخوران و
 بخوران ، گيره شيويني بلاو بوه وه
 سَادَة: چاويكي گه شو كراوه به لام
 به باشي نه بيني
 سَادَة: سه رگه وران ، پياو ماقول و
 گه وره يان ، ساكار ، ناسايي
 سَادَتِي وَسَيْدَاتِي: برايان و خوشكان ،
 گويزگان ، به ريژان
 سَادَج: دره ختيكه له سه ر ناو ده پوي و
 بي پره گو ريشه يه
 سَادَحَة: نه وه وره بروسكه يه ي كه
 هه مووشنتيك ده هينتيكه له زه و ترس
 سَادِر: وي ، سه رسام ، سه رسوماو ،
 سه راسيمه ، واق و پوماو ، داماو ، واق
 ورك بويگ ، سه رمند ، كاس ، په شوكان
 سَادِس: شه شه هه مين ، شه شه مين
 سَادِس عَشَر: شانزه يه م ، شانزه يه م
 سَادَسَا: شه شه م ، شه شه م
 سَادِن: مجهور ، مجبور ، مزدهور ،
 خرمه تكاري مزگه وتو كه نيسه و شوينه
 پيروزه كان
 سَادَج (سَلِيم الْفِيَة): ساويلكه ، دلپاك ،
 ساده ، خوش باوه پ ، بي تهوا ، سانا ،
 به سه زمان
 سَار: رويي ، رويشت ، تپه پي ،
 گوزره ي كرد ، جول ، بوو به باو مؤده ،
 نيشي كرد ، كه وته گه پ ، پيشكه وت
 سَار الدَّابَّة: سواري بوو ، چوه سه رپشتي
 سَار السُّنَّة: په پره وي كرد ، گرتيه بهر ،
 كاري پيكر
 سَار الْكَلَامِ أَوْ الْمَثَلِ فِي النَّاسِ: بلاو
 بوه وه ، قاوي داخست

سَار (مُفْرَح): دلخوشكه ر ، خوشي گه ين ،
 هه وال و شتي كه دل خوش ده كا
 سَارِي صَاحِبَة: به شو له گه ل
 هاوه له كه يدا به پي كه وتو رويي ،
 هاوشاني هاوه له كه ي رويي به پي وه
 سَارَاهُ مُسَارَاة: شانازي كرد ،
 فه خري كرد ، خوي هه لنا
 سَارِب: ديارو به رچاو ، ناشكراو ديار
 سَارَح: شوان ، شقان
 سَارَح الْفِكْر (شَارِد الْعَقْل): بيروخه بال
 رويشتو ، په ژاره دار ، غه مبار ، په كيك
 بيروموشي ده پوات و خه يال ده يياته وه
 سَارَحَة: نازهل ، مهرو مالات
 سَارَح: په له ي كرد ، ده ستيپيشخري كرد ،
 خيزايي كرد ، ده ست و بردي كرد
 سَارَح فِي الْأَمْرِ: به چوست و چالاكي و
 به دله وه كردي ، به دل تيگوشاو خوي
 ره هجانده له كار هه كا
 سَارَق النُّظَر: به نهيني ته ماشاي كرد ،
 به په نهان و دزييه وه چاوي تيپي
 سَارَق السَّمْع: به نهيني گوئي بـ
 هه لخت ، گوئي ليگرت
 سَارَق: دز ، جهرده ، مالپـ ، دهس
 پيس ، ناپاك ، دزوك ، نه بابوز ، كه سي
 مالي مهردوم به نهيني ده بات
 سَارَقَهُ النُّظَر: دوان به جياو هه ريك بـ
 يه كتر يان رواني نه يانهنيشت كه سي
 ديكه پتيان بزانيت
 سَارِي: دره ختيكه ، شيري بي شه لان
 سَارِيَّة: درم ، په تا ، شاهق ، په سيو ،
 درمانه ، ناسم ، كزماج ، نه خوشيه ك
 له كه سيكه وه ده گويزي رته وه بـ كه ساني
 ديكه وه هروه ما ..

سَارِيَّةٌ مِنَ السَّحَابِ: نه و مه و رانه ی
به شه و مه لده دهن ، بارانیک به شه و
دابکات ، قهوان ، دارو کاریته یه ک
له نگه ری که شتی راده گری

سَاسُ الدَّوَابِّ: رای مهینا ، مه یته ری کرد،
رامی کرد

سَاسَ الْقَوْمِ: به پیوه ی بردن،
پیشه وایه تی و رابه رایه تی کردن

سَاسَ الطَّعَامِ: مؤرانه ی تیکه وت،
خوره و مؤرانه ی تیکه وت

سَاسَ الْأُمْرِ: جیبه جی ی کرد، به پیوه ی
برد

سَاسَ الشَّأْ: گنه تنیدا ، گنه دایه
پیسته که ی

سَاسَ الْأُمُورِ: ریکی خست و کاروباری
چاک کرد

سَاسٌ: قه رمانزه و او گه و ره ی
نه ته و یه ک، ریش سپی گره و کومه لیک،

به پیوه بهر ، سه رکار
سَاطٌ: به قامچی لییدا، قه لاقه ی کرد

به قامچی
سَاطُ الشَّيْءِ (خَلَطَهُ): تیکه لی کرد،

تیکیدا، شله ژانی، شله قانی، ناویته ی کرد
سَاطُ الْأَمْرِ: تیکیدا، ناویته ی کرد ،

شله ژانی، شله قانی، سه روزیری کرد
سَاطُ الْحَرْبِ: روویه رووی به و وه،

دهستی پیکرد
سَاطِي الرِّجْلِ: توندو ره ق بوو له گه لی

یان نه رم و نیان بوو، له وشه دژه
یه که کانه

سَاطِرٌ (فَصَابٌ): قه ساب، گزشت
فروش، ناژه لو مالات سه ریپ

سَاطِعٌ: دره خشان، شه و قداری، تابان،
دره و شه دار، بریقه دار، تروسکه دار،

دیار، ناشکرا، روون
سَاطُورٌ: کیزد، قیمة کیش، سیکارد،

کارد، چه قوی گه و ره، چیز، جزلک،
جه خار، کتلد

سَاطِيٌّ: نه و نه سپه ی له کاتی
غار غاریندا کلی به رزده کاته وه

سَاعُ الشَّيْءِ: ون بوو، نه ما، دیار نه ما
سَاعُ الْإِبِلِ أَوْ الْمَاشِيَةِ: له وه پگا که یا

ونبوو دیار نه ما
سَاعِيٌّ: له وه ول و گزشتدا زیاترو پتر

هه ولیدا له به ران به ره که ی
سَاعَاتِيٌّ: سه عاتچی، سه عات سزان،

سه عات فروش
سَاعَةٌ: نیتستا، هه رنیتستا، ده ماوده م،

حالی حازر، عه لعان، کاتژمیر، سه عات
سَاعِدٌ: یارمه تی یه کیاندا، کومه کی

یه کتریان کرد
سَاعِدٌ: سه رگه و ره، سه روك، سه ردار،

بالا ده ست، سه روه ر، باسک، بازیبه نگ
سَاعِدُ الطَّيْرِ: بال، دهستی بالدار،

چنگی بالنده، شاقه ل
سَاعِدَةٌ: داریکه به کره ی پیوه به نده،

راگوزاری ناو که ده چیته وه سه ر روویار،
مولووله کانی مؤخ یان نه و ره گانه ی

شیریان پیدا دیت له گواندا، بازنی
ثالثوونی یان زیوو

سَاعِرٌ: مامه له ی له گه لکرد، معامه له ی کرد
سَاعِفٌ: یارمه تیدا، هاوکاری کرد،

هاریکاری کرد، کومه کی کرد
سَاعِلٌ: گه روو، بین ، قوپو قوپا که یان
شوینی کۆکه

سَاعُور: ناگر، تهنور

سَاعُورَة: ناگر، نار، ناور، ناغر، نازهر،
نامیر

سَاعِي: نیړاو، رهوانه کړاو، نماینده،
شوڅار

سَاعِي الْبَرِيد: پوښته چی، نامه بهر،
تهنر، چه بهر

سَاغ الْأَمْر: شیا، گونجا، لوا، سازا،
کوک بوو

سَاغ الشَّرَاب: باش قوت چوو، ناسان
به گه روبا ریږی، نهرمه قوت بوو

سَاغِب: برسې، ناوړا، گیاندارتک
پیویستی به خواردن هه بیت و گه دهی
خالی بیت

سَاف: فهوتا، نه ما، له ده ست چوو،
له ناوچوو، تیاچوو، په کی کهوت،
لی بوه وه

سَافِ الْمَال: ماله که ی تیاچوو، فهوتا
سَافَ عَلَيْهِ: نارامی گرت له سهری،

هیمن و به نارام بوو له سهری
سَافَ الشَّيْء: جار له دوا ی جار گوتی

ده یکه مو که چی دوا یخست
سَافِ الْأَمْر: سهریشکی کرد چی

ده کات بیکات، دایه دهستی خوی
سَاف: چین، ریز، ساف، چینه

خشت و بلوکیک له دیواریکدا هه روه ها
بالنده به که راو ده کړیت

سَافَتِ الْمَاشِيَة: به لاو دهر د لسی ی داو
تیاچوو، قری تیکه وت

سَافَة: ریزو چینیک له قوپو خشت،
سَافَة - سَوَفَة: زهوییه کی به رده لانی

توکمه و پته و

سَافِح: ریژان، هاتنه خواری فرمیتسک
به خوړ

سَافِرٌ إِلَى بَلَدٍ كَذَا: ریږی بو فلانه
ولات، چوو، سَه فیری کرد

سَافِرٌ فُلَان: مرد، گیانی سپارد، روحی
دهر چوو

سَافِرُ الرِّيحِ الْفَيْم: رهوانیه وه، با
هه وره که ی پال پیوه ناو رایدا

سَافَرَتْ عَنْهُ الْعَمَى: تاکه به رید،
خاوبوه وه، تاکه ی له کول بوه وه

سَافِقَة: زه برو شوینه واری ژار
سَافِقَة: لیددا، پیایدا کیشا، شوین

پپی مه لگرت و جه نگا له گه لیددا
سَافِل: نزم، سووک، رسوا،

به دره وشت، به دخوو، نامهر د
سَافِلَة: دوا، پاش، پشت

سَافِلَة النُّهْر: خواری روویار، لای
خواره وه

سَافِلَة: له به د رهفتاریدا هاوشانی بوو،
هاوشانی نه وی کرد له به د رهفتاری و

خراپه دا
سَافَة: گیل، که وده ن، گه مژه، به کیک

زور تینووی بیت
سَافَة: قسه ی پیگوت، جنیوی پیددا،

پیایدا هه لشاخا
سَافَة الدَّن: گوزه که ی له پال خړیدا

داناو جار له دوا ی جار لپی خواره وه
سَافَة الشَّرَاب: زوری خوارد، فره ی

خوارد، بی گوی پیدان خواردی
سَافِيَاء (غَبَار): ته پ و توز، توزو خول،

باو توزو خول، توزو گهردی خول،
گهرده لوول

سَافِين: ره گيکله له پشتدا به ستراره
به دله وه

سَاق: ليى خوږى، مه ژانى، بردى
به پړيوه

سَاقُ الْمَاشِيَةِ: نازه له كانى ليخوږى
سَاقُ الْحَدِيثِ: قسه كانى گيږايه وه،
وته كانى باسكرد

سَاقُ إِلَيْهِ الْمَالُ: پاره ي بڼ نارد،
خستيه به رده مى

سَاقُ الْمَرِيضِ: روحى سپارد، گياني
له ده ستدا

سَاقُ اللَّهِ إِلَيْهِ خَيْرًا: په روه ردگار خيږى
تو وشكرد، خيږو چا كه ي بڼ نارد

سَاقُ (رَجُلٍ): پى، لاق، باق، يه ي،
لنگ، لينگ، له ران به ره خواري گياندار
سَاقِي: له گه لي خوارديه وه

سَاقَاهُ وَتَسَاقِيَا: هه ريه ك ناويدا به وي
ديكه

سَاقَاهُ فِي أَرْضِهِ: به گه پى خست
له زه وييه كه ي خوږيدا هه تا بڼى چاك
بكات به مه رجيك پشكو به شيكي پى
بدات له به رويومه كه ي

سَاقَاةُ (مُؤَخَّر): پشت، دوا، پاشكو،
بنه چه، لاي پشت ته وه ي له ش
له شاننه كانه وه تا سه ر سمته كانى پشت
سَاقَاةُ الْجَيْشِ: به شى دواوه ي سه ريان،
پاشهك، پاش به ند

سَاقَطُ الشَّيْءِ: خستى، به ريدايه وه،
ده سته ردارى بوو

سَاقَطٌ: كه وتوو، وه ريوو، روخاو، گلاو،
راكشاو، رماو، ته پيو، كه سيك يان
شتيك كه وتبى

سَاقَطٌ فِي الْإِمْتِحَانِ: دهر نه چوو له
تاقيكردنه وه دا، كه وتوو له تاقيكردنه وه دا
سَاقَطٌ (سَاقِلٌ - ذَنِيءٌ): سووك، نزم،

رسوا، بى تابېو، نامه رد، به د ره وشت
سَاقِطَةٌ: بى سفته تى، به دره وشت
كه ژيړى وه قلى نزم بيت، نه و
به رويوومه ي له دارو دره خست به ر
ده بيت ته وه پيش نه وه ي پيښگات

سَاقُور (حَر): گهرما، تاو، تين، خارش
سَاقِي: ناوگيږ، مه ي گيږ، نه وه ي ناو
ده دات به خه لكى

سَاقِيَّة: مه ي گيږ، نه وه ي ناره قو مه ي
ده دات به دواو كارانى، جڅكه، جڅكه له،
چه م

سَاكُ الشَّيْءِ (ذَلِكَ وَنُظْفَا): پروانى،
پاكي كرده وه، هه لي گلوږت

سَاكٌ سَوَاكًا وَسَوَاكًا: به همينى و كزيى
رږيى، لاواز رږيى

سَاكَتٌ: خاموش و بيدهنگ بوو
سَاكِرٌ: همين، خاموش، بيدهنگ، بى
سرووت

سَاكِعٌ: نامو، نه بان، هوگر نه گرتوو،
غهریب

سَاكِفٌ: سه روى ده رگا كه جووت
ده بيت له گه ل به شى سه ر وه ي

چوارچيوه ي ده رگا كه دا
سَاكِنٌ: وه ستاو، راوه ستاو، همين،

به نارام، دامركاو، خاموش، خپ،
داين، مهنگ، راماو

سَاكُوتٌ: زور مهنگو بيدهنگ، يه كجار
خاموش و بى بزوت

سَالٌ: خواست و پرسى كرد، داواو
پرسى كرد

سَال: رارهوی تهنگه بهر له دۆلدا،
باریکه ری
سَالِب: سارد ، نه ری، داپن ، ناله بار ،
بی جیتی
سَالِبٌ مِنَ النِّسَاءِ: زنی منال مردوو یان
ناته و اوو نو قسان
سَالِح: که سیک جل و بهرگی جهنگی
له بهر کردبیت ، چه کدار
سَالِح: سیفه تی مارکی ره شه
که هه موو سالیك پیسته که ی فری ددها،
گه پیه که ددهات له و شتر
سَالِس: گوپرایه ل ، رام ، به بهر هاتوو ،
فهرام
سَالِف: پیشکه وت ، بهر له و روی
سَالِفٌ فِي الْأَمْرِ: بهر بهر وهستا ، وهک
یه بوو ، هاوتا بوو
سَالِف: پیشکه وتوو، پیشکه فتی ،
پیشین، تیپه رپوو، دیرین، نه وهی
له پیشه وه دیت
سَالِفُ الذَّكَرِ: نه وهی له پیشه وه
باسکراو ناوبرا
سَالِفَة: رابوردوو، پیشوو، گزشته
نهرمه که ی که گواره ی پیدا ده کری
له گوپچه که دا
سَالِفَةُ الْفَرَسِ: رووی پیشه وهی
گه ردنی نه سپ
سَالِك: نه گیراو، کوناودهر، ده رچوو،
راگوزهر ، پیداکراو
سَالِمٌ (تَصَالِح): ناشت بوه وه، ته پاپوو
نیوانبانی ناسایی کرده وه
سَالِم: بیوه ی ، سه لامهت ، قوتارو
ده زیار ، بی گرفت و ثافات

سَامَ السِّلَعَةِ أَوْ الْبِضَاعَةِ: داینا بق
فرۆشتن ، خستیه روو بق نه وهی ساغی
بکاته وه
سَامَ الْمُشْتَرِي السِّلَعَةِ: کپیار داوای کرد
یان نرخه که ی پرسی
سَامَ الْمَاشِيَةِ: چوو بق له وه پگه ، چوو
بق پاوهن
سَامَ الطَّيْرِ: به ده ورو خولیا هه لفری ،
ده وریدا
سَامَ الرِّيحِ: بهر ده وام بوو ، نه پچراو
هر بهر ده وام بوو
سَامَ نَاقَتَهُ عَلَى الْحَوْضِ: وشتره که ی
برده سهر حه وزو گولا وه که
سَام: مهرگ، تیاچوون، فهوتان ،
نه مان ، له ناوچوون، دواپران
سَامَى الرَّجُلُ مُسَامَاةً: شانازی
پتیه کردو هیچ ناپه زاییه کی نه بوو
له پله وپایه وگه وره یی نه و
سَامَة: خه زهران ، وپوسیم، چالی ،
زهوی هه لکه تراو
سَامَتُهُ: روویه رووی بوو، بهر ده نگاری
وهستا، هاوتای بوه وه
سَامَح: به خشی ، لئی بوو ، چاوپوشی
لینکرد، نازاری کرد
سَامَحٌ فِي الْأَمْرِ: کار ناسانی بق کرد،
به نهرم و نیانی کاره که ی وه رگرت و
مامه له ی له گه ل کرد
سَامَحَهُ بِذَنْبِهِ: چاوپوشی کرد له
گوناوه و تاوانی
سَامَر: کۆپی رابواردن ، کۆپی ناره زوو
به ده رکردن
سَامَر: به شه و دان ، شه و رایان بواردو
دهمه ته قی یان کرد

سامره: كه يفو ثاره زوو به ده ركاران ،
 نه وانه ي راده بويزن و ثاره زوويان به جي
 ده مين
 سامره: به شه و گفتوگوي له گه ل کرد،
 هاوري شوي بوو بؤ گفتوگوو ليدوان
 سامري: نه ته وه يه کن له گه ل جووله که دا
 له مه نديک بپرو بؤ چووندا وه که يه کن ،
 يه کيکه له وه چه کاني (بنی ئيسرائيل)
 له هوزي (سامره) گويزه که يه کی
 له نالتوون دروستکردو په رستي و
 نه ته وه که شي بانگکرد بؤ په رستي
 سامه: ناوي له کول ، ناويک بکوليني
 سامع: گويزر، بيسر
 سامعان: جوته گوي ، هردوو
 گوچکه
 سامعه: گوي، گوچکه ، گوه ،
 بيستر
 سامق: بلند بهرز ، بالا، مه لکشاو ،
 بهرزيو، سه ره لداو
 سامن: زورقله و ، ورچه زله ،
 که ته ول ، زله ، فيله تن
 سامي: ناويانگ ، پله وپايه بهرز ،
 سامي، يه کيکه له ره چه له که کاني
 نه وه ي ئاده م که ده چنه وه سه
 کورپيکی حه زه تي (نوح) سه لامي
 خوي ليتيت
 ساني الرجل سيناء ومسبائاة: په يمان و
 به ليتي دا بؤ ماوه ي ساليک ، به باشي
 ره فتاري له گه لاگرد، چاوديري کرد
 سانج: نه وه ي له لاي راسته وه ديت و
 به رانبه ره که ي (بارج) ه که له لاي
 چه په وه ديت و عه ره به کان بؤ

ره شجيني و نوقلانه ليدان نه مه يان
 به گه ر ده خست
 ساند (دعم): پشتي گرت ، پشتگيري
 کرد، پالپشتي بوو، يارمه تيدا،
 هاريکاري کرد
 ساند الشاعر: شيعري گوت
 که نه نكي و ناته واوي تيدا بوو به پي
 ريساکاني شيعري عه ره بي
 ساند على العمل: يارمه تي و
 هاريکاري کرد له سه ر کاره که ي
 سانه الرجل: سالنه ليتي گرت، سالنه
 ناچاري کرد
 سانه الفخلة: سال له دوي سال
 گرتي، ساله و سال بهري گرت
 ساني: وشري ئاوکيش، دولچه ي
 گه وره و زله
 ساهي الرجل في الماشرة: فه راموشي
 کرد، بي ئاگابو ليتي ، ئاگاي
 به سه ريه وه نه بوو
 ساهي: بي ئاگا ، غافل، فه راموشکر،
 هوش به خو نه بوو
 ساهر: به خه بهر، بيدار، به ئاگا ،
 به هوش ، بي خه و، نه نوستوو، هوشدار
 ساهرة: کړک ، کاکي به کاکي ، ده شتي
 چول و هول، سه رچاوه و ئاويکي له بهر
 روښتوو، مانگ
 ساهرة: ئيشکيان گرت ، به يه که وه
 نه نوستن ، شه ونخوونيان کيشا ،
 شه ويان روژکرده وه
 ساهل: نه رمي و ميه ره باني نواند، نه رم و
 نياني ده رخست

سَاهَلَه: له گه لى نه رمو نيان بوو،
 به ناسانى مامه له وره فتارى له گه لى كرد،
 سهنگو سووكى له گه لى كرد
 سَاهَم: به شدارى كرد، هاو به شى كرد
 سَاهَم فِي الْأَمْرِ: له كاره كهدا
 به شدارى كرد
 سَاهَمَةٌ مِنَ النَّوْقِ: وشترى له پولواو،
 له ره وشتر
 سَاهُور: بيدارى شهو، خهرمانه
 ده ورى مانگ
 سَاهُور عَيْنِ الْمَاءِ: سه رچاوهى ناو
 سَاهِي: سه رقال، بى تاكا، غافل
 سَاوَى الشَّيْءِ: به رابه رو هاوسهنگى كرد
 سَاوَى بَيْنَهُمَا: به رابه رى كردن، هاوتاي
 كردن، هاوسهنگى كردن، ريكى
 خستن
 سَاوَى هَذَا بِذَاكَ: گزپه وه، نال و
 گزپى پيكر، نال و ويلي پيكر
 سَاوَدَ: له گه وره يدا زال بوو به سه ريا،
 پيى گيى له تاريكى شه ودا
 سَاوَدَ الْأَسَدَ: راوينا، ده رى په راند،
 ده ريكر
 سَاوَرَه: بازي دا به سه ريا، بواردى
 سَاوَرَه الشَّرَابِ: مهى خواردن سه رى
 گرم كرد، مه ستى كرد، سه رخوشى كرد
 سَاوَعٌ: به پيى كاتزميرو سه عات
 مامه لى له گه لى كرد
 سَاوَعُ الرَّجُلِ: كاتزمير به كاتزمير رويى و
 نه م سه راو سه رى كرد، سه عات
 به سه عات هاو چوى كرد
 سَاوَفَه: نه پيى لا دركان، رازى دلى
 له لا باسكرد

سَاوَقَ: شانازى و فه خرى كرد به سه ريا
 له به رپوه بردن يا رينمو پيدا، خوى
 ه لئا به سه ريا
 سَاوَمَ: چند قات نرخه كى زيادكرد،
 دوو نه وه نده نرخى زياد كرد
 سَاوَمَ بِالسِّلْفَةِ: شتو مه كه كى
 نرخداركرد
 سَايَرَ: دلى راگرت، دلنه وايى كرد،
 گاتنه لى له گه لى كرد، لاوانديه وه،
 به ده ميه وه پيكنه
 سَايَرَ الظُّرُوفَ: له گه لى بارودوخ و كاتدا
 گوچاو ته بابوو
 سَايَرَه: له گه لى رويى، هاوتاي نه و
 رويى به رپوه، هاوشانى بوو
 له رويشتندا
 سَايَسَ: نارام، هيمن، له سه رخو
 سَايَفًا: به شمشير له يه كياندا،
 به شمشير كه وتنه يه كتر
 سَايَلٌ: پرسياريكرد، خواستى
 ده رپرى، ويستى خسته روو،
 پيداويستى ده رخست
 سَايَلُو: كه نوو، شتيكى بو شى به رزى
 كه وره ي پيچكه داره له قور دروست
 نه كرى بؤ ده غل و دان تيكردن
 سَأَلَ: پرسيار، پرسكار، ليپرس،
 پرسين
 سَأَبًا: خنكاندن، هه ناسه له بهر بران
 سَأَدَدَ: پايه به رز، به نرخ، ريزدار،
 خاوهن شكومه ندى، به توانا
 سَأُورَ: پاشماوهى نيو قاپو قاچاغ،
 پاشماوه، به رماوه
 سُورَة: پاشماوهى لاوى جه حيلي

سُورَةُ مِنَ الْمَالِ: باشتین پشکو به شی مال

سُورَم: بیزار، جارس، قارس

سُورَل: زور پرسیارکر

سَأَسًا بِالْأَحْمَارِ: به سهریا هات یان

بانگی کرد بۆ ئه وهی ئاو بخواته وه

سَأَفَّتْ يَدُهُ: چوارده ورى نینۆکه کانی

قلیشا

سَأَلَ (طَلَبَ): داواى کرد، ویستی،

خواستی

سَأَلَ عَنْ: پرسى له، هه والی پرسى،

دهنگو باسى پرسى، باسو خواسى

پرسى

سَأَلَهُ عَنْ حَالِهِ: سه بارهت به حالى

پرسیارى لیکرد، هه والی پرسى

سَنَمَ (مَلَّ): بیزاربوو، قارس بوو،

وه رسیوو، جارس بوو، نیگه ران بوو

سَنَمَ الشَّيْءَ: لێ بیزارو قارس بوو

سَبَّ

سَبَّ (شَتَمَ): جینیوی پێدا، دژوینی دا،

قسه ی پینگوت، توانجی تیکرت

سَبَّ الْحَبْلَ: پچراندی، بری، له یهکی

دابری

سَبَّ الْفَرَسَ: برینداری کرد، زامداری کرد

سَبَّ: جینیو، جوین، دژوین، دژمان،

جوون

سَبَّ: پهت، عه مامه، میزه ر، تال،

پارچه که تانیکی ناسکو ئاویی، په رده

سَبَّ الْعَدُوَّ: دوژمن دیلی کرد، دوژمن

به دیل گرتی، ده ستگیری کرد

سَبَّ الْقَلْبَ وَالْعُقْلَ: دل و ده روونی

به ندکرد، شه یداو هه برانی کرد، دل و

هوش و عه قلی برد

سَبَّي الرَّجُلَ: دوری خسته وه،

غه ربیی خست

سَبَّي الْخَمْرَ: له ولاتیکه وه بردی بۆ

ولاتیکی دیکه

سَبَّي الْحَافِزَ الْمَاءِ: هه لیکه ند هه تا

پیتیگی بی

سَبَّي فَلَانًا: به خۆشه ویستی شیت و

شه یداى کرد، عه قلو هوشی برد

سَبَّاءَ: شه راب، باده، ئاره ق، مه ی

سَبَّاءَ: ئاره ق فروش، مه ی فروش،

ئه وه ی ئاره ق ده فروشتیت

سَبَّابًا: جینیو فروش، ده م پیس،

زمان پیس

سَبَّابِ الْقُلُوبِ: دلبر، سه رنج راکیش،

شه یدا کر

سَبَّابَةٌ: په نجی دوشاو مژه، ئالخواج،

په نجی شه هادهت

سَبَّابَاتُ: مه ردومی زیره کو هوشمه ند،

رۆژگاری هیمنی پشودان

سَبَّابَاتُ (غَيْبُوتِيَّة): سپیوون، سپی،

بی هوشی، خه فتان، سه رده م، رۆژگار،

ده م، له هوش خۆ چوون، بی ئاگابوون،

پیاویکی نۆزدان و فیلباز، پشوو، ماندو

ده رکردن

سَبَّاحُ: مه له وان، ئاوباز، مه له فان،

ئاژه رن

سَبَّاحَةٌ: مه له وانی، ئاوبازی، ئاژه رنی

سَبَّاحُ: زه ویه که خویی زۆر بیت، ئه و

زه ویه ی که کشتوکالی تیا نه کرابی و

ئاوه دانی تینه که وتبی

سَبَّارُ: جۆره درنده و که لبه داریکی

ئه فریقی به

سَبَّارَة: جۆره که شتی که

سَبَّاسِيَّاب: زهوی خاکی دور ،

بیابان ، سارا

سَبَّاط: سه رهنویک، جیگایه که زیل و

پیس لی قری بدری

سَبَّاطَة: نهو موهی له قژ هله ده ری

له کاتی داهینانیدا ، زیل و خولی مال

که له سوچیکی مالدا له سه تل یان

ته نه که یه کدا داده نریت، نهو شویتنه ی

زیل و خولی تیدا قری ده دهن

سَبَّاعِي: حهوت گۆشه ، حهوت لا ،

وشتی گه وره و زله ، ده سه وازه یه که

له حهوت پیت پیکهاتیت

سَبَّاق: پیتشیرکی، بۆپۆرین، هافرکی،

پیشکه و تن

سَبَّاق: پیشکه و تنو، نهو ده ی

پیشکه و تنو له ..

سَبَّاه: سه که و فشاریکه مرۆف

ده کوریت ، نه مانی ژیری و هوش

سَبَّاه: گومرا ، له خۆ بایی ، خۆ به زلزان

سَبَّاهي: یه کی که به هوی پیری وه عه قل و

هوشی نه مایی

سَبَّأ الخمر: ناره قی کری هه تا

بیخواته وه ، مه ی کری بۆ خواردنه وه

سَبَّأ الجلد: دایمالی ، لئی کرده وه

سَبَّأ الجلد بالنار: پیتسه که ی سوتاند

به ناگر

سَبَّأ الرجل: ته و قه ی له گه ل کرد،

لئی دا، جه لدی لیدا

سَبَّأ النار الجلد: سوتاندی و گۆپی،

هه لی پروزان ، داغانی کرد

سَبَّاب: بوو به هوی و ..

سَبَّاب: هۆ ، ری و شوین ، باعیس ،

هۆکار ، نهو ده ی ده بیته هوی کاریک یان

رووداو ویک

سَبَّابَة: نهو ده ی ژۆر جنیوو قسه ی

ناشیرین ده کات

سَبَّابَة: رۆچوو له جنیوو قسه پیکوتنیدا

سَبَّابَة الأسباب: هوی بۆ دۆزییه وه ،

هۆکاره که ی دییه وه

سَبَّابَة من الحر أو البرد أو الدفء:

بریتییه له گه رماو سه رماو رۆژگار

به رده وام بوون هه ریه که به جیا

سَبَّابَة: نهو ده ی خه لکی ژۆر جنیوو قسه ی

ناشیرینی پی ده لیت، عه یب ،

ناته وایی، که م و کوپی ، شه رمه زاری

سَبَّابَة: پشوویدا، حه وایه وه ،

حه سایه وه ، ماندویتی ده رکرد،

ماندو بوونی ره وایه وه ، داغل به رۆژی

شه ممه بوو

سَبَّاب الرجل: گیزو سه رگه ردان بوو،

سه راسیمه هات

سَبَّاب الشيء: له ت له تی کرد، پارچه

پارچه ی کرد

سَبَّاب الرأس: ناشی ، لئی کرده وه ،

بپی

سَبَّاب الشعر: قزی درێژ کرده وه ، قزی

هیشته وه

سَبَّاب عنقه: لئیدا، دایگرتیه وه ، پیای

کیشا

سَبَّاب: شه ممه ، رۆژی شه ممه

ده که ویتته نیوان هه یینی و یه که شه ممه وه

سَبَّاب: سپوو، ته زی ، که سپیره بوو،

قرما ، له گزکه و ت، قه قل بوو

سَبْت: پښته ی خوځکړاو، پښته ی ده باغکړاو

سَبْت: نه سپڼکی چا کو سیفه تدار، منالیکې چاو نه ترس، پیاوړیکې فیل بازو زږدزان

سَبْت و سَبْت: گولیکه وه ک گوله هیږو وایه

سَبْت اَسْبَت و سَبُوت: ناسایش، روژگار، روژی شه ممه، نه سپی تیزږه و، پیاوی زیره کو لیټاتوړ

سَبْت: روژگاریکې دوو دريژ، ماوه ی روژگار ټک

سَبَج الرَّجُل: مه لږ وکوتی کرد له بریوی دا، نوست و هیږیوه وه، دوو کوته وه

سَبَج عَنْ الْأَمْرِ: راجله کا، سله مایه وه سَبَج فِي الْكَلَام: زور قسه ی کرد، زږدله یی کرد، زور گوتی کرد، چه نه ی دا سَبَج فِي الْأَرْض: مه لیکه ند، چالی کرد، ده ریدا

سَبَج الْقَوْم: بلاویونه وه به سر زه ویدا سَبَج فِي الْمَاء: مه له ی کرد

سَبَج سَبْحَاناً: (سبحان الله) ی گوت، په روه ردگاری به به رزو بیگه رد و پاک راگرت

سَبَج (مَجْد): پیاوه لدا، ستایشی کرد، به شان و بالیا مه لیدا

سَبَجَ اللَّهُ وَلَهُ: له خواپاړایه وه، ستایشی کرد، نژای کرد، لافه لافی کرد

سَبَج: ستایش، پیاوه لدان، به شان و بالا گوتن

سَبَجَة: نزا، ستایش، تکا، پارانه وه، لافه لاف، زیکرو یاد، ته زبیح

سَبَجَة: جل و به ریگ له پښت دروستکړایی

سَبَجَل - سَبَجَلَة: (سبحان الله) ی گوت، په روه ردگاری به به رزو پاک و بیگه رد راگرت

سَبَجَن - سَبَجَنَة: (سبحان الله) ی گوت سَبَج: زه لکاو، زونگ، زناو، زه نه ک، شوینیکه ناوی بڼگنی تیدا وه ستایی و

ناویه ناو گیاو زه لی تیدا رووایی سَبَج - سَبَج: خوړیکې قولی کرد، کوته

شیرین خه وه وه سَبَج: په یین، شوره، خوی، زه وی نه کتلراو، به یار

سَبَج بَلَدِي: په یینی ناژهل سَبَج کیمیاوی: په یینی کیمیاوی

سَبَجَة: زه وی شوره دار، زونگ، شوره کات

سَبَد: تاشی، توکی پیوه نه هیشت، مه لی گرت، لپی کرده وه، سافو لوسی کرد

سَبَد شَارِبَه: سمیلی روا، دريژیوو، لپی دهرهات، دريژیوو هه تا شوپړیوه وه

به سر لیټوه کانیدا سَبَد الشَّعْر: دهرهات وه دوا ی تاشینی

سَبَد الْفَرْخ: په پی دهردا، توکه که ی دهرکه وت

سَبَد رَأْسَه: قژی داهینا و ته پی کرد پاشان وازی لی هینا

سَبَد الْعُشْب: توبه ری پیگه یی، سه رگوله که ی وه به رها ت

سَبَد: گورگ، زږدزان، فیل باز، به لاو نه هاهمه تی

سَبَدٌ: كه ميک قز، قزو مووی که م
 سَبَدٌ: شوم ، ناقولا، نه وهی ده می
 حوزی پیده گیری به توندی
 سَبَرٌ: تاقی کرده وه، نه زمونی دایه
 سَبَرُ الْجَرَحِ أَوْ الْبُحْرِ أَوْ الْمَاءِ: قوولی
 هریه که له برینو بیر نه وه که ی
 تاقی کرده وه هه تا نه ندازه که ی بزانی
 سَبَرُ الْأَمْرِ: کاروباره که ی تاقی کرده وه
 چه شتی
 سَبَرٌ وَسَبْرَةٌ: په له وه ریکی درنده یه له
 واشه گوره ترو باله کانی به رینتره
 سَبْرٌ: جوانی و قه شنگی رهنگو بۆ،
 دیمه ن و شینوا
 سَبَسَبَ الرَّجُلُ: به میواشی و له سه رخو
 رژی به پژه، به توندی قسه و جنیوی
 پيدا
 سَبَسَبَ الْمَاءَ: رژاندی، به ریدایه وه،
 رژی کرد
 سَبَسَبَ: بیابان، زه وییه کی دور
 سَبَطٌ: خاوبو وه، خاف بو وه
 سَبَطَ الشَّجَرُ: ناسان و خاوبو، خاوبو
 سَبَطَ الْمَطَرُ: رژیو، فره و خورپو،
 به خور باریو به رده وام بو
 سَبَطٌ: کوپه زه، کچه زه به تاییه تی،
 موز، موزیک له جو له که
 سَبَطٌ - سَبَطَ مِنَ الشَّجَرِ: قزی خاو، قزی
 بی گری، قزیک لوول نه بی
 سَبَطٌ: خاو، سست، تمبهل، فش،
 فل، به قوونه قوون، خاف، خام،
 کال، ناسازییه که له دوی ماندوبون
 په پیدایه
 سَبَعِ الْقَوْمِ: حوته میان بوو، حوت
 یه کی ماله که ی بردن

سَبَعِ الْحَبْلِ: حوت گری لیذا، حوت
 لونه ی کرد
 سَبَعِ الشَّيْءِ: کردی به حوت
 سَبَعِ الرَّجُلِ: غیه تی کرد، به نهی
 باسی کرد، قسه ی پیگوت، جنیوی پيدا
 سَبَعِ الشَّيْءِ: دزی، بردی، رفاندی،
 هه لی گرت بۆ خوی
 سَبَعِ الذَّنْبِ الْقَمَمِ: گورگه که حوته نیو
 مه رکان و کردنی به نیچیری خوی،
 زه فره ی پی بردن
 سَبَعٌ: کردی به حوت، حوت
 نه وه ندیه کرد، کردی به حوت لا
 سَبَعِ الْإِنَاءِ: حوت جار شتی
 سَبَعِ اللَّهِ لَكَ: خوی گوره حوت جار
 یان حوت نه وه ندیه پاداشت بداته وه،
 یان حوت منالت پی بیه خشی
 سَبَعِ الْعَمَلِ: حوت جار کردی
 سَبَعِ الْمَرَأَةِ: منالکی حوت مانگی بوو
 سَبَعِ الْقَوْمِ: حوت سه د که سیان
 ته واو کرد
 سَبَعٌ - سَبَعٌ - سَبَعٌ: ناژه له درنده کان
 به شیره یه کی گشتی و ره ها، نه وه ی
 که له و چنگی هه یه
 سَبَعٌ: به شیک له حوت به ش، یه
 به ش له حوت به ش، حوت یه 7/1
 سَبَعٌ: حوت، حافت
 سَبَعٌ: بریتیه له وه ی و شتر له رژی
 حوته مدا بچیت بۆ ناو خواردن
 سَبَعِ الْمَوْلُودِ: قزی تاشراو ناژه لیکی بۆ
 سه رپا له رژی حوته می له دایک
 بوونیدا

سَبْعُ الْمَثَانِي: سووره‌تی یه‌که‌می قورئان
(سووره‌تی فاتحه) یاخود هه‌شت
سووره‌تی گه‌وره‌ی قورئانه
که‌له‌سه‌ره‌تاوه‌ ده‌ست پیده‌کات ، یان
خویندنه‌وه‌ی نایه‌ته‌کان جار له‌دوای
جار
سَبْعَة: چه‌وتم ژماره‌یه‌ که‌له‌نیوان
شه‌ش و هه‌شتدایه
سَبْعَة أَضْعَاف: چه‌وت نه‌ونده
سَبْعُونَ: چه‌فتا
سَبْعِينِي: مه‌ردومی چه‌فتا ساله
سَبْعُ الشَّيْء: ته‌واو بوو
سَبْعُ الْعِش: فراوان و گوشادبوو ،
خۆشحال بوو
سَبْعُ الثُّوب: درێژ بوو، شوڤ‌پوه‌وه،
له‌زه‌وی خشا
سَبْعُ إِلَى وَطَنِهِ: هه‌واداری‌بوو، دلی بۆی
لیدا
سَبْعُ الْمَطَر: نزیک بوه‌وه‌ له‌زه‌وی
سَبْعَة: خۆشحالی ، ره‌فاهیه‌ت ،
خۆشگوزهرانی، گوشادی و خۆشحالی
سَبَقَ إِلَى كَذَا: پێشکه‌وت ، ب‌پ‌ری ،
دایه‌وه ، بۆ‌پ‌ی دایه‌وه ، به‌رله‌ و رۆ‌یی ،
به‌ج‌یی ه‌یشت ، تیپه‌پ‌یی
سَبَقَ الشَّاةُ: به‌چه‌که‌ی فرێداو ه‌یشتا
ته‌واو نه‌بوو بوو
سَبَقَ الطَّيْر: په‌تی‌کرده‌ قاج و پ‌تی
سَبَقَ: نه‌وه‌ی گره‌وی له‌سه‌ر نه‌کرئ
سَبَقَ: ده‌ست پ‌یشخه‌ری کرد، پ‌یش
ره‌فتی‌کرد
سَبَكَ: دای رشه‌ت ، له‌بۆته‌ی‌دا،
له‌قالبی‌دا

سَبَكَ الْكَلَام: قسه‌کانی جوان دا‌پ‌شت ،
باش ه‌ونه‌وه ، به‌جوانی ر‌یکی خست
سَبَكَ: ر‌یکه ، ر‌ی‌بان، ره‌وییه ، ش‌ی‌وان،
چ‌ونه‌تی
سَبَكَ الْمَعَادِن: دا‌پ‌شتن ، له‌قالبدان
سَبَكْنَهُ التَّجَارِب: نه‌زمونه‌کان قالی‌کرد،
ف‌یری کرد، به‌باری ه‌ینا
سَبَلَ: ج‌نیوی‌دا، ج‌وینی‌دا، قسه‌ی
ناش‌یرینی گوت، زمان پ‌یس بوو
سَبَلَ شَعْرَهُ: دای ه‌ینا ، خاوی کرده‌وه،
شانه‌ی کرد
سَبَلَ السُّر: دا‌یدایه‌وه ، شو‌پ‌ی کرده‌وه
سَبَلَ الْمَال: له‌پ‌تناوی خوادا به‌خشیه‌وه
سَبَلَ الشَّيْء: چه‌لالی‌کرد، گونجاندی و
ر‌یکه‌ی بۆ د‌وزیه‌وه ، خه‌رمان
به‌ره‌که‌تی ل‌یکرد
سَبَلَ: باران به‌ر له‌وه‌ی بدات له‌زه‌وی
که‌وه‌ک په‌رده‌یه‌ک وایه‌ د‌یته‌ سه‌ر
چاوان، نه‌وه‌ی له‌باران و خوین ده‌رئ و
په‌یدا ده‌ب‌ی ، لووت ...
سَبَلَ الدُّرَّة: کلکی گه‌نمه‌شامی ، کلک ،
قامک ، لاسکی گه‌نمه‌شامی ب‌ی ده‌نک
سَبَلَة: ر‌یشی سه‌ر چه‌ناگه ، نه‌و
بازنه‌یه‌ی له‌ما به‌ینی ل‌یوی سه‌ره‌وه‌ی
پیاودایه‌ و ه‌ردوو به‌ری سمیل ده‌کات
به‌دوو به‌شه‌وه
سَبَلْتِي: چاوه‌ترسی پ‌یش‌پ‌ه‌و ، دل‌ی‌رو
نه‌به‌ز ، پ‌لنگ
سَبَهَ: خه‌له‌فا ، عه‌قلی باری‌کرد، ل‌ی‌ی
ش‌ی‌وا له‌به‌ر پ‌یری
سَبَهَ: ژیری و عه‌قل نه‌مان له‌به‌ر پ‌یری
سَبُوح: نه‌سپی تیز‌پ‌ه‌و و خ‌یرا

سُبُوح - سُبُوح: ستایش‌کراو ،
له‌سیفه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار ه چونکه
ستایش ده‌کړئ

سُبُورَة: ته‌خته‌ی ره‌ش ، ته‌خته‌یه‌ک
وانه‌ی له‌سهر ده‌خوینړئ و دواتر
ده‌کوژینړته‌وه

سُبُوق: نه‌سپی پېش‌پړه‌و ، نه‌سپېک
پېش‌که‌وتبیت
سُبُولَة - سُبُولَة: چلېو ، لقو په‌لی ژود
به‌رزی دره‌خت

سُبي - سُبي: دلی ، نامویی
سُبي: دیل ، نه‌سیر ، به‌ند ، گیراو ،
دیلکراو

سُبي الحية: نه‌و کاژه‌ی مار فېږی
ده‌دات
سُبي: ده‌ست‌گیراوکراو ، به‌ندکراو ،
نه‌سیر

سُبيَة: مه‌ی ، شهراب ، باده ، تاره‌ق
سُبيب: مووی کلک و پېشه‌سهری نه‌سپ
سُبيَة: پارچه‌که‌تانی ناسک
سُبيَة: نه‌و ژنه‌ی ده‌کړئ به‌که‌نیزه‌ک و
له‌جه‌نگدا ده‌گیرئ ، مه‌ی که‌له
ولایتیکه‌وه ده‌برئ بڼ و لایتیکی‌تر ، نه‌و
دوږو مرواریه‌ی که‌زړیوان له‌ده‌ریا
ده‌ری ده‌هینئ

سُبيخ: نه‌وه‌ی له‌لږکه‌و په‌ر
ه‌لده‌وه‌رئ له‌کاتی ه‌لاچیدا
سُبيخه: پارچه‌یه‌کی په‌پاگه‌نده‌ی
لږکه‌و په‌ر که‌ده‌په‌ریت له‌کاتی
شیکردنه‌وه‌دا
سُبيک: تواوه و پالفته ، پاک و پوختی
شت

سُبيکَة: دارنژاو ، توکمه ، له‌قالب
دراو ، دارشته ، پارچه‌زیو یان هرشتیک
که‌توایتته‌وه له‌قالبیکدا دارنژاوبیت
سُبيِل: رنګه ، رنګا ، رن ، رنیزان ،
شه‌قام ، راره‌و

سُبيِل الله: ټیځوشان ، جیهاد ، داوای
زانیاړی ، حج کردن یان هر خیریک
په‌روه‌ردگار فهرمانی پیکردبئ
سُبيَة: رنګه یان نه‌وه‌ی لیتی روغ و
دیاری ده‌دات ، رنګه‌یه‌کی روغن و دیار

س ت

سَت: شش ، 6

سَت عَشْرَة: شانزه ، 16 ، شانزده
سَتار: پاریزهر ، پاریزگار ، ناویکی
جوانی په‌روه‌ردگار ، پوښتنه
سَتار - سَتارَة: په‌رده ، بارو ،
که‌مه‌رچین ، که‌تان ، پوښار ،
چارش‌ف ، په‌یه ، چارچه‌ف ، هیجال ،
شتیکه له‌کوټال

سَتار من دُخان أو غیره: په‌له ، تم ،
بووق ، ته‌پو لول ، ه‌لمی ټاوو بوغی
ته‌پایی زه‌وی

سَتَة: شش ، شش ، ژماره‌یه‌که
له‌نیوان پینچ و ه‌وتدایه
سَتَر: دایپوښی ، شاردیه‌وه ،
په‌نه‌انی‌کرد ، به‌ری‌گرت ، پاراستی ،
دایه‌دواوه

سَتَر: په‌رده ، بارو ، که‌مه‌رچین ،
که‌تان ، پوښار ، چارچه‌ف ...

سَتْرَة - سَتْرَة: چاکه‌ت ، جوړه
کالایه‌کی قولداره له‌سهر پانتول یا
که‌واوه له‌به‌ر نه‌کړئ

سَثُوق - سَثُوق: پاره و پوولی قهلبو
ته زویر

سَثُوق: شه ست

سَثِير: داپوشراو ، شاراوه ، په نهان
کراو، پاکو بیکگرد

سَج

سَجَا الليل (سَكَن): شه وکشو مات بوو،
بیډه نگو هیواش بوو، سره وتی گرت
سَجَا الليل (دَام): شه و دريژ بوه وه
سَجَا الناقاة: ناله نالی دريژ کرده وه،
سَوَزو هاواری دريژ کرده وه

سَجَى الميت: داپوشی ، جلیکی پیدادا
سَجَاد: نه وهی زور کرپنوش ده بات ،
کرپنوش بهر ، چه مار
سَجَادَة (طَنُفْسَة): فهرش ، قالی،
راخهر، لاکیشی، رایخ ، مافور،
ژیره خهر، داخهر، رانیخهر

سَجَادَة الصَّلَاة: بهر مال ، پارچه
ته نراویکی تاییه تی به نویژی له سر
نه کری

سَجَاغ: سه روايژ ، وتیاری سه روايژ
سَجَاف: په رده و کوله به شپوه یه کی
گشتی ، دامینی جلو بهرگ

سَجَافَة: په رده و حجاب
سَجَان: پاسه وان و نیشکگری زیندان ،
وهردیان ، بهندیوان

سَجَج لَهُ بِكَلَام: بهرگرم و گورپی خستیه
به رده می

سَجَعَت العمامة: کوتره که ی بانگ کرد،
به ناوازیکی تاییه ت کوتره که ی بانگ کرد
سَجَد (إِغْنَى خَضُوعًا): چه مایه وه
به پیزه وه ، کرپنوشی برد، سه ری
نه ویکرد بق سه رزه وی

سَجَدَ لله: کرپنوشی برد بق خوای
گوره ، خوای په رست

سَجَدَة: کرپنوش، کرپنو ، نه ویکردنی
سه ر له به رده م که سیکداو زیاتر نه م
حاله ش بق په روه ردگار به کار دیت

سَجَر الثَّوَر: پریکرد له ناگرو گه رمی کرد
سَجَر المَاء النهر: پریکرد

سَجَر البحر: لیتی رڅا ، لیتی رڅی
سَجَر المَاء فِي حَلْقِهِ: رشتی ، تفی
کرده وه

سَجَر الکلب: په تی کرد، ته وقی کرده
ملی سهگ

سَجَر الشيء: ناردی ، ره وانه ی کرد،
پالی پیوه نا

سَجَر الماء: مه لی قولاند، به ته وژم
ده ری هیئا

سَجَر الناقاة: سَوَزو به زه یی
به رده و امبوو، دريژ کرده وه

سَجَر البحر: شه پوله کانی
به رزیوونه وه، خرڅشاو شه پوله کانی

بلندو به رزیوون
سَجَر: دهنگی مه وړه بروسکه

سَجَرَة: نه و ناوه ی رووباره که پری
ده کات به هوی بارانه وه

سَجَس الماء: لیل بوو گؤړا ، شپواو
تیکچوو

سَجَس: خراب ، لیل ، شپواو
سَجَس المنهل: ناوه که ی بؤگه نی کردو

خراب بوو
سَجَع الخطيب: وتاری سه روا ریکی دا،

وتاره که ی به چه شنی ریڅ خستبوو
سه رواکانی له گه ل یکه دا گونجاو بوون

سَجَّعَ الْحَمَامَ: کۆتره که خویندی ،
 قوقوی کرد
 سَجَّعَ الْفَأَقَةَ: دهنگی به سۆزی
 دریز کرده و ناله نالی کرد
 سَجَّعَ الْحَمَامَ: گمه گم ، قوقو، گمه ،
 خویندنی کۆتر
 سَجَّعَ: وتاری سه روا رِيك، وتاری
 رِيكخراو گونجاو له پال یه کدا
 سَجَّعَ: پارچه وتارو قسه یه کی
 سه روادار که به و چه شنه رِيكخراي
 سَجَّعَ الْبَيْتَ: په رده ی هه لئاسی پیایدا
 سَجَّعَ - سَجَّعَ: دوپه رده که یه ک
 ده لاقه یان هه بیت و بۆ یه ک ده رگا
 هه لئاسراين
 سَجَّلَ بِهِ: له سه ره وه فِرپی دی دا ،
 له به رزییه وه هه لیدایه خواره وه
 سَجَّلَ الْمَاءَ: رشتی ، قَلپی کرده وه
 سَجَّلَ الْكُتَابَ: خویندنه وه یه کی یه ک
 له دوا ی یه کی بۆ کرد
 سَجَّلَ الرَّجُلَ: تۆماری کرد
 سَجَّلَ الْأَوْرَاقَ: تۆماری کرد له دادگا و
 کۆرپه کاند ا
 سَجَّلَ الْقَاضِي عَلَيْهِ: فه رمانی
 دایه سه ریا ، حوکمی دا به سه ریا
 سَجَّلَ لَهُ بَكْلًا: رایگه یاندو دای به سه ریا
 سَجَّلَ لَهُ بِمَالِهِ: ماله که ی بۆ چه سپاندو
 بریاری خاوه ندریته بۆدا
 سَجَّلَ (دَفَّعَ الشَّجِيلَ): تۆمارگه ،
 ده فته ری تۆمار ، ئه و ده فته ره ی
 په یمان و رِيك و تنه جۆرا و جۆره کانی
 تیدا تۆمار ده کریت یاخود ده فته رِيكه
 دادوهر سکا لئامه و فه رمان و پسووله ی
 فروشتن و هاوشیوه ی نه وانه ی تیا
 تۆمار ده کات

سَجَّلَ: دۆلچه یه کی مه زن که ئاوی زۆر
 یان که می تیا بی ، به خشین ،
 پیاوچاکی به خشنده و سه غی ،
 گوانیکی گه وره و پر له شیر
 سَجَّعَ الْمَاءَ: فرمیسکی رشت ، ئه شک و
 فرمیسکی به ردا یه خواره وه
 سَجَّعَ عَنِ الْأَمْرِ: خاوو کرژیوو، هاته
 دوا وه، دهستی کیشایه وه، لئی سست و
 خاوبوو
 سَجَّعَ الْمَاءَ: رشتی ، قَلپی کرده وه،
 رژاندی، به ریدایه وه
 سَجَّعَ: ئاو ، فرمیسک ، ئه شک ، ئه سرین
 سَجَّعَ الشَّيْءَ: له ت له تی کرد، پارچه
 پارچه ی کرد، پاره پاره ی کرد، شکاندی
 سَجَّعَ: به ندی کرد، ده ستگیری کرد،
 خسته به ندیخانه وه
 سَجَّعَ (حَسَنَ): به ندرگتن، ده ستگیری کردن
 سَجَّعَ: زیندان ، به ندیخانه، گرتو خانه،
 شوینتی که مه ردومی تاوانباری لی دیل و
 به ند ده که ن
 سَجَّعَ: کرپووش بردن ، نوشتانه وه،
 چه مانه وه ، پیشتی سه و ته و یل
 له زه وی دانان به مه به ستی به ندایه تی بۆ
 خوا ی مه زن
 سَجَّعَ: دار یان هر سووته مه نی یه ک
 سَجَّعَ: گمه گمی کۆتر ، قوقوی کۆتر
 سَجَّعَ: سه رچاوه یه کی پر ئاو ، که له
 به شیکی یه کجار زۆر
 سَجَّعَ: چاوێک ئه شک و فرمیسکی لی
 بیاری، و شتریک شیر ی فره و زۆر بیت
 سَجَّيَّة: خوو ، ره و شت ، ره فته ر،
 ئه توار، پیشه ، پره نگ، که نشت ،
 سه روسه که ت

سَجِيس: ناوِيكی لیل و شیواو ، ناوِيك
 لیل و گُږاږو بیت
 سَجِيف: قه راغ و لاكانی پوره ، پوره ،
 سه رچه ف
 سَجِيل: رهق ، سهخت ، پتهو ، توکمه ،
 قایم
 سَجِيل: کلمتک ، خرپکه بهرد ، ته موخ ،
 ته موخ
 سَجِيلَة: دۆلچه یه کی گه وړه
 سَجِين: به ندرکراو ، گیراو ،
 ده ستگیرکراو ، به ند ، دیل
 سَجِينَة: ژنیک ده ستگیر کرابی ، ژنیک
 به ندرکرابی

س ج

سَح: سَحَا: زور قه له و بوو ، گوشتی
 زوری گرت ، گوشتن و قه له و بوو ، فوی
 تیکراوه
 سَح الْمَاء: رڙا ، به خوړپو لیشاو رڙا ،
 به ته وژم رڙا
 سَح الْمَاء: روژن بوو ، له بهری روژی ،
 لئی روژی
 سَح الْإِنْسَان أَوْ الْحَيَوَان: مړوف یان
 نازده له که زور قه له و بوون ، تیکسمپان و
 گوشتیان گرت
 سَح: خورمای وشکی جیاجیا
 سَحَا: تاشی ، لئی کرده وه ، بری ،
 پاکی کرده وه
 سَحَا الطَّيْن: رایمالی ، گسکیدا
 سَحَا الشَّعْر: قژی بری ، قژی تاشی
 سَحَا الْكُتَاب: شه ته ک و توندی کرد
 به بهر که که ی
 سَحَالَة: پوره دی ده ماغ

سَحَاة: گوره پان ، ناحیه ، روه کیکی
 تیکل و لیک نالاه
 سَحَاب: هور ، هلا ، هورمه لا ،
 ته میکه هیندی جار بهری ناسمان
 نه گری و بارانی لیوه نه باری
 سَحَاب: زنجیری جل و بهرگ
 سَحَابَة - سَحَابَة: ته می چاو ، لیلی
 چاو ، تانه
 سَحَابَة: هوری به باران ، هوریک
 باراننکی زوری هه لگرتبی
 سَحَا: هه وا
 سَحَا - سَحَاة: چاو به فرمیتسک ،
 نه شک ریژ
 سَحَاة: که موله یه کی تاقیکردنه وه ی
 کیمیاویه و نمره دار کراوه
 سَحَا: جادوگر ، جوکی ،
 نه فسوونگر ، دولبر ، دلبر
 سَحَاة: نه وه ی په یوه سته به گه روه وه
 له دل و سیه کان
 سَحَا (ذاء السِّل): نه خوشتی سیل ،
 ده رده باریکه
 سَحَالَة: که په ک ، هه رچی و په رچی ،
 توپکلی دانه و تله ی هارو
 سَحَام: رهشی
 سَحَايَة: کاژی میشک ، پیستی میشک ،
 گه وال هوریک ، توپزالی هه رشتیک
 سَحَب: رای کیشا ، ده ری کیشا ، ده ری
 هینا ، گتراهیه ، کیشایه وه
 سَحَب نَفْسُهُ: خوی کیشایه وه ، خوی
 کشانه وه
 سَحَبِ الْمَعْدَن: ده ری هینا ، هه لی گززا ،
 باریکی کرده وه و له هه یته ی دا

سَحَابٌ ذِيْلُهُ: به فیزه وه رُوی ، خوی با
 نه دا
 سَحَابٌ شَيْكَاً: چه کی راکیشا ، وهی
 گرت
 سَحَابٌ: راکیشان، دهرکیشان، دهرهیتان ،
 به کیش کردن ، هیتانه وه، گترانه وه
 سَحْبَةٌ وَاحِدَةٌ: یه ک جار، به یه ک جار ،
 یه ک راکیشان
 سُحْبَةٌ: په رده ی سه رچاو ، نهینی ،
 نادیار
 سَحَتٌ - سَحَتْ: حه رامی خوارد، حه رام
 خوری کرد، مال و دارایی حه رامی
 ده سته کوت
 سَحَتَ الشَّحْمَ عَنِ اللَّحْمِ: پاکی کرد، لئی
 کرده وه، دای مالی
 سَحَتَ رَأْسَهُ: سه ری تاشی ، قزی سه ری
 لیکرده وه
 سَحَّ - سَحَّتْ: حه رام، ناپه وا ، نادرست،
 ناشیاو، ناگونجاو، ناپه وا
 سَحَّتْ: جله شپ، شپ و ل
 سَحْنَاءُ: زه مینیکی بی گژوگیا ، روته نه
 زه وی
 سُحْنَوَاتٌ: جلو به رگی کوته، بیابانیکی
 خاک نه رم ، شتیکی که م
 سُحْنِيّ: جله شپ، جلی کوته و شپه
 سَحَرٌ: مه لی خه له تاند، فریوی دا،
 تاوی دا، ده سستی بری، شه یدای کرد،
 هوشی لانه هیتشت
 سَحَرٌ عَنْ كَذَا: دوری خسته وه، پالی
 پیوه نا ، ده سستی پیوه نا
 سَحَرٌ بِالْفُضَّةِ: روکه ششی کرد،
 زه رکه ششی کرد

سَحَرٌ عَنِ الْأَمْرِ: دورکه وته وه،
 په راگه نده بوو
 سَحَرٌ: زوو مه ستا
 سَحَرٌ - سَحَرٌ - سَحَرٌ: سی ، کوته ندای
 هه ناسه
 سَحَرٌ: جادوو ، جادووگه ری،
 دهرخستنی به تال و ناحه ق له به رگی
 راست وره واند ، ته لیسم ، نوشته
 بازنی ، شه یداکردن ، هه رشیتیک
 به رام بهر تووشی سه راسیمه و واق
 ویرمان بکات
 سَحَرٌ: به یان ، به ره به یان ، شه به ق
 سَحَرٌ: جادوی لیکرد، چاویه سستی
 لیکرد، فریوی دا
 سَحَرَةٌ: یه که م ساتی شه به ق و
 به ره به یان که به به یانی دروژن ناسراوه
 سَحَرِيّ: پیش خور هه لهاتن ، به ر
 له روژمه لائن
 سَحَسَاحٌ: لیزمه باران ، بارانیکی
 به خوړو لیشاو
 سَحَفَ الشَّعْرَ عَنِ الْجِلْدِ: تاشی ، لایرد
 سَحَفَ الرَّأْسَ: قزی بری ، تاشی،
 مووی لیکرده وه
 سَحَفَتِ الرِّيحُ السَّحَابَ: هه ورو
 ته مه که ی برد ، پالی پیوه نا ، دوری
 خسته وه
 سَحَفَةٌ: پشت کوته
 سَحَقٌ: کوتای، هاری ، وردو خاشی کرد،
 تیکی شکاند ، دای گرت وه، کوشتی،
 تیایبرد، پانی کرده وه، شیلای
 سَحَقَ الْقَمَلَةَ: کوشتی ، پانی کرده وه
 سَحَقَ الرِّيحُ الْأَرْضَ: باکه رووی زه وی
 به توندی مالی له کاتی هه لکردنیدا

سَحَقَ الرَّأْسَ: قِزَى تاشی ، سه ری
 تاشی ، قِزَى بیری
 سَحَقَ الشَّيْءَ الشَّدِيدُ: نه رمی کرد،
 نیان و ناسکی کرد
 سَحَقَ الثَّوْبَ: کۆنی کرد، شپری کرد،
 دپی
 سَحَقَ الْعَيْنُ دَمْعَهَا: چاو نه شکو
 فرمیسکی رشت، فرمیسکی بهردایه وه،
 پیایدا هاته خواره وه
 سَحَقَ: دورکه وته وه، په راگه نده بوو،
 گۆشه گیر بوو
 سَحَقَ الثَّوْبَ: کۆن بوو، شپریوو، دپا ،
 له بهر یه که ه لوه شا
 سَحَقَ (دَقَ): کوتان، تیک شکان ، لیدان،
 کردن به ژیره وه، فلیقانه وه
 سَحَقٌ - سَحَقٌ (بُعْدَ): دوریسی ،
 په راگه نده بی ، گۆشه گیری
 سَحَلَ الشَّيْءَ: لووسی کرد، سافی کرد،
 هیله ساوی کرد
 سَحَلَ (شَمَ): جینپوی دا ، جوینی دا،
 قسه ی ناشیرینی کرد
 سَحَلَبٌ: گیا سالمه ، سه عله ب
 سَحَلَّتِ الْعَيْنُ: فرمیسکی رشت
 سَحَلَّتِ السُّورَةُ وَالْقَصِيْدَةُ: به سه ریه که وه
 خویندیه وه، دوا به دوا ی یه که گوتی
 سَحَمٌ: رهش بوو ، رهش داگیرسا
 سَحَمٌ وَجْهَهُ: روی رهش کرد
 سَحَمٌ: ناسن ، هاسن ، کانزایه که گه لیک
 چه شنه نامرانی جهنگو شتی دیکه ی
 لی دروست ده کری
 سَحَمٌ: چه کوشی ناسنگه ران ، چه کوچ ،
 ناسنیکه ده سکیکی دار یا ناسنی
 تیده خری و شتی پنده کوترینه وه

سَحَمَاءُ: رهش ، پشت ، دره ختی که
 سَحْمَةٌ: تۆپه له ناسنیک
 سَحَنَ الْجَمْرُ: شکاندی ، له تی کرد،
 وردی کرد، پارچه پارچه ی کرد،
 هیله ساوی کرد ، هاری
 سَحَنَ الشَّيْءَ: کوتای ، دایگرتیه وه،
 لیدایدا
 سَحَنَ الْخَشَبَةَ: چه وری کرد هتا نه رم
 ببیت، رۆنی لیدایدا هتا سافو لووس
 ببیت
 سَحَنَ: وردکردن ، هارین ، کوتان، تیک
 شکاندن
 سَحَنَاءُ: شپوازو دیمه ن، رهنگو بۆ ،
 نه رم و تۆلی پیست
 سَحَوُحٌ: نه وه ی به خو پ دیت باران یان
 فرمیسک یاخود هه رشتیکی تر بیت
 سَحُورٌ - سُحُورٌ: پارشیو، پاش شیو،
 پاشیو، پارشام، ژه می دووه می رۆژانه
 له پیش بانگی به یانیدا
 سَحُوفٌ: نه و بارانه ی گشت شتیک
 راده مالی
 سَحُوفٌ: دار خورمای بالاو دریژ ،
 دارخورمای بهرز
 سَحِيْبَةٌ: ورگ دپاو ، نه وه ی هه رگیز تیر
 ناخوات
 سَحِيْبَةٌ مِنَ السَّحَابِ: گه واله هه وری
 به تاوو باران هه لگر که وا گشت شتیک
 راده مالی
 سَحِيْرٌ: نه وه ی هاواری سکی ده کات ،
 یه کیک به ده ست ئیشی سکه وه گرفتار
 بیت
 سَحِيرٌ مِنَ الْخَيْلِ: نه سپی ورگ زلو
 گه وده

سَجِيف: هارپه‌ی ده‌ستار، ده‌نگ و هارپه‌ی ناش، ده‌نگی برپینه‌وه‌ی تخته

سَجِيفَة: بارانی به‌خوپو لیشاو که‌رووی زه‌وی رووتن ده‌کات، نه‌و به‌زوپیوه‌ی له‌گۆشت ده‌گیریتته‌وه

سَحِيق: دور، په‌راگه‌نده، چه‌په‌ک
سَجِيفَة: لیزمه‌باران، باران به‌خوپ که گشت شتی راده‌مالی

سَخ

سَخَا: ده‌ست بلار بوو، به‌خشنده‌بوو، سه‌خی‌بوو، به‌رچاو فروان بوو
سَخَا الْقَدْر: ئاسان و سانا‌بوو، ئاگر کردنه‌وه له‌ژیریدا

سَخَا الرَّجُل: له‌جووله‌که‌وت، جووله‌ی نه‌ما، بزووتی تیا نه‌ما
سَخَاء: به‌خشنده‌یی، میهره‌بانی، ده‌ست بلاری، نه‌رم و نیانی

سَخَاءَة: روه‌کیکه
سَخَافَة: نه‌توانینی نه‌نجامدانی هه‌رشتیک، گیلی، هیچ له‌بارانه‌بوو، هه‌رزه‌گویی

سَخَام: هیس، تن، ره‌شی بنی مه‌نجه‌ل، دۆژنگ، دۆژنج، دۆرنج، ره‌ژو، خه‌لوز، گه‌نگه‌په‌ر، ژه‌نگ، ژار
سَخَامِي: سَخَامِيَة: ئاره‌ق و مه‌ی روون،

باده‌ی ره‌وان
سَخَان: سَخَانَة: گه‌رم‌که‌ر، گیزه‌ر،

کوئینه‌ر
سَخَاوَة: میهره‌بانی، به‌خشنده‌یی، به‌رچاو‌فراوانی، دلقراوانی

سَخَر - سَخَرَة: هه‌لی سووراند، به‌گه‌ری خست، چه‌وسانه‌وه، بێگاری پێکرد، به‌بێگارو به‌خۆپایی ئیشی پێکرد، رسوای کرد، سووکی کرد

سَخَر بِهِ وَمَنْه: گالت‌ه‌ی پێکرد، ته‌شقه‌له‌ی پێکرد، پیتی رابوارد، سووکایه‌تی پێکرد

سَخَرَتِ السَّفِينَة: به‌ئاسانی رۆیی به‌پتوه

سَخَرَة: نه‌وه‌ی بێگاری پێ‌بکری و به‌بی به‌ها و مزه‌کاری پێ‌بکری، بێگار
سَخَرَة: نه‌وه‌ی گالت‌ه‌ی به‌خه‌لکی ده‌کات، یه‌کیک گالت‌ه‌و سووکایه‌تی به‌خه‌ک بکات

سَخَرِي - سَخَرِي: ئیش و بێگاری کردن به‌زۆر به‌یه‌کیک و بی مزه
سَخَرِيَة: گالت‌ه‌ی، پێ‌رابواردن، سووکایه‌تی پێکردن، ته‌شقه‌له‌و لاقرتی

پێکردن، کردنی یه‌کیک به‌تیزه‌جار
سَخَطُ الرَّجُل وَعَلَيْه: توپه‌بوو لێ‌ی، خه‌شم گرتی به‌رانبه‌ری

سَخَطُ الشَّيْء: رقی لێ‌ی بوو، خه‌شمی لی هه‌ستا

سَخَط - سَخَط - سَخَط: ئاپازی، توپه‌یی، بێزاری، رقی، قین، خه‌شم، لێ‌په‌پوون، وه‌رس بوون، جار بوون

سَخَط - سَخَط: ساته‌ لێ‌ل و ئا‌ئاره‌مه‌کان، خه‌شم و قین

سَخْف: سووک بوو، په‌ته‌ری بوو، گێلبوو، گه‌وج بوو، عه‌قلی سووک و لاوازیو

سَخَفَ الْفَزْلُ: ناسک بوو، ته نک بوو
 سَخَفَ تَسْخِيفًا: که م عه قل و ژیری بوو،
 ناژیرو سووک بوو
 سَخَفَ: که و جی، که و دهنی، په ته پیتی،
 لاوازی، ناپته ویی، ته نکی، نه گونجاوی،
 ناشیاوی، ناپه سهندی
 سَخَفَةً - سَخَفَةً: لاوازی و سستی،
 کزی و که م توانایی، عه قل سووکی،
 که می بژیوی و دهرامهت
 سَخَلَ: لاواز، کز، که م توانا، مہ ردومی
 لاوازو سست
 سَخَلَ مِنَ الْقَوْمِ: مہ رچی و پەرچی،
 سووک و رسوا
 سَخَلَةً (وَلَدَ الشَّاةُ): به رخ، به رخولہ،
 وەرک، نه ملکن، بیچووی مہ پانه چ
 نژیروی یان می تا ته مہنی ده گاته (65)
 مانگی و هه تا به رگنه که ی ده پریته وه
 هر پیی ده لاین به رخ
 سَخَمَ: رهش بوو، رهشی کرد، رهش
 داگیرسا
 سَخَمَ اللَّحْمَ: بۆگه نی کرد، بۆنی کرد،
 بۆنی ناخوش بوو
 سَخَمَ الْمَاءَ: که رمی کرد
 سَخَمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: خوا رووی رهش کرد
 سَخَمَ: رهشی
 سَخَمَاءَ: رهش، زهوییه کی خاک نه رم و
 فشه ل
 سَخَمَةً: رهشی، کینه، خهشم، قین،
 رق
 سَخَنَ - سَخَنَ - سَخَنَ: که رم بوو، کولا،
 تایی لیتها
 سَخَنَ الشَّيْءَ: که رمی کرد، تاوی دا

سَخَنَ: که رم، به تین، تاودار
 سَخَنَ: که رما، تین، تاو
 سَخَنَان - سَخَنَان - سَخَنَان: که رم،
 روژی که رم
 سَخَنَتَ عَيْنُهُ: چاوی که رم بوو،
 خه مناک و غه مکین بوو
 سَخَنَةً - سَخَنَةً - سَخَنَةً: که رمی، که رما،
 تین، تاو
 سَخَو - سَخَاءَ: به خشنده بوو،
 میهره بان بوو، میهره بان بوو، ده ست و
 دل فراوان بوو
 سَخَوَةً: که رمی، تاو، تین
 سَخِي: به خشنده بوو، میهره بان بوو،
 ده ست و دل فراوان بوو
 سَخِي: به خشنده، میهره بان، سه غی،
 ده ست و دل فراوان، مہ رد، جوامیر،
 دوورین، دید بلند و فراوان
 سَخِيَةً: ژنی سه غی و ده ست و دل فراوان
 سَخِيفًا: ناما قول، ناپه سهند، لاواز،
 چروک، زه بون، ته نک، عه ماره بۆ،
 ناقایم، را لاوازو کز
 سَخِيْمَةً: رق و قین، خهشم، کینه
 سَخِيْن: ناوی که رم، شله تین
 سَخِيْن: چه قوو کتیدی قهساب، ده می
 گاسن، سپهر، لاستیک
 سَخِيْمَةً: خواردنیکه له ناردی که نم و
 رۆن و خورما دروست ده کړست،
 خواردنی که رم
 س د
 س د: داخست، پیوهیدا، جووتی کرد،
 گرتی
 سَدَّ الْإِنَاءَ: ده می داخست، ده مه که ی
 گرت

سَدَّ الثَّلْمَةِ: چاکی کرد، که له به ره که ی
گرت، گرتی، دایخت

سَدَّ الْبَابِ: دهرگا که ی پیوه دا،
دایخت

سَدَّ: پیکایی، پییدا
سَدَّ الشَّيْءِ: چیگیربوو، سه قامگیربوو،
چه سپا

سَدَّ - سَدَّ: به نداو، به ست، مابهینی
نیوان دوو شت
سَدَّ: ناتواوی، که م و کوپی، عیب،
هنگی

سَدَّ: وتو قسه یه که مبهستی خوی
پیکابیت
سَدَّ: نه و هورو ته مه ره شعی بهری
ناسوی گرتوه

سَدَّا فُلَانٌ: دهستی دریزکرد بۆ لای ..
سَدَّی الثَّوْبِ: چاکی کرد، دوریی
سَدَّا الْأَرْضَ: ته ری کرد، ناوی لیدا
سَدَّی إِلَیْهِ: دهستی یارمه تی بۆ
دریزکرد

سَدَّی مَعْرُوفًا: چاکی له گه ل کرد،
یارمه تیدا

سَدَّی إِلَیْهِ النُّصْحَ: ناموزگاری کرد،
موزجاری کرد

سَدَّی: بی سوود، بی که لک، به خورایی،
به هه وانته

سَدَّی: شه ونم، ته قه له کانی درومان
یه که به دوا یه کدا

سَدَّاءُ: خورمای سه وزو نه گه بیو
سَدَّاءُ النَّسِیجِ: تان، رایه ل، رایه لی
شتی ته نراو

سَدَّادُ الْأَنْفِ: نه خوشیه که ده دات
له لووت و ریگره له هه لمزینی هه ناسه،
لووت مینگه

سَدَّادٌ: دروستی و راستی له کردارو
گوفتاردا

سَدَّادٌ: قایمی، پته ویی، توکمه یی،
به هیزی

سَدَّادٌ - سَدَّادَةٌ: دهمه وانه، توپه وانه،
سهرقاپ، ته په دور، داخر، وه ستینر
سَدَّادٌ نه و شیرهی له گوانی وشتر خراپ
ده بیت به هوی گیرانی ریپره وی هاتنه
دهره وهی شیره که وه، نه وهی ده بیته
ریگرو کۆسپ

سَدَّادًا لَكُنَّا: له تۆله ی .. له بری ..
له جیاتی ..

سَدَّادَةٌ: به ستهر، سهرقاپ، سهر
سَدَّادَةٌ: توپه وانه، دهمه وانه، سهرقاپ
سَدَّارٌ: به چه شنی پرده، وه که پرده
سَدَّارٌ: نه وهی تووت پرک و کونار
ده فروشی که دپکاوییه و بۆ پر رژین
ده ست ده دات

سَدَّاسٌ (سَدَّةٌ سَدَّةٌ): شه ش شه ش
سَدَّاسِيٌّ: شه شی، شه ش لایه کی
سَدَّاسِيَّ الْحُرُوفِ: شه ش پیت، وشهی
شه ش پیت

سَدَّاقَةٌ: پرده، داپۆشر، که مه رچین،
پۆشار، سهردوک، په یه، چارچه ف،
هجال

سَدَّانٌ: سندان، نامرازیکی ئاسنینه بۆ
کوئانه وه شت له سهری به کار دیت
سَدَّائَةُ الْكَفْبَةِ: خزمه تکردنی کابه،
خزمه تکاری که عبه

سُدَّةٌ: ده رگا ، چه پەر، ده روازە ، دەر،
 ده رگانه، دوانگه ، مینبەر
 سَدَحَ: تیا ببرد، کوشتی و پالی خست
 له سەر زهوی
 سَدَحَ بِالْكَانَ: مایه وه، هه لیدا ،
 جینشین بوو
 سَدَحَ تَسْدِيجًا: کوشتی، له ناوی برد ،
 تیا ببرد
 سَدَدَ: ریزی راستی نیشاندا،
 پێشپهویی کرد، ئاراسته ی کرد، پێوه ی
 نا، تیی ی گرت
 سَدَدَ حَسَابًا: دایه وه، پتی دایه وه
 سَدَدَ السَّهْمَ إِلَى الصَّيْدِ: ئاراسته ی کرد،
 رووی تیکرد
 سَدَدَ اللَّهُ فَلَأْنًا: خوای گه و ره
 پالپشتی بوو، سه ریخست،
 سه رکه و تووی کرد، فیزی کردو
 رینومایی کرد
 سَدَدَ مَالَهُ: به باشی ره فتاری پێوه کرد
 سَدَدَ: راست و دوستی له کردارو
 گوتاردا
 سَدَدَهُ: رینومایی کرد بۆ راستو
 دروست ، چاوساگی کرد بۆ ریگی
 راست
 سَدَرَ الشَّعْرُ: شوپی کرده وه، دای
 هیش، رای هیلأ
 سَدَرَ بَصْرُهُ: بهر شه واره كهوت، ناوی
 چاوی برد، چاوی ره شكه و پێشكه ی کرد
 سَدَرَ الثَّوْبُ: بپی ، شوپی کرده وه
 سَدَرَ الرَّجُلُ فِي الْبِلَادِ: گه را چه ند جار،
 جار له دوا ی جار گه را
 سَدَرَ: سه رسام بوو، واقی وپما ، سه ری
 سوپما ، باکی نه بوو له وه ی ده یکرد

سَدَرَ الْبَعِيرُ: چاوه کانی نه بلق بوون
 به هوی تینی گه رماوه، چاوی
 ژێره و ژووری کرد
 سَدَرَ (شَجَرَةُ النَّبَق): دارنه بگ، کونار،
 تاوگ، تووترک، موور، داریکی
 درپکاوپی به بۆ په رژین ده ست ده دات
 سَدَرَ: سه رسام ، واق وپماو، سه ر
 سوپماو، سه راسیمه
 سَدَرَهُ: دره خنیک ی گه رمیانیه درپکیکی
 دریزی هه یه نه کرئ به په ژین
 سَدَرَهُ الْمُنْتَهَى: ئه م ده سه ته وازه یه
 له قورئانی پیرۆزدا هاتووه و به وداره
 ده وتریگت که وتووه ته لای عه رش ی
 په روه ردگار ه وه هیه چ کام
 له فریشه کان ناگن پتی
 سَدَرَهُ: ژنی سه رسام و واق وپماو
 سَدَسَ الْقَوْمُ: شه شه میان بوو
 سَدَسَ الْقَوْمُ: شه شه یکی ماله که یانی
 برد، له شه شه به ش یه که به ش ی
 ماله که یانی برد
 سَدَسَ الشَّيْءُ: کردی به شه شه به شه وه،
 کردی به شه شه لاو بوو، کردی به شه شه
 گۆشه
 سُدُسٌ - سُدُسٌ: شه شه یه ک ، 6/1
 سُدُسٌ: بریتیه له وه ی و شتر پێنج روژ
 له ئاو دابیری و له روژی شه شه مدا بچینه
 سه ری و ئاو بخواته وه
 سَدَفَ الْحِجَابُ: شوپی کرده وه، دای
 یایه وه، هینایه خواره وه
 سَدَفَ الْقَوْمُ: تاریکیان به سه را هات،
 شه ویان لیداهات، که وتنه شه وو
 تاریکیه وه

سَدَف - سُدُوف: تاریکی، رووناکی
(له وشه دژه یه که کانه)

سَدَفَة: شهرو تاریکاییه که ی، رِقْژ
له بهر به یانه وه هتا خورناو ابون
(له وشه دژه یه که کانه)

سُدُفَة: تاریکی، به شیک له شهو،
تیکه لَبوونی رووناکی و تاریکی وه ک
به ره به یان تا خورناو

سَدِک بِالْشَّيْء: دهستی پیوه گرت،
وازی لَنه هیتنا

سَدِک جِلَال التَّمَر: به سهریه کا پیگه یی،
به دوا یه کا گه یی

سَدَل الشَّعَر: خاوی کرده وه،
شوری کرده وه، به ریدایه وه، هیتنا یه
خواره وه

سَدَل السَّار: په رده که ی دایایه وه،
په رده که ی شوری کرده وه

سَدَل الثَّوب: بری، پارچه پارچه ی کرد
سَدَل فِي الْمِلَاد: رۆیی، چوو، گهرا،
نه ملاولای کرد

سَدَل - سَدَل: په رده، چهرچه ف،
دایوشه ر، شاره ر

سَدَل: زیره ی نالتوون یان گه وه ردار
که ده گاته سهر سینه، رشته ی
نالتوونی که به زیره وه شوری ده بیته وه
هتا سهر سینه

سَدَم الْبَاب: دایخست، پیوه یدا،
جووتی کرد

سَدَم فَلَان: په شیمان بوه وه و غه مگین و
دل ته نگ بوو

سَدَم الْمَاء: گۆرا به هوی زۆرمانه وه ی،
تام و بۆنی گۆرا

سَدَم بِالْشَّيْء: سووویو له سهری و
عهودال و شه یدا ی بوو، به رده وام بوو
له سهری

سَدَم الْمَاء طَوَّل الْعَهْد: ئاوه که گۆرا
به هوی زۆرمانه وه ی، مانه وه ی ئاوه که

بوو هوی گۆرانی
سَدَم - سَدَم - سَدَم: ئاوی شاراهو

یان دایوشراو یا خود گۆراوو خراب
سَدَم: غم و په ژاره له گه ل په شیمانی،

خه شم و قین له گه ل غم و په ژاره دا
سَدَم مِنَ الْفُحُول: نیره و شتری هه ژاو،

نیریک خرو شابیت و هاریو بیت
سَدَم مِنَ الْمِيَاه: ئاویک به ته وژم و خو پ

بیته دهره وه
سَدَمَان: په شیمان، ژیتوان، پژمان،

بۆشمان، ژووشان، پاشگه ز، بادانه وه،
وادانه وه

سَدَن (خَدَم بَيْتِ اللَّهِ): خزمه تی مالی
خوا ی کرد، مجه وری کرد، دهر گاوانی

کابه (که عبه ی) شه ریف بوو

سَدُوس: چادری سه وز
سَدِي الْأَرْض أَوِ اللَّيْلَة: شه ونمی زۆریوو

سَدِيَة: خاک و شه ویک شه ونم دارین
سَدِيح: نه وه ی له سهر پشت پال

ده که ویت، پالکه و توو له سهر گازه رای
پشت

سَدِيد: قایم، توند، پته و، به هیز،
تۆکمه، له یه که نه برآو، گونجاو، شیاو،

ده ست راست
سَدِير: رویاریکه له (حیره)، زه و بییه که

له (یه مه ن)، سی گومه ز به سهریه که وه

سَدِيرُ النَّخْلِ: باخه دارخورما
به سهریه که وه، ره شکردنه وهی گله دار
خورمایه که به یه که وه
سَدِيسْ = سَدِيسْ: شهش یه ک ، 6/1 ،
مه رېک یان به رانیک که وا که وتبیتته سالی
شه شه می یه وه، ددانی هه شت سالی
وشر

سَدِيفَا: به زو چه وری کۆله ی وشر
سَدِيفَة: وشرتیکی قه له وو گزشتن
سَدِيل: نه وه پرده یه ی به که ژاوه وه
شور ده بیتته وه، شتیکه راده خریت
له به شتیکی مالدّا ، پرده ی سهر
ده مووچاوی بووک ، تارا
سَدِيم: تم ، تم و مژ ، بووک ، ته پو
لول، تمه ، مژ ، به کیک زور یادو زیکر
بکات

سَدِيم: ماندویه تی، هیلاکی ، شه که تی
سَدِين: به ز، چه وری، خوین، خوری

سَدَا

سَدَا (بَبَات): سه پند، پیچن،
روه کیکی بون ناخوشه و بو ده رمان
ده شی

سَدَا جَة (بَسَا طَة): ساویله که، دلپاکی ،
ساده یی

سَدَق: شه وی ناگر په رستن له لای
مه جوسیه ناگر په رسته کان

سَرَا

سَرَا: دلشادبوو، خو شحال بوو، شادمان
بوو، کامه ران بوو، به ختیاربوو

سَرَا بَکَا: دلخوش بوو به ..، شادمان
بوو به ..

سَرَا الصَّبِي: ناوکه که یان بپی له کاتی
له دایک بووندا

سَرَا: نه و ناوکه ی منال که مامان ده یبری
له کاتی له دایک بووندا

سَرَا: نه پتی ، په نهانی، نادیار، شاروه،
راز، شتی بنه پرت ، زه وی پیروزو پاک،
رینگ ، ناوشیوودل ، بوخته ی شت ،
باشترین

سَرَا غَامِض: نه پنه یه کی ئالوز ، نه پتی
که س نه زان

سَرَا الْمَهْمَة: نه پتی پیشه و کار

سَرَا اللَّيْل: وشه ی نه پتی

سَرَا = سَرَا: نه و هیل و خه تانه ی له به ری
ده ست و ته و تلدایه

سَرَا: پیاوه تی کرد، که ره می نواند،
چاکه ی پیشکه ش کرد

سَرَا: شه وری، شه و به ریکه وت

سَرَا مَقُولَة: کاری کرد

سَرَا الْأَمْر: به پره وی کرا

سَرَا عَلَيْهِ الْأَمْر: به سهریا سه پینرا

سَرَا بَه: شه و بردی له گه ل خوی

سَرَا عَرَقُ الشَّجَرَة: ره گو ریشالی
داره که به نیوزه ویدا روچوو

سَرَا الْجَرَحُ إِلَى النَّفْس: زام و

برینه که ی نیشی کرد هه تا مرد

سَرَا عَنْهُ أَوْ عَنْ قَلْبِهِ: غم و په ژاره ی
لی دوورخسته وه

سَرَا: شه و په وی، به شه و رویشتن ،
شه و گری

سَرَا: شادی ، خوشی، شادمانی،
کامه رانی، زور خو شحال

سَرَا: تراویله که ، چه وت بینی ، شتی
دوو له راستی

سَرَا: چله پوی هه مووشتی، لوتکه،
قوته ، روو ، سهر، پوپه

سَرَاةُ الْجَبَلِ: لوتکە ی شاخ، قوتە ی شاخ

سَرَاةُ الضُّحَى: سەرەتای چیشته نگاو
سَرَاةُ: چرا ، قوتیلە ، خورشید ،
لەمپە ، لامپا ، شەمالە ، ئامرازیکە
لەکان یان لەشووشە دروست دەکری و
نەوتی تێدەکری
سَرَاةُ اللَّيْلِ: گولە ئەستێرە ،
ئەستێرۆک ، گولێکی بێ بۆن و شین و
سپی بە

سَرَاةُ: زین دروو، زین فروش ،
هەرەها بەمانای درۆزن و گوڤتە
ناراستیش هاتوو
سَرَاةُ: زین دروون، پیشە ی زین دروو،
زین سازى
سَرَاةُ: دەست پێوەنان ، بەردان ،
ئازادکردن، سەرپەست کردن ، تەلاقدان
سَرَاةُ: ئەوە ی قەلغان و گوارە دروست
دەکات

سَرَاةُ: سمە ، سمو ، سمبە ، دریل ،
کونکەر، هەرشتیك کون دروست بکات
سَرَادِقُ: چادر ، دەوار، سەرپەرە ،
خیمە، تۆزو خۆل، تەپ و تۆز ، دوکەل و
تۆزی سەر و مال و ..

سَرَارُ: باشترین و پاکترین رەچەلەکو
بنەچە ، هیلەکانی نیوچاوان و بەری
دەست

سَرَارُ الْوَادِي: باشترین و چاکترین شوین
لەدۆل و شیودا
سَرَارَةُ: چەقی شیوو دۆل، رەچەلەکو
نەسەبی پاک و پوخت
سَرَارَةُ الشَّيْءِ: پاکترین و پوختترین،
باشترین، چاکترین

سَرَاةُ (السَّيْفِ الْقَاطِعِ): شمشیری
بەرەرەو تیز

سَرَاةُ (سَيْلِ): رینگە ، ریباز، رى ، رینگا
سَرَاةُ: لووشە ، زۆرخۆر ، مووشە،
ئەوە ی زوو خواردن قوت دەدات و هەلی
دەلووشی

سَرَاةُ: شمشیری بەرەرەو تیز
سَرَاةُ: خواردنی گەلاکانی دار لەلایەن
کرمەو

سَرَاةُ: ئەوە ی زۆر دزی دەکات
سَرَاةُ: شتی دزراو، رەوشت نزمی
بەدرەفتار، کورتە بنە ی گردو پچوک
سَرَاةُ = سَرَاةُ: کۆشک ، سەر،
بالەخانە، ئەپارتمە

سَرَاةُ: بنکە ی پادشاه سەرۆک ،
شوینی فەرمانگەکان
سَرَاتُ الْجَرَادَةِ أَوْ السَّمَكَةِ (بَاضَت):
گەرای دانا ، گەرای نا
سَرَاتُ الْمَرْأَةِ: منالی زۆربوو، ئەولادی

زۆربوو
سَرَاءُ = سَرَاءُ: گەرا ، تودانی ماسی و
بۆق و ئیدی ..

سَرَبُ الْمَاءِ: رۆی ، چوو، لەبەری رۆی،
رەوان بوو ، ئاری لی چوو، ئاری کرد
سَرَبُ الرَّجُلِ: بەسەر رووی زەویدا
رۆی، بەبان زەویدا رۆیشت

سَرَبُ الْإِنْسَانِ: ئاراستە ی گرت ، بەرەرە
چپان و لەوە پاندن چوو
سَرَبُ الْإِنْسَانِ: ئەوە ی تیاوو رزا ، رزا ،
قڵپ بوەو، لیتی رۆی

سَرَبُ: هەلەم و هالاوی زبوی تواوە چو
میشکی وەو تووشی تەنگە نەفەسی کرد

سَرَبَ: به دزیه وه و کم که م ده ریازی
کردن

سَرَبَ الْإِنْسِل: به ش به ش ناردنی،
جله و جلّه وی کردن

سَرَبَ إِلَى الْأَشْيَاء: به ک به به ک پی
دام، دانه دانه پی دام

سَرَبَ الْحَافِر: جَارِک لای راست و
جَارِک لای چه پی گرت

سَرَبَ الْقَرْيَةِ: ناوی کرده مه شکه که
سَرَبَ الْمَاءِ مِنَ الْإِنْسَاء: لی ریو کرد،

رشتی، ریو کرد، قلی کرده وه
سَرَبَ: نازهل، چوار پییان، رووگه،

ناپاسته، سینه، ریگه، ریواز
سَرَبَ: ره وه، ران، جه له، گه له

سَرَبَ: تونیل، گونج، کون، ده رچه و
راپه ویکی دو ده ریسی، قولاییه کی

گه وره له ژیرو ناخی زه ویدا
سَرَبَ: ناوی روون و ره وان

سَرَبَال: جلو به رگ، پوشاک، جلك
سَرَبَةِ: ره وگه ناسک یان ناسپ، ریگه،

شیواز، ریزیک دارمیو، کومه له
دارخورمایه ک، موی سه رسنگ هتا

خوار سک
سَرَبَلَه: جلو به رگی له به رکرد، جلی

پی پوشی، جلو به رگی کرده به
سَرَةِ: ناوک، نیوک، نافک، ناو،

ناوه راستی هر شتیک
سَرَحَ سَرَجًا: دروی گوت، راستی

نه کرد
سَرَحَ الْمَرْأَةَ شَعْرَهَا: قزی لوول کرد،

قزی کرد به پرچ
سَرَحَ - سَرَجًا: دروی گوت، روخساری
جوان و قه شنگ بوو

سَرَحَ الشَّيْءَ: جوانی کرد، رازاندیه وه
سَرَحَ الشَّعْرَ: لوولی کرد، بایدا، هونیه وه

سَرَحَ الْحَدِيثَ: دروستی کرد، هلی
به ست، پیوه ی نا

سَرَحَ: زین، شتیکه له قایش و ته خته
له پشتی و لاخی به رزه ده کری و

ناوزه نگیشی پیوه به تاسوار له سه ری
سوار پی

سَرَحَ - سَرَجِين - سَرَجُو: به بین،
پاشه ری نازهل، به یینی کیمیاوی

سَرَحَ (ذَهَبَ يَرْعَى): چوو بوله وه، چوو
بق چه راندن

سَرَحَ مَافِي صَدْرِهِ: چی له دلیابوو
درکاندی، نه وه ی له دلیابوو ده ری بری

سَرَحَ الْمَوَاشِي: چوو بق له وه راندن،
ناردی بق له وه راندن و چراندن

سَرَحَ السَّيْلَ: به هیواشی له به ری ریسی،
ورده ورده له به ری ریسی، هیواش

هیواش ریسی
سَرَحَ الرَّجُلَ: له کاروباری خوی چوه

ده ره وه
سَرَحَ الْقَوْمَ: ناردنی و به ره لای کردن،

ره وانیه ی کردن و نازادو ره های کردن
سَرَحَ الرُّوحَةَ: ته لاقیدا، ده ست

به ردار ی بوو، وازی لی هیئا
سَرَحَ إِلَيْهِ رَسُولًا: نوینه ریکی نارد بق

لای
سَرَحَ الْأَمْرَ: ناسانی کرد، سووکی کرد

سَرَحَ اللَّهُ فَلَانًا لِلْفَيْر: سه رکه و تووی
کرد، سه ریخست

سَرَحَ الشَّعْرَ: دای هیئا، خاوی کرده وه
سَرَحَ عَنْهُ: ده روزه ی لی کرده وه، بواری
بق والا کرد، ده روی لی کرده وه

سَرَح: مالات، وهلس، دهولت، بزنو
مه پوره شه ولاخ، هه ردره ختیکي
گه وره بالا، شه وشه، گوره پان
سَرَحان: گورگ، شیر، ناوه پاستی
حه وز

سَرَحان: ديله گورگ

سَرَحَة: ژنی شوخ و شهنگو بالا بهرز
سَرَحوب: نه سپی گه وره قه به،
ره نجبر

سَرَد: کونی کرد، سمی، نه مدیواو
دیوی کرد

سَرَد الشَّيْء: هه لی کۆلی، کونی کرد
سَرَد الدَّرْع: پیکه وهی نووساند، هه لی
پنجا

سَرَد الحَدِيث: گیرایه وه، باسی کرد،
زانی چۆن باسی لیوه بکات
سَرَد الصَّوْم: گزییدا، بهرده وامبوو،
نه ی پچراند، بهدوای یه کدا بهرۆژو بوو
سَرَد الکِتَاب: به خیرایی خویندیه وه،
هه ریزو موتالای کرد

سَرَد الشَّوَاهِد: به لگه ی هینایه وه
سَرَد تَفَاصِيلِ الْمَوْضُوع: دریزه ی پندا،
وردو درشتی مه سه له که ی باسکرد
سَرَد الْأَدِيم: چه رمی کونکراو، پیسته ی
خۆشکراو

سَرَد النَّخْل: کون کون بوو، شوینه واری
بی تاوی به سه ر دره ختی خورماوه
سَرَد: ناوی گشت قه لغان و گواره یه که
سَرَد: دوابه دوا، یه که بهدوای یه کا، پی
به پی

سَرَدَاب: ژیزره مین، سارداو، سه رداو،
زأخون، ژووریکه له ژیزر زه ویدا دروست
کرای

سَرَدَق الْبَيْت: چادرو ختیه تی هه لدا
به سه ریا
سَرَدِين: جۆره ماسییه کی پچوکه و
ده دریته پال دوورگی (سه ردین)
سَرَر: سُر: هیله کانی له پی ده ستو
رووی ته ویل

سَرَر: دوا شهوی مانگی کۆچی یه،
شتیک پوچ و به تال بیت
سَرَرَة: دلخۆشی کرد، شادمانی کرد،
دلشادی کرد، که یفی به به را هینا
سَرَسَام: ناوساوییه که له میشکا دروست
ده بیت و تاو بیرو هوش تیکچوونی
لنده که ویتته وه
سَرَط الشَّيْء: قوتی دا، هه لی لووشی،
لرفی دا

سَرَط: دلیر، نه وه ی پارووی گه وره و
زله زوو هه لده لووشی
سَرَطَان: قرژال، قرژانگ، قارژنگ،
کیژال، کیمجاله، گیانداریکی ناوییه
له بۆق گه وره تروه به هه ر دووسه ر
ده پوات له رۆژ تاواو هه ندیک ولات
ده خوریت، پارووی گه وره،
هه ساره یه که له ئاسمان، ناوساوی و
نه خۆشییه کی پیسه له جه سته و
ره که کاندان دروست ده بیت و له قاچه کانی
قرژال ده چیت و نه و ناوساوییه ش
پیکه اتوه له خانه ی زیاده که له شی
مروف هه یچ پیوستیه کی پیتی نییه
سَرَطَة: لووشه، رۆر خۆر، نه وه ی
پارووی گه وره قوت ده دات
سَرَطِيط: پارووی گه وره، خیرا راکه ر،
تیز ره و

سَرَع: خیرابوو، په له بوو، به گورجیوو،
پیچه وانه ی خاوو سسته

سَرَع - سَرَع: لاسکی دارمیو، لاجک،
قوچن، هر لاسکی ته یو پ
سَرَعَان - سَرَعَان: سَرَعَان (بِمَقْنَى
أَسْرَع): خیراکه، په له بکه، گورج که،
زوکه

سَرَعَان النَّاس: سهره تایان،
پیشه نگیان، پیشپه ویان، نه وانه ی
له پیشپه وه هستانو به وکاره
سَرَعَان الْخَيْل: نه سپه تیزپه وه کان،
نو نه سپانه ی زوو پیش ده که ون
سَرَعَة: فرکه، په له، خیرایی،
زوکردن، تاودان، په له کردن،
مه له داوان

سَرَعَة السَّيْرِ: په ی خیرایی، گورو
تینی روشتن
سَرَعَة الْإِنْجَاز: په ی گورج و گزلی،
خیرایی به دی هیتان، راده ی
به ره مهیتان
سَرَعَوْفًا: هه موو نه رم و نیاننکی
گوشتن، نه سپی بالابه رز، زنی بالا
به رزی نه رم و نول

سَرَعَوْفَة: کولله، گیانداریکه جلو
به رگ ده خوات
سَرَعَا سَوْ: سه وزه و قه وزه لووس و
خلیسکه کانی که ناری ده ریا
سَرَعُوس: قه وزه ی ناوی
سَرَقًا: له راده کردنه ده ره وه، له سنوور
ده رچوون
سَرَقَ الشَّجَرَة سَرَقًا: کرموکه ی سپی
که لاگانی خوارد

سَرَقَ الْأَمْرَ: فه راموخی کرد، خوی لی
مه له کرد، مه له ی کرد، نه یزانی،
بی تاگابو لی

سَرَقَ الْقَوْمَ: په پاندی، بواردی،
بازی دا به سه ریا

سَرَقًا: مه له، چه وتی، نارپنکی، له راده
ده رچوون، سنوور برین، سووور
به رده وام له سه ره مه ی خواردن
سَرَقَ الْفَوَادَ: بی تاگاو گوناهاکار، غافل و
تاوانکار

سَرَقَة: کرموکه، قوزاخه ی کرمی
ناوریشم

سَرَقَة: زه ویه که کرمی زور بیت
سَرَقَ: دزی، بردی، تالانی کرد،
فراندی، فه ره وودی کرد، بردنی شت و
مه که له لایه ی به کیکه وه

سَرَقَ مِنْهُ الشَّيْءُ وَسَرَقَهُ الشَّيْءُ:
به نهینتی و فیل بردی لی دزی
سَرَقَ الرَّجُلُ: ماله که ی دزوا تالانکرا
سَرَقَ صَوْنَهُ: ده نگی نووسا،
له ده رپیندا ده نگی ته واو نه بوو

سَرَقَ الشَّيْءُ: شاراپه وه، په نهان بوو،
نادیاریوو، نااشکرا بوو
سَرَقَ الشَّيْءُ: دزی، بردی، رفاندی،
تالانی کرد، دزی دایه پال

سَرَقَ السَّمْعَ أَوْ النَّظَرَ: به نهینتی گوی
مه لختس یان روانی و ته ماشای کرد
سَرَقْنَا مَقَاصِلَهُ: جومگه کانی سست و
لاوازیوون، کزو خاویوون
سَرَقَة: باشتین جور ی ناوریشم،
نایابترین پارچه ناوریشم

سَرَقَة: دزین، دزی کردن، بردن،
 تالان کردن، دهست بردن بوقشت و
 مهکی یه کیت و بردنی بوقخی
 سَرَقَة الشَّيْء: دزراو، براو، تالانکراو
 سَرَقَة الْمَسَاكِن: مال برین، دزین،
 دهست بردن بوقشت و مهکی مالان
 سَرَقَة الْجَيْب: گیرفان برین،
 دهرمینانی پاره له گیرفان به نهینی
 سَرِك: لاوازیوو، توایه وه، پوکایه وه،
 سست بوو، که م توانابوو
 سَرَكِي: پسوولهی موچه، ده فته ری
 وه رگرتن و پیدانی نامه
 سَرَكُودِيَّة: نه خوشیه کی درنخایه نه و
 ده دات له پیست و رننه کان و چاوو
 گورچیل و هردوو دهست و قاج
 سَرَكُومَة: لویی کی گوشتی پیسه
 سَرَم: بری، له تی کرد، له ت له ت بوو،
 پارچه پارچه بوو
 سَرَم - صَرَم: کۆم، پندوک، قوون،
 نه ندانی شهرم و جی پیسای
 سَرَمَد (دَائِم): نهر، هه میشه، جاوید،
 به رده وام، نه زه لی
 سَرَمَدِي: هه میشه یی، هه تاهه تایی،
 نه برپاوه، بی سهر و بن
 سَرَمَق: روه کیکه، گیای شرنک
 سَرَمَج: شتیکی دروستکراوه،
 نامرازکی به ره م هینراوه
 سَرَمَدِي: گورج و گول له کارو باره کانیدا،
 خیراو تیژپه و
 سَرَمُوف: لاوازه له پ، سست و کز
 سَرَو - سَرَوَا: جوامیرو سه غی، دلیر،
 دلقراوان

سَرَو: جوامیری، سه رو، دره ختی
 ساره وهن، داریکی بالا به رزو راسته
 هه میشه سه وزه و گه لاگانی وردو خرن
 سَرَوَال: ده پئی، دهمهر، قوپان،
 پاواره، پانتول، شاروال، شهروال،
 رانک
 سَرَوَلَة: شه پوایی له پیکرد
 سَرِي: پیاوچاک، جوامیر، چاکه کار،
 دلقراوان، دووربین
 سَرِي: نهینی، نادیار، شارواه، په نهان
 سَرِي عَنَة: نه و تورپه یی و غم و
 په ژاره یی گرتبوی ره ویه وه
 سَرِي: روباریکی پچوک
 سَرِيَالِيَّة: رینازیکی نه ده بی و هونه ریه
 له سه رو واقعه وه ده پوایی و پشت به
 هه ستیاره خونه کرده کان ده بهستی
 سَرِيَان: نه نینه وه، ته شنه، گرتنه وه،
 بلا بوونه وه، لیگرتنه وه، په ره سندن،
 پرزاندن
 سَرِيَان المَفْعُول: کارساز، کاریگر
 سَرِيَان: شه و په ویی، به شه و رویشتن
 سَرِيَّة: پهل، پارچه، له ت، تاقمه
 فهوج، سه ریازو فرمانبه ریکی
 سه ریازی به که ژماره یان ده گاته
 چوارسه د کهس یان پینج تا سی سه د
 کهس، دهسته و تاقمه پچوکه کان
 که نیردراون بوقشه پو جهنگ
 سَرِيَّة: هاوول، ره فیق، دوست،
 برادر
 سَرَجِيَّات: نه و شمشیرانه ی ده دریته
 پال پیاویک به ناوی (سرنج) که شاره زاو
 لیزان بوه له دروستکردنی شمشیردا

سَرِيحَ مِنَ الْأُمُورِ: کاروباری ناسان ،
کاری سووک و سانا، خیرایی، په له کردن،
ده ستو برد کردن

سَرِيحَةَ: شه قام و ريگه ی باريك
که له مبراو به ريدا دره ختی سهوز
نژړاوه، پارچه يه ك جلو بهرگ
سَرِيحَ: سوزنی کهوش دروان
سَرِيحَةَ: پارچه چه رميکه کهوا ده کری
به کهوش و پتلاو

سَرِيحَ: خه وگه ، چه رپا، ته خته بهند،
ره ختی خو، داره مهیت ، بناغو
ره چه له کی هه رشتيک

سَرِيحَةَ: راز ، کاروباری نه پنی و په نهان
سَرِيحَ: خیرا ، گورج ، به تاو، چوست ،
ده سته به جی، به هه لمهت

سَرِيحَ النَّاسِرَ: هه ستیار، هیشدار
سَرِيحَ الْجَرِي: به تاو، به گور، خیرا،
چوست و چالاک

سَرِيحَ الرِّوَالِ: زوونامینی، زو
ده په ویتته وه، زو له ناو ده چیت
سَرِيحَ الْعَطْبِ: زو خراپ ده بی،
شکست، رووخان ، تیگچوون ، خراپ
بوون

سَرِيحاً (حَالاً): ده سته به جی، هه رنسته،
حالی حازر ، ده ماو دم
سَرِيحَ: کانزایه کی به نرخي زهوی به

سَرِيحَ: کانزایه کی زهوی به
له (سودتوم) ده چیت له تاییه تمه ندی دا
به لام چالاکتره له و

سَرِيحَ: ریحانه

س ط

سَطَا عَلَيْهِ وَبِهِ: په لاماریداو شکاندي،
هیرشی برده سهر، هه لی کوتایه سهری،

چوه سهری
سَطَا الْفَرَسُ: خووسهر رویو
دوورکه و ته وه

سَطَا الْمَاءُ: نژړبوو ، به لیتشاو رویی
له بهری

سَطَا عَلَى الْمَكَانِ: به نژد خوی پیاکرد،
هه لی کوتایه سهر

سَطَّاح: روه کیکه ، لقو پژی راکشاو ،
نه و روه که ی به دیواردا هه لده چی

سَطَّار: قه ساب ، نازهل و مالات سهر بری،
پیشه ی نازهل سهر بری

سَطَّاع: که وره ترین رایه لو کوله که ی
چادرو بینا ، و شتری به رزه بالا

سَطَّام: سهر قاپ ، دهمه وانه ، پشك ،
سهری بتلو شووشه و ..

سَطَّح: ته ختی کرد، ریگی کرد،
سافی کرد، پالی خست ، بلاوی

کرده وه، هه لی خست ، دریزی کرد
سَطَّحَ الْبَيْتِ: سهر بانه که ی ریگخست ،

سهر بانی سافو ریک کرد
سَطَّحَ الْفَأَقَةِ: یخی دا ، ملی پیدایا

سَطَّحَ: روو ، سهر ، سهریان ، بان ،
رووی ته تخت

سَطَّحَى: به ششی دهره وه، رووی
دهره وه، ته نگاو ، ته نک ، سهرزاری

سَطَّرَ: نووسی ، نووسی وه ، هیلی
کیشا

سَطَّرَ بِالسَّيْفِ: بری به شمشیر، لهت
له تی کرد

سَطَر الرَّجُل: دای به زه ویدا ، کیشای
به ته ختی زه ویدا

سَطَر: نه فسانه و شتی پوپو وچی
نووسی

سَطَر عَلَیْهِ: داستان و روودای
نه فسانه ی بۆ گپرایه وه که له قالبی
پوپو وچدا به درده که وت و تام و چیژی
تختستبوو

سَطَر الْقِرْطَاس: هیلّی له سه رکاغه زو
لا په که ی کیشا به رانبه به یه ک
سَطَر - سَطَر: ریز ، هیلّ ، نوسینه وه ،
نووسین ، ریزیکه له نووسراو ، رشته ی
هه رشتیک

سَطَرَة: نووسی ، تۆماری کرد
سَطَح الْأَمْر: باسکرا بوو ، ده رکه وت ،
روون بوه وه ، دیاریدا
سَطَح الْغُبَار أَوْ الرَّائِحَة أَوْ النُّور:
ته پ و تۆز یان بۆن یا خود رووناکی
بلاو په خش کرده وه

سَطَح بَیْدَیْهِ: چه پله ی لیدا ، هه ردوو
دهستی دا به یه کا
سَطَح رَأْسُهُ: سه ری به رز کرده وه و ملی
دریژ کرد

سَطَح - سَطَحًا: گه روی دریژی بوو ،
گه ردنی بالاو دریژ بوو
سَطَح: هه رشتیک به رزو بلندو بلاو
په خش ببیته وه له رووناکی و ته پ و
تۆزو ..

سَطَح: دره خشان ، تابان ، هه رشتیک
رووناکی هه بیت
سَطَحَاء: گه ردن دریژ ، نه وه ی گه ردنی
دریژه

سَطَعَت رَائِحَة الْمَسْك: بۆنی میسک
بلاو بوه وه

سَطَل: مه سستی کرد ، سه رخوشی کرد ،
گیژی کرد ، که یلی کرد

سَطَل (جَرَدَل): سه تلّ ، رزک ، ساتل ،
ستلّ ، په قره ج ، ئافدانه ک ، بی دۆش ،
چهرت ، ده فریکی قولفداری گه وره یه
له کان و یا له دار دروسته کری بۆ ئاوو
شتی تر

سَطَلَة: گیل و که وده ن ، گیلّ ، گه مژه
سَطَم (سَد): دایخت ، ده می نایه وه ،
گرتی

سَطَم الْبَاب: پیوه ویدا ، جووتی کرد ،
دایخت
سَطَم فَاه: ده می داخست ، ده می گرت
سَطَم الثُّقْب: کونه که ی گرت ، پری
کرده وه ، گرتی

سَطَم: تیژی شمشیر ، بره ری شمشیر
سَطَمَة: چه سپاوو جیگیری کرد
سَطَو: هیرش ، به لامار ، چوونه سه ر
سَطَو لِأَجْلِ السَّرِقَة: هه لکو تانه سه ر بۆ
دزی ، چوونه سه ر بۆ تالان و برۆ

سَطَوَة: هیرشی بۆ کردو زالبو به سه ریا ،
هه لی کوتایه سه ری و زالبو به سه ریا
سَطِیج: ته خت ، روو ته خت ، رووبا ،
راکشاو ، پالکه و توو ، سست ، خاوو
خلیجک ، نه وه ی ناتوانیت هه لپسیت
سَطِیجَة: مه شکه ، تۆشه دان ، نه وه ی
تویشووی سه فه ری تیده کری

سَعَى

سَعَى: تیکۆشا ، هه ولیدا ، ته قه لایدا ،
کردی ، تپه پری ، رۆیشت ، رۆیی

سَعَى إِلَيْهِ: گرتیه بهر، چوو بۆی
 سَعَى فِي حَاجَةِ الرَّجُل: بوو به مۆی
 به ده سته پنهانی، هۆکار بوو بۆ
 به ده سته پنهانی
 سَعَى لِلْأَمْرِ: گرنگی دا به ده سته پنهانی،
 هه ولیدا بۆ به ده سته پنهانی
 سَعَى لِعِيَالِهِ: بژۆی و مال و دارایی بۆ
 به ده سته پنهان، رزق و رۆزی مال و منالی
 پهیدا کرد
 سَعَى إِلَى الصَّلَاةِ: چوو بۆ نوێژ
 سَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالرُّوَّةِ: هات و چوو
 له نێوان سه فاو مه روادا
 سَعَى عَلَى الصَّدَقَةِ: کار و رهنجی دا
 له وه رگرتنی خیر له خاوهن و
 به خشه ره کانی
 سَعَى عَلَى الْقَوْمِ: بوو به کاری به ده ست و
 ده ست لاندان به سه ریانه وه
 سَعَى بِهِ سَعَايَةً: دوو زمان و فیتنه یی
 کرد له نێوانیاندا، قسه ی هینا و برد
 له نێوانیاندا
 سَعَادَى: ره گ و ریشه ی گۆز
 سَعَادَةٌ: کامه رانی، به ختیاریی،
 به خته وه ربیی، خوشی، باشی، چاک
 سَعَادَتُكُمْ: به ریزتان، جه نابتان
 سَعَارٌ: گه رمی، تین، نه و په پی
 برسیتی، به ریشان بوون به مۆی
 برسیتی و تینویه تیه وه، خراپه و
 گێره شیوینی
 سَعَفٌ - سَعَافٌ: قلیشان، پیست
 هه لدان، پیست قلیشان
 سَعَالٌ (كحة): کۆکه، کۆکین،
 ده نکیکه له گه رووی گیانداره وه دیته
 ده ره وه به ته کان به مۆی خوورویه که وه
 که له گه روودا پهیدا ده بی

سَعَالٌ دِيكِي: کۆکه ره شه، کۆخه
 ره شه، جۆره کۆکه یه که که به منال
 بگات دهنگی وه که له شیرێ لیدی
 سَعَانِيْنٌ: جه ژنیکی مه سیحیه کانه پێش
 (فصح) وه به جه ژنی یه که شه ممه ش
 ناوده بریت
 سَعَايَةً (وَسَايَةً): بوختانکردن، له پاش
 مله باسکردن، به ده مه وه هه لبه ستن
 سَعَبٌ لَهُ كَذَا: ریکی خست، باشی کرد
 سَعَبٌ: نه وه ی له به ری رۆیشت
 له مه یی...
 سَعَفَةٌ: توانا، بی نیازی، فراوانی،
 گۆشادی
 سَعْفَرٌ - صَفَرٌ: روه کیکی بۆنخۆشه
 سَعْفَرِيٌّ - صَفَرِيٌّ: جوامیر، مه رد،
 بیباک، زیره ک، زرنک
 سَعْدَ الْيَوْمِ: رۆژی پیرۆزو شادبوو،
 رۆژیکی پیرۆزو موباره ک بوو
 سَعْدٌ: به ختیاربوو، کامه ران بوو،
 شادبوو، خوشحال بوو، دلشادبوو
 سَعْدٌ: روه کیکه ده خوریت
 سَعْدٌ: پیرۆز، خوشبه خت، پاک،
 بیگه رد، خوشحال
 سَعْدَانٌ: مه یمون، مه یمینیک،
 گیانداریکی چوارپیی کلک داری
 گه رمیانی یه و ده ستوو پیی له می
 ئاده می ده چیت
 سَعْدَانٌ: سمل، سۆتکه، سمله،
 سونبول، بنی گیایه کی کۆیستانیه و
 بۆنی خوشه و ره شه و به ئه ندازه ی
 ده نکه خورمایه ک ده بی که پاک کرا
 سپی و درێژه

سَعْدَانَة (حَمَامَة): کۆتر، که بووتر،
 کاواتری، به هیف، که فوک،
 بالنده یه کی که وی و کیوی به
 سَعْدَانَة الثَّدَى: گۆی مه مک، گۆپکه
 مه مک، چپچپله، چک
 سَعْدَانَة الْبَاب: ده سکی ده رگا،
 چه پکه ی ده رگا، به رچه قی ده رگا
 سَعَر - سَعَر: ناگری کرده وه، هه لی
 گیرساند
 سَعَر الْفَرَس: به خیرایی غاریی دا
 سَعَر الْحَرْب: گهرمی کرد، تاویدا
 سَعَر الْقَوْم بِالْغَبْل: سوتاندی و سزاو
 نه شکه نه جی برده دلپه وه
 سَعَر الْقَوْم شَرّاً: به دو خراپ بوو،
 شه پخوازیبوو، به دی و خراپه یان نواند
 سَعَر الشَّيْء أَوِ السِّلْفَة: نرخداری کرد،
 نرخ ی بۆ دانا
 سَعَر الْحَرْب: گهرمی کرد، تاویدی دا
 سَعَر الْيَوْم فِي حَاجَتِهِ: گه پا بۆ
 پێداویستی خۆی
 سَعَر: گهرما، تین، تاو
 سَعَر الرَّجُل: گهرما بردی، هاریبوو
 سَعَر - سَعَر: شیتی، هاری، که لله بی
 سَعَر: نرخ، به هاو قیمه تی شت
 سَعَر - سَعَرَة: رهنگیکه زیاتر روو به
 رهشی به
 سَعَرَة: گهرمۆکه، تاوزه
 سَعَرَة: سه رهتای هه رکاریک، کۆکه،
 قومان و روودانی خیرای هه رکاریک،
 گهرماو گهرم
 سَعَط - سَعَط: کردی به لووتیا، هه لی
 مژی، بۆنی کرد

سَعَطَة الدَّوَاء: ده رمانه که ی کرد
 به لووتیا
 سَعَف: رای په پان، جی به جی ی کرد
 بۆی، چاره ی کرد، چاره سه ری کرد
 سَعَف: لیواری په نه و نینۆکه کانی
 قَلْبِشَا
 سَعَف الْوَجْه: زیپکه ی لیدا، هه ل
 زله پا، زیپکه ی ده ردا
 سَعَف: جیهازو شتو مه کی بووک،
 که لو په لی ناوما ل
 سَعَف: پیاری ناپاک و سپله
 سَعَف: فریاکه وتن، یارمه تی،
 پشتگیری، چاره کردن، چاره سه ری،
 به هاناوه هاتن، به ده مه وه هاتن
 سَعَف النُّخِيل: گه لای دارخورما،
 سه عف
 سَعَفَة: زیپکه، هه له زله پان، شانک،
 قنچکه، زیتکه، گرمزه، پیروزکه،
 عازهبه، ورده کولکیکی سه رتیژه
 له له ش ده ردی
 سَعَل: کۆکی، کۆکه گرتی، کۆکه ی
 لتهات
 سَفَاء - سَفَاءَة: سَفِي: دیو، درنج،
 ده عبا، گیاندارێکی نه فسانه به
 سَفُود النُّجُوم: گه له هه ساره و
 نه ستیره یه که به هه ریه که یان ده گوتری
 (سَعْدَة) فلان و به م نه ستیره یه ش وا
 ده گوتریت
 سَعُوط (شَوْق - عَطُوس): برنوتی،
 خاکه ی تووتن، پزمینهر، ده رمانیکه
 له گه ل تۆزی تووتن له لووت ده کری بۆ
 پزمین

سَعِيد: به اختیار ، کامه ران ، خوْشحال ،
 خاوهن ریز ، به ریز ، به خته وهر
 سَعِير: کلپه ی ناگر ، هالاو گه رمای
 ناگر ، بلیسه ی ناگر

سَفَاح

سَفَاح: برسیتی ، ناوړایی ، وړه ، برس ،
 برچتی ، نازسپروژه یی ، پیداوېستی
 گیانداریک بو خواردنیک که به ری دلی
 بگریو تیری بکات
 سَفَاح: برسی بوو ، گه ده ی خالی بوو ،
 پتوېستی به خوراک بوو

سَفَاح: ژنیک برسی بیت ، نافرته تیکی
 برسی

سَفَاحُ الدِّهْنِ فِي رَأْسِهِ: روئی دا له بنی
 سه ری ، روئی کرده بیخی سه ری
 سَفَاحُ رَأْسِهِ بِالدِّهْنِ: تیر روئی کردو
 به هه ردو د ه سستی لیتی سوو ئنجا
 روئی رشت به سه ریا هه تا تاله موه کانی
 تیر تیر بوو

سَفَلَ الرَّجُلُ وَغَيْرُهُ: جه سته ی پچووکو
 لاقه کانی وردیلان بوو ، جه سته ی شیواو
 بوو ، لاوازو سست بوو ، به درپه وشت بوو
 سَفَلَ النَّاسِلِي: نه خوْشیه که ده دات
 له کوْنه ندامی زاوئی و دهره نجامی
 خرابی لیده که ویته وه

سَفَمَهُ - سَفَمًا: نیش و نازاری گه یاند
 به دلی ، ژانی پینگه یاند ، نازاریدا
 سَفَمَهُ: خواردنی باشی پیدا
 سَفَن: خواردنی خراب ، خوراک ی به دو

خراب

سَفَاح

سَفَاحُ الْخَوْص: چنی ، گه لای دارخورمای
 چنی

سَفَاحُ الطَّائِرِ أَوْ السَّحَاب: بالنده که یان
 هه وړه که به سه ر زه ویدا تپپه پی
 سَفَاحُ الْمَاء: ناوی زور خوارده وه و تیر
 ناو نه بوو

سَفَاحُ الشَّيْء: به یه کیه وه نوساند ،
 جووتی کردن ، خستنیه پال یه ک
 سَفَاح - سَفَاح: ماریکی درژی ناسکه
 له نیو به ردو زیغه وه بازده داو
 عه ره به کان وتویانه ده فپی و بویه
 ناویان لیناوه به بازده رو بالکرتو

سَفَاح: په له بکرد ، خیرای کرد
 سَفَاحُ فِي مَشِيهِ: له رویشتندا په له و
 خیرای کرد

سَفَاحُ فِي طَيْرَانِهِ: له فرینا خیراو
 په له ی کرد
 سَفَاحُ فُلَان: به ندایه تی کردو بو
 به وړه ردگار ملکه چی و خوْبه که مزانی
 نواند ، عه قلی کزو لاواز بوو

سَفَاحُ الشَّيْء: که م بوو ، کزیوو ، لاوازیوو
 سَفَاحُ شَعْرُ نَاصِيَتِهِ: قزی پپشه سه ری
 که م بووه

سَفَاح: خا ک و خوْل ، هه رداریک
 درپکدار بیت

سَفَاحٌ مِنَ السَّنْبِل: قه لاس ، پژان
 سَفَاح: چاره سه ر ، لاوازی ، خا ک و
 خوْل

سَفَاح: هر دره ختیک درپکاوی ، هر
 دره ختیک درپکی هه بیت
 سَفَاح: زینا ، داوین پیسی ،

به درپه وشتی

سَفَاح: خوینرژ ، پیاوکوژ ، نه وه ی
 زور به خشنده و بده ره ، ره وانپیژو
 قسه زان

سَفَارُ: پارچه ناسن یان چه رمیکه
 ده کړی به لووتی و شتره وه
 سَفَارَةُ: ناوېزې کړدن، میانجی گری،
 روولینان، که وتنه بهینه وه
 سَفَارَةُ - سَفَارَةُ: پله وپایه ی بالټوزخانه،
 ناشتکړنه وه
 سَفَارَةُ: کومه لیک سه فەر بکه ن
 سَفَارَةُ: زهوی مالین، که نناسی
 سَفَاطُ: قولینه و سه به ته دروستکړ،
 نه وه ی قولینه و سه به ته دروست ده کات
 سَفَاكُ (سَفَاح): خویڼ ریژ، پیاو کوژ،
 میړکوژ، زهراف، قاندرې، ده فلخووین،
 ونریژ، نه وه ی مړوف ده کوژیت
 به ناحه ق و ناړه وا
 سَفَاةُ: خوارو نرمی هه موو شتیک،
 پیچه وانه ی به رزو بالای شت
 سَفَاةُ (دَفَاةُ): بی ټا بر ویی، سووکی،
 نرمی، رسوایی، بی که سایه تی
 سَفَانُ: که شتی ساز، که شتی
 دروستکړ، نه وه ی ه لده ستیت
 به دروستکړنی که شتی
 سَفَاةُ: پیشه ی که شتی دروست کړدن،
 که شتی سازیی
 سَفَاةُ: نه وه ی ده چنری له په لکی
 دارخورما، مشتیک له گه نمو ...،
 قریه ندی ژنان
 سَفَاةُ: پیدانی پاره و پوول به
 نوینه ری نوو سینگه و کو مپانیایه و
 وهرگرتنه وه ی له ولاتو شارنکی دی
 به پیی نه و پسووله یی که وهرگر پیی
 ده دات
 سَفَحَ الدِّم (سَفَكَهُ وَارَاَقَهُ): خوینی
 رځان، خوینی رشت

سَفَحَ الدِّم: فرمیسکی رشت، نه شکی
 رشت
 سَفْحُ الْجَبَل: قه دپال، لاپال،
 تپله شان، به رقه دیی کتو، لاپالی گردو
 شاخ
 سَفَدَ اللحم (نَظَّمَهُ فِي السَّفُودِ لِلشَّوَاءِ):
 گزشتی کرد به شیشه وه بق برژاندن
 سَفَدَ - سَفَدَ: که لی دا، لاقه ی کرد،
 جووت بوو له که لی یه کیان گرت
 سَفَر - سَفَر: ناردی بق که شت،
 به ریی کرد، ره وانه ی کرد
 سَفَرُ الْمَرْأَةِ: رووی هه لمالی،
 رووخساری دهرخست، خوی
 دهرخست
 سَفَرُ الصَّبْح: رووناک بوه وه، روشن
 بوه وه
 سَفَرُ الْحَرْب: پشتی هه لکرد، رځی
 سَفَرُ بَيْنَ الْقَوْم: نټوانی ته باو باشکړدن،
 ناشتی کړنه وه، چاکسازی کرد
 له نټوانیاند
 سَفَرُ الرَّجُل: چوه دهره وه بق که شت و
 گوزارو که پان
 سَفَرُ الشَّيْء: روونیکړده وه، دهریخت،
 ناشکرای کرد
 سَفَرُ الْبَيْت: مالی، گسکی دا
 سَفَرُ الْكُتَاب: نووسی، هټنایه به ره م
 سَفَرُ الْبَعِير: لووتی به چه رم یان
 کانزابه ک گرت وه ک لووته وانه یان
 دهمه وانه
 سَفَرُ النَّار: ناگره که ی خو شکرد، تاویدا
 سَفَرُ (رَجِيل): چوون، کڅ، سه یران،
 که شت و گوزار، که پان، روین،
 که شت، رویشتنی یه کیک له شوینیکه وه
 بق شوینیکي دیکه

سَفَر: کتبیکی گوره ، به شیک له چهند
به شیک تورات

سَفَر: ماوه و ری برین ، نه و ماوه به ی
که دیت دوی خورناو بوون
سَفَرَة: تویشوو ، توشه ، تیشوو،
خواردنیکه که ریوار له گه ل خوی بیبا
بق ریگا

سَفَرَجَل: به می، به ی ، بیوک، به مۆک،
به یانه، بیوک، میوه به کی خپی زهردی
بقنوخشه به نه ندازه ی پرته قالیک
ده بیت

سَفَسَاف: خراب و ناجوری هه موو
شتیک، کاروباری به دو ناره و
سَفَسَفَ مِنَ الدَّقِيق: نه و ته پ و تۆزه ی
له گه نم هه لده ستی

سَفَسَفَ مِنَ الثَّرَاب: خاکی کوتراوه،
نه و خاک و خۆله ی کوتراوه ته وه
سَفَسَفَ مِنَ الشَّعْرِ: شیعری خراب ، نه و
شیعری سیفته و تاییه ته ندی باشی
له ده ستداوه

سَفَطَ السَّمَك (فَشَرَ سَفَطَه): پوله که ی
له ماسیه که کرده وه، پاکی کرد

سَفَطَ: پوله که ی ماسی، نه و سندوق یا
قوتوه ی بۆنی خۆشی تیدایه و له نامرازو
پیداویستی خق جوانکردنی ژنان
ده بیت

سَفَطَ الْحَوْض: چالی کرد و چیمه نتوی کرد
سَفَع: زله ی لیدا، شه قازله ی لیدا،
پیاپیدا کیشا ، زمه ی لی هه ستان

سَفَع الشَّيْء: نکولی کرد، به رپه رچی
دایه وه، دانی پیا نه نا
سَفَع الْحَرَّ أَوِ السَّمُومَ وَجْهَهُ: گرپه بردی،
که رما بردی ، هه لکزا

سَفَع بَعْضُو مِنْ أَعْضَائِهِ: ده ستی گرت
به به کیک له نه ندامه کانی لاشه یی و
به کیشی کرد و رایکیشا به توندی
سَفَع - سَفَعًا: رهنگی ره شیک ی
سوریاو بوو

سَفَع: جلو به رگی ره نگراو، جلو
به رگ به شتیه به کی گشتی و ره ها
سَفَعَة: به لای رهش ، له که ی رهشی
سَفَكَ الْمَاءُ أَوِ الدَّم: ناو یان خوینی رزان،
رشتی

سَفَكَة: خواردنی شتیک پیش نانی
به یان یان ، خواردنی شتیک به ناشتا
سَفَكَة: رزاندی ، رشتی ، به ریدایه وه
سَفَلَ - سَفَل: نزم بوو ، هاته خوار ،

نه وی بوو، بی تابو بوو ، سووک بوو
سَفَلَ فِي عِلْمِهِ أَوْ خَلْقِهِ: نزم و سووک بوو،
رسوا بوو، بی تابو بوو

سَفَلَ فِي الشَّيْء: له به رزه وه دابه زی بق
نزم ، له سه ره وه دابه زی بق خواره وه
سَفَلَ - سَفَل: پیچه وانه ی به رزی به ،
نزمی ، خوار ، نشیو ، بن ، قول ،
دامین

سَفَلَى: خواروو، لای خواروو، بنی
بنه وه، هه ره بنه وه

سَفَلَة مِنَ النَّاس: خه لکی سووک و رسوا،
نزمترین چینی خه لکی

سَفَلِيَة: پیچه وانه ی به رزی و بلندی به
سَفَن الشَّيْء: پاکی کرد، توپکلی
لپکرده وه

سَفَن (سَفَنَة): سمارته، سمارته کردن،
سمپارته، سمپاره، کاغه زکی زیره
وه کو پرپه ند ناسن و دارو گه لی شتی
تری بی ده کپیندی و لووس ده کری

سَفَنَة: تویکلی تَوو، پَیله، قه لاس،
 قه لَداس
 سَفَنَج - سَفَنَج: سَفَنَج: نیسه نَج، که فی
 ده ریا، هور
 سَفَنَه (نَحْنَه وَلَیْنَه): نه رمی کرد،
 کوتای، دای تاشی
 سَفَه الرَّجُل: زالبو به سه ریا له نه زانین و
 گتلیدا، ناچاری کرد نه زان بیست،
 گالتی پیکرد، پی رابوارد
 سَفَه سَفَه: بی هه ست و نه زان یان
 ره وشت نزم و به ده ره فتار بوو، سووک
 بوو، نه زان بوو
 سَفَه الرَّجُل: به گتیل و نه زانی دانا،
 نه زانین و گتلی دایه پال
 سَفَه: نه زانین، گتیل، به دپه وشتی،
 خو و نه توری خراپ، گه وچی
 بی نه قلی، که وده نی، گه مژه یی،
 گه لوری، پیچه وانه ی زانین و دانایی به
 سَفَوَاء: مَرَوَف یان ناژهل لاواز و سستبوو،
 کزبوو
 سَفَوَد (سَیخ): شیش، سیخ، کۆله وژ،
 چۆره ناسن یا داریکی باریکی درژه
 سَفَوَز: ماسیه کی خپه وهک هیلکه وایه و
 دپکی زۆره و به ژیشکی ناو ناو ده بریت
 سَفَوَف: هه موو ده رمان و چاره سه ریکی
 وشک که ته پ نه بیت
 سَفُوك: نه وهی زۆر ناو یان هه رشتیکی
 دیکه ده ریژی، یه کتیک زۆر درۆ بکات،
 ناویکه له ناوه کانی نه فس
 سَفُول: نزم، خوار، پیچه وانه ی
 به رزی به
 سَفِي الثَّرَاب: خاک و خۆلی په راگه نده
 کرد، کردی به با، دایه بهر با

سَفِي: نه وهی باو بۆران هه لی ده گرت
 له ته پ و تۆزو ...، خاکی با برده،
 خۆلی بهر با
 سَفِيْف: هه سیر، به لاج، بیان هک،
 هه سیل، هه سیلک، شتیکه له پووش
 ده چنری و له ژیر لباد و به ره و
 مافوره وه له سه ر زه وی راده خری
 سَفِيْفَة: راخه ریکی پان و پۆپه و لاخی
 پی توند ده کری، شتیکی چنراو
 له پووش و په لکی دارخورما
 سَفِيح: راخه ریکی به رین، په رداخیکی
 قوما که دۆپان و بی به ختی هه لگرتبی
 سَفِيحَان: دوو تووره که یان گونی به
 وهک جه وال وایه که ده که ویتنه نه ملو
 لای و لاخ و ناژه لی بار به ره وه
 سَفِيْر: بالیۆز، بالویژ، بالباز، نوینه ر،
 سه فیر، شابه نده ر، بایلۆز، ناویژیکه ر،
 نیراو بق ناشت کردنه وه و ریخستن
 گه لاو قزی هه لوه ریوو، لی زانی بلیمه ت
 سَفِيْرَة: ملوانکه یه که له ئالتوون و زیوو،
 گه ردن به ند
 سَفِيْل: سووک، نزم، رسوا، به دبخت،
 نه گبه ت، که م به ره وه به ش
 سَفِيْن (إِسْفِين): میخ، پواز، سینگ،
 سنگ، دار یا ئاسنیک ی سه ر تییزه
 به دیوار یا به زه ویدا داده کوتری
 سَفِيْفَة: که شتی، پاپۆر، که شتی
 گه وهی ده ریا به
 سَفِيَه: نادان، نه زان، گه مژه، گتیل،
 که وده ن، بی عه قل، دم پیس، جنیو
 فروش، چه قاوه سسو، چه توون،
 له وچه، رووه له مالراو

س ق

سَقَى الرَّجُلُ: ناوی دایه ، ناوی پيدا
 سَقَى الثُّوبَ: رهنګی کرد، خومی کرد
 سَقَى العَرَقَ: دهريدا ، لټی رږیو
 نه وه ستایه وه
 سَقَى الْحَيَوَانَ وَالنَّبَاتَاتِ: ناوی دا ، تیر
 ناوی کرد
 سَقَى بَطْنَهُ: ناویکی زهر د یان زهر داوړیک
 له سکيا کړېوه وه و تووښی نه خوښی و
 ناساګی کرد
 سَقَاءَ (قَرِيَّةً): کونده ، کوننه ،
 جه وه ونده ، کون ، پیستی بزنه
 که به ساګی دهر ماتېی و خوښکراېی بډ
 ناو تیکړدن
 سَقَاءَ - سَقَاءَ: ناو کیش ، سه قا ، ناو بهر ،
 ناو هاوړ ، ناو دهر ، ناو کیش ، که سیکه
 به مانګانه یان به روژانه ناو بهیښی
 سَقَاطَ - سَقَاطَةً: نه وهی ده که ویتنه
 خواره وه له هر شتیک
 سَقَاطَ: پی مه لخلیسکان ، که وتوه خوار ،
 نه و به رو بوو مهی ده که ویتنه خواره وه
 پیش نه وهی بګات
 سَقَاطَ: په کیک زور بکه ویت و نه لوتیت ،
 شمشیر ی بره پوتیز ، فروښی شتی
 خراب و نا په سهند
 سَقَامَ - سَقَامَ: نه خوښی ، ناساګی ،
 خرابی باری ته ندروستی
 سَقَايَةً - سَقَايَةً: جامیک ناوی پی
 بدړیت به په کیک ، شوینی ناودان
 سَقَرُ (جَهَنَّمَ): دوزخ ، جهه نهم ،
 دوزخ ، نارتون ، نه و بنګه یه ی خوی
 که وړه ناوانکاری تیدا گرد ده کاته وه و
 نه شکه نجه و سزایان ددهات

سَقَرُ: دوشاو ، مه لټو
 سَقَرُ - سَقَرًا: دوورکه وتوه ،
 په راګه نده بوو
 سَقَرُ النَّارِ أَوْ الشَّمْسِ فَلَانًا: ټاګر یان
 تیشکی خوړ پیسته که ی سوتاندو
 رهنګی گزړی ، به ګه رماو تینه که ی
 نیښی پی ګه یشته
 سَقَرَتُهُ الشَّمْسُ: خوړ بردی ،
 مه تاو بردی ، خوړ گزړی کرد
 سَقَطَ: کهوت ، وهی ، رووخا ، رما ،
 ګلا
 سَقَطَ الْحَرُّ: ګه رما هات
 سَقَطَ الْحَرُّ عَنَّا: ګه رما ره وییه وه لیټمان ،
 ګه رما نه ما
 سَقَطَ عَلَى ضَائِكِهِ: شوینه که ی
 دوزیه وه و دهستی لی ګیر بوو
 سَقَطَ الْقَوْمُ إِلَيَّ: دابه زین ، لایاندا
 له لای من ، مه لیاندا لام
 سَقَطَ فِي يَدِهِ: په شیمانېوه وه ، ژتوان بوو ،
 پاشګه زیوه وه
 سَقَطَ فِي الْكَلَامِ: مه له یګرد له قسه کړندا ،
 چه وتی ګوت ، له ده می دهر چوو ،
 له زاری ترازا
 سَقَطَ مِنْ عَيْنِي: له بهر چاوم کهوت
 سَقَطَ فِي الإِمْتِحَانِ: له تاقیکړنه وه دا
 کهوت ، دهر نه چوو ، مایه وه
 سَقَطَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ (ضَيْعَهُ): له کیسی
 چوو ، له کیس خویدا ، له دهستی خویدا
 سَقَطَ الْوَلَدُ مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ: له دایک بوو ،
 له بار چوو
 سَقَطَ - سَقَطَ - سَقَطَ: منالی ناته واو ،
 له بار چوو ، له کیس چوو ، فهوت بوو

سَقَطَ: نه‌وهی ده‌که‌وِیتنه خواره‌وه
له‌شه‌ونمو به‌فرو ته‌رزه، سپله، ناکه‌س
به‌چه، نادان، به‌دندهک
سَقَطَ: بآلی بالنده، لایه‌کی ه‌وور
له‌کاتی‌کدا ده‌بی‌نری ده‌که‌وِیتنه
خواره‌وه، گوشه، لا، دامینی چادر
سَقَطَ: نه‌وهی هیچ خیریکی تیدا نییه
له‌ه‌موو شتیک، خراپ، سه‌قه‌ت،
په‌ککه‌وتوو، له‌کارکه‌وتوو، بی‌که‌ک،
تلب تیا نه‌ماو، نابار، ناجور، شتو
مه‌ک، ئابرو چوون، هه‌له‌کردن
له‌نروسین و قسه‌و مامه‌له‌دا
سَقَطَ: که‌وتنکی توند، پی‌خلیسکان،
که‌وتن
سَقَطَ: کزنه‌ فروش، که‌فنه‌فروش،
که‌فنه‌گر، که‌ونه‌فروش، که‌سیکه
له‌کۆنه‌وه پیشه‌ی هه‌ر کۆنه‌فروشتن
بی
سَقَفَ الْبَيْتَ: سه‌ری گرت، سه‌ربانی
بۆ کرد، داره‌پای کرد
سَقَفَ بَيْدِيَه: چه‌پله‌ی لیدا، چه‌پله‌ی
کوتا
سَقَفَ (صَارَ اسْقَفًا): بوو به‌قه‌شه
سَقَفَ: لای سه‌روو، بنمچ، ساپیتنه،
بنه‌بان، داره‌پا، لای چووروو، نژاره
سَقَفَ خَارِجِي: سه‌ربان، رووی
ده‌ره‌وه، رووی سه‌ره‌وه‌ی سه‌ربان
سَقَفَ الْحَقِ: مه‌لاشوو، ئاسمانه‌ی ده‌م،
گوشه‌ک، مه‌لازوو، مه‌لازگه، ئاریینگ،
پانک
سَقَفَ: له‌چه‌مانه‌وه‌یدا زۆری پیچوو،
چه‌مانه‌وه‌که‌ی خایاندی

سَقَفَ الرَّجُلَ: له‌په‌و روو که‌وت، به‌پوا
دانه‌وییه‌وه
سَقَفَ الظَّالِمَ: که‌ردنی که‌چ بوو، لاریوو
سَقَلَبَ: نه‌ته‌وه‌یه‌ک بوون و به‌سه‌ر
زه‌ویدا بلایونه‌ته‌وه
سَقَلَبَ: زۆرانیزی کرد له‌که‌لی
سَقَمَ: نه‌خۆشکه‌وت، ده‌ردی گرت،
ناسخ که‌وت، ته‌ندروستی شیوا،
نه‌خۆشیه‌که‌ی درێژه‌ی کیشا، زۆری
خایاند
سَقَمَ: نه‌خۆشی خست، نه‌خۆشکه‌وت،
بیزاریوو، قیزی هاته‌وه، ته‌نگاو بوو،
لاوازی کرد، له‌پی کرد
سَقَمَ - سَقَمَ (مَرَضَ): نه‌خۆشی، ده‌رد،
ناساگی، ناتوانایی، چرووسانه‌وه،
بی‌هیزی
سَقَمُونِيَا: روه‌کیکه ده‌رمانیکی لیده‌ر
ده‌هینری بۆ ره‌وانی سکو تیا‌بردنی
کرم به‌کارده‌هینری
سَقَقْنُوْر: جانه‌وه‌ریکه له‌سه‌ر
لێواره‌کانی رویاری نیل هه‌یه، مارمیلکه
سَقُوطَ: که‌وتن، گلانن، هه‌لدێران،
ده‌که‌وری که‌وتن، که‌فتن، گلێزای،
نه‌ره‌وسته‌ی، به‌ریبوونه‌وه، به‌لادا
هاتن، گلان، رمان، په‌لکه‌وتن
سَقُوطُ الْحَقِّ: ماف سووتان، ماف
له‌ده‌ستچوون
سَقُوطُ الدَّعْوَى: پووج بوونه‌وه‌ی داوا،
په‌ک خستنی داواو شیکایه‌ت
سَقُوطَ: که‌وتوو، رماو، دارپوخاو،
هه‌لدێراو، که‌فتوو، گلێراو

سُقَي قَلْبُهُ عَدَاوَةً: دلی پر خه شمو
دزایه تی بوو، دلی ناودرابوو به دزایه تی و
دورنمایه تی
سُقَي بَطْنُهُ: ناویکی زهره له سکيا
کړېوه وه و نووشی نه خوشی و
گرفتې کړد
سُقَي - سُقَي: ناویکی زهره دباوه له سکا
کړده بیتوه به هوئی نه خوشی یوه
سُقَي: ناودانی کشتوکال و ده غل ودان ،
به شه ناویک

سُقَي: هوریکي پریان ، دارخورما
سَقِيطٌ: نه زان ، گیل ، که وده ن ،
که مژه ، بی عه قل
سَقِيْفٌ: سهربان ، سره ، بان
سَقِيْفَةٌ: که پر ، سابات ، سفده ، زنج ،
قوخته ، سیبهریکه که بریتیه له چوار
کوله که و سهری به دارو ه لاش گبرایی
له هاویناندا له نئو باخچه و باخ و شوینی
ترا
سَقِيْمٌ: نه خوش ، دهرده دار ، لاواز ،
بی همیز ، چروساوه ، ناساز ، نه ساخ ،
نه وده ش

س ك

سَك الْبَابُ: دایخست ، کتومی دا ،
پتړه یدا
سَك الرَّجُلُ صُمٌ: خوی که پرکړد ، که رېوو
سَك النَّمُودُ: پاره ی لیدا ، پاره ی
دروستکرد ، سکه ی لیدا
سَك أَذْنِيهِ: گوئی خوی ناخنی ،
گوئی گرت
سَك الْبَيْتِ: بیره که ی ه لکه ند
سَك النِّعَامِ مَا فِي بَطْنِهِ: قری ی دا ،
خستیه دهره وه

سَك - سَكَا: گوئی پچووک بوو ،
گوئیچکه ی گچکه بوو
سَك - سَك - سَكَا: سَكُوک: بیریکي
ته نگ و ته سَك ، قه لغانیکی ده سَك
ته نگ ، ریکه یه کی گبراو
سَك: بزمار ، بېناو ساختمانیکی ریک
سَك: بونی خوش
سَكَاَتٌ: نه خوشبیه که مەردوم له قسه و
گوته ده خات ، به رده وام بوون له سهر
بیډه نگی
سَكَاَتُ الْحَيَاةِ: نه و مارانه ی دده ن
به مروفه وه له نا کاویکدا و هه سستی
پی تارکری تا ماوه و قه بیرک
سَكَاةٌ: وه لامیکي بیډه نگ که ،
وه لامیکي شیاوو په سهند و ده مکوتکه ر
سَكَاَرٌ: نه وه ی مه ی و باده دروست
ده کات و ده یغروشی
سَكَاَفٌ: که وش درو ، پیللو دروو ،
کوشکار ، که وشیدیر ، سۆلدروو ، سۆلکه ر
سَكَاَفَةٌ: پیشه ی که وش دووری ، پیللو
دووری ، کوشکاری ، سۆلدرویی
سَكَاكٌ: هوا ، به ره و ژور ، لای
ژووری سهر ، هوا ، چینه هه واری
به رز
سَكَاكٌ: نه وه ی سکه ی پاره لیده دا ،
سکه لیده ر
سَكَاكَةٌ: دیکتاتور ، تاکره و ، گوئیچکه
پچووک ، هه وای که شی به رز
سَكَاكَةٌ: نه و گه شتیاره ی دور له ولاتی
خویه تی و پیویستی به پاره یه
تابگانه وه ولاتی خوی
سَكَانٌ: دانیشتون ، خه لکی شوینیک ،
نیشته جی له شارو شوینیک

سُكَّانُ الْمَنْزِلِ: دانیشتوانی ناومال،

جینشینانی بالأخانه و مال

سُكَّانُ الْمَرْكَبِ: دهسته دوی كه شتی

سُكَّانُ السَّيَّارَةِ (مَقْشُود): سوكان ،

دهسه دوی ئوتومبیل

سُكَّابُ: تیی كرد، رۆی كرد، رزتی ، رشتی

سُكَّابُ الْمَاءِ: ئاوه كهی رشت ، رزانی،

رۆی كرد، دایكرد

سُكَّابُ: بهرده وام داكردن

سُكَّابُ مِنَ الْخَيْلِ: نهسپی تیژو خیرا

سُكَّابُ - سُكَّابُ: رهساس ، مس

سُكَّابُ (صَبَّ): رۆكردن، تیكردن، رزاندن

سُكَّابُج: شلهیه كه له گوشت و ترشی

دروست ده كری

سُكَّابَةُ: كړیشی سهر ، چلكی سهر

سُكَّابُ: بیده نگ بوو، خاموش بوو،

خپبوو، كړبوو، مرد، نقه و دهنگی لی برا

سُكَّابُ الْقَضَبِ: توره بیه كهی دامركایه وه،

نیشته وه، هیواش بوه وه، دواپی هات

سُكَّابُ الْحَرْكَةِ: جوولای له بهربرا ،

بزاوتی تیا نه ما

سُكَّابُ: بیده نگ و خپی كرد، خه فهی كرد

سُكَّابُ: تووشی بیده نگی بوو، لیتی دا ،

سه كته لیتدا

سُكَّابُ: كه م دوو، كه م قسه ، نه دوو

سُكَّابَةُ: دراو ، پاره ، ریی ، ریگه ،

شه قام، جاده ، گاسن ، هیللی ئاسن ،

ئاسنه ریی، ریگه ی ئاسن

سُكَّابَةُ: پاشماوهی نیو قاپ و ده فر ،

نه و ورده والو و شتانه ی منالی پی ژیر

ده كریته وه

سُكَّابَةُ: بیده نگ كه ری منال و وردیلان

سُكَّابَةُ (صَبَّت): بیده نگی، قروقه پی ،

خاموشی

سُكَّابَةُ قَلْبِيَّةٌ: دل و هستان، به لادا هاتن،

ته و ژم و فشاره دل

سُكَّابَةُ دِمَاغِيَّةٌ: دهماغ و هستان،

نه خووشی جه لده و فشار كه ده دات

له مێشك و له بزاوتی ده خات و په کی

ده كه ویت

سُكَّرَ الرِّيحِ: هیواش بوه وه، باكه ی

خست ، باكه ی نه ما

سُكَّرَ الْحَرِّ: گهرماكه ی نه ما ،

خاوبوه وه، كهوت ، دواپی هات

سُكَّرَ الْفَهْرِ: پردی بۆ دوستكرد،

به ریه ستی بۆ دانا

سُكَّرَ الْبَابِ: دایخست ، پتوه یدا ،

جووتی كرد، كلۆمی دا

سُكَّرَ الْحَوْضِ: پرپوو، لیوان لیو بوو

سُكَّرَ الرَّجُلِ عَلَيْهِ: توره بوو لیتی،

خه شم و قین گرتی به رانبه ری

سُكَّرَ مِنَ الشَّرَابِ سُكَّرًا وَ سُكَّرَانًا:

سه رخۆش بوو ، به هوی مه ی و باده وه

مه ست بوو

سُكَّرَ بَصَرَةٍ: سه رسام بوو ، واقی و پرما ،

حه په سا ، بینایی و دیبه ی له ده ستدا

سُكَّرَ الْبَغْرِ: نیشته وه، داكهوت

سُكَّرُ: نه وهی ده می رویاری پیده گیری

سُكَّرُ: شهراب، باده ، ئارهق، هه رشتیک

مرووف سه رخۆش و مه ست بكات

سُكَّرُ: مه ستی ، سه رخۆشی،

سه رگرمی، خوماری، كهیل بوون،

بارو حالیکه دیت به سه ر په كێكدا مه ی

یان هه رشتیکی عه قل و ژیری بهر

بخواته وه

سُكْرَ: شهڪر، شهڪر، قه ن، قهند،
كهله شهڪر، شتيكي سپي يا زهردي
زور شيرين و خوشه له قاميشي شهڪر يا
چوره چه ونده ريك دروست دهكړئ
سُكْرَان (شمل): سهرخوش، كهيل،
خومار، مه ست، يه كيك به هوى مهى
توشى يه وه تووشى حالتيك بوويست
قسه و گوتى هه رزه له زارى بيته
دهره وه

سُكْرَة: خواردنه وه يه ك، دانيشتيك
سُكْرَة الموت: گيانه لا، سهرمه رگ،
كاتي گياندان به ددهسته وه و مردن
سُكْرَجَة - سُكْرَجَة: قاپ، سيني،
به ربه لم، نه و دفره ي خواردنې
له سهر داده نړئ

سُكْسَك: دلاوه ريوو، جواميريوو،
مهر ديوو
سُكُج: گه را به بى هوده، نه روښت
بى نه وه ي بزاني بؤ كوي، بى رينومايي
چو به پټوه

سُكُج: سهرسام، واق وړماو، چه په ساو،
سهراسيمه

سُكُج - سَاكُج: غه ريب و دوور ولات،
ريوارى دوور ولات، كه سى دوور
له نيشتمان

سُكُف البَاب: لاشيپاني بؤ دانا،
چوارچپوه ي بؤ چه سپاند

سُكُك: پچووكى گويچكه
سُكُل: ماسيه كى ره شى گه وره ي دريژه
سُكَم - سَكَمَا: هه نگاهه كاني به سستى و
لاوازيى له يه ك نزيك كه وته وه

سُكْن: وه ستا، راوه ستا، نارامى گرت،
سره وت، خپ بوو، جووله ي تيا نه ما،
له بزاوت كه وت

سُكْن النفس بعد الإضراب: نه فس
نيشته وه دواى نالوژى وه له چوون
سُكْن إليه: پټى خوشحال بوو، شادمان
بوو پټى

سُكْن عنه الوجع: نيش و نازارى لى
دوور كه وته وه، ژاني نه ما

سُكْن الريح: دامركايه وه، هيواش
يوه وه، بړا

سُكْن الحرق: پيټه كه زه نه داركړا،
سكونى بؤ دانرا، وه ستا له سهرى

سُكْن: دامابوو، به سته زمان مايه وه
سُكْن: هيمنى كرده وه، هيورى كرده وه،
وه ستاني

سُكْن المُعْرَك أو نُحْوَه: جينشيني كرد
پټى ي، دايمه زړاند

سُكْن الكلمة: وه ستا له سهرى به داناني
زه نه (سكون)

سُكْن: مال، خانوو، جيگه، شوين،
خه لوه تگه، دانيشتن، مانه وه،

نيشته جى بوون، نيشتن، به زه يى،
ميهره باني، ناگر، ژن

سُكْن: جينشيناني مال، نه وانى
له مال كيدا ده ژين به يه كه وه

سُكْن: مال، لانه، نان، پاروو، بريټه
له وه ي يه كيك له مال كيدا جينشين بكه ي
به بى مزه

سُكْنَى: مانه وه، دانيشتن، شوينى
دانيشتن و ماندوو دهركردن، خانه،
مال، لانه

سَكَنَة: بڼكې سهر يان كۆله كه و راگرى
 سهر كه گهردن و مله
 سَكُونًا: بېدهنگ، خاموش، يه كيك فره
 بېدهنگ و نه دو بيت
 سَكُونًا: بېرىكى تهنگه بهر، تهنگه بېر،
 چالېكى قولې تهنگ
 سَكُونًا: همين، همياش، نارام گرتن،
 سره و تن، خاموشى، خپ بوون،
 له بزاوت و جوولې كه و تن، نيشانه ي
 وهستان (جزم)

سَكِي: دينار، پوښته
 سَكِيَت - سَكِيَتًا: هميشه خاموش،
 كوتا و دواين نه سپى پېشېركې
 سَكِيَتًا: يه كيك واپتويست بكات
 خاموش و بېدهنگ بيت و كاتې
 قسه يښى كرد قسه كانى كه لك و سوود
 بگه يه نيت

سَكِين: چه قز، كېرد، قه له م بې، چېر،
 به نېر، چه قزو، كارد، تيفيكى
 مشتو و داره و له جنين و ن پېداويستى
 روژانه ي مالدا به كاردېت بؤ له تكردى

خَوْرَاك به شپوه يه كې گشتى
 سَكِينَة (الْوَقَارُ وَالطَّمَانِينَة وَالْمَهَابَة):
 دلنېايى، همينى، ثاغرى،
 له سهرخوئى، همياش، نهرم و نيانى،
 ئاسايش و همينى، هه بيهت
 سَكِينَة: كه نيزه كيكى چوست و چالاك و
 روح سووك

سَكَنَجَبِين: خوارنده و يه كې تېكه له
 له ترش و شيرينى

س ل

سَل: دهرى همينا، راي كيشا، هه لى كيشا

سَل الشَّيْءِ مِنَ الشَّيْءِ: به همينى و
 له سهرخو دهرى همينا لېيى
 سَلَّ أَسْنَانُهُ: ددانه كانى كه و تن، نه مان
 سَلَّ: تووشى سيل بوو، نه خووشى
 سيلى گرت و لاوازو كزيوو
 سَلَّ أَسْل - سَلَال: نه خووشى سيل
 كه ده دات له سپه كان

سَلَّ (أَلْهَى): ئاسووده ي كرد، دل
 نه وايى كرد، نه وازشى كرد، سهرخووشى
 لېكرد، به سهر يا هات، دلى دايه وه

سَلَّى الشَّاةَ: خوريه كه ي گيرايه وه
 سَلَّى: ويلاش، نه و رايه له ي منال
 به هوييه وه ژينو و خواردنى دايكى
 مسوگر ده بيت و به پچراني ژينى خوى
 دايكه كه شى ده كه ويته مه ترسي يه وه

سَلَاء: چه وري و روئى پالتوراو، دووگى
 پالتوراو

سَلَاء: چقلي دارخورما، بالنده يه كې
 بؤرى دريژكوله ي قاچ دريژه
 سَلَالِق: شوينه واري قاچ و پى به سهر
 ريگه وه

سَلَاب (ثِيَاب الْعِزَاد): به رگى
 ماته مينى و ته عزى، رهش پووشى،
 به رگى رهش و غه مبارى

سَلَاب: جهرده، زه و تكه ر، تالانى كه ر،
 ئاخوران و بخوران كه ر، يه كيك مالى
 خه لكى به ناهه ق تالان بكات و بيبات
 سَلَابَة: ژن و پياوى تالانچى، نه و ژن و
 پياوه ي ده ست ده بن بؤ مالى
 خه لكى و تالانى ده كه ن

سَلَاجِم: نه سپى دريژ يان تيرومى نقد
 دريژ، ياخود پياوى دريژو بالابه رز،
 پيره و شترى به سالاجوو

سَلَاخ: پاشه رۆ ، پیسایی، پشقل، ریخ،
 نهوهی له ورگ دیته دهروهه له ریگهی
 کومه وه
 سَلَاخ: چهك ، تیخ ، یه رهق، ئامرازی
 نژیرو مروف کوشتن و شهرو جهنگو
 له یهك هه لچوون
 سَلَاخ الدَفَاع: قه لغان ، ززی، چهکی
 بهرگری
 سَلَاخ المَخْرَات: گاسن ، گا ئاسن ،
 گیسن ، ئاسنیککی پانه وهك بیل نه کرئ
 به هه و جاره وه و جووتی پی نه کرئ
 سَلَاخ المَطْوِی أَو السَّكِين: دمه چه قو ،
 تیغه که ی
 سَلَاخ دَار: چه کدار، چارچهك،
 به چه ککردن، نهوهی چهك و بابته ی
 شه پی هه لگرتوه
 سَلَاخ: نهوهی پیسته ی ئاژه ل
 داده مالی، پیاوی گروار
 سَلَاخَة: شتیك تامی نه بیئت ، بی تام ،
 ناخوش
 سَلَاخَة: بی تامی ، ناخوشی
 سَلَاخ: بی عه قلی ، ناژیروی ،
 له ده ستدانی عه قلو ژیری
 سَلَاخَة: نه رمی ، رهوانی ، ئاسانی
 سَلَاخَة اللفظ: ئاسانی و ناسکی
 دهسته واژه و گونجانی
 سَلَاخَة البَول: میزپانه گرتن ،
 میزه چوپکی، زوو زوو میزکردن له هوی
 سه رما یان ترسان یاخود نه خۆشی به وه
 سَلَاخ: ئاوی سازگارو شیرین
 سَلَاخ الكُتَاب: دپیره کانی کتیب ،
 ریزه کانی ، خه ته کانی

سَلَاخَة (وَقَاخَة): بی چه یایی،
 بی ئابرووی، چوختیتی، سووک و
 رسوایی، نزمی، به دیی، ته لاسایی
 سَلَاخ: باشترین مه ی ، شه رایی کۆنی
 چه ند سالا، باش و چاك و پالقه ی
 هه رشتیک
 سَلَاخ العَسْكَر: پيشهنگی سه ریان،
 به ره و پیشه یایی، سه ره تایی
 سَلَاخَة: سه رگولی هه رشتیکی گوشراو ،
 شه راب و ئاوی هه رشتیک
 سَلَاخ: پیزۆکه ، زمان هه ل زله پان،
 زینکه یهکی چهوکه له جهسته ده ردیت
 سَلَاخ: جه ژنیککی مه سیحیه کانه
 به جه ژنی به رزیوونه وه ی مه سیح
 (سه لامی خوای لیبیئت) ناو ده بریت و
 ئه م وشه یه ش (سریان) یه
 سَلَاخ: وتاریژی به توانا ، زمانپاراوی
 گوته و قسه پوهان
 سَلَاخَة: نه و ئاوه ی له داووده رمان
 وه رده گیری پاش هه لچوونی
 سَلَاخَة: زمان پیسی ، به دگویی، قسه ی
 ناشیرین و نادروت له سه ر زوبان
 سَلَاخِي: سه گی راوکردن ، جوړه
 سه گیکه که قاجی درێژه و توانای
 راکردنی هیه به دوا ی تیچیردا له راودا
 سَلَاخ: نه خۆش ، تووش بوو به ده ردی
 سیله وه
 سَلَاخ: دز ، گهنگه دز ، سه به ته چن یان
 سه به ته فروش
 سَلَاخَة: نه وه ، وه چه ، ره گهز، تیره ،
 نه ته وه ، نه ژاد، بنه چه ، بنه پهرت،
 بنه ماله ، خانه واده ، به ره باب

سُلَلي؛ ره گه زناس نه ژادشوناس،
یه کیک شاره زاو زانابیت به ناسینی
ره چه له کو بنه پرت

سلام: سلاکو، درود، سرودی نیشتمان ،
روژد باش ، سه لام ، هه موو کاتیکتان
باش ، سه لامی خوا لیکردن ، خو
سپاردن به گوێزاییه لیو
فرمانبهرداریتی، هه روه ها ناویکی
مه زنی خواجه به مانی بیگه رده پاکه
له ناته واویو و تیاچوون هاتوه

سَلام - سَلام: درختکی تالہ ،
 ٹیسکے کا نی پہنچ لہ قاچ و دست
 سَلامی: بای باشوور

سَلَامَةُ: بی‌ناتہ واوی، بی‌کہم کوپی ،
 دور لہ نہنگی، دروستی ، گونجاوی،
 شیاوی، چاکی ، پاکی ، بیوہی
 سَلَامَةُ النِّیَّةِ: نیہ پاکی ، دُساہی ،
 دُسوڑی

سَلَا؛ پالائوتی، پوخته‌ی کرد،
پالافته‌ی کرد، دووکه‌ی گرت
سَلَا السَّمِمْ؛ روئه‌ی گرت، روئه‌ی

دهرمینا
سَأَلَ الْجَدْعُ (نَزَعَ شَوْكَهُ): دِرْکِه کانی
دهرمینا، دِرْکِه کانی لیکرده وه

سَلِّ السَّمْعَ: رَوْنَه‌کَی دهره‌یِنا
سَلِّ قُلُوبَنَا: لیتدا ، ده‌ستی لیوه‌شاند
سَلِّ الدَّرَاهِمَ: په‌له‌ی کرد له‌پیدا‌نیدا

سَلَبَ: روونی کرده‌وه، تالانی‌کرد، به‌زور
لَبَّی زه‌وت‌کرد
سَلَبَ الشَّيْءَ: به‌زور لَبَّی زه‌وت‌کرد،

باز به بری هیز لئی داکیرکرد
سَلَب الْقَصْبَةِ أَوْ الشَّجَرَةَ: تاشی ،
تونیکلی لیکرده وه، سافی کرد

سَلْبَ السَّيْفِ: دهری میتا ، رای کیشا ،
له کیلان به دهری کرد
سَلْبَ فَلَانَةٍ فَوَادَهُ أَوْ عَقَلَهُ: عه قلو

بیروموشی برد
سَلَبْ ثَوْبُهُ: جل و به رگه که ی لی زه و تکرده،
جل و به رگی لی داگیر کرد

سلب (لبس السلب): جلی رهشی
له به رکرد، جلبه رگی ماتم و پرستی
پوشی

سَلْب: پنهانی لی دروست ده کری
سَلْب: درِژ ، سووک ، ناسان ، سست
سَلْب: ژنو و شتری به چه مردو که هیشتا

تہ او نہ بوو بیت
سَلَب: تالانی، یہ غما، راو پووت،
روو تکر نہ وہ، نہ ری

سَلْبَة: جوره په ټيکه کله پوش و
په لاش دروست کړايت

سَلَّيْتُ الْمَرْأَةَ: له باری چو
سَلَّوْتُ: نهو هی زور زور تالانی ده کاتو
راها توه له سهری ، تالانچی ، جهرده ،

سَنَبِي: نہ سہاوی، ناشم، لہ لای،
بی جی، سپار

هغه يله سوفه کانیش بریتیه له حالو
باریکي نه فسي ده بیته هوئی سستی و
ککزی له بزاتو و حوټه داو خاوه نه کي

تتووشی گرفتى دوو دلى و به دگومانى
دهه كات له جموجوول و دواتریش ده بیته
هۆی وه سستان و مهنگ بوونی ههروهه

به گیره شیوینی و نه بوونی هاوکاریش
ده گوتریت

سَلَّتْ: ده‌ری‌هینا ، هه‌لی‌کیشا ، رای
کیشا
سَلَّتْ الشَّعْرَ أَوْ الرَّأْسَ: سه‌ری تاشی ،
قزی بری
سَلَّتْ الْمَرْأَةُ الْخَضَابَ عَنْ يَدِهَا: سه‌ری و
لایبرد ، خه‌نه‌که‌ی ده‌ستی سه‌ریه‌وه
سَلَّتْ الشَّيْءَ: سه‌ری ، له‌تیکرد ،
پارچه‌پارچه‌ی کرد
سَلَّتْ بِسَلْجِه: ریخی کرد ، پیسایی کرد ،
پشقلی کرد
سَلَّتْ مَلَأَ بَسَه: دایکه‌ن ، خوی
رووتکرده‌وه
سَلَّتْ وَإِسْلَتَتْ الْقَصْفَةَ: لسته‌یه‌وه ،
په‌نجه‌ی پیاهینا
سَلَّتْ: جویه‌کی بی‌تویکل و قه‌لاس
سَلَّةٌ: سه‌به‌ته ، قولینه ، سه‌وی ،
سه‌وه‌ته ، سه‌له ، نانه‌شات ، ده‌فریکی
له‌شول‌دروستکاروه بۆ کاروباری
ناومال و په‌ین رژاندن و میوه‌ی تیدا
ده‌به‌ن بۆ فروشتن
سَلَّةُ الْمُهْمَلَات: ته‌نه‌که‌ی خول ، سه‌تلی
خول
سَلَّةُ السَّرِقَةِ الْخَفِيفَةِ: که‌ره‌دزی ،
ناخونه‌ک
سَلْتَاءٌ: نه‌وژنه‌ی خه‌نه‌ناگریته
ده‌ست و قاچ و سه‌ر
سَلَجٌ: قوتیدا ، لوشیدا ، هه‌لی‌دا
سَلْجَمٌ: شیلَم ، ریشتیکی چروپ‌پر ،
سه‌ریکی دریزی ریشاویی ، کۆنه‌بیریکی
پر له‌ناو
سَلَجٌ - سَلْجًا: ریقنه‌ی کرد ، ریخی کرد ،
پیسایی کرد

سَلَجٌ: چه‌کی دایه ، چه‌کداری کرد ،
پیداویستی جه‌نگی هه‌لگرت
سَلَجُ الطَّيْئُور: ریقنه ، جیقنه ، جیق
سَلَجٌ: رۆن یان زه‌یتیکه مه‌شکه‌ی پی
چه‌ور ده‌کریت
سَلَجٌ: ئاوی باران که‌له نه‌ستیل یان
گۆمیکدا کۆبیتته‌وه
سَلَجٌ: بیجوری پۆر
سَلَجٌ: چه‌ک ، هۆکاری جه‌نگ و کوشتار
سَلْجَفَةٌ - سَلْجَفَةٌ - سَلْجَفَاءٌ: کیسه‌ل ،
کووسه‌ل ، کووسی ، گوویسه‌ل ، کیسو ،
ده‌عبایه‌کی دیمی‌یه‌وه که ره‌قه‌ی ناو
ئاو وایه به‌هیشاوه‌ی ده‌روات به‌پۆیه‌وه
سه‌رو په‌له‌کانی له‌نیو ره‌قه‌یه‌کی
سروشتی خۆیدا ونده‌کات
سَلْجَفَةُ الْبَحْرِ: جله ، ره‌قه‌ی گه‌وره‌یه ،
سیله ، زۆر له‌ره‌قه گه‌وره‌تره‌وه له‌ئاودا
خۆی پانده‌کاته‌وه بۆ گرتنی مل و
مووش و دواوه‌ی خۆی لیک دینیتته‌وه و
مل و موشه‌کان قوت ده‌دات
سَلَجُ الْخُرُوف: گروی ، پیسته‌که‌ی گرو
سَلَجُ الْمَرْأَةِ دُرْعَهَا: زریکه‌ی داکه‌ند ،
له‌خۆی دامالی
سَلَجُ الْحَيَّةِ: کاژه‌که‌ی فریدا ،
پیسته‌که‌ی له‌خۆکرده‌وه
سَلَجُ اللَّهِ النَّهَارَ مِنَ اللَّيْلِ: خوداوه‌ند
رۆژی ده‌رخست و له‌شه‌وی جیاکرده‌وه
سَلَجُ الشَّهْرِ: مانگ ته‌واو بوو ، رابورد ،
کۆتایی هات ، دواپی هات
سَلَجُ الْحَرِّ جِلْدَهُ: پیسته‌که‌ی سوتان ،
هه‌لی کزاند ، سوتانیه‌وه ، تویکلی پی
هه‌لدا

سَلَخ - سَلَخ: کاژى مار ، دامالين ، گرون ، فېيدان ، پيست گرتنه وه ، تويز دامالين
 سَلَخ الشَّهْر: دوايى مانگ ، کوتايى مانگ ، بنى مانگ
 سَلَخ (جِلْد الحَيَوَان الْمَسْلُوح) : پيستهى گروار
 سَلَخَانَة (مَسْلَخ - مَذْبَح) : قه سابخانه ، جیگه و شوینى گوشت فروشتن یان سه رپرینو کوشتهى ناژهل
 سَلَس: گوپړاپهل بوو ، نهرم بوو ، دهسته مویو ، کهوى بوو ، به ناسانى پيى دامه وه
 سَلَس: عه قلى روښت ، ژيرى له دهستدا
 سَلَس لَهُ بِحَقِّهِ : به ناسانى مافى خوى دايه
 سَلَس: ناسان ، سانا ، نهرم ، نيان ، گوپړاپهل ، ملکه چ ، دهسته موی
 سَلَس: گوپړاپهل ، به ناسانى مالى كردن و به پتوه بردن ، ميزه چوپكى ، ميزپانه گرتن
 سَلَس الْحَلِي: که وهر به ندی کرد
 سَلَس - سَلَسَال - سَلَسِل: نواويكى شيرينو سازگار ، مهى و بادهى سووک
 سَلَسِل: جه حیل و لاوی روح سووک
 سَلَسَة: پارچه يه کى دريژى کوپاره
 سَلَسَة: زنجير ، زريزه ، ملوانکه ، گهر دن بهند ، چند پارچه ته ليکى
 نالتوونى يان هر کازاو شتيكى دیکه يه که له يه که لکيشرايت به سه ر سينه دا شوپوويته وه ، زنجيره بروسکى يه که له دواى يه که

سَلَسَة اَشْيَاء مُتَابِعَة: زنجيرى يه که له دواى يه که
 سَلَسَة اَكَاذِيْب: که له درو ، کومه له درويى يه که له دواى يه که
 سَلَسَة الْجِبَال: زنجيره شاخ ، تيفه شان ، تيره شان
 سَلَسَة النَّسَب: بنه چه ، زنجيره ي ره گز ، ره چه که ريز به ندی يه که له دواى يه که
 سَلَسَة الظُّهْر: پريره پشت ، موره گى پشت ، رشته و دانه کانى پشت
 سَلَط - سَلَط: زمان ريزو پيس بوو ، به دگوو خراب بوو ، خرابه گزو گندهل
 سَلَط عَلَى: هانيدا ، دنيدا ، پالى پتوه نا
 سَلَط: زماندرېژ ، دي ، چنه سووک ، بى تابروو ، سوواو ، که سيکه له نه ندازه ي خوى پترو به ره و ژوتو له باره ي مهردوم بدوى
 سَلَط: نوکه رميك خوارى و لارى تيدا نه بيت
 سَلَط: بالاي بهرز ، بلند ، پاين
 سَلَطَان: فرمانبره و ، سولتان ، شا ، پاشا ، دهسته لاتدار ، به توانا ، کارپه وايى ، به لکه ، هو
 سَلَطَانَة (رُؤْجَة السُّلْطَان) : شازن ، ژنى سولتان ، هاوسه رى فرمانبره و او دهسته لاتدار ، شازنه
 سَلَطَانَة - سَلَطَانَة: ژنيكى بالا به رزى زمان تيزو ره
 سَلَطَانِي: شايانه ، شتيك بدرتته پال شاو ديوانى شايان

سُلْطَانِيَّة: له گهن ، قاپی مس ، ده ستنق، ده فریگی مسینی دهم واله
 سُلْطَة: ده سته لات ، توانا ، هیز ، فرمان ، کارپه وایی
 سُلْطَة رُوحِيَّة: فرمانپه وای ئایینی ، روحی
 سُلْطَة رَمْنِيَّة: هیزو ده سته لاتی کاتی
 سُلْطَة مُطْلَقَة: ده سته لاتی ته واورده ما
 سُلْطَة قَضَائِيَّة: فرمانپه وای یاسایی
 سُلْطَة الْقَضَاء: ده سته ی دادوهریی، ده سته لاتی دادوهریی
 سُلْطَة الشَّرِيع: ده سته ی یاسادانان ، ده سته لاتی یاسادانان
 سُلْطَة (کَامِخ): زه لات ، سه لات ، جوره خوارده مه نییه که له ترۆزی یا خه یارو ته ماته یا له سرکه و کاهوو هندی شتی تر دروستده کری
 سُلْطَة: رمیکی دریزی باریک ، قاپیکه کاو حه شیشی تیده کری
 سُلْطَعُون: گیانداریکی ئاوییه
 سُلْطَانَة (مَمْلَکَة): ولات ، سولتان نشین، میرنشین، شانشین
 سُلْطَانَة: کردی به میرو شا، کردی به فرمانپه واو ده سته لاتدار
 سَلْع الرُّأْس: شکاندی ، له تی کرد، قلیشانندی
 سَلْع جِلْدُهُ بِالنَّار: به ناگر سووتانندی و شوینه واره که ی له سه ری ده رکه و
 سَلْع الْأَرْض: قلیشا ، درزی تیبوو، له یه ک ترازا
 سَلْع الرَّجُل: گه ربوو، رهنگی پیستی گزرا به دروست بوونی په له له سه ری

سَلْع قَدَمُهُ: قاچی قلیشا
 سَلْع: قلیش ، قلیشاوی ، درز قلیشاوی له پیستدا دروست ده پیست، به یدابوونی درزو قلیش له پیدای
 سَلْع: سوتاوی، سوزیانی، سوهمتان، گرانی شتیک ، ناگر تیبه ربوونی شتیک و سووتانی
 سَلْع: داریکی تاله، پاقله به کی پیسو تام ناخوشه ، جوره ئارامی به که، شوینه واری ناگر له سه ر پیست
 سَلْعَت قَدَمُهُ: پی قلیشا ، قاچی قلیشا
 سَلْعَة - سَلْعَة - سَلْعَة: زهرو ، لوو ، چه ره لووی ژیر پیست
 سَلْعَة: که لو پهل ، شت و مه ک
 سَلْعَة کَاسِدَة: که لو په لی بی بازای، که لو به لیک بازای نه پیست و نه فروشری
 سَلْف الْأَرْض: زهوی چاک کرد، ته ختی کرد، خوشی کرد، باشی کرد
 سَلْف الْمَزَادَة: چه وری کرد، چه وری لیدا
 سَلْفَا: رویی ، به سه رچوو، رابورد، تیبه ری
 سَلْف الْقَوْم: پیشیان که ووت ، به رله و رویی، پیش نه وان رابورد
 سَلْفَا: قهرزی دا ، وامی دا
 سَلْفَا الشَّيْء: پییدا ، خستیه به رده می، وه به ری هینا
 سَلْف الضَّيْفَا: خواردنیک کی که می دا به میوانه که ی
 سَلْفَا: باپیران ، پیشین ، باوان ، رابوردوو، پیشوو، دیرین، قهرزی بی سوود، هه رشتیک پیش بکه وی له باوان و نزیکان له ته مه ندا یان له چاکه یا ، هه ر کرده وه به کی چاکه پیشکه شی بکه یت ، پیشه کی پاره که ده دریت له بری شتیکدا ، مامه له ی سه له م

سَلَف - سَلْفَان - سَلْفَان: به چکه ی که و ،
 باره که و ، یا خود سویتسه ، زپکه و ،
 قتی
 سَلَف: پیست ، میردی زن خوشک ،
 ناوه لزاوا
 سَلَف - سَلُوف - اَسَلَف: که لانی شمشیر ،
 پیسته یه که به باشی خوش و ده باغ
 نه کرابی
 سَلَف (عَدِيل): ناوه لزاوا ، میردی زن
 خوشک
 سَلَفَة: قهرز ، خوازتن ، وام ، به رکولیک
 پیش خواردن که سیتی برسی
 ده یخوات ، کومه ل و تاقمیک پیشین ،
 پارچه زه وییه که ریکده کری بـ
 کشتوکال ، نه و پیسته زیاده یه
 له عوره تی منال ده کریته وه له کاتی
 سونه تکردن و خه ته نه دا
 سَلَفَة (رُوحَة الْأَخ): برازن ، زنی برا ،
 بوورا
 سَلَقُ الْبَيْضِ أَوْ الْبَقْل: کولاندی و لیتی نا ،
 له ناودا کولانی و پاشان لیتی نا
 سَلَقُ بِالرَّمَح: برینداری کرد ، لیتدا
 سَلَقُ بِالسَّوْط: به قامچی لیتدا هتا
 توخی پیسته که ی برد
 سَلَقُ اللَّحْمِ عَنِ الْعَظْم: پاکی کرد ،
 کرانده وه ، دایمالی ، لیتی کرده وه
 سَلَقُ فَلَانًا بِكَلَامِهِ أَوْ بِلِسَانِهِ: نازاریدا ،
 نه شک نه ی دا ، نیشی پیگه یاند
 به قسه کانی
 سَلَقُ الطَّيِّبِ فَلَانًا: له سر گازه رای
 پشت پالی خست ، به پشتا ته ختی کرد
 سَلَقُ الْبَرْدِ أَوْ الْحَرِّ النَّبَات: سرما یان
 که رما روه که که ی برد ، تیایبرد ،
 فه وتاندی

سَلَقُ الْجِلْد: پیسته که ی چه ورکرد
 سَلَقُ الْحَانِطِ وَغَيْرُهُ: سرکه وت
 به سهریا ، چوه سهری ، هه لزنایا
 سَلَقُ الْعُودِ فِي الْعُرْوَةِ: بردی نه ویه وه ،
 داغلی کرد ، خستی نه ویه
 سَلَقُ بِاللِّسَانِ أَوْ بِالْكَلَام: سرزه نشستی کرد ، قسه ی پیگوت ،
 به سهریا هات
 سَلَقُ الشَّيْءِ بِأَمَاءِ الْحَار: توک و
 به ره که ی لیکرده وه ، هلی پروکان ،
 ناوه پووتی کرد
 سَلَق - سَلَق: کولاندن ، کولان
 سَلَق (أَثَرُ الْجَرَح): جی برین ،
 شوینه واری زامداری
 سَلَق (نَبَاتٌ يُؤْكَل): سلق ، زلق ،
 گیاهی که لاپانی بنکداره ده کری
 به چپشت و ...
 سَلَق: گورگ ، جۆگله ناو
 سَلَقُ فَلَانٍ عَلَى هَذِهِ السَّلِيْقَةِ وَسَلَفَهَا: له سر نه و بارو حاله به بار هات ،
 له سر نه و سروشت و شتوازه پیکهات
 سَلَق: شا ، ریکه ، ریکه و بانیکی فراوان ،
 چالیکی نه رمه خاک له زه ویدا که هیچ
 روه کیکی تیدا نه بیست
 سَلَفَة: گورگ ، زنیکی زالی به دگو ،
 کوله کاتی گه را داده نی
 سَلَكَ الْمَكَانَ: تیتی چوو ، چوه ناوی ،
 پیتی نایه ناویه وه
 سَلَكَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: تیتی خست ،
 تیتی به ران ، پیوه ی کرد ، هونیه وه
 سَلَكَ الطَّرِيقَ: پیارویی ، گوزهری کرد ،
 بیا تیپه پی ، به سهریا رقی

سَلَكُ الْخَيْطِ: مه‌لی کرد، بایدا ،
لوولی کرد، خاوی کرده‌وه، گریکه‌ی
کرده‌وه

سَلَكُ الْأَسْنَانِ: دانی ناژنه‌ی ، پاکی
کرده‌وه، چپکه‌ی کرد به‌نیویاندا
سَلَكُ الْأَمْرِ الْمُعْقَدِ: کاریکی ئالۆزی
ئاسانکرد

سَلَكُ: کشته‌ک، به‌ن ، په‌ت ، ده‌زوو
سَلَكُ مَعْدَنِي: تهل ، سیم ، تول، تیلی
ئاسان‌که‌باریک‌و درێژه‌ بۆ دووره‌ژنه‌و
کاره‌با به‌کار ده‌هێنری
سَلَكُ نَبَاتِي: ته‌رز، تووله‌ی داره‌میوو
برکه‌ی خه‌یارو ترۆزی و کاله‌کو
شووتی و گوژالک‌وو...

سَلَكُ: به‌چکه‌ی سوێسکه‌ یان قه‌تی
سَلَكَة: به‌ن ، په‌ت ، گوریس ، تهل،
سیم ، تول، ده‌زوو
سَلَكَة: باره‌که‌و ، به‌چکه‌ی که‌و

سَلَمَ مِنْ عَيْبٍ أَوْ آفَةٍ: رزگاری بوو له
ناته‌واوی و به‌لا، قوتاریبوو، سه‌رفرازیبوو،
روسووریبوو، به‌ده‌ربوو له‌ناته‌واویی
سَلَمَ لَهُ الْمَالُ: بۆی مایه‌وه، بۆخۆی بوو
سَلَمَ الْجِلْدُ: خۆشی کرد، ده‌باغی کرد
سَلَمَ الدَّلْوُ: به‌تالی کرده‌وه‌و توندی کرد
سَلَمَ الْحَيَّةُ: که‌زتی، پتوه‌یدا، ژاره‌که‌ی
کرده‌ جه‌سته‌یه‌وه

سَلَمَ: گوێرایه‌لبوو، رام بوو، راهات،
هاته‌سه‌ربار ، قایل و رازی بوو
به‌فه‌رمان و بریار

سَلَمَ الْمُصْلِي: له‌نوێژ چوه‌ ده‌ره‌وه
به‌وتنی (سلاو - سه‌لام) ، دوا‌یی
به‌نوێژه‌که‌ی هێنا به‌سلاو سه‌لام

سَلَمَ عَلَى الْقَوْمِ: سلاوی لیکردن ،
سه‌لامی لیکردن

سَلَمَ الدَّعْوَى: دانی نا به‌راسته‌یه‌یدا،
قایل بوو پیتی

سَلَمَ الْجَيْشَ لِعَدُوهِ: دانی نا به‌دۆپان‌و
شکسته‌یتان

سَلَمَ أَمْرَهُ لِلَّهِ وَإِلَيْهِ: بارو حالی خۆی
دایه‌ ده‌ستی په‌روه‌رگار ، خۆی به‌خوا
سپارد

سَلَمَ نَفْسَهُ لِفَعِيلِهِ: ریگه‌یدا به‌که‌سانی
دی فه‌رمانه‌وایی بکه‌ن به‌سه‌ریه‌وه،
ریگه‌ی یاریکردن به‌چاره‌نووسی پێدان
سَلَمَ إِلَيَّ: سپاردی، پێیدا

سَلَمَ: ناشتی ، خۆسپاردن، دیل کردن ،
داریکه‌ له‌ده‌باغکردندا به‌کار دیت
سَلَمَ: پلیکانه ، قالدومه ، په‌یژه ،

پی‌پلیکانه ، پایه ، پی‌پلیکه
سَلَمَ - سَلَمَ: ناشتی ، چاکسازی،
هێمنی، بێده‌نگی، ئاسایش ، ئاسووده‌یی
سَلَمَة: ژنی نه‌دام باریک ، به‌رد، خپکه
به‌رد

سَلَمُونُ (سَمَكٌ بَحْرِيٌّ): ماسیه‌ خاتونه‌و
له‌ئاوی سوێردا هه‌یه

سَلَوَى: گه‌مه ، گشت ، رابوێهره ،
خلافاندن، سه‌رقالکردن، دلخۆشکه‌ره،
شیلایه‌ که‌بانه‌ده‌یه‌که‌ به‌ئه‌ندازه‌ی
کۆتره‌ باریکه‌یه‌که‌ ده‌بیت و هه‌ر
له‌به‌هارانا ده‌رده‌که‌وێت

سَلَوَان: ئاوێکه‌ ده‌لێن گه‌ر دلدارو عاشق
بیخواته‌وه‌ ئه‌وا دلی ساریژ ده‌بیت ،
ده‌رمان و چاره‌سه‌ریکه‌ غه‌مبارو دلته‌نگ
یان کۆست که‌وتوو بیخواته‌وه‌ شادو
که‌یقدار ده‌بیت

سَلَوَانَة: مودیه ک گهر ناوی بارانی
 به سهرای بیاریت و عاشق بیخواته و دلی
 ساریژ ده بیت
 سَلُوب: ژن و وشتی به چه مردو
 که هیشتا به چکه که تهاو نه بوبیت و
 پخته که یشتی
 سَلَوَة - سَلَوَة: رابواردن ، که یفکردن،
 کات کوشتن
 سَلُوقِي: سهگی راو ، سهگیکی خیراو
 تیزه له راوکردندا به گپ ده خری
 سَلُوقِيَة: جیگه و شوینی دانیشتنی
 که شتیه وان، جوره زریه که ده دریته
 پال گوندیک له (یه مهن) به ناوی
 (سلوق) هوه
 سَلُوك: کردار، رهفتار، ههئس و کهوت ،
 جموجول، ره وشت
 سَلِي الشَّيْءِ وَعَنْهُ سَلِيًا: له بیری
 چوه وه، له بیری کرد، سه بوری خویدا
 سَلِيَتِ الشَّاءُ: ویلاشه که ی پچراو به ربوو
 فریتیدا
 سَلِيح: پیغه مبر (وشه یه کی سریانیه)
 سَلِيح: که و لکراو، بی تام، گروار،
 دامالراو
 سَلِيحَة: کوپ، رونی روه کیکی
 بوخوش و سه وزو بالا یه
 سَلِيحَة: بی حیا ، بی تابرو، به زه بر،
 چوختی، رونی زهیت ، رونی
 ده نکوله کان ، توندو تیز
 سَلِيحَة: رنی به دگزی زمان دریزی زیرو
 رهق
 سَلِيح: نه وه نکوینه ی ههنگ دروستی
 ده کات له باری پانی شانه کهیدا ، که لای
 که وتووی داری پچکولانه یه

سَلِيحَة: نه ژادی خورسک ، له خوره ،
 کولاو
 سَلِيل: له ره گه زی ، له نه وه ی،
 له ره چه ی، له خیزانی، له توخمی ...
 نه خویشی سلیل ، شه رابیکی ته واوی
 پالفته کراو، جۆگه له ، سه ره نیزه
 سَلِيلَة: کچ ، کیژ ، نه و گزشته ی پهیدا
 ده بیت له سه ر پشت ، ماسیه کی دریزه
 سَلِيم: ته واو ، دروست ، بی خواهوش،
 بیت گهرد، هیچی نییه بیتو یه،
 گازنده کراو یان برینداریک له مهرگ نزیک
 بوبیت هوه
 سَلِيمُ الْبَنِيَّةِ: لهش ساخ ، ته ندروست
 سَلِيمُ الْعَقْلِ: هوشیار، هوشمه ند،
 عه قل و ژیری ته واو
 سَلِيمٌ مِنَ الْأَفَاتِ وَالْأَمْرَاضِ: بی دهرد،
 ساخ و ته واو، به دور له به لاو نه خویشی
 سَلِيمُ الْفِيَةِ: نیهت پاک، دلسوز ،
 نه مه کدار
 سَلِيمَان: نه مهنگی سوله یمان ،
 ماسیه کی گه وره یه
 سَلِيمَانِي (عَقَارُ سَام): ژار ، ژارجیوه،
 ژه هرکی کوشنده یه

سَمِ

سَمِ الطَّعَامِ: ژاراوی کرد، ژاری تیکرد
 سَمِ الشَّيْءِ: چاکی کرده وه، باش
 دروستی کرد
 سَمِ يَنْبَهُمَا: ناشتی کردنه وه،
 ته پای کردن، ریکی خستن
 سَمِ الْقَارُورَةِ: سه ری نایه وه، ده می
 گرت، سه ری گرت
 سَمِ النَّعْمَةِ: تاییه تمه ندی کرد، پتیدا ،
 به ویدا

سَم - سَم - سَم: ژار، ژههر، زههر،
 مهرگه موش، ژاری هه لایل، میناک،
 ناغوو، ژهحر، ههر مادهیه که بچیته نیو
 گه ده وه و مروف له جموجوول و چالاکی
 بخات
 سَم: ههر شتیک له ده ریا ده ریهنریت،
 قامیش، ژاریکه کتومت بخوری
 ده کوژیت و له ناوی ده بات
 سَم الیوم: گهرمای کرد
 سَم النبات: گرپه سوتاندی، گرپه بردی،
 شه را لیتی دا
 سَم: به ریزوه وه، بلنډبوه وه
 سَمایه: به رزی کرده وه، بلندی
 کرده وه، بالای کرد
 سَم البصر: چاوی تیبری، دییه
 خسته سهر
 سَم القوم: چوون بو راو، بۆشکار
 چوون
 سَم: ناویانگبازی، ناوداری
 سَمی الرجل: ناوی نا، ناوی لیتا
 سَمی الشارع فی العمل: ناوی خوی برد
 له کارو پیشه که یدا
 سَماء: ئاسمان، هوا، بۆشایی،
 ئه وهی له سهرو خۆمانه وه ده بیینین،
 ههر شتیک له سهروته وه بیئت ئاسمانه،
 پشتی ئه سپ، سه قفو بانی ههر شتیک،
 باران، ههر، گژو گیا، لانهی روحی
 خواناس و چاکه کاران
 سَمائی: به رزی، روحی، ئاسمانی،
 شینی کال
 سَمَاجَة: خراپه، به دیی، نارپه سه نی،
 به دره فتاریی، چه پهلای، پیسی،
 نه گریسی

سَمَاح: چاوپۆشی، لی بوردن، به خشین،
 لیخۆشبوون، ریدان
 سَمَاحَة (سَمَة الصلر): سنگ فراوانی،
 میهره بانی، لی بوردی، چاوپۆشی
 سَمَاد (سَمَاح): په یین، سنیر، سه نیر،
 ته رسی وشک
 سَمَار: ماستاو، نزاو، ماستی روون،
 شیناو، ماسته وا، چه قله ماست
 سَمَار (نَبَات کال حلفاء): له بان، زهل،
 گیایه که بلند هه لده چی، که ته نیا
 هه سپرو کورتانی لی دروست ده کری
 سَمَاط: سفره، خوان، نانه به ره،
 هۆنراوه، ریزکراو، ریزیه ند
 سَمَاط الطريق: ئه مبه راو به ری رینگه،
 هه ردو لای ری
 سَمَاط القوم: ریزیان، لایان، رشته یان
 سَمَطَان: دوریزی دارو درهخت، دوو
 دهسته خهک
 سَمَاح: بیستن، گۆرانی، باسو ناویانگ
 سَمَاح: ئه وهی زۆر ده بیستی،
 گۆرپه ل، جاسوس، سیخوپ، گوی
 هه لخر
 سَمَاعَة: دهنگه وه ره، بیستهک، دهنگ
 وه
 سَمَعَة التلّفون: دهنگ گه یه ن،
 ته له فون
 سَمَاعَة الباب: ده رکوت، ده سک،
 ده مه
 سَمَاعِي: به بیستن، ژنه وته، ژنه فتن،
 بیستن به گوی
 سَمَاق: ترش، شۆک، تورش، ترشی
 سَمَاق: به ری داریکه به هیشوو
 ده یگری و وه کو نیسک وایه بو
 مزکردنی چیت و شتی تر ده ست
 ده دات

سُمَاة: بهری داری ترش ، گیایه کی
مزوترشه

سَمَاك: ستون، کۆله که ، نه ستونده ،
هه ستون ، پاژه ، دووگۆی، هاچه ،
راگر

سَمَاك: ماسی گر، ماسی فروش
سَمَاعَان: دوو هه ساره ی روشن و گه شن
سَمَال: کرمی نیو زه لکارو گزماو
سَمَال: دره ختی که ، نه وه ی له نیگاو
تیروانینه کان حالی و شاره زایه

سَمَام: سووک ، نه رم و نیان ، خیراو
تیژی هه موو شتی که ، جۆره بالنده یه که
سَمَام وَسُوم مِّنَ الْإِنْسَان: دهم و لووت و
هه ردوو گوچکه ی مژوف

سَمَلَمَة (سَمُونُو): په ره سیلکه ،
په ره سیلک ، په ره سلیرکه
سَمَان: رۆنفرۆش ، بۆیه ی هه مه چه شن
بۆ رهنگ و بۆیه کردن

سَمَانِي: شیلقه ، بالنده یه که
به نه ندازه ی کۆتره باریکه یه که ده بی
هر له به هارانا په یدا نه بی
سَمَاه: ناوی نا ، ناوی لیتنا

سَمَاوَة: بانی ، رووخساری، نه وه ی
به در ده که ویت
سَمَاوِي - سَمَانِي: ناسمانی ، شینی
کال، گیان زان ، به رزی ، بلندی
سَمَت - سَمَت: رینگه کی گرت ، رینگه ی

داخست، پتوه یدا
سَمَت الْيَوْم: بایه کی گهرمی هه بوو،
گره ی هه لکرد
سَمَت فَلَانًا: ژه هری دایه ، ژاری
ده خواردا

سَمَت الطَّعَام وَغَيْرُهُ: ژاری تیکرد،
پیسی کرد به ژه هری کوشنده
سَمَت السُّمُوم النَّبَات: گرپه روه که که ی
سوتاند

سَمَت الْإِبْرَة: کونیکرد، سمی ،
نه مدیواو دیوی کرد
سَمَت الثُّقْبَا: چوه ناوی ، داغلی بوو،
تیی چوو

سَمَت الشَّيْء: چاکی کرد، باشی کرد،
خاسی کرد

سَمَت بَيْنَهُم: ناشتی کردنه وه ،
ناشته وایی کرد له نیتوانیدا
سَمَت النِّعْمَة: نه وی تاییه ته ندکرد پیی،
به ته نیا به وی به خشی

سَمَت فَلَان سَم فَلَان: هه مان مه بهستی
نه وی هه بوو، هاومه بهست بوو له گه لی
سَمَت عَلَى الشَّيْء: ناوی په روه ردگاری
برد له سهری

سَمَت لِّلْعَاطِس: دوعای لیخۆشبوونی
بۆ کرد لای په روه ردگار
سَمَت: ری، رینگه ، بار، دۆخ، حال،
بارودۆخ

سَمَت الرَّأْس (فِي عِلْمِ الْهَيْئَة): کهشکه
شانی فه له که ، نه وپه پی ناسمان
سَمَة: نیشانه ، شقل، هیتا

سَمَة: نه و پوشه ی له ژیر دارخورمادا
راده خری له کاتی لیکردنه وه ی
خورمادا، خزمایه تی تاییه ت، ناوک و
کرۆکی دارخورما

سَمَج (قَبِج): چه پهل بوو، پیس بوو،
نه گریس بوو، ناپاک بوو، گه نده ل بوو

سَمَج: شیریکی تام و بون ناخوش
سَمَج: چه پهل و پیسی کرد، گه نده لی
کرد

سَمَج: چه پهل، پیس، گه نده ل،
نه گریس، نه گبت، سه هنده، مه ردومی
جوختی و گه نده ل ره وشت و ره فتار
سَمَج: نه رم و نیان بوو، ئاسان و
سانابوو، گوپرایه ل و ملکه چ بوو دوی
سه ختی و گری

سَمَج فُلان: له خوشی و ناخوشیدا
به هوی ریزداری و دلفراوانی یه وه
به خشی

سَمَج: به خشنده بوو، سنگ فراوانبوو،
بوو به چاکه کارو نه وانه ی ده به خشن و
چاپویشی له هله و که مو کوپی ده که ن
سَمَج یَکَنّا: به خشی، دای، کردی
به خیر، جوامیری نواند، ریسی دا،
چاپویشی کرد

سَمَج لَه بِالشِيء: پیتی به خشی، پتیدا
سَمَج النّاقَة: لئی خوپی و به خیرایی
رؤیشت، هیمن و گوپرایه ل بوو،
به خیرایی چوو به پیوه

سَمَج: به خشنده بی، میهره بانی،
دلوفانی، به زهیداری، ده فته ری،
دلفراوانی، به خشهری، که سیکه زور
پاره یان شت و مه ک بدات به خه لک
سَمَج: چاپویشی کرد، دلنه رم و
فراوانبوو

سَمَحاق: پیستی سهر، نه و پیستی
به سهر و هیه

سَمَد: سنگی ده رپه بان، خوی
قبتکرده وه، به چه شنی خویبه زلزان
خوی نواند

سَمَد الْأَرْض: پهینی پتداکرد، پهینی
پیوه کرد

سَمَد الشَّعَر: هه مووی تاشی، سه رجه م
قره سه ری لیکرده وه و تاشی
سَمَر: شه و که یفی ده رکرد، رایبوارد،
شه و کوپی گرت، شه وی رۆژکرده وه،
له گه ل هاوه ل کوپو دانیشتنی قسه ی
کرد به شه و

سَمَر الْعَيْن: کویری کرد، له رووناکی و
بینین بی به شی کرد

سَمَر اللّین: کردی به ماستاو
سَمَر الخَمَر: ئاره قی خوارده وه، باده ی
نۆشی

سَمَر البَاب وَغَیْرَه: بزمار ریژی کرد،
به بزمار توند و قایمی کرد

سَمَر السَّهْم: تتی گرت، ئاراسته ی کرد،
ناردی

سَمَر الْمَاشِيَة: چراندی، له وه پاندی
سَمَر - سَمَر: بۆربوو، رهنگیکه له نیوان
ره شو و سپی دایه

سَمَر: گفت و گوئی شه و، ده مه ته قی،
که یف ده رکردن، رابواردن، شه و
رۆژکرده وه به ده مه ته قه و قسه کردن

سَمَر اللّیل وَسَوَادَه: شه و تاریکایه که ی
سَمَر: دره ختی مۆز

سَمَرَاء: زنی نه سهر، زنی گه نم رهنگ
سَمَرْمَرَة: بالنده یه که ده نه پیتی به سهر
کولله داو زوری لیده خوا و نه ویش
هه ل دیت و راو ده کات

سَمَسار (دَلال - وَسِيط): ده لال،
جامبان، که سیکه که لو و په لی نوی و
کۆنه ی نه م و نه و بفروشی یان هه ر
شتیکی دیکه ...

سَمَسَر: بوو به ده لال و جامباز، مابه ینی
نیوان کپارو فروشپاری ریکخست
سَمَسَرَة: نه اندازیاری زه مین ساز،

جامبازی

سَمَسَق - سَمَسَق - سَمَسَق - سَمَسَق:
یاسمین، نه سمین، مه ران، ناسمین،
دارنکه به گوله که شمی ده لئین و
دره ختیکی گه لا وردی پچکوله یه و
گولیکی وردی سپی بونخوش ده گری
سَمَسَم - سَمَسَم: روئیکه له ده نکی
کونجی ده رده هینری

سَمَط الرَّجُل: بیده نگ بوو، کپ بوو،
سره وتی دا

سَمَط السَّكِين: تیزی کرده وه، ساوی دا
سَمَط الْجَدِي: پاکی کرد موی به رخه که
به مه به سستی نه وهی بیكات به بریانی

سَمَط الشَّيْء: هه لی واسی
سَمَط: خاموشی کرد، بیده نگی کرد
سَمَط الشَّاعِر: هونراوه یه کی گوت
به چه شنئ که هه ر سهر وایه کی
هونراوه که له سهر کیشیک بوو
له کیشه کانی هونراوه ی عه ره بی

سَمَط: کشته ک، بن، پت، به کره
سَمَط: سوتان، دامالین، دابلوخان
سَمَع الصَّوْت: بیستی، گوی لی بوو،

چوو به گوئیدا

سَمَع إِلَيْهِ: گوی لی بو گرت، گوی لی بو
هه لختست

سَمَع لَهُ: گوپرایه لی کرد، به گوی لی کرد،
به قسه ی کرد

سَمَعُ اللَّهِ لِمَنْ حَمَدَهُ: ستایشه که ی
وه رگرت و رازی بوو لئی

سَمَعُ الْكَلَام: له واتاکه ی تیگه یشت،
حالی بوو له ماناکه ی

سَمَع مِنْهُ وَلَهُ: پئی به خشی، پئی دا،
دابه

سَمَع: پئی راگه یان، دای به گوئیدا
سَمَع يَكْذًا: بلوی کرده وه، به خشی کرد،
رایگه یاند

سَمَعُ بَقْلَان فِي النَّاس: ناماژه ی پیکرد،
باسی کرد، ناوی برد

سَمَع يَه (لُد): به خراپ ناوی هینا،
قسه ی شوین خست، هه ره شه ی

لِیکرد، ناوی زپاند، سووکی کرد
سَمَع الطَّرَس: خوئندیه وه، وتیه وه،

گوئی لیگرت
سَمَع: گوی، هه سستی بیستن، بیستن،
ژنه فتن، شنه وتن، نه ژنه فتن

سَمَع: نیرینه ی جوانخاس، گیانداروکی
درنده یه، توله ی گورگ له که متیار

سَمْعَة: ناویانگ، نیویانگ، به ناویانگ
بوون، که سئیکه که ناسرابی به ناویانگ

لیی، ناویکه و دووی خه لکی بکه وی به
خوشی یا به ناخوشی

سَمْعَة رَدِيْلَة: به ناتوره، ناوژپاو،
ناویانگ خرابی

سَمْعَة: به کجار بیستن، جارک گوی لی
بوون

سَمَمَع: گورج و گول، خیرا، فیلبازی
پیس، سه رو جه سته پچوک

سَمَقِ النَّبَات: به رزیوه وه، بلندبوه وه،
هه لچوو، بالابوو، پیگه یشت

سَمَق: پیای بالابه رز
سَمَك الشَّيْء: به رزی کرده وه،

بلندی کرده وه، گه یاندی به پایان

سَمَك - سَمَكَا : به رزبوه وه ، بلندبوه وه ،
 مه لچوو
سَمَكُ الله السَّمَاء : خداوه ند ئاسمانی
 بلندو راگرت
سَمَك : نه ستووری کرد ، قه له وی کرد
سَمَك : نه ستوریوو ، قه له ویوو
سَمَك : نه ستووری ، قه ف ، نه ندازه ی
 نه ستووری
سَمَك : بن میچ ، ساپپته ، بنه بان ،
 داره پا
سَمَك : ماسی ، ماسو ، پنه ما ،
 گیانداریکی پهره داری مه له وانی
 ئاویی به گزشتی خوشو به سوودیشه
 بو مرؤف
سَمَك بَحْرِي : ماسی ده ریا
سَمَك نَهْرِي : ماسی روویار
سَمَك صَغِير : زیتکه ، زیتکه ، جۆره
 ماسیه کی پچوک به نه ندازه ی
 قامکیکه و له و نه ندازه گوره تر نابیت
سَمَكَة : یه ماسی ، ته نیا ماسیه ک
سَمَكْرِي : ته نه که چی ، ته نه که ساز
سَمَل عَنَه : کویری کرد ، چاوی ده رهینا ،
 چاوی مه لکولی ، له بینین بی به شی کرد
سَمَل الحَوْض : پاکی کرده وه له گل و
 خول ، له خلته و پیسی پاکی کرده وه
سَمَل يَبْنِيهِمْ : چاکسازی کرد ،
 ناشته وایی کرد ، چاکه و نیوان خوشی
 به رپا کرد
سَمَل الثَّوْب : شریوو ، شی بو وه ، پوا ،
 دپا ، کونی کرد
سَمَل الحَوْض : به ته نیا که میك ئاوی
 ده رهینا لئی

سَمَل فَلَانًا بِالْقَوْل : نه رمی کرد به قسه ،
 هینایه سه رپارو رامی کرد
سَمَل : شپ ، شی ، پوا ، دپاو
سَمَلَان : پاشماوه ی ئاوو باده ، نه و
 ئاوه ی له بنی حه وزیان قاپو جاما
 ده مینیت وه
سَمَلَه : جلو به رگی کۆنه و شپ ، جله شپ
سَمَط الطَّعَام : زه هری تیکرد ، زه هری
 کرده نیو خواردنه وه
سَمَط الطَّعَام : به رۆن دروستی کرد ،
 چه وری کرد ، رۆنی زیاد تیکرد
سَمَط : چه وریوو ، رۆنی زوریوو ، به زو
 چه وری یه کجار زوریوو
سَمَط سَمَطًا : گزشت و چه وری زوریوو ،
 قه له ویوو ، گزشتی گرت
سَمَط العَجَل : گویره که که ی دابه ست ،
 قه له وی کرد
سَمَط : رۆن ، چه وری ، به ز ، زۆم ، بو ،
 پیو
سَمَط - سَمَطَة : قه له وی ، به خۆوه بوون ،
 گزشت گرتوو ، زه م ، چه وری ،
 گزشتنی ، غه زویه ز
سَمَطَة : بالنده یه که له ولاتی (هند) زۆره ،
 نه سپ
سَمَطَر : قورناویلکه ، گیانداریکی
 دریزی پچکۆله ی ئاوییه له به هاراندا
 به یاده بی و ده نگیکی زلی مه یه
سَمَطَل : پارچه ی چنراو له په ری
 مه ندیک بالنده که په ره که ناسوتی ،
 بالنده یه که له (هند) ده لئین ناسوتی
 به ناگر
سَمَه - سَمَهَا : سه رسام و حه یرانبوو ،
 تووشی سه راسیمه هات

سَمَہُ اللہ عَقْلُہُ: خواہند عہ قلی لی
 سہندہ وہ ، پەرہ ردگار عہ قلی ہلگرت
 سَمَہُ الرَّجُلِ اِبْلُہُ: فراموشی کرد،
 گوی ہی نہ دایہ، خستہ پشتگوی
 سَمَہُ: بہ تال، پوچ ، درّ ، یہ کیک
 بی مہ بست و بہ کوثرانہ تشہل بدات
 سَمَہُ: رویشتن بہ فیزو خو بہ زلزانیہ وہ،
 خور لہ کاتی چیشتنہ نگاودا
 سَمَہُجِ فِي السَّيْرِ وَغَيْرَہُ: خیرایکرد،
 بہ لہ یکرد
 سَمَہُجِ السَّيْرِ: ناردی ، رہوانہ ی کرد،
 بہ ری ی کرد
 سَمَہُجِ کَلَامَہُ: درّوی کرد، راستی نہ کرد
 سَمَہُجَہُ مِنَ الْاِيْمَانِ: دلنیاو پتہ و،
 بہ میزو قایم
 سَمَہُ الرِّزْقِ: نہ شو نمای نہ کرد،
 بی خیرو بہ رہم بوو، زپوو
 سَمَہِرِ: رمیکی پتہ ووقایم
 سَمُو: بہ رزی ، بالایی ، ژورویی، شکو،
 مہ زنی، بہ رزی و بلندی
 سَمُو: وشتری خیراو تیزرہ و، رہسہ ن ،
 خاودن سیفت و تاییہ تمہندی باش و
 پہ سہند
 سَمُو: سمورہ، سمبورہ، سہ قوری،
 گیانداریکی چنگ تیز ی کیوی بہ
 لہ ریوی دہ چی بہ لام گہ لی پچو وکترہ
 پیستہ کہ ی بہ نرخہ و دہ کری بہ گہ لی
 شت
 سَمُول: جلی کونہ و شر، شپکہ جل،
 جلو بہ رگی پواو
 سَمُوْمٌ مِنَ الْاَسْنَانِ: دہم و ہر دوو کونہ
 لووت و گویچکہ کان

سَمُوْم: گرہ ، سہ بوون ، شہرا، بای زور
 گہرم ، تین و ہالو، زریان ، ہالوی
 گہرما
 سَمُوِي: ناو دانہ پال ، ناو پیدان
 سَمِي: پلہ وپایہ بہ رز ، خاودن شکو
 مہ رتہ بہ ی بلندو بالا
 سَمِي فُلَان: ہاوناو، ناوہ کانیان و ہک
 یہ کہ
 سَمِيخ: چہ پل، پوخل، گہندہل، پیس،
 نہ گریس
 سَمِيخ: بہ خشنده، جوامیز، میہرہ بان ،
 سنگ فراوان
 سَمِيْد: ناردی سپی ، نانی سپی
 سَمِيْد - سَمِيْدَر: قورناو یلکہ ،
 گیانداریکی درّی پچکو لہ ی ناوی بہ
 سَمِيْد: ناردی سپی
 سَمِيْر: ہاوری خُوش مہ شرہب،
 نہ ریاب، دُستی گیانی بہ گیانی و خوش
 مامہ لہ، رزگار، سہ ردم
 سَمِيْط - سَمِيْط: خشتی لہ سہ ریکہ
 ہہ لچنراو ، پیاو یکی ہہ ژاری سادہ و
 ساکار
 سَمِيْع: بیسہر، بیستراو، یہ کیکہ لہ ناوہ
 جَوَانہ کانی پەرہ ردگار کہوا سرپہ و
 خشپہ ی گشت بوونہ و ہر دہ بیستی
 سَمِيْک: نہ ستور، سفت ، قہ فدار،
 ستور، ستورکور، قہوی، قانع ،
 ہہ قہ تی، کلفت ، کولوفت ، کانہ،
 شتیک کہوا تہ نک نہ بیت
 سَمِيْکَا: وردہ ماسی کہوا نزیکہ ی (10)
 ساننیمہ تر) دہ بیت و لاشہ ی خرپہ و
 رہنگیکی زبوی مہیلہ و سہ وزی ہہ یہ و
 زیاتر لہ دہ ریای سوور و رُوخہ کانی
 نہ فریقاو زہ ریای ہندی و بہ حرہین
 ہہ یہ و وشک دہ کری تہ وہ نہ و جا
 دہ خوریت

سَمِيتْ: قه‌لو ، تَيَكْسَمِراو ، شيشمان ،
قه‌لو ، سيروونی ، گوشتن ، مه‌س ،
گلول ، پاسوتی ، زل ، چه‌ور ، تیردۆن ،
به‌زدار ، چاح ، تیزیه‌ز ، گوشتن ، دزی
له‌رو لاواز

سَنَ

سَنَ السَّكِينِ: تیزی‌کرد ، ده‌مه‌زه‌ردی‌کرد
سَنَ الْقَلَمِ: قه‌له‌مه‌که‌ی دادا ، نوکی
بو‌کرد

سَنَ الْأَسْنَانِ: سیواکی‌کرد ، پاکی
کرده‌وه

سَنَ فَلَانًا: به‌ددانه‌کانی گازی لی‌گرت ،
ددانه‌کانی شکاندو‌ه‌لی وه‌راند

سَنَ الرَّمَجِ: تیره‌که‌ی چه‌سپاند
سَنَ الشَّيْءِ: وینه‌ی کیشا ، دیمه‌نی

کیشا ، سفت و جوانی‌کرد
سَنَ الطَّرِيقِ: ئاسانی‌کرد ، ته‌ختی‌کرد

سَنَ الْأَمْرِ: روونی‌کرده‌وه
سَنَ اللَّهِ سُنَّةً: رینگه‌یه‌کی راست و ره‌وانی

گرته‌به‌ر
سَنَ الْمَشْرِعِ الْقَانُونِ: داینا ، نووسی ،

هتینه‌به‌ره‌م
سَنَ فَلَانِ السُّنَّةَ: داینا ، دای رشت ،

دایمه‌زrand ، پیکه‌ی هتینه ، هه‌رکه‌سیک
کاریک دایمه‌زیننی و له‌دوای خویه‌وه

خه‌لکی پیتا بجن به‌پتیه
سَنَ الْمَاءِ أَوْ الشَّرَابِ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ:

رشتی ، قله‌ی کرده‌وه
سَنَ الطَّرِيقَةِ: په‌په‌وه‌ی‌کرد ، شوینی

که‌وت
سَنَ: دان ، ماوه‌ی ژیان ، ته‌مه‌ن ،

سیره ، نوک ، چقل ، په‌ل ، لق ددان ،
دوو‌ریزه‌ ئیسکه‌کانی دانه‌دانه‌یه‌که

له‌سه‌ر بووکی گیاندار ده‌پوئو
خواردنه‌مه‌نی پی ورد ده‌کری و (32)

دانه‌یه

سَنَ الثُّومِ: سه‌لک ، فسقه ، سه‌له ،
سه‌وه‌ته ، قه‌رتاله ، به‌سنی پیا‌زو توو‌رو
چه‌وه‌نده‌رو شیتلو ...

سَنَ الرُّشْدِ: ته‌مه‌نی هه‌رزه‌کاری ،
سیره‌ی بلوق بوون ، هه‌ره‌تی لاویی

سَنَ الْفِيلِ أَوْ الْخَنَزِيرِ (نَاب): شفه ،
شاخ ، که‌لبه ، ماهی ، شه‌لفه ، مه‌رقول ،

شارووان ، بپه ، دووددانه‌ درژو
تیزه‌کانی به‌رازی‌یه‌کانه‌ی یان فیلی

له‌ولاوایی زاریتی
سَنَ الْقَلَمِ: نوک ، نکل ، نویک ، نوکی

پیتنوس ، ده‌مه‌که‌له‌م ، سه‌ر
سَنَ اللَّبَنِ: دانی شیر ، ئه‌ودانه‌ی

له‌تاقیکی منالدا ده‌که‌ویت
سَنَ اللَّوْثِ: پیچی برغو ، دانه ، برغو

سَنَ الْمَخْرَاشِ: گاسن ، گا ئاسن ، نووکی
ئاسن ، گیسن ، ئاسنیکه‌ی پانه‌ وه‌ک

بیل ده‌کری به‌هه‌وجاره‌وه‌و جووتی پی
ده‌کری

سَنَا السَّحَابِ الْأَرْضَ: هه‌وره‌که‌ زه‌وی
ئاودا ، ئاودیری‌کرد ، بوژاندیه‌وه

سَنَا الدَّابَّةِ: به‌چوار پی یان ئاژهل
ئاوی هتینه ، ئاو‌کیشی‌کرد

سَنَا الْبَرْقِ: رووناک بوه‌وه ، روشن
بوه‌وه ، تیشکی دایه‌وه ، دره‌وشایه‌وه

سَنَا الْبَابِ: کردیه‌وه ، والای‌کرد ،
خستیه سه‌ریشته ، ئاوه‌لای‌کرد

سَنَا السَّمَاءِ: بارانی باراند
سَنَا الدَّلْوِ: له‌بیره‌که‌ ده‌ری‌هتینه ، هه‌لی

گۆزی ، به‌ده‌ری‌کرد
سَنَا النَّارِ وَنَحْوَهَا: رووناکیه‌که‌ی

به‌رزیه‌وه ، بلاویه‌وه ، بلنده‌وه‌وه

به‌رزیه‌وه ، بلاویه‌وه ، بلنده‌وه‌وه

به‌رزیه‌وه ، بلاویه‌وه ، بلنده‌وه‌وه

سَنَّا الْقَوْمَ لَأَنْفُسِهِمْ: ناويان بۆ خۆيان
 هه لگۆزت
 سَنَّا: رووناکی مانگ، رووناکی
 په خشکه ر
 سَنَى: هه وره بروسکه، تریشقه،
 ناویشم
 سَنَى الْعُقْدَةَ: گریکه ی ئاوه لاگرد،
 کردیه وه، گوشادی کرد
 سَنَى الْأَمْرَ: ئاسان و سانای کرد،
 سووکی کرد
 سَنَاءً: شکو، مه زنی، به رزی، بلندی،
 پایه داریی، بریقه، رووناکی،
 دره و شانیه وه، تابان، دره خشان
 سَنَارٌ: ناتاوای له هه وئراوه دا،
 که رکه دهن، وشتی به هیزو ئیستک
 پته و
 سَنَانٌ: سه ره نێزه، تیزیی هه رشتیک،
 گۆچان، گالۆک
 سَنَانُ السَّكَاكِينِ: چه قوتیزکر،
 چه قوساز، چه قۆگەر
 سَنَبَازٌ: به ردیکه شمشیری له سه ر ساو
 تیز ده کری
 سَنَبُكٌ: لیواری سم، قه راغه که ی،
 سه ره تای هه موو شتیک، دوورشته به ند،
 په یمان و رۆژگار
 سَنَبُكُ السَّمَاءِ: یه که م باران
 سَنَبُكُ السَّيْفِ: نه م لاو لاکه ی، لاکانی،
 قه راغ و لیواره کانی
 سَنَبُكٌ مِنْ بَيْضَةِ الْحَدِيدِ: قوته که ی،
 سه ره وه که ی، سه ره وه ی
 سَنَبُكٌ مِنَ الْأَرْضِ: زه ویه که ره قو که م
 خێرو بێر، وشکه زه وی

سَنَبُكٌ مِنَ الْبُرْفِ: ده زووی په چه، نه و
 تالانه ی پێوه ی شوپوونه ته وه
 سَنَبِلَ الرُّزْغُ: گولی کرد، خونچه ی کرد،
 چرۆی ده رکرد
 سَنَبِلَ الرَّجُلُ ثَوْبَهُ: شوپی کرده وه و
 له زه وی خشاند
 سَنَبِلٌ: گوله که نم و جو، گیایه که ی
 بۆنخۆشه و بۆنیکه ی خوشی
 لیده رده هینری
 سَنَبِلٌ بَرِّيٌّ: هاس، کاردوو، گیایه که ی
 نه ستوو و که ناری په که لاکانی دپوایه و
 ره نگه ی رۆد سه وێتکی تۆخه له پاش
 زه ردکردنی ده خوێ
 سَنَبِلَةٌ: یه ک گوله که نم و جو، یه کیکه
 له (12) هه ساره که ی ئاسمان و
 به (عذراء) ناو ده بریت
 سَنَبُوسٌ = سَنَبُوسٌ: جۆره شیرینه که
 که له هه ویریکی ناسکی به رۆن شیلراو
 دروسته کری
 سَنَبُوقٌ: که شتیه که ی پچوک، که شتیه
 گچکه
 سَنَّةٌ: سال که (12) مانگه، وشکی و
 گرانی، زه مینی وشک و بێ گیا
 سَنَّةٌ: وه نه وزدان، بوژانه وه، له بیره خه و
 چوون، گورگه خه و، به دانیشتنه وه خه و
 بردنه وه، بیره خه و، تۆنژین،
 وه نه وژه، خه وه نووچکه، پینۆک،
 خه وه کوتکه، وه نه وژه کوته، ویزینگ،
 خلماش
 سَنَّةٌ: فه رمان، میژوو، ریباز، رێپه و،
 ناویانگ، شه ریه ت، ریباز، باوه ی،
 ئاین، یاسا، یاسای سروشت

سُنَّةُ اللَّهِ: یاساو دهستوری په روږدگار

سه بارهت به دروستکراوه کانی

سُنَّةُ النَّبِيِّ (ﷺ): نه وهی ده درېته پال

پنځه مبهري خوا (د.خ) له وټه وگردارو

ره ورو ره فتاره کانی پنځه مبهري (د.خ)،

هروها له شه رعیشدا بریتیه له کرداری

باش له نایندا که فره رز نییه به لکو

به ویستی باوه ږدار خوږه تی

سُنَّةُ: کاسن، گا ناسن، پاچ

سُنَّةُ الثَّوْبِ: په لای بهرکه وت، له که ی

گرت

سُنَّةُ الْمِيزَانِ: به رد، سهنگ،

قورسای، نه اندازه یکه له بهرد یان

ناسن که شتی پی له تهر اوږودا

ده کیښی

سُنَجَابٍ - سُنَجَابٍ: سموره، گیانداریکي

تیزی کیوی به له ریوی ده چی به لام

که لی چو وکتره پیسته که ی ده کری

به زور شت

سُنَجَابِي اللَّوْنُ: خو له میښی

سُنَجَقٍ: به پټوه به رایه تی، لیوا،

یه که یه کی نیښته چی بوونی دانیش توانه

که بری دانیش توانی زور که متره له شارو

شارو چکه و نه م وشه یه ش له بڼه پره تا

تورکی به

سُنَّةُ الْأَمْرِ أَوْ الرَّأْيِ: خسته به پرو،

ده ریخت، ناشکرای کرد

سُنَّةُ لِي الشَّعْرِ: مؤنراوه گوتم بـو

فراهم هات

سُنَّةٌ بَكْدًا: خسته رو به لام نه ږدکاند

سُنَّةٌ بِهِ أَوْ عَلَيْهِ: تهنگی پی مه لچنی

یان خرابه و شه پی پیگه یاند

سُنَّةٌ فَلَانًا عَنْ كَذَا: دووری خسته وه،

په ږاگه نده ی کرد

سُنَّةُ الطَّيْرِ أَوْ الطَّبِيِّ: له لای چه په وه

هاتو به ره و لای راست چوو نه مه ش

سروششتو دابو نه ریټیکی تافی

نه فامی بوو لای عه ره به کان

سُنَّةٌ: پیروزی و فهداری، پیروزی

فهدار

سُنَّةٌ مِنَ الطَّرِيقِ: میانه، ناوه پاست،

ناوه ند

سُنَّحَتِ الْفُرْصَةَ: مهل هه لکه وت،

ده ست په رڼا

سُنَّحَتْهُ عَنْ رَأْيِهِ: وازی له راو بوچوونی

خوی پیښنا

سُنَّخ - رُنَّخ (رُنَّخ): بوگه نی کرد،

بوئی کرد، گه نی، بوئیکی ناخوښی

لیکه وټه وه

سُنَّخ (سُنَّاخَة - رُنَّاخَة): بوگه، بوږ،

بوږن، بوئی ناخوښ که به رانبر

هراسانو نیگه ران ده بیت پی

سُنَّخ (أَصْل): بناغه، بنک، رهگ،

ریشه، رهجه له ک

سُنَّخ مِنَ الْأَسْنَانِ: رهگه کانی له نیو پوک

یان دهمدا

سُنَّخ مِنَ السَّكِينِ أَوْ السَّيْفِ:

نه ملاولا که ی که له کیلان یان کیفدا ون

ده بیت و رو ده چیت

سُنَّخ مِنَ النَّصْلِ: نه و ناسنه ی که ده کری

به سه ری تیرو رمه وه

سُنْد: پالی پټوه دا، خوی دا به سه ریا،

فشاری خسته سر

سُنْد إِلَهِ: پشتی پی به ست،

که پایه وه بوئی و به پالپشتی زانی

سَنَدَ فِي الْجَبَلِ: سهركهوت به سهر
شاخه كه دا، مه لژنا پيايدا ، پيايا
سهركهوت

سَنَدَ لِّلْأَرْبَعِينَ: گه يی به ته مه نی چل
سالی، نزیک بوه وه له چل سالی
سَنَدَ الشَّيْءِ سَنَدًا: کردی به پالپشت و
گه رایه وه بوی ، پشتی پی به ست
سَنَدَ الشَّيْءِ: پالپشتی کرد، پته و
توکمه ی کرد، چه سپاندی

سَنَدَ: کۆله که ، پالپشت ، پایه،
پشتگیری، سه نه د، کۆمپاله، به لکه،
جۆره جل و به رگیکه، سه ریۆپه ی شاخ،
نه وه ی پشتی پیده به ستری له دیوار و
پالپشت و ...

سَنَدَ الْحَدِيثِ: نه وانه ی فرموده
له پیغه مبه ری خواوه (دخ) ده گپ نه وه
سَنَدَانْ: ده زگا، ده زگا و به ره، ده ستگا،
ده زگ، کارخانه، نامرازکی پانه
له ناسن یا له دار دروست ده کری،
سندانی ناسنگه ران یا خود درومانی
له سهر ده کری

سَنَدَانْ: مه ردومی جهسته و لاشه
به هیزو پته و، گورگی به هیزو هه لمه ت
سَنَدَانَّةُ (أَصِيصْ): نینجانه، شتیکی
گلینی سوره وه کراوه وه ک بنکه گۆزه
وايه گولی تیا ده پوینری

سَنَدَارُوسْ: سه نه ده لووس ، سه نه دل
سَنَدَسْ (حَرِيرٌ رَقِيقٌ): ناوریشمی نه رم
سَنَدَلْ: گۆزه وی سۆلی له پیکرد بۆ
راوکردن

سَنَدَلْ: گۆزه وی سۆل ، بالنده
سَنَدِيَانْ (بَلُوْطْ): به پو ، ده مه ل، قۆپک،
به لوو، سی جۆر دار هیه که به پوو
ده گری 1) داره به پوو 2) مازوو 3) داپوول

سَنَسَنَ الرِّيحُ: هه لیکرد به ساردی
سَنَسَنْ: تینوویه تی ، لای په راسوو
سَنَطْ - سَنَاطَة: کۆسه، بی ریش،

بی موو، لووسکه
سَنَطْ: نه کاسیا، داریکه له شوینی گهرم
ده پوئ و به زۆری له میسرو هه ندیک
ولاتی عه ره بی هیه
سَنَطْ: مه چه ک، جومگه ی نیتوان له پی
ده ست و مه چه ک

سَنَطُورْ: سه متور، نامیریکی موسیقیه
له قانون ده چیت و تاله کانی له مسه و
ده ژه نری

سَنَعْ - سَنَاعَة - سُنُوعًا: به رزبوه وه،
بلندبوه وه، جوان و قه شهنگ بوو،
جومگه کانی نه رم بوون

سَنَفَ الْبَعِيرُ: پیشکه وت ، له پیشه وه
رۆیی، پیشپه و بوو

سَنَفًا: پتله ، قه لاس، توپکلی توو
سَنَفَر (سَفَنَ): سمارته ی کرد
سَنَفَرَة (سَفَنَ): سمارته کردن

سَنَقَ مِنَ الطَّعَامِ أَوْ الشَّرَابِ: تیزی
خواردو، تیرتیز بوو

سَنَقَ فُلَانْ: خوشگۆزه ران بوو ، له نازو
نیعمه تا رۆچوو

سَنَقَر - سَنَقُورْ: بالنده یه کی درنده یه
له باز گه و ره ترو جوانتره

سَنَكْسَارْ: کتیبیکه له لای مه سیحیه کان
باس له ژياننامه ی پیاوچا کانیان ده کات
که له که نیسه ده یخویننه وه

سَنَكْسَرِيَت: زبانی دیرینی هندیه کانه
که له رشته ی زبانه کانی هیندی
نه وروپی یه

سَنَمُ الْبَعِيرِ: کُزپاره‌ی به‌رزبوو
 سَنَمُ الشَّيْءِ: به‌رز بوه‌وه، هه‌لچوو،
 بلنډبوو، بالا بوو
 سَنَمُ الشَّيْءِ: بالوی کرده‌وه له‌سه‌ر
 رووی زه‌وی
 سَنَمُ الْقَبْرِ: کُزپه‌که‌ی به‌رز کرده‌وه،
 هه‌لیبه‌ست
 سَنَمُ الْإِنَاءِ: پری کرد، لیوان لیوی کرد،
 لیوی رڤا
 سَنَمُ الْمِكْيَالِ: پړوقورسی کرد، هه‌لی
 چنی له‌سه‌ری
 سَنَمُ: وشتی کُزپاره بلنډو به‌رز،
 گیای به‌رزو هه‌لچوو
 سَنَمًا: وینه‌ی جووله‌دار له‌سه‌ر روپای
 شاشه، نه‌و شوینه‌ی نمایشی فیلمی
 تیا ده‌کړئ
 سَنَمَاتُوغَراف: نامپزیکه وینه
 جوولاه‌وکان ده‌خاته سه‌ر شاشه‌و
 بینر ده‌بیینی
 سَنَمَار: مانگ، نه‌وپیاوه‌ی شه‌و
 ناخه‌وین، دز، جه‌رده
 سَنَمَار: به‌نایه‌کی رومی به‌که‌وا
 کُوشکیکی بۆ نوعمانی له‌خه‌می
 دروستکرد به‌لام نوعمان له‌پاداشتی
 نه‌وکاره‌دا له‌سه‌رووی کُوشکه‌که‌وه
 فری‌ی دایه خواره‌وه هه‌تا وینه‌و
 هاوچه‌شنی نه‌و کُوشکه‌ بۆکه‌سی‌تر
 دروست نه‌کات نه‌مه‌ش بوو به‌په‌ند لای
 عه‌ره‌به‌کان و بۆ پاداشتی کاریکی چاک
 به‌خراپه به‌په‌ند ده‌یه‌یننه‌وه‌و ده‌لین:
 پاداشت درایه‌وه هاوچه‌شنی (سَنَمَار)
 سَنَمَةٌ مِنَ النَّبَاتِ: نه‌و ره‌که‌ی سه‌ر
 ده‌رده‌ه‌ینی و هه‌له‌ده‌چی

سَنَمَكِي (نَبَات وَرَقُهُ مُسْهَل):
 سینمه‌کی، سینامه‌کی، گیایه‌کی
 گه‌رمیانی به‌که‌لاکه‌ی وردو دریزکوله‌یه
 بۆ ره‌وانی ده‌خوړئ
 سَنَمُورَة: جۆره ماسیه‌که
 سَنَنُ السَّكِينِ: تیزی کرد، وای لیکرد
 بپړیت
 سَنَنُ كَلَامِهِ: جوانی کرد، ریکی خست،
 دای رشت
 سَنَنُ الرُّوحِ: سه‌رونکی بۆ دانا، نێزه‌ی
 تیکرد
 سَنَنُ الرُّوحِ إِلَيْهِ: رووی تیکرد،
 ئاراسته‌ی روو به‌و دانا
 سَنَنُ الشَّيْءِ: ددانی بۆ دانا وه‌ک ددانی
 مشارو ...
 سَنَةَ الطَّعَامِ أَوْ الشَّرَابِ: بۆکه‌نی کرد،
 کُزپاو بۆکه‌نی کرد
 سَنَةُ النَّخْلَةِ: چه‌ندین سالی به‌سه‌را
 هات، چه‌ن سال تێپه‌ری به‌سه‌ریا
 سَنَهَاء: سالتیکه باران نه‌باریت و گژوگیا
 نه‌بیت، دارخورمایه‌ک سالتیک به‌روبووم
 ده‌گری و سالتیکی تر نایگری
 سَنُور: پشیله، کتک، کته، کتته،
 پشی، پسک، پسنگ، پشوق، ده‌لک،
 پشه، گوربه، گیانداریکه له‌وینه‌ی پلنگ
 به‌لام پچووکتره‌و میملی مشک و
 جووچه‌له‌و ...
 سَنُور: گه‌له‌چه‌کێک، جلو به‌رگیکه
 وه‌ک زری وایه له‌به‌ر ده‌کړئ
 سَنُون: ده‌رمانی شتنی ده‌م و ددان،
 نه‌وه‌ی سیواکی پیده‌کړئ، ده‌م و ددان
 پاککه‌ره‌وه

سُونُو: جَوْرِيكَه لَه پَه پَه سَيَلَكَه

سَنَوِي: سَالَانَه ، مَوچَه يَكَه سَالَه و سَال
بَدَرِي بَه يَكَه كَتِك ، خَيْرِيكَه دَه كَرِي بَو
مَرْدَو لَه پَاش تِيپَه رِيئِي سَالِيك بَه سَهَر
مَرْدَنِيَا

سَنِي: مَه زَن ، بَه رَز ، بَلَنَد ، خَاوَه ن شَكُو ،
رَوَوَاك ، دَرَه وَشَه دَار ، دَه رَه وَشَان ، تَابَان ،
دَرَه خَشَان

سَنِيخ: مَرَوَارِي ، دُوپُو مَه رَجَان
سَنِيْد: زِيكُو ، مَنَالِيك هِي بَاوَك نَه بِيْت
سَنِيْم: پَايَه بَه رَز ، پَلَه دَار ، خَاوَه ن
مَه رَتَه بَه

سَنِيْن: نَه وَهِي لَه بَه رَد دَه بِيْتَه وَه كَاتِي
كِرْأَنْدَنِي ، نَه وَه وَيِيَهِي رَوَه كَو
گَزُوگِيَاكَهِي خَوْرَا بِيْت

سَنِيْن الْمَرْء: هَاوَزَا نَه وَ مَنَالَانَهِي
بَه يَكَه وَه لَه دَايَك بَوَوَن ، هَاوَسَال ،
هَاوَبَوَوَن

سَه

سَهَا فِي الْأَمْرِ وَعَنْ الْأَمْرِ: لَه بِيْرِي چَوُو ،
سَه وَهِي كَرْد ، هَه لَه يَكَرْد ، دَلِي بَارِيكَرْد
بَه لَايَه كِي تَرْدَا

سَهَا فِي الصَّلَاة: بَه شِيكِي لَه بِيْرِي كَرْد
تِيَايْدَا ، بَه شِيكِي لَه بِيْرِي كَرْدَو نَه يَكَرْد
سَهَا عَنْهَا: وَازِي لِيَهِيْتَاو نَه يَكَرْد ، نَوِيْزِي
تَه رَك كَرْد

سَهَا إِلَيْهِ: بَه مَهِيْمَنِي يَه وَه تَه مَاشَايَكَرْد
سَهَا قَبْلِهِ: بَه بِي هَه وَالَو زَانِيَا رِي
بَه جِي تِي مَهِيْشَت

سَهَا: هَه سَارَه يَه كِي بَچُوَكَه وَ تِيَشَكِيكِي
كَزِي شَارَاوَهِي هَه يَه
سَهَاد: بِيْدَارِي ، خَه وَزِيَان ، بِي خَه وَهِي ،
شَه وَنَخُونِي

سَهَار: بِيْدَار ، بَه خَه بَه ر ، بَه نَاگَا ،
خَه وَلِيْتَه كَه وَتَوُو ، نَه وَهِي خَه وَ نَاچِيْتَه
چَاوَه كَانِيَه وَه

سَهَار: بَه نَاگَاو بِيْدَارِي بَه وَهِي
نَه خَوْشِي يَان غَه م وَ پَه ژَارَه وَه

سَهَاْف (عَطَش شَدِيد): تِيْنَوِيَه تِي ،
تَوُونِيَه تِي ، تَهْنِي ، نَارَه زَوِي خَوَارَدَنَه وَهِي
نَاو كَرْدَن

سَهَام (حَر السَّمُوم): قَرچَه ي گَه رَمَا ،
گَه رَمَه ي شَه رَا ، گَه رَمَا ي گِرَه ، قَرچَه ي
هَاوِيْن

سَهَام: تَه نَافِي شَه يْتَان ، نَه خَوْشِيَه كَه
دَه دَات لَه وَشَتَر

سَهَبَ الشَّيْء: بَرْدِي ، هَه لِي گَرْت

سَهَب: بِيَايَان ، سَارَا

سَهَبٌ مِنَ الْأَرْض: زَه وَي دُووَرُو رِيْكَسَا ز
سَهَبٌ مِنَ الْخَيْل: نَه سَبِي تِيْزِرَه وَي
خَيْرَاو گُورَج ، نَه سَبِيْكَ بَه فَرَاوَانِي وَ خَيْرَا
بِرَوَات بَه پَرِيَوَه

سَهَبًا - سَهَبًا: زَه وَي دُووَرُو رِيْكَو
تَه خَت وَ هَه مَوَارُو لَه بَار

سَهَبَةً: بِيْرِيكِي قَوُوْل ، قَوْلَه بِيْر

سَهْد: خَه وَي زِيَا ، شَه وَنَخُوْن بَوُو ،
خَه وَي لِيْتَه كَه وَتَو وَ هَه ر بَه نَاگَا بَوُو ،
خَه وَي كَه م بَوُو

سَهْد (أَرْق): خَه وَي زِيَان ، لَه خَه وَي كَرْد ،
بِيْدَارِي كَرْد

سَهْد - سَهَاد: بِيْدَارِي ، بَه نَاگَا يِي ،
خَه وَزِيَان ، بِي خَه وَي ، شَه وَنَخُوْنِي ،
خَه وَ دُووَرَكَه وَتَنَه وَه ، خَه وَ پَه وَيْن

سَهْد: كَه م خَه وَ ، بَه نَاگَاو بِيْدَار ، خَه وَ
لِيْتَه كَه وَتَوُو ، بِيْر تِيْز

سَهْدَة (يَقْظَة): بیداری، به ناگایی،
 به خبهری، بی‌خوئی، وشیاری،
 وریایی
 سَهْر: شهو به ناگابو، نه‌نوستن،
 شه‌ونخوونی کرد، وریاو وشیاریبو،
 بیداریبو، خوئی لینه‌که‌وت
 سَهْر عَلَي: نیشکی گرت، شه‌ونخوونی
 کیشا، هر بیدارو به ناگابو
 سَهْر: نه‌یهشت بنوی، به‌بیداریو
 به ناگای هیشتیه‌وه
 سَهْر: شه‌ونه‌نوستن، شه‌ونخوونی،
 خه‌وزیان، بیداری، به‌ناگایی، هوشیاری
 سَهْرَان: بیدار، به‌ناگا، به‌خبهر،
 شه‌ونخون، نه‌نوستوو، هوشیار، وریا،
 زنگ، چاو لیک نه‌نان
 سَهْرَة (حَفْلَة لَيْلِيَة): ناهنگ، به‌زمی
 شهو، ناهنگی شهو، به‌زم و ناره‌زوو
 ده‌رکردن له‌شه‌ودا، شهو رۆزگردنه‌وه
 به‌شایی و ناهنگ گپران
 سَهْف: زږی تینوو بوو، تنووی بوو
 سَهْف الدَّابُّ: هاواری کرد، نه‌پاندی،
 ده‌نگی لیبهرز بوه‌وه
 سَهَك - سَهَكَا: بۆنی ناخۆش بوو، بۆن
 ناخۆش بوو
 سَهَك فُلَان: ناره‌قی کرده‌وه و بۆنیکي
 ناخۆشی بلۆ کرده‌وه
 سَهَكَت الرِّيح: گه‌رده‌لوولی هه‌لکرد
 سَهَكَت الدَّابَّة: به‌خیرایی رۆیشت،
 تیزپه‌و بوو
 سَهَكَت الشَّيْء: کوتی به‌لام پانی
 نه‌کرده‌وه، لیدا بی‌ته‌وه‌ی بی
 پلیشینتیه‌وه

سَهَكَت الرِّيح الْأَرْض: زه‌وی مالی،
 روته‌نی کرد، دایمالی
 سَهَكَت الرِّيح الثَّرَاب عَنْ الْأَرْض
 وَغَيْرَهَا: بردی به‌ناسماندا، به‌رزی
 کرده‌وه
 سَهَكَة: بۆنی ناخۆش، بۆگه‌نی،
 بۆدیری
 سَهْل - سَهْلَة: رویه نه‌رم و نیانی بوو،
 ره‌قی و زیری که‌م بوه‌وه
 سَهْل الْمَكَان: شوینیکي ناسان بوو،
 سانابو، سووک بوو
 سَهْل الْأَمْر: کارو باره‌که ناسان و
 سانابو، سووک بوو، به‌نه‌رم و گونجای
 هاته‌به‌ر
 سَهْل الْأَمْر لَهُ وَعَلَيْهِ: کاروباره‌که‌ی بۆ
 ناسانکرد، بۆی ناسان بوو، بۆی
 سووکبوو، بۆی رام بوو
 سَهْل الْمَوْضِع: شوینیکه‌ی نه‌رم کرد،
 نیانی کرد، ناسانی کرد
 سَهْل: ناسان، سووک، ساده،
 ناسایی، ره‌وان، گونجاو، له‌بار
 سَهْل الإِسْتِفْعَال: به‌کاره‌نیانی ناسانه،
 به‌ناسانی به‌کار دیت
 سَهْل الْهَضْم: سووک هه‌رس، ناسان و
 سووک هه‌رس ده‌بیت
 سَهْل الْوَجْه: ده‌م و چاو باریک و که‌م
 گۆشت
 سَهْل - سَهْل: نه‌رم و نیانی هه‌ر شتیک
 سَهْل الْأَرْض: زه‌وییه‌کی درێژو ریک و
 نه‌رم
 سَهْل: خۆلنیکي وه‌ک لم وایه به‌ده‌م
 ناوه‌وه دیت

سَهْلَة: لیتاو، لیتاف، قوراپونکی شله
سَهْم - سَهْم: رهنګی ګوړا به ھوی
لاوازیبه وه

سَهْم وَجْهَه: رووی ګرژکرد، ده موچاوی
دا به یه ګا، عه بوسو رووترشاو بوو
سَهْم: ګرپه و ګرمای ھاوین لیتداو
رهنګی ګوړی، به ټوړ برا بڼو شه پو
جهنګ

سَهْم (ثَبَلَة): تیر، قوتوبان، په رداخی
قومارو لګاو، یه تیر
سَهْم نَارِي: فیشه که شیته
سَهْم الرَاسِي: هه ساره یه که له سر
شپوهی که وان

سَهْم: هیله ګانی تیشک و رووناکي،
ګرما، هالو، تین، عاقل و ژیر، داناو
زانا، تینویه تی و ګرمایه کی سهخت و
ګران

سَهْمَان: شانس، بهش، چاره نووس
سَهْمَة: خزمایه تی، خویشایه تی،
نزیکی، دوستایه تی
سَهْو - سَهْوَة: نهرم و نیان و به نارام بوو،
کار ناسان و رفتار نهرم بوو، هیمنی،
خاموشی

سَهْوَاء: کاترمیرنګه له شه و یان به شیک
له شه و یاخود سه رته تی شه و
سَهْوَة: تاق و رفته که شتیان تیدا
ده نری، دالان، پارپه و، به رد، ده وارنګه
عه رب بڼو حه وانه وه دروستی ده که ن
له سر لیتواری ناو، ګه نجینه

سَهْوَل: درماني رهوانی
سَهْوَلَة (هَوْن): ناسایی، سووکی،
بی ماندو بوون

سَهِيل: ګه لویژ، نه ستیره یه که
له نټوه پاستی ھاویناندا په یدا ده بی دوا
به دواي په یدا بوونی فینکی دادیت و
که رما ده پره ویتته وه

سَوَا

سَوَى الشَّيْء: راست و به رابه ری کرد،
ھاوتای کرد، به رانبهر به یه ګ رایګرتن،
ریکی کرده وه، راستی کرده وه
سَوَى بَيْنَهُمَا: دادپه روه ری کرد
له نټوانیاندا، دادو په کسان کی کرد
سَوَى الطَّعَامِ وَنَحْوَهُ: پیی ګه یاند،
ناماده ی کرد

سَوَى الْأَرْض: ته ختی کرد، ریکی کرد
سَوَى الْبِنَاء بِالْأَرْض: رووخانی،
هه لویه شان، ته ختی کرد
سَوَى (غَيْر): بیجګه، جګه، به دهر له،
دوور له، بی

سَوَى: به دیی، خرابی، ناله باریی،
نارپه سهنی، ناګر، سهختی و به لا
سَوَاء - سَوَاء: هاوچه شن، هاوشپوه،
به رابه ر، وه ګه یه ګه، یه کسان کی، تهخت،
میانه ی هه رشتیک، مه به ست، ویست
سَوَاء السَّبِيل: ریګه ی راست، ریی
دروست و ګونجاو، شه قامه ری

سَوَاء مِنَ الْأَرْض: نه و زه ویی ی
خاګه که ی وه ګه لم وایه، ریګه و تهخته
زه وی

سَوَائِل: شلمه منی، پیچه وانه ی کانزاو
ته نه به ستوه ګانه

سَوَابِح: نه سپی تیژ په وو خیرا
سَوَابِح: نه و وشرانه ی هه فته ی یه ګجار
ده یانباته سه ر ناو

سَوَاة: عورهت، شوین شهرم، بهدیی،
 خرابه، ناله باریی
 سَوَاخ - سَوَاخِي: ناوگلی تهك، ناو
 گلیك قول نه بیت
 سَوَاد: نه خوشیه كه ده دات له ددانه كان و
 زه ردی ده كات
 سَوَاد: رهشی، پیچه وانهی سپی،
 زوربه، زورینه، زوریتی
 سَوَادُ الْعَيْنِ (حَدَقْتُهَا): گلینهی چاو،
 ره شینهی چاو، ره شكینهی چاو، كانی
 چاف، كزن، شتیکی خری توی توییه
 له ناو كالانهی چاو كه بیلبلیهی تیا به
 سَوَادُ الْمَدِينَةِ: لادی و ناوای ده وروپشتی
 شار، نه وهی له ده وری شاره له ده شت
 نشین و لادی كان
 سَوَادُ اللَّيْلِ: تاریکایی شه و
 سَوَادُ الْأَعْظَم: زورینهی مهردوم،
 زوربهی خهك
 سَوَادُ الْقَلْب: له كه و رهشی دل، دل
 پیسی
 سَوَادُ النَّاس: ره شه خهك، زوربهی
 خهك، زورینهی خهلكی
 سَوَادُ الْبَطْن: جگر، مه ناو
 سَوَادِيَّة - سَوَادِيَّة: په له وه ریكه خورماو
 تری ده خوات
 سَوَار: بازنگ، دهسته وانه، ده ست به ند،
 بازن، باز به ند، ده سه بن، ته ووق،
 چه مری دانه لغاو، له زپرو زیو كانانی
 تر دروست ده کریت
 سَوَار: نه وهی مهی یاری به عقلی
 ده كات
 سَوَاط: نه و پولیسهی دار حه یزه ران
 یان قامچی به دهسته وهیه

سَوَاغ: به شیک یان ساتیک له شه و
 سَوَاغ: بتیکه له قورنایی پیروزدا ناوی
 هاتوو وه نه ته وه که ی نوح (د.خ)
 ده یان په رست پاشان بو (هذیل) یان
 (همیدان) مایه وه
 سَوَاغ: نه وهی گه روو یان بینی پی
 سَف ده کری
 سَوَاف - سَوَاف: ده رده ناژهل،
 نه خوشی و درمه ناژهل
 سَوَافِغ: بای گهرم و خنکینه، گره،
 شه رای گهرم و سووتینه
 سَوَاق: لاق دریز، نه و رو که ی
 هه لده چی و به رز ده بیت وه
 سَوَاق: شوقیز، سایه ق، فروشیاری
 ناردی سفر یان نه وهی دروستی ده كات
 سَوَاك: سیواك، كورته داریکی باریکه
 سه ره که ی ده کوتنو و موسولمان
 له ده می ده ژنی
 سَوَام: بالنده یه که
 سَوَام: وشتی له وه پینراو، وشتی
 چرینراو
 سَوَا: خرابی کرد، تیکیدا، شتواندی
 سَوَا عَلَيْهِ عَمَلَه: سه رزه نشتی کرد،
 نه نگي کرد، پیسی تیکدا، تانه و
 ته شه ری لیگرت، پلاری گرته کارو
 پپشه که ی
 سَوَا: خرابه، به دی، زیان، نه گریسی،
 نه گبه تی، چوختیتی
 سَوَا الإِسْتِعْمَال: خراب به کار میتان،
 به دی به کار میتان، باش به کار نه میتان
 سَوَا التَّصَرُّف: رهفتار خرابی، به د
 رهفتاریی

سوء التغذية: بهد خوراکی ، خراب

خوری

سوء الخط: بهد بهختی، بهدنگینی،

بی‌شانسی

سوء الخلق: بهد ره‌وشتی، خرابی

هه‌لس‌وکه‌وت و ره‌وشت

سوء السلوك: خوو خرابی، بهد ره‌وشی

سوء الظن: بهدگومانی، گومانی خراب

بردن

سوء الهضم: بهد هه‌رسی ، ترخه ،

گرفت

سوء الفهم: خراب تیگه‌یشتن ، بهدی

بق چوون، بهد رای

سوء النية: نیاز خرابی، بهدنیهاد،

به‌دویست

سوء: خرابه، بهدی، گیره‌شیوینی،

کرداری ناشیرین، بهد ره‌فتاری ،

ناله‌باری ، نا ره‌سه‌نی

سوء: شوین شهرم ، عه‌ورته ، خوی

خراب ، ناله‌باری، نا‌ره‌سه‌نی

سوء: پهریزکی له‌ده‌وری ره‌زو باخه

میوه‌که دروست کرد، ده‌وری گرت به

پهریز ، سنوورداری کرد

سوء: دره‌ختی ، بی، داره‌بی ،

دارتکه بی‌به‌ره‌و پینچ جوړه (1) داره‌بی

(2) شه‌نگه‌بی ، شوپه‌بی (3) زه‌رده‌بی

(4) ره‌شه‌بی (5) شوړه‌بی گه‌لای تالو

باریکو دریزی هه‌یه

سوء - سوء: ره‌ش بوو، ره‌ش داگیرسا

سوء تسويداً: ره‌شی کرد

سوء الرجل: گه‌وره‌ی کرد، کردی

به‌سه‌ردار ، به‌سه‌روه‌ر داینا

سوء الكذب: نووسی‌وه، ره‌ش

نووسی‌کرد

سوء: روپایه‌که له‌زه‌وی که‌به‌ردی

ره‌شی ژوره

سوء: سه‌رداری، سه‌روه‌ری،

گه‌وره‌بی، پتشره‌ویی، ره‌که‌یکه

سوءاء: ماخولان ، ماخولیا،

سه‌وداسه‌ری، گراوی، دل‌داری،

دیوانه‌یی، حه‌بدالی، گیزی،

خه‌مخواری، نه‌خووشی‌یه‌که تووشی

هه‌رکه‌سیک بیی هه‌میشه نه‌ندامی

ده‌جوولی

سوءان: زنج، ره‌ش پتست ، قول، قوله

ره‌ش ، زه‌نگی

سوءانی: خه‌لکی ولاتانی سودان ،

سودانی

سوءة: پارچه زه‌وییه‌کی هه‌موارو

له‌باره

سوءة - سوءة: پایه‌دار، خاوه‌ن پله‌و

پایه، به‌نرخ ، توانا

سوءق: باز ، شاهین

سوءل: بخور ، ناره‌ق خور ، مه‌ی خور

سوءق: ده‌ست به‌ند، بازن ، نه‌لقه‌ده‌ست

سوءنیق: باز ، شاهین

سوء الحائط: سه‌رکه‌وته سه‌ر

دیواره‌که، به‌دیواره‌که یا سه‌رکه‌وته، پیا

هه‌لژنا

سوء المدينة: په‌رژینی بق دروستکرد،

سنوریکي بق دانا ، ده‌وری گرت

سوء المرأة: بازنی له‌ده‌ست کرد،

بازنی‌کرده ده‌ست

سُور (حَانِط - جِدَار)؛ دیوار، ته یمان،
شوره، بندیوار، پالقامچک،
بارستاییه کی نه ستووری ریکی به رزه
دروست ده کری له خشت و قوپ یان
به ردو گچ

سُورَةُ: سوورده، به شیک له قورنانی
پیروژ، پله وپایه، شکواری، نیشانه،
هیمه، نه وهی هه لده چی له بیناو..
به ره و ناسمان

سُورَةُ مِنَ الْمَجْد: توندی، نیشانهی،
به رزبوونه وهی، وینایه له شکومه ندی
سُورَةُ مِنَ السُّلْطَان: سته م و زورداری،
چه ور سته می سولتان

سُورُتْجَان - سُوْرُتْجَان: روه کی که
به کارده هینری بۆ ئیش و ژانی
جومه گه کان

سُوسُ الْعَبْ وَغَيْرُهُ: خواردنه که کرم
تییدا

سُوسُ الْحَيَوَان: نه سپی یان گه نه تییدا
سُوسُ لَهُ الْأَمْر: شیرینی کرد لای،
جوانی کردو برده دلیه وه

سُوس - سُوْسَة: مۆرانه، مۆریان،
خوورک، خیرک، مپکه، مۆرکه،

گیبوه، مۆرانهی زهوی و خاک
سُوسَن - سُوْسَن - سُوْسَان - سُوَاسَن:

شلیر، گوله شلیر، گول بز، هه لاله
برایمه، گولیکی به هارییه گولی وه کو

لاولوو بنه که شی وه کو سه لکه پیاز
وایه

سُوطُ الْأَمْر: تیکه لی کرد، دای به سه ر
به کا، شیتواندی به نیریه کدا

سُوطُ الْحَرْب: روو به رووی چوو،
نه نجامیدا، کردی

سُوطُ الْكُرَات: قامچیه که ی ده رهینا،
له کیفه که ی ده ری هینا

سُوطُ (مَجْلِدَة): قامچی، جه لده،
تازیانه، تازانک، چه رمیکی هۆنراوه یه
بق لیدانی و لاهی سوواری و مروف
به کارده هینری و له ته لیش دروست
ده کری

سُوع - سُوع: به شیک له شهو، چه ن
ساتیکی شهو

سُوعَاء: توند، ناره حهت، سه خت،
گران، ناله بار

سُوعُ الْأَمْر: گونجاندی، ریکی خست،
شیانی

سُوعُ لَهُ كَذَا: پتییداو به ته نیا بۆ نه وی
مۆلکرد

سُوقًا: نه مپو به سه بهی پتیکرد،
دوايخست

سُوقُ الْأَمْر: وتی ده یکم، دوايخست
بق کاتیکی نادیاریکراو

سُوقًا (حَوْفُ اسْتِقْبَال): ده بی، بوونی
دوایی به مانای دواخستن دیت

سُوقًا: ئارامگرتن و چاوه چاوهی شتیک
سُوقَة: زهوییه کی لماوی و خلته و خول

سُوقُ سَطَائِي: گرومیکه به ره ره چی شته
هه ست پتیکراو به دیه هینراوه کان

ده دهنه وه، خه یالگه ران
سُوق: لاسکی ناسک و نیان بوو

سُوكُ الْأَمْر: خاوه نداری بوو، بوو
به مولکی

سُوقُ الْفَيْت: قه دی کرد، قه دویالای کرد،
هه لچوو، دایه بالا

سُوقُ الْمَاشِيَةِ: لیتی خوپی، تیتی خوپی

سُوقُ: بازار، باژیر، چەن دوکانیکە
 کە شوینی کرین و فرۆشتنی تێدای
 سُوقُ خَیْرِیَّة: بازارێ خێری، بازارێ
 خێرگە یەن
 سُوقُ رَاقِدَة: بازارێ مردوو، بێ بازارێ،
 بازارێ ساردیی
 سُوقُ مُطَّارَة (نَشِیْطَة): بازارێ گەرمی،
 گەرم و گوپی فرۆش
 سُوقُ: درێژی لاق، لاق درێژ
 سُوقُ: ناردن، رهوانه کردن
 سُوقَة: خەك، گەل، نەتەوه،
 جەماوەر
 سَوَك: پاکی کردەوه، پروانی
 سَوَكُ الْأَسْنَان (نَخَفَهَا): شتی و پاکی
 کردەوه، فلجە ی لێدا، بەسیواک پاکی
 کردەوه، سیواکی کرد
 سَوَكْرَة سَوَكْرَة: پەیمانیدا،
 دەستەبەری کرد، بارمته داریی بوو
 سَوَل: سست بوو، خاوبووه
 سَوَل الظَّن: ورگی شوێبووهوه، ورگی
 داكەوت
 سَوَل لَهُ الشَّرُّ: بۆی جوانکردو
 ئاسانی کرد، هەلی خەڵە تاند
 سَوَل لَهُ الشَّيْطَان: شەیتان پێی کرد،
 فریویدا
 سَوَلَاء: دۆلجەبەکی گەوره، دەبەبەکی
 زلە و گەوره
 سَوَلَار: شلەمەنبەکە زووگێ دەگریو
 لەنەوت دەردەهێنری و چڕی کە متره
 لەوزە ی دیزل
 سَوَلَّتْ لَهُ نَفْسُهُ: خۆی فریودا، خۆی
 بەخۆی کرد، نەفسی پێی کرد

سُوِيَّة: پرسیارکەر، ئەوێ زۆر پرسیار
 دەکات
 سُوِيْع: نارام گرتنیکی تال و ناخۆش،
 گژە نارام
 سَوَم الْأَمْر: پێی سپارد، خستیه
 ئەستۆی، سپاردی بهو
 سَوَم الْخَيْل: ناردی و ئەسپ
 سوارهکانیشی بەسەرەوه بوو
 سَوَم فَلَاناً: سەرپشکی کرد چی دەوێت
 بپیات
 سَوَم فَلَاناً فِي مَالِهِ: دادگایی کرد،
 دادوەری کرد
 سَوَم عَلَى الْقَوْم: هێرشێ برده سەریان،
 هەڵمەتی بۆ بردن
 سَوَم الشَّيْء: نرخێ بۆ دانا، نرخێ
 بپێ، نرخێ دیاریکرد
 سَوَمَة: نیشانه و مێما، نرخ، بەها
 سَوِي الرَّجُل: چەسپا، جێگیربوو،
 سەقامگیربوو، کارو بارەکانی گەیشتن
 بەپایان
 سَوِي (مَمْعَد): تەخت، تەختان،
 سازینراو، ئاسانکراو، لەبار، گونجاو،
 رهخساو، هەموار
 سَوِيَّة (مَقْأ): پێکەوه، بەبەکەوه،
 وێکرا، وێرا، لەگەڵ یەك، پێکرا،
 لەسەریەك، پێکفە، دەقەدە، دگەل
 هەف، بەهەف، پەهەف، پشەهەف،
 بته فایی، فێکرا
 سَوِيَّة: هۆکاریکی سواربوونی لانه وازو
 بێ ئەوایانە، میانه پەوی، دادپەروری،
 راخەریکە وەك ئەلقە وایە دەکرێتە سەر
 پشته کۆلی و شتر

سَوْنَدَاء: ماخولان ، ماخوليان ،
بى ئوقره يى ، نه خۆشيه كه مرؤف
والئده كات له هيچ شوئىنك جى به خوى
نه گريت

سَوْنَدَاء الْقَلْب: ناخى دل ، ناخ ، نيو
جه رگه ي دل و ده روون

سَوِيْط: تىكل ، ئاوتيه ، تىكه لاو ،
تىكل ، به نديوارى ، تىكله ف

سَوِيْغَة: سه عاتىكى چچوك ،
كاتر مېرىكى گچكه و چچوك

سَوِيْق: ئاردى زور ورد ، ئاردى سفر

سَوِيْغَة: بازاري چچوك له ، بازاريكه ،
بازاريكى گچكه و خنجيلانه

س ي

س ي: دهشت و بيايان

س ي: لىك چوو ، وه يك ، هاوشان ،
هاوتا ، هاوچور ، هاورنگ و شتواز

سَيَّاب - سَيَّاب - سَيَّاب (بَلَج): خورما ،
دهنكه خورما

سَيَّابَة: مه ي ، باده ، شهاب ، ئارهق ،
مادده ي سه رخوشكر

سَيَّاج: گه پوك ، گه شتار ، كه سىكه زور
بگه پى و نه ملاولا بكات

سَيَّاحَة: گه شت ، گه پان ، سهيران ،
گوزار ، سيران ، پى گه رموك ، ته ماشا

سَيَّادَة: گه وره يى ، شكومه ندى ،
دهسته لاتدارى ، فه رمانپه وايى ،

حوكمدارى ، سهركه وتن ، زالبوون ،
بوون به باو

سَيَّار: گه شتار ، گه روك

سَيَّارَة: نه سستپه رى گه روك ، هه سار ،
نه سستپه ، هه ساره ي گه روك ، كاروان ،
ئوتومبيل ، ماشين ، گه پىن ، سه ياره

سَيَّاسَة: رامبارى ، به رتپه بردن ،
رابه رى ، سه ره و كارى ، دراوسى دارى ،
رابه رايه تى كردنى خه لكى به ريتنومايان
بو رى گه ي سه رفرازى له ده مى ئىستاو
داها تودا

سَيَّاسَة السُّوق الحُرَة: بريته
له مه لىس و كه وتو رامبارى بانكه
نپوه نديبه كان له فروشتنى دراو ئال و
وي لكردن پتپوه ي نه مه ش بو زياد كردنى
ريزه ي دراو يان كه مكردنه وه ي له بازارپو
به رده ستنى مامه له پىكه راندا

سَيَّاسَة المَدَنِيَّة: دابىنكردى بژىوى
هاوكات له گه ل پارىزگارى كردن
له بنه ماو رى ساكانى دادپه روه رى و

جى گى ربوون

سَيَّاف: شمشير وه شين

سَيَّاق: شوئىنكه وتن ، ريزيه ستن ،
ميانه ، ئاژواندن ، راندى

سَيَّاق الحَدِيث: به ده م قسه وه ، له نپو
گفت و گودا ، له ميانه ي قسه كاندا

سَيَّاقَة: ليخوپرين ، ئاژوتن ، بردن
به پتپوه

سَيَّال: ئاوى خوڤ ، ئاوى له بهر
رؤيشتوو ، جوړه ماسيه كه ، دارىكى

چروپه نه اندازه يه كى مامناوه ندى
هه يه و له ده باغكردى پىسته دا

تويكله كى به كارده مېنرى لقو
پتپه كانىشى لووسه ، له ميسرو

حه به شه و چن ولاتىكى عه ره بى
ده پويت

سَيَّالَة: ئاويك له بهرى بپوات ، ئاوى
له بهر رؤيشتوو

سَيَّان: وهك يهك ، چوون يهك ،
 هاوشیوه ، له یهك چوو
 سَيَّان عِنْدِي: هاوشیوهن لای من ،
 هاوتان لای من ، وهك یهكن لای من ،
 چوون یهكن بۆ من
 سَيَّي: خراپ ، نابار ، بهد ، به نام و
 نهنگ ، بی كهك
 سَيَّيء التَّرْبِيَةِ: بهد پهروهده ،
 بی ژوشته ، بی ته ربیته
 سَيَّيء الحَفْظ: بهد بهخت ، چاره رهش ،
 بی شانسن ، بهدنگین
 سَيَّيء السَّمْعَةِ: بهد ناوبانگ ، یهكك
 ناوبانگو كه سَيَّتِي له كه داربیته ،
 ناوژپو ، ناو خراپ
 سَيَّيئة: گونا ، تاوان ، بهدی ، خراپه ،
 بهد رهوشتی ، سوچ
 سَيَّيِب: رۆیشتن ، رۆیین ، راكردن ،
 خشان ، بهخشین ، بارانیکی خوړو
 بهردهوام ، مالیکی شاراوه له ژیر
 زه ویدا ، كلکی نه سپ
 سَيَّيِب العَبْد: نازادی كرد ،
 سه ربه خوی كرد ، سه ربه سستی كرد ،
 زرگاری كرد
 سَيَّيِب: وازی هینا ، به جی هیشته ،
 دهست بهرداری بوو ، كۆچی كرد ،
 فراموشی كرد ، خستیه پشتگوځ ، شلی
 كرده وه ، خاوی كرده وه ، نازادی كرد
 سَيَّيِب: ناوه پۆ ، سئو
 سَيَّيهُ مِنَ الْقَوْس: نهوهی چه ماوه ته وه
 له هه ردو لای تیروكه وان
 سَيَّيْح البُسْتَان: په رژینی كرد ، تهیمانی
 كرد ، چه پهری كرد ، شورای كیشا ،
 سنوورداری كرد

سَيَّجَارَة: جگهره ، جغار ، سیفار ،
 جخاره
 سَيَّجَان: جوره ماسیه كه
 سَيَّيْح: ناوه كه ی كرده وه ، بهریدایه وه
 سَيَّيْح: به راو ، ناوه نیا ، ناویه ، ناوپژه ،
 پاراو ، به راف ، ده راو
 سَيَّيْح (سَفُود): شیش ، زك ، كیژد ،
 جوره ئاسنکی دریژه
 سَيَّيْد: گه وړه ، سه رگه وړه ، سه روك ،
 فرماندار ، فرمانپهوا ، سه وړه ، كاك ،
 داناو زانا ، خاوه ندار
 سَيَّيْد (عِنْدَ الْمَسِيحِينَ): نازناوی یه سوعه
 (د.خ)
 سَيَّيْد (عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ): سهد ، نهوهی
 له ره چه له کی پیغه مبه ربیته (د.خ)
 سَيَّيْدَة: خانم ، بانو ، خاتوون ،
 ئافره تی به شوو ، ژنی میژدار
 سَيَّيْدَانَة: گورگ
 سَيَّر الرَّجُل: وهمای لیكرد بپروات ،
 بهر یی كرد ، ره وانه ی كرد ، پالی پیوه نا
 سَيَّرَ الْمَثَل أَوْ الْكَلَام: بلاوی كرده وه
 له نیتوان خه لكیدا ، په خشی كرد ، خستیه
 سه رزاری خه لكی
 سَيَّرَ فُلَانٌ سَيَّرَة: باسی
 پېشینه كانی كرد ، له رابوردو دوا
 سَيَّرَ الْحَبْلَ عَنْ ظَهْرِ الدَّابَّة: فری دای ،
 خستی
 سَيَّرَ الثَّوبَ: میتلی زوری تیا دروست
 كرد ، خهت خهتی كرد
 سَيَّر: رۆیشتن ، رۆیین ، چوون ،
 گه پان ، كار ، راپه پاندن ، به پتوه بردنی
 كارو فرمانك

سیراء: جلی خهت خهت که ئاوریشم
یان ئالتون تیکه له به تاله کانی بوبیت،
ئهو توپکله ی نوساوه به ناوکه
خورماوه، په رده ی سهر دل، پوشو
په لاشی دارخورما

سیره: زیاننامه، ناویانگ، چیرۆک، راز،
داستان، به سه رهات، سه رگوزشته،
سه ربوردنامه، میژوو، باسو و خواسی
ژیانی یه کیک یان کۆمه له و گروهمیک،
مه زه به بو ریگه

سیره رَجُل: زیاننامه ی، چۆنیه تی
ژیانی له نێو خه لکیدا

سیرج: رۆنی کونجی
سینس الحب و غیره: مۆرانه تیتیدا،
مۆرانه لێیدا

سینس الشاة: گه نه دایه پیسته که ی،
گه نه تیتیدا

سیطره علیهم: زالبوو به سه ریاندا،
سه رکهوت به سه ریاندا

سیطره علی الموقوف: زالبوو به سه ربارو
رووداوه که دا، حاله که ی پوانکرد

سیطره: بازگه، سه یته ره، شوینی
پشکنین و لیکۆلینه وه

سیطل: سه تل، رزک، ساتل، ستل،
په قره چ، ده رلووف، ده فریک ی

قولقداری گه وره یه له کان یان له دار
دروستده کری بۆ ئاوو شتی تر

سیع الحائط: که چکاری کرد،
سپیکاری کرد

سیع الجلد: چه ری کرد، رۆنی لێیدا،
مه نۆی کرد

سیع: ئاوی له به رویشتوو به سه ر رووی
زه ویدا

سیفاء: به شیک له شهو، ساتیک
سیغ: نه رمه رهو، نه رمه قوته، ئاوو
خواردنیک که به گه روودا به ئاسانی
بپواته خواره وه

سیف: شمشیر، که ره نتق، شیر،
داسی گه وره، تیغکی درێژو پانه
له ناو کالان ده نری

سیف الرياح: روه کیکه
سیف - سیف: رۆخ، که نار، گوئی،
قه راغ، لیوار، ماسیه کی ده ریاییه
ده نوکیکی درێژی هیه له سه ر شیوه ی
شمشیر یان کێرد

سیفه: دووری، درێژی، ماوه ی نێوان
دووش

سیفون: مژه، راکتشر، مژوک، هه لمژ
سیفون الجری: گه لی سیفون،

وشتگره روو
سیق من السحاب: ئه و گه واله هه ورانه ی

با پالیاں پیوه ده نی گه ر ئاویان تیتیدا
بیت یان نا

سیق المريض: سه ره تای گیان سپاردنی
بوو، گیانه لای هات، سه ره مه رگو

روح کیشانی داها
سیقه: ئه و ئاژه لانه ی به کیش ده کرین

یان لیده خوین، ئه و ئاژه لانه ی دوژمن
نیاں ده خوین

سیکران: روه کیک ی هه میشه سه وره
سیگاه: ئاوازیکی موسیقیه

سیکف: کهوش دروو
سیل الماء: رژاندی، به ریادیه وه،

رشتی، قله ی کرده وه

سَيِّل الدَّمْع: چاوی ناوی کرد، ناوی
چاوی دامینا، ناوی له چاوو دییه
دهر په پاند

سَيِّل اللُّعَابُ: ناو زایه ده می، لیک
به ده میا هاته خواره وه

سَيِّل: لافاو، لیشاو، خوپاو، لافاوی
به خوپ

سَيِّلَان: لی تکان، له بهر رویشتن،

لی رویشتن، پالوتن، ده لاندن، لیچوون

سَيِّلَان: ده سک، ده سگه، نه وهی

له شمشیرو چه قو ده چپته نیو مشتو

ده ستو ده گیریت بۆ هه لاسوپان و

به کارهیتان، به ردیکی پیروو به نرخه

سَيِّلَة: ناوه پۆ، ناوپۆ، ناوه پوئی،

ده راو، جۆگه له یه که له مالداه که باران و

چلکاو بی ده چپته دهره وه

سَيِّمًا - لَاسَيِّمًا - وَلَا سَيِّمًا: به تایبه تی،

نه خوازه لا

سَيِّمَاء - سَمَة: نیشان، نیشانه، هتیا،

دیمه ن، چاره، رهزا، رووخسار،

نَیسک

سَيِّمَافُور: رینما، رینوما یه که

له سه رووی ویستگه کانی شه مه نده فهر

هه لده واسری بۆ ده ستنیشا نکردنی

چۆلی و به تالی ریگه

سَيِّمَاء: جادوو سیجر، نه فسوون،

نه و شتانه ی له دهرگای هه ست ده دهن و

له واقع به دوون

سَيِّمُون: نامارزه یه که بۆ جادووگه ریتی و

مامه له گه ران به سه روخانیاته وه

ده گه ریتته وه

سَيِّمًا: سینما، نه و دیمه نانه ی

له سه روپای ته ختو ساف

ده جوولین و گوزارشت له رووداو

با ورحال ده که ن

سَيِّمَائِي: نه وه ی په یوه ندی هه یه

به سینما وه

سَيِّور: نه وه ی زۆر ده پوات، گه پریده،

گه شتیار

سَيُولَة: شلیتی، پیچه وانه ی به ستن و

ره قیه

سکین (چاقو)

سراج (چرا)

سن (دندان)

سندائے (شینجان)

سنجیم (شیل)

سساطور (کیرد)

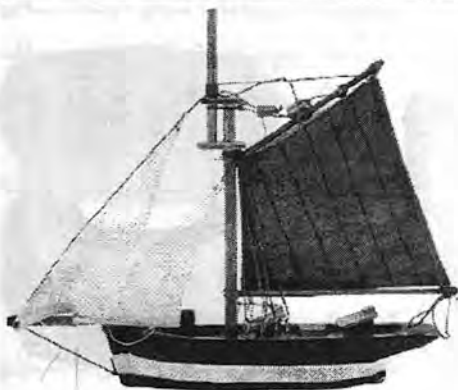
سلم (قالدرمه - پی پلیکانه)

سنور (پشیلہ)

سمک (ماسی)

سَاخِرَة (کشتی چاروکه دار)

سَوَار (بازن)

سَرَطَان (قریال)

سَلَطَه (زەلاتە)

سَلَّة (سەبەتە)

سِلْسِلَة (زەرزە)

سُلْحَفَة (کيسل)

سَنَ القَلَمَ (قَدَّمَهُ كَيْ دَايَا)

سَاعَةٌ (كَاتَمِينَ)

سَفِينَةٌ (كَشْتَى)

سَيَّارَةٌ (نُوتومِيل)

سَقْرَابَان

سِفْدَان (مَهْمُون)

سَيَّارَةٌ (جُغَرَه)

حرف الشين

ش

ش

ش: سیانزه یه م پیتی زمانی عه ره بی یه

ش - ش

شاء ، شینا و مَشِيَّة و مَشَائَة و مَشَائِيَّة ؛

ویستی ، خواستی ، خوازیاریوو ،

داواکاریوو ، ناواته خوازیوو

شاء الله الشيء: خواوه ند ویستی ،

خوا رازی له سه ربوو

شائب - شَائِبَة (أَبْيَضُ الشَّعْرِ):

سه رسی ، پیر ، پۆپ چه رمه ، پیر بۆ

ژدو پیاو

شَائِبَة: شتیکی نامۆ تیکه ل به شتیکی

تربییت، پیسی و گه نده لی، ناپوختی ،

خه وش ، شووره بی، که م و کوپی،

ناته واویی، نه نگي، نام و نه نگي

شائع: باو ، بلاو، ناسراو ، باووک ،

باف، شوین ره وشت ، مۆده

شائعة: پروپاگه نده ، ده مگو ،

به ندوگو

شائق: به له زهت ، په سه ند، به جی،

به تآم، خوْش، دخووه ز، رالی بوون،

سه رنج راکیش

شائك: دپکاویی، چقلدار، دپواوی،

چقالویی، شتیک یان شوینیک دپکی زۆر

بیت

شائِم: شووم ، نه گبهت، به دفر،

به سه ته، به دوودم، دۆبپ، دوومۆر ،

سه ره خۆره، بیوه لهت، ناپیرۆز ،

بی قهر، سه رشین ، قه شقه ، نه وه ی

نه هامة تی و شومی هیته ره

شائِن: ئابرویه ر، نه نگ که ر، ناوژپین ،

حه یا به ر ، شووره بی به ر، رووداوو

سیفه تیک بیته مایه ی نه نگي و عه بیه

شائِه: حه سوود، نیره بی به ر،

چاوچنۆکی ، به غیلی

شائِي: ویست ، خواست ، داوا، خواز،

ویستن

شاب الشيء: تیکه لی کرد، ئاویتته ی کرد،

کردی به نیتو یه کدا

شاب الرجل: ناپاکی له گه لکرد،

خیانه تی کرد، دهستی بری، قۆلی بری

شاب في قوله: درۆی کرد، راستی

نه گوت، درۆن بوو

شاب عن صديقه: جارێک به چوست و

چالاکانه به رگری کرد له هاوه له که ی و

جارێکیش به سست و خاویی

شاب الشجر: مووی سه ری سپی بوو،

سه ری سپی بوو

شاب: لاو ، جه حیل، گه نج، لاف،

ده لال، خوینگه رم ، جاهیل، خورت،

ره ند، تولاز، شوخ، شه نگ، ته پلان

شابة: کیزی لاوو شوخ و شه نگ

شابت رؤوس الاكام: سه ری شاخه کان

به به فر سپی بوو، سه ری قوته و

ته پکه کان به فر سپی کرد

شابك بين الأصابع: په نجه کانی کرد

به نیتو یه کا، په نجه کانی تیکه ل یه کتر کرد

شابه له وچوو، هاوشتیوه بوو له گه لی،
وهك به كن ، ده لئی سیوینكن و كراون
به دوو له ته وه

شاه: مه، په، كاوپ، بهران
شائی الرجل: زستان مامه له ی
له گه لكرد

شائم: جنیوو قسه ی ناشیرینیان
به یهك گوت ، رووبه یهك جنیوو
زمانپسیان كرد

شائی: روژی سارد، روژیک سهرماو
سوله بیت

شاج القوم: قسه یان گوت به یهك،
جنیویان رووبه یهك له زار هاته دهره وه

شاجب: زمان پیس ، به دگوز، یهكك
خراب بلت ، خراب گویی، نارهوا گوتن
شاجر مشجرة: شه پړی كرد، جهنگی،
چوو به گزیا ، قسه ی پنگوت ، گنچه لی
پی گنپا

شاجر المشية: چوارپی و ناژه له كانی
برد بؤ خواردنې گه لای درهخت له بهر
نه بوونی گزوكیا

شاجع - مشاجعة: له جوامیریدا بؤریدا،
زالبوو به سهریا له دلیری و نه به ردیی دا
شاجن: دلگیراو ، په ست ، خه فه تبار،
خه مناك، غه مگین، لیوبه بار

شاجنة: ریگه ی نیتو شیوو ډول یان
ریگه یهك له سه رووی شیوو ډوله وه بیت
شاح بالشيء على فلان: نیره یی پی
برد، گومانداربوو پیی ، دلی پیسكرد
لئی

شاجب (مُتَغَيِّرُ اللَّوْنِ): رهنگ په پړیو،
زهره یان سپی هه لگه پړاو، بزپكاو،
تیکچوو، كز، لاوازو به ناوا روچوو

شاحذه: نامه ی بؤ نووسی ، نامه ی بؤ
نارد، له تیزكردن و ساوینی شمشیردا
په پړه ویی و چاوی لیکرد

شاحط (بَعِيد): دور، دوویر ، دیر
شاحم: فروشی به زو پیوو، یهكك
پیشه ی به ز فروشی بیت

شاحن (مَشْحُون): باركړاو، بارلینراو،
پړكړاو

شاحنة: لوری ، فارگون ، باره لگر،
باركړ، هه رشتیک بؤ هه لگری بار
دروستكرا بیت یان بشیت

شاحنة: دوژمنایه تی نواند به رانبه ری ،
دژی وه ستا ، رهقه به رایه تی كرد
له بهرامبه ری

شاخ (صَارَ شَيْخًا): پیربوو، چوه
ساله وه، به ته مه ن بوو
شاخ النبات أو الثمر: پیربوو، نژوی
كرد، كه وته توو

شاد البناء: ساختمان و بینا كه ی
دروستكرد، به رزی كرده وه، هه لی سان
شاد الحائط: سواخی دا، پیا هه لسو

شاد جلده بالطيب: هه نووی كرد،
چهوری كرد

شاد الرجل: تیاچوو، فهوتا ، له ناوچوو
شاد الإبل: بانگی كرد

شاد في الأمر مشادة: به ریه ره كانی
كرد، به ره له ستی كرد

شادخ: نه وه ی جوان و ناسك نه ندام
بیت، جه حیل و جوان و قه شهنگ،
پچوپکی ته پوپ

شادن: به چكه ناسك ، بیچووی مامز
شادي: گورانی بیژ ، خوازیارو داواکاری
ره وشت و زانیاری

شاذ: ناموزبوی، ناوازه‌بوی، شازبوی،
ناجوزبوی

شاذ: ناوازه، شاز، ناموز، ناثاسایی،
هه‌لاویتیاری، ده‌گمهن، دانسقه، له‌ری
لاداو، له‌باوو ناسراو ده‌رچوو،
وه‌رگه‌پاو، شتیاو

شاذ الطبع أو الأطوار: ره‌وشت ناوازه،
میشک رهق، تایبعت خوو
شاذب: شه‌وی دورو په‌پاگه‌نده‌یه
له‌ولاتی خوی، ته‌نیاو ناومید

شاز: تاقی کرده‌وه، سواربوی بۆ تاقی
کردنه‌وه، هه‌نگینه‌که‌ی گرتو ده‌ری
هیتا

شاز الرجل: دیمه‌نی جوان بوی
شاز الشيء: ده‌ریخت هه‌تا چاکه‌کانی
ده‌ریخت

شاز الدابة: راوراوینی پیکرد هه‌تا
هیتو توانای ده‌ریخت

شاز علیه بأن يفعل سوراً: داوای
نه‌نجامدانی کاریکی لیکرد

شازاه: مامه‌له‌ی کرپنو فروشتنی
له‌گه‌لکرد، کیشمه‌کیشی له‌گه‌لکرد

شازب: خواردیه‌وه، نوشی کرد، هه‌لی
قوراند

شازب: ناو خور، سمیل، سمبل،
خه‌تدان، تووکی سه‌رلیتوی سه‌ره‌وه‌ی
پیاوانه

شازخ: رافه‌که‌ر، لیکده‌ره‌وه،
لیکۆله‌ره‌وه، له‌سه‌ره‌رنووس،
ته‌فسیرکه‌ر، روونکه‌ره‌وه

شازو: هه‌له‌هاتوو، راگردوو، ونبوو،
سه‌رگه‌ردان، وێل، عه‌ودال

شازد الفكر: خه‌یال بردوو، خه‌یال
رۆیشتنو

شازسه - مشارسة و شراسا: رهق بوی
له‌مامه‌له‌دا، زیربوی له‌هه‌لس‌وک‌ه‌وت
له‌گه‌لیدا

شازط: گره‌ویانکرد، مه‌رجیان به‌یه‌کدا،
مه‌رجیان کرد، ریککه‌وتن، پیکهاتن
شازطه: هه‌ریه‌ک به‌مه‌رجی گرت له‌سه‌ر
هاوه‌له‌که‌ی، هه‌ریه‌ک مه‌رجی بۆ
هاوه‌له‌که‌ی دانا

شازغ: دانه‌ری یاساو ریسا، رای
گشتی، له‌شه‌ریعه‌تدا بریتیه‌ له‌کۆپای
زانایانی موسولمانان له‌سه‌رمه‌سه‌له‌یه‌ک
شازف المکان: به‌سه‌ریا روانی، چوه
سه‌رو بلندییه‌که‌ی

شازف الشيء: له‌سه‌ره‌وه‌ بۆپروانی،
چاودیری کرد، کاره‌که‌ی گیترا، شانازی
به‌ئابروه‌وه‌کرد، سه‌ره‌وکاری کرد،
بردی به‌پێوه

شازف: شه‌وی به‌مزوانه‌ ده‌بیست
به‌شه‌ریفو ریزدار
شازف من الدواب: وشتری قه‌له‌وو
تیکسمپاو

شازفة: وشتری به‌سالآچووی قه‌له‌و
شازفة - مشارفة: به‌ئابروه‌وه
شانازی کرد، به‌شه‌ره‌فو ئابروه‌وه
شانازیانکرد روویه‌یه‌ک

شارق: خور له‌کاتی هه‌له‌هاتندا
شارق الشمس: لای رۆژه‌لاتی خور
شازک - مشاركة: به‌شداری کرد، بوی
به‌هاوبه‌شی، پیکه‌وه‌بیون به‌هاوبه‌ش
شازکه معه في العمل: پیکه‌وه
نیشیانکرد، به‌یه‌که‌وه‌ نیشو کاریانکرد

شَارَكَهُ مَعَهُ فِي الْعَوَاطِفِ: به زهیی
 بیاهاته وه، دلی بزی سووتا، هاویه شی
 خه می بوو، دلسوزی له گه ل کرد
 شَارُوُقُ (النُّوْرَةُ): ته پاو، سپی
 کردنه وهی ناومال به لیتاوی گلی سپی
 شَارِي: فروش، کرپار، نه وهی تواناو
 ره نجی به گه رده خات له گویا په للی
 خوای گه ورده دا
 شَارِي الصَّوَاعِقُ (مَانَعَةُ الصَّوَاعِقُ):
 بروسکه بر، نه و نامیره ی بارگه کانی
 بروسکه خالی ده کاته وه
 شَارِب - شَرَب - شَوَّزِب: زیرو په ژموده،
 ره و زیرو
 شَاس: به تیلای چاو به فیزو
 خۆبه زلزانینه وه بویروانی
 شَاش: شاش، مه ندیل، که تانی ته نک،
 پارچه سالغیه کی نه رمه زیاتر بو
 سوتاوی به کار دیت
 شَاشَة: بینگر، نه و شوینه ی رووداوو
 فیلم و چندین شتی جوړاو جوړی لیه
 ده بینریت
 شَاشَة بَيَضَاء: په رده ی سینما
 شَاشَتْ نَفْسَهُ (جَاشَتْ): له شی
 خاوبوه وه، دلی تیکه لهات، هات
 به په کا
 شَاشِيَة: کلاویکی سووره به ته پپوش
 ناو ده بریت و گولنگیکسی بچوکی
 پیوه به
 شَاص - شَوْصاً وَشَوْصَاءً: خروشا،
 جولاو که وته له رزه، وروژا، مه ژا
 شَاص بِهِ الْعِرْقُ وَالْمَرْصُ: وروژاندی،
 تیکیدا، شیانندی

شَاصَ فَلَانٌ بِفُلَانٍ: عه ودال بوو،
 شه یدابوو، نالووده ی بوو
 شَاصَ الشَّيْءَ شَوْصاً: جوولاندی له جیی
 خۆیه وه
 شَاصَ الرَّجُلُ: دانی نیشا، سکی نیشا
 شَاصَ الْجَنِيْنُ: کۆرپه له که له سکیا
 جوولا
 شَاط: سووتا، گپی تیبه ربوو، گپی
 لیته ستا
 شَاطَ الْفَرَسُ وَغَيْرُهُ: چوو بو
 مه به ستیک، غارغاریتی کرد
 شَاطَ الطَّعَامُ: مه ندیکی سووتا،
 که میکی سووتا و گپی گرت
 شَاطَ فَلَانٌ: تیاچوو، فهوتا، له ناوچوو،
 سه ری تیاچوو
 شَاطَ الْقَدَرُ: شتیکی سووتاوی نووساو
 به بنه که په وه
 شَاطَ الرِّبَا: خه ست بووه وه مه تا
 خه ریک بوو بسووتی
 شَاطَ الدُّبِيْحَةُ: گۆشته که یان دابه شکرد
 شَاطَ فِي الْأَمْرِ: په له ی کرد، خیرای کرد،
 گورج و گول بوو، ده ست و بردی کرد
 شَاطَ دَمَهُ: به مه ده ر خوینی رویی،
 خوینی به مه واته رژا
 شَاطَ فَلَانٌ الدَّمَاءَ: تیکه لی کرد، دای
 به سر په کا، وه که نه وه ی خوینی بکوژ
 برژی به سر خوینی کوژاودا
 شَاطَتْ الْقَدَرُ: بنکپی کرد، بنی گرت
 شَاطَتْ الْقَدَرُ أَوِ الطَّبَخُ: دوکه لی
 لیته ستا، سووتا، مه لکزا
 شَاطَأَهُ: هه ریه که یان له سر رویی
 ده ریاچه که رویشت، به که ناری
 ناوه که دا رویی

شاعری النهر: که ناری رویار، موزورک
 شاعری البخر: رۆخی ده‌ریا ،
 زه‌ریابار، رۆخ
 شاعری الوادی: که ناری دۆله‌که ، لای
 دۆله‌که
 شاطر: له‌گه‌لی کرد به‌دوو که‌رت‌ه‌وه ،
 به‌شی کرد له‌گه‌لی
 شاطر فلان: ماله‌که‌ی نووسا به‌مالی
 نه‌وه‌وه ، ماله‌که‌ی له‌پال مالی نه‌بوو
 شاطر: زیره‌ک ، فیل‌باز، ساخته‌چی،
 چالاک ، چاپوک ، وریا ، چاومار،
 بلیمه‌ت ، حیل‌گر
 شاطن: پیاوێکی پیسو و گه‌نده‌ل ، دوور
 له‌حق و راستی، به‌دخویی
 شاق بفلان: جنیوی پێدا ، قسه‌ی
 ناشیرینی پێگوت
 شاق به‌الغضب: ناگری گرت ، گپو
 بلیسه‌ی توپه‌بوون گرتی
 شاق الخبر: بلا‌بو‌ه‌وه ، ناشکرابوو،
 قاو داکه‌وت ، راگه‌به‌نرا
 شاق فيه الشيب: سپی تیکه‌وت ،
 سه‌ری مووی سپی تیکه‌وت
 شاق الإناء: پری کرد، لیوان لیوی کرد
 شاق بالخبر: مه‌واله‌که‌ی بلا‌کرده‌وه
 شاق: بلاو ، ناسراو ، باو، داکه‌وتوو
 شاعة: مه‌والیک بلا‌بو‌ویته‌وه
 شاعر- مشاعرة: به‌شیعرو مۆنراوه
 زالبوو به‌سه‌ریا
 شاعر: شاعیر، بوێژ، مۆنر، مه‌ستیار،
 مه‌لبه‌س ، نه‌وه‌ی مۆنراوه ده‌نووسیت
 شاعر رکیک: که‌په‌ شاعیر ، که‌نگه
 مۆنر، ماعیر

شاعریه: مه‌ستیاری، شیعی،
 شاعریه‌تی
 شاعب- مشاعبة: ناشووبگێتی و
 دزایه‌تی کرد، ناگۆک و ناحه‌زیوو
 شاعبة: ناژاوه‌گێتی و ناگۆکی له‌گه‌ل
 به‌ریا کرد
 شاعر: بۆش ، چۆل، به‌تال، خالی،
 حه‌تال، پووت ، فال، مۆلۆل، مۆل،
 مه‌تسا، دوکان یان خانووی چۆل و به‌تال
 شاعل (ألهی): ژیری کرد، یاری
 له‌گه‌ل کرد، خلافانی، سه‌رقالی کرد
 شاعل: سه‌رقال، کاردار، یه‌کێک
 سه‌رقال و کارو پیشه‌ی مه‌بیت
 شاعور: تاڤگی ناو ، پڕژ، شیب ،
 شیرۆ، سوولی، ریزاف، ریزلاف ، وه‌زن،
 چیک ، به‌رکه‌تی، قه‌لبه‌زه ، پلووسک،
 ریزگه‌، قه‌لبه‌زه ، سوولاف، سوواف،
 شۆش، تافه‌، قه‌لو‌ه‌زه ، ناوشار
 شاق (هقل): سافی کرد، تیف تیفه‌ی دا،
 لووسی کرد، پێگرت و گویگرت،
 ره‌وه‌نه‌ق و دره‌وشاوه‌یی لی په‌یدا کرد
 شاق (رای): بینی، دیتی ، چاوی کرد
 شاق الجمال بالقطران: به‌قه‌تران
 رووکه‌شی کرد، ره‌نگی کرد
 شاقی: چاره‌سه‌ر ، چاره ، چاک
 که‌ره‌وه‌یه‌کۆتایی پی‌مه‌ین ، یه‌کلایی
 کار، دل ساریژکه‌ر
 شاق إليه: نه‌فسی بۆی جۆشا ، ناگری
 تێبه‌ریوو بۆی ، ئالوده‌ی بوو
 شاق الشيء فلان: خروشا، جۆشا ، ه‌ژا
 شاق الشيء إلى آخر: به‌کێشی کرد،
 رایکێشا، که‌مه‌ندکێشی کرد

شاق الشيء: بهرسارد، دايه پال،
 پټوه رايکيشا
 شاق إلى (حَنَ إِلَيْهِ): بيري کرد،
 ناره زوی کرد، تامه زړېوو بوی،
 به په رښ بوو بوی
 شاق: دژور، نارحه ت، سخت،
 گران، قورس، نابار، ناجور،
 پر نارحه تی وگرفت، شهکه تکار، رهق
 شاق فلاناً: دهرده سړی و نارحه تی
 هټا به سهریا، توشی گرفت و
 به دبختی کرد
 شاقی - مُشاقَّة: چه شتی و ناسوریه کانی
 مه لگرت
 شاقاه في الحرب: له جه نگدا سرکه وت
 به سهریا، زالبو به سهریا
 شاقوف: چه کوشیکی گوره ی بینا
 کارانه
 شاقول: شاول، شاوول شافوری،
 تهپکه، فاقه، ناسنیکي خړی قورسه
 به په تیکه وه وه سستا خواریس گیري
 دیواری پی به راورد دهکات
 شاك: دپکی پیاکرد، دپکی پیا چه قان
 شاك الشجر وغيره: دپکی دهرکرد یان
 نذد بوو
 شاك الرجل: هیزو توانای دهرکه وت
 شاك لذي الفتاة: مه مکی کرد،
 دهرکه وت، مه لیدا، به رزبوه وه، له سهر
 سینگی شوړپوه وه
 شاك: گوماندار، به دگومان، دوودل، دل
 کرمی، دل پیس
 شاك السلاح: ناماده ی جهنگه
 شاکاه: شکاتی لیکرد، نارپه زایی
 لیده رپری

شاکة: لویه که له گه روودا دروست
 ده بیت، لوزه تین
 شاکر: سوپاسگوزار، پیزان
 شاکر الحديث: قسه و توژی له گه ل
 کرده وه، باسی له گه ل ناوه لاگرد
 شاکره: سوپاسی کرد، پیزانینی دهرپری
 شاکری: کری گرت، خزمه تکار، تیان،
 به رده ست، پتیشخزمه ت
 شاکریه: کری و موچه ی کریگرت،
 خه لکی گشتیش به جوړه چه قویه ک
 ده لټن
 شاکس (خاصم): گپړزی کرد، رقی
 گرت، شپری فروشت
 شاکل: له وچو، لټی چو، وهک نه وویو،
 هاوشپوه ی بوو
 شاکل: هاوچه شن، هاوشپوه، وهک نه و
 شاکلة: جوړ، بابت، چه شن،
 شپوه، لق، وهک، لا، ناحیه، ریگه و
 مه زه ب، دوا، پاش، لاتنیششت،
 قه برخه
 شاکوش - شکوش: چه کوش، چه کوچ،
 زه نپ، زه نت، نقووره، ناسنیکه
 ده سکیکی دار یا ناسنینی تیده خړی
 بزمارو شتی تری پټدا دهکو تری
 شاکي: سکالاگر، شکاکر، دادخواز،
 داواکار، مەردومی گله یی مەند، نه وه ی
 هاوارو دادی لی به رزده بیتتوه
 شال: به رزبوه وه، مه لبرا، بلندپوه وه
 شال الشيء: له شوینی خو ی هلی
 کەند، به رزی کرده وه
 شال الميزان: لایه کی ته رازوه که ی
 به رز کرده وه به سهر نه وی تردا،
 لاسهنگ بوو

شال مېزانُ فلان: له شانازی و

به خونا زییدا زالبوو به سهریا

شال بالشیء: هلی گرت، لیئی نه وی،

به رزی کرده وه

شال: ده سمال، شال، کولوانه،

شالینه، چاروکه، چاره که، به رانپیل،

به رامپیل، ماشنه

شالت نعامته (مات): مرد، کوچی

دوایی کرد

شالت نعامتهم: باریانکرد، کوچیانکرد

شام فلان: خال و نوکته کانی سر

پیستی دیاریداو ده رکه وت

شام السحاب والبرق: به چه شنی

بویپوانی که واهوری باران بارین بیت،

واپه ی برد، واکومانی کرد، سووسه ی

بارانی بۆ کرد

شام الشیء: واپه ی برد، وایدانا

شام فی الشیء: ناماده بوو بوی، خوی

ریکخست بوی

شام الشیء فی الشیء: تیاشارده وه،

تئی ناخنی

شام الرجل: به راستی هیرشی برد،

به راستگزیانه هلمه تی برود

به شداری کرد

شام: ولاتی شام، سوریا

شاما: راو بۆ چونیان نزیک بوو به یه ک

شامت: به د، چاوتیپر، کیناوی، نه وه ی

به خه م و نسکوی یه کیکی تر شادو

خوشحال ده بیت

شامة: چال، نوخته ی رهش کوتان،

نک، نک، ده فاندن، نوخته یه کی

ره شکاره له سر له شی موقوف خورسکه

یا به رنگ له نه ندامدا به ده رزی

ده کوتری

شامخ: بلند، به رز، حه و، قیت، بوند،

سه لیل، به ره وژوور، هه وراز، بانی به رز،

قوت، قیت، نه راوه ند، نه فرا، نه فرا،

راسه رین، بیتند، ژوور، شتیك به رزو

بالابیت

شامر: شامره: وشر یان مه پیک گوانی

نوسابیت به سکیه وه

شامس: یاخ، چه موش، هه تاوو

سایه قه، که وه رۆژ، بی هور، رۆژکی

سافو بی هور

شامل: گشتی، گشتگر، هه موان،

گشتگر، سه رجه می تیاوو، بریتیه له

شامی: شامی، خه لکی شام، ده دریته

پال خه لک و دانیشقوانی سوریا

شان: عه بیداری کرد، ره خنه ی لیگرت،

که م و کوپی ده رخست، گالته ی پیکرد،

نابروی برد

شانه: ره خنه ی ناپراسته کرد، نکوولی

لیگرت، که م و کوپی لیدوزیه وه

شانیء: دوژمن، به دخوو، به د رهفتار،

ره وشت نرم، خراپ، ناله بار

شانبا: مه ردومی ددان سپی

شانف: ناپه زایی ده رپرین، روو

وه رچه رخان، روو وه رگپران

شائقه: ماله که ی له گه ل مالی نه و

تیکه لکرد

شانیة: جوړه که شتیبه کی تاییه تی

جهنگی گه وره به

شاه: تیکچوو، ناشیرین بوو، شپوا

شاه نَفْسُهُ اِلَى كَذَا: ته مای هه بوو،

ویستی، خوازیاریوو

شاه عینه: به تیژی ته ماشای کرد، تیژ

بزیروانی

شاه الأسنان: به چاو به دیکرد

شاه: پادشا، شا، شای یاری شه تره نج

شاه بَلَدَر: سه روکی بازرگان

شاه بَلوط: شاه پوو، که سته نه، به پوو

شاهب: نه سپی سپی، نه سپه سپی

شاهد: شایهت، گهواه، نه سستیره ی

چل چرا، به چاوبینین، بینهر،

وه رگرتن، فریشته، زمان

شاهدۃ: زهوی، خاک، زه مین، کتلی

کوب

شاهدۃ: بینی، دیتی، چاوی کرد

شاهر: به مانگانه گرتی

شاهق: به رز، بلند، گه ردن کهش، بالا،

مه لچوو به ره و ژوو، شاخ و بیناو

ساختمانی به رزو بلند

شاهنشاه: پادشا، پادشای پادشایان،

میری میران، شای مه زن، زیاتر به

شایه کانی نیران ده گو ترا

شاهی: مه پدار، به کیك مه پومالاتی

مه بیت

شاهیة: ناره زوو، شه هوهت، حز

شاهین: باز، مه لژ، شووتی کی شانیه

شاور: راویژی پیکرد، رای وهرگرت

شاور نفسه: له گه ل خوی راویژی کرد،

له گه ل خوی دوا، سووسه ی دلی کرد،

بیری لیکرده وه، سی و دویه کی

خوی کرد

شاوړه في الأمر: وتویژی له گه لکرد

له کاروباره کانیدا، داوای گفتوگو و

وتویژی له گه ل کرد

شای: خاوهن مه پومالات

شای: چا، چایی، چایه، چای لیتر اوو

ده مکراره که به نیستیکان به تالی یا

به شیرینی ده خوریته وه به پرتی نه

گیاه له ولاتی چین وه سه ری هه لدا وه

بلاو بوته وه

شفا أصابعه: سه په نه کانی قلیشا،

درزی کرد، خاش خاش بوو

شفا الجرح: کیم تیژانی برین،

مه وکردنی برین، کیم زاخی برین

شفا: ترسا، تقوی، ترسو بیم گرتی

شافة: رهگ، ریشه، به پرت،

ره چه له ک، به نه چه، برین و کیمی بنی

پی

شام: به دیهیتنا، به دب ختی و شومی

گرتی، نه گبه تی هات به سه را

شام القوم: به دب ختی و به لاول

ده رده سه ری به سه را هیتان

شامة: چه پ، چه پ، چه پ، لای

باکوور، به رانبه ری راست له له ش یا

له شتدو یان واژی لای راست

شمة - شمة: خو، سروشت، عادهت،

دهق پیوه گرتن، رهوشت، رهفتار

شاهم: به دب ختی و شومی بوهیتان

شان - شأن: پله و پایه داربوو، که سیتی و

پله و پایه ی بؤ دروست بوو، پایه داربوو،

شکومه ندبوو

شان فلان: شوین ده ستوورو ریسای

نه وکهوت، په پیره ی یاساو شیوازی

نهوی کرد

شان: کار، چال، بار، کیشه،

پتیوستی، کاروبار، ناره زوو، مه به ست،

چونیه تی، په یوه ندی، بایه خ، گرنگی،

رهگی نیوکړوکی دارخومار یان روه ک،

فرمیسک رژه کان

شاو: مه به ست ، نامانج ، ناوات ،
ويست ، خواز ، حهز ، کو تاو دوايي ، ماوه
شَاوَتِ الْقَوْمُ: پيشيان كه وتم ، بهر
له وان رويشم

شَبَّ

شَبَّ الْغُلَامُ: بوو به لار ، پيگه يي ، مه ليدا ،
نه شو و نماي كرد
شَبَّ الْفَرَسُ: ده ستي به رز كرده وه ،
چوست و چالاك بوو ، چابوك بوو ، هل
سله ميه وه
شَبَّ النَّارُ: ناگري كرده وه ، هه لي
گيرسان ، دايجيرسان ، گهش بوه وه ،
سووتا

شَبَّ الشَّيْءُ: رازانديه وه ، جواني كرد ،
ده ستي بياهي تاو قه شه نكي كرد
شَبَّ الْغَمَارُ وَالشَّعْرُ لَوْنِ الْمَرْأَةِ: جواني
ده رخست ، جواني خسته بوو
شَبَّ لَهُ الشَّيْءُ: مؤلّت دراو خواي
گه وړه بؤي ناسان كرد
شَبَّ: گه نج ، لاو ، جه حيل ، تازه
پيگه يشتو
شَبَّ النَّارُ: ناگري كرده وه ، هه لي
گيرساند

شَبَّ الْوَجْهَ: دره وشايه وه دواي گوراني ،
روون بوه وه
شَبَّانِك: دوژمنايه تي ، دژواري ،
دژايه تي ، ركه به رايه تي
شَبَاب: لاويّتي ، گه نجيتي ، سيّره ، تافي
لاويّتي ، ته مهنی لاوي و جه حيلي ،
سهره تاي بالقي بوون هه تا سي سالي
شَبَاب: نه وه ي ناگري پي هه لده گيرسي ،
شادمانی و چوست و چالاکی

شَبَاب: تيزي هه رشتنيك ، نه سپيني
گه ردن نهرم
شَبَارِقُ: پارچه ، لهت ، كوت ، كارتك ،
ساد ، كووزي ، چيني ، برپكه ، كه رتك ،
تيلمه ، ژه نيك ، پچ ، فقه ل ، لهه ،
زؤلا ، جزال ، كولك ، په تروك ، هه رشتنيك
لهت لهت كرابي
شَبَاطُ (الشَّهْرُ الثَّانِي الْمِيلَادِي):
ره شه مي ، مانگي ره شه مي ، چله ،
سبات ، سياو مانگ ، مانگي هه ره دواي
زستانه ، مانگي دووه مي زاييني يه و (28)
رؤژه

شَبَاعَةٌ: زياده خوري دواي فيربوون
شَبَاكُ: په نجره ، ده لاقه ، مه رده ،
ره واقه ، بهركاز ، چوارچيويه كي پر
له شوو شه به نده بؤ رووناكي ژوران
له تاو ديوار ده خريت
شَبَاك: تقوي راوكردن ، راوچي ، نه وه ي
په نجره وه ده لاقه دروسته كات
شَبَام: نه وه ده مه وانه يه ي ده كريت ه
ده مي بيچوه ئازله هه تا دايجيان
نه مژن

شَبَب: ياري رؤزاني جه حيلي و لاوي
كرده وه كه وا گالته و رابوردن و كه يف
ده ركردني تيايه
شَبَبُ الشَّاعِرِ الْفَنَاءُ: جواني كيژه كه ي
ده رخست ، هؤنراوه ي پيا هه لدا
شَبَبُ الْقَصِيدَةِ: جواني كردن تيايدا
باسي جواني ژناني كرد
شَبَبُ الْكِتَابِ: ده ستي پيكرد
شَبَتِ النَّارُ وَالْعَرَبُ: هه لگيرسا ، روويدا ،
ده ستي پيكرد

شَبَّتَ فِيهِ النَّارُ (إِخْتَرَقَ): ناگری

تیبه ربوو، ناگری گرت، گپی گرت

شَبَّتَ - شَبَّتَ (إِسْمُ ثَبَاتٍ): شویت،

دهستجینه، شیووت، چوویت، دؤراخ،

گیایه کی گه لاوردی تام و بؤنخوشه

ده کرتته چیشتی دۆلمه و دؤوماستاو

تؤراخه وه

شَبَّتَ بَكْدًا: پیوهی نووسا، پیوهی

لکا، پیا نووسا

شَبَّتَ (عَنْكَبُوت): قزقزه، جالجالوکه،

پیره قۆک، تهف پیرک، هه زارپی، بلۆ،

پیر هه لالووک، په سه سه سکلّی،

سه سه سه سکلّی، داپیرۆچک، مامالّه،

کاکلّه مووشان، پند، پنده پیر،

ده عبایه کی چنگ چنگ له کون و

قوژینی دیوارو بنمیچایه داویکی

زۆباریک هیلانه ده ته نی و بؤ گرتنی

میش و مهرۆش

شَبَّتَ: چنۆک، داواکه، چلّیس،

خۆه لواس، کاسه لیس، ماستاوکه،

ئه وهی خۆی به یه کی کدا هه لده واسی و

له بهر به رژه وهندی مامهحه مایی و

مه رای بی بؤ ده کات

شَبَّتَ: سهوزه، سهوزه وات

شَبَّتَ: به کی که له هاورۆی نه بیته وه بؤ

به رژه وهندی له گه لیا بیت

شَبَّرَ الشَّيْءَ: دریزی کرد، رایکیشا، رای

کشان، پالی خست، تهختی کرد

شَبَّرَ الْجِلْدَ: پیستی کشان، کشاندی،

دریزی کرد

شَبَّرَ الرَّجُلَ (مَدَّ يَدَيْهِ): دهستی

دریزی کرد، دهستی پان کرده وه

شَبَّرَ الرَّجُلَ (مَدَّ): پالی خست بؤ

دارکاری

شَبَّرَ الدَّاعِي: دهستی هه لبرئ بؤ نزاو

پارانه وه، دهستی پان کرده وه بؤ دوعاو

نزا

شَبَّرَ فَلَانٌ: ده رکه وت و خۆی نواند،

خۆی به ده رخست

شَبَّرَ الرَّجُلَ - شَبَّاحَةً: هه ردوو دهستی

بلاو بو وه، دهست بلاو گوشادبوو

شَبَّرَ فَلَانٌ: به هۆی پیره وه شتی لیکوړا

بؤ دوان، زۆد پرسپاری کرد

شَبَّرَ الشَّيْءَ: بالی بلاو کرده وه، بالی

راخست، پاکی کرد، پیست و تویکله کی

لی کرده وه

شَبَّرَ - شَبَّرَ: کهس، زه لام، تارمایی،

خۆ، سینه، ده رگا، ده روازه، ده رگای

به رزی بینا

شَبَّرَ الْحَرْبَ: مه ترسی جهنگ،

ده رنه دجامه خراپه کانی جهنگ و شه پ

شَبَّرَ الْخَوْفَ: ترس لیتیشتن، مه ترسی،

ترسان له شتی که هیشتا رووی نه دابی

شَبَّرَ حَانَ: دریز، کشاو، کیشار،

به پیچه وانهی کورته وه یه

شَبَّرَ حَانَ: دوو دارهی گواستنه وه، دوو

لای نامرازی گواستنه وه

شَبَّرَ (فَيْدَ): کۆت، قۆت، په تی،

کۆل، پیوه ند، پابه ند، دهسته بند،

خه لیلی، سندن، جۆره پیوه ندیکه

له دهست و پی ده کری

شَبَّرَ - شَبَّرَ (قَاسَ بِالْشَّيْءِ): به بیست

پیوای، نه ندازه ی به بیست گرت

شَبَّرَ الشَّيْءَ: نه ندازه ی گرت، وای

خه ملاند، وای دانا

شَبْرَ فُلَانًا: به‌مه‌زنی دانا ، به‌گه‌ورده و
شکر‌مه‌ندی دانا

شَبْر: بست ، بنگوست ، بنست ،
بنگس ، بهؤست ، بؤست ، پانی ده‌ستی
کراوه‌یه له‌سه‌ری قامکه توت‌له‌وه
هه‌تا سه‌ری قامکه گه‌وره

شَبْر: به‌خشین ، به‌خشیش ، خیرکردن ،
چاکه ، باشه

شَبْر: ماره‌یی ، هاوسه‌ر گیری ،
ژهن‌بان و شووکردن

شَبْرَاق توندو تیزێ هه‌رشتیک له‌ت
له‌ت و کۆنه‌ی قوماش

شَبْرَة: په‌نجه درێژ یان کورت بێت
شَبْرَة: به‌خشین ، به‌خشیش ، پێدان

شَبْرَق (قَطْع و مَرْق): له‌ت له‌تی‌کرد ،
له‌ت و کوتی‌کرد ، پاره‌پاره‌ی کرد ،

و‌نجی و‌نجی‌کرد
شَبْرَق اللحم: گۆشته‌که‌ی کوت کوت‌کرد ،

پاره‌پاره‌ی کرد ، له‌ت له‌تی‌کرد
شَبْرَق البَازِي الصَّيْد: لوشی‌داو له‌ت و

په‌تی‌کرد ، له‌ت و په‌تی‌کرد ، پارچه
پارچه‌ی کرد

شَبْرَق: به‌چکه‌نێره‌ی پشیله ، گوربه ،
گیایه‌که

شَبْرَقَة: پارچه‌یه‌ک له‌جلو به‌رگ ، کوته
جلو به‌رگی‌ک ، کوته گیای به‌رین و بلاو

بلاو
شَبَطَ فِيهِ (لَزَق): پێوه‌ی نووسا ،

پیاڵکا ، تێوه‌ی ئالا
شَبَع: تێربوو ، گه‌ده‌ی پێبوو له‌خواردن

شَبَع الجسم: تیکسما ، قه‌له‌ویبوو ،
گۆشتی گرت

شَبَعَ مِنَ الْأُمُور: بێزاربوو لێ‌ی ،
جارسبوو ، بێتاقه‌ت بوو ، نیگه‌ران و

سه‌غله‌تبوو
شَبَعَ عَقْلُهُ: عه‌قل و بیرێ فراوان و

پته‌ویبوو ، عه‌قلی گه‌وره‌و گوشاد بوو
شَبَعَ - شَبَعَ: ئه‌وه‌ی تێر ده‌بێت ،

تێربوو ، پێ ، تێره‌خۆره
شَبَعَ (اِكْتَفَى): به‌سی بوو ، تێربوو

شَبَعَ مِنْهُ: پێبوو ، لێ‌ی پێبوو ، لێ‌ی
تێربوو

شَبَعَ (جَعَلَهُ يَشَبَع): تێری‌کرد ، پێی‌کرد
شَبَعَ بِالْكَهَرِبَاء: به‌هه‌وی

هه‌وره‌تریشفه‌وه پێ هێزو بارگه‌ی کرد
شَبَعَتَا غَمَهُ: خه‌ریکبوو تێر بێت به‌لام

تێر نه‌بوو
شَبَعَان: تێر ، مێ ، ته‌سه‌ل ، سێر ، تێرو

پێ ، دژی برسی
شَبَعَى: ژنی به‌هێزو بازو پته‌و ،

تیکسماو ، قه‌له‌و ، گۆشتن
شَبَق - شَبَقًا: ئاره‌زووی هه‌لسا ، هه‌زی

جۆشا ، ئاره‌زووی هاته‌هه‌زان ،
ئاره‌زووی جیوت بوونی هه‌بوو ،

ئاره‌زووی مێینه‌ی کرد
شَبَق: ئاره‌زوو هه‌لسان ، ئاره‌زوو هه‌ز

کردن
شَبَق الْأَلْفَى: ئاره‌زووی جیوت بوون ،
هه‌ز به‌تگه‌گرتن

شَبَق: به‌ئالۆش ، چلێس ، به‌زه‌وق ،
ئاره‌زوو په‌رست ، هه‌وه‌س باز

شَبَكَ - شَبَكَ: ئالۆزکانی ، تیکی ئالان ،
کردی به‌ناو یه‌کا

شَبَكَ الْأُمُور: تیک ئالا ، له‌یه‌ک ئالا ،
تیکه‌لبوو ، که‌وت به‌سه‌ریه‌کا ، شینوا
به‌ناو یه‌کا

شَبَكُ الشَّيْءِ بِغَيْرِهِ: گه یاندى به یه
 شَبَكُ الْفَتَاةِ (خَطْبَهَا): خوازینى کرد،
 داوایکرد، نیشانه یکرد، ده ستنیشانى کرد،
 دیارى کرد
 شَبَكَةُ (قَرَابَةِ): خزمایه تی،
 خویشایه تی، تنکه لایى، خنامى،
 لیزى، نزكى و كه سایه تی به كيك
 له گه ل كه سیکدا
 شَبَكَةُ: تَر، دَو، شَهَبَك، تَه لَه،
 ته شقه له، شتنكه وه كوره شكى
 كاوايه راوى ماسى و بالنده ی پیده كهن
 شَبَكَةُ (هَذِيَةِ الْخَطُولَةِ): نیشانه،
 ده ست نیشانکردن، تات، ته هت کرن
 شَبَكَةُ الْعَيْنِ: تَوپی چاو، تَوپه
 شَبَلُ الْغَلَامِ: به نازدارى گه وره بوو،
 به ناز به ختوکرا
 شَبَلُ عِنْدَ الْغَلَامِ: لای نه و پنگه یی،
 به ختوی کرد
 شَبَلُ: به چكه شیر، بیچوه شیر،
 شیرکول، شیرکوله
 شَبَمُ الْجَدِي: دهمه وانه ی کرده دهمی
 بیچوه نازده له كه هه تا مه مکی دایكى
 نه خوات
 شَبَمُ الْمَاءِ: ساردبوو
 شَبَمٌ - شَبَمًا: ساردی کرد، هه ستی به
 برستى و سه رمای کرد
 شَبَمٌ: برستى، سه رماو برستى
 به یه كه وه
 شَبَنُ الْغَلَامِ: به نازدارى گه وره بوو، به ناز
 به ختوکرا
 شَبَنُ الْغَلَامِ: خړو خه پان بوو، پنگه یی
 شَبَنُ الشَّيْءِ: نزك بوه وه، هاته بهر

شَبَهٌ بِكَذَا: له نه و ده چى، به وى زانى،
 شَبُوه ی نه وى لیكرد
 شَبَهٌ بِهِ (قَارَنَ بَيْنَهُمَا): به راوردی
 كردن، به راوردی کرد له نیتوانیانا
 شَبَهٌ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: به گومان بوو لى،
 گومانی له سه ر بوو
 شَبَهٌ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: چواندى،
 له شتىكى ديكی کرد، له برى نه و داینا
 به هوى سيفه تىكى هاویه شه وه
 شَبَهٌ (مِثْلُ): وه كو، هاو، واكینو،
 چه شن، وه كه هف، وه كه ته، فه نا
 شَبَهٌ: لیكچوون، هاوشیوه یی،
 هاوچه شنى، ویتنه
 شَبَهٌ جَرِيْمَةٍ: گنگه تاوان، سوکه
 تاوان، نیمچه تاوان
 شَبَهٌ جَزِيرَةٍ: نیمچه دورگه، نیوه
 دورگه
 شَبَهٌ رَسْمِيٌّ: نیمچه ره سمى
 شَبَهٌ مُنْخَرِفًا: نیمچه لار، نیمچه لا
 تهریب
 شَبَهٌ وَشَبَهٌ: زهره، براس
 شَبَهٌ: لیكچوون، گیایه كى مه لچوه و
 گولئكى سوورى مه یه
 شَبَهَةٌ: گومان، گومان كردن، گومان
 لیكردن، دوودلى، دلاو دلى،
 سوو كردن، به دگومانی، تنكه لېوونى
 حق و ناحق یان حه لال و حه رام
 شَبُوبًا: مه لچوون، هه لگېرسان،
 پېداچوون، هورشین، په روزه
 شَبُوبٌ: نه وه ی شتىك به باش دابنى
 شَبُورٌ: كهرنه، فیکه، كهرنه، بووق

شَبُوط: سووره ماسی، جوړه ماسیه کی

سووره وگړشتی زږد خڅشه

شَبِيَّة: جوانخاس، لاو، هـ پړه تی

لاویتی که له بالغ بوون هـ تا سی

سالی به، سهـ ره تاي هـ موو شتیک

شَبِيغ: زږد، تیر، فره، یه کجار

شَبِين: برازاوا، برازافه، برا یا

براده ریکي زاویه که له زږدی بووک

گواستنه وده پشـ توینه ی بووک

ده به ستي

شَبِيَّة - اَشَبِيَّة: به ربوک، پږ سپی،

پاخه سوو، پخه سوو، ژنيکه له گـ ل

بووک ده چیت بـ مائی زاواو کاتی هاتنه

دهـ وه ی جوتـ هـ اوسـ هر له پـ رده

دهـ گـ رپته وه بـ مائی بووک

شَبِيه: هاوینه، وهـ کو، هاوچه شن،

هاوشتواز، هاو وینه، له وچوو، ویکچوو

ش ت

ش ت: بلاړیوه وه، پـ رش بوو،

په راگـ نده بوو، جیابوه وه، تونابوو،

ته فروتونا بوو

ش ت بِالْمَكَان: زستان له وی مایه وه،

زستان تیای هـ لیدا

ش تَا الْيَوْم: سهـ رماکـ ی سهـ خت بوو،

زیادی کرد، فره بوو

ش تَا السَّمَاء: ناسمان بارانی باراند

ش تَا بِالْبَلَد: زږدانی سهـ ختی سهـ رما له

ولات بوو

ش تَى فَلَأْسًا: بـ زستان به شی کرد،

به سی بوو له زستاندا

ش تَى: بارانی زستان

ش تَى: هـ مهـ جوړ، هـ مهـ پـ نگ، جیـ اواز،

کونا کون

ش تَاء: زستان، زسان، زمستان،

جستان، زښـ تان، سی مانگه کانی

نیوانی پاییزو به هـ ره له 21 ی کانونی

یه که م بـ 21 نـ ازار دهـ ست پیـ ده کات،

هـ روهـ ها نـ م وشه یه به مانای برسیـ تی و

قات و قریش هاتوه

ش تَاء: په راگـ نده و جیـ اواز، جیـ اجیا،

بلاړو په رـ هـ وازه، ته فروتونا

ش تَام: دم پیس، جنیو فرقی،

دهـ مشـ پ، یه کـ یـ زږد جنیو و قسه ی

ناشیرین له زاریا بیتـ هـ دهـ روه

ش تَام (سَيءُ الْخَلْق): بیـ تا پړوو، بهـ د

ره وشت، سووک و رسوا، نزم

ش تَامَة: بهـ د پـ هـ وشت، بیـ تا پړویی،

سووک و رسوایی، نزمی

ش تَان (بَعْدَ): زږد جیـ اوازن، یه کجار

دوون له یهـ ک، هـ رنـ اگـ ن به یهـ ک،

نیوانیان مابه ینی ناسمان و ریسـ مانه

ش تَر الشَّيْء: بـ ی، پارچه پارچه ی کرد،

کوـ ت کوـ تی کرد، له ت له تی کرد، له ت و

په تی کرد

ش تَر الرَّجُل: برینـ داری کرد،

زامداری کرد

ش تَر الْعَيْن: پتلوه کانی هـ تا و برد

ش تَر - ش تَرًا: بـ را، پچـ را، له یهـ ک بـ را،

له بـ ر یهـ ک هـ لوهـ شا، لـ توی ژـ تـ ره وه ی

قلیش قلیش بوو یوو

ش تَر بَه: قسه ی ناشیرینی پـ یـ گوت،

جنیوی پـ تـ دا، بهـ دگویی کرد به رانـ بهـ ری

ش تَر بَه: جنیوی پـ تـ داو قسه و گوتـ ی

ناقولـ و خراپـ ی دا بهـ گوییـ دا،

سووکایه تی کرد به رانـ بهـ ری

شَعْر: چچران ، له يهك بچران ،

هه لگه پانه وه ، دژواریی

شَعْرَة: مابهینی دوو په نجه ، نیوان

په نجه و قامکه کان

شَلّ الرزغ: گواستیه وه ، چاندی ،

چه قاندی ، هه لیکه ند هه تا په کیکی دی

له شوینی بنیزیت

شَلّة: شه تل ، نه مام ، شتل ، نه شتر ،

بنتاو ، سه وازییه که له شوینی خوی

هه لکه نرابی به پیشه وه بۆ چه قاندنه وه ی

له شوینیکی تردا

شَم (سَبأ) : جنیوی دا ، جویندی دا ،

دژوینی دا

شَم - شَمَة: رووگرژو ناشیرین بوو

شَم شَم شَمیمًا: زیاده پوهی کرد

له دژواری و دژایه تیدا

شَمَة: پتی داگرت له جنیوو قسه ی

ناشیرین پیگوتنیدا ، توند دابه زییه

سه ری به جنیوو قسه ی ناقولواو

نادروست

شَوْت: خه لکانیک که سه ر به یهك هژوو

تیره نه بن ، خه لکی فره هژوو تیره

شَوَة: زستان ، زمستان

شَوِي: زستانه ، زستانی ، میوه و

به رو بوومیک یان هه ر شتیک تاییه ت بیت

به وه رزی زستانه وه

شَتِي: بارانی زستان

شَتِر: مه ردومی خراپه کارو به د ، مرقفی

زژور خراپو به دکار

شَتیم: جنیو پیدراو ، رووگرژو ناشیرین ،

عه بوسی ره زاتال و ناشیرین

ش ت

شَت: دارژکه وهك داری سینو وه هایه و

تامیکی تالی هه یه و هیچ درکیکی نییه و

که لاکانی له ده باغو پیسته خوشکردندا

به کار ده هینریت ، گویزی دهشت ، نه و

پارچه یی که له سه رو قوتکه ی شاخ

دابراوه و وهك په نجه ره و به له کونه

وه هایه ، هه نگیك زژور هه نگوین به ره م

بهینیت

شَتّت أصابعه: رهق بوو ، توندبوو ،

زبریوو

شَتّت كفّه: رهق و زیر بوو

ش ج

شَج الرأس (كَسَر): شکاندی ،

قرنجاندی ، برینداری کرد ، زامداری کرد

شَج المفاضة: بری ، تیی په پراڼد ،

گوزهراندی ، رابورد به سه ریا

شَج المركب البحر: بری ، له تیکرد ،

ریگه ی به نیو ده ریا گرت به ر

شَج الشراب بالماء: تیکه لی کرد ،

ناویتی کرد ، کردنی به نیو یه کا

شَج - شَجَجًا: دیارده ی شکاوی له سه ریا

دیاریدا ، شکاوی به سه ریه وه ده رکوت

شَجَا الرجل شَجْوًا: شادمانی کرد ،

دلگیری کرد (له وشه دژه یه که کانه) ،

هه ژاندن ، سیسو کزی کرد ، غه مگینی کرد

شَجَا: نه وه ی له بین ده گیری ، خه م و

خه فته ، ناوه ساری

شَجَابًا: دمه وانه ، سه ر ، نه وه ی

ده روازه ی شتیکی پیده گیری

شَجَاج: شکانیکی سه خت و گران

به سه ره وه ، زامی کاریگری سه ر

شَجَار - شَجَار: هه لگريکی پچووکتر
له که ژاوه که سهره که ی نه گيرابی ،
که ژاوه ی بی سهره روپوش
شَجَار: داریکه له پشستی دهرگاوه
داده نری، دهمه وانه یکه ده کرتته دهمی
بیچووی نازه ل هه تا دایکیان نه مژن ،
دهمه وانه ی سهریر ، سیفه تیکی
وشره ، دهم قالی، جه نگی و شه پ
شَجَار: نه و زانایه ی سهاره ت به
زانباری دارو دره خت ده کولیتته وه
توژینه وه ده کات
شَجَاع - شَجَاع: شَجَاع: نازا ، مهره ،
نهره ، جوامیر، دلیر، دلاور ،
گوستاخ، چاو نه ترس، به زات ، دل قائم
شَجَاع - شَجَاع: جوره ماریکه
شَجَب: تیاچوو، له ناوچوو، فه و تا ،
دوایی هات ، غم دایگرت، دلگیر بوو،
په ژاره داری کرد
شَجَب الْفَرَاب: خویندی ، هاواری
لته رزبوه وه، دهنگی هات
شَجَب الصَّيْد: تیریکی ناراسته کردو
له جموجوولی خست
شَجَب فَلَانًا: غمی دایه ، دلته نگی کرد،
خه فته ی کرد به دلایا
شَجَب الشَّيْء فَلَانًا: سهر قالی کرد،
خه ریکی کرد
شَجَب الشَّيْء: رایکشا ، به کیشی کرد،
که مه ندکیشی کرد
شَجَب الرَّأْيِ وَالْمَوْقِف: ناپه زایی لی
ده ریری ، راو ره خنه ی گرت له
هه لویتستی، به رپه رچی راو هه لویتستی
دایه وه

شَجَب: پتویستی و خه م و خه فته ،
خواریایی و ویستداری
شَجَب: نه خویشی و دهرده داری
که ده دات له مروف ، به لاو نه هامه تی
له نه خویشی و جهنگ دیت به سهر موفدا
شَجَب الشَّيْء: رویی ، چوو، ناوابوو،
به سهر چوو
شَجَب: پایه یکه چوکه داره له دار یان
ناسن جل و به رگی پیا هه لده واسری
شَجَب (حُزْن): خه م ، په ژاره، خه فته ،
دلگیری، په روش ، کزی ، په شیوی ،
مهینه ت ، نالووس، ته م، خه مگین،
پیشاندن، پیشخواردن له خه ما یان
له تاوا ، خه مازه ، چه میاگ
شَجَب: برینداری، زامداری، قردجاندن
له سهر ا ، شکانی سهر
شَجَج عَلَى الْأَمْرِ: به ویست و شیراده وه
سووربوو له سهر نه جامدانی کاروبار
شَجَج: شوینه واری سهرشکندن یان
روبریندارکردن
شَجَر الشَّيْء: به سستی ، په یوه نداری کرد،
به سسته وه
شَجَر فَلَانًا: دووری خسته وه و
ریگری کرد
شَجَر فَمَهُ: کردیه وه، ناوه لای کرد،
خسته سهر پشت
شَجَر الدَّابَّة: به ریشمه که ی لیتدا هه تا
ده می بکاته وه
شَجَر الشَّجَرَة: هه ندیکی بری ، که میکی
لیکرده وه ، به شیکی بری
شَجَر الْيَبِيت: کوله که ی بق دانا ، سایه ی
بق چه قاند

شجر النبات: نه و لقو پښانهی
 که و تبوونه خواره وه به رزی کردنه وه
شجر بینهم امر: له سر کارک ناکوکی
 که و ته نیوانیان ، نازاوه و نات بهایی
 که و ته له نیوانیاندا
شجر مابینهم: ټیکچون، دهم قالیانبو،
 بوو به شه بیان ، چوون به گزیه کا
شجر الرجل: دهسته و گزوه و تاقمه که ی
 زور بوو ، کومه له که ی زیادیان کرد
شجر النبات: بوو به دار
شجر النخل: هیشوه کانی خسته سر
 راخه ریک له پووشو و حسیر هه تا
 ټیکنه چی
شجر: نه وه ی له سر قه د رابوه ستی
 له روه که کانی زه وی دارودرخت و..
شجر: باسو و خواسیک ناکوک و جیاوازین
 له سهری ، ده رچه ی زاروده م ، مابهینی
 دوولای ریشو چه ناگه
شجر: بیشه ، دارستان ، جه نگه ل،
 جه نگه لستان
شجر آء: دارو درختی پړوچر ،
 زه و بیه که پړ له دارو درختی پړوچر بیت،
 دارو درخت و هه روه کینکی خاوه ن
 قه دو لاسک
شجرة: دار ، درخت ، داری سه وزو
 سیبه ردار به ردار بیت یان بی بهر
شجرة النسب: ره گه زنامه ، ره چه له ک
 نامه
شجرة عقیمة: په رک ، زپ، بی بهر، داری
 زپ، داری بی بهر
شجع: نازابو، دلیربو، لیها توبو،
 نه به ردبوو

شجع: درژیوو ، کشا ، بالاوو
شجع: غیره تی نایه بهر ، به هیزی کرد،
 نازای کرد، پشنگیری کرد ، یارمه تیدا
شجع علی الامر: هانیدا بۆ کاره که ،
 غیره تی خسته بهر
شجع: ره گوریشی درخت
شجع: و شتری شیت و هار، شیت و شتر
شجعاء: شیر ی بیشه لان ، به زات و دل
 قایم ، روزگار و سهرده م ، جوړه ماریکه
شجعة - شجعة: مهربومی که م توانا و
 ترسناک
شجن - شجن: دلگیربوو، خفه تباربوو،
 خه م دایگرت، دللی ته نگ بوو،
 لیو به باربوو
شجن - شجن: دلگیریکرد، خفه تباریکرد،
 په ژاره داریکرد، خه می دایه
شجن - شجن: داخ ، خه فته ، خه م ،
 په ژاره ، دلگیری، دلگیربوون،
 لیو به باربوون ، که سر
شجن: لقو پښی به یه کا هه لچوو ،
 به شیک له هه موو شتیک
شجنت الحماة: دهنگی هه لپری و
 دوو باره یکرده وه نه مهش عه رب
 به شیوه و ماته مینی داناه
شجنت الامر فلأئ: گرنگ بوو لایو
 سه رقالی کرد، خه ریکی کردو خه م
 په ژاره ی کرد به دلایا
شجنة - شجنة - شجنة: به شیک له هه موو
 شتیک، لقو پښی به یه کا چوو ، دارو
 درختی چرو پړ
شجو: خه م ، خه فته ، دلگیری،
 په ژاره ، پیویستی ، که میک گریان و
 زاری

شجوى: خه مناك ، دلگير ، خاكه سارى ،
په ريشانى ، به دبختى ، چاره ره شى ،
ليقه وماوى ، خه مبارى ، دلته نكي ،
په ريشدارى ، سيا چاره يى
شجي: خه مناك ، دلگير ، خاكه سارى ،
خه فته تبارى ، ليقه وماوى ، به دبختى ،
چاره ره شى

شجي - شجا: خه مناك بوو ، خاكه سارو
به دبختبوو ، چاره ره شو مهينه تباربوو
شجي - شجي: خه فته تبار ، خه مناك ،
دلگير او ، ليوبه بار ، يه كيك سه رقالو
خه فته تبار بيت ، نيگه ران و دلته نك
شجيته: سه رقال ، خه فته تبار ، ليوبه بار ،
خاكه سار

شجير: مهردوم و شترى بيگانه ،
هاوه لو براده رى به دو هيچ كاره ،
شمشير ، تيغ

شجيرة: دهوون ، دهوهند ، دهوون ،
بنكه دار به روو يا مازوو كه برابى و هلى
دايسته وه

شجيغ: ميخ ، سنگ ، په رواز ،
پنكوره ك ، چيخ ، ميخ ، كه له مؤك
شجيغ: نازا ، دل قايم ، به زات ،
دلاوه ر ، دل پر

شجيغه: زنى دل قايم و دلاوه ر ، ژنيك
به زات و دلير بيت

شج

شج الشيء: كه م بوه وه ، كه ل بوو
شج بالشيء وعليه: لى كه م كرده وه ،
لى يى گرته وه ، كه م كرده وه ، به خيلى
نواند به رانبه رى ، نيره يى بر دو لى
گرته وه

شخ الماء ونحوه: كه م بوه وه و
ده گمهنبوو ، نه وازه و كه م بوو ، سه خت و
گرانبوو ده سته و تنى

شخ - شخ - شخ: چرووكى ، رژدىسى ،
ره زىلى ، پيسكه يى ، پوچى
شخ: كورت بينى ، سووربوون ،
ته نكه به رى له تپروايندا

شخا الرجل: زارى كرده وه ، هه نكاوى
دوروو پان و به روينى نا
شخا في الفتنة: تپراماو زياتر
قولبو وه تپيدا ، روجوو له ناشوب و
نازاوه گتريدا

شخا اللجام فم الفرس: ده مى
نه سبه كه ي ناوه لاكرد ، زارى كرده وه

شخا الفم: كرديه وه ، ناوه لاي كرد
شخا: فراوانى و گوشادى هه موو شتيك ،
بو شايى هه موو شتيك

شخايع: نه م وشه به بو وشكه سال ؛
بى تابرووى ، قات و قپى ؛ نه بوونى ؛
روژگارى پر مهينه ت و نه هات ؛ به كارديت
شخاج: گويدرئى كيويسى ، كه رى

وه حشى
شخاج: هيستر يان قه له ره ش
شخاخ: رژد ، نيره يى به ر ، چاوبرسى ،

كول نه دهر
شخاخ من الأرض: نه و زه وييه ي ناوى
له بهر ناپوات مه گه ر ناوه كه خوړو
به ليشاو بيت

شعاذ (مَسْئُول): سوالكه ر ، دهر ژده كه ر ،
خودازوك ، دهر كژده ركوك ، له ته چن ،
له ته چين ، خووازه لوك ، گه داي
ده ر ژده كه رى

شجادة: پيشه و کارى سوالگرى و ده روزه يى

شجاط: دور ، دووير ، واژى نيزيکه
شجاطه: سؤل ، پاپوچ ، کهوشى پهلو
سوک ، جوړه پيلوئکى نه رمو سووکه و له ناو مالاً له پيډه کړئ

شحام: چه وړى به زو پيو فروش ، به کيک به زو پيو يان چه وړى زډد ده رڅاردى خه لکى بدات

شحب لونه: رهنگى گډا به موى برسيتى يان نه خوښى ياخود هر گرفتگى دیکه وه

شحب جسمه: رهنگى گډاپو کزو سيسو لاوازيو

شحب وجهه: رهنگى په پى ، رهنگى مه لېزپکا ، زه ردمه لگه پا ، تېکچو گډا شحنا: سوالى کرد ، ده ستى پانکرده وه ، ده روزه رى کرد ، ده رکډه رکډى کرد

شحت: سوالى کردو زډد پارايه وه له خه لکى بيده نئ

شجج البقل أو الفراب: دهنگى ليوه مات و دهنگيکى رهق و زيرو ناخوش بوو

شحد السكين ونحوه: تيزى کرد ، ساويدا ، بړه پى کرد

شحد الشيء: پاکى کرد ، دايمالى ، توپکله که ي ليکرده وه

شحد في السؤل: زډرى کرد ، پټى داگرت

شحد عليه: توره بوو ، خه شم گرتى ، رقى مه ستا

شحد الدابة: به توندو تيزى به کيتشى کرد ، توند لئى خوپى

شحنه (سن): تيزکردن ، دمه زه ردکردن ، له مه ساندان

شحنه بصره: چاوى تيسپى ، چاوى لي زهق کرده وه

شحر: دهمى کرده وه ، زارى کرده وه
شحر: هميس گرتى ، هميسى ليندشت ، دوکله گرت ، رهش بوو

شحر: سيلاو ، ده روازه ي ناو ، جوگه ، نيوه ندى شيو دول

شحر عمان وشحر عمان: که نارورڅخى دهريا له مابه ينى (عومان) و (عه دن)

شخرة: ده رياچه ي تهنگو نابه رين
شخرو: ريشوله ، هه زار داستان ، سټرو ، بالنده يه کى رهشى کونجى

دندوک باريک و دريژه له چوله که گوره تره به گله ي جوړ ده خوئينى

شخط الإناء: پريکرد ، ليتوان ليتوى کرد ، سه رپړى کرد

شخط اللبن: ناوه که ي زډدبوو ، ناوى زياتر بوو ، ناوى پتر بوو

شخط العنقرب الرجل: پټو يدا ، که زتى ، زاړه که ي کرده نيو جهسته ي وه

شخط الطائر: ريقنه ي کرد ، جيقنه ي کرد
شخط فلاناً: پيشى که وت ، بړى دايه وه ، به رله و زډيى

شخط في المساومة: زچوو تپيدا هه تا سنوړى ناسابى بړى

شخط الناقة: نه خوښى و دهر داي له سينه ي پيشينه ک بوو يو مردنى

شخط القليل في الدم: تلايه وه ، زچوو ، که وزا له خوئينى خويدا

شخط الكرمه وغيرها: لقو پږپه ته په کاني درانه پال ناسن يان دارک

بوئنه وه ي ريك ببيت

شَحَطُ الشَّرَابِ: ناوی تیکه لکرد مه تا
خوش بییت و له گهل و بست و حه زی
خویدا بگونجیت
شَحَطٌ - شَحَطُ الْجَمَلُ: سه ری بپی ،
خوینی رشت
شَحَطٌ - مَشَحَطٌ: کۆله کهی میو ،
دهسته ک، داری داره پای سه رکاریته و
سه ربانان
شَحَطَةٌ: شوینه واری رنیز و تویکل و
پیست لیگردنه وه ، نه خوشیه که ده دات
له سینه ی و شترو ده یکوژیت
شَحَطَةٌ (عَوْدُ الثَّقَابِ): ده نکه شقارته
شَحَفٌ: تویکل لیگردنه وه ، به رگ
گرته وه
شَحَكُ الْجَدْيِ: ده مه وانه ی کرده ده می
بیچووی نازه لان بوئه وه ی دایکیان
نه مزین
شَحَلُ الْكُرْمِ: لقو پۆپه کانی بپی
شَحَمُ الطَّعَامِ وَالْخَبْزِ: روئی تیکردن،
چه وری تیکردن
شَحَمُ الْقَوْمِ: به زوپووی ده رخواردان ،
چه وری ده رخواردان
شَحَمٌ - شَحْمًا: قه له وو پریوو، تیکسما
شَحَمُ الْعَنْبِ: وشك بوه وه، ناوی
تیانه ماو تویکله کهی وشك بوو
شَحَمُ الرَّمَاةِ: نه وپه رده ناسکه ی
به سه ر ده نکه کانه وه یه ره قو زیر بوو
یان خراپ بوو
شَحَمٌ - شَحْمٌ: به زو چه وری زۆربوو
شَحَمٌ - مَشَحَمٌ (كَثِيرُ اللَّبِ): ده نك زۆر ،
پر کاکله ، کاکله دار
شَحَمٌ (دَهْنٌ): روغن ، چه وری، روغن ،
که ره، ته واش، ترنگ

شَحَمَتِ الْفَأَقَةُ: قه له و بوو پاش لاوازی،
گۆشتن بوو
شَحْمَةٌ: پارچه ، به ز، پیو ، دوک ،
چه وری
شَحْمَةُ الْأُذُنِ: نه رمه ی گوچک ه ،
به ره کهی گوئی
شَحْمَةُ الْأَرْضِ (كَمَا): دومه لان ،
دوومه لان، جۆره قارچکیکی به هاری
خری گه رمیانی به له زه وی مه لئه ترقی
شَحْمَةُ الْعَيْنِ (مُقْلَبًا): گلینه ، گلینه ی
چاو ، بیلبله ی، ره شکینه ی چاو ،
کانی چاف، گلینکه ، گوزده کاجاف،
کزن، شتیکی خپی توئی توئی به له ناو
کالانه ی چاو که بیلبله ی تیایه
شَحَنَ السَّفِينَةِ: پریکرد ، لیوان
لیوی کرد
شَحَنَ الرَّجُلُ: ده ری کرد، دووری
خسته وه، په راگه ندی کرد
شَحَنَ السَّفِينَةَ أَوْ السَّيَّارَةَ (مَلَأَهَا):
باری کرد، باری لینا
شَحَنَ الْبَطَارِيَةَ: پپی کرده وه ،
بارگهی دا
شَحَنَ عَلَيْهِ: رقو کینی مه بوو
به رانبه ری ، خه شم و قینداربوو رووبه و
شَحَنٌ: نه وه ی ده نریت و مه لده گبریت
به نوتومبیل و شه مه نده قه رو فروک و
هر هۆکاریکی تری گواسته وه بییت
له شت و مه کی جیاوازو فره چه شن
شَحْنَاءٌ: دوژمنایه تی، کینه، رکه
به رایه تی، دژایه تی، دژواری
شَحْنَةٌ: بار ، به نده ک ، دووتا ،
دولنگه بار، هر شتیک به نوتومبیل و
شه مه نده قه رو فروک و هر هۆکاریکی
دیکه ی گواسته وه بگوئیززیتته وه

شحنة كهربايية: بارگه‌ی کاره‌بايی
 شحنة البلد: نه‌وانه‌ی دانراون له‌لایه‌ن
 پادشاو فه‌رمان‌په‌واوه بۆ پاراستنی
 هیمنی و ناسایشی ولات و به‌پۆلیس
 ناسراون ، نه‌سپی دابه‌سته‌و خزمه‌ت
 پیکراو ، نه‌و ئالیکه‌ی ناماده ده‌کریت
 بۆ نازه‌ل بۆ ماوه‌ی شه‌وو رۆژیک
 شعو: ناخ ، ناو، ناو ناخن ، ناوچه‌رگه
 شعواء: بیریکی گوشادو ده‌م فراوان
 شخوبا: ره‌نگ په‌رین ، ره‌نگ
 زه‌رده‌ه‌لکه‌ران ، ره‌نگ سپی بوون ،
 ره‌نگ تیکچوون ، ره‌نگ بزیکان
 شخوة: به‌کجار، هه‌نگاو ، شه‌قار ،
 شاقار، هه‌نگام ، لۆق ، نه‌نگاو ،
 بینگاف، بینگاو
 شخوذ: تیژ ، بره‌پ
 شجور: بالنده‌یه‌کی ده‌نگ خۆشه
 شجیح: پاره‌پیس ، چرووک ، رۆد ،
 ره‌زیل ، پیسکه ، نان کویر ، قه‌مه‌ر،
 پوله‌کی ، له‌پ ، که‌م
 شجیحة: وشتری که‌م شیر
 شجید: تیژ ، بره‌پ ، له‌تکه‌ر ، برنده
 شجیطة: که‌ریت، ده‌نکه‌ شقارته ،
 شه‌مه‌ج ، شقارته ، لیخړینه
 شجیم: قه‌له‌و ، چه‌ور ، پرپه‌ز،
 تیکسمراو ، کپه‌له ، گۆشتن
 شجیم - شجیمة: په‌راوی فه‌رزکردنی
 نوێژی مه‌سیحیه مارۆنیه‌کانه‌و نه‌م
 وشه‌یه‌ش سریانیه‌یه
 شخ: شخ (بال): میزی کرد، خۆی خایلی
 کرده‌وه

شخ في النوم (غَط): پرخانی ،
 ده‌نگیکه له‌کاتی نوستنا له‌لووتی
 به‌کێک که‌ لووتی ته‌سک بیته‌ یان
 گۆشتی زیاده له‌گه‌روو لووتیدا بیته
 به‌یدا ده‌بیته
 شخاب: شیرێ دۆشراو، نه‌و شیره‌ی
 له‌گوانی نازه‌ل ده‌هینرته‌ ده‌ره‌وه
 شخاب: شیرێ تازه ، تازه شیر
 شخب اللبن شخاب: دۆشی ، شیرێ
 ده‌ره‌ینا له‌گوانی نازه‌له‌که
 شخب اللبن: له‌به‌ری رۆیی ، لێی رۆیی
 شخب أوداج القتیيل دَمًا: ره‌گو
 ریشه‌کانی کوژراوه‌که به‌راو خۆینی له‌به‌ر
 رۆیی
 شخاب - شخب: ته‌وژم و لیشاوێکی شیر
 له‌کاتی دۆشیندا
 شخب(دَم): خوین ، خووه‌ن ، خێن،
 خووین، ون ، هوون ، شله‌مه‌نیه‌کی
 سووره له‌ناو ده‌مارو ره‌گی گیانداراندا
 دیت و ده‌چێ
 شخبه: به‌کجار گوان دۆشین ، جارێک
 شیر ده‌ره‌ینان
 شخت - شختا: باریک و جوانکیله ،
 که‌سیک باریک بێ به‌هۆی ریک و جوانی
 نه‌ندامه‌کانی نه‌وه‌ک لاوازیو سیس
 بوونی
 شخت - شخت: نه‌ندام باریک ، قه‌له‌م
 ریک و جوان ، باریکه‌له‌ی جوانکیله
 شختور - شختورة: که‌شته‌ی پچکۆله ،
 گچکه‌ که‌شتی
 شجر: پرخه‌ی هات ، پرخه‌ پرخی
 لێوه‌هات

شَجَرُ الْفَرَسِ أَوْ الْحِمَارِ: پرمانی ،

مرخانی

شَجَرُ مِنَ الشَّبَابِ: سهره تایی لایوسی ،

تافی جه حبلی ، هه رزه کاری

شَجَرُ مِنَ الرَّحْلِ: مابهینی پیشو دواوه

شَخْصَةً: تهق و هور، تهقه تهق ،

ورشه، خشه خش ، خشه، دهنگو

جیره ی کاغزو هه رشتیکی دیکه

شَخْصُ الشَّيْءِ: به رزیوه وه، هه لسا

دهرکهوت ، ناشکراوو ، له دووره وه

دهرکهوت

شَخْصُ النُّجْمِ: دهرکهوت ، هه لهات ،

به دهرکهوت، دیاریدا، هاته بهرچاو

شَخْصُ السَّهْمِ: له نیشانه که ی خوی

دهرچوو، ترازا له رووی سهریه وه

شَخْصُ مِنْ بَلَدِهِ وَعَنْهُ: له ولاتی خوی

جوه دهره وه، به جیتی هیشت

شَخْصُ إِلَيْهِ: که پایه وه بوی ، رووی

تیکرده وه ، پچی شادبوه وه

شَخْصُ أَمَامَهُ: خوی نواند، خوی

دهرخست، خوی خسته بوو

شَخْصُ بَصَرَهُ وَيَبْصَرُهُ: چاوی هه لهیتنا ،

چاوی کرده وه، چاوی هه لبری

شَخْصُ بَبْصَرِهِ إِلَيْ: چاوی تیبری،

سهرنجی دایه ، نه بلق بوو، دییه ی لی

نه تروکاند

شَخْصُ بِهِ: بارو حالیک رووی تیکرد لئی

بیزارو نیگه ران بوو، نه وه ی رووی

تیکرد بیزارو دلتهنگی کرد

شَخْصٌ - شَخَاصَةً: که له و بوو، گوشتی

گرت ، جهسته ی گه وره و زله بوو

شَخْصُ الشَّيْءِ: دیاری کرد،

دهستنیشانی کرد، نامارزه ی بق کرد،

دهستی خسته سهر ، ناساندی و له وانی

تری جیا کرده وه

شَخْصُ الدَّاءِ: نه خووشی و دهرده که ی

دهستنیشان کرد، دیاری کرد

شَخْصُ الْمَشْكَلَةِ: تهنگو چه له مه که ی

دیاری کرد، ئاقارو تهنگه شه که ی

دهستنیشان کرد

شَخْصُ الرِّوَايَةِ: چیرۆکه که ی نواند،

ته مسیلی کرد، پیشانی دا

شَخْصٌ: مرۆف ، زه لام ، مهردوم ، هه ر

جهسته و پیکهاته یه که به رزو دیاری بیت و

زیاتر بق مرۆف به کار دیت و لای

فه یله سوفه کانیش بریتیه له و خوده

بیتداری ناگایی به سهر جهسته ی

سهر به خوی و پستخواریدا هیه

شَخْصُ اخْلَاقِي: به و مرۆف ده گوتریت

که و خاوه ن سیفته و تایبه تمه ندی

وه هابیت بتوانیت هاویه شی عه قلی و

ره وشتی له کۆمه لدا بکات

شَخْصٌ أَوَّلٌ: یه که م که س ، و تیار،

قسه که ر، بیژهر

شَخْصٌ مَعْنَوِي: که سی ده ستکردو

خه یالی ، نه فسانه و خه یالکرد

شَخْصِي: که سی ، خوی

شَخْصِيَّةٌ (ذَاتِيَّةٌ): که سایه تی ، خویه تی،

خودی ، که سانی

شَخْصِيَّةٌ حَقِيقِيَّةٌ: که سایه تیه کی

راسته قینه ، که سه که هه ر خوی بیت

شَخْصِيَّةٌ بَارِزَةٌ (ذَوُّ شَانٍ): که سبکی

دیارو بهرچاو، یه کیک ناودارو خاوه ن

که سایه تیه کی به ناویانگ بیت

شَخِيْبًا: ده ماره خویندیری گه ردن که و

خوینی تیا گوزهر ده کات

شَخِيرٌ: پرخه ، پرخاندن ، پرخه پرخ،

مرخه ، خبه ، خرخر، دهنگیکه له دم و

لووتی مرۆفی نوستوو دیته دهره وه

شَغِير: مرخن ، په كيك له كاتې خه وو
نوستندا پرڅه پرڅی لی به رز بېتته وه

ش د

شَد الشيء: پته و مهكهمی كرد ،
سه قام و توكمه ی كرد، سه نگداری كرد،
به كېشي كرد، چه پاندی
شَد فلان شداً: رايكرد، غاری كرد،
مه لټات

شَد النهار: به رزپوه وه، بلند بوه وه
شَد عَلَيْهِ فِي الْحَرْب: به توندی
مه لټه و هيرشی بؤ برد
شَد عَلَى قَلْبِهِ: مؤری كرد، دايخست
شَد عَصَدُهُ وَشَدَ عَلَى يَدِهِ: به هيزی كردو
بشتگيری بؤ نواند

شَد الْعُقْدَةُ: توندو توكمه ی كرد،
به هيزو سه قامگيری كرد
شَد رَجَالَهُ خَوَى ثاماده كرد بؤ سه فەر،
ثاماده بوو بؤ گه شت و گه پان
شَد مِئْرَزُهُ: كوښاو ماندوبوو له كارو
فرماندا

شَد الْجَبَلُ وَخَوَهُ: به كېشي كردو بؤی
شلكرد، توند ده سستی پټوه گرتو
شوپې كرده وه

شَدَ عَلَى (ضَفْعاً): په ستاوتی ، ده سستی
پيانا

شَد - شَدَّةً: به هيزبوو، پته و بوو،
قايمبوو، چېگه ی متمانه و باوه پيوو
شَد: به ستن ، به ستنه وه، شه ته كدان ،
راكېشان ، چه پاندن

شَدَا: له به رڅويه وه گورانی گوت
شَدَا الرَّجُلُ: شيعرو مؤنراوه يه كي
خوينده وه و دهنگی دريژ كرده وه و هك
گورانی ليده رچوو

شَدَا الْإِبِلُ: گورانی و سرودی بؤ و ت و
ليی خوږی

شَدَا الشَّعْرُ: به گورانی و ناوازه وه گوتی
شَدَا مِنَ الْعِلْمِ شَيْئاً: هه نديك له زانياری
فزيوو، ناشنابوو، بردی
شَدَا - شَدَوَهُ: وهك نه وی كرد، هاوتای
نه و بوو

شَدَا الطَّائِرُ: جريوانی، خويندنی ،
گارانی، قيرانی ، دهنگی ليټه مات
شَدَوُ: خويندن ، گورانی، ناواز،
جړپوه ، كه ميك له زوركي بي شومار
شَدَا قَمٌ: په كيك لاشه ويلگه كانی به رين و
فروان بيت ، شير

شَدَا هُ: سه رسامی ، سه راسيمه یی،
واقورمان، چه په سان

شَدَّةً: هيز ، زهبر ، توانا، گهرمه ، گوږ،
گوږم ، تاو، تين ، توندو تيژی ، زه برو
زهنگ، دلپه قی ، زیری ، ره قی
توندی، گرفتاری و تهنگ ده سستی ،
تهنگو چه له مه ، تهنگانه، نارپه حه تی،
كه مده سستی ، گه دایی

شَدَّةُ الْعَيْشِ: گرانۍ و نه بوونی، بژيوی و
گوزهران سه ختی

شَدَّةُ الْبُرْدِ: سه رمای بی شومار، ته شقی
سه رما

شَدَّةُ الْحَرِّ: نه و په پی گهرما ، قرچہ ی
گهرما ، قرچہ قرچي گهرما
شَدَّةً: زمان گرتن ، لاله پتیی ، زمان
پپسی، راکيشانيك، پيچراو، ده سك،
گوزده

شَدَخَ - شَدَخاً: به ويستی خوی لايدا
شَدَخَ الرَّأْسَ: سه ری شكاند، قربجانی

شَدَخَ الرَّجُلُ: گهردنی شکاند، ملی
جهړاندو شکاند

شَدَخَ: شکاندن، قرنجاندن، خوین
لپه‌تپان، بریندارکردن، زامدارکردن
شَدَخَ: شکاندنیک، گیاهه‌کی نه‌رمو
شلو ناسکه

شَدَّدَ الْأَمْرَ: گرنګی پېدا ، به‌ه‌ندو
گرنګی گرت ، بایه‌خداربوو لای ،
ویستی وابوو هر بېی

شَدَّدَ الشَّيْءَ (قَوَّاهُ): توندی‌کرد، قایمی
کرد، جه‌پانی، چه‌سپاوو پته‌ویی کرد
شَدَّدَ عَلَى: سوربوو له‌سهر ، دوباره‌ی
کرده‌وه، تنګی پې مه‌لچنی
شَدَّدَ فِي كَذَا: سوربوو له‌سهر ، پټی
داگرت له‌سهر ، قاچی دابه‌زه‌ویی‌دا
بژ...

شَدَّدَ الضَّرْبَ: توند لټی‌دا، پتر لټی‌دا
شَدَّدَ الْحَرْفَ: وشه‌که‌ی گرانک‌کرد،
وه‌های لټ‌کرد به‌گران له‌زار بیت‌ه
ده‌ره‌وه

شَدَّقَ - شَدَّقًا: لاشه‌ویلګه‌کانی فراوانو
گوشاد بوون ، ده‌می پانکرده‌وه‌و
بژشایی که‌وته نیو لاشه‌ویلګه‌و
ددانه‌کانی، رومه‌تی گوپن بوو،
روومه‌تی په‌لوکراوه‌بوو

شَدَّقَ - شَدَّقَ: ناو روومه‌ت ، ناو گوپ ،
شه‌ویلګ

شَدَّقَ الْوَادِي: که‌ناری چه‌م ، شانی
چه‌م ، لای چه‌م

شَدَّقَاءَ: ژنی ره‌وانبېژی به‌ده‌م‌و‌پل
شَدَّنَ الظِّلِي: به‌ه‌یزو پته‌و بوو
پټویستی به‌دایکی نه‌ما

شَدَّنَ: دره‌ختیکه‌ گول‌ه‌کانی وه‌ک گول‌ه
یاسه‌مین وایه

شَدَّدَ الرَّأْسَ: شکاندی ، برینداری کرد،
قرنجانی
شَدَّدَ الرَّجْلَ: سه‌رسامی‌کرد، واقعی
وپرماند، تووشی سه‌راسیمه‌ی کرد،
بیخودی کرد

شَدَّدَ: سه‌رسام بوو، تووشی سه‌راسیمه
هات ، واقعی وپما، بیخود بوو
شَدَّه - شَدَّه - شَدَّه: شَدَّاه: بی‌موشی ،
سه‌راسیمه‌بوون، بیخودی‌ی، گټی‌ی،
سه‌رګرمی، واق وپماویی

شَدَّيَاقَ: لای مه‌سیحیه‌کان به‌یه‌کټک
ده‌گوټری یه‌ک پله له‌خوار قه‌شه‌وه بیت
شَدَّيْدَ: به‌ه‌یز ، به‌زه‌بر ، به‌تین ، تیژ ،
توند، دل‌پرق ، وشک ، سه‌خت ،
به‌توانا، دلاور، پته‌و، توکمه

شَدَّيْدَ الْبَاسَ: ئازا ، به‌جه‌رګ،
جه‌ربه‌زه ، نه‌برد، دلیر ، چاوقایم
شَدَّيْدَ الشَّكِيمَةَ: لاسار ، قیرسیچه ،
که‌لله‌ره‌ق، چه‌قاوه‌سوو، هاروماج،
برزو

شَدَّيْدَ الْوَطْأَةِ: دل‌پرق ، بی‌به‌زه‌یی،
بی‌سوژ، دور له‌به‌زه‌یی، بی‌ه‌ست ،
که‌م ره‌جم

شَدَّيْقَ: ه‌ر‌بوو لاشه‌ویلګه ،
جروته‌که‌ناری گوپ

شَدَّ

شَدَّ عَنِ الْجُمْهُورِ أَوِ الْجَمَاعَةِ: به‌ته‌نیا
خټی رای وه‌ماوو به‌ده‌ر له‌که‌له
زانایان وکومه‌لی موسولمان
شَدَّ الْقَوْلَ: پېچه‌وانه‌ی بنه‌ماو
رئساکانی گوت

شَذَّ الْكَلَامُ: گوته یه کی شازو جیاوانو
به دهر له ریسای گوت
شَذَّ عَنِ الْأَصُولِ: ناوازهیی کرد،
له ئاسایی لایدا ، له ریی لایدا، پیچه وانهی
بنه ماکان بوو
شَذَّ - شَذُوذٌ: ناوازهیی ، نااسایی ،
ناته بایی
شَذَّأ: بۆنی خۆشی له خۆی دا
شَذَّ الْمُسْكُ: بۆنه کە ی به هیزبوو
بلاوبوه وه
شَذَّأ فَلَانٌ: بۆنی میسکی دا له خۆی
شَذَّأ: به هیزی بۆنکردن، داری گچه کە ی
بۆنداری شکاند بۆنه وه ی بۆنی خۆی
پتخۆش بکات ، خراپه و ئازار
پتگه یاندن ، بۆن و بهرامه میسک
شَذَّأهُ: پاشماوه ی هیزو توندوتیژی
شَذَّأهُ: هه ندیک و که م له مەردوم
شَذَّانٌ - شَذَّانٌ: نه و ورده زیخانه ی
په رش و بلاو بونه ته وه
شَذَّانُ النَّاسِ: جیاوانو په راگه نده ی
خه لکی ، تاكو ته رایان
شَذَّبَ اللَّحَاءَ: پاکی کرد، توپکلی
لینکرده وه
شَذَّبَ الشَّيْءَ: له ت له تی کرد، پارچه
پارچه ی کرد
شَذَّبَ الشَّجَرُ: لقو پۆپه کانی که وتن .
شَذَّبَ الْمَالَ: که رت و په رتی کرد، له ت و
په تی کرد
شَذَّبَ: لقو پۆپی بپاوی دار، توپکلی،
شت و مه کی ناو مال، پاشماوه ی
گژوگیای خوروا
شَذَّرَ النَّظْمَ: جیای کرده وه به موروو

شَذَّرَ بِفُلَانٍ: قسه ی پینگوت ، سوکایه تی
پتکرد، دژ به وگوتی ، هه په شه ی
لینکرد
شَذَّرَ الشَّيْءَ: تیی هه لکیشا ،
تی هه لکیشی کرد
شَذَّرَ الْعُقْدَ وَغَيْرَهُ: ماوه ی نێوان
ده نکه کانی ملوانکه کە ی به موروو یان
ده نکه ئالتوو و ... پپرکرده وه
شَذَّرَ - شَذَّرَةٌ: مرواری ، موروو، مورووی
به نرخ ، مراری ، مه مرواری
شَذَّرَ مُلْذَرٌ: په رت و جیاوانبوون و هه ریه ک
رێبازو بۆچوننکی هه لبژارد
شَذَّرَةٌ: یه ک ده نکه مرواری، پارچه
مرواریه ک
شَذَّو: بۆنی عه تر ، بۆنی میسک ، بۆنی
خۆش و گولواو
شَذَّوُذٌ: نه ناسراو ، ناباوی، ناوازه یی،
لارو له ویزی، ده رچوون له یاساو ریسای
په بیره وکراو
شَرَّ (كَانَ شَرِيرًا): شه پی لیباری ، شه پی
فروش بوو، پیاو خراپ بوو، شه پی
به رپاکرد
شَرَّ اللَّحْمِ أَوْ الثَّوْبِ: گوشت یان جل و
به رگی خسته به رتیشکی خۆر هه تا
وشک ببیته وه
شَرُّ فُلَانًا: گالته ی پتکرد، سووکایه تی
پتکردو پتی رابوارد
شَرُّ الْمَاءِ: تنۆک تنۆک تکانی ، چکانی ،
دایکرد
شَرٌّ: خراپه ، به دی ، بیحه یایی ، زیان،
تاوان، گۆتاوه پۆ ، کردارو گوفتاری
ناپه سهند، واژی چاکه یه

شَرَا مَكْرُوهُ: نه ويستراو ، به د ،
 به رېرېچ دراو
 شَرَى الشَّيْءِ شَرَاءً: كړې، فروښتنى
 (له وشه دږه به كه كانه)
 شَرَى الثُّوبِ أَوْ اللَّحْمِ: خستيه بهر
 تيشكى خور ، هه لى خست له بهر
 خوردا
 شَرَى بِنَفْسِهِ عَنْ قَوْمِهِ: ځوى بهرگرى و
 جهنگى بڼ كړدن ، هاته مهيدان لاي
 فه رمانپه واو له برى كه له كه ي قسه و
 گفتوگوى كړد
 شَرَى: زېپكه و برينيكه به سر پيسته وه
 دروست ده بېت و خورانيكى توندى
 ليدنه كه ويته وه
 شَرَى: فروښتن و كړين (له وشه دږه
 به كه كانه)
 شَرَابٌ: خواردنه وه، څوشاو ، شه ربه ت،
 توشان، توشين، څه خوارن،
 بوشله مهنى به كارده برى وه كو
 شه ربه ت و چاو ناوو...
 شَرَابٌ: زږد خورده وه، يه كيك زږد
 بخواته وه
 شَرَابَةٌ: ريشوه ، ريشوو، مهنگوله، نه و
 ريشويه ي به سهرى ته رېوشه وه شوږ
 ده بېت و ديته خواره وه
 شَرَارٌ: ورده پارچه له پيكهاته يه ك
 ده بېته وه و ښاگرى تېبه رده بېت، نه و
 تيشكه ي له خالى بوونه وه ي بارگه ي
 كاره بابى ده كه ويته وه
 شَرَارَةٌ: پرېشك ، پزيسك، پزووسك،
 پرېشك، پرېشك
 شَرَّاسٌ: سريش ، نه سريك ، نه سريك،
 شَتِيكِي لينجى كه شداره نه هارپته وه و
 به ناو ده گيرپته وه بڼ به يه كه وه لكاندى
 كاغه زو هيندى شتى تر

شَرَّاشِبٌ: ريشوه ، ريشوو، شاجلغ،
 گزوكړلنك، گيلگيله، پلپله
 شَرَّاشِرٌ: قورسايى، گرانبه ها، به كيش
 شَرَّاشِرُ الذَّنْبِ: نه ملاولاكه ي و نه وه ي
 لى ده بېته وه
 شَرَّاعٌ: چاروكه ، بابه وان، چارك،
 شالينه، كه شتى بابى، گهردى و شتر
 شَرَّاعٌ: فروښيارى كه تانى باش و چاك
 شَرَّاعَةٌ: نازايه تى، نه به ردى،
 لپهاتوويى، دليرى ، جواميرى
 شَرَّاكٌ: قه يتانى پيللو، پارچه گيايه كى
 سه وزى جيا
 شَرَّانٌ: جانه وريكه ، ده عبايه كه
 شَرَّانِقُ الْحَيَّةِ: كاڅى مار ، كاڅ ، تويڙى
 مار
 شَرَّاهَةٌ: برسيتى ، هه زو ښاره زووى
 خواردن، گه ده خالى بوون
 شَرِبَ الْمَاءَ: ناوه كه ي خواره وه، نوشى
 كړد، هه لى قوپاند
 شَرِبَ الدُّخَانَ: جگهره ي كيشا، كيشاى،
 خواردى
 شَرِبَ الْكَلَامَ: تيگه يى ، حالى بوو
 شَرِبَ: ناويدا، ده رخواردى دا
 شَرِبَ الْقُرْبَةَ: قوپو ناوى تيكرد هه تا
 تامى څوش بېت
 شَرِبَ قَصَبَ الزَّرْعِ: ناوى تيدابوو
 شَرِبَ: خواردنه وه، نوشن، نوش كړدن،
 هه لقوپاندن ، مږين
 شَرِبَ: جوړه روه كيك يان گيايه كه
 شَرِيَّةٌ: قوم ، قپ ، قپ ، مږ، نه وه نده
 ناو ياشله مهنه كه له زار بكرى بڼ جاره
 قوتداننك

شَرَبَة: سوورایی ده موچاو، نه اندازه ی
 ناودیریه ک بۆ زهوی
 شَرِبش: ریشه و تالی جلو بهرگ
 شَرِیْن: دارئۆز، داریکه باشترین
 جۆری قه ترانی لیده رده هینری
 شَرَة: ژنی شه پانی و بهد
 شَرَة: توپه یی، توندوتیژی، چوست و
 چالاک، چابوکی، ریسوایی، سووبوون
 شَرَة الشَّبَاب: چوست و چالاک لاییتی،
 مه په تی لاییتی
 شَرِک الرَّجُل: بهری دهستی قلیشا،
 رهق بوو
 شَرَف: قلیشایی، قه لشان، قه لشاندن،
 تره کیایی، قه لشتن
 شَرَف - شَرَفَة: کۆنه، شت و مه کی
 کۆنه و بێ کاک
 شَرَف: تیغ و شمشیری تیژو بره پ
 شَرَح الشَّيْء: کۆی کرده وه،
 گردی کرده وه، جه می کرد، خسته پال
 په ک
 شَرَح الشَّرَابُ بِالماء: تیکه لی کرد،
 ناویته ی کرد
 شَرَح الحجارة: خسته پالیه ک و ساف و
 لووسی کرد
 شَرَح الغریطة: لولی کرد و بهستی
 شَرَح الثوب: به ته قه لی زل زل دوری،
 دو ماننکی شاش و ته قه ل له دوری
 په کی تیدا کرد
 شَرَح اللحم: گوشت و پیو یان چهوری
 به په که وه تیکه ل کرد
 شَرَح: ئاوه پۆ جوگه له په ک
 له قه لبه زه وه ئاوه پینیت بۆ پیده شت و
 نۆو دۆل، جیاوازی، فره پای

شَرَح: گری قوئف
 شَرَح الوادي: ئاوه پۆ، ده روازه،
 شوینی به فراوان و گوشاد، ده رچه ی
 ده شت
 شَرَح: کۆم، پندۆک، ده رچه ی مۆف،
 نه ندای شه رمی مۆف، له ت، کهرت،
 به ش، جۆر، هاو، وه کو
 شَرَح اللحم شَرَحًا: توی توی کرد،
 پاره پاره ی کرد، له تیکرد
 شَرَح الكلام: تیی گه یاند، حالی کرد،
 بر دیه میشک و بیرو هوشیه وه
 شَرَح صدره للشيء وبالشئ: پپی
 دلشاد بوو، دلی پپی کرایه وه،
 گه شکه دار بوو، پیخوشا بوو
 شَرَح المسئلة: نهینی و لای نه
 نادیاره کانی ئاشکرا کرد، تیشکی خسته
 سه ر، نه پیه کانی به ده رخست
 شَرَح الشئ: توی کرده وه، دای هینا،
 به دریزی بری، رایخست و گوشادی کرد
 شَرَح صدره بالامر: خۆشه ویستی کرد
 له لای، بر دیه دلیه وه، شیرینی کرد،
 ترش و خوی پیوه کرد لای
 شَرَح إلى الشئ: ئاره زوی خوی بۆ
 ده ربی، خوا زیار بوونی بۆ خسته پوو
 شَرَح الشئ: بری و له په کی دابی،
 کردیه وه هه لی دپی و ده ریخت
 شَرَح لفرض طبي: هه لی دپی بۆ
 مه بهستی زانین و ده ریختن
 شَرَح الجثة: لاشه کی هه لدپی بۆ
 زانینی هۆی مردنی
 شَرَح: رافه کردن، رافه، لیکۆلینه وه،
 لیکدانیه وه، باس کردن، لیکدان،
 خسته پوو، قسه کردن له سه ر

شرح: توی، پارچه‌ی درِیژ، پارچه
 له‌سەر پارچه
 شرح الضیعی: گه‌ورده‌بوو، هه‌لچوو،
 پێگه‌یی
 شرح: به‌رپه‌ت، به‌نچه، سه‌ره‌تا،
 سه‌ره‌تاو تافی لای، سه‌ره‌تای
 هه‌رکارک، هه‌رپه‌ت، تاف، نه‌هل
 شرح الصباء أو الشباب: هه‌رپه‌ت یا
 تافی لای، سه‌ره‌تای گه‌نجیتی
 شرح: شکاوی، قلیش، درز، وه‌ک
 یه‌ک، هاوچه‌شنو جوور، هاوشیوه
 ره‌نگ
 شرح (نفر وه‌رب): هه‌له‌ات، رایکرد،
 دوورکه‌وته‌وه، قووچانی، ته‌ره‌بوو،
 ده‌رچوو، ترازا
 شرح علی الله: له‌گوێپایه‌لی په‌روه‌دگار
 ده‌رچوو، یاخی بوو، سه‌رپێچی کرد
 شرح عن الطريق: لایدا، ترازا،
 دوورکه‌وته‌وه، په‌پاگه‌نده‌بوو
 شرح البعير: به‌له‌سه‌ بوو، یاخی بوو،
 هه‌لی تیزان
 شرح - تشریداً: ده‌ربه‌ده‌ری کردن،
 رای‌گوێزان، نه‌ملولای پێکردن
 شرح شملهم: ده‌سته‌و کۆمه‌ل و تاقمی
 په‌پاگه‌نده‌وه په‌رته‌وازه‌ کردن
 شرح بفلان: نات‌ه‌واوی که‌مو کوپه‌کانی
 به‌خه‌لکا راگه‌یاندن، عه‌یب و عاره‌کانی
 بلاکرده‌وه
 شرح: بای گه‌رم، ژاره‌ با
 شرح (فرق): بلای کرد‌ه‌وه،
 په‌رته‌وازه‌ی کرد، که‌رت و په‌رت و
 جیا‌جیای کرد

شرح (جماعة قليلة): ده‌سته‌و
 کۆمه‌لێکی که‌م، که‌رت و به‌شیک له‌هه‌ر
 شتیکی
 شرح اللحم أو الثوب: گوشت و جل و
 به‌رگی خسته‌ به‌ر تیشکی خوور
 بۆنه‌وه‌ی وشک بپێته‌وه
 شرح و اشرفاً: ناوی زپان، قسه‌ی
 شوینخست، شکانی، به‌سووک و نزم
 ناساندی له‌نیو‌خه‌لکیدا
 شرح: نه‌وه‌ی له‌ناگر به‌رزده‌بێته‌وه،
 بلێسه، تاو، تین، گروپلێسه‌ی ناگر
 شرح: شه‌پ، خراپه، ره‌قی،
 توندوتیژی، توندو ره‌قی
 شرح: سزای دا، نه‌شکه‌جه‌ی دا،
 جێب‌و‌ی پێدا، شه‌ته‌ک و توندی کرد
 نه‌وجا هه‌ردوو لاکه‌ی به‌ست به‌یه‌که‌وه
 شرح الجلد: چه‌وری کرد، هه‌نوی کرد،
 شیلای
 شرح صاحبه: به‌ری‌ی کرد به‌ قسه‌ی
 ره‌ق و تیژو زبیر
 شرح الدابة: به‌ری‌ی کردو ریشمه‌که‌ی
 گرت‌بوو
 شرح - شرح: ورده‌ دپک، گه‌نه‌ دپک
 شرح: دپ، دپنده، به‌زیان، زیانه‌خو،
 به‌دخوو، چاوشو، به‌دره‌فتار، یه‌کێک
 کرداری ناقول و نابجی به‌نه‌نجام
 بگه‌یه‌نیت
 شرح: هه‌وری سپی ناسک و ته‌نک
 شرح (طرف الضلع): کپ‌کپاگه‌ی
 په‌راسوو، به‌ره‌په‌راسوو
 شرح: ره‌گی داکوتا، ره‌گی کرد،
 ریشه‌ی کرد، بنچ و بناوانی نا

شَرش: رهگ، ریشه، رهك، په-،
پهه، دهمار، ریشه و ده ماری دارو
گزوگیا، رته وه، بنه چه كه، ره چه لهك،
ترووم

شَرش اللَّيْن: دۆك، سزك، دۆك، دۆ،
چلك و كهف و كۆلی كه ره ی گهرمكراوه
شَرشَر الشَّيْء: پچرانی له ت و په تی كرد،
گازی لنگرت

شَرشَر السَّكِين: تیژی كرد، ساویدا
شَرشَر النَّاشِيَةِ النَّبَات: نازه له كه
روه كه كه ی خوارد

شَرشَر الْمَاء: تنۆك تنۆك هاته خواره وه،
چه كیه وه

شَرشَرَة: به شو پارچه یه كه له هه موو
شتیك، گیا یه كه
شَرشَف: چه رچه ف، بهرگه دۆشهك،
بهرگه سه رین
شَرشُور: په له وه ریكی پچووكه وهك
چۆله كه وایه

شَرط: مهرجی كرد، مهرجی دانا
شَرطَ عَلَيْهِ فِي بَيْعٍ وَنَحْوِهِ: مهرجی
خسته نه ستۆی، مهرجی بۆ دانا

شَرطَ الْجَلَد: روشانی، برینداری كرد
شَرطَ عَلَيْهِ أَمْرًا: خسته نه ستۆی،
به مهرجی گرت له سه ری

شَرطَ لَهُ أَمْرًا: یابه ندی كرد، به ستیه وه
شَرط - شَرطًا: كه وت به بارودۆخیكی
مه زنه وه

شَرطَ الْجَلَد: روشاندی، برینداری كرد
شَرطَ الشَّيْء: شه كه تیداو به ستیه وه
شَرط: مهرج، گهرو گرو، بریارو
په یمان به ستنی دووكه س یان دوو
دهسته یه له سه ر شتیك كه هه ر لایهك
به جوړیك قسه ی لی بكات، شه رت و
په یمان

شَرطَ (عِنْدَ الْفُقَهَاء): مهرج لای زانایان
بریتی به وه ی شه وه سه له یه ی
ده یه تننه وه مه یسه نابیت به وه مهرجه
نه بیت به لام مهرجه كه له كروكی
راسته قینه ی شه یاسه خویدا نییه

شَرطَ (عِنْدَ النُّحَاة): مهرج لای
ریزمانه وانه كان بریتی له ریكخستنی
شتیك له سه ر شتیكی ديكه به هوی
ئامرازیکه وه

شَرط: نیشانه، هیمه، سه ره تایی
هه رشتیك، ورده ی پاره و پوول،
ئاوه بۆی پچووك

شَرطَة: پۆلیس، پۆلیسی فریا،
داروغه، به وانه ده گوتریت پارێزگاری
ده كه ن له ئاسایشی ولات

شَرطي: پۆلیس، پاسه وان، پارێزگار،
یه كێك پیشه ی پاسه وانی و پارێزگاری
له ئاسایش و هیمنی بیت

شَرطي (إِشْطِرَاطِي): مهرجاوی،
مه رجدار

شَرَع: داینا، یاسای دانا، ده ستووری
دانا، ده ستی پێكرد، ده ست به كاربوو
شَرَعُ شَرْعًا لِلْقَوْم: رێ و ره سمه كانی
شه رعی بۆ توماركردن، خالبه ندی كرد
بۆیان

شَرَعَ لَهُمُ الطَّرِيقَ: رێگه ی بۆ
دیاری كردن، رێبازی بۆ
ده ستنیشانكردن، رێی بۆ ئاسان
كردن

شَرَعُ الرَّجُل: راست و دروستی
ده رخست و ناحه قیشی دامرگانه وه
شَرَعُ الْبَيْت: به ده روازه و ده رچه كه ییدا
تیپه پی

شَرَعُ الشَّيْءِ: زود به رزی کرده وه،
 به کجار به رزی کرده وه، هلی بری
 شَرَعُ الْجَبَلِ (شَدَّة): رای کیشا، قایمی
 کرد، چه پانی
 شَرَعُ الْوَارِدِ: ناوه که ی خسته سهر زاری،
 به دهم گرتی، هردوو چنگی پر کردو
 دهمی بۆ برد
 شَرَعُ الْمَنْزِلِ: له رتگه که ی نزیک بو وه وه،
 لئی نزیک بو وه
 شَرَعُ فُلَانٍ يَفْعَلُ كَذَا: دهستی کرد
 به نه انجامدانی کاره که ی
 شَرَعُ الْمَاشِيَةِ: ناژه له کانی برده سهر ناو،
 بردنی بۆ ناودان
 شَرَعُ الرِّمَاحِ: ناپاسته ی کرد،
 رو به رووی کرد
 شَرَعُ فُلَانٍ عَلَيْنَا: لئی ی نزیک کردینه وه
 شَرَعُ يَضْرِبُ: شانی کرد به لیدانا،
 دهستی کرد به لیدان
 شَرَعُ وَأَشْرَعُ الطَّرِيقِ: روونی کرده وه،
 ناشرکرایکرد، دیاریکرد، دهستیشانی کرد
 شَرَعُ السَّفِينَةِ: چارۆکه ی بۆ دانا،
 چارۆکه ی بۆ دروستکرد
 شَرَعُ: دهستووو فرمانی خوداوه ند،
 نه و یاساو ریسایه ی پهروه دگار بۆ
 بهنده کانی داناوه
 شَرَعُ: هاوتا، هاوسهنگ، وهکیه ک،
 چون یه ک
 شَرَعُ: هاوشیوه، هاوپهنگ، هاوچه شن،
 له یه کچو
 شَرَعَةٌ - شَرَعَةٌ: کۆله که، ستوون،
 هستوون، نهستوونده، پاژه ری سهر
 دوو فلیقانه

شَرَعَةٌ: کهشتی
 شَرَعَةٌ: شهرهت، یاسای
 پهروه دگار، رتگه ی راست و دروست،
 توپیکه قهتیی پی راوده کړی،
 هاوچه شن و شیوه
 شَرَفُ الْعَانَةِ: په نجه ره ی بۆ دانا،
 په نجه ره ی تیختست
 شَرَفًا: پله و پایه به رزیوو، شکومه ندو
 بالابوو، به پزیزو شکومه ندبوو، خاوه ن
 نابووو، به شهره ف بوو، خاوه ن
 ناموس بوو
 شَرَفُ فُلَانًا (رَفَعَ مَقَامَهُ): به رزی
 کرده وه، شکوی پیدایا، گه وره ی کرد،
 پایه و شکوی دایه
 شَرَفُ الْبَيْتِ: په نجه ره ی بۆ دانا
 شَرَفًا (أَرْفَعُ): گه وره بوو، به رزیوه وه،
 ناویانگی په یداکرد، بوو به خاوه ن
 شکوو پایه
 شَرَفًا: گه وره یی، پایه به رزی، شکو،
 نابوو، شهره ف، ناموس، خانه دانی،
 شانازی، ره چه له ک پاکي
 شَرَفَاءُ: لانه ی په نجه ره دار
 شَرَفَتِ الدَّابَّةُ: پیر بوو، چوه ساله وه
 شَرَفَةٌ: تهلار، پیتش هه یوان،
 شانشین، به له کون
 شَرَفَةٌ مِنَ الْمَالِ: باشتترین مال،
 چاکترین مال
 شَرَفَةٌ: ره چه له کو بنه چه ی مهردوم
 له باوانه وه
 شَرَفُهُ - شَرَفًا: له شهره ف و ریزداریدا
 زالبوو به سهریا
 شَرَفُهُ: شکومه ندی کرد، کردی
 به ریزدارو شهره ف

شَرْقٌ: مه لَهات ، دهرکوت، شهوقی
 دایه وه ، رووناکى کرده وه
 شَرْقُ الْفَعْل: پتگى ، هاته بهر،
 پتگى بشت ، وه بهر هات
 شَرْقُ الْمَكَان: خوى تیا مه لَهات ، خوى
 لپته لَهات
 شَرْقُ الشَّيْء: تیکه لَبو، له یه ک نالا
 شَرْقُ لَوْنُهُ: رهنگى سورمه لگه پرا ،
 سوربو
 شَرْقُ وَجْهُهُ: رهنگى سور مه لگه پرا
 له شه رما
 شَرْقُ الدَّمِ بِجَسَدِهِ: دهرکوت یان
 خوینى لپهات به لام له بهرى نه روىشت
 شَرْقُ فُلَانٍ بِأَسَاءٍ: ناو له بینى گيرا ،
 له قورگى گيرا
 شَرْقُ بَرِيْقُهُ: تیشک و رووناکى
 بلا بوه وه ، په خش بوو
 شَرْقُ عَيْنُهُ: چاوى سور مه لگه پرا ،
 چاوى سوربو
 شَرْقُ الْأَرْض: وشكى کرد به هوى
 ناونه دانه وه
 شَرْقٌ: روه و خوره لات روى،
 روه و خوره لات ملى روى گرت
 شَرْقٌ وَجْهَهُ: روى روشن بوه وه ،
 رووناک بوو
 شَرْقُ الْبِنَاء: ته پراوى کرد ، سپى کارى کرد
 شَرْقُ الْأَرْض: وشكى کرد ، ناوى لپبرى
 شَرْقُ اللَّحْم: توى توى کردو له بهر
 خورا مه لیخست مه تا وشک ببیته وه
 شَرْقُ الشَّيْءِ بِالْزَّعْفَرَان: به زافه ران
 رهنگى کرد ، بویه ی کرد ، رهنگى گویى
 به زافه ران

شَرْقٌ: خوره لات، روزه لات، خاوه ر،
 روزه لات، دهمى مه لاتنى روزه ،
 شویتیکه که به دیمه ن که وتبیته لای
 مه لاتنى روزه وه
 شَرْقٌ: خور ، روزه ، روز، هویر، وه ر،
 بوش، روح
 شَرْقٌ: نه و تیشکى له درز یان لایه کى
 دهرگاه دیته زوره وه
 شَرْقَاء: گوى پراو
 شَرْقَاء: روه وه خوره لات، به ره و
 خوره لات
 شَرْقَةٌ: شویتیک تیتدا دابنیشرى له بهر
 خوردا له وه رزى زستاندا، بهر خوره تاو
 له زستاندا
 شَرْقَةٌ - شَرْقَةٌ: روزه کاتى مه لَهاتندا
 شَرْقٌ - شَرْقٌ: شَرْقٌ - شَرْقٌ: شَرْقٌ:
 بالنده به کى پچوکه
 شَرْقِي: له خوره لات وه ، خوره لاتى،
 روزه لاتى
 شَرْقِيَّة: بایه کى گهرم که له
 روزه لات وه مه لده کات
 شَرْكٌ: به شدارى بوو، هاوبه شى بوو،
 هاوبه شى په یداکرد بۆ په روه رىگار
 شَرْكُ الْفَعْل: قهیتانى بۆ دانا
 شَرْكٌ بَيْنَهُمْ: کردنى به هاوبه شى یه
 شَرْكٌ: به ش ، پشک، گومان بردن
 به بوونى چن په رستراوتک ، هاو هل
 په یداکردن بۆ خوا
 شَرْكٌ: ناتواو، عه یدار، کهل، نه نگ
 شَرْكٌ: توى راوکردن، ماشه ل، داو،
 ته پکه، ته له، فاقه، په تی راو
 شَرْكَةُ الْفَعْل: قهیتانه کانى پچپرا،
 به ربوو

شركة: نهو چالانهی نازهل یان هر
گیانداریک هه لی ده که نیت
شركة - شركة: کۆمپانیا، هاوکاری،
کاربرایه تی، به شداری، پشک، بهش،
کۆمه له و ناقمکه ریی بازرگانی
شرکي - شرکي: تیزه وه، خیرا، گورج و
گۆلی، چوست و چالاک، یه کیک
له رویشتندا خیراو گورج به پتوه
شرم الشيء: دایهیتنا، قلیشانی، دای
بری

شرم انفه - شرم اذنه: له لای سهره وه ی
که میکی بری
شرم الثریفة: له لاکانیه وه لئی خوارد
شرم لفلان من ماله: که میکی پیتدا،
به شیک دایه
شرم - شرما: سه ری لووتی بری
شرم: له و په تی کرد، پارچه
پارچه ی کرد، کوت کوتی کرد
شرم الصید: به زامداری هه لهات،
ده رچوو، قوتاریوو، ده ریا زوو
شرم: قلیش، درز، قه لهش، قه لهشت،
قلیش، درز بردنی میوه و شتی تر
شرم: هه ر قلیش و درزیك ده روزه ی
نه بیت له شاخ و دیوارو...

شرماء: ژنی شرپو بر، لوت براو
شرمه: له تیکرد، قلیشانی، بری
شرقی الشيء: بری، پچرانی، له تیکرد،
پارچه پارچه ی کرد، له ت له تی کرد،
پاره پاره ی کرد
شرقة: قوزاخه، قاوخ، سارمه، پتله،
قاپوور، کاسه، خلیف، شتیکی خپه
کرمی ناویشم هه لی ده پتچی یان
هه ندی گیاندارێ تر هه لی ده پتچن
له ده وری خۆیان بۆ پاراستنی سوپو
قوناغیکی ژانیان

شرة: چلیس بوو، زوری خوارد،
چاو برستی نواند
شرة إلى الطعام وغيره: سوپوو
له سه ر خواردن، هه زی لیکرد، نه فس و
هه زی جوولا بۆ خواردن
شرة - شرة: ناره زومه ند، خوازیار،
هه ز، ویست، خواز، خواست
شرة (نهم): چلیسی، زۆرخواردن، سک
به ردان، هه لپه، چاو برستی
شرة (نهم): چلیس، زۆرخۆر، فارزک،
چاو برسی، چاو چنۆک، ته ماعکار
شرةاء: وشکه سال، سالتیکی قاتو
قپی
شرو - شرو (عسل): هه نگوین، هه نکفین،
کاریت، کۆته فر، هنگف، هنگوف
شروی: هاوچه شن، هاو شتیه، وهک،
وهکو، به وینه ی
شروب: ئاوێک باش نه بیت بۆ
خواردنه وه به لام ده ستیش بدات
بخوړتیه وه، یه کیک زۆر شله مه نی
بخواته وه
شرو: راکردن، هه لهات، ده ربه ده ری
شرو الذهن: له زانستی نه فسی دا
بریتیه له بی تاگایی و غافل بوون له
بارودوخ و حالی حازریان ده ره نجامه
کتوپره کان، بیر بلاوی، بیر رویشتن،
خه یال بردنه وه
شري البرق: رووناک بوه وه، تیشکی
دایه وه، روشن بوه وه
شري الجلد: زیپکه ی ده ردا، هه لزه پا
شري: زیپکه ی ئاو تیزاو، زیپکه ی ئاودار
شریان: خوینبه ر

شَرِيَان أَبَهَر: شا خوښه

شَرِيَان رُؤى: خوښه رى سى

شَرِيَان الشَّاجِي: دلّه خوښه

شَرِيَب: ناوېك بڼو خوارښه وه بشى،
په كېك ټاو ټږر بخواته وه، ټه وهى
هاوېه شيت دهكات له خوارښه وه دا،
په كېك وشر ناوېدات له گه ل په كېكى ترا
شَرِيَب: ټاره زوومه ندى خوارښه وهى
شله مه نى له ټاوو ...

شَرِيَح: لږجو، هاوښته، وېك چو

شَرِيَجَان: دوو رهنگى جياواز له هه موو
شنتېك

شَرِيَجَة: سه به ته، سه به ته په كه
له پووشى خورما دروست ده كړيت
ميوه ي تېده كړيت، هيلانه ي كړترو
بالنده كان

شَرِيَح - شَرِيَجَة: پاره پاره ي گوشت ،
پارچه ، توئى توئى گوشت، كه رت
كه رت ، كوت كوت

شَرِيَجَة المَكْرُوسُكُوب: شووشه ي سلايد

شَرِيَجَة الشُّبَّاك: تاكى په نجره ،
لايه كى په نجره

شَرِيِد: ون ، دهر به دهر، به له سه ،
هه له اترو، په ره وازه، ته را، ټاوه كى،
په كېك له نشتمان و حال و بارى ولائى
خوى په پاگه نده و هه لېفر يو ټنر ټيت

شَرِيِر: خراپ ، زيان فروش، به زيان،
شه پانى، سر به گيچل، ډښه،
تاوانبار، ټيكدهر

شَرِيِس: به دخويى، به ډېره وشتى،
سووكى، رسوايى، نه وي، نامه رډيى،
شېر، روه كېكى تال و ناخوشه

شَرِيِسُ الْأَكْسَل: ټږرخوړ، نه وسن،

ورگډپاو، تېر نه خوړ

شَرِيِسَة: به دخويى و به ډېره وشتى،
زه ويه كى خراپ و نابار

شَرِيَط: قوتويه كه ژنان بونى خوښ و
سپياوو سوراويى تيا داده نټن، جوړه
زيوارى كى ته نراوه به لټواري كه واوه،
بافته، تيلم، په ت، قه يتان

شَرِيَطُ الْحِذَاء: قه يتانى پټلاو

شَرِيَطُ الْمَصْبَاح: پلټه، پلټه ي چرا،
پلټه ي قوتيله، فتيله، پورك، پورت،
فتيلك، پتيله، شتېكى بادراره
كه له شتى تر هه لډه كېشړى

شَرِيَطُ الْقِيَّاس: پټوهر، مه تره، دووين،
نه ندازه گر

شَرِيِطَة: مهرج ، وشترى گوى
داقليشاو، ده سمال كه وا ژنان ده يده ن
به سر شانيندا بڼ جوانى

شَرِيِع: دلېرو ناز، كه تانى باش و چاك
شَرِيِعَة: ده ستوورو ياسا ، ټه و
ياسايه ي په روه رډگار بڼ به نده كانى
داناوه ، رښازو رڼگه ، لاشپيان

شَرِيِعَة الْبِلَاد: ياساى ولات، ټه و ياساو
رښايانه ي له ولايت كدا پياده ده كړيت

شَرِيِعَة الضَّمِير: ياساى دهر وون

شَرِيِعَة الْقَاب: ياساى دارستان ، ټه م
ده سته وازه يه بڼ دهر خستنى بارو
حالېكى نه گونجاوه و تپيدا ستم
له مړوف ده كړيت

شَرِيِف: مهن، گه وړه، پاڼه به رز،
شكودار، شه ريف، به ناموس، به ټاږوو،
خاوه ن پله وپايه له كومه لډا، جڼگه ي
رښو شكومه ندى ، خانه دان

شريك: هاوکار، کاربرا، به شدار،
خاوهن بهش، هاوبهش، يه کيک هاوبهش
بيت له کارو فرمانيک يان بازرگانی و
مامه له و ئال و ويلا خانوو دوکان و...

شَرَاةٌ

شَرَاةٌ: وشکيه کی توند، وشکی ته و او
شَرَبَ - شَرَبًا وَشَرِبًا: باريک و لاوازی کرد
شَرَبَ الحَيَّوَانُ: ئاژه له کهي لاوازو
باريکی کرد، له پری کردو چهوسانيه وه
شَرَرَ: لایي مۆپ بوه وه، چاوی لی
سوور کرده وه، به چاویکی مۆپه وه
تماشای کرد

شَرَرَ - شَرَرًا الرَّجُلُ وَإِلَيْهِ: به تیلای چاو
تماشای کردو ناپه زایی و توپه یی
مه لگرتبوو

شَرَرَ فَلَأْنًا: چاوی پتیه کرد،
به چاویه وه کرد، به لای راست و چه پا
به شمشیر دایگرت وه

شَرَّ - شَرَّةٌ (الْخُمْرَةُ فِي الْعَيْنِ): سووری
چاو

شَرَرَاءُ: چاویکی سوور هه لگه پاو به هوی
توپه بوونه وه

شَرِنَ - شَرْنًا: چوست و چالاک بوو،
به رده وام بوو له سه رکار، بیداریوو
دوای ماندوبوون و شه که تی

شَمَّ

شَمَّ (بَعْدَ): دوربوو، دورکه وته وه،
ته وانگ ده ربوو، شه لپین بوو
شَمَّ النَّزْلُ: ماله کهي دوربوو،
دورکه وته وه، ته وانگ ده ربوو
شَمَّ النَّفْلُ: تاله گرته سته کانی
نه عله کهي پچرا، له به ریه ک برا

شَمَّ بِه: دوری خسته وه،
به پاگنده ی کرد

شَمَّ: رایه له یه که بۆ راگرتنی نه عل
به به نه کانی قاچه وه
شَمَّ مِنَ الْمَكَانِ: لایه کانی قه راغه کانی،
نه ملولای

شَمَّ مِنَ الْأَرْضِ: زهوی ته نگه بهر،
زهوی نابه رین

شَمَّ مِنَ الْمَالِ: که میک مال و دارایی
شَمَّ (بَعْدَ): دوریی، پیچه وانه ی
نزیکی

شَمَّ: نانی وشک، وشکه نان
شَمَّ: گوشتیک خه ریک بیت وشک
بکات، فه ریکه خورمای له تکرار
شَمَّ مِنَ الْأَقْدَامِ: قاچی رهق و زیر،
وشک و رهق و تهق

شَمَّ

شَمَّ الدِّينَارَ شَمَلَةً: نهنگی لیگرت،
به ناته وای دانا، ره خنه ی لیگرت،
به ته زویری دانا

شَمَّ: هاپاویکه ده پرژتیرته چاو بۆ
چاره سه رکردن و به هیزکردنی

شَمَّ

شَمَّ (بَعْدَ): دوربوو، دورکه وته وه
شَمَّ فَلَانٌ - شَمًّا: ددانه کانی له شتیک

توند کرد، که لیه کانی ونکرد
شَمَّ النِّاقَةُ وَنَحْوَهَا: شیری تیا نه ما
یان که م بوه وه

شَمَّ السُّنَّةُ: وشکبوو، بی به رو بوو مبوو،
بارانی که م بوو

شَمَّ الْمَعِيشَةُ: بژیوی گران و قورسبوو،
بژیوی ناپه حهت و گرفتاری بوو

شَصْ فَلَانًا عَنْ الشَّيْءِ: رِنگری لیکردو
دووری خسته‌وه

شَصْ: دزی فیلبارو زودان

شَصْ - شَصْ سَنَارَة - سَنَارَة: قولایی
ماسی، شه‌وکه، شه‌وک، نه‌ق، نه‌ک،
چه‌نگال، ناسنیک‌ی لووت تییرئی
چه‌ماوه‌یه شتی پیا ده‌کری‌و راه‌ماسی
پنده‌کریت

شَصَا السَّحَابُ: به‌ریزه‌وه، بلندبوو

شَصَا الْقِرْبَة: مه‌شکه‌که پر ناو بوو
به‌ریزه‌وه

شَصَا بَصْرَة: چاوی تییرئی، چاوی
خسته‌سر، چاوی لیینه‌تروکاند

شَصَا عَيْثُهُ: چاوی خسته‌سر
به‌چه‌شنیک له‌ه‌مان کاتدا بق‌یه‌کیکی
تریشتی ده‌روانی

شَصَا الْمَيْتَ شَصَوًا وَشَصِيًّا: ناوساو
ده‌ستو قاجی به‌ریزه‌وه

شَصَبَا الْعَيْشُ: زین و بزئوی سه‌ختو
گران بوو

شَصَبَا الْمَكَانَ: وشک بوو، بی به‌ره‌مبوو،
ره‌ق بوو

شَصَبَا الْأَمْرَ: قورسو گران بوو،
سه‌ختو دژاریوو

شَصَبَا: قات و قری، وشک و ره‌قی، زیرو
بی به‌روبوومی

شَصَرَ الثَّوْرُ: قزچی لی‌دا، شاخی
وه‌شاند

شَصَرَ فَلَانًا بِالرَّوْمِ: برینداری‌کرد،
فلانه‌که‌سی زامدار‌کرد به‌تیرو نئزه

شَصَرَ الشَّوْكَهَ فَلَانًا: پیا‌ه‌لچه‌قا،
تاله‌کانی پیا‌کرد

شَصَرَ الثَّوْبَ: درومانی دور له‌یه‌کی
کرد، ته‌قه‌لی جیا‌جیاو شاشی لی‌دا،
به‌ته‌قه‌لی زلو دور له‌یه‌ک دوری
شَصَرَ مِنَ الظُّبَاءِ: مامزی چوستو
چالاک و به‌بزوت

شَطَا

شَطَا (بَعْدَ): دوربوو، دور‌که‌وته‌وه،
لایدا، تراز، له‌ری ده‌رچوو

شَطَا فَلَانًا: دوری خسته‌وه، له‌ری
راست لایدا، سته‌می لیکرد، زوداری

نواند به‌ران‌به‌ری

شَطَا عَنْ الْحَقِّ: له‌راست و ره‌وان لایدا،
سته‌می کرد

شَطَا فِي سِلْفَتِهِ (غَالِي فِي الثَّمَنِ):
گرانی داوا‌کرد، زودی داوا‌کرد

شَطَا عَنْ الْمَوْضِعِ (خَرَجَ عَنْهُ): له‌باس
لایدا، له‌بابه‌ت چوه ده‌ره‌وه

شَطَا عَلَيْهِ فِي قَوْلِهِ وَحْكَمِهِ: له‌وته‌و
فرمان‌داری‌دا سته‌می لیکرد

شَطَا (شَاطِيءُ النَّهْرِ أَوِ الْبَحْرِ): رۆخ،
که‌نار، گوئی، مؤرد، قه‌راخ، که‌راخ،

لیوار، چالاف، که‌ف، که‌فی، قه‌یار،
که‌رانوک، پیخ، ره‌خ، ئالی، ده‌م،

که‌نار‌که، په‌ر‌که، که‌نگ، له‌وچ‌ک، هیل،
سوو، رووخ، سیله، ته‌نگال، زجیف،

فاچ، زیوار، کلا، مؤرد

شَطَاثًا: گزوه‌و تا‌قی جیا‌واز جیا‌واز

شَطَاط - شَطَاط: قه‌دو بالا ریکی

شَطَاطَة: دوری، پیچه‌وانه‌ی نزیکه‌ی

شَطَا (مَشَى عَلَى الشَّاطِيءِ): به‌که‌ناری
ئاوه‌که‌دا رۆی، که‌ناری گرت، به‌قه‌راغی

ئاودا رۆیش‌ت

شَطَا الرَزْغُ: دهرمات ، دهرچوو،

سه وزبوو، روا

شَطَا الْأُمُّ بِالْوَلَدِ: بوو له دايك، هاته

بوون ، چاوی به ژيان هه لهینا

شَطَا: گه لای دره خت و روک، بهرگ،

دره ختی خورمای پچووک

شَطَا مِنَ الشَّجَرِ: نه وهی له ده وری

ره گو قه ده کانی دهر دیت

شَطَاةٌ (رُكَامٌ): هه لامهت ، درم: په سیو،

په تا، باهوږ، ئارسم، په رسیف،

په سیوی، باهوږی، فرینگ، په رسو،

تماو، ده مه نی ، مرک

شَطَاةٌ: هه ریه که له دوو هاوږی به که ناری

روبار یان دهر یادا رویشتن

شَطَا: روبار، روځ، که نار، چۆم، چه م،

رووار، چه می گه وړه

شَطَبَ الشَّيْءُ: دایهینا، دای دری،

شه قی کرد، له تیکرد، قلیشی تیکرد،

سپیه وه، کوژانیه وه

شَطَبَ قَوْفُهُ: هیلکی به سه را کیشا

شَطَبَ الرَّجُلُ: دوورکه و ته وه،

دووره په ریزبوو

شَطَبَ عَنْهُ: لیتی ترازا ، لیتی

دوورکه و ته وه

شَطَبَ الرَّمْحُ عَنْ مَقْتَلِهِ: نه ی پیکا ،

لیتی نه دا

شَطَبَ الْكَاتِبُ الْكَلِمَةَ: سپیه وه

یه کتکی تری نووسی له جیگی

شَطَبَ الْقَاضِي الدَّعْوَى: دادوهر

شیکیاته و سکالاکی له تینووسی

سکالا ته ما ده سپیه وه هیه فهرانیکی

دهر نه کرد له باره یه وه

شَطَبَ اسْمُهُ مِنْ كَلْدًا: ناوکه ی خوی

سپیه وه، کوژانیه وه، لایبرد

شَطَبَ الْعَمَلُ: کوتایی پیهینا، دواپی پی

هینا

شَطَبَ اللَّحْمَ: تویی تویی کرد،

پاره پاره ی کرد، لهت له تیکرد

شَطَبَ السَّيْفُ جَسْمَهُ: شوینه واری لی

به جیهینا، شوینه واری له سه ر جیهینشت

شَطَبَ الْجِلْدَ: هه لی دری، قاشی کرد،

روشانی، برینداری کرد

شَطَبَ: سپینه وه، کوژانیه وه، قه دو

بالأَرْكَ، شوځ و شهنگ، پوشی سه وری

دارخورما

شَطَبَ (فِي إِصْطِلَاحِ الدَّوَايِينِ): له لای

ده فته رداران و ژمیراران بریتیه

له تومار کردنی خه رجیبه کان

له تینوسیکدا بوئه وهی له کوی پاره ی

گشتی دهری بکات

شَطَبَةٌ - شَطَبَةٌ - شَطَبَةٌ: خهت و هیلکی

له سه روی شمشیره وه بیت

شَطَبَةٌ مِنَ النَّفْلِ: په لکه دارخورمای

سه وز ، شمشیر

شَطَطٌ: بیبهری سوور، بیبهری هندی

شَطَطٌ فِي السَّيْرِ أَوْ فِي الْقَوْلِ:

له رویشتن لایدا، دوورکه و ته وه،

له قسه دا له مه به ست لایدا

شَطَرُ الشَّيْءِ: له تیکرد، کردی به دوو

که رته وه، دوورکه رتی کرد

شَطَرٌ يَبْتَ الشَّعْرُ: نیوه ی لایبرد،

سپیه وه

شَطَرُ النَّافَةِ أَوْ الشَّاةِ: گوانیکی

دوشی و نه وی تری واز لهینا

شَطْرَ عَنِ الْقَوْمِ: به پرق و قینه وه رژی و

پشتی مه لکرد

شَطْر - شَطْرَ فَلَانٍ: بۆلای چوو، سه ریدا

شَطْرَ عَنْهُمْ: لییان جیا بوه وه،

دوورکه وته وه

شَطْرَ بَصْرَةَ: جاوی به چه شنیکی لیها

وهك نه وه وه هابوو له یهك كاتدا بۆ

دووشته بپروانیته

شَطْرَ الدَّارِ: دوورکه وته لئی، لئی

په راگه نده بوو

شَطْر - شَطْرَةَ: به وریایی و چابوکی

ناسرا، به چوست و چالاک و وریا

ناوبانگی ده رکرد

شَطْرَ الشَّيْءِ: له سه ره به یتیک

به یتیکی تری زیاد کرد له لایه خۆیه وه

شَطْر: نیو، که رت، لهت، داپرین،

داهینان، برین، شوین، لا، ناوچه،

دووری، لاو شوین

شَطْرَ نَج: شه تره نج، سه تره نج،

شه شپه نگ، گه مه یه کی دیارو ناسراوه

له پیتشدا ناوی شه شپه نگ بووه

که به تیپی ئاره وی نوسراوه ته وه بۆته

شه تره نج له لای راسته وه: شا،

فه رزین (وه زین)، فیل، نه سپ، روخ،

پیاده و ژماره ی سه رجه م نه و داشانهش

(32) داشه و دابهش بوه به سه ره ره ورو

پادشایا

شَطْرَ شَطْر: بالنده یه که

شَطْر: روون و ئاشکرا رژی به سه ره

زه ویدا

شَطْر: له وه چه دهره وه،

زیاده ره وی کرد، له راده به دهریوو

شَطْفَ: رژی، دوورکه وته وه،

کۆچی کرد

شَطْفَ الثَّوبَ وَغَيْرَهُ: شتی، شۆردی،

له ئاوی مه لکیشا، ئاوی پیا کرد، ئاوی

تیوه ردا

شَطْفَ عَنِ الشَّيْءِ: وازی لیهینا

شَطْفَ الْحَافَةَ: که نارو ته نیشته کانی

خپو لار کرد

شَطْفَةَ (شَطِيَّة): ته له زم، ته لاش،

تیسمال، پارچه یه کی ته نکه له دار یا

به رد بپیته وه

شَطْنُ: پێچه وانه ی بوو، دژی وه ستا،

له ویست و خواستا پێچه وانه و دژیوو،

جیا واز بوو له نیهت و روگه دا له گه ل

نه ودا

شَطْنُ: پهت، گوریس، خه رکه مان،

گردینک، پهتک، په له تک

شَطْنُهُ: جیا واز و پێچه وانه ی بوو، دژو

ناته و او بوو له گه لی

شَطْنُ: بیریکی قول، قوله بیر

شَطْ

شَطِي: درزی برد، قلیشا

شَطِي الْقَوْمِ: په رته وازه بوون،

جیا بوونه وه، بهش بهش بوون

شَطِي السَّقَاءِ: پریوو، لیوان لیووو

شَطِي الْمَيْتِ: دهست و قاچی به رزیوه وه

له کاتی گیانه لاو روح کیشاندا

شَطِي الْقَوْمِ: پارچه پارچه ی کردن،

که رت و په رتی کردن

شَطِي: نیتسکیکی پچوکی نه ژتویه،

ورده ره گسی نه ژتوو دهست،

شوینکه و توانی گه ل و نه ته وه، نه وانه ی

دینه ناو نه ته وه یه ک و له خویان نین

شَخَفَ الْعَيْشُ: زینى سهخت و گران بوو، بژئوى نارېحه ته و نه سته م بوو

شَخَفَ الْجِلْدُ: تیره که چوو به نیو پیست و گوشتى دا

شَخَفَ الشَّجَرُ: وشكى کرد به هوى که م ناو بیه وه، رهق بوو

شَخَفَ الْخَلْقُ: خراب بوو، ناباش بوو، به دخوو، به دپړه وشت بوو

شَخَفَ (طَوَّشَ): خه سانى، گونى دهره یتا

شَخَفَ: نانى رهق و وشکه وه بوو

شَخَفَ: به دپړه وشت، به دخوو، جه ننگاور، په کیک به توندو تیژی

جه نگو کوشتار بکات، زینى گران و سهخت، بى بژئوى و دهرامهت

شَخَفَتِ الْيَدُ: رهق بوو، زیر بوو، قلپشى برد

شَخَفَتْ: زهوى وشك، وشکه زهوى، رهقه خاک

شَخِيفَ: درهختى وشك بوو به هوى بى ناو بیه وه

شَع

شَع (إِنْتَشَرَ): بلا بیه وه، تیشك و رووناكى دایه وه، پرشنگى دایه وه

شَعُ الْمَاءِ: بلاوى كرده وه، قلپى كرده وه، رشتى

شَعُ فَلَانٍ: په لى كرد، خیرای كرد، دهست و بردى كرد

شَعُ الشَّمْسِ: تیشكى په خش و بلاو كرده وه، رووناكى دایه وه

شَعُ: مالى جالالوكه، ماله جالالوكه شَعُ الشَّمْسِ: تیشكى خور، رووناكى خور، پرشنگى خور، بریقه ی خور

شَعُ السُّنْبُلِ: دهنکه كانى گرد بوون،

خویان گرتو به ریزی په کا مه لچوون

شَعُ: تیشك، رووناكى، شوق، تریسك، پرشنگ، پرشنگ، تاو، هه تاو، تیزك،

رووناكى خور یا مانگ یان هه تیشكى تر

شَعُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: بلاو، پهرت، پهرش، چرژ، پزیاك، بلاف، به لاف، بلا، به لا،

په خش، چرژ، وه لاو، به ردبار، گوشاد، به روه دهر، تیشك پهرشو بلاو بییت

له هه پیکهاته و بوونیک

شَعَا الشَّعْرُ: بژیو، بلا بیه وه، شوریو وه، هاته خواره وه

شَعَا: رى و ره سمه كانى حه ج، ناداب و شیوازی، قوریانى و خیر، داب و نه ریت

شَعَارُ: شوین و جیگه په ك دارو درهختى زورییت، نه و داره چروپړانه ی خه لكى

له زستاندا دهیسو تین و خویانى پیگهرم ده که نه وه و له هاوینا نیشدا

له ژیر سیبهره که یدا داده نیشن، بهر، توو که بهر

شَعَارُ: دروشم، هیما، ناو نیشان، نیشانه، هه وړه، بروسکه، دارو

درهختى چروپړ

شَعَارُ الْحَجِّ: نیشانه و دروشم و رى و ره سمه كانى

شَعَارُ تَجَارِي: نیشانه ی بازرگانى، هیما ی بازرگانى، نه و هیما یه ی که

کومپانی او دهسته و تاقم گه لیکى بازرگانى بى خویانى داده نین و له بازارو

نیوه نده كاندا شت و موه ك و ده زگا و کارگه و کومپانی اکانیانى پیده ناسینن

شَعَارُ الْمَلَكَةِ أَوْ الْبَلَدِ: هَيْمًاو

نِيشَانِه كَانِي وَلَات و شَوْتِن و جِيگِه يَك

شَعَاع: تيشك، رووناكى، رۆشنایی،

بريقه، تيشكدانه وه، رووناكى

خستنه وه، تيشكى خۆر كه په خش و

بالوده بېته وه يان نه و تيشكه ي وه ك

هیل و تالی دريژ دريژ ده بينريت

شَعَاع: بالوبونه وه، په خش بوون،

خوین به ربوون يان پژان، ستيه ريكي

ته نك

شَعَاعُ مِنَ اللَّبَنِ: نه و شيره ي ئاوى زځد

تیده كړت، بالوپه پاگه نده ي

هرشتيك، ويست و خوازي فره و

جيا جيا

شَعْبُ الشَّيْءِ: كۆيكرده وه، جيا و

په رتيكرد، چاكيكرد، خراپي كرد (له وشه

دږه يه كه كانه)

شَعْبُ الشَّيْءِ: دهر كه وت، هه لهات،

ناشكرابو، به چاوبينرا، دياريدا

شَعْبُ الْقَوْمِ: په رت و جيا بوون،

به شيه شو په رته وازه بوون

شَعْبُ الرَّجُلِ: مرد، گياني سپارد، دنياى

به جيهتشت، له دنيا دهر چوو

شَعْبُ فَلَانًا: سه رقالي كرد، خه ريكي كرد

شَعْبُ اللَّجَامِ الْفَرَسِ: گرتي

له وشوينه وه كه مه به ستى بوو نه و جا

لتي خوړي و به كيشي كرد

شَعْبُ إِلَى الْقَوْمِ: چو و لا يان و

له هاوړي كاني خو ي جيا بو وه

شَعْبُ إِلَيْهِمْ: لييان بر او بى تاقه و

نيگه ران بوو بزيان

شَعْبُ عَنْهُ: لتي ي دور كه وت وه،

تريكو دور كه وت لتي ي

شَعْبُ النَّهْرِ: روباړو لقي ترى لتي بو وه

شَعْبُ الرَّجُلِ: دور كه وت وه به نه ندازه ي

ما به يني نتيوان هه ردو شاني نه مه ش

ثا ماږه يه كه بۆ ما وه يه كي كه م و كورت

شَعْبًا: گل، نه ته وه، هوزيكي مه زن،

نه ته وه و چينيكي له خه لك، دور يي،

دور، گه يه نه ره كاني پاره كاني

سه ربه يه ك

شَعْبًا: ري كوزاريك له سه ر شاخ، ئاوه پۆ،

جوگه له يه ك له نتيو جه رگه ي زه وييه كدا،

ريگه و دهر چه ي نتيوان دوو شاخ،

گه په كيكي مه زن، مه ليه ند، شوين،

بنكه، نتيو جه رگه، پتيو په ناي به ردين

شَعْبًا: ما به يني نتيوان هه ردو شان يان

هه ردو شاخي ئاږه لتي شاخدار،

ده فه ي شان، ناوشان

شَعْبُ الدَّهْرِ: حال و باره كاني رۆژگار،

روداو و چه رخي سه رده م

شَعْبُ السَّفُودِ: ددانه تيزه كاني كه و

گرتي پياده كړي بونه وه ي بېر تيرئ

شَعْبُ الْجِسْمِ: مه به ست پتي هه ردو

ده ست و قاچه

شَعْبُ الصَّنَدَرِ: بۆري هه ناسه دان

له هه ردو لاي كونه نداسي سي

شَعْبَان: شه عبان، مانگي هه شتم ي

كوچي يه

شَعْبَةٌ: لق، چل، په ل، په ل و پۆ،

كوتم ل، تاقم، به شيك له شتاك، ما به يني

نتيوان دوو شاخ يان په ل و پۆ، ئاوه پۆ

شَعْبَةُ الْمَشْطِ وَشَوْكَةُ الْأَكْلِ: دداني شان و

چه تال

شَعْبَةٌ: فيل و ساخته ي كرد،

جادوگري كرد، چاوبه ستى كرد

شَعْبَدَةُ (شَعْبَدَةُ): فَيْل و ساخته،
جادوگر ریی، جامبازی، چاوبه ست،
جوکیتی

شَعْبِي: گلی، نه ته وهیی، ره مه کی،
یه کیکی ئاسایی و ساده له مامه له دا
شَعَثُ الْأَمْرِ: بلاویوه وه، داکه وت،
ته نرایه وه، دانرا

شَعَثُ الشَّعْرِ: خۆلای بوو، ته پو
تۆزای بوو، بژیوو، لیک ئالا، شیوا،
ئالۆزکا

شَعَثُ: دای به سه ره که، تیکه لو
پیکه لی کرد
شَعَثُ مِنَ الشَّيْءِ: که میکی لیبرد،
تۆزیک لیته لگرت

شَعَثُ الشَّاعِرِ: هۆنراوه ی په راگنده و
جیاجیای هینا، بریتیه له لابرندی
یه کی که له بزۆینه ره کانی (فاعلاتن) و
گۆرانی بۆ (مفعولن)

شَعَثُ: بلاویونه وه ی رووداو کاروباریک
شَعْرَ: ههستی کرد، سووسه ی کرد،
پیتی زانی، زانی، ده رکی کرد
شَعْرُ الثَّوْبِ: فره یه کی خوری دووری
به ناوه که پدا

شَعْرُ الرَّجُلِ: شیعرو هۆنراوه ی گوت،
هه لبهستی هۆنیه وه
شَعْرُ بَقْلَانٍ: هۆنراوه و شیعری بۆ وت،
هه لبهستی بۆ هۆنیه وه

شَعْرَ بِهِ: زانی و ههستی پیکرد، پییزانی
شَعْرَ لَهُ: ههستی پیکرد، ده رکی کرد،
زانی

شَعْرَ: هه لبهستی و شیعره کانی
دووو دریز بوون، توولانی بوون

شَعْرُ فُلَانٍ - شَعْرًا: بلیمه تی و توانای
هه لبهستی نووسینی تیدا بوو خۆشی
ههستی پیکرد و دۆزییه وه

شَعْرُ (مَا يُنْبِتُ مِنَ مَسَامِ الْجِسْمِ): تووک،
موو، پرچ، تیسک، ساج، قژ، خوری،
هه فداک، پۆر، پۆرت، پوورت، تووک و
پۆر

شَعْرُ خَشْنٍ: مووی زیر، تووکی رهق
شَعْرُ عَارِيَةٍ (مُسْتَعَار): بارۆکه، باره که،
کالۆقژ، قژی دهستکرد، قژێک بۆ جوانی
له سه ره ده کری

شَعْرُ (كَلَامٌ مُقْفًى): هۆنراوه، چامه،
هه لبهستی، شیعر، وته یه که ههستی و
سۆزو خه یال و موسیقای له خۆگرتوه و
کیشدار

شَعْرُ (فِي إِصْطِلَاحِ الْمُتَنَطِّقِينَ): هۆنراوه
لای زانایانی مه نتیق بریتیه له وته یه که
که له خه یاله وه سه رچاوه ی گرتبیت و
مه بهستی پیتی ئاره زوومه ندردن یان

ترسان و دوورخستنه وه بیت
شَعْرَ - شَعْرَانِي (كَثِيرُ الشَّعْرِ): تووکن،
کولکن، مووای، مووین، تووکیدار،
تیسکن، یه کی که موو قژی نۆر بیت

شَعْرِي: گه لاویژ، نهستی ره ی گه لاویژ،
نهستی ره یه که له نیه و راستی هاویناندا
په پدا ده بی که له دوا ی هه لهاتنی
نه وه وه فیتکی دادیت

شَعْرَاءُ: خه لکیکی نۆر که وا جه نجالی
دروست بکه ن، نه و میشه ی
ده نیشیتته وه به سه ر ناژه لانه وه، دارێکه
ترشه مه بنی ده گرت، که ول، فره و
شَعْرَانِي: تووکن، کولکن، مووای،
تیسکن، یه کی که موو قژی نۆر درۆزبیت

شَعْرَة: پاره توکټک، تالہ موویہ ک

شَعْرَة الْعَيْن: مووی چاو، موو

شَعْرُور: بویژو شاعیریکی کزولوان،

ورده خیار

شَغْشَاغ: په پاگه نده، په رشو بلاو،

به رین و په رش، روح سووک، خوټنگه رم

شَغْشَغ الضَّوء: به هیواشی و سووکی

بلاوبوه وه

شَغْشَغ الشَّرَابِ وَنَحْوَهُ: له گه ل که میټک

ناودا ټیکه لی کرد، ناوټه یی کرد له گه ل

تَوَزَّيْک ناودا

شَغْشَغ الثَّرِيدِ وَنَحْوَهُ: روټی زیادبوو،

چوری زیادکرد

شَغْشَغ عَلَيْهِمُ الْغِيلَ: به سواری نه سپ

هه لمهات و هیرشی بؤ بردن، هه لی

کوتایه سهریان به سواری نه سپ

شَغْشَغ الشَّيْء: ټیکه لی کرد، ناوټه یی کرد

شَغْشَغ: بلاو، جیاجیا، گوشاد، به رین،

په رته وازه

شَغَط: هه لی کپووزان

شَغَطَة (حَزَة): دلہ کزئ، سوټی دل،

دلہ کزه، دلہ کوته، دلہ بورنه وه، دل

ټیکچوون به هوټی خواردنی نابہ دل و

شټی تر

شَغَف الشَّيْء - شَغَفًا: به رزیوو به سهریا،

بلندی کرد، به رزی کرد

شَغَفَ الْحُبُّ فُلَانًا: دلی سووتا، دلی

برد، شټت و شه یدای کرد، دلی

داگیرکرد

شَغَفَ فُلَانٌ وَبِحُبِّ فُلَانٍ: شه یدای بوو،

حه زئی لټکرد، نالووده و شټتی بوو

شَغَفَ بِالْأَمْرِ: ترسا، توټی، دوو دلجو

بؤی

شَغَفًا: سهر کټپاره، نه خوټشیه که

ده دات له چاوی و شټرو توکه کانی

برزانگی هه لده وه ری، نالووده یی،

شه یدای، ترسو و بیم، توټان

شَغَفَاء: و شټری ناساغ و نه خوټش

که نه خوټشی تووک هه لده رینی پټلوی

گرتټیت

شَغَلَ النَّارَ: داگیرسا، گرتی، سووتا،

سوریا، هه لگیرسا

شَغَلَ الْأَمْرَ: تیپروانی، ته ماشای کرد،

وردبووه و لټی

شَغَلَ النَّارَ فِيهِ: ناگری تیپه ردا،

سووتاندی، گری تیپه ردا

شَغَلَ السَّجَاةَ: جگه رهی داگیرساند،

جگه رهی هه لگیرساند

شَغَلَ الْكِبْرِيَّتَ: شقارته ی لټدا،

داگیرساند، هه لی گیرساند

شَغَلَ - شَغَلًا: رهنگی سپی ټیکه ل به

رهنگی قزی بوو

شَغَلَة: کلپه، بلټسه، گپ، گپټن، هیله،

کلپه سهندنی ناگر

شَغَلَة الْمُوقَدَ: مه شخه ل، مه خشه ل،

گری به رزی ناگر، داری سهریه گری

ناگر، چټله چرا

شَغَوَاء: بلاوبوه وه، په پاگه ند، په رشو

بلاو

شَعْوِيَّة: نه ته وه په رستی،

رهگه زپه رستی، بزوتنه وه په کی

سیاسی به ددرټه پال گه لانی

نه ته وه یی اسلامی به دهر له عهره ب و

په کم نامانجیان په کسانی بوو له نټوان

نه و گه لانه و عهره بداو پاشان نامانجیان

نه وه بوو ده سته لائی عهره ب کم

بکه نه وه

شَعْوَذ - شَعْوَذَة: جادوگره ری،
 چاوبه ستکردن، فیتلکردن، چاوبه ست و
 جوکتی
شَعْوَز: هست، نه ست، خود، په روا،
 پیزانین، تیبینی، زنگی، برست،
 وریایی، بیداری، سۆزو هستکردن،
 هستیاری
شَعِي الْقَارَةُ شَعَا: بلابووه وه،
 په ږاگه نده بوو
شَعِير: جَو، جهه، جهه، یه وی،
 یه فه، جَوک، جَوزه ده خلیکه وه کو
 گنم وایه به لام زیږو گه وره تره به زوری
 له گه ل کایا ده درې به تاژهل و ولاخ و سئ
 جوری هیه (1) جوی سپی (2) جوی
 رهش (3) جوی شه شپه ږ
شَعِيرَة: دهنکه جَو، جَو، قوریانی جهج،
 نیشانه و هیما، ری و ره سمه کانی جهج
شَعِيرَة الْجَفْن: سیچکه سلاوه، قنچکه
 سلاوه، باپشکتو، سیسکه سلاوه
شَعِيرَة: مووی باریک، ده زووله
شَعِيرَة جَذَرِيَة: موږه گ
شَعِيرَة دَمَوِيَة: ده زووله ی خوین
شَعِيرِي: جَو فروش، یه کیک کارو
 پیدش ی جَو فروشتن بیت
شَعِيرِيَة: شه عریه، مه عکه روئی،
 پارچه ی پچوک پچوکی لول و باریکه
 له نیشاسته دروست ده کری و
 سوورده کریته وه و ده کریت به سر
 برنج و قوبولید
شَعِيل: پلینه، فقیله، سووتینه،
 گرپتیه ردراو
شَعِيلَة: ناگری چراو فته تله، گپی چراو
 فانوس

شَغَاب: ئازاوه گپ، سهر به گنچهل،
 دووږو، گپره شیوین، تیچین، فیتنه
 هه لگیر سینره، ناشوب و ئازاوه گپ،
 دووزمان، ناگری بن کا
شَغَاف: نه خوشیه که ددهات له پیسی
 دل، دهردی دل، دهردی عیش و قو
 شه یدابوون، خوشه ویستی
شَغَاف: پیستی دل، پیستی سهر دل
شَغَال: کریکار، مزور، نیشکر، یه کیک
 نیشی زور بیت، سهر قال و خه ریک
شَغَب الْقَوْم وَعَلَيْهِمْ وَمِنْهُمْ وَبِهِم:
 شه پوئازاوه ی به ریاکرد له نیوانیاندا،
 گپره شیوین و دژایه تی خسته
 نیوانیانه وه، مابه نی تیکیدان و بوویه
 کوله فیتنه ی نیوانیان، دژ به یه ک
 هانیدان و کردنی به گژی یه کا
شَغَب عَنِ الطَّرِيق وَغَيْرَهَا: لایدا، تراز،
 دوورکه و ته وه
شَغَب - شَغَب - شَغَب: شَغَب (هَيْجَ الشَّر):
 گنچهل نایه وه، ئازاوه ی به ریاکرد،
 شه پی هه لگیر ساند، دووږووی و
 دووزمانی کردو دانی به یه کا
شَغَب: پشیوی، دووږووی، دووزمانی،
 ئازاوه، یاخی بوون، هه راو هوریا،
 گپره شیوین، ژاوه ژاو، شه پو ناخوشی،
 ناآرامی، شه پو ئازاوه
شَعَر الرَّجُل: دوورکه و ته وه، په ږاگه نده
 کهوت، په ریژی گرت
شَعَر السِّغَر: که می کرد، ناته واو بوو،
 دابه زی، نزم بوو
شَعَر النَّاس: په ږاگه نده بوون،
 په رته وازه بوون، بلاوه یان لیکرد

شَغَرُ الْبَلَدُ؛ ولات چۆل و بی که س بوو
له پارێزگارو نه وانه ی ده پاریزن و
ناسایشی راده گرن

شَغَرُ الْكَلْبِ؛ سه که که قاچیکی
به رز کرده وه هتا میز بکات
شَغَرُ فُلَانًا عَنِ الْبَلَدِ وَنَحْوُهُ؛
ده رپه پاندو دوری خسته وه،

رایگویی کردو ناواری خست
شَغَرِيَّةٌ - شَغَرِيَّةٌ؛ جۆره هونه ریکه
له زۆرانبازیداو زۆرانباز پاشقولا
ده گرت له به رانبه ره که ی و به م فیله
به رانبه ره که ی هه لده نوتی و لێ ی
ده بات وه

شَغَفًا - شَغَفًا؛ دلی که یل و شه یدابوو،
دلی هۆگروئاره زوومه ندبوو، عاشقی بوو،
دلی پیا چوو

شَغَفَ بِهِ؛ شه یدای بوو، هۆگری بوو،
حه زی لیکرد، توشیاربوو به ده ستیه وه،
سووتا بۆی، هۆشی به سه ر خۆیه وه
نه ما، عه قو و بیری وه ستا بۆی

شَغَفَ؛ پێستی دل، توێژیکه به سه ر
دله وه به

شَغَفًا؛ نه و په ری خۆشه ویستی،
چله پۆی نه وین و خۆشه ویستی،
شه یدایی، په رۆشی، سۆزی به تین و
جۆشدار، هۆگری و عه و دال بوون

شَغَفُهُ - شَغَفًا؛ دای له په ره ی سه ر دلی
شَغَفُهُ فُؤَادَهُ؛ زالبوو به سه ریا و گرتیه وه،
ته نه ی وه، دایبۆشی

شَغَلَ الدَّارَ - شَغَلًا؛ جێنشین بوو،
سه قامگیربوو

شَغَلَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ؛ سه رقالی کردو
دوروی خسته وه لێ ی، خه ریک و
ته ریکی کرد لێ ی

شَغَلَ - شَغَلَ (أَعْطَاهُ عَمَلًا وَشَغَلًا)؛

دایمه زان، کاری پێ سپارد، نیشی
دایه، خه ریکی کرد به نیش وه،
سه رقالی کرد به نیش و فرمان وه،
به کاری هینا، خسته گه پ

شَغَلَ الْوَقْتَ؛ کاتی کوشت، کاتی
به سه ر برد، کاتی تیا برد، واده ی
گوزه راند

شَغَلَ الْمَالَ؛ پاره ی خسته نیش وه،
دارایی و مالی خسته گه پ له کار و کاسبیدا
شَغَلَ قَلْبَهُ؛ دلی خسته گه پ، دلی
داخو رپان

شَغَلَ الدَّوَاءَ؛ ده رمانه که کاری
خۆی کرد، کاریگه ربوو، کاریگه ربوو،
شوینه واری به جیه پێشت

شَغَلَ عَنْهُ بَکْدًا؛ سه رقالبوو پێوه ی،
گشت کاته کانی گرت، خه ریک بوو
پێوه ی

شَغَلَ؛ کار، فرمان، پیشه، نیش،
خه ریک بوون، ره نجدان، سه رقالی
شَغَلَ شَاقَ؛ نیش و کاریکی قورس،
کار و فرمانی به ئه ریک و گران، نیشی
سه خت

شَغَلَهُ؛ جَارِيك، رایه ک، یه کجار،
خه رمان، جۆخین

شَغَلَهُ بَکْدًا؛ سه رقالی کرد به ..

شَغُوبَ؛ نه وه ی هه لده ستیت به
دروستکردن و نانه وه ی ئاژاوه و شه پ
به رپا ده کات، شه په نگیز، ئاژاوه گێپ،

فیتنه چی، شه پانی، دوژمن و دل پیس
شَغِيَتْ سَنَهُ؛ درێژتر بوو له ددانه کانی
تری یان له ره گ و ده رها تندا جیا وازبوو

شَفِيتْ مَنْسَرُ الطَّائِرِ: گۆچ و ناتە و ابوو
شَفِيتْ الْأَسْنَانُ: ددانە کانی لە کورت و
درێژیدا جیا وازیون

شَفَّ

شَفَّ: تەنک بوو، یە کباببوو، ناسک بوو،
ئاوێکی بوو
شَفَّ الشَّيْءُ: ناسکبوو، تەنکبوو،
ئاوێکی بوو
شَفَّ عَنْهُ الثُّوبُ: کورتبوو
شَفَّ الْجِسْمُ: تەنک و باریکبوو، لە پو
لا وازیوو

شَفَّ الشَّيْءُ: زیادبوو، جوولاً
شَفَّ لَهُ الْأَمْرُ: چێکیو بە ڕەهەوام بوو
شَفَّ فَمُ فَلَانٍ: ژان و نیش گەیی
بە ددان و پووی

شَفَّ الرِّيحُ: بای سارد هەڵیکرد
شَفَّ الْهَوَاءُ الْمَاءَ وَغَيْرَهُ: هەوا هەندیک
لە ئاوێکەیی برد، وشکی کردەوه
شَفَّ الرَّسْمُ: ویتە و نیکاری کێشا
بە هۆی بابەتی تەنک و ئاویبەوه
شَفَّ: جاجم، پۆپە شەمین، جاجرم،
پۆپە زەمین، پێخە فێکی شاشی هاوینە یە
لە خوری رێسراوی باریک دروستە کړی
شَفَّ - شَفَّ: جل و بەرگ یان پەردە ی
تەنک، سوود، قازانج، رێزو فەزل،
کەم و کورتی

شَفَّ الْهَالَالُ: دەرکەوت، هەلەات
شَفَّ الشَّخْصُ: ناشکرا بوو، دەرکەوت،
هاتە پوو
شَفَّ الشَّمْسُ: نزیککی ئاوا بوون
کەوتەوه، خەریک بوو ئاوا دەبوو
شَفَّ: پاشماوێ مانگ پێش ئەوهی ون
بیت، لێوارو قەرایی هەموو شتێک

شَفَّى فَلَانًا مِنْ مَرَضِهِ: چاکی کردەوه
لە نەخۆشیەکی

شَفَّى فَلَانٌ فَلَانًا: داوی چاکیبوونەوه ی
بۆ کرد

شَفَّى الشَّمْسُ: وەختە بوو ئاوا دەبوو،
خەریک بوو ئاوا دەبوو، بەرەو ئاوا
بوون رویشت

شَفَّى اللَّهُ فَلَانًا شَفَاءً: خوای گەورە
شەفای دا، خوداوەند چارەسەری پێدا
چاکی کردەوه، لە شەسای پێدا یەوه
شَفَّى الْجَرَحُ: ساپژی کردەوه، چاکی
کردەوه

شَفَّاءُ (بَـو): چاکیبوونەوه،
ساپژیوونەوه، ساغ بوونەوه،
بە دەستەپێنانەوه ی تەندروستی و لەش
ساغی، چارە، چارەسەر، دەرمان،
چارەدەزینەوه بە نەخۆشی و ناسای
شَفَّاعَةٌ: پارانەوه بۆ یەکیک، داوی
لێخۆشبوون، پاکانەوه داوی
لێخۆشبوون بۆ یەکیک

شَفَّافٌ: روشن، روون، دیویدار،
تروسکەدار، پەیدا، ئاشکرا، رهوشەن،
رووناک، روشنا، گەش، دیار

شَفَّافَةٌ: پاشماوێ ئاوا لە قاپ و جاما
شَفَّافَةُ النَّهَارِ: پاشماوێ روژ
شَفَّانٌ: بایەکی سارد لە گەڵ باراندا

شَفَّاهِي: لێ، ئەستوور، لێو لێوگەورە،
دەم و پل زل و قەبە، لێو قەوی
شَفَّاهِي: وتە و قسە یەک تۆمار
نە کرایت و هەر بە زار بگوتری
شَفَّة - شَفَّة: لێو، لەوس، لێ، لێف،
لە واسە، لەو

شَفَّة مُدَلَاة: لَچ شَوَر ، لهوس
داکه وتوو، لچه
شَفَّة الشَّيْء: قهراغی شستیک، لیواری ،
که ناره که ی ، ده مه که ی
شَفَّة الدَّاء: لیواری دَوَلْچه، قهراغه که ی
شَفَّة الجَبَل: قهراغ و لیواری شاخ
شَفَّة الثَّور: جَوَرِیکه له گوله نیرگز
شَفَّتَان: ههردوو لَیو ، لَیو ی سهرو
خواری مَرَوَف
شَفَّر - شَفَّرَة: بلایوونه وه، پرژان،
پارچه لَیو وونه وه
شَفَّرَ (نَقَصَ وَقَلَّ): کم بوه وه،
که میگرد، که می هینا
شَفَّر - شَفَّر: لَیو ار، قهراغ، که نار،
سیله و قهراغی هه رشتیک، لیواری پیلو
شَفَّرَة: تیغ، شفره، گوژان، ده مه تیغ،
ناسنی تیزی برنده، چه قویه کی گه وره و
پان و بهرین، قهراغی شمشیر،
خرمه تکار، ته یان ، کیردی گا کوژی
شَفَّرَة: جفره، به هیمما نووسین ، بهرله،
هیمماو نیشانه یه کی نهینی به له نئو
سوپاو نئوه ندی سیخوپی و هاو تا کانیدا
به کار ده مینریت
شَفَّاف: باران به ته رزه وه
شَفَّفَ الْهَمُّ فَلَانًا: غم و په ژاره
له ریکرد، خه فته به کی خست
شَفَّفَ الصَّقِيعُ أَوْ الْحَرُّ النَّبَات: وشکی
کرده وه، سوتانی
شَفَّفَ الْمَاءُ وَنَحْوَهُ: به میتواشی
پرژاندى، ناو پرژینیکى سووکی کرد
شَفَّفَ الدَّاءُ عَلَى الْجَرَح: ده
درمانه که ی پرژاند به سه ر برینه که دا،
دای له زامه که وه

شَفَع - شَفَاعَة: شه فاعه تی کرد،
تکای کرد، لالایه وه، لافه لافی کرد ،
داوای لَیخو شَبوونی بۆ کرد
شَفَع الشَّيْء: هاوچه شنی خوی
خسته پالی ، هاوتای کرد، خسته پال
یه ک، نه وه نده ی تری خسته پال
شَفَع الْبَصَرُ الْأَشْبَاح: به دوو نه وه نده
بینی، چاوی دوو نه وه نده ی به دیکر
شَفَع لِفُلَان: شه فاعه تی بۆ کرد ، تکای
لَیخو شَبوونی بۆ کرد
شَفَع إِلَى فُلَان: هۆکارینکی گرت بهر،
هۆیه کی گرت بهر
شَفَع فِي الْأَمْرِ: تکاکارو ناو برژیوان بوو
بۆی
شَفَع جَارُهُ: مافی کرینی ماله که ی دا
به دراو سیکی، دراو سیکی له پیتشتر
دانا بۆ کرینی نه و لانه و ماله
شَفَع فَلَانًا فِي كَذَا: شه فاعه ت و تکا که ی
وه رگرت
شَفَع (رَوَّج): جوت ، دوانه، تاکی یه ک،
هاوتا، هاوشیوه، هاوسال، هاوسک،
هاوسه ر، هاوپاز، هاویر ، هاو ...
شَفَعَة: مافی کرین پیتشکه سانی تر،
مافی مه لگرتنه وه بهر که سانی تر
شَفَعَة: دوو پکات نوژی چیتشه نگاو
شَفَقَ: به زه یی پیا هاته وه، دلی پی
سووتا، به زه یی پیا هاته وه
شَفَقَ عَلَيْهِ: سوو بوو له سه ر چاکه و
خیری نه و
شَفَقَ مِنَ الْأَمْرِ: ترسا له کارو فرمانه که،
ترسی لَی نیشته
شَفَقَ عَلَى الشَّيْء: رژدو به رچاو
ته نگبوو

شَقَقَ الشَّيْءَ: که می کرد، که لی کرد،

لِی دابری

شَقَقَ الثُّوبَ: به خرابی دوری،

دوربینکی ناباشی کرد

شَقَقَ (ضَوْءُ الشَّمْسِ بَعْدَ الْغُرُوبِ):

نیواره، خورشواو، زهرده پیر، کاتی

ثاوابونی خور که زهرده به سهر

که له وه بی

شَقَقَ: شتی خراب و ناباش، رۆژ،

ترسو بیم، لاو شوین، سۆزو به زهیی،

به تنگه وه هاتن

شَفَّهَ فُلَانًا: کیشای به لیویا، دای

به له وسیا، دهم و پلی داگرته وه،

کیشای به لمۆزیا، پرسیاریکی نۆدی

ناپارسته کرد هتا هیچی پینه ما

شَفَّهَ الْإِنَاءَ: ناوی نیو قابه که ی هه موو

خوارد وه

شَفَّهَ زَيْدًا: پرسیارکه رانی نۆر بوون،

ئه وانه ی پرسیاریان له باره وه ده کرد

بی شومارو نۆر بوون

شَفَّهَ الطَّعَامَ: بخۆرانی نۆر بوون،

ئه وانه ی ده یخۆن نۆر بوون

شَفَّهَ: لیو، له وس، له وچ، له ج

شَفَّهِيَ: زوبانی، ده می، به دهم، دهم

بی، ئه وه ی له سهر زاره و به دهم

ده گوترئ

شَفَّهِيَ - مُشَاهَدَةً: هه به دهم، به زار،

دهم بر

شَفَّهِيَ مِنَ الْحُرُوفِ: نه و پیتانه ی

ده رچه یان له دوو لیوه وه یه و بریتین

له (باء، فاء، میم)

شَفَّهِيَ مِنَ الْمَاءِ: نه و سه رچاوه

ئاویانه ی به رده وام ثاوخۆر و رییاران

رووی تیده که ن

شَفَّقَ: به به زهیی، به سۆز، دلنه رم و

میهره بان

شَفِّيرَ: لیواری پیلو، لیواری هه رشتیک

شَفِّيرَ مِنَ الْوَادِي: لیواری دۆل و شیو

له سه ره وه

شَفِّيرَ جَهَنَّمَ: لیواری دۆزه خ

شَفِّيعَ: تکاکه ر، شه فاعه تکار، روولینه ر،

ناویژی که ر، نه وه ی هه لده ستیت به تکاو

پارانه وه بۆ یه کیک

شَفِّيعَ مِنَ الْعَدَدِ: ژماره ی جووت،

جووته ژماره

شَفِّيعَ (عِنْدَ الْفُقَهَاءِ): لای زانایانی

شه رع بریتیه له وه ی مافی کپینی هه یه

به ر له کهسانی تر

شَفِّيفًا: قرچای گه رما، نه و په یی

سه رما، (له وشه دژه یه که کانه) بای،

سارد و سه خت

شَفِّيقَ: به سۆزو به زهیی، به په رحم و

به زهیی، دلناسکی به سۆز، میهره بان و

دلناسک

شَقَّ

شَقَّ الشَّيْءَ: دووله تیکرد، دووکه رتی کرد،

درزی تیکرد، دای هیتا، قلیشانی

شَقَّ ثَوْبَهُ: جله کانی دا دپی، جله کانی

دپی

شَقَّ الْبَطْنَ: سکی هه لدپی، ورگی دپی

شَقَّ الْأَرْضَ: زه ویه که ی کتلا به گاسن

شَقَّ الطَّرِيقَ: ریکای لیدا، گرتیه به ر

شَقَّ الْأَمْرَ: کاره که قورسو گران بوو،

سه خت و دژواربوو

شَقَّ عَلَى فُلَانٍ: خستیه ناره حه تیه وه،

داوی بۆ نایه وه

شق الزرع: روا ، دهرمات ،
کشتوکالکه سهری دهرهینا

شق السن (طلع): دانی هات، دانی
دهرمات

شق عصا الطاعة: سه ریچی کرد،
یاخی بوو، له ری لایدا

شق البرق: دریزیه وه به پیکي بو
ناوه راستی ناسمان

شق الفرس: له غار داند ا به ره لا رویش
شق: درز، قلیش ، دهمکردنه وه، دوو

کهرت بوون ، ده لاقه، که لیز، دپان،
زهنگ، سه ختی و دژواری، نیوه ی

همو شتیگ
شق: لا ، لایه کی مروف، نیوه، کهرت،

لهت، ره گز نیریتی یان مییه تی
شق الرجل: هار...، لیچوو، شیوه ،

وهکو
شق الميت (شبحه): تارمایی، شه بهنگ،

سیبه ری
شقا الله فلائاً: به دب ختی کرد،

سه ره گردانی کرد، ویل و سه ره گردانی کرد
شقا - شقاء: نه گبه تی، به دب ختی،

نامه د، به دچاره بی، به دنگین، دامای،
هه ژاری، ژبواری، شه لشی، کلولی،

مهینه تی، چاره په شی، بی چاره بی،
به له نگازی، روزه شی، سه لا، گرداف،

بوپلات، پارس، پارسه کی، تهنگی،
پنجه وانه ی خوشحالی یه، تاریکایی،

چه توونی
شقاء الناب شقا وشقوا: ددانی

دهرمات، ددانی له پوکیه وه سهری
دهرهینا

شقر: جوړه ماسیه که، به گیایه که ده لیز
شقاری (شقاق النعمان): درو، گولاله

سووره، چارانه قیل، ره به توك، گوله
میلاق، گوله نیسان، گولیکي سووری

به هاری لاسک سه وزی دریزه ناوه که ی
خالیکي ره شی تیایه

شقاوة: به دب ختی، نه گبه تی،
به دچاره بی، به دنگینی

شقا نابه: که لیه کانی دهرماتن
شقا شفرة: قزی شان کرد، خاوی

کرده وه
شقا رأسه: سهری شکاند، قربانندی

شقة - شقة: دووره سه فهر، ماویه کی
دووو دریز، سه ختی، گرانی،

ده سه خانوو، لانه، ته لاره بینا،
ساختمانی چهند نه زم، گرانی، قورسی،

ناره ختی، ماندویه تی، دپاوی
شقة: لهت ، کهرت، نیوه ، پارچه،

ته وه ی به دریزی کهرت و پهرت ده کزیت
له جل و به رگو گوجان و...، ته لاش،

لایه که له خانویه که خانه واده یه که تیایدا
جینشین بن

شقر - شقر: سورفل بوو، قزکال بوو
شقرأ: سوور ، سورپاو، سورفل، شل،

سوورپرتول، سوورهل
شقراق - شقراق: بالنده یه که له کزتر

که وره تره و خالخالویه و رهنکی سه وزو
سوورو سپی تیایه و عه ره بیش

به بالنده یه کی شومی داده نین
شقران: لاله عباس، جوړه گیایه کی

که لایانه گولیک ده گری وه که لاولوه
به لام نه م پچووکتره به یانیان و نیواران
ده که شیتنه وه

شَقْرَان: دهر دو نافه تیکه دهدات
 له کشتوکال و سهره تا له گه لاگان و
 پاشان دهدات له دهنک و بهروبومه کان
 شَقْرَة: رهنگیکه له سوورو زهره
 پیکدیت
 شَقِيقُ الطَّيْرِ: خویندی، جریوانی،
 قارانی
 شَقِيقُ النَّهَارِ: رۆژ بوهوه، دهرکهوت،
 مه لاهات
 شَقِيقُ الْمَلَأْسِ: له ناوی مه لکیشا،
 جله کانی ناو مه لکیش کرد
 شَقِيقُ الْجَمَلِ: وشتره که دهنگی
 لیوه مات
 شَقِيقَةُ اللِّسَانِ: چه نه بازی کرد، زوری
 گوت، زوربایی کرد
 شَقِيقَةُ النَّهَارِ: رۆژبونهوه، رۆژه لاتن
 شَقِيقَة: که فیکه له دهمی وشتر دیته
 دهره وه کاتی ده مه زئی و دهنگی لیوه
 دیت
 شَقَصَ الدَّيْبِجَةَ وَغَيْرَهَا: بری،
 له تیکرد، پارچه کانی به شیوه یه کی
 داپه روه رانه دابهش کرد له نیتوان
 شهریک و هاو به شه کاند
 شَقَصَ: پارچه یه که له شتیک، بهش، پشک
 شَقَفَ - شَقْفَة: گلینه و سواله تی شکاو
 شَقَقَ الْحَطَبَ: شکاندی، له تیکرد
 شَقَقَ الْكَلَامَ: فراوان و گوشادی کردو
 قسه کانی قسه ی تری به بهرا هینا
 شَقَلَبَ: خوی مه لکه پانه وه،
 سهرمه قولتیدا، ته قله ی لیدا
 شَقَلَبَة: خۆمه لکه پانه وه، سهرمه قولات،
 ته قله

شَقَلَّ (وَزَنَ): ته رازوی کرد، شاولی کرد،
 کیشای، مه لیسه نگان
 شَقِي: به دبهخت بوو، بی بهخت بوو،
 چاره ره شبوو، نه گریسبوو، به دنگینبوو،
 تاوانباربوو، بیتنه وابوو
 شَقِيفًا: گابه ردیک له شاخه وه که وتبیته
 خواره وه، به ردی زله
 شَقِيق: برا، برای دایک و باوکی،
 هاو شیوه وه که یه
 شَقِيقُ الشَّيْءِ: کهرت، لهت، نیوه،
 پارچه
 شَقِيقَة: خوشک، ژانی نیوه سهر، نیو
 سه ریشته، سهخته زهوی له نیتو باخچه و
 باخدا، لیزمه باران
 شَقِيقَة مِنَ الْبَرْقِ: نه و
 هوره بروسکه یه که له ناسووه
 بهخش و بلاو ده بیتتوه
 شَقِيقَةُ النِّعَمَانِ: یه که پهل گولاله
 سووره، چلی چارانچه قبله

شَكَّ

شَكَّ فِي الْأَمْرِ: دوو دل بوو لیتی،
 به گومان بوو لیتی، دلی لی پیس کرد
 شَكَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: لیتی ئالوزبوو، لیتی
 تیکچوو، لیتی شیتوا
 شَكَّ فِي السِّلَاحِ: به ته وای پویشی و
 له به ریکرد
 شَكَّ الْخُرْزُ: مووره کانی به یه که وه
 هونیوه، له یه که رشته و ریزه ندا ریکی
 خست
 شَكَّ الْقِرَابَة: په یوه ندی کرد،
 په یوه سستی کرد
 شَكَّ الدَّابَّة: باسکی نووسا
 به لایه کیه وه و شه لبوو، گۆج و شه ل بوو

شكَّ الجِلْد بِالْمَخْرَزِ وَنَحْوَهُ: دوروی ،

درومانی کرد

شكَّ الْقَوْمَ بِمَوْتِهِمْ وَنَحْوَهَا: بهیهك ریزو

لهسه ریهك ته رزو شیوه مالّه کانیان

دروستکرد، وهك یهك دروستیانکرد

شكَّ الشَّيْءَ: بپی ، کوناو ده ری کرد

شكَّ إِلَيْهِ الْبِلَادُ: بپی بۆی ، ماوه که ی

بپی و پتی گپی

شكَّ الشَّيْءَ إِلَى الشَّيْءِ: دابه پالی ،

نووساندی پیئوه ی ، پیئوه ی لکاند

شكَّ: گومان ، خانه گومان ، دودلی،

دلپسی ، دلادلی، سووکردن، شك ،

سووسه بردن، دلکرمی بوون ،

قهیرانیکی دهرونییه خاوه نه که ی

له نیوان دلتیایی و دوو دلیدا دیت و

ده چیت

شكَّ: حه والّه ی دراوو پاره، نال وگور

رهوانه کردنی دراوو پاره

شكَا - اِشْتَكَى (تَظَلَّمَ إِلَيْهِ): هاواری

له دهستکرد، شکاتی لیکرد، نارپه زایی

لنده ربی

شكَا الْأَمْرُ: خستیه روو، نیشانیدا،

روونی کرده وه

شكَا أَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ: دهردو نارپه زایی

خوی له لای پهروه دگار هه لپشت،

لاله لالی کرد له باره گای خوا یا

شكَا مَرَضُهُ لَطِيبٍ: رافه ی کرد بۆی،

بۆی شیکرده وه، تیشکی خسته سه

بۆی

شكَا الْمَرَضُ فَلَانًا: ئیش و ژانی

پینگه یاند، ژانی برده دلپه وه، ئازاریدا

شكَّى الشَّكَايَ: نارپه زایی و

شیکایه ته که ی وه رگرت، خۆشنود و

دلنه وایی کرد

شكَّاه - شكَّاه: نه خۆشی، ناساگی،

که یل و ناته وایی

شكَّاه: قلیش و درز که له دهوری

نینۆکه کان دروست ده بیت ، پیتست

لپونه وه و قلیشانی

شكَّاه: پیتسه سه، نیتوچه وان

شكَّاه - مُشَاكَّاه: بی ئابویی،

بی حه یایی، گپۆزی، رق گرتن ، شه پ

فروشتن، ناله باری ، زوو هه لچوون،

توپه بوون

شكَّاه: نه و خانوانه ی له ریزی یهك

دروستکراون، لانه و خانووی یهك

شیوه و بار

شكَّاه: یه کیک ژور به گومان بیت

شكَّاه: لایهك له زهوی ، ناحیه،

شوپنیک

شكَّاه: کۆمه له فیهله سوفیکن که وا

له نیوان چه سپان و بهرپه رچدانه وه

سه بارهت به راستی شته کان و

له فلهسه فهی ئیسلامیشدا به (اللا ادیری)

هاتوه و نه مانیش تا قمیکن

له (سوفسطائی) ه کان

شكَّاه (قید): پتیه ند، کۆت، پاوه ن،

پاچه به ند، پی به ند، پابه ست،

دهست به ند، سئدم، سئدم، مه رین،

ئاسننکی زنجیرداره ده کریتته پیتی

گیراو و لاخانه وه

شكَّاه: گه ور، په چه ، گه نجینه

شكَّاه: ماوه، نیوان، ماوه ی نیوان دوو

شت

شكَّاه: نه وچه که ی هه لده گیرئ یان

ده دریت له خو ، پارچه دارنکی

خنجیلانه ی پچوکه ده کریتته سه ری

پاچ و .. هه تا نه په پیت و پته و بیت

شکە (وخرە): پیاچەقان، تێوە ژەندن،
پیا هەلچەقان

شکە: بەخشین بێپاداشت و
بەروبوومە ی دەبەخشی لەکاتی
دورینه وەدا، تویشوو
شکە: هەندیک خواردنی دایە لەکاتی
رویشتندا

شکر: سوپاسی کرد، سپاسی کرد،
ستایشی کرد، پێزانینی بۆ دەربری
شکر: سوپاس، ستایش، پیاوەلەدان،
پێزانین، چاکە لەبەرچاوبوون، شوکر،
ستایشی یەکێک لەپاداشتی چاکە یەکێ
شکری: پاره گۆشی قەلەو، نازەلی
پر شیر، شیردار

شکر: سوپاس، ستایش، وشە ی
پێزانین و لەبەرچاوبوونی چاکە و
کردارێکی باش
شکرە - شکاری: گوانی پر شیر
شکر: نازاردان بەزویان، نکوولی گوتن،

بریندارکردن
شکرت الدابة: کەمێک عەلەف
بەشی کردو تێربوو، دای بەسەر
لەو یگایە کەداو پێی قەلەو بوو
شکرە الشجرة: لقو پەل و پۆپی ناسکی
دەرکرد

شکرت الضرع: پرپوو لە شیر
شکرت السحابة: بارانی زۆری
هەلگرتبوو

شکرت فلان: سەخی و بەخشندەبوو
دوای زۆر گیریی
شکس: زۆر بەخیل بوو، چاوبرسی و
دەست نوقاوبوو، رهوشت و
هەلس وکەوتی قورسو گران بوو،
رقاوی و گرێزبوو

شکس: دێبوو، بێتابیوو، بێحەیاوو،
نالەبار بوو، نەگریس بوو، نەگبەتبوو
شکس: بێتابیوو، بێحەیا، نالەبار،
گرێز، رقاوی، نەگریس، شەرفرووش،
شەڕانی، چەپخون

شکسک السلاح: تێژی کرد، برەپی کرد
شکع الدابة بزمامها: سەری
بەڕیشمەکە یەو بەرزکردەو

شککە تشکیکاً: گومانی بۆ دروستکرد،
دوودلی کرد، وەهای لێکرد دوودل و
گوماندار بیت

شکل الأمر: ئالۆزبوو، لێک ئالا، شیوا
بەسەر یەکا، لەیەک ئالا، کەوت بەنیو
یەکا

شکل العنبا: لێی پێگەیی، وەبەرھات،
وەختی بوو پێگەیی

شکل الكتاب: سەرپۆزی بۆ کرد
شکل الدابة: بەستێوە، رایگرت،

پێوندی کرد، کۆتی کرد
شکل الشيء: لەسپێتیدا روو بە
سووری بوو، سپی سوورباو بوو
شکل المرأة: بەنازو لەنجەو لاریوو
شکل اللون: رەنگێکی تری تێکەڵبوو،
تێکەڵ بەرەنگێکی دیكە بوو

شکل الشيء: وێنە ی گرت، دیمەنی
کێشا، وێنای کرد، رەسمی کرد،
هەمەجۆری کرد، دایمە زراند

شکل الزهر: چەن جۆر چەشنێکی
چاواز چاوازی لەگەڵ یەکا ریکخست
شکل الحكومة: حکومەتەکە ی دامەزراند
شکل: شیوە، دیمەن، وێنە، نیگار،
روخسار، دەم و چا، چۆنیەتی،
مەزھەب و مەبەست، نازو عیشوەتی
نافرەت

شکل (فِي الْهَنْدَسَةِ): دیمه‌نی تهنیک یان
روپایه که که‌وا یه ک سنووری هه‌بیّت
وه ک بازنه‌یه ک یاخود چهن سنووریک
هه‌بیّت وه ک سینگوشه‌و چوار گوشه
شکل الکلام (حرکاته): سه‌روپور
شکل - شکل: هه‌رشتیک گونجاو
په‌سه‌ندو باش، نازو لارو له‌نجه، ناز
فروشی
شکلاء: پیوستی، تیکه‌لبوون،
نالزبوون
شکلة: لیچوو، وه‌ک، هاوچه‌شن،
هاوشپوه، هاوپه‌نگو بۆ، هاوپیر...
هاو... سوریه‌ک له‌نیو سپیتیدا بیّت،
تیکه‌لبوونی ره‌نگه‌کان
شکلة: عیشه‌گر، ژنی به‌ناز
شکم: پاداشتی دایه‌وه، مافی
به‌سه‌رخزوه نه‌هیشت، خه‌لاتی کرد
له‌بری چاکه‌کردنی له‌گه‌لیدا
شکم فلاناً: به‌رتیلی دایه، ده‌مکوتی کرد،
بی‌ده‌نگی کرد، ده‌می چه‌ورکرد
شکم الدایة: لغاوی کرد
شکم المعنوی: به‌توندی به‌ره‌رچی
دایه‌وه، توند چوه‌وه به‌گژیا
شکم - شکماً: برسی بوو، گه‌ده‌ی
خالو به‌تالبوو
شکم: به‌خشینیک وه‌ک خه‌لات و پاداشت
شکمة - شکماً و شکماً: که‌زتی، کازی
لیکرت
شکو: نه‌خوشی، ناساگی، خراپی باری
ته‌ندروستی، وشتی پچووک
شکوّة - شکوی: سکالا، شکات،
دابخوازی، ناپه‌زایی

شکوّة: یه‌کجار شکات و ناپه‌زایی
ده‌بربرین
شکوّة - شکية: کونده، مه‌شکه
شکور: سوپاس‌گوزار، یه‌کیکه
له‌ناوه‌جوانه‌کانی په‌روه‌ردگار، پیزانین
شکي: گله‌یی مه‌ند، ناپه‌زا، ناپازی،
سکالاکار، که‌سینک ناساغو ته‌ندروست
شیواو بیّت
شکية: نه‌وه‌ی سکالاو ناپه‌زایی
ده‌رده‌بریت، نه‌خوشی، ناساگی،
پاشماوه‌ی شت
شکیر: که‌نه‌تووک و موو له‌نیو تووکی
دریژو که‌وره‌دا، نه‌و په‌له‌ناسکانه‌ی
له‌سه‌ر دره‌خت ده‌پویت، گه‌نه‌موو
شکية: ریباز، ریکه، ره‌وشت و
هه‌لس‌وکه‌وت، جیاوازی، سه‌به‌ته‌یه‌ک
میوه‌ی تیدا بیّت
شکية: سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر ستم و
زۆرداراندا، سه‌رده‌م و چه‌رخ، خوو،
سروشیت، وه‌ک یه‌ک، لیکچوون،
سه‌رکه‌شی، هیزنی دل
شکية (انفة): لووتبه‌رزی،
خۆبه‌زلزانین، فیزداری، سووکی و
رسوایی
شکية اللجام: ناسنی لغاو، کرۆکی
لغاو
شَلِّ - شَلِّ (عَطْلَ): په‌کی که‌وت،
وه‌ستا، له‌کارکه‌وت، برستی لیپا
شَلِّ الثوب: درومانیک سووکی کرد،
به‌سووکی درویی
شَلِّ الدَّرْعَ وَشَلِّهَا عَلَيْهِ: له‌به‌ری کرد،
پۆشی، کردیه به‌ری

شَلْ الشَّيْءِ: بری ، قرتاندی، له تیکرد
 شَلْ الْإِبِلَ: دهریکرد، دهریبه پاند، هه لی
 فربوان ، لئی خوپی
 شَلْ الصَّبَاحَ الضَّالَامَ: رووناکی تاریکی
 راونا، رووناکی تاریکی ره وانه وه
 شَلْ الْغَضُو: تووشی ئیفلیجی هات ،
 په کی کهوت ، شه له ل لئیدا
 شَلْتُ يَدَهُ: دهستی ئیفلیج بوو،
 گۆجبوو، وشک بوو، تووشی شه له ل
 هات ، په کی کهوت
 شَلًّا: به ریزی کرده وه، هه لی بری، بَلَنَدی
 کرده وه
 شَلًّا: جهستی هه ر شَتِيك ، ته نی
 هه ر شَتِيك، قالب ، جهسته ، تن
 شَلَّل: تافگه ، رِزْاو، سَوَلاف، پِرْژ،
 شیب، شبرق، سوولی، رِزْاف، رِزْلاف،
 وه زهن، قه لبه زه، پلووسک، رِزْگه،
 سوولاف، سوواف، شَوْش، تافه،
 قه لوه زه، ئاوشار ، جیگایه کی به رزه
 که ئاوکی زدی به خوپی لی بیته
 خواره وه
 شَلَالَة: کۆک گرتن ، ته قه لی زل زل،
 درومانی شاش ، شه لته درو
 شَلَّة: دهسته ، کۆمه ل، دهسته ک،
 چوون، زه هفان، تیپ ، به ره
 شَلَّة - شَلَّة: کلافه ، که لاف ، ماشهر،
 که لافه ده زوو، چه ند هه ودا ده زوو یان
 ئاوریشمیکه که پیکه وه هه لکراین
 بوئه وهی که داوداو ده رکیشری و
 به کار بهینری
 شَلَّة: مه به ست ، مه رام ، خواست ، داوا،
 دهسته ، گروه

شَلَحَ ثِيَابَهُ: جل و به رگه کانی داکه ند،
 خۆی رووت کرده وه
 شَلَحَ: رووتی کرده وه، جل و کانی له بهر
 داکه ند ، خه لکی رووت کرده وه،
 جه رده بی کرد، تالانی کرد
 شَشَلُ الْمَاءِ: تنۆک تنۆک هاته خواره وه،
 چکایه وه، تکایه وه
 شَشَلُ الْمَاءِ وَبِالْمَاءِ: به فراوانی و جیا جیا
 به ریدایه وه
 شَشَلُ السِّيفِ الدَّم: رشتی ، رژاندی
 شَشَلُ مِنَ الرُّجَالِ: پیاوی چابوک و
 گورج و گۆل، نه فس و ده روون پاک
 شَشَلَة: تکه تکی ئاو، چکه چکی
 شَطْلَة: تیریکی دریزی ورد
 شَلَحَ رَأْسَهُ: سه ری شکاند، سه ری
 قرحاند
 شَلْفَة: حه ربه ، کیزد، چه قزی گه وره و
 تیژ
 شَلَا فَة: ژنی داوین پیسی سوزانی،
 داوین ته پ، قه پاته
 شَلَق: لیدان به قامچی ، جووت بوون
 شَلَقَاء: کیزد، قه مه، چه قزی گه وره
 شَلَقَة: هیلکه و توخمی مارمیلکه
 شَلَل: بریتیه له وهی جل و به رگ
 په له یه کی به ریکه ویت و به شتن
 لانه چیت، خراپی و نات و اوویه که
 له ده ستدا
 شَلَل: به ته قه لی زل زل درومانی کرد،
 شه لته دروی کرد
 شَلَل (فَالِح): ئیفلیجی ، گۆجی ،
 تیکچوونی باری نه ندامه کانی لاشه
 به له کار که و تنیان

شَلَلْ نَصْفِي: گوتی و ئیفلجی نئو له ش
شَلَلْ جَزْئِي: یه كه نه ندام ئیفلج و
كجی

شَلَلْ إِهْتِرَازِي: له رزۆكی، نه و جۆره
ئیفلجیه یه نه خوشه كه جهسته ی
ده له رزی

شَلَلْ الْأَطْفَال: ئیسكه نه رمه

شَلِيلِي: پاشماوه ی هه ر شتێك

شَلِيَّة: پاشماوه ی مال و دارایی، پارچه
گۆشتێك، كوته گۆشتێك

شَلِيل: ئاوه پۆ، جۆكه، مۆخی موره كه،
برپه مۆخ، میژده لاک، دپكه مۆخ،
پارچه یه كی دروستكراوه له خوری و
چه شه كانی و له سه ر پشتی و لاخ
داده نریت، تیماسیكی پارێزگاری
پچووكه و له ژێر قه لغانه وه له بهر
ده كرت

ش م

شَم السَّوْد: بۆنی كرد، به هۆی لووته وه

بۆنی كرد

شَم - شَمَمًا: خۆی به گه و ره زانی، خۆی

به گه و ره تیز دانا

شَم الْجَبَل أَوِ الْأُف: به رزبوه وه،

بلندبوو، بالابوو

شَم: بۆنکردن، ههستی بۆنکردن

شَمَات (خَائِب): بێ هیوا، دهست به تال،

سه رنه وی، نا ئومید

شَمَاتَة: به دی، نا ئومیدی

شَمَاخ: زۆربلند، یه كجار بهرز، فره بلندو

پایان

شَمَاخ: جامانه

شَمَاج: نه وه ی دروست ده كرت

له برنج و جۆ، نه و ترێ خرابه ی فرێ

ده رت پاش خواردنی چاكه كه ی

شَمَار: روه كێكه گۆلێكی زهرد
ده رده كات و ده نكێكی سه ووزی
دریژكۆله ی هیه

شَمَاس: مچه وری كێسه، شه ماس،
خزمه تكاری كه نیسه

شَمَاسِيَّة: پیشه و خزمه تی مچه وری
كه نیسه

شَمَاخ: گه مه، یاری، گالته، پێكه نین،
وازی، گه پ، قه شمه ری، ته وزه،
تیزه جار، هه نه ق

شَمَاخ: مۆمگه ر، مۆم فروش

شَمَال - شَمَال: باكور، ژوورو، سه روو،
لای چه پ، به بای شه مالمیش ده ئین

شَمَال شَرْقِي: باكوری خۆره لات

شَمَال غَرْبِي: باكوری خۆرناوا

شَمَال - شَمَائِل: شووم، به د، لا، هه ر
چنگێك له كشتوكال كشتیار یان جوتیار
له كاتی دورینه وه دا بیهاته نئو دهستی،

سروشته، خوو

شَمَالًا (نَحْوَ الشَّمَال): روه و باكور،

به ره و باكور

شَمَالِي (مِنَ الشَّمَال): خه لکی باكور،

باكوری

شَمَت بَقْلَان: به غه م و په ژاره ی شادبوو،

به به لاو گرفتاری خۆشحالبوو

شَمَت الْعَاطِس وَشَمَت عَلَيْهِ: نزاو دوعای

بۆكرد به گوتنی: خوالیت خۆش بیت،

یاخود بۆی پارپاوه له هه لویت و بارو

حالتێدا نه بیت پیتی خۆش بیت و

شكسته و سه رنه كه وتنی تیا به دی بكات

شَمَت بَيْنَهُمَا: كۆی كردنه وه، به یه كه وه

گرێدان

شَمَتْ بِهِ فِيهَا: هیوای ببری، ناٹومیدی کرد،

پرزدی ببری

شَمَخَ فِي الْأَمْرِ: په له ی کرد، خیرای کرد،

گورج و گول بوو

شَمَخَ الشَّيْءُ: ټیکه لې کرد له گه ل شتی

ترا

شَمَخَ (عَلَا): به رزبوه وه، بلنډبوو،

بالبوو، هه لکشا، چوو به ره و ژوو

شَمَخَ أَنْفَهُ وَبِأَنْفِهِ: به خوبه زلزانین و

فیزه وه لووتی به رزکرده وه

شَمَخَ: گچکه دره خت، دره ختی پچووک

شَمَخَ: بیابان و ناوچه په کی دوو

شَمَرَ (مَرَّ سَرِيعًا): خیرا ټیپه پری،

به خیرایی روښت، به په له و گورج و گول

رؤی، تیز ټیپه پری

شَمَرَ النَّخْلُ: پارچه پارچه ی کرد، له ت

له ټیکرد

شَمَرَ: به خیرایی رؤی، تیز ټیپه پری

شَمَرَ الشَّيْءَ: ببری، له ټیکرد

شَمَرَ السَّفِينَةَ أَوِ الصَّقْرَ: ناردی،

ره وانه ی کرد، به ری ی کرد، هه لی

فریوان

شَمَرَ الثَّوْبَ عَنْ سَاقِيهِ: به رزی کرده وه،

بلندی کرده وه، هه لی ببری

شَمَرَ فِي الْأَمْرِ: سووکی کرد،

ناسانی کرد، هیواشی کرد

شَمَرَ كَمُئِهِ: قولی هه لکرد، قولی

لیټه لمالی

شَمَرَ لِلْأَمْرِ: به گرم گرتی، زډر به تنگ

کاره که وه هات، خوی بق ناماده کرد،

چاکی لیکرد به لادا

شَمَرَ عَنْ سَاعِدَةٍ: قولی لیټه لمالی،

چاکی لیکرد به لادا

شَمَرَ: روه کیکه

شَمَرَ: چوست و چالاک و سووړ له سهر

ره رفتار ه کانی، سه خي و دلفراوان،

ده رچه و ده لاقه

شَمَرَتِ الْحَرْبُ وَشَمَرَتِ عَنْ سَاقِيهَا:

گهرم بوو، تاوی سهند، گهرم و گورج بوو

شَمَرَتِ نَفْسُهُ مِنَ الشَّيْءِ: نه فسی دووو

په پاگه نده بوو لیټی

شَمَرُوخ: هټشو و که یو له تری ی

پیوه بیټ، په لیټکی نه رم و ناسک له سهر

چلیټکی ره ق ده ردیت

شَمَرَ (إِسْمَارَ مِنْهُ): قیزی لیټاته وه،

له به رچای که وت، بیټی لیټکرده وه،

دلی پی ټیکه لهات

شَمَرَ الشَّيْءَ: رقی لیټی بوو، خه شمی

به رانډر هه بوو

شَمَرَ مِنْهُ: دلی لیټی هاته وه به ک،

لیټی به دوو ربوو، خه شمی هه بوو

به رانډری

شَمَسَ: ریگری کرد، ریگه ی نه دا،

یاساگی کرد

شَمَسَ لَهُ: دژی وه ستاو خه شمو

دوژمنایه تی بق ده رخت و ویستی

شهری پی بگه یه نیټ، شهر پی پی

فروشت، نه چوه ژیری

شَمَسَ الْفَرَسُ: شیت بوو، هاریوو،

وروژا، که س نه یوانی سواری بیټ یان

به کیټشی بکات

شَمَسَ الْيَوْمُ: خوره لهات، ده رکه وت،

به ده رکه وت، روژ تیایدا ده رکه وت

شَمَسَ فَلَانُ: سه ریټچی کرد، یاخی بوو،

بی گوی ی نواند

شمس لفلان: خه ریکوو نازاری بدات
شمس لی: دوزمنایه تی بقر ده رخستم و
نه پتوانی په نهان و شار او هی بکات
شمس: خوری په رست ، روژه رستبوو
شمس الشيء: هه لیخست له بهر تیشکی
خورد، خستیه به رخور
شمس فلان: بوو به خزمه تکاری
که نیسه، له خزمه تکارانی کلنسابوو
شمس: خور ، روژ ، هویر ، وهر ، روش ،
رو ، روج ، تاو ، هه تاو ، روژی ناسمان
شمس - شمس - شمس من الأيام: روژیک
هیچ هه روژیک به ناسمانه وه نه بیټ
شمس: سایه قه ، هه تاو ، سامال ، سایقه ،
ناسمانی بی هورو ته مو مژ
شمسی: خوری ، روژی ، خورین ،
مانگی زابین
شمسیة: چه تر ، چه رداخ ، سیبهر ،
سه یوان ، سیوان ، سه یقان ، به رباران ،
سه ویانه ، شتیکه له ژورو سه ره وه
هه لده دری له کاتی باران یا که رمادا
شمس الدابة و غیرها: به توندی لیوی
خوبی هه تا کویری کرد
شمس الرجل: ترساندی ، نیگه رانی کرد ،
ترسی هیټا به به ریا
شمط الشجر و نحوه: که لای په له کانی
بلاو یونه وه ، په ل وپوی فریډا
شمط الشيء: ټیکه لی کرد ، له که ل شتی
ترا ناوټه تی کرد
شمط ماله: مالی حه لالی ټیکه ل
به حه رام کرد
شمط الکلام أو فيه: چن جنو
بابه ټیکی ناوه لا کرد ، له ده رگای چن
باس و خوا سیکي دا

شمط الإناء و نحوه: پریکرد ، لیوان
لیوی کرد ، سه رلیوی کرد
شمط: سه ری بوو به ماش و برنج ، سپی
ټیکه وت ، ره شو سپی بوو
شمط الشجر: که لاکانی که وتن ،
به ریوونه وه
شمط: ټیکه لی کرد ، ناوټه تی کرد ، کردی
به نیو به کا
شمطاء: به کیك مووی سپی
ټیکه لپووی به مووی ره ش ، سه رماش و
برنج ، سه ریوژ
شمطان: نهرمو ته ریوونی فهریکه
خورما
شمع (لعب و مَرَح): گالتی کرد ،
یاریکرد ، که مه ی کرد
شمع (حمله على المزاح واللعب):
خستیه یاری و که مه ، گالتی له که لکرد
شمع الشيء: میوی تنه لسوو ، له میوی
هه لکیشا ، میوی تواوه ی کرد به سه ریا
شمع - شمع: میو ، تیره شان ، شهمی ،
فرشړک ، قرچه نه ، زییچ ، میوی
هه نگوینی ، تلپه ی هه نگوین ، مؤم ، شهم
شمعة: مؤم ، شهم ، شهمی سووتان ،
شتیکی دریژکوله به له پلټیته و پیو
دروسنده کړی و له بری چرا
داده گیر سینری
شمعدان: مؤمدان ، شتیکی بنکداری
به رزه ، مؤمی له سه رداوه نری
شمعل القوم: په رته وازه بوون ، به ش
به ش بوون ، که رت و په رت بوون ،
بلاو یونه وه
شمعل الغارة: بلاو یوه وه ، په رته وازه بوو

شَمْعَلُ الْإِبِلُ: مهلی تیزان، مهلتیزان
بهخوشی و کیفه وه

شَمَقٌ فُلَانٌ: دلخوش بوو به راده بهك وهك
شیتي وه هابوو، كه یفدار بوو به راده ی
شیت و هاریون

شَمَقٌ مِنَ الثَّيَابِ: جلویه رگی له ت و
په تکر او، جلی کونه و شپ

شَمَلُ الْأَمْرِ الْقَوْمُ: گرتیه وه، له خوی
گرتن

شَمَلُ الْقَوْمِ خَيْرًا أَوْ شَرًّا: گرتنیه وه،
ده وریدان، سنووری گرتن

شَمَلٌ: بلاویه وه، همووی گرتیه وه،
له خوی گرت، تیاوو، گرتی، بریتی بوو

له ...
شَمَلُ الرَّجُلِ: خیرایکرد، په له یکرد،
زوی کرد

شَمَلٌ: بای باکوور، نه و کاروباره ی
له سهری کۆکن، نه وه ی له سهری

جیاوازن (له وشه دژه په که کانه)
شَمَلٌ: بای باکور، باوهش، نامین،

که میك باران یان ته پی یاخود خه لکی و
شنتی تر

شَمَلَةٌ: کالا، بهرگی فراوان بۆ
خوپینچانه وه و داپوشین

شَمَلٌ (أَسْرَعُ): په له ی کرد، خیرای کرد
شَمَلُولٌ: که م، که میك، تۆزتیك،

سووكه له، گورج، گورج و گول،
چوست و چالاك، چاپووك

شَمَمُ الزَّهْرِ: بونی کرد، بونی هه لمژی
شَمَمٌ: بهرزی، لوتبه رزی، بلندی،

بالایی
شَمَمَةُ الطَّيِّبِ أَوْ الدَّوَاءِ: بونی کرد،
مهلی مژی

شَمَنْدَرٌ - شَمَنْدُور (شَوْنْدَر - بَنْجَر):
چه وه نه ر، چه وه نده ر، سلك، گیایه کی

گه لاپانی پایزی په بنکیکی گه وده ی
پان و شیرینی هه په به تۆو ده چینریت و

دوو جوړه له جوړنکیان شه کر
دروسته ده کری

شَمَوَاءُ: بزنه کیوی
شَمُوسٌ مِنَ الْأَيَّامِ: که وه رۆژ، بی مه ور،

هه تاوو سایه قه
شَمُوطٌ: گوله گه نم و جو

شَمُولٌ: باده یان باده ی سارد
شَمُولٌ: گرتنه وه، بهرکه وتن، تیاوو،

داپوشین
شَمِيطٌ: تیکه ل، به یانی به هوی

تیکه لپوونی به پاشماوه ی شه و
شَمِيلٌ: بای باکوور

شَمِيلَةٌ - شَمَائِلٌ: خو، ره وشت،
پیشه، رهفتار، جر، بانهك، نه ریت،

پرهنگ، که نشست، تووزم، هیمی چاك،
هیچاك

شَمِيلَةٌ: په كه دهسته گیا که کشتیار و
جوتیار چنگی پیا بکات

شَمِيمٌ: بونی خوش، بلند، بهر ز،
بلندبوو، بهرزیوو، بالا بوو

شَنْ

شَنْ الْقَارَةِ عَلَيْهِمْ: گه مارویدا،
نابلوقهیدا، په لاماریدا، هیرشی

بردنه سهر، هه لمه تی بۆ بردن،
له هه مولایه که وه هه لمه تی کرده

سه ریان
شَنْ الْمَاءِ: به جیا جیا رشتی، له ملولا

قلپی کرده وه، تکه تکه رشتی

شَنْ الِهْجُوم: په لاماردان، هه لمهت بۆ
 بردن، هيرش كردنه سر
 شَنْ - شَنْه: مه شكه كۆن، كۆنه مه شكه
 شَنْائِه: كينه و دوژمنايه تي يا خود
 به دره و شتي و سووكي
 شَنَار: به دناوي، ئا بړوچوون،
 شووړه يي، نهنگي، له كه داريي
 شَنْاعِه: ناشيريني، ئيسك قورسي،
 ره زاگراني، چاره گراني، ناخوشي،
 سامناكي، له راده دره چوون، له سنوور
 چوونه دره وه
 شَنْاق: دهم به ست، زار به ست،
 زاره وانه، دهم بښ، به لامك، هه په تيك
 شتيكي پتوه پابه ندو به ستر او بيت
 شَنْان: ئاوي سارد، هه وريك ئاوي
 جياحياي له خوكرتييت
 شَنْائِه: ئه و ئاوه ي له مه شكه يان داريك
 ده تكي و ديته خواره وه
 شَنْا الرَّجُل: دوژمنايه تي كردو ره و شتي
 خراپي به رانبه ر نواند
 شَنْي به: داني پيانا، ده رپريني دا
 له سه ر حق و ره وا
 شَنْي: ناقولاو نابار بو و ږپاي ئه وه ي
 جوانيش بوو
 شَنْب الَيوم: ساردي كرد، سه رما داهات
 شَنْب الثَّغَر: ددانه كاني سپي و ناسك
 بوونه وه
 شَنْب: سميل، سمبيل، مووي سه ر لچو
 به رلووتي گياندار
 شَنْب: جواني ددان و پاكو دره و شانده وي
 شَنْبَاء: ئه و هه نارهي ده نكه كه ي تووي
 نيه

شَنْبَة: دهم و زاري پاك و جوان
 شَنْبَت: شير
 شَنْبَر: چوارچيوه، چارچم، كبره شك،
 چارچيوه، په رواز
 شَنْتَر شُونِه وَنَحْوِه: دراندي، له تيكرد،
 له ت و په تيكرد، پارچه پارچه ي كرد
 شَنْثَرَة - شَنْاتِر: په نجه، مابه يني
 په نجه كان
 شَنْثَقَة: ئه و توپه ي كه وا په مووي تيا
 داده نښ
 شَنْج: كرښو، هاته وه يه ك، جه مام بوو،
 ره ق بوو، ده مارگرتي، هاته وه يه كي
 پښت به وړي گه رما يان سه رما وه
 شَنْج الشَّيْء: كرښي كرد، هيتايه وه يه ك
 شَنْخَاب: دريژ، بالا
 شَنْخَاب: بربره ي پشت
 شَنْخُوب: چله پزي شاخ، قوته ي چپاو
 به رزايي
 شَنْخَم: قه له و، گوشتن
 شَنْخُخ: تيكسمرپاي بالا به رزي
 هه لچو، شير، خواردن يكه يه كيك
 ئاماده ي ده كات گه ر خانوويه كي
 دروست كرديت يان له سه فه ر
 گه رابيتته وه يا خود شتيكي ونبووي
 دوژبيتته وه
 شَنْذَارَة: يه كيك زور غيره بكات، دل
 پيس، به د گومان
 شَنْر عَلَيْهِ: گاته ي پت كرد، نابوي
 برد، شكاني، سووكي كرد، ناته واوي
 ده رخت و حه ياي برد
 شَنَار: نهنگي، ئا بړوچوون، شووړه يي،
 سووكي، ناوړيان، نزمي

شَنْشَنَ الْقِرْمَاسَ أَوْ الثُّوبَ الْجَدِيدَ
وَنَحْوَهُ: جَوَلَاوُ سَوُوكَه دَهَنَكِيكِي
لَيَوَهْمَات

شَنْشَنَةُ: خَوو، تَبِيعَهَت، دَاب،
پَارَجَه گُوشْتِيك

شَنْطُ اللَّحْمِ: كَهْمِيك بَرَزَانْدِي

شَنْطَلَه (حَقِيبَةُ): جَانْتَا

شَنْعَ: قَسَه ي پِيگُوت، نَابِرُوي بَرَد،
سَوُوكِي كَرَد، نَاوُو كَه سِيَتِي زِرَانْد لَه نِيَوُ
خَه لَكِيدَا، جَنْبُوي پِيْدَا

شَنْعَ بِهِ: رَقِي لِي بُوو، رَه زَاي تَالِبُوي
لَاي، بَه رِبَه رُجُو دَرَايَه تِي كَرَد

شَنْعَ (كَانَ شَنْعًا): نَيْسَك قُورَس بُوو،
نَاشِيرِين بُوو، پِيَس بُوو، چَارَه ي
گِرَانِبُوي، رَه زَاي قُورَس بُوو

شَنْعَ الرَّجُلُ: كُوشَا لَه رُؤِيشْتَنُو
پَه لَه كَرْدَنْدَا، زَقْد رَقِي لِي بُوو، بَه تَه وَاوي
نَابِرُوي بَرَد

شَنْعَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: بَه نَاقُولَاوُ نَاشِيرِينِي
دَانَا، دَايَه دَوَاوَه، بَه رِبَه رُجِي دَايَه وَه

شَنْعَ الْبَعِيرُ: خِيْرَا رُؤِي، تِيْزُ چَوو
بَه رِيْوَه، بَه پَه لَه و تِيْزُ رُؤِي

شَنْعَ: نَيْسَك قُورَس، نَاشِيرِين،
رَه زَا قُورَس، نَاقُولَا، چَارَه گِرَان،
سَامَنَاك، تَرَسَنَاك، تَوْقِيْنَه ر،
لَه رَادَه بَه دَه ر

شَنْعَاءُ: نَه وِبَه ي نَاقُولَاوُ نَاشِيرِين
شَنْعَةُ: شَنْعَاةُ: نَاشِيرِينِي، نَيْسَك
قُورَسِي، چَارَه گِرَانِي، نَاخُوشِي،
سَامَنَاكِي، لَه رَادَه بَه دَه رِيوُون، لَه سَنُور
دَه رچُون

شَنْفَ إِلَيْهِ: بَه سَه رَسَامِي و
سَه رَاسِيْمَه وَه تَه مَاشَاي كَرَد،
بَه حَه پَه سَاوي بُوِيْپَوَانِي

شَنْفَ إِلَيْهِ: بَه لَايَه كِي چَاو بُوِيْپَوَانِي
شَنْفَ الْجَارِيَةِ: گَوَارَه ي كَرْدَه گُويْ
شَنْفَ الْكَلَامَ: جَوَانِي كَرَد، رَا زَانْدِيَه وَه،
دَه سَتِي پِيَاْمِيْنَا

شَنْفَ الْأَذَانَ بِكَلَامِهِ: تَام و چِيْزِي
پِيْئَه خَشِي

شَنْفَ (قُرْطُ): گَوَارَه، جَوْرَه خَشَلِيكَه
رُزْنَان دَه يَكَه نَه گُويِيَان

شَنْفَا: دُثْوَار، رَق لِي بُوو، نَاقُولَا،
نَاشِيرِين، بَه دُو خِرَاف، نَه گِرِيس

شَنْقُ: هَه لِيَوَاسِي، خَنكَانْدَن
بَه هَه لِيَوَاسِيْنُو لَه سِيْدَارَه دَان

شَنْقُ الْبَعِيرُ: بَه رِيْشْمَه كَه يَه وَه لَه كَاتِيكَا
سَوَارِي بُوو بُوو رَايَكِيْشَاو سَه رِي
بَه رَز كَرْدَه وَه

شَنْقُ الْقَرْبَةِ: هَه رِدُو سَه رِي
مَه شَكَه كَه ي بَه يَكَه وَه بَه سَت و پَاشَان
بَه پَه تِيكَه وَه هَه لِيَوَاسِي

شَنْقُ رَأْسِ الدَّابَّةِ: سَه رِي نَاژَه لَه كَه ي
بَه كِيْش كَرَد بُولَاي دَارِيك يَان مِيْخِيكِي
بَه رَز

شَنْقُ الْأَمْرِ: مَوْگَرِي بُوو، عَه وِدَالِي بُوو،
پِيْوَه ي لَكَا

شَنْقُ الْعَجِينِ أَوْ اللَّحْمِ: بَرِي، لَه ت
لَه تِيكَرَد، پَارَجَه پَارَجَه ي كَرَد
شَنْقُ: پَه ت، دَارُو پَه رِدُوو، دَرِيْزِي سَه ر،

خَوِيْنَبَايِي، سَزَاي خَوِيْنِرِشْتَن
شَنْقَابُ: شَنْقَابُ: قُورَاوِيلَكَه، قُورَاوِيلَه،
بَالْنَدَه يَكَه وَهَك (بَوْرَه جَرَه) وَايَه بَه لَام
نَه و گَه وِرَه تَرَه و قَاجِيْشِي دَرِيْزَتَرَه

شَنْكَل: نَه لَقَه رِيْز، زَجِيرِيكِي كُورْتَه
دَه رگَاي پِيْدَا دَه خَرِي و كَه بَتَه وِيْ
لَه دَه رگَاي حَه وِشَه بَدَه ي لَه نَه لَقَه
رِيْزَه كَه دَه دَه يَت

شَکْلُ التَّعْلِيقِ: قولای قەسابی کەوا
 گوشتی پیا مەلەدەواسرئ
 شَهِقُ الْعِمَارِ: زەپە زەپی گویدرئز ،
 زەپی
 شَئُوعٌ: ناقولایی ، ناشیرینی ، بەدی ،
 خراپی
 شَئِيبٌ: سبیتی و بریقە ی ددان
 شَئُونٌ: لەپ ، لاواز ، قەلەو ، خرپن ،
 گوشتن ، خەپەتۆلە (لەوشە دژە
 یەکەکانە)
 شَئِيعٌ: ناشیرین ، ئیسک قورس ، رەزا
 قورس ، چارەگران
 شَئِینٌ: تۆکە ئاوو فرمیسک ، چکان و
 ماتنە خوارەوہی ھەر شتیک ، شیریک
 کەوا ئاوی ساردی تیکەل بکری
ش هـ
 شَها (رَغِبَ فِي): ئارەزووی کرد ، دلی
 پیاچوو ، حەزی لیکرد ، بەپەرۆش بوو
 بۆی
 شَها الشَّيْءُ: حەزی لیکرد ، دلی پیاچوو
 شَهِى الرَّجُلُ: وەهای لیکرد حەزی ل
 بکات
 شَهِى عَلَيْهِ كَذَا: پێشنیاری بۆ کرد ،
 پێشنیازی کرد ، رایەکی خستە بەردەمی
 شَها: پەرئارەزوو ، پەر شەھووت حەزدار
 شَهاًبٌ: بلیسە ، کلپە ، پزیسک ،
 ھەسارە ، ئەستێرە ، ئەستێرە ی کلکدار ،
 فیشەکەشیتە
 شَهاةٌ: دان پیا نان ، گەوامی ، بەلگە ،
 قەوالە ، شامیدی ، بروانامە
 شَهاةٌ مَكْتُوبَةٌ: گەوامنامە ، بروانامە ،
 بەلگە نامە

شَهاةٌ حُسْنُ السُّلُوكِ وَالسَّيِّرَةِ:
 بروانامە ی رەوشت باشی
 شَهاةٌ باطِلَةٌ: گەوامیدانی بەتال و
 پووج ، شایەتی دان بەناحەق و درۆ
 شَهاةٌ: جوامیری ، دلایەری ، پیاوہتی ،
 لێھاتوو ی ، فریاکەوتن ، ژیری ،
 ھۆشیاری ، زیرەکی
 شَها الخُرْ أَوِ الْبُرْدِ: گەرما یان سەرما
 رەنگی گۆپی ، رەنگی تیکدا
 شَها - شَهاةٌ: دیزی ، خۆلەمیشی ،
 ماش و برنج
 شَها: رەنگی دیزو خۆلەمیش بوو
 شَها: سئ شەوی مانگی گۆچی یە
 کەبەشەوہ سپی و بیگەرەکان ناوژەد
 دەکرئت ئەو شەوانەش (13 ، 14 ،
 15) ی مانگە ، ھەسارە رۆشنەکان
 شَها: چلەپۆی شاخ کاتی بەفری پتۆہ
 بیت ، قوتە ی چیا کەبەفر گرتبیتی ،
 تەپکە ی شاخ و چیا بەفری بەسەرەوہ
 بیت
 شَها: رەنگی خۆلەمیشی ، دیزی
 شَها: نازناوی شاری (حەلەب)
 شَها من الکُتائبِ: مەزن ، گەورە ،
 چەک و جەخانە ی زۆرو فرە
 شَها المجلس: نامادە ی کۆرەکە بوو ،
 حازر بوو ، ھاتە پوو
 شَها الشَّيْءِ: دیاریکرد ، دەستنیشانی
 کرد ، ئامارە ی پێکرد ، بینی ، زالبوو
 بەسەریا ، پیاپوانی ، تیی گەیی
 شَها الجمعة: پتی گەیی ، ئامادەبوو ،
 بینی ، چوو بۆی
 شَها على كذا: بەدلتایی یەوہ پتی
 راگەیاندا ، بەو پەری متمانەوہ پتی گوت

شهد لفلان: گهوامی بؤ دا، شایه تی
بؤ دا

شهد له بکذا (أقره): بؤی سه لماند،
دانی پیا نا

شهد بکذا: سویندی خوارد
شهد علی فلان: گهوامی لیدا، شایه تی

لیدا
شهد: شهد: ههنگوینی نه پالتوروا

شهر: شهر: به ناوبانگی کرد، ناوی بؤ
دهر کرد، بلاوی کرده وه، جاپیدا،

رایگه یاند، ناساندی، ناشکرای کرد
شهر الحرب: جهنگی هه لگرساند،

شه پی نایه وه
شهر السیف: شمشیری دهرهینا

له کتلان، شمشیری بهرز کرده وه
شهر الخنجر: خهنجهری هه لکیشا

خهنجهری له کالان دهرهینا
شهر المسدس: پهلاماری دهمانچه ی لیدا،

دهمانچه ی لیده رهینا، دهمانچه ی
لیده رکیشا

شهر به: چه پله ی لیکوتا، جاپی لیدا،
ناوبانگی زپاند، قسه ی شوینخست،

ناوی زپاند
شهر: مانگ، هه یف، هه یویی، مانگی

سی بؤژ، مۆنگ، هه فی، زانا، دانا
شهره: ناوبانگ، ناو، ناسین،

ناشکراکردن، رسوایی، شوره یی،
دهرکه و تنی شتیک

شهره لادی الجمهور: ناوبانگ
پهیدا کردن لای بینه ران، ناسین له لای

خه لگی
شهریا: مانگانه، موجه یه ک مانگه و
مانگ بدری، کرپیه ک مانگانه بدریت

به خاوه نه کی

شهو: شهو: شهو الحمارة: زه پی، زه پینی
گویدریژ

شهو الرجل: گریان له سینه یدا هاتو
چوو، هه نسکیدا

شهو الجبل (ارتفع): به رزیوو، بلندبوو،
پایان بوو، بالابوو

شهقة: جاریک، هاواریک، دهنگیک
له یه کیکه وه بیت، فریاد، هاوار

شهل اللوان: شهل: تیکه ل به یه ک
بوون، ناوینته بوون

شهل فلان: رهشی چاوی زه ردی
تیکه لبوو

شهل ثوبه: به رزی کرده وه، هه لیکیشا،
چاکی لیکرد به لادا، کورتی کرده وه

شهل فی عمله: په لیکرد، به هه لمه تبوو
شهل: چابوک، به هه لمه ت، به ده ستو

برد، گورج و گول
شهل: چاوشین، چاوی شین

شهلة: پیر، ژنیک زؤر ژيرو عاقل نه بیت
شهم: قه ده غی کرد، دهوری کرد،

یاساگی خسته سه
شهم: مهرد بوو، پیاو بوو، دلاوه رو

جوامیر بوو
شهم: ژیر، هوشیار، زیره ک، جوامیر،

مهرد، دلیر، دلاوه ر، خانه دان، نه به ز،
به هه لمه ت، فریاد

شهو الحمارة: زه پی، دهنگی لیته رز
بووه وه

شهو الطعام: به تام و له زه ت بوو،
به چیژو خووش بوو، ناره زووکردنی

شتیک به زدیسی
شهوان: هه زکردن له شتیک

شَوَانِي: چلّیس، به ناره زوو، زودپه پ، میزی نه نفسی که حه زو ناره زووی شتیک بکات

شَهْوَة: ناره زوو، دل بردن، دل چونه سر، داخوای، په روش بوون، تامه زووی

شَهْوَة جَنْسِيَّة: ناره زووی سیکیسی، ناره زووی په پین

شَهْوَة جَنْسِيَّة لِلْحَيَوَان: شه پهن، هاتنه فال، هاتنه با

شَهِي: خوش، به له زهت، به تام، به چیژ، ناره زوو به خش، حه ز جولین

شَهِيَّة: ناره زووی خواردن، حه زکردن له خواردن، دلگه ره وه، دل بردن، دل چونه سر

شَهِيد: شهید، ناماده، حازر، گیانه خش، گه واه، نه وهی له پیناوی به رنامه و ده ستوری خوادا ده کوژریت

شَهِير: ناسراو، به ناوبانگ، ناودار، مه لکه وتوو، بلند ناواز، رسوا، خراپ، به دناو، بی تابو، ناو زپاوو خراپ

شَهِيْق: هه ناسه وه رگرتن

شَهِيْقُ الْحِمَار: زه پین، زه په، زه په زه پ

شَوَا

شَوَى اللَّحْم: گوشته که ی برژاند، برژاندی

شَوَى الْمَاء: ناوه که ی گهرم کرد

شَوَى الْقَوْم: گوشتی برژاوی ده رخواردان

شَوَى: پوخله واتى مال و دارایی، کاروباری سووک و ناسان، هه دوو دهست و قاچ و نه ملاولا، هه ندیک له هه شتیک

شَوَاء - شَوَاء: نه وهی ده برژنریت له گوشت

شَوَاء: نه وهی هه لده ستیت به برژاندنی گوشت، برژینه ری گوشت

شَوَاء: برژاو، بریان، بریانی، بردران، گوشتکردنه بریانی له ناو سکی مریشک یا به رخ بناخوری و له روندان سووریکریته وه

شَوَاءَة - شَوَاءَة - شَوَاءَة: پارچه گوشتیکی برژاو، کوته گوشتیکی برژاو

شَوَانِب: خه وش و گه ردو ناته واوی و پیسی و گه نده لی، به دبختی، ناره حه تی، ناخوشی، مهرگسات

شَوَائِيَّة: که میک له به شیکی زور وه پارچه گوشتیک له به رخ یان مه پ یاخود هه ناره لیککی سه رپراو، نه ملاولاکانی ناره لیککی سه رپراو، هه ندیک له هه شتیک

شَوَائِيَّة: برژین، نامیری گوشت برژین **شَوَا جَر:** زیکره کان، کوسپه کان، گرفته کان، ناسته نکه کان، سه ختی

رَوَزْگَار

شَوَا حَج: نه ملاولای کلوت و سمت **شَوَا حَطّ الْأَوْدِيَّة:** دۆلی دور له یه ک، دوره دۆل

شَوَار - شَوَار - شَوَار: که لو په لی ناومال، شت و مه کی نیومال، جوانی، دیمه ن،

روالت، روخسار

شَوَارَةُ اللَّعْنَة: وشه و رسته ی ناوازه و ده گمه ن، دانسقه، شان

شَوَارِعُ مِنَ النُّجُوم: نه ستیره ی نزیک به ناوابوون، نه و نه ستیرانه ی نزیک ناوا بین

شَوَاش: پاشاگهردانی، پیکدادان،

نالۆزی، پشپوی

شَوَاط: شَواظ: بَلّیسه، بَلّیسهی بئی

دوکل، گه رماو تینی ئاگریان خۆر،

هاوارکردن، نه پاندن، قسه پښگوتن،

ئهو په پری تاوسهندن و کولاندن، بانگو

فریاد

شَوَاف: چاوتیز، چاو روونی، که سیکه

چاوی زۆر مه نا بکات

شَوَاکِل: ئهو توله رێپانهی له رینگه یهکی

مه زن بوونه ته وه، رینگای گوشادو به رین

شَوَال: جهوال، جوال، چاتمه، ساک،

کووزه، له ته لیس گه وره تره وه له بهن و

موو دروسته کړی بۆ گواستنه وهی

دانه وێله

شَوَال: شه شه لان، شه وال، مانگی

دهیه می کۆچی په وه له دواي مانگی

رهمه زان دیت

شَوَان: عه نباری خه له، گه نجینهی

خه له و خهرمان

شَوَابَ عَنهُ: به رگری لیکرد، پارێزگاری

لیکرد

شَوَب: تیکه ل، ئه وهی تیکه ل و ناوێته

ده کړی له گه ل شتی ترا، هه نگوین

شَوَب (عِنْدَ الْعَامَةِ): گه رمی، تاو،

گره

شَوْبَة: جارێک، هه بۆ خه له تاندن،

فریودان، فیل و ته له که

شَوْبِق - شَوَابِق: تیرۆک، ئهو داره ی

نانی پێده کړت بهر له وهی بېرێنریت

شَوْبِك - شَوَابِك: تیرۆک، تیرک،

تیره نان، نیره مان، دارێکی خپو

دریژه وه له قامک ئه ستورتره وه ئه نکوتکی

هه ویری پێ پانده کړیته وه

شَوَح الشَّيْء: به ربه رچی دابه وه، دانی

پیا نه نا

شَوَح اللحم: برژاندی و کردی به بریانی

شَوَحَة: لێخو پینی ره وگه وشتر

به سروده وه

شَوَذَر: چادر، سینه بهند

شَوَر: رایگه یاند، ئامازه ی پیکرد،

په نهجی بۆ دریژ کرد، دیاریکرد

شَوَر إِلَيْهِ: ئامازه ی بۆ کرد، دهستی بۆ

دریژ کرد

شَوَر بِالْأَنَار: به رزی کرده وه، بلندی کرد

شَوَر فَلَانًا: ته ریقی کرده وه،

خه جاله تی کرد

شَوَر الثَّوْبَ وَنَحْوَهُ: بۆیه ی کرد،

رهنگی کرد

شَوَر عَلَيْهِ: ئامۆزگاری کرد،

مۆجباری کرد، هات به سه ریا

شَوَر: راویژ، هه نگوین، شتی وهی جلو

به رگ

شَوَرِي: راویژ، را، راویژکردن، ته گبیر،

مشوور، لیکدانه وهی ئه نجامی کارێک

له گه ل یه کێک

شَوْرَة: شۆریا، مه دفین، مه ردوون،

فرد، ئافدوونک، شۆریه، شله یه که

له برنج و رۆن و ئاو دروست ده کړت

شَوْرَة: کوره ی هه نگ، پوره هه نگ

شَوْرَة: جارێک له جارن، شووره یی،

شه رمه نده یی، هه نگوین

شَوْرِي (إِسْتِشَارِي): راویژکار، راویژکاری

شَوَس: به تیلای چاو ته ماشای کردو

خۆبه زلزانینی پیا ده رکه وت، به زاتبوو،

نازابوو

شُوشُ: سیواک کردن ، دوورو دريژ

شُوشَ يَبْنُهُمْ: نيوانی تیکدان ، مابه‌ینی شیواندن

شُوشَ الْأَمْرَ: تیکیدا ، نالوژی کرد، چه‌واشه‌ی کرد، شله‌ژانی، شپرزهی کرد
شُوشَهُ: نالوژو تیکه‌لی کرد

شُوطُ: سه‌فهره‌که‌ی زوری خایاند، دريژ بو‌هوه ، گه‌شته‌که‌ی زوری پیچوو

شُوطُ الْقَدَرِ: گه‌رمی کرد، کولاندى

شُوطُ النَّحْمِ: پی‌ی گه‌یاند، کولاندى

شُوطُ الصَّقِيعِ النَّبَاتِ: سوتاندى ، بردی، تیا‌ی‌برد

شُوطُ: مه‌به‌ست ، نامانج، یه‌کجار روو به‌مه‌به‌ست رژیشتن ، ماوه، کاتیکی

دیاریکراو

شُوطُ فِي الْمَبَارَاةِ أَوِ الْحَلَبَةِ: کایه ، خول ، کاتیکی دیاریکراو له‌گه‌مه‌و یارییه‌کدا

شُوفُ الْجَارِيَةِ: جوانی کرد، رازانديه‌وه، نارایشتی دایا

شُوفُ: ماله‌ی به‌نا ، زه‌وی سافکه‌ر، نامیریکه زه‌وی پی‌تخت و ساف ده‌کریت

شُوفَانُ (هَرَطْمَانُ): جۆ‌داس ، گاپس ، خریژک، قه‌لاس، قومام ، گیایه‌کی

کیتی زیره وه‌ک جۆ وایه به‌لام شیرهی که‌مه‌و گوله‌که‌ی دان ناگرئ ، برژانگی

گوله‌کانی له‌چاوی ئاژهل یا ولاح بدات برینداری ده‌کات و تا ماوه‌یه‌ک ئاوی پیا

دیته خواره‌وه

شُوقُ إِلَيْهِ: ئاره‌زوو مه‌ندی کرد، تامه‌زویی کرد، شه‌یدای کرد

شُوقُ إِلَى: سه‌رنجی راکیشا ، خسته‌یه دلیه‌وه

شُوقُ (رَغْبَةً - حَافِظًا): ئاره‌زوو،

بیرکردن، چه‌زکردن، سه‌ریق خوران، تامه‌زویی، شه‌یداو ئالوده‌بوون

شُوكُ الشَّجَرِ: دپک‌اوی بوو، دپکی ده‌رکرد، چقلی ده‌ردا

شُوكُ الْحَافِظِ: دپکی پیاچه‌قاند، دپک‌اوی کرد، دپکه‌زی‌ی بۆ دانا

شُوكُ الْفَرْخِ: سه‌ری په‌ره‌کانی به‌ده‌رکه‌وتن ، سه‌ریان ده‌ره‌ینا ،

هه‌ل‌یاند

شُوكُ شَارِبِ الْفُلَامِ: ده‌ست لیدانی ره‌ق و زیر بوو

شُوكُ الرَّأْسِ بَعْدَ الْحَلْقِ: قژه‌که‌ی دوا‌ی تاشینی سه‌ره‌له‌نوئ سه‌ری

ده‌ره‌ینایه‌وه، هاته‌وه، هه‌ل‌یدایه‌وه

شُوكُ: دپک ، چقل ، دپوو ، شتیکی باریک و سه‌ر تیزه له‌ده‌خت و گژوگیا

په‌یدا ده‌بی له‌له‌شو که‌لو په‌ل هه‌له‌ده‌چه‌قی

شُوكُ الشَّامِ (نَبَاتٌ شَائِكٌ): زریشک ، روه‌کیتی چپو به‌یه‌کا هه‌ل‌چوو

شُوكَاءُ: شوینتیک دپکی زور بیست ، ره‌ق و زیر

شُوكَةٌ: دپک ، چقل، نوک، لق ، تیژ ، لیها‌توویی

شُوكَةُ الْإِبِلِ: چه‌تال ، چنگال، چنگالی ئاسن که‌وا نان و میوه‌ی پتده‌خوری

شُوكَةُ السَّمَكِ (حَسَكَةٌ): دپکی ماسی ، دپکه ماسی

شُوكَةُ الْعُقْرَبِ: جزو ، جزوی دووپشک

شوگران: گياه كه له سه ر ته رزو
شيوه ي رو كه

شَوْلُ اللَّبَنِ أَوْ الْمَاءِ: كه ميكرد، كه مبوو،
دابه زى، هاته خوار له ناستى پيشووى
شَوْلُ الثَّوْقِ: شيره كه ي وشكى كرد،
شبرى تيا نه ما

شَوْلٌ فِي الْمَرَاةِ: نه و ئاوه ي تياى
مابوه وه كه ميكرد، دابه زى
شَوْلٌ: چابوك، خيرا، به ده ست و بر د،
به هه ئه ت، ده ست سووك

شَوْلَةٌ جَارِيَةٌ: نه و چزه ي دوو پشك
به رزى ده كاته وه، نيشانه يه كى
رئينوسه كه ئامازه به وه ستان ده كات و
به هه لويست يان پشوو ناوده بریت و به م
چه شه نش ده نو سریت (،)، يه كيكه
له پله و پايه كانى مانگ

شَوْلَةٌ: ژنى نه زان و نادان
شَوْلَةٌ: عه نبارى خه له، كه شتيه ك
ئاماده ي جهنگ و شه پ ببيت
شَوْلَانٌ - شَمْلَانٌ: چه وه نه ر، چه وه نده ر،
سلك

شَوْنِيز (الْحَبَّةُ السَّوْدَاءُ): ره شكه،
به رى گياه كه وه ك گهنمى ورد وايه
به لام ره شه و به سه ر كوليره و نانيه وه
ده كه ن و ژور به سووده بۆ مرقف
شَوْه الْوَجْه: روخسارى تيكچوو،

ناشيرين بوو
شَوْه الْعَنْقُ: دريژبوو، بالابوو، كورت بوو
(له وشه بژه په كه كانه)

شَوْه اللَّهِ وَجْهَهُ: په روه ردگار رووى
ناقولاو ناشيرين كرد، نابووتى كرد
شَوْه: ناشيرينى، شيواوى، ناقولاى،
نابووتى، دريژى كه ردن، سه ربلندى

شَوْهَاء: ژنى رووگرژ، رووناشيرين،
ناقولا، شووم، نابووت، جوره
ئه سپي كه بۆ دوور ده پوانيت

شَوْهَةٌ: دوورى، ناشيرين، نابووت،
ناقولا

شَوِي: برژاو، نه و گوشته ي ده برژينريت
شَوِيهَةٌ: مه ريكى پچوك

ش ي

شِيَاط: بۆسو، بۆكپوز، بۆنسۆ،
بووشمين، بيتسوو، بۆنى په رزى سووتاو
شِيَاغ: چاوگه، نه وه ي ئاگرى تيبه ر
ده بيت، جوزه له ي شوان يان دهنگى
گۆرانى و هۆره ي خۆى

شِيَاغ: ده رمانى چاو، مالىنوس،
مالوئىنچه، مالوچه، گياه كه بۆسك
چواندن ژورياشه، لاوه لاوه ي كۆييه
شِيَاال: كۆلكيش، كۆل مه لگر، هه مال
شِيَاالَة: پيشه و كارى هه مالى،
كۆلكيشى

شِيء: شت، كار، فرمان، پتيوستى،
شت و مهك، نه وه ي ده گونجيت
باسبكړى

شِيء مَا: فرمانيك، شتيك، كارتيك
شِيئا فشيئا: له سه رخق، كه م كه م،
ورده ورده، تۆزه تۆزه، به هيواشى،
به شينه يى

شِيئَة: ويست، خواست، خواز، ئيراده
شِيَاء: پتيى كرد، ناچارى كرد
شِيَت الْحَزَن فُلَانًا وَيُفْلَان: خه م و
خه فته پيرى كردن، سه رى سپى
كردن

شِيْب: سه رى سپى بوو

شَیْب - مَشِیْب: پیر بوون ، سهرسپی
 بوون، به سالآچوون ، که وتنه ته مه نه وه
شَیْب: نه و شاخانه ی به فر سپی کردون،
 چیاو شاخی داپوشر او به به فر ، دهنگی
 و شتر له کاتی ناو خواردنا
شَیْبَاء: شهوی کزتابی مانگ
شَیْبَان: نه و روزه ی ساردو سهرمایه و
 به فرو ته م و مژه
شَیْبَان: به مانگی کانونی یه کم
 (به فرانبار) ده گوت ریت چونکه زهوی به
 به فرو به سته له ک داپوشر او
شَیْبَة: روه کی که به نه سفه نتین
 به ناوبانگه
شَیْة: نیشان ، نیشانه ، خال،
 ناتواوی، که م و کوپی
شَیْح: روه کی که زور جو ری هه یه
 هه مووشیان بزنیان خوشه
شَیْح: ناگادار، وشیار ، تالیشک ،
 ناگاداری کرد، وشکاری کرد،
 بیداری کرد، وریای کرده وه
شَیْح: پیر ، به سالآچوو، سهرگه وه ،
 سه رۆک، کوخا ، دهم راست ، دهم
 سپی ، که له پی او، خاوه ن راو دانایی و
 ژیری ، زاناو شاره ز، سه رۆکی موزو
 تبره
شَیْح: شَیْح ، به نازناوی شَیْخه وه
 بانگی کرد
شَیْحُ النَّار: نازناوی شهیتانی نه فره ت
 لیکراوه
شَیْخَة: پیریژن ، به سالآچوو، ژنی
 به ته مه ن
شَیْخوخته: پیریژی ، به سالآچوون

شَیْخَة: گه وه ری کرد، ریزی لیتا ،
 کردی به سه روه و سه ردار
شَیْدَ الْبِنَاء: دروستی کرد، به رزی
 کرده وه، هه لی سان ، دایمه زران ،
 به ردی بناغهی بق دانا
شَیْدَ الْحَانِط: سواخیدا
شَیْدَ جِلْدَه بِالطَّيْب: هه نوی کرد،
 چه وری کرد ، شیلای پیتی
شَیْد: سواخ ، ته راو ، له یخ ،
 پیاهه لسوون ، نه وه ی دیواری پی
 سواخ و روپوش ده کزیت له گه چ و
 چیمه نتو ...
شَیْرَج: رۆنی کونجی
شَیْش: شیشی نوک تیز، شیشی ناسن،
 شیشی گوشت برزاندن
شَیْشَة: شووشه ی نیرگه له
شَیْطَ الصَّيْعِ النَّبْتَا: سوتانی، هه لی
 پروکان
شَیْطَ الدَّوَاءِ الْجَرَح: کزانیه وه ،
 هه لپه پاند، سوتانی
شَیْطَ الرَّأْسِ وَالْكَرَاع: هه لی کپوزان بق
 نه وه ی تووک و موه که ی لی بیته وه
شیطان - شَیْاطِین: شهیتان ،
 نه هریمه ن، یه کی که له جنوکه کان و
 له فره مانی خوابی یاخی بوو خو ی
 خسته به ر نه فره ت و خه شمی
 خوداوه ندو نه ویش بق هه تا هه تایه
 دژی به تی بق نه وه ی ئاده م راگه یاند،
 هیزی شه ر، نه و هیزه نادیاره ی مروف
 هانده دات بق شه رو خراپه و ئازاوه و
 پشیتیو نانه وه له سهر روپای زه ویدا

شیطن - شیطنه؛ نافه‌رمانی کرد،
یاخی‌بوو، سه‌رکه‌شی و بی‌گویتی نواند،
شه‌یتانی بوون، په‌پین‌وره‌حت بوون
له‌خه‌وا
شیع؛ به‌ری‌ی‌کرد، خواحافیزی لی‌کرد،
ناردی، ره‌وانه‌ی کرد
شیع الرجل؛ هانیدا، دنه‌یدا، پالی
پی‌وه‌نا، به‌میزی‌کرد، ویست و خواری
پیدا
شیع النار؛ ناگره‌که‌ی خو‌شکرد، تاوی
پتسه‌ند، داری دا به‌ده‌می‌وه‌و
ناگره‌که‌ی خو‌شکرد
شیع الشيء بالنار؛ شتیکی به‌ناگر
سووتاند، ناگری تیب‌ردا
شیع الرجل؛ شوینی که‌وت،
دوایکه‌وت، بانگه‌شی مه‌زمه‌بی
شیعه‌ی کرد
شیع الزامر؛ فوی کرد به‌جوزه‌له‌و
شمشاله‌که‌یدا
شیع فلاناً نفسه على كذا؛ نه‌فس‌و
ده‌روونی له‌سه‌ر راهیناو ناره‌زووی کرد
به‌به‌را
شیع؛ نه‌ندازه، وه‌ک، به‌چه‌شنی،
نه‌ونده‌ی
شیع؛ شوینکه‌وته، هاوبه‌ش، په‌په‌و،
هاورپیان
شیعة (طائفة - فرقة)؛ ده‌سته‌یه‌کی
ری‌ککه‌وتوو، هاورپیانان، گرویه‌که
له‌موسولمانان جه‌مو کو‌بوون له‌سه‌ر
خو‌شه‌ویستی چه‌زده‌تی ع‌لی (ره‌زای
خوای لی‌بیت) و پی‌شه‌وایه‌تیاں بۆ نه‌و
به‌ره‌واو شیاو داده‌نا

شیعة الرجل؛ شوینکه‌وتوان و
لایه‌نگرانی، په‌په‌وانی، یارانی،
ده‌ست و پی‌وه‌ند، ده‌سته‌و دایه‌ره
شیعی (طائفة)؛ ره‌گه‌خو‌ان، ربیان‌خو‌ان،
ره‌گه‌زیه‌رست، شیعی، نه‌وانه‌ی
چه‌زده‌تی ع‌لی (ره‌زای خوای لی‌بیت)
به‌خاوه‌ن ماف ده‌زانن بۆ پی‌شه‌وایه‌تی
موسولمانان
شیف الجارية؛ رازاندیه‌وه، جوانیکرد،
نارایشتی دایا
شیقة - شيفان؛ پی‌شه‌نگی کۆمه‌ل که‌وا
سه‌رپه‌رشتی جموجوولی دوژمن ده‌که‌ن
شيق؛ تامه‌زرق، ناره‌زوومه‌ند، بیرمه‌ند،
ئالوده، شه‌یدا، عه‌ودال
شيق؛ لوتکه‌ی شاخ، سه‌خترین لوتکه‌و
لا، لایه‌کی ته‌نکو ته‌نگه‌به‌ر به‌سه‌ر
شاخه‌وه، مووی کلکی نازه‌ل، جو‌ره
ماسیه‌که
شيقه؛ جو‌ره ماسیه‌که
شيك؛ چه‌ک، چه‌کی دراو، فره‌مانیکه
له‌ری‌گه‌ی پسووله‌یه‌که‌وه له‌لایه‌ن
یه‌کی‌که‌وه که‌پاره‌ی هه‌بی‌ت له‌بانقیک
ده‌دریت به‌و بانقه‌و تیدا بپری پاره
دیاری ده‌کات بۆیان هه‌تا بیده‌ن
به‌که‌سی ناوبراو یان نه‌وه‌ی پسووله‌که
ده‌بات بۆ بانق
شيك؛ قۆز، جوان، ریک و پیک،
سه‌رنج راکیش
شیکران - شیکران؛ گیایه‌که له‌سه‌ر
شیوه‌ی روه‌که

شَيْلَة: به ردیکی قورس یان پارچه
 نانیکه داده نریت هتا تواناو هیزی
 که سیتیکی پی دیاری بکرت به هی
 به رزگردنه وی له روی زه وی
 شَيْمَ فِي الشَّيْءِ أَوِ الْأَمْرِ: چوه ناوی ،
 پتی نایه نئوی ، داغل بو پتی
 شَيْمَ يَدِيهِ فِي رَأْسِ فُلَانٍ أَوْ ثَوْبِهِ:
 دهستی وند کرد له سهری یه کیک یان
 جلو به رگه کی و جه نگا له گه لیدا
 شَيْمَ: زه وییه که هر به ره قی بمینیتته وه
 بی ته وه ی چال و هه لکه ندنی تیا بکرت
 شَيْمَة - شَمَة: خوو، نه ریت ، ره وشت،
 نابروو، سروشت
 شَيْمَل: باکور
 شَيْن: پیتی شینی نووسی (نووسی
 (شین)
 شَيْن: نه نگی ، نابروو چوون، سووکی،
 رسوایی، شوره یی، ناوژپان ، خراپ
 شَيْن: بی بره و ، بی بایه خ ، ناوژپاو ،
 بهد ره وشت ، سووک ، رسوا
 شَيْنِيَز - شُونِيَز: ره شکه
 شَيْوَع: بلاو بوونه وه ، ناشکرابوون ،
 راگه یاندن، ته وه ی ناگری تیره
 ده بیت، داکه وتن، قاو داخستن
 شَيْوَعِي: شیوعی ، کۆمونیستی ،
 هه لکرانی بیروباوه پی کۆمونیستی
 شَيْوَعِيَة: کۆمونیستی ، تیۆرئیکه
 له سهر بنه مایه کی ماددی ره ها
 دامه زراوه و سه رمایه به چه قی گشت
 گۆرپانکارییه که داده نیت له ره و روی
 زیانی موقایه تی دا

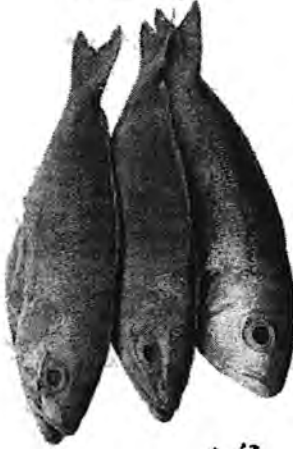
شَيْوَه: چاوپیس ، ته وه ی چاوده کات
 به هه ر گیاندارئیکه وه و زیانی
 پیده گه یه نیت

شمبیه (چتر)

شنطه (جانتا)

شبوط (سورہ ماسی)

شجر (دار)

شخاطه (پاپوچ)

شرآع (کھشتی بای)

شقہ (تلاہ بینا)

شَجِيرَة (دهون)

شعر اصطناعي
(قزی دهسکرد)

شرفه (به لکن - پیش مهیوان)

شمعدان (مؤمدان)

شطه
(بیبری سورد)

شاکوش
(چهکوش)

شموع مختلفه

(چند جیره مؤمنکی همه چهشن)

شوکه الابل
(چنگال - چه تال)

شَنَبَت (شیر)

شادن (به چک ناسک)

شعاع

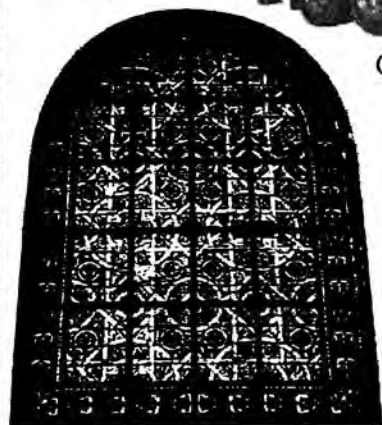
(گویند ریزی کتوی - کهره
کتوی)

شمواء (بزنه کتوی)

شاحنة (لوری - تریله)

شباك (په پنجره)

شغشوره - شغشوره (گچکه کشتی)

حرف الصاد

ص

ص

ص: چواردهیم پیتی زمانی عه ره بییه

ص ا - ص ا

صائِب: راست ، گونجاو ، شیاو ، له بار ،
دروست ، ناگادار ، پر به پر ، پتیکر ، تیر
نه نداز ، دهست راست

صائِح: هاوار کردن ، هاواری فریاد و تن ،
دهنگی فریاد گوزاری

صائِحَة: دهنگو هاواری گریان ،
شیوه ن و زاری

صائِل: راوچی ، نیچیره وان ، شکارچی ،
که سیک له هونری راوا کارامه و شاره ز
بیئت و راو بکات

صائِغ: زه رهنگر ، زیرنگر ، زه رگر ،
زیرکاری کردن ، نالتونجیتی ، که سیکه
زیرکاری بکات

صائِفا: گهرم ، تاودار ، به تاو ، به تین ،
گرم و گوپ

صائِفَة: کاتی هاوین ، جه نگو و شه
له هاویندا ، سه ره تاو دهستپتکی هاوین

صائِم: رۆژوه وان ، شه وهی خوی
ده گرتته وه له خواردن و خواردنه وه و شه
شتانه ی رۆژو به تال ده که نه وه

صائِمَة مِنَ السَّكَاكِين: چه قوی کول ،
چه قویه ک تیز نه بیئت

صائِمَة مِنَ الْخَيْل: نه سپی بی ناخوپ
صائِمَة مِنَ الْكِرَات: شه و توپانه ی
ناسورپتته وه ، چه رخی وه ستاوو بی
بزاولت و ناگر

صَابَ (لَمْ يَغْطِءْ): پتیکای ، لیتی دا ،
شکاندی ، مه له ی نه کرد

صَابَ الْمَطَرُ: به لیزمه باری ، دایکرد ،
هاته خواره وه

صَابَ الشَّيْءُ: له سه ره وه دابه زی ،
له روی سه ره وه هاته خواره وه

صَابَ الْمَاءُ: ناوی رشت ، قلی کرده وه
صَابَ السَّمَاءُ الْأَرْضُ: بارانی میتا

صَابَ السَّهْمُ نَحْوَ الرَّمِيَةِ: روه
مه به ست چو ، پتیکای ، لیتدا

صَابَ بِالْعَيْنِ: کردی به چاره وه ، چاری
پیوه کرد

صَابَ الْمَطَرُ الْأَرْضُ: باران زه وی
ته پکرد ، ته پیکرد

صَابَ بِهِ: کهوت ، مه له نگوت ، پیسی
ترازا ، خلیسکا

صَابَ: دره ختپکی تاله ، تاله دره خت
صَابَة: به لا ، نه هامه تی ، کزی و لاوازی

عَقْلَوْ زیری
صَابِر - صَبَارًا وَمُصَابِرَةً: له نارام

گرتندا بۆری دایه وه ، له وه نارامتر بوو
صَابِر: به نارام ، له سه رخق ، شینه یی ،

به سه بر ، به حه و سه له ، به پشوو ، هیم و
له سه رخق

صَائِغ: بۆیه چی ، خوم خانه چی ،
بۆیاخی ، نازناوی (یوحه نا) ی

مه عمه رانه

صَابُورَة: نه وهی ده خړتیه نڼو که شتی
له قورسایي هه تا هاوسه نگی هه ردوولای
که شتیبه که رابگری

صَابُورِيَّة: زه میله یه کی دهم والو
فراوانه و به ناو وه ستاکان خوئی پی
فری ددهن

صَابُون: سابوون، خاوینه، پشیور،
سباین، ساوون، شتیکه له چه وریو
قلبه دروسته کړی و جلو به رگو
که لو په لی چلکنی پیده شوئی و
خاوتنده کړتیه وه

صَابُونَة (قِطْعَة صَابُون): سه لکه
سابوونیک، سابوون، یه ک پارچه
سابوون

صَابُونِي: سابوونی، له سابوون ده کات،
سابونچی، سابوونکه، سابوون فروش،
گیایه که جوړه پاکه ره وه یه کی لی
دروست ده کړت

صَاث: ده نگی لټو هات، هاواریکرد،
قیژاندی، بانگی کرد

صَاث: دهنگ زل، قوپک دپاو، دهنگ
گوره، ناوبانگی باش له نټو خه لکید
صَاچ: پارچه ناسنیکه بڼ نان برژاندن
له سه ر ناگر به کار دیت

صَاخ: به توندی هاواریکرد، نه پاندی،
قیژاندی

صَاخ په: بانگی کرد، هاواری لیکرد
صَاخ عَلَيَّه: قسه ی پټکوت،
سه رزه نشتی کرد، به سه ریا هات،
قیژاندی به سه ریا، پیا هه لشاخا
صَاخ الدَّيْلِك: که له شیره که قوقاندی،
خویندی

صَاخَ الْفَقُودُ: درېژبوو له هیشوه کی
هاته دهره وه

صَاخ: به ناگا، هوشیار، بیدار، به ناگا
صَاخَبَ - مُصَاخَبَة: هاوه لایه تی کرد،
له که لټوو، ره فیکی بوو، له که لی ژیا،
کردی به هاوپی خوی

صَاخِب: هاوپی، هاوه ل، برادره،
یاوه، هامپا، ئاوال، ریهف، هه فره ه،
جهوسک، هاوژین، هاوال، دټوست، یار،
که سټک هاوړتیاو بیرو ژین و... بیت

صَاخِبُ الشَّيْءِ: خاوهنی شت،
به برپرس، خاوهن هه لټس و که وت پټوه ی
صَاخِبُ الْأَمْرِ (رَأِيس - سَيِّد): سه رټک،
خاوهن بریار، به برپرس

صَاخِبُ الْبَلَدِ (حَاكِمَهَا): هه رمانډه وای
ولآت یان شار، دادوه، به برپرسی شار
صَاخِبُ الدِّينِ: خاوهن قرز، خاوهن
وام

صَاخِبُ السَّعَادَةِ أَوِ الْمَعَالِي: خاوهن
شکو، به رټز، سه ردار، بالاده ست،
به برپرسی ولآت له سه رټک و پادشاو..
بریار به ددهسته کان ده گو تریت

صَاخِبَة: ژن، هاوسه، خیزان،
هاوپی ژیان
صَاخِبَة: رټزی بی مه ورو هال، هه تاوه
رټز

صَاخ فِي كَذَا: تټی چیوو، پیاچوو،
چوه ناوی

صَاخ فِي الْأَرْض: چو به نيو زهويدا،
رؤچو به ناو زهويا

صَاخِبَ - مُصَاخَبَةً: له کاتي ناپه حەتی و
قهیرانا بانگی یه کیان کرد، بۆ
گپوگرفت و کیشە هاواریان له یه ک کرد
صَاخِبَ: یه کێک زۆر هاوارو نه پوه قیژە
بکات، هاوارکەر، قیژە قیژکەر، گالە و
هەرا به رپاکەر، دەنگە دەنگ کەر

صَاخَةٌ: به لاو نه هامةی، نه هامةی و
دهرده سه ریی، شوینە واری هه وال و
رووداوێکی ناخۆش له سه ر ئێسک
صَاخَةٌ فِي الطَّبِيبِ: لویه که له ئێسکا
دروست ده بێت به هۆی تهنگو چه له مه
یان گه زتنه وه به رده وام شوینە واری
هەر ده مینیت

صَادَ: راویکرد، گرتی، شکاری کرد
صَادَ النَّاسَ بِالْعُرُوفِ: جێگه ی
ئالوده یان بوو به چاکه به کیشی کردن
صَادَ سَمَكًا: ماسی گرت، راوی
ماسی کرد

صَادَ زَيْدًا: گه ردن پێ که چکرد،
ملکه چی کرد، سه ری پێ نه وی کرد
صَادَ: پیتی چوارده یه می زمانی
عه ره بی یه، مس، زهره، نه خۆشیه کی
و شتره، شیری بێشه لآن
صَادَ - صُودًا: لارو له وێری هه رشتێک،
لار بوونه وه ی هه ر شتێک
صَادَحَ: گۆرانی بێژ، بێژەر، شایه ر،
مه ردومی ده نگ به رز

صَادَر: ده ستی به سه را گرت، خستیه
ژێر ده ستی خۆیه وه

صَادَرُ الْمَالِ: ده ستی به سه ر ماله که دا
گرت، قۆرخی کرد
صَادَر: نێژدراو ره وانه کراو
صَادَرُ عَنِ الشَّيْءِ: لێوه ی وشاوه، لێی
رویدا

صَادَرَات: نێژدراو، نه وشت و مه کانه ی
ده نێژین بۆ ده ره وه ی ولات

صَادَع: دادوه ی نێوان خه لکی،
فه رمان په روا، جیاکه ره وه ی راست و
نا راست له یه ک

صَادَع: نکوولی و ناپه زایی ده ربهری
له هه لس و که وتی پێ به پێی نه و
صَادَقَ - مُصَادَقَةً: به رێکه وت بینی،
بێ ته وه ی مه به ستی بێت چاوی
پێکه وت، به دی کرد

صَادَقَ (صَاحِبًا): هاو پێته ی کرد،
هاوه لایه تی کرد، بوو به براده ری،
دۆستایه تی له گه ل به ست
صَادَقَ عَلَيَّ: رازی بوو له سه ر، قایل بوو،
په سه ندی کرد، نکوولی نه بوو،

سه لماندی، چه سپاندی، رێکهیدا
صَادَقَ: راست، راستگۆ، سه ر راست،
به گفـت، راست بێژ، یه کێک له سه رجه م
وته کانیـدا راستگۆو راست بێژ بێت

صَادَقَهُ الْوَدَّةُ: له خۆشه ویستی و
دۆستایه تیدا راستگۆ بوو له گه لیدا،
به راستی خۆشه ویستی و سۆزو میهری
هه بوو بۆی

صَادَمَ: خۆی پیا کیشا، به رێکه وت،
لێیدا، پای کیشا، دایگرته وه

صَادِي (عَطْشَان)؛ تینوو، ته ژنه،
توونی، تینی، تژنه، تهن، تیهن،
بۆزینده و هرو دارو شینایی و گژو گیا
به کارده بری له ناتاجیان به ئاوو ئاو
خواردنه وه بیست، به پیچه وانیه
تیروویه وه یه

صَارَ الشَّيْءُ؛ لاری کرده وه، خواری
کرد، لۆچی کرد، قوپانی، به لای خۆیدا
لاری کرده وه، نزیکه کرده وه، هینایه بهر
صَارَ الشَّيْءُ كَذَا؛ له باریکه وه گۆپا بۆ
بارو حالیکه تر

صَارَ إِلَيْهِ؛ گه رایه وه، هاته دواوه
صَارَ فُلَانٌ غَنِيًّا؛ دهوله مەندبوو، باری
بژێوی له مه ژارییه وه گۆپا بۆ
دهوله مەندی

صَارَةُ الْجَبَلِ؛ لوتکه ی شاخ، قوته ی
چپاو شاخ، سه ری شاخ، رووی
سه رووی چپاو شاخ

صَارَحَ - صِرَاحًا وَصَارَحَهُ؛ به ناشکرا
دوا، بی پیچو په نا هاته گۆ
صَارَحَ بِمَا فِي نَفْسِهِ؛ ناشکرای کرد،
ده ریخست رازی نیو دلی مه لپشت،
نهینی نیو ده روونی ئاوه لا کرد

صَارَحَ فُلَانًا بِالْأَمْرِ؛ رووبه روو پیتی
گوت، لیتی نه شارده وه، به روو
ته قاندی

صَارَحَ؛ هاوارکه ر، قیزه که ر، که له شیر،
که له باب

صَارَحَهُ؛ فریاکه وتن، فریاگوزاری،
دهنگو هاواری فریاکه وتن و به ده مه وه
چوون

صَارَدَ؛ بیکه ر، لیدهر، نیشان شکین،
ده ست راست

صَارَعَ؛ زۆرانی له گه ل گرت، ویستی
بیدات به زه ویدا
صَارَعَ نَفْسَهُ عَنِ الشَّيْءِ مُصَارَعَةً؛
نه فسی خۆی لی به دور گرت، نه فسی
دوره په ریزی کرد لیتی، به دوربوو
لیتوه ی

صَارَعَهُ؛ ئال و گۆپی له گه ل کرد،
گۆپییه وه له گه لیدا

صَارِمٌ؛ بهرپ، بپنده، تیژ، بی، بهرک،
له تکه ر، مهردومی دلاوه رویه کلاکه ره وه،

شیری بپشه لان

صَارُوخٌ؛ موشه ک، فیشه که شپته،
موشه کیکه چه شوه داره له شپتوه ی
لوه له کدایه و بۆ شویتنی دور
ده ته قینری به هۆی ته قینه وه ی گازی

له خواریه وه فشاری ده خاته سه رو پالی
پتیه ده نیت به ره و مه بهستی دیاریکراو
صَارُورٌ؛ ره بن، ره به تۆک، زوگورت،
سه لت، تاک، ته نیا، بی ژن و منال،

عه قداڵ
صَارِيٌّ؛ چارۆکه، چاریکه، کۆله که ی
ناوه ندی که شتی، نه ستوونی که شتی،
نه و شته ی ده بیته هۆی راگرتنی
شنتیکی تر

صَاصِلٌ - صَوَصَلَاءٌ؛ گیایه که
صَاعُ الْحَبِّ؛ پتوانه ی کرد، کیشای،
بلاوی کرده وه، په ره وازه ی کرد

صَاعٌ؛ نه ندازه، پتوانه، پتوان،
چاپان، هه ند، چه ندیتی، راده، سیو،
راست، تیه ن، به قه د، بارستایی،
هپنده یی، چه ندیتی شت له درژی یا
پانی یا به رزی یا قه باره ی

صَاعاً (بِالصَّاعِ): سهریه سهر، ده قاو
 دهق، سهریه سهر، به قه دیه کتری،
 گورینه وهی دووشت بهیه کتری بهی
 باقی دانه وه
 صَاعِب - مُصَاعِبَة: سهخت و قورسی کرد،
 گریدارو دژواری کرد
 صَاعِد: سه رکه وتوو، بالا، بلند،
 هه لکشاو، به رژیوو
 صَاعِر خَدَه: رووی کرد به ولاره، رووی
 وه رگپرا، ته ماشای نه ولای کرد به هوی
 خۆبه زلزانین یان هه ر سیفته و خووی
 وه هابوو
 صَاعِقَة - صَوَاعِق: هه وره تریشقه،
 بروسکه، نه ورترشکی، هه وره
 برووسکه، برووسکه ی ناسمانه له گه
 گرمه ی هه ورا که له شوینیک بدات
 صَاعُ الشَّيْء: داپرشت، کردی
 به په یگر، له قالبیدا
 صَاعُ الْكَلِمَة: وشه ی دروستکرد، پیکی
 هینا، وه بهری هینا
 صَاعُ الْكَلَام: قسه ی هه لبه ست، ریکی
 خست و دروستی کرد
 صَاعُ اللَّهِ صِيْفَة حَسَنَة: خوای گه وره
 به جوانترین شیوه هینایه بوون،
 ریکسازی تیدا کرد
 صَاعِر: رسوا، سووک، نزم، مهردومی
 گه ردنکه چ رسوا، به کیک رازی و قایل
 بیت به سووکی و رسوایی
 صَاعِي: گوینگر، بیسه ر
 صَاعِيَة: که سانیکن له پیداویستی
 خۆیاندا ئاتاجیان هه به که سانی تر

صَافٍ (مَال - عَدَل): لایدا، ترازو،
 سهری کرد، لیتی نه دا، هه له ی کرد،
 نه ی پیکا
 صَافٍ (صَيْف): چوو بق هاوینه هه وار،
 هاوین گه شتی کرد
 صَافٍ الْكَبِش: خوریه که ی نژیوو،
 خوری زیادیکرد
 صَافٍ الْيَوْم: گه رماکه ی تاوی سهند،
 زیادیکرد، قرچه ی سهند
 صَافٍ عَنْهُ: لیتی لادا، ترازو لیتی
 صَافٍ بِالْكَان: هاوین له وی مایه وه،
 له هاویندا نیشته جی بوو له وی
 صَافٍ الْقَوْم مُصَافَة: ریزیان به ست،
 ریک وه ستان، به دوا ی به کا هاتن
 صَافٍ - صَافِي وَالْأَصَوْف وَالصَّائِف: تووکن،
 خوریدار، به موو، موودار
 صَافٍ: گه رم، به تین، به تاو، تیندار،
 گه رم و گوپ
 صَافِي - مُصَافَة: پاک و پوختی کرد،
 بیگه ردی کرد، پالفتی کرد، پالوتی
 صَافَات: فریشته کان، په ریه کان، نه م
 وشه به مانای نه و فریشتانه هاتوو
 که وا له فرمانداریتی په روه ردگاروان
 چاوه ری ی فرمانه کانی ده که ن
 صَافِح - مُصَافَحَة: ته وقی کرد،
 دهستی خسته نیو ده ستیه وه، دهستی
 نایه نیو دهستی
 صَافِر: زه رده لکه پاو، دز، ترساو،
 ترقیو، بالنده یه که شه وان ده خوینی
 له ترسی شه وه نه بادا راویکری، هه
 بالنده یه که راونه کریت، هه ر ده نگداریک
 له بالنده و په له وه ر

صَافِرَة: فیکه ، شاور، فیکه ، فیتوو،
 جَوْرَه دهنگیکه به لئو لئده ده ری یان به
 ئامرازکی تاییهت بۆ مه بهستی وریا
 کردنه وه
 صَافِع: مُصَافَعَة: له به کیاندا ، به کتریان
 داگرتنه وه، به ربوون له به ک
 صَافِقُ الرَّجُلَانِ عِنْدَ الْبَيْعِ: ده ستیان
 خسته دهستی به که وه له کاتی مامه له و
 سه وداگه ریدا ، لییان دایه وه، ته وقه ی
 پیکهاتن و ته باییان کرد
 صَافِقُ الرَّجُلِ بَيْنَ جَنْبَيْهِ: جلبکی
 به سه ره ئه وی ترا له بهر کرد، جلی
 به سه ره به کا پۆشی
 صَافِقٌ: له سه ره لا نوست ، به لادا خهوت
 صَافِنُ الْقَوْمِ: به ریزی ئه وان وه ستا ،
 هاوړیزو ته ک بوو له گه لیان
 صَافِنُ الْمَاءِ بَيْنَهُمْ: به ششی کرد
 له نئوئیاندا، دا به ششی کرد، به شبه ششی کرد
 له نئوئیانا
 صَافِنٌ: رۆیوو، له دالفه یا رۆچوو،
 ده ماریکه له دامینی قاچدا
 صَافِنٌ مِنَ الْخَيْلِ: ئه سپیکه له سه ره سی
 پا رابوهستی و به کیکیان به رزیکاته وه
 صَافِي: پاک، پوخت ، پالفته، پاک و
 رۆشنی، پوخت و پاکیزه یی
 صَافِيَة: زه وییه که وا خاوه نه کانی
 کوچ و باریان کردوه یا خود مردوون و
 میراتگری نییه
 صَاقِبًا: مُصَاقَبَة: نزیک بوه وه لئی و
 رو به رووی بوو، هاوتای بوو
 صَاقُور: پێک ، زه ننگه، پاچ ، قولنگ،
 پاچیکه به ردی پی ده شکینری

صَال: بازیدا ، قه له م بازیدا،
 مه لیه زییه وه
 صَالٌ عَلَيْهِ: چوه سه ری ، په لاماریدا،
 تهنگی پێیه لچنی
 صَالُ الْجَمَلِ وَنَحْوِه: گه زتی، گازی
 لیگرت
 صَالِب: برپه ری پشت ، مۆخه ،
 تره خته ی پشت ، تیغه ی پشت ،
 پشتمازه، کاریته ی پشت ، زنجیره ی
 ئیسکه کانی موره غه ی پشت ، گارگاره ،
 تیره قی پشت ، برپراگه
 صَالِحٌ: رێککه وتن ، دوا بیان به
 ناشوب و ئاژاوه هیتا ، کوتاییان
 به تهنگ و چه له مه هیتا
 صَالِح: پیاوچاک، خیره ومه ند، باش ،
 چاک، ساز، گونجاو، له بار، بۆیوو،
 مه ردومی ره وشت به رزو بالا له نئو
 کۆمه لدا ، ناوی پێغه مبه ری نه ته وه ی
 (ئشود) ه (سه لامی خوای له سه ره بیت)
 صَالِد: ئه وچه رخی ئاگر ناکاته وه،
 چه رخی بی ئاگر
 صَالِدَة: جیره ی ددان ، دهنگی دانه
 جوړه ی گیانداران
 صَامٌ صَوْمًا وَصِيَامًا: به رۆژبوو، خو ی
 گرتنه وه له خواردن و خواردنه وه جووت
 بوون و ئه وه ی ده بیته مایه ی رۆژو
 به تالکردنه وه له بانگی به یانییه وه مه تا
 بانگی شتیوان
 صَامُ الشَّهْرِ: له و مانگه دا به رۆژو بوو،
 تئیدا به رۆژو بوو
 صَامُ الشَّمْس: خۆرگه ییه نئوه پاستی
 ئاسمان

صَامَ الرِّيحُ: وهستا، هتواش بوهوه،
نهما، باکهای خست

صَامَ الْفَرَسُ: هستاو ناخوبی نه خوارد
صَامَ النِّعَامُ وَنَحْوُهُ: هستاو پیسایی کرد،
له سهر پی ریخه کئی لیبه ربوهوه
صَامَ عَنْ كَذَا: خوی پاراست له ...
دوره پریز بوو له ...

صَامَتَ: بیده نگ، خاموش، کپ،
مات و خاموش، بی قسه بوون، وه لام
نه دانه وه، هر مال و داراییه که ره قو
خاموش بیت، به و پیتانه ده گوتریست
که کپ و نزن له ده پرپندا

صَامَدًا (جَالِدًا): شهری فروشست، مشت و
مپی کرد، چهن و چوونی کرد،
به شمشیر رو به روی بوهوه

صَامَدًا: همیشه یی، خوراکر، به رگه گر،
بَارَقُول، به پیشوو، پشوو و دریز،
هه ناسه دریز، کیشمه کیشکار، یه کیک
توانای به ربه ره کانی و خوراکری هه بیت
له مملانی و جهنگ و باره جیاوازه کاندا
صَامَقَانًا: هر دیولای زار، نه ملولای
دهم، لاشه ویلگه کان، لالقاو

صَانًا: پاراستی، ناگاداری کرد،
پاریزگاری لیکرد، خستیه ژیر
چاویدیری و پاریزگاری خویه وه

صَانَ الثَّوْبَ أَوْ الْعَرَضَ: جل و بهرگ یان
حه یاو نابوی پاراست له وهی له که دار
یان که یل و ناته وای هه لگربیت

صَانَعٌ: نه رمی نواند به رانبه ری، دلی
راگرت، به رتیلی دایه، ده می چه ورکرد،
هه لی فریواند، چاوبه سستی لیکرد

صَانَعٌ: نیشکر، فرمانکر، بکر،
شاگرد، به رده سست، پیشه ساز،
کریکار، خزمه تکار، پیشخزمه ت
صَاهِرًا: لیان نزیک بوهوه، بوو
به خزمیان

صَاهِرَةً - مُصَاهِرَةً: له ری و ژنو
ژنخوازی وه بوو به خزمیان، په یوه ندی
خزمایه تی له گال به ستن له ریگی ژنو
ژنخوازی وه

صَاهِلٌ: نه سپی حیله کر، نه و نه سپی
حیله حیل ده کات
صَاهِلَةً: ماینی حیله کر، نه و ماینی
حیله ده کات

صَاوِلٌ: هترو و په لاماریان کرده سهر
یه ک، هه لمت و هتروشیان برد بوو
یه کتری

صَايَحٌ - مُصَايَحَةٌ وَصِيَا حًا: هاوارو
بانگی یه کتریان کرد، ده نگیان
به رز کرده وه بوو یه ک و بانگی یه کیانکرد
صَايَحٌ بِهِ: بانگی کرد، هاواری لیکرد،
به ده نگی به رز ناماژه ی هاتن و
ناماده بوونی لیکرد

صَايِفًا - مُصَايِفَةً: مامه لای هاوینی
له گال کرد، مامه لای هاوینی کرد
صَايًى: جوو کاندی، جریوانی، جووله
جوولی کرد

صَوَابَةٌ: کرپش، رشک، نووتک،
بیچووی نه سپی، گه رای نه سپی و
موریانه

صَبَّابٌ مِنَ الشَّرَابِ (رَوَى - امْتَلَأَ): تیری
خوارده وه، مه سست و که یل بوو، مپیوو

صَبَّ الرَّاسِ: کړېشې کړد، رشک ټټیدا،
 رشکی مه لټېنا، کړېشې زډر بوو
 صَاصاً الرَّجُلُ: ترسا، توقی، ترسی
 لټنښت، زاړه ترهک بوو
 صَاصاً الْجُرُوءُ: ټوله که یان بېچوره که
 چاوی کړده وه، چاوی مه لټېنا
 صَاصاً مِنْهُ: ترسا لټی، توقی لټی،
 زاړه ترهک بوو پټی، رځی سپارد
 لټی
 صَلَوةُ الذِّیْکِ: نینزکی که له شیر،
 چنګی
 صُورٌ مِنَ الرَّجَالِ: نهو پیاوانه ی
 ده سندرېزی ده که نه سر خه لکی وریزو
 نابرویان ده شکینن، دمدریژ، زمان
 پیس، زډردار

ص ب

صَبَّ الْمَاءُ: رځاندى، قلې کړده وه،
 رځیکرد، ټټی کړد
 صَبَّ فِي الْوَادِي (الْخَدَرِ): ټټی چوو،
 ټټی رځا، به خوږ رځی
 صَبَّ الدَّرْعُ: له بهر کړد، پږشی،
 کړد بهر
 صَبَّ إِلَيْهِ: خرایه نه ستوی، نرایه ملی،
 پټی سپردرا
 صَبَّ الرَّجُلُ فِي الْقَيْدِ: کڅتو به ندیکرد،
 به ستیه وه، کڅتی کړد
 صَبَّ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: هانیدا، پالی
 پټوه نا
 صَبَّ الْكَلْبُ عَلَى اللَّصِ: ناردي، ټټی
 بهردا
 صَبَّ رَأْسُهُ: سهری بو خواره وه
 نه ویکرد، داینه واند، نه ویکرد

صَبَّ إِلَيْهِ - صَبَابَةٌ: دلې بوی جوشا،
 بیرې کړد، سوزو نارونه بوی
 هاته جوش
 صَبَّ فِي قَالِبٍ: دایرېشت، له بډته یدا،
 له قالیډا
 صَبَّ لِقَمَّتُهُ عَلَى: داخی دلې خوی
 پټېشت، پټی رشت، جامی خه شمی
 خوی به سهر رشت
 صَبَّ: رځان، رځانندن، رځکړدن، ټټکړدن،
 قلېکړدنه وه، دایرېشتن، شه یدا، دلدار،
 دلخواز
 صَبَا: نارونه بوی منالی کړد، حه زی
 له رفته تارو کړداری منالان بوو، بیرې
 منالی که وته وه
 صَبَّ إِلَيْهِ: بیرې کړد، به سوزو په روش
 بوو بوی، حه زی پټیکرد
 صَبَا (رِيحٌ شَرْقِيَّةٌ): بای خڅر ه لات
 صَبَّي رَأْسَهُ: سهری دانه واند، نه ویکرد
 صَبَا - صَبَاءٌ: منالی، تافو کاتی
 منالی، گچکه
 صَبَاؤُوتٌ: جوانی و شکومه ندی،
 قه شه نگی و بلندی
 صَبَابَةٌ: پاشماوه ی ناو له قاپدا
 صَبَابَةٌ: شه یدایی، نارونه بوی، حه ز، دل
 پیاچوون، حه زلیکړدن، دلته نگی
 به هوی نه وین و خوشه ویستیه وه،
 دلناسکی
 صَبَّاحٌ: به یانی، سبه می، تاریک و
 روونی به یانی، په زودان، بهر به یان،
 سهره تایی رځ
 صَبَّاحٌ: گډو رووناکي فټیله یاخود
 قوتیله

صَبَاحَة: جوانی و قه شه‌نگی
 صَبَاحِي مِنَ الدَّم: خَوْنِيَتِكَ ئِيَجْگار
 سوور بِيَت ، خه‌سته خَوْن
 صَبَاحِيَة: به‌ره به‌یانی شه‌وی یه‌که می
 هاوسه‌رداری
 صَبَار: شه‌ دره‌ختانه‌ی میوه‌ی ترش
 ده‌گرن، ده‌مه‌وانه ، سه‌ر ، سه‌رقاپ
 صَبَار: صَبَار: ته‌مه‌ر هند، به‌ره‌مه‌میکی
 ترشه
 صَبَار: سوویر، کاله‌کی دپ‌کن ،
 هه‌نجیره دپ‌کن
 صَبَار: به‌ئارام ، ئارام گرتوو، هَیْمَن و
 دان به‌خودا گرتوو، به‌حه‌وسه‌له
 یه‌کێک زۆر دان به‌خودا گرو به‌ئارام بِيَت
 صَبَاوَة: سه‌رمایه‌یه‌کی زۆر بئ شومار ،
 ده‌سته‌به‌ر کردن، که‌فاله‌ت کردن ،
 زامن کردن
 صَبَاوَة: زه‌ویییه‌کی ره‌ق که‌هیچی
 تیانه‌پویت ، ره‌قه زه‌وی ، خاکه‌ وشکه
 صَبَاوَة: به‌ردیکی. لووس و ساف ، سافه
 به‌رد
 صَبَاغ: بۆیه‌چی، خوم خانه‌چی،
 بۆیاخچی، شه‌وه‌ی ره‌نگی شت ده‌کات
 به‌بۆیه‌و ره‌نگی جیاواز جیاواز، یه‌کێک
 درۆزن بِيَت و قسه‌و باس به‌ره‌نگی
 جۆراو جۆر باس بکات و جار له‌گه‌ل
 جارا گۆپانکاری تیا دروست بکات به
 درۆ
 صَبَاغ: ره‌نگ، جوور، چه‌شن، مه‌به‌ست
 له‌ره‌نگه‌کانی سپی و سوورو زه‌ردو
 ره‌ش و شین و په‌میی و بۆرو ...

صَبَاغَة: بۆیه‌چیتي ، بۆیاخچیتي،
 خومخانه‌چیتي، شه‌وه‌ی پيشه‌ی ره‌نگ
 کردنی شت و مه‌کانه‌ له‌دیوارو
 ساختمان و جل و به‌رگو...
 صَبَان: دروستکه‌رو فرۆشه‌ری سابوون،
 سابوونکه‌ر، سابوونچی
 صَبَا النَّاب أَوِ النَّبَات: ده‌رمات ،
 مه‌لیدا ، سه‌ری ده‌رکرد
 صَبَا صَبَا وَصَبُوا: له‌تانیکه‌وه چوو بۆ
 تانیکی‌تر، له‌دین وه‌رگه‌را
 صَبَا عَلَيْهِم: هَیْرشی برده سه‌ریان ،
 مه‌لمه‌تی بۆ بردن ، په‌لاماری دان
 صَبَا الْعَدُو عَلَيْهِم: رێنمایی دوژمنی کرد
 بۆ سه‌ریان ، دوژمنی برده سه‌ریان
 صَبَاوَت: جوانی ، قه‌شه‌نگی ، سه‌رنج
 راکیش، به‌دیمه‌ن
 صَبَب: تێپژانی روپاریک له‌جێگه‌و
 شوینتیکی لارو لێژدا ، شه‌و زه‌ویانه‌ی
 رێگه‌ی لێژو سه‌ربه‌ره‌خواه
 صَبَبَة: پاشماوه‌ی شیرو ئاو له‌قاپدا ،
 هه‌ندێک له‌هه‌ر شتی‌ک، شه‌و خواردنه‌ی
 که‌تیده‌کریت، کۆمه‌ل و تاقمێک
 له‌خه‌لکی ، جله‌وه‌ شه‌سپ یان وشتر
 یاخود مه‌پ، که‌مێک مال و سامان ،
 خواردنی‌که‌ لای زۆرینه‌ی خه‌ک به
 شۆریا به‌ناویانگه
 صَبَحَ الْقَوْم: به‌یانی هات بۆ لایان ،
 به‌یانی رووی تێکردن
 صَبَحَ عَنِ الْحَق: روونی‌کرده‌وه ،
 ئاشکرای کرد، ده‌ریخست
 صَبَحَ صَبَحًا وَصَبَحَةً: روون و روشن بوو،
 رووناک بوو، دره‌وشاوه‌ بوو

صَبَّحَ الْحَدِيدَ: رووناکی دایه وه، رۆشن بوه وه
 صَبَّحَ الْوَجْهَ: رۆشن بوو، رووناک بوو، دره وشایه وه، رهنگی دایه وه
 صَبَّحَ الْفَلَامَ: جوان بوو، قه شهنگ بوو، سه رنج راکیش بوو
 صَبَّحَ: شه به قی دامات، به ره به یان هات، هه رزوو هات، به یانی باشیکرد
 صَبَّحَ الْقَوْمَ الْمَاءَ: به ره به یان بردنیه سه ر ناوه که
 صَبَّحَ: به یان، سه ره تایی رۆژ، ده می یه که می رۆژ
 صَبَّحَ: زه می به یانی، ناشتا کردن، ره شیککی سوور باو
 صَبَّحَ: خه وی به ره به یان، خه وی به یانی زوو
 صَبَّحَ: نارامی گرت، خۆراگر بوو، دانی به خۆیدا گرت، هه لته چوو، به نارام بوو، سه بری کرد
 صَبَّحَ عَنِ الشَّيْءِ: دهستی لیگرتیه وه، خۆی لیپاراست، گرتیه وه، مۆلیدا
 صَبَّحَ عَلَى الْأَمْرِ: جه ریه زه و ئازاو به نارام بوو له سه ری
 صَبَّحَ الدَّابَّةَ: به بی ئالیک و ئاخوپ به جیبی هیششت، گرتی و ئاخوپ نه خسته به رده می
 صَبَّحَ نَفْسَهُ: گرتی و ریکی خست
 صَبَّحَ الْبُرَّ: که له کی کرد، هه لی چنی، کزی کرده وه
 صَبَّحَ قَلْبًا: گرتی، مۆلیدا، پیای نووسا

صَبَّرَ: داوای ئارامگرتنی لیگرت، پیتی و ت دان به خۆیدا بگریت
 صَبَّرَ الْمَيْتَ: مۆمبای کرد هه تا بۆگه نه کات
 صَبَّرَ الْكَأْسَ: هه تا سه ره که ی هینا، پریکرد تاسه ر لیوه که ی، لیوان لیوی کرد
 صَبَّرَ - صَبَّرَ: لای شتیک، قه راخه که ی، که واله هه وریکی سپی
 صَبَّرَ - صَبَّرَ: زه ویه که چه وو ورده به ردی هه بیت به لام وشک و سه خت نه بیت
 صَبَّرَ: په روا، ئارامگرتن، خۆداری، حه و سه له، سه بر، دان به خۆداگرتن، خۆخواردنه وه، به خۆدا رۆچوون
 صَبَّرَ - صَبَّرَ: تالی شاری، تالی شالی
 صَبَّرَ أَيْسُوبَ: ئارامگرتنی حه زه ته (ئه یوب) پیغه مبه ر (دوخ) له سه رجه م ناسۆری و نه هه م ته کهانی که له ژیا نیا هات به سه ریا و چه یروکی
 ئارامگرتنه که شی له قورئانی پیرۆزدا باسکراوه و به ناویانگه
 صَبَّحَ بِهِ وَعَلَيْهِ: به قامه ی ئاماژه ی کرد بۆی و سووکایه تی پیکرد
 صَبَّحَ قَلْبًا عَلَيْهِ: به ئاماژه کردن ده ستنیشانی کرد، دهستی بۆ راوه شانندو به په نه چه قامه ی دیاری کرد
 صَبَّحَ الثَّوبَ: رهنگی کرد، خومی کرد، رهنگاو رهنگی کرد
 صَبَّحَ يَدَهُ فِي الْمَاءِ: دهستی نو قم کرد له ئاوه که دا، رۆچوو، غه رق بوو

صَبَّغَ يَدَهُ بِالْعَمَلِ: به نیش و کاره وه
سهرقا لبوو، به نیش و کاری دهستی یه وه
خه ریک بوو، دهستی دایه نیش و کارو
فرمان

صَبَّغَ فَلَانًا فِي الْقِيَمِ: له به خشش و
خوشگوزه رانیدا نفرۆی کرد، سه را پای
هه لکیشا له نيعمه تو خوشحالیدا
صَبَّغَ الْحَدِيثَ: له گهل و ته کانی قسه ی
پروپوچ و به تالی ناوخته کرد، قسه کانی
تیکهل به گوته ی پروپوچ بوون

صَبَّغَ - صَبَّغَ: رهنگ، خوم، بۆیاخ،
بۆیه، نه وه ی رهنگی پیده گۆردیت
صَبَّغَ - صَبَّغَ: خۆراکی وه ک سرکه و
رۆژ و هاوچه شه کانیان

صَبَّغَ: جۆر، شێواز، چه شن، شێوه،
پوخته، روح، ریه، رینگ، ئاین،
نه ته وه، گهل

صَبَّغَ اللَّهُ: نه و سروشته پاکه ی
په ره و درگار خه لکی له سه ره
دروستکردوه یاخود نه و ئاینه ی بۆی
داناون و ره وانه ی کردوه بۆیان
صَبَّغَ الْأَفْيُونُ: تلیاک ی پوخته، پوخته
تلیاک

صَبَّغَ الْيُودَ: یۆد، نه یۆدین
صَبَّغَ: وازی لیه ینا، دهستی
لیته لگرت، دهسته بهرداری بوو

صَبَّغَ: به سابوون شتی
صَبَّغَ عَنْهُ الْهَدِيَّةَ وَنَحْوَهَا: نه یدایه،
لی ی گرت

صَبَّغَ الْمَقَامَرِ الْكَفَّيْنِ: زاری گرت،
ده می به ست

صَبَّو - صَبَّوَة: بیرکردن، ئاره زووکردن،
حه زلیکردن، بۆ جۆشانندن
صَبَّوَة: نادانی، نه زانی و گتلی،
گه نجیتی، لاویتی، هه رزه کاری، لاو
تازه پیگه یشتوو

صَبَّوَحَ: هه رشتیک به یانیان بخوریت یان
بخوریته وه، نه و شیرهی به یانی زوو
ده دۆشری، جوان و رووخۆش

صَبَّوَر: به ئارام، له سه رخۆ، شینه یی،
به پشوو، به حه و سه له، ئارام گرتوو،
نه فه س درێژ، دان به خۆدا گرتوو،
یه کیک دان به خۆیدا بگرتت له سه رجه م
رووداوو به سه رهاته کاندو پشوو ی
دریژبیت و تووشی ناو مییدی نه بیت

صَبَّوِي: کرده وه ی گه نجانه ی کرد،
ره وشت و هه لسه و ته منالانه ی نواند
صَبَّوِي إِلَيْهِ: بیر کرد، ئاره زوو ی کرد،
سۆزی بۆی هاته جۆش و جوولان

صَبَّوِي الْقَوْمَ: بای رۆژه لات لی ی دان
صَبَّوِي: کوپ، هه رزه، به چکه، منالی
نیرینه که میشتا پینه گه یشتبیت

صَبَّوَانِي: منالان، هه رشتیک به منال
بخوات له جل و به رگو هه لسه و ته و ته
گوته

صَبَّوِي: نه وه ی ده تکی و دیته خواره وه،
رژاو، رۆکراو، تیکراو، دارێژراو،
خوین، ئاره ق

صَبَّوِيَة: کچۆله، کچی گچکه و بچکۆلانه و
منال، کیژۆله

صَبَّوِيحَ: رووخۆش، جوان
صَبَّوِيحَة: به یان، چیشه نگاو، پیش
نیوه بۆ

صَبِير: به نارام ، دهسته بهر، زامن ،
نه وهی سه روکاری نیش و کاری
نه ته وه که ی ده کات و وه ک دهم راستیان
وايه، شاخ ، کيو

صَبِيرَة: سفره ، خوان

صَبِيح: رهنگ کراو، بویه کراو، خومکراو
ص ت

صَتَا: پال پتوه نان به توندی، لیدان
به ده ست

صَتَع: گه نیچ و لای به میزو پتو،

گویدریژی کیوی ، توندو پتو وی

صَتَم: توندوتیز، رهق و زیر ، پیاوړک

فره پیر بو بیت

صَتَه: ریگه ی نه دا ، ریگری لیکرد

صَتَه: رسوایکرد، ملکه چی کرد، سه ری

پیدانه واند

صَتِيْمَة: به ردیکی سهخت ، سهخته

به رد

ص ج

صَح: ناسنیکي کیشا به ناسنیکي تراو

ده ننگیکی لی پهیدا بوو

صَحْج: نه وه دهنگه ی له به یه کا کیشانی

دوو ناسن پهیدا ده بیت

ص ح

صَح: چاک بوه وه، خوزی تیگه پرا، ناهی

تیها ته وه، نه خوشبه که ی چاک بوه وه،

له گشت خه وشو ناته واویه ک قوتاریوو

صَح الجَرَح: سارپیژیه وه، چاکبوه وه،

ساغ بوه وه

صَح الشَّيْء: له سه رجه م ناته واویه ک

به دور بوو

صَح الخَبَر: راست بوو، دهقاو دهق
وه ک خوی بوو، هه واله که راست
ده رچوو

صَح الصَّلَاة: دروست بوو، شیاو بوو ،
گونجاو بوو به پیتی ریساو ریو ره سمه
دیارییکراوه کان بوو

صَح القَلَد: په یمانه که دروست بوو،
شیاوو گونجاو بوو

صَحَا: بیداریوو، به ناگا بوو، به هوشبوو،
ناگاداریوو

صَحَا اليوم: روژ خوش و بی هور بوو،
سایه قه بوو، سامال بوو

صَحَا السُّكْرَان: سه رخوشه که به هوش
خوی هاته وه، له حال و مهستی

به ده رچوو

صَحَا الرَّجُل: ناغر بوو، وازی

له نه زانین و نه قامی هینا ، بیداریوو

له نه قامی و نه زانین

صَحَا القلب: دل به هوش خوی هاته وه،

له نه زانین قوتارو ده ریازیوو

صَحَا السَّمَاء: ناسمان سایه قه و بی

هور بوو، هه وره کانی ره وینه وه

صَحَى (أَيْقَظَ): هه لی سان ، به ناگای

هینا، بیداریکرده وه

صَحَابَة: یار ، هاوړل، دوست ، برادر،

هاوړی، هاوړل و یاران ی پیغه مبه ری

خوا(د.خ) که له گه لی دانیشتون

بینیوانه نه مانیش زانایان به چه ند

شپوه یه کی تاییه ت پولتینان ده که ن

صَحاح - صَحاح: ته ندروست ، ساغ ،

دروست ، شیاو ، شایان

صَحَاف: چالی پچووکى ئاو، چالی

پچووک پچووک

صَحَافُ: کَتِيب و پەرتوک فرۆش ،
 ئەوێ هەلە دەکات لەخوێندنەوێ
 رۆژنامەدا، رۆژنامە فرۆش
صَحَافَةُ: رۆژنامە گەڕیتی، نووسەری
 رۆژنامە، بەرپۆوەبردنی کاروباری
 رۆژنامە
صَحَافِي: رۆژنامەگەر ، یەكێك
 بەئیش و کاری رۆژنامەوانیەوێ خەریكو
 سەرقال بێت
صَحَاب: هاوێ کرد، لەگەڵی بوو، لەگەڵی
 ژیا ، کردی بە هاوێ و دوستی خۆی
صَحْبَة: یاوێ، هاوێ، برادەری،
 رەفیقی، دوستایەتی
صَحَة: راستی ، چاکی و دروستی
 جەستە ، راستگویی، رەوایی، چاکی،
 باشی، چاکیی، تەندروستی، رەنگو
 بۆ ، سەلامەتی
صَحَّحَ الْمَرِيضَ: چاکی کردووە،
 نەخۆشیەکی چارەسەر کرد
صَحَّحَ الْكِتَابَ: پیاچووە، راستی
 کردووە، هەلە چنی کرد، هەلە گێری کرد
صَحَّحَ الْخَطَأَ أَوْ الْغَيْبَ (عَالَجَهُ):
 هەلە و ناتەواویەکانی راستکردووە،
 نەبەیتشت، چاکی کرد
صَحْرَ اللَّيْلِ: شێرەکی کولان ،
 کولاندی، گەرمی کرد ، خستیه سەر
 ناگر
صَحْرَ الْعَمَارَ: زەپانی بەتوندی ،
 زەپەزەپی کرد بەتوندی
صَحْرَ الشَّمْسِ فَلَانًا: نیش و نازاری
 گەیاوند بەسەر و میشکی، ژانی گەیاوند
 بەسەری

صَحَرَ - صَحْرًا وَصُحْرَةً: رەنگی
 سوورێکی کالی تێکەڵبوو، سووریو
صَحْرَاء: بیابان ، چۆل، سارا، بیروون ،
 بیابان، دەشتی چۆل و بیئاو
صُحْرَة: زەوی و خاکی نەرم ، نەرمە
 خاك
صَحْصَاح: زەوییەکی لەبارو گوشاد،
 زەوی هەمواری بەرین
صَحْصَحَ الْأَمْرَ: رووتی کردووە،
 ئاشکرای کرد، تیشکی خستە سەر
صَحْصَحَ - صَحَاصِحَ: بەتال و پوچی
 هەرشتێک ، ناپەوای هەرشتێک،
 زەمینی لەبارو گونجاو
صَحْصَحَ - صَحْصُوحَ: ئەو تێبینیارە
 دواي و دەکاری هەموو شتێک
 دەکەوێت و ئاشکراو دیاری دەکات
صَحَّفَ الْكَلِمَةَ: بەهەلە وشەکی
 خوێندەوێ، هەلەیکرد لەخوێندنەوێ
 وشەکه دا
صَحَّفَ الْخَبَرَ (حَوَّهَ): هەلە گێراپەوێ،
 پێچەوانەیی کرد، واژووی کرد
صَحْفَة: لەگەن ، قاپی مس ،
 دەسشۆر، دەفرێکی مسینی دەم و الایە
صَحْفَةُ الْعَمُودِ: تەپڵەك ، سەرۆینی
 كۆلەكە ، سەر تەپڵەك
صَحْفِي: رۆژنامەگەر، رۆژنامە نووس،
 یەكێك سەرقالی ئیش و کاری
 رۆژنامەوانی بێت
صَحَل صَوْنَه: دەنگی نووسا ، گێرا ،
 وەك خۆی ئەما
صَحَل: دەنگ نووسان ، گرفتێکە
 دەدات لەژێگانی دەنگ لەگەروداو
 مرقف ناتوانیت بەشیوەیەکی ئاسایی
 دەنگی دەربیریت

صَحَن: لَيِّدَا ، دايگرت هه ، پيادا هات
صَحَن الرَّجُل: له له گه ناشتی دايه ،
بۆيكرده له گه نه وه

صَحَن: له گه ن ، قاپ ، بنی سم ، ناوسم ،
نيو چالتيكي هه لكه نراو ، حه وشه ،
گۆره پان

صَحَن الْأَكْل: له گه ن ، قاپ ، ده فريكي
مسينه بۆ چيشت تيكردن به كارد ه بري
صَحَن الدَّار: حه وشه ، گۆره پان ،
مه يدان ، به رمال

صَحْنًا الْأَذْنَيْن: نيو هه رديو گوي ،
ناوه ندی گۆچكه كان

صَحْنَاءَة: ماسی پچووكی سوڤراو
صَحْو: سایه قه و بئ هه ورو هال ،
سایه قه و ساف ، ناگاداری ، وریایی ،
بیداری

صَحْوَة: بیداری ، هه ستیاری ،
هوشیاری ، به ناگایی ، خه بهرداری
صَحِي - صَحَا: سایه قه بوو ، بئ هه ورو
هال بوو

صَحِي مِنْ نَوْمِهِ: له خه و به ناگا هات ،
بیدار بوو له خه و ، به هوش خوی هاته وه
صَحِي: زانیاری ته ندروستی ، دروستگه ،
خانه ی ته ندروستی ، ته ندروست ،
سازگار ، گونجاوو له بار ، سووك ،
سوودمه ند

صَحِيح: ته واو ، ساخ ، ره وا ، راست ،
راسته قینه ، ته ندروست ، چاك ، باش ،
گونجاو ، راست و ره وان ، یاسایی و
دروست

صَحِيحُ الْجِسْم: له ش ساخ ، ته ندروست
باش ، خاوه ن له شو لاری ساغو
به ته ندروست

صَحِيْرَة: شیر هوا ، شیر برنج ، شوربای
ساوهر

صَحِيْفَا: رووی زه وی ، رووی پیستی
جهسته

صَحِيْفَة: لاپه ره ، روو ، رۆژنامه ،
نووسراویکی چاپکراوه رۆژ به رۆژ
دهنگو باسی ناوه وه و ده ره وه بلاوو
به خش ده کات ، رۆژنامه چه

صَحَاب

صَحَاب: دهنگ زل ، قیژن ، هه
ده قیژنی ، دم به هاوار ، قیژه کهر
صَحَاب (صَاحٌ شَدِيدًا): قیژانی ،
هاواریکرد ، نه پانی ، قیژاندی ، هاواریکرد
صَحَاب (صِيَاح): قیژه ، قاووقیژ ، هاوار ،
ژاوه ژاو ، هه لا ، هه را ، هه راو هوریا ،
دهنگه دهنگ ، غه لبه غه لب

صَحَاب: به توندی هاواریکرد ، توند
قیژاندی ، به تیژی نه پاندی ، بانگی
فرياگوزاری کرد

صَحْبَان: قیژه کهر ، هاوار کهر ، نه ره
نه پکه ، یه کێک ژۆر هاوارو قیژه بکات
صَحْدَانُهُ الشَّمْس: خۆر بردی ، رۆژ
بردی و هه لی قرچاند ، سووتاندی

صَحْدُ الْيَوْم: گه رماکه ی تاوی سه ند ،
گه رماکه ی هاته جۆش و تین

صَحْر - صَحْرِي: به رده لان ، هه رده ،
به رده لێن ، زیران ، گه رگه ر ، شوپنیکه
به ردی ژۆر بیت

صَحْرَة - صَحْرَة: به ردیک ، تاویریک ،
حه لانیک ، تاشیک

صَخْرَة كَبِيرَة: تاشه به ردیکی گه و ره ،
گابه ردیکی زله ، ته له به ردیکی گه و ره
زله

صَخُوب؛ هاواریکی به رزو بَلَنَد، قیژە ی
گەورە و بەرز

ص د

صَد: بەریگرت، رێی گرت، بەر بەستی
بۆ دانا، کۆسپی خستە بەردەمی،
بەرەڵستی کرد، بەرگری کرد،
بەر بەرچی دایەو، نکوولی و ناپەزایی
لێدەبری

صَد عَنْه: رویی لی وەرگێرا، خۆی لی
لادا

صَدًا فَلَائًا عَنْ كَذَا: دووری خستەو،
نەبەشت، رێگری لیکرد

صَد السَّبِيل: رێگە ی گرت، رێی نەدا،
رێی بەست

صَد - صَدًا: بارکردن، رویشتن،
بەجی مەیشتن، لا، تەنیشست،
ئاوەرێکە ئاوی پێدا بپوات، رێگرتن،
بەرەڵستی، بەرگرتن، بەرگری،
بەر بەرچدانەو، سەندنەو

صَدِي پِلْدِيه: چەپلە ی لێدا، چەپلە ی
کوتا

صَدِي: زۆری تینوبوو، زانیە، و لنگە،
دەنگدەرەو، دەنگدانەو، دەنگیک
لە میانی شاخ و دۆلێکدا، مێشک،
کرۆکی مێشک و سەر، جەستە ی مرقوف
دوای مردنی، جۆرە ماسیەکە،
بالتدەیهکی ئەفسانە یە دەلێن لەسەری
کەسی کوژدا و دووست دەبێت و
بەردەوام هاواری تۆلە وەرگرتنی
خوێنەکی دەکات، جۆرێکە
لە کونە پەپوو

صَدَاح: گۆرانی بێژ، بێژەر، شایەر،
شایار، دیلانە بێژ، گۆرانی بێژی شایی
صَدَا - صَدَائِد: مار، کرمێکی پچووکه
صَدَار: یەلەگ، سوخمە، پەچەتە،
سینە بەرە، ئێلەک، سوخمە ی ئافرەتان
صَدَارَة: پێشکەوتن، پێشەنگی،
لەپێشەو، پوون، پووستی پێشەنگو
قەرمانداری

صَدَارَة (عِنْدَ الشَّحَاة): لای رێزمانەوانان
بریتیە لەوشەیهک کەوا لەپێشەنگو
سەرەتای رستەدا بێت وەک (أُسَمَا
الِإِسْتِفْهَام)

صَدَاغ: سەرئێشە، ژانەسەر،
سەرایی، ژان و ئازاریکە لەسەر
دروست دەبێت

صَدَاغ: نەخۆشی ژانەسەر کەوا دەدات
لەسەر و مردوم پێوێ گێژدە دەبێت
صَدَاغ: تاییە تەندییەکی لاجانگە

صَدَاق - صَدَاق: مارەیی، زێڕیکە یا زیو
یاشتیکێ ترە کە ژنی لەسەر مارە بکێ
صَدَاقَة: هاوڕێیەتی، هاوێلی،
برادەری، خۆشەویستی و دڵسۆزی،
دۆستایەتی، خۆشەویستی بەپراستی و
لەناخو، یەکانگیری

صَدَام: نەخۆشی و ناساگیەکە دەدات
لەسەری و شترو پەڕیشانی دەکات
صَدَام: بارو حالیکە مرقوف لەبیریا
هەلێدەگێڕێ و بەردەوام بسیری
لێدەکاتەو

صَدَأُ الْحَدِيدِ: ژەنگی هەلەیتنا،
ژەنگی کرد، ژەنگ توێژی بەست
بەسەر یەو

صَدَا - صَدَاة (تَاكْسَد)؛ ژهنگ، ژهنگ
گرتن، ژهنگ هه لهیتنان، ژهنگار، خۆره،
خۆسهره، خوورك، له ناسنو پۆلاو
هه موو جۆره كانێك ده دات و رهنگیشی
سووریکێ کاله

صَدَاة؛ رهنگی ژهنگ که سووریکێ کاله
صَدَاة؛ ژهنگه که ی لابرده، کپاندی، لیتی
کرده وه

صَدِيء - صَدَد؛ ژهنگی گرت، ژهنگی
هه لهیتنا، ژهنگاوی بوو

صَدِيء فُلَان؛ خاوبوه وه، سست بوو،
ساردی هات به سه ریا

صَدِيء الْقَلْب؛ سه رزه نشتی شویتکه وت،
گلهیی و گازندهی دواکه وت

صَدَح (غَنَى)؛ گزانی وت، دهنگی لی
هه لیری

صَدَح؛ ته پکه و گردێک به ردی سهخت و
گران بیت

صَدَح؛ ئالا، بهیداخ، چۆل، خالی،
به تال

صَدَحَت الْمَوْسِيقِي؛ مۆسیقا لی درا، ژهنرا
صَدَد الْجُرْح؛ کیمی تیزا، زوخاوی کرد،

کیمی کرد

صَدَد؛ بۆنه، باره، مه بهست، ئامانج،
روهو، به رانه بر، پێش، نزیک، رووبه پوو

صَدَد الْأَمْر؛ روویدا، فرمان ده رکرا،
قهوما، کهوته وه

صَدَرَ عَنْهُ؛ لیتی وهشایه وه، لیتی
کهوته وه

صَدَرَ عَنِ الْمَكَانِ وَعَنِ الْمَاءِ؛ لیتی
که رایه وه، لیتی هاته دوا وه

صَدَرَ إِلَى الْمَكَانِ؛ چوو بۆی، رووی

تێکرد، روهو نهوی چوو

صَدَرَ الرَّجُلُ عَنْ كَذَا؛ که پاندیه وه، دایه

دوا وه، پاشه کشه ی کرد

صَدَرَ مِنْهُ؛ لیتی ده رکه وت، لیتی

وهشایه وه، ئاشکرا بوو لیتی

صَدَرَ (أَرْسَلَ)؛ ناردی، رهوانه ی کرد،

دهستی پێوه نا

صَدَرَ الْكِتَابُ؛ ژماره و به رواری

خسته سه ر، سه ره تا که ی دهست پێکرد

به ..

صَدَرَ الْقَرْسُ؛ سینه ی پێشخست،

سینه و سه ری پێشخست و پێشیانکه وت

صَدَرَ؛ هاواری سنگی کرد، ئیش و ژانی

سنگی به ده رخت

صَدَرَ؛ سنگ، سینه، سینه ک، سینگ،

سنگی گیاندار، مه مک، مه مکرله، سنگو

مه مک

صَدَرَ الثَّوبُ؛ پێشه که ی، پێشه وه ی،

لای پێشه که یه وه

صَدَرَ الشَّيْءُ أَوِ الْمَكَانِ؛ سه ره تا که ی،

پێشه که ی، به شی پێشه وه ی، رووی

پێشه وه ی

صَدَرَ الْقَوْمُ؛ ده م راستیان، پێشه وایان،

سه روکیان، پێشه نگیان، سه رکاریان

صُدْرَةُ؛ به روانگه، سینه به بند،

سنگپۆش، پێش دامین، وه ریه قه،

وه روانه، وه روانکه، به ره له بیتنه،

به رسینگه ی منالان یان نهوانه ی

خزمهت و کار و فرمانی جیاواز ده که ن

صُدْرَةُ مِنَ الْإِنْسَانِ؛ سینه ی مرۆف یان

رووی سه ره وه ی سنگی

صَدْرِيَّة: مه مکدان، مه مک به ند، شتیکه
 ده خرتته هه ردوو مه مک وه له پشته وه
 ده به ستری بۆ ئه وهی کوی بکاته وه
 صَدَع - صَدَع: شه قی کرد، شکانی،
 دابهینا، وه به ری هینا، هینایه بوون
 صَدَع الْقَوْم: باله وهی پیکردن، ته فرو
 تونای کردن، په ره وازهی کردن، په رت و
 که رتی کردن، په رته وازه بوون
 صَدَع إِلَى كَذَا: لاری به وه، نه وی بوو،
 دابه زی
 صَدَع الْأَمْر: ناشکرای کردو روونی
 کرده وه، تیشکی خسته سهر
 صَدَع بِالْحَق: راستی وت، درکانی،
 دانی بیانا، پیتی لیتنا، چوه ژیری
 صَدَع النَّبَاتُ الْأَرْض: زه وی له تکردو
 سه ری ده رهینا، سه ری هه لدا، نه شو
 نمایکرد
 صَدَع الرُّجَاجُ وَتَعَوَّه: شکاندی،
 له تیکرد، وردو خاشی کرد
 صَدَع الْأَمْر بِالْحَق: جیای کرده وه،
 مابهینی کرد
 صَدَع اللَّيْل: شه و رۆیی، تئیدا رۆیشت
 صَدَع - صَدَع: سه ری هاته ئیش،
 تووشی ژانه سهر بوو
 صَدَع الشَّيْء: دراندی، که رتیکرد،
 له تیکرد
 صَدَع الْفَلَاةِ أَوْ النَّهْر: برپی، که رتیکرد،
 گوژه رانی، بیابان یا خود رووباره که ی
 برپی
 صَدَع: قلیشای، قلیش، درز، قلیش،
 قه له ش، قه له شت، درزبردنی شت
 صَدَع: پیای ئه ندام باریک و که م
 گوشت، لاری به هیزو پته و

صَدَع: کز مه لیک له خه لکی، نیوه ی
 شتیکی که رتکراو
 صَدَعَة: نیوه ی شتیکی له تکراو درز
 بردوو، ره وگه وشتر، جله وه ناژه لیک
 صَدَع إِلَى الشَّيْء: روویه و بوو،
 نالوده بوو، سه ربه و بوو، لاری به وه
 به لای ئه و
 صَدَع عَنْ طَرِيقَة: لایدا لیی،
 دور که و ته وه لیی، ترازاو
 په راگه نده بوو لیی
 صَدَع فَلَانًا: لارو له ویری راست کرده وه،
 ریکی کرده وه
 صَدَع فَلَانًا عَنِ الْأَمْر: لیی
 دور خسته وه، په راگه نده ی کرد لیی،
 په رته وازی خست
 صَدَع: لاجانگ، جینک، جینوک،
 نیاوانی گوچکه و چاو
 صَدَع الرَّجُل: لاوازیو، که م توانا بوو،
 له پو که م گوشت بوو
 صَدَع: لاری، خواری، لاروله ویری،
 ناریکی، چه وتی
 صَدَع عَنْ الْأَمْر: دوری خسته وه
 له وکاره، به دوری گرت لیی
 صَدَف: لایدا، دور که و ته وه، ترازا،
 له ری ده رجوو
 صَدَف عَنْهُ: ریکی کرد، نه بهیشت،
 ری ئی نه دا، کۆسپی دانا له به رده میدا
 صَدَف فَلَانًا: دوری خسته وه، لایدا،
 ترازاندی
 صَدَف عَنْ كَذَا: دهستی هه لگرت،
 وازی هینا، سه له میه وه، راجله کی
 صَدَف: گیانداریکی درنده یه

صَدَقَ: هَيَّاكَ شَهِيَتَاكَ ، لا ،
ته نیست ، له پکه

صَدَقَ: رَيَكُونَه وَهِي يَهَكِيكَ لَه لَاقَه كَان
له گهل نه وی ترا له کاتی رُویشتندا ،
هرشتیک به رزو بالایک بیت وهك
شاخ و... قه راخ

صَدَقَا الْجَبَلُ: نه ملاولای دووشاخ
که به رانبر به یه که بوه ستنه وه ، دوو لای
رووبه روو به رانبر به یه که

صَدَقَ: رَيَكوت ، هه لکه وت ، هه ل ،
له خووه ، هاتنه ئارای رووداو یك
بی نه وهی واده و کاتی بۆ دانرابی یان
ده ستنیشان کرابیت

صَدَقَةُ الْأَذُنِ: کړکړاگی گوی
صَدَقَةُ السُّلَمِ: پیچی پلیکانه ، ته ختایی
پلیکانه

صَدَقَ: راستی کرد ، راستی وت ،
راستگوبوو ، به گفتم بوو

صَدَقَ فِي وَعْدِهِ أَوْ وَعِيدِهِ: په یمان
راست بوو ، له په یمان و به لیتندا
راستگوبوو ، په یمان که ی برده سه

صَدَقَ قَوْلُهُ أَوْ ظَنُّهُ: راست بویچوو ،
بویچوو

صَدَقَ النُّصْحُ أَوْ الْحَبَابُ: دالسوزبوو ،
نه مه کداریوو ، راستی کرد له نامۆزگاری و
لداری و خو شه ویستیدا

صَدَقَ فِي الْحِمْلَةِ: دلیرو دانایی تیدا
ده رخت

صَدَقَ فِي الْقِتَالِ وَنَجَوْهُ: به هیزو پته و
رووبه رووی چوو ، به هیز به ره نگاری
بوو وه

صَدَقَ: ته واو ، کاملی هرشتیک ، ره قو
سهخت

صَدَقَ الْخَبَرَ أَوْ الْكَلَامَ: بپوای پیکرد ،
باوه پری پیکرد ، په سه ندی کرد ،
سه لماندی ، چه سپاندی

صَدَقَ: راستی ، ده سته پایکی ، راستگویی ،
پاکیتی ، پاکیزه یی ، پیاوه تی ،
چاکه کاری ، نه مانه تداریی ، دروستی

صَدَقَةُ: خَیْرَ ، به خوشنده یی ،
ده سته گبری ، خیر و چاکه داری

صَدَقَةُ: ماره یی ، ماره یی ژن ، زتریکه
یا زیو یاشتیک تره که ژنی له سه ر
ماره بکری

صَدَقَةُ الْحَدِيثِ: راستگوبوو له گه لیی ،
راستی کرد ، قسه کانی مۆرکی راستیان
هه لگرتبوو

صَدَمَ: خوی پیدادا ، به پیکه وت ، پالی
پتوه نا ، خوی پیاکیشا

صَدَمَ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: پالی پتوه نا ،
فشاری خسته سه ر

صَدَمَ النَّازِلَةُ فَلَأْنَا: له نا کاو هاته پتی ،
کتوپر روویداو هات به سه ریا

صَدَمَ: لیکدان ، کۆست ، کۆسپ ،
خورپه ، شه قان ، مهینه تی ، نه هامه تی ،

ده رده سه ریی
صَدَمَ عَصِيَّةً: می شکه خورپه ،

له می شکدان ، خورپه یه که یان
نه هامه تی یه که رووده کات له می شک

صَدَمَتَانِ - صَدَمَتَانِ: نه ملاولای
به ره یه که ، هه ردولای گۆپه پان و

شو پتیک
صَدَوَحَ: دهنگ و تاوان ، هاوارو دهنگ
به رزگردنه وه

صَدُودٌ: فیلباری گوته مه حال ، سورمه ،
کل که له چاو ده کریت

صدوقا: يه كيك زور ناپره زايي دهر يپرئت،
ناپازي، ناقابل، ژنيك رووخساري
دهريخات بؤ بينه ران و دواتر روو
وهر يگيرئ، بؤگه ني نيو دهم
صدوق: هميشه راستگو، راستال
صدقي: زورتينوبوو، ته ژنه، يه كجار
تينووي بوو

صدقيان: تينوو، ته ژنه، پتويستي مهر
گياندارك به ناو
صديق: كيم، زوخ، زوخاو، زامهت،
كيمو زوخمى تيكل به خوئين، خوراكي
دوزه خيه كانه له روژي قيامه تدا، ناوي
گرمو له كول

صديق: نيوهي شتيكي له تو
كه رتكارو، پارچه يهك له شتيكدا
كه بووييت به دوو كه رته وه
صديق: لاواز، كز، مەردومي لاوازو كه م
توانا، منالتيك سئ روژ بيت له دايك
بووييت

صديقي: هاوپئ، هاوول، برادهر،
دوست، يار، دوستي به سؤزو نه مه كدار
صديق (بار): راست، راستال،
راستگو، دلسؤز، دوستي نه مه كدار،
يه كيك له گوته كانيدا راستگو ييت و
به كرده وهش بيسه لمينييت، چا كه كاري
به رده وام

صراحي

صرا (حرم): پىچايه وه، به ستي، گرنييدا،
گورزه ي كرد، كردى به نيو يه كا،
مه ليگرت

صرا الدراهم في الصرة: دراويان
دره مه كانى خسته نيو توره كه كه وه،
هاويشتيه ناو توره كه كه

صرا الفرس اذنه وياذنه: گويي
ره پكرد بؤ گويگرتن، گويچكه كانى
رهق كرد گويي بگرييت

صرا الناقة ويا الناقة: گوانى به سست
هه تا به چه كه كانى شيره كه ي نه خوئن،
گوانى هه ليه سست به توره كه يهك
بؤئوهي شيره كه ي نه خوريت

صرا الشيء (صوت): دهنگي ليوه هات،
چيه ي هات، زيقه ي هات

صرا الباب: چيره ي هات، جيره چيره ي
ليوه هات

صرا الرجل: به توندى هاواريكرد،
تينوبوو

صرا الاذن: زرنگايه وه، دهنگي دايه وه
صرا الانسان: دانه كړه ي كرد، دانى ليك
خشا، چيره ي هات

صرا النبتا: سه رما لئي دا، سه رما بردي
صرا: چيره ي دهرگا، كړه ي دهرگا

صرا: سه رما، سه ردى، سؤله، سه رماو
سؤله، واژوي گه رمايه، كه نارى،
قه نارى، كه ناره، بالنده يه كي
دهنگخوشي كچكه يه

صراي: سوربوون له سه ركارك، پشت
نه ستوربوون و به رده وام بوون له سه ر
فرمان و كارك

صراح - صراح: پاكو پوختى
هرشتيك، پالفته، پوخته، ناشكرا،

روون، له روو، ناشكرا تر
صراحة: رووني، ناشكرايى، ناشكرا

بيژى، له روايه تي، دلسؤزي
صراحي: ناشكرا، له روو، ديار، به رچاو

صُرَاحِيَّة - صُرَاحِيَّة: شووشه‌ی مه‌ی،
سوراحی، ده‌فرنگی شیوه‌ی لوله‌کی‌یه و
ناو و شله‌مه‌نی تیده‌کری
صُرَاح: هاوارکه‌ر، قیزه‌که‌ر، تاووس،
داووس، بالنده‌یه‌که په‌په‌کانی مه‌موو
جوره نه‌خش و ره‌نگیگ ده‌نوینی به‌لام
لاقی زور ره‌شه
صُرَاد: هوری بی‌باران، تهنکه‌ه‌ور،
ه‌وری دوره‌ باران
صُرَار: شوتنیکی به‌رز که‌وا ناوی پی
نه‌گات، توره‌که به‌ندی گوان،
توره‌که‌یه‌که ده‌کرتنه گوانی ناژه‌ل
بوئه‌وه‌ی به‌چکه‌کانی شیره‌که‌ی نه‌خون
صُرَارُ اللَّیْلِ: سسرك، میشه‌سه‌گانه،
سیسره، ده‌عبایه‌کی زهردی چکولانه‌یه
وه‌کو کرم وایه به‌قه‌له‌مباز ده‌پروا
زیانبه‌خشه و ده‌نگیکی ه‌راسانکه‌ر
ده‌خاته‌وه
صُرَارَة: نه‌وه‌ی حاجی نه‌کردبی‌تو
ژنبشی نه‌مینابیت
صُرَارِي: که‌شتیه‌وان، ده‌ریاگه‌ی،
ده‌ریاوان، که‌شتیدار، که‌سَیك
سه‌په‌رشتی به‌پویه‌چوونی که‌شتی
بکات
صُرَاط: شمشیریکی پرنده‌ی دریژ
صُرَاط: ریگه، ریباژ، شاپی، ریگه‌یه‌کی
ره‌وان و دروست
صُرَاع: رقه‌به‌رایه‌تی، کیشمه‌کیش،
زورانبازی، ململانی، رکابه‌ری‌کردن،
به‌ربه‌ره‌کانی
صُرَاعَة: نه‌وه‌ی خه‌لکی تووشی فی‌و
حال و باریکی نا‌ناسایی ده‌کات

صُرَاعَة: پیشه‌ی زورانبازی،
زورانبازی
صُرَاف: ژمیریار، قاسه‌وان، سندوقدار،
به‌پررسی دارایی
صُرَافُ النُّقُود: دراوگپ، نه‌وه‌ی دراو
پاره ده‌گورپته‌وه
صُرَام: ناویکه له‌ناوه‌کانی جه‌نگو
شه‌ی، به‌لاو نه‌هامه‌تی، شه‌پو ناژاوه،
ناشوبوب
صُرَامَة: تیژی، توندی، زه‌برو زه‌نگ،
توندوتیژی، غیره‌ت، کولنه‌دان،
سوریون، به‌رده‌وام بوون
صُرَة: بوخچه، توره‌که، پریاسکه،
گورزه، پیچراوه، تورک، جۆپك،
تۆربه، جوهور، جۆپكیكه
ه‌لده‌درویت بق‌شت تیکردن
صُرَة النُّقُود: توره‌که‌ی پاره، کیسه‌ی
پاره
صُرَة: سه‌رما، سه‌رماوسوله، ساردی،
هاوارو ده‌نگیکی به‌رزو توند
صُرَجُ الحَوْض: ه‌لی‌سوو، سپی‌کاری
تیاکرد، سافو لووسی کرد
صُرَح: ده‌ریخست، ناشکرای‌کرد،
روونی کرده‌وه، تیشکی خسته‌سه‌ر
صُرَحُ الْأَمْرِ: روونی کرده‌وه، ناشکرای‌کرد
صُرَح: ده‌رکه‌وت، ناشکرا‌بوو، که‌وته
روو، به‌ده‌رکه‌وت، هاته‌پوو، رایگه‌یاند،
ده‌ریپری، ناشکرای‌کرد
صُرَحُ الْمُكَلِّم: ناشکرای‌کرد، وتی،
رایگه‌یاند، بی‌پیچ و په‌نا خسته‌ی روو
صُرَح بِمَا فِي نَفْسِهِ: نه‌وه‌ی له‌نیو ناخ و
ده‌رونی بوو به‌ده‌ریکرد

صَرَخَ النَّهَارُ: هوره که ی ره وییه وه،

تیشکی خۆر به ده رکوت

صَرَخَ الْخَمْرُ: که فه که ی نیشته وه،

که فی سه ری ره وییه وه

صَرَخَ السَّهْلُ: وشکه سالبوو، قاتو

قربو بوو، بی باران و به رویووم بوو

صَرَخَ الرَّامِيُّ: هاویشتی به لام نه پیتکا،

تبی ی گرتو لئی نه دا

صَرَخَ (كَانَ صَرِيحًا): له رویوو،

ده رکوت، روون بوه وه، ئاشکرابوو،

روو به رویوو

صَرَخَ: کۆشک، سه را، تالار، ته لار،

باله خانه، سه راپه رده، تاق، بانه لجان،

خانوی به رزو خۆش، هور قۆچ،

کۆشکی بالا

صَرَخَ: پوخته و پالفتی هه رشتیک

صَرَخَةُ: جارێک، که په تیک، رایه ک،

ده مێک، تاوێک، کاتیک

صَرَخَةُ الدَّارِ: گۆره پانی حه وشه که ی،

به رمال، ساحه که ی، نه وزه وییه ی

به رده می مال یان ده ورو پستی

صَرَخَ: قیژانی، هاواریکرد، نه پاندی،

هاواری لیبه رزبوه وه، داوای

فریا که وتنی کرد

صَرَخَ الْقَوْمُ: فریایان که وتو

یارمه تی دان

صَرَخَ: ساردبوو، سه رماو سۆله بوو

صَرَخَ الرَّجُلُ: به سه رما قایم بوو،

سه رما برده له بوو (له وشه دژه یه که کانه)

صَرَخَ السَّهْمُ: هه له یکرد، نیشانی

نه پیتکا، تراز، لایدا له مه به ستی

صَرَخَ الرَّامِيُّ السَّهْمُ: نیشانه گه ره که

له نیشانه که ی نه دا، تراز لیبی، لایدا،

سه ریکرد

صَرَخَ الشَّيْءُ: بپی، له تیکرد، پارچه

پارچه ی کرد

صَرَخَ الْعَطَاءُ: که می کرده وه، لیبی ی

که مکرد، که لی کرد، هه ندی کرد، که مکم

پپی به خشی، نه ختال و تۆزه تۆزه

پپی ی دا

صَرَخَ: سه رما برده له، به سه رما

قایم (له وشه دژه یه که کانه)

صَرَخَ: پاک و پوختی هه رشتیک،

شوینتیکی به رزو بالا له چیاو شاخدا،

سوپایه کی مه زن و بی شومار، سه رما

صَرَخَ: سوپایه کی مه زن و بی شومار،

بزماریکه سه ره نیزی ی پی تۆکه و

چه سپاو ده کری

صَرَخَ: بالتده یه که سه ری گه رده یه و

ژیرسکی سپی یه و سه رپشتی سه وزه و

په له وه ری پچوک راو ده کات

صَرَخَ: دوو په گی ژیر زیانه

صَرَخَ: گوی ی هه لخت، گوی ی گرت،

گوی قولاخ بوو، گوی قوتکرده وه

صَرَخَ الصَّوْتُ: به ستی، پابه ندی کرد،

به ستیه وه

صَرَخَ أَذْنُهُ: گوی ی هه لخت،

گوی ی گرت

صَرَخَ: صَرَخَ: گۆله گه نم پاش

دوینه وه ی

صَرَخَتِ الْفَأَقَةُ: پیتشه که وت، له پیتشه وه

رپی، پیتشه ویی کرد

صَرَخَ (صَوْتٌ): دهنگی لیوه هات،

جیره ی هات

صُرَّ صَرَ الرَّجُلُ: به توندی هاواریکرد،

توند قیرژاندی، نه راندی

صُرَّ صَرَ الشَّيْءُ: کزی کرده وه، نه وهی

په رت و په خش بووبوو جه میگرد

صُرَّ صَرَ مِنَ الرِّيحِ: بایه کی توندو زور

سارد

صُرَّ صَرَ - صُرَّ صُور: سیس-سرك،

جانه وه ریڅی قه له مبارزداره و شه وان

زیکه زیک ده کات

صُرَّ: دای به زه ویدا، کوتای به زه ویدا،

ته ختی کرد، ترسانی، توقاندی،

خوپه ی هیټا به به ریا

صُرَّ الْبَابُ: کردی به دوو تاک،

دووتاکی کرد، دوولایی کرد

صُرَّ: فیی لیټات، تووشی

په رکه مېوو، په رکه می لیټات، خزاو

که وت به زه ویدا، ناپاکی کرد

صُرَّ: فی، په رکه م، گه شکه، جوړه

نه خو شیه که کتوپر تووشی هیټدی

که س ده بی و که ف ده چنی و بیټو ش

ده که وی

صُرَّ: که وتن، که وتن به زه ویدا،

ژیر که وتن، دران به زه ویدا، وه کو،

هاوچه شن، وه یک

صُرَّ الشَّعْرُ: نیوه ډیر له هونراوه دا

صُرَّ: هاری، کره ز، گیانداریکه تووشی

ده ردی هاری بووی، گیانداري بزئو

صُرَّ (عَنَانٌ): جله و، ده سته و جله و،

ده سته ره شمه، دانه لغاو، جه له و،

هه وسار، هه فسار، قه وچه، ده سته جه له و

صُرَّ عَنَانٌ: شه وورژ، به ره به یان و

نیواران

صُرَّعَ: ته پ و کز، یه کیک زور بکه ویت و

هه لیسیتته وه

صُرَّ: دووری خسته وه، پالی پتوه نا،

به تالی کرده وه، هه لی وه شان وه،

ده ریگرد، ده سته پتوه نا، ره وانه ی کرد

صُرَّ الدُّنَايِرُ: وردی کرده وه،

گزیپه وه، نال و گزی کرد

صُرَّ الْمَالُ: خرجی کرد، سه رفی کرد

صُرَّ عَنْهُ: وازی لیټیتنا، لیټی

دوور که وته وه

صُرَّ عَنِ الرَّأْيِ: په شیمان بو وه،

پاشکه زیوه وه، ژیان بو وه

صُرَّ النَّظَرُ عَنْ (تَقَاضَى عَنْهُ): چاری

لی پو شتی، په پانی، گوی تی نه دایه،

هه لی بوارد

صُرَّ الْبَابُ: جیره جیری کرد، جیره ی

هات

صُرَّ الْأَسْنَانُ: دانه کپی کرد، دانی لیک

خشا، دانه جیره ی کرد

صُرَّ الْوَقْتُ: کاتی به سه ریرد، وه ختی

کوشت، کاتی گوزه راند

صُرَّ الْكَلِمَةُ: سه روبوری بۆ کرد

صُرَّ الْفَعْلُ: فرمانی خسته

دوخه کانی وه، کاری خسته ده مه کانی وه

صُرَّ الشَّرَابُ: بی تاوو ساده خوار دی وه

صُرَّ الشَّيْءُ: فروشتی، پالی پتوه نا

صُرَّ الدَّرَاهِمُ: گزیپه وه، نال و گزی

پیکرد

صُرَّ الْخَمْرُ: خوار دی وه به بی

تیکه لکردنی به هیچ شتیک

صُرَّ الْكَلَامُ: هه ندیکی له هه ندیکی تر

دروست کرد، هه ندیکی له وی تر پیکه یتنا

صَرَفَ الْمَاءَ: رشتی، رژیکرد،
قلبی کرده وه، به تالی کرده وه، رایکیشا
صَرَفَ الرِّيحَ: له لایه که وه گواستیه وه
بو لایه کی تر، گوی له لایه که وه بو
لایه کی تر

صَرَفَ فِي الْأَمْرِ: به ره و روی کرده وه،
پشت نه ستوری کرد
صَرَفَ عَنْ كَذَا (تَخَلَّى): وازی هینا،
دهستی لیه لگرت

صَرَفًا: زانیارییه که له چۆنییه تی
ریکخستنی وشه ی عهره بی و چۆنییه تی
ده کولتیه وه، وته سازکردن
صَرَفًا (فِي الْإِقْتِصَادِ): له نابوریدا
بریتیه له گزینیه وه ی دراوی نیشتمانی
به دراوی بیانی

صَرَفَ الدَّهْرَ: ناره حه تیه کانی
سه رده م، کۆست و نه هه م تیه کانی
رۆژگار

صَرَفًا: پوخت، رووت، پاک، پالفته،
ساده، بی تاو، پوخته، روون، شتیك
هر خوی بیت و تیکه له به هیچ نه بوییت
صَرَفَان - صَرَفَان: شه وورۆژ

صَرَفَةً: یه کیک له پله کانی مانگه،
جاریك، که ره تیک، مت و مورییه که بو
پاراستن له چاوو نه هه سی پیس،
سه ختی رۆژگارو سه رده م، بریتیه
له وه ی وشتریك به یانی زوو بدۆشری
ئه وجا وازی لی بهیتری هه تا به ره به یانی
رۆژی دواپی

صَرَمَ: به زه برو زه نگیبو، توندو تیزبوو،
ره ق بوو
صَرَمَ الْحَبْلَ: چپرا، له به ریه ک برپا،
له یه ک تراز

صَرَمَ الشَّيْءَ: بری، که رتیکرد،
پارچه پارچه ی کرد، له ت له تی کرد
صَرَمَ فَلَانًا: به جی هیشت، لای
جیهیشت، دورکه وته وه لئی ی، پشتی
تیگرد، قسه کانی بری

صَرَمَ فَلَانٌ عِنْدَنَا شَهْرًا: مانگیك لاما
مایه وه، مانگیك هه لیدا لاما
صَرَمَ السَّيْفَ: تیزبوو، برنده بوو،
به زه بریوو

صَرَمَ الرَّجُلُ صَرَامَةً: توندبوو، تیزو
سووریوو، به رده وام بوو له سه رکاری
خوی

صَرَمَ: بری، چپری، قرتاندی، پسانی،
له یه کی بری

صَرَمَ: پیست، پۆس، پۆسه، ئه یار،
ناشار، گووین، چهرم، وک، لۆنگ،
که ول، چفلین

صَرَمَ: کۆمه ل، تاqm، گروم، کۆمه له
خانوو مالیک، پیلاره کۆن، سۆل،
چه که پیلاره

صَرَمَ: مرد، رۆژی ته واو بوو، تیاچوو،
له ناوچوو، به لادا هات، توناو توون
چوو، نه مان، کۆتایی هاتن به ژیاپی

سه رزه مینی یه کیک
صَرَمَ - صَرَمَ (طَرَفَ الْمَعْيِ الْمُسْتَقِيمِ):
کۆم، پدو، پندۆک، قوون، ئه ندای
شه رمی مروث

صَرَمَ (قَطَعَ): برین، قرتاندن، پسان،
چپران، په لکردن، قه دکردن،
پارچه کردن، که رتکردن، برهین،
قه تاندن، فه ژیلاندن، ژیکرن، به مشارو
چه قوو شتی تیژ دارو شتی تر
ده بریتیه وه

صَرْمَاء: وشتری که م شیر، بیابان و
چۆله وانیه کی بی تاوو ته رای
صَرْمَة: جۆر، چه شن، شیوه، جله وه
وشتریک یان گه واله هور یاخود پارچه
زیوئیک
صَرْمَائِيَّة: زوپنا، زپنه، زپنا، ناله تیکی
مؤسیقی یه و فووی پیا ده کریت و
دهنگیکی زینقی لی پهیدا ده بی
صَرْمُوحَة: پاک و پوختی هر شتیک،
پالفتی هر شتیک
صَرْمُور: بیژن، ره بهن، زگوروت،
سه لت، ته نیا، پیاوئیک هاوسه رو
هاوبه شی ژیا نی بیت
صَرْمُورَة: وازه تیان له ژنه تیان و
حه جکردن بۆ تاک و کۆش به کار
ده مینری
صَرْمُوف الدَّهْر: نارچه حه تیه کانی رۆژگار،
نه هاهمه تیه کانی سه رده م و چه رخ
صَرْمُوم: شمشیریکی بپه پوتیز، برنده،
تیز
صَرْمِي: پاشماوه، پاشه به ره
صَرْمِي الشَّيْء: دوری خسته وه، پالی
پتوه نا
صَرْمِي الْقَوْم: پیتشیانکه وت،
به رله وانکه وت
صَرْمِيح: ناشکرا، روون، له روو،
مه ردومی پاکیزه و پوخت
صَرْمِيح بِذَاتِهِ: به لگه نه ویست، شتیک
خری روون بیت و پتویست به
به لگه نه کات
صَرْمِيح: هاوارکه، قیزه کهر، فه ریادو
نامانکار، دادو فووغان و رۆژوکار

صَرْمِيَّة: هوری بی باران، ته نکه هور،
هوری دوره باران
صَرْمِيَّة - صَرْمَائِيَّة: مه ریک سه رما کزو
لاوازی کردبیت
صَرْمِير: جیره و دهنگی پیتووس،
جیره ی قه ل م، کسپه ی
صَرْمِيرُ الْبَاب: جیره ی ده رگا
صَرْمِيْرَة: پاره وپوولی به سترو، شه ده
پاره
صَرْمِيح - مَصْرُوع: فیدار، گه شکه دار،
شیت و فنیای، یه کیک په رکه می له گه ل
بیت
صَرْمِيْف: جیره، جیره جیره،
خرچه خرچ، مسی پوخت و ره ها، مه ی
کاتیک هچی تیکه ل نه کرابی، شیر
له کاتی دۆشیندا
صَرْمِيْفُ الْبَاب: جیره جیره ی ده رگا،
ئو دهنگه له ده رگا پهیدا ده بیت
له کاتی پتوه دان یان کردنه وه دا
صَرْمِيْفُ الْقَلَم: جیره و خشی قه ل م،
دهنگی قه ل م له کاتی نووسیندا
صَرْمِيْفَة: پوشی خورما، نانی ناسکو
ته نک
صَرْمِيْم: بپاو، له تکرار، شه و یاخود
ساتیک له شه و، به یانی، ده مه وانه
که ده کریت ده می به چکه وشتر هه تا
دایکه که ی نه مژی، زه ویسه که به روپومی
دورابیت هه، به سته و چه پکه ی به سترو
له کشتو کال
صَرْمِيْمَا اللَّيْل: سه ره تاو کۆتایی
صَرْمِيْمَة: سووربوون، سات و به شتیک
له شه و، پارچه و پاره یه که له شتیک،
سه قامگیر کردنی شتیک و سووربوون
له سه ری

ص ع ج

صَعَاد: يه كيك زۆر به رزيتته وه، فره
 مه لکشاو، پتر بالابون
صَعَبَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: قورسی کرد له سهری،
 دژواری کرد، گران و ناره حه تی کرد
صَعِبَ: گران، قورس، دژوار، رهق،
 سهخت، نه سته م، ناره حه ت
صَعِبَ الْإِحْتِمَالُ: مه لناگری، نارام
 ناگری له سهری، رهق و سهخت، وشك و
 گران
صَعِبَ الْإِرْضَاءُ: گپۆز، رازی ناکریت،
 جوکن، ئالۆز، رکاو، به قین
صَعِبَ الْمِرَاسُ (عَقِيدَ): قیرسیچمه،
 که له رهق، لاسار، قیرسیچم، که سیکه
 له کارو باردا لاسارو گیروگفتاو و
 که له رهق بیت
صَعْفَر - سَفَر: جاتره، جه هته ر،
 هه زیی، هه ریتله، نه زیی، زوه، جه تر،
 گیایه کی مالی کتوبیه بۆنی خوشه
 له ناو چیتشت و دانوله ی نوک ده کری و
 له شپوه شدا وه که ترخون وایه
صَعْدَ: سه رکه وت، هه لژنا، هه لهات،
 سه ری دهره مینا، پیاسه رکه وت،
 دهره ک وت
صَعْدَ الْمَكَانُ: سه رکه وته سه ر، چوه
 سه ره وه
صَعْدَ فِي السَّلَمِ: به پی پلکانه کاند
 سه رکه وت، پله پله بپی، پیاسه رکه وت
صَعْدَ بِهِ: سه رکه وت پیایدا، بپی و
 چوه سه ره وه
صَعْدَ فِي وَعَلَى الْجَبَلِ: سه رکه وت،
 هه لژنا، پیاسه رکه وت

صَعْدَ فِي الْوَادِي: شوپیه وه،
 سه ره و خواریه وه، گل بوه وه، تلۆر
 بوه وه، دانه ویه وه
صَعْدَ فِيهِ النُّظَرُ: نیکای خسته سه ر،
 بۆیروانی، ته ماشای کرد له ته وقی سه ر
 هه تا بنی پی
صَعْدَ الزُّفَرَاتُ: ئامی هه لکیشا، ئامو
 سه ره تی هه لکیشا، غه م و په ژاره ی
 خوار
صَعْدَ: به رزی، بلندی، بالایی،
 که شه لانی، به رزایی
صَعْدَ: ناره حه تی، سه ختی، نه هه م ته ی،
 ناخوشی، دهره سه ری، مهینه تی،
 توندی و رهقی، سزای سهخت و گران
صَعْدَاءُ: هه ناسه ی قول، هه لکیشانی
 هه ناسه یه کی قول به هوی غه م و
 په ژاره وه یان ماندوبون و شه که تیه وه
صَعْدَاءُ (مَشَقَّة - عَذَابُ): گرانی، سزا،
 ناره حه تی، سهختی، دژواری،
 مهینه تی، به ده ختی، نه هه م ته ی
صَعْدَاءُ: سه رکه وتنیک به رزاییه ک،
 ته پۆلکه، ته په، ته پ، گردۆلک، گووپک،
 کۆسپایی، نێزه وی، گردی چکۆله
صَعْرَ وَجْهَهُ (إِلْتَوَى): گپۆبوو، رووی
 گپۆبوو، خوارو ختیج بوو، نیفلیج بوو،
 ناپۆک بوو، لول بوو
صَعْرَ خَدَاهُ: رووی وه رگپرا، ده م و چاوی
 کرد به و لاره به هوی خۆبه زلزانین یان
 هه ر خویه کی سروشتی نه وکه سه
 خۆی بوو
صَعْرَاءُ: ملخوار، مل گپ، سه رومل
 خوارو ختیج، سه رلاره خوارو ختیج یان
 پچوک و گزگل

صَفَرُور (مَا جَمَدَ مِنْ مَاءِ الشَّجَرِ
كَالصَّمْعِ): ئاوكى بهستوى روهك،
جهوى، كه تيره، ههنگوژه، جيوه
داران، شتيكه وه كه تيره له هيندى
درهخت وگيا پهيدا دهبي
صَفْعُ الرُّجُل: ترسا، توقى، ترسى
لينيشت، روحى سپارد، زاره ترهك بوو،
هاواريكرد
صَفْعُ الْقَوْم: ترساندى و بالاوه
پيكردن، توقاندنى و پهراگندهى كردن
صَفْعُ رَأْسِهِ بِالْأُذُن: تهريگرد،
نمه داريكرد، چهورى كرد
صَفْعُ: په رته وازه، جياجيا، په روه وازه
صَفْقُ: جهستهى پچوك بوه وه، له پوو
پچوك بوو
صَفْقُ: به يه كيك دهگوتري دهچيته
نيوبازارو هيج سهرمايه يهكى
به دهسته وه نيه به لام خوى ريك
دهخات و دهشببت به هاوبه شى
صَفْقُ: هه وره تريشفه لييدا، بروسكه
لييدا، له هوش خوى چوو، بورايه وه،
بى هوش بوو، ئاگاو هوشى به سهر
خويه وه نه ما
صَفْقُ الرُّعْدُ: شريخه هات، گرمه و
نالهي ليوه هات، گرمه گرمى
لئبه رزبوه وه
صَفْقُ الْحَيَوَانُ: دهنگيكى ناقولاى لى
بيسترا، شپړاندى، نه پړاندى
صَفْقُ الرُّجُل: هه وره تريشفه لييدا،
بروسكه پيكاى و بورايه وه يان تياچوو
مرد
صَفْقُ: بيهوشكوت، هات به لايا،
راچله كى و مرد

صَفْقُ: توندو تيزى دهنگ، مردن،
مه رگ
صَفْقُ: وپ، كاس، داچله كيو، راچله كيو،
داخوړپاو، مردو، بى گيان
صَفْقُ: دهنگيكى تيزو كاسينه ر، نه وه
بيهوش دهكه ويته و ده بورته وه، يه كيك
ره چاوى هه وره تريشفه بكات و ترس
به سيماورهنگ و روخساريه وه دياربيت
صَفْقُ: گه را، تقو دانانى ماسى و بوق و
نيدي كه ده ژيته وه وه خوى گياندارى
لى پهيدا دهبي
صَفْلُ: مل باريك، سهر پچوك
صَفْلُ: دريژبوو، شوربوو، داكه وتوو
صَفْلَةُ: باريك و لاواز له جهسته دا،
له پولوازو كه م گزشتى جهسته،
دارخورمايه كه زور دريژكوا لارو
له ويريبت و بنى لقه كانيشى روت بيت
صَفْلُكَ: صَفْلُكَ: هه ژاريخت،
بى دهرامه تى كرد، نه بوونى هينا
به سه ريا، گه داي كرد
صَفْلُكَ الْبَقْلُ الدَّوَابُ: روه كه كه
نازه له كانى قه له وكرد، به خوهى كردن
صَفْلُوكُ: ناكه س، هه ژارو چه ته، روته،
گه دا، نه بوو، بيتنه وا، هه ژارى دزو
چه ته
صَفْيُوبُ: دژوار، ناهه موار، ناجژرو بار
صَفْوُ: چوله كه يهكى پچوكه
صَفْوَدُ: صَفْوَدُ: سه ره و ژووره،
به ره و سه ر، بلندي، كوسپ و كوتلى
سهخت و دژوار، سه ريه ره و ژوور،
به رزيونه وه، هه لكشان
صَفِيدُ: ته پوله، ته په، به رزي، بلندي،
زهوى به رزو بلند، گوپ، خاك و خول،
رينكه

ص خ

صَفَا إِلِيَه: گویِ بۆشلکرد، گویِ بۆ
مه لُخست، گویِ بۆ گرت، لاریوه وه،

شۆپ بوه وه

صَفَاوَر: گوناومی پچوک، رووداووکرده ی
سووک و که م نرخ

صَفَاوَر: سووکی، رسوایی، نزمی،
نه بوونی، ناپه هتیی، رۆژی رهش

صَفَاوَر: جورم پچوکی، واژوی گه وده و
زله یه، پچوکی، گچکهی، ناگه وده یی

صَفَر: صَفَر (كَانَ أَصْفَرُهُمْ): پچوکیان
بوو، له مه مووان پچووکتر بوو، له وان

گچه که تر بوو، ورد تر بوو

صَفَر: قَلَاء: له و پچووکتر بوو،
له و گچه تر بوو

صَفَر: سووکایه تی پتکرا، سووک کرا،
رسواکرا، سه رشۆپکرا

صَفَر: الْحَجَم: پچوکی کرده وه،
شکاندی، سووکی کرد، گچکهی کرد،

قه باره ی پچوک کرده وه

صَفَر: پچوک بوه وه، پوکایه وه،
سووک بوو، پچوک بوو، که م بوه وه

صَفَر: پچوکی، منالی، لاویتی،
گه نجیتی

صَفَر: پچووکتر، وردتر، گچکه تر

صَفَر: پچووکترین منال یان
پچووکترین که سی نه ته وه و گه ل،

کووتاترین، دوایترین، پاشه به ره،
له مه مووان پچووکتر

صَفَو: قه راخی بیر، نه ولایانه ی دۆلجه ی
ئاوو خۆل ده رهیتانی بیر

صَفَو الْكَفَّ أَوِ الْفَرْقَةُ: نیتو له پی ده ست
یان ژوور، ناوه وه ی، ناواخنی، مشت،
نیتو جه رگه

صَفَوَاء: خۆر له کاتی ئاوابووندا، رۆژ
ده می ئاوابوون

صَفِير: پچوک، گچکه، چکۆله،
بووچک، ورد، وردیله

صَفِيرُ السِّن: لاو، هه رزه کار، که م
ته مه ن، گه نج، جه حیل

ص ث

صَفَا الشَّيْء: ریزی کرد، ریکی خست،
به دوا ی به کا هینای، به ک له دوا ی به ک

داینا، به به ک رشته هینای، خستیه پال
به ک

صَفَا الْقَوْم: ریزی کردن، به ریز داینان
صَفَا الْقَوْم: ریزیان به ست، به دوا ی

به کا هاتن، ریزیان گرت به دوی به کا
صَفَا الطَّائِر جَنَاحِيَه: بالی راخست

به لام نه یجوولاند، بالی فشکرده وه و
نه بهیتا و نه بیرد

صَفَا اللحم: توئی توئی کرد،
پاره پاره ی کرد، جنی، له ت له تیکرد،

پارچه پارچه ی کرد

صَفَا الْإِبِل: قاچی به پتکی دانا

صَفَا الْأَخْرُوف: کۆی کرده وه،
پیته کانی ریکخست

صَفَا: ریز، هیل، پله، پایه، جوق،
پۆل، تیپ، له ساندان، چه ند شتیکه

به قه تاره و به ریز راوه ستابن

صَفَا مَدْرَسِي: پۆلی قوتا بخانه

صَفَا جَانَبِي: ریزی ته نیشته به ک، به ک
له پال به کا، به ریز، رشته ی دوا به دوا

صَفَّ طُولِي: يه كه دواى يهك، ريزنكى
دووردريژ، ريزنكى رشته بهرين و
قراوان

صَفَّا: روون بوهوه، ساف بوهوه،
پاكبوهوه، بنگهرد بوهوه، واژوى
ليلى وخه وشدارييه

صَفَّا الْجَو: كهش خوش بوو، بوو
بهسايهقه، كردى بهسايهقه
صَفَّا الْقَدْر: كهفهكهى گرت، كهفى
گرت

صَفَّى الشَّيْء: پاكي كردهوه،
روونى كرد، بنگهردو پاكي كرد، روشنى
كردهوه، پالاوتى

صَفَّى الْحَسَابَ أَوْ الْأَشْفَال: ساغى
كردهوه، كوتايى پيتهينا، ريكى
كردهوه

صَفَّى عَلَى كَذَا: بهوه كوتايى هات،
نهجامى وادهرچوو، واى ليتهات، بهو
نهجامه گيشت، واگيرسايهوهو دوايى
هات

صَفَّى الْخَشَبَ: سافى كرد، رهندهى كرد،
سمارتهى كرد

صَفَّاح: هرچوارلاى سهر، دهفهى
دهرگا

صَفَّاح: ليبورده، بهخشنده،
ميهره بان، بهسوز، ليبورده، ليخوشبوو
له تاوان و گوناوه

صَفَّاح: بهردى دريژى تهك، نهو
وشرانهى كوله پارهيان گورهيه

صَفَّاح: تهختى روخسار

صَفَّاد: كهله بچه، بهستنهوه، پيوهنده،
زنجير، كهتهن، دهسته بهند

صَفَّار: فيكه، زهر دناوتك له ورگو سكد
كژده بيتهوه، كرمى نئوسك، رهنگيكى
زهرده بهسهر رهنگهكانى ترا زال
دهبيت بهموى نهخوشى و لاوازيهوه

صَفَّار: پاشماوهى نهوكايهى كهله بنه
دانى ناژه لا ده ميئيتهوه

صَفَّار: زهرده، زهرديو، زهردهه لگه پان،
رهنگ په پرين

صَفَّار: مسگر، كارى مس، كهسيكه
قاپو مه جهلى مس دروست بكات
صَفَّارَة: فيكه، شاور، فيقه، فيتوو،
نامرازنكى پچووكه فيكهى پى

ليده دريت
صَفَّارَة الرُّعَاع: فيكهى شوان،
شمشالى شوان

صَفَّارَة الْإِنْدَار: فيكهى ناگاداريى،
شاوريى بيدار كردهوه

صَفَّارَة: نهو بوهك و گيايهى رهنگى
زهرده بوه

صَفَّارِيَة: بالندهيهكى په پوتووك زهرده
صَفَّاق: مهناو، چهرمه چه قالته، پيستی

ناوهوه، ژيرپيست، په ردهى سك
صَفَّاق: گهريده، يهكيك زور گهشت و

گوزاريكات، كهسى فره مامله و
بازرگاني و نال و ويل

صَفَّاء: نهوهى زال دهبيت بهسهر
خه لكيدا، زال، سهركه وتوو،

به دهسته لات
صَفَّاء: زالبون، سهركه وتن

صَفَّاء: چوئيهتى، خاصيهت،
خوپره وشت، تاييه ته ندى، شيوه،

ناوه لئاو، نهونيشانه و تاييه ته نديانهى
باسكراوى پى ده ناسرتهوه

صَفَةُ الدَّارِ: دالان، هیوان، سبک،
نیوده رکەر، لیوان، نافدهر، نیتفکو،
که له گی، راپه، هه و دان، بندهرگه،
جینگایه کی سه رگیراوه به دهم ده رگای
حه وشه وه

صَفَةُ السَّرَجِ: راخه ری ژیر زین
صَفَةُ مِنَ الدَّهْرِ: رۆژیک له رۆژان،
ماوه بهک، سه رده میك، کات و ساتیکی
رۆژگار

صَفَحَ الشَّيْءَ: پانی کرده وه، رایخست،
ته نکێ کرده وه، ته نکێ کرد، روو که شی کرد
صَفَحَ عَنْهُ: لێسی بور، چاوی لی
پۆشی، به خشی، گهردی ئازاد کرد،
رووی لیوه رگیرا، لای ته نیشتی تیکرد
صَفَحَ السَّائِلَ عَنْ حَاجَّتِهِ: دهستی نا
به پوویه وه، گهراندیه وه، نه یدایه، رووی
شکاند

صَفَحَ الْقَوْمَ: یه که یه که ناساندی، یه ک
یه ک خستیه پوو

صَفَحَ وَرَقَ الْكِتَابِ: په په په په
هه لیدایه وه، لاپه په لاپه په خسته پوو
صَفَحَ النَّاسَ: به سه ری کردنه وه،
هه والی پرسین، چاوی پێیان که وت و
بارو حالپانی بو ناشکرا بوو

صَفَحَ وَرَقَ الْمَصْنُوفِ: لاپه په کانی
قورنانی یه که له دوا یه که هه لیدایه وه
صَفَحَ فِي الْأَمْرِ: ته ماشای کرد،
بۆپروانی، چاوی پیاگیرا، سهیری کرد
صَفَحَ الشَّيْءَ: پان و به رینی کرد، درێژی
کرده وه

صَفَحَ الْمَكَانَ: روپۆشی کرد به پۆلایان
هه ر کانزایه کی تر

صَفَحَ بَيْدِيهِ: چه پله ی لیدا، چه پله ی
کوئی، دهستی دا به یه کا
صَفَحَ: لا، ته نیشتی، کن، که نار، رۆخ،
رهخ، به خشین، ئازاد کردن، له دل
ده رچوون، لێخۆشبوون

صَفَحَ مِنَ الْوَجْهِ: روومهت، کۆلم،
سوومهت، سوومان، روویمهت،
ته ختاییه کی بی مووه له ژیر چاوان و
ته نیشتی که پۆوه

صَفَحَ مِنَ الْإِنْسَانِ: لاتنیشتی،
که چکانی، لایه کی
صَفَحَ مِنَ السَّيْفِ: لاپانه که ی شمشیر
نه ک تیزه که ی

صَفَحَةَ: روو، روخسار، چاره،
دهم و چاو، رووچک، رووچ، روخ،
سکروم، جهههه، چروچاو، دیبوی
دهری شت

صَفَحَةَ مِنَ الْكِتَابِ: لاپه په، رووپه ی
کتیب و نووسراو، نیو ته به قی کاغه ز
صَفَحَةَ الرَّجُلِ: ته ختی سنگ، پانایی
سنگ، سینه، سینگ، پانایی نیوانی
هه ردوو مه مک و خوارتر و چۆله مه ی مل
صَفَحًا - صَفَحًا: که له پچه ی کرد،
پێوه ندی کرد، زنجیری کرد، ئاسن
بهستی کرد

صَفَحًا: که له بچه، پێوه ند، زنجیر، کۆت،
به ند، قهید، دهست به ند، به خشین،
پێدان، دان
صَفَحًا: به ستنه وه به کۆت،
پێوه ند کردن، پێدان و به خشین
صَفَحًا: کۆت و به ندی کرد، به ستیه وه
صَفَرًا: فیکه ی لیدا، فیکه ی کیشا،
فیکه ی کرد

صَفَرُ الثَّغْبَانِ: ماره که فیشکهای هات،
ماره که فیشکانی

صَفَرٌ بِالذَّابَةِ: فیکه ی بۆ لَیدَا تا ناو
بخواته وه، فیکه ی کیشا بۆ ناو
خواردنه وه ی ناژه له که
صَفَر: له ورگیا زهرداو گرد بوه وه،
کیم و زوخاو کۆبوه وه له سکیا،
برسی بوو

صَفَرُ الْإِنَاءِ: به تالبوو، خالی بوو،
پووچبوو، هیچی تیا نه ما
صَفَرُ الْبَيْتِ مِنَ الْمَاءِ: شت و مه کی تیا
نه ما، به دهر له شت و مه ک مایه وه
صَفَرٌ (صَبَغَ بِلَوْنِ أَصْفَرٍ): زهردی کرد،
به رهنگی زهرد بۆیه ی کرد

صَفَرُ الثَّوْبِ: زهردی کرد، رهنگی
زهردی لَیدَا
صَفَرُ الْبَيْتِ: چۆلی کرد، به تالی کرد،
خالی کرد، هیچی تیا نه هیش
صَفَرٌ لِلذَّابَةِ: فیکه ی بۆ لَیدَا هه تا
ناوبخواته وه، فیکه ی بۆ کیشا له کاتی
ناو خواردنه وه دا

صَفَر: زَیَر، ئالتوون، مسی زهرد، ته لا
صَفَر: سفر، هیچ، نوخته له نووسینی
ژماره دا، نوخته ی به تالایی
صَفَر (يَرْقَانُ): زهردویی، زهرتکی،
دهردیکه تووشی مهردوم مه رزه
ده یی و زهردیان ده کات

صَفَر (الشَّهْرُ الثَّانِي مِنَ السَّنَةِ
الْهَجْرِيَّةِ): مانگی سه فه ر، مانگی
دووه می کۆچی به دوا ی مانگی (محرم)
دَیْت
صَفَر: برسیستی، ژیری، په یمان، ترسو
بیم

صَفَرَاء: زهرد، ئالتوونی، زهرداو، ناوی
زراو، شله ی که له کیسه ی زراودا
صَفَرَان: هه ریه که له مانگه کانی (محرم و)
(سه فه ر)ی کۆچی به
صَفَرَاوِي: حوحوولی، رارا، سه ودایی،
یه کێک له خۆوه هه لده چی، بی مێشک،
سه رسه ری، سه رچل، گێل، حۆل،
هه له شه، مرۆی رارا

صَفَرَّة: زهرد، زهردویی،
زهرده له گه پان، رهنگ په پین، رهشی،
رهنگی ئالتوونی
صَفَرَّة: برسیستی و گه ده به تالبوون،
جارتک

صَفَرْد: بالنده یه که به نمونه
ده به پیننه وه بۆ ترسنۆکی
صَفَرِي - صَفَرِيَّة (مَطَرُ الْغَرِيفِ):
بارانی پایز، په له، بارانیکی تیکراییی به
له ناوه راستی پایزا ده باری و ده غل و
دان و گیای پێده پووی و جووتی
پێده کړی

صَفَصَاف: بی، شوپه بی، داریکی
بی به ره و پینج جۆری هه یه (1) داره بی
(2) شهنگه بی (3) زهرده بی (4) ره شه بی
(5) شوپه بی گه لای تال و باریک و درژده
صَفَصَفَ الرَّجُلُ: به ته نیا چوو بۆ

زه و بییه کی چۆل و نا هه موار
صَفَصَفَ الشَّيْءُ: ریزی کرد، یه ک
له دوا ی یه ک هیتای
صَفَصَف: ته ختایی، زهوی تهخت
صَفَع: پیاکیشا، زلله ی پیدادا،
دا یگرت هه، لَیدَا، ئیشتی کرد، کیشای
به پشته ملیا

صَفَقَة (لَطْمَة) : نِشِست، لَیدان به بهری
 له پ، زله، چه پازله، شه قه زله، زه له،
 شه قل، سه تره
 صَفَقَ الشَّيْءُ : رِئِکی خست، ریز به ندی کرد
 صَفَقَ الْقَوْمُ : له ریزا رِئِکی خست،
 به ران بهر به دوزمن رِئِکی خست
 صَفَقَ : لَیددا، بپاکِشدا، تَپَی سره وان،
 دایگرته وه
 صَفَقَ الْبَابُ : ده رگا که دابه به کا، توند
 پتو به یدا، به توندی دایخست، کرد به وه،
 ناوه لای کرد (له وشه دژ به به که گانه)
 صَفَقَ الطَّائِرُ بِجَنَاحِيهِ : باله کانی
 دابه به کا، کِشای به به کا
 صَفَقَ عَيْنُهُ : چاوی لیکنا، دایخست
 صَفَقَ الْعُودُ : تاله کانی جو لاند، ژه ندی،
 لَیددا، مَینایه جو له
 صَفَقَ الْقَدْحُ : پریکرد، لَیوان لَیوی کرد،
 هتا سهر وه پریکرد
 صَفَقَ الشَّرَابُ : له قاپیکه وه کرد به
 قاپیکی تر هتا پوخت و پالفته ببیت
 پالفته بکرد
 صَفَقَ لَهُ بِالْبَيْعِ وَصَفَقَ يَدُهُ بِالْبَيْعَةِ :
 دهستی خسته نیتو دهستی نه مهش
 نامار به که بوو بوسه رگرتن و به سستی
 مامه له به یمانیک
 صَفَقَ الرَّجُلُ : رَوی، سهری ه لگرت
 صَفَقَ الرِّيحُ الْأَشْجَارَ : له ران به وه،
 مَینای و بردی، جو لاند به وه
 صَفَقَ : نه ستوریو، قه باره دار بوو
 صَفَقَ الثَّوْبُ : چنین و دورینه که ی
 ورد بوو، ورد چنر ابوو
 صَفَقَ الرَّجُلُ : سوک بوو، بی تاب بوو،
 بی شه رم و حه یا بوو، هیچ و پوچ بوو

صَفَقَ الطَّائِرُ بِجَنَاحِيهِ : دای به به کا و
 دهنگی لَیبات، کِشای به به کا و دهنگی
 لَیبه رز بوه وه
 صَفَقَ الرَّجُلُ يَدِيهِ : دهسته کانی کِشدا
 به به کا و دهنگی لَیکه و ته وه
 صَفَقَ حَوْلَ الشَّيْءِ : به ده وریا سوراپه وه،
 گه را، هات و چوو، خولی خوارد
 صَفَقَ الرَّجُلُ : رَوی، چوو، رَویشت
 صَفَقَ : لا، ته نِشِست، تاکی ده رگا، تاک
 صَفَقَ : چه پله، چه پله لَیدان،
 چه پله رِزان، چه پله کوتان، به هوی
 شادی یا شتیکي سهر یا خود نر خاندی
 هه ولی که سَیک هه ردو بهری ده ست
 کِشان به به کا به چه شَنیک دهنگی لَیوه
 بیت
 صَفَقَ الدَّمُ : خوین گواستنه وه،
 خویندان، گواستنه وه ی خوین
 صَفَقَ : تاکی ده رگا، ته نِشِست، لا
 صَفَقَة : لَیدانه وه، ده ست خسته نیتو
 ده ست، خرید، کَپین و فروشتنیک
 صَفَقَة خَاسِرَة : مامه له به کی به زیان،
 خریدیکی زیان به خش، زه ره، زیان
 صَفَقَة رَابِعَة : مامه له به کی به سوود،
 خریدیکی سوود مه ند
 صَفَقَة وَاحِدَة : هه مووی پَیکه وه،
 به سه ریه که وه، تَیکرا، سه رجه م
 صَفَقَ الْفَرَسُ : له سه ر سی پا وه ستا
 صَفَقَ : دالتی لَیددا، چوه ژَیری،
 رَچوو له بیر کردنه وه دا
 صَفَقَ (وَعَاءُ الْخَصِيَّةِ) : تورده که ی
 گون، چهرم و پیسته که ی گون

صَفُو: روونی، سافى، دلسۆزى،
خۆشى، خۆشگوزهرانى، دروستى،
گونجواى، له بارى
صَفُوَاء - صَفُوَان: سایه قه، ساو،
سامال، سایه، ئاسمانى بى هورو
ته م و مز، به ردی لووس و ساف
صَفُوَّة - صَفُوَّة - صَفُو: هلبزراو،
چاکه کهى، دانسقه، هه ره چاک،
هه ره باش، زۆر چاک و باش، دلسۆزى
له ته مه کداریدا، باشه ی هه ر شتیک
صَفُوَّة: دۆستى دلسۆزو به ته مه ک
صَفُوَّة مِنَ الْمَاءِ وَنَحْوَهُ: که م، نهخت،
هه ندىک، تۆزىک
صَفُوح (غَفُور، گَرِيْم): لیبورده،
لیخۆشبوو، میهره بان، به سۆز، نه رم و
نیان
صَفُوف: وشترىک شیرى زۆرییت،
وشترى پر شیر
صَفِي: هاوپی دلسۆزو به ته مه ک،
پاک و پوختى، هه ر شتیک، ته و
ده سته وته ی سه رۆک و فه رمانده ی
گشتى بۆ خۆى داده نیت له جهنگا
صَفِيَّة: دارخورمائه ک به روپومى زۆر
پتوه بیّت، وشترىکی فره شیر، یه که م
رۆژى سه رما و سۆله
صَفِيح: پان، به رین، روپان، پلّیت،
ئاسمان، روپای هه ر شتیک
صَفِيحَة: پلّیت، په ره ک، قوتوو،
شمشیری پان و به رین، به ردیکی پان و
به رین، رووی هه ر شتیک
صَفِيحَة الْوَجْه: رووی پتسته که ی،
ده موچاوی

صَفِير: هه ر ده نگیک بیته ده ره وه به لام
به تال بیّت له پیت و وشه
صَفِيْف: ته وه ی داده نری له به ر خۆردا
یان له سه ر ئاگر هه تا سوور بیته وه و
بیرزیت
صَفِيْق: ته ستور، سفت، لووس
صَفِيْق الْجِلْد: پتست ته ستور، پتست
مردوو
صَفِيْق الْوَجْه: بى تابروو، به دپه وشت،
بى شه رم، چوختى، هیه و پوچ،
سووک و رسوا

ص

صَقَار: بى باوه ی، بى تاین، راهینه ی
بان، ته وه ی راو به باز ده کات و رامى
ده کات له سه رى
صَقَار - صَقَارَة: دۆشاوگر، دۆشاو
فرۆش
صَقَاع: په تیکه له سه رى چادروه درێژ
ده کرى ته وه و هه ردوولای میخه کانی
پتده به سترى بۆ ته وه ی له کاتى
ره شه بادا چادره که نه ته پی و
نه جوولیت، ئاسنیکه له نێو لغاودا نزیک
به لا لغاوه ی ته سپ
صَقَاع الدَّيْكَ: قووقه ی که له شیر،
خویندى که له شیر
صَقَال: ورگ، سک
صَقَالَة: تهخته به ند، رایه له، ته و داره ی
ته ندازگى به نا رای ده میلّیت بۆ
گه یشتن به شوینه به رزه کان و کارکردن
تیایدا
صَقَالَة الْبِنَاء: تهخته به ستنی کۆشک و
ساختمان ه کان

صَقَر: لیتی‌دا، دایگرت‌وه، ده‌ستی
لی‌وه‌شاند

صَقَر النَّار: دایگیرساند، ه‌لی
گیرساند، کردیه‌وه

صَقَر: دوزه، جه‌مه‌م، نه‌ولانه‌یه‌ی
په‌روه‌ردگار بَق تاوانبارو خوانه‌ناسانی
داناره له‌پاشه‌روژدا

صَقَر (عَسَل الرُّطَب أَوْ الرُّيِّب): دوشاو،
دوشاوی خورماو تری

صَقَر: باز، بالنده‌یه‌کی دندوک خواری
گوشته‌خوره بَق راو به‌خیوده‌کړی و چاوی
جوانه و کونچرکونچرپه به‌نیزه‌که‌ی
ده‌لین جوړه، به‌میڼه‌که‌شی ته‌وارو
له‌سالیکیشدا ته‌نیا دوو هیلکه ده‌کات

صَقَر: به‌باز راوشکاری کرد
صَقَر: دروی ناشکراو دیار، گوته‌ی

ناپاستی به‌رچاو
صَقَرَة: تیکه‌لبوونی ره‌نگی سه‌وزیان

ره‌شی بالنده به‌سووریان زهره
صَقَرَة: نه‌وپه‌پی گهرمای خور،

قرچه‌قرچ و تین و گهرمای خور
صَقَرَة: ناویکی که‌می مه‌نگ، که‌میک

ناوی راوه‌ستاو
صَقَع الرَّجُل: روی، سه‌ری خوی

مه‌لگرت، له‌ری‌ی چاکه لایداو ترازا
صَقَع الدِّلِك: که‌له‌شیره‌که خویندی،

قووقانی
صَقَع فِي الْقَوْل: هونه‌ری تیا نواندو

له‌مه‌وو باب‌ه‌تیکي گوت
صَقَع فِي الْأَرْض: کوتای به‌زه‌ویدا، دای

به‌زه‌ویدا، کیشای به‌زه‌ویا
صَقَع الْمَاءُ وَغَيْرُهُ: زړساردبوو، که‌له

ده‌ته‌زینی، به‌ستی، زوقمی تیزا

صَقَع الْكَانَ (أَصَابَهُ الصَّقِيعُ): زوقم
لیتی‌دا، به‌ستی

صَقَع: ناوچه، ه‌ریم، ده‌فر، ناوه‌ند،
نافند، مه‌یدان، هنگ، پوونگال، مه‌گن

صَقَع: نیشو ژانی سه‌رما، نه‌و نازاره‌ی
له‌میانه‌ی سه‌رما بوونه‌وه په‌یدا ده‌بیټ

صَقَعَت الْأَرْض: به‌ستی، بوو
به‌به‌سته‌لک، په‌کپارچه بوو به‌سه‌هول،

زوقم لیتی‌دا
صَقَعَة: سه‌رماوسوله، سه‌رمایه‌کی

سه‌خت، جاریک، که‌رته‌تیک، توره‌یه‌ک
صَقَل الشَّيْء: سافی کرد، لووسی کرد،

په‌رداخ‌ی کرد، ده‌ستی پیا‌هیتنا، باقو
بریقی ده‌رخست، تیف تیفه‌ی دا

صَقَل كَلَامَهُ: جوانو ناسکی کرد، ریکی
خست، به‌رگیکی جوانی کرد به‌به‌را

صَقَل الدَّابَّة: فیزی کرد، رایه‌یتنا،
رامی کرد

صَقَل: لووس بوو، ساف بوو، سافو
لووس بوو، تاسو لووس بوو

صَقَل: سافکردن، په‌رداخ‌کردن،
لووسکردن، تیف تیفه‌دان، شاپیک‌کردن،

شاه‌ییک‌کردن، پووسکردن، تاسو
لووسکردن، شابیک کردن

صَقَل - صَقَلَة (جَنَب - خَاصِرَة): ته‌نیشت،
لاته‌نیشت، که‌له‌که، لا، کن، ره‌خ، روخ،

نه‌وک، پال، ته‌ک، ته‌نشخی، لای شان
له‌راست و چه‌پی شت

صَقَلَب - صَقَالِبَة: تاقم و گروهم‌یکن
سه‌ره‌تا له (خرن) سه‌ریان مه‌لداو دواتر

بلا‌بوونه‌وه‌ی به‌نه‌ووپاداو نیس‌تاش
به‌(سلافینی) په‌کان ناسراون

صَقِيع: زوقم ، زووقوم ، خوس ، سړی ،
قهریسه ک ، خوویسار ، خوویز ، سه رمای
سه خت

صَقِيل (لَامِع): به شوق ، شهوقدار ،
بريقه دار ، رهوشه ن ، رهوشه نی ،
دره خشان ، خاوه ن رووناکي و شوق

صَك

صَك الْبَاب: داڅست ، پټوه یږدا ،
جوړتی کرد

صَك الرَّجُل: هه ردو ته ژتوی له کاتی
رؤیشتنا ده له رزی

صَك: به لکه نامه ، چه ک ، چه کی دراو ،
پشک

صَك مُصَدَّق: چه کی په سهند ، چه کی
سه لمینراو

صَكَاك: رهق ، دلرهق ، بی به زه یی ،
نامیهره بان ، بی پاک ، نامیهره بانیتي ،

بی سؤز به زیبه تی ، بی هست و نه ست
صَكَّتِ الْأَسْنَانُ: کره کړی کرد ، دانه

کره ی کرد
صَكَّتْ رُكْبَانَهُ: قاچی لیک خشا

له رؤیشتندا ، قاچی هات به یه کا ، قاچی
له رزی

صَكَّتِ الْقَوْمُ بِالسَّيْفِ قُضَارِيُوا بِهَا:
شهره شیریان کرد ، شهره شمشیریان کرد

صَكِيك (ضَعِيف): لاواز ، کرز ، بی میز ،
ته شک ، زراف ، جبیقال ، پووت ،

که متین ، له خه ر ، بی تبین ، گه ریینه ،
یه کټک که م تواناو هیز بیت

صَل

صَل الشَّيْءُ: دهنگی لیوه هات ، ته قه ی
هات ، دهنگی لیبه رزیه وه ، دهنگی
دایه وه

صَلَّ السَّلَاحُ: ته قه ی هات ، خشی
هات ، ته قه ته قی لیبه رز بوه وه ، دهنگی
لیپه یدابوو

صَلَّ الْمَسْأَرُ: له کاتی داکوتیندا دهنگی
لیوه هات ، ته قه ی لیها ته به کوتینه وه

صَلَّ الْإِنَاءُ الْفَارِغُ: قاپه به تاله که
له کاتی لیډانا زرنکاپه وه ، زرینگه

زرینگی هات

صَلَّ السَّقَاءُ: وشکی کرد ، مه لوه ری
صَلَّ اللَّحْمُ خُلُولًا: خراب بوو ، بونی کرد ،

بوگه نی کړیو خراب بوو
صَلَّ الشَّرَابُ صَلًّا: پاکي کرد ، پالوتی ،

پالفتی کرد
صَلَّ الْحَبُّ الْمُخْتَلِطُ بِالشَّرَابِ: ناری

پیا کرد مه تا له خاک و خول جیای
بکاته وه ، دانه دانه ی جیا کرده وه به وه ی

ناویکرد به سه ریا
صَلَّ: ماری ژاردار ، مهینه تی و

نه هامه تیه کانی روژگار ، شمشیری
برپنده و تیژ

صَلًّا: کیشای به پشتیا ، دای له پشتی
صَلَّا (وَسَطَ الظُّهْرِ): ناوه راستی پشت ،

گازره رای پشت ، نیوه ندی
صَلَّى اللَّحْمُ: برژاندی ، سووری کرده وه

صَلَّى فَلَانًا النَّارَ وَفِيهَا وَعَلَيْهَا: خسته
ناوی و گرتیه خو

صَلَّى الْأَمْرَ وَبِالْأَمْرِ: توندو تیژیبه که ی
چه شت ، ناسؤزیه کانی هه لگرت ،

سه ختی و داواکارییه کانی خسته
نه ستړی خوی

صَلَّى فَلَانًا: خه ریک بوو بیخاته
ناشوب و نه هامه تیه که وه ، وه خته بوو

سه ری تیا به ریت

صَلَّى لِلصَّيْدِ: تَوْبِي بِرْ هَهْ لَخَسْت، داوی
بِرْ نایه وه

صَلَّى - صَلَاة: خوازیری چاکه بوو،
پاراپیه وه، دوعای کرد، لاف لافی کرد،
نویژی کرد، خوابه رستی کرد
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ: خوا لئی پیروز کرد،
خوا فرداری کرد لئی، درودی باراند
به سه ریا

صَلَّى الْفَرَسُ تَصْلِيَةً: دوهم نه سب بو
له پیش برکی که دا، به دوا یه که ما هات
صَلَّى يَدَهُ بِالْفَارِ: دهستی خسته بهر
ناگر، دهستی گهرم کرده وه له بهر ناگرا
صَلَّى الْعَصَا بِالْفَارِ: گزانه کی
به زه بری هالوو تینی گهرما راست
کرده وه، نه رمی کردو ریکی کرده وه

صَلَابَةٌ: ره قی، پته ویی، سه ختی،
تۆکه می، دلره قی، توندوتیژی،
قیرسیچمه یی

صَلَاة - صَلَاة (إِبْتِهَالٌ وَسُجُودٌ وَخُضُوعٌ لِلَّهِ
تَعَالَى): نویژ کردن، کپنوش بردن
بِرْ خوا، ملکه چی و کپنوش بو
پهروه دگار، چند کردارو گوشتاریکی
تایبه تی ثابینی به (الله اکبر) دهست
پنده کات و به (سلام) دوا یی دیت و
له شه وریژنکدا پینچ جار نه نجام
دهدریت، ههروه ها بهم مانایانه
هاتووه (1) له خوا پارانه وه
(2) خوابه رستی (3) نزاو لاف لاف
(4) یاد دوزیکی خوا

صَلَاةٌ مِنَ اللَّهِ: لیبوردن و به زه یی
خوا یی، درودی خوا یی

صَلَّاح: باشی، چاکه کردن، خیر و
به خشین، دهست بلای، خیر و نه ندی،
پیاو چاکیتی، چاکه کاری،
چاکه خوازی
صَلَّاحِيَّة: دهست لات، تواناو
دهست لات، هیزو توانا به سهرا شکان،
شایسته گی

صَلَالَة: نهو خا کو خۆله ی دهدریت وه
به دهم ناو وه، نه وه ی به دهم ناو وه
دهرواتو نامینی

صَلَالَة: ناوکه ف، ناویلاو، چه رمیکه
دهخریتته نیتو پیلاره وه

صَلَّب - صَلَّب: هه لیواسی، له سیداره ی دا
صَلَّبَ اللَّحْمَ: برژاندی، سووری کرده وه،
کردی به که باب و برژانی

صَلَّبَ الْعِظَامَ: چه وریه کی گرت،
رژنه کی لیگرت وه

صَلَّبَ عَلَيْهِ الْحَمَى: تاکه ی زیاد ی کرد،
زالبوو به سه ریا و تاوی سه ند،
تاوی سه ندو درژه ی خایان

صَلَّبًا: پته و بوو، تۆکه و ره ق بوو
صَلَّبَ عَلَى الْمَالِ: رژدبوو، چروک بوو،
دهست نوقا و بوو، گرتی، نه یدا،
نه بیه خشی

صَلَّبًا: دلره ق بوو، ره قی نواند،
بی سۆزو به زه یی ده رکه وت

صَلَّبَ الْمَسِيحِي: خاچی دروست کرد،
هیمو نیشانی خاچی کیشا، به دهست
ناماژه ی به خاچ کرد

صَلَّبَ اللِّصَّ: هه لیواسی، به داریکا

چوارپه لی به ست و هه لیواسی

صَلَّبَ السِّلَاحَ: تیزی کرد، ساویدا

صَلَبُ الرُّطْبِ: خورمای ته‌پی وشك
کرده‌وه

صَلَبُ الشَّيْءِ: پته‌وو توکمه‌ی کرد،
چه‌سپاوو راگری کرد

صَلَبُ: پشت، گازه‌رای پشت، توند،
قایم، گیر، توندو تیز، برپه‌ی پشت،

پته‌وو سه‌خت، وه‌چه، ره‌چه‌له‌ک، بنه‌چه
صَلَبُ الرَّأْيِ (عَنِيْد): که‌لله‌ره‌ق،

قیرسیچمه، لاسار، که‌سیکه‌له‌کارو بارو
راوی‌چوندا لاسارو گیرو گرفتدارییت

صَلَبُ الْمَوْضُوعِ: ناوه‌پژکی باس، کرۆکی
باس و خواس، نیوجه‌رگه‌ی بابته‌که

صَلَبُ: توند، ره‌ق، پته‌وو، توکمه،
هه‌سان، به‌ردی هه‌سان و تیزکردن

صَلَبَةُ: هه‌سان، نه‌ستان، سه‌وهان،
به‌ردیکه تیغی پی تیز ده‌کرئ

صَلَّةُ: په‌یوه‌ندی، خه‌لات، به‌خشیش،
دان

صَلَّةُ قَرَابَةِ: په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی،
که‌سایه‌تی، خویشایه‌تی

صَلَّتْ - صَلَّتْ: ساف و لووس بوو، نه‌رم و
شل بوو

صَلَحَ الْفَضَّةُ: زیوی توانیه‌وه، زیوی توانه‌وه
صَلَجَةُ: قوزاخه‌ی کرمی ناویشم،

قوزاخه، قوزلاخه، کاسه، خلیف،
شتیکی گرده کرمی ناویشم هه‌لی

ده‌پیچی
صَلَحَ: چاکبوو، باش بوو، خاس بوو،

خرابه‌ی لی دوورکه‌وته‌وه
صَلَحَ الشَّيْءُ: گونجاو شیاو بوو،

له‌باربوو، شیاو بوو، گه‌پایه‌وه، چاک
بوه‌وه

صَلَحَ لِكَذَا: بژی بوو، بژی گونجا،
له‌باربوو بژی ...

صَلَحَ الرَّجُلُ: پیاوچاک بوو، باش بوو،
که‌سیکی باش و چاک بوو

صَلَحَ فِي عَمَلِهِ: ره‌فتاری چاک و
باشبوو، باش ره‌فتارووو

صَلَحَ لَهُ الشَّيْءُ: گونجاو له‌باربوو
بژی، شیاو شایان بوو بژی

صَلَحَ: چاکه‌ی کرد، باشه‌ی کرد، شتی
چاکه‌ی کرد، باش و چاکه‌ی کرده‌وه، وه‌ک

خزی لی‌کرده‌وه، چاکسازی‌کرد
صَلَحَ الْأَرْضِ: زه‌وی چاک‌کرد،

خۆشی‌کرد
صَلَحَ: ناشتی، ناشتکرده‌وه،

ناشته‌وایی، ریخستن، ته‌بایی،
رێک‌و‌پێکی، کۆکی، رێک‌و‌دۆستایه‌تی،

هاشتی، سازاندنی نیوان
صَلَحَ سَمْعُهُ: گوی‌ی گران بوو، که‌پیوو،

نابیستی
صَلَحَ (صَمَمَ): که‌پی، نه‌بیستن، گوی‌ی

ته‌پ، که‌هیری، نه‌ژنه‌وایی، که‌پیتی،
بی‌گویی

صَلَحَ الزُّنْدُ: ده‌نگی مات به‌لام
دانه‌گیرسا، چه‌رخه‌ی کردو ناگری لی

په‌یدا نه‌بوو
صَلَحَ: ره‌ق، پته‌وو، توکمه، رژد،

چاوچنۆک، لووس، ساف،
تاشه‌به‌ردیکی به‌رینی لووس و ساف،

هیچی تیا نه‌پویت
صَلَحَاتُ الْأَرْضِ: زه‌وییه‌که وشک و

زیریوو، ره‌ق و وشک بوو
صَلَبُ: پته‌وو قایم، ناژه‌لیکی پته‌وو

صَلَفَآل: گالینه، قوری سوور، کۆچه لهی
 قورینی سووره وه کراو
 صَلَفَآل الْجَلِي: دهنگی لیوه مات،
 زرنکابه وه
 صَلَفَآل الْجَرَس: دهنگی دایه وه، زرنکه
 زرنکی لیها
 صَلَفَآل الرُّعْد: به روون و سافی دهنگی
 هات، ناشکراو روون دهنگی لیبه رز
 بوه وه
 صَلَفَآل السَّيُوف: دهنگی شمشیر
 وه شانندن
 صَلَفَآلَة - صَلَاطَة: زه لاته، سه لاته،
 جۆره خوارده مه نییه که له خه یارو
 ته ماته یان کاهوو ته ماته و دهنگه مه نارو
 سرکه وشتی تر دروست ده کریت و له گه ل
 ژمه سه ره کیه کاند ده خوریت
 صَلَع: سه ری روتایه وه، تووکی
 پیشسه ری هه لوه ری
 صَلَع الرُّأْس: روتاه یی، دارووتانی قز،
 هه لوه رینی توکه سه رو قز
 صَلَع الشَّيْء: روتی کرد، ده ریخست،
 سه ری هه لدایه وه، ناشکرای کرد،
 ناوه لای کرد، خستیه به ردیه وچاو
 صَلَع: روتانه وهی قزی سه ره لوه ری
 پیش و ناوه پاسته وه
 صَلَفَاء: ژنیک قزی سه ری روتابیته وه،
 روته زه وی که هیچ گژوگیاو دره ختیکی
 پیوه نه بی، بیابان، هه رشتیکی گه ووه
 به ناویانگو ناسراو، نه هه مه تی و
 مه به نه تی
 صَلَفَات الْحَيَّة: ده رکه وت و هیچ خۆل و
 ته پ و توژیکی پیوه نه بوو

صَلَفَة - صَلَفَة: شوینی روتانه وه،
 روتاه وه، روتنه
 صَلَفَم: کورتکراوه ی (ه) ده درودی
 خوای له سه ربیت
 صَلَفًا: خوئی هه لکیشا که وته فیزو
 فیشا لکردن، له خوئی بایی بوو،
 به شیوه یه که به خویا هه لدا که وانه بوو
 صَلَفًا لِصَاحِبِهِ (تَكَلَّمَ لَهُ بِمَا يَكْرَهُ):
 سه ری نیشان، رقی هه لسان،
 توپه ی کرد، قسه یه کی کرد هه وه له که ی
 پیتی ناخۆش بوو، مانای بۆ کردو
 بیزارو نیگه رانی کرد
 صَلَفَ الشَّيْء: خیرو بیژی که م بوو،
 که م خیربوو
 صَلَفًا الطَّعَام: خواردنی که م بوو،
 خۆراکی کزیو
 صَلَفًا السَّحَاب: هه ووه که بارانی
 که مبوو به لام هه ووه تریشقه ی زۆرو
 بی شو ماربوو
 صَلَفًا فَلَان: لای خه لکی جیگه ی
 په سه ند بوون نه بوو، رقیان لیی بوو،
 چاره ووه زای گران بوو
 صَلَفًا: مامه هه مه یی، خۆبردنه پیشه وه،
 ماستاوسا رکردنه وه، روپامایی،
 رواله تکردن، خۆنواندن، خۆپه رستی،
 خۆویستی
 صَلَفًا - صَلَفًا: له خۆبایی، لاف و گه زاف
 لیدهر، فشه کهر، روپامایی کهر
 صَلَفًا - صَلَفَاء: خواردنی بی تام و چیژ،
 قابیکی قورس و به کیش
 صَلَفَاء - صَلَفَاء - صَلَفَاء: صَلَفَاء: ده
 زه ویه که ره قو سه خت بیت و هیچی تیا
 نه پوینت

صَلَفَة: سه خته زه وی، وشکه زه وی، نه و
 زه وییه ی میچی تیا سه وز نه بیت
 صَلَق - صَلَقًا: هاواریکردو لووراندی
 صَلَقَ الْقَوْمَ: به توندی زیانی پیگه یان،
 زیانی گه یاند به نیتوجه رگه و خالی
 کاریگه ریان
 صَلَقَ اللحمَ: لَئینا، کولاندی، به چیشست
 لَئینا
 صَلَقَ الشَّاةَ وَنَحْوَهَا: له سه رلا برزاندی،
 به لایا له سه ر ناگر داینا
 صَلَقَ الشَّمْسُ فَلَأْنَا: گه رمای خور
 مه راسانی کرد، قارسی کرد، جارس و
 بیزارو نیگه رانی کرد
 صَلَقَ فَلَأْنَا وَغَيْرَهُ بِالْعَصَا وَنَحْوَهَا:
 لَئیدا، دایگرتوه، فه لاقه ی کرد
 به گزچان و دارده سته که ی
 صَلَقَ: هاوارکردن، لووراندن، قیزاندن،
 نه راندن
 صَلَّمَ الشَّيْءَ: له بنابری، له بنی
 مه لکیشا، له ره گوریشه وه دهره یینا
 صَلَّمَاءَ: گوی بپا، به کیک گویچکه ی
 له بنا برابیت
 صَلَّمَهُ - صَلَّمَهُ: گوی و لووتی بری له بنا
 صَلَّوْهُ: وشک، ره ق، سه خت، پشت و
 ره چه له ک، به کیک زور درو به رچاو
 ته نگ بیت، دانه گیرسانی ناگر
 صَلَّوْهُ مِنَ الْقُلُوبِ وَالْمَرَا جِل: مه نه لیک
 دره نگ بیت کول
 صَلَّوْهُ يَبُوسَة: وشکی، ره قی،
 پته وی، بی تاوی

صَلَّيْب: خاچ، چه لیپا، چقر، دووشتی
 راست و چه په له زیر یا له زیو یا
 له شتیکی تر دروست ده کری و دروشمی
 گاورده کانه، توندوتیز، هه لواسراو، ئالا،
 تابییه تمه ندیه کی و شتره، پاک و بیگه رد،
 ره چه له ک
 صَلَّيْبُ الْأَخْمَرِ الدَّوْلِي: خاچی سووری
 نیتوده ولته ی، بزافیک ی نیتوده ولته ی به بق
 فرباگوزاری و خزمت کردنی مرؤف
 له کاتی نه هامت ی و مهینه تیدا
 صَلَّيْبِي: به و نه ته وه خاچ په رستانه
 ده گوتریست که له ئه وروپاوه هاتن
 له سه ده ی (11 - 12 - 13) دا بق
 ده ستگرتن به سه ر ناوچه پیروزه کان
 له روزه لات بقیه واش ناو ناون چونکه
 جل و به رگو ئالاگانیان خاچیان له سه ر
 کیشابو
 صَلَّيْبَة: داپشتنی مسی پوخت و
 پالفتی له قالبیکدا
 صَلَّيْح: چاک، باش، خاس، له بار،
 گونجاو، شیاو
 صَلَّيْف: گه ردن، ته ختی روو گه ردن
 صَلَّيْق: گزشتی برژاو، نانی ته نک، نانی
 تیری
 صَلَّيْل: زرنکه زرنک، ته قه ی چه ک،
 ته قه ته ق، ته ق و هوپ، گرم و هوپ، ده نگ
 له دوی ده نگ
 ص م
 صَمَّ الْقَارُورَة: سه ری نایه وه،
 سه رقابه که ی خسته سه ر، دایخست،
 پیوه یدا

صَمَّ الْجَرْحَ: به سستی، پیچای،
سارپژی کرد، چاره سهری کرد
صَمَّ الرَّجُلُ بِعَجَرٍ: به به رد لیتدا، به ردی
بق خست، به ردی تیگرت
صَمَّ الْحَدِيثَ: لیتی حالی بوو، بیدار بوو
پیی، تیگه بیشت
صَمَّ فَلَانًا وَغَيْرَهُ: به توندی لیتدا،
توندوتیز لیتدا، دایگرتوه
صَمَّ عَنْ حَدِيثِهِ: پشتی مه لکرو
گوی بیستی نه بوو، گوی لئ نه گرتو
نکوولی لیکرد
صَمَّ الْجِسْمَ: پته و بوو، توکمه بوو
صَمَّ الْأَمْرَ: قورس بوو، گران بوو،
سه ختبوو، مه حال بوو، نه سته نگ بوو،
دوور بوو روودان و قه ومانی
صَمَّ - صَمَمًا وَصَمًّا: که پبوو، گوی
قورس و گران بوو، بی گوی و بیستن بوو
صَمَّ الْقَتْلَ: مه لیکرت له نیو خویدا،
له خزی گرت
صَمَّ لَكُمْ: بی نقه، بی ورته، بیده نگ،
نه قسه و دهنک، بیده نگ و ورته وه
که پول
صَمَّ: بیده نگ بوو، مرد، خفه بوو
صَمَاءٌ: نه هامه تی گران و سهخت،
ناشوب، نازاوه، زهوی وشک و رهق،
که، گویگران، زورزان، تیگه یشتوو
صَمَاتٌ: بیده نگ، خفه بی،
بی بره و تی، خاموش بوون، خیرایی
تینوویه تی، په له و خیرا ته ژنه بوون
صَمَاخٌ: چالی که م ناو، گوی
صَمَاخُ الْأَذْنِ: ده ماری بیستن، ده ماره
بیستن

صَمَادٌ: ده مه وانه، سه رقاب، ده مه لیتن،
سه ریژی قاپ، سه ریچ، شاشک،
میژه، مه ندیل، شتیکه له سه ریبه ستری
صَمَاغَانُ: لالغاو، نه ملاولای زار
صَمَامٌ (إِسْمٌ فَعْلٌ بِمَعْنَى اصْبَتَ):
بیده نگه، وسه، کپه
صَمَامٌ - صِمَامَةٌ: ده مه وانه، سه رقاب،
پشک، توپه وانه
صَمَامُ الْأَمْنِ أَوِ الْأَمَانِ (فِي الْهَنْدَسَةِ
الْمِيكَانِيكِيَّةِ): له نه ندازه میکانیکدا
بریتی له و ده روزیه که له خویه وه
ده کرتته وه کاتی فشار له سه
سنووریک کیشر او یان دیاریکراو
دروست ده بیت، ده مه وانه ناسووده،
زمانه
صَمَانٌ - صَمَائِلَةٌ: زهوییه کی به رده لان
له ته نیشت زهوییه کی نه رم و فشه له
صَمَتٌ (سَكُوتٌ): بیده نگ بوو، کپ بوو،
زمانی به ستر او نقه لینه هات، کپ و
خاموش بوو، وس بوو، قسه نه کرد،
هیچی نه گوت
صَمَتٌ: بیده نگ کی کرد، کپی کرد، ورته و
نقه لئ بپی، خفه بی کرد، خاموشی کرد،
قسه نه هیشت
صَمَتٌ (سَكُوتٌ): بیده نگ، خاموشی،
وس بوون، قسه نه کردن، گوته له زار
نه هاتنه ده ره وه، خفه بوون
صَمَاتٌ: بیده نگ، خاموشی،
قسه نه کردن
صَمَاتٌ: مه به ست، ویست، خواز، داوا
صَمَاتِ الْأَمْرِ: خه ریکه ته او ده بیت،
وه خته کاره که به نه نجام ده گات

صَبَّءٌ: نازا، دلاور، گوستاخ، شير،
 ماری نيرينه، دهمه وانه، ميینهی ژيشك
 صَبَّءَةٌ: نهوہی منالی پئی ژير ده كړئ
 له خواردين يان ياری و شتی تر
 صَبَّحَ الْيَوْمَ: گهرماكهی زږېوو، تاوی
 سه ندېوو، قرچه قرچی گهرما بوو
 صَبَّحَ الْحَرُّ فَلَانًا: نازاری ميشكيدا،
 سه ری تووشی ژان و نيشكرد
 صَبَّحَ فَلَانًا بِالْأَسُوطِ: به قامچی ليیدا،
 دايرگته وه، نازاری پيگه ياند
 صَبَّحَ فِي الْمَسَاءَةِ: داكوكی له سه ركرد،
 سوږيوو له سه ری، پيی د اگرت،
 جه ختی له سه ركرد
 صَبَّحَ أَنْفَهُ (دَقَهُ): كيشای به لووتيا،
 لووتی داكرته وه
 صَبَّحَ أَذُنَهُ: كيشای به گويچكه يدا،
 وړيكرد، گڼی كړد، كاسی كړد
 صَبَّحَ: شتيكي ره قه له گوانی مه پړا دواي
 زانی كاتى تنوك تنوك دابه زى نه و جا
 شيره كهی سازو له بار ده بيت، ژهك،
 ژاك
 صَبَّغَتْ مِنَ النِّسَاءِ: زنی ره قو وشك،
 زېرو بې سؤزو به زه بې
 صَبَّدَ فَلَانًا وَلَهُ إِلَيْهِ: چوو بؤلای،
 رووی تېكرد
 صَبَّدَ الْقَارُورَةَ: دهمه وانهی بؤ دانا،
 سه ری بؤكرد، سه ری به ست،
 دهمه كهی گرت
 صَبَّدَ الشَّمْسُ وَجْهَهُ وَخَصَّوهُ: گهرماكهی
 رووخساری سوور كرده وه، رووی
 سوور كړد
 صَبَّدَ لَهُ: خوی راگرت، خوی
 له به راگرت، به رگهی گرت، خؤراگريوو

صَبَّءٌ: نه مر، هميشه بې، ناوېكه
 له ناوه جوانه كانی په روه رديگار، نهو
 گه وره بې بهی كه هيچ كاروباريك بې نهو
 مه يسر نابيت، به رز، بلند، هه روه ها
 به پياوړيك ده گوتريت له جه ننگا تينووی
 نه بيت، پتهو
 صَبَّدَ - أَصْبَادَ - صَبَادَ: شوپنكي بلندو
 به رز، بلنده شوپن و جیكه
 صَبَّءَةٌ: به ردي جیگرو چه سپاوو به رز
 صَبَّصَام - صَبَّصَامَةٌ: شمشيريك
 نه نوشتته وه و لار نه بيت، شمشيريكی
 تيزی يه كجار پته وو قايم
 صَبَّصَام - صَبَّصَامَةٌ: ريكخهر، سازنده،
 ری و ره سم و سروتكيش، شيوه دادر
 صَبَّصَمَ فِي كَذَا: سوږيوو، جه ختی كړد
 له سه ر... كؤلی نه دا، به رده وام بوو
 صَبَّصَمَ الشُّفْلَةَ: ژيشكه كه ده نگی
 ليږه مات
 صَبَّصَمَ: ريكگر له رږدي و چا وچنوكی،
 به ريه ستكاری چاوته نگی
 صَبَّصَمَةٌ: كؤمل، تاقم، گړوه، گړو
 ته پؤلكه يهك و ابونيتيت به رده كانی
 وهك به ريزی يهك دانرابن
 صَبَّحَ - صَبَّحًا: گويچكهی پچووك بوو،
 گوي پچووك بوو
 صَبَّحَ الْقَدَمُ: قوله پيی جوان و وردېوو،
 ناسكو و ردېوو
 صَبَّحَ فَلَانٌ: دل قايم و گوستاخ و نازابوو،
 كه له ره قی كړدو گويی نه دايه، به ته نيا
 به گويی خويكرد، بې ياكانه ملی
 ری يگرت و گويی نه دايه

صَمِغ: نازا، گوستاخ، دلقايم،
به چهرگ، چاونه ترس، به زات،
به غيرت، بى پاك

صَمِغُ الشَّيْءِ: كوتيه وه تيزى كرده وه،
دايگرتيه وه تيزى كرد

صَمِغُ الْحَيَوَانِ: له پى كرد، لاوازي كرد،
كه م كوشنى كرد

صَمِغُ اللَّهِ الظُّلُمِ وَنَحْوَهُ: سهرى پچوك
بوو شاخه كانى له پال يه كا دهره اتن

صَمِغُ عَلَى رَأْيِهِ: سوريوو له سهر راي
خوى، پى د اكرت جه ختى له سهر كرد

صَمِغَاء: گوى پچوك، گوى ناسكو
كچك

صَمِغ: كه تيره ي تيه لسوو، به كه تيره
پتيره ي نووساند

صَمِغ - صَمِغ: كه تيره، چه سپ، زه مق،
جهوى، جيوه ي گه وون و دارو

دره ختانه و زور جورى مه يه
صَمِغَان - صَمِغْتَان: لالغاه، دابراوى

نه ملاونه ولاى دهم
صَمِغَة: ژهك، شيريكى خسته له گوانى

گياندار په ياده بى له پاش زانى تادوو
سى ژهم

صَمَل: رهق بوو، قايمبوو، توكمه بوو،
به رگه ي گرت، پته و بوو، وشك بوه وه،

رهق مه لكه را
صَمَلُ عَنِ الطَّعَامِ: خوى له خواردن

گرته وه، خواردنى نه خوارد
صَمَلٌ لِلْعَمَلِ وَفِيهِ: نارامى گرت له بهر

ناپه حه تيه كانيداو به رده وام بوو
له سهرى

صَمَلَاخُ الْأُذُنِ: نهو مادده زهرده ي
كه گوچك ه دريده دات، زهر داوى
گوچك

صَمَمَ عَلَى الْأَمْرِ: سوريوو له سهرى،
به رده وامبوو، جه ختى كرد له سهرى،

به رده وام بوو له سهر راوبوچوونى
خوى، له سهرى روى، بپرايدا،

هه سوريوو له سهرى
صَمَمَ السَّيْفُ وَنَحْوَهُ: رُوچوو تاسهر

نيسقان، گه يشته سهر نيسقانه كه ي
صَمَمَ فَلَانًا وَغَيْرَهُ: كه پى كرد، نامرازى

بيستنى له ده ستدا
صَمَمَ صَاحِبَهُ الْحَدِيثُ: هاوه له كه ي

له قسه و گفتوگو كه ي تيگه يشته،
حالى بوو، ناشناوو

صَمَم: كه پ، بى گوى، نه وه ي كونه ندامى
بيستنى له ده ستداوه، هيچ نه بيستوو

صَمَوْتُ: خاموش، بيده نگ، بى سرپه و
نقه، شمشيرى تيزو پرنده

صَمِيَتْ - صَمِيَتْ: بيده نگ، كه م دوو،
خاموش، بى گوشت و وته، قسه نه كهر

صَمِيم: نيتوجه رگه ي، كرؤكى،
گهرمه كه ي نه وپه پى، ناخى، پوخت،

سهرماي سهخت، گهرماي سهخت،
پاك و پوخت و نيتوجه رگه ي هه رشتيك

صَمِيمُ الْفَوَادِ: كانگاي دل، نيتوجه رگه ي،
ناخ و كرؤكه كه ي

صَمِيمُ الْقَوْمِ: بنه په تيان، بنه چه يان،
بناغه و ره چه له كيان

صَنَابِي

صَنَابِي اللَّحْمِ أَوْ الْمَاءِ: بونى كرد،
بوگه نى كرد، بونى ناخوش بوو، گه نى

صَنَابِي: خواردن كچه
صَنَابِي: رهنگيكه له نيتوان سووو

زهر دى دا

صَنَاج: خاوهن زې زړه که ده کړېته نيو
 دوو په نجه و ده ننگيکی ليوه دېت،
 نه وهی مه لده ستيت به ليدانی نه و
 زېزپانه
 صَنَاجَةُ الْجَيْش: ته پلي سوپا، زړه و
 ته پلي سوپا
 صَنَادِيد: روژنکی گرم، کومه له
 سه ريارنک
 صَنَادِيدُ الْقَدَر: نه هامة تيه کانی،
 مهينه تيه کانی، ناخوش تيه کانی،
 دهرده سه ريه کانی
 صَنَار - صَنَار: چنار، دارنکی شووش و
 که لاپانه سي جوره (1) چنار: نه گهر
 له کولکه که ي بژينه وه و دووخی راست
 مه لده چی (2) په لك: وهك چنار وایه به لام
 وهكو نه و راست و باش نييه و په لکی
 خر تره (3) سووره چنار: زړد بلندو
 نه ستور ده بی
 صَنَارَةٌ: قولاپ، نهك، چه نگال،
 ناسنیکي لووت تیز ی چه ماوه به شتی
 پیاده کړی، مه ردومی بی تابرو،
 دهسته وانه ی شمشیر
 صَنَاج: دارنکه له بهر ده م جوگه له یه کا
 داده نریت بونه وهی ماوه یه ك ناوه که
 مؤل بکات، لیزان و شاره زان
 له پیشه سازیدا
 صَنَاعَةٌ - صَنَاعَةٌ: پیشه سازی، پیشه،
 فرمان، کار، نه و زانیاریه ی ده ست
 ده که ویت به ده سته کار یوون وهك
 درومانی و..، نه و زانیاریه ی
 په یوه سته به فرمان و کرداره وه وهك
 (مه نتیق)

صَنَاعَةٌ يَدَوِيَّة: ده ستسازی، پیشه ی
 ده ستی
 صَنَاعَةٌ زَيَّيَّة: مه رده مه،
 پیشه سازی به کی خراپ، جه له بی،
 بازاری، جه لغمه
 صَنَاعِي: دروستکراو، به دی هی نراو،
 پیشه ساز، نه وهی سروشتی نه بیت
 صَنَان: بۆگه نی به شپوه به کی گشتی
 بونی ناخوش، گنده لی
 صَنَان: مه ردومی دلاوه رو نازا،
 گوستاخ و جوامیر
 صَنِير: بای گرم، بای سارد (له وشه
 دژه به که کانه)
 صَنَّة: هر بۆنیکي ناخوش، بۆگه نی،
 بونی پیس
 صَنُبُور (حَنَفِيَّة): به لوعه، بۆری ناو
 صَنَج بِالْعَصَا: به گوجان لیدیا،
 دایگرتوه
 صَنَج: دای به زه ویدا، ته ختی کرد
 صَنَج: نامرازنکی به زم و شاییه
 که له مسی زهر د دروست ده کړیت به دوو
 په حجه لیده دریت وهك ته پل و دهف
 ده ننگیک دروست ده کات
 صَنَجُ الْجَن: دهنگی، قسه ی، گوته ی،
 ورته ی
 صَنَد - صَنَدِيد: نازا، به جه رگ،
 گوستاخ، نه به رد، رۆله، قایم، توند،
 توندوتیز، سه رمای سهخت و گران،
 بارانیک تنوکه کانی گوره بیت، بایه کی
 توندوتیز
 صَنَدَح: به ردنکی به رین و پان

صَنَدَلُ: دارسهندهل، سهندهر، داریکی
 هیندی گهرمیانییه و بونی خوش و
 به نرخو رهنگی سووره، شمشک
صَنَدُوق: سندوق، سنوق، قوتووی
 ئامراز، شتیکی چوارسووچی
 سهرقاپداره لهتهخته یا ئاسن دروست
 دهکری بۆ شت تیخستن، غهرامه قون
صَنَدُوقُ الْمَلَأِس: جانتا، باول،
 سندوقی جلو بهرگ
صَنَدُوقُ التَّوْفِير: قاسه، سندوقی
 پاره کۆکردنه وه
صَنَدُوقُ النُّفُود: دهخیله، داخله
 دوکان و مالان، سندوقی پاره
 کۆکردنه وه
صَنَدُوقُ الْمَيْت: تابووت، داره مهیت،
 دارترم، داریه ست، داره به ست،
 داره بهاس، دارمووق، دارویه ست،
 شتیکی درژی لاوانه داری دهسک
 دارینه مردووی پی هله دهگیری بۆ
 گۆرستان
صَنَدُوقُ الْبَرِيد: سندوقی پۆسته،
 سندوقی نامه
صَنَعُ الشَّيْء: دروستیکرد، وه بهری
 هیتا، کردی، پێکی هیتا
صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفًا: چاکه
 پێشکهشکرد، چاک و باشی له گه
 نه جامدا
صَنَعَ بِهِ صَنِيعًا قَبِيحًا: خرابی پێکرد،
 خرابی له گه ل کرد، کاریکی خرابی
 پێکرد
صَنَعَ فَرَسَهُ وَنَحْوَهُ: تیماری کرد،
 چاکی کرد، باش و خزمهتی کرد،
 به دهوور خولیا هات

صَنَع - صَنَعًا: لیزان و شاره زابوو له کارا،
 پسپۆرو کارامه بوو
صَنَعُ الشَّيْء: جوانیکرد، رازاندیه وه،
 ئارایشتی دایا
صَنَع: کار، فرمان چاکه، رزق و رزنی،
 دروستکردن، به نه جامی گه یاندن
صَنَعُ الْيَد: دهستکرد، نه وه ی به دهست
 دروست کرابیت
صَنَع: جانه وه ریکی پچووکه
صَنَع: دروستکراو، جلو بهرگ، حهوز،
 قه لا، بهرگ دروو
صَنَعَاء: پایتهختی ولاتی یه مهته
صَنَعِي: گۆرۆه کۆمه لیک
 له پیشه وکاره که یاندا باش و کارامه بن
صَنَعَة: کار، کردار، پیشه، فرمان،
 پیشه سازی
صَنَعَة (فِي الْفَلَسَفَة): له فلهسفه دا
 بریتیه له رنگه یه کی ریزراوو ریکخراوی
 تاییهتی که له کاریکی دهستی یان
 بیرو هوشدا پێپه وه دهکریت
صَنَفَ الشَّيْء: پۆلپۆلی کرد،
 پۆلێنی کرد، جیای کرده وه، دابهشی کرد
صَنَفَ الْكِتَاب (أَلْفَه): داینا، نووسی،
 دروستی کرد، ناماده ی کرد،
 کۆی کرده وه، پێکی هیتا، دایر پشت و
 ریکی خست
صَنَفَ الشَّجَر: گه لاگانی رواو چه ندین
 جۆرو شیوه ی لی په یدابوو
صَنَفَ الثَّمَر: مه ندیکی پێگه یی به دهو
 له مه ندیکی تر، مه ییوو، پێگه یی و
 وه به رها تو هیش بوو مابوو پێیگا
صَنَف - صَنَف: جۆر، بابته، چه شن،
 جین، به ره، پله، شیوه، لف

صِنْفَة وَصِنْفَة مِنَ الثَّوْب: دامنې،
قه راځې، خوارې، خواردې، روى
خواره وهى، ژړه وهى

صَنْفَرَة: سمارته، سمپارته، سمپاره،
قاغه زىكى زېره وهك بړپه ند ئاسن و دارو
كه لى شتى تړى پى ده كړينړى و لووس
ده كړى

صَنْقُ (أَخْرَجَ رَانِحَةً كَرِيهَةً): بونى هات،
بۆگه نى لېهات، بۆگه نى كرد
صَنْقُ جَسَدَهُ أَوْ إِبْطَهُ: بونى له شو بن
باخه لى هات، جهسته و بن باخه لى
بۆنېكى ناخوشيان لېهات

صَنْقُ: بۆگه ن، بونى، ناخوش،
بۆگه نيو، بېگه ن، بونى پيس، بووگه ند،
بوو پيسى، زنج، كفكو

صَنَمُ الْعَبْدِ: به هيزبو، تواناداريو،
به گوړبو، پته و بو، به وزه بوو
صَنَمُ الشَّيْءِ: له سر شيوهى بت و

په يكه دروستى كرد
صَنَمُ فُلَانٍ: بت و په يكه دروستكرد،
په يكه تاشى

صَنَمٌ: بت، په يكه، نابيده، به شهن،
رووخسارو شيوه يهكى داتاشراوه
له چرخه دتړينه كاندا بؤ پرستن
داده تاشران و له سرده مى نوښدا
بۆكه سايه تيه ناوداره كانى دنيا و ولتان
داده تاشريت وهك جوړيك له ناساندن و

پېزانين بؤ كارو بهر مه كانيان
صَنِمَتِ الرَّانِحَةُ - صَنَمًا: بۆگه ن بوو،
پيس بوو، گه نيو بوو، هراسان كه ربوو
صَنَمَةٌ: مهينه ت و نه هامه تى، رهگو
بۆرى تووك و په پ به شيوه يهكى گشتى

صَنَو - صَنَو: برا، براى دايكو ياوكى،
كوپ، مام، هاوشيوه و رهنك، وهك يهك،
ليكچوو، براله

صَنْوِير: كاژ، سنه و بهر، دره ختيكى
توپى كه لا وړدى بالابه رزى هه ميشه
سه وزه و بؤ جوانى و سازگار كړدى
ناووه و ده نيزيت

صَنْيَع: دروستكړو، شمشيرى تيز،
تيروپم، جل و بهرگى پاك و پوخت، نه و
نه سپه ي به باشى په روه رده كړاوه،
خواردن، چاكه، په روه رده كړاو

صَنْيَعُ الْيَدَيْنِ: كارزان، وهستا،
كارامه له پيشه و كارى خويدا
صَنْيَعَةٌ: پياوړتى، چاكه، باشى،
يارمته تى، ده ستگيروى، چوون

به ده مه وه، هه چاكه و هيزك نه نجام
بدرت درمه ق به يه كيك
ص

صَه (إِسْمٌ فَعْلٍ بِمَعْنَى أَسْكَنَ): وس،
وسبه، بېده نكبه، بېده نك، ورتت
ليوه نه يهت، نتقت لى نه بېستم

صَه (بِالْتَّنْوِينِ): بېده نك به بؤ
ماوه يهك، چن ساتيك وسبه،
بؤ ماوه يهكى دياريكړاو بېده نك به
صَهَارَة: نه وهى تواوه ته وه، پارچه به زو
چه وريهك

صَهَارِج - صَهَارِج: نه ستيل، گوم،
گوماو، هوز، نه ستيرك، ستير،
پوورك، رفكه، سارى، گولى ناو،
به نداو

صَهَال: جيله، حيلاندن، حيله حيل،
كوړان، شه مين، دهنگى ولاخى به رزه يه
به جوانوه وه

صَهَال: نه سپيک زور حيله حيل بکات،
نه سپي فره حيله

صَهَبَا: سه ري سوربوو، رهنگي سه ري
سور يان زهردی تيدا بوو

صَهَبَا اللُّونُ: رهنگي زهردیك بو كه روو
به سووري و سپي تي ده نواند

صَهَبَاءُ: ناروق، مهی، شهراب، نه وهی
سپي تي كه ی سووري تيايه، روژی
سارد، شیر

صَهْدَ الْحَرَّ وَجَهَه: گهرما بردي،
سوتانی، گره بردي، رهنگي گوري

صَهْدَ النَّارِ: تين، گهرمي، گره، تاو
صَهْرَ: توانيه وه، شلي كرده وه، نزیکي
كرده وه، خزمایه تی دروستكرد، نزیک
بو وه، بووبه خزمی

صَهْرَ شَفْرَه وَجَسْمَه: قزوکیانی
چه ورکرد، هه نوی کرد

صَهْرَ الشَّيْءِ إِلَيْه: له خوئی نزیک
كرده وه، هینایه پیش

صَهْرَ: گهرم، به تین، تاودار، به تاو،
گهرمی هه رشتيک

صَهْرَ: زاوا، میردی خوشك، میردی كچ،
خزمایه تی، لیک نزیکبوونه وه

صَهْرَ (فِي الْكَيْمِيَاءِ): له کیمیادا بریتیه
له گزینی ماده و تن له خوئی

ره قیه وه بق خوئی شلی
صَهْرَه: خه سوو، دایکی ژن، خه سره،

خوه سوو
صَهْرَجَ صَهْرِيْجًا: هه وزيکی دروست

کرد، نه ستي ليکی دروستكرد
صَهْرَجَ الْغَرْفَه: سپيكاری کرد،

گه چكاری کرد

صَهْرِيْجَ: نه ستي لي، گوم، گوم ناو،
حوز، پووركه، رفكه، ساری، هه روه ها

به و نوتومبیلانه ده گوتريت كه نه وت
گازو به نزين و... ده گوتيزنه وه، ته نكر

صَهْلَ الْفَرَسُ: حیلانی، نه سپه كه
حيله حیلی کرد

صَهْلَ: حيله، حیلاندن، كودان
صَهْوَه: سه ريشتي نه سپ، شوینی

سواره ی نه سپ، به رزی هه رشتيک،
سه رچاوه ی ناو له سه ر شاخ

صَهْوَر - صَهْرَ: توانه وه، شلیبوونه وه،
گزين له خوئی ره قیه وه بق خوئی شلی

صَهْلِدَ: قرچي گهرما، پله ی به رزی
گهرما

صَهْيِر - مَصْهُور (مُذَاب): تسواوه،
شلیبو وه

صَهْيِلَ: حيله، حیلاندن، حيله حیل،
شه مين، كوران

ت و

صَوَابَ: رهوا، حق، ماف، راستی،
ته وای، هوش، هه ست و نه ست، بیر،

ژیری، عه قل، هوشیاری، بیداری،
گونجاو و شیاو

صَوَابَه الْقَوْمَ: داناو ریش سپیان، دهم
راستیان

صَوَاحٍ: زه و بیهك قاچ تیتیدا روچی،
نه رمه خاك

صَوَاحٍ: گه چ، به ری خورما کاتی وشك
ده کات و ده كه ویته خواره وه

صَوَاحٍ مِنَ اللَّبَنِ: نه وشیره ی ناوی
زیاتره

صَوَّار - صَوَّار: جلوه مانگا، گاوگولک،
 بونیکي خوش، که میک له بونی میسک
 صَوَّار: بای سارد، با سارده کان
 صَوَّاع - صَوَّاع: قاپیکه ناوی
 پتیده خوریتته وه، جامی ناو خوارنده وه
 صَوَّاع: دروژن، زمان لووس، ناراست،
 ناپاک
 صَوَّاف: خوری فروش، بازرگانی
 خوری و فورو
 صَوَّالَة: نهو کاو گه نمه زیرانه ی
 له خهرمان ده کرتته دهره وه
 صَوَّام: یه کتیک زور به روژوویت،
 روژوه وان
 صَوَّام مِنَ الْأَرْض: زهوی وشکو بی ناو،
 وشکو سهخته زهوی
 صَوَّان - صَوَّان: ریخهر، چاکهر،
 پاریزهر
 صَوَّان - صَوَّان: صَوَّان: که نتور،
 کتبخانه، دۆلاب، پهراوخانه،
 پاریزهری کتیبو جلو بهرگ
 صَوَّان - صَوَّالَة: بهرد نهستی، بهردی
 سخت، جوره بهردیکی شینکاره
 به لیدانی نهستی ناگر دینی
 صَوَّبَ السَّهْمَ إِلَيْهِ: ناراسته ی کرد،
 پیوه ی نا، تیتی گرت
 صَوَّبَ رَأْيَهُ: به گونجاوو په سندی دانا،
 شایان و په سندی بوو لای، به دلی بوو،
 پی قایل بوو
 صَوَّبَ قُلُوبَهُ: پتی گوت پیکات، لیتدا،
 مه به ست پیکا
 صَوَّبَ الْفَرَسَ: غارغارتنی پیکرد،
 رهوانه ی کرد، غاری پتدا

صَوَّبَ الْإِنْسَاء: لاری کرده وه،
 قلبی کرده وه، خواری کرد بۆنه وه ی
 ناوه که ی نیری بپئی
 صَوَّبَ الْمَاءَ: رشتی، قلبی کرده وه،
 رو بی کرد
 صَوَّبَ رَأْسَهُ: سهری دانه واند، سهری بۆ
 خوار کرده وه
 صَوَّبَ الْخَطَأَ: راستی کرده وه،
 ریگی کرد
 صَوَّبَ الشَّيْءَ: داینه واندو لاری کرده وه
 صَوَّبَ الطَّعَامَ أَوْ الْحَبَّ: ریزی کرد،
 هه لیچی له سهریه ک، دانه دانه ی کرد
 صَوَّبَ: لا، بهر، بهرهو، روهو،
 ناراسته، لای، به خشش، خه لات،
 راستی، واژوی هه لیه، بارانی بی تافه و
 به لا
 صَوَّبَ: خوراک و دانه ویتله ی هه لچنراو
 یان ریزکراو، ژوریکی شووشه یی به بۆ
 هه ندیک روه ک
 صَوَّبَ: دهنگیدا، دهنگی لیبهرزیه وه،
 بانگی کرد، دادو فریادی برد بۆ
 صَوَّبَ لَهُ: دهنگی پتدا له هه لیزاردندا،
 هه لی یژارد، پشتگیری خوی بۆ نواند
 صَوَّبَ الطَّسْتَ وَنَحْوَهُ: کیشای به زه ویدا
 تا دهنگی لیبهرزیبیتته وه
 صَوَّبَ: دهنگ، شته، بریو، قریشته،
 ههرا، زیقه، تهقه، خه بهر، فززه، کړک،
 کهلپ، شه ماته، دهن، ده نید، زاله،
 بانگ، قیزه، هه رته نو پیکهاته یه ک
 دهنگی لیبیت
 صَوَّبَ عَالٍ: دهنگیکی بهرز، قیزو هوپ،
 قیزه قیز، هات و مال

صَوْتُ مَسْمُوعٌ: دهنگی بیستراو،

نه بیستری

صَوْتُ وَاطِيءٍ: دهنگی میواش و نزم ،

به نه سپایی، به میواشی

صَوْتُ خَافَتَا: سرپه سرپ، چرپه چرپ،

به چرپه ، به سرپه ، پسه پس

صَوْتُ الْفَرَسِ: حيله حیلی نه سب ،

حيله ی

صَوْتُ الْحِمَارِ (نَهِيْقَه): زه پهی گویدرژ

صَوْتُ الدِّيكِ: قووقه ی که له شیر

صَوْتُ الْأَسَدِ (زَلِيْرَه): نه پهی شیر،

نه په نه ی

صَوْتُ الْبَلْبَلِ: خویندنی، جریوه ی ،

جریوه جریوه ی

صَوْتُ الْمَاءِ: هاژه ی ناو ، هاژه هاژی

صَوْتُ الرِّيحِ: گفه گفی با ، گفه ی باو

ره شه با

صَوْتُ الْأَنْبِيْنِ: دهنگی ناله و ناه

مه لکیشان ، ناله نال ، چرووسانه وهو

ژان کیشان

صَوْتُ الْقَطْطَةِ: میاو میاوی ، میاواندن

صَوْتُ الْحَقِّ: دهنگی راستی ، دهنگی

راست و رهوان، راستیژی، راست دویی

صَوْتُ الْحَرِيْثَةِ: دهنگی نازادی،

ریبازخوانی نازادی

صَوْتُ النَّاحِبِ: دهنگی یه کیک

له پرتسه ی مه لبرارنا دهنگ بدات

صَوْتِي (رَنَان): دهنگدار، دهنگ

نه داته وه، بیسته کی

صَوْحُ النَّبَاتِ وَنَحْوِه: وشك بوو مه تا

مه لوه ری و له ت بوو

صَوْحُ النَّخْلِ وَنَحْوِه: باشه که ی

له خرابه که ی ده رکه وت

صَوْحُ الْحَرِّ أَوِ الرِّيحِ الشَّيْءِ: وشکی کرد

تا مه لوه ری و پارچه پارچه بوو

صَوْحَانُ: وشك ، رهق ، نه وه ی ته ی

نه بی

صَوْحَةُ الشَّمْسِ أَوِ الرِّيحِ: وشکی کرد،

ناوی لیبری

صَوْدِيُوم: خوی، نمه ک ، توخمیکی

کاتزایی شلی سپی و روشنه و زود

به پیژو چابوکه و زوو له مه وادا

بلاوده بیتنه وه

صَوْرُ الشَّيْءِ صَوْرًا: لاری کرده وه،

خواری کرد

صَوْرٌ: وینه ی گرت ، وینه ی کیشا ،

نیگاری کیشا

صَوْرُ الْكِتَابِ: به وینه رازاندیه وه

صَوْرٌ بِأَلْوَانٍ: وینه ی رهنگاورهنگی

دروستکرد

صَوْرٌ بِالْجِهَازِ: له بیری گرتسه وه،

نیستساختی کرد، کژپی کرد

صَوْرِي: هاته بیرم ، که وته به رچاوم ،

وامات به بیرو هوشما

صَوْرٌ: که ره نا ، بووق، شه پیور ،

که قووی پیدا ده کریّت

صَوْرٌ: دارخورم ای پچووک ،

گچکه دارخورما ، روویار ، گهردن ، مل

صَوْرٌ: لاری ، خواری ، ناپیکی ،

لاریبونه وه

صُورَةٌ: وینه، تابلو ، نیگار، شیوه ،

مۆرگ، چۆنیه تی، رهفتار، ریباز، دانه،

یه ک

صُورَةُ طَبَقِ الْأَصْلِ: وینه یه ک وه ک خوی

له خوی چوو

صُورَةُ شَمْسِيَّة: وَيْنَهی به رخور ،

خُورَوینَه

صُورَةُ مُلَوَّةٍ أَوْ رُيْتِيَّة: وَيْنَهی ره نگاو

ره نگ ، پُستَر ، فرِه ره نگ

صُورَةُ مُنْجَرَكَةٍ: سینه ما ، وَيْنَهی بزئو

جولَه جولَکَر

صُورَةُ: جَارِيك، لاریهك، خورانی سَهَر،

نَالْوَش، خروخروی سَهَر

صُورِي: به شتوَه ، سَهَرزَارِي ، به دَرَق

صُوص: پيس ، ناپاك، گَه نَدَهَلْ، به د،

خِرَاف، سِچْلَه، ناكه سِبِه چَه، به خيل،

قَه مَتَر، به خيل، جَووَجَه لَه، جَوچَك

لَه كَاتِي هَاتَنَه دَه رَه وَه لَه مِيلَكَه دَا

صُوعُ الْأَشْيَاء: كَيْشَاي ، پَيَوَانَهی كَرْد،

هَه لَيْسَه نَكَانَد، كَيْشَانَهی كَرْد

صُوعُ الْمَوْضُوع: نَاسَانِي كَرْد، تَه خَتَو

لَه بَارِي كَرْد بَق رُويِشْتَن

صُوع: شُويِنِي گَه مَه، يَارِيكَا، كُزْدَه پَانِي

يَارِي وَ گَه مَه

صُوع- صُوع: پَيَوَانَه، كَيْشَانَه، كَيْش،

بَه تَه رَا زَوو كَيْشَان ، نَه نَدَا زَه كَرْتَنِي شَت

بَه سَه نَكُو تَه رَا زَوو

صُوع- صُوعُ: دُووِبرَا بَه يَه كَه وَه بُووِين

يَان بَه دَوَاي يَه كَا هَاتَبِن وَ هِيچ

مَنَالِيكِي تَر نَه كَه وَتَبِيَّتَه نِيَوَانِيَان

صُوفَا الْكَبْشُ: خُورِي زُزْدِيو، تَووك وَ

مَوِي زُزْدِيو

صُوفَا الْفَبَات: شَتِيكِي پَيَوَه دِيَارِي دَا

وَه ك خُورِي وَبُوو، نَه وَهِي دَه رِي كَرْد

لَه خُورِي دَه چُوو

صُوفَا تَصْوَيفًا: بُوو بَه سَوْفِي، رِي بَا زِي

سَوْفِي گَه رَانِي بَق خُوي هَه لَبَزَارْد

صُوفَا فَلَانَا: بَه سَوْفِي دَانَا ، خَسْتِيَه

رِي زِي سَوْفِيَه كَانَه وَه

صُوفَا: خُورِي، پَه شَم ، هَرِي، جَه زَوو،

پَه ژَم، بِلُوول، پُور، تَووكِي مَه پَه

صُوفَان: پُوشُوو، كَشْتَه كِي چَه خَمَاخِي،

فَارِي نَه سَتِي وَ بَه رَد، پِي فَوو پِي نِي،

پِي نَك، كَار گِي كِي وَشَكِي پَه لَه لَه نِيَو

دَا رَه بَه رُوو دَا رُگُو يَز پَه يِدَا دَه بِي وَ

بَه نَه سَتِي وَ بَه رَد دَا دَه گِي رَسِي ، شَتِي كِي

نَه رَمِي شَه لَه كَار گُو كَه مَكُولْ پَه يِدَا دَه بِي وَ

نَه وِي شَه بَه بَه رَدَه نَه سَتِي دَا دَه گِي رَسِي

لَه پِي شَه پَه يِدَا بُوو نِي شَقَارْتَه هَه رَنَه وَ

بَه كَار دَه هِي تَرَا

صُوفَان: خُورِي دَار، بَه خُورِي ، نَه وَهِي

خُورِي بِي ت

صُوفَا: يَه ك پَار چَه خُورِي، بَه شَه

خُورِي يَه ك

صُوفِيَّة (الطَّرِيقَةُ الصُّوفِيَّة): سَوْفِي تِي،

سَوْفِي گَر ، سَوْفِي گَه رِي تِي، رِي بَا زِي كِي

بَه نَدَا يَه تِي يَه وَ لَه چَه نَد رِي وَ رَه سَم وَ

بِي رُو بَا وَه پِي ك پِي كَهَاتَوَه كَه سَوْفِي گَر

بَا وَه پِي پِي هَه يَه وَ لَه كُزْدُو كُزْدُو وَه وَ

خَه لَوَه كَانِيَا نَدَا پِيَا دَه ي دَه كَه ن وَ

مَه بَه سَتِي ش پَا كَر كَر نَه وَه ي رُو حَه

لَه خَه وَش وَ گَه رَدَه كَانِي دَنِيَا وَ

نَزِي كَر كَر نَه وَه ي لَه پِلَه وَ پَا يَه بَه رَه كَانِي

بَه نَدَا يَه تِي

صَوَّلُ الْبَيْلُور: پَا كِي كَر دَه وَه، مَالِي،

نَه مَلَاوَا كَه ي گَسَكَا

صَوَّلُ الشَّيْء: بَه تَاو شَتِيَه وَه،

پَا كِي كَر دَه وَه، شُور دِيَه وَه

صَوَّلُ الذَّهَبِ وَغَيْرِهِ: شَتِيَه وَه، لَه تَاوِي

هَه لَكَيْشَا

صَوْنَة: چوونه سهر، هلمهت بۆ بردن ،
په لاماردان، ده سته لات، هیزو توانا،
جار، که پته

صَوْنَة الْجَنْطَة: نه وهی پاک و پوخت
کراوه، گهنمی پاککراو شؤراوه
صَوْنَجَان: گزجان ، گالۆک، گزپال،
مه چک ، قه لانگ، چه وگان ، مه چی ،
چیوه چه م ، تالول، دارده سستی
راستی قه ف چه ماوه

صَوْم: به رۆژوبوون، پتیبوون ،
نه خواردن، نه کردن، خوپاراستن،
بریتیه له خۆگرته وه له خۆراک و خواردن
له بانگی به یانی یه وه بۆ بانگی ئیواره
له گه ل بوونی نیه

صَوْمَع الشَّيْء: کۆی کرده وه، گردی کرد،
یه کی خست

صَوْمَع الْبِنَاء: بیناو ساختمانه کی
بلندو به رزکرد، بالاو راکیشراوی کرد
صَوْمَعَة - صَوْمَع: چیاو شاخیک یان
شوینیکی بلندو به رز قه شه یه ک یان
خواپه رستیک بۆی بچیت به مه به سستی
خه لوه تکیشی و ته نیایی له په رستشدا؛
پاشان نه م وشه یه درابه پال که نیسه و
دیره کان

صَوْن - صَيَانَة (حَمَايَة - حَفَظ):
پاراستن ، پاریزگاری، چاودیری کردن،
پشتگیری کردن، پاراستن و پاریزگاری
کردن له شتیک

صَوْنَا (قُول صَوْنَا): سۆیا، پاقله ی سۆیا

صَي

صَيَاب - صَيَابَة: پاک و پوخت، پالفته،
چاکترین و باشتیرینی مه موو شتیک

صَيَابَة الْقَوْم: کۆمه لیان ، تاقمیان،
گروهیان، ده سته و به ره یان ،
گه وره یان، خاوه ن شکویان
صَيَاح: قیزه کهر، هاوارکهر
صَيَاح - صَيَاح (صُرَاخ): قیزه ،
قیزه هوپ، قیزانندن، هاوارکردن،
زریکانندن، زریک و هوپ، زریکه زریک
صَيَاح الدَّيْكَ: قوقه ی که له شپیر،
خویندنی

صَيَاد (صَائِد - قَتَّاص): راوکه ر،
راوچی، نیچیره وان، نیشان شکین،
نیچیرفشان ، نیچیره فشان، که سیکه
بزانیت راوبکات

صَيَار: دهنگی نه و نامرازه یه که
که ده کرتیه دوپه نه چه و ده دریت به یه که
له شایی و ناهانگا

صَيَارَة: گهر، ته ویله، هۆلی مه رن ،
هۆده ی ولاحی یه ک سم ، شوره، په چه،
په رۆژین، دیوار

صَيَاصِي: شاخی مانگا ، قه لاو په ناگه،
حه شارگه

صَيَاصِي: قه لا، په ناگه ، قه لات ،
سه نگه ر، بیناو خانوویه کی قایمه
به شوینیکی به رزه وه، شوینی یاخی و
سه خت

صَيَاغ: زه پگه ران ، نه وانه ی سه رقالن
به ئیش و کاری ئالتوون و زپه وه

صَيَاغَة: زه پنگه ری، داپشتن،
زپه گه ری، داپژنی

صَيَان - صَيَان - صَيَان: دۆلاب، که نتور،
په رتوکه خانه، مه کته به، کتیبخانه،
پاریزه ری ، جل و به رگ و کتیب

صِيَانَة: پاريزگاري، چاوديزي،
پاراستن

صِيَب: هوري به باران، باران
صِيَب (سُفَة - شَهْرَة): ناويانگ،
ناسين، ناويانگ دهركردن، به ناويانگ،
ناسراوي، ناودار، نامدار

صِيَت: دهنگزل، دهنگ گهوره،
قورگدراو، بلند تاواز

صِيَح: قيزاني، هاواريكرد، هاواري
فرياگوزاري كرد

صِيَح الشَّيْء: شكاندی، له تيكرد،
پارچه پارچه ی كرد

صِيَح بِهِم: داچله كين، راجله كين
صِيَح فِيْهِم: تياچوون، له ناوچوون،

فهوتان، نه مان
صِيَحَة: هاوارك، قيزه يهك، سزا،

نه شكه نجه، نازار، هلمهت و هيرش
بردن له ناكاو

صِيَد - صِيْدَا: گهردن كه چ بوو، ملكه چ
بوو

صِيْد - صِيْد: نه خوشيه كه تووشی
وشر ده بيت

صِيْد: راو، راوكردن، راووشكار، دووی
نيچير كه وتن بؤ گرتن يا كوشتنی

له وشكاني يا له تاويكدا
صِيْدَاء: سهخته زهوی، به زه وييه کی

وشك و سهخته و بهرده لان ده گوتريت،
به ريكه شتی لی دروست ده كری،

شاريكه له لوبنان
صِيْدَا ح - صِيْدَح: صِيْدَحِي: گوزانی بيژ،

بيژه، شاين، تاواخوان
صِيْدَان: به رديكه مه نجه لی ليدروست

ده كريت، مس

صِيْدَانَة: ديو، درنج، گيانداريکی
نه فسانه يه، به ديره وشتی هه له وه پ

صِيْدَانِي - صِيْدَالِي: دهرمانه وان،
دهرمانزان، نه زاجی، نه خراجی،

دهرمانساز، دهرمانچيکـهـر،
دهرمانفروش، دهرمانگر، كه سيكه

دهرمان بفروشی يان بيگريته وه و
دروستی بکات

صِيْدَانَة: دهرمانگري، دهرمانسازي،
دهرمانزانی، دهرمان فروشی

صِيْدَالِيَة (مَخْرَن يَبِع الْعَقَاقِير):
دهرمانخانه، نه جزاخانه، نه زاخانه،

كژگای دهرمان، نه وشويته ی دهرمانی
تيا ده فروشريت

صِيْر: نه نجاميدا، كړی، پتی هه ستا
صِيْر: درز، درزی دهرگا، ساردين،

ماسيه ورده، مالوم، مالومی
جووله كه، قه راخی شت، تاويك خه لكی

له لای لابه دن
صِيْر: ويته جوان، روخسار باش، باش

شيره و رووخسار
صِيْرَة: گوي، تهويله، په چه، په رزين،

ديوار، شوره
صِيْرَف - صِيْرَفِي: پاره كړه ره وه،

خاوون هه لس و كه وت به مال و
دارایی يه وه، ده ستير، قولې

صِيْرُورَة (مُنْتَهَى الْأَمْرِ وَعَاقِبَتُهُ):
نه نجام، كوتایی، كوتایی هينان،

دهره نجامی كار، سه رنه نجامی كار يك
صِيَصَة - صِيَصِيَة: چنگال، قولاپ،

شاخی مامزو مانگا، قه لا، هه شارگه،
په ناگه، نه وه ی مهردوم خوی تيا

ده شاريتته وه

صَيِّغ: درۆن، ئوھى قسە گوته كانى
خوى دەرانیته وه

صَيِّغَة: وینه، دیمەن، شیوه، شیوگ،
داپشت، رشت، بنه پەت
صَيِّغَةُ الْكَلَامِ أَوِ الْكَلِمَةِ: چۆنیه تیو
بارودۆخی وشەو قسە

صَيِّغَةُ الْفِعْلِ: کاتی فرمان، دەمی
فرمان

صَيِّغَةُ الْمَصْنُوعِ: خشی ژنان، ئالتوون و
زێریان

صَيِّغَةُ تَنْفِيذِيَّةٍ (فِي قَانُونِ الْمَرَافَعَاتِ):
دەستەواژه یه کی دیاریکراوه
فرمانبەری تایبه تهەند لەسەر شیوهی
بەریاره که دای دەنیت هەتا بە زۆر
جی به جی بکریت

صَيِّغُ الْمَكَانِ: هاوین تێیدا مایه وه
صَيِّغُ الشَّيْءِ فَلَأَنَّهُ: ماوهی هاوین
به شی کرد

صَيِّغ - صَيِّغَة: بارانیک له هاویندا
صَيِّغ: ئوھى له هاویندا دیت
صَيِّغ: هاوین، تاوستان، تاوسان،
هاڤین، سێ مانگ دواى به هار

صَيِّغِي: هاوینه، هاوینی، کالایه ک
له هاویندا له بهریکری، هەرشتیک
به هاوینان به گه پ بخری، گژوگیاو
له وه پگایه ک له وه رزی هاوینا بپویت
صَيِّق: ته م و مژ، ته پ و توژیک، به دەم
باوه به رز بێته وه

صَيِّقَانِي: عەتر فروش، بۆنفروش
صَيِّقَل - صَيِّقَل: صَيِّقَالَة: بڕنده و
تیزى شمشیر، تیزو بڕه پى شیر

صَيِّلَ لَهُ كَذَا: بۆى ئاسان و سانا بوو،
بۆى لوا، بۆى هاته پێش

صَيِّلَهُم: شمشیر، شیر، تیغیکی درێژو
پانه له ناو کالان ده نری
صَيِّن: ولاتی چین

صَيِّنِيَّة: سینی، بهرگەشن، مجۆعمه،
ده فزیکى پانی لیوداره نان و چیشتی
له سەر داده نری له کاتی ناخواردندا
یاخود بۆ گێپانی ئاوو چاو...

به کار ده بڕی
صَيِّهْد: وشکه سال، سالی بی ئاوو
باران

صَيِّوَان - صَوَاوِين: چادرێکی گه وه
له قوماش

صَيِّوَب: تیریک له نیشان بدات،
پێکێنەر، ئوھى زۆر له نیشان ده دات
صَيِّوَب: لێزمه باران، بارانیک به خوێ
صَيِّوُد: شاره زا له راوشکاردا

صَيِّوُد: تیریک له نیشانه که ی خوی بدات

صَيْصِيَّة - صَيْصِيَّة
(شاخی مامن)

صَلَاة (نویز کردن)

صَلَبَ اللَّحْمِ (گزشتی برزاند)

صَنْوَلِر
(کاژ، سنهویه)

صَوَارِيخ مُتَعَدِّدَة
(مووشه کی
فره چه شن)

صَادَ سَمَكَا
(ماسی راوکرد)

صَرَاح (تاووس)

صنادیق البرید
(سندوقه کانی پڑسته و نامه)

صندوق الملبس
(که نتور)

صندوق رقع الشطرنج
(سندوقی داشه کانی شه ترهنج)

صندوق الجواهر
(سندوقی خشل و زین)

صندوق
تقلیدی
(باول و)
سندوقیکی
فولکلوری

صندوق الكتب
(کتابخانه)

صندوق التوفير
(ده خيله ، سندوقی
پاره کورکونده وه)

حرف الضاد

ض

ض

ض: پانزدهم پیتی زمانی عهده بییه

ض ا - ض آ

ضَاءُ الشَّيْءِ: رووناكبووه، روشن

بووه، شهوقی دایه وه

ضَائِع: ون بوو، ون، دیار، نه ماو،

بی سهر شوین، تیاچوو، ویل،

سهرگردان

ضَائِق: تهنگه بهر، نابهرین، ناگوشاد،

واژوی فراوانی به

ضَائِقَةُ (سَوْءُ الْمَالِ أَوِ الْفَقْرُ): نه بوونی،

مه ژایی، نه داریی، بی گوزهرانی، خرابی

باری بژئوی و گوزهران

ضَاعِلٌ شَخْصَةٌ: پچووکسی کرده وه

بوئه وهی دهرنه که ویت، به پچووک

نواندی له پیتناوی دهرنه که وتیندا

ضَائِعٌ: زردار، سته مکار، به شخوَر

ضَائِقٌ: له، لاواز، کز، که م گوشت،

واژوی قه له وی و به خۆوه بیه

ضَائِقَةٌ: باری گران، باریک خاوه نه که ی

نه توانی له زه وی به رزی بکاته وه

ضَائِقٌ: ریخهر، پیشهره، وردبین،

به هیز، توندو تول، نه فسر، نه نجام

لیده ره وه، وشتی به میزو پته و

ضَائِقَةٌ (عِنْدَ الْعُلَمَاءِ): لای زانایان

بریتی له فره مانیکی گشتی که وا

ده چه سپی به سهر ورده کاریه کانیدا

ضَائِعُ الرَّجُلِ: تهوقی کرد، دهستی

خسته نیو دهستی

ضَائِقَةٌ مُضَائِقَةٌ: مه ریه که له دوان

شمشیریان له یه که هه لکیتشا

ضَاجِعٌ إِمْرَأَةً: له گه لی پالکوت، له گه لی

راکش، به یه که وه راکشان له سهر

جیگه یه که

ضَاجِع: راکشاو، پالکوتوو، ته خنبوو،

خواروی دۆل و شیوه که لای

تیرزانیه تی، نه زان، گیل، که وده ن

ضَاجِعٌ مِنَ السُّلُوبِ: نه وشترا نه ی

بی خیرو فه پن، بی قه، بی خیرو بیر

ضَاجِعٌ مِنَ التُّجُومِ: نه نه سستیرانه ی

خهریکه ئاواده بن، دیار نامینن ونده بن

ضَاجِعَةُ الْهَمِّ: خه م و خه فته دایگرت،

خه م بوو به بار به سهریه وه، به رگی

خه مباری برا به سهریا

ضَاحُ الرَّجُلِ: له چیشه نگاودا هات،

له قرچه ی گهرمای نیوه پۆدا هات بۆلای

ضَاحَتِ الْبِلَادِ: که وته بهر تیشکی خۆرو

روه که کانی وشک بوون، تیشکی خۆر

لینداو روه کی وشک کرد

ضَاحِكٌ: به ردیکی یه کجار سپی به که له

چیاو شاخ به دهر ده که ویت

ضَاحِكَةٌ: ههر ددانیک دهریکه ویت

له کاتی پیکه نینیا، خریکان له دوا ی

که له کانه وه

ضَاحِي: دیار، ئاشکرا، نه وه ی خۆری

به رده که ویت، ههر شتیک له بهر تیشکی

خۆردابیت

ضاحیه: دیار، ناشکرا، بهرچاو، لایه کی
 دیارو ناشکرا
 ضاحیه المدینه: دهرو بهری شار،
 دهرو پستی
 ضاده: ناسازگار بوو، واژوی بوو،
 پیچه وانه ی وهستا
 ضار - ضوراً: زور برسی بوو، به کجار
 به ریشان بوو بۆ خواردن
 ضار الأمر فلاناً: زیانی پتگه یان،
 به زیان بوو بۆ
 ضار امرأته: دوو یان سی ژنی
 هینا به سهری، ژنی به سهر هینا
 ضار: ناوئکه له ناوه جوانه کانی
 پهروه ردگار، پهروه ردگار هروهه
 چۆن سوود گه به نهر هروهه
 زیانگه به نهریشه، به زیان زیانگه یان،
 دۆرینه
 ضارباً لفلان في ماله: بازرگانی
 به ماله که یه وه کرد، ئال و وئل و
 سه و داگرایی پیوه کرد به و مرجه ی
 پشکو به شتیکی مه بیت له قازانجا
 ضارباً في السوق: له هه رزانی کپی و
 چاوه پی بوو هه تا گران ببیت نه و جا
 بیفرۆشی ده گونجیت پتر دابه زیت و
 نه و جا زهره ر دینه ئاراوه
 ضارب: لیده، کوته، پیاکیش،
 داپلۆسه، لیدراو، خوئنه، چه تونه
 شه و که و تاریکایی بال به سه
 هه مووشتیکدا ده کیشیت
 ضارب إلى (الحمرة - الصفرة):
 روو به سووری بوو، مه یله و سووریو،
 مه یله و زهردبوو

ضارباً: له یه کیاندا، یه کتریان
 داگرته وه، به کیان کوتی
 ضاربه مضربه وضارباً: هه رهه
 به رانه بری خوی داگرته وه، رۆچوون
 له لیدانی یه کتر
 ضارس الأمور (جربها وعرقها):
 تاقیکرده وه، تیی گه یشت، تیا قالبوو،
 چه شتی
 ضارسه: دۆرمنایه تی و شه پی له گه ل
 به ریا کرد
 ضارع - مضارعة: لپچوو، وهه یهه،
 هاوشتیه، له وچوو، وینه ی نه و
 ضارع: که م ته من، تازه پتگه یشتوو،
 وردو پچووی هه رشتیک، که م توانا
 ضارعت الشمس: روو به ئاوابوون بوو،
 وهخته بوو ئاوا ده بوو
 ضارعت القدر: وهخته بکولی،
 پی یگات، بیت به ر
 ضاره: دژایه تی کرد، سه رپیچی کرد،
 به ره لهستی کرد، به قسه ی نه کرد،
 پیچه وانه ی جوولایه وه
 ضارور: نیازو پتویستی، تهنگی و
 ناره حه تی، ناچاری، ویست، تهنگه
 ضاروراء: پتویستی، ویستن، خوازتن،
 دامایی، نه بوونی، گه دایی
 ضارورة: زیان، خراپه، زهره، ناباش
 ضارب: کتوی، دپ، درنده، به زیان
 ضارب من الجوارح والکلاب: ناژه له
 ماله کان له درنده و سه گ که رامکراون
 له سه ر راووشکار
 ضاربه: سه گی ئالوده ی راووشکار
 ضاع: ونبوو، دیار نه ما، تیاچوو، فهوتا،
 فهوت بوو، له کیس چوو

ضَاغُ الْمِسْكِ ضَوْعاً: بُوْنی میسک بلالو
په خش بوه وه

ضَاغٌ مِنْهُ: ونی کرد، له کیسی چوو،
دوړاندن، تیا بردن

ضَاعَفَ - مُضَاعَفَةً: دوو نه وه ندی
لیکړد، کردی به دوو نه وه ندو، دوو جای کرد

ضَاغَطُ: په سستینه، گووشه،
زور لیکه، تنگ پی مه لچن، فشارگر،

پاله په ستوگر

ضَاغَطُهُ: تنگی پی مه لچنی، فشاری
خسته سر، زوری بو هینا

ضَاغَنَ - مُضَاغَنَةً: رقی لی بوو، کینه و
خه شمی لیگرت

ضَاغِنَ: کینه دار، دل پیس،
به دگومان، رقدار، رق نه ستوور، به قین،

ناخو د هروون گنده لو پیس

ضَاغَنَهُ: رقی لی بوو، بوغزانی،
له دلچارو ره زای گران بوو لای

ضَاغُوْط (كَابُوس): خه وی ناخوش،
مؤته که، کامووسک، کامووس،

دیوه زمه، گراناوییه که له خوا دیته سر
چه سته و گیانی مه ردوم

ضَاغٌ (نَزَلَ بِهِ ضَيْفًا): بوو به میوانی،
میوانداری کرد

ضَاغٌ إِلَيْهِ: سهره و بوو، مه یلی مه بوو
بقی، حه زی پیکرد، نالوده و

خوازیاری بوو

ضَاغٌ عَنْهُ: لایدا، ترازو دهرچوو
لیلی، ویل بوو

ضَاغٌ مِنْهُ: ترساو وریا بوو لیلی،
وریایی و بیداری لیوه رگرت

ضَاغَتِ الشَّمْسُ: روپه ناوابوون چوو،
به ره و ناوابوون روپی

ضَاغَتِ السَّهْمُ عَنِ الْهَدَفِ: تیره که
له مه به ست لایدا، ترازو، نه ی پیکا

ضَاغَرَهُ عَلَى الْأَمْرِ: یارمه تیدا له سر
کاره که ی، هاوکاری کرد، کومه کی

پیشکش کرد، پیشگیری کرد،
باریووی دا

ضَاغِي: زور، زیاد، لیژاو، فره، لیوان
لیو، له ب ریژ

ضَاقٌ: تنگ بوو، بی بوار مایه وه،
گوشادو به رینی هاته وه یه ک

ضَاقٌ بِالْأَمْرِ - ضَاقٌ بِهِ ذَرْعاً - ضَاقٌ
صَدْرُهُ بِهِ: بیزار بوو، دلته تنگ بوو پیتی،

سینه ی هاته وه یه ک له بیزاری و
نیگه رانیدا

ضَاقٌ الرَّجُلُ: زړدبوو، چاوچنوک بوو،
به رچاو تنگ بوو، به خیل بوو

ضَاقٌ بِهِ السَّبِيلُ: گشت ریگه یه کی
لیهاته وه یه ک و گیرا، سهری دنیای

لیهینایه وه یه ک

ضَالٌ: سه رلیشیواو، له ری تی راست
لادرو، ون بوو، دهریه دهر، هیچ و

پوچ، یه کیک ریبارو ریگه یه ک ون بکات
ضَالٌ عَنِ الدِّينِ: له تاین دهرچوو،

یاخی بوو، بی باوه، گومرا

ضَالَةٌ: نه وشته ی ونده بییت و دیار
نامینیت و هر به دیوا ده گه پردیت

ضَالِعٌ: لار، خوار، چه ماوه، ختیج، گپ،
چه وت، ناراست، خواروختیج، لاروله ویز

ضَالِعٌ فِي كَذَا: کارامه، لیهاتوو، لیزان،
تیگه یشتوو، زوریزان، به توانا، زچوو

ضَامٌ - ضَمّاً (ظَلَمَ): سته می کرد،
زوری کرد، جه وروسته می نواند، زه بر و

زهنگی خسته روو، مافی به رانبه ری
خوارد و چه وساندیه وه

ضَام حَقَّة: مافی خوارد، حقی خوی
نه دایه، مه غدوری کرد

ضَامر: که م گزشتی له پرو باریک
ضَامِن: ده سته بهر، یاریکار، زامن،
که فیل، وه خورگرتوو، به لئندهر،
لئپر سراو، به پریرس
ضَائِي الْمَرْضِ وَنَحْوَهُ: چه شتی، ژانی
نه خۆشی چوو به دلایا

ضَائِي: گزشتی مه، پەز
ضَائِيه: ضَائِيه: ئافره تی منال زۆر،
شفته ژیکار، بهو ژنه ده گوتریت مه موو
سائیک منالی بییت و شیریی منالی
به رمه مکان و منالی تازه بووی یه ک
بگریته وه
ضَاوِي: نه وهی شه و له ده رگا ده دات و
دیت

ضَاوِي: له پرو باریکی ناسک، یه کێک
سروشتی لاشه ی لاواز به دی هاتبییت
ضَاَضًا: دهنگی خه لکی له جهنگا،
دهنگ و هه رای خه لک له کاتی شه پرو
پێکدادان

ضَاَضًا الْقَوْمُ: دهنگ و هه رایان
به ریاکرد، بانگی یه کیانکرد
ضَوَّلَ - تَضَاعَلَ (ضَمَر): پووکیا وه،
گرژیوو، هاته وه یه ک، لاوازیوو، که م
بوه وه

ضَوُولَةٌ (ضِعْف): لاوازی، له پی، که می،
پچوکی
ضَان - ضَان (غَنَم): مه، پەز، میهی،
مه، گیانداریکی مینه ی خوریداری
دووگداری مالی یه که پیی نابیتته سالی
چواره م

ضَائِي: گزشتی مه، گزشته مه
شَائِي: مه شکه یه کی گه وره
ضَائِل: لاواز، له، وردو باریک،
که متین، ته شک زراف، جیققال، راژی،
بی تینی، له غه، چه کال، پووت،
چووچی بی تین
ضَائِلَة: ماریکی باریک، زمانه
پچکوله یه

ضَبَّ

ضَبَّ - ضَبَّ: خاموش بوو، بیده نگ بوو،
سره وی بوو
ضَبَّ الشَّيْءُ: نووساپتوهی، پتوهی لکا
ضَبَّ عَلَيْهِ: به توندی گرتی، توند
دهستی پتوه گرت، له نیتوچنگی دانا
ضَبَّ الْمَاءُ وَنَحْوَهُ: به که می رژی، که م
که م له بهری رویشت

ضَبَّ بَكْلاً أَوْ عَلَيْهِ: سوربوو له سه ری،
جه ختی له سه رکردو داوای کرد، رقو
کیناوی بوو

ضَبَّ عَلَى مَا فِي نَفْسِهِ: شارديه وه،
په نه هانی کرد، ده ری نه خست،
بیده نگبوو، له دلی خۆیا شارديه وه

ضَبَّ الْبَابُ (أَقْفَلَ): دایخت، پتوهیدا،
جووتی کرد

ضَبَّ الدَّمُ: خوینی له بهر رژی، خوینی
به ربوو، لیتی رژیی

ضَبَّ: مارمیلکه، قوپی، سه رمازه له،
دایکه مارانه، مارمه زوویکه، مارمیلق
گه وره دانکه مارانه، بزنی مژه،
گیرنگرک، قومومه، له ده عبا
مارخۆره کانه

ضَبَاب - ضَبَابَة: تَم ، تَم و مَزْ ، مَزْ ،
تَب و لَوَل ، هَلْمی نَاو بوغی تَه پایی
زَه وی کَه لَه زَه وی و دَوَل و نَوَال و چِیایان
جَوی نَه بو بیته وه به لَام کَه به رزبوه وه
ده بیته هور

ضَبَابُ الْجَبَل: تَم و تَومان ، دَومان
ضَبَارُ: دَارَنَکَه دَارَه کَه ی چاکه لَه دار
به پَرو ده چیت
ضَبَارَة - ضَبَارَة: به نده کاغز ، یان
هَرده ستو به نَدِک ، ده ستو کَرَمَه لی
خَه لَک

ضَبَارَة: کَوَبُونَه وه ی خَه لَکی و
پشتگیران

ضَبَارِم: دَارِیژراو ، تَوَکمه و پتو
ضَبَاع: ده ست به رز کردنه وه به دوعا ،
لاَقَه لاف و ده ست بلند کردنه وه

ضَبَان: ناو کَه ف ، پارچه پِیستِک یان
قوماشِک لَه نِتو پِیلاو دهنری

ضَبَبُ الْمَكَان: ناوچه یه کی فره
مارمیلکه بوو ، مارمیلکه ی زور بوو
ضَبَبُ عَلَي الشَّيْء: ده ستی به سه راگرت ،
خستیه ژیرچنگی خویه وه

ضَبَبُ عَلَي الضَّب: خوراندی ، هیتای و
بردی ، ته نگ ی پی هه لچنی

ضَبَبُ الْبَاب وَنَحْوَهُ: هه ندیکی کرد
به نِتو یه کا ، تیروچاکی کرد

ضَبَبُ الشَّيْء: به توندی ده ستی
پیوه گرت و هه تا لَه ده ستی دهرنه چیت
ضَبَبُ مِنَ الْمَكَان: نه و شوینه ی
مارمیلکه ی زور بیت

ضَبَة: مِیْنَه ی مارمیلکه ، شتیکه
له ناسن یان مادده یه کی زهره
رووکه شی قاپ و قاچاگی پیده کری

ضَبَة الْبَاب: کَلَوَم ، کِیلَوَن ، ناسنکی
زمانه داره لَه دهرگای سندوق دهنری و
به کلیل داده خری

ضَبَح - ضَبْحًا: خَویدا به زه ویدا به هوی
لَیْدان یان ماندوبونه وه

ضَبَحُ الْأَرْنبِ وَالْثَعْلَبِ وَالْقَوْس: دهنکی
لَیْهات ، دهنکی لَیْبه رز بوه وه

ضَبَحُ النَّارِ الْعَوْد: رهنکی گَوپی و
نه یسوتاند به ته وای

ضَبَحُ النَّارِ أَوِ الشَّمْسِ الشَّيْء: رهنکی
گَوپی روویه رهش

ضَبَحُ: خَوَلَه مِیْش ، سوتوو ، بَوَل ،
خَه لَه کول ، رتام ، سَوْتَه کی دار ،
خَوَلَه کَه وه

ضَبَحَتِ الْغَيْلُ فِي عَدْوِهَا: هه ناسه
برکه ، نه سپه که لَه غار غارِینا دهنکی
لَیْوه هات به دهر لَه حیلَه حیل

ضَبْرُ: کَوی کرده وه ، گردی کرد ،
ده ستی کرد

ضَبْرُ الْكُتُب: خستیه دَوَسِیه وه ،
له دَوَسِیه یه کدا کَو ده ستی کرد

ضَبْرُ الْحِجَارَةِ: رِیکِ خست ، دایه پال
یه ک ، لهریزی یه ک داینا

ضَبْرُ: نَامِیْرِک بوو لَه داردروست ده کراو
له چهرخه کانی پیشودا لَه جهنگا

به کارده براو جهنگا وهر لَه ژیریا خوی
ده شارده وه هه تا نَزِک به قه لَو

حه شارگه کان ده بونه وه و لَه ده بابهی
چهرخی نوی ده چیت

ضَبْرُ: دَارگویزی دهشت و ناوچه که م
ناوه کان

ضَبْرُ: بِن باخه ل ، بِن بال ، ژیر باخه ل

ضَبْرٌ: گورگی زرد درنده و فیل باز
 ضَبْرٌ: به خت ، به ش ، پشك
 ضَبْسُ الرَّجُلِ: به درپه و شست بوو ،
 خراببوو ، ناله بار بوو
 ضَبْسٌ: رُذ ، به رچاوته نگ، به خیل
 ضَبْسٌ: که م عه قلی جه سته لاواز
 ضَبَّطَ: گرتی، له نتیو چنگی دانا، دهستی
 به سه راگرت ، توند پاراستی
 ضَبَّطَ الْعَمَلَ ضَبْطًا: کارامه بوو تیایدا،
 شاره زابوو، لیزان بوو، باشو کارامه ی
 کردن
 ضَبَّطَ الْكُتَابَ: راستی کرده وه،
 ریکی خست، رِک و پیکی کرد، سازی کرد،
 مه له و نات و اوویه کانی راست کرده وه
 ضَبَّطَ الشَّيْءَ: گلدایه وه، دهستی
 به سه راگرت، پاراستی، پاریزگاری
 لیکرد
 ضَبَّطَ - ضَبْطًا: به دهستی چه پ وه ک
 راستی کاری کرد
 ضَبَّطَ: رِک خستن، چاک کردن،
 باش کردن، دهست پیاهنن، لبردنی
 نات و اوویه کان، پرکردنه وه ی که م و
 کوپیه کان، توند و تولی، چاکیتی،
 دابین کردن
 ضَبَّطَ النَّفْسَ: خُودابین کردن،
 خُورگرتن، جله وی نه فس گرتن
 ضَبَّطَ الشَّهْوَةَ: دهست به سه ر حه زو
 ناره زوودا گرتن ، ناره زوو مرانن،
 ناره زوو دابین کردن
 ضَبَّطَ حِفْزًا أَوْ مُصَادَرَةً:
 دهست به سه راگرتن ، داگیر کردن ،
 دهست لات به سه را کیشان

ضَبَعٌ (مَدَّيْدَةٌ): دهستی هه لبری،
 دریزی کرد، قُولی به رز کرده وه
 ضَبَعَ الْبَعِيرُ: له رُویشتنا به په له و خیرا
 رُوی
 ضَبَعَ الرَّجُلُ: سته میکرد، زُوداری کرد،
 سته م و زُوری کرد
 ضَبَعَ عَلَى فُلَانٍ: دهست و قُولی
 به رز کرده وه و دوعای لیکرد
 ضَبَعَ الْغَيْلَ أَوِ الْإِبِلَ: هه نگاهه کانی
 دریزو به رین کرد له رُویشتنا ، به په له
 رُوی، غار غارینی کرد
 ضَبَعَ فُلَانٌ: ترسنوک بوو، تَوَقی بوو،
 روحی سپارد بوو
 ضَبَعَ: قَوْلٌ، بِنَ قَوْلٍ، بِنَ باخه ل
 ضَبَعَ: که متیار، گیانداریکی کتویی به و
 یال و سَمی له می که ر ده چی، وشکه
 سال، سالتیکی قات و قری
 ضَبَعَانٌ: که متیاری نیره
 ضَبْنُ الْمَكَانِ: ته سک بوو، ته نگ بوو،
 نابه رین بوو
 ضَبْنٌ عَنْهُ الْهَدِيَّةُ: گرتی، نه یدایه
 ضَبْنٌ: ثَامِيز ، باوهش ، مابه ینی
 قه برغو بن باخه ل ، نیوانی که له که و
 بن بال ، لا ، ته نیشث
 ضَبْنٌ: که می ، نات و اووی و ناساگی ،
 جه سته به باری
 ضَبْنَةٌ مِنَ الرِّجَالِ: دهست و پیوه ند،
 گروهو تاقم ، پیاوو به رده ستانی
 ضَبِينَةٌ: په نا ، ثَامِيز ، کوش ،
 پاریزگاری ، چاودیری
 ضَبِينَةٌ: دُشواویکه ده خریته
 قاپیکه وه و ده ر خواردی منال ده دری

ضج

ضج: قیزانی، هاواری کرد، نه پاندی،
 دهنگی داواو فریاگوزاری لیبه رزبوه وه
 ضجاج: قاوقیزکر، یه کیک زور هاوارو
 قیزه ی لیبه رزیبیتته وه
 ضجعة: قاوقیز، دهنگه دهنگ، قیزو
 موپ، هاوار کردن، ژاوه ژاو، هال و هاوار
 ضجیر: بیزاربوو، نارامی له بهرپرا،
 تاقه تی چوو، جاپست بوو، هه راسانبوو،
 پهست و وه پس بوو
 ضجیر الکان: تهسک بوو، گوشادو
 فراوان نه بوو، تهنگه بهر بوو
 ضجیر (شیرم): بیزاربوون، جاپس بوون،
 تاقه تی چوون
 ضجیر (مضایق): بیزار، هه راسان،
 بی نارام، بی تاقه تی، جاپس بوو،
 دلتهنگو بیزار به داهاتنی رووداوو
 کاره ساتی، بی قه رار، مه لولول
 ضجیر: شوینیکی تهسکو نابهرین،
 جینگه ی تهنگه بهر
 ضجیر: سه رزه نشت، سه رکونه، ته ریق
 کردنه وه
 ضجيرة: بیزاری، بی تاقه تی، قارسی،
 مه لولولی، نیگه رانی، رووتیکردنی
 نا نارامی باری ده روون
 ضجج - ضجعا وضجوعا: له سه رته نیشته
 کهوت، پالکهوت، راکشا، تهخت بوو
 ضجج إليه: روبه و بوو، لاریبوو، کهوت
 به ولایه دا
 ضجج الشمس أو النجم: روبه ناواو بوون
 چوو، وهخته بوو ناوا ده بوو

ضجع فی الأمر: که متهرخه می کردو
 پیی هه لئه سا، دوا یست و جیبه جی تی
 نه کردو
 ضجج: ناره زوو، حهز، ئالوده بی،
 سه ریه ...
 ضجعة: سستی له راو بۆچووندا،
 لاوازی و کزی بۆچوون و راده رپرین
 ضجعة: ته مبه لی، ته وه زه لی، چۆنیه تی
 راکشان و پالکه وتن، شیوازی راکشان،
 سستی و له ش گرانی
 ضججی - ضججی - ضججیة - ضججیة:
 فره ته مبه ل و چاو له خه و، یه کیک زور
 خه والوو ته مبه ل بیت
 ضججور: یه کیک زور بیزارو جاپس بیت،
 ته واو نیگه ران و بیزار
 ضججوع: راکزو لاواز، نه وه ی بۆچوون و
 رای کزو لاوازه، گیل، که ودهن،
 دۆلچه ی دهم والا، هه وری قورس
 به هزی زوری ناوه وه که هه لی گرتوه
 ضججج: ژاوه ژاو، دهنگه دهنگ، هه راو
 هوریا، قیزه قیز، ناله و هه را،
 دادو فریاد
 ضججج: پالکه وتوو، راکشاو، تهختبوو،
 یه کیک پالکه وتبیت
 ضج الشمس:
 ضج الشمس: تیشکی خور، رووناکی،
 شه وقی، نه وه ی تیشکی خوری لیده دات
 ضج - ضججی (فهر - إلتشاف):
 ده رکهوت، روون بوه وه، کهوت و پوو،
 دیاریدا
 ضج الشمس (طالعت): شه به قیدا،
 خوره لات، به ده رکهوت، روون بوه وه

ضَحَا الشَّيْءُ: تیشکی خۆر لیتیدا ،
 خۆری بهرکهوت
 ضَحَا الطَّرِيقُ: به ده رکهوت ،
 ناشکرابوو، دیاریدا
 ضَحَا ظِلُّ فُلَانٍ: مرد، دواپی هات ،
 کۆچی دواپی کرد
 ضَحَى بِالشَّاةِ وَتَحَوَّاهَا: کردی
 به قوربانی، سه ری بری، قۆچی کرد ،
 له رۆژانی جه رۆژی قوربانا سه ری بری
 ضَحَى عَنِ الْأَمْرِ (يَبْنِيهِ وَأَظْهَرَهُ):
 ناشکرای کرد، ده ریخت، ده ری بری،
 روونی کرده وه
 ضَحَى بِنَفْسِهِ (تَفْدَى): نه نفسی خۆی
 به خشی، خۆی بهخت کرد، خۆی دانا ،
 له خۆ برد
 ضَحَى بِمَالِهِ (بَذَلَهُ): مال و دارایی خۆی
 به خشی، به خشی بی بهرامبه ر، مال و
 سامانی دانا له ویتناوه دا
 ضَحَى الْقَلَمُ: له چیشته نگاوا له وه پاندی
 ضَحَى الْأَضْحَاةُ: سه ری بری ، خوینی
 رشت
 ضَحَى عَنِ الشَّيْءِ: نه رم و نیان بوو ،
 په له ی نه کرد
 ضَحَى - ضَعَاءُ: چیشته نگاو ، پيش
 نیوه رۆ ، چیشته تان ، چاشت ،
 چاشته نگاو، تاشت، چیشته نگاو، کاتی
 قاوه لتی ، به یان ، به ره به یان
 ضَحَاكَ: دم به پیکه نین ، قوشمه ،
 گالته چی ، ده مپ به خده ، میان و
 ناوه پاستی رۆ، راوی و چوونی روشن و
 ناشکرا

ضَحَضَاح (ضَلِيلُ الْقُور): ته نکاو،
 ئاوێکی ته نکاو که م یاخود ئاوێک بنی
 دیار و نزیک بیت
 ضَحَضَح السَّرَابُ (تَرَفَرَقَ): رهویه وه ،
 ته نکبوو، ناسک بوو
 ضَحَضَح الْأَمْرُ: ده رکهوت ، روون
 بوه وه ، ناشکرابوو
 ضَحَضَح: ته نکاو، ئاوێکی که م و ته نک
 ضَحِكَ: پیکه نی، خه نیه وه ، بزه گرتی
 ضَحِكَ مِنْهُ وَعَلَيْهِ: پیکه نی،
 لاقرتی پیکرد، گالته ی پیکرد
 ضَحِكَ السَّحَابُ: روشن بوه وه ، رووناک
 بوه وه ، دره وشایه وه
 ضَحِكَ الطَّرِيقُ: رۆ روشن بوه وه ،
 ناشکرابوو، دیاریدا ، ده رکهوت
 ضَحِكَ الْأَرْضُ مِنَ النَّبَاتِ: ده ریته نا،
 ده ریکرد
 ضَحِكَ الشَّيْبُ بِرَأْسِهِ: ده رکهوت ،
 دیاریدا ، سه ری مه لدا
 ضَحِكَ طَلَعَ النُّفْلُ: قلیشی بردو
 ده رها ت
 ضَحِكَ عَلَيْهِ: ده ستی بری، قریویدا،
 مه لی خه له تان
 ضَحِكَ مَعَهُ: گالته ی له گه لکرد، له گه لی
 پیکه نی
 ضَحِكَ فِي عَيْهِ: له ژیره وه پیکه نی،
 له دلی خویا بزه و پیکه نین گرتی
 ضَحِكَ: پیکه نین ، خه نده ، بزه ،
 زه رده خه نه
 ضَحِكَ: هینایه پیکه نین ، خسته یه
 پیکه نین، وای لیکرد پی بکه نی

ضَحَك: ددانی سپی، گول، کف،
به فر، ناوه پاست و میانی ری،
سر سوورمان، هه نگوین یا خود
شانه کی شکوفه

ضَحْكَةُ: گالته چی، قه شمه، تیزه جاپ،
جه فه نگچی، وازی خواس، نه وهی
خه لکی پی پی پنده که نیت

ضَحْكَةُ - ضَحْكَةُ - ضَحَاك - ضَحُوك -
مَضَحَاك: دم به پیکه نین و خه نده،
یه کێک یه کجار پی بکه نیت

ضَحْكَةُ - ضَحْكَةُ: پیکه نین، که نین،
خه نین، په یخه ندین، گرژینه وه
ضَحْكَةُ صَفْرَاوِيَّة: لاقرتی، پیکه نینیک
گالته و لاقرتی پیوه دیار بیت

ضَحْكَةُ مَكْتُومَة: زه رده خه نه، نه رمه
پیکه نین، زه رده که نی، لیو خه ند،
ده فکه نی، بزه، پیکه نینی بیده نگ،
دزه خه نه، لچه نه، له دلاییکه نین

ضَحَل الْمَاءُ: که م بوه وه، نیشته وه،
ته نک بوو

ضَحَل الْقَدِيرُ: ناوی نه ستیزک و
جوگه که که میگرد

ضَحَل: ته نکاو، ته نک، ناوی که قول
نه بی

ضَحُو - ضَحُوَّة: کاتی چیشته نگاو، به یان
ضَحُوك: یه کێک یه کجار پیکه نیت،
هه میسه دم به پیکه نین، ریگه یه کی

به رین و رۆشن
ضَحِي ضَحَا وَضَحَاء: تیشکی خۆر
لییدا، که و ته بهر تیشکی خۆر،
ده رکه وت، ناشکرابوو
ضَحِي اللَّيْلَة: سایه قه ی سامال بوو،
هیچ گه واله هه وریک به ئاسمانه وه نه بوو

ضَحِيَاء: جوړه نه سپیکه

ضَحِيَان: نه وهی له چیشته نگاودا
خواردن ده خوات

ضَحِيَّة - أَضْحِيَّة (ذِيحَة): قوریانی،
قوچکردن، مه پو بزنی یا خوشتر و گایه
که له چوار رۆژه ی جه ژنی قوریانسا
سه رده برپی به ناوی قوچه وه

ضَخ

ضَخ الْمَاءُ - ضَخًا: رزانی، رۆییکرد،
پرژانی، قلپی کرده وه

ضَخ الْعَيْنُ: فرمیسکی رشت، نه شکی
پیاها ته خواره وه

ضَخ الْمَاءُ: له بهری رۆیی و لئی ریژا
ضَخَام: مه زن و توندی هه رشتیک

ضَخَام مِنَ الطَّرِيقِ: ریگه ویانی گوشادو
به رین، ریگای فراوان

ضَخَامٌ مِنَ الْمَاءِ: قول، قورس و گران
ضَخَامَةُ الْجَسَمِ: گه وره یی، قه به یی،

که ته یی، زه به لاهی، تیکسمپاویی
ضَخَمَ (كَبُرَ): گه وره بوو، زلبوو، ناوسا،

قه له ویوو، بالابوو
ضَخَمَ: گه وره زی کرد، فووی تیکردو

ناوساندی
ضَخَمَ (كَبِيرُ الْجُرْمِ): گه وره، که ته،

زل، ناوسا، قه به، ته پران، زه به لاه،
زۆپ، قه له و، تیکسمپاو

ضَدَّ

ضَدَّ (غَلَبَا): زالبوو، سه رکه وت، بالابوو
به سه ریا

ضَدَّ: دژ، دژکار، ناحه ز، دوژمن،
دژوار، نه یار، پیچه وانو دژوار

ضَدَّ كَذَا: پیچه وانه ی، واژوی،
به ره کانی

ضَدُّهُ فِي الْخُصُومَةِ: زَالِبُو بَه سَه رِيَا،

سَه رِگَه وَتَنِي بَه سَه رَاهِيَتَا

ضَدُّهُ عَنَّهُ: دَوْرِي خَسْتَه وَه لِيَسِي،

پَه رَاگَه نَدَه ي كَرْد، بَه هِيَمَنِي رِيگَرِي كَرْد،

هِيَمَن هِيَمَن نَه يَهِيَشْت پِي سِي بَكَاَت

ضِدِّي - ضِدِّي: تَوْرَه بَوُون بَه رِچَاوِي

تَارِيك كَرْد، تَوْرَه بَوُون زَالِبُو

بَه سَه رِيَا بَوُو، تَه وَو تَوْرَه بَوُو

ض ر

ضَرَّ فُلَانًا وَفُلَانًا: زِيَانِي پِيگَه يَان،

زَه رَوْرَه نَدَبُو بَوِي

ضَرَّ إِلَيَّ كَذًّا: پَه نَاي بَرْدَه بَر،

نَاچَارِي بَوُو

ضَرَّ بَصْرَهُ: كَوِيَرِي بَوُو، نَابِيْنَا بَوُو، بِيْنَايِي

لَه دَه سَتَدَا

ضَرَّ - ضَرَّ - ضَرَّ: زِيَان، وَه ي، وَه زَه ن،

زَه رَه ر، دَوْرَانْدَن، لَه دَه س چَوُون،

زِيُون، تِيَشْكَان، دَانَان، دَوْرَانْدَن،

نَهْووم، لَه كِيَس چَوُون، چَزَه، كَه تَن

ضَرَّ - ضَرَّ (تَعْدَادُ الزَّوْجَاتِ): فَرَه زَنِي،

لَه زَنِيكَ زِيَا تَر

ضَرَّى الْكَلْبُ بِالصَّيْدِ: فَيَرِي رَاوِي بُو،

رَام بُو لَه سَه رِي

ضَرَّى: تَوْنَدُو تِيَزِي جَه نَگ، گَه رَمَه ي،

تَاوَسَه نَدَنِي، جَه نَگَه ي جَه نَگ

ضَرَّ الْخِرْقَ أَوِ الْجُرْحَ: خَوِيَنِي

بَه شَيْءَه يَه كَه رِي بُو هَر نَه گِيرَسَايَه وَه

ضَرَّ الْإِنْسَاءَ وَنَحْوَهُ: نَه وَ شَلَمَه نِيَه ي

تِيَدَا بُو بَه لِيَشَاو رَوِي وَ هَر رَانَه مَا

ضَرَأَ: تِيَاچَوُونِي مَالَو رُوح،

خَوْشَارْدَنَه وَه، خَوْپَه نَادَان، چَوُونَه

پَه نَاوَه، پَه نَاگِيرِي، گَزَشَه گِيرَبَوُون،

زَه وَيِيَه كَه تَه خَت وَ دَارِي تِيَدَا بِيَسْت وَ

دِرِنْدَه كَان خَوِيَانِي تِيَا دَه شَارَنَه وَه،

سَه خَتِي، نَه بَوُونِي، هَه زَارِي ي وَ

بَه دِيَه خَتِي

ضَرَأًا: لِيَدَه ر، كَوْتَه ر، پِيَاكِيَش،

دَاگِرَه وَه، فَرَه كَوْتَه رُو لِيَدَه ر

ضَرَأَةً: كَوِيَرِي، نَابِيْنَايِي، چَاو

لَه دَه سَتَدَان، تِيَاچَوُونِي مَالَو رُوح

ضَرَأًا: تَرِكَه ن، تَرِن، يَه كِيَك زَوْر بَاي

لِيَبِيَتَه وَه

ضَرَأَةً (إِبْتِهَال - تَضَرُّع): پَارَانَه وَه،

لَا لَانَه وَه، نَزَا، تَكَا، نَاوِرْدَانَه وَه،

نَه وَرَانَه وَه، لَا فَاكِرْدَن

ضَرَأَةً (شَجَرُ الْبُطْمِ): دِرَاقَه زَوَان،

دَارَه بَه ن، دَارَه وَه نِي، بَه ن، بَه نَشْتَقُون،

بَه نَگ، دَرَه خَتِي كِي بَوْنَخَوْشَه وَ قَه زَوَان وَ

بَنِيَشْتَه تَالِيَش دَه رَدَه دَا

ضَرَأَةً: دِرِنْدَه يَه تِي، دِرِي ي، بَه زِيَانِي،

زِيَا نَه نَدِي

ضَرَأَةً الْحَرْبِ (شِدَّتُهَا): گَه رَمَه ي

جَه نَگ، وَه خَتِي تَاوَسَه نَدَنِي جَه نَگ وَ

شَه ر

ضَرَبًا: لِيَسِي دَا، پِيَاكِيَشَا، تِيَسِي

سَه رَه وَان، كَوْتَا ي، دَايگِرَتَه وَه،

جَه زَرَه بَه ي گَه يَان

ضَرَبَ الشَّيْءَ: جَوُولَا، بَزَوَا، بَزَوُوت،

جَوُولَه ي هَات، بَقَا، لِيَا، جَقَا، شَه خَووم،

جَمُوجَوُولِي كَرْد

ضَرْبَ الْعَرَقِ وَالْقَلْبِ: لَبِیْ دَا، پرتی
 هات، تربی هات، تربی تربی کرد
 ضَرْبَ الْجَرْحِ أَوْ الضَّرْسِ: زانی کرد،
 نیش و نازاره که ی پهری سهد، نیش و
 نازاری زدد بوو
 ضَرْبَ الْعَقَرِ: پیوهیدا، گه زتی، ژاری
 کرده نیو جهستی، چزه ی لیلهستان
 ضَرْبَ اللَّیْلِ: درژیوهوه، خیاندی
 ضَرْبَ الزَّمَانِ: به سرچوو، رویی،
 گوزره، پشتی هه لکرد، تپه پی،
 گوزارشتی کرد
 ضَرْبَ الطَّيْرِ: چوو بَو رزق و رزقی
 پهیدا کردن، به دوی خۆره ی رزقا ویلَبوو
 ضَرْبَ الْخَيْمَةِ: دهواری هه لدا،
 چادره که ی هه لدا، دای کوتی
 ضَرْبَ الْعَنْكَبُوتِ نَسِيجَهَا: بهستی،
 رای هیلا، چنی، جالجالزکه که
 ته تافه که ی راهیشت
 ضَرْبَ الْأَجَلِ: دیاریکرد، کات و واده ی
 دهستنیشانکرد
 ضَرْبَ الْمَثَلِ: قسه ی نهسته قی گوت،
 گوتی و روونی کرده وه، وتی و تیشکی
 خسته سر، پندی هینایه وه
 ضَرْبَ الدَّرْهَمِ: لیتداو چاپی کرد،
 سکه ی لیتدا
 ضَرْبَ الْخَاتَمِ: دایرپشت، له قالبیدا،
 دروستی کرد
 ضَرْبَ الصَّلَاةِ (أَقَامَهَا): نویژی کرد،
 نویژی دابهست، نه نجمیدا، به جی ی
 گه یاند
 ضَرْبَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: تیکه لی کرد،
 دای به سهریه کا

ضَرْبَ الْحَاسِبِ كَذَا فِي كَذَا: ژمیدیاره که
 دوپاره ی کرده وه
 ضَرْبَ الْجَزِيَةِ عَلَيْهِمْ: سه رانه ی دانا
 له سه ریان، باجی خسته سه ریان
 ضَرْبَ عَلَيْهِمُ الدَّلَّةُ: ملکه چی کردن،
 سه رشوپی کردن، رسواو که ساسی کرد،
 زه بوونی کرد
 ضَرْبَ لَهُ سَهْمًا مِنْ مَالِهِ: پشکیکی
 له ماله که ی بَو بریه وه
 ضَرْبَ عَلَى يَدِهِ: گرتی، نه یدایه، لَبِی ی
 گرتیه وه
 ضَرْبَ الْقَاضِي عَلَى يَدِهِ: دادوهره که
 یاساغ و قه ده غه ی کرد له مه لَس و که وت
 به مال و داراییه وه، دهستی به ست و
 نه یه یشت نازاد بییت له مامه له به مال و
 پاره و پولیه وه
 ضَرْبَ بِنَفْسِهِ الْأَرْضَ: مایه وه،
 گه شتی کرد، تیامایه وه و جیگیربوو،
 رویی و سه فهریکرد (له وشه دژه به که کانه)
 ضَرْبَ فِي الْمَاءِ: مه لی کرد، چوه نیو
 ناوه وه
 ضَرْبَ يَبْنِيْنُهُمْ: نیوانی تیکدان،
 شتواندن، کیشانی به یه کا، کردنی
 به گزی یه کا، دانی به شه پی
 ضَرْبَ فَلَانًا عَنْ فَلَانٍ: ریگری لیکرد،
 یاساغ و ریگی نه دا
 ضَرْبَ عَنْ فَلَانٍ كَذَا: نه یدایه، لَبِی ی
 گرتیه وه، یاساغ و قه ده غه ی کرد لَبِی ی
 ضَرْبَ بِيَدِهِ: ناماژه ی کرد، دیاری کرد،
 دهستنیشانی کرد
 ضَرْبَ الدَّهْرِ يَبْنِيْنَا: جای کردینه وه،
 له یه کی دابرین، به دووری کردین له یه ک،
 لَيْك دابرین

ضَرَبَ عَلَى أُذُنِهِ: ریگی نه دا گوی
 بگری، بیستی لی قه ده غه کرد،
 نه بهیشت بیستی و گوی لی بیت
 ضَرَبَ عَلَى الْكُتُوبِ: مؤرکد،
 نیمزای کرد، نیشانه لی لیدا
 ضَرَبَ فِي الْبُقْ: فوی کرد به که ره نادا
 ضَرَبَ إِلَيْهِ (مَالَ): دلی بوی لیددا،
 ویستی لیتی نزیک بیته وه، حه زی
 پیکرد
 ضَرَبَ فِي الْأَرْضِ ضَرْبًا وَضَرْبَانًا: چوه
 دهر وه بۆ بازرگانی یان تیکوشان
 ضَرَبَ أَخْمَاسًا بِالْأَسْدَاسِ: که و ته
 پیلان و فروقیل، که و ته ساخته و
 فروقیل، سه ری سوپما، که و ته
 بیرکدنه وه
 ضَرَبَ عَنْهُ صَفْحًا (تَقَاضَى عَنْهُ):
 به خشی، لی یی بود، چای لی پۆشی
 ضَرَبَ بِأَفْةٍ: دهر دی تیکه و ت، به لاو
 نافه لیدا، توش بوو
 ضَرَبَ تَفْرَافًا (أَبْرَقَ): بروسکه لی لیدا،
 بروسکه لی نارد
 ضَرَبَ تَلْفُونًا (تَكَلَّمَ): ته له فونی کرد،
 به ته له فون قسه ی کرد
 ضَرَبَ الْعَدُوْدَ بِالْقَنَابِلِ (قَصَفَهُمْ):
 بۆردومانی کردن، تی یی گرتن، بوی
 هاویشتن
 ضَرَبَ رَأْسَهُ فِي الْحَائِطِ (دَفَّه): سه ری
 خویدا به دیوار، سه ری کیشا به دیوارا
 ضَرَبَ ضَرْبًا مُبْرَحًا: توند لیتی دا،
 دلره ق بوو له لیدانه کهیدا، چاکی کوتا
 ضَرَبَ الضَّرْسَ أَوْ لَحْوَهُ: ئیش و نازاری
 کاریگر بوو، به ژان و نازار بوو

ضَرَبَ فِي الْأَمْرِ بِسَهْمٍ وَنَحْوِهِ: به شداری
 تیداکرد، هاویه شی بوو
 ضَرَبَ اللَّوْنُ إِلَى اللَّوْنِ: مه یله و ... بوو،
 روویه ... بوو
 ضَرَبَ النَّوْمَ عَلَى أُذُنِهِ: خه و زالبوو
 به سه ریا، خه و بوو به یار به سه ریه وه
 ضَرَبَ عَلَيْهِ الْحَصَارُ أَوْ النُّطَاقُ:
 سنوورداری کرد و تهنگی پیته لچنی
 ضَرَبَ الرُّزَّ: پاکی کرد، لیتی کرده وه
 ضَرَبَ لَهُ الْأَرْضَ كُلَّهَا: به شوینیا که را
 له هه موو شوینیک
 ضَرَبَ الرَّقْمَ الْقِيَاسِيَّ فِي الرَّبْعِ أَوْ
 الْعِدَدِ مَثَلًا: نمره و ریژه یه کی نویی
 تۆمارکرد که هیچ که سیک پیی نه ده که ی
 ضَرَبَ آلَاةَ الْمَوْسِيقِيَّةِ: زه ندی، لیدا،
 ناوازی موسیقی په خشکرد
 ضَرَبَ الْجَرَسَ: له زه نگیدا، جه ره سی
 لیدا
 ضَرَبَ الْجَذْرَ: ره کی داکوتا، ره کی
 رۆچوو
 ضَرَبَ مَثَلًا: نمونه ی میتایه وه،
 مه سه له ی میتایه وه
 ضَرَبَ اللِّحَافَ: به رگی تیگرت،
 چه رچه فی بیگرت
 ضَرَبَ - ضَرَابَةٌ: به توندوتیژی لیدداو
 مه بهستی پیکا
 ضَرَبَ يَبْنَهُمْ: تیکیدان، نیوانی
 شیواندن
 ضَرَبَ - ضَرْبًا: سه رماو که رما لیتی داو
 زیانی پیگه یاند
 ضَرَبَ الْحَيَوَانَ: ورگو سکی کشاو
 فراوانبوو

ضَرْبُ: لَيْدَان، كُوتَان،
 جه زره به گه ياندن، جَوْر، بابَهَت،
 چَه شَن، وَهَك، يَه كَسَان، هَاو...،
 چوونيه ك
 ضَرْبُ الْعِرْقِ أَوْ الْقَلْبِ: تَرِبَه و پَرَتَه ي
 دَلَو خَوِئْبَه ر
 ضَرْبُ الصَّرَائِبِ: بَاچ دانان، سَه رَانَه
 سَه نَدَن
 ضَرْبُ الْأَعْدَادِ: لَيْكِدَان، دَبَه رَه قَدَان،
 دَوو يَا چَه نَدَكه سَيِّك له يَه كَتَرِي بَدَه ن
 ضَرْبُ النَّقُودِ (سَك): سَكه لَيْدَان، دَرَاو
 دَرُوسَتَكِرْدَن
 ضَرْبُ (فِي الْأَحْيَاءِ): لَه زِيَنده وه زَانِيْدَا
 بَرِيْتِيَه لَه يَه كَه يَه كِي پَوَلِيَنكِرَاوِي پُچُوك
 وَهَك رَه كَه زَو نه ژَاَد
 ضَرْبُ (فِي إِصْطِلَاحِ الْعَرُوضِ):
 لَه زَانَسْتِي هَوْنَرَاوَه دَا بَرِيْتِيَه لَه دَوَايِيَن
 تَه فَعِيلَه (يَه كَه) لَه رَه وَيِيَه ي (مَصْرَاع) ي
 بَه يَتِي دَووَه مَدَا
 ضَرْبُ - ضَرْوِب (ضَارِب): لَيْدَه ر، كُوتَه ر،
 پِيَاكِيَش، دَاكِرَه رَه وه
 ضَرْبُ: لَيْزَان لَه لَيْدَان وَ دَاكِرَتَه وه دَا
 ضَرْبَان: رَوودَاوَه كَانِي سَه رَدَه م وَ رَوُزْكَار
 ضَرْبَتِ الطَّيْرِ: فِرِي، بَالِي كِرَت، دَاي
 لَه شَه قَه ي بَال
 ضَرْبَةُ: لَيْدَانِيَك، كَارَه سَات، بَه لَا،
 نَه هَامَه تِي كَشْتُوكَا لَو دَه غَلَو دَان
 ضَرْبَةُ شَمْسٍ (رَعْن): خَوِرِيَرْدَن،
 خَوِرَلِيْدَان
 ضَرْبَةُ قَاضِيَةٍ: لَيْدَانِي كُوشَنده، لَيْدَانِي
 كَارِيَكِر
 ضَرْبَةُ وَاحِدَةٍ: يَه ك جَارُو كَه پَرَه

ضَرْوَةُ: كَه م وَ كَه لِي لَه مَالَو دَارِيِي وَ رُوح وَ
 نَه فَسَا
 ضَرْوَةُ: جَارِيَك، پِيُوِيَسْتِي، پَشِيُوِي حَالَو
 بَار، زِيَان، مَه مَك يَان كُوان
 بَه شِيَوَه يَه كِي كَشْتِي، مَالِيَكِي نَدَو
 بِي شُومَار
 ضَرْوَةُ الْمَرَأَةِ: هَه وَي، هَه وه، دَوو يَا چَه نَد
 ثَا فَرَه تِيَك رُئِي پِيَاوِيَك بَن
 ضَرْوُكَان: دَوو هَه وَي، هَه وَيَسَار،
 دَوو بَه رَدِي دَه سَتَاپ، دَه سَتَاپ
 ضَرْحَ الثُّوبِ بِالْذَّمِّ: خَوِيَنَاوِي كِرْد،
 جَلَو بَه رَه كَه ي خَوِيَنَاوِي كِرْد، خَوِيَنِي
 تِيَوَه دَا، لَه خَوِيَنِي هَه لَسُو
 ضَرْحَ الشَّيْءِ (شَقَهُ): دَا يَدِي،
 قَلِيْشَانِي، دِرَانِي، دِرَانْدَنِي شَتِي تَه نَرَاو
 هِيَنْدِي شَتِي تَر
 ضَرْحَ الشَّيْءِ إِلَى الْأَرْضِ: فَرِيَنْدَا،
 تَوِيَدَا، هَاوِيَشْتِي، كَه وَژَانْدِي، تَوِيُو
 هَه لِيْدَا، دَوورَخَسْتَه وه ي شَتِيَك لَه خَوْت
 بَه هَاوِيَشْت وَ تَوِيُو دَانِي
 ضَرْحَ الثُّوبِ: بَه سُوور بَوِيَه ي كِرْد
 ضَرْحَ الْأَلْفِ: خَوِيَنِي لِيَهِيَنَا، خَوِيَنِي
 بَه رَدَا، خَوِيَنَاوِي كِرْد
 ضَرْحَ الْكَلَامِ: رَاژَانْدِيَه وه، جَوَانِيَكِرْد،
 دَه سْتِي پِيَاهِيَنَا
 ضَرْحَ الشَّيْءِ: دِرَانْدِي، قَلِيْشَانِي، دِرْزِي
 تِيَكِرْد، دَه سْتِي پِيَوَه نَا، دَووَرِي خَسْتَه وه،
 پَالِي پِيَوَه نَا
 ضَرْحَ الْقَبْرِ (حَقَرَهُ): مَه لِيَكَه نَد، كُوِي
 مَه لَكَه ن
 ضَرْحَ لِلْمَيْتِ: كُوِي بَو مَرِيُوَه كَه
 مَه لَكَه نَد، كُوِي بَو نَامَادَه كِرْد

ضَرَحَ (تَبَاعَدَ وَوَحْشَةَ): دوری،
بیرکردن، دلّ له لایبون، یادی که سی یا
شتیک کردن

ضَرَحَتِ السُّوقُ: بازارِ ساردی روی
تیکرد، جُموجوولی فروشتن دابه‌زی
ضَرَحَتِ الدَّابَّةُ ضِرَاحاً: ریخی کرد،
ته‌رسه قولی کرد

ضَرَحَتِ شَهَادَةُ فُلَانٍ: به‌رپه‌رچی دایه‌وه و
وه‌ری نه‌گرت، شایه‌تی وه‌رنه‌گرت و
خستی

ضَرَرُ: زیانی پی‌که یاند، زه‌ره‌ومه‌ندی کرد
ضَرَرُ: زیان، وه‌ی، وه‌زن، زه‌ره،
دۆپاندن، شکاندن، له‌ده‌س چوون،

به‌دحالی، نسکۆ هاتنه دواوه، ته‌نگی
ضَرَسَ الشَّيْءَ (عَضَهُ بِالضَّرْسِ): گازی
لیکرت، گازی توندو قایمی گرت
ضَرَسَ الزَّمَانُ فَلَاناً: توندو سه‌خت بوو
له‌سه‌ری، ته‌نگی پی‌ه‌لچنی

ضَرَسَ الْبَيْتُ: به‌برد ه‌لی چنی
ضَرَسَ الدَّابَّةُ: لووتی بری پاشان
په‌تیک تیکرد ه‌تا ملکه‌چو زه‌بوونی
بکات

ضَرَسَ: خری، دان، خلینه، کاکیله،
بریتی له‌چوار ددانه گه‌وره‌کانی سه‌رو
خواره‌وه‌ی ه‌ردوو لاشه‌ویلگه‌کان
ضَرَسَ الْعَقْلُ: دانی ژیری، دانی عقل،
خری

ضَرَسَ: نه‌و به‌رده‌ی بری
پێه‌له‌چنری، که‌مه‌باران، گ‌ردو
ته‌پۆلگه‌ی سه‌خت و گ‌ران

ضَرَسَ: به‌دخو، ره‌فتارو توندو تیژ،
یه‌کێک له‌برسا توپه‌بییت، نه‌وه‌ی
نه‌زمونده‌وه‌گشت و کوشتاری کردوه و
چه‌شته‌وه، یه‌کێک له‌گه‌لی ه‌له‌نه‌کری،
توپه‌وه‌هارونا له‌بار

ضَرَسَتِ الْأَسْنَانُ (كَلَّتْ): خورا،
کرمی‌بوو، کلۆریوو، په‌کی که‌وت،
پیریوو، دوابی هات

ضَرَسَتْهُ الْأَيَّامُ: رۆژگارو قالو
نه‌زمونداری کرد، ئاوه‌سووی کردو
ده‌رسی دایا

ضَرَسَهُ الزَّمَانُ: گه‌زتی و ده‌رسی دایا
ضَرَطَ: پای لێبه‌ریه‌وه، تپی که‌ند
ضَرَطَ - أَضَرَطَ الْحِمَارُ: ترانی،

که‌ره‌که‌ی تران
ضَرَطَ - ضَرَاطُ (رِيحٌ تَتَنُ تَخْرُجُ مِنَ
الْبَطْنِ أَوْ دَاخِلِ الْإِنْسَانِ): تپی، بآ،
که‌تن، راهیشتن، بایه‌کی ده‌نگداری
بۆگه‌نه‌که‌له‌ناو سکدا پیچ ده‌خواو

به‌داوینی بشته‌وه‌دا ده‌رده‌په‌پی
ضَرَعَ مِنَ الشَّيْءِ: لیتی نزیک بوه‌وه،
لیتی هاته‌پیش

ضَرَعَ الشَّمْسُ: خۆر ئاوابوو یان
خه‌ریکبوو ئاوا ده‌بوو یاخود نزیک
به‌ئاوابوو بوو

ضَرَعَ الرُّضِيعُ: مه‌مکی دایکی خوارد،
مژی، قومی لیدا، ده‌می پێوه‌نا

ضَرَعَ الْحَيَوَانُ: له‌پولاوازیوو، که‌م
گ‌زشت بوو

ضَرَعَ إِلَيْهِ وَلَهُ: ملکه‌چو سه‌ر
شۆڤی‌بوو، سه‌ری نه‌ویکرد بۆی، داوی
لیکرت یارمه‌تی و کۆمه‌کی بکات

ضَرَعٌ - ضَرَعًا وَضَرَاعَةً: لاوازیوو، له ریوو، کهم گوشت بوو، سستو ناتوانا بوو

ضَرَعٌ (ثَدْيِ الْحَيَوَانَاتِ): گوان، مه مکی مانگاو گامیشو ناژه لانی میینه یه
ضَرَعٌ: لاواز، ترستوک، سست، زه بوون، کهساس، داماو

ضَرَعٌ: وهک، وهکو، هاوشیوه، هاوچه شن، هاوپهنگو بو، لیکچوو، له یه کچوون

ضَرَعَاءٌ: گوان زل، گوان گه وره، گیاندارتک یه کجار گوانی گه وره بیت
ضَرَعَامٌ: شیریکی درنده و به زیان، نازا، گوستاخ، به میزو توانا

ضَرَعَامَةٌ: مەردومی نازاو گوستاخ، دلاوهر و به توانا
ضَرَعَمٌ: شیری بیشه لانی

ضَرَفَطَةٌ: توندو شه ته کیدا، پته وو چه سپاوی کرد

ضَرَكٌ - ضَرَاكَةٌ: هه ژارو گه دا که وت، نه زان و گیل بوو، راماوو به دبه خت بوو
ضَرِمٌ - ضَرَمًا: برسیستی یان توپه بوونی تاوی سهند، ناگری گرت، گپی گرت، نه نیوه، داگیرسا، رقی مه لسا

ضَرِمَ الشَّيْءُ: گه رماو تینی تاوی سهند
ضَرِمَ فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ: کوشاو په له ی کرد، مه ولیداو خیرای کرد

ضَرِمَ فِي عَدُوِّهِ - ضَرِمَ فِي أَكْلِهِ: له راگردن و ناخواردن خیراو په له ی کرد
ضَرِمَ النَّارُ وَنَحْوَهَا: ناگری پیوه نا، خوشی کرد، تاوی پیسه ند، کلپه ی پی سهند، دایگیرسان، گوبولپسه ی ناگره که ی پتر زیاد کرد

ضَرِمٌ - ضَرِمٌ: داریکی بوقخوشه به رویوومه که ی وهک به پیوو وایه و دووکه لو بونی خوشه و پتر له ولاتی لوبنان مه یه

ضَرِمٌ: به چکه ی دال، به چکه دال
ضَرِمٌ: نه وداره ی ناگری پی خوش ده کريت

ضَرِمٌ: برسی، به چکه دال، نه سپی تیزپه و

ضَرِمَةٌ: پشکز، سکل، پولوی ناوړ
ضَرُوبٌ: زورلیدهر، فره وه شین
ضَرُوءَةٌ: پیویستی، ته نگانه، ناچاری، ویستن

ضَرُورِيٌّ (لَازِمٌ): پیویست، وازلینه میتراو، ده ست لیته لنه گر، به دهر له ویستو خوازی مه لیزاردن

ضَرُورِيَّاتٌ: شت و مه کی پیویست، پیداویستی، پیویستی ژیان

ضَرُوسٌ: هار، ویرانکار، خراپکار، وشتریک هاریوبیت و دوشینه ری بگه زئ
ضَرُوعٌ: ناژه لی مالی و ناسان جله و، ناژه لی خوش جله و

ضَرُوعٌ: گوان زل، گیاندارتک گوانی گه وره بیت

ضَرِيٌّ بِالْشَّيْءِ: ناره زوومه ندی بوو، نالوده ی بوو، حه زی لیکرد، شیت و شه یدای کرد

ضَرِيبٌ: لیدهر، کوته ر، چه شن، جوړ، شیوه، بهش، شیوه ی خه لکی، به فر، شمشیری تیز، نه و شیریه ی له گه لی وشت دده دوشری و ده کريت یه ک قاپو ده فره و یان دوشینی هه ندیک له و شیرانه به سه ره هه ندیکی ترا

ضَرْبَة: شوینى لیدان لهله شدا، پارچه یه كه له خورى یان موو یاخود لۆكه كه وا برتسرت ، سروشت و خو، نهو سهرانه و باجه یه كه له سهر مولك و مال و پیشه و كارو كاسپی له لایه ن دهوله ته وه داده نریت نه مهش به پیتی یاساو حال و بارى دهوله تان ده گزیت **ضَرْبَة الْأَمَان (جَرْيَة)**: سهرانه، قوربانى سهر، باجیكه له م و لهو ده سینرئى له جیاتى سهرى خوى و پاراستنى مال و سامانى و دابینکردنى هیمنى و ئاسایش بوى **ضَرْبَة الْأَطْيَان لِلْأَرْضِي الزَّرَاعِيَّة**: زه و بیانه، بیتاکی زهوى **ضَرْبَة الْعَقَار**: ملكانه، خانوانه، كرئ و باجی خانوو، داهاتى خاوهن زه مین له ره عیه تان **ضَرْبَة الشَّرَكَات**: میراتانه ، نهو باجی له سهر مولك و مالی میراتى دانراوه **ضَرْبَة الدَّخْل**: باجی ده ستهكوت **ضَرْبَة الْمُهْنَة الْحَرَّة**: باجی پیشه ی ئازاد، كاسبانه، پیشانه **ضَرْبَة الْإِنْتِاج الْحَلِي**: باجی به ره می خۆمالی، باجی به ره مه ناوخوییه كان **ضَرْبَة إِضَافِيَّة**: سهریاج، باجی زیاده سهریاری نهو باجی دانراوه **ضَرْبَة تَصَاعُدِيَّة**: باجی نۆدى ده ستهكوت، باجی به رزبوننه وهی رزژه ی ده ستهكوت و داهات **ضَرْبَة إِسْتِنَائِيَّة**: باجی لابه لا، باجی تاییه تی، باجیكه له ناكاو بارودوخىكى هه لتوقبوا ده سه پینرئ

ضَرْبِج: رهنگو بۆیه كراو به سوور ، مه یله و سوور **ضَرْبِج**: گۆر، قه بر ، گلگۆ، ئارامگه ، پانایی، چالێكه كه مردووی تیا بنیژرئ و كه سوو كارو دۆستانی بچه سهری **ضَرْبِیر**: كویر، نابینا ، پشوودار، به ئارام و پشوو، نه خۆشى لاواز و له پ، هه رشتێك ناتا وهی تێكه ل بپوویت، غیره كردن، نهفس، پاشماوه ی جهسته و ته ن **ضَرْبِیس**: بیرێك به بهرد هه لچنرابیت، برپه ی پشت، برسی ، هه ر بیناو ساختمانێك **ضَرْبِج**: گیایه كه - دپكێكى تالی بۆگه نه ، گوانیكى زلو گه و ده **ض** **ضَفْعُ الْبِنَاء**: بیناكه ی رووخان، ته ختی كرد، ویرانی كرد، تێكیدا، رمانی، خاپووری كرد **ضَفْعُ الرَّجُل**: لاوازی كرد، زه بوونی كرد، كزو سستی كرد، ملكه چيكرد، خستیه ژیر ده سته لاتی خۆیه وه **ضَفْع**: لاواز، شلوق، لاوازو كزو زه بوونی هه رشتێك **ضَفْعَة**: نه بوونی، بی ده سته لاتی، شلوقی، تهنگانه و برسیتی **ضَفْع**: لاوازبوو، بی هیزو زه بوون بوو، واژوی هیزو ده سته لاته **ضَعْفُ الْقَوْم**: ژماره یان زیادى كرد، پتر بوون ، نۆد بوون **ضَعْفُ الشَّيْء**: كردی به دوو نه وهنده ، دوجای كرد، بی هیزو زه بوونی كرد

ضَعَفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ: داواكارو
داوالیکراو هه ردووکیان لاوازو بی
دهسته لائن، نه م دهسته واژهیه
له قورئانی پیرۆزدا هاتوووه له میانهی
به راوردیکدا که په ره وردگار بو
به نده کانی ده هینیتوه گوايه نه وانهی
هاناو هاواریان لیده که نه له جیاتی خوا
هه رگیز ناتوانن تاکه میشتیک بو نه و
کاره گردو دهسته کوپکه نه یان په ناو
پشتگیری یه که بکه نه خو نه گه
میته که ش شتیکیان لی بیه نیت نه و
ناتوانن لیتی بیه ننه و نه و جا داواکارو
داوالیکراو به هیچ لاوازو به تال ده خاته
پوو

ضَعَفَ الشَّيْءُ: کردی به نیتو یه کا،
ته نگي پیته لچنی، پاله په ستوی کرد،
په ستاوتی
ضَعَفَ الْعَدِيَّةُ: لاوازیکرد، لاوازیکردنی
فرموده له روی فرموده
گیره ره کانه و یان ده که که یه و
ضَعَفَ ضَعْفًا: لاوازی، بی میزی،
ته نگي، ناتوانایی، چرووکی، لاوازو
خواستی

ضَعْفًا: دوو جا یا چهند جا
ضَعَفَ الشَّيْءُ: هاوتای خوی له نه ندازه و
کیشا یان زیاده یه کی نادیاره
ضَعْفَان: سستو ناتواناو بره و
ضَعُوفًا: لاواز، سست، که م توانا،
زه بوون، که ساس
ضَعِيفًا: بی میز، لاواز، چرووک، ته نک،
رایج

ضَعِيفُ الْبُنْيَةِ: لاواز، له پ، ره قو ته ق،
زه بوون، ریوه له، سیس، جیقنه،
که سیک لاوازو له ریبت
ضَعِيفُ الْإِرَادَةِ: لاواز خواست،
بیده سته لات، خوازو ویست لاواز،
یه کیک ویست و خواستی لاوازو کرینیت
ضَعِيفُ الْقَلْبِ: ترسنوک، توقیو،
ترسه توك، بی زاله، دلست، بی جهرگ،
نه ویره ک، نه ویره ک، نه ویره، ترساو،
ترسه زال، ره وک، ترسیار، به زدن نه ک،
بزدنوک، ترسوک، ترووسک، فرچاله،
دلکه چک، حالیکي ده روونییه هه میسه
ده بیست به بار به سهر نه وانیه و
که له پرووداو یان پیشهات و گشت شتیك
سل ده که نه و

ضَعَفَ

ضَعَفَ الْقَامِرُ: ناپاکی کرد، ناراست و
دروستی کرد، قومارچه که ناپاکی و
درۆیکرد، گزیکرد
ضَعَفَ إِلَيْهِ: ملکه چ بوو، سهرشوپوو،
کزو زه بوون بوو
ضَعَفَ الْقَطُّ وَنَحْوُهُ: پشيله که له نیش و
نازارا ناله نالی لیته رزیوه و، ناله و
هاواریکرد، پشيله و هه رگیاندریک ناله و
هاواری لیته رزیبیتته و
ضَعَفًا ضَعْفًا: ناله و هاواری پشيله،
میاواندن
ضَعْفًا: دهنگی که رویشک و گورگ
ضَعْفَانَةٌ: خراب و ناجوړی مال و دارایی و
هه رشتیکي تر
ضَعْفَامَةٌ: نه و هی گازی لیده گیری و
ده کریتته نیتو ده و هه

ضَفَبَ - ضَفَبًا: وهك گورگو كه رویشك دهنگی لیته رز بوه وه

ضَفَبُوس: نیرینه ی رِئوی، لاوازی سووک و رسوا، به پووله خه یارو ترژی
ضَفَّتَ الْحَدِيثَ (خَطَطَهُ): دای به سه ریه کا،
تیکه لو پیکه لی کرد، ناویته ی کرد
ضَفَّتَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کوی کرده وه،
دهسته ی کرد، دایه پال په ک

ضَفَّتَ الثُّوبَ (غَسَلَهُ): شتی، شوریدی به لام پاکی نه کرده وه
ضَفَّتَ الْمَرْأَةُ شَفْرَهَا: دهستی خسته نیو
قری له کاتی شتندا هه تا مادده
پاکه ره وه کانی پی بگه یه نیت و ناو
بگه یه نیت به پیسته که ی

ضَفَّتَ الشَّيْءَ: دهستی لیوه دا بوئه وه ی
تاقی بکاته وه و بزانیته چونه
ضَفَّتَ - ضَفَّتَ حَرْفَهُ صَغِيرَةً: چه پک،
دهسک، قول، باقه، تهنگه، دهسکه
گول یا گیا یان سه وزه و شتی تر
ضَفَّرَسَ: پیاویکی نه وسنی پشت
نه ستور

ضَفَّرَ: شیر، درنده و که لبه داره کانی
پهوشیان پتر درنده و مه ترسیداره
ضَفَضَعَ اللحمَ: به باشی نه پیچپی، باش
گازی لیته گرت

ضَفَضَعَ الْكَلَامَ: روونی نه کرده وه،
ناشکرای نه کرد، روون و ناشکرا نه بوو
ضَفَطَ: په ستانی، دهستی پیانا،
په ستاوتی، گوسی
ضَفَطَ رَحْمَهُ: تهنگی پیته لچنی،
فشاری خسته سه ر

ضَفَطَ عَلَى: تهنگی پیته لچنی،
گوشتی، زوری بوهینا، زوری لیکرد،
ناچاری کرد
ضَفَطَ الْكَلَامَ: به لیته اتویی به جی ی
که یاند

ضَفَطَ عَلَيْهِ فِي غُرْمٍ أَوْ نَحْوِهِ: توندو
تیزیوو، فشاری بوهینا، رقی هه ستان
ضَفَطَ: په ستاوتن، په ستان، ته وژم،
په ستو، گوشار، فشار، پاله په ستو،
زور لیکردن، تهنگ پیته لچنین
ضَفَطَ الدَّمُ: ته وژمی خوین، خوین
په ستان

ضَفَطَ عَالِيًا: پاله په ستوی به رز
ضَفَطَ وَاطِيًا - خَافِضًا: پاله په ستوی
نه وی، نرم
ضَفَطَ الْقَبْرَ: گور وشار، هاتنه ویه کی
گور، نازارو نه شکه نجه ی گور
ضَفَطَ: تهنگ و نابهرینی، توندو تیزی،
قه له بالقی

ضَفَطَ: تهنگه به ریی، ناگوشادی،
ناچاری
ضَفَطَ الْقَبْرَ: هاتنه ویه کی گور
له مردوو، گور وشار
ضَفَمَ الشَّيْءَ: قه پی پیاکرد، پر به دهم
گهستی

ضَفِنَ عَلَيْهِ (حَقَدَ): رقی لیکرت،
به رقبوو لی ی، کینه ی لیته لگرت
ضَفِنَ إِلَيَّ: حهزی لیکرد، ناره زووی کرد،
دلی پیاجوو

ضَفِنَ الْغُودُ وَنَحْوَهُ: لاریه وه، خوارو
ختیج بوو، چه مایه وه
ضَفِنَ الدَّابَّةَ: یاخی بوو، سه ر پیچی کرد
له سواره که ی، هه لی تیزان و به له سه بوو

ضَفَنُ: كینه، رق، قین، پشم، مان،
دهغز، دهخز، کرب، جهر، حیرس
هستان، رق هستان

ضَعُوف: کانی پړاو

ضَفِيب: دهنگی که رویشک و گورگ

ضَفِيئَة: رق و قین، خهشم و دهغز

ضَفَنُ

ضَفَّ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْءِ: کۆبونده و

یه کیانگرت، گردو دهسته یان به ست،

کردیان به قه له باقی

ضَفَّ الْمُصْطَلِي: په نجه کانی کۆکرده و

له ناگری نزیک کرده و

ضَفَّ الشَّيْءُ: کۆیکرده و، دایه پال یه ک

ضَفَّ الْحَال: گوزهران و بژیوی خراب،

به د درامهت و گوزهران

ضَفَّ الرَّأْسُ: قزی زۆر بوو، فره قژیوو،

تووکه سهری زۆر بوو

ضَفَّ الْإِنَاءُ: پړیوو، لیسی رځا،

لیوانبوو، سه رلیو بوو، لیوان لیو بوو،

پړیوو

ضَفَّ الشَّيْءُ: گه شهی سهندو زۆر بوو،

پهری سهندو زیادی کرد

ضَفَّ الثَّوْبُ: بویه ی کرد، رهنگی کرد

ضَفَّ (جَانِب): لا، ته نیشته، قه راخ،

سیله

ضَفَّاز: فیتنه، قسه هینه رو قسه بهر،

دووزمان

ضَفَّة - ضَفَّة: که نار، قه راخ، گوی

رووبار، کۆمه ل، دهسته، چند که سیک

ضَفَد: به بهری له پ پیاکیشا،

شه قازله ی لیدا

ضَفَدَ الْمَاءُ أَوْ الْمَكَانُ: بۆقی زۆر بوو،

فره بۆق بوو، بۆقی هلهینا

ضَفَدَ - ضَفَدَاة: بۆق، ههفتجار،

قرواق، قورپاق، قورپاقه، ده عبايه کی

پانکه له ی چوار پی پی به له به له ی

مه له وانه

ضَفَرَ - ضَفَرًا: بازیداو رایکرد،

قه له مبارزی داو هلهات

ضَفَرَ - ضَفَرَ الْجَبَلَ (قَلَهُ): بایدایه و،

لوولی کرد

ضَفَرَ الشَّعْرَ: مۆنیه و، بایدا

ضَفَرَ الْبِنَاءَ وَنَحْوَهُ: به بهرد

دروستی کرد بی قوپو گه چ و چیمه نتو،

کردی به نیتو یه ک له سه ر شتیوه ی سی

تاله ی پرچ و قز، به وشکه که له ک

هه لچنی

ضَفَرَ الدَّابَّةَ: لغای کرد

ضَفَرَ: مۆنیه و، پرچکردن، قه یاسه،

قایش قه یاسه، ته نگه، قایش هنگه،

وشکه که له ک

ضَفَرَة: نه و گل و خۆل و لمی

له سه ریه ک ده نیشیت و کۆده بیتته و

ضَفَرَ: بازیداو رایکرد، قه له مبارزیداو

هه لاهات

ضَفَرَ الشَّيْءُ: به ده ست و قاچی پالی

پیوه نا

ضَفَرَ الْحَيَوَانَ: جوی کوتراو یا هارای

خسته به رده می

ضَفَرَ: جوی هارو یان کوتراو

ضَفَفًا: پیویتی، نه بوونی، کزی،

خیزانداری، منال زۆری، مال و سامان

که می، نه بوونی و هه ژاری، لاوازی و

کزی، په له کردن له کارو کردارا

ضَفَنُ بِالشَّيْءِ: فرییدا، توپیدا

ضَفَنَ الدَّابَّةَ بِرَجْلِهَا: به قاج شتلاى ،

خستيه ژير پتوه

ضَفَنَ مَعَ الضَّيْفِ: شوینى كهوت ،

دوايكهوت ، به دویا روى

ضَفَنَ الشَّيْءَ عَلَى الدَّابَّةِ: بارىكرد ،

لىئى نا ، خستيه سهر پشتى

ضَفَنَ ضَرْعَ النَّاقَةِ وَنَحْوَهَا: گرتى و

دوشى ، هينايه وهيك بق دوشين

ضَفَنَ فَلَانًا: به شق لييدا

ضَفَنَ: كورته بالا، كورته بنه

ضَفَوَةُ الْعَيْشِ (رَغَدُهُ وَسَعَتُهُ):

خوشگوزهرانى ، حال باشى، بژئوى

باشى

ضَفِيرٌ: ههر دهسته موويكه

هونرايسته وه، قهراخى دهريا ، ، قايش

ضَفِيرَةٌ: برج ، پهلكه، كهزى، گيس ،

هون ، قز، به هه موو تووكى سهرى

نافره تان ده لئين كه له لاي پشته وه

شوپر بيته وه

ضَفِيرَةٌ: پاروويكه گوره

ضَكَ

ضَكَ الْأَمْرَ فَلَانًا: تنگى پته لچنى و

تووشى نيكه رانى و بيزارى كرد

ضَكَ فَلَانًا بِالْحِجَةِ: شكستى پى هينا

به به لكه و نمونه هينانه وه

ضَكَاضَكَ: كورته بنه لى قه له وى

تيكسمر او

ضَكَضَكَ: په له لى كرد ، خيراىكرد

ضَكَضَكَ الشَّيْءَ: فشارى خسته سهر ،

كوشى

ضَكَضَكَ الْمَطَرَ الْأَرْضَ: شتى ، شورى

ضَكَهُ: په ستاوتى، فشارى خسته سهر

ضَلَّ

ضَلَّ: گومرايوو، لايدا، ترازى ، له نايين

يان راستى ياخود ههر رييازىك لايدا و

دور كه و ته وه

ضَلَّ الطَّرِيقَ أَوْ عَنْهُ: نه چوه سهرى ،

نه يدوزييه وه ، لى ليدا، ريگه لى و نكرد

ضَلَّ الشَّيْءَ عَنْهُ: ونبوو، گوم بوو،

كهوت، ديارنه ما

ضَلَّ سَفِيحَةً: سهر كه و تو نه بوو، دپرا ،

تووشى نسكو هات ، هه و له كانى

به هه و انته روى و نه گه لى به پايان و

مه به ست ، رهنج به بابوو

ضَلَّ الشَّيْءَ: خراب بوو، به سهر چوو

ضَلَّ الرَّجُلُ: مردو بوو به خاك و خول و

ههر نيسكه كانى مايه وه

ضَلَّ الرَّجُلُ: له يادى كرد، له بىرى چوو،

بىرى كرد

ضَلَّ الْمَيْتَ فِي الْأَرْضِ: ونبوو، ديارنه ما،

شارد رايه وه

ضَلَّ النَّاسِي: بىرى نه ما ، له بىرى چوو

ضَلَّ - ضَلَّ: گومرايى ، لادان ، رچوو

له گومرايى دا يان باوكى نادياره ياخود

نازانرى له كتيه و خوى كتيه، مهينه تى و

دهرده سهرى

ضَلَّالٌ - ضَلَالَةٌ: گومرايى ،

سهر ليشيواويى، سهر گهر داني، له رى

راست و ناين لادان ، ساخته، ناتو و او

له بىر و بچو وندا

ضَلَّةٌ: گومرايى، سهراسيمه لى، رينماى

شاره زاو ليزان

ضَلَّةٌ: گومرايى، وى لى و سهر گهر داني

ضَلَعَ الشَّيْءَ: لاربوو ، چه مايه وه، وهك

به راسوى ليها

ضَلَعَ عَنِ الْحَقِّ: لایدا ، ترازا ، ده رچوو
 ضَلَعَ - ضَلَعًا: هر خوی لاریوو ،
 خواربوو ، چه مایه وه
 ضَلَعَ مَعَ فُلَانٍ: سه ریه وبوو هاوکاری کرد ،
 یارمه تیداو کومه کی کرد ، تیریوو
 ضَلَعَ - ضَلَاعَةً: به هیزیوو ، پته وبوو ،
 په راسوه کانی پته ووقایم بوون ،
 سینه فراوان و پته وبوو
 ضَلَعَ فَمُهُ: فراوانبوو ، گوشادوبوو ،
 به رینبوو ، ددانی له پال یه کا بوو بی
 بوشایی ، نوسابوون به یه که وه
 ضَلَعَ (عَوَجَ وَثَنَ): خواری کرده وه ،
 چه مانیه وه ، نوشتانیه وه ، چه وتانیه وه
 ضَلَعَ الثَّوْبُ: چین چینی کرد ، هیل
 هیل کرد و ریکی خست
 ضَلَعَ: په راسوو ، پالوو ، که له که ، دهفه ،
 دهنده ، پاراسوو ، پارسوو ، پارخان ،
 په رانسوو ، پارووخان ، په ره که ،
 چه ندنئیسکیکی که وانه داره له راستو
 چه پی له شی گیاندارانا سه ریکیان
 به ستوونی سینگه وه و نه وسره که ی
 تریشیان به برپړه ی پشته وه نووساوه
 ضَلَعَ هَنْدَسِي: په ل ، لا ، باسک ، پالوو
 ضَلَعَ مِنَ الْفَاكِهِة: قاش ،
 کووز ، سووچ ، گوشه ، تيلم ، گووین ،
 ديلم ، قاشی کاله و شووتی و...
 ضَلَعَ ثَابِتًا: په راسووی نووساو ، په لی
 نووساو
 ضَلَعَ سَائِبًا: په راسووی به ره لا ، په لی
 به ره لا
 ضَلَعَ (مِيلَ وَعَوَجَ): خواری ، لاری ،
 چه ماوه یی ، چه وتی ، نارپکی

ضَلَعَ: لاریو و خواروخیچی ، سروشتی ،
 ره وشت به رزی ، هیز ، توانا
 ضَلَعَ: برق ، نه برق ، ته له ، داو ، تاکه شاخ
 ضَلَعَةٌ: ماسیه کی پچوکی سه وزه ، لا ،
 قه راخ
 ضَلَّلَ: گومرای کرد ، سه ری لیشیواند ،
 به ره و تاریکی بردی ، ویلی کرد ، ری لی
 ون کرد ، ه لیکه له تاند ، خوی لیکړی ،
 شارديه وه
 ضَلَّلَ: واژوی ریتنمایی و ری راسته ،
 نه و ناوه ی له ژیر تاشه به ردیک یان له نئو
 دارودره خست ده پوات و تیشکی خور
 لیتی نادات
 ضَلَّلَ: گومرا ، سه رلیشیواو ، ویل ،
 سه رگه ردان ، ونبوو
 ضَلَّيْع: به هیز ، به توانا ، به کار ،
 چوارشانه ، تیکسمراو ، شیشمان ، که ته ،
 زه به لاح ، دارژراو ، سینه ، توکمه و
 پته و
 ضَلَّيْل - ضَلَّيْل: گومرا ، سه رلیشیواو ،
 زور گومراو سه رلیشیواو
 ضَمَّ الشَّيْءُ: کوی کرده وه ، گردی کرد ،
 ده سته ی کرد ، یه کی خست ، دوریه وه ،
 تیکه لی کرد
 ضَمَّ عَلَى الشَّيْءِ: خسته مشتی ، نایه
 نئو مشته وه
 ضَمَّ فُلَانًا إِلَيْهِ: هاوه لایه تی کرد ،
 هاوپاوپو له گه لی ، هاوپرو بوچوون بوو
 ضَمَّ إِلَيَّ أَوْ إِلَى صَدْرِهِ: نای
 به سنگیه وه ، نوساندی به سینه یه وه ،
 باوه شی پیاکرد ، له نامیزی گرت

ضَمُّ الْأَعْدَادِ: كَوَى كَرْدَنَهُوَه، خَسْتِيَه

نِتو رَشْتِيَه يَك

ضَمُّ الْحَرْفِ (حَرْكَةُ بِالضَمِّ): بَوْرِي

بَوَكْرَد

ضَمُّ عَلَى الْمَالِ: مَهْمُوِي بَرْد، لَيْئِي

نَه مَيْشْتَهوَه

ضَمُّ الشَّيْءِ إِلَى الشَّيْءِ: دَايَه پَال يَه ك،

خَسْتِيَه يَه ك رَشْتَهو رِيْزِيَه نَدَهوَه

ضَمُّ جَنَاحِهِ عَنِ النَّاسِ: بَالِي سَوْرُو

مِيهره بَانِي بَو رَاهِيْشْت، بَه سَوْرُو

مِيهرهوَه مَامَه لِي لَه كَل كَرْدَن

ضَمُّ فَلَانٍ مِنْ مَالِهِ ضَمًّا: لَه مَالَه كَهِي

بَرْد، لَيْئِي مَه لَكْرَت

ضَمُّ: كَوُو كَرْدَنَهوَه، دَرُوِيْنَه،

خَسْتَنَه پَال يَه ك، پِيَاگَه يَانْدَن، بَوْر،

پِيَا لَكَان

ضَمَاد: سَارَغِي، پِيْچَار، كَه رَه سَهِي

پِيْچَان وَ بَه سَتَن، بَرِيْنْدَارِي، ذَن نَقْرِي،

هَوَه لَايَه تِي رُشْتِيَك بَو دَوُو پِيَاو

لَه سَه رَدَه مِي نَه بَوُونِي وَ قَات وَ قَرِيْدَا هَه تَا

لَه هَه رَايَه كِيَان خَوَارْدَنِي دَه سَت

بَكَه وِيْت، هَه رَشْتِيَك زَامْدَارِي بَرِيْنْدَارِي

پِيْ بَه سَتَرِي وَ هَك سَارَغِي وَ لَه فَاو...،

دَه رِمَان وَ چَارَه سَه رَدَه خَرِيْتَه سَه ر

نَه نَدَام كَه بَه تَه نِيَا يَان لَه كَل سَارَغِي دَا

ضَمَادَة: پِيْشِيَه بَرِيْن پِيْچِي

هَه رَشْتِيَك بَرِيْنِي پِيْ پِيْچَرِي

ضَمَار: مَالِي نَادِيَارُو پَه نَهَان، رُو دَاوِيْكَ

مَه رَدُوْم رُوْر دَلْنِيَا نَه بِيْئَت لِيْئِي وَ

چَارَه نُووس وَ وَا دَهِي نَادِيَار بِيْئَت

ضَمَامُض: شِيْرِي تُوْرَه، رُوْر خُوْرِي تِيْر

نَه خُوْر، رُوْر دَه سَت نُو قَاو

ضَمَام: لَكْتِيَه ر، بَه سَتِيْن، گِيْرَه،

چَه سَب، كَه تِيْرَه، نَهوَهِي دُوو

پِيْكَهَاتَه وَ تَه ن بَه يَه كَهوَه دَه بَه سَتِي

ضَمَان: دَه سَتَه بَه رِي، زَامَنِي،

لِيْپَر سِيْنَهوَه، لِيْپَر سَرَاوِي، پَا بَه نَدَبُوْن،

بَه لِيْئِنْدَارِي، دَلْنِيَا يِي كَرْدَن

ضَمَّة: مِيْزِي گَرَهوِي بَوْرِي بَوْرِيْنِي نَه سَب

ضَمَّة (عَنْدَ النَّحْوَةِ): لَاي

رِيْزِمَانَه وَ اَنَه كَان بَرِيْتِيَه لَه نِيْشَانَه ي

(رَفَع) بَوْر

ضَمَج بِالْأَرْضِ: نُووسَا بَه زَه وِيْدَا، پِيَا لَكَ،

پِيْوَه ي چَه سَب وَ نُووسَا

ضَمَج جَسَدَه: بُوْنِي لَه خُوِيْدَا، خُوِي

بَوْنْدَار كَرْد

ضَمَخْ فَلَانًا وَ غَيْرَه: مَانْدُوِي كَرْد،

شَه كَه تَو مَانْدُوِي كَرْد، بَرَسْتِي لَه بَه ر

بَرِي

ضَمَخَّة: بُوْنِي خُوْش لَه خُوْدَان، ذَن وَ

وَشْتَرِي تِيْكَسْمَرَاوِي قَه لَه وَ كَه وَ بَنُوِيْنَن

رُوْن وَ چَه وَرِيْيَان لِيْئَه تَكِي

ضَمَدَ الْجَرَحِ: بَه سَارَغِي وَ لَه فَاو پِيْچَاي

ضَمَدَ الْجَرَحِ بِالْأَدْوَاءِ وَ نَحْوَه: بَرِيْنَه كَهِي

چَه وَر كَرْد يَان چَارَه سَه رُو دَه رِمَانَه كَهِي

نَايَه سَه رِي

ضَمَدَ فَلَانًا: دَلْنَه وَا يِي كَرْد، زَامَه كَانِي

سَارِيْز كَرْدُو دَلْخُوْشِيْدَا يَه وَ ه

ضَمَدَ - ضَمَدًا: وَشْكِي كَرْد، وَشْك بُوو

ضَمَدَ الدَّمَّ عَلَى الدَّبِيْحَةِ: خُوِيْنِي نَه مَا،

خُوِيْنَه كَهِي وَشْكِي كَرْد، تَه وَاو بُوو،

دَوَا يِي هَات

ضَمَدَ عَلَيْهِ: رُوْر رَقُو قِيْنِي لِيْ بُوو، پَتَر

رَقُو قِيْنِي لِيْئَه سَتَا، زِيَا تَر خَه شَم وَ

قِيْنِي لِيْ كَرْت

ضَمَدُ: برینه‌ک‌ی پِچا ، به‌ستی ،
 هه‌لِیپِچا
 ضَمَدُ: زۆرداری ، ستم ، جه‌وروسته‌م ،
 زۆرلِیکردن
 ضَمَدُ: دۆستی ، دۆستی ژن
 ضَمَر - ضَمُوراً: له‌پوو ، لاوازیوو ،
 پووکیاه‌وه ، سیس بوو ، چوه‌یه‌ک ،
 کرژبوو ، پچوک بووه
 ضَمَرُ الْعَوْدُ: ئاوه‌ک‌ی رۆیی و ره‌ق بوو
 ضَمَرُ الْفَرَسِ (هَزَل - نَعْل): له‌پی کرد ،
 لاوازی کرد ، پوکانیه‌وه ، سیس و
 له‌پی کرد
 ضَمَر - ضَمَر: له‌پی و لاوازی ، که‌م
 گوشتی
 ضَمَر: مه‌ردومی قه‌له‌م رِیک و باریک
 ئەندام ، په‌نه‌ان و نادیار ، ته‌نگو
 ته‌سکی هه‌رشتیک
 ضَمَرُ الْخِیَوَانُ: ئه‌وه‌ی گرتبووی
 له‌ده‌میا گرتی و راما به‌هۆی ترس یان
 هه‌ر حالیک‌ی تروه
 ضَمَرُ فُلَانٍ: بیده‌نگ بوو ، ورته‌ی
 لێنه‌هات ، نقه‌ی نه‌کرد
 ضَمَرٌ عَلَى مَالِهِ وَنَحْوَهُ: گرتی و ژدبوو
 له‌سه‌ری ، نه‌یداو ژدبوو ، ملکه‌چ و
 رسواوو ، سه‌ری نه‌ویکرد
 ضَمَرٌ فُلَاناً وَنَحْوَهُ: دایمرکانه‌وه ،
 دابینی کرد
 ضَمَرُ الْقَمَّةِ: قوتیدا ، لووشیدا ، پالی
 پێوه‌نا ، ره‌وانه‌ی کرد
 ضَمَرٌ: زه‌ویه‌کی به‌رزو بالا ، تاکه
 شاخ و چیایه‌ک که‌به‌رده‌کانی سوورو
 تۆکمه‌بن و گل و خۆلی نه‌بیئت

ضَمَضَم: چاو‌برسییه‌ک که‌هه‌مووشتی
 بۆ خۆی دابێژیت و به‌ریت
 ضَمَضَمُ الْأَسَدُ: نه‌پانی ، ده‌نگی
 لێیه‌ریزه‌وه
 ضَمَضَمُ فُلَانٍ: دلی قایم کرد ، غیره‌تی
 نایه‌ به‌ر
 ضَمَضَمُ عَلَى الْمَالِ وَنَحْوَهُ: هه‌مووی برد ،
 گسکیدا
 ضَمَضَمُ: چاونه‌ترسی به‌ره‌وشت ، ئازاو
 گوستاخی ته‌واوو کامل
 ضَمِنَ: ده‌سته‌به‌ری کرد ، زامنی کرد ،
 که‌فیلی لێسه‌ند ، گرتی ، له‌خۆی گرت ،
 جێی تیا به‌وه
 ضَمِنَ عَلَى أَهْلِهِ وَنَحْوَهُ: بوو به‌بار
 به‌سه‌ریانه‌وه ، کۆت و به‌ندبوو
 به‌سه‌ریانه‌وه ، ته‌وق بوو بۆیان
 ضَمِنَ الرَّجُلُ: نه‌خۆشیه‌ک لێیدا
 به‌رده‌وام بوو له‌گه‌لی و جار له‌دوای جار
 فشاری بۆ ده‌هێنا
 ضَمِنَ الشَّيْءَ الْوَعَاءَ: خسته‌یه‌ ناوی ،
 تێی کرد ، نایه‌ نێوی
 ضَمِنَ الشَّاعِرُ: شاعیره‌که‌ هه‌ستا
 به‌وه‌ی به‌یتی شاعیریک‌ی تری هێنا وه‌ک
 خۆی داینا له‌گه‌ل به‌یته‌کانی
 هۆنراوه‌ی‌که‌ی خۆیداو تێه‌لکێشی کرد
 ضَمِنَ: له‌ناو ، له‌نێوان ، له‌ما به‌ینی
 ضَمِنَ: عاق ، شه‌یدا ، گیرۆده‌ی
 ده‌ستی نه‌خۆشی و ناساگی جه‌سته
 ضَمِنًا (مَعَ غَيْرِهِ): له‌گه‌لیانا ، له‌په‌نایانا ،
 هاوتایان ، له‌ته‌کیانا

ضمير: دهرئون، ويژدان، ناخی
مروفت، بزهاتهی دل، ناماده بیه کی
دهروونیه بو جیاکردنه وهی چاکو
خرابی کردارو گوفتارو بیروبوچوون و
دهرکه وتنی رووی دزیوی ناقولاو
نه شیاو

ضمير (عند الحاجة): راناو، جیناو،
لای ریزمانه وانه کان بریتیه له وهی
گوزارشت دهکات له قسه کهر وهک (من)
یان گوتار ناراسته کراو وهک (تو) یاخود
که سیتی نادیارو ناماده نه بوو وهک
(نهو): ههروه ها له جوړه کانی راناو
(1) ضمير متصل (راناوی لکاو) (2) ضمير
منفصل (راناوی سه ربه خو، جوئ؛
جیا)

ضمير: خاوهن، هاوپې، هاوهل،
ره فیق، خیر
ضمير: دهسته بهر، که فیل، زامن،
که سیکه که به لیتنی به شتیک دابی و
دهسته بهر بوو بیت به ههستان پیی،
تووشیارو دووچار به دهسته
نه خو شیه که وه

ض ن

ضن بالشی: پاراستی، لای خوئی
کلیدایه وه، پاریزگاری لیکرد
ضن به علیه: زدر زردو به خیل بوو
پیی، زردی کرد
ضن بالکان ونخوه: به جیتی نه هیشته،
تیای مایه وه
ضن - ضنة: گومان، نه وهی گومانی پی
ده بری، تاییه، گومان لیکراو
ضنائن: شتی به نرخ به هوی ده گمهنی و
ناوازه بیه وه

ضناک: هه لاهت، درم، په تا،
په رسیف، نارسم
ضناکه: ژنی سهخت و گران،
گوزهران و بزوی تهنگو نارپه حهت
ضنی: نه خو شتی یاخود له پولوازییه کی
یه کجار کاریگر، نه خو شو ناساغیک
دریزه ی خایاند بیت، به دحالی و تهنگی
باری بزوی و گوزهران
ضنی: نیش و نازاری نادیار، ژان و
نیشیک په نهان بیت
ضنا المال: مالی زدر بوو، فره بوو،
زیادی کرد

ضن: نه وه و وه چه ی هه رشتیک
ضن: منال، جهرگ، وه چه، نه وه،
به ندی جگر
ضنت المرأة غیرها: وه چه و نه وهی
زدر بوو
ضنت نصیب فلان: به شی زدر بوو،
پشکیکی زدری بهرکه وت
ضنک: راوبوچوونی یان جهسته و ژیری
لاوازو کزیوو
ضنک عینه: که م دهسته و گوزهرانبوو،

بزوی و دهرامهت سهخت و گران بوو
ضنک ضنکا: هه لاهته تی گرت، دووچاری
درم و هه لاهته هات
ضنک: که م دهستی، هه ژاری،
نه داری، نه بوونی، تهنگانه،
دهستکورتی، تهنگی گوزهران و بزوی و
هه رشتیک
ضنو - ضنو - ضنی: منال، وه چه،
فه رزن، نه وه

ضَنِي (ضَعْفًا وَهَزْلًا): لاوازیو،
بی‌هیزیو، کفته کاریو، په‌کی که‌وت،
په‌کی که‌وت، نه‌خوشی سه‌ری لیتداو
جه‌ستی لاوازکرد

ضَنِيك: هه‌ژار، که‌م ده‌ست، نه‌دار،
بژیتوی سه‌خت و گران، نیشکه‌ر
به‌نانه‌سکی، شتی پچراوو له‌یه‌ک بپاو
ضَنین: رژد، که‌نس، نه‌گریس، ده‌ست
وشک، به‌رچاوت‌نگ، پنتی، له‌چەر،
ناکه‌س، قرنوس، چه‌پخوس، بیچه‌لم،
پیشوه، چروک، پیسکه، مه‌ردومی
ده‌ست و دل‌نوقاو له‌ناست به‌خشین و
خیرو چاکه

ض هـ

ضَهَبَ الرَّجُلُ: نه‌گه‌یی به‌بالغیون و
سیفه‌ته‌کانی هاوچه‌شنی سیفه‌تی
پیاوان نه‌بوو
ضَهَبَ اللَّحْمُ: گۆپی، به‌ناگر ره‌نگی
گۆپی به‌لام نه‌یسووتان
ضَهَبَ الرَّمْحُ أَوْ الْعَصَا أَوْ الْقَوْسُ بِالنَّارِ:
خستیه به‌رتین و هالوی ناگره‌که
بوئه‌وه‌ی ریکی بکاته‌وه

ضَهَبَ اللَّحْمُ: که‌میک برژاندی، له‌سه‌ر
به‌ردی سوره‌وه‌بوو برژاندی
ضَهَبَاءُ: که‌وانیک ناگر وه‌های
لیک‌ردبیت، کاری تیک‌ردبیت
ضَهْدَةٌ: سزایدا، چه‌وسانیوه، ته‌نگی
پتیه‌لچنی، خراپ له‌گه‌لی جوولایه‌وه
ضَهْدَةٌ: سه‌رکه‌وتن و زالبون به‌سه‌ریا،
نه‌وه‌ی زۆر خه‌لکی ده‌یچه‌وسیتیت‌وه،
چه‌وساوه، زه‌بوون، که‌ساس

ضَهْرُ: چله‌پۆو لوتکه‌ی شاخ،
پارچه‌یه‌که له‌شاخ ره‌نگی جیاوازه
له‌ره‌نگی به‌شه‌کانی تری، کیسه‌ل
ضَهْلَ اللَّبَنُ وَنَحْوَهُ: که‌م که‌م کۆبه‌وه،
تۆزه تۆزه یه‌کی گرت

ضَهْلَ الشَّرَابُ: که‌م و روون بوو
ضَهْلَ الشَّاءِ وَنَحْوَهَا: شیره‌که‌ی که‌مبوو،
که‌م شیر بوو
ضَهْلَ الظِّل: که‌می کرد، ره‌وییه‌وه،
دوایی هات

ضَهْلَ إِلَيْهِ: گه‌پایه‌وه بۆلای، رووی
تیک‌رده‌وه
ضَهْلَ فَلَانًا حَقَّةً: له‌مافی نه‌وی دابی،
لیتی که‌لو که‌م کرد، که‌م که‌م دایه،
نه‌خته نه‌خته پیتدا

ضَهْلَ: ناویکی که‌م، ته‌نکه ناویک
ضَهِي (ظَلِيرٌ وَشَيْبَةٌ): هاوشیوه، وه‌ک
یه‌ک، چون یه‌ک، هاوچه‌شن و شتواز،
له‌یه‌کچوو

ض و

ضَوَى إِلَيْهِ: په‌ناوه‌نانی بۆ برد، رووی
تیک‌رد
ضَوَى الرَّجُلُ: شه‌وه‌ات، شه‌و بوو هات و
ناماده‌بوو

ضَوَاءُ: رۆشنایی، روونایی
ضَوَاحِي: روویا، قه‌راخ، ده‌وروپشت
ضَوَارِي: به‌ناژه‌له‌که‌لبه‌دارو درنده‌کان
ده‌گوتریت وه‌ک شترو پلنگ و گورگ و..
ضَوَا الْبَيْتِ: ماله‌که‌ی رۆشنکرده‌وه،
روونایی کرده‌وه، کردی به‌چراخان
ضَوء - ضَوء: روونایی، رۆشنایی، روونی
ضَوءُ الشَّمْسِ: تیشکی رۆژ، هه‌تاو،
خۆره‌تاو

ضوء القمر: تيشكى مانگ ، رووناكى
 مانگ، تريفه
 ضوء الصباح: رووناكى چرا ، تيشكى
 فتهيله و چرا
 ضوء النهار: تيشكى خور، رووناكى
 روز، مه تاو
 ضوح: لای خوارووی دۆل و شیو
 ضور: برسیته کی توندو کاریگر
 ضور: گهاله هوری ره شو تاریک ،
 هوری ره شو چلکن
 ضوره: رسواسووک ، هیچ و پووجیک
 نه توانیت بهرگری له خوشی بکات
 ضوضی: ژاوه ژاوی نایه وه ، کردی
 به قیژوهو پو دهنکه دهنک، هه رای
 بهرپاکرد
 ضوضاء: دهنکه دهنک، قاروقیز،
 ژاوه ژاو، بهرپاکردنی دهنگو هه را
 له کاتی قهله بالغی یان شه پو جهنگ و
 به زمو هه رادا ، گۆبه ند ، گۆبه نگ،
 گهردش
 ضوط قه: شه ویلگی خوارو گیتروبو،
 ده می خواربوو
 ضوطاء: دهم خوار، یه کیک
 شه ویلگه کانی خوارو گیتروبوین
 ضوطار: نه وه ی رووله بازار ده کات و
 خاوه ن سه رمایه و پاره نییه و
 به ده سبرین پاره و پوول پهیدا ده کات
 ضوطر: قه به و زله ی بی سفته و سپله
 ضوغ: بالنده یه که له بالنده کانی شه و
 کاتی مهستی کرد به رۆژیوونه وه
 به ده نگیکی بهرز هاوارو قیژه ده کات

ضولع فی مشیه: کویرانه رۆی به پتوه،
 کویریوو ، نابینا بوو
 ضولعه: پیاوکی قهله وو تیکسمراوی
 گیل و ساویلکه، ژنی به له نجه ولار
 که له رۆشتنا ده که ویت به ملالودا
 ضومران: ریحانه ی ده شته کی یاخود
 ریحانه ی فارسی
 ضون: کچولی خنجیلانه ی پچووک،
 زۆری وه چه و نه وه ی نیرینه
 ضوی: لاوازو سست بوو، له پو لاوازیوو،
 که م توانابوو
 ضوی: روشن ، رووناک، پرشنگذار،
 تروسکه دار

ضی

ضیاع: شیریکی روون که و ناوی نۆد
 تیکرابیت، هه چاره سه رو ده رمایتک یان
 ژارتک ناوی تی بکریته و پاشان ناویته
 بیت
 ضیاع: جۆره بۆنکی خوشه
 ضیاع (فقدان): ون بوون ، له کیس
 چوون، سه رتیاچوون
 ضیافه: میوانداری ، بانگه پیشت
 ضیعی: بهش، پشک، پاداشت، خه لات
 ضیضاء: دهنکه دهنگو قاروقیزکردن،
 هه راو هوریا، ژاوه ژاو، دادویداد
 ضیعی الشيء: ونی کرد، تیای برد،
 له ناوی برد
 ضیعی حق: مافی فهوتا، مافی نه ماو
 له کیس چوو
 ضیعی المال: له بهردی دا، به فیهویدا،
 تیا برد
 ضیعی - ضیاع: فهوتان، له کیس چوون،
 به مه وائته رۆشتن، زیان و نه مان

ضیعة: ون كردنك ، كئلكه ، خانوو
به ره ، كاریكى به سوودو خیر وه
بازرگانی و پیشه سازی و... ، گوندیكى
خنجیلانه

ضیغم: گازگر ، شیر

ضیغمی: شیرى درنده و به هلمه

ضیفا: میوانداری كرد ، پیشوازی
لنكردو خزمه تی كرد

ضیفا الشمس: روو به ئاوابوون چوو،
وه خته بوو ئاواده بوو

ضیفا: میوان ، میمان ، میقان ، مه هوان ،
میقان ، مییقان

ضیفا: لا ، ته نیشته ، په نا

ضیفة: ژنیک له عاده ی مانگانه دابیت ،
ژنه میوانیک

ضیفن: مشه خور ، نهوسن ، یه كك
شوین میوان ده كه ویت بۆ مشه خوری و
نهوسنی

ضیق: تهنگی كرد ، هینایه وه یهك ،
جه پانی

ضیق علی نفسه: فشاری خسته سهر
خوی ، زوری بۆ نه فسی هینا ، تهنگی
پنجه لچنی

ضیق علی العدو: تهنگی به دوژمن
هه لچنی ، زوری بۆ هینا ، گه مارویدا

ضیق الثوب والرباط: جل و
بۆ زینباخه كه ی تهسك كرده وه ، لیتی
گرت ، قارسی كرد

ضیق: تهسكى ، تهنگی ، تهسكو
تروسكى ، ناگوشادیی ، واژی به رین و
فراوانی به

ضیق: تهسك ، ترووسك ، نابهرین ،
گه مارویدراو ، جهراو ، گيراو

ضیق العقل: كه م نه قل ، گه لحق ، وپ ،
ده بهنگ ، ساویلکه ، گئز ، كه ودهن

ضیق الخلق: بی تاقهت ، جارس ، بیزار ،
نیگه ران ، بی تارام

ضیق: خه م و خه فته ، مهینه تی ،
دهردو به لا ، كووست كهوتن ،
نه هامة تی و دهرده سهری ، تهنگ و
چه له مه ، تهنگانه و نه بوونی

ضیقي: دژوارتر ، خرابتر ، ناهه موarter
ضیقة - ضیقة: خرابی بارو گوزه ران ،
هه ژاری ، نه بوونی ، تهنگ دهستی ،
به دحالی

ضیم (ظلم): زۆرداری ، جه وروسته م ،
زۆر لیکردن ، سه رشۆپکردن و چه وسانه وه
ضیهب: شوینی گوشت برژان ،
شوینیکه له سهر چیا کاتی خۆر لیتی
دهدات گهرم ده بیت و گوشتی له سهر
ده برژینریت

ضیون: گورپه ، نیره پشيله ، پشيله ی
نیر

ضأن (مەر ، پەن)

ضفدع - ضفدعة
(بئق)

ضرم (نەسپی تیژپەو)

ضبة الباب (كیلون)

ضارية
(سەگی ئالوودەو
راووشكار)

ضفيرة (پرچ)

ضرب تلفوناً
(تەلەفونى كرد)

ضيوب (گەربە)

حرف الطاء

ط

ط: شانزه يه م پیتی زمانی عه ره بی یه

ط. ط

طائر: مهل، بالنده، فریوو، بالگرتوو، په له وهر، بالدار، گیاندار، بالدار، هه ساره یه که، نه وه ی به شوم یان نه سه مه ی باشه دابنریت

طائرة: فرۆکه، بالاف، پفوک، فرۆک
طائرة ذات سطح واحد: فرۆکه ی یه بال

طائرة ذات سطحین: فرۆکه ی دو بال
طائرة ثنائية: فرۆکه ی دو که لدار، فرۆکه ی تیژیه و

طائرة ورقية: کولاره، باده وه، شتی که منالان له کاغذی رهنکا و رهنک دروستی ده که ن وه لی ده دن به ناسمانا به ده زوو

طائرة: توپه بوو، رقی هه لسا، خه شم و قین گرتی

طائش (سرق): هه له شه، بی ته قل، به ره لا، سه رکیش، سه ره وپو، سه رچل، سه ره خه، بی گوئی، سه ربزئو، عه قلی باریکرد

طائش علی غیر هادی: بی تامانج، بی مه به ست، به دره وشت، به ره لا، به ریاد

طائش السهم عن القرض: نه و تیرانه ی له مه به ست و نیشان ترازان و نه یان پیکا

طائع: فه رمانبه ردار، گوپرایه ل، نه مه کدار

طائف: گه پوک، گه پییده، حه سه حه س، پاسه وان، شه وگه ی

طائفة: تیره، تایه فه، هوز، پؤل، چه ند که سیك، ده سته، نه وانه ی له چوارچیوه ی مه زه ب و بیرو بۆچوون و نایدیایه ک کۆده بنه وه و جیاواز ده بن له خه لکی تر

طائفة (في علم الأحياء): له زانیاری زینده وه رزانییدا بریتی به له یه که و ده سته یه کی پۆلینک سوارا و هک خشو که کان و ش—یرده ره کان و دوپه لکه کان و ...

طائفي (مذهبي): تیره گه ر، ره گه زیه رست، ده مارگه ر، میوز یان نه و ترییه ی بۆله کانی له یه ک ریزو رشته وه شوپووییته وه

طائفيّة: تیره گه ری، ره گه زیه رستی، حیرس و ده مارگه ری بۆ کۆمه ل و گرو هو تا قمیك به در له خه لک و تا قم و گرو هه کانی تر

طائل (نفع - فائدة): سوود، که لک، قازانج، قانزانج، ده سته که و ت، ده سته گه ی، که لک، هافل، هه و، کار، نایه، داهات، به رخوهر، به هره، سوودیکه له کپین و فروشتنه وه ده ست بکه وی

طَائِلَة (فُدْرَة)؛ توانا، هیز، شه زهن،
گووژم، گوږ، مه ندينه، ستووری،
مه قل، تین، تاقهت، په لوپږ، ره وال،
وه تین، هیزو دهسته لات
طَاب - طَيِّباً وَطَاباً وَطَيِّبَةً؛ خوش بوو،
باشبوو، چاکبوو، به تام بوو،
به له زه تبوو، حه لال و دروستبوو
طَابَ عَيْشُهُ؛ گوزه رانی باشبوو، بزوی
چاک و گونجاو بوو، خوشگوزه ران بوو
طَابَ عَنْهُ نَفْساً؛ وازی لیهیتنا،
دهستبهرداری بوو، لیتی ته کیه وه،
دهستی لیه ردا
طَابَ نَفْسُهُ بِالشَّيْءِ؛ پتی خوش بوو،
شادو خوشحالبوو، ریگه یدا، بواری بږ
ره خساند
طَابَ الْمَرِيضُ؛ نه خوشه که چاک بوه وه،
ته ندروستی باشبوو
طَابَ لَهُ (رَاقَ لَهُ)؛ پتی خوشبوو،
په سه ندی کرد، حه زی لیکرد،
به دلی بوو، گونجاو بوو لای
طَابَ الْأَمْرُ؛ چاره سهری کرد، باشی کرد،
گونجانی، هینایه سهر بارو را
طَابَ عَنِ الشَّيْءِ نَفْساً؛ وازی لیهیتنا،
دهستبهرداری بوو، لیتی دوورکه وته وه،
به ویستی خوی ره هایکرد
طَابَاقُ؛ به ردیکی پانه ناشه وان
کولیره ی ناشی پیده برژینی، خستی
سووری گه وره
طَابِخُ؛ بایه کی توندو سهخت، سهخته با
طَابِخَةً؛ گه رمای نیوه پږ، قرچه قرچی
گه رمای نیوه پږ
طَابِع - طَائِعٌ؛ شه قل، مؤږ، پول،
مه رشتیک مؤږ چاپی پی بکری

طَائِعُ الْبَرِّ؛ پوولی پوسته، پوولی
چه په رخانه، پارچه کاغه زکی
چاپکراوی میریه به نامه وه ندی
شتی تره وه ده نری
طَائِعٌ مَالِيٌّ؛ پوولی دارایی
طَائِعٌ - طَائِعٌ؛ سروشت، خو،
ره وش، نیشان، هیم، چاپچی
طَائِعٌ حَسَنٌ؛ ره وشتی جوان، ره وشتو
مه لس وکوتی به رزو شیرین
طَائِقٌ؛ قایل بوو، به دلی بوو،
په سه ندی بوو لای
طَائِقٌ بَيْنَ قَمِيصَيْنِ؛ خستی سهریه ک،
کردنی به نپویه کا، جووتی کردن،
به سهریه کا له بهری کردن
طَائِقٌ بَيْنَ شَيْئَيْنِ؛ وه کی لیکردن،
چوونیه کی کردن، هاوتای کردن
طَائِقُ الرَّجُلِ عَلَى الْعَمَلِ؛ رایهیتنا،
رامی کرد، فیتری کرد، دهقی پیوه گرت،
راها ت له سهر کارو فرمان
طَائِقٌ بِالْحَقِّ؛ ملکه چ بوو بوی، دانی
پینا، قایل بوو پتی
طَائِقُ الْفَرَسِ؛ نه سپه که قاجی
له شوینی دهستی دانا
طَائِقُ الْقَيْدِ؛ به کورت و به نده کانه وه
رویی و مه نگاوه کانی نریک به یه ک نا
طَائِقٌ عَلَى الْأَمْرِ؛ یارمه تیدا،
کومه کی کرد، دهستی یارمه تیدانی بږ
دریژکرد
طَائِقُ الشَّيْءِ عَلَى الشَّيْءِ؛ جووتی کرد،
نایه سهریه ک، له سهریه ک جووتی کردن

طَاقِق - طَاقِق: تاوه، ئاخليفنك، رمبېژ، ده فريکه له مهجه لى گچکه په لټره شفته و هيلکه وړونى تپيدا دروست ده کړئ و گوشت و شتى تړى تپدا سوور ده کړته وه

طَاقِق مِنَ الْبَيْتِ: نهؤم، قات، ته به قه، چين، چه پهل، خانووى فهرهادى چن قاته

طَابُو: تاپو، تاجک، قه وال، توويل، ده زگابه کى ده وله تبه مولک و خانووى لى تومار ده کړئ و قه باله ييکى ده وله تيشه ده درئ به خاوهن مولک و زه وى ووزارو خانووبه ره

طَابُور: ده سته و تاقمه سهر بازیکه له (300-1000) که س پيکديت

الطَّابُورُ الْخَامِس: له زار او هى سياسيدا بریتیه له لایه نگرانی دوژمن له خه لکى ولات و نیشتمان یان جیشینانی ولاتیک دوژمن داگیری کرد بیت یان له جه نگو شه را بیت له گه لیان پرپوا گه نده له به رژه وه ندی دوژمن له ولاتی خوینان بلاوړیکه نه وه یان یارمته ی بدهن به جۆړیک له جۆړه کان

طَابُوق: خشت، هموو قورپکی له قالب دراوه به کالی یا به سوور کراوه یی بو دیوارو شوینانی تر به کار ده بریت

طَابُوق نَارِي (أَجْر - قَرْمِيد): خشتی سوور، سووره خشت

طَابُوقُ أَصْفَر: خشتی نه باتی
طَابَاة: توپیکه له لاستیک یان پهړو دروست کرابیت منالان یاری پییکه ن، مهی، باده

طَاجِن (مِثْلَة): تاوه، ئاخليفنك، ده فريکه شفته و هيلکه ی تپا سوور ده کړته وه، نه وه ی شتى تپا سوور ده کړته وه

طَاح - طَوْحاً: تياچوو، فه و تا، نه ما، که وت، له ناوچوو، دیار نه ما، وه خته تپاده جیت

طَاح السَّهْم: له مه به ست و نیشان لایدا، نه یدا له نیشان و مه به ستی دیاریکراو

طَاح - طَيْحاً: تياچوو، فه و تا، نه ماو دواپی هات

طَاحَنَة: خړی، ددانه خړی، کاکيله، هار په، خلیته، بریتیه له چوار ددانه گه وره کانی سه روخواره وه ی هه ردوو لاشه ویلگه کان

طَاحُون - طَاحُونَة: ئاش، ده ستار، ده ستار، ئاسیاو، شوینی هارپنی دانه ویله

طَاحُون الرِّيح: ئاشی با، ئاشیکه به با کار بکات

طَاحُون المَاء: ئاشی ناوی، ئاشیکه به ناو کاریکات

طَاحُونَة: ئاش، شوینی هارپنی دانه ویله

طَاحِي: به رز، بلند، گروهمیکی مه زن، شوینی به رفراوان

طَارَ الطَّائِرُ: فری، بالی گرت، چوو به ئاسمانا، له هه وایا فری

طَارَ بِقُلَان: لیسى نزيك بوه وه، هاته پيش

طَارَ صَيْثُهُ: ناسرا، ناویانگی بلاپوه وه، ناوی ده رکړد، ناویانگی په یدا کرد

طَارَ عَقْلُهُ: تېكچوو، شیت بوو، هوښو
نه عقلی له ده ستدا

طَارَ الشَّعْرُ: قژی درژیږوو،
هاته خواره وه ، به ربوه وه
طَارَ إِلَى كَذَا: به خیرایی چوو بۆ لای ،
زوو رویشت بۆ لای، به فروکه
گه شت وگوزاری کرد

طَارَ قَلْبُهُ مَطَارَةً: رووبه و بوو،
ناره زووی کرد ، خه زو ناره زووی مه بوو
بۆی

طَارَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ وَمِنْهُ: لښی
که وت، لښی به ربوه وه، که وته
خواره وه لښی

طَارَ طَائِرُهُ: توپه بوو، رقی مه ستا،
خه شم و قین گرتی، خیرس و توپه یی
مه ستا

طَارَ - طَارَةٌ: دهف ، دهفه ، دهفك،
نامرازکی نامه نگو به زمانه
که له بیژنگیکه چهرمی خاوی به روویه کی
داگیرایی یا به په نجه و له پی ده ست لی
بدی

طَارَ الطَّيْرُ وَالْمَخْلُوقُ: که مه، قاسناخ،
ده فزیکه له تخته دروست ده کری و
دانه ویلای پی ده پیوری، تخته ی
که وانه داری نه مسه رو نه وسه ری
بیشکه به

طَارَى: نامق، بیگانه، ناگه مان
طَارِئَةً: نا په حه تی و مهینه تی ،
سه خت و گرانی

طَارَحَ الْكَلَامَ مَطَارَحَةً: گفتوگو
وتویژیان کرد له گه ل په ک

طَارَدَ - مَطَارَدَةٌ: دوایکه وت، شوین
پیتی که وت، هه لمه تی برده سر،
راوینا، دوایکه وت
طَارَدَ الْأَقْرَانُ: هیرشو هه لمه تیان
برده سهریه ک

طَارَدَ (مُبْعَدُ): دورخه ر، ده رکه ر،
باکیش
طَارَفَ: تازه، نوی، نفت

طَارَقَ بَيْنَ الثَّوَيْنِ: به سهریه کا له بیری
کردن، به دوا یه کا پو شینی
طَارَقَ الظَّلَامُ أَوِ الْغَمَامُ: به سهریه کا
که وتن، به دوا یه کا هاتن

طَارَقَ الشَّيْءُ: هه ندیکی دا به سهریه کا
طَارَقَ: هاتوو، کوته ر، پیاکیش، به شه و
هاتوو، لیده ر، پیاکیشه ر، گه شتیار،
موسافیر

طَارَقَتِ: کاره سات ، مهینه تی و
نه هامة تی، ره ختیکه پچوکه ، هوژو
تیره ی پیاو

طَارَجَ: تازه و نوی، پاک و پوختی هه ر
شتیک

طَاس (رُئِنَ): جوانیکرد، رازانديه وه،
وه ک مانگی چواره و ابو له جوانی و
رازوه یدا

طَاسُ الشَّيْءِ: شیلای ، پیتی پپانا،
نايه ژیر، شکندی

طَاس - طَاسَة: جام، له گه ن،
به غنکیش، قهره وانه، بایه یامه، قاب،
نامانی مس، ناوخره، جامی
ناوخرادن

طَاش - طَيْشاً؛ شیت بوو، نه قلی
له ده سندا، زو مه لچو، بی ته قل و
ژیری بوو، پیکدادان رووی تیکرد، ترازا،
مه له یکرد

طَاش السَّهْمُ عَنِ الْفَرَسِ؛ له نیشان
لایدو نهی پیکا، ترازا، دوورکه و ته وه
طَاع - اِنطَاع - اَطَاع (اِنْقَاد لَهُ)؛
گوپرایه لی کرد، به گویئی کرد،
دوایکه وت، به قسه ی کرد، ملیدا، سه ری
نه وی و شوړکرد

طَاعَ النَّبَاتُ طَوْعاً وَطَاعَةً وَطَوَاعِيَةً؛
گونجاو بوو په روه رده و پتیکه یاندنی
طَاعَ الشَّجَرُ؛ گونجاو شیاو بوو
کوکړدنه وه ی به روپوومه که ی
طَاعَ لَهُ الْمُرَادُ وَتَحْوَهُ؛ به ئاسانی و
سانایی هاته به رده می

طَاعَ لِسَانُهُ كَذَا وَبِهِ؛ رام بوو له سه ری،
راهات له سه ری
طَاعَ الْغُلَامُ أَبَاهُ وَلَهُ؛ گوپرایه لېوو،
ملکه چ بوو، به گویئی کرد

طَاعَ الْكَلْبُ الْحَيَوَانَ وَلَهُ؛ له وه پگا که
فراوان و به رین بوو بؤ ناژه له که و
به ناژه زووی خوئی تیای سووپایه وه

طَاعَةً (اِنْقِيَاداً)؛ گوپرایه لی،
به قسه کردن، مل درېژکردن

طَاعَةً عَمِيَاءَ؛ گوپرایه لیه کی کوپرانه،
به قسه کردن بی هیچ پتودانگیک،
پابه ندبون، بهنده گی بوون

طَاعِمٌ مَطَاعِمَةٌ؛ کردی به ده میه وه،
خستیه نیوده می، ده می نایه نیو
ده می

طَاعَمَهُ (اَكَلَ مَعَهُ)؛ له گه لی خوارد،
خواردی له گه لیدا، هاویه شی خواردنبوو
له گه لی

طَاعِنٌ فِي السَّنِ؛ پیر، به سال اچوو،
کونه سال، به ته مه ن، سه رسپی،
له نیوه وه چوو، که وهل بوون،
فه رتبوون، به کیک چوویته ته مه نه وه
طَاعَنَهُ بِكَذَا؛ هه ریه که یان ره خنه یان
له وی تریان گرت

طَاعُونٌ؛ رشانه وه، تعاون،
چاوه قووله، ناساغی و نه خوشی، په تاو
درم

طَاعُونُ الْبَقَرِ؛ دهرده گا، نه خوشی
گافران

طَاعُوتٌ؛ سهرداری گومپایی، هه رپه ریژ
شکیتنیک، شهیتان که له ریئی راست
لایدوه، هه رپه ستراوونیک به دهر
له په روه ردگار، به تال، ناحق، ناپه واه،
جادووگر

طَافِيٌّ؛ نافرمانی، ستمکار، زوردار
طَافِيَّةٌ؛ زوردار، ستمکار، گیل،
که وده ن، خو به زلزان، هه وره تریشقه

طَافَ بِالْكَانِ وَحَوْلَهُ؛ به ده وروخولیا
هات و چوو، گپی خوارد، به ده وریا که پا
طَافَ فِي الْبِلَادِ؛ که پا، سووپایه وه،
پیا که پا، به ولاندا گه شت و گوزاری کرد
طَافَ بِه الْخِيَالِ (حَلَمَ بِهِ)؛ خه وی
پتیه بیني، دالغه بریدیه وه

طَافَ الْكَرَى أَوِ النَّوْمِ بِهِ أَوْ عَلَيْهِ؛
خه ویریدیه وه، خه والو بوو، خه وی هات
طَافَ بِهِ (جَالَ بِهِ)؛ که پانی،
سووپانیه وه، که شتی پتیکرد

طَافَ عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ: سه‌رناوکه‌وت،

هاته سه‌ر ناو

طَافَ بِالشَّيْءِ (أَحَاطَ بِهِ): گه مارویدا،

ده‌وروخولیدا، ئابلوقه‌یدا، ته‌نگی

پیتیه‌لچنی

طَافِح: پری، لیوان، داگیراو، ئاخنراو،

تیکمه، لیوان لیو بوونی شتیک،

هه‌شاندن، رتمانندن، ده‌فرۆک تاسه‌ر

لیوو ده‌مه‌که‌ی تیکراپیت

طَافِحُ بَشْرًا: دلخوش، شادمان، شاد،

که‌یغدار، دلشاد، به‌ختیار

طَافِحَةٌ: وشک، ره‌ق، وشکه‌وه‌بوو،

وشک مه‌لگه‌پاو

طَافِي: نه‌وه‌ی ده‌که‌وێته سه‌رناو

طَافِي: کوژاوه، دامرکاو

طَافِيَةٌ مِنَ الْعَنْبِ: نه‌و بۆله‌ترینی

له‌ئاراسته‌ی بۆله‌کانی‌تر ده‌رتوقیوه

طَاقُ (أَطَاقَ الشَّيْءَ وَعَلَيْهِ): توانی،

ده‌ری بپی، به‌رگه‌ی گرت، بۆیکرا

طَاقُ الشَّيْءِ: ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریا

شکا، توانای به‌سه‌ریا مه‌بوو

طَاق: تاق، که‌وانه، که‌فانه، گومبه‌زی

سه‌ر ده‌رگاو پرده‌و بانی ژوور

که‌به‌خه‌ریشته دروستکراوه‌و که‌وانه‌یه،

جۆره‌ جل‌و به‌رگیکه

طَاقَةٌ: وزه، توانا، هیژ، توانین،

لیهاتن، په‌ک، تاقه‌ت، نه‌ندازه، نه‌وه‌ی

مروّف ده‌توانیّت بیکات به‌ه‌ول‌و

لیبرانی

طَاقَةٌ كَامِنَةٌ: وزه‌ی مت، مه‌ وزه

طَاقَةٌ ذَرِيَّةٌ: وزه‌ی نه‌تۆم، نه‌تۆمه

وزه

طَاقَةٌ حَرَارِيَّةٌ: وزه‌ی گه‌رمی، گه‌رمه

وزه

طَاقَةٌ شَمْسِيَّةٌ: وزه‌ی خۆر

طَاقَةٌ كَهْرَبَائِيَّةٌ: وزه‌ی کاره‌بابی

طَاقَم: ده‌سته، گرۆه، کۆمه‌لێک

یه‌کیان گرتبیت

طَاقِيَّةٌ: کلاو، ته‌پله، تاقيله، کووتۆز،

کولاف، پۆشاک‌ی سه‌رییه‌و له‌سه‌ر

ده‌نری‌و پێچی له‌سه‌ر ده‌به‌ستری

طَال: درێژبوو، درێژی‌وه‌وه، داکه‌وت،

هاته‌خواره‌وه، کشا، درێژه‌ی کیشا

طَال عَلَيْهِ: خۆی بایا به‌سه‌ریا، خۆی

راوه‌شان به‌سه‌ریا، فیزو ده‌عیه‌تی

به‌سه‌را ده‌ریپی، چاکه‌کانی دایه‌وه

به‌چاویا

طَال فَلَانًا: له‌و درێژتری‌وو، بالای

به‌رزتر بوو

طَالِبٌ: داوای کرده‌وه، داوای مافی

خۆی لێکرده‌وه

طَالِبٌ بِحَقِّ: داوای مافی لێکرد،

داواکاری ماف بوو

طَالِبٌ: قوتابی، خوێندکار، داواکار،

داخواز

طَالِبُ الزَّوْاجِ (خَاطِبٌ): خوازیڤنی‌کار،

یه‌کێک خوازیاری هاوسه‌رگیری بێت

طَالِحٌ (خِلَافٌ صَالِحٌ): خراپ، به‌د،

پیاوخراب، نامه‌رد، واژوی چاک‌و باشه،

شه‌که‌ت، شه‌پرز

طَالِعُ الْكِتَابِ (قَرَأَهُ): خوێندیه‌وه،

چاوی پیاخشان

طَالِعٌ فَلَانًا: ته‌ماشای کرد بزانیّت چی

هه‌یه

طَاعَ فَلَانًا بِكُتْبِهِ : کتیبہ کا بی بقی نارد
هتا ته ماشای بکات

طَاعَ : شانس، بهخت، چاره،
ناوچه وان، هات، کامپه وایی، کامپانی،
هیر، کام، کوس، چاره نووس، کوس،
چاره نووس، نگین

طَاعَهُ : به وردی ته ماشای کرد، چاوی
تیبی، سهری لی هه لئه بپی
طَاعَهُ بِالْأَمْرِ : خستیه به رده می،
له به رده می دانا

طَاعَ : به رله، نازادکراو،
سهر به سترکراو، ره ها، ژنی ته لاقدر او
طَاعَهُ طَوَالِقَ : ژنی ته لاقدر او ره ها،
وشترو نازده لیک بق له وه راندن ره ها و
نازاد کرابیت

طَاعًا : چونکه، له به رنه وهی، به هوی
نه وه وه، مادام

طَاعَةً : به لاو نه هامتیه سهخت و گران،
ناویکی رژی قیامه ته، به دبختی،
کاره سات، به لای ناگهان، چورتم
طَاعًا حَائِضًا : بی نویژ، نافرته
له خویندا، عاده ی مانگانه

طَامِحٌ : به رزخواز، ره هه ند، به رزو
بلندی هه رشتیک

طَامِحٌ مِنَ النِّسَاءِ : ژنیک رقی له میزدی
خوی بیتو بق پیاویکی تر بپوانیت
طَامِرٌ : کیچ، قیچ، چنچ، کهکی،
کیانداریکی ره شی وردی قاچ
برگه برگه ی به نالوشی خاوه ن
قله مبارزه به هاران ده ژنته وه

طَامِعٌ : چاوچنوک، سوریو له سهر کارو
ره فتاریک، به رده وام، چاو برسی،
به هه لیه

طَامُورٌ : په راو، نامه، ده فتر،
تینوس، بابوله

طَانٌ (طَلَاهُ بِالطَّيْنِ) : به قور سواخیدا،
قوری تیه لسو

طَانُ الْكِتَابِ : موری کرد
طَانُ اللَّهِ فَلَانًا عَلَى الْخَيْرِ أَوْ الشَّرِّ :
به دپیتنا، دروستی کرد

طَاهِرٌ : پاک، خاوین، پوخت، پاکیزه،
بی خه وشو ناته وایی، داوین پاک

طَاهِرُ الدِّمَةِ : ساویله، بی نیاز، ساده
طَاهِرُ الْقَلْبِ (عَفِيفٌ) : دلپاک، دلپاست،
دلفه کری، واژی دلپسی یه، دلپاستی
طَاهِرُ الذَّيْلِ : بی تاوان، به ویزدان،
خاوه ن ویزدان و دهرونیکی راست و
ماقپه روه

طَاهِيٌ : لینه، چیشته کر، شیوپه ز،
چیشته لینه، نانکر، نانه وا

طَاوَةٌ : تاوه، ده فریکی والیه بق
سوورکردنه وهی خواره ده مهنی
به کارده بپی

طَاوَحَهُ - مَطَاوَحَهُ : تاوانباری کرد،
ناماژهی بق کرد به ..

طَاوَعَهُ مَطَاوَعَةً فِي الْأَمْرِ وَعَلَيْهِ :
په سندی کرد، قایل بوو، رازی بوو
له سهری، گونجاوو شیاو بوو لای،
گوپه لیه لی کرد، فرمانبرداری بق نواند
طَاوَلَ (تَوَأَسَى) : دوايخست، نه مرق
به سبه ی کرد، دهستی به دهستی پیکرد
طَاوَلَ فِي الشَّيْءِ : ماوه که ی

دریژ کرد وه
طَاوَلَ فَلَانًا فِي الطَّوْلِ أَوْ فِي الطَّوْلِ :
زالبوو به سهریا، بوری دایه وه،
سهرکهوت به سهریا

طَاوَلْ فَلَانًا فِي الدِّينِ وَنَحْوَهُ:

دوايخت ، دواکهوت له دانه وهدا
طَاوَلْهُ: خوان، میز، نانه به ره، سفره،
یاری تاو له، نه رد، تهخته نه رد، دوو
تهخته ی بیست و چوار خانه یی به سی
پوول و دووزار یاری له سر ده کری
طَاوُوس: تاووس، داووس، بالنده یه که
په په کانی هه موو جوړه نه خش و
ره نگیک ده نوینی به لام لاقی زور
ره شه و نیره که ی به کلکی چه تر
هه لده داو تاجی هه یه

طَاوِي: برسی، هه ستکردنی
گیانله به ران به پیویستی بو خواردن ،
خالی بوونی گده

طَايِب - مُطَايِبَةٌ: گاتو و یاری
له که لکرد، شوخی له که لکرد، که مه و
گاتو ی له که لکرد

طَايَح: تیاچرو، فه وتاو، که وتوو،
نه ماو، ویل، سه رگه ردان، ونبوو،
دیارنه ماو

طَايِرَةٌ: پیشپرکی ی فرینی له که لکرد،
بوږبوږینی له که لاگرد

طَاطَأَ رَأْسَهُ: سه ری دانه واند،
ملی که چکرد، سه ری شوپرکرد

طَاطَأَ الْخُمْرَةَ: قوولی کرد، دایخت
طَاطَأَ فَلَانٌ مِنْ فَلَانٍ (حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ):

سووکی کرد، له نرخ کی کم کرده وه،
بی بایه خی کرد، له نرخ کی دابه زاند،
که سایه تی له که دارکرد

طَاطَأَ فَرَسَهُ وَنَحْوَهُ: به رانی تیی ژه ن
نه و جا به هه ردو لاقیش پیای کیشا
بوته وهی غاربکات

طَب

طَبَّ (دَاوَى - عَالَجَ): تیماری کرد،
چاره سه ری کرد، ده رمانی دایه ، باش و
چاکی کرد

طَبَّ الرَّجُلُ (تَسَأَى لِلْأُمُورِ): شینیه ی و
له سه رخ بوو، هیواش و هیمن بوو،
به نارام و میدی بوو

طَبَّ فَلَانٌ: لیزان بوو، زورزان و
شاره زابوو

طَبَّ الشَّيْءُ: باش و چاکی کرد، له بارو
گونجایی کرد

طَبَّ - طَبَّ - طَبَّ: چاره سه ری لاشه و
ده روون ، نه رم و نیانی، میهره بانی،
جادوو، چاوبه ست

طَبَّ: پزشکی، دکتوری، چاره سه ری
جهسته و ده روون ، زانیاری پزشکی،
نه رم و نیانی و باش مامه له کردن،
جادوو چاوبه ست، خوو راهاتن، ده ق

پیوه گرتن
طَبَائِعُ الْأَرْبَعِ (عِنْدَ قَدَمَاءِ الطَّبِيعِيِّينَ):
لای سروشته گره دیرینه کان بریتیه

له که رماو سه رماو ته پی و وشکی
طَبَابَةٌ: پزشکی، پزشکیگری،
پارچه یه کی لاکیشیه یی له جل و به رگ

زیاد ده کریت بو فروان بوونی، پارچه
زه و بییه کی دریز یان هه ورو داریکی بالوو
به رز

طَبَاخ: چیشته کر، چیشته لیته ر،
شیوپه ز، نان ناماده کر، سوتکه،
ناگردان، سی پا

طَبَاخَةٌ: پیشه ی چیشته لیته ری،
شیوپه زی، چیشته کری

طَبَاخَة: كه فر کولی نه و چيشته ی
له سر ناگر ليده نری

طَبَاشِير: ته باشیر ، پارچه گه چيکه بۆ
نووسين له سر ته خته به کارده بری
له خویندنگه و قوتا بخانه کاندا

طَبَاع: سروشت ، خو ، نهو شیوازه ی
مرۆفی له سر به دی هاتوو و رامبوه

طَبَاع (مَطْبَعِي): چاپکر ، چاپیار ،
بيت چن ، بيت ريکخر ، شمشیر ساز

طَبَاغَة: پیشه ی چاپ و چاپمه نی ،
چاپکردنی کتیب و نووسراوه
مه مه چه شنه کان ، شمشیر سازی یان
چه قوگر یی

طَبَاق: وهك يهك ، هاو...، چوون يهك ،
به رابه ر ، هاوتا

طَبَاق (عِنْدَ أَهْلِ الْبَدِيع): لای زانا یانی
ره وانیژی بریتیه له کۆکردنه وه ی دوو
مانای هاوتای يهك وهك : مردن و
ژیان و...

طَبَاق: دوکەل، روه کيکه له شام و گەل
ولاتی تـرـدە رویت

طَبَال: ته پل ژهن ، ده هۆل کۆت ،
ته پل ليده ر ، نه وه ی ته پل ليده دات

له شایی و ئاهه نگو بۆنه جیاوازه کاندا

طَبَالَة: پیشه ی ته پل ژهنين ، ليده ر ی
ته پل و ده هۆل ، ده هۆل کۆت

طَبَب - طَبِيبًا: چاره سه ر ی کرد ،
چاکی کرده وه ، تیماری کرد

طَبَبُ الْخِيَاط: پارچه يه کی زياد کرد
له جله کان مه تا گوشادو به رين بيت

طَبَبُ الْقَرْيَة: ده می مه شکه که ی به ست

طَبَة: پارچه يه کی دريژ يان
لاکيشه يی به له جل و به رگ يان هور

يا خود بيت يان زه و ی و زار
طَبِيعُ طَبِخًا: دروستی کرد ، ئاماده يکرد ،
هينايه به ر

طَبِيعُ الطَّعَام: ليی نا ، پتيی گه يان
طَبِيعُ اللَّحْم: گزسته که ی ليئا ، خستیه

سر ناگر
طَبِيع - طَبِخ: نه وه ی ليده نری ، لينراو ،
ئاماده کراو

طَبِيعُ الطَّعَام: ليئا ن ، پيگه ياندن ،
به زان ، شيو په زکردن

طَبِير - طَبِيرًا: بازیدا ، خوی شارده وه ،
خوی مه لاسدا

طَبِير - طَبِير (فَاس): ته ور ، دووده و ،
بيسوور ، دووده م ، ته ور ، ئاسنيکی

کلکداری دم پانی که وانه داری نيیژ
داری پيده بریته وه

طَبَش فِي الْمَاء: شلپ و هوپی کرد
له ئاوه که دا ، شلپه شلپی نایه وه

طَبَش: شلپ و هوپ ، شلپه شلپ ،
پيکدادان ، شه پ و هوپ

طَبْطَابَة: ته خته يه کی پان و به رينه
به تۆپ یاری له سر ده کریژ

طَبْطَبُ الْمَاءِ أَوِ السَّل: خو په ی هات ،
شلپ و هوپی هات

طَبْطَبُ الْمَاء: جوولانی ، شلپ و هوپی
ليته ستان

طَبْطَبَة: شلپ و هوپی ئاو ، سه ر په و
ته قی قاچی ره وه نده له کاتی رژيشتنا

طَبِيعُ الشَّيْء: وینه ی کيشا له ديمه نيکدا ،
ده ريخست له شيوه يه کدا

طَبَعَ الدَّرَاهِمَ: سكه‌ی لیداً، چاپی‌کرد،

درآوی دروستکرد

طَبَعَ اللَّهُ الْخَلْقَ: دروستی کردن،

میتانیه بوون، مافی بوونی پیدان

طَبَعَ الْإِنَاءَ مِنَ الطِّينِ وَنَحْوَهُ: قابه‌که‌ی

له‌قور یان شتیکی‌تر دروستکرد،

شیوه‌ی کیشاو دروستی‌کرد

طَبَعَ الْكِتَابَ: چاپی‌کرد، له‌چاپی‌دا،

له‌ده‌ستروسه‌وه میتانیه دنیای کتیبو

په‌رتووکو بلآوی کرده‌وه

طَبَعَ عَلَيْهِ: موری کرد، پټکی میتا

طَبَعَ السِّيفَ: دروستی کرد، پټکی میتا

طَبَعَ الدَّلَوُ: پریکرد، لیوان لیوی کرد

طَبَعَ فَلَانًا عَلَى كَذَا: رای میتا له‌سه‌ر،

رامی‌کرد له‌سه‌ر

طَبَعَ الشَّيْءَ وَعَلَيْهِ: موری کرد به‌موریک،

شقلی لیداً، دایضتو موری لیداً

طَبَعَ الدَّابَّةَ: بارنکی لینا بوی

مه‌لنه‌گیرا، پتر له‌توانای خوی باری

لینا

طَبَعَ الْحَيَوَانَ (رَوْضَهُ): رای میتا،

مالی‌کرد، ده‌سته‌موی کرد

طَبَعَ عَلَى كَذَا (عَوْدَ): پټی‌ی راهات،

خوی پټوه‌گرت، رسکا، راهینرا،

ده‌قی پټوه‌گرت

طَبَعَ - طَبْعًا: ناتو‌واوی و خه‌وشیکه

له‌جه‌سته یان ره‌وشو ره‌فتاردا

طَبَعَ السِّيفَ وَنَحْوَهُ: ژه‌نگی لینیشت،

ژه‌نگ لیندا

طَبَعَ الثَّوبَ وَنَحْوَهُ: به‌ته‌واوی پیسو

چلکن بوو، ته‌واو پیسو بوو

طَبَعَ: سروشت، نه‌ریت، خورسک،

ره‌فتار، شیواز، رووخسار، هه‌وه‌س،

ناره‌زوو، که‌یف، ویست

طَبَعَ (فِي عِلْمِ النَّفْسِ): له‌زانستی

ده‌روونتاسیدا بریتیه له‌گه‌لی دیارده‌ی

هه‌ستو هه‌لس‌وک‌ه‌وت به‌ده‌سته‌تاتوو

بۆماوه که‌تاکیک له‌تاکیک‌ی تر

جیاده‌کاته‌وه

طَبَعَ الْكِتَابَ: کتیبو په‌رتووک

چاپکردن، له‌چاپدان

طَبَعَ الْأَصَابِعَ: په‌نجه‌گرتن

طَبَعَ الْحَجَرَ (كِتَابَةً عَلَى الْحَجَرِ): به‌رد

هه‌لکه‌ندن، له‌به‌رد نووسین، له‌به‌رد

هه‌لکولین

طَبَعَ: پیسو و چلکنی ته‌واو، ژه‌نگ،

که‌م و کورپی و ناتو‌واوی

طَبَعَ: پری نارو کیشانه‌و ... هتد

طَبَعَ (ذَنِيءُ الْخَلْقِ): بی‌تاپرو، به‌دخوو،

به‌دره‌وشت، رسواو سووک، رسوا

طَبَعَ - طَبْعًا (الصَّدَأُ وَالنَّاسُ): ژه‌نگ،

گلآوی، پیسی

طَبَّقَ: دایضت، پټوه‌یدا، جووتی کرد

طَبَّقَ: داخرا، پټوه‌درا، جووت بوو

طَبَّقَ الشَّيْءَ: بلاویوه‌وه، بووبه‌باو، بوو

به‌مؤده، دای پۆشی، سه‌ری نایه‌وه

طَبَّقَ الْحَاكِمَ فِي حُكْمِهِ: پټکای،

مه‌به‌ستی پټکا، دادو ره‌وابوو

له‌بریاره‌که‌یدا

طَبَّقَ السَّحَابُ الْجَوَّ: هه‌ورو ته‌م و مژ

که‌شی داپۆشی، گرتیه‌وه

طَبَّقَ الْفَرَسَ: له‌غارغارتندا نزیک

بووه‌وه، هاته‌پیش، قاچ و ده‌ستی

به‌ریزکرده‌وه

طَبَقُ الْمَاءِ وَجَهَ الْأَرْضِ: ناو رووی زهوی

دابۆشی، گرتیه وه

طَبَقُ اللَّيْلِ: شهو داهاات، تاریکی کرد،

داهاات

طَبَقُ (مَقْفَل): داخراو، جووت،

پتیه دراو، داخراو، ده رگاو په نجه ره ی

هه لپیکراو

طَبَقُ: سه رقاپ، قاپ، دهوری، سینی،

رووی زهوی، قاپو قاچاغیک نانی تیا

بخوری، حال و بار، پله و پایه

طَبَقُ (فِي الطَّب): له زانستی پزشکیدا

بریتیه له کپکپاگه ی نپوان هه ردوو

جومگه ی پشت

طَبَقُ الْفُنْجَانِ: ژیر کوب، ژیر پیاله

طَبَقُ التَّدْخِينِ: ته پله کی جگه ره،

جی سوتووی جگه ره، دهمه سوتوو

طَبَقُ (وَفَق): وه کو، گونجان له گه ل،

به گویره ی، به پی ی، وه ک، هاوچه شنی،

هاوشپوه ی، هاوتا، هاو جووت، هاویه ک

طَبَقُ الْأَصْلِ: ده قاو دهق، کوت و مت،

به کار ده بری بق هاووینه یی و دووشت

له گه ل یه ک

طَبَقُ الْمَرَامِ: به گویره ی خواست و داوا،

وه ک خواست و داواکراو

طَبَقُ: ته سک، داخراو، هاتویه ک،

واژی گوشادو به رینه

طَبَقاً لِرَغْبَةٍ: به گویره ی خواستی،

به پی ی ویست و داوا

طَبَقَةُ: پله و پایه، بار، دق، چین،

حال، چین له دوا ی چین، یه ک جومگه ی

پشت

طَبَقَةُ مِنَ الْبَنَائَةِ: چهن نهۆمیک

له بیناکه، چین له سه ره چین

طَبَقَةُ (فِي الْجِيولوجِي): یه که یه کی

گونجاوه له بهرده نیشته وه کان له چین و

تویزه کانی تر جیاوازه له رهنگ و

شیوه و پیکهاته دا

طَبَقَةُ الْفُقَرَاءِ: چین و تویزی هه ژاران،

چینه گه داو نه داره کان

طَبَقَةُ الْأَغْنِيَاءِ: چینه دهوله مه ندو

خوشگوزه رانه کان

طَبَقَةُ الثَّبَلَاءِ: چینه

نوروستو کراتیه کانی کومه ل، چینه

خوشگوزه ران و خانه دانه کان

طَبَقَةُ مُنْقَضَةٍ: چینی نزم و رهنج بهر

طَبَقَةُ مُتَوَسِّطَةٍ: چینی مام ناوه ندی،

ناوه راست، میانجیگر

طَبَقَةُ مِنَ النَّاسِ: چینی خه ک، تویزی

خه ک

طَبَقَةُ النِّقَمِ: ناواز، تۆن، ناستی

مۆسیقی دهنگ و ژیه

طَبَقَةُ (فَخ): داو، ته له، تالهه، خه فک،

دهمفک، پتداف، پتیکرۆک، هه ف

طَبَل - طَبْلًا: ته پل ی لیدا، دههۆل و

ته پل ی ژهن، دههۆلی کوتی

طَبَل: به توندی ته پل و دههۆلی ژهن،

ته پل ی زۆر لیدا

طَبَل (صَوْتُ الطَّبُول): ته پل لیدان،

دهنگی دههۆل

طَبَل - طَبْلَةً: ته پل، دههۆل، باله بان،

دابیریم، نامرازکی شایی و به نزم و

نامه نگه و له دههفریکی قول پیکهاتوو و

چهرمیکی خاوی پیاده گیری و به دار یان

به دههست لیده دری

طَبْلَةً (طَبَلٌ صَغِيرٌ): ته پل یکی پچووک،

گچکه ته پل

طَبَّيَّةُ الْأَذْنِ: پەردەى گوى، تەپلى گوى

طَبَّيَّةُ: پنه، خوان، مِيز، تەپلەك

طَبَّيَّةُ الْعَمُودِ (كَشْفَةُ): تەپلەكى سەر پایە و كۆلەك، كۆتەلە

طَبْنُ النَّارِ: ئاگرەكەى پاراست مەتا نەكۆزىتەو

طَبْنُ الشَّيْءِ وَلَهُ وَبِهِ طَبْنًا: مەستى پىئىرد، پىئىزانى

طَبْنٌ فَلَانًا: دەستى برى، مەلىخەلەتان

طَبْنٌ: ئەو تەختە و دارەى لەسەر رووى زەوىيە، خۆلەمىش، ژىلەمۆ، مالتىكى

دروستكراو لەقور

طَبْنَجَةٌ: جۆرە تەنگو چەكىكە

طَبْوَغَرَأْفِيَا: دەرخستنى دياردە گشتىەكانى سەر رووى زەوىي سروشتى

ياخود دەستكرد

طَبْيٌ - طَبْيٌ: گوى مەمكى گيانداران كەشبرى لىدەمژن

طَبْيَبٌ: پزىشك، دكتور، خاوەن زانىارى سەبارەت بەتەندروستى و ساغى لەش و

لار، مەر زاناو لىزانىك لەكارو پىشەى خۆيدا

طَبْيَبٌ بَيْطَرِيٌّ: بەيتال، بەيتار، پزىشكى ئازەل

طَبْيَبُ الْعَيْنِ: پزىشكى چاو

طَبْيَبُ الْأَمْرَاضِ الْعَصِيَّةِ: پزىشكى نەخۆشەكانى سەرومىشك

طَبْيَبُ أَمْرَاضِ النِّسَاءِ: پزىشكى نەخۆشەكانى ژنان

طَبْيَبُ جِرَاحٍ: پزىشكى نەشتەرگەر
طَبْيَبُ بَاطِنِيٍّ: پزىشكى نەخۆشەكانى مەتاو

طَبْيَبٌ نَفْسَانِيٌّ: پزىشكى نەخۆشە دەروونىەكان

طَبْيَبٌ مُقِيمٌ: پزىشكى نەخۆشخانە

طَبْيَبُ الْأَسْنَانِ: پزىشكى دەم و ددان

طَبْيَبُ الْأَمْرَاضِ الْجُلْدِيَّةِ: پزىشكى نەخۆشەكانى پىست

طَبْيَبُ الْفَوَاصِلِ وَالْمَفَاصِلِ: پزىشكى ئىسك و جومگە

طَبْيَبُ الْأَمْرَاضِ الصَّدْرِيَّةِ: پزىشكى نەخۆشەكانى سنگ

طَبْيَبُ التَّجْفِيلِ: پزىشكى جوانكارىي، جوانكردنى جەستە و لەش و لار

طَبْيَبُ الْأَشْعَةِ وَالسُّوْنَارِ: پزىشكى تىشك و سۆنەر

طَبْيَبٌ: چىشت، لىئىراو، گەچ، جۆرە خواردنەو، يەكە

طَبْيَبَةٌ: سروشت، مەوەس، ئارەزوو، خۆپسك، خوو، رەوشت، نەرىت،

ئەوسروشتەى مۆففى لەسەر بەدى مەئىزارو

طَبْيَبِيٌّ: سروشتى، خۆپسك، سروشتكرد، ئاسايى، سروشتى،

رىك و پىك، سروشتزان

طَبْيَبِيَّاتٌ: زانىارىيە سروشتەكان

طَبْيَبِيٌّ: چوونەيەك و بەرابەر

طَبَّ

طَبَّ: يارىيەكى منالانە برىتقە لەدارىكى خپو مەلىدەدەن

طَبَّأٌ: يارىكرد بەدارىنە گچكەو بچوكەكان

طَبَّرَ: كەفى شىر، چەورى سەرەكەى، تويزالى، بژىوى و ژيان، تووكى خورى

طَرَجَ: مَيَّرُوهُ

طَثْنُ: گُورانی، شای، ناوازو گُورانی
گورتن

طَثَّة: فَرِیدَا، تووِپِدا، مه‌لِیدا

طَثَّيَار: شَیر، مِشَوِله

طَاج

طَجَنُ الشَّيْءِ: سَووِری کرده‌وه
برزاندی

طَجْنُ: سَووِرکُردنه‌وه، برزاندن

طَاح

طَاحُ (بَسَطَ): تَه‌خَتی‌کرد، دایخست،
بلایِ کرده‌وهطَاحَا - طَاحُوا: دَووِرکِه‌وتِه‌وه، دَووِرِه
په‌رِیزِبوو، په‌پاکه‌نده که‌وت، تیاچوو،
فه‌وتا، نه‌ماطَاحَا الْقَوْمُ: کِی‌پَرکِیَیان کرد،
پِش‌سَپَرکِیَیان کرد، بَوِیَوِیَنیان کرد،
شان شانیَنیان کردطَاحَا الْمَكَانُ: تَه‌خَت و گُوشادو
به‌رینی‌کرد، فراوانی کردطَاحَا بِالْكُرَةِ: مه‌لِیدا، تَبِی‌ی گُرت
طَاحَا الشَّيْءُ: پَالِی پِئوه‌نا، تَه‌نگی
پِئِه‌لَچنیطَاحَا: زَه‌وییه‌کی پان و به‌رین، تَه‌خَتِه
زَه‌ویطَاحَى: فراوان و دِرِیژ بوو، گُوشادو
به‌رین بوو، نووسا به‌زَه‌ویدا، لَچکا
پیایداطَاحَارُ: سَك شَوِریه‌ك نه‌وه مه‌ناسه‌پَرکه
تووشی نه‌خَوَش ده‌بِیت، نه‌خَوَشی
دی‌زانتر تووشی یه‌کِک بَبِیت و ناله و
هاواری لِتِه‌رِز بَبِیتِه‌وهطَحَال - طَحَال (غُدَّةُ إِسْفَنْجِيَّةٍ): سِپَلْ،
خَالِالك، له‌پاره گُزَشَتِکی شین کاره
به‌لای جهرکی گیانداره‌وهطَحَال (إِلْتِهَابُ الطَّحَالِ): دِه‌ردی
سِپَلْ، مه‌وُکُردن و ناوَسانی سِپَلْطَحَّان: تَه‌خَتِه زَه‌وی، تَه‌خَت،
تَه‌خَتانی، زَه‌وی تَه‌خَتطَحَّان: نَاشه‌وان، باراش هاپ، نارد
فَرُوش، نَاشه‌فان، نَاساوان، قَه‌پاش،
لووِینه، کَرِیج، که‌سِیکه کاروباری نَاشطَحَّان: هَل‌سَووِیَنی و باراش به‌پَی
طَحَّانَة (حَرْفَةُ الطَّحَّانِ): پِش‌ه‌ی
نَاشه‌وانی، نارد فَرُوشیطَحَّرَ الرِّيحُ السَّحَابَ: پاکه مه‌وِرده‌که‌ی
پال پِئوه‌نا، تَه‌فِرَو توونای کردطَحَّرَ - طَحَّرَا - طَحَّيْرَا - طَحَّارَا:
مه‌ناسه‌کانی به‌دَه‌م نَیش و نازاره‌وه
دِه‌رکُرد، مه‌ناسه‌ی به‌سه‌خَتی و

دِش‌واری‌دا

طَحَّرَتِ الْعَيْنُ قَدَّاهَا: فِی‌ی‌دا، توپِدا،
مه‌لِیدایه دِه‌ره‌وهطَحَّطَحَ: زَه‌رده‌خَه‌نه گُرتی، مِی‌واش
مِی‌واش پِیکه‌نی و بزه‌گرتیطَحَّطَحَ الشَّيْءُ: شَکانی، که‌رت و
په‌رتی‌کرد، به‌مِیلاکی بردطَحَّطَحَ بِهِم الدَّاهِرُ: رَوِژگارو سه‌رده‌م
تووشی مه‌بِنه‌ت و به‌دِه‌خَتی کردنطَحَّطَحَ الْقَوْمُ: پَه‌رِش و بلایِ کُردنه‌وه،
تَه‌فِرَو توونای کردنطَحَّلَ - طَحَّلَا وَطَحَّلَا: مِپَلِی ناوسا،
مه‌لِسا، وه‌ك ره‌نگی سِپَلْ وابووطَحَّلَ الْمَاءُ: خَراپ بوو، بَوِگه‌نِکُرد،
که‌نی

طَحَلَ فَلَانٌ: له توپه بوونا دهنگی گویا،
 توپه بوون، رهنگی گویی
 طَحَلَ طَحْلًا: سپلی نازاری مه بوو،
 نیش و نازارگهی به سپلی
 طَحَلَ: سپل گه وره و ناوساو، توپه،
 پر، لیوان لیو، سه رپر
 طَحَلَ (مَلَأَ): پر، لیوان، لیوان لیو،
 لیواو لیو
 طَحَلَ: رهشی لیل، توپه و خه شم گرتوو
 طَحْلًا: شستیک رهنگی له رهنگی سپل
 بچیت وه ک ناژهل و ...
 طَحَلَبَ الْمَاءُ: قه وزه که و ته سه ر
 ناوه که، قه وزه ی گرت
 طَحَلَبَ الْأَرْضَ: به روه ک سه وز بوو،
 سه وز بوو به روه ک
 طَحَلَبَ - طَحَلَبَ: قه وزه، گه فس، لیم،
 که زووکوز، خورپه چنه، خورپه چندوک،
 که ز، کووز، جوره به لئو و ملته یه کی
 سه وزه له نیو ناوی مه نگدا پهیدا ده بی
 طَحَلَّةَ: رهنگیک وه ک رهنگی
 خوله میشی وایه، بؤر
 طَحْمَاءُ: روه کیکه
 طَحْمَةُ النَّاسِ: کومه لیان، گرځوو
 تا قمیمان، ده سته یان
 طَحْمَرُ: بازیذا، قه له مباری دا
 طَحْمَرُ السِّقَاءِ: پریکرد، تالیوه که ی
 هینا
 طَحْمُورُثُ: یه کیکه له پادشا مه زنه کانی
 نیرانه و ماوه یه کی زؤر فره مانپه وایی
 کردوه
 طَحَنَ الْبُرَّ: هاپی، وردی کرد، کردی
 به نارد

طَحَنَ الْمُنْيَةَ الْقَوْمَ: نیای بردن، له ناوی
 بردن، سه ریان فه و تا
 طَحَنَ - طَحَيْنَ: نارد، هارد، نارفان،
 هاردی، نارد، دانه ویله ی هارپو
 طَحْنَسَ: زؤر هارپوو وردکراو، زؤر
 کورت و که م بالا
 طَحْنُونُ: جهنگ، ده سته و گرځو هیکي
 مه زن و بی شومار، جله وو که له و شتریک
 طَحَيْنَ: نارد، هارد، نارفان، نارد،
 دانه ویله ی هارپو

طَرَّ

طَرَّ الْمَاشِيَةُ: به توندی لیوی خوی،
 بردی به رپوه
 طَرَّ الْإِبِلُ: له لایه کدا کوی کردنه وه و
 لیوی خوپین، گردی کردن
 طَرَّ الشَّيْءُ: بری، له تیکرد، که رتی کرد
 طَرَّ الثَّوْبُ: دایدری، هه لی قلبشان
 طَرَّ السَّكِينُ: تیژی کرد، ساویدا،
 ده مه زه ردی کرد
 طَرَّ الشَّارِبُ وَالشَّعْرُ (طَلَعَ): ده رمات،
 مووی لیها، سمیلی کرد، سمیلی
 بؤر کرد، گووگره بوو
 طَرَّ الْبُنْيَانُ: تازه ی کرده وه، نوی
 کرده وه، ده سته پیا هینا
 طَرَّ الْحَوْضُ: قوپکاری کرد، قوپی
 پیا مه لسوو
 طَرَّ الْمَالُ: بردی، هه لیگرت، ده سته
 به سه راگرت، خسته ژیر چنگی خویه وه
 طَرَّ فَلَانًا: لیتیدا، پیای کیشا،
 شه پازله یه کی لیتدا، ده ریکرد، ده ری
 به ریان
 طَرَّ النُّجُومُ: نه سستیره کان مه لاهاتن،
 روشن بوونه وه، رووناکیان په خش کرد

طَرَّ الرَّجُلُ مِنَ السَّطْحِ: پیاوه که له سهربان که و ته خواره وه، به ربووه وه، ترازو که و ت

طَرَّ الشَّعْرُ: روبا، سهری مه لدا، ده رکه و ت، به ربزووه وه
طَرَأَ الْيَدُ: بری، کورتی کرده وه، لیسی کرده وه

طَرَّ الْبِنَاءُ وَنَحْوُهُ: جوانیکرد، دهستی پیاهینا، روکه شی کرد به ...، به ربزی کرده وه

طَرَّى - طَطَّرِيَّةً: نه رمی کرده وه، پاراوی کرد، شلی کرده وه

طَرَّى الطَّعَامُ: له گه ل به هاراتا تیکه لی کرد، بونی خوشی تیکرد

طَرَّى الطَّيِّبُ: تیکه ل به داوده رمانی کرد، ناوینه ی کرد له گه ل ده رمانا

طَرَأُفٌ: ده گمه ن، دانسقه، شته دانه دانه بی یه کان، نه وازه، سه رسوپهینه ره کان، شته نه ستم و نه وازه کان

طَرَأُفُ الْحَدِيثِ: نه رموده نه وازه کان، باسو خواسه ده گمه ن و دانسقه کان

طَرَأُفِي: فروشهری شته ده گمه ن و ناوازه کان

طَرَأُحٌ: شوین و جینگه یه کی دوری به رین و گوشاد

طَرَادٌ: که شتی جه نگی، که شتی راونه رو شوینکه و ته، شوینی فراوان، که شتی کی گچکه ی فراوانی جه نگیه، روژتکی دوو رو دریز

طَرَادُ النَّهْرِ: که ناری روبار، قه راخه که ی، روخه که ی

طَرَأَ: دز، جه رده، گیرفانبر، به یه کیک ده گوتریت شقلو کون بکاته گیرفان و جل و به رگ بونه وه ی تالانی بکات

طَرَأَ: ریکه، ریناز، چونه تی، دیمه ن، شیوه، رهنگ، جژر، شیواز، نه و شوینه ی جل و به رگی چاک و باشی لی ده درون

طَرَأَةٌ: پیشه، کار، فرمان، یه کیک پیشه ی نه خش و نیگار دروستکردن بیت له سهر جل و به رگ

طَرَأِيَّةٌ: گه نه پوچه ل طَرَأُ: چه رمی نه عل، ناسنیکه دوا ی نه وه ی گهرم ده کری نه و جا ده کری ت به ربزی و قه لقان و شتی له و با به ته،

هر چه رمیک سهری نه علی پیده گیری طَرَأَ (الْأَمْرُ الْمُنْكَرُ): کاری نابجی، کرداری ناشایسته و گونجاو، ره فته ی ناشیاو

طَرَأِيٌّ: نامق بیانی، بیگانه، نه ناسراو، نادیار، ونبوو، که سیک بنه چه و ره چه له کی نه ناسراو نادیار بیت

طَرَأَةٌ: نه رمی، نه رم و شلی، پاراوی، شیواوی، ته پی، نم داری، شنه ی شه مال، کزه، بای ساردو فینک، نه سیم طَرَأَ عَلَيْهِمُ: کوت و پر هات، له ناکاو هات، له پرا ده رکه و ت، روویدا، له پرو ناکاو قه و ما، له شوین و جینگه یه کی

دووره وه هات بولایان و رووی تیکردن طَرَأَ الْمَكَانَ (إِسْتَفْمَرَهُ): داگیری کرد، دهستی به سهر گرت، خستیه ژیر دهستی خزیه وه

طَرَا: سهرابا، هممو، به کومه ل،

سهرجه م، همموان

طَرِبَا (أَهْتَزَّ قَرَحًا وَخَزْنًا): دلخوشبوو،

شادبوو، گه شکه داربوو، هاته جوش و

خروش، په شوکا، مه ژي، هه راسان و

نيکه ران بوو، غه مبار بوو (له وشه دژه

په که کانه)

طَرِبَا: گوراني وت، چراني، دهنگي

لپه لپري، چريکاني

طَرِبَ عَنِ الطَّرِيقِ: دوورکه وتوه،

لايدا، ترازا

طَرِبَ فَلَانًا: گوراني پيگوت،

دلشاديگر، دلخوشيگر، هيتايه

خوشي و پيکه نين

طَرِبَ: خوشي، شادي، گه شکه، به زم،

هه ژان و خروشاني نه فسه به هوي

خوشي يان ناخوشييه وه و پتر بؤ

خوشي و شايي به کارده بري

طَرِبَ: دلشاد، دلخوش، شاد،

پيخوشحال، شادمان، گه شکه دار،

به زم و که يقدار، خروشاو، هه ژاو،

جونبوش خواردوو، کينگلدان

طَرِبَالَ نيشانه، ري نيشان، ته لار،

که له که به رد، هه ربه شيکي شاخ و ديوار

که چروبيت به تاسمانا

طَرَبُوش: فيتست، فيس، کلاويکي

سووري خره، کومسور، جوړه کلاويکي

سفتي سووري سوواوه يه

طَرَبِيد: موشه کيکي گه وره يه

به له مه گچکه کان يان فريکه ياخود

مه له واني ناويي دژ به که شتي دوژمن

ده يته قيني

طَرَبِيل: گاسن

طَرَّة: ناوچه وان، ته ويل، که نار، ليتوار،

قه راح

طَرَثُوث: روه کيکه

طَرَحَ الشَّيْءَ وَيَالِشَيْءٍ (رَمَاهُ):

هاويشتي، هه ليدا، فرييدا، توپيدا،

دووري خسته وه

طَرَحَ الثُّوبَ عَلَيْهِ: جله کاني کرده

به ري، داي به سه ريا

طَرَحَ عَنْهُ: فرييداو دووري خسته وه،

دووري خسته وه ليتي

طَرَحَ الْأَثْنَى: مناله که ي فرييدا به ر

له ته و او بووني، به ره که ي خست،

له باريچو و فرييدا

طَرَحَ الْحَاسِبُ: ژماره گه وره کاني لادا،

وازي لپه نينا، ده سته رداري بوو،

ده رکړني ژماره ي گه وره له پچوک

طَرَحَ عَلَيْهِ مَسْئَلَةً (عَرَضَهَا): راويژي

پيکر، باسيکي بؤ گيړايه وه، پرسيايي

پيکر

طَرَحَ عَلَى الْأَرْضِ (رَمَاهُ): کوتاي

به زه ويدا، ته ختي کرد

طَرَحَ عَلَيْهِ سَوَالًا: پرسيايي ليکرد،

پرسيايي ناراسته کرد

طَرَحَ الْبَحْرُ فِي مَضْرٍ: پارچه زه وييه که

له روخي روباري (نيل) و به رزتره بؤ

کشتوکال به کارده بري

طَرَحَ بِهِ السَّفَرَ إِلَى ثَاخِيَةِ كَذَا:

ره وانه ي کرد، ناردي، پالي پتوه نا،

به ري ي کرد

طَرَحَ الْأَثْنَى: وه ماي ليکرد مناله که ي

فريي بدا، به ره که ي له بار برد، پيئي

فرييدا

طَرَحَ الْبِنَاءَ: زَدَ به رزی کرده وه، فره
 بالاو بَلَدی کرد
 طَرَحَ (إِلْقَاء - ثَبَدَ): فَرِیدان، مه لَدان،
 هاویشتن، توپدان، دوورخستنه وه،
 نه فِه رَز کردن، نه ویستن
 طَرَحَ فِي الْحِسَابِ: دِه رکردن،
 لَیدِه رکردن، لَیکدِه رکردن، داشکاندن
 طَرَحَ الْجَنِينِ: به رفریدان، له بارچوون،
 فه وتان، فریدان
 طَرَحَ: فَرِیدراو، منالی ناتِه واو که ژنی
 دووگیان فِرِی دِه دات بهر
 له تِه واو بوونی، هاوِژدراو، که وتوو،
 له بارچوو، له بارچوون
 طَرَحَة: جَارِیک، که پِه تیک، پِه چه،
 روو پُوش، چادر
 طَرَحُوم: دَرِژ، ناوِیک مه نگی به سستیبت
 طَرَحَة: نِیمچه گزلیکی گه وره به
 له دِه می جَوگه له یه کدا
 طَرَحُوتَه: سووکی، نزمی، رسوایی
 طَرَحُون: تِه رخوون، گیایه که له نِتو
 ماست و دَوکَلِیو تَوْرَاح دِه کَرِیت
 که لَگه ی باریکه تامی خَوَش و تونده
 به گزشتیشه وه دِه خوری
 طَرَدَ مِنْ مَنْصِبِهِ: له پُوست و دِه سته لاتی
 خَوی دِه رگرا، له کار و فرمانی خَوی
 دوورخرایه وه
 طَرَدَ مِنْ بِلَادِهِ: دوورخرایه وه له ولاتی
 خَوی، پِه پراگه ندِه خرا، نه فی کرا
 طَرَدَ الْإِبِلَ: له ملالوا وه کردنی
 به نِتویه کاو نه وِجا لَی ی خورین
 طَرَدَ بَصَرَهُ فِي أَثَرِ الْقَوْمِ: چاوی
 تَیپی، چاوی تَیکرد

طَرَدَ الْمَوْلُودَ أَخَاهُ: له دوا ی بَراکه یه وه
 له دایک بوو، به دوا ی نه وَا هات
 طَرَدَ الصَّيْدَ وَلَخْوَةً: مه ولی
 راووشکاریدا، به رده وام بوو له سهر راوو
 شوینی نیچیره که ی که وت
 طَرَدَ: دوورخسته وه، راوینا، قاویدا،
 مه لی بَری، کردیه دِه ره وه، دِه رپه پان
 طَرَدَ السَّوْطَ: دَرِژی کرد، مه لیسوپان،
 وه شانندی
 طَرَدَ: دوورخستنه وه، لابریدن،
 راوه دونان
 طَرَدَ: لقو پُوپه پچووکه کانی دارخورما
 طَرَدَان: دِه نک ی رهش بوه وه له نِتو
 گه نما
 طَرَدَة: دِه ریکرد، دووری خسته وه،
 پِه پراگه ندِه ی کرد
 طَرَدَ طَرَدًا: ره وشتی باش بوو پاش
 خراپی و ناله باریی
 طَرَدَ فِي الْمَلْبَسِ: جل و به رگی جوانی
 پُوشی، له جل و به رگی گرانبه های
 له به رکرد، که شخه ی له به رکرد
 طَرَدَ الثَّوْبَ (وَشَاءَ): نه خشان ی، نه خشی
 تیاکرد، چنی
 طَرَدَ طَرَدًا: شَیوه، رَیکه، چُونیه تی،
 دیمه ن و شَیوه، ره نگ و بُو
 طَرَسَ: سَریه وه، کوزانیه وه، لایبرد
 طَرَسَ الْكِتَابَ: نووسی، توَماریکرد
 طَرَسَ الْكِتَابَ: دیسان کوزاندیه وه،
 سَریه وه
 طَرَسَ الْكِتَابَ: دیسان نووسیه وه،
 توَماریکرد
 طَرَسَ: لاپه ره، نوسراو، رووپه ره،
 رووپه ل، کاغِه ز

طَرَشَ (ذَهَبَ سَفَهُ)؛ که ریو، گوی

له ده سندا، گوی گران بو

طَرَشَ؛ که ری، بی گوی، له ده سندان

هه ستنی بیستن، گوی قورسی

طَرَشَ (أَصَمَ)؛ که پیکرد، هه ستنی

بیستنی له ده سندا

طَرَشِي؛ ترشیات

طَرَطَ؛ بی ته قل و ژیری بوو

طَرَطَ؛ که مزه، که لحق، گیل، که وده ن

طَرَطَر؛ خوی هه لکیشا، شانازی کرد،

شانازی کرد به شتی که وه که وا نه بیوو

طَرَطَر بَضَانَه وَنَعْوَه؛ مینای بی دوشین

طَرَطَر؛ نیشتنه وهی مهی به ره هاو

پوختی

طَرَطَر؛ باریک و دریز، بالا به رزی له،

داری واره یلا، کلای قوچ

طَرَفًا عَيْنَه؛ چاوی ناویکرد، ناوی

پیاماته خواره وه

طَرَفًا بَعِينَه - طَرَفًا بَصَرَه؛ چاوی

داگرت، چاوی تروکان

طَرَفًا إِلَيْه؛ ته ماشایکرد، بۆ پخوانی،

چاوی تیری

طَرَفًا عَيْنَه الْحَزْنُ وَطَرَفًا عَيْنَه الْمَالُ؛

له حق و راستی کویری کرد، نابینا بوو

طَرَفًا فَلَأْأَ عَنِ الشَّيْءِ؛ دوری

خسته وه، به پا که ندهی کرد

طَرَفًا الْجَنْدِي؛ خسته به سه ره پ،

له ملاولا کوشتاری کرد

طَرَفًا الشَّيْءَ؛ کردی به لایه ک و

نه ملاولای بۆ دروستکرد

طَرَفًا الْمَرْأَةُ أَنْامِلَهَا وَأَظْفَارَهَا؛ خه نهی

لیدا، رهنگی کرد به خه نه و رازاندیه وه

طَرَفًا بَنَاءَهُ؛ سه ری به بجه کانی

به خه نه سوورکرد

طَرَفًا بَكْدًا؛ پیشکشی کرد، به دیاری

دایه

طَرَفًا؛ چاو، که نار، لیوار، جه مسه،

سنوور، په پ، لا، نه و په ری، کوتایی،

سه، نووک

طَرَفًا؛ ده سته، کۆمەل، لا، لایه ن،

کۆتایی، سه، په پ، که نار، چمک،

لیوار، گوی، شوین و جینگه، ته نیشت،

پەل، قاچ و ده ست، پیای ری زدارو

خاوه ن که سیتی

طَرَفًا؛ پیایو لای به پیزو به که سیتی

طَرَفًا؛ ری زداری هه ردوولا؛ مه به ست

پیتی باوک و دایکی خه لکی به یان

نه سپیکی ره سه ن له هه ردو سه ره وه،

مالی نوی و تازه

طَرَفًا؛ راپا، ناجیگیر، بی هاو پی و

برادر، هه شوین و جینگه به ک، نه وهی

تاسه ره له گەل که س نابیت و دوستایه تی

ناباریزی، ره چه له کی پاک و بیگه رد

طَرَفًا الْخُصُومَة؛ هه ردوولا، دوولای

ناکۆک

طَرَفًا؛ دارگه ز، گه ز، گه زی چار،

داریکی بارییکی جیپه له داری سه و

ده چی له قه راغ روویار شین ده بی و

گه لای ریشال ریشاله و به ته پیی

ده سووتی و لقه کانی له گه زی پیوان

ده چی

طَرِيفَة - طَرِيفَة؛ نوکته، قسه ی خوش،

پیکه نین، نایاب، نادیده، دیاری،

خه لات

طَرَقَ الْبَابَ : له ده رگای یدا، ته قه ی
 لیته ستان
 طَرَقَ الْمَوْضِعَ : باسیکرد، بویچوو، دانی
 پیانا، له باسه که دوا
 طَرَقَ أَذُنُهُ : به رگویی که وت ، بیستی
 طَرَقَ الصُّوفَ (تَفَفَهُ) : شیکرده وه،
 ریزال ریزالی کرد، به بانکوت لییدا
 طَرَقَ الْقَوْمَ : شهو چوه سه ریان، شهو
 چوه لایان
 طَرَقَ النُّجْمَ : شهو هه لہات ، نه سستیړه
 ده رکه وت
 طَرَقَ الْمَعْدَنَ : لییدا، کوتیه وه،
 دا بگرته وه
 طَرَقَ الطَّرِيقَ : ریگه ی گرته بهر، ملی
 ریئی گرت
 طَرَقَ الْكَلَامَ : ملی پیاکرد، باسیکردو
 دیوی تیکرد
 طَرَقَ بِالْمَطْرَقَةِ : به چه کوش لییدا،
 چه کوشکاری کرد
 طَرَقَ بِالْبَالِ (خَطَرَ) : هات به بیریا،
 هاته نیوبیری
 طَرَقَ الْمَعْدَنَ : ته نکی کرده وه، کشانی،
 کیشای پییدا
 طَرَقَ لَهُ : ریگه یه کی بودانا، ده روزه ی
 بق کرد
 طَرَقَ طَرِيقَهُ حَسَنَةً : دای میتنا، وه بهری
 میتنا
 طَرَقَ الْحَدِيدَ : ته نکی کرده وه، کشانی
 طَرَقَ - طَرَقَ : یه کجار ناماده بوون
 به شهو، جارتیک، چه کوشکاری ،
 به چه کوش لییدان
 طَرَقَ الْبَابَ : له ده رگادان، ته قه
 هه ستان له ده رگا

طَرَقَ الْمَعْدَنَ : پانکرده وه، کوتان، کش
 پیته تان
 طَرَقَةُ : لیدانیک ، پیاکیشانیک، جار،
 که پرت، جارتیک، که ره تیک
 طَرَقَةُ : ریبارتیک بق گیشتن
 به مه به سستیک، خوو دابو نه ریت،
 چاوبرسیتی، چاوچنوکي، ریزه به ردیک
 له سه ر یه
 طَرْمَ : هه نگین، که ره
 طَرْمَةٌ : هاتنه ده ره وه ی هه نگین
 له شانکه کی به لیشاو
 طَرْمَخَ بِنَاءَهُ : دریزو بالای کرد، به رزی
 کرده وه
 طَرْمَسَاءَ : تاریکی، نیشتنه سه ری
 شه پوله کانی تاریکی، هه ورزکی سپی و
 ناسک، ته پو توژ
 طَرْمَسَةٌ : کرژبوون، هاتنه وه یه ک،
 هه لہاتن ، راکردن
 طَرْمَشَ اللَّيْلَ : تاریکی کرد، تاریک بوو
 طَرْمُوْتُ : لاواز، کز، زه بوون
 طَرْمُوْحُ : دریز، بالا، خاوه ن
 ره چه له کو بنه چه
 طَرْمَاسَ : تاریکاییه کی چه توون
 طَرْمُوْ - طَرَاوَةٌ : نه رمو شلی، پاراوی،
 ته پو پری
 طَرْمُوْبَ : زور شادمان، یه کجار که یفدار،
 به زمدار، ده م به پیکنه نین
 طَرْمُوْحَ : فریډر، هه لهر، زور فریډر
 طَرْمِي : پاراو، نه رمو شل، تازه، سهوز،
 نوی
 طَرِيحَ : فریډراو، هاویرزاو، که وتوو
 طَرِيحُ الْفَرَّاشِ : که وتوو له جیکه دا،
 که سیفی سه رجی، پالکه وتوو

طَرِيدُ: دوورخراو، ده رکراو، نه ویستراو، راکردو، لانهواز، پاشه بهره، ده ربه دهر، نه وهی له دواوه له دایک ده بیټ

طَرِيدُ الْعَدَاةِ: راکردو، هه لهاتو له دادگره، ره هه نده، ره هه نده

طَرِيدُ مِنَ الْأَيَّامِ: روژی دریز، روژی دوورو دریز

طَرِيدَانُ: شهو روژ

طَرِيدَةُ: نه وهی شویننی ده که ویت له راووشکارو شتی تر، پارچه یه کی لاکیشه یی به له ناویشم یان شتی تر، وشتی دزاو، پارچه په پویه که ته په ده کری و نیو ته نوری پیډه سپړت، شال

طَرِير: روخسار جوان و قه شه نگ، نه وهی تازه سمیټلی بډر کر د بیټ

طَرِيْفًا: تازه، نوی، نفت و نوی، تازه پیاکه و توو، تازه ده وله مند، نامو، ده گهن، نوبه ره، دانسقه، قسه و گوته یه کی باش و په سه ند

طَرِيقُ: ریگه، ریټاز، پارو، تووله پي، شه قام، جاده

طَرِيقَةُ: چوڼیه تی، شیواز، شیوه، بار، سمت، ره فتار، ریگه، هو، هوکار،

ریږه و، ریټاز، باوه پ، ټایین

طَرَا

طَرَا جَةً: تازه یی، نوی، تازه و نفت و نوی

طَرَزُ: پال پیوه نان به ده سستی قوچاوه وه

طَرَزُ: روه کی هاوینه

طش

طش فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهَا: له روښتننا دوور روژی، فره دوورکه و ته وه

طش فَلَانًا: برینداری کرد، لیتیدا، زامداری کرد، دژایه تی له گه ل کردو

ته نگی پټیه لجنی

طش الشَّيْءِ فِي الْمَاءِ وَنَحْوَهُ: نغزی کرد،

نوقمی کرد، به سهری په نجه کانی گرتی

طش سَاسَةً: پېشه ی ته شت دروست کردن،

ته شت فروش

طش سَانُ: خول و باران، میانی جه نگو

شه پ

طش ت: ته شت، له گن، گه رکه، ته سه،

ته س، ده فریکی گه وره ی دهم والی

لیتوارداره له مس و یان ته نه که یا له وچ

یا خود لایلون دروست ده کریت بډ

جلشتن و ده ست شتن و پیداویستی نیو

مال به کار ده بری

طش ت: جارک دوورکه و تنه وه، ته شت،

زه فخر بردن

طش ت: روژی به سهر زه ویدا، ټیټه پی

طش ت الشَّيْءِ: کوژایه وه، ټاوايو، نه ما

طش ت: تاریکی، ته م وژ، ته پ و تږز

طش ت: تیلماسیکه له چهرم گوټزانی

له سهر ساوده دري

طش

طش الرَّجُلُ: تووشی هه لامه ت بوو،

درمی گرت، تووشی په تا هات

طش المطر: لاوازیوو، کزیوو، هیواشی

کرده وه

طش فلان: پږمی و پږه ی بلاوکرده وه،

پږه ی دا له چاوی به رامبه ره که ی

طَشْ: پرژه لیتدا، نمه لیتدا

طَشْ الْأَرْضُ: نمه نمه ی باران لیتدا

طَشْ - طَشِيشُ (الطَّيْرُ الْخَفِيفُ):

نمه باران، رشینه، بارانی که م

طَشْ الْمَاءُ: ناو پڑان، ناو پشین

طَشَّاش: نمه باران، رشینه، لاوازی

بینایی

طَشَّتِ السَّمَاءُ: نمه یه ک باری، رشینه یه ک

طَشَّةٌ: هه لامه ت، په سیو

طَشِيش: نمه بارانیک، رشینه

طَخْ

طَخَام: خَوْرَاك، خَوْرِشْت، خواردن، نان،

شه وه سارد، نه وه ی تواناو پرستی

جهسته ی پیده دریت

طَخَامُ الْبَحْرِ: نه وه ماسیه ی به ی

راوکردن ناو لای ده دات

طَخَامِي: خَوْرَاك فَرَوَش

طَخَّان: توانجدهر، تانوت دهر،

ره خنه گر، نکولی که ر

طَخَمَ: برسی بوو، پیو پستی به خواردنبوو،

که ده ی خالی بوو، تیری خوارد

طَخَمَ - طَخَمًا وَطَخَامًا: خواردی

طَخَمَ الْفُصْنَ أَوْ الْفَرْعَ: موتوربه ی کرد،

نمه مام کردن ی دره ختیک یا گولیک

له دره ختیک یا گولیک تر

طَخَمَ الشَّيْءَ وَمَنْهُ: خستیه سهر لیوی و

خواردی، جه شتی، تامی کرد

طَخَمَ عَلَيْهِ: دهسته لات و توانای به سهر

شکا

طَخَمَ الْفُصْنَ أَوْ الشَّجَرَ: موتوربه ی کرد

طَخَمَ فِي الطَّبِ (لَقَح): کوتای، دهرزی

لیدا

طَخَمَ الْخَشَبَ أَوْ الْمَطْنِ: نه خشانی،

نه خشی کرد

طَخَمَ: تام، مهزه، خوخی، شادی

طَخَمَ: خواردن، توانا، نه وه دانیه ی بؤ

بولبول و په له وه ریان ماسی ده خری

هه تا راویکری، دان، ژارماسی، دان بؤ

رؤکردن، به رتیل، ره شوه، هوکاری

که یشتن به مه به ست و خوازیک

طَخَمَ النَّبَاتَ: موتوربه کردن

طَخَمَ طَبِي: دهرمانی کوتان، دهرزی

کوتان

طَخَمَ: به تام، تامدار، خوخی، مهزه دار

طَخَمَ: نه وه ی به مهستی چه شتن

مهستی پیده کری له خواردن و

خواردنه وه وک شیرینی و تالی و

ترشی و تامی تر، نه وه ی تام و چیژی

هه یه له خواردنا، خَوْرَاك، خواردن

طَخَمَ: بانگکردن بؤ خواردن، رزق و

رؤزی، سهرچاوه ی بژیوی و رزق

طَخَمَ: جؤر، چه شن، سهرچاوه ی

بژیوی و ژیان

طَخَنَ بِالرَّمْحِ أَوِ السَّكِينِ: لیتی دا،

پیاکرد، پیاچه قان

طَخَنَ فِي السِّنِّ (شَاخ): پیربوو،

چوه ساله وه، به سالاجو، ته مه نداربوو

طَخَنَ فِيهِ وَعَلَيْهِ بِالْأُشْرَ: قسه ی

ناشیرینی پیگوت، جزیوی پید،

سهرزه نشتی کرد

طَخَنَ فِي الْمَفَاةِ: چوو، رؤزی، رؤیشت

طَخَنَ فِي الْأَرْضِ وَنَحَوَهَا: رؤی و

وردبو وه، رؤیشت و سهرنجیدا

طَخَنَ الْفَرَسَ وَنَحَوَهُ فِي عَنَانِهِ:

له رؤیشتنا قاجی بالا کرده وه

طَعَنَ اللَّيْلَ وَنَحَّوَهُ أَوْ فِيهِ : روئی، چو
به پټوه، به پټکوت، به دريژايي شو
به پټوه بوو

طَعَنَ فِي شَرْفِهِ : نابړی برد، قسه
ناشپړنی پټگوت

طَعَنَ فِي الْحُكْمِ : بهرپرچی فرمانی
دادگای دایه وه، رهځنځی لیگرت،
نکولی لیگرت

طَعَنَ فِي قَوْلِهِ : رهځنځی لیگرت،
نکولی کرد، به دروئ خسته وه

طَعَنَ الرَّجُلُ : تووشی تاعون بوو،
تاعون لټیدا

طَعَنَ فِي بَطْنِهِ أَوْ فِي جَنَازَتِهِ : که وته
سه ره مرگ، نزيك به مرگ و مردن
بوه وه، وهخته بوو بمړئ

طَعَنَ : لټدان ، پياکردن، پياچه قان،
قسه ناشپړين وتن ، پلار ټيگرتن ،
تانه لټدان

طَعَنَ (فِي قَانُونِ الْمَرَافَعَاتِ) : بریتبه
له بهر زکړنده وې سکالو داوايک له سر
برپاری دوايی له لایه ن فرمان به سر را
دراوه وه بڼ دادگای رهځنځو نکولی و
تیدا رهځنځو نکولی له سر برپاره که
دهځاته پوو نه مهش له رووی یاساییه وه
نه ک واقیع و بارو حالی بهرچاو

طَعْنَةً : رهځنځو نکولی به ک، شوینه واری
لټدان و برینداریه ک

طَعْنٌ : لټزان و شاره زا له پټکان و لټدانا،
لټزان له بریندارکردنا

طَعَنَ

طَعَنَ (هَاجَ) : توپه بوو، مه لچوو، ناگری
گرت، وروژا، مه ژي

طَفَا الْكَافِرُ : بې باوه پرکه روچوو
له نه زانین و نه قامیدا

طَفَا الرَّجُلُ : له گوناوو تاوانا روچوو،
له تاوان و سرپټچیدا په ریژی شکان

طَفَا الْمَاءُ : به ریزوه وه، مه لچوو
طَفَا الْبَحْرُ : شه پوله کانی مه لسا،
مه لچوو، مه ژا

طَفَا السَّيْلُ : لافاو مه لسا، لافاو هات
طَفَى فَلَانًا : ناچاری کرد ستم و
زورداري بکات

طَفَامٌ : خه لکی سووک و رسوا
طَفَامَةٌ : گټل ، که وده ن، که مژه، نه زان
طَفَرَى - طَفَرَى : وشه به که له سر رووی
نامه وه دنووسری و پتر نازناوی
فرمانپره وای تیدایه و نه م هونه رهش
له روم و فارس وه داهات

طَفْمَةٌ (رُفْرَةٌ - جَمَاعَةٌ) : کومهل،
دهسته، تاقم، گروځ، چند که سټک

طَفْوَى : یاخی بوون، لادان، سرپټچی
طَفْوَمَةٌ : سووک و رسوایی، نرمی ، هیج
له بارا نه بوو

طَفِيَّانُ : ستم می کرد، روچوو
نافه رمانی کرد، سرپټچی کرد

طَفِيَّ الْمَاءُ : شه پو لیدا، موحی دا
طَفِيَّ الْكَافِرُ : سنووری شکاند،

بې باوه پرکه له سنوور دهرچوو
طَفِيَّانٌ : ستم، ستمکاری، زورداري،

چور، لافاو، ناوهم لسان
طَفِيَّانٌ (فِي الْجَبُولِ وَجِيًا) : داپوشینی
رووی زهوی به ناوی دهریا
به دريژايیه کی به فراوان و که له که بوونی
نیشته و پټکاته کانی دهریا به سر نه و
ناوچانه دا

طَفِيَّة: هر شوینیکی به رزو سخت،
لووسی سپی و روون

ط ف ا

طَفَ الشَّيْءُ مِنْهُ (دَنَا): لیتی نزدیک
بوه وه، لیتی هاته پیش

طَفَّ الشَّمْسُ: وهخته بوو ناوا ده بوو،
رووبه ناوا بوون چوو

طَفَّ مِنْهُ وَلَهُ: دهرکوت و له میانی
دهست لیدانا بوو، گرتنی ناسانو

سانابوو

طَفَّ الْفَرَسُ وَنَحْوَهُ: هیواش و تیژ بوو،
خاوو په له بوو

طَفَّ لَهُ بِحَجَرٍ وَنَحْوَهُ: وهخته بوو
به ردی تیگری

طَفَّ الْحَائِطُ وَنَحْوَهُ: به رزتر بوو،
بلندتریوو

طَفَّ الشَّيْءُ بِيَدِهِ أَوْ بِرَجْلِهِ: به رزی
کرده وه، بلندی کرده وه

طَفَّ النَّاقَةُ وَنَحْوَهَا: ریشمه که ی توند
گریدا

طَفَّ: ته نیشست، لا، رُخ، که نار،
که ناری ناو، قه دپال، لاپال، داوین،

گورپه پان

طَفَّ فَوْقَ الْمَاءِ: سه رناوکه وت،
سه رکه وت

طَفَّ الْفَرَسُ: سه ری به رز کرده وه،
سه ری بلند کرده وه

طَفَّ الْخَيْلُ: به خیرایی ردی

طَفَّ فُلَانٌ: چوه نیر باسه که وه

طَفَّ فُلَانٌ فَوْقَ الْفَرَسِ: بازیدا،
قه له مبارزیدا

طَفَّ الْخَوْصَةُ فَوْقَ الشَّجَرَةِ: دهرکوت،
دیاریدا

طَفَّحَ: پر، ته واو، تیکسمپراو

طَفَّحَ: نه سپی تیژو خیرا

طَفَّاحَةٌ: که فی هر شتیک که هه لبحی

بق سه رووی دهره که

طَفَّافٌ - طَفَّافٌ: تاریکی شو

طَفَّافُ الشَّمْسِ: روو به ناوا بوون بوو

طَفَّافٌ مِنَ الْكَيْالِ وَنَحْوَهُ: سه ره وه ی

یان کۆتاییه که ی له سه ره وه، سه رتا
کردنی

طَفَّافٌ: باریکی تیژپروو خیرا

طَفَّافَةٌ: خلت، پاشماو یه کی که م
له قاپدا ده میتیتته وه، نه وه ی هیچ به هاو

نرخیکی نیبه

طَفَّالٌ: قورپ گلینه، ته موخ، ته موخ

طَفَّالَةٌ: منالی، پچوکی، بارو حال
منالی

طَفَّافَةٌ: که ف، هاله، خه رمانه، هیلکی
گرده به ده وری مانگدا به هوی ته تکه

هه وری که وه پهیدا ده بی گواپه
به نیشانه ی بارانه ی داده نین

طَفَّافَةٌ: نوتومبیلی ناگر کوزانه وه،
نوتومبیلی حریق، ناگر کوزین

طَفَّفَتِ النَّارُ طَفْوَاً: ناگره که کوزایه وه،
دامرکایه وه، خاموش بوو

طَفَّفَتِ عَنْهُ: روونکی بینایی کوزایه وه،
نوری چاری له ده ستدا

طَفَّفَتِ الْفَتْنَةُ: ناژاوه که کوزایه وه،
خاموش بوه وه

طَفَّفَتِ فُلَانٌ: شادمانی له ده ستدا،
چوست و چالاکی نه ما، مرد، گیانی تیا

نه ما

طَفَّحَ الإِنَاءُ: پریوو، لیوان بوو،
سه ریژیوو، پری کرد، لیوان لیوی کرد

طَفَحَ الْكَيْلَ: پریو، تاسره که ی هات ،
لیوان لیو بو

طَفَحَ السَّكْرَانُ وَنَحْوَهُ: زوری خوارده وه،
پریو

طَفَحَ الْقَدَرُ وَنَحْوَهَا بِزَيْدِهَا: که فی
مه نجه له که مه لچو، رزا، تاسره که ی
هات

طَفَحَ الْبَشْرَةُ أَوِ الْجِلْدُ: زیبکه ی کرد،
سور بو وه، لیری کرد

طَفَحَ عَقْلُهُ: نه قلی ته واو بو، زیری
ته واو کامل بوو

طَفَحَ الْحَامِلُ بِالْأَوْلَادِ: منالی زدر بوو،
فره منال بوو

طَفَحَ بِالْوَلَدِ: به ته واوی بووی،
ته واو بوو له دایک

طَفَحَ الْفَرَسُ: خیرا غاریدا، خیراو په له
زایی به پتوه

طَفَحَ الرِّيحُ وَنَحْوَهَا الشَّيْءُ فِي الْهَوَاءِ:
به رزی کرده وه، بلندی کرد، بالایی کرد

طَفَحَ الْإِنَاءُ: پریکرد مه تا لیتی رزا
طَفَحَ: لیر، زیبکه، سوربوونه وهی

پیتست
طَفَحَانُ: سه ریژ، پی، لیوان، لیوان

لِئَوٍ، ته مه ل، ته وه زل، که مژده ته مه ل
طَفَرَ وَثْبًا: بازیدا، قه له مبارزیدا

طَفَرَ الشَّيْءَ: بازیدا له سهریه وه
طَفَرَ اللَّبَنُ: زدر مه لچو، فره مه لچو

طَفَرَ الْفَرَسَ وَنَحْوَهُ: وای لیکرد
له سهریه وه بازیدات، بازی پیتدا

له سهریه وه

طَفَرَ عَلَى وَجْهِهِ: مه لپزا به دهم و چاویا
طَفَرَ: بازدان، قه له مبارزان، چه نک

کرن، خومه لدان له جیگایه که وه بو
جیگایه کی تر

طَفَرَانُ: بی میچ، ده ست به تال،
موفلیس

طَفَرَةٌ وَثْبَةٌ: باز، قه له مبارز، چه نک کرن
طَفَسَ - طَفُوسًا قَطَسَ: مرد، گیانی

سپارد بی ته وه ی نه خوشیه کی دیارو
ناشکرای مه بیت

طَفَسَ - طَفَسًا - طَفَاسَةً: پیسو
که نده لیوو، بۆگن و چلکن بوو

طَفَطَافٌ: لا، که نار، ته نیشته، دهریا،
روه کی ته پوپر، لقو پوپسی دارو

دره خت، که لای په له کان
طَفَطَفَ: خویدا به ده ست دوژمنه که ی وه

طَفَطَفَ الطَّائِرَ: باله کانی والو
گوشادکرد

طَفَطَفَةً: که نار، قه راخ، په ی، گۆشتی
نهرم و شلی ورگ، هه رگۆشتیکی ناسکو

نهرم و داکه و توو
طَفَفَ الْكَيْسَالُ: کورتی مینا، ته واو

نه بوو، که میکی لیکه ل کرد
طَفَفَ الطَّائِرَ: باله کانی به رین و

فراوانکرد
طَفَفَ عِيَالِهِ: رزدبوو بو مناله کانی،

پیتی نه دان، دهستی لیگرتنه وه،
ره زیل و جروک بوو له که لیان

طَفَفَ الشَّمْسُ: نزیک به ناوابون بوو،
رویه ناوابون چوو

طَفَفَ بِهِ مَوْضِعَ كَذَا: پالی پتوه ناو
لیتی نزیک کرده وه، نزیک به وی کرد

مَفْفَ بِهِ الْفَرَسُ وَنَحْوُهُ: بازیدا،

قه له مبارزی داپتوهی

مَفْفَ عَلَى فُلَانٍ: که متر له مافی خوی

پیدا

مَفْفَ مِنَ الْإِنْسَاءِ: سه ره که ی،

لیوه که ی، که ناره که ی یان نه وه ی تیای

ده میتیتیه وه دوا ی سپرنی لیوو

سه ره که ی

مَفْفَقْ: پی ی گه یی، دهستی که وت،

گه یی به ثامانج، به مرادی خوی گه یی،

دهستی پیکرد، دهستی دایه

مَفْفَقْ يَفْعَلُ كَذَا: دهستی پیکرد بیکات،

دهستی به ربوو بق ...

مَفْفَقْ بِهِ: زه فیری پی برد، دهستی

لیوه شان

مَفْفَقْ مَفْفُولًا: ناسکو نهرم بوو، نهرم و

نیان بوو

مَفْفَقْ النَّبَاتُ: خاک و خول هات

به سه ریاو گوره نه بوو

مَفْفَقْ الْعُشْبُ: درختنه بوو، بالای نه کرد

مَفْفَقْ اللَّيْلُ: شه و داهات، شه و هات

مَفْفَقْ الشَّمْسُ: روو به ناوابوون چوو،

به ره و ناوابوون رژی

مَفْفَقْ الرَّجُلُ: مشه خوربوو به سه ر

خه لکه وه ژیا

مَفْفَقْ الْكَلَامُ: ریکی خست، ناماده یکرد

مَفْفَقْ: حال و باری منالی، تاریکی،

باران

مَفْفَقْ الْقِدَاةُ: کاتی خور مه لهاتن

مَفْفَقْ الْعَشِي: کاتی خور ناوابوون

مَفْفَقْ: وردو نهرم، وردیله، مه رزان،

قوپر گلینه، نه موخ

مَفْفَقْ: منال، ساوا، زارژله، زاروک،

بچووک، زاپو، به چکه، پچووک، منالی

مه رشتیک مه تا کاتی بالغ بوونی، شه و،

خور، رور، پشکو

مَفْفَقْ: پچووک مه رشتیک، خنجیله ی

مه رشتیک

مَفْفَقْ: پیای لاواز

مَفْفَقْ: روه کیک ناسک

مَفْفَقْ: سه ریزئی، پریوون، لیوان لیو

بوون

مَفْفَقْ - مَفْفُولِيَّةُ: منالی، مندالیتی،

تافی منالی، واده و کاتی منالی

مَفْفَقْ: مه ندیک، که میک، ناته و او،

که م، سووک، هیچو پوچ، بی بایه خ،

بی نرخ

مَفْفَقْ: مشه خور، لاکوت، لاورگه،

ناخونه ک دهر، مفعور، خوتی

مه اقورتین

مَفْفَقْ (فِي عِلْمِ الْأَخْيَاءِ): له زانستی

زینده وه رزانیدا بریتیه له ژیانی

زینده وه ریک به سه رزینده وه ریکی تره وه

له ناو خ یان دهره وه

مَفْق

مَفْق: ته قی کرد، ته قی لیها ت،

ته قیه وه، دهنگی لیبه رزیوه وه،

کیشانی دوشت به یه کا

مَفْق: دهنگی بق له که نار روو بارا

مَفْقْ: که ش، ناووه و او، رگه،

ره فتار، نهریت، به ندوباو، نهریتی ثاپنی

مَفْقْ: دهنگی لیها ت، دهنگی

لیبه رزیوه وه، ته قه ته قی لیها ت

طَقَطَقَ الْحَجَارَةَ وَنَحَوَهَا: مه نديكى كهوت به سهر مه نديكى ترداو دهنگى پهيدا كرد

طَقَطَقَ الدَّوَابُّ: دهنگى يال و سمي هات طَقَطَقَ الشَّيْءُ: دهنگى ليته رزكرده وه، دهنگى ليهيئا

طَقَطَقَ: دهنگى سمو يالى نه سب، تهغه تهق، تهق و هوپ، قرچ و هوپ طَقَمَ: تاقم، دهسته، كومه ليكي تهواو لهشت و مك كه له مه بهست و كاري جيا جيا دا به گهر دهخري

طَقَمَ أَسْنَانٌ: تاقمي دهم و دان، شت و مهكي پيويست به دهم و ددان طَقَمَ شَايَ: تاقميكي چا كه له كوپ و ژيركوپ و قوري و... پيكدت

طَقَّوْ: خيري لي له رويشتنا، به په له رويشتن طَقِيسِي: ساختمان، بالاخانه، بنكه

طَلَّ

طَلَّ الدَّمُ: خويني رڅا بي هووده، خويني به فيرو رڅا طَلَّ حَقَّهُ: مافي خورا، حهقي خوي نه دايه

طَلَّ عَلَى: چو و ټولاي، رويكرده، سهرى ليذا، به سهر يا رواني طَلَّ مِنَ النَّافِذَةِ: له په نجره كه وه رواني، ته ماشاي كرد

طَلَّ الْغَرِيمَ: دوايخت، پهكي خست، دهستي دهستي پيكر د طَلَّ - طَلَّ - وَطَلَّ: سهر سام بوو پيبي، به دلي بوو، په سهندبوو لاي طَلَّ فَلَانٌ: دلخوش و شادمان بوو، خوشحال و دلشاد بوو

طَلَّ: رشينه، نمه باران، شه و نم، خوناو، خوناو كه، بوني خوش، شير، پيرو به ته مه ن، به سالاجوو

طَلَّ: به تال، پوچ، كه م نرخ، نزم و سووك

طَلَّ دَمَهُ: خويني به مه دهر رڅا، به هه و انته چوو

طَلَّ الْأَرْضُ وَنَحَوَهَا: رشينه لييدا، نم نم باران داباري به سهر يا طَلَّ الطَّيْبُ وَنَحَوَهُ طَلَّوْ: به ستيه وه،

گرتي، به ندي كرد طَلَّ: پچووكي مه موو شتيك، نيرينه ي مروف و ناژول و درنده له كاتيكا له دايك ده بن و تا پتو و به توانا ده بن، به چكه ي مامز، تفي وشك بوو له ده ما يان له سهر ددانه كان به هوي تينويه تي يان برستي يا خود نه خوشيه وه

طَلَّى: بويه كرد، تي هه لسوو، چه وري كرد، رهنگي كرد، دايپوشي، داي به سهر يا

طَلَّى بِالذَّهَبِ: زير پوشي كرد، رووكه شي كرد به نالتون

طَلَّى - طَلَّى: به رخ، به رخوله، بيچووي مه پ

طَلَّاءَ: بويه كردن، دايپوشين، رووكه شكردن، بويه، رووكه ش، رهنگو بو

طَلَّاءَ: پيستي ناسك و نه رم طَلَّى: تام، چيز، له زهت، خوشي طَلَّاعٌ: پيشهنگ، پيشرو، پيشه به ره، نيشانه، هيمما، سهره تاو پيشهنگي هه رشتيك

طَلَبُ: داواکړاو، ویستراو، خوازراو
طَلَبُ: یه کیک زور داوای شت بکات،
 فره داواکار
طَلَبُ: تهخته سپ، پارچه تیلماسیک
 یان نیسفنجیکه تهخته سپیده سپی
طَلَبُ: نه خوشیه ک چاره سهری
 نه بیټ، نیشر و ژانی پشت، نه خوشیه که
 پشتی گویدر ژده شکینتی، مردن،
 مهرگ
طَلَبُ: لوزه تین، هاتنه وه یه کی
 که روو قورگ
طَلَبُ: نه وهی خوری بهرده که ویتو
 کاری تیده کات وه ک چاوی پر نه شکو
 فرمیسکو...
طَلَبُ: پریوونی، لیرپانی
طَلَبُ: مهر دومی نه زمووندار
طَلَبُ: جیابوونه وهی ژن و میرد له یه ک،
 ته لاق، ه لگرتنی ریساو بهندی
 هاوسهرداریان
طَلَبُ: سی به سی ته لاق
طَلَبُ: پیاوړیک زور ژن ته لاق بدات
طَلَبُ: ناشکرای، بی چهن و چوونی،
 نازادی، رهایی
طَلَبُ: زمان ره وانی، پاراوی
طَلَبُ: رووخوشی،
 ناسوودهیی، به ختیاریی، شادمانی،
 کامه رانی
طَلَبُ: که شخهیی، قوزی،
 خوشگوزه رانی
طَلَبُ: نه وهی ته ماشای هه مووشتیک
 ده کات، رووخساری جوان و قه شهنگ،
 دلخوشی، شوینه واری لانه و مالی
 ویرانه، شادمانی، خوشحالی

طَلَبُ: جوان پوښی، ریکو پیکي،
 رازاوهیی، قه شهنگی، توپز الیکي ناسکه
 به سهر شیرو خوینه وه دروست ده بیټ،
 پاشماوهی خوراک له ده ما
طَلَبُ: هرشتیک بویه و رووکه شی پی
 بکری، قه وزه
طَلَبُ: که مه له وه پرگایه ک،
 له وه پرگایه کی که مو ناتواو
طَلَبُ: نه وهی رووکه شی پیده کری،
 هرشتیک بویه و رهنکی پی بکری،
 رووکه شکار
طَلَبُ: داوایکرد، ویستی،
 خواستی، داواکاری بوو، حرنی لیکرد،
 دلی پیاچوو، بانگی کرد، پرسپاری کرد
طَلَبُ: حرنی لیکرد، دلی پیاچوو،
 لیری پارایه وه
طَلَبُ: داوای لیکرد، که رایه وه بوی،
 پرسپی پیکرد
طَلَبُ: داوای هاوسه رگری
 لیکرد، خوازیاری هاوسهرداری بوو،
 خوازیبندی کرد
طَلَبُ: داوای شتیکی مه حالی
 لیکرد، خوازیاری نه ستم و مه حال بوو
طَلَبُ: ویستی توله بیستی،
 داوای خوینی کرد
طَلَبُ: داواکردن، داخوازی، ویستن،
 خواست، پرسپاری، ویستن، داوا
 له سهریوون، پارانه وه، لاف لاف، سکالا،
 تکا، فرمان، خواستن، داواکردن
طَلَبُ: داوای نه شیاوکردن، داوای
 مه حال و نه ستم کردن

طَلَبَ (فِي عِلْمِ الْاِقْتِصَادِ): له نابوریدا
 بریتیه له و نه ندازه شتو مه کی تاکیک
 ده یکریت به نرخیکی دیاریکراو
 طَلَبَ (فِي قَانُونِ الْمُرَافَعَاتِ): له یاسای
 به رزگردنه وهی داوایا بریتیه له و
 داوایه نه یاریک به رزی ده کاته وه بۆ
 دادگا به نیازی بردنه وه به ده سته تانی
 سکا لاهی له دادگا
 طَلَبَ: خوارزاو، داواکراو، نه وهی
 ده خوارزی و داواده کری
 طَلَبَ (دَعَا إِسْتِفَاةً): نزاو پارانه وه،
 داوای فریاکه وتن، هاوار، نزا، پارانه وه،
 لالانه وه، لاف لاف
 طَلَبَ: بۆنی خووش، خواردنه وهی
 خووش، ژن، خیزان، هاوسه، بادهی
 به تام و چیت، باخچه، نازو نیعمه ت
 له خواردن و جلو به رگ
 طَلَبَ السَّمَاءَ: شه ونم باری، نم نم
 شه ونمی باران به سه ره ویدا
 طَلَبَ بِالْأُذُنِ: رووکه شی کرد به روژن،
 روژنی لیدا
 طَلَحَ: ماندو بوو، کفت بوو، شه که تبوو،
 هیلاک بوو
 طَلَحَ فُلَانٌ - طَلَحَ: خراب بوو، به دبوو،
 واژوی چاک بوو
 طَلَحَ الْبَغِيرُ وَخَوَهُ طَلَحاً: ماندوو
 شه که تیکرد، کزو لاوازیکرد
 طَلَحَ الْبَغِيرُ وَخَوَهُ: شه که ت و
 ماندو یکرد، روژی لیکرد مه تا
 ماندووی کرد
 طَلَحَ: دره ختی مۆز، جوړه میوه یه کی
 دریزکوله ی که رمیانی یه به میشو و

ده یگری، پاشماوه ی ناویکی لیل
 له گزودا
 طَلَحَ (تَعَبَ): ماندوو، شه که ت، هیلاک
 طَلَحَ - طَلَحَ: شوینیک دره ختی مۆزی
 زوژ تیا بیت
 طَلَسَ - طَلَسَ (مَحَا): سپره وه،
 کوژانه وه، نه به یشت
 طَلَسَ الْبَصَرَ: کوژیوو، نابینا بوو،
 چاوی له ده ستدا
 طَلَسَ بِالشَّيْءِ عَلَى وَجْهِهِ: مینای
 به سه رچاویا، چون بیستبووی ناوای
 باسکرد
 طَلَسَ بِهِ فِي السِّجْنِ وَخَوَهُ: خستیه نیتو
 زیندانه وه، له زیندان توندی کرد
 طَلَسَ الشَّيْءَ: سپره وه و لایبرد،
 کوژاندیه وه، لایبرد
 طَلَسَ الْكِتَابَ وَخَوَهُ: ریتنوسه کی
 شیواند، شیواندی، تیکیدا، دای به سه ر
 یه کا
 طَلَسَ (مَحَا): سپینه وه، کوژاندنه وه،
 نه به یشتن
 طَلَسَ: سپراو، کوژاوه، نه سپراوه،
 پاککرانه وه، جلو به رگی پیسو چلکن،
 نووسینیک نه خویندریتنه وه
 طَلَسَ: بۆریه کی روو به په ش،
 هوریکی ناسکو روون
 طَلَسَ: رووگریوو، مپومچ بوو
 طَلَسَ السَّاحِرُ وَخَوَهُ: جادووی
 نووسی، نوشته ی کرد
 طَلَسَ الشَّيْءَ: نوشته و جادووی بۆکرد،
 نه تینی و نادیارو په نهان

طَلَسَمَ (فِي السَّحَرِ): له جادودا بریتیه
له و هیل و ژمارانه ی نووسه ره که ی
بانگه شعی پایه ندبوونی روحانیته ی
هه سه ره کانی تر به روحه نزمه کانه وه
پتیده کات و نه و هیل و ژمارانه ش بۆ
خۆشه ویست کردن و لابردنی شه پو
خرابه دانراوه ؛ نه م دهسته واژه یه ش
یۆنانه و بۆ هه موو شتیکی نادیارو باوه
وه ک رازو نهیتی یان نه وشتانه ی
ناشکراو دیارن و بابه تی سه ر زارن
طَلَطَلْ: له رویشتنا دهستی جوولان
طَلَطَل الشَّيْءَ: جوولاندنی، هینایی و
بردی

طَلَعَ الْكَوْكَبُ (بَرْغُ): ده رکه وت،
هه لهات، هاته ده ری، نه ستیره که
هه لهات
طَلَعَ عَلَيْهِم: کوت و پپو له ناکا و هات بۆ
لایان ، له پپ ده رکه وت بۆیان
طَلَعَ مِنْهُ أَوْ فِيهِ عَلَى كَذَا: به وه ناسی،
ناسیه وه به ره فتارو کرداری
طَلَع النُّخْلُ: به ری دارخورماکه پیگه یی
ده رکه وت

طَلَع عَنْهُ: ونبوو هه تا نه یبینی، دیار
نه ما، له به رچاو دیار نه ما
طَلَع السَّهْمُ وَنَحْوَهُ عَنِ الْهَدَفِ: تپیه ری،
لایدا، له مه به ست و نیشانی نه دا،
نه پییکا
طَلَع الشَّيْءَ وَفِيهِ: پیامه لزنا، چوه
سه ری وه
طَلَع المَكَانَ: پتیی گه یی، چوو بۆی،
رووی تیکرد، گرتیه وه
طَلَع الجَبَلُ: پیامه لزنا، پیایدا
سه رکه وت، چوه سه ری

طَلَعَ عَلَى الْأَمْرِ: زانی، زانیاری هه بوو
له باره یه وه، ناگاداری بوو، تپیی
گه یشت
طَلَعَ الْبِلَادَ: رووی تیکرد، چوو بۆ
ولا ته که
طَلَعَ مِنَ الْبِلَادَ: ده رچوو، رویی، به جپیی
هیتشت
طَلَعَ: ده ریکرد، ده ری په راند،
رشانی وه
طَلَعَ الْكَيْلَ: پریکرد، لیوانی کرد،
تاسه ره که ی هینا
طَلَعَ النُّخْلُ: به روپومه که ی پیگه یشت،
وه به رها ت
طَلَعَ: روانگه، هه لاله، گلکی خورما،
نه ندازه، پپ
طَلَعَ - طَلَع: روانگه، لا، لای، که ناری
طَلَعَهُ: دیمه ن، سیمه، رووخسار، نیکار،
جار، که پت، نه وه ی ده رده که ویت
له هه ر شتیک
طَلَعَهُ: ژنی سه ری به ده ره وه بوو،
سه ره تاتکی که، سه ره تاتکی، هه وراز
طَلَقَ - طَلَوْقًا وَطَلَّاقًا: له کورت و
به نده کانی نازادبوو، رزگاری بوو،
ره هابوو
طَلَقَ اللِّسَانَ: زمان پاراو بوو، به گفت و
گزیوو، زمان زان بوو
طَلَقَ يَدَهُ بِغَيْرِ: دهستی به خشنده یی
ئاوه لاگرد، دهستی بلارو به خشنده کرد
طَلَقَ الْمَرْأَةَ مِنْ زَوْجِهَا طَلَّاقًا: ته لاقدرا،
له رایه لو په یوه ندی هاوسه رایه تی
ده رچوو
طَلَقَ فَلَانًا الشَّيْءَ: پییدا، پپیی
به خشی، دایه

طَلَّقَ - طَلَّقًا: دورکه و ته وه،
په راگه نده که وت، دوره په ریژکه وت
طَلَّقَ الْوَجْهَ: روى گه ش بوو، روى
روشن و کراوه بوو، دلخوشی پیا
دهرکه وت

طَلَّقَ فُلَانٌ: زمان پاراوو رووگه ش بوو
طَلَّقَ الْيَوْمَ: نه گهرم و نه سارد بوو،
ساقبوو، ناسایی بوو، به دهر بوو
له سهرماو گهرما

طَلَّقَ الْمَرْأَةُ مِنْ زَوْجِهَا طَلَّاقًا: ته لاقدر،
ره ها و نازاد بوو له په یوه نډیه
هاوسه ریبه که ی، نازاد بوو، به ره لآبوو
طَلَّقَ (تَرَكَ) وَاِزَى مَيْتًا،
ده سته رداریبوو، به جیی هیشت،
وازی لیته نا

طَلَّقَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَالْمَرْأَةُ زَوْجَهَا:
ره های کرد، ته لاقیدا، نازادی کرد
طَلَّقَ قَوْمَهُ: وازی لیته نان،
ده سته رداریبوو، لیان دورکه و ته وه
طَلَّقَ - طَلَّقَ - طَلَّقَ - طَلَّقَ: نازاد،
ره ها، سهریه ست، واژی په یوه نډی
داره

طَلَّقَ: یه که جیم له غارغاریتی نه سپ،
ریخول، په تیکی گریډراوی توندو
توکمه یه، کؤت و به نډیک له چهرم و
پښته دروستکراییت، پشکو به ش
طَلَّقَ (مَخَّاضُ الْوِلَادَةِ): ژان، ژان گرتن،
ژانی منالېوون

طَلَّقَ: زمان تیژ، پاراو، قسه زان
طَلَّقَ: فیشه ک، گولله، ته قه، زرمه،
فیشه نگ، شه نگ، گولله ی توپ و
تفه نگ و ده مانچه و نیتر...

طَلَّقَ مِنَ الرَّجَالِ: پیاویک فره ژن
ته لاق بدات و ده سته رداریان بیت
طَلَّلَ: پاشماوه ی لانه و مالی و ترانه،
که لاره، شویتى بهرز، ته پؤلکه، ته پکه،
گرد، ته په

طَلَّلَ الدَّارَ: ژوروی دانیشن، نیشنمان
طَلَّمَ الْخُبْرَةَ: به تیروک کردیه وه،
کردیه وه، به رین و گوشادی کرد
طَلَّمَ الْعِرْقَ عَنْ جَبِينِهِ: ناره قی
نیوچه وانی سپی

طَلَّمَ: زهر دبوونی ددان به هوی
فه رامو شکر دنی پاک کردنه وه ی
طَلَّمَ: سفره و خوانیک نانی له سهر
مه لده خری

طَلَّمَسَ: رویدا به یه کا، روى گرز کرد،
دهم و چاوی دابه یه کا
طَلَّمَسَ الْكِتَابَ: سپیه وه، کوژانډیه وه
طَلَّمَسَاءَ: تاریکی، زه وییه کی ته خت و
ساف که هیچ شوینه وارو نیشانه یه کی
تیا نه بیت، هوری سپی و ناسک
طَلَّوْ: بیچووی مامز کاتی له دایک
ده بیت، چووی هه رشتیک
طَلَّوْ: گورگ

طَلَّوْ: به چکه و بیچووی چواربېیان
طَلَّوْ: دهرکه وتن، سهرمه لدان،
دیاریدان، به رزیبونه وه، هه لزان،
سهرکه وتن، دوهمه ل، زیکه، واژی
هاتنه خواره وه یه، سه بیرکردن،

تېروانین
طَلَّوْ عَلَى الْأَعْمَالِ: چاودیری کردن،
تېروانین، چاوتییرین، به سهره وه بوون
طَلَّى قَوْه: ددانه کانی زهر دبوو، زهر دی
پنوه بوو

طَلِي: به چکي مه پ، زهردي سر
دنان

طَلِيَا: لَوَزَه تَيْن، مله خړه

طَلِيَان: زهرده ي سر دنان

طَلِيَّة: گهردن، نه ستو، مل، په پړي
بيټويزي ژنان

طَلِيَس: کويز، نابينا، يه کيک نه بيني،
نه خوښه وار

طَلِيْعَة: پيشه نگ، پيشړه و، قه تارجي،
سرکاروان، سرور

طَلِيَق: نازاد، سره ست، زمان پاراو،
زمان ره وان، رووخوش و دم به پيکه نين

طَم

طَمَ الْمَاءُ: ټاو دايپوشي، کردی
به ژيره وه

طَمَ الشَّيْءُ: ژړيوو تا دايپوشي، فره و
يه کجار ژړد بوو

طَمَ الْأَمْرُ: توندبوو، خيرابوو، مه زڼو
گه وره بوو

طَمَ الْإِنْسَاءُ وَغَيْرَهُ: پريکرد، ليوان
ليوي کرد

طَمَ شَعْرَهُ: بړي و له بنا مه ليکيشا،
له بنا دهره پينا

طَمَ فَلَانُ الْحُفْرَةَ بِالْأَرْضِ: پريکرده وه و
له گه ل زه ويدا ريکي کرد

طَمَ: ټاو، دهر يا، ژماره يه کي ژړو
بي شومار، سر سورمان، سر اسيمه

بوون، نه سپي تيژپه وو خيرا
طَمَاح: چلئس، به ته ماع، چاو له دوو،

چنوک، چاو برسي
طَمَاطَم (طَمَاطَة): ته ماته، باينجاني

سور، گونه سووره، فپه نگی

طَمَاح: چلئس، چاو برسي، چاو چنوک،
به ته ماع

طَمَاحَة: حه زو ټاره زوي نه فس بړ
شتيک، حه زکردن له شتيک

طَمَ الْمَاءُ: مه لسا، به رزيوه وه، مه لچو
مه تا روباره کي پپر کرد

طَمَ الْبَخْرُ: پړيوو، فره بوو
طَمَ الثَّنْبُ: دريژيوو، مه لسا، بالابوو

طَمَ بِهِ الْهَمُّ أَوِ الْخَوْفُ: توندبوو،
تيژيوو، ژړي بومينا

طَمَ بِالْقَوَى نَفْسُهُ: له سنور دهرچوو،
مه لچو، رچوو

طَمَان: دلنپاي کرد، نارامي پيښه خشي،
دلنه وايي کرد، هيمني کرده وه

طَمَان ظَهْرَهُ: پشتي چه مانه وه، پشتي
دانه واند

طَمَانِيَّة: دلنپابوون، دلنپايي، يه ک
چاو بوونه وه، سارپړيژيووني دل و

دهر وون و دامرکاني
طَمَة: سررگرداني و سرسامي، پارچه

له وه پرگايه ک، پترو بړ وشکاني
به کارده بري

طَمَة مِنَ النَّاسِ: کومه لپان، تاقمپان،
گره وه دهسته و کومه لپان، نيوه نندي

خه لکي
طَمَط - طَمَطَ الْمَرْأَةُ (حَاضَتْ):

بي ټويزيوو، گه وته خوښه وه، عاده ي
مانگانه ي هات به سره

طَمَط: بي ټويزي، خوښي مانگانه ي
نافرته

طَمَحَ الْمَاءُ وَنَحْوَهُ: ټاو که به رزيوه وه،
مه لسا، مه لچو

طَمَحَ بَصَرَهُ إِلَيْهِ : تماشایکرد، چاوی

تَجَرَّی

طَمَحَ بَصَرَهُ إِلَى : بهرز پوانی، بهرز

سهیری کرد

طَمَحَ بِأَنْفِهِ : لووتی بهرز کردهوه،

لووتی بلند کرد

طَمَحَ بِهِ : بردی، لهگل خوی بردی

طَمَحَ الدَّابَّةُ : هلی تیزان، بهلهسهبوو،

یاخی و سهرکesh بوو

طَمَحَ إِلَى الْأَمْرِ : بۆیچوو، رووی تیکرد،

روویهرووی بووهوه، هولیدا بیگریته

دهست

طَمَحَ الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِهَا : وازی لیهیتناو

چوو بۆلای کهس وکاری

طَمَحَ فِي الطَّلَبِ : دوورکهوتهوه، دوور

رۆیی، په رۆزی گرت

طَمَحَ الْمَرْسُ وَخَوْهُ : دهستی بهرز

کردهوه

طَمَحَ بِالشَّيْءِ فِي الْهَوَاءِ : فرییدا،

تورپیدا، هولیدا

طَمَحَ الشَّيْءُ : شارديهوه، په نهانی کرد،

پوشیده و نادپاری کرد، کردی به ژیر

خاکهوه، ناشتی

طَمَحَ عَلَى مَطْمَارِ فَلَانٍ : وهک نهوی کرد،

وهک نهو بوو، به چه شنی نهوی کرد

طَمَحَ الْبَطَرُ : داپیکردهوه، داپیوشیهوه

طَمَحَ الْمَطْمُورَةُ : کهنجینه کهی پرکرد

له خواردن و شتی تر

طَمَحَ الْجُرْحُ : تاوسا، ههلسا،

به رزبوهوه، ههویکرد

طَمَحَ الشَّيْءُ : شارديهوه، په نهان و

خه فهی کرد

طَمَحَ الْيَتِيمُ : بهرده کانی دایابهوه

طَمَحَ فِي ضَرْسِهِ : نیش و ژان کهیی

به ددانه کانی، خروشان

طَمَحَ : جله شرپ، جلی کژنه، چادری

کژنه و شرپ، نهوهی خاوه نی هیچ نییه

طَمَحَ - طَمَرُ : نه سپی تیزو خیراو

جوان و سه رنج راکتیش

طَمَرَةُ الشَّبَابِ : هه پده تی لوی،

سهره تای ته من

طَمَرَسَ : درۆن، ناراست، سپلهی

ناکس به چه

طَمَرَسَةُ : کرژیوون، هاتنه وهیهک

طَمَسَ (مَحَا) : سپیهوه، کوژانديهوه،

له ناو ببرد

طَمَسَ الشَّيْءَ : وینه و شپوه کهی کوژا

طَمَسَ الْقَمَرَ أَوِ النُّجْمَ أَوِ الْبَصَرَ أَوْ

نُخْوَهُ : تیشک و رووناکی نه ما، ناوابوو،

دیار نه ما

طَمَسَ الْفَيْمَ الْكَوَاكِبَ : رووناکییه کهی

گرت، تیشکه کهی گرت و نه یهیتشت

طَمَسَ عَيْنَهُ وَعَلَيْهَا : کویری کرد،

نابینای کرد، بی به شی کرد له بینین و

ته ماشا کردن

طَمَسَ بِعَيْنِهِ : دوور پوانی، بق دوور

پوانی، دوور ته ماشای کرد

طَمَسَ الرَّجُلُ : دوورکه وتهوه، دوور

رۆیی

طَمَسَ : سپینهوه، کوژانهوه، لابردن،

له ناو بردن، چه قین، به قوولاچوون

طَمَسَ عَنِ الْمَرْأَةِ : ناتوانا بوو، بی توانا و

دهسته لات بوو

طَمَسَ : دز، جهرده، قوژپ

طَمَشُ النَّاسِ: چ خه لکیکه، چ که سینکه؟!

طَمَطَام: ناوه پاستی ده ریا، ئاگریکی مه زن و گه زه

طَمَطَمَ الْبَحْرُ: مه لچوو، به رزبوه وه

طَمَطَمَ فَلَانٌ: له ناوه پاستی ده ریا دا مه له ی کرد

طَمَطَمَ فِي كَلَامِهِ: قسه و گوته روون و ئاشکرانه بوو، وته کانی نا په وان بوو

طَمَطَمَ: مه ردومی نا په وان له قسه و گوته دا

طَمَطَمَانِيَّةٌ حَمِيرٌ: نه و ناته واوییه ی له گوته و قسه کانیا ندا هه بوو وه ک

گۆرین و هه لگه پانه وه ی (لام) بۆ (میم)

طَمَعَ فِي الشَّيْءِ: چلئسی کرد، ته ماعی تیکرد، چاو له دوی بوو

طَمَعَ: سوریوو له سهه ری، ئاره زوومه ندی بوو

طَمَعَ: چلئس بوو، چلئسی کرد، به ته ماع بوو

طَمَعَ: ئومئید و هیوا، ئاره زوو، نه و بالنده یه ی ده کرئته ناوه پاستی توو

مه تا بالنده کانی تر هه لئفریوئین و راویان بکن، خۆره و رزقی له شکر

طَمَعَ: چلئسی، ته ماعکاری، چاو چنۆکی، چاو له دوی، پاره

خۆشه ویستی

طَمَنَ: دلنای کرد، هیمنی کرد، میتنایه وه سه رخۆ، به سه ریا هاتو

دلنای کرد

طَمُوح: به رزخوازی، ئاوات، خواست، ویست، هه ز، ئاره زوو

طَمُوم: نه سپی تیزو خیرا، نه سپی تیزووه

طَمِي: خلته، قووو لیته ی ئیو روبر

طَن

طَنُ الدُّيَابِ: گیزه ی هات، گیزه گیزی هات

طَنُ الْأُذُنِ: گوچک زرنگانه وه، زرنگانه وه ی گوچک

طَنُ فَلَانٍ: مرد، گیانی سپارد

طَنُ: له ش، ته ن، جهسته، ده سک، گورزه، (1000) هه زار کیلوگرام

طَنَانٌ: به زرنکه، گیزه گیزکر، به ناویانگ، چامه یه کی به ناویانگ

طَنَبَ بِالْمَكَانِ: کلی خواره وه، مایه وه، سهه وی، هه لیدا

طَنَبَ - طَنَبًا: قاجه کانی درئژکرد، قاجی راکئشا، پشتی درئژ بوو نه مهش

ناته واوی و که م و کوپی به له ره ختو ته سپدا

طَنَبَ الرَّمَحُ وَتَخَوَّه: لاریوه وه، خواروو، گتپوو، نا پێک بوو

طَنَبَ الشَّيْءُ: زۆریوو تاوا ی لیتات کۆتاییه که ی نه ده بینرا

طَنَبَ بِالْمَكَانِ: مایه وه، هه لیکرد، سهه وتی گرت

طَنَبَ الْخَيْمَةَ وَتَحَوَّهَا: په تی بۆ راهیشت و به ستیه وه به میخه کانه وه

طَنَبَ الدُّنْبُ: لوورانی، لووره لووری کرد

طَنَبَ السَّقَاءَ: چاکی کرد، باشی کرد

طَنَبَ: په تی ده وار، گوریسی چادر، ژیی ماسوولکه، چه قه ده ماری ماسوولکه، ره گی دارو درهخت

طَنَبَار - طَنْبُور: سه‌متور، ته‌موره، جورده سازتکه و وه که مانچه لیده‌دری و ده‌نگیکی خوشی لیدی
طَنْشَر: جه‌سته و له‌شو لاری قورس و قه‌لو بوو به‌هوی خواردنی چه‌وریه وه
طَنْجَرَة: مه‌نجه‌لیکه له‌فافون
طَنْجِير: ترسنوکی سپله یان بۆ خه‌لکی ده‌شته‌کی به‌کارده‌بریت چونکه له‌قاپ و قاچاگی فافوننا نان ده‌خون
طَنْخ: زور قه‌لو به‌خووه‌بوو
طَنْخ نَفْسَه: پیس بوو، گه‌نده‌لبوو، ناپاک بوو
طَنْز به: گالته‌ی پیکرد، سووکایه‌تی پیکرد
طَنْطَن الجَرَس: زرينگی لی‌هات، زرينگی زرينگی هات، گیزه‌ی هات، ده‌نگی هات
طَنْطَنَة: ده‌نگی سه‌متور، ده‌نگه‌ده‌نگو هاوارکردن، قسه‌و گوته‌ی په‌نه‌ان و نه‌ییتی، گیزه، ویزه، خرته
طَنْف: طَنْفًا: خراب بوو، ناخی بۆ‌گه‌ن و پیس بوو، خواردنی که‌م و کزیوو، تاوانبارکرا
طَنْفًا فَلَانٌ لِلْأَمْرِ وَنَحْوَهُ: ده‌ستی پیکرد، گرتیه‌ به‌ر
طَنْفًا فَلَانًا بَکْدًا: تاوانباری کرد، توه‌مه‌تی بۆ دروستکرد
طَنْفًا نَفْسَه إِلَى كَذَا: پالی پیوه‌نا چاوی تی‌بیری، وای لی‌کرد ته‌ماعی مه‌بیّت بۆی
طَنْف البُسْتَان وَنَحْوَهُ: سنوورو په‌ریزی بۆ دروستکرد
طَنْف الجِدَار: درکه‌زیی پیا دانا مه‌تا که‌س نه‌توانیّت سه‌ریکه‌ویتی به‌سه‌ریا

طَنْف: طَنْفًا: پاسار، گویتسوانه، سوانده، پشووړه، سنوور، شوور، رییزه گورگو و زه‌لیکه که‌نرابی له‌دیوار
طَنْف: نه‌وه‌ی له‌شاخ ده‌رده‌که‌ویتی وه که یال یان نه‌و به‌شهی له‌بینا و ساختمان دیته پی‌شه‌وه بۆ خو‌پاراستن له‌باران و ...
طَنْفَسَ الرَّجُل: به‌دپه‌وشت بوو دوا‌ی چاکی و باشی، جل‌وبه‌رگی زوری له‌به‌رکرد
طَنْفَسَة - طَنْفَسَة - طَنْفَسَة: به‌په، رایه‌خ، راخه‌ر، حه‌سیر، به‌رک، له‌ی، وپه، گلیم، شالینه، راخه‌ریکه له‌به‌نی خوری چنراو دروست ده‌کری
طَنْفَسَ النَّظَر إِلَيْهِ: تی‌ژو ورد ته‌ماشایکرد
طَنْفَسَ عَنْهُ: چاوی پچوک کرده‌وه، چاوی هیتایه‌وه به‌ک
طَنْفَس: چاوکز، به‌کیک روانینی کزو لا‌وازیّت
طَنْن الدَّيَابِ أَوِ النَّافُوس: گیزه‌ی هات، گیزه‌و ده‌نگی لی‌به‌رزبوه‌وه
طَنْين: زرينگه‌دار، ده‌نگ ده‌ره‌وه
طَنْينُ الْفَحْلِ وَالْأَبَاب: گیزه‌ی مه‌نگ یان می‌ش، گیزه‌ گیز، ویزه ویز، وپه‌وپه
طَه:
طَهَا اللَّحْم: لی‌ی نا، پی‌ی گه‌یاند
طَهَا الْخُبْز وَالْأَمْر: زانی و کردی، باشیکرد
طَهَا طَهْوًا: گه‌شتی کرد، سه‌فهری کرد
طَهَارَة: پاکی، خاوینی، پاک و پوختی
طَهَارَة الدَّيْلِ: داوین پاکی، بی‌تاوانی

طَهَارَة: پیشه‌ی نه‌وانه‌ی منال پاک و پوخت ده‌که‌نه‌وه

طَهَائِيَّة: لیتان، پتگ‌یاندن، ناماده‌کردن

طَهَائِيَّة: چیشته‌کهری، شیوپه‌زی

طَهَّر - طَهَّرَ: پاک بوه‌وه، خاوین بوو،

پوخت بوو، پاکبوو له‌خلته‌و پیسی

طَهَّرَ الْحَائِضَ أَوْ النَّفْسَاءَ: پاکبوه‌وه،

خوینی وه‌ستا، خۆی شتو له‌بی‌نوویژی

پاک بوه‌وه

طَهَّرَ (نُظْفًا): پاک‌ی کرده‌وه، خاوینی

کرده‌وه، پوختی کرد

طَهَّرَ الشَّيْءَ بِالنَّاءِ: به‌ئاو پاک‌ی

کرده‌وه، شتی، له‌خه‌وش و گهرد پاک‌ی

کرده‌وه

طَهَّرَ الْجِسْمَ وَنَحْوَهُ (فِي الطَّبِّ):

له‌زانیاری پزشکیا بریتیه

له‌پاک‌کردنه‌وه‌ی جه‌سته له‌فایرۆس و

میکرۆبه زیانبه‌خشه‌کان

طَهَّرَ: پاک‌ی، رۆژانی پاک‌ی ژنو

دووریونی له‌بی‌نوویژی، داوین پاک‌ی

طَهَّرَة: پاک‌ی، پاکیزه‌یی، خاوینی،

پوختی

طَهَّمَ الشَّيْءَ: ئاوسا، زلبوو، هه‌لاوسا،

کف هه‌لات

طَهَّوْ: لیتان، خسته‌سه‌ر، ناماده‌کردن

طَهَّوْر: پاک‌ی، خه‌ته‌نه‌کردن، سونه‌ت

کردن

طَهْيِير: پاک، پوخت، بی‌خه‌وش، بیتگ‌رد

طَهْر

طَوَى الثُّوبَ: قه‌دی کرد، نوشتانه‌وه

طَوَى الْحَدِيثَ: شارديه‌وه، په‌نهانی کرد،

شارديه‌وه، نه‌بدرکاند

طَوَى الْبُسْرَ: هه‌لچنی، به‌به‌رد یان

به‌خشت هه‌لچنی

طَوَى اللَّهُ عُمْرَهُ: گیانی سپارد، مرد،

نه‌ما

طَوَى الْخَبَرَ: شارديه‌وه، په‌نهانی کرد

طَوَى فَوَادَهُ عَلَى الْأَمْرِ: ده‌ریخست،

شارديه‌وه

طَوَى بَطْنَهُ: خۆی برسی کرد، خواردنی

له‌خۆی گرت‌وه

طَوَى الْأَرْضَ وَالْبِلَادَ وَغَيْرَهَا: بری،

پیاگه‌را

طَوَى اللَّهُ الْبَعِيدَ: نزکی کرده‌وه،

میتنايه پیش

طَوَى السَّيْرَ الْمَاشِيَ وَنَحْوَهُ: لاوازی کرد،

کزو زه‌بوونی کرد

طَوَى: برسی بوو، پتویستی به‌خواردنیبوو

طَوَى: شتی نووشتانه‌وه پیچراوه،

ئه‌وه‌ی دووجار به‌پیرۆز راگیراوه یان

چیايه‌که له‌(شام) یاخود شویتینیکه

له‌خواروی کتۆی (طود)

طَوَائِح: نه‌هامه‌تی و ناچه‌تی،

مه‌ینه‌تی، ده‌رده‌سه‌ری

طَوَائِب: دروستکهری یان فروشی

خشتی سوور، خشت بر

طَوَارُ: سنوور، نه‌ندازه

طَوَارُ الدَّارِ: ئه‌وه‌ی له‌ته‌نیشته مال و

خانودایه له‌گۆره‌پان و ...

طَوَارُ مِنَ الطَّرِيقِ: شوسته، ئه‌و

رێگۆزاره‌ی له‌ته‌نیشته شه‌قامه‌وه‌یه بۆ

رابوردنی رێبواران

طَوَارِفُ: چاو، دییه، هه‌ستیاری بینین

طَوَارِفُ الْغَبَاءِ: تیله، روانین و

ته‌ماشاکردن

طَوَارِفُ الْقَرَائِحِ: هاورده کانی نیو دل و

دهروون، بزهاته کانی دهرهون

طَوَاسُ: شهوی کزتابی مانگ

طَوَاشِي: خه ساندن، یه خته کردن، گون

دهرمیتان

طَوَاعَةُ (إِسْمٌ مَصْدَرٌ مِنَ الطَّوْعِ):

به مانای گوپرایه لی و فه رمانبه رداری

هاتوره

طَوَاعِيَّة: گوپرایه لی، فه رمانبه رداری

طَوَاف: گه پان، سووپانه وه

طَوَافٌ حَوْلَ الْكَفْبَةِ: سووپانه وه

به ده وری (کابه) دا

طَوَاف: گه پوک، گه پییده، پاسه وان،

شه وگه پ، حه سحس، یه کیک زور

بگه پری و بسووپته وه

طَوَافٌ تَجَارِي: چه رچی، ده لال،

پژسته چی گوندو لادیکان، نه وهی

نیوانی بارزگان و کرپار رتک و ساز

ده کات

طَوَال: دریز، بالا، دریز کوله

طَوَال: دریز، دریز، سهرده م،

ته من

طَوَالُ الدَّهْرِ: هه تا هه تا، به دریزایی

رورگار

طَوَالَةٌ: ناخوپ، ناف، ده لاف، ناوه په،

ده مگه، ناوه پ، کول، ناخله یه که له قوپ

دروسته کړی به به ریزی یه وه بونه وهی

که ولاخ تالیکی تیا بخوا

طَوَايَةُ: تاوه

طَوْبَا (أَجْرٌ): خشت، جفری خپ،

هه موو قوپتی له قالب دراوه به کالی یا

به سووره وه کراوی بق دیوارو شوینانی تر

به کار ده بری

طَوِيّ: خوشی، به ختیاربی، شادی،

کامه رانی، شادمانی، فه پداری،

خیر وچاکه، هه خوشیه کی نه پراوه

له ده و له مه ندی و سه رفرانی و ...

طَوِيغْرَافِيَا: خستنه روی باسکردنی

زه وی به سه رجه م پیکهاته کانی وه

طَوُوح - تَطْوِيحًا: ناچاری کرد

نارپه ته تی و نه هامه تی بچیژی،

ره وانه یکرد به زه ویدا هه تا نه گه پیتته وه،

له تاسمانه وه خستیه خواره وه

طَوُوحُ الشَّيْءِ: تیا ببرد، له ناوی برد،

فه وتانی

طَوُوحٌ بِهِ: خستیه مه ترسیه وه، تووشی

نه هامه تی و ده رده سهری کرد

طَوُوح: دور، واژی نزدیکه

طَوُور: شاخ و چیا یه کی گه وره و مه زنه،

ته په، جیگر، چه سپاو، هه موو

هه لچوویه ک روو به تاسمان

طَوُور - تَطْوِيرًا: گواستنه وه له حال و

باریکه وه بق حال و باریکی تر

طَوُور: سنور، په ریز، بایخ، گرنگی،

بار، چۆنیه تی، خووپه وشت و دقخ، جار،

که پرت

طَوُور: شاخ، چیا، کپو، که ژ

طَوُورَانِي: شاخی، کپوی، ره مه کی،

هرف، کزفی، کووخی، بق روه و

گیانداران ده ست ده دا

طَوُورِيَّة: موشه کیکی لووله کیه

که مادده ی ته قینه ری تیدایه و دژی

که شتی ده ته قینری

طَوُورَةُ: به شووم گرتنی شتیک

طَوُورِي: کپوی، شاخی، کزفی، کووخی

طَوَسَ: جوانیکرد، رازاندیه وه، دهستی

پیا مینا

طَوَسَ الْمُصَوِّرُ: وینهی تاووسه که ی گرت

طَوَسَ: مانگ، هه یف، هه یویی، هاییف،

مانگی ئاسمان، مۆنگ، کاوت، هه فی

طَوَشَ: خه سانی، یه خته ی کرد، گونی

دهرمینا

طَوَعَ فِي الْأَمْرِ وَعَلَيْهِ (وَأَفَقَهُ): قایل بوو،

ملیدا، فرمان بهرداری، گوپرایه لی،

به گوپی کرد

طَوَعَ: ملی پیدریژکرد، سه ری

پینه وی کرد، مینایه ژیر بار، رای مینا

طَوَعَ لَهُ نَفْسَهُ كَذَا: گوپرایه لی بوو،

گوپرایه لی کرد، فرمان بهرداری کرد،

هانیدا

طَوَعَ: گوپرایه لی، ملکه چ، فرمان به ردار

طَوَعَ الْعَنَانُ: ئاسان، سووک، سانا،

زوده سته مۆ ده بی

طَوَعَ الْأَمْرَ أَوْ الْيَدَ: چاوه پیی فرمانه،

چاوه پیی نیشانه به که

طَوَعًا أَوْ كَرْهًا: بیه وی و نه بیه وی،

به زوریا به خوایشت

طَوَفًا بِالْأَشْيَاءِ وَخَوَّلَهُ: زدرگه پا

به ده وریا

طَوَفَ النَّاسُ أَوِ الْجَرَادُ: زهوی پرکرد

وهك شه پۆل و لافاو

طَوَفَ فِي الْبِلَادِ: به ولاتا گهرا،

سووپایه وه

طَوَفَ: که لهك، دیواری قوپین،

پاسه وان، حه سه حه س، ئیشکگر،

شه وگه پر

طَوَفَانُ: مه رگی کتوپر، لیشاوه ئاوێک

لافاو دروست بکات، تاریکی چه تون،

شهوی زه ننگ، هه رشتیک مه زن و

کاریگه ریبت و رووداوو کاره ساتیکی

گه وره بهینتیه ئاراوه

طَوَقَ: گه مارویدا، ئابلوقهیدا، ده وریدا،

تیی وروژا، ده وروپشتی گرت، ته وقیدا

طَوَقَ الْجَيْشُ الْعَدُوَّ: سوپاکه گه ماروی

دوژمنیدا، ئابلوقهیدا

طَوَقَ: توق، ملیوان، ملوانکه، گه ردن

به ند، نه لقه، هه رشتیک بکریته مل

طَوَقَ الْقَمِيصَ: یه خه، ئیخه، به رقی

طَوَقَهُ بِذِرَاعِهِ: دهستی کرده ملی،

دهستی نایه گه ردن

طَوَقَهُ الطَّوَقَ وَبِهِ: کردیه ملی،

خستیه گه ردن

طَوَقَهُ الشَّيْءَ: خستیه نه سستی،

رایسپارد

طَوَّلَ: دریزی کرد، دریزی پید،

کشانی، دایه ده می

طَوَّلَ لَهُ (أَمَلَهُ): مۆله تیدا، له سه ری

وه ستا

طَوَّلَ بَالَهُ (صَبَرَ): ئارامی گرت، دانی

به خویا گرت، خوی گرت، هه لئه چوو،

همین بوو، له سه ر خۆ بوو

طَوَّلَ الدَّابَّةَ: ریشمه ی بۆ شل کرد،

ریشمه که ی بۆ دریز کرد

طَوَّلَ الشَّيْءَ: دریزی کرده وه، بۆی

شلکرد

طَوَّلَ: چاکه کاری، به زه بی و سۆز،

توانا، دهسته لات، دریزی سه رده م

طَوَّلَ: دریزی، کشاوی، شوپی، واژوی

کورت

طُولُ الْقَامَةِ: درِزئی بالا، بالا به رزی

طُولُ الْبَصَرِ: دوربینی

طُولُ الْيَوْمِ (كُلُّ الْيَوْمِ): به درِزایی

رُزْگَار، سه راپای رُزْ

طُولُ: بالنده، یه کی سر رُخی ده ریاو

که ناره ناوییه کانه و دو قاجی درِزئی

پتیه یه و ماسی و گیانداري ئاوی

ده خوات

طُولِي: درِزئی، درِزْگراو

طَوْمَار - طَوَامِير: په پاو، تومار،

ده فته ر، تینووس

طَوِي: برسی بوو، پتویستی به

خوار دنبوو

طَوِي السَّاءُ وَنَحْوُهُ: هاته وه یه ک،

کرځبوو

طَوِي: پیچراوه، ده سکه دانه ویله یه ک،

کاتر میرو ساتیک له شه و

طَوْنَةُ: راز، ده روون، ویدان،

مه به ست، خواست، راناو، بیریکی

دایق شراو یان پرکراوه

طَوِيل: درِز، کشاو، به روازی کورتی یه

طَوِيلُ الْأَنَاءِ أَوِ الرُّوحِ (صَبُور): به نارام،

هیمن و له سه رخق، دان به خُودا گرتوو،

به تاقه ت

طَوِيلُ الْبَاع: به توانا، به هیز، کارامه،

لپهاتوو، به خشنده

طَوِيلُ الْعِرْقِ أَوِ الْقَتْلَةِ: تال درِز،

زُوریل، یه کیک باسو خواسو قسه

له سر رووداویک نه بریتته وه و هر

بیلتته وه

طَوِيلُ الْقَامَةِ: بالا به رز، درِزْ

طَوِيلُ اللِّسَان: زمان درِز، زُوریل،

له وچه، زُورپه و، به دگر

طَوِيلُ الْيَد: دز، ده ست پیس،

ده سندرِزْ

طَوِيلُ الْعُمُر: به ته من، ته مه ندار،

ته من درِز، به سال اچوو

طَوِيلُ (فِي الشَّجَرِ الْعَرَبِيِّ): له مؤنراوه ی

عه ره بیدا یه کیکه له به حره کانی

مؤنراوه ی عه ره بی و به ناویانگترین و

بلاوترین یانه

طَوِيلَةٌ: نه وپه ته ی درِزْ ده کریت بؤ

ئاژهل گهرچی به سننکیکه وه

به سترایته وه

طَيَّ

طَيَّ: قه دکردن، نوشتانه وه، پتچانه وه،

ده دکردن، برسی تی

طَيَّا: زنی برسی

طَيَّار: فرۆکه وان، بالدار، بالنده، بالگر،

فره ی، نه سپی تیژپه وو خیرا، نه وه ی

زوو نامیتی

طَيَّارَةٌ: فرۆکه، بالافر، پفوک

طَيَّاش: مه له شه، نه وه ی له سه ریاریک

ناوه سستی به هوی نه قل سووکیه وه،

شپرزه

طَيَّال: درِز، بالا، کشاو

طَيَّان: برسی، قورپکیش، گلکار

طَيِّبُ الشَّيْءِ: چاکی کرد،

پاکی کرده وه، باشی کرد، ده سستی

پیامیتنا، به باشی چاره سهری کرد

طَيِّبُ النَّفْسِ وَغَيْرُهُ: له خوی نزیک

کرده وه و قسه ی نهرم نیانی بؤ کرد

طَيِّبُ خَاطِرُهُ: دلنه وایی کرد، دلی

هینایه وه جی، نه وازشی کرد، هانیدا،

تیژی کرد، دنیدا، غیره تی نایه به ر

طَيِّب: چاکي کرده‌وه، بۆنى پتوه‌کرد،

بۆنى خۆشى پتوه‌کرد

طَيِّبُ الطَّعَام: تام و بۆنى تیکرد

طَيِّب: باش، چاک، له‌ش ساخ،
چاکبوه‌وه، خۆش، به‌له‌زه‌ت

طَيِّب: چاک و باشی هه‌رشتیک، بۆنى
خۆش

طَيِّبُ الْخَلْق: ره‌وش به‌رز، خاوه‌ن

ره‌فتاری باش و چاک

طَيِّبُ الرَّاغِبَة: بۆنخۆش، بۆندار،

به‌بۆن

طَيِّبُ الْقَلْب: دلپاک، دلپوون،

سینه‌ساف و بێگه‌رد

طَيِّبُ النَّفْس: رووخۆش، دهم

به‌بێگه‌نین

طَيِّبَة مِنَ الْأَشْيَاء: باشتري‌ن و چاکتري‌نى

طَيِّبَة: سه‌ل، دروست، گونجاو،

روون و ساف

طَيِّبَة: پاک و بێگه‌رد، پاکیزه‌و پوخت،

ناوی شاری (مه‌دينه‌)ی پتغه‌مبه‌ری

خوايه (د.خ)

طَيِّبَة (ثَنِيَّة): سه‌ده‌یک، پێچانه‌وه‌یه‌ک،

نوشتانه‌وه‌یه‌ک

طَيِّح (ضِيح): ونيکرد، له‌ناوی برد،

تياي برد

طَيِّحَة: کاروباری نه‌هامه‌تی و

سه‌رگه‌ردانی

طَيِّحَة: سه‌رگه‌ردانی کرد، وێلی کرد،

حه‌یرانی کرد

طَيِّرَ بِهِ: هه‌لی فریان، هه‌لی فریوان

طَيِّر: په‌راگه‌نده‌ی کرد، هه‌لی فریوان،

تياي برد

طَيِّرَ نَوْمَهُ: خه‌وی زپان، خه‌وی تاران

طَيِّرَ مَالَهُ: ماله‌که‌ی به‌خشی، پێیدا

طَيِّر: باندنه‌، مه‌ل، بالدار، په‌له‌وه‌ر

طَيَّرَان: بالگرتن، فرین، هه‌زی ئاسمانی

طَيَّرَان حَزْبِي: هه‌زی ئاسمانی جه‌نگی

طَيَّرَان مَدَنِي: هه‌زی ئاسمانی

شارستانی

طَيِّرَة: ئه‌وه‌ی به‌نیشانه‌ی شووم و

به‌دی داده‌نریت

طَيِّرَة: سووکی و نزمی، رسوایی

طَيِّرَة الشَّبَاب وَنَحْوَهُ: نه‌هامه‌تیه‌کانی،

ناسۆریه‌کانی، به‌لاکانی

طَيِّش: هه‌له‌شه‌یی، زوو توپه‌بوون و

هه‌لچوون، سه‌رچلی، بێ‌ئه‌عقلی

طَيِّع: زمان پاراو، سه‌ه‌زان

طَيِّفًا: زۆرگه‌راو سووپاوه‌وه،

ئه‌مه‌سه‌راوسه‌ری گرت

طَيِّف: خه‌یال، تارمایی، شه‌به‌نگ،

قه‌ره‌نتو، شینبیتی، خه‌وینین

طَيِّفُ النُّور: شه‌به‌نگی رووناکی

طَيِّفُ الشَّمْس: شه‌به‌نگه‌ به‌رۆژ

طَيِّل: ته‌مه‌ن، رۆژگار، به‌دریژایی

سه‌رده‌م و رۆژگار

طَيِّلَس: چادر، خیمه‌، عه‌بايه‌کی

سه‌وزی گه‌وره‌یه

طَيِّلَسَان - طَيِّلَسَان: عه‌بايه‌کی سه‌وزه

شێخ و زانیان له‌به‌ری ده‌که‌ن، جبه‌

طَيِّنَ الْحَافِظ: به‌قوپ سواخیدا،

دیواره‌که‌ی سواخدا، به‌قوپ، قوپی

تیپه‌لسو

طَيِّن: قوپ، لیته‌، مه‌ری، مه‌ر، خه‌پگ،

مه‌پگ، کاپۆل، گلیکه‌ به‌ئاو شل

بووپیته‌وه

طَيِّن يَابَس: قوپی وشک، وشکه‌ قوپ

طَيِّنَة: قوپ، پارچه‌ قوپی، رووخسار،

ره‌فتار، سروشت، خوی

طباعه (چیشنلینه ری)

طالع الكتاب (کتبه کی خوینده وه)

طابوق (خشت)

طائرة (مروکه)

طبل (تپل)

طماطم (توماته)

طليح (موز)

طَبِيق - طَبِيق (تارہ)

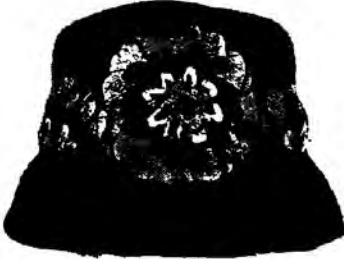
طَفْل (منال)

طَرَف (چار)

طَبِيق التَّدْخِين (تپلہ کی جگرہ)

طَبِيقَة (کلر - تپلہ)

طَبِيق (قاپ)

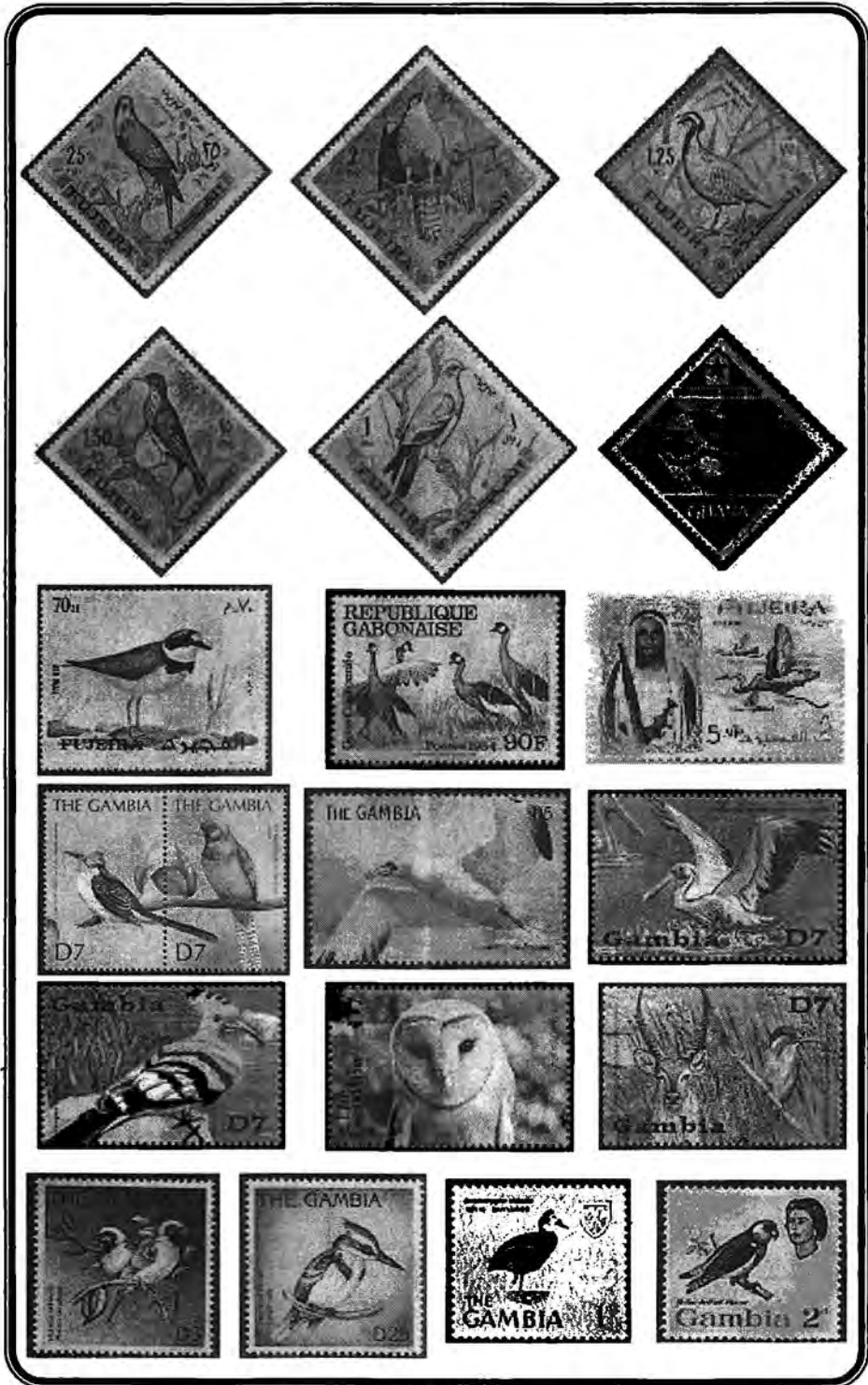
طَبَال (تپل ڈھن)

طَبِيق الفَنجَان (ڈیر کوب)

حرف الظاد

ظ

ظ

ظ: حه خده به م پیتی زمانی عه ره بی به

ظاء

ظاء المرأة: منالیکي په یداکردو شیري دایه ، سؤزو به زه یی بؤ په کیکی تر

جوشا

ظاء: دایه نی په یداکرد، گرتی

ظائب: خوشکی ژنه که ی مینا

ظاری: به زیان ، زیان به خش، درنده

ظافر: سه رکه وتوو، براوه

ظالع: رو به ، سه ربه ، تاوانبار،

تاوانکار

ظائف اثره: شوینواری خوی

شارده وه تا شوینی نه که ون

ظالم: سته مکار، زوردار، سته مگر،

زورکار، که سیکه زور سته م بکات

له م هر دودم

ظامي: تینوو، ته ژنه، توونی، تینی،

تژنه، تهن، تیهن، بؤ زینده وه رو

داروشینایی و گژوگیایه که به کارده بری

که ناتاجی به ناوو ناو خوار د نه وه ه بی

ظاهر بین الثوبین مظاهرة:

به سه ربه کا له به ری کردن، به دوا ی یه کا

پوشینی

ظاهر امراته: به ژنه که ی وت تز وه که

پشتی دایکم وایت و حه رامی له سه رم

نه مه ش له تافی نه فامیدا باو بوو کاتی

نیسلام هات یاساغ و قه ده غه ی کرد

ظاهر: په کیکه له ناوه جوانه کانی

په روه ردگار، دیار، ناشکرا، به رچاو،

روالته، سه رزاری، رووکه ش، دیوی

ده روه

ظاهر (في الفلسفة): له فلسفه دا

بریتیه له وه ی له شتیګدا ده رکه وتن

له به ران به ری دیاری پتکه اته که خویدا

ظاهر البلد: قه راخی شار، ده وروپشتی

ظاهرة: دیارده، وینه، رووداو

ظاهرة جوية: دیارده یه کی که شی

ظاهرة علمية: دیارده یه کی زانیاری

ظاهرة طبيعية: دیارده یه کی سروشتی

ظاهرة كونية: دیارده یه کی گهردوونی

ظاهرة ثقافية: دیارده یه کی

رؤشنبری

ظاهرة من العيون: چاوی ده رتوقیو ،

ده ربه ریوو

ظاهرة الرجل: مؤزو تیره که ی گه لو

نه ته وه که ی

ظاهرة الجبل: سه ره که ی، لوتکه که ی،

به رزاییه که ی

ظاهرة من الفقهاء: نه و زانایانه ی

له رووکه شی ده قه کانه وه بریارو فتوا

ده دهن و له شوینکه وته کانی (داودی)

کوپي (علی) نه سفه هانین

ظان الناقة: سؤزو به زه یی هاته وه

به به چکه ی ترا

ظَابٌ : هاوه لزاوا، میړدی ژن خوشک
ظَارَ فُلَانٌ عَلَى عَدُوهِ : چوه سهری،
 مه لمه تی بڼ برد، دای به سهریا
ظَارَ فُلَانًا عَلَى الْأَمْرِ : رقی لیتی بوو،
 دووډل بوو لیتی
ظَارُ : مهرشتیک له گهل هاوتاو هاو
 چه شنی وهك خویا
ظَارَتِ الْمَرْأَةُ : بوو به دایه نی، به خیتی
 کردو شیري دایه
ظَلَر : دایه ن، به سوړو به زه یی بڼ منالی
 به کیکی تر، قوژین، سوچ
ظُورَةٌ : دایه ن، دایین، شیردهر، تایه ن،
 دایان، ثافره تیکه منالی که سیکي تر
 به شیري خوی به خیتو بکات

ظَب

ظَبَاةٌ : مامزی شهل ، ناسکی گپرو
 شهل
ظَبَّةٌ : سهره نیزه، رویی شمشیرو
 خه نجر
ظَبِي : ناسک ، مامز، گیانداریکي
 چاوپه شی جوانی خپرایه له مه په سوور
 پچوو کتره
ظَبِيَّةٌ : میتینه ی ناسک، مه پ، مانگا،
 ناوی بیري زه مزه مه

ظَر

ظَرُ الرَّجُلُ : به رده سته کی شکاند
ظَرُ النَّاقَةِ وَخَوْفُهَا : به به رده سته ی
 وشتره که کی سهر پی
ظَر - ظَرَر : به رده سته ی، جوړه
 به رديکی شینکاره به لیدانی نه شتی
 ناگر دیني
ظُرَافُ : زیره کو دانا

ظُرَافُ : ژيرو لیزان
ظُرَافَةٌ : زیره کی، چابووی، ریکو
 پیکی، جوان پوخی، شوخی، قوژی،
 رازاوه یی
ظُرِبَ - ظُرِبًا : پیوه ی لکا، نووسا
 پیوه ی
ظُرِبَ : نه و به رده نی قه راخه که ی تیژ
 ده کړیته وه، شاخیکي به رین و فراوان
ظُرِبَان - ظُرِبَاء : گیانداریکه
 به نه ندازه ی پشيله یکه ده بیتو ره کی
 بوړه و بونیکي ناخوخی لیدیت
ظُرُفُ : زیره کو، چابوکو، بوو،
 چالاکبوو، وریا بوو، جوان و شوخ و
 شنه گ بوو، ریکو پیکو رازاوه بوو ،
 جوان پوڅ بوو

ظُرْفُ : رازانديوه، جوانیکر، ده سته ی
 پیا مینا، پیچایه وه، ریکو پیکی کرد
ظُرْفُ : زیره کی، چابووی، چالاکی،
 جوان پوخی، ریکو پیکی، رازاوه یی،
 شوخی و قه شنه کی، ده فر، گونیه و
 قاپ، هوپ، بهرگ، زهره، هه لومه رج،
 بارودوخ
ظُرْفُ فِي النَّخْوِ : ناوه لفرمان ،
 ناوه لباس

ظُرْفٌ مُخَفَّفٌ : باری ناسانکار
ظُرْفٌ مُشَدَّدٌ : باری گرانکار ، نه سته م
 گران
ظُرُوفُ : بارودوخ، چاخ، سهرده م،
 ریزگار
ظُرُوفٌ مُخَفَّفَةٌ : بارودوخی سووک و
 ناسان
ظُرُوفٌ مُشَدَّدَةٌ : بارودوخی سهخت و
 گران، نه سته م و توندوتیژ

ظري (في الجيولوجيا): بریتیه له وچاخهی مـرؤف تیتیدا پیدایسته کانی له بهرد دروست ده کرد **ظریف:** شوخ، ریسک و پیک، جوان پوش، که شخه، سه رنج راکیش، نه رم و نیان، زه ریف

ظار

ظرة: ئاوی به ستوو، گل و خوئی به ستوو به هوئی سه رماو زوقمه وه

ظش

ظش: شوینیکی زبرو رهق

ظح

ظعان: بهت و گوریسکه که ژاوهی پی توند ده کری، که ژاوه بهند **ظعن - ظعنًا و ظعنًا:** رؤیی، باریکرد، کچی کرد

ظفنة: گهشتیکی کورت، کورته گهشت **ظفينة:** وشتری گواستنه وه، که ژاوه، ژن، وشتری که ژاوهی به سه ره وه بیت و ژنی تیابیت یان نا

ظف

ظفر به وعلیه: سه رکه وت، زالبو **ظفر بمطلوبه (فار):** دهستی که وت، برده وه، به دهستی هینا **ظفر فلان على عدوه وبعده:** سه رکه وت به سه ر دوزمه کانی و تیکی شکاند

ظفر الله فلانًا على فلان: سه ریخت به سه ریا

ظفر: سه ریخت، زالی کرد، بوی برده وه

ظفر النبأ: به نه اندازهی نینوکیک ده رها

ظفر الله فلانًا بفلان وعلیه: خوا سه ریخت به سه ریا

ظفر الثوب: بونی خوئی لیدا

ظفر الجلد: چه وری کرد، هه نوی کرد **ظفر - ظفر - ظفر:** نینو، ناخوین، هه نینو، ناخوون، نه نینو، نووخان، نخان، ناخون، مادده یه کی پانی ته نکه به سه ر په نجهی ده ست و پیی ناده می وه

ظفر: سه رکه وتوو، براوه، نه وهی هه کارک بگریته ده ست به سه ریا زالده بیت و به سه رکه وتوو نه نجامی ده دات

ظفر الطير أو العيوان: چنگ، چنگوپک، په نجه و نینوکی بالندان و گیانداران

ظفر النسر: روه کیکه

ظفرة: نه و پیستهی چاوی داپوشیوه له لای نزیک به لووته وه

ظفير: سه رکه وتوو له هه موو کارو فرمانیکدا

ظل

ظل: مایه وه، به رده وام بوو، له بهری رؤیی، یه ک بینه بوو

ظل الشيء: سیبه ره که ی به رده وام بوو، دریز بوو

ظل يفعل كذا: به رده وام ده یکرد، خه ریکبوو

ظل اليوم: سیبه رداربوو، به سیبه ربوو **ظل:** تارمایی، سایه، قهره نتو، سیبه ر

ظل الليل: تاریکایی شه و

ظل دَامِس: تاریکایی چه توون

ظَلُّ الشَّبَابِ أَوْ الشَّيْءِ: سهره تاكهي،

سهره تاي

ظَلُّ العَرْشِ: سيڤهري عهرشي خوايي،

سۆزو به زهبي خوداوه ند

ظَلَال: تاريكايي، گومرايي، نه فامي و

نه زاني

ظَلَال: سيڤهر، سايه، به هه شت

ظَلَالُ البَحْرِ: شه پۆله كانی دهريا

ظَلَالَة: سيڤهرو تارمايي هه ور به سهر

زه وييه وه

ظَلَام: تاريكي، تار، زهنگ، تنۆك،

نووتهك، تاري، تارستان، جيگه يهك

رووناك نه بئت

ظَلَام: سته مكار، زۆردار، جه وروسته مكار،

جه للاد

ظَلَامَة: نه وهی به زۆر لئيت زهوت

ده كړي، نه وهی تارامي له سهر ده گيري

له سته م و زۆرداريي

ظَلَّة: سيڤهر، چارداخ، كه پر، سه يوان،

سابات، چارۆكه، نه وهی له گه رماو

سه رمايا په ناي بۆ ده برئت و سيڤه رداره

ظَلَّة: جارئك، كه په تيك، مانه وه،

جئنشين بوو

ظَلَّة: نه وهی سيڤهر دروست دهكات

به سهرته وه وهك هه ور

ظَلَع: شه لبوو له روښتنا، گنډو خيچبوو

له بهر پتوه چوونا

ظَلَع الأرض بِأَهْلِهَا: تهنگه به ربوو،

ماتبو وه يهك به مۆي زۆري خه لكه وه

ظَلَع البَعِير: گنډو شه لبوو له روښتنا

ظَلَع: ناته واوي، كه م و كوږي لا،

نارپكي، عه بيداري

ظَلَع: شه لي، گنډي، لهنگي، پتلهنگي،

مقڤڤي

ظَلَفَ نَفْسَهُ عَنِ الشَّيْءِ: خۆي گرت وه،

نه نفسي گرت

ظَلَفَ القَوْمَ: جي پتيي هه لكرت،

شوڤنيان كهوت، به دواي شوڤته وارياندا

روښت

ظَلَفَ الأَمْرَ: شارديه وه، په نهاني كرد،

نادياري كرد

ظَلَفَ: سم، چم، سمي مالات و لاخ و

ئازله و شتيكي ره شو رهقه به ژير

چوارپه لي ئازله و لاخي به رزه وه وهك

نيۆكي مړۆف

ظَلَفَ عَلَى كَذَا: زيادبوو، پتر بوو،

زياتربوو

ظَلَفَ: زهوي رهق و وشك، تهنگي

بژيوي و ژيان

ظَلْفَة - ظَلْفَة - ظَلْفَة: زه وييه كي

به رده لاني سهخت و رهقه

ظَلَفَت الأرض: زه وييه كه به رده لان و

رهق بوو

ظَلَفَت مَعِيشَةُ فُلَانٍ: بژيوي گران و

سهخت بوو، گوزه راني تهنگ و

نارپهحت بوو

ظَلَفَت نَفْسَهُ عَنِ كَذَا: نه نفسي خۆي

گرت وه له ...، خۆي گرت وه له

ظَلَّل: سيڤهري بۆ كرد، پاراستي،

دهستي به سهر گرت، خسته ژير

سايهي خۆيه وه

ظَلَّلَ بِالسَّوْطِ: رايوه شانده بۆ نه وهی

ترس بۆ به رانبه رهكهی دروست بكات

ظَلَّلَ الرَّسَمَ: له پشت و بایگراونده که ایدا
سیبهری بق دانا به مهرجیک خاوه ن یه ک
ره نگ بیت

ظَلَّلَ: ناوی ژنر دار که تیشکی خور
لئی نه دات

ظَلَمَ: خراپه ی کرد، چه وروسته می کرد،
زرداری کرد، دانانی شتیک له شوینی
خویدا نه بیت

ظَلَمَ فَلَانًا حَقَّةً: داگیری کرد، دهستی
به سهر گرت

ظَلَمَ الطَّرِيقَ: دور که و ته وه، لایدا
ظَلَمَ الْأَرْضَ: له شوین و جیکه ی خویدا
هلی نه که ن

ظَلَمَ اللَّيْلَ: تاریک بوو، تاریکی داهات ،
تاریکی کرد

ظَلَمَ تَطْلِيمًا: ستم می کرد، زرداری
نواند

ظَلَمَ: زرداری، چه وروسته م، ماف
خواردن، خراپه کردن، دلپه قی ،
چه وسانه وه

ظَلَمَ: ددان و رووناکی و بریقہ ی، به فر
ظَلَمَ: که سیک، تاک، شاخ، چیا

ظَلَمَاءُ: شه وه زه نگ، تاریک و نووته ک،
نه موسته چاو، بی تروسک

ظَلَمًا (جَوْرًا): زرداری، زرداریتی،
ناپه وا، به مه و انته و بی هیچ پتودانگی

ظَلَمَةٌ - ظَلَمَةٌ: تاریکی، تار،
بی تروسکایی، توندو تیزی و ستم، سزا

ظَلِيفًا: شوین و جیکه ی سهخت و
دژوار، بارودخیکی توندو رهق، به کیک

بارودخی گوزهران و ژبانی سهخت و
نه ستم بیت

ظَلِيفُ النَّفْسِ مِنَ الرِّجَالِ: نه وه ی
پاک و بیکه ردو دورره له سووک و نزمی و
رسوایی

ظَلِيلٌ: سیبهر، سایه دار، نسرم، تاریک
ظَلِيلَةٌ: باخ و باخچه ی فره دارو

سه وزایی، شوینی مؤلبوونی ناو، گوماو
ظَلِيمٌ: چه و ساوه، ستمه ملیکراو،

که ساس، داماو، وشر مورخ، نیره ی
نه عامه

ظَمًا - ظَمًا - ظَمِيءٌ (عَطَشٌ):
تینووی بوو، هستی به پتویستی کرد

بق ناو
ظَمًا الْفَرَسَ: له پو لاوازی کرد

ظَمَاءُ: تینووی کرد، وای لیکرد تینووی
بیت

ظَمِيَاءُ مِنَ النَّوَقِ: وشری رهش، ره شه
وشر

ظَمِيءٌ إِلَيْهِ: بیری کرد، دلی بوی
جوشا

ظَمِيَّتِ الشَّفَّةُ: شین بوونه وه و قلیشاوی
مه بوو

ظَمِيَّتِ اللَّئَةُ: پوکی که م خوین بوو
ظَمِيَّتِ الْعَيْنُ: پیلوه کانی ناسک بوون

ظَمِيَّتِ السَّاقُ: که م گوشت بوو، له پیوو
ظَمَانٌ

ظَنَّ: واهات به بیریا، واپه ی برد،
وایزانی، وای دانا ، گومانی برد ،

سووسه ی کرد
ظَنَّ الشَّيْءَ: دلنیا بوو لئی ی، وایزانی

ظَنَّ فَلَانًا وَبِهِ: تاوانباری کرد، قامه ی
تاوانی بق دریز کرد، گومانی لیکرد،

دلی لی پیس کرد

ظَنَ: گومان، بیرکونده، به بیرا
 ماتن، واپسی بردن، قه بلاندن،
 مه زنده، وادانان
 ظَنَاءٌ: تاوانبار، نه فسی تاوانبار
 ظَنَائَة: تاوان، توهمه، گونا، سوچ
 ظَنَبٌ: ره چه لهکی دارو درهخت
 ظَنَّة: به دگومانی، گونا، تاوان
 ظَنُون: به گومان، دلکرمی کردن، که م
 باوه، دلپیس، به دگومان، بیریکی که م
 ناو، زنی به ثابوو خاوهن که سیتی
 ظَنین: تاوانبار، تاوانبارکراو

ظَهَر

ظَهَارَةٌ مِنَ الثَّوْبِ: رووی دهره وهی
 جَلَو به رگ
 ظَهَارَةٌ مِنَ الْبِسَاطِ: رووی دهره وهی
 فهرشو راخر
 ظَهَرَ: دهرکهوت، بینرا، دیاریدا،
 دهرهات، په یابوو، ناشکراوو، روون
 بوه وه
 ظَهَرَ عَلَى السَّرِّ: زانی، بوی ناشکراوو،
 بوی دهرکهوت
 ظَهَرَ بِفُلَانٍ وَعَلَيْهِ: زالبوو به سه ریا،
 سه رکهوت به سه ریا
 ظَهَرَ بِعَلْمِهِ: شانازی کرد به زانیاریه وه،
 خوی مه لنا به زانینه که یه وه
 ظَهَرَ عَلَيْهِ: یارمه تیدا، کومه کی کرد،
 هاوکاری کرد، پیشی کهوت و زالبوو
 به سه ریا
 ظَهَرَ الْبَيْتُ أَوْ الْجَبَلُ: سه رکهوت
 به سه ریا، چوه سه ری
 ظَهَرَ عَنْهُ الْعَارُ: به سه رچوو،
 ره ویه وه، ناوابوو، کوتایی هات

ظَهَرَ فَلَانًا ظَهْرًا: له پشتی دا، کیشای
 به پشتیا
 ظَهَرَ بِالْحَاجَةِ: هه رامووشی کرد، خستیه
 پشت گوی، گوی نه دایه
 ظَهَرَ - ظَهْرًا: هاواری پشتی کرد،
 نیش و نازار دای له پشتی
 ظَهَرَ الْقَوْمُ: له چیشه نگاودا رویشتن،
 نیوه پو رویشتن
 ظَهَرَ الْحَاجَةُ: پیویستی خوی خسته پوو
 ظَهَرَ الصَّكُّ وَفُحْوُهُ: له پشتی که ی نه وهی
 نووسی که بتوانریت بگوینزرتیه وه بق
 که سیکتری، پشت نووسی کرد
 ظَهَرَ الشَّيْءُ: خستیه پشتیه وه، نایه
 دواوه
 ظَهَرَ (مُنْتَصَفُ النَّهَارِ): نیوه پو، نافرژ،
 نیفرژ، نیفرژ، نیمه رۆ، کاتی
 ناوه راستی رۆژ
 ظَهَرَ: پشت، لهمل به ره وخواوی
 گیاندار تاسه سمتی، مالتیکی رۆژو
 بی شومار، رهقه زهوی، نه و هکارانه ی
 باروبارگه هه لده گرن یان بق سواری
 به کار ده برتن، نه وهی ون ده بیت و
 دیار نامینیت
 ظَهَرَ الشَّيْءُ: رووی پشت، رووی
 سه ره وه، دیوی دواوه
 ظَهَرَ الْمَرْكَبُ: رووی که شتی یان
 هه رشتیک بق سواری دهست بدات
 ظَهَرَ: نه وهی هاوارو دادی دهردی
 پشت نیشه دهکات
 ظَهَرَة: یارمه تیده، کومه ک دهر، هژو
 تیره
 ظَهَرَة: پیدایستی نیتو مال

ظھري: فہراموشکار، لہ بیرکراو
 ظھور: دہرکھوتن، ناشکرابوون،
 ماتنہ دہرہوہ، سہرمہ لدان
 ظھیر: یارمہ تیدہر، ناوہل، پشتگیر،
 ناشکرا، دیار، رواالت، روکھش، دیوی
 دہرہوہ، یه کیک لہ یاریزانانی توپی پی
 لہ (11) یاریزان یه کیکیان

ظھیر الایمن: تاکی راست، بہرگری
 کاری لای راست
 ظھیر الانسر: تاکی لای چہپ،
 بہرگری کاری لای چہپ
 ظھیر البلد: دہرہوہی شار، قہراخ
 شار
 ظھیرۃ: نیوہ پو، نافروژ، نیرو،
 چیشہ نگاو

حرف العين

ع

ع

ع: مه ژدهيم پيتي زماني عره بيه

ع-ع

عائب: خراب، ناله بار، نه گونجاو
ناپه سهند

عائد: گه راوه، ده گه رپته وه، دووباره،
دووباره کراو، ميوان، دیده نی

عائدة: به خشش و ميره باني، سود،
به خشيش، چاکه و په يوه ندی خوشی

عائذ: به چکه ی تازه له دايک بووی
نه سپو و شترو مهر

عائر: چاوپيؤقاوی، چاو جيقناوی،
وئل، گولله ی وئل

عائرة: زږدی، فره یی، بی شوماری
عائرة من العیون: چاوپيؤقاوی

عائز: مه ژار، نه دار، که م ده ست،
ده ست کورت، نه داری، کاری دژوارو

نا بار، دوودل، شپړزه
عائش: ژیاو، زیندوو، خاوه ن بژيوی و

ژياننکی باش، خوشبه خت
عائض: پټویستی، تیگیران، ناپه حه تی

عائض: جینشین، گژپار، گژپر
عائط: هاواری فریاگوزاری، ده نگی

فریاکه وتن، قیزه که ر، نه په نه پکه ر،
هاوارکه ر

عائف: فالچی به جوولای په له وه رو
بالنده

عائق: کوسپ، ته گهره، دشوار، ریگر

عائقة: نه وه ی ده بیتنه ریگرو کوسپ
له به رده م کاریکدا، ژنی به پرپرسی

شوین و جیگه ی خراپه و داوین پیسی
عائل: مه ژار، که مده ست، ده ست

کورت، بیتنه و، نان په یاکه ر، به خپوکه ر
عائلة: خیزان، خان ه واده،

نه وکه سانه ی که له نیو مالاً به خپویان
ده که یت

عائم (سایح): مه له وان، مه له کار،
نه وه ی مه له ده کات، سه رئاوکه وتوو

عائن: چاوپیس، به چاوه وه که ر
عائنة بني فلان: مال و سامانیان،

داراییان
عائنه: دهر دو نافه دان له روه که و ده غل و

دان و ناژه لان
عاب الشيء: نه نگ بوو، خه و شداربوو،

عه ییدار بوو، که ل و نه نگ بوو
عاب في حقه: ناوی زپان، بوختانی

بوکرد
عاب فلاناً: که م و کوپی دایه پالی،

نه نگ و ناته وای خسته پال
عابث: گالته کار، گالته و سروکایه تی

کردن به ثاین
عابذ: خوابه رست، خزمه تکار،

خوداپه رست، که سیکه له خوا بترسی و
بیپه رستی

عابذة: ژنیک خوابه رستی و
له خوابه ترسی

عَابِر: په‌ړيو، تپه‌ړيو، رتيوار،
پياچو، به‌سهرچو، نه‌ماو، رابردو،
يېكټك ته ماشاي شتټك بكاټ
عَابِرُ سَبِيل: رتيوار، هاتو چوكار،
ديونكي، رويار، ريگار، رتوار، رتفي،
ريښنگ، ره‌وهن

عَابِل: گوره، زله، به‌چورم
عَائِبٌ - عَائِبًا وَمُعَاتِبَةٌ:
سهرزه‌نشتي‌كرد، لومه‌ي‌كرد
عَائِبُهُ: كله‌يي لي‌كرد، سهرزه‌نشتي‌كرد،
نازي‌كرد به‌سهريا

عَاتِق: شان، ده‌فه‌ي شان، نازار‌كړ،
سهر به‌خو

عَاتِقُ الثَّرِيَا: هه‌ساره‌يه‌كه
عَاتِقَةٌ: كه‌مانټكي سووري دټرين
عَاتِم: ميواش، له‌سهرخو، هيمن
عَاتِمَات: نه‌و نه‌سستيرانه‌ي به‌هوي
ته‌پو تړزو هه‌واوه تاريكو ليل ده‌بيت
عَاتِي: لوت به‌رز، خو به‌زلزان،
توندوتيز، ډر، زوردار، دل‌ره‌ق

عَاثُ الشَّيْءِ (أَفْسَدَهُ): خرابي‌كرد،
پيسي‌كرد، كولي‌كرد، ويرانی‌كرد
عَاثٌ فِي مَالِهِ: به‌فیريډا، له‌به‌ردی‌دا،
ده‌ست‌قرپ‌بوو

عَاثُ الذَّنْبِ فِي الْقَتْم: گورك كه‌وته نيو
مه‌ره‌كان و ملي شكاندنو له‌تو په‌تي
كردن

عَاثٌ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا: خرابه‌ي‌كرد،
خرابه‌ي نايه‌وه له‌سهر زه‌وي، چي
خراب‌بوو كړي
عَاثِر: داو، ته‌له، په‌تو تږي راوچي
عَاجِ بِالْمَكَان: تياي مايه‌وه، هه‌ليدا،
جینشین‌بوو

عَاجِ فَلَانًا بِالْمَكَان: جینشینی‌كرد
تيايدا، جيگيري‌كرد

عَاجِ السَّائِر: وه‌ستا، راما، له‌جوړلو
بزوات كه‌وت
عَاجِ إِلَى أَوْ عَلَى الْمَكَان: دلي‌بوي
جوړشا، هه‌زي لي‌كرد، هه‌ست و نه‌ستي
بوي هاته‌جوړ

عَاجِ فَلَانٌ عَمَّا عَزَمَ عَلَيْهِ: وازی لېه‌تينا،
ده‌ستبه‌رداري‌بوو، ده‌ستي ليه‌لگرت
عَاجِ الْبُعِير: جله‌وي وشتره‌كه‌ي
به‌سته‌وه

عَاجِ بِهِ: پشتي پيښه‌ست، كړي
به‌په‌ناو پاسيري خو، گرنگي پيداو
به‌هه‌ندي‌گرت

عَاجِ (سِنَّ الْفَيْل): كه‌لبي فيل،
شفره‌ي فيل، ماهي، شله‌فه، مه‌رقول،
بره، دووددانه دريژه‌كاني فيل
عَاجِز: بي‌ميژ، كه‌م توانا، لاواز،
زه‌بوون، ده‌سته‌وه‌سان، ده‌سته‌پاچه،
ناته‌واو، په‌كه‌وتوو، نابيناو كوږ

عَاجِزٌ عَنْ كَذَا: ناتواني به‌وكاره
هه‌لسي، بوي ناكړي، له‌ده‌ستي نايه
عَاجِلٌ (سَبِق): پيش‌كه‌وت،
پيشي‌دايه‌وه، ده‌ست پيشخه‌ري‌كرد،
بږي‌دايه‌وه

عَاجِل: تيز، خيرا، گورج، به‌په‌له،
راسته‌وخو، ده‌ستبه‌جي، يه‌كسر
عَاجِلًا (حَالًا): يه‌كسر، گورج،
ده‌ستبه‌جي، راسته‌وخو، ده‌ماوده‌م
عَاجِلًا أَمْ آجِلًا: نېسته‌بي يا دوايي،
نيستا يان پاش ماوه‌يه‌ك

عَاجِلَة: دنیا، خیر او دهست و برد،
دهمی ئیستاو ژیا نی دویا و نه
خوشیا نه تیایه تی، شه منده فره کی
خیر او تیژ و

عَاجِلَة: به له یکرد لئی

عَاجِلَة اللّٰهُ بِذَنْبِهِ: خوای گه وره
به تاوان و گونا می خوای گرتی و تۆ له ی
لئسه ند، خوا غه وری سزاو خه شمی کرد
عَاجِم: تا قیکراوه، نه زموندار،
به نه زمون

عَاجِنٌ مِنَ الرِّجَالِ: پیاویک پیر بیست و
دهست له سه زهوی توند بکات
له له لساندا به هوی کزی و لاوازی به

عَاجِئَةُ الْمَكَانِ: ناوه پاستی شوین و
جینگه یه ک، میان

عَاد: گه پرایه وه، هاته وه، رویشته وه،
دووباره بو وه

عَادَ الشَّيْءُ: دهستی پیکرد و پاشان
رووی تیکرد، جار له دوی جار کردی

عَادَ السَّائِلُ: گه پرایه وه، دهستی نا
به پوی به وه

عَادَ فَلَانًا بِالْمَعْرُوفِ: چاکه ی کرد
له گه لی، باشه و چاکه ی له گه ل کرد

عَادَ إِلَى الْأَمْرِ: تیه له چه وه، دهستی
پیکرد وه

عَادَ عَلَيْهِ: بۆیکه پرایه وه، بۆی هاته وه،
سوودی پینگه یاند

عَادَ عَلَيْهِ بِكَذَا: لئی وه شایه وه، لئی
هات

عَادَ الرَّجُلُ أَوِ الْبَعِيرُ: پیر بوو،
به سال جوو، ته منی کرد

عَادَ الشَّيْءُ فَلَانًا: جار له دوی جار
لئی ی دا، هات به سه ریا

عَادَ عَلَيْهِ كَذَا: ناوا شکایه وه به سه ریا،
وای لیهات بۆی

عَادَ الْمَرِيضُ: سهردانی نه خوشی کرد،
دیده نی کرد، سه ری لیدا، چو بۆ لای

عَادَ: هۆزکی عه ره بی دیرینه و خوای
گه وره له قورنانی پیر زدا ناوی هتیاون و

له نه نجامی سه ره پچی پیغه مبه ره که یان
تووشی خه شم و سزای خوایی هاتوون و

له ناو چوون
عَادَى عَدَاءٌ وَمَعَادَاةٌ: دوژنایه تی کرد،
دژایه تی کرد، دژی وهستا

عَادَى الشَّيْءُ: دژی وهستا، دوور لئی
وهستا، لئی نزی که نه که وته وه، دووری

خسته وه
عَادَى بَيْنَ جَيْدَيْنِ (أَقْرَنَ): به به ردیک

یان به تیریک دوو نیسانی شکاند
عَادَى فَلَانًا: دوژنایه تی له گه ل کرد،

رقه به رایه تی کرد
عَادَاتٌ وَتَقَالِيدُ: داب و نه ریت، ریتمای

به به ره وکراوی نیو گه ل و نه ته وه و هۆز
تیره به ک

عَادَة: نه ریت، خو، باو، مۆده، نه وه ی
مرووف ده قی پیوه ده گریت و به ره ده وام

دووباره ی ده کاته وه
عَادَة مَرْعِيَّة: نه ریت، باو

عَادَة مُسْتَحَمَّة: خو، ره وشت
عَادَة سَرِيَّة: دهست میز، دهست به پ

عَادَة طَارِقَة: ره وشتیکی نا ناسایی
عَادَة إِجْتِمَاعِيَّة: ره وشتیکی

کۆمه لایه تی
عَادِل (وَأَزَنَ): راستی کرده وه، له نگه ری

گرت، وه کیه کی لیکرد، پارسه نگه
دایه وه، یه کسان ی کرد

عَادَلْ عَنْهُ: لټی لایدا، دوورکته ووه
لټی

عَادَلْ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: خستیه شوینی،

له جیگه ی داینا، وه که نه وی لټکرد

عَادَلْ فَلَانًا فِي الْمَحْمَلِ: له گه لی

سوار بوو، هاوړی سوار ی بوو

عَادَلْ الْأَمْرَ: له سهری وه ستاو بهر ی

نه کرد، راما له سهری، تیای ماو

نه یگوزهران

عَادَلْ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ: دوو دلبو له نیوان

دو کاراو نه یزانی کامیان هه لټیزیت

عَادَلْ فِي الْأَمْرَيْنِ: شله ژا، سهری

لټیکچو

عَادَلْ: به داد، مافه روهر، راستکار،

راستخواز، راستگر، هاموار،

داده رست، راست ره

عَادِي (الْعَتِيقُ): ناسایی، سروشتی،

باو، رټساو کاری کون و ډیرین، نه وه ی

ده قی پیوه گیراوه

عَادِي: دوژمن، ده سندرټیزکار، نه وه ی

په رټو سنوور ده شکټی، شیر

عَادِي الْعَوَادِي: سه رقالتیرین رووداو

که له کاروباری ناسایی مهردوم

دووربخاته وه

عَادِيَا اللُّوح: نه ملاولا که ی، مهردو

لای

عَادِيَّة: کومه لټیک له نیو گل و نه ته ووه دا

ناماده یی وه ریگرن بټ کوشتار،

سه رقالتیه که مهردوم دووربخاته وه

له کاری سهره کی خوی، توندو تیژی و

توپه بوون، نه سپی دابه سته ی

هه لمه تبه ر له جه نگا، سنوور شکټن،

روه کیکه

عَادِيَّة السَّم: زیان و خراپه ی،

دهره نجامی، سه رته نجام و کاریگری

عَادَ بِهِ (اسْتَعَادَ بِهِ): په نای برده بهر،

هانای برد، خوی خسته پالیه وه، خوی

لامه لاسدا، خوی نایه نامیزی، خوی

هاویشته نیو پاریزکاری ته ووه

عَادَ بِالشَّيْءِ: گرتی، بهر ی نه دا،

له نامیزی گرت

عَادَر: شوینته واری برینداری، جی برین،

ره گټیکه لټوه ی خویته نه خوځشی ژنان

دټه دهره وه، پیسی و پوځلی

عَادَق: خورماوان، باخه وانی خورما

عَادَل: سه رزه نشت که ر، لومه کار، دم

به گله یی، گازنده کار

عَادِيَّة: له وه پکایه که واکه ی

شیرین بیت و ترش نه بیت، چرکه ی

شیرین گیا

عَارَ - عَوْرًا: چاوټکی کوټر کرد،

کوټی کرد، نابینای کرد

عَارَ الشَّيْءَ: تیای برد، له ناوی برد،

فه وتانی

عَارَ - عَيْرًا: به له سه بوو، رایکرد،

هه لټات، قوچانی، به دوو دلیه وه هاتو

چو

عَارَ فَلَانًا: نه نگی لټگرت، پلاری

تټگرت، که م کوټی گوت

عَارَ الْقَصِيْدَةَ: بلاویوه وه له نیو

خه لکیدا

عَارَ فِي الْقَوْمِ: خراپه ی بلاوکرده وه

له نیویاندا، ده سستی دایه خراپه و

ناله باری له نیویانا

عَارَ الرَّجُلُ فِي الْأَرْضِ: سه رگه ردان بوو،

سهری لټی شټوا، وټل و سه رگه ردان بوو

عَارَ عَلَيْهِ: لټی ی پیس کرد، لټی
شټواند

عَار: شوورهیی، نهنگی، که م و کوپی،
خه وش، نام و نهنگی، عیب،
ناته واویی، له که داری
عَار (مَعْرُور - أَجْرَب): گه پ، گول،
گړوویی

عَار (ظَلِيم): و شتر مورخ، نه عامه
عَارَة - عَارِيَة - عَارِيَة: نه وشته ی
به شټویه کی کاتی ده درټ به یه کټک
به مه رجټک نه که سه بیگه پښتته وه بټ
خاوه نه که ی، نه وه ی له تټو خه لکیدا
به نه مانه ت ده ستاو ده ست ده کات
عَارَض (قَاوَم): به ره لستی کرد،
به رگری کرد، دژابه تی کرد، لالوت بوو
عَارَض الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: به راوردی کرد،
په چی دابه وه، به به ره کانی کرد
عَارَضُ فَلَانًا: دووره په ریږ وه ستا

لټی ی، لایدا لټی ی
عَارَضُ فَلَانًا فِي السَّيْرِ: له پالیا رویی،
له ته کیا چو به ریږ وه
عَارَضُ الْجَنَازَةِ: له نیوه ی ری پټی
گه ی و له مالی مردوه که وه له گه لټی
نه بوو

عَارَضُ (فِي الْحُكْمِ الْغِيَابِي):
به رزی کرده وه بټ دانگاو تټیدا داوی
پوچهل کردنی برپاره که ی یان
ریککردنی کرده وه

عَارَض: رووداو، به رکه وتن، توش
بوون، نه نگاوتن، به ریکه وت، لابه لا،
به ره لست، کټسپ، ته گهره، نه سته م،
هه ردوولای پوو ده موچاو، هه ور، واژوی
بنه رته و چه سپاوو جټگیر، نه وه ی
له ناسټوه به به ریښی دهرده که وټ

عَارِضَة: روو، رووخسار، کولم،
لاجانگ، پټویستی، باهوه، پایه،
قسه ی چاک
عَارِضَةُ الْأَرْيَاءِ: نه و کیږه ی جل و
به رگ بټ بینه ران ده خاته روو له هوئی
تایبه ت به و نمایشه

عَارِف: زانا، شاره زان، لیزان، لټه اتوو،
ناشنا، به نارام، هیمن و له سه رخ
عَارِفَة: چاکه، باشه، خټر و مه ندی
عَارِك: جه نگی، شه پی کرد
عَارِكُهُ مُعَارِكَةً وَعِرَاكًا: جه نگی
له گه لټی و ته نگی پټه لچنی، شه پی
له گه ل کردو رټوی بټ هیئا

عَارِم (شَرَسٌ مُؤَذِّي): به زیان،
زیان به خش، دپ، تیږ، توند په وی
به زیان

عَارِمُهُ (خَاصَّةً): دژابه تی له گه ل کرد،
ناکټک بوو له گه لټی، نه یار یوو پټی ی
عَارِي: رووت و قووت، بی جل و به رگ
عَارِي مِنَ الْغِيَابِ: به دور بوو له
ناته واوی، که م و کوپی تیا نه بوو
عَارِي مِنْ كَذَا: له وه ی نیه، بی به شه،
بی به ری، نیه تی

عَارِي الرِّاسِ: سه رقوتین، سه ر رووت
عَارِي الْقَدَمِ (خَافِي): پی به تی، په تی،
پی رووت

عَارِيَة: قهرزی بی سوود و سه له م،
نه وه ی ده درټ به یه کټک به مه رجټ
بیگه پښتته وه بټ خاوه نه که ی،
ده ستخواز، دروستکراو، هی تراو
به نه مانه ت، ده ستیاو، وام

عَارَ: لټی ی بړا، پټویستی، ده یه وی

عَارُ الشَّيْءِ: پٽويستی پٽي هه بوو به لام
دهستی نه کهوت

عَارُ الشَّيْءِ فَلَانًا: پٽويستی پٽي هه بوو
عَازِب: ره بهن، سه لتي بي زن،
ره به نوك، زوگورت، عه دال، بيوه پياو
عَازِبَةٌ: قهيره كچ، كه وړه كچ، شووی
نه كړدوه، ناحيل، قه وړه

عَازِفًا: موسيقا ژهن، گوزانسی بيژ،
ناوازخواز

عَازِل: جياكه ره وه، جياكار، نه گه يه ن،
رڼكر، كوسپگر

عَازِم: سوور بوو، برياردار، بانگكړ،
پشت نه ستوور

عَاسٍ (حَارِسٍ لَيْلٍ) پاسه وان، چهرخی،
حه سحه س، نيشكگر

عَاسٌ عَلَى عِيَالِهِ: ماندويو، شه كهت
بوو به مناله كانيه وه

عَاسِرُهُ مَعَاسِرَةً: به توندو تيژي مامه له ي
له گه ل كړد، توندو رهق بوو له گه لي

عَاسِل: مه رډومي خاوه ن كړدارو
ره فتاري باش، نه وه ي هه لده ستيت به
دهر هيناني هه نگوين له شويني خوي،
گورگ

عَاسِلَةٌ: شانۀ هه نگوين
عَاش: ژيا، زين له جيهاندا، زينده گاني،

گوزه رانكړدن
عَاشٌ عَلَى كَذَا: پټي ژيا

عَاشٌ مَعَ: له گه لي ژيا، هاوژيني بوو
عَاشِب: شوين و جيگه يه ك گزوكياي زډر

بيټ
عَاشِر: تيگه لي كړد، براده ري له گه ل

به ست

عَاشِرٌ (وَأَقْبَعُ بَعْدَ الثَّاسِعِ): ده يه م،
ده هم، ژماره ي پاش نو

عَاشِرَةٌ - عَاشِرَات: ثابتي ده يه مي
ده ثابتي، گفتار، تووشيار

عَاشِق: دلدار، شهيدا، عه وډال
عَاشِقٌ وَمَفْشُوقٌ: دلدارو دلخواز،

نيزه ومي يه
عَاشِرَاءُ (العَاشِرُ مِنْ مُحَرَّمٍ): عاشورا،

روژي ده يه مي محرمه
عَاشِي: نيازمه ند، خوازيار، نه وه ي

مه به ست و نيازي هه بيټ
عَاشِيَةٌ: نه و حوشترانه ي به يانيان

ده له وه پټنريټ
عَاصٍ: گران بوو تيگه يشتني، تيگيرا،

له يه ك نالو تيگه يشت
عَاصُ الشَّيْءِ: تيگيرا، عاسي بوو، تي

چهي
عَاصُ الْكَلَامِ: گران و نه ستم بوو

تيگه يشتني، مه حال و گران بوو ليټي
حالي بيټ، ماناو و اتاكه ي ناديار بوو

عَاصِفًا: بي گويي كړد، سه ريټچي كړد،
گوټي پايه لي نه كړد

عَاصِرٌ فَلَانًا: هاوډه مي بوو، هاوچه رخ و
سه رډه مي بوو، له يه ك ډه م و كاتدا

ژيان به يه كه وه
عَاصِرُهُ مَعَاصِرَةً: له كات و سه رډه مي

نه و ژيا، هاوچاخ و سه رډه مي بوو
عَاصِفًا: باي گيژه لوكه دار، تيريك

له مه به ستي خوي لابتات، سه ركړدو
عَاصِفَةٌ: ره شهب، كه رډه لولول، باي

قايم، باگيژه، شلټيوه، تونده با، نه و
توزه يه كه وه ك مناره بلنډ ده بي و

باريکه

عَاصِمٌ: پاريزه رو به رگري کار، قهلقان و سوپه

عَاصِمَةٌ - عَوَاصِمٌ: پايتخت، شارنکه که پادشاو سه روكي ده وله تي تيا دابنيشيت و بنكه ي سه ره كي ولات بيت عَاصِي: سه رپنچي كار، لاسار، سه رياخي، سه رپنچ، نافرمان

عَاصٍ فَلَانًا مِنْ كَذَا: دايه له بري، خه لاتي كرد، حقه ي بئى كرده وه، خه راماتي دايه

عَاصَتْ الدَّوَابُّ: هه نديكيان گازيان له هه نديكي تريان گرت، يه كتريان گه زت عَاصِدُهُ مُعَاصِلُهُ: هاوكاري كرد، يارمه تيدا، پشتگيري كرد

عَاصِيهِ (سَاحِر): جادوگر، نه فسونگر، چاوبه ستكار عَاصِيَّةٌ: درؤو بوختان، درؤو به ده مه وه كردن

عَاصَى الرَّجُلُ شَيْئًا: پتييدا، دايه، خواستي

عَاصِي: پتييدا، پي تي به خشي عَاصِرٌ: ناره و زوومه ندي عه ترو بوني خوش، نه وه ي حه ز له هه موو جوړه بونيكي خوش ده كات

عَاصِطٌ (صَبِيح): به يان، رؤژ عَاصِطٌ مِنَ الظُّبَاءِ: نه وه ي له به رده مه وه ديت به ره و رو، به رده م عَاصِطٌ: تينوو، ته ژنه، گيانداري ناتاج به ناو

عَاصِفٌ: دامپن، به سؤزو دلناسك، ميهره بان، پؤشاك، پيخه ف، په يوه نديكار

عَاصِفٌ (عِنْدَ النَّحْوِيِّينَ): ناهمرازي په يوه نديكي وهك (واو)

عَاصِفَةٌ: خواستي ده رووني، دلسوژي، به به زه يي، هه ست و نه ست، خزمه يه تي، ناره و زومه ندي بئى

عَاصِفَةٌ (فِي عِلْمِ النَّفْسِ): له ده رووناسيدا برپتبه له هه سستيكي ده رووني كه پال به خاوه نه كه يه وه ده نيت بئى هه ژان و دروستبووني جوړه هه لس و كه وت و هه ستيك سه باره ت به بپرو بؤچوون يان هه رشتيكي تر

عَاصِفِي: به سؤزو به زه يي، دلناسك، يه كيك زؤر دلناسكو به به زه يي بيت

عَاصِلٌ: بي نيش و كار، هپچ نه كړدو، په ككه وتوو، بي كار، نه تي، لتي ي كراوه ته وه، نه وه ي دارايي و ره وشتي له ده ست داييت

عَاصُوسٌ: پژمه، برنووتي، كوندوش عَاصُوفٌ: داريكه داريكي سه ر چه ماوه ي پتبه يه

عَاصِلُ الْكَلَامِ: نالوژي كړدو هه نديكي نالاند له هه نديكي تره وه و دووباره ي كرده وه

عَاصِلُ الشَّاعِرِ: تيبي هه لكيشا، هه ندي به يتي پابه ند كرد به هه تره وه هه تا به يه كه وه مانا بده ن به ده سته وه عَافِ الطَّائِرُ (حَامٍ عَلَى الشَّيْءِ): ده وروخوليدا، بؤچوو

عَافِي: چاكي كرده وه، ده ردو به لاي لي دوورخسته وه

عَافَاهُ اللَّهُ مُعَافَاةً: خواي گه وړه چاره سه ري كرد، شيفاي داو چاكي كرده وه، خراپه ي لي دوورخسته وه

عَافِي: به خشنده، تووک درِیز، تووکن،
میوان، دواکار

عَافِيَّة: تهنردوستی چاک، رهنگو بو،
هیز، توانا، تین

عَاقِ أَبَاهُ: سه‌ریچی باوکی کرد،
پیچه‌وانه‌ی بوو

عَاق: نازارده‌ری دایک و باوک،
ره‌نجینه‌ری دلی دایک و باوک، سه‌ریچی
کاریان

عَاق: دوايخست، ته‌گه‌ره‌ی تیخست،
کوسپی نایه به‌ر، ری‌ئی لیگرت

عَاقِبَ بَدْنِيْهِ: پاداشتی دایه‌وه، سزایدا
له‌به‌رانبه‌ر تاوانی خویدا

عَاقِب: جیگبر، جینشین، نه‌وه‌ی
جیگه‌ی یه‌کک ده‌گریته‌وه له‌پله‌وپایه‌و
جینشیندا

عَاقِبَة: نه‌نجام، ناکام، ناکام‌و
ده‌رنه‌نجامی شستیک، وه‌چه، نه‌وه،
پاداشت دانه‌وه به‌چاکه

عَاقِبَةُ الشَّيْءِ: ده‌رنه‌نجام و ناکامی،
دوایی و کوتایی

عَاقِبَةُ مَعَاقِبَةٍ: به‌پی‌ئی نه‌و ریوشت،
به‌دوای نه‌وا هات

عَاقِبَةُ فِي الرَّاحِلَةِ: به‌دوایا سواربوو،
به‌توبه سواربوو، به‌سهره سواربوون

عَاقِد: گهردنی ده‌بات بو دواوه
بو نه‌وه‌ی بنویت

عَاقِدَة: په‌یمانی له‌گه‌ل به‌ست،
هاوپه‌یمانی بوو، په‌یمان و به‌لینیدا

عَاقِرُ الْخَمْرِ: به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ری
عَاقِرُ الشَّيْءِ: راهات له‌سه‌ری، رامبوو،
ده‌قی پیوه گرت، خوی پیوه گرت

عَاقِرَ فُلَانًا: له‌سه‌ریپنی و شتردا بو
ده‌ریپنی خیرمه‌ندی و سه‌خواهت
پیش‌برکیتی کرد؛ نه‌مه‌ش خوویه‌کی
تافی لای بوو کاتی نیسلام هات
قه‌ده‌غه‌و یاساگی کرد

عَاقِر: نافرته‌و پیایو نه‌زک، وه‌جاخ
کویر، پیچه‌ل، منال نه‌بوو
عَاقِرُ مِنَ الطُّيُور: نه‌و بالندنه‌ی
په‌ره‌کانیان تووشی نه‌خوشی ده‌بیئت و
کار له‌نه‌ش و نمایان ده‌کات

عَاقِرُ قَرَحًا: روه‌کیکه ره‌گه‌کانی
له‌ده‌رمان دروستکردندا به‌کارده‌بری و
له‌نه‌فریقا زرد

عَاقِفًا: نه‌خوشیه‌که ده‌دات له‌قاچی
مه‌رو گرومۆله‌و گیتی ده‌کات

عَاقِل: ژیر بوو، عاقل بوو، عه‌قل و
راکانی به‌سهر زالبوو

عَاقِل: ژیر، زرنک، هوشیار، ئاقل،
دانا، زانا، تیگه‌یشتوو، کارامه

عَاقِلَة: هیزو توانای ژیری و نه‌قل
عَاقِلَةُ الرَّجُل: کومه‌ل و خزم و که‌سی

له‌ری‌ی باوکیه‌وه که به‌شداری ده‌که‌ن
له‌خوینبایی‌دا

عَاقِلَة: پیش‌برکی‌ی له‌گه‌لکرد له‌نه‌عقلدا
عَاقِلُور: نه‌وه‌ی پشتی چوار پی بریندار

ده‌کات
عَاقِلُور: حوشرخۆر، حوشر ئالوک،
جۆره گیایه‌کی گه‌رمیانی درکاوی‌یه

حوشر ده‌یخوا، کاروباری ئالۆزو
شیتاو، زه‌وی و ناوچه‌یه‌ک فره

ئالۆزییت و که‌س نه‌یدۆزیت‌وه به‌هۆی
فره پیچ و که‌له‌به‌ره‌وه، سه‌رجه‌م ئای
ده‌ریا

عَاكَسَ الْكَلَامَ: مه‌لی گپ‌رایه‌وه،

ناوه‌ژووی کرد

عَاكَسَةُ الثَّوَرِ أَوْ الْحَرَارَةُ: په‌رچاوه،

په‌رچه‌ده‌ری رووناکی و گه‌رمی، نامی‌ری

په‌رچاوه

عَاكَسَهُ: پی‌چه‌وانه‌ی بوو، دژی بوو،

به‌نا‌راسته‌ی جیاواژ له‌و جوو‌لایه‌وه

عَاكَفَ: جین‌شین، گۆشه‌گیر،

که‌نا‌رگیر، گۆشه‌ن‌شین، شاران‌شین

عَاكَفَ عَنْ كَذَا: وازی لی‌نا‌می‌نی،

ده‌ستی لی‌ته‌ل نا‌گرت، به‌ته‌نیا ده‌ژی،

تی‌که‌لی نا‌کات، گۆشه‌گیره

عَاكَفَهُ مَعَاكَفُهُ: گرتی، له‌خ‌زی گرت،

پیانوسا، به‌ری نه‌دا

عَالَ (مَالَ عَنِ الْحَقِّ): له‌راستی لایدا،

نا‌په‌وا‌بوو

عَالَ فِي الْمِيزَانِ: ترا‌زه‌که‌ی

نا‌ته‌وا‌بوو، د‌زی‌کرد

عَالَ الْمِيزَانُ: که‌می می‌تا، که‌م

ده‌رچوو، نا‌ته‌وا‌و بوو

عَالَ الْيَتِيمَ (كَفَلَهُ): به‌خ‌ت‌وی کرد،

ب‌ژ‌ت‌وی‌دا

عَالَ أَمْرَ الْقَوْمِ: سه‌ریان لی‌تی‌ک‌چوو،

ش‌پ‌ر‌زه‌بوون، ئال‌وز‌ی رو‌وی تی‌کردن

عَالَ الرَّجُلُ: منالی ژۆر بوو، مال‌و

منال‌دار‌بوو

عَالَ الرَّجُلُ عِيَالَهُ: به‌خ‌ت‌وی کردن،

ب‌ژ‌ت‌وی ب‌ی‌په‌یدا کردن

عَالَ فُلَانٌ فِي الْمِيزَانِ: نا‌پاکی کرد،

د‌زی‌کرد، نا‌راستی ئواند

عَالَ السَّهْمَ: لایدا، ترا‌زا، له‌نیشانی نه‌دا

عَالَ الْحَكَمَ: دا‌به‌ره‌که له‌راستی لایداو

سته‌می کرد، غه‌وری کرد

عَالَ الْأَمْرَ فُلَانًا: لایداو قورس و گران‌بوو

له‌سه‌ری

عَالَ صَبْرَهُ: سه‌بری له‌به‌ر ب‌پ‌را، ئارامی

نه‌ما

عَالَ (جَيْدٌ لِلْفَائِةِ): ژۆر باش، چاک،

ژۆر پاک‌و باش

عَالَةً: مشه‌خۆر، لایله‌رسه‌نگ، وش‌تر

مورخ، که‌پر، چادر، باران‌گیر،

سه‌یوان، سابات، مه‌ژاری، نه‌داری

عَالِجُ الْمَرِيضِ: چاره‌سه‌ری کرد،

چاره‌ی کرد، تیماری کرد، ده‌رمانی کرد

عَالِجُ الْأَمْرِ (مَارَسَهُ): چاره‌ی

کاره‌که‌ی کرد، به‌پ‌ت‌وه‌ی برد،

ج‌ی‌به‌ج‌پ‌ی‌کرد

عَالِجُ الْمَوْضُوعِ (أَحَاطَ بِهِ وَالْمَ بِهِ):

تی‌گه‌یی، حالی‌بوو، چوه‌بن‌ج و بنا‌وانی،

چاره‌ی کرد

عَالِجُ الْحَدِيدِ أَوْ الْفُولاذِ: زا‌خ‌ا‌وی

دا‌به‌وه

عَالِجُ الْمَسْأَلَةِ: چاره‌سه‌ری کرد،

مه‌سه‌له‌که‌ی چاره‌سه‌ر کرد

عَالِجُ الْمَشْكِلةِ: چاره‌سه‌ری ته‌نگو

چه‌له‌مه‌که‌ی کرد

عَالِجُ عَنَفِهِ: به‌رگری لی‌کرد،

بار‌یز‌گاری کرد، پاراستی

عَالِجُهُ: چاره‌سه‌ری کرد، فریای

که‌وت، پ‌ت‌یی مه‌ستا، نه‌نجامیدا

عَالِمٌ: گیتی، جیهان، پ‌ت‌یک‌هات‌وه

له‌شه‌وو ژۆژو چ‌س‌وار وه‌ر‌زه‌و

چ‌ۆ‌نی‌ه‌تیه‌که‌ی که‌به‌سه‌ر زه‌ویدا دی

به‌ه‌وی مان‌گو نه‌ست‌یره‌و سه‌ر‌جه‌م

گیان‌دارو بو‌ونه‌وه

عَالِم: زانا، زانیار، تیگه‌یشتوو، زورزان، ماموټک، شاره‌زا، ناشنا، مه‌حلان، هیر، زانه‌ر، خوینده‌واری به‌توانا و شاره‌زا له‌بواریک یان چهن بواریکدا

عَالَمه: له‌زانیاریدا زالبوو به‌سهریا، له‌وبه‌تواناتر بوو

عَالَمی: دنیایی، جیهانی، ئه‌وه‌ی زانیاری و هه‌وله‌کانی له‌سنووری دنیا ده‌گه‌رئ

عَالِن (أَعْلَن الْأَمْرَ): ناشکرای کرد، رایگه‌یاند، ده‌ریخست، خستیه‌ بوو

عَالِن: ده‌رخراو، ناشکرا کراو، ئه‌وه‌ی ده‌خړیته‌ بوو

عَالَنه وَبِهْ مَعَالَنهْ وَعِلَانًا (جَاهَره): ناشکرای کردو ده‌ریخست

عَالُوف: ئالیک، ئاخوڤ

عَالِي: به‌رز، بلند، گهردن که‌ش، بالا، پایه‌به‌رز، شکودار، شکمه‌ند، ریزدار

عَالِي الْمَرْزَلَة: پله‌و پایه‌دار، شکومه‌ندترین

عَالِي الدَّرَجَة: پله‌وپایه‌به‌رز، نمره‌ به‌رز، پایه‌دار

عَالِيَة: به‌رزترینی هه‌رشه‌تیک، سه‌ره‌نیزه‌ یان ناوه‌پاسه‌که‌ی، به‌سه‌رووی (نه‌جد) تا (توهامه) و ئه‌ولای

(مه‌که‌که‌)ش ده‌گوترئ

عَالِيَة مِنَ الْوَادِي: قه‌لبه‌زه، ئه‌و لیزاوه‌ی ئاوی لێدیتته‌ خواره‌وه

عَام فِي الْمَاء: مه‌له‌ی کرد، چوه‌ نێو ناوه‌که‌و مه‌له‌ی کرد، سه‌رئاو که‌وت، هاته‌ سه‌ر ناوه‌که‌

عَام الرَّجُل - عِيَمًا وَعِيَمَةً: حه‌زی له‌شیر کرد، دلی بۆشیر لێیدا، شیرێ ناژه‌له‌کانی که‌می کرد، تینووی‌بوو

عَام الزَّمَان: شیوا به‌سه‌ریه‌کا، که‌وت به‌سه‌ر یه‌کا

عَام: سال، ناوه‌ بۆ هه‌ردواژه‌ مانگه‌کانی وه‌رز که‌رژژ چه‌رخه‌یه‌کی ته‌واوی تیا ده‌کا له‌که‌لووی به‌رخه‌وه‌ تا دوا‌یی که‌لووی ماسی و 3 مانگ به‌هار 3مانگ هاوین و 3مانگ پایزو 3مانگ زستان

عَام: گشتی، بۆه‌موان، به‌ریلاو، واژوی تایبه‌ته‌

عَامَة - عَوَام: سه‌رو شیرازی سوارێک کاتی له‌دوو‌ره‌وه‌ به‌ده‌رده‌که‌وێت، چه‌پکی ده‌غل و دان کاتی ده‌دوریتته‌وه‌، جۆگه‌ له‌ گولاویکی پچوک له‌رووباریک بوو‌یتته‌وه‌

عَامَة: گشتی، سه‌رجه‌می، ته‌واوی، خړی، گردی، گشکی

عَامَة النَّاس: خه‌لکی گشتی، هه‌رهمه‌، خه‌لکی ناسایی

عَامِد: هێلی ئه‌ندازه‌یه‌ که‌وابه‌سته‌ی ستوونیک بیت

عَامِر: دانیش‌توو، نیش‌ته‌نی، ئاوه‌دانکه‌ر، ئه‌وه‌ی هه‌لده‌سه‌تیت به‌کشتوکال

عَامِر الْبَيْت: مار، تووله‌ که‌متیار

عَامِل: ره‌فتاری له‌گه‌ل کرد، سه‌ودای له‌گه‌لا نه‌نجامدا

عَامِل: بکەر، کاره‌کەر، دروستکار، کارگر، کارمەند، پیشه‌ساز، خزمتکار، تۆکەر، ته‌یان، سه‌رۆک و کاریه‌ده‌ست، ئه‌وه‌ی کاروباریک ده‌گرتته‌ ئه‌ستۆ له‌مال و دارایی و سه‌رجه‌م کاریکدا، کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات

عَامِل فِي مَصْنَع: کریکاری کارگه‌، مزه‌ر
عَامِل فِي مَحَل: شاگرد، یه‌کێک له‌دوکانێک ئیش و کار بکات
عَامِل زِرَاعِي: جووتیار، ره‌نجبه‌ر، کشتیار، وه‌رزێر

عَامِل فِي الرِّيَاضِيَّات: هۆ، کۆلکه
عَامِل عَلَى الْبَلَد: فه‌رمانبه‌ر، دادوهر، فه‌رماندار
عَامِل مَسَاعِد: یاریده‌ده‌ر، هۆکار، یارمه‌تیده‌ر
عَامِل مَصْنَع: کریکاری کارگه‌، ئیشکەری کارگه‌

عَامِلَةٌ: ئه‌و گاو مانگا و وشترانه‌ی له‌کشتوکال و ئاودان و... به‌کار ده‌برێن
عَامِلَةُ الرِّمَح: ناوه‌پاستی، نێوه‌ندی
عَامِلَه: سه‌رگه‌ردان، گومرا، شیت و شه‌یدا

عَامِي: ده‌دریته‌ پال شتیکی گشتی
عَامِي مِنَ الْكَلَام: گوتنه‌ و قسه‌یه‌ک به‌دووربێت له‌زمانی عه‌ره‌بی پاراو و رێساو بنه‌مای پاراوی
عَانَ الْحَقَار: گه‌یی به‌ناو
عَانَ الْبُخْر: ئاوی زۆر بوو، فره‌ ئاوبوو
عَانَ عَلَى الْقَوْم: چاودێریبوو به‌سه‌ریانه‌وه‌، چاوی لێ بوو

عَانَ فَلَانًا: چاویلیدا، چاوی پێوه‌کرا
عَانَ الْحَاسِدَ فَلَانًا: چاوی پێوه‌کرد، چاوی پێهه‌لێنا

عَانَ الْقَوْمَ وَلَهُمْ عِيَالَةٌ: بوو به‌چاودێریان، مه‌وال گه‌یه‌نی نه‌وانبوو
عَانَ الْمَاءَ أَوْ الدَّمَغ: تکا، رزا، رۆیی
عَانَ عَلَيْهِم: چاودێریبوو به‌سه‌ریانه‌وه‌، ئاگادار و بیداربوو پێیان

عَانَ الْقَوْمَ: پیتی بۆ هێنان، فه‌رو خێری بۆ هێنان

عَانَاهُ: چه‌شتی، چێژتی، کێشای
عَانَى مُعَانَاةً: ره‌نجیـداو چاره‌سه‌ری کرد، کۆشاو چاره‌یکرد، چه‌وسایه‌وه‌، چێژتی

عَانَى الرَّجُلَ مَالَهُ: سه‌رۆکاری کرد، سه‌ره‌رشتی کرد
عَانَى الْهَمُومَ فَلَانًا: هات به‌سه‌ریا، رووی تێکرد، سه‌ری لێدا
عَانَاةٌ: دامینی سک، به‌ر، تووکی ژێر سک

عَانَدٌ: به‌ره‌لستی کرد، به‌رگری کرد
عَانَدُ الشَّيْءِ: گرتبه‌ خو، له‌خۆی گرت
عَانَدُ الرَّجُلِ: وه‌ک ئه‌وی کرد، هاوپیـشه‌و ره‌فتاریبوو له‌گه‌لی

عَانَدٌ فَلَانًا: پێچه‌وانه‌ی وه‌ستا، دژ به‌وه‌ بوو که‌کردی

عَانَدٌ: لاسار، قه‌رسیچه‌، رقاوی، گپۆز
عَانَدُهُ مُعَانَدَةٌ وَعَانَادًا: که‌ناری خست و جیاو په‌ریزی کرد، لێی جیا به‌وه‌و دژی وه‌ستا

عَانِسٌ: قه‌یره‌ که‌چ، په‌یره‌ که‌چ، کچی مایه‌ته‌وه‌و شووی نه‌کردبێت

عَائِقٌ: دهستی کرده ملی، باوهشی
 پیاکرد، له نامیزی گرت
 عَائِي: دیل، نه سیر، بهند، گیراو،
 دهستگیرکراو
 عَاه: توش بوو، دوردو به لای لیدا،
 نه هامه تی داباری به سه ریا
 عَاهُ الرَّجُل: ثافاتو به لاهات به سه ر
 نازله و کشتوکاله کهیدا
 عَاهُ الزَّرْع: ثافو نه هامه تی روی
 له کشتوکال کرد
 عَاهَةٌ: نه و به لاو ثافو نه هامه تبهی
 دیت به سه ر کشتوکال و نازله دا، دورد،
 ثافه، نه خوشی، به لا، نه هامه تی
 عَاهَةٌ ثَبَاتِيَّةٌ (أَفَّةٌ): دوردو ثافاتو کانی
 کشتوکال و روهک
 عَاهِدٌ: په یمانیدا، به لیتیدا، به لیتنی
 به ست
 عَاهِدُ الذِّمِّي: په یمانی دایه، به لیتنی
 پیتدا
 عَاهِدَةٌ: په یمانی له گه ل به ست،
 گرتبهستی له گه ل گرتدا
 عَاهِرٌ - عَاهِرَةٌ: سوزانی، زیناکه ر،
 خرابه کار، بهد رهوشت، سووک و نزم،
 داوین پیس
 عَاهِلٌ: بیتوه زن، ثافره تی بی پیوا،
 شاهه نشا، سه ر کرده و سه رکی گه وره
 عَاهِلِيَّةٌ: ده ولت، مولکی بنه ماله
 عَاهِنٌ: مه ژار، نه دار، نه دارا، جیگیر،
 ته مل، شله په ته، ته وه زهل، ثاماده
 عَاوَى الْكَلَابُ: وه پی، لووردانی، وه په
 وه پی کرد
 عَاوَاهُمْ: وه پی پیتان، هاواری لیکردن

عَاوَدَ الرَّجُلُ: بوی گه پایوه،
 تپه لچوه وه، دهستی پیکرده وه، شانی
 پیا کرده وه، گه پایوه سه رکاری
 په که می
 عَاوَدَ الشَّيْءُ: کردی به خوو، عاده ت و
 خوی بوو
 عَاوَدْتُهُ الْعَمَى: تاکه ی بقی هاته وه،
 تایی لپهاته وه، تا دایگرته وه
 عَاوَدَهُ بِالْمَسْئَلَةِ: جار له دوی جار
 پرسپاری کرد، به رده وام پرسپاری کرد
 عَاوَزَ الشَّمْسُ: چاودیری کرد، لیتی
 وردیوه وه
 عَاوَزَ فَلَانًا الشَّيْءُ: وهک نه وهی کرد
 که ماوه له که ی له گه لی کرد بوو
 عَاوَرَهُ الشَّيْءُ: پیتیدا، پیتی به خشی،
 دایه
 عَاوَضَ فَلَانًا مِنْ كَذَا: دای له برییدا،
 پیتیدا له جیاتی
 عَاوَمَ فَلَانٌ فَلَانًا: سال به سال مامه له ی
 له گه لکرد، مامه له ی سالانه ی له گه لکرد
 عَاوَمَتِ الْفُغْلَةُ: سالتیک هتای و سالتیک
 نه ی هتیا، سالتیک گرتی و سالتیک
 نه یگرت
 عَاوَنَ: یارمه تیدا، کومه کی کرد،
 دهستی یارمه تی بوی دریت کرد
 عَاوَنَهُ مَفَاوِئُهُ: یارمه تیدا،
 کومه کی کرد، پشتگیری لیکرد
 عَايَا فَلَانٌ: قسه و کاریکی وه های کرد
 ری و شویتنی نه بوو، نامق بوو
 عَايَا صَاحِبُهُ: قسه یه کی وه های پتیه
 به ست ری و شویتنی نه بوو
 عَايَا الرَّجُلُ: دژوارانه دوا به رانبه ری،
 بهد قسه بوو به رانبه ری

عَايِرَ: خَوّی مه لکیشا، گه زافی لَیْدَا،
 خَوّی تا قیق کرده وه، تا قیق کرده وه،
 پیوای، نه اندازه ی گرت
 عَايِرَ الْمَكَايِلَ: مه لیسه نگان،
 برده کانی مه لسه نگان
 عَايِرَ الْمَكِيَالِ أَوْ الْمِيْرَانِ: نه اندازه ی
 گرت و تا قیق کرده وه به مه لسه نگان دی
 له گه لَ می ترده مه تا پیوانه ی راستی بَو
 دهر بکه ویت
 عَايِرَ فَلَانًا: شانازی به سه را کرد، خَوّی
 به سه را مه لکیشا
 عَايشَ: زیا له گه لی، ژینی له گه لَ
 برده سه ر

عَايِنَ: بینی، روانی، ته ماشای کرد،
 چاوی پیکه ووت
 عَايِنَ الطَّيِّبِ الْمَرِيضَ: به وردی
 پشکنی و ته ماشای کرد مه تا نه خَوّشی و
 ناساغیه که ی بدو زیتته وه
 عَايَنَهُ: به چاو ته ماشای کرد، لیئی
 ورد بوه وه، چاوی تیچری، پشکنی،
 سه رنجی لَیْدَا، سه یری کرد

عَابَ

عَابَ الْمَاءَ (شَرِبَهُ بِلَا تَنْفُسٍ): بینی
 پتوه نا، خوار دیه وه، هه لی قوراند
 عَابَ النَّبَاتَاتِ: پیکه بی، به رزیوه وه،
 مه لیدَا، مه لچوو، به رزو بالابوو
 عَابَ الْبَحْرَ عَابَابًا: شه پۆله کانی به رز
 بوونه وه، زیادیان کرد، مه لچوون،
 پرپیوون، مه لسا
 عَابَ: باخه لَ، دهر باخه لَ، باخه لَ، باغه لَ،
 به خه لَ، باشل، گیرفان، دوو توئی
 کالآو به رگ له ناستی په راسوو

عَابًا: ناو خواردنه وه، جارێک
 ناو خواردنه وه یان به به رده وامی
 عَابَى الْجَيْشَ (هَيَأَهُ وَجَهْرَةً): له شکر ی
 ناماده کرد، کۆی کرده وه و ناماده ی کرد،
 بیدار و ناماده ی کرد

عَبَاءَ: عه با، کومسره، کرومزره،
 هه ورائی، عا با، کالایه کی پانوپۆری
 فراوانی بَی قَوْلَه له سه ر هه موو کالآوه
 دهر ی به شاننا
 عَبَابَ: لافاو، لیشاو، شه پۆل، هورۆم،
 سه رو به رزی هه رشتیک، سه ره تای
 هه رشتیک

عَبَابُ الْبَحْرِ: شه پۆلی دهریا، ته وژی
 دهریا

عَبَابَ: ناو خواردنه وه، تَشکر دنی ناو
 عَبَابِيْدَ: ریگه ی جیاواز جیاواز، ریگه ی
 دوور، دووره ری
 عَبَابِيْدَ مِنَ الْخَيْلِ وَالْأَسَاسِ: په رته وازه،
 هه ریه که سه رگه ردان و روو له لایه که کردن
 عَبَابِيْدَ - عَبَابِيْدَ: گروو تا قمی جیاواز
 جیاواز له خه لَ و، ریگه ویانی دوور

عَبَادَ: به نده، ناده میزاد، مَرَوْفَ،
 خه لَک، مه ردوم، گه له هَوَزو تیره یه کی
 عه ره بی یه له (حیره) یه کیان گرتوه
 له سه ر (مه سیحیه ت)

عَبَادُ الشَّمْسِ (نَبَاتَاتُ وَزُهْرَةٌ): گوله
 به رۆژه، رۆژپه رست، گولا به ریرۆژ، گولَ
 به رۆژ، روجیار په رس، گیایه کی بالا
 به رزی لاسک نه ستوره گولیککی پانی
 گه وره ده گری هه میشه رووی له رۆژه و
 تَوَه که ی وه که ده نکه کووله که
 به سوویرکراوی و برژاوی ده خوری

عِبَادَة (تَعْبُد - تُسْك)؛ خوابه رستی،
 په رستن، ملکه چ کردن بق په روه ردگار
 به هوی مه زنی و گه وه ری نه و زاته وه،
 سرووت و ری و ره سمه کانی به ندایه تی
 عِبَادَة؛ به هریه ک له م چوار که سه
 ده گوتريت (1) عه بدوللای کوپی عومره
 (2) عه بدوللای کوپی مه سعود
 (3) عه بدوللای کوپی عه بیاس
 (4) عه بدوللای کوپی زوبه یر (ره زای
 خوابان لیبت)
 عِبَادِي؛ ده درتیه پال گر و هو هوزه
 جپاوازه کانی عه رب
 عِبَار؛ زور سه فیه رو که شتکار،
 رافه کاری خه ون
 عِبَارَة؛ ده سته واژه، ته، رسته،
 ده رپرین، لیکنده وه، روونکرده وه
 عِبَارَة عَنْ کَذَا؛ بریتیه له، پیکهاتووه
 له ...
 عَبَّاس؛ گرژ، مؤن، رووگرژ، مپوموچ،
 پورخز، ماپس، په ست، خه مبار،
 دلگیر، ناویکه له ناوه کانی شیرو به و
 شیره ش ده گوتريت گوستاخ و نازایه و
 شیره کانی تر لپی مه لدین
 عَبَّال؛ گولی کپی
 عَبَّایَة؛ عه با، کومسره، کوومزره،
 کالایه کی پان و پوی فراوانی بی قول
 له سه ره مه موو کالایه که وه ده دری
 به شانا
 عَبَّأَ الْجَيْشَ؛ کوی کرده وه،
 ناماده یکرد، ره ش بگیری کرد،
 ته یاری کرد، سه راپای ناماده و گرد
 کردن

عَبَّأَ إِلَى فُلَانٍ وَلَهُ؛ مه بهستی بوو،
 رووی تیکرد، گرتیه بهر
 عَبَّأَ فُلَانٌ؛ رووی که شو رووناک بوه وه
 عَبَّأَ الطَّيِّبَ؛ دروست و پیشکه شی کرد
 عَبَّأَ لَهُ شَرًّا؛ ناماده یکرد، سازیکرد،
 خستیه وه
 عَبَّأَ الْمَتَاعَ؛ ناماده ی کرد، سازاندی،
 خستیه ناماده باشی و به رده سته وه
 عَبَّأَ الشَّيْءَ فِي الْوِعَاءِ (كَيْس)؛ ناخنی،
 پاکزی کرد، دایگرت، په ستاوتی،
 ناخنی کرد
 عَبَّاءَ؛ هاوتا، هاوشپوه، به رانبر،
 له وچوو
 عَبَّاءَ؛ بار، قورسای، کیش، قورسی و
 گرانی، هاوتا و هاوشپوه، له یه کچوو،
 قورسای و باری مه رشتیک
 عَبَّاءَ ثَقِيلٌ؛ بارو کیشیک قورس و
 گران، قورسه بار
 عَبَّأَ؛ تیکه لی کرد، دای به سه ریه کا،
 تیکه ل و پیکه لی کرد، شیواندی، تیکیدا
 عَبَّأَ لِعَبَّ وَهَزَلٌ؛ یاری کرد،
 گالته ی کرد، شوخی کرد
 عَبَّأَ بِالشَّيْءِ (إِسْتَخَفَّ)؛ گالته ی
 پیتهات، به سووک هاته پیش چاوی،
 به سووک و سانای زانی
 عَبَّأَ بِالْأَيْنِ؛ گالته و سووکایه تی
 به ثاین کرد
 عَبَّأَ؛ یاری، گالته، شوخی، لاهرتی،
 شیواندن، فیر، کاری بی سوود و
 بی ته نجام، بی سوود، بی ته نجام، بی
 که ک
 عَبَّأَ؛ بی سوود، بی ته نجام، به هه و انته و
 فیر، بی که لکانه

عَبْدَ اللَّهِ عِبَادَةً وَعِبُودَةً وَعَبُودِيَّةً؛
 په روږدگاري په رست، به نډايه تی بڼ
 نه جامدا، ملی بڼ که چ کرد
 عَبْدَ الشَّيْءِ؛ پټوه ی لکا، پټوه ی
 چه سپاو لټی جیا نه بوه وه
 عَبْد - عِبُودَةً وَعَبُودِيَّةً؛ خڅی و باوانی
 له رابردودا هه ربه نډه و خاوه نډار بوون،
 کڅیله بوون
 عَبْد - عَبْدًا؛ پاشگه زیږه وه،
 په شیمانښو، ژتوان بوو
 عَبْدَ عَلَيْهِ؛ توره بوو لټی، رقی
 لټه ستا، قینی لټی بوه وه
 عَبْدَ عَلَى نَفْسِهِ؛ سه رزه نشتی کرد،
 گله یی و گازنده ی ناراسته کرد
 عَبْدَ عَلَيْهِ؛ سووړبوو له سهری،
 دا کوکی لټ کرد، جه ختی له سهر کرده وه
 عَبْدَ بِهِ؛ گرتی و لټی جیا نه بوه وه،
 لټی نه بړا
 عَبْدًا (اسْتَعْبَدَ)؛ کردی به کڅیله ی خڅی،
 رسوای کرد، سووکایه تی پټ کرد
 عَبْدَ الطَّرِيقِ؛ قیرتاوی کرد، ته ختی کرد
 عَبْدَ السَّفِينَةِ؛ رووکه شی کرد به قیر،
 قیری تټه لسوړ
 عَبْدَ الْبَعِيرِ؛ قه ترانی لټدا، به قه تران
 ره شی کرد
 عَبْدًا؛ به نډه، کڅیله، نه لقه له گوئ،
 گوئ له مشت، قول، قوله رهش،
 مروف، ناده میزاد گه ر نازاد بیت یان
 کڅیله چونکه به نډه و مروف به دی
 هټراوی خوان
 عَبْدًا؛ هټزو قه له ویی، تواناو
 تیکسمرایی

عَبْدِيَّةً؛ به نډايه تی، به نډه گی، حال و
 باری به نډه، نه و ته رزو شیوه یی
 به نډه له سهریه تی
 عَبْر - عَبْرًا؛ خه فته بار بوو، فرمیسکی
 رشت
 عَبْرَ الْعَيْنِ؛ فرمیسکی رشت، تکا، تک
 تک هاته خواره وه
 عَبْرَ النَّهْرِ وَغَيْرَهُ؛ په پیسه وه، ره تبوو،
 تټه پټی، گوزه ری کرد، بړی
 عَبْرَ الْكِتَابِ؛ به چاو خویندیه وه و
 ده نگی هه لټه بړی
 عَبْرَ الدَّرَاهِمِ؛ ته ماشای کرد و
 هه لټسه نگاند تابزانیټ کیڅی چه نډه و
 چونه
 عَبْرَ عَبْرًا وَعُبُورًا السَّبِيلِ؛ په پیسه وه،
 بړی، مرد، تټه پټی، گوزه را
 عَبْرَ عَبْرًا وَعِبَارَةَ الرُّوْثَا؛ لټکیدایه وه،
 راشی کرد، هه لټسه نگان
 عَبْرَ عَمَّا فِي نَفْسِهِ؛ ده ری بړی، هټیابه
 ده روه، خسته روو، ناشکرای کرد
 عَبْرَ بِهِ الْأَمْرَ؛ زږی بڼ هټنا، ته نگی
 پټه لچنی، فشاری خسته سهر
 عَبْرَ بَفُلَانٍ؛ تیای برد، فشاری
 خسته سهر و ته نگی پټه لچنی
 عَبْرَ النَّهْرِ؛ په پیسه وه، چوه نه ویه ر،
 روپاره که ی به جټه پټشت
 عَبْرَ فَلَانًا؛ خسته گریان
 عَبْر - عَبْرًا؛ فرمیسکی رڅا، هاته
 خواره وه، هټن هټن تکا
 عَبْر - عَبْرَ مِنَ السَّوَادِي؛ که ناری،
 قه راخی، لټواری، لای
 عِبْرَانِي؛ جووله که، جوو، زمانی
 جووله که

عَبْرَة (دَفْعَة): فرمیتسک، نه سرین،
 رۆنک، ههس، نه شک، رۆنتک، هۆرمیس،
 دلۆپه و تکهی ناوی چاو
 عَبْرَة: نامۆزگاری، په‌ند وهرگرتن،
 نمونه و وریاکردنه‌وه، بیدارکردن،
 به‌هۆش خۆ هاتنه‌وه، سه‌رسوپمان،
 نه‌و بنه‌ره‌ته‌ی بۆیده‌گه‌رێته‌وه
 عَبْرِي: زمانی جووله‌که، عیبری،
 جووله‌که
 عَبَس - عَبَسَ وَجْهَهُ (قَطَبَهُ): روهی
 گرژکرد، خۆی گرژو مۆنکرد،
 ده‌موچاوی دابه‌یه‌کا
 عَبَسَ الثُّوبُ: پیس بوو، خه‌وشی گرت
 عَبَسَ الْوَسْخَ عَلَيْهِ وَفِيهِ: لێوی وشک
 بوه‌وه
 عَبَسَ (تَقَطَّيْبُ الْوَجْهِ): مۆنی، گرژی،
 رووبه‌یه‌کادان، ده‌موچاو مۆن و
 گرژکردن
 عَبَسَ: که‌میل، پشکه‌ل، پاشلی نازه‌ل
 عَبَسَ (لُبَات): جۆره‌ روه‌کێکه
 عَبَطَ (فَعَلَهُ إِعْتِبَاطًا): کوێرانه
 کرده‌وه‌ی کرد، بی‌هیچ به‌رچاو رۆشنی و
 رێسایه‌که نه‌جامیدا
 عَبَطَ الثُّوبُ: دپانی و له‌ت و په‌تی کرد،
 شوختی تێخست
 عَبَطَ الذَّبِيحَةَ: نازه‌له‌که‌ی بی‌هیچ
 ناتاوای و که‌م و کوپه‌که سه‌رپێی
 عَبَطَ الْأَرْضَ: شوێن و جێکه‌یه‌کی
 لێهه‌که‌ند بێشته‌ر هه‌لی نه‌که‌ندبوو
 عَبَطَ الرِّيحَ وَجْهَ الْأَرْضِ: رایمالي،
 گسکید، پاکی کرده‌وه، روه‌ته‌نی کرد
 عَبَطَ الشَّرَابَ: بردی به‌ناسمانا، کردی
 به‌ناسمانا و به‌رنزی کرده‌وه

عَبَطَ الثَّبَاتُ الْأَرْضَ: زه‌وی قلیشانده،
 سه‌ری ده‌رکرد، هاته‌ ده‌ره‌وه
 عَبَطَ فَلَانٌ نَفْسَهُ وَبِهَا فِي الْحَرْبِ:
 به‌ویستی خۆی چوو بۆ جه‌نگ و شه‌ر،
 خۆی هاویشته‌ نۆی جه‌نگ و هه‌راوه
 عَبَطَ الْفَرَسَ: غارغارینی پێکرد هه‌تا
 ئاره‌قی ده‌ردا، راوینا تا عاره‌قی
 پێکرده‌وه
 عَبَطَ الْكَذِبَ عَلَيْهِ: درۆی بۆ هه‌لبه‌ست،
 درۆی خسته‌پال
 عَبَطَ فَلَانًا: سه‌رنه‌نشستی کرد، نه‌نگی و
 ناتاوای لێگرت
 عَبَطَ: جوانه‌ مه‌رگ، یه‌کێک
 به‌جه‌حیلی و گه‌نجی به‌ریت و دنیا به‌جی
 به‌یانی
 عَبَقَ بِهِ الشَّيْءُ: پێوه‌ی لکا، نووسا
 پێوه‌ی، چه‌سپ بوو
 عَبَقَ بِهِ الطَّيِّبُ: بۆنی خۆشی گرت و
 بلای کرده‌وه
 عَبَقَ بِالْمَكَانِ: تیا‌ی مایه‌وه، هه‌لێکرد،
 جێگیر بوو، سه‌ره‌وی
 عَبَقَ بِالشَّيْءِ: شه‌یدای بوو، ئالوده‌و
 عاشقی بوو، حه‌زی لێکرد
 عَبَقَ الْمَكَانَ بِالطَّيِّبِ أَوِ الدُّخَانِ: قانگ
 درا، بۆن و دووکه‌ل بلای بوه‌وه
 عَبَقَ (ذِكِّي الرَّائِحَةِ): بۆنخۆش،
 بۆندار، خاوه‌ن بۆن و به‌رامی خۆش،
 مه‌ردومی ئالوده‌ی بۆنی خۆش
 عَبَقَ (شَدًا): بۆن، بۆن و به‌رامه، بۆنی
 خۆش، بێهن، بووه، بووی
 عَبَقَ: بۆنی خۆش، بۆن و به‌رامی
 خۆش و سه‌رنج راکێشی بلاوکرده‌وه

عَبَقَة: پاشماوهی شَتِک، پاشماوهی
چه‌ری

عَبَقَة: نه و نافرته‌ی بُونِیک له‌خوی
ده‌دات تاجه‌ند رَوَزِیک هه‌ر پێ‌وهی
ده‌مِینِیت و نا‌پوات

عَبَقَر: خێ‌ونشین، جنۆکه‌نشین، شوین و
جیگه‌یه‌که عه‌ره‌به‌کان ده‌یانگوت
شوین و جیگه‌ی جنۆکه‌یه پاشان
هه‌رشتیک جوانبویه لایان و پێ‌ی
سه‌رسام ببونایه ده‌یاندايه پال نه‌و
شوینه

عَبَقَرَة مِنَ الْفَسَاءِ: ژنی جوان و شوخ و
شه‌نگ، باریکه‌له‌ی جوان نه‌ندام

عَبَقَرِي: بلیمه‌ت، هه‌لکه‌وتوو، زرنګ،
به‌هه‌رده‌ار، به‌توانا، لی‌هاتوو، سیفه‌تیک
تایبه‌ته بۆ هه‌رشتیک که له‌ژیری
نه‌قلدا جیگه‌ی سه‌رنج راکێشان و
سه‌راسیمه‌ بیت، که‌وره، سه‌ردار،
ناوریشم، فهرشی گران

عَبَقَرِيَّة: زرنګی، بلیمه‌تی، لی‌هاتوویی،
به‌هه‌رده‌اری

عَبَل: بری، قرتاندی، که‌پانی‌وه،
ده‌ستی پێ‌وه‌نا، پالی پێ‌وه‌نا

عَبَل بَه: بردی، رۆیی
عَبَل الشَّجَر: که‌لاکانی وه‌ری،

هه‌له‌وه‌ری، که‌وته‌ خواره‌وه
عَبَل الشَّيْء: که‌پاندیه‌وه، دایه‌ دواوه،

پالی پێ‌وه‌نا
عَبَل (ظَهْم): ناوسا، زلبوو، که‌شی

هات، کف هه‌لات
عَبَل: ناوساو، زل، که‌ته، قه‌به،

کفه‌هه‌لاتوو، که‌ش هاتوو

عَبَل: که‌روه که‌ته‌ی هه‌رشتیک

عَبَل النَّارَعَيْن: بال که‌روه که‌ته

عَبَل: هه‌ر که‌لایه‌کی لول و هه‌ک که‌لای

دارگه‌ز، که‌لای وه‌ریوی لول و ژاکاو

عَبَلَاء: به‌ردیکی سپی ره‌ق و توکمه‌یه

عَبَهْر - عَبَاهِر: یاسمین و نێرگس،

تیکسپراو

عَبَهْرَة مِنَ النِّسَاء: نه‌و نافرته‌تان‌ه‌ی

جوانی و ره‌وشت به‌رزیمان به‌یه‌که‌وه

کۆکردوه‌ته‌وه

عَبَوَة (مِل): پرکردن، پرکراوه،

ناخنراو، داگیراوه

عَبَوَة الشَّيْء: نه‌ندازه‌و نه‌وه‌نده‌ی پپی

ده‌کات

عَبَوَة نَاسِفَة (كَلَامَة مُتَفَجِّرَة):

ته‌قه‌مه‌نی، برێک ته‌قه‌مه‌نی

که‌ده‌ته‌قیته‌وه

عُبُودَة - عُبُودِيَّة: به‌ندایه‌تی، به‌نده‌یی،

گوێ‌پایه‌لی، ملکه‌چی، ملکه‌چ کردن،

کۆیله‌یی

عُبُور: تێ‌په‌رین، گوزه‌رکردن، ره‌ت

بوون، رێ‌باز، رێ‌وه، پیاچوون

عُبُوس: گرژ، مۆن، رووکرژ، مپومۆچ،

پۆرخز، مارس، ده‌م و چاو به‌یه‌کا دراو

عُبُوس: مۆنی، گرژی، رووبه‌یه‌کادان،

ده‌م و چاو ترشان

عَبِير: بۆنی خو‌ش، تیکه‌له‌ بۆنیک

خو‌ش

عَبِيْط (أَحْمَقُ مَفْشُوه): که‌وچ، که‌مژه،

که‌وده‌ن، حۆل، گێژ

عَبَّ (الدَّبِيحَةُ تَنْحَرُ وَهِيَ سَمِيئَةٌ وَفَتِيئَةٌ)؛ سه‌برپنی دابه‌سته، سه‌برپنی نازله‌لی قه‌ل‌وی گزشتنی تازه پیگه‌یشتوو که ناته‌واوی و که‌م و کوری تیا نییه

عَبَّ

عَبَّ فَلَانًا؛ جار دوی جار قسه‌ی بۆ

دووباره کرده‌وه

عَبَّ فَلَانًا بِالْكَلامِ؛ سه‌رزه‌نشستی کرد،

لۆمه‌ی کرد

عَبَّ (إِسْتَكْبَرَ وَجَاوَزَ الْحَدَّ)؛ له‌خوی

بایی بوو، شوولی لیته‌لکیشا،

لووتبه‌ریزه‌که‌ی له‌ناسستی خوی

به‌ده‌رکه‌وت، له‌سنوور چوه‌ده‌ره‌وه

عَبَّ الشَّيْءَ؛ کۆتایی هات، دواپی

پیت‌هات، لیبوه‌وه

عَبَّ الشَّيْخَ؛ پیر بوو، چوه‌ساله‌وه‌و

خه‌له‌فا، به‌سال‌چوو ته‌مه‌نی به‌سه‌ر

برد

عَبَّاب (لَوَمٌ)؛ گله‌یی، سه‌رزه‌نشست،

رازوگله‌یی

عَبَّاد؛ که‌ل و پهل، که‌ره‌سته، تفاق،

که‌ره‌سته‌ی جه‌نگ، که‌ل و پهل و

پی‌یستی جه‌نگ، کاسه‌ی گه‌وره

عُتَاق؛ شه‌راب و مه‌ی کۆنه

عُتَال (حَمَال)؛ باره‌به‌ر، کۆل مه‌لگر،

کۆلکیش، حه‌مال

عُتَالَة (حَمَالَة)؛ باریه‌ری، کۆلکیشی،

حه‌مالی، کۆل مه‌لگری

عُتَامَة؛ لیلی، خه‌وشداری، واژوی

روونی‌یه

عُتَّاشَلِي؛ نه‌خۆش‌یه‌که ده‌دات

له‌میشک و نه‌خۆش تووشی له‌رزین و

برپنی قسه‌و گوته‌دکات و به‌رده‌وامیش

تووشبوو نه‌قلی لاوازو کز ده‌بیته

عُتَّاهُ الْبَاكِر؛ لاوازیه‌کی نه‌قلیه

تووشی گه‌نچ و مه‌رزه‌ده‌بیته

عُتَّاهَة؛ که‌وده‌نی، گیلی، گه‌مژه‌یی،

بی‌نه‌قل، له‌ده‌ستدانی ژیری

عُتَّاهِيَة؛ شیت و ویت، که‌وده‌ن،

په‌ته‌ری، شیتۆکه، گه‌مژه‌یی، مه‌ردومی

گێل و نادان

عُتَّبَ عَلَيْهِ؛ نکوولی له‌ره‌فتار و کرداری

کرد، ناپازی‌بوو له‌سه‌ر مه‌ندیک ره‌فتار و

کرداری

عُتَّبَ فَلَانًا؛ سه‌رزه‌نشستی کرد، هات

به‌سه‌ریا، لۆمه‌ی کرد

عُتَّبَ فَلَانٌ عُتْبًا وَعُتْبَانًا؛ قاچیکی

مه‌لپری و نه‌وی تری دانا، پیاویک قاچی

نه‌بیته و به‌دارش‌ه‌ق بپروات به‌پۆه،

له‌سه‌ریه‌ک پی و ه‌ستا

عُتْبَ الْبَرِّقُ عُتْبَانًا؛ تیشک و رووناکی

به‌دوای په‌کا هات، تیشکی دایه‌وه

عُتْبَ الْبَابِ عُتْبًا؛ پیتی نایه به‌رده‌رکی،

چوه به‌رده‌رکی

عُتْبَ مِنْ مَّكَانٍ إِلَى مَّكَانٍ؛ بپی و

له‌شوینیکه‌وه چوو بۆ شوین و

چپگه‌یه‌کی تر

عُتْبَ مِنْ قَوْلٍ إِلَى قَوْلٍ؛ له‌گۆته‌و

قسه‌یه‌که‌وه په‌پیه سه‌رگۆته‌و

قسه‌یه‌کی تر، له‌م قسه‌بازیدا بۆ

نه‌وقسه

عُتْبَ فَلَانٌ؛ خاویوو، می‌واش بوو

عَثَبُ الْبَابِ: چوارچینوی بۆ دانا ،
لاشیپانی بۆ دانا

عَثَبٌ: گلهیی، سه‌رزه‌نشست، گازنده،
راوگلهیی، ماوهی نێوان دوو شاخ
عَثَبُ الْبَابِ: باهوی ده‌رگا،

چوارچینوی، لاشیپانی
عَثَبٌ كَثِيرُ الْمُعَاكَبَةِ: خوش گلهیی،
یه‌كێك هه‌میشه ده‌م به‌گلهیی بێت روو
به‌كه‌سانی ده‌ورپشتی

عَثَبِيٌّ: رازی، قایل، خوشنودی،
ناشتی

عَثَبَاتُ الْمَوْتِ: نا‌په‌حه‌تیه‌کانی مردن،
زان و نیشی سه‌ره‌ مرگ

عَثَبَةٌ: زه‌وی وشك و ره‌ق، وشكه
زه‌وی، هه‌ر پێ پلێكانه‌یه‌ك یان جێ
پێیه‌ك، په‌یژه، قالدومه، به‌رده‌رگا
عَثَبَةٌ (فِي الْهَنْدَسَةِ): پێكهاته‌یه‌كه
له‌دوو كۆله‌كه‌ پێكهاتوه

عَثَبَةُ الْبَابِ الْعُلْيَا: باهوی سه‌ره‌وه،
سه‌ر ده‌رگا، بالشمه

عَثَبَةُ الْبَابِ السُّفْلَى: باهۆی خواره‌وه،
ناو ده‌رگا

عَثَبَةٌ: خوارووی دۆلۆ شیو، لای
خواره‌وهی

عَثَدٌ (كَهَيَاً): ئاماده‌بوو، هاته‌به‌ر،
سازا، هاته‌به‌ر

عَثَدٌ (هَيَاً): ئاماده‌ی کرد، سازاندی
عَثَرُ الرُّمَحِ: له‌ریه‌وه‌و گه‌پایه‌وه‌ دواوه

عَثَرُ (ذِيح): سه‌ری به‌ری، ملی لێک‌ده‌وه
عَثَرٌ: ب‌نه‌ما، ره‌ه‌كێكه‌ بۆ چاره‌سه‌ر

به‌گه‌ر ده‌خړی

عَثَرَةٌ: نه‌وه‌ی لقو پۆپی لێده‌بێته‌وه،
وه‌چه‌و نه‌وه‌ی پیاوو هۆزو تیره‌و
كه‌سو کاری، خانه‌واده، خێزان

عَثَرَةٌ: سه‌ره‌پاو، ئازده‌لی سه‌ره‌پاو
له‌نه‌فامیدا بۆ گه‌له‌ خواکانیان سه‌ر

ده‌به‌ری

عَثَرَسَ فِي الْأَمْرِ: به‌توندو تیزی کردی
عَثَرَسَ فَلَأْنًا: سه‌تمی لێک‌کرد،

چه‌وسانیه‌وه، مافی خوارد

عَثَرِيْسٌ: زۆرداری تو‌په‌و تو‌پ
عَثَقَ عَيْتَقًا وَعِثَاقًا: کۆن بوو،

دێزینبوو

عَثَقَ الشَّيْءَ: پێشكه‌وت، گه‌یی
به‌پایان و کۆتایی

عَثَقَ الْمَالُ: چاك بوو، هاته‌ سه‌رپار
عَثَقَ الْيَمِينُ: به‌پێویست گه‌را،

پێویست بوو له‌سه‌ری سو‌پێند
خواردنه‌كه‌ی

عَثَقَ الْعَبْدُ: ئازادبوو، سه‌ریه‌ست بوو،
ره‌ها‌بوو، له‌کۆبیلايه‌تی رزگاری بوو

عَثَقَ الْخُمْرُ: کۆن بوو، دێزین بوو
عَثَقَ فَلَأْنًا بِفِيهِ: به‌ددا‌ن گازی لێگرت،

گه‌رتی

عَثَقَ الثَّوبَ: کۆنی کرد، دێزینی کرد،
شری کرد

عَثَقَ الْعَبْدُ: سه‌ریه‌خۆی کرد،
سه‌ریه‌ستی دایه‌، ئازادی کرد،

ره‌های کرد

عَثَقَ الْخُمْرَ: داینا کۆن و خوش بیی،
کۆنی کرد

عَثَقَ: سه‌ریه‌خۆیی، ئازادی،
سه‌ریه‌ستی، جوانی، ره‌هایی

عَنْقُ الشَّيْءِ: تازه کردن، نو نکردن و ه ی
 عَنْقُ: پالفتن و پوخته ی شت، جوانی،
 ریزو پایه داری، نازادی، پیشکوتن
 عَنْكَ فِي الْقِتَالِ: هلمه تی برده سر،
 هیرشی بۆ برد
 عَنْكَ فِي الْأَرْضِ: به تهنیا رویی، تهنیا
 چوو
 عَنْكَ عَلَيْهِ يَضْرِبُهُ: به توندی هلمه ت و
 هیرشی کرده سر
 عَنْكَ عَلَى يَمِينِ فَاجِرَةٍ: سویندیک ی
 دروی خوار
 عَنْكَ الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِهَا أَوْ أَبِيهَا:
 سه ربیچی کرد، یاخی بوو،
 بی گوی ی کرد، له گو ی پرایه لی میردو
 باوکی ده رچوو
 عَنْكَ عَلَيْهِ بِخَيْرٍ أَوْ شَرٍّ: ناپه زایی
 ده ربی، ناپازی بوو
 عَنْكَ الْقَوْمُ إِلَى مَوْضِعٍ كَذَا: لایاندا،
 ترازان
 عَنْكَ اللَّبَنُ أَوْ النَّبِيدُ: ترشو توندبوو،
 زقد بوو، فره بوو
 عَنْكَ بِفُلَانٍ: گرتی، به ری نه دا، نوسا
 پیوه ی
 عَنْكَ الطَّيِّبُ بِهِ: بۆنی گرت، بۆندار بوو،
 بۆنی هه بوو
 عَنْكَ يَدُهُ عَنْكَ: برديه نپو سنگی،
 له نپو سنگیا ونی کرد
 عَنْقٌ - عَنْقَلٌ: هه لی گرت، لیتی نه وی،
 به توندی کیشی کرد، رایکیشا
 عَنْقِلٌ إِلَى الشَّرِّ: په له یکرد، خیرایکرد،
 ده ست و بردی کرد
 عَنْقِلٌ: توندو تیژی هه رشتیک

عَنْقَةُ: نویل، پیک، ناسنیک ی دریزو
 قورسه به ردی پی هله ده که نری،
 رنگلیزه
 عَنْقُهُ - عَنْقَلٌ: توند به کیشی کرد،
 به توندی کیشی کرد
 عَنْقٌ - عَنْقَمٌ: خاوه خاوی کرد، شینه یی کرد
 عَنْقَمَ عَنِ الْأَمْرِ: دهستی لته لگرت،
 وازی لتهینا، دهستی لیکیشایه وه
 عَنْقَمَ اللَّيْلُ: به شیکی گوزده راو
 به سه رچوو، رذیی
 عَنْقَمَ الشَّيْءُ: دوايخت، خاوه خاوی
 تیا کرد
 عَنْقَمَ فَلَانٌ قَرَى ضَيْفِهِ: دوايخت،
 خوان و سفره ی میوانه که ی دواخت
 عَنْقَمَ (أَظْلَمَ): تاریکی کرد، تاریکی
 داهات
 عَنْقَمَ عَنْهُ: وازی هینا دوی ده ست
 به کاربوونی، کشایه وه دوی نه وه ی
 شانی پیا کردبوو
 عَنْقَمَ قَرَأَهُ: میوانداریه که ی دواخت
 عَنْقَمٌ - عَنْقَمٌ: دار زه ی تونی کتوی
 عَنْقَمَةُ (ظُلْمَةٌ): تاریکی، زهنگ، واژی
 رووناکیه
 عَنْقَمَةٌ: سی به کی سه ره تای شهو،
 تاریکایی به شیوه یه کی گشتی، خاوه
 خاو، هیواشی و له سه رخوی
 عَنْقُو: بایی، فیزو لوو تبه رزی،
 سه رکه شی، خو لیگورپان، بایی بوون،
 غه پابوون
 عَنْقُهُ: شیتوکه بوو، که وده ن بوو، نه قلی
 که م بوه وه، سه رسام بوو، سه ری
 سوپما

عَتَه فِي الْعِلْم: سوربوو له سهری ،

به رده وام بوو له سهری

عَتَه (بَلَاهَة): كه وده نی، گیلې ،

گه مژه بی

عَتِي: خو به زلزان و سته مكار، له سنوور

دهر چوون

عَتِيد: ناماده، ناماده كراو، نزيكى

روودانه

عَتِيدَة: سندوقيكه بونی خوشو بابه تی

جوانكای و خورازاندنه وهی تییدا

هه لده گيری

عَتِيْق: كُون، دیرین ، په رپوت،

سهر به خق، سهر به ست، نازاد، به ریز،

به ته مهن و دیرینی هه رشتیک

عَتِيْقَة: مهی كونی چن ساله، كُون،

دیرین

عَتِيَه: سوربوو، به رده وام بوو، پشت

نه ستوربوو ، نالوده ی بوو

عَتَا

عَتَا - عَتَة (سوس): مژانه، مهربكانه،

خوورك، خیرك، مړكه، گیبوه،

گیانداریکې ورده و کله و په لی خوړی و

داری گهنده ل ده خوا

عَتَاء: مار

عَتَاث: ناوازخوان، سرود خوین

عَتَار: شهر، نه وهی لی هه لده نوتی ،

کوسپ ، ریگر

عَتَان: ته پو تیز ، خول و لم

عَتَت الْحَيَّةُ فَلَانَا: پیوه یدا، گه زتی

عَتَت الْعَتَّةُ الصَّوْفُ: خواری

عَتَر (رَل وَسَقَط): هه لئوتا، كهوت،

هه له نكوت، ساتمه ی كرد، ره تییدا،

سهرسمیدا

عَتَر عَلَى السَّر: رازو نهی نی دوزییه وه،

ناگاداری بوو

عَتَر عَلَى الشَّيْء (وَجَدَهُ): دوزییه وه،

دبته وه ، چاوی پیكه و ته وه

عَتَر عَلَيْهِ الزَّمَان: روژگار خراب بوو

له گه لی، شانس نهی هیتا، روژگار

قورسو گران بوو له سهری

عَتَر فِي ثَوْبِهِ - عَتَر بِهِ فَرَسَهُ - عَتَر

جَدَهُ: به دبه خت بوو، بی شانس بوو ،

فه و تا

عَتَر: هه لی نوتان، خستی، سهرسمی

پیدا

عَتَر: درق، دال، قه له په ش

عَشْرَة: كهوتن، هه لئوتان، سهرسم،

ساتمه كردن، ره تدان، تیكوشان و

جنگ

عَتَقْتُ: خراپه، ناله باری

عَتَق: جوړه داریکه

عَتَكَ: ره گه كانی دارخورما

عَتَكَلَة: دوزمنی ره ز قورسو گران

عَتَكَلَه: جوانی كرد، رازاندیه وه،

دهستی پیا هیتا

عَتَكُول: خو شه خورما، خورمای

به تام و پیكه بیوو

عَتَكُولَة: نه وشتانه ی بق جوانی

هه لده واسرین و به دهم باوه

ده شه کینه وه

عَتَل: زورو فرهی هه مووشتیک، توندو

زله

عَتَم الْعَظْم: به خواردن گتپرایه وه

عَتَم الْجَرْح: قه تماغه کی وشکی كرد

به لام هیتا هه چاك نه بوو بوه وه

عَمَّ الْقَرِيبَةَ وَنَحْوَهَا: به باشی دای

نه خست، باش مه لی نه بیجا

عَمَّ: که متیار، فیل

عَمَّان: به چکه ی حوباری، به چکه مار،

توله مار، مار، توله، ناوی سَیِّهَم

خه لیغی راشدینی موسولمانه (ره زای

خوای لَبِیَّت)

عَمَّنْ مِنَ الطَّغَام: خواردنیك

بۆكزیو بیئت، بۆنی دوکله ی گرت بیئت

عَمَّتِ النَّارُ: دوکله لی کرد

عَمَّتْ فَلَانٌ فِي الْجَبَلِ عَمَّنَا: سه رکه وت،

مه لژنا پیایدا

عَمَّتِ الثُّوبُ بِالطَّيْب: دوکله ی

بوخورده که ی کرد به سه ریا مه تا

پیوه ی نووسا و بۆنی گرت

عَمَّتْ فَلَانٌ عَلَيْهِمُ الْفَسَاد: خراپه ی

هیتایه ناویان، مه ژاندی، جوولانی

عَمَّنُون: نه و موانه ی له چه ناگو و ژیره وه

تا خواره وه ی گهردن دیت، مووی

دریژی گهردن، وشتر و سابرین،

ریشه که ی، په پی شۆپووی خوار

ده نووکی که له شتر

عَمُور: به کیک زۆر بکه ویت یان مه لئوتی

عَمُور: زانین، بۆده رکه وتن، دۆزینه وه،

چاوپیکه وتن

عَمِي - عَمُوا: خراپه ی ناپه وه، ناشوب و

خراپه ی بلاوکرده وه

عَمِير: ته پ و تۆز، خاک و خۆل،

گه رده لول، تۆزو گه ردی زۆر

عَج

عَج (صَاح): هاواریکرد، نه ژاندی،

قیزانی، دهنگی به رزکرده وه

عَجَّ بِالْأَعْمَاءِ إِلَى اللَّهِ: دهنگی نزاو

پارانه وه ی له باره گای خوای گه ورده دا

به رزکرده وه

عَجَّ الرِّيحُ: به توندی مه لیکرد و له گه ل

خۆیدا ته پ و تۆزی باراند

عَجَّ الطَّرِيقُ: پریوو له خه ک، جمه ی

هات، به کجار خه لکی لیبوو

عَجَّ الْمَكَانُ بِكَذَا (تَحْشَد): پریوو، بوو

به چرپه و قه له بالئی

عَجَّ: نه ره، قیزه، هاوار، قاووقیز،

دهنگ دهنگ، هاوارو دهنگی به رز

عَجَانُن: فهرموکه، پلاستیک

عُجَاب - عُجَاب: سهیر، سه رسوپه یتن،

سه رسامکر، سه راسیمه یتن،

له راده به دهر

عُجَاج: خۆل، ته پ و تۆز، دووکه ل،

چرپه، چه ره

عُجَاج: نه ره که ر، قیزه که ر، خۆل بارین

عُجَار: پۆشاکیکه ژنان ده بییچن

به سه ریان وه

عُجَارُ الدَّهْرِ: رووداوو نه هاهمه تیه کانی

رۆژگار، رووداو و کانی

عُجَارَةٌ: نه وه ی ژنان ده یکه نه پاشی

خۆیان وه بۆنه وه ی سمت و کلۆتیان

رَبِّكَ بنوینیت

عُجَاف: بی بارانی، وشکه سال

عُجَالَةٌ: نه وه ی پیشده خری

له مهرشتیک، شت و مه کی ئاماده کراوی

گه شتیارو موسافیر که ئهرکی بۆ

دروست نه کات

عُجَام - عُجَامَةٌ: دهنگی خورما، ناوک،

دهنگ و ددانه ی ههرشتیک و هک خورما و

مه نارو ...

عَجَان: مه ویرشیل، نه وهی
 هه لده ستیت به شیلانی مه ویر، گه مژه،
 گیل، که ودهن، نه زان
 عَجَاوَة: شیریک بدریت به منالیک
 مه تیوو بی باوک
 عَجِبَ لَهُ وَمَنْهُ: سه رسام بوو، سه ری
 سوپما، واقعی وپما، تووشی سه راسیمه
 هات
 عَجِبَ إِلَيْهِ (أَجَبَهُ): خووشی ویست،
 به دللیا چوو، هه زی لیکرد، له دللیا
 شیرین و خووشه ویست بوو
 عَجِبًا: سه ری سوپمان، سه رسامی کرد،
 واقعی وپمان، سه راسیمه ی کرد
 عَجِبَ (رَهُو وَتَكْبَرُ): له خووبایی بوون،
 خو به زلزانین
 عَجِبًا (دَهْشَةً): سه رسامی،
 سه رسوپمان، واقوپمان، سه راسیمه
 بوون
 عَجَبًا: کوژایی، پاشه ل، دوا، کلینچکه،
 بنکی کلک
 عَجَبَةً: هیلکه و رۆن به ئارده وه
 عَجَجَ الْفُبَارَ (أَثَارَهُ): کردی به ته پو
 تۆز
 عَجَجَ الْبَيْتَ مِنَ الدُّخَانِ (مَلَأَهُ): کردی
 به چه ره دوکه ل، ماله که ی قاندا له
 دۆکه لا
 عَجَرَ الْفَرَسُ: کلکی به رزکرده وه، کلکی
 مه لیری
 عَجَرَ الْفَرَسَ وَالرَّجُلَ: به خیرایی رۆیی
 به پیوه له ترسا یان له بهر هر
 هویه کی تر
 عَجَرَ عَلَيْهِ بِالسَّيْفِ: به شمشیر
 هه لمه تی بۆ برد، نیشته سه ری

عَجَرَ عَلَيْهِ: زۆری لیکرد، داکۆکی کرد،
 جه ختی لیکرد
 عَجَرَ الرِّيقَ عَلَى أَسْنَانِهِ: تفه کی
 خهست بووه به ددانه کانیه وه نووسا
 عَجَرَ بِالْقَصَا: به گزچان لیتداو
 شوینه که ی هه لکفاو به رزیوه وه
 عَجَزَ - عَجَزًا: که ته و زله بوو، قه له و
 تیکسمراو بوو، سکی ئاوساو هه لکفا
 عَجَزَ (نَشَوَ): هه لتوقیوی، ئاوساویی،
 لوو، گری
 عَجَزَاءُ: کۆم، قه مبور، کوو
 عَجَزَاءُ مِنَ الْعَصِي: گریدار، قه فدار
 عَجَزَةٌ: گری، سه لک، نه نگ، هه له و
 خووش، ناته واوی، که م کوپی، نام و
 نه نگ
 عَجَزَةٌ فِيرَكُوفَ (فِي الطَّبِ): لویه کی
 لاوه کیبه له جگه ردا دروست ده بیست
 له شیر په نهجی که ده وه ده گوینزیتنه وه
 عَجَزَةٌ: سووک، خیرا، تیژ، توندپه وی
 عَجَزَةٌ: له خووبایی بوون، خو به زلزانین،
 فیز، قسه ره قی، قسه ساردی
 عَجَزِيَّةٌ: ره قی، ساردی، خو به زلزانی،
 فیزو ده عیه
 عَجَزَقَبٌ: دوودی گنده ل، به دگومانی
 دل پیس
 عَجَزِمٌ: کرمیکه له نیو دارا، قه له وی
 کورته بنه، که ته ول
 عَجَزِمٌ: پی قه له، گیاهی کی به هاری به
 گه لای وه که له وی وایه تامی گه لا
 توور ده دات
 عَجَزَ - عَجَزَ (صَارَ عَجُوزًا): پیر بوو،
 به سالچوو، که وته ته مه ته وه

عَجَزَ عَنِ الشَّيْءِ: کم توانا بوو،
 نه يتوانی بیکات، بیدهسته لات بوو
 له نانايدا
 عَجَزَ فُلَانٌ عَنِ الشَّيْءِ عَجْزًا:
 سوورنه بوو له سهری، به لاره کی گرتی
 عَجَزَ عَنِ الْعَمَلِ: توانای کاری نه بوو
 به موی پیری و به سالاجوونیه و
 عَجَزَ عَنْ كَذَا (لَمْ يَقْطِرْ عَلَيْهِ):
 نه يتوانی، بۆینه کرا، له توانایا نه بوو
 عَجَزَ الرَّجُلُ أَوِ الْمَرْأَةُ: سمت و کلوتیان
 گه وره و زله بوو، ده ربه پړو بوو
 عَجَزَ: پیری کرد، په کی خست، پرستی
 له بهر بری، کورتی هینا، ناته و او بوو،
 گه شه و نه شو نمای وه ستا
 عَجَزَ: لاوازی، بی میزی، توانا نه مان،
 له پهل و پو که وتن، که مته رخه می،
 که م و کوپړی و ناته و او، کورت هینان
 عَجَزَ - عَجَزَ - عَجَزَ (مُؤَخَّرُ الشَّيْءِ
 وَالْجِسْمِ): پاش، دواوه، سمت،
 که فله، کلوت، ته پریزه، کلینچکه،
 پاشه ل، سمت و ساتان، قالچه، کلوت،
 که ماخ، ته راف، ته پماقون، دوو گولمی
 گه وره ی گوشتیه که له لای راست و
 چه پی گیانداره وه په
 عَجَزَ - عَجَزَ: پیاوی بی میزو توانا
 عَجَزَ الْبَيْتُ (الشَّطْرُ الثَّانِي مِنْ بَيْتِ
 الشَّعْرِ): نیوه ی دیری دووه می
 مؤنراوه
 عَجَزَةٌ - عَجَزَةٌ: پاشه بهره، دواپین
 منالی دایکو باوک، دوا منال
 عَجَزَةٌ: په ککه وتوان، نه وانه ی
 به سالاجوون و یه کیان که وتووه

عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ: پیر بوو، به سالاجوو،
 ته مه نی کرد
 عَجَفَاج: هاوارو قیزه ی هر خاوه ن
 ده ننگیک
 عَجَفَاجٌ مِنَ الْغَيْلِ: نه سپی ره سهن و
 نه جیب
 عَجَفَجَ: قیزاندي، هاواری کرد، نه پانی،
 ده نگی به رز کرده وه
 عَجَفَجَةٌ: هاوارکردن، نه پاندن، قیزاندن
 عَجَفَجَةٌ (فِي لَفظة قَضَاعَةٍ): له زمانی
 (قوزاعه) دا بریتیه له گورینی (یا) بو
 (جیم) له گهل (عین) دا
 عَجَفَ نَفْسَهُ: وازی لی هینا، له خوی
 گرته وه، ده سته رداری بوو
 عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ الطَّعَامِ: له ده می خوی
 گرته وه بۆنه وه ی تر، ده سته گرته وه،
 هاته دواوه
 عَجَفَ نَفْسَهُ عَلَى فُلَانٍ: خواردنی دا به و
 خوی نه یخوارد
 عَجَفَ نَفْسَهُ عَنِ الْمَقَابِیحِ: نه فسی
 گرته وه له خرابه و ره و شتی ناله بارو
 دزیو
 عَجَفَ نَفْسَهُ عَلَى الْمَرِيضِ: له سهر
 نه خوشی نارامی گرت، دانی به خودا
 گرت
 عَجَفَ الدَّابَّةُ: لاوازی کرد، له پیکرد
 عَجَفَ الْبِلَادُ: باران نه باری، وشکه
 سال بوو
 عَجَفَ الرَّجُلُ: تیزی نه خوارد، تیر
 نه بوو
 عَجَفَ: لاواز، له، که م توانا، بی پرست
 عَجَفَاءُ: لاوازو که م توانا، له پړو لاواز

عَجَل - عَجَلًا: په‌لې کېد، خپزای کېد،
زویو کېد

عَجَل إِلَيْهِ: خپز او په‌لې کېد بڼی
عَجَل فَلَانًا وَالْأَمْرَ: پیښی کېوت،
بږیدایه وه، په‌رله وړی

عَجَل فَلَانًا: پیښی کېوت، پیښی
دایه وه، هانیدا، دنه‌یدا

عَجَل لَهُ مِنَ الشَّمَنِ كَذَا: پیښه‌کی دایه،
له‌پیښه‌وه دایه، پیښه‌کشی کېد،
خستیه خزمه‌ت و ژیر رکښی

عَجَلُ اللَّحْمِ: لټینا، ناماده‌یکړد
عَجَل - عَجَلَة - عَجَالَة: پیښخستن و زو
ناماده‌کړدنې هر شتیک، نه و خوارندنې
ناماده ده‌کړیت، نه‌وهی بڼ میوان ساز
ده‌کړیت

عَجَل (مُسْرِع): خپز، په‌له،
ده‌ستېجی، گورج
عَجَل - عَجَلَة: خپزایی، په‌له‌کړدن،
فرېکه، فرکان

عَجَل: گوږه‌که، پارین، پوځه،
جوانه‌گا، توپه‌ن، نه‌وه‌ن، نیون،
نوینگین، په‌لخ
عَجَلَان (عَجِيل - مُسْرِع): په‌له، خپز،
به‌تاو

عَجَلَة: په‌له، خپزایی، تاو، ده‌ست و
بردرکړدن، گورج، چوستی، گورج و گزلی،
فرېکه، گالیسکه، پیچکه، ره‌پړه‌وه،
پاسکیل، دووچه‌رخه، قوپو لپته،
خلته، نه و نامېړه‌ی قورسایي له‌سهر
مه‌لده‌کړی، دلاب، که‌نتور، سووکی
عَجَلَة (فِي الرِّيَاضَة): ریژه‌ی گودانی
خپزایی

عَجَلَة الْقِيَادَة: سوکان، چه‌رخه،
مه‌ل‌سورین

عَجَلَة (أَتَى الْعَجَل): گوږه‌که، پوځه
عَجَم الحَرْف وَالْكِتَاب (أَزَالَ إِبْهَامَهُ):
به‌نوکت و سه‌روبوړ په‌نهان و نادیارایی
ناشکرا کېد، روونی کرده‌وه

عَجَم الشَّيْء: گازی لیگرت بڼه‌وهی
پته‌ویی و توکمه‌یی بڼ ده‌ریکه‌ویت
عَجَم فَلَانًا: تاقیکړده‌وه، مه‌لیسه‌نگان
عَجَم السِّيف: رابوه‌شاندو تاقیکړده‌وه،
مه‌لیسوراند بڼ تاقیکړده‌وه

عَجَم الْكِتَاب: رانه‌ماو نه‌وه‌ستا له‌سهر
پته‌کانی به‌پټی خوی یان وه
پټویست

عَجَم فَلَان: زمانی پاراو نه‌بوو، گیره‌و
نارپه‌وانیک له‌زمانیدا بوو، لاله‌پته‌بوو
عَجَم - عَجَم: نه‌ته‌وه‌و که‌سانی نا
عهره‌بو به‌تایب‌ت بڼ (فارس)
به‌کارده‌بری، نثرائی، عه‌جه‌م، واژوی
عهره‌به

عَجَم - عَجَم (عَصَص - أَصْل الذَّنْب):
کلینچک، کلینچه، ئیسقانیکی بارییکی
گری‌گری‌ی کورته به‌ژوور قنکی بزن و
مه‌رو هیندی گیانداري تره‌وه‌په
له‌جیاتی کلک

عَجَم - عَجَام: ناوکه خورما، هرشتیک
له‌نیو خواردنیکدا بیت وه که‌ده‌نکی
میونډ ...

عَجَمَاء: چوارپی، نازه‌لان، گیانه‌وه‌ر
عَجَمَة - عَجَمَة (إِبْهَام): نادیارایی،
نالوزی، شپواوی، لپلی، نارپکی

عَجَمَة (نَوَاة)؛ ناوک، کړوک، نیتوک،
 دهنگی ره قی ناو خورماو مه لوزه و
 هیندئ شتی تره
 عَجَمِي؛ نیرانی، جگه له کهسانی ره گز
 عه ره بی
 عَجَن الدَّقِيق؛ شیلای، کردی به هه ویر
 عَجَن فُلَان؛ دهستی خسته سر زه وی
 کاتی به رزبوه وه و هه ستا به هوی پیری و
 نه توانینه وه
 عَجَن عَلَى الْعَصَا؛ خویدا به سر
 گوجاندا له رویشتنا
 عَجَن؛ خه لکی دهوله مندوخو شگوزه ران
 عَجْنَاء؛ وشتريک که م شیر بیت
 عَجْوَة؛ باشتري جوری خورمايه که پتر
 له شاری (مه دینه) هه یه، له سهریه ک
 مه لچنین و دانانی خورما
 عَجْوَز؛ پیر، به سالاجو، به ته مه ن،
 کونه سال، سهرسپی، فه رتبوون،
 به سالاجوون، تاره ق، به لاو نه هه مه تی،
 که شتی، ریگه و بان، نه ندازه، که وان،
 ناگر، تیاچوون، دارخورما، و شتر
 عَجُول؛ خیراکه ر، په له په لکه ر، بزینو،
 هه له شه، ژور به په له و خیرا
 عَجِيب؛ سهرسو پهین، سهرسامکه ر،
 سهر، له راده به ده ر
 عَجِيبة؛ نبعجاز، کاریکی له راده به ده ر
 عَجِيل؛ خیرا، تیز، به گوپ، گورج
 عَجِيلة؛ رویشتنیکی خیراو به په له،
 روین به تیزی و پرتاو
 عَجِين؛ هه ویر، هه شیر، هه میر، ناردی
 به ناو گبراه وی شیلراو
 عَجِينة؛ گیل، که وده ن، که مژه،
 نامه رد، ژنانی

عَدَى

عَدَى؛ ژماردی، حسابی کرد، ژماره ی کرد،
 وایزانی، وایدانا، قه بلانی، خه ملانی
 عَدَّ الدَّرَاهِمَ وَغَيْرَهَا؛ پاره ورده کانی
 ژمارد، حسابی کردن
 عَدَّ فُلَانًا صَادِقًا؛ وایزانی راست
 ده کات، وایدانا له که لیه تی
 عَدَّ؛ نه و ناوه ی له بهری ده پوات و وشک
 نا کات، زوری هه رشتیک، کۆن، دیرین
 عَدَّ؛ زیبکه، لیر
 عَدَّ الْوَرْدِي؛ زیبکه یه که له سر هه ردو و
 کولم لووت ده رده که ویت
 عَدَا (جَرَى - رَكَضَ)؛ رایکرد، غاریدا
 عَدَا عَلَيْهِ (وَتَبَا)؛ هه لمه تی دایه،
 به لاماریدا، هیرشی کرده سر
 عَدَا اللَّصُّ عَلَى الشَّيْءِ عَدَاءً؛ دزی،
 بردی
 عَدَا فُلَانًا عَنِ الْأَمْرِ عَدَوًا؛ سهرقالیکرد،
 دوری خسته وه
 عَدَا عَلَيْهِ؛ سته می لیکرد، سته می کرد
 به رانبه ری
 عَدَا الْأَمْرَ وَعَنْهُ؛ بری وازی لیهینا،
 گوزه راندی و ده سته برداری بوو
 عَدَا (مِنْ أَدَوَاتِ الْإِسْتِثْنَاءِ)؛ بیجگه،
 جگه له، جگه، به ده ر، دور له
 عَدَى فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ؛ به ره لای کردو
 روپی، ده سته برداری بوو
 عَدَى الشَّيْءِ؛ به جیتی هیشته بقی تر
 عَدَى الشَّيْءِ إِلَيْهِ؛ ریگهیدا، به سهری
 برد
 عَدَى؛ دوزمن، غه ریب، غه واره،
 نه وانه ی له یه که وه دوون، که نارو
 قه راغی دۆل و شیو

عُدَى: شوینى به رزو بلند، بالاو به رز
 عَدَاء - عَدَاوَة: دوزمنایه تی، ناحه زی،
 شه په نگیزی، گنجه لگه ری،
 رکه به رایه تی، قینه به رایه تی
 عَدَاء: کاروباریک سه رقاکه ریبت بق
 مه ردوم له کاری سه ره کی و بنه په تی
 خوی
 عَدَاءُ الْخُنْدَقِ أَوْ الْوَادِي: ناوه پاستی،
 میانه تی
 عَدَاءُ (جَمْرَاء): راکه، خوش رهوت،
 خوشپه و
 عَدَاء: یه گیم راکردن، به ردیک له سه ر
 شتیك دابنری و دابیپوشی
 عَدَاء: به خشین، زه بزه به تی شیتی،
 واده و کاتی مردن، رژی خستنه پوو
 عَدَالَة (فِي الْفَلَسَفَةِ): به یه کیک
 له چاکه و باشه کان ده گوتریست
 که فله سوفه کان له دیرزه مانه وه
 باسیان لیکردوه (1) دانایی (2) نازایه تی
 (3) پاکي (4) دادپه روه ری
 عَدَدُ الْيَتِّ (عَدَدُ مَنَاقِبِهِ وَوَصْفِهِ):
 لاوانیه وه، پیامه لدا، بوی لاوانیه وه،
 چاکه و باشه کانی باسکرد
 عَدَدُ الشَّيْءِ (أَخْصَاءُ): ژماردی،
 ژماره تی کرد، ژماره تی بق دانا،
 سه ژمیری کرد
 عَدَدُ الْمَالِ: مال و دارایی گردو
 کوکرده وه
 عَدَد: ژماره، نه ژمارده، ژوماره، نمره،
 به سه رکردنی شتی زود دانه دانه
 عَدَدُ أُولَى: ژماره تی خو به ش
 عَدَدُ غَيْرِ أُولَى: ژماره تی دابه شی

عَدَدٌ بَسِيطٌ: ژماره تی ساده
 عَدَدٌ صَحِيحٌ: ژماره تی ته و او
 عَدَدٌ كَسْرِي: ژماره تی جوت
 عَدَدٌ فَرْدِي: ژماره تی تاك
 عَدَدٌ تَرْتِيبِي: ژماره تی ریزه ندو یه ك
 له دوا ی یه ك
 عَدَد - عُدَد (الْمَطَرُ الْفَرِيز): ره مبله،
 بارانی به خو پ، لیژمه باران
 عَدَسٌ فِي الْأَرْضِ: ریسی، تیپه پی،
 گوزه را
 عَدَسٌ فَلَانْأ: خزمه تی کرد،
 له خزمه تیا بوو، پید او یستییه کانی
 جیبه جی کرد
 عَدَسٌ بِالْبَغْلِ: تی تی خو پی، نه پان دی
 به سه ریا
 عَدَسٌ فَلَانْ: ناوله لییدا، تووشی
 نه خو شی ناوله بوو
 عَدَسٌ (ثَبَاتٌ وَحَبٌّ): نیسك،
 دانه ویله یه کی وردی پانگه له تی سووره
 ده کری به چپشت
 عَدَسَة - عَدَسِيَة: هاوینه، وردبین،
 گه ردبین، زه په بین
 عَدَسَةُ الْعَيْنِ: توپی چاو
 عَدَسَةُ مَكْبَرَة: زه په بین
 عَدَسَة (فِي الطَّبِّ): چالی یان
 زیکه یه که له جهسته ده ردیت وه ك
 ناوله و ده گم نه مرؤف لیتی قوتار
 بییت
 عَدَلْ - عَدَلْ (أَعْدَلْ - قَوْمٌ): راستی
 کرده وه، به داد بوو
 عَدَلْ فَلَانْأ بِفَلَانْ: ناشتی کردنه وه،
 ریکی خستن

عَدَلٌ عَنِ الطَّرِيقِ : لا یداء، دورک و ته وه،

په راگنده کوه

عَدَلٌ فِي أَمْرِهِ : جټگیر بوو، چه سپا،

وه ستا، راما

عَدَلٌ فِي حُكْمِهِ : به دادپه روه رانه

فه رمانږه وایی کرد، دادپه روه ربوو

له فه رمانږه وایدا

عَدَلٌ فَلَانًا عَنِ طَرِيقِهِ : له ورپیږه

گه رانډیه وه بڼو ریگه یه کی دی،

په شیمانی کرده وه به لایه کی ترا

ناړاسته ی کرد

عَدَلٌ بِرَبِّهِ : هاوتاو هاوه لی بڼو

په یداکرد، شه ریگی بڼو دانا

عَدَلٌ فَلَانًا بِفُلَانٍ : هاوتای کردن،

له جټپی یه ک داینان

عَدَلٌ عَنِ كَذَا : وازی لټه یتنا، دهستی

لټه لگرت

عَدَلٌ عَنِ رَأْيِهِ : په شیمان بوه وه،

پاشگه زبوه وه، گڼوی

عَدَلٌ عَدُولًا إِلَيْهِ : گه راپه وه، په شیمان

بوه وه، پاشگه زبوه وه، ژتوان بوو

عَدَلٌ : دادپه روه ربوو، مافپه روه ربوو،

مافی پاراستو به رگری لټکرد

عَدَلٌ : چاکی کرد، رټکی خست،

مټواشی کرده وه، دایمرکانه وه، خاوی

کرده وه

عَدَلٌ الْمَتَاعُ : کردی به دووبه ش،

دووتای کرد

عَدَلٌ الْحُكْمَ (بَدَلَهُ - خَفَّفَهُ) : گڼوی،

سووکی کرد، که می کرده وه

عَدَلٌ الشَّعْرَ : رټکی کرد، هاوسه نگی کرد

عَدَلٌ : دادپه وهری، داد، راستی،

دروستی، بریټیه له پیدانی ماف

به تاکه کان و لټسه ندی شه و ټرک و

فرمان و داوایه ی له نه ستویاندايه، هاوتا،

هاوشټیوه و چه شن، پاداشست،

چوونیه کی، په کسانۍ، راستگرده وه،

دادمه ند، قوربانی

عَدَلٌ : هاوشټیوه و هاوچه شن، تایه کی

بار که دهنریت له ناڅه ل و لاخ، جه وال،

هوږ، تووره که، خورج، تا، هاو، وه ک،

وه کو، هاوشټیوه

عَدَلٌ : رټککردنی دووتای بارټک،

به رانښه رکردنی دووتا

عَدَلٌ : دادپه روه، مافخواز، راستگر،

سه رپاست

عَدَلَةٌ : ژنی دادگر، ژنی مافخواز

عَدَلَةٌ - عَدْلَةٌ : نه وانه ی پاکو

بیټگر دی گه واهی دهران ده چه سپټنن

عَدِمَ الشَّيْءَ (فَقَّهَهُ) : ونیکرد، له کیسی

چوو، له دهستی چوو، نه یم

عَدِمَ الْمَالَ : ماله کی له ده ستدا،

له کیسیدا

عَدِمَ (إِنْعَدِمَ - فَقَدَ) : ونېوو، له کیس

چوو، نه ما، فه وتا

عَدِمَ - عَدِمَ - عَدِمَ : له ده ستدان، له کیس

چوون، فه وتان

عَدِمَ (مَالَاً وَجُودَهُ) : هیج، نه بوون

عَدِمَ : هه ژاری، نه داری، گه دایی

عَدِمَ : په پیره وی بیروباوه پی عده می

که بوون پوچهل ده کن له گشت

مه به ستو مه رامټک

عَدَلٌ بِالْمَكَانِ : مایه وه، جټنشین بوو،

مه لټکرد

عَدَنَ الْبَلَدَ: جَيْشِينَ بُو، تیایدا

سرہوتی گرت

عَدَنَ الْأَرْضَ عَدْنًا: پەینی پیاکرد،

پەبنداری کرد

عَدَنَ الْحَجَرَ: هەلێکەند، دەری هێنا،

بەردی هەلکەن

عَدَنَ: کەنازی دەرهێنا

عَدَنَ الْأَرْضَ: پەینی پێوه کرد

عَدَنَ: ناویکی بەهەشتەو ئەولانەیی

خوای گەورە بۆ پاداشتدانەوی بەندە

چاکەکارەکانی دایناو

عَدَنَ: ناوی شارێکە لەیەمەن، مانەو

پایەداری

عَدُو: دۆژمن، ناحەز، نەیار، دوشمن،

خەنیم، دۆژمن، قانی، بەدخوای، مێمل،

تاسب، قومسی، نەتەوی

عَدُو (رُكُض): راکردن، غار، غارغارین،

هەلھاتن

عَدُو (إِنْتِقَال الْمَرَض): تەنینه‌وێ

نەخۆشی، گواستەنەوی، داگەوتنەوێ،

پەتا بالۆبوونەو

عَدُوَاء: خاڵ و زەوی و مۆکاری

گواستەنەوێک جێگەی متمانە بێت،

دووری، پەراگەندەیی

عَدُوَاء الشُّغْل: رێگرەکانی، کۆسپەکانی

ئیش و کار

عَدُوَان - عَدُوَان: دۆژمنایەتی،

شەرفروشتن، ژۆرداری، زیانگەیاندن،

خراپەکردن، دژایەتی دەربڕین

عَدُوَان: ئەوێ بەتوندوتیژی

راوێدەکات، تیزتێپەر

عَدُوَّة: شوێن و جێگەیەکی بەرز و بلند،

کەناری دۆل و شیبو

عَدُوْسٌ مِنَ النَّاسِ وَالْذُّوَابِ: بەمیزو

پتەو لەرۆیشتندا

عَدُوِي: گرومێکە لەجەنگا میژشو

هەلمەتی بردبێت

عَدِي لِفُلَانٍ: دژی بوو، دۆژمنایەتی بۆ

دەربڕی، دژی وەستا، رقو کینی بۆ

هەلگرتبوو

عَدِي عَلَى فُلَانٍ: سستەمی لێکرد،

مالەگەیی دزی و بردی

عَدِي: کۆمەلێک لەنیو نەتەو و گەلێکدا

ئامادەیی کوشتارو جەنگ بن

عَدِيْلِد: ژۆر، چەندین، چەندان،

ژمیژدراو، حسابکراو، ژۆری

عَدِيْدٌ مِنَ الْقَوْمِ: خەلکێک لەنیو

نەتەو و یەکدا، گەلەخەلکێک لەنیو

نەتەو و یەکدا بن و لەخۆیان نەبن

عَدِيْلَةٌ: پشک و بەش

عَدِيْل: هاون، وەك، هاونشێو، هاونتا،

هاوێلزاو، ئاوەلزاو

عَدِيْمٌ: گێل، نەزان، کەودەن، گەمژە،

شیت، دیوانە، بی‌بەرە، هەژار، نەدار

عَدِيْمٌ كَذَا (مُجْرَدٌ مِنْهُ): بی‌بەری لە،

بی‌بەش لە

عَدِيْمُ الْحَيَاءِ (مَيْت): بی‌گیان، مردوو،

تیاجوو

عَدِيْمُ الْخَوْفِ (جَرِيء): ئازا، گوستاخ،

بەجەرگ، چاوقایم، نەترس، بویر

عَدِيْمُ الشُّوَّةِ (عَاجِزٌ - بَاسٌ): بی‌میز،

کەفتەکار، کەساس، پەککەوتە

عَدِيْمُ النُّفِيْر: بی‌هاوتا، بی‌مانەند

عَدِيْمُ الْمَالِ (مُعْدَم): هەژار، نەدار،

بی‌پارە، لەوار، خاکەسار، لات، نەبوو،

خاکەسار، دەست کورت

عَدِيمُ الْحَيَاءِ: بی‌تابی، به‌دیده‌وشت،
سوک و رسوا، بی‌شهرم

عَدَا

عَدَا الْبِلَادُ: تاووه‌وای خوش بوو
عَدَا الْمَكَانَ: خوش بوو، دلفرین بوو
عَذَابُ (الْم): سزا، نازار، نیش،
نه‌شکه‌نجه، سه‌مهره، ژان، ناپه‌ح‌تی،
ره‌نجاندن

عَدَاةٌ: زه‌وییه‌کی به‌فه‌پو پیت
عَدَار: شهرم، بی‌فیزی، ساکاری،
نابروو، روومه‌ت، کولم، زولف، لاجانگ،
نه‌گریجه
عَدَال: عَدَالَة: گله‌یی و گازنده‌کار،

یه‌کَک فره‌گله‌یی بکات
عَذَابٌ - عَذَابًا: وازی له‌خواردن هینا
به‌هزی تینوویه‌تیه‌وه، له‌تینوانا
خواردن ناخرا

عَذَابُ الْمَاءِ: قه‌وزه‌و پوشو په‌لاشی لی
لابرد، پاکی کرده‌وه له‌قه‌وزه‌و
نه‌وشتانه‌ی تیی که‌وتیوو
عَذَابُ اللَّهِ الْمَاءِ: په‌روه‌ردگار ناوه‌که‌ی
خوش و شیرین کرد، سازگارو
شیرینی کرد

عَذَابُ عَنَّةٍ: وازی هینا، ده‌ستی
کیشایه‌وه، هاته‌دواوه، ده‌ستبه‌رداریوو
عَذَابٌ: نازاریدا، سزایدا، نازاری
پتگه‌یاند، ته‌نگی پتیه‌لجنی،
ناپه‌ح‌تی کرد، زوری بۆ هینا

عَذَابُ اللِّسَانِ: زمان پاراو، زمان په‌وان
عَذَابٌ - عَذَابَةً: گولنگه، گولونکه،
مه‌نگوله، گیزو گولنگ، ریشوو
عَذَابُهُ: سزایدا، نه‌شکه‌نجه‌و نازاری
هینا به‌سه‌ریا

عَذْبُهُ فَلَانًا عَنْ الشَّيْءِ: ریگری کرد،
ریگری نه‌دا، یاساگی کرد لیتی
عَذَرَ فَلَانٌ: گونا‌مو تاوانی زور بوو،
گونا‌ه‌بار بوو، تاوانی بی‌شومار بوو
عَذَرَ فَلَانًا فِيهَا صَنْعٌ: گله‌یی و
سه‌رزه‌نشتی نه‌کرد، لومه‌ی نه‌کرد
عَذَرَ الْفُلَامَ: سو‌ننه‌تی کرد،
خه‌ته‌نه‌ی کرد

عَذَرَ الْفَرَسَ بِالْفَدَارِ: توندی کرد،
پته‌وو چه‌سپاوی کرد، شه‌ته‌کیدا
عَذَرَ: پوزشت، بیانوو، په‌لپ، بیانگه،
که‌زه‌ک‌گرتن، په‌لپ‌گرتن
عَذَرَاءٌ: کچ، به‌کارنه‌هیتراو، نافرته‌تیکه
هیشتا می‌ردی نه‌کردبی

عَذْرَةٌ: بن، کچیتی، پیشه‌سهر، مووی
پیشه‌وه‌ی سهری نه‌سپ، نه‌ستیره‌یه‌که
هه‌رکات ده‌ریکه‌ویت گهرما زیاد
ده‌کات، نه‌خوشیه‌که ده‌دات له‌که‌روو
عَذْرَةٌ: پوزش‌خوازی، بیانوو هیتانه‌وه،
داوای لی‌بوردن

عَذْرَةٌ: پیسای، چال و چولی ده‌رکه‌وتن
عَذْرَةُ الدَّارِ: حه‌وشه‌که‌ی، گورپه‌پانه‌که‌ی
عَذْرِي: کچیتی، داوین پاک

عَذَا مِنْ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ: مه‌ندیکی
به‌رکه‌وتو لیتی برد

عَذَقَ النُّخْلَةَ (قَطَعَ سَعْفَهَا): مه‌لی
پاچی، بپی

عَذَقَ فَلَانًا إِلَى كَذَا: دایه‌پالی، خستیه
پالی

عَذَقُ: دارخورماو به‌ره‌که‌ی، دارخورماو
نه‌به‌روبوومه‌ی گرتوویه‌تی

عَذَقْ (عَنْقُود)؛ می‌شوو، پُوشك، هُوشه،
نیشوو، هوشو، بُول، قنچكِيكه كه چن
دانه تری یا خود خورمای پیوه بی

عَذَقْ؛ زُوزان، قسه زان، به ده م،
بُودخُوش

عَذَقَة؛ نیشانه و هیمایه که له خوری
ده کری به مه پاو رهنگی جیاوازه
له پرهنگی مه ره که خوی

عَذَلْ عَذَلْ (لَام)؛ سه رزه نشستی کرد،
پیاها لشاخا

عَذَلْ (مَلَامَة)؛ سه رزه نشست،
سه رختنه سه ر، تازیر، ده مکۆ،
به سه رویشتن، ته ریقکردنه وهی یه کیک
له رووی نامۆزگارییه وه

عَذَلَة؛ فره گله یی و سه رزه نشست، ده م
به گله یی و گازنده

عَذَلَة؛ سه رزه نشستی کرد، هات
به سه ریا، لۆمه یکرد

عَذْوَبَة (حَلَاوَة)؛ شیرینی، خوشی،
تامداری

عَذْوَلْ؛ سه رزه نشتکه ر، لۆمه کار،
ئه وهی دیت به سه رکه سیکدا له رووی
نامۆزگارییه وه

عَذِيّ؛ دیم، به ژك، چینه راو له شوینی
بی تاو، کشتوکالی دیمی

عَذِيَة؛ زه وییه کی به فو پیت
که دوورییت له ده ردوئافه کشتوکالیه کان
عَذِير؛ به هانه، بیانوو، ئه و حال و باوهی
به هانه و بیانوو بۆ ده هینریتنه وه،
پیشه نگ، میوان راگرتن و خوشی
ده ربیرین

عَذِيرَة؛ شوینه واری برینداری، سفره و
خوان رازاندنه وه و بانگکردنی
که سانیکی تایبته بۆی

عَرَى

عَرَا (جَلَبَ الْعَارَ)؛ شوهریی هینا، نهنگی
هینا، ئابروی برد، مه تکی کرد

عَرَا الْجَمَل؛ گه پوو
عَرَا الْظَلِيم (صَاح)؛ وشتر مورخه که
هاواری کرد، دهنگی لیبه رز بو وه

عَرَا الْأَرْضَ (سَمَدَهَا)؛ په یینی پیوه کرد،
په یینی پیا کرد

عَرَا؛ گه پ، گه پی، شوهریی، نهنگی،
که م و کوپی، خراپه و شه پ

عَرَا؛ ریقنه، جیقنه، منال، زاروُل،
وردیله

عَرَا (أَلَمْ أَوْ حَلْ بِهِ)؛ تووشی بوو،
به سه ری هات

عَرَا فَلَانًا؛ چوه لای، دهستی یارمه تی
بۆ درژکرد، یارمه تیدا

عَرَا الْقَمِيمَ؛ کونی قۆبچه ی بۆ کرد،
کونه قۆبچه ی بۆ دانا

عَرَى؛ رووتی کرده وه، جل و به رگی
پیوه نه هیشتن، جله کانی له به رد اکهنده،

سه ری مه لدایه وه، لیتی کرده وه

عَرَى فَلَانًا صَدِيقَهُ؛ پشتی تیکرد،
لیتی کشایه وه، هاته دواوه لیتی، رووی

لیوه ره چرخان
عَرَى الرَّجُلَ؛ فه رامۆشی کرد،

پشتگوی خست، لیتی نه پرسیه وه

عَرَى؛ لا، هه وشه، گۆره پان، سه رماو
سۆله

عَرَاء: چۆل، سارا، دهشت و ده،
 رووی زهوی، بهرین و چۆل
 عَرَاب: کهفیل، بهلێندهر، پهیماندر
 عَرَادَة (الْجَرَادَة الْأَثْنَى): کوللهی مێینه
 عَرَادَة: نامیری جهنگ و شه‌ری کۆن و
 دێرینه که بریتیه له مه‌نجه‌نیقیکی
 پچووک
 عَرَار: گۆله‌ نیرگزی کێوی بۆنخۆش،
 سه‌ختی
 عَرَارَة: به‌دخویی، سه‌ختی و
 ناپه‌حه‌تی، نه‌و ژنانه‌ی که مه‌ر کوپیان
 ده‌بیته
 عَرَاص: مه‌وریک مه‌وره‌ تریشقه‌ و
 تیشک و رووناکی له‌گه‌لدابیت، تیریکی
 ناسک و له‌راوه
 عَرَاضَة: ته‌قاندنی فیشه‌که‌ شه‌ته
 له‌نامه‌نگو جه‌زنه‌کاندا، نه‌و خه‌لات و
 دیارییه‌ی که‌سی که‌شتیارو موسافیر بۆ
 دۆست و که‌سانی نزیک به‌خۆی
 ده‌هینیت
 عَرَاف: جووکی، نه‌ستێره‌ شوناس،
 فالگرتنه‌وه، ده‌ست گره‌وه، جادوزان،
 جادووگر، نه‌فسوونگر
 عَرَافَة (عَمَل الْعَرَاف):
 نه‌ستێره‌ شوناسی، فالگرتنه‌وه،
 جادووگری، نه‌فسوونگری، چاوبه‌ست
 عَرَاق: ره‌هێله، شه‌سته، لێزمه‌باران،
 تیسقانیك گۆشته‌که‌ی خورابیت
 عَرَاق: رۆخی ده‌ریا، که‌نارو گویی
 ده‌ریا
 عَرَاق الرِّيشَة (سَاقَهَا): لاسکی په‌ر
 عَرَاقُ الْخَفَر (مَا أَخَاط بِهِ):
 ده‌روپه‌شتی نینۆک

عَرَاقُ الدَّار (فَنَاقَهَا): هه‌وشه،
 گۆزه‌پان
 عَرَاقُ الْأَذْن (كَفَافَهَا): که‌نارو سنووری
 گویی
 عَرَاقُ الرِّيش (جَوَفَه): ناوه‌که‌ی،
 ناوه‌وه‌ی
 عَرَاقُ مِنَ الْحَشَا: سه‌رووی سک
 عَرَاقَان: مه‌ردوو شاری (کوفه‌) و
 (به‌سره)
 عَرَاقَة: بنه‌چه، ره‌چه‌له‌ک
 عَرَاقَة: ئاوی سازگار، شه‌سته‌باران،
 ره‌هێله‌باران
 عَرَاقِيَة: ته‌پله، کلاو
 عَرَاقِيل (دَوَاهِي): به‌لا، نه‌هامه‌تی،
 ده‌رده‌سه‌ری، چورتم، کۆسپ، رێگر،
 مه‌ینه‌تی
 عَرَاقِيلُ الْأُمُور: کۆسپه‌کانی،
 ده‌رده‌سه‌ریه‌کانی، مه‌ینه‌تیه‌کانی،
 ته‌گه‌ره‌و ناپه‌حه‌تیه‌کانی، گه‌ری و
 ئالۆزییه‌کانی
 عَرَاك (مُشَاجَرَة): جه‌نگین، شه‌پرکردن،
 به‌گۆزه‌کاجوون، په‌لاماری یه‌کتردان
 عَرَاكُ الْإِبِل: قه‌له‌بالغی، مۆلبوونی
 و شتر له‌سه‌ر ئاو
 عَرَامُ مِنَ الشَّجَرَة: توپکه‌که‌ی
 عَرَامُ مِنَ الْقِدَر (وَسَخَهَا): چلکنی و
 پیسی
 عَرَامُ مِنَ الْجَيْش (كَثْرَتُهُ وَشَدَّتُهُ):
 زۆدی و بی‌شوماری له‌گه‌ل توندوتیژی و
 به‌هێزیدا
 عَرَان: مال و لانه‌یه‌کی دوور، قلیشاوی
 عَرَاه: رووتی‌کرده‌وه، جل و به‌رگ
 لێدامالی، بی‌جل و به‌رگی کرد

عَرَب - عَرَبًا: زمانی پاراویوو، گیران و
 مینجه مینجی نه ما
 عَرَبُ الْمَعْدَةِ: خراب بوو، ترشا، ژانی کرد،
 نیشی هات
 عَرَبٌ فَلَانٌ: ناوسا، هه لکفا
 عَرَبُ الْجَرْحِ: کیم و زوخمی کرد،
 ناوسا و کیمی تیزا، شوینه واری هه رما
 پاش چاک بوونه و هشی
 عَرَبُ الْمَرْأَةِ: میرده که ی خوشی ویست،
 شیرین بوو لای، خوشه ویست بوو
 عَرَبُ الْمَاءِ: سازگاریوو، شیرین بوو،
 روون بوو
 عَرَبُ النَّهْرِ وَنَحْوَهُ: ناوه که ی زود بوو،
 زیادی کرد
 عَرَبًا: عه رهب بوو، زمانی پارا و
 ره وانبوو
 عَرَبٌ (نَقَلَ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ): گۆپیه سر
 زمانی عه ره بی، کردی به عه ره بی
 عَرَبُ الْمُشْتَرِي: پیشه کی دا، پیشه کی
 دایه
 عَرَبٌ عَنْ صَاحِبِهِ: له بری نه و
 قسه یکردو ناپه زایی ده ربی، له زمانی
 نه و هه دوا
 عَرَبٌ عَنْهُ لِسَانُهُ: پارا و ره وان گز بوو
 عَرَبُ الْكَلَامِ: روونی کرده وه،
 ناشکرای کرد، ده ریخت
 عَرَبٌ فَلَانًا: زمانی عه ره بی فیر کرد
 عَرَبٌ عَنْ حَاجَتِهِ (عَبَّرَ): ناشکرای کرد،
 ده ربی، ده ریخت، خستیه پوو
 عَرَبُ الْجُمْلَةِ (حَلَّلَهَا): شیکرده وه،
 رافه ی کرد، ئیعرایی کرد، به شه کانی
 ناساند

عَرَبًا فِي الْبَيْعِ (أَعْطَى الْعُرْبُونَ):
 پیشه کی دایه
 عَرَبٌ فَلَانًا: گوتنه کانی لا ناقولوا
 خراپیوو، قسه کانی په سهند نه بوو
 وه لای دایه وه
 عَرَبٌ عَلَيْهِ: قسه کانی به ناقولوا نه شیواو
 دانا
 عَرَب - عَرَب - عَرَبَان: گه لی عه رهب،
 گه ل و نه ته وه یه کی سامین له بنه په تداو
 له نیمچه دورگی عه ره بی سه ریان
 هه لداوه
 عَرَب - عَرَبٌ مِنَ الْمَاءِ: ناویکی شیرین و
 سازگار
 عَرَبَاء: عه ره بی راسته قینه
 عَرَبَانِي (الْمُسْتَعْرَبَةُ وَالْمُتَعَرَّبَةُ دَخَلَا):
 نه وانه ی خویان کردوه به عه رهب
 عَرَبِيَّة: عه ره بی راسته قینه، ژنی دهم
 به خنده، ژنیک حه ن به گالتنه و شوخی
 بکات، بیرى پر ناو
 عَرَبِيَّة: روبرای خو، گالیسکه،
 عه ره بانه، فارگون، واگون
 عَرَبِيَّةٌ نُقِلَ الْبَضَائِعُ: لوری، تپله
 عَرَبِيَّةٌ مُسْتَشْفَى: ئوتومبیلی
 فریاگوزاری، ئوتومبیلی فریاکه و تن،
 ئیسعاف
 عَرَبِيَّةٌ يَدَوِيَّة: عه ره بانه ی دهستی
 عَرَبِيَّةُ الْبَضَائِعُ: عه ره بانه ی شت و مه ک
 عَرَبِيَّةٌ نُقِلَ الْأَرْضَى دَاخِلَ الْمُسْتَشْفَى:
 عه ره بانه ی گواستنه وه ی نه خوش
 عَرَبِيَّة: خووی خراب بوو، به دره و شت بوو،
 ره وشت و نرم بوو، ناژاوه ی نایه وه
 عَرَبَدَ السَّكَرَانَ عَلَى النَّاسِ: نازاری
 خه لکیدا، کیتشه ی بۆ دروست کردن

عَرَبْدَة (مُشَاغِبَة): نازاوه، پشيو،
 شه پو كيشه، نازاوله، شپرزهي، شه پو
 كيشه و ه لايساندن
 عَرَبَنَ (قَدَّمَ الْعَرَبُونَ): پيشه كيدا
 عَرَبُونَ - عَرَبُونَ (مُقَدِّمَةً): پيشه كي،
 په ي، مامه لانه
 عَرَبِي: عه رب نيشتمان، عه رب
 زمان، عه رب، گوندنشين،
 ده وارنشين، ده شته كي
 عَرَبِيَّة: زماني عه رهي، نه و زمانه ي
 عه رب قسه و گفتوگوي پيده كات
 عَرَبِيْل: نازاوه گير، ناشوبگير،
 به دخو، ناكه سبه چه
 عَرَبِيْلَة: نه وي كه سه رخوش ده بيت و
 نازاري خه لكی ده دات
 عَرَبِيْن (فِي مَادَّةِ الْأَخْيَارِ): مادده په كه
 له شيله ي دارك درده هينري له ناوچه
 عه رهبه كان ده پويت
 عَرَة: جاريك، كه په تيك، توندوتيزي
 له جه نكا، كارزان، به دخو
 عَرَة: كه پي، كه نيزه ك، ريقنه ي
 نازهل، نازهل، كوپاره ي وشر، هاتني
 ده ردو نه هامت ي به سهر، تاوان،
 شيتي كه تووشی مروف ديت
 عَرَج - عَرَج: شلي، له نكي، به شله
 شل رويي به پيوه، سه ركوت، هه لزنه،
 به رزبوه وه
 عَرَجَ فِي السَّلْمِ وَعَلَيْهِ: به رزبوه وه،
 سه ركوت، پله پله سه ركوت
 عَرَجَ بِالشَّيْءِ: له گه ل خوي به رزي
 كرده وه
 عَرَج - عَرَجًا وَعَرَجَانًا: قاجي شه لپو
 له زگماكيه وه، شه ليه كه ي زگماك بوو

عَرَجَ الشَّمْسُ: روپه ناوابوون چوو،
 ناوابو
 عَرَجَ (مَالَ مِنْ جَانِبِ إِلَى جَانِبِ):
 لايكرده وه، لايدا، پيچي كرده وه
 عَرَجَ الْخَطَّ (لَوَاهُ): هيله كه ي خواركرد،
 به خواري هيلي كيشا، خواري كرد،
 لاريكرد
 عَرَجَ الْبِنَاءَ وَالنَّهْرَ وَالْخَطَّ وَالْثَوْبَ:
 خت خه تي كرد به لاري
 عَرَجَ الْقَوْمَ عَنِ الطَّرِيقِ: لايندا
 له ريگه كه، دورك و ته وه
 عَرَجَ عَنِ الشَّيْءِ: لايداو ريگه په كي تري
 گرته به ر
 عَرَجَ: وه ستا، رامه، مايه وه،
 له لايه كه وه چوو بو لايه كي تر
 عَرَج - عَرَجَان: شهلين، له نكين،
 روپشتن به لارو له نكيه په ك
 عَرَجَاء: شهل، له نك، گير، پيله نك،
 پاله نك، مفري، گيانداري پي له نك
 عَرَجَة - عَرَجَة: نه وي له سهر ي
 به رزده بيت وه، ده ستي پيده گري،
 له سهر ي هه لده ستي
 عَرَجَنَ الثَّوْبَ: وينه ي په لكه دارخورماي
 تيدا كرد
 عَرَجُون: په لكی دارخورما، كه مه
 شت و مه كيك، كومه له خه لكی
 عَرْزَال: كه پريكي پچووكه پاسه واني
 كيگه له سهر لقو په لي دارو دره خت
 دروستي ده كات
 عَرَسَ: شايي كرد، ناهه نكي گيرا
 عَرَسَ عَنِ الشَّيْءِ: لايدا، ترازه، له خت
 ده رچو

عَرَسَ الْبَعِيرَ: ده‌ست و گهردنی
شه‌ته‌کداو توندی کرد

عَرَسَ فَلَانٌ: سه‌رسام بوو، تووشی
سه‌رسوپمان هات
عَرَسَ الشَّيْءَ: توندبوو، تاوی سه‌ند،
تیز بوو

عَرَسَ الشَّرُّ بَيْنَهُمْ: به‌رده‌وام بوو،
دریزه‌ی کیشا

عَرَسَ بِالشَّيْءِ: گرتی و له‌سه‌ری داهات
عَرَسَ الصَّبِيَّ بِأُمِّهِ: مناله‌که هؤگری
دایکی بوو، نالوده‌ی بوو

عَرَسَ - عُرِسَ: ژن گواستنه‌وه، شایی،
نامه‌نگی ژن گواستنه‌وه، زه‌ماوه‌ند
عَرَسَ (الرَّوْجَ أَوِ الزَّوْجَةَ): ژن، می‌رد،
ژنی بیاو، می‌ردی ژن

عَرَسَ فَلَانٌ: که‌پرئکی دروست کرد
عَرَسَ بِالْمَكَانِ: نیشته‌جی‌بوو، مه‌لیکرد،
مایه‌وه

عَرَسَ الْكَرْمَ عَرَشًا وَعَرُوشًا: لقه‌کانی
به‌سه‌ر که‌پردا بلالوو به‌رزکرده‌وه،
که‌بری بۆ کرد

عَرَسَ الْعَرَشَ: دروستی کرد، بنیادی‌نا،
مالی دروستکردو پئکی هینا

عَرَسَ الْبَيْتَ: مه‌لی چنی
عَرَسَ فَلَانٌ: که‌بری دروستکرد

عَرَسَ الطَّائِرَ: به‌رزیوه‌وه به‌باله‌کانی
سی‌به‌ری دروستکرد له‌ژیز خؤیدا

عَرَسَ الْأَمْرَ عَنْهُ: هتواش بوو، خاوبوو
عَرَسَ الْكَرْمَ: په‌له‌کانی له‌سه‌ر که‌پرئک
بالو کرده‌وه

عَرَسَ الْبَيْتَ: سه‌قفی بۆ کرد، سه‌ریانی
بۆ کرد

عَرَشَ: ته‌ختی پاشایه‌تی، عه‌رش،
ده‌سته‌لات، مولک، سه‌قف، بنمیچ،
سابیته، چه‌تر، که‌پر، پشتی قاچ،
سابات، سه‌یوان، کۆشک

عَرَضَ (لَعَبًا وَمَرَحًا): یاریکرد،
که‌مه‌ی کرد، رایبوارد

عَرَضَ الْبَرْقُ: ئالۆزیوو، پیکدادانی
تیدابوو

عَرَضَ الصَّبِيَّانَ: که‌مه‌و یارییان کرد
عَرَضَ فَلَانٌ: چوست و چالاک بوو،
گورچ و گۆل بوو

عَرَضَ اللَّحْمَ: گۆشته‌که‌ی مه‌لخست
مه‌تا وشک بییته‌وه، خستیه‌ نی‌وو
پشکۆوه‌وه تیکه‌ل به‌خۆله‌میش بوو

پینه‌که‌یی
عَرَصَةُ (كُلُّ بُقْعَةٍ لَيْسَ فِيهَا بِنَاءٌ):
که‌لاوه، خۆله‌که‌وان، خراوه، کاوول،
خه‌رابه، قافی، که‌میل، ویرانه،

که‌یله‌کۆن، مه‌ر پارچه‌ زه‌وییه‌کی
چۆل و بی‌ ساختمان و بینا

عَرَصَةُ: گۆره‌پانی مال، پارچه‌
زه‌وییه‌کی به‌رین و فراوان که‌هیچ بیناو

ساختمانئیکی تیا نه‌بی‌ت، سینیه‌ک
ده‌کرئته ته‌نورو فرنه‌وه‌و ئیشی

مه‌ویری تیا ده‌برژئیری
عَرَصَةُ الدَّارِ (سَاحَتُهَا): حه‌وشه،

گۆره‌پان، مه‌ویز
عَرَضَ (أَظْهَرَ): ده‌ریخست، خستیه‌پوو،

پیشانی‌دا
عَرَضَ لَهُ عَارِضٌ مِنَ الْخُمَى: تووشی بوو،

هاته‌پئی، هات به‌سه‌ریا
عَرَضَ الْكِتَابَ: له‌به‌ر خوئندیه‌وه

عَرَضُ الْمَتَاعِ لِلْبَيْعِ: شتو مه که کانی
خسته روو بۆ فروشتن، له بهرچاوی
کپاره کاندایه ریخت
عَرَضُ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: نیشانیدا،
ناشکرای کرد بۆی
عَرَضُ الْقَوْمِ عَلَى السَّيْفِ: به شمشیر
کوشتنی، تیای بردن، له ناوی بردن
عَرَضُ الْقَوْمِ عَلَى النَّارِ: به ناگر
سووتاندی، خستیه نیو ناگره که وه
عَرَضُ الْحَصِيرِ: حه سیره که ی راخست،
بالۆی کرده وه، رایخت
عَرَضَ لِي عَارِضٌ: رینگرم بۆ مه لتوقی،
هۆکاریک بوو به رینگرم له هه لسان
به کاریک
عَرَضُ الْجُنْدِ: به ریزه ستان بۆ
نمایش، سه ریزه کانی راگرت له بهرچاوی
دید ی خویا
عَرَضَ لَهُ الْفِكْرُ: بۆیهات، سه ری هه لدا،
ده ریبیری، هات به بیریا
عَرَضَ الْقَضِيَّةَ عَلَى (أَحَالَهَا):
ئاپاسته ی کرد، خستیه بهردهم
عَرَضَ رَأْيَا: پیشنیاری کرد،
پیشنیازی کرد
عَرَضَ لَهُ كَذَا (أَصَابَهُ): توش بوو،
به سه ری هات، هات به سه ریا
عَرَضَ (جَعَلَهُ عَرِيضاً): پانیکرد،
به رینی کرد
عَرَضَ فَلَاناً لَكَذَا: کردی به نیشان و
چینگه ی تیروانین و قسه هه لگرتن
عَرَضَ لَهُ بِالْقَوْلِ: ده ری نه بری و روونی
نه کرده وه
عَرَضُ الْمَتَاعِ: ده ریخت، خستیه روو،
نیشانیدا

عَرَضَ لَهُ وَبِهِ: گوت و قسه یه کی گوت
که خوی ده یه ویت و مه به سستی نه به لام
ناشکرای نه کرد
عَرَضَ الْكَاتِبُ: روونی نه کرده وه،
ناشکرای نه کرد، ده ری نه بری
عَرَضَ الشَّيْءَ لِلشَّيْءِ: شتیکی کرد
به ده رخه ری شتیکی تر
عَرَضَ: پیشکه شکردن، پیشاندان،
خستنه پوو، راخستن، کردنه وه،
داخستن، ده رخستن، پانی، که له پهل،
شت و مه ک
عَرَضَ حَالَ (عَرِيضَةً إِيْتِمَاسًا):
سکا لانه، دادخوازی، عه رزو حال،
نووسینی داواکارییه ک تئیدا تیشک
ده خریته سه رسته م لیکراوی داواکارو
داوی دادخوازی و بریاری شیاو له دادگا
ده کری
عَرَضَ عَسْكَرِيٌّ: نمایشی سه ریازی،
تئیه پوو نی تیپ و ده سته ی نمونه یی
سوپا له بهردهم سه رۆکی ده وه لدا
له رۆژی تاییه و دیاریکراودا
عَرَضَ: جهسته، ته ن، بۆن هه رچۆنیک
بیت، گه واله هه رۆکی گه وره، دۆل و
شیونیک دارو دره ختی تئیدا بیت،
پیا هه لدان یان نه نگ کردنی مرۆف
خۆی یاخود که سانی پیش خۆی
عَرَضَ: لا، که نار، قه راخ، ته نیست
عَرَضُ الْجَبَلِ: چله پۆی، لوتکه ی،
ته بکه کی، سه ره که ی
عَرَضُ الْفُتُقِ وَالْوُجْهَ: نه ملاولای،
لاکانی
عَرَضُ الْبَخْرِ وَالنَّهْرِ: ناوه پراستی،
نیوه نده که ی

عَرَضُ الْحَدِيثِ: زوربهی قسه‌کان،

زورینهی

عَرَضُ النَّاسِ: زوربهی قسه‌کان،

رهمه‌کی

عَرَضُ: نه‌وهی سه‌ره‌لده‌دات و پاشان

نام‌نیت و هك خوشیه‌كانی دنیاو

به‌سه‌رجوونیان

عَرَضُ (فِي عِلْمِ الْمَنْطِقِ): له‌زانباری

مه‌نتیقدا بریتیه له‌وهی له‌سه‌ر شتیکی

دی دروست ده‌بیئت نه‌ك خوی و

پیچه‌وانه‌ی جه‌وه‌رو ناوه‌رۆكه و هك

سپیتی و بالا به‌رزى و كورتی

عَرَضُ (فِي الطَّبِّ): له‌زانباری پزشكیدا

بریتیه له‌و دیاردانه‌ی نه‌خوش هه‌ستی

پێده‌كات له‌نیشانه‌كانی كه‌به‌لگه‌ن

له‌سه‌ر بوونی نه‌خوشی

عَرَضُ (جُنَّ): شیت بوو، تێكچوو،

ئه‌قلی له‌ده‌ستدا

عَرَضُ: كاتی، بۆ ماوه‌یه‌كه‌،

به‌رێكه‌وت، له‌خۆیه‌وه

عَرَضَةٌ: مه‌به‌ست، نیاز، ویست،

ئامانج، خواز، فێلێكه‌ له‌زۆرانباریدا

عَرَضَةٌ بِكَذَا: شیاوی بوونه، ده‌گونجی

ببی، تووش ده‌بی

عَرَضِي: ناكاو، رێكه‌وت، لاوه‌کی،

كوت‌وپر، به‌رێكه‌وت

عَرَضِيَّةٌ (فِي عِلْمِ النَّبَاتِ): پێناسه‌و

ناساندنی پێكهاته‌ی ئه‌وه‌ر وه‌كانه‌یه

كه‌له‌كه‌ش و بارێکی ئاسایی و

سروشتی‌دا نه‌ش و نما ناكه‌ن

عَرَضِيَّةٌ: شكۆمه‌ندی باوان

عَرَطْنِيشًا: ناویکی ئارامیه‌و به‌روه‌کی

بوخوردی مه‌ریه‌م ده‌گوتریت

عَرَعَرَ: هه‌وریس، جۆره‌ دره‌ختیکی

هه‌میشه‌ سه‌وزه ، جۆرێكه‌ له‌سه‌نه‌وبه‌ر

عَرَعْرَعَةٌ: سه‌رووی هه‌مووشتیك

عَرَفَ: زانی، ناسی، روون بوو لای

عَرَفَ الشَّيْءَ: هه‌ستی پێکرد، پێیزانی،

به‌یه‌كێك له‌هه‌ستیاره‌كانی هه‌ستی

پێکردو زانی

عَرَفَ الْأَمْرَ (إِطْلَعَ عَلَيْهِ): ئاگاداربوو ،

زانی، تێی گه‌یی، به‌رچاوبوو لای

عَرَفَ بِذَنْبِهِ: هه‌ستی به‌گوناھی

خۆی‌کرد، دانی پێانا، درکانی، پێی‌ی

لێنا

عَرَفَ الْمَرْأَةَ (جَامَعَهَا): دروست بوو

له‌گه‌لی، چوه‌ لای، لاقه‌ی کرد

عَرَفَ لِلْأَمْرِ: ئارامی گرت، دانی به‌خۆدا

گرت

عَرَفَ عَلَى الْقَوْمِ: کاروباری رێکخستو

بردنی به‌پێوه

عَرَفَ الْفَرَسَ: یالی بری

عَرَفَ الدِّيكَ: پۆپنه‌كه‌ی بری

عَرَفَ (أَلَمَ - أَخْبَرَ): پێی‌ی وت، پێی‌ی

ناسان، ئاگاداری کرد

عَرَفَ الْحُجَّاجَ: له‌(عه‌ره‌فات) وه‌ستان

عَرَفَ الشَّيْءَ (طَبِيعَهُ): بۆنی خۆشکرد،

بۆنداری کرد

عَرَفَ عَلَيْهِمَ عَرِيفًا: چاوساغێکی

به‌سه‌ره‌وه‌ دانان هه‌تا بزانیئت کامیان

چاكو و کامیشیان خراپ

عَرَفَ فَلَانًا الْأَمْرَ: پێی‌ی گوت،

ئاگاداری کرد، خستیه‌ به‌ردیه‌ی

عَرَفَ فَلَانًا بِكَذَا: پێی‌ی ناساند،

به‌وه‌ناساندی، مۆرکی کرد پێی‌ی

عَرَفَ الضَّالَّةَ: که پا به دوایدا، به شوینیا
وِیل بوو

عَرَفَ: پی لیتان، دان بیانان،
درک اندن، به خشین، چاکه،
به خشندهیی، پیاوہتی، نارام، نوقره،
نه و دابو نه ریت و خوہی خه لکی
له سهری پیکهاتوون و له سهری ده رِقن،
شوینیکی به رزو بالا، شه پۆلی ده ریا
عَرَفَ الدِّلِك: پۆپنه، پۆپه، گوشتیکی
سووری برکه برکه به به سهری
که له شیرده و به، گوله قه یفه، گوله
پۆپنه، قه یفه

عَرَفَ الْفَرَس: یال، مووی سهر ملی
نه سپ

عَرَفَ تَجَارِي: نه ریتی بازرگانی، خو
دابو نه ریتی بازرگانی
عَرَفَ سِيَّاسِي (اِتِّفَاقِيَّة): نه ریتی
رامباری، پروتوکولات

عَرَفَ الشَّرْع: نه و دابو نه ریتی
زانایان کردویانه به یه کیك له بنه ماکانی
فه رمان

عَرَفَ اللِّسَان: تیگه یشتن له ده سته واژه
به هووی باری زمانه وانیه و به

عَرَفَ: بۆن به شیوه یه کی گشتی به لام
پتر بۆنخۆش به کار ده برئ

عَرَفَ: نارام گرتن، دان به خۆدا گرتن
عَرَفَان: شاخیکی نزیکه له شاری
مه که که و به، شوینی وه ستانی حاجیانی
مالی خوایه و (12) میل له شاری
(مه که که) وه دووره

عَرَفَان: عَرَفَان: به خشین، چاکه،
خیرکردن، پیاوہتی، جوامیری

عَرَفَ: سنووری نیتوان دوو پیکهاته یه،
ماوہی جیا که ره و ه ی نیتوان دووشت،
پیکهاته ی به رزو دیار
عَرَفَ: پرسیارلیکردن، لیکلینه و به،
به دوا دا چوون

عَرَفَ: با، هه و، برین و دومه لیکه
له پشت ده رده توقی

عَرَفَ: کتوو چپای عه ر ه فات

عَرَفَ: روه کی که

عَرَفَ (مَأْلُوف - اِعْتِيَادِي): ناسایی،
به رین

عَرَقَ الْعَظْم: کرانیه و به، گوشتی پیوه
نه هیشته

عَرَقَ فِي الْأَرْض: رۆچوو به ناخی
زه ویدا، چوو به نیتو زه ویدا

عَرَقَ الطَّرِيق: ریکه که ی بری، پپای
رۆیی، گوزه راندی

عَرَقَ عَرَقًا: کهم گزشت بوو، له پپوو
عَرَقَ (تَرْشَع جِلْدَه): نار ه قی کرده و به،

نار ه قی رشت، ده ریدا، نیشته سهر ناو
عَرَقَ الْحَاظ: شتی هیتا، نمیدا،

نار ه قی هه لپینا

عَرَقَ (جَعَلَهُ يُعْرِق): نار ه قی

پی کرده و به، نار ه قی پیده ردا

عَرَقَ الشَّجَر: ره که کانی رۆچوون،

بنجی داکوتا، ریشه ی دارپشت

عَرَقَ: رهگ، ریشه، بنج، بیخ، بنه چه،

بناوانی هه رشتیک، زه ویه که ه بیچی

تیانه روت، که مه شتیک، داریکی دریزه

سهری خانووی پیده گیرئ

عَرَقَ مِنَ الْبَدَنِ: خوین هین

عَرَقُ ضَارِب (شَرِيَان)؛ خوینبه‌ر،
خوینبه‌ری لیدهر، دهماری خوینب
راگوپز له له‌شدا

عَرَقُ السَّوس (عَرْقُوس)؛ رهگ به‌له‌ك،
گیاهه‌کی به‌ری شیلهداری لاسکداره
که‌لای وه‌کی بی‌وایه به‌لام پچووک‌تره
بنکه‌کی بۆ‌گه‌لی دهرمان ده‌شی

عَرَقُ النِّسَاء؛ جۆری نه‌خۆشی دهمار
توندبوونه، که‌ژۆلی، دهرده‌ده‌لاقه،
دهردوئیشیکه له‌دامینی پشته‌وه تا پی
عَرَقُ؛ ئاره‌ق، جواناو، ئاو‌په‌گ،
شه‌راب، ئه‌ره‌ق، ئه‌و ئاو‌ه‌ی جه‌سته
دهریده‌دات، رینگه‌وبانی چیاو شاخ،
شوینه‌واری پی‌ی حوشت‌یه‌ك به‌دوای
یه‌كدا

عَرَقُ الْحَانِطِ وَالْأَرْضِ؛ شی، نم
عَرَقُ الثَّمَرِ (دَبَسَه)؛ دۆشاوی خورما
عَرَق - عَرَقَة؛ یه‌كێك ژۆر ئه‌ره‌ق
بکاته‌وه‌و ئاو دهریکات

عَرَقَاة - عَرَقَاة؛ ئاوی سازگار،
بنه‌په‌تی مال‌و‌دارایی، ره‌گو ریشه‌ی
دره‌خت

عَرَقَاة - عَرَقَاة؛ داریکه له‌سه‌رده‌می
دۆلجه‌دا

عَرَقَبَ (قَطَعَ الْعُرْقُوبَ)؛ دهماری پی‌ی
بری

عَرَقَبَ الرَّجُلَ؛ فێلی کرد، ده‌ستی بری،
چاوبه‌ستی نه‌جهمدا

عَرَقَبَ الدَّابَّةَ؛ دهماری سه‌ر پاژنه‌ی
بری، پالی نا‌به‌و دهماره‌ی سه‌ر

پاژنه‌یه‌وه مه‌تا مه‌لبسی
عَرَقَة؛ جارێك، که‌په‌تێك

عَرَقَة؛ ریزێك به‌رد یان خشت
له‌دیوارێکدا، کۆمه‌له نه‌سپێک یان
به‌له‌وه‌رێك، کۆله‌که‌یه‌ که‌وا لاکانی
چادری پتوه به‌ستراپی، داریکه له‌نیوان
دووچینی دیوارێکدا داده‌نریت

عَرَقَة؛ بنه‌په‌ت و بناغه‌ی مال‌و‌دارایی
عَرَقَل (جَارَ عَنِ الْقَصْدِ)؛ له‌مه‌به‌ست
لایدا، دوورکه‌وته‌وه، ترازا

عَرَقَل عَلَيْهِ كَلَامَه؛ قسه‌و گوته‌کانی
قورسو گران کرد، ئالۆزی کرد،
تێکیدا

عَرَقَل الْأَمْرَ (صَغَبَهُ)؛ کاره‌کی
گرانکرد، قورسی کرد، ته‌گه‌ره‌ی
تێخست

عَرْقُوب؛ دهماریکی نه‌ستوو‌ره له‌سه‌ر
پاژنه، درۆزن، بی‌گفت و به‌لێن، فروفیل،
ساخته‌و درۆو ده‌له‌سه

عَرَك (دَعَكَ)؛ سپی، پتوه‌ی نه‌هه‌شت،
مالی، لایبرد

عَرَك الْجِلْدِ وَنَخْوَه؛ شیلای،
هه‌نوی کرد، چه‌وری کرد

عَرَك الشَّيْءَ؛ سافو لووسی کرد،
لێتی کرده‌وه

عَرَك الْمَاشِيَةِ النَّبَات؛ له‌وه‌پی، گیای
پتوه نه‌هه‌شت

عَرَكُ فَلَانٍ؛ توندو تیزو به‌هه‌لمه‌ت بوو
له‌جه‌نگو شه‌پا

عَرَك؛ خاراو بوون، قالدبوون، راهاتن
عَرَكَة؛ جارێك، جار له‌دوای جار،

جارێك کوشتا
عَرَكَة؛ ئه‌وه‌ی به‌رگه‌ی ئیش و ئازار
ده‌گریت

عَرَكَتِ الْمَاشِيَةِ الْأَرْضَ: روتنه بوو

له گزوكيا، گزوكياى پټوه نه ميشت

عَرَكَةُ الدَّهْرِ (حَنَكُهُ): قاله كُرد،

ناوه سووى كرد، خارا بوو، راي هيتا

عَرَكِي: راوچى ماسى

عَرَم: گزسته كه ي لټكرده وه، دايمالى

عَرَمُ فَلَان: توندبوو، تيزبوو، رهق بوو،

خراب و گنده ل بوو، به دو ناله بار بوو

عَرَمُ فَلَانًا: به توندو تيزى لټيداو

نازاريدا، نازارى پټگه ياند

عَرَمُ الصَّبِيِّ أُمُّهُ: مژى، مه مكى خوارد،

شېرى داىكى خوارد

عَرَم - عَرِم (إِسْتَدَ وَخَرَجَ عَنِ الْحَدِّ):

لاسار بوو، قبرسيچمه بوو، له تامى

ده ركد

عَرِمَ الشَّيْءُ: رهنكى ره شيبه كى تټكه ل

به سېى بوو

عَرَمُ فَلَان: لاسارو قبرسيچمه بوو، به دو

خراب بوو

عَرَم: نه وليشاوه ي به رى لټناگيرى،

لافاو

عَرَم: ره شى و چلكنى مه نجل،

گوزشت، خهرمانى گهنمى ناماده بو

شه نو كه و، كومه ل، كه له كه

عَرَم: تټكه لټكرد، كومه لى كرد،

كه له كى كرد، هلى چنى

عَرَمَاءُ (الْحَيَّةُ الرَّفْشَاءُ): مارى رهش

به له ك

عَرَمَةٌ - عَرَمَةٌ: خهرمانى گهنمى ناماده

بو شه نو كه و

عَرَمَةٌ: به نداويكه له نټو شيوو دولټكدا،

ره هټله باران، شه سته باران

عَرَمَرَم: توندوتيز، به هټز، لاسار،

دهر په رپوو، له شكرى زږو بى شومار،

سو پايه كى گوره، توندوتيزى

هرشتيك

عَرَمُوط: هر مى، كرؤسك، ميوه يه كى

زهر دى خړى قنچكدارى شيرينه و چن

جَوَرِيكسى مه يه له وانه (1) هر مى

باله كى: هر مټپه كى شينكارى

دَرِيژكوليه (2) هر مى كيټويله:

هر مټپه كه له دهشت و شاخ له خويه وه

روا بى (3) هر مى گولاو بى: جوره

هر مټپه كى بوخوشى شيرينه

عَرَن: گزشتى لټنراو، نه خوشيه كه

ده دات له يال و سمى ناژهل

عَرْنَس (مَفْرَل): ته شى، دووسك،

دوك، له تهرى، له تهره، چريغ، ديفك،

مرازنى كلك خړى قولابه داره خورى و

لوكه ي به ده ست پټده پټسرى

عَرْنَس: لوتكه ي شاخ و چيا، چله پوى

عَرْنَت الدَّار: دووربوو، ماله كه دووربوو

عَرْنُوس: كلك، گللكى گهنه شامى،

قاپورى گهنه شامى كه ده نكى تيا

نه مابى، گيايه كه وهك پيشوك به لام

گه لاو سه لكى له و پانتره

عَرْنِين: سهره تاي هرشتيك، به پټزو

شكومه ندى گه لو نه توه، سهردار

عَرْنِين الْأَنْف: زټر هر ردو نه بټر

عَرُو: لا، كه نار، قهراخ

عَرَوَاء: له ناو ابونى خټره وه هه تا شه و

كاتى بايه كى سارد هه لده كات

عَرَوِيَّة: رټزى هه ينى، رټى جوانكيله

عُرْوِيَّة: ناویکه مه به ست پیی
 تاییه تمه ندی و ره گزی عه ره بی یه،
 عه ره بچیتی، عه ره بگه ری
 عُرْوَة: نه وهی پشتی پیده به ستری،
 جی ی متمانه، پالپشت، په نا، جه نگه
 عُرْوَة الرُّر: کونی قوبچه
 عُرْوَة الحبل: گری قولفه
 عُرْوَة الإبريق ونحوه: قولف، ده سک،
 قلف، ده سه، قولفی دوگمه، جیگا
 ده سته له هه موو شتی کدا که پیی
 هه لښگری
 عُرْوَة مِنَ الشَّجَر: نه و دارانه ی
 که لاکانیان له زستاندا هه لئاوه ری
 عُرْوَة مِنَ الْمَال: مال و سامانی گران و
 به نرخ، باشتین جوری مال و سامان
 عُرْوَة (فِي عِلْمِ الزَّرَاعَةِ): له زانستی
 کشتو کالدا بریتیه له واده و کاتی
 رواندن هه ندیک ره که له سالتیکدا
 پتر له جارتیک ده پوینریت
 عُرُوس: بووک و زاو، دوهاوسه ری یه که
 عُرُوسَة: بووک، بووکه شووشه،
 وه وه یله، به بلانه
 عُرُوض: لا، ریگه یه که به نپو تنگه لانی
 شاخ و چپادا ریشتیت، مه ککه و
 مه دینه و ده وریه ریان، هه ور،
 نه و شوینته ی دیته به رده می مرؤف کاتی
 به ریده که ویت و ده پوات، زانیاری
 مؤنراوه زانی که دابه ش بوه به سهر (16)
 به حرده

عُرُوض (مِيزَانُ الشَّخَر - عِلْمُ النُّظْم):
 مؤنراوه زانی، ته رازوی مؤنراوه،
 ته رازو کیشتی هه لبه ست
 عُرُوضُ مِنَ الْبَيْت: وشه ی کزتایی به یتی
 یه که م
 عُرُوضُ مِنَ الْكَلَام: مه به ست و واتاکه ی،
 مه رام و خواستی
 عُرُوضُ هَذِهِ: هاوچه شن و شپوه ی، وه که
 خوی، پیو یستی، داوا
 عُرُوضِي: زاناو شاره زایه که به ته رازو
 کیشتی هه لبه ست
 عَرِي مِنَ ثِيَابِهِ: خوی روت کرده وه،
 جلو به رگه که ی داکه ند
 عَرِي مِنَ الْعَيْب: بی که م و کوپی بوو،
 له ناته وای به دوور بوو
 عَرِي بَدَنُهُ مِنَ اللَّحْم: که م گوشت بوو،
 له پولوازیو، جه سته لاوازو که م
 گوشتبوو
 عَرِي الْفَرَس: زینی پیوه نه بوو، روت و
 بی زین بوو
 عَرِي اللَّيْلِ: شه و سارد بوو، ساردی کرد
 عَرِي: بای سارد، بایه کی سارد
 عَرِيَّة - (التَّجَرُّدُ مِنَ الْلبَّاس):
 روت بوونه وه، دامالینی جلو به رگ،
 بی جلو به رگی، نه سپیک زینی پیوه
 نه بیت
 عَرِيَّان: روت، روت و قوت،
 سهر به ره لا، نه وه ی جلو به رگی خوی
 داکه ندوه
 عَرِيَّة - عَرِيَّة: روت و قوتی، روتی
 عَرِيَّة: بایه کی سارد، سارده با

عَرِيض: گه شستيار، موسافير، يه كَيْك
بيگانه بِيْت له نِيَو نه ته وه يه كدا يان
قسه و گوته كاني نامُو بِيْت

عَرِيض: به رزو بلند، بالا، بارو حالَتِك
هِيْشْتا دانه مركا بِيْت وه

عَرِيض: زاوا، زهما، زاما، زافا، يه زنه،
نه و نيرينه يه ي ژني بُو داخوani كرابي و
دواي گوازتنه وه ي تا مانگِك هه ر زاواي
پِنْدَه لَيْن

عَرِيض (مَأْوَى الْأَسَدِ عَرِيض): لانه،
لانه ي شير

عَرِيض: كه پر، سه يوان، سابات، چادر،
نه وه ي سيبه ر دوست ده كات، سه قف
عَرِيضَة: كه زاوه، دووچاوه ي گچكه يه
له سه ر پشتي ولاخ داده نري بُو نه وه ي
له كاتي رُوْشْتندا له هه ر ژووره ي
يه كيكي تيدا دابنيشي

عَرِيض: پان، به رين، فراوان
عَرِيضُ الْجَاهِ (مَرْمُوق - مَشْهُور): ناسراو،
به ناويانگ، خوابيداو، به ر يو جي،
په سه ند، گونجاو

عَرِيض: نه وه ي شه رو خراپه و زيان ي بُو
خه لگي هه يه

عَرِيضَة: لاپه په يه كه داواكاري تيدا
تومار ده كريت

عَرِيضَةُ الدَّعْوَى: عه ريزه، لاپه په يه كه
داواكار تيدا سكالو شيكايه ت تومار
ده كات و به رزي ده كاته وه بُو به رده م
دادور

عَرِيض: زانا، زانيار، پله يه كي
سه ر يازيبه پيْكه اته وه له سي خه ت،
سه رو كاري فرمان و كاروباري گه لو
نه ته وه يه ك

عَرِيض: ره سه ن، ره گو ريشه ي دارو
دره خت، كَوْن و دِيرين، چه سپاو، ره گو
ریشه داکوتراو، قايم و پته و

عَرِيضُ النَّسَب: خانه دان، ره سه ن،
ره سه نزاده، بنه چه دار، پاك نه ژاد،

خاوه ن ره چه له كي پاكيژه و رووناك
عَرِيض: گل و خولي كه وتوو به سه ر
يه كا، كُوْپاره

عَرِيضَة: خو، ره وشت، نارِه زوو،
نه ريت، سروشت و خو

عَرِيض: به لاو نه هامي تي، ده ر دو
مه ينه تي، زه وي كيْله ر

عَرِيض: لانه، كون، مال، كُومه له دارو
دره ختِيك، نه خوْشيه كه توو كي ناژهل
هه لده وه رِنِي، هه وشه و گُوره پاني
مال و لانه، بِيْشه لان، هِيْلانِه ي شيرِو
گورك و ماري گه و ره، سه ره تا،
پيْشه كي

عَرِيضَة: لانه و هِيْلانِه ي شيرِو گورگو
كه متيار و مار

عَزَّ

عَزَّ (صَارَ عَزِيْزاً): خوْشه ويست بوو،
نازيز بوو

عَزَّ فَلَان: به ميْزيو، پته و به توانا بوو
عَزَّ فَلَان عَلَى فَلَان: به رزتر بوو لي ي،
ريْزدارتر بوو له و

عَزَّ الْأَمْرَ عَلَيْهِ: توندبوو له سه ري،
قورس و گران بوو

عَزَّ فَلَانًا: عَزَّ: زاليو به سه ريا، تياي
برد، له ناوي برد، خستيه ژُتر
ده سه ته لاتي خوْيه وه

عَزَّ الشَّيْءُ: ده گمه ن بوو، كه م بوو،
توندبوو ده سه ته لاتي نه شكا به سه ريا

عَزَّ الْمَاءَ: رُوئی، له بهری رویشست، لئی
رویشست، روون بوو

عَزَّ: پیاوټکی پته وو به میز

عَزَّ: شکو، سهریه رزی، تین، هیژ،
توندی، شه ست، بارانټکی قایم،
ره میله، ری و شوین، پله و پایه

عَزَّ الشَّاءَ: چله ی زستان

عَزَّ الصَّیْف: قرچه ی هاوین، چله ی
هاوین

عَزَّ: به سترايه وه به وه وه، په یوه ندکرا،
به می نه و دانرا

عَزَّ إِلَيْهِ أَمْرًا مُسْتَنْكَرًا: تاوان درایه
پالی، تاوانبار کرا

عَزَّ فُلَانًا إِلَى الْفُلَانِ: دایه پالی،
خستیه ته کی

عَزَّ الْخَيْرَ إِلَى صَاحِبِهِ: چاکو
خپره که ی دایه پال خاوه نه که ی

عَزَّ الْمَصَابَ (سَلَاةً): دلخوښی دایه وه،
دلیدایه وه، به سهریا هات

عَزَّ أَهْلَ الْمُتَوَفِّي: سهرخوښی لیکردن،
چوو به پرسه یانه وه

عَزَّ (تَغْرِیةً): پرسه، دلدانه وه،
نه وازشو دلخوښی داننه وه، شیوه نگا،

تازیه، ماته مداری، سهره خوښی کردن
له مالی مردوو

عَزَّ الرَّجُلَ: نارامگرتنی پیاوټک
له سهر نه و نه هامه تی و ناږه حه تی ه ی

به سهری هاتووه
عَزَّاهُ: دلنه وایی کرد، نه وازشی کرد،

دلیدایه وه

عَزَّاهُ: ژه نیار، موزیک ژهن، نه وه ی
پیشه ی ژه ندنی ئامیرټکی موسیقیه،

هه ورټک دهنگو ناله ی هه وره تریشقه ی
بیټ

عَزَّال: لاوازی، کزی، سستی

عَزَّال: تاقمو گرومټیکه له قه ده ریه کان و

بانگه شه ی گۆشه گیریان کرد له خه لکی

شوټیکه وته ی (سوننه ن) و (خه واریچ) و

له بینه ماکانیشیان بالاده سترکردنی

نه قلو ژیری له بیرو باوهړه ئاینیه کاند

عَزَّابَ الشَّيْءِ: دوورکه وته وه،

په نهان بوو، نادیار بوو، شاردرایه وه

عَزَّابَ فُلَانٍ عَزِيَّةً: ره به ن بوو، ژنی

نه هیتابوو

عَزَّابَ عَنِ الْبَالِ: له بیر چوه وه،

له یادچوو

عَزَّابَ (أَعَزَّبَ - غَيْرُ مُتَزَوِّجٍ): ره به ن،

قهیره، سه لت، زوگورتی، بوخچه ی

نه کراوه، ژن نه هین، نه وه ی ژن و مالی

نییه، بی هاوسهر

عَزَّيَّةً - عَزَّابَ: ژنټیک میتردی نه بیټ،

ژنی بی هاوسهر و شوو

عَزَّةً: ریژ، سهریه رزی، شکو

عَزَّةُ النَّفْسِ (إِحْتِرَامَ الْذَاتِ): ریژی

خوگرتن، نه فس به رزی

عَزَّةً: مټینه ی ناسک

عَزَّرَ - عَزَّرَ: سهرزه نشستی کرد،

لومه ی کرد، هات به سهریا

عَزَّرَ (لَوْحًا): سهرزه نشست، سهرخستنه

سهر، تازیر، ده مکو، به سهر رویشتن،

ته ریپفکردنه وه ی یه کټک له رووی

ئاموژگاری به وه

عَزَّرَ: پته وو به میزی کرد، توکمه ی کرد

عَزَّرَ: کله یی لیکرد، سهرزه نشستی کرد،

نه ده بی دایا، توند لییدا

عَزَّرَ عَنْ كَذَا: ریگری کرد،

که پانديه وه، دهستی نا به پوویه وه

عَزْرَائِيل (مَلَاكُ الْمَوْت)؛ ئیزرائیل،
فریشته کیان کیشان

عَزْفًا - عَزْفًا: گزانی وت، سرودی
خویند

عَزْفُ الْكَمَان: کهمانی لید، ژندی
عَزْفُ عَزُوفًا عَنِ الشَّيْءِ: له به رچاوی
کهوت، لیس ی بیزاریوو، وهرس بوو
لیبی

عَزْفٌ عَلَى آلَةٍ طَرَبٍ: ژندی، لیددا
عَزْفًا: ژندن، لیدان

عَزْفُ الْبَيَانُو: لیدانی بیانو
عَزْفُ الْغَيْتَار: لیدانی گیتار
عَزْفُ الرِّيح: کفهی با، لوره لوری با،
وژه

عَزَفْتُ نَفْسَهُ عَنْ كَذَا (مَنْعَهَا عَنْهُ):
له خوی گرتووه، وازی لیهیناو دهستی
لیه لگرت

عَزَفْتُ الرِّيحَ (صَوَّيْتُ): لورانی، باکفهی
هات، وژهی هات، دهنگی هات
عَزَقَ الْأَرْضَ: مه لیکه ند، کپانی،
پاچه کوله ی کرد

عَزَقَ فَلَانًا ضَرْبًا: تیر تیر لیددا، زوری
لیددا، کوتی
عَزَقَ خُلُقَهُ: خراب بوو، به دبوو، خرابو
نارپه سن بوو

عَزَقَ بِهِ الشَّيْءَ: پیای نووسا، پیا لکا
عَزَقَ: مه لکه ندن، مه لکولین، دهردان،
مه لپاچین

عَزَل: لیتی جیا کرده وه، خستیه لاره،
بری، قرتانندی، جیای کرده وه
عَزَلَ الْمَرْضَى عَنِ الْأَصْغَاءِ:
نه خۆشه کانی دوورخستنه وه له ساغو
تهدروست باشه کان مه تا تووش نه بن

عَزَلَ (نَقَلَ مَسْكَنَهُ): گواستیه وه، رۆی
عَزَلَ الدَّكَّانَ (إِغْلَاقَهُ): گواستیه وه،
دایخست، مه لیگرت له کار وه ستا

عَزَلَ: جیا کرده وه، داپرین، بپدان،
که لاختن، دوورخستنه وه، گواستنه وه
عَزَلَ: مه ردومی بی چه ک

عَزَلَ - عَزَلَ: بی کاری، بی چه کی
عَزَلًا: قه لبه زه ی ناو

عَزَلَةٌ: وازمینان، دهست لیه لگرتن،
خانه نشین، گوشه گیری، ته نیایی،
دووره پهریزی

عَزَلَهُ: دووری خسته وه، به دووری کرد
عَزَلَهُ عَنِ مَنَصِبِهِ: له پۆست و
دهسته لاتی خوی دوورخسته وه

عَزَلَهُ عَنِ عَمَلِهِ: له نیش و کار ده ریکرد،
له سر نیش لایبرد
عَزَمَ فُلَانٌ: مه ولیددا، سوربوو،

به رده وامبوو، نارامی گرت، دانسی
به خۆدا گرت

عَزَمَ الْأَمْرَ: سوربوو، به ری نه دا،
به رده وام بوو له به ری، ویستی
بیکات و نه نجامی بدات

عَزَمَ اللَّهُ لَيْلِي: خوای گه وره نارام و دان
به خۆگرتنی پیددا

عَزَمَ عَلَى فُلَانٍ: فرهانی پیکردو توندو
رهق بوو له گه لی، سویندی خوارد

عَزَمَ عَلَى: ویستی، بریاریدا، سوربوو
له سر، نیازی کرد

عَزَمَ الرَّاقِي (قَرَأَ الْعَزَائِمَ):
جادووی کرد، ویردی خویند،
نوشته ی کرد

عَزَمَ: مه به ست، نیاز، بریار، سوربوون،
هه ته ری، هیژ، توانا، زه بر، خوز، وره،
وزه، تین، خۆراگرتن
عَزَمَ الْإِرَادَةَ: نیازو خواست جه م کردن،
ویستو نیاز کردن
عَزَمَةً: ماف، حه ق، مافی په وا
عُزْمَةُ الرَّجُلِ: خیزان و خزم و که سه
نزیکه کانی

عِزْوَةٌ: چونه وه سه ر، بانگی هاوارو
فریاگوزاری لَیْقَهُ وَمَا یَکُ بِیْ هُوَ زُو تیره و
که لو نه ته وه و که سه کانی، بانگکردن،
هاواری فریاگوزاری
عِزْوَةٌ: دلته نگ، نامۆ، ناجیگیرو
چه سپاو

عِزْوَةٌ مِنَ النَّاسِ: نه وه ی هاوه لایه تی
که س تاسه ر ناکات، پارێژ نه کراو
له هاویری کانی

عِزْوَمَ: بی په روا، به غیره ت،
بریانه شکین، پشت سوور، خاوه ن
ئیراده و خواستی پته وو به هیژ
عِزْوِي: سه بووری هاته وه، هیمن بوه وه،
دلته وابوو، حه وایه وه، ئارامی گرت،
هیور بوه وه، ئارامی گرت له سه ر
نه وه ی هات به سه ریا و تووشی بوو
عِزِيبَ: دوور، واژوی نزیکه، مه ردومی
بی ژن و هاوسه ر، که سی دوور له مال و
منال

عِزِيَّةٌ: چونه سه رو بانگی فریاگوزاری و
فریاکه و تن
عِزِيْزٌ: به هیژ، قایم، خۆشه ویست،
جگه رسۆژ، ده گمه ن، ناوازه، زۆر که م،
به نرخ، گرانبه ها، خانه دان، خوابیداو،
پیاوچاک، وه جاخ زاده، یه کیکه له ناوه
جوانه کانی په روه ردگار

عَزِيْزُ الْجَانِبِ: به هیژ، به کار، به توانا
عَزِيْزُ الْمَالِ (بَعِيْدُ الْمَالِ):
ده ستناکه وی، به ده گمه ن ده ست
ده که وی، دووره ده ست
عَزِيْزُ النَّفْسِ: جوامیر، ده ست بالو،
به خشنده، دلفراوان
عَزِيْمَةٌ: نیازو بریار، توانا، سوربوون،
به رده وام بوون، هه ته ری، ئیراده و
خواست

عَسَّ

عَسَّ فَلَانٌ (طَافَ بِاللَّيْلِ): شه وپاسیکرد،
شه وچه رخیکرد، شه وگه را، سووپایه وه
عَسَّ خَبْرَهُ عَنْ فَلَانٍ: خاوبوو،
هتواشبوو، هیدی بوو
عَسَّ صَاحِبُهُ: داویکرد، بانگیکرد، گه را
به دوا یا

عَسَّ الْقَوْمَ: که میك خواردنی پیدان،
توژیک خواردنه مه نی ده رخواردان
عَسَّ: هاتنی شتیک له لایه که وه رووگه و
ئاپاسته ی دیارو ئاشکرا نه بی

عَسَّ: جام یان قاپ و ده فریکی گه وره
عَسَّي (لَعَلَّ): له وانه یه، ره نگه، به شکو،
خۆزگه

عَسَّاسٌ: پاسه وان، چه رخی،
حه سه هس، گورگ

عَسَّافٌ: زۆردار، سته مکار، دیکتاتور،
فرمانپه وایی، تاکپه و
عَسَّالٌ: نه وه ی هه نگوین ده رده هینی
له پوره که یان ده یفرۆشی
عَسَّالَةٌ: پوره ی هه نگ، کوره ی هه نگ،
دووبه ره، هه نگ

عَسَبُ: وه چه و نه وه

عَسَبَةُ: قلیش و کهرتیوونیک له شاخ و

چیا بکه ویتته وه

عَسَجِد: زێر، تەلا، ئالتون، گەوهەر،

دوو یاقووت

عَسَر - عَسَر - عَسَر (ضد یَسَر):

گرانوو، سهخت بوو، ناپه‌حه‌ت بوو،

قورس بوو

عَسَر الزَّمان: سهخت بوو، دژوار بوو،

ناپه‌حه‌ت بوو، نه‌سته‌م بوو،

توندوتیژبوو

عَسَر المرأة: منالوونی نه‌سته‌م و

گرانوو، قورس و نه‌سته‌م بوو

عَسَر فلاناً: لای چه‌په‌وه هات بۆلای

عَسَر عَلَيْهِ فِي بَطْن: سکی ناپه‌حه‌تبوو،

ده‌رنه‌چوو، قه‌بزبوو، گرفتگی کرد

عَسَر الغريم: داوای قه‌رزه‌که‌ی

لێکرده‌وه وێرایی که‌م ده‌ستی قه‌رزوو

نه‌بوونی

عَسَر عَلَى فلان: پێچه‌وانه‌ی بوو،

دژیی بوو، ناکۆکی بوو

عَسَر الأمر والزَّمان: توندوره‌ق بوو،

نه‌سته‌م و مه‌حالبوو

عَسَر فلان: لێبوردنه‌بوو، چاوپۆشی

نه‌کرد

عَسَر عَلَيْهِ الأمر: تیکه‌لبوو لێ‌ی،

ئالۆزیبوو، رێسکا‌بوو

عَسَر فلان: به‌ده‌ستی چه‌پ نیش و

کاری ده‌کرد، چه‌په‌بوو، چه‌پله‌ربوو

عَسَر الأمر: قورس و گران بوو،

نه‌سته‌میوو

عَسَر عَلَيْهِ فلان: پێچه‌وانه‌ی وه‌ستا،

دژیی بوو، دژواری بوو

عَسَر عَلَيْهِ: ته‌نگی پێه‌لچنی، تۆری

بۆهینا، جاپسی کرد، بێزاری کرد،

وه‌رسی کرد

عَسَر عَلَى فلان: پێچه‌وانه‌ی وه‌ستا،

دژیی بوو

عَسَر الأمر: قورس و گران کرد،

ته‌نگه‌به‌ری کرد

عَسَر فلاناً: له‌لای چه‌په‌وه هات بۆلای،

له‌چه‌په‌وه‌ رووی تیکرد

عَسَر - عَسَر: هه‌زاری، نه‌بوونی،

ده‌ستکورتی، نه‌داری، بێ‌مال و دارایی

عَسَر مالي: بێ‌مال و دارایی،

ته‌نگه‌شه‌ی دارایی، بشیوی باری

دارایی و بژیوی

عَسَر الهضم (سوء الهضم): به‌د

هه‌رسی، بوونی گرفت له‌هه‌رسکردندا،

باش هه‌رس نه‌کردن

عَسَر: کاری دژوارو ناجۆر، کاری

خراپ و دژوار

عَسَرِي: قورسی، دژواری، گرانی،

ته‌نگه‌به‌ری، ناجۆری، واژوی ئاسانی و

ساناییه، کارێکی گران و سهخت

عُسْرَة: ته‌نگانه، ناپه‌حه‌ت، گرانی،

ناخۆشی، ئالۆزی، نه‌هامه‌تی، دژواری،

نه‌بوونی توانا بۆدانه‌وه‌ی قه‌رز

عُسْرَة: سات و کاتی ناپه‌حه‌تی، ده‌می

دژوارو سهخت

عَسَس (حُرَّاس الليل): پاسه‌وانی شه‌و،

چه‌رخێ، حه‌سه‌س

عَسَس الليل (إِظْلَم): تاریکی کرد،

تاریک داها‌ت، تاریک بوو

عَسَس الذَّنْبُ: گورگه‌که‌ به‌شه‌و

سووپا‌یه‌وه، شه‌و گه‌پا

عَسَسَ السَّحَابُ؛ شهو له زهوی نَزِیک
 بوه وه، به شهو دابه زی
 عَسَسَ الْأَمْرُ؛ نالوژی کرد، شیواندی،
 تیکیدا به سر به کا
 عَسَسَ الشَّيْءُ؛ جوولانندی، بزوانی،
 هیتایه بزواتو جووله
 عَسَفَ (حَادَ عَنِ الطَّرِيقِ)؛ له ری لایدا،
 لاکهوت، تراز، له ری دهرچو
 عَسَفَ عَلَى فَلَانٍ وَفُلَانٍ؛ نیشی بۆ کرد،
 له به رزه وه ندی نه وکارو فرمانی
 نه نجامدا
 عَسَفَ الطَّرِيقُ؛ به کویرانه چو
 به پتوه، بی ریتومایی رویش به پتوه
 عَسَفَ عَنْهُ (عَدَلَ وَحَادَ)؛ لایدا، تراز،
 له ری لایدا
 عَسَفَ فِي الْأَمْرِ؛ بی خوئاماده کردن و
 دووربینی نه نجامیدا، خوئی بۆ ئاماده
 نه کردبوو
 عَسَفَ فَلَانًا؛ جه ورو سته می لیکرد،
 زوری لیکرد
 عَسَفَ الْمَرْأَةُ؛ زهوتی کرد، زهوتی کردو
 لاقهی کرد، به زور دهستی بۆ برد
 عَسَفَ الدَّمْعُ الْجَفُونَ (كَثُرَ)؛
 فرمیسکه کانی زوربوون و له هه موو
 لایه که وه رژان و هاتنه خواره وه
 عَسَفَ فَلَانًا؛ به کاری برد،
 به گه پی خست، به کاری هیتا
 عَسَفَا؛ کویرانه روئی، ملی نا
 بی خوئاماده کردن
 عَسَفَ (ظَلَمَ)؛ زورداري، جه وروسته م،
 زورکردن، مافخواردن
 عَسَفَهُ (أَعْبَاهُ)؛ ماندووی کرد،
 شه که تیکرد، هیلایکی کرد

عَسَقَ بِهِ؛ پیای لکا، پیای نووسا
 عَسَقَ عَلَيْهِ؛ پتیی داگرت له سه ر
 داواکه ی
 عَسَقَ؛ خواروخچی، به دپه وشتی،
 تاریکایی
 عَسَقَ؛ هوانه ی توندو تیژن له به رانبه ر
 که سانی قهرزاريان
 عَسَكَرَ الْقَوْمُ (تَجَمَّعُوا)؛ کۆبوونه وه،
 گردبوونه وه، یه کیان گرت، گردبوون
 عَسَكَرَ اللَّيْلُ؛ تاریکی کرد، بووبه شه وه
 زهنگ
 عَسَكَرَ الْجُنْدُ (خَيَّمُوا)؛ هه لیاندا، سوپا
 هه لیدا
 عَسَكَرَ الشَّيْءُ؛ گردو کۆمه لیکرد،
 که له که ی کرد
 عَسَكَرَ (الْجَيْشُ)؛ له شکر، سوپا، سپا،
 بتۆم، پنگه ه، له شکر، ئوردو،
 هوردو، هوردی، کۆمه لی سه رباز
 عَسَكِرِي (جُنْدِي)؛ سه رباز، جه نگاوه ر،
 هه یته، که سیکه چه کدارکرای بۆ پاسی
 نیشتمان
 عَسَلَ الطَّعَامُ؛ هه نگوینی پتوه کرد،
 هه نگوینی تیکرد، شیرینی کرد
 عَسَلَ الْمَاءُ؛ جوولای کیشای به یه کا، دای
 به یه کا
 عَسَلَ الذَّنْبُ وَالْفَرَسُ؛ له راکردن و
 غارغاریندا له رینه وه، له رزه له رزه یان
 پیکهوت
 عَسَلَ فَلَانًا؛ به باشی باسیکرد، باش
 پیایدا هه لیدا
 عَسَلَ اللَّهُ فَلَانًا؛ خوشه ویستی کرد لای
 خه لکی، شیرین و خوشه ویستی کرد
 له دل و دیدی خه لکیدا

عَسَلَ النَّائِمُ: خه ویکی میمن و میواشی
نه جامدا

عَسَلَ الْقَوْمُ: مه نگوینی ده رخواردان،
مه نگوینی پیدان

عَسَلَ اللَّهُ فَلَانًا: باس و خواسی له نیو
خه لکیدا بلاو کرده وه، شیرین و
خوشه ویستی کرد لای خه لکی

عَسَلَ (شَهْدُ): مه نگوین، مه نگفین،
کاریت، کۆته فر، هنگف، هنگوف،
ره نگیککی شیرینی خوشه مه نگ
ده یکاته شانای هه لیه ستراوه

عَسَلَ صَافِي: رینگال، شیلای دوشاوی
مه نگوین و نیتر، مه نگوین و دوشاوی
پوختی پالتیروا، ره وای مه نگوینی،
رینگ، مه نگوینی پالفته

عَسَلَ أَسْوَدَ: شیرینی قامیشی شه کر
عَسَلَ مَالٍ: نه وهی سه رۆکاری مال و
دارایی ده کات، پاریزه رو به رتیه بهری
مال و دارایی

عَسَلَتِ النَّحْلُ: مه نگوینی دروستکرد،
پیکی میتا

عَسَلَجَ - عَسَلُوجَ (غَضَنَ لَيْنَ): شول،
شولک، لقو چلی نهرم، شووارک، توول،
لکه داری باریک و دریزی براوی داره بی و
نیتر

عَسَلِي (يَلُونُ الْعَسَلُ): مه نگوینی،
ره نگ مه نگوینی

عَسَمَ (اجْتَهَدَ): کۆششی کرد، ره نجیدا،
مه ولیدا

عَسَمَ فِي الْأَمْرِ (طَمَعَ فِيهِ): چاوی
تتیری، ته ماعی تیکرد

عَسَمَ فَلَانٌ عَسُومًا (كَسَبَ): برديه وه،
به دهستی میتا

عَسَمَ عَيْنَهُ (ذُرْقَتَ): چاوی فرمیسکی
رشت، نه شکي رژاند، فرمیسکی لیهات
عَسَمَ فَلَانٌ بِنَفْسِهِ وَسَطَ الْقَوْمِ:
تیکه لیان بوو، چوه ناویان و گوئی

نه دا به جهنگ یان باریکی تر
عَسَمَ: نانی وشک، وشکه نان، نانه پهق
عَسَمَةً: پاروو، تیکه، نان خواردن
عَسَمَتِ الْقَدَامُ أَوِ الْكَفَ: گپړیوو،
گۆجیوو، گۆت بوو، له جووله کهوت
عَسَمِي: نان و بژیوی په یداکه ر بۆ
مناله کانی، په یداکه ری بژیوی بۆ مال و
منال

عَسُوفَ (طَاغِيَةً): زۆردار، سته مکار،
به جه روو سته م، ده رچوو له گشت
په ریژو سنووړکی ره ووشتی
فه رمانه وای ره هاو تاکړه وه، دیکتاتور
عَسُولُ: پیاو چاک و باش

عَسِيرٌ: گران، سهخت، قورس،
ناپه حهت، قورس و گران

عَسِيفَ (الْأَجِيرُ): به کری گیراو،
عَسِيفًا: وِیل، سه رگه ردان، ونبوو،
نه وهی رنګه یه که ده گرتیه بهر به بی
بوونی رینومایی و رینیشاندنه رنک

عَسِيقٌ: به نارهق و مه یه که ده گوتری
ناوی زۆر تیکرایی، روونه نارهقه

عَسِيلٌ: نه و گسکه ی دوکاندار ته پو
توژی شت و مه کی نیو دوکانه که ی
پیده ته کیتی

عَشَّ

عَشَّ (إِثْعَدَ عَشَاءً): میتلانه ی کرد،
لانه ی کرد

عَشَّ الشَّيْءُ: کۆی کرده وه، گردی کرد،
نایه سه ریه که، داوای کرد، خوازیری بوو

عَشَّ الْبَدَنَ (نَحَلَ): لاوازیوو، کزیوو،

سیسو له پېوو

عَشَّ الْقَمِيصَ (رَفَعَهُ): پینه ی کرد،

پینه ی پټونه

عَشَّ الْمَعْرُوفَ (قَلَّه): له پله و پایه ی

که م کرده وه، نرخي دابه زاند، سووک و

رسوايکرد

عَشَّ - عَشَّ: مټلانه، مټیلین، مټیلینک،

لیانی، دالده ی بالندان، نه وای بالندان،

جنگایه که بالنده ی دهشتی له پووش و

په لاش دروستی دهکات و به شه و تیا

مه لده نیشی، کونیکه زهرده والو

زهرده زیره گه رای تیا داده نین

عَشَّ - عَشَّوْ (سَاءَ بَصَرَهُ لَيْلاً):

شه و کویریوو، تروشی شه و کویری بوو

عَشَّ عَنْ الشَّيْءِ: چاوی نابینا و کویریوو

هیچی به دی نه کرد، پشتی ه لکردو

رږی

عَشَّ فُلَانًا: روي تېکړد، مه به ستی بوو

عَشَّ النَّارَ وَإِلَيْهَا عَشَّوْ: شه و به دیکردو

به هیوای نه و رووناکیه ی به دیدکرد

عَشَّ فُلَانًا: ژمی ئیواره ی دایه، نانی

ئیواره ی پټدا

عَشَّ الرَّجُلُ: نان و خواردنی ئیواره ی

پټدا

عَشَّ الطَّيْرُ: ناگری بو کرایه وه مه تا

بکه و ټه داوو توږه وه

عَشَّ عَنْ الشَّيْءِ: نه رم و نیان بوو

له گه لی، به سوړو نیان بوو بو ی

عَشَّ الْإِبِلَ: شه و به خټوی کرد

عَشَّ (طَعَامَ الْعَشَاءِ): ژمی ئیواره،

خواردنی شتیوان

عَشَّاءَ (أَوَّلَ اللَّيْلِ): ئیواره، سهره تای

شه و، خه و تنان، هیواره، خوراوا،

چراکران، شوم، شیم و ټره گاه، میتار،

ئیتار، ئیواری

عُشْبَابُ (الْعَالَمِ بِالْأَعْشَابِ): گیاناس،

شاره زه سه باره ت به گژوکیاو روک

عُشْبَابَةٌ: زوری گژوکیا، فره گژوکیایی

عُشَارَ (جَابِي مَشْهُور): باجگری،

ده په ک، ده په ک سهندن

عُشَارُ: دده، ده دانه ده دانه

عُشَارَةٌ: پارچه په ک له مهرشتیک

عُشَارَةُ الشَّيْءِ: پارچه په ک له دهبه شه

عُشَاقُ: شهیدا، فره دلدارو دلخوان،

شیت و شهیدا

عُشَاوَةٌ: شه و کویری، مروفیک به شه و

چاوی نه بیني

عُشْبُ الْمَكَانِ: گیای لی پوا، گیاکه ی

لیده رها ت

عُشْبُ الْخُبْرِ وَغَيْرُهُ: وشکی کرد،

وشکبو

عُشْبُ الْمَكَانِ: گیاکه ی روا، پینگه یی،

سهری مه لدا

عُشْبُ الْمَكَانِ: گیای تازه ی لی روا

عُشْبُ - أَعْشَابُ: سه وزه گیاه، له وه پ،

گژوکیا، پووش و په لاش، چه پا، چه په،

گیاو پووشیکه که تاژله بیخوا

عُشْبُ: زوی پر گژوکیا

عُشْبُ - عُشْبَةٌ: په ریز، پووش، له وه پ،

فه ریز، پر ریزه

عُشْبٌ (فِي عِلْمِ النَّبَاتِ): له زانیاری

روکدا بریتیه له روه کیکی ته په کوا

قه ده که ی سه وزه و که م به رگه ده گریټ

عُشْبِي (بُنَاتِي)؛ گیایی، نه‌وه‌ی له‌روه‌ک دروست ده‌کریت له‌ده‌رمان و ...

عَشْرَ فُلَانٍ؛ له‌ده به‌ش یه‌ک به‌شی برد، به‌شیکی برد، یه‌کیکی زیادکرد بۆ نوو کردی به‌ده

عَشْرَ الْقَوْمِ؛ بوو به‌ده‌یه‌میان، ده‌یه‌میان بوو

عَشْرَ الْمَالِ؛ ده‌یه‌کی برد، یه‌ک له‌ده‌ی برد

عَشْرَ النَّاقَةِ؛ سکی هه‌شت یا ده‌یه‌مین، ئاوس بوو، تگه‌ی گرت

عَشْرَ (جُزْءٍ مِنْ عَشْرَةِ أَجْزَاءٍ)؛ ده‌یه‌ک، 10/1

عَشْرَ؛ پارچه‌یه‌ک له‌هه‌رشتیک که‌وا کرابیت به‌ده به‌شه‌وه

عَشْرَاءَ (حَبْلِي لِلْبَهَائِمِ)؛ ئاوس، ئافس، هاووس، دووگیان، زگپ، تلدار، به‌زگ،

زگ مه‌بوون، زگدار، تینگاو‌تینگ ماتوو عَشْرَاءَ مِنَ النَّوْقِ وَخَوَهَا؛ نه‌و

وشرانه‌ی ده‌مانگ یان هه‌شت به‌سه‌ر ئاوس بوونیا‌ندا تپه‌ریوه

عَشْرَتِ الدَّابَّةِ (مَارَتِ عَشْرَاءَ)؛ ئاوسبوو، تگه‌ی گرت

عَشْرَةٌ - عَشْرَ؛ 10، ده عَشْرَةٌ أَضْعَافَ؛ ده‌نه‌وه‌نده

عَشْرَةٌ (مَعَاشِرَةٌ - صُخْبَةٌ)؛ تیکه‌لی، مامه‌له، هاوپیته‌ی، ره‌فیا‌یه‌تی و

دۆستایه‌تی عَشْرُونَ؛ 20، بیست، ژماره‌ بیست،

دوو ده‌یی عَشْرِي؛ خۆش مه‌شره‌ب، که‌سایه‌تیه‌کی کۆمه‌لایه‌تی تیکه‌ل به‌خه‌لکی ببیت

عَشْرِي؛ ده‌یی، ده‌ده، ده‌یه‌کی

عَشْرِينَ؛ 20، بیست، ژماره‌ بیست عَشَشَ الطَّائِرُ؛ هیلانه‌ی دروستکرد،

هیلانه‌ی بنیادنا

عَشَشَ الْخَبْرُ؛ خراپ بوو، که‌پووی

سه‌وزی کرد، که‌پووی پتوه‌ نیشته

عَشَشَ فُلَانٌ الْخَبْرَ؛ وازی لیه‌یتنا مه‌تا وشک ببیتته‌وه

عَشَشَ النُّخْلَةَ؛ لقو پۆی که‌م بوو

عَشَشَ؛ هیلانه‌یه‌ک، چین چین له‌سه‌ر

یه‌ک دروستکرای، هیلانه‌ی چین چین عَشِقَ الشَّيْءَ (تَلَقَّى بِهِ قَلْبَهُ)؛ خۆشی

ویست، دل‌ی پیاچوو، حه‌زی لیکرد، ئالوده‌ی بوو

عَشِقَ بِالشَّيْءِ (لَصِقَ بِهِ)؛ پتوه‌ی نووسا، پیالکا، ئالوده‌ی بوو، ئالا

پتوه‌ی

عَشِقَ الشَّيْءَ بِأَخْرَ؛ چوون به‌نیویه‌کا، تیکه‌ل به‌یه‌ک بوون

عَشِقَ؛ دل‌داری، خۆشه‌ویستی، نه‌فین، گراو، سه‌وداسه‌ر، دۆست، دل‌ه‌ر،

گیزگول، خۆشه‌ویستی‌یه‌که‌ دل که‌مه‌ندکیش بکات به‌لای خۆیدا

عَشَقَةً (لِبَلَاب - عَلِيقَ)؛ لاولو، گیایه‌کی که‌لایانه‌ ته‌رز ده‌ها‌پۆ به‌قه‌دشتا

مه‌لده‌که‌پۆ گولێکی دهم پانی فنگ ده‌سک ده‌گرێ و به‌یانیان ده‌گه‌شیتته‌وه

عَشْوَاءَ؛ تاریکی، جۆره‌ خورمایه‌که‌، کوپرانه، نه‌ووشتره‌ی به‌ر پۆی خۆی

نابینی

عُشْوَانِي (إِعْتِبَاطًا)؛ مه‌ره‌مه‌کی، کوپرانه، ناریک و پینکی

عُشْوَة - عُشْوَة: مه شخه له ئاگرێك
له شه وێکی تاریکدا له دورره وه
ده بینرێ و بوی تێبکری
عُشْوَة - عُشْوَة: گرتنه بهری
کارێک به کوێرانه و بێ رینوماپی
عُشْوَة: تاریکی، مابهینی سه ره تایی
شه و مه تا 4/1 ی
عُشْوَر المال: دهیه کانه، دهیه کی مال
عُشْوَر حَصِيلَة الأرض: دهیه کی
به ره مه می زهوی
عُشْوَر کَسْب العَمَل: دهیه کی کار و کاسبی
عُشْي (أَكَلَ الْعِشَاء): ژه می ئیواره ی
خوارد
عُشْي عَلَيْهِ: سته می لێکرد، مافی
خوارد
عُشْي: ئیواره، له خۆر ئاوابونه وه
مه تا شتیوان یاخود له نوێژی شتیوانه وه
مه تا داهاتنی تاریکی
عُشْي (لَمْ يَبْصُر بِاللَّيْلِ): شه و کوێره،
تووشی شه و کوێری بوه
عُشْيَان: تیر، په کیك نانی ئیواره ی
خوارد بێت
عُشْبِب: گپا پۆش، میړگ، گپاخۆر،
زهوی فره گژوگیا
عُشْبِيَّة: زه و بیه ک فره گژوگیا بێت
عُشْبِيَّة: سه ره تایی شه و، ئیواره،
خه و تنان، کۆتایی رۆژ
عُشِير: برادر، خزم، خوێش، هاوه ل،
هاوال، یار، هاوده م، دۆست،
خۆشه و یست، نازیز
عُشِيرَة (قَبِيلَة): مۆز، تیره، خیل،
ئێل، خانه واده، فامیله، تایه فه

عَشِيق: یار، دلدار، دهنك، نازیز،
خۆشه و یست، دۆست
عَص (صَلَبَ وَاشْتَدَّ): تور ت بوو،
جیر بوه وه
عَص (الأَصْل): ره سه ن، نه جیب
عَصَا الرَّجُل: به گۆچان لێیدا،
داگیرته وه، ئیشی پێگه یاند
عَصَا الْقَوْم: کۆیکردنه وه له سه ر چاکه
یان خراپه
عَصَى: لاساری کرد، بێ گوی بوو،
به گوی نه کرد
عَصَى الطَّائِف: فپی، بالی گرت
عَصَى الْعِرْق: خوێنی نه گیرسایه وه،
نه وه ستا
عَصَا: گۆچان، گۆپال، مه چک، قه لانگ،
چه و گان، هه چی، گالۆکه، چپو،
دارلۆفی چکۆله یه، دارده ستی راستی
قه ف چه ماوه
عَصَا: ئێسکی قاچ، زمان، ته باو
ناریکی، کۆمه ل، سه ره بندی ژنان،
گژوه و تاقم
عَصَاب: نه وه ی ده ستی پێده به ستی
له ده سپو له فافو ...
عَصَاب: پێکدادانی نه فسی و نه قلی یه
عَصَابَة: میزه ر، چه ته، تاج و
سه وه دان، گژوه و کۆمه لێک له خه لکی و
ئه سپ و بالنده
عَصَار - عَصَارَة: شیراوگ، دۆشاو،
ئاوگ، رینگاو، گوشراو
عَصَار: ته پ و توژ، کات، واده، گه ردو
ته پ و توژ

عَصَاة (مَفَصْرَة - آتَة الْعَصْرِ): نامرازی

گوشینی میوه، گوشه

عَصَاة: پاشه پڑی شتی گوشراو، ناوی

میوه، جهوهه

عَصَاة: کا، پووش، وهریوو، گیای

دهغلی گیزهکراوو وردکراو

عَصَاة (جَمْعُ عَصْفُور): چۆلهکهکان

عَصَام: پهیمان، هه لگر، راگر،

ئهوپه تهی مهشکئی پی هه لده واسرئی،

قولف، دهسک

عَصَامِي: خۆ پینگهیین، خودناز، ئهوهی

بهخۆیهوه دهنازئ نك بهباوانهوه

عَصَب الشَّيْء (شَدَّة - طَوَاة): پیچایهوه،

بهستی، قه دیکرد

عَصَب عَلَى الشَّيْء: توندگرتهی، خستیه

چنگی خۆیهوه

عَصَب يَه: دهوړو خولیدا، دهوړیدا

عَصَب الْقَوْم يَه: لهدهوړی کۆبوونهوه،

یهکیان گرت، گردبوون

عَصَب الرِّيقِ بَقِيَه: تف بهدهمیوه

وشک بوهوه، تف لهگهروویا وشک بوو،

تف له دهمییا وشک بوو

عَصَب الشَّجَرَة: پهل و پو

پهرته وازهکانی بهپهتیک بهست و پاشان

رایوهشان ههتا ئه و گه لاو گۆلانهی

بکهونه خوارهوه

عَصَب الْقَطْنِ وَالصُّوفِ: ریسای، رستی

عَصَب الْغَبَارِ رَأْسَه: نیشتهسهریو

پیوهی نووسا

عَصَب الشَّيْء: گرتیه، خۆی، پیانووسا،

تیای بوو

عَصَب اللَّحْم: رهگو دهمازی زۆد بوو،

فره دهمازو رهگ بوو

عَصَب الْقَوْم يَه: لهدهوړی کۆبوونهوه،

یهکیان گرت لهدهوړی

عَصَبٌ فَلَانًا (جَعَلَهُ سَيِّدًا): کردی

بهگهورهو سهردار

عَصَب: دهمار، چهقهدهمار، ژئی

ماسولکه، دهمازی ماسولکه، رهگو

ریشه، مولولهی سپییه ههست و

جموجوولی تیدا دهگوزهریت

لهدهماغهوه بۆسهرجم جهسته، ده

سپیو کابهدهستانی گه، لاو لاو

عَصَب: میزه، سهریچ

عَصَب (فِي الْعُرُوش): لهزانستی کیشی

هۆنراوهدا بریتیه لهزهنه دارکردنی

(لام) ی (مفاعلتن) له(عروض) ی

(واقر) داو دهکریت به(مفاعیلن)

عَصَبَة: گرۆه و تاqm

عَصَبَةُ الرَّجُل: خزم و کهسهکانی

لهریی باوکیهوه یان ئه و خزمانه ی

پشتگیری دهکن و یارمه تی دهن بۆی

عَصَبَة: لاو لاو، گیایهکی گه لاپانه تهرز

دهمازی و بهقه دشتا هه لدهگه پی و

گوئیکی ده م پانی فنگ دهسک دهگری و

به یانیان دهگه شیتتهوه

عَصَبَة (جَمَاعَة): کۆمه ل، دهسته،

تیپ، گرۆه، تاqm و گرۆمیک له خه لکی

یان ئه سپ و په له وه

عَصَبَةُ الْأُمَم: کۆمه له ی گه لان

عَصَبَة: چۆنیه تی بهستنی میزه رو

سه ریچ

عَصَبِي: توپه، دهمارگیر، توندو تیژ

سه ریچ

عَصَبِي: توپه، دهمارگیر، توندو تیژ

عَصَبِي الْمَزَاج (حَادُ الطَّبَع)؛ تووړه،
زوومه لچوو، توندخوو، توندېده،
ده مارگرز، که لهرهق، شیتگیر،
جهنگلی
عَصَبِيَّة: ده مارگیری، تیره گهری،
شیتی، خزمایه تی، په یوه ندریتی،
خویشیتي، لایه ندری
عَصَبِيَّة قَوْمِيَّة: ده مارگیری نه ته وه بی
عَصَبِيَّة عِرْقِيَّة: ده مارگیری ره گزی و
نه ژادی
عَصَبِيَّة دِيْنِيَّة: ده مارگیری نایني
عَصَبِيَّة مَنَاطِقِيَّة: ناوچه گهریتی،
ده مارگیری، ناوچه بی
عَصَبِيَّة وَطَنِيَّة: ده مارگیری نیشتمانی
عَصَبِيَّة شَخْصِيَّة: ده مارگیری که سیتی
عَصَبِيَّة مَذْهَبِيَّة: ده مارگیری مه زه بی
عَصَبِيَّة فِكْرِيَّة: ده مارگیری مزیدی و
بیری
عَصَبِيَّة حِزْبِيَّة: ده مارگیری بق حیزب و
پارتیک
عَصَدُ الشَّيْءِ (لَوَاهُ وَعَقْدُهُ): لولیکرد،
گری دی دا
عَصَدُ السَّهْمِ: له مه به ستو نیشان ی
نه دا، تراز، لایدا، دهرچو
عَصَدُ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: ناچاری کرد،
زوری لیکرد، زوری بزمینا
عَصْرُ الشَّيْءِ (إِسْتَخْرَجَ مَاءَهُ): گوشي،
ناوکه ی لیکرت، ناوی دهرمینا
عَصْرُ الْجَبُوبِ: رونه کي دهرمینا،
رونی لیکرت
عَصْرُ الدَّمَلِ: گوشي، ته قاندي،
کیمه کي دهرمینا

عَصْرُ الشَّيْءِ عَنْهُ: لیتی گرت،
یاساغي کرد، لیتی گرته وه
عَصْرُ الرُّكُضِ الْفَرَسِ: ناره قی پیده ردا
عَصْرُ الشَّيْءِ: جار له دوی جار گوشي
عَصْرُ الزَّرْعِ: گوله کانی روا، پیگه بی،
وه به رها ت
عَصْرُ: رۆژ، سهردهم، چاخ، دم،
کات، چهرخ، سده، رۆژگار، عسر،
پاش نیوه پڅ، نیواړه
عَصْر - عَصْر - عَصْرَة وَالْمُعَصَّرُ:
په ناو پیشتگیر، هاوارو فریا، ته پو توژ،
خول وگرد
عَصْر: شیراوگ، دوشاو، شاوگ،
رینگو، گورشاو
عَصْرُ النَّبَاتِ: شیري روهك، ئاوهك،
لیکاو، شیراوگ
عَصْرُ الْبَخَارِ وَالْكَهْرَبَاءِ: چهرخی
هلم و کاره با، نامیره هلمی و
کاره بابیه کان
عَصْرُ الدَّرَّةِ: چهرخی نه توژم
عَصْر (فِي التَّارِيخِ): العصر القديم -
العصر المتوسط - العصر الحديث):
له میژوودا: چهرخی دیرین و کون،
چهرخی ناوه راست، چهرخی نوی و تازه
عَصْر (فِي الْجِيُولُوجِيَا): له زانستی
جیولوجیدا بریتیه له سهرده میکی
دووو دریژ که مه زه نه ده کریت به ده یان
ملیون سال کهوا جیاده کریت هه
به پیگه اتنی هه نديک له چینه کانی زه وی
عَصْرَان: به یانی و رۆژ، سهرجه م، چهرخ
عَصْرَة: ته پو توژ، بونی خوښ،
گرده لولول

عَصْرَة: په ناگه، پشنگېر

عَصْرِي (حَدِيث): تازه، نوی، سهرده می

عَصَص (أَصْل الدَّائِب): بنی کلک، قنگه

جَوَلَه

عَصْفَص (قَلِيل الْخَيْر): بیکه لک، که م

به خش، بی خیر

عَصْفَص (فِي الطَّب): له پزیشکیدا:

نئیسکیکی پچوکه له کوتایي برېړه ی

پشتی مړوف و مه یمون و پیکه اتوو

له یه کگرتنی سی یان چوار جومگه

عَصْفُوص (عَظَم الدَّائِب): نئیسقانی کلک،

کلینچکه، کلینچک، کلینزه، کلینجه،

کلینجک، نئیسقانیکی باریکی گری

گری کورته به ژور قوونی بز و مه پو

ه ندی گیانداري تره و یه له جیاتی کلک

عَصْفَا (أَسْرَعَ): گوری دایه، دایه غار

عَصْفَ الرُّزْغ: به سه وزی دروییوه

عَصْفَ الدَّاهِر بِهِم (أَبَادَهُم): له ناوی

بردن، سرگردانی کردن، تیای بردن

عَصْفَ الرَّجُل (هَلَك): پرزه ی برآ،

په ریشان بو، به هلاکت چو

عَصْفَ الشَّيْء (مَالَ): لایدا، ترازا،

ده رچو

عَصْف: بامه لکردن، چل و چټو،

پاشماوه، گه لای روک

عَصْفَتِ الرِّيح: بامه لیکرد، به توندی

هه لیکرد

عَصْفَتِ بِهِم الْحَرْب: له ناوی بردن،

ته فو توونای کردن، پرزه ی برین

عَصْفَتِ بِهِم الدَّاهِر: تیای بردن، سه ری

خواریدن

عَصْفَتِ النِّاقَة: په له ی کرد، خیرای کرد،

گورج و گول بو

عَصْفَة: کا، کای خوارو، بونی ثاره قو

مه ی

عَصْفَة - عَصْفَة: تونده با، بایه کی

توندو قایم

عَصْفَر الثَّوْب: زهردی کرد، رهنگی

زهردی لیدا

عَصْفَر (ثَبَاتٌ يُسْتَخْرَجُ مِنْهُ الصَّبِغ):

جوره ره کیکه، گیاهه زنه، گیاهه که

رهنگی لیده رده میتړی

عَصْفُور: مه لی پچوک، به و بالندانه

ده گوتړی که له خوار کوتره وه،

بهره تی تووکی پېشه سر، په رتوک،

میخی که شتی، گوره، داربه سستی دار،

نئیسقانی ناوچه وانی ولاخ

عَصْفُور الْجَنَّة: په ره سیلکه،

په ره سلیرک، بالنده یه کی بال و

سهرده شی ژر زگ سپی و به رچنه

سووری کلک دو فاقی چکوله به

عَصْفُور دُورِي: چوله که، پاساری، ملی

جلی، کیشووله، مه لوچک، مه لوچک،

بالنده یه کی بجکوله ی بوره

عَصَلَ الْفُودَ وَنَحْوَهُ: لاری کرد، خواری

کرده وه

عَصَلَ الشَّيْء: له توندو توکم یی دا

خواریو، لاریوه وه

عَصَلَ فَلَان (أَبْطَأ): خاویوه وه، خاوه

خاوی کرد، هیواش بو

عَصَلَ الْفُودَ وَنَحْوَهُ (عَوَّجَهُ): لارو خواری

کرده وه

عَصَلَ السَّهْم: خاوه خاوی کرد

عَصَلَ - عَصَلَ: توندو سهختی

عَصْلَاء: زنی باریک نه دنام، قه د باریک

عَصَبُ الرَّجُل: ره‌گه‌کانی توندو پته‌و

بوون

عَصَب: پیاوی ره‌وشت به‌رزو جوامیر

عَصَجُ الشَّيْءِ: توندو گران بوو،

نه‌سته‌م و نادیاربوو

عَصَمَ: قه‌ده‌غی کرد، یاساگی کرد،

پاراستی، پاریزگاری لیکرد

عَصَمَ إِلَيْهِ (لَجَأَ): رویی تیکرد، په‌نای

بق برد

عَصَمَ الْقَرِيْبَةَ: په‌تیکی دانا بو

مه‌لواستی مه‌شکه‌که

عَصَمَ اللَّهُ فَلَأْنَا مِنَ الشَّرِّ أَوْ الْخَطَأَ:

پاراستی له‌خرابه‌و مه‌له، پاریزگاری

لیکرد

عَصَمَ الْحَيَوَانُ: له‌ده‌سته‌کانی یان یه‌ک

ده‌ستیدا سپیتی هه‌بوو سه‌رجه‌م

جه‌سته‌ی سوور یان ره‌ش بوو

عَصَمَ - عَصَمَةً: قه‌ده‌غ‌کردن،

نه‌کردن، خو‌پاراستن، پاراستن

عَصَمَةَ (النَّزْهَ عَنْ الْخَطِيئَةِ وَالْخَطَأَ):

دووربوون له‌گوناهو تاوان، داوین پاکی،

مه‌له‌نه‌کردن، دووربوون له‌مه‌له‌و خرابه

عَصَمَةَ: هه‌ستیکی تایبه‌ته خوای

گه‌وره ده‌یخاته دلی به‌نده‌که‌یه‌وه و

مه‌ردوم ده‌گپ‌یت‌ه‌و له‌گوناهو تاوان و

حه‌زلیکردن و پیرای توانین و بوونی

ده‌سته‌لات، په‌یوه‌ندی هاوسه‌رداری

عَصَمَةَ - عَصَمَةً: گه‌ردن به‌ند، ملوانکه،

ملیوانکه

عَصَمَةَ (قِلَادَةً): ملوانکه، ملیوانکه،

زریزه‌ی گه‌ردن به‌ند، گه‌ردانه

عَض

عَضَ (لَزِمَهُ وَاسْتَمْسَكَ بِهِ): پیوه‌ی لکا،

پیوه‌ی نووسا

عَضَ بِهِ الزَّمَانُ (إِسْتَدَّ عَلَيْهِ): روزگار

گه‌ستی، ره‌ق بوو له‌گه‌لی، مه‌ینه‌ت و

ناره‌حه‌تی هیتا به‌سه‌ریا

عَضَ فَلَأْنَا بِلِسَانِهِ: به‌خرابه‌ی باسی‌کرد،

خراب‌لیتی دوا

عَضَ عَلَى يَدِهِ: په‌نج‌ی گه‌زت

له‌په‌شیمانیدا، په‌شیمان بووه

عَضَ عَلَى يَدِهِ حَقًّا: پی‌ی داگرت

له‌دژایه‌تیدا، به‌توندی دژایه‌تی نواند

به‌رانبه‌ری

عَضَ: گاز، گازگرتن، قه‌پپیاکردن،

گه‌زتن

عَضَ - عَضَ (ثَبَاتُ شَاكٍ): دپ‌که‌زی،

چالووک، جو‌ره دارت‌کی دپ‌وای

هه‌میشه سه‌وزو قایم و به‌ژنیک به‌رزتر

ده‌بی ده‌کریت‌ه‌ په‌رژین و له‌سه‌ر دیواران

ده‌گپ‌ری

عَضَ: گه‌م، جو، پووش و په‌لأش

عَضَ: گچ‌که داری دپ‌کاوی

عَضَ: به‌دپ‌ه‌وشت، دپ‌و خراب، پیسو و

گه‌نده‌ل، به‌خیل و ئی‌زه‌یی به‌ر، توندو

تیز، به‌هیز، به‌لأو نه‌هامه‌تی،

به‌رپرسی مال و دارایی

عَضَا الشَّيْءَ: له‌ت و په‌تیکرد، به‌ش

به‌شیکرد

عَضَا الشَّاة: پارچه‌پارچه‌ی کرد، به‌ش

به‌شیکرد

عَضَا الشَّاة: پارچه‌پارچه‌ی کرد، به‌ش

به‌شی کرد

عَضَاد: پاوانه، بازی بهند، چجل،
نهوهی دهکریته دهستو مهچکه
له نالتوون و شتی تر، ناستیکه لقهکانی
درهختیکسی پی شـوړده کریته وه و
دهشکتری

عَضَادَا الْبَاب: نه ملو لای ده رگا،
هر دوولای

عَضَادَةٌ مِنَ الطَّرِيق: لاکه ی، نه ملو لای،
قراغی

عَضَادَةٌ (فِي الْمَسَاحَةِ): له زانستی
روپیتوی دا بریتی له و بالـه
جو لینه رانه ی نامیره کان که بز پتوانی
ماوه ی گۆشه کان به کارده میتړی

عَضَادِي - عَضَادِي - عَضَادِي: یه کیک
نیسکی دهستو مهچکه کی گه وره بیت
عَضَاض: گازگر، قه پ گر، دهستو
مهچکه قایم

عَضَاض: یه کیک به توندی گازبگری،
پیاو و نی کورته بالا

عَضَاض (صَبُور): به نارام، هیمن، دان
به خورداگرتو

عَضَال: گران، ناپه حهت، سهخت،
قورس، نه ستم، په ریشان

عَضَاه: مهر داریکی مه زنی دپکاوی
عَضِبَ (قَطَعَ): له تیکرد، بری، پارچه

پارچه ی کرد
عَضِبَ عَنِ الْأَمْرِ: گه پایه وه،

پاشگه زیبوه وه
عَضِبَ الْنَاقَةُ وَخَوَّهَا: گوچکه کی بری
عَضِبَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: گه رانیه وه،

ریگه کی لنگرت، ری نه دا
عَضِبَ فَلَانًا بِلسَانِهِ: قسه ی پیگوت،
هات به سه ریا، جنتوی پيدا

عَضِبَ الْمَرْضُ فَلَانًا: ماوه یه کی زور
په ریشانی کردو دواتر له جموجوولی
خست، کاتیکی زور پیوه ی بوو نه و جا
له جوولای خست

عَضِبَ فَلَانًا بِالرَّمَحِ: برینداری کرد،
زامداری کرد

عَضِبَ بِالْعَصَا: به گزچان لیتدا،
دایگرته وه

عَضِبَ ذُو الْأَذُنِ: گوچکهکانی له ت بوون
عَضِبَ ذُو الْقَرْنِ: شاخداره که شاخی

شکا، له ت بوو
عَضِبَ السَّيْفُ: بره ی بوو، له تکره بوو

عَضِبَ اللِّسَانُ: تیژ بوو، توند بوو
عَضَّة: قه پیک، گازیک

عَضَّة: درکه زنی، درو بوختان،
نه فسوون

عَضْد: یارمه تیدا، پشتگیری لیکرد،
دهستی گرت

عَضَدَ الشَّجَرَةَ وَخَوَّهَا: داره کی
به ته وراس بریه وه

عَضْد - عَضْدًا: نه خوشیه کی دای له بالی
عَضْدًا: هاواری دهستو مهچکه کی کرد،

قولی نیشا، هاواری قولی کرد
عَضْد - مَضْد: یارمه تیده، پشتگیر،

یارمه تیدان، پشتگیری، دهستگرتن،
باربوو، ناوچه، که نار

عَضْد - عَضْدًا: باهو، بازوو، باسک،
به یک، بازو، چه مپل، چه نگ، نیوانی

جومگی دهستو نانیشکه
عَضْد: هیز، تین، تاو، گه لای وه ریوو

عَضْرَسُ: ساردی، سه رما، به فر، جوړه
روه کیکه

عَضْفُ: به قايم گازی ليگرت، توند
که زتی

عَضْفُ عَلَى اللِّجَامِ: جوييه وه، خواردی
عَضْلُ: ليی تیگدا، ليی شيواند،
دهستی به سه را گرت، ليی قه ده غه کرد،
نه بهيشت نه دجامی بدات

عَضْلُ بِهِ الْأَمْرَ (إِشْدَ): کاره که ی لی
گران بوو، باری گران بوو، بار قورسو
گران بوو

عَضْلُ عَلَيْهِ: ته نگي پته لچنی، زوری
بوهیئا، ريگريو له نيوان نه وو ويستو
خوازيذا

عَضْلُ الْمَرْأَةِ عَنِ الرِّوَاكِ: نه بهيشت شوو
بکات، ريگری بوو له هاوسه رداری
عَضْلُ الرَّجُلِ: کيشای به ماسولکه کانيدا،
دای به عه زه لاتیذا

عَضْلُ (كَبُرَ عَضْلُهُ): ماسولکه کانی
که وره بوو، بازووی نه ستور بوو،
عه زه لاتی که وره بوو

عَضْلُ عَلَيْهِ: ته نگي پته لچنی و بوو
به به ريستو ريگری نيوانيان
عَضْلُ الْمَكَانِ: ته نگي پته لچنی، زوری
بو هیئا

عَضْلُ الْمَرْأَةِ: نه بهيشت شوو بکات،
ريگريو له شوو کردنی

عَضْلُ: باسک به هيژ، يه کيک
ماسولکه کانی به هيژو پته وييت

عَضْلَةٌ: نه هامه تی، مهينه تی،
ناپه حه تی

عَضْلَةٌ: ماسولکه، ماينچه، ماسووله،
نه و گزشته نه رمانه يه که به قول و پووزو
رانه وه يه

عَضَلَتِ الْمَرْأَةُ: به گران مناله که ی بوو
عَضَلَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا: زه وييان پرکرد،
دايان پوشي

عَضَلَتِ فَلَانًا وَعَلَيْهِ: فشاری
خسته سه رو زوری بوهیئا

عَضَلِي: ماسولکه ناس، ماينچه ناس،
مه مووی ماسولکه يه، به هيژو پته و

عَضْمٌ: سيلاک، نامرازتکه شه نی
پيده کړی له سه ر خهرمان

عَضَهُ وَبِهِ وَعَلَيْهِ: به ددانی گازی
ليگرت، که زتی، گرتی

عَضَهُ فَلَانًا بِلِسَانِهِ: به خراپه باسيکرد،
خراب ليی دوا

عَضَهُ: دروی گوت، راستی نه وت،
راست دوونه بوو قسه ی هیئاو قسه ی

برد، جادووی کرد
عَضَهُ: بوختان و درویکرد، قسه ی بو

مه له بست
عَضُو - عَضُو: نه دنام، نه دنامی له ش،

نه دنامی کومه له يه ک، تابوونه، پهل،
نه دنامی نيريتی

عَضُوفٌ: گازگر، په گر، روزگاری
سه خت و گران، بیری پړناو

عَضُوي (آلي): نه دنامی
عَضُويَّة: نه دناميتی، بوون به نه دنام

له کومه ل و تاقمیکدا
عَضِيْدٌ: ريزه دارخورمايه ک، نه و دارو

دره ختانه ی ده برين
عَضِيضٌ: هاوتا، به رانبر، وه ک يه ک،

گازتکی توندوتیژ
عَضِيَّة: گرتک، هه رنيسکيک گزشتی

پيوه بی

عَضِيَّة: درو بوختان ، قسه بومه لبه ستن ، قسه ناقلو ناشيرين

ع ط

عَط الثوب: به پانی یان دريژی دپی، له تیکرد

عَطْ فَلَانًا إِلَى الْأَرْض: زورانبازی له گه ل کردو زالبو به سهریا

عَطَا الشَّيْءَ وَإِلَيْهِ: گرتی، له خوی گرت، خستیه نه ستوی خوی

عَطَا عَرَضَ أَخِيهِ: زه میگرد، خراب لپی دوا

عَطَا إِلَيْهِ يَدَهُ: به رزی کرده وه، بلند کرد

عَطَا فَلَانًا: له پیدان و به خشیندا بری دابه وه، له و به خشنده و به تر بوو

عَطَى الرَّجُلُ: خیراو په له ی لیکرد، خزمه تیکرد

عَطَاء - عَطَاء: خه لات، به خشین، پیدان، دیاری، نرخ، دانان

عَطَار: بۆنفروش، داووده رمان فروش، ورده فروش، عه تار

عَطَارَة: عه تار، داووده رمان فروش، ورده فروش، بۆن و به رامه، پیشه ی

عه تاریی **عَطَارِد:** به کیکه له تو هه ساره

گه رۆکه که و نزیکتیرینانه له خۆره وه و له نه فسانه دا کوپی (موشته ری) به

له گه وره خواکانه و خوی ره وانبیژی و بازرگانی به

عَطَاش: ناو به نگی، نه خوشیه که ده دات له مرۆف و ئازه ل و تیرناو نابن،

نه خوشی تینوویه تی، هه میشه په ریشان بوون بۆ ناو

عَطَاف: فره نهجی، عه با، قاپووت، پۆشاکیکی دريژه به سه ر جلو به رگه وه له به رده کری بۆ خۆپاراستن له سه رماو سۆله

عَطَاف: دالده ده ر، فره به سۆزو به زه یی بۆ خه لکی، نه وه ی که سانی بی نه وا

ده گریته خۆو پارێزگاریان لیده کات **عَطَان:** داپوو، دپاو، جهوت یا مازوو

گزگل یان هه رشتیک به کارده هینری له پیسته خۆشکردندا یان ده کریته

پیسته وه هه تا بۆگه ن نه کات **عَطَبَ (لَانَ وَنَعَم):** نه رم و نۆل بوو،

باش و چاک بوو **عَطَبَ (هَلَاكَ - فَسَدَ):** تیاچوو،

له ناوچوو، فه وتا، نه ما، خراب بوو، شیواو تیکچوو

عَطَبَ الْبَعِيرُ وَالْفَرَسُ: پشتی شکا، تیکچوو، په کی کهوت

عَطَبَ عَلَى فَلَانٍ: زۆرتوپه بوو لی، فره خه شم و قینی هه ستا له ...

عَطَبًا: خراپیکرد، په کی خست، رزانی، دایوه شان، مراندى، تیا ببرد

عَطَبَ الشَّرَابَ: خۆش بیکرد، چاره سه ری کرد هه تا بۆنی خۆش ببیت

عَطَبَ الْكِرْمَ (فَلَهَرَتْ عَقْدُهُ): می شه کانی به ده رکه وتن، دیاریاندا

عَطَبَ (تَلَف - هَلَاكَ): خراپ بوون، په ککه وتن، له ناوچوون، ویران بوون،

هیلاک بوون، پرست لیبران **عَضِيَّة:** بۆسۆ، بۆنسۆ، بووشمین،

بیسوو، بۆنی په یۆی سووتاو **عطر - عَطْرًا (تَطْيَبَ بِالْعَطْرِ):** بۆنی دا

له خۆی، خۆی بۆندارکرد، بۆنخۆش بوو

عَطَّرَ (طَيَّبَ)؛ بُوْنخوشی کرد،

خوشی کرد

عَطَّرَ (زَكَّى الرَّاحَةَ)؛ بُوْنخوش ،

بُوْندار، خاوهن بُوْنی خوش

عَطَّرَ (طَيَّبَ)؛ بُوْنی خوش ، عهتر،

بهنۆك، گولۆ، ناویکی گشتگیره

بۆسه رجه م بۆنه خوشه كان ده بری

عَطَّرَهُ؛ بُوْنی خوشی پیوه کرد،

بُوْنداری کرد

عَطَسَ - عَطَسَ (أَثَرَهُ الْعَطَسَةُ)؛ پژمی،

پشمی

عَطَسَ (هَلَكَ)؛ تیاچوو، فهوتا،

له ناوچوو

عَطَسَ الصَّبْحُ؛ رۆژبوهوه، ده ركهوت،

جیا بوهوه له شهو

عَطَسَ؛ پژمین، هاتنه دهره وهی باو

ته زوویه كه له لووته وه به ته و ژمیکی وا

كه دهنگی لیبیت

عَطَسَ؛ پژمه، پژمه پژم،

هاتنه دهره وهی باو ته زوویه كه

كه له لووته وه به ته كان به جوریکی وا

كه دهنگی لیوه بی، پژمه یهك له دواى

یهك، پژم وهر، پژمه پژمی نۆد

عَطَسَهُ؛ وای لیکرد بپژمی، پژمه پژمی

وه به رهیتنا

عَطَشَ - عَطَشًا؛ تینووی بوو،

ههستی کرد به پیویستی بۆ ناو

عَطَشَ إِلَيْهِ؛ ئالوده ی بوو، بیرى کرد،

ئالوده ی بوو

عَطَشَ؛ تینووی کرد، ئاوی نه دایه،

بی ئاوی کرد

عَطَشَ (ظَمَأَ)؛ تینوویه تی، توونی،

تینى، تژنه، ته ژنه، تهن، تیهن،

بۆزینده وهران و دارو شینایی و گژوگیا

به کارده بری کیه ناتاجی

به ناو خواردنه وه بی و پیچه وانسه ی

تیراوییه

عَطَشَان؛ تینوو، تژنه، تهن، تیهن

عَطَشَةُ؛ ژنی تینوو

عَطَفَ الكلامَ؛ تیکه لیکرد، ئالۆزی کرد

عَطَفَةَ؛ تیکه لیبونی دهنگ و ههرا

له کاتی شهرو چهنگا

عَطَفَ إِلَى (مَالَ - انْحَلَى)؛ لایدا،

لایکرده وه، پپچی کرده وه، وه ركه پرا،

نوشتایه وه، لاریبوه وه

عَطَفَ إِلَى نَاحِيَةٍ كَذَا؛ لایدا، چوو

بۆنه ولایه، لاریبوه وه بۆی

عَطَفَ عَلَيْهِ؛ به سۆزو به زهیی بوو بۆی،

به پهحم و سۆز بوو، هه لیگرت و

دووباره ی کرده وه

عَطَفَ اللَّفْظَ عَلَى السَّابِقَةِ؛ له ریگه ی

پیتی (وا) وه برديه وه سهری

عَطَفَ الشَّيْءَ عَطْفًا؛ لارو خوارى

کرده وه، لاروله ویری کرد، وه ریگیترا

عَطَفَ عَنْهُ؛ وازی لییهیتنا، دهستی

لییه لگرت، دهست به ررداری بوو

عَطَفَ الْكَلِمَةَ عَلَى الْآخَرَى؛ وشه یهکی

به یوه ندرکرد به وشه یهکی تره وه

عَطَفَ النَّاقَةَ عَلَى وَلَدِهَا؛ به سۆزبوو

بۆی و شیره که ی نۆد بوو

عَطَفَ الشَّيْءَ؛ لارو خواریکرد،

جه مانیه وه

عَطَفَ فَلَانًا الْعَطَافَ أَوْ الْمِعْطَفَ وَبِهِ؛

له به ریکرد، پیتی ی پۆشی

عَطَفَ النَّاقَةَ عَلَى وَلَدِهَا: وشتره‌ک‌ی
وه‌ما لی‌کرد سۆزو به‌زه‌یی بو
به‌چه‌ک‌ی بجوولیت

عَطَفَ: چه‌مانه‌وه، نوشتانه‌وه،
خواری، لاری، پیچ، به‌زه‌یی، ئاره‌زو،
دلسۆزی، به‌تنگه‌وه‌هاتن، په‌یوه‌ندی،
په‌یوه‌ستی، دل‌پی‌سووتان
عَطَفَ (فِي النُّحُو): ئامرازی په‌یوه‌ندی،
په‌ک‌خه‌ر

عَطَفَ: لا، نه‌سه‌رو نه‌سه‌ر،
ته‌نیشت، ناوه‌پاستی رینگه‌یان
سه‌روه‌ک‌ی

عَطَفَ: پیچ، لاری، سه‌روه‌خوار،
کۆلان، لاکۆلان، کوچه، گه‌په‌ک
عَطَلَ - عَطَلَ مِنْ كَذَا مَثَلُهُ (خَلَا): تبا‌ی
نیه، تبا‌ی نه‌بوو، به‌تال‌و خالی بوو
لی‌ی، لیتی په‌تی بوو
عَطَلَ الْإِبِلَ: بی‌شوان مایه‌وه، شوانی
نه‌بوو

عَطَلَ الْبَيْتَ (تَرَكَ وَرْدَهَا): نه‌چه‌وه
سه‌ری، وازی لی‌یه‌یتناو ئاوی
لی‌ده‌رنه‌هیتنا، کویری کرده‌وه
عَطَلَ الْمَرْأَةَ (تَرَعَّ حُلِيِّهَا): خشله‌کانی
داک‌هند، لایبرد، له‌خۆی کرده‌وه
عَطَلَ الشَّيْءَ (أَخْلَاهُ): چۆلی کرد،

به‌تالی کرد، خالی‌کرد
عَطَلَ الدَّارَ: به‌جیی هیتشت، چۆلی کرد،
کردی به‌وێرانه‌و کاوله
عَطَلَ الشَّرِيعَةَ: فه‌رامۆشی کردو کاری
پیتنه‌کرد

عَطَلَ الثَّقُورَ: ده‌ستبه‌رداری پاسه‌وانی،
بوو سه‌ربازی له‌ده‌ور نه‌هیتشت

عَطَلَ الْمَجْلِسَ: نه‌نجوومه‌نی راگرت،
وه‌ستانی، دوایخست، په‌کی خست
عَطَلَ الْأَجِيرَ: له‌کارکه‌وت، وازی
له‌ئیش و کاره‌یتنا، ده‌ستی له‌ئیش و کار
هه‌لگرت

عَطَلَ: بی‌مال‌و دارایی و ره‌وشت،
سووک و رسوا، ژنیک هه‌یج جۆره‌خشل‌و
ئالتوونیک‌ی پێوه‌نه‌بی‌ت، نیه‌تی،
پێوه‌ی نیه

عَطَلَ: گه‌ردن، نه‌ستۆ، مل
عَطَلَاءَ مِنَ النِّسَاءِ: ژنی بی‌خشل‌و
ئالتوون

عَطَلَهُ: پشوو، بی‌ئیشی، بی‌کاری،
کاتی پشوو، رۆژی پشوو، په‌روا،
ماوه‌ی رۆژیک یان چه‌ن رۆژیک تیدا
قوتابخانه‌و به‌پێوه‌به‌رایه‌تی کاروباری
ده‌وه‌ستی

عَطَلَهُ مَدْرَسِيَّةً: پشویی قوتابخانه
عَطَلَهُ نَصْفَ السَّنَةِ: پشویی نیوه‌ی
سال‌بۆ قوتابیان

عَطَلَهُ الصَّيْفَ: پشویی هاوین
عَطَفَ الْجِلْدَ: ده‌باخی کرد، دارویی
پێوه‌کرد، بۆگه‌نی کرد

عَطَفَ الْكُتَّانَ وَالْقَنْبَ: خووسانی
تاببروی

عَطَفَ الْجِلْدَ: ده‌باخی کرد، خۆشیکرد
عَطَنَ: ده‌باخ کرا، خۆشکرا
عَطَنَ (تَغَطَّيْنِ): ده‌باخ کردن، تووک

لێبونه‌وه، تووک وه‌رین
عَطُوفٌ (شَفِيقٌ): دلسۆز، به‌به‌زه‌یی،
به‌سۆز، میهره‌بان

عَطُوفٌ مِنَ الرِّجَالِ: نه وپیاوانهی
که سانی شکستخواردو ده گرنه خو،
په ناوېشتگیری بی نه و
عَطُوفٌ مِنَ النِّسَاءِ: نه و ژنانه ی پیاوانی
خو یان خوش ده ویت، ژنی میږد
خو شه ویست
عَطِیَّةٌ: دیاری، خه لات، به خشش
عَطِیْنٌ: پیست بۆگن، پیسته یه ک
بۆگنه ی کرد بیت

ع ٥٨

عَظَى الْجَمَلُ: سکی ناوسا به موی
خواردنی جوړه روه کیکه وه
عَظَاةٌ (سَخِیَّةٌ): شه وگردد، مارمیلکه،
بزمن مژه، جانه وهریکه له خشوکه کان و
چوار پېی هه یه و چه ن ناوېکی هه یه
عَظَائِمُ: سه ختی، نه هامتو به لا
عِظَارٌ - عِظَارَةٌ: تیرئاو بوون، فره
خواردنه وه

عِظَارِيٌّ: کولله نیرینه، کوله ی نیرینه
عِظَامَةٌ - عِظَامَةٌ: نه وه ی ژنان ده یکه نه
پاشیانته وه بونه وه ی پاشیان به گه ورو
ده ربه ریو ده ریخن
عِظَامِيٌّ: شانازیکار به باوبا پیرانیه وه
عِظَاةٌ: کوشتی به وه ی خواردنه وه یه کی
ده رخوا ردا، له خیرو چاکه دوری
خسته وه

عِظَايَةٌ: شه وگردد، بزمن مژه، مارمیلکه
عِظَاةٌ: ناموزگاری، په ند، دهرس،
نه وه ی په ندو ناموزگاری لیوه رده گیری
عِظَلُ الْقَوْمِ: کۆبوونه وه، یه کیانگرت،
گرد بوون
عِظَلُ السَّبَاعِ وَنَحْوَهَا: نیشتنه سهریه ک،
چوونه سهریه ک، له سهریه ک نیشتن

عَظْلِمُ: روه کیکه رهنگی شینی
لیده رده هی نری، شه ویکی تاریک و
چه تون
عَظْمٌ: گه ورو بوو، مه زن بوو، زالیو،
بالا بوو
عَظْمُ الْأَمْرِ عَلَيْهِ: قورس و گران بوو
له سهری، نه ستم بوو بوی
عَظْمٌ (فَخْمٌ وَجَلٌ وَكَبُرٌ): گه ورو ی کرد،
مه زنی کرد، ریژی لینا
عَظْمُ الشَّاةِ: پارچه پارچه ی کرد،
گرتک گرتک له تیکرد، نیسقان نیسقان
بری
عَظْمٌ (قَصَبُ الْحَيَوَانِ وَالْإِنْسَانِ):
نیسک، نیسقان، هیسک، هیستی،
سنجان، سوقان، شتیکی ره قی
سپی به له جه سته ی گیاندارا گوشت و
ده ماری به سهرای دی
عَظْمٌ - عَظْمٌ: گه ورو یی، مه زنی، بایه خ،
گرنگی
عَظْمُ الشَّيْءِ: زوریه ی، زورینه ی
عَظْمُ الطَّرِيقِ: شه قامه کی، ریبه کی
عِظَمَاتُ الْقَوْمِ: سهر دارانی گه لو
نه ته وه، گه ورو دم راستیان
عِظَمَةٌ: مه زنی، گه ورو یی، شکو،
شکومه ندی، شانازی و لوتبه رزی، بایی
بوون
عِظَمَةٌ: پارچه نیسک، نیسقانیک
عِظَمُوتٌ: گه ورو یی، پیاو ته ی،
شکومه ندی، لوتبه رزی، فیزو
خوبه گه ورو زانن
عِظْمِيٌّ: کۆتریکی رهنک سپی به
عِظَّةٌ بِالْأَرْضِ: نووساندی به زه ویدا،
دای به زه ویا

عَظَمَ الْحَرْبُ وَالزَّمَانُ فَلَأْنَا؛ که زتی،
نیگه ران و پهریشانی کرد، تهنگی
پنبه لچنی

عَظِيمٌ؛ گه وره، که ته، زله، مه زن،
گرنگ، شکرمه ند، شکردار، نایاب،
نادیده

عَظِيمُ النَّفْسِ أَوِ الْأَخْلَاقِ؛ جوامیر،
ره وشت بالا
عَظِيمَةً (فَاجِعَةً)؛ کاره سات، به لا،
نه مامه تی، به لای گه وره و مه زن

عَفَا

عَفَا (أَصْبَحَ عَنيفًا ظَاهِرًا)؛ پاک بوو،
خاوین بوو، داوین پاک بوو

عَفَا عَنْ كَذَا (إِمْتَنَحَ)؛ وازی لیتهینا،
دهستی لیته لگرت، دهستبررداری بوو
عَفَا عَفَاً وَعَفَاً؛ خوی گرتوه
له وهی نه گونجاوو ناشیاوه له وتو
کردارو ره فتار

عَفَا اللَّيْنُ عَفَاً؛ له گوانه که دا کزبوه وه
عَفَا عَنْهُ أَوْ عَنْ ذَنْبِهِ (صَفَحَ عَنْهُ)؛
لیتی ی برد، به خشی، لیتی خۆش بوو،
خوابه خشی

عَفَا اللَّهُ عَنْهُ (مَحَا ذَنْبَهُ)؛ خوا
له گوناهمی خۆش بوو
عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفًا؛ هرچی بوو رۆیی،
خوا له وه بورد که وا رابورد

عَفَا عَنِ الشَّيْءِ (أَمْسَكَ عَنْهُ)؛ وازی
لیتهینا، خوی لی دوورخسته وه، دهستی
لیته لگرت

عَفَا الْأَثَرَ (زَالَ وَأَمَحَى)؛ شویننه واری
سریه وه، شویننه واری نه هیشت
عَفَا أَثَرَ فَلَانْ؛ دیار نه ما، شاردرایه وه،
په نهان بوو، نادیاربوو

عَفَا الْأَرْضَ؛ روه کی زور بوو زه وی
دایووشی

عَفَا الْمَاءُ؛ هیچ شتیکی تیکه ل نه بوو
مه تا لیلی بکات
عَفَا الرِّيحُ الْأَثَرَ (مَحَسَهُ وَدَرَسَهُ)؛
دایووشی، سریه وه

عَفَا فَلَأْنَا؛ مات بۆلای و داوای چاکه و
باشه ی کرد له گه لی

عَفَا لَهُ بِمَالِهِ؛ پتر له خه رجی خوی
پیدا، زیاتری پیدا

عَفَا عَنْ ذَنْبِهِ وَعَنْهُ ذَنْبُهُ وَلَهُ ذَنْبُهُ؛
سزای نه دا، چاوپووشی لیکرد، لیتی
بورد، سزاکی خست

عَفَا الصَّوْفَ؛ بری، لیتی کرده وه
عَفَا الشَّعْرَ؛ وازی لیتهینا مه تا
دریژبیبت و زور بیبت

عَفَى فَلَانْ عَلَى مَا كَانَ مِنْهُ؛ چاکه ی
کرد پاش خراپه، چاک بوو دوی
خراپه و ناله باری

عَفَى الْخَيَوَانُ؛ خوریه که ی زیادی کرد،
زور بوو

عَفَى فَلَانْ الشَّعْرَ؛ وازی لیتهینا، لیتی
گه را زیاد بکات

عَفَا مِنَ الْبِلَادِ؛ نه و لاتهی شویننه واری
که سی تیا نییه

عَفَا (مَحَا)؛ سریه وه، نه هیشت، لایبرد
عَفَا؛ خۆل، خاک، گل، تیاچوون و
فه وتان، باران، سپیتیه که له ره شیتنه ی
چاودا، تانه

عَفَاؤُ؛ شه وهی زیاد ده بیست له موو
تووک و قز

عَفَاؤُهُ؛ تووکی و شترمورخ کاتی زور
ده بیست

عَفَّارُ: موتوربه کردنی دارخورماو
 چاککردنی ، دوه ونیکی پچووکه
 عَفَّار: نه وهی مه لده سستیت
 به موتوربه کردن، موتوربه کار
 عَفَّار: خَوْل، تَوَز، گهرد، ته پ و تَوَز
 عَفَّارَة: گه نده لی و پیسی
 عَفَّارِي: باش، چاک ، خاس
 عَفَّارِيَة: مه ردومی گه نده ل و پیس،
 ره زاگرانی ناله بار
 عَفَّار: کاکله گوین، گوینزی ناماده و
 پاککراو
 عَفَّارَة: گوین، جووز، گیز، گوز،
 گوینزیکه به کاکل نه بی
 عَفَّاشَة مِنَ النَّاسِ: خه لکی بی خیرو
 بیر، بی چاکه
 عَفَّاص: سه رقاپ، سه ر، دمه لبین،
 توپه وانه، قه پاخ، توشه به ره،
 توشه دان، نانه به ره
 عَفَّاف: پاکي ، خاوینی، داوینپاکي،
 راستی، ده ستپاکي، ده ست و ده روون
 پاکي
 عَفَّاف (دَوَاء): دهرمان ، چاره سه ر
 عَفَّاوَة مِنَ الشَّيْءِ: باشترین و چاکترین
 شت، نایاب ترین
 عَفَّاوَة - عَفَّاوَة: عَفَّاوَة: که فی سه ر
 شله و شوربا ، که مه رُونِیک، خواردنیکه
 بز میوان ناماده نه کریت
 عَفَّة (طَهَارَة - نَزَاهَة): پاکي، خاوینی،
 داوینپاکي، راستی، ده ستپاکي،
 ده ست و ده روون پاکي، وازهینان
 له گوناوه تاوان، پاککردنه وهی
 جهسته و بالاگردنی روح

عَفَّت: گیل بوو، گه مژه بوو،
 که وده نبوو، کاتی داده نیشست زوو زوو
 عه وره تی به دهرده که وت، چه پله ر بوو
 عَفَّتْهُ: لوولی کرد، پیچاپه وه، شکاندی
 بی نه وهی به شه کانی جیا بکاته وه
 عَفَّتْهُ عَنْ حَاجَتِهِ: دوور یخسته وه
 عَفَّج - عَفَّجَا: ریخۆله کانی قه له و بوون
 عَفَّج: ریخۆله
 عَفَّجَة بِالْعَصَا: له سه رو پشتیدا
 به گۆچان ، سه روپشتی داگرته وه
 به گۆچان
 عَفَّد: مه ردو قاچی ریککرد و بازیدا
 بی نه وهی رابکات
 عَفَّر: خوی تلانوه، خوی گه وزان،
 گه وزاندی، دای به زه ویدا
 عَفَّرَ الزَّرْعَ: به که مجار ناویدا،
 بویه که مجار ناوی خسته سه ر
 عَفَّر - عَفَّرَا: رهنگی وه که رهنگی خَوْل
 و ابوو
 عَفَّرَ الرَّجُلَ: قاچه کانی له رووی نه هاتن
 له رویشتندا، توانای رویشتنی نه بوو
 عَفَّرَ الظُّبِيَّ: رهنگی مامزه که ویدای
 سپیتی سووری تیکه ل بوو وه که رهنگی
 خَوْل و ابوو
 عَفَّرَ (تَرَبَّا): خَوْلای کرد، خَوْلی
 پیوه کرد، تَوَزای کرد
 عَفَّرَ الرَّجُلَ: رهنگی رهشی مه پو
 وشتره کانی رهنگی خاکی تیکه ل بوو
 عَفَّرَ الْمَرْأَة فِي الْفُطَام: زنه که
 مه مکه کانی خَوْلای کرد مه تا مناله که
 له شیر بیرته وه
 عَفَّرَ الشَّيْءَ: خَوْلای کرد، خَوْلی
 تیره دا

عَفَرُ اللِّحْمِ: له سهر به ردو لم وشكى

كرده وه له بهر خوردا

عَفَرُ النَّخْلِ: له مورتوبه كردنى بوه وه،

ليبوه وه

عَفَرُ الزَّرْعِ: دهرمانىكى بكورى كرد

پيايدا مه تا جانوه ره كان بكوريت

عَفَر - عَفَر (ثَرَاب): خَوْل، تَوَز، خَاك،

گلى وشك

عَفَر - عَفَر (ذَكَرُ الْخَزِيرِ): مَالُوس،

تاكانه، بره، به رازى نيرينه يه

عَفَر: نازا، گوستاخ، توندوتيز، دوروى

سهردهم و كات، كه سى زياده، بازار

ساردى

عَفَرٌ مِنْ لِيَالِي الشَّهْرِ: شهوانى

(7، 8، 9) ي مهر مانگيك

عَفَر: دوروى سهردهم و كات

عَفَر: گهنده ل و پيس ، شيرى پته وو

به ميز

عَفَرَاء: زه وييه كى سپى و بيگهره

كه هيچ كه س قاچى نه خستبيته سهر،

سپى يه زهوى ، بيگهره خاك و زهوى

عَفَرَاءٌ مِنْ لِيَالِي الشَّهْرِ: شهوانى 13 ي

همو مانگيك

عَفَرَاء - عَفَرَة: يال و بژ، يال، يال و

دوو، كه له موچ، تووكه دريژه كه سى سهر

ملى ولاخى به رزه يه، مووى سهرملى

نه سپ و شير ، مووى سهرى ئالوزاو

عَفَرَة: خه لكى تيكه ل و پيكه ل، گله

خه لكى فره رووگه و بيو بچوون

عَفَرَة (شَيْطَانَة): ته له كه بازى،

فروفتلبازى، شه يتان بازى

عَفَرِي: گهنده ل و پيس ، ناكه س و جود

عَفَرِيَة: به ميز پته و، گهنده ل و پيس

عَفَرِيَة مِنَ الدِّيكِ: تووكى گهردى

عَفَرِيَة مِنَ الْإِنْسَانِ: قزى پيشه سهرى

مهر دوم

عَفَرِيَة الدَّابَّة: يال، كه له موچ، يال و

دوو، تووكه دريژه كه سى سهرملى ولاخى

به رزه يه

عَفَرِيَة: ديو، خيو، شه يتان، ده عبا،

فتلباز، ته له كه باز، ساخته چى، نه وهى

زياده رهوى ده كات له كاروباردا

عَفَسَة - عَفَسَاء: داي به زه ويذا،

ته ختى كرد، كيتشاي به زه ويذا، كيتشاي

به دوايا، روى شكاندو دواوكه سى خسته

دواوه، گرتى، ده سستگيرى كرد

عَفَسَة الشَّيْء: سووكايه تى پيكره،

نه ويكره

عَفَس (جَمَعَ): كزى كرده وه، جهمى كرد

عَفَس: بى كه لك، بى سوود

عَفَسُ الْمُسَافِر: تويشوى رى، كه ل و

په لى ريوار، پويستى ريوار

عَفَسُ الْمَنْزِل: كه ل و په لى ناو مال،

شت و مه كى نيو مال

عَفَصُ الشَّيْء: پيچايه وه، لولى كرد

عَفَص يَدَا: ده سستى بادا، هه لى

سووپاند، هه ليپرى

عَفَصُ الْقَارُورَة: ده مى خسته سهر،

دهمه وانه سى بؤ دانا

عَفَصُ الطَّعَام: گه ده سى هيتايه وه يه ك،

ناخوش بوو

عَفَصُ الْبِلَوط: مازوو، سيجكه، گزگل

عَفَص (دَوَاء قَابِض): دهرمانى سكهوون

عَفَصُ الثَّوْب: به رهنكيكى تاييه ت

بويه سى كرد، رهنكى كرد

عَفَصْ: گيرانی لووت، لووت گيران
عَفَطْ: چرتی ليدا، چرتی کيشا، چرتی
کند

عَفَطْ فِي كَلَامِهِ: به زمانی عه ره بی
قسه ی کرد به لام زمانپاراو نه بوو،
بلته بلتی کرد، دای به سه ری ه کا
عَفَطَ الرَّاعِي بَقْتَمِهِ: خوپی به سه ری او
به ده ننگیک له چرت ده چوو

عَفَطْ: چرت، زپت، زپت لیدان، به زار
زپت کیشان

عَفَقَ فُلَانٌ: زدرهات و چوو به بی مه رام و
مه به ست یان بی پیویست، که میك
نوست و پاشان ه ستایه وه

عَفَقَ فُلَانًا بِالسُّوْطِ: لییدا پی ی،
داگیرته وه پی ی

عَفَقَ الشَّيْءُ: کزی کرده وه، جه میگرد
عَفَقَ الْعَمَلُ: سه قامگیری نه کرد،
مه حکم و پته وی نه کرد

عَفَقَ الْعَارِفُ الْوَثَرَ: به په نجه کانی
فشاری خسته سه ره و رایکیشاو
توندی کرد

عَفَقَ الْقَنْمُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ:
که رانده وه بۆ دواوه، به ره و دوا لیتی
خوپی

عَفِكَ - عَفَكَ وَ عَفَكَ: زود گیل و
که مژه بوو، نه زان و که وده ن بوو

عَقَلَ الْكَبْشَ: دهستی برد بۆ نه و پارچه
زیاده پی ی لی دهرهاتبوو ه تا له پی و
قه له وی ده ستنیشان بکات

عَقَا الرَّجُلُ: له پاشی پارچه گوشتیکی
خر دهرهات وه ک هیلکه یه ک

عَقْلٌ: لوویه ک یان پارچه گوشتیکه
له ره حمی نافرته تان و پاشی پیاوان و
کونی زاوژی ی ناژهل یان گونی دهردیت
عَقْلٌ: چه وری جووته گونی به ران و
ده وری به ره که ی، نه و شوینه ی که و بۆ
زانینی قه له وی و له پی به ران دهستی
لیده درئ، نه و هیله ی نیتوان نامرازی
نیریتی و دهرچه ی بیساییه

عَقْلٌ: لوو گوشته زیاده که ی
به سووتاندن چاره سه ر کرد

عَقْلَاءٌ: نه و مینه یه ی عه وده تی
ته نگه به ره به هوی لوویه که وه که لی ی
دهردیت

عَقْلَةٌ: میتکه ی ژنان، پارچه گوشتیکی
خره له ره حمی ژنان یان شوینی
زاوژی و شتر یا خود پاشی پیاو
دهردیت

عَقَلَتِ الْمَرْأَةُ وَالْفَاقَةَ: له ره حمی یان
شوینی زاوژی ی پاره یه کی خپ دهرهات
عَقْنُ الشَّيْءِ - عَقْنًا (أَفْسَدَهُ): وای
لیکرد خراپ و بۆگه ن بییت، تیکیدا،
خراپی کرد

عَقْنُ الشَّيْءِ (فَسَدًا): خراپ بوو،
بۆنی کرد، که پووی ه له پینا، په پوله ی
ه له پینا، گه نی، پرکی کرد، گۆپواو
مۆرک و تایبه تمه ندی خوی له ده ستدا

عَقْنٌ: گه نین، خراپ بوون، بۆنکردن،
بۆگه نکردن، که پوو، پرک، پۆسان
عَقْنُ (فَاسِدًا - كَرَجًا): که پواوی،
بۆنکردوو، بۆگه ن، که په کیفه، که ره ش،
کۆشنگ، کاکله مووشان، ته وقی
جالجالۆک، که پوال، شتیکی سه وزی
بۆن ناخۆشه له سه ر رووی نان و کولیره
دروست ده بی که شی به پینی

عَفَنَ فِي الْجَبَلِ: سهرکوت به سهریا،
چوه سهرکه ی

عَفَنَة: بۆگه نی، بیماری و ناساغی

عَفَنَج: خه لکی ره زاقورس و گران،
که تهو زله ی هه رشتیک

عَفَنَجَج: که ته ی گیل و که و ده ن، زله ی
که مژه

عَفَنَجَش: وشک، بی تاو

عَفَنَط: سه پله ی به دو خراب، ناکه سی
خراب و بی بار

عَفَنَقَصَة: کرمیکه

عَفَو: لیبوردن، چاوی پۆشین،
سرینه وه، به خشین، چاکه، پیاوه تی

عَفَوًا: بیه خشه، ببوره، تکای لیبوردن
ده که م، له خویه وه، خۆپهس، له خۆپا،

به پیکهوت، خۆوسه ر

عَفَوًا: چاک، باش، یه کیک زۆر
لیخۆشبوو بیت، چاک و باشی هه ر

شتیک

عَفَوَة - عَفَوَة - عَفَوَة: که فی مه نجه ل،
رۆن و چه وری سهر خواردن

عَفَوَة الشَّيْء: چاکه که ی، باشه که ی،
باشترینی

عَفَوَة الطَّعَام وَالشَّرَاب: باش و نایابی،
گونجاوو په سه ندی

عَفَوَة - عَفَوَة: قره سهری پیاو،
توکه سهری، مووی سهری

عَفَوَصَة: ناره ته تی و هاتنه وه به ک که و
له که لیاندا تو شبوو نه سه ته مه خواردن و

خواردنه وه قووت بدات

عَفَوَة: که نین، خراب بوون، بۆنکردن،
بۆگه ن کردن

عَفَوَة الدَّم (مَرَضٌ فِي الْمَوَاشِي):

لا په شه، بۆگه نه تا، ده ردیک پیسی
مه پو مالاته لایه کی رهش هه لده گپری و

بی چاره سهر و ده رمانه

عَفَوَة الظَّف (دَخَس): نارنگ، شه لکه،
ته به ق، جۆره نه خۆشیه که تووشی

بزن و مه ر ده بی

عَفَوِي (تَلْقَائِي - مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ):
له خویه وه، له خۆپا، خۆپهس، خۆکرد

عَفِي: داواکاری چاکه و باشه،
چاکه خواز

عَفِير: نه و گۆشته ی ده خریته به ر
تیشکی خۆرو وشک ده کریته وه، تووی

دانه ویله له نیو زه ویدا دانان پیش
ئاودیری و ئاودانی

عَفِيف: داوین پاک، به ره وشت،
خاوین و پاک، بیگه رد، ده ستپاک

عَفِيفَة: پاکیزه، ژنی داوین پاک،
ئافره تو و ژنیک خاوه ن که سییتی،
که له زن

عَق

عَقَّ الْوَلَدُ وَالْأُمُّ: یاخی بوو،
سهر پیچی کرد، به قسه ی باوکی نه کرد

عَقَّ: یاخی بوو، لایدا، جیا بوه وه
عَقَّ - عَاق (عَاص - ضِدَّ بَار): سهر پۆ،

یاخی، به له سه، سهرکه ش

عَقَّ - عَقَّة: چالیک قول

عَقَّ مِنَ الْمَاء: ناوی تال

عَقَّاب: دال، رهش دال، دالاش،
بازۆپی، خه رته ل، داله که رخۆر،

دالاش، بالنده به که به ئه ندازه ی
قازیکه و دندوکی قولپداره وه کو باز

زۆر به هیزه و گۆشتخۆره و له کۆ ده ژنی و
چه نگالی تیزه و دندوکی قولپیه و
چاوی تیزه، دالگۆشت

عَقَاب: سزا، تَوَلَّه، تَوَلَّاف،
 نَافِذین، زِمَتان، قهره‌وی، پاداشتی
 چاکه یان خرابه‌دانه‌وه
عَقَاد: گری لیدەر، به‌ستر، ئه‌وه‌ی
 پەت و گوریس دروست ده‌کات و
 ده‌یفرۆشی
عَقَار: خانوبه‌ره، ساختمان، مولک و
 مالی جیگرو چه‌سپاو
عَقَار: شت و مه‌کی ناومال، باشترین
 مال و دارایی و زه‌وی و زار، شهراب،
 مه‌ی، باده
عَقَار: چاره‌سەر، دەرمان، ئه‌وه‌ی
 چاره‌سەری پێده‌کریت، گیایه‌که
 چاره‌سەری پێده‌کریت، خومی سور،
 بۆیه‌ی سور
عَقَارِب: به‌لا، کاره‌سات، کۆسپ،
 سه‌ختی و ناره‌حه‌تی، قسه‌هینان و قسه
 بردن، فیتنه‌یی
عَقَارِبُ الشَّاء: سه‌رمای سه‌ختی
 زستان، سه‌رما و سۆله‌ی زستان
عَقَارِي: خانوودار، خاوه‌ن خانوو،
 ئه‌وه‌ی خانوبه‌ره‌ی مه‌یه
عَقَاص: په‌رچه‌م، به‌ند، په‌تیکه
 په‌رچه‌می پێده‌به‌ستری
عَقَاف: شه‌لکه، نه‌خۆشیه‌که ده‌دات
 له‌قاچ و قوڵی مه‌رو گۆچ و گێری ده‌کات
عَقَافَة: دارنکه سه‌ریکی خوارو
 چه‌ماوه‌یه بۆ شت به‌کیشکردن، داری
 دهم چه‌ماو
عَقَال: عه‌گال، به‌ربه‌ست، په‌تی
 به‌ئه‌لقه‌ی سه‌ری عه‌ره‌بان
عَقَال الدَّابَّة: پێوه‌ند، ده‌ست به‌ند،
 پاش به‌ند

عَقَال: جه‌مام، کرژی‌بونه‌وه‌ی مه‌ندیک
 جومگه‌و ده‌بیته‌ هۆی وه‌ستانی
 جموجوول به‌شیوه‌یه‌کی کاتی
عَقَام: دهردو نه‌خۆشی سه‌خت و
 کاریگر، به‌لا و نه‌هامه‌تی سه‌خت و
 تیا به‌ر، کاره‌ساتی کاریگر
عَقَام - عَقَام: جه‌نگیکی توند و تیز
عَقَام: ئه‌وه‌ی منالی نابیت، به‌دخوو،
 به‌د ره‌وشت و ره‌فتار
عَقَبَ (جَاءَ بَعْدَ): له‌دوایدا هات، به‌دوایا
 هات، پاش ئه‌و هات
عَقَبَ الشَّيْبُ: پیری به‌دوای لاویدا هات،
 پیری دوا به‌دوای گنجی هات
عَقَبَ مَكَانَ الرَّجُل: بوو به‌جینشینی و
 پاش ئه‌و هات
عَقَبَ فُلَانٌ عَلَى فُلَانَةٍ: بوو به‌هاوسه‌ری
 دوا‌ی می‌ردی یه‌که‌می، ماره‌ی کرد پاش
 شووی یه‌که‌می
عَقَبَ عَلَى فُلَانٍ (لُدَّ عَلَيْهِ وَيَبْنُ
أَغْلَاطُهُ): به‌رپه‌رچی دایه‌وه‌و
 هه‌له‌کانی ده‌رخست، نکوولی کردو
 هه‌له‌کانی خسته‌پوو، به‌سه‌ریه‌وه
 نه‌چوو
عَقَبَ عَلَى الْحَدِيثِ (عَلِقَ عَلَيْهِ):
 به‌دوایا دوا، له‌سه‌ری رۆی، گفتوگۆو
 قسه‌ی کرد له‌سه‌ری
عَقَبَ فُلَانٌ: شوین مافی خۆی که‌وت
 هه‌تا به‌ده‌ستی به‌ئینته‌وه، دوا‌ی مافی
 که‌وت بۆ به‌ده‌سته‌ینانه‌وه‌ی
عَقَبَ فُلَانٌ فِي الصَّلَاةِ: دانیششت بۆ
 نوێژیکی تر دوا‌ی ئه‌وه‌ی نوێژی کرد،
 دوا‌ی نوێژکردن دانیششت بۆ دوعاو
 ویردو پارانه‌وه

عَقَبَ فِي الْأَمْرِ: دودلبوو له داکوکی
 کردن له سهری سهرله نوئی یان بۆ
 جاریکی تر
 عَقَبَ عَلَيْهِ (كَرَّ وَرَجَعَ): دیسان
 گه پایوه سهری، چوه وه سهری، شانی
 بیا کرده وه
 عَقَبَ فَلَانًا: چوه شوینی، بوو
 به جیگری، جینشینی بوو، له بری نه و
 دانیش
 عَقَبَ الْجَيْشَ: به شیکلی لی گه پاندنه وه و
 به شیکیشی لی ره وانه کردن
 عَقَبَ الْحَاكِمَ عَلَى حُكْمٍ سَأَفَهُ:
 دادوه ره که دواى دادوه ریکی تر
 فـهرمانپه وایکرد به یاسـاو
 دادوه ریبه کی تر
 عَقَبَ عَلَى الْحَدِيثِ: روونی کرده وه،
 قسه و وتویزی کرد له سهری
 عَقَبَ الثُّبْتَ: لاسکه که ی وردو کوتی و
 که لاکانشی زهردو وشک کرد
 عَقَبَ فَلَانٌ: هاواری نیش و ژانی پاژنه ی
 پی ی کرد
 عَقَبَ (تَابِعَ - لَاحِقَ): پاشکو، له گه ل،
 له شوین، به دواوا، پاشته رک، خورج،
 خورجین، هه گبه، جه م، نه وه ی
 له دواوه دیت وه پاشکو کی کتیب و
 شتی تر
 عَقَبَ (مُوَخَّرَ الْقَدَمِ): پاژنه، پانه پی،
 پانیه، پل، پاشنه، پاشینا، گولمه،
 گوشتی لای پشته وه ی پی به
 عَقَبَ ذَلِكَ: پاشان، نجا، دواى نه و
 عَقَبَ الْيَابَ: گری ژنه
 عَقَبَ (تَالِ): نه وی تر، دواى نه و

عَقَبَ (وَلَدَ - وَلَدَ الْوَلَدَ): وه چه، نه وه،
 منال، منالی منال، کوپه زاو که زا
 عَقَبَ: کۆتایی و دواپی هه رشتیک
 عَقَبَ الْجَمَالَ: شوینه وارو رووخساری
 عَقَبَ السَّجَارَةَ: قنگه جگه ره
 عَقَبَ الشَّمْعَةَ وَقَلَمَ الرِّصَاصِ: بنه موم،
 قنچه که له م، پاشماوه
 عَقَبَى: پاداشتی کار، دهرنه نجام،
 دواپی، گه پانه وه بۆلای پهروه رینگار،
 پاداشت، خه لات، له بری، له جیاتی
 عَقَبَانٌ: دواپی و کۆتایی هه رشتیک،
 دهرنه نجامی کار
 عَقَبَةُ: کۆتایی و دواپی هه رشتیک، توره،
 له جیاتی، له بری، نه و شیرینی ی دوا
 به دواى خواردن ده خوریت، شقوریاه که
 له مه نه لیکى خواز او دا ده که پندریته وه
 بۆ خاوه نه که ی، شه وو رۆژ
 عَقَبَةُ مِنَ الْجَمَالِ: شوینه وارو
 رووخساری
 عَقَبَةُ (عَاقِبَ): کۆسپ، ته گه ره، رینگر،
 به ره به ست
 عَقَبَةُ الطَّرِيقِ فِي الْجِبَالِ: ریگی
 ناوشاخ، ریگی سهره و ژور، هه وراز
 عَقْبُولٌ: کۆنه قین، پاشماوه ی دهر و
 نه خوشتی، تامیسک، نه و زیکه و
 برینه ی له قه راغی لیو و زار دهر دیت
 پاش گرتنی تاو نه خوشتی، کاروباری
 سهخت و دژوار
 عَقَدَ - عَقَدَ: گرتی دا، به ستی
 عَقَدَ السَّائِلَ: خه ست بو وه یان
 به ستی به هو ی سارد کردن و گهرم
 کرده وه

عَقْدُ الْبَيْعِ أَوْ الْعَهْدُ: برانیه وه، بهستی،
برپاری له سهردا، سه لماندی

عَقْدُ الصَّفَقَةِ (إِثْقَى): پټکی مټنا،
بهستی

عَقْدُ الْخَيْطِ (جَعَلَ فِيهِ عَقْدَةً): گړی دا،
گړی ټیڅست

عَقْدُ الْبِنَاءِ (عَمَلَ السَّقْفَ):
سهریگرت، سهره که ی گرت

عَقْدُ النِّيَّةِ أَوْ الْعَزْمِ: برپاریدا،
په پمانیدا

عَقْدُ عَلَى الْمَرْأَةِ (إِفْثَرَنَ بِهَا):
ماره یکرد، بوو به هاوسه ری، مارهی

ژنه که ی بری
عَقْدُ جَلْسَةٍ (اجْتَمَعَ): کډپی گرت،

کډبونو وهی کرد، کډبوه وه
عَقْدُ قَرْضًا (طَلَبَ): قهرزی کرد،

وامی کرد
عَقْدُ فِضْلًا (كُتِبَ): نووسیه وه، نووسی

عَقْدُ عَلَى الشَّيْءِ (عَاهَدَهُ): په پمانیدا،
په پمانی بهست، گفתי دا

عَقْدُ إِلَيْهِ (لَجَأَ): په نای برده بهر،
هانای بډ برد، چوه پالی

عَقْدُ الزُّهْرَةِ: گړتی، بهریگرت، مهلی
پنجا

عَقْدُ نَاصِيَتِهِ (قَطَبَ جَبِينَهُ):
ناوچه وانی گرزکرد، مؤن بوو، خوی

مؤن کرد
عَقْدُ لِفُلَانٍ عَلَى الْبَلَدِ (وَلَّاهُ عَلَيْهِ):

کردی به کار به دهستی، به فهرماندار
داینا

عَقْدُ الْبَيْعِ وَالْيَمِينِ وَالْعَهْدِ (اَكْدَه):
دووپاتی کرده وه، چه سپاندی

عَقْدُ قَلْبِهِ عَلَى الشَّيْءِ: سوربوو،
برده وام بوو، گړتی

عَقْدُ لِسَانِهِ (أَسْكَنَهُ): زمانی بهست،
بیده نگ بوو، خاموشی کرد، دایمرکانه وه

عَقْدُ الشَّيْءِ: لوولی کرد وه ک گړی
تیدا بیت

عَقْدُ الرَّجُلِ: زمانی دهیگرت، گړیه ک
له زمانیدا مه بوو

عَقْدُ اللِّسَانِ (اِخْتَبَسَ): زمانی بهسترا،
گیرا

عَقْدُ الْعَسَلِ وَنَحْوَهُ: خهست بوو، چړبوو
عَقْدُ الْبَيْتِ: په پمانی بډ دانا،

گړیه سستی وابهسته کرد پیوهی
عَقْدُ الْجَبَلِ: به توندی گړی دی،

توندبوو له گړی و شه ته کانیدا
عَقْدُ الْكَلَامِ: قورسی کرد، گران و

نهسته میگرد، نالوړو گړیداری کرد
عَقْدُ الْيَمِينِ: سویندیکی قورسی

خوارد، به توندی سویندی خوارد
عَقْدُ: به لټننامه، قهواله، گړی بهست،

بهستن، بارنه
عَقْدُ الْإِيجَارِ (إِتِّفَاقُ مُدَوَّنَ):

به لټنکړی، رټکه و تنامه ی کړی
عَقْدُ الْمَلِكِيَّةِ (حُجَّةٌ): تاپوی رهش،

مولکنامه، سه نندی تاپو
عَقْدُ مِنَ الْأَعْدَادِ (عَشْرَاتُهَا): دهیه کان،

بریتیه له: ده، بیست، سی، چل ...
عَقْدُ مِنَ السِّنِينَ (عَشْرَ سَنَوَاتٍ):

ده سالان، ده سال
عَقْدُ مِنَ الْبِنَاءِ (قُوسٌ): تاقی، که وانه،

که فانه، گومبه زی سهر دهرگا و
پردو پمانی ژوروان که به خه ریشست

دروستکراوه و که وانه ییه

عَقْد (فِي الْاِقْتِصَادِ السِّيَاسِيِّ):

له زانستی ئابوری سیاسیدا بریتیه له به لئنامه یه کەوا کە سێک پابه ند ده کات له خزمه تی په کێکدا کاربکات له به رانه ر کرئ و مووچه یه کدا

عَقْد: گه ر دن به ن، زیره، ملوانکه، په تیکه موروشتی تری تیا ده هونریته وه ده کریته مل، خه ناوکه، گه ر دانه

عَقْد مِنَ الْخَرْز: ته زیج، به رمو

عَقْد - عَقْد: ئه و لم و خۆلێ له سه ره که ده نیشی و کۆ ده بیته وه

عَقْدَة: گرئ، دارستان، سه وزایی، دیاریکردن، ساخکرده وه، لوو، ئالو، کیشه، ئالوژی، مه ته ل، ده سه ته لاتداری به سه ر ولاتدا

عَقْدَة (فِي عِلْمِ النَّبَات): گزپکه،

له زانستی روه کناسیدا بریتیه له شوینی ده رهاتنی گه لا له سه ر لق و په لی روه که عَقْدَة (فِي عِلْمِ النَّفْس): له زانستی نه فسی و ده رووناسیدا بریتیه له و

دیاردیه ی له دایک ده بیته له ناخی مروڤدا به هوی دابلۆسین و کوتینه وه ی ویست و سه زه کان و پاشان پیکهاته یه کی جیاو سه ره خۆی لێ پهیدا

ده بیته، خۆ په ستی، گرئ خۆ

عَقْدَة (فِي عِلْمِ الْجُغْرَافِيَا): له زانیاری جوگرافیدا بریتیه له یه که یه ک بۆ پتوانه ی ماوه ی ده ریایی و به میلیکی ده ریای ده گوترئ که درێژیه که ی ده کاته (1852 مه تر)

عَقْدَة فِي اللِّسَان: گرته که له زماندا، بارو حالیکه بۆ مروڤ دروست ده بیته له خۆرس یان بارو حالیکه وه ناتوانیت وشه و سه کان به یه ک رشته به دوا ی یه کا ده ریپئ

عَقْدَة نَفْسِيَة: گرته کی ده روونی و نه فسی که وا دیته نئو ژینی مروڤ و بشپۆی و نا ئارامی لێ ده که ویته وه

عَقْدَة اَوْ دِلِيَا: تیزریکی نه فسی به (فرۆید) داینا وه باس له دیاردیه کی دزیوی جنسی ده کات و تئیدا مروڤ ویستی جنسی له دایکی وه دیته ئارا وه عَقْدَة: بناغه ی زمان، بیخی زمان عَقَر: برینداریکرد، بپی، برینداربوو، گازی گرت

عَقَر النِّخْل مِنْ رَأْسِهَا: له سه ره که یه وه بری، له سه ره وه که رتیکرد

عَقَر الْحَيَوَان: سه ری بری، ملی لیکرده وه، خوینی رشت

عَقَر السَّرَج وَالرَّجُل الظَّهْر: زین و باره که سه ریشتی و لاخه که ی بریندارو زامدار کرد

عَقَر الْكَلْبُ الْوَلَد (عَضَه): گه زتی، گازی لیکرت

عَقَر الرَّجُل عَنْ حَاجَتِهِ (قَطَعَهُ عَنْهَا):

نه پدایه، نه به نشت پئی ی بگات عَقَر الرَّجُل وَالْمَرْأَة: منالیان نه بوو، بی منالبون

عَقَر الرَّجُل: له شوین و جیگه ی خۆی مایه وه نه پیشکه وت و نه دوا به هوی سه رسامی و ترسو بیمه وه که وا تووشی بوو بوو وه که نه وه ی قاچی برابیت

عَقَرُ الْمَرْأَةِ عَقَاراً؛ مَنَالِي نَهَبُو،
 بِيَّ وَهَجُو نَهَوَبُو، نَهَزُوك بُو
 عَقَرُ الْأَمْرِ؛ بِيَّ ثَامَانَج بُو، هِيَوَادَرَنِييَه،
 به دهر له مه به ستو مه رام بُو
 عَقَرُ؛ نَهَزُوكي، بِنَاغِي هَه رَشْتِيك،
 بَاشْتَرِين بَه يَت وَ دِيَرِي هُونَرَاوَه،
 بَاشْتَرِين لَه وَهَرِگَا، مَارَه يِي ژَن
 عَقَرُ الدَّارُ؛ نَاوَه پَاسْتِي خَانُو،
 نِيَوَه نَدِي لَانَه وَ مَال
 عَقَرُ الْقَصَبِ وَأَمْثَالُهُ؛ گَرِي، خَه رِيُوك،
 قَوِيَك، قَه رَقَف، تَه گَه رَه، قَوْلَقَه،
 قَه فَقَه ف
 عَقَرُ؛ بِنَاغِي نَاگَر كَه بَلِيَسَه وَ تَاوُو
 تِينِي دَه سِيْنِيْت، چَارَه سَه رِيَكَه رِيَكَه ي
 دُرُوسْت بُوُونِي مَنَال دَه گَرِي لَه رَه حَمْدَا،
 حَه بِي مَه نَع
 عَقَرُ؛ مَال، خَانُو، لَانَه، سَاخْتَمَانِي
 بَه رَزُو بَلَنْد، سِيْپَتِي هَه رَشْتِيك
 عَقَرُ الْكَانِ وَالْأَرْضِ؛ دُووِشْكِي
 زَقَرِيو، فَرَه دُووِشْك بُو
 عَقَرُ؛ دُووِشْك، كُولَاژْدَم، دُووِشْك،
 مَارَه كُؤَل، چَزَه پِيلَه، دُووِشْك،
 دَه عِبَايَه كِي چَنگ چَنگِي كَلَك گَرِي گَرِي
 چَزُوودَارَه بَه گِيَا نَدَارَه وَه دَه دَات
 عَقَرُ؛ قَه لَاتِيكِي نَاسْمَانِييَه
 عَقَرُ الْبَحْرِ؛ مَاسِيَه كِي سَه لَك وَ بَال
 گَه وَرَه يَه وَ لَه نَاوَه گَه رَمَه كَانْدَا هَه يَه وَ
 هَه نَدِيَك جُورِي شِي زَه هَرَاوِي يَه
 عَقَرُ مِنَ الشَّيْءِ؛ سَه خَتِي وَ گَرَانِي
 سَه رَمَا، نَا رَه حَه تِي وَ تُونَدِي سَه رَمَا
 سَوَلَه ي زَسْتَان

عَقَرُ السَّاعَةِ؛ سَه عَات ژَمِيَر،
 نَه وَه شَه ي لَه كَات ژَمِيَر دَا دَه سَتَنِي شَانِي
 كَات وَ سَه عَات دَه كَات كَه وَ كَوِي (12)
 سَه عَات
 عَقَرُ الدَّقِيقَةِ؛ دَه قِيَقَه ژَمِيَر، خُولَه ك
 ژَمِيَر، نَه وَه مَبَه لَه يَه دَه سَتَنِي شَانِي
 خُولَه كَه كَان دَه كَات وَ (1) كَات ژَمِيَر (60)
 خُولَه كَه وَ (12) كَات ژَمِيَرَه كَه ش (720)
 خُولَه كَه
 عَقَرُ الثَّانِيَةِ؛ چَرَكَه ژَمِيَر، نَه وَ
 زَه مَبَه لَه يَه بَه رَدَه وَام دَه سُووِپِيْتَه وَه
 بُو جُووَلَانِي هَه ر خُولَه كِي سُووِپِيَك
 دَه گَه يِي وَ دَه وَرِيَك دَه كَات
 عَقَرُ السَّاعَةِ؛ سَه عَات ژَمِيَر وَ خُولَه ك
 ژَمِيَر، دَه زَوُو زَه مَبَه لَه يَه كِي گُچَكَه
 ثَامَاژَه بُو سَه عَات دَه كَات وَ نَه وَ ي
 دِيَكَه ش بُو خُولَه كَه كَان
 عَقَرَاءُ (أُنْثَى الْعَقَارِ)؛ دُووِشْكَه
 مِيْنَه، كُولَاژْدَمِي مِيْنَه
 عَقَرِيَان (ذَكَرُ الْعَقَارِ)؛ نِيْرِنَه ي
 دُووِشْك، كُولَاژْدَمِي نِيْر
 عَقَرِيَّة؛ نَاسْنِيَكَه بَه سَه رَزِيْنَه وَه
 شُورَدَه بِيْتَه وَه بُو پِي تِيْخَسْتَن وَ نَاسَانِي
 سَوَارِيوُونِي نَه سِپ وَ رَه خَت
 عَقَرَةُ (عَقْم)؛ نَه زُوكِي، نَه بُوُونِي مَنَال،
 وَه جَاخ كُوِيْرِي
 عَقَرَةُ مِنَ السَّرْجِ؛ نَه وَ زِيْنَه ي پَشْتِي
 وَ لَاح بَرِيْنْدَار دَه كَات
 عَقَرَةُ؛ پِيْچَه كِيَكَه ژَنَان هَه لِي دَه گَرِن
 هَه تَا دُووِگِيَان نَه بِن
 عَقَرَةُ - عَقَرَةُ؛ ژَنَانِي نَه زُوك، نَه وَ
 ژَنَانَه ي مَنَالِيَان نَابِيْت

عَقَصَ الشَّعْرَ: مؤنیه وه، باید، لولی کرد
عَقَصَ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: توند له دواوه

به سستی، توندی کرد

عَقَصَ الْبَيْسُ وَنَحْوَهُ: شاخه کانی به لای
گوچی که کانی وه خوارو پیچ پیچاوی

بوون روه دواوه

عَقَصَ أَسْنَانُ الرَّجُلِ: ددانه کانی له نیو

ده میا چیر کرده وه، توندی کرد

عَقَصَ أَصَابِعُهُ: کردی به نیو یه کا،

نوشتانی وه به نیو یه کا

عَقَصَ الرَّجُلُ: به خیل بوو، ره وشتی

خراب بوو، تیره یی برد

عَقَصَ الدَّابَّةُ عَلَى صَاحِبِهَا:

سه رکه شتی کرد، نه هات به ده سستی وه،

به گوی یی نه کرد

عَقَصَ أَمْرُهُ: شاردیه وه، په نهانی کرد،

دایوشی، باسی نه کرد

عَقَصَ: لم و خَوْلَيْكَ رِيْكَى هاتووچو

نه بیئت پیوه یی یان به سه ریه وه

عَقَصَ: تاییه تمه ندییی کی قره که

مه لده توقی و کیفه لده بیئت به پشتی

ملدا

عَقَقَ الطَّائِرُ: قه له ره شه که دهنگی

لیوه هات، دهنگی هات

عَقَقَ: قه له ره ش، قرك، قه لا، قالو،

قل، ره شه دال، بالنده یه کی گوره یی

ره شی دهشتیه و دهنگی کی لیوه دیت و

خاوه ن دندوو و کلکی کی درژه و

عه رب به هیماو نیشانه یی ره شیبینی

داده نیت

عَقَقَ: دهنگی قه له ره ش

عَقَفَ - عَقَفَ (عَوَجَ): خواری کرده وه،

چه مانیه وه، لاری کرده وه

عَقَفَاءُ: پارچه ناسنیکه سه ریکی

خوارولاره بۆ به کیشکردنی شت و مه ک

عَقَلَ (رَبَطَ): به سستی وه، گری یی لیدا

عَقَلَ الدَّابَّةَ (رَبَطَ قَوَائِمَهَا): په ل

ولاخه که یی به سستی وه، پیوه ندی کرد

عَقَلَ الدَّوَاءَ بِطَنِهِ (مَسَكَهُ): قه بزنی کرد،

پیسایی بۆ نه کرا

عَقَلَ الْغَلَامُ: عاقل بوو، ژیر بوو، هوش و

ژیری شتی جیا کرده وه

عَقَلَ إِلَيْهِ: په نای بۆ برد، چوه لای و

خوی پاراست

عَقَلَ الشَّيْءَ: له سه رشیوازی

راسته قینه یی خوی زانی، له سه رباری

راسته قینه یی بۆیده رکه و ت و ناشکرا بوو

عَقَلَ الرَّجُلُ: قاجی پیچا له قاجیه وه و

خستی به زه ویدا، پاشقولی لنگرت

عَقَلَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: نه بییشت

پیویستی کانی به ده سستی بیئت

عَقَلَ فَلَانٌ فَلَانًا: له ژیری و نه قلدا له و

ژیر تر بوو، عاقل تر بوو

عَقَلَ (صَيَّرَهُ عَاقِلًا): ژیری کرد،

ئاقلی کرد، تییی گه یاند

عَقَلَ فَلَانٌ بَعْدَ الصَّبَا: نه وه له یه یی

له سه ری بوو هه سستی پیکرد، بیداریوو

به مه له یی رابردوی

عَقَلَ الشَّيْءَ: تیگی یی، حالی بوو

عَقْلُ الْبَعِيرِ: به سستی و ه، گرتی،
به ندی کرد

عَقْلٌ: نه قل، بیر، هوش، ناوهز، زیری،
ههست پیکردن، ههستیاری، زرنکی،
جیا کردنه وه، ههست پیکردن،
تیگه یشتن، بیر، بیرکردنه وه، گریدان،
شه ته کدان، خوینبایی، نرخی خوین،
خوین بژاردن، په ناو پشتگیر، نه وه ی
خیرو چاکه و باش و خراپی پی له یه ک
جیا ده کریته وه

عَقْلَانِي: هوش به رستی، عه قلگه ری،
زیرداری

عُقْلَةٌ: گری، خه ربوک، قوپک، سوو،
قهرقهف، قووت، ته گهر، ته گهره،
جوره پیچیکه ده که ویتته به ن و ده زوو
شتی تره وه به ره نگی که ده بی
به نینوک بکریته وه

عُقْلَةٌ (فِي الرِّيَاضَةِ الْبَدَنِيَّةِ):
له وه رزشا بریتیه له پارچه یه کی دارین
یان هر کائزیه که له هر دو لاه
به سترابیتته وه به ئاسنیک یان
سه قفیکه وه وه رزشه وان خوی پیا
هه لبواسی

عُقْلَةٌ (فِي الْبَسَائِنَةِ): له زانیاری
کشتو کالدا بریتیه له تولیک که له روه ک
ده بیتته وه به جیا ده پوی نری وه ک
توولی تری وه هنجیرو ... نه مام

عَقْلِي: زیری، هوشیاری، فیکری،
زرنکی

عَقْلِيَّةٌ: شیوازی بیرکردنه وه، چونیته ی
بیرکردنه وه و سه رنجدان له کاروباردا

عَقَمَ - عَقَمَ (كَانَ عَقِيمًا): زپیو،
نه زوکبوو، نازی، زپه، بی مناله، وه جاخ

کویری
عَقَمَ اللَّهُ الْمَرْأَةَ أَوِ الرَّجُلَ: خوی گه وه
ژن یان پیا وه که ی نه زوک کرد

عَقَمَ الشَّيْءَ: سه رجه م میکرؤوب
قابرؤسه کانی تیابردو کوشست،
برژاندیه وه، سوو تاندیه وه

عَقَمَ - عَقَمَ - عَقَمَ: عَقْمَةٌ: زپی،
نه زوک، پیچه کی، نه بوونی منال

عَقَمَتِ الْمَرْأَةُ وَالرَّجُلُ: نه زوک بوو،
وه جاخ کویریوون، که م و کورپیان
هه بوو نه یان توانی منال بخه نه وه

عَقَقَلُ: دۆلکی فراوان و به رین،
خۆل و گلی له سه ریه ک نیشوو

عَقُوبٌ: جینشین، جیگیر، نه وه ی
شوین و جیگه ی به کیکی تر ده گریته وه
له خیرو چاکه دا

عَقُوبَاتٌ: پاداشتی گشتی
عَقُوبَةٌ: سزا، تۆله، جه زره وه
عَقُودٌ: وابه سته کردنی شتیک

به شتیک تره وه، گریبه سته
عَقُورٌ: گازگر، گازنده

عَقُوقٌ مِنَ الْخَيْلِ: ئاوس، نه سپی ئاوس
عَقُوقٌ: تیگه یشتوو، کارامه، لیها توو،
حوشترخور، وشر ئالووک

عَقِيبٌ: هه رشتیک له دوا ی شتیک تر
بیت

عَقِيبٌ: به چکه دال، بالنده یه کی
درپنده یه

عَقْدٌ (مُعَاهِدٌ - مُعَاقِدٌ): به لَین به ست،
گریبه ست

عَقِيدَ مِنَ السَّوَائِلِ : خهست، تونگ،
 بزپکاو، گریگری، خهسته وه بوو
 عَقِيدَ (رُثْبَةُ عَسْكَرِيَّةٍ) : سه رهنگ،
 کولونیل، پله یه کی سه ربازییه
 عَقِيدَةُ : بیروباوه، نه و بیروباوه پی
 گومان هه لئاگری له لایه ن باوه پییکه ری
 عَقِيدَةُ (فِي الدِّينِ) : له نایندا نه و
 بیروباوه په یه که بپوای پیده کری به دهر
 له کردار وه که باوه پپوون به خوای
 په روه ردگارو پیغه مبه ران و ...
 عَقِيدَةُ الْإِنْسَانِ : باوه، ناین، بیروپای
 مروف
 عَقِيرٌ : مه ردومی نه زوک و
 بی به چه ومنال، نازده لی سه راسیمه
 عَقِيرَةٌ : نیچیر، نه وه ی له راودا پیئوه
 ده بی، لاقو قاجی قرتاو، دهنگی
 گورانی بیئو گریان و خوینهر
 عَقِيصٌ : چرووک، رژدو به خیلی، دهست
 نوقاو، به دپه وشتی پیچ و په ناوی
 عَقِيصَاءٌ : چین چین هه لئیشتنی ورگ
 له سه ره که
 عَقِيصَةٌ : که نه تووک، موو قژی پچووک
 عَقِيصَاءٌ : گیایه که
 عَقِيْفَةٌ : قولاپ، چه تال
 عَقِيْقٌ : قژی ساوا، شیلان، که وه ری
 شه وچرا، نه قیق، چه م و جۆگی ته سک
 عَقِيْقَةٌ : قژی هه ساوایه که، نه و مه په ی
 له رژی حه و ته می ساودا سه ده بپری
 کاتی قژی مناله که ده تاشری، جۆکه،
 تریکه روو به ناسمان هه لده دری،
 برووسکه

عَقِيلٌ : مه سته پیکراو
 عَقِيْلَةٌ (رُوحَةٌ) : ژن، هاوسه ر، خیزان
 عَقِيْلَةُ الْقَوْمِ (سَيِّدُهُمْ) : سه رکه وده،
 کوپخا، دهم راست
 عَكَا :
 عَكَا الْحَرُّ : تاوی سه ند، خاموش و
 جیکیر بوو
 عَكَا الرَّجُلُ : مایه وه و گبری خوارد
 عَكَا بِالْأَمْرِ : دووباره ی کرده وه هه تا
 ماندو شه که ت بوو
 عَكَا فَلَانًا بِالْقَوْلِ : به په قی وه لامی
 دایه وه، چوو به گژیا
 عَكَا فَلَانًا بِشَرِّ : دووباره شه پی
 پیفروشت، مافی خژی نه دایه
 عَكَا فَلَانًا بِالْحُجَّةِ : شکستی پیهینا،
 پشتی شکاند، مایه پووج و بی
 ورته ی کرد
 عَكَا الْحَمَى فَلَانًا : تابه ری نه دا، تاکه ی
 به رده وام بوو
 عَكَا الْكَلَامَ : رافه ی کرد، لیکیدایه وه
 عَكَا الْحَدِيثَ مِنْ غَيْرِهِ : دووباره ی
 کرده وه، وته کانی دووباره کرده وه
 عَكَا فُلَانٌ : توشی تابوو، تایی لتهات،
 تا گرتی، زه برو زهنگی کهرما قورسو
 گرانبوو له سه ری
 عَكَا الْيَوْمَ : که رمیکرد، سروه ی بانیه
 عَكَا - عَكَةً - عَكَةً (شِدَّةُ الْحَرِّ) : قرچه ی
 کهرما، تین و تاوسه ندی کهرما، نه مانی
 سروه ی با
 عَكَا فُلَانٌ بِأَزَارِهِ : پیالکا، پیای نووسا
 عَكَا فُلَانٌ : مرد، گیانی سپارد، روحی
 ده رجوو

عَكَي الدُّخَان: سه ركهوت بۆ ئاسمان،
 ديوكه له كه روهو ئاسمان پيرز بوه وه
 عَكَاب: ديوكه ل، ته پوتوز، هه لمی
 مه نجل، نه و په پي كولاندن
 عَكَاژ: عَكَاژَة (عَصَا): دار، دارده ست،
 دار شه ق، گالوك، گۆپال، قاشق،
 دوودارن شهلان وه بن باخه ليان ده دن
 بۆ رويشتن
 عَكَاژ الرَّاعِي: گۆچانی شوان،
 گالوكه كی
 عَكَاشَة: عَكَاشَة (عَنْكَبُوت):
 جالجالوكه، پيرعه فوك، شه فپرك، بلق،
 په سپه سه كۆل، داپيروچك، پسپسه كه له
 عَكَاظ: بازاريكي به ناويانگی عه رهب
 بوو تتييدا كۆده بوونه وه شانازيان
 ده كردو هۆنراوه يان تيا ده خوینده وه
 ده كه وته نيوان (نه خله) و (تائيف) هوه و
 له سه ره تاي مانگی (ذي القعدة) هه تا
 20 هه مان مانگ به رده وام ده بوو
 عَكَام (مَا شَدَّ وَجَمَع): پيچراو، كۆ،
 گورژه كراو، ده سه كراو
 عَكَام: نه وهی هه لده ستی به ريكردنی
 هه ردو تاي باری ولاخيك
 عَكَب: عَكُوبًا: قه له بالغ بوو، ده وریدا
 عَكَبَ النَّاسُ: كۆبوونه وه، مۆليان
 به ست، گردبوون
 عَكَبَ الْقَدْرُ: هه لمی ليتبه رزبوه وه،
 هالای به رزبوه وه
 عَكَبَ فَلَانٌ: په نهجه كانی قاجی نووسان
 به به كه وه
 عَكَّة: نه وخۆل و لمه ی گهرم ده بيت و
 تاو ده سينی

عَكَّة - عَكَّة (رَقَّ صَفِيرُ السَّمَنِ): هه يزه،
 هز، خيگه، پيستی خوشراره به ساغی
 ده رهاتوی هيندی گيانداره كه روون و
 دوشاوی تيده كری
 عَكَّت الدَّابَّة: قه له و بوو، تيكسمر او
 عَكَّت الدُّخَان: به رزبوه وه بۆ ئاسمان،
 روهو ئاسمان چو
 عَكَّدَ إِلَيْهِ (لَجَأَ إِلَيْهِ): رووی تيكرد،
 چو په پالی
 عَكَّدَ الْأَمْرُ فَلَانًا (أَمَكَّنَهُ): توانای دایه،
 وای لیکرد، پالی پتوه نا
 عَكَّدَ الْبَعِيرَ وَالضَّيْفَ: قه له و بوو
 گۆشتیان ره ق و پته و بوو
 عَكَّدَ لَهُ: نووسا پتوه ی، پيایدا لكا
 عَكَّدَهُ: بناغه و بيخی زمان و كلك، هه یز،
 كونی شه و گهرد
 عَكَّدَهُ: بناغه ی زمان و كلك، بناغه ی دل
 كه ده كه ویته نیو هه ردو سیه وه،
 شتيكه نانی پی كونج كونج ده كری، مووج
 عَكَّر - عَكَّرًا: به سۆز بوو بۆی، به زه یی
 پیا هاته وه گه رایه وه بۆ لای
 عَكَّرَ الْمَاءُ وَنَحْوَهُ: لیل بوو، ناروون بوو،
 ته لځ بوو
 عَكَّرَ: ليكي كرد، شله قاندى، شيواندى،
 چه واشه ی كرد، هه ژانی، تيكيدا،
 ئاژاره ی نایه وه
 عَكَّرَ: ته لځی، ناروون رویشنی
 عَكَّرَ: چلپاو، لیالی، قوپاو، لیته،
 شپه رزه، چه واشه
 عَكَّرَ: هه ژاو، پارچه و به شيکی گه وده
 له و شتر
 عَكَّرَ: بناغه، خو، عاده ت

عَكَرَ: خَوْلٌ، خَاكٌ، نِشْتَوُوه كه له كه بووی
هرشتیک، ژه نگی سهر رووپای
شمشیرو شتی تر

عَكَرَةُ: جَلَوَه حوشتَر، بَبَخ و بناغهی
زمان

عَكَشَ: روه کیکه

عَكَرَمُ اللَّيْلِ: تاریکایی شهو، تاریکی
عَكَرَمَةُ (أَثَى الْعَمَامِ): مینهی کُزتر،
کُزتره مینه

عَكَزَ بِالشَّيْءِ - عَكَزًا: خَویدا به سه ریواو

پیوهی رَویی، ریی پیگرت
عَكَزَ عَلَى عَكَازِيَّةٍ (إِتْكَأَ): خَویدا
به سه ر دارشه قه که یدا، به دار نه ریوا،
دارشه قی به کارهینا له رَویشتنیا

عَكَسَ: هه لیگیزاپیه وه، ناوه رَویی کرد،
نهم دیوو نهو دیوو یکرد، پیچه وانه یکرد،
رووناکی و تیشکی دایه وه، تینی گهرمی
دایه وه

عَكَسَ الدَّابَّةَ: سه ری برد بق دواوه،
سه ری بق دواوه برد

عَكَسَ الرَّاكِبَ الدَّابَّةَ: سه ری گرت و
بایدا بق دواوه

عَكَسَ الشَّيْءَ: ته ختی کرد له زه ویدا،
توند کیشای به زه ویدا، دای به زه ویدا

عَكَسَ الْقَضِيَّةَ (فِي الْمَنْطِقِ): له مه نتیقا
به پیچه وانه وه نه نجامیدا، واژووی کرد

عَكَسَ (قَلْبًا): ناوه رَووکردن،
هه لگیزاپیه وه، پیچه وانه کردن، پیچا

عَكَسَ كَذَا (ضِدًّا - مُقَابِلًا): دژ،
پیچه وانه، وهره ز، واژوو

عَكَسَ: رق لیببون، خه شم لیگرتن،
به ندرکونی ناژهل بی شه وهی ئالیکی
بدریتی

عَكَسَ (فِي الْمَنْطِقِ): له مه نتیقا:
گُزپینی رنکه کانی مه سه له یه که هه تا
مه سه له یه کی هاوچه شن و لیگچووی نهو
پیک بهیتری

عَكَسَ (فِي الْبَدِيعِ): له ره وانبیژیدا:
له پیخشستنی به شیک له قسه به سه ر

به شیکی واژوو پیچه وانهی نهو دا
عَكَسَ (فِي الْهَنْدَسَةِ): له نه ندازه دا
به وه ده گوتریت هه ریه که یان واژوو
پیچه وانهی نهوی تره گهر ده رنه نجامی

هه ریه که یان پیشه کی نهوی دی بیت
عَكَشَ الشَّعْرَ (إِلْتَوَى وَتَلَبَّدَ): ئالوزکا،
بژپوه وه، چوو به یه کا، تیکچوو
عَكَشَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کُزیکرده وه،
گردی کرد

عَكَشَ الشَّعْرَ وَالنَّبَاتَاتِ: رَزوو
ئالوزکا و بوو، چوو به یه کا
عَكَشَ الرَّجُلَ (قَلَّ خَيْرُهُ): فه رو خیری
که م بوو، که م خیریوو

عَكَسَ الْغُبُرَ: وشکبوو، که پووی کرد،
چینیکی سه وزی به سه روه نیش

عَكَشَ: لوول، ئالوزکاو، بژ، پیواوی
بی که لک، بی خیر

عَكَشَ عَلَى الشَّيْءِ: به زه بی پیاها ته وه،
سُزوو به زه بی بق جوولا

عَكَشَتِ الْعَنْكَبُوتُ (نَسَجَتْ): ته نافه که ی
هه لختست، بایدا

عَكَشَتْ: دره ختو داریک فره لقو پوچ
بیت

عَكَظَ الشَّيْءَ: هه نوویکرد، شیلای
عَكَظَ الْأَدِيمَ بِالْأَدْبَاعِ: پیسته که ی

به ده باخ کردن خوشرکرد

عَكَظَ خَصْمَهُ بِالْحُجَجِ (قَهْرَهُ): شکستی
 پیهیتنا، دؤراندی، لی برده وه
 عَكَظَ الدَّابَّةَ: بهندی کرد، گرتی
 عَكَظَهُ عَنْ حَاجَتِهِ: له پیویستی خوی
 دوور یخسته وه
 عَكَفَ عَلَى كَذَا (إِنْهَكَ فِيهِ وَلَا زَمَهُ):
 خوی پیوه گرت، دهستی لیته لئا گری
 عَكَفَ عَلَى (إِنْكَبَ عَلَى): خوی دا
 به سه ریا، سو ریو له سه ر
 عَكَفَ فِي الْمَكَانِ: مایه وه لی،
 نیشته جی بوو تئیدا
 عَكَفَ فِي الْمَسْجِدِ: له مرگه وت مایه وه
 به نیازی نه نجامدانی به ندایه تی
 عَكَفَ عَلَى الشَّيْءِ: روی تیکردو به ری
 نه دا، گرتیه به رو وازی لیته هیتنا
 عَكَفَ الْقَوْمَ حَوْلَهُ: ده ورو خولیاندا،
 ده وریان گرت
 عَكَفَ فَلَانًا عَلَى كَذَا: به ندیکرد بق ...
 به گیری هیتنا بق ...
 عَكَفَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: گیریدا،
 نه یه نیشت، ریگهی لیکرت
 عَكَفَ الشَّيْءَ: لاری کرده وه،
 خواری کرد
 عَكَفَ الشَّعْرَ (جَعَدَهُ): لولی کرد، بایدا
 عَكَفَ الْقَوْمَ عَنْ كَذَا (حَبَسَهُمْ): گیریدان،
 بهندی کردن، ریگهی نه دان
 عَكَفَ (الشَّعْرَ الْمُجَعَّدَ): قژی لولول،
 قژی لولول و مؤنراوه
 عَكَلَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: لی نالوژیوو،
 تیکه لبوو لی، شتوا به سه ریه کا
 عَكَلَ فَلَانٌ فِي الْأَمْرِ: رای خوی وت،
 رای خوی ده ریبری

عَكَلَ الشَّيْءَ: قژی کرده وه دوی
 به رته وازه بوونی
 عَكَلَ الْمَتَاعَ: له سه ریه ک گردی کرد،
 هه لیچنی و قژی کرده وه
 عَكَلَ (اللَّيْمَ): بی سفت، سبله، هیهچ
 پوچ، نزم و سوک
 عَكَمَ (جَمَعَ وَشَدَّ): کژی کرده وه،
 بهستی، شه ته کیدا، توندیکرد
 عَكَمَ - عَكَأَ (سَمِنَ): قه له و بوو،
 گزشتنیوو، گزشتی گرت
 عَكَمَ فَلَانٌ (إِنْتَقَر): چاوه پی بوو،
 وه ستا، راما
 عَكَمَ الْمَتَاعَ (شَدَّهُ بِالْعِكَامِ): به پت یان
 گریس بهستی و شه ته کیدا،
 به رابه ریکرد، هاوسه نگی کرد
 عَكَمَ عَنْ كَذَا (إِمْتَنَعَ أَوْ كَفَّ عَنْ): وازی
 هیتنا، نه یکرد، دهستی لیته لگرت
 عَكَامَ (مَا شَدَّ وَجَمَعَ): به ستراو،
 پیچراو، کز، گورزه کراو
 عَكَمَ: جل و بهرگ، به تی بیر
 عَكَنَ الْبَطْنُ (تَكُنَى لِحْمِهِ سَمْنًا): ورگی
 لؤچی تیکه وت له قه له ویدا، داکه وت،
 شؤریبوه وه
 عَكَنَتِ الشَّيْءَ: له سه ریه ک کژیوه وه و
 لؤچ و لول بوو له سه ریه ک
 عَكَنَتَ: لؤچی سک، ورگ داکه وتن، ورگ
 شؤریبونه وه
 عَكَوْبَ: ته پ و تۆز، کنگر، گیایه کی
 به هارییه و ده خوریّت و ده کزیت
 به چیشت
 عَكَوْة: بناغه و بنه چه ی کلک، بیخی
 زمان، کونیکه له چه ناگهی منالی
 گچکه و پچوکدا

عُكُوَّة: زُورینه‌ی شست، ناوه‌پاست،

راستی هه‌رشتیک، بێخی زمان

عُكِي: یه‌کێک زۆر شیر بخوات

عُكَيْس: جۆره‌ شوڤبایه‌که‌ له‌ شیرو برنج

یان ئارد دروستده‌کړی، شیره‌وا

عَلَّ

عَلَّ (لَعَلَّ عَسَى): خۆزگه‌، ره‌نگه‌،

کاشکی، له‌وانه‌یه‌

عَلَّ - عَلَاً - وَعَلَاً: جارێکی تر

خواردیه‌وه‌ یاخود یه‌ک بینه‌ خواردیه‌وه‌

عَلَّ فَلَانٌ عَلَاً (مَرَضَ): نه‌خۆشکه‌وت،

ناساخ بوو، ته‌ندروستی خراپ بوو

عَلَّ فَلَانٌ - عَلَاً: جارێکی دی ئاوی

پێدا، بۆجاری دووهم ئاوی دایه‌

عَلَّ فَلَانٌ ضَرْباً: به‌زله‌ دایکرتیه‌وه‌،

لێیدا

عَلَّ اللَّهُ فَلَانًا (أَمْرَضَهُ): خوای گه‌وره‌

نه‌خۆشی خست، نه‌خۆشی خسته‌

ته‌ستوی

عَلَّ الْإِنْسَانُ عِلَّةً: نه‌خۆشکه‌وت،

ناساغبوو، باری ته‌ندروستی خراپ بوو

عَلَّ: یه‌کێک پێستی جه‌سته‌ی کرژ

بوویته‌وه‌ به‌هۆی نه‌خۆشیه‌وه‌، نه‌وه‌ی

زۆر سه‌ردانی ژنان ده‌کات، پیرو

به‌ککه‌وته‌ له‌هه‌مووشتیک، جه‌سته‌

له‌پو لاواز

عَلَا الشَّيْءُ عَلَوًا: بڵندو به‌رزبوه‌وه‌،

بالابوو

عَلَا الرَّجُلُ: زالبوو به‌سه‌ریا، شکستی

پێهێنا

عَلَا الْمَكَانَ وَبِهِ: سه‌ریخست، بالای‌کرد،

به‌رزى کرده‌وه‌

عَلَا الدَّابَّةُ: سواری بوو، چوه‌ سه‌ر

پشتی

عَلَا فِي الْأَرْضِ: خۆی به‌زلو گه‌وره‌

دانا، خۆی به‌گه‌وره‌ زانی

عَلَا بِهِ: به‌رزى کرده‌وه‌، بڵندی کرد

عَلَا الْأَمْرَ وَلَهُ: توانی، له‌توانایا هه‌بوو،

ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریا هه‌بوو

عَلَا بِالْأَمْرِ: سه‌ربه‌خۆبوو تێیدا،

نازادبوو

عَلَا قَرْنُهُ: دیاریدا، ده‌رکه‌وت،

ناشکرا‌بوو

عَلَا وَعَلَى فِي الْمَكَارِمِ: بالابوو،

پایه‌داربوو پێی

عَلَى (حَرْفُ جَرٍّ): سه‌ر، له‌سه‌ر، بۆ،

له‌پێتار، له‌به‌ر، له‌، سه‌ره‌پای،

له‌گه‌ل، شکاتی لێکرد

عَلَى ذَوْقٍ أَوْ عَقْلٍ: به‌ئاره‌زووی خۆی،

به‌پێی حه‌زو نه‌قلی خۆی

عَلَى مَا (عَلَامٌ - لَمَّاذَا): بۆ، بۆچی،

بۆچ، له‌به‌رچی، له‌سه‌رچی

عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ (فَجْأَةً): کوتو پێ،

له‌ناکاو

عَلَى ضَوْءٍ كَثَا: له‌شێوه‌و چۆنیه‌تی

ئه‌ودا، له‌ژێر روشنایی ئه‌وه‌دا،

به‌گۆڕه‌ی، وه‌ک

عَلَى عَهْدِ فَلَانٍ: له‌سه‌رده‌می ئه‌ودا،

له‌سه‌رده‌ستی، له‌سه‌ر سه‌رتی فلاندا

عَلَى وَشَاكَ: خه‌ریکه‌، نزیکه‌،

ئه‌وه‌نده‌ی نه‌ماوه‌، ها‌کا، وه‌خته‌

عَلَى السَّطْحِ: چوه‌ سه‌ریان، چوه‌

سه‌ره‌وه‌، هه‌لچوو

عَلَى الشَّيْءِ: به‌رزى کرده‌وه‌، بڵندی کرد

عَلَى الْكِتَابِ (عَنْوَتُهُ): ناویشانی بۆ

دانا، ناویشانداریکرد

عَلَى وَاعْلَى الْمَتَاعِ عَنِ الدَّابَّةِ: له‌سه‌ری

دایگرت، دایبه‌زاند

عَلَى اللَّهِ فَلَانًا: به‌ریزیکرده‌وه، بالایکرد

عَلَاءً - عَلَيَّ: به‌ریزی، بلندی، ریزی،

شه‌ره‌ف

عِلَاجٌ: چاره‌سه‌ر، چاره،

ده‌وه‌ره‌کردن، ده‌رمان، چاککار،

چاکار

عَلَّاسٌ: خواردن، نه‌وه‌ی ده‌خوریت

عِلَاطٌ: لای گهردن، نیشانه‌یه‌که له‌سه‌ر

گهردن وه‌ک هیلێک یان زیاتر، په‌تیکه

له‌ده‌وه‌ری گهردن

عَلَّافٌ: تالیک فروش، کافروش

عَلَّاقٌ (إِسْمُ فِعْلٍ أَمْرٌ بِمَعْنَى تَعْلُقٍ):

پتیه‌ی به‌سترا، پابه‌ندبوو

عَلَّاقٌ: دۆلجه‌ی گه‌وره، به‌رکول،

نه‌وه‌ی پیش ژمه‌کان ده‌خوری

عَلَّاقَةٌ: پتیه‌وند، خۆشه‌ویستی،

خزمایه‌تی، دوستایه‌تی، ناشنایه‌تی،

هاوپییه‌تی، خۆشه‌ویستی، نه‌وه‌ی

پابه‌نده به‌ مرقه‌وه له‌مال و ژن و منال،

به‌رژه‌وه‌ندی، له‌نیوانا، په‌یوه‌ستی،

ناریکی، ناحه‌زی، ناکۆکی، نه‌و

خۆشه‌ویستی‌یه‌ی له‌نیوجهرگه‌ی دلا

جینگیر ده‌بیت

عَلَّاقَةٌ (فِي عِلْمِ الْبَيَانِ):

له‌ره‌وانبێژیدا بریتیه‌ له‌و په‌یوه‌ندییه‌ی

له‌نیوان مانای راسته‌قینه‌و مه‌به‌ست

له‌مه‌جازو توێکله‌داردایه

عَلَّاقَةٌ: مه‌لواسه‌ر

عَلَّاقَةُ الثِّيَابِ: به‌رگ مه‌لواس

عَلَّاقَةٌ: نه‌وه‌ی روبوومه‌ی به‌دارو

ده‌رخته‌وه شوپیه‌ته‌وه

عَلَّاکٌ - عَلَّاکٌ: نه‌وه‌ی بجوری، بنیشت،

چاچکه، به‌نوشت، به‌نیشت، چاچک،

ویژهن، شتیکی سپی جیری به‌کیشه

له‌داره‌به‌ن یا داره‌قه‌زوان په‌یدا ده‌بی؛

له‌به‌هاردا داره‌که به‌ته‌شوێ بریندار

ده‌کری و له‌قوپی گۆجیله‌تیکی دروست

ده‌که‌ن و به‌به‌ر شوینه برینداره‌که‌یه‌وه

ده‌نێن تا پایز پر ده‌بی له‌شیله‌ پتیی

ده‌لێن بنیشته تال که‌شل و تاله

له‌دواییدا له‌مه‌نجه‌لیکدا ده‌دلۆپینری و

له‌ناو کیسه‌یه‌کی خامی ده‌که‌ن و

ده‌ننێرنه‌ بازار

عَلَّاکٌ: بنیشت و چاچک فروش

عَلَّالَةٌ: پاشماوه‌ی ههرشتیک، نه‌وه‌ی

جینگه‌ی رابواردن و خۆشی ده‌برینه،

جار له‌دوای جار راکردن و هه‌له‌هاتن،

دۆشینی ئازهل له‌چیشه‌نگاودا له‌نیوان

دۆشینی به‌یانی و ئیواراندا

عَلَّامٌ (لِمَاذَا): له‌سه‌رچی، بۆچی،

له‌به‌رچی

عَلَّامٌ - عَلَّامٌ - عَلَّامَةٌ: زۆر زانا،

فره‌زاناو شاره‌زا، زانیار، زانا،

زۆرزان، تیگه‌یشتو، مه‌لاچاک، زاناو

شاره‌زا سه‌باره‌ت به‌ره‌چه‌له‌ک وینه‌چه،

باز

عَلَّامَةٌ: نیشانه، هیتا، خال، دروشم،

ئامار، شه‌قل، په‌یوه‌ندی، ریتیشاندەر،

ئاردی سفرو ورد، نیشانه‌ی

جیاکه‌ره‌وه‌ی نیوان دوو زه‌وی

عَلَامَة (فِي الطَّب): له پزیشکیدا به و
 نیشانانده دهرتیت که و پزیشکی
 پشکنر دهیدوزیتته وه له نه خوش
 عَلَامَة: زوزان، فره زاناو شارهزا
 به کجار لیزان و شارهزا
 عَلَامِي: زیره که و زنگ
 عَلَانِي: له پوو، به ناشکرا، دیارو به رچاو
 عَلَانِيَة: ناشکرا، دیار، به رچاو، روونو
 ناشکرا، له پوو، واژووی نهیتیه
 عَلَاوَة: سه ریاری، سلاو، سه ریاری
 موجّه، زیاده ی موجّه، نه وه ی
 دهرتیت له ولّاخ دوا ی ته و او بارکردنی و
 زیاده یه که
 عَلَاوَة عَلِي: سه ره پای، ویرای، له گهل
 نه وه شدا
 عَلَاوَة الذَّهَب (فِي الإِقْتَصَاد):
 له ثابوریدا بریتیه له زیادبوونی نرخی
 به سه ر ریژه و راده ی یاسایی خو یه وه
 عَلَاوَة دَوْرِيَة: بۆ کارگه رو کریکار نه و
 زیاده یه یه که و له سه ر موجّه ی زیاد
 دهکات هه ر دوا ی ماوه یه که گوزهران
 به سه ر نیش و کاره که یدا
 عَلَاوَة تَرْفِيَة: بریتیه له به رزکردنه وه ی
 پله و پایه ی کارگه ر له ناستیکه وه بۆ
 ناستیکی به رزتر
 عَلَاِيَة: هه رپله و پایه کی به رزو بالا
 عَلَب الشَّيْء: وشک بوه وه، ره ق بوو
 عَلَب اللحم: بۆنه که ی گوزرا، وشکبوه وه
 عَلَب الشَّيْء عَلَباً وَعَلَوياً: رووشانی،
 برینداری کرد، هیلی لیدا، نیشانه یکرد،
 شوختی تیکرد
 عَلَب الشَّيْء: ره ق و وشک بوو
 عَلَب يَدَه: دهستی ره ق بوو، توندبوو

عَلَب الْحَيَوَان: نه خوش و دهردیک دای
 له گتپه په ی ملی و شکاندی
 عَلَب السَّيْف: درزی تیبوو، شکا،
 که رتیبوو
 عَلَب (عَباً فِي الْعَلَبَة): خستیه
 قوتوه وه، دایگرتوه
 عَلَب الرَّجُل: سندوقیکی دانا، هه ییبوو
 عَلَب السَّيْف وَخَوّه: خستیه
 سندوقه وه، هه لیگرت
 عَلَب الشَّيْء: کاری تیکرد
 عَلَب الْفَاكَة وَاللَّحْم وَالْخَضِر وَنَحْوَهَا:
 میوه و گوشت و سه وزه ی کرده
 قوتوه وه هه تا به شتیوه یه کی تاییه ت
 بیپاریزی
 عَلَب: شتیکی ره ق و پته و، شوینه وار،
 نه وزه و بییه ی هیچی تیا ناپویتی
 عَلَب مِنَ الْأَرْض: وشکه زهوی،
 پیاویکی وشک و ره ق
 عَلَب: تاییه تمه ندییبه که دهرتیت پال
 بزنه کتیی و به ران و مامز، زه و بییه کی
 وشک و ره ق، پیاویکی ره ق و وشک
 عَلَبَاء (عَصَبَة فِي صَفْحَة الْعُنُق):
 گتپه په ی مل
 عَلَبَة (إِنَاءٌ يُعَلَب فِيهِ): قوتوو،
 ته نه که، دهر، خلّیف، قودی،
 گه روانک، مه خمه ر، شتیکی بۆشی
 سه رقابداره له ته نه که یاشتی تر دروست
 ده کری و شتی تیده کری
 عَلَة: نیاز، پتویستی، هه وی
 عَلَة: دهر، نه خوشی، زده،
 خوش، شوره یی، که و کوپی، هق،
 بیانوو، په لپ

عَلَّة (عِنْدَ الْفَلَّاسَةِ): له لای
فایله سوفه کان هه رشتیک کاردانه وه
کاریکی لیبه ویتسه به سه ره خویی
یان به دانه پالی شتیکی تر شه وایه که
بو شه وکاره و کاره که ش هۆداری شه
دهی

عَلَّة (عِنْدَ الْعَرُوضِيِّينَ): لای هۆنراوه
زانه کان بریتیه له گۆرانیك له بهیت و
به شتیکیدا
عَلَّتِ الشَّيْءُ: کۆیکرده وه، تیکه لیکرد
عَلَّتِ الْقَوْمُ: شه پریان کرد، دژایه تی
به کیانکرد

عَلَّتْ بِهِ: گرتی، له خویی گرت
عَلَّتْ: شه و خواردنه تی تیکه ل به گه نم و
جو ده کری
عَلَّتْ: شه وهی ده دیتته پال جگه
له باوکی
عَلَّتْ: موچه و بژیویدهر

عَلَّتِ النَّفْسُ: شیتوا، تیکه لبوو،
دایبه سه ره کا
عَلَّتِ الشَّيْءُ: دای به سه ره کا،
ناویته یکرد، تیکه ل به یه کی کرد
عَلَجَ فُلَانًا عَلَجًا: زالبوو به سه ریا
عَلَجَ النَّافَةُ عَلَجًا: دایبه سه ره کا،
بشیتوو بو، ناتواو بوو

عَلَجَ: توندبوو، رهق بوو
عَلَجَ (كَافِرًا): گومرا، بی تاین، کافر،
بی پروا، یاخی
عَلَجَ: گویدریژ، گویدریژی کیوی،
قهله وو به میژ، قهله وو به میژ، پیاویکی
که ته و به میژ
عَلَجَ - عَلَجَ - عَلَجَ: پیاویکی توند
چاره سه ری کیشه و گپوگرفت بکات

عَلَجَان: دره ختیکی گچکه به له بیابان
ده پویت و بۆنیککی خوشی هیه،
ورده میرووله
عَلَجَان: کومه له میرووله به کی بچوک و
ورد

عَلَجَمَ: نه ستیرک و په نگاویکی فره ناو،
وشتی درژی سوور
عَلَجَمَ: زۆر رهش، فره رهش
عَلَجُومَ: فره رهش، ماکه ریکی قهله وو
تیکسمراو، ناوی به لیشاوو زۆر،
نیرینه ی بۆق و مراوی
عَلَدَ الشَّيْءُ: توندو رهق بوو، تۆکمه و
به میژیوو

عَلَدَ: رهگی مل، رهق و تۆکمه ی
هه رشتیک، روه کیکه له بیاباندا
ده ردیت و ناژه له ده یخوات
عَلَرَّ: دوو دلوو ترسا، گومان به روکی
گرت و توقی

عَلَزَ إِلَى الشَّيْءِ (مَالًا - إِشْتِقًا): رووبه،
سه ره، ئالوده، هه زکردوو له
عَلَسَ - عَلَسًا (أَكَلَ وَشَرِبَ): خواردی و
خواردیه وه
عَلَسَ الرَّجُلُ (صَغْبًا): هاوارو قیژه و
هه رای کرد، دهنگه دهنگی کرد
عَلَسَ الْإِبِلُ: کهوت به سه ره شه وه دا
که ده یخوات

عَلَسَ الدَّاءُ (إِشْتَدَّ وَعَظُمَ): سهخت و
توندبوو، رهق و گران بوو
عَلَسَ فُلَانٌ (صَغْبًا): دهنگه دهنگی کرد،
هه رای به رپا کرد
عَلَسَ: خواردن و خواردنه وه
عَلَسَ: جۆره خواردنیککی خه لکی
(سه نعا) ی (یه مه ن) ه

عَلَسِي: پیاویکی توندو تیژ، رهقو
توند

عَلَصَتِ الثَّخْمَةَ فِي بَطْنِهِ: ئازاریدا،
به موی زور خوریه وه سکی دایه نیش و
ژان

عَلَضَهُ - عَلَضًا: جو لاندی مه تا مه ل
بکیشی

عَلَطَ الْبَعِيرَ: گهردنی داخ کردو
نیشانه یه کی لیدا

عَلَطَ الرَّجُلُ بِقَبِيحٍ: قسه و تهی خراپی
دایه پال، قسهی ناقلای بۆ مه لیه ست
عَلَطَ الْبَعِيرَ: هیماکه ی له گهردن
کرده وه، سربه وه

عَلَطَ: شویتنه واری داخ کردن و نیشانه
له گهرندا، خالیکه ژنان بۆ جوانی
له ده موچاویاندا ده یکو تن یان
ده یکیشن

عَلَطَ: خالیکه ره شه ژنان
له ده موچاویاندا ده یکو تن یان
ده یکیشن بۆ جوانی، ملوانکه یه کی
میخه ک

عَلَفَ الرَّجُلُ: زوری خوارده وه
عَلَفَ الْحَيَوَانُ: ئالیکه دایه، ئازووی دا،
دایه ست

عَلَفَ الْحَيَوَانُ: خووی پیوه گرت
ئالیکه پی بدات

عَلَفَ: داریکی یه مه نیه گه لاکانی وه ک
ترئ وایه وشک ده کرتنه وه و له گه ل
گوشتا لیده نرئ و ده کرئ به چیش
عَلَفَ - عَلَفَ: زورخوړ، فره خوړ
عَلَفَ: ئالیک، ئازو، ئالک، چلمسی،
چلمساندن، موچه کاو جویه که که بدرئ
به ولاخ و ئازه لان

عَلُفُوفًا: وشکی پیرو فره گوشت،
پیره پیاویکی که ته و زله ی خاوه ن
قرژیکی دریزو شوړ

عَلَقَ الصَّبِي: په نجه کانی مژی
عَلَقَ الْبَهِيمَةَ الشَّجَرِ عَلَقًا: گه لاکانی
خوارد

عَلَقَ فَلَانٌ فَلَانًا: پیشی که وت له بواری
به ده سته پتنانی نه و شتانه ی ده بنه
مایه ی شانازی

عَلَقَ فَلَانٌ فَلَانًا (شَتَمَهُ): قسه ی پیگوت،
هات به سه ریا

عَلَقَ (اسْتَمْسَكَ): نووسا، لکا، پیوه ی
نووسا، پبالکا، پیوه ی گیرسایه وه

عَلَقَ قَلْبَهُ بِهِ (أَحَبَّهُ): دلی پیاجوو،
خوشتی ویت، گرفتاری بوو

عَلَقَ يَقُولُ كَذَا: ده سستی پیکرد،
ده سستی دایه، شانی پیاکرد

عَلَقَ دَمَ فَلَانٍ: کوشتی، له ناوی برد،
تیایبرد

عَلَقَ الشَّوْكَ الثُّوبَ: درپکه که چوو
به جله کانیدا، درپکه چوو به جل و
به رگه کهیدا

عَلَقَ الْإِنْسَانُ وَغَيْرَهُ: زاروو نووسا
به گه رویدا له کاتی ئاو خواردنه وه دا

عَلَقَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ وَعَلَيْهِ: له سه ری
داینا، وابسته ی کرد پیوه ی

عَلَقَ بَابًا عَلَى دَارِهِ: چه سپاندی،
به سستی، داینا، دایمه زراند

عَلَقَ الْأَمْرَ (أَرْجَاهُ): دوا یخست،
خستیه دوا وه

عَلَقَ بِهِ (رَبَطَ): پیامه لواسی، پیوه ی
به ست، پابه ندی کرد پیوه ی

عَلَقَ الْقَاضِي الْحُكْمَ: دادوهره که

برپاره که ی هه لاسپارد، برپاری نه دا

عَلَقَ عَلَى الْبَيْمَةِ: ئالیکى پێدا ،

ئاژووی دایه

عَلَقَ عَلَى كَلَامٍ غَيْرِهِ: قسه و ته ی کرد

له سه ری به په خنه یان روونکردنه وه

یا خود رافه کردن و راستکردنه وه یان

هه له ئه نجان و راده برپین

عَلَقَ أَهْمِيَةً عَظِيمَةً عَلَى (أَعْطَى

أَهْمِيَةً): گرنکی پێدا ، بایه خى پێدا

عَلَقَ فُلَانٌ امْرَأَةً: هه زى لیکرد ، دلى

پیاچوو

عَلَقَ: زهرو ، زالوو ، زوورك ، زێروو،

کرمیکى رهشى ئاووى دهم تیزه خوینی

پیس دهمزى له له شى مړویان ، خوینی

به ستوو، زویره ری رى، پینه ی جل و

به رگ که پتویه ده کرى، نه و قوږه ی

به ده ستا ده نووسى، نه وه ی

هه لده واسرئ

عَلَقَ: دهمختى ده باخ کردن

عَلَقَ: به نرخ ، گرانبه ها، گرانبه های

هه رشتیک که و دل پابه ندبیت پتویه ی

عَلَقَةً: به رکول، نه وه ی بژئوى

پێده پوات به پتوه ، داریکه له زستاندا

ده مینیتته وه حوشر پتئى ده زئى هه تا

به هار

عَلَقَةً: جل و به رگی گرانبه ها ، یه که م

جل و به رگ بق منال بدوریت ، کراسیک

بئ قؤل و گیرفان ، داریکه له ده باخ

کردندا به کار ده برئ

عَلَقَةً: زهرو ، زالوو، زێروو، خوین

عَلَقَ الشَّيْءَ: ئالبوو، خوښ نه بوو

عَلَقَ الطَّعَامَ: شتیکى ئالئى تیکرد

عَلَقَ: ئال ، ئالکه ، هه مووشتیکى

ئال، ته هل ، ئال ، تیل ، گوژالک ،

گوژاک ، گیایه کی کئوى و هاوینیه

به برکه و به ره وه هه ره له شووتى ده چئ

به ره که ی هئنده ی نارنجیکى لئدى و

زهرد ده بئ و دووچوون: نئره و مئیه

عَلَقَ (مَضَغَ وَلَاكَ): جووى ، جاووى ،

جاکاندى ، ژاوى

عَلَقَ ثَائِيَةً: به یه کئیکیان نه وى تری

خوراند و ده نکیکى لئیه رزکرده وه

عَلَقَ الدَّابَّةَ اللَّجَامَ: گازی له لغاوه که ی

گرت له دهمیا

عَلَقَ مَالَهُ: به باشترین شیوه ی

مامه له ی پتوه کرد

عَلَقَ يَدَيْهِ عَلَى مَالِهِ: ده ستى

پتوه گرت و خه رجى نه گرت، ده ستى

توند نوقاندو له به خیلی و ئیره پیدا

نه بیه خشى و خه رجى نه کرد

عَلَقَ الْعَجِينَ: توند شیلای ، به توندی

شیلای

عَلَقَ: نه وه ی بجوئى، بنیشت ،

جآچکه

عَلَقَ: خواردنیکه که جووینی سهخت و

گرانه

عَلَقَةً: زهوییه ک ئاوى لئوه نزيك بیت ،

نه و که فو ئاوه ی له دهمى حوشر دئته

ده ره وه له کاتى ده نگ لئیه رزبوونه وه دا

عَلَلُ فُلَانٍ: جار له دواى جار ئاوى دایه ،

جار له دواى جار به رو بوومى چنیه وه ،

یه ک بینه ئاوى دایه

عَلَلُ: روونى کرده وه ، هوى ده رخست ،

پاساوى دایه وه

عَلَّلَ النَّفْسَ بِكَذَا (ثَمَّنَى)؛ ثاواتی

خواست ، خوزگهی کرد

عَلَّلَ فَلَانًا بِطَعَامٍ أَوْ غَيْرِهِ؛ سه رقالبکرد

پپوهی ، خریکی کرد

عَلَّلَ الشَّيْءَ؛ مؤکھی دهرخست و

به به لگه سه لماندی

عَلَّلَ فَلَانًا؛ له نه خوځشی و ناساغیه که ی

چاره سه ری کرد ، چاکی کرده وه

عَلَّلَ الْكَلِمَةَ؛ رووی گورپانی وشه که ی

دهرخست

عَلَّلَ؛ بڅ جاری دوهم خواردنه وه

عَلَّمَ - عَلَّمَ؛ خالی کوتا ، نیشانه ی دانا

عَلَّمَ الْأَمْرَ؛ فیزیوو، فیزی بوو ، زانی ،

لئی ی روون بوو

عَلَّمَ الشَّيْءَ عَلَمًا؛ زانی، ناسی ،

شاره زای بوو، هستی پیکرد ، تیپی

که بی

عَلَّمَ الشَّيْءَ حَاصِلًا؛ دلنیا بوو لی،

به راستی زانی

عَلَّمَ الشَّيْءَ؛ لئوی قلبشا ، درزی برد

عَلَّمَ (هَذَّبَ)؛ فیزی ره وشتی کرد،

په ره ورده یکرد ، دهرسی دادا،

ته می ی کرد

عَلَّمَ الْعِلْمَ أَوْ الصَّنْعَةَ (جَعَلَهُ يُعَلِّمُهَا)؛

فیزی کرد ، رامیکرد

عَلَّمَ لَهُ عَلَامَةً؛ نیشانه یه کی بڅ دانا

هتا پی ی بیناسیته وه

عَلَّمَ (رَأَى)؛ ثالا ، به یداخ ، به ندیز،

به یره ق ، بپراق ، ثاله ، دره وش،

پارچه ته نرویتی ره نگاو رهنگه نه کری

به سه ری دارتی درژاو له سه ر کوشکی

ده وله تی هی له دهری و هر ده وله ته ی

جوره به یداختی هی به

عَلَّمَ؛ شوینه وارو نیشانه،

جیا کردنه وه ی دوو زه وی، هیما یه که

له سه ر ریگه داده نری بڅ رینومایی

کردن، وینه یه که له جل و به رگدا،

که وره و سه رداری گه لو نه ته وه یه ک،

جیا و شاخ

عَلَّمَ (عَالَمٌ)؛ جیهان ، گیتی ، گه ردوون

عَلَّمَ؛ زانیاری ، زانین ، فیزیوون ،

خوینده واری، زانست ، دیارناو،

ناگاداری، ناگالیتیوون ، زانینی

راسته قینه ی شتی ک ، نوری که خوی

که وره ده یخاته دلی نه و به ندانه وه

که خوځشی ده وین ، به وگه له باسو

خواسه ده وتریت که یه ک رووگه و

مه به ست کوی ده کاته وه

عَلَّمَ الْإِجْتِمَاعَ؛ کومه لئاسی، زانستی

کومه لئاسی

عَلَّمَ الْأَصْنَواتَ؛ ثاوا زناسی، دهنگ ناسی

عَلَّمَ الْحَيَاةَ؛ ژیانناسی

عَلَّمَ الْحَيَوَانَ؛ زینده وه رزانی

عَلَّمَ الزَّرْعَةَ؛ کشتوکالزانی

عَلَّمَ الصَّحَّةَ؛ ته ندروست زانی،

ته ندروستی

عَلَّمَ الْفَلَکَ؛ گه ردوون ناسی، هه ساره

ناسی

عَلَّمَ الْکَوْنَ؛ جیهانناسی

عَلَّمَ النِّبَاتَ؛ گیانناسی، گژوکیا زانی

عَلَّمَ السِّيَاسَةَ؛ سیاست زانی، رامیاری

عَلَّمَ التِّجَارَةَ؛ زانیاری بازرگانی

عَلَّمَ الْإِقْتِصَادَ؛ ثابووری زانی، ثابووری

ناسی

عَلَّمَاءَ؛ ژنیک لئوی قلبشاییت ، لئو

داقلشواو ، قه لغان ، مه تال

عَلَمَاد: نه‌وه‌ی ده‌زوو خوری له‌سه‌ر
 لول ده‌کری، مه‌کۆ
عَلَمَانِي: واژووی ئایینی‌یه، ناشاینی،
 عه‌لمانی
عَلَمَة: عَلَمَة: قلیشاییه‌که له‌لیتوی
 سه‌ره‌وه‌ی مڕۆڤدا
عَلَمِي: بیردۆزی، زانیاریانه، زانستی،
 قوتابخانه‌یی، خوێندمه‌نی
عَلَن الْأَمْر: ده‌رکه‌وت، ناشکرا‌بوو،
 دیاریدا، واژووی نه‌هێنی و په‌نه‌انه
عَلَن الْأَمْر: دیاری کرد، ناشکرای کرد،
 ده‌ریخست
عَلَنًا (جَهْرًا): به‌ناشکراییی، به‌دیار
 چاره‌وه
عَلَنَة: نه‌وه‌ی زۆر نه‌هێنی ناشکرا
 ده‌کات
عَلَنِي (جَهْرِي): له‌بوو، ناشکرا، دیار
عَلُو مِنْ كُلِّ شَيْء: به‌رزترین، بلندترین
عَلُو: خۆبه‌زلزانی و سه‌تمکاری
عَلُوس: خواردن، خواردمه‌نی
عَلُوس: نینته‌لاو ژانه‌سک، گورگ
عَلُوفَة: دابه‌ستراو، ئالیک دراو، نه‌و
 ناژه‌لانه‌ی بۆ گۆشت به‌خێو ده‌کرێن
عَلُوق: شتی په‌یوه‌ست به‌مڕۆقه‌وه،
 مه‌رگ، به‌لاو نه‌هامه‌تی
عَلُول: خواردنیکه‌ سووکه ده‌درێت
 به‌نه‌خۆش
عَلُوم: سه‌رجه‌م زانسته مڕۆڤه‌یکانه
 سه‌باره‌ت به‌زانیاری سروشتی و
 خوداوه‌ندییه‌کان
عَلُون الْكِتَاب: ناوێشانی بۆ دانا،
 ناوێشانی پێدا

عَلَوِي: ئاسمانی، بالایی، به‌هه‌شتی
عَلَه: عَلَهَا: سه‌رسام بوو، تووشی
 سه‌رسووهرمان و سه‌راسیمه‌هات،
 له‌ترسا روحي سپارد و تۆقی، نه‌فسی
 گه‌نده‌ل و لاواز بوو، غه‌مباربوو، بوو
 به‌مایه‌ی گله‌یی و گازنده
عَلَه: غه‌م، خه‌فه‌ت، خراپه
عَلِي الشَّيْء: به‌زێک‌ده‌وه، بلندی کرد
عَلِي فِي الشَّرَف: به‌رزبو‌وه‌وه، بلندبوو،
 بالابوو
عَلِي فِي الْمَكَارِم: په‌لویه‌یه به‌رزبوو،
 ئاست به‌رزبوو
عَلِي: به‌رزو بلند، بالا، رێزدار، توند،
 په‌کێکه له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خوای گه‌وره
عَلِي - عَلِي: عَلَايَة: مه‌رشوێنیک
 به‌رزو بلند
عَلِيَاء: ئاسمان، شوێنی به‌رزو بلند،
 سه‌ره‌وه
عَلِيَاء: بالاخانه، ته‌لاری به‌رز
عَلِيَان: زه‌به‌لاح، که‌ته‌و زله، ده‌نگی
 زله‌و گه‌وره
عَلِيَة: ژووری سه‌ره‌وه، بالاخانه،
 ژووری به‌رز، خوا پێداو، چینی بالاو
 سه‌ره‌وه، ناوی ئاسمانی هه‌وته‌مه
عَلِيْف: دابه‌ستراو، ئالیکدراو،
 نه‌و ناژه‌له‌ی بۆ گۆشت به‌خێو ده‌کری
عَلِيْق - عَلِيْقَة الدَّوَاب (عَلَف): ئالیک،
 ئالف
عَلِيْق - عَلِيْقِي: روه‌کێکه هه‌لده‌چی
 له‌دارو دره‌خت، لاو لاو

عَلِيَّة: دوهن ، نهو پنکه دارانه يه
که کورتن هر له ناوییه وه چهند
لکټکیان لی جوئی ده بیته وه و زور بلند
نابن ، پنچک ، کورس ، جهنگل
عَلِيَّة: تووره که ، چاروکه
عَلِيل (مَقْلُول - مَرِيض): نه خوش ،
دهرده دار ، زهده دار ، ناساغ ، لهش
به بار ، ته ندروست نه خوش و گران
عَلِيلَة: ژنی نه خوش و ناساغ ، ژنیکه
بونی خوش له خوی بدات بۆ چارټکی تر
عَلِيم: زانبار ، ناگادار ، تیگه یشتوو ،
یه کټکه له ناوه جوانه کانی په روه ردگار
عَلِيُون: پله و پایه کی به رزو بلنده روحی
موسولمانانی تیا نیشته جی ده بی

عَمَّ

عَم (شَمَل): گرتیه وه ، هه مووی گرتیه وه
عَمُ الْمَطَرُ الْأَرْضُ: زهوی گرتیه وه
عَم: میزه ری به ست ، میزه ری
له ده وری سه ری به ست
عَم: کومه لټکی فره و زور ، برای باوک ،
مام

عَم - عَمَّا (عَنْ مَا): بۆ ، بۆچی ، له چی
عَمَى الْعَمَاءُ الْمَاءُ وَغَيْرُهُ: له به ری رژی ،

لټی ریشت

عَمَى الْمَوْجُ: شتومه کی پال پیوه نا
عَمَى الْبَعِيرُ بِالْعَابِ: فریادی دا ،
تکاندی

عَمَى إِلَى كَذَا: چوو بۆلای و پټکای
عَمَى: کویری کرد ، فریویدا ، دهستی
بری ، خه له تانی ، له خشته ی برد ،
به پیچ و په نا دوا

عَمَى الْمَعْنَى: شارديه وه ، ده ری نه خست

عَمَى: کویری ، نه بینن ، سو مایی
داهاتن ، کویریایی هاتن ، نه زانین ،
دواکه وتوویی ، سه رلیتشیواویی ، نادانی ،
گومرایی
عَمَّا قَرِيبَ: پاش ماوه یه کی که م ، به م
نزیکانه

عَمَاء: گومرایی ، ویلی ، سه رگه ردانی ،
گه واله هور

عَمَاءَة: گومرایی و رۆچوون له به تال و
پروویوچدا

عَمَاد: کۆله که ، پایه ، نه ستوونده ،
هه ستوون ، هاچه ، به گاورکردن ، به ریز ،
خاوه ن که سیتی ، سه رۆکی سه ریاو
به ریرسان

عَمَادَة: بیناو کۆشکی به رزو بلند
عَمَار: دیاری ، خه لات ، هه رشتیک
له سه ریکری له میزه رو کلاوو ... ، ریحانه
که وا کۆپی باده ی پیده پازینریته وه ،
سلوو

عَمَار: جینشینی مال له جنۆکه ،
جنۆکه ی نټو مال

عَمَار: باوه رداری ، له سه رخۆ ، ئاغر ،
بۆنخۆش ، نه وه ی فره مان به چاکه و
ریگری له خراپه ده کات هه تا ده مریت

عَمَارَة: کریی وه ستاو بنیادنه ری
خانوو لانه و ساختمان

عَمَارَة - عَمَارَة: گه په کی گه وره ،
ئاوه دانی ، خانوو ، ساختمان ،
که له خانوو ، مال ، ته لاریه ند ، هۆز ، گه له
که شتی ، واژوی کاوله و ویرانه یه

عَمَّاش: هه ر کاروباریکی قورسو گران
نه زانری له کوپوه نه نجام بدری ،
جهنگو هه راو به زمی گران و سهخت

عَمَال: به كَيْك فره نیش و کار بکات ،
 به رده وام له سهر نیش و کار
 عَمَالَة - عَمَالَة: كَرِي، مَزِي ،
 رَزْزانه مانگانه ، كَرِي كَرِيكارو كه سِيك
 خزمهت و كَارِيك پيشكهش بکات ،
 پيشه ی كَرِيكارى
 عَمَالَة: مِيزهر، مه ندیل، شاشك،
 سه رپنج ، پوروك، نه ردی، مه ندیلکی
 سپی به كه به سترابى به سه ره وه
 عَمَان: ولاتيكه ده كه ويته سه ر كه نداوى
 عه ره بى و ده یارى هيندى
 عَمَان: پايته ختى ولاتى (نه رده ن)
 عَمَت فَلَان: كُزچانى وه شانندو گوى
 نه دايه بهر هه كه سِيك بگوى
 عَمَت الصُّوفِ وَالْحَوَةِ: پيچايه وه و بايدا
 به بارى پانى و خپى دايه تا له ده ستيا
 گردبيت
 عَمَت حَبِلِ الْقَت: بايداو لولولى كرد
 عَمَت فَلَانًا: تورپه يكرد، خه شمو قينى
 تاودا
 عَمَة: پور، تيتك ، خوشكى باوك، پلك،
 ميمك ، ديده
 عَمَة: شيوازو ديمه نى ميژه رو سه رپنج
 عَمَج - عَمَجًا: له رويشتنا خيرا روى
 به ريوه
 عَمَج الرَّجُل (سَبَحَ فِي الْمَاءِ): مه له ی كرد
 له ناودا
 عَمَدُ الشَّيْءِ: كُزله كه ی دايه بهر ،
 رايگرت ، وه ستاندى
 عَمَدُ فَلَانًا: به ناسن لييدا
 عَمَدُ الشَّيْءِ وَالشَّيْءِ وَإِلَيْهِ (قَصْدُهُ):
 گرتيه بهر، نيازى كرد، چوو بق لای

عَمَدُ الْمَرْصِ فَلَانًا: په ريشان و
 كاريگه ريكرد، بيزارو نيگه رانى كرد
 عَمَدُ الْأَمْرِ وَإِلَيْهِ: به نه نقه ست كردى
 عَمَدُ الْبَعِيرِ: كُزپاره كه ی ناوسا به هوى
 زور بار مه لگرتنه وه
 عَمَدُ الثَّرَى: باران ته پيكردو له سه ريه ك
 كه له كه بوو
 عَمَدُ الْإِنْسَانِ: نه خوشى په ريشانيكرد،
 په ريشان و جارپس بوو به ده ست
 نه خوشيه وه
 عَمَدُ الْغَيْمَةِ: كُزله كه و ستوونى بق
 داكوتى، به كُزله كه و ستوون هه لييدا
 عَمَدُ فَلَانًا: كُرديان به راگرو چاودير
 به سه ر خويانه وه
 عَمَدُ السَّيْلِ: ده رچه و ده روازه كه ی
 گرت هه تا له يه ك شوين و جيگه دا جه و
 مۇل ببيت
 عَمَدُ الْوَلَدِ: كردى به گاور
 عَمَدُ الشَّوْقِ فَلَانًا: په ريشانيكرد، دلى
 برد، خوشه ويستى په ريشان و
 سه رگه ردانى كرد
 عَمَدُ: نه نقه ست ، قه ستنى، هه وه س،
 پالپشت ، كُزله كه، په نا
 عَمَدًا (قَصْدًا): به نه نقه ست ، به ده ستنى
 نه نقه ست، به قه ستنى، به ناره زوو
 عَمَدَة: پشت پى به ستوو، سه روك و
 به رپرسي سه ربازان، كُزله كه، پالپشت
 عَمَدَةُ الْبَلَدِ: كوينا ، گه وه و به رپرسي
 شار
 عَمَدَةُ الْمَرْصِ: نه خوشى سيس و
 په ريشانى كرد

عَمَرُ الرَّجُلِ: زَودِ زَیا ، تهمَن درِیژبوو ،
به تهمَن بوو ، به سالَاجوو ، سالانِیکی
دووو درِیژ زَیا

عَمَرُ الْمَالِ: مال و سامانی زَود بوو ،
دارایی زَود بوو

عَمَرُ الْمَنْزِلِ بِأَهْلِهِ: ناوهدان بوو
به جینشیننه کانیه وه

عَمَرُ اللَّهِ فَلَانًا: خوا تهمَنی درِیژ کردو
مایه وه

عَمَرُ فَلَانٍ الدَّاءَ: دروستیکرد ،
ببنایکرد ، بنیادی نا

عَمَرُ الْقَوْمِ الْمَكَانَ (سَكَنُوهُ):
جینشینبوون تئیدا

عَمَرُ الْمَنْزِلِ: ناوهدانی کرده وه ،
تیادانیشست ، چوه ناوی

عَمَرُ رَيْبَةٍ: خَوای په رست ،
به ندایه تی کرد

عَمَرُ اللَّهِ فَلَانًا (أَطَالَ عَمْرَهُ): تهمَنی
درِیژ کرد ، زَود زَیاندی

عَمَرُ الْأَرْضِ: ناوهدانی کرده وه ،
ناوهدانی تیختست

عَمَرُ الدَّارِ (بَنَاهَا): دروستیکرد ،
بنیادی نا

عَمَرُ الْمَكَانِ بِالْمَسْكَنِ: ناوهدانی
کرده وه ، نوئی کرده وه ، چاکی

کرده وه ، پری کرده وه
عَمَر - عَمَر - عَمَر: زَیان ، تهمَن ،

مافی گیانداره له زَیاندا ، زَین له جیهاندا
عَمَر: مزگهوت ، په رستگا ، گوشتی

پووک

عَمَرُ النِّصْفِ (فِي عِلْمِ الطَّبِيعَةِ
الْقَوَوِيَّةِ): له زانستی سروشتی نه تومیدا
بریتییه له و ماوه یه ی ژماره ی
گه ردیله کانی ره گه زَیکی تیشکده ر
ده یخایانیت و تئیدا ژماره ی گه ردیله کانی
همان ره گه ز ده بیئت به نیوه ی
نه وه ندی خوی

عَمَر: له چک ، سه ریوش ، سه راشمه ،
سه رگوش ، ده رخونه ، ده فک ،

پارچه یه کی چوارگوشه یه له سه رو مل
ده نالتئیری و گری ده دری ، نالین ،

رئبازی خواناسی
عَمَر: ناویکه ، خلیفه ی دووه می

موسولمانانه
عَمَرَان: نه بوبه کری سدیق و عومره ی

کوپری خه تاق (ره زای خویان لی بیئت)
عَمَرَان: ساختمان ، خانو ، ناوهدانی ،

خه لک زوری ، شارستانی
عَمَرِي (عُقُودُ التَّمْلِیْكِ): له مولکداریدا

بریتییه له و گری به ست و ریکه و تنه ی
که سَیک بلی نه و ماله بق توو تیای

دابنیشه گه ر مردی ده گه پَینه وه بق
خوم یان نه گه ر من مردم بیگه پَینه وه وه

بق میراتگرانم
عَمْرَةٌ: بۆچوون ، سه ردان ، عه مره ،

حه جی پچووک ، به جی پهنانی
سرووته کانی حه ج به لام کاتیکی

دیاری کراوی بق نیه وه ستانی
(عه رفات)یشی تئیدا نییه

عَمْرَةٌ: هه رشتیک له سه ر بکری وه ک
میژه رو کلاوه ، ماوه و بوشایی نیوان

ده نکه کانی ملوانکه و زریزه یه ک

عَمَرَئَان: دووبنکه و بیخی ژیر زمان
 عَمَرِي مِنَ الشَّجَر: کزنه دار، تووترک و
 کونار له سه رۆخی رووبار بیت یان نه
 عَمَرْد: درێژی مهرشتیک، به دره وشتی
 به هیز، گنده له و پیسی نۆوزان و فیلباز
 عَمَرَس: پیاوی به هیزو رهق و توندوتیژ،
 توندو تیژ رویشتن، رۆژگاریکی
 سهخت و گران، به دره وشتی به هیزو
 پته و

عَمَرَطُ الشَّي (أَخَذَهُ): مه لیگرت
 عَمَرُود: درێژو بالای مه موو شتیك
 عَمَرُوس: منالی قه له وو تیکسمراو،
 به رخوله
 عَمَسَ الْكِتَاب: سرپه وه، کوژاندپه وه،
 لایبرد

عَمَسَ فُلَانُ الشَّيْءَ (أَخْفَاهُ): شارپه وه،
 په نهانی کرد، له بهرچاو و نیکرد
 عَمَسَ عَلَيْهِمُ الْخَيْرُ وَنَحْوُهُ: مه واله که ی
 لی شارپه وه، لی په نهان و نادیار کردن
 عَمَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: تیکه لیکردو دای
 به سه سه ریه کا، شتیواندی به سه سه ریه کاو
 روونی نه کرده وه

عَمَسَ الْيَوْمُ: تاریک و چه توون بوو
 عَمَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کاروباره که ی لی
 ئالۆزو شتیواند، لی تیکدا
 عَمَشَ فُلَانًا: به کوپرانه و بی پیزانین
 به گۆچان دایگرت وه

عَمَشَ فُلَانٌ: چاوی کریوو له گه ل
 نه وه شدا زوریه ی کات فرمیسک
 له چاوه کانی ده هاتن
 عَمَشَ جِسْمُ الْمَرِيض: چاکبوه وه،
 چوه وه سه رباری ساغو ته ندروست
 باشی

عَمَشَ فِيهِ الْكَلَامُ (تَجَعَّ): به سهوودو
 كه لك بوو بۆی، سهوودی پیگه یاند،
 که لکی گه یاند
 عَمَشَ عَنِ الشَّيْءِ: چاوی لی پۆشی،
 رابورد به سه ریا

عَمَشَ فُلَانًا: کزی چاوی چاک کرده وه
 عَمَشَ اللَّهُ الْمَرِيض: خوای گه وه
 شیفایدا، چاکی کرده وه، ته ندروستی
 بۆ گه پانده وه

عَمَشَ: نه وه ی به رژه وهندی و
 ته ندروستی و جهستی تیایه، شتی
 گونجاوو له بار
 عَمَشَاء: چاوکز و پرپوشاوی،
 چاوکوت و کوپر

عَمَشَت عَيْنُهُ: چاوی کزوپرپوشاویبوو
 عَمَشُوش: بۆله تری مه ندیکی لی
 خورابیت
 عَمَقَ الْمَكَانَ أَوِ الطَّرِيقَ: دوورو گوشادو
 به رین بوو، قوولبوو، درێژ بوه وه و
 دوورکه وته وه

عَمَقَ (غَوَطَ): قوولیکرد
 عَمَقَ وَتَعَمَّقَ فِي الْأَمْرِ وَالتَّحْتَ: چوه
 بنچ و بناوانیه وه، قوولیکرده وه،
 درێژه ی پیدا

عَمَقَ الْبُسْرَ: بیره که ی قوولکرد، نۆدی
 لته لکه ند

عَمَقَ - عَمَقَ: قوولی، بن، ناخ، قوولی،
 ته ختی بن
 عَمَقَ - عَمَقَ: قوولایی بیرو دۆل و
 شیوو ریکا
 عَمَقِي: پیاویك له قسه و ته کانیدا قوول
 بیر بکاته وه

عَمَل - عَمَلًا: دروستیکرد ، کردی،
به جیبی هینا، کاریکرد، نیشی کرد،
نواندی

عَمِلَ فُلَانٌ عَلَى الصَّدَقَةِ: کاروپیشهی
کۆکردنه وهی خێرو به خشیشه کان بوو
عَمِلَ عَلَى الْبِلَادِ: بوو به سه رکردهی
ولات ، بوو به فرمانپه و او کار به دهستی
عَمِلَ فِيهِ (أَثَرٌ): کاری تیکرد، کاری
لینکرد

عَمِلَ بِالْأَمْرِ: په پیره وی کرد، شوینی
کهوت، به دوپا رویشته
عَمِلَ الْبَرْقُ: به رده وام بوو،
هه ردره وشایه وه

عَمِلَ: کرئیی خۆی دایه
عَمِلَ عَلَى الْبِلَدِ (جَعَلَهُ حَاكِمًا): کردی
به فرمانپه و او ، کردی به دادپه ر
عَمِلَ عَلَى الْقَوْمِ: کردی به سه ردارو
فرمانپه و او به سه ریانه وه
عَمِلَ: کاروپیشه، کردار، کرده،
رهفتار، ته قه لا ، هه ول، کۆشش ،
هه ولدان ، دروستکردن

عَمِلَ: کار به دهست ، کارگوزار
عَمَلًا: بهرز ، بلند، زه به لاج ، چه لاک،
مه ردومی زه به لاج و که ته و زله
عَمِلَ: دراو، پاره ، پوول، پهره، زه پ،
دراوی نه غد، پاره ی دهوله تیی
عَمِلَ صَغْبَةً: دراوی سهخت
عَمِلَ وَرْقِيَةً: دراوی کاغز
عَمِلَ مَقْدَنِيَةً: دراوی کانزایی
عَمِلَ: کاریکی ناپه سه ندو شیاو ،
خیانهت و ناپاکی و نادروستی
عَمِلَ: چۆنبه تی کارکردن ، نه وهی
کاره و نه نجام ده درئ

عَمَلَسَ فِي سَيْرِهِ (أَسْرَعَ): په له ی کرد،
خیراییکرد

عَمَلَسَ: پته وو به میژ له سه رویشته
به خیرایی و په له، سه گو و گورگی
گه نده لو پیس

عَمَلَقَ الْمَاءُ (قَلَّ): که م بوه وه
عَمَلَقَ الْمَاءُ فِي الْحَوْضِ: تیکه لپوو،
مه یی، شپواو مه یی
عَمَلِي (إِجْرَائِي): کرداری،

به ده ستکرد، کرده یی، کارین
عَمَلِيَّةٌ: کردار، رهفتار، کردن،
به جیهیتان ، مه به ست ، مه رام ،
به پتوه بردنی کار

عَمَلِيَّةٌ جِرَاحِيَّةٌ: برینسازی، برینکاری،
نه شته رگه یی
عَمَلِيَّةٌ حَرْبِيَّةٌ: کاریکی جهنگی ،
هه ستان به رووداوکی جهنگی

عَمَلِيَّةٌ مَالِيَّةٌ: کاریکی دارایی
عَمَمَ (ضِدَّ خَصَصَ): هه مووی گرته وه،
به هه موانی راگه یاند ، گشتانی،
سه رچه می، تیکرایی ، واژووی تاییه ته
عَمَمَ - تَغْمِيمًا: میژه ری کرده سه ر،
میژه ری به ست

عَمَمَ الْأَمْرَ: دوباره کردیه وه،
نه نجامیدایه وه، چاوی لینکرد یان وایان
لینکردو بوو به شوینی گه پانه وه یان
عَمَمَ: زۆرو کۆپوه وه ، ته و اوو گشتی
هه موو شتیک

عَمَمَ مِنَ الرَّجُلِ: نه و پیاوانه ی خیریان
گشتی و زۆده
عَمَمَ: ته و اوو کامل نه ندانم، جوانی،
ته و اووی لاوی و مال و جهسته جوانی و
سه رنج راکیشی

عَمَن بِالْكَانِ: مايه وه لئى ، تئيدا
نيشته جى بوو

عَمَهُ - عَمَهَا: سه رسام و سه راسيمه بوو
له وهى بزانييت روو له كوئى بكات ،
سه ركه ش بوو

عَمَهُ فِي الْأَمْرِ: ريگه ي راست و دروستى
نه زانى

عَمَهُ - عَمَهَا، وَعَمَهَا تَأْ وَعَمَوْهَا:
سه رسامبوو، سه رگه ردان و
سه راسيمه بوو

عَمَهُ الْأَرْضُ: رنمايى و هيمائى تئيدا
نه بوو، بئى تالابوو ، بئى نيشان بوو
عَمَهُ فِي ظِلْمِهِ: به بئى تاوانئى زيادو
ناشكرا سته ميكرد

عَمَهُ: سه رسامى ، سه رسووپمان ،
سه راسيمه بوون ، واق و پمان، دوودلئى
عَمَهُ (فِي الطَّبِّ): له پزىشكيدا برىتيه
له له ده ستدائى هه سته پيكردن به شت
وهك له ده ستدائى هه سته تكدردن
به شتوازي شتو مهكو كه سه كان و
سروشتيان

عَمَاهَا: زه وييهك هيج نيشانه و
هيمايه كى تئيدا نه بيت

عَمُوهُ: كۆله كه، پايه ، ستوون، چلاك،
دارتال، نه ستوون ، ديرهك، نيرگه،
ئه و گه وره و سه رداره ي پشتى
پئنده به سترئى له هه مووشتيكدا

عَمُوهُ مِنَ الْأَعْصَارِ: گه رده لوول و بوژان
له ئاسماندا

عَمُوهُ مِنَ الصَّبْحِ: ئه وهى شهبه ق
ده دات ، رووناك ده بيتته وه،
ده دره وشيته وه

عَمُوهُ الْبَطْنُ: پشتى ، تهختى
عَمُوهُ الْأَمْرُ: كۆله كه ي كارئك مه به ست

پئى ئه وه به كه بئى ئه و ناكرئى
عَمُوهُ (فِي الْهَنْدَسَةِ): له نه دنازه دا
به مهر پارچه يهك ده وترئت درئيه كه ي
ده جار زياتره له درئى ناوچه ي
پچووك و خوگره له به رانبهر هيژى
فشاردا

عَمُوهُ (فِي الْمِيكَانِيكَ): له ميكانيكدا
برىتيه له ستوونى به پئوه بردن

عَمُوهُ الْإِشَارَةُ: ستوونى هيمائى ئامير،
عه موودى نيشانه و ئاواسته كراو
عَمُوهُ الْمِيزَانُ: ستوونى وابه سته ي
هه ردوولاي ، راگرئى

عَمُوْدِي: كۆله كه يى، نه ستوونى،
ستوونى، وه ستاو، تان، قين
عَمُول: كاسب ، ئيشكهر، به ئيش و كار،
فره ئيش و كاركر

عَمُولَةٌ: كرئى، به شتيا، ئه و
بره پارهييه ي ده لال و ده زگايهك له برى
كارئكدا وهري ده گرئت

عَمُوم: گرته وه، هه موان گرته وه،
سه راپا، سه رپا ، تئيكرا، گشتى، زوريه
عَمُومِي: گشتى، تئيكرايى، باو،
هاويه شى

عَمِي (ذَهَبَ بَصَرُهُ): كويزيوو، چاوى
كويزيوو، سوئى چاوى داهات
عَمِي عَنِ الشَّيْءِ (لَمْ يَهْتَدِ إِلَيْهِ):
له ئاستيا كويزيوو، نه ي بينى، كويزيوو
له ئانايا

عَمِي عَلَيْهِ الْأَمْرُ (إِلْتَبَسَ): سه رى
لئيتكچوو، سه رى لئيشئوا

عَمِيَ الْأَخْبَارُ وَالْأُمُورُ عَنْهُ وَعَلَيْهِ : لِي
 شاريه وه، په نهان بوو، ناديار بوو لتي
 عَمِيَ عَلَيْهِ طَرِيقَهُ : ريگه ی لِي ون بوو،
 نه يدوزيه وه
 عَمِيَ فَلَانُ عَمَائَةً : رڼچوو له به تال و
 پووچدا ، له سهرگه ردانيدا ته او
 نغزو بوو
 عَمِيَ قَلْبُهُ : دل کويړيوو، راستي و
 حقه نه دی
 عَمِيَاءُ : ثافره تی کويړو نابينا
 عَمِيَّةٌ (ضَلَالٌ) : نه زانين، دواکه وتوویی،
 سه رليشيواویی
 عَمِيَّةٌ - عَمِيَّةٌ : گومړاي، سه رليشيواویی،
 ويلى و سهرگه ردانی
 عَمِيَّةٌ : زيره کی، ليها توویی ، به توانايی
 عَمِيَّةٌ : به پړوه بهر، سه رڼک ، راگر،
 پيشه وا، نه خوشيک نه توانيت دابنيشيت
 هه تا له ملاولوه راخه نه خريته پشت و
 لاکانی، پله يه کی سهريازييه
 عَمِيَّةُ الْجَامِعَةِ : سه رڼکی زانکو ،
 راگری زانکو
 عَمِيرٌ : شوين و جيگه ی ناوهدان
 عَمِيرَةٌ : شانه کانی هه نگ به گشتی
 عَمِيْقٌ : قول، کوور، چال، سووتال،
 سووتار، بيره چال، زهوی قول و
 هه لکه نراو
 عَمِيْقُ التَّفْكِيرِ : يه کيک قول
 بيربکاته وه، بيرمهند، بيريار
 عَمِيْلٌ : کارناشنا، بسين، جيگر،
 نوينه ر، سيخوپ، جاسوس، هه ميشه
 کړيار

عَمِيْلٌ سِرِّيٌّ : شوفاړ، جاسوسيکی
 نهيتی و په نهان، سخوريکی په نهان،
 نه وسيخوپه ی به په نهان و نهيتی کاری
 سيخوپي نه نجام ددهات
 عَمِيْمٌ : گشتی، باو، نه وه ی گردو
 کډه بيته وه و زوری نيشان ددهات،
 ته وای هه رشتيک ، گيايه کی وشکه
 عَنْ (حَرْفُ جَرٍّ) : به م مانايانه هاتوه :
 ده رياره ی، به هو ی ، بو ، پاشان ،
 پاش ماوه يه ک ، تاوئک
 عَنْ إِذْنِكَ : تکايه ، به يارمه تی خو ت
 عَنْ قَلِيلٍ (بَعْدَ قَلِيلٍ) : له دوی که ميک،
 پاش ماوه يه کی تر، پاش چن ساتيکی
 دی
 عَنْ يَسَارَةٍ (مِنْ يَسَارَةٍ) : له لای چه پيه وه
 عَنْ قَرِيبٍ (عَمَّا قَرِيبٍ) : به م نزیکانه،
 به م زووانه
 عَنْ لَهْ : بويده رکه وت، بوی ناشکرا بوو،
 روون بوه وه بوی
 عَنْ بَفْكَرِي الْأَمْرِ : هات به بيرما ، بوم
 روون بوه وه
 عَنِ الْأَمْرِ فَلَانًا (أَهْمَهُ) : لای گرنکبوو،
 مه به ستی بوو ، به ته نگيه وه بوو
 عَنِ الْأَرْضِ بِالنَّبَاتِ : ده ريکرد،
 ده ريذا، سه ری هه لدا ، هاته دهره وه
 عَنِ اللَّهِ بِهِ عَنَائَةً (حَفَظَهُ) :
 پاراستی، خوی گه وره پاريزگاری
 ليکرد
 عَمَّا - عَمَاءُ : رهنج ، ره نچدان ، کوشش،
 کويړه وه ری، دهرده سه ری، ماندوبوون،
 شه که تی ، هيلاکي

عَنْاب: شاخیکی دریزی خپ
عَنْاب: داریکه دهنکه کانی وهك دهنکه
زهیتون وایه و تامیکی شیرین و خوشی
هیه و شهش مهتر دریزه و رهنکی
سوره

عَنْاب (بائع العنب): تری فروش
عَنْاج: جلوی حوشر، پهتیکه
دولچهی پیوه ده به ستری، پشتی پیاوو
جومه کانی

عَنْاج مِنَ الْأَمْرِ: خاوه نی، به توانای
عَنْاد: به ره لستی، به رگری،
سه رکیشی، وړك به ستن، رق گرتن،
خوسه ری، پاخی بوون، به له سه بوون
عَنْادِيَّة (فَرْقَةُ مِنَ السُّوفِسْطَانِيْنَ):
تاقم و گروهیکه له (سوفستائییه کان) و
نکولی ده کن له راستی پیکهاته کان و
هموو بوونیک به خه یال و نه ندیشه
داده نین

عَنْاس: ناوینه، روویا، تخت
عَنْاق: دامای، که ساسی، کاره می،
میچکه ی مه پوین هه تا سالتیک ته واو
دهکات

عَنْاق (مُعَانَقَة - حَضَن): ده ست
له ملکردن، له نامیز گرن، باوهش
به یه کتردا کردن

عَنْان: هور، نه وهی بهرچاو ده که ویت
کاتی ته ماشای ناسمان ده کړیت، لای
هرشتیک، ته نیش، لا

عَنْان السَّمَاء: فهله که، ناسمان،
چرخ
عَنْان: قایش لغاو، جلوه و،
ده ستره شمه، دانه لغاو، هوسار،
هه فسار، قه وچه

عَنْابِيَّة (إِعْتَبَاء - إِهْتِمَام): گرنکی،
گرنکی پیدان، بایه خ، پاراستن،
چاودتری

عَنْبُ الكرم (صَارَ ذَا عَنْب): تری گرت،
به ریگرت، میوه که تری گرت

عَنْب (ثمر الكرم): تری، تری،
هه نگور، به ری دره ختی میوه
که به میشوو دهیگری و چه شنی جیاوازو
فرهی هیه له وانه: زهر دکه، زهر دی،
زه لکه، سپلکه، سووراو، سوورشامی،
شه قشه قه، شیازی، عشاق، فره خی،
کاژاو، کشمیشی، کلکه ریوی، گهرمه،
گوت توله، مام برایمه، میخی،
نینوکی بووک، یاقووتی، سه رقولکه،
رهش میری، سایه نی، پایزه

عَنْبُ الذَّائِب: روه کیکی کیوی به له گه ل
په موودا ده پوینت و به ریکی پچوکی
رهنگ رهشی وهك تری هیه و
تامیکی مزی هیه

عَنْبَا (أَنْبَج - مُنْجَة): داریکه له ولات و
شوینه گهرمه کان ده پوینت و
به روپوومه کی خوش و به تامه و ده کړی
به شه ربه ت

عَنْبَر الشَّيْء: به عنبر بونخوشی کرد،
بونداری کرد

عَنْبَر: بون عنبر، عه ماری دانه ویله،
چاله خه له، که ندو، جزرکی نقد
گهره یه له نه هه نگو حووت که
دریزیه که ی ده گاته (60) پی و جه سته ی
گهره یه و دانداده، په ناگه یه که
سه ریازو که سانی نه خوش تیدا
داده نیشن و هه لده دن، گیایه که،
سه رگوناو کولم

عَنْبَرُ الشَّاءِ وَعَنْبَرَتُهُ (شِدَّتُهُ):

سه رماو سۆلهی زستان، سه رماي
سه ختی زستان

عَنْبَرِي: مهی و شه رابی عه نبر، مهی
بۆن عه نبر

عَنْتَ (لَقَى الشَّدَّةَ): تووشی
تهنگانه بوو، کهوتنه تنگانوه،

ناپه جه تی و ده رده سه ری هات به سه را
عَنْتَ الشَّيْءَ (فَسَدَ): تیکچوو، شکا،
شیوا

عَنْتَ الْعَظْمَ: شکا دواي به سستنی،
شکایوه

عَنْتَ (شَدَّدَ عَلَى): زۆری لیکرد،
ناچار لیکرد، تهنگی پێته لچنی

عَنْتَ: مه له، تاوان، زینا، داوین پیدی،
لووتبه زانی، خۆبه زلانی

عَنْتَ: په ککه وتن، ناتوانایی جنسی،
له پیاوه تی که وتن، که پرێک له لقو په لی

دارو درهخت دروست کرابیت
عَنْتَرَ الذَّبَابَ: ویزه ویزی هات،

دهنگی لیها
عَنْتَرَ فُلَانٌ: هانیدا له جهنگدا، دنهیدا،

پالی پێوه نا، ریگهی سهخت و دژواری
گرته بهر

عَنْتَرَ فُلَانًا بِالرُّمَحِ: برینداری کرد،
زامداری کرد، لی دا

عَنْتَرَ: نازا، گوستاخ
عَنْتَرَ - عَنْتَرَ - عَنْتَرَةٌ: میش، میشی

سه وز
عَنْتَرَةٌ: نازاو گوستاخ له جهنگدا

عَنْجَ الشَّيْءَ (جَذَبَهُ): به کیشی کرد،
رایکیشا

عَنْجَ رَأْسُ الْبَعِيرِ: سه ری خوشتره که ی
به کیش کرد

عَنْجَدَ الْعَلَبَ: میوزه که ی خراب بوو،
باش نه بوو

عَنْجَهِي: نه وه ی خۆبه زلانی و که شو
فشی تێدایه، په کێک وشکو توندوتیژی

تیا بیت
عَنْجَهِيَّةٌ: خۆبه زلانی و که شو فشی،

زال و بالاده ست نواندن
عَنْدَ - عَنْدَ عَنِ الطَّرِيقِ أَوْ الْقَصْدِ أَوْ

الْحَقِّ: لایدا، له ری لایدا، له مه به ست
لایدا، له ری راست ده رچوو

عَنْدَ الرَّجُلِ (خَالَفَا الْحَقَّ): له ری راست
لایدا، چه وتیکرد

عَنْدَ عَنْتَ: لی دورکه وته وه،
دوره په ریز که وت لی

عَنْدَ النَّاقَةِ: له خوشتری تر
دورکه وته وه به ته نیا له وه را

عَنْدَ الْعَرَقِ أَوْ الْجَرَحِ: خوینی له بهر
رۆیی و وشکی نه کرده وه، لی رۆیی و

نه وه ستایه وه
عَنْدَ فُلَانٍ: خۆی به زلانی و

له سنوورده رچوو له گومرایی و
سه رلیشیتواویدا، پێچه وانه ی حق و

راستی وه ستا، دژ به حق و ره و بوو
عَنْدَ (إِسْمَ لِمَكَانِ الْحُضُورِ): له پال،

ته نیش، له کن، له لای، له تەك
عَنْدَ (إِسْمَ لِرِمَانِ الْحُضُورِ): له کاتی،

کاتی، ده می، واده ی، کاتی، که
عَنْدَ لَذَا (حِينَئِذٍ): نه وسا، له وکاته دا،

نه و ده می، نه و جا
عَنْدَمَا (مَتَى مَا): له کاتی کدا، له کاتی،
مه ر کاتی، که ی

عَنْدَك (قَف)؛ بوهسته، راوهسته،
رأبمینه، نِیستِیک بکه

عَنْدَلِیْب (بَلْبَل)؛ بلبل، شالور، ثالور،
شالوک، شالوک، شهملول، جوره
بولبولیکه فره جولیهو به چن
جوریک ده خوینتیت و له روژانی به هارا
به دهر ده که ویت

عَنْدِی؛ لام وایه، لای من، پیموایه، رام
وایه

عَنْدِیَّة (فَرْقَة مِنَ السُّوْفَسْطَانِیَّة)؛
تاقمیکن له (سوفستائیبه کان) بانگه شهی
ئوه ده که ن گوايه بنه چه و بنه پره تی
هرشتیک ده که پیتته وه بۆ بیرو بۆ چوون
ته نانه ت گهر یه کیک وایه پهی برد مرؤف
بی تکیان و تن بیت ئه و راست و
گودجاوه لایان

عَنْزَرَّ عَنْهُ؛ لئی دور که وتوه، دورو
په راگنده که وت لئی

عَنْزَرَّ فَلَأَنَّا عَنْزَرَّا؛ به نیزه یه کی گچکه
برینداری کرد

عَنْزَر - عَنْزَرَة (أَنْثَى الْمَعَز)؛ بزنه می،
بزنه میچکه

عَنْزَرَة؛ له گوجان دریزتره و له رمیش
کورتره و له خواره که یدا نیزه یه کی وه ک
نیزه ی رمی پیوه یه

عَنْزَرَة مِنَ الْفَأْس؛ روه کی، تیزیه کی
عَنْزَرِي؛ پیاویکه له (بني عنزة) و کاتی
چوته دهر وه ئیدی نه که راوه توه
ئهمهش بوه به مه سه ل له نئیو
عه ره به کاندای بۆ کاریک که وایه هرگیز روو
نه دات

عَنْسَ الرَّجُل (أَسَنَ وَلَمْ يَنْزَوِج)؛ پیربوو
ژنی نه مینا، چوه ساله وه و هاوسه ری
نه گرت

عَنْسَ - عَنْسَأ؛ هه مو سه عاتیک
ته ماشای ئاوینه ی کرد، هه ر کاتر میژیک
له ئاوینه وردبوه وه

عَنْسَ؛ به ردیک له ئاودا، حوشتریکی
به مینو توانا، دال، ره شه دال

عَنْسَتَ الْبِکَر؛ کیزه که پاش
پینگه یشتنی زۆرمایه وه و شووی نه کرد،
پاش بالۆ بوونی مایه وه و میژدی نه کرد
عَنْسَتَ الْبِیْتِ الْبِکَر؛ کیزه که مایه وه و
شووی نه کرد، قهیره بوو میژدی نه کرد
عَنْسَتَ الْبِکَر أَهْلَهَا؛ که س و کاری
به شوویان نه دا هه تا کاتی به سه رچوو،

میژدیان پیتته کرد تا قهیره بوو
عَنْصَر؛ بنه پهرت، بنه چه، ره گ، ریشه،
ره چه له ک، ره گه ز، توخم، به شتیک
له پیکه پیتته ره کانی شتیک، لای
پیشینه کان چوار توخم و ره گه ز هه یه:

ئاگر، هه و، ئاو، خاک و خۆل
عَنْصَرَة؛ جه ژنیک می سیحیه یادی

دابزه زینی (روحی قودسه) بۆ سه ر
قوتابی به کانی دوا (عید الفصح)
به په نجا روژ یادی ده که نه وه، لای
جوله که کانیش یادی دابزه زینی
شه ریه ته له کتوی (سینا)

عَنْصَرِي؛ ره گه ز به رست، ره گه زخواز،
توخمین

عَنْصُرِيَّة؛ ره گه ز به رستی، ده مارگرژی
ده مارگری تاکیک یان کۆمه لیک بۆ
ره گه زو نه ژادیک

عَنْصَاءُ: هر که سَنَکِ پهرته وازه
له روه و قزو شتی تر، پاشماوه ی
هرشتیک کاتی زوربه ی دهرپوات،
جله وه حوشت یان مه پ

عَنْصَل: پیازه ورجانه، روه کیکه
نزیکه ی مه تریک به رزده بیته وه به شی
خواره وه شی وه ک پیازیک وایه و
له مه به سستی ته ندروستیدا به کارده بری
بق روماتیزمه باشه، پیازده شتی و پیاز
نیزگیس

عَنْظِي بِهِ: گالته ی پیکردو به قسه ی
ناشرین و ناقلات هات پیدایا
عَنْظَاب: کولله ی زهردی گه وره،
گه وره کولله ی زهرد

عَنْظَوَان: روه کیکه گهر حوشت زوری
لی بخوات تووشی ژانه سک ده بیت ،
کولله، درنده ی زمانپیس و بۆگه ن

عَنْقَنَ عَنْقَةً: جۆره بیژه به که
له قسه داو (همزه) به (عین)
ده رده بری و نه مهش له زمانی (ته میم) دا
هاتوه

عَنْقَنَ الرَّأْيَ (فِي عِلْمِ الْحَدِيثِ):
له زانیاری فه رموده یا نات واییه که و
فه رموده گپ ره وه رشته ی
گپ ره وانی فه رموده به که له دوا ی به که
باس ده کات به بی نه وه ی خوی
همه موویانی بینبیت و چاوی پیتیان
که و تبیت

عَنْقَ بِهِ: به توندی سه رزه نشتی کرد ،
توندگرکی و هات به سه ریا ،
سه رزه نشتی کردو به نه نگ و نکوولی دانا،
ره ق بوو له گه لی ، توندوتیز بوو
له گه لی و پیا هه لساخا

عَنْقًا تَغْنِيْفًا: به ره ق و تیژی
ره فتاریکرد، توندو تیژ بوو
عَنْق - عَنْق - عَنْف - شِدَّة - خَشَوْنَة:
توندی ، توندوتیزی ، ره قی ، زه بره و
زه نگ، زبره ره قی

عَنْقَة: نامیریکه ناوی له خو پو تیژ لی
ده دات و په روانه و نامیره که
هه لده سووپینی، نینوانی هیله کانی
کشتوکال ، نینوان گوله کان
عَنْقُ: که می و سووکی شت ، که مو

نزمی
عَنْقَة: گه نه مووی نینوان لیوی خواروو
چه ناگه

عَنْقُو: سه رته تاو باشی ، نه وه ل و چاکی
عَنْقَوَان الشَّبَاب (شَرخ): مه رته ی
لاوی، تافی لاوی ، سیره ی گه نجیتی،
سه رته ی لاوی

عَنْق (طَال عَنْقَه): ملی دریز بوو،
گه ردنی دریزو بالابوو

عَنْق (أَخَذَ بِعَنْقِهِ): ملی گرت، به خه ی
گرت، گه ردنی توند گرت
عَنْقَ طَلَعَ الْفُخْل: دریز بوو، هه لیدا ،
به رزبوه وه

عَنْقَ فَلَانًا: توند مل و گه ردنی گرت و
گوشی

عَنْق - عَنْق - عَنْق - أَعْنَق: گه ردن ،
مل، گه رده ن، نه سستو ، گپه په ،
خبگه ، ملی گیاندار به رووکاری
پیشه وه دا

عَنْق: جۆره غارغارین و رویشتنیکه
حوشتو نه سپ تیدا به خیرایی ده رۆن
به پژه

عَنْقَاء: عَنْقَا ، سَمْرَخ ، شَامَهَل ،
بَالْتَدَه يَه كِي نَه فَسَانَه يِي يَه ، دَانَا ،
زَقْدِزَان ، مَل دَرِيژ

عَنْقَاش: سَبَلَه ، سَه رَسَوَالَكِر ، نَه وَهِي
گوند به گوند ده گه پي و شتو مهك
ده فروشي ، ورده واله فروش

عَنْقَلَد: مَاسِيَه كِي زِيوِي نِي بَرِيَسَكِه دَاَرِه

عَنْقَر: بَنَكِي پَاقَلَه ، بَنَكِي دَاَرخُورَمَا

عَنْقَشْ فَلَان: پَا بَه نَدَبُو پِي وَهِي

عَنْقُوْد: مِي شُو ، بُول

عَنْكَ الرَّمَل: بَه رَزِيوَه وَهِي رِي گَه ي
تِي پَه رِيوُونِي نَه مِي شَتَه وَه

عَنْكَ الْفَرَس: مَه لِي گَرَت وَ چَوَه سَه رِي

عَنْكَ اللَّبَن (خَر): مَه يِي ، بَه سَتِي

عَنْكَ الْمَرْأَة عَلَى رُوجِهَا: لَه رَشَتَه وَ

بَه نَدِي مِي رَدَه كَه ي دَه رُچُو ، يَا خِي بُو

عَنْكَ عَلَى أَبِيهَا (عَصْثَه):

سَه رِي پِي چِي كَرَد ، يَا خِي بُو ، بَه لَه سَه بُو ،

بِي گُو يِي كَرَد

عَنْكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: مَه زَنِي مَه رَشَتِي كِ ،

بَه شِي كِ لَه شَه وَ ، سَا تِي كِ

عَنْكَب: نِي زِي نَه ي جَالْجَالُو كَه ، تُو خَمِي

جَالْجَالُو كَه

عَنْكَبَاة - عَنْكَبَة: مِي يِي نَه ي جَالْجَالُو كَه

عَنْكَبُوْت: جَالْجَالُو كَه ، جُولَاوِي كَه رَه ،

پِي رَه قُو ك ، شَه قِن پِي رَك ، پِي رَه لَالُو ك ،

پَه سِي سَكَلِي ، دَا پِي رُو چَك ، مَامَا لَه ، پِنْد ،

پِنْدَه پِي رَ ، كَا كَلَه مَوُوشَان ، دَه عِبَا يَه كِي

چَنگ چَنگ لَه كُونْدُو قُو رِي نِي دِيوَارُو

بَنَمِي چَا بَه دَاوِي كِي زُو ر بَارِي كِ هِي لَانَه

دَه تَه نِي بُو كَرْتَنِي مِي شُو مَه رُو ش

عَنْكَشَ الْقُشْب: مَه لُچُو ، مَه لِي دَا ، چُو

بَه نَاوِيَه كَا ، بَه رَزِيوَه وَه ، بَالَا يِي كَرَد

عَنْكَش: نَه وَه ي گُو يِي بَه خُو جَوَان كَرْدَن

نَا دَا ت

عَنْمُ الْبَنَان: رَه نَكِي كَرَد

عَنْم: تَه رَز ، رِي شَالِي مِي وَ ، بَه وَ تَالَه

بَارِي كَانَه دَه لِي سَن كَه لَه دَه وَ رِي لَاسَكُو

كَه لَآ ي مِي وَه كَه دَه رَدِي تُو تَا مِي كِي مَزِي

خُو شِي مَه يَه

عَنْمَة: قَلِي شَاوِي دَه مَو لِي وَ ي مَه رَدُو م

عَنْمِي: رُو وَ گَه شِي سُو وُو سِي

عَنْنُ الْكِتَاب: نَاوِي شَانَه كَه ي نُو وُ سِي ،

نَاوِي شَانِي بُو دَا نَا

عَنْنُ الْمَرْأَة شَعْرَهَا: قَزِي كَرَد بَه نِي وَ

يَه كَا ، مَوْنِيَه وَه

عَنْنُ الْفَرَس أَوِ اللَّجَام: جَلَه وَ ي بُو كَرَد ،

قَا يِش وَ جَلَه وَ ي بُو كَرْدَن

عَنْو: نَا رَه حَه تِي ، چَه رَمَه سَه رِي ،

دَه رَدَه سَه رِي

عَنْوَان: نَاوِي شَان

عَنْوَانُ الْكِتَاب: نَاوِي شَانِي كَتِي ب ،

نَاوِي پَه رَاو

عَنْوَانُ الْمَقَالَة: سَه رُو تَار ، سَه رِنَاو ،

سَه رِي بَاس

عَنْوَة: بَه زُو ر ، بَه تُو پَزِي ، بَه زَه بَرُو

زَه نَك ، جَه وَ ر ، زُو ر دَا رَه كِي

عَنْوَد: لَاسَار ، قِي رَسِ چَمَه ، رَق قَا يِم ،

سَه رَكِي ش ، رَقَاوِي

عَنْوَنُ الْكِتَابِ عَنْوَتَة: نَاوِي شَانِي بُو

دَا نَا ، نَاوِي شَانِي پِي دَا

عَنِي (كَدَّ وَتَعَبًا): ره نجیدا ،
کوششی کرد، کوشا ، ته قه لایدا ،
مه ولیدا ، ناستوری و چهرمه سهری
چه ست

عَنِي الرَّجُلُ: به ند کرا ، نه سیرکرا ،
ده سنگیر کرا ، گرتیان

عَنِي فَلَانٌ بِالْأَمْرِ: سه رقالبوو پیوهی ،
خه ریک بوو پیوهی

عَنِي الْأَكْلُ فِيهِ: به کهک بوو ،
به سوودبوو ، سوودی لیوه رگرت

عَنِي بِالْأَمْرِ: سه رقالبوو پیوهی ،
خه ریک بوو

عَنِيَّة: ره نج ، کوشش ، ماندوبوون ،
مه ولدان

عَنِيَّة: شیرگیر ، ده مارگه رم ،
چه قاوه پوو ، که لهره ق ، سه هه ند ،

سه ریکتش ، قیرسیچمه ، گیر ، رقاوی ،
چه موور ، یاخی ، به له سه ، رارا ،

چه پخوون
عَنِيْفًا: ره ق ، توندو تیژ ، به زه بر ،

چه بگر ، ره شکوژ ، سه خت ،
ماندووکه ر

عَنِين (عَاجِزٌ ثَنًا سَلِيًّا): په کهکه وتوو ،
لیوه بوو ، سست بوو له هیژی پیاوه تیدا ،

ناتوانا و که مهیژ له جنسدا
ع

عَهْدَة: بارانی سه ره تای سال ، به که م
بارانی به هار

عَهْدُ فَلَانٍ إِلَى فَلَانٍ عَهْدًا: په یمانی
خسته نه ستوی و رایسپارد پاریزگاری

لیبکات
عَهْدُ إِلَيْهِ بِالْأَمْرِ: رایسپارد ، خستیه
نه ستوی

عَهْدُ الشَّيْءِ: ناسی ، زانی
عَهْدُ فَلَانًا: جار له دواي جار په یمانی

پی تازه کرده وه
عَهْدُ فَلَانًا بِمَكَانٍ كَذَا (لَقِيَهُ فِيهِ):

چاوی پیکه وت ، بینی ، دیتی
عَهْدُ الْوَعْدِ (وَقَاهُ): په یمانی میتنا به دی ،

به وه فاو نه مه کداربوو
عَهْدُ الْمَكَانِ: بارانی سه ره تای سال

لییدا
عَهْدُ اللَّهِ (وَحْدَهُ): به تاک و ته نیا

رایگرت ، به ته نیا په رستی
عَهْدُ: گفتم ، به لئین ، په یمان ،

ریککه وتن ، دلنایی ، پاراستن ، بینین ،
پیگه یشتن ، دم ، کات ، سه رده م ،

چه رخ ، خۆشه ویستی ، هاوپیته تی ،
وه سیهت ، نه و نووسراوه ی به رپرس و

کار به ده ست ده ینووسی بـ
کار به ده سته کانی و تییدا داوی پیاده ی

داد به وه رییان لیده کات
عَهْدُ: به جی هتیری به لئین و په یمان ،

په یمانپاریز
العَهْدُ الْقَدِيمُ (مِنَ الْكِتَابِ الْمُقَدَّسِ):

چه رخی دیرین له کتیبی پیروژ به و
ده قانه ده وتریت به ر له هاتنی

حه زه تی (مه سیح) - سه لامی خواي
لیبیت - نووسراوه

العَهْدُ الْجَدِيدُ (مِنَ الْكِتَابِ الْمُقَدَّسِ):
چه رخی نوی له کتیبی پیروژ به و ده قانه

ده وتریت دواي حه زه تی (مه سیح) -
سه لامی خواي لیبیت - نووسراوه

عَهْدَانُ: ده ستبه رو زامنکردن
عَهْدَة: باران له دواي باران

عَهْدَة: به برپرسی، زامنسی،
 ده سسته به ری، دلنیاپی، لاوازی،
 زه بوونی، که ساسی، که پانه وه بق
 شتیک و چاککردنی
 عَهْدَة (فِي الْبَيْعِ): له مامه له و
 فرو شیاریدا به ده سسته برکردنی
 دروستی و شیاوی مامه له که ده وتریت
 و پزای چاک و باشی فرو شراوه که دا
 عَهْدِي بِه أَنَّهُ كَذَّابٌ: لیتی پشت
 نه ستورم، دلنیا م نه وه به، لیتی دلنیا م
 عَهْر (هَجْر): خرابه ی کرد، زینای کرد،
 داوین پیسی نه نجامدا
 عَهْر الْمَرْأَةِ وَالْيَهَاءِ (رَأَى بِهَا): زینای
 له که لکرد، به شتیوه یه کی نادرست و
 ره و اجوت بوو له که لی، به حه رام
 دروست بوو له که لی
 عَهْر - عَهَارَة (فَسَق): خرابه کردن،
 داوین پیسی، سوزانیتی، خو فروشتن،
 له ش فروشی
 عَهْر - عَاهِر: داوین پیس، زیناکار،
 خرابه کار، به دپه وشت
 عَهْنُ الشَّيْءِ (دَاوَمَ وَثَبَتْ): جیگیربوو،
 چه سپا، ره گی داکوتا
 عَهْنُ فِي الْعَمَلِ (جَدَّ): تیکو شا،
 مه ولیدا، ته قه لایدا، ره نجیدا
 عَهْنُ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ): مایه وه،
 جینشین بوو
 عَهْنُ النَّجَلَةِ: لق و پوپه کانی
 وشکیانکرد، وشک بوون
 عَهْنُ لَهُ مَرَادَةٌ: میواو ناواتی بق هتیا به
 دی، ناواته کانی بق پشخست
 عَهْنُ مِنَ الْمَكَانِ (خَرَجَ): گواستی وه،
 کوچی کرد، رژی، دهرچوو، باری کرد

عَهْنُ: خوری، هری، په ژم، په شم،
 بلول، پور، تووکی مه په
 عَهْنَة: پارچه خوریه ک، دهره ختیکه
 گوئیکی سوور دهره دکات
 عَهِيدٌ: به لئندر، ده سته بهر، په یمان
 به ست، کون و دیرین

عَوَائِقُ

عَوَى الْكَلْبُ: لوورانی، وه پی، وه په
 وه پی کرد
 عَوَى الْقَوْمُ (دَعَاهُمْ إِلَى الْفِتْنَةِ):
 بانگی کردن بق خرابه و فیتنه،
 بانگه شای کردن بق بشیوی و
 ناژاوه گیزی
 عَوَى الشَّيْءُ (عَطَفَ - مَالَ):
 خواریکرده وه، لاری کرده وه، لایدا،
 ترازانی
 عَوَى الْحَبَلُ وَالشَّعْرُ وَالْقَوْسُ: بایدا،
 لوولی کرد، پیچاپه وه
 عَوَى الشَّيْءُ ثَعْوِيَةً: لاریکرده وه،
 بایدا، خواریکرده وه
 عَوَاءُ (صَوْتَ الْكَلْبِ وَإِنْ أَوَى أَوْ الذُّلْبُ):
 لووره، لووره لوور، وه پین، چه پ
 عَوَاءُ: نذر وه پ، نذر نه لوورینی
 عَوَالِدُ: سوور، ده سته کت، که لک،
 قازانج
 عَوَالِدُ: چوار مه ساره به چوار
 گوشه به که دروست ده که ن و
 له ناوه راستیا نا مه ساره به که مه به
 عَوَائِرُ مِنَ الْجَرَادِ: کزمه له کولله ی
 په رت و جیاواز جیاواز
 عَوَائِقُ الدَّهْرِ: به لار کزسپه کانی
 سه رده م و رزگار، چورمه کانی،
 نه هامه تی و دهره سه ریه کانی

عَوَاج (بَائع العَاج أو صَانِعُه):

کهلبی فیل فروش ، شفره فروش و سازنده

عَوَاد (إِسْمُ فَعْلٍ بِمَعْنَى عُدَّ):

بگه پیرهوه، وهره

عَوَاد: کاری چاکه ، سۆزو به زهیی،

چاکه و باشه

عَوَاد: عود ژهن یان دروستکاری

عَوَادَة: نه و خواردنه ی ناماده کراوه و

جاریک لی خورابیت

عَوَادَة المَرِيض: سهردانی نه خۆش ،

چوون بق لای نه خۆش

عَوَار: ناتواوی، که م و کوپی، پینه و

دراوی له جل و بهرگدا

عَوَار: ریبۆق ، رچقاوه، گوژاو، چلکی

نیو که پو چاوانه ، ترسنۆکی ،

تۆقیوو، یه کیک له رۆشتنا هیچ نه بینی

عَوَاسَة: قومه شیریک یان ههرشتیکی تر

عَوَاف - عَوَافَة: نیچیر ، دهستکهوت ،

نجیر ، گۆر

عَوَاق: دهنگیکه له ورگی ناژهل دیت

کاتی ده پوات به پیره

عَوَام: مهله وان ، مهله کار، نه سپیکی

رۆچوو تیزپه و له غار غاریندا

عَوَام: سهرو رووخساری سواربووی

خوشت کاتی له دوروه به دهر

ده که ویت له بیاباندا

عَوَامَة: مالتیکه له دارو تهخته دروست

ده کزیت له سهرو رۆخی ده ریا، مال

کهشتی

عَوَامَة لِإِرْشَادِ السُّفْنِ: ده ریانیشان

عَوَامَة السَّمَكَة (نَفَاحَة): میزه لدان

عَوَامِرُ البُيُوت: ماری نیتو مال، ماری

مالی

عَوَامِل: مۆکار ، مه بهست ، مه رام

عَوَان: نیوه ته مه ن ، ناوه پاست ، نیوه

ته مه نی ههرشتیک، نه و جهنگه ی جار

له دوا ی جار کوشتاری تیا ده کات ،

زه و بییه کی شاروه و نادیار

عَوَالَة: دارخورمایه کی به رزو درتژ،

کرمیکه له نیتو خۆلدا، گیانداریکه

پچو و کتره له ژیشک

عَوَاهِن (جَرَانِدُ النَّخْلِ اليَابِس): که لا

وشکه ی خورما

عَوَة: هاوارو فریاد ، نیشانه و هیمایه که

له سهرو ری داده نری و ری نیشاندهری

رینگه یه

عَوْنُهُ الْأَمْر: دوریخته وه، به دوری

گرت، سهرقالی کرد، خهریکی کردو

رینگه ی لیگرت

عَوَجُ الْعُودِ وَنَحْوُهُ: لاریوه وه،

خواریوه وه

عَوَجُ الْأَرْض: ریک نه بوو، خواریوو

عَوَجُ الطَّرِيق: پیچ پیچ بوو، خواریو

لاریوو

عَوَجُ الْإِنْسَانُ عَوَجاً (سَاءَ خَلْقُهُ):

ره وشت و خووی خراب بوو

عَوَجُ الْعُودِ وَنَحْوُهُ: لاری کرده وه،

خواری کرده وه، چه مانیه وه چه وتانیه وه

عَوَجُ فَلَاناً عَنِ الشَّيْءِ: لاریو

خواری کرده وه

عَوَج (إِعْوَجَاج - إِنْثَوَاءٌ وَعَدَمُ

الِإِسْتِقَامَةِ): خواری، چه وت و چیلی ،

لاری ، ناپاستی، پیچ و په نا

عَوَجُ الْعِظَامِ (مَرَضُ ارْتِخَاءِ الْعِظَامِ) :

نئیسکه نه رمه، گژیی

عَوَجَاءُ : که وان ، وشتی له پو لاواز

عَوْدُ الرَّجُلِ عَلَى كَذَا (مَرْن) : رایهینا ،

فیریکرد، رامیکرد

عَوْدُ الْبَعِيرُ : پیر بوو، به سالاجوو

عَوْدُ الرَّجُلِ : به سالاجوو، به ته مه ن بوو،

پیر بوو

عَوْدٌ - عَوْدَةٌ : گه پانه وه، ریشته وه،

پێچدانه وه ، حوشترو مه پی پیر ،

کژنه پی

عَوْدٌ : دار ، چیلکه ، شوک ، لقو په ل

کاتی ده بریت ، جۆره بۆنیکه، عود،

ئامیزیکی موسیقیه ، بیخی زمان

عَوْدُ الثَّقَابِ : ده نکه شقارته

عَوْدُ الرَّجُلِ : دوعای پاداشتی بۆ کرد،

دوعای بۆ کرد هه تا خوا بیپاریزی

عَوْدٌ (رَقِي - عُلِقَ الْعَوْدَةُ) : نوشته یکرد،

نوشته ی پیاکرد، چاوه زاری هه لواسی

عَوْدٌ - عَوْدٌ - عِيَادٌ : په نا ، په ناگه،

پاسیر، په ناو هانا بۆ بردن ، په نا

بردنه بهر

عَوْدٌ : بناغه ی دارودره خت یان له ژیر

بهردا شارا بپته وه

عَوْدَةٌ - تَعْوِيذَةٌ : نوشته ، جادوو،

چاوه زار

عَوْدَةٌ : نوشته و چاوه زاری پیا هه لواسی

عَوْرٌ (ذَهَبَ حَسْرٌ إِحْدَى عَيْنَيْهِ) : یه

چاوی کوژیوو، چاویکی له ده ستدا،

بینایی یه کجاری نه ما

عَوْرٌ (صَيَّرَهُ أَعْوَرًا) : کوژیکرد، چاویکی

کوژیکرد

عَوْرُ الْكَأْبِيلِ : مه ئیسه نگاند،

پێوانه یکرد

عَوْرٌ عَلَيْهِ أَمْرَةٌ : به ناقلای دانا،

به خراپ و ناله باری خه ملاند،

سه رزه نشتی کرد، هه لشاخا پیایدا

عَوْرٌ عَنِ الْإِنْسَانِ : درو یکردو به رگری

له یه کێکی تر کرد

عَوْرٌ فَلَأْسٌ : گه پاندیه وه و نه بهیشت

پیداویستیه کانی به جی بهیئی، دهستی

نا به پووویه وه

عَوْرٌ : ناقلای، خراپ و نابار، ناله بارو

نه گونجاو

عَوْرٌ : بهد په وشت، رابردوو خراپ و

بهد، به دوو ناره سه ن

عَوْرٌ مِنَ الْأَشْيَاءِ : بی پاریز، نه پاریزراو

عَوْرَةٌ : نه ندای شهمی مرؤف

(قنگو و...)، ناته واوی له شتی کدا ،

هه ربوارو که لَئِنَّكَ دَوْمَنْ لِيَوْهِي بَيْتَهُ

ژووده وه

عَوْرٌ (إِفْقَرُ) : دهستی کورت بوو،

هه ژاریوو، نه دارابوو، نه ییوو، گه دابوو،

بپته وابوو

عَوْرُ الشَّيْءِ : پتیوستی پی ی بوو،

ئاتاجی پی بوو

عَوْرُ الرَّجُلِ : پتیوستی هه بوو، باری

دارایی خراپ بوو

عَوْرُ الْأَمْرِ (إِسْتَدَّ) : توندبوو،

قورسبوو، گران بوو، نه ستم بوو

عَوْرُ الْحَاجَةِ وَالضِّيقِ) : نه بوونی،

هه ژاری، ده ستکورتی، نه دارایی،

گه دایی

عَوْرٌ (مُخْتَلَجٌ - فَقِيرٌ) : هه ژار،

که مده ست، گه دا، نه دارا ، نه بوو

عَوَزْ: دهنکه کانی تری، بۆله تری
 عَوَزَه (إِعْوَاژ - اِجْتِیاج - قَییر):
 پیویستی، ویستن، هه ژاری، نه بوونی،
 کهم دهستی، نه دارایی
 عَوَس - عَوَسَا: مهردوو لاشه ویلگه ی
 کشار چرچ بوو له کاتی پیکه نیندا
 عَوَسَج (نَبَات شَائِك): توتوپک،
 توودوپه ی، تووپک، دپکه زێ، کونار،
 توودوپک، دارپکی هه میشه سه وزه
 له لایه ن گه لای بلندی شه وه هه
 له گوله باخ ده چێ به ریکی خپری
 مه یخۆش ده گری وه ک شاتوو به لام
 وردتروه له گه لی باخو باخچه ده پوینری
 عَوَسَ الْأَمْرَ وَالْكَلامَ: قورسو گران بوو،
 نه سته مو سه خت بوو، قورسو بوو
 تیگه یشتنی
 عَوَسَ فُلَانٌ: جیگیر نه بوو له وتنه و
 کرداردا، قسه یه کی قورسو گرانی کرد
 عَوَسَ الشَّاعِرُ أَوِ الْخَطِيبُ: هۆنراوه و
 وتاریکیدا نه سته مو گران بوو تیگه یشتن
 لی
 عَوَسَ: قورسو گران، نه سته مو سه خت
 عَوَسَ: پیویستی، تیگیران، ناره حه تی،
 سه ختی، قورسی، هیز، جموجوول،
 نه فس
 عَوَسَاءُ: دژوارو سه ختی هه رشتیک،
 پیویستی و ناتاجی
 عَوَسَاءُ مِنَ الْكَلَامِ: قورسو گران،
 وتنه و قسه ی گران و ناره حه ت
 عَوَسَ: دای له بریا، له جیاتیدا پیدایه
 خه لاتی کرد
 عَوَسَ عَنِ الضَّرَرِ (أَعْطَى تَغْوِيضًا):
 بژاردی، بۆیباردا، خه راماتی دایه

عَوَسَ: جیاتی، بریتی، له بری،
 له جیاتی، بریکار، خه لات، پاداشت،
 بژاردن، بیمه کردن، بریخستن، له جی
 دانان، خسته نه بری
 عَوَسًا عَنْ أَوْ مِنْ (بَدَلًا مِنْ): له باتی،
 له جیاتی، له بری، له بریتی
 عَوَسَ فُلَانٌ: وه لامی دایه وه به دروی
 خسته وه
 عَوَسَ الرَّجُلُ: به دروی خسته وه،
 به ریه رچی وتنه و قسه کانی دایه وه
 عَوَفَ: حالو بار، بارو حال، شیر،
 گورگ، که له شیر، تیکۆشه ر، ره نجده ر
 عَوَقَ - تَغْوِيضًا: ته گه ره ی تیخست،
 په کی خست، کۆسپ و گری تی دانا،
 دوايخست، کۆسپی نایه به ری
 عَوَقَ: بارو حالێ سه رقاله ر، بیخێرو
 بیر
 عَوَقَ - عَوَقَ: کۆسپ، دشوار، رێگر،
 وه ستاندن، به ریه ست، نه وپیاهه ی هه یج
 خیریکی تیا نییه، رێگر له خیری چاکه
 عَوَقَ - عَوَقَ: ترسۆک،
 زنده قچوو، تۆقیو، رێگر له خیری چاکه
 عَوَقَه: مهردومی بیخیری چاکه
 عَوَقَه: رێگر له خیری چاکه،
 به ریه ستکاری خیری چاکه
 عَوَلْ: گریا، دایه پرمه ی گریان،
 به کول گریا
 عَوَلْ عَلَيَّ فُلَانٌ: پشتی پێبه ست،
 په نای برده به ر، په نای بۆ برد
 عَوَلْ عَلَيَّ نَفْسِي: پشتی به خۆی به ست
 عَوَلْ عَلَيَّ كَدَا (نَوَى - عَزَمَ - صَمَمَ):
 بریاریدا، ویستی، خوازی هه بوو

عَوَل: زۆر سسته م ، زۆرداری ،
 گوزهرانکردن ، نانپه ياکەر ، به ختوکەر ،
 گریان ، لاواندنه وه ، کپوزانه وه ،
 شینه وار ، شین ، شین و زاری
عَوَل : پشت پیبه ستن ، په ناپینگرتن ،
 کۆله که ، پالیشت
عَوَل - عَوَلَة - عَوِيل: دهنگ
 بهرزکردنه وه به گریان ، گریان و
 شیوه ن و دهنگ بهرزکردنه وه ، قیژه ،
 دهنگه دهنگ
عَوَمَ الْكُرْم: به رویوومه که ی سالتیک
 زۆربوو سالتیکیش که م بوو
عَوَمَ السَّفِينَة (أَسْبَحَهَا): که شتی
 لپخوپی ، بردی به پێوه ، خستیه ئاوه وه
عَوَمَ الْكَانَ (غَمَرَهُ بِأَلَاء): پرپکرد
 له ئاو ، پر ئاویکرد
عَوَمَ النُّخْلَة: سالتیک به ریگرت و
 سالتیکیش نه یگرت
عَوَمَة: جۆره ماسیه که ، کرمیکه
 له ئاودا مه له دهکات
عَوَمَرُ الْقَوْم: تیکه لیبون و هاوارو قیژه و
 هه رایان به رپاکرد
عَوَمَرُ النَّاس: کۆیانکردنه وه به ندیان
 کردن له جیگه یه کدا
عَوْن (عَاوَن - سَاعَد): یارمه تیدا ،
 کۆمه کی کرد ، هاوکاریکرد
عَوْن: یارمه تی ، کۆمه کی ، باربوو ،
 دهسگرتن ، دهسگیرویی ، فریاکه وتن ،
 یاوه ر ، یارمه تیده ر ، هاوکار ،
 فریاددهرس ، یاریده دهر
عَوْنَة: بێگار ، یارمه تی به زۆر ،
 سوخره ، به زۆر پیکردنی کاریک

عَوْنُهُ عَلَى الشَّيْء: یارمه تیدا ،
 کۆمه کی کرد ، پشتگیری کرد
عَوْنَةُ الثَّبَات (ضَرْبُهُ بِعَاهَة):
 تووشیکرد ، دهر دو به لای تیختست
عَوْنَةُ الْإِنْسَان: تووشی ناته واوی کرد ،
 به لاو گرفتی هینا به سه ریا
عَوِيص: هیز ، توانا ، جووله ،
 ناره حه تی ، بارگرانی ، کارگرانی ،
 بارو حالئ نه سته م و سه خت
عَوِيصٌ مِنَ الْأُمُور: گران ، ناره حه ت ،
 قورس ، کار گران
عَوِيصٌ مِنَ الْكَلَام: وشه ی به پێچ و په نا ،
 تیکه ل و پیکه ل ، قورس و نه زاناو ،
 نه سته م و ناره حه ت تیکه یشتنی
عَوِيل (رَفَعَ الصَّوْت بِالْبُكَاء وَالصِّيَاح):
 دهنگ بهرزکردنه وه به گریان و شیوه ن ،
 قیژه ، گریان ، دهنگه دهنگ ،
 هه راو قیژه قیژ
عَوِيص: سال ، رۆژ ، سالی نه بوونی و
 گرانی ، وشکه سال
عَوِيصَات: عهینه ک ، چاویلکه ، چافک ،
 چافۆک ، پێچافک ، دوو شووشه یه
 به نه ندازه ی چاو له ناو چوارچێوه یه کی
 دوو قۆلداره بۆ تۆزخۆل یا خویندنه وه
 له چاو ده کری
عَيَّ
عَيَّ فِي مَنَاطِقِهِ: بێ دهم و دوو بوو ،
 نه یتوانی ویست و خوازه کانی خۆی
 دهریبری
عَيَّ الْأَمْرَ وَالْأَمْر (جَهَلَهُ): نه یزانی ،
 بێ تاگابوو لی

عِي؛ ناتوانایی له ده رپریندا به چه شنی
 ماناو و اتا بدات به ده سته وه، نه گه یین
 به مه به ست و مه رامی، دیاریکراو،
 ناتوانایی له به جیه پناندا
عِیَا - عِیَاء (مَرَض - دَاءُ الْعِیَاء)؛
 نه خورشیی، دهرد، نُهو و دهردو
 نه خورشیهی بی چاره سهره
عِیَا الرَّجُل؛ قسه و ته یه کی کرد ناموو
 ناپوون و ناشکراوو، قسه کانی تیکه لو
 پیکه لپوون، دژوارو خرابی و
عِیَاء؛ شه که تی، که شه نگی، کفتی،
 ماندوویه تی، هیلای، نه توانین،
 په ککه و تن
عِیَاب - عِیَابَة؛ گالته چی، نابویه ر،
 تیزه جاپ
عِیَاث (کَثِيرُ الْفَسَاد)؛ خرابه کار، پیاو
 خراب، ده ست قرب
عِیَاد (تَكَرَّر)؛ دو باره کردن وه،
 دو باره تکرر وه
عِیَادَة (زِيَارَة)؛ سهردان، دیده نی
عِیَادَة طِبِيَّة؛ دیده نگی پزشکی،
 دیده نگی، پزشکی، چوونه لای پزشکی،
 سهردانی پزشکی، دیده نی و چوونه لای
 پزشکی
عِیَادَة طِبِيَّة شَعْبِيَّة؛ پزشکی گه لی،
 میلی، گشتی
عِیَاد (إِلْتِجَاء)؛ په نابردنه بهر، هانا
 بردن بُو
الْعِیَادُ بِاللَّهِ؛ په ناگرتن به خوا، په نا
 به خوا گرتن
عِیَار؛ پتوانه، نه اندازه، سه نگ،
 هارشتیک نه اندازه گیری پی نه نجام
 بدیت له سه نگو پتوانه

عِیَار الشُّوْء؛ نه اندازه ی کیشی کانزایی
 بنه په تی که و اتیددا به کار براوه
عِیَارُ الْبُنْدُقِيَّة أَوْ الْمَدْفَع؛ نیشانه،
 تیسکه ی توپ و تفهنگ
عِیَارْ نَارِي؛ گولله، گولله یه که
 له ده مانچه و چه که وه ده ته قینری
عِیَار (فِي الْفَلَسَفَة)؛ له فله سغه دا
 به نمونه یه کی سه لمینراو یان نه گهردار
 ده و تریت که و ده بیت به وچه شنه بیت
 که دانراوه
عِیَار؛ به له سه، ده ست سپی، بی تیش،
 به ره لا، سه سه ری، گه پوک، هاتوو چو
 کار
عِیَار مِنْ الرِّجَال؛ نه و پیاوانه ی
 جله وی نه فسو و ده روونیان ره هاو
 به ره لاده کن و هیچ به ریه ست و ریگریک
 بُو چه زه کانیان دانانین، ناره زوویه رست
عِیَاش؛ نان فروش یان نانه وا، حال و
 گوزه ران باش
عِیَاط؛ قیزه، قیزاندن، نه پراندن،
 هاوار کردن، قاوو قیز، هه را هه را،
 گریان و شیوه ن
عِیَاط؛ هاوارو قاو قیز، نه په نه پی
عِیَافَة؛ ده نگو جمو جولی بالنده و
 گه شبینی پتی، گومان، په ی پی بردن
عِیَال؛ خاووخیزان، مال و منال، مال و
 منال و نه وه ی بژیوی ده که ویتنه
 نه ستوی
عِیَال (مُتَمَائِل وَمُتَبَخَّر)؛ که جغه ف،
 ترو فیز
عِیَالَة؛ به ختو کردن، زیاندن، بژیوی بُو
 په یداکردن

عَیَّان (مُشَاهَدَة)؛ بینین، دیتن ،
 چاوپیکه و تن ، به دی کردن
 عَیَّان ؛ شه کت ، کفت ، هیلاک ، مانوو ،
 که فته کار ، په ککه و تنوو ، زه بـوون ،
 دهسته و سان ، نه خوش ، دهرده دار ،
 ناساخ ، خهسته
 عَیَّانِی (ظَاهِر)؛ دیار ، روون ، ناشکرا ،
 دهرکه و تنوو ، به رچاو
 عَیْب ؛ خهوش و نهنگی لیده رهیتنا ، نام و
 نهنگی نایه پال ، خه و شداری کرد ،
 نهنگی کرد ، عهیداری کرد ، زه می کرد ،
 سووکی کرد ، گوته ی ناپه وای کرد
 به رانبه ری ، ناوی زپان ، ثابرووی برد
 عَیْبُ الشَّيْءِ ؛ نهنگی و نکوولی لیگرت ،
 ناتواوی دایه پال
 عَیْب ؛ خهوش ، نهنگی ، که م و کوپی ،
 نهنگ ، شووره بی ، نام و نهنگی ،
 ناتواوی ، که یل و لهنگ ، ناتواوی ،
 که م نه ندای ، جهسته و لهش
 ناتواوی
 عَیْبَة ؛ ناتواوی ، که م و کوپی ، عهیب و
 لهنگی ، تووره که ، شه لته
 عَیْبَة (كَثِيرُ الْعَيْبِ لِلنَّاسِ) ؛ کالته چی ،
 ثابرویه ر
 عَیْث (تَلَمَّسَ) ؛ دهستی لیدا ، له پی
 کوتا ، دهستی کوتا
 عَیْثٌ فِي الْوَعَاءِ وَغَيْرِهِ ؛ دهستی
 پیاکرد هـ تا شـتیک دهریهیتی
 به بی ته وهی ببینی
 عَیْثَان (مُبْدَر) ؛ به فیرده ر ، دهست
 به قرب ، دهست بلاو
 عَیْثُم ؛ دریزی که ته و زله ، که ته ول ،
 زه به لاح

عَیْثُوم ؛ که متیار ، فیل
 عَیْد (اِحْتَفَل بِالْعِيدِ) ؛ جه ژنی کرد ،
 کردی به جه ژن ، خوشی و شادی
 دهرپی
 عَیْدٌ عَلَيْهِ تَعْيِيداً ؛ پیروزیایی لیگرت ،
 گوئی پیروزت بیت ، به خوشی بیت
 عَیْد (كُلَّ يَوْمٍ فِيهِ جَمْعٌ وَتَدْكَارُ) ؛
 جه ژن ، روزی شادی و خوشی و ناههنگ
 عَیْدُ الْفِطْرِ ؛ جه ژنی رهمه زان
 عَیْدُ الْأَضْحَى ؛ جه ژنی قوریان
 عَیْدُ الْمَوْلِدِ النَّبَوِيِّ ؛ جه ژنی له دایک
 بوونی پیته مبه ر (د.خ) ، زانروزی
 (محه مه د) (د.خ)
 عَیْدُ الْمِيلَادِ ؛ جه ژنی له دایک بوونی
 هـ زه وتی (عیسا) (د.خ) ، زانروزی
 (عیسا) (د.خ)
 عَیْدُ الْقِيَامَةِ ؛ جه ژنی نه ستر ،
 زیندو و بو نه وه لای گاوره کان
 عَیْدُ رَأْسِ السَّنَةِ ؛ جه ژنی سه ری سال
 عَیْدُ سَنَوِي ؛ جه ژنی سالانه
 عَیْدَانَة ؛ پتر له دار خورمای ناسایی
 به رزو بالا بوو
 عَیْدَانَتِ النَّخْلَةِ ؛ فره دریزیوو ، زقر بالاو
 به رز بوو له دار خورمای ناسایی
 الْعَيْدَةُ ؛ نه وهی گوپراهی لی راستی
 نابیت و ملدریز ناکات بوی ، نه فس
 گوره و زل
 عَیْر (قَبَّحَ عَلَيْهِ فِعْلُهُ) ؛
 سه رزه نشتی کرد ، تانوتی لیدا ، هات
 به سه ریا ، پیا هـ لشاخا له سه رکرده و
 رهفتاری

عَیْر (هَیْم - ضَلال): گومپایی،
 به له سایی، سرگردانی، یاخی بوون،
 به ره لایی
 عَیْر: گویدرزی کیوی، که ره کیوی،
 ره گی ناوه راستی که لا، ده ماری که لا
 عَیْر مِنْ النِّصْل: میالی دیاری
 ناوه راستی به باری درزیدا
 عَیْر: کاروان و قافله ی حوشترو میسترو
 گویدرزی که باره خواردنی مه لگرتبی
 عَیْسَى: ناویکی عیبرییه و به حه زره تی
 (عیسی) ی پیغه مبه ری خوا
 ده وتریت (د.خ)

عَیْسَاءُ: وشتریک که وا ره نگه کی
 زهردی تیکه لبوویی، حوشتی ره سه نو
 باش
 عَیْشَ: ژبانی گوزهرانی دا، به خئیوکرد،
 خواردنی پندا
 عَیْشَ: ژبان، بوون، گوزهران، نان،
 خوارده مهنی، خۆراك، خۆرشت
 عَیْشَ الْغُرَاب (فطر): قارچکه مارانه
 عَیْشَة: ژبان، ته مهن، گوزهران،
 بزئیوی مروف له ته مهن و ژینیدا
 عَیْشَة رَاضِیَة مَرْضِیَة: تیروته سل،
 خۆشگوزهرانی، گوزهرانی باش
 عَیْشَة: ژباندی، بزئویدا، گوزهراندی
 عَیْشَ: دارودره ختی چوپپر، بنه پرت،
 بنه چه
 عَیْصَاءُ: قاتو قبری، توندونا په حه تی،
 پتویستی
 عَیْطَ: هاواریکرد، نه پاندی، قیزاندی،
 گریا
 عَیْطَ عَلَیْه: قیزاندی به سه ریا، نه پاندی
 به سه ریا

عَیْطَ - عَیْطاً (طالَ عُنْثَه): ملی
 درزیبوو، گردن درزی بوو
 عَیْطَ: حوشتی تیراوی چوستو چالاک
 عَیْطَ: دهنگی منالی تازه پیگه یشتوو،
 قیزه قیزو مه راو موری
 عَیْطَل (طویلُ العُنُق): مل درزی،
 گردن بالاو درزی
 عَیْفَان - عَیُوف: نه وهی ره شبینی
 به جموجوولی په له وه ره کات،
 حوشتیکی تینوو کاتی بۆنی ناوه که
 ده کات نایخوات
 عَیْفَة الطَّائِر: گه پان و سووپانه وهی
 بالنده له دهوری ناو
 عَیْقَ: ریگی نه دا، ریگری کرد،
 کزسپی دانا له بهرده میدا
 عَیْق (جَبَان - ضَارِي): ترسنوک،
 زندو و قچوو، به زیان
 عَیْقَ: به شه ناو، به شی دانراو له ناو
 عَیْقَة: گزپه پانه زه وییه ک، که نارو
 روخی ده ریا
 عَیْلَ (کَثَر عَیَالَه): مال و منالی زوریوو،
 فره مال و منالوو
 عَیْلَ عَیَالَه (كَفَاهُمْ مَعَاشَهُم): بزئویدان،
 به خئیوی کردن، بزئوی دابین کردن
 عَیْلَ الْقَوْمَ: گه وره ی کردن یان مه ر
 به منالی فره راموشی کردن و دهستی
 لئی به ردان
 عَیْلُ الرَّجُل: مال و منالی پیوا،
 نه وانه ی بزئوی و خه رجبان له سه ریه تی
 عَیْلَ صَبْرَه (إِسْتَفَدَ صَبْرَه): نارامی
 له به رپرا، خوی بۆ نه گیرا، نارامی نه ما

عِلّ صَبْرِي (نَقْد): نارام نه ما ، نارام

له بر بيا ، خۆم بۆ ناگیرئ

عِيْلَام - عِيْلَان (الذَّكْرُ مِنَ الضَّبَاع):

نێره که متیار

عِيْلَة: که سوکار، خیزان ، خیزانی ناو

مال

عِيْلَة (فَقْر - فَاَقَة): مه زاری،

دهستکورتی، نه دارایی، نه بوونی،

بی نه وایی

عِيْلَم: ده ریا ، بیریکی فره ئاو، بۆق

عِيْمِي: تینوو، مهردومی ئاره زوومهندی

شیر ، شیر خۆر

عِيْمَة: تینوویهتی، شیرخۆر ، فره

تینوو

عِيْمَة مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: باشترینی ، چاک و

باشی هه رشتیک

عِيْن: کونی کرد، سمی ، ته رخانی کرد،

ناونوسی کرد، دهست نیشانی کرد،

بریاریدا

عِيْن السَّبَب (ذَكْرَه): هۆی ده رخست ،

نیشانیدا، به ده ریخست

عِيْن الشَّيْءِ لِفُلَانٍ (خَصَصَ): بۆی دانا ،

بۆی ته رخان کرد

عِيْن الرَّجُل: وه ریگرت یان دای

به واده و ماوه یه ک

عِيْن الشَّاجِر: که ل و په له که ی به بێک

پاره فرۆشت و که و ماوه یه کی دی

بیدات پاشان له هه مان کاتدا فرۆشیار

کرییه وه له کریار به نرخیکی که متر به لام

به پاره یه کی مۆل

عِيْن الثَّوْب: کلێشه ی هاوچه شنی چاوه

مانگای تیا کێشا

عَيْنِ اللُّؤْلُؤَة: کونی کرد، سمی

عَيْنِ الْحَرْبِ بَيْنَهُمْ (أَذَارَة): به پێوه ی

برد

عَيْنِ فَلَانًا: که م و کوپیه کانی دا

به چاویا ، عه بیه کانی دا به پوویا

عَيْنِ فَلَانًا فِي وَظِيفَتِهِ: دایمه زرا ند،

پێیدا ، دایه

عَيْن: چاو ، چاف، کانی، کانیاو،

خه لکی نیو مال، جاسوس و سیخوپ،

سه رۆکی سوپا ، پێشهنگی سوپا ،

سه رگه و ده ی گه ل و کۆمه ل، خودی

شت، ئه و دراوه ی لێده درئ و دروست

ده کړئ، ناماده ی هه رشتیک، ده گه ن و

نه وازه ی هه رشتیک ، پوخته و ناشکرا ،

پیاو ماقۆل، جۆر ، بابەت ، چه شن ،

خۆ ، هه مان ، خۆر ، رۆژ ، سه له م

عَيْنُ مَاءٍ (يَنْبُوع): کانی، کاریز ،

سه رچه شمه ، سه رچاوه

عَيْنُ مَكْتَبٍ: چه کمه چه ، چاوه که ی

عَيْنِ الْقَطْرَةِ (بَالَهَا): تاق و ده رگای

برد، ده روازه که ی

عَيْنِ السَّمَكَة: له نه خۆشیه کانی پێسته

سووربو نه وه و خویـن لیـهاتن و

هه لتۆقینی تووش ده بیـت وه ک

برینداربوونی پێ به هۆی تهنگی پێلاوه

عَيْنِ بَعِينٍ (الْعَيْنُ بِالْعَيْنِ): یه ک به یه ک،

سه ر به سه ر ، داش به داش ، چاو

به چاو ، حق به حق

عَيْنِ (سَرِيعُ الْبُكَاءِ): گرینۆک ، یه کێک

به هه موو شتی بگری و غه مباری

ده ریبری

عَيْن: گا کێوی

عَيْن: خه لکی ولات و شار ، کۆمه ل،
 تا قم و گزوه
 عَيْنًا (صِنْفًا ، مِنْ ذَاتِ الصِّنْفِ): يه ک
 جور ، يه ک بابته ، بابته تیک ، جوریک ،
 چه شنتیک
 عَيْنَاء: چاوگه شو جوان ، قسه و
 گوته ی باش
 عَيْنَة: باش و چاکی شت ، باشترین
 مال ، پيشين
 عَيْنَةُ الْخَيْل: باشترین نه سپ ، ره ختی
 چاک و باش
 عَيْنَةُ الْحَرْب: جهنگ ، کره سته ی
 عَيْنَة مِنَ النُّعْجَة: دهوری چاری ،
 که نارو لای
 عَيْنَة: نمونه ، به شو نمونه یه ک
 له مادده یه ک و ده رده گیری و هک
 نمونه یه ک بۆ سه رجه م به شه کانی
 دیکه ی
 عَيْنُهُ (أَنْعَبَهُ): ماندووشه که تی کرد ،
 هیا لکی کرد
 عَيْنُهُ الْمَالُ وَالزَّرْع: به لاو نه مامه تی هات
 به سه ر مال و کشتو کاله که یدا
 عَيْنُهُ بِالرَّجُل: هاواری لی کرد ، قیزاندی
 به سه ریا
 عَيْنُون: روه کیکی بۆنخوشه
 عَيْنُوفًا: به وحوشتره دهوتریت فره
 تینوه به لام کاتی ده چیتته سه رئاوه که و
 بۆنی ده کات نایخوات ، به کیکی زۆر
 پيشبینی بکات به جموجوولی په له وهر
 عَيُوق: نه ستیره و هه ساره یه که
 عَيُون: چاو پیس ، نه فسه پیس

عَيْنِي (عَجَزَ - جَهْل): نه یتوانی ، نه یزانی ،
 سه ری لیده رنه کرد
 عَيْنِي فِي الْكَلَامِ (تَلَعَثُم): زمانی گیرا ،
 بزپکانی ، پته پتی کرد
 عَيْنِي: ماندوویستی ، شه که تی ،
 نه توانین ، په که که و تن ، گفتی
 عَيْنِي فِي الْكَلَامِ: زمانی گیرا ، بزپکانی ،
 نه خوشکه وت و ده می لیک گیرا
 عَيْنِيَّة: بازنه ، شتیکی خرو بازنه یی ،
 ره خنه ، نکوولی ، نانه واوی

عَرْمُوط
(مەرمى)

عَبَاد الشَّمْس (كۆلەنە پۆژە)

عَقَاز (كاكەلە كۆيىز)

عَلْبَة
(قوتور)

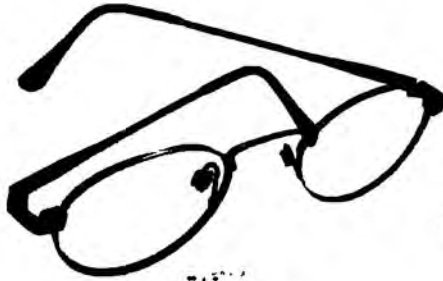
عَفْب (تري)

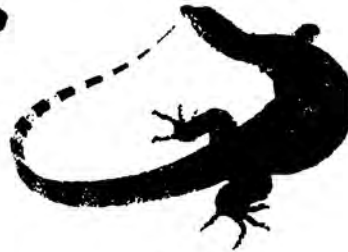
عَرَمَاء (مارى رەش بەلەك)

عَجَل (كۆيىرەكە)

عَوْنَات
(عەينەك - چاۋىلكە)

عَقْطَانِيَة (شەۋگەرد)

عَرُوسَة (بووكه شوشه)

عَقْدٌ مِنَ الْبِنَاءِ (تاق كوان)

عَفَقَق (قه له پشه)

عَقْدٌ مِنَ الْخَرَزِ (ته زبيح)

عَرُوس

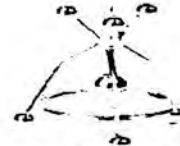
(بووك و زاوا)

عُش (میلانه)

عجن اللقيق (كردى به مهرير)

علاقه الثياب (بهرگ مه لواس)

عقال (عه گال)

عرق الديك
(پوپنهى كه له شير)

عدسة (وردبين)

عمارة - عمارة
(ته لاره بينا ،
ساختمان)

عصفور (چوله كه)

عزف الپیانو (پیانو لیدان)

عزف المزمار (زوینا لیدان)

عزف الکمان (کمان ژهندن)

عزف الفیتار
(لیدانی گیتار)

عزف الفلود (فلود لیدان)

عزف البوق
(لیدانی زوینا)

عزف العود
(لیدانی عود)

عربة المستشفى

(نوتومبيل - عربانهى نه خوشخانه)

عربة العجزة (عربانهى ناتواناكان)

عربة الاطفال

(عربانهى منالان)

عربة نقل الاشياء

(عربانهى گواستنه وهى شتو مهك)

عربة قديمة لنقل القمامة

(عربانهى كرنى خول گواستنه وه)

عربة المخازن

(عربانهى

مه خزنو

كه نجينه)

عربة حاجيات

وادوية طبية

(عربانهى

بيداويستى و

دهرمان)

عملة معدنية بلجيكية
(دراويكي كانزايي بهليكا)

عملة معدنية نمساوية
(دراويكي كانزايي نه مسا)

عملة معدنية كندية
(دراويكي كانزايي كه نه دا)

عملة معدنية بريطانية
(دراويكي كانزايي بهريتايا)

عملة معدنية هولندية
(دراويكي كانزايي مؤله ندا)

عملة معدنية استرالية
(دراويكي كانزايي ثوستوراليا)

عملة معدنية مكسيكية
(دراويكي كانزايي مهكسيك)

عملة معدنية المانية
(دراويكي كانزايي نهلمانيا)

عملة معدنية دانماركية
(دراويكي كانزايي دانيمارك)

عملة معدنية امريكية
(دراويكي كانزايي نه مريكا)

عملة معدنية مغربية
(دراويكي كانزايي مه غريب)

عملة معدنية ايطالية
(دراويكي كانزايي ثيتالي)

عملة معدنية مصرية
(دراويكي كانزايي ميس)

عملة معدنية جزائرية
(دراويكي كانزايي جه زائير)

عملة معدنية افريقية
(دراويكي كانزايي نه فريقيا)

عملة معدنية نيوزلندية
(دراويكي كانزايي نيوزلندا)

عملة معدنية هونغكونغ
(دراويكي كانزايي هونغكونغ)

عملة معدنية اندونيسية
(دراويكي كانزايي نندونيسيا)

عملة معدنية تركية
(دراويكي كانزايي توركي)

عملة معدنية ماليزية
(دراويكي كانزايي ماليزيا)

عملة معدنية إسبانية
(دراويكي كانزايي ئيسبانيا)

عملة معدنية جامايكية
(دراويكي كانزايي جامايكا)

عملة معدنية لدول كوموريلث
(دراويكي كانزايي دهوله تاني كومونويلث)

عملة معدنية فرنسية
(دراويكي كانزايي فرهنسا)

عملة معدنية هندية
(دراويكي كانزايي هند)

عملة معدنية غينية
(دراويكي كانزايي غينيا)

عملة معدنية تونسية
(دراويكي كانزايي تونس)

عملة معدنية تذكارية
(دراويكي كانزايي بيره وهري)

عملية معدنية فرنسية
(دراويكي كانزايي فرهنسا)

عملة معدنية تذكارية
(دراويكي كانزايي بيره وهري)

عملة ورقية إيطالية
(دراويكي كاغزي ئىتاليا)

عملة ورقية ألمانية
(دراويكي كاغزي ئالمانيا)

عملة ورقية استرالية
(دراويكي كاغزي ئوستوراليا)

عملة ورقية اسبانية
(دراويكي كاغزي ئيسپانيا)

عملة ورقية أرجنتينية
(دراويكي كاغزي ئارجنتين)

عملة ورقية اثيوبية
(دراويكي كاغزي ئيسوييا)

عملة ورقية هندية
(دراويكي كاغزي هند)

عملة ورقية برازيلية
(دراويكي كاغزي بهرازيل)

عملة ورقية سورية
(دراویکی کاغہی سوریہ)

عملة ورقية إماراتية
(دراویکی کاغہی امارات)

عملة ورقية سودانية
(دراویکی کاغہی سودان)

عملة ورقية يمنية
(دراویکی کاغہی یمن)

عملة ورقية سعودية
(دراویکی کاغہی سعودیہ)

عملة ورقية ايرانية
(دراویکی کاغہی عراق)

عملة ورقية ليبية
(دراویکی کاغہی لیبیا)

عملة ورقية لبنانية
(دراویکی کاغہی لبنان)

عملة ورقية سريلانكية
(دراويكي كاغذه زى سريلانكا)

عملة ورقية إيرانية
(دراويكي كاغذه زى نيران)

عملة ورقية أمريكية
(دراويكي كاغذه زى ئامريكا)

عملة ورقية اندونيسية
(دراويكي كاغذه زى ئىندونوسيا)

عملة ورقية روسية
(دراويكي كاغذه زى روس)

عملة ورقية تركية
(دراويكي كاغذه زى توركييا)

عملة ورقية صينية
(دراويكي كاغذه زى چين)

عملة ورقية باكستانية
(دراويكي كاغذه زى پاكستان)

ألمانيا (ألمانيا)

أستونيا (أستونيا)

إسبانيا (إسبانيا)

بلجيكا (بلجيكا)

بريطانيا (بريطانيا)

إيطاليا (إيطاليا)

السويد (السويد)

الدانمارك (الدانمارك)

بلغاريا (بلغاريا)

أيسلندا (أيسلندا)

هولندا (هولندا)

فرنسا (فرنسا)

رومانيا (رومانيا)

بولندا (بولندا)

برتغال (برتغال)

أوكرانيا (أوكرانيا)

النمسا (النمسا)

نرويج (نرويج)

سويسرا (سويسرا)

أيسلندا (أيسلندا)

يونان (يونان)

اعلام بعض بلدان أمريكا الجنوبية والشمالية والوسطى (نألى شه ندىك لهولاتانى نهامرىكای
باکورو باشوورو ناوهراست)

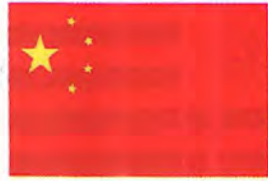

الهند (هند)

اليابان (يابان)

الصين (چين)

باكستان (باكستان)

كوريا الشمالية

(كورياى باكور)

كوريا الجنوبية

(كورياى باشور)

فيتنام (فيتنام)

ماليزيا (ماليزيا)

ايران (ايران)

أوزبكستان (أوزبكستان)

تركمنستان (تركمنستان)

فلبين (فلبين)

تايوان (تايوان)

تايلند (تايلند)

بنغلادش (بنغلادش)

اندونيسيا (اندونيسيا)

كمبوديا (كمبوديا)

سنغافورة (سنغافورة)

نيجيريا (نيجيريا)

غينيا (غينيا)

السنغال (سنغال)

مالي (مالي)

كاميرون (كاميرون)

كينيا (كينيا)

جنوب أفريقيا
(خواروي نهفريقا)

مالاوي (مالاوي)

رواندا (رواندا)

تانزانيا (تانزانيا)

أنغولا (أنغولا)

ناميبيا (ناميبيا)

الكونغو (كونغو)

تشاد (تشاد)

اوغندا (اوغندا)

اثيوبيا (اثيوبيا)

بوروندي (بوروندي)

الموزمبيق (موزمبيق)

حرف الغین

غ

غ: نۆزده يەم پیتی زمانی عەرەبییە

غ

غَائِبٌ (ضِدُّ حَاضِرٍ - مُسْتَقَرٌّ): ئامادە

نەبوو، نەهاتوو، بزر، ون، نادیار،

شاراوە، نەینکراو

غَائِرٌ: نقوم بوو، چال، کلۆر، نزم،

نزمایی، نەویو

غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ: چاو بە قوولاجوو

غَائِرَةٌ (وَسَطُ النَّهَارِ): ناوە پاستی،

میانهی رۆژ، نیوهرۆ

غَائِصٌ: هێرشێ بڕدەسەر، هەلمەتی بۆ

بڕد

غَائِطٌ: چال و چۆلی، دەرکەوتن،

پیسایی، پاشەپۆ، نزمان

غَائِلُ الْحَوْضِ: ئەو کونەى دەبیته

حەوزو ئاوی لێدەرپوات و تیانامییت

غَائِلَةٌ: کارەسات، نەهامەتی،

دەردەسەری، بەلا، ئیترەیی، ژنی

شیردەری دووگیان، شفته ژێ

غَائِبٌ: ونبوو، خۆی شاردهوه، نەهات،

نەبوو، لەوێ نەبوو، ئامادە نەبوو، بزر بوو

غَائِبُ الْبَالِ (نُسْبِي): لەبەرچووهوه،

لە یادچوو، لەبەرکرا

غَائِبٌ عَنْ صَوَائِهِ (أُغْمِيَ عَلَيْهِ): لەهۆش

خۆی چوو، بوورایەوه، بووردهوه

غَائِبُ الشَّيْءِ فِي الشَّيْءِ (إِسْتَر):

تیانویوو، تیاشاردرایەوه

غَائِبٌ فَلَانَ (بَعْدَ): دوورکەوتەوه

غَائِبٌ فَلَانَ عَنْ بِلَادِهِ (سَافِرٌ):

سەفەرێکرد، گەشتی کرد

غَائِبٌ عَنْهُ الْأَمْرُ (خَفِيَ): لێی ون بوو،

لێی شاردرایەوه، نا ئاشکرا بوو لێی

غَائِبٌ فَلَانًا (إِغْتَابَهُ): غەیبە تیکرد،

بە نەینێ باسی کرد، لە پاشەملە لەکەم و

کۆرپەکانی دواو بە خراپە لێی دوا،

بوختانی بۆ کرد

غَائِبٌ عَنِ الصَّوَابِ (أَضَاعَ صَوَابَهُ):

هۆشی نەما، شیرزەبوو

غَائِبٌ عَنْهُ (بَعْدَ عَنْهُ): لێی

دوورکەوتەوه

غَائِبُ الشَّمْسِ: ئاوابوو، خۆرئاوابوو،

رۆژئاوابوو

غَائِبٌ - غَائِبَاتٌ (ذَاتُ الشَّجَرِ الْمُتَكَاثِفِ):

دارستان، چر، بێشه

غَائِبَةٌ (أَجْمَةٌ): جەنگەل، دارستان،

بێشه لانی، بێشه، لێر، لێرەوار، نزار،

چرە، شویتیکە کەدرەختی زۆری

تێدایی سابەرداریی یان بێبەر، قەیفەدار

غَائِبَةٌ (عَنْدَ الْجِيُولُوجِيِّينَ): لای

زەویناسەکان بە دارستانە دێرینەکان

دەلێن کەوا ئاوا دایبۆشیو بەهۆی

جموجوولی زەوی و دارمانیەوه

غَائِبِرٌ (مَاضٍ): رابردوو، تێپەر، گوزەر،

گوزارشتکردوو، بەسەرچوو، رۆیوو،

پاشماوه، ئەوێ دەمێنیتەوه

غَابِطُ: نَیْزِه‌ی‌بەر، نهم جۆره
له نَیْزِه‌ی‌بەر خوازیاری دارنن و
لێسه ندنه وهی به خشش و نیعمه ته کان
نییه

غَابِنُ: گزیکەر، فیلباز، دهست بپی،
قۆلپی، پشت سارد له کارو فرمان
غَاتَ اللَّهُ الْبِلَادُ: خوای گه‌وره بارانی
به‌ره‌حمه‌تی بۆ باراند
غَاتَ الْغَيْثَ الْأَرْضُ (نَزَلَ بِهَا): دابارییه
سه‌ری، باری

غَاتَ الثُّورَ أَضَاءَ: رۆشنی کرده‌وه،
رووناکی کرده‌وه
غَاتَ اللَّهُ عِبَادَهُ: وه‌لامی دوعاکه‌ی
دانه‌وه، گیرایکرد

غَاثَهُ اللَّهُ (نَصَرَهُ وَأَعَانَهُ): یارمه‌تی و
کۆمه‌کیدا، پشتگیری و هاوکاری کرد
غَاَجَ فِي مَشْيِهِ (تَثْنَى وَتَمَائِلَ):
به‌له‌نجه‌رولار رۆیی به‌پۆه، به‌مالولادا
که‌وت

غَاذَهُ: ژنی نهرم و نیا، ناسک و نهرم
نۆل، دره‌ختی تازه‌پواو

غَاذَرُ: مه‌ردومی بی‌ته‌مه‌ک، بی‌وه‌فا
غَاذَرَهُ: کۆچی کرد، به‌جێ هێشت،
لێی چوه‌ده‌ره‌وه، ده‌رچوو
غَاذًا: که‌شته‌وان

غَاذِي: شیرێ بێشه‌لان
غَاذِيَّةٌ: مه‌وری پێکهاتوو له‌به‌یاند
غَاذٌ: ره‌گێکه له‌چاوا ئاو ده‌رده‌دات و
ئاوی وشک ناكات، فرمیسک رژ
غَاذُهُ: پێستیکی ته‌ره له‌سه‌ری منالی
ساواو گجکه‌دا ده‌بزویت
غَارَ الْمَاءِ غَوْرًا: نقوم بوو، چوه‌ ناوی،
رۆچوو، ونبوو

غَارَ فِي الْأَرْضِ: زه‌وی قوتیدا، هه‌لی
مژی، چوه‌خواری

غَارَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ فِيهِ): چوه
ناوی، رۆچوو له‌ناویا، چوو به‌ناویا
غَارَ الشَّمْسُ وَنَحْوَهَا (غَابَتْ): ئاوابوو،
خۆرئاوابوو

غَارَ فِي الْأَمْرِ (دَقَّقَ النَّظَرَ فِيهِ):
به‌وردی ته‌ماشایکرد، ورد لێی ورد
بوه‌وه، لێی کۆلێه‌وه

غَارَ اللَّهُ الْقَوْمَ بِخَيْرٍ: خوای گه‌وره
بارانی بۆ باراندن، بارانی ره‌حمه‌تی
باراند بۆیان

غَارَ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ فِيهِ): چوه‌ ناوی،
پیاچوو، تێی چه‌قی

غَارَ الرَّجُلُ عَلَى الْمَرْأَةِ وَهِيَ عَلَيْهِ:
غیره‌یان کرد له‌یه‌ک، دلێان کرمی‌بوو
به‌رانبه‌ر هاوبه‌شکردنی یه‌کیکی‌تر
له‌خۆشه‌ویستی و ...

غَارَ: نه‌شکه‌وت، جۆره دره‌ختیکه،
ته‌پ و تۆز، له‌شکری گه‌وره، خه‌لکی
بی‌شومار، گه‌لامیو، غیره

غَارًا: بیرمه‌لکه‌ن، بی‌تاگا، غافل
غَارَ النَّهَارُ: گه‌رماکه‌ی تاوی سه‌ند،
گه‌رمای داخست، قاویدا

غَارَ الرَّجُلُ (نَامَ فِي نِصْفِ النَّهَارِ):
له‌چێشته‌نگاودا نوست، خه‌وی
چێشته‌نگاوی کرد

غَارَ الشَّيْءُ أَوْ الْقَوْمَ: داوای کردن،
خوازی

غَارَ مِنْهُ: لێی زۆم بوو، غیره‌ی
لێکرد، ده‌نکی لێکرد

غَارَ النَّحِيَةِ: به‌ساردی وه‌لامیدایه‌وه،
وه‌لام ساردبوو

غاران: نه دووئیسکه ی هه ردووچاوی
تیدایه

غارب (الکاهل): پشت، سه رو روپای
هه رشتیک

غارب الحسان: سه ریشتی نه سپ
غار (هجوم): په لامار، هیرش،

هه لکوتانه سه، چه پاوکردن
غار جویه: هیرشی ناسمانی، هیرشی

فرۆکه
غارت عینه: چاوی چوو به قوولا

غارت السوق: بازار ساردی به خقوه
بینی

غارت الناقة: که م شیر بوو، شیر
که م بوو

غارز - غارزة: وشتریک شیره که ی که م
بوو بیت، توخم دانانی کولله له زه ویدا

کاتی کلکی ده چه قینی به زه ویدا
غارض: یه کیک زۆربیتسه سه رکانیاوو

ئاوێک، لووت درێژ
غارق - مفارقة: لێ ی نزیك بوه وه،

هاته به ره وه لێ ی
غارق (غاطس): نقوم بوو، نغرق

غارم: دهسته بهری به لێنو کارێک
غار (جوهر هوائي قابل للضغط): گاز،

غاز
غار سام: غازی ژاراوی، گازی کوشنده

غارل (داعب - راوه): دهستبازی و
چاوبازی له گه ل کرد، چاوی لێهه لته کاند

غارل فلان الاربعین (دسا منها): نزیك
بوه وه له چل سالی

غارلة: ژنی عه شقبارو روو به پیاو،
حه شهری

غارز غورزا (قصده): گرتیه بهر،
مه بهستی بوو

غازي: هیرش، په لامار، هه لمهت،
هه لکوتانه سه، داگیرکار

غازية: ژنی سه ماکه ر، تیاترۆ
غاسق: تاریکایی شهو، مانگ کاتی

تاریک ده بیت به هوی مانگ گیرانه وه،
ماری رهش

غاسول: سابوون، پاککه ره وه
به شیوه یه کی گشتی، روه کیکه

له شتندا به کار ده بری، نه سپۆن، سپۆن
غاش: ناپاک، کینه دار، دل پیس

رقدار، ده ستر، فیلباز، گزیکه ر
غاشم: سته مکار، زۆردار، مافخۆر

غاشي: داپۆشه ر، نه وه ی شت
ده پۆشی و ده یشاریتته وه

غاشية: کیس، کیفه ی دل، به لا،
کاره سات، چورتم، ناوێک له ناوه کانی

روژی قیامهت و زیندو بوونه وه، قیامهت،
کیفی شمشیر، کێلان

غاشية فلان: دهست و پێوه ند، میوان،
دۆست و براده ران

غاشية العذاب: سزای سه ختی دابه زیو
غاص في الماء (غطس ونزل): نقومبوو،

چوه بن ئاو، بن ئاو کهوت، نغروبوو
غاص في البحر على اللؤلؤ: چوه ژیر

ئاو هه تا دوو یاقووت ده ربه پینی
غاص على المعاني: رۆچوو له واتاو

مانادا، قولبوه وه تیایدا
غاص على الشيء: هه لمه تی بۆ برد،

هیرشی برده سه ری، هاشاولی بۆ برد
غاص: خواردن و ناوگیران له بین یان

گیرانیان له بۆری هه ناسه، له بینگیران

غَاصِبًا : مافی یه کتریان زه و تکرده ،
به سته م و زۆرداری یه کیان زه و تکرده
غَاصِبَ : زه و تکرده ، داگیرکره ، زۆردار ،
سته مکار

غَاصَّةٌ : پر ، جه نجال ، قه له بالغ
غَاصُ الْمَاءِ - غَيْضًا وَمَقَاضًا وَمَقِيضًا :
زۆچوو به نئو زه ویدا ، چوو به ناخی
زه ویدا ، نیشته وه ، زه وی قوتیدا
غَاصُ الدَّرَّةِ : شیره که ی که میگرد ،
که مبیوو دابه زی

غَاصُ الْكِرَامِ : زۆردارو مهردومه
باشه کان که م بوونه وه و زۆیشتن
غَاصُ اللّٰهُ الثَّمَنُ وَالْمَاءُ : که میگرد ،
مه لیگرت

غَاصُ دَمْعُهُ (حَسَةً) : گرتی ، نه پرشت
غَاصِبٌ فَلَانٌ فَلَانًا : هه ریه که نه وی دی
تورپه کرد ، خه شم و قینی یه کیان
هه ستان

غَاصِبٌ فَلَانًا : کۆچی کردو لیکی
دور که و ته وه
غَاصِبٌ : تورپه ، رقاوی ، قیندار ،
خه شمگر

غَاصِرٌ : نه و پیسته یه ی به باشی ده باخ و
خۆشکراوه ، زیگرو به ریه ست ، نه وه ی
زوو بیداو یستیه کانی ناماده ده کات
غَاصِفٌ : ژنیکێ خۆشگوزهران ، خۆش
ژین و گوزهران ، سه گی گوی بریندارو
داقلیشاو

غَاصِنُ الْمَرَاةِ : چاوی لیداکرت ، چاوی
لینه لته کان

غَاصِي : خۆشحال ، باشگوزهران
غَاصِيَةٌ مِنَ اللَّيَالِي : شه وی تاریکو
چه توون ، شه وه زهنگ

غَاصِيَةٌ مِنَ الْفَيْرَانِ : فره رۆشنکره ،
رۆشن و رووناک
غَاطَ فِي الشَّيْءِ : ونبوو له ناویا ، چوه
ناوی

غَاطَ فِي الْأَرْضِ : رۆچوو به ناخی
زه ویدا ، چوو به نئو جه رگه ویدا
غَاطٌ : کۆمهل ، گروه ، تاقم ،
زه و بییه کی نزمی به رین و فراوان
غَاطِسٌ : تاریکه شه ، شه وه زهنگ
غَاطِسٌ مِنَ السَّفِينَةِ : ژیره وه ی که له
ناودا رۆده چیت

غَاطِي الشَّيْءِ وَعَلَى الشَّيْءِ (سَتْرَةٌ
وَعَلَاءٌ) : دایپۆشی و سه رئاو که وت
غَاطِيَّةٌ : شوپروه وه ، لقو په لی میو
که شوپرده بیته وه

غَاطًا (أَغْضَبَ) : تورپه ی کرد ، رقی
هه لسان ، دیقی پیکرد

غَافٌ : روه کیکه له ولاته عه ره بییه کان و
نه فغانستان و ئیران و هیند هه یه و لقو
پۆپی زۆره و دپکداره گه لاگانی
پچووکه و گوله کانیشی گه ردن باریکه
غَافَتِ الشَّجَرَةُ : په لو له کانی که وتن
به ملاولادا

غَافِلٌ : خافلی کرد ، فرسه تی لیهینا ،
ناکاو ی کرد ، کتوپری کرد

غَافِلٌ : بی تاگا ، غافل ، سه رقال
غَافٌ - غَافَةٌ : بالنده یه کی ره شی
ناو بییه و ماسی ده خوات

غَافِي : قیقه قیقی قه له پرده
غَالٌ : له ناکاو بۆیهات ، به ناحق
کوشتی ، تیرۆری کرد ، به غه درو ناپه و
تیایبرد

غَالِي فِي الْأَمْرِ: رُجُوء ، پستی داگرت
 غَالِي بِالشَّيْءِ (رَفَعَ ثَمَنَهُ): نرخی
 به رز کرده وه ، به نرخیکی گران کپی
 غَالِي الرَّجُلُ: مافی خوارد، په ریزو
 سنووری شکاند
 غَالِبٌ: مشت و مپی کرد، چهنو
 چوونی کرد، زقرانی گرت ، گرهوی کرد
 غَالِبٌ: شکینه، زال، سهرکه وتوو،
 براوه، بریدیه وه، باو، بلاو
 غَالِبٌ وَمَغْلُوبٌ: دواو براوه، شکاوو
 شکینه، زال و شکستخواردوو،
 سهرکه وتوو ژیرکه وتوو
 غَالِبًا (فِي الْأَغْلَبِ - فِي أَكْثَرِ الْأَحْيَانِ):
 زقرجار، زوربه ی کات
 غَالِبُهُ (قَاهَرُهُ - نَزَعَهُ): زالوو
 به سهریا ، شکستی پی هینا، زقرانی
 له گهل گرت
 غَالَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا: شفته ژئ بوو،
 شیرئ داو دووگیان بوو
 غَالَتِ الشَّيْءُ غِيَالًا: بردئ ، دزی
 غَالَتِ الْخُمُرُ: خواردیه وه و نه قلی برد
 یان ته ندروستی په ریشان کرد
 غَالَطَ: خستیه مه له وه، مه له ی پیکرد،
 فیلی کرد، گزی کرد
 غَالَطَ بِالْكَلَامِ (رَاوَعَ): منجه منجی کرد،
 به پیچ و په نا دوا
 غَالَطَ: مه له کار، چهوت، ناپاست
 غَالَطَ: کینه و دوژمنایه تی، رقو
 رکه به رایه تی
 غَالَطَهُ (عَادَهُ وَعَارَضَهُ):
 دوژمنایه تی کرد، دزایه تی کرد، رقه
 به رایه تی کرد

غَالِقٌ عَلَى الشَّيْءِ (رَاهَنَ عَلَيْهِ):
 گره ویکرد له سهری
 غَالِي: گران ، نرخ گران ، خوښه ویست،
 میژا ، به هادار، نایاب، گوشتی قه له وو
 تیکسمپاو
 غَالِيَّةٌ: بونی خوښ ، تیکه له بونی
 خوښ وه که عنبه رو میسک
 غَامٌ: تینووی بوو، هستی به پیویستی
 به ناو کرد
 غَامُ الْبَعِيرُ (عَطَشَ وَحَرَ جَوْفَهُ):
 له ناخوه تینوو گرمای بوو
 غَامٌ: رژیکی گرم ، قرچه قرچی
 گرما ، خه مناک، به په ژاه، به داخ ، زقر
 هور
 غَامَتِ السَّمَاءُ: هور دایوشی ، که واله
 هور گرتی ، هور دواوی بوو
 غَامَدٌ: که شتی پرکراوو بارکراو
 غَامِدَةٌ: بیریکی داپوشراو ، که شتیکی
 پرکراوو بارکراو
 غَامِرٌ (جَارَفَ - خَاطَرَ): جهریه زه یه تی
 نواند، خستیه مه ترسیه وه
 غَامِرٌ فَلَانٌ: خوی خسته نیتو مه ترسی و
 ناپه حه تیه وه
 غَامِرٌ فَلَانًا: جهنگا له گه لی و گویئ
 نه دا به مهرگو و مردن
 غَامِرٌ: زه وییه کی کاو لو و ویزان ، ویزانه
 زه وی ، زقر ، فره ، زه به نده
 غَامِرٌ فِيهِ: له که داریکرد، عه بیداریکرد
 غَامِرُهُ: به دگویی کرد به رانبر، خراپی
 گوت
 غَامَسَ: خوی خسته نیتو جه رگه ی
 جهنگو و ناژاوه وه

غَامَسَ فَلَانًا: نوڤمی کرد له نیتو ئاودا ،

له ئاوی مه لکیشا

غَامَسَ الْقَوْمَ: کردنی به نیتوجهنگو

مه رادا

غَامَسَ الْأَمْرَ (دَخَلَ فِيهِ): چوه نیتوی ،

شانی پیاکرد

غَامَضَ: نهیتنی، په نهانی، نادیار،

دابۆشراو ، زه وپیهکی ههمن ، قه له وو

تیکسماو، لیل ، نهین، ئالۆز ، پیچراو،

داخراو، قوچاو

غَامَضَ: راز، په نهانی، ئالۆزی ،

نهیتنی، نادیار

غَانِي: خاوه ن پارو و پوولی بی شومار

غَانِيَّة: جوان ، شوخ ، ئافرهتی

جوان و شوخ و شهنگ، شووکردو ، میرد

کردوو، ئافرهتی پاک دامین

غَاوَرَ الْقَوْمَ: ههترشو و هه له تیان برده

سه ریهک

غَاوَرَ الْعَدُوَّ الْقَوْمَ (أَغَارَ عَلَيْهِمُ):

ههترشو و هه له تانی برده سه ریان ،

هه لیکوتایه سه ریان

غَاوِي: قۆلپ، فریودهر، هه له تانی،

حه زایکهر، شهیدا ، په روش ، وێل

غَاوِيَّة: مه شهکیهک ئاوی تیابیت ،

شه له تی ئاو ههتنان

غَايَا فَلَانٌ فَلَانًا: هاومه به سستی بوو،

هاو به شی مه رام و خوازی بوو

غَايَا مَغَايَا الْقَوْمَ فَوْقَ رَأْسِهِ بِالسَّيْفِ:

به رزیانکرده وه و به سه ریه وه وهک

سپهر و ابو بو بۆیان

غَايَةً: ئالا، بهیداخ ، سنوور، په ، لا ،

مه به ست ، ئامانج ، کۆتایی هه رشتیک ،

مه به ست و کۆتایی

غَايَةُ الشَّجَرِ: تهخته ناو، نه وپه پی ،

نه وپه په کی

غَايِرَ: جیاوازیکرد، گۆپه وه، ئال و

گۆپی کرد

غَايِرَةٌ مُغَايِرَةٌ وَغَيْرًا: ئال و گۆپی کرد

له گه لی ، گۆپیانه وه ، گۆپییه وه

له گه لی

غَايِظُهُ: وای لیکرد خه شم و قین

هه لیکری

غَبَا

غَبَا: درهنگ سه ریدا، پاش ماوه یهک

ده رکه و ته وه، دوا ی چهن رۆژیک سه ریدا

غَبَا الْحُمَى عَلَى الْجُمُومِ: تاکه رۆژیک

ئاوزهنگی بوو گرتی و رۆژیکیش به ریدا،

تاکه ی تاوتاو بوو

غَبَا الرَّجُلُ فِي الزَّيَارَةِ: جار به جارێک

سه ردانی کرد، جار جاره سه ریدا

غَبَا الْأَمْرَ (صَارَ إِلَى أَوَاخِرِهِ): به ره و

کۆتایی چوو، ره و به کۆتایی بو وه

غَبَا الطَّعَامُ غَبَاً (أَثْنٌ وَفَسَدٌ): بۆگه ن و

پیس بوو، بۆگه نی کرد

غَبَا فَلَانٌ عِنْدَ غَبَا (بَات): مایه وه،

هه لیدا ، شه وی به سه را داها ت

غَبَا: نه دجامی هه رشتیک، کۆتا و دوا یی،

تای رۆژه ناپۆژیک

غَبَا (شَرِبَ الْمَاءَ دُونَ تَنَفُّسٍ): بین

پیوه نان ، ئاو خواردنه وه بی رامان و

وه ستان

غَبَا: شه پۆلی ده ریا ، توفان و

گه رده لوولی ده ریا، دۆل، شیو ، که ندپ،

ئاو دپ، که ندلوی پچوک

غَبَى الشَّيْءَ (سَثَرَهُ): شار دیه وه،

په نهانی کرد

غَبَى البئر: سه ره که ی گرت پاشان

به خول داپووشی

غَبَى الشفر (قصره): کورتی کرده وه،

لئی ی گرت

غَبَى الشيء وَعَنَهُ (لَمْ يَفْطِنْ لَهُ -

جَهْلُهُ): نه قلی بی نه شکا ، نه یزانی

غَبَى الشيء عَلَيْهِ (خَفِيَ عَلَيْهِ وَلَمْ

يَفْطِنْهُ): نه که وته بهیری ، بهیری

چوه وه

غَبَاءٌ: زه ویهه کی نادیار، ته پو تۆز،

خاک و خول کردن به سه رشتیکدا بۆ

داپوشینی

غَبَاءٌ مِنَ الثَّرَابِ: گهردو خولی به رزو

بلندبوو

غَبَارٌ: گهردو خول، ته پو تۆز ، خول و

خاک

غَبَارُ الدَّارِ: نه وه ی پهیدا ده بیئت

له ته قینه وه ی نه تۆمی ده بیته وه با

هه لیده گری و ده یگوزیتته وه بۆ شوین و

جیگه یه کی دوور له شوینی ته قینه وه و

له سه ر زه وی ده نیشی و زیانده که یه نیئت

به زینده وه ران

غُبَارِيَّةٌ: بشیوی و پیکدادانی هه ناسه یه

به موی هه لمزینی ته پو تۆزه وه

غُبَاشَةٌ عَلَى الْعَيْنِ: په له وه که ی سه ر

چاوو دیبه ، تانه ی سه رچاو

غُبَاوَةٌ (جَهْلٌ): نه زانین، نه قل

پینه شان ، که وده نی، بی تاگایی،

که وچی ، که مژه یی

غَبَبَ الطَّعَامَ (بَاتَ لَيْلَةً - أَثْنُ):

خراپبوو، بۆنیکرد، بۆگه نی کرد

غَبَبٌ: نه و گزشته ی ژیر ده نووکی

که له شیر

غَبَّتْ عَلَيْهِ الْحُمَى (أَخَذَتْهُ يَوْمًا وَتَرَكْتَهُ

آخِرَ): رۆژ نارۆژیک تاگرتی

غَبَّتِ الْمَاشِيَةَ فِي الْوَرْدِ: رۆژیک ناوی

خواردو رۆژیک نه یخوارد

غَبَّتِ الْأُمُورَ: ته واو بوو، کۆتای هات،

دوایی هات

غَبَّتِ الشَّيْءَ - غَبَّتْ (خَلَطَهُ):

تینکه لیکرد، دای به سه ر یه کا

غَبَّتِ اللَّوْنُ: خاکی بوو، رهنگی گۆرا بۆ

خاکی

غَبِجَ الْمَاءُ: قوم قوم خواردیه وه

غَبِرَ: تپه پی ، مایه وه ، خایاندی

غَبِرَ الشَّيْءُ: ته پو تۆزای بوو ، ته پو

تۆزی لیتنشت ، رهنگی وه که رهنگی

خاک و خولی لیها ت

غَبِرَ الْجُرْحُ: ناوسا ، هه لکفا ، زوخمی

ده رکرد

غَبِرَ (أَثَارُ الْغُبَارِ): ته پو تۆزی کرد

غَبِرَ فِي وَجْهِهِ: پیتشی که وت وه که

نه وه ی ته پو تۆز بکات به سه ریا

غَبِرَ الشَّيْءُ (لَطَغَ بِالْغُبَارِ): ته پو

تۆزای کرد، گهردو تۆزای کرد،

خولای کرد

غَبِرَ الرَّجُلُ: دهنگی به رز کرده وه

به خویندنه وه یان هه رشتیکی تر ، (لا

اله الا الله) ی وت

غَبِرَ: دوایی و کۆتای هه رشتیک،

پاشماوه ی هه رشتیک، پاشماوه ی شیر

له گواندا ، بنه پۆک

غَبِرَ: ته پو تۆز ، خول و گهرد،

نه خویشیه که ده دات له سمی حوشت

غَبِرَ (حَقَلُ): بوغزوکی، رقو قین ،

خه شم، دلپسی

غَبْر: برینی کیم و زوخمدار
 غَبْرُ النَّاسِ: پله و پایه نزم، نه وانه ی
 له دواوهن، چینی ژیره وه
 غَبْرَاء: زهوی، خاک، زه مین،
 زه و بییه کی پردارو دره دخت
 غَبْرَاءٌ مِنَ السِّنِّينَ (الْجَدْبَةِ): وشک،
 بی باران، نه بوونی، قات و قپی
 غُبْرَة - غُبْرَة: خۆل، تۆز، ته پ و تۆز،
 گهرد، رتام، ته م، گهردان، ورده
 خۆلَیکه له کهل و پهل جوی ده بیته وه
 یان ره شه با له سه رخاک ده بییات
 به ناسماندا، بۆر، خاکی
 غُبْن - غُبْن: فیل و فره ج، گزی،
 کاسبی، فره مویشی، سستی،
 بی دابه ره ری
 غُبْوَة - غُبْوَة: گه مژه یی، گیلی،
 که وده نی
 غُبُوق: خواردنه وه ی ئیواران
 غُبِي الشَّيْءُ عَنْ فُلَانٍ: لیتی ونبوو
 نه یناسیه وه، ون و نادیاربوو لیتی و
 ناشکرانه بوو، نه قلی پیی نه شکا،
 نه یزانی
 غُبِي الشَّيْءُ عَلَيْهِ (خَفِيَ عَلَيْهِ وَلَمْ
 يَفْطَنهُ): نه که وته وه بیر، بیر
 چوه وه
 غُبِي - غُبِي: نه زان، گیل، که وده ن،
 گه لح، گه مژه، ده به نگ، چه پوله،
 سه پوله، ته پ، گیز، لازک
 غُبِيَاء: دارو دره دختی چوپوپ
 غُبِيَة: لیزمه باران، رزانیکی زوری ناو
 غُبِيَة مِنَ الثَّرَابِ: نه و ته پ و تۆزه ی
 په خشو و بلاو ده بیته وه

غَبْرَاء: شه رابو مه یه کی
 سه رخوشکه ره له جۆره روه کیک
 دروست ده کریت
 غَبِيط: زین که وا که ژاوه ی له سه ره به ند
 ده کری، زه و بییه کی ته ختی به رین،
 ده فریکی به رینه خۆل و په یینی
 تیده کری، جۆگه به که زه و بییه کی به رز
 که ندر بکات
 غَبِيْن: له پو لاوازو کز، راکزو لاواز، لات
 غَبِيْنَة (الْخَدِيْعَة): فیل، ته له که،
 چاوبه ست، هه لئه تاندن، فریودان

غ ت

غَت الطَّعَامُ وَالْكَلام: خراپ بوو،
 تیکچوو
 غَتَّ الْمِيْرَابُ فِي الْحَوْضِ: به به رده وامی
 ناوی تیکرد
 غَتَّ الشَّارِبُ الْمَاءَ: یه که بینه ناوی
 خوارده وه، به رده وام ناوی خوارده وه
 قاپ و جام و په رداخه کی له لیتی
 دوورنه خسته وه، هه مووی خوارده وه
 غَتَّ فُلَانًا فِي الْمَاءِ: نوقمی کرد، رۆی
 چواند، خستیه نیتو ناوه وه
 غَتَّ اللَّهُ الْقَوْمَ فِي الْعَذَابِ: خوای
 په روه ردگار له سزاو خه شمو قینا نغروو
 غه رقی کردن
 غَتَّ فُلَانٌ الضَّحْكَ: شارديه وه به ده سستی
 یان به چمکی جلو به رگه کانی،
 بیگه نینه کی شارده وه
 غَتَّ فُلَانًا: شه که تیکرد، هیلای کرد،
 په ریشان و ماندوی کرد، ماندوی کرد،
 گوش، هه لی کلۆفت، خنکانی
 غَتَّ بِالْكَلام (أَذَاه): به قسه برینداری کرد،
 نیشی بیگه یاند، نازاریدا

غَتَّ الدَّابَّةُ بِالسُّوْطِ (ضَرْبَهَا بِهِ) :

به قامچی لټیدا ، دایکړته وه

غَتَّ فُلَانٌ (جَنُّ) : تېکچوو ، لټی شیوا

غَتَّتِ الطَّعَامُ : خواردنه کې تېکدا

غَثَمَ الْحَرُّ : توندېوو ، تاوی سهند ،

قرچه قرچی قاوداخست

غَثَمَ - غَثَمًا (لَمْ يَفْصَحْ) : ره وایيژ

نه بوو ، قسه وته کانی روون نه بوون

غَتَّ

غَتَّ الْجُرْحُ : کټم و زوخمی دهردا ،

کټم پیسی دهرکرد

غَتَّ اللَّحْمُ وَالشَّيْءُ (فَسَدَ) : خراب بوو ،

بژگه نیکرد ، بژنیکرد

غَتَّ الشَّاةُ : لاوازیوو ، سیس بوو ،

له ربوو ، سیسه له بوو ، بووده له بوو

غَتَّ حَدِيثُ الْقَوْمِ : خراب بوو ، نه شیاوو

گونجاو بوو

غَتَّ عَلَيْهِ الْمَكَانُ : له گه لی گونجاو

نه بوو ، نه شیاوو ، نابارو جوړ بوو

غَتَّ : له ، لاواز ، سیس ، سیسه له ،

بووده له ، چروک ، قسه ی پوچ و به تال

غَتَّا الْوَادِي : که فی زوړبوو ،

فره لټشاو بوو

غَتَّا السَّيْلُ (إِمْتَلَأَ مِنَ الْغَثَاءِ) : پرېوو

له که ف ، که فی له سهر نیشتبوو

غَتَّا نَفْسَهُ : ناماده ی رشانه وه بوو ، دلی

تټکه لهات بق رشانه وه

غَتَّا السَّمَاءُ بِالسَّحَابِ (غَيِمَتْ) : ناسمان

به که واله هور گړا ، ناسمانی داپوښی

غَتَّا الْكَلَامَ (خَلَطَهُ) : تټکه لیکرد ، دای

به سهر به کا

غَثَاءُ : نه وه ی لټشاوو لافاو هه لټده گړی

له که فو شت ومه کی سهرتاو که وتوو ،

که فی سهرتاو

غَثَاءُ النَّاسِ (أَرَادَ أَلَهُمْ) : تټکه ل

به سهر به کدا ، گټره شټوین ، ناژاوه گټران

غَثَاثَةٌ (هُزَالٌ - رِكَازَةٌ) : لاوازی ،

چروکی ، ده ست نووقاوی

غَثَّةٌ : نیمچه له وه پگایه ک ، مه پټکی له پو

لاواز ، بژتوی رڼذانه

غَثَثَ (سَمِنَ قَلِيلًا قَلِيلًا) : کم کم

قه له وېوو ، ورده ورده گوشتی گرت

غَثَرَ الْمَكَانَ بِالنَّبَاتِ (كَثُرَ فِيهِ) : روهمی

زور بوو ، گړوگیای به کجار زور بوو

غَثَرَ الطَّائِرَ وَالشَّوْبَ : رهنکی خاکی

تټدابوو

غَثَرَ الرَّجُلُ (حَقَّقَ) : گټل بوو ، نه زانېوو ،

که وده ن بوو ، که مژه بوو

غَثَرَ : نه وه ی به دهر ده که ویت له سهر

جلو به رگ

غَثَرَاءُ : گړوو کومه لټکی تټکه لو

به سهر به کدا ، گټره شټوین ، ناژاوه گټران

غَثَرَةٌ : به پټت و فراوانی ، فه پدارو فراوان

غَثَرَةٌ : زوری ، فره یی ، خه لکی گټره شټوین

وېشټوی نټره ره وه ، ناژاوه چی

غَثَفَتِ الْقَوْمُ : کوشتارو شه پټکی

سووکیان بی چه ک به رپاکرد ، شه پټکی

سووکیان به رپاکرد

غَثَفَتْ فُلَانٌ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ فِيهِ) :

نیشته چی بوو ، مایه وه ، جټگړېوو

غَثَفَتِ الشَّيْءُ (دَلَّكَهَ) : شټلای ،

هه نووېکړد

غَثَمَ لَهُ مِنَ الْمَالِ : به شټکی باشی پټدا ،

پشکټکی باشی دایه

غَثَمَ الشَّيْءَ (خَلَطَهُ): تِيكَه لِيكِرْد،
ناوِيتِي كِرْد

غَثِمَ الرَّجُلُ: سِيپَتِي قَزِي زَالْبُو بَه سَه رَه شِيه كَه يَدَا

غَثَمَةٌ (دَفْعَةٌ): بَه شِيك، پَشَكِيك
غَثَمَر مَالَهُ (أَفْسَدَهُ): خِرَپِي كِرْد،
شِيَوَانْدِي، دَاي بَه سَه رِيه كَا، دَه سَتِي تِيخَسْت

غَثَمَر الشَّيْءَ: تِيكَه لِيكِرْد، تِيكَه لَ
بَه يَه كِي كِرْد

غَثِيَانِ النَّفْسِ: دَلْ تِيكَه لَ هَاتِن، دَلْ
بَه يَه كَا دَان

غَثِيَتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ: پَر كِيَا بُو، فَرِه
كَزَو كِيَا بُو

غَثِيَتِ: دَلِي تِيكَه لِهَات، دَلِي هَات
بَه يَه كَا

غَثِيَتٌ: نَه وَهِي خِيَرِي تِيَا نِيِيَه، بِي خِيَرِ،
كِيَم وَ زُوخَمِي نِيَو زَام وَ بَرِيْنْدَارِي،

كَوْشَتِي مَرْدُو
غَثِيَتَةٌ: نَه قَلْ تِيكَجُو، بِيرو هُوش شِيَوَا

غَجْرٌ: قَه رَه ج، كِرْزُو كُزْمَه لِيكِن وَ
لَه كَشْت كِي شُوهِ رِيكْدَا بِلَاو بُو وَ نَه تَه وَهِي

خُو وَ دَاب وَ نَه رِيْتِي خُو يَان پَارَا سَتُوهِ
لَه بَرْتُو يَدَا پَشْت بَه بَارَزْكَانِي دَه بَه سَتِن

غَدَ الْبَعِيرُ: لُوِي لِيَهَات، لُوودَارِيو
غَدًا - غَدًا: لُوودَارِيو، رُزِيْنْدَارِيو

غَدًا: سَبَهِي، بَه يَانِي، نَه وَرْزَهِي دَوَاي
نَه مَرْدُ دِيَت، رُزِي چَاوَه پَوَانْكَرَاو

غَدًا: زُوو رُوِي، بَه يَانِي رُوِي شَسْت،
كَوْچِي كِرْد

غَدًا عَلَيْهِ غَدَوًا: زُوو چُو، زُوو رُوِي
غَدًا إِلَى كَدًا (أَصْبَحَ إِلَيْهِ): بَه يَانِي

رُوِي شَسْت بِو لَاي، بَه يَان چُو بُو لَاي
غَدًا يَفْعَلْ كَدًا: دَه سَتِي پِيكِرْد، شَانِي

پِيَا كِرْد
غَدَى الرَّجُلُ (أَطْعَمَهُ أَوَّلَ النَّهَارِ):
بَه رَه يَه يَان نَانِي پِيْدَا، بَه يَانِي نَانِي دَايَه

غَدَاءٌ: بَه رَچَايِي، رَه مِي بَه يَانِي،
قَاوَه لَتِي، رَه مِي نِيَوَه پَرْدُ

غَدَاةٌ (مَابَيْنَ الْفَجْرِ وَطُلُوعِ الشَّمْسِ):
شَه بَه ق، بَه رَه يَه يَان، سَبَه يِنِي، سَبِيْدَه

غَدَارٌ (غَادِر - خَائِنٌ): نَپَاك، رُزْدَارِ،
غَايَه، سَتَه مَكَار، پِي سَو كَه نَدَه لَ

غَدَارَةٌ (سَلَاخٌ يُحْشَى بِالْبَارُودِ):
دَه مَانْجَه، سَچَه مَه زَه نَگ، تَفَه نَگِي

رَه شُو كِي
غَدَارَةٌ (بَقِيَّةُ الشَّيْءِ): پَاشْمَاوَهِي
شَسْتِيك

غَدَاْفٌ: دَالْتِي كِي گَه وَرَه ي بَالْ بَه رِيْن وَ
فَرَاوَانَه، قَزِي كِي رَه شِي رُزْد، بَالِي رَه ش

غَدَاْفِي: رَه نَگِي رَه ش، تَارِيك وَ رَه ش
غَدَاْفِي (الشَّابُّ النَّاعِمُ): لَوِي كِي نَه رَم وَ

نَاسَك، نَه رَم وَ تُولْ
غَدَا (فِي الْفَد - بُكْرَةٌ): سَبَه ي،

سَبَه يِنِي، پَاش نَه وَرْزَه ي تِيَا يَدَا يَت
غُدَّةٌ: لُوو، رُزِيْن، نَالَو، كُوِيْرَه لُوو،

نَه نَدَامِي كِي رُزِيْنَه لَه خَانَه كَانِي لَه شِي
مَرُوْف

غُدَّةٌ جِرَابِيَّةٌ (فِي الطَّبِّ): نَاوِي كِي كُزْمَه
بَه تَوْرَه كَه يَان لُوِيَه ك دَه وَ تَرِيْت جَه سَتَه

دَه رِيْدَه دَات

عُدَّةٌ غِرَائِيَّةٌ (فِي عِلْمِ الْأَحْيَاءِ):

له زینده وه رزانیدا لوویه که له کژنه ندامی
زاوژی جانه وه رانداو مادده یه کی
نوسیتنه رو لکینه ده پژیژیت بو
به یه که وه لکانی هیلکه کانی
به یه کتره وه

عُدَّة: تاغونی حوشر، ده ردیکه ده دات
له حوشر

عُدَّة: هه گرئی و لوویه که

له چه سته بیئت و ده وری به گزشت گبرایی
عُدَرُ الرَّجُلِ وَبِهِ خَائُهُ وَتَقْضُ عَهْدُهُ):
ناپاکی له گه لکرد، په یمانی شکان،

غه وری لیکرد، بی و ه فا بوو به رانبه ری
عُدَرُ الرَّجُلِ - عُدَرًا: له ناوی
سیلاوه که ی خوارده وه

عُدَرُ الْمَكَانِ: غه درو ناپاکی تیا زدر بوو
عُدَرٍ عَنْ أَصْحَابِهِ (تُخْلَفُ): لییان

دوورکه و ته وه ، به دوور بوو لییان
عُدَرِ قُلَانٍ: براكانی مردن و به ته نیا
خوی مایه وه

عُدَرِ خِيَانَةٍ: ناپاکی، غه در، خراپه،
ده سترپین

عُدَر: به رده لان، شوینیک به ردی زدر
بیئت، بوشایی و میانیک له نیو روو باریکدا
کاتی ناوی وشک ده کات

عُدَر: بی و ه فا، به دنمه که، سپله، فیلباز
عُدَرَاء: تاریکایی، تاریکی، شه وی
تاریک ، شه وه زه نگ

عُدَرَةٌ - عُدَرَةٌ: شه وی له شتیک
ده میتننه وه، پاشماوه

عُدَرَةٌ (كثِيرُ الْعُدَرِ لِلنَّاسِ): یه کیک زدر
ناپاکی بنوینیت به رانبه ر به خه لکی ،
ناپاک

عُدَقَ لَهُ فِي الْعَطَاءِ: زوری دایه، فره

به خششی پیدا

عُدَقًا: به خشش، نیعمه ت ، به هره ،
خه لات

عُدَقَةٌ: په چه، پیچه، روویه ندی
نافره تان

عُدَقَةٌ: توئکلی نوک و لوبیاو
هاوچه شنه کانیا

عُدَقُ الْمَطَرِ: به خو پ باری، بارانی زدر
باری، به لیژمه باری

عُدَقُ الْعَيْنِ (غَرَزَ مَاوَهَا): ناوی زدر کرد،
پریاوبوو

عُدَقُ الْأَرْضِ: به پیت و فه پوو،
فه پداریوو

عُدَقُ الْعَيْشِ (إِسْعَ): فراوان بوو،
باشبوو، به رین بوو

عُدَقُ مُفْدِقٍ، غَرِيز: زدر، فره ،
که لیک، پر، زه وه ند، گورمه، که لی

عُدَقَتِ الْأَرْضُ: ته پوو به بارانیکی
لیژمه و خو پ، ناوی زدر بوو

عُدَقَتِ الْمَطَرُ: تنوکه کانی زدر بوون، فره
بوون

عُدَنَ - عُدَنًا: پالیدایه وه، ته خت بوو،
پالی لیدایه وه، پی ی لی راکیشا

عُدَنُ (النُّومُ وَالنُّعَاسُ): خه و
خه وه نووچه ، وه نه وز

عُدُوَّةٌ: شه به ق، به ره به یان، به یان،
سبه یینی

عُدُوْر: بی و ه فا ، بی ته مه که ، سپله
عُدُوِي: شه وی له نیو ورگی

دوو گیاندا به و ته مه ش پتر پابه نده
به مه ره وه، گچکه ی ناژهل

غَدِي - غَدَا وَغَدَاءُ (أَكَلَ الْغَدَاءَ)؛

قاوه لئی خوارد

غَدِيَاء - غَدِيَانَةٌ: نافرته تی به رچایی

خۆر

غَدِيَان: ناخواردوو، نه وهی نانی

خواردوه

غَدِير: نه ستيرك ، نه ستيل، نه ستيلك،

گۆم ، زه لكاو، په نكاو، سه راو، جۆگه،

چه م، جۆ، گۆل، نه ستير، حهوز، به شه

رۆكك

غَدِير (عِنْدَ الْجُغْرَافِيَيْنِ): لای جوگرافی

زانه كان به روبريكي پچوك ده وترتت،

جۆگه ، جۆگه له

غَدِيرَة (جَدِيلَة): پرچ ، كه زى ، گيس ،

په لکه، هون ، به هه موو تووکی سه ری

نافره تان ده لاین که له لای پشته وه

شو پېښته وه

غَذَا

غَذَا (سَالٌ قِيحَةً): کیم و پيسی لیتهات ،

برینه که ی ده رک بوو

غَذَا الْعَرَقُ (سَالٌ مَا فِيهِ مِنَ الدَّمِ وَلَمْ

يَنْقَطِعْ): خوينی لیته ربوو ، وشکی

نه کرد

غَذَا الشَّيْءُ - غَذَا (نُقْصَهُ): که می کرد،

که لی کرد

غَذَا الْمَاءُ وَالْعَرَقُ (سَالٌ): له به ری رۆیی،

لیتی رۆیشت

غَذَا الْعَرَقُ (سَالٌ دَمًا): له به ری رۆیی ،

لیتی رۆیشت

غَذَا الْجَرَحُ (دَامَ سَيْلَانَهُ): به رده وام

له به ری رۆی ، لیتی رۆیشت

غَذَا الْجَمَلَ بَوْلَهُ وَبَبُولِهِ (أَنْقَاهُ دَفْعَةً

دَفْعَةً): به ش به ش کردی ، بچر بچر

کردی

غَذَا الرَّجُلُ وَالْحَيَوَانُ غَذَوًا وَغَذَوَانًا

(أَسْرَعَ): په له یکرد، خیرایکرد، گورج و

گۆلی نواند

غَذَا الطَّعَامُ الْمَوْلُودَ غَذَاءً (نَجَعَ فِيهِ

وَكَفَاهُ): به سوودو به سی بوو، به شیکرد

غَذَا الصَّبِيَّ بِاللَبَنِ (رَبَاهُ): پیتی

که یاند، په روه رده یکرد، به خیوی کرد

پیتی

غَذَا فَلَانًا الطَّعَامَ (أَطْعَمَهُ إِيَّاهُ):

خواردنی پيدا ، خوراکى دايه

غَذَاء: خَوْرَاك ، خواردن، خوارده مه نی،

وارده مه نی ، نه وهی ده خوریت و بۆ

خواردن ده ست بدات

غَذَائِي (لِأَجْلِ التَّغْذِيَةِ): بۆ خواردن ،

له پیناوی خواردا

غَذَارِم: ناویکی زۆرو بی شومار،

کیشانه یه کی قورسو سه نگین

غَذَامَةٌ: شیریکی زۆر

غَذَامِر: ناویکی زۆرو بی شومار

غَذَرَمَ الْكَلَامَ (إِخْتِلَطَ): تیکه لېوو ،

نالوژیوو، کهوت به سه ری که

غَذَرَمَ الشَّيْءَ (بَاعَهُ جَزَافًا): به گزتره

فروشتی ، بی هیچ پیندانگی فروشتی

غَذَمَ: بخۆر ، خۆره ، بخۆری هه موو

شتیک ، مشه خۆر

غَذَمَةٌ: جله وه ناژه لیک

غَذَمَةٌ مِنَ السُّون: رهنگی خاکی له نیتو

لېلیدا

غَذَمَةٌ: فره ناو ، ناوی زۆر ، ناودار

غُذَامَر: تودیهو هاواری کرد، شانی کرد
به کار نکدا بی توهی جینگ یرو
چه سپا و بیست، دادوهری نه توه که ی کرد
به ویستی خوئی و فرمانپه واییه که شی
به رپه رچ نه درایه وه

غُذَامَر الشَّيْءُ: تیکه ل به یه کی نه کرد،
به گزتره فروشتی بی کیشانه و پتوانه
غُذَامَ - غُذَامًا: به پره زه وه خواردی،
به توندی و زالبوونی حه زوئاره زووه وه
لووشیدا

غُذَوِي: به چکه یه ک شیری مه می
دایکی نه خوات به لکو شیری یه کیکی تر
بخوات

غُذِي: به چکه نیتو ورگی گیاندار یان
هر تاییه ته به مه پره وه
غُذِيذَةً (مَا فِي الْجِرْحِ مِنْ قَيْحٍ وَصَدِيدٍ):
کیم و خوین و پیسی ، زخ

غَرَّ

غَرَّ الرَّجُلُ (جَهَلَ الْأُمُورَ وَغَفَلَ عَنْهَا):
بی تاگابوو له کاروباره کان ، هوشی
به سه ریه وه نه بوو

غَرَّ الْمَاءُ (فَضَبَ): رشتی به زه ویدا،
رؤی کرد، قلیبی کرده وه

غَرَّ فَلَانًا: فریویدا، مه لیخه له تاند،
دهستی بری

غَرَّ الطَّائِرُ: به ده نووک کردی به ده می
به چکه کانبه وه، دانی پیدان

غَرَّ الرَّجُلُ: ریزداریوو، خاوهن
که سیتی و شکومه ندی بوو، ره فتارو

کرداره کانی بوون و ناشکرا بوون
غَرَّ حَدَّ السَّيْفِ - الشَّقْ فِي الْأَرْضِ):
تیغی شمشیر، قلیشی زه می

غَرَّ: توهی مه لده خه له تینری،
مه لده له تاو

غَرَّ: بالنده یه کی ئاوی ره شی لاق
دریژه و سه ری سپی یه و له سه ر ئاوی
زه لکاوو گوماوه کان ده ئی

غَرَّ الرَّجُلُ (عَجَبًا): سه رسام بوو،
سه ری سوپما

غَرَّ الشَّيْءُ (أَلْصَقَهُ بِالْغَرَاءِ): به که تیره
یان هر مادده یه کی لکینه ر پیوه ی
نوساند

غَرَّ السَّمَنُ قَلْبَهُ: پیوه ی نووساندو
دایپوشی ، لکاندی و سه ری گرت

غَرَّ - غَرَاءَ: که تیره، سیکوتین ، ،
جهوی، هیلیم، غره، هر مادده یه ک بی
پیوه لکاندنی کاغزه زو پیست و

داروته خته به کار بری
غَرَّ الشَّيْءُ: که تیره ی لیدا ، به که تیره

پیوه ی نووسان
غَرَّ - غَرَوِي: ناره زوومه ندی شتیک،

حه زکردن، ئالوده بوونی شتیک
غَرَّابًا: قه له پره ش که چهند جۆریکی

مه یه ره شو به له ک به له ک و .. قازوو،
لیوار، که نار، گوئی، سیله، سه ره تایی

هر شتیک، سه رماو سؤله، یه کیکیه
له که شتیه دیرین و کۆنه کانی ده ریا

غَرَّابَان: هر دیولای کلوت و سمت
غَرَّابَةً (شَلَوَةٌ): سه یریتی ، شازی

غَرَّار: ده مه شیر، تیغی شمشیر،
که مه خه ویک، به خپرابی هاتن

غَرَّارٌ مِنَ الصَّادَةِ: که ل و ناتو وای
مه رجه کانی نویژ

غَرَّار (غُرُور - خُذَاع): گزیکه، فیلبان،
قولبی، ده سته بی، ساخته چی

غَرَارَة: ساویلکهیی، ناشیستی،
که مزهیی، سادهیی، که ودهنی، که م
ته مهنی، بی تاگایی

غَرَارَة (کِیس): مۆر، گونیه، توره که،
خه رار، خورج، جه وال، کیسه، ته لیس
غَرَّاس (مَا يُغَرِّس - زَمَنُ الْفَرَس): نه مام،
سه تل، قه له م، روه ک، چه قینراو، کاتی
کشتوکال و ده غل و دان

غَرَّاسَة: تولی دارخورما، شه تلی
دارخورما

غَرَّاف (الْكَيْال الضَّخْم): پیوانه یه کی
که وده و مه زن، کیشانه و پیوانه ی
که وده

غَرَّاف: زۆر، فره، یه کجار زۆر
بی شومار

غَرَّافٌ مِنَ الْخَيْل: نه سپی مه نگاو بلار،
ره ختی تیژو خیرا

غَرَّافٌ مِنَ الشَّهْرِ (كَثِيرُ الْمَاءِ): فره ئاو،
ئاو زۆر و بی شومار

غَرَّافٌ مِنَ الْغَيْثِ (غَرِيز): ره هیله باران،
زۆر، بارانی به خوړ، لیژمه باران

غَرَّافَة: یه ک مشت ئاو، مشت ته ئاو ویک
غَرَّام: چه زلیکردن، خۆشه ویستی،

دلداری، خولیا، شه یدایی، سه و دایی،
نازارو ئیشی هه میشه یی، دل زامداریی،

پابه ندبوون به شتی که وه تا راده ی
ئالو وده یی و شه یدابوون

غَرَّامَة: تاوان، زهره ر، زهره رمه ندی،
زیان، زیانانه، پی بژاردن

غَرَّامَة مَالِيَة: بره پاره یه که له که سیك
ده سیئیری و ه که ته میگردن بیان

پی بژاردن

غَرَّامِي: خۆشه ویستی ئامیز، عاشقانه
غَرَّان: بلقی سه ر ئاو

غَرَّانِق: روه کی که، لایکی سپی و
نه رم و تۆلی جوان، جوانی تیکسمر او،
جۆری که له سه قاکوژ، قولنگ

غَرَّانِقَة - غَرَّانِقِيَة: قزی لولو و بادراو،
لولکراو

غَرَّب (غَاب): ئاوابوو، دیار نه ما
غَرَّب عَنَّا: دوور که وته وه، لاچوو،

جیابوه وه، سه ری خۆی هه لگرت
غَرَّب الْقَوْمَ (ذَهَبُوا): دوور که وتنه وه،

رۆیشتن، کۆچیان کرد
غَرَّب فُلَانٌ غَرَبًا: دوور که وته وه

له نیشتمانی خۆی
غَرَّبَ الشَّيْءُ (اِسْوَدَّ): ره ش داگیرسا،

ره ش بوو
غَرَّبَ الْعَيْنُ: چاوی لوی ده رکرد،

لوی لیها ت
غَرَّبَ الشَّاةُ وَالْفَرَسُ: نه خۆشی تووک

وه رینی گرت
غَرَّبَ عَنِ وَطَنِهِ (اِبْتَعَدَ عَنْهُ):

له نیشتمانی خۆی دوور که وته وه، رۆیی،
به جی هیشت

غَرَّبَ الْكَلَامَ غَرَابَةً (عَمَضَ وَخَفِيَ):
نادیار بوو، شاراوه بوو، په نهان بوو

غَرَّبَ فِي الْأَرْضِ: کۆچیکی دووری کرد،
دوور رۆیشت

غَرَّبَ الْقَوْمَ: ره و رۆژئاوا رۆیشتن،
به ره و رۆژئاوا چوون

غَرَّبَ الْمَرْأَةُ السَّمْرَاءَ: ژنه نه سمه ره که
منالی سپی بوو، که نم ره نگه که منالی

سپی خسته وه

غَرَبَ فَلَانًا (أَبْعَدَهُ وَنَحَاهُ): دوری

خسته و ، په راگه ندى كرد

غَرَبَ الدَّهْرُ فَلَانًا وَعَلَيْهِ:

دوور یخسته و ، په راگه نده و دوری

خست

غَرَبَ فِي الضَّخْكَ (بَالَعَ فِيهِ):

نه وپیځه نینه ی نه ده ویست ، زړی

پیوه نا

غَرِبًا: خورناوا، روژناوا، دوری،

بیانی، تیځی، توندوتیځی، سهره تایی

هرشتیک ، لیوار ، قهراخ ، لیلیه کی

نقد

غَرِبَ الدَّمْعُ (مَدَمَع): کان فرمیسک،

فرمیسکدان ، زمان تیځی

غَرِبًا: ټاره ق ، مهی ، باده ، نالتون ،

زیو ، په رداخ ، تنوکه ناوی ډولچه

له نیټو حوزو بیردا کاتی دهرده هینری و

خیرا بونی ده گوریت ، جوړه داریکه ،

نه خوښه که ددهات له مپرو تووکی

مه لده وه ریڼی

غَرِبَال: بیژنگ ، کو ، سهره د،

سهرن ، وچنه ویزنگ ، مرازیکه ده غل و

دانی پيدا ده بیژری

غَرِبًا (ضِدَّ شَرْقًا): خورناوا ، روژ ناوا

غُرْبَة: کوچکردن ، ولات به جیهیشتن ،

توونابوون ، ره ونده بوون

غُرْبَة (بُعْد): دوری ، واړی نزیکی به

غَرِبَلِ الْغَنَطَةِ (نَحَلَهَا): بیژایه و ،

له بیژنگیدا

غَرِبَلِ الشَّيْءِ (نَقَاهُ): پاکي کرده و ،

پاکزی کرد ، پوختی کرد ، بژاردی

غَرِبَلِ فَلَانٍ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ فِيهَا):

پیاو زړی ، زړی پیایدا ، به سهریا

زړی

غَرِبَلِ الْحَبِّ وَنَحْوَهُ: به میله ک بیژایه و ،

له میله کیدا

غَرِبَلِ الْقَوْمِ: کوشتی ، له تو په تیکرد

غَرِبَلِ الْبَلَدِ وَالنَّاسِ: خالی

ناشکراکردن ، حال و باری به درخستن

غُرْبَلَة: بیژانه و ، که وکردن ، له که ودان ،

پوخت و پاکزکردن

غُرْبِي: خورناوایی ، روژناوایی ، نه وه ی

له روژناواوه دیت له بیرو پوچوون و

نایدیاو خه لک و شت ومه کو ...

غُرْبِيِي: جوړیکي باشی تری به ،

به ته مه نیک قری سپی به خنه رهنگ

بکات ، ره شی چه توون

غُرَّةٌ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سهره تایی هرشتیک ،

نزیه ره ی ، په کام و باشترینی ،

سپیتیه که له نیټوچه وانی نه سپدایه ، مارو

غُرَّةٌ مِنَ الشَّهْرِ: مانگی نوی ، سهره تایی

مانگی نوی

غُرَّةٌ مِنَ الْهَلَالِ: دهرکه وتنی ،

مه لهاتنی ، سهره لدانی ، ناشکرا بوونی

غُرَّةٌ مِنَ الْأَسْنَانِ: سپیتی و بریقه ی ددان

غُرَّةٌ مِنَ الرَّجُلِ (وَجْهَهُ): رووخساری ،

رووی

غُرَّةٌ مِنَ الْقَوْمِ (شَرِيفُهُمْ وَسَيِّدُهُمْ):

ریژدارو که وره یان ، به ریژو که وره یان

غُرَّةٌ مِنَ الْمَتَاعِ (خِيَارُهُ وَرَأْسُهُ):

باشه که ی ، چاکه که ی

غُرَّةٌ: مه ل ، ناشی ، ساویلکه یی ،

بی ناگی له کاتی وریایی و هوشداریدا

غَرِثًا (جَاعَ): برسی بوو، پتووستی
به خواردن بوو

غَرِثُهُ (جَوَعَهُ): برسی کرد، نان و
خواردنی لیگرتوه

غَرِدَ الطَّائِرُ: جریواندی، خویندی
غَرِدَ الْأَسْنَانُ: دهنگی به رز کرده وه
به گورانی وتن

غَرِدَ: جریوه، خویندن، قاسپه،
گورانی، هوره، دهنک به رز کرده وه
غَرِدَ - غَرِدَ (نَوْعٌ مِنَ الْفَطْرِ): جوره
قارچیکه

غَرِبَ بِهِ تَغْرِيرًا (عَرَضَهُ لِلْهَلَكَةِ):
تووشی کرد، خستیه مه ترسی و
تیاچورنه وه

غَرِبَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ خَوَى وَمَالَ وَ سَامَانِي
خسته مه ترسیه وه

غَرِبَ الْغُلَامُ (طَلَعَ أَوَّلُ أَسْنَانِهِ): به که م
ددانی دهرهات

غَرِبَ الطَّيْرُ: هه ردوبالی به رز کرده وه و
فری، بالی دا به یه کاو فری

غَرِبَ الْقَرْبَةَ (مَلَأَهَا): پریکرد، تا
دهمه که ی هینا

غَرِبَ بِهِ: تووشی کرد، دهستی بری،
دهستخه رویکرد

غَرِبَ: مه ترسی، تووشکردن، مه ترسی
به سه رهینان، مامه لای نه چه سپاوو

جیگیر به هوی نه ناسینی شتو مه کی
کپاوه وه

غَرِبَ - غَرِبَ: پیا چه قان، پیای کرد، تیی
مه لجه قان

غَرِبَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: تیییدا
جیگیری کرد، چه سپاندی تیایدا

غَرِبَ الْعُودُ بِالْأَرْضِ - غَرِبَ الْإِبْرَةِ فِي
الشَّوْبِ: چه قاندی، پیا به لجه قان،

پیا کرد، چه سپاندی، دایکوتا
غَرِبَ - غَرِبَ: گویرایه لی،

فرمانبره وایی کرد دوی یاخی بوون و
سه ریچی

غَرِبَ فَلَانُ الْغَنَمَ: له نیتوان دوو دوشیندا
جاریک نه یدوشی هه تا قه له و بییت

غَرِبَ: نه مام، داری چه قاو
غَرِبَ: روه کیکی سالانه یه و زور

به ربلاوه و لقو پوی لیده بیته وه
غَرِبَتِ الْجَرَادَةُ: کلکی کرد به زه ویدا

بونه وه ی هیلکه ی تیا دابنیت
غَرِسَ الشَّجَرُ وَنَحْوَهُ: داره که ی رواند،

ناشتی، له زه ویدا جیگیرو چه سپاوی کرد
غَرِسَ (زُرْعَ): رواندن، ناشتن، چه قاندن،

جیگیرکردن
غَرِسَ: پیستیکی سپی ناسکه به سه ری

منالی تازه له دایک بووه وه، نه مام،
شه تل، قه له م، روه ک، شه وه ی

ده چه قینری و ده پوینری
غَرِسَ مِنَ الْمُسْكُوكَاتِ: دراویکی تورکی به

غَرِضَ فُلَانٌ - غَرِضًا: زوو هاته
سه رئاوه که، گورج سه رئاو کهوت

غَرِضَ السَّقَاءُ وَنَحْوَهُ (مَلَأَهُ): پریکرد،
تاسه ر لیه وه کی هینا

غَرِضَ الشَّيْءُ (كَفَأَ عَنْهُ): وازی لهیتنا،
دهستی لیکیشایه وه

غَرِضَ - غَرِضَ الشَّيْءُ (اجْتَنَاءَ طَرِيقًا):
به ته پی کردیه وه، به سه وزی لای ی

کرده وه
غَرِضَ إِلَيْهِ (إِشْتَقَى): بری کرد،
غریبی کرد، دلی بوی سووتا

غَرَضَ مِنْهُ (ضَجَرَ وَمَلَّ): بیزاربوو،

وهرسبوو، جارس بوو، قهلس بوو

غَرَضَ الشَّيْءَ (كَانَ طَرِيقاً): سه‌وزبوو،

هیشتا پینه‌گه‌یی بوو، و بهر نه‌هاتبوو

غَرَضَ فَلَاناً (جَعَلَهُ غَرَضاً يُرْمَى):

ده‌ست‌نیشانی کرد، کردی به‌نیشانه ،

کردی به‌مه‌به‌ست

غَرَضَ: گوشتی تازه‌ی خوارد، گالت‌و

شوخی کرد

غَرَضَ الشَّيْءَ: به‌سه‌وزی لیبی

کرده‌وه، به‌سه‌وزی چنبه‌وه

غَرَضَ فِي سِقَانِهِ (لَمْ يَمْلَأْ): پری

نه‌کرد ، سه‌رلیوی نه‌کرد

غَرَضَ فَلَاناً: کردی به‌جی قسه‌و

تانه‌و ته‌شر، کردی به‌جی نیشان‌و

توممه‌تبارکردن

غَرَضَ: نامانج ، مه‌به‌ست ،

مه‌به‌ستیکی تایبه‌تی، نیشانه، خواستن،

ویستن ، خواز، به‌رژه‌وه‌ندی، سوود

غَرَضَ: به‌شو لایه‌کی دۆل و شیو

غَرَضَانِ فِي الْأَرْضِ: نیسکی

شوپیوه‌هی ه‌ردوولای لووت

غَرَضُوفَان: دوو داره‌ی ناوه‌پاستو

دوای ولاح که به‌راست و چه‌پا ده‌هینریو

ده‌بری

غَرَضَ الْمَاءُ عَلَى النَّارِ (بَقِيَ): بلقه

بلقى کرد، قولبه‌ قولپی کرد

غَرَضَ الرَّجُلُ: غه‌رغه‌ری پی‌کرد

له‌ده‌میا ، هینای و بردی

غَرَضَ الرُّوحُ: گه‌یبه‌ گه‌رووی له‌کاتی

مه‌رگو مردندا

غَرَضَ اللَّحْمُ: له‌کاتی برژاندنیدا

ده‌نگیکی لی‌هات ، چزه‌ چزی هات

غَرَضَ (دَجَاجَ حَبَشَةٍ): مریشکی

شناخدار، مریشکی حه‌به‌شی، جوړه

مریشکیکی کیوی به‌و شوپنی سه‌ره‌کی

(نه‌فریقا) به

غُرْغُورَة: ناو له‌دهم وهردان، غه‌رغه‌ره،

هینان و بردنی دهرمان یان ناو له‌ده‌ما ،

ده‌رمانیک غه‌رغه‌ری پی بکری

غُرْغُورَة الْمَوْتِ (حَشْرَجَة الْمَوْتِ): دم

به‌یه‌کدادان ، سه‌ره‌مه‌رگ، گیانه‌لا

غُرْغُور: ناژه‌لیکه ده‌ست و قاچی

کورت‌و ره‌نگی بۆره

غُرْفَة - إِغْتَرَفَ: به‌نه‌سکوی گرتی،

که‌فه‌له‌ی گرت

غُرْفَة الْغُرْفَة وَالشَّيْءَ (قَطَعَهُ): بری ،

له‌تیکرد، پارچه‌ پارچه‌ی کرد

غُرْفَة النَّاصِيَةِ: بری ، قرتاندی ، بری ،

هه‌لیپاچی

غُرْفَة الْجِلْدِ (دَبَقَهُ بِالْغُرْفِ): خوشی‌کرد

پیتی ، ده‌باغی کرد به‌وداره ده‌باغی

پی‌ده‌کری

غُرْفَة الطَّبْخِ فِي الصَّحْنِ (سَكَبَ الطَّعَامَ

فِيهِ): کردیه‌ قاپه‌وه، خواردنه‌کی

خسته‌ نیو قاپه‌وه

غُرْفَة: داریکی پچوکه له‌دوورگی

عه‌ره‌بو میسرو نه‌فریقاو هیند هه‌یه‌و

گه‌لاکانی دریزکوله‌یه‌و ره‌نگی

به‌روبوومه‌که‌شی پرته‌قالتی به‌ه‌تا

سی‌مه‌تر به‌رز ده‌بیته‌وه

غُرْفَة: ورده‌ گیا ، گیا ورده

غُرْفَة: ژوور ، هۆده، دیو، ژۆر

غُرْفَة عَلِيَّة: ژووری سه‌ره‌وه، باله‌خانه

غُرْفَة الْأَكْلِ: ژووری ناخواردن

عُرْفَةُ الطَّبَّخِ (مَطْبَخ): ژووری چیشت

لبنان ، مووبهق ، چیشتخانه

عُرْفَةُ النَّوْمِ: ژووری نووستن ، خهوگه

عُرْفَةُ الْجُلُوسِ: ژووری دانیشتن

عُرْفَةُ الْإِسْتِطْبَالِ: ژووری میوان ،

دیوه خان

عُرْفَةُ الْمَكْتَبِ: ژووری نووسینگه

العُرْفَةُ الزَّرَاعِيَّةُ: ژووری کشتیاران ،

به کومه له کشتیاریک ده لَین نوینه ری

خویان هه لَبْزاردوه بۆ لَیکۆلینه وه

له به رژه وهندی کشتوکالی ، شوینی

کۆبوونه وهی جوتیاران

العُرْفَةُ التَّجَارِيَّةُ: ژوور بارزگانی ،

کومه له بارزگانیکن له نیوخویاندا نوینه ر

هه لده بژین له پیناوی هه و لدان بۆ

به رژه وهندی بارزگانی ، شوینی

کۆبوونه وهی بارزگانه کانه

عُرْفَةُ: نه عل ، سۆل

عُرِقَ (غاص): نقوم بوو ، به قوولاچوو ،

نغروبوو

عُرِقَ فِي الْمَاءِ: له نیتو ئاوه که دا خنکا ،

ئاو که بیه گه رووی و بۆری هه ناسه ی و

خنکاندی ، که وته بنی ئاوه که وه

عُرِقَ الْحَيَّ: له ئاوا خنکا ، خنکاو

نقومبوو له ئاودا

عُرِقَ فِي كَذَا (إِثْمَكَ): رۆچوو ،

خه ریکبوو ، سه رقالبوو

عُرِقَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ: له نیتو ئاوه که دا

نقومی کرد ، ونی کرد

عُرِقَ الْمَكَانُ بِالْمَاءِ (بَلَّلَهُ بِالْمَاءِ): پرپکرد

له ئاو ، به ئاو دا بپوشی

عُرِقَ السُّوقُ بِالْبَضَائِعِ: بازارپی پرکرد

له شت و مه ک

عُرِقَ الْحَيَّ: خنکاندی ، نقومی کرد

عُرِقَ فِي الْقَوْسِ (مَدَّهَا غَايَةَ الْمَدِّ): زۆر

دریژی کرده وه ، به پاده یه کی زۆر دریژی

کردو کشاندی

عُرِقَ: نقوم بوون ، رۆچوون

عُرْفَاتُ الدَّجَاجَةِ: هیلکه یه کی کرد

تویکله نه رمه که ی پتیه بوو

عُرْفَةُ: قومه شیریک یان هه رشتیکی تر ،

مژیک

عُرْفُدُ: داریکه له (1-3) مه تر به رز

ده بیتته وه

عُرِقِلَ الرَّجُلُ: به یه ک جام ئاویکرد

به سه ریا

عُرِقِلَ الْبَيْضَةُ وَالْبَطِيخَةُ: ناوه که ی

تیکچوو ، خراپ بوو ، گه نی

عُرِقِلَ: سپیتی ، شوشه یی

عُرِقِيَ: تویکلی سپی پتیه لکاوی

ده وری هیلکه

عُرِلَ الصَّبِيُّ (عَظَمَتْ عُرْلَتُهُ): پیتستی

برای خه ته نه ی گه وره بوو

عُرِلَ الْعَامُ (أَخْصَبَ): به فه پو پیت بوو ،

سالتیکی به فه پو پیت بوو

عُرِلَ الْعَيْشُ (إِثْسَعُ): فراوان بوو ،

خۆشبوو ، به رین بوو

عُرِلَ الرَّجُلُ: کزولاوازیوو ، سست بوو ،

راکش ، دریژ بوو

عُرْلَةُ: نه و پیتستی له ئامرازی منال

ده بپری له کاتی خه ته نه و سونته ت

کردندا

عَرِمَ (خَسِرَ): دۆرانی ، زهره ری کرد ،

زیانی کرد

غَرَمَ غُرْمًا وَغَرَامَةً: پاره يه كه و ته
نه سستوى و به پټويست گهړا له سهرى
بيدات

غَرَمَ الدِّيَّةَ وَالْدِّينَ: خوښبایى و وامه كه
كه و ته نه سستوى و له برى كه سانى تر دای
غَرَمَ (الزَّمِ بِغَرَامَةٍ): پټى بڅارد، لټى
سهند، پټى دا

غُرْمٌ: نه و لاو زيانى ددهات له مال و
دارايى مړوف بى ته و هى سووچى
پاره دارو خاوهن بازرگانى خوى
تيايت، تاوان، وام

غَرِنَ الْعَجِينُ عَلَى الْإِنَاءِ (يَبَسُ): وشك
بوه وه، وشك بوو
غَرِنَ الرَّجُلُ (ضَعْفًا): لاوازيو، كزيو،
سيس بوو، له رپو

غُرْنُوقٌ - غُرْنِيقٌ: جوړيكه له سه فاكور،
قولنگ، لاوى جوان و قوز

غُرْوَى (الْوَلُوعُ بِالشَّيْءِ): ئالوده بوونى
شتيك، حه زكردن له شتريك، په ريښان
بوون بؤ شتريك، به دلاچوون
غُرُوبُ الشَّمْسِ (أَفُولُ): خورئاوايوون،
بوژئاوايوون

غُرُورٌ: له خويابى بوون، به خونازين،
خوپه سهندى، بايى بوون، فيل،
گزي، ته له كه

غُرُورٌ: هه چپه كه بيتته مايه
گومرايى و له خويابى بوونى مړوف
له ددهسته لات و ثاره زو شهيتان و ...

غُرُوفًا مِنَ الْأَبَارِ: نه و بيرانه ي ئاويان
به ددهست دهرديت، ددهستى پنده گات
غُرُوي (كَالْغُرَاءِ، لُجْ): كه تيره يى،
مل، ملى، لينج، ليغن

غَرِيْ بِهِ: دلى پياچوو، حه زى ليكرد،
ئالوده ي بوو

غَرِيْ فَلَانٌ (تَمَادَى فِي غَضَبِهِ): روچوو
له توپه بووندا، په كجار توپه بوو
غَرِي الْقَدِيرُ (بَرْدَ مَاوَه): ئاوه كه ي
سارديوو، فيتك بوو

غَرِي: بويه يه كي سووره، ناوى بتيكه
له ته قاميدا به خوځين سوور ده كرا، روو
ده موچاوى جوان

غَرِيْبٌ: نامؤ، ئاواره، ئاوه كي، تونا،
ناباو، سهر، سه ميره، سه رسام كهر
غَرِيْبٌ مِنَ الْكَلَامِ: گفتارى ناديار، وته ي
سهره سه ميره، درهنگ ده زانري

غَرِيْبٌ: بالنده ي خوش ئاواز، دهنگ
خوش

غَرِيْرٌ: خه له تيندراو، فيلليكراو،
ده سستراو، فريودراو، هه له خه له تاو، چاو
به ست ليكراو

غَرِيْر (غُرْغُور - يَرْبُوع): گورپه لكه نه،
گورپه لكه، كه متيار، كفن دز،
ده عبايه كي كيوى ره شه له پشيله
پچوكتره گويى مردوو هه له ددهاته وه
بؤ خواردنى جهسته و لاشه ي

غَرِيْرَةٌ: خوړسك، سروشت، خوماك،
ژيرى، به هره، هوش، توانا، حه زويست
غَرِيْرَةٌ (فِي الْفَلَسَفَةِ): له فه لسه فدا
بريتيه له ديمه نيكي چوست و چالاكي
نه فسى و جوړه ره وشيكيشه پشت
ده به ستيت به سروشت و خوړسكى
بؤ ماوه يى بؤ لوژى

غَرِيْزِي (طَبِيعِي): خوړسكى،
سروشتى، ره وشتى خوړسكى، خووى
سروشتى

غَرِيس: روینراو، چینراو، نینراو
 غَرِيسَة (شَتْلَة - نَوَاة الزَّرْع): نه مام ،
 شه تل، شتل ، نه شتر ، چینراو
 نینراوی زهوی به تقو دهنک یان شه تل و
 قه له م ، چه وته ک
 غَرِيس: تازه ، پاراو ، نوی،
 هرسپی به کی ته پو پاراو ، گورانی
 بیژی باش و چاک ، ناوی باران
 غَرِيسَة: دهنکه گهنم و جویهک بهر
 له پیگه یشتتنی بدوریته وه
 غَرِيف: دارودره ختی چروپو پر ،
 قامیشه لان

غَرِيفَة: دارودره ختی چرو به یه کا دراو،
 نه عل، پیسته یه که له ده سکی شمشیر
 ده دریت
 غَرِيق: نقوم ، نقوم بوو، خه ریک ،
 سه رقال
 غَرِيم: قهرزار، وامدار، دژکار، ناحه ز،
 خه نیم، دژ ، دژمن، خاوه ن قهرز،
 قهرزدهر، وامدهر

غَرِين: لیته ، قوپو لیته ی پاش لافاو
 غَرِين (فِي الْجِيُولُوجِيَا):
 لهزه میناسیدا به و به رده قورینانه
 ده وتریت که دهنکه کانی وردو ناسکنو
 له سه ریه ک دهنیشن گهر ناویان
 به ریکه ویت

غُرُ

غُرُ فَلَان بِفَلَان (إِخْتَصَه مِنْ بَيْنِ
 أَصْحَابِه): له نیو هاوه له کانیدا
 ده ستنیشانیکرد، دیاریکرد

غُرُ فَلَان بِالْقَرَابَةِ وَالْأَوْلَادِ
 وَالْجِيرَانِ (بِرِبِهِمْ): چاک بوو
 له گه لیان، باش بوو له گه لیان ،
 چاکه کار بوو بویان
 غُرُ الثَّوبِ أَوْ الْجِسْمِ بِالْإِبْرَةِ وَنَحْوَهَا:
 به میواشی پیای چه قاند، تیی ژهن
 غُرَا الْعَدُو: داگیری کردن ، له لانه و
 نیشتمانی خویاندا دای به سه ریاندا
 غُرَا الشَّيْءِ (مَلَبَهُ وَقَصْدَهُ): داویکرد،
 مه به سستی بوو، خواستی

غُرَى فَلَانًا: ناماده ی کرد، سازیکرد،
 خستیه گه پ بۆ هیرشو په لاماردان
 غُرَاة: ناوی جهنگه
 غُرَار: روه کی که قه له می لیدروسست
 ده که نه و له په ریژی بیستاندا
 به کارده بری

غُرَارَة: زوری، خوږه می ، مشه ، لیشاو
 غُرَال: ناسک ، مامز ، ئاهو ،
 وه ره ماس، گیاندارنکی چاوره شی
 جوانی خیرایه
 غُرَال: ریسر، جالالوکه ، ته شی ،
 فره ریسر

غُرَالَة: می ناسک ، ناسکه می، روژ
 کاتی به رز ده بیته وه
 غُرَالَة الضَّحَى وَغُرَالَاتِهِ (أُولِهِ):
 سه ره تایی ، ساتی یه که می هه لدانی
 غُرُر الشَّيْءِ (كَثُرَ): زور بوو، فره بوو،
 خوږه م بوو، مشه بوو

غُرُر: له نیو دوو دوشیندا جارنک
 ده سته رداري بوو
 غُرُر: ده فریکی په لو والیه له په لکه
 دارخورما دروست ده کری

غَزَلَ الصَّوْفَ أَوْ الْقَطْنَ وَنَحْوَهَا: رستی،

بایدا، ریسی

غَزَلَ - غَزْلًا: نالوده‌ی قسه کردن بوو

له‌گه‌ل ژناندا، زور باسی ژنانی کرد،

پیای هه‌لدان، لاواز له‌هول و کوششدا

غَزَلَ: ده‌ستبازی، چاوبازی، ماچو

موچ، رابواردن، ده‌مه‌ته‌قی

غَزَلَ: رستن، بادان، ریسان

غَزَلَ الْبَنَات: په‌شمه‌ک

غَزَلَ: عه‌شقیازی و پیا‌ه‌لدان به‌ژناندا

غَزَلِي (غَرَامِي): دلداری، خۆشه‌ویستی،

شه‌یدایی، سه‌ودایی

غَزَو (إِغَارَة): هێرش، هه‌لمه‌ت،

هێرش بردنه‌ سه‌ر، هه‌لمه‌ت بردن بۆ ..

غَزَوَة (غَارَة): هێرش، هێرشی نا‌کاو،

هێرشی کوت و پڕ، هه‌لمه‌تیک له‌پرو

نا‌کاوی‌کدا

غَزِير (كَثِير): زۆر، فره، خو‌په‌م،

مشه، لی‌شاو، زۆرو فره‌ی هه‌رشتیک

غَزِيرَة: چاوی پڕ نه‌شک و فرمی‌سک،

بیری فره‌ ناو، حوشتی به‌شیر

غَزِيل: یه‌کێک فره‌ شوین ژنان

بکه‌ویت، می‌باز، ژنانی

غ س

غَسَ خُطْبَة الْخُطْبِي (عَابَهَا): ره‌خنه‌ی

لێ‌گرت، نکوولی لێ‌کرد

غَسَ الْبَعِير: نه‌خۆشی گرت،

نه‌خۆش‌که‌وت

غَسَ: پیای لاوازی سپه‌

غَسَا اللَّيْل: تاریکی شه‌و داهات

غَسَّاق: کێم و زوخم، نه‌وه‌ی

له‌جه‌سته‌ی دۆزه‌خیه‌کان ده‌ردی‌ت

له‌کێم و زوغم

غَسَّال - غَسَّالَة: جلشۆر، نامی‌رتکه

جلی پی‌ده‌شۆری یان یه‌کێک به‌ده‌ست

جل بشوات

غَسَّالَة مِنَ الشَّيْء: نه‌و ناوه‌ی جلی

پی‌ده‌شۆری

غَسَّان: نێوجه‌رگه‌ی دل، ناخی

ده‌روون، به‌ندی هه‌ناو

غَسَّانِي: فره‌ جوان و شوخ

غَسَرَ عَلَى الْفَرِيم (شَدَّ عَلَيْهِ):

توندبوو له‌سه‌ری، ره‌ق بوو،

توندوتیژیو به‌رانبه‌ری

غَسَرَ: کاروباری نا‌لۆزو تیکه‌ل

غَسَرَ: پوش و ته‌پ و تۆزو شتی‌تر

که‌په‌شه‌با ده‌یخاته نێو جو‌گه‌و

نه‌ستێرک، پوش و په‌لاش

غَسَقَ اللَّيْل - غَسَقًا (أَظْلَمَ): تاریکبوو،

تاریکی داهات

غَسَقَ الْقَمَر (أَظْلَمَ بِالْخُسُوفِ): به‌مانگ

گیران تاریک بوو

غَسَقَ عَيْنُهُ (سَالَ دَمْعُهَا): فرمی‌سکی

له‌به‌ر رۆیی، نه‌شکی رشت

غَسَقَ السَّمَاء (أَظْلَمَتْ وَأَمْطَرَتْ): تاریکی

کردو باران باری

غَسَقَ الْجَرَح: زه‌رداوی لی رۆیی،

زه‌رداوی لی‌تکا، زه‌رداوی ده‌ردا

غَسَقَ: تاریک داهاتن، زه‌رده‌په‌ر،

جۆره‌ گه‌نمیکه

غَسَلَ الشَّيْء (أَزَالَ عَنْهُ الْوَسَخَ وَنَقَفَهُ

بِالْمَاء): پیسایی به‌ناو لێ‌کرده‌وه،

پاکی کرده‌وه

غَسَلَ اللَّهُ حَوْنَتَهُ (طَهَّرَهُ مِنْ إِثْمِهِ):

له‌گونا‌هو تاوان پاکی کرده‌وه

غَسَلَ فَلَانًا بِالسُّوْطِ (ضَرَبَهُ فَأَوْجَعَهُ)؛

لَبِّدَاو نَبَشِر و ژانی پیگه یاند

غَسَلَ الْأَعْضَاءَ: زَقَرَشْتی ،

زیاده پره ویکرد له شتندیدا

غَسَلَ الْمَيِّتَ (طَهَرَهُ وَنَقَّاهُ): پاک شتی ،

پاک و یوختی کرده وه

غُسْلٌ - غُسْلٌ: ناوی شتن ، سه رجه م

جه سته شتن

غُسْلٌ - غُسْلٌ: نه وه ی جلو به رگو شتی

پنیده شورئ له ناوو ... شتن ، ششتن

غُسْلَةٌ: شتن ، بؤنی خوش ، ناوی

خوشتن

غُسْلِيلٌ: چلکاوو ده رهاویشته ی جلو

به رگ ، کیم و زوخمی جه سته ی

دوزه خیه کان کاتی ده سو تنزیت

به ناگری دوزه خ

غَسَمَ اللَّيْلُ: تاریکی کرد ، گه واله

هه وریک

غَسَمَةٌ: گه واله هه وریک ، هه وریک

غَسَنَهُ: مژی

غَسَنَهُ: پارچه قژی پیشه سه ر،

به رجه م

غُسُولٌ - غُسُولٌ: ناوی خوشتن

غُسِيلٌ: شتن ، ششتن ، جلو به رگی

پیس و شوراو

غَشَّ

غَشَّ (خَدَعَ): گزی کرد، فیلئ کرد،

که له کی دا، ته له که ی کرد

غَشَّ صَدْرُهُ (إِطَّوَى عَلَى الْحَقْدِ

وَالضَّغِيَّةِ): پر له خه شم و قین بوو،

له خه شم و قینا په نگي خواردبوو

غَشَّ صَاحِبَهُ: ناپاکی کرد له گه ل

هاوپیکه ی، ده سستی بری ، قوئی بری

غَشَّ: فیلکردن ، گزی کردن ، فه نگ،

خه له تاندن، فاک و فیک

غَشَّ (خَدَعَ): فیلئ، ته له که ، گزی ،

خه له تاندن، ده سته برین ، چاوپاوا،

که له ک، ته له که بازی، ناپاکی، ده سست

پیس ی ، داوین پیسی

غَشَا فَلَانًا (أَنَاهُ): هات بؤلای ، رووی

تیکرد

غَشَّى اللَّهُ عَلَى بَصَرِهِ: خوای گه وره

دیه ی کویرکرد، وای لیکرد نه بینئ

غَشَّى فَلَانًا بِالسُّوْطِ أَوِ السَّيْفِ: توند

لئی ی دا ، به توندی دایگرته وه

غَشَّى: دایپو ششی ، رووکه ششی کرد،

به رگی تیکرت

غَشَاءٌ: به رگ ، تویکل، که لوو،

سه رقاپ ، داپوشه ر، پیست تویرال،

تویر

غَشَاءٌ (فِي الْحَيَوَانَاتِ وَالنَّبَاتَاتِ):

نه ته م، گه رای به گیان هاتوو

غَشَاءُ الْبَكَارَةِ: کچینی ، بن ، په رده ی

کچینی

غَشَائِي (قَشْرِي): پیستدار ، تویکلدار

غَشَّاشٌ: فیل باز، گزیکه ر، خه له تینه ر،

که له کچی ، سه رچه وت ، جامباز،

ته له که باز، ده سست پیس ، داوین پیس،

فریو باز ، ساخته چی

غَشَّاشٌ - غَشَّاشٌ: په که م و دوا تاریکایی

شه و ، نه بینراو

غَشَّاشٌ مِنَ الثُّومِ: که م ، هه ندیک ،

تویریک، خیرایی

غَشَّاشَةٌ: گروهو کومه لی قولبر

غَشَّامٌ (ظَالِمٌ - جَانِرٌ): زوردار ،

سته مکار، دایگرته ر، چه وسینه ر

غشاوة: داپوشه، پوره و پوشر
 غشاوة على العين: لیلی و په لای
 سه چاو، له که ی دیبه، تانه، لیلی
 غشایة - غشایة - غشیة: پوره،
 به ربه ست، که مـرجین، پوشار،
 چارشه ف، په یه، شتیکه له رووکاری
 شتیکی تر بگری
 غشش (خـدع): گزیکرد، فیل کرد،
 که له که ی کرد
 غشش (مکـر به): خـله تانی،
 هـلیخه له تان، فیل لیکرد، که له کی
 لیدا
 غشم - غشم: زوری لیکرد، زورداریکرد،
 جه ورو سته میگرد، مافی خوارد
 غشم الحاطب: به شو داری بری و
 بی بیرکردنه وه و سه بیرکردن بری
 غشم الرجل: سته م و زولمیکي گوره ی
 لیکرد
 غشم السيل (أقبل): هات، داباری،
 دایدا
 غشم فلان: به حق و ناحق
 که لله ره قی نواندو به گوی خوی کرد،
 گوی نه دایه ره فتاره کانی
 غشوة - غشوة - غشوة (غطاء):
 داپوشه، پوره، چهرچه ف
 غشوم: سته مکار، زوردار، یه کیک سته م
 له خـله کی بکات و ته مـه و مال و دارایی و
 هـموو پیکهاته یه کی مروف به هـدهر
 بیات
 غشي الليل (أظلم): تاریکی کرد،
 تاریکایی داهات

غشي الفرس وغيره: نه سپه که به تـه نیا
 رهنگی سه ری سپی بوو به دهر
 له جه سته ی
 غشي المكان غشیاناً (أشاه): هات بر
 لای، رووی تیکرد، سه ری دا، بری
 چوو
 غشي الأمر (أبسه وناشره): کردی،
 نه نجامیدا، به جیی گه یاند
 غشي الأمر فلاناً: به سه ری هات،
 تووشی بوو
 غشي فلاناً بالسوط: به قامچی لیدیدا،
 توند هات به سه ریا، دایگرتـه وه
 غشي المرأة (دخل عليها): لاقی کرد،
 چوه لای
 غشي الحصان الفرس: جوت بوو
 له گه لی، چاکی کرد
 غشي عليه (أغمي عليه): بوورایه وه،
 له هوش خوی چوو، بورده وه
 غشیان (إثيان): هاتن، سه ردان،
 بو هاتن، رووتیکردن
 غشیان (إغماء): بورانه وه، له هوش
 خوچوون، بورده وه
 غشيم (عديم الخبرة - غير ماهر):
 نه زان، گیل، گه مژه، بی ته زمون،
 که ودهن، تازه کار

غ ص
 غص بالاء والظمام (إعترض في خلقه): له بیینی گبرا، له قورگی گبرا
 غص المكان بأهله (امتلأ بهم وضاق):
 توندو ته نگه بهر بوو پییان، قه له بالقبو
 غص الشيء (قطعه):
 پارچه پارچه یکرد، له ت لیکرد، بری

غُصَّانُ: له بینگیران ، له قوپرگ گیران ،
 هه ناسه دان به نهسته م و گران
 غُصِبَ الشَّيْءُ (أَخَذَهُ قَهْرًا وَظُلْمًا):
 به زۆر بردی ، به سسته م و زۆرداری
 داگیر کرد
 غُصِبَ مِنْهُ مَالُهُ: ماله که ی لیداگیر کرد،
 مال و سامانی لێسه ند به زۆر
 غُصِبَ الْمَرْأَةُ (رُئِيَ بِهَا كُرْهًا): به زۆر
 دهستی بۆ برد، به زۆر لاقه ی کرد،
 نه تکی کرد، فراندی
 غُصِبَ الْجِلْدُ: مووتوکه کانی لێکرده وه،
 موه کانی هه لگرت و لایبرد
 غُصِبَ فَلَانًا عَلَى الشَّيْءِ (قَهْرًا):
 توپه یکرد، زۆری لێکرد، خه شمی
 لێگرت
 غُصِبَ (جَبْرًا): زۆر ، زۆرکردن،
 ناچارکردن ، داگیرکردن
 غُصِبًا (جَبْرًا): به زۆر ، به زه بر
 غُصِبًا عَنْ (عَلَى الرَّغْمِ مِنْ): له گه ل
 نه وه شا ، سه ره پای نه وه ، وێ پای
 نه وه ش، سه ربیاری نه وه
 غُصِبًا عَلَى (رَغْمًا عَلَى): به زۆری
 زۆرداره کی ، به زه برو زه نگ ، له ژیر
 زه بری
 غُصَّةٌ: خواردن و ناوی گیراو له بین و
 گه روو، خه م و خه فته
 غُصِنَ الْغُصْنُ (قَطَعَهُ): بری ، له تیکرد،
 لێی کرده وه
 غُصِنَ الشَّيْءُ (أَخَذَهُ): بردی ، هه لێگرت
 غُصِنَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: پێیدا ،
 پێوپیسته کانی بۆ دا بینکرد
 غُصِنَ (تَبَيَّنَتْ أَغْصَانُهَا): لقی کرد، په لی
 ده ردا

غُصِنَ الْعُنْقُودُ: بۆله کانی گه وره بوون
 غُصِنَ (فَرَعَ الشَّجَرَةَ): لقی ، په ل ، چل،
 زه ل، زل، پت ، تل ، ته نیا بۆ تا که گیا
 یا پووشیک به کار ده بری
 غُصْنَةٌ: له ته چلێکی پچوک له په لو
 لقی

غُضْ

غُضَّ طَرَفَهُ (خَفَضَهُ): چاوی دانه واند ،
 دییه ی نه ویکرد
 غُضَّ الطَّرْفُ أَوْ النَّظَرُ عَنْ - تَغَاضَى
 عَنْ): چاوی لێ پۆشی ، لێی بوورد،
 به خشی
 غُضَّ مِنْ فُلَانٍ (حَظًّا مِنْ قُدْرِهِ): له نرخ و
 ریزی که م کرده وه، شکانی،
 سووکی کرد، بی بایه خی کرد
 غُضَّ النَّبَاتُ (نَظَرَ وَطَرَوُ): ته پو پاراو ،
 ته پو پ
 غُضَّ الْغُصْنُ (كَسَرَهُ وَلَمْ يَتِمَّ كَسْرُهُ):
 نوشستانی وه، خواری کرده وه،
 لاریکرده وه ، چه مانی وه، شکانی وه
 غُضَّ الشَّيْءُ (نَقَصَهُ): که میکرده وه،
 که لی کرد
 غُضَّ صَوْتُهُ وَمِنْ صَوْتِهِ (خَفَضَهُ):
 دهنگی نزم کرده وه، دهنگی میواش و
 کزیو
 غُضَّ طَرَفَهُ عَنْ فُلَانٍ: نارامی گرت
 به رانبه ر نه و خراپه یه ی کردی له دژی و
 لێی نه گرت
 غُضَّ (خَفَضَ - طَرَى): نزمکردنه وه،
 شۆرکردنه وه، ته پو پاراو، ناودار، سه وز
 غُضَّ الطَّرْفَ (صَرَفَ النَّظَرَ): چاوپۆشین،
 لێبووردن

غَضَا اللَّيْل (عَمَّ فَلَامَهُ كُلُّ شَيْءٍ):

تاریکی به کسی که موشتیکی داپوشی
غَضَا فَلَانٌ: ناندەربوو، پیلووەکانی لێک
نزیک کردەوه

غَضَا عَلَى الشَّيْءِ (سَكَّتَا): بێدەنگبوو،
خاموش بوو، دەنگی لێنەهات
غَضَا الْبَعِيرُ: لەدرەختی دارگەزی
خوارد

غَضَاةٌ: درەختی دارگەز، دارحەیزەران
غَضَابٌ - غَضَابٌ (الْقَدَى فِي الْعَيْنِ):
ریپۆق، گوزاو، پچقاو، چلکی نیو
کە پۆو چاوانە
غَضَابِي: ئالۆزو گرز لەمامەڵەو
تیکە لێوونیدا

غَضَارٌ: قور، خاک، خاک و خۆل، خاک و
خۆلی پاکیزە، موورویە کە دەکرێتە
مل و گەردنی منالان یان ئاژەل بۆ
دوورخستنه‌وه‌ی نه‌فه‌س و چاوی پیس،
کوورە کە

غَضَارَةٌ: پیت، فەر، خۆشگوزەرانی،
خۆشحالی، گلەسور، زەوی بە پیت و
فەر، ژینی خۆشگوزەرانی

غَضَاضٌ: پێشی سەر و دەمووچاو
غَضَاظَةٌ: سووکی، نزمی، کەمی،
ناتەواویی، تەپو پاراوی

غَضِبَ عَلَيْهِ - غَضِبًا: لێی تۆرەبوو،
خەشم و قینی هەستا بە رانبەری و
ویستی تۆڵە‌ی لی بکاتەوه،
پیاوە‌لشاخا، لێی زویر بوو

غَضِبَ مِنَ الرَّجَالِ: پیاوی تۆرە، پیاویک
زوو تۆرەبێت

غَضِبًا: تۆرەبوون، تۆرە‌ی
هە‌لشاخان، قین، رق، داخ لەدلی، بارو
حالتیکی دەروونییه‌ له‌ئەنجامی
حالتیکەوه دەکەوتێتەوه

غَضِبَ - غَضِبَانٌ: تۆرە، دلگیر، ترش و
تال، قیناوی، بەد مامە‌لە

غَضِبَةٌ: پێستە و کەولی نەهەنگ،
پێستی سەر، تۆرەبوونێک،
خەشمگیریه‌ک

غَضِبَتِ الْمَرْأَةُ: پێستی ناسکبوو،
دەمارەکانی دیاربوون

غَضَبَةٌ: سووکی، نزمی، رسوایی،
ناتەواویی، کەم و کوپی

غَضِرَ عَلَيْهِ (عَطَفَ): بەسۆزبوو بۆی،
بەزەیی پیاواتەوه

غَضِرَ عَنْهُ (عَدَلَ وَالْصَّرَفَ): وازی لێهێنا،
لێی دوورکەوتەوه

غَضِرَ الشَّيْءُ (قَطَعَهُ): بێی، لەت
لەتیکرد، پارچە پارچە‌ی کرد
غَضِرَ لَهُ مِنْ مَالِهِ: پشکێکی دایە،

بەشێکی لە ماله‌کە‌ی دایە
غَضِرَ الرَّجُلُ (حَبَسَهُ وَمَنَعَهُ): بەندی
کرد و یاسا‌فی کرد لەسەری، گرتی،

نەبێشت
غَضِرَ الْجِلْدَ (أَجَادَ دَبَاغَهُ): بەباشی
دەباخی کرد، پێستە‌کە‌ی چاک و باش

دەباخ و خۆشکرد
غَضِرَ اللَّهُ فَلَانًا (أَوْسَعَ عَلَيْهِ): خوا
دەرووی لێکردەوه، رشتی بەسەریا،

ریق و رۆزی فراوانی دایە
غَضِرَ الرَّجُلُ بِالْمَالِ وَالسَّعَةِ وَالْأَهْلِ:
ژینی بە پیت و فە‌رداربوو پاش قات و
قپی و گرانی و نەبوونی

غَضِرَ عَنِ الشَّيْءِ (إِنْصَرَفَ)؛

دور که و ته وه، لا یدا

غَضِرَ - غَضَارَةٌ؛ له ژین و گوزه رانیکی

به رین و گوشادابوو، له حال و باریکی
خوشدابوو

غَضِرَ النَّبَاتُ؛ چاکبوو، باش بوو،

شیاوو له باریوو

غَضِرَاءُ؛ خاڤ و خۆلی به پیت و فه پ،

گلی سوور، خۆشگوزه رانی، باشحالی

غَضِرُوه؛ کرکراگه، کرکوکچه، کراگه،

نيسقانیکی ته نکی نهرمه له گوڤچکه ی

گیاندار یان له شوینی تری جه سته دا

غَضَضَ فَلَانٌ؛ خواردنیکه ته پو تازه ی

خوارد، تووشی سووکایه تی و سووکی

هات

غَضَضَ الشَّيْءُ؛ ته پبوو، تازه بوو،

پاراو بوو

غَضِضَ الْفَرَسُ وَنَجَّوَهُ؛ بی شومار

غاریکرد

غَضِضَ الْعَيْشُ غَضُوضًا (نَعِمَ وَاتَّسَعَ)؛

فراوان و گوشادبوو، خۆشگوزه ران بوو،

باش و چاکبوو

غَضِضَ فَلَانٌ (نَعِمَ بَالَهُ)؛ حال و باری

باش، به ئارام و هیم بوو

غَضِضَ الْفُؤَادُ وَالشَّيْءُ؛ شکاندی و

لوولیکرد، له تیکردو نوشتانیه وه

غَضِضَ الْكَلْبُ أَذْلَهُ؛ میتایه پېشه وه،

قووتی کردو میتایه پېشه وه

غَضِضَ الشَّيْءُ (إِسْتَرْخَى)؛ شوپی

کرده وه، میتایه خواره وه

غَضِضَ اللَّيْلُ (أَظْلَمَ وَاسْوَدَّ)؛ تاریکبوو،

رهش بوو

غَضِضَ الْعَامُ (أَخْصَبَ)؛ به پیت بوو،

به فه پو پیت بوو

غَضِضَ الْعَيْشُ؛ خۆشگوزه ران بوو،

حال و باری باش بوو

غَضِضَ؛ داریکه له هیندو له دارخورما

ده چیت و په لکه کانی شست و مه کی

لیدروست ده کریت

غَضِضَ الشَّيْءُ (ثَقُلَ)؛ قورس بوو،

کیشداربوو

غَضِضَ (الْجَافِي الْغَلِيظُ)؛ وشکی توندو

تیز، ره ق و زبری توندپه و

غَضِضَ الشَّيْءُ (ثَنَاهُ)؛ نوشتانیه وه،

چرچی کرد، چرچ و لوچی کرد، لوولیکرد،

ژاکاندی

غَضِضَ - غَضِضَ (تَجَفَّدَ - عَنَاءَ)؛ چرچ

بوون، لوول بوون، مه لقرچان،

نارپه ته تی، زه حمه ت، کیشه، هیلای

غَضِضَ فَلَانٌ (حَبَسَهُ)؛ گرتی،

ده دستگیری کرد

غَضِضَتِ الْعَيْنُ (انْكَسَرَتْ خَلْقَةٌ)؛ چاری

خوړسکانه کوږیوو، زگماک کوږیوو

غَضِضَتِ السَّمَاءُ؛ برده وام بارانی باراند،

بارانی وشکی نه کرده وه

غَضِضَ (أَسَدًا)؛ شیر

غَضِضَ (تَجَفَّدَات)؛ چرچ و لوچی،

ژاکاوی

غَضِضَ مِنَ الْأَرْضِ؛ زه ویهه دارگه زی

نژد بیت

غَضِضَ؛ به پیت، به بهرهم،

به فه پوپیت، نهرم و تۆلی مه رشتیک

غَشِيرَةٌ؛ زه مینی پاکیزه و به فه پو پیت

غَضِيضٌ: سووک ، نزم ، رسوا ، ناته‌واو ،
به‌روبووم کاتى پنده‌گبات و
به‌درده که ویت

غَضِيضَةٌ: که مو کړی ، ناته‌واوی

غَطَا

غَطَا الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: خستیه ناوه‌وه ،

له‌ناوی مه‌لکیشا ، نقومی کرد

غَطَا النَّائِمَ (شَخْر): پرخانی ، پرخی

هات ، پرخه پرخی هات

غَطَا الْقِلْدَ: کولاو ده‌نگی هات ،

ویزه‌ویزی لیتو هات

غَطَا الشَّيْءَ: په‌ستوتی ، په‌ستایه‌وه ،

که بسی کرد ، به‌توندى گوشى

غَطَا (غَمَسَ): نقوم کردن ، خستنه

ناوه‌وه

غَطَا الشَّيْءَ (سَتَرَهُ وَوَارَاهُ): شاردیه‌وه ،

دایپوشی ، خه‌فه‌یکرد ، په‌نهانی کرد

غَطَا الْمَاءَ وَغَيْرَهُ (ارْتَفَعَ): به‌رزبوه‌وه ،

بالا‌بوو

غَطَا اللَّيْلَ (سَتَرَتْ ظَلَمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ):

تاریکاییه‌که‌ی گشت پیکهاته و بوونیکى

دایپوشی

غَطَى الشَّيْءَ: شاردیه‌وه ، په‌نهانیکرد

غَطَا: سه‌رقاپ ، تپه‌وانه ، گولپینه ،

دایپوشه ، تارا

غَطَا السَّرِيرَ: چه‌رچه‌ف ، سه‌رجیکه

غَطَا الْمَائِدَةَ: سه‌رمیز

غَطَارِفُ (السَّيِّدُ الْكَرِيمُ): که‌ورده‌ی

ریزدار

غَطَّاسٌ: مه‌لوان ، بی‌تاوگر

غَطَّاسٌ (عِنْدَ النَّصَارَى): جه‌رنیکی

گا‌وره‌کانه

غَطْرَافٌ: جوانمه‌ردی سه‌خی و بده‌ر ،

لاوی رووخ‌وش و خو‌وش مه‌شره‌ب ،

که‌ورده‌یکی پی‌اوچاک و مه‌رد

غَطْرَسٌ: که‌جه‌فه‌ی کرد ، لووتی

به‌رزکرده‌وه ، خوی زلکرد

غَطْرَسٌ عَلَى أَقْرَانِهِ: خوی به‌که‌ورده

زلتر دانا له‌هاوه‌له‌کانی

غَطْرَسٌ فَلَأْسًا (أَغْضَبَهُ):

تو‌وپه‌یکرد ، خه‌شم و قینی مه‌ستان

غَطْرَسٌ (الْقَالِمُ الْمُتَكَبِّرُ): سته‌مکاری

خوبه‌زلزان ، جه‌ورداری لووتبه‌رز

غَطْرَسَةٌ (تَكْبَرُ): روح زلی ، لووتبه‌رزی ،

که‌جه‌فه‌کردن

غَطْرَشَ فُلَانٌ غَطْرَشَةً (تَعَالَى عَنْ

الْحَقِّ): لووتبه‌رزی کرد له‌به‌رانبه‌ر

حق و راستیدا

غَطْرَفٌ (عَبَثَ وَاحْتَالَ وَتَكَبَّرَ): خوی

به‌که‌ورده دانا ، لووتبه‌رزی نواند

غَطْرُوفٌ - غَطْرُوفٌ: جوان ، قه‌شه‌نگ ،

لاوی زیره‌ک و دانا

غَطْرِيْسٌ: روح زل ، لووتبه‌رز ،

خوبه‌زلزان ، به‌خوناز

غَطْرِيْفٌ: سه‌رداری ری‌زدار ،

جوانمه‌ردی به‌خشنده

غَطَسَ فِي الْمَاءِ (انْقَمَسَ فِيهِ): نقومبوو ،

چوه بن ناوه‌وه ، خوی نقوم کرد

غَطَسَ فِي الْإِنَاءِ (شَرِبَ مِنْهُ بِفِيهِ):

به‌لیتوگرتی و خواردی‌وه

غَطَسَ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ (غَمَسَهُ فِيهِ):

نقومی کرد له‌نیویدا ، خستیه بن

ناوه‌که‌وه

غَطَسَ (انْقَمَسَ): نقوم بوون ،

چوونه‌بن ناو ، له‌ناو مه‌لکیشان

غَطَشَ اللَّيْلُ (إِظْلَمَ)؛ تاریکی کرد، تاریک

دامات

غَطَشَ فُلَانٌ غَطْشاً؛ میدی میدی رژی

به موی نه خوشی یان خویه زلزاینه وه

غَطَشَ - غَطْشاً؛ چاوکزو لاوازیو،

چاوکزبوو

غَطَشَ لِي شَيْئاً؛ دهروازه و رووی کارو

فرمان یان قسه و راده برینم بۆ والابکه

غَطَفَ الْقَدْرَ (صَوْتُ الْعَلِيَّانِ)؛

ویزه ویزی هات، ویزه و فیشکه ی هات

غَطَفَ الْبَحْرَ (عَلَتْ أَمْوَاجُهُ)؛

شه پۆله کانی به رزیبونه وه، مه لسان

غَطَفَ عَلَيْهِ الْقَوْمُ (غَلَبَ)؛ خه و زالبو

به سه ریا، خه والوبو، خه و گرتی

غَطَفَ الْعَيْشَ (إِثْسَعَّ وَلَانَ)؛ فراوان و

گوشادبوو، به رین و والابو، هیمنو

به نارام بوو

غَطَفَ الرَّجُلُ؛ نه بری کانی که م بوو

بوون

غَطَوَانُ؛ رژی، فره یی، رژی و

قه لغانداری

غَطُوسٌ؛ پیشه نگ له جهنگ و شه را

غَطِيَانٌ؛ شه پۆله کانی ده ریا،

گه رده لول و شه پۆلی ده ریا

غَفَا

غَفَا - غَفَوَا - وَغَفُوا (نَامَ قَلِيلاً - نَعَسَ)؛

که مێک نووست، خه و ت، سه رخه یی

شکاند، که م نوست

غَفَا الشَّيْءُ عَلَى الْمَاءِ (طَفَا فَوْقَهُ)؛

که و ته سه ری، هاته سه ر ناو

غَفَا؛ کا له سه رخه رمان و جۆخینه که ی،

تو ی کلی که نم

غَفَرَا كَثِيرَ الْغَفَرَةِ - مَنْ يَغْفِرُ)؛

به خشننده، به خشه ر، ده به خشی،

به کیکه له سیفه ته کانی په روه ردگار

غَفَرَا؛ گه نه موو، مووی گه ردن و

رووخسارو لاق

غَفَارَةٌ؛ سه ریوش، سه رقاپ،

دایوشه ر، پۆشین، گه واله سه وری

له سه ریه ک نیشتو

غَفَارَةٌ؛ جبه یه کی به رین و والیه

که شیش و قه شه کان له به ری ده که ن

غَفَّةٌ؛ شتیکی که م له به هارا، نه وه ی

حوشتر له ناکاو ی تکه به ده مه وه ده یگریت

غَفَّةُ الْإِنَاءِ وَالضَّرْعِ (بَقِيَّةُ مَا فِيهِ)؛

پاشماوه ی نیوی، تیا ماوه ی

غَفَرَ (إِغْفَرَهُ الذَّنْبُ)؛ به خشی،

پیتی بوو، بۆی پۆشی، لئی خوش بوو،

چاوی لی پۆشی، بووای

غَفَرَ الْجَرِيحُ أَوْ الْمَرِيضُ؛ شکایه وه،

چروو سایه وه په ریشان بوو

غَفَرَ الشَّيْءَ (سَتَرَهُ)؛ دایپۆشی،

به نه نایکرد

غَفَرَ الشَّيْبَ بِالْخَضَابِ؛ به خه نه پیری

دایپۆشی، به خه نه مه سپیه کانی

گزی

غَفَرَ الْمَتَاعُ فِي الْوَصَاءِ؛ شت و مه کانی

له نیو قاپ و قاچاغدا شارده وه و

مه لگرت

غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ؛ خوای گه و ده

له گوناوه تاوانه کانی خوش بوو، لئی

بووای

غَفَرَ الشَّيْءَ؛ دایپۆشی، سه ری نایه وه،

ده ریخست

غَفَرَ الرَّجُلُ (قَالَ: غَفَرَ اللَّهُ لَهُ): گوتی:

خوای لیلی خوش بیّت، خوای گه وره
ببوریت لیلی

غَفَرُ: گه نده موو، مووی گه ردن و لاق

غَفَرُ: ورگ، سک

غَفَرَ (وَلَدَ الْبَقَرِ): به چکعی نیرهی
مانگا، پارین، پانیر، سه نگو، پارینگو،
لامیش، گولکه نیر

غَفَرَ: روه کینکه له کینلگو باخچه
ده رویت

غَفَرَ مِنَ الْكَلَالِ: ورده گیا، گیا گرده

غَفَرَةَ: سه رقاپ، سه ریوش،
ده مه وانه، سه رو رووپاگیری هر شتیک

غَفَقَ فَلَانٌ (هَجَمَ عَلَى الشَّيْءِ فِجَاعًا):

له ناکاو میژشی برده سه، له پرا
هه لمه تی بق برد، له ناواره یی و دوریی

له ناکاو گه رایه وه

غَفَقَ الرَّجُلُ: جار له دواي جار

خواردیه وه، به رده وام هه ليقوراند

غَفَقَ فَلَانٌ غَفَقَةً: چاوی لیکناو گویی

له قسه ی ده وره یه که ی بوو، نوست و

گویی له وانه ی ده وری بهو قسه یان

ده کرد

غَفَقَ: نه رمه باران، بارانیکی میواشو

له سه رخل

غَفَلَ عَنْ الشَّيْءِ: هه له یکرد،

سه هو ی کرد، به هو ی که می نه زمونه وه

هه له ی کرد، نه ی پیکا، به هه له دا چوو

غَفَلَ الشَّيْءُ (تَرَكَهُ إِهْمَالًا مِنْ غَيْرِ

نِسْيَانٍ): هه روازی لیته یناو

فراموشی کرد، به ده سستی نه نقه ست

ده سته رداری بوو

غَفَلَ عَنْ (سَهَا عَنْ): له بیر ی چوو،

فه راموشی کرد، خافل بوو

غَفَلَ فَلَانًا: بی تاگای کرد، له بیر ی

برده وه، هو شی له به رخوی بری،

گتلی کرد، بوو به هو ی فه راموش بوونی

غَفَلَ الشَّيْءَ (سَتَرَهُ): شاردیه وه،

دابوشی، په نهانی کرد

غَفَلَ: بی تاو نیشان، نیشانه ی پیوه

نییه، نه که لکی هه یه و نه زیان،

نه ناسراو، ماده ده یه کی خاو که هیت

گورانیکسی به سه را نه هیترا بیت،

به کار نه هیتراو، شه قل نه شکیتراو

غَفَلَ مِنَ الشُّغْرِ (مَا يُجْهَلُ قَائِلُهُ):

هو تراو ی بی خاوه ن

غَفَلَ مِنَ الْأَرْضِ (مَالًا عِمَارَةً فِيهِ):

چول، بیابان، که لاوه، به یار

غَفَلَ مِنَ الْكُتُبِ (الَّذِي لَمْ يَسْمُ وَاضِعُهُ):

کتیب ناوی تیا نه بیت، په رتو کیک ناوی

دانه رو نوم سه ری پیوه نه بی

غَفَلَ: گزده رانباشی، به رینی و فراوانی

ژین و بژیوی

غَفَلَانَ: بی تاگایی، بی خه به ر

غَفَلَانَ بِي تَاگَا، گیل، که مژه، که و ده ن

غَفَلَةً: گتلی، له بیر چوون، بی تاگایی

غَفَوَةً: سه رخه و شکان، چاو چوونه خه و

غَفَوَر: لیخوش بوو، به خشه ر،

به خشنده، ناویکی جوانی په روه رد گاره

غَفِيَ الْبُورُ: پاکسی کرده وه، بژاردی

له کاو پووش

غَفِيَ (نَفَسَ): سه رخه وی شکان، چاوی

چوه خه و، که م نوست

غَفِيرُ: پاسه وان، سه سه س، مووی

گه ردن و لاق و رووخسار

غِقْ

غِقْ غِقْ؛ گیزه گیزی ناوی له کول،
دهنگی بالنده و ناو له مه ندیک حال و
باردا

غِقْ الْقَارَ وَالْقَدْرَ وَخَوْهَا؛ دهنگی
لیتهات ، گیزه گیزی هات
غِقْ الطَّائِرُ غَقِيْقًا؛ دهنگی لیتهات ،
دهنگی به رز کرده وه
غَقَقَهُ (الْخَطَّاطِيفُ الْجَبَلِيَّةُ)؛
په په سیلکه ی شاخ و چیا
غَقَقَ الصَّخْرَ؛ دهنگی ناسک بوو،
دهنگیکی ناسکی لیتهات ، زیقه ی هات

غَلْ

غَلَّ الْمَاءُ بَيْنَ الْأَشْجَارِ؛ ناوه که له نیتو
داره کانه وه رژی ، به نیتو داره کانا
جۆکه ی به ست
غَلَّ بَصْرُ فَلَانٍ حَادَ عَنِ الصَّوَابِ؛
له راستی لایدا ، له راستی تراز ،
ده رچوو
غَلَّ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ فِيهِ)؛ چوه نیتو ،
رچوو به ناویا
غَلَّ الشَّيْءُ فِي غَيْرِهِ (أَدْخَلَهُ فِيهِ)؛
خسته ناوی ، له نیتو نا

غَلَّ فَلَانًا؛ کۆت و به ندی خسته نیتو
دهست و گهردنی
غَلَّ الْفَلَانَةُ؛ له ژیر جله کانیه وه
له به ریکرد
غَلَّ فَلَانٌ غُلُولًا (خَانَ فِي الْمَغْنَمِ)؛
خیانته و نا پساکی کرد له
دهستکه وته کاندا، دزی کرد
غَلَّ صَنْدَرُهُ؛ سینه ی پپ له خه شم و
قینبوو، دلپیس و گه ندهل بوو ،
غهریزه ی هه لگرت

غَلَّ يَدُهُ؛ دهستی به ست ، دهست
به ستی کرد، که له بجه ی کرد
غَلَّ (عَطَشَ أَشَدَّ الْعَطَشِ)؛ فره تینوبوو،
نۆر پتیوستی به ناویوو
غَلَّ الْبَعِيرُ غَلَّةً؛ چوه سه ر ناوو
نه یخواره وه وه رژی
غَلَّ؛ کۆت ، تهوق، پتیه ند،
دهسته به ست، زنجیر، که له بجه ،
تینوویه تی

غَلَّ؛ کینه، رق ، کووشان، ئه رناف،
پیش، پشم، رۆفک، پک، ده خه ز، جه نه،
غهد، دلپ، مه پس
غَلَّ السَّفَرُ؛ گرانیکرد، به رزیوه وه،
له ناستی خۆی ده رچوو
غَلَّ النَّبْتُ (ارْتَفَعَ وَعَظُمَ وَالْتَفَ)؛

به رزیوه وه و چوپرپوو
غَلَّ فَلَانٌ فِي الْأَمْرِ وَالْدِّينِ (تَشَدَّدَ
وَأَقْرَطَ)؛ له سننور ده رچوو،

زیاده رپه وی کرد، توندپه ویوو
غَلَّ السَّهْمُ؛ به رزیوه وه ، له پاده ی خۆی
ده رچوو

غَلَّ بِالسَّهْمِ؛ دهستی به رز کرده وه و
ویستی هه تا دوورترین راده هه لی بدات
غَلَّ فِي الْأَمْرِ؛ زیاده رپه وی کرد،
له سننور ده رچوو

غَلَّى السَّفَرُ (أَغْلَاهُ)؛ گرانیکرد،
نرخه که ی به رز کرده وه
غَلَّى الْقَدْرَ جَعَلَهَا ثَغْلِي)؛ کولاندی ،
هتیا به جۆش و کولان

غَلَّى الرَّجُلُ؛ له دووره وه سه لامی کرد ،
دوو راو دوور ناماژه وه سه لامیکرد
غَلَاءُ (ارْتِفَاعُ السَّفَرِ)؛ به رزیوونه وه ی
نرخ ، گرانی

غَلَامُ الْمَعِيشَةِ: گرانی بڑی، پالپشتی
دہرامت و بڑی

غَلَّالٌ: سوپہ رو پڑشاکي ژیر قه لغان
غَلَّابٌ: به کیک زور سرکه و تنوین
غَلَاظٌ (كَثِيرُ الْغَلَطِ): مهله کار، فره
مهله

غَلَاظٌ: گه و ره و ورد، ورد و درشت
غَلَّافٌ: بهرگ، زهره، پاکت،
په رده، رو

غَلَّافُ الْكِتَابِ: بهرگی کتیب، رووی
دهر و دهی

غَلَّالَةٌ: په رده ی ناسک، جلنکه له ژیر
جل و بهرگه و یان قه لغانه و
له بهر ده کریت

غَلَامٌ: گه نچ، لاو، هه رزه کار،
نیشکر، پیاو، کویله، منال له وکاته و
له دایک دهنیت تا پیربوونی

غَلَامِيَّةٌ: منالی، پچوکی
غَلَايَةٌ: ناوکولین، بویله، کولین

غَلَبَ عَلَيْهِ: به زانی، شکانی، زالبو
به سه ریا، بږیدا، سرکه و تن به سه ریا،
لئی برده و

غَلَبَ - غَلَبًا: گه ردنې رهق سوو، مل
پته و بوو

غَلَبَ الْحَدِيقَةَ: دارو دره خته کانی
چوپړپوون

غَلَبَ عَلَى الشَّيْءِ (أَخَذَ مِنْهُ قَهْرًا):
به زور لئی سهند، لئی زه و تکرر
غَلَبَ عَلَى صَاحِبِهِ: به پاری سرکه و تن و
زالبوونی بږدا

غَلَبَ: سرکه و تن، شکاندن،
داگیرکردن، زالبوون، برده و، بږدان

غَلَبَاءٌ: باخچه په کی فره دارو دره خت،
ته پړلکه په کی به رزو بلند،
هوژوتیره په کی زور بی شومار
غَلَبَةٌ: داگیرکردن، زالبوون، سرکه و تن،
برده و

غَلَّةٌ: تینوویته سخت و گران،
سهری چاپه، داپوشه ری مرقف
غَلَّةٌ: ده ستکه و تن، بهرهم
غَلَّةُ الْأَرْضِ (مَخْضُولٌ - خُبُوبٌ): خله،
بهرهم، دانه و پله، دانو
غَلَّتْ - غَلَّتًا (فَسَخَ الْبَيْعُ): مامه له کی
مهله و شانه و

غَلَّتْ (أَوَّلَ اللَّيْلِ): سره تایی شو
غَلَّتِ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ (خَلَطَهُ بِهِ):
تیکه لیکر، ناوینته کی کرد
غَلَّتْ فِي الْحَرْبِ: روچوو تیایدا، پیتی
داگرت

غَلَّتْ بِالشَّيْءِ (لَزِمَهُ): گرتی، پتیو ی
نوسا

غَلَّتِ الطَّائِرُ: قووتیدا، مهلیدا
غَلَّتْ فَلَانٌ: هه زنی له خواردن و
خواردنه و کرد، شه میه ی بږ جوولا،
خه و گیترو گچی کردبوو

غَلَّتِ الْعِلْمُ: خه وی تیکه له و پیکه له،
رووداوو حالنکه له خه و داو و خه و نی
راسته قینه نیبه

غَلَجَ: غارتگی کرد، جار به جار خیرای
ده کردو دوه و ستا

غَلَجَ الْعِمَارُ: ناوی خوارده و و زمانی
دهر مینا و لئی سپی

غَلَسَ الْقَوْمُ: به تاریکی شو و رویشتن،
تاریکبوو به پیکه و تن

غَلَسَ فَلَانَ بِالصَّلَاةِ (صَلَّاهَا بِغَلَسَ)؛

میشنا تاریکبوو نویژی کرد

غَلَسَ الْقَوْمُ الْمَاءَ؛ شهو هاتنه سهر

ناوړهکه، شهو بوو چوونه سهری

غَلَسَ؛ تاریکایی کوتایی شهو،

به ره به بیان

غَلَصَهُ الْخَلْقُ؛ قورېگ، گزشتی مابه ینی

سهر و گهر دن، گه روو

غَلَصَهُ السَّمَكُ؛ گریچکه ماسی

غَلَطَ - غَلَطًا؛ مه له یکرد، نه ی پیکا

غَلَطَ (خَطَأً - غَيْرَ صَحِيحٍ)؛ مه له،

چوت، ناراست، نادروست

غَلَطَ (نَسَبَ إِلَى الْغَلَطِ)؛ به مه له یا برد

غَلَطَان؛ مه له کار، چه وتکار

غَلَطَهُ كِتَابِيَّةٌ؛ مه له ی نووسن

غَلَطَ - غَلَطَ (أَصْبَحَ غَلِيظًا)؛

نه ستوریوو، رهق بوو

غَلَطَ الزَّرْعُ؛ رواو دیاریدا، سهری مه لدا

غَلَطَ الرَّجُلُ (إِسْتَدَ)؛ توندو رهق بوو،

زیر بوو

غَلَطَ الْأَرْضُ (كَانَتْ غَيْرَ سَهْلَةٍ)؛ رهقبوو،

سهخت بوو

غَلَطَ الْخَلْقُ، وَالطَّبْعُ، وَالْقَوْلُ،

وَالْفِعْلُ، وَالْعَيْشُ (إِسْتَدَّ وَصَغَبًا)؛ توندو

سهخت بوو، گران و نه سته م بوو،

مه حالبوو

غَلَطَ الْيَمِينُ (أَكْذَاهَا)؛ چه سپاندی،

جیگړی کرد، سوینده که ی دووپات

کرده وه

غَلَطَ - غَلْطَةً؛ نه ستوری، قه دداری،

زیر، ره قی، رهق و شکی،

توندوتیژی، دوژمنایه تی، ناحه زی

غَلَقَ مِنَ الْأَرْضِ؛ زه وییه کی رهق و زیر

غَلَقَ (أَسْرَعَ فِي سَيْرِهِ)؛ له رویشتنا

به له یکرد، خیرایکرد

غَلَقَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ؛ خستیه

ناوړه وه، تیی مه لکیشاو بوو به به شیک

له و

غَلَقَ؛ رهگو ریشهی دارو درهخت

کاتی روده چېت به نیو زه ویدا

غَلَقَ؛ تیکه لېوونی دهنګ، دهنګه

دهنګ، هه راو قاووقیژ، ژاوه ژاو

غَلَقَ الشَّيْءَ؛ خستیه بهرګه وه، بهرګی

بق دروست کرد

غَلَقَ الْقَارُورَةَ؛ دایپوشی، سهری

نایه وه، پېچایه وه

غَلَقَ الْكِتَابَ؛ بهرګی بق کرد، بهرګی

تېگرت

غَلَقَ الصَّبِيَّ (لَمْ يُخْتَنَ)؛ خه تهنه

نه کرابوو، سوننه ت نه کرابوو

غَلَقَ قَلْبَهُ (لَمْ يَعْ الرُّشْدَ)؛ بیدارنه بوو،

کوړیوو، راستی و دروستی نه بیست،

دلکوړیوو

غَلَقَ؛ داریکه له ده باخ و خو شکر دنی

پیسته دا به کارده بری

غَلَقَ الْجَلِيدَةَ الَّتِي يَقْطَعُهَا الْخَاتَنُ)؛

پیستی خه تهنه، نه و پیسته ی پیی

نه لاین خه تهنه

غَلَقَ الْبَابَ؛ دایخت، پټویدا،

جووتی کرد، دریخت، قوچانی

غَلَقَ الْبَابَ (عَسَرَ قَتْعُهُ)؛ به چه شنی

دایخت نه سته م بوو کردنه وه ی

غَلَقَ الرَّهْنُ؛ له دهستی بارمه ته وهرګرا

مایه وه، بوو به می خوی

غَلَقَ الْجَانِي وَالْأَسِيرَ:

به ده دستگیرکراوی می‌بندد، و ده خوی می‌بندد.

غَلَقَ فَلَانٌ ضَاقَ صَدْرُهُ وَقَلَّ صَبْرُهُ:

سینه‌ی فلان تنگ بود، بی‌تارام بود، سینه‌تنگ و بی‌تارام بود.

غَلَقَ الْأَيْوَابُ: به توند و قائم دایخت.

غَلَقَ (مَا أَشْكَلَ مِنَ الْكَلَامِ): نادیدار،

قورسو و گران، ناروون و ناشکرا،

قسو و تهی دژوارو ناشاکرا.

غَلَقَ (مَا يُغْلَقُ بِهِ الْبَابُ): کلوم، کلیل،

دهرگا، داخه.

غَلَقَ (الْبَابُ الْمُغْلَقُ): دهرگای داخراو،

جووتکراو.

غَلَقَ الْغَلَاةُ: له به بی کرد، پوشی.

غَسَلَ يَدَيْهِ: ده سستی به سست،

که له به یکرد، ده سست به سستی کرد.

غَلَلَ: تینوویه تی سهخت و گران، ناوی

بی‌دهرچه و دهرواز و جارک و ناوی

دهرده که ویست و جارک و بنده بیست، ناوی

نیو ره‌گو ریشه‌ی دارو درهخت.

غَلَوُ: رۆچوون، له راده به دهر

پی‌راکیشان.

غَلَوَاءُ - غُلَوَاءُ (مُجَاوِزَةُ الْعَدَدِ): له وزه و

راده چوونه دهره‌وه، سه‌رکه‌شی، لاف،

که زاف، پیوه‌نان.

غُلَوَاءُ الشُّبَابِ: مه‌په‌تی، لای،

سه‌ره‌تای ته‌من، هه‌رزه‌کاری.

غُلُوفَةٌ: نه‌ندازه‌ی رۆینی تیر له‌کوندا

به (300 - 400) بال ده‌پیوراو نه‌مپوش

به (200) مه‌تر.

غُلُوفَةٌ: باسو و مه‌سه‌له‌یه که فره‌مه‌له‌ی

تیابکری.

غُلُولٌ: خواریدن و خوارندن و دینه‌ک

راسته و خوق کاریگری دهریکه ویست.

له‌سه‌ر مرؤف.

غُلُومَةٌ: هه‌رزه‌کاری، ناره‌زوومه‌ئسان،

ناره‌زووی په‌رین، هه‌زو ناره‌زووی

جینسی.

غُلُومِيَّةٌ: حالی هه‌رزه‌کاری، هه‌رزه‌ی

غلی: نرخدار، گران، به‌نرخ.

غُلِيظٌ: نه‌ستور، قه‌قدار، زیر، ره‌ق،

ره‌ق و وشک، توندوتیژ، به‌زه‌بر.

غُلِيظُ الْقَلْبِ (عَدِيمُ الرَّحْمَةِ): دل‌په‌ق،

بی‌سۆزو به‌زه‌یی.

غُلِيظُ الرَّقَبَةِ (عَنِيْدٌ): سه‌رکیش،

قه‌سیچمه، لاسان، مله‌پو.

غُلِيظٌ: تینوویه تی سهخت و گران،

هه‌شم و قه‌بی، کینه‌ی دهره‌هه‌تور.

گه‌رمی نه‌وین و هه‌م و هه‌فات.

غُلِيْلَةٌ: پۆشاک و ژیرقه‌ئان.

غُلِيْلٌ: سه‌بیل، دارجگه‌ره، ناویکی

که‌شتی چارۆکه‌داره.

غَمُّ الْيَوْمِ (إِشْتَدَّ حَتَّى كَادَ يَأْخُذُ

بِالنَّفْسِ): تاوی سه‌ند به‌راده‌یه‌ک

هه‌ناسه‌ی سوارکرد، به‌که‌مجار گه‌رمبوو.

غَمُّ الشَّيْءِ (غَطَاةٌ وَسِتْرَةٌ): داپۆشی،

شاردیه‌وه، په‌نهانی کرد.

غَمُّ الْقَمَرِ الْجُومِ: تیشک و رۆوشاک و

خۆر نه‌ستیره‌کاشی داپۆشی.

غَمُّ فَلَانًا (حَوْلَهُ): غه‌ند و په‌ژاری.

دایه، داخی کرد به‌دایا.

غَمُّ الشَّيْءِ الشَّيْءِ (شَلَاةٌ): زانیو

به‌سه‌ریا، بالابوو، نه‌سه‌ریو نه‌وده‌بوو.

غَم عَلَيْهِ الْهَلَالُ: مَانْگِي نِه پِنِي، لِيئِي
شَارِدِرِيه وه، مَانْگِي لِي وَنَبِيو به هَوِي
ه وه وه

غَمَّ: حَسْبُنْ: بَه سَتِي، دَنگِيرِي،
پَه زَارَه، خَه م وَ خَفَت، مَاتَه مِينِي،
دَاخ، جَه خَار

غَمِّي: تَارِيكِي، لَيْلِي، نَارَه حَتَرِي كَاتِي
دَيْت بَه سَهَر كُومَه لَيْكِدَا لَه جَه نَگُو
شَه رِدَا

غَمِّي الشَّيْءُ: دَابِيوُشِي، گَرْتِي
غَمِّي: الشَّيْءُ مِنْ شَدَائِدِ الدَّهْرِ:

نَه هَامَه تِي وَ نَارَه حَه تِيه كَانِي سَهَر دَم وَ
رُوزْگَار، مَه يَنَه تِيه كَانِي، كَارِي دُژوَار

غَمَّا الْبَيْتَ غُطَاءً بِالْخَشَبِ وَالطِّينِ:
سَهَر بَگَرْت، دَارَه وَايكِرَد، گَلَه بَانِي كِرَد

غَمَّ: دَارَه وَاي، گَلَه بَانِي، دَارِي، نَه وَ
دَارَانَه وَاي كَه بَه سَهَر خُشَاوَانْدَا رَا سَهَل

دَه كَرِي وَ هَامِيش وَ بَه رُخِيچِيان لَه سَهَر
دَادَه نَرِي وَ دَادَه پُوشَرِي

غَمَاءُ: نَه هَامَه تِي، بَه دَبَه خَتِي،
بَه لَو كَرَفَت

غَمَاءُ - غَمَار: گَرُو وَ تَاقَمِي خَه لَكِي،
دَه سَتَه كُومَه لِيان

غَمَارُ (الْجَهْلُ وَغَدَمُ الْخُبْرَةِ): سَه زَانِين وَ
كَه م شَهَر سَوِي، گِيلِي وَ سِي تَه زَه وَوِي،

نَاشِي، نَه قَامِي، نَه زَانِين، گِيلِي
غَمَارُ: شَامَز دَه كَرِين بَه چَاو وَ بَرَق،

رَا زَدَه وَ بَرِين، چَاو دَاگَر
غَمَارَةُ: قَوْلَاسِي مَاسِي گَرْتَن، كِيژِي

چَوَان، دَندَام وَ رَا زَدَه وَ بَر
غَمَاسَةُ: تِيه لَچَه قَانْدَن يَان سَمِين،

وَنَبِيوَنِي شَامَرَا زِي بَرِين دَا كَرِين لَه گُوشْتَا

غَمَاضُ - غَمَاضُ: چَاو لِيكَنان، خَه وَتَن،
نُوسَان

غَمَامُ: دَه وَاي، گَه وَاي هَه وَرِيك
غَمَامُ: هَه لَامَه ت، پَه سِيَف

غَمَامَةُ: گَه وَاي هَه وَرِيك، پَه لَه هَه وَرِيك،
هَه وَرِي سَبِي

غَمَامَةُ - غَمَامَةُ: چَاو بَه سَت، دَه م
بَه سَت، قَه مَتَر، لَه وَاشَه

غَمَّةُ: خَه م وَ پَه زَارَه، خَفَت، نَادِيَار،
شَارَاوَه

غَمَّتِ الطَّعَامُ فَلَأْنَأُ: خَوَارْدَنِي چَه وَرِي
خَوَارْدُو گَه دَه ي تِيكچُو

غَمَّتِ الشَّيْءَ (غَطَاءُ): دَابِيوُشِي، گَرْتِي
غَمَدَ السِّيفُ (أَدْخَلَهُ فِي غَمَدٍ): خَسْتِيَه

نِيو گَلَانَه كَه يَه وه، لَه نِيو كَالَانَه كَه يَه
هَه لَكِيشَا، خَسْتِيَه بَارِگَه كَه يَه وه

غَمَدَ الشَّيْءَ (سَتَرَهُ): شَارِدِيه وه،
پَه نَهَانِي كِرَد، دَابِيوُشِي

غَمَدَ الْأَمْرَ (أَصْلَحَهُ): چَارَه سَهَرِيكِرَد،
چَاكِي كِرَد، بَاشِي كِرَد

غَمَدُ: كِيلَان، كَالَان، بَال سَهَر وه ي
مِيَرُو

غَمَدَاتُ الْبُسْرُ (كَثْرُ مَاوَهَا): نَاوِي نَقَر
يَان كَه م بُوو (نَه وَشَه دُرُيَه كَه كَانَه)

غَمَدَاتُ اللَّيْلِ (أَفْظَلَمَ): تَارِيكچُو،
تَارِيكِي كِرَد

غَمْدَةُ تَقْمِيدَا: كَه م وَ كُورِي دَابِيوُشِي،
نَاقَه وَيه كَانِي بَاس نَه كِرَد

غَمْدِيَّةُ الْأَحْيَاءِ (فِي عِلْمِ الْأَحْيَاءِ):
لَه زِينَدَه وَهَر زَانِي دَا كُومَه لَه جَانَه وَهَرِيكَه

بَالَه كَانِي پِيَشَه وه ي پَتَه وه وَ بَالِي
دَوَاوَه ي دَه پَارِيژِي

غَمَرُ الْمَاءِ الْمَكَانِ (عَلَاهُ)؛ ناودایبوشی ،
پرپوو له ناو

غَمَرُ الْمَكَانِ بِالْمَاءِ (غَطَاهُ)؛ به ناو

دایبوشی ، پرپرکړد له ناو

غَمَرُ فِي الْمَاءِ (غَمَسَ)؛ نقومی کرد،

به ناو دایبوشی ، له ناوی هه لکیشا

غَمَرُ صَدْرَهُ عَلَى (إِمْتِلَاءً حَقْدًا)؛ رقی

هه لسا ، سینه ی پر له خه شم و قین بوو

به رانبه ری

غَمَرُ يَدَهُ ؛ دهستی چه ورپوو

غَمَرُ وَجْهَهُ ؛ تیی هه لسو ، لئی دا هه تا

رهنگی دیار بیت

غَمَرُ الرَّجُلُ (أَلْقَى بِنَفْسِهِ فِي

الشَّوْكَاتِ)؛ خوی خسته نیو

مه ترسیه وه ، نه فسی هاویشته نیو

ناړه حه تی و درده سه ری وه ،

گیان بازیکرد

غَمَرُ بِالْشَيْءِ (رَمَاهُ أَوْ دَفَعَهُ)؛ فرییدا

یان پالی پیوه نا

غَمَرُ عَلَيْهِ (أَغْمِيَ)؛ بوورایه وه ، له هوش

خوی چوو

غَمَرُ الْمَاءِ؛ زږد بوو هه تا هه لسا

غَمَرُ الرَّجُلُ (لَمْ يُجْرِبِ الْأُمُورَ)؛

کاروباره کس ی تا قینه کردبوه وه ،

نه زموونی نه بوو له سه ری ، ناشی ،

نه قام ، گیل ، نه زان

غَمَرُ؛ تیبه لکیشان ، ژیر ناو خستن ،

نقوم کردن

غَمَرُ الْمَاءِ؛ لافاو ، لیشاو ، ناوی زږد ،

ناو هه لسان

غَمَرُ الْبَحْرِ (مُغْظَمَهُ)؛ به شی زږدی

ده ریا ، پانی و به رینی ده ریا ، تاچاو پر

بکات

غَمَرُ مِنَ الثِّيَابِ (الْوَاسِعِ السَّاتِرِ)؛ جلو

به رگی پان و به رین ، پان و به رین ،

پان و پږې ، شوږو دایبوشه

غَمَرُ مِنَ الْغَيْلِ؛ نه سپی تیږه و خیرا

غَمَرُ - غَمَرًا (حَقْدًا)؛ کینه ، رق ، قین

غَمَرُ - غَمَرًا؛ ناشی ، ناکرده ، نه قام ،

نه زان ، گیل ، گه مژه ، که وده ن

غَمَرُ النَّاسِ؛ ناشی ، نه زان ، نه قام ،

لینه زان

غَمَرُ؛ زافه ران ، سپیاو

غَمَرُ؛ گچکه ترین په رداخه کات

له سه فهدا ناو که م بیت ناوی

پنډه خوریته وه و به رد ده خریته نیوی و

هه ریک به نه ندازه ی به ردیک

ده خواته وه

غَمَرَاتُ الْمَوْتِ (شَدَائِدُهُ)؛ سه ره مه رگ ،

گیانه لا ، گیاندان ، دواپن ساتی مروف

له ژبانا

غَمَرَةٌ؛ تهنگو چه له مه ، تهنگانه ،

ناړه حه تی ، مهینه تی ، درده سه ری ،

ناویکی زږدو بی شومار

غَمَرَةٌ؛ زافه ران ، گیله ژن

غَمَرًا (جَسَ)؛ په لی کوتا ، دهستی لیذا ،

دهستی کوتا

غَمَرُ بِالْعَيْنِ أَوْ الْحَاجِبِ (أَشَارَ بِهِمَا)؛

چاوی داگرت ، بروی هه لته کاند

غَمَرُ بِهِ وَعَلَيْهِ (طَعَنَ عَلَيْهِ)؛ توانجی

تیگرت ، بوختانی بډ کرد

غَمَرُ فِي مَشْيِهِ (عَرَجَ)؛ لهنگی ، شه لی ،

شه له شه ل رویی به پیوه ، لهنگو

شه لیوو له روییندا

غَمَرُ بَقْلَانِ؛ خرابی گوت به رانبه ری

غَمَزَ عَلَى فُلَانٍ (مَطَعَنَ فِيهِ)؛ ره خنه‌ی
 لیگرت ، نکوولی دایه پالی
 غَمَزَ الْكَبْشَ وَغَيْرَهُ بِيَدِهِ؛ دهستی دا
 له بهرانه که مه تا بزانیِت قه‌له‌وه یان
 لاواز
 غَمَزَ زِرَ الْجَرَسِ وَلِخَوِّهِ ضَفَطَ عَلَيْهِ
 بِأَصْبَعِهِ؛ دهستی خسته‌سهر ،
 دهستی بیاناو زهنگی لیذا
 غَمَزَ - غَمَزَةً (طَرَفَةً عَيْنٍ)؛ چاوداگرتن
 چاو مه‌لته‌کاندن ، تیلایی چاو
 غَمَزَتِ الدَّابَّةُ؛ لارو له‌ویزیو
 له‌رؤیشتنا، قاجی به‌یه‌کا مات
 غَمَسَ النَّجْمُ (غَابَ)؛ ونبوو، دیار نه‌ما ،
 ناوابوو
 غَمَسَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ؛ خسته‌ی ناوه‌وه ،
 نقومی کرد، له‌ناوی مه‌لکیشا ،
 بیاجه‌قان ، دایچاند
 غَمَسَ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ فِيهِ)؛ تَبَّی چوو،
 چوه ناوی، تَبَّوْه‌گلا
 غَمَسَ الْيَمِينُ الْكَاذِبَةَ صَاحِبَهَا فِي
 الْإِثْمِ؛ سویندی درو خاوه‌نه‌کی
 خسته گوناهو تاوانه‌وه
 غَمَسَ الْعُقَّةُ؛ له‌جه‌سته‌یدا رَوچوو،
 جه‌سته‌ی بری
 غَمَسَ فِي الْمَلَذَاتِ أَوِ الشَّرِّ أَوِ الدِّينِ؛
 نقوم بوو له‌شه‌پو خراپه‌یا یان له‌قه‌رزدا
 غَمَسَ شَرِيَةً (قَلَّلَهُ)؛ که میکرده‌وه ،
 دایبه‌زاند
 غَمَسَ الْأَمَلَ (سَقَاها ثُمَّ ذَهَبَ)؛ ناوی دا،
 ناوی پیددا
 غَمَشَ - غَمَشًا؛ چاوی ناو ده‌کا
 پرپوشاوی به

غَمَضَ عَيْنَهُ؛ چاوی ریپوقاوی بوو،
 چلکی پیوه‌بوو ، ریپوقی ده‌رکرد
 غَمَضَ فُلَانًا؛ به‌سووکو نزم ته‌ماشایکرد
 غَمَضَ النَّفْسَةَ (لَمْ يَشْكُرْهَا)؛
 سوپاسگوزار نه‌بوو، سوپای نه‌کرد
 غَمَضَ عَلَيْهِ قَوْلًا قَالَهُ (عَابَ عَلَيْهِ)؛
 به‌له‌نگو نات‌ه‌واوی دانا، به‌سووکو نزمی
 ته‌ماشایکرد
 غَمَضَ؛ چلکیکی سپی به‌کونی
 فرمیسکو نه‌شک ده‌گریت
 غَمَضَ الْكَلَامَ؛ نادیاربوو، نه‌ین واتابوو،
 ناروون و ناشکرابوو
 غَمَضَ الْمَكَانَ؛ نزم بوو ، نه‌وی بوو هیچی
 لی نه‌ده‌بینرا
 غَمَضَ الدَّارُ (بَعْدَتْ عَنِ الشَّارِعِ)؛
 له‌شه‌قامه‌که‌وه دوربوو
 غَمَضَ عَيْنَهُ (نَامَتْ)؛ چاوی لیکناو
 نوست ، خه‌وت
 غَمَضَ الْكَفْبَ؛ گزشت و قه‌له‌وی ره‌قای
 قاجی داپوشی
 غَمَضَ فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ فِيهَا
 وَغَابَ)؛ رَویی و ونبوو به‌نیو زه‌ویدا،
 دیار نه‌ما
 غَمَضَ عَنْهُ فِي الْبَيْعِ أَوْ
 الشِّرَاءِ (تَسَاهَلَ)؛ ناسانکاری کرد،
 نه‌رم و نیانی نواند
 غَمَضَ السِّيفَ فِي اللَّحْمِ (غَابَ)؛ ونبوو،
 رَوچوو، دیار نه‌ما
 غَمَضَ الْكَلَامَ (أَنَّهُمَ)؛ نادیاریکرد،
 واتاکه‌ی په‌نه‌ان و شاراو‌ه‌کرد ، قسه‌و
 وته‌کانی شارده‌وه
 غَمَضَ عَيْنَهُ (أَطْبَقَ جَفْنَيْهِ)؛ چاوی
 نوقاند، پبیلوی چاوی نایه‌سهر به‌ک

غَمَضَ عَيْنَهُ عَنْ كَذَا: چاوی لی پڑھی،

لیٹی ہی بورد، گوی ہی نہ دایہ

غَمَضَ فَلَانُ (اِتَّكَبَ الذُّلُوبُ): تاوانی

نہ نہامدا

غَمَضَ عَلَى هَذَا الْأَمْرِ: له سہری روی و

دہیزانی چی تیدایہ

غَمَضَ فِي الْبَيْعِ (تَسَاهَلُ): ناسانکاری

تیددا کرد، دسان و سانای کرد

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): چاوی نوکاند،

دبیہی لیکن

غَمَضَ الْمَكَانَ: نادیاربوو، پنهان بوو

غَمَضَ: زهویبہ کی نزم و نشیو

غَمَضَ: چاونووقان، چاولیک نان،

نویستن، خوتن، سہرخ و شکندن

غَمَضَهُ عَيْنَ (رَمَضَهُ عَيْنَ): چاوتروسکان،

چاوتلیک نان، بریشی نان

غَمَضَ فَلَانُ هَذَا (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَضَ الْيَسْتَ (أَغْمَضَهُ): (وَأَغْمَضَهُ):

پہاسی روی دوسری دانت، پنهان روی دوسروک

نہ نہامدا پند

غَمَلَ الْأَبْطَالُ: له کاتی جهنگ و ہرادا

دہنگیان لیبہ رزیوہ وہ

غَمَلَ الصَّبِي: بڑمہ مکی دایگی گریا،

بڑ شیر گریا

غَمَلَمَ (الْكَلَامُ الَّذِي لَا يَبِينُ): تسہو

وتہ پکی نادیار، قسہی نادیار

غَمَقَ - غَمَقَ - غَمَقَ الْمَكَانَ (كَانَ رَطْبًا):

شیداربوو، زرنگیو

غَمَقَ الْمَكَانَ (غَمَقَ): قوولیو، نشیو

غَمَقَ النَّبَاتُ: خراب بوو، شیدارو

تہریبوو بہموی شہونم لٹیشتنہ وہو

بڑگہنی کرد

غَمَقَ الْبَلَدُ: ناوی زور بوو، شیداربوو

غَمَقَ (غَمَقَ): قوولیو کرد

غَمَقَ (غَمَقَ): قوولی، چالی

غَمَقَ (الْمَسَاءُ): شہونم، شہورنگ،

منوشار، خوروشوگ، شہونم، قسہراو،

شیر و بی شہوان

غَمَلَ النَّبَاتُ: له سہریہک نیشستو

بڑگہنی کرد، بڑنیکرد

غَمَلَ الْأَمْرَ (سَرَّهَ وَأَخْفَاهُ): شاریدیہو،

پنهانیکرد، نادیاریکرد

غَمَلَ فَلَانًا غَطَاهُ بِأَثْيَابٍ لِيَعْرِقَ):

بہج و بہرگ دایپوشی ہستہ تاہرق

بکات و

غَمَلَ الْبَيْتَ: دایخو ساکنان دایہ شہی

ہستہ پیر بگات و وہ پیر بگات

غَمَلَ الْبَيْتَ: پتچاؤ، ہستہ خاگ و خواتا

دایپوشی تا بگہنیت و تووگہکی فی

بکات و نہ کاتی راکتہانیدا

غَمَلَ الْعَبُّ فِي الرَّبِيلِ: یہک له سہریہک

بیکہنی، وہ بہرہات

عَمِلَ النَّبْتُ: بۆگه نېکړد ، بونیکړد
 عَمِلَ الْجَرَحُ: به ستن خراپى کړد .
 تېکيدا ، پتر شيواندى
 عَمَّالَجُ: روه کيکه له بهار اندا د پرويت
 عَمَّالَجُ مِنَ الرَّجُلِ (الَّذِي لَا يَثْبُتُ عَلَى
 حَالٍ): نه وهى له سهر حال و بارىک
 جيگير نابيتو ناوه ستى
 عَمَّالَجُ مِنَ الْقَصَبِ: ناودراو
 الْقَمْلَجُ - الْقَمْلَجُ: نا جيگير ، نه چه سپاو ،
 نا جيگيرو له سهر حال و بارىک
 الْقَمْلَسُ: گنده ل و پيسى تيز و و پتر
 بؤ گورگ به کار ده برى
 عَمَّنَ الْجِلْدُ: له خاکدا دايپوشى مه تا
 تووکه کاني لبيته وه
 عَمَّنَ الْبَسْرُ (عَطَاءُ لِيَطْيِبَ): دايپوشى
 بؤنه وهى ريم بگات
 عَمَّنَ فَلَانًا (عَطَاءُ لِيَعْرِقَ): دايپوشى
 بؤنه وهى نار هق بکاته وه
 عَمَّنَ فِي الْأَرْضِ (أَدْخَلَ فِيهَا): خستيه
 نيو زه وييه وه ، بردى به نيو زه ويديا
 عُمْنَةُ: سپا و سووراو ، ميکياچ
 عُمُوسُ: سويندى درؤ ، جه رگ برى
 کارى سهخت و درؤار
 عُمُوسٌ مِنَ الرِّجَالِ: مهربدى دليرو
 گوستاخ
 عُمُوسٌ: درؤن ، ناراست
 عُمُو - عُمُوزَةُ (إِبْهَامُ): نهيتى ،
 ناديارى ، شاردراوه يى ، پوشراوه يى ،
 پيوشراوى : لبلايى
 عُمُومٌ: مه ساره و نه ستيزه ي وردى
 ناديار
 عُمِي (أَغْمِي عَلَيْهِ): بورايه وه ،
 بورده وه ، له هوش خوى چو

عَمِي ابيوه واليس : شاد وى زه به هاور
 گيرايو نه تيشكى خورو نه هي مانگا ،
 به دهر نه که وشن
 عَمِيرُ الْمَاءِ الْكَثِيرِ: ثاوتكى زور
 بى شومار
 عَمِيرُ (الغَيْبِ): ناته واوى ، که مو کورى
 عَمِيرَةٌ: سستى و لاوازي نه قل و زيرى ،
 لاوازيه که له نه قل يان کرداردا
 غَمِيضَةٌ: ناته واوى ، که مو کورى ، لارو
 له ويري
 غَمِيقٌ: قول ، سووتال ، سووتار
 غَنَ: لوتنبو ، به لووت قسه دهکات ،
 مينگن بوو
 غَنَ الرُّوْضَةُ أَوْ الْوَادِي: پر درهخت و
 سه و زايى بوو
 غَنَ النَّخْلُ (أَذْرَكَ): پيگه يى ،
 وه به رها ت
 غَنَى - تَفَنَّى (طَرِبَ - ثَرَّم): گوزانى
 وت ، چريکاني ، چراندى
 غَنَى الْحَمَامُ: کوتره که خويندى
 غَنَى الشَّعْرُ وَبِالشَّعْرِ: مونراوه که ي کرد
 به گوزانى
 غَنَى بِالرَّأَةِ (تَغَرَّلَ بِهَا): پيايه لدا ،
 باسى جوانسى و شوينى سه رنج
 راکيشى کرد
 غَنَى الشَّاعِرُ بِلَانٍ (مَدَحَهُ أَوْ هَجَاهُ):
 پياي ه لدا يان زه ديگر د باسى
 سيف نه باشه کاني کرد بان خراپه کاني .
 به رزى کرده وه يان سووک و نرم
 غَنَى اللَّهُ فَلَانًا: دهوله مسه ندي کسرد .
 دايه ، پي ي به خشى

غَنَى فَلَانُ الرُّكْبَ بِفُلَانٍ (ذَكَرَهُ لَهُمْ فِي

شَعْرٍ)؛ هُونراوهی تهوی بۆ خویندنهوه

غَنَاءُ؛ دهوله مهندی، واژووی ههزارییه،

سوودو پیووستی

غَنَاءُ؛ گوزرانی وتن، گوزرانی بیژیی،

سروود، گوتنی هونراوه بهدهم

ئاوازیکی موسیقی تایبه تهوه

غَنَاءُ؛ سهوویی، دارستان

غُنَاجٌ (دَلَالٌ)؛ ناز، چهمو خهم، نازو

نوز، گریشمه، گروشمه

غُنَاطٌ (الْهَمُّ الشَّدِيدُ وَالْمَشَقَّةُ)؛ غهمو

پهزاریهی سهخت و گران

غَنَامٌ؛ یهکیک مهپو مالاتی زۆر بیت،

شوانی مهپ، نهوکهسهی تالانیو

دهستکهوتی زۆر دهست دهکهوی

غُنَانٌ (صَوْتُ الدُّبَابِ)؛ گیزهگیزی

میش، دهنگی میش و مهگهز

غُنَّةٌ؛ مینگه، دهنگیکه لهلوت دیته

دهرهوه

غُنَجٌ - غُنَجٌ (تَدْلَلٌ)؛ نازیکرد، خوی

نازان، خوی بهناز فروشت

غُنَجٌ - غُنَجٌ (دَلَالٌ)؛ ناز، نازکردن، نازو

نوز، چهمو خهم، گریشمه، گروشمه،

لاروله نهجه، عیشوه، چف

غُنَجٌ؛ چاووتیری گهروه، چاو مهست

غُنَجٌ (مَدْلَلٌ)؛ نازدار، بهناز

غُنْدَبَةٌ؛ دوو پهردهی جووتهی لوزهتین

غُنْدَرٌ؛ قهلهو، نهستور، تیکسمپاو،

کهته، شیشمان

غُنْدَرٌ؛ لابی جوان و نهرمو نۆل

غُنْدَرَةٌ (مَشِيَّةٌ فِيهَا تَبَخْتَرٌ وَدَلَالٌ)؛ لارو

لهجه، رۆیشتنیک خۆبهزلانینی تیاپه،

تهوفیز

غُنْدُورٌ - غُنْدُورَةٌ؛ بهلارو له نهجه،

بهتهوفیز

الْغُنُوصِيَّةُ؛ رتبازیکی فیکریه

مهوله دات فهلسهفه تیکهله بهتاین

بکاتو لهسهدهی یهکهمو دووه می

زاینیدا سهری مهلدا

غَنَظٌ - غَنَظًا؛ خهریکبوو تیا بچیت و

پاشان رزگاری بوو، وهخته بوو

له ناوچی، به نهسته م قوتاریوو

غَنَظُ الْأَمْرِ فَلَانًا (صَغَبَ عَلَيْهِ وَأَعْبَهُ)؛

قورسو گران بوو له سهری و

ماندووشه که تیکرد، نهسته م و سهخت

بوو لای

غَنِمَ الشَّيْءُ (فَازَ بِهِ)؛ برديهوه، دهستی

کهوت، بهدهستی مهنا

غَنِمَ الْفَازِي فِي الْحَرْبِ (ظَفَرَ بِمَالِ

عَدُوِّهِ)؛ مال و دارایی دوژمنه کهی

دهستکهوت، مالی دوژمنه کهی کهوته

دهست

غَنِمَ (أَغْنَمَ - مَنَعَ)؛ بهخشی، پیییدا،

دایه

غَنِمَ (الْفَوْزُ بِالشَّيْءِ مِنْ غَيْرِ مَشَقَّةٍ)؛

بردنهوهی شتیک به بی ناپهحهتی و

کۆسپ و رێگر، دهستکهوت، سوود

غَنِمَ (شَاةٌ)؛ مهپ، پهز، بیهی، مهی،

مهه، گیانداریکی مینهیه خویرداری

دووگاری مالییه

غَنِمَ ذُو الْأُذُنِ الْبَيْضَاءِ؛ چار، مهپیکی

لهش سهی خالیکی رهش یا خهتیک

دریژو رهش بهنیو چاودا هاتبی

غُنُوجَةٌ؛ ژنی بهنازو مهکر، مهکریاز

غَنَى فَلَانٌ (كَثُرَ مَالُهُ)؛ دهوله مه ندبوو،

مال و دارایی زۆر بوو

غَنِيَّ عَنْ الشَّيْءِ (لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِ)؛
پتویستی پی‌ئی نه‌بوو، بی‌پتویست بوو
بوی

غَنِيَّ الْمَكَانَ (عُمَرَ)؛ ناوه‌دانکرایه‌وه،
دیارده‌ی ناوه‌دانی تیکه‌وت

غَنِيَّ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ فِيهِ)؛ تیا‌ی مایه‌وه،
جینشین بوو تیا‌یدا

غَنِيَّ الْقَوْمِ فِي دِيَارِهِمْ (طَالَ مَقَامُهُمْ
فِيهَا)؛ زور تئیدا مانه‌وه، مانه‌وه‌یان
دریز خایان بوو

غَنِيَّ؛ ده‌وله‌م‌ه‌ند، ب‌وه ،
له‌ناوه‌جوانه‌کانی خوای گوره‌یه‌و
به‌ته‌نیا زاتی خوا پتویستی به‌که‌س
نییه‌و م‌ردومیش به‌شی‌وه‌یه‌کی گشتی
ثاتاجی نه‌ون ، ساماندار، ده‌ست‌زیوو ،
چاو‌تیر

غَنِيَّ عَنِ الْبَيَانِ (وَأَضَحَّ بِذَاتِهِ)؛ ناشکرا،
روین ، پتویست به‌باس و لئدوان ناکات
غَنِيَّ عَنِ التَّعْرِيفِ؛ خاوه‌ن ناویانگه‌و
ناویانگی ر‌وی‌وه‌و پتویست ناکات
بناس‌تیریت

غَنِيَّانَ؛ بی‌نیازی، بی‌پتویستی، تیرو
پ‌ری، چاره

غَنِيَّةٌ - غَنِيَّةٌ؛ بی‌پتویستی ، بی‌نیازی،
تیری ، رازی بوون

غَنِيَّةُ الْمَرْأَةِ؛ بی‌نیاز بوو له‌م‌یردو
شوه‌که‌ی، ده‌ست‌به‌رداری م‌یرده‌که‌ی‌بوو
غَنِيمٌ؛ نه‌و ده‌ست‌که‌وتانه‌ی به‌ت‌ویزی و
زور له‌جه‌نگاوه‌ران ده‌ست‌یری

غَنِيمَةٌ؛ ده‌ست‌که‌وت ، سود ، که‌لک ،
تالانی ، یه‌غما ، نه‌وشتانه‌ی بی‌ره‌نج و
ماندوبوون به‌ده‌ست دیت ، فه‌ره‌وت

غ

غَهَبَ عَنْهُ (غَفَلَ عَنْهُ وَنَسِيَهُ)؛ لئیی
بی‌ناگابوو، له‌بیری‌کرد، له‌یادی‌ چوو
غَهَبَ؛ بی‌ناگایی، له‌بیرچوون،
له‌یادکردن، نه‌خوشی له‌بیرچوونه‌وه

غ

غَوَى؛ ویل‌بوو، سه‌رگه‌ردان بوو، ون‌بوو،
سه‌ری لی‌شتیوا ، توشی به‌لاو
نه‌هامه‌تی هات

غَوَى الرُّضِيعُ؛ شیری زور خوار مه‌تا
گه‌ده‌ی ترشاو تیکچوو

غَوَى الشَّيْطَانُ فَلَأْسًا أَضْلَهُ وَخَيَّبَهُ)؛
سه‌ری لئشتیواند، ویل و سه‌رگه‌ردانی‌کرد
غَوَى - تَفْوَيْتَ؛ فریویدا، ه‌لی
خه‌له‌تان، چاوبه‌ستی لئ‌کرد

غَوَائِلُ؛ به‌دب‌ه‌ختی، نا‌ره‌حه‌تی،
مه‌ینه‌تی، ده‌ردو نه‌هامه‌تی

غَوَاثُ (الْفَوْنَةُ)؛ یارمه‌تی، ک‌زمه‌کی،
یاریده‌دان، فریاد‌په‌سی

غَوَارُزُ مِنَ الْغَيُونِ؛ چاوی وش‌و
بی‌فرم‌یسک ، چاوی بی‌س‌وزو به‌زه‌یی،
بی‌فرم‌یسک

غَوَاصُ؛ مه‌له‌وان ، نه‌وه‌ی ده‌چپته ژیر
ثاو ، ده‌س‌پر له‌په‌یدا‌کردنی ب‌ژی‌وی و
ده‌رامه‌ت‌دا

غَوَاصَةٌ؛ که‌شتی جه‌نگی، ژیر‌ثاو‌گه‌ر،
که‌شتی ژیر‌ثاو، ژیر‌ده‌ریایی، ژیر
ثاوی، که‌شتیه‌کی ژیر‌ثاوه‌و ماوه‌یه‌کی
زور ده‌توانیت له‌ژیر‌ثاو بم‌ینتیه‌وه‌و
کاری گولله‌باران‌کردنی که‌شتیه‌کانی
دو‌زمنه له‌ده‌ریادا

غَوَتْ الرَّجُلُ؛ هاواری فریاد‌گوزاری
لئ‌به‌ر‌زیوه‌وه، داوای فریاد‌گوزاری کرد

خوش: یارمه تی - پشتگیری، هـاوار
 (بیردن، نادره سی، پنابردنه مار،
 هاوی یارمه نیکردن، هانا بردن

خوش من الرجال: پیاوی راکشاوی
 خه واور

خوش غاص: نفوم بوو، رۆچوو
 خوش الماء: چوو به ناخی زه ویدا، رۆچوو
 به ناویا

خوش الشمس (غربت): ناوابوو، دیار
 نه ما، ونبوو

خوش النهار (زالت شمس): خوره که ی
 ناوابوو، تیشکی خور دیار نه ما

خوش فلان: چوه بنج و بناوانیه وه
 رۆچوو تیایدا، قول بووه

خوش عینه: چاوی به قول لاچوو
 خوش الرجل: رۆی یان دابه زیی یاخود

به رۆزی نیوه رۆ نوست
 خوش التوبه (هرمهم): به زاندی، زالبوو

به دهریا
 خوش: قیولی، قبولایی، چالایی، بن،

قولایی هه رشتهک، گه نجینه ی
 به نهارم نادیار له نیو زه ویدا، هه

زه ویه کی نزم نه وی، نه شکهوت
 خوش (الدية): خوینبایی، خوین

خوره: خور، رۆژ، نوستنی نیوه رۆ،
 نیوه رۆخه

خوش المادة (کیمیایاً): له کیمیا دا
 ماده ده که ی گۆری بۆ گاز، کردی به گاز

خوش (جعله نفوس): نقومی کرد،
 خستیه ژیر ناو، هه لیکشا له ناو

خوش (غطس): نقوم بوون، چوونه ژیر
 ناو

خوش البئر: فره هه لیکه ندو قولیکرد
 خوش: زه ویه کی به رینی نزم، فره
 نزم و به رین

خوشة: زه ویه کی نزم
 خوشة: کۆکی روه کو ناو، زه لکاو،

زرنکاو
 خوشاء: قاووقیز، دهنکه دهنک، هه راو

هوریا، گرم ووی، شه په نگیز،
 خه لکی هه رچی و په رچی، نزم و

سووک، ناژاوچی، قه له باقی، چیه،
 هیرشی کوله، ژاوه ژاو

خوش: سه رتیشه، ژانه سهه،
 سه رخوشی، ناره حه تی، مال ویرانی،

نه هه مته تی، به لا، خاک و خولی نقدو
 بی شومار

خوش: دیو، درنج، ده عبا، مار،
 نه ژدیه، هه رگ، به لاو نه هه مته تی

خوشة (أنثى الغول): ده له دیو، به چکه ی
 مبینه ی دیو

خوش: گومر ابوو، سه رگه ردان بوو،
 ونبوو

خوش الرجل: گومر ابوو، سه رگه ردان بوو
 خوش: گومر، سه رگه ردان، ونبوو

ناو میندی، ونبوو
 خوش: پیتاک، نه وه ی ده درت

به لیکه و ماوو بی دهره تان له خواردن و
 پاره یاخود نه وازشو دانه وایی و ...

خوش من الأشياء (البعيدة القعر): بن
 قول، شتی بنی قول بیت

غیا

غیا الغایة: نالای هه لکرد، به یداخی
 چه قاند

غَيَا فَلَانًا (جَعَلَ لَهُ غَايَةً) : مه به ستيكى

ده ستنيشان كرد، نامانجى ديارى كرد
غَيَا الشَّيْءَ (جَعَلَ لَهُ نَهَايَةً) :

كوتاييه كه ي بؤ دانا ، كوتاييه كه ي
ده ستنيشانكرد

غَيَا الطَّيْرَ عَلَى الشَّيْءِ (رَفَرَقَتْ) :

مه لفرى ، فرى ، بالى گرت

غَيَابًا (فَقِرَ) : گزې ، قهېر ، گۆلكو ، چال

غَيَابُ الشَّجَرِ (عُرِفَتْ) : ره گو ريشه ي ،

ره گه كانى

غَيَابُ : خورشاو بوون ، نه بوون ، له وى

نه بوون ، نه هاتو ، ناماده نه بوون ،

ديار نه بوون

غَيَابَةُ (فَقِرَ) : بن ، قوولى ، چالى

غَيَابَةُ الْجَبِ (فَقِرَ) : بنى بير

غَيَاثُ : پشتگيرى ، يارمته ي ، هوار بؤ

بردن ، دادره سى ، په نابردنه بهر

غَيَاثُ : گورپين ، له جياتى دانان ،

قه ره بوو كردن ، بژاردن ، خواردنكى

ميخراو ، هيم او نيشانه ي زيمى (نا

موسولمانه كان)

غَيَانُ : گومړا ، ويل ، سه رگه ردان

غَيَايَةً : سه ريان ، بان ، سه ر ، هه ر

شتك له سه رووى مروفه وه بيت وه ك

هه وو تاريخكايى ، رووناكى و تيشكى

خور ، قولايى بير

غَيَسَبَ (أَفْعَدَ) : دورى خسته وه ،

په راگه نده ي كرد

غَيِيبٌ : ناديار ، ون بوو ، نه ين ، غه يپ ،

نه بوون ، ناديارى ، هه رشتك نادياريت

له مروف ، زه وى له بارو گونجاو

غَيِيبَةٌ : دوو په نهان

غَيْبَةً : غه يبه ت ، باسكردنى يه كيك

له پشت خويه وه به خراپه ، به دگويى

به رانېر به يه كيك

غَيْبُوتَةٌ : بن موشى ، بن تاگايى ،

خورشاو بوون ، له موش خورچوون ،

بوورانه وه ، بوردنه وه

غَيْبَةٌ - غَيْبَةٌ : گومړايى ، گونا ه ، تاوان ،

سه رگه ردانى ، ويلى ، نساواريى ،

خوليا ، حه زلي كردن

غَيْبَةٌ : منالى نادروسست ، يه كيك

له نه نجامى په يوه ندييه كى نادروسسته وه

له دايك بوو بيت ، زول

غَيْثٌ : باران ، باران ، باران ، باران

تنوكه تاوانه يه كه هه ور به سه ر گوى

زه ويده ده باران ي ده خلو دارو گزوكياو

باخچه ي پى تيراو ده بى ، گياه كه

به تاوى باران روايت

غَيْثَرَةٌ : تيكه لېوون و تيكچران له كاتى

كوشتارو شه پدا

غَيْدٌ : ملي خواربوه وه ، شله په تى بوو ،

خوارو خيچ بوو ، ته په تره بوو

غَيْدُ (نُعْمَةٌ) : نه رمى ، وردى ، نيانى ،

ناسكى

غَيْدَاءُ : ژنى ناسكو باريك نه ندام

غَيْدَانٌ : لاوئسى ، هه رزه كارى ،

كه نجيتى ، سه ره تاى ته مه زو زيان

غَيْدَاقٌ مِنَ الْغَيْلِ : نه رين شله په ته ،

منالى ته په تره ، ته پو

غَيْدَاقٌ مِنَ الرِّجْلِ (الرَّكِيمُ) : الجَوَادُ :

بياوچاك ، چاكه كار ، سه رزه به خشنده ،

چاكه خواز

غَيْدَاقٌ مِنَ الْغَيْلِ : نه سپى تيزره وى

خيتر

غَيْدَاقُ مِنَ الْعَيْشِ: ژنتیکی
خوشگزرده‌ران، ژنی به‌رین و گوشاد
له‌روی نابوریه‌وه
غَيْدَاقُ الرَّجُلِ (كَثْرَ لَعَابِهِ): تفو لیکی
زدر بوو، لیکن بوو
غَيْرَ (بَدَلًا): گۆپی، شتیکی تری له‌جی
دانا
غَيْرَ (سَوَى - آخِر - خِلَاف): بیجگه ،
جگه ، جگه له ، بیجگه له ، دی، می‌تر،
دیکه ، جیاواژ، جیا له
غَيْرُ صَافٍ: ناپاک، نامرد، لیل،
ناروون
غَيْرُ مَأْلُوفٍ: ناباو، ناناسایی، نابجی
غَيْرُ مَوْجُودٍ (غَائِبٍ): نه‌بوو، نادیار، نیه
غَيْرِ (فِي الْقَانُونِ): له‌یاسادا لایه‌نی
سبیه‌مه له‌کیشه‌و گپرو گرفتدا
غَيْرُ الدَّهْرِ: بارو حاله‌ گزراوه‌کانی
رژگارو سه‌رده‌م
غَيْرَان: مه‌ردومی گوماندار، ژنو
پیاویک غیره له‌یه‌ک بکه‌ن ، ژومدار،
ره‌شکن
غَيْرِي: ژنی به‌گومان ، ژنتیک غیره
بکات له‌میزده‌که‌ی
غَيْرَةً: ژوم ، ره‌شک ، په‌روش ،
پیاوه‌تی په‌روه‌ر، خه‌مخۆر ، جگه‌رسۆز
غَيْرِي (مُخِبٌ لِلْآخَرِينَ): که‌سان دۆست،
خۆشه‌ویستی که‌سانی‌تر، خۆنه‌ویست ،
واژووی خۆپه‌رسته
غَيْرِيَّةٌ (حُبُّ الْغَيْرِ): که‌سان ویستی،
خۆنه‌ویستی
غَيْس - غَيْسًا (لَعَمَ وَلَا نَ): نه‌رمو
تۆلبوو، نیان و نه‌رم بوو

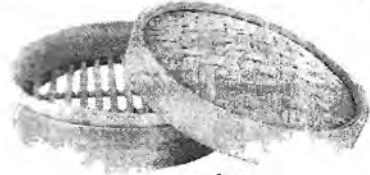
غَيْسَان: مه‌رزه‌کاری، که‌نجیتی،
سه‌ره‌تای لاوی ، مه‌په‌تی لاوی
غَيْسَانِي: جوان ، قه‌شه‌نگ، که‌شخه
غَيْضُ الْمَاءِ: که‌میکرده‌وه، که‌لی کرد
غَيْضُ الثَّمَنِ: نرخ‌ی که‌م کرده‌وه،
نرخ‌ی دابه‌زاند
غَيْضُ دَمْعَةٍ (حَسَنَةٍ): فرمیسکی گرت ،
نه‌پرشت
غَيْض: که‌م ، که‌میک، تۆزیک، منالی
له‌بارچوو، نابه‌کام، ناته‌واو
غَيْضُ (الطَّلَعِ): سه‌ره‌لداو،
سه‌ره‌که‌وتوو، ده‌ره‌که‌وتوو
غَيْضَةٌ (أَجْمَةٌ): پیشه، جه‌نگه‌ل،
ده‌وه‌ن، ژۆنگ، زه‌لکاو
غَيْطٌ: زه‌وییه‌کی به‌رین و فراوان،
باخچه، باخ
غَيْظٌ (أَغْضَبَ): توپه‌یکرد، رقی
مه‌لسان، دیقی پیکرد، خه‌شمی گرت
غَيْظٌ (إِغْتِيَاظٌ - غَضَبٌ): توپه‌یی،
توپه‌بوون ، جاپس بوو ، رق ، قین ،
دیق کردن
غَيْفَ الْأَسْنَانِ: که‌ردنی نه‌رم و ناسکبوو
غَيْفًا (فَرَّ وَجَبَنَ): ترسنۆک بوو،
مه‌لها‌ت ، قووچاندی ، رایکرد
غَيْقُ فَلَانٍ فِي رَأْيِهِ (إِخْتَلَطَ فِيهِ فَلَمْ يَثْبُتْ
عَلَى شَيْءٍ): تیکه‌لبوو ، جیکیر نه‌بوو
له‌سه‌ر حالو بارۆک
غَيْقُ مَالِهِ (أَفْسَدَهُ): خراپیکرد، تیکیدا،
شینواندی
غَيْقُ الشَّيْءِ بِصَرِّهِ (حَيْرُهُ):
سه‌رسامیکرد، تووشی سه‌ر
سوپمانی‌کرد، نه‌بله‌قی کرد، واقعی
وپمان

غیل: شیرى سڪ پڻ، شیرى ٺاوس،
 ٺاوی له به رویشتو به سر روی زه ویدا
 غیل من الغلمان: منالی قهلهو، خپ،
 قهلهو، خه پان، گوشتن، خرپن
 غیل من الأرض: نهو زه وییبه به نزیك
 ده بینریت به لام له راستیدا دووره
 غیل من الشجر: دارودره ختی چروپڻ،
 به به کاجو
 غیل: ڏول و شیوئک ٺاوداریت، بیته،
 جهنگل، دارودره ختی چروپڻ
 غیلان: دهره ختی مؤز، دارمؤز
 غیلة: ژنی قهلهو ٽیکسمراو، خه په ،
 قهلهو
 غیلة: خه تاندن، فیل، ته له که،
 شیردان له کاتی سڪ پڻیدا
 غیلم: نیره کیسل، رهقه، تووکن،
 لوی جوان و قه شنگ، سرچاوهی ٺاو
 له بیردا
 غیم البعیر: تینوی بوو، پیویستی
 به ٺاو بوو
 غیم: هور، نهور، که شهوری ٺاسمان ،
 تینویتی
 غیماء: تینو، گه واله هور
 غین علی الرجل: بی ٺاگاو نه زان بوو،
 به نه زانی شانی پیاکرد
 غین بفلان (غشی علیه): بورایه وه،
 له مؤش خوی چوو
 غین به: قهرزازی سهری لپدا ،
 قهرزازی گشت لایه کی لیگرت
 غین علی قلبه: حه زو ٺاره زوو زالبوو
 به سهریا

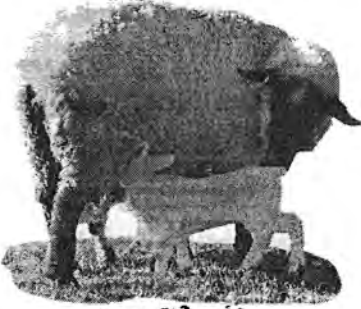
غین: پیتی (19) یه می زمانی
 عهره بی به، داری چروپڻ
 غیناء: دره ختی سه وزو چروپڻ
 غینة: دره ختی چروپڻ له چیاو
 ڏولیکدا که دور له سرچاوهی ٺاو بیت
 غیلة: جهنگل و بیته ی فره دره ختو
 دار، ٺه وهی لهر مرداره وه بوو
 ده که ویته وه له بون و زخم و ... زوخم و
 کیم
 غیهاب: تاریکی، شهوی تاریک و
 چه تون، ٺه سپی رهشی قه ترانی،
 پیاوی ره زانگانی ساردو سپ، لاوازی
 بی ٺاگا
 غیابة: هلمت له جهنگا، هاواری
 فریاد په سی له جهنگ و شه پا
 غیور: زومدار، ره شکن، په روش ،
 پیاو هتی، خه مخور، جگر سؤز

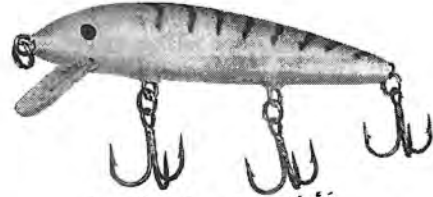
غُلّ (کله بچه)

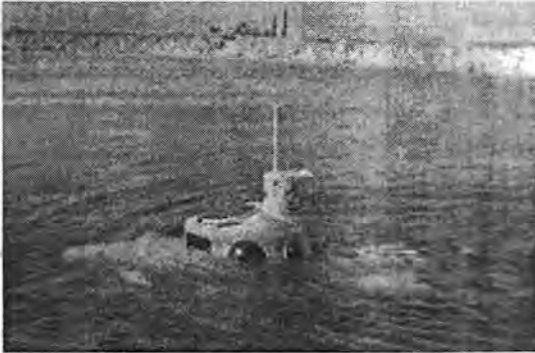
غرفال (بیژنگ)

غنم - شاة (مه)

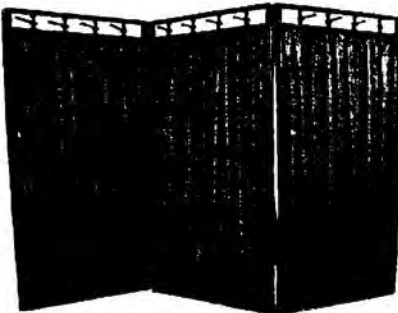
غمازة (قولاپی ماسی گرتن)

غواصة (ژیر ناو)

غفازة (جبهی قه شه)

غشایة (پرده)

غزال (ناسک)

غُرْفَةُ الْاِسْتِقْبَالِ (رُؤُوسُ بَيْشَوَانِي)

غُرْفَةُ النَّوْمِ (رُؤُوسُ نَوَسْتَن)

غُرْفَةُ الدِّرَاسَةِ
(رُؤُوسُ خَوِينْدَن وَ
كَوَشَش)

غُرْفَةُ الْاَكْلِ
(رُؤُوسُ نَانْخَوَارْدَن)

غُرْفَةُ الْعَزْفِ عَلَى الْبِيَانُو
(رُؤُوسُ لَيْدَانِي بِيَانُو)

پروژەى ١٠٠ کتیبى کوردی ٤٩

فەرھە نکستى دەریا

www.iqra.ahlamontada.com

عەرەبى - کوردی

ئامادە کردنى : رزگار کەریم

بۆدابه زاندنى جۆره ها كتيپ: سهردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى , عربى , فارسى)

الحروف العربية (پیتھکانی عەرەبی)

الف ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز
س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك
ل م ن ه و ي

ئەلف و بی کوردی

ئ ب پ ت ج چ ح خ د ر پ ز ژ
س ش ع غ ف ق ك گ ل ل
م ن و ه ی ص
ا ه ی ی و و و و

الفاء

ف

ف

فأ: بیستم پیتی زمانی عه ره بی یه و به چه ند شیوه یه ک هاتوو

(۱) عَاطِفَةٌ (بردنه وه سه ر) نه مه ش بق سی مه به ست :

أ - الثَّرِيبُ: به دوی یه کا ماتن -

ریزه ندی وه ک وتی خوی گه وه (خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ) واته: دوی

نه وهی دروستی کرد نه و جا : پاشان ریکسازي تیا نه جامدایت

ب - الثَّقِيبُ: دوک و تن - توژی نه وه

نه مه ش هریه ک به پی خوی وه ک: تَزَوُّجٌ رَيْدٌ قَوْلٌ لَهُ وَاتِه: زهید ژنی

میناو نه و جا منالی بوو

ج - السَّبْيَةُ: مژکاری (فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ) واته: (موسا د.خ) پیای

کیشاو کوشتی

(۲) تَكُونُ فِي جُمْلَةِ الشَّرْطِ وَذَلِكَ أَنَّ الشَّرْطَ وَالْجَوَابَ يَكُونَانِ فِي الْمُسْتَقْبَلِ

بِأَثَرِ أَدَاةِ الشَّرْطِ: له رسته یه کی

مه رجدا ده بیته و نه مه ش به وهی مه رج و

وه لاهه کی له داهاتو دابیت و له ژیر

کاریگه ری ئامرازی مه رجدا (وَأَنْ يَمْسَسَكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

واته: (که ره په روه ردگار خواستی و ابیت

خیر و چاکه ت پیبگه نه نیت نه و تواناو

ده سته لاتئ هه مووشتیکی هه یه)

(۳) أَنْ تَكُونَ زَائِلَةً فِي الْكَلَامِ: زیاده بیته

بق دوویات کردنه وه له قسه دا (قُلْ إِنْ

الْمَوْتُ الَّذِي تُفْرُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ

مَلَأَكُمْ) واته: (نه و مه رگه ی لی

هه لدین نه و شویتان ده که ویت و دیت

به سه رتانا)

ف

فَاء - فِينَا (رَجَعَ): که رایه وه، هاته وه

فَاء الظل (رَجَعَ مِنْ جَانِبِ الْمَغْرِبِ إِلَى

جَانِبِ الْمَشْرِقِ): سیبه ره که له لای

خوژناو وه په ریه لای خوژمه لات

فَاء الشَّجَرَةِ (انْبَسَطَ ظِلُّهَا): سیبه ری

به رین و فراوان بوو، سیبه ری

گوشاد بوو

فَاء عَلَى ذِي الرَّحْمِ (عَطَفَ): به زه یی

پیا هاته وه، تَزَوُّجٌ رَيْدٌ قَوْلٌ لَهُ وَاتِه: زهید ژنی

فَاء الرَّجُلِ إِلَى امْرَأَتِهِ (كَفَّرَ عَنْ يَمِينِهِ

وَرَجَعَ إِلَيْهَا): پاشکه زیوه وه

له سوینده که ی و که رایه وه بق لای

ژنه کی

فَاء الْغَنِيمَةِ: بردی و ده سته به سه را

گرت

فَاء الْأَمْرِ: که رایه وه بق، چوه وه

سه ری

فَائِج (الْفُوج): کومه له خه لکیک،

کومه لیکي تیز تپه رو خیرا

فَائِجَةٌ: ده روزه یه کی به رینی نیوان

دو ته پی گل و خول

فَائِدَة (مَنْفَعَة)؛ كهك، سوود،
بايهخ، فخر، سايه، بهرهم، قازانچ، نه
سوودو كهلكه ي ده گيرئ له زانيارى و
كارو مال و دارايى و هر شتيكى تر
فَائِر: تووپه، قين گرتوو، مه لچوو،
ده كولئ

فَائِرَة (هَاجَ غَضَبَهُ)؛ تووپه بوو، ناگرى
گرت، رقى مه لسا، گرپى گرت
فَائِر: سهركه وتوو، پيشكه وتوو، براوه،
ده ستهكه وتوو

فَائِض: سوودو كهلكيكي بئ شومار،
زقرو زه بن، زقروتر، زياتر، فايز،
سه له م

فَائِق: تئپه رپوو، زقروتر، به دهر،
چاك و باشى هه مووشتيك، گه يه نه رى
برگه ي سهره وه ي برپرپه ي پشت به
رشته ي سه رو مل

فَائِقُ الْعَدَدُ: له سنوور به دهر، بئ سنوور
فَائِقُ الْحَضَر: بئ شومار، له ژماره
به دهر

فَائِقُ الطَّبِيعَةِ (فَوْقَ الطَّبِيعَةِ)؛
له سروشت به دهر، له سه رو سروشته وه
فَائِقُ الْوُصْفِ (أَعْلَى مِنَ الْوُصْفِ
وَالْبَيَانِ)؛ باس ناكرئ، له سه روو باسو
پيامه لئانه وه يه

فَائِل (خَاطِئُ الرَّأْيِ)؛ مه له،
راوئوچوون چه وتو مه له، گفتار مه له
فَاتِ الْأَمْرِ: رابوود، تئپه رپى، ته واو بوو،
گوزه را، كاتى به سه رچوو

فَاتِ فُلَانٍ (مَضَى وَمَرَّ)؛ گوزه راو
تئپه رپوو
فَاتِ الْأَمْرَ فُلَانًا (لَمْ يُدْرِكْهُ)؛ پئى
نه گه يشت، فرياي نه كه وت

فَاتِ فُلَانًا فِي كَذَا وَبِكَذَا (سَبَقَهُ)؛
پئيشى كه وت، بهر له ويوو، له پئيشيه وه بوو
فَاتِ الشَّيْءَ (جَاوَزَهُ)؛ به جئى يه يشت،
لئى ي تئپه رپى

فَاتِ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ فِيهِ)؛ پياچوو،
چوه ناوى، تئپى چوو
فَاتِ الرَّجُلَ (غَلَبَهُ فِي الْفِتْوَةِ)؛
له مه ردئ و پياوه تيدا له وياشتر بوو،
پئيشى كه وت، بوړيدا يه وه

فَاتِح (بَادَأَ)؛ ده ستنى پئيكرد، كرديه وه،
دهر كه وت، ناشكرابوو، هاته روو،
خسته ي سه ر پشت

فَاتِحُ التَّاجِرِ (بَاعَ أَوَّلَ بَيْعِهِ فِي يَوْمِهِ)؛
يه كه م فروشتنى بوو، سفتاحى كرد،
يه كه م شتو مه ك يا بابته ي فروشت
فَاتِحُ الْبَيْعِ (سَهَّلَهُ)؛ ئاسانكارى تيا كرد،
ئاسان فروش بوو

فَاتِح: والاکەر، دادگەر، گەش، کراوە،
والاکراو، کەرەو، دەستپێشخەر
رهنگى كال، كال

فَاتِحُ الْبُلْدَانِ (غَازِي)؛ داگرى كهرى
ولائان، ده ست به سه ر مرسى ولاتان

فَاتِحَة (أَوَّلُ)؛ سه ره تا، ده ست
پئيكردن، كرده وه، دئياجه، ده سته پئيك
فَاتِحَة الْكِتَابِ (مَقْدَمَة)؛ پئيشه كى،
سه ره تا، ده سته پئيك

فَاتِحَة مِنَ الْكِتَابِ الْكَرِيمِ (سُورَةُ
الْحَمْدِ)؛ سوورده تى (فاتحه) (الحمد
لله)

فَاتِحُهُ (قَاضَاهُ وَحَاكَمَهُ)؛
دادوهرى كردو لئى ي پرسيه وه
فَاتِحُهُ بِالْأَمْرِ (بَادَأَهُ وَخَاطَبَهُ بِهِ)؛
گفتوگوى له كه لكرد، وتوئى له كه لكرد

فَاتِر: ساردو سپ، شله تین
 فَاتِرِ الْهَيْمَةِ (وَأَهْنِ مُهْمِل): که متهم،
 گوئی تهنه دهر، لهش قورس
 فَاتِكَ فَلَأَنَّا غَالِبُهُ): زالبو به سهریا ،
 بۆری دایه وه، شکستی پی مینا
 فَاتِكَ الْأَمْرَ (وَأَقْعَهُ وَيَأْشُرُهُ
 بِشِدَّةٍ): به توندی دهستی پیکرد،
 به گورج و گۆلی شانی پیاکرد
 فَاتِكَ: پیاو کوژ، خویند، ئازا،
 گوستاخ، دلیر، جهر به زه، چاونه ترس ،
 چاوقایم ، دلقایم
 فَاتِكَ مُفَاتِكَ (فَاتْلَهُ مُجَاهَرَةً):
 به ناشکراو به رچاو جهنگا له گهلی
 فَاتِن: له راستی و ئاین لاداو، شهیتان ،
 گومرا، ویل ، سهرگهردان
 فَاتُورَةُ (بَيَانِ الْمَطْلُوبِ - كَشْفِ
 الْحِسَابِ): لیسته ، لیسته ی نرخ ،
 به رنامه
 فَاتُور: جاسوس، سیخوپ، تهشت ،
 سفره و خوان
 فَاجَأَ (بَاغْت): کوت و پر دای به سهریا ،
 له ناکاوو پر هات به سهریا
 فَاجِرُ الْمَرْأَةِ (ارْتَكَبَ الْفُجُورَ مَعَهَا):
 لاقه ی کرد، داوین پیسی له گه لکرد ،
 دهستی یق برد
 فَاجِر (فَاجُور - دَاعِر - زَانِ): پیاوی داوین
 پیس، گوناهاکار، زیناکه ر، شهروال پیس
 فَاجِرَةٌ (رَانِيَّة): ئافره تی سۆزانی،
 داوین پیس ، رهوشت نزم ، زیناکه ر،
 له شفرۆش ، په ته ری
 فَاجِع (مَوْلِمٌ وَمَغْزِنٌ): دلتنه زین،
 به په ژاره و خه ، جهرگپ، خه م داهین

فَاجِعَةٌ (رَئِيَّة): کاره سات ، به لا ، سک
 سووتان، سهرگهردانی، لیتقه ومان ،
 کاره ساتی دلتنه زین ، نه هامه تی و
 مهینه تی
 فَاجِعَةٌ حَلِيجَةٌ (فِي السَّارِيخِ الْكُورْدِي):
 له میژووی کوردا: به رۆژی 1988/3/16
 ده گوتریت کاتی رژیمی به عس
 به سه رۆکایه تی (سه دام حسین) هه ستا
 به کهیمیا بارانی شاری هه له بجو و تئیدا
 پتر له (5000) هه زار مرۆف له گشت
 چینه کانی گه لی کوردی تیا بردو
 به شپیوه یه کی کۆمه ل گیانیان
 له ده ستداو سه رجه م شاره که ش
 خاپوورو وئیران بوو پاشماوه ی
 خه لکه که ش هه له اتن و ده ربه دهر بوون
 فَاحِ الشَّيْءِ (انْتَشَرَتْ رَائِحَةُ طَيِّبَةٍ أَوْ
 غَيْرِ طَيِّبَةٍ): بۆنیک ی خوش یان
 ناخوش بلا بووه
 فَاحِ الْحَرِّ (اشْتَدَّ): گه رماکه ی تاوی
 سه ند، یه کجار گرم بوو
 فَاحِ الرَّبِيعِ (أَخْضَبَ): یه کجار به پیت و
 فه ربوو
 فَاحِ الزَّهْرِ: بۆنی بلاو کرده وه
 فَاحِ الدَّمِ (انْصَبَ): رزا ، به ربوو،
 هاته خواره وه
 فَاحِ الشَّجَةِ (فَاضَتْ بِالدَّمِ الْكَثِيرِ):
 به لیدانه که خوینیک ی زووی لی زووی ،
 به لیشاو خوینی زژاند، خوین فیهجه یکرد
 فَاحَاةٌ: گفتوگۆی له گه ل کردو تیی
 گه یاند له وتارو کوتاره که ی مه به ستی
 چی بوو
 فَاحَتِ الْقِدْرُ (غَلَّتْ): کولا، هاته جۆش

فَاحَتِ الْغَارَةُ (إِثْسَعَتْ وَانْتَشَرَتْ):

به رین و بلا بوه وه، داکه وت ، فراوانبوو،
مه مولا یه کی گرت وه

فَاحِش: ناشیرین ، ناقولا، رژد ، رهزا
گران و قورس ، له راده به دهر، له وزه
به دهر، بی مانا، ناپه سهند، چه په ل،
به دپه وشت ، بی تابوو، به دگویی

فَاحِشَة: ژنی سۆزانی، داوین پیس ،
داوین ته پ، مهر خراپه و به دپه وشتیه ک
له راده به دهر بییت

فَاحِص (مُخْتَبِر): تاقي که ره وه،
پشکنه ر، توژده ر، لیکۆله ر

فَاحِصَة: هه ریه که یان ویل و عه و دالبوو
به دواي که مو کوپی نه وی ترا

فَاحِم: زۆرده ش، خه لۆوزی، وه ک
خه لۆوز، مووی ره ش ، ئاوی وه ستاوو
هنگ

فَاحِثَة (نَوْعٌ مِنَ الْحَمَامِ): قومی ،
کوژتری کیوی، جوړه کوژریکه و له کوژتر
کچکه تره ، کوکوختی

فَاحِرٌ (غَالِبٌ فِي الْفَخْرِ - بَاهِي):
شانازیکرد، له تامی کرده دهر وه،
خوی مه لکیشا، لافی لیذا

فَاحِر: نایاب، به هادار، گه وه،
شکوژدار، پایه به رز، به نرخ و نایابترین
شت

فَاحُور (صَانِعُ الْفَخَارِ): دروستکاری
کلینه

فَاحُورَة: کلکاری، کلینه کاری

فَاحُورِي: کلکاری

فَادَ الْمَالُ (ثَبَتَ لِمَالِهِ): چوه دهستی
خاوه نی خوی یان جیگه ربوو له دهستی،
بوی بوو ، به وپرا

فَادَى: بړیک پاره ی دیار ی کرو ی دا
له بری به جی نه مینانی نه رکیکی ثابنی
یان شکاندنی په ریژیکی ثابنی

فَادَتْ لَهُ فَائِدَة (حَصَلَتْ): پیتی گهی،
وه ریگرت ، دهستی که وت

فَادِح: قورس و گران ، گه وه، زۆد ،
کاریگر ، کاری دژوو ناپار

فَادِحَة (مُصِيبَة): به لا، کاره سات ،
چورتم ، نه هامت، مهینه تی،
ده رده سهری

فَادِن (مِيزَانُ الْبَنَاءِ): شاوول ،
شاقوول، ته پکه، ئاسنیکي خپي

قورسه به په تیکه وه وه ستا خواری و
گتپیی دیواری پی به راورد دهکات

فَادِي (مُنْقَذ): رزگارگر، فریاگوزار،
به دهمه وه هاتوو، هانا، په نا، پشتگیر
الفَادِي (لَقَبُ السَّيِّدِ الْمَسِيحِ عَلَيْهِ

السَّلَام): نازناوی هه زده تی (عیسی) به
سه لامی خوی لیبییت -

فَار (عَلَى وَجْهٍ): هه لچوو، جوژی
سهند، کولا، هاته کول، به رزیوه وه

فَارَ الْمَاءُ (نَبَعَ مِنَ الْأَرْضِ): هه لوقی ،
هاته دهر وه

فَارَ الْقِدْرُ: هاته کول و ناوه که ی
هه لچوو

فَارَ النَّارُ (إِشْتَدَّ إِشْتِعَالُهَا): بلیسه ی
سهند

فَارَ الْمَسْكُ (إِثْسَرَتْ رَائِحَتُهُ): بونه که ی
بلا بوه وه، په خش و بلا بوه وه

فَارَ الْعِرْقُ (هَاجَ وَضْرَبَ): خروشاو هاته
جوژ ، سووریوه وه، قوی تیکرا

فَارَ (فَارَ): مشك، مله، مووش، مسك،
 ده عبايه كي پچكوله ي چوار پي ټي كلك
 بارييكو ديوارو ناومال كون دهكات
 فَارَ: راكردو، هه لهاتو
 فَارَة: ناميركي دارتاشي به
 فَارِح (فَرَح - مُنْشَرَح): شاد، شادمان،
 دلخوش، پيخوشحال
 فَارِد (الْمُنْفَرِد): تاك، ته نيا، دابراو،
 به راگنده
 فَارِزَة: له به كمان كزليه وه، دوايي
 حال و باري به كتر كه وتين
 فَارَز شَرِيكَة: لتيي جيا بوه وه، وازی
 ليتهينا
 فَارِز: قسه و ته ي روون و ناشكرا،
 به رچاو ديار
 فَارِزَة (عَلَامَة): ویرگول، چوكله،
 فاريزه، كزما (،)
 فَارِس: سوار، نه سپ سوار، خاوه ن
 نه سپ، پاله وان، شيري بيته، دلاوه
 فَارِس: فارس، نه ته وه و گه ليكن
 مه لپه ندي نيشسته جي بوونيان
 به شيويه كي سهره كي ولا تي نيرانه
 الْفَارِسِيَّة: زماني فارسي، نيراني
 فَارِض: زاناو شاره زاله دابه شكردني
 ميراندا، هه رشتيكي كون و ديرين،
 كه ته و زله
 فَارِطَ فَلَانًا مُفَارِطَةً وَفِرَاطًا (سَابِقَه):
 پيشي كهوت، بهر له و گه يي، پيش
 نه و هات
 الْفَارِطُ: پيشكه وتوو، نه وه ي بهر
 له گرځوو دهسته و تاقمه كي ده چپته
 سهر ټاوو ناماده و سازي دهكات بويان

فَارَع الرَّجُلُ: بهس بوو له بري نه و
 باره كي هه لگرت
 فَارَع: دريژ، بهرز، بلند، بالا
 فَارَع الطُّول: بالا بهرز، بالامه لچوو
 فَارَعَة: چله پو، لووتكه، سهره كي،
 سهری سهره وه ي
 فَارِع (ضِدَّ مَلَان): بوش، چول، شالا،
 به تال، پووت، پووج، پووچله،
 موټول
 فَارِق: لتيي جيا بوه وه، به جتيي
 هيشت، روشت، ده رچوو
 فَارِق: جيا وازی، جيايي، ناشكرا، ديار،
 روون، جياكه ره وه ي شتيك له شتيكي تر
 فَارِقَه - مُفَارِقَة (بَاعْدَه): وازی ليتهينا،
 لتيي جيا بوه وه، دوركه وته لتيي
 فَارَكَه - مُفَارَكَة (تَارِكَه): ده ستیان
 له يه ك بهردا، ده سته برداري يه ك بوون
 فَارَه: ناشكرا، ديار، روون، فره خور
 فَارِهَة: كيزيكي جوان و تازه
 بيگه يشتوو، كيژه جوانكيه
 فَارُوق: جيا كرده وه، ترسنوك، نازناوي
 خليفه ي دووه مي راشيدينه (عمر) ي
 كوپي (خه تتاب) - ره زاي خوي ليبييت -
 فَارَ فَلَانٌ بِالْخَيْرِ (ظَفَرٍ بِهِ): برديه وه،
 ده ستي كهوت، به ده ستي هينا
 فَارَ مِنَ الشَّرِّ (نَجَا): رزگاري بوو،
 قوتاري بوو، ده ريزبوو له شهرو خراپه
 فَارَ قَدْحُ الْمَيْسَرِ (رَبِحَ): برديه وه،
 ده ستي كهوت
 فَارَ بِهِ (نَالَه): ده ستي كهوت، پيشي
 گه يي
 فَارَ مِنَ الْكُرُوه (نَجَا): رزگاري بوو،
 سهر فزاربوو، قوتاري بوو له خراپه

فَازَ الرَّجُلُ (هَلَكَ وَمَاتَ): تیاچوو،
 فهوتا، نه ما، مرد، دنیاى به جیه پښت
 الفَاَزَةُ: که پرېکى دوو کوله که په
 فَاَزو: مېرووله په کى ره شی مه پله وسوړ،
 رېگه په کى به رین و فراوان
 فَاَزَرَة: رېگه په که به نېو خولداو وه ک
 درزو قلیشاوییه ک وایه
 فَاَزَع (خَائِف): ترساو، توقیو،
 داچله کیو، راچله کاو، زنوق چوو،
 بیمناک
 فَاَسَخَا: مه لیان وه شانه وه، ری ته که وتن،
 تبا نه بوون، رېکه وتن له سهر
 مه لوه شانه وه ی به لیتن نامه که
 فَاَسَخَهُ الْعُقْدُ أَوْ الْبَيْعُ: به لیتن نامه و
 مامه له که ی له گه ل مه لوه شانه وه،
 پووجه لى کرد
 فَاَسَد: رزیو، خراب، بۆگه ن،
 بۆنکردو، بۆگه ن بوو، مه لوه شاو،
 تېکچوو، خراب، به د، ناباش
 فَاَسَدُ الْأَخْلَاقِ (مُنْحَرِف): به دپره وشت،
 به دخوو، به دپه فتار، بى تابېو، لا دراو،
 میچو پوچ
 فَاَسِق: خرابه کار، پېاو خراب، پاشه ل
 پیس، سوزانى، زیناکار، بى تاین،
 بى پړوا، له ری لادراو، گومړا، سهرگه ردان
 فَاَش الرَّجُلُ: فه خرو شانانزیکرد
 فَاَش فَلَانٌ فَيَشُوشَةُ: نه ندانه کانی لاوازو
 کزېوو
 فَاَشِي: رېبازنکى ره که زپه رستى په
 فَاَشِيَّة: خو ټکه مړوف له سهره تاي
 شه ودا دهیکات هه تا دواتر هه لېسېته وه

الفَاشِيَّة: رېبازنکى سیاسى نابوری په
 له (نیتالیا) سهرى هه لداو له سهر
 بناغی سه ندیکاکان دامه زراوه و
 ده ولت خو ی هه لده قورتینى
 له سهرجه م جموجوله نابوری په کان
 فَاَصَ مِنَ الْأَمْرِ (خَادَ عَنْهُ): لېتى لايدا،
 ترازو لېتى
 فَاَصَلَ شَرِيكُهُ (فَضَ مَا بَيْنَهُمَا مِنْ
 شَرِكَةٍ): شه ریکاه ته نیتوانیان
 هه لوه شانه وه، جیا بوه وه لېتى
 فَاَصَلَ فِي السَّعْرِ: نرخى چه ندانه
 زیادکرد، فره زیادی کرد
 فَاَصَلَ: نیتوان، په رښن، ته یمان،
 جیا که ره وه، بریار له سهر دراو، برپاوه،
 په کلایى، کوتایى پى هینراو
 فَاَصَلَة: پشوو، وېسته، ویرگول،
 فاریزه (۵)
 فَاَصَلَة (فِي عِلْمِ الْعُرُوشِ): له زانیاری
 هونراوه زانیدا بریتیه له سى پېتى
 بزویو و به دوايا پېتیکى زه نه دار دیت
 وه (كَتَبْتُ) نه مهش به پچوک ناسراوه و
 که ورهش وه: (سَمِعَهُمْ)
 الفَاَصُولِيَّة - وَالْفَاَصُولِيَاء: فاسولیا،
 به ری گیاهه کى وه ک پاقله وایه و ده نکى
 سپى و پاڼو که وره په به لām له پاقله
 گچکه ترو ده کړى به چېشت
 فَاَضَ (إِمْتَلَأَ وَطَفَحَ): پړپړو، لېتى رڅا،
 لېوى کرد، سه ررڅى کرد
 فَاَضَ الْمَاءُ كَثُرَ حَتَّى سَالَ: زډر بوو تا
 لېتى رڅا
 فَاَضَ عَيْتُهُ (سَالَ دَمْعُهَا): فرمیسکى
 رڅاند، فرمیسکى رشت

فَاضُ الشَّيْءِ (كَثُرَ): زُودَ بُو، فره بُو
فَاضُ الْخَيْرِ (ذَاعَ وَانْتَشَرَ): بلايوه وه،

به خش بُو
فَاضُ صَدْرِهِ بِالْسرِّ فَيَضاً (بَاحَ بِهِ وَلَمْ يُطِيقْ كَتْمَهُ): دركاندی و نه يتوانی

پاريزگاری لی بکات و بيشاريتته وه
فَاضٌ عَلَيْهِ الدَّرْعُ (اِتَّسَعَتْ): فراوان بُو،

گوشادبوو، به رين بُو
فَاضٌ فَيَضاً وَفَيُوضاً (مَاتَ): مرد ،

گیانی سپارد
فَاضٌ لِنَفْسِهِ (خَرَجَتْ): روحی سپارد ،

گیانی ده رچوو ، مرد
فَاضُ النَّهْرِ عَلَى الْمَكَانِ (أَغْرَقَ): لافاوی

هینا ، دایپوشی
فَاضٌ بِمَكُونِ صَدْرِهِ (بَاحَ بِهِ): درکانی،

ده ریبچی ، نهوی له دلیابوو هه لی رشت
فَاضَةٌ: به لاو نه هامه تی، سهختی و

ده رده سهری
فَاضِحٌ - مُفَاضِحَةٌ: هه ریه ک که م و

کورپی و عهیبی نهوی تری ده رخت
فَاضِحٌ: نابروهه، به بیان ، به ره به بیان،

شه به قی
فَاضِحٌ (فِي الْقَانُونِ): له یاسادا

کرداریکی به رجه سته ی به دو خراپه و
نابروهه

فَاضِلٌ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: به راوردی کرد
له نیوانیاندا هه تا چاکه که بیان

به ده ریکه ویت
فَاضِلٌ: ماوه، ده مینیتته وه، پاشماوه،

لیتی ماوه ته وه، خاوه ن چاکه،
چاکه کار، به خشنده، خاوه ن ،

پیاوه تی

فَاضِلَةٌ (النِّعْمَةُ الْعَظِيمَةُ): به خشش و
نیعمه تیکی گوره وه مهن، به خشش ،

نیعمه ت
فَاضِلَةٌ: له چاکه و پیاوه تیدا له و

له پيشتر بُو
فَاضِي (وَأَسِحَ): فراوان ، به رين ، پان و

به رين ، گوشاد، بهر بلاو، والا
فَاطِرٌ: دروستکار، داهینه، بی روثو ،

به روثو نیه ، روثوشکار
فَاطِسٌ: مردو، واژوی زیندوه

فَاطِمٌ: برینه وه ی به چکه حوشتر
له شیر ی دایکی

فَاطِمِيٌّ: ده وله تیک بسو له روثو ناوی
عه ره بی و میسر دامه زرا له سالی (359)

کۆچی بۆ (567) کۆچی و خه لیفه کانی
ده دریتنه پال (فاتمه ی) (زه هراء ی)

کچی پیغه مبه ری خوا (د.خ)
فَاطِنٌ بِالْكَلَامِ مُفَاطِنَةٌ: بۆی ته وه تا

تتی بگه یه نیت
فَاطِنٌ (صَاحِبُ الْفِطْنَةِ): پاک ، پوخت ،

پاکیزه ، زیره کی
فَاطٌ فَلَانٌ (مَاتَ): مرد، گیانی سپارد،

روحی ده رچوو، هه ناسه ی له به رپرا
فَاعُ الطَّيِّبِ: بۆن و به رامی بلايوه وه ،

به خش بُو
فَاعِلٌ: بکه، کارا، ئیشکه، کرئکار،

فرمانبر
فَاعِلُ الْخَيْرِ: چاکه کار ، چاکه خواز ،

پیاو باش
فَاعِلُ الشَّرِّ: تاوانکار ، پیاو خراپ

فَاعِل (فِي إِصْطِلَاحِ النُّحَاة)؛ لای
ریزمانه وانه كان: فرمانگر، ناوی کارا،
کارا ، ناویکه کارو فرمانیک دهریتته
پالی

فَاعِلِيَّة: کارگریتی ، کاریگری
فَاعِرَة: بالنده به که ، جوړه بونیکی
خوښه

فَاعِيَّة: شکوفی خه نه، یان گول و
شکوفی هر بونیکی خوښ

فَاق (كَانَ اَبْرَعَ مِنْهُ): لپهاتووتر بوو
له و، چالاکتر بوو

فَاقُ فُلَانٌ بِنَفْسِهِ عِنْدَ الْمَوْتِ مَاتَ): مرد،
گیانی سپارد

فَاقُ الشَّيْءِ (عِلَاةً): له و بالاتریو،
به توانا تر بوو

فَاقَ اصْحَابَه: له او له لانی به توانا تر بوو
فَاقَ اِلَى الْأَمْرِ (لَذَكَرَه): بیري

که و ته وه، هاته وه یادی
فَاقَ فَوَاقًا (حَرَقَ - شَقَّ): نرکه ره ی کرد

فَاقَة (حَاجَة): پیویستی ، نه بوونی،
مه ژاری، روژی رهش ، نه داری ،

نیازمه ندی
فَاقِد: لی ونبوو ، ونکر، جهرگ

سووتاو
فَاقِدُ الشُّعُورِ (الْوَعْيِ - مَفْهَمِي):

بی خوښ ، بوراوه ، بی خود
فَاقِدُ مِنَ النِّسَاءِ: ژنیک میړد یان رو له

یان خوښه ویستیکی مرد بیت و جهرگی
بوی سووتا بیت

فَاقِرَة (الدَّاهِيَة الشَّدِيدَة): نه مامه تی،
مهینه تی ، به لاو دهرده سهری ،
کاره سات ، کوست که و تن ، پشت
شکان ، جهرگ بیان

فَاقِع: رهنگی رووناک و پوخت ، کال ،
رووناک

فَاقِعَة: به لاو نه مامه تی، کاره سات ،
کوست و پشت شکان

فَاقِه - مُفَاقِهَة: لیکولینه وه و
توینینه وه ی کرد له زانیاری فیهدا

فَاقِه فَلَانًا: له زانیاری فیهدا له و
شاره زاتریو، به توانا تر بوو

فَاقَ مِنَ الرِّجَالِ (الشَّدِيدِ الْخُمُقِ -
الْهَرَمِ): گیل ، نه زان ، چه یوله ،

که و ده ن ، فره گیل و که مژه ، پیر ،
به که و ته

فَاقَة - مُفَاقِهَة: خوښ مه شره بی ،
به دهم و له بز ، خوښ مامه له

فَاقِه مِنَ الرِّجَالِ (النَّاعِمِ الْعَيْشِ):
خوښگوښه ران ، خوښحال ، شاد ژین

الْفَاقِهَانِي (بَائِعِ الْفَاقِهَة): میوه
فروښ ، فروشی میوه ، به قال

فَاقِهَة (الشَّمَارِ اللَّذِيذَة): میوه ، فیقی،
مه سوو، میوه جات ، به ری هیندی

سوزایی و به رزه درمخته وه ک کاله ک و
هرمی و تری و که لی شتی تر

الْفَاقُورَة: کلوم ، دهمه دهرگا ،
دهسکه په نجره ، پارچه ناسن یان

داریکه دهرگا و په نجره دهرگرت
له وه ی خو و سهر پیوه بدریت
فَال رَايَه (أَخْطَاَه): هه له و لاواز بوو،
به هه له دا چوو، که و ته هه له وه

فَالِ الرَّجُلِ: راو بۆچوونی سست و لاوازیوو، راکزو سست بوو
 قَالِيَةَ (خُنْفَسَاءَ رَقَطَاءَ): جۆریکه له قالۆنچه ، قالۆنچهی سوور
 قَالَت: به ره لا، ترازاو ، له دههستچوو
 قَالِح: حوشتریکی گه وردهی دوو کۆپاره، گۆتی ، گۆت بوون ، نیفلیجی ، شه پله ، له رزۆک
 قَالِق: ریکه ی نیوان دوو دهروازه ، پشکراو ، ده ریۆقیو، له تیوو
 قَالُوذ: قَالُوذَج: حه لئوایه که له تاردو ناوو مه نگوین دروست ده کریت و نیستاش له نیشاسته و شیرو ناوو شه کر دروست ده کریت ، فالووده
 قَان: له ناوچوو ، نه ماو ، تیاچوو ، مردوو، دوابی هاتوو
 قَانِ الرَّجُلِ (جَاءَ): هات ، ئاماده
 قَانُوس: چرا ، فانوس ، فانوس، جۆره چرایه کی دیارو ناسراوه فنه ر به دهست هه لده گیری و شوینی تاریکی پی رووناك ده که نه وه و مۆم و فتیلیان تیدا هه لده کرد
 قَانِي: پیر ، به ته مه ن، پیری به سالاجوو
 قَاءَ بِالْقَوْلِ (لَطَقَ): وتی ، قسه یکرد، دوا ، ناخاوتنی
 قَاءُ فِيهِ - قَمَهُ - قَمَهُ قَمَهُ: ده می ، زاری ، ده مه که ی
 الْقَاءُ: پیاویک هه رچه ک له دلیدا بییت بیدرکینیت
 قَاهَاة: شانازیکرد، هه خری کرد، خوی مه لئا گفتوگوو قسه ی له گه ل کرد

قَاهِم: تیگه یشتوو، ئاوه ن، یه کی زیره ک و زانا بییت و زووحالی بییت ، وریا، زرنک، هوشیار
 قَاهِي: بی خوی
 قَاوَصَ فِي الْأَمْرِ (حَادَثَ فِيهِ): له گه لی دوا ، گفتوگۆی له گه ل کرد، ناخاوتنی له گه ل نه نجامدا
 قَاوَضَهُ فِي الْأَمْرِ مُقَاوَضَةً (بَادَلَهُ الرَّأْيَ فِيهِ بَغْيَةً الْوُضُولَ إِلَى تَسْوِيَةٍ وَإِتْفَاقٍ): راو گفتوگۆی له گه ل کۆپییه وه به میوای گه یشتن به چاره سه رو ریکه و تن قَاوَضَهُ فِي الْمَالِ (شَارَكَهُ فِي تَمْمِيرِهِ): له به گه پخستنی دا هاو به ش بوو، له خستنه گه رو کاریدا هاو به شی کرد
 قَاوَةً فَلَانًا (نَاطَقَةً - فَاخَرَهُ): قسه و گفتوگۆی له گه ل کرد، شانازی به سه راکرد
 قَأَى: له تیکرد، قلیشانی
 قَعَال: جۆره یارییه کی منالانه
 قَعَبَةً: دهسته ، کۆمه ل، گۆره ، تاقم ، تیپ ، به ره ، پۆل ، چه ند
 قَعَادَهُ: دلی هینایه له رزه و فرته ، له دلیدا
 قَعَادَ الْخَوْفَ فَلَانًا (صَيَّرَهُ جَبَانًا): ترسا، ترسی لینیشت ، ترسانی، زاره تره کبوو
 قَعْدًا (أَصَابَهُ دَاءٌ فِي قَعْدِهِ): ده ردی دل لیتیدا ، نه خۆشی دلی گرت
 قَعْدًا: دلی نه خۆشکه وت ، هاواری دلی کرد
 قَعْرَ الْمَكَانِ: پپ له مشك بوو، مشکی زۆری تیا بوو ، مشکی نۆد بوو
 فَأَزِ الشَّرَابِ (خَفَرَهُ): مه لیکه ند، مه لی کۆلی

فَارَ الشَّيْءِ (دَقْنَه وَخَبَاهُ): شارديه وه،

به نهانی کرد

فَارَ فُلَانٌ (حَفَرَ حَفْرَ الْفَارِ): وهك مشك

چالی مه لکند

فَارَ: مشك، مله، مووش، میش،

ده عبايه کی چکوله ی چوار پی ی کلک

باريکه ديوارو ناومال کون ده کات

فَارَة (وَاحِدَةُ الْفَارِ): مشکک، يهک

مشك

فَاسَ الْخَشْبَةِ: به تهور له تیکرد

فَاسَ فُلَانًا (ضَرَبَهُ بِالْفَاسِ): به تهور

ليیدا، تهوريکی دا به سه ریا

فَاسَ: تهور، تهوراس، دارپاج، زهوی

دن، خاک دن، پاچه کۆله

فَاقًا الرَّجُلَ: له قسه کانیدا پیتی (فای)

زۆر دووباره کرده وه

فَاقَ فَوَاقًا: نزگه ره ی کرد، نزگه ره ی

گرت

فَالَ بِالشَّيْءِ: گه شبین بوو پی ی

فَالَ (ضِدَّ الشُّؤْمِ): نوقلانه ی خوشی،

گه شبینی، واژووی ره ششین و

ناخوشی به

فَالَهُ بِالشَّيْءِ: گه شبینی کرد به شتیک

فَامَ مِنَ الْمَاءِ: تیرئاو بوو، ئاودرا، ئاوی

خوارد وه

فَامَ الْحَيَوَانُ (مَلَأَاهُ مِنَ الْعُشْبِ): ده می

پرکرد له گزگیا

فَاو: که لیئو ده لاقه ی نیوان دوو چیاو

شاخ

فَوَادَ (قَلْبًا): دل، ده روون، نه قل،

ژییری

فَوْمَة (الْقَطْعَة): پارچه، کهرت، له ت

فَفِيدَ: ترسنۆک، ئاگر، برژاو، نه وه ی

له سه ر ئاگر ده برژئـنری و

سوورده کریته وه

فَات

فَاتَ الشَّيْءُ (كَسَرَ بِالْأَصَابِعِ): وردیکرد،

مه لیوهران، له ت له تیکرد

فَاتَ الْغُبْرُفِي الْمَرْقِ (ثَرَدَ): تیی ی

گوشی

فَاتَ فِي سَاعِدِهِ أَوْ عَضُدِهِ (أَضَعَفَهُ):

بی میزی کرد، میزی لی بری

فَاتَ فِي عَضُدِهِ كَسَرَ قُوَّتَهُ وَفَرَّقَ

أَعْوَانَهُ): که سی پی وه نه میشت،

که سی له ده ور نه میشت

فَاتَ: درزو قلیشی به رد

فَاتَا الرَّجُلَ: له به خشنده می و دلفراوانیدا

له پیشتر بوو، سه خی بوو، دل و ده ست

فراوان بوو

فَتَى: گنج، لاو، مه رزه کار، کوپ،

ده ستبلاو، پیاوچاک، خزمه تکار، ته یان

فَتَاءَ: جوانی، قه شهنگی، رازاو هی

فَتَاتٌ - فِتَاتٌ: نه وه ی له مه ر شتیک

ده بیته وه و ده شک، پارچه، ته له زم

فَتَاةٌ: کیژ، کچ، کیژۆله، گنج،

مه رزه کار، ده سته کچ، منال،

تازه پیگه یشتوو

فَتَّاحَ: ده روی خیرکـه ره وه،

ده ستپیشخه ر، دادوه، به کیکه له ناوه

جوانه کانی خوای گه وره که وا

ده رگا کانی رزقو رزقی والا ده کاتو

خوشی و شادی ده میتیست به سه ر

به نده کانیدا، بالنده یه کی ره شه و فره

کلکی ده جوولینی

فَتَّاح: چاره‌ساز، دوايي، هيناني، كيشه‌و
گير و گرفت

فَتَّاحَةُ الْعَلَبِ وَالْقَنَانِي: مه‌لچر،
كه‌ره‌ره‌وه، قوت‌وو، باب‌ه‌تي
هاوچه‌شني

فَتَّاحَةُ (النَّصْرَةِ): سه‌رخستن، پشت‌گير،
نواندن، پالېشت، ده‌رېږين
فَتَّار (إِبْتِدَاءُ النَّشْوََةِ): سه‌ره‌تاو
ده‌سټپنكي، ناره‌زوو

فَتَّاش: يه‌كټك، فره‌كارو، باري، خه‌لكي
پېش‌كښي، پېش‌كښ، پېش‌كنيار
فَتَّاق: خومار، مه‌وېر، گف
مه‌لده‌سټپني، وټاماده‌ي، ده‌كات، بڅ، نان،
تيكه‌له، ده‌رماننك، تيشكي، خوړ، كاتي
به‌ري، به‌هور، ده‌گيري

فَتَّاك (فَتَّال): كوژهر، بكوژ،
كوشنده، تيا به‌ر، فره‌تيا به‌رو، كوژهر
فَتَّال: ريس‌ه‌ر، باده‌ر، يه‌كټك، زوږ
برنسي

فَتَّان: دل‌رڼ، دل‌رڼين، جوان، دل‌به‌ر، چاو
خومار، چاو به‌خومار، فریوده‌ر،
وروژين، جه‌رده، دل‌كه‌ش، تيچين،
فيتنه، دوو زمان، شه‌يتان، نه‌هرمه‌ن
فَتَّانَان (الذَّهَبُ وَالْفُضَّةُ - الدِّينَارُ
وَالدِّرْهَمُ): زيتو، زيو، دينارو، درهم

فَتَّانَةٌ: سه‌نگي، محك، جوړه به‌رديكي
ره‌شه، وه‌كو، ه‌سان، وايه، زيتو، زيو، پي
تاقی، ده‌كرټه‌وه، بڅ، باشي، و خرابي
فَتَّا النَّارِ (أَطْفَاءُهَا): كوژانيه‌وه،
خه‌فه‌يكرد، دايمركانه‌وه

فَتَّا عَنْهُ: له‌يادي‌كرد، بيري، چوه‌وه،
وازي، ليته‌ينا، ده‌سټبه‌رداري، بوو

فَتَّا عَنْ الْأَمْرِ: شكستي، خوارد، دډوا،
نه‌يېرده‌وه

فَتَّى عَنْهُ: فره‌راموشي‌كرد، لي‌ي
پرسيه‌وه

فَتَّتَ: وړدي‌كرد، مه‌ليوه‌ران

فَتَّتَ الشَّيْءَ: پارچه، پارچه‌ي‌كرد، به‌ش
به‌شي‌كرد، له‌ت، له‌تي‌كرد

فَتَّحَ (ضِدَّ أَغْلَقَ - أَظْهَرَ): كرديه‌وه،
خستيه، سه‌رپشت، والي، كړد،

ناوه‌لای‌كرد، ده‌ريخست، خستيه‌پوو
فَتَّحَ بَيْنَ الْغَضَبَيْنِ (قَضَى):
دادوهری‌كرد، له‌نيوان، دوو نه‌ياردا،

فرمان‌روايي‌كردن
فَتَّحَ عَلَيْهِ (هَدَاهُ وَأَرْشَدَهُ):

رېنومايي‌كرد، بوو به‌رېنويي
فَتَّحَ عَلَى الْقَارِيءِ (لَقَّاهُ مَأْنَسِيَهُ
فَقَرَّاهُ): نه‌وه‌ي، له‌بيري، كرديه‌وو به‌يادي

هينايه‌وه، خستيه‌وه، بيري
فَتَّحَ الْكِتَابَ: لاپه‌ره‌كاني، مه‌لدابه‌وه

فَتَّحَ الْجُلُوسَةَ (بَدَأَ عَمَلَهَا): كاره‌كاني
ده‌ست، پي‌كرد، به‌گه‌ر خرا

فَتَّحَ فِي الْمِيرَانِيَةِ إِعْتِمَادًا: بړټك، پاره‌ي
دانا، بڅ، خه‌رجي، له‌كاريتكي، ديار، يكر او دا

فَتَّحَ لِفُلَانٍ قَلْبَهُ: دلي، خو‌ي، بڅ
كرديه‌وه، رازي، خو‌ي، بڅ، ناشكرا، كړد

فَتَّحَ الْبَلَدَ: داگيري‌كرد، رزگاري‌كرد،
ناوه‌لای‌كرد

فَتَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْأَمْرِ (شَرَحَهُ لَهُ): سينه‌ي
گوشاد، كړد، بڅ، دل‌و، ده‌رووني، بڅ

كرديه‌وه
فَتَّحَ الْقَنَاءَ: مه‌ليكه‌ند، مه‌تا، ناوي، پيا

بېوات، جوگه‌ي، لي‌داو، به‌ريديابه‌وه

فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ (عَلَّمَهُ وَعَرَّفَهُ)؛ زانی،

ناسی، زانیاری مه‌بوو له‌باره‌یه‌وه،

ده‌رووی لێکرده‌وه

فَتَحَ النُّورَ (أَشْعَلَ)؛ دایگیرسان، مه‌لێ

گیرسان

فَتَحَ عَلَيْهِ (كَشَفَ لَهُ الْغَيْبَ)؛ به‌ختی بۆ

گرتیه‌وه، فاتی بۆ گرتیه‌وه، بۆی تێپوانی

فَتَحَ الْمَشْرُوعَ (أَسَّسَ - أَنْشَأَ)؛ ده‌ستی

پێکرد، دایمه‌زانی، کردیه‌وه، ده‌ست

به‌کاربوو

فَتَحَ؛ کردنه‌وه، خستنه‌سه‌ر پشت،

سه‌رکه‌وتن، ئاوه‌لا کردن، ده‌روازه‌کردن

فَتَحَ الْبَيْتَ (كَشَفَ الْبَيْتَ)؛ قال

گرتنه‌وه، رمل لێدان، تێپوانین

فَتَحَ الْبِلَادَ (غَزَوْ - إِيْتَلَالَ - بَسَطَ

السَّيْطَرَةَ)؛ دایگیرکردن، ده‌ست به‌سه‌را

گرتن

الْفَتْحَ (عِنْدَ أَهْلِ الْعَرَبِيَّةِ)؛ جوژه

جووله‌یه‌که له‌کاتی ده‌ربهریندا ده‌م

ئاوه‌لا ده‌کرێ

فَتَحَ؛ یه‌کجار ئاوه‌لاکراو، به‌رین و فره

گوشاد، ده‌رگایه‌کی به‌رینی هه‌میشه

کراوه

فَتْحَةٌ؛ ده‌لاقه، ده‌روازه، که‌لێن،

ده‌رواز، کون، ده‌رچه

فَتْحَةٌ (فِي الْإِعْرَابِ)؛ سه‌ر

فَتْحَةٌ؛ کون، ده‌رچه، ده‌لاقه،

ده‌روازه، نه‌وه‌ی شانازی پێده‌کرێ

له‌مال و دارایی و ره‌وشتی به‌رز

فَتَحَ (لَانَ وَانْثَنَى)؛ نه‌رم و نوشتاوه‌بوو

چه‌مایه‌وه

فَتَحَ الْكُفَّ وَالْقَدَمَ؛ به‌رین و والێ کرد،

کردیه‌وه

فَتَحَ الرَّجُلُ؛ ده‌ست و قاچی راکێشا،

دریژی کرد

فَتَحَ الرَّجُلَانِ (طَالَ عَظْمُهُمَا وَقَلَّ

لَحْمُهُمَا)؛ ئێسقانه‌کانی هه‌ردوو قاچی

دریژی بوو به‌لام گۆشتی که‌م پێوه‌بوو

فَتَحَ؛ پشت و ته‌ختی مابه‌ینی باسکو

قول، پاوانه‌یه‌که زپه‌وه‌نگی لێنه‌یه‌ت

فَتَحَاءَ؛ حوشرێک له‌کاتی هه‌ستاندا

پشتی پێش ورگی بخات، بازی بال

والو نه‌رم، جێگه‌و کورسیه‌کی نه‌رمه

فَتْحَةٌ؛ نه‌لقه‌یه‌کی ئالتوون یان زیوه

فَتَر؛ هێمن بوه‌وه، نیشته‌وه، هێواش

بوه‌وه، هاته‌وه سه‌ر خۆی، هاته‌وه

سه‌ر خۆ پاش هه‌لچوون و توندو تیژی

فَتَرَ الْمَاءَ السَّاحِنَ؛ ئاوه‌که‌رمه‌که

ساردبوه‌وه

فَتَرَ عَنْ عَمَلِهِ (قَصَرَ فِيهِ)؛

که‌مه‌ترخه‌می کرد، دلسۆز نه‌بوو

له‌کاره‌که‌یدا

فَتَرَ إِلَى الشَّيْءِ (إِطْمَأَنَّ وَسَكَنَ)؛

دلنیا‌بوو پێی، هێوو هێمن بوو پێی،

دل ئارام بوو

فَتَرَ جَسَمَهُ (لَأَنَّتْ مَقَامِلُهُ وَضَعِفَتْ)؛

نه‌رم بوو، ناسکو لاوازیوو

فَتَرَ؛ ته‌واو هێمن و خاو بوه‌وه،

سستبوو، شله‌تێن بوو

فَتَرَ السَّحَابَ؛ ناماده‌ی باران بارینبوو،

سازو له‌باریوو بۆ باران

فَتَرَ الشَّيْءَ الْحَارَ؛ ساردیکرده‌وه،

که‌رمیه‌که‌ی نه‌هێشت

فَتَرَ؛ قولانج، بانگ، قیلانج، نێوانی دوو

قامکی که‌ورده‌و دۆشاو مژه‌ی ئاوه‌له‌یه

بۆ شت پێوان

فَتَر: سستی و لاوازی، کزی و زه بوونی
 فُتَر: کهول، سفره یه که ئارد یان
 ساوهری له سه ر زده کری
 فُتْرَة: وچان، پشوو، حه وانه وه،
 وچانکردن، ماوه، کات، دهم، ماسیه
 له رزه، له ش خاوی، تیک شکاوی،
 ماوه یه که ده که ویتسه نیوان
 دووسه رده مه وه یان دوو پیغه مبه رو
 به یام هینه ری خوایی
 فُتْرَة الرِّخَاء: ماوه یه کی ئابوورییه
 تئیدا پیشه سازی ده که شیتته وه و نرخ و
 کری به رز ده بیتته وه
 فُتْرَة الحَمَى: نیشتنه وهی تا له نیتوان
 دوو جار تاگرتندا
 فَتَش المَكَان: پشکنی، گه را، ته یکرد،
 تاوتوی کرد، تئیی روانی
 فَتَش عَنِ الشَّيْءِ (سَأَلَ عَنْهُ وَاسْتَقْصَاهُ):
 لئیی کۆلیه وه، پرسسیاری کرد
 ده رباره ی و هه والی پرسی
 فَتَش عَنْ (بَحَثَ عَنْ): گه را، بۆیگه را،
 به دوا یا گه را
 فَتَش عَنِ الْأَمْرِ (اسْتَقْصَى): لئیی
 کۆلیه وه، توژییه وه
 فَتَش الشَّيْءَ وَعَنْهُ: گه را به دوا یا،
 به وردی گه را بۆی
 فَتَش الْأُمُورَ وَالْأَعْمَال: به وردی گه را
 بۆی هه تا راده ی به دیهینانی بق
 ده ربکه ویت
 فَتَقَّ الشَّيْءَ (شَقَّه): درزی کرد،
 قلیشی کرد، دایدپی
 فَتَقَّ الثَّوْب: هه لیته قاند، هه لیوه شاندا،
 دایدپی

فَتَقَّ الْمَسْكُ (اسْتَغْرَجَ رَائِحَتَهُ): بۆنه که ی
 ده رهینا
 فَتَقَّ الْعَجِين (جَعَلَ فِيهَا الْخَمِيرَة):
 خومره ی تیکرد
 فَتَقَّ الْمَكَان (أَخْصَبَ): به پیت بوو،
 به فه رپوو، فه رپارپوو
 فَتَقَّ (شَقَّ): هه لته قین، هه لوه شان،
 درپان، پچپان، پیت، قۆپی، هه ناو درپان،
 گه ده ولی
 فَتَقَّ - فَتَقَّ (الصَّبْح): به یان، به یانی،
 به ره به یان
 فَتَقَّ: هه لدرپان، جیاوازی و ناکۆکی
 که وتنه نیو کۆمه له وه، که لئین و ده لاقه
 که وتنه بژئوی و ژیانه وه، ده رکه وتنی
 به شیک له ریخۆله کان له دیواری ورگو
 سکدا
 فَتَقَّة: زه وپییه که ده ورو به ره که ی باران
 بیگریته وه و خۆی نه یگریته وه
 فَتَك بِهِ: په لاماری دا، هیرشی
 برده سه ر، شپی کرد، کوشتی، له ناوی
 برد
 فَتَك فِي الْخُبَث (مَضَى وَبَالَغَ): زۆر
 زۆچوو، پئیی داگرت، له خراپه یا
 زۆچوو
 فَتَك فِي سُلُوكِهِ (مَجَنَ): به دپه وشتبوو،
 خراپ بوو، ناله یارپوو، بی ئابو بوو
 فَتَك فِي الْأَمْرِ: پئیی داگرت، زۆری کرد
 فَتَك فِي صِنَاعَتِهِ (مَهَرُ فِيهَا):
 شاره زابوو تیایدا، لئزان بوو، کارامه بوو
 فَتَك الْقُطُن (نَفَّسَهُ): شیکرده وه،
 کردیه وه، بلای کردیه وه
 فَتَك: کوشتن، تیا بردن، له ناو بردن

قَتَلَ: بایدا ، لوولی کرد
 قَتَلَ الْجَبَلَ (جَدَلَ): مؤنیه‌وه،
 بایدایه‌وه، لوولی کرد
 قَتَلَ الْقَطْنَ أَوْ الصُّوفَ (غَزَلَهُ): رستی ،
 ریسای
 قَتَلَ فَلَانًا عَنْ رَأْيِهِ (صَرَفَهُ وَلَوَاهُ):
 دوریخته‌وه، په‌پاگه‌نده‌ی کرد
 قَتَلَ وَجْهَهُ عَنْهُمْ (صَفَّهُ): روی لی
 وه‌رگیران ، روی لی دوریخته‌وه
 قَتَلَ - قَتَلًا (تَبَاعَدَ جَنْبًا): روی
 وه‌رگیرا ، دور که‌وته‌وه لییان
 قَتَلَ الْجَبَلَ: به‌توندی بایدا ، توندو
 توکمه لوولو بایدا
 قَتَلَ (بَرَمَ): بادن ، بادانه‌وه، رستن ،
 ریشان
 قَتَلَهُ: بایه‌ک، پلټک ، تالـه ده‌زوو،
 کشته‌ک، شکوفه
 قَتَنَ (سَبَى الْعَقْلَ - أَغْرَى):
 شه‌یدای کرد، شه‌قلی برد، شیتو
 شه‌یدای کرد، له‌خشته‌ی برد، فریویدا،
 ه‌لی فریوان
 قَتَنَ عَلَيْهِ (وَشَى بِهِ): راستی لی وت ،
 دوو زمانی لیکرد
 قَتَنَ الْمُعْطَنَ (صَهَرَهُ فِي النَّارِ لِيُخْشِبَرَهُ):
 خستیه نیو ناگر ه‌تا تا‌قی بکاته‌وه
 قَتَنَ فَلَانًا: سزاو نه‌شکه‌نجه‌یدا ه‌تا
 له‌را یان ئاینی خۆی په‌شیمانی
 بکاته‌وه، خستیه نیو بارو‌حالیکی
 قورس و گرانه‌وه
 قَتَنَ الشَّيْءَ فَلَانًا (أَعْجَبَ بِهِ وَاسْتَهْوَاهُ):
 سه‌رسام بوو پی‌یی و حه‌زی لیکرد،
 شه‌یدای بوو
 قَتَنَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: دوریخته‌وه،
 په‌پاگه‌نده‌ی کرد

قَتَنَ الرَّجُلُ: که‌وته فیتنه و ناشووبه‌وه
 قَتَنَ الشَّيْءَ (أَخْرَقَهُ): سووتاندی
 قَتَنَ (إِقْتَنَنَ بِهِ - جَنَ): بۆی شیتو
 شه‌یدا بوو
 قَتَنَ فِي دِينِهِ (مَالَ عَنْهُ): له‌ری‌ی راست
 لایدا، له‌تاین لایدا
 قَتَنَهُ: دل‌پفینی، شه‌یدا کردن، جوانی،
 جوانیتی، بی‌باوه‌پیی ، گیره‌شیتوینی،
 ئاژاوه، یاخی‌گه‌ریتی، یاخی‌بوون،
 نا‌کۆکی، دووبه‌ره‌کیتی، به‌لا، په‌ژاره،
 ناخۆشی، کټچهل، چورتم، ئابوو چوون،
 نه‌نگی ، رسوایی، مال و منال
 قَتَنَهُ: جوړه دره‌خنټیکه
 قَتَّوْی: رای یاسایی، فیلاسی
 یاسایی، وه‌لامی نه‌و بریاره شه‌ری یان
 یاساییانه‌ی جینگ‌ی پرسیارو تیپرامان
 قَتَّوْی - قَتَّوْی: فرمانی مو‌فتی، بریاری
 دادوهر
 قَتَّوْتُ: پارچه پارچه، له‌ت له‌تکراو
 قَتَّوْءٌ: به‌خشنده‌یی، ده‌ست‌بلایی،
 لای، گه‌نجیتی، هه‌رزه‌کاری، شه‌پانی،
 شه‌قاوه، سه‌رسه‌ری
 قَتَّوْحَ (أَوَّلَ الْمَطَرِ الْوَسْمِيِّ): بارانی
 په‌له، په‌که‌م بارانی پایز
 قَتَّوْحَاتَ (مَا فَتَحَ مِنَ الْبُلْدَانِ بِالنَّحْبِ):
 داگیرکردنی ولاتان ، داگیرکاری ، نه‌و
 ولاتانه‌ی به‌جه‌نگ ده‌ستیان به‌سه‌را
 ده‌گیرئ
 قَتَّوْش: خۆراکی سه‌ره‌پیتی، له‌فه ،
 سه‌ندو‌یج
 قَتَّوْش: به‌لاو نه‌هامه‌تی له‌برسی‌یتی و
 قه‌رزای و هه‌ژاری، که‌مه باران‌تیک

فَتَي (كَانَ فَتَي) : گنج بوو ، لاو بوو ،
هه رزه كار بوو ، تازه پيگه يشتو بوو
فَتَي : جوانی هه رشتيك ، لاو تازه
پيگه يشتووی مړوځ و ناژه ل
فَتَيَّة : پارچه ، ته له زم ، بهش ، ريزه
ريز

فَتِيْق : دهمكراوه ، خوش دهم ، زمان
پارو ، به يانی روځی رووناك
فَتِيل (مَفْثُول - مَبْرُوم) : بادراو ، هونراو ،
لوول ، ريسراو ، پليته ی چرا
فَتِيل الْجَوْح : شاپليته ، پليته ی برين
فَتِيل الْمَرْقَعَات : شاپليته ی ته قه مهنی ،
پليته
فَتِيلَة : چلکی نيوان نه نگوشت و
په نجه کان ، پليته ی چرا

فَتَا الْحَارِ بِالْبَارِد : شکانی ،
سارديکړده وه
فَتَا وَعَاءُ الثَّمَر : خورماکي
بلاوکړده وه
فَتَا : گوډاڅ

فَتَا اللَّيْن (عَلَى) : کولا ، گهرم کړا
فَتَا الْحَار (كَسَرَ سَخُونَهُ بِالْتَبْرِيد) :
گهرماکي شکا ، گهرماکي
سارديکړده وه ، سارديکړده وه
فَتَا الْقَدَر : له کولی به ناو یان
هه رشتيکي تر سارديکړده وه
فَتَا غَضَبَهُ (كَسَرَ حَدَثَهُ) : توندو تيږی
شکان ، خاوي کړده وه
فَتَا الْبَارِد (كَسَرَ بَرودَهُ بِالْتَسْخِين) :
سارديپيگه ی به گهرم کړدن شيکاند
فَتَا فَلَانًا عَنْ رَأْيِهِ (قَتَرَهُ وَصَرَفَهُ عَنْهُ) :
ساردي کړده وه و پاشگزي کړده وه ،
دوورخسته وه

فَتَحَ الشَّيْءَ (نَقَصَهُ) : که می کړده وه ،
که لی کړد
فَتَحَ دُرْعَهُ : به ناوړېشم ناوکه شی کړد
فَتَحَ رَأْسَهُ (شَدَحَهُ) : رووشاندی ،
برينداری کړد

فَج

فَج - فَجَا (فَتَحَ وَيَاعَدَ بَيْنَ رَجُلَيْهِ) :
لنکی بلاوکړده وه ، نيوکه لی بلاوکړده وه
فَجَ الْأَرْضَ (شَقَّهَا شَقًّا بَالِغًا) : به قولی
دې ، هه ليدې ، له تيکړد ، قليشی
تيکړد

فَجَ فِي الشَّيْءِ : که لاو که ل روځی به پړوه
فَج : ريگه ی نيوان چيا
فَج (غَيْرَ مُاضٍ) : زړک ، نه گه ييو ،
ناکام ، تفت ، سه وز
فَجَا (فَتَحَ) : کړده وه ، ناوه لا کړدن ،
خستنه سه رېشت

فَجَا الْبَابَ (فَتَحَهُ) : کړدپه وه ، خستپه
سه رېشت
فَجَاءَ : ناگه هان ، ناکات ، کوت و پړ ،
له ناکاو ، له پړ
فَجَائِي : کوت و پړ ، له ناکاو ، له پړ
فَجَاج : ريگه يکي به ريڼو روون له نيوان
دووچيادا

فَجَاجَةٌ مِنَ الْفَوَاكِهَ وَغَيْرِهَا : ميوه و
شتی تری پيټه گه يشتو ، زړک ، کال
فَجَار : خراپه ، ناله باری
فَجَارُ : جهنگيکه له جهنگه کانی
(قورديش) و هاوپه يمانه کانی له گه ل
(هه وازن) داو پيټه مبهري خوا (دخ)
ناماده بړه و ته مهنی (20) سال بوو
فَجَال (بِضَائِعِ الْفَجَل) : توور فروش

فَجَا (بَاغَتْ): کوت و پر دای به سهریا ،
 له پړو کوت و پر هات به سهریا
 فُجْمَة: ده لاقو و ده روزه ی نټوان
 دوشاخ و چیا
 فُجِرَ - فُجِرًا وَفُجُورًا (إِنْبَغَثَ فِي الْمَعَاصِي
 غَيْرَ مُكْتَرِثٍ): له سهریچیدا رڼچوو ،
 پی ټی داگرت له سهریچیدا
 فُجِرَ أَمْرُ الْقَوْمِ (فَسَدَ): خراب بوو ،
 ټینکچوو ، شټوا
 فُجِرَ فِي يَمِينِهِ (كَذَّبَ): دروړکرد ،
 ناراست بوو ، له سوښنده کپا دروړکرد
 فُجِرَ الرَّاكِبُ عَنْ سَرَجِهِ (مَالَ):
 لاریوه وه ، ترازا
 فُجِرَ فَلَانَ عَنِ الْحَقِّ (عَدَلَ): له راستی
 لایدا ، ده رچوو
 فُجِرَ مِنْ مَرَضِهِ (بَرَأَ): چاک بوه وه ،
 باشبوو ، ته ندروستی به ده ست هټنایه وه
 فُجِ الْقَنَاقَةُ (شَقَّهَا): جوگه ی لیږدا ،
 دټراوی مه لکه ند
 فُجِرَ اللَّهُ الْفُجُورَ (أَظْهَرَهُ): ده ریخست ،
 روښنی کرده وه ، رووناکي کرد
 فُجِرَ الْمَاءُ (دَفَقَ): ټاوه که ی به ردایه وه ،
 ده ریپه پان
 فُجِرَ (أَفْجَرَ - رَمَى): داوین پیسی کرد ،
 له ری ټی راست لایدا ، ده ستی دایه خرابه
 فُجِرَ الْقَذِيفَةُ (أَشْعَلَهَا لِتَفْجُرَ): گړی
 ټیبه ردا هه تا بته قیته وه
 فُجِرَ فَلَانًا (نَسَبَهُ إِلَى الْفُجُورِ): خرابه و
 داوین پیسی دایه پال ، داوین پیس بوو
 فُجِرَ: خورمه لاتن ، به ره به یان ، به یان ،
 گزنگ ، سپنده
 فُجِرَ: چاکه ، باشه ، پیاوړه تی ، فره
 مال و دارایی ، جوامیری

فُجْمَةُ: سهرچاوه ی ټاو ، کانیاو
 فُجْمَةُ الْوَادِي: گولاو ، به نداو ، شوینی
 کوږبونه وه ی ټاو
 فُجْمَةُ: دروړه کی گه وړه ، دروړی زلو
 گه وړه
 فُجِسَ (تَكَبَّرَ وَفَجَرَ): خړی
 به گه وړه زانی ، لووتبه رزی نواند
 فُجِعَ - فُجِعَ (أَوْجَعَ وَأَحْزَنَ): سوئی
 برده دلپه وه ، ټازارو په ژاره یدا ، داخی
 نابجه رگیا ، غه مباری کرد ، ئیش و
 ټازاری گه یاند پیټی
 فُجِعَ بِكَذَا أَوْ فِي كَذَا (تَوَجَّعَ): سکی
 سووتا ، لی ټی قهوما ، سوئی ټی بوه وه ،
 په ژاره و خه مباربوو ، سهرگردان بوو
 فُجِعَهُ (أَلَمَهُ بِشِدَّةٍ): به توندی ئیش و
 ژانی پټیکه یاند ، سوئی ټی برده نټو
 دلپه وه
 فُجِعَ (فُجِرَ بِمَا لَيْسَ عِنْدَهُ):
 شانازی کرد به شستیکه وه هی خړی
 نه بوو ، شانازی به تالو پووجی کرد
 فُجِلَ الشَّيْءُ: بلاپوه وه و ره قو زبرپوو ،
 به رین و ره قو بوو
 فُجِلَ الشَّيْءُ (عَرَضَهُ): بلاوی کرده وه ،
 به رین و گوشادی کرد
 فُجِلَ - فُجِلَ (إِسْمُ نَبَاتٍ): توور ، ترپ ،
 تره و ، تفر ، گیایه کی گه لا پانه بنه که ی
 له بنی چه و نه در ده چی به لام سپی به
 فُجِلَ: توریک ، یه ک توور
 فُجِمَ - فُجِمًا: لاشه ویلگه کانی به رین و
 گوشادبون ، دم پان بوو ، دم والاو
 به رین بوو
 فُجْمَةُ الْوَادِي: ناوچه ی به رین و گوشادی
 دټول و شیو

فَجْوَة (فُجَّة - فُجَّة): ده لاقه ، بوشایی،

کلور ، که له بهر، که لَین

فَجْوَة الدَّار (سَاحَتُهَا): گزده پانی مال،

حه وشه که ی

فَجْوَة هَوَانِيَّة (مَدْخَلٌ أَوْ مَخْرَجُ الْهَوَاءِ):

کونی باکیش، کولبینه، کلورورنه

فُجُور: داوین پیس ، خراپه ، کرده وهی

ناشیرین ، ناقولا، به دپره وشستی،

خرابه کاری

فُجُور (رَأْيِيَّة): نافرده تی سوزانی، داوین

پیس ، داوین ته پ

فُجِيَّة (مَاسَاة): کاره سات ، به لا،

نه هامة تی، دهرده سه ری، مهینه تی

فَح

فَح النَّائِم (نَفَخَ فِي نَوْمِهِ): پرخانی،

مرخه ی هات

فَح الثَّغْبَان (نَفَخَ): فیشکانی، فیشکه

فیشکی هات

فَحًا بِكَلَامِهِ إِلَى كَذَا وَكَذَا (رَمَى بِهِ إِلَى

كَذَا وَكَذَا): له قسه کانیدا مه بهستی بوو،

مه بهستی وایوو، خوازی بوو

فَحَى بِكَلَامِهِ إِلَى كَذَا (ذَهَبَ إِلَيْهِ وَأَشَارَ):

بزیچوو، نه وهی مه بهست بوو

فَحَّاش: مه ردومی به دگور، خراپ گوو

قسه

فَحَّاص: پشکنه ر، فره پشکنه ر، به کتیک

زور بکولینه وه

فَحَالَة (ذُكُورَة): نیریتی، که لیتی

فَحَام (بَائِعُ الْفَحْم): خه لووز فروش

فَحَّتْ الْأَفْعَى: فیشکه ی هات ، فیشکه

فیشکی هات

فَحَّتْ النَّائِم (نَفَخَ فِي نَوْمِهِ): پرخه ی

هات ، پرخه پرخی هات

فَحَّةُ الْفُل: تیزی، تیزی بیبه ر

فَحَج (تَكَبَّرَ): خوی به زلزانی، خوی

به گه وره دانا

فَحَجَ فِي مَشْيَتِهِ: که لار که ل رویی ،

به رین و بلو رویی به ریتوه

فَحَجَ رَجُلِيه (وَسَّعَ مَا بَيْنَهُمَا): به بلوی

رویی به ریتوه، مه نگاوه کانی بلوو به رین

بوون

فَحَش الْأَمْر: له راده دهرچوو، له سنوور

دهرچوو، په ریزی شکاند، له راده

دهرچوو

فَحَش الْقَوْل (كَانَ قَبِيحًا): قسه ی

ناقولا بوو، وتهی ناشیرین و بی مانا بوو

فَحَشَ عَلَى مَنْ مَعَهُ: خراپ بوو له گه ل

نه وانه ی هاوده می بوون ، به دگوبوو

به رانه ری

فَحَش (قَبَاحَة): کرده وهی ناشیرین ،

ره رفتاری خراپ و ناجور

فَحْشَاء: داوین پیسی، به دپره وشستی،

کاری زور ناشیرین و نابه جی

فَحَّشَتِ الْمَرْأَة: ناپاکی کرد،

خرابه ی کرد، داوین پیسی کرد،

زینای کرد

فَحَص (إِمْتَحَنَ): تا قیکرده وه،

نه زمونداری کرد

فَحَصَ فِي الْأَمْرِ (إِسْتَقْصَى فِي الْبَحْثِ

عَنْهُ): که را به دوا یا، قول بو وه

له لیکولینه وه دا

فَحَصَ فِي الْأَرْضِ (حَفَرَهَا): مه لیکه ند،

چالی کرد

فَحَصَ الشَّيْء (كَشَفَهُ): دهریخست ،

ناشکرای کرد

فَحْصَ الطَّيِّبِ الْمَرِيضُ: پشکنی ،
فهحسی کرد، دهستی لیدا بوئه وهی
بزانیئت چیه تی

فَحْصَ الْكُتَّابِ وَنَحْوَهُ: به وردی
ته ماشایکرد تا بزانیئت چی تیا
نوسراوه، ورد خویندیه وه تی روانی
فَحْصَ الظُّلُمِ (عَدَاً عَدَاً شَدِيداً):
به توندی غاریکرد، رایکرد، تیی ته قاند،
قوچانی

فَحْصَ الْمَطَرِ الشَّرَابِ (قَلَّهْ وَكَشَفْهْ): ژیرو
ژووری کرد، سه رو خواری کرد
فَحْصَ عَنْهُ (بَحَثْ): گه را به دویا، ویل بوو
به دویا

فَحْصَ: تاقیکردنه وه، کژلینه وه ،
توژیژینه وه، گه پان، پشکنین
فَحْصَ الْحَسَابَاتِ أَوِ الدَّقَاقَاتِ
التَّجَارَةِ (مَرَّاجَعَتَهَا): پیاچوونه وه،
ته ماشاگردنه وهی

فَحْصَةً: چالی و کون له چه ناگه یان
کولم و گونا
فَحْفَحَ: پرخی هات، پرخی پرخی
هات له نوسختندا، زوری وت، زور
بله یی کرد

فَحْلٌ: نیر، نیره، که له، واژوی مییه
فَحْلَةٌ: ژنی زماندریژی زور بله،
نیرکوپکه، کوپانی، نیره کوپانی
فَحْلَةٌ: نیریتی، که له گایی، که لیتی
فَحْمَ الصَّبِيِّ: مه ناسه ی له بهر برپا
به هوی گریان وه، به کول گریاو
مه نسکی مه لدا

فَحْمٌ فَلَانٌ (سَكَتَ وَعَجَزَ عَنِ الْجَوَابِ):
بیده نگ بوو نه یوانی وه لام بداته وه ،
ده مکو تکر او توانای وه لامدانه وهی
نه بوو، لال بوو، قسه ی بو نه کرا
فَحْمٌ (إِسْوَدَ): ره شی کرد، کردی
به خه لووز

فَحْمَ الْخَشَبِ: کردی به خه لووز
فَحْمٌ - فَحْمٌ: خه لووز، ره ژوو، ره ژی،
زوخال، مادیه کی ره شه له سووتاندنی
دارو نیسقان به شیوه یه کی لاهه کی
دروست ده بیئت

الفَحْمُ الْحَجَرِيّ: خه لووزی به رد،
ره ژووی به رد، کانزایه کی ره شی
تیشکداره یان ره شباوه وه له گه لی
ماده ی روکی په یدابوه له نیو ناخی
زه ویدا به دریزیایی چه رخ و سه رده مه
جیاوازه کان

الفَحْمُ النَّبَاتِيّ: خه لووزی دار،
باشماوه ی داری سووتاو
فَحْمَةٌ (قِطْعَةُ الْفَحْمِ): خه لووز، کلز
خه لووز، پارچه خه لووز
فَحْمَةُ اللَّيْلِ (سَوَادُهُ وَظُلُمَتُهُ): تاریکایی
شهو، شهو زهنگ، تاریکایی و

چه توونی شهو
فَحْمِيّ (فَاحِمٌ - أَسْوَدٌ - مُخْتَصٌ بِالْفَحْمِ):
ره ش، خه لووز، وه که خه لووز،
خه لووزناس، دروستکری خه لووز
فَحْوَى - فَحْوَاءٌ - فَحْوَاءٌ (مَقْنَى - مَقْرَى):
واتا، ناوه پوک، مه به ست، کروک،
ناوه پوک

فَحْوَةٌ: شان وه نگوین به یه که وه
فَحُولُ الشَّعْرَاءِ: که له هونه ر،
که له شاعیران، مه لبه سترانانی به توانا

فُخُولَة (ذُكُورَة): نَبِرَتِي ، كَه لَيْتِي،

كه له گايي

فُخِيَة: شُورِيَا

فُحِيح: فِيشَكِي مَار ، فِيشَكِي فِيشَكِي

مَار

فُحِيص: پَشَكَنَرِي هَه لَو كَه م وَ كُورِي

هَارُورِي

فُحِيل: بَه خَشَنَدَه ، رِيژْدَار ، بَه دِيهِيئَنَر

فُحِيم (شَدِيدُ السَّوَادِ): خَه لُورِي ، فَرَه

رَه ش

فُح

فُح (مُصِيدَة): دَاو، تَه لَه ، فَاقَه ، تَه پَكَه ،

شَه پَكَه ، دَاثَك ، دَه مَفَك ، تَالَه ، رُوشَه

فُخَار: كَلْتِنَه ، كُؤَچَه لَه ي قُورِينِي

سُورَه وَه كِرَاو، فَرَه شَانَاژِيكِر

فُخَارَة: دُرُوسَتَكَارِي كَلْتِنَه

فُخَارِي (صَانَعُ أَوْ بَائِعُ الْخِرَافِ): كَلْتِنَه

فُرُوش ، كَلَكَار

فُخَارِيَة: قَاب وَ قَاچَاخِي كَلْتِنَه ، كُؤَزَه وَ

دِيژَه

فُخَامَة: شَكُودَار ، رِيژْدَار ، جَه نَاب

فُخَت السَّقْف (سُقْبَه): كُونِيكِرْد ، سَمِي،

هَه لِي كُؤُلي

فُخَت رَأْسَه بِالسَّيْف (ضَرْبَه): بَه شَمَشِير

دَاي لَه سَه رِي

فُخَت الشَّيْء (قَطَعَه): بَرِي ، لَه تِيكِرْد

فُخَت الْإِنْسَاء (كَشَفَه): سَه رِي لَادَا،

سَه رَه كَه ي هَه لَدَايَه وَه

فُخَت: دَاو ، دُرُوز قَلِيشِي نَبُو سَه قَف ،

بَه كَه م تِيشَك وَ سِيبَه رِي مَانَك

فُخَت الْأَفْئِي: فِيشَكِي هَات ، فِيشَكِي

فِيشَكِي هَات

فُخَت النَّائِم: دَه نَكِي هَات ، پَرَخَه

پَرَخِي كِرْد

فُخَت رَجُلَاءَه: قَاچِي رَاكِيشَا

فُخَت الْفَاخِئَة (صَوْت): دَه نَكِي هَات ،

كَه كَمِي قُورِي

فُخَت الطَّبَاخ: بَه دَه سَت پَارچَه

كُؤَشْتِيكِي دَه رَه يَنَا

فُخَت الشَّيْء (قَطَعَه): بَرِي، لَه تِيكِرْد،

پَارچَه پَارچَه ي كِرْد

فُخَت السَّقْف: كُونِي كِرْد، دُرُوزِي تِيكِرْد

فُخَج الرُّجُل (تَكْبَر): خُؤِي بَه گَه وَرَه

دَانَا ، فِرِزَو خُؤَبَه گَه وَرَه زَانِينِي نَوَانَد

فُخَدَ بَيْنَ الْقَوْم (فُرَق): جِيَاوَاژِي خَسْتَه

نَبُوَانِيَا نَه وَه ، نَاكُوكِي نَايَه وَه لَه نَبُوِيَا نَدَا

فُخَد - فُخَد - فُخَد (مَائِنِ الرُّكْبَة

وَالْوَرَك): رَان ، رَه مَن ، نَيْت ، كَامَاخ،

هَيْت، بَه شِيكِي زُؤُر تَه سَتُوه لَه لَاق

لَه نَبُوَانِي نَه زُنُتُو سَمَتَا

فُخَدَ فِي الْعَشَائِر: تِيرَه ، لَكِي هُؤُوز

خِيَل، جُوم ، تُووشَمَال، بَابَك ، بَاثَك ،

زُؤَم ، بَه رَه بَاب

فُخَد: رَانِي شَكَا نَد، لَاقِي شَكَا ن

فُخَدَه: كِيَشَاي بَه رَانِيَا ، رَانِي دَاگِرَتَه وَه

فُخَر (إِفْخَر - بَاهِي): لَاقِي لَيْدَا ، خُؤِي

هَه لَكِي شَا ، خُؤِي نَوَانَد، بَايِي بُوو

فُخَر مَنَه: خُؤِي بَه گَه وَرَه زَانِي،

لَه بَه رَانَبَه رِيدَا ، خُؤِي زَلَكِرْد، لَاقِي لَيْدَا

فُخَر - فُخَر: شَكُ ، سَه رَه رُوزِي، نَابُورُو،

نَامُورُس، چَاكَه ، پِيَاوَه تِي، گَه وَرَه يِي،

شَكُومَه نَدِي، لَاف ، گَه زَاف، بَايِي بُوون،

خُؤ هَه لَكِي شَان ، گَه نَجَه فَه ، شَانَاژِي

فُخَرَه عَلَيْهِ (فَضْلَه): فَه زَلِي دَا بَه سَه رَا،

نَه وَي لَه پِيَشْتَر دَانَا

فُغْرِي (شُرْفِي): شَكُودَار ، رِيژْدَار

فَغْفَغَ (إِسْتَخَرَ مِنْ غَيْرِ حَقٍّ): شانازیکرد
به پوچ و به تال، به مهوانته شانازیکرد
فَغْفَغَةً: شانازی به ناحق، دهنگی
کاغه زیان جلو به رگی نوی که
ده بزوی و ده جولینری

فَغَمَ (عَظَمَ قَدْرَهُ): گوره بوو،
پله به رزبوو، پله وپایه ی شکومه ندبوو،
ریزاربوو

فَغَمَ (عَظَمَ): گوره ی کرد، ریزی لینا،
سهریه رزی کرد

فَغَمَ (عَظِيمَ الْقَدْرِ): گوره، شکودار،
به پیز

فَغَمَهُ (عَظَمَهُ وَرَفَعَ قَدْرَهُ): مه زنی کردو
پله وپایه ی به رزکرده وه

فَغُورَ - فُخِيرَ (مُتَمَدِّحٌ بِالْخِصَالِ):
خومه لکیش، شانازیکر

فَدَا

فَدَا - فَدَاً وَفَدِيداً (إِسْتَدَّ صَوْتَهُ): دهنگی
به رزبوه وه

فَدَا الطَّائِرُ: شه قه ی بالی هات، بالی دا
به یه کا

فَدَا الرَّجُلُ (عَدَا هَارِباً): رایکرد،
مه لئات، قووچانی

فَدَى الرَّجُلُ مِنَ الْأَسْرِ وَنَجَّوهُ:
رزگاری کرد به مال یان مهرشتیکی تر،

فیدیه ی بؤدا
فَدَى فُتًأً بِنَفْسِهِ قَالَ لَهُ: (جُعِلَتْ
فَدَاكَ): به فیدات بم، به قوریانت بم

فَدَاءً: رزگاربوون، قوریانی، مال یان
مهرشتیکی تر پیشکش ده کریت بؤ
رزگارکردنی که سی گیروده، نه وه ی
نه نجام ده دریت بؤ خوی گوره
له که مته رخه می له به ندایه تیدا وه ک
که فاره تی رؤزوو سهرتاشمین و
جلو به رگی ته قه لئیدراو له کاتی به ستنی
نیحرامدا

فَدَاءً: نه ندازه ی شتیک، عه نیار یان
ده فرو شتی تر که وا گهنم و جوو
خورمای تیده کری، رزگاران
فَدَأْنِي (الْمُتَطَوِّعُ لِمُخْطَرِ الْمَوْتِ):
پیشمه رگه، گیانبه خش، تیکز شه رو
گیانبه خش له پیناوی خوی گوره یان
نیشتمان

فَدَادَ: دهنگ زل، قسه ره ق
فَدَادَةً (الضَّفْدَعُ): بؤق

فَدَامَ - فَدَامَ: دمه وانه، سهرقاپ،
لوله وانه، چاپالتو

فَدَانُ - فَدَانُ: کتیکه، رؤزه جووت،
جووت، کاسن، دووگاجووت

فَدَانُ (فِي الْمَسَاحَةِ 2500 - 4000 م/2):
دؤنم، 2500 - 4000 م

فَدَاةً (اسْتَنْقَذَهُ بِمَالٍ أَوْ غَيْرِهِ فَخَلَّصَهُ
مِمَّا كَانَ فِيهِ): به پاره یان

مهرشتیکی تر رزگاری کرد
فَدَحَ (بَهْظًا): قورس بوو، گرانبوو،
گوره بوو

فَدَحَهُ الْجَمَلُ (أَثَقَلَهُ): باری گران کرد،
بارمه که ی قورس و کیشدار کرد

فَدَّرَ - فَدَّرَا (قَثَرًا): ساردبوه وه، خاو
بوه وه

فَدَرَ الْوَعْلُ: بزنه کتویه که قه‌له‌وبوو،

به‌ته‌من بوو

فَدَرَ الْلَحْمُ: ساردبوه‌وه به‌لینراوی

فَدَرَ حَمَقٌ: گیل بوو، گه‌مژه بوو،

که‌وده‌ن بوو

فَدَرَ الْحِجَارَةُ (كَسَرَهَا): شکاندی،

له‌تیکرد، له‌ت له‌تیکرد بۆ پچووک و

که‌وره

فَدَرَ: بزنه‌کتوی، په‌زکوف، بزنه‌کتفی

وَهْكَ نَاسِكٌ وَايَهْ بِلَامٌ شَاخَهْ كَانِي لَكَلَكَن

فَدَرَ مِنَ الْعِيدَانِ (السَّرِيْعُ الْإِتْكَسَارُ):

ئه‌وه‌ی زوو ده‌شکی، خیرا شکار

فَدَرَةُ: پارچه‌و به‌شی له‌سه‌ریه‌ک

نیشته‌ویی مه‌رشتیک

فَدَرَةُ مِنَ الْلَحْمِ: پله‌گوشته‌یک، پارچه

گوشته، کوته‌گوشته، گرتکک

فَدَرَةُ مِنَ اللَّيْلِ: ساته‌کانی شه‌و،

به‌شه‌کانی

فَدَعُ: له‌ده‌ست یان قاجیا گۆجی و لاری

مه‌بوو یان به‌باشی نه‌ده‌جوولان

فَدَعُ: ده‌ست و قاجی گۆج کرد،

گۆتیکرد

فَدَعُ: لاری و خواریه‌که له‌پنچکه‌کاندا

دروست ده‌بیت وه‌ک ئه‌وه‌ی له‌جی

خۆی ده‌رجوو بیت و پتر له‌مه‌چه‌ک یان

قاجدا دروست ده‌بیت

فَدَعَاءُ: ده‌ست و قاج گۆج

فَدَعَةُ: شوینی گۆجی و خواروخچی

فَدَعُ الشَّيْءُ (كَسَرَهُ): شکاندی، له‌تیکرد

فَدَعُ الْعَقَامُ: رۆنی زۆر تیکرد،

چه‌بری کرد

فَدَقَ (عَلَا صَوْتَهُ): ده‌نگی به‌رزبوه‌وه،

ده‌نگی بلند کرد

فَدَقَ: زۆر به‌سه‌رزه‌ویدا هات و چوو

فَدَقَ: زه‌وپییه‌کی به‌رینی ریکی ته‌خت و

رووت

فَدَقَةُ: ده‌نگیکه وه‌ک ده‌نگی

له‌رانه‌وه‌ی دارو ده‌رخت به‌ده‌م شنه‌ی

باوه

فَدَمَ قَاهُ: ده‌می داخست، ده‌می گرت

فَدَمَ الْإِبْرِيْقُ: چاپالئوی له‌سه‌ر دانا

فَدَمَ: گه‌مژه‌بوو، تیگه‌یشتنی کزیوو،

گیل و تینه‌گه‌یشتبوو

فَدَمَ الثَّوْبُ (أَشْبَعَهُ صَبَقًا أَخْمَرَ):

له‌بۆیه‌ی سوورا نوقمی کرد، بۆیه‌ی

سووری لیدا

فَدَمَ: نه‌توانا له‌قسه‌کردندا، که‌م

دوویی، که‌وده‌ن، خوین قودس

فَدَنَ الْإِبِلَ (سَمَنَ): قه‌له‌ویکرد،

گۆشتداری کرد، تیکسمپرای کرد

فَدَنَ الْبَيْتَاءَ (طَوَّلَهُ): به‌ریزی کرده‌وه،

بالای کرد، چه‌ن قاتی کرد

فَدَنَ الثَّوْبَ (صَبَقَهُ بِالْفَنِّ): به‌سوور

ره‌نگی کرد

فَدَنَ: خومی سوور، ساختمانی به‌رزو

بلند

فَدُورُ: بزنه‌کتوی

فَدُومُ: ده‌مه‌وانه، ده‌لاف، ده‌مکه

فَدِيَّةُ: رزگارانه، ئه‌وه‌ی ده‌دریت له‌بری

نازادی و قوتارپوونی به‌کێک له‌کۆت و

به‌ند و تاوانتیک

فَدَرَ

فَدَرَ عَنْ أَصْحَابِهِ: وازی لیه‌یتناو به‌ته‌نیا

مایه‌وه

فَذَنْ عَنْ نَظَرَانِهِ (نَظَرْدَ): له ماوشیتوه
 چه شنه کانی جیا بوه وه، لییان
 دورکه و ته وه
 فَذَنْ فَلَائاً (طَرْدَ طَرْدَاً شَدِيداً): به توندی
 ده ریکرد، پالی پیوه نا
 فَذَنْ: تاک، یهک، ته نیا
 فَذَنْ: تاک تاک، ته نیا ته نیا
 فَذَنْ: شان، که م وینه، بی ماوتا،
 بی وینه، دانسقه، ده گمن
 فَذَلِكَ الْحِسَابُ: ته و ابووی لی، لی
 بوه وه
 فَذَلِكَ (خَلَاَصَةً): پوخته، کورته،
 پالفتی باسو خواست
فَرَا
 فَرَا (فَرَبَ): رایکرد، هه لهات، سه ری
 خوی هه لگرت
 فَرَا إِلَى الشَّيْءِ (ذَهَبَ إِلَيْهِ): بویچوو،
 په لاماریدا، رویی تیگرد، ناراسته که ی
 گرت هه بر
 فَرَا إِلَيْهِ (لَجَأَ): په نای بۆ برد، رویی
 تیگرد
 فَرَا فُلَانٌ (جُوبًا وَخَشِيرَ): تاقیکرایه وه،
 خرایه ژیر تاقیکردنه وه وه
 فَرَا الدَّابَّةُ: ته ماشای ددانه کانی کرد تا
 ته م نه دیاری بکات
 فَرَا فُلَانٌ عَمَّا فِي نَفْسِهِ: پرسپاری لیکرا
 تا رازی نیو ده روونی ده ریخت
 فَرَا عَنِ الْأَمْرِ (بَحَثَ عَنْهُ): که را به دوا یا،
 به دوا یا ویدل و عه و دال بوو
 فَرَا مِنَ الْجَنْدِيَّةِ (هَرَبَ): هه لهات
 له خزمه تی سه ریازی، فیراری کرد،
 رایگرد
 فَرَا هَارِبًا: بۆیده رچوو، تی ی ته قان،
 فرته ی کرد، قووچانی

فَرَا (الْهَارِبَ): راکردوو، هه لاتوو
 فَرَا الشَّيْءَ: شکاندی، بری، کردیه وه،
 قلیشان دی
 فَرَا الْقَرْبَةَ (قَدَرَهَا وَصَفَهَا):
 دروستیکرد، نه اندازه ی گرت
 فَرَا الْكَذِبَ (إِخْتَلَقَهُ): هه لیه ست،
 دروستیکرد
 فَرَا عَلَيْهِ (سَعَى بِهِ): بوختانی بۆ کرد،
 بوختانی پیگرد، قسه ی به ده مه وه
 هه لیه ست
 فَرَا الْأَرْضَ (اجْتَازَهَا): بری
 فَرَا: گویدریزی کتوی
 فَرَا (تَاجِرَ الْفَرَا): که ول فروش
 فَرَا مِنَ النِّسَاءِ: زنی ده م و ددان وردو
 جوان
 فَرَانُصُ: زانیاری دابه شکردنی میرات
 فَرَاتُ (الْمَاءِ الشَّدِيدِ الْعَذْوِيَّةِ): ئاوی
 سازگار، ئاویک یه کجار سازگاریت
 فَرَاتَانُ: روواری (دیجله و فورات)
 فَرَاثُ: پاشماوه ی خوراک له ورگو
 ریخوله دا
 فَرَادَ: یه که یه که، یه که یه که
 له دوا ی یه که هاتن
 فَرَادَ: فروشی مرواری و شتی ده گمن
 فَرَادَى (وَاحِدًا وَاحِدًا): یه که له دوا ی یه که،
 یه که یه که، دانه دانه
 فَرَارَ: راکردوو، ده ریه ده ر، هه لهاتوو،
 زوو راده کا، زووه لدیت، کار، کارژوله،
 جیوه
 فَرَأَسَ: یه کیک زور رووکه ش فاس بیت،
 شیری بی شه
 فَرَاَسَة (فُرُوسِيَّة): سوارچاکی

فِرَاسَة: رووناسی، رووکه شـزانی، ههستی که له دلدایه و به رانبه ر به کتیک دروست ده بیئت و له واقیعی شدا کتومت و هه خوی دیته دی

فِرَاش: قوپی وشکه وه بوو، تنۆکه ئاره قی جهسته، دووپه گی ژیر زمان، په روانه ی ناش

فِرَاشٌ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی سووک و نزم فِرَاش (خادم): به رده ست، ته یان، ئیشکه ر، فه راش

فِرَاشٌ مَائِفَرَشٌ وَيَنَامُ عَلَيْهِ: جیگه، نوین، پتخه ف، راخه ر، شه وییش، نقین، ئه وه ی راده خری و له سه ری خه و ده کری

فِرَاشُ الْمَوْتِ: جیگه ی مردن، سه رجی ی مه رگ

فِرَاشَة: په پووله، په روانه، به لبه لاسینگ، په له تیگ، به لاتینگ، په په ریک، په شه پووله، به لیتانگ، په ریتانگ، په پریریک، پله لیه، په له سه یوانۆک، په لاتوۆک، شه ریفۆک، بالندایه کی گچکه یه و چه ن جوړی هه یه و به گرداگردی چرادا ده خولیته وه و نه وانی تریش به سه ر گول و گولزاران ده نیش

فِرَاطَة: ورده، دراوی ورده، ئاوی دابه شکرایی نیوان چه ن گه په کتیک واش دانراوه کی زوو چوه سه ری بوئه وه و نابیت نه وانی دی ته نگی پیته لېچن فِرَاطَة: میگوت، مستو، ده سه که دۆل، دانه ویتله کوت

فِرَاغ: چۆلی، به تالی، به شی، چۆل و هۆل، بۆشایی، به تالی

فِرَاغٌ مِنَ الْعَمَلِ (عُطْلَة): پشوو، ده ست به تالی، روژانی دیاریکراو بو کرێکارو فه رمانبه ران

فِرَاغ: تا، نیو بار، له گه ن، ده فرتیکی والار به رین، زنجیرکیش، رمی دریتو گه ره

فِرَاغَة (الْقَلَقُ وَالْجَرَع): دوودلی، نا ئارامی، په شوکاوی

فِرَاق: جیاوازی، جیا بوونه وه فِرَاق (رَحِيل): به جیهیتشتن، کوچ کردن، رویشتن

فِرَامَة اللحم: گزشت کوت، ئامیری قیمه کردنی گزشت

فِرَان (الغَبَاز): نانه وا، نانکه ر، نانکه ری، نانفرۆشی

فِرَة (خِيَارُ الشَّيْء): ناشیرینی شت و مه ک، چاکه که ی، باشه که ی

فِرَة (الْإِبْتِسَامَة): زه رده خه نه، بزه، پتیکه نینی بیده نگ

فِرْت (فَجَر): خراپه ی کرد، زینا که ربوو، داوین پیسی نه جامدا

فِرْت الرِّجُل (ضَعْفَ عَقْلِهِ): نه قلی لاوازیوو، نه قل کزو لاوازیوو

فِرْت الماء (إِسْتَدَّ عُلُوْثُهُ): فره سازگاربوو، زۆر سازگاربوو

فِرْتكَ مَشَى مُتْقَارِبِ الْخُطَى: هه نگاهه کانی وردو نزیک بوون

فِرْتكَ التَّسْبِيح (نَقَضَهُ وَأَفْسَدَهُ): تیکیدا، شیواندی

فَرْتَنَ فِي كَلَامِهِ (شَقَقَهُ وَأَكْثَرَ مِنْهُ): زۆدی وت، فره گۆبوو، قسه کانی

تویکلداربوون، مانایان هه لگرتبوو

فَرْتَنی: رُئی داوین پیس ، که نیزه ک،
به چکه ی ناسک
فَرْتُ الْکَرَش: له تیکردو پیساییه که ی
ده رمیتنا ، مه لیدی و پیسای لیدی رمیتنا
فَرْت: پیسای، پیسی ، که شتی
پچوک
فَرْتِ الرَّجُل (شَبِیح): تیری خوارد،
تیریو
فَرْتِ الْقَوْمُ (تَفَرَّقُوا): جیاوازی که و ته
نیوانیان وه، ناکوک و جیاوازیوون
فَرْت: تیر، واژوی برسییه
فَرْتت و عَاءُ الثَّمَر: له تیکردو سه رجه م
خورما که شتی په رش و بلاویه وه
فَرَج - فَرَج: کردیه وه، ناوه لای کرد،
خستیه سه ر پشت
فَرَج بَيْنَ الشَّيْنَيْنِ (وَسَعَ بَيْنَهُمَا): لیک ی
جیا کردنه وه، بلای کردنه وه
فَرَج الْقَوْمُ لَهُ (أَوْسَعُوا لَهُ): رئیان دا ،
رئگه یان بۆ کرده وه، ده رگایان بۆ
خسته سه ر پشت
فَرَجَ اللَّهُ الْقَمَّ (كَشَفَهُ): ده روی
کرده وه، خه م و خه فه تی ره وانه وه،
ده روی خیری کرده وه
فَرَجَ عَنْهُ (أَرَاخ): هه وانیه وه، پشوی
دایه
فَرَج - فَرَجًا: عه وده تی ده رکه وت ، جی
عه یی که و ته به رچاو ، ترسی لینیشت،
توقی
فَرَج - فَرَجًا (لَمْ يَكْتُمِ السِّر): نه یی
بۆ نه پۆشرا ، رازی بۆ نه گیرا
فَرَج (ضِدَّ ضَيْق): هه وانه وه، خو ش ی ،
ده روی کراوه، واژوی نه هامه تی و
نار په حه تیه

فَرَج - فُرْجَة (فَتْحَة - ثَغَر): کون ،
ده لاقه ، که لین ، که له بهر
فَرَج الثَّوْبِ (الْفَتْق): دپاوی ،
هه لته قاوی
فَرَجُ الْوَادِي (بَطْنُهُ): ناوه پاستی چه م ،
ناوه ندی
فَرَجُ الطَّرِيقِ (مَتْنُهُ): گوئی شه قام ،
سه ر شه قام
فَرَجُ الْإِنْسَانِ (يُطْلَقُ عَلَى الْقَبْلِ
وَالدُّبْرِ): پیش و پاشی مرؤف، به رو
دوای
فَرَجُ الْأَثْنِ (عَوْرَتَهَا): زئ ، زم ،
نه ندای شه رم و زاوژی ئا فرده وت
گشت گیانداریکی مبینه
فَرَج - فَرَجُ مِنَ الرَّجُلِ (الَّذِي لَا يَكْتُمُ
السِّر): هه له وه پ، ده مشر، یه کیک
نه توانی نه یی بیاریزی
فَرَجَار (بَرَكَار): پرگال، په پرگال،
مرازیکی دوو قۆله هتلی خپو
که وانه داری پیده کیشری
فَرَجَارِي: بازنی، خر
فُرْجَة: دیمه ن ، سه برکردن، نیوانی
دووشت، قه شمه ر، گالته چی ، تیزه جار
فُرْجَة - فُرْجَة - فُرْجَة: پالته و
پوخته ی خه م و په ژاره
فُرْجَن الدَّابَّة: پیسته که ی به فلچه
پاک کرده وه
فُرْجُون: فلچه ، رنه ک، ئامرازیکی
ئاسنینی ده مداره و له پاک کرده وه ی
ناژه لدا به کارده بری
فَرَج (ضِدَّ حَزَن): شادمان بوو،
پیخو شحال بوو، دلی خو ش بوو

فَرَحَ بِالشَّيْءِ: دَلْخُوشَبُو پيى ،

شادمان بوو پيى

فَرَحَ (أَبْهَجَ - سَرَّ): شاديکرد،

خوشحالى کرد، شادمانى کرد

فَرَحَ (سُرور): شادمانى، پيخوشحالى،

خوشى، شادى، كامه رانى، ناسوده يى

فَرَحَى - فَرَحَان (مَسْرور - فَرَح): شاد،

كامه ران، شادمان، پيخوشحال،

دلخوش، ناسوده

فَرَحًا: له خوشيا، له شادمانيا

فَرَحَةً - فَرَحَةً: شادى، كامه رانى،

شادمانى، به ختياى، پيخوشحالى،

ناسوده يى

فَرَحَ الْبَيْضِ (إِنْفَلَقَ): هه لَهات، بوو به

جوجک

فَرَحَ الطَّائِرُ (صَارَ ذَا فَرَح):

به چکي کرد، به چکي هه لَهينا

فَرَحَ النَّبَاتِ (نَبَتَ): روا، شين بوو،

خه لقي کرد

فَرَحَ الْقَوْمُ (فَزَعُوا وَذَلُّوا): ترسان،

توقين، ترسيان ليتنيشت

فَرَحَ الْأَمْرُ: دهرنه نجامه کي دهرکه وت،

دياريدا

فَرَحَ (وَلَدَ الطَّائِرُ): زهرپنه قوتيه،

جوجک، جوجه له، به چکي، بيچوو،

بار

فَرَحَ النَّبَاتِ مَا يَخْرُجُ مِنْ أَصْلِ النَّبَاتِ):

نه مام، براله، خه لَف، تول، تووپيل،

ريشه يه کي چه قاوه که خوي گرتي

فَرَحَ مِنَ الرِّجَالِ (الدَّلِيلُ): ملکه چ،

سه رشنور، رسوا

فَرَحَةً (دَجَاجَةً): باروکه، فريوج،

مريشک

فَرَحَةً رُومِي: قل، بوقله موون،

عه له شيش

فَرَدَ عَنِ الشَّيْءِ (إِعْزَلَ): جيا بوه وه،

لاچوو، ليى دوورکه وته وه

فَرَدَ بِالْأَمْرِ وَالرَّأْيِ (إِنْفَرَدَ): هر

خوي بوو، به تهنيا کردى، هه رخوي راي

وايوو

فَرَدَ الرَّجُلُ (تَفَقَّهَ - خَلَّ لِلْعِبَادَةِ):

شاره زابوو، زانيارى وهرگرت، زانا بوو،

حالي بوو بقر به ندياه تي يه كلا بوه وه

فَرَدَ بِرَأْيِهِ (إِسْتَبَدَّ): ديكتاتور بوو، هر

راي خوي په سه نديبوو، به گويي

خويکرد، تاکړه و بوو

فَرَدَ الشَّيْءُ: تان تاكي کرد، دانه دانه

داينا

فَرَدَ الْأَشْيَاءُ: دوور له يه ک داينان، دانه

دانه ي کردن

فَرَدَ يَهْ، تان، کس، زه لام،

بي ماوتا، بي تان، يه کانه

فَرَدَ مِنَ النَّاسِ وَغَيْرِهِمْ: بي ماوتا،

له چاکه و به خشنده ي دا

فَرَدَ - فَرَدَ: بي ماوتا، بي ويته، يه ک،

تان

فَرَدِي: يه ک يه ک، دانه دانه

فَرَدًا فَرَدًا (وَاحِدًا وَاحِدًا): يه ک يه ک،

دانه دانه

فَرَدَان: يه ک، دانه، ته نيا، يه کتا

فَرْدَةً: تايه ک، لايه ک

فَرْدَسُ الْكُرْمِ: فراواني کړدو رايخست

فَرْدَسُ وَعَاءِ الثَّمَرِ وَنَحْوِهِ: رايخست

له نتيویدا، ناوکه شي کرد

فَرْدَسَةُ (السَّعَةِ): فراوانى، گوشادى،

والايى

فَرْدُوس: به هشت ، باخ ، باخچه ،
 بیستان ، باخیکی فره داورده ختو
 ناوی سازگارو شیرین
 فَرَزُ الشَّيْءِ وَالنَّصِيبِ (مِيزَه وَنَحَاهُ)؛
 دهریخت ، ناشکرای کرد ، خستیه
 لاوه ، جیای کرده وه
 فَرَزُ الْقَطْنِ وَنَحْوَهُ (فَصَلَ رَدِيئُهُ عَنِ
 جِيْدِهِ)؛ خراپه کئی له چاکه کئی
 جیا کرده وه
 فَرَزُ: جیا کردنه وه ، له یه ک جیا کردنه وه ،
 بژاردن ، مه لَبژاردن
 فَرَزُ النَّصِيبِ الْمَفْرُوضِ)؛ به شیکی
 دیاریکراو ، به ش ، پشک
 فَرَزَان: شازن له یاری شه تره ندجا
 فَرَزَةُ الْقِطْعَةِ الْمَفْرُوزَةِ)؛ به شی جیا
 جیا
 فَرَزَةُ: جیارو که پرت ، هه لو فرسعت ،
 یه کبارو جار
 فَرَزَةُ: قلیشو درزی زهوی
 فَرَزْدَق: کۆلۆ ، گونک ، پارچه هه ویر ،
 نانه ورده ، بوژیکی سهرده می
 نه مه وی یه ناوی (هه مام)ه
 فَرَسَ (إِصْطَادًا)؛ راویکرد ، گرتی ،
 کوشتی ، ده سنگیری کرد
 فَرَسَ الْأَسَدَ (صَادَهَا وَقَتْلَهَا)؛ راویکردو
 کوشتی
 فَرَسَ الذَّبِيحَةَ: ملی شکاند پیش
 نه وه ی بمیریت و نه مه ش کاریکه نیسلام
 یاساغ و قده غه ی کردوه
 فَرَسَ الْأَمْرَ فِرَاسَةً؛ ناواختی زانی به
 بۆچونیک ی راستگو یانه
 فَرَسَ الشَّيْءَ (فَرَقَهُ)؛ جیای کرده وه ،
 به پاگنده ی کرد

فَرَس - فِرَاسَةٌ وَفُرُوسَةٌ وَفُرُوسِيَّةٌ؛
 به باشی له سواربوونی نه سپ شاره زابوو
 فَرَسَ فَلَانٌ (صَارَ ذَا رَأْيٍ وَعِلْمٍ بِالْأُمُورِ)؛
 خاوه ن راو زانیاری بوو سه باره ت
 به کاروباره کان
 فَرَس: فارس ، ئیرانی ، دانیشتوانی
 ئیران
 فَرَسَ (خَيْلًا)؛ نه سپ ، هه سپ ، رهخت ،
 رهخش ، چاروا ، گیانداریکی نیری
 بالابه رزی ناو پشت چالی دایژراوی
 به هیزه سواری پیده کری
 فَرَسَ النَّهْرَ (حَيَوَانًا)؛ نه سپی ناوی ،
 گیانداریکی شیر دهره و ده چیتنه نیو
 ناوو ناوی زانستیشی (هیوبیوتاس)ه
 فَرَسَ الْبَحْرَ: جوړه ماسیه کی
 دهریایی یه و سهری له سهری نه سپ
 ده چیت
 فَرَسَ النَّبِيَّ (حَشَرَةً)؛ کولله حاجی ، بال
 بالووکه
 فَرَسَ الشَّطْرَفَجَ: نه سپی شه تره نج
 فَرَسَ الرَّهَانَ: نه سپی گره و ، نه سپی
 رمبازی
 فَرَسَةً: کۆمی ، قه مپوری ، نه خو شیه که
 دهدات له پشت و ده یچه مینیتته وه و
 کۆمی ده کات ، برین و هه وکردنی گه روو
 فَرَسَخَ: ده لاقه ، که لاین ، سهرده م و
 شه وویژگاریکی دوو ودریژ ،
 هه رشتیکی زۆری نه پچاوه
 فَرَسَخَ (ثَلَاثَةً أَمْيَالًا)؛ فرسه نگ ،
 فرسه ق ، فرسه خ ، نزیکه ی (5 - 6)
 کیلۆمه تره ، سه عاته پی
 فَرَشَ (بَسَطًا)؛ بلاوی کرده وه ، رایخت

فَرَشَ الْمَنْزِلَ: ناومالی دانا ، جیگه ی

راخست

فَرَشَ النَّبَاتَ (الْبَسَطَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ):

رووی زهوی بلایوه وه، ده رکه وت ،

سه ری مه لدا ، ته رزی هاویشته ، په لی

بلاوکرده وه

فَرَشَ الطَّائِرَ جَنَاحَيْهِ: بالی دا به یه کاو

بلاوی کرده وه، باله کانی دا به یه کا

فَرَشَ فَلَانًا أَمْرَهُ: مه مووی بۆ خسته

روو، گشت باسه کانی تیگه یاند

فَرَشَ الدَّارَ وَنَحْوَهَا بِالْحِجَارَةِ وَنَحْوَهَا:

به رد ریژی کرد، ناوکه شی کرد

فَرَشَ الْأَرْضَ: چه ریژی کرد، به ردی تیا

راخست ، کاشی دانا ، فهرشی کرد

فَرَسَ الثِّيَابَ (نَفَضَ بِالْفِرْشَةِ): فلچه ی

پیاهینا ، به فلچه ته کانی

فَرَشَ: نوین ، رایه خ ، راخراو، ناومال

فَرَشَ الْعِذَاءَ: ناوکه ف

فُرْشَةٌ - فُرْشَاةٌ: فلچه ، شتیکی

موویننی زیر دهم و ددانی پی

ده شوری و می که ورده ش کالای پی پاک

ده کریته وه

فُرْشَةُ الْأَسْنَانِ: فلچه ی دهم و ددان ،

سیواک، دهم پاکه ره وه

فُرْشَةُ الْحَلَاةِ: فلچه ی ریش تاشین

فُرْشَةٌ: دۆشه ک، سه رجیگه ، چه رچه ف

فُرْشَةٌ: جۆنیه تی راخستن ، بارو حالی

فَرَشَ بِأَعْدَائِهِ (مَایِینَ رَجُلِيهِ):

مه نکاوه کانی بلاو به رین کرد،

مه نکاوی فراوانی نا

فَرَشَ الدَّابَّةَ: قاچه کانی بلاوکرده وه

بۆ دۆشین

فَرَضَ الشَّيْءَ (شَقَّه - قَطَعَه): دپی ،

دایدپی، مه لی هینایه وه

فَرَضَ الْفُرْصَةَ (إِغْتَنَمَهَا وَقَازِبَهَا):

به هه لیزانی، قۆستییه وه، به هه لی داناو

به گه پی خست

فَرَضَ الْحَيَوَانَ: ماسولکه ی سنگو

پشتی شکا

فَرَضَ الْجِلْدَ (شَقَّه): قلیشانندی ، درزی

تیکرد، بپی

فَرَضَ - فَرَضًا (شَقَّ قَرِيصَتَهُ): هاواری

سینه ی کرد، ئیش و ژان ماسولکه ی

سنگو پشتی گرتیه وه

فَرَضَ الْفَقْلَ: نه خش و نیگاری تیا

دروستکرد

فَرَضَاءَ: بۆیه و ره نگی سوور، توو،

ناوکی تری

فَرَضَاءَ مِنَ الْفُوقِ: نه و حوشرانه ی

له سووچیکدا ده وه ستی و کاتی دهوری

حه وزه که چۆل ده بیته نه و جا دیت و ئاو

ده خوانته وه

فَرُصَةٌ: نه و نه خۆشیه ی ده دات

له بپرپه یه کی پشت و قه مپووری

لیدمه که ویکته وه

فَرُصَةٌ: مه ل ، ریکه وت، ده رفته ،

نۆره ، سه ره، شانس ، به خت

فَرُصَةٌ فِي الْمَدَارِسِ (إِسْتِرَاحَةٌ): پشوو،

کاتی پشوو ، پشووی قوتابخانه

فَرَضَ الْأَمْرَ (قُدْرَةً): وای دانا ،

قه بلانی، گریمانه ی کرد، وای هات

به بیردا ، هینایه پیش چاوی ، وای

بۆچوو

فَرَضَ الْخَشْبَةَ: درزی تیکرد، دای هینا،

قلیشانی ، شه قی کرد

فَرَضَ الْأَحْكَامَ (سَنَّاها): یاسای دانا،

یاسای ده رکرد

فَرَضَ الْأَمْرَ (أَوْجَبَهُ)؛ سه پاندى، دايِنا
 فَرَضَ لَهُ (خَصَّهُ بِهِ)؛ تاييه تمه ندى كرد
 بۆى، پى تاييه ت كرد
 فَرَضَ لَهُ فِي الْعَطَاءِ (قَدَّرَ لَهُ نُصَيْبًا)؛
 بشكو به شتى بۆ دانا
 فَرَضَ الْقَاضِيُ فَرِيضَةً (قَدَّرَهَا
 وَأَوْجَبَهَا)؛ مه لىسه نگاندى سه پاندى،
 تاوتوى كردو دايِنا
 فَرَضَ اللَّهُ الْأَحْكَامَ عَلَى عِبَادِهِ (سَنَّهَا
 وَأَوْجَبَهَا)؛ دايِناو سه پاندى، كىشايو
 به پىويستى گيِرا
 فَرَضَ الْحَيَوَانُ (كَبِيرَ وَأَسْفَى)؛ پىربوو،
 به سالآچوو، ته مهنى كرد
 فَرَضَ الْخَشْبَةُ؛ به ش به شو پارچه
 پارچه بوى
 فَرَضَ الْأَمْرَ؛ سه پاندى، چه سپاندى،
 به پىويستى دانا
 فَرَضَ؛ قه بلاندى، دانان، به ربوره،
 سه پاندى، فرمان، پىويستى، شهوى
 مَرُوفٌ له سه رخوى به پىويستى ده گيِرى
 فَرَضَ (فِي الْإِسْلَامِ)؛ شهوى خواوه ندى
 به پىويستى گيِراوه له سه به نده كانى،
 به جيهيتنانى فرمانى خوا
 فَرَضَ مَدْرَسِيَّ (وَأَجَبَ)؛ كارو فرمانو
 پىويستى قوتابخانه، شهركى داواكراو
 له لايه ن ماموستايانه وه له قوتابيان
 فَرَضَ - فَرَضَةً (حَزْ - فَتْحَةً)؛ درز، قلش،
 كه لىن، ده لاقه
 فَرَضًا؛ گريمان، باوايى، به شكو،
 به لكو، بابلىن، باوا دابنينى،
 له به ربوره، ته قا، داده نيِتن
 فَرَضِيَّ (تَقْدِيرِي)؛ وادانراوى،
 گريمانه، خه يالوى

فَرَضِي؛ داناو شاره ز له زانبارى فه رزو
 داواكراو
 فَرَطَ (سَبَقَ - تَقَدَّمَ)؛ پيشكهوت،
 برديه وه
 فَرَطَ فِي الْأَمْرِ (قَصَرَ)؛ كه مته رخه مى
 نواندى، كه مته رخه م بوو، به پىوى
 پىويست نه چوو به ده ميه وه
 فَرَطَ مِنْهُ كَلَامٌ (سَبَقَ بِغَيْرِ رُؤْيَا)؛ مه ر
 له خوو قسه ده ره پاندى
 فَرَطَ إِلَى سَيْفِهِ (أَسْرَعَ إِلَى سَلِّهِ)؛ خيرآ
 شمشيِرى ده رمينا، مه ليكيِشا
 فَرَطَ عَلَيْهِ فِي الْقَوْلِ (أَسْرَفَ)؛ زدى
 گوت، فره دوان له بارديه وه، پىوى
 داگرت له سه رى
 فَرَطَ إِلَيْهِ رَسُولًا (قَدَّمَ وَأَعَجَلَهُ)؛
 پيشكه شى كرد، بۆى پيشخست
 فَرَطَ لَهُ وَلَدٌ (سَبَقَهُ إِلَى الْجَنَّةِ)؛
 منالتيكى مردو به ره له خوى پيشى كهوت
 بۆ به هشت
 فَرَطَ الْعَقْدَ وَالْعَنْقُودَ وَخَوْفَهُمَا؛
 ده نكه كانيان په رته وازه بوون، له يه ك
 جيا بوونه وه
 فَرَطَ مِنْهُ (ذَهَبَ وَضَاعَ)؛ لى ونبوو،
 له ده ستي چوو، له كيسى دا
 فَرَطَ مِنْهُ الْقَوْلَ؛ له ده مى ده رچوو،
 له ده مى ترازا
 فَرَطَ (ضَيَعَ)؛ ونى كرد، په نهانى كرد
 فَرَطَ الْبِرَّ (تَرَكَهَا حَتَّى يَعُودَ إِلَيْهَا
 مَاؤُهَا)؛ وازى ليهيتنا تا ناوى تى
 بيته وه
 فَرَطَ فَلَانًا (قَدَّمَ)؛ پيشى خست
 فَرَطَ فِي الشَّيْءِ (قَصَرَ وَأَظْهَرَ الْعَجْزَ
 فِيهِ)؛ كه مته رخه م بوو، ناتوانبوو،
 چهوت به كارى ميِتا

فَرَطَ عَنْهُ (أَهْلَهُ وَكَفَّ عَنْهُ): ريگه‌یدا،

وازی لیته‌ینا، ده‌ستبردارى بوو

فَرَطَ إِلَيْهِ رَسُولًا (أَرْسَلَهُ): نوینه‌رى نارد

بق لای

فَرَطَ اللَّهُ عَنْهُ مَا يَكْرَهُ (نَحَاهُ عَنْهُ):

دور یخسته‌وه لی، ئه‌وه‌ی پیی

ناخۆش بوو به‌دووری گرت لی

فَرَطَ: له‌پاده کردنه ده‌روه،

له‌راده‌ده‌رى کرد، توندی، هیژ، تین،

تاو، له‌سنوور ده‌رچوون

فَرَطَ الْإِخْسَاسَ: نه‌وپه‌پى مه‌ست

فَرَطَ (سَفَحَ الْجَبَلِ): چله‌پۆی شاخ

فَرَطَ: پادا‌شتی پیشکە‌وتوو، خه‌لا‌تی

فَرَطَ مِنَ الْأُمُور: کارى له‌راده‌به‌ده‌ر،

له‌سنوور تێبه‌ریوو، واز‌لیته‌ینراو

فَرَطَاسَ (الْعَرِيسُ): پان‌و‌به‌رین،

گوشادو فراوان

فَرَطَحَ: بلا‌وى کرده‌وه، پانى کرده‌وه

فَرَطَسَ الْخَنْزِيرَ: لووتى درێژ‌کردو

بو‌نی‌کرد، مه‌لى مژى

فَرَطَسَ مِنَ الْخَنْزِيرِ (أَفْهَ): لووتى

به‌راز

فَرَعَ الْجَبَلَ (صَعَدَهُ): پیامه‌ل‌زنا،

سه‌رکه‌وت به‌سه‌ریا

فَرَعَ الشَّيْءَ (طَالَ وَعَلَا): درێژ‌بوو،

به‌رزبووه‌وه، بالا‌بوو

فَرَعَ الْأَرْضَ (جَوَلَ فِيهَا): گه‌شتی

پیا‌کرد، پیا‌یدا سوو‌پا‌یه‌وه

فَرَعَ بَيْنَ الْمُتَخَاصِمِينَ (فَصَلَ بَيْنَهُمْ):

دادو‌ه‌ری‌کرد له‌نیوانیاندا، له‌یه‌ک‌دی

جیا‌کردنه‌وه، چاک‌سازی کرد

له‌نیوانیاندا

فَرَعَ الْوَادِي (قَزَلَهُ): دابه‌زی، هاته

خواره‌وه

فَرَعَ الْقَوْمَ (عَلَاهُمْ بِالشَّرَفِ أَوِ الْجَمَالِ):

له‌مال‌و جوانیدا له‌وبالا‌تر بوو

فَرَعَ رَأْسَهُ بِالْعَصَا: به‌گۆچان لییدا،

سه‌رى دا‌گرت‌ه‌وه

فَرَعَ - فَرَعًا: مو‌ی قزى نۆد بوو

فَرَعَ فِي الْجَبَلِ: سه‌رکه‌وت به‌سه‌ر

شاخه‌که‌دا

فَرَعَ بَيْنَ الْمُتَخَاصِمِينَ: چاک‌سازی کرد

له‌نیوانیاندا، ناشتی کردنه‌وه

فَرَعَ مِنَ الْأَصْلِ الْمَسَالِكَ: ده‌رى مه‌ینا،

لی کرده‌وه

فَرَعَ بَيْنَهُمْ: جیا‌وازی خسته

نیوانیان‌ه‌وه، دو‌وبه‌ره‌کی نایه‌وه

له‌نیوانیاندا

فَرَعَ الْأَرْضَ: پیا‌یدا گه‌را، گه‌شتی کرد

فَرَعَ: لق، په‌ل، به‌ش، که‌رت، که‌ل،

گولیف، لك، لځ، لاخ، چقل

فَرَعَ الشَّجَرَةَ (أَغْصَانُهَا): په‌لو‌لقى

دره‌خت، لقو‌پۆپ، په‌لو‌پۆ

فَرَعَ الْقَوْمَ (شَرِيفُهُمْ): پیا‌وما‌قو‌ول،

شکو‌مه‌ندو‌ریژ‌داریان

فَرَعَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (أَعْلَاهُ): پۆپه، لو‌تکه،

سه‌روه

فَرَعَ الْمَرْأَةَ (شَعَرَهَا): قزى ئافه‌رت،

موه‌که‌ی

فَرَعَ الْأَذْنَ: سه‌رى گو‌ی، لای سه‌رو‌ی

گو‌پچکه

فَرَعَ: یه‌که‌م به‌ره‌م‌ونه‌وه‌ی حو‌شترو

مه‌رو له‌تافی نه‌فامیدا بق‌خواکانیان

سه‌رده‌به‌ی

فَرَعَاءَ: درێژ، بالا، پرقزو‌موو

فَرَعَةً: سه‌رو‌ی ریگه‌ویان، لو‌تکه‌و

چله‌پۆی، شاخ، ته‌پکه‌که‌ی

فَرَعَنَ الرَّجُلُ (تَكَبَّرَ): خوی به گه وره زانی، خوی به زلو گه وره زانی، زۆرداریوو
 فَرَعْنَةُ (الدَّهَاءُ وَالْفَكْرُ): زیره کی، دانایی، لیژانی
 فَرَعَوْن - فَرَعَوْن - فَرَعَوْن: نازناوی پادشاکانی سهرده می کۆنی میسره و له بنه پره تیشا له میسر پی ئی ده و تریت (پرعو) و به مانای مال و لانه ی مه زن هاتوو، زۆردار، سته مکار، مافخۆر، دیکتاتور، سهرکه ش
 فَرَعِي (جَزِينِي): لاوه کی، ناسهره کی، واژوی سهره کی و بنه پره تی به
 فَرَعُ الشَّيْءِ (خَلَا): به تالوو، چۆل بوو، خالی بوو، فالابوو، هیچی تیا نه ما
 فَرَعُ لَهُ وَإِلَيْهِ (قَصَدَهُ): گرتیه بهر، مه بهستی بوو، بۆیچوو
 فَرَعُ مِنَ الشَّيْءِ (أَلَمَهُ): ته و او یکرد، گه یاندی به پایان، کۆتایی پی هینا
 فَرَعُ عَلَيْهِ الْمَاءُ (صَبَّهُ): رشتی، قلپی کرده وه
 فَرَعُ دَمَهُ: خوینی به مه واته رزا، هه روا بۆی
 فَرَعُ عَلَيْهِ الْمَاءُ: ناوی رشت به سهریا، ناوی کرد به سهریا
 فَرَعُ الرَّجُلُ فَرَوْعًا: مرد، گیانی سپارد، مهرگ هات به سهریا
 فَرَعُ مِنْ شَفْلِهِ: له کاره که ی بوه وه، ته و او بیوو
 فَرَعُ الصَّبْرِ أَوْ صَبْرَهُ (تَقَلَّدَ): نارامی له بهر برا، هیمینی و نارامی نه ما
 فَرَعُ (أَفْرَغَ - أَخْلَى): چۆلی کرد، بۆشی کرده وه، به تالی کرده وه

فَرَعُ الْمَاءِ عَلَيْهِ: رزانی به سهریا، کردی به سهریا
 فَرَعُ الشَّحْنَةِ (أَخْلَاهَا): خالی کرده وه، کاری کرد
 فَرَعُ فِي قَالِبٍ (سَبَّكَ): داپرشت، له قالی دا
 فَرَعُ الدَّمَاءِ (أَرَقَّهَا): رشتی، به هه ده رو فیرو رشتی
 فَرَعُ الْفَرَسِ (تَوَسَّعَ فِي سَبْرِهِ وَسُرْعَتِهِ): خیرایکرد، تیزپه و بیوو
 فَرَعُ الطَّفْنَةِ (إِسْفَتَ): گه وره بوو، ته شه نه ی سهند
 فَرَعُ - فَرَاغَ (خَلَّوْا): بۆشی، چۆلی، به تالی
 فَرَعُ: چۆل، به تال، خالی
 فَرَقَار: داریکی پته و توکم به دره نگ کرده گری
 فَرَقَجَ: چوست و چالاک بوو، چاپووکیوو
 فَرَقَجِين: جۆره پاقله یه که
 فَرَقَر (أَسْرَعَ وَقَارِبَ الْخَطَا): خیرایکرد، به له ی کرد، تیز بوو
 فَرَقَرَ فُلَانٌ (طَاشَ عَقْلُهُ): نه قلی له ده ستدا، بی ته قلو ژیری بوو، شانی کرد به بی ته قلی و ناژیریدا
 فَرَقَرَ الشَّيْءُ: مه لیوه راند، تیای برد، شکاندی، جوولاندی
 فَرَقَرَ فُلَانًا: که وته نیو نابویه وه، باسی نابوو نامووسی کرد
 فَرَقَرَ الرَّجُلُ فِي كَلَامِهِ (خَلَطَ وَأَكْثَرَ): مه له ی کرد، چه وتی کرد
 فَرَقَرَ اللِّجَامَ: جوولاندی تا له سهری دابکه نی

فرقر - فرقر: بولبول ، چۆله که یه کی
 بچکۆله یه
 فرقط الشيء: لهت لهتی کرد، پارچه
 پارچه ی کرد
 فرفور: لار ، گهنج ، تازه پینگه یشتوو ،
 چۆله که یه کی گچک
 فرقیر: جۆره رهنگیکه ، سووری تۆخ
 فرقیرین (فی الطب): له پزیشکیدا :
 رهنگیکه له شیکردنه وه و تاقیکردنه وه ی
 هیموکلوفیندا دهرده که ویت
 فرق بین الشیئین فصل ومیز أحدهما
 من الآخر: له یه کی جیاکردنه وه ،
 هه ریه که ی دوورگرت له ویت
 فرق بین الخصوم (حکم وفصل):
 دادوهری کرد له نیتوان نه یاراندا ، بریایدا
 له نیتواندا
 فرق بین المتشابهین (بین أوجه الخلاف
 بينهما): روه کانی جیاوازی به نیتوانیادا
 روونکرده وه
 فرق له عن الأمر (كشفه وبيئه):
 دهریخت ، روونی کرده وه ، تیشکی
 خسته سهر
 فرق له الطريق أو الرأي (استبان):
 بۆی روون بوه وه ، بۆیده رکه وت
 فرق الشيء (قسمه): بهشی کرد ، بهش
 بهشی کرد
 فرق الله الكتاب (فصله وبيئه): دیارو
 روونی کرده وه ، به دهریخت
 فرق فلاناً: له وجیابوو ، زۆر جیاوازیوو
 لی
 فرق الصبي (رأعه وأفرغه): ترسانی ،
 تزقانی ، زتوقی پرد
 فرق الشعر (سرحه): قزی دامینا ،
 خه تی تیخت

فرق الأمر لفلان: بۆی روونکرده وه ،
 تیشکی خسته سهر
 فرق (وزع): دابهشی کرد ، بهشی کرد
 فرق شعره (سرحه): قزی دامینا ،
 به ملولادا ، تانخۆکه ی تیخت
 فرق بينهم (أوقع الشقاق): ناکۆکی و
 ئاژاوهری تیخت ، کردنی به گزی یه کا ،
 تیکی دان
 فرق بين المتشابهين: له یه کی
 جیاکردنه وه
 فرق القاضي بين الزوجين (حكم
 بالفرقة بينهما): له یه کی جیا
 کردنه وه ، بهندی هاوسهرداری
 هه لوه شاندن به بریارک
 فرق الله القرآن: بهش بهش و جیا جیا
 دایبه زاند
 فرق الأشياء: بهشی کرد ، بهش
 بهشی کرد ، کهرت و بهشی کرد
 فرق الصبي (أفرغه): مناله که ی
 ترساند ، روحی برد
 فرق (فرغ): ترسا ، رایچله کان ،
 هه لسه می ، سه میه وه ، توقی
 فرق: جیاوازی ، جیایی ، پاشماوه
 فرق عملة (صرافة): جیاوازی دراو
 گزینی وه ، نرخی جیایی دراو
 فرق في شعر الرأس (تسريح):
 قزدامینان به ملولادا ، تابخۆکه
 تیخت
 فرق: ته په ، ته پۆلکه ، شه پۆلیکی
 بلندی دهریا ، بهشیکی جیاوازی
 له ههرشتیک ، کۆمه له منالیک ، جله وه
 مه پیک

فَرْقٌ - فَرْقٌ مِنَ الرِّجَالِ (الشَّدِيدُ الْفَرْعُ)؛

فره ترستوك ، زدر ترستوك و توقيو

فَرْقٌ (قَطِيعٌ)؛ ران ، گله ، رهوه ، پزل

فَرْقَاءُ؛ زنی لیوقلیشاو ، بالندهی سپی

فَرْقَاعُ (ضَرَاطُ)؛ ترکه ن ، تپن

فَرْقَانُ؛ قورنان ، تهورات ، بهلگه و

نیشانه ، هershینک جیاکه رهوهی نیوان

راستی و ناحه ق بیّت ، جیاکه رهوهی

حه لال له حه رام

فَرْقَةُ؛ جیاپوونه وه ، لیک جیاپوونه وه ،

لیک داپران

فَرْقَةُ؛ دهسته ، کزمل ، بهره ، تاqm

فَرْقَةُ عَسْكَرِيَّةٌ؛ لهشکر ، سوپا ، سپا ،

تیمکی سه ریازی

فَرْقَةُ مُوسِيقِيَّةٌ؛ تیپ ، تیپی موسیقا

فَرْقَةُ ثَمَنِيَّةٌ؛ تیپی نواندن ،

دهستهی نواندن

فَرْقُدُ (نَجْمٌ قَرِيبٌ مِنَ الْقُطْبِ الشَّمَالِيِّ)؛

ناوی نه سستیره یکه ، هه ساره یکه نزیک

به جه مسه ری باکور

فَرْقِعُ الشَّيْءِ (سَمِعَ لَهُ دَوِي)؛ دهنگی

ته قانه وهی هات ، ته قهی هات

فَرْقِعُ أَصَابِعِهِ؛ په نجه کانی ته قاند ،

فشاری خسته سه رو ته قاندی

فَرْقِعٌ فَلَانًا؛ ملی ته قاند ، کرته یه کی

له ملی خزی مینا

فَرْقَعَةٌ؛ ته قه ته قی ، ته قینه وه

فَرْكُ الشَّيْءِ - فَرْكًا (ذَلِكُهُ - حَكَّهُ)؛

خوردندی ، هه لی کران ، پروانی ، کرانی ،

سپی ، گلزفتی

فَرْكُ الْجَوْرِ؛ تو یکه که ی لیکرده وه

فَرْكٌ - فَرْكًا (كِرِهَ وَأَبْغَضَ)؛ رقی

لیبوه وه ، رقی لیله ستا ، خه شم گرتی

فَرْكٌ (بُغْضٌ)؛ رق ، قین ، ناکوکی

به تاییه ت له نیوان ژن و میژدا

فَرْكٌ؛ فره یکه ، دانه ویله یان هه ر

به رو بوو میکی تر که میشتا نه گه یشتبئی

فَرْكٌ مِنَ الْأَشْيَاءِ؛ شت و مه کی پاککراو

یان دهنگه که یان

فَرْكَاءُ؛ گوئی بیست و شل

فَرَمَ اللَّحْمَ (قَطَعَهُ قِطْعًا صَغِيرَةً)؛

کو تایی ، جنی ، قیمه ی کرد

فَرْمَانُ؛ فرمان ، بریار ، دهستور ،

ریتنامه

فَرْمَةٌ؛ کوته گزشتیکی پچوک

فَرْزٌ؛ فرین ، ته نوور ، کوورده ،

نانه واخانه ، سه موخانه

الْفَرْجُ؛ دانیش توانی نه وروپا

فَرْسٌ؛ شمشیر ، شیر ، نه وهی

ده دره و شیتته وه به هزی تیشک و

رووناکیه وه ، دهنگه هه نار ، گولی سوور

فَرْسِيٌّ؛ نانیکی خر

فَرْسِيَّةٌ؛ نانیکه هه ویره که ی به شیرو

رژن و شه کرده وه ده شیلری

فَرْهٌ - فَرْهًا؛ گالته ی پیگرد ، سووکابه تی

پیگرد

فَرْهٌ - فَرْهَةً (فَرْوَهَةٌ)؛ جوان بوو ،

قه شهنگ بوو ، سه رنج راکیش بوو

فَرْهٌ؛ گالته کردن ، شوخی

فَرْهَدُ الْفِلَامِ؛ داپژدراو جوان بوو

فَرْهَدُ نَفْسِهِ؛ زووی بقی هات ، تهنگه

گرتی

فَرْهَدٌ مِنَ الْفِلْمَانِ؛ لایو تیکسمپراوی

جوان ، بیچووی شیر

فَرُو (وَسْرُ): گولک، فەروو، کەول،
 کەلپۆس، پۆست، پیتستی هەندیک
 ئازەلی وەک ورج و پلنگ و رییو
 سمۆرەو... کە دەکرێت بە فەروە و پالتۆ
 فَرُو: پیتستی سەر، کەولەسەر، کەول،
 فەروو، کەلپۆس، پۆست، گولک
 فَرُوج - فَرُوجَة (فَرَجُ الدَّجَاجَة):
 بارۆکە، فەرۆج
 فَرُوح: خۆشحال، شادمان، شاد،
 دلشاد، کامەران
 فَرُور: هەلەات، راکردوو، یەکنێک زۆر
 رابکات، جیوه
 فَرُود: تەنیا، تاک، یەکتا، ئەو
 حوشرانە ی بە تەنیا دەلەوەرێن
 فَرُود: هەسارە ی رووناکی دەوری چل
 چران
 فَرُوسِيَّة: سوارچاکی، لێزان لەسواری
 نەسپداو بە خێوکردنی
 فَرُوق: مَرُوقی ترسنۆک، تۆقیو، زنوق
 چوو
 فَرِي (بُهت و تَحْيِير): سەرسام بوو،
 مەدهۆش بوو، تووشی سەراسیمە هات
 فَرِي: قلیشاو، سەرسام، سەراسیمە،
 مەدهۆش
 فَرِي مِنَ الْأُمُور: دروستکراو،
 هەلبەستراو، کاریکی سەر سوپەتێنەر
 فَرِيَّة: یەکجار شیر دۆشین
 فَرِيَّة: درق، بوختان، قسە بۆ
 هەلبەستن، درقو دەلەسە، بە دەمەو
 هەلبەستن
 فَرِيْد: تەنیا، تەنها، سەلت، سەلتو
 قووت، بێھاوتا، دانسقه، دەگمەن

فَرِيْدَة: گەومەر، گەومەری بەنرخ،
 مرواری، دوپ، گەردن بەندی نرخیار
 فَرِيْس: کوژاو، گرێبە که توند دەکرێ
 لەسەرێکی پەتەو
 فَرِيْسَة: نێچیر، راوکر، شکاری
 فَرِيْس: هاوێشی لە ئاودا، شەریکە ئاو
 فَرِيْسَة: ماسولکە ی شان و سنگ،
 رەگی گەردن
 فَرِيْس: حوشری بە سالاجوو
 فَرِيْسَة: ئەرك، فرمان، پیتووستی،
 فەرمانی خوداوەند لەسەر بەندەکانی
 فَرِيْسَة مِنَ الدَّوَاب: ئازەلی پیر، پیرە
 ئازەل
 فَرِيْقَاء: زەوییەك بە رویووم
 بەرەمەكە ی ناگاتە خەرچکراو
 لەسەری
 فَرِيغ: بەرین، گوشاد، فراوان
 فَرِيغٌ مِنَ السَّهَامِ وَالسَّكَاكِينِ
 وَتَحَوُّهَا (الْعَاد): تێو چەقوی تێز
 فَرِيْقَة: زامێك خۆیانی لە بەر بېروات،
 شەلتە یەك زۆر ئاو بگرت
 فَرِيْق: کۆمەل، بەرە، تیپ، دەستە،
 گەل، پۆل، ران، رەو
 فَرِيْق (فِي الْعِلُومِ الْعَسْكَرِيَّة):
 پلە و پایە یەکی سەربازییە
 فَرِيْك: پراو، کڕپێنراو، سڤاو،
 خۆراکێکە لە گەنم دروست دەکرێ
 فَرِيْكَة: دوو رەگی ژێر زمان کە زمان
 وابەستە یە پێوەیان
 فَر (فَرَع - اضْطَرَب - وَثَب): داچلەکی،
 ترسا، ترقی، راجلەکی، راجەنی،
 شلەژا، شپۆزەبوو، قەلەم بازیدا

فَرْعٌ عَنِ الْأَمْرِ (تَنْحَى وَعَدِلَ): دود

که و ته وه ، لاجو ، رژی

فَرْ الرَّجُلِ فَرَارَةً وَفُرُوزَةً نَشَطَ وَتَوَقَّدَ:

چوست و چالاک بو، که رم و گوپیو

فَرْ فُلَانًا - فَرَا (أَفْرَعَهُ وَأَزْعَجَهُ):

ترساندی، توقانی، روحی برد

فَرْ: چه له نگ، مه ردومی چوست و چالاک،

چابوک، مانگای کیوی

فَرَاغَةً: داهول، ترسنوک، ترسینه،

توقینه

فَرْزَةٌ (وَبْنَةٌ): داجله کین، راپه پین،

ترساندن، راجه نین، له رزین

فَرَزَ الثَّوبَ (شَقَّهُ): شه قی برد، ته قانی،

دپی، کونی کرد

فَرَزَ الشَّيْءَ (صَدَعَهُ وَفَرَّقَهُ):

جیا جیای کرد، بهش بهشی کرد

فَرَزَ الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ (فَصَلَهُ وَفَرَزَهُ):

جیای کرده وه، له یه کی جیا کرده وه

فَرَزَ - فَرَزًا (بَانَتْ فِي ظَهْرِهِ أَوْ صَدْرِهِ):

له پشتی یان سنگیا دهر کهوت

فَرَزَ وَأَفَرَزَ الشَّيْءَ (فَتَّهَ): بهش

بهشی کرد، پهرشو بلاوی کرده وه،

باره پاره یی کرد، لهت له تیکرد

فَرَزَ - فَرَزًا (شَقُّوقٌ وَصُدُوعٌ): درز،

ته قین، شهق بردن، قلیش، کهرت

تیببون

فَرَزَ - فَرَزًا (خَرَجَ عَلَى ظَهْرِهِ أَوْ صَدْرِهِ

عُقْدَةً): له پشت یان سینه یدا گریو

لوویه ک دهرهات

فَرَزَ: بیچوی پلنگ

فَرَزَاءُ: ئافره تی گوشتنی جوان و

شووخ و شهنگ، گوشتنی داپیراو،

تیگه یشتوو، حالی

فَرْزَةٌ: گریو لوویه کی که ورده یه له سنگ

یان پشت دهر دیت، ریگه یه کی به رین و

فراوان

فَرْزَةٌ (الشَّق): قلیش، دپاوی

فَرْزَةٌ: شکندی، له تیکرد، درزی تیکرد

فَرْزَةٌ بِالْفَصَا ضَرْبُهُ بِهَا عَلَى ظَهْرِهِ):

به گۆچان له پشتی دا، پشتی داگرتوه

به گۆچان

فَرْعٌ (خَافَ): ترسا، زه نه قی چوو،

توقی، داجله کی، سله میه وه

فَرْعٌ إِلَيْهِ (لَجَأَ إِلَيْهِ): هاواری بۆ کرد،

به نای برده بهر، هانای بۆ برد

فَرْعٌ مِنْ نَوْمِهِ (هَبَّ - ائْتَبَهَ): راپه پی،

راچله کی، بیدار بوه وه، به ئاگا هات

فَرْعُ الْقَوْمِ (أَغَاثُهُمْ وَنَصْرُهُمْ): فریایان

کهوت، سه ریخستن، پالپشتی کردن

فَرْعٌ - فَرْعًا لِمَجِي فُلَانٍ (تَأَهَّبَ لَهُ):

خوی بۆ ئاماده کرد، ئاماده باشی

وه رگرت

فَرْعٌ (خَوْفًا): ترسانی، توقپانی،

زه نه قی برد

فَرْعٌ عَنْهُ (كُشِفَ عَنْهُ الْفَرْعُ وَأَزِيلَ):

ترسو و بیم له سر دلی لابرا، ترسی

نه هیلرا، ئارام کرایه وه

فَرْعٌ: ترس، بیم، په نابردنه بهر،

هانابردن، هاواری فریاگوزاری لیتهان

فَرْعٌ: ترساو، توقیو، په نابهر،

هاوارکه ر

فَرْعَةٌ مِنَ الرِّجَالِ (الَّذِي يَفْرَعُ مِنْهُ

النَّاسُ كَثِيرًا): نه وه ی خه لکی نقد لی

ده ترسن

فَرْعَةٌ مِنَ الرِّجَالِ (الَّذِي يَفْرُغُ مِنَ النَّاسِ كَثِيرًا)؛ يه کتیک زور له خه لکی بترسیت،

ترساو، توقیر

فَرْعَةٌ (تَعَاوَنَ)؛ داکوکی، زگار،

هره وهز، نیلجاری

فَرْقَرَهُ (أَرْعَجَهُ وَطَرَدَهُ)؛ هه راسانی کرد،

بیزاری کرد، دهریبه پان، دهریکرد

فَسَا

فَسَا - فَسَوًا وَفَسَاءً (أَخْرَجَ رِيحًا بِلَا صَوْتِ

يُسْمَعُ)؛ بایه کی لیبه ربوه وه، بایه کی

بیده نگی لیبه ربوه وه، تسی کهد

فَسَاءً؛ تسکه ن، تسن

فُسَاحٌ؛ شوین جیگه ی فراوان، فراوان،

به رین، بلو، گوشاد

فَسَادٌ (تَلَفٌ - تَفَقُّنٌ)؛ رزین، رزان،

خراب بوون، بوگه ن کردن، بو نکردن،

تیکیچوون

فَسَادُ الْأَخْلَاقِ (إِنْحِرَافٌ)؛ ره وشت و خوو

تیکیچوون، خراب بوون، بی تابوویی،

به درپه وشتی

فَسَادُ الطَّعَامِ؛ خراب بوونی خواردن،

نه شیاوو گونجانی بو خواردن

فُسَاطٌ؛ سه یوان، ده وار، چادر،

ره شمال، خیتوه

فَسَافِسٌ؛ جانه وه ریکی گچکه ی پیسی

بو ن ناخوشه

فُسَاقٌ؛ خراپه کار، به درپه وشت

فَسَالَةٌ؛ را لاواز کزی، نافه و به لایه که

دیت به سه ر میوداو هه لده وه ری

فَسَالَةٌ مِنَ الْحَدِيدِ وَنَحْوَهُ؛ نه وه ی لی

ده بیته وه له کاتی کوتین و لیدانیدا

فَسَا الثُّوبُ؛ شوپی کرده وه،

به ریدایه وه، له زه وی خشا

فَسَا فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ مَنَعَهُ)؛ ریگه ی

نه دا، ری لیگرت، یاساگی کرد لی

فُسْتَانٌ؛ کراس، عه زیزی، ته نوره،

چاکه ت و ته نوره، قات

فُسْتُقٌ - فُسْتُقٌ؛ بسته، فستق، شتیکه

وه که چه قاله سویر ده کری و ده خوری،

بسته ی کتیکه

فُسْتُقِي اللَّوْنِ (بِلَوْنِ الْفُسْتُقِ)؛ سه وزی

کال، ره نگی فستقی

فَسَخَ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ (وَسَخَ لَهُ لِيَجْلِسَ)؛

جی ی کرده وه، شوینی بو کرده وه بو

نه وه ی دابنیشی

فَسَخَ لَهُ الْأَمِيرُ فِي السَّفَرِ (أَذَنٌ)؛

ریگه ی دا، بواری پندا

فَسَخَ الشَّيْءَ (بَسَطَهُ)؛ رایخست، بلای

کرده وه، گوشادی کرد

فَسَخَ لَهُ فِي السَّفَرِ؛ جه وازی سه فره ی

بو دره هینا

فَسَخَ الْمَكَانَ (إِتْسَعَ)؛ فراوان بوو،

گوشادیبوو

فَسَخَ لَهُ مَكَانٌ؛ جی ی کرده وه، جی ی

بو کرده وه، ری دا، بواریدا، ته کی دا

فَسَخَ الْمَكَانَ (وَسَّعَهُ)؛ فراوانی کرد،

جیگه که ی فراوان و پان کرد

فَسَخَ وَلَدَهُ (أَخَذَهُ لِلزَّهْوَةِ)؛ بردی بو

گه پان، گه پانی

فَسَخَ؛ پاسپورت، جه واز، به لگه نامه ی

سه فره ری پیدان و گواستنه وه

له ولاتیکه وه بو ولاتیکی تر

فُسْحَةٌ؛ فراوانی، شوینی کراوه و پان،

گه شت، سه بران، گه پان، سکچوون

فَسَخَ (نَقَضَ - فَصَلَ)؛ هه لیوه شانده وه،

تیکیدا، لیکی جیا کرده وه، ترازانی

فَسَخَ الرَّجُلُ (ضَعُفَ وَجْهَهُ): لاوازیوو،

کزبوو، زه بون بوو

فَسَخَ الرَّأْيَ (أَفْسَدَهُ): تَنكِيدَا، شَيَوَانْدِي

فَسَخَ الْأَشْيَاءَ (فَرَّقَهَا): كَهَرَتْ

كه رتی كرد، بهش بهشی كرد

فَسَخَ الْمَفْضِلَ (أَزَالَهُ عَنْ مَوْضِعِهِ مِنْ ضَعْفٍ

كَثْرٍ): له جی بی برد، بی شكندن له جی

چوو، له خرتكه چوو

فَسَخَ الْبَيْعَ أَوْ الْعَقْدَ: هه لیوه شانده وه،

به تالی كرده وه، پوچی كرده وه

فَسَخَ الثَّوْبَ عَنْ نَفْسِهِ (طَرَحَهُ):

فری دی، دایكه ند، له خوی كرده وه

فَسَخَ الشَّيْءَ (فَرَّقَهُ): هه لیوه شانده،

بالوی كرده وه

فَسَخَ (مَرَّقَ): دپانی، لیکی كرده وه،

پوانی، دپانی

فَسَخَ السَّمْلَ (مَلَعَهُ): خوی كرد،

خوی پیوه كرد

فَسَخَ الرَّأْيَ وَالْخَوَافَ (فَسَدَ): راخراپ بوو،

بۆچوونی ناچۆدبوو، باش نه بوو

فَسَخَ: هه لوه شانندن، تینکچوون،

له جی چوون، له خرتكه چوون

فَسَخَ (قَطَعَهُ): پارچه، كه رت، بهش

فَسَدَ: بۆنیکرد، بۆگه نیکرد، گه نی،

خراپی كرد، تینکیدا

فَسَدَ الْعَقْدَ (بَطَلَ): به تالی كرده وه،

پوچی كرده وه

فَسَدَ الْأُمُورَ إِضْطَرَبَتْ وَأَدْرَكَهَا الْخَلَلُ):

بشپووی و ناړتکی رووی تینکرد

فَسَدَ نَفْسِي (أَفْسَدَ): خراپه ی كرد،

به دره وشتی نواند

فَسَرُ الشَّيْءِ (وَضَعَهُ): روونی كرده وه،

تیشکی خسته سر

فَسَرَ الْكَلَامَ: واتاکی ده رختست،

روونی كرده وه

فَسَرَ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ: ته فسیری قورئانی

پیروزی كرد، راشه ی كرد، تیشکی

خسته سر

فَسَرَهُ تَفْسِيرًا: ته فسیری كرد، روونی

كرده وه، تیشکی خسته سر

فُسْطَاطٌ: سه یوان، چه تر، چادر،

میسری دیرین كه له لایه ن (عه مر) ی كوی

(عاص) وه - ره زای خوای لیبیت -

دروست كرا، كومه لو گرۆه یك

له خه لکی

فُسْطَانٌ: ته نوره، جلو بهرگی ژنان،

كراس

فُسْفَاسٌ: فره بی ته قل، روه کیکی

سه وزی بۆن ناخۆشه و گولیکی سپی

ده گری له گری ئاوو سه رچاوه

ده پویت

فُسْفَسٌ فَلَانٌ (إِسْتَدْحَمَقَهُ): زۆر

بی ته قلیبوو، رۆچوو له بی نه قلیدا

فُسْفَسٌ: مالتیک به مه پمه پی رهنگاو

رهنگو نه خشدار راز تیرابیت وه

فُسْفُوسَةٌ: گچكه دوومه ل

فَسَقَ (فَجَرَ - ضَلَّ): خراپه ی كرد، کاری

ناپه واو خراپی كرد، له ری راست

لا پیدا، وێل بوو، له ری راست چوه

ده ره وه، گومرپوو

فَسَقَ كُلُّ ذِي قِسِرٍ: تو تیکه کی

لیکرایه وه، ناوکی ده رختست

فَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ (خَرَجَ عَنْ طَاعَتِهِ):

له گو تیرایه لی په روه ریدگار چوه ده ره وه،

یاخی بوو

فَسَقٌ - فُسْقًا وَفُسُوقًا: ستمی کرد، زرداری نواند، له پښای خوداوه نند چوه دهره وه
 فُسْقٌ (كُذِّبَ): به دروی خسته وه
 فُسْقٌ (فُجُورٌ): خرابه کردن، کاری خراب، داوین پیسی، دهست تیکه لکردن، لاقه کردنی ناشیاو
 فُسْقٌ - فُسَاقٌ - فُسَيْقٌ: همیشه خرابه کار، یه کتک همیشه خرابه و کاری نابه جی نه نجام بدات
 فُسْقِيَّةٌ - فُسْقِيَّةٌ: حوز، گولاو، به نداو، جوړنه ی دهستنویژ گرتن
 فَسْكَالُ الْفَرَسِ (جَاءَ فِي السَّبَاقِ آخِرًا): له پیشبرکی که دا له دواوه بوو، کورتایان بوو، قپه بوو
 فَسْكَوْلٌ: نه و نه سپه ی کوتای نه سپه کانه له پیشبرکیدا
 فَسْكَوْلٌ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی شوینکه وته ی پیشین، شوینکه وته ی دواوین
 فَسَلُ الصَّبِيِّ (فَطَمَهُ): له شیر بریه وه
 فَسَلُ الْفَسِيلِ (غَرَسَهُ): ناشتی، روانی
 فَسَلُ الرَّجُلِ (جَبَنَ وَرَدَلُ): ملکه چ بوو، سه رشیواو بوو، رسواو ترسنوک بوو
 فَسَلُ الشَّيْءِ (أَرَذَلَهُ وَزَيَّفَهُ): ساخته ی کرد، ته زویری کرد
 فَسَلُ الرَّجُلِ (فَتَّهَ وَكَسَرَ نَشَاطَهُ): ساردی کرده وه، چالاکی شکاند، له چوست و چالاکی خست
 فَسَلٌ: شوول و توولی میو کاتی لیده کریته وه بق رواندن
 الْفَسَلُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (الرَّذَلُ الرَّدِيءُ): خراب و ناجوری هر شتیک

فَشٌ: نادان، گیز، نه فام، گه مژه، گیل، که ودهن
 فُسُولَةٌ: سستی له کاروباردا، که می پیاو هتی و جوامیری، جوړتکه له نه خوشیه کانی نه شو نماو له به دخوراکیه وه دروست ده بیت
 فُسَيْحٌ (مُسَيِّحٌ): فراوان، پان، به ره لا، کراوه، به رین، گوشاد، وراق، پهل
 فُسَيْحٌ (سَمَكٌ مَمْلُجٌ): ماسی سویرکراو
 فُسَيْدٌ: تیکدر، خرابه کار
 فُسَيْفِيَسَاءٌ: کاشی ره نگاو ره نگ، نه خش و نیگاری ره نگین
 فُسَيْلَةٌ: خه لقی دارخورما، فه سیل، براله، خه لف، نه مام، وه چ
 فُسَيْلُوجِيَّةٌ: فیسولوی
فَشٌ
 فَشٌ (نَفَخَ نَفْخًا خَفِيْفًا): که میک ناوسا، هه لسا، به رزبوه وه
 فَشٌ الْوَرَمِ (خَفَّ وَهَبَطَ): نیشته وه، فش بوه وه، ته قانی، فشی کرده وه
 فَشٌ الْمَنْفُوحِ (فَرَّغَ): فشی کرده وه، نیشانیه وه، ته قانی
 فَشٌ غَلَّةٌ فِيهِ (أَظْهَرَ مَا يَكُنُهُ مِنْ عَثَبٍ): گله بیه کی زوری لیکرد، چی هه بوو
 هه لی رشت، داخی دلی رشت
 فَشٌ الْقَفْلِ (فَتَحَهُ بِفَيْرٍ مِفْتَاحِهِ): به کللیکی تر کردیه وه، له کردنه وه بیدا
 کتلونیک دیکی به کارمینا
 فَشٌ الْقَرَبَةِ وَنَحْوَهَا: نه و ناو هه وایه ی
 تیایدابو دهریکرد
 فَشٌ غَلِيلَةٌ: توپه بیه که ی نیشته وه، دامرکایه وه، خه شمو قینی نیشته وه

فَش الضَّرْع (حَلَبَ جَمِيعَ مَا فِيهِ) :

سهرجه م شیرده که ی دوشی ، دهریهنا
فَش : که ودهن ، که مژده ، گیل ، گولاو ،
زه لکاو

فَشَا (إِنْتَشَرَ) : بلابووه وه ، تهنیه وه ،
پهرش بوو

فَشَا الْخَبَرَ (ذَاعَ) : ههواله که بلابووه وه ،
راگه یه نرا ، دهماو دهم که وت

فَشَا السِّرُّ (ظَهَرَ) : ناشکرابوو ، زانرا ،
دهرکه وت ، به دهرکه وت ، هاته پوو ،
داکه وت

فَشَا الْمَرَضَ (إِنْتَشَرَ) : بلابووه وه ،
نه خووشی و دهر داکه وت ، په تا
بلابووه وه

فَشَا أَنْفَامَهُمْ (كَثُرَتْ) : زوریون ،
زیادیان کرد

فَشَا عَلَيْهِ أُمُوهَ : کاروباره کانی
زوریون و نه یزانی به کامیان دهست پی
بکات

فَشَاءَ : زوریوونی مال و سامان ،
زیادبوونی ، مال و سامان ، دارایی ،
دهسته لاتی نابووری

فَشَّاشٌ : دهستېر ، نه وه ی هله دهستیت
به کردنه وه ی دهرگای داخراو
به کلیلکی تر

فَشَّاعٌ : پینه دهریت له کونی مهشکه ،
گیایه که له بنی دارو درهختا دهردی و
پیایدا هله دهچی و تیکی ده دات

فَشَّاعٌ : بریتیه له وه ی دوو پیاو ریک
بکه ون له سهر نه وه ی هریه که یان
کیژی نه وی تر یان خوشکی ماره به پی
له یه ک و نه و گورینه وه یه ش له جیاتی
ماره بی بیت نه مه ش له کاتی نه فامیدا
باو بوو کاتی نیسلام هات یاساغ و

حهرام کرا ، تهمبه لی ، ته وه زه لی
فَشَّاعٌ : دار ، درهخت

فَشَّةٌ (الرَّئِةُ) : سی ، کژنه دنامی
هه ناسه کاتی دهنیشیتنه وه و هه وای تیا
نامینیت

فَشَجَّ - فَشَجَأَ (فَرَجَ بَيْنَ سَاقَيْهِ لِلْبَوْلِ
وَلِغَيْرِهِ) : هه ردوو قاجی بلاکرده وه بۆ
میز کردن یان بۆ ههرشتیکی تر

فَشَجَّ (لَطَمَ) : لیتیدا ، پیاکیتشا ،
دایگرته وه

فَشَجَّ (أَرْخَى مَفَاصِلَهُ) : جومگه کانی
خاوکرده وه ، خوئی کیتشایه وه

فَشَخَّ (جَرَحَهُ) : برینداری کرد ،
زامداری کرد

فَشَخَّ الشَّيْءَ (إِنْتَشَرَ) : بلابووه وه ،
په خش و بلا بووه وه

فَشَخَّ غَيْرَهُ (عَلَاهُ وَغَطَّاهُ) : زالبوو
به سهریا ، گرتیه وه ، دایپوشی

فَشَخَّ بِالسُّوْطِ : به قامچی لیتیدا ،
دایگرته وه

فَشَقَّةٌ : شتیکه وه ک لۆکه وایه له نیو
قه دی هه ندیک دارودرهختا

فَشَفَّاشٌ : پۆشاکیک قایم نه چنرابیت و
زوو هه لپوه شیت ، شاش ، فشکه ر

فَشَفَشَ (ضَعَفَ رَأْيَهُ) : راو بۆچوونی
لاوازو کزبوو

فَشَفَشَ فِي قَوْلِهِ: دروِیکرد، راستگو

نه بوو

فَشَفَشَ الْمَاءَ وَبِهِ: ناوِپشتینی کرد، ناوی

پیاکرد، رشتی

فَشَقَّ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ): شکاندی،

له تیکرد، کهرت کهرتی کرد

فَشَقَّ: رایکرد، رژی، هاتوچوی ههوا

له مابهینی ئەمو ئەودا

فَشَقَّ الظُّلُمَ: شاخهکانی پهل و دور

له یه که بوون

فَشَكَ: فیشه، گولله، فیشهنگ،

شهنگ، گوللهی توپ و تفهنگو

ده مانچهو..

فَشَلَ لِحْيَتَهُ (نَفَشَهَا): گفو بژی کرد،

بلاوی کرد

فَشَلَ خَارَ عَزْمِهِ - لَمْ يَنْجَحْ: رووخا،

ورهی بهردا، ئیرادهی نهما،

سهرنه کهوت، نهی پیکا، نهی مینا،

نسکۆ هات به سهریا

فَشَلَ عَنِ الْأَمْرِ (هُمْ بِهِ ثُمَّ نَكَلَ عَنْهُ):

ویستی بیکات به لام لی سارد بووهوه،

بۆی نه کرا

فَشَلَ فِي عَمَلِهِ (أَخْفَقَ): سهرنه کهوت

له کاره کهیدا، شکست هات به سهریا

فَشَلَ (جَبَانَ): ترسنۆک، توقیو،

رووخاو، نوشوستی

فَشَلَ (خَبِيَّةً): سهرنه کهوتن، کهوتن،

رووخاندن، تیشکاندن، بۆنه هاتن، تی

نه مینان، نسکۆ هاتنه دواوه،

ناثومییدی، ناکامی

فَشَلَ: په ردهی که زاوه، شتیکه وهک

راخه رایه له نیو که زاوه دا بۆ دانیشتن

فَشَوُ (نَشَر): بلا بوونه وه، ناشکرا بوون،

ده مام و دهم کهوتن، راگه یاندن،

که یاندن، قاوداخستن

فَشَوَّة: قوتویه که ژنان عه ترو بۆنی

خۆشی خۆیانی تیا هه لده گرن،

عه تێردان

فَشَوُش: گیل، که ودهن، که مژه،

که لحو

فَشِيَان: لاوازو کزیبه که دیت به سهر

دلی مرۆڤداو بی هۆش ده بیت

فَشِيَش: دهنگ، ناواز

فَشِيَش الْأَفْعَى: فیشهکی مار، خشهی

مار، فیشهکی مار، دهنگی لیکخشانی

پیتستی مار به سهر گزوگیای وشکدا

کاتی ده پوات به نیویا

فَشِيل: ترسنۆک، هه له اتوو له جهنگدا،

دل له رزۆک، بهد دل

ف ص

فَصَ الشَّيْءَ (إِثْرَعُ): لی کرده وه، لی

جیا کرده وه، پچرانی

فَصَ الْجَرَحَ (سَالَ بَعْضُ مَا فِيهِ): له بهری

رژی، هه ندیک خویتی لی رژی

فَصَ الْعَرَقَ (رَشَحَ): ئاره قی دهردا،

ئاره قی کرده وه

فَصَ الْجُنْدَبَا: دهنگی لی هات، دهنگی

لی به رزیوه وه

فَص - فَص: قاش، ره شینیهی چاو،

گلینه، سه لک، قنچک، نقیم، به پهرت،

بنجینه، سه رچاوه

فَصَ السُّكَّرَ وَأَمْنَالِهِ (قَطَعَهُ): کلۆ،

بارچه، له ت

فَصَى الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ، وَعَنْهُ (فَصَلَهُ

وَأَزَالَ عَنْهُ): جیای کرده وه

فَصَى اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ: گوشتی

له نیسقانه که کرده وه، گوشته که ی

دارنی

فَصَاَحَة (مَلَاَقَة اللِّسَان): زمان

پارای، زمان خارای، ره وانبیژی

له وشه و شیوازی ده بریندا

فَصَاص (صَانِعُ فُصُوصِ الْخَوَاتِمِ):

دروستکاری نقیم

فَصَال (فَطَمَ الْوَلَدُ): له شیر برینه وه

فَصَاه مِنْهُ وَعَنْهُ (خَلَصَهُ): رزگاری کرد،

قوتاری کرد

فَصَحَ الصُّبْحُ فَلَأَنَّا بَانَ لَهُ وَغَلَبَهُ

ضَوْوُهُ): روناکی رۆژ ده رکهوت،

ناشکرا بو، تیشکی خۆر به ده رکهوت

فَصَح (كَانَ فَصِيحًا): زمانه که ی

پارای بو، خارای بو، ره وان بو

فَصَح الْأَعْجَمِي (تَكَلَّمَ بِالْعَرَبِيَّةِ وَفَهُم

مِنْهُ): به زمانی عه ره بی قسه ی کردو

گوتنه کانی ناشکرا بوون

فَصَح اللَّبَنُ (ذَهَبَتْ رَغْوَتُهُ): که نو

سه رتویژه که ی گرت

فَصَح (عِنْدَ النَّصَارَى): جه رنی گه وره ی

گا وره کان، جه رنی قیامت

فَصَح (عِنْدَ الْيَهُودِ): لای جووله که کان

یادی ده رجوونی جو له که یه له میسر

فَصَح مِنَ الْأَيَّامِ (الصَّحْوُ الَّذِي لَا غَيْمَ فِيهِ

وَلَا بَرْدَ): رۆژیکی سایه قه ی بی مه وود

هال

فَصَح عَنْهُ (تَقَابَى): بی تاگابو،

غافل بو لی

فَصَح يَدَاهُ: دهستی کرده وه، دهستی

له کۆت و به ند رزگار کرد

فَصَح (غَبِنَ فِي الْبَيْعِ): زبانی کرد،

چاوبه سنی لیگرا، مه غدور کرا

فَصَدَّ (أَخْرَجَ دَمًا): خوینی لیده ره میتا،

خوینی لیگرت

فَصَدَّ لَهُ عَطَاءً (قَطَعَهُ لَهُ): بری بۆی،

لینیدا، دایه

فَصَدَّ الشَّيْءُ (تَقَعَهُ بِمَاءٍ قَلِيلٍ):

به ناویکی که م پاکی کرده وه، شور دیه وه

فَصَدَّ - فَصَادَ (تَزَيَّفَ): خوین به ربوون

فَصَدَّ الْأَنْفَ (رَعَّافٌ): لوت پژان،

خوینی لوت به ربوون

فَصَصَ الْخَاتِمَ (رَكِبَ فِيهِ الْفَصُ): نقیمی

بۆ کرد، نقیمی تیختست، نقیمی تیگرت

فَصَصَ بَعِيْنَهُ (حَدَقَ بِهَا): چاری تیبری،

چاوو دییه ی خسته سر

فَصَعَ الرُّطْبَةَ وَتَخَوَّهَا: دهستی

تیختست، په نجه کانی نایه نیوی

فَصَعَ الشَّيْءَ عَنِ الشَّيْءِ (أَخْرَجَهُ):

دهری میتا، به دهری کرد لی

فَصَعَ عَمَامَتَهُ عَنِ رَأْسِهِ (حَسَرَهَا):

میژه ره که ی له سر داکه ند

فَصَّانَ (مَنْ يَكْشِفُ رَأْسَهُ حَرَارَةً

وَالنَّهَابًا): یه کیک سه ری رووت بکات

به مزی گه رما یان مه وکرده وه

فُصِّقَ: بیست و چهرمی نامرزی منال

فُصِّصَ فَلَانَ (أَتَى بِالْغَبْرِ الْيَقِينِ):

مه والی دلنای میتا، مه والیکی میتا

چه سپاوو دلنای بوو

فُصِّصَ دَابَّتُهُ (أَطْعَمَهَا الْفُصْفَصَةَ):

وینجه ی دایه

فُصِّصَ (الْبُرْسَمُ): وینجه، ئودجه،

سپپه ره، گیایه کی سپپه ی لووسی که لا

خرپه له میتدی شوین ده چیسنری و

دوچار سی جار ده دوریتسه وه و گزده

ده کری بۆ ناژهل

فَصْفُور: کبریت

فَصَل الشَّيْءَ: جیای کرده‌وه،

به‌ینی‌کرد، نیوانی بق دروست کرد

فَصَل الْكُرم (خَرَجَ حَبَهُ صَفِيرًا):

ده‌نکه‌کانی پچووک پچووک بوون

فَصَل الْقَوْمَ عَنِ الْبَلَدِ (خَرَجُوا):

ده‌رچوون له‌شار، به‌ده‌رکه‌وتن

فَصَل الْحَاكِمَ بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ (قَضَى):

دادوهری کرد، دادگایی کرد له‌نیوان

هه‌ردوو نه‌یاردا

فَصَل الشَّيْءَ عَنْ غَيْرِهِ فَصْلًا (فَرَّقَ):

جیای کردنه‌وه له‌یه‌ک، په‌ریزو

جیاوازی خسته نیوانیان‌وه

فَصَل الشَّيْءَ (قَطَعَهُ): بری، پارچه

پارچه‌ی کرد، که‌رت که‌رتی کرد

فَصَل الْخَطِيبُ وَلَخْوَهُ الْقَوْلُ (أَحْكَمَهُ):

گوت‌ه و‌قسه‌کانی به‌می‌زو توکمه کرد

فَصَل الْمَوْلُودُ عَنِ الرُّضَاعِ فَصْلًا (قَطَعَهُ):

له‌شیر بریه‌وه، چی دی شیری نه‌دایه

فَصَل الْفَصِيلُ عَنِ أُمِّهِ (أَبْعَدَهُ):

دوو‌ریخته‌وه، به‌دوو‌ری گرت

فَصَل فِي الْأَمْرِ (بَتَّ): بریاریدا،

برانی‌وه

فَصَل الْكَلَامَ (بَيَّنَّ): ناشکرای کرد،

ده‌ریخته‌ست، خسته‌یه‌وو

فَصَل الشَّيْءَ (جَعَلَهُ قِطْعًا): جیا جیای

کرده‌وه، دابه‌شی کرد، به‌ش

به‌شی‌کرد، له‌ت له‌تی کرد

فَصَل التَّوْبِ (قَطَعَهُ بِقَصْدِ الْخِيَاطَةِ):

بری، حله‌کی به‌به‌ری بری

فَصَل الْقَصَابُ الشَّاةَ: کوت کوتی کردو

له‌په‌کی جیا کرده‌وه

فَصَل الْكِتَابَ: کتیبه‌کی کرد به‌چه‌ن

به‌شیکه‌وه

فَصَل (تَفَرَّقَ): لیک ترازان،

جیا‌کردنه‌وه

فَصَل مِنَ الْعَمَلِ (طَرَدَ): ده‌رکردن،

لابردن

فَصَل مِنْ كِتَابٍ (قَسَمَ): به‌شیک

له‌نوو‌سراوتیک

فَصَل مِنَ السَّنَةِ (4/1 مِنَ السَّنَةِ): وه‌رز،

کزه، کژ

فَصَل مَدْرَسِيَّ (دَرَسَ): وانه، ده‌رز،

وان، ده‌رس

فَصَل فِي الْخُصُومَاتِ (قَضَاءٌ وَحَكَمٌ):

کوتایی بیته‌نان، برانه‌وه

فَصَل مِنَ الْجَسَدِ (كُلُّ مُلْتَقَى عَظْمَيْنِ):

دوو نیسقان له‌نه‌ندامی گیاندار

فَصَل: یه‌ک وه‌رزی سال، وه‌رزی‌ک

فَصْلَة: نه‌مامه خورما، وه‌رگرتنی

باس‌و باب‌ه‌تیک له‌گزارو

رژنامه‌یه‌که‌وه، فاریزه، ویژگول(ه)

فَصَمَ (كَسَرَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ تَتَفَرَّقَ): درزی

تیب‌رد، ته‌قاندی، قلیشانی، که‌رتی

تَبَخَّضَ

فَصَمَ الْعُقْدَةَ (حَلَّهَا): کردیه‌وه،

هه‌لیوه‌شاند

فَصَمَ الشَّيْءَ (حَنَّاهُ وَقَوَّاهُ):

چه‌مانیه‌وه، نوشتانیه‌وه، لولی کرد

فَصَمَ (قَطَعَ - خَلَعَ): برین، درزتی

بوون، قلشان، ته‌قین، ترازان،

له‌جی‌چوون

فَصْنَة (الصَّنْعة): لیدانتیک،

پیا‌کیشانی‌ک، درزو که‌رت کردنی شیتیک

فَصْنَة (مَا تَكْسَرُ وَتَنَاقِرُ مِنْ نَحْوِ السَّوَاكِ

وَالْمَشْطِ): نه‌وه‌ی ده‌شکی‌وه هه‌له‌وه‌ری

له‌سیواک و‌فلجه

فُصُولُ؛ لُوبِيای سَوز ، ماشه سَپی ،
له پاقله پچووکتره

فُصِيح؛ زمانی پەتی ، وتە و قسە بەک
وشە ی بێگانه ی تیا نه بیت ، پاراو ،
زمان خاراو ، شیرو ماست به بی
سه رتویژ

فُصِيل؛ ره گی زیاده ، خوینتیکه
ده کرتیه نێو قاپیک و لێده نرێ
فُصِيل؛ له شیر برپاوه ، به چه که ی
خوشتریان مانگا دوا ی له شیر
برپینه وه یان ، کورته دیوارێک

فُصِيلَة؛ چه شن ، جۆر ، بابەت ،
خیزان ، دهسته ، به ره ، پارچه و به شیک
له نه ندانه کانی خیزان و هۆزو تیره ی
پیاویک و به تایبەت باوک و دایک و
خوشتک و برا و که سه نزیکه کان

فُصِيلَة (فِي النَّبَاتِ وَالْحَيَوَانَ)؛ له روه کو
ناره لدا چه شن و جۆرێکن سیفەت و
تایبه ته ندی هاو به شیان هه به
فُصِيلَة عَسْكَرِيَة؛ که رت و تیمیک ی
سه ربازی ، لقیکی سه ربازی

فُصِيم؛ پاچیک ی گه وه

فَض

فَض الشَّيْء (فَرَقَهُ - كَسَرَهُ)؛ جیای
کرده وه ، په رت و که رتی کرد ، به ش
به شی کرد ، شکانی ، وردی کرد ، له تو
کو تی کرد ، وردی خاشی کرد
فَض الْمَال عَلَى الْقَوْم (فَرَقَهُ وَقَسَّمَهُ عَلَيْهِم)؛ به ش به شی کرد ، دابه شی کرد
به سه پاندا

فَض اللُّؤْلُؤَة وَنَحْوَهَا (خَرَقَهَا)؛
کو نی کرد ، سمی
فَض عُدَّة الْمَرْأَة؛ بێ بنی کرد ، کچینی
شکاند ، بنی پزان

فَض مَا بَيْنَهُمَا (قَطَعَ)؛ برپاوه ، لێکی
جیا کرده وه

فَض الْأَمْر؛ برپه وه ، دوا ی بێ مینا
فَض اللَّهُ فَأَه (نُشِرَ أَسْنَانُهُ وَكُسِرَ رِهَا)؛
ددانه کانی هه لوه راندو شکاندی
فَض الْخَتَم (كُسِرَ وَفُتِعَ)؛ مه لی

بچری ، کردیه وه ، شکانی
فَض الْإِجْتِمَاع (أَنهَاهُ)؛ کو بوونه وه که ی
دوا ی بێ مینا ، بلاوه ی پیکردن
فَض الدَّمْع (صَبَّهَا)؛ فرمیسکی رشت ،
نه شک ی ده ردا

فَضًا - أَفْضَى الْمَكَان (إِسْعَ)؛ فراوانبوو ،
گه وره بوو ، پان بوو ، به رین بوو
فَضًا الْمَكَان (خَلَا)؛ چۆل بوو ، به تال
بو وه ، هه جی تیا نه ما

فَضًا الشَّجَر بِالْمَكَان فَضْوًا (كَثُرَ)؛
زۆربوو ، دارو دره ختی زۆربوو ، فره دارو
دره خت بوو

فَضًا فَلَان دَرَاهِمَهُ (لَمْ يَجْعَلْهَا فِي صُرَّة)؛
نه ی کرده نێو کیسه وه ، پارو
دراوه کانی نه خسته نێو کیسو
توره که وه

فَضًا (الْمُنْفَرِد)؛ تاک ، ته نیا ، هه رخو
فَضًا؛ به تالی ، چۆلی ، فراوانی ، پان و
به رینی ، جیگه ی والا کراوه ، ده شت ،

زه وی روپا به رین و گوشاد
فَضًا مِنَ الدَّار؛ زه وی به رده م مال و
خانوو ، گزیه پانی به رده م مال
فَضَاء (الْمَاء الصَّافِي وَالْجَارِي عَلَى الْأَرْض)؛ ناوی سازگار و ریشته تو
به سه ر رووی زه ویدا

فَضاح - فَضاحَة (كَشَفَ الْمَسَاوِي):

دِه رخسرتنی خراپه و رهفتاره
ناپه سهنده كان ، كه م و كوپي باسكردن
فَضال: جلو به رگي نيش و فرمان ،
بيجامه ، جلو به رگي نيو مال
فَضال (الكثير الفضل): فره پياوهرتي،
رؤز ريزدارو خيردار

فَضالة: پاشماوه ، بهرماوه ، ماوه ،
برشت ، نه ويستراو ، پاتال

فَضاوة: بهرين ، فراوان ، گوشاد ، پان
فَضَة: زيو ، زيو ، كانزياه كه پاره و
هه ندي خشي زنانی ليديروست ده كړي و
كانزاکه شي كه رماو كاره با كه په نهره
فَضَة: بهردي پهرشو بلاوي له سهره ك
نيشتوو ، زه وييه كي به رزو بهرده لان

فَضَح (كَشَفَ مَسَاوِيه): ناوي زپان ،
به درپه وشتيه كاني دهرخست ، راستي لي
وت ، خراپه كاني ناشكرا كرد ،

رسواي كرد ، سووك و نرمي كرد
فَضَح الْقَمَرُ النُّجُومَ (غَلَبَهَا بِضَوْوهِ):
رووناكي مانگ زالبوو به سهر
نه ستيره كاندا ، تيشكي مانگ بالاو

زالبوو به سهر ياندا
فَضَح الصَّبْحُ (طَلَعَ): رؤز دهر كه وت ،

ناشكرا بوو ، هه لهات
**فَضَح الصَّبْحُ فَلَأَنَّهُ بَانَ لَهُ وَغَلَبَهُ
ضَوْوُهُ:** رووناك بووه ووه بوي ، رؤز
بووه

فَضَحَ الْمَرْأَةُ (هَتَكَ حُرْمَتَهَا): لاهي كرد ،
دهستي بؤ برد ، هه ليخه له تان ،

فريويدا
فَضَح الصَّبْحُ: رؤز بووه ووه ، شه به قيدا ،
گزنكيدا

فَضَح (كَشَفَ الْمَسَاوِي): خراپه و كرداري
ناشپرين دهرخستن ، نابويردن و كه م و
كوپي باسكردن

فَضَحَة: كه م و كوپي په كاني باسكرد ،
نابوي برد

فَضَحَ الشَّيْءُ: شكاني ، له تيكرد ،
كه رتي كرد ، بؤ كاله و شووتي
به كارده بري

فَضَحَ رَأْسَهُ (شَدَحَهُ): سهری شكاند ،
رووشاندي

فَضَحَ الْعَيْنَ (فَقَّاهَا): كوپري كرد ،
نابينا ي كرد

فَضَضَ (مَوَّ بِالْفَضَّة): له زيوي گرت ،
زيوي تيگرت ، گرتيه زيو ، زيو
به ندي كرد

فَضَضَ: پرژه ي ناو له كاتي خوشتندا ،
هر په رته وازه و بلاويويوه ك

فَضْفَاض: به رگي پان و پوپ ، ده لب ،
گوشاد ، فراوان ، بهرين ، فش ،
خوشگوزهراني ، خوشحالي ، پياوي
سه خي و ده ست بالاو ، كه سي

به خشنده و دلفراوان
فَضْفَاضٌ مِنَ الْمَاءِ (الكثير): ناوي رؤز ،

ناوي له بهر رويشتوو
فَضْفَاضٌ مِنَ الْأَرْضِ: زه وييه ك ناو

به سهر يا زالبوييت به هوي ندي
بارانه وه

**فَضْفَاضَةٌ إِمْرَأَةٌ كَثِيرَةٌ اللَّحْمِ وَطَوِيلَةُ
الْجِسْمِ:** زني پان و پوپو كه له گهت ،

به خخوه ، هه يكه لي
فَضْفَضَ الثَّوْبُ (إِثْسَحَ): فشول بوو ،
فراوان بوو ، فش بوو

فَضْلُ الْعَيْشِ: خوش بو، به رینو

فراوان بو، ژینو گوزهران باش بو

فَضْل - فُضْل (بَقِي): مایه وه

فَضْل الشَّيْءِ (زَادَ عَلَى الْحَاجَةِ):

له پتویست زیاتر بو، زیاد

له پتویستبو

فَضْلُ فُلَانٍ عَلَى غَيْرِهِ (غَلَبَهُ بِالْفَضْلِ):

له چاکه دا له و باشتر بو، له که سانی تر

باشتر بو، چاکه ی زیاتر بو

فَضْلٌ عَلَى (مَيِّزٌ): جیای کرده وه،

به سه ندی کرد

فَضْل - فُضْل (كَانَ ذَا فَضْلٍ):

چاکه کاریو، خاوه ن چاکه و باشه بو،

ره فتاری چاکه ی زود بو

فَضْل: پاشماوه، ماوه، زیاده،

چاکه، پشتگیری، ده ست گرتن،

یارمه تی، جیایی، جیاوازی، نابوو،

شانازی، لیها تن، ماف، زیاده پی

نابووری

فَضْل: ژنیک جلو به رگی پیشه و فرمانی

خوی بیژشت

الْفَضْلُ يَعُودُ إِلَيَّ: چاکه و پیاوه تی

ده که ریته وه بز ..

فَضْلًا عَنْ ذَلِكَ (عَلَاوَةً عَلَى ذَلِكَ):

له که له نه وه شدا، و پرای نه وه ش،

سه ره پای نه وه، به وه شه، هر چه نده

فَضْلَةً: ماوه، پاشماوه، به رماوه،

برشت، نه ویستراو، پاتال، پاشه پو،

نه وه ی له مرؤف دیته ده ره وه

له پیسایی و میزو ناره ق

فَضْلُوح: شه رابو مه ی که خاوه نه که ی

مه ست و سه رخوش ده کات، دمه وه ر،

ده م هه راش، لیخوین

فَضْلُوح: ده رخستنی که م و کوپی،

ناته واوی ناشکرکردن

فَضْلُ (مَالًا فَائِدَةً فِيهِ): بی که ل،

بی سوود، شتیک بی ده ره نجام و که ل

بی ت

فَضْلُ (عِنْدَ الْأَطْبَاءِ): لای پزشکی که کان

نه وه ی له جه ست دیته ده ره وه

به شتیه ی که ناسایی وه ک ناره ق و

پیسایی و میز

فَضْلُ الْجِسْمِ (مُفَرَّزَاتُ): پیسایی کهانی

جه سته فری ده دات، ده رهاویشته کهانی

فَضْلُ الْمَالِ (الرَّائِدُ عَنِ الْحَاجَةِ): مال و

دارایی که له پتویست زیاتر

فَضْلِي: خورتیه لقورتین، بازه له،

نه سکوی، یه کیک ده ست بخاته

کاروباری خه لک و خوی تیه لقورتینی،

زود پرس، زود وه

فَضْلِي (فِي الشَّرْعِ): له شه رعدا: یه کیک

به خیکه رو چاودپرو به پرس نه بی ت

فَضْلِي: چولی کرد، به تالی کرده وه،

هیچی تیا نه میشت

فَضْلِي (مِنْ فَضْلَةٍ): زیوین، زیوی، له زیو

دروستکراو

فَضْلِيَاتُ (أَوَانُ فَضِيَّةٍ): زیومه نی، قاپ و

قاچاغی زیوین

فَضِيح (مَفْضُوح - مَكْشُوف): ناشکرا،

روون، دیار، پیزانراو، نابویره

فَضِيحَةٌ (عَار - انْكَشَافُ الْمَسَاوِي):

پیزانین، ناشکرابوون، زیان،

نابوچوون، نام و نه نگی

فَضِيح: دوشاوو شه ریه تی تری،

ناره قیکه له خورما دروست ده کری

به بی نه وه ی بکولینری، شیریک ناوی

زود تیکرابی و روون بووینته وه

فَضِيض؛ پرده‌ی ثاو له کاتی خوشتندا،
 هر په رشو بلاوتک
فَضِيل - **فَضْلَاء**؛ خاوهن ریزو شکو ،
 شکومه‌ند، ریزدار ، جه‌ناب
فَضِيَالَة؛ چاکه ، پیاوړه‌تی ،
 به‌خشنده‌یی، جیایی ، جیاوازی ،
 پله‌وپایه‌ی به‌رزو بلند لهره‌وشت
 به‌رزیدا ، داوین پاکي
فَضِيلَةُ الشَّيْءِ؛ سیفه‌ته‌کانی،
 تاییه‌تمه‌ندیه‌کانی، یان ئه‌و ئه‌رک‌و
 مه‌به‌ست‌ی مه‌یه‌تی

فَطَا

فَطَام (**قَطَعَ الطِّفْلُ عَنِ الرِّضَاعِ**)؛
 له‌شیر پرینه‌وه ، پرینه‌وه
فَطَأَ بِهِ عَنْ رَأْيِهِ (صَرَفَهُ)؛ له‌رای خوی
 دوری خسته‌وه ، په‌شیمانی کرده‌وه ،
 ساردی کرده‌وه
فَطَأَ الشَّيْءَ (شَدَّخَهُ)؛ برینداری‌کرد،
 زامداری‌کرد، رووشانی
فَطَأَ الرَّجُلُ؛ کپشای به‌پشتیا
فَطَأَ بِهِ الْأَرْضَ (صَرَعَهُ)؛ کپشای
 به‌زه‌ویدا، دای به‌زه‌ویدا
فَطَأَ الْقَوْمَ (حَمَلَهُمْ مَا لَا يُجِبُونَ)؛
 ناچاری کردن بقر کارتک که‌پتیاان خوش
 نه‌بوو، بډی لیکردن
فَطَعَ رَأْسَهُ أَوْ أَنْفَهُ (صَارَ عَرِيضاً)؛
 پانیو، فراوان بوو
فَطَحَ فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا)؛ پانو
 ریکي‌کرد، ته‌ختی‌کرد
فَطَحَ الْحَدِيدَةَ عَرْضَهَا وَسَوَّاهَا؛ پانو
 ریکي‌کرد، ته‌ختی‌کرد
فَطَحَلَ؛ لیشاوکی‌مزن ، لافاو ،
 که‌ته‌ول، جه‌سته‌زلو که‌ته ، فره
 زانستو زانیاری

فَطَحَلَ؛ روژگاریکی دیرین کاتی به‌رد
 تیدا ته‌پوشیدار بوه ، سرده‌می پیش
 دروستکردنی مرؤف
فَطَرَ - فَطَّرَ الشَّيْءَ (شَقَّه)؛ قلبشانی ،
 درزی تیکرد، دووکه‌رتی‌کرد، کردی
 به‌دوو له‌ته‌وه
فَطَرَ النَّبَاتَ (شَقَّ الْأَرْضَ وَبَتَّ مِنْهَا)؛
 سه‌ری ده‌رکرد ، روا ، زه‌وی قلشاندو
 سه‌ری مه‌لدا
فَطَرَ الْأَمْرَ (ابْتَدَأَهُ وَإِخْتَرَعَهُ)؛ ده‌ستی
 پیکرد، دای‌هیتنا ، به‌دی‌هیتنا، هیتنایه
 بوون
فَطَرَ اللَّهُ الْعَالَمَ (أَوْجَدَهُ ابْتِدَاءً)؛
 به‌دی‌هیتنا ، له‌نه‌بوون هیتنایه‌بوون ،
 دروستی‌کرد
فَطَرَ الْعَجِينَ (إِخْتَبَرَهُ مِنْ سَاعَتِهِ وَنَمَ يُخْمَرُهُ)؛ کوټو پړ‌کردی به‌نانو
 داینه‌نا مه‌لبیت، نه‌وه‌ستا له‌سه‌ری
 مه‌لبیت
فَطَرَ ثَابَ الْبَعِيرِ (طَلَعَ)؛ که‌به‌کانی
 ده‌رکه‌وتن، ده‌رهاتن
فَطَرَ الصَّانِمَ؛ روژووی شکاند،
 به‌ریانگی کرده‌وه
فَطَرَ الصَّانِمَ (صَيَّرَهُ يَفْطِرُ)؛ روژوه‌که‌ی
 پی‌شکان
فَطَرَ؛ قارچک ، کوارک ، کارگ،
 دومه‌لان، هر می‌کیویه‌یه ، شتیکی
 ناسکی نیکر داری سه‌رپانی
 په‌ره‌په‌رپه‌یه له‌به‌هارانا مه‌لده‌توقی‌و
 له‌دارو له‌زه‌ووی له‌گیاو مه‌ندیکی
 ده‌خوری‌و مه‌ندیکی‌شی ناخوری‌وه‌ک
 قارچکه‌مارانه

فَطِر: رُوژوو شکاندن ، بهربانگ
کردنه‌وه ، خواردن و خواردنه‌وه ،
به‌رسيله

فَطِر: درز ، قَلَش ، تهرک ، قه‌له‌شت ،
تیک ، ده‌رس

فَطِرَة: زکماکی ، سروش‌تکرد ،
خوړسکی ، خووره‌وشتی نه‌ژادی و
سروش‌تی ، راه‌تنان ، دروست‌کردن ،
به‌دی‌هیتان ، سروشتی به‌که‌مینی
بوونه‌وه‌رو ژین ، ناین ، ئیسلام ،
پاک‌یتی

فَطِرَة: عِنْدَ الْفَلَّاسَةِ: لای
فه‌يله‌سوفه‌کان ناماده‌ییه‌که له‌مروڤدا
بۆ جیا‌کردنه‌وه‌ی حه‌ق له‌ناحه‌ق
فَطِرَة: قارچک ، کوارک

فَطِرِي: خوړسکی ، سورشتی ، دومه‌لان
فَطَسَ (مَاتَ): مرد ، توپ‌ی ،
مرداری‌وه‌وه ، پسا ، گیانی ده‌رچوو ،
کتوپ‌ر مرد بئ نه‌وه‌ی نه‌خوړش بیت
فَطَسَ الْحَدِيدَ فَطَسًا: عَرَضَهُ بِالطَّرْقِ:
پانی کرده‌وه به‌لیدان ، کوتیه‌وه
فَطَسَ الرَّجُلُ: لووتی پان بوه‌وه ،
کۆ‌له‌که‌کی شکا

فَطَسَ (قَتَلَ - أَمَاتَهُ): کوشتی ، له‌ناوی
برد ، تیا‌ببرد ، مرداری‌کرده‌وه ،
تۆپاندی ، پسانی ، خنکانی

فَطَسَاء - فَطِس: خنکاو ، پساو ، لووت
پان

فَطَسَة: لووتی به‌راز ، پانی لووت

فَطَمَ: له‌شیر‌برینه‌وه ، بریه‌وه
فَطَمَ الْفُودَ أَوْ الْجَبَلَ (قَطَعَهُ): بری ،
پچرانی

فَطَمَ فَلَانًا عَنْ عَادَتِهِ (قَطَعَهُ عَنْهَا):
وازی پی‌هیتا ، له‌خو و داب و نه‌ریتی

خۆی دوور‌خسته‌وه
فَطِنَ الْأَمْرَ (تَيَّنَنَ وَعَلِمَهُ):
ناش‌کرای‌کرد ، روونی کرده‌وه ،
ده‌ریخت

فَطِنَ لِلْأَمْرِ وَإِلَيْهِ (أَذْرَكَ): مه‌ستی
پیکرد ، ناگاداری‌بوو

فَطِنَ: زرنک بوو ، هۆشیاری‌وو ، زیت‌بوو ،
بیداری‌وو

فَطِنَ لِلْأَمْرِ (فَهِمَهُ): تیگه‌یشت ،
حالی‌بوو

فَطِنَ التَّمْلِيذَ (جَعَلَهُ فَطِنًا): زرنکی‌کرد ،
هۆشیاری‌کرد ، وریای کرده‌وه

فَطِن - فَطِن: زرنک ، زیره‌ک ، ژیر ،
هۆشیار ، وریا ، زیت ، کوړژ ، پیتسک ،
چاپووک ، قزچاخ ، به‌ده‌ست و برد ، دانا
فَطِنَة: زرنکی ، زیره‌کی ، ژیری ،
هۆشیاری ، دانایی ، تیگه‌یشتن ،

شاره‌زایی ، لی‌زانی
فَطِنَهُ بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَإِلَيْهِ: بیری
خسته‌وه ، به‌یادی هیتایه‌وه

فَطِنَهُ بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَإِلَيْهِ (فَهِمَهُ): تیی
گه‌یاند ، جالی‌کرد

فَطُور - فَطُور: به‌ربانگ ، رُوژو شکاندن ،
به‌رش‌تو ، سه‌رش‌تو ، خواردن‌تیگه
که‌رُوژووان له‌ئیتواراندا ده‌یخوات ،

ناشتا ، به‌رچایی
فَطُور - فَطُورِي: نه‌وه‌ی رُوژووی

بیده‌شکین‌بری
فَطُون - فَطُونَة: دانا ، زیره‌ک ، زرنک ،
وریا ، تیژی بیروه‌هۆش

فَطِير: مه‌لنه‌هاتوو بۆ مه‌ویر، نه‌گه‌ییو،
کرج و کال، فه‌ریک، ساویلکه، ساکار،
گیلۆکه، رای کرج و کال

فَطِيرَة: کولیره، له‌واشه، کولیره و
نانیک به‌رۆن و زه‌یت بشیلری یان دواتر
له‌رۆن مه‌لېکیشری

فَطِيس (المَطْرِقَةُ الْكَبِيرَة): پیک،
چه‌کوشی گه‌ورده‌ی ناسنیه و به‌ردی
پێده‌شکێنری

فَطِيسَة (جُثَّة الْحَيَوَان): که‌لاک،
تۆپیو، بۆگه‌ن کردوو، مرداره‌وه‌بوو
فَطِيم (مَفْضُول عَنْ الرُّضَاعَة): له‌شیر

بپاوه، بپاوه
فَطِين: دانا، زرنګ، ژیر، هوشیار،
وریا، زیت

فَاظَ

فَظَا (فَسَا وَأَسَاء): ره‌ق بوو، زبر بوو
له‌گه‌لی، دل‌ره‌ق بوو بۆی

فَظًا فَظًا: سه‌رپیننی حوش‌ترو
خواردنه‌وه‌ی ئاوی نیوسکی له‌کاتی
بپ‌ئاوی و تینوویه‌تی له‌بپ‌باند

فَظَا (الْفَلِيط - سَاءَ الْخَلْق - نَوْعٌ مِنْ
حَيْتَانِ الْبَحْرِ): سووک، رسوا،
به‌زه‌بر، توندو تیژ، به‌زه‌برو زه‌نگ،
بپ‌تابوو ره‌فتار خراپ، فیلی ده‌ریا،
جۆره‌ درنده‌یه‌کی ده‌ریاییه

فَطَعَ بِالْأَمْرِ (هَالَهُ الْأَمْر): سه‌مه‌یه‌وه،
له‌خۆی دلتیا نه‌بوو، ئی سه‌مه‌یه‌وه،
ورده‌ی به‌ردا

فَطَعَ الْإِنَاءَ (إِمْلَأَ): پراوپریوو، ئی
رژا، لیوان لیو بوو

فَطَعَ: له‌راده‌و وزه‌ به‌ده‌ریوو،
ترسناکبوو، مه‌ترسیدار بوو،
به‌سامبوو

فَطَعَ - فَطَّيَعَ: ترسناک، مه‌ترسیدار،
توقینه‌ر، پرمه‌ترسی، له‌وزه‌ به‌ده‌ر
فَطَعَهُ (أَوْقَعَهُ فِي أَمْرِ فَطَّيَعَ): خسته‌ی
مه‌ترسییه‌وه، تووشی به‌لاو
نه‌هامه‌تی‌کرد، چورتمی هیتا به‌سه‌ریا

فَاعَ

فَعَال (الفعل الحسن): کرده‌ی چاک و
باش، ره‌فتاری جوان و شیرین،
ریزداری، هه‌روه‌ها ده‌گونجیت
له‌شه‌رو خراپه‌شدا به‌کاربه‌یتنری

به‌چه‌شنی چاک و باشه
فَعَال: کردار، ره‌فتار، عه‌یبی هه‌ر
ناژه‌لێک

فَعَال (مُؤَثِّر): کاریگر، به‌کار، گودج و
گۆل، کارلێکه‌ر

فَعَالِيَة: چالاک، چابوکی، گودج و
گۆلی

فَعْفَاع: ترسنۆک، توقیو
فَفَّعَ فِي أَمْرِهِ (أَسْرَعَ): خیرایکرد،
به‌له‌ی کرد، که‌وته‌خۆ

فَعَّلَ (عَمِلَ): کردی، نه‌ه‌جامیدا،
به‌جی‌ی گه‌یاند

فَعَّلَ بِهِ (عَمِلَ بِهِ): ئی کرد، پتی‌کرد،
به‌کاری هیتا

فَعَّلَ الْبَيْتَ الشِّفْرِي: کیشرو
ته‌رازووی‌کرد

فَعَّلَ: کار، کردار، هه‌ست جوتین،
کاریگر

فَعَّلَ (فِي النَّحْوِ وَالصَّرْفِ): فرمان، کار،
وشه‌یه‌که گوزارشت بکات له‌رووداوو

ده‌م و کاتێک

فَعْلًا (بِالْفِعْلِ): له‌راستیدا، به‌راستی

فَعْلَة: خو، داب، نه ریت

فَعْلَة: رهفتار، کردار، یه کجار کارو

فرمان نه نجامدان

فَعْم (أَهْم - فَعْم - مَلَأَ جَدًّا): تیی

که یاند، زدر پریکرد، لیوانی کرد، لیوان

لیوی کرد

فَعْم السَّاعِدُ وَنَحْوَهُ (إِمْتِلَاءً وَكُثْرًا):

تیكسمپاو، قه له وپو

فَعْم الإِنَاء: قاپ و جامه کئی پرکرد،

لیوان لیوی کرد

فَعْم: پي، تیكسمپاو، لیوان، سه راو

سهر

فَعْلَة

فَعْلَا الشَّجَرُ - فَعْلُوا (تَفْتَحُ ثَوْرًا):

خونجه و گوله کانی ده میان کرده وه

فَعْلَا الشَّيْءَ (فَعْلَا وَظَهَرَتْ رَأْيُهُ):

بۆن و به رامی بلاو بو وه

فَعْلَا جِسْمَهُ (طَيَّبَهُ بِالْفَاغِيَةِ): به گولی

خه نه بۆنخوشی کرد، بۆنداری کرد

فَعْلَى: خورمائی خراپ، خراپ و به دی

هرشتیک

فَعْرَ فَعْمَهُ (فَعْلَهُ): ده می کرده وه،

ده می داچه قان

فَعْرَ (الْوَرْدَ إِذَا تَفْتَحَ): گول کاتی دم

ده کاته وه، خونجه، گولی تازه

بشکوتو

فَعْرَةَ (فَمَ الْوَادِي): ده می شیوو دۆل

فَعْمَ الْوَرْدَ (تَفْتَحَ): ده می کرده وه،

بشکوت

فَعْمَ الرَّائِحَةِ أَنْفَهُ (مَلَأَهُ): لووتی پرکرد

فَعْمَ بِالشَّيْءِ (لَهَجَ بِهِ وَحَرَصَ عَلَيْهِ):

سوریوو له سهری، به رده وام بوو

له سهری، داکوکی له سهر کرد

فَعْمَ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): مایه وه،

جینشینوو، مه لیدا

فَعْمَ (مَا يَلْقَى بَيْنَ الْأَسْنَانِ مِنَ الطَّعَامِ):

شو خواردنه ی ده گیری له نیوان

ددانه کان

فَعْمَةُ: بۆن، به رام

فَعْمَةُ مِنَ الرِّيحِ (رَأَيْتُهُ): بۆن و

به رامه کئی، بۆنکه ی

فَعْلَة

فَقِ الشَّيْءَ (انْفَرَجَ - فَعْلَهُ): کرایه وه،

والبوو، ناوه لآبوو، کردیه وه

فَقِ الْفَخْلَةَ: په له کانی کرده وه مه تا

بگات به په له کانی سه روه ی و کارلیکی

پیتین نه نجام بدات

فَقَّاحٌ مِنْ كُلِّ نَبْتٍ (زَهْرَهُ): شکوفه ی

هر روه کیک، خونجه، گوله کئی

فَقَّاحَةٌ (زَهْرَةُ النَّبْتِ حِينَ تَتَفَتَّحُ أَيَا كَانَ

لَوْنُهَا): خونجه و گولی روه ک کاتی

ده کرتیه وه و رهنکی هر جۆر ک بیت

فَقَّاحِيَّةٌ: رهنکی وه ک رهنکی گول

فَقَّارٌ - فَقَّارَةٌ: برپره ی پشت، مرقخه،

پشتمازه، کاریتیه ی پشت، گارگاړه،

برپراگی، زنجیره نیسکه کانی

مووره غه ی پشتکه ژماره یان (33)

برپره یه

فَقَّارِي (ذَوَقَرَات): برپره دار

فَقَّاسٌ: نه خو شیه که ده دات له جومگه،

جومگه نیشان

فَقَّاعٌ (جَفَّةٌ): بیره، مه ی و شه رابی جق

فَقَّاعٌ: که ندله و پیس، پوخل

فَقَّاعَةٌ (نَفَّاحَةٌ تَعْلُو الْمَاءَ): بلقی سهر

ناو

فَقَّاعِي: رهنکی تیر

فُعَاعِي: مهی فروش ، بیره فروش
فُعَاعِيح (نَفَاحَاتُ ثَعْلُو الْمَاءِ): بلقی سهر

ثاو

فَقَأَ الدُّمْلَ (شَقَّهْ): دومه له که ی ته قان ،

دهرکی کرد

فَقَأَ الْعَيْنَ (قَلَعَهَا): چاوی دهرمیتنا ،

مهلی کولی

فَقَأَ حَبَّ الرُّمَانِ وَنَحْوَهُ ضَفَطَهُ

وَعَصَرَهُ: گوسی ، ناوی دهرمیتنا

فَقَاةُ السَّحَابَةِ لَا رَعْدَ فِيهَا وَلَا بَرْقَ

وَمَطَرُهَا مُتَقَارِبٌ: بارانیک نه هورره

تریشقه و نه شتیکی تیدایه و بارانه که ی

نزیکه

فَقَّحَ النَّبَاتُ (تَفْتَحَ وَإِزْدَهَرَ): دهمی

کرده وه ، کرایه وه

فَقَّحَ الْجَرُّ وَنَحْوَهُ (فَتَّحَ عَيْنِيهِ أَوَّلَ

مَا يَفْتَحُ وَهُوَ صَغِيرٌ): به چپووی چاوی

کرده وه

فَقَّدَ (أَضَاعَ): ونیکرد ، ون بوو ، دیار

نه ما ، بزربوو

فَقَّدَ الشَّيْءَ (غَابَ عَنْهُ): لئی ون بوو ،

له کیسی چوو ، له دهستی چوو ، نه یما

فَقَّدَ (فُقِدَانٌ - ضَيَاعٌ): ون بوون ،

ونکردن ، لیوان بوون ، بزربوون

فَقَّرَ - فَقَّرَ (حَفَرَ - ثَقَبَ): مهلی کولی ،

مهلیکه ند ، کونیکرد ، سمی ، قلیشانی ،

درزی تیکرد ، هه ژاری کرد ، نه داری کرد

فَقَّرَ الْبُئْرُ: ناوی لیته لگوزی ناوی

لیده رمیتنا

فَقَّرَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ): شکاندی ،

له تیکرد ، وردیکرد

فَقَّرَ الْخَرَزَ (ثَقَبَهُ لِلنَّظْمِ): کونی کرد بۆ

ریکخستنی

فَقَّرَ - فَقَّرَ (إِشْتَكَى فَقَارَهُ مِنْ كَسَرٍ أَوْ

مَرَضٍ): هاواری برپره ی پشتی کردو

شکا یان تروشی نه خویشی هات

فَقَّرَ لِلْفَسِيلَةِ (حَفَرَ لَهَا حُفْرَةً لِنَقْرَسَ

فِيهَا): چالئیکی بۆ مه لکه ند مه تا

نه مامه که ی تیا برپوینت

فَقَّرَ (إِفْتَقَرَ - صَارَ فَقِيرًا): هه ژار که وت ،

بی مال و دارایی بوو

فَقَّرَ (شَقَّ - جَزَّ): درز ، قلیش ، کون

فَقَّرَ - فَقَّرَ (ضَدَّ غَنَى): هه ژاری ،

نه بوونی ، پتووستی ، دهست کورتی ،

نه داری ، بی مالی ، لاتی ، لهواری

فَقَّرَ الدَّمُ: که می خوین ، نه خویشیه که

ده بیته هو ی لاوازی و که م هیزی و

مه ندیک جاریش بوورانه وه

فَقَّرَ: نه ویرانه ی ناویان ده چیته وه

سه ریه ک

فَقَّرَ: چال ، یه خه ی کراس ، نزیکی ،

کاریکی مه زن و گه وره

فَقَّرَ: رسته ، برکه ، به ند ، نیشانه و

هیمایه ک له سه ر چیاو هه ر

ناپاسته یه کی تر ، باشترین به یته

له هونراوه یه کدا

فَقَّرَ (فِي الْقَائُونَ): له یاسادا بریتیه

له واتایه کی سه ر به خق که برکه ی

یاساکه له خوی گرتوه

فَقَّرَ: برپره ، گازه ره ، مورده که ،

تیره غه

فَقَّرِي (ذَوُ فَقَرَاتٍ): برپره دار

فَقَسَ الْبَيْضَةَ (فَرَّخَهَا - فَلَقَ):

مهلی میتنا ، دوو که رتی کرد ، له تیکرد ،

شکانی

فَقَسَ - فُقُوسًا (مَاتَ فُجَاءَةً): له ناکاو

مرد، کتوپر گیانی له ده ستدا
فَقَسَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ فُقُسًا (رَدَّهُ أَقْبَحَ
الرَّدِّ): به شیوه یه کی ناشیرین ده ستی
نا به روویه وه

فَقَسَ الْخَيَوَانَ (قَتَلَهُ): کوشتی ،
له ناوی برد، تیای برد
فَقَسَ الشَّيْءَ (أَخَذَهُ أَخْذًا يُنْتَزَعُ
وَعُضْبًا): به زور داگیری کرد، ده ستی
به سهرا گرت ، زهوتی کرد

فَقَسَ الْفَخَّ الطَّيْرَ: ته له کی پیا ته قی ،
گرتی
فَقَسَ الْبَيْضَ (تَفَرَّقَ): هیلکه
هلهتینان، تره کینه وه

فَقَسَ الْبَيْضَةَ وَنَحْوَهَا (كَسَرَهَا بِيَدِهِ):
شکاندی ، به ده ستی شکانی
فَقَطَّ الْحَسَابَ: به وشه ی ته نیا کوتایی
پی مینا ، دواپی پی مینا ، وشه ی
(ته نیا) ی له سهرا نووسی نه بادا ساخته و
زیاده ی تیا بکرت نه مهش له
دهسته واژه بازرگانه یه کانه

فَقَطَّ أَصْلَهَا قَطًّا - لَا غَيْرَ): ته نیا ،
هه ره وه ، نه وه نده و بهس ، هه رخوی،

نه وه نده و هپی تر
فَقَعَ اللَّوْنُ (إِشْتَدَّ صَفَرُهُ): زهرد
هه لگه را ، هه لیزکا

فَقَعَ الشَّيْءُ (سَرَقَهُ): دزی ، بردی
فَقَعَ الرَّجُلُ (مَاتَ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ): مرد،
گیانی سپارد، زوخی ده رچوو له
گه رمانا

فَقَعَ الْغُلَامُ (تَرَعَرَغَ): پیگه یی ، نه شو
نمای کرد، په روه رده بوو
فَقَعَ: سوو بوو ، سووره لگه را، پتر بو
زه رده هه لگه را نه به کار ده بری

فَقَعَ (جَاءَ بِكَلَامٍ لَا مَعْنَى لَهُ): وتهو
قسه یه کی کرد بی مانابوو ، قسه ی
پوچی کرد
فَقَعَ أَصَابِعَهُ (فَرَّقَهَا): ته قاندى ،
ته قه یه کی لیته نا

فَقَعَ الْأَدِيمَ (حَمَرَهُ): سووری کرد،
رهنگی سووری لیدا
فَقَعَ الْوَرْدَةَ: په ره کانی خسته نیو
ده ستی و پیا ی کیشاو ده نگیکی
لیته ستان

فَقَعَ - فَقَعَ: قارچکی سپی نه رمۆکه
فَقَعَ (شِدَّةُ الْبَيَاضِ): سپتیه کی ته واو ،
سپیه کی ناوی

فَقَفَّقَ الْمَاءُ: ده نگیکه له تنۆکی یه ک
له دوا یه کی ناو دروست ده بیئت ،
درنگ درنگی ناو

فَقَفَّقَ الرَّجُلُ فِي كَلَامِهِ (أَخْرَجَهُ فِي
حَلْقِهِ): قسه کانی له گه رویه وه هاتنه
ده ره وه

فَقَفَّقَ الْمَاءُ: دهنگی له بهر ریشتنی ناو
تنۆک تنۆک ، قه تره قه تره ی ناو
فَقَمَ فَلَانًا: شه ویلگه کانی توند گرت
فَقَمَ الرَّجُلُ: شه ویلگه کانی وه ک یه ک
نه بوون

فَقَمَ الْإِنَاءَ وَغَيْرَهُ (إِمْتَلَأَ): پرپوو، لیوان
لیو بوو

فَقَمَ الْأَمْرَ: شیوا ، نه هاته سه ریاری
رێک و شیوا ، ئالۆزبوو

فَقَمَ الْأَمْرَ: دژوارو خراپ بوو، ناجۆرو
خراپ بوو

فَقَمَ - فَقَمَ: ریش یان لایه کی ، لمۆزی
سه گ

فُقْمَةٌ - فُقْمَةٌ: فه قمه ، گوێلکی ده ریا ،
سییل ، گیاندارێکی ده ریاییه

فقه الامر (أحسن إدراكه): باش لی

حالی بوو، تیگه یشت

فقهه - فقهها و فقهاه: دانا بوو، زانابوو،

لیزان بوو

فقهه - فقهاهه صار فقهیها: بوو به زانا ،

بوو به شاره زاو لیزان له نایندا

فقه الرجل (غلبه في العلم): لهو

زاناتریوو، زانیاری له و پتر بوو

فقهه فلاناً (علمه وأفهمه): تیی گه یاند،

حالیگرد، فیری گرد

فقهه (علم - فهم): زانیاری ، تیگه یشتن،

فتریوون ، دانایی و حالی بوون

فقهه (في الشريعة وأصول الدين):

له شه ریعت و بنه ماکانی نایندا: بریتیه

له شاره زاوون له زانست و زانیاریه کانی

ناین و گه یشتنه ناستیکی به رزی

زانیاری و ناین ، ریبازی نایینزانی،

یاسازانی

فقهه - فقهه - فقهیه: شاره زا له بنه ماو

ریساکانی ناین یان زماندا، زیره ک ،

زانبار ، تیگه یشتوو

فقوس في الشام: جوړه کاله کیکه

له (شام)

فقوس في مصر: جوړه ترژییه که

له (میسر)

فقید (مفقود - فاقد - ضائع - المصوفي):

ون بوو ، نه ماو ، ون ، سه رنګوم ،

له ده ستچوو ، مردوو، خوالیخوشبوو،

بی سه روشوین

فقیر (محتاج): هه ژار، نه بوو، نه دار،

ده ستکورت، گه دا، لات ، که ساس،

په رپوت ، که مده ست، نابووړی و بژیوی

خراپ و نه ګ

فقیع: پیای سوور، جوړه کوتریکه

فقیع: کوتری سپی

فقیهه: دانا ، زانا ، زیره ک ،

تیگه یشتوو، پسپوړی بنه ماکانی ناین

فك

فك الشيء - فكاً: جیای کرده وه، لیکی

جیا کرده وه، لی ترازان

فك النقود (استبدل قطعة كبيرة منها

بقطعة صغيرة): گزیه وه به ورده ،

گزیه وه ، وردی کرده وه

فك الأسير (خلصه وأطلقه):

نازادی گرد، به ریدا ، ده ستبه رداری گرد،

به ره لای گرد، قوتاری گرد

فك الحزن (ترك ثياب الحدادة):

شکانی ، پرسه ی شکاند، به رگی

پرسه ی داکه ند، به رگی ماته مینی

داکهند

فك الفز أو المسألة (إفند إلى

مفقتها): مه لی میتا ، زانی ،

بویده رکه وت

فك يده (فتحتها): ده ستی لیه لگرت ،

ده ستی لیه ردا

فك العقدة (حلها): کردیه وه، گرنکه ی

ناوه لاگرد

فك المعاذلة (أوجد جذورها):

ریشه کانی دوزیه وه، ره گه کانی دییه وه

فك الرهن (خلصه من يد المرتهن):

ره منه کی کرده وه، دایه وه

فك الصبي (فتح فكه ونأوله الدواء):

ده می کرده وه ده رمانه کی دایه ،

ده رمانی گرد به دهمیه وه

فك إدغام الحرفين (بين كل واحد

منهما): جیای کرده وه له یه ک،

تییه لکیشانه کی شکاندن

فَكَ الْمَفْصِلُ: لاوازیو، کزیو
 فَكَ الرَّجُلُ فَكَهُ (إِسْتَرْخَى وَضَعَتْ
 شَخْصِيَّتَهُ): که سایه تی لاوازو کزیو
 فَكَ الْعَظْمُ الَّذِي عَلَيْهِ الْأَسْنَانُ:
 شه ویلکه، کاکیله، کاکول،
 کاکلی، شه ویله، کاجیز، کازیز، رووشه،
 نار گرووشک، نالیگوشک، نئیسقانی
 نه ملولای دهم که دانی خوارووی له سر
 ده پوی

فَكَ (ضِدَّ رِبَطٍ): کردنه وه، مه لوه شان،
 لَيْتَكَ تَرَازَانَ، جیا کردنه وه
 فَكَ الْفُزْ أَوْ الْمَسْأَلَةَ (مَعْرِفَتُهَا):
 مه له پینانی، زانینی
 فَكَ وَإِفْتِكَ الرَّهْنِ (تَغْلِيصُهُ):
 کردنه وه ی رهمن، بارمته دانه وه،
 دانه وه ی رهمن
 فَكَكَ: کردنه وه، قورتابوون،
 چاره سر کردن
 فَكَكَ الرَّهْنِ (مَا يَفْكَ بِهِ): رهمن
 دانه وه، بارمته دانه وه
 فَكَكَ الْأَسِيرِ (فَذِيَّةً): سه رانه،
 رزگارانه، دیل کرینه وه
 فَكَاهَةً (تَفْكِيَّةً - مُرَّاحً): کالته،
 رووخوش

فَكَّةً: گیلی، که وده نی، سستی
 فَكَّةُ النَّقُودِ (عَمَلَةٌ صَفِيرَةٌ): دراوی
 ورده، ورده
 فَكَّرَ - فَكَّرَ (تَأَمَّلَ - تَبَصَّرَ): بیر
 کرده وه، راما، وه بیر هاته وه
 فَكَّرَ فِي الْمَشْكَالَةِ (أَعْمَلَ عَقْلَهُ فِيهَا
 لِيَتَوَصَّلَ إِلَى حَلِّهَا): بیر
 له گیرو گرفت و کیشه که کرده وه
 تاجاره سر ی بۆ بدوزیتته وه

فَكَّرَ فَلَانًا بِالْأَمْرِ (أَخْطَرَهُ بِبَالِهِ):
 به یادی هینایه وه، بیر خسته وه
 فَكَّرَ - فَكَّرَ (خَاطَرَ - رَأَى): یاد، بیر،
 بیروپا، بیروکه، مه لویتست، دوودلی،
 بیر خسته نگه پ بۆ که یشتن به نه پین
 نادیار

فَكَّرِي: نه ندیشه ی، بیر
 فَكَّكَ الْأَسِيرَ: رزگاری کرد، نازادی کرد،
 ده ست به رداری بوو
 فَكَّنَ فِي الْأَمْرِ (لَحَّ): سوربوو له سهری،
 کۆلی نه دا
 فَكَّهُ (كَانَ طَيِّبَ النَّفْسِ ضَخُوكًا):
 رووخوش بوو، قوشمه بوو، دهم
 به پیکه نین بوو
 فَكَّهُ مِنْهُ (تَفَجَّبَ): سهری سورما لی ی،
 تووشی سر سورمان هات لی ی
 فَكَّهُ الْقَوْمَ: میوه ی بۆ هینان، قسه ی
 خوشی بۆ کردن

فَكَّهُ: رووخوش، قوشمه، دهم
 به پیکه نین، گالته چی، دلفراوان
 فَكِّيهِ (فَكَاهَةً): گالته، سوعبته،
 رووخوشی، دهم به پیکه نین، خوش
 مه شره بی

فَلْ

فَلِ السَّيْفِ (ثَلَمَهُ وَكَسَرَهُ): کولی کرد،
 که لیکرد
 فَلْ عَنْ فُلَانٍ عَقْلُهُ فَلَا (ذَهَبَ ثُمَّ عَادَ):
 بی ته قل بوو پاشان که پایه وه سرخو،
 هوش و نه قلی نه ما دواتر هاته وه به سر
 خۆیدا
 فَلِ الْقَوْمِ (هَرَمَهُمُ): راوینان، شکاندنی،
 بۆریدان، شکستی هینان به سهر
 فَلْ: پیاویکی دؤپاو، کۆمه ل و تاقمی
 شکستخواردو

فَلَّ (كَسَر أَوْ ثَلَمَ): کول بوون ،
کهلبوون، پارچه، لهت، کهرت ،
هه لوه شاو

فَلَّ - فَلَّ (ثَبَات): یاسه مین، نه سمین ،
مه ران، نامین، دره ختیکی که لاوردی
پچکوله یه گولتیکی سپی بونخووش
ده گری داره که ی ده گری به دارجگه ره
فَلَّ: زه و بییه که هیچ روه کیکی تیا نه بییت،
روته نه زه وی، مووی نه رم و نۆل

فَلَّا (سَافَرُوا وَ دَخَلَ إِلَى الْفَلَاةِ): چوو بو
چۆله وانی، رویشت بو بیابان
فَلَا الصَّبِيَّ (أَدَبَهُ وَ رَبَّاهُ): رهوشتی دایا،
په روه رده ی کرد

فَلَّا الرُّضِيعَ (فَصَلَّهُ عَنِ الرُّضَاعِ): له شیر
بریه وه، چی دی شیری نه دایه
فَلَّى رَأْسَهُ (بَحَثَهُ عَنِ الْقَمَلِ): سه ری

که را بو نه سپی، سه ری دۆزی
فَلَّى الْقَوْمَ (نَظَرَ إِلَيْهِمْ مُتَأَمِّلًا): به وردی
ته ماشای کردن، نیگای خسته سه ریان
فَلَّى الْأَمْرَ (تَدَبَّرَهُ): ریکی خست ،
تاماده یکرد

فَلَّى الْخَبَرَ (اخْتَبَرَهُ): هه لیسه نگاند،
تاقیکرده وه، تاوتوی ی کرد
فَلَّى الشَّعْرَ (اسْتَخْرَجَ مَعَانِيهِ وَ غَرَبِيهِ):
واتاو مانا نه نیه کانی دهره مینا ،
واتاکانی مه لهنجا

فَلَّى الْقَضِيَّةَ (أَطَالَ التَّأَمُّلَ فِيهَا
وَالنَّظَرَ): به قوولی ته ماشای کردو
هه لیسه نگاند

فَلَاةَ (الْمَكَانِ الْوَاسِعِ - صَخْرَاءَ): چۆل،
بیابان، دهشت، چۆله وانی، شوینی
کراوه به رین

فَلَّاحَ (نَجَّاح - قَوَز - نَجَّاة): سه رکه وتن،
پیشکه وتن، بردنه وه، رزگار بوون ،
قوتاربوون

فَلَّاح: کشتیار، جووتیار، وه رزیزر،
دیهای، لادی ی، گوندنشین، گوندی
فَلَّاحَة - فَلَاحَة: کیلان، وه رزیزری،
جووتیاری، چتواری

فَلَاحَة الْأَرْضِ: زه وی کیلان، کشتو کال
کردن

فَلَّاسَ (بَائِعَ الْفُلُوسِ أَيْ الثُّغُودِ
الْخُحَّاسِيَّةِ): پاره گزپه ره وه، گزپه ری
پاره ی ناسن

فَلَّاقَ مِنَ اللَّبَنِ (مَا يَخْشَرُ وَيَحْمُضُ):
شیری ترشاو، مه یوو ترشاو

فَلَاقَة (الْقَطْعَة): پارچه، کهرت،
بهش، لهت

فَلَاقَة (الْفَقْر): مه ژاری، نه داری،
نه بوونی، پیوستی بوون به شتیک

فَلَّانَ (كُنَايَة عَنْ الْعِلْمِ الْمَذْكُورِ الْعَاقِلِ):
فلان، له جی ی ناوی که سو مه ردومیک
به کار ده بری

فَلَّاهُ بِالسَّيْفِ (ضَرَبَ بِهِ رَأْسَهُ):
به شمشیر دای له سه ری، سه ری
داگرته وه

فَلَّايَة: شانیه کی ددان باریکی ته سک
فَلَّتْ (أُطْلِقَ - انْطَلَقَ): به ریدا،
به ره لای کرد، ترازانی، دهریازبوو،
ده رپه ری

فَلَّتْ الشَّيْءَ (تَخَلَّصَ): رزگاری بوو،
قوتاربوو

فَلَّتْ (إِفْلَات - تَخَلَّصَ): رزگار بوون،
به ربوون، به ره لآبوون، دهریازبوون،
ترازان، قوتاربوون

الْفُلْتُ مِنَ الْخَيْلِ (السَّرِيعَ النَّشِيطِ
الْحَدِيدِ الْفُؤَادِ): نه سبیتکی خیرای دل

قایم

فُلَّة: گولتکی یاسه مین

فُلَّة: دهم: وانه، سه رقاب

فُلَّة (الثَّلْمَةُ فِي حَدِّ السَّيْفِ): درزو
کونیک له شمشیردا

فُلْتَانُ مِنَ الْخَيْلِ: نه سپی چوست و
جالا کو تیز ره، دل قایم

فُلْتَانُ مِنَ الرِّجَالِ (الصُّلْبُ الْجَرِيءُ
الْحَدِيدِ الْفُؤَادِ): ره قو تو کمه ی

دل قایم، به غیره تی تو کمه و پته و
فُلْتَةُ (هَفْوَةٌ - آخِرُ لَيْلَةٍ مِنَ الشَّهْرِ):

مه له، زه له، پی خلیسکان، کارک
بی تیرامان رووده دات، دوا بین شهوی

مانگ

فُلْتَةُ لِسَانٍ: له دهم ده رچوون، وتنی
قسه به که نادرست و پیویست بیت

فُلْتَةُ مِنَ فُلُتَاتِ الطَّبِيعَةِ: مه لکه وت و
ریکه و تینکی سروشت و روزگار

فُلَج (شَقٌّ): دووله تی کرد، کردی به دوو
که رته وه

فُلَجٌ بِحُجَّتِهِ (أَحْسَنَ الْإِدْلَاءِ بِهَا فَقَلَبَ
خَصْمَهُ): به لکه کانی پته و بوون و

به رانه ره که ی تتک شکاند
فُلَجُ الْحَرَاثِ الْأَرْضَ لِلزَّرَاعَةِ (شَقَّهَا
وَقَلَبَهَا): مه لی گتیرای وه، کیلای و

نه مدیواو دیوی کرد
فُلَجُ الطَّعَامِ وَنَحْوَهُ بَيْنَهُمْ (قَسَمَهُ):

به شیکرد له نئوناندا
فُلَجُ الْوَالِي الْجَزْئَةَ عَلَى
الْقَوْمِ (فَرَضَهَا): سه باندی، فره زی کرد

فُلَجُ الرَّجُلِ وَنَحْوَهُ: قاچ و ده ست و
ددانه کانی بلاویون، فش و بلاویون

فُلَجَ الرَّجُلُ (أَصَابَهُ دَاءُ الْفَالَجِ):
گوتبوو، نیفلیج بوو، گتیربوو، شه پله

لیتی دا

فُلَجَ الْأَمْرَ (نَظَرَ فِيهِ بِتَدْبِيرِهِ): به وردی
لی و ردبو وه، به چاویتکی ورده وه لی و

وردبو وه

فُلَجَ الْمَرْأَةُ أَسْنَانَهَا (فَرَّقَتْ بَيْنَهَا
لِلزَّيْنَةِ): بو جوانی نیتوانی

ددانه کانی کرد، ماوه ی خسته نیتوان
ددانه کانی وه، شاشیکرد

فُلَجَ (النَّهْرُ الصَّغِيرُ): روبارتکی پچوک،
گچکه روبار، جۆگه، جۆگه له

فُلَج - فُلَج: گوتی، گوت بوون،
نیفلیجی، شه پله

فُلَج - فُلَج (نِصْفُ): نیو که رت، له ت،
پارچه

فُلَجَ الْأَرْضَ (حَرَثَهَا): کتیلای

فُلَج - فُلَاحًا (ظَفَرَ بِمَا يُرِيدُ): نه وه ی
ده ستکه وت که ده بیوست

فُلَجَ بِالْقَوْمِ فُلَاحَةً (زَيْنَ الْبَيْعِ وَالشَّرَاءِ
لِلْبَائِعِ وَالْمُشْتَرِي): ترش و خوی کرد

به مامه له که دا، که لو پهل و شت و
مه که کانی لای کرپار و فروشیار

شیرینکرد

فُلَجَ فِي الْبَيْعِ (رَأَدَ فِي ثَمَنِ السَّلْفَةِ):
نرخ ی شت و مه که کانی زیاد کرد،

نرخه که ی به رز کرده وه

فُلَجَ فَلَانًا: مه لیخه له تاند، دهستی بری،
قو لی بری

فُلَجَ (فُلَاحَةُ الْأَرْضِ): زه وی کیلان،
کشتو کال کردن

فُلَجَ (رَيْفُ): لادی، دی، گوند

فَلَج - فَلَجَة (شَقَّ فِي الشَّفَةِ السُّفْلَى)؛

قلیشاوی له لئوی خواره ودا

فَلَج - فَلَج؛ بَرَدْنَه وِه، حَال وِ گوزهران

باشی مانه وه، رزگار بیون، نازادی

فَلَج - فَلَجَة (شَقَّ فِي الشَّفَةِ السُّفْلَى)؛

درز، قلیش، لچ کهل، که لوشی

فَلَجَسَ مِنَ الرِّجَالِ؛ که ته ولی نابوت

فَلَجَسَ؛ سور بیو، به رده وام له سر

شتیک، زدر پرسیار که ر

فَلَجَسَ؛ پیاییکه له تیره ی (شه بیان و)

زدر پرسیری کرده و هتا بوه

به جیکه ی په ندو مه سل له زدر

پرسیار کردندا

فَلَجَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ)؛ بری، له تیکرد،

پارچه ی لیکرده وه، لی دابری

فَلَجَ لَهُ مِنْ مَالِهِ (أَعْطَاهُ مِنْهُ فَلَجَةً)؛

به شیک ی پيدا، مه ندیک له مالی خوی

پیدا

فَلَجَ (كَبَدَ الْبَعِيرِ)؛ جگه ری حوشر،

جهرگه که ی

فَلَجَةً؛ پارچه ی که له جگه رو گوشت و

نالتون و زیو

فَلَجَةُ الْأَكْبَادِ؛ به ندی جگر

فَلَجَ؛ گه وه ریکی زهوی به، میتال،

گانزا، کانزای زهوی، مسی سپی،

توخمیک کی کیمیاوی به رووناکی

ده داته وه و توانای گه یاندنی کاره باو

که رمای مه به

فَلَجَ مِنَ الرِّجَالِ؛ پیای توندوتیز،

زه قو زیر، به رچاو تهنگی چربوک

فَلَسَ مِنَ الشَّيْءِ (خَلَا مِنْهُ وَتَجَرَدَ)؛ لی

دامالرا، به تال و پووج بوو

فَلَسَ مِنَ الْغَيْرِ؛ له خیرو چاکه

به ده ربوو، بی خیریوو

فَلَسَ التَّاجِرُ (أَشْهَرَ إِفْلَاسَهُ)؛ چرای

نابوتی مه لکرد، مایه پووج بوو،

مه والی نابوتی خوی راگه یاند،

له ده ستدانی مال و دارایی راگه یاند،

سوخت بوو، هچی نه ما

فَلَسَ الْقَاضِيُ فَلَانًا (حَكَمَ بِإِفْلَاسِهِ)؛

برپاری ده سته سه راگرتنی مال و دارایی

راگه یاند، ماله که ی ده ست به سه را گرت

فَلَسَ - فَلَسَ؛ فلس، پوول، دراوکی

که م نرخی مسینی به، پووله که ماسی

فَلَسَ (عَدِمَ الظَّفَرَ)؛ زه فر نه بردن،

زال نه بیون به سر شتیکدا

فَلَسَفَ - ثَقُلَسَفَ؛ فه لسه فه ی لیدا،

فه لسه فه ی نواند

فَلَسَفَ الشَّيْءَ (فَسَّرَهُ تَفْسِيرًا فَلَسَفِيًّا)؛

به شتیه به کی فه لسه فه ی لیکی دایه وه

فَلَسَفَةً؛ فه لسه فه، زانیاری، هژگه ری،

ژیری تی، لیکولینه وه سه بارت به بنه ما

سه ره که کان و رافه کردنی زانین

به شتیه به کی نه قلی، سه رها ته موو

زانسته کانی ده گرتنه وه به لام له م

سه رده مه دا به مه نتیق و ره وشت و

زانیاری جوانی و زانستی میتافیزیکی

ده گوتری تی

فَلَسَهُ (خَلَصَهُ)؛ رزگاری کرد،

قوتاری کرد

فَلَطَّاح؛ مه لترقیو، پان بوونه وه

فَلَطَّحَ (بَسَطَهُ وَعَرَضَهُ)؛ رایخست،

پانی کرده وه، بلاوی کرده وه

فَلَج - فَلَجَ الشَّيْءَ؛ کونی کرد، دایدپی،

دپی، دایهینا، قلیشی تیکرد،

تره کانی

فَلَع - فَلَغ : قَلِيش ، درز ، تره کاو ، تره ک ، قَلِشاوی ، درزو قَلِشی پی ، تره کین
فَلَغ رَأْسَهُ (شَدَخَهُ) : برینداری کرد ، زامدا ، کرد
فَلَعْمُون : هه وکردنیکه له ژیر پیستا دروست ده بیټ
فَلَّغْلُ الطَّعَامِ (جَعَلَ فِيهِ الْفَلَّغْلُ) : بیبه ری تیکرد ، بیبه ری کرده خواردنه که وه
فَلَّغْلُ فَأْهٍ (نُظِّفَهُ بِالسَّوَاكِ) : به سیواک پاکی کرده وه
فَلَّغْلُ - فَلَغْلُ : بیبه ر ، بیبار ، ده لوبیبه ر ، ده رمانگه رم ، ئیسیوه ت ، هه و جهار ، ده لوبو جه ر ، به ری گیایه کی تونه و ناوه که ی که لۆره له گه ل خواردندا ده خوری یا خود ده کریتنه ترشیات و خواردنه وه
فَلَّقَ (شَقَّ) : له تیکرد ، دوو که رتی کرد ، تره کانی ، که رتی کرد
فَلَّقَ اللَّهُ الصَّبِيحَ : خوی گه و ره به یان و روژی دامینا ، روژی کرده وه ، تاریکایی ره وانه وه و روژی مه لهینا
فَلَّقَ (شَقَّ) : درز ، قَلِش ، که رت ، کون ، شوخت ، شەق تیبوون ، ته قین ، تره کین
فَلَّقَ الرَّأْسَ : ناوه راست و نه ملو لای سر
فَلَّقَ : کاریکی سر سوپهینهر ، به لاو نه هامة تی ، نیوه ی شتیک ، که رتیک ، له تیک ، پارچه یه ک
فَلَّقَ : به یانی ، روژ ، سبه یینی ، گیتی ، حق و راستی دوی گه ردلینیشتنی ، دۆزه خ

فَلَّقَ الْفَجَرَ : تاریک و روون ، به یان ، به ره به یان ، شه به قی
فَلَّقَى (الْأَمْرَ الْعَجِيبَ) : کاروباریکی سر سوپهینهر ، رووداوێکی سه یرو سه رسام
فُلَّحَانُ (الْكَذِبُ الصُّرَاحُ) : درۆیه کی ناشکراو دیار ، درۆی به رچاو روون
فَلَّقَهُ (نَصَفَ الشَّيْءَ) : له ت ، که رت ، له پ ، له تکه
فَلَّقَهُ : فله لاقه ، له بنی پیدان ، دارکاری ، دار ، ته خته
فَلَّكَ - فَلَكَ (يَبْسُتَ مَفَاصِلَهُ) : جومگه کانی وشک بوون ، هینو بریستان له بهر برپا
فَلَّكَ : گه ردوون ، ئاکمان ، کردکار ، چه رخ ، فله ک ، بۆشایی هه ساره کانی ئاسمان
فُلَّكَ (سَفِينَةٌ) : که شتی ، گه می ، پاپۆر
فَلَّكَ - فَلَكَ : پارچه زه وییه کی بلندو به رز ، پارچه ی نیوان هه ردوو برپه یه ک ، چه رخی ريسان ، زمانه پچکۆله
فُلَّكُور (مَأْثُورَاتُ شَعْبِيَّةٍ) : فوکلور ، میراتی میلی
فَلَّكِي (مُخْتَلَصٌ بِعِلْمِ الْفَلَكَ) : گه ردونزانی ، گه ردوون ناس ، نه ستیره ناس ، ئاکمان ناس
فَلَّلَ السَّيْفَ (حَدَّ أَشْنَائِهِ وَنُظَّفَهُ) : تیژو پاکی کرده وه ، بره پی کرد
فَلَّلَ : درزبردنی لاکانی شمشیر ، کول بوونی شمشیر
فَلَّلَهُ : هه رزه کاریکی قه له و که وه ک بیاییکی ته واه به دهر ده که ویت

فُلُو - فُلُو - فُلُو: نوما ، جوانو ، خورت ،
جاش ، بیجروی ماین ، مهین ، نه سپی
به کساله
فُلوس (عَمَلَة - نَقْد - مَال - قَشْرَة
السَّمَك): پاره ، دراو ، مَال ،
پوله که ی ماسی

فُلَيْفَلَة: جۆره بیبه ریکه
فُلَيْق: زیره ک ، تیگه یشتوو ، حالی
فُلَيْق مِنَ الْخَوْخ وَالْمَشْمَش وَنَحْوَهُ: ناوکی
قوڅو قه یسی و ..
فُلَيْق: کاریکی سهر سورپه یته ر ،
درومه لیکه له گهردن دیت و بۆگه ن
ده کات

فُلَيْفَلَة (الْأَمْر الْعَجِيب): کاریکی
سهر سورپه یته رو سهراسیمه کار
فُلَيْفَلَة: زه و بیبه ک سالتیک باران بباریت
به سهریاو سالتیک بی باران بیت
فُلَيْل (جَمَاعَة): کومه ل ، گروه ، تاقم ،
ده سته

فُلَيْفَلَة (الشَّعْر الْمُجْتَمِع): موویه کی پری
مووی کومه لی له سهر به ک نیشتوو
فُلَیْن: ته په دور ، ماده دیه کی ساکاری
که که و بۆگه ن ناکات و له جۆره
داریکی به پوو دهرده هی نریت و
ته په دوری لی دروست ده کرتت بق
هه لگرتنی خواردن و ناو تیکردن و ..

فَم

فَم - فَم - فَم: دم ، زار ، دهو ، دم ،
ده ف ، کونیکه له ناوه ندی هه ردوو لیتوا
شتی پیده خورئ

فَن

فَن الشَّيْء (رَبَّنْه): رازاندیه وه ،
جوانی کرد ، نارایشتی کرد

فَن فُلَان (كَثَرَتْفُسُهُ فِي الْأَمْر): مونه ری
نواند له کاروباره کانیدا ، خوی نواند
فَن الرَّجُل - فَنَّا (أَثْبَه): ماندووی کرد ،
شه که تیکرد ، هیلای کرد
فَن فُلَانًا فِي الْبَيْع (غَبْنَه):
خه له تاندی ، ده سستی پری

فَن: جۆر ، بابته ، چه شن ، هونه ر ،
هونه ر ، زانست ، بریتیه له جیبه جیکردنی
زانستی تیۆره زانستیه کان له ریکه ی
هۆکاره جیاوازه کانه وه و
که به لیکولینه وه و نارام گرتن دیته
ناراه

فَنَس: له ناوچوو ، نه ما ، فه و تا ،
قه له آچوبوو ، قری تیکه وت
فَنَاء: کاولبوون ، فه وتان ،
قرتیکه وتن ، ته و اوبوون ، دواپی هاتن ،
له ناوچوون ، نه مان ، برینه وه ،
دواپران ، مردن
فَنَاء الدَّار: هه وشه ، گۆره پان ،
به رمال

فَنَاء: هه وشه و نه ملالوای مال و لانه
فَنَار (مَنَارَة): فاتوس ، رووناک
که ره وه ، فه نه ر ، چراو لایت و
رووناکیه کی به رزو بلنده له سهر
قوته به ک داده نری بق رینومایی کردنی
که شتی له دهریاو به ننده ره کاندایان بق

روونکردنه وه ی ریکه و بان
فَنَان: مونه رمند ، خاوه ن به هره یه کی
هونه ری وه ک نووسین و مؤسیقاو
نیگارکیشان و نواندن و دهره یان و ... ،
گویدرزی کتوی ، زبیرا

فَنَجَان - فَنَجَال: کوپ ، فَنَجَان ،
 دَه فریکي قولفداری پچوکه شیرو
 چایی و قاوه ی تیا دَه خوریتَه وه
 فَنَجَش: فراوان ، گوشاد ، بهرین
 فَنَجَل: به کزیی وه ک پیر چوو به پیوه
 فَنَخ العَظَم: کوتی ، لَیْدَا
 فَنَخ فَلَانَا قَهَرَه وَادَلَه: توپه ی کرد ،
 ملکه چ و سه رشوپی کرد
 فَنَخ العَقْد وَالْعَزَم (لَمْ یَمُضْه): نیمزای
 نه کرد ، موری نه کرد ، رازی نه بوو
 له سه ری
 فَنَد: به دروی خسته وه ، به هله ی دانا ،
 بیرو بچوونی به هوی پیری وه لاوازو
 کزیو ، خه فا
 فَنَد فی الشَّرَاب (عَلَفَ عَلَیْه): ده می
 پیوه نا ، ملی پیوه نا
 فَنَد رَای فُلَان: به تالی کرده وه ،
 پوچه لی کرده وه
 فَنَد الفَرَس: لاوازو کزیو ، له ربوو
 فَنَد: گابه ردی سه ر شاخ ، زه وییه ک
 باران لی نه دابیت ، لقو په لی
 دارودره خت ، کومه ل و تاقمیک یه کیان
 گرتبیت و کوبوبنه وه
 فَنَد: ناتوانین ، ناسوپاسگوزاری بۆ
 نیعمه ت و به خششه کان ، سستی و کزی
 نه قل و زیری به هوی پیری وه ،
 هله کردن له گوته و راو بچووندا
 فَنَدَلَق: توتیل ، میوانخانه ، میوانکه ،
 میقانخانه ، میمانخانه ، چه قره ، قوناخ ،
 بنه که
 فَنَس - فَنَسَا (نَم): دوزمانی کرد ،
 دوزمان بوو
 فَنَش فی الامر (اِسْتَرْخِ فِیْه): خاوه
 خاوی کرد ، سست بوو تیایدا

فَنَش عَنْه: پشتی لیه لکرد ، که پایه وه
 فَنَطَاس: حه زو چالیکه بۆ هه لگرتنی
 ناوی سازگار له نیو که شتیدا ،
 دَه فریکي لوله کی یه بۆ پاراستنی
 شله مه نیه کان
 فَنَطِیس: مه ردومی سپله ، به دنمه ک
 فَنَطِیسَه: گورگ
 فَنَع الرَّجُل (کَثَر مَالُه): مال و دارایی
 زود بوو ، فره مال بوو
 فَنَع الْمَسْک (اِنْتَشَرَتْ رَائِحَتُه): بۆن و
 به رامی بلایوبه وه
 فَنَع الرَّجُل (حَسَن ذِکْرُه): پیاوچاک بوو ،
 به باشه باسکرا
 فَنَق - فَنَقَا (تَنَعَمَ فِی عَیْشِه):
 خوشحال بوو ، خوشگوزه ران بوو
 فَنَک فی الامر: رۆچوو ، سوربوو
 له سه ری
 فَنَک بِالْمَکَان (اَقَامَ بِهِ): تیایدا مایه وه ،
 جینشین بوو لی
 فَنَک: جۆره ریویه که فره وه که پی
 به نرختین فره وه
 فَنَن الشَّیْء بِالشَّیْء: تیکه لی کرد ،
 ناویته ی کرد
 فَنَن رَایَه: رایه کی جیگیری نه بوو ،
 خاوه ن رای چه سپاو نه بوو
 فَنَن الثُّوب: به شیوه ی جیا جیا دوا
 فَنَن: لقو په لیکي چه سپاوو
 جیگیر ، شاخ ، شاپه ل
 فَنَوَاء: شاپه ل ، په ل و لقی گه وره ،
 دره ختی فره په ل و لق
 الفنون الجميلة: هونه ره جوانه کان ،
 پتر بۆ په یمانکه فره لایه ته هونه ره کان
 به رکاده هینری که شانقو موسیقاو
 دَه ره یثان و .. له خوگر تبیت

الفنون اليدوية: پیشه‌ی دهستی ،
کاری ده‌ستکرد
فَنِي الشَّيْءِ (بَادَ وَإِنْشَى وَجُودَهُ)؛
مانده‌ی نه‌ما ، تیاچوو، فهوتا
فَنِي فَلَان (هَرَمَ وَأَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ)؛
پیربوو، به‌سالآچوو، که‌وته ساله‌وهو
مه‌رگ لی‌ی نزیک بوو
فَنِي فِي الشَّيْءِ: جوت بوو له‌گه‌لی،
تاوئته بوو، تیای توایه‌وه
فَنِي: خاوه‌ن پیشه ، پیشه‌ساز،
هونه‌رزان، هونه‌ری، هونه‌رمه‌ندی
فَنِيكَ: چه‌ناگه ، شله‌مه‌نیکی
پاکه‌ره‌وه‌ی کوژه‌ر

فَهْ

فَهْ - فَهْهَاءٌ ، وَفَهَاءَةٌ (ذَلٌّ مِنْ عِيٍّ أَوْ غَيْرِهِ)؛ بورایه‌وه به‌هوی
ماندوبوونه‌وه، هوشی به‌سه‌ر خویه‌وه
نه‌ما
فَهْ الشَّيْءِ وَعَنْهُ: له‌بیری کرد، یادی
نه‌ما
فَهْهَا فَلَان (فَصَحَّ بَعْدَ عَجْمَةٍ)؛ زمان
پارابووو، زمانی ره‌وان و پارابووو
فَهْهَا فَوَادَ فَلَان (خَفَقَ وَخَفَّ وَذَهَبَ فِي أَثَرِ الشَّيْءِ)؛ له‌ژیر کاریگه‌ری رووداوئکدا
له‌هوش خق چوو، راجله‌کی
فَهْهَا عَنِ الشَّيْءِ (سَهَا)؛ هه‌له‌ی کرد،
راست نه‌بوو، به‌مه‌له‌دا چوو
فَهْهَادٌ: خاوه‌ن پلنگ، نه‌وه‌ی
مه‌له‌ستیت به‌رام کردنی پلنگ له‌سه‌ر
راو
فَهْهَامَةٌ: تیگه‌یشتن ، حالی، بیر گوشادو
فراوان
فَهْدَ لِفَلَان (أَسْدَى لَهُ جَمِيلاً وَهُوَ غَائِبٌ)؛
چاکه‌یه‌کی له‌گه‌لکرد بی‌ ناگای خوی

فَهْدَ الرَّجُلَ (كَثُرَ ثَوْمُهُ كَالْفَهْدِ)؛ فره
نوست وه‌ك پلنگ، زقر خه‌وت
فَهْدَ عَنِ الْأَمْرِ (غَفَلَ)؛ بی‌ئاگابوو،
هوشی نه‌بوو، هیچ ناگای لینه‌بوو
فَهْدَ (حَيَوَانٌ مُفْتَرَسٌ)؛ پلنگ، پالینگ،
گیانداریکی گه‌ورده‌ی به‌چنگی به‌له‌کی
چالکی کوشنده‌یه کلکیکی باریکی
دریژی هه‌یه له‌زقر نوستندا به‌مه‌سه‌ل
ده‌یه‌یننه‌وه
فَهْدٌ: مه‌ردومی دامای بی‌خه‌به‌ر، گیل ،
گه‌مه
فَهْرٌ: جه‌ژنیکی جووله‌که‌یه ده‌که‌وئته
رژزانی (14 - 15) ی نازاری مانگی
عبیره‌وه
فَهْر (الْحَجَر)؛ به‌رد
فَهْرَتِ الدَّابَّةِ: فره قه‌له‌وبوو، زقر
گوشتن و تیکسمپراووبوو
فَهْرَةٌ (الْقِطْعَةُ مِنَ الْحَجَرِ)؛ پارچه
به‌ردیک، تله‌به‌ردیک
فَهْرَسَ كِتَابَهُ (جَعَلَ لَهُ فَهْرَسًا)؛
پیرپشتی بق دانا ، ناوه‌پۆکی بق کرد
فَهْرَسُ الْكِتَابِ (مَحْتَوِيَّاتُ)؛ ناوه‌پۆکی
کتیب، پیرست، پاشکویه‌که له‌سه‌ره‌تا
یان کوتایی کتیبیکدا داده‌نریت و یاس
له‌بابه‌ته‌کانی نئو کتیبه‌که ده‌کات
له‌گه‌ل ناوو نه‌و روونکردنه‌وانه‌ی دیت
له‌سه‌ری یان به‌شو و ده‌روازه‌کانی
به‌پۆی یاسایه‌کی تاییه‌ت
فَهْفَة الرَّجُل فَهْفَة: زمانی گیرا، قسه‌ی
بق نه‌هات ، ده‌سته‌واژه‌کانی دووباره
کرده‌وه، له‌پله‌وپایه‌ی به‌رزه‌وه دابه‌زی
بق ناستیکی نزمته

فَهْقُ الْإِنَاءِ وَالْحَوْضِ (إِمْتِلَاءٌ حَتَّى تَصِيبَ): پریبو مهتا ناوی لیژدا ، ناوی بیاماته خواره وه
 فَهْقَةُ (أُولُ فَهْقَةٍ مِنَ الْغُنْقِ ثَلَاثِي الرَّأْسِ): یه که م پرگی گه ردن راسته وخو دواي سهر دیت
 فَهْمٌ (أَدْرَكَ - عَرَفَ): تیگهی ، ریئی پیبرد ، دهرکی پیکرد ، پهی پیبرد ، زانی ، بؤیده ره کوت
 فَهْمٌ (جَعَلَهُ يَفْهَمُ): تیئی گه یاند ، پیئی وت ، حالی کرد
 فَهْمٌ (سَرَّيغَ الْفَهْمِ): زووتی دهگا ، بلیمهت ، زنگ ، دانا ، هوشیار
 فَهْمٌ (إِدْرَاكَ - ذِكَاةٌ): تیگه یشتن ، ههست پیکردن ، دهرک پیکردن ، سهرلیده ره کردن ، زیره کی ، بلیمهتی ، زرنکی ، دانایی ، زیری ، هوشیاری ، تیگه یشتوویی
 فَهِيمٌ: تیگه یشتوو ، زیرهک ، حالی ، زنگ و وریا
ف و
 فَوْرٌ (أَحَدُ الْأَسْمَاءِ الْخَمْسَةِ): دهمی ، زاری ، دهمه کی
 فَوْرٌ (نَبَاتٌ): روه کی که له نه خوشیدا به کار ده میبری
 فَوَاتٌ (مَوَاتٌ الْفَوَاتِ أَيْ الْفَجَاءَةُ): مهرگی کتوپر ، ناكاو
 فَوَاتٌ الْأَوَانُ: به سه رچوون ، کات به سه رچوون
 فَوَارٌ: مه لچو ، مه لده چی
 فَوَارَةٌ (مَائِفُورٌ): نه وهی مه لده چی ، سه رچاوهی ناو له شوینتیکی به رزه وه
 فَوَارَةٌ مِنَ الْمَاءِ (مَنْبَعُهُ): سه رچاوه کی ، شوینی مه لقولینی

فَوَارَةٌ مِنَ الْوَرَكِ (ثَقْبَهَا): کونه کی ، ده روزه کی
 فَوَاقٌ: کاتی نیوان دوو رووداو ، نه وشیره ی دواي دوشین دیته وه نیوان
 فَوَاقٌ: مه نسک ، رووچه ر ، نه وحال و باره ی دیت به سه ر مردودا
 له سه رمه رگدا ، نزگه ره ، هه ناسه پرکه ، هه نسکی مهرگ ، سه ره مهرگ ، گیانه لا
 فَوَالٌ (بَائِعُ الْفُولِ - طَائِفُهُ): پاقله فروش ، لینه ری پاقله
 فَوْتٌ: تیئی په پان ، له کیسی دا ، خستی نه ناوی
 فَوْتٌ (الْفُرْجَةُ بَيْنَ كُلِّ إِصْبَعَيْنِ): نیوانی هه ردو په نجه
 فَوَّةٌ: خومی سوور ، روه کی که بوو خوم کردن به کار ده میبری
 فَوْتُوغَرافِيَّةٌ: فَوْتُوْغَرافِي ، وینه گر
 فَوُجٌ: دهسته ، کومه ل ، گروم ، به شیک له سوپا ، له شکر
 فَوُجٌ (إِنْتِشَارُ الرَّائِحَةِ): بالابوونه وهی بون و به رام
 فَوُحُ الْحَرِّ (شِدَّةُ سَطْوَعِهِ): قرچی گه رما ، زه بیهرو زهنگی گه رمی ، تاوداخستنی
 فَوْدٌ: لاجان ، لاجانگ ، هه ردو لای سه ر که گویچکی پیوه به
 فَوْرٌ (أَفَارٌ): مه لیجان ، وای لیکرد مه لیچی
 فَوْرٌ - فَوْرَانٌ: کولان ، ماتنه کول ، مه لچوون
 فَوْرٌ (الْحَالَةُ الَّتِي لَا بَطْءَ فِيهَا): خیرایی ، دهم و دهست ، دهست به چی

الفور من الحر (شدته): قرچی گه رما،

تاوسه ندنی گه رما

الفور من الشفق (بقية حمرة الشمس في الأفق الغربي): سورایی ئاسۆ بهر

له خۆر ئاوابوون

فوراً (حالا): به کسەر، ده سته جی،

راسته وخۆ، ده ماو ده م، گه رماو گه رم

فوراً من الحر (شدته): نه و به پری

گه رما، چله پۆی، تاوسه ندنی

فوراً من الناس: کز مه لیان، جی

کۆبوونه وه یان، بازاریان

فوراً من النهار (أوله): سه ره تای رۆژ،

ساته کانی سه ره تای رۆژ

فوراً من الغضب (حدثه): تو په ییه کی

یه کجار رۆژ، فره تو په و خه شم و قین

هه ستاو

فور الرجل: چوه بیابان، چو بو

شویته کی بی ئاو، رۆی، تیاچوو،

فه وتا، نه ما

فور الراعي بابله: شوانه که

به حوشتره کانی وه بیابانی ته ی کرد

فور: بردنه وه، سه رکه وتن، پێشکه وتن،

بزرگاربوون، قوتاربوون

فوز (أعطاه ثفویضاً): ده سته لاتی

دایه، ریکه ی دا

فوز إليه (وكل إليه): کردی به وه کیلی

خۆی

فوز المرأة (زوجها بلا مهر): بی

ماره یی هینای، بی ماره یی کردی

به هاوسه ری خۆی

فوضي (ضد نظام): ئاژوه، سه ر

لێتیکچوون، هه رکه س بو خۆی، یاسا

نه مان، بی یاسایی، گه په لاوژه،

ئاخۆزان و بخۆزان، پاشا که ردانی،

پشیوی

فوضوي: ئاژوه گێر، گێره شیوین

فوضوية: گزوه کۆمه لێکی سیاسیه

بانگه شه و داوی هه لوه شانی حکومت

ده که ن و په یوه ندی که کان به شیوه ی

تا که که س داده پێژن، ئاژوه چیتتی،

گه په لاوژه، بی حکومتی، نه مانی

یاسا

فوطه: په چه، پێچک، جل و بهرگیکی

کورتی زیر، کۆلوانه، پارچه یه کی

چنراوه ده مووچاو ده ستی پی وشک

ده کرێته وه یان ده خرێته سه ر قاچ و

سنگ له کاتی نانخوارندا

فوطه: میزه ری کرده سه ر یان

به روانه ی بۆ دانا

فوطي من الأنوان: شینیکی کال

فوعة: بۆنی خۆش

فوعة من السم: تیژی، توندی

فوعة الشباب أو النهار أو الليل (أوله):

سه ره تای، ساته کانی سه ره تای

فوف: ده نکه سپیه که ی نێو ناوکی

خورما، په رده یه کی ناسکه به ده وری

ناوکه خورما وه، جل و بهرگیکی ناسکی

خه ت خه ت، پارچه کانی لۆکه

فوفة: پارچه لۆکه یه ک

فوق علی (فضل): په سه ند تری کرد،

لای په سه ندو گونجاوتر بوو

فوق الرضيع (سقاء اللبن فواهاً فواهاً):

پچر پچر شیر دایه، جار جار شیر

پێدا

فوق: سه رکه وتوو، سه ره و ژووو،

له سه ر، له ژوو، زیاتر، پتر، باشتەر،

چاکتر، سه ره رای

فوق الريح (مقابل الريح): به ره و با،

روه و با

فَوْقُ الْعَادَةِ (غَيْرِ عَادِي - إِسْتِثْنَائِي)؛

تابیه‌تی ، جی‌اواز

فَوْقُ الطَّاقَةِ وَالْإِحْتِمَالِ: له‌وزه به‌دهر،

له‌راده به‌دهر

فَوْقُ الطَّبِيعَةِ (خَارِقِ الطَّبِيعَةِ)؛

له‌سروش‌ت به‌دهر، سروشت شکین

فَوْقُ (الشَّوْطِ)؛ کاتیکی دیاریکراو ،

ده‌روناوی زارو دم

فَوْقُ مِنَ السَّهْمِ (حَيْثُ يَثْبُتُ الْوَتَرُ مِنْهُ)؛

شوینی چه‌سپاندنی ژیک‌ی

فَوْقَانِي (نَقِيضُ الثَّعْثَانِي)؛ بالایی ،

بلندی ، وارثوی خوارو ژیره‌وه‌یه

فَوْقَةَ (فَوْقَةُ السَّهْمِ)؛ ژیک‌ی ،

کشته‌که‌کی

فُؤْل (نَبَات)؛ پاقله ، کاکروس ،

جزره‌گیای‌کی به‌هاریبه ده‌چیخریو

به‌ره‌که‌ی لولی دریزه چه‌ند ده‌نکیکی

تیدیابه به‌کولایو له‌ناوچیشتدا

ده‌خوری

فُؤْلَادٌ: پَؤْلا، کانزایه‌کی نرخداره‌و

نامرانی باشی لیدروست ده‌کریت

فُؤْمَةٌ: گوله‌گه‌نم ، شتیکی که‌م که‌له‌نیو

مه‌ردوپه‌نجه‌دا مه‌لبگیری

فُؤَه - فُؤَهَاءُ: ده‌می په‌ل و‌الابو،

لیوه‌کانی‌پان بوو

فُؤَه الطَّعَامِ أَوْ الشَّرَابِ (طَبِيبُهُ

بِالْأَفَاوِةِ)؛ داووده‌رمانی خواردنی

تیکرد

فُؤَه (نَبَاتٌ يُسْتَعْمَلُ لِلصَّبْغِ)؛ خومی

سوود

فُؤَهَاءُ (وَاسِعَةُ الْفَمِ)؛ دم و‌الو به‌رین ،

ده‌روازه به‌رین

فُؤَهَةٌ - فُؤَهَةٌ (فَتْحَةً)؛ دم ، کون ،

ده‌رگا

فُؤَهَةُ الْبُرْكَانِ: ده‌می ناگر پرژین،

ده‌می بورکان

فُؤَهَةُ النَّاسِ: پاشمله قسه‌کردن،

ده‌مدریژی

فُؤَهَةٌ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (فَمُهُ وَأَوَّلُهُ)؛

ده‌مه‌که‌ی ، سه‌ره‌تاکی

فَيَاح

فَيَاحُ (حَرْفُ جَرٍ)؛ پیتیکی به‌یوه‌ندیبه‌و

به‌م شیوه‌یه هاتووه :

(1) فَيَاحُ / فَيَاحُ (عِنْدَ التَّوْقِيتِ) نَحْوُ: فَمَتْ فِي

الصَّبَاحِ؛ له‌کات و‌اده‌یه‌کدا وه‌ک:

مه‌ستم له‌کاتی به‌یانیدا

(2) فَيَاحُ / فَيَاحُ أَوْ يَسْبَبُ نَحْوُ: عَوْتُبَ فِي

ذُنْبِهِ؛ له‌پیتناو ، به‌هژی ، وه‌ک: به‌هژی

گونه‌مه‌که‌ی سزادرا

(3) فَيَاحُ / فَيَاحُ نَحْوُ: قُلْتُ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ؛

له‌به‌رده‌م وه‌ک: روویه‌روو پیموت ،

له‌رووی خویدا وتم

(4) فَيَاحُ / فَيَاحُ نَحْوُ: إِرْتَفَعَ فِي

الْهَوَاءِ؛ بۆ به‌ریزبونوه‌وه وه‌ک: چوو

به‌مه‌وادا ، رووه‌و ناسمان چوو

(5) فَيَاحُ / فَيَاحُ نَحْوُ: تَكَلَّمَ فِي الْمَوْضِعِ؛ له‌

وه‌ک: ده‌ریاره‌ی باسه‌که دوا ،

له‌باسه‌که دوا

(6) فَيَاحُ / فَيَاحُ نَحْوُ: جَاءَ فِي الْقَوْمِ وَقَمْتُ

شَرُوقِ الشَّمْسِ؛ له‌که‌ل وه‌ک: له‌که‌لیاندا،

له‌که‌ل خور مه‌لاتنا مه‌ستم

(7) فَيَاحُ / فَيَاحُ نَحْوُ: رَدَّ يَدَهُ فِي جَيْبِهِ؛ بۆ

وه‌ک: ده‌ستی برده‌وه بۆ گیرفانی ،

ده‌ستی خسته‌وه گیرفانی

فَيَاحُ: به‌خشنده ، ده‌ست به‌رین و‌بلاو،

بدهر

فَيَاحُ (وَاسِعِ)؛ فراوان ، به‌رین ، به‌ریلاو

فَيَّاحَة: حوشتريک گوان گه وره بيٽ و

شيري زځر بيٽ

فَيَّاد (مُتَبَخِّر): خټبه زلزان، به فيز ،

که شو فشکه ر

فَيَّارَان: هه ردو و ناسني نه ملاولای

ته رازوو کيشانه، دوو شاخه ی کيشانه

فَيَّاش: فيشالکه ر، خو هه لکيش،

فشه که ر

فَيَّاض: به ئاو، فره ئاو، ئاودار

فَيَّال: فيله وان

فَيَّالَة (ضَعْفُ الرَّاي): را لاوازي ،

لاوازي راو بوچوون

فَيَّاتُ الشَّجَرَة (ظَلَّلَ): سپهه ري کرد

فَيَّاتُ الرِّيحِ الرِّيحُ وَنَحْوَهُ (حَرَكَتُهُ):

جوولاندي ، له رانيه وه

فَيَّاتُ الْمَرْأَةِ شَعْرُهَا (حَرَكَتُهُ خِيَالٌ):

قرئى هه لسووراند به فيزه وه، خوئى نواند

پيوه ی

الفَيَّاء: سيټهر، ده سستکه وت

بي کوشتارو شه ر

فَيَّئَة: گه رانه وه، جارتيک، واده و کاتيک

فَيَّئَة: جوړ ، چه شن

فَيَّثَامِين: فَيَّثَامِين ، مادده يه کی

نه ندامی فره چه شنو به نه نندازه يه ک

له خوار دنه کاندا هه يه و پيوسته بو

نه ش ونماو چوست و چالاکي جه سته

فَيَّثَو (حَقُّ الْمَنْعِ): مافي ريگرتن ،

نه هيشتن ، به و مافه ده لئين

که به لگه نامه ی نه ته وه يه کگرتو وه کان

داويه تي به (5) ده وله ته که ی خاوه ن

نه نداميتي هه ميشه يی له نه نجومه نی

ناسايش نه م مافه ش بو راگرتني هه ر

بريارتيکه له به رزه وه ندي نه و ولاتانه

نه بيٽ

فَيَّحُ: کومه له خه لکتيک ، هه ور

فَيَّح (بَلَدٌ - شَتَات): بلاوی کرده وه،

په ره وازه ی کرد، په راگه نده ی کرد

فَيَّح - فَيَّح (سَعَة): فراواني، گوشادی ،

به ريني ، گه وره يی

فَيَّحَاء: فراوان ، بلاو، گه وره،

زه وييه کی فراوان و به رين ، ناوی

هه ريه ک له (به سره) و (ديمه شق) و

(ته رابلوس) ی (شام) ه ، شوربايه که

ثاله ت و داووده رمانی تيټکريت

فَيَّح: زافه ران ، گه لای زافه ران

فَيَّرُو: جوړه به رديکی پيروزه ،

پيروزه

فَيَّرُو: فايرو س ، زينده وه ري ورده و

به ميکرو سکو ب ده بينري و نه خو شى

ده خاته وه و ده گويزتته وه

فَيَّرِيَاء: فيزيا ، به يونانی به مانای

سروش ت هاتو وه

فَيَّرِيَاءِي: زانا و شاره زا له فيزيادا

فَيَّرِيُولُوْجِيَاء: فيزيولوژيا ، زانباريه که

سه بارت به نه رکی نه ندامه کانی

گيانداران ده دويټ

فَيَّش عَنِ الْأَمْرِ (رَجَعَ عَنْهُ وَجِبْنَ):

پاشگه زيوه وه و ترسا ، توقی و

پاشگه زيوه وه

فَيَّشَة (أَعْلَى الْهَامَة): رووی سه ره وه ی

سه ر

فَيَّصَل (الْحَاكِم وَالْقَاضِي): دادوهر،

دهم راست ، برياردر، کوتايی پي هين

فَيَّض (كَثْرَة - وَفَرَة): زوری ، ليشاو ،

فره يی

فَيَّضَان (طُوفَان): لافاو ، توفان ،

ليشاو

فَيْضُ (مَوْت)؛ مردن ، مهرگ، له ناوچوون
 فَيْضاً؛ بیاباننکی فراوان و گوشاد،
 ریگهی نتوان دووچیا ، کونه با
 فَيْضَةً؛ شیریکه له نتوان دوو دوشیندا
 دروست ببیت
 فَيْسَلُ رَأْيَهُ (خَطَأً)؛ مه له ی پیکرد،
 به مه له یا برد
 فَيْلَ الرَّجُلِ فِي رَأْيِهِ (لَمْ يَصُبْ)؛ نه ی
 پیکا ، په سه ند نه بوو، شیاو نه بوو
 فَيْلٌ؛ فیل ، گیاندارنکی گه وره ی
 گهرمیانن به هیزه و سه رو ملی
 نه ستوروو زله و ده می ناگاته زهوی به
 قورتمی شت له سه ر زهوی
 کۆده کاته وه و بلندی ده کاته وه و
 ده یگه به نیتته زاری و ده یخوات

فَيْسُوفُ؛ فه یله سوف ، زانیار،
 تینگه یشتوو، هۆشه نگ، بیتۆل، زانا
 سه بارهت به گه ردوون زیان
 فَيْلَجَةٌ؛ قوزاخه ی کرمی ناویشم ،
 مالنکی ناویشمی به کرمی ناویشم
 به ده وری خویدا مه لیده پتچی
 فَيْلَقٌ؛ یه که و تیمنکی مه زنه له سوپاو
 له شکرده ، کاروپارنکی سه یرو
 سه رسورهنه ر
 فَيْئَانٌ؛ قز درینو جوان
 فَيْئَةً (السَّاعَةُ وَالْحَيْن)؛ کات ، واده ،
 ماوه
 فَيْئَةً بَعْدَ فَيْئَةٍ (حِينَئِذَا بَعْدَ حِينٍ)؛
 ناوبه ناو ، جاروبار، تاوه نا تاوی
 فَيْهَقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ؛ فراوانی مهرشتنک ،
 گوشادو به رینن

فُسْتَق - فُسْتَق (بسته - فستق)

فاصوليا (فاصوليا)

فَرَّاشَة (په پوله)

فُرْشَة الحِلَاقَة (فلجی ریش تاشین)

فیل (فیل)

فَرَجُون (فلج)

فُطْر (قارچک)

فَلْدَر (بزنه کتوی)

فأس (تور - داریاچ)

فُستان
(قات - چاکه توتو نوره)

فانوس (چرا - فانوس)

فألیة (قالونجهی سوور)

فنجان - فنجال (کوپ)

فُجُل - فُجُل (تور)

فُتُر (قولانچ)

فَرَاة (دامول)

القاف

ق

ق

ق: بیست و یه کهم پیتی زمانی

عهره بی به

ق-ا ق

قَاء (أَلْقَى مَا أَكَلَهُ مِنْ فِيهِ): رشایه وه،

هینایه وه، هلی هینایه وه

قَاء الطَّغْنَةُ الدَّم (أَخْرَجَتْهُ): خوینی

لپینا

قَاء الْأَرْضَ مَاحَوَتْ (طَرَحَتْ عَلَى

ظَهْرِهَا): نه وهی له نیویا بو دهری

هینایه دهره وه، ناواخی دهرهینا

قَائَتْ: خوراک، بژیوی، شیر بیته

قَائِد: رابه، به ریوه بهر،

بیته وه، فهرانپه وه، سه رۆک، که لانتەر

قَائِدُ الْجَيْش: سوپاسالار، قوماندان،

سه ره لشکر، سه رکرده ی سوپا

قَائِدَة: ته په و گردۆلکه یه ک

قَائِس: به راوکردنی دووشت به یه ک

قَائِظ: که رمای سهخت، نۆرگه رم و

گرد

قَائِف: ره چه له کناس، به کیک

له رووخسارو شیوه دا ره چه له کی

که سیک دیاری بکات

قَائِل (مُتَكَلِّم - الَّذِي يَقُول): بو یژ،

بیژهر، قسه کهر، وتهر، وتیار، وته بیژ

قَائِل (النَّائِم فِي الْقَائِلَة): نوستوو

له نیوه رۆدا

قَائِم: مه ستاو، وه ستاو، راوه ستاو،

قنچ و قیت، ره پ، گژ، ستوونی،

کۆله که یی، نه ستوونی، سه قامگیر

قَائِم الرَّاوِيَة: گۆشه وه ستاو

قَائِم بِذَاتِهِ (مُسْتَقِل): سه ره خۆ،

نازاد

قَائِم مَقَام كَذَا (بَدَلًا مِنْهُ): له بری،

له جیاتی، جیگر

قَائِم مَقَام (قَائِم مَقَام - رُتَبَة):

ناوچه دار، پله یه کی به ریوه به رایه تی به

قَائِمَة: لیسته، به رنامه، ناوه رۆک،

بیپرست، کۆله که، دهسته ک، به رچیخ

قَائِمَة الدَّابَّة وَالْمَائِدَة وَالْكُرْسِي (رَجُل أَوْ

الْيَد): په ل، پی، پیچکه

قَائِم مَقَام: ریژدار، جیگر، جه ناب نشین،

قائیمقام، فهرانپه وهی ناوچه یه ک

قَاب: هلی کۆلی، کۆلای، مه لیکه ند،

نزیک بو وه

قَاب الْأَرْض: زه وی مه لکه ند، چالی کرد

قَاب (قَيْب - مَقْدَار): بر، که میک، چه ند

قَاب قَوْسَيْنِ وَقَبَاء قَوْسَيْنِ: نۆر نزیکه،

ماوه ی دوو که وانه بو نزیکی، پیچی

میژه ریکه

قَابِحَة (شَائِمَة): جنیوی پید، قسه ی

پیگوت

قَابِيس: یه کیک بو ناگر بگه پی، که راو

به دوا ی ناگردا

قَابِض: وه رگر، یه کیکه له ناوه

جوانه کانی خوی گوره

قَابِض مِنَ الْأَدْوِيَة: دهرمانی گیرای

قَابِضُ الْأَرْوَاحِ (عِزْرَائِيلُ): گیان کیش،
 عِزْرَائِيل، عِزْرَائِيل، فریشته‌ی روح
 کیشان
 قَابِضُهُ مُقَابَضُهُ (وَضَعَ يَدَهُ فِي يَدِهِ):
 دهستی خسته نیتو دهستی، دهستی
 نایه نیتو دهستی
 قَابِعُهُ مِنْ خِيُولِ السَّبَقِ: نهو نه سپانه‌ی
 له دوا‌ی نه‌سپی براوه‌و دین
 قَابِلٌ: به‌ره‌و روویه‌و، به‌ره‌نگاری
 به‌وه‌و به‌ره‌و رووی وه‌ستا، دیده‌نی
 کرد، له‌به‌رده‌میا بوو، پی‌تی گه‌یی،
 تووشی هات، به‌ره‌نگاری بوو
 قَابِلُ الْفَعْلِ بِمَثَلِهِ: وه‌ک نه‌وی کرد،
 هاو ره‌فتاری نه‌نجامدا، داش
 به‌داشی کرد
 قَابِلُ الشَّرِّ بِالشَّرِّ: خراپه
 به‌خرابه‌ی کرد، به‌ره‌نگاری خراپی
 به‌خراب کرده‌و
 قَابِلُ الْكِتَابِ بِالْكِتَابِ: وه‌لامی
 کتیبیکی به‌کتیبیکی تر دایه‌وه
 قَابِلٌ: هاتوو، داهاتوو، قایل، رازی
 قَابِلٌ أَنْ يَكُونَ أَوْ يُصِيرَ: ده‌گونجی،
 له‌باره، ده‌شی، ره‌نگه، له‌وانه‌یه
 قَابِلٌ لِكَذَا (عَرَضَ لَهُ): ده‌شی بۆ،
 گونجاوه بۆ
 قَابِلَةٌ: مامان، په‌ژاج، مامه‌چهر، نهو
 ژنه‌ی یارمه‌تی ژنان ده‌دات
 له‌منال‌بووندا، ده‌فر، قاپ
 قَابِلِيَّةٌ (إِسْتِعْدَادٌ - مَيْلٌ): توانایی،
 توانست، توانا، ناماده‌بوون،
 لی‌هاتوویی، تاره‌زوو

قَابِلِيَّةُ الْقِسْمَةِ أَوِ الْإِنْقِسَامِ: باریه‌ش،
 دابه‌ش بوون، توانای گه‌رت بوون و
 دابه‌ش بوون
 قَاتٌ (أَطْعَمَ - غَلَّى): به‌ختوی کرد،
 نانی دایه، خۆراکی پێدا
 الْقَاتُ: قات، روه‌کیکه که‌میکی بیدار
 که‌روه‌یه‌و زۆریشی سه‌رخۆش‌که‌ره‌و
 له‌بنه‌ره‌تا له‌(حه‌به‌شه) سه‌ری هه‌ل‌داو
 ئیستاش به‌زۆری له‌(یه‌مه‌ن)
 ده‌پوینرئو به‌جای عه‌ره‌ب به‌ناویانگه
 قَاتِرٌ (مُقْتِرٌ - بَغِيلٌ - ضَعْفٌ): رۆد،
 پاره‌پیس، له‌چهر، پیسکه، لاوازو کز
 قَاتِلٌ فَلَانًا (حَارَبَهُ وَعَادَاهُ): شه‌پی
 پی‌فروشت، شه‌پی له‌گه‌ل کرد، چوو
 به‌گژیا، دوژمنایه‌تی کرد
 قَاتِلُ (الَّذِي يَقْتُلُ): کوژهر، بکوژ،
 خوین‌پژ، خوین‌خۆر، پیاو کوژ
 قَاتِلُهُ اللَّهُ (لَعَنَهُ): خوابی‌کوژی، له‌ناوی
 به‌ری، تووشی ده‌ردی بکات
 قَاتِمٌ (مُظْلِمٌ): تاریک، سیا، نووته‌ک،
 تار، ته‌لخ، نارۆشن، ناروون، بۆ
 ره‌نگه‌کان به‌رکارده‌میتئرئ وه‌ک:
 سووری توخ، ره‌شی بی‌تروسک و...
 قَاحُ الْجُرْحِ (صَارَ فِيهِ الْقَيْحُ): کیم و
 زوخمی تیزا، جه‌راعه‌تی تێدا، ناوساو
 هه‌وی کرد
 قَاحٌ: وشکه‌ سال، بی‌بارانی، سالی
 وشک و بی‌باران، رۆژگاریکی سه‌خت و
 گران
 قَاحِلٌ (يَابِسٌ): وشک، وشکه‌وه‌بوو،
 بی‌تاو، گرویی، دیمه‌رۆک، هه‌رشتیکی
 وشک

قَادَ الْجَيْشِ: رابه‌ری کرد، به‌پژوهی برد، پیشه‌وايه‌تی کرد، رینوینی کرد
قَادَ الدَّابَّةَ (مَشَى أَمَامَهَا أَخْذًا بِمَقْوَدِهَا): له‌پیشیه‌وه رۆیی و جله‌وی گرت

قَادَ الْقَاتِلَ إِلَى مَوْضِعِ الْقَتْلِ: بردی بۆ شوینی نه‌نجامدانی کوشتنه‌که القَاد: نه‌ندازه ، ماوه

قَادَح - مُقَادَحَة: په‌کتریان بریندار کرد، روو به‌یه‌ک وه‌ستان

قَادَح: ره‌شی و کلۆری ددان ، خۆره‌یه‌که ده‌دات له‌ددان و دارو دره‌خت ، بۆگه‌نی ، گه‌نیوی

قَادَحَة: کلۆرکه‌ر، کرمۆلکه‌ر، مۆرانه قَادَر - مُقَادَرَة: نه‌ندازه‌ی گرت

قَادَر يَبْنِ الشَّيْئَيْنِ: نه‌ندازه‌ی هه‌ردووکیانی گرت به‌جیا جیا القَادِر: به‌توانا، ده‌سته‌لات ، ناویان سیفه‌تیکه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌یه

قَادَرَة: شه‌ویکی هه‌یمن که‌هه‌یج ماندووبونیکه‌ی تیا نه‌بیت قَادَرَة (حَاوَلْ أَنْ يَفْعَلَ مِثْلَ فَعْلِهِ): هه‌ولیدا هاوچه‌شنی نه‌و بکات ، ویستی وه‌ک نه‌و بکات

قَادِس: که‌شته‌کی گه‌وره ، مالی خوا له‌(مه‌که‌که) ، ورده به‌رد ده‌کریتنه

حه‌وزی ئاو خواردنه‌وه‌ی حوشتَر قَادِم (آت - مُقْبِل): هاتوو، ناینده ، مانگه‌که‌ی تر ، تازه هاتوو

قَادِمُ الرَّحْلِ (ضِدَّ آخِر): نه‌وه‌ی له‌پیشیه‌وه‌یه ، پیشه‌نگی کاروان قَادِمٌ مِنَ الْإِنْسَانِ (رَأْسَهُ): سه‌ری

قَادِمَة: شاپه‌ری، له‌شکر، پیشه‌نگ قَادُوس: نه‌و به‌شهی ده‌نکه گه‌نمی تیده‌کرئ له‌کاتی هاویندا له‌ئاش، ده‌فریکه ئاو به‌کیش ده‌کات له‌جۆگه‌له القَادِيَانِيَة: تاقم و گرومیکه‌ی ئایینییه و ده‌دریتنه پال میرزا(غولام نه‌حمه‌دی هیندی) قادیانی که‌له‌سالی 1908 زاینیدا مردوو

قَادِي الرَّجُل - مُقَادَاةُ (جَارَاه): بیاداشتی دایه‌وه ، خه‌لاتی کرد قَادَعَه (شَاثَمَه بِالْكَلامِ الْقَبِيحِ): به‌قسه‌ی ناشیرین سووکایه‌تی پیکرد، توند هات به‌سه‌ریا

قَادَف (رَامِي): هاویژه‌ر، فریژه‌ر، توپه‌ر قَادَفَة الطَّائِرَات (ضَرْبًا مِنَ الطَّائِرَات): فرۆکه‌ی هاویژه‌ر قَادَفَة الْقُنَابِل (فِي سِلَاحِ الطَّيْرَان): له‌چه‌کی ئاسمانیدا بریتیه له‌و فرۆکانه‌ی بۆمبا ده‌هاویژیت به‌سه‌ر دوژمندا

قَادَفَه (رَامَاهُ وَشَاثَمَه): جنیوی پێدا، سووکایه‌تی پیکرد، دوژمنایه‌تی کرد قَادَوْرَة: پیسی ، گه‌نده‌لی، بۆگه‌نی، کردارو ره‌فتاریکی ناشیرین قَادَوْرَة مِنَ النَّاسِ: به‌دپه‌وشتان ، نه‌وانه‌ی تیکه‌ل به‌خه‌لکی نابن، په‌که‌ک

باکی نه‌بیت به‌سه‌ر گوته و کرداریه‌وه قَارَ يَقْوَرُ قَوْرًا: له‌سه‌ر نووکی په‌نجه رۆیی به‌پژوه تا ده‌نگی پی‌ی نه‌یه‌ت، بی‌خشیه ، به‌نه‌سپایی رۆیی قَارَ الشَّيْءِ: له‌ناوه‌پاستیه‌وه که‌رتیکه‌ی خپری لێبیری ، نه‌لقاو نه‌لقی بری

قَارَ فَلَانًا (فَقَا عَيْنَهُ) : چاوی کویرکرد،

نابینای کرد

قَارَ فِي الصَّلَاةِ : جوولای نه کرد

له نوژدا ، نه جوولایه وه

القَارُ : قیر ، زفت ، زهوت ، قاقب ، قیری

خوشکراو

قَارًا - قِرَاءً : به وردی خویندیه وه ،

به دیکه ته وه لئی ورد به وه وه

خویندیه وه

قَارِيءٌ : خوینەر ، کوششکار ، قورئان

خوین

قَارِبَ الْإِنَاءِ : نزیکوو پر بیت

قَارِبَ فِي أُمُورِهِ : مه بهستی به ده رخت ،

به کورتی ویستی خسته پرو

قَارِبَ الْخَطْوِ (دَائِلًا) : نزیکوو ،

هه نگاوه کانی نزیک به یه ک بوون

قَارِبَ فَلَانٍ فَلَانًا (حَادِثُهُ مُجَادِثَةٌ

حَسَنَةٌ) : قسهی باشی له گه ل کرد ،

باشکوبوو له گه لئی

قَارِبَ : به ل ه ، قایه خ ، که شتی

پچکۆله ، یه کێک به شه و به دووی ئاوا

بگه پئ

قَارَتِ : مشه خۆر ، نه وهی هه مووشتیک

ده خوات گهر به ردهستی بکه ویت

قَارَةً : گرد ، ته پۆلکه ، ته په ، زورك ،

زه و بییه کی به رد رهش ، تیره وه وژنکی

عه ره بییه به لیها تووی ناسراوه له

ده ستر استیدا

قَارَةً : کیشوهر ، زه و بییه کی هیمن و

ناسایش ، به شیکه له و پارچه

سه ره کییهی زهوی وشکانی

قَارَةً (فِي عِلْمِ الْجُغَرَفِيَا) : له زانستی

جوگرافیدا بریتیه له پارچه زه و بییه کو

پتر بو کیشوهره کانی ئاسیا و نه فریقاو

نه وروپا و نه مریکا و .. به کار ده برئ

قَارِحَ مِنْ ذِي الْخَافِرِ : نه و چوار

پتیانهی که لبه یان ده ردیت

قَارِحَهُ (وَأَجْهَهُ) : رو به رووی بوو ،

به ره نگاری وه ستا

قَارِسَ (الْبَرْدُ الشَّدِيدُ) : زۆر سارد ،

زوقم سه رماو سوژه

قَارِصَ (مَوْلِمَ) : به ژان ، به سوئی ، به ئازار ،

جهرگ بر

قَارِصَةً (الْكَلِمَةُ الْمُؤَلَمَةُ) : قسهی رهق ،

جهرگ بر ، قسهی به نیش و سوئی

قَارِصَهُ (أَذَى كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا الْآخَرُ

بِلِسَانِهِ) : هه ره که یان نه وی تریانی

به زمانی ئازاردا ، برینداری کرد ، ژانی

پینگه یاند

قَارِضَ (حَيَوَانٌ قَارِضٌ) : ئازه لئ کریتنەر

قَارِضَتُهُ الزَّيَارَةُ (زُرْتُهُ لِيَزُورَنِي) :

سه ردانم کرد بوئه وهی سه ردانم بکات ،

سه ردان به سه ردانم له گه ل کرد

قَارِضُهُ - مُقَارِضَةٌ : قه رزی دایه ، وامی

پیدا ، به ره نگاری کرداری خراپ و

ناله باری به هاوچه شنی خۆی کرد

قَارِعَ (ضَارِبٌ بَعْضُهُمْ بَعْضًا - ضَرْبًا

الْقُرْعَةَ) : دایان به یه کدا ، له یه کیاندا ،

چوون به گژیه کا ، یه کتریان داپلۆسی ،

پشکیان هه لدا ، پشکیان خست

قَارِعَ الْأَبْطَالُ : به شمشیر دایان له یه ک

له جهنگدا

قَارِعَ (طَارِقٌ) : لیدەر ، کوتهر ، ده رکوت

قَارِعَة: به لا ، نهامه تی،

ده رده سهری، کاره سات ، چورتم،

قیامت، نه وه دنیا، زیندوبوونه وه

قَارِعَة الطَّرِيق (وَسَطَه): چه قی ریگا ،

ناوهری پراستی

قَارَفَ الشَّيْءَ (قَارَبَهُ وَخَالَطَهُ): نزیکي

کرده وه، مینایه به ره وه

قَارَفَ فَلَانَ الذَّنْبَ وَالْخَطِيئَةَ:

گوناهي کرد، تاوانی نه نجامدا، هه له و

چه وتی کرد

قَارَنَ: براده ری له گه ل به ست ، بوو

به هاوپی

قَارَنَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: به راوردی کرد

له نیتوان دووشتدا

قَارَنَ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ قِرَاءً جَمَعَ

بَيْنَهُمَا): به ردی بناغی هاوسهری

به یه که وه دارپشتن ، کردنی به هاوسهری

یه ک

قَارُورَة (إِنَاء): که مۆله ، شووشه،

قاپ، بوتل

القَارِي: گوندنشین ، لادی

قَارِيَة: سهره نیتزه، ده می شمشیر،

گه نده سمه، بالنده یه کی قاچ کورتی

دندوک دریتزه و سهریشتی سه وزه،

کاروباریکی سهخت و گران

قَارِيَة مِنَ السَّامِ (أَعْلَاهُ أَوْ أَسْفَلَهُ):

سهره که ی یان خواره وه ی

قَارِحَ (الذَّكْرَ الصَّلْبَ): نیتزکی تزکمه و

پته و

قَارُورَة (زُجَاجَة): شووشه، که مۆله

قَاسَ الشَّيْءَ عَلَى غَيْرِهِ وَبِهِ (قَدَرَهُ عَلَى

مِثَالِهِ): نه اندازه ی گرت به پی ی

هاوچه شنیکي وه ک خوی

قَاسَ الْقَوْمَ (سَبَقَهُم): پیشیانکه وت،

به ره له وان ریوی

قَاسَ الطَّبِيبُ قَيْسًا: پزشکی که

نه اندازه ی قوولی نه شته رگه ریه که ی

دیاری کرد

القَاس: نه اندازه، نه وه نده

قَاسِي (كَابِلَة): چیتزی، خواردی،

به سهری هات ، چهشتی

قَاسِط: سته مکار، زردار، به زه برو

زهنگ

قَاسِمَ فَلَانَ فَلَانًا (أَخَذَ كُلُّ قِسْمَتِهِ):

هه ریه که به شی خوی برد ، به شیانکرد

له ناو خویانا، به شیانکرد

قَاسِمَ (مُجْزِي): به شکر، دابه شکر

قَاسِمَ مُشْتَرَك: گه وره ترین به شکر ی

ناو خوی

قَاسِمُهُ عَلَى كَذَا (خَالَفَهُ عَلَيْهِ): بوو

به هاو به یمانی، هاو به یمانیه تی به ست

له گه لیدا

قَاسِي (صَلْب - شَدِيد - عَنِيف): رهق،

رهق و تهق ، سهخت ، دل رهق،

بی به زه بی، چه پ گه رد، سته مکار

قَاسِيَة (مُؤَثِّث قَاسِي): دل رهق ،

بی به زه بی، رهق ، سهخت

قَاسِرٌ مِنَ الْخَيْلِ (الْجَارِي فِي آخِرِ

الْحَلْبَةِ): دواين نه سپی پیشپکی، نه و

نه سپی له دواي نه سپه کانی تره وه یه

قَاشُور: ناپیرۆز، ناموباره ک، به د

قَاشُورَة: وشکه سال، سالی

بی به زه بووم

قَاس: چیرۆک نوس،

داستانگیتزه ره وه، چیرۆک خوان ،

وتاریتۆتۆک له وتاره که یدا پشت به چیرۆک

بیه ستیت

قاصب: مه‌وره بروسکه‌ی ده‌نگدار،
قه‌ساب

قاصد: نیازدار، خاوه‌ن مه‌به‌ست، نزیک
قاصد من السفر السهل القريب):
سه‌فه‌ری ئاسان و نزیک

قاصدة: سه‌فه‌ریکی ئاسان و سانا
قاصر (خلاف الراشد): منال،
پینه‌که‌یشتوو، وردکه، مه‌رزه
قاصر من الأفعال لازم خلاف المتعدي
من الأفعال): فرمانی تینه‌په‌ر، واژوو
تیپه‌ره

قاصر اليد قصيرها): ده‌ست کورت،
بیده‌سته‌لات

قاصر الألوان: ره‌نگ‌بر
قاصر الأقمشة مبيض): سپی‌که‌ره‌وه
قاصر من الورثة (من لم يبلغ سن
الرشد): نه‌و میراتگرانه‌ی نه‌که‌ییون به
ته‌مه‌نی بالغ بوون

قاصرة: ئافه‌ره‌تی شه‌رم‌نی
خوشه‌ویست، کیژی نابالغ
قاصف: شکینه‌ر، ده‌نگ زل

قاصل (قاطع): تیژ، برنده، بره‌پ
قاصي (يعيد): دور، په‌راکه‌نده
قاصية من الناس والبقا: خه‌لکو
شوینی دور

قاصية من الشاة: مه‌پی په‌پاگه‌نده‌و
داب‌پاو له‌ران
قاص البناء هدمه): رووخاندی،
رمانی، تیکیدا

قاص الشيء (نشق): درزی برد، شکا،
له‌ت بوو
قاص السن (تحركت): جوولا، بزوا،
هاته‌له‌رزه

قاص الشيء بالشيء: چواندی پی‌ی،
وه‌ک نه‌وی لیکرد

قاص الشيء من الشيء: بزواندی، دای
له‌بری

قاص الجدار تهدم وإهال): رما،
رووخا، مه‌ره‌سی مینا

قاص الفرخ البيضاء شها): که‌رتی
تیکرد، شکاندی

قاضي فلأنا إلى الحاكم: په‌نای
برده‌به‌ر دادوهر، شکاتی لیکرد

قاضي: شمشیری تیژو بره‌پ
قاضم مقاضة: که‌م که‌م کپی، توژه
توژه شتی کپی

قاضي: دادوهر، دادپرس، نه‌وه‌ی
برپاری شه‌رمی ده‌رده‌کات له‌نتوان
خه‌لکیدا

قاضي التحقيق: دادپرسی لیکرلینه‌وه
قاضي الصلح: دادپرسی پیکه‌هاتن و
ریکخستن

قاضي القضاة (رئيسهم): سه‌روکی
دادپرسان، که‌وره‌یان، له‌مه‌موان بالاو
پله‌به‌رزتر

قاضي الحاجات: به‌جیه‌تیه‌ری
پیداویستی، کوتای مینه‌ر

قاضية: مه‌رگ، مردن، کوشتن
قاضي (متهجم): مه‌ردومی ناوچه‌وان

گرژ، مۆن، رووگرژ، میومۆچ
قاطبة: سه‌رتاپا، مه‌موو، گشت،
سه‌رانسه‌ر

قاطر: خوینی دوو برا، حوشتریک
میشنا میزه‌که‌ی بچوړیت تنۆک تنۆک و
بیته‌خواره‌وه، مه‌رکه‌تیره‌و جه‌وییه‌ک
تکه‌تکه‌ بیته‌خواره‌وه

قَاطِرَة: راکټشهر، مه کینه، بکټش
 قَاطِرَة وَمَقْطُورَة: راکټشهر و راکټشراو
 قَاطِعُ الإِجْتِمَاعِ وَالْعَمَلِ لَمْ يَشَارِكْ:
 به شداری نه کرد، کونه بوه وه
 قَاطِعٌ فَلَانًا (هَجَرَةً): دهنکی له گه ل
 دابری، قسه ی له گه ل نه کرد
 قَاطِعُ الْقَوْمِ (إِمْتَنَعَ عَنِ التَّعَاوُنِ مَعَهُمْ):
 دهستی مه لگرت له هاوکاری کردن
 له گه لیان، دهستی مه لگرت
 له هاوکاری و په یوه ندی نابووری و
 کومه لایه تی به پی ی یاسایه کی داریژدراو
 قَاطِع: تیژ، بره پ، بی گفتوگو،
 قایلکه ر، سه لمیته ر، کوتای پیهینان،
 برینه وه، جیاکار، دابه شکر، که وانه بر
 قَاطِعُهُ عَلَى كَذَا (إِثْفَقَ مَعَهُ):
 ریکه و تن، له گه لی بریه وه
 قَاطِن: جینشین له شوینیک،
 خزمه تکار، ته یان
 قَاطِنَاتٌ مَكَّةَ: کتره کانی حهره می
 (مه که)
 قَاطِئُ الْيَوْمِ (إِشْتَدَّ حَرُّهُ): زډر
 که رمی کرد، که رم بوو
 قَاطِئُ الْقَوْمِ بِالْمَكَانِ (أَقَامُوا بِهِ أَيَّامَ
 الْحَرِّ): روزانی که رما مانه وه تیایدا
 قَاع: زهوی ته ختان، ته ختانی، بن
 قَاعَة: مزل، سالون، مزلی که وده،
 حه وشه
 الْقَاعِدُ عَنِ الْأَمْرِ: مه لئاسیت
 به نه نجامدانی کاریک، ژنیک له خولی
 مانگانه یان شوکردن و منال بوون
 وه ستابیت، شه لته ی پر له دانه ویله
 قَاعِدُ الْهَمَةِ (كَسُولُ): ته مبل،
 ته وه زه ل، بی کاره، بی ټیش

قَاعَة: بنک، بنچینه، بناغه،
 بنه کژله که، بنه پایه، یاسا، ده ستور،
 شتوان، باوهر، ریسا، نه ریت، نمونه،
 باو، ریکه
 قَاعَة الْبِنَاءِ (أَسَاسُ): بناغه، بنه چه
 قَاعَة الْبِلَادِ (عَاصِمَة - أَكْبَرُ الْمَدِينِ):
 پایته خت، که وده ترین شاری ولات
 قَاعَة السُّفُنِ: له نگره ی که شتی
 قَاعَة الطَّائِرَاتِ (مَطَارُ): فرپو که خانه،
 شوینی مه لسان و نیشتنه وه ی فرپو که
 قَاعَة ثَابِتَة: یاسا و فهرمانی جیگیر و
 نه گزپ، یاسایه کی چه سپاو
 قَاعَة (قَعْدَ مَعَهُ): له گه لی دانیش
 قَاعِدِي: بنچینه یی، سهره کی، تفتی
 قَاقَ أَثَرَهُ (أَتْبَعَهُ): به شوینه واریدا
 روپی، شوینی که وت، دوایکه وت
 الْقَاقُ: پیتیکی زمانی عهره می به
 الْقَافِرَة: نه سیتیکی تیژپه و، بوقیل
 قَاقِل (رَاجِعُ): که پاوه، به دواوا هاتوو،
 کشاوه
 قَاقِلَة (تَرْحَالُ): کاروان، قافل،
 که روان، مه کار، چه ند ولاخ و بارو
 که سیکه له شوینیکه وه بچن بوو
 شوینیکه تر
 قَاقِيَة (سَجَع - قَاقَا الْعُنُقُ): قسه ی
 مؤنراو، وشه ی کوتایی له رسته دا،
 سه رویست، سه روا، پاش به ند، پشتی
 مل
 قَاق (الْأَخْمَقُ الطَّائِشُ - طَائِرُ):
 که وده ن، سهره پو، مه لته شه، که ری
 به ریاد، جوړیکه له قه لره شکه
 قَاقَت الدَّجَاجَة (صَوْتُهَا):
 گاره گاری کرد، گارانی

قَالَ (تَكَلَّمَ): وتی ، قسه‌ی کرد، دوا،
 ناخوتی
 قَالَ لَهُ (خَاطَبَهُ): پی‌ی وت
 قَالَ عَنْهُ (رَوَى): ده‌ریاره‌ی دوا،
 باسیکرد، لی دوا
 قَالَ ضِدَّهُ وَعَلَيْهِ (إِفْثَرَى): پاشمله
 باسی کرد، به‌ده‌میوه هه‌لبه‌ست ،
 درژی قسه‌ی کرد
 قَالَ بِرَأْسِهِ (أَشَارَ): سه‌ری له‌قان ،
 به‌سه‌ر ناماژه‌ی بۆ کرد
 قَالَ يَبْدُهُ (مَدَّ يَدَهُ إِلَيْهِ): ده‌ستی بۆ
 دریژ کرد ، به‌ده‌ستی ناماژه‌ی کرد
 قَالَ عَلَيْهِ (إِفْثَرَى): قسه‌ی بۆ
 هه‌لبه‌ست ، درۆی دایه پال
 قَالَ فِيهِ (إِجْتَهَدَ): مه‌ولیدا ،
 کوششی کرد، ته‌قلای کرد
 قَالَ بِهِ (رَأَاهُ رَأْيًا): رای وابوو، رای
 ده‌ری
 الْقَالَ وَالْقِيلُ: قسه‌ی ده‌ماو ده‌م،
 ده‌لین، قاله‌ی ده‌م ، قاو
 قَالِبٌ: قالب، بۆته، جۆره ده‌فریکی
 پچوکی گلینه‌ی زیو زیو شتی تری
 تیا ده‌توینرته‌وه ، قالبی داپشتن
 قَالِبُ الْأَخْذِيَّةِ لَصِفُهَا: قالبی پتلاو
 قَالَةً: وته‌ی به‌ریلاو له‌نیو خه‌لکیدا
 ئیدی نه‌و قسه‌یه باش بیت یان خراب
 قَالَصٌ: سیبه‌ری که‌م ، کورته سیبه‌ر
 قَامَ (إِثْصَبَ - وَقَفَ): راست بوه‌وه ،
 ره‌پ بوو، هه‌لسا ، وه‌ستا، راوه‌ستا،
 قنچ بوه‌وه، راست بوه‌بوه، هه‌ستا،
 به‌ریبوه‌وه، ده‌ستی پیکرد
 قَامَ الْأَمْرُ (إِعْتَدَلَ): راست بوه‌وه، ریک
 بوه‌وه

قَامَ الْحَقُّ (ظَهَرَ وَاسْتَقَرَّ): ده‌رکه‌وت ،
 ناشکراوو، دیاریدا
 قَامَ عَلَى الْأَمْرِ (دَامَ وَثَبَتَ): به‌رده‌وام و
 چه‌سپاووو ، جیگیرووو
 قَامَ لِلْأَمْرِ (تَوَلَّاهُ): گرتیه نه‌ستوی
 خۆی ، نایه ملی
 قَامَ عَلَى أَهْلِهِ (تَوَلَّى أَمْرَهُمْ وَقَامَ
 بِنَفَقَاتِهِمْ): کاروباری گرتنه نه‌ستوی
 خۆی و بژووی کیشان ، به‌ختوی کردن
 قَامَ الْمَتَاعُ بِكَذَا (تَحَدَّدَتْ قِيَمَتُهُ):
 نرخه‌کی دیاریکرا، به‌ته‌ندازه‌یه‌ک
 ده‌ستنیشانکرا، نرخینرا
 قَامَ يَفْعُلُ كَذَا (أَخَذَ فِي عَمَلِهِ): ده‌ست
 به‌کارووو ، ده‌ستی پیکرد
 قَامَ عَلَى الْأَمْرِ (رَاقَبَهُ): چاودیری کرد
 قَامَ الْعَجِينُ (إِنْتَفَخَ): هه‌ل‌هات ،
 هه‌لاوسا، کف هه‌لات
 قَامَ مِنْ نَوْمِهِ (نَهَضَ): له‌خه‌و هه‌لسا،
 راست بوه‌وه، خه‌به‌ری بوه‌وه، له‌خه‌و
 رابوو
 قَامَ الْمَاءُ (جَمَدَ): به‌ستی ، ناو به‌ستی
 قَامَ الْهَوَاءُ (هَبَّ): با مه‌لیکرد، شنه‌ی
 با هات
 قَامَ الْغَضَبُ (هَاجَ): رقی هه‌لسا ،
 خه‌شم گرتی ، خروشا
 قَامَ عَلَى (ثَارَ): یاخی‌بوو، هه‌لسا،
 شوپشی به‌ریاکرد
 قَامَ عَلَى الطَّعَامِ (تَرَكَهَ): خواردنه‌کی
 به‌جیه‌بشت
 قَامَ لِنُصْرَتِهِ (دَافَعَ وَحَامَاهُ): چوو
 به‌هاواریه‌وه، چوو به‌ده‌میوه‌وه،
 یارمه‌تیدا، به‌رگری لیکرد

قام بِالْعَمَل (أَجْرَاهُ): کاره‌ک‌ی
به‌جینگه‌یاند، تـــه‌واویکرد،

جی‌به‌جی‌ئی‌کرد، رایبه‌پان

قام بِالْوَأْجِبِ عَلَيْهِ (قَضَاهُ): نه‌وه‌ی
له‌سه‌ری بوو کردی، نه‌رکی سه‌رشانی
به‌جینگه‌یاند

قام بِالْوَعْدِ (أَنْجَزَهُ): په‌یمان‌ه‌ک‌ی
برده‌سه‌ر، به‌جی‌ی‌گه‌یاند

قام بِوَعْدِهِ (حَافِظٌ عَلَيْهِ): په‌یمانی
پاراست، به‌لینه‌ک‌ی گه‌یاند به‌پایان

قام بِشَأْنِهِ (إِعْتَنَى بِهِ): به‌ته‌نگیه‌وه
هات، خزمه‌تیکرد، پشتگیری کرد،
کژمه‌ک‌ی بۆ به‌ده‌رخست

قام بِالْمَصَارِيفِ (أَوْفَاهَا - دَفَعَهَا):
چه‌ندی تیچوو بوو دایه‌وه، دای

قام مَقَامَهُ (حَلَّ مَحَلَّهُ): جی‌ئی‌گرت‌وه،
چوه شوین و جی‌ئی

قام بِي وَقَعْدٍ (نُشِرَ أَخْبَارُ السُّوءِ):
قسه‌ی خراپی خسته شوینم، قسه‌و

مه‌ولی خراپی نایه دوام
قام فِي الصَّلَاةِ (شَرَعَ فِيهَا):

ده‌ستی‌کرد به‌نوێژکردن، شانی‌کرد
به‌نوێژدا

قام بِهِ ظَهْرُهُ (أَوْجَعَهُ): پشتی‌نازاریدا،
ژانی‌پینگه‌یاند

قامَة: نه‌ندازه‌یه‌که‌له‌پیتوانه
دریژه‌ک‌ی (80 اسم) و پتر بۆ پیتوانی

قوولایی ده‌ریاکان به‌کار ده‌بیری،
بالاپتو

قامَة الْإِنْسَان: بالا، به‌ژن و بالای
مرۆف، قه‌لافت

قامَة الْبِكْرَةِ وَأَدْوَارَهَا: خولخولۆک‌ی
به‌رزکه‌روه

قامَة الْمُهَنْدِسِ أَوِ الْمَسَاحِ (شَاخِص):
دارنیشان، راسته‌یه‌ک‌ی دریژه‌و روپیوو

نه‌ندازیاران به‌گه‌پی ده‌خن
له‌روپیواندا

قامَرَهُ مُقَامَرَةً وَقِمَارًا (لَاعَبَهُ الْقِمَارُ):
قوماری له‌گه‌ل‌کرد

قامَسُ (الْقَوَاسِ): ژیر ئاو، رۆچوو
قامَسَةُ (الدَّاهِيَةِ): به‌لا، نه‌هامه‌تی،

ده‌رده‌سه‌ری
قامَصُ الصَّبِيِّ غَيْرَهُ (سَابَقَهُ فِي الْعَدَدِ):

له‌راکردندا بۆی بۆرینی کرد له‌گه‌لایا
قامُوس: فره‌نگ، ئوقیانوس،

زه‌ریا، ده‌ریایه‌ک‌ی مه‌زن، هر
فره‌نگیک‌ی زمانه‌وانی

قامُوس اللَّفْظِ: فره‌نگی زمان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ النَّفْسِيَّةِ:

فره‌نگی ده‌سته‌واژه‌ده‌رونیه‌کان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْعَصْرِيَّةِ:

فره‌نگی ده‌سته‌واژه‌هاوچه‌رخیه‌کان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْأَدْبِيَّةِ: فره‌نگی

ده‌سته‌واژه‌ویژه‌یه‌یه‌کان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْقَانُونِيَّةِ:

فره‌نگی ده‌سته‌واژه‌یاساییه‌کان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْعِلْمِيَّةِ: فره‌نگی

ده‌سته‌واژه‌زانستی‌یه‌کان
قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْعَضَائِيَّةِ وَالْفَنِيَّةِ

وَالثَّقَافِيَّةِ: فره‌نگی ده‌سته‌واژه
ژیاړی و هونه‌ری و روشنبیری‌یه‌کان

قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْإِعْلَامِيَّةِ:
فره‌نگی ده‌سته‌واژه‌کانی راگه‌یاندن

قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الْفِلْسَافِيَّةِ:
فره‌نگی ده‌سته‌واژه‌فلسه‌فیه‌کان

قامُوسُ الْمَصْطَلَحَاتِ الطَّبِيَّةِ: فره‌نگی
ده‌سته‌واژه‌تهدروستی و پزشکیه‌کان

قاموس النباتات والأعشاب الطبية:

فهـ رهنـ گى رووه كو گژوگىـ
تهـ ندروستى و چاره سه ريه كان
قَان الحديد (سَوَاه): رِيكى خست،
گونجاندی، دروستی کردو رِيكى خست
قَان الشیء (عَمَمَه وَجَمَعَه):
كژيكرده وه، جه ميكرد
قَان المرأة المرأة (زَيْنْتَهَا): رازانديه وه،
قه شهنگو رازاوه ی کرد، جوانی کرد
قَان الإناء (أَصْلَحَه): چاكی کرد،
باشی کرد، چاكسازى تيا کرد
قَان: دره خنٚتیکه كه مانى لی دروست
ده كريت
قَانى الشیء له (دَام): جیك یربوو،
به رده وام بوو
قَانى الشیء فَلَانًا (وَأَفَقَه): رازى بوو
له سه رى، ره زامه ندی نواند له سه رى
قَانى الشیء (خَالَصَه): تیکه لېوو،
ثاوتته بوو
قَانى المال (قَامَ عَلَيْهِ): سه روكارى کرد،
سه به رشتى کرد
قَانىء: تَوَخ، تَارِك، رهنكى تیر
قَانِب: تهـ ر، هـ لگري نامه
كه به خٚيراى نامه به ریت له شوینٚتیکه وه
بؤ شوینٚتیکى تر
قَانِت: گوپړاپه ل به به رده وامى، نوپژ
خوین، خواناس، خوابه رست
القَانَة: دره خنٚتیکه
قَانَص (صِيَاد): راوچى، راوکه ر،
نېچیره وان، شكارچى، نه نگاوتر
قَانَصَة الطیر: سيقه توره، زيقه توره،
چيكلدانه پارچه گوشتيكي بوشه
له سكى مالداراندا خوارده مهنى
تیده چى و له ويوه ده چیتته ناو
ريخو له وه

قَانَط (مَقْطُوعُ الْجَاء): ناو میډ،

ره نه جړو، بى مېوا
قَانِع: قایل، رازى، ساز، سوالکه ر،
ده رگاو ده رگا که ر، سوالکه رى رسواو
نزم
قَانُون: یاسا، نه ندازه ی هه موو شت،
رژیمی ناسایى، رژیمی په پیره وکړاو،
نامیريكي موسيقيه، قانون
قَانُون مَدَنِي: یاسای شارستانی
قَانُون الْأَحْوَال الشَّخْصِيَّة: یاسای
کاروبارى كه سایه تى
قَانُون الْعُقُودَات: یاسای سزادان
قَانُون الْمِيرَانِي: یاسای سزایی
قَانُون الْبِلَاد: یاسای ولات، سیستمو
یاسای ولات
قَانُونِي: یاسایی، به پي ى یاسایه،
ره وا، راست، رِيكو پِيك، له سه ر
نه ندازه، یاسازان، پسرپوړى یاسا
قَانُونِيَّة: په پیره کړاوى یاسا، گوچواو
له گه ل یاسادا
القَاه: شان و شه و كه وت، شكومه ندی،
ژنٚتیکى خو شگوزه ران و خو شحال
قَاهِر: سه ركه وتوو، زال، به زین، بلٚند،
به رز، بالا
قَاهِرَة: هیزى چار نه بوو، هیزى بالا،
هیزى شكینر، پایته ختى ولاتى
ميسرهو (موعيز نه لدین نه لالی
(فاتمی) به ردی بناغى داناوو
نيسـ تاش گرنـ گـ ترين مه لېـ بنده
له نيوجـ رگـ ی جـ هانى عـ ره بـ ی و
نيسلاميدا
قَاوَى (غَالِبَه فِي الْقُوَّة): هیزى
تاقیكرده وه، ده ست شكینى کرد

قَاوَلْ: سه‌ودای کرد، پیکهات، چهن و
چوونی کرد، ریکه‌وت له‌سهر
قَاوَم (صَد - اِغْتَرَض - مَنَع):
به‌ره‌نگاری کرد، به‌ره‌لستی کرد،
به‌رگری کرد

قَاوُوق: کلاووقه

قَاوِي: به‌تال، بوش، خالی

قَاوِيَّة: وشکه سال، بی‌بارانی، برسی
قَايسَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ (قَارَن):

به‌راوردی کرد له‌نیویانا

قَايَضَ يَكْذًا (بَادَل): گزپیه‌وه، شت
به‌شتی کرد

قَايَظَه: له‌گه‌لی مایه‌وه، مه‌لی کرد
له‌گه‌لی له‌سهر ماو‌گه‌رمادا

قَايِل (النَّائِم فِي الظَّهيرة): له‌نیوه‌رژدا
نوست، نیوه‌رژخوی کرد

قَايَلَة (ظَهيرة): نیوه‌رژ، چیشته‌نگاو

قَايَلَه - مَقَايِلَة: گزپیه‌وه له‌گه‌لی،
ئالو‌گزی کرد له‌گه‌لی

قَاب الطَّعَام أَو الشَّرَاب: سه‌رجه‌م
ئه‌وه‌ی نیتو قاپه‌که‌ی خوارد

قَابًا مِّن الشَّرَاب (إِمْتِلَأ): پرسیو،
لیوانیوو

القَوُوب: به‌کێك ژد بخواته‌وه
القَنْيَاء (القشرة الرقيقة الملتصقة
ببياض البيض): ئه‌و توێکله ناسکه‌ی
ده‌وری هێلکه

قَب

قَب القَبَّة: گومه‌زی دروستکرد

قَب الْقَوْم (قَامُوا أَوْ ذَهَبُوا): مه‌لسان،
رۆیشتن، بلاوه‌یان پیکرد

قَب النَّبَات أَو اللحم أَوْ نَحْوَهُمَا (يَبَس):
وشک بوه‌وه، وشک مه‌لکه‌را

قَب الشيء (قَطَعَه): بری، له‌تیکرد،
که‌رت که‌رتی کرد

قَب يَطْنَه: مینایه‌وه به‌ک و خری کرد
قَب ذُو الثَّوَاب (سَمِعَ صَوْتَ أَنِيَابِه):
ده‌نگی که‌له‌کانی بیسترا، ده‌نگی
هات

قَب الدَّيْلَاب (العَجَلَة - وَسَطَه): کونی
ناوه‌راستی، پێچکه، ده‌وێده‌وه

قَب المِيزَان (ذَرَاعَه الْمُرْج): باسکی
ته‌رازوو، میلی ته‌رازوو

قَب: نیر، که‌ل، سه‌رژکی گه‌لو
گه‌رده‌یان، خول خولۆکه، جۆره
کیشانه‌یه‌که

القَب وَالْقَب: سه‌رژکی گه‌لو
نه‌ته‌وه‌یه‌ک، جێ ئومیدیان

قَب السَّقْف (عَقْدَه): چنی، به‌خشت
چنی، داره‌رایکرد، سه‌ریگرت

قَبَا الزُّعْفَرَان وَنَحْوَهُ (جَنَاه):
زافه‌رانه‌که‌ی کۆکرده‌وه، گردی کرد

قَبَا الشيء (قَوَسَه): چه‌مانیه‌وه،
چه‌ماوه‌ی کرد

قَبَى الثَّوْب (خَاطَه قَبَاء): به‌خری
دووری

قَبَى الْمَتَاع (عَبَاء وَهْيَاه فِي مَوَاضِعِه):
ئاماده‌یکردو له‌شوینی خۆی داینا،

سازاندی، له‌جێ‌ی خۆی داینا
قَبَا الْقَوَس: له‌ده‌سه‌کی که‌وانتیکه‌وه

هه‌تا نیوه‌ی
قَبَاء (ثَوْبٌ يَلْبَسُ فَوْق الثِّيَاب):

سه‌رجل، که‌وا
قَبَاء (مَقْدَار): بر، تۆز، هه‌ند، نه‌خت،

تۆزێک
قَبَاب: شمشیرێکی بیه‌پ

قَبَابُ مِنَ الثُّوْفِ: لَوْتی گه وره زله

قَبَابُ (الْأَسَدُ): شَبَر

قَبَاح: نه ملاو لای کلاوه ی نه ژنق
قَبَاحَةٌ فِي الْقَوْلِ أَوْ الْفِعْلِ أَوْ الصُّورَةِ:
قسه ی ناشیرین ، کرده وه ی نابه سه ندو

ناشیرین

قَبَار: چالی راوکردن له شه ودا،
نه وانه ی کوبوونه ته وه بَر راکیشان ی

تَوْبَرِ راوکردن

قَبَاعُ (الْمُنْفَذُ): ژیشک

قَبَاعُ مِنَ الْكَأْبِيلِ: گه وره ، زله ،
گه وره و به رین

قَبَاع: به راز، ترسنوک ، تَوَقُّبِ

قَبَاعِي (الرَّجُلُ الْعَظِيمُ الرَّأْسِ):

پیاویکی سر زلو گه وره

قَبَاقِبُ (الكَثِيرُ الْكَلَامُ أَوْ أَخْطَأُ أَوْ

أَصَابَ): زَوْرَبَه ، زَوْر وَتَه ، مه له وه پ،

یه کیک مه له و ناراست بیت

قَبَالُ مِنَ الْفَعْلِ: نه و تاله ی که وتوه ته

په نجه ی ناوه راست و په نجه کانی تر

قَبَالُ مِنَ كُلِّ شَيْءٍ: سه ره تاکه ی ،

به رده مه که ی

قَبَالَةٌ: مامانی، کاریک مرؤف بیخاته

نه ستوی خوی

قَبَالَةٌ (تَجَاهُ): له پیتش، له به رده م،

به رامبر

قَبَالَةٌ: به رپر سیاری، ریکه و تنامه،

په یمان ، نوسراویکه مه ردوم تییدا

نه رکی به رپر سیاریتی سه باره ت

به نه نجامدانی کاریک یان دانه وه ی وام و

قهرز ده خاته نه ستوی خوی

قَبَانُ (مِيزَانُ الْقَبَانِي): قه پان ،

ته رازوو، ترانوو، شایه ن، ته رازی،

شنتیکی دووتایه شتی تری پی

ده کیشری

قَبَائَةُ: پیشه ی قه پانچیتی، کری

قه پان

قَبَانِي (مُقَبَّن): قه پانچی، ته رازووکار

قَبَبُ الْفَحْلِ أَوْ الْأَسَدِ وَنَحْوَهُمَا

قَبَقَبَةٌ (رَدَّةٌ صَوْتُهُ فِي حَنْجَرَتِهِ):

دهنگی له گه رویدا هات و چوو، دهنگی

لیهات

قَبَبُ الْغُمْصَرِ أَوْ الْبَطْنِ (ضَمُّ): سک

به قوولاچوو، له پبوو، لاوازیوو، ناو قه د

باریک بوو

قَبَبٌ (حَدْبٌ): قَوَزِي کرد، ناوسانی ،

مه لی توقان

قَبَبٌ: باریکی ناوقه د، سک به قوولاچوو

قَبَّةٌ: گومزه، گومه ت، گومبه ز،

گومبه د، کوشکیکه بنمیچیکه ی

به قوقزی ماتبیته وه

قَبَّةُ الْغَضْرَاءِ أَوْ الزَّرْقَاءِ (سَمَاءُ):

ناسمان

قَبَّةُ الْإِسْلَامِ (البَصْرَةُ): شاری (به سیره)

قَبَّةُ الشَّهَادَةِ عِنْدَ الْيَهُودِ - قَبَّةُ

الزَّمَانِ (خِيَمَةُ الْإِجْتِمَاعِ): ده واری

کوبوونه وه ی جووله که، چادری

دانیشتن و کونگره یان

قَبَّةُ الْجَرَسِ (بِرَجِ الْجَرَسِ): گومه زی

زهنگ

قَبَجْ: که و، چیل، قنک، بهق،

بالنده یه کی خال و میلداری قاچ و

ده ندوک سووری بژره و له کوقتر

گه وره تره

قَبِیحَ اللَّهِ فَلَانًا (أَبْعَدَهُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ) : خوا
له گشت خیرتک دوری بخاته وه ، له خیر

بی بهش ببیت

قَبِیحَ لَهُ وَجْهَهُ (قَالَ لَهُ : قَبِیْحُهُ اللَّهُ) :

پبیگوت : خوارووت ناشیرین بکات

قَبِیحَ الشَّيْءِ - قَبِیْحًا (كَسْرَةً) : شکاندی ،

له تیکرد ، کهرت کهرتی کرد ، شکاندی

هتا بیته دهره وه

قَبِیحَ الْبُثْرَةِ : ته قاندی ، دهره وهی کرد

قَبِیْحٌ كَانَ قَبِیْحًا - ضِدَّ حَسَنٍ) :

ناشیرینبوو ، ناقولابوو ، بهد

رووخساریوو

قَبِیْحٌ (صَيْرُهُ قَبِیْحًا) : ناشیرینی کرد ،

ناقولابو بهد روخساری کرد

قَبِیْحٌ عَلَيْهِ فَعْلُهُ (يَبْنِي قَبِیْحَهُ) :

سهرزه نشستی کرد ، تانوتی لییدا ،

کرده وه بهد و خراپه کانی بهد رخست ،

چوو به گزیا له سهر کرداره کانی

قَبِیْحَ الْبُثْرَةِ (عَصَرَهَا قَبْلَ نُضْجِهَا) :

گوشی بهر له پیگه یشتنی ، هالی

گلوفت

قَبِیْحٌ : ناشیرین ، ناقولابو ، بهد ، خراپی

هر گوته و کردارو شتیکی تر ، نه وهی

ده بیته مایه ی بیزاری و قیزلیبونی

ههست و نهست

قَبْرِ الْمَيِّتِ (دَفَنَهُ) : مردوه که ی به خاک

سپارد ، ناشتی ، سپاردی

قَبْرٌ : گور ، گلگور ، نارامگه ،

پانایی ، جیگای پان و بهرین ، چالیکه

که مردوی تیا بنیژدی

قَبْرٌ : تربیه که میوزه که ی باشو

نایابه

قُبْرَةٌ - قُنْبُرَةٌ - قُنْبُرَةٌ (طَائِرٌ) :

کلوکوپه ، کلونه ، چوپه پوپنه ،

فشه کلاره ، بالنده یه که میتنده ی

چوله که یه که رنگی ره شو سپی به و

خه تخه ته و پتر له نیو گوپستاندا

ده بینرئی

قُبْرُسٌ (أَجُودُ الْفُحَّاسِ) : باشترین

جوری مسن

قُبْرِيَّةٌ : روه کیکی گول نیرگسی

جوانه

قَبَسَ النَّارَ (أَوْقَدَهَا) : دایگیرسان ،

هالی گیرساند ، ناگری کرده وه

قَبَسَ النَّارَ أَوِ الْكَهْرِبَاءَ (أَخَذَهَا) :

هالیگرت ، بردی

قَبَسَ الرَّجُلُ عِلْمًا أَوْ نُورًا (أَفَادَهُ

إِلْمَاهُ) : سوودی پیگه یاند ،

سوودمندی کرد

قَبَسَ - مِقْبَاسٌ (جَدْوَةٌ) : توزیک ناگر ،

پشکر ، سکل ، پزيسك

قَبَسَ : بناغو و بنه رتی هه رشتیک

قَبِصَ - قَبِصًا (عَدَا عَلَوْا سَرِيعًا) :

به خیرایی رایکرد ، به تیژی

غار غارینی کرد

قَبِصَ الْفُلَامُ (شَبَّ) : پیریوو ، چوه

ساله وه

قَبِصَ الشَّيْءِ (تَنَاوَلَهُ بِأَطْرَافِ

أَصَابِعِهِ) : به سهری په نجه کانی

گرتی

قَبِصَ الرَّجُلِ وَغَيْرَهُ (قَطَعَ عَلَيْهِ مَا هُوَ

فِيهِ قَبْلَ أَنْ يَتِمَّهُ) : لی تیگدا بهر

له وهی ته وای بکات ، لی شیواند

قَبْضُ الشَّارِبِ: نه بهیشت ناوه که ی

ته واو بخواته وه، ناو خواردنه وه که ی

بی بپی

قَبْضُ: چه له نگ بوو، چوست و چالاک

بوو، چابو و کبوو

قَبْضُ الرَّجُلِ (عَظْمَ رَأْسِهِ): سه ری

زل و گه ورده بوو

قَبْضُ الشَّيْءِ: به سه ری په نجه کانی

گرتی

قَبْضُ (وَجَعُ يُصِيبُ الْكَبِدَ): نی شو

ژانیکه ده دات له جگر

قَبْضُ: په تیک دریز نه بیست

قَبْضَةُ: نه وه ی به سه ری په نجه کان

ده گبری

قَبْضَةُ مِنَ الطَّعَامِ وَالْحَبِّ: نه وه ی

به مهر دوو چنگ مه لده گبری

قَبْضُ الشَّيْءِ وَعَلَيْهِ (أَخَذَهُ بِقَبْضَةٍ

يَدِهِ): نایه نیو مشتی، مه لیگرت،

بردی

قَبْضُ اللَّصِّ (أَمْسَكَ بِهِ): گرتی،

ده ستگری کرد

قَبْضُ بَطْنِهِ (أَمْسَكَ): قه بزبوو، سکی

تووشی گرفت بوو، سکی نارپه حهت

بوو

قَبْضُ صَدْرِهِ (غَمٌّ): په ست بوو،

په ژاره دایگرت، سنگی هاته وه یه

قَبْضُ الْمَالِ (أَخَذَهُ): وه ریگرت، بردی

قَبْضُ عَلَيْهِ (أَلْقَى الْقَبْضَ): گرتی،

به ندی کرد، به ندکرا، گیرا

قَبْضُ عَنِ الشَّيْءِ (إِمْتَنَعَ عَنِ

إِمْسَاكِهِ): نه یگرت، به ری نه دا

قَبْضُ الْعَامِلِ أَجْرَتَهُ: کریکاره که

کری ی خوی وه رگرت

قَبْضُ اللَّهِ فَلَانًا وَقَبْضُ

(رُوحَهُ) أَمَّا هُ (مراندی، روحی کیشا

قَبْضُ يَدِهِ عَنِ الشَّيْءِ) (إِمْتَنَعَ عَنْهُ):

ده سستی لیته لگرت، ده سستی

لیکیشایه وه

قَبْضُ الطَّائِرِ جَنَاحَيْهِ (جَمَعَهَا

لِيَطِيرَ): مینایه وه یه ک بو نه وه ی

بفری، بالی گرت

قَبْضُ يَدِهِ عَنِ النِّفْقَةِ: ده سستی توند

قوچان و نه یبه خشی

قَبْضُ فَلَانٍ (مَاتَ أَوْ كَادَ): مرد یان

وه خته بوو بمریست

قَبْضُ الْمَرِيضِ: هاته سه ره مهرگ،

که رته گیانه لا

قَبْضُ الشَّيْءِ (جَمَعَهُ فِي قَبْضَتِهِ):

خستیه نیو چنگیه وه، له نیو چنگی

توند کرد

قَبْضُ وَجْهِهِ: ده موچای دابه یه کا،

رووی گرز کرد، مؤن بوو

قَبْضُ فَلَانًا الْمَالَ: پاره ی دایه،

پاره ی خسته نیو ده سستی، دایه

ده سستی

قَبْضُ: گرتن، کرژیوون،

هاتنه وه یه ک، گوشران

قَبْضُ الْبَطْنِ (إِمْسَاكَ): قه بز ی،

گیراوی، سک دهرنه چوون

قَبْضُ الْمَالِ (إِسْتِلاَمَ): وه رگرتن، مال

وه رگرتن

قَبْضَة: گرتنیک، پر به چنگ
 قَبْضَة الْيَد: مشتة کۆله، مشت،
 مسته کۆله
 قَبْضَة مِنَ السَّيْف (مَقْبُضَة):
 جی دهستی، دهسکی
 الْقَبْضَة: جارنیک گرتن له مشتتا،
 مهرگ، مردن
 قَبَطَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ بِيَدِهِ): به دهستی
 کۆی کرده وه، گردی کرده وه
 قَبَطَ الشَّيْءَ بِغَيْرِهِ (خَلَطَهُ):
 تیکه لیکرد، ناوێتهی کرد، گردی
 به نێو یه کا
 قَبَطَ وَجْهَهُ (قَطَبَ): روی گرزکرد،
 دهم و چاوی دابه یه کا، کۆن بوو،
 بروی هینایه وه یه کا
 قَبَطَ - قَبَطَ - أَقْبَطَ (نَصَارَى مِصْرَ):
 گاوره کانی میسر، ئەم وشه یه ش
 له بنه په تا (یونانیه) و به مانای
 دانیش توانی (میسر) هاتوه
 قَبْطِيَّة: جل و به رگیکی که تانی
 سپی و ناسکه و که له (میسر)
 له بهرده کرا و ده درایه پال
 (گاوره کان، قیبتیه کان) ی (میسر)
 قَبَعَ الْقَنْقَذُ (أَدْخَلَ رَأْسَهُ فِي ثَوْبِهِ):
 سه ری خسته نێو پیسته که یه وه
 شاردیه وه، سه ری کرده وه به له شیا
 قَبَعَ الرَّجُلُ (أَدْخَلَ رَأْسَهُ فِي ثَوْبِهِ):
 سه ری خسته نێو جل و
 بهرگه که یه وه، سه ری شاردیه وه
 له نێو جله کانیدا

قَبَعَ النِّجَم (ظَهَرَ وَخَفِيَ): ده رکه وت و
 باشان ونبوو، دواى مه لهاتن ناوایوو
 قَبَعَ فِي مَنْزِلِهِ أَوْ مَكَانِهِ (إِنْزَوَى):
 په نای گرت، خۆی ته ریک کرد،
 لاتریسکه ی به ست
 قَبَعَ الرُّكْعُ طَأْطَأً فِي الرُّكُوعِ
 شَلِيداً): به توندی رۆچوو
 له چه مانه وه دا، به توندی چوه
 (رکوعه) وه
 قَبَعَ فَلَانَ تَعَبًا وَانْقَطَعَ نَفْسُهُ
 (إِعْيَاءً): ماندوو شه که ت بوو،
 له ماندوو بوونا بورایه وه، هۆشی نه ما
 قَبَعَ فِي الشَّيْءِ (دَخَلَ): چوه
 ناویه وه، ملی پێدا کرد
 قَبَعَ فِي الْأَرْضِ: رۆچوو به نێو
 زه ویدا، چوو به ناو زه ویدا، سه ری
 خۆی کرد به کونا
 قَبَعَ عَنْ أَصْعَابِهِ (تَخَلَّفَ): دواکه وت
 له هاوه له کانی، به جیما
 قَبَعَ الْخَنْزِيرَ وَالْفِيلَ: نه عه ته ی
 لێدا، زیرکانی، مړه ی لیوه هات،
 مرقانی، مرخانی
 قَبَعَ (بَوَّقَ): که په نا، جووق،
 شه پیوور
 قَبَعَ (قَنْقَذَ): ژیشک
 قَبْعَة (غَطَاءُ الرَّأْسِ): شه پقه،
 شه پکه، ته پله، کلاویکی لیواردارو
 زله و نسێی له سه ر دهم و چاو ده کات
 قَبْعَة: ژنیك تاوێك سه ری ده ربخات و
 تاوێکیش بیشاریته وه، بالنده یه کی
 گچکه و پچوکه

قَبَقَاب: قابقاپ، پتلاویکی دارینه

له ناو مال و له گه رماواندا له پی

ده کړی و چه رمیکي باریکی

به سه روه په

قَبَقَابُ الدَّجَلِ أَوْ الْأَسَدِ وَنَحْوَهَا رَدَدَ

صَوْتُهُ فِي خَنْجَرَتِهِ: له گه روودا

دهنگی دووباره کړده وه، دهنگی

جار له دواي جار لټوه مات، خرڅشاو

بانگی لټه رز بوه وه

قَبَقَابُ الرَّجُلِ خُلُطٌ وَهَذَرٌ حَمَقٌ:

تټکه لی کرد، وپټنه ی کرد، ده می

دابه یه کاو خویشی نه یزانی چی

ده لټت، گټل بوو، نه زان بوو،

که وده ن بوو

قَبَقَابُ (صَدَقَ بِخَيْرٍ): گیانه وهری

ده ریایی، له پکه داری ده ریایی

قَبَقَابُ (البَطْنِ): ورگ، سک

قَبَقَابُ: دهنگی نټو سکی نه سپ

قَبَل - قَبْلًا (أَتَى): هات، ناماده بوو،

حازر بوو

قَبَل عَلَى الْأَمْرِ (بَاشَرَ): دهستی

پټکرد، دهستی دایه، بریاری

کردنی دا

قَبَلُ الْمُخْصُولِ (أَتَى بِغَلَّةٍ كَثِيرَةٍ):

به رهمی نډی هټنا، فره

به رهمه مېوو

قَبَلُ اللَّيْلِ أَوْ الشَّهْرِ أَوْ الْعَامِ: شو

یان مانگ یاخود سال هات یان

داهات

قَبَل عَلَى الْعَمَلِ (أَسْرَعَ فِيهِ):

په له ی کرد، خټرایکرد

قَبَلُ الْمَكَانِ (جَعَلَهُ أَمَامَهُ): خستیه

به رده می خوی

قَبَل - تَقَبَّلَ (أَخَذَ): وه ریگرت، پټی

رازی بوو

قَبَلُ الْكَلَامِ (صَدَّقَهُ): بږواي کرد،

باوه پری کرد، سه لماندی، چه سپاندی

قَبَلُ الْأَمْرِ (رَضِيَ بِهِ): رازی بوو

له سهری، پټی قایل بوو، قبولی کرد

قَبَلُ الْأَمْرِ وَالْكَلَامِ (أَذْعَنَ): ملی دا،

ملی درټز کرد، گوټرپایه لی کرد، سهری

شوږ کرد

قَبَلُ بِفُلَانٍ - قَبَالَةً (كَفَلَهُ وَضَمَّنَهُ):

خستیه نه سستوی خوی،

ده سته به ری بوو

قَبَلُ الْقَابِلَةِ الْوَلَدِ تَلَقَّاهُ عِنْدَ

الْوِلَادَةِ: مامانه که له کاتی

منال بووندا مناله که ی گرتنه ئامیزو

باوه ش

قَبَلُ الشَّيْءِ قَبُولًا (أَخَذَهُ عَنْ طَيْبِ

خَاطِرٍ): به ویستی خوی وه ریگرت،

پټی رازی بوو

قَبَلُ اللَّهِ دُعَاءَ فُلَانٍ (إِسْتَجَابَهُ):

خواي گه ورده دوعای وه ریگرت،

قبولی کرد

قَبَلُ الْخَبَرِ (صَدَّقَهُ): سه لماندی،

به راستی دانا

قَبَلُ الرَّجُلِ (صَارَ قَبِيلًا أَوْ كَفِيلًا):

بوو به ده سته به ری، که فاله تی کرد

قَبَل: ماچی کرد، روه و باشوور رڼی

قَبْلَ الْعَامِلِ الْعَمَلُ جَعَلَهُ يَلْتَزِمُهُ مِنْهُ
بِعَقْدٍ؛ ناچاری کرد پابه ندبیت
به کاره که یه وه به به لیتنامه یه ک،
به لیتنامه ی خسته نه سمتوی و

پابه ندی کرد به کاره که وه

قَبْلَ (ظَرْفٌ لِلزَّمَانِ السَّابِقِ أَوِ الْمَكَانِ
السَّابِقِ)؛ ناوه لفرمانی کات و شویته،
پیش ، بهر له ، بهر ، بهری، به روو،

وهرج ، دهف

قَبْلَ كَذَا (ضِدَّ بَعْدِهِ)؛ پیش ،

له مه و بهر، له پیش

قَبْلَ ذَلِكَ؛ له وه و پیش ، له پیشترا

قَبْلَ أَنْ؛ پیش نه وه ی ، بهر له وه ی

قَبْلَ (الْقَصْدُ)؛ مه به ست ، مه رام ،

ویست

قَبْلَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ؛ سه ره تای ،

پیش وه ی

قَبْلَ مِنَ الْجَبَلِ (سَفْحُهُ)؛ لوتکه که ی ،

چله پوک ی ، سه ره که ی ، قوته که ی

قَبْلَ مِنَ الزَّمَانِ (أَوَّلُهُ)؛ سه ره تای ،

به رایبه که ی

قَبْلَ مِنَ الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ؛ جی شهرمی

ژنو و پیاو ، عورده تی پیش وه یان

قَبْلَ (الطَّاقَةُ - الْجِهَةُ وَالنَّاحِيَةُ)؛

توانا، بپرست، وزه ، میژ،

دهسته لات، لا ، ته نیشته ، وزه

قَبْلَ؛ بهر چاو ، راسته و خرق

قَبْلَ (أَثَانِي مِنْ قَبْلِهِ - مِنْ عِنْدِهِ)؛

له لای نه وه وه هات ، له لایه نیه وه،

له تهره فیه وه

قَبْلَ؛ هه رشتیک له شاخ و زه وی و
ته پوکله یه ک به رزیتته وه مرؤف
چاوی پی ی بکه ویت ، نه وه ی
بویه که مجار به دی ده کریت، له وه پرگا

له زود شوین

قَبْلَةَ (الثَّمَّةُ)؛ ماچ ، راموس، مۆج،

ماچک، ده م نان به شتیکه وه و شلپه

لیته سستانی به لیتو له بهر

خوشه ویستی و سۆزداری

قَبْلَةُ الْعُمَى؛ زیبکه یان تامیسکه

له ده وری ده م لیتوی که سی تادار

ده ردیت

قَبْلَةَ؛ چاوه زار، زنجیره موورو یه کی

شین ده کریتته ملی منال یان

هه لده گیری بۆ دوورخستنه وه ی

چاوی به دو حه سوود، پارچه

شفره یه کی فیه ژنان هه لیده گرن

یان ده یکه ن به بهر وکی نه سپه وه

قَبْلَةَ؛ قبیله ، رووکه، کابه، مالی

خوا، خانه ی خوا له شاری (مه کهه)

که هه موو موسولمانیک له نویتا رووی

تیده کات

قَبْلَةَ الْأَنْظَارِ؛ سه رنج راکیشهر،

جینگه ی تیروانین و سه رنج راکیشان

قَبْلَ قَبُولًا (ذَهَبَ فِي الْأَرْضِ لِتَحْقِيقِ

غَرَضٍ ثَقَفِي)؛ رۆی بۆ نه وه ی

ده سته کوت و مه به سته ک فه راهم

به پیتیت

قَبْلَ الشَّيْءِ (وَزَّيْلُهُ بِالْقَبَّانِ)؛

قه پانی کرد. دای له قه پان ، کیشای ،

ترازووی کرد

قَبُو (سَقَف مَعْقُود الْبِنَاء): بنمچی

به خشت چنراو، گومه تی، گومه زی
قَبُوَة (القَبُو الصَّغِيرُ الْمُسْتَطِيلُ):
گورپچه، جۆگه له یه که نه ملاو لای
به بهر هه لچنراو بی و ته خته پۆش
کرا بی

قَبُول: په سه ند کردن، قایل بوون،
رازی بوون، به دل بوون، وه رگرتنی
نام داده بی، پیش وازی،
به پیره وه چوون، روخسار جوان و
قه شنگ، شنه بای بهر به یان،

مامان

قَبُولَة: کارو پیشه ی ترانوبازی یان
قه پانچیتی

قَبِيح (ضِدَّ حَسَن): ناشیرین، نا قولا،
واژدوی جوان و قه شنگه

قَبِيح الْمُنْظَر: ئیسک قورسو گران،
ناشیرین، ده عه جان، ئابرو بهر،
چه پهل، سیس، لاپله رسه نگ، له وچه
قَبِيض: خاكو خۆلی له سه ریه ك
نیشتوو

قَبِيضَة: نه وه ی به سه ری په نجه كان
ده گبری

قَبِيضَة مِنَ الطَّعَام: نه وه ی ده خریته
نیو مشو ده سه ته وه

القَبِيضُ مِنَ الدَّوَاب: نه و
جان هه رانه ی خیراو تیز تیده په پین

القَبِيضُ مِنَ الرِّجَال: زه زان، لیزان،
کارامه و ژیر له پیشه ی خۆیدا

قَبِيضَة (أَنْفُ الْخَنَزِير): لووتی به راز

قَبِيضَة مِنَ السَّيْف: نه وه ی له لای
ده سكو چه كمه ئامیزیه وه یه تی و
له زیوو ئاسن دروستکراوه

قَبِيل: ده سه بهر، نه وه، وه چه،
کۆمه ل و تاقم، شویتکه وته،
هاوشیوه، هاوچه شن، سه رکرده ی
کۆمه لێك

قَبِيلَة: هۆز، خێل، تیره،
عه شیره ت، ئیل، ره وه ند،
خانه واده، فاميله، هۆبه، گرۆهو
کۆمه له خه لێك بچنه وه سه ریه ك

به ره بابو باپیر

قَبِيلَة مِنَ الْحَيَوَانَات
وَالنَّبَاتَات (الصِّنْف): چه شن، شیه،

هاوشیواز
قَبِيض: داخراو له کارو باره کانیدا،
کۆشه گیر

قَتَّ

قَتَّ فَلَان (كَذَّب): درۆیکرد، راستی
نه کرد

قَتَّ بَيْنَ النَّاسِ (اسْتَمَعَ أَحَادِيثَهُمْ مِنْ
حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ؛ سَوَاءُ أَمَّهَا أَمْ لَمْ
يَنْمَهَا): گوئی هه لخصت بو

قسه کانیاو دووزمانی کرد یان نا
قَتَّ الْحَدِيثَ (أَبْلَغَهُ عَلَى جَهَةِ
الْفَسَاد): به خرابی بو ی گێرپا به وه،

دووزمانی کرد

قَتَّ أَثَرَ الشَّيْءِ (قَصَّه وَاتَّبَعَهُ):
شوینی که وت، جی پیری هه لکرت
قَتَّ الشَّيْءَ (هَيَّاهُ - قَلَّاهُ):

ناماده یکرد، سازاندی، له نرخ و
کیشی دابه زاند، که م که م کۆی
کرده وه

قَتَا (كَذِبَ): دَرُو، هه لیه ستر او،

ناراست

قَتَات: گیاه که

قَتَات (نَمَام - وَاش): پاش مله

باسکر، پیوه نه ر، بوختانکر

قَتَاد: روه کی که در کیکی وه

ده رزی هه یه و باشترین جوړی

که تیره و جهوی لیده رده هینریت

قَتَار: بۆنی بوخورد، بۆنی چیشت و

گوشتی برژاو یان شتی سووتاو

قَتَال: کوژاو، نه فس، گوشت و

جهوری قه له وی

قَتَال (مَفَرَكَة): شه ر، جهنگ،

کوشتار، جهنگین، شه ر فروشتن

قَتَام: تاریکی، لیلی، رهشی،

جه توونی، ته پ و توژیکی تاریک و

رهش

قَتَب - قَتَبَا: بار، کوچ و بار، رهخت

قَتَبَ مِنَ الرِّجَالِ (الضَّيْقُ الْقَلْبُ

السَّرِيعُ الْغَضَبُ): توره، قیندار،

خه شمدار

قَتَب - قَتَبَة: ریخوله

قَتَبَة - قَتَبَا (أَطْعَمَهُ الْأَقْتَابَ

الْمَشْوِيَة): ریخوله ی سورده کراوی

ده ر خوارد دان

قَتَبَة تَقْتِيْبَا (حَنَاء): چه مانیه وه،

لاری کرده وه، خواری کرده وه

قَتَة: روه کی که ده کړی به چیشت

قَتَبَتِ الْأَحَادِيثَ أَبْلَغَهَا عَلَى جَهَة

الْفَسَادُ): به خراب گتړایه وه،

درویکرد به ده میه وه و قسه ی پیوه نا

قَتَدَ الْقَتَادَ قَطَعَهُ وَنَزَعَ شَوْكَهُ وَعَلَفَهُ

الإِبِلَ): در که که ی بری و کردی

به نالیک و ده ر خواردی حوشتریدا

قَتَدَ الْقَتَادُ: نه ملولا که ی داره که ی

به ناگر سووتاند

قَتَد - قَتَدَ (خَشَبُ الرَّحْلِ): داری

سه ر بارو کاروان

قَتَدَتِ الإِبِلَ (إِشْكَّتْ بِطَوْنِهَا مِنْ أَكْلِ

الْقَتَادِ): ژانی کرد به هوی خواردنی

جوړه گیاه که وه

قَتَرُ فُلَانٌ (ضَاقَ عَيْشُهُ): ژینی

تهنگ و نار ه حهت بوو، نه ستم بوو،

گوژه رانی باش نه بوو

قَتَرَ عَلَى عِيَالِهِ (ضَيَّقَ عَلَيْهِمْ فِي

النَّفَقَةِ): برژوی و خه ر جی

لیگرتنه وه، نه یدانی، ره زیلی کرد

به رانبه ر مال و منالی، به ده ستنده

به ختوی کردن

قَتَرَ اللَّحْمَ (إِثْشَرَ قَتَارُهُ): بۆن و

به رامی بلا بووه وه، بۆنی لیها ت

قَتَرَ لِلْأَسَدِ: له نیو داوه که دا گوشتی

برژاوی بۆ دانا هه تا بۆنی بکات و

راوی بکات

قَتَرَ الشَّيْءَ وَالْأَمْرَ (لَزِمَهُ): گرتی،

خستیه نه ستوی خوی

قَتَرَ الشَّيْءَ: خستیه لاه،

دور ریخته وه، هه ندیکی دایه پال

نه وانی دی

قَتَرَ الدَّرْعَ (جَعَلَ لَهَا قَتِيرًا -

مَسْمَارًا): بزماری پیوه کرد

قَتَرَ عَلَى عِيَالِهِ (بَخَلَ وَضَيَّقَ عَلَيْهِمْ فِي الْفَقْرَةِ)؛ له بڑیوی دا دهستی لیگرتنه وه ، پاره و بڑیوی نه دانی ، ره زلی کرد له گه لیان
قَتَرَ الشَّوَاءَ (اِنْتَشَرَ قَتَارُهُ)؛ بۆن و به رامی برزاوه که بالوبوه وه
قَتَرَ الْأَشْيَاءَ وَبَيَّنَّهَا (قَارَبَ بَيْنَهَا وَهَيَّأَهَا لِلِاسْتِعْمَالِ)؛ ناماده ی کرد بۆ به کارهیتان ، سازانی ،

سازنده ی کرد
قَتَرَ - تَقْتِيرُ (قَتَرَ - عَدَمَ سَعَةٍ الْمَعِيشَةِ)؛ دهست گرتنه وه ، دهستنده ، کم گوزه رانی ، دهست کورتی ، نه دارایی

قَتَرُ - قَتَرُ (الْفَاحِيَةُ وَالْجَانِبُ)؛ لا ، نه نیست ، که نار

قَتَرُ؛ بوخورد یان گوشتی برزاو کاتی بۆن یان بلوده بیته وه
قَتَرُ؛ ژینیکی سهخت و گران ، نه ندازه ، که میك

قُتِرَ؛ دهست کورتی ، نه بوونی ، هه ژاری ، دهست نه رویشتن ، جوگه له یه کی تهسك ئاولیوه ی بچته نیو باخ و بیستانه وه ، دهسکی قه لغان ، دهمی ته نوور ، کونیک له ده رگا و هه رشتیکی تر

قُتِرَ؛ شوینه واری تیکچه وون و شله ژان به هوی ناپه حهتی و نه هه مته وه

قَتَعَ - قُتِعَ (اِنْقَمَعَ وَذَلَّ)؛ ملکه چبوو ، رسو ابوو ، چۆکی دایا

قَتَعَ (خَلِيَّةُ النَّحْلِ فِي غَارٍ غَيْرٍ عَمِيْقٍ)؛ شاننه هه نکیک له نه شکه و تیکدا زۆر قول نه بیته
قَتَعَ؛ کرم به شیوه یه کی گشتی ، کرمیکی سووره دارو ته خته ده خوات و کلۆری دهکات

قَتَعَهُ (الدَّيْلُ)؛ ملکه چ ، رسوا ، زه لیل ، سه رشۆر
قَتَلَ (أَمَاتَ)؛ له ناوی برد ، تیا یبرد ، نه بهیشت

قَتَلَ اللَّهَ فُلَانًا (دَفَعَ شَرَّهُ)؛ شه پرو خراپه ی دوور خسته وه ، شه پی تیا برد

قَتَلَ الْجُوعَ أَوِ الْعَطَشَ أَوِ الْبَرْدَ؛ برسیتی شکاند یان تینوویهتی یا خود سه رما

قَتَلَ غَلِيلَهُ (شَفَاهُ)؛ تینوویهتی شکاند ، چاره سه ری هات
قَتَلَ الْوَقْتَ (أَمْضَاهُ)؛ کاتی برده سه ر ، کاتی کوشت ، خوی خلا فان

قَتَلَ الْخُمْرَةَ (مَزَجَهَا بِالْمَاءِ)؛ ئاوی تی کرد ، روونی کرده وه هه تا تیژی که م بکاته وه

قَتَلَ فُلَانًا (أَذَلَّهُ)؛ ملکه چی کرد ، سه رشۆری کرد

قَتَلَ الشَّيْءَ عَمَاءً؛ رۆچوو تیایدا ، چوه نیو قولایی زانیاره وه
قَتَلَ فُلَانًا (قَتَلَهُ وَمَثَلَ بِجَنَّتِهِ)؛ کوشتی و جهسته که ی تیکدا ، کوشتی و سووکایه تی به لاشه که ی کرد

قَتَلَ الْقَوْمَ (قَتَلَ كَثِيرًا مِنْهُمْ): زوری
لیکوستن ، زوری لی تیا بردن
قَتَلَ: کوشتنی دهست نه نقهست ،
کوشتن به مه واته و بی هیچ هژو
مه به سستیکی ره واو گونجاو ، رشتنی
خوینی مه ردوم به ناحق و به تال
قَتَلَ: دوزمنی خوینه خوی، شاره زاو
کارامه له شستیگدا، هاوشیواژ،
هاوچه شن
قَتَمَ - قَتُمًا (كَانَ أَغْبَرَ ضَارِبًا إِلَى
سَوَادٍ أَوْ حُمْرَةٍ): خاکی بوو
به چه شنی روو به رهش یان
سووریکی تیژیوو، رهش داگیرسا
قَتَمَ الْغُبَارَ (ارْتَفَعَ): بوو به ته پو
توز ، خۆلباری، کردی به ته پو توز،
خۆل بارین
قَتَمَ وَجْهَهُ (تَغَيَّرَ): رووی گۆپا،
تیگچوو، رهنگی گۆپا
قَتَمَ: ته پو توز ، توزو خۆل، بایه ک
بوونیکی ناخۆش و خراپی لیبت،
خۆله په تانی
قَتَمَةٌ - قَتَمَةٌ: تاریکی ، لیلی ،
رهشی ، بی تروسکی ، خاکی ،
گیایه کی بۆن ناخۆشه
قَتُورٌ مِنَ الرِّجَالِ (البَخِيلُ): رژد ،
پیسکه ، دهست نوقاو، به رچاو تهنگ
قَتِيرٌ: سه ری بزماریا چهند
ناسنیکه له قه لغاندا، پیری یان
سه ره تایی پیری
قَتِيلٌ: کوژداو ، تیاچوو، فهوتاو

قَتَمَ
قَتَمَ (إِقْتَنَصَ - اسْتَاَصَلَ): مه لیکه ند،
ریشه کیشتی کرد، ده ری هینا،
رایکیشا
قَتَمَ الْمَالَ (جَمَعَهُ): کۆی کرده وه،
نایه سه ریبه ک
قَتَمَ السَّيْلُ هَشِيمَ النَّبَاتِ (دَفَعَهُ
أَمَامَهُ): بردی به ره و پییش،
لوولی کرد، پالی پیوه نا
قَتَمَ فَلَانٌ - قَتَمًا: خرمه خرّم، نه وهی
دهنگی مه بوو له ژیر دانه کانیداو
کرتی مات وه که خه یارو تر قزیو
کالیارو ...
قَتَمَ الْمَالَ وَغَيْرَهُ (جَمَعَهُ): کۆی
کرده وه، جه می کرد
قَتَاءٌ - قَتَاءٌ (خِيَارٌ): خه یار، هاروو،
هاروی، ئاروو، خواردنیکی وه ک
تر قزی
قَتَاثٌ (مَتَاعٌ): که لو پهل ، شتو
مه ک ، شپو شیوال
قَتَاثَةٌ - قَتَاثَةٌ (الْجَمَاعَةُ مِنَ
النَّاسِ): کۆمه له خه که، چهند
که سته ک
قَتَمَ فَلَانٌ فِي مَشْيِهِ (أَبْطَأَ): خاویوو،
خیرا نه بوو، خاوه خاوی کرد
قَتَمَ لِفُلَانٍ مِنْ مَالِهِ (أَعْطَاهُ): به شی
دا له ماله که ی ، پییدا ، پیی
به خشی
قَتَمَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ وَأَخَذَهُ كُلَّهُ أَوْ
أَكْثَرَهُ): کۆیکرده وه مه مووی یان
زوری به برد

قَح

قَح (صَارَ خَالِصاً)؛ پاک بوهوه،

بیگه ردهوه

قَح (الْخَالِصُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ)؛

بیخهوش، پوخت، پاک، پستی،

بیگهرد

قَحَا الْمَالُ (أَخَذَهُ كُلُّهُ)؛ هموی برد،

سهپاکی برد

قَحَا الدَّوَاءُ (جَعَلَ فِيهِ الْأَفْعَوَانَ)؛

گوله به بیوونهی تیکرد

قَحَابُ؛ ناخ بۆگن، ناوه پۆک پیس

به موی نه خوشیه کهوه

قَحَاح (الْخَالِصُ الْخَالِي مِنَ الشَّوَابِ

الْقَرِيبَةِ)؛ بیگهردو خهوشو له شتی

تیکه لو نامۆ، پالفته و پوخت

قَحَارِيَّةٌ مِنَ الْجَمَالِ وَالرَّجَالِ الْعَظِيمِ

الْخُلُقِ)؛ حوشترا یا مرقشی کهتهو

زله، هه لکه وتوو

قَحَّازٌ (سَعَالُ الْإِبِلِ دَاءٌ يُصِيبُ الْغَنَمَ)؛

کۆکهی حوشترا، نه خوشیه که ده دات

له مپو مالات

قَحَّازَةٌ (أَدَاةٌ يُصْطَادُ بِهَا الطَّيْرُ)؛

نامیریکه بۆ راوی پالنده و په له وهران

قَحَافُ (السَّيْلُ الْجَارِفُ)؛ لیشاو،

لافاو، تاویک به خپو هوروزم بیټ

قَحَافَةٌ (شِدَّةُ الشَّرْبِ)؛ مه ل لووشین

قَحَافَةٌ؛ مالتراو، ده فره تریتیک

هپچی تیا نه میتینت

قَحَالُ؛ نه خوشیه که ده دات له مپو

پیسته کهی وشک ده بیته وه ده مریت

قَحَبٌ (سَعَلَ)؛ کۆکی، کۆکه کۆکی کرد

قَحَبٌ وَقَحَابٌ وَتَقَحَّبَتِ الْمَرْأَةُ (كَانَتْ

فَاسِدَةً وَفَاجِرَةً)؛ داوین پیس بوو،

سۆزانی بوو، داوین پیسی کرد

قَحَبٌ (الْمَسْنُ يَأْخُذُهُ السَّعَالُ)؛

که سیکی به ته مه نه توشی کۆکه

بیټ

قَحْبَةٌ؛ پیریک توشی کۆکه بوو بیټ،

ناخ بۆگن به موی گیروده بوونی

به ده ست نه خوشیه کهوه، داوین

پیس، زیناکه، سۆزانی

قَحَرَ الرَّجُلُ أَوْ الْبَعِيرُ قَحُورًا؛ ویرای

پیربوونیان گپو چوستو چالاکیان

تیا مابوو

قَحَرَ؛ پیری به گپو چوستو چالاک

قَحَرَ الرَّجُلُ (وَثَبَ مُنْزِعَجًا)؛

به بیزاریه وه بازیدایه خواره وه

قَحَرَ عَنْ ظَهْرٍ دَابَّتَهُ (سَقَطَ)؛ له سهر

پشتی و لاخه کهی که وته خواره وه،

به ربوه وه

قَحَرَ السَّهْمُ؛ کهوت له نیو دهستی

هه لدهر یان هاویژه ریدا

قَحَرَ فَلَانًا وَعِيرهَ عَنِ الْمَاءِ (رَدَّ

عَنْهُ)؛ که پانده وه، نه بییششت

بیخواته وه، دوا به دوا که پانده وه

قَحْرَةٌ؛ وای لیکرد بازیدات

قَحَطَ الْمَطَرُ (إِحْتَبَسَ)؛ بی بارانی بوو

قَحَطُ الْعَامِ؛ سالتیکی بی باران بوو،

باران نه بارانی و گزوکیا وشکی کرد

قَحَطَ الْبَلَدُ (أَصَابَهَا الْقَحْطُ):

بی‌بارانی لیددا ، وشکی و بی‌بارانی
هات به‌سهریا

قَحَطَ الْقُدْرُ: کِرانی ، مه‌نجه‌ل‌یا

ده‌فره‌که‌ی کِران له‌بنکِر یان ئه‌و
پاشماوه خۆراکه‌ی پتویه نووسابوو

قَحَطَ: بی‌بارانی، وشک بوونی زه‌وی و

پیویستی به‌ئاو ، که‌م خیری

هه‌رشتیک ، بی‌خیری، وشکه سال ،

نه‌هامه‌تی، برسیه‌تی ، نه‌بوونی،

گرانی

قَحَطَ: ئه‌وه‌ی برسیتی و بی‌بارانی

دیت به‌سهریا ، نه‌بوو، بی‌باران

قَحَفَ مَا فِي الْإِنَاءِ: هه‌لی لووشی ،

چۆرپری‌کرد، هه‌مووی‌خوارد‌وه،

هیچی تیا نه‌هیشت، هه‌مووی

هه‌لی‌قوراند

قَحَفَ الْمَطَرُ: به‌خوڕ باری ، به‌لێزمه

باری و سه‌ر زه‌وی مالی ، تاوی باران

قَحَفَ الرَّمْلُ (قَشَرَهَا):

هه‌لیوه‌راند، توێکه‌که‌ی گرت

قَحَفَ الشَّيْءُ (جَرَفَهُ): رایمالی ،

بردی

قَحَفَ الْعَبَّاءُ (ذَرَاهُ): به‌بایدا ، دایه‌به‌ر

با ، سه‌روژیری کرد

قَحَفَ السَّيْلُ (جَرَفَ كُلَّ شَيْءٍ):

هه‌مووشتیکی راپیچ کرد، گشت

شتیکی رامالی

قَحَفَ: کاسه‌ی سه‌ر ، سوالات ،

ته‌شپی ، کاسه ، که‌پۆل

قَحَفَ الرَّاسُ (جُمُعَةً): کاسه‌ی

سه‌ر، کاپۆل، که‌پۆل

قَحَقَّ الصَّوْتُ (تَرَدَّدَ فِي الْحَلْقِ):

له‌گه‌روودا هات و چوو

قَحَقَّ الْفَرْدُ (ضَحَكَ): پیکه‌نی،

پیکه‌نین گرتی، بزه هات به‌سهریا

قَحَلَ - قَحَلَ - قَحَلَ (يَبَسُ): وشکبوو،

وشک بوه‌وه، وشکی کرد

قَحَلَ الشَّيْخُ: له‌پیریدا پیسته‌که‌ی

وشک بوه‌وه و به‌سه‌ر ئیتسقانه‌که‌یدا

قَحَلَ - قَحَلَ (يَابَسُ): وشک ،

وشکه‌وه‌بوو، بی‌ئاو ، گه‌روی،

دیمه‌رۆک

قَحَلَ - قَحُولَةٌ (يَبُوسَةٌ): وشکی ،

بی‌بارانی

قَحَمَ فِي الْأَمْرِ (إِثْدَقَ وَتَوَرَّطَ): خۆی

تیوه‌ گلاند، خۆی تووش کرد،

کوێرانه خۆی تینالان

قَحَمَ إِلَيْهِ (ذُلًّا): لێ نزیک بوه‌وه،

لێ هاته پیش

قَحَمَ (دَفَعَ): تووشی کرد، لێ فرپاند،

کوێرانه تیوه‌ی گلان

قَحَمَ: به‌سالچوو، به‌ته‌مه‌ن، فره

ته‌مه‌ن له‌موقوف و ئاژهل ، نه‌سپی

پیری لاوازو له‌ر

فُحْمَة: کارو فرمان گران، مهترسی،
به لا، نه هامه تی، گونا هباری،
نه بوونی

فُحْمَة مِنَ النَّخْل: دارخورمایه کی
گه وره که وا ژیره که ی ورد بیت و که م
به ل و ل و بیت

فُحْوَان (أَفْحَوَانُ أَصْفَر - بَابُونَج -
قَرْقُوز): به بیون، نیرگسه،
درقزنه، همیشه به هار

فُحُولَة: وشکی، بی بارانی
فُحُوم: به سالاجو، پیر، به ته مه ن،
نه سپی به سالاجووی له پرو لاواز

فُحِيط: وشکه سال، باران نه بارین،
بی بارانی

قَدْ

قَدْ (رَبَّمَا): له وانه یه، رهنکه،
به شکو، ته قا، ته قو؛ هه روه ها به م
شیوانه هاتووه:

1) قَدْ تَأْتِي إِسْمًا بِمَعْنَى (حَسَبًا)
نَحْو: (قَدْ نِي دَرَهَم): ده گونجی وه ک
ناویک بیت و به مانای (به س) دیت
وه ک: من دره میکم به سه

2) إِسْمٌ فَعْلٌ بِمَعْنَى (كَفَى) أَوْ (يَكْفِي)
نَحْو: (قَدْ نِي دَرَهَم): وه ک
ئاوه لفرمانی بکه ر دیت به مانای
به سه وه ک دره میکم به سه

3) حَرْفٌ يَدْخُلُ عَلَى الْفِعْلِ الْمَاضِي
فِي فِعْلِ التَّأَكُّدِ مِثْل: قَدْ حَضَرَ
صَاحِبِي: ده چیته سه ر فرمانی
رابردو بۆ دوپات کردنه وه وه ک: وا

هاوه له که م هات
4) وَعَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ فَيَفِيدُ الشَّكَّ
أَوْ إِحْتِمَالَ الْوُقُوعِ مِثْل: قَدْ يَحْضُرُ
أَخِي، أَوْ التَّخْفِيلُ نَحْو: قَدْ يَجُودُ
الْبَغِيلُ أَوْ التَّكْثِيرُ نَحْو: قَدْ يَجُودُ
الْكُرَيْمُ: هه روه ها ده چیته سه ر
فرمانی داماتو که نه مانه ت
ده که یه نیت:

- دو دلی یان نه گه ری روودانی
شتیک وه ک: ده گونجی برا که م
تاماده بیت

- یان بۆ که می نه گه ری روودان وه ک:
له وانه یه رژدو پیسکه چاکه بکات
بیه خشی

- یان بۆ زۆدی نه گه ری روودان وه ک:
نزیکه ریزدارو به خشنده چاکه بکات
قَدْ الثَّوْبُ (شَقَّه طَوَلًا): دپی،

دایدپی، به درژی دایدپی
قَدْ الْكَلَامُ (قَطَعَهُ): قسه که ی پی

برپی
قَدْ الشَّيْءُ (قَطَعَهُ مُسْتَأْصِلًا): له بن
ده ری هینا، له ره گو ریشه ده ری
هینا

قَدْ الْمَسَافِرِ الْفُلَاةِ (قَطَعَهَا):
بیابانه که ی برپی

قَدْ فَلَان (أَصَابَهُ الْقُدَادُ): نَيْش و

ژانیک هات به سکيا

قَدْ (سَمَكَ الْقَدْ): جوړه ماسيه که

روڼ ماسی لیده گيری

قَدْ: پشټینی چهرم ، هه مانه ،

هه مبانه ، تیشوودانه ، توشه وانه ،

تیشوو به ره

قَدْ - قَدْوَا (قَبَا): نزيك بوه وه ، هاته

پیش

قَدْ الْفَرَسَ (أَسْرَعَ): په له يکرد ،

خیرایکرد

قَدْ الطَّعَامُ طَابَ طَعْمُهُ وَرَاحَتُهُ):

تام و بونی خوش بوو ، به تام و بونیوو

قَدْح: به ردنه ستی ، داگیرسین ،

جوړه به ردیکي شینکاره به لیدانی

نه ستی ناگر دینی

قَدْحَة (مَقْدَح - حَلِيَّة الْقَدَح -

وَلَا عَةَ سِيَّجَايِر): نه ستی ، چهرخ ،

چه خماخه

قَدْاد: ژیشك ، شهوگه رد

قَدْاد (وَجَعَ فِي الْبَطْنِ): نَيْش و

ژانیکه ده دات له سکو ورگ

قَدْار: لاوینکی خوینگه رم و روح

سووک ، ماریکي گه وړه ، چیشټ

لینهر له مه نه لدا

قَدْار: گاهه رد ، به ردیکه له بهردهم

قهلبه زه ی ناوا داده نریت

قَدْارَة: توانا ، ده سته لات ،

دهوله مهندي ، بوونی پارو

خوشگوزهرانی ، بی نیازی

قَدْاس: ریزو شکومه نديبه کی مه زن ،

ده نکیکه له زیو دروسته کړی له سهر

شیوه ی دوپو مه رجان

قَدْاس (صَلَاةُ الْقَدَّاس): کونویژی

گاواره کان

قَدْاسَة: پاکیتی ، پوختی ،

بیگه ردی ، نازناوی پایایه

قَدْام: پیش ، بهردهم ، نزيك ،

داهاتوو ، له مه ولا ، نه وه ی له پیش

خه لکيه و هیه له ریزداری و پله و پایه ی

سه رکړدایه تیدا

قَدْام (ظَرَفَ مَكَانٍ بِمَعْنَى أَمَامَ):

ناوه لفرمانی کاته به مانای بهردهم و

پیش هاتوو

قَدْة: پارچه ، تيلماسك، تول،

گرځو ه تاقمه خه لکیک راو بوجوونیان

جیاواز بیت ، راسته یه کی دارینی

گه وړه یه و ه ستای ساختمان و

بیناکان دیوارو ساختمان و گه چی پی

ریک ده کهن ، شمشه

قَدْح فِيهِ (ذَمُّهُ): زه می کرد ، پاشمله

قسه ی پیگوت

قَدْح الدُّودِ فِي الشَّجَرِ أَوْ

الْأَسْنَانِ (دَبَّ فِيهَا قَتَاكُت): کرم

تتیدان و کلور بوون ، کلوربوو ، کرم

خواردی

قَدْحَ الشَّيْءِ فِي صَدْرِهِ (أَثَرَ):

کاریگه ربوو ، شوپنه واری به جیه پشټ

قَدْحَ الطَّيِّبِ الْعَيْنِ (أَخْرَجَ مِنْهَا الْمَاءَ

الْأَبْيَضَ الْضَّارَ): ناوی سپی به زیا نی

لیده رهینا

قَدَحَ فِي عَرَضِهِ (طَعَنَ فِيهِ وَعَابَهُ):

نامووسی شکان ، سووکی کرد،
قسهی ناشیرینی پیگوت ،

له که داریکرد، رسوایکرد

قَدَحَ بِالزُّلْدِ (حَوْلَ إِخْرَاجِ النَّارِ

مِنْهُ): به بهر دئه سستی ویستی ناگر

بکاته وه ، بهر دئه سستی لیدا

قَدَحَ فِي سَاقِ أَخِيهِ (غَشَّه): فِتْلَى

له برای خوی کرد، مه لیخه له تان ،

دهستی بپی

قَدَحَ: زه مکردن، پاشمله باسکردن،

کلوریوونی دارو درهخت و ددان

قَدَحَ: پهرداخ ، جام

قَدَحَ: چۆره پهرداخ و جامیکه

قَدَرَ (قَدِرَ) (إِسْطَاعَ): توانی ،

توانای هه بوو

قَدَرَ عَلَى الشَّيْءِ: توانی بیكات ،

به سه ریا زالبوو

قَدَرَ عَلَيْهِ (ثَمَكَنَ مِنْهُ): دهسته لاتی

شکا به سه ریا

قَدَرَ الشَّيْءَ (بَيَّنَ مَقْدَارَهُ):

ئه ندازه کی دیاری کرد، به ئه ندازه

داینا

قَدَرَ الْأَمْرَ (دَبَّرَهُ وَفَكَّرَ فِي تَسْوِيَّتِهِ):

ریکی کردو بیری له چاره سه ری

کرده وه

قَدَرَ الشَّيْءَ بِالْشَّيْءِ: پیوای پیی،

ئه ندازه ی به و گرت و پیوا

قَدَرَ اللَّهُ الْأَمْرَ عَلَى فُلَانٍ: کردی

به نسیمی ، له چاره ی ئه وی نووسی و

فه رمانپه وای کرد له سه ری

قَدَرَ الرِّزْقَ عَلَيْهِ (ضَيَّقَهُ): لی

گرته وه، تهنگی پیته لچنی ، زوری بو

هینا

قَدَرَ اللَّحْمَ (طَبَخَهُ فِي الْقِدْرِ):

له مه نه لدا لی نا، کولاندی و لیتنا

له مه نه لدا

قَدَرَ اللَّهُ فُلَانًا عَلَى كَذَا (جَعَلَهُ قَادِرًا

عَلَيْهِ): خوا توانای کردنی دایه،

توانای به جیگه یاندن و ئه نه جامدانی

پیدا

قَدَرَ الْوِزْنَ (خَمَّنَهُ): مه لیه سنگان ،

تاوتوی کرد

قَدَرَ الضَّرَائِبَ وَأَمْثَالَهُ: داینا ،

سه پانی، باجی داناو سه پانی

قَدَرَ الْكَمِيَّةَ أَوِ الْعَدَدَ: قه بلانی ،

چه ن و ژماره ی به شیوه ی قه بلاندن

دانا

قَدَرَ عَلَى عِيَالِهِ (ضَيَّقَ): دهستی

لیگرتنه وه، ره زیلی کرد

له به رانه ریاندنا

قَدَرَ أَمْرًا كَذَا وَكَذَا (نَوَاهُ وَعَقَدَ عَلَيْهِ

الْعَزْمَ): نیازی بوو بیكات ، ویستی

به ئه نه جامی بگه یه نیت ، ئیراده ی

یه کخست بو به ئه نه جام گه یاندنی

قَدَرَ: ریزو لیتهاتوویی ، سه هنگینی،

شکومه ندی، نیانی، وزه ، هیژ،

توانایی، بری، چه ندیتی، پله و پایه،

وهک یهک

قَدَرَ: چاره نووس، فه رمانی خوا،

چه ندیتی

قدر: مه نجل، قابله مه، سووكره،
تهلبه كي، به روش، مه نجه لوك،
ده فريكي مسيني قولی لیو داره
چیشتی تیا لیده نری

قدرة (مقدرة): توانا، توانین، هیژ،
توانست، هیژ، وزه، رایه، پهك

قدريّة: گروهو كومه ليكن نكولى
له چاره نووس و قه در ده كنو و پروايان
وايه هه ر موفيق كردگارى
ره فتاره كانی خويتهی

قدس: پيرۆزی كرد، ریزی لینا،
په رستی، په رزی كرده وه
قدس الرجل (زار بيت المقدس):

سه ردانی شاری (قودس) ی كرد
قدس لله تقدیساً (طهر نفسه له -
صلى له): نه فسی خوی پاككرده وه بۆ
خوای گه وره، نه فسی رام كرد بۆی،
نوژی بۆ كرد، به گه وره و مه زنی دانا
قدس فلان الله (نزهه عما لا يليق
بالألوهية): به دوری كرت له هه
خه وش و ناته و اویه كه له خواجه تیدا
هه بیئت

قدس الله فلاناً (طهره وبارك عليه):
پاکی كرده وه و فو خیری نایه دلیه وه
قدس الكاهن (عند النصارى): لای
گا و ره كان: كۆنۆژی كرد، و تاریدا
قدس (كان طاهراً أو قديساً):

خاوینبوو، پیرۆز بوو، داوین پاكبوو
قدس: فو خیر، به هه شت، شه ریهت،
به ردیکه ده خریته نیو بیره وه هه تا
بزانیئت چه ند ناوی تیدایه، ئورشه لیم،
شاری (قودس)، شوینی پیرۆز

القدس: سه تل، ده فر
قدع الفرس (عدا): غاری كرد، رایكرد،
غار غارینی كرد
قدع الفعل: به شتیک کیشای به لووتیا
تا بگه ریته وه

قدع الفرس: ریشمه کی كرت هه تا
بیوه ستینی
قدع فلاناً عن الشيء (كفه و منعه):
نه بهیشت، ریگری كرد، دهستی هیتایه
ریی

قدع السفينة (رفعها إلى الماء): پالی
پیوه نا بق نیو ناو، خستیه نیو ناوه وه
قدع الرجل (كف): خوی گرتیه وه، هاته
دواوه

قدع له الخمسون (ذلت): نزیك بوه وه
له په نجا سال، پیی نایه نیو په نجا
سالی یه وه

قدع من الماء (الذي لا يشرب لمؤحته
أو لغيرها): سویراو، ئه و ئاوه ی
به مۆی سویری وه ناخوړتی وه

قدعة: كورته جل، جل و بهرگی كورت
قدح الماء: دهستی كرد به نیو

ئاوه كه دا، چنگی پیاكرد
قدم فلان (تقدم): هاته پیشه وه، هاته

به
قدم القوم قدماً وهدوماً سببهم فصار
قدماًهم): پیشیان كهوت، بهر له وان

هات، پیشره وی له وانكرد
قدم على الأمر (أقبل عليه): روی

تیکرد، گرتیه بهر
قدم إلى الأمر (قصد له):
مه بهستی بوو، خواستی هه بوو بۆی

قَدَمَ مِنْ سَفَرِهِ (رَجَعَ): له سه فارهه که ی
 که پایوه، له که شته که ی هاته وه
 قَدَمَ الْبِلَدَ (دَخَلَهَا): چوه ناوی، روه ی
 تَتَكَرَد
 قَدَمَ الشَّيْءَ: کۆن بوو، سه رده میکی
 به سه را تَبَّه رِبُوو، دَیَرین بوو
 قَدَمَ الْقَوْمَ (سَبَقَهُم): پَیشیانکه وت، به ر
 له وان رَدَی
 قَدَمَ يَمِينًا (حَلَفًا): سویندی خوارد
 قَدَمَ بَيْنَ يَدَيْهِ: هاته به رده سستی
 قَدَمَ إِلَيْهِ بِكَذَا (أَمَرَهُ بِهِ): فه رمانی دا
 به سه ریا، نه رکی خسته نه سستی
 قَدَمَ رَأْيَا (طَرَحَ رَأْيَا - اقْتَرَحَ): رایه کی
 ده ریری، پَیشنیاری کرد
 قَدَمَ طَلِبًا أَوْ شَكْوَى: داوای کرد،
 سکالای پَیشکه ش کرد
 قَدَمَ خِدْمَةً (أَعْطَى): خزمه تی کرد،
 خزمه تَیکی کرد
 قَدَمَ شَخْصًا إِلَى آخِرِ عَرَفِهِ بِهِ): پَیی
 ناسان، ناشنای کرد پَیی
 قَدَمَ شَخْصًا لِلْحَاكِمَةِ (اسْتَحْضَرَهُ إِلَيْهِ
 الْحَكَمَةَ): دای به دادگا، خسته تی
 به رده م دادگا
 قَدَمَ التَّهَانِي (هَنَأَ): پیرۆزیایی کرد،
 پیرۆزیایی پَیشکه ش کرد
 قَدَمَ عَرْضًا (عَرَضَهُ): نمایشی پیشاندا،
 نمایشی پَیشکه ش کرد
 قَدَمَ هَمًّا: نرخی دا، نرخیکی بۆ دانا
 قَدَمَ اسْتِقَالَةً (عَرَضَهَا): وازی
 هینا، داوای وازهیتانی کرد،
 ده سکتَشانه وه ی پَیشکه ش کرد
 قَدَمَ لَهُ كَذَا (أَمَلَهُ بِهِ): پَیندا، دایه،
 یارمه تیدا

قَدَمَ - قُدُم: نازا، گوستاخ، دلیر،
 لیها توو، بویر، کۆلنه دان،
 به ره وپَیشه وه
 قَدَمَ - قَدَمَ (اجْتَرَأَ - تَجَاسَرَ): وِترای،
 زاتیکرد، غیره ت گرتی
 قَدَمَ: پَی، قاچ، هه نگاو، شه قاو، 12
 نینج (گری)، 30479 سم
 قَدَمَ - قَدَمَة - قَدَمَة (السَّابِقَة فِي
 الْأَمْرِ): ده ست پَیشکه ری
 قَدَمَ: سه رده می کۆن و دَیَرین
 قَدَمَ (ظَرَفَ بِمَعْنَى إِلَيَّ الْأَمَامَ):
 ناوه لفرمانه به مانای (پَیش - له پَیش)
 هاتوه
 قَدَمَ مِنَ الرَّجَالِ (الْكَثِيرِ الْإِقْدَامَ): چاو
 نه ترس، کۆلنه ده ره رچه شکین
 قَدَمَة: زَرد هه لمه ت برده سه ر دوزمن
 له جه نگدا، رچه شکین له گشت
 کاروبارنگدا
 قَدَمَة: زَنَبَك پله وپایه ی خیرو چاکه
 بگریت، نازا، گوستاخ
 قَدَمُوا الْأَصْلَ تَتَشَعَّبُ مِنْهُ الْفُرُوعُ):
 بناغه کاتی لقو پۆپی لَینده بیتته وه
 قَدَمُوا (الْإِسْتِقَامَة): جیگیربوون،
 چه سپاندن، سه قامگیر بوون
 قَدَمَة - قَدَمَة: پَیشنگ، رابه ر،
 نمونه ی گروهو کۆمه لَیک له خیرو
 چاکه یا
 قَدَمُوح: میش، بیریک ناوه که ی ده سستی
 پَی بگات
 قُدُورَة: بی تیازی، به توانایی،
 ده سته لاتداری

قُدوس - قُدوس: خاوين، پيرۆز ،
موبارهك، يه كيكه له ناوه كاني
په روهدگار به ماناي به دور له گشت
نا ته واوي كه مو كورپه ك هاتوه
قُدوم (مَجِيء - حُضُور): ماتن ،
ناماده بوون ، ديمانه
قُدوم: ئازا ، گوستاخ ، چاونه ترس،
بوپر

قُدوم: ته شوئ
قَدِي مِنَ الْأَطْعَمَةِ: خواردنيكي بۆن و
تام خۆش ، خواردني به چيزو بۆن
قَدِيَّة (هَدِيَّة): خه لات ، به خشش ،
دياري

قَدِيح: بنكي، نه وه ي به بنى
مه نجه له وه ده نووسيت
قَدِيدٌ مِنَ اللَّحْمِ (لَحْمٌ مُقَدَّدٌ - مُجَفَّفٌ):
گوشتى وشك ، وشكه وه بوو

قَدِيد: سپرپيكي گچكه
قَدِيدِيُون: ته واوكاري يه كه ي سه ربازي
له سه رتاش و...

قَدِير: به توانا، خاوه ن ده سه ته لات،
به توانا به رانه به ره موو كاريك و نه مه ش
به ته نيا بۆ خواي په روهدگار
به كارد هه تيرئ

قَدِير: قابله مه يه كي پچووك ،
مه نجه لۆكه ، كيت له

قَدِيس (عِنْدَ النَّصَارَى): لاي گاوه كان:
به باوه رداريك ده گو ترئ به پاكي و
ريزداري به ريت ، خواپه رست ، خواناس
قَدِيم: كۆن ، دتيرين ، دير، پيشوو،
به روو

قَدِيم (عِنْدَ عُلَمَاءِ الْكَلَامِ): نه و بوونه ي
بي سه ره تايه

قَدِيمًا (مُنْذُ زَمَنٍ بَعِيدٍ): له زۆر كۆنه وه،
له هه ره دتيرينه وه، گه لي له ميژه وه

قَدِي

قَدِي عَيْنُهُ: ريبۆقئ ليده رهيتنا ، له چاك

پاكي كرده وه، پيسي له چاو ده رهيتنا

قَدِي: ريبۆقئ ، جيقنه ، خۆل و

مه رشتيك كه بكه ويته چاوه وه

قَدِي: خاك و خۆليك ده كه ويته چاو و

دييه وه

قَدَاة: نه و ئاره ق و خوينه ي له حوشتر و

مه پ ديته ده ره وه بهر به چكه بوون و

دواي به چكه بوونيشيان ، نه و خاك و

خۆله ي ده كه ويته ناوو مه ي و دييه وه

قَدَاة: تيرژه وي، خيرا رويشتن

به رپوه، نه وه ي ده خريته نيو مشته وه و

فرپئ ده دريت

قَدَاة: مه نجه نيق ، هاويزه ر،

گوازه ره وه

قَدَال (مَابَيْنَ الْأَذْنَيْنِ مِنْ مُؤَخِرِ الرَّأْسِ):

پشتي سه ر ، پشته سه ر

قَدَام (الْوَسْع): فراوان ، گوشاد، به رين

قَدَان: سپيتي سه ر باله كاني بالنده و

په له وه ر

قَدَاة: په رپي بالنده وه كه هه لۆو باز دواي

ريك كردن و ناماده كردني بۆ نه وه ي

له گه ل تيردا ريك بخري و بسازي ترئت

به شيوه يه كي تاييه ت

قَدَر الشَّيْء: پۆخل و پيسي كرد،

پيسي كرد

قَدَر - قَدَر (إِسْعَ): پيس بوو،

گه نده لبوو، ناپاك بوو

قَذَرَ الشَّيْءَ: به پیسی دوزییه وه ،
به هوئی پیسی و پوخلیه وه رقی لی
بوه وه

قَذَرَ: ناپاک بوو ، پیس بوو ، پوخلبوو
قَذَرَ - قَذَرَ - قَذَرَ: پیس ، گندهل ،
چلکن ، پوخل ، ناپاک ، پیسی ،
گندهلی

قَذَعَ: پیس ، گندهل ، پیسی ،
ناپاکی ، گندهلی ، خراپه نامیز
قَذَعَمِلَةٌ مِنَ الْأَشْيَاءِ: که میکی بی نرخ و
سووک

قَذَعَهُ - قَذَعَا شَتْمَهُ بِكَلَامٍ قَبِيحٍ):
به قسهی ناشیرین سهرزه نشتی کرد

قَذَعَهُ بِالْعَصَا (ضَرْبُهُ بِهَا): به گزچان
لیدیا ، دایگرتوه ، کوتایه وه
قَذَعَهُ عَنِ الْأَمْرِ (كَفَّهْ وَمَنْعَهُ):
ریگری کرد ، نه بیشت ، یاساگی کرد ،
دهستی هینایه ری

قَذَفَ بِالْحَجَرِ: به رده کهی به توندی
هه لدا ، هاویشتی ، خستی
قَذَفَ فُلَانٌ بِقَوْلِهِ (تَكَلَّمَ مِنْ غَيْرِ تَدَبُّرٍ
وَلَا تَأَمُّلٍ): بی گوی پیدان و بیرکردنه وه
دهستی کرد به قسه کردن ، هه

له ختوه دوا
قَذَفَ بِالشَّيْءِ عَلَى فُلَانٍ (رَمَاهُ بِهِ): تیی
گرت ، هه لیدیا بوی

قَذَفَ فُلَانًا بِالشَّيْءِ: لیدیا پیی ،
دایگرتوه پیی ، خستیه پالی ، نایه
شوینی ، دوايخت

قَذَفَ فُلَانًا فِي الْبَحْرِ أَوْ نَحْوَهُ (دَفَعَهُ):
خستیه نیو دریا ، هه لیدیا ناوی

قَذَفَ الْمُخْصَنَةَ (رَمَاهَا بِالرُّبِيِّ): زینای
خسته پال ، داوین پیسی نایه شوین ،

به داوین پیسی تاوانباری کرد
قَذَفَ الرَّجُلُ فِي حَقِّهِ (طَعَنَ فِيهِ):
جنیوی پیدا ، قسهی ناشیرینی پیگوت
قَذَفَ فِي حَقِّهِ بِالشَّرِّ (فَضَحَهُ): ناو
ناویانگی زیان ، ناشیرینی کرد ،

سووکی کرد
قَذَفَا - قَذَفَا: لا ، ته نیشست ، نه و
شوینتهی لیوهی که و ته خوار ، دوور ،
واووی نزیکه

قَذَفَا: هاویشتن ، فریدان ، تورپدان ،
دهرهیتان ، دهرپه پاندن ، جنیو ،
قسه پیگوتن ، سووکردن ، سهول لیدان ،
به له م لیخوپرین

قَذَفَ عَلَيْنِي: ناوژپان ، لیئوسین ،
سووکایه تی پیگردن به شیوه یه کی
ناشکرا

قَذَفَهُ: به له کونه ، لا ، ته نیشست ،
چله پوی شاخ ، لوتکه کهی
قَذَلَ فُلَانٌ مَالًا وَجَارًا: لایدا ، ترازا ،
دهرچو ، لاریوه وه

قَذَلَ فِي الْأَمْرِ (جَدَلَ): چوستو
چالاکبوو ، چابوک بوو
قَذَلَ فُلَانًا: شوینی کهوت ، دوایکهوت ،
به نه نگ و ناتواوی دانا بوی

قَذَلَ (عَيَّبَ): که م و کوپی ، ناتواوی ،
خهوش ، نه نگی ، عه ییه
قَذَمَ لَهُ مِنَ الْعَطَاءِ (أَكْثَرَهُ مِنْهُ):
خه لاتی نذری پیدا ، نذری پی به خشی
قَذَمَ: به خشنده ، بدهر ، دلفراوان ،
سه خی

قُدْمَةُ مِنَ الْمَاءِ (الْجُرْعَةُ مِنْهُ) : قوميتك ،

به شيتك ، چوپنك

قُدُورُ : گۆشه گير ، كه نارگير ، يه كيك

تَيْكَلْ به خه لكى نه بيت

قُدُورُ مِنَ النِّسَاءِ : زنى گۆشه گير

له پياو ، دوره په ريز له گومان و قسه

خه لكى

قُدُوفُ : دور ، واژوى نزيكه

قُدَيْتَ عَيْنُهُ : چاوى ريبوژى كرد

قُدَيْعَةُ (الشَّيْثَةُ الْقَبِيحَةُ السَّيِّئَةُ) :

جنيو ، جنيوى بى په رده و نا قولاً ، دهم

پيسى

قُدَيْفُ : دور ، په راگنده

قُدَيْفَةُ : فريدراو ، مووشهك ، گولله

تَوَّپ ، شتيكى لوله كى پر له مادده

ته قيتنه ره ده گيرته دوژمن له فروكه و

كه شتى و زه وييه وه ، جنيويكى

بى په رده و شهرم

قَرَأَ

قَرَأَ الْيَوْمَ (بَرَدَ) : سارد بوو ، ساردى كرد

قَرَأَ عَلَيْهِ الْمَاءُ قُرُورًا (صَبَّهُ) : رشتى ،

قلپى كرده وه ، روئى كرد

قَرَأَ الطَّائِرَ وَالطَّائِرَةَ وَالْحَيَّةَ : دهنگى

مات ، دهنگى يه كه له دواى يه كى

خسته وه

قَرَأَ بِالْكَانِ (أَقَامَ) : مايه وه ،

جينشينبوو ، مه ليدا

قَرَأَ عَيْنُهُ (سَرَّ وَرَضَى) : شادمان بوو ،

دلخوش بوو

قَرَأَ الْكَلَامَ فِي أُذُنِهِ (وَضَعَ فَاهُ عَلَى أُذُنِهِ

فَأَسَمَعَهُ) : چرپانى ، سرپانى به گوويدا

قَرَأَ عَلَى أَمْرٍ (ثَبَّتَ) : له سهر يه ك

داگيرسايه وه ، راي ساخ كرده وه ، يه ك

رابوه وه ، يه ك لايى بوه وه

قَرَأَ (أَصَابَهُ الْبَرَدُ) : سهرماى بوو ،

سهرما لى دا

قَرَأَ اللَّهُ عَيْنَهُ (أَعْطَاهُ مَا يَشْتَهِي

وَأَسْعَدَهُ) : خوا پى تى به خشى و

ناسوده ي كرد

قَرَأَ : سهرما ، ساردى ، زوقم ، سؤله ،

واژوى گهرميه

قَرَأَ : ساردى مهرشتيك ، كه ژاوه

قَرَأَ فَلَانًا (قَصَدَهُ) : رووى تيكرد ، چوو

بى لاي

قَرَأَ الْأَمْرَ (تَتَبَعَهُ) : په يره وي كرد ،

شوئنى كه وت ، پى به پى رډي

قَرَأَ الْبِلَادَ : بست به بستى خاك و

زه مينى گه راو حال و بارى هه لسه نگان و

ليى كؤليه وه

قَرَأَ بَنِي فَلَانٍ (مَرَّبَهُمْ وَاحِدًا وَاحِدًا) :

به لاي يه كه به يه كياندا تتيه پى و گوزه را

قَرَأَ الضَّيْفَ : ميواندارى كرد ،

له خزمه تيا بوو ، ريزى ليگرت و

خزمه تيكرد

قَرَأَ فَلَانٌ (وَرَمَ شِدْقَاهُ مِنْ وَجَعِ

الْأَسْنَانِ) : لاشه ويلگه كانى ناوسا

مه لتوژى به هوئى نيش و ژانى ددانيه وه

قَرَأَ فَلَانٌ فِي شِدْقِهِ (خَبَأَهَا) :

شارديه وه ، په نهانى كرد

قَرَأَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ) : كويكرده وه ،

جه مى كرد

قَرَأَ : پشت ، گازه را ، ناوه راست ،

ميانه

قَرَى: میوانداری، ناوی جه م و مَوَلّ
به ستوو لهحه وزدا

قَرَى (كُلُّ شَيْءٍ عَلَى طَرِيقٍ وَاحِدٍ):
مه رشتیک له سه ر به كه ته رزو بار

قَرَأَ (الضَّافَّة): میوانداری، میفانداری
قَرَأَ (النَّاسِكُ الْمُتَعَبِد): خواناس،

یادوزیکرکار

قَرَأَ (الْحَسَنُ الْقِرَاءَةُ): به کیک باش
بخوینیتته وه، باش خوینته ره وه

قِرَاءَةُ: خویندنه وه، چۆنیه تی
خویندنه وه، کۆشش، هه و لدان،

ته قه لا

قُرَاب: نزیک، واژوی دوره

قُرَاب (عَمْد): کالان، کیلان، کیفی
شمشیر

قُرَابُ الْمَسْدَس: کیف، کیفی ده مانجه

قُرَاب (خَلَاةُ الْبُعْد): واژوی دوریه

قُرَابَةُ (الْقَرِيبُ فِي الرَّحْم): خزمایه تی،
كه سایه تی، خویشایه تی

قُرَابَةُ: به شه و رۆیشتن روو به
سه رچاوه ناوێك

قَرَأَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (الْخَالِص): پاك،
بوخت، پالفته

قَرَأَ مِنْ الْأَرْضِ (الْحَلَاةُ لِلزَّرْعِ وَلَيْسَ
عَلَيْهَا بِنَاء): زهویی به رام کرابیت بق

کشتو کال و هیچ بینایه کی تیا نه بیت

قُرَاجِيَّتَان (خَاصِرْگَان): هه ر دوو
كه له كه، لاقه برغه

قُرَاد: گه نه، سچ، زچ، ده عبايه کی
ئاوساوه له قه نوو گه وره تره و پتر

به ره شه و لاخه وه ده نووسیت

قُرَاد: سه رکاری مهیمون، به ختوکه رو
راهنه ری مهیمون

قَرَأَ: بریار، ئارامگا، خۆپاگیرى،
جێگیرى، چه سپاندن، بنكه، نیشته،

بن، بناغه، ناخ

قَرَأَ فِي مُوسِقَا (عِبَارَةُ تَتَكَرَّرُ فِي
أَغْنِيَةٍ): سه ندنه وه، وتنه وه، بق

سه ندنه وه، ئاوازیکی مؤسیقیه
له کۆتایی هه به ییتیکی ئاوازه كه دا

دووباره ده بیته وه

قَرَأَ (نُعَاب - نُفَاق): قورپاویلکه،
قیره قیرکه، ده عبايه کی درزێ

پچکۆله ی ئاوییه له به هه راندا پهیدا
ده بی و ده نگیکی زلی هه به

قَرَأَ: نه و ئاوه ی ده کړیته مه نجه ل
هه تا برنج و گوشت و چیشته كه

نه سووتی پتوه ی، زهویی به کی نشیوو
نزم و ئاوتیدا مَوَلّ ببیت، باخچه یه کی

نزم

قَرَأَ: بنكه، نه وه ی ده نووسیت به
بنکی مه نجه لدا

قَرَأِي: پیشه دار، نای ژهن

قَرَأِي: ریشه دار، بنكه دار، ره گدار

قَرَأِي: ده نکی ته مه رهیند، دانه
دانه ی ته مه رهند

قَرَأِيَا - قَرَصِيَا: دره خنتیکه
به روبو میك ده گری له ترێ ره شه كه

ده چیت

قَرَأَ: گیاهه زنه، نوسه نهك،
كه زگه زوك، گیاهه کی به هاری كه لا زیره

له نه ندانم بکه وی ده به ییتته خو روو

شُرَاص (بَابُوج): بابونه، گوله فقهی،
گوله بهیبونه، گیایه کی به هاری
بُونخوشه گه لاگانی وهك شوویت وایه و
گولتیکی خری زهر دو ده گری بگری
به چا بُو هلامهت و سك نیشه باشه و
به ناوه كه شی برینی خه رگانه ی منالانی
پی بشوری به سووده

شُرَاضَة: پارچه، لهت، كه رت، كوت
شُرَاضَة الثوب: كه رت و پارچه ی جل،
سهره پارچه
شُرَاضَة الفار (فَضَالَة مِنْ خَبَرٍ وَنَحْوِهِ):
پارچه و كه رته نانی خوروا له لایه ن
مشكه وه، كرتكراو
شُرَاضَة مِنْ الْمَالِ (رَدِيَّةٌ وَخَسِيْسَةٌ):
مال و دارایی خراپ، گهنده مال

شُرَاضَة: غه بیهت، گویدریژی خه لك،
باشكه ری خه لك، كرمیكی گچكه یه و
خوری ده كرتینی و ده یخوات
شُرَاط: چرا، فانوس، مه شخه لی ناگر،
ناگردان، ناگر

شُرَاطَة (مَا اخْتَرَقَ مِنْ طَرَفِ الْفَتِيلَةِ
وَوَجَبَ قَطْعُهُ لِيُضِيءَ): سهره پلّیته،
نه و به شه ی له پلّیته ی چرا ده سووتی و
ده بیت بقرتینری هتا باش بسووتی
شُرَاط: فروشی سیپه ره و سه من
شُرَاع: نه خوشیه کی پیسته قلیشای
به سه ر پیسته كه وه ده رده كه ویت و
پاشان موه كه ی هه لده وه ری

شُرَاع: داركونكهره، دارته قینیه،
دانكوله، داركونیژه، داركوتك،
بالنده یه کی مام ناوه ندیه و دهن دو کیکی
پته وو توكمه ی هیه و ده دات له دار
كونی ده كان و جانه وهران به زمانی
هه لده لووشی و له سه رجه م جیهاندا
هیه جگه له (نوسترالی) و دوورگه ی
(مه ده عشقه ر)

شُرَاعَة: گیایه کی كه م، گونا میکی
بچوك
شُرَاغُول: نیگابان، چاودیر، مه لبه ندی
پولیس، مه خفه ر، پولیسگا
شُرَافَة: گورستان، قه بران، ناوی
هوزیکی (یه من) ی به شوینی نیشته جی
بوونیان له گورستانه وه نزك بووه
به مهش ناوه كه زالبووه به سه ر گشت
گورستانیکدا
شُرَافَة (قَشْرُ الشَّجَر): تویكلی دارو
دره خپ

شُرَام: په رده یه كه هیمو نیشانه و
نه خشی تیدابیت، قوماشیکی توكمه یه و
چن جوړیکی هیه و ده گری به په رده
شُرَامَة مِنْ الْخُبْزِ: نه وه ی دهنووسی
به رووکاری ته نوردا

شُرَامَطَة: گروهو تاقمیک بوون له عیراق
سه ریان هه لداو ده سه ته لاتیان گه یشته
نزیکی (حیجان) و یه كيك له بیروبووچونه
سه ره کیه کانیان هاوسه نگی تاكه كان
بوو له گشت هه لسووكه وت و ره وش و
بارو حایكدا

قَرآن (اِقْتِرَان - رَوَاج - الْجَمْعُ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فِي الْإِحْرَامِ): جووت گرتن ، هاوسه رگرتن ، ژنهیتان و شووکردن ، تیکه لئى ، حه ج و عه مره کردن به یه که وه

قُرآن: قورئانی پیروژ ، کتیبی موسولمانانه و دابه زیوه بؤسه (محمده) پیغه مبه (دخ) و چهن ناویکی تریشی هه یه وهک (فورقان) (زیکر) ... پیکهاتووه له (114) سوورهت و (666) نایهت و سه رچاوه ی سه ره کی حه لال و حه رامه له ئیسلامدا قُرَآنِیا: دره ختیکه به ره که ی وهک (زهیتون) وایه

قُرْأَیة: دار قورئان ، راگری قورئان ، دارو تهخته یه که به شیوه یه کی دوفاقه دروستده کریت بؤ ئه وه ی قورئانی له سه ر دابنری له کاتی خویندنه ویدا قُرْأَ الْکِتَاب: خویندیه وه ، کتیبه که ی خوینده وه

قُرْأَ عَلَیْهِ الدَّرْس: بؤی خوینده وه ، وانه که ی بؤ خوینده وه قُرْأَ الْآیة مِنْ الْقُرْآن: نایه تیکی له قورئانی پیروژ خوینده وه و له بهر قورئانه که یاخود له سه ر په ره ی دل و له بهر

قُرْأَ عَلَیْهِ السَّلَام (أَبْلَقَهُ): پی ی راگه یاند ، سلوا وه که ی راگه یاند پی ی قُرْأَ الشَّيْءَ جَمْعَهُ وَضَمَّ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ): کۆیکرده وه و هه ندیکی نایه سه ر نه وانى تر

قَرَبَ السَّيْفَ (اتَّخَذَ لَهُ قَرِيبًا): کیفو کالانى بؤ دروستکرد ، خستیه نیو کالان و کیفه وه

قَرَبَ الْإِبِلَ (سَارَ بِهَا لَيْلًا لِيَرُدَّ الْمَاءَ مِنَ الْغَدِ): شه و بردی هه تا بؤ به یانی زو بگاته سه ر ئاوه که ، شه و بردی تا به یانی پیش هه مووان ئاوی بدات

قَرَبَ الشَّيْءَ (دَنَا مِنْ): لئى نزیک بوه وه ، هاته پیش لئى قَرَبَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ (جَامَعَهَا): جووتبوو له که لئى ، یه کیانگرت ، کارى جینسى نه جامدا

قَرَبَ - قَرِبَ (كَانَ قَرِيبًا): نزیک بوو لئى نزیک بوو قَرَبَ مِنْهُ (دَنَا مِنْهُ): لئى نزیک بوه وه ، لئى هاته پیش قَرَبَ الْوَقْتَ (اِقْتَرَبَ): کات نزیک بوه وه ، که مى ماوه

قَرَبَ فَلَانٌ (اِشْتَكَى خَاصِرَتَهُ - وَضَعَ يَدَهُ عَلَى خَاصِرَتِهِ): هاواری که له که ی کرد ، ئیش و ژان گه یی به لا قه برغی ، ده سستی خسته هه ردولای که مه ری قَرَبَ الْفَرَسُ (عَدَا عَدُوًّا دُونَ الْإِسْرَاعِ): رایکرد ، غاریکرد به لام تیژو خیرا نه بوو

قَرَبَ الشَّيْءَ (أَذْنَاهُ): نزیکى کرده وه ، هینایه به رو پیش قَرَبَ الْقُرْبَانَ (قَدَّمَهُ): پیشکەشی کرد ، قوربانی کرد قَرَبَ: نزیکى ، کن ، که له که ، لا قه برغه ، هه ردو سه ری ناوقده

قَرَبَ: خزمایه تی، بیریک ئاوی که م

بیئت، شه ویک بریون و رۆژیان

له سه رچاوه که بکه نه وه

قَرَبی: خزمایه تی، دۆستایه تی،

خونیشی

قَرَبَانٌ مِنَ الْاِنِیَّةِ (مَا قَارَبَ الْاِمْتِلَاءَ):

ئه وه ده فرانه ی خه ریکه پر ده بن،

وه خته سه رلیو ده بن

قَرَبَان: دانیشتوانی کۆری پادشا،

قوربانی، خیرکردنی، قوربانی له پیتاوی

خوادا

قَرَبَة: خزمایه تی، نزیک، دۆستایه تی،

هۆکاری نزیکبونه وه له په ره ردگار

که وا کرداری چاکه و گوێرایه لی و

پابه ندبونه به فه رمانه کانیه وه

قَرَبَة الْمَاءِ أَوْ اللَّبَن: مه شک، کونگه،

کوننه، پیتستی بزنه که به ساغی

ده رهاتبی و خۆشکرای بی ئاوتیکردن

قَرَبُوس (حَنُو السَّرَج): مه لتوقیوی

زین، به شی دواوه ی زین

قَرَبًا (جَمَدًا - تَخْشَر): مه بی، به ستی

قَرَبَتِ الدَّم (يَبَس): وشک بوه وه،

به ستی

قَرَبَتِ الظُّفْرُ (تَجَمَّعَ فِيهِ الدَّم وَيَبَس):

خوینی تیا کۆبوه وه به ستی

قَرَبَتِ الرَّجُلُ (سَكَّت): بیده نگبوو،

دهنگی لینه هات، کړپوو

قَرَبَتِ الرَّجُلُ (تَغَيَّرَ وَجْهَهُ حَزْنًا أَوْ

غَيْظًا): روهی گۆپا به هۆی خه م و

خه فته یان خه شم و قینه وه

قَرَبَتِ وَجْهَهُ: روهی گرژ بوو، مۆن بوو،

ترشو و تالبوو

قَرَبَت: مه یین، به ستن، فه رسیین،

که سدیین

قَرَبَة - قَرَبَة - قَرَبَة: بۆق

قَرَبَة: ساردی، سه رما، ئه وه سه رمایه ی

ده داته له مۆف

قَرَبَة الْعَيْن (مَا تَسْرُبُهُ الْعَيْن):

چا وروونگه ر، خۆشی هین، شادی

ئامیز

قَرَبَة الْعَيْن (نَبَاتًا مَائِي - جَرَجِير الْمَاء -

کرفس الْمَاء): کوزله، گیایه کی

به هاری و توندی ئاوییه گۆلی سپی

ده کاته

قَرَبَت (كَلَد): ره نج، کۆشش،

ناره حه تی، ته قه لا، هه ول

قَرَبَتِ الْأَمْرُ أَوْ الْغَم (أَسَاءَ وَكَرَبَهُ):

نیش و ژانی پینگه یاند، خه م و په ژاره و

ئازایدا، په ریشانی کرد

قَرَح - قَرَح (جَرَح): برینداری کرد،

زامداری کرد، بری

قَرَح فَلَانًا بِالْحَق (اسْتَقْبَلَهُ): راستی

خسته به رده می، ناشنای کرد به راستی

قَرَح الْبَيْتُ (خَفَرَهَا فِي مَوْضِعٍ لَمْ يُخْفَ

فِيهِ): له شوپینکدا بیره که ی هه لکه ند

پیشتر هپچی تیا هه لکه نه را بوو

قَرَح الْفَرَسُ قَرْوَحًا: که له و ددانه کانی

ئه سه به که به ته وای ده ره اته

قَرَح - قَرَحًا: برینداری لی دیاریدا،

برینی لیه اته، زامی لیه اته، هه ویکرد

قَرَح الْحَيَوَان: به ئه ندازه ی دره مه میک

یان که مه تر سیتتی تیدابوو

قَرَح الرُّوْضَةَ قَرْحَةً (تَوَسَّطَهَا النُّور

الْأَبْيَض): روه ناکیه کی سپی

له ناوه راستیه وه هاته

فَرَحَ لِشَيْءٍ (حَزَنَ لَهُ) : خه می بۆ

خوارد، خهفته بی خوارد بۆی

فَرَحَ سَنَ الصَّبِيِّ (كَادَتْ تُنْبِتُ وَتُخْرِجُ) :

ددانه کانی دهرهاتن ، له دهرهاتندا بوون

فَرَحَ الشَّجَرِ (خَرَجَتْ رُؤُوسُ وَرَقِهِ) :

سه ری که لاکانی دهرهاتن، روان ،

سه وزیبون

فَرَحَ سَنَ الصَّغِيرِ (هَمَّتْ بِالنَّبَاتِ) : روا ،

دهرهات ، سه ری دهرهاتنا

فَرَحَ الْجَسَمِ (جَرَحَهُ) : برینداری کرد،

زامداری کرد

فَرَحَ : زامدار، برینداری ، زاماوی ،

هه وکردو

فَرَحَ : شوینه واری برین و زوخم ، برین و

زامیک کاتیک کیمی تیده زی

فَرَحَ : نۆبه ری هه رشه تیک،

سه ره تاکه ی، به که م ناو له بیریکی تازه

هه لکه نراو دهرده هینری

فَرَجَاءَ : باخیک رووناکیه کی تیدابیت و

تیشک بداته وه

فَرَحَانٍ : جۆره قارچکیکه، جۆریکه

له دومه لان

فَرَحَةً - فَرَحَةً : برین ، هه ، تلق ،

کیم ، زوخم

فَرَدَ الْمَالَ (كَسَبَهُ وَجَمَعَهُ) : په یدایکردو

کۆیکرده وه ، به دهستی هینا

فَرَدَ الْبَعِيرُ (كَثُرَ فَرَادُهُ) : گه نه ی

نۆدیو ، فره گه نه بوو

فَرَدَ الشَّعْرَ وَالصُّوفَ (تَجَفَدَ وَتَعَفَّدَتْ

أَطْرَافُهُ) : نه مللو لاکه ی نالۆزکا ،

لوولبوو ، چو به په کا

فَرَدَ الْأَدِيمَ (فَسَدَ) : خراپ بوو ،

بۆگه نی کرد، بۆنی کرد

فَرَدَ فَلَانٌ (سَكَتَ عَيًّا وَذَلْ) : که وده نبوو،

قسه ی بۆ نه کرا ، بی نتقو قسه بوو

فَرَدَ لِسَانُ فَلَانٍ (كَانَتْ بِهِ لَجَاجَةٌ) :

گری بی تیدابوو، به ره وانی قسه ی بۆ

نه ده کرا

فَرَدَ أَسْنَانُهُ (صَفَرَتْ وَتَحَقَّتْ بِالثَّانَةِ) :

ددانه کانی پچوک بوون و نووسان

به پووکیه وه، گچکه و وردبوون، ددان

وردبوو

فَرَدَ الْعِلْكُ (فَسَدَ طَعْمُهُ) : تامی

ناخوشبوو

فَرَدَ فَلَانٌ (ذَلَّ وَخَضَعَ) : ملکه چ بوو،

رسوایوو، سووک بوو، نزم بوو

فَرَدَ فَلَانٌ (خَدَعَهُ مُتَلَفِعًا) :

هه لیخه له تاند به زمانی لووس، دهستی

بیری به قسه ی شیرین

فَرَدَ (سَعْدَانٌ) : مه یمون ، سه گسار،

شه مو، مه یمینک، گیانداریکی چوار

پی بی کلکداری گهرمیانی به ده سبتو

پی بی له ده سبتو پی بی ئاده می ده چی

فَرَدَ - فَرَادَ (حَشَرَةٌ) : گه نه ، زچ ، سچ

فَرَدَ : نه وه ی له خوری و که تان یان

پاشماوه یان ده بیته وه و هه لده وه ری،

لیک گیرانی زویان ، که واله هه وری

پچوک

فَرَدَ أَنَسِي : مه یمونه وان ، که سیکه

مه یمون رابگری و فیری یاری بکات

فَرَدَحَ فَلَانٌ (تَذَلَّلَ وَتَضَاعَفَ) :

ملکه چبوو، سه رشو پوو

فَرْدَحَةُ (ثَفَاحَةُ آدَمَ) : نه و به شه

سیگوشه یه ی به دهر ده که ویت

له که کپراکه ی گه روو

قَرْدُدُ: زهویبیه کی رتک و به رزی رهق
 قَرْدُغُ: گهنی گچکه له خوشتر و
 مریشکدایه
 قَرْدُوعُ (قَرْدُ ضَخْمُ): مایمونیک
 گوره
 قَرْدُودَةُ (أَعْلَى الْجَبَلِ): چله پزی شاخ ،
 لوتکه که ی
 قَرْدُوعُ (الْمَلَّةُ الصَّغِيرَةُ): میرووله به کی
 بچوک
 قَرْدِيدَةُ مِنَ الرِّجَالِ (الصُّلْبُ الْكَلَامُ):
 قسه رهق، یه کیك قسه ی رهق و ناخوش
 بیت
 قَرَرُ: بریایدا ، برانیه وه
 قَرَرُ فِي نَفْسِهِ: له دلی خویدا بریایدا ،
 له دلیا وای دانا
 قَرَرَةٌ: نه و ناوه ی ده کرتنه چیشته وه
 تا نه سوئی به بنی مه نجه له که دا
 قَرَرَهُ بِالْأَمْرِ (جَعَلَهُ يَعْتَرِفُ بِهِ): وای
 لیکرد دانی پيدا بنی
 قَرَرَهُ عَلَى الْحَقِّ (جَعَلَهُ مُذْعِناً لَهُ): وای
 لیکرد ملکه چ بیت بق حقه و راستی ،
 دانی پيانا
 قَرَرَهُ فِي الْمَكَانِ أَوْ عَلَى الْعَمَلِ (ثَبَّتَهُ
 فِيهِ): جیکیری کرد، چه سپاندی ،
 داینا
 قَرَسَ الْمَاءَ (بَرْدَهُ بَرْدًا شَدِيدًا):
 ساردیکرد، به سستی ، کردی
 به پارچه یه که سه مزل
 قَرَسَ الْبَرْدُ (إِشْتَدَّ): سارد بوو، سه رماو
 سؤله له راده به ده ریوو، یه کجار
 ساردی کرد

قَرَسَ الْإِنْسَانَ (أَصَابَهُ الْبَرْدُ):
 سه رماو بوو، سه رماو لیدا ، جه سته ی
 له جووله که وت و نه ی توانی بیجوو لیتیت
 قَرَسَ الشَّيْءَ (بَانَعَ فِي تَبْرِيدِهِ): فره
 ساردی کرد، زور ساردی کرد
 قَرَسَ الْمَاءَ: ناوه که ی به ستاند
 قَرَسَ الْبَرْدُ أَصَابِعَهُ: په نجه ی
 له سه رماو له که که وت ، جووله ی بق
 نه کرا، گوتی کرد
 قَرَسَ (الْبَرْدُ الشَّدِيدُ): زور سارد،
 زوقم و سه رماو سؤله، به ستوو یان
 به سته له کی هه رشتیک
 قَرَسَ (صَفَارُ الْبُفُوضِ): ورده میشووله،
 میشووله ی یه کجار بچوک
 قَرَشَ (جَمْعُ): کویک ورده وه،
 که له که ی کرد، نایه سه ر یه که،
 به سته نده ی کرد
 قَرَشَ لَعِيَالَهُ (كَسَبَ): بزوی مناله کانی
 به یداکرد، به جی مینا
 قَرَشَ مِنَ الطَّعَامِ (أَصَابَ مِنْهُ قَلِيلاً):
 که میکی لیخوارد، زوری نه خوارد
 قَرَشَ فِي مَعِيشَتِهِ (ضَيَّقَ): تهنگی
 پیته لجنی ، زوری بق مینا
 قَرَشَ بَيْنَ الْقَوْمِ (حَرَشَ وَأَغْرَى وَشَى):
 نیتوانی تیکدان ، دانی به یه کدا،
 دژی به که پری کردن
 قَرَشَ فَلَأَنَّا (عَدَهُ مِنْ قَرِيشَ):
 به قوپه یشی دانا ، له ریزی
 قوپه یشیه کان داینا
 قَرَشَ لَعِيَالَهُ (اِكْتَسَبَ): بزوی بق
 به یداکردن، بزوی بق ده ستختن

قَرَشُ (مَاجِعٍ مِنْ هُنَا وَهُنَا): کۆکراوه،

له سه ره کنراو، نه وهی لیږه و له وی کۆده کړیته وه

قَرَش: ماسی قیرش، دپو، کۆسه،
دپنه ماسی، جوړه دراویکی کانزاییه
کاری پیده کړی و له هر ولاتیځ
به نه اندازه و نرخیکه

قَرَشَب مِنَ الرِّجَال: ډډر خور، ورگ
دراو

قَرَشَة: دهنګی قاچی نه سپ، دهنګی
گوږز کاتی بهر یه دهنګه وی

قَرَصَ لَحْمَهُ أَوْ أَذَنَهُ: نوکورچی لیګرت،
قورنچی لیګرت، گوی ی بادا

قَرَصَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ): بری، لی ی بری،
قارسی کرد

قَرَصَ الرَّجُلُ (دَامَ عَلَى الْمُنَافَرَةِ
وَالْغِيْبَةِ): بهرده وام بوو له سر
غهبته و درایه تی، هه میسه ناکوک و
غهبه تکاربوو

قَرَصَ الْعَجِينُ (قَطَعَهُ أَقْرَاصاً): کردی
به گونک، پارچه پارچه کرد

قَرَصَ الْمَاءُ: ساردی کرد
قَرَصَ (كُلُّ شَيْءٍ مُسْتَدِيرٍ): خړپان،

به پکه، پانګه، خه پله، هرشتیکی خړ
قَرَصَ الْحَاسُوبُ (سَيَدِي الْكُومْبِيُوتَر):

سیدی کومپیوتر، CD

قَرَصَ مِنَ الشَّمْسِ (عَيْنُهَا): ناوه پوکی،
کړوکه که ی، سه رچاوه که ی

قَرَصَ دَوَائِي (حُبُوب): خه پ، دهنکوله،
دهرمان له شیوه ی خه پدا

قَرَصَان (لِصِّ الْبَحْرِ): دزی دهریا،
جهرده ی دهریا، دهریاگیر، ته ریده

قَرَصَة: کولږه، له واشه، نه ستورک،
خه پله

قَرَصَةُ النُّحْلِ (شَمْعُ الْعَسَل): شانہ ی
هنگوین

قَرَصَةُ الْأَصَابِعِ: نقورج، نوکورج،
قورنچ، پیاجزان، گه زستن، گرتن و
گوشینی جیګایه که له جهسته به دوو
به بجه

قَرَصَ فَلَانٌ (إِنْقَبَضَ وَإِسْتَقْفَى):
هاته وه یه که، شاردرایه وه، به نهان بوو

قَرَصَ الْمَرَأَةَ (مَشَتْ مَشْيَةً قَبِيْحَةً):
به ناشیرینی رویی به پټوه، ناڅولا چوو

به پټوه
قَرَصَ الْكِتَابَ (كَتَبَ حُرُوفَهُ دَقِيقَةً
مُقَارِبَةً): پېته کانی به وردی نووسی و

ډډر نزیک بوون له یه که
قَرَصَنَةً: روه کیکه به دپکی (نېبراهیم)

ناسراوه و ډډر جوړی هه یه جوړکیان
سپی و دیژکوله یه و گه لای ډډه و

دپکه کانی به کجار تیژن
قَرَصَنَةً (سَرَقَةً - السُّطُو عَلَى سُفْنِ

الْبَحَارِ): دزی، جهرده یی، ری پری،
ته ریده یی، تالانکردنی که شتی نیو

دهریا
قَرَصَهُ الْبُرْغُوثُ (لَسَعَهُ): گه زتی،
گازی لیګرت

قَرَصَهُ الْحَيَّةُ (لَدَغَتْهُ): پټوه یدا،
جزه ی لټه هستان

قَرَصَهُ الشَّرَابُ وَنَحْوَهُ اللِّسَانُ (لَدَغَهُ):
چووزانیوه، نیشی پیکه یاند

قَرَصَ الشَّيْءَ (قَصَهُ): قرتاندی، بری،
کرتاندی، قرنجاندی

قَرَضَ فُلَانًا (جَارَاهُ - مَدَحَهُ أَوْ ذَمَّهُ):

پاداشتی دایه‌وه، به‌خششی دایه،
پیامه‌لدا یان زه‌می کرد (له‌وشه دژه
یه‌که‌کانه)

قَرَضَ الشَّعْرَ (قَالَهُ أَوْ نَظَّمَهُ):

هۆنراوه‌ی گوت، مه‌لبه‌ستی وت،
شیعری هۆنیه‌وه و گوتی

قَرَضَ الْوَادِي: دۆله‌کی بری،

گوزه‌رانی، خستیه پشت خۆیه‌وه
قَرَضَ فِي سَيْرِهِ (عَدَلَ يَمْنَةً وَيُسْرَةً):
به‌لای راست و چه‌پا که‌وت له‌رۆیشتنا،

به‌راست و چه‌پا رۆیی

قَرَضَ الْمَكَانَ (عَدَلَ عَنْهُ): لایدا، ترازا،

دووهرکه‌وته‌وه

قَرَضَ الْفَارَ الثُّوبَ (أَكَلَهُ): خواردی،

کرتانندی

قَرَضَ - قَرَضًا (مَاتَ): مرد، گیانی

سپارد، نه‌ما، فه‌وتا

قَرَضَ (سَلَفَ): قهرز، خواستن، وام،

ده‌ستی‌او، سلفه، نه‌و پاره‌و مال‌ه‌ی
ده‌دریست به‌یه‌کیکی تر به‌مه‌رجیک
بیگیریته‌وه

الْقَرْضُ الْحَسَنُ (قَرَضَ بِدُونِ رِبْحٍ أَوْ

فَائِدَةٍ تِجَارِيَّةٍ): قهرزی باش، قهرزیک

هیچ سودیکه نه‌خزیته‌سه‌ر

قَرَضَ فُلَانٌ (أَكَلَ مِنْهُمْ - أَكَلَ شَيْئًا

يَابِسًا): به‌نه‌وسنی‌یه‌وه خواردی،

به‌په‌رۆشه‌وه خواردی، خۆراکیکه‌ی

وشکی خوارد، به‌چل‌سبیه‌وه خواردی

قَرَضَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ شَدِيدًا):

به‌توندی پارچه‌ پارچه‌ی کرد

قَرَضَ الْخَمَ (أَكَلَ جَمِيعَهُ): مه‌موی

خوارد، سه‌رجه‌م گۆشته‌که‌ی خوارد

قَرَضَ الذَّنْبَ الشَّاةَ: گورکه‌که

مه‌ره‌که‌ی خوارد

قَرَضَاب: نه‌وسنی له‌خواردنا، دز،

شیر

قَرَضَابٌ مِنَ السَّيُوفِ: شمشیری برنده

که‌نێسکیش ده‌بریت

قَرَضَ الْكِرَاتَ وَنَحْوَهُ (قَطَعَهُ قَطْعًا

صَغِيرًا): که‌وه‌ره‌که‌ی ورد ورد کرد،

جنی

قَرَضَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ): بری، وردی‌کرد،

له‌تیکرد

قَرَضَ الْجَارِيَةَ (أَلْبَسَهَا الْقَرَضَ):

گواره‌ی کرده‌ گۆئی، گواره‌ی

له‌گۆی‌کرد

قَرَضَ السَّرَاجَ (نَزَعَ عَنْهُ مَا إِخْتَرَقَ مِنْ

ذُبَالَتِهِ لِيُضِيءَ): نه‌وپارچه‌ سووتاوه‌ی

پلێته‌که‌ی بری بوئه‌وه‌ی تیشک‌و

رووناکی نۆد بیت

قَرَضَ الرَّجُلُ (أَعْطَاهُ قَلِيلًا قَلِيلًا): که‌م

که‌م پی‌یدا، تۆزه تۆزه پێیدا

قَرَضَ إِلَيْهِ رَسُولًا (نَفَذَهُ مُسْتَفْجِلًا):

به‌په‌له‌ نوێنه‌ری ره‌وانه‌ کرد، ناردی بو

لای

قَرَضَ فَرَسَهُ (وَضَعَ الْجَاحِمَ وَرَاءَ أَدْنَاهُ عِنْدَ

الرُّكُضِ): رشوه‌که‌ی بو دواوه‌ هینا

له‌کاتی غارگیرندا

قَرَضَ عَلَيْهِ فِي الطَّلَبِ (شَدَدَ):

داکۆکی‌کرد له‌داواکه‌یدا، سووربوو

له‌سه‌ری

قَرَضَ: گواره، گۆشخاره، گۆشه‌واره،

گۆمه‌ار، گۆشیار، گۆوارکه‌،

جۆره‌خشلیکه‌ ژنان ده‌یکه‌نه‌ گۆیان

قَرَطَ مِنَ الْمَوْزِ أَوْ الْبَلَجِ (عِنْدَ الْعَامَةِ)؛
مَيْشَوُ ، بَوْلَ

قَرَطَ (نَوْعٌ مِنَ الْكُرَاتِ)؛ جَوْرَه
كه وهرتكه

قَرَطَاس - قَرَطَاس - قَرَطَاس؛ كاغز ،
تیانوس ، پهره ، قاقه زى شووشه یی،

به چكه جوشتر ، مه به ست
قَرَطَاسٌ مِنَ الْجَوَارِي (الْبَيْضَاءُ الْمَدِيدَةُ

الْقَامَةِ)؛ كِزْزِ سَبِيكَه لى قه دو بالا
نئو نه مام

قَرَطَاسٌ مِنَ الدُّوَابِ (الْأَبْيَضُ الَّذِي
لَا يُخَالِطُ بَيَاضَهُ ثَمَنَةً)؛ سَبِي

سببیه کی بی خه وشو گهرد
قَرَطَاسِيَّةٌ؛ په راوگه ، كه ره سته ی

نوسین ، شوین و فروشکای
كه ره سته ی نوسین له كاغزه نو

قه له م و...
قَرَطَبٌ فَلَانٌ (غَضِبَ)؛ توره بوو، خه شم و

بق گرتی
قَرَطَبٌ عَلَيْهِ (عَدَاً عَدَواً شَدِيداً)؛

به خیرایی غاری کرد، تیژو خیرا تییه یی
قَرَطَبٌ فَلَاناً (صَرَغَهُ عَلَى قَفَاهُ)؛ دای

به زه ویدا ، خستی به پشنا
قَرَطَبَةٌ؛ بزنه کیوییه ك سه رقاقله ی

بزنه کان بیت له ره وگه دا
قَرَطَسَ (أَصَابَ الْقَرَطَاسُ)؛ مه به ستنی

پیکا ، دای له نیشان و مه به ست
قَرَطَسَ - قَرَطَاس؛ كاغز ، تیانوس

قَرَطَلٌ؛ سه به ته ، به رچنه
قَرَطَمَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ)؛ بری ، له تیکرد،

پارچه پارچه ی کرد، له ت له تیکرد
قَرَطَمَ الشَّيْءَ (رَقَعَهُ)؛ پینه ی کرد،
پینه ی لیدا

قَرَطَمَ - قَرَطَمَ - قَرَطَمَ - قَرَطَمَ (نَبَاتٌ
الْعَصْفَرُ)؛ گیاه زنه ، گیاه كه ره نگو

بۆیه ی لیده ره ده میتنئ
قَرَطَمَانٌ؛ گیاه نم ، گیاه كه به ناسکی

له گه نم ده چی
قَرَطَمَ مَلَحٌ بِحَقٍّ أَوْ بَاطِلٍ)؛ پیامه لدا ،

مه لیدا ، به حق یان ناحق و به تال
پیای مات

قَرَطَمَ الْكِتَابَ (نَقَعَهُ)؛ پیاجوه وه،
پوختی کرد، پوخته ی کرد

قَرَطَمَ الْقَرَطَ حَنَاءً وَجَمَعَهُ)؛
کزیکرده وه، جه میگرد

قَرَطَمَ الْجِلْدَ (ذَبَقَهُ)؛ ده باغی کرد،
خوشی کرد

قَرَطَمَ - قَرَطَمَ؛ جَوْرَه داریكه ره ونگو
بۆیه ی لیده ره ده میتنئ

قَرَعَ الْبَابَ (دَفَعَهُ)؛ له ده رگای دا ،
ته قه ی له ده رگا مه لسان

قَرَعَ الْجَرَسَ؛ دای له زهنگ، زهنگی لیدا
قَرَعَ الطَّبْلَ؛ ته پلى لیدا ، ته پلى زه ن

قَرَعَ الشَّيْءَ (إِخْتَارَهُ بِالْقُرْعَةِ)؛ به تیرو
پشك مه لیبژارد، به قورعه دیاریکرد

قَرَعَ الْوَلَدَ (ضَرَبَهُ)؛ لیتدا ، کوتای ،
پیاکیشا

قَرَعَ سَنَهُ؛ دانی ماته نیش و ژان
قَرَعَ سَاقَهُ لِلْأَمْرِ (تَجَرَّدَ لَهُ)؛ خوی بۆ

ته رخان کرد، چاکی لیتکرد به لادا
قَرَعَ السَّهْمَ الْغَايَةَ (أَصَابَهَا)؛ پیکای،

لیتدا، مه به ست و نیشانی پیکا
قَرَعَ الرَّجُلُ (سَقَطَ شَعْرُهُ)؛ سه ری

رووتایه وه، كه چهل بوو

قِرْعَ الْمَكَانِ (خَلَا): چۆل بوو، به تالبوو،

که سی تیا نه بوو

قِرْعَ النَّعَامَةِ (سَقَطَ رِيشُ رَأْسِهَا مِنْ

الْكِبَرِ): تووکی سهری که وته خواره وه

به هژی پیریه وه

قِرْعَ فَلَانًا (أَوْجَعَهُ بِاللُّومِ وَالْعُتَابِ):

به سهرزه نشست ئیش و ژانی پیگه یاند،

نازاری پیگه یاند

قِرْعَ الْمَكَانِ (تَرَكَهُ فَاغَاً): به چۆلی

به جی هیشت، خالی بوو به جی

هیشت

قِرْعَ الْقَوْمِ (أَفْلَقَهُمُ): نیکه رانی کردن،

غهمباری کردن، ئیش و نازاری

پیگه یاندن

قِرْعَ الشَّفْرِ (قَصَّه - ضَرَبَ مِنْ

الْيَقْطِينِ): بری، کورتی کرده وه

قِرْعَ (دَقَّ): لیدان، کوتان، دابلوسین،

کوله که، کوله که سهنگری

قِرْعَ الطُّبُولِ (طَبِيلَ): ته پل ژه نندن،

ده هول لیدان، ته پل لیدان

قِرْعَ: زه و بییه ک رووته ن بیت و هیچ

گژوگیایه کی تیا نه بیت، گه پی

حوشتر، نه وهی گره وی له سهر ده کری

قِرْعَ الرَّأْسِ (صَلَعَ): رووتانه وهی سهر،

قز مه لوه رین

قِرْعَ الْحَيَوَانَاتِ: گه پی، گه پزلی

نازه لان

قِرْعَ: یه کیک نه خه ویت، نینۆک بۆگه ن

قِرْعَاءَ: به لاه نه هامه تی، نینۆک

بۆگه ن و گه نیو، زه و بییه ک حوشتر

رووته نی کرد بیت و هیچ گژوگیایه کی

پیوه نه بیت

قِرْعَةً (نَصِيب - سَهْم): به ش، پشک،

پشکخستن، پشک هه لدان

قِرْعَةً (مَوْضِعَ الْقِرْعِ مِنَ الرَّأْسِ):

شوینی سهر رووتانه وه، جیگه ی

رووتانه وهی قز له سهر دا

قِرْعَةً مِنَ الْأَرْضِ (الَّذِي لَا تُنْبِتُ شَيْئًا):

زه و بییه ک هیچی تیا نه پویت

قِرْفَ - قِرْفًا (كَذَبَ وَخَلَطَ): درو یکرد،

تسه ی تیکه ل و پیکه ل و نا راست بوو

قِرْفَ لِعِيَالِهِ (كَسَبَ مِنْ هُنَا وَمِنْ هُنَا):

بژووی بۆ په یدا کردن، لیره وه لوه ی مایه ی

ژینی بۆ ده ستخستن

قِرْفًا فَلَانًا (عَابَهُ): لۆمه ی کرد،

سهرزه نشستی کرد، هات به سهر یا

قِرْفًا الشَّيْءَ (خَلَطَهُ بِمَا هُوَ أَذْنَاهُ):

تیکه لی کرد له گه ل شتیکدا که متر

له خزی

قِرْفَ الْجِلْدِ (قَشَرَهُ): پاک ی کرد،

دایمالی

قِرْفَ الذَّنْبِ (أَلْهَاهُ - إقْتَرَفَهُ):

گونامی کرد، تاوانی نه دجامدا

قِرْفًا مَهْ: بیزاریوو لی، نیکه ران بوو

قِرْفَ الْمَرْضِ (أَصِيبَ بِهِ): تووشی

نه خۆشی بوو

قِرْفًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (قَشَرَهُ): تو یکه که ی،

تو یکه لی ههر شتیک

قِرْفًا الْأَرْضَ: نه وهی له زه وی

مه لده کیشری وه ک پاقله و ...

قِرْفًا (قَشَرَهُ): پاک ی کرد، تو یکه که ی

لی کرده وه

قِرْفَ: بیزاری، جاپس بوون،

نیکه رانی، نه خۆشی، دهر دو په تا،

تاوان

قَرَفُ (الأديم الأحمر): پیستی سور،

سوره پیست

قَرَفَة: تویکل - تویخ ، تویژ ، کاژ ،

تویک ، جۆریکه له بهارات ، دارچینی ،

تاوان ، خهوش ، نهنگی ، تویکلی

هه ناره که له دهباغکردنی پیسته دا

به کارده هینری

قَرَفَةُ الْجَرَح (جَلْبَة): قهتماخه ،

قرتماخ ، تویژی سه برین

قَرَفَص (قَعَد القَرَفَصَاء): هه لتونا ،

هه لتروشکا

قَرَفَصِي - قَرَفَصِي - قَرَفَصِي - قَرَفَصَاء:

هه لتروشکان ، هه لتوقان

قَرَفَل الطَّعَام: به هاراتی تیکرد

قَرَق - قَرَقَا (هَذِي): ورینه ی کرد،

بزیکانی

قَرَق: گالته و سووکایه تی پیکرد

له قسه و پیکه نیندا

قَرَق: دهنگی مریشک کاتی کپ

ده که ویت ، قرته قرت ، کرته کرت

قَرَق: گزوهێک له خه لکی پچوک ،

زه و بیهکی ریک و تهخت

قَرَق (المكان المستوي لا حجارة فيه):

زه و بیهکی ریک و تهختی بی بهرد ، نه رمه

زه وی ، زه وی نه رمه لان

قَرَق الدَّجَاجَة (صَوَّت): گاران،

گاره گاری کرد، مرغه مرقي کرد

قَرَقَار - قَرَقَارَة: ده فریکی شووشه یی

دریژکوله یه ، مړه ی حوشتر

قَرَقَب: بالنده یه کی پچوک

قَرَقْدَان - قَرَقْدُون (سَنَجَاب): سموره

قَرَقَر الحَمَام (هَذَل - هَذَر): خویندی ،

گه ی هات

قَرَقَر البَعِير (هَذَر): مړانی ، بۆپانی

قَرَقَر البطن (صَوَّت): قۆره ی هات ،

قۆره قۆری سکی هات

قَرَقَر الهر: میاواندی ، پشیلکه میاو

میای کرد

قَرَقَر الماء في حلقه: بَلَقه بَلَقی کرد،

بَلَقی کرد ، قولته قولتی کرد

قَرَقَر من الأراضي (المنخفضة اللينة):

زه و بیهکی نمداری نه رمو تۆله

قَرَقَر من الأدوية والقيحان (الأمس

الذي لا شجر فيه ولا حجارة): دۆلی

خاک و لووس و ساف که هیچ دراو

به ردیکی تیا نه بیست

قَرَقَر من البلدة (لواحيها الظاهرة):

دهره وهی ، که په که کانی ، ده وریو بهر،

دهرووی شار

قَرَقَرَة: مړه مړ، قۆره قۆری ورگو

سک ، قاقای پیکه نین، پیستی دهم و

چاو

قَرَقَس: ورده میشووله ، جانه وهرنگه

قَرَقَة الأصابع: چه قه نه ، چه قه نه

لیدان ، پل ته قانندن، بسته لیدان

قَرَقَف البرود (ارتعد من البرد):

له سه رما هه ل له رزی ، تووشی له رزه

له رز هات

قَرَقَف الفحل والحمام في

الهدير (اشتد): توند دهنگیان لیتها

قَرَقَف الرجل في الضحك (اشتد):

قاقای لیدا ، به توندی پیکه نی

قَرَقَف البرد فلاناً (أزعده): هه لی

تروشکاند، گرمۆله ی کرد

قَرَقَف: شه راب ، باده ، مه ی ، ناره ق،

ئاویکی ساردی سازگاره

قَرْمَس: زه وييه کی به رینی سافو
لووس که هیچ گروگیا به کی تیا نه بیت
قَرْمَسور: که شتیه کی دریزی گه وره
مه زن

قَرْمَس: زه وييه کی سافو لووس
بی گزویا بی و ده گونجیت نای
بوگن و پیس بیت

قَرْمَلِي: بالنده یه کی گچکه یه و چاوی زور
تیزه و زور فرته ده کات و هه میشه
بیدار و دریاه

قَرْم الصَّغِير (أَكَلَ أَكْلًا ضَعِيفًا):
خوراکی کی که می خوارد، که مخور بوو
قَرْم الطَّعَام (أَكَلَهُ): خواردنی خوارد،
خواردی

قَرْم الشَّيْء (قَشَرَهُ): پاکي کرد،
دایمالی، تو یکه که ی لی کرده وه
قَرْم فَلَانًا (سَبَّهُ وَعَابَهُ): قسه ی
پیگوت، جنیوی پیدا، خه وشو
ناته وای لیگرت

قَرْم اللحم - وَإِلَيْهِ (إِشْتَدَّ شَهْوَتُهُ إِلَيْهِ):
زور حه زی له گوشت بوو، حه زو
ناره زووی بزی جولاً

قَرْم - قَرْم (سَيِّد): گه وره، گه وره پیوا،
پیوا ماقول
قَرْم مِنَ الْفُضُول: نه و نیره یه ی بو
سواری به کارناهنری و کاریشی
پیتا کری

قَرْم: حوشتی گچکه و پچوک
قَرْم: دره ختی که له نیو ناوا ده پویت و
له دار چنار ده چیت

قَرْم: حوشتی نیر که بۆکارو سواری
به کارناهنری، نیشانه یه که له لووتی
حوشتردا، نیشانه و همای سه ر
تیرپشکی قوما، گه وره، مه زن

قَرْمَاص: چالیکه له ناوه وه به رینه و
ده مه که ی ته سکه له سه رمادا
به کارده میتنری، هیلانه کۆتر، شوینی
نان

قَرْمَةُ الشَّجَرَةِ (مَا بَقِيَ مِنْ أَشْفَلِ جَذْعِهَا
إِذَا قُطِعَتْ): بنه کۆتره، مورده دار،
بنه دار، کۆتره

قَرْمَد الشَّيْء (طَلَاهُ بِالقَرْمِيدِ):
کاشی کرد، خشت ریزی کرد
قَرْمَد الحَائِط بِالْجِص (طَلَاهُ بِهِ):

که چکاری کرد، که چی تیه لسو
قَرْمَد البِنَاء (بَنَاهُ بِالْأَجْرِ وَالْحِجَارَةِ):
به به ردو خشت پینای کرد، مه لیجنی

قَرْمَد (كُلُّ مَا طُلِيَ بِهِ لِلزَّيْنَةِ كَالزَّعْفَرَانِ
وَالْجِص): ته پاو، سواخ، گل گه چ،
که چکاری، روکesh، دیوارپوش،
هرشتیک بو رازاندن و جوانکاری به کار
ببری وه که چو کاشی و مه پمپو ...

قَرْمَز (صَبِغٌ أَحْمَر): بۆیه ی سور، نال،
سود

قَرْمَزِي (كَانَ بِلَوْنِ القَرْمِزِ): ره نگ
سور، نالی، سووری

قَرْمَش الشَّيْء (جَمَعَهُ - أَفْسَدَهُ): کزی
کرده وه، جه می کرد، تیکیدا، شتواندی
قَرْمَش (الْأَخْلَاطُ مِنَ النَّاسِ): خه لکی
تیکه ل و پیکه ل، ره شه خه ک

قَرْمَص (عَمِلَهُ): کردی، نه انجامیدا،
به دی میتنا

قَرْمَط الْكِتَاب (كَتَبَهُ دَقِيقًا وَقَارِبَ بَيْنَ

سَطَوْرِهِ): وردو پرنوسی، ورد نووسی
قَرْمَط فِي خَطْوِهِ (قَارِبَ مَا بَيْنَ قَدَمَيْهِ):
مه نگاوی نزیک به یه کی نا، ورد ورد
مه نگاوی نا

قَرْمَطَة (التَّضْيِيقُ وَالتَّقْصِيرُ): دهست
گرتنه وه، دهستنده، کورت و کویری،
رژدی، چرووکی، ره زیلی، دهست قونجاو
قَرْمَل: حوشتری پچووک، حوشتریک
دوو کۆپاره ی مه بیت ، پرچ
قَرْمَلَة: روه کیکه لاسکه کی کورته و
گولکی پچووک و ورد ده گری و نذر
زهرده
قَرْمَلَه (صَرَعَه): نۆرانی له گه ل گرت ،
نۆرانبازی کرد
قَرْمُود (وَلَدُ الْوَعْل): به چکه نیره ی
بزنه کتیری
قَرْمُوس (خَمْرَةُ الصَّائِد): کوله، چالی
راوچی
قَرْمُوس: جۆره ماسیه که و گۆشته کی
نذر خۆش و به تام نییه
قَرْمِيد: خشت ، خشتی سوور، نه وه ی
له روکه ش و جوانکاریدا به کارده مینری
وه که گچ و ...
قَرْن الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (شَدَّه وَوَصَلَه بِهِ):
جووتی کرد، پیکه وه به ست ،
به یه که وه به ستی
قَرْن الثَّوَرَيْنِ (جَمَعَهُمَا فِي نِيرٍ وَاحِد):
یه که که مه له ی کرده ملی دوو گا
قَرْن الْحَجِّ وَالْعَمْرَةِ (وَصَلَهُمَا): حه ج و
عه مره ی به یه که وه گرتندا ،
هر دوو کیانی نه نجامدا
قَرْن البَعِيرَيْنِ (جَمَعَهُمَا فِي خَبَل):
به یه که پت به ستیه وه
قَرْن فَلَانٍ (إِلْتَقَى طَرَفَا حَاجِبِيهِ):
هر دوو سه ری بر لکانی دای له یه که
به یه که گیشتن
قَرْنُ كُلِّ ذِي قَرْنٍ (طَالَ قَرْنَاهُ): شاخی
شاخداران دریتو بو

قَرْنُ الْأَسَارَى (شَدَّهُمْ بِالْقَرْنِ): توندو
تۆلی کرد پیی ، شه ته کیدا
قَرْن: شاخ ، قۆچ ، بره ، شاخی و لاخ و
ناژه له
قَرْنُ مِنَ الزَّمَانِ (مِائَةُ سَنَةٍ): سه ده ،
سه د سال، چهرخ ، بابه لیسک،
چهرخیکه له نیوانی سه د سالاندا
قَرْنُ الْجَبَلِ (قَمَّئِه): لوتکه کی،
پۆپه ی ، سه ری پۆپه ی شاخ، قوتکه کی
قَرْنُ مِنَ الْقَوْمِ (سَيْدُهُمْ): که وره یان ،
سه رگه وره یان، سه روه ریان، سه رداریان
قَرْنُ مِنَ السَّيْفِ وَالنَّصْلِ (حَدَهُمَا):
تیغه که یان ، قه راغه که یان
قَرْنُ مِنَ الشَّمْسِ (أَوَّلُ مَا يَبْرُغُ عِنْدَ
طُلُوعِهَا): یه که م ده می مه له اتنی،
ساتی یه که می ده رگه وتن و سه ره لدانی
قَرْنُ مِنَ الْبِقَاعِ وَاللَّوْبِيَا
وَنَحْوَهُمَا (الْخِلَافُ الَّذِي يَشْتَمِلُ عَلَى
الْحَبِّ): نه وه رگه ی ده که کانی پاقله و
لۆبیای له خۆگرتوه
قَرْن (جِيل - أَهْلُ زَمَانٍ وَاحِد): نه وه ،
وه چه ، خه لکی یه که چاخ و سه رده م
قَرْن (نَظِير): هاو ، وه کو ، له یه که چوو،
یه کسان، چوون یه که
قَرْن: په تیک دوو حوشتری پیی
به ستریته وه
قَرْنَاءُ مِنَ الْحَيَاتِ: نه و مارانه ی دوو
گۆشت به لای سه ریانه وه یه له شاخ
ده چیت
قَرْنَابِيض (نَبَات): گول که لهرم،
قه رنابیت
قَرْناس: نه وه ی خوری و به نی به ده ورا
لول ده کری مه تا مه لی بیچیت

قَرْنَس: قولای ته‌شی

قَرْنَان: پیاوی بی‌غیرهت، پیاویک

غیرهت‌ی نه‌بیٚت به‌ران‌به‌ر ده‌سندرئزی

کردنه سهر خانه‌واده‌ی

قَرْنَةُ: قورژین، گوشه، سووچ، کونج،

تیغی شمشیرو تیر، یه لای ه‌رشتیک

قَرْنَس الدَّيْكَ (قَرْمِنْ دِيكَ يَهَارْشَه):

که‌له‌شیره‌که به‌زی، ه‌له‌هات

له‌که‌له‌شیریک‌ی تر که‌شوین‌ی که‌وت‌بوو

قَرْنَس السَّقْفِ وَالْبَيْتِ: رازان‌دیه‌وه،

جوانکاری تیاکرد

قَرْنَفْلُ (نَبَات): میخک، قه‌نه‌فل، به‌ری

دره‌ختیک‌ی که‌رمان‌ی‌یه و بۆنی زرد

خو‌شه

قَرْنَفْلَةُ - قَرْنَفُولَةُ (نَبَات بُسْتَانِي طَيِّب

الرَّائِحَةِ): روه‌ک‌یک‌ی باخچه و بیستان‌ی

بۆنخو‌شه

قَرْنِي: شاخدار، له‌شاخ دروستکراو،

قوچدار

قَرْنِيَةُ الْعَيْنِ: کلینه، بیل‌بیل‌ه،

ره‌شک‌ینه‌ی چاو، کانی چاف

قَرَةِ الْجِلْدِ: تویر‌زه‌ی ه‌له‌دا، تویر‌زی

ل‌یب‌وه‌وه

قَرَهُ جَوْز: بووکه‌له، بووکه‌سه‌ماکه‌ره‌ی

گچکه‌یه و له‌پشت په‌رده‌وه مرؤف

ده‌بج‌وول‌ین‌یت

قَرَو: حه‌وزیک‌ی در‌یزک‌وله‌یه،

په‌رداخ‌یک‌ی دارینه، ده‌فریک‌ی پچوکه

له‌کاتی پی‌ویست‌دا به‌کارده‌ه‌ین‌ری، یه‌ک

یارو شی‌وه

قَرَوِي: سروشت و خو، یه‌که‌م شی‌واز

قَرَوَانَةُ الطَّيْنِ: تاس، له‌که‌ن،

ته‌شت، ساجی قور، سوین‌ه

قَرَوَانَةُ الْأَكْلِ (صَخْنٌ كَبِير): له‌که‌ن،

قاپی مس، ده‌فریک‌ی مسین‌ی دهم و‌الو

پانه

قَرَوَانِي مِنَ الرِّجَالِ: نه‌وپیا‌وه‌ی

توره‌که‌ی گونی ناوساوه به‌هوی

نه‌خو‌شیه‌وه

قَرُور: ناویک‌ی سارد له‌خو‌شت‌نا

به‌کار‌به‌ین‌ری، فرمی‌سکی سارد

له‌خو‌شیا له‌چاو بیت‌ه ده‌روه

قَرُوصَةُ (كُونُ الشَّيْءِ يَحْذِي اللِّسَانَ):

شتیک زمان بچ‌وور‌ین‌یت‌ه‌وه

قَرُون: نه‌فس، گیان

قَرُونٌ مِنَ الدُّوَابِ (الَّتِي تَعْفَرُ سَرِيعاً

إِذَا جَرَتْ): نه‌و نا‌زه‌لانه‌ی کاتی

غاریا‌نکرد زوو نا‌ره‌ق ده‌که‌نه‌وه

قَرُونٌ مِنَ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ: نه‌و

خو‌شترانه‌ی له‌کاتی رۆیش‌تنا ده‌ست و

قاچیان به‌یه‌کا د‌یت و پاش و پیش

ده‌که‌بیٚت

قَرُونٌ مِنَ الْإِبِلِ (الَّتِي تَمْلَأُ إِنْسَانِينَ

لِلْخَلْبِ فِي حَلْبَةٍ وَاحِدَةٍ): نه‌و

خو‌شترانه‌ی له‌یه‌ک دۆشین‌دا دوو ده‌فرو

قاپ پ‌ر شیر ده‌که‌ن

قَرَوِي: گوندن‌شین، لادی‌ی، د‌یهاتی

قَرِي (كُلُّ شَيْءٍ عَلَى طَرِيقٍ وَاحِدٍ):

ه‌ه‌رشتیک له‌سه‌ریه‌ک ته‌رزو شی‌واز بیٚت،

یه‌ک ره‌وت

قَرِي: نه‌وه‌ی ریز له‌میوان ده‌گری

قَرِيْبَا: نزیک، خزم، که‌س، خویش، زاوا

قَرِيَّة - قَرِيَّة (ضِيْعَةٌ): گوند، لادی،

دی، ده‌گا، د‌یهات

قَرِيَّةُ النَّمْلِ: شاره‌ می‌رووله، می‌روستان

قَرِيَّةُ الْأَنْصَارِ (الْمَدِيْنَةُ): شاری مه‌دینه

قَرِيَّة: گزجان ، شارهمیرووله ،
داره پای سهربان، کۆله که ی چارۆکه ی
که شتی، کۆله که ی که شتی، کۆله که ی
سه روی که ژاوه

قَرِيثَان: به شاری (مه که که) و (تانیف)
ده گوتری

قَرِير العَيْن (مَسْرُور): ناسووده، شاد،
شادمان، خوشنوو، دلخۆش، دلشاد،

به ختیار، کامه ران

قَرِيح (جَرِيح): بریندار، زامدار
قَرِيحٌ مِنَ الْمَاءِ (الْخَالِصُ الَّذِي لَا يَخَالِطُهُ
شَيْءٌ): ئاوێک میچی تیکه له نه بووبیت
قَرِيحُ السَّحَابَةِ (مَأْوَاهَا حِينَ يَنْزِلُ):
ئای هور کاتیک ده باریت و دیته
خواره وه

قَرِيحَةٌ: زیری ، به هره، هۆش، دانایی،
نه قل، بیر، ئاوه ز

قَرِيحَةُ الشَّاعِرِ أَوْ الْكَاتِبِ: به هره ی
شاعیر و نووسه ر که وای لیده کهات
بتوانیت بنووسیت، لێهاتوویی، توانای
قَرِيْس: ژۆر سارد، زوقم و سه رماو
سۆله ، ئای به ستوو

قَرِيْسٌ مِنَ الطَّعَامِ (الْمُبَرَّدُ الْجَامِدُ):
خۆراکی به ستوو، سارد و سړ
قَرِيْش: هۆزیکێ عه ره بی به له (مُضَر) و
له شاری (مه که که) نیشته جی بوون و
کاروباری حه جیان به پێوه بردوه و
(محه مه د) پێغه مبه ری خوا (د.خ)
له وتیره وه هۆزه یه

قَرِيْش: توند، په نیریکێ وشک
قَرِيْشَة: به ره مێکی شیرمه مهبیه
قَرِيْص (مَرَسَاةُ السَّفِيْنَةِ): له نگه ری
که شتی

قَرِيْص: مۆنراوه، مه له به ست
قَرِيْظ: پیاوه لدان ، ستایش
قَرِيْع: ریزدار، گه وره، سه ردار،
ژۆرانباژ، حوشتی نێزینه

قَرِيْعَة (خِيَارُ الْمَالِ): باشترین مال و
دارایی، چاکه که ی

قَرِيْن: هاوڕێ، هاوه ل، دۆست، میترد،
هاوسه ر، هاومل، به ستراو به یه که وه،
پێکه وه به ند

قَرِيْنَاء: لۆبیا

قَرِيْنَة: په یوه ندی، خزمایه تی،
که سایه تی، مه زنده، گریمانه ی
قَرِيْنَة (رُوحَة): خیزان ، خانه واده،

هاوسه ر، هاومل، هاوڕێی ژیان
قَرِيْنَةُ الْكَلَامِ (مَائِصَاحِبُهُ وَتَدُلُّ عَلَى
الْمُرَادِ مِنْهُ): مه به ست ، مه زنده،
له وانه یی، هاوشانی گۆشه و قسه که پتر
تیشک ده خاته سه ر مه به ست

قَر

قَر: دلی تیکه لهات ، بیزی هاته وه،
قیزی هاته وه، مێلنجیدا، خۆی
ناماده کرد بۆ بازدان

قَرٌ مِنَ الرِّجَالِ: نه پیاوانه ی بیزیان
له گۆناهو تاوان دیته وه
قَر: ئاوریشم کاتی له قوزاخه که ی
ده ردیت، ئاوریشم ، مه فرووشم،
مه وریشم، مه قریسم ، مه قریمیش

قَرَّاح: فروشی به هارات
قَرَّاز (بَايَعُ الْحَرِيرِ - حَائِك - نَسَاج):
ئاوریشم فروش ، فروشنده ی ئاوریشم ،
جۆلا، مۆنه رده وه
قَرَّازٌ مِنَ الرِّجَالِ (الْمُقَرَّرُ مِنَ الْمَصَاصِي
تَقَرُّهًا): که سانیک بیز له گۆناهو تاوان
بکه نه وه، پارێزه ران

قُرْآن (قَدَرٌ كَبِيرٌ مِنَ النُّعَاسِ)؛
مه نجه لیکی گه وره ، قازان ، تیان ،
تیانه

قُرْآن (وَقَبَّة)؛ بازیک ، قه له مبارزیک
قُرْخ - قُرْحاً (إِرْتَفَعَ)؛ به رزبوه وه ،
بلندبوه وه

قُرْخ نَفَاخَاتِ الْمَاءِ (عَلَّتْ فِيهِ)؛ بلقه کان
سه رئاو که وتن ، که وتنه سه رئاو که
قُرْخ الْقَدَرِ قُرْحاً (جَعَلَ فِيهَا التَّوَابِلَ)؛
به هاراتی تیگرد ، داوده رمانی تاییه ت
به خوراکي کرده ناوی

قُرْخ الْقَدَرِ قُرْحاً (حَانَ لَهَا أَنْ
تَقْطُرَ مَا خَرَجَ مِنْهَا)؛ که فی کرد ،
مه لچوو

قُرْخ الْحَدِيثِ (زَيْنُهُ وَتَمَمَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ
يَكْذِبَ فِيهِ)؛ رازاندیه وه ، دروی
تیانه کرد ، ترشو خویئی کرد
به قسه کانیه وه هیج درویه کیشی تیا
نه کرد

قُرْخ (تَوَابِلَ)؛ به هارات ، ده رمانگه رم ،
نیسیوه ت ، نالات ، ناله ت ، داوده رمانی
جیش ت

قُرْخَةُ (أَلْوَانِ قَوْسٍ قُرْخ)؛ ره نگه کان
به لکه زتیرینه

قُرْخِيَّةُ الْعَيْنِ (حَدَقَتْ)؛ ره شینه ی چاو ،
گلینه ، بیلبله ، شتیکی خپی توی
توییه له ناو کالانه چاو که بیلبله ی
تیابه

قُرْخُ الْفَرَسِ وَالْبَعِيرِ وَالطَّلَبِ (أَسْرَعَ
وَعَدَا عَدُوًّا شَدِيدًا)؛ به خیرایی

غار غارتنی کرد ، به به له و خیرا رایکرد
قُرْخُ الْكَيْشِ وَنَحْوِهِ (سَقَطَ صَوْفُهُ وَبَقِيَ
بَعْضُهُ مُتَفَرِّقًا)؛ مه ندیک له موو
توکه کانیه مه لوه رین و به پهرت و
جیاوازی مه ندیکی تری مانه وه

قُرْخُ الصَّبِيِّ (خُلِقَ رَأْسُهُ وَتَرِكَ بَعْضُ
الشَّعْرِ مُتَفَرِّقًا فِي مَوَاضِعَ مِنْهُ)؛ سه ری
مناله که ی تاشی و چن تاله موویه کی
به پهرشو بلاوی به جی هیش ت ، سه ری
قوچی تاش کرد ، کردی به ساچ و
به رچم

قُرْخ؛ مه وری بلاو و بچرپر ، ته نکه
مه ور ، سه ری قوچ تاش ، ساچ و
به رچم

قُرْخَةُ (قَلِيلٌ مِنَ الشَّعْرِ فِي وَسْطِ
الرَّأْسِ)؛ که میک قز به ته و قه سه ره وه
قُرْخَةُ؛ مه رشتیکی پارچه و به پاگه نده ،
به رشو بلاو

قُرْل - قُرْلًا (وَقُرْلَانًا)؛ بازیدا ،
به هه نگه شهل یان له نکه شهل ی
چوویه پتوه ، وه که یه کیک چوو به پتوه
که وا لاقی قرتابیت

قُرْل (عَرَجٌ)؛ به له نکه له نگ چوو
به پتوه ، شهل بوو ، له نگ بوو
قُرْل؛ شهل ، له نگ ، خراپترین جوری
له نگی به

قُرْم - قُرْمًا (دَلْوَةٌ وَلَوْمْ)؛ سووک بوو ،
سپله و نرم بوو
قُرْم - قُرْم - قُرْم (صَفِيرُ الْجَسَمِ)؛
کورته بالا ، کورته بنه ، بالابسته ،
قه زه م

قُرْم؛ سپله ، ناکه س ، بی سفت ، هیج
له به رچارونه بوو
قُرْمَةُ (الْقَصِيرُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ)؛

ژین و بیاری کورته بالا
قُرْمَةُ مِنَ الْأَشْيَاءِ (الرَّذِيئَةُ الصَّغِيرَةُ)؛
شتی خراپ و که م ترخ ، بی که لکو
سووک ، بی به ها

قُرْمَةُ؛ چن جورده جان وه ریکه
که قورزاخه ی ناوریشم مه لده پیچی و
چهند جوریکی مه به

قَزِيعَة: سه‌ری ساچ و په‌رچم ،
قَوچکه‌تاش، دوگله، هیشتنه‌وه‌ی قَز
له‌به‌شیک‌ی سه‌ردا به‌ته‌نیا

قَس

قَس (تَتَبَعَ): دوایکه‌وت، شوینی که‌وت،
جی پتی مه‌لگرت
قَس فُلَان (صَارَ قَسِيْسًا): بوو به‌قه‌شه
قَس - قَسًا (نَمَ): فیتنه‌ی کرد، قسه‌ی
هیناو برد، بوختانی بو کرد، پاشمله
قسه‌یکرد

قَس الْقَوْمَ (أَذَاهُمْ بِالْحَدِيثِ): ئازاری
دان ، نیشی پیگه‌یاندن
قَس الشَّيْءَ (طَلَبَهُ وَتَتَبَعَهُ): داوای کرد،
شوینی که‌وت، به‌دویدا چوو
قَس الْإِبِلَ (أَحْسَنَ رَعِيَهَا): باش
په‌روه‌ده‌ی کرد، باش به‌ختوی کرد
قَس الرَّجُلَ مَا عَلَى الْعَظْمِ مِنَ اللَّحْمِ:
گزشته‌که‌ی له‌نیشقانه‌که دامالی، لی
کرده‌وه، دایمالی

قَس: قه‌شه ، سه‌روکی ئایینی
گاوه‌ه‌کان، زیره‌ک، ژیر
قَسَا الْجِسْمَ (إِشْتَدَّ وَصَلَبَ): پته‌و‌بوو،
تۆکمه‌بوو، به‌هیزبوو
قَسَا قَلْبَهُ: دل‌په‌ق بوو، سۆزو به‌زه‌ی
له‌دل‌یا نه‌بوو

قَسَا الْأَرْضَ (لَمْ تُنْبِتْ شَيْئًا): هیچی تیا
نه‌پوا ، سه‌خت و ره‌ق بوو
قَسَا الْيَوْمَ أَوْ الْعَامَ (إِشْتَدَّتْ أَحْدَاثُهُ):
رووداو‌ه‌کانی سه‌خت و گران بوون،
په‌نه‌مامه‌تی و ده‌رده‌سه‌ری بوون
قَسَا مَعَهُ وَعَلَيْهِ: دل‌په‌ق بوو له‌گه‌ل،
دل‌په‌قی کرد له‌گه‌لی

قَسَا اللَّيْلَ (أُظْلِمَ): تاریکی کرد، تاریک
دامات

قَسَى - أَقْسَى (صَلَبًا): ره‌قی کرد،
ره‌قی نواند، دل‌په‌ق بوو

قَسَام (نَمَام): پاشمله دوو، پاشمله
قسه‌که‌ر، فیتنه، بوختانکه‌ر، دوو‌پوو
قَسَام (مَقْسَم): دابه‌شکه‌ر، دابه‌شنامه،
به‌شنامه

قَسَامٌ شَرْعِيّ: دابه‌شنامه‌ی یاسایی ،
به‌شنامه‌ی یاسایی

قَسَامٌ قَانُونِيّ: به‌شنامه‌ی یاسایی
قَسَام: جوانی، جوان پۆشی ، کاتی
خۆر ئاوابوون

قَسَامَة: جوانپۆشی ، هیمنی ، ئارام
گرتن ، سویند، گه‌واهی دان

قَسَامَة: به‌شیکه به‌شکه‌ر بو خۆی
داده‌نیت له‌سه‌رمایه وه‌ک ماف وحه‌قیک
قَسَاوَة الْقَلْب: دل‌په‌قی ، بی‌به‌زه‌بیه‌تی،

سته‌م ، توندوتیژی
قَسَبَ الْمَاءَ - قَسْبًا (إِشْتَدَّ جَرِيهَ وَسَمِعَ
خَرِيرَه): به‌توندی ئاوه‌که رووسی
هاژه‌ی لی‌هات

قَسَبَ - قَسْوِيًا (صَلَبَ وَإِشْتَدَّ): توندو
تۆکمه‌بوو، پته‌وو به‌هیز بوو

قَسَرَ فُلَانًا - قَسْرًا: زۆری لیک‌کرد،
شکستی پیه‌ینا

قَسَرَ عَلَى الْأَمْرِ (أَكْرَهَهُ عَلَيْهِ): زۆری
لیک‌کرد، ناچاری کرد

قَسَرَ (إِرْغَام): زۆرلیک‌کرد، ناچارکردن،
فشار بو‌هینان

قَسْرًا (كَرْهًا - إِنْزَامًا): به‌نابه‌دلی ،
زۆره‌ملی، ناچاری، به‌زۆر

قَسْرِيَّ (كُره): ناچارى، زُورملى،
 نابه‌دل، به‌زور، ناچارگردن، به‌توپرى
قَسَطَ فُلَانٌ عَدْلًا وَجَارًا: به‌دادبوى،
 دادپەرور بوى، نادادبوى، دادپەرور
 نه‌بوى (له‌وشه دژ به‌يه‌كه‌كانه)

قَسَطَ قِسْطًا وَقِسْطًا: سته میگرد،
 زودداری و سته می نه انجامدا
قَسَطَ الشَّيْءَ (جَعَلَهُ أَجْزَاءً): به ش
 به شی کرد، پارچه پارچه ی کرد ، له ت
 له تی کرد

قَسَطَ الدِّينَ جَمَلَهُ أَجْزَاءَ مَعْلُومَةٍ تُؤَدِّي فِي أَوْقَاتٍ مُعَيَّنَةٍ: به‌ش به‌شی کرد
ه‌تا له‌کاتی دیاری‌کراودا بدریته‌وه،
قه‌رنو واه‌که‌ی کرد به‌قیست‌و
ماوه‌داری کرد
قَسَطَ النِّفْقَةَ عَلَى عِيَالِهِ قَتَرَهَا:
گرتیه‌وه، ده‌ستی له‌بژئیویان قورچاند،
به‌که‌می خه‌رجی پیدان

قَسْطَرَ الدَّاهِمَ (اِنْقَضَا): سهیری
 دراوه‌ک‌ی کرد تا بزانی قلب نییه ،
 مه‌لیسه‌نگان ، تیپ‌روانی
 قَسْطَرَ: لول‌ی می‌زکردن، به‌لوله
 می‌زکردن، قه‌سته‌ره، دوزینه‌وه‌ی
 نه‌خوشی دل

قسطرة: لولہ یہ کی لاسٹیکہ دہ کرتے
 بڑی میزکرنہ وہ
 قسطري (الجسيم): گہورہ، زل ،
 قله، به خو ، زہ بہ لاح ، کہ تہ
 قسطل: تہ پو توڑ ، گونج، لولہ ی ناو
 قسطول: تہ پو توڑ ، لولہ ی ناو ،

قَسَمَ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَعْطَى كُلًّا نَصِيبَهُ)؛

هر يهك په شك و به شی خوی دابه

قَسَمَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ بَيْنَهُمْ (أَخَذَ كُلُّ نَصِيبِهِ مِنْهُ)؛ هر يهك يان به شی خوی

برد ، هر يهك به شی خوی ده سته کوت
قَسَمَ الدَّهْرُ الْقَوْمَ قَسَمًا (فَرَّقَهُمْ)؛

له يهکی دابرين ، دوری خستنه وه

له يهك ، په رته وازه يي كردن

قَسَمَ فُلَانٌ أَمْرَهُ (قَدَّرَهُ وَنَظَرَ فِيهِ كَيْفَ يَفْعَلُ)؛ مه ليسه نكاندو تيپروانی چی

بكات

قَسَمَ الْوَجْهَ (حَسَنَ)؛ جوان بوو، سه رنج

راکښ بوو

قَسَمَ الشَّيْءَ (جَزَأً أَجْزَاءً)؛ پارچه

پارچه یی کرد، کهرت کهرتی کرد

قَسَمَ الْهَمُّومُ فُلَانًا (جَعَلْتَهُ مَشْتَّتَ الْخَوَاطِرِ)؛ بیرو بۆچوونی

په رته وازه کرد لیږه و له وی، فره

خه یالو بیرو بۆچوون بوو

قَسَمَ الشَّيْءَ (حَسَنَةً)؛ جوانی کرد،

راژانديپوه، ده سستی پیا هیڼا

قَسَمَ الثَّوْبَ؛ به چه شنی دوری

نه ندامه کانی که سسی پۆشه ری

به دهرکه وت تیایدا، نووسا به لاشه یا

قَسَمَ؛ پارچه ، کهرت، له ت ، به ش،

لق، په ل، پشک

قَسَمَ مِنَ الْبِلَادِ؛ به شیک له ولات، هر یم

قَسَمَ (يَمِينٍ)؛ سویند، درامه تی، کیس،

سووین، سووینک، سووند، سووند،

پاکانه به ناوی خوا یان قورشان یاخود

هر شتیکی پیروزو ریژدار لای

خاوه نه کی

قَسَمَةً؛ کهرت بوون ، له ت بوون ،

دابه ش بوون، به ش به شکردن،

به شکردن، چاره نووس، نسیب، هات

قَسَمَةً (فِي الْحَسَابِ)؛ دابه شکردن

قَسَمَةً - قَسَمَةً؛ جوانی، رازاوه یی،

رووخسار، شیواز، دیمه ن، سیما،

رهنگو روو، ریږه وی نه شک و فرمیسک

قَسَوَةً (قَسَاوَةُ الْقَلْبِ)؛ دلړه قی،

بی به زه یی ، ستم ، توندو تیژی

قَسُورَ؛ شیر

قَسُورَ مِنَ الْغُلَمَانِ (الْقَوِيُّ الشَّابُّ)؛ لاری

پته وو به میژ، توکمه

قَسُورَةً؛ شیر، ریژداري زالو

سه رکه وتوو، هر توندو تیژک

قَسُوسَةً؛ روحانیه تی، بوون به که سیتی

رووحانی، روح په روه ریڼی، قه شه یه تی

قَسِيٍّ؛ سالی سهخت و نه هات به هوی

سه رما یان که رما یاخود نه بوونی

قات و قریه وه، پته ووقایم و جیگیر

قَسِيْسٌ؛ قه شه ، که وړه و پله داری

به رزو بالای گاواره کان

قَسِيمٌ؛ به شدار، هاوبه ش، به شتیا،

کهرت، له ت، هاو، به ش، پشک

قَسِيمُ الشَّيْءِ (سَطْرَةً)؛ کهرتی ، ساتی،

تاکه که ی

قَسِيمَةً (مَقْسَمٌ - جَمِيلٌ - وَثِيقَةٌ)؛ جوان،

نيسك سووک ، خوینگهرم ،

به لکه نامه یه که له مامه لده دا پتر

له یه کیکی له بهر گیرا بیته وه و هه بیټ

قَشَ

قَشَ النَّبَاتُ (يُبْسُ)؛ وشکی کرد،

وشکبوو

قَشُّ الْإِنْسَانِ (جَمَعَ مِنْ هُنَا وَهَنا) :

لَبِزَهُو له وی کژی کرده وه ، گردی کرده وه
قَشُّ الْقَوْمِ (صَلَحَتْ مَوَاشِيَهُمْ) :

نازده له کانیان قه له ویون ، چاکبون
قَشُّ الشَّيْءِ (حَكَّهُ بِيَدِهِ حَتَّى تَمَزَّقَ) :
دهستی بیا هینا مه تا شکاو له تو
به تبوو

قَشُّ الْمَكَانِ (أَزَالَ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْقَشِّ
الْثَّرَابِ) : ته پو توژو گهردی
لنکرده وه ، پاکي کرده وه له ته پو توژو
گردونم

قَشُّ الثَّوْبِ الرُّطْبِ أَخَذَ فِي الْجِفَافِ) :
وشک بو وه ، ناوی لیبرا

قَشُّ - قَشُّ (تَبَنَ يَابِسٌ مِنَ النَّبَاتِ) :
پووش ، کا ، به لم ، په لاش ، پووار ،
گیای وشک ، پووشال ، پلاش ، خاشال

قَشُّ : خورمای خراپ ، گسک ، کا
قَشَاءُ (الْبُرَاقُ) : تف

قَشَارُ (جِلْدُ الْحَيَّةِ إِذَا سَلَخَتْهُ) : کاژی
مار کا تیک فری تی ددهات
قَشَاوَةٌ : تویکل ، نه وی له دارو درهخت
ده کرتته وه

قَشَّاشٌ (مَا يَلْتَقَطُ مِنْ هُنَا وَهَنا) : نه وی
کژده کرتته وه لَبِزَهُو له وی ، خؤل ،
گسک ، دراو ، جاپودپاو ، گژوگیای وشک
قَشَّاشٌ : که سیک پوخلترین خواردن
وه ریگری و بیخوات ، پوخلخرد ،
گه نده خور

قَشَاطٌ (حَجَرُ الْفَرْدِ أبيض أو أسود) :
به ردی دامه سپی بیت یان رهش
قَشَاطٌ : تالانکر ، فهرموودی ، مه لگر ،
لف لیدهر

قَشَاعِرُ (الْعُشْنُ الْمَسَّ) : زیر ، رهق

قَشَامٌ - قَشَامَةٌ : خؤل ، زیل ، پاشه پوی
مالان

قَشَبُ الطَّعَامِ بِالسِّمِّ (خَلَطَهُ بِهِ) : ژاری
تیکرد ، ژاروی کرد ، ژاری کرده
خواردنه که وه

قَشَبُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (خَلَطَهُ وَأَفْسَدَهُ) :
تیکه لی کردو تیکیدا ، شتیوانی به تیکه ل
کردنی

قَشَبٌ فَلَانًا (سَقَاهُ السِّمُّ) : ژاری
دهر خوارد دا ، ژه مری دایه

قَشَبٌ فَلَانًا بِعَيبِ نَفْسِهِ (عَابَ بِهِ) :
عه بیداری کرد ، که م و کورپه کانی خسته
به رده می

قَشَبٌ بِسُوءٍ (لَطَفَهُ بِهِ) : له که داری کرد
پی تی ، عه یبو ناتو وی دواخت

قَشَبٌ عَلَيْهِ (افْتَرَى) : بوختانی بو کرد ،
پاشمله قسه ی پیگوت

قَشَبُ السَّيْفِ (صَنَقَهُ) : سافی کرد ،
ساوی ، لووسی کرد

قَشَبُ الشَّيْءِ (خَلَطَهُ بِشَيْءٍ يَفْسِدُهُ) :
تیکه ل به شتیکی کرد تیکي بدات

قَشَبُ الثَّوْبِ وَنَعْمَهُ (كَانَ جَيِّدًا نَظِيفًا) :
باشو پاک بوو ، چاکو پوخت بوو

قَشَبٌ - قَشَبٌ : ژار ، ژه هر ، ژه نگ ،
خؤل ، زیل ، مادده یه کی بکوژوه
مه ندیک میکروبو و فاپرووس دروستی
دهکات

قَشَبٌ (خَشَوْتُ مَعَ تَقَشَّرَ) : قلیش ،
قلیشاری ، قلیشان ، درز بردن
قَشَبٌ (الْجَدِيدُ) : نوئی ، تازه

قَشَّةٌ : خالخالوکه
قَشَّةٌ : خورمایه کی خراپو گه نیو ،
خؤل ، زیل ، کا ، پووش ، په لاش

قَشَدَ: تویژی گرت، سه‌رتویژی

دروستکرد

قَشْدَة: سه‌رتویژ، قه‌یماخ،

سه‌رانسهر، تویژال، که‌ره‌یه‌کی سپی‌یه

قَشْدَه - قَشْدَا (قَشَطَه): دای هینا

قَشَر الشَّيْء (نَزَع عَنْهُ قَشْرَه):

تویکله‌کی لیک‌رده‌وه، تویکلی

لیدامالی، پاکی کرد، کرانی

قَشَر قَلْب اللُّوز (أَخْرَج اللَّب): ناوه‌کی

ده‌ره‌ینا، ناوکه‌کی ده‌ره‌ینا

قَشَر الرَّجُل: فره سووریو، سورفلبوو،

لووتی سوور بو‌وه له‌که‌رمادا

قَشَر الثَّمَر (جَلَد): تویکل، تویک،

تی‌کول، پیستی به‌روبووم و دارو

دره‌خت

قَشَر الْعُجُوب: قه‌لاس، سؤس،

که‌به‌ک، پووشی نارد

قَشَر الْجِرْح: قه‌تماخه، قرتماغ،

تویژی سه‌ریرین، بزمه‌ته

قَشَر الرَّأْس (هَبْرَة): کریش،

توشکه‌کی سهر، کریشی سهر، چلکی

به‌سه‌ریه‌کدا که‌وتووی وشکه‌وه‌بوو

قَشَر السَّك (حَشَف - قُلُوس): پوله‌که،

ماسی، شتیکی گردی نه‌نکی ره‌قه

به‌سه‌ر پشتی ماسیه‌وه

قَشَر الْحَبَّة الْمَسْلُخ (مَسْلَخ): کاژ،

کاژی مار، کیفه‌مار، تویژو کراسی مار

قَشَر الْجَسَم (جَلَد): پیست، پؤس،

پؤسه، نه‌یار، نا‌فار، گووین، پؤست،

چه‌م، وک، لونگ، چه‌رمی سه‌رنه‌ندامی

گیاندار

قَشَر الْبَيَاض: جو‌ره ماسیه‌کی

دریژکوله‌ی گوشت به‌تام و چیژه

قَشَر (شَدَة الْعُمُرَة): سووی تۆخ، نذد

سوور

قَشَرَاء (الْحَيَّة الَّتِي تَسْلَخ جِلْدَهَا):

ماریک کاژه‌کی فری بدات

قَشْرَان (جَنَاحَا الْجَرَادَة): هردوو بالی

کولله، دووباله‌کی کولله

قَشْرَة: تویکل، تویکلی دارو دره‌خت و

به‌رو بووم، جل و به‌ریگیکی ناسک سه‌رو

ملیش دابیوشی

قَشْرَة (الْمَطْرَة الشَّدِيدَة تَقْشِر وَجْه

الْأَرْض): لیژمه بارانیک رووی زه‌وی

بمالیت، تاوه بارانیک به‌خوپ زه‌وی

رووته‌ن بکات

قَشْرِيَات: تویکلدار، زینده‌واری

تویکلدار

قَشَطُ الشَّيْء عَنِ الشَّيْء (كَشَفَهُ

وَنَزَعَهُ): ده‌ریخت، لایبرد، گسکی

لیدا

قَشَطٌ فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا): لیددا

پی‌ی، دایگرت‌وه

قَشَطٌ عَنْهُ (نَزَعَهُ): لیتی کرده‌وه،

دایمالی، رووته‌نی کرد

قَشَطُ الْقَشْدَةِ وَأَمْثَالُهَا: تویژو

که‌فه‌کی گرت

قَشَطُ الرَّجُل (سَلَب): تالانی کرد،

هه‌لمه‌تی برد، بردی

قَشَطُ السَّمَاء (أَصْغَتْ): سایه‌قه بوو،

ساف بوو، بی‌مه‌ور بوو

قَشَطَة: تویژ، سه‌رتویژ، قه‌تماخ

قَشَطُهُ (ضَرَبَهُ بِالْعَصَا): به‌گوچان لیددا

قَشَع: بلای کرده‌وه، ره‌وانیه‌وه،

روونی کرده‌وه

قَشَعُ النُّورِ الظَّلَامِ (أَرَأَاهُ) : ره‌واندیه‌وه ،

لابرد

قَشَعُ الْقَوْمِ (أَذْهَبَهُمْ وَفَرَّقَهُمْ) :

په‌رت‌ه‌وازه‌ی کردن ، که‌رت و په‌رتی

کردن

قَشَعُ : ناوی به‌ستوو

قَشَعُ : به‌لغ‌م

قَشَعَامُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنُّسُورِ وَالرَّحِمِ :

به‌ته‌من ، پیر ، بازکی نیری که‌وره

قَشَعَامَةُ (الْفَخ) : داو ، ته‌له ، بۆسه

قَشَعَتِ الرِّيحُ الْغَيْمَ (كَشَفَتْهُ) :

ده‌ریخت ، ناشکرای کرد

قَشَعَةُ : پارچه‌یه‌کی وشکی پیست و

چهرم ، پارچه قویریکی وشک ، که‌واله

مه‌وریک له‌به‌ری ئاسماندا بمی‌نیت‌ه‌وه

دوای ره‌وینه‌وه‌ی ئاوه‌کان

قَشَعَرُ : مه‌ل له‌رزنی ، کرژه‌لآت

قَشَعْرِيرَةٌ (إِرْقَاعَاد) : له‌رزین ، موچرک ،

ته‌زوو

قَشَعْرِيرَةُ الْحُمَى : له‌رز ، له‌رزلیهاتن ،

له‌رز لیهاتن به‌مۆی تاوه

قَشَعْرِيرَةُ الْجِلْدِ : له‌سه‌رماو ترسا

له‌شی کرژیوون

قَشَعَمَ (مَسَّن - أَسَد) : پیر ، به‌سالآچوو ،

به‌ته‌من ، شیر ، مه‌روه‌ها بۆ جه‌نگو

به‌لاو نه‌هامه‌تی و که‌متیارو جالجالۆکه‌و

شاره‌م‌یووله به‌زیادکردنی وشه‌ی (أُم)

به‌کاردیت

قَشَعُومُ : بووده‌له ، که‌نه

قَشِيفًا : نه‌دارابوو ، ده‌ست کورت بوو ،

په‌رپووت بوو ، پیستی پیسو

پوچه‌لبوو

قَشِيفًا فَلَانَ (كَانَ رَثًا الْهَيْئَةَ) :

په‌رپووتبوو ، جل و به‌رگ شپۆل بوو

قَشِيفًا اللَّهُ عَيْشُهُ (ضَيْقُهُ) : خوای

که‌وره بژیوی ته‌نگ کرد ، ژینی

سه‌خت و گران کرد

قَشِيفًا الْجِلْدُ : پیستی قلیشا

قَشِيفًا : ده‌ست گرتنه‌وه ، رژی کردن ،

په‌رپووتی

قَشِيفًا الْجِلْدُ (شَافَا) : پیست قلیشان

قَشَقَشَ الْلَحْمَ عَلَى الْمَقْلَى أَوْ فِي

الْقِلْسِ (سَمِعَ لَهُ صَوْتًا) : چزه‌ی گزشتی

سه‌رئاگرهات ، چزه چزی هات

قَشَلَةً : سه‌ریازخانه ، سه‌ریازکه

قَشِمَ فَلَانٌ (إِسْتَدَّ أَكْلَهُ) : زۆرخۆربوو ،

زۆری خوارد

قَشِمَ الطَّعَامُ (لَقِيَ الرَّدِيءَ مِنْهُ وَأَكَلَ

طَيِّبَهُ) : خراپه‌که‌ی لابرئو باشه‌که‌ی

خوارد

قَشِمَ : خورمایه‌که به‌ر له‌پینگه‌یشتنی ،

گزشتیک سووربووبیت‌ه‌وه و فره‌ برژیایی

قَشَوَانُ مِنَ الرِّجَالِ : پیای له‌رو لاواز ،

که‌م گزشت

قَشَوَةٌ : زه‌میله‌یه‌که عه‌ترو بابه‌تی

خۆجوانکردنی ژنانی تیده‌کری

قَشُورُ : چاره‌سه‌ریکه رووخساری پی

روشن ده‌کریت‌ه‌وه

قَشُورُ مِنَ النِّسَاءِ (الَّتِي لَا تُحِضُ) : نه‌و

ژنانه‌ی خول مانگانه‌یان نییه ،

ئافره‌تانیک نه‌که‌ونه بی‌توژی‌یه‌وه

قَشِيبٌ : تازه ، نوێ ، پاک ، خاوین ،

پوخت ، سافو لووس ، سواوه ،

ژه‌نگاوی ، ژه‌نگ گرتوو

قَشِير (الكَثِير القِشْر) : فره تويكل،
تويكلدار

قَشِيش : دهنگی مار کاتی پیسته که ی
به ریه که ده که ویت ، دوزداوه

قَشِيغ : په پاگه نده ، په رته وازه
قَشِيغ مِنْ الْكَلَا (الْمُتَفَرِّق) : له وه پگه ی
په رته وازه په پاگه نده

قَط

قَص (قَصَص - قَطَعَ) : بری ، که رتی کرد،
له تیکرد

قَص الشَّعْر (قَطَعَ) : قزی تاشی ،
کورتی کرده وه ، تاشی

قَص الثُّغْر (قَطَعَ) : نینوکی کرد،
قوتاندی

قَص عَلَيْهِ الْخَبْر (حَدَّثَهُ بِهِ) : پی ی
راگه یاند ، پی ی گوت

قَص أثره (تَبَعَهُ شَيْئاً قَشِيئاً) : به ش
به ش شوینه واری مه لگرت

قَص الصُّوفِ مِنَ الْحَيَوَان (جَرَّهُ) : بریه وه
قَص (قَطَعَ) : برین ، له ت کردن

قَص الْأَخْبَار (سَرَدَ) : گپړانه وه ،
باسکردن ، لیدوان

قَص الشَّعْر (قَطَعَ) : تاشین ، قزیرین،
کورت کردن وه

قَص الصُّوفِ (جَرَّ) : برینه وه ، لیکړدنه وه
قَص عَظْمُ الصُّلْدَر (كَوَلَى سَنَك) ،

په راسووبه ند
قَصَا الْمَكَان (بَعْدَ) : دوریوو ، نزیک

نه بوو
قَصَا الرَّجُلُ عَنِ الْقَوْمِ (تَبَاعَدَ) : لیان

دور که وته وه ، دوره په ریږ که وت
لیان

قَصَا - قَصَاء (قَنَاء الدَّار) : حوشه ،
گږپه پانی مال

قَصَاب : قه ساب ، پيشه ی سهریرین و
فروشتنی ناژل، شمشال ژهن ،

جوړه له ژهن
قَصَابَة : قه سابی ، سهریرین

قَصَابَة : برچ ، قزی لول
قَصَار - قَصَارَى (أَقْصَى ، اِنْتِهَاء) :

نه وپه بری ، نه وپه بری توانا ، کوتایی،
مه به ست

قَصَارُ (الْبَيْضُ لِلثِّيَاب) : سپی
که ره وه ی جل و بهرگ

قَصَارَةُ الْأَقْمِشَة : پاکه ره وه ی ، په له
لا بهر

قَصَارَةٌ مِنَ الدَّار : نه و مال ی به ته نیا
خاوه نه که ی ده جیته نیوی

قَصَاصُ مِنَ الْوَرَكَيْنِ (مُلْتَقَاهُمَا مِنْ
مُؤَخَّرَهُمَا) : شوینی به یه که بهشتنی

مه ردوو سمت و کتوتیان
قَصَاص : شوینکه وتوو ، مه و الکیږه ره وه ،

ده نگبږ ، بیژر
قَصَاصُ الْفَنَمِ وَالذَّوَابِ (جَرَاز) :

مه پېره ره وه ، ناژل بره وه
قَصَاص : سزا ، دابه زینی سزا به سهر

تاوانکاردا به چه شنی سزاو تاوانه که ی
خوی ، چاو به چاو ، نه فس به نه فس

قَصَاص : چیرک خوان ، چیرک نووس،
نه وه ی چیرک ده گپړیته وه

قَصَاصَاتُ الْوَرَق : پارچه کاغذ ،
سهره کاغذ

قَصَاَصَة (عَوَض - مُقَابِل - مُوَازَنَة) :
له جیاتی ، له بری ، بژاردن ، له نگه رگرتن

قَصَصَاتُ فِي الْحِسَابِ (تَصْنِيفُ): كَوْنِي
بِهَيْتَان، رِيكَردنی ژماردن و کاروباری
دهزگا یان کۆمپانیاو نووسینگه و
که سێک

قَصَصَاتُ (أَلْهَ تَقْصُ بِهَا أَطْرَافَ الْكِتَابِ
وَنَحْوَهُ): نَامِرِيكَة نُه مِلَولای كِتَابِيكِي
پِي رِيك ده كَرِي، رِيك كِه رِه، بَرِه پ،
مَقَه سَت

قَصَاع: سِيْنِي دُرُوسْتَكِه ر، دُرُوسْتَكِه رِي
سِيْنِي
قَصَا قَص: شِيْرِيكِي مَه زَن، پِيَاوِيكِي
رِه ق و زِيَر

قَصَال: شِيْرِي بِيْشِه، شَمَشِيْرِي بَرِنْدَه و
تِيْر
قَصَالَة: نُه و دَه نَكِه گِه نَمَانَه ي لَه نِيْر
خِه رِمَانْدَا جِيَا دِه كَرِي تَه وُه بَه مَوِي

خِرَاطِي و پَوُوجِيَه وُه
قَصَبُ الدَّبِيحَةِ (قَطَعَهَا قَطْعًا): پَارِجِه
پَارِجِه ي كَرْد، لَه تِيكِرْد، لَه تَو
كُوتِي كَرْد

قَصَبُ الشَّاةِ (فَصَلَ قَصَبَهَا وَقَطَعَهَا
غَضُوًا غَضُوًا): سَه رِي بَرِي، پَارِجِه
پَارِجِه بَرِي
قَصَبُ فَلَانًا (شَمَمَه وَعَابَه): قَسَه ي

پِيكُوت، جَنِيْوِي پِيْدَا، سَوُوكَايَه تِي
بِيكِرْد
قَصَبُ الشَّعَرِ (جَعَدَه): لَوُولِي كَرْد
قَصَبُ فَلَانًا (شَدَّ يَدِيْهَ إِلَى عُنُقِهِ):

دَه سَتِي لَه گِه رِدَنِي تَوْنَد كَرْد، دَه سَتِي
بَرْد بِي گِه رِدَنِي
قَصَبُ (يَرَاع): نَه ي، قَامِيْش، زَاژ، زَل،
قَامِر، لَه ف پِيكِه، قَه مِيْش، بَرُود،
پَرُود، لِيْلَك، نِه جِه، گِيَايَه كِي بِالْأَبْرُزِي
قَه فِقَه لِي رَه قِي نَاو كَلُورِي گِه لَآيَانَه

قَصَبُ السُّكَّر: قَامِيْشِي شَه كَر، نَه ي
شَه كَر، جَوْرَه قَامِيْشِيكِه شَه كَرِي
لِيْدُرُوسْت دَه كَرِي

قَصَبُ فَاوُع: نَه ي بَه تَال
قَصَبُ مَمْلُوء: نَه ي پَر
قَصَب: پَشْت، رِيخُوْلَه
قَصَبَاء: قَامِيْشِه لَان، قَامِيْشِي سَتَان،

مَه وَيْنَك، شَوِيْنِيكِه قَامِيْشِي زَوْر بِيْت
قَصَبَة: قَامِيْش، شَارُوْچَكِه، لَادِي،
بِيْرِيك تَا زِه مَه لَكِه نَرَابِي، پَرِج، قَزِيك
لَوُول كَرَابِي، شَمَشَال، جَوُوزَه لَه

قَصَبَة الْأَمْبِيع: گِرِي ي پَه دَجِه،
جَوْمَكِي نُه مَوَسْت
قَصَبَة الْأَنْفِ (عَظْمَه): كُولَه كِي لَوُوت
قَصَبَة الْبِلَادِ (الْعَاصِمَة): پَايْتَه خَت

قَصَبَة الرُّنَّة (مَجْرَى النَّفْس): بَوْرِي
مَه وَا، قَوْرَقُورَاگِه
قَصَبَة الرَّجُلِ (السَّاق): لَوُولَاق،
لَوُولَاق، لَاق، نِيْسَقَانِي خَوَار نُه ژِيَق تَا

قَوْلَه پِي
قَصَبُ الثَّوْبِ (قَطَعَهُ بِالْقَص):
بَه مَقَه سَت بَرِي
قَصَة (حِكَايَة): چِيْرُوك، رَاژ،
سَه رُكُوزَشْتَه، چِيْرُوقُنَك، دَا سَتَان،
خَه بَرُوشَك، چِيْچَه رُوك، چِيْرُوك،
چِيْثَانُوك، قَه وَاتِي، بَه سَه رَهَات و

دَا سَتَان، دَه سَتَه وَازَه قَسَه يَك، مَه وَال،
رُودَاوِيكِه لَه وَاقِيْع يَان خَه يَال و
نَه نَدِيْشَه وُه سَه رِيگِرَتُووه وُه لَه سَه رِچَه ن
بَنَه مَاهِيَك دَامَه زَرَاوَه

قَصَة قَصِيْرَة: كُورْتَه چِيْرُوك، چِيْرُوكِي
كُورْت
قَصَة طَوِيلَة (رَوَايَة): رُؤْمَان، چِيْرُوكِي
دَرِيْژ، دَا سَتَان

قصه خرافیه: داستان، چیرۆکی

له فسانهیی

قصه خیالیه: چیرۆکی مهلبه ستراو

قصه شعریه: مهلبهسته چیرۆک،

هۆنراوهی فۆلکلۆری، چیرۆکی هۆنراوه

قصه: په رچه م، قز، پارچه قز،

لیسپ، پیچووک، پیچه، رووبه ند،

تووکی کورتکراوهی سه روو که به قهف

را ده وه ستی، به رچاوگه، مووی

ناوچه وان که به مقهست خشت کرابی بۆ

جوانی

قصه الرجل والیه (توجه إلیه):

سه ری لیدا، دیده نی کرد،

سه ردانی کرد، رووی تیکرد

قصه الطريق (استقام): جیکیربوو،

چه سپا، به رده وام بوو له سه ری

قصه الشاعر (أنشأ القصائد):

هۆنراوهی دانا، شیعری نووسی

قصه في الأمر (توسط لم يفرط ولم

يفرط): میانه په و بوو، میانجیگه ربوو،

زیاده په وی نه کرد، ناستیکی مام

ناوه ندی مه لێژارد

قصه في الحكم (عدل ولم يمل

ناحية): دادپهروه بوو، به لای ناحه قدا

نه که وت

قصه في النفقة (لم يسرف ولم يفتتر):

زیاده په وی و رۆدی نه کرد، مام

ناوه ندبوو، موسریف و دهست قونجاو

نه بوو

قصه في مشيه (اعتدل فيه): رێک رۆیی

به رێوه، رێکبوو

قصه الشيء (قطعه قصداً): کردی

به دوو که رته وه، دوو که رتی کرد

قصه الشيء (كسره): شکانی،

له تیکرد، که رتیکرد

قصه القصائد (هذبها وجودها):

پاکسازی کرد، پاک نووسی کرد

قصه: خواست، نیاز، ئاره زوو،

مه به ست، ئامانج، دهست گرتنه وه،

پاشه که وت کردن، که میک، گۆشتیکی

وشکه وه بوو، رێگه ی راست، ویست و

مه به ستی کۆتایی، پیاویک نه قهله وو

نه لاواژ بیت

قصه من الرماح ونحوها (المتكسر):

رمی شکاو، له تبوو

قصه: هر دره ختیکی درپکدار،

په له ناسکه کانی تووتپک

قصه: پارچه ی شتیکی کاتی ده شکێ،

پارچه کانی هه رشتیکی شکاو

قصه (رأساً): په کسه ر، راسته وخۆ،

په که نده ردوو، هه وهس

قصه (مقصود عمدي): نه نقهست،

هه وهس

قصه (لحم وظلأ المعادن): قه لایی،

قا، شتیکه وه کو زیوو وایه له حیمی

پێده کری و هه رباریشی پی سپی

ده کریته وه

قصه الشيء (نقص): کورتی هیتا،

که می کرد

قصه السهم عن الهدف (لم يبلغه): لای

نه دا، سه ری کرد، لایدا، نه ی نه نگاوت

قصه الطعام (نقص): که می کرد،

که مبوو

قصه النفقة بالقوم (لم يبلغ بهم

مقصدهم): به شی نه کردن، مه به ست و

مه رامی پێ نه کرده وه، خواسته کانی تێر

نه کردن

قَصَرَ الشَّيْءُ قَصْرًا (أَخَذَ مِنْ طَوْلِهِ فَجَعَلَهُ أَقْلَ طَوْلًا)؛ کورتی کرده‌وه،

له درژیته که ی گرت‌وه

قَصَرَ الْقَيْدَ (ضَيَّقَهُ)؛ توندی کرد،

ته‌نگی کرد

قَصَّ الصَّلَاةَ وَمِنْهَا صَلَّيْ ذَاتَ الْأَرْبَعِ الرُّكْعَاتِ اثْنَتَيْنِ بِحَسَبِ تَرْخِيصِ الشَّرْعِ)؛ نویژی چوار رکعاتی

کورت‌کرده‌وه بق دوو رکات به‌موی

مۆله‌تی شه‌رعیه‌وه

قَصَرَ الشَّعْرَ (قَصَّ مِنْهُ شَيْئًا وَلَمْ يَسْتَأْصِلْ)؛ که‌میکی لیکرت، که‌می لی

کورت کرده‌وه

قَصَرَ الشَّيْءَ عَلَى الْأَمْرِ (وَدَّهَ إِلَيْهِ)؛

که‌پاندیه‌وه بوی، دایه‌وه

قَصَرَ الشَّيْءَ عَلَى كَذَا (لَمْ يُجَاوِزْ بِهِ إِلَى غَيْرِهِ)؛ نه‌چوه سه‌رشتیکی‌تر، سه‌ر

له‌سه‌ر خوی سووپایه‌وه

قَصَرَ نَفْسَهُ عَلَى كَذَا (حَبَسَهَا عَلَيْهِ

وَأَلَزَمَهَا إِيَّاهُ)؛ نه‌فسی رام‌کرد

له‌سه‌ری، خوی راگرت له‌سه‌ری و

خه‌ریکی بوو

قَصَرَ اللَّوْنُ (أَزَالَهُ أَوْ خَفَّفَهُ)؛ لایبرد،

کالی کرده‌وه

قَصَرَ السِّتْرَ (أَرْضَاهُ)؛ دایدایه‌وه، بلاوی

کرده‌وه

قَصَرَ الدَّارَ (حَصَّنَهَا بِالْحِيطَانِ)؛

به‌دیوار پاراستی، توکمه‌ی کرد،

دروستی کرد

قَصَرَ عَلَى نَفْسِهِ نَافَةً؛ به‌ندی کرد

ه‌تا خوی شیره‌که‌ی بخواته‌وه

قَصَرَ عَنْهُ الْوَجَعُ أَوْ الْغَضَبُ (سَكَنَ)؛

هیواش به‌وه‌وه، هاته‌وه سه‌رخوی و

دام‌رکایه‌وه، بیده‌نگ بوو، خاوبوه‌وه

قَصَرَ عَنِ الْأَمْرِ (عَجَزَ وَكَفَّ عَنْهُ)؛

نه‌یتوانی بییکا، ده‌سته‌وه‌ستان ما،

که‌مته‌رخه‌مو ناتوانابوو

قَصَرَ (ضِدَّ طَال)؛ کورت به‌وه‌وه،

مه‌لچوو

قَصَرَ - قَصْرًا (أَخَذَهُ وَجَعَ فِي عُنُقِهِ

فَالْتَوَى)؛ که‌ردنی نیشتا، تووشی مله

ره‌قه بوو

قَصَرَ فَلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ (تَرَكَّهُ وَهُوَ لَا يَقْدِرُ

عَلَيْهِ)؛ وازی لیه‌ینا، نه‌یتوانی بییکات

قَصَرَ فِي الْأَمْرِ (لَهَاوَنَ فِيهِ)؛

که‌مته‌رخه‌می تیاکرد، که‌مو کوپی

نواند

قَصَرَ فِي الْعَطِيَّةِ (قَلَّلَهَا)؛ که‌می

کرده‌وه، له‌نرخ‌ی دابه‌زاند

قَصَرَ الشَّيْءَ (صَيَّرَهُ قَصِيرًا)؛ کورتی

کرده‌وه، لپی گرت

قَصَرَ الصَّلَاةَ (قَصَّرَهَا)؛ نویژه‌که‌ی

کورت کرده‌وه

قَصُرَ: ساختمان، ته‌لار، سه‌را،

باله‌خانه، سه‌راپه‌رزه، تاق، پانه‌لبان،

خانویی به‌رنزو خۆش

قَصَرَ - قَصْرًا (كَسَلَ - تَقْصِيرًا - إِهْمَالًا)؛

ته‌مبه‌لی، ته‌وه‌زه‌لی، که‌مته‌رخه‌می،

گوپنه‌دان، فه‌رامۆش کردن، پشت‌گویی

خستن

قَصَرَ - قَصْرًا: کورتی، واژوی درژیته

قَصَرَ - قَصَارًا، قَصَارًا - قَصَارِي؛

نه‌وپه‌پی مه‌ول

قَصَرَ: ره‌ق بوونی که‌ردنت، مله ره‌قه

قَصُرِيَ (آخِرُ الْأَمْرِ)؛ کوتایی، دواپی،

دواپین

قَصْرَة: رهگو ریشه‌ی دارودره‌خت ،
ملو گوردن کاتئ رهق ده‌بیئت ، پارچه
ته‌خته‌یهک، توئیکلی تئو ، ته‌مه‌لی ،
قنگه‌جووله

قَصَصُ الشَّيْءِ: بری ، له‌تیکرد
قَصَص: سنگ یان ئیسکی سنگ،
قه‌فه‌زه‌ی سنگ

قَصَع (إِنْتَعَج): قووتیدا ، مه‌لی لووشی ،
لفی لیدا

قَصَع العَطَش (كَسَرَ العَطَش): تینویتی
شکاند

قَصَع فَلَانًا (قَمَعَه - صَفَرَه): دایپلوسی،
کپی‌کرد، بیده‌نگی کرد، به‌میز
به‌ره‌نگاری بو‌هوه، به‌پچوکی دانا،
خه‌شمو قینی لیگرت

قَصَع الرَّحَى الحَبَّ (كَسَرْتَه): شکاندی،
له‌تیکرد، ده‌نکه‌کانی ورد ورد کرد
قَصَع القَمَلَةَ وَنَحَوَهَا: پانی کرده‌وه،

کوشتی به‌نینوکی
قَصَع الیرْبُوعُ جُحْرَه (إِخْتَبَأَ فِيْهِ): خوی
تیا شارده‌وه، خوی کرد به‌کونه‌که‌یدا
قَصَع الرَّجُلُ بَيْتَه (لَزَمَه): مالی خوی
گرت ، له‌مال‌بوو، له‌مال نه‌چوه ده‌ره‌وه

قَصَع: شت دانا له‌سه‌ریهک ، خستنه
سه‌ری شتیک بۆ شتیک‌تری

قَصَع (إِمْتَلَأَ الجُرحُ دَمًا): خوینی تیزا ،
برینه‌که خوینی تیا کۆبو‌هوه

قَصَعَة (صَحَنٌ کَبِیر): ته‌شت ، له‌گه‌ن،
له‌گه‌نی گه‌وره، ده‌فریک‌ی مسینی دهم
والایه

قَصَفَ الشَّيْءِ (كَسَرَه): شکاندی ،
له‌تیکرد

قَصَفَ الرَّعْدُ (إِشْتَدَّ صَوْتُهُ): ده‌نگی
زلو گه‌وره بوو ، گرمه‌ی هات ، گرمانی
قَصَفَ الرَّجُلُ: سه‌رقالبوو به‌خواردن و
خواردنه‌وه و رابواردنه‌وه

قَصَفَ بِالْمَدْفَع (رَمَاهُ): بۆردومانی کرد،
گولله‌بارانی کرد

قَصَفَ العُودَ طَالَ وَانْحَنَى):
نوشتایه‌وه، شۆپویه‌وه، چه‌میه‌وه
قَصَفَ النَّبْتُ طَالَ حَتَّى انْحَنَى مِنْ
حَوْلِهِ): نوشتایه‌وه، ئه‌وه‌نده

شۆپویه‌وه هه‌تا نوشتایه‌وه
قَصَفَ الرَّمَحُ (إِنْشَقَّ طَوَلًا): به‌باری
دریژیدا شکا ، که‌رت بوو ، دوو له‌تبوو
قَصَفَ الثَّابِتُ (انْكَسَرَتْ نَصْفَه): نیوه‌ی

شکا ، له‌ت بوو، نیوه‌ی ددانی شکا
قَصَفَ القَنَاةَ (انْكَسَرَتْ وَلَمْ تَبْنِ): شکا،
دی‌راوه‌که شکار ری‌ه‌وی ناوه‌که‌ی تیکدا
قَصَفَ الرَّجُلُ (كَانَ خَوَارًا ضَعِيفًا):

پیاویکی بی‌میزو لاواز بوو
قَصَفَ (سَرِيعُ الْإِنْكَسَارِ): زوو شکا ،
شتیک زوو که‌رت و له‌ت بیئت، ناسک

قَصَفَ الرَّعْدُ: گرمه‌گرمی هه‌ور،
گرمه‌ی هه‌ور

قَصَفَ البَطْنُ (الَّذِي إِذَا جَاعَ اسْتَرْخَى
وَلَمْ يَحْتَمِلِ الْجُوعَ): که‌سێک ئارام
نه‌گرت له‌سه‌ر برسیتی

قَصَفَ - قُصُوف: رۆچوون له‌خواردن و
خواردنه‌وه و رابواردندا ، ده‌نگی ئامپه‌ره
مۆسیقیه‌کان

قَصَفَه (كَسَرَه): شکاندی ، له‌تیکرد،
بارجه‌پارجه‌ی کرد

قَصَصُ الشَّيْءِ (كَسَرَه - قَصَه):
شکاندی ، گنپایه‌وه

قَصَصُ (مَنْبَتُ الشَّعْرِ فِي الصَّدْرِ):

شوینى تووک و موو له سه سینه و سنگدا

قَصَلَ (قَطَعَ أَوْ حَصَدَ): بریه وه،

درویه وه

قَصَلَ عُنُقَهُ (ضَرَبَهُ): له ملیدا ، ملی

به پان ، سه ری له لاشه ی کرده وه

قَصَلَ الشَّيْءَ - قَصَلًا (قَطَعَهُ قَطْعًا قَوِيًّا): به توندی بری ، توند کردی

به دوو که رته وه

قَصَلَ الْحَنْظَلَةَ (دَاسَهَا): درویه وه،

جنبه وه، مه لیگرت

قَصَلَ - قَصَلَ - قَصَلَ - قَصَالَةً (تَبَنَ):

کا، پووش ، به لاش

قَصَلَ - قَصَالَةً (الَّذِي لَا مَرْوَةَ عِنْدَهُ وَلَا

جَلَدَ): ناپیاو ، ناکهس، به کیك

پیاو ته و ره فتاری جوانی نه بیئت

قَصَلَ: گیل ، که و ده ن، که مره

قَصَلَةً: گیل زن ، جله وه حوشتریك

له (10 - 40) بیئت

قَصَمَ (كَسَرَ): شکاندی ، له تیکرد

قَصَمَ فُلَانٌ - قَصَمًا (رَجَعَ مِنْ حَيْثُ أَتَى

وَلَمْ يَتِمَّ مَقْصِدُهُ): له کویره هاتبوو

که پرایه وه مه بهستی به دهست نه مینا ،

ناهومید که پرایه وه ، به دهستی خالی

که پرایه وه

قَصَمَ اللَّهُ عَمَرَ الظَّالِمِ - قَصَمَ اللَّهُ ظَهَرَ

الظَّالِمِ: په روه ردگار پشتی شکاند،

شکستی میتابه سسه ریدا، به لاو

نه هامة تی مینا به سه ردا

قَصَمَ (الَّذِي يُعْطَمُ كُلُّ مَا يَلْقَاهُ):

شکینره، نه وه ی بگات به هر شتیک

ده یشکینى

قَصَمَ: شکانی ددان له ناوه پاستدا

قَصِمَ - قَصِمَ (سَرَّيْعَ الْإِنْكَسَارِ): فرچوک،

ناسک ، زوو شکاو

قَصَمَاءُ مِنَ الْمَعْرِ: بزنی شاخ شکاو

له هر دوو لاوه

قَصَمَةً - قَصَمَةً: شکانیک ، شکاندنیک

قَصَمَةً: به ک جار شکاندن، خوین

بهست

قَصَمَ الرَّجُلُ (قَارِبًا الْخَطَى فِي مَشْيِهِ):

مه نگاهه کانی نزیک به به ک نا

قَصَمَ الطَّعَامَ (أَكَلَهُ كُلَّهُ): مه مووی

خوارد

قَصَمَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ): شکاندی ،

له تیکرد

قَصَمَ فُلَانًا: دای به زه ویدا ، گازیک

توندی لیگرت

قَصَمَلَةً: نه خوشبه که ده دات له ددان

قَصَمُوا قَصَاءً (بَعْدَ): دووری ، واژووی

نزیکی به

قَصَمُوا: لایه کی دوورو په راگنده

قَصَمُوا: نه و حوشترو مه پانه ی گوئیان

که لکراوه

قَصَمُوا: کورت مینان ، بهش نه کردن ،

ته مه نی منالی

قَصَمُوا: رابواردن ، خوشحالی

قَصَمِي عَنْهُ (بَعْدَ): دوورکه وته ی لی ،

به دوور بوو لی

قَصَمِي الرَّجُلُ عَنِ الْقَوْمِ: جیاو دووربوو

لییان ، دووره په ریز بوو لییان

قَصَمِي: دووره دهست ، دوور ، واژووی

نزیکه

قَصَمِيَا: لای دۆل و شیوو ، دارستانیک

دوور

قَصِيدَةُ (الْخَصْلَةُ مِنَ الشَّعْرِ): پرچ ،

قَزَى لول

قَصِيدٌ: بی‌خوش، بیگهر،

به مؤنراوه به ده گوتری سببیت بیان

زیاتر بیت یا خود (16) به ره و ژود

بیت، نیتسکی مؤخدار، رم تیری شکاو

قَصِيدَةُ: مؤنراوه، چامه ، چه کامه،

شعیر ، به و مؤنراوه به ده گوتریست

له نیوان (7 - 10) بهیت دا بیت

قَصِير: کورت ، واژوی به رزو بالای

قَصِيرُ الْقَامَةِ: کورته بالا، کورته بنه،

بچوک، کوله بنه

قَصِيرُ الْعُمُر: جوانه مرگ، تمه ن

کورت ، کم تمه ن

قَصِيرُ الْيَدِ أَوْ الْبَاعِ (عَاجِزٌ وَاهِنٌ):

دهست کورت ، بیدهسته لات ، نه دارا ،

ناتوان

قَصِيرَةُ الْمُصَوَّلَةِ الْمُخْبُوسَةِ فِي الْبَيْتِ

لَا تُتْرَكُ أَنْ تُخْرَجَ): ژنیک له مالا به ند

بکری و ریگه ی هاتنه دهره وه ی نه دری

قَصِيصٌ: تووک و مووی سهر سینه ،

ناواز

قَصِيصَةٌ: حوشتریک جی پی کاروان

مه لبرگرت ، چرۆک ، زهمیله ، گرۆهو

کۆمه لیک له شوین و جینگه یه کدا

کۆبووبنه وه

قَصِيصًا: ناسک ، قرچۆک ، نوشتاوه ،

چه ماوه ، دهنگی ددانی حوشت

قَصِيلُ (الشَّعِيرِ الْأَخْضَرِ):

قه رسیل ، قهرسل ، کۆله بهس، گه لاو

لاسکی گه نو جوی سهرز

قَصِيمٌ: قرچۆک، ناسک ، نه وه ی زو

خیرا ده شکي، لاواز

قَصِيمَةٌ: زه ویه کی به رینی فره دارو

درهخت، لمی داکراو که جۆره گیایه کی

تیا ده رویت

قَضَى

قَضَى الْحَانِطِ (هَدَمَهُ - قَلَعَ): رووخانی ،

رمانی مه لیکه ند، مه لیکیشا ، له بن

دهری میتا

قَضَى الشَّيْءَ (دَفَعَهُ وَكَسَرَهُ): شیلای و

شکاندی ، کوتای و شکاندی

قَضَى الْغَيْلِ عَلَيْهِمْ (أَرْسَلَهَا): نارديه

سهری، رهوانه ی کرد

قَضَى الطَّعَامُ: خاك و خَوْل و زِيخى

تیبكهوت

قَضَى الْفَرَّاشُ وَالْثَوْبُ وَغَيْرُهُمَا (عَلَاهُ

الْثَرَابَ وَالْحَصَى): خاك و خَوْلَى

لینیشیت

قَضَى الْمَضْجَعِ (خَشِنَ): رهق بوو، زیربوو،

خه و تیتدا ناخۆش بوو، جینگه کی

رهق و ناخۆش بوو

قَضَى عَلَيْهِمْ (هَجَمَ): په لاماری دان ،

میرشی بردنه سهر، مه لمه تی بق بردن

قَضَى السَّيْرَ أَوْ الْوَتَرَ (سَمِعَ لَهُ صَوْتًا كَأَنَّهُ

قَطَعَ): قرچه یکرد، کرچه یکرد،

دهنگی کی لیبسترا وهك شاكاندن و ابوو

قَضَى: چهو ، زینخ ، بهردی هاپاو

قَضَى بَيْنَ الْغَصْبَيْنِ: دادوهری کرد

له نیوان دوو نه یاردا ، فه رمانداری کرد

قَضَى اللَّهُ (أَمَرَ): په روه ردگار فه رمانی

دهرکرد، فه رمانیدا

قَضَى الصَّلَاةَ وَالْحَجَّ (أَدَّاهَا): نویتو

چه جی به جینگه یاند، نویتو چه جی کرد

قَضَى الْمَدِينِ الدَّائِنِ دَيْنَهُ (أَدَّاهُ إِلَيْهِ):

قه رزه که ی دایه وه، و امه که ی دایه وه

به وه ی دابوویه

قَضَى الصَّلَاةَ (أَدَّاهَا بَعْدَ مُضِيِّ وَقْتِهَا)؛

نویژه که ی گتړپایه وه دواى چوونى،
نویژى گتړپایه وه پاش به سرچوونى
کات و واده ی

قَضَى عِبْرَتَهُ (أَنْفَذَ كُلَّ دُمُوعِهِ)؛ مه موو
فرمیسکه کانی به خوړ هاتنه خواره وه،
فرمیسکی نه ما

قَضَى حَاجَتَهُ (نَالَهَا وَبَلَّغَهَا)؛ به ده ستی
مېنا ، به جى گه یاند، مېنا به دی

قَضَى الْحَاجَةَ (تَقَوَّطَ)؛ چوه سر ناو
قَضَى أَجَلَهُ (بَلَغَ الْأَجَلَ الَّذِي حَدَدَ لَهُ)؛
گه یی به و واده یی دیاری کردبوو

قَضَى نَجْبَهُ (مَاتَ)؛ مرد، گیانی سپارد،
مردن هات به سر ریا

قَضَى عَلَيْهِ عَهْدًا (أَوْصَاهُ)؛ رایسپارد،
خستیه نه ستوی، پى گوت

قَضَى الْعَهْدَ (أَنْفَذَهُ)؛ به جى گه یاند،
مېنا به دی

قَضَى وَطَرَهُ (أَتَمَّ مَرَادَهُ)؛ ویستو
خواستى به جېهېنا

قَضَى الْأَمْرَ (أَمَّضَاهُ)؛ به پى کرد،
به جى مېنا

قَضَى فَلَانًا (جَعَلَهُ قَاضِيًا)؛ کردى به
دادوهر، به قازى دابنا

قَضَى حَاجَتَهُ تَقْضِيَةً (قَضَاهَا)؛
به جى مېنا ، پتویستیه کانی مېنا به
دی

قَضَى مِنْهُ الْعَجَبَ (تَعَجَّبَ مِنْهُ)؛ سرى
سوږمآ لى ، واقى وړما

قَضَى عَلَى؛ له ناوى برد ، کوتایى
پېهېنا

قَضَى عَلَيْهِ بِالْإِعْدَامِ (أَصْدَرَ الْحُكْمَ
عَلَيْهِ)؛ فرمانى خنکاندنى دا ، برپارى
کوشتنى دا

قَضَى بَيْنَهُمَا (حَكَمَ وَفَصَلَ)؛ پټکى
مېنان، لیکى کردنه وه، برپارى
به سر دادن و رټکى خستن

قَضَاءُ؛ فرمان ، برپار، کردن،
به جېهېنان، راپه پاندن، رایى کردن،
ته و او کردن، کوتایى پېهېنان، هر ټم،
ناوچه ، شاروچکه ، دادوهرى، یاسای
ثایینى، شهربعت ، دادگه، دادوهرى

قَضَاءُ اللَّهِ؛ خواستى خوايى، کوتچى
دوايى که سټک

قَضَاءُ وَقْدَرٍ (نَصِيبٌ - حَقٌّ - إِسْتَوْجِبَ)؛
چاره نووس، بهخت ، سر نفست،
بهخت و هات، بهخت و ناوچاوى هر دو م

به چاکى يا به خراپى ، چاره نووس
وايکرد، چاره نووس و ابوو

قَضَاءُ الْوَقْتِ (إِضَاعَةُ الْوَقْتِ)؛ کات
کوشتن ، رابواردن، کات به سر بردن

قَضَائِي (الْمُخْتَصِنُ بِالْقَضَاءِ)؛ دادوهرى
ياسايى

قَضَاءُ؛ پټستیکى ناسکه له سر رووى
منال له کاتى له دايک بووندا

قَضَابٌ - قَضَابَةٌ مِنَ السَّيُوفِ؛ شمشيرى
تيرد بره پ

قَضَابٌ مِنَ الرِّجَالِ (الْقَطَاعُ لِلْأُمُورِ
الْمُقْتَدِرُ عَلَيْهَا)؛ برپنهرى کاروبار،

به کلاکره وهى کاروبار ، به لاداخهرى
قَضَبَ الشَّيْءَ؛ برپه وه، له تیکرد، دوايى

پېهېنا
قَضَبَ الْكَلَامَ (إِرْثَجَلَ)؛ سر پټى دوا ،

قسه کانی کورت و سر پټى بوون
قَضَبَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ)؛ برپى ، له تیکرد

قَضَبُ الْكَرَمِ (قَطَعَ أَغْصَانَهُ أَيَّامَ

الرَّبِيعِ)؛ به له کانی بری له روژانی

به هاردا، بری

قَضَبُ شَعَاغِ الشَّمْسِ (إِمْلَأْ)؛ درێژ

بووه، به رین و بلا بووه

قَضَبُ - تَقْضِيبُ الشَّجَرِ (تَقْلِيمٌ)؛

هه لپاچین، برین، سه ریوت کردن

قَضَبُ؛ هه دره ختیک درێژیوت و

به له کانی به رین و فراوان بیست، دارو

دره ختیک ته پ جار له دواى جار

به له کانی بریت، داریک وه دارسیو

وايه به لام گه لاکانی ناسکترن له گه لای

دار سیوو ده دریت به حوشتر و کاتی

تیری خوارد نه و جا ماوه یه ک ناخوات

چونکه تووشی کۆکه ی ده کات

قَضَبَةُ؛ لقو په لی دارو دره خت

قَضَبَةُ؛ جله وه حوشتر و مه پ

قَضَبَةُ مِنَ الرِّجَالِ؛ پیاوی قسه خوش و

ئیسک سووک یاخود باریک نه تدام و

جوان

قَضَضُ؛ خاكو خَوْلَيْكَ نِيشَتْبِيْ له سه ر

جیگه و جل، ورده زیخ و به ردی شکاو،

چه و، زیخ

قَضَعُ (قَهَرَ)؛ شکاندی، زالبوو،

شکستی پیهینا

قَضَعُ؛ ژانه سک، پیچ به سکدا هاتن

قَضَعَهُ - قَضَعًا (قَهَرَهُ)؛ توپه یکرد، رقی

هه لسان، شکستی پی هینا

قَضَفَ - قَضَافَةٌ (دَقَّ وَنَحَفَ لَا عَن

هُوَالِ)؛ باریک بوو، قه د باریک بوو

قَضَفَةُ؛ به ردیکی ورد، ورده به رد

قَضَمَاضُ؛ شیرێك گشت شتیک تیک

بشکینن

قَضَقَضَتِ الْعِظَامُ (صَاتَتْ عِنْدَ كَسَرِهَا)؛

له کاتی شکاندیدا دهنگی لێوه مات

قَضَقَضَتِ الشَّيْءُ (كَسَرَهُ وَدَقَّهُ)؛

شکاندی، له تیکرد

قَضِمَ الشَّيْءُ (كَسَرَهُ بِأَطْرَافِ أَسْنَانِهِ)؛

قوتاندی، به دان قوتانی، کرۆتی

قَضِمَ الشَّيْءُ (تَكَسَّرَ طَرَفُهُ)؛ که لبوو،

نه ملالای شکا

قَضِمَتِ السِّنُّ (تَكَسَّرَ طَرَفُهَا)؛ لایه کانی

شکا، که رت بوو

قَضِمَتِ الرَّجُلُ (كَانَتْ أَسْنَانُهُ كَذَلِكَ)؛

ددانه کانی شکابوو

قَضَمَةٌ؛ کرۆژاو

قَضِي؛ نه حامیدا، به جی ی گه یاند

قَضِيبُ؛ توول، شسول، دار، لق برپاو،

دارده ست، گالۆك، گزیال، لوله

قَضِيبُ الذَّكَرِ (عَضُو الذَّكَوْرَةِ)؛ چووك،

نه ندای نیرینه

قَضِيَّةُ؛ کارویار، کیشه، کیمه،

گیروگرفت، داوا، مه سه له یه که گێرمه و

کیشمه ی له سه ره و ده خرتیه

به رده ستی دادوهر یان دادگا بو

لَبَّكَوْلَيْنَه وَه و بریاردانی کۆتایی

قَضِيَّةُ (فِي عِلْمِ الْمُنْطِقِ)؛ وته یه که

پێکها تووه له باس و بایه تیک که و

راستی و درۆی له خودی خۆیدا له خو

گرتوه، ده گونجیت مه سه له و بابته

بیت بو به لگه و نیشانه

قَضِيفُ؛ ورده به رد، زیخ، کرته،

ده نگیکه

قَطُّ

قَطُّ؛ دایدا، داباشی، تیرژی کرد

قَطُّ حَافِرُ الدَّابَّةِ (نَحَنَهُ وَسَوَّاهُ)؛ سمی

ولاخه که ی بری، ریکی خست، تاشی

قَطُّ الْأَضَافِرِ (قَصَّه)؛ نینوکی کرد، بری
 قَطُّ الشَّفْرِ (خَفَّه)؛ قژی مه لپاچی ،
 سووکی کرد، که می کرده وه، تاشی ،
 لییکرده وه
 قَطُّ السُّفْرِ (ارْتَفَعَ)؛ نرخه کی
 به رزبوه وه، مه لکشا
 قَطُّ الشَّيْءِ (قَطَّعَهُ عَرْضاً)؛ به باری
 پانیدا بری
 قَطُّ (حَسَبَ - كَفَى - كَافِيَ)؛ ته نیا،
 به س ، مهر
 قَطُّ (أَبْدَأَ - شَدِيدَ الْجُفُودَةِ)؛ نه خیر ،
 مهرگیز ، بپرای بپرای ، چرچ و لوچ ،
 نذر لول
 قَطُّ (هَرَّ)؛ پشیله ، گوربه ، نییره ی
 پشیله ، کتک ، کته ، کتته ، پشی ،
 پسک ، پسنگ، پشوق ، دهلك،
 گیاندارنکه له وینه ی پلنگ به لام گه لی
 پچووکتره و میملی مشکه
 قَطُّ بَرِّي؛ پشیله ی کبوی ، پشه کبوی
 قَطًّا - قَطَوًا (ثَقُلَ مَشْيُهُ)؛ له سه رخو
 رژی ، پی قورس کرد
 قَطًّا الْمَاشِي (قَابَ فِي مَشْيِهِ أَوْ مَشَى مَعَ
 نَشَاطٍ)؛ مه نگاهه کانی نزیک به یه ک
 بوون یاخود به چوست و چالاکی رژی
 به ریژه
 قَطًّا الْقَطَّاعُ؛ دهنگی لیها ت ، دهنگی
 قه تیکه هات
 قَطًّا - قَطَّاعٌ؛ قه تی، قتک ، که ت ،
 کوپ کوپه ، که ره والله ، تیره وه ژه ،
 په له وه ریکی گه رمیانی کونجره به قه د
 کوترنکه گزشتی نذر خوشه

قَطَّائِفٌ؛ جورده شیرینی که پتر
 له ره مه زاندا دروست ده کرتیت ،
 خورمایه کی سووره
 قَطَّا (السَّحَابُ الْكَثِيرُ الْقَطَرُ)؛
 مهریکی فره باران ، گه واله مهری پر
 تنوکه باران
 قَطَّارٌ؛ شه مهنده فره ، شه مه نه فره .
 قه تار، ریگای ناسن ، ریزگرتن، یه ک
 له دوی یه ک هاتن
 قَطَّارَةٌ؛ تنوکه تکین ، دلویین ، چپ
 بوی ، تنوکه ژمی، تکین
 قَطَّارَةٌ مِنَ الشَّيْءِ؛ که میك ، که مه
 ناویك ، توژنك ناو
 قَطَّارَةٌ (أَنْ تُشَدَّ الْإِبِلُ عَلَى نَسَقٍ وَاحِدٍ
 خَلْفَ وَاحِدٍ)؛ به دوی یه کدا هاتنی
 حوشر یه ک له دوی یه ک
 قَطَّاعٌ؛ برکه ، پارچه ، که رت ، که ته ر،
 به شیکه له قه لاو شوینیکی سه قامگیرو
 پته و له ژنر دهسته لاتی قه رمانره وادا
 قَطَّاعٌ خَاصٌّ؛ برکه ی تاییه تی، ناوه ندی
 تاییه ت
 قَطَّاعٌ عَامٌّ؛ برکه ی گشتی ، ناوه ندی
 گشتی
 قَطَّاعٌ مُخَلِّطٌ؛ برکه ی تیکه ل، ناوه ندی
 هاویه ش
 قَطَّاعٌ مِنَ اللَّيْلِ (طَائِفَةٌ مِنْهُ تَكُونُ فِي
 أَوَّلِهِ إِلَى ثُلَاثِهِ)؛ به شیک له شه و ،
 له سه ره تای شه وه وه هه تا به شمی
 کوتابی
 قَطَّاعٌ مِنَ الدَّائِرَةِ (الْجُزْءُ الْمُقْتَطِعُ مِنْ أَيِّ
 شَيْءٍ)؛ نیوه بازنه ، له ته بازنه
 قَطَّاعٌ؛ بره پ، که رتکه ر

قَطَاعٌ مِنَ الرِّجَالِ: نهو پیاوانه ی
 هاوریه تی ناپاریزن و ده سته رداری
 ده بن ، بره پو و ازلیته نری په یوه ندی
 خزمایه تی
 قَطَاعٌ (فِي اصطلاح البنائين): لای
 وه ستایانی ساختمان و بینا به وکسه
 ده گورتیت به ردی ساختمان و بیناکه
 کهرت و له ت ده کات
 قَطَاعَةٌ: پارچه یه که له شتیک بکړته وه ،
 نه وه ی له کهرت و پریندا ده که ویت ،
 پارویه که نیوه ی خورابیت و نه وی تری
 به ده سته وه مابیت
 قَطَاعَةٌ (فِي اصطلاح عامة النصارى):
 لای گاوره کان و ازهینانه له گوشت
 خواردن و نه ندیک خواردنی تر
 له ریزانیک دیاریکراودا
 قَطَافٌ - قَطَافٌ (أَوَان قَطَف الثمر):
 کاتی لیکړنه وه ی به روبووم ، کاتی
 رنینه وه ، کاتی چیننه وه
 قَطَافَةٌ مِنَ الشَّجَرِ (مَا قُطِفَ مِنْهُ): نهو
 به روبووم هی لیده کړیت و وه
 ده چنریت و یان ده که ویت و خواره وه
 قَطَامٌ (صَقَر): باز ، ه لَو
 قَطَامَةٌ: نه وه ی به ددان ده بریت و
 لیده کړیت و ه پاشان فری ده دریت
 قَطَامِي - قَطَامِي: ه لویه کی چاوتیز
 که سهری به رزکرد بیت و ه بُو نیچیر و
 راوکردن
 قَطَانٌ: کوله که کانی که ژاوه
 قَطَانٌ: لَوکه فروش ، ماسیه سمیله ،
 لوتو و
 قَطَبٌ (جَمَع): کزی کرده وه ، هینایه وه
 یه که

قَطَبٌ فَلَانًا (أَغْضَبَهُ): توپه یکرد ،
 خه شم و قینی ه لسان
 قَطَبُ الشَّرَابِ (مَرْجُهُ): تیکه لی کرد ،
 ناویتی کرد
 قَطَبٌ جَبِينَهُ (رَوَى مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَكَلَح):
 ناوچه وانی گرزکرد ، ناوچه وانی دابه یه کا
 قَطَبٌ وَجْهَهُ: دهم و چاری دا به یه کدا ،
 رووی گرزکرد
 قَطَبٌ - قَطَبٌ: جه مسهر ، ته وهره ،
 که وهره پیاو ، پیاو ماقول ، ده مپاست ،
 پؤل ، ه ردو جه مسهری ته وهره ،
 چه ق
 قَطَبٌ (عِنْدَ المهندسين): لای نه دنا زیاران
 بریتیه له خالیک یان چه قیکی جیگیر
 له سر باز نه یه کی بزویت و به ده وری
 خویدا
 قَطَبٌ (عِنْدَ الجغرافيين): ته وهره و
 جه مسهری زه وی که جه مسهری
 باکو ورو باشو ورو
 قَطَبٌ - قَطَبٌ - قَطَبٌ: ستون و
 کوله که ی جیگیری ناش ، پنیک
 القَطَبُ الشمالي: جه مسهری باکو ورو
 القَطَبُ الجنوبي: جه مسهری باشو ورو
 قَطَبًا المَغْنَطِيسِيَّة: دوو جه مسهری
 موگناتیس
 قَطَبَا الكَهْرَبَاء: دوو پؤلی کاره با
 قَطَبَانِ (القَطَب الشمالي والجنوبي):
 ه ریه که له جه مسهری باکو ورو باشو ورو ،
 دوو جه مسهری زه وی
 قَطَبَةٌ: ستونی جیگیری ناش ، دوو
 جه مسهری زه وی
 قَطْطَة (هَرَّة): ده له پشيله ، پشيله ی
 می

قَطَرَ (طَلَى بِالْقَطْرَانِ): قَبْرِی

تَبْهَ لَسُو، قَه تَرَانِی تَبْهَ لَسُو

قَطَرَ الْمَاءُ وَالْدَّمْعُ وَغَيْرُهُمَا (سَالَ قَطْرَةً قَطْرَةً): تَكِه تَكِه هَاتِه خَوَارِه وه، تَنْوَك

تَنْوَك تَكَا، دَلْوَانِی، تَكَانِی

قَطَرَ فِي الْأَرْضِ قَطُورًا (ذَهَبًا وَاسْرَعَ):

رَوُجُو بَه نَاخِی زَه ویدا، چوو بَه نَاوِیَا

قَطَرَ السَّوَابِلُ قَطْرًا (أَسْلَهُ وَأَسَالَهُ):

رَشْتِی، بَه ریدایِه وه

قَطَرَ فَلَانًا (صَرَغَهُ صَرَغَةً شَدِيدَةً):

شَكَسْتِی بِیْهَتِنَا، دَوْرَانْدَنِی مِیْنَا

بَه سَه رِیَا

قَطَرَ الْإِبِلَ (قَرَّبَ بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ فِي

سَبَاقٍ وَاحِدٍ): بَه دَوایِ یَه کَا رِیْزِی کَرْدَن،

خَسْتَنِیَه پَالِ یَه

قَطَرَ الثَّوْبَ (خَاطَهُ): دِرَوِی،

دِرَوِمانِی کَرْد

قَطَرَ الْمَاءُ (صَفَاهُ): پَالَاوِی،

پُوخْتِی کَرْد

قَطَرَ السَّائِلَ (أَغْلَاهُ حَتَّى تَبْغُرَ):

کِرْلَانْدِی مَه تَا بُوو بَه مَه لَمْ

قَطَرَ (إِقْلِيم - بَلَد - نَاحِيَةٍ): وِلَات،

زَیْد، نِیْشْتَمَان، خَاکُو نِیْشْتَمَان، زَیْدُو

بَزْم، نَاوْچَه، مَه رَیْم، ثِقْلِیْم،

سَه رَزَه مِیْن

قَطَرَ الدَّائِرَةِ: تِیرَه یِ بَا زَنَه

قَطَرَ مُرْبَعٍ: لَارَه مِیْل، مِیْلِی چَه وَتُو

لَار

قَطَرَ: مَسِی تَوَاوَه، نَاسَنِی تَوَاوَه

قَطْرَان - قِطْرَان: قَبْرِ، قَبْرَاو، قَه تَرَان،

رَوْنَاوَك

قَطْرُب: کَوَلَه نَه سَتِیْرَه، کَوِرْگِی بَیْ

تَوَوَك، کَهَر، دَز، مِیْشِیْک بَه رَدَه وَاَم

وِیْزَه یِ بَیْتِ بَسُووِیْتَه وه، نَه خَوْشِیَه کِه

دَه دَات لَه مِیْشِکُو تَوَشَبُوو لَه سَه رَجِیْگَه

خَوِی نَاگِرِی، مَآخَوْلَان

قَطْرَةَ (نُقْطَةً): دَلْوَب، تَكِه، تَكِی

ثَاوُو مَه مَوو جَوْرَه شَلَه مَه نِیَه

قَطْرَةَ مَطَرٍ (نُقْطَةً مِنْهُ): تَكِی بَارَان،

نَمَه، دَلْوَبَه بَارَان

قَطْرَةَ لَدَى (نُقْطَةً مِنْهُ): دَلْوَبِی شَه وِیْم

قَطْرَةَ الْعَيْنِ: فَرْمِیْسِک، نَه شِک،

دَلْوَبِی فَرْمِیْسِک، دَه رَمَانِی چَاو

قَطْرَنَ الْبَعِيرِ (طَلَاهُ بِالْقَطْرَانِ):

قَه تَرَانِی تَبْهَ رَدَا، قَه تَرَانِی تَبْهَ لَسُو

قَطَعَ (قَسَمَ - بَثَّرَ): لَه تِیْکَرْد،

کَه رَتِی کَرْد، دَوَوِکَه رَتِی کَرْد، وَنَجِرِی کَرْد،

کَه لِی کَرْد، کَوَلِی کَرْد، قَرِیْتَانِی، بَرِی

قَطَعَ الرَّجُلُ بِغِیْلِ قُطْعَاءٍ (إِخْتَنَقَ بِهِ):

خَوِی بَه پَه تِیْک خَنْکَاَنْد، مَه نَاسَه یِ لَه بَه ر

خَوِی بَرِی

قَطَعَ الشَّيْءَ قُطْعَاءً (فَصَلَ بَعْضُهُ

وَأَبَانَهُ): جِیَا یِ کَرْدَه وه، دَه رِیْخَسْت

قَطَعَ الصَّدِيقَ (ثَرَكُهُ وَهَجَرَهُ): وَازِی

لِیْهَتِنَا، دَه سَتِی لِیْبَه رَدَا، پَه یَوَه نَدِی

لَه گَه لَ بَجِرِی

قَطَعَ رَحْمَهُ (لَمْ یَصِلْهَا): رَا یَه لَه یِ

خَزْمَا یَه تِی بَه جِیْگَه یَاَنْد، پَه یَوَه نَدِی

خَزْمَا یَه تِی پَچِرَان

قَطَعَ الصَّلَاةَ (أَبْطَلَهَا بِالْكَلامِ وَنَعَاهُ):

بَه تَالِی کَرْدَه وه بَه قَسَه کَرْدَن، قَسَه یِ

تِیَا کَرْدُو بَه تَالِی کَرْدَه وه، نَوِیْزَه کَه یِ

بَرِی

قَطَعَ النُّهْرَ (إِجْزَأَهُ مِنْ أَحَدِ شَاطِئَيْهِ إِلَى الْآخَرِ)؛ په پریه وه، له لاوره که نار ه وه په پریه وه بڼه ویر
 قَطَعَ فِي الْقَوْلِ (جَزَمَ)؛ سووړېدو، سووړېدو له سهر قسه که ی
 قَطَعَ الطَّرِيقَ عَلَى (كَمَنَ لَهُ)؛ رڼی پټگرت، له رڼیدا دانیشست، بڼی دانیشست، خڅی بڼه نایه وه، بڼه نایه وه
 قَطَعَ الطَّرِيقَ (إِجْزَأَهُ)؛ رڼا که ی بری، بیا تڼیه بری
 قَطَعَ لِسَانَهُ (أَسْكَنَهُ)؛ بیده نگی کرد، زمانی به ست، دای له ده می
 قَطَعَ عُنُقَ دَابَّتِهِ (بَاعَهَا)؛ فروشتی، له ناوی برد، زایه ی کرد
 قَطَعَ الْجَبَلَ أَوْ الْوُثْرَ (قَصَّه)؛ پچری، قرتانی
 قَطَعَ الرَّجَاءَ مِنْ (يُنْسَ)؛ ناو میډېدو، هیوای بری
 قَطَعَ الشَّدَّةَ أَوْ الْخَطَرَ (عَبَّرَ)؛ نار ه حتی و مه ترسی بری و نه ما
 قَطَعَ الْمَسَافَةَ (مَشَاهَا)؛ ماوه که ی بری، بیا تڼیه بری
 قَطَعَ الْوَقْتَ (قَتَلَ الْوَقْتَ)؛ کاتی برده سهر، کاتی کوشت، رایبوراد
 قَطَعَ عَهْدًا (وَعَدَ - ثَقَّهْدَ)؛ په یمانیدا، به لښیدا، ده سته بهر بوو
 قَطَعَ كَلَامَهُ (أَسْكَنَهُ)؛ قسه که ی پی بری، بیده نگی کرد، ده مکو تی کرد
 قَطَعَ فِيهِ الْكَلَامَ (أَثَرَ)؛ کاری تیکرد، هستی جوولان
 قَطَعَ الرَّأْسَ (أَطَاحَ بِهِ)؛ سهری په ران، لښی کرده وه، کوشتی

قَطَعَ دَابِرَهُ (إِسْتَأْصَلَ)؛ له بن ده ری هینا، ریشه ی ده رکیشا، بڼه بری کرد
 قَطَعَ عَلَيْهِ الطَّرِيقَ (اعْتَرَضَ طَرِيقَهُ)؛ رڼی پټگرت، هاته سهر رڼی، رڼی لڼگرت
 قَطَعَ فَلَانًا عَنْ حَقِّ فَلَانٍ (مَنَعَهُ مِنْهُ)؛ رڼی لڼگرت، نه په ښتست، ده سستی هینا به رڼی
 قَطَعَ الرَّجُلَ (لَمْ يَقْدِرْ عَلَى الْكَلَامِ)؛ نه یتوانی قسه بکات، له گورو قسه که وت
 قَطَعَ بِفُلَانٍ (عَجَزَ عَنْ سَفَرِهِ لِأَيِّ سَبَبٍ كَانَ)؛ به مهر هویه که گشت و سه فهری نه کرد
 قَطَعَ بِهِ؛ به هیوای خوی نه که ښتست، بی تو میډېدو، ناو میډېدو
 قَطَعَ؛ له وت کو تی کرد، له ت له تیکرد، ونجر ونجر ی کرد، شری کرد، دپی
 قَطَعَ اللَّحْمَ (شَرَحَ)؛ تو ی تو ی کرد، جنی
 قَطَعَ الْخَمْرَ بِالنَّاءِ (مَزَجَهَا)؛ روونی کرده وه، ناوی تیکرد
 قَطَعَ الشَّعْرَ حَلْلَهُ إِلَى أَجْزَائِهِ (الْعُرُوضِيَّةُ)؛ پارچه پارچه ی کرد
 به پی زانیاری هونراوه زانی، به ش به شی کرد
 قَطَعَ الْفَرَسُ الْخَيْلَ (سَبَقَهَا)؛ پی شی که وت، بهر له و بوو، بڼریدایه وه
 قَطَعَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْعَذَابَ؛ خوای گه وره سزای هینا به سهریا
 قَطَعَ (تَقَطَّعَ - جُرَحَ - بَتَ)؛ برین، بریندار بوون، کهل بوون، قرتاندن

قَطْعُ الرَّاسِ (ضَرْبُ الْعُنُقِ)؛

سهرپه راندن، له ملدان

قَطْعُ الرَّجَاءِ وَالْأَمَلِ (يَأْسُ)؛ هيو برين،

ناثومیدی

قَطْعُ الطَّرِيقِ (لِصُوصِيَّةٍ)؛ جه رده بی،

ریگه برین، چه تهیی، تهریده بی، خه لک

رپوت کردنه وه، ریگری، راوپووت

قَطْعُ الدَّائِرِ (إِسْتِنْصَالُ)؛ بنه برکردن،

ریشه دهره مینان

قَطْعُ الْعَلَائِقِ (تَوْفُّفُ الْعَلَاقَاتِ)؛

په یوه ندی برین، نه هیشتنی په یوه ندی

قَطْعُ؛ سک نیشه، هه ناسه پرکه به موی

قه له وی یان هه موی هکی تره وه،

ته نگه نه فه سی، هه ناسه سوارپوون

قَطْعُ مِنَ الشَّجَرَةِ وَتَحْوِهَا (الْفَصْنُ يُقَطَّعُ

مِنْهَا)؛ په لی دار که ده بریت،

لیکردنه وهی لقو په لی دارو دره خت،

هه لپاچینی دره خت

قَطْعُ مِنَ اللَّيْلِ (طَائِفَةٌ مِنْهُ)؛ به شیک

له شهو، ساته کانی شهو

قَطْعُ (مَنْ يَنْقَطِعُ صَوْتُهُ)؛ دهنک بر او،

به کیک دهنکی لینه یه ت

قَطْعُ فِي الْفَرَسِ (إِنْقِطَاعُ بَعْضِ

عُرْوَتِهِ)؛ برینی هه ندیک له ره که کانی،

پچرانی

قَطْعًا؛ بیگومان، هه رده بی، هه رگیز،

نه، نه خیر، بپرای بپرای

قَطْعَةٌ؛ که رت، پارچه، پارچه

زه و بییه کی داپراو

قَطْعَةٌ؛ به ش، پارچه، که رت،

که رت و پارچه ی هه رشتیک

قَطْعَةٌ مِنَ الشَّعْرِ؛ چامه هونراو یه ک،

(7 - 10) به یته له هونراوه

قَطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ؛ سزاو ته شکه ده،

پارچه به ک له نیش و نازار

قَطْعَةٌ سَكْرٌ؛ کلوشه کر، کلوش، پارچه

شه کرک

قَطَفَ الزَّهْرُ؛ گولی لیکرده وه، چنی

قَطَفَ الثَّمَرُ (جَنَافٌ)؛ به رپوومه کی

لیکرده وه، کوی کرده وه، چنی وه،

درویه وه

قَطَفَ الشَّيْءُ (أَخَذَهُ بِسُرْعَةٍ وَخَطْفَةٍ)؛

به خیرایی هه لیگرت و بردی، هه لی

پچروقان، به لاماریدا

قَطَفَ مَفْسَلَتَهُ (أَخَذَ مَا هُنَاكَ مِنَ

الْعَسَلِ)؛ هه نگینه کی برد، هه لیگرت

قَطَفَ وَجْهَهُ (خَلَّشَهُ)؛ رووی

بریندارکرد، رووشاندی، رنی

قَطَفًا؛ میشو وه تری کاتی

لیده کریته وه، به رپوومی کواو وه

رنراو

قَطَفَ (جَنِي)؛ رنین، چنین،

لیکردنه وه

قَطَفَ (ثَمَارٌ مَقْطُوعَةٌ)؛ شوینه وار،

جوره دره ختیکی جه نگه لی یه،

گوژا ک، گوژا ک، گیزه لوک، کاله که

مارانه، گیایه کی کتوی و هاوینی وه

به برکه و گه لاو به ره وه هه ره له

شووتی یه ک ده چی و به ره که یه میتده ی

نارنجیکی لیدی و زرد ده بی و دوو

جوری هه یه نیره و میتیه

قَطْفَةٌ؛ روه کیکی به هاره یه و دپکیکی

هه یه و ناوه که ی سوورده و گه لاگانی

خاکی و بوره

قَطَّاطُ (السَّيْرُ السَّرِيعُ)؛ خیرا

رویشتن، تیزیی

قَطْمَط: بارانکی به رده وام
قَطْمَطَتِ السَّمَاءُ (امطرت مَطَرًا
مُتَابِعًا): به رده وام بارانی باراند،
 بارانی به رده وام بوو
قَطْمَطَتِ الْقَطَاةُ وَالْحَجَلَةُ (صَوَّتَتْ):
 قه تی و سویتسکه که خویندیان
قَطْلَ (قَطْعَ): بری، هندیك، نه ختیک
قُطْلَةٌ (مَنْشَقَّةً): خالی، سپهر
قُطْلَه - قُطْلًا (قُطْعَه): بری، له تیکرد،
 پارچه پارچه ی کرد
قُطْم: گازی لیکرت، قه پی پیاکرد،
 چیژی، بری، بری، قرتاندی
قُطْم - قُطْمًا (إِشْتَهَى اللَّحْمَ): حه زی
 له گوشت کرد
قُطِمَ الصَّقَرُ إِلَى اللَّحْمِ (إِشْتَهَاهُ):
 بازه که حه زی له گوشت کرد
قُطِمَ رَقِيبَتُهُ (كُسِرَها): ملی شکاند
قُطِمَ الشَّارِبُ (ذَاقَ الشَّرَابَ فَكَّرَهُ وَزَوَّى
وَجْهَهُ وَقَطَّبَ): مهیی و خواردنه کی
 چیژت و به دلی نه بوو نه و جا روی
 وهرگیرا
قُطِم: حه زکردن له گوشت و
 هه رشتیکی تر
قُطْمًا - قُطْمِيرَ (قَشْرَةً رَقِيقَةً): تویدال،
 تویدی ته نك، تیکولی ته نك
قُطِنَ فِي الْمَكَانِ وَبِهِ (أَقَامَ بِهِ): تیای
 مایه وه، سه قامگیر بوو تیتیدا،
 نیشته جی بوو، تیا زیا، نیشته نی بوو
قُطِنَ الرَّجُلُ (خُدَعَهُ): مه لیخه له تاند،
 دهستی بری، قولی بری
قُطِنَ ظَهْرُهُ - قُطْنًا (إِلْحَنَى): پشتی
 نوشتایه وه، چه مایه وه، کرم بوو

قُطْن: نیشته نی کرد، که پوی مه لهننا،
 که پروکه ی به ست، که پله ی دهردا
قُطْنُ الْكُرم: شکوفه ی دهردا
قُطْن - قُطْن: لؤکه، په موو، په مق،
 لؤکه یه که له نیو قوزاخه که یدا، گیایه که
 له سه ره تایی به هاردا به تیره ده چیژت
 نیوو به ژن بلند ده بی و گه لاکانی که میك
 پانن و گولتکی شین دهرده کات
 له دوایدا گوله که ده بیته قوزاخه تا
 سه ره تایی پاییز دم ده کاته وه و
 ناوه که ی پره له لؤکه و نه و جا لؤکه چن
 ده بیچیته وه و ده بیاته وه بق ماله وه
قُطْن طَبِي: ماشه ری ژیان، لؤکه ی
 خاوین کراو، لؤکه یه که له کاروباری
 ته ندروست سازاندا به کارده میتیری
قُطْن - تَعْفَنَ (مَوْضِعَ الْإِقَامَةِ): شوینی
 نیشته جی بوون، جیگه و شوینی
 گوزهران و مانه وه، که پوو، که پروک،
 گه پله
قُطْن: بنکی کلکی بالنده، خواروی
 پشتی مروف، قنگه جوله
قُطْنَةٌ: پارچه لؤکه یه ک، به شه
 لؤکه یه ک
قُطْنِيَّة - قُطْنِيَّة (الثِّيَابِ الْمَنْسُوجَةِ مِنْ
القُطْنِ): جلو به رگی لؤکه، جلو
 به رگی له لؤکه دروستکرای
قُطُوب: ناوچه وان گرژ، مقن، رووگرژ،
 مپوموچ، دم و چاو ترشاو، عه بووس
قُطُور: هوری پر باران، قه تره،
 دهرمانیکی شله مهنیه به تکه تکه
 ده کړتیه چاو بق چاره سه رکړنی
 نه خوشیه کانی چاو

قَطُوع: برېږي، جياکه ره وه، ماوهی
نیوان دوو شوینو جیکه ، به کیک
به رده وام نه بیت له سهر برایشه تی و
هاوه لایه تی

قَطِيع: بړاو ، که رتکړاو، هاوشپوره،
بیچو ، هاو ، وهکو
قَطِيعٌ مِنَ الْقَنْمِ (مَجْمُوعَةٌ مِنَ الْقَنْمِ):
رانه مه ی ، که له مه پیک
قَطِيعٌ مِنَ الطُّيُورِ (سِرْب): پوله مه ل ،
پؤل

قَطِيعٌ مِنَ الْحَيَوَانَاتِ الْكَبِيرَةِ: که له ،
ره وه ، ره وگ، جه له ، ران
قَطِيعٌ مِنَ الشَّجَرِ وَالْأَغْصَانِ:
دارودره ختی مه لپاچراو ، بړاو
قَطِيعَةٌ: لیک بړان ، جیابوونه وه،
ریکرتن ، نه هیشتن ، وازهینان و
ده سستبه رداربوونی که س وکارو
په یوه نډیه کانی خزمایه تی

قَطِيعَةٌ مِنَ الشَّيْءِ: نه وهی ده بریت و
لیده کریته وه له شتیک، پارچه زه ویسه ک
فرمانپه وا بیدات به شوینکه وتواتی

به پی ی ویستی خوی
قَطِيفٌ (الْقَطُوفُ مِنَ الثَّمَرِ):
به روپوومی لیکراوه

قَطِيفَةٌ: قه یفه ، قه دیفه ، پارچه یه کی
چنراوی لووس و پووسی تووکنه

قَطِین: ده ست و پتوهند ، خزمه تکار،
نیشته نی، دانیشتوانی مال

قَطِینَةٌ (سَكَنُ الدَّارِ): دانیشتوانی مال و
لانه ، مالنشین

قَعَدَ

قَعَدَ (تَكَفَّفَ الْقِيَمُ): مینلنجی دا ،
قولبی دا

قَعَّ قُعَاعٌ - قُعَاعٌ (شَدِيدُ الْمُلُوحَةِ):
سویرخوی، تل و خوی، زځر سویر
قُعَاعٌ (دَاءٌ فِي أَنْوْفِ الْقَنْمِ): ده رډو
نه خوشیه که په یدا ده بیت له لووتی
مه رو مالاندا

قُعَاعٌ: ده رډو نه خوشیه که توشېبو
په کی ده که ویت و ناتوانیت مه لېسی
قُعَاصٌ (دَاءٌ فِي الصُّلْبِ): نه خوشیه کی
سنگو سینپه

قُعَاقِعُ (الكَثِيرُ الصَّوْتِ - تَتَابَعُ أَصْوَاتِ
الرَّعْدِ): زځر ده نگدار، ده نگی هوره
بروسکه ی په که له دوا ی په

قُعَالٌ: شکوفه و خونچه ی دارمیتو یان
نه وهی لی مه لده وه ری
قُعَبٌ فَلَانَ فِي الْكَلَامِ (أَخْرَجَ الْكَلَامَ مِنْ
قَعْرِ حَلْقِهِ): گوته و قسه کانی له ناخ و
نیوجه رگی که روپوه ده رپری
قُعْبُ (قَدْحٌ ضَخْمٌ غَلِيظٌ): جامیکی
که ږده په

قُعْبَةٌ (النُّفْرَةُ فِي الْجَبَلِ): چال و کونیک
له شاخدا

قُعْبِلٌ (مَشَى كَأَنَّهُ يَحْفَرُ بِرِجْلَيْهِ):
به چه شتیک زوی به پتوه وه که نه وهی
به قاچی چال مه لیکه نی

قُعْبِلٌ (القُعْبُ يُحْلَبُ فِيهِ اللَّبَنُ): جام
یان هه ر ده فریکسی که وره شیر ی تیدا
بدوشری

قُعْتُ لَهُ مِنَ الشَّيْءِ (أَعْطَاهُ قَلِيلًا):
که میکی پيدا ، هه ندیکی دایه
قُعْتُ الشَّيْءِ: مه لیکه ند، له بنچ و

بناوانه وه ده ری مینا
قُعُدَ - قُعُودًا (جَلَسَ مِنْ قِيَامٍ): دانیشت،
نیشته وه

قَعْدَ بِهِ (أَجْلَسَهُ - ثَبَطَ عَرْمَهُ)؛ دای
نیشاند، داینا، وره‌ی به‌ردا، ترسانی،
توقانی
قَعْدَ لِلْأَمْرِ (إِهْتَمَّ بِهِ وَتَهَيَّأَ لَهُ)؛ گرنگی
پیدا، خوی بۆ ناماده‌کرد، سازشی
وهرگرت بۆی
قَعْدَ عَنِ الْأَمْرِ (تَأَخَّرَ عَنْهُ أَوْ تَرَكَهُ)؛
دواکه‌وت یان وازی میتنا
قَعْدَ الْمَرْأَةِ عَنِ الْحَيْضِ وَالْوَلَدِ (انْقَطَعَ
عَنْهَا ذَلِكَ)؛ له‌خولی مانگان‌ه و منالَبوون
وه‌ستایه‌وه، خولی مانگان‌ه‌ی نه‌ما،
له‌منالَبوون وه‌ستایه‌وه
قَعْدَ النَّخْلَةِ (حَمَلَتْ سَنَةً وَلَمْ تَحْمَلْ
أُخْرَى)؛ سالتیک به‌ری گرتو سالتیکیش
بی‌به‌ربوو
قَعْدَ يَفْعَلُ كَذَا (طَفِقَ يَفْعَلُهُ)؛ شانی
پیداکرد، ده‌ستی پیکرد، نه‌نجامیدا،
به‌جیتی گه‌یاند
قَعْدَ لَهُ (كَمَنْ)؛ بۆی دانیشتن، خوی
بۆ‌نایه‌وه، بۆسه‌ی بۆ‌نایه‌وه
قَعْدَ عَنْ (كَفَّ)؛ وازی میتنا، ده‌ستی
لینه‌لگرت، ده‌ستبه‌رداری بوو
قَعْدَ لِلْحَرْبِ؛ خوی بۆ جه‌نگو شه‌پ
ناماده‌کرد
قَعْدَ - قَعْدَةً؛ نه‌وانه‌ی ناچن بۆ جه‌نگو
شه‌پو هه‌ر به‌م ناوه‌یشه‌وه تا‌قمو
گرومیک له‌(خه‌وارج) ناوزه‌دکراون و وا
ده‌بینن دادوه‌ری کردن حق و ره‌وایه
نه‌ک جه‌نگو کوشتار
قَعْدَةً؛ جینگه‌ی دانیشتنی یه‌کێک
له‌شوینیکدا

قَعْدَةً؛ خانه‌نشین، جی دانیشتن،
که‌ژاوه، نه‌وه‌ی مرووف بۆ سواری و
دانیشتن رامی کردوه‌وه وه‌ک نه‌سپو
گویدریژو ...
قَعْدَةً (الكثير القعود)؛ دانیشه‌ر، یه‌کێک
فره‌ دابنیشی
قَعْدَهُ؛ ترسنۆک، خاووخلیچک و سست
له‌به‌جیه‌یتنانی چاکه و پیاوه‌تیدا
قَعْدِي؛ سست و که‌م توانا، بیده‌سته‌لات
قَعْدِي؛ نه‌وانه‌ی هه‌مان راو بۆچوونی
(خه‌وارج) یان هه‌یه سه‌باره‌ت
به‌دادوه‌ریی کردن نه‌ک کوشتارو جه‌نگ
قَعَرَ؛ قوولی کرد، بنه‌که‌ی داخست،
چالی کرد، مه‌لی کۆلی
قَعَرَ الْبُسْرَ (وَصَلَ إِلَى قَعْرِهَا)؛ گه‌یی به
بنه‌که‌ی، هه‌تا بنه‌که‌ی گه‌یی
قَعَرَ الشَّجَرَةَ وَنَحْوَهَا (قَلَعَهَا مِنْ
أَصْلِهَا)؛ له‌بن ده‌ری میتنا، مه‌لیکیشا
قَعَرَ الْإِنَاءَ (شَرِبَ جَمِيعَ مَا فِيهِ حَتَّى
إِنْتَهَى إِلَى قَعْرِهِ)؛ هه‌مووی خواره‌وه
هه‌تا گه‌یه بنه‌که‌ی
قَعَرَ فَلَانًا (صَرَعَهُ)؛ شکستی پیه‌یتنا،
زالبوو به‌سه‌ریا
قَعَرَ الْمَاءَ (كَانَ قَعِيرًا أَيْ بَعِيدَ الْقَعْرِ)؛
بنی ناوه‌که قوول بوو
قَعَرَ الْبُسْرَ (عَمَّقَهَا)؛ قوولی کرد،
چالی کرد
قَعَرَ فِي كَلَامِهِ (أَخْرَجَهُ مِنْ حَلْقِهِ)؛
له‌گه‌روویه‌وه به‌ده‌ری کرد، به‌قوپگ
قسه ده‌کات
قَعَرَ الرَّجُلُ (صَاحَ)؛ هاواریکرد، ده‌نگی
لیبه‌رز بوه‌وه، قیزاندی

قَعَرَ الشَّيْءَ (جَعَلَهُ مُقَعَّرًا): قولی کرد،

چالی کرد، زوری لبته لکه‌ند

قَعَرَ (قَاع - تَجْوِيفًا): قولایی، بن،

ناخ، ناو، کلژر، بوشایی

قَعَرَ: زیره کی، هوشیاری، زرنکی،

دانایی

قَعْرَةُ: زیری، بوشایی چال، قولایی

قَعَسَ الشَّيْءَ (تَأَخَّرَ وَرَجَعَ إِلَى الْخَلْفِ):

دواکه‌وت، پاشه‌وپاش گه‌رایه‌وه

قَعَسَ - اِنْتَعَسَ (ضِدَّ حَدَبٍ): سنگی

ده‌رپه‌ریو بوو

قَعَسَ عَنِ الْأَمْرِ (تَأَخَّرَ): دواکه‌وت،

له‌کاتی خویدا نه‌بوو

قَعَسَ الْفَرَسَ وَغَيْرَهُ (لَمْ يَنْقُدْ لِقَائِهِ):

گوپ‌رایه‌لی خاوه‌نه‌ک‌ی نه‌بوو

قَعَسَ فَلَانٌ (مُنِعَ وَعَزَّ): چه‌سپاو‌بوو،

جیگ‌رو توکمه‌بوو، پته‌و‌بوو

قَعَسَ: سنگ ده‌رپه‌ریو

قَعَسَ (السُّرَابُ الْمُنْتِنَ): خاک و خولی

بقن ناخ‌رش، بۆگ‌ن

قَعَسَاءَ: جیگر، چه‌سپاو، پته‌و

قَعَسَرُ (صَلَبٌ وَإِسْتَدَّ): پته‌و‌بوو،

توکمه و ره‌ق بوو

قَعَسَرَ عَلَيْهِ (تَقَوَّى): زالبو به‌سه‌ریا

قَعَسَرَ الشَّيْءَ (أَخَذَهُ بِالشَّدَةِ): به‌توندی

بردی، توند ه‌لی قرچان

قَعَسَرُ: تۆبه‌ره کاله‌ک میشتا گچ‌که‌یه،

حوش‌تریکی گه‌وره و زله

قَعَسَرِي: کۆن، دیرین حوش‌تری

گه‌وره و قه‌به

قَعَسَ الْبِنَاءَ وَغَيْرَهُ (هَدَمَهُ): رووخانی،

تیکیدا، رمانی

قَعَسَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کۆی کرده‌وه،

چه‌می کرد

قَعَسُ: نامرازکی گواستنه‌وه‌ی ژنانه

وه‌ک که‌ژاوه

قَعَصَتِ الدَّابَّةُ: نه‌خۆشی سنگ نیش‌ه‌ی

لیندا، سنگ نیش‌ه‌ی توش بوو

قَعَصَهُ - قَعَصًا: خیرا به‌پم برینداریکرد،

کتومت له‌شوین و جیگ‌ه‌ی خویدا

کوشتی

قَعَصِبُ الضَّخْمِ الشَّدِيدِ الْجَرِيءِ):

که‌ت‌ول، گه‌وره و زله

قَعَصِبُهُ (إِسْأَصَلَهُ): له‌بن ده‌ری‌ه‌ینا،

له‌ره‌گو ریشه‌ده‌ری‌ه‌ینا

قَعَضَ: لاواز، زه‌بوون، ملکه‌چ

قَعَطَ الشَّيْءَ - قَعَطًا (يَبَسُ): وشکی کرد،

وشک بوو

قَعَطَ فَلَانٌ (جَبُنَ): ترسا، توقی،

ترسی لټ‌نیش‌ت

قَعَطَ الشَّيْءَ (كَشَفَهُ): ده‌ری‌ضست،

خستیه‌پوو

قَعَطَ وَثَاقَهُ (شَدَّهُ): شه‌ته‌کیدا،

توندی‌کرد

قَعَطَ فَلَانًا (طَرَدَهُ): ده‌ری‌کرد،

ده‌ریه‌راند

قَعَطَ الدَّابَّةَ (سَاقَهَا شَدِيدًا): به‌توندی

رایک‌یشا، توند به‌کیشی‌کرد

قَعَطَ - قَعَطًا (ذَلَّ وَهَانَ): سووک و

رسو‌بوو، ملکه‌چ و زه‌بوون بوو

قَعَطَ فِي الْقَوْلِ (أَفْعَشَ): گوته و قسه‌ی

ناشیرینی‌کرد، خراپ‌گو‌بوو،

به‌دگو‌بوو

قَعَطَ عَلَى غَرِيمِهِ (أَلْحَ عَلَيْهِ): داکوکی

لټ‌کرد، زوری لټ‌کرد، ته‌نگی پټ‌ه‌لچنی

قَطْعُ الدَّابَّةِ (سَاقَهَا شَدِيداً) : به توندی

رایکیشا ، توند به کیچی کرد

قَفَّ الْمَطَرُ الْجَارَةَ (جَرَفَهَا بِشَدَّةٍ) :

به توندی رایمالی ، به کیچی کرد ، پالی پیوه نا

قَفَّ (سَقَطَ) : که و ته خواره وه ،

به ریپوه وه ، رما

قَفَّزَ فِي الْمَشْيِ (قَصَرَ خُطَاهُ) :

هه نگاوه کانی کورت بوون ، پچووک و

که م ماوه بوون

قَفَّزَ لَه الْكَلَامَ (أَزَادَ دَفْعَهُ عَنِ نَفْسِهِ

بِإِثْبَاتِهِ) : به مه پرده شه له خوی

دورخسته وه

قَفَّاعٌ : نه وهی کاتی ده پوات به پیوه

خشپه ی قاجی ده بیستری ، ته ق و هوپ

له ریوتا ، خورمای وشک ، تووله پی

قَفَّعَ الشَّيْءَ (أَخَذَتْ صَوْتاً عِنْدَ

التَّخْرِيكِ أَوْ التَّحْرُكِ) : دهنگی لیها ،

ده نگدار بوو له کاتی جوولاندنا

قَفَّعَ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ) : چوو به ناخی

زه ویدا ، ریچوو

قَفَّعَ (عَفَقَ - طَائَرَ عَلَى شَكْلِ غُرَابٍ) :

خومه ریژه ، قنسقهره ، قه له باچکه

قَفَّعَهُ : دهنگی چهک ، ته ق و هوپ

دهنگی قه له باچکه ، گرمه گرمی هور

یهک له دوا ی یهک ، کرته کرتی ددان

له کاتی خواردتی شتی کدا

قَفَّمَ السُّنُورَ - قَفَّمَ (صَاحَ) : قیزاندی ،

هاواری کرد ، دهنگی لیبه ریزه بووه

قَفَّمَ - قَفَّمَ (أَصَابَهُ طَاعُونٌ أَوْ دَاءٌ قَمَاتٌ

مِنْ سَاعَتِهِ) : نه خوشی تا عون یان هه

نه خوشیه کی تر لییداو کتوپر کوشتی و

مرد

قَفَّمَ الْمَالَ (خَيَّرَهُ) : باشتین مال و

دارایی

قَفَّنَ الْأَنْفَ : کورت یان دریژ بوو

(له وشه دریژ یه که کانه)

قَفَّنَ (جَفَنَةً كَبِيرَةً يَفْجَنُ فِيهَا) :

ته شتیکی که ورده یه هه ویری تیا

ده شیلری

قَفَّنَبَ الْأَنْفَ (إِعْوَجَ) : خواربوو ، لاریبوو ،

ناریک بوو

قَفَّنَبَ (الْأَنْفَ الْمَعْوَجَ) : لووت خوار ،

لووت ناریک و چهوت

قَفَّو - قَفَّوَانٌ : چهق ، دووته خته ی

نه ملولای به کره و خول خولوکه

قَفَّوَدَ : دانیشتن ، نیشتنه وه

قَفَّوَرٌ : حوشتی سوارو بار ، منالی

توبه ره تا ده گاته شهش سالی

قَفَّوَلٌ : به چه شنیک ریوی وه نه وهی

به قاچ خول هه لبگری ، له ریوشتنا قاجی

له زه وی توند ده کرد

قَفَّي - قَفَّأٌ : کوله که ی لووتی به رند

خواربوو

قَفَّيْدَ : دانیشتنو له گه ل ، چاودیر ،

پاریزه ر ، پاسه وان

قَفَّيْدَةُ : زن ، شتی که بو دانیشتن

به کار ده بری ، زنی که له ماله وه دابنیشیت ،

زنی ماله وه

قَفَّ

قَفَّ الشَّيْءَ (تَقَبَّضَ) : هاته وه یهک ،

گرژیوو

قَفَّ الثَّوْبَ (جَفَّ بَعْدَ غَسَلِهِ) : وشک

بووه وه پاش شتنی

قَفَّ الشَّعْرَ (قَامَ لَشَدَّةِ الْفَرْعِ) : له ترسا

تووکی له شی راست بووه وه گرژیوو

قَفَّ الدَّرْهَمَ (سَرَقَهُ بَيْنَ أَصْبَعَيْهِ):

له دهستیا شاردیه وه، دزی

قَفَّ الْأَرْضَ (يَبْسُ بِقُلُوبِهَا): باقله و

روه که که ی وشک بوو

قَفَّ: پشتی شتیک، گازهرای

قَفَّ: پچوک، کورت، زهوییه کی

به رزو به ردای، گه واله هوری ره شو

چلکن، کونیکه له ته وردایه و دهمه کی

پته و توکمه ده کرت

قَفَّ مِنَ النَّاسِ: ستمکار، زوردار

قَفَّ الرَّجُلُ (ضَرَبَهُ عَلَى قَفَاهُ): کیشای

به پشته ملیا، دای به پشته ملیا

قَفَّ الشَّيْءُ أَوْ الْأَثَرُ (تَبَعَهُ): شوینی

کهوت، به دوا یا رویی، شوین پیی

ه لگرت

قَفَّ اللَّهُ أَثَرَهُ (عَفَاهُ وَمَعَاهُ): سرپه وه،

خوا شوین واری ون کرد، هیچ

شوین واریکی نه میتشت

قَفَّ فَلَانًا بِأَمْرٍ (أَثَرَهُ بِهِ): دای به و،

نه وی دهستنیشان کرد بوی

قَفَّ فَلَانًا (رَمَاهُ بِأَمْرٍ قَبِيحٍ):

بارو حالیکه ناله باری دایه پال،

توهمه تی خسته پال، توهمه تباری کرد

قَفَّ (أَتَى): هات، ناماده بوو

قَفَّ - قَفَّاءُ: پشتی مل، پشتی سهر،

پشت، دواوه

قَفَّ الثَّوْبُ: دیوی دواوه، دیوی

پشته وه

قَفَّ الشَّمَّاشُ: پشته کی، دیوی

ناوه وه

قَفَّار: زهوییه کی وشک و بی تاو، نانی

وشک به بی پیخوړ

قَفَّاز: دهستکیش، دهسکیش،

دهستگوره، دهسته وانه، په نجه وانه،

دهست لپ، ته نراوو چه رمیکه

ده کرتنه دهست

قَفَّاز (الشَّيْلُ الْقَفْزُ): بازدر، فره

قه له میاز دهر

قَفَّاصُ: نه خوشیه که ده دات له نازده لان

قَفَّاصُ: قه فاس دروستکر،

دروستکاری قه فاس

قَفَّاعُ: نه خوشیه که په نجه کان

گرزده بن و دینه وه یه

قَفَّافُ: پاره کانی خسته نیو دهستی و

دزی

قَفَّانُ: کومل، گرو، تاقم

قَفَّانُ الشَّيْءِ: ده ورو خولی زانین و

ناسینی یان هه ولدان بؤ ناسینی، کات و

واده ی

قَفَّالُ (مَنْ يَصْنَعُ الْأَقْفَالِ أَوْ يَبِيعُهَا):

کلپساز، نه وه ی کلپل و قفل دروست

دهکات یان ده یفروشی

قَفَّانُ: سه ریکت شوینی کاروباری

به کیکی تر بکه ویت و لی بیرسیتته وه

قَفَّاتُ الْأَرْضِ (أَفْسَدَ نَبَاتُهَا الطَّرَافُ

وَالشَّرَابُ): باران و خاک و خول روه کی

تیکدا، بۆگه نی کرد

قَفَّةُ: پیاوینکی کورته بالا، کورته بنه و

بچوک، له رزه له رزیکه به هوی له رزو

تاوه ده که ویتته وه

قَفَّةُ: له رزه له رزیک له تاوه په یدا

ده بیت، یه که م شتیک له ورگی منال

دیتته دهر وه

قَفَّةُ: دارنکی وشک، شتیکه وه

ته ور، زهوییه کی به رزو بلند، زه میله،

سه به ته، به له م، گه می، وشکه وه بوو

قَفَحَ عَنِ الشَّيْءِ (قَفَر مَنَّهُ)؛ رایکرد
 لی، مه لہات، دورکہ و تہ وہ
 قَفَدَ لِفُلَانٍ - قَفَدَا (عَمِلَ لَهُ)؛ کاری
 بۆکرد، کارگیری بوو
 قَفَدَ فَلَانًا (صَفَحَ قَفَاهُ بِبَاطِنِ كَفِّهِ)؛
 به بهری دهستی کیشای به پشته ملیدا
 قَفَدَ كُلُّ ذِي عُنُقٍ (إِسْتَرْخَى عُنُقَهُ أَوْ
 غَلَطَ)؛ گهردنی دریزو رهق بوو
 قَفَدَ الرَّجُلُ (ضَعُفَ وَاسْتَرْخَتْ مَفَاصِلُهُ)؛
 جومگه کانی لاوازو کزیوون
 قَفَرُ الْأَثَرِ (تَتَبَعَهُ وَافْتَقَاهُ)؛ شوینی
 کهوت، شوین پیی مه لگرت
 قَفَرُ الْمَالِ (قُلَّ)؛ کهم بوو، کزیوو
 قَفَرُ الرَّأْسِ (قُلَّ شَعْرُهُ)؛ مووی کهمبوو،
 کهم قز بوو
 قَفَرُ الْمَرْأَةِ (قُلَّ لَحْمُهَا)؛ لاوازو کهم
 گوشت بوو
 قَفَرُ الثَّرَابِ وَنَحْوُهُ (جَمَعَهُ)؛ کزی
 کرده وه، جهمی کرد
 قَفَر - قَفَرَةٌ؛ بیابانی بی تاوو گیا،
 زه ویه کی به تال و چؤل، دهشت،
 ویرانه، کاکي به کاکي، کاوله
 قَفَر - قَفَارُ (الْخُبْزِ غَيْرِ الْمَادُومِ)؛ نانی
 وشک به بی پتخور
 قَفَرٌ (وَثْبٌ)؛ بازیدا، قه له م بازیدا
 قَفَرٌ فَلَانٌ (مَاتَ)؛ مرد، گیانی سپارد
 قَفَرُ الْفَرَسِ (إِبْيَضَ يَدَاهُ إِلَى مِرْقَئِهِ
 دُونَ رِجْلَيْهِ)؛ دهستی سپی بوو مه تا
 نه نیشکی به دهر له رهمه دوو قاجی
 قَفَرٌ ثَلَاثِي؛ سی باز
 قَفَرٌ عَالِي؛ به رزه باز، بازی به رز
 قَفَرٌ عَرِيش؛ به ک باز

قَفَرُ الزَّائِنَةِ؛ داریان
 قَفَرِي (الْوَثْبُ)؛ بازدان، قه له مبارز
 قَفَرَةٌ (وَثْبَةٌ)؛ باز، قه له مبارز، بازدانی
 به گوی، هلجنقاندن، فه چنقاندن،
 فهرماندن، فه جنقین، بازدانی گهره ی
 به گوی
 قَفَسَ الرَّجُلُ (مَاتَ)؛ مرد، گیانی
 سپارد، روحی ده رچوو
 قَفَسَ الشَّيْءَ (أَخَذَهُ أَخْذًا يُسْتَرَاعُ
 وَغَضِبَ)؛ به زور داگیری کرد،
 زه وتی کرد، دهستی به سه را گرت
 قَفَسَ فَلَانًا (أَخَذَ بِشَعْرِهِ وَجَذَبَهُ بِهِ
 سَفْلًا)؛ قزی راکتشاو دای به زه ویدا
 قَفَسَ الظَّبْيَ (رَبَطَ يَدَيْهِ)؛ دهسته کانی
 به سته وه، کۆتی کرد
 قَفَسَ الرَّجُلُ (نَشَطَ فِي الْأَكْلِ)؛
 چوست و چالاک بوو له خواردندا
 قَفَسَ الشَّيْءَ (أَخَذَهُ)؛ بردی، مه لیگرت
 قَفَسَ فَلَانًا بِالْعَصَا أَوْ
 بِالسَّيْفِ (ضَرَبَهُ)؛ لییدا، دایگرت وه
 قَفَسَ النَّاكَةَ (أَسْرَعَ حَلْبَهَا)؛ به خیرایی
 دۆشی، زوو دۆشی
 قَفَسَ؛ خواردن به په رۆش و برسیتییه وه،
 سؤلیکی کورت
 قَفَسَ؛ دز، جهرده، چه ته
 قَفَصَ؛ چوست و چالاک بوو، بازیدا،
 به رزبوه وه
 قَفَصَ الْأَشْيَاءَ (قَرَّبَ بِغَضِّهَا مِنْ بَعْضٍ
 وَجَمَعَهَا)؛ له یه کی نزیک کردنه وه،
 کۆیکردنه وه، دهسته ی کردن
 قَفَصَ الظَّبْيَ (جَمَعَ قَوَائِمَهُ وَرَبَطَهَا)؛
 به سته وه، چوار په لی به سته وه

قَفَصَ الْمَرَضُ أَوْ الْبَرْدُ فَلَانًا (أَوْجَعَهُ)؛

نازاریدا ، بُئِش و ژانی پئیگه یاند
قَفَصَ (مَحْبَسُ الطَّيُورِ وَالْحَيَوَانِ)؛

قهقهه س، قهقهه ز، بیترکم ، پکه ، رکه ه ،
شتیکی په نجه ره داره له ناسن دروست
ده کری بۆ تیخستنی هندی بالدار

قَفَطَانُ؛ جَوْرَه جَل و به رگیکه
قَفَطَهُ بِخَيْرٍ (كَافَاهُ)؛ پاداشتی دایه وه،
خه لاتی کرد

قَفَعَ فَلَانًا عَنْ كَذَا (مَنْعَهُ عَنْهُ وَصَرَفَهُ)؛
ریگری کرد له ..، یاساگی کرد
له سهری ، دهستی هیتایه ریگی

قَفَعَ؛ سیس بوو، رهق و وشك بوو،
کرژبوو، رهق مه لگه را
قَفَعَ فَلَانٌ (كَانَ مِنْكَسَ الرَّأْسِ أَبْدًا)؛

همیشه سهر شوژیوو، سهری نه ویو
نزم بوو
قَفَعَ الْأَذْنَ (اجْتَمَعَتْ أَطْرَافُهَا وَتَقَبَّضَتْ)؛

کرژ بوو، هاته وه یه ک
قَفَعَ (أَيْبَسَ وَقَبَّضَ)؛ سیسی کرد،
وشکی کرده وه، کرژی کرد، هیتایه وه

یه ک
قَفَعَ الْبَرْدُ أَوْ الدَّاءُ أَصَابِعَهُ (أَيْبَسَهَا
وَقَبَّضَهَا)؛ په نجه کانی وشك کرد،

گوشی ، له جووله ی خست
قَفَعَ؛ به رانی جهنگ، نامرازیکی جهنگی
دیرینه که له شکره کان ده یاننا به قه لاولو

چه شارگه کانه وه ...
قَفَعَ (ضَبِقَ وَتَغَبَّ)؛ ماندوویه تی،
هیلاکی ، شه کت بوون، تهنگی،

نه هامه تی ، تهنگانه
قَفَعَاءُ؛ جَوْرَه گیاو روه کیکه
قَفَعَةٌ؛ زه میله یه کی دهم باریکی خوار
به رین و گوشاده

قَفَقَفَ (الْيَابِسُ مِنَ النَّبَاتِ)؛ روه کی
وشك

قَفَقَفَ؛ ددانه جیره ی پئیگه وت
له سهرما

قَفَقَفَ النَّبْتُ (يَبَسَ)؛ وشکی کرد،
وشك بوو

قَفَقَفَ؛ شه ویلگه ، هه ردو لای زانو
دهم

قَفَلَ (رَجَعَ - عَادَ)؛ گه پایه وه، هاته وه
قَفَلَ الْجِلْدُ أَوْ الشَّجَرُ (يَبَسَ)؛ وشك
بوه وه، وشکی کردبوو

قَفَلَ مِنَ السَّفَرِ (رَجَعَ)؛ له سهره
گه پایه وه ، هاته وه

قَفَلَ فِي الْجَبَلِ (صَعَدَ)؛ سهرکه وت ،
مه لژنا پیایدا

قَفَلَ الطَّعَامَ قَفْلًا (جَمَعَهُ وَاجْتَمَعَتْ)؛
کوی کرده وه، جه می کرد، دهستی
به سهر گرت بۆ گرانی و کاتی نه بوونی،

په سمه پنده ی کرد
قَفَلَ الْقَوْمَ بَعِيْنَهُ (اتَّبَعَهُ بَصَرَهُ)؛ چاری
تتیرین ، چاری خسته سهریان

قَفَلَ الْحَنْفِيَّةَ؛ گرتیه وه، به لوعه که ی
گرتیه وه

قَفَلَ الْكَهْرِبَاءَ؛ کاره باکه ی کوژانده وه
قَفَلَ الْبَابَ (أَغْلَقَهُ)؛ ده رگا که ی
داخست، پیوه یدا، کللیدا ، کلومی کرد،

قَفَلِي دا
قَفَلَ؛ قَفَلَ، کَلَوَم ، کَلَوَمَك ، کَلَوَم،
سهر کلوم، ناسنیکه دوا ی نه لقه ریژکردن

ده دری له دوولای ده رگا و سندوق بۆ
قایمی و به کلیل مه لده گیری
قَفَلَ (الشَّجَرُ الْيَابِسُ)؛ دره ختیکی
وشك

قُمْلَة: بیروھوش زرنگو به میز، زهین روون، نه وهی گومانه کانی له شوین و جی خۆدایه

قُمْلَة: پیدانی شتیکی زۆر به یه ک جار **قَمَنَ الرَّجُلُ قُمُونًا (مَاتَ):** مرد، گیانی

سپارد، روحی ده رچوو **قَمَنَ الْكَلْبُ (وَلَعَّ):** لستیه وه، ئاوی

خوارد وه **قَمَنَ الشَّيْءُ قَمْنًا (ضَرَبَهُ بِالسُّوْطِ أَوْ**

الْعَصَا): به قامچی یان گۆچان لیبدا **قَمَنَ الشَّاةُ وَخَوَّهَا (ذَبَحَهَا مِنْ قَفَاها):**

له دواوه سه ری بری **قَمَنَ رَأْسَهُ (قَطَعَهُ قَابَانَهُ):** په راندی و

ده ریخست، لی ئی کرده وه **قَمَنَ:** دواوه، پاشه وه

قَمُو: دهر دو ئافه تیکه ده دات له روه ک ئوای نه وهی خۆل و گلی له سه ر

ده نیشی پاش ته پووونی به باران، گه رمایه که له گه ل په که م باراندا

رووده دات و دیت

قَمُوَة: نه وهی مه لده بژێردیت، شتیکی پیش که ش به میوانیک بکری وه ک

ریزلینان

قَمِي: تاوانبار یان توهمه تبار له هاوه لان، میوانی ریژدار، نه وهی

نه نجام ده دیت وه ک ریژیک بۆ میوان، براده ری مه لیژارده و نزیک

قُمِيَة: چالیکه راوچی خۆی تیا چه شار ده دات بۆ راو

قُمِيَة: لا، خواردنیک بۆ میوان سازکرا بیت، سیفته و تاییه تمه ندی

که سیک که وا جیای بکاته وه له هاوه لان و که سانی تر، مه ریک له پشته مله وه سه ری بریت

قَمِير: زه میله، سه به ته، به رچه **قَمِيرٌ مِنَ النُّحْلِ:** پورهی ههنگ،

کورهی ههنگ، دو به ره **قَمِيرٌ مِنَ الدَّبَابِيرِ (عُش):** میلانهی

زه رده واله **قَمِيرٌ:** پیوانه یه کی دیرین و کۆنه و

نه مریدا ده کاته (16) کیلوگرام ده کات **قَمِيرٌ مِنَ الْأَرْض:** 144 گه زه

قَمِيرٌ: قه فیز، ئاسنیکه بۆ پته و کردنی سۆنده به بۆرییه وه به کار ده بری

قَمِيرِي: یارییه کی منالان **قَمِيصٌ - قَمِيصَة:** پارچه ئاسنیکه

له بابته و که رهستهی جوت و کیلان به کار ده مینری

قَمِيصًا: پاقله و گشت روه کیک و شک بوو بیته وه

قَمِيْنَة (الشَّاةُ أَوْ النَّاقَة تَذْبَحُ مِنْ قَفَاها): مه ر یان حوشر له پشته وه

سه ری بری

قَل:

قَل: که م بوه وه، که مبوو، ده گمه نبوو، دانسقه بوو

قَل الشَّيْء (نُدِرَ - نَقَصَ): که م بوو، ده گمه ن بوو، دانسقه بوو

قَل (الْقَلِيل): که م، نه ختیک، توژیک **قَلٌ مِنَ الرِّجَالِ (الْقَصِيرُ الْجُنَّة):** کورته

بالا، کورته بنه **قَلٌ بِن قَل (لَا يَعْرِفُ هُوَ وَلَا أَبُوهُ):**

خۆی و باوکی نه ناسراون **قَل:** له رزین، ده نکیک به ته نیا برویت و

لاواز بیت، نه ندازه یه کی که م و کورت **قَلَى اللَّحْمِ (أَنْضَجَهُ عَلَى الْمَقْلَة):**

سووری کرده وه، کولانی

قَلَى قَلَانَا (ضَرْبُهُ عَلَى رَأْسِهِ)؛ كِتَشَاي
به سهریا ، دای به سهریا
قَلَى قَلَانَا قَلَى (أَبْقَضَهُ وَهَجَرَهُ)؛ رقی
لی بوو، وازی لیتهنا ، ده سته برداری بوو
قَلَى الْخَمَص (خَمَصٌ)؛ برژانی
قَلَى؛ لوتکه ی شاخ ، سه رو
رووخساری، چله پوکه ی
قَلَاءٌ؛ تاوه دروستکر، گوشت برژین
له تاوه دا
قَلَادَةُ (المَوْضِعُ تَتَّخِذُ فِيهِ الْقَالِي)؛
شوینیک تاوه ی تیا دروست بکریت
قَلَانِدُ الشَّعْرِ؛ مؤنراوه ی دانسقه و
ده گهن که له فه وتان پاریزراوه به هوی
نه و تابه تمه ندیه وه
قَلَابٌ (مَرَضُ الْقَلْبِ)؛ نه خوشتی دل
قَلَاخ (صَفْرَةٌ تَعْلُو الْأَسْنَانَ)؛ به لئی
زهردی سر ددان ، زهردی ددان
قَلَادٌ؛ تالیکی زهرده ده کری به نه لقی
گواره یان نه موستله وه
قَلَادَةُ؛ ملوانکه، گهردن به ند، زریزه،
خه ناوکه، ناوی شهش مه ساره یه
به که وان ناسراون
قَلَاسٌ؛ کلاو دروستکر، خوده کهر
قَلَاشٌ؛ حيله گهر، فیلبار، جادوویاز
قَلَاسٌ؛ حوشتری تیکسمراو ، ناویکی
به رنو بلنده
قَلَاغ (شِرَاعُ السَّفِينَةِ)؛ چاروکه ی
که شتی
قَلَاغٌ؛ دروژن ، ئه وه ی ددان
مه لده کیشی، پولیس ، چینی نزم و
سووکی خانه ی ده سته لاتدار

قَلَاغٌ؛ زیپکه ی ناودهم ، پیزوکه ی
ناودهم ، نه خوشتیه که ده دات له نازهل و
کتوپر ده که ویت و ده مریت
بی نیشانه یه کی ناشکراو دیار، قوپی
قلیشاو
قَلَاغُ الْأُذُنِ؛ قلیشاوییه که له هاردو
گویدا دروست ده بیت
قَلَاغَةٌ؛ گابه ردیک له نیتو ده شتیکی
به رین و فراواندا، به ردیک له زه وی
ده ربه نری و فپی بدریت
قَلَاغَةٌ (شِرَاعُ السَّفِينَةِ)؛ چاروکه ی
که شتی
قَلَاغَةٌ؛ تویکل، تویز ، به رگی درهخت،
تویکلی دار
قَلَاغَةٌ؛ پینه که ری کونی که شتی به قیر،
پیشه ی پینه که ری که شتی
قَلَاغِلٌ؛ گورج و گول، سووک و سؤل له
سه فره رو که شتا
قَلَاغِل (القَلِيل)؛ که میت ، مه ندیک،
توزیک، نه ختیک
قَلَالٌ (أَعْمَدَةٌ تُرْفَعُ بِهَا الْكُرُومُ)؛
ده ستهک، به رچیغ ، نه ستوون،
کوله که و داریکه به له کانی دارمیوی پی
به رز ده کریته وه
قَلَالَةُ الْجَبَلِ (قِمَتُهُ وَأَعْلَاهُ)؛ چله پوی ،
لوتکه که ی، به رزاییه که ی
قَلَامَةٌ (مَاسِقَطٌ مِنَ الشَّيْءِ الْمَقْلُومِ)؛
ته لاش، کؤل، ته پیش، پیتر،
تؤلش، تؤلشه، ته پاش، تیغه ،
ته له زمی ته نک له دارو شتی تر
قَلَامَةُ الْأَظَافِرِ (قَصَاصَةٌ)؛ نینوک کهر،
نینوک که ره، نینوک بی، مه کینه ی نینوک

قَلْبِيَّةُ الْأَقْبَاطِ (مَسْكَنُ الْأَسْقَفِ): خانو

لانہی قہ شہ کان ، بنکھی قہ شہ کان

قَلْبِ: شیوہی گوی ، وہری گپرا ،

ہلگپراپاہوہ ، ناوہ ژووی کرد ، نخونی

کردہوہ ، قلبی کردہوہ

قَلْبِ الْأَمْرِ ظَهْرًا لِبَطْنٍ (إِخْتِبَرَهُ): تاقی

کردہوہ ، ہلےسہ نگاند

قَلْبِ التَّاجِرِ السَّلْعَةَ (تَبَصَّرَهَا): لی

وردہوہ ، تہ ماشای کرد

قَلْبِ عَيْنِهِ وَحَمَلَقَهُ (غَضَبَ وَتَهَدَدَ):

توہہ بوہ ، مہرہ شہی کرد

قَلْبِ فَلَانًا عَمَّا يُرِيدُ (صَرَفَهُ عَنْهُ):

سووریکستہوہ ، دلی لیتہ لکند ، رای پی

گویی

قَلْبِ اللَّهِ فَلَانًا إِلَيْهِ (تَوَفَّاهُ): کوشتی ،

گیانی دہر کرد ، روحی سپارد

قَلْبِ لِلْقَوْمِ قَلْبِيًّا (حَفَرُ): چالی ہلکند

بویان

قَلْبِ الدَّاءِ فَلَانًا (أَصَابَ قَلْبَهُ): دای

لہ دل ، دلی پیکا

قَلْبِ الْأَرْضِ لِلزَّرَاعَةِ: زہوی کیلا ، سہرو

ژووی کرد بڑ کشتو کال

قَلْبِ - قَلْبًا (كَانَتْ شَفْتُهُ مُتَقَلِّبَةً):

لیوہ کانی ہلگہ راو بوہ ، لہچ

ہلگہ راو بوہ

قَلْبِ فَلَانٍ (شَكَا قَلْبَهُ): ہاوری دلی کرد ،

ژان و نیش گہی بہ دلی

قَلْبِ الدَّابَّةِ: دلی نہ خو شہکوت و مرد

قَلْبِ الْأَمْرِ بِفَعْلِهِ (نُظِرَ فِي عَوَاقِبِهِ):

بیری لہ دوا رڈ کردہوہ ، ہلےسہ نگاند و

بیری لہ دہر نہ نجامی کردہوہ

قَلْبِ صَفَحَاتِ الْكِتَابِ: پہرہ کانی

ہلہ دایوہ

قَلْبِ يَدِهِ (تَنَدَّمَ): پہ شیمان بوہوہ ،

دہستی دا بہ یہ کدا

قَلْبِ: گویان ، گویین ، پیچہ وانہ کردن ،

ناوہ ژوو کردن ، ہلگپراپاہوہ ، کروک ،

ناخ ، نازاہتی ، نہ ترسی ، گوشتاخی ،

ہیز ، ناوہ راست ، ناوہ ند ، چہق ، دل ،

پالفتہ و پاکی مہرشتیک

قَلْبِ الْجَوْرِ (لُبِ): کاکلہ ، ناوکی گویزی

پاککراو

قَلْبِ: ناوکروکی دار ، بازنی بچووک ،

مارپی سپی

قَلْبِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَوِ النَّخْلَةِ (قَلْبُهَا):

ژیرہ کھی ، بنکہ کھی

قَلْبِ (الكثير الثَّقَلِ): فرہ ہلگہ راوہ ،

نقد ژیرو ژوورکراو

قَلْبِ - قَلْبًا: قَلَابُ: بی بار ، نڈرگوپی ،

یہ کیٹک لہ سہر بارو حالتیک نہوہستی ،

رڈرگر

قَلْبًا وَقَالِبًا: بہ دل و بہ گیان

قَلْبِيَّةُ (الْجَنَظَةُ الْمَسْلُوقَةُ): دانولہ ،

گہنمی کولو

قَلْبِيَّةُ: نہ خو شہی ، ناساگی ، نہ خو شہیک

خاوہ نہ کھی کہ سیفی سہر جی بکات

قَلْبِيَّةُ: بۆپہ ، کہ مؤلہ ، چلہ بۆ ، گؤزہ ،

دیزہ ، کؤمہ ل و گروہنیک لہ خہ لکی

قَلْبِيَّةُ السَّيْفِ: زیو یان ہر کانزایہ کی

دی بہ دہ سک و مہ چہ کدانی شمشیرہوہ

قَلْبِيَّةُ (نَهْضَةٌ مِنْ مَرَضٍ أَوْ قَسْرٍ - الْعُدَّةُ):

ہلہ سانہوہ ، چاکبوونہوہ ، خو گرتنہوہ

لہ دواۓ نہ خو شہی یان ہہ ژاری ، لہرژین ،

داجلہ کین

قَلْبِيَّةُ: کہ می ، کہ میتی ، واژووی ژوریہ ،

بچووکی ، نیازمہندی

قَتَّأ - قَتَّأ: تَكْجُوو ، شَيُوا ، نَالَوَز بُوو
 قَتَّأ فَلَانْ (قَلَّ لَحْمُهُ) : كه م گوشت بوو
 قَتَّأ السَّيْلُ : چال و كوئيكه له به رديكدا
 ناوی تيا كز بوييته وه
 قَتَّأ (النُّقْرَةُ فِي أَرْضٍ أَوْ بَدَنٍ) : چال و
 كون له زهوی يان جه سته دا
 قَتَّأ: مابه يني نيوان هـ ر دوو لای
 سمیل
 قَلَح - قَلَحاً : ددانه کانی زهر دبوو ،
 ددانی زهر د هـ لگه را
 قَلَحَ صَفْرَةٌ ثَعْلَوِ الْأَسْنَانَ : به لعی
 زهر دی سهر ددان ، زهر ديبه که له سهر
 ددان دروست ده بیت
 قَلَحَ : ددان زهر د، ددان به لقاوی
 قَلَحَ (الْجَمَارُ الْمَسْنُ) : گوید ریژی پیر ،
 پیره که ر
 قَلَحَ (الثَّوبُ الْوَسِخُ) : جلو به رگی
 چلکن و پیس
 قَلَحَ : به لعی زهر دی سهر ددان
 قَلَحَتْ - قَلَحَتْ أَسْنَانُهُ (كَانَ بِأَسْنَانِهِ
 قَلَحَ) : ددانی به لعی گرتبوو، ددانه کانی
 زهر دبوو بوون
 قَلَحَ الشَّجَرَةُ (قَلَعَهَا) : داره که ی له بن
 ده رکتشا ، هـ لی کتشا
 قَلَحَ بِالسَّوْطِ : به قامچی توند لیی دا
 قَلَدَ الْجَبَلِ (قَتَّلَهُ) : بایدایه وه، مؤنیه وه
 قَلَدَ الْمَاءَ وَنَحْوَهُ : ناوه که ی
 له حه وزه که دا کز کرده وه، په نگی
 خواره وه
 قَلَدَ الْحَمَى فَلَاناً (أَخَذَتْهُ كُلَّ يَوْمٍ) :
 هـ موو روژیک تا گرتی ، له رزو تا گشت
 روژیک هات به سهریا

قَلَدَ الزَّرْعَ (سَقَاهُ) : ناویدا ، ناوی کرده
 سهر
 قَلَدَ الْقَلَادَةَ (جَعَلَهَا فِي عُنُقِهِ) : کردیه
 ملی
 قَلَدَ الْعَمَلَ (فَوَضَهُ إِلَيْهِ) : کاری پی
 سپارد ، کارو فرمانی خسته نه ستوی
 قَلَدَ الدِّينَ (سَلَّمَهُ إِلَيْهَا) : دایه وه ده ستی ،
 پیی سپارده وه ، بزیگه را نده وه
 قَلَدَ الْبَعِيرَ (جَعَلَ فِي عُنُقِهِ خَبْلاً يُقَادُ
 بِهِ) : په تیگی کرده ملی و رایکتشا
 قَلَدَ فَلَاناً : چاوی لیکرد ، هاوکارو
 ره فتاری دوو یاره کرده وه ،
 په پیره ویکرد ، لاسایی کرده وه
 قَلَدَ الشَّيْءَ (لَوَاهُ) : لوولی کرد ، بایدا ،
 نوشتانیه وه
 قَلَدَ (النَّصِيبَ مِنَ الْمَاءِ) : به شه ناویک ،
 به شیک ناو
 قَلَدَ (السَّوَارَ الْمَقْتُولَ مِنْ فِضَّةٍ) : بازنی
 زیو
 قَلَدَأ: حوشتریکی گهر دن دریز
 قَلَدَهُ السَّيْفُ (جَعَلَ حِمَالَتَهُ فِي عُنُقِهِ) :
 شمشیری کرد به قه دیا ، کردیه ملی
 قَلَدَهُ مُنْصِباً (ثَوَلَاهُ) : فرمانی کرده
 نه ستوی ، دایمه زان ، کارو فرمانی پی
 سپارد
 قَلَدَهُ فِي كَذَا (تَبِعَهُ مِنْ غَيْرِ تَأَمُّلٍ) :
 په پیره وی کرد ، لاسایی کرده وه ، چاوی
 لیکرد
 قَلَدَهُ بِقَصْدِ السُّخْرِيَّةِ : ده می لیخوار
 کرده وه ، لاقرتی پیکرد ، پیی رابوارد
 قَلَزَ الْجَرَادُ (رَزَذَبَهُ فِي الْأَرْضِ) :
 کلکی کرد به نیو زه ویدا ، کلکی له زه ویدا
 چه قاند

قَلَرُ فَلَانْ (عَرَجَ): شه‌لیبو، گت‌پوو
 قَلَرُ الْعَصْفُورِ وَنَحْوَهُ (وَشَبَّ): قونه قون
 رژی به‌پتوه
 قَلَرُ بِالشَّيْءِ (رَمَى): مه‌لیدا، توپیدا،
 فیریی دا
 قَلَرُ فَلَانْ (ضَرَبَهُ): لئیدا، دایگرتوه
 قَلَرُ: لاوازیبو، کزبو، ناتوانابو
 قَلَرُ: پیاویکی توندو تیژو ره ق، مس
 قَلَرَمُ فَلَانْ (صَحَبَ): مه‌راو هوریای
 به‌ریاکرد، قاووقیژی کرد
 قَلَرَمُ الشَّيْءِ (اِبْتَلَعَهُ وَالثَّهْمَةَ): قوتیدا،
 مه‌لی لووشی
 قَلَرَمُ: شاریکی دیرینه له (سویس)
 بنیادنراوه مه‌روه‌ها به‌ده‌ریای
 سووریش ده‌لین ده‌ریای (قَلَرَمُ)
 قَلَسَ (خَرَجَ مِنْ بَطْنِهِ إِلَى قَمِهِ طَعَامًا أَوْ
 شَرَابًا): میتلجیدا، رشایه‌وه، قولپی‌دا،
 دلی تیکه‌ل‌هات و رشایه‌وه
 قَلَسَ الْإِنَاءُ وَنَحْوَهُ (فَاضَ): پریوو، لی
 رذا، سه‌رریژی کرد، سه‌ری کرد، لیوان
 لیو بوو
 قَلَسَ الطَّعْنَةُ بِالْإِدْمِ (أَخْرَجَتْهُ): خوینی
 لپینا، خوینی ده‌ریه‌راند
 قَلَسَ فَلَانُ قَلَسًا (أَكْثَرَ مِنْ شَرْبِ
 الْبَيْتِ): مه‌ی و باده‌ی زور خوارده‌وه
 قَلَسَ الرَّجُلُ (سَجَدَ): کړنووشی برد،
 سه‌ری نه‌ویکرد
 قَلَسَ لِفَلَانٍ (وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى صَدْرِهِ
 وَخَضَعَ لَه): ده‌ست له‌سه‌ر سینه بوو
 بزلی، ده‌ستی نایه سه‌ر سینه‌ی و
 ملکه‌چی بۆ نواند
 قَلَسَ فَلَانُ: ده‌فی لیداو گورانی گوت،
 به‌یارییبه نه‌فس هتورکه‌ره‌وه‌کان
 یاریکرد، رایبواد

قَلَسَ فَلَانًا (اَلْبَسَهُ الْقَلَنْسُوتَ): میزه‌ری
 کرده سه‌ر، کلای له‌سه‌ر کرد
 قَلَسَ (قِيءَ): تیلنج، میتلنج، رشانه‌وه،
 قولپ، قَرپ، ئیق هاتنه‌وه، دل
 پیکاهاتن، غه‌لین، له‌ه‌قدان،
 به‌قدانه‌ویه‌کی به‌ته‌کانه که‌له‌دل
 تیکه‌ل‌اتنه‌وه به‌یا ده‌بی
 قَلَسَ الظِّل: سیته‌ر گه‌رایه‌وه،
 کشایه‌وه، داکه‌وته‌وه، هاته‌وه
 قَلَسَ الشَّيْءَ - قَلُوصًا (لَدَائِي وَإِنْضَمَّ):
 نرم بو‌وه، هاته‌ویه‌که، هاته
 خواره‌وه
 قَلَسَ الثَّوْبَ بَعْدَ الْغَسْلِ (إِنكَمَشَ
 وَقَصُرَ): کرژ بوو، کرژ بوو، چویه‌که،
 ته‌سک بو‌وه
 قَلَسَ الْبَيْرُ أَوْ الْقَدِيرُ (ذَهَبَ أَكْثَرُ مَائِهِ):
 ناوه‌که‌ی مه‌لچو، له‌بری رژی
 قَلَسَ الْقَوْمُ (اجْتَمَعُوا فَسَارُوا):
 به‌کۆمه‌ل رژیشتن، به‌یه‌که‌وه چوین
 به‌پیکه‌وتن
 قَلَسَ الرَّجُلُ (ذَهَبَ): رژی، رژیشت،
 چو به‌پتوه
 قَلَسَ (قَبَضَ): گرژی کرد، میتنایه‌وه
 به‌که
 قَلَسَ النَّاقَةُ (أَسْرَعَتْ - اسْتَمَرَّتْ فِي
 مَضِيِّهَا): په‌له‌ی کرد، خیرای کرد،
 گودج و گۆل چوو به‌پتوه،
 له‌به‌پتوه‌بوونیدا به‌رده‌وام بوو
 قَلَصَةُ الْبَيْرِ (الْمَاءُ يَجْمَعُ فِيهَا وَيَرْتَفِعُ):
 ناو له‌بیریکدا به‌قی تا لیو ده‌می
 بیره‌که به‌رزیبیته‌وه
 قَطَط (أَذْرَعَ - قَتَعَ): قوپی، ورکه
 بۆست، رذانی ریخۆله بۆ ناوگون

قَلْع - قَلْع (إِسْتَأْصَلَ - إِنْقَلَعَ): دهري
 مینا ، مه لیکه ند ، مه لی کیشا ،
 مه لکه نرا ، دهرهات
قَلْع الْوَالِي فَلَأْأَ عَزَلَهُ: لایبرد ،
 له کاری خست ، دوریخسته وه
 له کاره کی
قَلْع الرَّاكِب - قَلْعًا: له سر زینه که
 جیگر نه بوو
قَلْع الْمَصَارِعُ لَمْ يَثْبُتْ قَدَمُهُ عِنْدَ
الَصَّرَاعِ): له کاتی زورانبازیدا قاجی
 چه سپاوو جیگر نه بوو
قَلْع: مه لکه ندن ، دهره مینان ،
 دهرکیشان ، ته شوئ ، نانه به ره
قَلْع: شله په تی ، له ق ، که وده ن ، گیل ،
 که مژه
قَلْع (الرَّجُلُ الْقَوِيُّ الْمَشِيْ): پیاویتی
 تیرپه وی خیرا
قَلْع: چاروکی که شتی ، روزی
 نیشتنه وهی له رزو تا ، به روانکه ،
 به کیک نه توانیت له سر پشته نه سپ
 خوی رابگریت
قَلْع: خوین ، که پی
قَلْع الْحَمَى (يَوْمُ زَوَالِهَا): روزی
 نیشتنه وهی له رزو تا
قَلْعَة: قه لا ، که لا ، په ناگا ، که لات ،
 سه نگر ، خانویه کی قایمه به شوینتیکی
 به رزه وه ، شوینی یاخی و سهخت
قَلْعَة (فِي الشَّطْرَنْجِ): له گمی
 شه تره جدا پی پی ده گوتریت قه لای
 شه تره نچ
قَلْعَة: تاوی ، ته له به رد ، گاشه به رد ،
 تاوژر ، مه تاری گوره

قَلْعَة: پیاویتی کزو لاوان ، به کیک
 له سر زین خوی رانه گریت ، مال و
 سامانیک نه مینتته وه ، مالی ناجیگیر ،
 دهره ختی له بن مه لکیشراو
قَلْعَة: قزلوول
قَلَفَ الشَّجَرَةَ وَغَيْرَهَا - قَلْفًا نَزَعَ عَنْهَا
قَشْرَهَا): تویکه کی لیکرده وه ،
 پاکی کرد
قَلَفَ الظُّفْرَ (إِفْتَلَّه مِنْ أَصْلِهِ):
 له بته وه دهري مینا
قَلَفَ الْخَاتِنُ الْقُلْفَةَ (قَطَعَهَا): پیستی
 چووی بپی ، سوننه تی کرد
قَلَفَ الدِّنَّ وَنَحْوَهُ (نَزَعَ غُطَاءَهُ):
 به رده که سی لایرد
قَلَفَ السَّفِينَةَ (أَعْدَاهَا وَسَدَ خِلَالَهَا
بِالْيَلِيفِ وَالْقَارِ): به قبر کون و ناته واوی
 که شته کی گرت
قَلَف - قَلْفًا: سوننه یان خه ته نه
 نه کراپو ، پیستی خه ته نه ی گوره بوو
قَلَفَ السَّفِينَةَ (قَلَفَهَا): قیری
 تیه لسوو ، قیری تی ناخنی
قَلَفَ الْمَوْضِعَ الْخَشَنَ - الْقَشْرَ مِنَ
الشَّح: شوین و جینگه به کی زیرو رهق ،
 تویکلی دار
قَلْفَة - قَلْفَة (جِلْدَة عَضْو الثَّنَاسِلِ):
 پیستی چووک ، چه رمی نه ندای
 نیرینه به که سوننه ده کری
قَلْفَع: نه وپارچانه ی له ناسنی
 سوره وکراو ده بیته وه له کاتی لیدان و
 کوتینیدا ، قوریک گهر ناوی تیا نه بیت
 وشک ده بیت و قلیش قلیش ده بیت
قَلَقَ (أَفْلَقَ الشَّيْءَ حَرْكَهُ): جولانی ،
 بزوانی ، له قی کرد

قَلَقَ الْهَمُّ وَغَيْرُهُ فَلَانًا (أَزْعَجَهُ)؛

هم‌راسانی کرد، بی‌آزاری کرد،
وهرسی کرد

قَلَقَ (إِضْطَرَبَ وَالْزَعَجَ)؛ په شوکا ،
شپړزه‌بوو، شپوا ، نه‌یتوانی له‌شوینو
جگه‌په‌کدا جتگير ببيت ، له‌سه‌ریارو
حالین را نه‌ما

قَلَقَ؛ په شوکان ، شپړزه‌بوون، شپوان،
بی‌آزاری، نارام نه‌مان ، بی‌آرامی،
وه‌پس بوون ، دودلی ، رارایی،
دل‌راوکی، سی‌و‌دوکاری

قَلَقَ؛ شپړزه ، شپواو، ټی‌کچوو،
بی‌آرام ، له‌ق ، موله‌قه، جوول‌و
قَلَقَاس؛ روه‌کټکه ده‌کړیت به‌چیشته‌و
ده‌خوریت

قَلَقَلَ فِي الْأَرْضِ (ضَرَبَ فِيهَا)؛ زه‌وی
مه‌لکه‌ند، چالی کرد، روچوو به‌نیویدا
قَلَقَلَ الشَّيْءَ (حَرَّكَه)؛ جوولاندي ،
بزواندي، هینایه له‌رزو جووله

قَلَقَلَ الْجَزَنُ دَمْعَهُ (أَسَالَهُ)؛ خه‌م‌و
خه‌فته فرمی‌سکیان رژاند

قَلَقَلَ - قَلَقَلَانُ؛ دره‌ختیکه له‌مه‌نار
ده‌چیت و ده‌نکیکی ره‌شی لووسی خړ
ده‌کړیت و به‌نه‌ندازه‌ی بیه‌رک ده‌بیت
قَلَقَلَةً (فِي عِلْمِ التَّجْوِيدِ)؛ له‌زانستی
چونیه‌تی خویندنه‌وه‌ی قورنانی پیر‌ژدا
به‌پینج بیت ده‌وتریت که‌بریتین له‌(ب ،
ج ، د ، ط ، ق)

قَلَمَ الْعُودَ وَنَحْوَهُ (قَطَعَ مِنْهُ شَيْئًا)؛
مه‌ندیکی لی‌بری ، لی‌ی قرتاند

قَلَمَ الْقَلَمَ وَنَحْوَهُ (بَرَاهَ)؛ قه‌له‌مه‌که‌ی
دایا ، تاشی ، تیژی کرد

قَلَمَ الظُّفْرَ وَنَحْوَهُ (قَصَّ مَا طَالَ مِنْهُ)؛
نینوکی کرد، لی‌ی بری ، نه‌وه‌ی دریز
بوویو بری

قَلَمَ الشَّجَرِ؛ مه‌لیپاچی ، سه‌ریوتی کرد
قَلَمَ (يَرْاعَةَ)؛ خامه ، پیتنوس، قه‌له‌م ،
سه‌رتوو، سه‌رشیر، تووژگ، خاو

قَلَمَ حَبْرٍ؛ پاندان ، قه‌له‌م نووچ ، نووچ
قَلَمَ رِصَاصٍ؛ قه‌له‌می ره‌ش ، قه‌له‌می
قورقوشم

قَلَمَ كُوبِيهِ؛ قه‌له‌می مؤر
قَلَمَ حَدِيدٍ؛ قه‌له‌می ناسن
قَلَمَ لِلزَّرْعِ؛ توول، شوول، قه‌له‌م
قَلَمًا (قَالَ مَا - نَادِرًا)؛ به‌ده‌گمه‌ن ،
زورک‌م ، به‌که‌می

قَلَسَهُ (أَلْبَسَهُ الْقُلُوسَةَ)؛ ته‌پله‌ی
کرده‌سه‌ر، کالو‌یان می‌زه‌ری نایه‌ سه‌ر
قُلُوسَةً؛ ته‌پله ، کالو، کالوقوچ،
تاقله، کولاف، مینا ، فینا، شتیکی
ته‌نکی گرده ده‌کړیته سه‌رو سه‌ریچی
له‌سه‌ر ده‌به‌ستری

قَلَوُ (تَحْمِير - حَمَص)؛ سووره‌وه کردن،
سوورکردنه‌وه، برژاندن

قَلَوُ؛ سووک و سانازی مه‌رشتیک ،
نازه‌لیکی پته‌و له‌رویشته‌ندا، تفت ،
ترش

قَلَوُص؛ حوشتی تی‌کسمراوی چوست و
چالاک ، به‌چکه‌ی حوشت‌مورخ
قَلَوُص؛ حوشتی‌کی گه‌وره‌و زله ،
تیروکه‌وانتیک له‌کاتی راکیشاندا بترازی‌و
مه‌لکه‌پیت‌وه

قَلَوِي (لَهُ خَصَائِصٌ قَلَوِيَّةٌ)؛ تفتی ،
تفتکراو، تفت

قلى (حَامِض - حَرِيف): تفت ، ترش
 قَلِيْب (الْبُر): بىر ، بىرىكى دىرىن و
 كۆن
 قَلِيَّة: خواردنى سوره وه كراو ،
 شله يه كه له گزشت و جگه دروست
 ده كرىت ، خه لوه تگاي قه شه
 قَلِيْد (مَقْلُوْد - مَقْشُوْل): بادراو ، هونراوه
 قَلِيْد: كه نجينه
 قَلِيْس: مه نگوين
 قَلِيْط: گون قوْز، قوْزى ، خۆبه زلزان ،
 لووتبه رز
 قَلِيْف (الْفَاكِهَة الْمُجَفَّفَة): ميوه ي
 وشك كراو ، وشكه ميوه
 قَلِيْل: كه م ، نهخت ، توْز ، بارىك ،
 له ر، لاواز، بووده له، چرووساوه ، بهش
 نه كرىو ، ناته واو
 قَلِيْل الْحَيَاء (صَفِيْق الْوَجْه - وَقْج):
 بى شه رم ، بى تابىرو ، چاو قايم
 قَلِيْل الْأَدَب (غَيْر مُؤَدَّب وَمُهَذَّب):
 به دپه وشست ، په روه رده نه كراو ،
 ناپه روه رده كراو
 قَلِيْل الْوُجُوْد (نَادِر): ده كمه ن ، زۆر كه م
 قَلِيْل الْكَلَام: كه م دوو ، مه گز،
 شه رمىوون، دژدوو، كه سىكه كه م بدوى
 قَلِيْل الْخَيْر: بى خىر، كه م خىرو بىر
 قَلِيْلًا: كه م ، كه ملىك، به ده كمه ن، توْزه
 توْزه ، كه م كه م ، نهخته نهخته
 قَم
 قَم (كَنَس): گسكىدا ، جاپوى دا
 قَم الشَّيْء (جَفَأ): وشكى كرد ،
 وشكبوو
 قَم شَارِبَه (إِسْتَأْصَلَه): له بن ده رمى مينا

قَمَّ مَا عَلَى الْمَائِدَةِ (أَكَلَه): ماشيه وه ،
 خواردى ، هيجى له سه ر به جى نه هيشت
 قَمَاح: نه خوشيه كه ده دات له نازه ل و
 واز له ناو خواردن ده هينيت
 قَمَاح: حوشترىك بچيته سه ر ناوو
 سه رى به رزىكات وه و ناوه كه ي
 نه خواته وه
 قَمَاح (بَائِع الْقَمَح): كه نم فروش
 قَمَار (مُقَامَرَة - مَيْسَر): قومار كردن ،
 يارى، چن يارى كردنىكى تايبه تى به
 له سه ر پاره ده كرى
 قَمَاس (الْفَوَاص): ژىر ناوكر
 قَمَاط (خَرْقَة عَرِيضَة يُلْفَ بِهَا
 الْمَوْلُود): ده سرازه ، قومات ، قوناخه ،
 پارچه قوماتىكى به رينه منالى
 پنده پچرى
 قَمَاط: دز ، جه رده ، دروستكەرى
 ده سرازه قوماتى منالان
 قَمَاط: دز ، جه رده ، ده سترى
 قَمَاطَة (حَنَّاك): ملبه ستنى تاوانبار،
 چه له مه
 قَمَاطِر (الْمُجْتَمِع الْمُتَقَبِّض): گرز بوو،
 گردى كرزىو
 قَمَاقِم: كه وره يه كى به خشنده و
 ميه ره بان
 قَمَامَة (كُنَاسَة): گسكراو، خؤل،
 جاپودراو
 قَم (الْمَكَانُ ثَقِيْم فِيْهِ الْمَاشِيَة حَتَّى
 تَسْمَعَن): شويْن و جىگه يه ك نازه لى تيا
 مۆل بدى مه تا قه ل و بىى، شويْتى
 دابه سته
 قَمَامَة (الْغَضَبُ وَالذَّعَة): به فه پو پىتى ،
 خۆشگوزه رانى

قَمَاتِ الْمَاشِيَةِ (سَمَنْتَ)؛ قَهْلَه وِبوو،

تَنَكْسَمَ رَاوِبوو، كُوشْتِي كُرت

قَمَاتِ الرَّجُلِ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ)؛ تِيأِي

مَاهِوَه، جِيئِنْشِيْن بُوو، هَلِيدَا

قَمَةً (أَعْلَى كُلِّ شَيْءٍ)؛ لَوْتَكِه، بَان،

سَهْر، تَهْلَه، مَلَه، پُؤْهَه، سَهْرَه پُؤْهَه،

قَوچَكِه

قَمَةُ الرَّأْسِ؛ تَهْلَه سَهْر

قَمَةُ؛ سَهْرَه نَوَيْلَك، سَهْرَه گُورْدَان

قَمَحَ عَنِ الْمَاءِ (رَفَعَ رَأْسَهُ عَنْهُ رِيًّا أَوْ

كِرَافَةً)؛ سَهْرِي بَهْرَزْ كُردَه وَه لَه سَهْر

نَاوَه كِه بَه مَوِي تِيَر خَوَارْدَنَه وَه يَان رِق

لِيَبُوونَه وَه

قَمَحَ (حَنْظَلَةٌ - بُر)؛ كِه مَن،

دَانَه وَيَلَه يَه كِي دَه نَك وَرْدَه وَ دَه كُرت

بَه نَان وَ ...

قَمَحَةُ؛ دَه نَكِه كِه مَن

قَمَحْدَوَةٌ؛ نِيَسْ كِي كِي دِيَار وَ بَه رَزَه

لَه كُوتَايِي وَ پِشْتَه سَهْر دَا

قَمَحِي؛ كِه مَن رَه نَك

قَمَدَ (أَبَى وَ تَمَنَعَ)؛ نَكُوْلِي كُرد، رَا زِي

نَه بُوو، رِيگَه ي كُرت

قَمَدَ - قَمَدَا (طَالَ جَسْمُهُ)؛ جَه سَتَه ي

بَا لَو دَرِيژ بُوو، بَا لَوِي هَلْچُو بُوو

قَمَدَ - قَمَادَ (غَلِيظٌ)؛ نَه سَتُوور، سَتُوور،

سَتُوور وِو كُوور، سَتُوو كُوور، تِيَر، قَهْوِي،

قَانَج، مَه قَه تِي، كَلْفَت، شَتِيكِه تَه نَك

نَه بِي

قَمَر - قَامَر (لَعَبَ الْمَيْسِرِ)؛ قَوْمَارِي كُرد،

كِه مَه وَيَارِي كُرد

قَمَرُ الرَّجُلِ (غَلَبَهُ فِي الْقَمَا)؛ لَه قَوْمَار دَا

لِي تِي بَرْدَه وَه

قَمَرُ الرَّجُلِ مَالَةً (سَلَبَهُ إِسَاءَةً)؛ مَالَه كِي

بَرْد، تَا لَانِي كُرد

قَمَرُ الشَّيْءِ (إِسْتَدَّ بِيَاضَهُ)؛ زَقَر

سِي بُوو، سِي وَ بِيگَه رْد بُوو

قَمَرُ الرَّجُلِ (بَصَرُهُ مِنَ الثَّلْجِ وَلَمْ يَبْصُرْ

فِيهِ)؛ چَاوِي رِيَشْ كِه وَ پِيَشْ كِه ي كُرد،

لَه بَه فَرَا نَارِي چَاوِي رُوِي، نَابِيْنَا بُوو

قَمَرُ الْقَمَرِ (اسْتَدَارَ بِخَطِّ دَقِيقٍ قَبْلَ أَنْ

يَمُتْلِيَهُ)؛ لَه سَهْر يَه كِه مِي تِي رِيك وَ رَا سَت

خَرِي بُوو بَه ر لَه وَ ي پَر بِيَت

قَمَر؛ مَانَك، مَه يَف، مَه ر مَه سَارَه يَه كِه

بَسُوو رِي تَه وَه لَه دَه وَ رِي مَه سَارَه يَه كِي تَر

قَمَرُ الدِّينِ (مَفْجُونُ الْمَشْمَشِ)؛ نَانَه

قَه يَسِي، شِلَان، شِلَانَه

قَمَرُ صِنَاعِي؛ مَانَكِي دَه سَتَكُرد،

تَه نِيَكِه دَه هَاوِيژ رِيَت بُو بُو شَايِي

نَا سَمَان وَ زَانِيَارِي كُزْدَه كَاتَه وَه وَ

دَه يَنِيژ رِيَت بُو بَنَكِه وَ بَه سَتَه كَانِي

سَهْر زَه وَ ي وَ لَه پَه يَوَه نَدِييَه نِيژ كِه يِيَه

دَه نَكِي وَ وَيْتَه يِيَه كَانْدَا بَه كَارْدَه هِي تَرِي وَ

يَه كِه مَ مَانَكِي كِي دَه سَتَكُردِي ش لَه (4/ي

نَوَكْتُو بَه ي سَالِي 1957 دَا هَلْدَرَا بُو

بُو شَايِي نَا سَمَان

قَمَرًا (تَحَيَّرَ الْبَصَرُ مِنَ الثَّلْجِ)؛ چَاو

رِيَشْ كِه وَ پِيَشْ كِه كُردن لَه بَه فَرْدَا

قَمَر؛ رُوونَاك، رُوْشَن، مَانَكِه شَه وَ

قَمَرَاءَ؛ تِيَشْ كِي مَانَك

قَمَرَان؛ خُوْرُو مَانَك، رُوژُو مَانَك

قَمَرَةٌ؛ سِي پِي تِيَه كِي تَه وَو، نَه وَ يَه پِي

سِي، سِي پِي تِيَه كِي رُوو بَه سَه وَ زِي، مَانَك

لَه شَه وَ ي (13/ي دَا

قَمَرِي (ضَرْبٌ مِنَ الْحَمَامِ مَطْوُوقٌ حَسَنٌ الصَّوْتُ؛ قَوْمِي، کو کوختی، کۆتره باریکه، جۆره کۆتریکه له کۆتره گچکه تره

قَمَرِيَّةُ (النَّافِذَةُ الصَّغِيرَةُ - عَرِيْشٌ؛ په نجه ره به کی پچوک، گچکه په نجه ره، گه پر

قَمَرُ الشَّيْءِ (أَخَذَهُ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِهِ)؛ به سه ری په نجه کانی گرتی

قَمْرَةٌ؛ ته پۆلکه یه ک وه ک نیشانه و هیمایه ک بۆ رینگه، تو یکلای دانه وێله

قَمَسَ (غَمَسَ)؛ نقومی کرد، نقوم بوو، له ناوی مه لکیشا

قَمَسَ؛ گه وهی ریزدار

قَمَسَ (فِي الْمَسِيحِيَّةِ)؛ لای گاوه کان به کێکه له پله کانی که نیسه و وشه که ش (یۆنانیه)

قَمَشَ (جَمَعَهُ)؛ کۆنه و پرۆپیتالی کۆکرده وه، شروشینتالی لیکدا

قَمَشَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ مِنْ هَاهُنَا وَهَاهُنَا)؛ لێره و له وی کۆیکرده وه، گردی کرد وه لێره و له وی

قَمَشَ الرِّيحُ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ (جَمَعْتُهُ)؛ رایمالی، مالی، گسکیدا، رووته نی کرد، کۆیکرده وه

قَمَشَ (رَدِيءُ كُلِّ شَيْءٍ)؛ خرابی مه رشتیک، نابارو جۆری مه رشتیک

قَمَسَ (وَتَبَّ وَتَقَرَّ)؛ هه ستایه سه ره پی و رایکرد، هه لی تیزان، فجوقی کرد، تیی

ته قان، بۆی ده رچوو

قَمَسَ مِنْ (تَقَرَّ وَأَعْرَضَ)؛ خۆی راپسکان، له دهستی ده رچوو،

فرته ی کرد، ده ره پی

قَمَسَ الْبَحْرُ السَّفِينَةَ (حَرَكَهَا حَتَّى كَأَنَّهَا بِعَيْرِ يَرْكُضُ)؛ که شته که ی

جیولاند وه ک غار بدات

قَمَسَ الْفَرَسَ وَغَيْرَهُ (رَفَعَ يَدَيْهِ وَعَجَنَ بِرِجْلَيْهِ)؛ سمکۆلی کرد، ده ست

به زه ویا دانی نه سپ و مه لکۆلینی

قَمَسَ فَلَانًا (أَلْبَسَهُ الْقَمِيصَ)؛ کراسی له بهر کرد، کراسی کرد بهر

قَمَسَ (وَكُضَ)؛ هه لئیزان، راکردن، تیتته قان

قَمَطَ - قَمَطًا (شَدَّ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ)؛ پێچایه وه، کردی به مه لۆتکه، قۆناخه ی کرد

قَمَطَ الْمَوْلُودَ (ضَمَّ أَعْضَاءَهُ إِلَى جَسَدِهِ وَلَفَّهُ بِالْقِمَاطِ)؛ قوماتی کرد، کردی به مه لۆتکه، توند پێچایه وه

قَمَطَ الْأَسِيرَ (جَمَعَ بَيْنَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ بِعَبْلٍ)؛ ده ست و قاچی به پهت به ست وه

قَمَطَ الْإِبِلَ (جَعَلَهَا قَطَارًا وَاحِدًا)؛ به یه ک ریز به دوی یه ک ریزی کردن

قَمَطَ الثُّوبَ (ضَيَّقَ وَسَطَهُ أَوْ أَسْفَلَهُ حَتَّى يَلْتَصِقَ بِالْجَسَمِ)؛ ناوه پاسه و

خواره که ی ته نگ کرد هه تا به گیانیه وه بنووسی

قَمَطَرُ الشَّيْءِ (اجْتَمَعَ)؛ کۆبو وه، گردبو وه، به کی گرت

قَمَطَرُ الْعَدُوِّ (هَرَبَ)؛ رایکرد، مه لهات

قَمَطَرُ الْقَرْبَةِ وَنَحْوَهَا (مَلَأَهَا)؛ پرێکرد

قَمَطَرُ (مَاتَصَانٌ فِيهِ الْكُتُبُ)؛ کتیبدان، کتیبخانه، پارێزهری کتیب و په رتوک

قَمَطَرِيرٌ؛ رۆژنکی پر نه شکه نجه و تاریکی و مه یه ته

قَمْعَ (صَرْفَهُ عَمَّا يُرِيدُ): بیده‌نگی کرد،

دهمکوتی کرد، وازی پی لیهیتنا، دای

مرکانه‌وه، کوژانه‌وه

قَمْعَ قُنْأً: سه‌رکوتی کرد، کیشای

به‌ته‌پلی سه‌ریا، ریگه‌ی له‌خواستو

داوای گرت، ملکه‌چو سه‌رشوپی کرد

قَمْعَ الْبَرْدِ النَّبَاتِ (أَحْرَقَهُ):

سووتاندی، خرابی کرد

قَمْعَ سَمْعَهُ لِفُلَانٍ (أَنْصَتَ لَهُ): گویی بۆ

گرت، گویی بۆ مه‌لخست

قَمْعَ مَا فِي الْإِنْسَاءِ (شَرِبَهُ أَوْ أَخَذَهُ):

خواردیه‌وه یاں بردی

قَمْعَ الْكُتُبِ وَنَحْوَهَا (أَخَذَ خِيَارَهَا وَتَرَكَ

رِذَالَهَا): باشه‌کی بردو خرابه‌کی

به‌جیه‌بشت

قَمْعَ الْمَرْأَةِ بَنَائِهَا بِالْحَنْأِ: سه‌ری

به‌نجه‌کانی به‌خه‌نه سووریکرد

قَمْعَ الْبُسْرَةِ وَنَحْوَهَا (أَزَالَ

قَمْعَهَا): قنچکه‌کی لابرد، لیتی

کرده‌وه

قَمْعَ الْفَرْسِ (هَانَهُ): ترسا، راجله‌کی

قَمْعَ - قَمْعَ (أَلَا تَوْضِعُ عَلَى فَمِ الْإِنْسَاءِ):

ره‌حه‌تی، شتیکی دهم پانی کلک

ته‌سکه نه‌وتو شتی شلی پی تیده‌کری

بۆ نه‌وه‌ی که‌نه‌ری

قَمْعَ الْخِيَاطَةِ (كَشْتَبَانَ): نه‌نگوستیله،

نه‌نگوستیله‌ی درومان

قَمْعَ السَّجَارَةِ (عَقَبَ): ئاغزه،

قنگه‌جگه‌ره، قونچکه‌جگه‌ره

قَمْعَ السَّكَّرِ (قَطَعَهُ): کتۆ شه‌کر

قَمْعَ الدَّوَاءِ: شاف، شتیکی بارییکه

له‌هیتندی درومان دروست ده‌کری و بۆ

داب‌زینی تا یاں مه‌ندی نه‌خوشی

به‌کارده‌هینری و له‌ریگه‌ی کۆمه‌وه

به‌کارده‌هینری

قَمْعَ: ئیسی ده‌رتۆقیوی گه‌روو،

ری‌ره‌وی هه‌ناسه بۆ نیو کۆئه‌ندامی

هه‌ناسه

قَمْعَ (كَبَحَ): دامرکانه‌وه، کوژانه‌وه، کپ

کردن، سه‌رکوت کردن، داپلۆسین،

لیدان

قَمْعَ الثَّوْبَةِ (إِخْمَادُهَا): دامرکانه‌وه‌ی

شو‌پش، کوژانه‌وه‌ی

قَمْعَ الشَّهَوَاتِ (إِمَاءَةُ النَّفْسِ):

ئاره‌زوومراندن، کپ کردن، خۆگرتن،

دامرکانه‌وه‌ی هه‌وه‌سو ئاره‌زوو

قَمْعَهُ مِنَ الشَّيْءِ: باشترین و چاکترینی،

سووری و نه‌خۆشه‌که له‌جاودا

قَمْعَهُ: سه‌ر، چله‌پۆ، میشتیکی شینی

گه‌وره‌یه‌و ده‌چیتنه نیو لووتی

ره‌شه‌ولاخو حوشترو به‌تاییه‌ت کاتی

گه‌رماو گازی لیده‌کری، سه‌ری کۆپاره،

جۆره‌زییکه‌یه‌که

قَمْعَامَ: ده‌ریا، کاروباریکی مه‌زنو

گه‌وره

قَمْعَمَ الشَّيْءِ (جَمَعَهُ): کۆی کرده‌وه،

گریدی کرده‌وه

قَمْعَمَ: گولآودان گولآوپرژین،

عه‌تردان، ده‌فریکه‌ناوی تیا گه‌رم

ده‌کری و ده‌مه‌که‌ی باریکه

قَمْعَمَةُ: گولآوپرژین، شتیکی قنگ

خری مل بارییکه‌چه‌ن کونیک

له‌ده‌مه‌که‌یایه‌تی گولآوی پی‌ده‌پرژینری

له‌مه‌ردوم

قَمْعَهُ: وشکی کرده‌وه

قَمْلَ الثَّوْبِ أَوْ الرَّأْسِ (كَثُرَ فِيهِ الْقَمْلُ):

نه‌سپی ئی زۆربوو، فره‌نه‌سپی بوو

قَمَلُ الرَّجُلِ (قَصُرَ جِدًّا): زُور گچکه و
 پچوک بوو، کورته بالا بوو
 قَمَلُ بَطْنِهِ (ضَخَمَ): ورگی کرد، ناوسا ،
 ورگی زلبوو
 قَمَلُ الْمَرْعَى: رهنگی رهش بوو، رهش
 مه لگه را
 قَمَلٌ - قَمَلٌ (إِصَابَهُ الْقَمَلُ): نه سپی
 تیدان
 قَمَلٌ: نه سپی، سپی، سپه ، سپه ،
 سپه ، سپهک، مه سپی، مؤرانه یه کی
 پچوکی جه نکاوی به نالوشه به له شی
 مَرُوقْدَا هَلْدَه گه ری
 قَمَلُ الْعَائَةِ (نَوَّعَ مِنَ الْقَمَلِ): چنگنه ،
 رشک ، گیانداریکی زور وردو به نالوشه
 ده داته بنکی مووی پیسی چلکن
 قَمَلُ النَّبَاتِ: هاپی، نه سپی روک،
 موروله، هاپیه، کرمی دارو شینایی،
 ترپره
 قَمَلٌ - مَقَمَلٌ (كَثُرَ عَلَيْهِ بِالْقَمَلِ):
 نه سپاوی ، نه سپی ون، سپی ون
 قَمَلٌ: نه سپی ده غل و دان ، هاپی ،
 موروله ، هاپیه ، ترپره
 قَمَلَةٌ (وَاحِدَةُ الْقَمَلِ): نه سپییه ک
 قَمَنٌ - قَمَنٌ - قَمِينٌ (جَدِيرٌ): لیها توو،
 به توانا ، کارامه
 قَمِنٌ بِكَذَا (جَدَرَ بِهِ وَخَلَقَ): شایسته بوو
 پی، لایق بوو پی
 قَمِنُ الْقَرِيبِ: نزیک ، واژوی دورییه
 قَمْنَةٌ (رَاحَةٌ مَنْتَنَةٌ): بونیتی ناخوش و
 بونگه
 قَمَهُ الْبَعِيرُ - قَمَوْهَا رَفَعَ رَأْسَهُ وَلَمْ
 يَشْرَبِ الْمَاءَ): سهری به رز کرده وه
 ناوی نه خواره وه

قَمَهُ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ (انْقَمَسَ ثَارَةً
 وَارْتَفَعَ أُخْرَى): مه ندیک جار نقوم بوو
 مه ندیکیش سهر ناو که وت
 قَمَهُ - قَمَهَا (قَلَّتْ شَهْوَتُهُ لِلطَّعَامِ):
 حه زو ثاره زووی خواردنی کزیوو،
 بی ثاره زوو بوو بۆ خواردن
 قَمُوسٌ: بیریک ناوی زور تیا بیت
 قَمُوسٌ: شیر ، لهق ، دروزن
 قَمِيرٌ: قوماریان، یاریگر
 قَمِيرٌ: به سهره تاو کۆتایی مانگ
 ده وترت
 قَمِيصٌ: کراس ، ژیرکراس، بهرگ،
 بیتست ، پیستی دل، دلدان ، کیسه ی
 دل
 قَمِيضٌ (الثَّامُ): ته وار ، کامل
 قَمِيغَةٌ: لای گوی
 قَمِيمٌ (مَا يَبَسُ مِنَ الْبَقْلِ): روکه ی
 وشکه وه بوو
 قَمِيْنٌ: لیها توو ، کارامه ، توونی
 حه مام ، توون ، کورده ی گه چ و قسل ،
 کورده ی خشت
 قُنْ
 قُنْ الشَّيْءُ (تَفَقَّدَهُ بِالْبَصَرِ): چاوی
 بیاخشانده ، دیبه ی هینا به سهریا
 قُنْ - قُنَّةٌ: گرد، ته پولاکه ، شاخی
 بچوک، ته په ، زورگ
 قُنْ الدَّجَاجُ (كَمْ - مَاوَاهُ): کولانه ،
 کولانه ی مریشک
 قُنْ الْقَمِيصِ (كَمْ): سهر قؤل، دهم قؤل،
 سهر ده ست
 قُنْ (عَبْدُ مَلِكٍ هُوَ وَأَبَوَاهُ): کزیله ،
 بهنده ، مسکین ، کزیله یه ک و ا خوی و
 باوک و دایکی کزیله بن

قَنَا لَوْنُ الشَّيْءِ (خَمَرٌ): سوربوو،

سورمه لگه را ، سوریکي تۆخ بوو
قَنَا فَلَانًا قَنَاوَةً جَزَاهُ وَكَافَاهُ):

پاداشتی دایه وه ، خه لاتی کرد
قَنَا اللَّهُ الشَّيْءَ قَنَوًا (خَلَقَهُ):

دروستی کرد، به دی هیئا

قَنَا الْمَالَ (جَمَعَهُ): کۆیکرده وه،
جه می کرد، مال و دارایی خسته سر

به ك
قَنَى الشَّيْءَ (كَسَبَهُ وَجَمَعَهُ):

به یدایکدو کۆی کرده وه
قَنَى الْغَنَمَ وَغَيْرَهَا (اتَّخَذَهَا لِنَفْسِهِ لَا

لِلتَّجَارَةِ): بۆ خۆی به ختوی کرد نه ك
بۆ بازگانی و پاره په یدا کردن

قَنَى فَلَانًا (أَرْضَاهُ): رازی کرد،
قابلی کرد

قَنَى لِلْحَيَاءِ فَلَانًا أَنْ يَفْعَلَ كَذَا (رَدَّهُ
وَوَعَّظَهُ): له شه رما گه رایه وه و نه یکرد،

مه لئه سا به وکاره له شه رم و ته ریقی دا
قَنَى فَلَانٌ الْحَيَاءَ (لَزِمَهُ): به شه رم بوو،

شه رم بوو
قَنَى الْقَنَاءَ (حَفَرَهَا): جۆگه ی

مه لکه ند، جۆگه ی لیدا
قَنَاءَ (الْعَدَق): سازگار ، خوش ، به تام

قَنَاءَ: جۆگه مه لکه ن ، دیراو لیده ر
قَنَاءَ: رم ، ده سته کرم ، بۆری ، لوله ،

گونج، تۆکه ند، که نال، ئاوه پۆ، چه م،
جۆگه ، جۆبار ، جۆگا، کارزینی ژیر

زه وی، مه ر گۆچانیکی ریک یان خوار
قَنَابٌ: به رگی گوله گه نم

قَنَابٌ: چنگ و نینۆکی شیر، نه و
به رده یه ی نینۆک و چنگی دا ده پۆشی

قَنَابِلٌ: پیاویکی ره ق و زیر ، پیاویک
سه ری گه وره بیت

قَنَاسِرٌ (الشَّيْءُ الشَّدِيدُ): توند، تیژ ، به گۆپ،
گۆرچ و گۆل

قَنَاصٌ - قَنَاصٌ: راوچی ، شکارچی،
نیچیره فان، نیچیره وان، نه نگاوته ر

قَنَاعٌ: ده مامکی زری یی
قَنَاعُ الثَّنَكْرِ (وَجْهٌ مُسْتَعَارٌ): رووگۆپ،

ماسکه ، ده مامک، لوت پتیچ
قَنَاعُ الثَّنَشْرِ (بُرْفَعٌ - خَمَارٌ): رووپۆش،

به چه ، روویه ندی ئافره تان، پارچه
ته نراویکی ته نکي ره شه ژنان ده یگرن

به ده م و چاویانا له کاتی چوونه
ده ره وه یانا

قَنَاعُ الْوَقَايَةِ (صِقَاعٌ): که مامه،
ده مه ل بیت

قَنَافٌ: لوتگه وره ، سه رو ریش گه وره،
که ته ول

قَنَالٌ (ثُرَعَةٌ): تۆکه ند، که نال
قَنَانٌ: بۆنی بن بال، سه ر قۆل، ده م

قۆل
قَنَائِيَّةٌ (مَجْرَى مَاءٍ صَفِيرٍ): ئاوه پۆ،

چه م ، جۆگه ، جۆبار، جۆگا
قَنَا الشَّيْءَ (إِسْتَدَّتْ حَمْرَتُهُ): زۆر

سوربوو، سوریکي تۆخ بوو
قَنَا اللَّحْيَةَ مِنَ الْخَضَابِ (إِسْوَدَّتْ):

ره شپوو، ره ش مه لگه را
قَنَا الْجِلْدَ (أَلْقَى فِي الدَّبَاغِ):

ده باغرا، دانرا بۆئه وه ی خوش بکری
قَنَا اللَّبْنَ (مَرَّجَهُ بِالْمَاءِ): تیکه ل

به ئاوی کرد
قَنَبٌ (دَخَلَ): چوه ناوی ،

تییه لکیشبوو

قَتَبَ الزُّهْرُ (خَرَجَ مِنْ أَكْمَامِهِ)؛

له قوزاخه كه ی دهرچوو

قَتَبَ الْكَرْمَ (قَطَعَ عَنْهُ مَا تُؤْذِي حَمَلَهُ)؛

مه لئی پاچی ، سووکی کرد ، بری ،

نه وه ی زیان به به رو بومه كه ی

بگه یه نیت بری

قَتَبَ الشَّمْسُ (غَابَتْ)؛ ناوابوو،

به سه رچوو، دیار نه ما

قَتَبَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ (دَخَلَ)؛ چوه

ماله وه ، هاته وه مالی خوی

قَتَبَ الزُّرْعَ (بَدَأَ وَرَقَ سُنْبُلِهِ)؛

به دهر كه وتن ، به رگی گوله كانی

دیاریاندا

قَتَبَ الزُّهْرُ؛ له قوزاخه و به رگی

به دهر كه وت

قَتَبَ؛ به رگ، په رده، داپوشهر، نینۆك و

چنگی شیر، چارۆكه یه کی مه زن

قَتَبَ الزُّهْرَةَ؛ چه پكه گول، دهسته

گول

قَتَبَ - قَتَبَ؛ جۆره روه كینكه گوش ی

لیدروست ده كریت ، گوش

قَتَبَ هُنْدِي؛ جۆره روه كینكه ماده ی

بی مۆشكری زیانبه خشی حه شیشی

لیده رده مینن

قَتَبَ - قَتَبَ (طَائِر)؛ كلاو كوپه،

چوپه پوپنه، فشه كلاوه، بالنده یه کی

پچكۆله یو به قه د چۆله كه یه ك ده بی و

كلاویکی له په ر به سه ر وه یه

قَتَبَ (الدَّجَاجَةُ عَلَى رَأْسِهَا

قَتَبَ)؛ مریشکی كلاو له سه ر،

مریشکیك كلاویك له په ر به سه ر یه وه

بیت

قَتَبَ فِي بَيْتِهِ (تَوَارَى)؛ له مال وه خوی

شارده وه، خوی مه لاسدا له مال وه

قَتَبَ فَلَانَ (انْتَفَخَ مِنَ الْقَضَبِ)؛

له توپه بونا پیشی خوارده وه، حیرسی

مه لسا ، قووی تیکرا

قَتَبَ (غُلَافَ زَهْرِ النَّيَّاتِ - وَعَاءَ لِحِفْظِ

السَّنْبِلِ - الرَّجُلُ الْقَصِيرُ الْخَسِيسُ)؛

خونچه دان ، په رده ی گول، پیاویکی

کورته بالای سپله و ناپاک

قَتَبَ؛ په رده ی ژیره وه ی گول

قَتَبَ فَلَانَ (عَاشَ فِي جَمَاعَةٍ أَوْ قَبِيلَةٍ

بَعْدَ أَنْ كَانَ وَحِيدًا)؛ له نیتوگروم

کۆمه لیکدا زیا دوا ی نه وه ی که به ته نیا

ژینی برده سه ر

قَتَبَ (طَائِفَةٌ - جَمَاعَةٌ)؛ گروم ،

کۆمه ل، دهسته ، گه له، گه لیک ،

تاقمیک، چه ند که سیک ژماره یان

له (40.30) که س ببیت

قَتَبَ؛ پیاویکی توندو تیژو ره ق ،

سه رگه ورده ی روح سووک

قَتَبَ (قَلْبِيَّةٌ)؛ گوله توپ ، نارنجۆك ،

بۆمبا ، توپ

قَتَبَ (الْمَدْفَعُ)؛ گوله توپ ، مووشه ك

قَتَبَ (الْيَدُ)؛ نارنجۆك ، رومانه

قَتَبَ (الطَّائِرَةُ)؛ بۆمبا ، بۆمبی فڕۆكه

قَتَبَ (ذَرِيَّةٌ)؛ بۆمبا ی نه تۆم ، بۆمبی

نه تۆمی

قَتَبَ (جُرْثُومِيَّةٌ)؛ بۆمبی بایۆلۆژی

قَتَبَ (حَارِقَةٌ)؛ بۆمبا ی سووتینهر،

بۆمبی سووتینهر

قَتَبَ (الطَّائِفَةُ مِنَ النَّاسِ وَالْخَيْلِ)؛

گروم تاقمیک خه لك یان نه سپو

رهخت

قَتَبَ - قَتَبَتْ (أَطَاعَ اللَّهُ وَخَضَعَ لَهُ وَأَقْرَبَ

بِالْعَبْدِيَّةِ)؛ گوێرایه لی

په روه ردگار یکرد، فرمانبهر داری

خوا ی کرد

فَتَّتَ اللهُ (لَزِمَ طَاعَتَهُ): گوئیایه‌لی
 به‌روه‌ردگاری کرد، گوئیایه‌لی
 خوای کرد، نوژیو دعای زوری خایاند
 فَتَّتَ لَهُ (ذَلَّ): ملکه‌چی بوو،
 گوئیایه‌لی‌بوو، سه‌ری بۆ نه‌وی کرد
 فَتَّتَ الْمَرْأَةَ لِزَوْجِهَا (أَطَاعَتْهُ):
 گوئیایه‌لی‌کرد، به‌گویی کرد، به‌قسه‌ی
 نه‌و مه‌ستاو دانیشست
 فَتَّتَ - فَنَاءَةً (كَانَ قَلِيلَ الْأَكْلِ):
 که‌مخوریو، که‌می خوارد
 فَنَاءَةً: شاخیکی پچووک و کورت،
 چله‌بۆ لوته‌کی چیاو شاخ
 فَنَاءَ كُلُّ شَيْءٍ (أَعْلَاهُ): به‌رزاییه‌کی،
 چله‌بۆکه‌ی، لوته‌که‌ی
 فَنَاءَةً: به‌کتای گوش و گوریس
 فَتَحَ الشَّارِبَ: ناچارکرا له‌سه‌ر
 خوارنه‌وه دواي تبیر بوونی
 فَتَحَ الْفُودَ وَالْفَضْنَ وَنَحَوَهُمَا (عَطَفَ
 رَأْسَهُ حَتَّى يَصِيرَ كَالصَّوْلَجَانِ): سه‌ری
 چه‌مانه‌وه به‌چه‌شنی گۆچان
 فَتَحَ الْبَابَ نَحْتَ خَشْبَةٍ وَرَفَعَهُ بِهَا):
 دارنکی مه‌لکولی و به‌زی کرده‌وه
 فَتَدَ السَّوِيقَ (أَلْقَى الْقِنْدَ فِيهِ):
 شه‌کری تیکرد
 فَتَدَ: قن، قند، شه‌کری که‌لله‌ یا
 کلز
 فَتَدَاوُ: پیاوینکی روح سووک،
 حوشرینکی خیراو تیز
 فَتَدَةً (الْقَطِيعَةُ مِنَ الْقَنْدِ): کلز شه‌کریک،
 ده‌نکه شه‌کریک
 فَتَدُرَ - فَتَدُسَ (كَلَبُ الْمَاءِ): سه‌کی ناو،
 سه‌گاو، سه‌گلار

فَتَدَسَ (ثَابَ بَعْدَ مَفْصِيَةٍ): ته‌ویه‌ی کرد،
 له‌گونه‌و پاشگه‌ز بوه‌وه
 فَتَدَسَ فِي الْأَرْضِ: به‌سه‌ر زه‌ویدا رویی،
 تیبه‌پی
 فَتَدَلَّ فُلَانٌ: سه‌ری گه‌وره‌بوو،
 به‌هتوایشی و له‌سه‌رخل چوو به‌پتوه
 فَتَدَلَّ: که‌لله‌ قه‌وی، به‌کیک سه‌ری
 گه‌وره‌بیست
 فَتَدَلَّتْ خَادِمَ الْكَنِيسَةِ): خزمه‌تکاری
 که‌نیه‌، ته‌یانی دیر
 فَتَدُولُ: دره‌ختیکی چپو فره‌ فره‌ لقو
 به‌له
 فَتَدِيلُ (مُصْبَاح): چرا، قوتیله،
 چارووک، لاله، له‌مپا
 فَتَدُغٌ: قزی ده‌وری سه‌ر، په‌پی سه‌ری
 که‌له‌شیرو مریشکی کلادار
 فَتَدُغَةٌ: قز، پارچه قزیک له‌قزه‌سه‌ری
 منال به‌جی به‌یتریت
 فَتَدُغَةٌ: په‌پی سه‌ری که‌له‌شیر
 فَتَدَسَ (الْأَصْلُ): به‌چه، ره‌سه‌ن،
 چله‌بۆ
 فَتَدَسَ (الْقِيءُ الْقَلِيلُ): رشانه‌وه‌یه‌کی
 سووک و که‌م
 فَتَدَسَ: پیر، به‌ته‌من، به‌سالاجوو،
 کۆن و دیرین
 فَتَدَسَ السِّنُّ أَوِ الشَّدَادُ (شَيْبَتُهُ):
 پیری کرد، ناسۆری و ده‌رده‌سه‌ریه‌کان
 پیران کرد
 فَتَدَسَ الصَّيْدَ (صَادَهُ): راویکرد،
 شکاری کرد
 فَتَدَسَ (مُصِيدٌ): نیچیر، راوکارو
 فَتَدَسَ (صَيْدٌ): راو، شکار، به‌دووی
 نیچیر که‌وتن بۆ گرتن یا کوشتنی
 له‌وشکانی یا له‌ناودا

فُنْصُل (مُعْتَمِد دَوْلَة فِي دَوْلَة أُخْرَى):
کونسل ، قونسول، نوینهری ولایتیک
له ولایتیکی تر که پاریزگاری له بهر زدهندی
نه و ولاته دهکات و پله و پایه ی له خوار
وه زبره وه یه

فُنْصِلِيَّة (مَقَامُ الْفُنْصُل): شوینى
نوینهری ولایتیک ، کونسولخانه
فُنْطَر (يُنْسَ أَشَدُّ الْيَأْس): زور
ناثومیدبوو، بى هیوابوو، رهنج به بابوو
فُنْط (يُنْس): ناثومید، بى هیوا، رهنج
به با

فُنْطَار (عِيَارُ وَزْن - الْمَالُ الْكَثِير):
کینتار، 928ر 44 کیلوگرام ، مالتیکی
زور بى شومار

فُنْطَارِيُون: روه کیکی تاله بۆ گه ده به
به میز که ره
فُنْطَر (تَرَكَ الْبِلْدُو وَأَقَامَ بِالْأَمْصَارِ
وَالْقَى - مَلِكٌ مَالًا كَثِيرًا بِوَزْنِ الْقُنْطَارِ):
له شار جینشین بوو، لادی ی به جیهیشت،
مالیکی زور

فُنْطِر - فُنْطِير: نه هامه تی، سه ختی و
به لا ، دهرده سهری

فُنْطِر (طَائِر): بالنده یه که
فُنْطِرَة (جَسَر - مَعْقُود - مَا يَثْنَى عَلَى
الْمَاءِ لِلْعَبُور): پرد ، پردی تاق ، پر ،
پیل ، شتی که له دار یا له بهر د یا له ناسن
یا خود له خشت دروست ده کری به سهر
ناوه وه بۆ پیا په پینه وه

فُنْع: قایل بوو، رازی بوو، لاس بوو،
سازبو، ملی دریزکرد
فُنْعُ الشَّاهِدِ (إِتْمَعَ ضَرْعُهَا): گوانی
به رزبه وه، پر له شیر بوو

فُنْع فَلَانٌ فُنُوعًا (رَضِيَ بِالْقَسَمِ
وَالْيَسِير): به پشک و به شینکی زور که م
رازی بوو

فُنْع إِلَى فَلَانٍ (خَضَعَ لَهُ وَانْقَطَعَ إِلَيْهِ):
ملکه چ بوو بۆ ، یه کلا بوه وه بۆ

فُنْع: رازیکرد، قایلی کرد، سازیکرد

فُنْعُ الْوَجْهِ (حَجَبَهُ بِالْقَنَاع): روى
پوشی

فُنْعُ الدِّيَك: توکه که ی گیف کرده وه
له کاتی شه پردا

فُنْعُ الْمَرَأَةِ (أَلْبَسَهَا الْقَنَاع): روپوشی
له سهر کرد ، په چه ی پیکرد

فُنْع (إِمْتِنَاع - إِكْتِفَاء - رِضَاء): قایلی ،
به شکردن، رازی بوون، تاو بوون ،

سازبوون، نه رم بوون
فُنْع: چک ، سه به ته یه که له پوشو
په لاشی دارخورما دروست بکریست و
میوه ی تیکری، ته خته زه وییه که لمی
له سهر یه که نیشتوو ، بنه چه ، ره چه له که ،
بناغه

فُنْع (البُوقُ الَّذِي يُنْفَخُ فِيهِ): که په نا
که فووی پیدا ده کریست

فُنْعَان: پیاویک به گوی ی بکری، یه کیک
به به شینکی که م رازی بیست، پیاویک
که وامی و شه هاده ی وه ریگری

فُنْعَان: زه وییه کی له بارو هه موار
له نیوان دوو ته پۆلکه دا

فُنْعَان: رازی ، قایل
فُنْعَة: لووتکه ی شاخ ، پرسپارو

پتویستی، نه وه ی بۆ گن دهکات
له سهری مروتدا، لم و خولی هه لتوقیو

فُنْفُد - فُنْفَن (فَبَاع): ژوشک ، ژووشک،
ژوژوو، گیانداریکی خرپنه ی نه دندام
دپکاوی به گوشتی ده خوری

قَتَمَتِ الْأَذْنَ: گه ورده بوو، زله بوو
 قَتَمَ الْفَرْسُ وَنَحْوَهُ (أَصَابَ الْفُلَّانِي شَعْرَهُ
 ثُمَّ لَحَقَهُ الْغُبَارُ فَاتَّسَخَ): شه ورم دا
 باربه سر مووی جهسته ی و پاشان
 ته پو توژ لیتداو پیس بوو
 قَتَمَ الطَّعَامَ وَاللَّحْمَ وَغَيْرَهُمَا (فَسَدَ
 وَتَغَيَّرَتِ رَائِحَتُهُ): بون و بهرامی
 ناخوش و بۆگن بوو
 قَتَمَةُ (غُبَّاتُ رِيحِ الزَّيْتِ وَالذَّهْنِ وَنَحْوِ
 ذَلِكَ): بۆگن و بۆکزی روڼ و چهوری،
 بۆچوک
 قَتَنَ (وَضَعَ الْقَوَانِينِ): یاسای دانا ،
 یاسای دهرکرد
 قَتَوُ - قَتُوا (مَا اكْتَسَبَ - الْعَدْلُ):
 ده سته و تن، ده سته و توو، بوون ،
 هیشوی خورماو تری
 قَتُو: ساز، خوښ
 قَتُوَة - قَتُوَة: بهیدا کراو، ده سته و توو
 قَتُوْتُ إِمْرَأَةً مُطِيعَةً لِرُؤُوسِهَا):
 گوپرایه لی میرد، ژنیک فه رمانبه رداری
 میرد بیت
 قَتُوْتُ: گوپرایه ل، دوعا ، نزا ، لافه
 لافو پارانه وه
 قَتُوْتُ: ناومیدی ، ره دجه رو ،
 بی هیوایی
 قَتُوْتُ بَانِس - مَقْطُوعُ الرَّجَاءِ):
 ناومید ، ره دجه رو ، بی هیوایی
 قَتُوْتُ (رَاضِي): قایل ، ساز، رازی
 قَتُوْتُ: چاوبرسیتی ، نازوو،
 سوال کړی، ملکه چی
 قَتُوْمَةُ (سَمَكٌ نِيلِي): ماسیه شینه
 قَتُوْمَةُ (عُبُودِيَّة): کزیلایه تی،
 بهنده بی، مسکینی

قَتِي فَلَان (رَضِي): رازی بوو ، قایل بوو
 قَتِي الشَّجَرَةَ (طَالَتْ): درژ بوو، بالابوو
 قَتِي الْحَيَاءِ قَتُوًا (لَزِمَهُ): به حه یا بوو،
 شهرمن بوو
 قَتِي الْأَنْفِ (إِثْفَعَ وَسَطَ قَصْبَتِهِ):
 نیتسانه که ی لووتی به رزبوه وه، لووتی
 شه پتانی بوو
 قَتِي: حوشترو مه پو مالات راگرتن پو
 مالدار ی یان شیره که ی
 قَتِيَّة - قَتِيَّة: نه وه ی هه یه، مال و حال،
 مال و دارایی
 قَتِيص: نیچر ، راو کراو
 قَتِيص: رازی به بهش و پشکی خو
 قَتِيص: گرو و تا قمی خه لکی، گه واله
 هوری فره ناو، پیاویتی که مخور
 قَتِيْنَةُ (رُجَاةٌ): شووشه ، بوتل، قاپ
 قَه: قَهَاءُ (ضَحَكٌ): پیکه نی ، بزه گرتی
 قَهَار (إِسْمٌ مِّنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَى):
 ناویکه له ناوه جوانه کانی په روه ردگار،
 زال ، به توانا، نه وه ده سته لاتداره ی
 ده سته لاتی بی سنووره
 قَهَبًا - قَهَبًا (كَانَ لَوْنُهُ الْقَهْبِيُّ): رهنکی
 بۆدبوو
 قَهْبَةً (غُبْرَةٌ تَغْلُو أَيْ لَوْنُ كَان): دیزی و
 بۆریبه که زالبیت به سر هر ره نگی کدا
 قَهْدٌ فِي مَشْيِهِ (قَارَبَ خَطْوَهُ وَلَمْ يَتَبَسَّطْ
 فِي مَشْيِهِ): هه نگاوه کانی نزیک به یه ک
 بوون
 قَهْدٌ: مانگای پچوک، کوله نیرگزنگ
 هیشتا ده می نه کرد بیتته وه

قَهْرَ: دایمیرکانه‌وه، کوزانیه‌وه، زالبوو، دهستی گرت به‌سهریا، سه‌رکه‌وت، به‌زانی، شکانی، زوری لیکرد، ناچاریکرد، دلگیری کرد، دلزاری کرد، خه‌می دایه، پهستی کرد

قَهْ: زالبوون، سه‌رکه‌وتن، به‌زانن، داخ، خه‌م، خه‌فت، دلگیری، په‌زاره، پهستی، زووخاو، نه‌ندیشه **قَهْرًا** (جبراً): به‌زور، به‌توپزی، ناچاری

قَهْرَة (اضطرار): ناچاری، زورلیک‌کردن، ناچارکردن **قَهْرَة مِنَ النِّسَاءِ** (الشَّرِیرَة): خراپ، درنده، به‌د

قَهْرَمُ (القَصِيرُ مِنَ الرِّجَالِ): پیایو کورته بالا، کورته بنه **قَهْرَمَان** (أَمِينُ الْمَلِكِ وَوَكِيلُهُ الْخَاصِ بِتَنْدِيرِ دَخْلِهِ وَخُرْجِهِ): جیکه‌ی متمانه‌ی پادشاه به‌رپرسی کاروباری تاییه‌تی مال و دارایی په‌یداکراوو خه‌رج کراو

قَهْرْمَانَة (مُدِيرَةُ الْبَيْتِ وَمُتَوَلِيَّةُ شُؤْنِهِ): که‌بیانووی مال، به‌رپوه‌به‌ری کاروباری ناو مال

قَهْقَار: به‌ردیکی پته‌وی سافو لووسه **قَهْقَر** (تَقَهْقَر - تَرَجَّع): کشایه‌وه، که‌رایه‌وه

قَهْقَرَة: که‌نمیک ره‌ش بووینت **قَهْقَرِي**: که‌پانه‌وه، بؤدواوه، دوا به‌دوا دینته‌وه

قَهْقَه (ضَحَكٌ بِصَوْتٍ عَالٍ): دایه قاقای پیکه‌نین، قاقای لیدا

قَهْقَهَة: قاقا، قاقای پیکه‌نین، تریقو مور، حیلکه‌حیلک

قَهْقُور: مال‌وچکه‌یه‌که منالان به‌به‌رد دروستی ده‌کن **قَهْلَ جِلْدَه** (قَشَفَ وَيَبَسَ): وشک بوه‌وه، وشک مه‌لکه‌را

قَهْلَ فُلَان: جه‌سته‌ی له‌سه‌ر ئاو رانه‌هاتبوو بویه‌ خوی پاک نه‌کرده‌وه **قَهْم - قَهْمًا** (قَلَّتْ شَهْوَتُهُ لِلطَّعَامِ مِنْ مَرَضٍ أَوْ غَيْرِهِ): حه‌زو شه‌وه‌ی خواردنی که‌م بوو به‌هوی نه‌خوشی یان مهر هوی‌کی تره‌وه

قَهْوَة (بَن): قاوو، به‌ری گیایه‌کی که‌رمیانی‌به‌ره‌نگی خړو سه‌وزه له‌دوای برژاندن و کوتانی لیده‌نری بؤ خواردنه‌وه

قَهِي - قَهِيًا (لَمْ يَشْتَهُ الطَّعَامَ): حه‌زی خواردنی نه‌بوو، ناره‌زوی خواردنی نه‌کرد

قَهِي الشَّيْءِ (فُلَانًا عَنِ الطَّعَامِ) (صَدَهُ عَنْهُ): دوریخسته‌وه له‌خواردن و خواردنه‌وه

قَو **قَوِي الرَّجُلُ أَوْ الشَّيْءُ** (أَبْدَلَهُ مَكَانَ الضَّغْفِ قُوَّةً): به‌هیزی کرد، پته‌وی کرد، تواناداری کرد **قَوِي الْعَزْمِ** (شَجَعَ): غیره‌تی نایه‌به‌ر، وده‌ی قایم و به‌هیز کرد

قَوَاء: زه‌وییه‌کی چؤل و به‌تال، زه‌وییه‌ک ئای بارانی به‌ره‌که‌وینت که‌له‌نیوان دوو زه‌وی به‌فه‌پو پیتدا بیت **قَوَات**: بژیوی، خوراک، بژیوی خوراک‌ی مروف

قَوَاد (دَيُوٲ - السَّاعِي بَيْنَ الرَّجُلِ
وَالْمَرَأَةِ لِلْفَجْورِ): دهويت، تهرهس،
قورپساخت، دهيووس، جاكيش، گهواد،
كه سيكه كه ژن بۆ نهو نهو تاو بكا
قَوَارِب: كه شتى پچوك له پال كه شتى
گه ورهه جه نكيدا، شهو به پيكه وتنى
حوشترو گه يشتنه سه ر ناوى
له به ره به باند
قَوَارَةِ مَقْوَرَةٍ - مَحْفَرَةٍ - مَاقَطَعٍ مِنْ
جَوَانِبِ الشَّيْءِ): مه لکۆل، کۆلەر،
سمۆ، نهوهى له ملاولاى شت
دهرده مينى يان له نيوى مه لده کۆلرى
وهك باينجان و کوله كه

قَوَاس: تيرهاويز، دروستكه رى كه وان،
راوچى، راوكر، نيچيره وان
قَوَاس (عَنْدَ الْمَعَاصِرِينَ): لاي
هاوچه ركه كان مه لگري چه ك بۆ راو يان
خزمه تكارى قه شهو كونسوليه ت:
مه روه ها جل و به رگى تايبه تيشيان
مه به، تۆكه ر، ته يان
قَوَاطٍ (رَاعِي قَوَاطٍ مِنَ الْغَنَمِ): شوانى
جله وه مه پيك، شوانى مه پ
قَوَاطِع: نهو بالندانه ي له كوستانه وه
ده چن بۆ گه رميان و ريكه يه كى دوور
ده بين

قَوَاعِ الذَّكُورِ مِنَ الْأَرَانِبِ): كه رويشكى
نيره، نيره كه رويشك، مه وريشه
قَوَافِ الذِّي يَتَّبِعُ الْأَشَارَ وَيَعْرِفُهَا):
شوينه وارناس، نهوهى شوينه وار
مه لده گري و ده يناسيته وه
قَوَال - قَوَالَةٌ: زۆريله، قسه و گوته
شيرين، گۆرانى بيژ، بيژه ر

قَوَام (دَاءٌ يَأْخُذُ فِي قَوَائِمِ الدَّائِبَةِ):
ته بهق، نه خۆشيه كه ده دات له قاچ و
قولى ئازده لان
قَوَام: راستى، دادپه روه رى،
دروستى، شياوى
قَوَامُ الْإِنْسَانِ (قَامَتْهُ وَحُسْنُ طَوْلِهِ):
بالاي، به ژن و بالاي، دريژى
قَوَامُ الشَّيْءِ (كَثَافَتُهُ - أَسَاسُ وَقُوَّةُ):
خه ستى، خه ستى و روونى، پته وى،
جنگيرى
قَوَام - قَوَامٌ (مَا يَكْفِي الْإِنْسَانَ مِنَ
الْقُوَّةِ): نهو بژيوى و ده رame ته ي به شى
مروّف ده كات

قَوَام (قِيَام - سَنَد): پالپشت
قَوَامُ الْعَائِلَةِ (مُعِيل): به خيوكه ر، نان
به يداكه ر، پشتگيرى و پال پشتى
خيزان
قَوَامُ كُلِّ شَيْءٍ (عِمَادُهُ وَنِظَامُهُ): ياساو
ريساي، كۆله كه و پالپشتى
قَوَام (الْحَسَنُ الْقَامَةُ - الْحَسَنُ الْقِيَامُ
بِالْأُمُور): به ژن و بالاي ريك و جوان،
به پيروه به ر، به توانا، باش و چاك
مه لسان به نه نجامدانى كاروبار
قَوَابِ الشَّيْءِ (قَلْعُهُ مِنْ أَصْلِهِ): له بن
ده رى ميتا، مه ليكيشا، له ره گو

ريشه وه ده رى ميتا
قَوَابِ الْأَرْضِ (قَابَهَا): چاليكى قولى
ليته لكه ند، به قولى چالى كرد
قَوَابِ (فَرَخ): جووجه له، جووچك،
جووچيله

قَوَاء (الْبَيْض): ميتكه
قَوَاء - قَوَاء (دَاءٌ فِي الْجَسَدِ يَنْقُشُ
مِنْهُ الْجِلْدُ وَيَنْجَرِدُ مِنْهُ الشَّعْرُ): وشك
مه لاتووى پيست، قليشاني پيست و
مه لوه رينى تووك و موو

قُوَّة (المَقِيم الثَّابِت الدَّار): مال و لانه

جَنَاشِين

قُوَّتَا (أَطْعَم - غَذَى): نانی دایه ،

خَوْرَاکِی پِنْدَا ، به خَتیوی کرد

قُوَّت (طَعَام - مَا يَقُوم بِهِ بَدَن الْإِنْسَان

مِن الطَّعَام): خوارده مه نی ، خَوْرَاک ،

خَوْرَشْت ، بَزْتیوی و مایه ی زینی مَرُوف

قُوَّة (عَكْسُ ضَعْف): تین ، هِیز ، وزه ،

تِه وِژْم ، پِه ل و پَو ، هِیزو توانا ، توانایی ،

توانین ، لِبْهَاتوویی ، پَرکِیشی ، زه برو

زه نَک ، به رَگه گرتن ، خَوْگِری ، قایمی

قُوَّة الْجِسْم (عَافِيَة): تِه ندروست ،

له ش ساغی

قُوَّة الْقَلْب (شَجَاعَة): نازایه تی ،

گوستاخی ، بویِری ، چاو قایمی ،

به غیره تی

قُوَّة الْإِسْتِمْرَار (الحَالَة الَّتِي سِيَسْتَمِر

عَلَيْهَا الشَّيْء): به رده وامی ، کَوْلنه دان ،

له سه ر رَوِیشْتن ، نه وه سستان ،

خَوْبِه کِیش کردن

قُوَّة آيَة (طَاقَة): وزه ، تین

قُوَّة دَافِعَة أَوْ مُحَرِّكَة: هِیزِی پالنه ر ،

هِیزِی بزوین

قُوَّة مَرَكْزِيَة: چه قه وزه

قُوَّة مَرَكْزِيَة جَادِبَة (جَذَب مَرَكْزِي):

چه قه وزه ی راکِیش ر

قُوَّة مَرَكْزِيَة طَارِدَة (دَفْع مَرَكْزِي):

چه قه وزه ی پالنه ر

قُوَّة الْجَذَب: هِیزِی راکِیشان

قُوَّة الْإِرَادَة: هِیزِی خَو وِیست ، هِیزو

تینی تِراده و وِیست

قُوَّة الذَّاكِرَة (حَافِظَة): بیریژی ، له بیر

نه چوون

قُوَّة قَاهِرَة: هِیزِی چار نه بوو ، بالَاهِیز ،

هِیزِی نه شَكِین و زال

قُوَّة مَعْنَوِيَة: وره قایم ، نه ترسی ،

به غیره تی

قُوَّة الْبَصَر: چاو تیزی ، هِیزِی بینین

قُوَّة خَارِقَة: هِیزِی له پاده به دهر

قُوَح الْبَيْتَة (كُنْهَة): گسکیدا ، مالی ،

پاکی کرده وه

قُوْد الْفَرَس وَغَيْرَه (طَالَ ظَهْرَه

وَعَنْقَه): پشت و گه ردنی درِیز بوو

قُوْد (إِقْدَاد - وَجَه - أَرْشَاد): رابه ری کرد ،

به ری توه ی برد ، پِیش شنه نگ بوو ،

پِیش وایبی کرد

قُوْد طَائِفَة مِنَ الْخَيْل تُقَاد فِي السَّفَر

بِحِوَار الرُّكْب وَلَا تُرْكَب): جَله وه

نه سپِیک له پال کارواندا له سه فهدا

بهرِیت به ری توه و بَو سوارِی به کار

نه هِیزِین

قُوْد (قِصَاصُ): تَوَله سه ندن ، حق

لِیْکِرْدنه وه ، چاو به چاو ، نه فس به نه فس ،

کوشتنی بکوژ له بری کوژاو

قُوْد (إِرْشَاد): رابه ری ، به ری توه بردن ،

راندن ، پِیش وایبی ، سه رَوِکایه تی ،

فرمانداری تی

قُوْد الدَّاءُ وَغَيْرُهُمَا (وَسَعَتْ): فراوانبوو ،

به رین و گوشاد بوو

قُوْر الشَّيْء (جَعَلَ فِي وَسْطِهِ خَرْقًا

مُسْتَدِيرًا): کونِیکِی خِری کرده

ناوه پاسسته که ی ، ناوه پاسسته که ی

کونکرد ، مه لی کَوِلی ، سمی

قُوْر عَيْنُهُ (قَآهَا): چاو ی دهر هِیتا ،

مه لی کَوِلی

قور: قوزاخه ی په موو، لۆکه ی تازه
ده رها توو له قوزاخه

قور النبأ (کثر): زوریوو، فره
روه کبیرو

قور الکثیر العالی من الرمل:

ته پۆلکه ی به رز، به رزه ته پۆلکه
قورع الدیک (نفس ما استدار من الریش
حول عنقه): نهو په ره ی له ده وری
گه ردنی که له شیر گیف ده بیئت له کاتی
شه په که له شیردا

قوس - قوساً (إحنى ظهره): پشتی

چه مایه وه، کۆم بوو

قوس الشيء (إعطف): چه مایه وه،

لارو خواربوه وه، په رچی دایه وه

قوس الشيخ (إحنى ظهره): پشتی

کۆم بوو، چه مایه وه، کۆمایه وه

قوس السحابة (تفجرت عنها

الأمطار): بارانی لیباری، به خوږ

بارانی لیکه وته وه

قوس الشيء (جعل كالقوس): وهك

که وانیکی لیکرد

قوس: که وان، که وانه

قوس الدائرة: که وانه ی بازنه

قوس المنطرة أو العقد: تاق،

گومبه زنی سه رده گارو پر دو بانی ژوود

که به خه رپشت دروست کراوه و

که وانه ییه، که له به ریکی تاییه تی یه

له دیواردا ده هیلریته وه بو شت

تیادانان

قوس قرح: په لکه زیږینه، کۆلکه

زیږینه، که وانه یه کی رهنگاو رهنگه

له سه ر رووی هه ور په یدا ده بی

له کاتی کدا که خوړ له دلۆپه ی بارانه که ی

ناو هه وره که ده دات و حوت رهنگی لی

په یدا ده بی: (1) وه نه وشه یی (2) شین (3)

لاژوهردی (4) سه وز (5) زهرده (6) پرته قالی

(7) سوور

قوس ونبیل (قوس ونشاب): تیرو

که وان، تیر به که وانه وه، تیرو که مان

قوس النضر: تاقی سه رکه وتن، تاقی

پیرۆزی، تاقیکه له دارو ئالو ته نراوی

جوان له ناو شه قامدا دروست ده کړی

به بۆنه ی سه رکه وتن له شکرو جه ژنو

شادمانیه وه

قوس الخراث: کاسن، گاناسن، گاو

ئاسن، گيسن، ئاسنیکي پانه وهك

بیل ده کړی به هه وچاره وه و جووتی

پیده کړی

قوس الندف: که وان، که وانی هه لاجی

قوسان (لال الحصر): دووکه وانه،

دووکه وانی ناویك يان زانیارییه کی گرنه

له کتیب و نووسراوی کدا

قوصر (وعاء للتمر من قصب): ده فرو

قاپیکی خورمایه که له قامیش دروست

کراوه

قوس البناء (قاضه - هذمه): رمانی،

رووخاندی، هه لیه شاند، تیکیدا

قوس الصفوف والمجالس (فرقها):

په راگه نده ی کرد، تیکیدا، شیواندی

قوڑ (قطيع من الغنم): رانه مه پ، ران،

که له مه پ

شَوَظَه (الطَّمَاظِم) : ته ماته
 شَوَظَه (الْمِسْطَحْ يَلْقَى فِيهِ الْبَرْ أَوِ الثَّمَرُ) :
 سه کوو شوینتک خورماو گه نمى تیا
 مه لَبْخَرَى، گلّه بان ، سه کز
 شَوَظَه (أَعْلَى الْأَذُن) : سه روی گویچه
 شَوَظَه (مِنْ الرَّقَبَةِ) الشَّعْرُ السَّائِلُ فِي
 نَقَرَتِهَا : قزى چالایى و بوشاییه کانى
 شَوَظَه (كُلُّ بَخُورٍ عَطْرِيٍّ) : مه مور
 بخوردیكى بؤندار
 شَوَظَه (طَائِرٌ - أَوْزٌ - قَم) : قاز ، قولنگ
 شَوَظَاتُ الدَّجَاةِ (فَاقَتْ) : گارانى،
 گاره گارى کرد
 شَوَظَتْ الدَّجَاةُ قَيْقًا - وَفَوَّاهُ صَوَّتَتْ
 عِنْدَ الْبَيْضِ : له کاتى مینکه کردندا
 گاراندی ، گاره گارى کرد
 شَوَظَه (أَمْ فَوَيْقٌ - بُوم) : تاق تاقکهره،
 بالندهیه که به شه و ناو به ناویک
 ده لیت (تاق) و شه و بیداره و هندیک
 ده لیت و هکو کؤتروایه ، جوره کوندیکه
 شَوَظَه (وَدَعَ) : سه دهف ، شستیکى سپى
 سه ختى بریقه داره قوبچه و شتى تری
 لیدروست ده کرى
 شَوَظَعِيَّاتٌ : جوره گیانداریکه که و
 به سه دهفه سپى به کانى جیاده کریتیه و
 له گهل جموجولتیکى تاییهت به خوی
 شَوَظَل (إِرْتَقَى فِي الْجَبَلِ وَصَعَدَ) :
 سه رکه و ت به سه ر شاخدا ، مه لژنا
 بیایدا
 شَوَظَل (نَسَبَ إِلَيْهِ مَا لَمْ يَقُلْ) : قسه ی
 نابه بال ، قسه ی شوینختست
 شَوَظَل (كَلَامٌ - الرَّأْيُ وَالْمَعْنَى) : ناخوتن ،
 قسه ، وته ، وت و ویز ، فه رمایشت،
 فه رموده ، بیرو بؤجون

شَوَظَل شَرَفٌ وَعَدٌ وَعَهْدٌ : قسه ی پیاو ،
 به کتیکى چه سپاو
 شَوَظَل مَأْثُورٌ : قسه ی نه سته ق
 شَوَظَل فَاضِحٌ : قسه ی ناشیرین و سووک
 شَوَظَه (الْحَسَنُ الْقَوْلُ - الْكَثِيرُ الْقَوْلُ) :
 خوش گوفت ، قسه خوش ، زوربله
 شَوَظَل (مَرَضٌ مَّوَيٌّ مُؤَلِمٌ) : نه خوشیه که
 له ریخوله دا پهیدا ده بیت و پیسایى و با
 به نه سته که له کؤم دیتیه دهره وه و
 هؤک شى ده گه پیتیه و بؤ هه وکردنى
 کؤلزن
 شَوَظَل (قَسَمٌ مِنْ مَعَى الْغَلِيظِ) : به شیکه
 له ریخوله گه وره ، ریخوله گه وره
 شَوَظَه (غَوَّاهٌ) : دهنگه دهنگ ، قاو
 قیز ، هه راو به زم
 شَوَظَه (عَدَلٌ) : دادپه روه ریو، راست بو،
 دادی به ریاکرد
 شَوَظَه (الْأَخْلَاقُ) : ره و شتى راست کرده وه،
 چالو باشی کرد
 شَوَظَه (جَعَلَ لَهُ قِيَمَةً مَعْلُومَةً) :
 نرخیکی دیاریکراوى بؤ دانا، نرخی بؤ
 ده ستنیشان کرد
 شَوَظَه (شَعْبٌ) : میله ت ، گهل ، نه ته وه،
 گرؤمو گهل خه لکیک ، کؤمه لیتیکى
 گه وره یه له ئاده مى که پیکه تایی له چن
 تیره و عیل و هؤزو خیلتیک و هه مور
 به یه ک زبان قسه بکن
 شَوَظَه (الرَّجُلُ) (أَفْبَاهُ) : خزم و که سى
 نزیکى پیاو
 شَوَظَه - شَوَظَه : مانه وه له جیکه یه ک،
 مه به ست
 شَوَظَه : بیدارى ، به ژن و بالای مرقف

قَوْمِسَر: نماینده، به‌لیندهر، نوینەر، وه‌کیل

قَوْمِي (شَفِي - وَطَنِي): نیشتمان
په‌روه، نیشتمانی، یه‌کێک بره‌وی
مه‌بیت به‌هاوکاری و یارمه‌تی نه‌ته‌وه‌ی
خوێ له‌به‌ده‌سه‌سته‌هێنانی و خه‌یرو
بوورخسته‌وه‌ی شه‌په‌و خراپه‌دا

قَوْمِيَّة: گه‌ل و نیشتمان په‌روه‌ری،
په‌یوه‌ندییه‌کی کۆمه‌لایه‌تی سه‌ۆزدارییه
له‌هاویه‌ش بوونی مرۆف له‌نیشتمان و
نه‌ژادو زمان و سه‌وودو به‌رژه‌وه‌ندییه‌وه
بروست ده‌بیت و به‌هاوکاری و یه‌کێتی و
ته‌بابی دوابی دیت

قَوْمِيَّةُ الْأَمْرِ (قَوَامَه): نه‌وه‌ی له‌سه‌ری
به‌نده، هاوکاری به‌رجه‌سته‌بوونی
قَوْمِيَّةُ الْإِنْسَان (قَامَمَه): به‌ژن و بالای
مرۆف

قَوْنَه: پارچه‌یه‌ک له‌ئاسن یان مسی
زه‌رده بۆ رووکه‌شی قاپ و قاچاخ
قَوَه بِصَاحِبِهِ (صَاح): هاواری کرد
به‌سه‌ریا، ده‌نگی به‌سه‌را به‌رز
کرده‌وه، قه‌ژاندی به‌سه‌ریا

قَوَه: شیریک که‌میک گۆراپیت
قَوِهِي (ضَرْبًا مِنَ الثَّيَابِ الْبَيْض):
جۆره‌جلو به‌رگیکی سپییه
قَوود (فَرَس سَهْلٍ مِّنْقَاد): نه‌سه‌پیک
خۆش لیخوپی، نه‌سه‌پیک رام و جله‌و
ئاسان بیت

قَوِي: به‌هێزبوو، قایم بو، پته‌و بوو
قَوِي عَلَى الْمَرَضِ وَالْمَصَاعِبِ (أَطَاق):
به‌رگه‌ی گرت، خۆپاگر بوو له‌سه‌ر
نه‌خۆشی و نه‌هامه‌تی و ده‌رده‌سه‌ری

قَوِي عَلَى الْأَمْرِ (تَغَلَّبَ): زالبوو
به‌سه‌ریا، تواناو ده‌سته‌لاتی شکا

به‌سه‌ریا
قَوِي الْمَطَرِ (حَبَسَ): باران برپا
قَوِي الْمَكَانِ (خَلَا مِنَ السُّكَّانِ): چۆلبوو
له‌دانیشته‌وان، که‌سی تیا نه‌ما

قَوِي: به‌هێز، قایم، توند، به‌تین،
پشت نه‌ستوو، به‌زه‌برو زه‌نگ،
به‌توانا، لیهاو، وره‌دار، سه‌خت،
توندو تۆل

القَوِي (مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَى): به‌هێز،
به‌توانا، به‌ده‌سته‌لات، یه‌کێکه‌ له‌ناوه

جوانه‌کانی خوای گه‌ره
قَوِي (الْفَرْخُ عِنْدَ خُرُوجِهِ مِنَ الْبَيْضَةِ):
جووجه‌له‌له‌کاتی هاتنه‌ ده‌ره‌وه‌ی
له‌هه‌تکه‌دا

قَوِيَس: که‌وانیکی گچکه‌و پچوک
قَوِيَسَة - قَوِيَسَة (نَبَات): گیایه‌که

قَوِيَم: راست، مافه‌رست، قنچو
قیت، راست و دروست

قِيَاء (كَثْرَةُ الْقِيَاءِ لِمَرَضٍ أَوْ نَحْوِهِ):
ژۆدرشانه‌وه، هه‌لنجدان و رشانه‌وه،

خالی بوونه‌وه
قِيَاد (حَبْلٌ يَقَاد بِهِ): ره‌شمه، ره‌شوه،
په‌ت و گوشیک ئاژه‌ل یان هه‌رشتیکی
تری پی رابکێشری، جله‌و، هه‌وسار،
لغاوجله‌و

قِيَادَة: رابه‌ری، راندن، به‌په‌وه‌بردن،
بێشه‌وایی، سه‌ره‌وکیه‌تی، فرمانداریتی
قِيَار: قه‌ر فروش

قِيَاس: پێوان، نه‌ندازه، هاوریژه‌یی،
وه‌ک، یاساو باو، نه‌ریت

قیاس (فی اللغة): له زمانه وانیدا بریتیه

له گه پانه وهی شتیک بۆ بنه پرتی

قیاس (فی الفقه): له زانستی فیهیدا

بریتیه له پیوه ندرکردنی لقیك له سهر

بنه پرت به هوی خالیکی هاویه شی

نیوانیان وهك فه زماندان له سهر هه رام

کردنی خواردنه وهیكه مه ستهكر

ئه مهش له سهر مهی و باده ده پیوریت و

به هوی هاویه شی بوونیان له مه ست و

سه رخۆشکردنا

قیاس: زهوی پێو، یه كێك پێشهی

پێوانی زهوی بیت

قیاسی: ئاسایی، رێك و پێك، ژیرانه،

ماقول

قیاض (مساوي - مُعَادِل): یه كسان،

هاوتا، چوون یه

قیافة الأثر (تتبع): دواكه وتن،

شوینكه وتن، شوین پێه لگرتن

قیام (لهوض): مه لسان، راست

بوونه وه

قیام من نوم (استيقاظ):

له خه وه لسان، خه به ربوونه وه،

راپه رین، بیدار بوون

قیام النسیج (سداة النسیج): تان،

رایه ل، پۆ، تان و پۆ

قیامة: رۆژی دواپی، مه لستانه وه،

قیامهت

قیامة الأموات (بعث): زیندو بوونه وه،

قیامهت

قیء (ما قدقته المعدة): رشانه وه،

هیلنجدان، ئه وهی گه ده به ته كان

فریخی ده داته دهره وه

قیاه الدواء: دهرمانه كه رشاندیه وه،

هیلنجیدا

قیت - قیته (الثوب): بژێوی رۆژانه

قنار - قیشاره (آلة طرب ذات ستة

أوتار): گیتار، تار، چهنگ، ته مووره،

نامیرێکی گۆرانی و به زم و خوشی یه و

له شهش تال پێكهاتوه

قیح الجرح (قاح): كیم و زوخمی كرد،

كیمی تیهات، زوخی كرد، ههوی كرد

قیح (صدید): كیم، زۆخ، هه و،

زامهت، زوخم

قیحی (يسيل منه القیح): كیمی لى دى

قید (جعل القيد في رجله): كۆتى كرد،

پابه ندی كرد، كۆتى كرده پى

قید الكتاب (شكله بما يمتنع

الإلتباس): به جۆرێك رێکی كرد،

جێگه ی تێرمان و گومان نه بوو

قید علیه في الحساب: له سه ری

نووسی

قید له في الحساب: بۆی نووسی

قید الكاتب والمكلم: ویست و خواستی

خۆیان دیاری کرد

قید الخط (نقطه وشكله): هیماو سه رو

بۆری بۆ دانا

قید الشيء في دفتر أو ورقة (سجله):

تۆماری كرد، نووسی

قید بالإحسان: به چاكه و خیرداری دلی

به لای خۆیدا به كیش كرد

قید (وثاق - رباط): پێوه ند، كۆت،

پابه ست، پابه ند، زنجیر، پهت،

به ستین

قید الیدین (صفاد): كه له بچه، ده ست

به ست، زنجیر

قَيْدُ الْأَسْنَانِ (ثُمَّ)؛ پوک، پو،
پدی، پدو، هارو، گۆشتی ده‌وری به‌ری
ددان
قَيْد (قَدْر - مَسَافَة)؛ بر، چه‌ندی،
ماوه
قَيْدٌ مِنَ الْخَيْلِ أَوْ الْإِبِلِ؛ نه‌سپ‌یان
حوشتری گوپراه‌لو خوش به‌ده‌ست
قَيْرُ السَّفِينَةِ (طَلَى بِالْقَار)؛ قیری
تنگرت، قیری تیه‌لسو
قَيْر (مَادَّةٌ سَوْدَاءُ)؛ قیر، زفت، قه‌تران،
جۆره‌ کانتیکی ره‌شی شله‌ له‌ریگا
قیرتاوکردن و کاری تردا به‌کار
ده‌میت‌ریت
قیراط: 24/1 دی دیناریک و له‌کی‌شانه‌شدا
(4) ده‌نکه‌ گه‌نمه
قَيْرَوَان؛ زوربه‌ی له‌شکرو سوپا،
کاروان، جله‌وه‌ نه‌سپیک، شاریکه
له‌ (مه‌غریب)
قَيْسُ الشَّيْءِ بِقَيْرِهِ وَعَلَيْهِ (قَاسَهُ)؛
پتیوانه‌ی کرد پتی
قَيْسُ (الشَّدَة)؛ ناپه‌حه‌تی، نه‌هامه‌تی،
ده‌رده‌سری
قَيْسُ (الْقَدْر - تَبَخُّر)؛ نه‌ندازه، ریژه،
پتیوان، لارو له‌نجه
قَيْسَرِي (كَبِير)؛ گه‌وره، مه‌زن
قَيْسَرِيَّة (سُوق)؛ قه‌یسهری، گه‌له
بوکانتیک له‌نه‌ومیکدا
قَيْسَرٌ لَقَبٌ كَانَ يَلْقَبُ بِهِ مَلِكُ الرُّومِ
وَالرُّوسِ)؛ نازناویکه‌ درآوه‌ته‌ پال
پادشاکانی (رۆم) و (رووس)، شا،
نیمپراتور، سه‌رۆک، پیتشه‌وا، قه‌رال
قَيْسَرِيَّة (سُوقٌ مُسَقَّفٌ)؛ بازاریکی
سه‌رگیراوه، بازارپ

قَيْصُوم؛ روه‌کیکه‌ وه‌ک ده‌رمان
به‌کارده‌بری
قَيْضُ اللَّهِ بِكَذَا (قَدْرَهُ لَهُ)؛ فره‌مانی
خوابو، چاره‌نووس وابوو، خوا بۆی
نووسی بوو
قَيْضُ اللَّهِ لَهُ كَذَا (قَدْرَهُ لَهُ وَهَيَّاهُ)؛
بۆی سازان، هیتایه‌ دی، بۆی
ناماده‌کرد
قَيْضُ اللَّهِ فَلَانًا لِفُلَانٍ (أَنَاحَهُ لَهُ)؛ بۆی
فهرامه‌م هیتا، بۆی گونجاندو هیتایه
سه‌ربار
قَيْضُ؛ توپکلی هیتکه، هاوتا، وه‌ک
یه‌ک
قَيْضُ؛ به‌ردیکی پچوکی خرپه‌و گهرم
ده‌کریت و حوشتره‌ مه‌رو مالاتی
نه‌خۆشی پی داخ ده‌کرئ
قَيْضَةُ (الْقِطْعَةُ الصَّغِيرَةُ مِنَ الْعَظْمِ)؛
پارچه‌یه‌کی پچوکی ئیسقان، کوتکه
ئیسقانتیک
قَيْظٌ بِمَوْضِعٍ كَذَا؛ رۆژانی گه‌رما له‌وی
مانه‌وه، هاوین له‌وی بوون
قَيْظٌ فَلَانًا الطَّعَامُ أَوْ الثُّوبُ (كَفَاهُ زَمَنُ
الثُّوبِ الْقَيْظِ)؛ به‌دریژایی هاوین
خواردن و جلو به‌رگ به‌شی کرد
قَيْظٌ (صَمِيمُ الصَّيْفِ)؛ نیتوجه‌رگه‌ی
هاوین، قرجه‌ی گه‌رما، چله‌ی هاوین
قَيْظِي (مَا تُتَجَّ فِي الْقَيْظِ)؛ نه‌وه‌ی
له‌چله‌ی گه‌رما ده‌که‌ویتته‌وه
قَيْفٌ أَثَرُهُ (تَتَبَعَهُ)؛ شوینی که‌وت،
شوین پتی هه‌لگرت، به‌شوینیا رویشت،
دوایکه‌وت
قَيْقُ (الْأَحْمَقُ الطَّائِشُ)؛ گیلی هیه‌و
پوچ، که‌وده‌نی نه‌زان و سووک

قیق (طائر): بالنده که به نه اندازه
 کورتیک ده بیت و باله کانی خه ت و
 کلکی ره شه و زور ده نگی لیدیت
 قیقاء (الأرض الغلیظة): زه وییه کی
 ره ق ، وشکه زه وی
 قیقبا (شجر الأسفندان): که ووت ،
 دار که ووت ، دارتکی زور سه خه
 که وچی لیدر وست ده کری
 قیقیه (قشرة رقيقة في البیضة تحت
 القشرة الیاسة): تویکتکی ناسکه
 له زور تویکتله ره که کی میلکه وه
 قیل (الرئيس - ملك من ملوك الیمن):
 پادشا ، سه رۆک ، سه رگه وه ،
 پادشایه که له پادشا کانی (یه من)
 له سه رده می نه فامیداو له خوار پادشاو
 سه رۆکی گه وه وه یه
 قیل (القول): وته ، قسه ، گوت ،
 وه لام
 قیله (سقاء في القائلة): له نیوه رۆدا
 ناوی دایه
 قیلولة (نوم الظهيرة): خه وی ده وه
 نیوه رۆ ، پشوی نیوه رۆ
 قیم الشيء ثقیماً (قلر قیمة):
 نه اندازه که ی دیار کرد
 قیم: راست ، یه کسه ، راسته و خق ،
 چاودیر ، سه ره رشتیار ، بریکار ،
 بایه خدار ، به فیه
 قیم المرأة (زوجها): میردی زن ،
 میرده کی
 قیمة: به نرخ ، به هادار ، به فیه
 قیمة الشيء (ما یسویه - ثمنه): نرخ ،
 بایه خ ، به ها ، نرخ و بایه خی شتیک

قین (زین): رازاندیه وه ، دهستی
 بیامینا ، جوانی کرد
 قین: ناسنگر ، پاشان به هه موو
 پیشه دارتک و تراوه
 قین - قیان: به نده ، غولام ،
 به رده ست ، شاگرد
 قینان موضع القید من الفرس
 والبعیر): شوینی کۆت و به ند
 له نه سپو حوشردا
 قینه: نافرته کی گزانی بیژ ، دامینه ،
 قز دامینه ، شانه کار
 قیوم: یه کتک زور هیلنج بدات و
 بر شیتته وه ، ده رمسانتک مه ردوم
 بر شینیتته وه
 قیولة: حوشرتیک نیوه رۆ بدوشری
 قیوم: نه مر ، هه میشه یی ، پاریزی
 هه مووشتیک ، ناویکه له ناوه جوانه کانی
 خوی گه وه

قلم جنبر (پاندان)

قُرْنَابِيْط (گولہ ک لہرم)

قَفَس (قفس)

اَقْلَام رَمَاس
(قلمہ رہہ کان)

قِلَاح (پرداخ)

قُرْص الحَاسُوْب (سیدی CD)

قِتَاق (دھماک)

قُتْبَلَة يَنْوِيَة (رومانہ)

قُفْل (قفل)

قُرْع الطَّبَل (تپلی لیدا)

قُطْن طَبِي (لوکے پزیشکی)

قُرْمَل (سہ بہتہ)

قلعہ ایرانیہ (قلعہ کی نیرانی)

قلعہ کردیہ (قلعہ کی کوردی)

قلعہ ترکیہ (قلعہ کی تورکی)

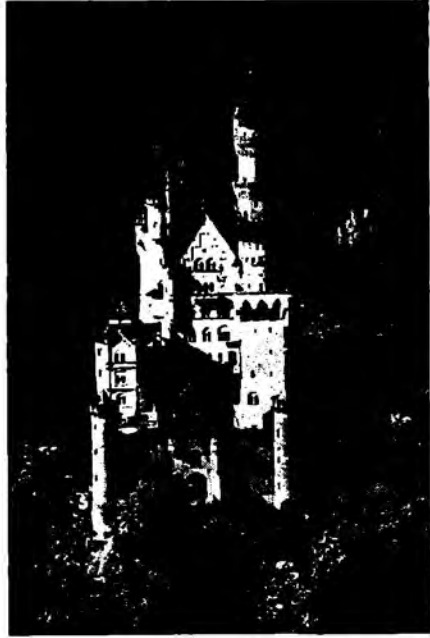
قلعہ فرنیسیہ (قلعہ کی فرہنسی)

قلعہ سعودیہ (قلعہ کی سعودی)

قلعہ مصریہ (قلعہ کی میسری)

قلعہ المانیہ (قلعہ کی المانی)

قلعہ تاریخیہ (2) (قہ لا میژوویہ کان)

قلعہ روسیہ (قہ لایہ کی روسی)

قلعہ یونانیہ (قہ لایہ کی یونانی)

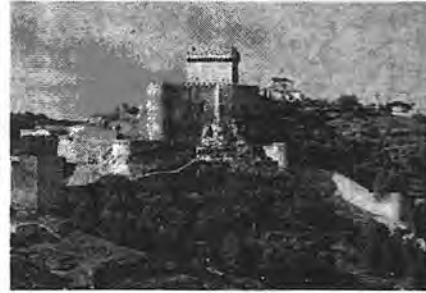
قلعہ پرتغالیہ (قہ لایہ کی پرتگالی)

قلعہ رومانیہ (قہ لایہ کی رومانی)

قلعہ ایتالیہ (قہ لایہ کی ایتالی)

قلعہ مغربیہ (قہ لایہ کی مغربیہ)

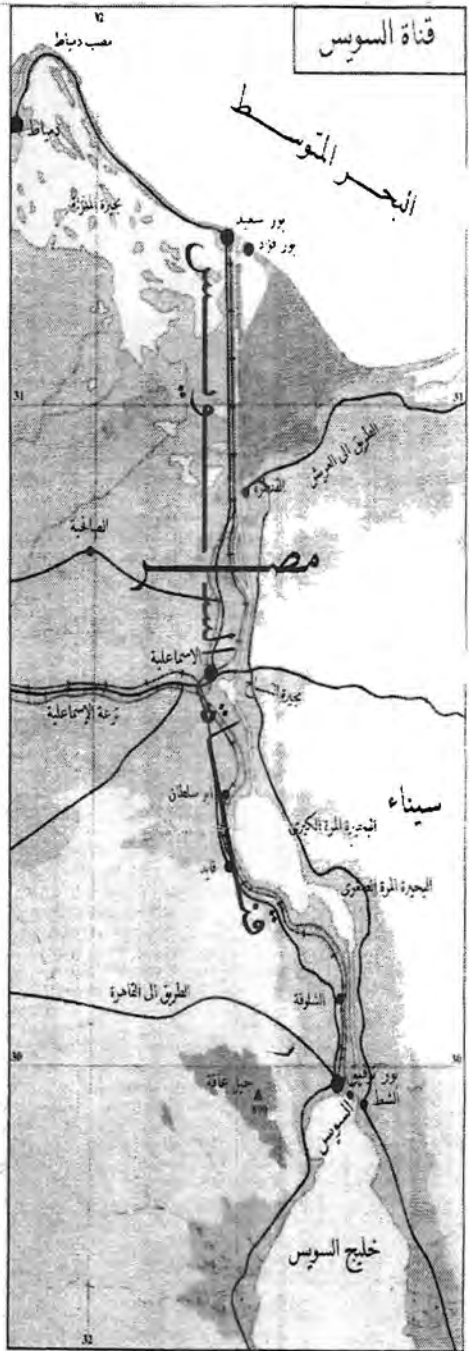

قلعہ نمساویہ (قہ لایہ کی نمساویہ)

قلعہ یابانیہ (قہ لایہ کی یابانی)

أرقام القياس : 100 200 500 1000

الكاف

ک

ک

ک: بیست و دومه م پیتی زمانی

عهره بی یه و به م شیوه یه هاتوره:

(1) ضَمِيرًا مَنصُوبًا أَوْ مَجْرُورًا لِلْمَخَاطَبِ

أَوْ الْمَخَاطَبَةِ نَحْو: (ضَرَبَكَ ، وَكُتِبَكَ ،

وَضَرَبَكُمَا ، وَكُتِبَكُمَا ، وَضَرَبَكُم ،

كُتِبَكُم ، وَضَرَبَكُنَّ ، وَكُتِبَكُنَّ) : بۆ

دوینزروی نیرو می وهك: لییدی

کنتیبه کهت (بۆ نیرو می) ، لییدان (بۆ

نیرو می و دوان و کۆ)

(2) حَرْفًا جَارًا فَتَكُونُ لِلتَّشْبِيهِ نَحْو:

(أَنْتَ كَالْأَسَدِ) وَلِلتَّوَكِيدِ نَحْو (لَيْسَ

كَمِثْلِهِ شَيْءٌ)

- بۆ جواندن وهك: تۆ وهك شیر وایت

- بۆ دوویات کردنه وه وهك: هیچ شتیک

وهك نه نی یه

(3) حَرْفًا غَيْرَ جَارٍ وَمَعْنَاهُ الْخُطَابُ وَهِيَ

الْأَلْحَقَّةُ لِأَسْمِ الْإِشَارَةِ نَحْو (ذَلِكَ

وَذَلِكَ) ، وَالْأَلْحَقَّةُ لِلضَّمِيرِ الْمُتَفَصِّلِ

الْمَنْصُوبِ نَحْو (إِيَّاكَ وَإِيَّاكُمَا) :

- بۆ راناری ناماژه پیکردنی نه و ، نه وه

- پاشکۆی راناری جیای (مه رتۆ ،

مهردووکتان)

ک.ا.ک

كَاءُ (الضَّعِيفُ الْفُؤَادُ وَالْجَبَانُ) :

تۆسنۆك ، بی زات

كَاءُ عَنِ الْأَمْرِ: دهستی لیکیشایه وه ،

لیی سارد بوه وه ، وازی هیتا

كَائِنْ (حَادِثٍ) : بوونه وه ، رووداو

كَائِنْ حَيٍّ: زینده وه ، بوونیادیکی

زیندو

كَائِنْ حَقِيقِي: بوونیکسی راسته قینه یه ،

به رجهسته

كَائِنْ رُوحِي: بوونیکسی روحی ، گیانی

كَائِنْ فِي مَكَانٍ كَذَا (وَاقِعٍ فِي) : له فلان

جی یه ، دهكه ویتته فلانه شویتنه وه

كَائِنَاتٍ: بوونه وه

كَائِنَةٌ: رووداوێك ، باروحوالێکی

وه به رهاتو

كَأَبٍ - كَوْبًا (شَرِبَ بِالْكُوبِ) : به په رداخ

خواردیه وه

كَأَبَحَهُ مَكَابَحَةً (شَاتَمَهُ وَقَابَحَهُ) :

قسه ی پینگوت ، جنتوی پیتا

كَأَبِدَ (قَاسَى) : چیژتی ، چیشتی ،

کیشای ، نۆشی

كَأَبِدَ (مُكَابِدَ - مَقَاسَ) : چه شتوو ،

نه وه ی سزا ده چیژتی

كَأَبِرَ: سه ریچی کرد ، قیرسیچمه بوو ،

به ره ره کانی کرد ، مل ملانیستی کرد ،

سه رسهختی کرد

كَأَبِرَ: گه وره ، پله وپایه بهرز ، خاوه ن

شکۆ

كَأَبِرَهُ عَلَى حَقِّهِ (جَاعَدَهُ وَأَنكَرَهُ) :

نکولی کرد ، نه چوه ژیری

كَأَبِسَ (أَلَاةَ الْكَبَسِ) : په سستینه ر ،

نامیری په سستینه ر

کَابِسَة (أَرْبَبَة): لوتوی، په‌سټینه،
ده‌مه‌ک‌ی

كَابِل الدِّين (أَخْرَوْفَاء): قهرزه‌ک‌ی
دواخست، دره‌نگ وامه‌ک‌ی دایه‌وه،

ده‌ستی به‌ده‌ستی کرد
كَابِل فِي شَرَاء الدَّار (أَخْرَوْفَاء مَا حَتَّى
يَشْتَرِيهَا غَيْرَهُ): کرئ‌ی لانه و مال‌ه‌ک‌ی
دواخست بونه‌وه‌ی په‌کټکی‌تر بیکړئ
كَابُوس (مَا يَحْصِل لِلإِنْسَان فِي نَوْمِهِ
فِي زَعَجِهِ وَكَأَنَّهُ يَخْتَنِقُهُ): خټو،
دټوه‌زمه، میړده‌زمه، شه‌وه، شه‌وه‌ی
له‌خ‌ودا دټت به‌سه‌ر مړوځداو وه‌ک
شه‌وه‌ی بیخ‌نکټئ

كَابُول: پایته‌ختی ولاټی (ته‌فغانستان)
كَابِي: شه‌و خا‌ک‌و خول‌ی له‌سه‌ر گوی
زه‌وی جټگیر نابټت، پشکرو خه‌لوړت‌ک‌و
ناگره‌ک‌ی کوژاټټه‌وه، به‌رز، بلند

كَابِيَّة (رَغْوَة): که‌ف، سه‌رتوټز
كَاتِب صَدِيقَه (أَرْسَلَهُ): نامه‌ی نووسی
بڼ‌ه‌وړټک‌ی، نامه‌ی بڼ‌نارد
كَاتِب: نووسه‌ر، نووسی‌ار، نفیسه‌ر،
نووسی‌ار

كَاتِب الرِّوَايَة: رومان نووس
كَاتِب القِصَّة: چیرټ‌ک‌و نووس
كَاتِب المَقَالَة: نووسه‌ری وټار
كَاتِب المَوَاضِيَع السِّيَاسِيَّة: نووسه‌ری
بابه‌ته رامباری و سیاسیه‌کان
كَاتِب صَحْفِي: روژنامه نووس
كَاتِب دَرَايَة (كُنِيْسَة الكُرْسِي الأسْقَفِي):
که‌نیه‌ی کورسی پاپایی
كَاتِم سِر (كَتَمَهُ): نه‌ننی پاراست،
پارټ‌نگاری لټ‌کرد
كَاتِم السِّر: نه‌ننگیر، نه‌ننیار، سکرټټیر

كَاتِم (سِر كَاتِم - مَخْفِي): نه‌ننی
شاراوه، نه‌نټیه‌ک‌ی نادیارو په‌نهان
كَاثُولِيك: ناوی په‌کټک له‌سی‌گروم
تاقمی گاوړه‌کانه
كَاتِب القَوْم (دَنَا مِنْهُمْ): لټیان نزیک
بوه‌وه

كَاتِب (مَا يَتَنَاقَرُ مِنَ الْحَصِيدِ فَيَنْبَتُ فِي
عَام قَابِل): شه‌وه‌ی له‌به‌روبووم
ده‌که‌وټته خواره‌وه بڼ‌سالی داهاتو
ده‌روټت

كَاتِر المَاء (أَرَادَ لِنَفْسِهِ مِنْهُ كَثِيرًا يَشْرَب
مِنْهُ): ناوټکی زوری ویست تا لټ‌ی
بخواته‌وه

كَاتِر مِنَ الشَّيْء (إِتَّخَذَ مِنْهُ كَثِيرًا):
زوری لټ‌ه‌ل‌گرت
كَاتِر الكَلَام (أَكْثَرُ مِنْهُ): زور قسه‌یکرد،
زور‌ل‌ه‌بوو

كَاتِر: زور، فره، که‌لټ‌ک
كَاتِرُهُ غَالِبُهُ بِالْكَثَرَة: له‌و زور‌ت‌ریوو،
ژماره‌ی له‌و زیات‌ر بوو
كَاح فَلَأْسًا (قَاتَلَهُ قَلْبَهُ): جه‌نگا
له‌که‌لی و زالبوو به‌سه‌ریا، شکستی

بټټټنا
كَاح الشَّيْء (غَطَّاهُ فِي مَاءٍ أَوْ ثَرَابٍ):
له‌خا‌ک‌و خول‌یان ناودا نو‌قمی کرد
كَاح فِيهِ السَّيْف (أَثَر): کاری تټ‌کرد
كَاح (سَفَّحَ الْجَبَل): چله‌پزی شاخ،
لوتکه‌ک‌ی، پږپکه‌ک‌ی

كَاحِل: شه‌وه‌ی کلی‌کرده چاوی،
چاوړ‌نژدو
كَاخ: ده‌وار، کوخ، زنج، قول‌خ،
کول‌ن، کړخته

کَاخِيَّة (عِنْدَ اَرْبَابِ السِّيَاسَةِ) : لای
سیاست پەروران به نهی پاریزی
فرمانبرو ده گوتريت
کَاذ (قَارِبَ اَوْشَك) : نه وهنده ی نه مابوو ،
وهخته بوو
کَاذ یَفْعَلْ کَاذًا (هَمْ وَقَارِبَ وَلَمْ یَفْعَلْ) :
خه ریکبوو بیکات به لام نه یکرد ،
مینده ی نه مابوو بیکات
کَاذَ اَنْ یَمُوتَ : وهخته بوو بمړی ،
نه وهنده ی نه مابوو بمړی
کَاذَ (فَعَلَ مَاضٍ نَاقِصٍ) : فرمان و
کردار ټکی رابردوی ناتواوه و به مانای :
وهخته ، خه ریکه ماتوو
کَاذَ الثَّرَابِ (صَاحَ بِجَهْدٍ) : به توندی
هاواریکرد ، قیراندی
کَاذَ لَهُ (دَسَّ لَهُ) : بوی تیچن ، داوی
بژنایه وه
کَاذَ الزُّنْدِ (اَخْرَجَ النَّارَ) : ناگری
لټکوتوه ، ناگری فریډا
کَاذَ فُلَانًا (خَدَعَهُ وَمَكْرَبَهُ) :
هه لیخه لئاند ، دهستی بړی
کَاذَ الْقَوْمِ (حَارَبَهُمْ) : جهنگی له گهل
به رپاکرد ، جهنگا له گهل
کَاذَ الشَّيْءِ (عَالَجَهُ) : چاره سهری کرد ،
چاکی کرد
کَاذَتِ الْمَرْأَةُ : کهوته خول مانگانه وه ،
تووشی هه یزو بی نویژی هات
کَاذِحٌ (مُجْتَنِدٌ - سَاعِي) : تیکوشه ،
خه باتکار ، رهنجدور ، چه وساوو
کَاذِرٌ (عَامِلٌ) : کارزان ، کادیر ، نه دنام
کَاذِسٌ : نه وهی له کاتی پزمیندا
ده په پی

کَاذَسَتِ الدَّأِيَّةُ : نه پتوانی بیخوات
کَاذِيَّةٌ (شِدَّةُ الدَّهْرِ - شِدَّةُ الْبَرْدِ) :
نه وه پری نه هامت ی روزگار ، ره قی ،
نه وه پری سهرماو سوله
کَاذَانٌ (الضَّخْمُ السَّمِينُ مِنَ الرِّجَالِ) :
پیاوی قهله وی تیکسمر او ، که ته ول
کَاذِبٌ (ضِدَّ صَادِقٍ) : دروژن ، دروگر ،
ناراست
کَاذِبَةٌ (اسْمٌ يُوضَعُ مَوْضِعَ الْمَصْدَرِ
كَالْعَاقِبَةِ ، وَالْعَاقِبَةُ وَالْبَاقِيَّةُ) :
ناویکه له جی چاوگ داده نری وه :
دهرته بجام ، لهش ساغی ...
کَاذِبٌ فُلَانًا مَكَاذِبُهُ وَكَاذِبًا كَذِبُهُ
وَكَاذِبِي) : به دروژم خسته وه و به دروژ
خسته وه
کَاذِيٌ : سوور ، درهختکی مه زنو
که وره یو گوله کی بونیکی خوشی
هه یو ده کری له هه وکردنی جهسته دا
به کار به پتیری
کَاذِيٌ مِثْلُهُ كَوْرًا (اَسْرَعَ) : په له ی کرد ،
خیرای کرد ، که وته خړ
کَاذَ الْكَارَةِ (حَمَلَهَا) : هه لیگرت ، به رزی
کرده وه
کَاذَ الْأَرْضِ (حَفَرَهَا) : چالی کرد ،
هه لیکند
کَاذَ الْفَرَسِ - كِيَارًا (جَرَى رَافِعًا ذَنْبَهُ فِي
جَرِيهِ) : له غار غاریندا کلکی به رز
کردبوه وه
کَاذَ الْعَمَالِ الْكَارَةِ (حَمَلَهَا) : هه لیگرت ،
به رزی کرده وه
کَاذَ (نَوْعٌ مِنَ السَّفَنِ) : جوړه که شتی که
کَاَرَة : نه اندازه یه کی دیاریکروی
خواردن و گه نمه

کَارِث (مُسَبِّبُ الْقَمِّ): خه مهین ، جه رگ
 بر، هوی خه م
 کَارِثَة (نَكْبَة): سه مه ره، فه تاره ت،
 دهر د، کاره سات ، کزست که و تن ،
 به دبختی ، نه هامت، دهرده سه ری
 کَارِز (وَاعِظ): ناموزگار، ناموزیار ،
 موزچیار
 کَارِع (مَادُونِ الرُّكْبَة): پی ، قاچ ، لاق،
 پیچکه
 کَارِعَات (النَّخْلُ الَّتِي عَلَى الْمَاءِ): نه و
 دارخورمایانه ی له سه ر ناو ن
 کَارِمُ الرَّجُلِ (أَهْدَى إِلَيْهِ شَيْئًا لِيُكَافئه
 عَلَيْهِ): شتیکی پیداهه تا پاداشتی
 بداته وه
 کَارِمُهُ فَلَانًا: به نیازی پاداشت
 پتیشکشی کرد، پتیدا تا ببه خشی یا
 پاداشتی بداته وه
 کَارِمُهُ (فَاخِرُهُ فِي الْكَرَمِ): له جوامیریدا
 شانازی کرد به سه ریا
 کَارِه (ضِدَّ رَاضِي): ناقایل ، ناچار،
 نه بان ، نابه دل
 کَارَةُ فِي كَذَا: ناقایل له سه ر فلانه شت
 کَارُوب (حَشْرَة): مله ، ده عبایه کی
 چنگ چنگه له ناو زهوی نمدارا ره کی
 سه وزایی ده خوات
 کَارَ - کَوْزًا (شَرِبَ بِالْكَوْزِ): به گوزله
 ناوی خواره وه، ناوی گوزله له ی
 خواره وه
 کَارَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کزیکرده وه،
 گردی کرد
 کَاسِ الْإِنْسَانِ (مَشَى عَلَى رِجْلِ وَاحِدَة):
 له سه ر یه ک پی رژی به پتوه

کَاسَ الْعَيَّوَانِ: نازده که له سه ر سی
 به ل رژی به پتوه
 کَاسَ الْحَيَّةِ: گزبوی، هاته وه یه ک
 کَاسَ فِي سِيرِهِ (هُوَ وَأَبْنَاهُ): به میواشی
 رژی به پتوه ، میدی میدی چو و
 به پتوه
 کَاسَ فِي الْبَيْعِ (نَقَصَ الثَّمَنُ): نرخ ی
 دابه زاند، که می کرده وه
 کَاسَ فَلَانًا (صَرَخَ أَوْ عَلَى رَأْسِهِ): پبای
 کیشا ، دای به سه ریا
 کَاسَ الْوَلَدِ (عَقَلَ - ظَرَفَ وَقَطَنَ):
 ژیریو، عاقل بوو، ژرو زنگ بوو
 کَاسَ فَلَانًا (غَلَبَهُ بِالْكَيْسَةِ):
 له زنگی و ژیریدا له و به توانا تر بوو
 کَاسِب: براوه، ده سته و توو، نیشکر،
 کاسب ، په یاکار
 کَاسِحَة (جَارِفَة): رامال، ماله ر
 کَاسِحَة الْأَنْفَامِ: مین دوز ، که شتی مین
 کَاسِحَة (خَاصَمَهُ شَدِيدًا): به توندی
 رکه به رابه تی له که ل کرد
 کَاسِد (غَيْرَ رَاجِح): بی باو ، وه ستاو،
 سست ، بی بازپ
 کَاسِر (حَاطِم - صَقَر): شکتنه ر، تیک
 شکتن ، باز، هه لئ ، مه زنی راوکه ر
 کَاسِرَة فِي الْبَيْعِ مَكَاسِرَة: داوای
 شکاندنی نرخ ی کرد لی
 کَاسِي: پوشته ، داپوشراو
 کَاشَ عَنْهُ كَوْشًا: زور لی ترسا ، توقی
 کَاشِح فَلَانًا بِالْعَدَاوَةِ (عَادَاه):
 درباه تی کرد، رقه به رابه تی
 کَاشِح (عَدَاوَة بِاطْنِيَّة): رقاوی ،
 دلپیس ، قیناوی، قین له سک

کَاشِد: بژیوی پیداکر، گه یه نه ری
 په یوه ندی خزمایه تی
 کَاشِرَه (ضَعَكَ فِي وَجْهِهِ وَبَاسَطَهُ):
 له روویا پیکه نی، بزه گرتی
 کَاشِف (فَضِيحَةً - مَكْتَشِفًا):
 نابړوچوون، نه نگي، حه یاجوون،
 ده رخه ر، ناشکراکه ر، دلزهره وه
 کَاشِفَة: ده رخه ر، ناشکراکه ر،
 نابړووبه ر
 کَاشَفَهُ بِكَذِّبٍ (أُطْلِعَهُ عَلَيْهِ وَأَظْهَرَهُ لَهُ):
 بژی ده رخست، پیشانی دا، ناشکرای
 کرد بژی
 کَاشَفَهُ بِالْعَدَاوَةِ (بَادَاهُ بِهَا وَجَاهَرَهُ):
 به ناشکرا دژایه تی کرد، دژومنایه تی
 به ناشکراو دیار کرد
 كَاسَ الرَّجُلُ (جَبَنَ): ترسا، تزوی
 كَاسَ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ: زږی خوارد
 لټیان
 كَاسَ طَعَامَهُ (أَكَلَهُ وَخَذَهُ): به تنیا
 خواردی
 كَاطِمٌ: بیده نگ، مات، کپ، بی سروت،
 نه وه ی خوی ده گریست له کاتی
 توپه بووندا
 كَاطِفُهُ (لَا زَمَهُ طَوِيلًا عَلَى مَضَائِقِهِ):
 تنگی پیه لچنی، زږی بومینا،
 کاریکی سه خت و گرانی کرد له گه لی
 كَاعَ الضَّعِيفُ الْجَبَانُ: ترسنوک،
 بی کاره، دل سست و تزقیو
 كَاعَ الْكَلْبُ (مَشَى فِي الرَّمْلِ وَتَمَائِلَ عَلَى
 كُوعِهِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ): له سهر لم رویو
 تاواناویک له گهرما لای کرده وه بږ
 قاجی

كَاعِبٌ: بلند، مه مك خړکردو،
 پینگه یشتو
 كَاعَمَهَا (قَبْلَ قَاهَا): نټوده می
 ماچکرد، ده می خسته نټوده می و
 ماچی کرد
 كَاغَذَ (قَرَطَاسَ): کاغز، په پره
 كَاغَذِي: کاغز فروش، فروشهری
 کاغز
 كَافٍ الْأَدِيمِ (كَفَّ جَوَانِبَهُ): بپړی
 نه ملولاکی مټنایه وه یه ک
 كَافٍ الشَّيْءِ (قَطَعَهُ): بپړی، له تیکرد
 كَافِي - كَافًا (جَازِي): پاداشتی دایه وه،
 خه لاتی کرد، چاکه ی دایه وه
 كَافًا (جَازِي - سَاوِي): پاداشتی دایه وه،
 خه لاتی کرد، مافی خوی پټدا،
 وه کیه کی کرد، یه کسانۍ کرد،
 چوونبه کی کرد
 كَافًا فَلَأْسًا: چاودیری کرد، چاوی
 تیبری، به رگری لیکرد، بوو به هاوتای
 كَافًا بَيْنَ الْفَارَسَيْنِ بِرِمَحِهِ (طَعَنَ هَذَا
 ثُمَّ ذَاكَ): یه ک له دواۍ یه ک برینداری
 کردن
 كَافَّةً (كُلَّ): هه موو، گشت، سه رجه م،
 به کومه ل، تیکړا
 كَافَحَ (نَاضِلَ): کوشا، تیکوشا،
 خه باتی کرد، ته قه لایدا، هه ولیدا،
 ره نجیدا
 كَافَحَ عَنْهُ (دَافَعَ): به رگری لیکرد،
 پاریزگاری لیکرد
 كَافَحَ الْأَمْرَ (بَاشَرَهُ بِنَفْسِهِ): خوی
 چاره سهری کرد، ده سستی پیکرد،
 ده سستی دایه

كَافَحَ الْقَوْمَ أَعْدَاءَهُمْ: روویه رووی
دژومنه کانیان بوونه وه له جه نگو شه پدا
كَافَحَ الْأَطِبَاءُ الْأَمْرَاضَ: پزیشكه كان
به ره نكاری نه خۆشی بوونه وه

كَافَحَ الْأُمُورَ (بَاشَرَهَا بِنَفْسِهِ): خۆی
دهستی دایه، روویه رووی بووه وه،
دهستی پیکرد

كَافِرٌ فَلَانًا حَقَّهُ (أَنْكَرَهُ): نكولی كرد،
دانی پیا نا

كَافِرٌ: بى باوه، بى تاین، گومرا،
مارس، ناسوپاس گوزاری خوداوه ند،
ناشوکور، ناقایل، پینه زان، شهوى
تاریك، شه وه زهنگ، نووتكه،
نه موسته چاو، كه واله هه وری تاریكو
رهش، ده ریا، نه سپی رهش، قه لغان
كَافِلٌ (ضَامِنٌ): دهسته بهر، زامن،
كه فیل

كَافِلُ الْيَتِيمِ (الْقَائِمُ بِأَمْرِهِ): مه تیو
به ختوكر، به رتو بهر، كه وړه

كَافِلُهُ (عَاقِدُهُ وَعَاهِدُهُ - جَاوَرُهُ):

به یمانی له گهل به ست، نژیک بوو لئی
كَافُورٌ: كافور، گیایه كى بوخخوشه
شتیكى سپى ساردی بوخخوشی به نرخه
بو گهل شت به كارد هه تیری

كَافِيٌّ: بهس، به سهر، نه وهی ده بیته
مایه ی پرکردنه وهی گشت داواکاری و
بیداو یستیه ك

كَأْكَأُ: كاكاو، كه كاو، بادامی هندى
ها پردراوه وهك قاوه ده خوریتته وه

كَالٌ (كَيْلٌ - قَاسٌ): پیاوای،
پیاوانه ی كرد

كَالَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (قَاسَهُ بِهِ):
نه ندازه ی پنگرت، پیا پیا، پشت
به پشت پیا پیا

كَالَ الزُّنْدَ (لَمْ يَخْرُجْ نَارًا): ناكړی
لیدنه چوو

كَالَ الْبِرِّ وَغَيْرَهُ حَدَدَ مَقْدَارَهُ بِوَسَاطَةِ
آلَةٍ مُعَدَّةٍ لِذَلِكَ): به موی نامیرتکی

تابیه ته وه بره كهی دیاری كرد
كَالَ الصِّیْرَفِ الدِّرَاهِمَ (وَزَنَهَا): كیشای،
كیشانه ی كرد

كَالَ الْفَرَسِ بِقَيْدِهِ (قَاسَهُ بِهِ فِي
الْجَرِيِّ): له غار غاریندا پیاوای پیا

كَالٌ: نامیرتكه له جه ننگا قه لای پیا
تیک ده درا، ماندوو، شه كت، كفت،

هیلاك، كول، سواو، نایپرئ
كَالَاهُ - مَكَالَاهُ - وَكَلَاهُ: چاودیری كرد،
نیکاداری بوو

كَالِيٌّ - الْكَالِي (الْعَرَبُونَ): پیتشه كى،
بریک پاره یه له سهر مامله و کرپینی

شیتك وهك پیتشه كى ده درئ
كَالِبُ الرَّجُلِ (عَادَاهُ جِهَارًا وَمُضَائِقَةً
مُضَائِقَةً الْكَلَابَ بَغْضًا بَغْضًا عِنْدَ
الْمُهَارَشَةِ): تهنگی پیتشه لچنی، زردی بو

هینا
كَالِبٌ: سه گباز، سه گدار، كومه له
سه گتک، راهینه ری سه گان

كَالِحٌ فَلَانًا (قَاوَاهُ وَغَالِبَهُ):
به ره له ستی كړو به زاندى، زالبوو

به سهریا
كَالِحَ الْقَمَرِ (اسْتَثَر فِي الْقِمَامَةِ): له تیرو

هه ورا ونبوو، دیار نه ما

كَالِحٌ (عَابِسٌ): مؤن، گرژ، مپومرچ،
روویه یه كا دراو

کالمه (خاطبه): گفتگوی له‌گه لکرد،
وت‌ویژی له‌گه ل کرد

کامخ: نه‌وه‌ی له‌خواردندا
به‌کارده‌هینری بۆ تام و چیر تیکردنی
کامل (حزین - مهموم - گنپ): خه‌مبار ،
دلشکاو ، په‌ست ، مات

کامخ (حض - ضاج): باوه‌شی پیاکرد،
له‌نامیزی گرت ، به‌خویه‌وه نووسان ،
کاری سه‌ر جیگه‌ی له‌گه ل کرد، له‌گه‌لی
رلیوارد

کامل: ته‌واو ، پیکهاتوو، بی‌که‌مو
کوپی ، کامل ، پیکه‌یوو ، گشتی ،
ته‌ولو ، هه‌موو

کامل من الرجال (الجامع للمناقب
الحسنه): پیاوی ره‌وشت به‌ریزی
ته‌ولو کامل

کامه (من یرکب رأسه لا یدري أين
یتوجه): نه‌وه‌ی بی‌تاراسته ری
ده‌گریته به‌رو نازانیت روو بکاته کوئ،
رزیو بی‌ته‌نجام و رووگه

کلن: روویدا ، بوو ، هه‌بوو
کلن هنا: لیره‌بوو، له‌می‌بوو
کلن له ییست: خانووی هه‌بوو،
خانوداریوو

کلن یقرأ: ده‌یخوینده‌وه، خه‌ریکی
خوینندنه‌وه‌بوو

کلن کینا (خضع وذل): ملکه‌چ بوو ،
سه‌رشو‌یوو

کانس (الذي حرقته الكناسة):
گسکده‌ر، ماله‌ر، خۆل ریژ
کانع: کرژیوو ، به‌یه‌کا چوو

کائون: کووره ، ئاگردان ، کوانوو،
زه‌به‌لاح ، که‌ته‌ول، نه‌وه‌ی
راده‌وه‌ستی و چاو‌دیژی ده‌کات بۆ
فیتنه‌یی

کائون الأول (الشهر الميلادي الأخير):
به‌فرانبار، سه‌هۆل به‌ندان ، مانگی
دوازده‌ی زاینی

کائون الثاني (الشهر الميلادي الأول):
مانگی یه‌کی زاینی ، رتبه‌ندان ، ناو
زستان

کاهل فلان: زنی هیتا ، هاوسه‌ری گرت
کاهل من الإنسان: سه‌رشان ، ناوشان،
گازه‌رای پشت

کاهن مکانه (حابی): پشتگیری کرد،
هاوکاری و پشتگیری بۆ نواند
کاهن (قس - خوری): زه‌یوان ، قه‌شه ،
که‌شیش ، نوقلانه‌تده‌ر

کاهن عند اليهود: لای جووله‌که :
مالوم ، پیاویکی ئاینی و پیشه‌ویانه
کاید (خدغ): فیلێ کرد، گزی‌کرد،
ساخته‌ی کرد

کایسه مکایسه: له‌زیره‌کی و لی‌زانیدا
زالبوو به‌سه‌ریا ، له‌وزانا و شاره‌زاتر بوو
کایسه فی البیع (غالبه): له‌مامه‌له‌دا
شکستی هیتا به‌سه‌ریا

کایل الرجل صاحبه (قال له مثل
مقاله أو فعل كفعله): هه‌مان گوت‌ه و
کرداری هاوه‌له‌که‌ی دو‌پاره‌کرده‌وه

کئب (كان في غم وسوء حال): خه‌مو
په‌ژاره دایگرت ، دلته‌نگ بوو، دلگیربوو،
خه‌مۆک بوو ، مات بوو، په‌ست بوو

کئب: خه‌مۆک ، دلته‌نگ ، بیزار، وه‌رس

کَابَاءُ (الْحُزْنُ الشَّدِيدُ): خەم و

پەژارە یەکی توند و تیز

كَادَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ (إِشْتَدَّ وَصَعَبَ): توندو

قورس بوو لەسەری

كَادَا الشَّدَّةَ - اللَّيْلُ الْمُظْلِمَ - حُزْنَ:

قورسی ، گرانی ، سەختی ، ماتەمی ،

دلتەنگی ، شەوه زەنگ ، تارێک و

نووتەک

كَاسٌ: پەرداخ ، جام ، کاس ، پیالە

كَاسُ الرَّهْزَةِ وَالْثَمَرَةِ (كَمْ): کاسە

گول ، پۆرک

كَأْكَأُ: ترسنۆکی ، تۆقین

كَاسُ الْمَنِيَّةِ: پیالە ی مردن ، شەریەتی

مەرگ

كَانَ - كَانَ (حَرَفُ لِنَصْبِ الْإِسْمِ وَرَفْعِ

الْخَبَرِ وَيَفِيدُ التَّشْبِيهَ): مەرۆک ،

وێکە

كَئِيبٌ: دلتەنگ ، وەرس ، بێزار

كَأَيْنَ (اسْمُ مُرَكَّبٍ مِنْ كَافٍ التَّشْبِيهِ وَأَيِ

الْمَنُونَةِ يُفِيدُ تَكْثِيرَ الْعَدَدِ وَيَعْنِي كَمْ):

چەندەما ، زۆرێک ، بۆ زۆر بەکار دەبرێ

کَب

كَبُ الْإِنَاءِ (قَلْبَهُ): قَلْبِي كَرَدَهُ،

رۆی کرد ، رۆانی

كَبٌ فَلَانًا (صَرَغَهُ): دایبە زەویدا ،

تەختی کرد ، بەدەما خستی

كَبُ الشَّيْءِ (ثَقُلَ): قورس بوو ،

سەنگین و گرانبوو

كَبُ الْفَزْلِ (جَعَلَهُ كَبِيًّا): کردی بە کلافە ،

گۆلۆی کرد

كَبٌ (قَلْبٌ - مَيْلٌ): سەرە و خوار

بوونەوه ، رۆان ، قَلْبٌ بوونەوه ،

لاریوونەوه ، چەمانەوه ، خواربوونەوه

كَبٌ: گایەكە

كَبًا (اِنْكَبَ عَلَى وَجْهِهِ): لەپە و پووكەوت ،

كەوت بەدەما

كَبَا الرَّجُلُ (عَثَرَ): كەوت ، مەلنوتا

كَبَا الرَّثَدُ (لَمْ يَخْرُجْ ثَارَهُ): ئاگرێ ئی

پەیدا نەبوو ، ئاگرێ لێنەكەوتەوه

كَبَا النَّارُ: خۆلە مێشی کرد بەسەرا

كَبَا السَّهْمُ (لَمْ يُصِبْ): نە ی پێكا ، ئی

نەدا

كَبَا وَجْهُهُ أَوْ لَوْنُهُ (تَغَيَّرَ مِنْ غِيظٍ أَوْ

ثَرَابٍ): لەخەشم و قینا یان بەهۆی

خۆل و تەپ و تۆزەوه رەنگی گۆرا

كَبَا اللَّوْنُ (تَغَيَّرَ): رەنگی

زەردەمەلکەپا ، لێل بوو ، کالبووهوه ،

گۆرا

كَبَا النَّبْتُ (يَبَسَ): وشك بوو ، وشك

بووهوه

كَبَا الْكُوزُ (أَفْرَقَهُ): بەتالی کردەوه ،

هێجی تیا نەهێشت

كَبَا الثَّبَارُ (عَلَا وَارْتَفَعَ): تەپ و تۆزەكە

بەرزبووهوه ، بلندبووهوه

كَبَا الثُّورُ (نَقَصَ): كەم بوو ، رۆشنایی

كۆكەم بوو

كَبَا لَوْنُ الصَّبْحِ وَالشَّمْسِ (أَظْلَمَ):

رووناکی تیا نەما

كَبَا الْبَيْتُ (كَتَسَهُ): گسکیدا ، مالی

كَبَا الرَّبْدُ الْمُتَكَثِفُ فِي جَنْبَاتِ الْمَاءِ:

كەفی گرێدبووی گۆی ئاو

كَبَى النَّارُ (أَلْقَى عَلَيْهَا الرَّمَادَ):

خۆلە مێشی کرد بەسەریا

كَبَى ثَوْبُهُ بِالْكِبَاءِ (بَغَرَهُ):

بوخوردای کرد ، بۆنی بوخوردی پیا کرد

كَبَاءُ (عُودُ الْبُخُورِ): بوخورد ، تالە

بخورد

کَبَاب: جلّه وه حوشترو مه پ ، لمو قوبی
به به کا مه لَشیتراو

کَبَاب (شَوَاء): که باب ، که واو ، گوشتی
نه نجر اوو کوتراو برزاوو له شیش دراو
کَبَابَة: به ری دره ختیکی هندیه
دانله یه کی ره شه له نیسوه ت گه وره تره و
بق دره مان ده شی ، که بابیه ی چینی

کَبَات: به روبوومی دره ختیکه
کَبَاحَة (آلَة تَقَف السَّيَّارَة أَوْ الْقَاطِرَة
وَنَحَوَهَا): نامیریکه ئوتومبیلو
عاره بانه راده گری

کَبَاد (مَرَض أَوْ وَجَع الْكَبَد): جگر
ناوسان ، جهرگ نیشه ، جهرگاوس
کَبَاد (الْأَتْرَج): به ری دره ختیکه

کَبَار: گه وره ، زله

کَبَار: زله گه وره و زله

کَبَاس: نه وه ی سه ری له نیو جلو
جی خویدا ون ده کات و ده نویت ،
مه رگه وره ، تیکسمراو قه له و

کَبَاس (آلَة الْكَبَس): په سستینه ر،
نامیری په سستینه ر

کَبَاسَة: هیشوه خورما

کَبَاش (الْأَبْطَال): نازا ، قاره مان ،
گوستاخ ، به جهرگ

کَبَاش: دلیر ، به جهرگ، بویر ، دل
قایم ، گوستاخ

کَبَاکِب (الْمُجْمَعُ الْخَلْق): ره وشت ته واو،
کامل ، داپیزراو

کَبَب الْغَزَل (جَعَلَهُ كَبَة): گلۆله ی کرد،
خوریه کی کرد کرد

کَبَب الْكَبَاب (عَمَلَهُ): دروستی کرد،
که بابی دروست کرد

کَبَتَ فُلَانٌ فُلَانًا غَاضِلًا وَأَذَلَهُ وَأَخْرَاهُ:
سه رکوئی کرد، سه رزه نشتی کرد، هات

به سه ریا

کَبَتَ اللَّهُ الْعَدُوَّ (رَدَّهُ بِقِيْظِهِ): شکستی
پیهینا ، پشتی شکاندو پاشه و پاش
گه راندیه وه

کَبَتَ فُلَانٌ غِيْظَهُ أَوْ شَهْوَتَهُ (حَبَسَهُ):
خه شم و قین یان تاره زووی خوی گرت ،
دانی به خۆدا گرت

کَبَت: پیشخواردنه وه، خوخواردنه وه ،
دان به خۆدا گرتن

کَبَة (الْجَمَاعَة مِنَ النَّاسِ وَغَيْرِهِمْ -
الدَّفْعَة فِي الْقِتَالِ وَالْجَرِي): گرومیک
له خه لکی و شتی تر ، هه لمه ت بردن
له جهنگو و غار غاریندا

کَبَة مِنَ الشَّيْءِ (دَفَعَتْهُ وَشَدَّتْهُ):
ره قی و توندوتیژی زستان ، سه ختی

کَبَة (الْثَّقَل): قورسی ، به کیشتی ،
گرانی ، کیشتاری

کَبَة مِنَ الْغَزَل: گلۆله بهن یان خوری
کَبَتَ الْلَحْمَ (تَغَيَّرَ وَأَثْن): بۆگه نی کرد،

بۆنی کرد

کَبَتَ السَّفِينَة (أَمَالَهَا إِلَى الْأَرْضِ وَحَوَّلَ
مَا فِيْهَا إِلَى سَفِينَة أُخْرَى): لاری
کرده وه به رووی زه ویداو شت و

مه که کانی گواسته وه بق که شتیه کی تر
کَبَتَ الْحَرَارَة (اللَّحْمَ) (غَيَّرَتْهُ
وَأَفْسَدَتْهُ): گه رمیه که گزپی ، تیکیدا ،

خرابی کرد

کَبَجَ الدَّابَّةَ بِاللَّجَام: جلّه ی مه لکیتشا
بۆنه وه ی غار نه کات

کَبَجَ السَّيَّارَةَ وَنَحَوَهَا (وَقَفَهَا
بِالْكَبَاحَة): به نیستۆپ وه ستاندی ،
رایگرت

كَبَّحَ الْعَوَاطِفَ (تَغَلَّبَ عَلَيْهَا) :

دایمی کرد، کپی کرد، زالبو به سهریا ،

زالبو به سهر خواستی دهرونیدا

كَبَّحَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ (رَدَّ عَنْهَا) :

که پاندهیوه، نه یدایه ، دهستی نا

به پوویوه

كَبَّحَ الْحَانِطُ السَّهْمَ (رَدَّ وَلَمْ يَنْشَبْ

فِيهِ) : که پایوهو نه چقی پیایدا ،

پیاکیشاو که و ته خواره وه

كَبَّحَ (فَمَح) : دایم نکردن، دامرکانه وه،

دهست به سهر اگرتن ، سهر کوت کردن

كَبَّدَ الْبَرْدُ وَغَيْرَهُ الْقَوْمَ (شَقَّ عَلَيْهِمْ

وَضِيقٌ) : زوری بو هینان ، تهنگی

پیته لچنین ، سهرماو سوله زوری بو

هینان

كَبَّدَ (شَكَا كَبْدَهُ) : نیش و نازاری جگه ری

مه بوو، به دهست نیش و ژانی جگه ره وه

دهینالاند

كَبَّدَ الرَّجُلُ - كَبَّدَا (أَلِمَ مِنْ وَجَعِ كَبْدِهِ) :

به هوی نازاری جگه ری وه نیش و ژانی

پیگه یشت

كَبَّدَ فَلَانٌ (عَظُمَ بَطْنُهُ مِنْ أَغْلَاهِ) : ورگی

مه لئاوسا له رووی سهر وه، سهر وی

سکی ئاوسا

كَبَّدَ (الْمَشَقَّةَ وَالْعَنَاءَ) : دهرده سهری ،

نیش و ژان چیژتن ، تهنگانه ،

مهینه تی، دژواری ، سهختی به لاو

نه هاهه تی

كَبَّدَ - كَبَّدَ - كَبَّدَ (جَهَّازَ فِي الْجِزءِ

الْأَيْمَنِ) : جگه ر ، جهرگ ، نه ندایمکه

له له شی مروفدا ده که ویتته به شی راستی

ورگو چه ن کارو فرمانیکی مه یه

گرنگترینیان دهرکردنی زهر دئاوه

كَبَّدَ : ناوه پاست ، میانی ههرشتیک ،

سهرجه م ، گشت ، سهر پای

كَبَّدَ الْأَرْضَ : نه وه ی له نیوجه رگه ی

زه ویدایه له نالتوون و زیو

كَبَّدَ : سک هه لئاوسان ، ناره حه تی ،

مهینه تی، ئاوو هه وا ، نیوجه رگه ی

زه وی

كَبَّدَا (وَسَطَ السَّمَاءَ - الرَّحَى ثَدَار

بِالْيَدِ) : ناوه پاستی ئاسمان ، ده ستاپ

که به دهست ده خولنیریتته وه

كَبَّرَ فَلَانًا بِالسَّنِّ (كَانَ أَكْبَرَ مِنْهُ) : له و

به ته مه نتر بوو ، به ته مه ن و

که وره تریوو

كَبَّرَ فِي السَّنِّ (طَفَنَ فِيهِ) : چوه

ساله وه، به ته مه ن بوو

كَبَّرَ - كَبَّرَا - وَكَبَّرَا (عَظُمَ وَجْهٌ) :

که وره بوو ، زله بوو

كَبَّرَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ (إِشْتَدَّ وَثَقُلَ) : کاره که ی

لاکران بوو، قورس بوو

كَبَّرَ فِي الْقَلْبِ (تَقَيَّضَ صَفَرٌ) : بلند بوو،

پایه ی به رزبوه وه، ریژی لیترا ، واژوی

پچوک بوونه

كَبَّرَ الشَّيْءَ (ضَدَّ صَفَرٌ) : زلی کرد،

واژوی پچوک کردنه

كَبَّرَ فَلَانٌ تَكْبِيرًا (قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ

تَعْظِيمًا لِلَّهِ) : گوئی خوا که وره یه ،

خوای به مه زن راگرت

كَبَّرَ الْأَمْرَ (بَالِغٌ) : زوری پیوه نا ،

کاره که ی زدیگران و گرنگ بوو

كَبَّرَ عُمْرَهُ إِذْ عَصَى أَنَّهُ أَكْبَرُ مِمَّا هُوَ :

ته مه نی خوئی که وره کرد، خوئی

به که وره دانا

کَبَر: پَوَز ، خُو به گه وره دانان ،
 رَقُوسْتَم ، گونا می گه وره ، شانازی ،
 پیری ، گه وره یی ، ته من زوری ،
 به سالاجون
 کَبَر - کَبَر : زور به ی شت ، زورینه ی ،
 گه وره یی ، ریزداری و شکومه ندی
 کَبَر: روه کیکه
 کَبَرِی: گه وره ترین
 کَبَرَة - الإثم الکَبِير: گونا می گه وره ،
 تاوانی گه وره
 کَبَرَة: چونه ساله وه ، به ته مه نی
 کَبَرْتَه (عَالَجَه بِالکَبَرِیْت): به گزگرد
 چاره سهری کرد
 کَبَرِیاءُ الْعِظْمَة وَالْثَجَبِ وَالْثَرْفَع عَنْ
 الإِثْقَاد - مُلْك: لوت به رزی ،
 خه ربون ، خه پوی ، بایی بون ، فیز ،
 ده عیه ، خُوناندن ، تروفیز ، ده ستلآت
 کَبَرِیْت (مَقْدَن أَصْفَر - عَسَدٌ ثَقَاب):
 کبریت ، گزگرد ، دهنکه شقارته
 کَبَسَ الْبِنْرَ وَنَحْوَهَا (رَدَمَهَا بِالْثَرَاب):
 پریکرده وه به خول
 کَبَسَ عَلَى فُلَانٍ أَوْ دَارَ فُلَانٍ هَجَمَ عَلَيْهِ
 وَاجْتَاطَ بِهِ: مه لی کوتایه سهری ،
 ده ستی به سهر اگرت
 کَبَسَ رَأْسَهُ فِي ثَوْبِهِ کَبُوسًا (أَخْفَاهُ
 وَأَدْخَلَهُ فِيهِ): شاردیه وه ، به نهانی کرد ،
 سهری له نیتو جله کانیدا توندکرد
 کَبَسَ عَلَى (شَدَّ عَلَيْهِ وَضَفَطَ):
 به ستانی ، گوسی ، ناخنی ، ده ستی
 پیانا
 کَبَسَ الْمَكَانَ (هَجَمَ عَلَيْهِ فُجَاءَةً): له نا کاو
 دای به سهر یا ، هیرشی برده سهر

کَبَسَ بِالْخَلِّ وَالْمَلْح: خستیه ناوه و
 خویوه ، خستیه سرکه وه
 کَبَسَ بِالسَّكْرِ: له شه کرا کولاندی
 کَبَسَ السَّنَةَ بِیَوْمٍ (زَادَ فِيهَا یَوْمًا):
 ریزکی خسته سهر سال ، پری کرده وه
 کَبَسَ عَلَيْهِ (إِثْتَمَ): مه لی کوتایه سهری ،
 مه لمه تی بَر برد
 کَبَسَ الْجَسَدَ (لَيْتَهُ بِالْأَيْدِي): به ده ست
 شیلای ، نه رمی کرد ، مه نووی کرد ،
 ده ستی بیاهیتا
 کَبَسَ (ضَفَطَ): به ستاوتن ، به ستان ،
 ناخنن
 کَبَسَ السَّنَةَ (إِضَافَةً یَوْمَ إِلَى الْقَوِیمِ):
 سال پیکردن
 کَبَسَ: نه و خالو خولای سهری پیری
 پیجده گیری ، سه ریکی گه وره ،
 نه شکه وتیک له چیاو شاخدا ، گه نجینه ،
 بنه رت ، مالتیکی له قوپ دروستکراو
 کَبَسَ - کَبَسَ (الْجِبَالُ الصَّلَابُ وَالشِّدَاد):
 شاخی توکمه و پتو
 کَبَسَة (هَجُومُ الْمَفَاجَأَةِ): شه به یخوی ،
 هیرشی نا کاو ناوه خت ، به سهرادان ،
 مه لکوتانه سهر
 کَبَسُولَة (ظَرْفٌ صَغِيرٌ مِنْ فَلَقَتَيْنِ
 مُتَضَامَتَيْنِ بِدَاخِلِهِ دَوَاءٌ): گولاج ،
 پیکهاته یه کی دوو فلیقه یه و له ناویا
 ده رمانی تیدایه
 الْکَبَسُولَة (فِي الْقَذِيفَةِ): به شیکه
 ماده یه گرگرتوو ته قینه ری تیدایه و
 کاتی گپده گری راسته وخو ته قینه وه
 رووده دات
 کَبَشَ الشَّيْءُ (تَنَاوَلَهُ بِجَمِيعِ يَدِهِ):
 چنگی پیا کرد ، پری به چنگی کرد ،
 به چنگ گرتی ، به مه موو ده ستی گرتی

كَبَشَ الرِّزْقَ وَضَعَ لَهُ السَّمَادَ فِي أَصُولِهِ
كَبَشَةُ كَبَشَةٍ؛ پهینی کرده بڼه که یه وه

به چنگ

الْكَبَشُ: به ران ، تگل ، مۆگه ج ،
وهره ن ، نیزه ی مه پ له هر سالتیکدا
بیټ ، نامیریکه له نامیره کانی جهنگو
له رابردودا بـو گـه مارودان
به کارده مینراوه لاکانی پی بوردومان
دهکرا ، بهردیکی گهره یه دهنرا
به دیواره وه

كَبَشَةُ: پرچنگ ، پرپه چنگ ، به چهنگ
گرتن ، چنگ پیاکردن ، چنگ
كَبُحْ: نه مه نگیکی مه زنه وهك حوشر
کوپاره ی مه یه

كَبَّكَبَ فَلَانًا (قَلْبَهُ وَصَرَعَهُ): مه لی
گه پانده وه ، ژئرو ژووری کرد ، دای
به زه ویدا
كَبَّكَبَ الشَّيْءُ (قَلْبَ بَعْضِهِ عَلَى بَعْضٍ):
مه ندیکی دا به سه ره وی تردا

كَبَّكَبَ الْمَوَاشِيَ (جَمَعَهَا): کزی کرده وه ،
گردی کرده وه
كَبَّكَبَ - كَبَّكَبَ (الْجَمَاعَةَ مِنَ النَّاسِ
الْمُتَضَامِ بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ): گرزمو
کژمه لی به کزمووی خه لکی ، دهسته و
تاقمی خه لکی ، خه لکی مؤلحه ستووی

به کگزمو

كَبَّكَبَ - كَبَّكَبَ: کزبوونه وه ی مه ردوم
یان نازه لان

كَبَّلَ - كَبَّلَ (قَيَّدَ): کزتی کرد ،
به ستیه وه ، زنجیری کرد ، که له بجه ی کرد ،
پیوه ندی کرد ، له که مه ندی دا
كَبَّلَ الْأَسِيرَ (قَيَّدَهُ): کزوت و به ندی کرد ،
به ستیه وه

كَبَّلَ الرَّجُلَ (حَبَسَهُ فِي سِجْنٍ أَوْ غَيْرِهِ):
له زیندان یان شوین و جیگه یه کی تر
به ندی کرد

كَبَّلَ غَرِيمَهُ الدِّينَ (آخَرَهُ عَنْهُ):
دوايخست ، له کاتی خویدا نه یدایه وه
كَبَّلَ الْفُلَ فِي يَدَيْهِ (أَوْثَقَهُ): توند
به ستیه وه ، توندی کرد
كَبَّلَ - كَبَّلَ (قَيَّدَ): کزوت ، زنجیر ،
که له بجه ، پیوه ند

كَبَّنَ عَنِ الشَّيْءِ (عَدَلَ): لی
دوورکه وته وه ، لایدا ، ترازا
كَبَّنَ الشَّيْءَ (صَرَفَهُ): دووریخسته وه ،
به دووری گرت ، په پاگه نده ی کرد ،
ونی کرد

كَبَّنَ عَنْهُ لِسَانَهُ (كَفَّهُ): زمانی لی
یاراست ، زمانی لی به دوور گرت
كَبَّنَ هَدِيَّتَهُ عَنْ جِيرَانِهِ
وَمُعَاوَنِهِ (صَرَفَهَا إِلَى غَيْرِهِمْ): دای
به که سانی تر ، نه یدا به دراوسی و

ناسیاوه کانی خوی
كَبَّنَ الثُّوبَ (ثَنَاهُ إِلَى الدَّخْلِ ثُمَّ
خَاطَهُ): بوناوه وه نوشتانیه وه پاشان

درووی

كَبَّنَ: دهم و لیواری دۆلحه یان مه ر
چهرمیکی نوشتاوه
كَبَّوَتْ: عه پای زستانه
كَبَّوَتْ: بونی بوخورد
كَبَّوَتْ: له په وپووکه وتن ، رامن له سه ر

شتتیک

كَبَّيْدَاءَ - كَبَّيْدَاءَ (وَسَطَ السَّمَاءِ):
ناوه پاستی ناسمان
كَبِير: گه وره ، قه به ، زۆپ ، به پیز ،
مه زن ، شکومه ند ، شکودار ، ناویکه
له ناوه جوانه کانی خوی گه وره

كَبِيرُ السَّن: پیر، به ته من،

به سال آجو

كَبِيرُ الْمَقَامِ (عَظِيمُ الشَّانِ):

پله و پایه بهرز، خاوهن شكو،

شكومه ند، ریزدار، پایه دار

كَبِيس - مَكْبُوس (مَحْفُوظٌ بِالْخَلِّ وَالْمَلْح):

سویرکراو، ترشیا

الْكَبِيس (ضَرْبٌ مِنَ الثَّمَرِ تُكْبَسُ بَعْضُهُ

فِي بَعْضٍ): جَوْدَه خورمايه كه

له سه ريه كه په سيسيسه ده كړی

كَبِيسَة: نه وسالهی رُوژنكي بو

زياده دده بيت له سه مانگی (شباط) و

ده بيت به (29) رُوژ: نه مهش هر چوار

سال جارنك له سالی خوری رووده دات

كُتِبَ

كُتِبَ (عَدَّ وَأَخَصَى): ژماردی

كُتِبَ: ژنو پیاوی لاوازو كه م گوشت،

له پ، لاواز

كُتَاب: په پاو، په رتوك، نووسراو،

نامه، په پام، نامیلکه

كُتَابُ الزَّوْجِ: ماره یی نامه، نامه ی

جووت گرتن، نامه ی هاوسه گرتن

كُتَابُ مَلَرَسِي: كتيبي قوتابخانه، په پاو

كُتَابُ اللَّهِ: قورئانی پیروژ، قورئان

الْكِتَابُ الْمُقَدَّسُ: ته ورات و ټينجيل

كُتَابُ مَكَانٍ صَغِيرٍ لَتَعْلِيمِ الصَّبِيَّانِ

الْقِرَاءَةِ وَالْكِتَابَةِ وَتَحْفِظِهِمُ الْقُرْآنَ):

حوجره، شونځيکه منالانی تيا فیری

خویندنه وه و نووسین و قورئان

له بهرکړدن ده کړیت

كُتَابَة (صِنَاعَة الْكَاتِبِ): پیشه ی

نووسه، نووسین

كُتِفَ (مَا شَدَّ بِهِ مِنْ حَبْلِ وَخَوْه): په تی

بال به ستن، نه وه ی شه ته كو توند

ده كړی

كُتِفَ (وَجِعُ الْكُتْفِ): نیش و ټازاری

شان و گازه رای پشت

كُتَال: كه ته یی، قورس و گرانی، هیژ،

گوشت، په ناو پشتگیر، یارمه تی،

پیویستیك به جی بهیترئ، هرشتنك

به كه لك بیت بو خواردن و راخستن

كُتَام: وشکی، بی ټاوی

كُتَام (الَّذِي يُبَالِغُ فِي كُتْمِ الْأَسْرَارِ

وَلِخَوَّهَا): به كيك ژړد نهیني بیاریژیت

كُتَان (نُبَاتٌ ثَقِيلٌ): كه تان، کراسیکی

ته نكه له ده زوو ده چی نریت و سپی و

ناسكو به نرخه ټافره تان ده یكه ن

به کراس و سه رپوژش بو مه ندیلش

به کار ده بریت

كُتَانِي: كه تان فروژش، فروژسنده ی

كه تان

كُتِبَ (سَطَرَ - خَطَّ - نَقَشَ وَحَفَرَ):

نووسی، نووسیوه، هه لیکه ند، هه لی

کړلی، نه خشانی

كُتِبَ الْكِتَابُ (خَطَّهُ - عَمَدُ النِّكَاحِ):

نووسی، به دی هیئا، ری و ره سمی

کښا، ماره ی بری

كُتِبَ الْقُرْبَة (شَدَّهَا بِالْوَكَاءِ):

ده مه كه ی به ست و توندی كړد، سه ری

مه شكه كه ی به ست

كُتِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ كَذَا (مُقَدَّرٌ عَلَيْهِ): خوا

له چاره ی نووسی، له چاره ی نو سراپو

كُتِبَ لَهُ (أَوْضَى لَهُ): بوی دانا، به شیدا

كُتِبَ - اِكْتَتَبَ (عَلَّمَهُ الْكِتَابَةَ - جَعَلَهُ

يَكْتُبُ): فیری نووسینی كړد، نووسینی

فیركړد، وای لیركړد بنووسی

کتاب الکتاب (هياها كتيبة كتيبة)؛

پول پول کردن، گروپ گروپی کردن

کتاب الجنود: بهش بهشی کردن

کتابه: بارو حال، له بهرگرته وهی په پاوو

کتیب

کتابي: کتیب فروش، فروشهری په پاوو

کتیب

کته: سه وازی زهوی، مال و دارایی کم

نرخ و بها

کتبت القدر صوتت عند ابتداء

غليانها: ویزه ویزی مات له کاتی

کولاندنیدا

کتبت فلانا ساءه وأرغمه: خراب بوو

بوی، زیانی پتکه یاند

کتبت الكلام في أذنه ساره به: سربانی

به گوئی دا، چرپاندی به گوچکه یدا

کتبت القوم عداهم وأخصاهم: زماردنی،

سه رزمیری کردن

کتبت فلانا رمي جسمه بما أثر فيه:

جهستی خسته بواریکی کاریگره وه،

خوی هاویشته حال و باریکه وه کاری

کرده سر جهستی

کتبت الريح فلانا: خاک و خولوی کرد،

جلو بهرگه کای مه لایه وه

کتبت الطعام أكل منه حتى شبع: لی

خوارد مه تا تیری خوارد

کتبت الدبى الأرض أكل ما عليها من

نبات أو ثمر: روه کو دارودره خته کای

خوارد

کتبت - کتبت مجتمع الكتفين من

الأسنان: میانه و ناوه پاستی شان،

گازهرای پشت

کثر: میان و ناوه پاستی هرشتیک،

رؤیشتن به تروفیزه وه، که ژاوه یه کی

گچکه، کزپاره یه کی گوره وه لتوقیو

کثرة: رؤیشتن به تروفیزه وه، جزرکه

له رؤیشتن و خوپه زل نواندنسی تیدا

دهرده که ویت، گومرز، به شیک

له کزپاره

کتبت (تقبض وانضم): ماته وه یه ک،

کرژیوو

کتبت اللحم قطع قطعاً: پاره

پاره ی کرد، پارچه پارچه ی کرد، کوت

کوتی کرد

کتبت بالشيء ذهب به: پی پی زوی،

تیاچوو پی

کتبت في الأرض كثوعاً تباعد:

دور که و ته وه، په پاگنده که ویت

کتبت في العمل شمر وجد: قزلی

لیته لمالی، شانی پیدا کرد به چوست و

چالکی

کتبت (كان أكتع): په نجه کول بوو،

په نجه کانی کرژو کورت بوون

کتبت الرجل اللئيم أو الذليل:

پیاوړکی سپله یان سه رشپو ملکه چ

کتبتاء: په نجه کول، نه خوشیه که ده دات

له په نجه کانی ده ست، که نیزه ک

کتبت: لیواری په رداخ و پیاله،

دولچه یه کی چووک

کتبت شد يديه إلى الخلف: بال

بهستی کرد، هر دوو دهستی بهستی

له یشته وه

کتبت الرجل مشى رويداً مخرجاً

کتفیه: به میواشی چوو به پرتوه،

هر دوو دهستی جوولاند، به شان بادان

ده پی

كَتَفَ الطَّائِرَ: هردو بالی دابه‌یه‌کاو

فبری

كَتَفَ فُلَانًا: کیشای به‌شانیدا ، دای

به‌شانیا ، له‌شانیدا

كَتَفَ الرَّجُلُ (عَرَضَتْ كَتْفُهُ وَعَظَمَتْ):

نیوشانی دهرکه‌وت و زور گه‌وره‌بوو

كَتَفَ الْحَيَوَانُ: نیش و زانی نیوشانی

ه‌بوو

كَتَفَ الرَّجُلُ (شَدَّ يَدَيْهِ مِنْ خَلْفِهِ

بِالْكَتَافِ): ده‌ستی له‌دواوه به‌ست

كَتَفَ - كَتَفَ: شان ، باهو ، ده‌فهی

شان

كَثْمَان - كَثْمَان (الْجَرَادُ أَوَّلُ مَا يَطِيرُ):

کولله که‌له‌یه‌که‌م جاردا ده‌فبری

كَتَكَتِ الرَّجُلُ: به‌په‌له و خیرا قسه‌یکرد،

به‌په‌له په‌ل قسه‌یکرد، پیکنه‌نی به‌لام

فاقای لینه‌دا

كَتَكُوتَ قَرَحُ الدَّجَاجِ لِكَثْرَةِ صِيَاغِهِ فِي

سُرْعَةٍ): جووچه‌له ، جووچک

كَتَلَ - كَتَّلَ الشَّيْءُ (جَمَعَهُ وَذَوَّرَهُ):

توپه‌لی کرد، گرمو‌له‌ی کرد،

گژو‌لی کرد، خپی مه‌لدا

كَتَلَ الشَّيْءُ: خلیسکا ، خلیسکینه‌ی کرد

كَتَلَ جِلْدَ الْحِمَارِ (ثَمَرَهُ فَلَزِقَ بِهِ

الْكِرَابُ): خزی له‌خزولا گه‌وزاندو ته‌پو

توزی پیوه نووسا

كَتَلَ الْجَسْمَ (غَلَطَ): ره‌ق بوو، پته‌وبوو

كَتَلَ تَكْتِيلًا: کوی کرده‌وه، جه‌می کرد،

گردی کرد

كَتَلَ الْأَقْطَ وَنَحْوَهُ (جَعَلَهُ كُتْلَةً كُتْلَةً):

توپه‌ل توپه‌لی کرد، به‌ش به‌شی کرد

كُتْلَةً قُطْعَةً): توپه‌ل، پارچه ، بارست،

که‌وال

كَتَّلُوج (فَهَرَسَ بِأَسْمَاءٍ مُفْرَدَاتٍ بَعْضُ

الْأَنْوَاعِ): پیپرستیکه به‌ناوی مه‌ندیک

چه‌شن و جۆر

كَتَمَ - كَتَمَ (إِكْتَمَ - أَخْفَى): شارديه‌وه،

په‌نهانی کرد، کردی به‌زیر لیوه‌وه

كَتَمَ السِّرَّ (أَخْفَاهُ): نهیتی‌که‌ی

پاراست و شارديه‌وه، ده‌ری نه‌بری ،

په‌نهانی کرد

كَتَمَ نَفْسَهُ (لَمْ يَتَنَفَّسْ): هه‌ناسه‌ی

له‌خزی بری ، نقه‌ی لینه‌هات

كَتَمَ النَّارَ أَوِ اللَّهَبَ (أَخْمَدَ): کوزانیه‌وه،

خفه‌ی کرد

كَتَمَ الْغَضَبَ: بیده‌نگ بوو، تووپه

نه‌بوو، خزی خوارده‌وه ، خه‌شم و قینی

ده‌روونی گرت

كَتَمَ الصَّوْتَ (أَسَكَّتَ): بیده‌نگی کرد،

کپی کرد

كَتَمَ - كَثْمَان: شارنده‌وه، خفه‌کردن،

کپ کردن

كَتَمَ: جزره روه‌کیکه

كَتَمَانَ السِّرِّ: په‌نهانی، نهیتی گیریی،

بیده‌نگی، دزه خورجیتی

كَتَمَةَ (الَّذِي يَكْتُمُ سِرَّهُ): نه‌وه‌ی نهیتی

خزی ده‌پاریزیت ، نهیتی پاریز ،

رازیاریز

كَتَمَةَ (إِخْفَاءَ الشَّيْءِ): پاراستنی

نهیتی، رازو نهیتی پاریزی

كَتَنَ - كَتَنَ (سَوَّدَ): ره‌ش بوو، هیتسی

گرت ، ره‌ش داگیرسا ، دووکه‌لی کرد

كَتَنَ الشَّيْءَ (ثَوَسَّخَ): پیس بوو،

ناپاکبوو

كَتَنَ الْوَسْخَ عَلَى الشَّيْءِ (لَصِقَ بِهِ):

پیایدا نووسا ، لکا پیایدا

کَتَنَ الْبَيْتَ (أَصَابَهُ لَطْعُ الدُّخَانِ) :

دوکه لای بوو، پیس و پوځلی کرد
کَتُولُ الْأَرْضِ (مَا أَشْرَفَ مِنْهَا) : نه وهی
به دهر ده که ویت له زه وی ، دیاریده دات
کَتُومَ (كُتِمَ) : نهیننی پاریز، پاریزه ری
نهیننی

کَتُونُ (إِمْرَأَةٌ دَنَسَ الْعَرَضُ) : ژنیکي
سوژانی، داوین پیس

کَتِيبَ : مه شکي دهم به ستر او،
کونده یه کی دهم به ستر او

کَتِيبَ : نامیکه ، په پاویکه له چه ند
لا په ریه ک پیکهاتوه و باس له بابه تیک
ده کات

کَتِيبَةُ (قِطْعَةٌ) : پارچه ، بهش ، کهرت،
له ت

کَتِيبَةٌ مِنَ الْجَيْشِ (قِطْعَةٌ مِنْهُ) : به شیک
له له شکر ، تیمیکي سوپا

کَتِيتَ : قولپ ، قولپه قولپ
کَتِيعَ (الْلِيمِ) : سپله ، به د نمک

کَتِيفَ : پارچه ناسنیک ، پانتایی
شمشیر

کَتِيفَةٌ : ناسنی پستی دهرگا ، خه شم و
قین ، کومه ل و تاقمیک له خه لکی

کَتِيلَةُ (النَّخْلَةِ الَّتِي لَا تُصِلُ إِلَيْهَا
الْيَدُ) : نه و دارخورمایه ی دهستی
پیناگات

کَتِيمَ (لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ - مَسِيكٌ) : کونپې ،
لی نی ناچی، نایده لینی

کَتَ

کَتَ كَثَاثَةً (غَلظَ وَثَخَنَ) : قه به و زله بوو،

ره ق و که وره بوو

کَتَ الشَّعْرَ (كَثَفَ) : پرپوو ، چرپوو

کَتَ (كَثِيفَ) : چر ، پر ، له سهریه ک
نیشتوو

کَتَارُ (الْكَثِيرِ) : زدر ، فره ، که لیک
کَثَاثَةً (غَلظَ) : خهستی ، توندی، چرې،

چرکان ، چرژان
کَتَا اللَّبَنُ (ارْتَفَعَ فَوْقَ الْمَاءِ وَصَفَا الْمَاءُ
مِنْ تَحْتِهِ) : مه لچوو ، سه رتاوه که ی
که ووت

کَتَا الْقِدْرُ (أَخَذَ رَبْدَهَا) : که فه که ی
گرت

کَتَاةٌ مِنَ اللَّبَنِ (مَا عَلَاهُ مِنَ الدَّسَمِ بَعْدَ
الْقَلْبِ) : نه وچه وریه ی مه لده چیت و
ده که ویت ه سهری پاش کولاندنی

کَتَاةٌ مِنَ الْمَاءِ (مَا يَطْفُو عَلَى وَجْهِهِ) :
سه رلیوه که ی ، لیژدای ، لیوان
لیوه که ی، نای ریژدای لیواری حه وز
یان هه ر ده فریکي تر

کَتَبَ الشَّيْءَ (اجْتَمَعَ) : کوبه وه ،
گر دپه وه ، که له که بوو له سهریه ک ،

کومه ل بوو
کَتَبَ الْقَوْمُ : کوبونه وه ، یه کیان گرت

کَتَبَ فِي الْمَكَانِ (دَخَلَ) : چوه ناوی
کَتَبَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ مِنْ قُرْبِ) :

له نزیکه وه کوبکرده وه
کَتَبَ فَلَانٌ فَلَانًا (ثَلَاثًا) : به دوا یا هات ،
دوا به دوا ی نه و هات

کَتَبَ الصَّيْدُ فَلَانًا (دَنَا مِنْهُ) : لی نی نزیک
بوه وه ، لی نی هاته پیش

کَتَبَ الْمَاءَ (صَبَّهَ) : رژاندی ، قلی
کرده وه

کَتَبَ الشَّرَابَ (نَشَرَبُضُهُ فَوْقَ بَعْضِ) :
له سهریه ک نیشتن ، کوبه وه

کَتَبَ عَلَيْهِ (حَمَلَ وَكَرَّ): مه لی کو تای

سری

کَتَبَ الصَّيْدَ فَلَانًا (دَنَا مِنْهُ): لی نزیک

بووه

کَتَبَ (قَرَّبَ): نزیکی ، واڼوی دووریه

کَتَبَ - کَتَبَان (الْتَمَسَ مِنَ الرَّمْلِ): گردی

لمین ، گردلم ، لمه تپولکه

کَتَبَ: هر خواردن یان شیرینی که م

کو بوویته وه ، زه وییه کی نزم له نیو

چیا دا ، گردولکه ، ته پولکه

کَثُرَ الرَّجُلُ (غَلَبَهُ فِي الْكَثْرَةِ): له و

زیاتری مه بوو

کَثُرَ (خَالَفَ قُلَّ): زږېوو ، فره بوو

کَثُرَ حُدُوثُهُ: زږد رووی دده ، زوو زوو

روو دده دات

کَثُرَ عَنْ: له و زیاتر بوو ، فره تر بوو

کَثُرَ الشَّيْءُ (مُغْطَمَهُ): به شی زږدی ،

زوربه ی ، زږینه ی ، گه لیکي

کَثُرَ مِنَ الْمَالِ (الْكَثِيرُ): مال و داراییه کی

زږد ، فره

کَثُرَ (جَعَلَهُ كَثِيرًا): زږدی کرد ،

فره یکرد ، زیادی کرد

کَثُرَ (جُمَارُ النَّخْلِ أَوْ طَلْعُهُ): شکوفه ی

دارخورما ، سهره تایی سه و زبوونی

به رو بوومی

کَثْرَةُ نِمْاءِ الْعَدَدِ: زیادکردنی ژماره

كَتَعَ اللَّبَنُ (عَلَا دَسَمَهُ رَأْسَهُ وَصَفَا الْمَاءُ

مِنْ تَحْتِهِ): چه ریه که ی سهر رووی

که وت ، توژده که ی که وته سهریه وه

كَتَعَ الشَّفَّةَ كَتَعًا وَكَثُوعًا (إِحْمَرَّتْ):

سووربوو ، سوورمه لکه پا

كَتَعَ الْأَرْضُ: روه که که ی سهری مه لدا ،

ده رکه وت

كَتَعَ الْقِدْرُ (رَمَتْ بِرَيْدِهَا): که فه که ی

مه لچوو ، به سهر مه نجه له که دا هاته

خواره وه

كَتَعَ الْجُرْحُ (بَرَأَ أَغْلَاهُ): سهره که ی

چاک بوه وه ، سهری برینه که ساپیژ

بوه وه

كُتِفَتِ (الطَّيْنُ): قوپ

كُتِفَتِ: نه و سهر توژده ی سهری ماست ،

توژژال ، توژژالک ، که فی مه لچووی نیو

مه نجه ل ، نه و پارچه یی ده که ویتته

نیوان هه ردوو لیوی سهرووی مرقفه وه

كُتِفَ (غَلَطَ): خه ست بوه وه ،

توند بوه وه ، چرک بوه وه

كُتِفَ الشَّيْءُ (غَلَطَ وَثَغُنَ): خه ست و چر

بوه وه

كُتِفَ الشَّيْءُ (كَثُرَهُ - غَلَطَهُ): زږیکرد ،

خه ست و چری کرده وه

كُتِفَ (الْجَمَاعَةُ): کومل ، گرو ، تا قم

کثکث: گه ردی خول و پارچه ی پهرشو

بالوی به رد

كُتِمَ الشَّيْءُ (جَمَعَهُ): کزیکرده وه ،

جه میگرد

كُتِمَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ (صَرَفَهُ عَنْهُ):

دووری خسته وه ، په راگه نده ی کرد

كُتِمَ الْقَتَاءُ وَنَحْوُهُ (أَدْخَلَهُ فِي فَيْهِ

فَكْسِرَةٍ): خه یاره که ی خسته

نیوده می و شکاندی و که رتی کرد

كُتِمَ الْأَثَرُ (إِقْتَصَنَهُ): شوینی که وت ،

جی پتی مه لگرت

كُتِمَ الرَّجُلُ - كُتَمًا (شَبَعَ - عَظِمَ بَطْنُهُ):

تیږبوو ، تیږی خوارد ، ورگی ناوساو

به رزیوه وه

کُثْنَة: تو لیک یان پہ لیکي تهره و
به شيوه به کی لیده کری گولی تی بکری
کُثِيب: گردی لمن، ته پوله، گرده لم
کُثِير (وَأَفْر): زور، فره، گه لیک
کُثِيرُ الْحُلُوث: زوو زوو رووده دات
کُثِيرَاء (نَبَات): روه کیکه
کُثِيرًا (بِكَثْرَةٍ - وَأَفْرًا): زور زور، فره
فره
کُثِيرًا مَا (مِرَارًا - أَكْثَرُ الْأَحْيَان):
به زوری، زور جار، گه لیک جار
کُثِيف: خه ست، خه ست و خول، توند،
چی، پر، زور، زه به نده

کج

کج الصَّبِيءُ - كَجَا: یاری کرد، گه مه ی کرد
كُجَّة (لُعْبَةٌ لِلصَّبِيَّان): یاری به کی
منالانه به

کج

کج - كَجَا (سَعَلَ): کۆکی، کۆکه ی کرد
كُج (الْخَالِصُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ): پاک و
بوختی مه مو شتیک، بوخته و
پاقتی مه رشتیک
کُجَال (الْأَثْمَد): کل، سوورمه،
سوورمه ی چاو
کُجَال: چاوریز، نه وه ی چاوده ریژی،
کلدان

کُحَصَّ الْأَثَرُ (دَثَر): تیاچو، فه وتا،
له بارچو
کُحَصَّ فَلَانٌ (وَلَّى مُدْبِرًا): پشتی
مه لکرد، ردی
کُحَصَّ الظِّلِيم (مَرَفِي الْأَرْض لَا يَرَى):
به سه ر روی زه ویدا روی و دیار نه ما
کُحَصَّ الشَّيْء (دَقَّه): شیلای،
کوتابه وه، دایگرت وه

کُحَصَّ الْبَلَى الْأَثَر (أَبْلَاه): تاقی
کرده وه، مه لیه نکاند
کُحِل - كَحَلَ الْعَيْن (جَعَلَ فِيهَا الْكَحْل):
کلی کرده چاو، کلی تی کرد
کُحِل فَلَانًا: کلی کرده چاو ی فلان
کُحِل الْعَام: سالیکی سهخت و گران بوو،
وشکه سال بوو
کُحِل الرَّجُل (كَانَ أَكْحَلَ الْعَيْن): چاو
رهش بوو، چاو ی رهش بوو
کُحِل (مَسْخُوقٌ يَكْتَحِل بِهِ): کل،
سوورمه، ماده به که چاو ی پی
ده ریژی
کُحِل: سالی سهخت و گران، وشکه
سال

کُحِل (مَكْحُولَةٌ): چاوبه کل، چاو رشتوو
کُحِل - كَحِل - كَحَلَة (أَسْمَاءٌ لِلسَّمَاءِ):
له ناوه کانی ناسمانه

کُحِل: رهشی په لکی چاو
کُحَلَاء (أَسْوَدُ الْعَيْن): چاوپرهش
کُحَلَاءُ مِنَ النَّعَاجِ الْبَيْضَاءِ السَّوْدَاءِ
الْعَيْنِيَّان: حوشر مورخی سپی و
چاوپرهش
کُحَلَاء - كُحِيلَاء (نَات): روه کیکه
کُحُول: نارهق، مه ی، باده،
شله مه نه کی بی رهنکه و بونیک ی
تابیه تی مه یه و به روحی مه ی ناسراوه
کُحُولِي: نارهق خور، مه یخور
کُحِيلِي: شینی ره شباو، شینی توخ،
رهنگی کلی
کُحِيل - كُحِيلَة: چاوبه کل، چاوپرشتوو
کُحِيل (ضَرْبٌ مِنَ الْفَطْ أَسْوَدٌ رَقِيقٌ
يُطْلَى بِهِ الْإِبِل): جزره نه وتیکی
ره شه ده ریژی له حوشر

کَخ

کَخ الرَّجُل (غَطَّ فِي ثَوْبِهِ)؛

له‌خه‌وه که‌یدا رۆچوو، ته‌واو بی‌ناگاو

مۆش بوو

کَخ (كَخ) زَجَرَ لِلصَّبِيِّ عَنْ تَنَاوُلِ شَيْءٍ

لَا يَرَادُ أَنْ يَتَنَاوَلَ؛ کَخ کَخ، وشه‌یه‌که

به‌کارده‌هیت‌ریت بۆی‌دارکردنه‌وه‌ی منال

له‌وه‌ی شتیک نه‌خوات و نه‌بیات بۆ زاری

کَد

کَد فَلَانٌ (إِشْتَدَّ فِي الْعَمَلِ)؛ ره‌نجیدا،

کوششی‌کرد له‌کاروپاره‌که‌یدا،

ته‌قه‌لای‌دا، به‌دوای دزق و رۆزیدا چوو،

مه‌ولیدا له‌بژیوی په‌یداکردندا،

چه‌وسایه‌وه، ئاره‌قی رشت

کَد فَلَانًا (أَلَحَّ عَلَيْهِ فِيمَا يَكْلِفُهُ مِنَ

الْعَمَلِ إِيحَاخًا يَرْهَقُهُ)؛ زۆری لیکرد،

زۆری لیکرد به‌راده‌یه‌که‌ماندوو

شه‌که‌تیکرد

کَد رَأْسَهُ (مَشَطَهُ)؛ سه‌ری داهینا، قزی

شانه‌کرد

کَد رَأْسَهُ وَجَلَدَهُ بِالْأُظْفَارِ (حَكَّهُ بِهَا

حَكًّا بِالْعَاحِ)؛ به‌توندی خوراندی،

توند به‌نینۆکه‌کانی خوراندی

کَد الْقِيءِ؛ به‌توندی مه‌لیکه‌ند، لایبرد

کَد عَمَلٍ - سَعْيٍ - ثَعْبٍ؛ خه‌بات،

مه‌ول، ته‌قه‌لا، کۆشش، ره‌نج، کار،

ئاره‌ق رشتن، کویره‌وه‌ری،

چه‌وسانه‌وه، مه‌ینه‌تی، ده‌رده‌سه‌ری

کَدَى (بَخَلَ فِي الْعَطَاءِ)؛ رۆدبوو،

که‌میکرده‌وه، ده‌ستی گرت‌وه

کَدَى الصَّغْرَاءُ؛ بیابان، سارا

کَدَى (تَسَوَّلَ)؛ سوائیکرد، که‌وته

سوال و پا‌پانه‌وه، ده‌ستی پانکرد‌وه

کَدَاةٌ؛ بنکری، نه‌وه‌ی له‌مه‌نجه‌لدا

ده‌مینیت‌وه

کَدَاةُ الْكَلَالِ (الْقَلِيلُ مِنْهُ)؛ که‌میک

له‌وه‌ی، له‌وه‌ی‌گایه‌کی که‌م و نابهرین

کَدَاةُ الْعُكَاةِ فِي أَسْفَلِ الْقَلْبِ

وَأَخْوَفَا؛ بنکری، نه‌وه‌ی له‌بنی

مه‌نجه‌لدا ده‌مینیت‌وه

کَدَارِي (السَّحَابِ الرَّقِيقِ)؛ مه‌وریکی

سپی و ناسک، که‌واله‌مه‌وری سپی و

ناسک

کَدَاسٌ؛ دانه‌ویله‌ی کۆکراوه، به‌فری

جه‌مکراو، پژه‌می ئازده‌لان

کَدَاسٌ - کَدَاسَةٌ (كَوْنُهُ)؛ کۆمه‌ل،

که‌له‌که، مۆل، نیشته‌سه‌ریه‌که،

له‌سه‌ریه‌که‌نیشته‌وو

کَدَاش (شَعَاذَ)؛ سوال‌کەر، ده‌رودووکرد

کَدَامٌ؛ پیره‌پیاو، به‌سال‌اچوو،

بنه‌ره‌ت و ره‌چه‌له‌کی له‌وه‌ی‌گا،

لوویه‌که‌له‌هه‌ندیک شوینی جه‌سته‌ی

مرۆف ده‌ردیت و پارچه‌په‌پۆیه‌کی

که‌رمی ده‌خزیت‌سه‌ر بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی

نیش و ژانه‌که‌ی

کَدَامٌ (كَلُومٌ - عَضُوضٌ)؛ گازگر، گازنده

کَدَامَةٌ (بَقِيَّةُ الشَّيْءِ الْمَأْكُولِ)؛

پاشماوه‌ی خواردن، به‌رماوه

کَدَانٌ (حَبْلٌ يُشَدُّ فِي وَسْطِ الدَّلْوِ يُقَوِّمُهُ

لِيَلَّا يَضْطَرِبُ فِي أَزْجَاءِ الْمِنْرِ)؛ په‌تیکه

ده‌به‌ستری به‌ناوه‌ی‌راستی دۆلچه‌وه‌و

رئکی ده‌کاته‌وه‌مه‌تا به‌پئکی بیت‌ه

ده‌ره‌وه‌و نه‌له‌ریت‌ه‌وه

کَدَاةٌ (الْهَجْنَةُ - الْعَيْبُ)؛ خه‌وش،

ناته‌واوی، که‌م و کوپی، له‌نگی

كَذَّابُ النَّبْتِ (أَصَابَهُ الْبَرْدُ)؛ سهرما
 بردی، سهرما لییدا
 كَذِبُ (الْبَيَاضُ فِي أَظْفَارِ الْأَحْدَاثِ)؛
 سپیتی سهر نینوکی منالو تازه
 پینگه یشتوان
 كَذِبًا (طَرِي)؛ ته پ، تازه
 كَذِبَةٌ؛ وشكه زهوی، زهوییه کی
 سهخت و وشك
 كَذَحَ فِي الْعَمَلِ (سَعَى وَكَلَدًا)؛ مهولیدا،
 ته قه لای کرد، كوشا
 كَذَحَ لِنَفْسِهِ (عَمِلَ خَيْرًا أَوْ شَرًّا)؛ چاكه
 یان خرابه ی نه نجامدا
 كَذَحَ لِعِيَالِهِ (كَسَبَ لَهُمْ بِمَشَقَّةٍ)؛
 به نه ستم و نار به حه تی پاره و بزئوی بق
 پهیدا کردن
 كَذَحَ الرِّيحُ (رَمَتْ بِالصَّخْصِ)؛ به ردو
 زخی مه لدا، زخی مه لگرت
 كَذَحَ بِأَسْنَانِهِ (عَضَّ)؛ به ددانه کانی
 گازی گرت، گه زتی
 كَذَحَ وَجْهَ فَلَانٍ (خَدَشَهُ أَوْ عَمِلَ بِهِ مَا
 يُشَبِّهُهُ)؛ رووشاندی، برینداری کرد،
 تیکیدا، شوختی تیکرد
 كَذَحَ وَجْهَ الْأَمْرِ (أَفْسَدَهُ)؛ تیکیدا،
 شیواندی
 كَذَحَ رَأْسَهُ بِالْمِشْطِ (فَرَجَ شَعْرَهُ)؛ قزی
 دامینا، خاوی کرده وه
 كَذَحَ (بَذَلَ الْجَهْدَ)؛ تیکوشان،
 ره نجدان، خه باتکردن، مه ولدان،
 ته قه لا
 كَذَحَ كُلُّ أَثَرٍ مِنْ عَضٍّ أَوْ خَدَشٍ)؛
 شوپینه واری گار یان رووشاندن
 كَذَذَةٌ - كَذَذَةٌ (مَا يَبْقَى فِي أَصْفَلِ الْقَدْرِ)؛
 بنکری، نه وه ی له بنی مه نجه لدا
 ده مینیتته وه

كَذَذَةُ السِّمَنِ (ثَقَلَهُ)؛ نیشتوی،
 به گری
 كَذَذَهُ طَرْدَهُ طَرْدًا شَدِيدًا)؛ به توندی
 ده ریکرد، ده رپه راند
 كَذَرَ - كَذَرَ - كَذَرَ (إِزْعَجَ)؛ وهرس بوو،
 قارس بوو، بیزارو دلگیر بوو
 كَذَرَ الْمَاءَ وَخَوَهُ (صَبَّهَ)؛ رشی، قلیی
 کرده وه
 كَذَرَ الْمَاءَ (تَقَيَّضَ صَفَا)؛ لیل بوو،
 روون و سازگار نه بوو
 كَذَرَ عَيْشَهُ؛ ژینی ئالوژبوو، كرتو
 ناله باربوو
 كَذَرَ اللَّوْنُ (لَمَّا نَحَوَ السَّوَادَ)؛ روبه
 رهش بوون چوو، رهش بوو
 كَذَرَ الْمَاءَ (جَعَلَهُ كَذِرًا)؛ لیلی کرد،
 ئالوژی کرد
 كَذَرَ عَيْشَهُ؛ ژانی تیکدا، ژینی شیواند
 كَذَرَ فَلَانًا (غَمَّهُ)؛ خه مداری کرد، خه م
 خه فته تی دابه
 كَذَرَ - كَذَرَةٌ (عَكَرَ)؛ لیل بوون،
 لیختبوو، لیلی، لیختی
 كَذَرَ (غَاضِبٌ - مَهْمُومٌ)؛ وهرس، بیزار،
 دلگیر، زویر، پهست
 كَذَرَاءُ؛ لیلی، لیخن بوو، لیختی
 كَذَرَةُ اللَّوْنِ؛ رهنك لیل، رهنكیت روون و
 ساف نه بییت و روو به ره شی و لیلی بییت
 كَذَرَةٌ مِنَ الْجَوْشِ (طِينُهُ أَوْ مَا عُلَاهُ مِنَ
 طَعَلِبٍ وَخَوَهُ)؛ قوړو لیته، قه وزه ی
 سهر جهوز
 كَذَرِي؛ مه وری سپی و ناسك، جوړه
 بالنده په كه
 كَذَّاسٌ - كَذَّاسٌ (كَذَمَ)؛ كومه لیکرد،
 كه له كه ی کرد، مؤلی کرد، قه لا
 به چنی کرد، په سیسه ی کرد

كَدَسَ بِهِ الْأَرْضَ كَدَسًا صَرَعَهُ وَالصَّقَهُ
بِهَا: دای به زه ویدا ، کیشای به زه ویدا
كَدَسَ الْحَصِيدَ جَعَلَهُ أَكْدَسًا بَعْضُهُ عَلَى
بَعْضٍ: له سهریه كه لیچنی
كَدَسَ الْخَيْلَ إِزْدَحَمَتْ فِي سِيرِهَا فَرَكَبَ
بَعْضُهَا بَعْضًا: نیشتنه سهریه كه ،
قهره بالخی دروست کرد

كَدَسَ - كَدَسٌ كَوْنُهُ: مَوْلٌ ،
به سته لك ، له سهریه كه نیشتنو
كَدَسَ الْمُجْتَمِعَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ نَحْوَ الْحَبِّ
الْمَحْصُودِ وَالْتَمَرِ الذَّرَاهِمِ وَالرَّمْلِ
الْمُتْرَاكِبِ: هه رشتتکی له سهریه كه
نیشتنووی كه لك وه كه دانه وئله و
خورماو دراوو خؤل و لم

كَدَسَةُ - كَدَسٌ: پَرْمَةُ چواربیبیان
هه روه ها بۆ هه ردوومیش به کارده هینری
كَدَسَةُ طَرْدَةٍ: ده ریکرد ، ده ریه پاند
كَدَشٌ كَسَبٌ: ده سستی كه وت ،

به یدایکرد ، ده سستی خست
كَدَشٌ مِنْ فُلَانٍ شَيْئًا أَصَابَ مِنْهُ: ده سستی كه وت لی ، له وه وه به یدایکرد
كَدَشَ الشَّيْءَ قَطَعَهُ بِأَسْنَانِهِ: به ددانه کانی کوت کوتی کرد ، به ددان

پارچه پارچه ی کرد
كَدَشَ فُلَانًا خَدَشَهُ: برینداریکرد ،
زامداری کرد

كَدَشَ الْإِبِلَ سَاقَهَا سَوْقًا شَدِيدًا -
طَرَدَهَا: رایکیشا ، توند لی خوی ،
ده ریکرد ، راوینا

كَدَشَ الْجُرْحَ: برینداری ، زامداری
كَدَشَةُ: نه خوشی یان هه حال و باریک
ناساگی لیبکه ویتته وه

كَدَفَةٌ صَوْتُ وَقَعَ الْأَرَجُلُ أَوْ صَوْتُ
تَسْمَعُهُ مِنْ غَيْرِ مُعَايَنَةٍ: دهنگی پی ،
سربه سرب ، تهقه تهقه ی پی
كَدَمَ عَضٌ بِمَقْدَمِ قَمَةٍ: گازی گرت ،
به سهری ددان گازی گرت

كَدَمَ الصَّيْدَ: راوینا ، ده ری کرد ،
شوینی كه وت
كَدَمَ فِي غَيْرِ مَكْدَمٍ طَلَبَ حَاجَةً
لِأَثْنَالٍ: پتویستیبه کی نه سستمی
داواکرد ، داوی مه حالی کرد
كَدَمَ: شوین گاز ، شوینه وار
كَدَمَةُ (الْوَسْمِ وَالْأَثَرِ): جی داخ و
سوتاوی ، شوین داخ

كَدَمِيَوْمٌ: كانزایه کی سپی بریقه داره و
ده كشی و توانای لیدانی هه یه
كَدَنُ يَتَوَبَّهِ تَنْطَقُ وَشَدَّ بِهِ: له پشتی
توند کرد

كَدَنٌ - كَدَنًا صَارَ ذَا لَحْمٍ وَشَحْمٍ وَقُوَّةٍ: به هیزو پته وو تیکسمرپا بوو ، پته وو
تۆکمه بوو

كَدَنٌ: کاروان ، نامرازتکی گواستنه وه ی
ژنانه

كَدَنُ النَّبَاتِ غَلِيظُهُ وَأَصُولُهُ الصُّلْبَةُ: لقو به له رهقو پته وه کانی
كَدَنَةُ (كَثْرَةُ اللَّحْمِ وَالشَّحْمِ): تیکسمرپای ، قه له وی ، به خۆوه بوون

كَدَنَةُ: حوشتری کۆپاره به رز
كَدَّةُ الشَّيْءِ - كَدَاهُ (كَسَرَهُ): شكاندی ،
كه رت كه پتی کرد

كَدَوْدُ الرَّجُلِ لَا يَنَالُ خَيْرَهُ إِلَّا بِعُسْرٍ -
مُثَايِرٍ - مَجْتَهِدٍ: پیاویك خیری
ده گمهن و كه م بیت ، كه م خیر ،
تیکوشه ر ، خه باتکار ، ره نجه در ، به کار ،
به چنگ

كُذُوم؛ شوینه وارو جیّی گازگرتن ،
 گازگر
 كَذِي الْمِسْكُ (لَمْ يَبْقَ لَهُ رِيحٌ)؛ بونی
 نه‌ما، بی بون مایه‌وه
 كَذِيَّةٌ؛ زه‌وییه‌کی سه‌خت و ره‌ق ،
 روزگار یکی سه‌خت و پر نه‌هامتی ،
 پیشه‌ی سوال‌گیری، ده‌ست پان‌کردنه‌وه
 كَذِيْدٌ؛ وش‌و ره‌قه زه‌وی ، خاك و
 خولتیکی نه‌رم و نول کاتی قاچی
 ده‌خریته‌سه‌ر ته‌پو توژی
 لیده‌که‌ویته‌وه ، دُول ، شیویکی به‌رین و
 فراوان
 كَذِيْشُ (الْفَرَسُ غَيْرُ الْأَصِيلِ)؛
 نه‌سپیکی نارپه‌سن

كَذَّ

كَذَّ الشَّيْءُ (خَشَنَ وَصَلَبَ)؛ زیر بوو،
 ره‌ق و زیر بوو
 كَذًّا - كَذْلِكُ (هَكَذَا)؛ ناوا ، ناوه‌ما ،
 وه‌ما ، مه‌روه‌ما
 كَذًّا وَكَذَا دِرْهَمٌ (أَيَّ عَدَدٍ مِنَ الدَّرَاهِمِ)؛
 مه‌رچند دراویک
 كَذَّابٌ (ضِدَّ صَادِقٍ - دَجَالٍ)؛ درۆزن ،
 درۆده‌کات ، ساخته‌چی ، ته‌له‌که‌باز ،
 فیلباز ، ده‌ست‌ب‌ر
 كَذْلِكَ (أَيْضًا)؛ مه‌روه‌ما ، دیسان
 كَذَّابٌ (ضِدَّ صَادِقٍ)؛ درۆیکرد ، راستی
 نه‌کرد
 كَذَّبَ عَلَيْهِ؛ درۆی له‌گه‌لکرد ، راستگو
 نه‌بوو له‌گه‌لی
 كَذَّبَ الْقَوْلُ؛ قسه‌ی به‌درۆخته‌وه

كَذَّبَ الظَّنُّ ، وَالسَّمْعُ ، وَالْعَيْنُ ،
 وَالرَّأْيُ ، وَالشَّيْءُ (لَمْ يَتَحَقَّقْ مَا يُنْبِي
 عَنْهُ وَمَا يَجِي مِنْهُ)؛ دلنیانه‌بوو لی ،
 وانه‌بوو ، وا ده‌رنه‌چوو که‌په‌ی پی برد
 كَذَّبَ نَفْسَهُ؛ خوی به‌درۆخته‌وه
 كَذَّبَ بِالْأَمْرِ تَكْذِيْبًا (أَنْكَرَهُ)؛
 نکوولی‌کرد ، به‌رپه‌رچی‌دایه‌وه
 كَذَّبَ عَنِ أَمْرِ أَرَادَهُ (أَجْهَمَ)؛ کشایه‌وه ،
 ده‌ستی مه‌لگرت ، وازی هتتا
 كَذَّبَ السَّلَاحَ (لَمْ تَنْطَلِقْ قَذِيْفَةً)؛
 گولله‌که‌ی نه‌ته‌قی
 كَذَّبَ فَلَانًا (نَسَبَهُ إِلَى الْكَذِبِ)؛ درۆی
 دایه‌پال ، به‌درۆی خسته‌وه
 كَذَّبَ - كَذَبَ (زُور - بُهْتَان)؛ مه‌له‌ب‌ست ،
 پاگه‌نده
 كَذْبَانُ (كَثِيرُ الْكَذِبِ)؛ فره درۆزن ، نۆد
 درۆزن
 كَذْبَةٌ (الْمَرَّةُ مِنَ الْكَذِبِ)؛ جارێك درۆ
 كردن ، درۆیه‌ك
 كَذْبَةٌ نِيْسَانُ (اَكْذُوبَةٌ يَتَعَابَثُ بِهَا بَعْضُ
 النَّاسِ فِي أَوَّلِ هَذَا الشَّهْرِ مِنْ كُلِّ سَنَةٍ)؛
 درۆیه‌که خه‌لکی له‌سه‌ره‌تای مانگی
 نیسان مه‌موو سالتیک بلاوی ده‌که‌نه‌وه
 بۆ گالت‌ه‌و پیکه‌نین
 كَذْبَةٌ بَسِيْطَةٌ (لَا يُقْصَدُ بِهَا شَرٌّ)؛ درۆی
 سپی و بی مه‌به‌ست ، درۆیه‌که مه‌به‌ستی
 خراپی تیدا نه‌بی ، درۆی مه‌سه‌له‌حه‌ت
 كَذُوبٌ (الْكَذَّابُ)؛ درۆزن ، نارپاست

كَزَّ

كَزَّ عَادَ - رَجَعَ إِلَى الْوَرَاءِ)؛ که‌پایه‌وه ،
 هاته‌وه ، به‌دوا دا هات ، وه‌رگه‌پایه‌وه

كَرَّ الرَّجُلُ أَوْ الْفَرَسَ - كَرِيرًا (اِثْبَعَتْ مِنْ صَدْرِهِ صَوْتٌ مِثْلُ صَوْتِ الْخُتْنِ أَوْ الْجَهْدِ): لَهُ سَيْنُهُ يَهْوُهُ دَهْنُكَ مَاتَ لَهُ دَهْنُكَ يَهْكُكَ دَهْجُو بَخْنَى يَانِ

ته و او شه کت بوویت

كَرَّ الشَّيْءُ كَرًّا (رَدًّا): كَهَاطْنِيهِوهُ،

دهستی پتوونا

كَرَّ عَلَى الْعَدُوِّ حَمَلًا): پهلما ریدا ،

میرشی برده سر

كَرَّ صَدْرُهُ أَصَابَهُ الْكَرِيرُ): خیزه ی

سنگی هات ، خیزه خیزی هات

كَرَّ عَلَيْهِ الْعَدِيثُ (أَعَادَهُ): بَرَى

بووباره کرده وه ، دیسان وتیه وه

كَرَّ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ عَادَ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى):

جار له نوا ی جار هاتنه وه

كَرَّ الْمَرِيضُ كَرِيرًا: مُرِدٌ يَأْخُذُ كَهْوَتَهُ

شه راره ی مه رگ وه

كَرَّ: پهلما ر ، میرش ، به رمال ،

گورسینک بقر سهرکه وتن به سر

دارخورمادا ، پتی چاروکه ی که شتی

كَرَّ: مَن ، کیشانه یه کی خه لکی

عزاقه وه ده کاته (3) کیلوق ، مه ند

كَرَّ الْفَلَامُ (لَعَبَ بِالْكُرَةِ): يَارِي

به تو پکرد

كَرَّ الْكُرَةُ وَبِهَا (لَعَبَ بِهَا وَضَرَبَهَا

نُشْرِفَعُ): لَيْدَاوُ بَهْرِي كَرْدَه وَهُ

كَرَّ الْأَرْضَ (حَفَرَهَا): قَوُولِي كَرْدَ،

چالی کرد

كَرَّ الْبُسْرُ (طَوَّاهَا بِالشَّجَرِ): بَه دَارُو

بره خت دایپوشی

كَرَّ الْأَمْرُ: دُووباره ی کرده وه ، جار

له نوا ی جار وتیه وه

كَرَّى (لُقَّاس): وَهْنُهُوزْ ، خه وهاتن

خه وبردنه وه ، وه نه وزدان ، گورگه خه ،

قنگه خه ، خه وه پیشوک ، بونژین ،

خه وه کوتکه ، به ردانیشقتنه وه

خه وهاتن

كَرَّى النَّهْرَ (عَمَّقَهُ - طَهَّرَهُ): قَوُولِي كَرْدَ،

جۆمالی کرد ، پاکی کرده وه ، ده ریدا

كَرَّى (الْقُبُورِ): كُورْ ، قه بر

كَرَّا ضَغَمَ الذَّرَاعَيْنِ): بَارِزْلَه نَه سَتُوورْ،

به شان و باهوو

كَرَّاءُ (أَجَرَ الْمُسْتَأْجِرَ): كَرِيٌّ ، مَزْ ،

مزیکه به رانبر به کردنی کاریک بدری

كَرَّاءُ الْعَامِلِ: كَرِيٌّ كَرِيكَارْ، مَزِي

کارکر

كَرَّاءُ الْأَرْضِ: كَرِيٌّ زَه وَبِيَانَه

كَرَّابٌ (مَجَّارِي الْمَاءِ فِي الْوَادِي):

جۆگه ی ئاو له دقّل و نشیودا ، ئارگه

كَرَّابَةٌ (مَا يَلْتَقِطُ مِنَ الثَّمَرِ فِي أَصُولِ

السَّقْفِ بَعْدَ مَا تَصَرَّمَ): نَه وَخُورْمَا يَه

له پهلکی سهره کی دارخورما

ده کریتنه وه

كَرَّابِجْ: حَه لَوَا يَه كَه ، شپرنیه که

كَرَّاثٌ (نَبَاتٌ): كَه وَهَرْ ، گیا یه کی توونی

گه لاپانی بیلقه

كَرَّاثُ الدُّبِّ: تَه رَه ی بیابانی

كَرَّارٌ: رَقْرَقْ پهلما رده ر ، راده کاو

ده گه پیتنه وه

كَرَّازٌ: گۆزه ی دهم باریک ، شووشه و

پیاله

كَوَّازٌ: به رانیتی گه ورده ی شوان له بهر

قَوَّجْ وه شانندن شه وان دووری

ده خاته وه له میگل

كَرَّازٌ مِنَ الْمَفْزِ) الَّذِي يَجْعَلُ الرَّاعِي فِي عُنُقِهِ جَرَسًا فَيَتَّبِعُهُ الْقَطِيعُ)؛ نَهْوَ بزنه‌ی شوان زه‌نگوله‌یه‌ک ده‌کاته ملی بۆ نه‌وه‌ی سه‌رجه‌م رانه‌که دوا‌ی بکه‌و‌یت

كَرَّازَةٌ) الْوَعْظُ بِالْحَقَائِقِ الْمَسِيحِيَّةِ)؛ مَوْجِبَارِی و نامۆگاری كَرْدَن به‌راستیه‌كانی مه‌سیحیه‌ت

كَرَّاسٌ - كُرَّاسَةٌ) ده‌فته‌ر، په‌پاو، كَتِيب، به‌شێك له‌كَتِيب، نامه، نامیلکه كُرَّاسِي) الْعُلَمَاءُ)؛ زانایان، شاره‌زایان، پسیو‌پان

كَرَّاعٌ) پێ، قاچ، لاق، پێچكه كُرَّاعِي) بَالِغُ الْأَكَارِعِ)؛ پاچه‌فروش، سه‌روپێ‌فروش

كَرَّافٌ) الَّذِي يَخْتَلِسُ النَّظَرَ إِلَى الْنِسَاءِ)؛ نه‌وه‌ی به‌نه‌ی‌نی ته‌ماشای ژنان ده‌کات

كَرَّامٌ) الْكَرِيمُ)؛ به‌پێژ، ریزدار، مه‌رد، جوامێژ

كَرَّامٌ) صَاحِبُ الْكَرَمِ وَالْمُعْتَنِي بِهِ)؛ ره‌زه‌وان، ره‌زدار، خاوه‌ن ره‌زو نه‌وه‌ی گزنگی پێده‌دات و سه‌ره‌رشتی ده‌کات كُرَّامَةٌ) ئابوو، نامووس، روسووری، قه‌در، ریز، شکۆ، پایه، شکۆمه‌ندی، به‌خشنده‌یی، خه‌لات، ناندان، کاریکی له‌ئه‌قل و ژیری به‌ده‌ر

كَرَّاهَةٌ) سه‌ختی، زه‌وی ره‌ق و وشك كُرَّاهِيَّةٌ) ناقلیلی، ناچاری، رق، قین، رق لێ‌بوون

كَرْبُ الشَّيْءِ) ذَلَا)؛ نزیک بوه‌وه، لێ‌ی هاته‌ پێش

كَرْبُ الشَّمْسِ) لِلْمَغِيبِ) ذَلَّتْ)؛ خۆ‌ر رېووبه‌ ئاوابوون چوو، ئاوابوو كَرَبٌ) فَلَانًا الْأَمْرَ وَالْقَمَّ وَالْعَبَاءَ) اِسْتَدَّ عَلَيْهِ وَثَقُلَ)؛ قورسو گران‌بوو له‌سه‌ری، نه‌سته‌م و مه‌حالبوو

كَرْبُ الْأَرْضِ) قَلْبُهَا لِلحَرثِ وَأَثَارُهَا لِلزَّرْعِ)؛ كێلای، مه‌لێ‌دایه‌وه، ژێ‌رو ژووری کرد

كَرْبُ الْقَيْدِ) ضَيْقُهُ)؛ جه‌پانی، توندیکرد

كَرْبُ الدَّابَّةِ وَنَحْوَهَا)؛ باری گران کرد كَرَبُ الْحَبْلِ) قَتْلُهُ)؛ بایدایه‌وه كَرَبُ النَّخْلَةِ) أَخَذَ الْكَرْبَ مِنْهَا)؛ مه‌لێ‌پاچی، لێ‌ی کرده‌وه، سه‌هفی کرده‌وه

كَرْبُ النَّارِ) قَرِبَ انْطِفَافُهَا)؛ خه‌ریک‌بوو بکۆژێته‌وه كَرَبٌ يَفْعَلُ) كَذَا يَفْعَلُ)؛ خه‌ریک‌بوو بیکات

كَرْبُ الدُّلُو) جَعَلَ عَلَيْهَا الْكَرْبَ)؛ به‌تێکی پێوه‌به‌ست كَرَبٌ - كَرْبَةٌ) الْخُزْنُ وَالْمَشَقَّةُ - كَمٌ)؛ ماته‌مینی، خه‌م و خه‌فته، خه‌م، نه‌شکه‌نجه‌و ئازار

كُرْبٌ) نَزِيقٌ، نه‌ندازه، بې كَرَبٌ) أَصُولُ السَّقْفِ)؛ بنکه

به‌لێ‌دارخووما، بنکه‌سه‌عف كُرْبَاجٌ) السَّوْطُ)؛ قامچی، تاژانک، چه‌رمێکی مۆنراوه‌یه بۆ لێ‌دان‌ی و لاخی سواری و مۆش‌ان به‌کار ده‌بێ‌رێ‌ و له‌ته‌لێ‌ش دروست ده‌کری کَرَبَاسٌ) ثَوْبٌ غَلِيظٌ مِنَ الْقُطْنِ)؛ چاکه‌تێکه له‌خووری دروستکرا‌ی

کُربال (مَنْدَفُ الشُّطْنِ)؛ خاویه ک له لۆک

دروستکرای

کُربس الرَّجُل (مَشَى مَشِيَّةً مُقَيِّدَةً)؛ وهک

که سبکی کۆت و بهندکراو چوو به پێوه

کُربل الشَّيء (خَلَطَهُ)؛ تیکه لی کرد،

ئاوێتهی کرد

کُربل فلان (مَشَى فِي الطَّيْنِ)؛ به نێو

قوێو چلپاودا رۆی

کُربلة (رَخَاوَةٌ فِي الْقَدَمَيْنِ)؛ نه رم و

سستی بهک له قاچه کاند

کُربون؛ ره ژوو، خه لۆز، کاربون،

کاغهزی قوپی

کُرة؛ جار، که پەت، پات، سه دهه زار،

هه له مهت و هێرشیک له جهنگدا، په لامار،

هێرش، به یانبان و ئیواران،

زیندو بوونه وه له دواى مردن

کُرة؛ توپ، هه ر ته نیکى خپ، گو،

خپۆک

کُرة اللُّعْب؛ توپی یاری، توپ

کُرة الأرض؛ گزی زهوی

کُرة القدم؛ توپی پی

کُرة السَّلَة؛ توپی باسکه

کُرة الطَّائِرَة؛ توپی باله

کُرة المضرب؛ توپی تینس، توپی سه

میز

کُرة الماء؛ توپی ئاو

کُربون؛ مه قهبا، کارتون

کُربته الأمر وغيره (إِشْتَدَّ عَلَيْهِ وَيَلَّغَ

منه)؛ زۆدی بۆ هات، تهنگی پێهه لچنرا،

فشاری خرایه سه

کُرج الشَّيء (فَسَدَ وَعَلَاهُ خُسْرَة)؛

که پووی هه لهیتنا، که پرهی بهست

به سه ریه وه

کُرج (مُهَرَّ خَشْبِي يَنْعَبُ عَلَيْهِ الْأَطْفَال)؛

یاریهکی منالانه به له سه ر شێوهی

ئهسپ، ئهسپی بازی

کُرد (أَصْلُ الْعُنُق)؛ گهردن، مل،

ئهستو

کُرد (شَعْبٌ يُسْكُنُ هَضْبَةً فَسِيحَةً فِي أَسْيَا

الْوُسْطَى وَيَلَاذَهُمْ مَوْرَعَةٌ بَيْنَ تَرْكِيَا

وَأَيْسَرَانِ وَعِرَاقٍ وَسُورِيَا)؛ نه ته وه و

گه لێکی رۆمه لاتن و نیشتمان هه که یان

له نێوان ولاتانی تورکیا و ئێران و عێراق و

سویدیادا به شکر وه

کُردان. کُردانة (الْقِلَادَة)؛ ملوانکه،

گهردانه، مل بهند

کُردس؛ گه لۆک ل رۆی، که له کهی

کرد، گردی کرده وه

کُردس القائد الخيل أو الجيش (جَعَلَهُ

کُردس)؛ کۆمه ل کۆمه لی کرد، بهش

بهشی کرد

کُردس الشَّيء؛ به باشی بهستی و

شه ته کیدا

کُردس الحمام (سَاقَهُ سَوْقًا عَنِيفًا)؛

به توندی لی خوپی

کُردس الرجل؛ دهست و پێی بهست،

گۆتی کرد

کُردوس؛ هه ر ئیسفانێکی گه وره و

ته واو، سه ری ئیسکی مۆخدار هه ردو و

ئیسک به بهک گه یشتین له جومگه به کدا

وهک نه ژۆتو ئانیشکو ...

کُردوسه طائفة عظيمة من الخيل

والجيش)؛ گرو و کۆمه لێکی مه زن

له ئهسپ و سوپا

کُردون (النطاق والسِّيَاح)؛ قایش و

به ریز

كَرْدِيْنَال (أَحَدُ الْأَخْبَارِ وَهُمْ صَحَابَةُ
الْبَابِ وَمُسْتَشَارُوهُ وَلَهُمُ الْحَقُّ فِي
إِنْتِخَابِهِ مِنْ بَيْنِهِمْ)؛ پله وپایه یه کی
که نیسه یه و نه وانه ی ده گنه نه و ناسته
ده بن به راویژکاری پاپا و له نیو
نه وانیشدا پاپا هه لده بژدردیت
كَرَزَ الشَّيْءَ تَكْرِيْرًا وَتَكَرَّرًا (أَعَادَهُ مَرَّةً
بَعْدَ أُخْرَى)؛ جَار له دواى جَار
دووباره ی کرده وه
كَرَزَ - كُرَزًا (دَخَلَ - اسْتَخْفَى فِي غَارٍ
وَنَخْوَهُ)؛ چوه نیو نه شکه و نه که وه،
له نیو نه شکه و تدا خوی شارده وه
كَرَزَ إِلَيْهِ (الْتَجَأَ وَمَالَ)؛ روى تیکرد،
به نای بق برد ، خوی لاشارده وه
كَرَزَ - كُرِيزَ (نَبَات)؛ گیلان ، گلیان ،
نافره له ک ، میوه یه که وه که به لالوک
به لام نه م گورده تره و خوشتره
كَرَزَ (خَرَجَ الرَّاعِي - الْجَوَالِق)؛ شلته،
تۆشه به ره
كَرَزَات: جه ره سات ، بریشک
كَرَمَ الرَّجُلَ (أَكَلَ نِصْفَ النَّهَارِ)؛ نیوه رز
نانی خوارد
كَرَزَمَةً (أَكَلَهُ نِصْفُ النَّهَارِ)؛ خواردنی
نیوه رز ، نانی نیوه ر
كَرْسَ - كُرسَ الْبِنَاءَ (أَسَّسَهُ - وَضَعَ
أَسَاسَهُ)؛ بناغه ی دانا ، دایمه زراند
كَرْسَ الشَّيْءَ لَهُ: تاییه تمه ندی کرد،
قورخی کرد بوی
كَرْسَ: پیروزی کرد، پیروز رایگرت ،
وه قفی کرد، رامی کرد
كَرْسَ الشَّيْءَ (ضَمَّ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ)؛
خستیه سه ریه ک

كَرْسَ الرَّجُلَ - كُرسًا (زِدَحَمَ الْعِلْمَ فِي
صَدْرِهِ)؛ زانست و زانیاری له سینیه یدا
مؤلیان به ست
كَرْسَ: قورپ میزی خوشتر و پشقلی
مه پو ته رسی نازل که کورده بیته وه و
وشک هه لده گری
كَرْسَاءَ (قِطْعَةٌ مِنَ الْأَرْضِ فِيهَا شَجَرٌ
تَدَانَتْ أَصْوَلُهُ وَالتَّفْتُ فُرُوعُهُ)؛ پارچه
زه و بیسه که دره خته کانی پهل و لقیان
چوون به یه کا و شوپوونه ته وه
كَرْسَعٍ (عَدَا)؛ رایکرد، مه لهات ،
بۆیده ره چو ، تیی ته قان ، فرکه ی
بۆکرد، مه لی تیزان
كَرْسَفَ الدَّابَّةَ (قَطَعَ عَرَقُونَهَا)؛
پازنه ی شکان
كَرْسَفَ (الْقُطْنِ)؛ لۆکه ، به مور
كَرْسَفِي (نَوْعٌ مِنَ الْعَسَلِ كَأَنَّهُ الْقُطْنُ
لِيَبْيَاضُهُ)؛ جۆره مه نگوینیکه له لۆکه
ده چیت له سییتیدا
كَرْسَنَهُ (عُشْبٌ حَوْلِي مِنَ الْفَصِيلَةِ
الْقَرْيَةِ يُزْرَعُ لِحَبِّهِ الَّذِي يُجْعَلُ عِلْفًا
لِلْبَقَرِ)؛ روه کی که ده چینری بۆ
ده نکه که ی که ده کری به نالف بۆ مانگا
كَرْسُوعٍ (طَرَفُ الزُّنْدِ الَّذِي يَلِي
الْخُنْصَر)؛ مه چه ک ، لاله پ ، قوله پی
كَرْسِي (مَقْعَدٌ - مَا يُقْعَدُ عَلَيْهِ)؛ کورسی ،
دانیشته
كَرْسِي الْعِصَم: کورسی ده سته لات و
فه رمانپه وایی
كَرْسِي الْمَلِكِ (عَرْش)؛ ته ختی
باشایه تی، ته خت
كَرْشَ الرَّجُلَ (كَثُرَ عِيَالُهُ بَعْدَ مُدَّةٍ)؛
مناله کانی زۆدیوون دواى ماوه یه ک

کَرش الجلد (مَسَّه النَّارُ فَاَنْزَوَى وَتَقَبَّضَ): ناگری بهرکه وتو گردیوه وه
کَرش فلان (قَطَّبَ وَجْهَهُ): دهم و چاوی
دابه یکه ، رووی گردکرد، نیتوچاوانی
دابه یکه

کَرش: ورگ ، سک ، زگ
کَرش الرجل (بَطَّائِثُهُ وَخَاصَّتُهُ):
دهست و پیوه ندی ، لایه نگر و پشتیوانی
کَرش - کَرش: کَرش: کَرمل و گَرَمِهْک
نه خه لکی، مال و منالی پیاو، مناله
پچوکه کانی، جانتای جل و بهرگو
بونی خوش
کَرش القوم (مُعْظَمُهُمْ): زوربه یان ،
تقرینه یان

کَرشاء: قول و پتیبه کی گزشتن ، ژنی
ورگ زلو که ورده
کَرشنة (کِتَابَةُ کَلِمَاتٍ عَرَبِيَّةٍ بِأَحْرَفِ
أَجْنَبِيَّةٍ أَوْ بِالعَكْسِ): نووسینی وشه
عره بیه کان به پیتی بیانی یان
به پیچه وانه وه
کَرشونی (ألفاظ عَرَبِيَّةٍ كُتِبَتْ بِأَحْرَفِ
سَرَانِيَّةٍ): دهسته واژه ی عره بیه و

به پیتی سریانی نو سراوو تو مارکراوه
کَرغ في الماء (مَدَّ عُنْقَهُ وَتَنَاوَلَ الْمَاءَ):
دهمی تیختست و ناوی خوارده وه
کَرغ النخلة وَغَيْرَهَا (كَانَتْ عَلَى الْمَاءِ
وَلَمْ يَفَارِقْ أَصْلَهَا الْمَاءَ): له گوئی ناو
بوو و ره گو ریشه ی له ناو نه برا
کَرغ الوحش وَغَيْرَهُ كَرعاً (رَمَاهُ فَاصْطَابَ
كُرَاعَهُ): تتی گرت و کیشای به پیچکه و
قاچیدا
کَرغ (قَوَائِمُ الدَّابَّةِ - مَاءُ السَّمَاءِ):
پیچکه، پی، پهل ، دهست و پیی
ناو ل، ناوی باران

کَرَعَتِ السَّمَاءُ: بارانی باران
کَرَفَ الشَّيْءُ (شَمَهُ): بونی کرد، بونی
پیوه کرد
کَرَفَ الحِمَارُ: بونی میزی ماکه ری کرد و
پاشان سه ری به رز کرده وه و لیوی
مه لقرچاند
کَرَفَأَ الْقَوْمُ (إِخْتَلَطُوا): تیکه لبون ،
چوون به یکه
کَرَفَأَ الشَّعْرَ وَغَيْرَهُ (كَثُرَ وَتَرَاكَمَ):
زقربوو، زیاد و فره بوو
کَرَفَسَ كَرَفَسَةً (مَشَى مَشْيَةً مُقْبِلًا):
وه که سیکی کزت و به ندکراو ریوی
به پیوه
کَرَفَسَ البَعِيرُ (قَيْدَهُ فَضِيقٌ عَلَيْهِ):
کزت و به ندی کرد، توند به ستیه وه
کَرَفَسَ (فُطِنَ): لۆکه ، په موو
کَرَفَسَ (بَنَاتٌ ثَوَكَلُ): که ره وز،
که ره وس، گیاه کی توونی که لا پانه
به گوشته وه ده خوری
کَرَكْ (رَفَشَ): خاکه ناز، پی مه ره،
خاکه نداز، بیلی ناسن، مه سی،
مه ستیف، ناسنکی دهم پانی کلک
دارینه و دریزه کشتو کال و قوپکاری
پیده کری
کَرَكْ (رَدَأَ ذُو فَرَسٍ): پۆشاکیکه
له فره وه ی سمۆره دروست ده کری
کَرَكْتَ الدَّجَاجَةَ (وَقَفْتَ عَنِ الْبَيْضِ):
له مه یکه چوه وه، له مه یکه کردن که وت
کَرکدن (حَيَوَانٌ): کهرکه دهن ،
کهرکه دهن، گیاندارکی تقد زلی قاچ و
مل نه ستوره شاخیک و به سه ر
لووتیه وه

کَرکَدِيَّة: روه کيک له بنه پرتدا
له (سینگال) و (غینیا) هیه و
شهریه تیکی به تام و چیتی لیدرست
ده کری

کَرکَرَا ضَعَكَ ضَعَا شَبَه الْقَهْقَهَة):
به چورتک بیکه نی له قاقا ده چوو
کَرکَ فُلَانًا عَنْ الشَّيْءِ (دَقَقَهُ وَرَدَهُ):
پالی پیوه نا ، که پانديه وه ، په شیمانی
کرده وه

کَرکَر الشَّيْءِ (أَعَادَهُ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى):
جار له دوی جار دووباره ی کرده وه ،
جار له دوی جار دووپاتی کرده وه
کَرکَر الرِّحَى (أَذَارَهَا): ده ستاره که ی
سوړپانده وه ، بایدا ، هه لیسوپاند

کَرکَر الْحَبَّ (طَحَنَهُ): هاپی ، کردی
به نارد
کَرکَر الرَّجُلَ (حَبَسَهُ): به ندی کرد،

گرتی ، گیریدا
کَرکَر الرِّيحَ السَّحَابَ (صَرَفْتَهُ - جَمَعْتَهُ
بَعْدَ تَفَرُّقٍ): دووری خسته وه ، پالی
پیوه نا ، کویک رده وه دوی

په پاگه نده پي و په رته وازه پي
کَرکَر الْأَمْرَ عَنْهُ (دَقَقَهُ وَرَدَهُ):
دووری خسته وه و پالی پیوه نا
کَرکَر (طَائِرٍ مَائِي): بالنده یه کی
ناوی یه

کَرکَرَة: ده نگیکه مروف له ناخیا
دووپاتی ده کاته وه ، پیکه نینیکی توندو
قایم

کَرکَرَة: کومه ل و گرومیک له خه لکی ،
تاقم و ده سته ی خه لکی
کَرکَسَ فُلَانٌ: دودل بوو ، گومانی
هه بوو ، له سه ره وه که و ته خواره وه ،
وه که که سیکي کؤت و به ندرکاو رؤی
به پیوه

کَرکَسَ الشَّيْءَ (رَدَّه): که پانديه وه ،
پالی پیوه نا ، که پانديه دواوه
کَرکَسَ الدَّابَّةَ وَغَيْرَهَا (قَيَّدَهَا):
به سته وه ، کؤتی کرد

کَرکَمَ (نَبَاتٌ): زافه ران ، زهرده چه وه ،
زهرده چؤ ، زهرده چوو ، دهرمانیکی
زهرده دهرپته وه و ده کړته ناوه یندی
چیشتی شله وه

کَرکَمَان: روه کیکه
کَرکَنَدَ (صَبَغَ أَحْمَرَ): بزیه یه کی
سوړه ، که تیره یه کی رهنګ سوړه

کَرکَوَ (مَدِينَةٌ كُورْدِيَّةٌ): شاریکی
کودستانه و که وره ترین کانی نه وتی
تیدایه

کَرکِي (رَهُو - طَيْرٌ): مه لیکه وه که
له قلع ، قولنگ

کَرَم: به خشنده بوو ، دلفراوان بوو ،
دلپاک بوو ، میهره بان بوو

کَرَمَ فُلَانٌ (أَعْطَى بِسَهْوَةٍ وَجَادَ):
به ناسانی به خشی و پیاو ته و جوامیری
نواند

کَرَمَ الشَّيْءِ (عَزَّ وَتَقَسَّ): ده گم نه و
دانسقه بوو

کَرَمَ السَّحَابَ (جَادَ بِالْفَيْثِ): بارانی
نقدیو ، بارانی نؤدی لیکه و ته وه

کَرَمَ الْأَرْضَ (زَكَا نَبَاتُهَا): روه که که ی
پیکه یشته ، سه ری هه لدا ، دهرکه وت

کَرَمَ (أَكْرَمَ - حَفَى بِهِ): پيشوازی لیکرد ،
ریزی لیتنا ، به پیری وه چوو ،
شکړداریکرد ، خه لاتی کرد ، پی تی

به خشی
کَرَمَ اللّٰهَ وَجْهَهُ (شَرَفَهُ): خوا پایه به رزی
بکات ، خوا روو سووری کا

كَرَّمَ السَّحَابُ (جَادَ بِمَطَرٍ): بارانی مهینا،
دایکړده باران
كَرَّمَ الْمَطَرُ (كَثُرَ مَآؤُهُ): ناوی نژدیوو،
فره ناوېوو
كَرَّمَ فَلَانًا (فَضَّلَهُ): ریزداری کرد،
شکومه ندی کرد، دهستی ریزو حورمه تی
نایه سر
كَرَّمَ: لټیور دن، خه لات، به خشین،
ناندان، به خشیش، چاکه، پیاوو تی،
به زهیی، ره وشت به رزی، خووی
به سهند، سه خاوه ت
كَرَّمَ الْمُحْتَدَ (أَصِيلَ): ره سمن، خانه دان،
جوامیر، وه جاخ زاده، نه ژاد
كَرَّمَ: میو، تری، باخی میو، دارتری،
ملوانکه، گهر دن به ند
كَرَّمَةً: میو، دارمیو، نابوو، ریز،
به خشنده یی
كَرَّنَاةُ الْبُنْدَقِيَّةِ (مُؤَخَّرَتَهَا): که موله،
پاشو کوتاییه که ی
كَرَّنَفَ فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا): لټیدا
به دارو گوجان
كَرَّنَفَ الشَّيْءَ بِالسَّيْفِ (قَطَعَهُ): بری،
له تیکرد
كَرْنِيَّةٌ: خواردنیکه
كَرْنِيْبَا - كَرْنِيْبَا: خواردنیکه له شیرو
خورما دروست ده کری
كَرَّهَ الشَّيْءَ (ضَدَّ أَحَبَّهُ): خوځشی
نه ویست، نه ویوست، رقی لټیوو
كَرَّهَ الْأَمْرَ وَالْمَنْظَرَ (قَبَّحَ): ناخوځ شو،
ناقولاو نابو جی وو، کاریکه ربوو،
نایه سه ندیوو، نه ویستراو بوو
كَرَّهَ إِلَيْهِ الْأَمْرَ (صَيَّرَهُ كَرِيْهًا إِلَيْهِ): وای
لټیکرد رقی لی بیتوه، له به رچاوی
خست

كَرَّهَ فَلَانًا الشَّيْءَ: نه ویوست، ده ی
بیژان، رقی لی هه لسان، له به رچاوی
که وت
كَرَّهَ - كَرَاهَاةٌ (عَدَمَ رَضَى - بُغْضَ):
ناقایلی، ناچار ی، رقی لټیوون،
رقه به رایه تی، خه شم و قین گرتن
كَرَّهَ: بیژاو، نه ویستراو، نه بانه
كَرَّهًا عَنْ كَرَاهِيَةٍ - بِأَشْمُئَزَاءٍ - بِنُفُورٍ -
بدون رَغْبَةٍ أَوْ مِيلٍ): به قټزو بیژوه،
له رقانا، به نا به دل، به بیژوه،
به بیژارییه وه، بی تاره نوویوون
كَرُوبِيُونُ (الْمَقْرَبُونَ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
مِنْهُمْ جِبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ وَأِسْرَافِيلُ فِي رَأْيِ
بَعْضِ الْمُفَسِّرِينَ): لای راشه کاران
به فریشته نزیکه کانی په روه ردگار
ده وترتیت له جوهره نیل و میکائیل و
نیسرافیل
كَرْوَةٌ - كَرْوَةٌ: کری، مز
كَرُورٌ (رَجُوعٌ - عَوْدَةٌ - تَعَاثُبٌ):
گه رانه وه سر، به دوا ی په کا هاتن
كَرُومٌ: کانزایه کی روو به سپی یو
له رووکه شکردندا به کارده مینری
كَرُومِيَّتٌ مَعْدَنٌ مَكُونٌ مِنْ عَنَّاَصِرِ الْحَدِيدِ
وَالْكُورَمِ وَالْأَكْسَجِينِ يُوجَدُ فِي الطَّبِيعَةِ
عَلَى هَيْئَةِ كُتَلٍ): کانزایه که پټکه اتوه
له ناسنو کرؤم و توكسجین و له سر
شټوه ی توپه ل به در ده که ویت
كَرُوي - كَرِي (مُسْتَدِيرٌ): خپ، توپی،
وهك توپ خپ
كَرُوْنَا: روو کی که شروبیکی
وریا که ره وه ی لټدروست ده کری
كَرَّى الرَّجُلُ (نَامَ): نوست، خه وت،
خووی پیا که وت، خه وېر ديه وه، خه وی
هات

کَری (الأجیر): به کرّی گیارو ، کرّی
گرته

کُریّات: خړپکه کان

کُریّات الحَمراء: خړپکه سپوره کان
کُریّات البیض (کُریّات الدّم عَدیمه
اللون): خړپکه سپی به کان

کُریب: په ست ، خفه تبار، دلته نگ،
په ژاره دار ، قوله پی ، نو ته خته یه ی

سه مون برژین ده سپورنځیته وه

کُریب من الأرض (التي لا ماء فیها ولا
شجر): زه وییه کی روته نی بی ناو دارو

دره خت

کُریبه: سه ختی و به لا، نه هامه تی و

دره ده سه ری

کُریه: توپیکی پچوک ، گهر د

کُریث: خه مهین ، جهرگ بر، هو ی

خه م په ژاره، مه ترسیدار، به دگومان

کُریر (بحة تعثري الحلق من الغبار):

کژکه به که ده دات له قورگ به هو ی ته پو

توزه وه

کُریر الصدر (صوت في الصدر): خیزه

خیزی سنگ، کرخه کرخی سنگو

سینه

کُریز (قَبَات): کتلاس

کُریش: ته نراویکی ناوریشمی رهش یان

سووری توخه و کراسی لیدروسست

ده کریت

کُریع (شارب الماء بیدیه من النهر):

نه وه ی به ده ست ناو ده خواته وه

له رووبارو ناویک

کُریک: کورته خاکه ناز، داریکی درژه

سه موون برژین سینی سه موونی بو ناو

فرېن پال پیوه ده نیتو به کیشی ده کات

کُریم: به خشنده، ده ستبلو، چاوتیر،

میهره بان، دلفراوان ، خاوه ن چاکه و

پیاهو تی، ناویکی جوانی په روه ردگار

کُریم الأصل (ابن حسب ونسب):

خانه دان، ره سمن ، وه جاخ زاده

کُریمان: هج و تیکوشان

کُریمة الرجل (إبنته): کیژه که ی ،

کچه که ی

کُریمان (العینان): هه ردوچاو ،

چاوان

کُریه: ناپه سهند، نه گونجاو ، بیتزاو،

نه باته

کُریه الرأفة: بژگن ، بون ناخوش

کُریه الطعم: تام ناخوش ، ناخوش

کُریه المنظر: نیتسک قورس ، دیمه ن

ناشیرین ، ره زاگران ، شپوه رووخسار

ناشیرین

کُریه (داهیه): به دبه ختی ، به لا،

ده رد، کاره سات ، گنچل، چورتم

کَزَ

کَزَ الشيء - کَزَا (ضيقه): ته نگ ی

پیته لچنی ، گوش ی ، ته سکی کرده وه،

هینایه وه به

کَزَ الشيء - کَزَاة وکَزَوَة یبس و انقبض

من البرد): وشک بوو ، هاته وه به

له سه رمادا ، قرچ هه لات ، سیس بوو،

سیس هه لگه را

کَزَ على أسنانه: ددانی جیر کرده وه،

فرقش تی

کَزَ الوجه (فبح): مؤن بوو، تالو

کرژیوو

کَزَ فُلَانٌ (قل خیره ومساعدته): خیرو

یارمه تی که مېوو، که م خیرو یارمه تی بوو

كُرْ أَصَابَهُ كُرْأَزْ: تووشی دهرده
 كُرْأَن بُو ، گوی رپه لیدیا
 كُرْأَن یَابِس - مُنْقَبِضْ: وشك ، قرچ
 هه لآتوو، چرچ ، وشك ، كرژ ، سیس
 كُرْأَلِیْدَیْن (بَخِیل - شَحِیْح): رژد ، پاره
 پیس ، گیر ، دهست قوچاو
 كُرْأَزْ - كُرْأَزْ مَرَضْ: گوی رپه ،
 دهرده كُرْأَن ، مله خرپه ، دهردیكى
 گرانه تووشی مَرُوفْ ده بیئت و تووشی
 كرژبوونی جهسته ده بیئت و به موی
 سه رما یان خوین به ربوونتی رژده وه
 كُرْأَزْ (الْيَبَسُ وَالْإِنْقِبَاضُ - الْبُخْلُ):
 وشكى و كرژبوون، به خیلی ، رژدی
 كُرْأَبْ - كُرْأْ (صَغُرَ وَتَقَبَّضَ): پچووك
 بوو، كرژ بوو، هاته وهیه ك
 كُرْأَرَة (جَلْجَلَان): كُرْأَرَة ، جۆره
 گیایه كه سه ری هه موو بنكه كانی
 دانه دانه وه به ریكى تالی هیه و ژدتر
 له ناو كه نما ده پوی
 كُرْأَرَة الْبَلَر (نَبَات): قهیتهران،
 چه مه سیاول، خاله پهرش، گیایه كه
 گه لای وه كه ره ووز وایه لاسكه كه ی
 باریك و ره شه و بۆ نه خوشی گورچیل
 باشه
 كُرْأَرَة - كُرْأَرَة (بُخْل - يَبُوسَة - صَلَابَة):
 رژدی ، پاره پیسی ، وشكى ، ره قی ،
 كرژی
 كُرْأَرَة فَلَان (ضَمَّ فَاهُ وَكَتَّ): ده می لیک
 ناو بیدهنگ بوو
 كُرْأَرَة الشَّيْءِ الصَّلْبِ (عَضَهُ عَضاً شَدِيداً):
 گازیكى توندی لیگرت ، قه پی توند
 پیاكرد

كُرْأَرَة الْجَوْرَة وَنَحْوَهَا (كَسَرَهَا بِمَقْدَمٍ فِيْهِ
 وَاسْتَخْرَجَ مَا فِيْهَا لِیَأْكُلَهُ): به پیچی
 ده می شكاندی و ناو كه كه ی دهره یئاو
 خواری
 كُرْأَرَة فَلَان (أَكَلَ بِشِدَّةً): به برستی و
 به ریشه وه خواری
 كُرْأَرَة الْبَرْدِ أَصَابَهُ (صَيَّرَهَا تَقَبُّضً):
 كرژی كرد، هیتایه وه یه ك
 كُرْأَرَة: په نجه كورت ، مشت تهنگو
 پچووك
 كُرْأَرَة: رژد ، ژد خوری نه وسن ،
 كورتیه كه له لووت یان په نجه كاند
 كُرْأَرَة: ترسنوك ، توقیوو
 كَسْ الشَّيْءِ (دَقَّهُ دَقّاً شَدِيداً): به توندی
 کوتای ، توند کوتایی و دایگرت وه
 كَسْ الرَّجُلْ: ددانه كانی خوارووی
 دهر كه وتن و ددانی سه روپیته وه ی
 به وچه شنه نه بوو
 كَسَا فَلَاناً ثَوْباً (أَعْطَاهُ إِيَّاهُ - أَلْبَسَهُ
 إِيَّاهُ): پئیدا ، دایه ، له به ریکرد، پی ی
 پۆشی
 كَسَا (اللباس): جل و بهرگ، جل ،
 پۆشه نی، پۆشاك، بهرگ
 كَسَاب (كَسُوب - كَثِيرُ الْكَسْبِ): بژیوی
 په یداکر، به چنگ، دهستی ده كه وی
 كَسَاح (دَاةٌ لِلْإِبْسِلِ تُعْرَجُ بِهِ):
 نه خوشیه كه تووشی حوشر ده بیئت و
 شهل و گۆجی ده كات
 كَسَاحُ الْأَطْفَالِ (مَرَضٌ يُصِيبُ الْعِظَامَ فِي
 الْأَطْفَالِ): نیسكه نهرمه، نه خوشیه كه
 تووشی نیسكى منال ده بیئت

کَسَاخَة (کُنَاسَة) : مال را ، رامال را ،

کسکد را

کَسَادَ ضِدَّ رَوَاجٍ : بی‌بازاری ، بی‌باوی ،

و دهستان ، سستی بازگانی

کَسَارَ (مَا تَكْسُرُ مِنَ الشَّيْءِ) : نه‌وهی

ده‌شکی له‌شتیک وه‌ک شوو شه و ...

کَسَارَة (أَذَاةٌ يُكْسَرُ بِهَا الْجُوزُ وَنَحْوُهُ) :

نامرانی که گویند شتی دیکه‌ی پی

ده‌شکینری

کَسَالَة (الْبَطَالَة) : بی‌نیسی ، بی‌کاری ،

نه‌بونی نیس و کار

کَسَبَ - اِکْتَسَبَ (رَبِحَ) : قازانجی کرد ،

قازانجی کرد ، سودی کرد

کَسَبَ لِنَفْسِهِ (طَلَبَ الرِّزْقَ وَالْعِيشَةَ لَهُمْ) :

بژئوی بۆ په‌یدا کردن ، نان و بژئوی بۆ

ده‌ست خستن

کَسَبَ فَلَانًا مَالًا أَوْ عِلْمًا أَوْ غَيْرَ

ذَلِكَ (أَنَالَهُ) : به‌ده‌ستی میتنا ، ده‌ستی

خست

کَسَبَ الْإِثْمَ (تَجَمَّلَهُ) : گونا می کرد ،

تاوان و گونا می نه‌جامدا

کَسَبَ فِي الْمَسَابَقَةِ أَوْ الْمُبَارَاةِ : له

پیشبرکی و یارییه که دا برده‌وه

کَسَبَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ) : کۆی کرده‌وه ،

گردی کرد

کَسَبَ (جَعَلَهُ يُكْسَبُ مَالًا) : سودی

پینگه‌یاند ، ده‌ستی‌خست ، قازانجی کرد ،

په‌یدا یکرد

کَسَبَ عِلْمًا (نَالَهُ) : زانیاری و هرگرت ،

فبژبوو

کَسَبَ - کَسَبَ (بَيْعَ - رِبْحَ) : ده‌ستکه‌وتن ،

چنگ که‌وتن ، به‌رهم هیئن ،

په‌یدا کردن ، قازانج ، سود

کَسَبَة - كَسِيبَة (مَا اِكْتَسِبَ) :

به‌ده‌سته‌یتانی سود و قازانج

کَسَنًا (شَجَرًا) : به‌بوو ، شابه‌بوو ،

که‌سته نه

کَسَحَ الْبَيْتَ (كَنَسَهُ) : گسکیدا ، مالی ،

پاکی کرده‌وه

کَسَحَ الْبَيْتَ (نَزَحَهَا) : ده‌ریدا ، پاکی

کرده‌وه

کَسَحَ الرِّيحَ الْأَرْضَ (فَشَرَّتْ عَنْهَا

الْشَّرَابُ) : خۆل و گه‌ردی رامالی ، پاکی

کرده‌وه

کَسَحَ فَلَانٌ مِنْ مَالِي مَا شَاءَ (أَخَذَ) :

له‌مال که‌م چی ویست بردی ، هه‌لیگرت

کَسَحَ - تَكَسَحَ (أَصْبَحَ مُقْعَدًا) : په‌کی

که‌وت ، گۆت و ئیفلج بوو ،

ده‌سته‌وسان بوو

کَسَحَ (عَجَزَ) : ئیفلجی ، گۆتی ،

که‌نه‌فتی ، که‌فته‌کار ، گرده‌نشین

کَسَحَ - كَسَحًا : نه‌ندامه سه‌ره‌کیه‌کانی

به‌زۆر به‌کیشکرد به‌دوای خۆیدا

کَسَحَ (مَنْ تَسْتَعِينُهُ وَلَا يُعِينُكَ) : نه‌وهی

کۆمه‌کی ده‌که‌یت و نه‌و کۆمه‌کی و

یارمه‌تیت نادات

کَسَحَانٌ : شهل ، له‌نگ

کَسَدَ الشَّيْءُ (لَمْ يَرْجُ لِقَاءَ الرُّغْبَةِ

فِيهِ) : بی‌ره‌واج بوو ، بازایی نه‌بوو ،

ناره‌زوودار نه‌بوو

کَسَدَتِ السُّوقُ : بازار و ده‌ستا ، فروشتن

نه‌ما ، بی‌بازایی بوو

کَسَرَ الشَّيْءَ (هَشَمَهُ وَفَرَّقَ بَيْنَ أَجْزَائِهِ) :

شکاندی ، که‌رت که‌رتی کرد ، که‌رت و

په‌رتی کرد

کَسَرَ مَتَاعَهُ (بَاعَهُ ثَوْبًا ثَوْبًا): دانه

دانه‌ی جله‌کانی فروشت

کَسَرَ الرَّجُلُ عَنْ مُرَادِهِ (صَرَفَهُ): دوری

خسته‌وه، پیاوه‌ک‌ی له‌داواو

خواسته‌ک‌ی کرد

کَسَرَ الْقَوْمَ (هَزَمَهُم): شکستی پێهێنان،

دو‌پاندنی هێنا به‌سه‌ریاندا

کَسَرَ الشَّعْرَ (لَمْ يَقُمْ وَرَثَهُ): کێشی

هۆنراوه‌که‌ رێک نه‌بوو، له‌کێش کردیه

ده‌ره‌وه

کَسَرَ الْوَصِيَّةَ (نَقَضَهَا وَخَالَفَهَا):

وه‌سیتنامه‌ک‌ی شکاند، نه‌ییرده‌سه‌ر،

به‌ج‌ی نه‌هێنا

کَسَرَ الْوَسَادَةَ (ثَنَاهَا وَاتَّكَأَ عَلَيْهَا):

بووتای کردو پاشان دانیشته له‌سه‌ری

کَسَرَ التَّاجِرَ (أَفْلَسَهُ): نابووتی کرد،

به‌به‌ختی کرد

کَسَرَ الْعَطَشَ (أَرَوَى): تینویتی شکاند،

تیر ناوی کرد

کَسَرَ حَدَثَهُ أَوْ هَوْنَهُ (أَبْطَلَ تَأْثِيرَهُ):

خاوی کرده‌وه، کاریگه‌ری و تینی کزو

لاواز کرد

کَسَرَ خَاطِرَهُ (خَيَّبَ أَمَلَهُ): ناخو‌می‌دی کرد،

ه‌یوای بری، ته‌ریقی کرده‌وه

کَسَرَ قَلْبَهُ (بَرَدَ هَيْئَتَهُ): ساردی

کرده‌وه، دلی شکاند، ویستی خا‌وو

سارد کرده‌وه

کَسَرَ عَيْنَهُ (أَخْزَاهُ): سه‌ری پی

شو‌یکرد، رس‌وای کرد، سووکی کرد

کَسَرَ الْحَرْفَ (أَلْحَقَهُ الْكَسْرَةُ): ژیری

بو‌کرد

کَسَرَ شَرْفَهُ أَوْ إِسْمَهُ (أَهَانَهُ):

سووکایه‌تی پێکرد، ئاب‌پوی برد،

نامووسی شکاند

کَسَرَ الشَّيْءَ: ته‌واو شکاندی، وردو

خاشی کرد

کَسَرَ الْكَلِمَةَ (جَمَعَهَا جَمْعَ تَكْسِيرٍ):

وشه‌ک‌ی له‌تاکه‌وه گۆپی بو‌کو، تاک‌ی

کرد به‌کو

کَسَرَ (النَّاحِيَةَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ): لاو

ته‌نیشتی هه‌رشتێک

کَسَرَ: شکاندن، په‌شیمان بو‌ونه‌وه،

سه‌رپێچی

کَسَرَ الْعَظْمَ: شکاندنی ئێسک، ئێسقان

شکاندن

کَسَرَ بَسِيطَ: که‌رتی ساده

کَسَرَ لَفْظِي: که‌رتی زاری

کَسَرَ اِعْتِيَادِي: که‌رتی ئاسایی

کَسَرَ عَشْرِي: که‌رتی ده‌یی، که‌رتی

ده‌یه‌ک

کَسَرَ حَقِيقِي: که‌رتی نا‌پاست

کَسَرَ مُرَكَّبًا: که‌رتی ناو‌يته

کَسَرَ - کَسَرَ: لا، ته‌نیشته، به‌شێک

له‌ئه‌ندام یان پارچه‌ ئێسکێک له‌گه‌ل

گۆشتدا

کَسَرَى - کَسَرَى (إِسْمُ كُلِّ مَلِكٍ مِنْ مُلُوكِ

الْفُرْسِ): نازناوی پادشایه‌که

له‌پادشاکانی (فارس)

کَسَرَةَ (الْقِطْعَةُ الْمَكْسُورَةُ مِنَ الشَّيْءِ):

پارچه، سه‌ره‌پارچه، که‌رت و پارچه‌ی

شکاوی شتێک

کَسَرَةَ خَبِرَ (قِطْعَةً مِنْهُ): پارچه‌ نان،

په‌نجه‌نان، کوته‌ نان

کَسَرَةَ (هَزِيمَةً): به‌زین، را‌کردن،

هه‌لهاتن، شان

کَسَرَةَ (فِي قَوَاعِدِ اللَّفَّةِ الْعَرَبِيَّةِ):

له‌ریزمانی عه‌ره‌بی‌دا: ژیر

كَسْرَةٌ مِنَ السَّهَرِ (اِنْكَسَارٌ وَغَلْبَةٌ لِعَاسٍ) :

خه ویردنه وه ، وه نه وزدان

كَسْرُوِي (وَالِي كِسْرِي) : فه رمانپړه وای
(كيسرا)

كَسْرُوِي - كَسْرُوِي : كيسرايی ، هه رشتنيك
بدرېته پال (كيسرا)

كَسَعَ فَلَانًا - كَسَحًا (ضَرَبَ دُبْرَهُ بِيَدِهِ أَوْ
بِصَدْرِ قَدَمِهِ) : له پاشی دا به ده ست يان

به سه ری قاچی

كَسَعَ الشَّيْءُ يَكْسِدُ وَكَذَا (جَعَلَهُ تَائِبًا
لَهُ) : كړدی به شويڼكه وته ی نه و

كَسَعَ السَّفِينَةَ فِي الْبَحْرِ (دَفَعَهَا
وَأَجْرَاهَا) : پالی پټوه ناو لټيخوپی ،

خستیه پړ

كُسِفَ : خَالِئِكِي سَبِي لَه روى
هه رشتنيكدا ، په پړی سبې ژير كلکی

بالنده ، پارچه و كهرتي نان

كَسَفَ الْوَجْهَ (اِصْفَرَّ وَتَقَيَّرَ) :
زه رده مه لگه پړا ، رهنگی زهره مه لگه پاو

گړپړا

كَسَفَ بَصَرَهُ (خَفَضَهُ) : چاوی لټك نا

كَسَفَ بَالَهُ (سَاءَتْ حَالُهُ) : حال و باری
تيكچوو ، شټوا

كَسَفَ أَمَلَهُ (خَابَ) : ناوتميد بوو ،
بی هیوا بوو

كَسَفَ الشَّيْءَ - كَسَفًا (غَطَاهُ) : داپېوشی ،
به ری گرت

كَسَفَ الشَّمْسُ النُّجُومَ (غَلَبَ ضَوْؤُهَا
عَلَيْهَا) : خور نه ستیره ی شارده وه

كَسَفَ بَصَرَهُ (خَفَضَهُ وَنَكَسَهُ) : چاوی

لټك نا ، شه رمي كړد

كَسَفَ وَجْهَهُ : ده م و چاوی دابه يه كا ،
مؤن و گړږيوو ، روى گړپړا

كَسَفَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ) : پارچه

پارچه ی كړد ، كه رت كه رتي كړد ، كوت
كوتی كړد

كَسَفَ الشَّمْسُ أَوْ الْقَمَرَ (حَجَبَهُمَا) :
به ری مانگو خوری گرت

كَسَفَ (الْقِطْعَةُ مِنَ الشَّيْءِ) : پارچه ی
شټيك يان كه رتي ، له تي

كَسَفَتِ الشَّمْسُ : خورگړا ، روژگړا

كَسَفَهُ (رَدَّهُ خَائِبًا) : ته ريقی كړده وه ،
ده ستي پټوه نا ، هیوا ی بېړی ،

ناوتميدی كړد

كَسَسَ الشَّيْءَ (دَفَعَهُ دَفْعًا شَدِيدًا) :
به توندی كوتی ، توند دايگړته وه

كَسَسِيَ (طَفَامَ لِأَهْلِ الْغُرْبِ) :
خواردننيکی خه لکی (مه غريب) ه

كَسَلَ (فَتَرَ وَتَوَأَّى) : ته مه لټی كړد ،
سستی نواند ، خاوه خاوی كړد

كَسَلَ - كَسَلَانٌ (كَسُولٌ - مُتَوَانٌ) : ته مه ل ،
ته وه زهل ، ده غه ل

كَسَلَ - كَسَالٌ : ته مه لټی ، ته وه زه لی ،
سستی ، ده غه لی

كَسَمَ الْبَلْبَاسَ (فَتَنَّهُ بِيَدِهِ) : مه ليوه ران ،
وه ردي كړد ، پرواندي

كَسَمَ - كَسَمًا (كَدَّ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ) :
شه كه ته و ماندويو و له بژتوي

په يدا كړدندا ، به هيلاك چوو له بژتوي
په يدا كړدندا

كَسَمَ عَلَى عِيَالِهِ (كَدَّ) : ره نجيدا ، بژتوي
بق په يدا كړدن

كَسَمَ : شپوه ، نيگار ، ديمه ن ،

پاشماوه ی شټيکی وشك له ده سستا
كَسُو - كَسَا (اَكْسَى - اَلْبَسَ) : له به ري كړد ،

پوشی

کَسُوب: په یداکه، بژیوی په یداکه
به په روښو هه لمة ته وه

کُسُوَ (کَسَاء - لَبَاس - ثُوب): بهرگ،
جل، پُوشاک، جل و بهرگ، پُوشه نى
کُسُورُ الْأُودِيَّة (شَعَابُهَا وَمَعَاطِفُهَا):
پیچ و په نای چه مو ډول، په ناو
پاسیری

کُسُوف: خورگېران، روژگېران
کُسُوفٌ كَلْبِي: خورگېرانی خشت و ته واو
کُسُوفٌ جَزَلِي: خورگېرانی ناته واو
کُسُول - کَسْلَان: ته مه ل، ته وه زه ل،
ده غه ل، سست و خاو

کَسُوم (الكَادُ فِي الْأُمُور): کُوشش و
هه ولده ر له کاروباردا، هه ولده ر
کَسِي الثُّوبِ (لَبَسَ): پُوشى،
له بهرېکړد، خوی پُوشى، جل و بهرگى
پُوشى

کَسِيْبَة: په یداکړا، به ده ست هینراو
کَسِيح - کَسِيح (عَاجِز): گوت، ټیفلېج،
په ککه وتوو، که فته کار، ده سته وسان
کَسِيْد: بې بازارې، سست و کز
کَسِيْر (مَكْسُور - مُخْطَم): شکاو،
که رتبوو، له ت و پارچه پارچه
کَسِيْس: گُشتیکه له سه ر بهر د وشک
ده کړتیه وه و پاشان ده کوتریت و
له سه فهدا ده خوړی، مه په که له جو
دروست ده کړی

کَش

کَش الرَّئِْدُ (سَمِعَ لَهُ صَوْتٌ خَوَّارٌ عِنْدَ
خُرُوجِ نَارِهِ): گیزه ی هات له کاتى
ته قاندني گولله و فېشه کدا
کَش الْجِرَّة (غَلَّت): هاته کول، جوښى
خوارد

کَش الثُّوبُ بَعْدَ الْغَسْلِ (نَقَصَ قَلِيلاً فِي
قِيَاسِهِ): چوه ناو، کورت بوه وه
کَش الدَّجَاجَة: دورى خسته وه،
کشه ی لیکرد، کش کشى
له مړېشکه که کرد

کَشَاح: داخ له دل، به قین
کَشَاحَة (الْعِدَاوَة الْمُضَرَّة وَالْمَقَاطَعَة):
کُونه قین، داخ و رقى کون، ده نگ
لیدابرين، قسه له که ل نه کړدن
کَشَاط (الْإِنْكَشَاف - الْجُلْد الْكَشُوط):
دهرکه وتن، پیستی دامالراو
کَشَاط (الْجَزَار): قه ساب، گوشت
فروښ

کَشَاف (الَّذِي يَكْشِف - مُتَطَلِع): ده رخر،
ناشکراکه ر، پیښه نگ، دېده وان،
که پیده

کَشَا اللَّحْمَ (شَوَاهُ حَتَّى يَبَسَ): برژاندی
هه تا وشک بوه وه، برژاندی و ره قى کرد
کَشَا الشَّيْءَ (قَشَرَهُ): پاکى کرد،
تویکله که ی لیکرده وه، بهرگى لیکرت
کَشِيءٌ مِنَ الطَّعَامِ (إِمْتِلَأَ مِنْهُ): تیرېوو،
تیرى کرد
کَشِيءٌ يَدُهُ (غَلَطَ بِلَدِّهَا وَتَقَبَّضَ):
پیسته که ی ره ق و زیر بوو، قلیشا،
کړډو هه لوه رى

کَشِيء: برژاو، گوشتى برژاو
کَشَاة: ناته واوى، نارېنکى، عه بېدار
کَشْتَبَان (قَمَحٌ يُغَطِّي طَرَفَ إصْبَعِ
الْغِيَاطِ لِيَقِيَهُ وَخَرَّ الْإِبْر):
نه نکوستيله ی درومان، نه نکوسانه،
قووچکه، کلکه وانه ی درومان، ده ق،
سه رتليک، هنگوستوک

کُشْتَبَان (فی المَوسِیقَی) : له مؤسیقادا :
 پارچه کانتزایه که له مهردوولاهه ناوه لاو
 کراوه یه و ده کریته سه ری په نجه بۆ
 لیدانی نامیری مؤسیقی قانون
 کُشْتَبَان (فی عِلْمِ الْأَعْشَابِ
 وَالنَّبَاتَاتِ) : له زانیاری گروزگیاو
 روه کدا: جوړه گزویگیایه که
 کُشْتِ الْأَقْصَى (صَاتَتْ مِنْ جِلْدِهَا) :
 خشه ی هات ، پیسته که ی خشه ی هات
 کُشْتِ الْجَمَلِ (هَلْدَر) : دهنگی لیتهات ،
 دهنگی هات
 کُشْتِ خُصْلَةٍ مِنَ الشَّعْرِ) : په رچم ،
 پیچووک ، تووکی کورتکراوه ی سه پوو
 که به مقهف راده وهستی، مووی ناوچه وان
 که به مقهست خشت کرابی بۆ جوانی
 کُشَح (فَرَقَ - بَلَدَ) : بلایو کرده وه ،
 ته فرو تونای کرد
 کُشَحَ الْقَوْمَ عَنِ الْمَاءِ (ذَهَبُوا عَنْهُ
 وَتَفَرَّقُوا) : دوورکه وتنه وه لی،
 به دوورکه وتن له سه ر ناوه که و پشتیان
 ټیگرد
 کُشَحَ الْقَوْمَ (طَرَدَهُمْ) : ده ریکردن،
 ده رپه پاندن
 کُشَحَ لَهُ بِالْعَدَاوَةِ (عَادَاهُ) : رقه به رایه تی
 له که لکرد، دوژمنایه تی کرد
 کُشَحَ الْبَيْتَ (كُنْسَهُ) : مالی ،
 خاوینی کرده وه ، پاکی کرده وه ،
 خانوه که ی مالی
 کُشَحَ الطَّائِرَ (صَدَرَ مُسْرِعاً) : مالی
 فرتاند، فرتی کرد
 کُشَحَ الْبَعِيرَ : که له که ی داخ کرد
 کُشَحَ فَلَانًا (طَعَنَهُ فِي كُشْحِهِ) : که له که ی
 بریندار کرد

کُشَحَ الْعُودَ (قَشَرَهُ) : پاکی کرد،
 توپکله که ی گرت وه
 کُشَحَ (شَكَا كُشْحَهُ) : هاواری
 که له که ی کرد، نیش و نازاری که له که ی
 مه بوو
 کُشَحَ الرَّجُلَ (كُوي عَلَى الْكُشَحِ) :
 که له که ی داخ کرا
 کُشَحَ (مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَوَسَطِ الظُّهْرِ) :
 که له که ، خالکه ، قد ، پوته که ،
 لاپه راسوو، ته نیشتی گیاندار له ژیر
 ده ستیه وه تا ژوور کولوتی
 کُشَحَ - كُشَاخ (دَاءٌ يُصِيبُ الْكُشَحَ أَوْ هُوَ
 ذَاتُ الْجَنْبِ) : نه خزشیه که ده دات
 له که له که
 كُشِدَ الشَّيْءُ (قَطَعَهُ بِأَسْنَانِهِ قَطْعاً) :
 به ددانه کانی بری ، له ټیگرد
 كُشِدَ النَّاقَةُ (حَلَبَهَا بِثَلَاثِ أَصَابِعِ) :
 به سی په نجه دوشی
 كُشِرَ عَنْ أَسْنَانِهِ (كُشِفَ عَنْهَا وَأَبْدَاهَا
 عِنْدَ الضَّحْكِ وَغَيْرِهِ) : پیکه نی و
 ددانه کانی ده رخت
 كُشِرَ فَلَانٌ لِصَاحِبِهِ (تَبَسَّمَ) : پیکه نی ،
 بزه گرتی
 كُشِرَ السَّبُعُ عَنْ نَابِهِ (هَرَّ لِلْهَرَّاشِ
 وَأَبْدَى أَسْنَانَهُ) : ددانی جپر کرده وه و
 ده ریخت
 كُشِرَ : ددانی ریچ کرده وه ، ددانی
 جپر کرده وه
 كُشِرَ (الْعُنُقُودُ إِذَا أَكَلَ مَا عَلَيْهِ) : میثوه
 ترییه که لئی بخوری یان لئی خورابیت
 كُشِرَ : سالی وشك ، ددانی سپی و سؤل ،
 که ردنی حوشت

كشرة - كشرة (كشف الأسنان): دان
ریچکردنه‌وه، دان دهرخستن، دان
جیرکردنه‌وه
كشط الرغوة (نزعها): تویژه‌كه‌ی
گرت، كه‌فه‌ی گرت
كشط الحرف (محاه وأزاله): سړپه‌وه،
لايبرد
كشط الجل عن الفرس: زینه‌كه‌ی لایبرد،
سه‌ریشتی نه‌سپه‌كه‌ی روتت كرد
كشط البعير (نزع جلده): پیسته‌كه‌ی
دامالی، لټی كرده‌وه
كشط الجلد (سحبه): رنه‌ی لیډا،
خورانی، كرانی
كشف الشيء وعن الشيء (أظهره):
خستیه‌پوو، دهریخت، دهریبری،
ناشكرای كرد
كشف الكواشف فلاناً (فُضِحَتْهُ):
ناپروی برد، خه‌پای برد
كشف عليه الطيب (فحص حالته)
وكشف عن علته: ته‌ماشای كرد،
ته‌ندروستی پشكنی
كشف الله غمه (أزاله): خوای گه‌وره
خه‌مو په‌زاره‌ی ره‌وانده‌وه
كشفا - كشفا (أنهزم): ډوړا، شكستی
خوارد، شكست هات په‌سهریا
كشف فلان (لم يضع بيضة على رأسه
فيها): له‌جه‌نگا كلاری ناسنینی
نه‌كرده‌وه سهری، خوده‌ی نه‌كرده‌وه
كشف الشيء (كشفه): دیاری كرد،
ناشكرای كرد، دهریخت
كشف فلاناً عن الأمر (أخرفه على
كشفه): ناچاری كرد دهریخت

كشفا (إظهار - إكتشاف): خستنه‌پوو،
دهرخستن، ناشكرا كردن
كشفا الحجاب (إزاحة الحجاب):
په‌رده‌لادان، په‌رده‌مه‌لدانه‌وه،
په‌چه‌لادان
كشفا حساب (قائمة الحساب):
لیسته‌ی حساب
كشفا: دیار، ناشكرا، دهرتوقیو
كشفة: مووی پیښه‌سهر
كشفية منظمة تهذيبية رياضية
للشبيبة: بزافیکي لاوانه‌ بڼه‌ورزشو
په‌بارهمینانی جه‌سته
كشك التفون: ته‌لفونگه، قوخته،
كړشکی ته‌لفون
كشك الديك كان: قوخته‌ی یاساول،
قوخته‌ی پاسه‌وان و دیده‌وان
كشك طعام من اللبن والبرغل):
كه‌شك، ډوینه، شتیکی میچول
میچوله‌یه له‌خه‌سته‌ی دډ دوست
ده‌كړی
كشكش فلان (هرب): مه‌له‌ات، رایكرد
كشكش الأفعى (صوت جلدھا): خشپه‌ی
پیسته‌كه‌ی هات، ده‌نگی پیستی هات
كشكش الزينة المغطاة على الثوب):
گینزوگولنگ
كشكشة (لهجة لبنی أسد وریعة):
ده‌سته‌واژه‌یه‌کی هه‌ریه‌كه‌له‌هوزه‌کانی
(به‌نی نه‌سه‌د)و (ره‌بیعه) به‌کاری
ده‌هینن به‌وه‌ی پیتی (شین) له‌بری
(کاف) داده‌نټن بڼه‌نومونه‌له‌(علیک
وَمِنْكَ) ده‌لټن: (علیش) و (منش)

کَشْکُول - کَشْکُولَة (وَعَاءُ الْمُتَسَوِّلِ يَجْمَعُ فِيهِ رَزْقُهُ - كِتَابٌ تَحْتَوِي عَلَى مَوَاضِيَعٍ عَدِيدَةٍ)؛ کَشْکُول، جَوْرَه ده فَرْتِکِه له داری گویزی هیندستان دروست ده کریو زریزه به کی تیده خریو زلوتر ده رویش دهیکا به قولیاو ئاوی پیده خواته وه، کَتَبِتِیکِه بابه توباسی فره وه مه چه شنی له خورگرتیت کَشَم (قَطَعَ مُتَنَاصِلًا)؛ پیشه که ی بری، له سهره تاوه بری، ریشه کیشی کرد کَشَم أَنْفَهُ (قَطَعَهُ بِاسْتِنْصَالٍ)؛ لوتی

بری کَشَم الْقِتَاءَ أَوْ الْجَزْرَ (أَكَلَهُ أَكْلًا غَنِيْفًا)؛ به توندی خواردی، به پهرۆشه وه که وت به سهریا کَشَم (كَانَ نَقْصٌ فِي خَلْقِهِ)؛ زکماک بوو، ناتواو بوو کَشَمَر (أَجْهَشَ لِلْبَكَاءِ)؛ به توندی گریا، شانی کرد به گریاندا کَشَمَر أَنْفَهُ (كَسَرَهُ)؛ لوتی شکا کَشَمِش (عَنْبٌ صِفَارٌ لَا عَجَمَ لَهُ)؛ کَشَمِش، تری ی وردی بی تاوکی وشک بوه وه یه

کَشَمِير؛ ناوچه یه که ده که ویتته باکووری (ده لهی) یه وه جَوْرَه قوماشیکی باش وه بهر ده هینیت کَشَوْت - کَشَوْت - کَشَوْتِي - کَشَوْتَاء؛ روه کیکه به لقو پهل داری دره ختدا مه لده زنی بی نه وه ی ره گو ریشه ی رَوَبَجِیت

کَشَوْد؛ کاسب، بژیوی پهیدا که ر کَشِیش (صَوْتٌ غَلِيَانُ الشَّرَابِ)؛ دهنگی کولانی شهراب وه ی

کَشِيف (مَكْشُوف - غَيْرُ مُقْطِي - مَقْشُوح)؛ سهریه ره لا، کراوه، سهریه تالو دانه پو شراو، دیار، ئاشکرا

کَص

کَص (إِنْقَبَضَ خَوْفًا وَذَعْرًا)؛ له ترسا گرژیوو، هاته وه یه کَصَم - کَصَمًا وَكُصُومًا (رَجَعَ مِنْ حَيْثُ جَاءَ وَلَمْ يَبْلُغْ مَقْصِدَهُ)؛ مه رواگه پایه وه، به دهستی خالی گه پایه وه وه نه که یشت به مه بهستی خوی

کَظَا

کَظَا (رَحِمَ - إِزْدَحَمَ)؛ پرپیوو، قه له بالغ بوو کَضَ السَّيْلِ بِالْمَاءِ (ضَاقَ مِنْ كَثْرَتِهِ)؛ پرپیوو، لی ری زَا کَظَا الْجَبَلَ (شَدَّةً)؛ توندی کرد،

شه ته کیدا کَظَا الطَّغَامَ أَوْ الشَّرَابَ الْحَيَوَانَ (مَلَأَهُ حَتَّى لَا يَكَادُ الثَّنْفُسُ)؛ نه وه نده ی خوارد مه ناسه ی لیبرا، ره پ بوو، به نه ستم مه ناسه ی بق ده درا کَظَا الْفَيْظَ صَدْرَهُ (مَلَأَهُ)؛ پیشی خوارد وه، سینه ی پر له خه شم و قینبوو

کَظَا الْأَمْرُ فَلَأَنَاءَ (عَمَهُ)؛ پهستی دایگرت، ماته مینی هات به سهریا،

خه می خوارد پیی کَظَا خَصَمَهُ (أَجَمَهُ)؛ گرتی، به سته وه، په تیکرد

کَظَا (غَضَبًا)؛ توپه یی، رقو قین، خه شم و قین

کَظَا لَحْمَهُ (كَثَّ وَكَثُرَ)؛ تیکسمرپاوبوو، قه له و بوو، داریژراو بوو

کَظَاظُ الشَّدَّةِ وَالْعُتْبِ - مَا يَمْلَأُ الْقَلْبَ
 مِنْ الْهَمِّ: نَارِه حتی ، دهرده سهری ،
 خه م و خه فته تی نیو دهر وون
 کَظَامُ (سَدَادُ الشَّيْءِ): داخه ،
 دهمه وانه ، توپه وانه ، دهمه لپین ،
 سهر قاپ ، سهر
 کَظَامَة: دهمه وانه ، سهر قاپ ، کارین ،
 لغاو ، توشه دان ، سهر چاوه ی ناو
 کَظَة (ثَغْمَة - انْتِفَاح): پریوون ،
 تیرخواردن ، ورگ هاتن ، مه لاوسان ،
 زیاده رهوی له خواردندا
 کَظَرَ (شَحْمٌ فَوْقَ الْكِلْبَيْنِ): به زو
 چه وری سهر گورچیله
 کَظَظَ السَّقَاءُ (تَمَدُّدٌ وَانْتِفَاحٌ كُلَّمَا صَبَّتْ
 فِيهِ الْمَاءُ): مه لئاوسا مهر که ثاوت
 تینکرد ، دریز بوو ، کف مه لگه را
 کَظَمَ السَّقَاءُ (مَلَأَهُ وَسَدَّ فَاَهُ): پریکردو
 دهمه که ی گرت
 کَظَمَ مَجَى الْمَاءِ (شَدَّةٌ): گرتی ، به سستی ،
 دهر وازه ی ناوه که ی به ست
 کَظَمَ غِيْظَهُ (حَبَسَهُ): خه شم و قینی
 خوارده وه ، پیشی خوارده وه ، خوی
 گرت ، بیده نگ بوو
 کَظَمَ عَلَى (سَكَتٌ): بیده نگبوو ، نقه ی
 نه کرد ، دهنگی لینه هات
 کَظَمَ - كُظُمَا (سَكَتٌ): بیده نگ بوو ،
 نقه ی لینه هات
 کَظَمَ مَخْرَجَ النَّفْسِ مِنَ الْحَلْقِ): بوری
 هه ناسه ، راپه وی هه ناسه
 کَظِيْظٌ (مَكْظُوظٌ - مُقْعَمٌ): پر ، جه نجال ،
 لیوان
 کَظِيْمٌ: دهرده دار ، مهینه تبار ، خه مبار

کَظِيْمَة: نانه بهر ، تهرمؤس ، ناوه بهر
 کَعُ فُلَانٌ (جَبُنٌ): ترسا ، ترسی
 لپنیشته ، توقی ، ترسو بیم دایگرت
 کَع - كَاعُ (الضَّعِيفُ الْجَبَانُ): ترسنوکی
 توقیو ، دل سستو توقیو
 کَعَا: ترسا ، توقی ، ترسی لپنیشته
 کَعَابٌ: کیژی مه مک کردوو ، مه مک
 دهر توقیو
 کَعَامٌ - كَعَامَة: له واشه ، قه مته ،
 پوزده بهن ، ناسنیکه دهر کرتته دهمی
 حوشترو نیسترو ...
 کَعَبُ الثَّدْيِ (نَهْدٌ): مه مک خریوو ، مه مک
 گهره بوو
 کَعَبُ الْإِنَاءِ (مَلَأَهُ): پریکرد ، لیوان
 لپوی کرد
 کَعَبَ الشَّيْءِ (جَفَلَهُ مُكْعَبًا): کردی
 به شهش پالوو ، چه ندانه ی کرد
 کَعَبَ الْعَدَدَ (ضَرَبَهُ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ
 مَرَّاتٍ): سی جای کرد
 کَعَبٌ: گری ، گریی قامیش ، قاپی پی ،
 میچ ، به رزی ، بلندی ، شکوداریی ،
 پله وپایه و گهره یی
 کَعَبُ الرَّجُلِ (عَقَبٌ): پاژنه پی ، پاژنه ،
 پل ، پاشنه ، گولمه گوشتی لای
 پبشته وه ی پتییه
 کَعَبُ الْحَذَاءِ: پاژنه ی پتلاو
 کَعَبُ الْقَرْدِ: زار ، زاری یاری کردن
 کَفَبَة (الْبَيْتُ الْحَرَامُ بِمَكَّةَ - كُلُّ بَيْتٍ
 مُرَبَّعٍ الْجَوَانِبِ): کابه ، قیبله ، که عبه ،
 خانه ی خوا له شاری (مه ککه)
 که له نویژدا رووی تیده کری ، مهر
 مالکی چوار گوشه

كُفْبَةُ (عُدَّة - بَكَارَة)؛ بن ، كچینی

كُفْبَرَة؛ گری، نیشقانی باسك ،

هرجه مو له سهریهك نیشتوویهك ،

بنه پرتی سهر، پارچه یه کی كه می

گزیشت

كُفْبُورَة (كُلُّ مُجْتَمِعٍ مُتَكْتِلٍ)؛ هرجه مو

له سهریهك نیشتوویهك

كُفْرٌ فِي مَشْيِهِ (ثَمَائِلٌ كَالسَّكْرَانِ)؛

كهوت به ملاولادا وهك سهرخوژ

كُفْرُ الصَّبِّ (إِمْتِلَاءٌ بِطَنِهِ وَسَمِنٌ)؛ ورگی

كه وره بوو، قه له بوو، ورگی كرد

كُفْرُ الْفَصِيلِ؛ كۆپاره كه ی گزشتی

گرت، گزشتن بوو

كُفْطَلٌ بِيَدِهِ؛ دهستی دریزكرد، رایخست

كُفْكُ؛ چۆرهك ، كيك، نانیکه له ئاردو

شه كرو رۆن و هیلكه به شنبوه یه کی خپ

یان دریز دروست ده كړیت

كُفْكِعَ فِي كَلَامِهِ (تَحْبِيسٌ)؛ زمانی گرتی،

بۆی نه مات

كُفْكِعَ فَلَانًا (جَبْنَهُ وَخَوْفَهُ)؛ ترساندی،

تۆقاندی، ترسی برده دلپه وه

كُفَمَ الْوِعَاءُ (شَدَّ رَأْسَهُ)؛ سهری گرت ،

دهمی به ست

كُفَمَ الْبُعْبُورُ (شَدَّ فَاةً فِي هَيْجَاهِ لُئْلَا

يَعْنُ أَوْ يَأْكُلُ)؛ دهمی به ست مه تا گاز

نه كړیت یان نه یخوات

كُفَمَ الْخَوْفُ فَلَانًا (عَقَلَ لِسَانَهُ عَنِ

الْقَوْلِ)؛ زمانی به سترا ، قسه ی بۆ

نه مات

كُغْنِبَ قَرْنُ الثَّيْسِ (إِلْتَوَى كَأَنَّهُ حَلَقَةٌ)؛

شاخی چتیره كه خړپوو ، شاخه كه ی

وهك نه لقه یهك وابوو

كُفُومُ الطَّرِيقِ (أَفْوَاهُهُ)؛ سهری ریكه ،

دهمی رۆ

كُفَيْتَ؛ بلبل ، بولبول

ك

كُفُّ الثُّوبِ (خَاطٌ خَاشِئُهُ)؛ مه لی

پنچا، مه لی دروو ، دایگرت ه وه،

دامینه كه ی دایگرت ه وه

كُفَّ عَنِ الْأَمْرِ (إِنْصَرَفَ وَإِمْتَنَعَ)؛

وازی هینا ، دهستی لیته لگرت، دهستی

لیكیشاپه وه

كُفَّ بَصَرَهُ (ذَهَبَ)؛ كۆزیروو، نابینا بوو،

كۆزیری داهات ، چاوی تروسكایی تیا

نه ما

كُفَّ الشَّيْءَ (ضَمَّ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ)؛

مه ندیک ی خسته سهر مه ندیک ی تر

كُفَّ الْإِنَاءَ (مَلَأَهُ مَلَأَ مُفْرَطًا)؛ پریکرد،

لیوان لیوی کرد

كُفَّ مَاءَ وَجْهِهِ (صَانَهُ وَمَنَعَهُ عَنْ بَذْلِ

السُّؤَالِ)؛ پاراستی، پاریزکاری لیکرد،

کړپه وه، فریای كهوت

كُفَّ النَّاقَةُ (كَبِرَتْ فَقَصُرَتْ أَسْنَانُهَا

حَتَّى تَكَادَ تَذْهَبُ)؛ پیریوو دانه کانی

پچوک بوونه وه وه كهوتن

كُفَّ (قَفَا)؛ به س ، وازیینه، بوهسته،

دهست بکیش ه وه

كُفَّ؛ وازینان ، دهست لیته لگرتن،

لیگه پان ، به ری دهست، شه پ، له پ ،

به ری له پ

كُفُّ الْحَيَوَانِ؛ چنگ، په نجه و نینۆکی

بالتدان و گیاندارانی تر

کَفَا آدَمَ - إِبْرَاهِيمَ - مَرْيَمَ - الْأَسَدَ -

الدُّبَّ - أَسْمَاءُ نَبَاتَاتٍ : ناوی روه کن

کَفَى الشَّيْءُ (أَصْبَحَ كَافِيًا) : به شی کرد،

بهس بوو

کَفَى الشَّيْءُ فَلَانًا (قَنَعَ فَلَانٌ بِذَلِكَ

الشَّيْءِ وَاسْتَفْنَى بِهِ عَنْ غَيْرِهِ) :

قناعه تی پیکرد، قایل بوو پیی

کَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا (أَيَّ شَهَادَةِ اللَّهِ تَعَالَى

تَعْنِي عَنْ سِوَاهَا) : گه واهی خوداوهند

بهسه و جی ی هه موو گه واهی هه

ده گریته وه

کَفَى اللَّهُ فَلَانًا فَلَانًا (حَفَظَهُ مِنْ كَيْدِهِ) :

له شهرو خراپه ی پاراستی ، به دوری

گرت له شهرو خراپه

کَفَى (حَسِبَ) : بهس ، بهسه

کَفَى (المِثْلَ وَالنَّظِيرَ) : هار ، وه کو ،

وهک یهک بوون ، نه وهنده

کَفَاءً : یه کسانى ، به رابه ری، شایسته،

گونجاو، شایان

کَفَاءً : به رابه ر، هاوتا ، کۆتایی چادرو

مال ، هاوسهنگ

کَفَاءَةً : لیها تووی، شیاوی ، یه کسانى،

گونجاوی، هاوسهنگی، توانست

کَفَاتٍ : نه وهی شتی تیدا جهه و کو

ده بیته وه، کۆکه روه، جهه مکر

کَفَاحٍ (نِضَالٍ) : خه بات ، تیکۆشان،

هه ولدان، تهقه لادان

کَفَارٌ : ناسوپاسگوزار، ناقایل، ناپازی،

ناسوپاسی

کَفَّارَةٌ (مَا يُسْتَغْفَرُ بِهِ الْأَثَمُ مِنْ صَدَقَةٍ

وَصَوْمٍ وَتَحَوُّذِكَ ، وَقَدْ حَدَّثَتِ الشَّرِيعَةُ

أَنْوَاعًا مِنَ الْكَفَّارَةِ مِنْهَا : كَفَّارَةُ الْيَمِينِ

وَكَفَّارَةُ لِبَعْضِ مَنَاسِكَ الْحَجِّ) : كه فارته،

كه ردن نازادانه ، نه وهی تاوانبارو

گونامكار به جی ده مینیت له خیرو

چاكه و رۆژوو هاوچه شنى ، هه روه ها

له شه ریه تدا چه ند جوړیک هیه له وانه :

(1) كه فارته ی سویتند خواردن

(2) كه فارته ی كهه و کوپی هه ندیک

له ری و ره سمه کانی جه جدا

کَفَّافٌ (مِثْلُهُ) : هاوچه شنى،

هاوشیوهی

کَفَّافٌ مِنَ الرِّزْقِ (مَا كَفَى عَنِ النَّاسِ

وَأَغْنَى) : بژیوی رۆژانه ، خۆراك و بژیوی

پیویست

کَفَّافٌ (حَدَّ - حَاشِيَةً) : سنوور، كه نار،

لیوار، په راویژ

کَفَّافٌ السَّيْفِ (حَدَّةٌ) : ده می شمشیر،

نوکه که ی

کَفَّافٌ السَّحَابِ : قه راخ و كه ناری هه وړ

کَفَّالَةٌ (ضَمَانٌ - وَثِيقَةٌ) : دهسته بهری،

زامنى، دهسته بهرنامه، كه فالهت ،

به لکه نامه

کَفَّايَةً : قایلی ، بهس بوون،

به سایه تی، نه وهنده ی بهش بکات

کَفَّاهُ الشَّرِّ (تَغْلُصُ مِنَ الْأَذَى وَالضَّرَرِ) :

رزگاری بوو له زیان و زهره ر، قوتاریوو

له زیان

کَفَا (قَلْبَهُ) : هه لی گنپایه وه،

قلبی کرده وه، رشتی، بژی کرد

کَفَا الْقَوْمُ عَنِ الشَّيْءِ (انْصَرَفُوا عَنْهُ) :

دوورکه وتنه وه لی، به دوورکه وتنه وه

لی

كَفَرَ بِاللّٰهِ: باوه پى به خوا نه ما ،
گومرايوو، ئاينى نه ما ، له تاين لايداو
گومرايوو

كَفَرَ بِالنِّعْمَةِ (ضِدَّ شَكَرٍ):
ناسوپاسيوو، ناشوگوربوو ، ناقايل بوو
كَفَرَ اللّٰهُ لَهُ الذَّنْبَ (مَحَاة): خوا
له گوناى خوښ بوو، خوا گوناى
سپړه وه

كَفَرَ بِهَذَا (تَبَرَأَ مِنْهُ): خوږى لى دامالى ،
ده ستى لپه لگرت، نكولى كرد
كَفَرَ الشَّيْءَ وَعَلَيْهِ كَفَرًا (سَتَرَهُ وَغَطَّاهُ):
شارديه وه، دايېوښى ، په نهانى كرد
كَفَرَ الزَّارِعُ الْبَذَرَ بِالشَّرَابِ (غَطَّاهُ):
جو تياره كه توه كه لى له خاكدا چاند،
شارديه وه، دايېوښى

كَفَرَ الشَّيْءَ (سَتَرَهُ): په نهانى كرد،
پوښى ، شارديه وه، ونى كرد
كَفَرَ قُلَانًا (نَسَبَهُ إِلَى الْكُفْرِ): كافر كرد،
بى باوه پى نايه پال
كَفَرَ اللّٰهُ عَنْهُ الذَّنْبَ (غَفَرَهُ): خوا
له گوناى خوښيوو

كَفَرَ عَنْ ذَنْبِهِ (إِسْتَفْقَرَ): ته وبه لى كرد،
پاشگه ز بوه وه، گه رايه وه
كَفَرَ عَنْ سَيِّئَاتِهِ (أَعْتَقَ): ده ستى
له خراپه هه لگرت، وازى له خراپه هينا،
گه رايه وه

كَفَرَ عَنْ يَمِينِهِ أَوْ إِثْمِهِ (أَعْطَى
الْكَفَّارَةَ): كه فاره تى سويند يان
گوناويدا

كَفَرَ: تاريكاى شهو ، گړې، خاك و
خول، گونديكى پچووك، دارىكى كورتى
رهق

كَفَرَ مِنَ الْأَرْضِ (مَا بَعَدَ عَنِ النَّاسِ):
زه وييه كه دوورو چه په ك ، دووره زه وى
له خه لكى

كَفَرَ (الْجَمُودُ - الْقَيَرُ الَّذِي تُطْلَى بِهِ
السُّفُنُ): بى باوه پى، بى ئاينى،
گومرايى، ناشوگوريوون، ناقايل ،
پينه زان، بهر په رچدانه وه، نه و قيردى
له كه شتى هه لده سوړى

كَفَرَ: شاخى بهر زو بلند، په رده لى
ناوكى خورما
كَفَرَ: شاخ يان ته پو لكه لى گه وړه
كَفَرَةٌ (ظَلَمَةٌ): تاريكى، واژوى
رووناكى به

كَفَسَتْ رَجُلَهُ (إِعْوَجَّتْ): قاچى خواربوو،
گړبوو، چه وت بوو
كَفَفَ مِنَ الرِّزْقِ (مَا أَغْنَى عَنِ النَّاسِ):
به رچاوتيرى، چاو له ده ستى كه س
نه بوون، ژينى ساده و ساكار
كَفَفَ دَمْعَهُ (مَسَحَهُ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ
لِيَجْفَأَ): جار له دواى جار فرميسكى

سپړى
كَفَفَ قُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ (صَرَفَهُ):
دوورخسته وه، ترازانى
كَفَفَ اللَّامِعَ (حَبَسَهُ): فرميسك
له چا ويا قه تيس ، فرميسك له چا ويا

قه تيسى به ست
كَفَفَ الرَّجُلَ (رَفَقَ بِغَيْرِهِ أَوْ رَدَّ عَنْهُ
مَنْ يُؤْذِيهِ): نه رم و نيان بوو له كه لى
ياخود زيانى لى دوورخسته وه

كَفَلَ - كَفَّلَ - الرَّجُلُ وَبِالرَّجُلِ
وَالْمَالِ (ضَمَّنَهُ): ده سته برى كرد،
زامنى كرد، بوو به زامن و ده سته به رى

كَفَلَ فَلَانٌ (وَأَصَلَ الصَّوْمَ)؛ به رده وام به روزه‌بو، بریاریدا له روزه که بیدا قسه نه کات

كَفَلَ الصَّغِيرَ (رَبَاهُ وَأَنْفَقَ عَلَيْهِ)؛ به روه رده ی کردو خه رجی کیتشا ، به روه رده و به ختوی کرد

كَفَلَ الْقَاضِي؛ دادو ره تاوانباره که ی به روه فتی که فیل نازاد کرد

كَفَلَ فَلَانًا الصَّغِيرَ (جَعَلَهُ كَافِلًا)؛ بوبه به ختو که ری ، بژیوی کیتشا

كَفَلَ (الْعَجْرُ لِلْإِنْسَانِ وَالِدَابَةُ)؛ سمت ، که فله، سات ، پاشه ل، قالچه ، کولوت، لاته پاف ، سوپین، ته رماقوون، دوو گولمی که وره ی گزشتینه که له لای راست و چه پی گیانداره وه یه

كَفَلَ؛ به ش ، پشک ، بالینه ، هاو، وهك یهك ، نه وه ی نه رکی خزی ده خاته سه رخه لکی ، یه کیک له سه ر پشتی نه سپو خزی بۆ رانه گیرئ

كَفَّنَ الْمَيِّتَ (أَلْبَسَهُ الْكَفْنَ)؛ کفنی کرد، کفنی له به رکرد، کفنی پی پۆشی

كَفَّنَ الصَّوْفَ (غَزَلَهُ)؛ رستی ، بایدا

كَفَّنَ الْجَمْرَ بِالرَّمَادِ (غَطَّاهُ)؛ داپپۆشی، خه فه ی کرد، خۆلی کرد به سه ر

پشکژکه دا

كَفَّنَ (ثِيَابَ يَلْفٍ فِيهَا الْمَيِّتَ)؛ کفن ، به رکی مردوو، که فـن ، بلووری یا خامیکه که له مردوو بیچیرئ

كَفَنَةٌ - كَفَنَةٌ (شَجَرَةٌ)؛ دره ختیکه

كَفَوُ الْمَثَلِ - النُّظِيرُ)؛ هاوشیوه، وهك یهك ، له به کچوو

كَفَوُ - كَفَوُ (مُنَاسِبٌ - مُطْلَبٌ)؛ گونجاو، هاوتان، بۆی ده بیئ

كَفَوُ (قَدِيرٌ - مُقْتَدِرٌ)؛ لیتهاتوو، به توانا

كَفَوُ؛ بی باوه ی، شیاو ، ناسوپاس

گوزار

كَفَوُ؛ ده سستکیش

كَفُولَةٌ (الَّذِي لَا يَثْبِتُ عَلَى ظَهْرِ الْخَيْلِ)؛ نه وه ی له سه ر پشتی نه سپ خزی بۆ

ناگیرئ

كَفِي - كَفِي - كَفِي (مَا يَكُونُ بِهِ الْكَفَايَةُ)؛ نه وه ی به ش ده کات ، به س

كَفِي (بَطْنُ الْوَادِي)؛ ناوه راستی دۆل و شیوو

كَفِي لِكَذَا (صَارَ كَافِيًا لَهُ)؛ تیا بوو، به شیکرد، سه رو به ر ده رچوو

كَفِي الرَّجُلِ (مَنْ يَقُومُ مَقَامَهُ)؛ له بری ، له جیاتی، جیگیر ، جینشین

كَفَيْتَ؛ تووره که ی پته وو تۆکمه ، شتو مهك و پیداویستی ژیان ، مه ردومی تیژو

خیرا

كَفَيْتَ؛ بژیوی ، بژیوی پتیویست و رۆژانه

كَفَيْتَ؛ ده سه سه ر، میزه رکه

ده به سترئ و به سه را ده پیچرئ

كَفَيْفَ؛ کویر ، نابینا

كَفَيْلَ؛ ده سه ته به ر، به ختو که ر، له نه سترگر ، که فیل ، زامن

كَلَّ

كَلَّ (لَعِبًا)؛ ماندو بوو، شه که ت بوو، کفت بوو، هیلاک بوو

كَلَّ السَّكِينُ وَغَيْرُهُ (لَمْ يَقْطَعْ - ثَلِمَ)؛ کولبوو، سوا ، نه بیچی

كَلَّ الْوَارِثُ (لَمْ يَكُنْ وَلَدًا وَلَا وَالِدًا لِلْمَيِّتِ)؛ مردوه که بی که س بوو ، نه وه و

باوکی نه بوو

کَلَّ النَّظَرُ وَالْفَهْمُ وَاللِّسَانُ (نَمَّ يُحَقِّقُ الْمَطْلُوبَ)؛ داواو خواستی به دی نه هیتنا، چاو میتشک و زمان و هوش کول بوون، بی هیز بوون، سوان، په کیان کهوت گل؛ ماندویه تی، شه که تی، هیلاک بوون، که م هیزی، بی هیزی، لاوازی، مهردومی بی خیر، کولی شمشیرو چه قو کَلَّ (جَمِيع - كَافَّةً)؛ مه موو، گشت، سهراپا، تیکرا، خشت، خر، تهواو، هه می، جه م، دهف، سهراسر کَلَّ وَاحِدًا عَلَى حِدَةٍ - جُمْلَةً؛ هه ریه ک به جیا، هه موو به کیک، هه موو که س، گشت کَلَّى الرَّجُلُ أُصِيبَتْ كَلْبَتُهُ وَأَوْلَمَتْ؛ گورچله ی تیش و ژانی کرد، نازاری گورچله ی تووش بوو کَلَّا - کَلَّتَا - کَلَاهُمَا - کَلَيْهِمَا - کَلَيْتُهُمَا (کَلَّ مِنْهُمَا)؛ مهردوو، مهردوکیان، مهردوک کَلَّا (لَا)؛ نه، نه، نه خیر، نا، و ته به که به کارده هینری بئ نه بوونی نه وشته ی که پرسپاری لیده کری (نه خیر) له وه لامی به کیکا که بلتی؛ وانه ت خویتند؟ کَلَاءَ (مَرْقَأَ السُّفْنِ - سَاحِلُ النَّهْرِ)؛ شوینی له نگه رگرتنی که شتی، رۆخی روبار، که ناری، قهراخه که ی کَلَابُ (صَاحِبُ الْكَلَابِ الْمُعْدَّةُ لِلصَّيْدِ - سَائِسُهَا)؛ سه گباز، سه گه وان، خاوه ن سه گی راو کَلَابُ؛ قولاپ، نهک، چه نگال، شهوک، نهق

کَلَابٌ مِنَ الْبَازِي مُغْلِبُهُ؛ چنگی باز، نینۆک و مشتی کَلَابٌ مِنَ الشَّجَرِ (شَوْكُهُ)؛ درپکه که ی، چقله که ی کَلَّحُ؛ سالتیکی وشک و پر نه هاهمه تی کَلَّاسُ (بَانِعُ الْكَلَسِ)؛ قسل و که چ فروش کَلَّاسَةً (الْمَوْضِعُ يَعْمَلُ فِيهِ الْكَلَسُ)؛ شوینتیک که چی تیا دروست بکرت کَلَّاعُ؛ پیسی وشک به وه وه، توندو تیزی و نارامگرتن له سه ری کَلَّاعِي (الشَّجَاع)؛ نازا، گوستاخ، به جه رگ کَلَّافُ (مَنْ يَقُومُ بِعَلْفِ الْمَاشِيَةِ وَتَرْبِيَّتِهَا)؛ نه وه ی ئالف ده دات به نازهل و به خپوی ده کات کَلَّاكُلُ (الْقَصِيرُ الْغَلِيظُ الشَّدِيدُ)؛ کورته بنه، کورته بالای توندو تیز کَلَّاكُلُ؛ کز مه لو گرو، تا قم و ده سته، سینه یان مابهینی مهردوولای ملو که ردن کَلَّالُ (إِعْيَاء - ضِعْف)؛ ماندویه تی، شه که تی، هیلاک بوون، که م هیزی، بی هیزی، لاوازی کَلَّالَةٌ (الَّذِي لَا وَلَدَ لَهُ وَلَا وَالِدَ)؛ نه وه ی نه کوپی هه به نه باوک، به کیک بمریت و میراتگری نه بیت کَلَّالِيْبُ الْبَازِي؛ چنگی باز، نینۆکی کَلَّالِيْبُ الشَّجَرِ (شَوْكُهُ)؛ درپکه کانی دارودره خت کَلَّامُ (الْأَرْضُ الْغَلِيظَةُ)؛ زه و بیسه کی وشک، زه وی ره قو وشک

کَلَامَ (حَدِيث - قَوْل - مُعَادَثَة): وتَن ،
گوفتار، ناخاوتن، قسه، بیژین،
وشه، راکه یاندن، وتو ویژ، گفتو
گو، دوان

کَلَامَ (فِي أَصْلِ اللَّفْظَةِ): له بنه پره تی
زماندا بریتیه له چهند ده نگیکی
به سوودو که ک

کَلَامَ (فِي إِصْطِلَاحِ النُّحَاة): لای
ریزمانه وانسه کان: ده سسته وازه و
رسته یه کی به سووده

کَلَامَ قَارِغَ (هَرَاء): قسه ی هیچو پوچ،
قسه و گوته ی بی بایه خ، قسه ی مه له تو
به له ت، یاره

کَلَامَ خَشِنَ: قسه ی رهق، قسه یه ک
تیژو رهق بیت له سه ردل
کَلَا (حَرَسَ): نیشکی گرت، پاراستی،

چاودیتری کرد، پاسی کرد
کَلَا الدِّينَ (تَأَخَّرَ): قه رزه کی
دواکه وت، وامه که له کاتی خویدا

نه درایه وه
کَلَا اللَّهُ فَلَانًا - كَلْنَا - وَكَلَاءَةً (حَفِظَهُ):
پاراستی، پاریزگاری لیکرد

کَلَا بَصَرَهُ فِي الشَّيْءِ (رَدَّاهُ فِيهِ):
چاوی پیاکتیرا، سهیری کرده وه

کَلَا فِي الْأَمْرِ (نَظَرَ مُتَأَمِّلًا): به وردی
سه رنجی لیدا، بیری لیکرده وه، تیی
راما

کَلَا فَلَانَ الْقَوْمَ (رَعَاهُمْ): چاودیتری
کردن، ره چاوی کردن
کَلَا الْمَكَانَ كَثْرَ فِيهِ الْكَلَا): پر گیابوو،
گژو گیای نژد بوو

کَلَا الرَّجُلَ (حَبَسَهُ): به ندی کرد،
گیریدا، گرتی
کَلَا عَيْنَهُ (أَسْهَرَهَا): چاو بیدار بوو، هر
به ناکیوو

کَلَا عُمْرَهُ (أَنهَاهُ): کوتایی پی میتنا،
دوایی پی میتنا
کَلَا فَلَانَ (أَخَذَ الْعُرْبُونَ): پیشه کی

وه رگرت
کَلَا إِلَيْهِ فِي الْأَمْرِ (أَمَرَهُ بِهِ): فرمانی
بیکرد، فرمانی دا به سه ریا

کَلَا السَّفِينَةَ (أَذْنَاهَا مِنَ الشَّطِّ فِي مَكَانٍ
أَمِنَ مِنَ الرِّيحِ): له شوین و جیگه یه کدا
که شتیه کی وه ستاند هیتن و با

نه یده گرت وه
کَلَا (عُشِبَ رَطْبٌ أَوْ يَابِسَ): له وه ر،
له وه رگا، گیا، ناژوو، پاوه ن، چایه ر،

چه را، چه ره
کَلَاةً (الْعُرْبُونَ): پیشه کی
کَلِيَّةً: زه و بیه کی پرگزو گیا

کَلَبَ الْفَرَسَ: به ناسنی سه ر زینه که
له سه به کی جوولاند
کَلَبَ الْكَلْبَ (ضَرِيَ وَتَعَوَّدَ عَضَ النَّاسُ):

راها ت له سه ر که زتنی خه لکی
کَلَبَ الْكَلْبَ (أَصَابَهُ دَاءُ الْكَلْبِ): تووشی
نه خووشی هاری بوو، هاریوو

کَلَبَ الرَّجُلَ (أَصَابَهُ دَاءُ
الْكَلْبِ): نه خووشی هاری سه گ لییدا
کَلَبَ عَلَى الْأَمْرِ (حَرَصَ عَلَيْهِ): سووربوو

له سه ری، جه ختی له سه رکرد
کَلَبَ فِي كَذَا (طَبَعَ): چاوی تیجری،
نیازی مه بوو پی

کَلَبَ عَلَى الرَّجُلِ (أَلَحَّ): جه ختی کرد،
پی داگرت

کَلْبُ الرَّجُل (أَكَلَ كَثِيرًا بِلاَ شَبَعٍ)؛ زردی
خوارد و تیر نه بوو
کَلْبُ الشَّجَرِ (خَشَنَ وَرْقُهُ مِنَ الْعَطَشِ)؛
که لاکانی و شک بوون به موی بی تاویه وه
کَلْبُ الدَّهْرِ عَلَى أَهْلِهِ (إِشْتَدَّ)؛ سخت و
گران بوو، پرته هامه تی و

ده رده سه ری بوو
کَلْبُ السَّائِلِ (إِشْتَدَّ حِرْصُهُ عَلَيْهِ)؛
سوریو له سه ری
کَلْبُ عَلَيْهِ (غَضِبَ وَسَفِهَ)؛ تورده بوو،
گالته ی پیکرد، سوو کایه تی پیکرد
کَلْبُ الْكَلْبِ (عَلِمَهُ)؛ رای هیتا، مه شقی
دایا، فیری کرد
کَلْبُ الرَّجُلِ (عَضَهُ الْكَلْبُ)؛ سه گ
که سستی، گازی لیکرت

کَلْبُ: سه گ، سه و، سه مال، سه ،
سه ، سه ناتوو، سلپوت، گیانداریکی
جوابی دبه
کَلْبُ سَلَوَقِي (کَلْبُ الصَّيْدِ)؛ تانجی،
سه کی راو، تاجی، تاژی، بوجی،
جوره سه گیکی باریک و لاق دریژو
تیریه وه و راوی پیده که ن

کَلْبُ الْبَعْرِ (قَرَشَ)؛ سه گماس، کزسه ،
ماسیه دبه
کَلْبُ الْمَاءِ؛ سه گلاو، سه گاو، سه کی
ناو، گیانداریکی ناوی دریژو
جوابییه کانی له گویره که ی ساوا
ده چیت و چنگیشی له ی سه گ و
بیسته که ی به نرخه

کَلْبُ الْهَجِينِ؛ یاسکه سه گ، دوپه سه گ،
دوپه گ، جورده سه گیکی باریکه
له تانجی ده چی به لام له و گوره ترو
باوکی که ماله و دایکیشی تانجی به

کَلْبُ: ته ماع، چاوبرسی، فره
چاوبرسی و ته ماعبار، به په روش، سوور
کَلْبَةُ: دیتله سه گ، میتینه ی سه گ
کَلْبَةُ؛ توندوتیژی هه رشتیک، سه ختی و
ناره حه تی بژیوی و زیان، وشکی و
نه بوونی، سه ختی سه رماو سؤله،
ده مه قه ل، گاز

کَلْبَةُ: زه ویه کی وشک و بی تاو
کَلْبَةُ مِنَ الشَّجَرِ (الْيَابِسَةُ تَعْلَقُ بِمَنْ يَمُرُّ
بِهَا)؛ داری وشک که ده چه قی
به ریپواراندا
کَلْبِيَّةٌ؛ مه زه ب و ریباریکه پشت
ده به سستیت به سروشت و گوی نادات
به باوو نه مه ش مه زه بی (نه نتستانس) و
شوینکه و توانیه تی

کَلْبِيُونُ؛ گروهو تاقمیکن له فیه له سوفه
یونانیه نه خلاقیه کان که له دوی
(سوقرات) سه ریان هه لدا

کَلَّةٌ (نَامُوسِيَّةٌ)؛ په رده کولله، په رده و
کولله
کَلَّةٌ (التَّأخِيرُ أَوْ التَّأَخُّرُ)؛ دواکه و تن
یان دواخستن

كَلَّتِ الشَّيْءُ - كَلَّتْأُ جَمَعَهُ - رَمَاهُ)؛ کوی
کرده وه، گردی کرد، فری دا
كَلَّتِ الْفَرَسُ (رَكَضَهُ)؛ غاری پیکرد،

راوینا
كَلَّتُهُ الْيُسْرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ - النَّصِيبُ مِنَ
الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ)؛ سووک و سنانای
هه رشتیک، به شو و پشکی خواردن یان

هه رشتیک تر
كَلَّمَ لَحْمَ الْوَجْهِ (اجْتَمَعَ بِلاَ جَهْمَةٍ)؛
روخساری هاته و یه ک بی ته وه ی
ده موچاوی داییت به یه کا، رووی
گرژیوو به ویستی خوی

كُثُومُ (الْمُتَمَلِّئِي لَحْمِ الْخَدَّيْنِ وَالْوَجْهَ -
الْحَرِيرِ عَلَى رَأْسِ الْقَلَمِ): گروپن ،
خه پهره ، خه په تۆله ، گپین ،
تیکسمپانی گۆشتی ههردوو
لاشه ویلگه و ده موچاو ، ناوړیشم
به سه ری به یداخوه
كَلَجَ وَجْهَهُ (عَبَسَ وَتَكَشَّرَ): روى
گرژیوو ، ده موچاوى مۆن بوو ، ده م
چاوى دا به یه کا
كَلَجَ وَجْهَهُ (عَبَسَهُ): روى لی گرژکرد ،
ده موچاوى دابه یه کا
كَلَجَ فِي وَجْهِ الصَّبِيِّ (فَرَعَهُ): ترساندى ،
تۆقانى ، ترسى برده دلپه وه ، ترسو
بیمی هینا به به ریا
كَلَجَةُ (الْفَمِّ وَمَا حَوْلَهُ): ده م و قه پۆز ،
لمۆز ، له وس
كَلَدَ الشَّيْءُ - كَلَدًا (جَمَعَهُ وَجَعَلَ بَعْضُهُ
عَلَى بَعْضٍ): له سه ریه كه هه لیچنى ،
كۆیکرده وه ، داينا له سه ریه كه
كَلَدَ الْمَكَانَ الصَّلْبَ بِإِلَّا خَصَصِي):
شوتینى كه ره قى بى به رد
كَلَزَ الشَّيْءُ (جَمَعَهُ): كۆیکرده وه ،
جه مى کرد
كَلَسَ (حَوْلَ أَوْ تَحَوْلَ إِلَى كَلَسَ): کردى
به قسل ، ره قى بوو ، بوو به قسل
كَلَسَ الْبَيْتَ (طَلَاهُ بِاَكْلَسَ):
كه چكارى كرد ، سپىكارى كرد ، قسلى
تپه له سوو
كَلَسَ - كَلَسًا (كَانَ لَوْنُهُ أَغْبَرُ إِلَى سَوَادٍ):
رهنگى دیزو بۆریوو ، رهنگى مه یله و
رهش بوو
كَلَسَ عَنْهُ (جَبَنَ وَفَرَّ): ترساو مه لهات ،
تۆقى و رایکرد له ده ستى

كَلَسَ عَلَيْهِ (حَمَلَ وَجَدَ):
هه لیكوتایه سه ری ، هیرشى بۆ برد ،
هه لمه تی کرده سه ر
كَلَسَ (جَبَر): قسل ، نه هه كه ، ئاهه كه ،
جاپوو ، شتیكى تیژی سوتینه ری
سپى به له سوتاندنى جۆره به ردیك
به یدا ده بى
كَلَسَةً (لَوْنُ الْغُبَرَةِ يَمِيلُ إِلَى السَّوَادِ):
رهنگى كه بۆرى مه یله و رهش
كَلَسَمَ (ثَمَادَى كَسَلًا عَنْ قَضَاءِ الْحُقُوقِ):
به هۆى ته مه له وه پشتمى لیکرده وه و
مافه كانى به جینه هینا ، ته مه لۆ نه ركى
سه رشانى جپه جى نه كرد
كَلَسِيَّتَ: كانزایه كه پىكه هاتوه
له كارپۆنانى كلسیوم
كَلَسِيُومَ: توخمى كه به ناویانگه و
ده كرىته هه ندیك له به شه كانى جهسته
وه كه ئیسك
كَلَعَ الْوَسْخَ عَلَيْهِ كَلْعًا (يَبَسَ وَتَلَبَّدَ):
پتوه ی وشك بوه وه ، پتوه ی ره قى بوو
كَلَعَ رَجُلَهُ (تَوَسَّخَتْ وَتَشَقَّقَتْ): پيس بوو
قلیشا
كَلَعَ (الْجَافِي الْهَيْئَةَ الزَّرِّيَّ): وشكى
به پپووت ، شپۆل
كَلَفَ الْمَاشِيَةَ (عَلَفَهَا): ئالفى پيدا ،
ئالیکى خسته به رده م
كَلَفَ الْوَجْهَ (تَغَيَّرَتْ بَشَرَتُهُ): رهنگى
پهسته كه ی گۆرا ، رهنگى هه لپزپكا ،
به له كه بوو ، سورپوه وه
كَلَفَ بِالْأَشْيَاءِ (أَصْبَحَ مُوَلِّعًا بِهِ): خورى
دایه ، هۆگرى بوو ، شه یداو ئالوده ی بوو
كَلَفَ الْأَمْرَ (إِحْتَمَلَهُ عَلَى مَشَقَّةٍ وَعُسْرِ):
ویژای قورسو گرانی ئارامى گرت

كَلَفَ بِهِ (أَحْبَهُ حُبًّا جَمًّا)؛ زَدَى خَوْش
 وِست ، نِيكجار خَوْشی وِست
 كَلَفَ بِالْأَمْرِ (عَهْدَ إِلَى)؛ رَايسپارد، پَتِي
 سپارد، داوای کردنی کاریکی لِيْكَرْد
 كَلَفَ كَذَا (كَانَتْ نَفَقَتُهُ كَذَا)؛
 نه ونددهی تِيْچوه ، نه ونددهی تیا
 خه رچ کرد
 كَلَفَ خَاطِرَهُ (أُتْعِبَ نَفْسَهُ)؛ خَوِي
 ماندوکرد، شه که ت بوو، هیلک بوو
 كَلَفَ الرَّجُلُ الْعَاشِقُ الْمَوْلِعَ؛ پیاوی
 دلداری شهیدا ، عاشق ، نه ویندار
 كَلَفَ - كَلَفَةً (لَوْنُ الْحُمْرَةِ وَالْكَذْرَةِ)؛
 سوورمه لگه پان، سووربوونه وه، دِيْز
 كَلَفَ الْجِلْدَ (نَمَشَ)؛ شَلْ، شَلَى ،
 سوورمول، به لهك
 كَلَفَ الشَّمْسُ (سَفَعَةً)؛ خَوْره په له،
 خوران گاز ، شووئِيْكه له لهش
 که تيشکی خَوْر سووتانديتِي،
 مه تاو برده بوون، مه تاو گازبوون
 كَلَفَاءُ؛ شَلْ، دِيْز، ئارهق و مه يهك
 سووربيت و نزيك به رپهش بوو بيت،
 شيرِي بيشه، مه ي
 كَلَفَةً (تَكَلَفَةً - مَشَقَةً - نَفَقَةً)؛ كِيْشه ،
 تِيْچوون ، به ها ، تِيْچوه ، نرځ ،
 پيسپارده ، فرمان پيدان، خه رجي،
 نه وه ي خه رچ ده كړت له به ري
 به ده سته پنانی شَتِيْكَ
 كَلَفَةً (بُقْعَةً)؛ به له، به لهك ، شَلْ
 كَلَفَ مَرْكَبٌ يَرْكَبُ فِي أَنْهْرِ الْعِرَاقِ؛
 به له ميكه له روياره كانی عِيْرَاقدا
 به كارد ه بري
 كَلَفَالِ (الْصُدْرُ أَوْ مَا بَيْنَ الشَّرْهُوَقَتَيْنِ)؛
 سينه يان ئيسقانی سه رشان و سنگ

كَلَّلَ السَّيْفَ (لَمْ يَقْطَعْ)؛ كول بوو، تِيْز
 نه بوو
 كَلَّلَ عَنِ الْأَمْرِ (جَبْنًا وَأَخْجَمَ)؛ ترسا ،
 تَوَقَّى ، ترسی لِيْئِيْشت و گه پايه وه
 كَلَّلَ فِي الْأَمْرِ (جَدًّا)؛ سووربوو،
 جه ختي کرد، ره نجیدا
 كَلَّلَ الرَّجُلُ (ذَهَبَ وَتَرَكَ أَهْلَهُ بِمَضِيعَةٍ)؛
 رويشت و مال و منالی به جِيْئِيْشت،
 رويي و خانه واده که ي فه راموش کرد
 كَلَّلَ السَّبَّحَ (حَمَلَ وَلَمْ يُخْجَمَ)؛ درنده که
 هيرش و ه لمتی بُو برد به لام برينداری
 نه کرد
 كَلَّلَ عَلَيْهِ بِالسَّيْفِ (حَمَلَ)؛ مه لمتی بُو
 برد، هيرشي کرده سه ر
 كَلَّلَ السَّحَابَ السَّمَاءَ (أَحَاطَ بِهَا مِنْ كُلِّ
 جَانِبٍ)؛ هور ئاسمانی داپوشی ،
 رووپوشی ئاسمان به ه هور گيرابوو
 كَلَّلَهُ (أَلْبَسَهُ الْإِكْلِيلَ)؛ تاج و سه وله دانی
 کرده سه ر
 كَلَّلَهُ بِالْحِجَارَةِ (عَلَاةَ بِهَا)؛ به به رد
 مه لِيْچنی، به رزی کرده وه
 كَلَّمَ - كَلَّمَ (جَرَحَ)؛ برينداری کرد،
 زامداری کرد، بري
 كَلَّمَ (كَالَمَ - حَادَثَ)؛ قسه ي کرد، دوا ،
 وتی، ئاخاوت
 كَلَّمَ (جَرَحَ)؛ برين ، زام ، سوِيْ، زه خم
 كَلَّمَا (عِنْدَمَا)؛ له كاتِيْكدا، هه رچه ند
 كَلِمَةً - كَلِمَةً (لَفْظَةً)؛ وشه ، نه وه ي
 مَرُوفَ دهریده بري، وشه يهك يان چه ند
 وشه يهك بيت هه روه ها به وتارو
 هونراو هش ده وتريت
 كَلِمَةً - كَلِمَةً (عِنْدَ النُّحَاةِ)؛ لای
 رِيْزمانه وانه كان به وشه يهك ده گوتريت
 که مانایه کی هه بيت

کَلِمَةُ اللَّهِ: فرمان و ویستی
به روه ردگار، کتیبه نیراوه کانی خوای
گه وره، حه زره تی (عیسا) - ره زای
خوای لیبیت -

کَلِمَةُ - کَلِمًا جَرَحَهُ: برینداری کرد،
زامداری کرد

کَلِمَةُ تَكَلَّمَ (وَجَهَ الْحَدِيثُ إِلَيْهِ):
ناخاوتنی له گه ل کرد، کوتاری
ناراسته کرد

كَلَوْ الْعَيْنُ مِنَ الرِّجَالِ (سَاهَرَهَا لَا
يَغْلِبُهَا نَوْمُ): چاوی بیدارو به ناگا ،
به خه بهر

كَلُوبُ: نهو ناسنه ی به سه ر زیندا دیتنه
خواره وه و سوارچاک له کاتی سواربوندنا
قاچی تیده خات

كُلُورُومِيسْتِينَ (دَوَاءٌ لِمَعَالِجَةِ الْحُمَى
التَّيْفِيَّةِ وَمَا يَنْفَرَعُ مِنْهَا): ده رمانیکه
له چاره سه ری تاپه له و جوره کانیدا
به کارده بری

كُلُوفُ (الأمر الشاق): کاریکی قورسو
گران

كَلِي (أَصِيبَتْ كَلِيَّتُهُ وَأَلَمَتْ): گورچیله ی
نه خو شکه وت ، نیش و نازاریدا

كَلِي: ژانه گورچیله ، نیش و نازاری
گورچیله

كَلِي (ثَام - عَام - مُطْلَق - شَامِل): ته واو،
گشتی ، هه موان ، تیکرپایی ،
به ته واوه تی

کَلِیَّات: ده سه ته واژه به که زانایانی
(مه نتیق) به کاری ده هینن و مه به ستیان
چه ند شتیکه له وانه: (1) ره گه ز (2) جود
(3) به ش (4) تاییه ت (5) گشتی

کَلِیْب: گه له سه گ ، کرمله سه گیتک

کَلِیَّة: به ته واوی، به گشتی، به تیکرپایی،
کولیز ، زانکر ، دانیشته

کَلِیَّةُ الْأَدَاب: کولیزی نه ده بیات ، ویزه

کَلِیَّةُ الطَّب: کولیزی پزشکی

کَلِیَّةُ الْقَانُون: کولیزی یاسا

کَلِیَّةُ الْهَنْدَسَة: کولیزی نه دازاری

کَلِیَّةُ السِّیَاسَة: کولیزی رامیاری یان
سیاست

کَلِیَّةُ الْعُلُومِ وَالتَّكْنُولِجِیَا: کولیزی
زانست و ته کنه لوزیا

کَلِیَّةُ الزَّرَاعَة: کولیزی کشتوکالی

کَلِیَّةُ النَّفَات: کولیزی زمان

کَلِیَّةُ الْإِدَارَة وَالْإِقْتِسَاد: کولیزی
به رتوه بردن و نابووری

کَلِیَّةُ التَّجَارَة: کولیزی بازرگانی

کَلِیَّةُ الشَّرِیْعَة: کولیزی شه ریعت

کَلِیَّةُ الْعُلُومِ الْإِسْلَامِیَّة: کولیزی زانسته
نیسلامیه کان

کَلِیَّة - کَلُوف: گورچیله ، گونچیله ،
دوپارچه گۆشتی سووری گرده له ناو

سکی گیانداراو به لای راست و چه پو
نه رکی پالفتنه کردنی خویسنو

ده رهاویشتنی میزه

کَلِیل: کول ، واژوی تیزو بره ره
کَلِیم (مُكَلِّم - خَطِيب - مَجْرُوح - مَنْ
يُكَلِّمُكَ - لَقِبَ نَبِيُّ اللَّهِ مُوسَى عَلَيْهِ

السَّلَام): بویز ، قسه زان، قسه کهر،
دهم راست ، بریندار، زامدار، نه وه ی

قسه ت بؤ ده کات ، نازناویکی
حه زره تی (موسا) به (سه لامی خوای

له سه رییت)

کَم

کَم الشيء (سَرَّهُ وَغَطَّاهُ): داپوشی ،

شاردیه وه ، پنهانی کرد

کَم النَّاسُ - کَمَا وَکُمُومًا (اجتمعوا):

کریونه وه ، یه کیانگرت

کَم الدَّن (سَدَّ رَأْسَهُ): سهره که ی

نایه وه ، سهرقاپی کرد ، که مؤله ی کرد

کَم الشَّهَادَةُ (أَخْفَاهَا): شاردیه وه ،

پنهانیکرد ، نادباری کرد

کَم الْبَعِيرُ (جَعَلَ عَلَى فِيهِ الْکَمَامَ):

دهمه وانه ی کرده دهمی ، لغاویکرد

کَم: (مَقْدَار - کَثِيرًا) وَقَدْ تَأْتِي عَلَى

وَجْهِ عِدَّةٍ مِنْهَا: 1) اسْتِفْهَامِيَّةٌ بِمَعْنَى:

أَيَّ عِدَدٍ نَحْوُ: (کَم دَرَهْمًا لَكَ؟)

2) خَبَرِيَّةٌ بِمَعْنَى کَثِيرٌ نَحْوُ: (کَم عَبْدٌ أَوْ

کَم عَبِيدٍ مَلَکْتُ؟) 3) چَند ، فره ، زَدَر ،

زده بنده: ههروهه به چهند شتیه به ک

هاتوه له وانه: 1) به واتای پرسسارکردن

له بیهو چهند وه: چهند درهمی تویه؟

2) به واتای هه والگه یاندن له باره ی

تقدی و فره بی یوه وه: چهند کویله و

به ندهم هه بوه !! - واته: زَدَر - گه لیک -

کَم غَطَاءُ الذَّرَاعِ مِنَ الثَّوْبِ): سهرقول،

دهم قول ، قول

کَم غُلَافُ الزَّهَرِ أَوْ الثَّمَرِ): تویکلی

قول، بهرگه قول

کَمَا (مِثْلُ): وه ک ، ههروه

کَمَا لَوْ كَانَ حَاضِرًا: ههروه لیره بویه

کَمَا هُوَ: وه خوی ، بهم جۆره و بهم

شتیه به ی ئیسته ی

کَمَا یَجِبُ أَوْ یَنْبَغِي: وهه پتویسته ،

واده بی

کَمَى إِلَيْهِ (تَقَدَّمَ): چوه پتیشه وه لئی ،

هاته پتیش لئی

کَمَى نَفْسَهُ (سَرَّهَا بِالدَّرْعِ وَالْبَيْضَةِ):

خوی به قه لغان و خوده پاراست

کَمَى الشَّهَادَةَ (كَتَمَهَا): گه وامی

شارده وه ، پنهانی کرد ، داپوشی

کَمَى فَلَانًا مَا فِي ضَمِيرِهِ (سَرَّهُ عَنْهُ):

نه وه ی له ویژدانیده بوو دهرینه خست ،

شاردیه وه ، داپوشی

کَمَاءٌ (بَانِعُ الْکَمَامَةِ - جَانِبَهَا): قارچک

فروش یان نه وه ی قارچک ده چنیتته وه

کَمَاجٌ (خَبَزَ مُسْتَدِيرٌ أَسْمَكَ مِنَ الْخَبْزِ

الْعَادِي): نانیکى خړه به لَام له نانی

ناسایی نه ستورتره

کَمَاحٌ (كَبُرَ وَتَعَطَّيْتُ): لووتبه رزی ،

تروفتیز

کَمَادٌ - تَکْمِيدٌ (تَسْخِينُ الْغُضُو): گهرم

کردنی نه ندام به شتی گهرم خستنه

سهر

کَمَادَةٌ خَرْقَةٌ تَسْخَنُ وَتُوضَعُ عَلَى الْوَرَمِ

أَوْ مَوْضِعِ الْوَجَعِ): په پړو شتی گهرم

کراو که ده خړتته سهر دوومهل یان

شوینی نازارو ژانکرو

کَمَاشَةٌ أَلَّةٌ تُنَزَعُ بِهَا الْمَسَامِيرُ

وَنُخَوُّهَا): گاز ، نامرازیکه بۆ بزمارو

شتی تر دهره ننان به کارده هینئی

کَمَالٌ (تَمَامٌ): ته و او ، بی عیب و

خهوش ، بی که م و کوپی

کَمَالِيَّاتٌ: بابه تی ئالو والو جوانی ،

شت و مهکی زینه ت و جوانی و ناپتویست

کَمَامٌ: دهم به ست ، له واشه ، که مؤله ،

قه متهر ، سنگ ، سندم

کَمَامَةُ الْحَصَانِ وَالْحِمَارِ: له واشه ،

داریکی دووفاقه ده کرتته لچی که رو

ئیستره وه له کاتی نالکردنیانداو

سهره که ی توند شه ته ک ده درئی

کَمَامَةُ الْكَلْبِ وَالْبَقْلِ: قه‌متر، سنگ،
سندم، پوزه‌به‌ن، جوره لغاوی
زاریه ندیکه لهدمی سه‌گو نیستر
ده‌کریت

کَمَامَةُ الْوَقَايَةِ مِنَ الْفَارَاتِ
السَّامَةِ (قَنَاع): ده‌مپاریز، که‌مامه،
ماسک، کلاوی دهم به‌سنتیکی تاییه‌ته
بو خو پاراستن له‌گازه ژده‌راویه‌کان
ده‌کریته دهم و زار
کَمَا الْقَوْمَ (أَطْعَمَهُمُ الْكَمَامَةَ): دوومه‌لانی
ده‌رخواردن

کَمَمٌ (مِنَ الْفِطْرِ): دوومه‌لان، کارگ،
قارچک
کَمِنَتْ يَدُهُ (تَشَقَّقَتْ): ده‌ستی قلیشا،
درزی برد

کَمْبِيَالَةً (فِي إِصْطِلَاحِ الثُّجَّارِ): لای
بازرگانه‌کان: کومپاله، به‌لگه‌نامه،
کاغه‌زکی تومارکراوه تیتیدا که‌سی
قه‌رزار به‌لّین ده‌دات له‌واده‌یه‌کی
دیاریکراودا نه‌و بره‌پاره‌یه‌ی
له‌سه‌ریه‌تی بییدات به‌خاوه‌نه‌کی
وه‌گه‌رنا به‌رپرس ده‌بیئت له‌به‌رده‌م
دادگا و لایه‌نی به‌رپرسدا

کَمْبِيُولٌ هُوَ بَدَلُ الثُّبُودِ وَصَرَفُهَا:
نه‌وه‌ی له‌بری پاره به‌کارده‌میترئ
کَمَتَ غِيْظُهُ (كُظْمُهُ): خه‌شم و قینی
خوی خوارده‌وه، پیشی خوارده‌وه
کَمَتَ الْفَرَسُ (كَانَ لَوْنُهُ بَيْنَ الْأَسْوَدِ
وَالْأَحْمَرِ): ره‌نگی له‌نیوان ره‌شو
سوردا‌بوو، ره‌ش‌سور، ره‌ش‌کویت
کَمَتَ الثُّوبُ (صَبَغَهُ بِلَوْنٍ أَحْمَرَ يُخَالِطُهُ
سَوَادٌ): خومی کرد به‌ره‌نگی ره‌ش
سور

کَمَّةُ (الْقَلَنْسَوَةِ الْمُدَوَّرَةِ): کلاوه‌ی خپ،
هرشتیک به‌رگه‌یه‌کی بو دروست
بکری و وه‌ک به‌رگو په‌رده واییت بو
کَمَّةُ الرَّأْسِ: جوره کلاویکی
که‌شیشه‌کانه

کَمْمَةٌ (لَوْنٌ أَسْوَدٌ يُخَالِطُهُ حُمْرَةٌ):
ره‌نگیکی ره‌شه سورئ تیکه‌ل
بووییت، ره‌ش سور
کَمْمَرٌ (مَشَى مَشْيَةً فِيهَا تَقَارِبُ):
به‌جوریک رویی هه‌نگاوه‌کانی نزیک بوون
له‌یه‌که‌وه

کَمْمَرُ الشَّيْءِ (مَلَأَهُ): پریکرد،
سه‌رلیوی کرد، لیوان لیوی کرد
کَمْمَرُ الْقَرْبَةِ وَنَحْوَهَا (شَدَّهَا بِوُكَايْنِهَا):
ده‌مه‌که‌ی به‌ست، ده‌می توند به‌ست
به‌ده‌م هه‌لیه‌ست

کَمْمَرِيٌّ (عَرْمُوطٌ): هه‌رمی
کَمَحَ الدَّابَّةُ بِاللِّجَامِ (كَبَحَهَا بِجَدْبِهَا
إِلَيْهِ لِكَيْلَا تَجْرِي): به‌کیشی کرد بو‌لای
خوی هه‌تا هه‌لنه‌تیزنی
کَمَحَ بِأَنْفِهِ (تَكْبِيرٌ وَشَمْعٌ): خوی
به‌گه‌وره‌دانا، لووتی به‌رزگرت،
تروغیزی نواند

کَمَدُ الشَّيْءِ (تَغْيِيرَ لَوْنِهِ): ره‌نگی گزرا،
ره‌نگی کالبوه‌وه، دیز هه‌لگه‌را
کَمَدُ اللَّوْنِ (كَانَ قَاتِمًا): ره‌نگی
توخبوو، تاریک و دیز بوو
کَمَدُ الثُّوبِ (أَخْلَقَ فَتَغْيِيرَ لَوْنِهِ):
له‌به‌رکونی ره‌نگی گزراو تیکوو
کَمَدُ الرَّجُلِ (إِنْقَمَ - حَزَنَ - كَثُمَ حَزْنُهُ):
په‌ست بوو، په‌ستی دایگرت، خه‌م
دایگرت، خه‌مبار بوو، خه‌م و خه‌فته‌ی
خوی شارده‌وه، خه‌م و خه‌فته‌یکی
بی‌شوماری خوارد

كَمْدَ الْعُضْوُ تَكْمِيدًا (وَضَعَ عَلَيْهِ
الْكِمَادَةَ): شتی گهرمی خسته سهر
نه ندماکه

كَمْدَ (حُزْنٌ - غَمٌ - كَابَةٌ): خَم ،

خهفت ، بهستی ، بهزاره ، مهینه تی
كَمْدَ - كَمْدَ - كَمْدَ (تَغْيِيرُ اللَّوْنِ وَذَهَابُ
صَفَائِهِ - الْحُزْنُ الشَّدِيدُ): رهنگ
به پین ، تیکچوون ، کالبوونه وه ، دیز
مه لکه پان ، بزپکان ، خه مو خهفته تیکی

بی شو مار ، ناو دهرده سهری

كَمْدَ - كَمِيدَ (حَزِينٌ - مَهْمُومٌ - كَنِيبٌ):

خه مبار ، خهفته تبار ، بهست ، مات ،
مهینه تبار

كَمَرٌ مِنَ الْبُسْرِ مَا لَمْ يُرَطَّبْ عَلَى نَحْلِهِ
وَلَكِنَّهُ سَقَطَ فَأَرَطَبَ عَلَى الْأَرْضِ): نهو

خورمایه ی به داره که وه
پینه که یشتبیت و کاتیک لیده کرتته وه
له سهر زهوی پیده گات

كَمَرٌ: مهرشتیک تاقی تیدایت ، ناقدار
كَمَرُ الشَّيْءِ (جَمْعُهُ فِي يَدَيْهِ حَتَّى
يَسْتَدِيرُ وَلَا يَكُونُ ذَلِكَ إِلَّا فِي الشَّيْءِ
الْمُبْنَلِ كَالْعَجِينِ وَنَحْوِهِ): خری کرد ،
کردی به گونک ، له ده سستیا میتای و
بردی و خری کرد ؛ نه مهش بوشتیکی

ته پو نه رم به کاردیت وه هه ویر

كَمْزَةً (مَا أَخِذَ بِأَطْرَافِ الْأَصَابِعِ):

نه وه ی به سهری به نجسه کان
مه لده گیری ، به شه خورمایه کی
له سهریه که مه لچنراو ، ته پۆلکه ی گل و
خۆل

كَمَسَ - كُمُوسًا (عَبَسَ): دهم و چاوی

دابه یه کا ، مؤن و گرژبوو

كَمَشَ (شَمَزَ): چاکی لیکرد به لادا ،

چاکی لیته لمائی ، قۆلی لیته لکرد

كَمَشَ الرِّزَادَ (فَنِي): تیاچوو ، فهوتا ،

له ناوچوو ، نه ما

كَمَشَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ (قَطَعَ أَطْرَافَهُ):

نه ملولا که ی بری ، لاکانی بری

كَمَشَ فِي أَمْرِهِ كَمَشًا (عَزَمَ وَأَسْرَعَ فِيهِ):

سوریو له سهری ، ویستی جه مکرد ،

سوریو له سهری

كَمَشَ فِي السَّيْرِ وَنَحْوَهُ كَمَاشَةً (أَسْرَعَ

وَجَدَ فِيهِ): په له یکرد ، چوست و

چالاکوو تیایدا

كَمَشَ الْمَرَأَةَ (صَغَرَ ثَدْيُهَا): مه مکه کانی

کچکه بوون

كَمَشَ النَّاقَةَ (صَغَرَ ضَرْعُهَا): گوانی

حوشتره که بچوک بوو

كَمَشَ الْحَادِي الْإِبِلَ (جَدَّ فِي السُّوقِ):

لیتخوو به پتوه بهری حوشتره که

چوست و چالاک بوو ، به خیرایی

لیتخویی

كَمَشَ (الضَّرْعُ الْقَصِيرُ الصَّغِيرُ):

گوانتیک بچوکی کورت

كَمَشَتْ مِنَ الْإِنثَاءِ: میتنه ی مه مک و گوان

بچوک

كَمَعَ فِي الْإِنَاءِ (كَرَعَ): نای به لیتویه وه ،

له جام پان قاپه که دا خواریدیه وه

كَمَعَ الرَّجُلُ وَغَيْرُهُ فِي الْمَاءِ (دَخَلَ فِيهِ):

چوه ناوی ، پتی نایه نیتوی

كَمَعَ الدَّابَّةَ (مَشَتْ ضَعِيفَةً): به کزی و

لاوازی چوو به پتوه

كَمَعَ قَوَائِمَ الدَّابَّةِ (قَطَعَهَا): بری

كَمَعَ (الرَّجُلُ الْإِمْعَةَ): پیاویک گونجاو

شیاویت له گه ل هاوه ل و ده ورو به رانیدا

کَمَام: کورت بنه ی تیکسماپاو
 کَمَم الشَّيْءِ (أَخْفَاهُ): شارديه وه،
 به نهان و شاروده ی کرد
 کَمَل الشَّيْءَ - کَمُولاً (تَمَّتْ أَجْرَاؤُهُ أَوْ
 صَفَاثُهُ): سیفته و به شه کانی ته واو
 بوون
 کَمَل الشَّهْرَ (تَمَّ دَوْرَهُ): خولی خوی
 ته واو کرد
 کَمَل (أَمَّ - أُنْجَرَ): ته واوی کرد، کوتایی
 پیهیتنا، برانیه وه، جیبه جی ی کرد،
 پیکی هیتنا
 کَمَل (الکامل): ته واو، پر، خشت
 کَمَم الشَّيْءِ (سَتَرَهُ أَوْ سَدَّهُ): داپوشی،
 داپخت، گرتی
 کَمَم النَّخْلَةَ (غَطَّاهَا لِیَرْطُبَ):
 داپوشی مه تا پینگات
 کَمَم الدَّنَّ وَنَحْوَهُ طَیْنَهُ وَسَدَّهُ): به قور
 دهمه که ی گرت
 کَمَم فَمَ الْحِیَوَانِ (سَدَّهُ بِالْکَمَامَةِ):
 به دهمه وانه یان لغاو دهمی هه لبه ستو
 گرت
 کَمَم الْقَمِیصِ (أَكْمَه): گیرفانی بۆ
 دروست کرد، گیرفانی لیتنا
 کَمَن - کَمَن (اسْتَكْمَنَ - اخْتَفَى): ون بوو،
 دیار نه ما، خوی شارده وه
 کَمَن فِي الْمَكَانِ (تَوَارَى): خوی له و
 شوینه شارده وه
 کَمَن لَهُ (تَرَصَّدَ): خوی بۆ نایه وه،
 بۆسه ی بۆ دانا، خوی بۆ هه لختست
 کَمَن کَمُوناً (أَصَابَتْهُ الْکَمَنَةُ): به رچاوی
 تاریک بوو، تاریکی و لیلی مات به سه ر
 چاویا

کَمَنَةً (ظَلَمَةً بَصَرِيَّةً): به رچاو تاریکی،
 تاریکی و لیلی سه رچاو
 کَمَنَجَةً (أَلَمَ مُوسِيقِيَّةً ذَاتَ أَوْتَارَ):
 که مانچه، تار، نامرازکی موسیقی وه
 چوار تالی هه یه، که مان
 کَمَه (عَمِيَ): کوتیرسوو، نابینا بوو،
 بینایی له ده ستدا
 کَمَه بَصَرُهُ (إِعْتَرَشَهُ ظُلْمَةٌ): چاوی
 ره شک و پیشکه ی کرد، به رچاوی
 تاریک بوو
 کَمَه النَّهَارَ - کَمَاهَا (إِعْتَرَشَتْ فِي شَمْسِهِ
 غُبْرَةٌ): رۆژه که ی روشن نه بوو، روون
 نه بوو
 کَمَه الرَّجُلُ: نه قل و ژیری له ده ستدا،
 رهنگی تیکچوو گزدا
 کَمَهْل (جَمَعَ ثِيَابَهُ وَحَزَمَهَا لِلسَّفَرِ):
 جله کانی کۆکرده وه، ناماده یکرد بۆ
 سه فهر
 کَمَهْل عَلَيْنَا (مَنْعَنَا حَقًّا): مافی
 ره وای نه دانی
 کَمَهْل الْحَدِيثِ (أَخْفَاهُ): شارديه وه،
 به نهانی کرد
 کَمُون (مِنَ التَّوَابِلِ): زیره، جوړه
 به هاراتیکه ده کرتته نیو هیتدی
 چیشته وه و ده نکه کانی وردو بۆ نخوش و
 سه وزه
 کَمُونِ أَسْوَدَ (حَبَّةٌ سَوْدَاءُ): ره شک،
 ره شپه لنگ، به ری گیایه که وه کو گهنمی
 ورد وایه به لأم ره شه و به سه ر کولیره و
 نانه وه ی ده کن و بۆ مرقف به سوودو
 که لکه
 کَمِي: دلاوه، گوستاخ، چه کدار،
 نهیتی پاریز

کَمِيَّت (لَوْنٌ بَيْنَ الْأَسْوَدِ وَالْأَحْمَرِ): رهش

سور، رهنګيکی ښوان رهش و سووره،

رهش کویت

کَمِيَّة: نه ندازه، پر

کَمِيْد (رَزِيْن - مَهْمُوْم): خه مبار،

په ست، مات، کز

کَمِيْش: چوست و چالاک، چابوک،

ګورج و ګول

کَمِيْع (ضَجِيْع): هاوته ک و هاو ملی ښو

جینگه

کَمِيْل (الْكَامِل): ته او، پر، بی که مو

کوبی

کَمِيْن (كَامِن - خَفِي): نادیار، په نهان،

مت، شار دراوه

کُنَ

کُن الشَّيْءُ: شار درایه وه، په نهان کړا

کُن الشَّيْءَ - کُنْأ (سَكْرَه): په نهان و

نادیاری کړد

کُن - کُنْة: مال، خانو، لانه، خانه،

کولانه، داپوشه، په ناګه، په نا، دالده

کُنْی - کُنْیَة عَنْ کُنْأ (ذَکْرَه لِيَدُلَّ بِهِ

عَلَى غَيْرِهِ): شتیکی وت و مه به ستی

شتیکی تر بوو، بویه باسی کړد هه تا

بیګات به به لګه و نیشانه یه ک بـ

شتیکی تر

کُنْی الرَّجُلُ بِأَبِي فَلَانٍ وَأَبَا فَلَانٍ

کُنْیَة (سَمَاءُ بِهِ): به باوکی فلان

بانګی کړد

کُنْأ (شَمْرَاخُ الْفُخْل): میښوه خورما،

لقو په لی تازه دهرهاتو

کُنْأ - کُنْو: نمه ک به حه رام، سپله،

چه پخوون، به دنمه ک، ناقایل، پینه زان

کُنَادِر: کورته بنه ی توندو تیژ،

ګویدریژی کبوی

کُنَار (الْبُنْق): تاوګ، بهری داریکه

ده خوری له شپوه دا له ګزیژ ده جیت

کُنَارَة - کُنَارَة (الْعِيدَانُ أَوِ الدَّقُوفُ أَوِ

الطَّبُول): پارچه قوماشیکی که تان

یاخود ده ف یان ده هول

کُنَارِي (مَافِرٌ مِنْ فَصِيلَةِ الْعَصَافِيرِ حَسَنُ

الصَّوْتِ مَسْرُوبٌ إِلَى جُزْرِ كُنَارِيَة):

که ناری، بالنده یه کی ده نگ خوشه و

به چنډ شاوړتک ده خوینیت و ده درتته

پال دورګه کانی (که ناری)

کُنَاز: کاتی پتګه یشتنی خورما

کُنَاز (الْمُجْتَمِعُ اللَّحْمِ الْقَوِي): تیکسپراو

پته و، توکمه

کُنَاز: یه کیک زډر مال و دارایی

کوږیکاته وه

کُنَاس (بَيْتُ الظُّبْيِ): کولانه، لانه ی

مامز

کُنَاس (مَنْ حَرَفْتُهُ الْكُنْسُ): ګسکده،

ماله، خول ریژ، نه وه ی پیشه ی

ګسکدان بیت

کُنَاسَة (قَمَامَة - زِيَاة - مَوْضِعُ

إِنْقَائِهَا): خول، زبل، شوینی خول و

زبل رشتن

کُنَاشَات (الْأَمْوَالُ الَّتِي تَتَشَعَّبُ مِنْهَا

الْفُرُوع): نه و بنه ما و بناغانه ی لقو

پوپیان لیده بیتته وه، بنه پته، بناغه،

نه ساس

کُنَاشَة (الْأَوْرَاقُ تُجْعَلُ كَالْدَقْرِ ثَقِيْدٌ

فِيهَا الْفَوَائِدُ وَالشَّوَارِدُ): چن کاغه و

په پړه یه که له سه ریګه دابنری و کرابیت

به ده فته و بابته ی به سوود و فره لایه نی

تیا تو مار بکړیت

کُفَّافَة (نوع من الحلويات): کُفَّافه ،

جۆرئکه له شیرینی

کُفَّان (الغطاء): پهرده ، پارێزه‌ری

هه‌رشتیك

کُفَّانَة (جَفْبَة صَغِيرَة مِنْ أَذْمٍ لِلنَّبْلِ):

تیردان ، توورده‌که‌ی تیر ، توورده‌که‌یه‌کی

پچوکه له چهرم و تیری تێده‌کریت

کُفَّانِيَة (التعبير عن شيء بلفظ غير

صريح): باسکردنی شتیك به

ده‌سته‌واژه‌یه‌کی ناراسسته‌وخۆ،

دوونیازی، ده‌رپرین و دوان سه‌باره‌ت

به‌شتیكی دیاریکراو به‌ده‌سته‌واژه‌یه‌کی

ناراسته‌وخۆ به‌مه‌به‌ست و چه‌ند هۆیه‌ك

وه‌ك دروستکردنی پهرده و نادیاره‌ك

به‌ده‌وری گۆیگراندا ؛ هه‌روه‌ها چه‌ند

جۆرئکی هه‌یه له‌وانه :

(1) كُفَّانِيَة عَنْ مَوْصُوفٍ نَحْوُ أُمَّةِ الدُّوَلَارِ :

أَمْرِيكَا ، النَّاظِقَيْنِ بِالضَّادِ: العَرَبُ :

ئهو جۆره‌ی ده‌دویتی سه‌باره‌ت

به‌سکراو و سیفه‌تدار بۆ نمونه

ده‌گوتریت: نه‌ته‌وه‌ی دۆلار ؛ مه‌به‌ست

پێی: ئه‌مریکه‌کانه ، یان گوته‌بیژو

زماندارانی(ضاد) مه‌به‌ست پێی

نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی‌یه

(2) كُفَّانِيَة عَنْ صِفَةٍ نَحْوُ (نُظَّافَة الْيَدِ):

الْعَقَّة وَالْأَمَانَة ؛ ئهو جۆره‌ی

گوزارشت له‌سیفه‌ت و تایبه‌تمه‌ندیه‌ك

ده‌كات بۆ نمونه ده‌گوتریت : ده‌ست و

پل پاکی مه‌به‌ست پێی ئه‌مانه‌تپارێزی و

دانیایی بوونه له‌که‌ستیك

کُفَّانِيَة عَنْ (يَعْنِي مَعْنَاهُ كَذَا - بَدَلًا مِنْهُ):

ئهو ده‌گه‌یه‌نیت ، ئهو ده‌به‌خشێ،

له‌جیات، له‌بری ، له‌شوینی ، ئیدیوم

کُتِبَ فَلَانٌ - کُتُوبًا (إِسْتَفْنَى بَعْدَ قَمَر):

ده‌وله‌م‌ه‌ندبوو دواى هه‌زاری

کُتِبَ الشَّيْءُ (غُلْظ): نه‌ستوربوو،

قه‌به‌بوو، قه‌قداربوو

کُتِبَ الشَّيْءُ فِي جَرَابِهِ (كَتَرَهُ فِيهِ

وَحَبْسَهُ): تێی تریجا، توند گرتی

کُتِبَ (غُلْظَ يَعْلُو الرَّجُلُ وَالْخَفُّ وَالْحَافِر

وَالْيَدِ): گه‌وره‌یی ده‌ست و قاچ و سۆل

کُتِبَ (أَرِيكَة مُنْجَذَة وَثِيرَة تَتَسَّعُ لَأَكْثَر

مِنْ جَالِسٍ): قه‌نه‌ه، کورسییه‌کی

ته‌سکی درێژی ته‌نیشته‌و پال

پشتداره‌و چه‌ند که‌ستیکی له‌سه‌ر

داده‌نیشیت

کُتِبَرَة: که‌ستیك کۆله‌که‌ی لووتی

گه‌وره‌بیته

کُنْتُ فَلَانٌ فِي خَلْقِهِ (قَوِي): به‌میزبوو،

تۆکمه و پته‌بوو

کُنْتُ السَّقَاءَ (لَزِقَ بِهِ وَسَخُ اللَّبَنِ

فَانْتَنَ): چلک و پیسی پێوه‌ی نووسا

بۆکه‌نی کرد

کُنْتُ (إِمْرَأَةُ الْإِنْسَانِ أَوِ الْإِخ): ژنی کوڕ

یاخود برائن

کُنْتُ: دالان ، سه‌رده‌رگا، داپۆشه‌ر،

که‌پر، سابات

کُنْتُ الْبَابَ (لُجَافُ الْبَيْتِ): هه‌یوان ،

به‌رده‌رگا، تارمه، دووبانکۆک، ئه‌یوان ،

تالار

کُنْتُ: په‌نا ، پۆشه‌ر، پاسێر، پارێزه‌ر،

سپێتی ، قه‌لغان و پارێزه‌ر

کُنْتِي: به‌هیزو پته‌و، پیاویکی پیری

به‌سالاجوو

كُنْتَيْنِ (مَعْلُ ثَبَاغٌ فِيهِ الشَّرَابُ أَوْ
الطَّعَامُ لَفْظُهُ مُعَيَّنَةٌ كَمَا فِي الْمَدَارِسِ
وَالْمَعْسَكَاتِ)؛ حَانُوتٌ ، فَرُوشْكَه يَهْ كِي
تاييه ته خواردن و خوارندنه وهی تیدا
ده فروش ریت به کومه لیکي تاييه ت وهك
فروشگه ی قوتابخانه و سهربازگه كان

كُنْدَ الشَّيْءِ - كُنْدَا (قَطَعَهُ)؛ بَرِي ،
له تیکرد، پارچه پارچه ی کرد
كُنْدَ النِّعْمَةِ كُنُودًا (كَفَرَهَا وَجَعَلَهَا)؛
ناسوپاسگوزاریوو، سوپاسی به خشش و
نیعمه تی نه کرد، ناقایل بوو ،
ناشکوربوو

كُنْدَ - كُنَادَ - كُنُودَ (كَافِرَ النِّعْمَةِ)؛
ناقایل ، ناشکور، پینه زان ، چه پخون ،
به دهنك، سیله
كُنْدَارَةٌ (سَمَكَةٌ لَهَا سَنَامٌ)؛ ماسیه كه
كوپاره ی هیه ، ماسی كوپاره داره
كُنْدَةُ الْقِطْفَةِ مِنَ الْجَبَلِ)؛ پارچه
شاخیک، به شیک له شاخو چیا

كُنْزُ: بۆیه یه کی تاييه ته له دره ختیک
دهرده هیتیری

كُنْزَةٌ: زهوبیه کی ره قو و شك و بهرز،
تشتگا و میلانه ی باز
كُنْزُ الْمَالِ (جَمَعَهُ وَادَّخَرَهُ)؛
كوپكرده وه، جه میكرد، خستیه سهریه ك،

به سمه ندی کرد
كُنْزُ الشَّيْءِ (كَبَسَهُ بِیَدِهِ أَوْ بِرَجْلِهِ فِي
وِعَاءٍ أَوْ فِي الْأَرْضِ)؛ به سمه ندی کرد
به دهستی یان قاچ یاخود له زهویدا
كُنْزُ الْإِنَاءِ (مَلَأَهُ جِدًّا)؛ ته واو پریكرد،

سهرلیتوی کرد
كُنْزُ الرُّمَحِ (رَكَزَهُ فِي الْأَرْضِ)؛ چه قاندی
له زهویدا

كُنْزُ (جَمَعَ وَأَدْخَرَ - ذَخِيرَةٌ - الْمَالِ
الْمُدْفُونُ تَحْتَ الْأَرْضِ)؛ كۆكرندنه وه،
خستنه سهریه ك، به سمه ندی كرددن،
به سیسه كرددن، سامان، گهنج، تفاق،
قاسه، گهنجینه، مال و داراییه کی
شاراوه ی نیو زهوی

كُنْزُ: بَارِكُ، تَبَكُّمِراو ، به خۆه
كُنْزُ (كَسَحَ بِالْكُنْزَةِ)؛ گسکید، مالی ،
جارویدا

كُنْزٌ فِي وَجْهِ فَلَانٍ (إِسْتَهْزَأَ بِهِ)؛
گالته ی پیکرد، سووکایه تی پیکرد،
پیتی رابوارد

كُنْزٌ أَنْفُهُ (حَرَكَهُ مُسْتَهْزِئًا)؛
به شیوه یه کی گالته جارانه لووتی
هه لقرچاند و جوولاند

كُنْزُ الظُّلُمِ (تَغَيَّبَ وَاسْتَثَر فِي كُنْزِهِ)؛
له كولانه و میلانه كه یدا خۆی شارده وه
كُنْزُ (كَسَحَ - مَسَحَ)؛ گسكدان، مالین،
سرین

كُنْشُ الْكَسَاءِ (قَتَلَ أَطْرَافَهُ)؛
نه ملولاكه ی لولكرد، پتچایه وه، بایدا
كُنْشُ السَّوَاكِ الْغُشَنِ (لَيْنَ رَأْسَهُ)؛

سهره كه ی نه رم کرد
كُنْشَاءُ (الرَّجُلُ الْجَفَدُ الْقَبِيحُ الْوَجْهَ)؛
پیاویکی دهم و چاو ناشیرینی ره قو و زبر
كُنْظَةٌ (الضَّيِّقُ)؛ ته نگی، داخراوه یی،
ته نگه به ری

كُنْظُهُ الْأَمْرَ جَهْدَهُ وَشَقَّ عَلَيْهِ حَتَّى
أَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ)؛ قورس بوو له لای ،
وهخته بوو بهریت، گه یشته لیوارو
سیله ی مهرگ

كُنْعٌ (تَقَبُّضٌ وَإِنْضَمُّ)؛ هاته وه یه ك ،
کرژیوو، به یه کاجوو، هه لقرچا

کَنَعَ النَّجْمُ (مَالَ لِلْفُرُوبِ):

روبه ناوابون چوو، بهره و ناوابون
نوی

کَنَعَ الْأَمْرُ (قَرَبَ): نَزِیکَ بُو، له به ربوو

کَنَعَ فُلَانٌ (نَكَسَ رَأْسَهُ ذُلًّا مِنْ عَارٍ

لِحَقِّهِ): سَهَرِ نَه ویکرد، سَهَرِ

شَوْرَکِرْد به هوی ناتسه واوی و

شوره بیه که وه

کَنَعَ عَنِ الْأَمْرِ (جَبُنَ وَهَرَبَ): تَرَسَاو

هه لَهات، تَوَقی و رایکرد

کَنَعَ فِي الشَّيْءِ (طَمَعَ): چَاوِی تَبِیْرِ،

ته ماعی تیکرد

کَنَعَ الْمَسْكُ بِالْقُوبِ (لَزَقَ بِهِ أَوْ نَكَثَ

عَلَيْهِ وَتَرَاكَمَ): پِیَوَهی نووسا،

بونداریکرد

کَنَعَ الشَّيْءُ (لَزَقَ وَدَامَ - يَبَسُ وَتَشَجُّجٌ):

پیای لکا، پیایدا نووسا

کَنَعَ فُلَانٌ: پَهکی کهوت، له جموجوول

کهوت

کَنَعَ عَنِ الشَّيْءِ (عَدَلَ): لَایدا، تَرازا،

لَبِی دهرچوو

کَنَعَ أَصَابِعُهُ وَیَدَهُ (اُكْنَعَهَا): پَهجهکانی

کۆکرده وه، مشت کۆلیکرد

کَنَعَ فُلَانًا (ضَرَبَهُ عَلَى رَأْسِهِ): سَهَرِ

داگرتوه، کیشای به سه ریا

کَنَعَ (مَا بَقِيَ قَرَبَ الْجَبَلِ مِنَ الْمَاءِ): ناوی

نَزِیکَ چیا، کانیاو سه رچاوه ناوی نَزِیکَ

چیاو شاخ

کَنَفَ (صَانَ وَحَفَظَ): پاراستی،

چاودیریکرد، گرتیه خۆی، دالدهیدا

کَنَفَ الْإِنْبِلَ وَالْقَنَمَ (عَمِلَ لَهَا حَظِيرَةً

يُؤْوِيهَا إِلَيْهَا لِيَقِيَهَا الرِّيحَ وَالْبَدَأَ):

په چهی بۆ دروستکرد، کهوی بۆ

بنیادنا هه تا له سه رماو سۆله بیپاریزیت

کَنَفَ يَدَهُ (جَمَعَهَا وَجَعَلَهَا كَالْوِعَاءِ):

دهستی نایه پال یه کو وه کاپو

ده فرتکی لیکرد، کۆیکرده وه

کَنَفَ الشَّيْءَ (ضَمَّهُ إِلَيْهِ): باوهشی

بیاکرد، به خۆیه وه نووساند

کَنَفَ السَّدَارَ: ژووریکسی نهیئی

له ماله کهیدا دروستکرد

کَنَفَ الرَّجُلَ (أَعَانَهُ): یارمه تیدا،

هاوکاریکرد، کۆمهکی کرد

کَنَفَ الشَّيْءَ (أَحَاطَ بِهِ): دهووریدا،

دهووریکرت

کَنَفَ: لا، ته نیشته، سیبهر، تارمایی

کَنَفَ الطَّائِرَ (جَنَاحَهُ): بالهکانی،

هه روو بالی بالنده که

کَنَفَ اللَّهُ (رَحِمَتْهُ وَسِثَرُهُ وَحَفَظَتْهُ):

سۆزو بهزهیی خوایی، ئامیزی پیر

میههه بانی خوا

کَنَفَ (كُلَّ وَعَاءٍ لِيَحْفَظَ الْأَشْيَاءَ): مهه

ده فرو قاپیک یان هه رشتیکی تر بۆ

پاراستنی شت و مهه

کَنَفَ الرَّاعِي: تۆشه دان، تۆشه به ره

کَنَفَ الشَّاجِرَ: جانتا، کیسهی

پیداووستی بازرگان

کَنَفَ الصَّانِعَ: قوتووی پیشه دار،

قوتوویی شت و مهه

کَنَفَانِي: دروستکری که نافه که جۆره

شرینه که

کَنَفَ (النَّاحِيَةَ): لا، ته نیشته، که نار

کَنْفَشَ (جَلَسَ فِي بَيْتِهِ أَيَّامَ الْفَنَنِ):
 روزانی نه هامة تی و بشتیوی له مالی
 خویدا دانیشته
 کَنْکَنَ (لَعَبَ مِنَ الْأَعَابِ الْوَرَقَ): یاری
 کونکن ، یاریبه که به کاغه زتیکی
 تابیته ده کریت
 کَنْکَنَ فُلَانٌ (هَرَبَ - كَسَلَ وَقَعَدَ فِي
 بَيْتِهِ): مه لهات ، رایکرد ، ته مبه لی
 کردو له مالی خویدا دانیشته
 كَنَّهُ الْأَمْرَ أَذْرَكَ حَقِيقَتَهُ): راستی بۆ
 ده رکه وت ، گه یشته بنج و بناوانی
 كَنَّهُ: ناوه پۆك ، كړوك ، ناخ ، ره وشت ،
 ره وشتی زکماکی ، خوو ، شیري ،
 کات ، جی ، دهم
 كَنْهَوْرٌ مِنَ السَّحَابِ (قَطَعَ مِنْهُ أَمْثَالُ
 الْجِبَالِ أَوِ الْأَبْيَضِ مِنْهُ): گه واله مه وری
 گه وری سپی و ناسک
 كَنْوَدُ نَكَرَانَ الْجَبِيلِ - عَاقَ): سپله ،
 چه پخوون ، به د نمك ، ناقایل ،
 پینه زان ، ناسوپاسگوزار ، زه و بییه ك
 هجی تیا نه پویت
 كَنْوَفٌ: حوشتريك له سه رما خوی بداته
 پال حوشتريكي تر ، جیابوونه وهی
 حوشت له حوشت ره كانی تر
 كَنْوَفٌ مِنَ الْقَتَمِ (الْقَاصِيَةُ لَا تَمْشِي مَعَ
 الْقَطِيعِ): نه و مه پانه ی له گه ل راندا
 نازون و په راگه نده ده كه ون
 كَنِي (السَّمِي): نازناودار ، له قه بدار ،
 به كيك نازناوی مه بیته
 كَنِيَّةٌ - كَنُوءٌ (إِسْمٌ يُطْلَقُ عَلَى شَخْصٍ
 تَعْظِيمًا لَهُ أَوْ عَلَامَةً عَلَيْهِ): ناوی
 مه لېزارده ، نازناو ، ناوی خیزان ،
 نازناوی پیتناسین ، كه سناو

كَنْيَزٌ (كَثِيرُ اللَّحْمِ): قه له وی گوشت
 پته و ، تیکسمپراو ، به خوره
 كَنْيَسَ: كه شكۆل ، تووره كه ، تووره كه ی
 نالَفَ
 كَنْيَسَةً: كه نیسه ، كلنسه ، كه نشته ،
 كه نیشته ، کلیسا ، شوینی به ندایه تی
 جووله كه و گاوده كان
 كَنْيَعٌ (الْعَادِلُ عَنِ الطَّرِيقِ - الْمَكْسُورُ
 الْيَدِ): له ری ده رچوو بۆ رییه کی تر ،
 ده ست شكاو
 كَنْيَعٌ مِنَ الْجُوعِ (الشَّدِيدِ): برسیتییه کی
 قورس و گران
 كَنْيِفًا: رانپز ، په چه ، په رژینکراو ،
 کۆتاک ، مۆلگه ، ناوده ستخانه ،
 سه رییشاو ، په رده ، داپۆشه ر ، شوینی
 حه وانه و پشوودان
 كَنْيِنٌ (مَسْتَوْر - مَخْفِي): نادیار ، شاراوه ،
 به ده ره وه نه بوو
 كَنْيِنَةٌ (إِمْرَأَةُ الرَّجُلِ): ژنی پیاو ،
 هاوسه ره که ی ، هاوده مه که ی
 كَه - كُهُومًا (هَرَمَ): پیربوو ، چوه
 ساله وه ، به سالاجوو
 كَه السَّكْرَانُ فِي وَجْهِهِ مِنْ
 يَسْتَنَكِهِ (تَنَفَّسَ): مه ناسه یدا
 كَهَاةُ النَّاقَةِ الضَّخْمَةِ الْمُسْنَةِ):
 حوشتريكي گه وری به سالاجوو
 كَهَاةٌ (حَرْفَةُ الْكَاهِنِ - عِلْمُ الْغَيْبِ):
 قه شه یه تی ، پله ی قه شه یه تی ،
 جادوگره ی ، نه ییزانی ، زانستی نه ینی ،
 شادراوه
 كَهاکِه (شَخْصٌ تَرَاهُ كَأَنَّهُ ضَاحِكٌ وَلَيْسَ
 بِضَاحِكٍ): په كيك واده رده كه ویت
 بیته كه تی به لام وانیه

كَهَبَ لَوْنُهُ (عَلَتْهُ غُبْرَةٌ مُشْرِبَةٌ سَوَادًا)؛

ره‌نگیکی سووری تَوَخ زالبو به‌سهریا
كَهَبَ (الْمَسْنُ مِنَ الْإِبِلِ أَوِ الْجَامُوسِ)؛

حوشتر و گامیشی پیرو به‌سالاجو
كَهَبَ (الدَّهْمَةُ)؛ ره‌شی ، ره‌شیکی
تَوَخ

كَهَبَ: حوشتری گه‌ورده‌ی به‌سالاجو،

بیر
كَهَدَ فَلَانٌ - كَهَدًا وَكَهْدَانًا (أَلَحَّ فِي
الطَّلَبِ)؛ جه‌ختی کرد له‌سهر داواکه‌ی ،

پیتی داگرت ، سووربوو له‌سهری
كَهَدَ فِي الْمَشْيِ (أَسْرَعَ)؛ په‌له‌یکرد ،
خیزاییکرد

كَهَدَ فَلَانًا (حَمَلَهُ عَلَى الْإِسْرَاعِ)؛
ناچاریکرد خیزا بکات ، وای لیکرد په‌له
بکات

كَهَدَ (تَعَبًا)؛ ماندوبوو، شه‌که‌تبوو،
هیلاک بوو

كَهَدَ (جُهْدًا)؛ کوشان ، ئه‌رك ، هه‌ل‌دان
كَهَدَا (الْأَمَّةَ)؛ که‌نیزه‌ک، خزمه‌تکار،
ته‌یان

كَهَرُ النَّهَارِ (ارْتَفَعَ)؛ به‌رزبوه‌وه ، رَوژ
ده‌رکه‌وت ، رَوژنو روناک بووه‌وه ،
رَوژ که‌وت

كَهَرُ الْخَرِّ (إِسْتَدَّ)؛ توندبوو، تاوی
سه‌ند، تیز بوو، قاوی داخست

كَهَرُ فَلَانٍ (ضَعَكَ)؛ پیکه‌نی ، بزه‌گرتی،
پیکه‌نینی هات

كَهَرُ الْغَلَامِ (لَهَا)؛ یاریکرد، گه‌مه‌یکرد
كَهَرُ فَلَانًا قَهْرَهُ أَوْ نَهَاهُ)؛ رقی
هه‌لسان، رینگه‌ی لیکرت
كَهَرُ الْقَوْمِ (صَاهَرَهُمْ)؛ بوو به‌خزمیان ،
خزمایه‌تی له‌گه‌ل به‌ستن

كَهْرَبَ مَسْقَطَ الْمَاءِ (وَلَدَ مِنْ حَرَكَةِ
إِنْدِفَاعِهِ فِيهِ قُوَّةٌ كَهْرَبِيَّةٌ)؛ له‌فشاری
ئاوه‌که هیزیکی کاره‌بایی که‌وته‌وه و

به‌یدابوو
كَهْرَبَ الشَّيْءَ (شَحَنَهُ أَوْ أَمَدَّهُ بِالقُوَّةِ
الكَهْرَبِيَّةِ)؛ شه‌حنی‌کرده‌وه ، کاره‌بای

کرده‌وه به‌به‌ردا
كَهْرَبَ الْمَصْنَعُ: هیزی کاره‌بای دا

به‌کارگه ، کاره‌بای کرد به‌به‌ردا
كَهْرَبَ الشَّيْءَ أَوِ الشَّخْصَ (أَصَابَهُ بِصَفَقَةٍ
كَهْرَبِيَّةٍ قَدْ تَقْضِي عَلَيْهِ)؛ ته‌وزمیکی

کاره‌بایی لیتیدا ، کاره‌با گرتی
كَهْرَبًا - كَهْرَبَاءَ (صَغَّ شَجَرَةٌ إِذَا حُكَّ
يُجْذِبُ الثَّنِينَ)؛ کاره‌با ، ته‌زیجی

کاره‌با ، زه‌ردویی، کاره‌با ، هیزی
کاره‌با، مادده‌یه‌کی ره‌نگ زه‌ردو نیمچه
روونه‌و یه‌که‌م مادده‌یه‌که‌به‌لیتخشان

کاره‌بای دروستکردو له‌وه‌شه‌وه و شه‌ی
کاره‌با دروست بوو

كَهْرَبَانِي (مَنْ مَهَنْتَهُ الْإِسْتِفَالُ بِالشُّوْنِ
الكَهْرَبَانِيَّةِ)؛ کاره‌بایی، یه‌کێک
پیشه‌ی خه‌ریک بوون بیت به‌کاروباری

کاره‌بایی‌یه‌وه

كَهْرَبَةٌ: به‌ده‌سته‌هینانی کاره‌با به‌هه‌ر
هۆیه‌ک بیت، شه‌حن و ژیانه‌وه‌ی ئامیزه

کاره‌باییه‌کان به‌کاره‌با، کاره‌با گرتن
كَهْرَبِيَّةٌ: تیشک ، برووسکه ، هیزیکی
کاره‌بایی

كَهْرَبَانِ أَسْوَدَ: شه‌وه ، به‌ردیکی رَوژ
ره‌شی جوانی لووسی به‌نرخه‌ ژنان
ده‌یه‌کن به‌ملوانکه

کَهِف (مَقَاوَرَة) : نه شکوت ، شکفت ،
 کَرَف ، کونرهخ ، زایه‌ند ، غول‌لیف ،
 غار ، زاخوور ، شوینتیکی چال و بوشی
 نیتو چپاو شاخ ، په‌ناکه
 کَهِکَا (الضعیف) : لواز ، کز ، بی‌توانا
 کَهِکَا فَة : کیزتیکی قه‌لوی خربین
 کَه کَه : قاقا ، نه‌په‌ی شیر ، ده‌نگی
 حوشر
 کَهِکَه (الْمَقْوَرَة تَنْفَسَ فِي يَدِهِ) : فویکرد
 به‌ده‌ستیدا له‌سهرمانا
 کَهِکَه (الْأَسَدُ أَوْ الْبَعِيرُ رَدَّدَ صَوْتَهُ) :
 ده‌نگی لئوه‌مات ، ده‌نگی مات و چوو
 کَهِکَه (الرَّجُلُ قَهَقَه) : قاقای لئیدا ،
 به‌توندی پئیکه‌نی
 کَهَل : چوه ساله‌وه ، پئیکه‌یی ،
 کارامه‌بوو ، به‌تمه‌ن بوو ، پیربوو
 کَهَل (مَنْ جَاوَزَ الثَّلَاثِينَ إِلَى نَحْوِ
 الْخَمْسِينَ) : مهربومی که‌منی له‌نیوان
 سی سال بق په‌دجا سال بیت ، مهربومی
 ناقل و ژیر ، کارامه ، خاراو
 کَهَلَة : ژنی ناقل و ژیر
 کَهْلُول (الْمَغْضَى الْكَرِيمُ) : سه‌خی ،
 بل‌فلوانی به‌ریز ، به‌خشنده ، میهره‌بان
 کَهَم (الرَّجُلُ - كَهَامَةً) بَطُو مِنْ النُّصْرَةِ
 وَالْحَرْبِ) : له‌برگری و سه‌رخستندا
 سست و خاویوو ، بق به‌ره‌نگاری و جه‌نگ
 خاوو سست بوو
 کَهَم (السَّيْفُ كَلَّ) : کولبوو ، تیژ نه‌بوو
 کَهَم (الشَّدَائِدُ الرَّجُلُ كَهَمًا) جَعَلَتْهُ
 جَبَانًا) : مه‌ینه‌ت و ده‌رده‌سه‌ری
 ترسنوکیان کرد ، تقانیان ، ترسیان
 هینا به‌به‌ریا

کَهَم بِصَرَفٍ (كَلَّ وَرَقًا) : کزیوو ، وه‌ک
 جاران نه‌ما
 کَهَم لِسَانُهُ (هَيَّ) : له‌کزه‌وت ، لال‌بوو ،
 توانای قسه‌کردنی نه‌ما
 کَهَمَسَ مِنَ الرِّجَالِ : پیاوی کورته‌بنه ،
 به‌دوو ناشیرین ، شیر ، گورگ ،
 حوشرتیکی کزپاره‌گه‌وره‌و زله
 کَهَن - تَکَهَن (حَدَّثَ بِالْفَيْبِ) : نوقلانه‌ی
 لئیدا ، پئیشبینی کرد ، بویچوو ، باسی
 نه‌پتی و غیبی کرد
 کَهَن لَهُ (أَخْبَرَهُ بِالْفَيْبِ) : مه‌والی غیبی
 پی‌راکه‌یاند ، باسو مه‌والی نادیار
 پئیکوت
 کَهَن (صَارَ كَاهِنًا) : بوو به‌قه‌شه ، بوو
 به‌که‌شیش
 کَهَنُوت (وَفِيْفَةُ الْكَاهِنِ) : پیشه‌ی
 قه‌شه ، که‌شیشیه‌تی ، روحانیه‌ت
 کَهُولَة - کَهُولِيَّة (حَالَةُ الْكَهْلِ) : پیری ،
 چوونه‌ساله‌وه ، کارامه‌یی ، پئیکه‌یی
 کَو - کَوَة - کَوَل (الْغُرْقُ فِي الْعَانِطِ) :
 کونی دیوار ، کون و که‌له‌به‌ر ، ده‌لاقه‌یه‌ک
 له‌دیواردا بق مه‌ولو تیشک
 کَوَى (أَحْرَقَ بِالنَّارِ) : به‌ناگر
 سووتاندی ، داخیکرد
 کَوَى الْفَيْبِ : له‌نوئویدا ، نوئویکرد
 کَوَا (مَنْ حَرَّقَهُ كَيَ الْمَلَأِسِ الْغَيْبِثِ
 اللِّسَانِ الشَّتَامِ) : نوئوچی ، یه‌کیک
 پیشه‌ی نوئوکردنی جلو به‌رگ بیت ،
 زمان پیس ، به‌د کز
 کَوَا : کوره‌ی مه‌نگ ، دووهر
 کَوَاوَة - کَوَاوَرَة - کَوَاوَرَة : کوره‌ی
 مه‌نگ ، که‌ندوو

کُوَاَرَة (خَلِيَّةُ النَّحْلِ الْأَهْلِيَّةِ): کوردهی
هنگی مالی
کُوَاسِر (الطَّيُورُ الْكَاسِرَة): بالنده
چنگدارو درنده کان وه ک بازو ه لَو
کُوَافِر: کوپه ی گوره ، هیزه
کُوَاکِب ثَابِتَة: نهستیره وه ستاره کان ،
هه ساره وه ستاره کان
کُوَاکِب سیَّارَة: نهستیره گه پوکه کان ،
هه ساره گه پوکه کان
کُوَاوَة (أُحْرَقَ جُلْدُهُ بِحَدِيدَةٍ مُخَمَّاةٍ
وَنَجَّوْهَا): پیسته که ی سووتاند
به ناسنیک ی گه رمکراو
کُوَاوَة بِنَظَرِهِ (أَحَدٌ إِلَيْهِ النَّظَرُ): چاوی
تیبری ، چاوی لی مؤر کرده وه
کُوَاوَة الْعَقَرَبِ (لَدَغَتْهُ): دوشکه که
پیوه یدا ، گه زتی
کُوَب الشَّيْءِ: کوتیه وه به دهسته کان
کُوِب: په رداخ ، کووب
کُوْبَة: دهسکه وان ، نامرازنکی
موسیقیه له عود دهچیت ، دامه یان
شه ترهنج ، ته لیک ی بچوکی باریکه
کُوْبَة (الْحَسْرَة عَلَى مَافَات): نامو داخ
هه لکیشان بونه وه ی به سه ر چوه ،
داخ و ناخ کیشان بَو رابردو
کُوْبِرَ الرَّجُلُ فِي مَالِهِ (أَخَذَ مِنْهُ عَنُوءٌ
وَقَهْرًا): به زور لی بی سه ندرا ، لی بی
زه وتکرا ، به زه برو زه نگ دهستی
به سه را گیرا
کُوَة - کُوَة: په نجه ره ، ده لاقه ، کون ،
روژنه ، کلاروژنه
کُوْت الرِّزْق: چوار یان پینج گه لای لی
سه وز بوو

کُوْت: کشتو کال کاتی چوار یان پینج
گه لای سه وزی به ده رکه وتبیئت ، سؤل ،
سؤلنکی کورت
کُوْتَة (خَضْب): بیت ، به رویووم
کُوْتِر: زور ، قره ، زه به نده ، که وسره ،
ناوی رویارنکی به هه شته ، به خشنده ،
بلاو ، دلفراوان ، خیرومه ند
کُوْتَل (مُوَخَّرُ السَّفِينَة): به شی پاشو
دواوه ی که شتی ، پشی که شتی
کُوَحَه غَيْرَه (أَذْلَه): ملکه چیان کرد ،
سه ری پیته وی کرد
کُوَح: زنج ، قولخ ، کولیت ، کوخته ،
ده وار ، که پر ، سابات ، شوپنیکه
جووتیار له نزیك کتلگه و شوپنی
کشتو کال دروستی دهکات
کُوَذ الشَّيْءِ (جَمَعَهُ وَجَعَلَهُ كُتْبَةً وَاحِدَةً):
که له که یکرد ، کوی کرده وه ، گردی کرد ،
کردی به به که ته پو لکه
کُوَذَة (كُلُّ مَا جَمَعْتُهُ وَجَعَلْتُهُ كُتْبًا مِنْ
طَعَامٍ وَثَرَابٍ وَنَحْوِهِ): که له که کراو ،
هه لچنراو ، ریزکراو ، کومل ، هه رشتیک
کوکرابیته وه له خواردن و خاک و خول و
کل
کُوَذَن فِي مَشْيِهِ (أَبْطَأَ وَثَقُلَ): خاوبوو ،
سست و قورس بوو له رویشتنا
کُوَذَن: نه سپی دووړه گ ، هیستر
کُوَذ الإِزَار: دامپنی جله کانی
به ریزکرده وه تا قوله پیتی
کُوَذ فَلَانًا بِالْعَصَا: به گوجان لییدا ،
دایگرته وه
کُوَذَان (الضَّغْمُ السَّمِينُ مِنَ الرِّجَالِ):
پیای قه له وی تیکسمرپاو ، که ته ول ،
زله پیاو

کوز (سَقَطَ - انْصَرَعَ): کهوت ، کوترا
به زه ویدا

کوز العمامة: میزه ره که ی پیچایه وه ،
بهستی به سهریه وه ، پیچ پیچ بایدا
به سهریه وه

کوز النّاع (ألقي بعضه على بعض أو
جمعه وشده): کزیکرده وه ، دای
به سهریه کدا ، بهستی و شه ته کیدا
کوز الله الليل على النهار والنهار على
الليل (أدخل هذا في هذا): شه وورزی
هیتا به دوا ی به کدا ، کردنی به نیتویه کا ،

له به کی جیا کردنه وه
کوز فلاناً (صرعه أو طعنه فاقاه):
دای به زه ویدا ، یاخود برینداری کردو
ته ختی زه وی کرد

کوز: زیاده ، زورتر ، فره ، ژماره به کی
زور له حوشترو مانگا ، پیچکی میزه ر
کوز: هیلانه یا کوره ی زه رده واله و
زه رده زیسه ، ئاگردان ، کوانوو ،
کوره ، کزپانی حوشترو

کوزة الحداد (موقد): کوره ی ئاسنگه ر
کوزة: هه ریم ، ناوچه ، گه ره ک ،
نه وشوینه ی خانوو مالی تییدا دروست
ده کری و ده بیت به به که به کی جینشین
کوز: گوزه ، ئاقلینه بانه ، ده فریکی
گه وره ی گلینی ده سکداری سووره وه
کراوه و ناوی تیده کری

کوزب (البخيل الضيق النفس): به رچاو
ته نگ ، رژد ، به خیل ، ده ست قوچاو
کوزی: گوزه له دروستکر ،

بروستکری گوزه له
کوس: ته پل ، داریکه دارتاش
ته ندازه ی پیده کری

کوس: نوqm بوون له ده ریادا ، هه ئسانی
شه پۆل ده ریاو نزیک که و تنه وه له نوqm
بوون تییدا
کوسا - کوسة: جوړه سه وزه به که و
ده کریت به چیشته

کوساء: زه و بییه کی فره به روبووم
کوسج الرجل: پیاویک ریشی
سه رچه ناگه به ئیتیه وه ، که وسج ، دان
که ل ، که م ریش
کوسج (سمك خرطومك كالمشمار):
ماسیه مشاره ، ماسیه که لووتی وه ک
مشار وایه

کوسه (كبه أو قلبه): قلی کردنه وه ،
ژیرو ژووری کرد

کوسی من الخيل: نه سپی چوار پهل
کورت ، کچکه نه سپ ، گرگه نه سپ
کوع فلان: ئانیشکی گه وره بوو ،
ئانیشکی گه وره و گزج بوو ، له کار
که ورت

کوع: ئانیشک ، مرک ، به له چه ف ،
قوونانیک ، بله مرک ، هه نیشک ،
قوونه نیشک ، جومگه به که له نیتوان
باسک و قوژدا

کوعاء: ئانیشک نه ستور ئاساو
کوعه بالسيف: به شمشیر لییدا هه تا
ئانیشکی له جیی خوی ترازاندو
کزجیکرد

کوف الشيء (نحاه): دوورخسته وه ،
پالی پتیه نا

کوفان: به رده موره ، به به کا
هه لچوونی خه لکی له کاتی نه هه مته و
ده رده سه رییدا

كُوفَان (العَنَاءُ وَالْمَشَقَّةُ - العَزُّ وَالْمُنْفَعَةُ)؛

دهرده سهری ، نه هامتی ، نه فس

به رزی ، به رچاو تیری

كُوفُهُ الرَّجُلُ (أَتَى الْكُوفَةَ)؛ هات بر

شاری (كوفه)

كُوفُهُ الْأَدِيمُ (قَطَعَهُ)؛ چهرم و

بیسته که ی بری ، پارچه پارچه ی کرد

كُوفُهُ الْكَافِ (كَتَبَهَا)؛ نویسی ، توماری

کرد ، داینا

كُوفُهُ الرَّمْلَةُ الْمُسْتَدِيرَةُ - مَدِينَةٌ فِي

العِرَاقِ)؛ برده مژده ، شاریکه

له عتراق

كُوفِي؛ نه وی ده درتیه پال (كوفه) یان

مه به ست پئی نویسنی کوفیه

كُوفِيَّةٌ؛ چفته ، سه ریچ ، له چك ،

چاریکه

كُوفِيَّةٌ وَعَقَالٌ؛ چفته و عه گال

كُوفِيُونَ (فِي عِلْمِ النَّحْوِ)؛ له زانستی

ریزمانی عه ره بیدا به و زانایانه ده وتریت

که له (كوفه) دا بوون و راویو چوونی

تاییه تیان هیه سه باره ت به بابته

ریزمانه وانیه کانی زمانی عه ره بی

كُوكُ؛ خه لوونی به ردین

كُوكَايِينُ؛ کرکایین ، ماده یه کی

سه رخ خشک ره و له ره کی (کوکا)

دهرده هینریت

كُوكَبُ الْحَدِيدِ (بَرَقَ وَتَوَقَّدَ)؛ رووناکی

دایه وه ، تیشکی بلا کرده وه ، ناسنه که

سووریه وه و رووناکی په خش کرد

كُوكَبُ الْحَمْسِ (تَوَقَّدَ فِي الْحَمْسِ)؛

له چیشته نگاودا گهرم داگیرسا ،

به رده کان داخان بوو له چیشته نگاودا

كُوكَبُ؛ نه ستیره ، هه ساره ، لای

هه رزه کار ، زوری هی شت ،

ناووسه رچاوه ، قرچه ی گهرما ،

نه موستیه ، نه نگوستیه ، سه رگه وره ،

به پیوه بهر ، سه رکار ، تانه ، په له ی سهر

گلینه ، له که ، شاخ ، سه رچاوه ی ناو

كُوكَبُ (فِي عِلْمِ الْفَلَكِ)؛ له زانیاری

گه ربونناسیدا ؛ هه ساره ، نه ستیره ،

هه ساره یه کی ناسمانییه به ده وری

خژردا ده سووریتته وه و رووناکی

لیتوره رده گیریت و گرنگترینیان له ووی

نزیکیه وه له خژره وه به م شیوه یه یه ؛

(1) عه تارد (2) زوهره (3) زه وی (4) مریخ

(5) موشته ری (6) زوخل (7) یورانس

(8) نیتون (9) بلوتون

كُوكَبُ الْأَرْضِ؛ گزی زه وی ، هه ساره ی

زه وی

كُوكَبَةُ (جَمَاعَةٌ - مَجْمُوعَةٌ لُجُومٍ -

وَهِيْج)؛ کومل ، دهسته ، چهند

که سنیک ، چهند نه ستیره یه که ،

دره و شان وه ، دره خشان وه

كُولاَيَا؛ به ری داریکه و له دروستکردنی

که لیک به ره مه دا رولی سه ره کی

ده بینیت وه که سابوون و خوارنده وه کان

كُولُجُ؛ ناشیرین ، ناقل

كُولِيْرًا (وَيَاءُ)؛ چاو قووله ، چاو قوولکه ،

نه خژی و ده ردی رشان وه

كُومُ (كُدَسٌ - الْقِي بُغْضُهُ عَلَى بُغْضِ)؛

کومه لیکرد ، هه لیچنی ، په سیسه ی کرد ،

که له که ی کرد ، خسته سه ره یه که

كُومُ الشَّرَابِ (جَمَعَهُ وَجَعَلَهُ كُومًا)؛

له سه ره یه که هه لیچنی ، به رزی کرده وه ،

ته پۆلکه ی لیدروست کرد

كَوْمُ الْمَتَاعِ (الْقَى بَعْضَهُ فَوْقَ بَعْضٍ)؛

له سهریه که مه لیچی ، شتو مه که کانی

دانا له سهریه که

كَوْمُ ثِيَابِهِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ جَمَعَهَا فِيهِ)؛

سهرجه م جلو به رگه کئی له یه که

پارچه و جلدا کۆ کرده وه

كَوْمٌ (كَدَسٌ)؛ كَوْمَلٌ، كه له که ، مۆل،

به سته له که ، په سیسه ، که له حوشتی ،

ته پۆلکه ، گرد

كَوْمَاءُ؛ حوشتی کۆپاره که وره و بلند

كَوْمَةٌ - كَوْمَةٌ (الْقَطْعَةُ وَالْمُتَجَمِّعَةُ

الْمُرْتَفَعَةُ مِنَ الثَّرَابِ وَنَحْوُهُ)؛ ته پۆلکه ،

گرد ، پارچه یه که گلو و خۆلی له سهریه که

نیشتوی ، شارا

كَوْمَسِيُونٌ (هِيَ الْعَمَالَةُ الَّتِي يَأْخُذُهَا

مُسْتَوْدُ الْبِضَاعَةِ)؛ چه قی

گواستنه وه ی شتو مه که ، بپه پاره ی

گواستنه وه و هینانی که لو پهل

كَوْمٌ (أَوْجَدَ)؛ دۆزه وه ، پیکه هینا ،

هینایه دی

كَوْمٌ الشَّيْءُ؛ دروستی کرد ، پیکه هینا ،

به شه کانی له گهل یه کدا ریک کردو

دایمه زراند

كَوْمٌ اللَّهُ الشَّيْءُ (أَخْرَجَهُ مِنَ الْعَدَمِ إِلَى

الْوُجُودِ)؛ په روه ردگار له نه بوونه وه

هینایه بوون

كَوْمٌ - كَيْانٌ (كَيْثُوْنَةٌ - وَجُودٌ - حَالَةٌ -

عَالَمٌ)؛ بوون ، پیکه هان ، دروست

بوون ، بوونه وه ری ، بوونیتی ، بار،

بارودوخ ، که ردوون ، جیهان ،

بوونه وه ر

كَوْمٌ؛ نازناویکی شازاده و میرانه

كَوْمِي؛ جیهانی ، که ردوونی

كَوْمِيَاكُ؛ جۆره شه رابو مه یه که

كَوْمَةُ النَّارِ (هَيْجَاهَا)؛ که شانیه وه ،

خۆشیکرد ، تاویدا

كَوْمَةُ الرَّجُلِ (تَحْيِيرٌ)؛ سهرسام بوو ،

سهری سووپما ، واتی وپما

كَيَ

كَيَ - لَكَيَ - كَيْمًا - حَتَّى - لِأَجْلِ أَنْ -

لَعَلَّا؛ بۆنه وه ی ، تاکو ، له به رنه وه ی ،

مه تا ، بۆ ، بۆچی ، نه وه کو ، نه بادا

كَيَ (كَوَى - حَرَقَ)؛ سووتان ، داخ کردن

كَيَ الْمَلَأْسُ؛ جل ئوتوکردن ، له ئوتودان

كَيْيَادُ (الْكَيْبَرُ الْكَيْدُ)؛ قیل باز ، فره

نه خشه و پیلان دانر ، مه کریاز

كَيْيَاسَةٌ (عَقْلٌ - فَهْلَةٌ - ظَرْفٌ)؛ زیری ،

ناقلی و ریایی ، تیگه یشتووی ،

شۆخی ، شهنگی ، رووخۆشی

كَيْيَالٌ (مَنْ حَرَقَتْهُ الْكَيْلُ)؛ نه وه ی

پیشه ی پتوانه و کیشانه بیست ،

نیشانه کار

كَيْيَالَةٌ (حَرْفَةُ الْكَيْيَالِ - أَجْرَتْهُ)؛

پیشه ی پتوانه و کیشانه ی شتو مه که ،

نرخه کیشانه

كَيْيَانٌ (طَبِيعَةٌ)؛ سروشت ، خۆپسک ،

بوونیه تی ، که سایه تی

كَيَّ - كَيَّ (الضَّعِيفُ الْفُؤَادُ وَالْجَبَانُ)؛

دل لاوازی ترسنۆک ، به دو نه وێر

كَيْتَ الْجَهَازِ (سَرَهُ)؛ ناسانی کرد ،

ناماده و سازاندی

كَيْتَ الْوِصَاءِ (مَلَأَهُ)؛ پریکرد ،

سیخناخی کرد ، قه لاجنی کرد

كَيْتَ وَكَيْتَ - كَيْتَ - كَيْتَ (كَذَا وَكَذَا)؛

نه وه نه وه ، ئاواو ئاوا

کَیَّة (مَوْضِعُ الْکَیِّ - وَسَم) : سووتاوی ،
 نیشانه ، داخ کراو
 کَیْثَر : زور ، فره ، زه بهنده ، مهردومی
 پر خیرو چاکه
 کَیْح (خَشَنَ وَغَلَطَ) : توندو رهق بوو ،
 نه ستوورو زیر بوو
 کَیْح (سَفَحَ الْجَبَل) : لوتکای شاخ ،
 چله پژی
 کَیْد (إِرَادَةُ مَضَرَّةِ الْغَيْرِ خَفِيَّةٌ - کَیْد -
 حِيلَةٌ - مَكْر) : فیلکردن ، گزی ،
 هه لئه له تاندن ، ویستی زیانگه یاندن
 به نهیتنی

کَیْدَبَان - کَیْدَبَان : دروژن ، نارپاست
 کَیْر (جَهَازٌ مِنْ جِلْدٍ أَوْ نُحُوَّةٍ يَسْتُخْدَمُهُ
 الْحَدَّادُ وَغَيْرُهُ لِلنَّفْخِ فِي النَّارِ
 لِإِشْعَالِهَا) : نامرازیکه ناسنگر
 له فووکردن به کوره ی ناگردا بو
 هه لگیرسان و خو شکردنی ناگر به کاری
 ده هیئیت

کَیْرُوسَین (سَائِلٌ قَابِلٌ لِلْإِشْعَالِ
 يَسْتَقْطِرُ) : شله مهنیه که ناماده ی
 سووتاندن و کلپه سهندنی زوره
 کَیْسَت (صَيْرُهُ كَيْسًا) : تیگه یاند ،
 وریای کرده وه ، زرنگی کرد ،
 بیداری کرده وه

کَیْسُ الْمُسْتَحِم (ذَلِكَ) : شتی ، شیلای ،
 کیسی هیتا به له شیا
 کَیْس (عَقْلٌ - فِطْنَةٌ) : زیری ، نه قل

کَیْس (جَرَابٌ - غِرَارَةٌ) : تووره که ،
 هه مانه ، کیس ، خورج ، گونی ، هۆر ،
 خه رار

کَیْسُ الْخَصِيئَتَيْنِ (صَفَن) : تووره که ی
 گون ، کیسه ی گون
 کَیْسٌ مِنْ جِلْدٍ : پیسته ، هه مانه ،
 پیستی ده رها تووی خو شکراوی مه رو
 بزنه که شتی وشکی تیده کری

کَیْسُ الدَّرَاهِمِ : جزدان ، تووره که ی
 دراو ، کیسه پاره
 کَیْسُ الْوَسَادَةِ : بهرگه سهرین ، بهرگی
 پشتی

کَیْسُ النَّبْعِ : جاخ ، تووره که یه کی
 پچوکه له موشه مما تووتنی تیا
 هه لده گیری

کَیْس (فَطْنٌ - لَطِيفٌ) : تیگه یشتوو ،
 وریا ، زیر ، شوخ و شهنگ ، رووخوش ،
 قوز ، رازوه ، نال و والا

کَیْسُهُ (جَعَلَهُ كَيْسًا) : وریاو بیداری
 کرده وه ، زنگ و هوشیاری کرده وه

کَیْسُ (الْبُغْلُ الثَّام) : زردیه کی ته واو ،
 بهرچاو تهنگی

کَیْسُ (الضَّيْقُ الْخُلُقِ اللَّئِمُ الشَّحِيحُ) :
 بهرچاو تهنگ ، سپله ی چرووک ، خراپو
 بهر

کَیْفَ الشَّيْءِ (قَطْعُهُ - جَعَلَ لَهُ كَيْفِيَّةً
 مَعْلُومَةً) : بری ، له تیکرد ، پارچه
 پارچه ی کرد ، شیوازیکی دیاریکراوی بو
 ده ستنیشان کرد ، گودجانی

كَيْفَ الْهَوَاءِ (غَيْرَ دَرَجَةِ حَرَارَتِهِ أَوْ
بَرودَتِهِ فِي مَكَانٍ بِوَسَاطَةِ مَكْيُفِ
الْهَوَاءِ)؛ نمره‌ی گهرمی یان ساردی
گوری به مؤی هه واگرو سبلیت هه

كَيْفَ (حَال - مَرَّاج)؛ چۆنیه تی، بار،
دۆخ، هه وهس، خوشی، رابواردن،
ویستن، خواستن

كَيْفَ (إِسْمٌ مِنْهُمْ يَغْلِبُ فِيهِ أَنْ يَكُونَ
لِلْإِسْتِفْهَامِ نَحْوُ كَيْفَ زَيْدٌ)؛ ناویکی
نادیاره پتر بق پرسیارکردن به کاردیت
وهك: زهید چۆنه؟

كَيْفَمَا كَانَ (بِأَيَّةِ كَيْفِيَّةٍ)؛ هه رچۆن
بی، چۆن ریکه وی، چۆن بگونجی
كَيْفَمَا إِتَّفَقَ (عَلَى أَيْ حَالٍ)؛ چۆن
ریکه وی، چۆن بگونجی

كَيْفِيَّةٍ: بار، حال، دۆخ، چۆنیه تی،
بارودۆخ، رهفتار، شیوه، وینه،
شیواز، دیمه ن

كَيْل (قَاسٌ)؛ پتوای، پتوانه‌ی کرد
كَيْل الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (قَاسُهُ بِهِ)؛
ئه‌ندازه‌ی پتگرت، پتی پتوا، شت
به شت پتی پتوا

كَيْلُ فُلَانٍ (كَانَ جَبَانًا)؛ ترستۆك بوو،
توقیو بوو

كَيْل (أَلَّةُ الْكَيْلِ)؛ پتوهر، ئه‌ندازه،
پریشکی ناگر
كَيْلَةً: ئه‌ندازه‌یهك، پتوهریکه کیشانی
پتده کری

كَيْلُوس: ترشی خواردنی هه رسکراو
له‌گه‌ده‌دا

كَيْلُو (كَلِمَةٌ إِذَا أُفْرِدَتْ دَلَّتْ عَلَى أَلْفٍ
وَتُرَكَّبُ مَعَ غَيْرِهَا مِثْلَ الْمِثْرِ وَالْفَرَامِ
فَتَعْنِي أَلْفًا مِنْهُمَا)؛ وشه‌یه‌که به‌ته‌نیا
مه‌به‌ست پتی هه‌زاره‌و له‌گه‌لو وشه‌ی
مه‌ترو گرامدا ده‌بیئت به‌هه‌زار مه‌تریان
هه‌زار گرام

كَيْلُو غَرَام: کیلوگرام، یه‌ك کیلوگرام
(1000) گرامه، کلگم

كَيْلُو مِثْر: کیلومه‌تر، یه‌ك کیلومه‌تر
(1000) مه‌تره، کم

كَيْلُو وَاط: کیلو وات، یه‌ك کیلو وات
(1000) واته

كَيْلُوس: مادده‌یه‌کی خۆراکیه‌ کاتی
له‌شیوه‌ی گونکه هه‌ویریکدا له‌گه‌ده‌دا
کۆده‌بیته‌وه به‌رله‌وه‌ی بچیت بق
ریخۆله‌کان

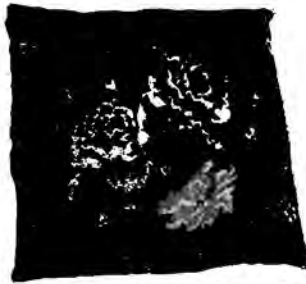
كَيْمًا (كَيْ مَا - لَكَيْ)؛ بۆشه‌وه‌ی، له‌به‌ر،
له‌به‌رئه‌وه‌ی، هه‌تا، تا

كَيْمِيَا - كَيْمِيَاء: وریای و زرنگی، لای
پیشینه‌کانیش مه‌به‌ست پتی گزپینی
هه‌ندیك کانزابوو به‌کانزای تر؛ به‌لام لای
هاوچه‌رخه‌کان زانستیکه سه‌باره‌ت
به‌چۆنیه‌تی و سروشتی پتکه‌ته‌کان
ده‌کۆلێته‌وه له‌ریگه‌ی شیکردنه‌وه‌و
تیکه‌لو ناویته‌کردنه‌وه

كَيْمِيَاوِي - كَيْمِيَاوِي (مُشْتَقِلٌ وَمُخْتَصِسٌ
بِالْكِيمِيَاءِ)؛ کیمیاگر، کیمیایی،
ئه‌وه‌ی خه‌ریک ده‌بیئت به‌زانستی
کیمیاییه‌وه تاییه‌تمه‌نده‌ پتوهری

کیموس؛ پالفتی خوراک، ماددیه کی
 شیری سپی به و له خواردنه وه په یدا
 ده بی ناماده ی هلمزینی تیدا یه و
 ریخوله کان له کاتی تیپه پینیدا هلی
 ده مژن
 کیموسیة (الحاجة إلى الطعام
 والغذاء)؛ پیویستی بوون به خواردن
 کینا؛ چاره سه رو ده رمانیکه له تویکلی
 داریکی نه مریکی درده مینری و بق
 به رهنگاری تا به کار ده بری

کینه (الفتق - الكفالة)؛ نه بک، کونار،
 تاوگ، ده سته به ریوون، زامن بوون
 کینوله (إمكانية الكيان)؛ توانایی،
 بوون و دروست بوون
 کیه؛ پیده سته لات، نه بوونی
 هلسوکه وت و ویست
 کیمک (الشهر الرابع من الشهر
 القبطية)؛ مانگی چواره می قیبتیه
 کیول؛ دواپین ریزی جهنگ، ترسنوک،
 زه وییه کی بلندو به رز

كيس الوسادة (برگه پشتی - سرین)

كنيسة
(دير - كه نيسه)

كمنجة (كه مانچه ، كه مان)

كرز (كپلاس)

كفك (كيك)

كرسي (كورسي)

كشپ (چند په رتوكيك)

كعبا الفرد
(زاري ياري)

كوي الشياپا
(جله كاني نوتووكرد)

كبنسونه
(كولاج)

کُنْب (قنه)

کُرُج (نَسَبی بازی)

کَلْب سلوکی (تانجی - سه کی پا)

کِیسُ الذِراهِم

کِنَانَة (تیردان)

(جزدانی پاره و پووی ورده)

کَشْک التلِفون

(تله فونگه - کوشکیکی)

(تله فون)

کَاس (پرداخ)

کَشْتَبَان (ننگوسانه)

کَبِش (بران)

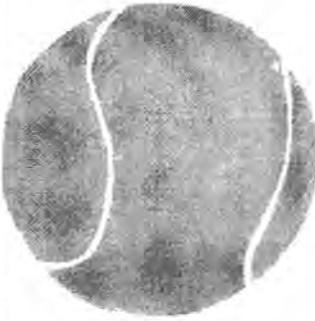

كره القدم
(توپى پى)

كره الارض (فى الجغرافيا)
له جوجرافيدا: توپى كزى زهوى

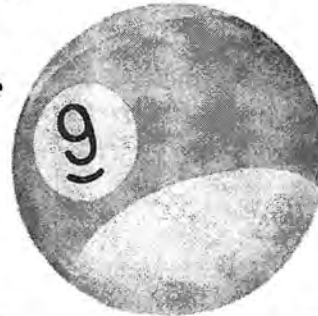
كره التنس
(توپى تنس)

كره السلة
(توپى باسكه)

كره بيسبول
(توپى
به بيسبول)

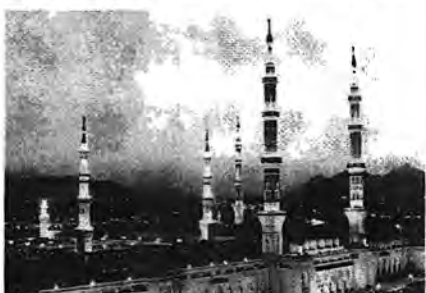
كره البليارد
(توپى بليارد)

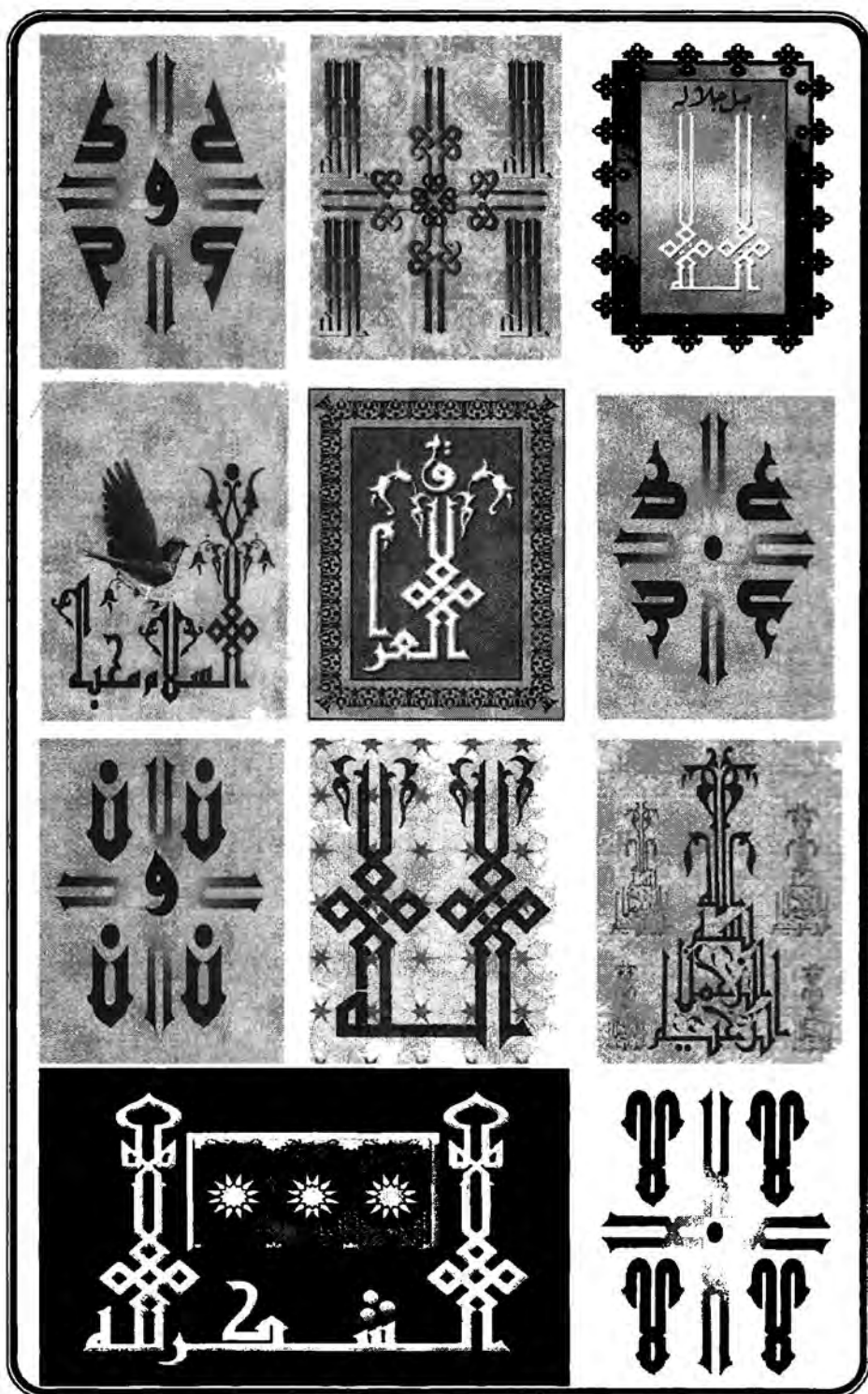

كره قدم امريكى
(توپى پتى نه مريكى)

كره الغولف
(توپى كزلف)

اللام

ل

ل: بیست و سییم بیتى زمانى
عمره بى به و به سى مانا هاتووه له وانه:
(1) **الْإِسْتِحْقَاقُ نَحْوُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ:**
شایسته بوون وهك: سوپاس بۆ خوا
(2) **الْإِخْتِصَاصُ نَحْوُ: الْمُنْبَرُ لِلْخُطْبِ:**
تایبه تمه ندی وهك: دوانگه بۆ وتارییژه
(3) **التَّمْلِيكُ نَحْوُ: وَهَبْتُ لِزَيْدٍ:**
خاوه نداری وهك: به خشیم به زهید،

پیما

(4) **شَيْءُ التَّمْلِيكِ نَحْوُ: ﴿جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾:** هاوشیوه و
چه شنى، خاوه ندار وهك له خوتان

هاوسه ری بۆ دانان

(5) **التَّغْيِيلُ نَحْوُ: ﴿لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾:** لیدوان و قسه له سه رکردن
وهك: مهتا شامیدو گه واهی دهرین
له سه ره خه لکی

(6) **تَوْكِيدُ النَّفْسِ نَحْوُ: ﴿مَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِعَكُمْ﴾:** دووپا تکردنه وهی نکول
لیکراو وهك: بۆ نه وهی خوای گه وره

نیشان تان بدات

(7) **مُؤَافَقَةٌ "إِلَى" نَحْوُ: ﴿بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا﴾:** بۆ وهك: "خواکهت
نیگای بۆ نارد"

(8) **مُؤَافَقَةٌ "عَلَى" نَحْوُ: ﴿وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ﴾:** له سه ره وهك: "له په وروو
کرپووش ده بن بۆ خوا"

(9) **مُؤَافَقَةٌ "فِي" نَحْوُ: ﴿وَتَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾:** بۆ، نیو
وهك: "بیوانه کانی دادپه روه ری
داده نیین بۆ رۆژی قیامهت"

(10) **مُؤَافَقَةٌ "بَعْدَ" نَحْوُ: ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ﴾:** دواى وهك: نوێژ
بکه دواى نه وهی خۆر نیوهی ئاسمان
به جی ده میلت

(11) **مُؤَافَقَةٌ "مِنْ" نَحْوُ: سَمِعْتُ لَهُ صُرَاحًا:** له وهك: دهنگی قیژو
هاوارم لهو بیست

(12) **التَّبْلِغُ نَحْوُ: قُلْتُ لَهُ:** راگه یاندن
وهك: بێمگوت

(13) **مُؤَافَقَةٌ "عَنْ" نَحْوُ: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ﴾:** سه بارهت وهك:
"بی پروا کان سه بارهت به باوه رداران
گوتیان: گه ر خێرو چاکه بوایه نه و"

پیشمان نه ده که وتن

(14) **صَيْرُورَةٌ وَهِيَ لَامُ الْعَاقِبَةِ وَلَا مِ الْمَالَ نَحْوُ: وَلَدَ الْإِنْسَانُ لِحَيَاةٍ أَبَدِيَّةٍ:**
بۆ، مهتا، بۆ نه وهی وهك: مَرُوفٌ بۆ

ژیانیکی مهتا مهتایی له دایک بوه

(15) **الْقَسَمُ نَحْوُ: اللَّهُ لَا أَفْعَلَنَّ هَذَا:**
سویند خواردن وهك: سویند بیت به خوا
نه و کاره ده که م

ل-آ-ل

لَا (ضِدَّ نَعَم): نا، نه خیر، نه،
واتووێ به لاییه

لَا بُدَّ: مهر دهبی، چارنیه، پیویسته،
وادهبی

لَا شَيْء: هیچ، نهشته‌با، هیچ‌یه‌ک،
هیچ‌کام

لَا إِزَادِي: خونه‌ویست، خونه‌کرد،
نه‌وه‌ی ده‌ستی مه‌ردوم خوی تیا
نه‌بیئت

لَا أَعْرِفُ (لَا أَذْرِي): نازانم، هیچ
مه‌والیکم نییه، بی‌خه‌به‌رم

لَا يَلِينُ: نه‌رم نابی
لَا تَخْفَا: مه‌ترسه، ترست نه‌بیئت

لَا رَجُلَ فِي الدَّارِ: پیاو له‌مال نییه،
پیاوی تیا نییه

لَا نَبِيَّ (عَاطِش): تینوو، ته‌ژنه،
پیویستی بوون به‌ئاو

لَا نَبِيَّ: شیری بی‌شه‌لان، گیایه‌که
لَا نَحَةَ (مَظْهَر - بَيَان): روخسار،

سیما، دیمه‌ن، به‌رنامه، پروگرام،
به‌یاننامه، که‌لاله‌نامه

لَا نَقْرَ (مُنَاسِب): گونجاو، شیاو، له‌بار
لَا نَمَّ: سه‌رزه‌نشترکراو، لومه‌کراو

لَا نَمَّة: گله‌یی، سه‌رزه‌نشست،
به‌سه‌راها تن

لَا بَ الرَّجُلَ (عَاطِش - حَام): تینوو بوو،
ده‌ورو خولیدا، په‌له‌قاژه‌ی کرد

الْأَبَّة: خوشتری گردی ره‌ش،
زه‌ویسه‌کی به‌رد ره‌ش

لَا بَش: جینشین، سه‌قامیگر، جینشین
له‌شوینیکدا

لَا بَحَّة لِبَاخًا وَمَلَابَحَّة (لَا طَمَعَهُ وَضَرْبَهُ):
لنیدا، دایگرت‌وه، کوتی

لَا بُدَّ: شیری بی‌شه‌لان

لَا بَسَ الْأَمْرَ (رَأَوْتَهُ): نه‌نجامیدا، ریتی
خست، رژی و ناماده‌ی کرد

لَا بَسَهُ (خَالَطَهُ وَاتَّصَلَ بِهِ): تیکه‌لی
بوو، په‌یوه‌ندی پی‌وه‌کرد

لَا بِنَ: فره‌شیر، شیردار
لَا تَ (مِنَ الْحُرُوفِ الْمُشَبَّهِ بِلَيْسَ):

له‌پیته‌کانی (لیس) ده‌چیت، نه، نا،
نه

لَا تَ لَوْثًا (أَخْرَعَ بَغِيرَ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ):
شتیکی به‌دوور له‌پرسیار لیکراوی گوت

لَا تَ فَلَانًا (نَقَصَهُ حَقُّهُ): مافی خوارد،
مافی خوی نه‌دایه

الْأَلَات (صَنَمٌ تُعْبَدُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ):
بتیکبوله سه‌رده‌می نه‌فامیدا

ده‌په‌رسترا
الْأَلَاتِيْنِي: له‌بنه‌ره‌تدا ده‌دریته پال

ده‌شتیکی ئیتالی به‌ناوی (لاتیوم) و
به‌وزمانه نمونه‌یی ده‌گوتریست

که‌دانیشترانی رۆمای دیرین و کۆن
له‌نیمبراتوریه‌تی رۆمانیدا قسه‌یان

پیکردوه
لَا تَ - لَوْث (وَسَخ): پیسی کرد،

له‌که‌داریکرد
لَا تَ فَلَانًا فِي الْأَمْرِ (أَبْطَأَ):

خاوه‌خاویکرد، سستی نواند
لَا تَ الْعِمَامَةَ عَلَى رَأْسِهِ (لَفَّهَا وَعَصَبَهَا):

پنچایه‌وه، بایدا، لولی کرد
لَا تَ الشَّيْءَ فِي الثَّرَابِ (لَطَفَهُ بِهِ):

خۆلوی کرد، ته‌پ و تۆزاوی کرد
لَا تَ الشَّيْءَ: دووجار مه‌لیسوپاند وه‌ک

می‌زه‌ر، به‌ئاو شو‌ردی و ده‌ستی پیا‌هینا
مه‌تا به‌شه‌کانی شیبوونه‌وه

لَا تَلُوثَا مِنْ كَلَامٍ (تَكَلَّمَ بِكَلَامٍ مَطْوًى لَمْ يَبَيِّنْهُ لِلإِسْتِخْيَاءِ)؛ قسه ناديارو شاراوهر يکرد ، شهرمی کرد راسته و خق بدوی

لَا تَلُوثَا بِفُلَانٍ (لَا ذِيهِ)؛ په نای پنگرت ، هانای بق برد

لَا تَلُوثَا بِهِ النَّاسَ (اجْتَمَعُوا حَوْلَهُ)؛ مؤلیان به ست له دهوری ، له دهوری کزبونه وه
لَا تَلُوثَا دَارَهُ (لَوْهَا)؛ له ماله وه دانیشست ، له ماله وه خوی توندکرد

لَا تَلُوثَا فُلَانًا (دَارَ)؛ سووپایه وه ، لویو خوارد

لَا تَلُوثَا الْمَرْأَةَ مَلَأْتَمَةً (قَبْلَهَا فَمَا لَفَمَ)؛ ده می نایه نیو ده می ، ده می نایه ده میه وه

لَا تَلُوثَا: دهم ، دهم و قه پوز
لَا حِيَ الشَّيْءَ (أَذَارَهُ فِي فِيهِ)؛ له ده میا مینای و بردی

لَا حِيَ (مُلْتَجِي - مُحْتَمٍ)؛ په نابهر ، په نابردو

لَا حَ (بَدَا - ظَهَرَ)؛ دهرکهوت ، دیاریدا ، ناشکرا بو

لَا حَ الشَّيْبَ فِي رَأْسِهِ (بَدَا)؛ پیری سهری ه لدا لئی ، نیشانه ی پیی سهریدا لئی

لَا حَ النُّجْمَ (بَدَا وَأَضَاءَ وَثَلَاثًا)؛ دهره وشایه وه ، دهرکهوت ، جریوه ی هات

لَا حَ إِلَيْهِ (لَمَحَ إِلَيْهِ)؛ سه یریکرد ، ته ماشای کرد ، سه رنجی لیدا

لَا حَ الشَّيْءَ (أَنْصَرَهُ)؛ بینی ، دیتی ، جای پیکهوت

لَا حَ فُلَانٌ لَوْحًا وَلَوْحًا وَلَوْحًا
وَلَوْحًا (عَطَشَ)؛ تینووی بو ، تینو بو

لَا حَ إِلَى الشَّيْءِ (نَظَرَ إِلَيْهِ مِنْ بَعِيدٍ)؛ له دور وه ته ماشایکرد

لَا حَ الْعَطَشَ أَوْ السَّفَرَ أَوْ الْعَزْنَ
فُلَانًا (غَيَّرَهُ وَأَضَمَّهُ)؛ تینووی تی یان سه فورو خه مو خه فته گزپی ، تیکیدا ، گزپانی مینا به سه ریا

لَا حَ السَّبْرَ (أَوْمَضَ)؛ دهره وشایه وه ، رووناک بو وه ، تیشکی دایه وه

لَا حَ الْفَجْرَ وَالنَّهَارَ (بَزَغَ)؛ شه به قیدا ، رژیو وه ، گزنگیدا

لَا حَ لِي كَذَا (أَذْرَكَهُ هَكَذَا)؛ وا هه ستم پیکرد ، وام بینی ، واهاته پیتش چاوم

لَا حَ الرَّجُلَ (عَطَشَ)؛ تینووی بو ، پیویستی به ثار بو

لَا حِيَ الرَّجُلَ (نَازَعَهُ)؛ کیشمه کیشی له گه ل کرد ، به ریه ره کانی له گه لکرد ، دژاپه تی کرد ، رکه به رایه تی کرد

لَا حِيَ فُلَانًا دَافَعَهُ وَمَانَعَهُ وَلَاوَمَهُ)؛ ریگری و یاساخی کرد لئی ، سه رزه نشتی کرد ، لومه ی کردو دهستی

مینایه ری

الْأَح: تنگ ، سنووردار ، تنگه بهر

الْأَحِبُّ (الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ)؛ رنکه ی کی روون و ناشکرا ، دیارو به رچاو

لَا حَةَ (شَبَّهَ)؛ لیکچوو ، له وچوو

لَا حِدَ صَاحِبَهُ (إِغْوَجَ كُلُّ مِنْهُمَا عَلَى الْآخَرِ)؛ خوړه وشتیان به رانبهر به یه ک

لارو له ویژیوو ، خراپ بوون بق یه ک ، ناراست بوون به رانبهر به یه ک

اللاحد: نه‌وی کئیل بۆ گۆږ دروست ده‌کات

اللاحدسة (السنة الشديدة): سالتیکی سه‌خت و نه‌هامه‌تی، سالتیکی وشکو بۆ ده‌رامه‌ت

لاحدة (العین): چاو، دبیه
لاحدة (واقبه): چاودتیکرد، جاسووی کرد، هه‌ریه‌که‌یان چاویان بریبه سه‌ر نه‌وی تریان
لاحدة (كائفه - لازمه): له‌گه‌لیبوو، هاو نامیزی بوو، هه‌میشه له‌گه‌لیا بوو
لاحد (تبع): شوینی که‌وت، دواکه‌وت، راوینا، نیشته‌سه‌ری

لاحد (ضد سابق): دواکه‌وتوو، شوینکه‌وتوو، پاشه‌نگ

لاحد (الصق): پی‌وه‌ی نووسان، پیاکان، پێچی کرد

اللاحد (ما يأكل اللحم من الحيوان والطير أو يشتهي): گۆشتخۆر، گۆشتخۆری ئازهل و بالنده

لاحد القوم: لێیان تیگه‌یشته‌و حال‌بوو، زیره‌کو بیداربوو پێیان

اللاحد (العالم بعواقب الكلام): داناو زیره‌ک به‌نه‌نجامی قسه‌و گوته‌دا

اللاحدوس: شووم، به‌رده‌وام، کۆلنده‌ر لا‌حدی: سه‌رزه‌نشکراو، لۆمه‌کراو

السلام: دۆل و شیویکی ته‌نگه‌به‌رو پرڤارو دره‌خت

لاحد الرجل: دزایه‌تیکرد، رکه‌به‌رایه‌تی نواند

اللاحد: رکه‌به‌ر، دژ، دۆژمن، نه‌یار
اللاحد: گازنده، گازلیگیراو، که‌زراو

لاحد بالشیء (لجأ إليه واستتر به وتحصن): روه‌ی تیکردو په‌نای بۆ برد، خۆی لیشارده‌وه، هانای بۆ برد

لاحد بالجبل: په‌نای برده‌ به‌ر چیاو شاخ، خۆی له‌چیا قایم کرد

لاحد بالقوم: هانای بۆ بردن، داوای به‌ناو پشتگیری و کۆمه‌کی لیکردن
لاحد الطريق بالدأر (انصل بها): رێگه‌که له‌پال‌خانه‌و مالاندا بوو، مال و خانووی له‌پالداوو

اللاحد (ثوب حرير أحمر): جلیکی ناوریشمی سووره

لاحد: تون، تیز، سووتینه‌ر، تاخ، که‌سکون

اللاحد: جۆره‌ روه‌کێکه‌ بۆیه‌و عه‌ترو چاره‌سه‌ری لێده‌رده‌هینری

لاحد إليه (لجأ): روه‌ی تیکرد، هانای بۆ برد، په‌نای برده‌به‌ر

لاحد منه (تخلص): رزگاری بوو لێی، قوتاریبوو لێی، خۆی له‌ده‌ستی راپسکان

لاحد إلى الكذب (لجأ - استعان): ناچارى درۆبوو، له‌ناچاریا درۆیکرد

لاحد ملازقة ولزاقاً (كان لازماً به): پیایدا نووسا، پیوه‌ی لكاو نووسا

لاحد: له‌گه‌لیبوو، لێی نه‌بووه‌وه، پیوه‌ی نووسا، لێی نه‌بووه‌وه

لاحد الأمر (استمر فيه): ده‌ستی لیه‌هل نه‌گرت، له‌سه‌ری رۆژی، به‌رده‌وام بوو

لاحد المشروع (تفهدة): په‌یمان به‌ستی‌بوو، گرتی

لاحد: پێویست، ده‌بی، ده‌یه‌ویت، ناچارى، چارنیه‌، نۆده‌ ملی

اللزامة) عَادَةً فَعْلِيَّةٌ أَوْ قَوْلِيَّةٌ تُلْزِمُ الْمَرْءَ فَيَأْتِيهَا دُونَ إِرَادَةِ مَنَّهُ وَلَا شُعُورَ؛

خوبه کی کرداریه یان گوتو و باس خوانیکه مهردوم بی ویستی خوئی ده یلئت و دیت به ده میا

لَزَمَهُ لَزَامًا وَمُلَازَمَةً (تَعَلَّقَ بِهِ وَلَمْ يُفَارِقْهُ - دَاوَمَ عَلَيْهِ)؛ ده سستی پیوه گورت و لی حیانه بوه وه ،

هوگریبوو ، ده سستی لیهل نه گرت ، بهرده وام بوو له سهری

لَزَمَهُ فَلَانًا (عَائِقَهُ)؛ له نامیزی گرت ،

ده سستی کرده ملی ، باوه شی پیا کرد

اللازورد - اللازورد (مَعْدَنٌ يَنْخَلُجُ لِلْحَلِيِّ)؛

کانزایه که بق خشل و جوانی به کارده هیترئی و باشترین جوئی

رونیکی ناسکی شینباوی نزیک

به سوورو سه وزه

اللازوق؛ چاره سهرنکی برین و زامو

ده خریته سهری هه تا چاک ده بیته وه ،

پارچه یه کی موشه ماما ناسایه و

ده خریته سهر برین بق پاراستنی له

بوگه نکردن و خراب بوونی

لَأَسَ الشَّيْءَ (ذَاقَهُ)؛ تامی کرد، چیژتی

لَأَسَ الشَّيْءَ فِي فَمِهِ (أَذَارَهُ بِلِسَانِهِ)؛

به زمانی هه لی سوو پاند، هینای و بردی،

پیچایه وه

لَأَسَ الْخَلَاوَاتِ (تَتَبَعَهَا فَأَكَلَهَا)؛ شوینی

که وت و خواردی ، تامی کرد

اللاسکی (بِدُونِ سَلَكٍ - جِهَازٍ)؛ بی ته ل ،

بی سیم ، نامیزی که بق په یوه ندی کردن

لَأَسَنَ الرَّجُلُ مَلَأَسَةً؛ له قسه و گفتوگودا

زالبوو به سهریا

لَأَسِيْمًا؛ به تاییه ت

لَأَشَى الشَّيْءَ مَلَأَسَةً (صَيَّرَهُ إِلَى

الْعَدَمِ)؛ روو به نه بوون بردی ، روو

عه ده م و نه بوون پالی پیوه نا

لَأَمَّ الشَّيْءَ بِعَيْنِهِ (طَالَعَهُ مِنْ خَلَلٍ أَوْ

شُرُوءَ لَمَحَهُ)؛ به دزیه وه له کونه وه

ته ماشای کرد، سهیری کرد له کونیکه وه

لَأَمَّ عَنِ الْأَمْرِ (حَادَ)؛ لی لایدا ، چاوی

لیپوشی ، گویی نه دایه

لَأَمَّ بِالشَّيْءِ لِيَأْصَأَ (إِسْتَدَارَ بِهِ)؛

پیوه ی خولی خوارد، سو پایه وه پیوه ی

لَأَصَقَهُ (لَأَزَقَهُ)؛ پیوه ی نووساند،

چه سپاندی پیوه ی

لَأَطَّ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ (لَصِقَ بِهِ)؛ پیوه ی

نووساند، لکاندی پیوه ی

لَأَطَّ بِحَقِّهِ (ذَهَبَ بِهِ)؛ مافی خوارد،

مافی تیا برد

لَأَطَّ الْحَوْضُ بِالطِّينِ (طَلَّاهُ وَمَلَّسَهُ بِهِ)؛

حه وزه که ی به قوپ سوواخدا ،

چارو که شی کرد

لَأَطَّ الْقَاضِي فَلَانًا بِفُلَانٍ (أَلْحَقَهُ بِهِ

وَلَمَّسَهُ إِلَيْهِ)؛ دادوهره که فلانی دایه

پال فلان ، کردی به باوکی ، ره چه له کی

گه رانده وه سهری

لَأَطَّ فَلَانٌ بِسَهْمٍ أَوْ عَيْنٍ (أَصَابَهُ بِهِمَا)؛

تیرو چاو و لییدا ، به تیر یان

به چاوه وه بوو

لَأَطَّ الشَّيْءُ (أَخْفَاهُ)؛ شار دیه وه ،

به نهانیکرد، نادیاریکرد

لَأَطَّ فَلَانٌ لَوَاطًا (عَمِلَ عَمَلَ قَوْمٍ لُوطٍ)؛

کاری نه ته وه که ی (لوت) ی کرد،

نیتریازی کرد

لَأَطَّ الْإِنْسَانُ (ضَرَبَهُ - طَرَدَهُ)؛ لییدا ،

ده ریکرد، ده ریبه پاند

لَا طَ الشَّيْءَ بِقَلْبِي (أَي لَصِقَ بِهِ
وَأَحْبَبْتَهُ)؛ نُووسَا بِهِ دَلْمَاوْ خَوْشَمْ

ويست

لَا طَ - لَا طًا فِي الْأَمْرِ (أَلَحَّ)؛ دَاكُوكِي كَرْد

له سهری، جه ختی کرد له سهری

الْأَلَاطُ (الْغَيْبُثُ)؛ مَه رَدُومِي كَه نَدَه لَو

پیس ، ناپاک

الْأَلَاطَةُ؛ كَلَاوِيكِي كَجَكِه يَه دَه نُووسِيَت

به سه ره وه پئی ده لئین ته قیله ، سهر

شكائِك بگاته پیستی ناسکی سهر

مَرَوَفْ چاك نه بیته وه

لَا طَفَه (بَارَه وَرَقِي بِهِ - أَلَانَ لَهُ الْقَوْلُ)؛

چاك و به سَوَز بوو له گه لی، قسه ی نه رم و

نیان بوو له گه لی، به زه یی پیاماته وه ،

نازی دابه ، دلی بوی سووتا

لَا طَمَه مَلَا طَمَه و لَطَامًا (لَطَمَ أَحَدُهُمَا

الْآخَرُ)؛ له یه کیاندا، یه کتریان داگرتنه وه

لَا طَه - نُوُظًا (طَرَدَهُ وَقَدْ دَنَا مِنْهُ -

عَارَضَهُ)؛ ده ریکرد، ده ریپه راند،

نکولی لیکرد، به ره نگاری وه ستا

لَا عَ جَزَعٌ وَضَجَرٌ أَوْ مَرَضٌ)؛ ترسا ،

بیزاربوو ، نه خَوْشکوت ، نارامی له بهر

پرا

لَا عَ الْحُبُّ فَلَانَا (أَمْرَضَهُ)؛ دلداری و

خَوْشه ویستی نه خَوْشی خست ، نه وین

دای له دلی

لَا عَ مَرِيضٌ - جَبَانٌ)؛ نه خَوْش،

ده رده دار، ترسنوک، زندوق چوو

لَا عِبَ؛ یاریزان ، یاریکر

لَا عِبَهُ مَلَا عِبَهُ؛ یاری و گه مه یانکرد

له گه ل یه ک ، یاری له گه لکرد

لَا عَتَ الشَّمْسُ فَلَانَا (غَيَّرَتْ لَوْنَهُ)؛

رهنگی گزپا ، تیکچوو

الْأَلَاةُ؛ خَوْشه ویستی نیو دل و ده روون

بو منال و دُوست و که سه نزیکه کان ، دل

توند و پته وی جوامیر ، پشت نه ستور

الْأَلَاعِجُ (الْهَوَى الْمَحْقُ)؛ سَوَزو

خَوْشه ویستی سووتینره، حه زو

ناره زووی سووتینره، عیشق

لَا عَجَهُ الْأَمْرُ (اشْتَدَّ عَلَيْهِ وَأَقْلَقَهُ)؛

تهنگی پیته لچنی و نیگه رانی کرد،

دوودلی کرد

لَا عَقِي؛ لیسره وه ی هه نگوین ، خوری

هه نگوین به به نجه یان به ده ست

لَا عَنَ لَعَانًا وَمَلَا عَنَهُ (لَعَنَ كُلَّ وَاحِدٍ

مِنْهُمَا الْآخَرُ)؛ نه فره تیان کرد له یه ک

لَا عَنَ الْحَاكِمَ بَيْنَهُمَا (حَكَمَ)؛ بریای دا

له نیوانیاندا ، فرمانی ده رکرد

الْأَلَاعِنُ؛ نه فرین ، دورخستنه وه

الْأَلَاعِي (الَّذِي يُفَرِّغُهُ أَذْنَى شَيْءٍ)؛

نه وه ی که مترین رووداو دایده چله کیننی

الْأَلَاغِيَةُ (شَجِيرَةٌ تَكُونُ فِي سَفْحِ الْجَبَلِ

لَهَا نُورٌ أَضْفَرُ)؛ دره ختیک ی چووکه و

گولتیک ی زه ردی مه یه

لَا غَبَ؛ مه ردمی سست و لاواز

لَا غَرَهُ (كَلِمَةٌ مُلْفَرَأً)؛ به میماو نیشانه

دوا له گه لی

لَا غَهُ الشَّيْءُ - لَيْقَا (رَاوَدَهُ عَنْهُ

لِيَنْتَرِعَهُ)؛ تهنگی پیته لچنی تا بیبات و

لیتی بهه نیت

لَا غِي (بَاطِلٌ)؛ پوچ ، به تال، بوش ،

هیچ و بی بایه خ

الْأَلَاغِيَةُ (مَا لَا يُفْتَدُ بِهِ وَلَا يُخْصَلُ مِنْهُ

عَلَى فَايْدَةٍ وَلَا نَفْعٍ)؛ بی موود،

بی که لک و سوود، به دو خراپ ، ناقولا

لَافَ الطَّعَامَ - نَوْفًا (أَكَلَهُ أَوْ مَضَغَهُ)؛

خواردی یان کرتاندى

لَافَ الدَّابَّةُ الْكَلَامَ (أَكَلَتْهُ يَابِسًا)؛

بهوشكى خواردی

لَافَ الصَّقَرُ الصَّيْدَ (إِثْفَ عَلَيْهِ وَجَعَلَهُ

ثَغَتْ رَجُلِيهِ)؛ خستیه ژنر چنگیه وهو

توی توی کرد

الْأَفْتَةُ (لَوْحَةً مِنْ خَشَبٍ وَنَحْوَهُ يَكْتَبُ

عَلَيْهَا إِسْمَ أَوْ شِعَارَ لِتُوجَّيْهِ النَّظَرُ

إِلَيْهِ)؛ لافینه ، دروشم ، میما ،

په پویه که ناو دروشم وهوالی تیدا

ده نووسری وه لده واسری به راگزادو

شوینه گشتیه کاند

لَافِحَ (النَّارُ الْمُخْرِقَةُ)؛ ناگری سووتینه ر

لَافِظًا (لَا طِقَ)؛ قسه کهر ، وتهر ، وتیار ،

بیژهر

لَافِظَةٌ؛ ده ریا ، دنیا ، گیتی ،

ده ستار ، که له شیر

لَاقَ الشَّيْءَ (لَيْئَهُ)؛ نه رمی کرد

لَاقَ عَيْنَهُ (ضَرَبَهَا)؛ لیتدا ، دایگرت وه

لَاقَ بِهِ (نَاسَبَهُ)؛ لیتی هات ، بوی بوو ،

بوی گونجا ، شیا بوو بوی ، پرپه پرپیوو

لَاقَ بِفُلَانٍ (لَاذَ بِهِ وَلَصِقَ بِهِ)؛ پیوهی

نوسا ، مؤگری بوو

لَاقَ بِهِ الثُّوبَ (نَاسَبَهُ)؛ جل و

به رگه کهی بوی بوو ، بوی شیاوو

گونجا بوو

لَاقَ الدَّوَاةَ جَعَلَ لَهَا لِيَقَّةً وَأَصْلَحَ

مِلَادًا هَا)؛ پارچه یه که په پوی بوی شوشه

مه ره که به که دانا ، په پوی بوی دانا

لَاقَى الرَّجُلُ؛ چاوی پیکهوت ، بینی ،

روبه رووی بوه وه ، پیژوانی لیکرد

لَاقَاهُ - مُلَاقَاةً وَلِقَاءً (قَاتَلَهُ وَصَادَقَهُ)؛

چاوی پیکهوت ، دیتی ، بینی

لَاقَاهُ اللَّهُ (صَارَ إِلَى حِسَابِهِ)؛ که ییه

باره گای په روه ریدگار

لَاقِبَهُ (سَابَهُ بِالْأَنْقَابِ)؛ به ناو ناتوره

قسهی ناشیرین و جنیوی پید

لَاقِحَ؛ حوشتی دووکیان و که لگرتوو ،

جهنگی دامرکاو پاش مه لچوون و وروژان

لَاقِطَ؛ کزکه ره وهی ده خل و دانی

درواو ، مه لوجن

لَاقِطَةٌ - لَقِيطَةُ (الرَّجُلُ السَّاقِطُ وَالْمَرْأَةُ

السَّاقِطَةُ)؛ پیوو ئافره تی بی تابوو ،

بی چه یاو شهرم

لَاقِطَةُ الْكَلَامِ (جِهَارُ إِنْقِطَاعِ الْكَلَامِ)؛

دهنگ وه رگر ، نامیری وه رگرتنی

دهنگ

لَاقِطَةٌ مُلَاقِطَةٌ وَلِقَاطًا (حَاذَاهُ)؛

هاوشانی بوو ، هاوتای بوو ، هاو ته کو

پالی بوو

لَاكَ (مَضَغَ)؛ پاروه کهی جووی ،

له ده میا میئای و بردی

لَاكَ الْفَرَسُ اللَّجَامَ (مَضَغَهُ)؛ نه سپه که

ریشوه کهی جووی ، قه بی پیاکرد

لَاكِرَةً مُلَاكِرَةً لَكَرَ كُلُّ مِنْهُمَا الْآخِرَ)؛

به مشتته کزله به ربوون له یه ک ، په کتریان

داگرت وه

لَاكِمَ (لَكَمَ كُلُّ مِنْهُمَا الْآخِرَ)؛ شه ره

مشتیان کرد ، به مشتته کزله کیشایان

به یه کتردا

لَاكَهُ - لَوَكًا (أَذَارُهُ فِي قَبْلِهِ)؛ له ده میا

میئای و بردی ، به میواشی جووی

لَامَ - نَوْمًا وَمَلَامًا وَمَلَامَةً؛

سه رزه نشتی کرد ، هات به سه ریا

اللام: مه ترسی ، توندوتیژی ، نزکی ،
 پیتکی زمانی عه ره بی به
 اللامة (كُلُّ مَا يَخَافُ مِنْ قَرْعٍ أَوْ شَرٍّ أَوْ مَسٍّ
 - الْعَيْنُ الْمُصِيبَةِ بِسُوءٍ): مه رشتیک
 ترسی مه لگرتبیت له شه پو خراپه و
 ده ست لیوه شان ، به چاوه وه بوو
 لامح (خَالَسَ النَّظَرَ): به دیزییه وه
 ته ماشای کرد ، به نهیئی بۆیروانی
 لامح: دره وشاوه ، رووناک ، تیشکدار ،
 به کیک به نه فسی خوی سه رسام بیت ،
 به خۆ نازین
 لامره (لاغرته): به هیمو نیشانه دوا
 له گه لی
 لامس (ماس): به ریکه وت ، لی خشا
 لامسه (ماسه): ده ستی لیدا ،
 ده ستیان دا له یه
 اللامس (حَافِظَ الْكَرَمِ): توره کی
 پاریزه ری تری
 لامع (البراق - المضيء): روشن ،
 دره خشاوه ، تیشکدار ، بریسکه دار
 لامعة (يافوخ الصبي): پشته سه ر ،
 ته و قه سه ر ، تۆقه سه ر
 اللامي: نه وه ی ده دریته پال به کیک ،
 بۆیه به که له دره ختیک دره ده هینریت
 اللامية (قَصِيْدَةٌ قَافِيَتُهَا اللَّامُ):
 مۆنراوه یه که سه رواکه ی (لامه)
 لان: نه رم و نیانبوو ، به سۆزو به زه بی بوو ،
 ساف و لووس بوو
 اللانهاية: بی کۆتا ، بی دوا یی ، دوا یی
 نه ماتوو
 لاهی (قارِب - دَائِه): نزیک بوو ،
 نزیکه تی ، لی نزیک بوه ته وه ،
 نه وه نده ی نه مابوو ، نزکی کرده وه ،
 هینایه به رو پیش

لاهی قُلَانًا: کیشمه کیشی له گه ل کرد ،
 ململانی له گه ل کرد ، هاوشیوه ی چاکه و
 باشه ی خوی له گه ل کرد
 لاهی القَلَامُ الفَطَامُ (دَنَا مِنْهُ): مناله که
 نزکی شیر برینه وه بوو ، نزیک بوو
 له شیر بپرینه وه
 لاهاه (قَارَبَهُ وَنَارَعَهُ): نزکی
 کرده وه ، هینایه پیش ، کیشمه کیش و
 ململانی له گه ل کرد
 لاهج: منالیک راهاتبیت له سه ر مژینی
 مه مکی دایکی
 اللاهج بالشيء: سووریو له سه ر
 شتیک ، پیداکر له سه ری
 اللاهز الجبل أو الأكمة يضربان
 بالطريق): چیاو ته پۆلکه ی سه ری
 لاهس علی الشيء (يَاذِرْ إِلَيْهِ وَارْزَحْمْ
 عَلَيْهِ حَرَصًا وَطَمَعًا): ته نگ ی
 پیته لچنی ، به په رۆشه وه ده وریداو
 به موی چاوچنۆکی و نیره ییه وه
 ده سته ردار ی نه بوو
 لاهس علی الطعام: قه له بالئی
 دروستکرد ، کیشمه کیشی نه نجامدا
 لاهف: زۆر لیکراو ، به داخ و خه مبار ،
 به په رۆش ، شهیدا ، جه رگ سووتاو ،
 سته ملیکراوی ناچارو زۆر بۆهینراو
 اللاهفة: ژنی جه رگ برآوو سووتاو ،
 رۆله مردوو
 لاهوت: خوا یی ، نایینگه ری ،
 خواناسی
 لاهوتی (العالم بالعقائد المتعلقة
 بالله): زانای شاره ز له بیرو باوه یی
 نایینی و خوابیدا ، دانایی نایینی ،
 نایینزان ، نایینی

لاوى الحية لواء وملأوة: ماره كه به پكهى به ست ، خوى لولكرد، پيچى خوارد
 لاوَدَ بِالشَّيْءِ - لَوَاذًا وَمَلَاوَذَةً (لَاذَ):
 به ناي پيگرت ، كردى به قه لغان بر
 خوى ، چوه پالى
 لاوَدَ الْقَوْمَ (لَاذَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ): چوونه
 پال يه ك ، به ناي يه كتر يانگرت
 لاوَدَ فَلَانًا: پيچه وانى نه و بوو،
 واروويبوو
 لاوَصَ مَلَاوَصَةً (لَمَعَ مِنْ خَلَلِ بَابٍ وَنُحْوَهُ): به درزيه وه له كونه وه
 ته ماشا يگرد، له كونه ده رگاوه
 بويروانى و چاوى تپيرى
 لاوَصَ فَلَانًا (خَادَعَهُ وَتَمَلَّقَهُ):
 هه ليخه له تاند، فريويدا ، ده ستى برى
 لاوَصَ الشَّجَرَةَ (نَظَرَ يُمْنَهُ وَنَسْرَهُ كَيْفَ يَضْرِبُهَا لِيَقْطَعَهَا أَوْ يَقْلَعَهَا): سه يري
 لاي راست و چه پى كرد هه تا بزانيِت
 چون پريت يان هه لى بكيشيت
 لاوَعِي: به تاگا ، به موش ، بيخود
 لاوَمَهُ مَلَاوَمَةً وَلَوَامًا (لَامَ أَحَدَهُمَا الْآخَرَ): كله بيان له يه ك كرد،
 سه رزه نشتى يه كيانگرد
 اللاوي: نه وانى ده درينه پال (لاوى)
 كوپى (يه عقوبى كوپى (نيسحاقى)
 كوپى (نيراهيم)
 لاَيْلَهُ مَلَايَلَةً (إِسْتَأْجَرَهُ لَيْلَةً): بويه ك
 شهو به كرى گرت
 لاَيْلَتُهُ مَلَايَلَةً وَبَيَانًا (لَانَ لَهُ وَلَاطَفَهُ):
 نه رم و نيان بوو له گه لى ، به سؤندو
 به زه يى بوو له گه لى

اللاؤن (إِسْمٌ مَوْصُولٍ بِمَقْنَى الَّذِينَ):
 نه وان ، نه وانى...
 لاى لاَيًا (أَبْطَأَ - اجْتَبَسَ): خاويوو،
 سست و خاويوو
 اللال: مروارى فروش ، فروشى مروارى
 اللالاء (الفرح الثام): شادمانى ،
 خوشى ، كامه رانى، دلخوشيه كى ته و او
 لاَلَا النُّجْمُ أَوِ الْبَرْقُ (لَمَعَ وَأَشْرَقَ):
 نه ستيره كه يان هه و ره بروسكه كه
 دره و شايه وه ، تيشك و رووناكيان
 دايه وه
 لاَلَا النَّارُ (إِثْقَلَتْ): داگيرسا ، گهش
 بوه وه
 لاَلَا الثَّوْرُ بِذَنْبِهِ (حَرَكَه): كاكه كلكى
 جولاند، جولاندى
 لاَلَا الْكَلْبُ بِلِسَانِهِ (لَهَثَ): سه گه كه
 زمانى ده ره يتا و هه ناسه بركى ي
 پيكه و ت
 لاَلَا الدَّمَاعُ حَذْرَهُ عَلَى خَدَيْهِ مِثْلَ الْوَلْوُلُو: فرميسكه كانى به گونايدا وه ك
 ياقوت و مروارى دره و شانده وه هاتنه
 خواره وه
 لاَلَاةٌ لَمَعَانٌ: دره و شاه وه ،
 شهو قدانه وه ، برسكانه وه
 لاَلَاةُ النُّجُومِ: دره و شانده وى نه ستيره،
 جريوه جريوه وى نه ستيره
 لَامَ الشَّيْءِ (أَصْلَحَهُ): چاكيگرد،
 باشيگرد
 لَامَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ (جَمَعَ بَيْنَهُمَا وَوَأَفَّقَ):
 له گه ل يه كدا كويگردنه وه و گونجاندنى ،
 ريكي خستن
 لَامَ الْجَرْحِ (ضَمَدَهُ وَشَدَّهُ): زامه كى
 تيمارگرد ، پيچاى

لَامَ الْمَعْدَن: پٽڪيه وه لکان ، به يه ڪيه وه
له حيم کرد

اللام: قه لقان ، ڪه سيڪ ، توندوتيزو
سه ختي هه رشتيڪ

اللامه (الذرع): قه لقان ، سووهر
اللولؤ (الذر): مرواري ، گه وهه ر،
مراي، مهرواري، جوڙه به رديڪي سڀي
جواني به نرخه

اللولئي واللولؤان (كان بلون اللؤلؤ):

سڀي روون وه ڪه رنگي مرواري
اللؤلؤ (أن يجتمع في الإنسان الشج
ومهاة النفس ودناءة الآباء): ناپاڪي،
به دي ، رسوايي، رڙديي ، دووڙماني،
ره زيلي ، ڪڙبوننه وه ي رڙدي و سووڪو
رسوايي باوو باپيران

اللولوب: تينرو ، تهڙنه ، پٽويستي
بوون به ناو

لليم: دووڙو ، ناپاڪ ، سڀله ، مارس،
ته له ڪه باز ، ساخته چي ، رڙد ، پيسڪه،
ناجسن ، ناپهه سن ، نانهاڙاد، به خيل

لَبَّ

لَبَّ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ): نيشته جي بوو
له و شوينه ، جيگير بوو

لَبَّ لَبَابَةً (صَارَ ذَا عَقْلِ): خاوهن

نه قلبو ، نه قل و ڙيري به ڊاڪرد
لَبَّ اللُّؤْ (كَسْرُهُ وَإِسْتَفْرَجَ لَبَّهُ):
شڪاني و ناوه ڪهي دهرهيتا ،

گويزه ڪهي شڪاندو ڪاڪله ڪهي دهرهيتا
لَبَّ الرَّجُلُ: ڪيٽشاي به سهرو سينه ڍدا

لَبَّ: پوخت ، مڙخ ، ڪڙوڪ ، پوختو
بالفتي هه رشتيڪ ، نه قل و ڙيري

لَبَّ الْمَوْضُوعِ (جَوْهَر): پوخته و ڪورتي
باسه ڪه ، جهوهه ر، ناوه پڙوڪ

لَبَّ الْجَوْز: ڪاڪله ، ناوڪي گويزي
پاڪڪراو

لَبَّ الْأَرْضِ (فِي الْجِيُوتُوجِيَا):
له زه ميناسيدا بريتيه له و تويڪله

به رڊينه ي سه ر روي زهوي
اللَّبَّ: خه لڪي نه رم نيان ، جيٽشين
له شوينو جيگه يه ڪدا

لَبِّي - ثَلْبِيَّة: وه لاميدايه وه، چوو
به دهميه وه، به لئي ي پڙ ڪرد

لَبِّي بِالْحَجِّ (قَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ):
گوتي: پهروه رڊگارا: به لئي گويزايه لم و
خڙم سپاڏوه به تڙ، به لئي په يره ويت
ده ڪه م و گويزايه لم

لَبَّابِ (خَالِصٌ كُلُّ شَيْءٍ): پوختو
بالفتي هه رشتيڪ ، مڙخ ، ڪڙوڪ ،

پوخت

لَبَّابِ الْجَوْزِ وَنَحْوَهُ: ڪاڪله ي گويز
اللبابة (ثوبٌ يلبس فوق الثياب عند
الشَّجَرِ لِلْحَرْبِ): جل و به رگيڪه له سه ر
جل و به رگي ناساييه وه له به رده ڪڙي
له ڪاتي جهنگدا ، جل و به رگي جهنگ

لَبَّاد: ڪارگه چي
لَبَّادَة: ڪلاوي خوري ، ته پله ،
شه پقي خوري ، فهره نجی ، ڪه پڪ ،
پهسته ڪ ، ڪلڙنجه ، ڪوله بال

لَبَّاس: پڙشاك ، به رگ ، جل و به رگ ،
شيوه ي به رگ ، سه ر ليتيڪچوون ،

شله ڙان ، شپريه ي
لَبَّاسِ التَّقْوَى: به رگي خواناسي و

ڊينداری ، به رگي شهرم و حيا
لَبَّاسِ الشَّهْرَةِ: جل و به رگي ناساندن و
ناوبانگ ده رڪردن

لَبَّاسِ رَسْمِي: به رگي ره سمي ، به رگي
پيشه و ڪار

لِبَاسٌ عَسْكَرِيٌّ: جلو به رگی سهریازی
 لِبَاسٌ مَدَنِيٌّ: جلو به رگی هاوالاتی ،
 جلی ناسابی خه لکی
 لِبَاسُ السَّهْرَةِ: جلی گه پان ، به رگی
 گه پان و رابواردن
 لِبَاسُ الْمَرْأَةِ (اللباسُ الثَّخَنَانِي):
 ناوه لکراس ، دهرپی ، ساتان
 لِبَاسُ الرَّجُلِ (اللباسُ الثَّخَنَانِي):
 دهرپی ، جلی ژیره وهی پیاوان
 لِبَاسُ الزَّهْرِ (أَكْمَامُهُ): خونچه ی گول ،
 شکوفه ی

لِبَاسٌ (كَثِيرُ الْأَلْبَسَةِ - كَثِيرُ التَّخْلِيطِ
 وَالتَّدْلِيسِ): یه کتیک زور جلو به رگ
 له به ربکات ، یه کتیک قسه تیکه لو
 بیکه ل بکات و بیدات به سهریه کا
 لِبَاقَةُ: رووخوشی ، نیانی ، شوخی ،
 دانایی ، ژیری ، بوونی کارامه یی
 له ره فتارو کرداردا
 لِبَالِبُ الْقَتْلِ (جَلَبَتْهَا وَصَوَّغَهَا):
 لیخوپرین و دهنکی رانه مه پ
 لِبَانٌ (رَضَاعٌ): شیردان ، مه مک مژین
 لِبَانُ السَّفِينَةِ: په تیکی ره قو زیره و
 که شتی پی پاده کیشری بۆ نیو دهریاو
 له کاتی دامرکانه وهی ره شه بادا
 لِبَانٌ: سنه و بهر ، کاژ
 لِبَانٌ: خشت بر ، خشت فروش ، شیر
 فروش

لِبَانَةٌ (حَاجَةٌ): پیویستی ، ناتاجی ،
 نیش و کار ، فرمان
 لَبَا الشَّاهِدُ إِحْتِلَابَ لِبَاهَا: ژه کی خوارد ،
 ژه کی مژی
 لَبَا الْأُمُّ وَلَدَهَا (أَرْضَعَتْهُ اللَّبَأُ): ژه کی
 پیدا ، دایکه که ژه کی دا به مناله که ی

لَبَا الزَّرْزَرِ (سَقَاهُ أَوَّلَ سَقِيٍّ): یه که م
 ناویدا ، بۆ یه که مجار ناوی کشتو کاله که یدا
 لَبَا الْقَوْمِ (كَثَرَ عِنْدَهُمُ اللَّبَأُ): فریشکی
 دهرخواردن دان
 لَبَا بِالْحَجِّ (قَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ):
 گوتاری حه جی گوت ، گوتی:
 په ره وردگارا : گوپرایه لو ملک هجی
 به رباره گای توم و هاتوم به دهم
 بانگه وازی تقوه

لَبَا (أَوَّلُ اللَّبَنِ): ژه ک ، فریشک ، ژاک ،
 فرش ، سهره تای شیر ی گیانله به رانی
 میننه په دوا ی زانیان تا سی رۆژ
 لَبَاةٌ لَبْوَةٌ (أَنْشَى الْأَسَدُ): ده له شیر ،
 میننه ی شیر
 لَبَاتُ النِّشَاءِ (وَقَعَ اللَّبَأُ فِي ضَرْعِهَا):
 ژه ک که و ته گوانیه وه
 لَبَّ الْحَبِيبِ (صَارَ ذَا لُبٍّ): نیازکو
 دهنکی کرد ، کاکله ی کرد
 لَبَّبَ فَلَانًا: دهستی خسته سنگو
 گهردنی و به کیشی کرد ، رایکیشا
 لَبَّبَ (مَوْضِعَ الْقِلَادَةِ): گهردن ، سنگو
 گهردن

لَبَّةٌ: گهردن و سنگ ، سینه ، مل ،
 گهردن به ند ، جارێک ، که ره تیک
 لَبَثٌ بِالْمَكَانِ (مَكَثَ وَأَقَامَ): مایه وه
 له وشوینه ، نیشته جی بوو ، جینشینبوو ،

جینگیربوو
 لَبَثَ فَلَانًا فِي الْمَكَانِ (جَعَلَهُ يُقِيمُ فِيهِ):
 له شوینه که نیشته جی تی کرد ،
 سه قامگیرو جینگیری کرد
 لَبَثٌ. لَبَثٌ. لَبَثٌ (لَبَثَ تَمَهْلٌ): دواکه وتن ،
 وهستان ، سستی ، که مته رخه می ،
 خاوه خاو

لَبَّئْتُهُ (تَوْفَّيْ سِير): تاوئیک وهستان ،
 وچانئیک ، پشودانئیکی که م ، نیستئیک
 لَبَّحْ فَلَانًا بِالْعَصَا: به کُوجان لئیدا
 لَبَّحْ بِفُلَانٍ الْأَرْضَ (صَرَغَهُ وَرَمَاهُ):
 کیشای به زه ویدا ، تهختیکرد
 لَبَّخْ (ضَرْبًا): لئیدا ، پیاکیشا ،
 دایکرتوه
 لَبَّخْ فَلَانًا لَبَغًا (شَتَمَهُ): قسهی
 پئنگوت ، سووکایه تی پئیکرد ، جئییوی
 پئیدا ، ره زیلی کرد
 لَبَّخْ عَلَى الْغَضُو عِنْدَ الْأَثَمِ وَضَعَ عَلَيْهِ
 الْبَغْفَةَ): له کاتی ئیش و ژاندا مه لحم
 یان چن گه لایه کی درهختی نه کاسیای
 لئیدا
 لَبَّخْ (شَجَرٍ مَفْرُوفٍ): نه کاسیا ،
 درهختیکه له ناوچه گهرمه کانددا ده پوئیت
 لَبَغْفَةً: مه لحم ، مه توان ،
 چاره سه رتکه وهك مه لحم وایه و
 به گهرمی یان ساردی له سه ر نه ندای
 ژانکرو داده نرئیت
 لَبَدَ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ): له وشوئینه
 مایه وه ، مه لیدا تیایدا ، لی نه جوولا ،
 جئیکر بوو
 لَبَدَ الشَّيْءُ بِالْأَرْضِ (لَزِقَ): پیانوسا ،
 پبالکا ، پئوهی چه سب بوو
 لَبَدَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ (رَكِبَ بَعْضُهُ بَعْضًا):
 له سه ریه که له ک بوو ، مه لچنرا ،
 مه ستا
 لَبَدَ الثَّوْبَ (رَفَعَهُ): پینهی کرد ،
 پارچهی لئیدا ، تئیدا
 لَبَدَ الصُّوفَ - لَبَدًا: خوریه کی
 سوه وه و کردی به لباد

لَبَدَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ (أَنصَقَهُ بِهِ الصَّافَا
 شَلِيدًا): به توندی پئوهی نووسان ،
 توند پئوهی لکان
 لَبَدَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ (رَشَّهَا): ته پیکرد ،
 نمداریکرد
 لَبَدَ شَعْرَهُ (أَرْزَقَهُ شَيْءٌ لَزَجٌ أَوْ صَمَغٌ
 حَتَّى صَارَ كَاللَّبَدِ): به مادده یه کی
 لینچ و چه سپئنه ر یان بقیه یه ک قزی
 وه ستاندو رتیکرد
 لَبَدَ الْمَالُ الْكَثِيرَ): مال و داراییه کی زقد
 لَبَدَ - لَبَادٌ (صَوَّفَ مَثَلًا): لباد ، خوری
 سواوه
 لَبَدَ (أَسَدًا): شیر
 لَبَدَ (مَائِوضِعَ تَحْتَ السَّرَجِ): ژئیر زین ،
 نه رمه زین ، نه زین ، نه د ، نارهق چن
 لَبْدَةٌ: کلای خوری ، ته پله ، شه پقی
 خوری ، فهره نجی ، که پک ، په سته ک ،
 کلزجه ، کوله بال
 لَبْدَةٌ: تووک و موو خوری به یه کاجوی
 په ستراو
 لَبْدَةُ الْأَسَدِ (عُرْفُ الْأَسَدِ): یال و قزی
 شیر ، که له مووچ
 لَبَزَ - لَبَزًا (أَكَلَ أَكْلًا شَدِيدًا):
 خواردنئیکی زوری خوارد
 لَبَزَ فَلَانًا (ضَرَبَهُ ضَرْبًا شَدِيدًا - لَبْدَةً):
 به توندی لئیدا ، دایکرتوه ، فرئیدا
 لَبَزَ الشَّيْءَ (وَطَنَهُ بِقَدَمِهِ): به قاجی
 ته یکرد ، شیلای
 لَبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ (أَرَبَّكَهُ وَخَلَطَهُ):
 سه ری لئیتکدا ، شپزه یکرد
 لَبَسَ النَّاسَ: زیا له گه لیان
 لَبَسَ الثَّوْبَ (إِسْتَرَبَهُ): جلو به رگی
 پوئشی ، خوی پئیدا پوئشی

لَبَسَ فُلَانًا عَلَى مَا فِيهِ (إِحْتَمَلَهُ وَقَبَلَهُ) :

رازی بوو پیی ، قایل بوو ، نارامی گرت له سهری

لَبَسَ ثِيَابَهُ (إِرْتَدَاهُ) : خوی گډپی ،

جلی له بهرکرد ، خوی پوښته کرده وه

لَبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ : سهری لی تیکدا ،

شپږزه یکرد ، فیل و گزی لیکرد ، کردیه

به ری ، پیی پوښی

لَبَسَ - لَبَسَ - لَبَسَ (إِرْتَدَاءً) :

له بهرکردن ، پوښین

الْبَسَ (إِخْتِلَاطُ الظَّلَامِ) : تیکه لېوونی

تاریکی له گه ل رووناکید

الْبَسَ (الشَّبْهَةُ وَعَدَمُ الْوُضُوحِ) :

گومان و نا روونی ، نادیاری

الْبَسَ (الشَّبْهَةُ) : گومان ، دووولی ،

ناروونی

لَبَسَ (جَمَعَ عَلَى غَيْرِ تَرْتِيبٍ اُتْمَعْتَهُ

لِلذَّهَابِ) : به تارک و پیکی و پهرته وازه پی

شت و مه که کانی ناماده کرد بؤ رویشتن

لَبَسَ - ثَلْبِيْشًا : سه رسام بوو ،

دهسته پاچه وه ستا

لَبَسَ فُلَانٌ (صَرَغَهُ) : دای به زه ویدا ،

کوئی به زه ویدا ، خستی ، ته ختیکرد

لَبَسَ فُلَانٌ (سَقَطَ عَلَى الْأَرْضِ مِنْ قِيَامٍ) :

به پیوه که وت به زه ویدا ، ته خت بوو

الْبَسَ : کڅکه ، هه لامت

لَبِنَ الشَّيْءِ (لَيْئَهُ) : نه رمیکرد

لَبِنَ : رووخش بوو ، نیان بوو ،

ره وشت و رهفتاری چاک بوو ، کارامه و

وریاو زانا بوو

لَبِنَ الثُّوبِ وَالْأَمْرُ بِفُلَانٍ (لَاقَ بِهِ) :

گونجاو بوو بؤی ، جلو بهرگو نه وکاره

شیاو و لایه قی خوی بوو

لَبِنَ بِهِ : لیبیات ، له خوی هات ، بؤیو

لَبِنَ الثَّرِيدَ وَغَيْرَهُ خَلَطَهُ وَلَيْئَهُ :

تیکه ل و نه رمیکرد ، تریته که ی نه رم و

تیکه ل کرد

لَبِنَ لَانِقٍ : گونجاو ، شیاو ، له بار ،

بؤیو

لَبِنَ (لِبَاقَةٍ - لِبَاقَةٍ - حَذَقٍ) : لیبیاتو پی ،

گونجاوی ، کارامه پی ، وریایی ،

سه لیه

الْلَبَقَةُ : زیره کی ، زرنگی ، به توانایی

لَبِنَ الشَّيْءِ وَالْأَمْرُ خَلَطَهُ) : تیکه ل و

ناوینته ی کرد ، نامینته ی کرد ، شله قانی ،

شله ژانی

لَبِنَ الْأَمْرُ - لَكَا (إِخْتِلَاطُ وَالتَّبَسُّ) :

تیکه لېو ، لیبی شیاو و ناوژکا ،

ناوینته و ناوژکا بوو

لَبِنَ (إِخْتِلَاطُ) : تیکه لېو ، شله قا ،

شله ژا ، شیاو ، ناوینته بوو

الْلَبَنَةُ (الشَّيْءُ الْمُخْلُوطُ) : شتیکي

ناوینته کراو ، تیکه لکراو

الْلَبْلَابُ (عَلِيْقٍ) : لاولو ، زیلان ، ریزه ،

گیاه کی گه لاپانه ته رزده هاولی و

به قه دشتا هه لده که پی و گولیکي دهم

پانی قنگ ته سک ده گری و به یانیان

ده که شیتته وه

لَبِنَ بِهِ وَعَلَيْهِ (أَشْفَقَ) : به زه ی

پیاها ته وه ، دلی بؤی سووتا

لَبِنَ (سَقَا الْلَبَنَ) : شیر ی دایه

لَبِنَ فُلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ شَدِيدًا) :

به توندی لیبدا

لَبِنَ الرَّجُلَ (أَكَلَ كَثِيرًا) : زدریخوارد ،

زدر خوری کرد

اللبوس (مَائِلْبَس - الدرع - الكثير
اللباس): جلو بهرگ ، داپوشهر ،
قه لغان ، يه كيك زور جلو بهرگ

بپوشیت

اللبوسة - اللبوسة (الشبهة): گومان ،

دوودلی ، گومانداري

لبون - لبونة (خلوب): شیردهر ،

شیردار ، دوشه نی

اللبون: شیرخور ، يه كيك زور حه نی

له شیر بیت

لبي من الطعام (أكثر منه): خواردنی

زور خوارد ، زوری لیخوارد

اللبيب: زیر ، زرنك ، ناقل، بهردهوام ،

كزله دهر

لبينة: جلبكه نه گيرفان ونه قولي

هه بیت

اللبيع (لحم): گورشتن ، قه لو ، كه ته ،

شيشمان ، تيكسمپاو ، خه په توله

اللبيد: تويشده دان ، شه لته ، عه له فدان

اللبيس: جلو بهرگ ، هاوتاو هاوشيوه

اللبيق: رووخوش ، نيان ، ئيسك

سوك ، كارامه ، وريا ، تيگه يشتوو ،

زمان پاراو

اللبيقه: زنی كارامه و به سوزو نه رم و

نيان ، سه رنج راکيش

اللبيك (الأمر المختلط الملبس):

كاروباريكي تيكه لو نالوز

لبيك (استجب): فهرمو ، په پره ويت

ده كم ، ناماده م ، سه رم له رپته

اللبين (الغذي باللبن من الحيوانات):

شیرخوردان له نازه لان

اللبينة: شیردهر ، شیردار

لبن الرجل (أخذَه وَجَعَ فِي عُنُقِهِ مِنْ
الْوَسَادَةِ): ملی رهق بوو ، زانی پيگه یی
لبن الشاة (عَرَزَ لَبْنُهَا): شیري زوربوو ،

فره شیر بوو

لبن (صَنَعَ اللَّبَنَ لِلْبِنَاءِ): خشتی

دروستکرد بؤ ساختمان و بینا

دروستکردن

لبن الشيء (رَبَعَهُ وَجَعَلَهُ كَاللَّبَنَةِ):

چوارگوشه ی کرد وهك خشت

لبن (حليب): شیر

لبن رائب: ماست ، میست ، شیري

گه رمکراوی هه وینکراو که ترش بووی

لبن الغض: دؤ ، ماست و ناوی تیکه لاو

که له ناو مه شکه یان ئامیری تایبه تدا

زه نرابیت

اللبن - اللبن - اللبن: خشتی کال ،

خشت ، جغری خړ ، قورپکی له قالبدراوه

به کالی یا به سووره وه کراوی بؤ دیوارو

شوینانی تر به کارده بریت

لبنی (شَجَرَةٌ لَهَا لَبَنٌ كَالْعَسَلِ):

دره ختیکه شیریکي هه یه وهك هه نگوین

وايه

لبنان (بَلَدٌ عَرَبِيٌّ): ولاتیکی عه ره بی

فره چیاو دلگیره و به موی جوانی

دیمه نه سروشتیه کانیه وه له چیاو

ناووه وای له باروسان پیی ده گوتریت

مرواری روزه لات

لبنه (لُقْمَةٌ): پاروو ، پاروویهك

لبنه (طَوِيَّةٌ): خشت ، خشتی کال

لبنی (كَاللَّبَنِ - مُخْتَصَّ بِاللَّبَنِ): وهك

شیر ، له شیرزان ، شیرمه نی زان

اللبنة - اللبنة (أَتَى الْأَسَدَ): ده له شیر،

شیری مینه

لَتَ

لَتَ الشَّيْءِ (سَحَقَهُ): وردیکرد، هاری
لَتَ الْعَجِينَ وَنَحْوَهُ بَلَهُ بِشَيْءٍ مِنَ الْمَاءِ):
به مه نديک ناو ته پیکرد، ناوی تپوه دا
لَتَ الْمَاءُ الثِّيابَ وَغَيْرَهَا بَلَّهَا): ناو که
جله کانی ته پکړد، ته پیکړد
لَتَ (ثَرْثَرَةً): چه نه ، چه نه بازی، نذر
وتن ، نذر بلای
اللَّت: ماتن ، رووتیکردن، ته وریکی
که وړه

اللَّتَانِ - اللَّتَانِ: نه وان ، نه وانه ی که دوو
که س بن
اللَّتَات (مَا فُتَّ مِنْ قَشَرِ الشَّجَرِ):
پارچه ی مه لوه ریوی دارو دره خت ،
تویکل

اللَّتَاح: کرځو کړمه لټکی عاقل و ژیر
لَتَأَ فَلَانًا بِسَهْمٍ أَوْ حَجَرٍ (رَمَاهُ بِهِ):
تیریک یان به رديکی تیرکرت
لَتَأَ الشَّيْءَ بِعَيْنِهِ (حَدَّ إِلَيْهِ النَّظَرَ):
چاوی تپیری ، ته ماشایکړد
لَتَأَ الشَّيْءَ (نَقَصَهُ): که میکړد، که لیکړد،
لټی که کم کرده وه

لَتَبَ بِالشَّيْءِ (لَصِقَ): پيالکا ، پټو هی
نوسا

لَتَبَ فَلَانًا وَعَلَيْهِ لَتَبًا (لَزَمَهُ): گرتی،
هزگري بوو، بهری نه دا
لَتَبَ ثَوْبَهُ (أَدَامَ لِبْسَهُ كَأَنَّهُ لَا يُرِيدُ أَنْ
يَغْلَعَهُ): جلہ کانی داکند، به رده وام
له به ریابوو

لَتَبَ فِي الشَّيْءِ (ثَبَّتَ): جیگیربوو،
چه سپا، سه قامگیربوو
لَتَحَ عَيْنَهُ (ضَرَبَهَا فَفَقَّاهَا): لټیداو
چاوی دهره یتنا ، چاوی کوپیکړد

لَتَحَ فَلَانًا بِبَصَرِهِ (رَمَاهُ بِهِ): چاوی
تپیری ، ته ماشایکړد
لَتَحَ فَلَانًا (مَا تَرَكَ عِنْدَهُ شَيْئًا إِلَّا
أَخَذَهُ): هیچ شتیکی بق به جی نه هیتشت،
مه مووی برد

لَتَحَ - لَتَعًا (جَاعَ): برسی بوو،
پیویستی به خواردن بوو
اللَّتْر (مَكِيلًا لِلَسَّوَالِ): پټوانه یه کی
شله مه نیه که ده کاته (1000) سانقیمه تر
اللَّتْنَةُ: درو ، سویتندیکی ناپاست ،
قسه وگوته ی بی که لکو سوود،
خوخه ریک کردن به کارو باری بی که لکو
سووده وه

لَتَمَ الشَّيْءَ بِيَدِهِ (ضَرَبَهُ): به ده سستی
لټیدا ، دایکړته وه
لَتَمَ الرَّجُلُ بِالسَّهْمِ (رَمَاهُ بِهِ): تیریکی
تیرکرت

الَّتِي - الَّتِ - الَّتِ (إِسْمٌ مُوصُولٌ مِنْهُمْ
مَعْرِفَةٌ): کی ، نه وه ی ، هر که سیکه
الَّتِيَا - الَّتِي (الدَّوَاهِي الْمُتَنَوِّعَةُ
الْعَظِيمَةُ): دهر دو به لاو نه هامه تی
که وړه و مه زن ، مهینه تی که وړه و فره
جوړ

لَتَ

لَتَ بِالْمَكَانِ: له شویتنه که مایه وه، گلی
خوارد، جټنشین بوو
لَتَ الْمَطَرُ (دَامَ أَيَّامًا لَا يُقْطَعُ): چه ن
روژنیک باران به رده وام بوو ، باران
خوخی نه کرده وه
لَتَ عَلَيْهِ (أَلْحَ): داکوکی له سه ر کرد،
چه ختی کرد، سووریو له سه ری
لَتَ: ته پ ، نمدار، شیلای دره خت ،
لینچ

لثي النَّبَات: ناوکی کرد، ناوکی

دهرکرد، شيلهی دهردا

لثي (مَا يُسِيلُ مِنَ النَّبَاتِ كَالصَّبْغِ):

شيله ، ناوکی روهك ، نهوهی له روهك

دیته دهرمه وهك شيله وابه

الثَّاقَا: زمانه پچكوله ، دره خنیکه

الثَّام: دهمامك ، دهماخ بهست ،

بهجه

الثَّاء (مَا حَوَّلَ الْأَسْنَانُ مِنَ اللَّحْمِ):

پوك، پوو ، پدی ، پدوو ، هاروو ،

گزشتی دهوروبه ری ددان

لثَغُ فَلَان: زمانی فس بوو ، زمانی پاراو

نه بوو، زمانی له وشه یه كه وه دهرتازا بۆ

یه كیكي دی

الثَّغَا (تَحْوِيلُ اللَّسَانِ مِنْ حَرْفٍ إِلَى

حَرْفٍ ، كَقَلْبِ السَّيْنِ ثَاءً وَالرَّاءَ غَيْنًا):

زمانگیران ، زمان فسی ، لالی ، زمان

ترازان له پیتیکه وه بۆ پیتیکه تر وهك

ترازانی زمان له (سین) وه بۆ (ثا) و

له (را) وه بۆ (غهین)

لَثِقَ الْيَوْمَ رَكَدَتْ رِيحُهُ وَكَثُرَ لُدَاهُ):

روژیکه گهرمی شیداروو بی ههوا

لَثِقَ ثِيَابُهُ (لُدَيْتَ): جله کانی ته پوو ،

شیداروو

لَثِقَ الطَّائِرُ إِبْئَلُ رِيثُهُ): په ره کانی

ته پووون ، شیدارووون

الْثَّق: ته پی ، نمداری ، قوپو ناوی

تیکه ل به یهك

لَثَلَتْ بِالْكَانِ (أَقَامَ): له شویتنه كه

ما یه وه ، هه لیکرد، جیتشین بوو

لَثَلَتْ الْغَيْمُ وَالسَّحَابُ: له شویتنیکدا

هاتو چوو ، تاو تاو دهرکه وتو ونوو

لَثَلَتْ فِي الْأَمْرِ (تَرَدَّدَ فِيهِ): راپابوو،

که مته رخه می کرد، خاوه خاویکرد

لَثَلَتْ الشَّيْءُ فِي الثَّرَابِ: ته پاو تلی

پیدا له قوردا ، هه لیکتسا له قوردا ودا

لَثَلَتْ الرَّجُلُ عَنْ حَاجَتِهِ (جَسَّهُ):

پیداووستی خوی نه دایه ، گرتیه وه لئی

لَثَلَتْ كَلَامَهُ وَفِيهِ (لَمْ يَبَيِّنْهُ): قسه کانی

روون و ئاشکرا نه بوون ، نادیار بوو

لَثَلَتْ عَلَيْهِ (أَلَحَّ): جه ختی له سه رکرد،

داکزی کرد، سووربوو له سه ری

الثَّلَاثُ - الثَّلَاثَةُ (الْبَطِيءُ كُلَّمَا ظَنَنْتَ

أَنَّهُ تَجَابَكَ إِلَى حَاجَتِكَ تَأَخَّرَ):

خاووسست، سست و بی سرووت، یه کتیک

نه وهنده خاووسست بیت بۆ هه رکارتیک

بانگی بکهیت دوابکه ویت

لَثَمَ فَمُ الْمَرْأَةِ قَبْلَهُ): ماچی کرد، ده می

نایه نیتو ده می

لَثَمَ أَنْفَهُ (لَكَمَهُ): کیشای به لووتیا ،

به مشت کۆله کیشای به لووتیا

لَثَمَ الْبَعِيرُ الْحِجَارَةَ بِخَفْهِ (كَسَرَهَا):

حوشتره كه به رده کانی شکاند

لَثَمَ: دهماخی هه لبهست ، دهمووچاوی

بهست و شارديه وه، دهمامکی بهست

لَثَمَ الْإِبْرِيْقُ: دهمه که ی بهست ، گرتی

الْثَم: ماچکردن ، لووت ، دهماخ

الْثَمَةُ: ماچ ، ماچیک

الْثَمَةُ (هَيْئَةُ الْإِلْتِمَامِ): شیوازی

ده ماخکردن و دهم هه لبهستن

الثَّوِيَّةُ مِنَ الْحُرُوفِ هِيَ: الثَّاءُ وَالذَّالُ

وَالظَّاءُ: به پیتنه کانی (ثا) و (ذال) و

(ظاد) ده گوتریت

لَثِيَ الشَّيْءُ (لُدِيَ): ته پوو ، نمداروو

لثي الثوب وغيره) إِبْتُلَ مِنَ الْفَرْقِ
(وَأَسْحَ): ته پو سیس بوو به هوی تاره ق

کردنه وه

لثي الرجل من الطين (تَلَطَّطَ بِهِ):
قاجی قوپاوی بوو ، پیس بوو

لج

لج في الأمر (لَازَمَهُ وَأَبَى أَنْ يَنْصَرِفَ
عَنْهُ): به رده وامبوو له سهری وازی

نه هیتا ، سوربوو له سهری ، کولی نه دا

لج في الخصومة (عَنَدَ): لاساریو ،
قیرسسیچمه بوو، سرکه شسبوو

له به ربه رگانی و کیشمه کیشدا

لج على (أَلَجَ): مه ته ربوو، له سهری

رږی ، پتی داگرت، ورکی به ست

لج به الهم ونحوه (أَلَجَ عَلَيْهِ): خه و

به ژاره سهری لیدا

لج على فلان في المسألة (أَلَجَ عَلَيْهِ وَطَلَ
السُّرْعَةَ فِي قَضَائِهَا): پتی داگرت ،

جه ختی کرد له سهری ، داکوکی کرد

مه تا به جتی بهیتیت

لج - لجة: ناوی زږد ، ناوی مه لساو

لیشاو ، کومه لیکي زږدو بی شومار،

لاوته نیشتی دۆل و شیو ، شمشیتر

لج البحر عرضة): بانتایی ده ریا

لج الليل (شدة ظلمته وسواده):

تاریکایی چه توونی شه و

اللجاج: ده ریا ی فره شه پۆل و به رین ،

ده ریا ی شیواو شله قاو

اللجاجة: دله راوکی، مله جوړیکردن

اللجام: لغاو ، ناسنیکي نه لقه داره

ده کړتته دم و لغاوه ی ولاخه وه و

ده سته جل وه ی پیوه ده کړی و سوار

ده یگړی به ده سته وه

لجأ إلى الحصن أو غيره (لَاذَ إِلَيْهِ
وَأَعْتَصَمَ بِهِ): په نای برده بهر ،

قه لایه ک یان هر شتیکی تر خوی تیا
حه شار بدات

لجأ إلى فلان (إِشْتَدَّ إِلَيْهِ وَأَعْتَصَدَ بِهِ):

پشتی پیبه ست ، کردی به پالپشتی
خوی

لجأ عنه (عَدَلَ عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ):

رویکرده به کیکی دی ، له ولایدا پو

به کیکی دی

لجأ فلان ماله (جَعَلَ لِبَعْضِ الْوَرِثَةِ ذُوْنَ

الْآخِرِينَ): ماله کی به خشی به مه ندی

له میراتگرانی و نه وانی دیکه ی لی

پیبه شکرد

اللجأ (الحصن والملاذ - الوارث - الزوجة

- نوع من السلاحف يعيش في البحر

والبخر): قه لا ، په ناگه ، میراتگر،

خیزان و هاوسه ر، جزره کیسه لیکه

له وشکانی و ناودا ده ژی

لجب القوم لجباً (صاحوا وأجلبوا):

ده نگه ده نگیان کرد، قاووقیژو

هاواریانکرد، کردیان به ژاوه ژاو

لجب البحر (اضطرب موجُه):

شه پوله کانی هه لسا ، به رزیوونه وه و

نیشتنه وه

لجب الموج (اضطرب): شه پوله که هه ژا،

هه لچوو

اللجب: قاووقیژ ، ده نگه ده نگ، قیزه و

هه را، حيله حیلی نه سپ ، هازه های

شه پوله کانی ده ریا

لجة: ناوی زږد ، کومه لیکي زږدو

بی شومار ، چال

لجة الأمر (مُغْظَمُهُ): زوړه ی

کاروباره که ، زږدینه ی

لَجَّة (إِخْتِلَاطُ الْأَصْنَافَات)؛ دهنگه دهنگ،

قاووقیز، زاوه زاو

لَجَجَ السَّفِينَةُ خَاضَتْ اللَّجَّةَ؛ به نیتو

شه پوله کاندای رویی، تنبیه پیی

لَجَجَ (إِلْحَاح)؛ مه تهری، له سهر رویین،

سوربوون، پیداکرتن

اللَّجَجَةُ؛ مه ردومی دل به یه کاهاتوو

له برسا

لَجَدَ الْكَلْبُ (وَلَعَ فِي الْإِنَاءِ)؛ سه گه که

دهمی نایه نیتو قاپ یان جامه که وه

لَجَدَ الْمَاشِيَةُ الْكَلًّا؛ به قه راخ و که ناری

به کیشی کرد

لَجَفَ الظُّبْيُ؛ مه لیکه ند، چالیکرد

لَجَفَ الشَّيْءُ (وَسَفَهُ مِنْ جَوَانِبِهِ)؛

له ملاولا که یه وه فراوان و به رینی کرد

اللَّجْفَةُ؛ نه شکوهت، کلومی دهرگا

لَجَلَجَ (ثَقِيلُ اللِّسَانِ)؛ لاله په ته، زمان

قورس، نه وهی زمانی ده یگری

لَجَمَ الثُّوبُ (خَاطَهُ)؛ جله کانی دوری

لَجَمَ الْفَرَسُ (أَبَسَهُ اللَّجَامُ)؛ لغاویکرد،

نه سه به که ی لغاویکرد

لَجَمَ الْمَاءُ فَلَانًا (بَلَغَ قَاهُ)؛ ناوه که

گه یه دهمی، زاری پی ته پکرد

اللَّجْمُ - اللَّجْمُ - اللَّجْمُ؛ ژه مروای گه پ،

بوق، ناژه لیکه کاتی به دی ده کزیت

به شیووم نه هاته ی ده زانن

اللَّجْمُ (الْهَوَاءُ)؛ مه وا

اللَّجْمَةُ؛ شوینی لغاو له پرو دهمی

نه سیدا، زه وییه کی به رچاو دیار

لَجْمَةُ الْوَادِي (نَاحِيَّتُهُ أَوْ قُوهَّتُهُ)؛ لای

دول و شیو، ده مه که ی، سه ره تاکه ی

اللَّجْمَةُ؛ لوتکه ی شاخ، زه وییه کی

دیارو به رچاو، که نارو لای شیوو دول

لَجَمَهُ الْمَاءُ (بَلَغَ قَاهُ)؛ ناوه که گه یه

دهمی

لَجَنَ فِي الْمَشْيِ (ثَقُلَ)؛ قورس و گران

رؤیشت به پیوه

لَجَنَ وَرَقَ الشَّجَرِ وَنَحْوَهُ لَجْنًا؛ که لاکه ی

کوتاو تیکه ل به جوی کردو دای

به حوشره که

لَجَنَ بِهِ (عَلَى)؛ پیا لکا، پیوه ی نووسا

لَجَنَ - لَجْنًا (إِسْخَ)؛ پیس بوو،

گه ردی لینیشت

لَجَنَ الْمَشْطَ فِي رَأْسِهِ (لَمْ يُنْقِذْ فِيهِ مِنْ

الْوَسْخِ)؛ به موی چلک و پیسیه وه

شانه که به قزیا نه هات و نه گه را

لَجَنَ الْوَرَقَ (دَفَعَهُ حَتَّى تَلْرَجَ)؛ کوتای،

وردیکرد

لَجَنَ (الْوَسْخِ)؛ پیس و گه نده ل، پوخل،

ناپاک

لَجْنَةُ (جَمَاعَةٌ مُجْتَمِعَةٌ مِنَ النَّاسِ لِقَرْصِ

مَا)؛ لیژنه، نه نجوومه ن، کزومیته،

کزمیسیون، تاقمیکى مؤلله ستوری

ریکخراو له خه لکی

لَجُوءُ (الْتَجَاءُ - إِمْتِصَامُ)؛ په نابردن،

په نامیتان

لَجُوجٌ - لَاجٌ (مِلْحَاحٌ - مُثَابِرٌ)؛ مه تهر،

زور له سهر شت رؤیشتوو، وپکن،

وپکاو ی، خوازه لوك، کژلنه دهر،

به رده وام، سوور، جیگیربوون

له سه رکارتک

لَجُوجَةٌ؛ نافرمان، له رزوک، مه ژاو

لَجِيءٌ (الْتَجَاءُ إِلَى)؛ په نای برده بهر،

خزی لا شارده وه

اللاجيء) الذي هربَ من بلاده وُلجأ إلى
بلادٍ سواها)؛ پهنا بهر، په نابه، په نابه
خوئ مه له تابت و روئ کر د بېته
ولا تکتی تر

لجی: قول، بهرین، پر، زو بهی ناو
اللاجین: که فی ده می حوشر، ثالفیک
له که لای کو تراو تیک له به جوئ هار او
کرا بېت بؤ حوشر
اللاجین (الفضة): زیو، کانزایه که
پاره و خشلی ژنانی لی دروست ده کریت
اللاجینیة (الدراهم): دره می زیوی،
دره می له زیو دروستکراو

لج

لج (لَصِقَ النَّسَبُ): په یوه ندی و
که سایه تی هق و راست
لج الشجرة والعصا - لَجُوا قَشْرَهَا):
پاکي کرد، تو یکلې لی کرده وه
لجاً فلاناً لامة وعدله): سهرزه نشت و
لومه یکرد، هات به سهریا
لجی الله فلاناً قبحه ولعنه): خه شم و
قینی لیگرت، نه فره تی لیگرت،
دوور یخسته وه له سوژو به زه می

اللعاء: تو یکلې دار، پؤس، پیست
اللعاءة ما یفسر من الشيء): تو یکلې
هر شتیک، نه وهی لی ده کریت وه و
داده مال ریت

اللعاس (الكثير اللعس): لیسه، فره
لیسه رو بخور
اللعاض (الشديد اللعظ): چاودیر، فره
چاودیر و تبیینیکار
اللعاض مؤخر العين مایل الصدغ،
قناء الدار): کو تایی چاودییی،
حه وشه و گز په پانی مال و خانو و

لعاض السهم) ما ولی اعلاه من
الریش): په ری سهر وئ تیر و شیر
لعاف الریشه (أسفلها الأبيض):
خوار وئ سپی و سؤلی

لعاف: لیف، داپوشه، بهرگ،
پوشاک، چادر، په رده
لعاف السریر: سهر جیکه
لعاق (غلاف القوس): بهرگی که وان

لعام) ما يلجم به المفلن): له حیم،
که ره سته ی له حیم، قه لایی، نه وهی
کانزای پی له حیم ده کریت
لعام ذاتي: یه که گرتووی خوئی،
سار ژبو ونه وه

لعام (باع اللحم): گزشت فروش
لعامة حرفة اللحام): پیشه و کاری
له حیم جیتی
لعان - لعانة (الخطأ في الإغراب
ومخالفة الصواب): مه له کردن
له رافه کردنی وشه کاند او ده رچوون

له په پره وی راست و دروست
لعب الطريق (وضح): روشنی کرده وه،
رووناکي کرده وه
لعب فلان مر مرأ مستقيماً):

به هاوسه نگی چو به پړوه
لعب الطريق لعباً أوضحه وبيته):
روونیکر ده وه، روشنی کرده وه، تیشکی
خسته سهر

لعب الشيء أثر فيه بالضرب أو القطع
أو القشر): به لیدان یان برین و
لیگرت نه وه و رامالین کاری لیگرت
لعب ظهر الفرس: پشتی نه سپه که
مه لتوقی به هوی فره سوار بوون و
به که رخنه وه

لَحَبَ اللَّحْمَ (قَطَعَهُ طَوْلًا): گوشته‌کشی

به درزی توی توی کرد

لَحَبَ اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ (قَشَرَهُ):

گوشته‌کشی له‌نیس‌قانه‌که کرده‌وه ،

دایمالی

لَحَبَ فُلَانٌ - لَحَبًا (أَنَحَلَهُ الْكِبَرُ

وَالضَّعْفُ): خُوبَه زلزاین و لاوای

که نه فت و لاوای کرد

لَحَبَ لَحْمَهُ (لَعَلَ): له پولواز بوو

لَحَبَ الطَّرِيقَ (أَوْضَحَهُ وَبَيَّنَّهُ): ریگی

رُوشنکرده‌وه ، تیشکی خسته‌سه‌ر

لَحَبَ الشَّيْءِ (أَثَرُ فِيهِ بِالضَّرْبِ أَوْ الْقَطْعِ

وَلَعْوَهُ): به لیدان یان برین کاری تیکرد

لَحَبَ فُلَانًا (ذَلَّلَهُ): ملکه چیکرد ، رسواو

سووکی کرد

الْغَب - وَاللَّاحِبِ (الطَّرِيقَ الْوَاضِحَ):

رنگه به کی گوشادو به رین ، شارپ‌که

لَعَتَ الْعَصَا (قَشَرَهَا): پاکی کرد ،

ساف و لووسی کرد

لَعَتَ فُلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا):

به گوجان لیددا ، دایگرته‌وه

لَعَتَ الرَّجُلُ (أَخَذَ مَاعُنْدَهُ وَلَمْ يَدَعْ لَهُ

شَيْئًا): نه‌وه‌ی مه‌یبوو بردی و هیچی بَر

به جینه‌میش

لَعَتَ الْقَرَابَةُ بَيْنَنَا لَعًا (ذَلَّتْ وَلَصِقَتْ):

خزمایه‌تی نیوانمان پته‌و بوو

لَحَجَّ إِلَيْهِ (لَجَأً - مَالًا): په‌نای بُو برد ،

هانای بُو برد ، مه‌واداری بوو ، حه‌زی

پیکرد

لَحَجَّ السَّيْفَ وَغَيْرَهُ (نَشَبَ فِي الْعَمْدِ فَلَمْ

يُخْرَجْ): له کیلان‌که‌ی گبراو دهرنه‌هات

لَحَجَّ الْخَاتَمَ فِي الْإِصْبَعِ: نه‌موس‌تيله‌که

له‌په‌نجه گبراو دهر نه‌هات

لَحَجَّ بِالْكَانَ (كَمَنَ فِيهِ وَلَزَمَهُ): له‌و

شوینه مایه‌وه ، سه‌قامگیربوو ،

جینشین بوو ، ه‌لیدا

لَحَجَّ فِي الْأَمْرِ (دَخَلَ فِيهِ): شانی

بپاکرد ، ده‌سته‌کاربوو

لَحَجَّ بَيْنَهُمْ شَرًّا (نَشَبَ): شه‌ر له‌نیوانیان

ه‌لگیرسا ، روویدا ، قه‌وما

لَحَجَّ الشَّيْءَ (ضَاقَ): ته‌نگه‌به‌ریوو ،

ته‌سک بوو ، نابه‌رین و گوشادبوو

لَحَجَّ عَلَيْهِ الْخَبَرُ (أَظْهَرَ غَيْرَ مَا فِي

نَفْسِهِ): واژووی ه‌واله‌ک‌ی نیسو

ده‌روونی دهرخست

الْخَجَّ: شوین و جیی دهرهاتنی نه‌برو

الْخَجَّ (الْكَانَ الضَّيْقَ): شوینیکی

ته‌نگه‌به‌ر ، شوین و جیگه‌ی ته‌سلکو

نابه‌رین

لَحَجَّ: چلک و پیسی چاو ، ریپوق

لَحَدَ الْمَيِّتِ: مردوه‌که‌ی ناشت ، خسته‌یه

چاله‌وه ، شاردی‌وه

لَحَدَ - لَحْدًا (مَالَ عَنِ طَرِيقِ الْقَصْدِ):

له‌ری‌ی مه‌به‌ست لایدا ، ترازا

لَحَدَ السَّهْمَ عَنِ الْهَدَفِ (عَدَلَ عَنْهُ):

له‌مه‌به‌ست و نیشان لایدا ، نه‌ی پیکا

لَحَدَ إِلَيْهِ (مَالَ): حه‌زی پیکرد ،

سه‌ریه‌و بوو

لَحَدَ فُلَانٌ (جَارَ وَظَلَمَ): سته‌میکرد ،

زُرداری نواند

لَحَدَ فِي الدِّينِ: ره‌خنه‌ی له‌ناین گرت ،

نکوولی دهریپی ، له‌ناین لایدا ،

یاخی‌بوو

لَحَدَ اللَّحْدَ (حَفَرَهُ): گزپه‌که‌ی

ه‌لکه‌ند ، چالی کرد

اللُّحْدُ: گزپ، قبر، نارامگا، گَلکَر،
چالیکه که مردوی تیا ده نیژدی
لَحَزَ فُلَانٌ - لَحَزًا (شَحَّ وَبَخِلَ): رِژدو
به خیل بوو، ره زیل بوو، به رچاو
ته نگبوو
اللَّحْزُ (البَخِيلُ): رِژد، به خیل،
چاوبرسی، واژووی به رچاو فراوانی و
به خشنده بی به
لَحَزَهُ - لَحَزًا (أَنَحَ عَلَيْهِ): زدی لیکرد،
جه ختی له سه رکرد، پی پی داگرت
له سه ری
لَحَسَ الدُّودُ الصُّوفَ (أَكَلَهُ): کرم
خوری که ی خوارد
لَحَسَ الْجَرَادُ الْغَضَرَ: کواله
سه وزه که ی خوارد، دای به سه ری
لَحَسَ الْقِصْعَةَ (لَعَقَهَا وَأَخَذَ مَا عَلَقَ
بِجَوَانِهَا بِلِسَانِهِ أَوْ بِأَصْبَعِهِ): به زمان
یان به سه ری به نجه لسته وه
لَحَسَ (لَعَقَ): لسته وه، زمان یان
به نجه پیامینان
اللَّحْسُ (مَا يَنْظُرُ مِنْ رُؤُوسِ الْبُفُلِ):
نه وه ی ده رویت و سه رده دینتی له گیاو
سه وزه
لَحَسَ فِي الْأَمْرِ (نَشِبَ فِيهِ): تیدا
پویدا، سه ری مه لدا تیایدا
لَحَسَ فُلَانًا عَنْ كَذَا (حَبَسَهُ وَثَبَطَهُ):
گرتی، ریگه ی نه دا، ده سستی هینایه
ری ی
لَحَسَ فِي الْأَمْرِ (ضَيَّقَ وَشَدَّ فِيهِ):
ته نگه به ری کرد، بواری ته سکو نابهرین
کرده وه
لَحَسَ الْكِتَابَ (أَحْكَمَهُ): تزکمو
پته وی کرد، به هیزی کرد

لَحَسَ فُلَانًا عَنْ كَذَا: ریگه ی نه دا
بیگات، ده سستی هینایه ریگه ی
اللَّحْسُ (تَفَضَّ فِي أَعْلَى الْجَفْنِ):
چرچیه که له سه ر رووی پیلوی چاوه وه
دروست ده بیئت
لَحَطَ الْمَكَانَ - لَحَطًا كَنَسَهُ وَرَشَهُ بِالْمَاءِ
وَنَظَّفَهُ): گسکیداو ناویشینی کرد،
پاکی کرده وه و ناویشینی کرد
لَحَطَ فُلَانًا لَحَطًا وَلَحْظَانًا: سه بیرکرد،
ته ماشایکرد، بوپروانی، چاودیری کرد،
چاوی تیبیری، لئی راما، ناگاداریکرد
لَحَطَ الْبَعِيرَ (وَسَمَهُ): ژیرچاوی
حوشتره که ی داخ کرد
اللَّحْظُ (بَاطِنُ الْعَيْنِ): نیوچاو، ناوه ی،
ژیر پیلو
اللَّحْظَةُ (الْوَقْتُ الْقَصِيرُ بِمَقْدَارٍ، لَحَّ
الْعَيْنُ): سه رچیک، چاوتروکانیک،
تاوژیک، ساتیک، ماوه یه کی کم
به نه ندازه ی چاوتروکانیک
لَحَفَ فُلَانًا (غَطَّاهُ بِالْحَافِ وَنَحَوَهُ):
به لیتفه دایووشی
لَحَفَ فُلَانًا الثُّوبَ (الْبَسَهُ إِسَاءً): پی پی
پوشی، کردیه به ری، له به ریکرد
لَحَفَ النَّارَ الْخَطْبَ (الْقَاهُ عَلَيْهَا):
ناگری تیه ردا، ناگری لیه ردا
لَحَفَ اللَّحْمَ عَنِ الْحَيَوَانِ (قَشَرَهُ):
گوشتی نازده که ی لیکرده وه، دایمالی
لَحَفَ فُلَانًا بِجَمْعٍ كَفَهُ (ضَرَبَهُ):
به مشته کوله لیتدا
لَحَفَ فُلَانًا سَهْمًا (أَصَابَهُ بِهِ): تیریکی
لیدا
لَحَفَ اللَّحَافُ (عَمِلَهُ): لیتفه ی دوری،
دروستی کرد

لَحْمُ الْجَبَلِ: دامینى شاخ، بنارى چيا
لَحْمُ الرَّجُلِ فِي مَالِهِ (ذَهَبَ مِنْهُ شَيْءٌ):
له پاره كې خهړج بوو، پاره كې روى
لَحْمُ إِزَارَتِهِ جَرَّةٌ عَلَى الْأَرْضِ خِيَلًا أَيْ
كِبْرًا): دامینى جله كانی له زوى
خشانو و فیزو خو به گوره زانینى نواند
اللَّحْفَةُ (حَالَةُ الْمُنْحَفِ): چوڼیه تی
خوداپوشه ر، شیوازی
لَحِقَ فَلَانًا وَبِهِ (أَذْرَكَه): پټی گه یی،
گه یشته سه ری
لَحِقَ إِلَى قَوْمٍ كَذَا (لَصِقَ بِهِمْ): چوه وه
سه ر نه و نه ته وه یه، سه ر به وان بوو
لَحِقَ الْقَطَارَ (وَصَلَ قَبْلَ قِيَامِهِ):
پیاگه یی، فریاکوت
لَحِقَ: دواکه وتوو، شوینکه وتوو،
پاشه نگ، پاشکوی کتیب و پرتوک
لَحِقَ (فِي الْقَانُونِ الدَّوْلِيِّ الْعَامِ):
له یاسای نیوده وله تی گشتیدا بریتیه
له و بریاره دریژه پیدراوانه یی
له پاشکوی ریکه و تنامه یاخود له ده قیک
له ده قه کاند ا هاتوو
لَحِقَ الْغَنَمَ (أَوْلَاذَهَا الَّتِي كَادَتْ تَلْحَقُ
بِهَا): نه و به چکانه یی گه وره ده بنو
ده چنه پالیان
لَحَكَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ (لَأَمَهُ بِهِ وَأَلْزَمَهُ):
گونجانی له گه لی، ریکی خست،
خستیه پالی
لَحَكَ الْوَلَدُ (وَضَعَ الدَّوَاءَ فِي فِيهِ):
ده رمانه كې كړده ده میه وه
لَخِلَجَ الْقَوْمَ (ثَبَّتُوا قَلَمَ يَبْرَحُوا):
له شوینو جیگه یی خویاندا جیگیر
بووینو نه جوولان
الْخَلِجُ (الْمَكَانُ الضَّيِّقُ): شوینو جیگه یی
ته نگه به ر، ته سك

لَحْمُ الشَّيْءِ (لَأَمَهُ): پینه یی كړد،
به یه كیه وه نووساند، گونجاندیه وه
له گه ل یه كدا
لَحْمُ الصَّائِغِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ:
نالتوونچیه كه نالتوونو زیووی
به یه كیه وه له حیم كړد
لَحْمُ الْأَمْرِ (أَحْكَمَهُ وَأَصْلَحَهُ): تونديكړد،
قایمی كړد، بنج به ستی كړد
لَحْمُ الْعَظْمِ - لَحْمًا (نَزَعَ عَنْهُ اللَّحْمُ):
گوشته كې لیكړده وه، گوشتی
له نیسقانه كه دامالی
لَحْمُ الْقَوْمِ (أَطْعَمَهُمُ اللَّحْمَ): گوشتی
ده ر خوارددان، گوشتی پیدان
لَحْمُ الصَّغَرِ وَنَحْوَهُ (إِشْتَهَى اللَّحْمَ):
حه زى له گوشت كړد
لَحْمٌ لَحْمًا (قُتِلَ): گوشتی، له ناویرد
لَحْمُ الرَّجُلِ: حه زى له گوشت كړد،
گوشتی زور خوارد
لَحْمٌ بِالْمَكَانِ (لَزِمَهُ): گلی خوارده وه،
مایه وه، به جی ی نه هیشت،
به جیگه كیه وه نووسا
لَحْمٌ فَلَانٌ (كَثُرَ لَحْمُ بَدَنِهِ): قه له و بوو،
گوشتن بوو، تیکسمپراو بوو
اللَّحْمُ - اللَّحْمُ: گوشت، دل، پاك و
پوختی هه رشتیک، پیکه وه نووسان،
پیاالكان
لَحْمُ الْحَيَوَانِ: گوشتی نازهل، گوشتی
رهش
لَحْمٌ أَبْيَضٌ: گوشتی سپی، گوشتی
مریشكو ماسی
لَحْمٌ (كَثِيرُ اللَّحْمِ): گوشتن، قه له و،
تیکسمپراو، شیشمان، كه ته

لَحْمَة (قِطْعَة لَحْم): پله گزشت ، کوته گزشت

لَحْمَة الثُّوبِ أَوْ النَّسِيحِ: پیرو ، تان ، تان و پو

لَحْمَة: خزمایه تی ، نه و گوشته ی باز راوی ده کات و ده یخوات

لَحْنٌ فِي كَلَامِهِ - لَحْنًا: أَخْطَأَ الإِعْرَابَ وَخَالَفَ وَجْهَ الصَّوَابِ فِي النُّحْوِ:

مهله ی ریزمانی کرد ، وه ک پیویست و به شیوه به کی راست نه یخوینده وه

لَحْنُ الرَّجُلِ (تَكَلَّمَ بِلُغَتِهِ): به زمانی خوی دوا ، به زمانی ناسایی خوی

قسه ی کرد
لَحْنٌ بِلَحْنِ بَنِي فُلَانٍ (تَكَلَّمَ بِلُغَتِهِمْ):

به زمانی نه وان دواو قسه یکرد
لَحْنٌ لَهُ لَحْنًا (قَالَ لَهُ قَوْلًا يَفْهَمُهُ عَنْهُ

وَيَخْفِي عَلَى غَيْرِهِ): به زمانیک قسه یکرد
که سی دویتراو تیده گه ی و نه وانی دی

حالی نه ده بوون
لَحْنُ الْقَوْلِ عَنْهُ (فَهَمَهُ): لئی حالی بوو،

تیگه یشت
لَحْنٌ لَهُ (لَحَج): نامازه یی کرد ، په رله ی

له گه لکرد ، میمای بۆ کرد
لَحْنٌ فِي الْقِرَاءَةِ (تَرَنَّمَ فِيهَا):

به ناوازه وه خویندیه وه
لَحْنُ الْأَنْشَادِ (وَضَعَ لَهَا الْغَانَاءَ):

ناوازی بۆ دانا
لَحْنٌ فَلَانًا (خَطَأَهُ فِي الْكَلَامِ): مهله ی

دایه پال ، مهله ی لیگرت
لَحْنٌ: ناواز ، تهرانه ، پارچه موسیقا ،

مهله ی ریزمان ، مهله کردن له ریزمانا
لَحْنُ الْكَلَامِ (فَحَوَاهُ): ناوه پوک ،

کرۆکه که ی

اللَّحْنُ: زمان ، زیره کی ، زرنگی ، دریایی ، زیتی ، زیرتی

لَحْنٌ (فَطِنَ): زیره ک ، زرنگ ، وریا ، زیت ، زرت

اللَّحْنَةُ (الكَثِيرُ اللَّحْنُ): به کیك فره مهله بداته پال به کیك

لَحْوٌ - لَحِي (شَتَمَ): جنیو ، جوین ، جمین ، قسه ی ناشیرین و ناقولاً

الْخُوسُ مِنَ النَّاسِ: به کیك زور شیرینی بخوات ، شیرینی خور

الْخُوفُ (الضِّيقُ): تهنگ ، تهسک ، نابهرین و گوشاد

لَحْوِي: ریشدار ، به کیك ریشی هه بیئت
لَحْيَا الْفَدِيرِ (جَانِبَاهُ): نه ملاولای

جۆگه له
الْخِيَانِ (الطَّوِيلُ الْخِيَةِ): ریشدار ،

ریش دریز
الْخِيَانُ: که ندر ، نه وهیلانه ی سیلاو

له سه ر زهوی دروستی ده کات
لَحْيَانِي: ریشدار ، به کیك ریشی هه بیئت

لَحِيَّةٌ: ریش ، پدین ، ره ، رو ، ره دین ، رندین ، رین ، مووی ناستی سه ر

شه ویله و چه ناگه
لَحِيَّةُ الثَّيْسِ (ثَبَاتٌ): شنگ ، گیابه کی

به هاری لق باریکی که لا لولی بنکداره ده خوری

الْخَيْطُ (الشَّبِيهِ وَالْفُطَيْرِ): هاوشیوه ، له وچوو ، هاوچه شن

الْخَيْمُ: کوژاو ، گوشتن ، تیکسماو ، به خقوه ، به رابه ر ، هاوچه شن

لَحْ

لَحْ فِي كَلَامِهِ: قسه کانی روون نه بوو ، ناشکرا نه بوو

لَخُ الْخَبَرِ عَلَمَهُ وَإِسْتَقْصَاهُ؛ فَبَرِيءٌ كَرْدُ،
شونیی که وت

لَخُ فَلَانًا لَطَمَهُ؛ لَبِيدَا، دایگرتیه وه
الْخَاءُ الْغَدَاءُ لِلصَّبِيِّ سَوَى الرِّضَاعِ؛
خواردنی منال به دهر له شیریی دایکی
که ده یخوات

الْخَافَةُ حَجَرٌ رَقِيقٌ مَحْدُودٌ؛ به ردییکی
ناسکی دیاریکراوه

لَخَاهُ - لَخَاوُ (أَدْخَلَ الدَّوَاءَ فِي أَنْفِهِ أَوْ فِي
فَمِهِ)؛ دهرمانه کئی کرده لووتی،

دهرمانی کرده لووتی به دهر له دهمی
لَخَتَ عَيْنُهُ - كَثُرَ دَمْعُهَا وَغَلِظَتْ

أَجْفَانُهَا؛ فرمیتسکی زردبوو پیلوه کانی
رهق بوون

الْخُفَةُ (الْأُنْفُ)؛ لووت، که پوو
لَخَتَ عَيْنُهُ - لَخَا (إِلْتَزَمَتْ مِنْ

الرَّمَصِ)؛ چاوی به یه کا نووسا به موی
چالو ریپزقه وه

لَخَصَ الْكَلَامَ (إِخْتَصَرَهُ - يَبْنِيهِ)؛
له کوردی برانییه وه، روونی کرده وه

لَخَصَ الْمَوْضُوعَ (إِخْتَصَرَهُ)؛ کوردی
کرده وه

لَخَصَ الشَّيْءَ (أَخَذَ خُلَاصَتَهُ)؛ پوخته وه
کوردی که ی وه رگرت

الْخَصَ (غَلِظَ الْأَجْفَانِ)؛ رهق بوونی
پیلوه کانی چاو

الْخَصَ (الضَّرْعُ الْكَثِيرُ اللَّحْمِ)؛
گوانیکی قه له وی گزشتن که له بهر

گزشت به ده گمن شیریی لیده ریبت
الْخَصَّةُ؛ گزشتی چاو له سه روو

خواره وه
لَخَفَ فَلَانًا ضَرْبُهُ ضَرْبًا شَدِيدًا)؛
به توندی لبیدا

لَخَفَ عَيْنَهُ لَطَمَهَا)؛ لبیدا، مشتییکی
پیا کیشا

الْخَفَةُ حَجَرٌ أبيضٌ عَرِيضٌ رَقِيقٌ)؛
به ردییکی دریژی ناسکه

الْخَلْخَانِي (الرَّجُلُ لَا يَفْصَحُ)؛ پیاویک
ره وان گز نه بیئت، وته کانی ره وان و

پارو نه بن
الْخَلْخَانِيَّةُ (الْجُمُعَةُ فِي الْمَنْطِقِ)؛

ناته واوییه که له گوتیه داو مه ندیک پیت
ده په ریئت له وشه کانداه وه که له (ماشاء

الله) دا ده لَينَ (مَشَا الله)
لَخَمَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ)؛ پری، له تیکرد

لَخَمَ وَجْهَهُ لَطَمَهُ)؛ به مشتیی پیا کیشا
لَخَمَ فَلَانًا شَفْلَهُ بِمَا يَثْقُلُ عَلَيْهِ)؛

سه رقالیکرد به کاریکه وه که قورس بوو
له سه ری

الْخَمُ؛ ماسی قرش، ماسیه کی
ده ندوک دریژو به لای هه رشتیکدا

تیبیه ریئت که رت و له تی ده کات
الْخَمَةُ (الْفِتْرَةُ وَثِقُلَ النَّفْسِ)؛ خاوی و

سستی نه نفس
لَخِنَ السَّقَاءَ وَغَيْرُهُ أَثْنٌ)؛ بۆگه نیکرد،

بۆ نیکرد
لَخِنَ الرَّجُلَ (قَبَحَ كَلَامُهُ)؛ قسه و

گوتیه کانی ناقولاو خراب بوون
الْخَنَ (الْبَيَاضُ الَّذِي فِي قَلْبَةِ الصَّبِيِّ

قَبْلَ الْخَنَانِ)؛ نه و پیسته سپیییه
له وه رته تی منالدایه بهر له خه ته نه و

سوننه تکرندی
لَدُ

لَدُ فَلَانًا شَدَدُ خُصُومَتِهِ)؛ به توندی
دژایه تی کرد، به ریه ره کانی کرد

لَدَا الْمَرِيضُ لَدَا - وَلَدَدَا: دهرمانه‌ک‌هی

کرده لایه‌کی ده‌می

لَدَا فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ حَبْسَهُ: ده‌ستی

هینایه ری‌ئی، ریگری کرد

اللَّدْ - اللَّدَا (الْخَصْمُ الشَّدِيدُ

الْخُصُومَةُ): نه‌یار، دوزمن، دوزمنو

نه‌یاریکی سه‌رسه‌خت

لَدَى عِنْدَ - أَمَامَ: له‌لای، له‌گه‌ل،

لای، به‌لای، له‌تک، له‌پیش، له‌برده‌م

اللَّدَا: زنی نه‌یارو فره‌رکه‌بر

اللَّدَاغُ الشُّوْكَ أَوْ طَرَفُهُ الْمُحَدَّدُ: دپک

یان سه‌ره‌تیژه‌ک‌هی، چزو، نووک

اللَّدَاغَةُ مِنَ الرِّجَالِ (الطَّعَانُ فِي أَعْرَاضِ

النَّاسِ): نکولگر له‌ریزو حورمه‌تی

خه‌لکی، جنی‌وفریش

اللَّدَامُ (الرَّقَاعُ يُرْقَعُ بِهَا الثُّوبُ

وَعِیْرَةُ): پینه‌ی جلو به‌رگ

اللَّدَّة: هاوسال، هاوتا، به‌کیتک هاو

سال بیت له‌له‌دایک بووندا

لَدَدَ (حَيْرَ): سه‌رسامیکرد، سه‌ری

سورمان، شله‌ژانی

لَدَدَ بِهِ (شَهَرَ عِيُونَهُ): ناوی زیان،

تابروی برد، جاپی لیتدا

لَدَدَهُ (حَيْرَةً): سه‌رسامیکرد، سه‌ری

سورماند، حه‌یران و شه‌یدای کرد

لَدَسَهُ يِيْدَهُ - لَدَسَا (ضَرْبُهُ بِهَا):

به‌ده‌ستی لیتیدا، به‌ده‌ست لیتیدا

لَدَسَهُ بِحَجَرٍ (رَمَاهُ بِهِ): به‌ردی تیکرت،

به‌ردی بقی‌خست، به‌ردی بقی‌هاویش

لَدَغَ فَلَانًا بِكَلِمَةٍ (طَعَنَهُ بِهَا): به‌قسه‌ی

ره‌قی برینداری کرد، هه‌ستی بریندارکرد

لَدَغَتُهُ اللَّحِيَّةَ - لَدَغَا (عَضَّتُهُ): ماره‌که

که‌زتی، پیوه‌یدا

لَدَغَتُهُ (عَضَّةٌ أَوْ لَسَعَةٌ): که‌ستن،

پیوه‌دان، بیاجزان

لَدَمَ الشَّيْءَ - لَدَمًا (ضَرَبَهُ): لیتیدا،

بیاکتشا، تیتی سه‌ره‌وان

لَدَمَ فَلَانًا لَطْمَهُ أَوْ ضَرْبَهُ بِشَيْءٍ ثَقِيلٍ

يُسْمَعُ وَقَعُهُ): به‌شتیکی قورس لیتیدا

که‌ده‌نگی ده‌بیستراو ده‌هات

لَدَمَ الثُّوبَ وَالْخُفَّ (رَقَعَهُ): پینه‌یکرد،

پینه‌ی لیتدا

اللَّدَمُ (صَوْتُ الْحَجَرِ إِذَا وَقَعَ بِالْأَرْضِ):

ده‌نگی به‌رد کاتی ده‌دات به‌زه‌ویدا

اللَّدَمُ اللَّدَمُ تَسْتَعْمَلُهُ الْعَرَبُ لِلتَّوَكُّيدِ

وَمَعْنَاهُ: حُرْمَتُنَا حُرْمَتُكُمْ وَيِيْثُنَا يِيْثُكُمْ

لَا فَرْقَ بَيْنُنَا): عه‌ره‌ب بقی‌دوویات

کردنه‌وه به‌کاری ده‌هینیت واته:

به‌ریزو ریزو تابروی مالمان یه‌که و هیچ

جیاوازیه‌ک نیبه له‌نتوانماندا

لَدُنْ لَدَائِكُمْ وَلَدُوْنَكُمْ (لَانَ): نه‌رم بوو،

شل بوو، خاو بوو

لَدُنْ أَخْلَاقُهُ (لَأَنْتَ وَحَسُنْتَ): ره‌وشت

به‌ریزو نه‌رم و نیان بوو

لَدُنْ الشَّيْءِ (لِيْنَهُ): نه‌رمیکرد، شلی‌کرد

لَدُنْ ثَوْبِهِ (لَدَاهُ وَبَلَّلَهُ): ته‌ریکرد، ثاوی

بیاکرد

لَدُنْ فَلَانًا فِي الْأَمْرِ (لِيْنَهُ): پیتی جوو،

خایاندی، ماوه‌یه‌کی برد

لَدُنْ (لِيْنِ): نه‌رم، نه‌رم و شلی، خاوی

لَدُنْ - لَدُنْ - لَدُنْ - لَدُنْ - لَدُنْ - لَدُنْ - لَدُنْ -

(ظَرْفٌ زَمَانِيٌّ وَمَكَانِيٌّ يَمْنَزِلُهُ عِنْدَ الْآ

أَنَّهُ أَقْرَبُ مَكَانًا مِنْ عِنْدِ وَأَخْصَ مِنْهُ):

ئاوه‌لفرمانی کات و شو‌یتنه و

تاییه‌ته‌ندتره له‌(عند) هو بقی‌نزیکرد

به‌کاردیت و به‌مانای: له‌لای، له‌کاتی،

له‌نزیک، له‌گه‌ل، له‌تک، له‌پال دیت

لَذَنُ الْخَلِيقَةِ (لِئِنَّ الطَّبِيعَةَ) : له سه رخو ،

ناغر ، هِئَمَن ، سه لار

الْأَلَذُّ مِنَ الطَّعَامِ (مَا كَانَ غَيْرَ جَيِّدٍ

الْخَبِيزِ أَوْ الطَّبَخِ) : خواردنيك باش

ليته نرابيت ، خواردنيك باش ثاماده

نه كرابي

لَذُود - لَذِيد (خَصَمٌ شَدِيدُ الْخُصُومَةِ -

وَجَعَ فِي الْقَمِّ الْحَلْقُ) : دوزمن و ناحهزي

سه رسهخت ، دژ ، خاپ ، نابار ،

نازارتيكه له ده م و گه روودا دروست

ده بيت

الْأَلِيدُ : نه يارو دوزمن ، روخساري

ده ره وه ي گه ردن

لَذِيداً الْقَمِّ (جَانِبَاهُ) : لاشه ويلگه ،

نه ملاولاي زارو ده م

الْأَلِيدَانُ : مه ردولاي گه ردن ،

نه ملاولاي هه رشتيك

الْأَلِيدَةُ (الرَّوْضَةُ الْخَضْرَاءُ الرَّهْرَاءُ) :

باخچه به كي سه وزو جوانكيه ، باختيكي

جوان و سه وز

الْأَلِيدِس (أَوَّلُ مَا يَطْلُعُ مِنَ النَّبَاتِ) : چرو ،

چلوو ، پشكوژه ، گوپكه ي دارانه

له پيش گه لاگردندا

لَذِيغ (مَلْدُوغ - مَلْسُوع) : گه ستراو ،

پتوه دراو ، مارانگاز ، چزراو

لَذِ الشَّيْءِ - لَذَاذٌ وَلَذَاذَةٌ (صَارَ شَهِيئاً) :

به تام و چيژ بوو ، به له زهت بوو ،

خوشبوو ، خوش و به تام بوو

لَذِ الشَّيْءِ (وَجَدَهُ لَذِيذاً) : خوش و

به تام بوو لاي

الْأَلَذُّ : پياويكي قسه خوش

الْأَلَذُّ (شَهِيءٌ - سَارٌ - مُفْرِحٌ) : خوش ،

به له زهت ، دلخوشكهر ، به چيژ ، به تام ،

به چيژو ، ناسوده گه ر

الْأَلَذَّاعُ (حَادٌ - قَارَسٌ - حَارٌ - مُخْرَقٌ) :

تيژ ، توون ، كه سكون ، سووتينه ر ، داخ

الْأَلَذَّانُ (لِلْمُثْنَى) : بق دوان به كارديت ،

نه وان ، نه وانه ي

لَذَّةٌ إِذْرَاكَ الْمَلَأَمُ مِنْ حَيْثُ إِنَّهُ مَلَأَمٌ

كَطَفَمُ الْحُلُوِّ عِنْدَ حَاسَةِ الذَّوْقِ ؛ وَالنُّورُ

عِنْدَ الْبَصَرِ ...) : مه سترکردن

به خوشيه كي بي پايان و گونجاو وهك :

چيژتني خواردن و خوارده وه يه كي

خوش و بينيني ديمه نتيكي نه فسوناوي

كه مه نديكيش و رووداني رووداويكي

دلخوشكهر ...

لَذَعُ النَّارِ الشَّيْءُ (مَسَّهُ وَأَخْرَقَتْهُ) :

سووتاندي ، داخيكرد ، چزه ي

لييه ستان

لَذَعُ الْحُبِّ قَلْبَهُ (أَلَمَهُ) : خوشه ويستي

دلي سووتان ، هه راسا نيكرپ ،

به ريشان و سه رگه رداني كرد

لَذَعُ الْقَيْحِ الْقَرْحَةَ (أَخْرَقَهَا وَجَعاً) :

نيش و ژانتيكي زدي پيگه يي ،

چووزانيه وه

لَذَعُ فَلَانٌ بِلِسَانِهِ وَقَوْلِهِ (أَوْجَعَهُ

وَأَذَاهُ) : به زماني برينداريكرد ، نازاريدا ،

ژان و نيشي پيگه ياند

لَذَعُ الطَّائِرِ - لَذَعاً (رَفَرَفَ ثُمَّ حَرَكَ

جَنَاحَيْهِ قَلِيلاً) : رفي ، داي له شهقه ي

بال و باشان كه م كه م باله كاني جوولاند

لَذَعُ فَلَانٍ بِرَأْيِهِ وَذَكَانِهِ (أَسْرَعَ إِلَى الْفَهْمِ

وَالصَّوَابِ) : زووتيكه يي ، حالي و

تيگه يشتوبوو ، كاري به جيتي نه نجامدا

لَذَعَ الْبَعِيرُ: حوشره که ی داخ کرد
لَذَعَ (حَرَقَ): سووتان ، سووتاندن،
سووتاوی، داخکردن
لَذَذَ فَلَانٌ (أَسْرَعَ وَخَفَ فِي عَمَلِهِ):
به له و خاو رویش به پتوه
لَذِمَ بِالشَّيْءِ (لَهَجَ بِهِ وَعَلَقَ وَحَرَصَ عَلَيْهِ): به په رویش بوو بوی ، سووریوو
له سهری
اللِّذْمَةُ (الْإِلْزَامُ لِلشَّيْءِ لَا يُفَارِقُهُ):
سووریوو له سهری ، پیداکر ،
جه ختکار، دنه کار
لَذِمَهُ وَبِالْكَانِ - لَذِمًا وَلَذُومًا (لَزِمَهُ وَأَقَامَ بِهِ): جینشینبوو ، سه قامگیربوو
لَذِيَ بِالْأَمْرِ - لَذَى (لَزِمَهُ وَلَمْ يُفَارِقْهُ):
وازی لیتنه هیتا ، له گه لی بوو،
ده سته برداری نه بوو
لَذِيَ بِهِ (عَلِقَ): پتوه ی نووسا،
هوگریوو ، لئی جیانه بووه
الذِّي (إِسْمٌ مُوصُولٌ مِنْهُمْ): نه وه ی ،
نه وکه سه ی ، نه وی ، بو نامازه پیکردن
به ناوکی نادیار به کارده هیتری
الذَّيْنِ (إِسْمٌ مُوصُولٌ): نه وان ، نه وانه ی ،
نه وکه سانه ی
لَذِذَا (شَيْءٍ): خوش ، به تام ، به له زهت
لَزَبَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ (شَدَّهَ وَأَلَصَقَهُ بِهِ - لَصِقَ بِهِ): پیانوساند، لکانی پتوه ی ،
به یه کیه وه نووسان
لَزَبَهُ الشَّيْءُ (لَصِقَ بِهِ): پیانوساند،
لکاندی پیایدا
لَزَبَ فَلَانٌ (لَزِمَهُ): له گه لی بوو ، لئی
جیانه بووه

لَزَبَ الْبَابَ (أَغْلَقَهُ): دایخست ، پتوه یدا،
جووتی کرد
لَزَبَ فَلَانًا بِالرُّمَحِ (طَعَنَهُ): برینداریکرد،
زامداری کرد
لَزَبَ فَلَانًا إِلَى كَسَدًا (إِضْطَرَّةً إِلَيْهِ):
ناچاری کرد، زوری بوو هیتا ، تهنگی
پتیه لجنی
لَزَبَ الْقَوْمَ (اجْتَمَعُوا وَتَضَائَعُوا):
کژبوونه وه ، قه له بالقیان به رپاکرد
لَزَبَ حَلَقَةَ الْبَابِ (تَلَقَّى دَهْرًا يَانِ كَلِمَةً كَى
اللُّزُ (الْصِّيقُ): پیانوساو ، پیالکاو ،
چه سپ بوو
اللُّزَا - اللُّزُ: کلومی ده رگا ،
دزایه تی و رکه به رایه تی توندو سه سخت
لَزَقَ (كُلٌّ مَا يَلْصِقُ بِهِ): هیلیم ، لکینه ر،
پیانوس، که تیره و سریش و جه وی
لَزَقَ الذَّهَبَ وَالْحَجَرَ وَالرَّخَامَ (أَدْوَيْتَهُ لِيَتَّخِذَ مِنْ مَعَادِنِ خَاصَّةٍ): جوړه
ده بهمانیکه له کانه زایه کی تاییه ت دروست
ده کریت
اللُّزَامُ: مرگ ، مردن ، مامه له ،
پیانوسه ر، برینه وه ی مه سه له یه ک
لَزَبَ الشَّيْءَ - لَزُوسًا (ثَبَتَ): چه سپا ،
جینگیر بوو
لَزَبَ الطِّينَ (لَزِقَ وَتَمَاسَكَ): چه سپاو
خویرکت
لَزَبَ بِالشَّيْءِ (لَصِقَ): پیانوسا ،
پیالکاو چه سپا
لَزَبَ الْعَظَامَ (قَطَعَ وَأَجْدَبَ): سالیکی
و شک و بی به روپووم
لَزَبَ الْعَقْرَبُ فَلَانًا (لَسَعَتْهُ): پیوه یدا ،
که زتی ، چه زی لیه ستان

لَزِبَ الطَّيْنُ (لَزِبَ): خُزِغَتْ ، چَسْبَا ،

قَايِمٌ بُو

لَزِبَ الشَّيْءُ (ضَاقَ - قَلَّ): تَهَنَكَ بِهَرَبُو ،

تَهَسَكَ بُو

لَزِبَ الشَّيْءُ (دَخَلَ بَعْضُهُ فِي بَعْضٍ وَتَمَاسَكَ): چَوو به نَبُو يه کَاو تَوکمه و

پَتِه و بُو ، يه کی گرت ، به يه کَا چَوو

اللزِبُ (الطَّرِيقُ الضَّيقُ): تَهَنَكَ رَي ،

رَيگه يه کی تَهَسکو و نابهرين

لَزِبَ (قَلِيلٌ): کَمْ ، تَوَزْ ، نَهَخْت ،

بَرَتَك

اللزِبَةُ (الشَّدَّةُ وَالْأَزْمَةُ): قَهيران ،

نَاړِه حَتِي ، مَه يَه تَهِي ، دَه رده سَهري

لَزَجَ الشَّيْءُ: لِينَج بُو ، به دَه سَتَا

نُوَسَا

لَزَجَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ (لَزِقَ): پِيَانُوَسَا ،

پِيَا لَکَا

لَزَجَ بِالشَّيْءِ (وَلَعَ بِهِ وَعَلِقَ):

هَوَگري بُو ، شَه يِدَاو نَالوودَه ي بُو

لَزَجَ الْعَسَلُ بِأَصْبَعِهِ: هَه نَگوينه کَه چَوو

له پَه نَجَه يه وه ، پَه نَجَه ي هَه نَگويناو ي بُو

لَزَجَ: لِينَج ، لِييجَق ، چَسَب

اللزَجَةُ: يه کَيک له شَوِيَنِي خَوِي

بَه قِي و هِيچ نَه جَوو لَيت

لَزَزَ اللَّهُ فَلَأْسًا: خُودَاوَه نَد بَه تَوَنَدو

کَوَکَرَاوَه يي هِيَتَا يه بُوون

اللزَزُ: گَه رَمَه ي شَه پُو به رِبَه رَه کَانِي ،

کَلَوَم

لَزِقَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: بَه تَوَنَدِي

پِيَانُوَسَا ، تَوَنَد چَسَب بُو پَتِه ي

لَزِقَ (الزَّقَ - انصَقَ): پَتِه ي نُوَسَان ،

پِيَا لَکَان ، پِيَا چَه سَپَان

اللزِقُ (اللزَقُ): لِينَج ، پِيَانُوَسَاو ،

چَسَب ، پِيَا لَکَاو

اللزَقَاءُ (الْأَذُنُ انْتَرَقَ طَرَفَهَا بِالرَّأْسِ):

نُوَسَانِي سَهري گَوِيچَکَه به سَه رَه وه

اللزَقَةُ (نَسِيخَ مُشَمَّعٍ بِدَوَاءٍ يُلَصَّقُ عَلَى

الْأَلَمِ حَتَّى يُبْرَأَ): مَوْشَه مَای نَازَار ،

پَاړچَه يه کی لَاسَتِيک نَاسَا يه و دَه رَمَانِي

پَتِه و يه و دَه خَرِيته سَهري شَوِيَنِي نَازَارو

زَان و نِيش دَه شَکِيَنِي

لَزِمَ الشَّيْءُ (ثَبَتَ وَدَامَ): جِيگَر بُو ،

چَسَبَا ، پَتِه و بُو

لَزِمَ كَذَا مِنْ كَذَا (نَشَأَ عَنْهُ وَحَصَلَ

مِنْهُ): لَيتِي کَه وَتِه وه ، پَه يِدَا بُو لَيتِي ،

لَيتِه ي کَه وَتِه وه

لَزِمَ الشَّيْءُ فَلَأْسًا (وَجِبَ عَلَيْهِ): پَتِيوِيَسْت

بُوو له سَهري ، به پَتِيوِيَسْت گَه پَا

له سَهري

لَزِمَ الْعَمَلُ (دَاوَمَ عَلَيْهِ): بَه رده وَاَم بُوو

له سَهري ، بهري نَه دَا ، وَازي لَيتِه مَيتَا ،

سَوَرِيو له سَهري

لَزِمَ الْمَرِيضُ السَّرِيرَ (لَمْ يَفَارِقْهُ):

نَه خَوَشَه کَه له جِيگَه دَا کَه وَت ، جِيگَه ي

به جِي تَه مَيتَشْت ، هَه لَئِه سَا

لَزِمَ بَيْتُهُ (لَمْ يَفَارِقْهُ): مَالَه کَه ي به جِي

نَه مَيتَشْت ، مَایه وه له مَال

لَزِمَ الصَّمْتُ (لَمْ يَتَكَلَّمْ): بِيَدَه نَگَبُو ،

نَه دَوَاو قَه سَهري نَه کَرَد ، نَقَه ي لَيتِه نَه مَات

لَزِمَ الْمَشْرُوعُ (قَعْدَهُ): نَه رَه کِي

پَرَوَزه کَه ي گَر تَه نَه سَتَرِي خَوِي ، بهري

نَه دَا

اللزِمُ: جِيَا کَه رَه وه ، فَه رَمَانِه وَاي

بَپَاړدَهري کَوَتَاي کَاړو يَارو رُوودَاوِيَتَک

اللزّمة مَنْ إِذَا لَزِمَ شَيْئاً لَا يُفَارِقُهُ ؛
 چه سپاو ، لكاو ، يه كيك گهر دهقو
 خوو به شتیکه وه بگری دهستی
 لیته لئاگری
 لَزِنُ الْقَوْمِ - لَزْنًا (تَزَاحَمُوا) ؛
 قه له بالغیان دروست کرد ، کومه کو
 گردیوون
 لَزِنُ الْقَوْمِ عَلَى الْبُسْرِ (تَزَاحَمُوا عَلَيْهَا
 لِلْإِسْتِسْقَاءِ حَتَّى ضَاقَتْ بِهِمْ) ؛
 کومه لیان به ست له سر بیرکه بق ناو
 دهره مینان ، قه له بالغیان دروست کرد
 اللزّن (الشدة والضيق) ؛ تهنگه بهری ،
 نارمه حتی ، مهینه تی و ناخوشی
 اللزّنة (السنة الشديدة الضيقة) ؛
 سالتکی نه هامة تی و بی به ربووم
 اللزوجة ؛ بیانووسان ، لکاندن ،
 چه سپکار ، لیک
 اللزوق واللزوق) دَوَاءٌ لِلْجُرْحِ يَلْزِمُهُ
 حَتَّى يَبْرَأَ) ؛ چاره سه ریکه ده خریته
 سه برین تا ساریژو چاک ده بیته وه
 اللزوم ؛ پیویستی ، ناتاجی ،
 زوره ملی ، ناچاری ، تینه په پ ، په یوه ست
 اللزيق (الضيق) ؛ چه سپاو ، لكاو ،
 چه سپینه ر ، نو سپینه ر
 اللزيق (الحرزون البخري) ؛ میلکه
 شه یتاتوکی ده ریایی
 اللزيقاء - اللزيق (مَا يَنْبَغِي بَعْدَ الْمَطَرِ
 مُنْثَرِقًا بِمَا فِي أَصُولِ الْحَجَارَةِ مِنْ
 الطين) ؛ نه و گژوگیاهی دواي باران
 بارین دهر دیت له بنی به رددا
 لسان
 لِسَانُ الطَّغَامِ (أَكَلَهُ) ؛ خواری ،
 خواردنه کی خوارد

لِسَانُ الْقَصِصَةِ (لَحَسَهَا) ؛ لسته وه ، زمان
 یان دهستی بیامینا
 لِسَانُ الدَّابَّةِ الْكَلْبِ (أَخَذَتْهُ بِطَرَفِ
 لِسَانِهَا) ؛ به لایه کی زمانی خواری و
 لولی دا
 اللس (أَوَّلُ الرَّعِي) ؛ یه که م له وه پاندن ،
 به خیر کردنی یه که م
 اللساس - اللساس (عُشْبَةٌ خَشْنَةٌ) ؛
 گژوگیاهی کی ره قو زبره
 اللساس (البقل مادام صغيراً لَا تَسْتَمَكِنُ
 مِنْهُ الرَّاعِيَةُ فَتَلْسُهُ بِأَلْسِنَتِهَا لَسًا) ؛
 روه ک کاتی پچوک ده بیته و تازه سه ر
 ه لده دات و ناژهل ناتوانیت بیخوات و
 زمانی بیا ده مینیت
 اللساع واللسعة (الذي يكثر من قرص
 اللس يلسانه) ؛ به د زمان ، یه کیک زود
 نکوولی له خه لکی بگریته و بکه ویته
 باسو و نابو پردنیانه وه
 لسان (جسم لحمي مستطيل متحرك
 يكون في الفم ويصلح للتذوق والبلع
 والنفث) ؛ زوبان ، زیان ، پیکهاته یه کی
 دریزکوله ی گژشتی جوولوره له دهم و
 زارداو چه شتن و قوتدان و گفتوگو و
 دواندن نه نجام دهدات
 لِسَانُ الْقَوْمِ (الْتَكَلِمَ عَنْهُمْ) ؛ نه وه ی
 به ناوی گهل و کومه له و نه ته وه یه که وه
 ده دوت
 لِسَانُ الْحَالِ (مَادَّلَ عَلَى حَالَةِ الشَّيْءِ) ؛
 چۆنیه تی ، شیوه و چۆنیه تی شتیک
 لِسَانُ الْحَذَاءِ (الْهَنَاءُ النَّاتِكَةُ تَحْتَ
 فَتْحَتِهِ فَوْقَ ظَهْرِ الْقَدَمِ) ؛ نه و پارچه
 چه رمی پتلاو که له سه ر پتدایه و له ژیر
 ده لاقه ی پتلاو که دایه ، زمانه پتلاو

لِسَانُ النَّارِ (شَعَلَتْهَا) : گرو بلتسی ناگر
لِسَانُ الثَّوْرِ (عُشْبَةٌ) : مژمژک ،
بنگوزوان ، مژمه
لِسَانُ الْجَمَلِ وَالْعَصَا فِير
وَالْعَصْفُورِ (أَسْمَاءُ ثَبَاتَاتٍ) : ناوی
روه کن

لِسَانُ الْمِرْزَانِ : پارچه یه کی کانزاییه
له شتیوهی عه موودیک و له ناوه راستی
کتیشانده داده نریت و ده جوولیت
به موی نه وه هوسهنگی هردوو تای
تهرازو دیاری ده کریت

لِسَانُ الْقَرْيَةِ : زمانی عهره ب ،
فرمه نگیکی (عهره بی - عهره بی) یه

(ابن منظور) نووسیویه تی
الْإِنْسَانِيَّةُ (وَهِيَ سِتَّةُ أَحْرَفٍ : ر ، ز ، س ،
ش ، ص) : نه و پیتانهی به زمان
ده گوتریت و ژماره یان شهش پیته :
(را ، زال ، سین ، شین ، صاد ، ضاد)

لَسْبَةُ الْعَقْرِبَاءِ وَنَحْوَهَا (لَسْعَتُهُ) :
گه زتی ، پتیه دیا ، دپشکه که پتیه دیا
لَسْتُ بِهِ (لَصِقَ) : پیانوسا ، پیایدا
چه سبا ، پیا لکا

لَمِبَ الْعَسَلُ وَنَحْوَهُ (لَعَقَهُ) : لستیه وه ،
هه نگینه که ی لیسایه وه

لَمَبَهُ بِالسُّوطِ : به قامچی لیتیدا
لَمَبَهُ لِسَانَهُ (سَبَهُ) : جنتیوی پیتدا ،
به زمان کهوت به سه ر ئابرو ریزو
شهره فیدا

لَسَدَ الشَّيْءِ (لَعَقَهُ) : لستیه وه ،
لیتسایه وه

لَسَعَ (لَدَغَ) : پتیه دیا ، گهستی ، پیاچزا

لَسَعَ لِسَانَهُ (عَابَهُ وَأَذَاهُ بِالْكَلَامِ) :
به جنتیو قسهی ناشیرین برینداری کرد ،
نازاری پتیه یاند ، ژانی برده دلیه وه
لَسَعَ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ) : سه فهری کرد ،
گهشت و گوزاری کرد به سه ر زه ویدا
لَسَعَ فَمَهُ بِالْفَقْلِ : زمانی سووتا یان
چوزایه وه به ده لووبیه ر

لَسَعَةُ (قُرْصَةٍ) : پتیه دان ، گه زتن ،

پیاچزان ، چزهی لیته ستان
لَسَنٌ فَلَانًا - لَسْنًا (عَابَهُ لِسَانَهُ وَذَكَرَهُ
بِالسُّوءِ) : به خراپه باسی کرد ، ئابروی

برد ، ناوی زیاند ، قسهی پتیکوت
لَسَنٌ فَلَانًا - لَسْنًا (غَلَبَهُ فِي الْمَلَأَسَةِ وَكَانَ أَجْوَدُ
لِسَانًا مِنْهُ) : زمان پاراو تریو له و ،

زمانی ره وان و پاراو تریو
لَسَنَ الْعَقْرِبَاءِ (لَدَغَتْهُ) : پتیه دیا ،

دپشکه که پیاچزاو پتیه دیا
لَسَنَ (حَدَدَ الْطَرَفِ) : تیزی کرد ،

نوکه که ی تیزکرد ، دایدا

لَسَنَ عَلَيْهِ (لَهَكَمَ) : گاته و لاقرتی

پتیکرد ، سووکایه تی پتیکرد

لَسَنَ (فَصَاحَةً) : زمان پاراوی ، زمان

ره وانی

اللسن (اللسان) : زمان ، زویان ، قسه ،

گوته ، گوته ر

لَسَنٌ - أَلْسَنَ (فَصِيحَ) : زمانپاراو ، زمان

ره وان و ته ر

اللسيع (ملسوع - ملدوغ) : ماران گاز ،

پتیه دراو ، مار گهستو

لَشَا فَلَانٌ - لَشَوَا (خَسَّ بَعْدَ رَفْعِهِ) :

سووک و رسوابو دواي به رزکردنه وه و
پایه دارکردنی

نَشَلَشْ فَلَان (أَكْثَرَ التَّرْدُدِ عِنْدَ الْفَرْعِ)؛
فره جریو له ریزۆک بوو دواى ترسو و بیم
النَّشَلَشُ (الرَّجُلُ الْخَفِيفُ)؛ پیاویکی
سووک و ریسوا، بی که سایه تی،
ناشکۆمه ند

ل ص

لَصَ الشَّيْءُ لَصًا (سَرَقَهُ - فَعَلَهُ فِي
سَيْثِر)؛ دزی ، بردی ، به نهی تی
نه نجامیدا
لَصَ الْبَابُ (أَغْلَقَهُ وَأَطْبَقَهُ)؛ دایخت ،
پتویه دیدا ، توندی کرد
لَصَ الْأَمْرُ (فَعَلَهُ مُسْتَعْتِرًا)؛ به دزی و

نهی تی کردی

لَص - لَص - لَص (السَّارِق)؛ جهرده ،
دز، دهس پیس ، دزۆک ، دزهک ،
نه بابۆز، که سیکه به په نهانی شتی نه م و
نه و بیات

لَصَ الْبَحْرُ؛ جهرده ی دریا

الْأَصَاءُ؛ به ریه کی ته سکو ته نگ، نه و
مه ریه ی شاخیکی روو به پیش و نه و ی
دیکه ش بۆ دواوه به

لَصِبَ الْجِلْدُ بِاللَّحْمِ لَصِبًا (لَزِقَ بِهِ مِنْ
الْهَرَالِ)؛ له پولوازیوو، گۆشته کی
به نیسقانه کیدا نووسا بوو

لَصِبَ الْخَاتَمُ فِي الإِصْبَعِ (ثَبَتَ لَا
يَتَحَرَّكُ)؛ نه موس تیل که له په نه دیدا
گیراو نه جوولا

لَصِبَ السِّيفُ فِي الْفِغْدِ (نَشِبَ فِيهِ فَلَمْ
يَخْرُجْ)؛ له کیلانه کی گیراو دهرنه هات،

توند و پته و بوو له کیلانه کیدا

النَّصَبُ (كُلُّ مَضِيقٍ فِي الْجَبَلِ أَوْ الْوَادِي)؛
که روو، هه رکه روویه کی پچووک له چیاو
دۆلێکدا

النَّصَبُ (الْبَغِيلُ الْعَسِرُ الْأَخْلَاقِ)؛ رزۆ
خوو ، به دو خراپ ، رزۆی به دو خوو
لَصَصَ الْبُنْيَانُ (رَضَصَهُ)؛ پته ویکرد،
قایمی کرد، توکمه ی کرد
النَّصَصَ (تَقَارَبَ الْمُنْكَبَيْنِ - تَقَارَبَ
الْأَضْرَاسُ)؛ نزیک بوونه وه ی هه ردوو
شان له یهک ، چوونه سه ریه کی خریکان
لَصَعَ الْجِلْدُ لَصْعًا وَلُصُوصًا (يَبَسَ عَلَى
الْعَظْمِ مِنْ هَرَالٍ)؛ گۆشته که به سه ر
نیسقانه که وه وشک بووه به مه ی
لاوازی و له ریه وه

لَصَفَ ثَوْبُهُ (بَرِقَ وَتَلَلًا)؛ روژنبوه وه،
رووناک بووه وه

لَصَفَ الْبَعِيرُ؛ خوشتره که له جوړه
ده وه نیکی گچکه ی خوارد
الْأَصْفُ شَجِيرَةٌ شَوْكِيَّةٌ تَنْمُو فِي مَنَاطِقَةِ
خَوْضِ الْبَحْرِ الْمَتَوَسِّطِ ذَاتِ أَزْهَارٍ بَيْضٍ)؛

ده وه نیکی دپکاوی یه و له حه وزه ی
ده ریای ناوه راست ده ریت و گولتیکی
سپی ده گریت

لَصَفَ (بَرِيقٌ وَلَا لَأَةً)؛ شه ووق و
بریسکانه وه، رووناکی دانه وه

لَصِقَ الشَّيْءُ بِغَيْرِهِ (لَزِقَ بِهِ)؛ پتویه ی
نووسا ، پیالکا

لَصِقَ (لَازِقٌ)؛ لکینه ر، نووسینه ر،
پیالکا و

لَصِق - لَصِيقٌ (بِالْقُرْبِ مِنْ)؛ له نزیک ،
نزیک له

لَصَلَصَ الشَّيْءُ (حَوَّكَهُ لِيُنْزَعَهُ)؛
جوولاندی بۆ نه وه ی هه لی بکه نیت
لَصُوقٌ (مَا لَصِقَ عَلَى الْجِرْحِ مِنَ الدَّوَاءِ -
الْخُرْقَةُ الَّتِي تُشَدُّ عَلَى الْعَضْوِ
لِلْمَلْدَاوِي)؛ نه وه ی ده خریته سه ر برین
بۆ چاره سه رکړدن ، موشه ممای نازار

النصیق: پال، تەك، تەنیشت،
گیاگەزە

لَفَظَ

الضَّلَاضُ: چاودێرتکی شارەزاو لێزان،
کارامە

نَضَلَضَ (أَكْثَرَ مِنَ الْإِنْتِفَاطَاتِ يَمِينًا
وَشِمَالًا): زوو زوو تەماشای راستو
چەپێ کرد

نَضَمَ الْإِبْرَةَ (أَدْخَلَ فِيهَا الْغَيْطَ):
دەزویی کرد بە دەرزێبەکەوه،
پێوه یکرد، دەرزێ پێوه کرد

نَضَمَ السَّبِيحَةَ (نَظَمَهَا): تەزییجەکی
هۆنێوه، کردی بەپەتەوه
نَضَمَهُ (عَنَفَ عَلَيْهِ وَأَلَحَّ): زۆری لێکرد،
توندوتیژ بوو لەگەڵی

نَطَا

نَطَا الْأَمْرَ وَغَيْرَهُ (لَزَمَهُ): گرتی،
خستێه ئەستۆی خۆی

نَطَا الشَّيْءَ (سَتَرَهُ وَأَخْفَاهُ): شاریدیوه،
دایبۆشی، پەنھانیکرد
نَطَا عَنْهُ الْخَبْرَ وَعَلَيْهِ كَتَمَهُ وَأَظْهَرَ
غَيْرَهُ: هەوالەکی لێشاردەوه،

راستی پێنەوت و لێی شاردەوه
نَطَا السُّتْرَ أَوْ الْحِجَابَ (أَرْخَاهُ وَسَدَلَهُ):
دایداپەوه، شۆپیکردەوه

نَطَا حَقَّهُ (جَعَدَهُ): مافی خوارد، گۆی
نەدایە، نکوولی لەمافی کرد

نَطَا الْبَابَ (أَغْلَقَهُ): دەرگاکی
داخست، پێوهیدا، جووتی کرد

نَطَا الشَّيْءَ وَبِهِ (أَرْقَاهُ): پێوهی
نەوساند، پیاکان

نَطَا فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ): بەگۆچان
لێیدا، دایگرتەوه

نَطَا فَلَانٌ - نَطَطًا (سَقَطَتْ أَسْنَانُهُ أَوْ
ثَاكَتْ وَبَقِيَتْ أَصُولُهَا): ددانەکانی
هەلۆهرین یان کلۆر بوون و بەتەنیا
رەگەکانیان مایەوه

النَّطَ (الْقِلَادَةُ أَوْ الْعَقْدُ مِنْ حَبِّ
الْحَنْظَلِ): ملوانکە یان گەردن بەند لە
دەنگی گۆژاڵ

نَطَا - نَطَوًا (إِلْتَجَأَ إِلَى صَخْرَةٍ أَوْ غَارٍ):
رووی کردە بن بەردێک یاخود
ئەشکەوتێک

نَطَى - نَطِيًا (لَزِقَ بِالْأَرْضِ وَلَمْ يَكْدِ
يُزَح): نەجولاً، چەسپ بوو بە
زەویبەوه و نەلەقا

النَّطَاةُ (الْأَرْضُ - الْمَوْضِعُ - الْجَنَّةُ أَوْ
وَسَطُهَا): زەوی، شوێن و بێگەیهک،
بەرەکانی رووبەر و رووبەونەوه یاخود
ناوەند و میانەکی

النَّطَاةُ (الْمَصُوصُ): دز، جەرەد،
گیرفانجێ

نَطَاعٌ: لێسەرەوه، ئەوەی کە پەنجەیی
دەلێستێتەوه

النَّطَافَةُ (الْكَثِيرُ اللَّطْفُ): بەسۆزو
بەزەیی، دڵنەرم و بەسۆز

نَطَافَةٌ (رَفَّةٌ): خاوی، هێمنی، نەرمی،
لەسەرخۆیی، هەست ناسکی

نَطَا بِالشَّيْءِ (لَزِقَ): پیا نووسا، پیا لکا
نَطَا فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا):
بەگۆچان لێیدا، دایگرتەوه، تێی

سەرەوان
نَطَطَ الشَّيْءُ - نَطَطًا (فَسَدَ): خراب بوو،
تێکچوو

نَطَطَ فَلَانًا أَوْ الشَّيْءَ (ضَرَبَهُ بِعَرَضِ الْيَدِ
أَوْ بِعُودٍ عَرِيضٍ): بەلەپی دەست یان
داریکی درێژ لێیدا

لَطَطَ فَلَانًا بِحَجَرٍ (رَمَاهُ بِهِ)؛ به ردی تیگرت ، به ردی بژماویش
لَطَطَ الْأَمْرُ فَلَانًا (صَغَبَ عَلَيْهِ)؛ قورسبوو له سهری ، گرانبوو
لَطَخَ الثَّوْبَ (لَوَّثَ)؛ جله کانی پیسکرد، بژیای کرد، له که داری کرد، په لویکرد
لَطَخَ فَلَانًا بِسُوءٍ (رَمَاهُ بِهِ)؛ خراپه ی خسته پال ، تاوانباری کرد
الْلَطَخُ (الْقَلِيلُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ)؛ که مهنديکی مهر شتیک
الْلَطَخُ مَلُوثٌ - الْقَذَرُ الْأَكْلُ)؛ پیس ، له که دار ، په له دار ، گهردار ، به دخوراک
الْلَطْفَةُ (الْأَحْمَقُ)؛ گیل ، که ودهن ، که مژه
لَطَسَ فَلَانًا بِالْحَجَرِ وَخَوَّهَ (رَمَاهُ بِهِ)؛ به ردی تیگرت ، به ردی بژخت
لَطَسَ الْحَجَرُ بِالْحَجَرِ (ضَرَبَهُ بِهِ يَنْكَسِرُ)؛ به ردی کیشا به یکه مته بکشی و ورد بیت
لَطَسَ الشَّيْءُ (دَفَعًا شَدِيدًا)؛ توند کوتایه وه ، به توندی لیتدا
لَطَسَهُ - لَطَسًا (ضَرَبَهُ بِشَيْءٍ عَرِيضٍ)؛ به شتیکی دریز لیتدا ، پیاکیشا ، تیی سره وان
الْلَطَطُ؛ مافخواردنی که سی نه یارو دورمن ، ددان که وتن یان کلوربوونی ، داپوشینی شتیک ، شاردنه وه ی
لَطَعَ الشَّيْءُ (لَحَسَهُ)؛ لسته وه ، لیتسایه وه ، زمانی پیا هیتا
لَطَعَ الْكَلْبُ أَوِ الذَّنْبُ الْمَاءَ (شَرِبَهُ)؛ سهگ یان گورگ ناوه که ی خوارده وه

لَطَعَ فَلَانًا (ضَرَبَ مُؤَخَّرَهُ بِرِجْلِهِ)؛ شه قی تیه لدا
لَطَعَ فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا)؛ به گزچان لیتدا ، دایگرت وه
لَطَعَ الْفَرَسُ (أَصَابَهُ)؛ مه به سستی پیکا ، مه به سستی به ده ستهیتا
لَطَعَ عَيْنَهُ (لَطَمَهَا)؛ لیتدا ، کیشای به چاویدا
لَطَعَ إِسْمُهُ مَحَاهُ مِنَ الدِّيَّانِ)؛ ناوی له نووسینگه سپړه وه ، ناوی له تینووسدا نه هیتت
لَطَعَ - لَطَعًا (ذَهَبَتْ أَسْنَانُهُ وَبَقِيَتْ أَصُولُهَا)؛ ددانه کانی مه لوه رینو به ته نیا ره که کانی مایه وه
الْلَطْعُ (الْحَنِكُ)؛ زیره ک ، کارامه ، لیتاتوو
الْلَطْعُ (لَيْمٍ)؛ سپله ، بی سفت ، به دو خراپ
الْلَطْعُ (بَيَاضٌ فِي بَاطِنِ الشَّفَةِ)؛ سپیتیه که له به شی ناوه وه ی لچو لیتدایه
الْلَطْعَاءُ؛ سست و کز ، له پو لاواز
الْلَطْعَةُ؛ موشه مایان دوشه کی منال
لَطَفَ بِهِ وَلَهُ (رَفَقَ بِهِ)؛ به زهیی پیا هاته وه ، دلی پیی سووتا ، به سوزو میهره بان بوو بژی
لَطَفَ اللَّهُ بِالْعَبْدِ وَلَهُ (وَفَّقَهُ وَأَوْصَلَ إِلَيْهِ مَا يُحِبُّ بِرَفَقٍ)؛ سه رکه وتوویرکد ، نه وه ی پیی خۆش بوو به ده سستی هیتا
لَطَفَ الشَّيْءُ (دَلًا)؛ لیتی نزیک بوه وه ، لی هاته پیش
لَطَفَ الشَّيْءُ؛ نه رمو ناسک بوو ، به سوزو میهر بوو ، وردو ناسک بوو ، رووخۆش بوو

لَطَفَ عَلَيْهِ (صَغَرَ عَلَيْهِ)؛ پچووک بوو

لای، ورد بوو، پږی پچووک بوو

لَطَفَ كَلَامَهُ (رَقَّ)؛ قسه‌ی خوښ بوو

لَطَفَ (خَفَّفَ الشَّدَّةَ)؛ هڅواشی

کرده‌وه، ته‌نگانه‌وه هماغه‌تی هڅواشو

سارد کرده‌وه

لَطَفَ الْأَلَمَ (خَفَّفَهُ)؛ نازاره‌ک‌ی

شکانه، نازارو نیښی که‌م کرده‌وه

لَطَفَ الْحُكْمَ (خَفَّفَهُ)؛ فه‌رمان‌و

برپاره‌ک‌ی دادگای سووک و که‌م

کرده‌وه، دایبه‌زاند

لَطَفَ (رَفَّقَ)؛ به‌زه‌یی، میهره‌بانی،

سۆز، دل‌سۆزی، نیانی، نه‌رم و نیانی

لَطَفَ اللَّهُ (فَضَّلَ وَكَرَّمَ اللَّهُ)؛ به‌زه‌یی‌و

میهره‌بانی خوداوه‌ند، سۆزو به‌زه‌یی

خوایی، فه‌زل‌وړیزی خوایی

اللطف؛ چاکه و باشه، که‌میک خواردن

اللطفة (الهدية)؛ خه‌لات، دیاری

لَطَمَ (صَفَحَ - لَدَمَ)؛ پیاکیښا، زلله‌ی

لټیدا، تټی سره‌وان

لَطَمَ الْفَرَسَ (كَانَ بِأَحَدِ خَدَيْهِ يَبَاضُ)؛

لایه‌کی کولمی سپی بوو، سپټی

تټدابوو

لَطَمَ الرَّجُلَ (ظَلَمَ)؛ سته‌می لټکرا،

مافی خورا

لَطَمَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا؛ ژنه‌که کیښای

به‌روومه‌ت و گونای خویدا

لَطَمَ الْكِتَابَ (خَتَمَهُ)؛ مؤړیکرد،

نیښانه‌و هڅمای لټدا

لَطَمَهُ (صَفَعَهُ)؛ زلله، شه‌پازلله،

شه‌قازلله، لټدانټیک

لَطَمَهُ - لَطَمًا (ضَرَبَ خَدَّهُ أَوْ صَفَعَهُ

جَسَدَهُ بِالْكَفِّ مَبْسُوطَةً)؛ شه‌پازلله‌ی

لټدا، به‌به‌ری ده‌ست کیښای

به‌روومه‌ت یان جه‌سته‌یدا

لَطَمَهُ (لَطَمَهُ كَثِيرًا)؛ ژډر لټیدا

اللَطْوُخ (مَا يُلَطَّخُ بِالشَّيْءِ وَيَقِيرُ لَوْنُهُ)؛

په‌له، له‌که، نه‌وه‌ی ده‌نوسیت

به‌شتیکداو ره‌نگی ده‌گورټ

اللَطِيخ (الْأَخْمَقُ)؛ گټل، که‌ودهن،

که‌مژه

اللَطِيف؛ میهره‌بان، به‌سۆز،

به‌به‌زه‌یی، ناسک، جوان پۆش، نه‌رم،

هڅمن، زانیارو ناگادار به‌نه‌یټی گشت

رووداوټیک، به‌کیکه له‌ناوه‌جوانه‌کانی

په‌روه‌ردگار

اللطيفُ مِنَ الْكَلَامِ (مَا غَمَضَ مَعْنَاهُ

وَحَفِيَ)؛ گوته و قسه‌یه‌ک ماناو و اتاکه‌ی

شاراوه‌بیټ

اللطيفُ مِنَ الْأَجْرَامِ (مَالًا جَفَاءَ فِيهِ)؛

نه‌وپیکه‌اتانه‌ی وشک‌نین

اللطيفة (مُلْحَة)؛ نوکته، قسه‌ی

خوښ، بوټیکه‌نین، شوخی، گالته

اللطيم؛ ه‌تیو، بی‌یاوک و دایک،

بی‌سره‌په‌رشت، نه‌سپی روخسار سپی،

میسک، حوشت‌ری نټر

اللطيمة؛ میسک، بازاری عه‌ترو بوونی

خوښ یان بابه‌تی تالاو والا

لَطَفًا

لَطَفَ بِهِ - لَطَفًا (لَزَمَهُ وَلَمْ يُفَارِقْهُ)؛

پټ‌وه‌ی نووساو لټی جیانه‌بووه‌وه،

به‌رده‌وام له‌گه‌لی بوو

لَطَفَ عَلَيْهِ (أَلْحَ)؛ جه‌ختی له‌سهرکرد،

سوربوو له‌سهری

نَظُّ فُلَانًا (طَرَدَهُ): دهریکرد،

دهریبه پاند، دهستی پیوه نا

النَّظُّ (الرَّجُلُ الْعَسِرُ الْمُتَشَدَّدُ): پیاویکی

توندوتیږو رهق

لُظِي (إِسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ جَهَنَّمَ - لَهَبٌ):

ناویکه له ناوه کانی دوزخ، گرې، بلیسه

لُظَى النَّارِ (أَنْهَبَهَا): گړوبلیسه ی

مه لسان، تاوی پی سهند، خوشی کرد

لُظِلَّتِ الْحَيَّةُ رَأْسَهَا: ماره که سهری

جو لاند به هوی په نگ خوار دنیوه

النَّظْلَظُّ (الرَّجُلُ الْعَسِرُ الْمُتَشَدَّدُ):

پیاویکی توندو تیږ، رهق، زیر

لَحَ

لَحَ (كَلِمَةٌ ثَقَالٌ لِلْعَاثِرِ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ):

وشه یه که به که سیک ده گوتی ه لوتی

جاریک یان دوو جار

لَعَالِكَ (أَنْعَشَكَ اللَّهُ وَأَقَامَكَ مِنْ

عَثْرَتِكَ): خوا زیندو چوستو چالاکت

بکاته وهو له هه لوتو تانه که ت راست

بکاته وه

الْعَا: خرابه ی به رده وام، خرابه کاری

پشت نه ستوورو به رده وام

لُعَابٍ (مَا سَالَ مِنَ الْفَمِ): لیک، که فی،

دهم، نأفدم، رینگاو، تفو

لینجایی یه که به ده ما بیته خواره وه

لُعَابُ الْحَيَّةِ وَنَحْوَهَا (سَمُهَا): ژاری مار،

ژه هره مار

لُعَابُ النُّحْلِ (عَسَلَهَا): مه نگوین،

مه نگفین، منگف، منگوف، کاریت

لُعَابُ الشَّمْسِ (شَيْءٌ كَتَسِيحِ الْعَنَكَبُوتِ

شَرَاهُ وَفَتَّ الظَّهِيْرَةَ كَأَنَّهُ يَنْحَدِرُ مِنَ

السَّمَاءِ): ته نافی شهیتان، مه چیر

شهیتان، مه چیر جیار، داویکی باریکه

وه کو هی ته ونی جالجالوکه وایه

له کاتی گهرمادا له ناسماندا په یدا دهی

لُعَابُ السَّفَرَجَلِ (دَوَاءٌ يُتَّخَذُ مِنْ بَزْرِهِ):

چاره سهریکه له دهنکی به هی

دهرده مینری

لُعَابٍ (كَثِيرُ اللَّعَبِ وَالْمِرَاجِ): که مه که ر،

گالتی چی، قوشمه، یاریکه ر،

نه وکه سهی هه مووشتیک به گالتی

ده گری

لُعَابِي (لُزَج): وه ک لیک، چه سپینر

الْعَاغُ (الْهِنْدِيَا): کاستی، روه کیکی

ده شتی به

الْعَاغَةُ: به ک روه کی کاستی،

پاشماوه یه کی که می هه رشتیک، قومو

به شه و ناویک، دنیا

الْعَاغَةُ (مَنْ يَتَكَلَّفُ الْأَلْعَانَ مِنْ غَيْرِ

صَوَابٍ): نه وهی زور له خوی ده کات

له دانانی ناوازداو بی ته وهی هیچ

شاره زاییه کی هه بیث

الْعَاقُ (مَا بَقِيَ فِي فَمِ الْأَكِلِ مِنْ طَعَامٍ

يَعْقُهُ): پاشماوهی پاروو له ده می

بخوردا

الْعَانُ (كَثِيرُ اللَّعْنِ): به کیک زور

نه فره ت بکات

الْعَفَان (فِي الشَّرْع)؛ بریتیه له وهی
 پیاویک چوارجار سویند بخوات له سر
 ژنه که ی به وهی زینای کردوه و بوجاری
 پینجه میش بلّیت: نه فره تی خوام
 لیبت گهر درو بکه م ؛ به مهش قوتارو
 سه رفراز ده بیت له سزای تاوانبارکردنی
 ژنه که ی بی به لکه ، هه روه ها ژنه که ی
 چوار جار سویند بخوات به په روه ردگار
 که میرده که ی درو ده کات و بوجاری
 پینجه میش بلّیت: نه فره تی خوام
 لیبت گهر درو بکه م ؛ به مهش قوتار
 ده بیت له سزای زیناو داوین پیسی
لَعْبَ الصَّبِيِّ - لَعْبًا (سَال لَعَابَهُ مِنْ
 قَعِهِ)؛ لیک به ده میا هاته خواره وه ،
 ده می لیک پیا هاته خواره وه ، ده می
 لیک کرد
لَعْبَ (عِبْثَ - هَزَلَ)؛ یاریکرد ،
 گه مه یکرد ، وازیکرد ، گالته یکرد
لَعْبَ بِالْشَّيْءِ (اِتَّخَذَهُ لُعْبَةً)؛ یاری
 پیکرد ، کردی به مایه ی رابواردن و یاری
 خزی
لَعْبَ فِي الدِّينِ (اِتَّخَذَهُ سُخْرِيَةً)؛ گالته و
 سوکایه تی به ناین کرد ، لاقرتی پیکرد
لَعْبَ فِي الْأَمْرِ (اِسْتَعْفَ بِهِ)؛ گالته ی
 پیکرد ، سوکایه تی پیکرد
لَعْبَ الْمَوْسِقَى (أَي عَزَفَ)؛ موسیقای
 ژهن ، موسیقای لیدا
لَعْبَ الْقَمَارِ؛ قوماری کرد ، یاریکرد
لَعْبَ عَلَيْهِ (اِحْتَالَ أَوْ مَرَحَ عَلَيْهِ)؛
 گالته ی پیکرد ، پی رابوارد ، دهستی
 پری
لَعْبَ بِهِ (اِتَّخَذَهُ لُعْبَةً)؛ یاری پیکرد ،
 کردی به یاری به دهستی وه

لَعْبَ بِالْأَنْزَارِ (خَاطَرَ)؛ یاری به ناگر کرد ،
 خزی خسته مه ترسیه وه
لَعْبَ دَوْرًا كَدًّا (مَثَلُهُ)؛ رۆلی نه وی بینی ،
 خویکرد به نه و ، نه و ده وره ی بینی
لَعْبَ بِعَقْلِهِ (غَشَّه)؛ یاری به نه قلی کرد ،
 گزی لیکرد ، گالته ی پیکرد ، فبتی لیکرد
لَعْبَ (جَعَلَهُ يَلْعَبُ)؛ یاری پیکرد ، مینایه
 گه مه ، خستی یاری و گه مه ، وای
 لیکرد یاری بکات
لَعْبَ ذِيْلَهُ (حَرَكُهُ)؛ کلکی له قان ، کلکی
 جبولاندو رابوه شاند
لَعْبَ وَجْهِهِ اِسْمُزَارًا (اِخْتَلَجَ بِوَجْهِهِ)؛
 روی گزیکرد ، لچی مه لقرچان ،
 ناوچه وانی دابه یه کا
لَعْبَ - لَعْبَ - لَعْبَ؛ یاری ، گه مه ،
 وهرزش ، وازی ، گالته ، رابواردن ،
 شیربازی ، قومارکردن
لُعْبَةً؛ یاری ، بوکه سه ماکره ، شتو
 مه کی یاری ، پیرابواردن ، رابواردن
لُعْبَةً؛ جوری گه مه و یاری ، قومار
 یاری کاخز
لُعْبَةً (الكثير اللعب)؛ به کیک زور یاری
 بکات
لُعْبًا (كَانَ ثَقِيلاً بِطِينًا)؛ خاوه
 خاویکرد ، خاوخلیچک بوو ، سستو
 خاوبوو
لَعْنَمَ (لَعْنَمَ - تَلَجَعَ)؛ زمانی تیکه لو
 پیکه لبوو ، مینجه مینجی کرد ، زمانی
 لیک نالا
**لَعْنَمَ فِي الْأَمْرِ (تَوَقَّفَ فِيهِ وَكَأَنِّي
 تَبَصَّرُهُ - كَلَّ عَنْهُ)**؛ رامآ ، وهستا ،
 مه لو یستی به کی کرد ، خاوه خاویکرد ،
 تئیدا رامآ

لَعَجَ الضَّرْبُ فَلَانًا: أَلَمَهُ وَأَحْرَقَ جِلْدَهُ؛

نیش و زانی پیگه یاند، سووتای نیشی گه یاند به دل و دهریونی

لَعَجَ الْحَبُّ وَالشَّوْقُ فَوَادَهُ: اسْتَحَرَّ فِيهِ؛

مهستی کرد، نه سیرو به ندیکرد

لَعَجَ الْهَمُّ فِي الصَّدْرِ: اضْطَرَبَ وَتَحَرَّكَ؛

خه م و په ژاره له سینهدا هات و چوو

الْفَج: هَمٌّ سَوَوْتَاوِيهِ، نِيَشُ وَ زَانِي

لِيْدَان

لَعَسَ - لَعَسًا: غَازِي لِيْگَرَت، گهستی

لَعَسَ (كَانَ فِي شَفْطِيهِ سَوَادًا): لَجَّو

لِيْوِي رهشیه کی تیا بوو

الْفَسَاء: لَجَّو لِيْوِيکی مهیل و رهش

الْفَسَاء: رَهْنِگي مهیل و رهش

لَعَسَ عَلَيْنَا - لَعَسًا (عَسِرَ وَاشْتَدَّ)؛

توندو تیژ بوو له گه لمان، توندبوو،

رهق بوو

الْفَطَاء (الشَّاةُ الَّتِي فِي عَرْضِ عُنُقِهَا

سَوَادٌ وَسَائِرُهَا أَبْيَضُ): نَهْ و مه پدهی

له روپای گه ردنیدا په لیه کی رهشی

تیدایه و سه رجه م جهستی سپی به

لَعَطَ فَلَانًا بِأَنْبِيَاتٍ (هَجَاهُ بِهَا): به چن

به بیتک زه میگرد

لَعَطَ فَلَانًا بِحَقِّهِ مَا ظَلَمَهُ بِهِ وَآخِرُهُ؛

دوايخست، دهستی دهستی پیگرد،

ثم كات بَرُّهُ وَ كَاتِي پيگرد

الْفُعْطُ خَطُوطٌ تَخْطُهَا الْعَبَشُ فِي

وُجُوهِهَا): مِثْلُ وَ خه تیکه حبه شیه کان

له رووی خویاندا ده یکیشن

الْفُعْطَةُ: رَهْشِيکی تیرو توخ، ملوانکه،

توکی رهش له گه ردنی مه ری سپیدا

لَعَطَهُ بِالنَّارِ - لَعَطًا (لَوَاهُ فِي عَضِّ

الْعُنُقِ): رُوپای گه ردنی داخ کرد

لَعَقَ الْعَسَلُ وَخَوْفُهُ لَمَسَهُ لِسَانَهُ أَوْ

بِأَصْبَعِهِ): به زمان یان په نجه لسته وه

لَعَقَ - لَعَقًا: بَنِي لسته وه، لیسایه وه

لَعَقَةُ (مَا يُؤْخَذُ بِالْأَصْبُعِ أَوْ الْمِثْقَةِ)؛

په نجه یه کی یان که وچکیک بُو چه شتن

الْمِثْقَةُ: زه و بییه کی ته رو شیدار

لَعَلَّ - عَلَّ (رُبَّمَا - عَسَى): له وانه یه،

رهنگه، دهشی، دهگونجی، ریئی

تیده چی

الْفُلَاعُ (الْجَبَانُ): ترسنوک، ترقیو،

بی زات، به د دل

لَعَلَّ السَّرَابُ (بَرَقَ وَلَمَعَ)؛

دره و شایه وه، رووناکي دایه وه، تیشکی

لیکه و ته وه

لَعَلَّ فَلَانٌ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (ضَجَرَ): بِيْزَارِيو

له هه موشتیک، وهرس بوو، جاپسبوو

له گشت حال و باریک

لَعَلَّ الْعَظْمُ وَخَوْفُهُ كَسَرَهُ): شکاندی،

له تیکرد

لَعَلَّ الرُّعْدُ (صَوَّتَ): گرمه ی مه و هات،

گرمه گرمی هات، دهنکی لیها ت

لَعَلَّ مِنَ الْجُوعِ: به هزی برسیتیته وه

نارامی له بهر برا، بی نارام بوو، حالی

په ریشان بوو به ده دست برسیتیته وه

الْفُلْعُ: تراویکه، سه راب، گورگ،

داریکی حیازیبه

الْفُلْعَةُ مِنَ السَّرَابِ (بَصِيصَةٌ): رووناکي،

تیشکی تراویکه

الْفُعَاظُ (الَّذِي يُفْطِكُ مِنَ الْكَلَامِ مَا لَا

أَصْلَ لَهُ): نه وه ی قسه ی بی سه رو به ره

ده کات، قسه و گوته ی بی بنه ما

لَعَطَ اللَّحْمَ: به پیچی ده می گرتی و

گازی لیگرت

نَعْمَظَ فُلَانٌ (شَرُّهُ وَتَطَفُّلٌ)؛

مشه خۆرربوو، شه پره نگیزو گه نده ل بوو
النَعْمَظُ (العَرِيصُ الشَّهْوَانُ لِلطَّعَامِ)؛

نهوسن، سوورو شه یدای خواردن
النَعْمُوظُ - النَعْمُوظَةُ (الطُّفْلِيُّ الَّذِي
يَخْدُمُ بِطَعَامِ بَطْنِهِ)؛ کاسه لیس،
مشه خۆر، نه وهی به نانه سکه ته یانی و

خزمه تکاری ده کات
لَعْنٌ فُلَانًا (أَخْرَاهُ وَسَبَّهَ وَأَبْعَدَهُ مِنَ
الْخَيْرِ)؛ قسه ی پینگوت، نه فره تی
لینکرو له خیرو چاکه ی دوورخسته وه،

ده ریکرد

لَعْنٌ نَفْسُهُ؛ نه فره تی له خۆیکرد

لَعْنٌ؛ نه شکه نهجه و نازاریدا، سزایدا

لَعْنٌ (إِسْتِنَزَالُ اللَّعْنَاتِ)؛ نه فره تی

لینکردن، به له عنه ت کردن، نه فرین

لَعْنَةٌ؛ نه فره تی، له عنه ت، نه فرین،

سزا، نه شکه نهجه

لَعْنَةُ (الكَثِيرِ اللَّعْنِ لِلنَّاسِ)؛ به کیک زۆر

نه فره تی له خه لکی بکات

لَعْنَهُ اللهُ - لَعْنًا (طَرْدَهُ وَأَبْعَدَهُ مِنَ

الْخَيْرِ)؛ له خیرو به زه یی و سۆزی خۆی

به دووری گرت

اللَعْوُ؛ به پره وشه ت، توول و نه مامیک

بی به روبووم بیت

اللُعُوبُ؛ ژنی گه مه کار، به نازو

عیشو ته

اللُعُوفَةُ (الْكَلْبَةُ - السَّوَادُ حَوْلَ حَنَافَةِ

الثَّدي)؛ ده له سه گ، هاله و ره شی

ده وری گزی مه مک

لَعُوفَةُ الْجُوعِ (حَدَثُهُ)؛ توندو تیزیی

برسیستی

اللُّعُوسُ؛ شتیکی که م، توژیک،

نه خه تیک، مه ندیک

اللُّعُوسُ؛ نهوسن، زۆرخۆر، گورگ

اللُّعُوقُ (الْقَلِيلُ الْعَقْلُ)؛ که م نه قل،

بی نه قل

اللُّعُوقُ؛ مه رشتیک بلیسریتته وه وه ک

ده رمان و مه نگوین و ...، که مترین

تویشوو، مه عجون

اللُّعِيبُ؛ قوماریاز، یاریکه ر، به کیک

زۆر یاری بکات

اللُّعِيبَةُ؛ بووکه سه ما که ره، په یکه رتیکی

گچکه به یاری پیده کری

اللُّعِينُ؛ ده رکراو، نه فره تی لیکراو،

داهۆل، شه یتان، نه هریمه ن، گورگ،

سپاوه

اللُّعِينَةُ؛ ناوی نه فره تی لیکراوه

لَعْنٌ فِي الْقَوْلِ (أَخْطَأَ فِي الْقَوْلِ)؛

له گوته و قسه دا مه له یکرد، راستی

نهوت

لَعْنًا فُلَانٌ لَعْفًا (تَكَلَّمَ بِاللَّعْفِ)؛

غه له به غه لبی کرد، مه راو ده نگه ده نگه

ناپه وه

لَعْنًا عَنِ الصَّوَابِ وَعَنِ الطَّرِيقِ (مَالَ

عَنْهُ)؛ له راستی یان ریکه ی راست لایدا

لَعْنًا الشَّيْءَ (بَطَلَ)؛ به تالیکرده وه،

پووچی کرده وه

لَعْنًا الرَّجُلَ (خَابَ)؛ شکستی خوارد،

سه رنه که وت

النَّفَا (هَرَاءٌ - كَثْرَةُ الْكَلَامِ - خَطَأٌ -

بَاطِلٌ)؛ قسه ی پڕوپووج، وته ی

بی مانا، زۆربلییی، مه له، چه وتی،

ناته واوی

الْفَقَاب: تیریکی خراب
 الْفَقَاة: دهنگ ، دهنگو ناواز
 الْفَقَام (رَبْدُ أَفْوَاهِ الْإِبِلِ): که فی ده می
 حوشر
 نَعَبَ فُلَانٌ - نَعِيًا وَنُعُوبًا (نَعَبَ وَأَعْيَا):
 ماندووشه که ت بوو ، هیلاک بوو ،
 برستی له بهر بیا
 نَعَبَ عَلَى الْقَوْمِ نَعْبًا (أَفْسَدَ عَلَيْهِمْ):
 لئی تیگدان ، شتواندی لییان
 نَعَبَ الْقَوْمَ حَدَثَهُمْ حَدِيثًا كَاذِبًا):
 قسه و وته یکی دروی پیگوت
 نَعَبَ - نَعْبًا (نَعَبَ وَأَعْيَا): فره لاواز
 شه که ت بوو ، زور هیلاک بوو
 نَعَبَ السَّيْرُ فُلَانًا (أَنْعَبَهُ أَشَدَّ النَّعَبِ):
 به کجار ماندوو شه که تیکرد، رویشتن
 برستی له بهر بپی
 نَعَبَ دَابْنُهُ: نازده که ی شه که ت و
 ماندوو کرد
 الْفَقَاب: که ودهن ، که مزه ، گیل ،
 گوته و قسه ی خراپ نابه جی، گزشتی
 نتوان خرینکان
 الْفَقَاة: زمان ، کومه له وشه به که دهنگو
 ناوازی له خو گرتوه و هر گهل و
 نه ته وه یکه له به ده سته یتانی
 بید او بیسته کانیاندا به که پی ده خن
 نَعَدَ أَذْنُهُ: گویچه کی دریز کرد هتا
 رتیک بیته وه
 الْفَقْد: گزشتی نیو گوی، گزشتی
 که نارو لای گهردن
 الْفَقْدُود: گزشتی که ناری گهردن
 نَعَزَ الشَّيْءُ (مَالَ بِهِ عَنْ وَجْهِهِ): رویی
 پی وهر گپرا ، له وباره یا لایبرد
 نَعَزَ فِي كَلَامِهِ: به پیچ و په نا قسه یکرد،
 به هیما ده و

نَعَزَ الْيَرْبُوعُ أَخْبَارَهُ: شه وگرده که
 به پیچ پیچ کونه که ی هه لکه ند
 نَعَزَ: مه تل، نه یتی ، نادیار ی، قسه ی
 پیچ و په نا و به هیما ، رازی په نهان و
 نادیار
 النَّفَز - النَّفْز - النَّفْزُ (جُفَرُ الْيَرْبُوعِ
 وَالْفَارِ وَالضَّبِّ): کونی شه وگرده و
 مشک و بزمنزه
 نَفَطَ الْقَوْمُ صَوْتًا مَغْتَلَطَةً
 مِنْهُمْ لَا تُفْهِمُ): دهنگه دهنگر
 قاروقیزیان کرد، هه رایان به ریاکردو
 که س لییان حالی نه بوو
 نَفَطَ الْحَمَامُ: کزتره که گمه کمی کرد
 نَفَطَ - نَفَطَ (جَلَبَةً وَأَصْوَاتًا): دهنگه
 دهنگ ، ژاوه ژاو ، قاروقیز ، غلبه
 غلب ، هه راو به زم
 نَفَفَ فُلَانٌ (جَارًا): سته میگرد،
 هه لیکوتایه سر
 نَفَفَ الْإِنَاءُ (نَفَقَهُ): لستی وه ،
 لیسایه وه
 نَفَفَ الطَّعَامُ (أَكَلَهُ سَرِيعًا): به په له و
 خیرایی خواری
 الْنَفَقَةُ (النَّفَقَةُ): پاروو، تیکه
 الْنَفَقَةُ (النَّفَقَةُ): ناپرونی له گوته و
 قسه دا ، ناپروانی
 نَعَمَ الْبَعِيرُ نَعْمًا: ده می حوشره که
 که فیکرد ، که فی له دهم هاته دهره وه
 نَعَمَ فُلَانٌ - نَعْمًا (أَخْبَرَ صَاحِبَهُ بِشَيْءٍ لَا
 عَنْ يَقِينٍ): هه رالیکی به هاوه له که ی
 راگه یاند دلتیا نه بوو لی ی
 نَعَمَ الْمَرَاة: دهم و لووت و دهر و به ری
 ماچکرد

لَقَمَ الْأَرْضَ أَوْ الْبَحْرَ (وَضَعَ فِيهَا

الْأَنْفَامَ)؛ مینی چاند لهزه ویدا ،

نه لغامی تیا دانا

الْقَمَ: مین ، لوغم ، کهمیک بونی

خوش ، رهگی زیبان و بنکه که ی

الْفَنَ: لایه کی زمانه پچکوله

الْفَوَ: قسه ی پروپوچ و به تال، مه له ،

جهوتی

الْفَوَ فِي الْيَمِينِ (وَهُوَ مَا لَا يُعْقَدُ عَلَيْهِ

الْقَلْبُ مَثَلُ قَوْلِ الْقَائِلِ: لَا وَاللَّهِ ، وَلَيْ

وَاللَّهِ)؛ سویندی بی مه به ست یان

به وسوینده ده گوتیت که دهم پیی

راها تووه و مه ردوم له دله وه نایلیت و

مه به ستی نییه وه: نه وه لا، به لی

نه به خوا ...)

الْفَوَ: قسه ی پروپوچ ، مه له ، نه و

گوت و قسه به ی بی که لک و سووده

الْفَوَبِ (الضَّعِيفُ الْأَخْفَقُ)؛ لاوازی

که وده ن ، سست و لاوازی گیزو گیل

لَفَوَسَ: په له یکرد له خواردندا ،

خواردنیک پینه که پشتی

لَفَوِيَ (كَثِيرُ الْكَلَامِ)؛ چه نه باز ،

دریژدای ، مه له وه پ ، سازنده

لَفَوِيَ (مُقْتَصِرٌ بِاللَّفَةِ)؛ زمانه وان ،

زمانزان

لَفِيَ بِالْأَمْرِ (لَهَجَ بِهِ)؛ ئالوده ی بوو ،

ده ستی لیبه رنه دا

لَفِيَ بِالْمَاءِ (أَكْثَرُ مِنْهُ وَهُوَ لَا يَرَوَى)؛ تیر

ئاو نه بوو ، ئاوی زور خوارد و تیر ئاو

نه بوو

لَفِيَ بِالشَّيْءِ (لَزِمَهُ فَلَمْ يُفَارِقْهُ)؛ وازی

لیته میتا ، ده ستبهرداری نه بوو

لَفِيَ الطَّيْرُ بِأَصْوَاتِهَا (نَقَمَتْ)؛

بآنده کان خویندیان ، ده نگیان لیها

لَفَ

لَفَ الشَّيْءَ: مه لیکرد ، لوولی کرد ،

بایدایه وه ، گرمۆله یکرد ، کردی

به کلافه و گتۆله ، دایپوشی

لَفَ فِي الْأَكْلِ (أَكْثَرَ مَخْلُطاً مِنْ صَنُوفِهِ

مُسْتَقْصِياً)؛ خواردنی جوراو جوری

خوارد ، له مه موو جورده کانی خواردنی

خوارد

لَفَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: خستیه پالی ،

تیره ی پیجا ، لوول و گرمۆله یکرد

لَفَ الْمَيْتَ فِي أَكْفَانِهِ (أَفْرَجَهُ فِيهَا)؛

کفنی له مردوه که پیجا ، کفنی کرد

لَفَ الْكُتَيْبَتَيْنِ (خَلَطَ بَيْنَهُمَا بِالْحَرْبِ)؛

له جهنکا تیکه لیبون

لَفَ فُلَانًا حَقَّهُ (مَنَعَهُ)؛ مافی خوارد ،

مافی خوی نه دایه

لَفَ الْخَيْطَ عَلَى الْبِكْرَةِ (ضَمَهُ وَجَمَعَهُ)؛

ده زوه که ی مه لکرده سپهر

خولخلو که که ، مه لیکرده سهر

لَفَ فِي الْمَكَانِ (طَافَ فِيهِ)؛ تیا

خولایه وه ، پیاکه پا ، گه شتی تیا کرد

لَفَ فُلَانٌ - لَفَقًا (ثُلَّ وَطَطُوا)؛ خاوو

سست بوو ، سست و خاوو خلیچک بوو

له قسه کردندا

لَفَ الشَّجَرُ لَفًا (إِنْتَفَ وَاجْتَمَعَ)؛

چووبه یه کا ، دره ختکه مه لچوو به نیر

یه کا

لَفَ: پیچانه وه ، لوول بوون ، گرمۆله

بوون ، مه لکردن ، کومه ل، حزب ،

تاقم، گروه

الْف - اللَّف - اللِّفَة - اللَّفَاء -
 اللَّفَاء (الرَّوْضَةُ الْمُتَمِّتَةُ النَّبَاتَات):
 باخچه به کی چوپری روه و گزگیا
 اللَّف: حزب و گزوه و کومه لی
 مؤلّه ستو ، نه وهی گردو کوده بیتته وه
 لیروه له وی
 اللَّفَاء (الشَّيْءُ الْقَلِيل - مَا كَانَ دُونَ
 الْحَقِّ): شتیکی که م ، هندیک ، که متر
 له مافی خوی
 اللَّفَات (الْأَحْمَقُ الْعَسْرُ الْخُلُق): گیلو
 که مژهی به د خور ره ق
 اللَّفَاح: گیاه که ، میوه به که له باینجان
 ده چیت به لام رهنکی زهرده
 اللَّفَاف: روه و گیاه که
 اللَّفَاف (مَالِظٌ بِهِ وَطَرِح): دهرپراو ،
 نه وهی دهرده پرت و ده خریته پوو
 اللَّفَافَة: دهرپراو ، پاشماوه ، سفرهی
 داخراو ، گوته و قسهی دهرپراو
 لَفَاع: پوَشاک ، لیفه ، مشکی ،
 چهفته ، سه پوَش ، ده سړوکه
 لَفَاعَة: پارچه به کی زیاد که بنری
 له کراس و پوَشاک
 لَفَاف (دَوَار): خولاه ، سوپاوه ،
 که پوک ، ده خولیتته وه
 لَفَافَة: پیچهر ، هه لپیچ ، به ستر ،
 سارغی ، برین پیچ ، سه به سست ،
 سه پپیچ
 لَفَافَة الطُّفْلِ (قَمَاط): ده سرازه ،
 مه لوتکه پیچ ، قومات
 اللَّفَاق (ثَوْبَانٌ يُلْفِقُ أَحَدَهُمَا بِالْآخَرِ):
 دوپارچه قوماشن به کیکیان
 ده نالینری له وی تریان

اللَّفَاق (الَّذِي لَا يَذُرُّكَ مَا يُطَلَّب): به کیکی
 نه زانیت داوی چیده کات
 اللَّفَاق (مَا يُجْعَلُ عَلَى طَرَفِ الْأَنْفِ مِنْ
 النَّقَاب): دم به سست ، ده مامک ،
 به چه ، دم پوَش ، رووه ند
 لَفَاه حَقَّهُ (بَخْسُهُ): مافی خوارد ، مافی
 خوی نه دایه
 لَفَا الْعَظْمَ (أَخَذَ بَعْضُ لَحْمِهِ عَنْهُ):
 مه ندیک گوشتی لیکرده وه ، گوشتی
 لیدامالی
 لَفَا الرِّيحُ السَّحَابَ عَنْ وَجْهِ
 السَّمَاءِ (كَشَطَهُ): ره شه با هورهی
 له ناسمانا ره وانه وه ، مالی ، لایبرد ،
 پالی پیوه نا
 لَفَا فَلَانًا (إِغْتَابَهُ): غه یبه تیکرد ،
 به نه پیتی و په نهان با سیکردو لی دوا
 لَفَا فَلَانًا حَقَّهُ (أَعْطَاهُ حَقَّهُ كُلَّهُ):
 سه رجه مافی خوی دایه ، سه رپای
 مافی خوی پيدا
 لَفَا فَلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا):
 به گوجان لیدیا
 اللَّفَاةُ (الْقِطْعَةُ مِنَ اللَّحْمِ): پله گوشتی ،
 پارچه به کی گوشت
 لَفَتَ الشَّيْءَ: پیچایه وه ، لولیکرد
 لَفَتَ فَلَانًا عَنْ رَأْيِهِ (صَرَفَهُ):
 به شیمانیکرده وه له راویوچوونی خوی ،
 دوریخسته وه ، باشکه زیکرده وه
 لَفَتَ الرَّاعِي الْمَاشِيَةَ (ضَرَبَهَا لِأَيِّبَالِي
 أَيُّهَا أَصَاب): به کویرانه و بی گوی پیدان
 له نازده له کانیداو بی باک بوو کامیان
 به رکه وین
 لَفَتَ اللَّحَاءَ عَنِ الشَّجَرِ (قَشَرَهُ):
 داره که ی پاککرد ، تویکله که ی
 لیکرده وه

نَفَتَ النَّظَرُ: چاوی لیبوشی ، گویی
نه دایه ، لیبورد
نَفَتَ رَدَاءَهُ عَلَى عُنُقِهِ (عَطْفَهُ):
جله کانی نالاند له خوځیه وه ، لولیکرد
نَفَتَ الْكَلَامَ: بئ هیچ پتودانگیک
قسه کانی کردو گویی نه دا به وه ی چ
ماناو واتایه ک بگه یه نیت
نَفَتَ الشَّيْءَ: فرییدا ، توریدا ، مه لیدا
نَفَتَ فَلَانًا بِالشَّيْءِ (أَعْطَاهُ إِيَّاهُ): پتیدا ،
پتی به خشی ، خه لاتیکرد
نَفَتَ الرَّجُلُ - نَفْتًا: گیل بوو ، گه مزه و
که وده ن بوو ، به ده سستی چه پ کارو
پیشه ی نه نجامدا
نَفَتَ التِّيسَ (إِعْوَجَ قَرْنَاهُ): شاخه کانی
خوار بوون ، شاخی سابرتنه که لارو
له ویز بوو
نَفَتَ الشَّيْءَ (لَوَاهُ): لولیکرد ،
پتچایه وه ، بایدا
نَفَتَ نَظْرَهُ (نَبَهَهُ): ناگاداریکرده وه ،
وریای کرده وه
نَفَتَ (سَلَجَمَ): شیلَم ، تیشوو ،
مه خمه لات ، شه له م ، شه له مه ،
شه له می ، گیایه کی گه لاپانه بنکیکی
خری سبی هه یه و ده خوړی
نَفَّةٌ: خولیک ، پتچیک ، ده سک ، قول ،
چه پک ، میژر ، سه ربه ست ، سه رپتچ ،
بازنه
نَفْثَةٌ: سه رنج ، چاوپیاخشانیک ،
ناگاداری ، چاودیری ، پتچ خواردن ،
لاری ، ناوردانه وه ، رووتیکردن ، سهیری
نه ملاولاکردن ، به تنگه وه هاتن
نَفْتِي الشَّكْلَ: شیلَمی ، له شتیوه دا وه ک
شیلَم

نَفَحَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ (ضَرَبَهُ بِهَا):
به شمشیر لیبدا ، دایگرته وه
النَّفْحُ (الْحَرُّ): گه رما ، تاو ، گه رمی ،
گره
نَفَحَتِ النَّارُ أَوِ السَّمُومُ (أَصَابَ وَجْهَهُ
وَأَحْرَقَتْهُ): ناگریان گره رووی
سووتاند
نَفَخَ الْبَعِيرُ رَكْضَ بَرْجِلِهِ مِنْ وَرَائِهِ):
به دوایدا رایکرد ، به قاچی خوی
دوایکه وتو رایکرد به دوا یا
نَفَخَهُ عَلَى رَأْسِهِ (ضَرَبَهُ بِالْعَصَا):
سه ری به گزچان داگرته وه ، به گزچان
به ربوو له سه ری
نَفَطَ الشَّيْءَ وَبِالشَّيْءِ مِنْ فَمِهِ (رَمَى
بِهِ): له ده میه وه فرییدا ، توریدا ،
مه لیدا ، هاویشتی
نَفَطَ بِالْكَلَامِ (نَطَقَ بِهِ): قسه یکرد ،
گوته ی ده ربوی ، دواندی ، ناخاوت
نَفَطَ فَلَانٌ (مَاتَ): مرد ، گیانی سپارد ،
ژینی دنیای به جیهیتشت ، مالوایی کزد
له دنیا
نَفَطَ النَّفْسَ الْأَخِيرَ: دوا هه ناسهیدا ،
دوا بین هه ناسه ی دا
نَفَطَ الْبَحْرُ دَابَّةً (إِنْقَاَهَا إِلَى السَّاحِلِ
وَقَذَفَهَا): ده ریا نازه لیک فرییدایه
رؤخ و که ناره که یه وه
نَفْطًا (نَطَقَ): قسه کردن ، ناخاوتن ،
دواندن ، گوفتار ، شه وشانه ی له زار
دینه ده ره وه
نَفْطَةً (كَلِمَةً): وشه ، وته ، گوته
نَفْطِي (نَطَقِي - شَفْهِي - حَقِيقِي): زاری ،
وتن به ده م ، به ده می ، راسته قینه ،
شه فه می

نَفَعَ الشَّيْبُ رَأْسَهُ (شَمَلَهُ)؛ هه موو سه ری
سپی بوو ، نیشانه ی پیری سه ری دا
لیبی

نَفَعَ النَّارُ فُلَانًا؛ ناگری تیبه ربوو ،
گری لیهه ستا
نَفَعَ رَأْسَهُ (عَطَاهُ)؛ سه ری داپوشی ،
گرتی

نَفَعَ الْفُلَامَ؛ مناله که ی له نامیز گرت،
کرده باوه شی
نَفَعَ؛ لوولیکرد، پتچایه وه ، به توندی
پتچایه وه ، قه دیکرد

النَّفَفُ؛ لول ، پتچراو ، خواردنی
خوراکی هه مه چه شن ، نه وه ی لیره و
له وی کژده کرتیه وه
نَفَقَ الثَّوْبُ؛ دریه وه ، درزه که ی
دروه وه

نَفَقَ الْعَدِيثُ؛ پتیه ی نا ، قسه کانی
به روکه شی و پوچ و به تال رازنده وه
نَفَقَ الْأَمْرُ (طَلَبَهُ فَلَمْ يَدْرِكْهُ)؛ ویستی و
پتی نه که یی ، داواخوانی بوو به لام
پتی نه که یی
نَفَقَ الشَّيْءُ (أَصَابَهُ وَأَخَذَهُ)؛ پتکای ،
لیندا

نَفَقَ يَفْعَلُ كَذَا (طَفِقَ)؛ دهستی پیکرد،
دهستی دایه ، شانی پیاکرد
نَفَقَ بَيْنَ الثَّوْنَيْنِ (لَمْ يَبْنِيَهُمَا
بِالْخِيَاطَةِ)؛ به به کیه وه به ستن ،
درونی به به کیه وه
نَفَقَ الْكَلَامَ (إِخْتَلَقَهُ)؛ هه لیهه ست ،
قسه ی هه لیهه ست
نَفَقَ التَّهْمَةَ (ذَبَرَهَا)؛ تاوانی هه لیهه ست،
تاوانباریکرد، توهه تی خسته پال

نَفَقَ (خِيَاطُ)؛ دروون ، دروونه وه ،
دوراندن ، ته قل هه لدان له شت
به درزی و ده زوو یا به شوژن و به
النفق؛ به ک درزی چادرو خیمه
نَفَقَ فِي ثَوْبِهِ (الْتَفَّ بِهِ)؛ خوی
لیوه ی پتچا ، خوی پتچایه وه
نَفَقَ فُلَانٌ؛ ره وان نه بوو ، قسه کانی

روون و ناشکرا نه بوون
نَفَقَ الْقَضِيَّةُ (ذَبَرَ أَمْرَ سَتْرَهَا وَالسَّكُوتَ
عَنْهَا)؛ بیده نگ بوو لیتی ، داپوشی ،
کیش و مه سه له که ی شارده وه و
بیده نگبوو لیتی

نَفَقَتِ الْمَرْأَةُ فَاَهَا (جَعَلَتْ عَلَيْهِ النِّقَابَ)؛
ژنه که به چه یکرد ، به چه ی به ست
النَّفُوتُ (الْمَرْأَةُ الَّتِي لَا تُثَبِّتُ عَيْنَهَا فِي
مَوْضِعٍ وَاحِدٍ - أَحْمَقُ)؛ ژنیک چاوی
له سر جیکه و شوینیک نه گیرسیتیه وه ،

چاو به ل ، گیل ، که وده ن
نَفُوحٌ (مُخْرِقٌ)؛ سووتینر ، داخکه ر،
تلگریکی سووتینر
النَّفِيَّةُ (الْهَبْرَةُ مِنَ اللَّحْمِ لَا عَظْمَ
فِيهَا)؛ گزشتی نه رمه ، گزشتیک
نَفْسَانِي تِيَا نه بیت

النَّفِيطُ؛ ده رپراو ، باسکراو ، له دم
ده رچوو ، فریدراو ، تویدراو ، ده رکراو
النَّفِيعَةُ (الرَّفْعَةُ تَزْدَادُ فِي الْقَمِيصِ)؛
گیرفان یان به شیک زیاده له جل و
به رگدا دروست بکرت

النَّفِيفُ؛ کژمه ل ، زور ، گژوه ، تاقم ،
دهسته ، زوری ، هه په مه ، درهختی
چوپر
نَفِيفٌ مِنَ النَّاسِ؛ کژمه له که سیک ،
چه ند که سیک

نَفِيفٌ مِنَ الْمُسْتَشْرِقِينَ: كَوْمَه لَيْكَ
له روزه لاتناسه كان
نَفِيفٌ مِنَ الْمُحَدِّثِينَ: كَوْمَه لَيْكَ
له قهرموده گنیزه ره وه كان
نَفِيفٌ مِنَ الْمُؤَرِّخِينَ: كَوْمَه لَيْكَ له میژوو
نوسه كان
نَفِيفٌ مِنَ الْبَاحِثِينَ أَوِ الْمُحَقِّقِينَ:
كَوْمَه لَيْكَ له لیكۆله رو تویژه ره وان
نَفِيفٌ مِنَ الْقَوَّيِّينَ: كَوْمَه لَيْكَ
له زمانزانه كان ، تا قمیك له زمانه وان ه كان
الْفَيْفَةُ: گروهو كَوْمَه لَيْكَ ، گۆشتی
كوپاره ی حوشت
نَفِيفَةٌ مِنَ الثَّبَغِ: جگهره ، سیفار ،
سیخار ، جفاره ، پزپزوك

لَقِيَ

لَقِيَ عَيْنَهُ (ضَرْبَهَا): پیا ی کیشا ،
کیشای به جاویدا
الْقَى (الشَّقْ فِي الْأَرْضِ - الرَّجُلُ الْكَثِيرُ
الْكَلَامِ): درزو قلیشی سه ر زهوی ،
پیاویك زور قسه بكات ، هه له وه ،
چه نه باز
لَقِيَ فَلَانًا الشَّيْءَ (طَرَحَهُ إِلَيْهِ): بوی
فریدا ، هه لیدا
الْقَى (الشَّيْءُ الْمَلْقَى الْمَطْرُوحُ): شتیکی
فریدراو ، توپدراو ، هه لدراو
لَقَاءٌ (مُقَابَلَةٌ - إِتِّقَاءٌ): به یهك
گه یشتن ، دیده نی چاوپیکه وتن ،
رووبه روو بوونه وه
لَقَحَ (مَاءُ الْفَخْلِ): سیمه ن ، تَوو ،
ئاو ، تَووی نیرینه
لَقَحَ النَّبَاتَ (لَقَحَ - طَلَعَ): هه لاله ،
تَووی نیرو میی روهك و بئ موتوربه
بوون

لَقَحَ (فِي الطَّبِّ): دهرمانی کوتان ،
بیکوت
الْقَطَا - الْقَطَا: مه لوجن ،
كۆكه ره وه ی ده خلو دانی درواو
الْقَطَا: به كیك فره مه لئو بچنیته وه
الْقَطَاةُ: نه وه ی ده كه ویتو
به جیده میتیت له ده خلو دان و نرخو
به هایه کی وه های نیبه
الْقَاعُ (الذَّبَابُ الْأَخْضَرُ الَّذِي يَلْسَعُ
النَّاسَ): میشی سه وركه گاز
له مهردوم ده گریت
الْقَاعَةُ: گیل ، گه مره ، كه وده ن ،
یه كیك ناونا توره ی خرابو به د بداته
پال خه لكی
الْقَافَةُ (الْحَلَقُ): زیرهك ، زرنك ،
كارامه ، لیهاتوو
لَقَّاحٌ (كَثِيرُ الْكَلَامِ): زدرلی، چه نه باز،
یه كیك زور قسه بكات
الْقَائَةُ - الْقَائِيَّةُ (سُرْعَةُ الْفَهْمِ): زوو
حالی بوون ، زوو تیگه یشتن ، زیره کی،
هوشیاری ، زرنکی
لَقِبَ فَلَانًا بِكَذَا (جَعَلَ لَهُ لَقَبًا): نازناوی
بئ دانا ، نازناوی لیتنا ، ناتوره ی لیتنا
لَقِبَ (اسْمٌ وَضِعَ بَعْدَ الْأَسْمَاءِ الْأُولَى
لِلتَّعْرِيفِ أَوِ التَّشْرِيفِ أَوِ التَّحْقِيرِ):
نازناو ، پیتناسه ، نیشان ناو ،
ناوونا توره ، نازناویكه دانراوه بئ
ناساندن یان ریزدارو شكومه ندركدن
یاخود سووكایه تی پیکردن
لَقَحَ - لَقَحَ: ناوسیکرد ، تگه ی پیکرت ،
چاکی کرد ، سکی پر کرد
لَقَحَ النَّبَاتَ (وَضِعَ طَلَعَ الذُّكُورُ فِي
الْإِنْسَانِ): تَووی نیزه ی کرد به سه ر
میینه كاندا ، چاکی کرد

لَقَّحَ بِلِقَاحِ مَرَضٍ مُعَدٍّ (طَعَمَ): دهرزی
کوتانی لیدا ، دهرمانی کوتانی دایه ،
ته لقیچی کرد

لَقَّحَ الْحَرْبُ (هَاجَ بَعْدَ سَكُونٍ):
هه لگبرسایه وه دواى هتوربوون و
دامرکان

الْلَقْحُ (الْحَبْلُ): دووگیان ، ئاوس ، سک

الْلُقْحَةُ (النَّاقَةُ الْحَلُوبُ الْغَرِيْزَةُ
الْبَلْبَنُ): حوشتریکی فره شیر ،
حوشتریک یه کجار شیری زور بیت

الْلُقْحَةُ: ژنی شیردهر ، ژنی منال
به رکانه

الْلُقْسُ: گه ، گول

الْلُقْسُ: نکولی گر له خه لکی ، یه کیک
عه یبو عار له خه لکی بدوزیته وه ،
ئه وه ی له سه ریارو حالیک جیگر نه بیت

لُقْسُهُ - لُقْسًا (عَابَهُ): سه رزه نشتی کرد،
لومه یکرد، هات به سه ریا

لَقَّصَ الشَّيْءَ جِلْدَهُ (أَحْرَقَهُ):
پیتسه که ی سووتاند ، سووتاندی

لَقَّصَ فَلَانٌ (ضَاقَ): زوری بو هینا ،
ته نگی پتیه لچنی ، گه مارویدا

الْلَقْصُ (السَّرِيْعُ إِلَى الشَّرِّ - الْكَثِيْرُ
الْكَلَامِ): شه پانی ، شه په نگیز ،

هه له وه ، زوربله ، چه نه باز
لَقَّطَ الشَّيْءَ - لَقْطًا (أَخَذَهُ مِنَ الْأَرْضِ):

هه لیگرت ، چنیه وه ، کزیکرده وه

لَقَّطَ الطَّائِرُ الْحَبَّ (أَخَذَهُ مِنْ هُنَا وَمِنْ
هُنَا): لیژه وه لوی هه لیچنی ، هه لیگرت

لَقَّطَ الْعِلْمَ مِنَ الْكُتُبِ: له کتیبه وه

زانباری وه رگرت

لَقَّطَ أَصُولَ الشَّعْرِ (اسْتَأْصَلَهَا بِالْمَقَاطِ):

به موکیش هه لیکیشا ، له بن دهری هینا
لَقَّطَ الْمَنْظَرَ أَوِ الصُّورَةَ: به نامیری

وینه گرتن وینه ی گرت

لَقَّطَ الثَّوْبَ (رَفَعَهُ): پینه یکرد، پینه ی

لیدا

الْلَقَطُ: ئه وه ی ده چنریته وه له شتیک ،

هه ر خورماو توو خونچه یه کی

هه له وه ربوو

لَقَّطَ الْمَعْدِنَ (قَطَعَ ذَهَبٌ أَوْ غَيْرُهُ ثَوَجَدَ

فِيهِ): پارچه وه که رته ئالتوون یان هه ر

کانزایه کی دیکه که وا لئی بییته وه

لُقْطَةٌ - لُقْطَةٌ: کۆکراو ، هه لگراو ،

هه لچنراو ، دوزراوه ، زورمه رزان ، کالو

شت و مه کی هه رزان

لَقَّعَ الشَّيْءَ (رَمَى بِهِ): فریتیدا ، توپیدا ،

هاویشتی ، تیی گرت

لَقَّعَ فَلَانٌ بِعَيْنِهِ (أَصَابَهُ بِهَا): چاوی

پتیه کرد، به چاویه وه کرد

لَقَّعَ بِالْكَلَامِ (غَلَبَهُ بِهِ): به گوته و

قسه زالبوو به سه ریا ، شکستی پتیه نا ،

به قسه بوپیدا

لَقَّعَ فَلَانٌ (عَابَهُ): ره خنه ی لیگرت ،

خوش و ناتا وای دایه پال

الْلُقْعَةُ: یه کیک هه ر قسه بکات و هیچی

له بارا نه بیئت

لَقَّفَ الشَّيْءَ (تَنَاوَلَهُ بِسُرْعَةٍ):

قوزتیه وه ، به خیرایی وه ری گرت و

گرتی

لَقَّفَ الْفَرَسَ فِي عَدْوِهِ خَبَطَ بِيَدَيْهِ

شدیداً): له غارکردندا توند دهستی دا

به زه ویدا

نَقَمَ فَلَانًا الشَّيْءَ (رَمَاهُ إِلَيْهِ)؛ بَرَى
 مه‌لدا ، توپیدا بَرَى
 نَقَمَ الطَّعَامَ (بَلَعَهُ)؛ قووتیدا ، مه‌لی
 لووشی
 نَقَمَ الْحَوْضَ (تَهَوَّرَ مِنْ أَسْفَلِهِ وَاتَّسَعَ)؛
 له‌خواره‌وه گه‌وره‌بوو
 نَقَمَ الْحَائِطَ (سَقَطَ)؛ دیواره‌که رووخا ،
 رما ، هاته‌خواره‌وه
 نَقَمَ تَنَاوَلَ الشَّيْءَ بِسُرْعَةٍ (بِهِ خَيْرًا يَی)
 شت گرتنه‌وه ، قوژتنه‌وه
 نَقَمَ جَانِبَ الْبَيْتِ (الْحَوْضَ)؛ لَیوارو
 قه‌راخی بیر ، حوژ
 النُّقْمُ - النُّقْمُ - النُّقْمُ (النُّقْمُ) مَنْ
 الرِّجَالِ (الْخَفِيفُ الْحَادِقُ)؛ روح
 سووک و زیره‌ک ، زیره‌ک و روح سووک ،
 مه‌ردومی چوست و چالاک
 النُّقْلَاقُ (طَائِرٌ)؛ حاجی له‌قله‌ق ،
 بالنده‌یه‌کی ره‌ش و سپی و دندووک و
 لاق و مل دریزو ناسراوه
 النُّقْلَاقُ (الصَّوْتُ وَالْجَلْبَةُ)؛ ده‌نگه
 ده‌نگ ، قاووقیز ، ژاوه ژاو
 نَقَمَ النُّقْلَاقُ (صَوْتٌ)؛ حاجی له‌قله‌قه‌که
 ده‌نگی لیژوه‌هات
 نَقَمَ لِسَانُ فَلَانٍ (بِهِ لَه‌ی کَرْدَ ، بِلَه‌
 بِلَکَرْدَ)
 نَقَمَ نَظَرَهُ (أَسْرَعَ النَّظْرَ فِي حَرَكَةٍ
 مُسْتَمِرَّةٍ)؛ به‌رده‌وام چاوی جوولاند
 نَقَمَ الشَّيْءَ (حَرَكَةً)؛ جوولاندی ،
 بزواندی ، هیتایه‌جووله و بزوات
 النُّقْلَقَةُ؛ لالی ، قسه و گوته بونه‌هاتن ،
 ده‌نگی پچریچر ، قاووقیز
 نَقَمَ اللَّفْمَةَ (الْثَمَمَةَ)؛ به‌په‌له و مه‌لبه
 قووتیدا ، مه‌لی لووشی ، پارووی گلان

نَقَمَ الطَّرِيقَ وَغَيْرَهُ (سَدَّ قَمَهُ)؛
 رینگه‌کی به‌ست ، رینگه‌کی گرت ،
 رینگه‌کی داخست
 نَقَمَ الطَّعَامَ (جَعَلَهُ يَلْقَمَهُ)؛ کردی
 به‌ده‌میوه ، پارووی کرد به‌ده‌میوه
 النُّقْمُ - النُّقْمُ (مُعْظَمُ الطَّرِيقِ أَوْ وَسْطُهُ
 وَوَأَصْحَهُ)؛ زوربه‌ی ری یان ناوه‌پاست و
 نه و به‌شی روون و ناشکرایه
 اللَّفْمَةُ - اللَّفْمَةُ؛ پارو ، پاری ، تیکه ،
 نه‌وه‌نده‌ی خواره‌مه‌نییه‌ک به‌جاریک
 بتوانری له‌زار بنری
 نَقَمَ سَائِقَةً (لَذِيذَةً)؛ پاروویه‌کی
 خۆش ، نهرمه قووت
 نَقَمَ - نَقَمَ (كَانَ ذَكِيًّا عَاقِلًا)؛
 زیره‌ک و ژیر بوو ، زینگ و ناقل بوو
 نَقَمَ الْكَلَامَ مِنْ فَلَانٍ (أَخَذَهُ عَنْهُ مُشَافَهَةً
 وَفَهَمَهُ)؛ به‌ده‌م و زار لیسی وه‌رگرت و
 حالی بوو ، لیسی تیگه‌یشت
 نَقَمَ الْمَعْنَى (فَهَمَهُ)؛ له‌ماناو و اتاکه‌ی
 تیگه‌یشت ، حالی بوو
 نَقَمَ الْمَثَلَ عَلَى الْمُسْرَحِ؛ بیرى
 نه‌کتره‌که‌ی خسته‌وه چی بلیت له‌سه‌ر
 شانق ، فیزی کرد ، پیتی و ته‌وه
 نَقَمَ الْمُحْتَضِرَ (نَطَقَ أَمَامَهُ بِالشَّهَادَتَيْنِ
 لِيَنْطِقَ بِهِمَا)؛ له‌به‌رده‌م یه‌کیکدا
 که له‌گیانه‌لادابوو شه‌هاده‌ی پی‌هیتناو
 رای هیتنا له‌سه‌ر و تنی
 نَقَمَ الْمَيِّتَ؛ ته‌لقینی مردوه‌کی دایا
 دواى به‌خاک سپاردنی ، شه‌هاده‌ی
 پی‌گوت
 النَّقَمُ؛ که‌نار ، نامیز ، قه‌راخ
 النَّقَمُ (سَرِيعُ الْفَهْمِ)؛ زیره‌ک ،
 تیگه‌یشتوو ، هۆشیار ، زینگ ،
 بیرتیزی

اللقن (شبه طست من لحاس ضيق القاع
متسع الأعلى)؛ ده فرتکه له تشنت
ده چیت و له زیو دروستکراوه و بنه که ی
ته سکه و سه ره که ی والاو فراوانه
اللقوة؛ دم خوار بوون ، نه خوښیه که
ده دات له روو ده می توشو بوو
خوارده بیت

اللقوة - اللقوة؛ بازی مینه ، ته وار،
بازی تیرو خیرا
لقي فلاناً (استقبله - صادقه وراه)؛
پیشوازی لیکرد، به پرتکه وت چاوی
پتکه وت ، لووتی ته قی به لووتیه وه
لقي به؛ پپی گپی ، چاوی پتکه وت ،
پپی گه یشت

اللقي؛ شوپنی به یه که گه یشتن
لقيان (التقاء - مقابلة)؛ به یه که
گه یشتن ، دیده نی، چاوپتکه وتن ،
رووبه رو بوون
اللقية - اللقية؛ گه نج و کانه زای نیرو
زه وی، دوزراوه ، نه وه ی ده دوزریتیه وه
له سه ره ریډا

اللقيس؛ بی به لین ، بی به یمان
اللقيط (الوليد الذي يوجد ملقى على
الطريق لا يعرف أبواه)؛ منالی دوزراوه ی
بی باوک و دایک ، منالی فریدراو ، منالی
بی که س ، بیژی
اللقيط (الرجل الساقط أو المرأة
الساقطة)؛ پیاوو شافره تی بی تابپروو
سووک و رسوا

اللقيف؛ چالاک و زیره که ، زرنکو
چابووک
اللقيم (ما يلزم)؛ پاروو ، تیکه ،
نه وه ی ده خوریت و قووت ده دریت

لک

لک الشيء (خلطه)؛ تیکه لیکرد،

ناو پته ی کرد

لک الجلد صبغه بالك - أي الصبغ
الأخضر)؛ به بویه ی سوور ره نگی کرد ،

بویه ی کرد ، خومی سووری لیدا

لک؛ گزشت ، خومی سوور، بویه ی

سوور، روه کتیکه بویه ی لیده رده میتن

لک عند حساب المولدين - عشرة

ملاین)؛ ده ملیون

اللكا (حجر براق أملس يكون في

الجص)؛ به رديکی بریسکه داره

له که جدا

اللكائي (الرجل الشديد البياض)؛

پیاویتی سپی و سول

اللكاز؛ پارچه یه که ده خرتیه کون و

بو شاییه که کاتی گه وره بوو

اللكاع (الرجل الليم)؛ پیاوی سپلو

بی سفت ، ناپاک ، مارس

اللكاك؛ خوشتری گزشتندارو تیکسمرپاو،

جه نجالی ، قهره بالقی

اللكام؛ سمی به هیزو پتو و

له به ردشکاندا

لکاً فلاناً (أعطاه حقه)؛ مافی خوی

دایه ، مافی دایه

لکاً به الأرض (صرعه)؛ دای به زه ویدا ،

کوتای به زه ویدا ، ته ختی کرد

لکيء بالکان (أقام به)؛ جینشین بوو،

سه قامکر بوو

لکيء بفلان (لزمه)؛ به ری نه دا ،

له که لی بوو ، لتی جیانه بووه

لکاة (مباطيء)؛ سست ، هیواش ،

خاو خلیچک ، ته مه ل، ته وه زه ل

نگاه بالسوط (ضربه): به قامچی لیتدا
الکة (الشدة والدقة - الوطأة):

سهختی و نهامه تی ، شیلان
لکت الوسخ علیه وبه (لصق): پیسی و
گنده لی پیا نووسا

الکت: چلک و پیسیه که له سر لیواری
قاپ و جامی شیر گرد ده بیت و به دست
لیده کریت و وه ده کریت

لکته: به دست یان قاج لیتدا
لکد علیه الوسخ وبه (لزمه و لصق به):
پیسی و چلکی له سر نیش و پیوه ی
نووسا

لکد الشيء بفیه: نووسا به ده میا ،
شوینه واری به زاریه وه به جیه نیش
لکد الشعر (تلبد): قری چو به یه کا ،
به ستر

الکد (البخیل الضيق الخلق): رژی
به دره وشت ، چروک

لکز (بخیل): رژی ، قه مت ، پاره پیس
لکزه: به مشته کوله پیای کیشا
لکس: مەردومی به د خوی رژی پاره
پیس

لکشه - لکشاً (ضربه بجمع الکف):
به مشته کوله لیتدا
لکع فلان - لکعاً (اکل و شرب): خواردی
خواردیه وه

لکع الصبی (لَهَزَ فِي الرضاع):
دهستی کرد به شیر خواردن ، شیر ی
خوارد

لکع العقرّب فلاناً (لسعته): دوپشکه که
پیوه بیدا ، گهستی
لکع الرجل (أسفه ما لا یجمل): گوت و
قسه ی ناشیرینی پیگوت ، قسه ی
ناقولای کرد به گویتدا

الکع (القصیر): کورت ، واژوی دریتده
الکع: سپله ، به دنمه ک ، گه مژه ، گیل ،
منالکی پچوک ، پیسی و پخلی
الکعاء: سپله ، ناکه س ، به دنمه ک
الکعة: پیس ، پخل ، له کاوی ،
به لاوی ، له که دار

الکعة (المرأة اللیمة): ژنی سپله و
به دنمه ک

لکمه (ضربه بالید مجموعة الأصابع):
به مشته کوله لیتدا ، به مشته کوله لیتدا ،
شه پازله ی لیتدا

لکن فلان (عی و ثقل لسانه): زمانی
قورس بوو ، زمانی تیکه ل و پیکه ل
ده بوو ده یگرت

لکن - لکن - لکن (لکن حتی الآن - لآن - إلا
أنه): هیشتا ، به لام ، وه لی ، ته نانه ت ،
نه مان ، بلام

لکن (إناء من نحاس یفسل فیهِ
و یفجن): ته شت و ده فرکی فافونه و
جلی تیا ده شور و بۆ ه ویر شیلانیش
به کار دیت

لکناء: لال ، یه کیک به نه ستم بتوانی
بدی و قسه بکات

لکنة (ثقل أو عجمة فی اللسان): زمان
قورسی ، زمان گرانی

لکوع (لیم): ناپاک ، سپله ، ما پس
لکی به (أولع به و لزمه): شه بیدای بوو ،
نالوده ی بوو ، به ری نه دا
لکی بالکان (أقام): جینشین بوو ،
لیتی مایه وه

لکیک: له شکرو سه ریازی به نیویه کا
چو ، گوشتی تیکسمپاو ، گوشت
پته وو توکمه ، قه تران ، دره ختیکی
لاواز

نَمَ

نَمَ (حَرْفُ جَزْمٍ لِنَفْيِ الْمُضَارِعِ نَحْوُ: نَمَ يَأْكُلُ؛ نَمَ يَجْلِسُ): نه‌ بخوارد ،
دانه‌ نیشست

نَمَ الشَّيْءَ جَمَعَهُ وَضَعَهُ: کۆیکرده‌وه ،
جه‌م و گردی کرد
نَمَ شَعْنَهُ (إِسْتَرَدَّ أَوْ اسْتَجْمَعَ قَوَاهُ): می‌زو
توانای خَوّی جه‌مکرد، خَوّی
کۆیکرده‌وه ، ده‌ستی به‌خَوّیا هی‌نا
نَمَ بِفُلَانٍ (أَنَاهُ فَنَزَلَ بِهِ): هات بۆلای
لای ئه‌و لایداو دانیشست

نَمَ فُلَانٌ (أَصَابَهُ نَمٌ): شیتی سه‌ری
لیدا ، زه‌بزه‌به‌ی شیتی هات به‌سه‌ریا
نَمَ (أَصَابَهُ مَسٌ مِنَ الْجُنُونِ): تووشی
که‌میک شیتی بوو ، زه‌بزه‌به‌ی شیتی
سه‌ری لیدا

نَمَ (جَمَعَ): کۆ ، جه‌م ، کۆکردنه‌وه ،
گردبوونه‌وه
نَمَ الشَّمْلَ (اسْتَجْمَعَ الْقَوَى - إِصْلَاحُ
الْحَالِ): خۆکۆکردنه‌وه ، یه‌کگرتن ،
کۆبوونه‌وه

نَمَ مِنَ الْجُنُونِ (نَمٌ): شیتۆکه‌یی ،
که‌میک شیتی ، زه‌بزه‌به‌ی شیتی
نَمَ - لَمَّا - لَمَّاذَا (لَأَيِّ سَبَبٍ): بۆ ،
بۆچی ، له‌به‌رجی ، لۆچی ، چما ،
پچی، په‌ی چی‌ش، ئه‌پاچووی،

وه‌رووچی‌شی
نَمَى الْغُلَامُ (إِسْوَدَّتْ شَفْتُهُ): لیوی ره‌ش
هه‌لگیرسا ، ره‌ش بوو
النَّمَى - النَّمَى (سَمَرَةٌ أَوْ سَوَادٌ فِي بَاطِنِ
الشَّفَةِ): شین بوونه‌وه یان ره‌شیه‌که
له‌ناوه‌وه‌ی له‌چو لیودا

لَمَّا الشَّيْءَ (أَخَذَهُ بِأَجْمَعِهِ): مه‌مووی
کۆیکرده‌وه ، سه‌رجه‌می جه‌م کرد
لَمَّا (حِينَئِذَا - عِنْدَمَا): که‌ی ، له‌کاتی‌کدا
النَّمَاجُ (أَذْنَى مَا يُؤْكَلُ): که‌مترین
خۆراک

النَّمَاحُ (شَدِيدُ الْبَيَاضِ): دره‌خشان ،
رووناک ، زۆرسپی و سۆل
لَمَّاذَا: بۆچی ، له‌به‌رجی
لَمَّا (الْعِيَابُ لِلنَّاسِ): توانج هاویژ ،
ده‌م دریز ، گالته‌و سووکایه‌تی که‌ر
به‌خه‌لکی

النَّمَاسَةُ - النَّمَاسَةُ (الْحَاجَةُ): پتیویستی ،
خواز ، داوا ، ویست
النَّمَاطَةُ (بَقِيَّةُ الطَّعَامِ فِي الْقَمَرِ):
پاشماوه‌ی خۆراک له‌زارو ده‌مدا ،
هه‌ندی‌ک خۆراک له‌ده‌ما

لَمَاطَةٌ (طَلَاةُ اللِّسَانِ): زمان پاراو ،
چه‌ته‌بازو نۆدیلی
لَمَاعٌ: دره‌خشان ، شه‌وقدار ، په‌رداخ ،
سَاف و لووس ، بریسکه‌دار
لَمَاعَةٌ: بیابانێک رووناکی بداته‌وه
به‌هۆی تراویله‌که‌وه ، مه‌لاشووی منال ،
یافوخی

لَمَّا (مِنْ حِينَ لَأَخَرٍ): ناویه‌ناو ،
جاریه‌جاریک ، له‌پیر ، له‌ناکاو
النَّمَّةُ: توندوتیژی، کۆکراوه ، جه‌مکراو ،
رۆژگارو سه‌رده‌م ، هه‌نگاو ، ده‌ست
لیوه‌شانی جنۆکه ، به‌یه‌که‌گه‌یشتن بۆ
چه‌ند ساتی

النَّمَّةُ: هاوپی یان هاوه‌لی سه‌فه‌رو ری،
دلخۆشکه‌ر ، خه‌مخوار ، دل‌سۆز ،
کۆمه‌له‌ خه‌لکی (3 - 10) که‌س بین

اللهمّة: قَرَوُ موویک زَوَر بوبویّتو

ته نانهت سهر گوچکهی داپوشی بیت

لَمَسَ الشَّيْءَ (أَكَلَهُ بِأَطْرَافِ فَمِهِ):

خواردی به ملولای ده می ، قرتاندی

لَمَسَ الصَّبِيَّ أُمَّهُ (رَضَعَهَا): شیر دای

به مناله که ، شیری خوارد

لَمَسَ فَلَانًا: به رکولی دایه ، بهر

له ناخواردن که میک خواردنی دایه هه تا

بهرگه بگری

لَمَجَةٌ (مَا يَتَعَلَّلُ بِهِ قَبْلَ الْأَكْلِ):

به رکول ، سه رکول ، وه رکول ، که مه

چیشتیکه له پیش گه یشتندا بخوری

لَمَحَ الْبَصَرُ - لَمَحًا (إِمْتَدَّ إِلَى الشَّيْءِ):

چاوی تیبیری ، نیگای خسته سهر

لَمَحَ إِلَيْهِ (أَبْصَرَهُ بِنَظَرٍ خَفِيفٍ أَوْ

إِخْتِلَاسِ النَّظَرِ): به تیلای چاو

ته ماشایکرد ، به دزییه وه سهیری کرد

لَمَحَ النُّجْمُ أَوْ الْبَرْقُ (لَمَعَ): نه ستیره

یان هه وره بوسکه که دره وشایه وه ،

بریسکایه وه ، شهوقی دایه وه ،

چه خماخهی کرد

لَمَحَ إِلَى الشَّيْءِ (أَشَارَ إِلَيْهِ): ناماژهی

بو کرد ، ده ستیشانی کرد ، په نجهی بو

دریز کرد

لَمَحَ (نَظَرٌ سَرِيعٌ): چاوپیاخشان ،

سه رنجی خیرایی ، تیلایی چاو

لَمَحَ الْبَصَرُ: له چاوتروکانیکدا ،

نه وه ندهی چاو تروکانیک

لَمَحَةٌ: چاوپیاخشانیک ، سه رنجیک ،

تیروانینیک ، رووخسارو دیمه ن ،

جوان و ناشیرینی رووخسارو دیمه ن

لَمَحَةُ الْبَرْقِ (لَمَعَةُ الْبَرْقِ): شهوقی

هه وره بروسکه

لَمَزَ الشَّيْبَ فَلَانًا (ظَهَرَ فِيهِ): نیشانهی

پیری سهیری لیدا ، دیاریدا ، ده رکهوت

به سهریه وه

الْمَرَّةُ (الْعِيَابُ لِلنَّاسِ): به کیک ره خنه و

نکوولی له خه لکی بگریت ، توانجدهر ،

تانوتدهر ، ته شه ردهر

لَمَزَهُ بِالْكَلَامِ (عَابَهُ): توانجی لیگرت ،

ره خنه و نکوولی ناراسته کرد ، گالته و

سووکایه تی پیکرد

لَمَزَهُ بِالْعَيْنِ: چاوری لیداگرت ،

ناماژهی به چاو بو کرد

لَمَسَ الشَّيْءَ (طَلَبَهُ): خواستی ،

داوایکرد ، ویستی ، خوازیاری بوو

لَمَسَ (مَسَّ - حَاسَةً مِنَ الْحَوَاسِ الْخَمْسِ

لِلْإِنْسَانِ): ده ست لیدان ، ده ست

پیاخشان ، بهرکه وتن ، به کیکه له پینج

هه ستیاره که ی مرؤف

الْمَسَّةُ (الْمَرَّةُ مِنَ الْمَسِّ): به کجار ده ست

لیدان و بهرکه وتن

الْمَسَّةُ الْأَخِيرَةُ (فِي الْعَمَلِ الْفَنِيِّ

الْمَفْسُ): ده ست لیدانی کوتایی یان

ده ستکاری دواپی له کاریکی هونه ری

هه ست پیکراوو بهرجه سته دا

لَمَسَهُ - لَمَسًا (مَسَّهُ يَمَسُهُ): ده ستی

لیدا ، ده ستی پیامینا

لَمَسَ الْعَسَلَ (أَخَذَهُ بِطَرَفٍ بِاصْبِعِهِ

فَلَمَسَهُ): به لایه کی په نجهی هه لیگرت و

لیسایه وه

لَمَسَ فَلَانًا: گالته ی پیکرد ،

قه شمهری و سووکایه تی پیکرد ،

شکاندی لای خه لکی ، نازارو

نه شکه نجهیدا ، ده می لیخوار کرده وه

لَمَص (إِغْتِيَابُ النَّاسِ)؛ گالتنه و سووکایه تی به خه لک کردن ، قه شمهری کردن به خه لکی

لَمَطَ الْمَاءُ (ذَاقَهُ بِطَرَفِ لِسَانِهِ)؛

به لایه کی زمانی نوشیکردو خواردی
لَمَطَ فَلَانٌ (أَخْرَجَ لِسَانَهُ فَمَسَحَ بِهِ شَفَتَيْهِ)؛ به زمان لهو لیتوی سبری و لستیه وه

الَلَمَطُ: سپیتیه که له لچی خواروی
نه سیدا

الَلَمَطَةُ: سپیتی ژنر لچی نه سپ ،
په نجه یه ک که بلتیسرتته وه ، یه ک خالو نوکته ی رهش له دلدا

لَمَطَهُ كَذَا (أَذَاقَهُ إِيَّاهُ)؛ ده رخواردیدا ،

به زور پتی خواردو چه شت
لَمَطَهُ مِنْ حَقِّهِ (أَعْطَاهُ شَيْئاً لِيُنَآ مِنْهُ)؛
که میکی له مافی خوی پتیدا ، هه ندو

نه ختیک ی پتیدا

لَمَعَ الْبَرْقُ وَالصَّبْحُ وَغَيْرُهُمَا (بَرَقَ وَأَضَاءُ)؛ شهوقی دایه وه ، تیشکی دایه وه ، دره وشایه وه ، چه خماخه یکرد ، بریسکایه وه

لَمَعَ يَتَوْبُهُ وَيَدَهُ وَسَيْفُهُ (أَشَارَ)؛ به جل یان ده ستو شم شیر ناماره ی کرد

لَمَعَ الطَّائِرُ بِجَنَاحَيْهِ؛ بالنده که باله کانی راوه شان دو هتایی و بردی
لَمَعَ الشَّيْءُ (طَرَحَهُ وَرَمَاهُ)؛ نفر پتیدا ،

توریدا ، مه لیدا

لَمَعَ النَّسِيجُ أَوِ الْحَجَرُ (لَوْنُهُ أَلْوَاناً شَتَّى)؛ چه ند ره نگیکی کرد ، به ره نگکی

جیا جیا ره نگکی کردن

لَمَعَ الشَّيْءُ (جَعَلَهُ يَلْمَحُ - جَعَلَهُ أَلْوَاناً عِدَّةً)؛ وای لیکرد بریسکه و رووناکی بداته وه ، تیشکی پتدایه وه ، ره نگاو ره نگکی کرد

لَمَعَ (مُضِيءٌ - مُشْرِقٌ)؛ شهوقدار ، بریسکه دار ، دره وشاوه

الَلَمْعَةُ: کز مه له خه لکک ، شهوق و بریسکه ، دره وشانه وه ، رهشی هاله و دهوری گزی مه مک ، په له یه کی رهش ،

شوین و جینگه یه ک له جه ستدا که له کاتی خوشوردن و ده ستنو یژدا ناوی به رنه که وی ، پارچه یه ک گیای وشک

له نیر گیای تازه ده رها تودا
لَمَقٌ - لَمَقاً (نَظَرٌ)؛ ته ماشایکرد ،

سه بیرکرد ، دیتی ، روانی
لَمَقٌ فَلَاناً (لَطَمَهُ)؛ بۆکسی لیدا ،

تتیسره وان
لَمَقَ عَيْنُهُ؛ کیشای به چاویدا ، دای به چاویا

لَمَقَ الشَّيْءُ (مَعَاهُ - كَتَبَهُ ؛ مِنْ الْأَضْدَادِ)؛ سرپییه وه ، نووسی (له وشه دژه یه که کانه)

لَمَقَ الطَّرِيقَ (نَهَجَهُ وَوَسَطَهُ)؛ شیوازی ریکه ، ناوه راستی ری

لَمَكَ الْعَجِينُ (أَنْعَمَ عَجَنَهُ)؛ مه ویره که ی نهرم و شل شتلا ، شلی کرد

الَلَمَكُ؛ کل ، نه وه ی چاوی پتیده پتیزدی
لَمَمَ الشَّيْءُ (جَمَعَهُ)؛ کۆیکرده وه ، جه میگرد ، به سته یکرد

لَمَمَ الْحَجَرُ (جَعَلَهُ مُسْتَدِيرًا)؛ به ربه که ی خرپکرد ، خرپکرد

الَلَمَمُ (الْجِشُّ الْكَثِيرُ الْمَجْتَمِعُ)؛ سوپایه کی گه وده ی مؤلبه ستوو

الْمُلُوم (الْجَمَاعَةُ): كَرَمَلْ ، تاقم ،

گَرِه ، دهسته

لَمَم الشَّعْر (دَهْنَه): قَزِي چه ورکرد،

رَوْنی لَیدَا

الْمَم: شَيْتَوَكَمِي ، گونامو تاوانی

پچوک ، نهو هی دَیت به سهر مَرَقْدَا

لَمُوح: دره وشاوه ، بریسکه دار ،

تیشکدار

لَمُوس: یه کَیک ناتو واوی و له که داری

له بنه پرت و ره چه له کیدا مه بَیت

لَمُوس (الْكَذَاب وَالْغَدَاة - الْعُقَاب):

درقن ، ناپاست ، یه کَیک غه بیته و

باسی خه لکی بکات

لَمُوع (اللامع - الْعُقَاب السَّريفة

الإختطاف): دره وشاوه ، رووناکو

رُوشن ، بازی خیراو تیژ ره و له مه لپه و

جنگ کردن به شتدا

الْمُومَة (الدَّارُ تُجْمَع النَّاسُ وَتُضْمَمُ):

لانه وازان ، مال و خانوویه که خه لکی

بگریته خَوو کریان بکاته وه

لَمِي الشَّجَر (سَوْدَ قَلْبِه): سیبهره که ی

رهش بوو ، سیبهری کرد

لَمِيَاء: کیژنی دهم و لیو جوان ،

لیوپاریکی جوان ناسک

الْمِيح (النَّوَّاق - الْكَثِيرُ الْأَكْل): چیژهر،

تَقْرِخُور

الْمَيْس (الْمَرْأَةُ اللَّيْنَةُ الْمَلَس): ژنی

نهرم و شلو و شوخ شهنگ

الْمِيك (الْمَكْحُولُ الْعَيْنَيْن): چاو پِژدراو،

چاو رهش

ل

لن (حَرْفٌ نَصْبٌ وَفَتْحٌ وَاسْتِثْبَالٌ): نه،

نا ، هه رگیز ، هه ردهم ، به هیه کلزجیک

لَنْ أَعْمَلَ هَذَا أَبَدًا: مه رگیز نه و کاره

ناکم ، به هیه کلزجیک نایکه مو

نه نجامی نادهم

ل

لَهَا الرَّجُل (لَعِبَ بِهِ): یاری پیگرد،

که مه ی پیگرد، کاتی خوی پی به سهر

برد

لَهَا الشَّيْء (أُولِعَ بِهِ): شهیدای بوو ،

نالوده ی بوو

لَهَا الْمَرْأَةُ إِلَى حَدِيثِ الرَّجُل (أَنَسَتْ بِهِ

وَأَعْجَبَهَا): سه رسام بوو به گفتاری

پیار، سهری سوپما

لَهَا عَنِ الشَّيْء (سَلَا عَنْهُ وَغَفَلَ وَتَرَكَ

ذِكْرَهُ وَأَعْرَضَ عَنْهُ): بی تاگابوو لیی ،

باسی نه کرد، نکولی کرد لیی

لَهَا - ثَلْهِيَّة سهرقالیکرد ، خهریکی کرد

اللَّهَاء (الْمُقْدَار): نه ندازه ، بی

اللَّهَاب (الْعَطَش): تینوویه تی ،

پیویستی بوون به ناو

اللَّهَابَة: توره که یه که به ردی تیده کری

بی راگرتنی هاوسهنگی که ژاوه

اللَّهَاء (اللَّحْمَةُ الْمُشْرِفَةُ عَلَى الْعَلَق فِي

أَفْصَى سَقْفِ الْفَم): زمانه چکرله ،

پارچه گوشتیکه له سه روی گه روه وه

اللَّهَاء (حَرَّ الْعَطَش فِي الْجَوْف): گره ی

تینوویه تی له گه رودا

اللَّهَاد (فَوَّاق): هه نسک ، هه ناسه بپکه ،

نزگه ره

اللَّهَادِيَّة (الضُّووس): دزه کان ،

چه رده کان

اللَّهَاس - اللَّهَاسَة (الْقَلِيلُ مِنَ الطَّعَام):

که مَیک خُوراک ، که مه خُوراکیک

لَهَاة (الْقُلَّة): بی تاگایی ، غه فله ت

اللَّهُام (الْجَيْشُ الْعَظِيمُ)؛ سوپایه کی

مه زن

لَهَا عَنْ كَذَا (شَفَلَهُ)؛ سه رقالیکرد به ..،

خه ریکی کرد

لَهَبَ الرَّجُلُ (عَطَشَ)؛ تینووی بوو ،

پیویستی به ناو بوو

لَهَبَ النَّارُ (أَوْقَدَهَا حَتَّى صَارَ لَهَا لَهَبٌ)؛

دایگیرساند هه تا گروبلتیسهی

لیکه و ته وه ، خوشی کرد

لَهَبٌ - لَهَبٌ؛ کلپه ، گروبلتیسه ،

شاخهی کلپه و گپ

لَهَبٌ (فِي الْكَيْمِيَاءِ)؛ له کیمیادا؛ نه و

ناگره ی له کلپه و خوشکردنی ناگردا

په یدا ده بیئت

لَهَبٌ (مَهْوَاةٌ مَا بَيْنَ كُلِّ جَبَلَيْنِ)؛ ده لاقه و

بوشاییه کی نیوان دوشاخ ، بوشایی،

کون

الْهَبَانُ؛ قرچهی گهرما ،

تینوویه تیه کی سهخت و گران ، رۆژتکی

گهرم ، گروبلتیسهی ناگر

الْهَيْبَةُ (الْعَطَشُ - إِشْرَاقُ النَّوْنِ مِنْ

الْجَسَدِ)؛ تینوویه تی، سپی و سۆلی ،

سپیتیه ک ناوی چاو به ریت

لَهْتُ الْكَلْبُ (أَخْرَجَ لِسَانَهُ مِنْ حَرِّ أَوْ

عَطَشٍ)؛ له گهرما و تینوویه تیدا زمانی

ده رهینا

لَهْتُ الرَّجُلُ؛ تینووی بوو ، پیویستی

به ناو بوو

لَهْتُ؛ تینوو ، ته ژنه

لَهْتُ (الْعَطَشُ أَوْ التَّعَبُ)؛ تینوویه تی،

ماندوبوون ، شه که ت و ماندویه تی

لَهَجٌ بِالْأَمْرِ - لَهَجًا (أُولِعَ بِهِ فَتَابَرُ عَلَيْهِ

وَأَعْتَادَ عَلَيْهِ)؛ نالوده ی بوو ، راهات

له سه ری ، ده قی پیوه گرت

لَهَجَ الْفَصِيلُ أَمَهُ (لَزِمَهُ)؛ شیر ی دایکی

خواردو مه مکی مژی

لَهَجَ الْفَصِيلُ بِأَمِهِ (إِعْتَادَ رِضَاعَهَا)؛

له سه ر مژینی مه مکی دایکی راهات

لَهَجَ بِالشَّيْءِ؛ مۆگری بوو ، شه یداو

نالوده ی بوو ، خوی دایه

لَهَجَ بِذِكْرِهِ (يَذْكُرُهُ دَائِمًا)؛ مۆگری

باسکردن و ناو مینانی بوو

لَهَجَ اللُّهْجَةُ (أَطْعَمَهُمُ اللُّهْجَةُ)؛ به رکو لی

پیدان

لَهْجَةُ (اللِّسَانِ أَوْ طَرَفِهِ - نَفْثَةُ الْإِنْسَانِ

الَّتِي جَبِلَ عَلَيْهَا فَأَعْتَادَهَا)؛ زمان

یاخود سه ری زمان و لایه کی ، زاراوه ی

مرۆف که له سه ری راهاتووه و فیزی

ناخاوژن و قسه کردن هاتووه

لَهْجَةُ (مَا يُنْقَلُ بِهِ قَبْلَ وَقْتِ تَنَاوُلِ

الطَّعَامِ)؛ به رکو ل ، سه رکو ل ،

خواردنیکه به ر له ناندخواردنی سه ره کی

ده خوریت

لَهْدٌ فَلَأْسًا؛ کیشای به سینه یداو پالی

پیوه ناو سووکایه تی پیکرد ، پال

پیوه نان و سووکایه تی ، نزم و

سووک ی کرد

لَهْدٌ دَائِمٌ (جَهْدَهَا وَأَهْوَلَهَا)؛ ماندوو

شه که تی کرد ، هیلکی کرد

لَهْدُ الشَّيْءِ (أَكَلَهُ أَوْ لَعَسَهُ)؛ خواردی ،

لستیه وه ، لیسایه وه

الْهَدُ؛ پیاوژکی ملکه چی رسوای

له ش و لار قورس و گران ، نه خوشیه که

ده دات له قاج و قوی مرۆف ، شکاندنی

سینه ی حوشت

لَهْدَةُ الْعَمَلِ (أَثَقَلَهُ)؛ بار قورس و

گرانی کرد

لَهْذَمَ الشَّيْءُ (قَطَعَهُ)؛ بری، کهرت
 کهرتی کرد، لهت لهتیکرد
 الَلْهْذَمُ (كُلُّ شَيْءٍ قَاطِعٍ مِنْ سِنَانٍ أَوْ
 سَيْفٍ أَوْ نَابٍ)؛ مهرشتیکی برهه و دهک
 ددان و شمشیرو که لیه و ...
 لَهَزَ الشَّيْبُ فَلَانًا (ظَهَرَ فِيهِ)؛ نیشانه‌ی
 پیری لی دیاریدا، سه‌ری مه‌لدا،
 ده‌رکه‌وت
 لَهَزَ الْقَوْمَ (خَالَطَهُمْ وَدَخَلَ بَيْنَهُمْ)؛
 تنیکه لیان بوو، چوه نیوانیان‌هوه
 لَهَزَ فَلَانًا بِالرَّمْحِ (طَعَنَهُ بِهِ فِي صَدْرِهِ)؛
 رمبکی کرد به‌سینه‌یدا
 لَهَزَ الْفَصِيلُ ضَرْعَ أُمِّهِ (ضَرَبَهُ بِرَأْسِهِ
 عِنْدَ الرُّضَاعِ)؛ مناله‌که سه‌ری کیشا
 به‌مه‌مکی دایکیدا له‌کاتی شیر خواردندا
 لَهَزَمَ الشَّيْبُ خُدْيَهُ (خَالَطَهُمَا)؛ مووی
 سپی له‌مه‌ردو لا روومه‌تی ده‌رکه‌وت
 الَلْهَزْمَةُ؛ نِيسْقَانِيْكَ له‌زیر مه‌لاشویدا
 لَهَسَ عَلَى الطَّعَامِ (رَاحَمَ عَلَيْهِ حِرْصًا -
 لَحْصَةً)؛ به‌په‌رؤشه‌وه له‌سه‌ر
 خواردنه‌که وه‌ستا، ده‌ورو خولیدا،
 لسته‌یه‌وه، لیسه‌یه‌وه
 لَهَسَ الصَّبِيُّ ثَدْيَ أُمِّهِ؛ مناله‌که زمانی
 هینا به‌مه‌مکی دایکیداو نه‌یمژی
 الَلْهَسَةُ (شَيْءٌ)؛ شت، شتیک
 لَهَسَمَ مَا عَلَى الْمَائِدَةِ (أَكَلَهُ أَجْمَعُ)؛
 نه‌وه‌ی له‌سه‌ر سفره‌که بوو مه‌مووی
 خوارد، هیچی له‌سه‌ر سفره‌که نه‌هیشت
 الَلْهَسَمُ (مَجْرَى الْوَادِي الضَّيِّقِ)؛
 ناوه‌رؤی دۆلؤ شیوئیکی ته‌نگه‌به‌ر
 لَهَطَ الشَّيْءُ (أَكَلَهُ بِسُرْعَةٍ وَشَرَاهَةً)؛
 به‌خیرایی و په‌رؤشه‌وه خواردی،
 به‌چلئیسیه‌وه خواردی

لَهَطَ فَلَانٌ (ضَرَبَ بِالْيَدِ وَالسُّوْطِ)؛
 به‌ده‌ست و قامچی لئیدا
 لَهَطَ الشَّيْءُ بِالْمَاءِ (ضَرَبَ بِهِ)؛ ناوی
 پیاکرد، ناوی کرد به‌سه‌ریا
 لَهَطَ بِهِ الْأَرْضَ (صَرَخَهُ)؛ دای به‌زه‌ویدا،
 ته‌ختی کرد
 لَهَطَ فَلَانًا بِسَهْمٍ (رَمَاهُ بِهِ)؛ تیرو رمبکی
 تنیگرت
 لَهَطَ الثَّوْبُ (خَاطَهُ)؛ درووی،
 درومانیکرد
 لَهَطَتِ الْأُمُّ بِهِ (وَلَدَتْهُ)؛ دایکه‌که بووی،
 مناله‌که‌ی بوو
 لَهَعَ فِي الْكَلَامِ (تَشَدَّقَ)؛ لچی مه‌لقورتان
 له‌کاتی قسه‌کردندا، ده‌می پانکرده‌وه
 لَهَفَ عَلَى الْفَائِزَةِ حَزْنٌ وَنَحْسٌ؛
 خه‌فته‌ی خوارد، ناوه‌ه‌سه‌رته‌ی کیشا،
 داخی بق خوارد
 لَهَفَ - لَهْفًا (كُرِبَ وَظَلِمَ)؛ سته‌می
 لئیکرد، به‌لاؤ نه‌هامه‌تی هات به‌سه‌ریا
 لَهَفَ فَلَانٌ نَفْسَهُ (قَالَ)؛ وَاللَّهْفَاءُ (X)
 ناوه‌ه‌سه‌رته‌ی مه‌لکیشا، گوئی؛
 داخی گرانم، داخه‌که‌م، داخم ناچی
 لَهَفَ - لَهْفَةً (حَسْرَةً)؛ داخ، ناخ
 خواردن، ناخ مه‌لکیشان، ناوه‌
 ه‌سه‌رت
 لَهْفَى؛ دهر، نا، به‌لا، نه‌هامه‌تی
 لَهْفَانُ (الْمُتَحَسِّرُ - الْكُرُوبُ)؛ به‌داخ، داخ
 خواردو، نا، کیش، به‌لادار
 لَهْفَةً؛ داخ، ناخ، ناوه‌ه‌سه‌رت
 کیشان
 لَهَقَ الشَّيْءُ - لَهَقًا (إِنْبِضَ)؛ سپی بوو،
 سپی مه‌لکه‌را

لَهَق - لَهَق (الثَّورُ الْأَبْيَضُ - كُلُّ أَبْيَضٍ)؛
گای سپی ، مهرشتیکی سپی و سَوَلْ
لَهُمُ الشَّيْءُ (إِبْتَلَاهُ بِمَعْرَةٍ)؛ به به کجار
قووتیدا ، هه لی لووشی ، لرفیدا ،
ماشیه وه
لَهُمُ الْمَاءُ لَهَمًا (جَرَعَهُ)؛ قوم قوم
خواردیه وه
لَهُم - لَهُوم (أَكُول)؛ چلیس ، زَرخُور ،
بخُور ، لوشدهر ، لرفدهر
لَهُمُ (الْمُسْنُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ)؛ پیرو
به ته مه نی مهرشتیک ، به سالاجوی
مهرشتیک
لَهُمُ؛ خَیْرُوه ند ، خَیْرِدَار ، پیاوچاک ،
ده سستگیرکَر ، به خشنده ، ده ست بلاو
لَهْمَةً مِنَ السَّوِيقِ (السَّفَّةُ مِنْهُ)؛ به ک
مشت ناردی سفر ، مشته ناردیکی سپی
لَهُوم (الْأَكُول)؛ زَرخُور ، چلیس ،
چاوبرسی
الْهُمُومُ؛ خَیْرِدَار ، خَیْرُوه ند ،
سوپایه کی مهن و بی شومار ، حوشتری
فره شیر ، گه واله هوری فره باران ،
ژماره به کی زَوو بی شومار
الْهَمِيمُ (السَّابِقُ الْجَوَادُ مِنَ الْغَيْلِ أَوْ
الْفَاسِ)؛ نه سپی پیشره و یان خه لکی
پیشره نگو پیشره و
لَهُنَّ الْقَوْمُ وَالْقَوْمِ (أَطْعَمَهُمُ الْهَنَّةُ)؛
به رکولی پیدان ، سه رکولی بق دانان
لَهْنَةً؛ دیاری ، به رکول ، دیاری به که
گه شتیار له گه لْ خوی ده به نیت یا خود
به رکولیکه بق که سیک داده نریت
له سه فره گه راپیته وه
لَهُو (تَسْلِيَةً)؛ رابواردن ، ناسوده کردن ،
پیترابواردن ، خلافتان

الْهَوَّةُ - الْهَوَّةُ؛ نه و دانه ویتله یی
ناشه وان به ده ست ده یکاته نیو ده می
ناشه وه ، باشتین خه لاتو به خشش ،
به شو و پشکیک له مال و دارایی
لَهْوَةً (الْمَوَّةُ مِنْ لَهَا)؛ جاریک رابواردن ،
که یف به سه ر بردن
لَهْوَجُ الشَّيْءِ (خَلَطَهُ)؛ تیکه لیکرد ،
ناویتته کرد
لَهْوَجُ الْأَمْرِ (لَمْ يُحْكَمْهُ وَلَمْ يُبْرَمْهُ)؛
سه قامگیری نه کرد ، به جیتی نه میتنا
لَهْوَجُ الشَّوَاءِ (لَمْ يُنْقَمْ شَيْءٌ)؛ باش
نه برژا ، به باشی نه بیرژاندو سووری
نه کرده وه
لَهْوَفٌ؛ ناو حه سره ت کیش ، به داخ
لَهْوَقُ فَلَانٍ (تَزَلَّقَ)؛ ماستاویکرد ،
مه رابکرد ، پشی پشی کرد
لَهْوَقُ الْعَمَلِ أَوْ الْكَلَامِ (لَمْ يُنْقَضْ)؛
کارامه نه بوو له کاره که یدا ، ده ست
ره نگین نه بوو ، زمان پاراو نه بوو
لَهْوَقَةٌ؛ ماستاو ساریدر نه وه ، مه رای
کردن ، پشی پشی کردن ، کاسه لیتی
لَهُومُ؛ زَرخُور ، نه سپی تیژره و ،
له شکرکی مهن و گه و ره
الْهَوِيُّ (نَسَبٌ إِلَى الْهَوَاةِ)؛ نه وه ی
ده دریتته پال زمانه پچکوله
الْهَوَاتَانِ؛ مه ردو پیتی (قاف و)
(کاف)
لَهِي بِكَذَا (أَحَبَّهُ)؛ خوشی ویست ،
نه وین و خوشه ویستی چوه دلیه وه
لَهِي عَنْهُ؛ بی تاگابوو لیتی ، ناگای
لیته بوو
لَهِي بِهِ (كَرِهَهُ)؛ رقی لیتی بوو ،
خه شمو قینی لیتی هه لگرت

الْهَيْب (حُرُّ النَّارِ): گرویلتسی ناگر ،
تاوو تینی ناگر
الْهَيْبَة: به خشش ، دیاری و خه لاتی
گه وره و مزن
الْهَيْبَة (الْحَسِير): شکست ، ماندوو ،
هیاک
الْهَيْبَة: نهرم و سست
الْهَيْبَة: بی تاگایی ، ته مه لی و سستی ،
خاوه خاو
الْهَيْب (الْمُظْلَمُ الْمُضْطَرُّ يَسْتَفِيثُ
وَيَتَعَسَّرُ): ناچار ، بی چاره ،
دلسوتاو، ناو داخ کیش
الْهَيْب به لای نه هامه تی ، دهرده سه ری ،
تا ، مهرگی نا کاوو کتوپر

ل

لَو (حَرْفُ شَرْطٍ): مرانی په یوه ندی و
مهرجه ، نه گه ر ، گه ر ، نه گه ، مه که ،
نر

لَو لَم (إِذَا لَمْ - مَا لَمْ): نه گه ر نه ،
وه گه رنا ، تاوه کر ، مه تا
لَوِي عَلَيْهِ (عَطَفَ أَوْ اِنْتَقَر): به زه بی
پیاها ته وه ، چاوه پئی کرد ، له سه ری
وه ستا

لَوِي عَنِ الْأَمْرِ (تَثَاوَلَ): قورسو
گران بوو له سه ری ، نه سته م بوو بوی
لَوِي الثَّوْبِ: جله کانی گوشی ، ناوی
لیبری

لَوِي فَلَانًا حَقَّةً (جَهْدَهُ): مافیخوارد ،
مافی ره وای زه و تکر

لَوِي الْحَبْلِ: مه لیکرد ، لولیکرد ،
گرمو له بیکرد ، کردی به گلزله ، بایدایه وه
لَوِي الْعَزْزُ قَلْبَهُ: خه م و په ژاره دلی
سوتان ، ناگری تیبهردا

لَوِي عَلَيْهِ رَأْسَهُ أَوْ بِرَأْسِهِ (أَمَانَهُ
وَأَعْرَضَ): سه ری له قاند ، سه ری بادا ،
بروی وه رگنپا
لَوِي عَلَيْهِ الْأَمْرَ (عَوَصَهُ): لئی تیکدا ،
نالوزی کرد لئی
لَوِي أَمْرَهُ عَنِّي (طَوَاهُ - أَخْفَاهُ): کارو
باری خوی لیشاردمه وه ، نه پئی
پینه گوتم
لَوِي فَلَانًا دَيْنَهُ (مَطَّلَهُ): قهرزه که ی
دواخت ، واه که ی له کاتی خویدا
نه دایه وه

لَوِي فَلَانًا عَلَى فَلَانٍ (أَثَرَهُ عَلَيْهِ): فلانی
به ریزتر دانا له فلان ، له پیشتری گرت
لَوِي الْفُلَامَ (بَلَّغَ الْفُتْرَيْنِ): گه یه
ته مه نی بیست سالی

لَوِي ذَيْلَهُ (رَعَصَهُ): کلکی له قان
الْلَوِي (وَجَعَ فِي الْمَعْلَةِ - إِعْجَاجٌ فِي
الظَّهْرِ): نیش و نازارتکه له گه ده دا ،
لاری و چه مانه وه له پشتدا

الْلَوِي (أَبَاطِيلُ): قسه ی پوچ و به تال ،
قسه ی بی سه رو بهر

الْلَوِي: ته بول که ی لمینی پیچ پیچ و
چه ماوه

الْلَوَاءُ (عَلِمَ - قَسَمَ مِنَ الْجَيْشِ أَوْ رُتْبَةً
عَسْكَرِيَّةً): ثالا ، به یداخ ، به یاخ ،
به تیم و به شیک له سوپا ده گوتیت ،
پله یه یه کی سه ریازییه ، سوپا سالار ،
میر ثالا

الْلَوَاءُ (طَائِرٌ): سه ره ریزک ، جژده
مه لیکه له بوی داروکنکه ره یه

الْلَوَابِ (الْقَابِ): لیک ، ناوی ددان ،
تف

الْلَوَابِن (الضُّرُوعُ): گوان ، مه مک

اللَّوَاثُ الدَّقِيقُ الَّذِي يَنْدُرُ عَلَى الْخَوَانِ
لَيْلًا يَلْسُقُ بِهِ الْعَجِينُ؛ به ينکه ،
ناردیکه ده کرت به سارگونک ونه
خامه ی گونکی له سار مه لده خری مه تا
پایدا نه نووسیتو وشک نه بیتوه
اللَّوَاثَةُ: نه وه ی به مه موو شتیک پیس
ده بیت ، کومه لو تا قمیک له گه لیک مزو
تیره پیکهاتین
اللَّوَاثَةُ (الزَيْدُ الذَّائِبُ مَعَ اللَّبَنِ): که فی
شیر
لَوَاذُ (إِعْتَصَامُ): په نابردن ، هانا بردن ،
خوشاردنه وه
لَوَاذُ الشَّيْءِ (نَاجِيَّتُهُ): لای شتیک ،
په نای
اللَّوَاثَةُ: پتر به ونه فسه ده گوترت
که لومه وسره زه نشتی خوی ده کات
له سار که مترخه می پابه ندبون
به فهرمانه کانی په روه ریدگاره وه
لَوْبُ الشَّيْءِ (خَلَطُهُ بِالْمَلَابِ أَوْ لَطَخَهُ
بِهِ): تیکه ل به بونی خوشی کرد، تیی
مه لسو ، لیوه یدا
اللُّوبُ: ههنگ ، پارچه گزشتی نیو
مه نجل
اللُّوبَاءُ - اللُّوبِيَاءُ - اللُّوبِيَا: لوبیا ،
ماشه سپی ، له کومه له ی پاقله مه نیو
له پاقله بجو کتره
اللُّوبِيَةُ: خه لکیک له گه ل کومه لیکدابن و
راویژیان پینه کری
اللُّوبَةُ (الْعُودُ يُتَبَخَّرُ بِهِ): بخوردو بون و
به رامی پی بکری
لَوْتُ (وَسَخٌ - لَطَخٌ): تیوه یدا ،
په لاویکرد

لَوْتُ فِي الْأَمْرِ - لَوْتُ (أَبْطَأَ فِيهِ): خاوه
خاویکرد، سستی کرد
لَوْتُ فَلَانٌ (بَطُوءٌ كَلَامُهُ وَكُلُّ لِسَانِهِ):
خاوه خاوقسه یکرد، زمانی پاراو
نه بوو، مینجه مینجی کرد
لَوْتُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (خَلَطَهُ بِهِ
وَمَرَسَهُ): تیکه لیکرد له گه لی ،
ناویته یکرد
لَوْتُ الشَّيْءِ فِي الشَّرَابِ (لَطَخَهُ بِهِ):
خولاویکرد، خولی تیوه دا
لَوْتُ الشَّيْءِ (ذَلَكُهُ فِي الْمَاءِ بِالْيَدِ حَتَّى
إِنْعَلَتْ أَجْزَاؤُهُ): دهستی لیختو
پارچه کانی له یه ک جیا کرده وه
لَوْتُ الْمَاءِ (كَلَرُهُ): لیلیکرد، شیانودی
لَوْتُ ثِيَابِهِ بِالطَّيْنِ (لَطَخَهَا بِهِ):
جله کانی قوپاوی کرد، قوپی تیوه دا
لَوْتُ فَلَانًا عَنْ كَذَا (حَبَسَهُ): لیتی گرت،
نه یدایه ، یاساگی کرد لیتی
اللَّوْتُ: هیز ، شه پو خراپه ، داوی
خه شم و قینکه ریتی
اللَّوْتُ (الْإِسْتِرْخَاءُ): پالدانه وه ، پی
لیپراکتشان ، سستی ، خاوه خاو
اللُّوْثَاءُ: سست و خاو ، خاوی
لَوْتُةٌ: خاوه خاو ، سستی ،
که مترخه می ، گیلی و که وده نی ،
گیرانی زمان و ناپه وانی ، شیتوکهی ،
تیکسمپاوی ، قه له وی ، به خوخوی
اللُّوجَاءُ (الْعَاجَةُ): پیویستی ، ناتاجی ،
دامان بق شتیک
اللُّوجِسْتِيكُ: تازه گه ریتی له چه ک و
جبه خانه دا
لَوْحٌ - ثَلَوِيحًا: ناماذه ی کرد له دورده وه ،
نیشاره تیکرد

نُوحٌ إِلَيْهِ (أَشَارَ)؛ به نجای درین کرد،

نامارهی کرد، دهستنیسانی کرد

نُوحٌ بِالشَّيْءِ (أَظْهَرَ وَلَمَعَ بِهِ)؛

ده ریخت، ناشکرای کرد، خستیه روو

نُوحٌ بِسَيْفِهِ (الْأَحْ بِهِ)؛ شمشیره کی

راوه شانده، هه لیسوراند

نُوحٌ الْبِرْدُ أَوِ السَّقْمُ أَوِ الْحُزْنُ

فَلَأَنَّا (غَيْرَةَ وَضَمْرَةً)؛ سه رما یان

نه خوشتی و خه م و خه ف هت دهنگی

هه لیزکانه، رهنگی کرد، گوی،

به شوکاندی، شه پزکاندی

نُوحٌ الشَّيْءِ بِالنَّارِ (أَحْمَاهُ)؛ به ناگر

سووری کرده وه، برزاندی، گهر میگرد،

خستیه سه ناگر

نُوحٌ بِيَدِهِ أَوْ بِمَنْدِيلِهِ (رَفَعَهُ وَحَرَكَهُ)؛

به رزی کرده وه، رایوه شان

شه کانی وه، له راندیه وه

نُوحٌ بِالْعَصَا وَالسَّيْفِ وَالسُّوْطِ

وَالنَّعْلِ (عَلَاهُ بِهَا وَضَرَبَهُ)؛ به گزچان و

شمشیر و قامچی و نه عمل لیتیدا،

دایگرته وه، میرازی کرد

نُوحٌ؛ ته تخت، ته خته، ده په، پلِیت،

چینک

نُوحٌ الْجَسَدُ؛ ده ف ه ی شان، ده ف ه

النُّوحُ (الْعَطَشُ = الْهَوَاءُ بَيْنَ السَّمَاءِ

وَالْأَرْضِ)؛ تینوویه تی، به رگه هه و ا،

هه وای نیوان ناسمان و زه وی

نُوحَةٌ؛ ته خته، پارچه یه که له ته خته

یان کاغزی زیر و ره ق وینه یه کی

سروشتی یان دیمه نیکی میژووی یان

هه ر بیژکه یه کی دی له سه ر ده کیشری

نُوحَةٌ الْوَأَنُ التَّنْوِيرُ؛ پالِیت،

ده ستگای وینه دروستکردن

النُّوحِي (الْإِبِلُ الْعَطَشِي)؛ خوشتری

تینو

نُودٌ - نُودًا (لَمْ يُعْطَ طَاعَتَهُ)؛ گویرایه ل

نه بوو، گویرایه لی ده رنه بزی بزی

نُودٌ؛ په نابردن، خق حه شاردان،

قه دپالی شاخ و چیا، لاپال، په نا شاخ

نُودَانُ الشَّيْءِ (نَاجِيَتُهُ)؛ لای شتیک،

قه دپالی، پال و که ناری

النُّودَانِيَّةُ (الْمَرَاوَعَةُ)؛ فیل، مات و چو،

مه کرو فیل

نُودَعٌ؛ زیره ک، زرنک، بلیمه ت،

لیهاتو

النُّودَعِي؛ زرد دانا، داناو زانا،

زیره کی، زرنکی، بلیمه تی

النُّورُ؛ شتیکه له په نیر ده چیت

نُورُ الشُّطْنِ (بَدَدَتْ ثَمَرَتُهُ)؛

به روپومه کی ده رکه وت، دیاریدا

نُورُ الثَّمَرِ (حَشَاهُ بِالنُّورِ)؛ باده می

تیخت

نُورُ ثَمَرِ وَشَجَرِ النَّورِ)؛ باده م، دار

باده م، چواله، چواله باده م، باهیف،

به هیف، باوی، لرز، قه واروک،

چه قیل

نُورَةٌ (وَاحِدَةُ النَّورِ)؛ باده می،

چواله یه ک

نُورَةُ الْخَلْقِ؛ نالو، چه ند گرتیه کی

پچوکه له ژیر شه وییله کی گیانداردا

په بیدا ده بیت

نُورَتَانُ؛ نالو، جووت نالو

نُورِي (بِشَكْلِ النَّورِ)؛ باده می،

له شتیه دا وه ک باده م

نُوزُنَج؛ جوړه شیرینه که

لُوس (طعام): خُوراك ، خورش
لُوس (أكل الغسل الصافي أو
الخالوذج): ههنگونی ساغی خوارد ،
فالوده‌ی خوارد
اللُوس (وجع الأذن أو النحر): ئیشو
ژانی گویچکه و گردن و مل
اللُوسَة (وجع الظهر من ريح ثصبیه):
رقیته ، کولنج ، ئیشو ژانیکه له پشستا
دروست ده‌بیئت به‌مۆی سه‌رماو سۆله‌و
کوتانه‌وه
لُوط (ثبيض - ملح): گه‌چکاری ،
سواخدان
اللُوط: شتیکی پیانوساو چه‌سپینه‌ر ،
پیایوکی سووک ، دامین ، چادر
لُوط: پیغه‌مبه‌ریکی خوابه (د.خ) و
له‌قورئانی پیرۆزدا ناوو به‌سه‌رماتی
له‌گه‌ل‌گه‌له‌که‌یدا هاتووه
لُوطه بِالطَّيِّبِ (طَخَهُ بِهِ): بۆنی
خوشی لیدا ، بۆناوی کرد
اللُوطِي (مَنْ يَفْعَلُ عَمَل قَوْم لُوط):
ئه‌وه‌ی کاری نه‌تووه‌ی (لوت)
پیغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌کات ، نیریازی ،
به‌چه‌بازی
اللُوطِيَّة: پیشه‌و کاری نیریازی
که‌نه‌تووه‌که‌ی (لوت) پیغه‌مبه‌ر (د.خ)
کردیان و په‌روه‌ردگاریش خه‌شم و قینی
لینگرتن
لُوع (عَذَابًا): سزایدا ، ئازاریدا ،
ئه‌شکه‌نجیدا
لُوع وَلَاغُ الْحُبِّ (لَأَنَّهُ أَمْرُهُ): شه‌یدای
دل‌داری‌بوو، ده‌ردی دل‌داری شه‌یدایکرد،
سوئی‌ی بو‌وه

لُوعَة: سووتاوی ، خۆبردوو ، هاله یان
ره‌شی سه‌رگزی مه‌مک
لُوعَة الْحُبِّ (حُرْقَة الْهَوَى): سوئی و
ئه‌ندیشه‌ی دل‌داری ، شه‌یداوون ،
ئالوده‌بوون، ئیشو ژانیکه له‌دل‌دا په‌یدا
ده‌بیئت به‌مۆی خۆشه‌ویستی یان خه‌م و
خه‌فه‌ته‌وه
اللُوف: روه‌کی گویچکه فیل و چه‌ند
جۆریکیشی مه‌یه
اللُوفَة: گه‌نم و عه‌له‌فو گیای
بی‌داخوازوو نه‌ویستراو
اللُوفی: گیاو روه‌کیکه له‌سکچووندا
به‌کار ده‌هێنرێ
لُوقُ الطَّعَام (أَصْلَحَهُ بِالزَّيْلَةِ): که‌ره‌ی
تیکرد، که‌ره‌ی تێه‌لسوو
لُوقُ الشَّيْء (لَيْتَهُ): نه‌رمیکرد، نه‌رم و
شلی کرد
لُوق (كُلُّ شَيْءٍ لَيْسَ مِنْ طَعَامٍ وَغَيْرُهُ):
هه‌رشتیکی نه‌رم و ته‌پ له‌خواردن و شتی
دیکه ، شتی نه‌رم و ته‌پ
اللُوقَة (الزَّيْلَة): که‌ره ، سه‌رتویژ ،
تویژال ، تیکه‌لکردنی که‌ره و خورما
به‌یه‌که‌وه
لُوك (مَفْع): جوين ، جاوین ، جابین ،
جوون ، ژاوین ، ژاواي ، پاروو شتی‌تر
به‌ددان وریکردن
اللُوكَة (لُوكَة): ئوتیل ، میواخاننه ،
میماخانه
لُولا: نه‌گه‌ر ، گه‌ر ، که ، نه‌گه‌ر ،
مه‌که
اللولاء (الضرر والشدة): زیان و
ناپه‌حه‌تی

لَوْب: برغو ، زهمبهلهك ، سپرنگ ،

پنج

لَوْب (فِي الْمِيكَانِيكَ): له ميكانيكدا:

بريتيه له ناميرتك بق به رزكردنه وهى

قورسابى

لَوْبِي (خَلَوْنِي): پنج پنج ، پيچوكه

لَوْم (لَام كَثِيرًا): زورگلهيى و

سهرزه نشتى كرد ، فره گلهيى كرد

لَوْم لَامًا كَثِيرًا: نووسى ، توماريكد

لَوْم: گلهيى ، سهرزه نشت و رازو گلهيى ،

گازنده ، به سهراماتن

اللَوْمَى - اللَوْمَاء (الْعَذْلُ): گلهيى ،

گازنده ، به سهراماتن ، سهرزه نشت

لَوْمًا كَلِمَةً بِمَنْزِلَةِ لَوْلَا: وشهيكه

وهك (لوما) وايه ، نه گهر ، گهرنا

اللَوْمَةُ: سهرزه نشت كراو ، لومكراو ،

گازنده ليكراو

اللَوْمَةُ: لومكردن ، سهرزه نشت ،

گازنده

لَوْنُ الشَّيْءِ (جَعَلَهُ ذَا لَوْنٍ): به جيا داينا ،

رهنگى كرد ، بويهى كرد

لَوْنُ الْبُسْرِ (بَدَلَ فِيهِ أَثَرُ التَّضَجِّ):

شوئينه وارى پيگه يشتنى دياريدا ،

پيگه يى ، وه به رها ، دياردهى

پيگه يشتنى خورماكه هاته پوو

لَوْنُ الشَّيْبِ: شوئينه وارى پيرى لى

دياريدا ، سهرى مه لدا ، مووى سپى

ليده رها

لَوْن: رنگ ، بويه ، بوياخ ، جور ،

بابه ت ، چشن

لَوْنُ السَّرَابِ (بَرِيْقُهُ): رووناكى

تراويلكه ي بيابان

لَوْنِي هَلَان: پنج به سكي هات ، گه دهى

نازاري تيا بوو

لَوْنِي الْحَيَّة: مارهكه پهيكه ي به ست ،

پنجى خوارد

لَوْنِي الطَّرِيقِ (بَعْدَ وَجْهِهِ): ريگكه

دوريو ، په راگه نده بوو ، ناديارو

دوريو

لَوْنِي الْكَلَا (يَبَسَ): له وه پگكه

وشكى كرد ، وشك بوو

لَوْنِي بِكَلَامِهِ (خَالَفَ): راستى نه كرد ،

درؤيكد ، له سهر قسه ي خوى نه پويى

لَوْنِي الْقَرَسِ (إِعْوَجَ ظَهْرُهُ): پشتى كرم و

چه مايه وه

اللَوْنِي (يَبَسَ الْكَلَا أَوْ مَا كَانَ مِنْهُ يَبَسَ

الطَّبِّ وَالْيَابِسَ): وشكه گيا يا خود

گيا بهك له نتيوان ته پو وشكدا بيت

اللَوْنِي (شَجَرَ): درمختيگه

اللَوْنِي: نه وه ي بق ميوان يان بق خودو

نه فس ده شاردرتته وه

اللَوَيْحُ (طَائِرٌ مِنَ الْجَوَارِحِ أَغْبَرَ الظَّهْرَ

أَيْبَسَ الصُّدْرَ): په كيگه له بالداره

د پرده كان و سهر پشتى بوره و سنگى

سپى به

ل

اللياء: شتيكى خپى سېپىيه
له (حيجان) هه يه ، له وه سفى ژنى سېپى و
سۆلدا به كاردىت ، جۆره ماسيه كه
اللياء (الأرض البعيدة عن الماء):
زه وييه كى دوورى بى ئاو

اللياح - اللياح: شه به ق ، سېپىده ،
به يانى ، گاي كىوى ، سېپى و سۆلى
هه رشتىك

اللياط: رهنگ ، كلس و گهچ ، خو
نهرىت

اللياغ: ره شه بايه كى توندو تيز يان
گهرم ، گرپه

الليافة (الأحمق): گيژ ، كه ودهن ،
گيل

اللياق: له وه پكا ، جيگير بوون له سه
كارىك ، سه قامگير بوون

اللياق (شعلة النار): مه شخه لى ئاگر ،
پريشكه ئاگرىك

الليافة: ليهاتن ، گونجان ، له باربوون ،
پرپه پي ، جوانپوشى ، جوان كردار ،

ليوه شاهه ، جوان هه لبراردن
الليان (رخاء العيش ونعمته):

خوشگوزهرانى ، خوشحالى ، باشى
ژين و گوزهران

الليان (الحبس): خوگرتن ، په له
نه كردن ، رامان

الليافة: نهرمى ، شلى ، نيانى

الليث (صفحة العنق): گهردن ، روپاي

گهردن و مل ، بهك لاي گهردن و مل
لَيْثٌ حَرْفٌ تَمْنِي لِلْمُسْتَحِيلِ أَوْ الْمُكِنِ):
پيتى ئوميدو ئاواخواستنى مه حال و
گونجاوه ، به شكو ، به شكى ، به لكى ،
به لكم ، ته فوو ، به شقم ، به چكم ،
به چكو ، خورگه ، خورزا

الليثة: جارىك بادران ، به كجار پيچ
خواردن

الليثة: بوندار ، بوخورد ، خزم و
خويشى نزيك

لَيْثَةٌ (إليّة القنم): دووك ، دووكى مه ،
دوونگ ، دمه ، دوويمى ، چه ورييه كى

نهرم و شلى سېپى به پاشى مه پرده يه
لَيْثٌ: شير ، هيتو دهسته لات و توانيا ،

ئازا ، گوستاخ ، زمان پاراو ، به دهم و
گو ، جۆره جالالتو كه يه كه راوى ميتش

دهگات
الليث (ثبات ملثف): روه كيكه به يه كا

مه لده چيت ، روه كيكى به يه كا چووى
مه لچوه

لَيْسَ فُلَانٌ: ئازابو ، گوستاخ و
دليريو ، له مال نه چوه دهره وه

لَيْسَ عَنْهُ (غفل): بى ئاگابو ، خافلبو
لَيْسَ كَلِمَةً دَائِلَةً عَلَى نَفِي الْعَالِ وَتَنْفِي

غَيْرُهُ بِالْقَرِيْنَةِ): وشه يه كه بو نه رى و
نكووى كردن ، نه ، نا ، نه خير ،

مه رگيز ، به هيچ كلزجيك

لَيْسَ إِلَّا (فَقَطْ): تهنيا ، تهنئا ، تهنى ،
به تهنى ، بهس ، هه

الْيَسَاءُ: ره‌وشت به‌رزو جوان ، شير ،
نازاو دلير ، حوشتري باره لگر
الْيَيْطُ: رهنك ، پيست ، خوور ره‌وشت ،

پيست و تويكلي مهر شتت
لَيْطُهُ بِهِ تَلِيْطًا (أَنْصَقُهُ بِهِ):
پيانوساند ، پيا لكان

لَيْعَةُ الْجُوعِ (حَرَقَتْهُ): په‌ريشان بوون
به‌مؤى برسيته‌وه

لَيْعَةُ الْجُوعِ: برسيته‌ى په‌ريشاني كرد ،
رؤى بوهينا

لَيْقَاءُ: گيل ، كه‌وده‌ن ، يه‌كيتك قسه‌و
گوته‌ى ره‌وان نه‌بيت
الْيَيْغُ (طَعَامٌ سَيْغٌ لَيْغٌ): خواردنيكى

نهرم و شل ، ته‌رو بر
لَيْفٌ تَلْيِيفًا: توله دارخورماكه
ريشالي زور بوو

لَيْفٌ فَلَانٌ الْيَيْفُ (عَمِلَهُ): لفكه‌ى
دروستكرد

لَيْفٌ الْيَيْفُ فَلَانًا (حَكَ جِلْدَهُ بِاللَيْفَةِ):
به‌لفكه خوى شت ، لفكه‌ى خشانده
له‌جسته‌ى

الْيَيْفُ قِشْرُ الْفَخِيلِ الَّذِي يُجَاوِرُ
السَّعْفِ): تويكل و لفكه‌ى دارخورما ،
ريشال

الْيَيْفُ: گياى وشك ، وشكه گيا
الْيَيْفَانِي (ذُو اللَّحْيَةِ الْكَثِيفَةِ): ريشدار ،
ريش دريز

لَيْفَانِيَّةٌ (كَثِيرَةُ الشَّعْرِ مُنْبَسِطَةٌ
الْأَطْرَافِ): فره موو ، موو دريز ،
موويه لكانى فره دريز بووين
لَيْفَةٌ: ريشال و لفكه‌ى دارخورما ،
ريشال

لَيْفَةُ الْإِسْتِعْمَامِ (لَوْفَةٌ): لفكه ،
لييفكه ، لفكه‌ى خوشوردن و گه‌رماو
لَيْقُ الطَّعَامِ: خوراكى نهرم و تولى
دروستكرد

لَيْقُ التَّرِيدِ بِالسَّمَنِ: رؤى زور تيكرد
الْيَيْقُ (شَيْءٌ أَسْوَدُ يُجْعَلُ فِي الْكُخْلِ):
شتتكي ره‌شه ده‌كرتته كله‌وه

الْيَيْقَةُ: پارچه لوكه‌ى شووشه‌ى
مهره‌كه‌ب ، پارچه قورپكى لينج
كه‌به‌ده‌ست ده‌شيلرتت و ده‌نريت به
ديواره‌وه و پيايدا ده‌نوسيت

لَيْقَةُ الدَّوَاةِ (قُطْنَةُ الْمَخْبِرَةِ): پارچه
په‌رؤى ناو شووشه‌ى مهره‌كه‌ب ، ليقه
الْيَيْلُ (مَا يَغْقَبُ النَّهَارُ مِنَ الظَّلَامِ):
شه‌و ، شه‌ف ، شيف ، شام ، نه‌و

تاريكاييه‌ى به‌دواى رووناكيدا ديت
الْيَيْلُ (فِي لِسَانِ الشَّرْعِ: مِنْ مَقَرِّهَا إِلَى
طُلُوعِ الْفَجْرِ): له‌شه‌رعدا:

له‌ريژناو بوونه‌وه تا رور بوونه‌وه
لَيْلَى: مه‌ى ، باده ، دريزو تاريك‌ترين
شه‌وى مانگ

لَيْلَى الْخَمَرِ (نَشْوَتُهَا وَبَدَأُ سُكْرَها):
مه‌ستى مه‌ى ، مه‌ستيتى ، سه‌رگم
كردن يان سه‌ره‌تاي سه‌رخوشى و
مه‌ستكردن

لَيَالَاء: شه ويكى دريژو تاريكو نووتهك ،
شهوى نه موسته چاو ، نووتهك ،
شه وه زهنگ
لَيَالَاء: يهك شهو ، شهو رابواردن ، شهو
كهيف به سهر بردن ، شهو بهرئ كردن
لَيَالَاء لَيَالَاء: شه ويكى دريژئ
نه موسته چاو ، تاريكه شهو ، شهوى
سيه مى مانگ
الليَالَاء (هذه الليَالَاء): نه مشه
لَيَالِي: هئ شهو ، شه وانه يئ ، تاييهت
به شه وهوه

لَيَم: ناشتى ، ريككه وتن ، هاوشيوه ،
هاوره وشت ، له يه كچوون
لَيَمُون (شجر وثمر): ليمو ، ترنج ،
ترنجوك ، ميوه يهكى خپى زهردى
بوخوشى ترش يا شيرينه و به دارو
به ره كه شئ ده لئين: ليمو

لَيَمُونات: مزه مه نئ ، ترشه مه نئ
لَيَمُ الشئ (الآله): نه رمي كرد ،
شلى كرد ، تاوى كرد

لَيَمُ البطن: ره وانى كرد ، سكى چوان
لَيَم - لَيَم: نه رم ، شل ، مل ، نيان ،
نه رم و شل ، رووخوش ، نه رم و نيان ،

بئ زيان ، گوپرايه ل ، هوگر
الليمن (كل نوع من انواع النخل سوى
العجوة): هه مو جوړه كانى خورما
جگه له (عجوه)

لَيَم: نه رمى ، شلى ، نيانى ، سكچوون ،
ره وانئ ، به له قيره ، دلنه رمى ، به زه يئ

الليَالَاء (وسادة يتوسد بها): راخه ريكه ،
فهرشو راخه ريكى نه رم و شله
الليَنُوهر (ضرب من النبات بُثَّت في
المياه الراكية): جوړه رو كه يكه له تاوى
مؤل و وه ستاودا ده پوييت
الليَنوان: هئ يون ، به ريانك ، تارمه
دويانكوك ، نه يون ، تالار ، شوپنيكه
له خانوو كه روويه كئ له سهر بارئ
دريژئ چولبئ و ديوارئ نه بئ و له سهر
كوله كه و نييرگه بئ
الليوثة: نه رمى ، شلى ، نيانى

لحم أسود

(گوشتی رهش - گوشتی تازه)

لحم ابيض

(گوشتی سپی - گوشتی مریشک)

لیمون

(لیمو)

نوز

(بادام)

اللقلاق

(حاجی له قلهق)

نولب

(برغو)

بنطلون نسائي
(پانتولی ژنانه)

بيجامه النساء
(بيجامه ی ژنان)

بيجامه الرجال
(بيجامه ی پیاوان)

غلاية
(ژیرکراس)

روب الحمام
(روبی حمام)

روب نسائي
(روبی ژنان)

كنزة فضفاضة
(تراكسودی وه ریشی)

صدرية
(مه مکدان - ستیان)

السترة او الكنزة المفردة
(بلووزی سه ره وه - بلووزی
گرم)

حرف الميم

٢٤

م

م: بیست و چوارهمین پیتی زمانی
عهره بی به

م-م

مَا (تَكُونُ حَرْفِيَّةً وَاسْمِيَّةً): وهك پیتو
ناوئک ماتووه و هه رکه یان چه ند
جوریکیان هه به

مَا فَعَلَ (مَاذَا فَعَلَ): چی کرد، چی
نه جامدا ؟

مَا دُمْتُ حَيًّا (أَيُّ مُدَّةٍ حَيَّائِي): تا
زیندوم ، هه تا مابم و به سه ر زیندوم
مَا أَجْمَلُهُ: چه ند جوانه ، چه ند شوخ و
شه نکه

مَا قَرَأْتَ (لَمْ أَقْرَأْ): نه م خوینده وه
مَا لَمْ: تا ، تا کو ، هه تا ، تا کوئی،
هه تا کو

مَاءُ الْقَطْرِ - مَوْءَا (صَاح): پشیلکه
میاواندی ، میا و میاوی کرد

مَاء: ناو ، ناف ، شتیکی شلی رووناکی
ناشکرایه که هه موو گیاندارو سه وزاییه که
به بی خوارنده وهی ناژی ، تَووی نیرو
می

مَاءُ الْوَرْدِ (رُوحُ الْوَرْد): گولار ، نارده قی
گوله باخ ، روحی گول
مَاءُ الشَّبَابِ (رَوْنَقُهُ وَنَضَارَتُهُ):

هه رته لای ، ته پو پپی که نجیتی
مَاءُ الذَّهَبِ أَوْ الْفِضَّةِ (مَلَأَهُمَا):
له زتپگیراو ، پوکه ش، زه پکه فت ،
ناوی رووکه شو زاخاو

مَاءُ الْحَيَاةِ: تَووی نیرو ، مه نی
مَاءٌ عَذْبٌ: ناوی سازگار ، ناوی
شیرین و سازگار

مَاءٌ مَالِحٌ: ناوی سویر ، ناوی ده ریا

مَاءُ الْفَهْرِ: ناوی رویار

مَاءُ الْفَارِ (حَامِضٌ): تیزاب

مَاءُ السَّيْفِ (رَوْنَقُهُ): تیشک و رووناکی

شمشیر

مَاءٌ مَقْدَنِي: ناوی کانزایی که له ناخی

زه ویدا دیتنه ده ره وه چه ند

تاییه تمه ندیه کی سروشتی هه به و بو

خوارنده وه به سووده

مَاءٌ عَسِرٌ (وَهُوَ الَّذِي لَا يَخْدُثُ رَغْوَةً مَعَ

الصابون لِإِحْتَوَائِهِ عَلَى أَمْلَاحِ الْكَلْسِيُومِ

وَالْفَنَسِيُومِ ذَائِبَةٍ فِيهِ): ناوی ناساز ،

قورس ، به و ناوه ده گوتزیت

که سابون تیتدا که ف ناکات به هوی

بوونی کالیسرم و مگنیسیومی تولوه

تیایدا

مَاءٌ يَصْنَرُ: ناوی ساز ، سووک ، ناویکه

سابون تیتدا ده تویته وه

مَاءٌ مُقَطَّرٌ (الماءُ الناتج عن تكثيف

بخار الماء وهو خالٍ من الأملاح):

ناویکه وه به رها توو له چرکرنه وهی

هه لمی ناو و خوی تییدا نییه و

له مه بهستی ته ندوستیدا به کارده هینری

مَاتَتْ (مُخْتَضِر - قَان) : مردو ،
له ناوچوو ، فه وتاو ، نه ماو ، به کیک
له سه ره مه رگدا بیت
مَائَة (عَشْرَ عَشْرَات) : سه د ، سه د
مَانِج (مُتَمَوِّج - هَانِج وَمُضْطَرِب) :
شه پولاوی ، گهرداو
مَانِج : ناوکردنه ده ستو چنگه وه
خواردنه وه
مَانِد (مَانِل - مَن يُصِيبُهُ دَوَارٌ أَوْ غَشْيَانٌ
مِنَ السَّكْرِ أَوْ رُكُوبُ الْبَحْرِ) : لار ، خوار ،
داکه وتوو ، نوشتاوه ، چه ماوه ، گیز ،
وړ ، نه وه ی به موی سه رخوشی و چوونه
نیو ده ریاوه تووشی گیزی و وړیوون
ده بیت
مَانِدَة (الْخَوَانُ عَلَيْهِ الطَّعَامُ أَوِ الشَّرَابُ -
الدَّائِرَة مِنَ الْأَرْضِ) : خوان ، میزی
ناخواردن ، بازنه یه که له زه ویدا
مَانِدَة الْكِتَابَة : میزی نووسین
مَانِر (الرَّجُلُ الْخَفِيفُ الْعَقْلُ) : پیاوی
عه قل سووک ، که وده ن ، گیل
مَانِس : به له نجه ولار ، شیری بیسه ،
گورگ ، خه راما ن و شوخ و شه نگ
مَانِع : شل ، خاوکراو ، که مژه ، که لحق
مَانِعَة (نَاصِيَةُ الرَّأْسِ إِذَا طَالَتْ وَسَالَتْ
- عَطَرٌ طَيِّبُ الرَّائِحَةِ) : موی پیشه
سه ری نه سب کاتی دریزو ناویزان
ده بیت ، عه ترکی بوخوشه
مَانِق (الْأَحْمَقُ الْهَالِكُ) : گیل ، که مژه ،
که وده ن ، تیاچوو ، فه وتاو
مَانِل (ضِدَّ مُسْتَقِيم - مُنْحَدِر) : خوار ،
خوارو ختیج ، گیز ، لار ، لیژ ،
سه ره و خوار ، تلور

مَائِلَة : ژنتیک هه به داوین پیسی و
خرابه بکات
مَائِن (كَذُوب) : دروژن ، ناراست ،
واژوی راستگویه
مَائِي : ناوی ، شل ، گژوگیا یاخود
نازه لی ناوی ، تاییه به فشارو
ته وژی ناوه وه
المَائِيَّة وَالْمَائِيَّة مِنَ الشَّجَرِ : نه
شله یه ی ماده ژینه ره کانی تیا
ده وتو تیه وه به قه دی دره خه کاند
سه رده که ویت و نه شو نمای پیده کات
مَآب : دالده ، په ناگه ، په نا
مَات (قَتَى - بَاد) : مرد ، گیانی ده رچوو ،
له ناوچوو ، فه وتا ، تیاچوو ، نه ما
مَاتَ الرِّيحُ (سَكَنَ) : ره شه باکه
نیشته وه و هیواش بوه وه ، نه ما ،
دامرکایه وه
مَاتَ النَّارُ (بَدَتْ) : ناگره که کوژایه وه ،
سار دبو وه
مَاتَ الطَّرِيقُ (انْقَطَعَ سُلُوكُهُ) :
کوژایه وه ، دیار نه ما ، شوینی پیا
رویشتن و تپه رینی دیار نه ما
مَاتَ فُلَانٌ (نَامَ وَاسْتَقَلَ فِي نَوْمِهِ) :
له خه ودا رچوو ، خه رق بوو ، ونبوو
مَاتَ الْأَرْضُ مَوَاتًا (خَلَّتْ مِنَ الْعِمَارَةِ
وَالسُّكَّانِ) : خالی و به تالوو
له دانیشتون و جینشینان ، چولبوو
له دانیشتون
مَاتَ الثَّوْبُ (بَلِيَ) : پروا ، کوژیوو ،
دیرینوو
مَاتَ الْحَرُّ أَوِ الْبَرْدُ (بَاخَ أَوْ رَأَى) : که رما
یاخود سه رما که ره وییه وه ، نه ما ،
نیشته وه ، دواپی هات

مَاتَ الْحُمَى (سَكَنَ غَلِيَانَهَا) : گروتینی
تا که ی نیشسته وه، گهرما که ی

دامرکایه وه

مَاتَ جُوعاً : له برسانا مرد، له برسانا
په ریشان بوو

مَاتَ خَوْفاً : زاره تره که بوو، توقی ،
زندوقی چوو

مَاتَ بَرْداً : ره ق بوه وه، له سه رمانا
گیانی ده رچوو

مَاتَ كَمَداً : شه قی برد ، سوئی بوه وه،
ته قی ، ناله یکرد

مَاتَ الْحَيَوَانُ (حَلَّ بِهِ الْمَوْتُ) : توپی ،
مردار بوه وه

مَاتَ - فَلَاناً مُمَاتَةً : په یوه ندی
خزما یه تی له گه ل به ست، رایه له ی
که سایه تی راهیلا

المَاتة : په یوه ندی ، ریگه ، راگوزار

مَاتَح : ناوده ره ینان ، ناو هه لگوزان

مَاتَح : دریشی هه رشتیک ، فراوان ،
چاک و باش، زوړباش، خاسی هه رشتیک،

مه ی و سرکه ی یه کجار سوور ، زیاده ی
کیشانه و پیوانه، په تی باش گریدراو

مَاتَنَ فَلَاناً مَاطِلَه - بِاعْدَه فِي
الْفَايَةِ) : په کی خست ، دوا یخست ،

له مه به ست و نه بنجام دوو ریخته وه

مَاتَنَ الرَّجُلُ (فَعَلَ بِهِ مَثْلَ مَايَفْعَلُ بِهِ) :
وه که خوی پیکرد، چی به سه ره هینابوو

وای لیکرده وه

مَاتَنَ (وَأَضْعَ أَصْلَ الْكِتَابِ وَهُوَ خِلَافُ
الشَّارِحِ) : دانه ری کتیب ، نووسه ر،
واژوو ی راه کار ی کتیب

مَاتَنَه عَارِضَه فِي جَدَلٍ أَوْ خُصُومَةٍ :
له دژایه تی و به ربه ره کانیدا دژ ی وه ستاو

رکه به رایه تیکرد

مَاتَنَه فِي الشَّغْرِ عَارِضَه وَغَالِبَه) :
شه ره شیعری له که لکرد، به هونراوه

بهره نگاری وه ستاو رکه به رایه تیکرد
مَاتَ الشَّيْءُ (مَرَسَهُ بِيَدِهِ حَتَّى تَنَحَّلَ
أَجْرَآؤُهُ) : دهستی لیخست مه تا
شیکرده وه

مَاتَ فِي الْمَاءِ (خَلَطَهُ وَأَذَابَهُ فِيهِ) :
تیکه لیکردو تواندیه وه، ناویتی کرد

مَاتَ (الرَّقِيبَ وَالرَّيَّةَ وَالْدِيدْبَانَ) :
چاودیز ، پاسه وان، دیده بان،

حسحه س

مَاتَ الشَّيْءُ (شَابَهَهُ) : له وچوو ، وه که
نه و ابوو ، هاوشتوازی بوو

مَاتَ فَلَاناً بِفُلَانٍ (شَبَّهَهُ بِهِ) : چواندنی
به و ، له وده چیت ، وه که نه وایه ، پتی

به راورد کرد

مَاتَ مِنَ الرُّسُومِ (مَازَهَبَ أَثَرَهُ وَأَمْعَى) :
ویته یه که شویتنه واری نه مابیت ،

شویتنه وار فه و تاو

مَاتَلَه : چل چرا

مَاتَ الْبَحْرُ (ارْتَفَعَ مَآوُهُ وَاضْطَرَبَ) :
ده ریا که شه پو لیدا ، کردیه گه رداو،

شله قاو مه ژا

مَاتَ الْقَوْمُ (اِخْتَلَفَتْ أُمُورُهُمْ وَاضْطَرَبَتْ) :
ناکوک بوون ، کاروباریان پشیو بوو ،

ریک و باش نه بوو، چوون به نیو یه کدا

مَاتَ عَنِ الْحَقِّ (عَدَلَ وَمَالَ) : له راستی
لایدا ، له حق و ره و دوو که و ته وه

مَاتَ الشَّيْءُ مِيجاً : تیکه لی کرد،
ناویتی کرد، کردی به نیو یه کا

الْمَاج : لیکن ، به کی که لیک به ده میا بیتنه
خواره وه به هزی پیری و چوونه

ساله وه، گیل ، گه مزه

ماجد(جلیل - صاحب الفخامة
والجلالة): خاوهن شکو ، پایه دار ،
گوره ، خانه دان ، شکومه ند
ماجد(عارضه وغالبه في الجد):
له شکومه ندی و ریزداریدا روویه رووی
بوه وه
ماج في البيع(راباه): دلته وای کرد له
کرین و فروشتندا ، دلی برد به پړوه
ماجر: له کرین و فروشتندا به ریزوه وه
الماجریات: رووداو، کاره سات ،
بارو حالیک بیته پیش و ناماده بیت
الماجل(کل ماء في أصل جبل أو واد):
هر ناویک له چیاو دوله وه سه رچاوه
بگریت
ماجن(قليل الحياء): بی ثابرو ،
چه قاوه سوو ، رومو له لارو ، به دپوو ،
قوشمه ، لوتره وان، گالتی چی ،
تیزه چار
ماح مینحاً و مینخو حة(اغترف الماء
یکفه): ناوی کرده به ری دهستی،
به به ری دهست ناوی ه لگرت
ماح اصحابه(استقی لهم اغترافاً
باليد): به به ری دهست ناوی بو
ه لگرتن ، به مشت ناوی پیدان
ماح الرجل(نفقه): سودی پیگه یاند،
به سوودو که لک بوو بوی
ماح الریح الشجرة(امانتها): ره شه با
داره که ی له رانده وه، هینای و بردی،
چه مانیه وه ، نوشتانیه وه
ماح الرجل(مشی مبنخاً): به فیزه وه
چوو به پړوه ، به ترو فیزو خو نواندنه وه
نوی

ماخص الود(مأحضة(اخلصه إياه):
به راستی و پاکی دوستایه تی له گه ل
به ست ، دل سوژو ته مه کداربوو بوی
ماخص(الذي يشتهي المحص): نه وه ی
حه ز له شیر ی پوخت دهکات ، پاکو
پوختی ره ها
ماحق الصيف(شدة حره): قرچی
گه رمای هاوین ، روزه گه رمه کانی
هاوین
ماحك فلاناً(خاصمه ولاجه):
د ژایه تیکرد، د ژومنا یه تی له گه ل کرد،
د ژی وه ستا ، به ربه رمه کانی له گه ل کرد
ماحك(محب العراك والخصام):
شه رانی ، شه پفروش ، که لله ره ق ،
گیره شپوین ، ناژاوه چی ، ناژاوه گیر
ماحل(البلد المحل - الخصم المجادل -
مذبر المكائد - المتغير البدن): ولاتیکی
بی باران و وشک ، د ژومنیکی ساخته چی
دهستیرو ته له که باز
ماحله(جادله كسائده ومآكره):
دهمه دهمه ی له گه ل کرد، پیلان و فیل ی
لیکرد، دهستی بری
ماحه مینحاً و میناحه: خه لاتیکرد ،
دیاری و به خششی پیدا
ماخرة(السفينة التي تشق المياه):
که شتی که به نیو ناودا بپوات ، ناوې ،
شقل شکین
ماخص: ژنیک ژان بیگری یان کاتی
منال بوونی هات بیت
ماخط: تیری ته قینراو ، رویشتو
ماخوړ(بیت الدعارة): خراپه کار ،
مالی سوزانی ، شوینی داوین پیسی و
قه پاتمه ، قه حبه خانه

مَادَ الشَّيْءِ (تَجَكَّ وَأَضْطَرَبَ) :

جوړلایه وه ، له ریه وه ، هژا

مَادَ الْفُضْنُ (تَمَائِلَ) : په له کانی داره که

شؤړېږه وه ، ډاکه وت ، نوشتایه وه ،

چه مېه وه ، لارېوه وه

مَادَ الرَّجُلُ : به فیزه وه رڼی ،

به شپږه ی خږه زلزانینه وه چو

به پړتوه ، سه ری گڼی خوارد به هوی

مه ست پوون یان سوارپوونی که شتیه وه

مَادَ الرَّجُلُ (زَارَهُ - أَحْسَنَ إِلَيْهِ) :

سه ردانی کرد ، چاکه ی له گه ل کرد ،

باش بوو له گه لی

مَادَى (أَمَهَلَ) : ماوه ی دایه ، موله تیدا ،

دوايخت ، چاپولکی دا ، چاپولکیدا

مَادَامَ : چونکه ، له بهرته وه ی

مَادَةُ كُلِّ شَيْءٍ يَكُونُ مَدَدًا لِّغَيْرِهِ - جَوْهَرُ

- عُنْصُرٌ - بُنْدُ) : هر شتیک

په ناوېشتگر بیت بو شتی تر ،

ناوېړوک ، کرؤک ، که ره سته ، شت ومه ک ،

توخم ، به ش ، که رت ، به ند

مَادَةُ الشَّيْءِ (أَصُولُهُ وَعَنْصَرُهُ الَّتِي

مِنْهَا يَتَكُونُ حَسِيَّةٌ أَوْ مَعْنَوِيَّةٌ كَمَادَةِ

الْخَشَبِ وَمَادَةِ الْبَحْثِ الْعِلْمِيِّ) :

پښکاته ی شتیک که مه به ست پتی نه و

توخم و ره گه زانه یه که لیتی پښکاته وه و

ده گونجیت به رجه سته بیت یاخود

واتایی بیت وه پښکاته ی ته خته که

به رجه سته و مادییه و پښکاته ی

لیکولینه وه یه کی زانستی که واتاییه

المَادَةُ الْحَيَوِيَّةُ (المَادَةُ الَّتِي تَتَكُونُ مِنْهَا

الْخَلِيَّةُ) : پروتوپلازم ، پښکاته ی

خړوکه ی زیندوو

مَادَحَ : ستایشکار ، پیاوه لدر ، هه لدر ،

شایه ر

مَادَحَهُ (مَدَحَهُ) : ستایشی کرد ، پیاوه لدا ،

به شان و شه و که تیدا هه لیدا

مَادِي : له شت پښکاته و ، پیسکه ،

رژد ، پووله کی ، پاره پیس ، جیهان

په رست ، ژيان په رست ، دنیایی ،

نه وه ی باوه ی به جیهانی روح نییه

المَادَةُ : مه زه ب و نایدیایه که به ته نیا

گوزارشت له مادده ده کات و گه ردوون و

ناسین و هه لاس و که وت که کانیش له و

روانگه یه وه پتناسه ده کات و

ده ناسیتیت

مَادَثَ : کلاو ، پیس ، گنده ل

المَادِيَّةُ التَّارِيخِيَّةُ : مه زه ب و

تیزره که ی (کارل مارکس) ه که بنه ما

کومه لایه تیه کان و رووداوه میثووییه کان

به دیارده ی نابووری پتناسه ده کات

المَادُ : خوښ گوشت ، قسه خوښ

مَادَا : چی ، چ شتیک ، نه رچی

المَادَرِيُّونَ (شَجَرٌ) : داریکه گه لاگانی وه ک

گه لای دار زهیتون وایه و گوله که شی

سپی به و بهروبومداره

مَادَقٌ فَلَانًا فِي الْوُدِّ (لَمْ يَخْلُصْ لَهُ الْوُدُّ) :

له خوښه ویستیه که یدا دلسوز نه بوو

بو ی ، راستی نه کرد له گه لیدا ،

دوستایه تی راست نه بوو

مَادِي (العَسَلُ - كُلُّ سِلَاحٍ مِنَ الْحَدِيدِ) :

هه نگوین ، هرچه کیک له ناسن دروست

کراپی

مَادِيَّةُ (الْخَمْرَةُ السَّهْلَةُ فِي الْحَقِّ - الدَّرْعُ

الْيَقِينَةُ) : مه ی و بادیه کی خوښ و

ناسان توښ ، قه لغانیک ی نه رم و سووک

مَارَ الشَّيْءُ (تَحَرَّكَ وَتَدَاقَعَ): جَوولاً ،
 له رايه وه ، كه وته جَوولَ و له رانه وه ،
 سره وتی نه بوو
 مَارَ الْحَرَّ (إِضْطَرَّ وَمَاجَ): مه ژا ،
 شه پوړيدا ، مه لكشاو نيشته وه
 مَارَ فُلَانٌ (جَاءَ وَذَهَبَ فِي إِضْطِرَابٍ
 وَسُرْعَةٍ): به په شو كاوېی و خيړايی
 هاتو چو ، هاتو رويی
 مَارَ الشَّرَابِ (ثَارَ): په رش بوو ،
 بلايوه وه
 مَارَ الرِّيحُ الشَّرَابَ (أَثَارَتْهُ): باكه خاك و
 خوله كی جَوولاند ، په رش و بلاوی
 كرده وه
 مَارَ الشَّيْءُ: به خيړايی له لايه كه وه چو
 بډ لايه كي تر
 مَارَ الصُّوْفَ عَنِ الْجَسَدِ (تَفَّهَ):
 خوريه كه نه دامي به كيښ كړد ،
 هليكه ند ، له بن دهر بهيئا
 مَارَ السَّنَانِ فِي الْمَطْفُونِ: شمښيره كه
 يان نيژه كه ی ميئاو برد له جه سته ی
 بريندارو پيكي تر او دا ، چه قاندي
 له جه سته ی بريندار
 مَارَ عِيَالَهُ (أَنَاهُمْ بِالطَّعَامِ وَالْمُؤُونَةِ):
 خواردن و كومه كي بډ هيئا ، خوراك و
 كومه كي پيدان
 مَارَ الدَّوَاءَ وَتَحْوَهُ (أَذَابَهُ): دهرمانه كي
 توانده وه ، ناوي تيكرد
 مَارَ الصُّوْفَ (تَفَّهَ): مه ليوه شانده ،
 شيكرده وه ، به ش به شي كړدو بډي
 مَارَ أَهْلَهُ: به خيوي كړدن ، بډيوي بډ
 په يد اكردن

مَارَ عَلَى الْأَرْضِ: به سر زه ويډا
 به كيښي كړد ، ته ختيكړد
 مَارَى مِرَاءً وَمَمَارَاهَةً (جَادَلَ وَتَنَازَعَ
 وَلَاحَ): دمه دمه ميكرد ، كيښمه
 كيښي كړد ، به ربه ره كاني كړد ، مشت و
 مريكړد ، چه قی هات
 مَارَجَ (الشَّعْلَةُ السَّاطِعَةُ ذَاتُ اللَّهَبِ
 الشَّدِيدِ): مه شخه لی ناگر ، مه شخه لی
 پرگړو بليسه
 مَارِدَ (الطَّاعِيَةُ - الْمُتَرَفِّعُ): سره كښ ،
 بي گوي ، ياخی ، تاغوت ، نه وه ی
 له سنوړ دهر ده چي و ستم ده كات ،
 به رڼو بلند ، ساختمان
 مَارَسَ الْأَمْرَ (عَالَجَهُ وَزَاوَلَهُ وَعَانَاهُ
 وَشَرَعَ فِيهِ): ده ستي پيكرد ،
 نه نجاميدا ، شاني پياكړد ، لي ی دهر زانی ،
 شاره زايی تيا هه به
 مَارِسَ (أَذَارَ - إِلَهُ الْحَرْبِ فِي الْأَسَاطِيرِ):
 مانگی سي ی زايینی ، نه وږذ ، خوی
 شه ي له نه فسانه دا
 مَارَسَتَانِ - مَارَسَتَانِ (دَارَ الْمَرْضَى):
 نه خو شخانه ، لانكي نه خو ش و ناساخ ،
 شيخانه
 مَارَضْتُ رَأْيِي فِيكَ (خَادَعْتُ نَفْسِي فِيكَ):
 خو مه لځه له تاند ، فيلم له خوم كړدو
 به ربه رچی رای خوم دايه وه
 مَارَطَ - مَمَارَطَهُ (تَفَّ شَفْرَهُ وَخَدَّشَهُ):
 مووی مه لكشاو رووشاندي
 مَارَعَ مَمَارَعَةً: فريويډا ، فيلی ليكړد ،
 هه ليځه له تاند ، ده ستي بډي
 مَارَغَ: كيڼ ، كه وده ن ، گه مژه
 مَارَعُهُ بِالشَّرَابِ (أَلْرَقَهُ بِهِ): خاك و
 خولي پيا نووسانده ، خولاويكړد

مارق: بئسره په رشت ، چوت ، وټل ،
 سرگه ردان ، پياچوو ، تټچوو
 مَارِقٌ مِنَ الدَّيْنِ (ضال): گومړا ، وټل و
 سرگه ردان له ټاين ، ياغي و ده رچوو
 مَارِقَةٌ: به (خه وارچ) ده گوتړت
 كه له ټاين ده رچوون و ياخي بوون
 المَارِكَةُ (وهي علامة فارقة تجعل على
 البضائع ولكل معمل علامة خاصة به
 يضعها على مصنوعاتِه): نيشانه و
 هيمايه كي تايه ته ده درټت له شتو
 مهك هه ر كارگه يه كيش هيماو
 نيشانه يه كي تايه تي خوي هه يه
 مَارِنٌ مِنَ الْأَنْفِ (مَالَانْ مِنْهُ): نه رمو
 ټولئ لووت ، نه رمي لووت
 مَارَتِ النَّاقَةَ (إِنْقَطَعَ لَبَنُهَا): شيري
 براهه وه ، شيري تيا نه ما ، شيري
 وشكي كرد
 مَارُورَةٌ: تالي گهنم ، كيژيكي شوخ و
 شهنك
 مَارِيٌّ: گويزه كه ي سپي ، راوچي ،
 قه تي ، جليكي خوري خه ته
 مَارِيَّةٌ: ژني سپي و شوخ و شهنك ،
 مانگايه ك گويزه كه كه ي سپي و لووس
 بيت
 مَارَ الشَّيْءُ (عَزَلَهُ وَفَرَزَهُ): جياي
 كرده وه ، دايرې ، په راگنده ي كرد
 مَارَ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ (نَحَاهُ وَأَزَالَهُ):
 دووربخسته وه ، لايرد ، شتي
 زيانبه خشي له سهره ري هه لگرت و لايرد
 مَارَ فَلَانًا عَلَيْهِ (فَضَّلَهُ عَلَيْهِ): فه زل و
 خيري دا به سهريا
 مَارَجَهُ (خَالَطَهُ - فَاخَرَهُ): تټكه لي بوو ،
 شانازي كرد به سهريا

مَارَّةٌ: گهنميك نه كړي به نارودو هه وير
 به هوي شلي يه وه ، هه ويريك ناني
 لينه يه ته
 مَارِنٌ (بَيْضُ النَّمْلِ): هيلكه ي ميرووله
 مَارِيَّةٌ (الْفَضِيلَةُ): چاكه ، باشه ،
 فه زيله ، ريژداري
 مَاسُ الرَّأْسِ (حَلَقُهُ): سهري تاشي ،
 قري بري
 مَاسٌ فَلَانٌ (تَبَخَّرَ وَاخْتَالَ): به فيزو
 خويه زلزانينه وه ده ركهوت ، خوي
 به گه وره دانا
 مَاسٌ (الْمَاسُ - حَجَرٌ كَرِيمٌ): نه لماس ،
 روژه ، به رديكي نر خدايو زور ره قه
 مَاسَاءُ مَمَاسَاةٍ (سَخَرُ مِنْهُ): گالته ي
 پټكرد ، سووكايه تي پټكرد ، پټي
 رابوارد
 مَاسَةٌ: پټويست ، ټاتاح ، دامان بټو
 شتيك
 مَاسِحٌ (كَذَّابٌ): درون ، دروكه ر ،
 مه وايي كره ، ماستاوكره
 مَاسِحَةٌ (الْمَاشِطَةُ): قزدامينه ر ،
 نارايشتكار ، رازينه ر
 مَاسِحُهُ مَمَاسِحَةٌ (لَا يَنْتَهُ فِي الْقَوْلِ غَشًّا
 وَغَلًّا): به درو نه رمو نياني نواند ،
 بټو پوپامايي نه رمو نياني نواند
 مَاسِطٌ: ناوو گياي شور ، هه رشتيك
 شور بيت و سك پټي ره وان بيت
 مَاسُورَةٌ (أَنْبُوبَةٌ): لوله و قاميشي
 شمشال ، جوژه له
 مَاسُورَةُ الْبُنْدُقِيَّةِ: لوله ي تفهنگ
 ماش الكرم (طَلَّ مَا بَقِيَ فِيهِ بَعْدَ
 الْقَطْفِ): دواي چنينه وه ي نه وه ي
 به ميژه كه وه مابوو لي تي كرده وه

ماش الشيء بالشيء (خَطَطَهُ):

تیکه لیکرد، ناویتهی کرد

ماش الناقة (حَلَبَ نَصْفًا مَافِي

ضَرْعِهَا): نیوهی نهوشیرهی نیو گوانی

حوشتره که ی دوشی

ماش الخبر (أَخْبَرَ بَعْضَهُ وَكُتِمَ بَعْضُهُ):

هه ندیک له هه واله که ی راگه یاندو نهوی

دی شارده وه

ماش (حَبَّ مِنَ الْبُقُولِيَّاتِ): ماش،

ماشه پرهش، دانه ویله یه کی وردی پره شه

له نیسک ده چی

ماشى مماشاء: رۆیو، ده چی، ده پوا،

ده بی

ماشاه (سَايَرَهُ): له گه لی رۆیی،

دلنه وایی کرد

ماشرة: زه ویهه که به ناوی باران تیژ

بوو بیت

ماشط (مُرِين): قژدامین، سه رتاش

ماشطة (التي تحسن المشط وتتخذ ذلك

حرفاً لها): قژدامین، نارایشنکه ری

ژنان، جوانکاری نافره تان

ماشقه (مماشقة) (سَابَهُ وصَاخِبَهُ):

جنیوی پندا، دهنگی هه لبری به سه ریا،

کیشمه کیشی له گه لکرد

ماشقة الشيء (جاذبه إياه):

به کیشی کرد، سینه ی را کیشا

ماشل (الضامر - القليل اللحم): که م

گوزشت، له پ، لاوازو له پ

ماشى: پیاده، رۆیوو، واژوو

سواره یه

ماشية (المال من الإبل والبقر والغنم):

مالآت، مه پو مالآت، حوشتره مانگاو

مه پ

ماص الثوب ونحوه (غسله غسلًا لِيَنَافَ

رَفِيقًا): به هیواشی شتی، هیواش

هیواش شۆردی

ماص الشيء (ذلكه باليد): به دهستی

هه نوی کرد، شیلای

الماسة: نه خۆشیه که ده دات له منال،

نامیریکه بۆ ناو هه لگۆزین

ماصر: به ربه سستی نیوان دوششت،

حوشتریک شیر ی که م که م تیبیت

ماصع: کوشتارو ده مه ده مه یکرد،

چه قه ی هات

ماصع قرنءه (جاءده وضربءه بسيف

ونحوه): به شمشیر یان هه رشتیکی تر

لییدا، به ربه ره کانی له گه ل کرد

ماصع لیسانه (قذف): جنیوی پندا،

قسه ی ساردو سووکی پیگوت

ماصع (الماء الملح - القليل الكدر -

البراق): ناویکی سوپرو شۆر، ناویکی

لیل، رووناک، رۆشن

ماصل: که مه شیریک، هه ندیک شیر،

که م به خش

ماضر (اللبن الحامض): شیر ی ترش،

ترشه شیر

ماضغ: جووین، ژاوین، جاوین

ماضفان - ماضفان (الحنگان):

هه ردوولاشه ویلگه، دوولای ده م،

دوولای سه رووی چه ناگه

ماضي: تیژ، برنده، تپه پوو رابردو،

کژن، دیرین

ماضي (في النحو): له ریزماندا: کاتی

تپه پوو، رابردو، گوزارشتکراو،

تپه پوو

مَاضِيْ اِسْتِمْرَارِيْ: رابردوی به رده وام ،
دریژه دار

مَاضِيْ اِنْشَائِيْ: رابردوی دانانی

مَاضِيْ شَهْوَدِيْ: رابردوی بینراو
مَاط - مِيطَا - تَتَحَى وَيَعْدَ:

دوورکه وته وه ، دووریکرت

مَاطُ بِهِ (ذَهَبَ بِهِ): بردی ، مه لیگرت

مَاطُ عَنْهُ (بَعْدَ): لی دوورکه وته وه

مَاطُ الشَّيْءِ (نَحَاةً وَأَبْعَدَ):

دووریکسته وه

مَاطُ الْأَذَى: خراپه ی له ری

دووریکسته وه

مَاطُ فَلَانًا (زَجَرَهُ وَدَفَعَهُ):

سه رزه نشتی کرد، قسه ی پیگوت ، پالی

پیوه نا

مَاطُ الرَّجُلِ (جَارَ): سته میگرد؛

زقرداری کرد

مَاطُ الشَّيْءِ (ذَهَبَ): رویی ، رویشت،

تتپه ری

مَاطِخُ (الْفَرَسُ الرُّخْوُ عَدْوًا): نه سپی

سست و خاو له رویشتندا

مَاطِرُ: بارانوی ، رویژیکی پر باران

مَاطِلُ الْجَبَلِ (مَلَدَ): شلیکرد ،

به ره لایکرد، دایه ده می ، رویژی کرد

مَاطِلُ الْحَدِيدِ (طَرَقَهُ وَهَدَهُ): کوتای ،

به چه کوش کوتای ، پانیکرده وه

مَاطِلُهُ بِحَقِّهِ (مَطَّلَهُ): مافه کی نه دایه ،

دواخیست

مَاطِلُهُ الدِّينَ (سَوَّقَهُ): وامه کی

نه دایه وه ، دهستی به دهستی پیکرد

قهرزه کی دواخیست

مَاعُ الشَّيْءِ (سَالَ وَأَنْشَرَ): شلبوه وه ،

بلاوبوه وه ، توایه وه

مَاعُ الرَّجُلِ (قَفَرَوْحَمَقَ): ساردبوه وه ،

خاوبوه وه ، گژیو که ودهن بوو

مَاعُ الْفَرَسِ (جَرَى): نه سپه که غاریکرد،

رایکرد، مه لیتیزان

مَاعِزُ (عَفَزَ): بزن ، بزه ، بووزه ، گدی،

په زی رهش ، کارپله ی سی سالانه

که چوار به هاری بینبی بی ده بیت به بزن

مَاعِزُ جَبَلِيٍّ (وَعَلَ): بزنه کیوی ،

په زکوف ، بزنه کیفی ، وه ک ناسک وایه

به لام شاخه کانی لکلن

مَاعِزُ ثَرْكِيٍّ: بزنه مه رز، بزنیکه

تووی دریژو نه رم ودهنگی جوراو

جوری مه یه

مَاعِزُ طَوِيلُ اللَّحْيَةِ: بزنه ریشه ، بزننی

ریش دریژ

مَاعِزُ بَعُورُ سَتَيْنِ: چتیر ، چویشتیر ،

بزنیکه که ته مه نی دوو سالانه بیت

مَاعِضُ: توپه ، رق و خه شم گرتن

له کاروباریک

مَاعِكُهُ مَاعِكُهُ بِدَيْنِهِ (مَاطَلَهُ بِهِ):

قهرزه کی دواخیست، له کاتی خویدا

نه یدایه وه

مَاعُونُ: باران ، ئاو ، قاپ ، ده فر ،

گوپریاه ل ، زه کات ، فرمانبه رداری ،

یه ک به ند کاغز ، چاکه و جوامیری

مَاعُ الْهَرَّةِ (صَوَّتَ): پشپله که میاواندی،

میاومیاوی کرد

مَاقُ الرَّجُلِ (حَقَّ وَهَلَكَ خُمَقًا وَغَبَاوَةً):

گیلبوو ، گه مزه ودهن بوو ، فه وتا،

تیاچوو

مَاقُ الْمَبِيْعِ (رَخَصَ): مه رزان بوو ،

نرخه کی نزم بوو ، گونجاوو شیاو بوو

مَاقِ الطَّعَامِ (كَسَدَ): نرخه‌ک‌ی دابه‌زی،

هاته‌خواره‌وه

مَاقِی: نه‌ملاولای چاو‌که‌به‌لووته‌وه

پابه‌نده

مَاقَتَ فَلَانًا: دوزمنایه‌تی کرد، دژی

وه‌ستا، رووبه‌پووی بو‌وه

مَاَقِسَ - مَقَاسَةً: یه‌کیان له‌ئاوه‌که

نوقم‌کرد، یه‌کیان غه‌رق کرد

مَاَقَلَهُ وَتَمَاقَلًا غَاطَهُ وَتَغَاطَا فِي

الْمَاءِ: چوونه نیو‌ئاوه‌که‌وه،

یه‌کتریان نوقم کرد

مَاكًا (خَادَعًا): فیتلی لیک‌کرد، ده‌ستی

بری، ساخته‌ی کرد، گزی کرد

مَاكَرَ: فیتلباز، ته‌له‌که‌باز، ساخته‌چی،

قۆلیر

مَاَسٍ (مَنْ يَأْخُذُ الْمَلْسَ مِنَ الثَّجَارِ):

باجگر، نه‌وه‌ی باج و سه‌رانه

وه‌رده‌گریت له‌بازرگانه‌کان

مَاكَسَهُ فِي الْبَيْعِ: داوی لیک‌کرد

نرخه‌ک‌ی بۆ دابه‌زینیت، دزایه‌تیک‌کرد،

رکه‌به‌رایه‌تی کرد

مَاكِبَ: جینگیر، چه‌سپاو، چه‌قیو،

سایه‌دار

مَاكِنَةً: مه‌کینه، خه‌په‌ک، ده‌زگای

رستن یان دوورین

مَاَل (كَثَرَ مَاَلُهُ): ده‌وله‌مه‌ندبوو، بوو

به‌خاوه‌ن مال و دارایی، سامانی دۆربوو

مَاَل فَلَانًا (أَعْطَاهُ الْمَالُ): مال و سامانی

دایه، پاره‌ی دایه

مَاَل مَيْلًا وَمَيْلَانًا (رَالَ عَنِ اسْتِوَانِهِ):

لایدا، لاریوه‌وه، له‌سه‌قامگیری

چه‌سپاوی ترازو لایدا

مَاَل الْحَانِطِ (لَمْ يَكُنْ مُسْتَقِيمًا):

دیواره‌که ریک نه‌بوو، خواربوو، لاریوو

مَاَل الشَّمْسِ (رَأَلَتْ عَنِ كَيْدِ السَّمَاءِ):

خۆرئاو‌بوو، رۆژئاو‌بوو، رووبه‌ئاو‌بوون

چوو

مَاَل الْغُصْنِ (خَرَكُهُ النَّسِيمُ): شنه‌ی با

جولاندیه‌وه، له‌رانديه‌وه، هینای و

بردی

مَاَل عَنْهُ (حَادَ وَعَدَلُ): لایدا، ترازو،

له‌سنوود ده‌رچوو، په‌ریزی شکاند

مَاَل عَنِ الطَّرِيقِ: له‌پێ لایدا، ترازو و

دوورکه‌وته‌وه

مَاَل إِلَيْهِ (أَحْبَهُ): خۆشی ویست،

مه‌واداری بوو، دایه‌پالێ

مَاَل عَلَيْهِ (جَارَ وَظَلَمَ): سه‌ت‌میک‌کرد،

دۆرداری نواند به‌رانبه‌ری، مافی

خوارد، چه‌وساندیه‌وه

مَاَل عَلَيْهِ الدَّهْرُ (أَثْقَلَ عَلَيْهِ بِحَوَادِثِهِ):

به‌رووداوه‌کانی ته‌نگی پێه‌لچنی،

دۆدی بۆ هینا، فشاری خسته‌سه‌ر

مَاَل الطَّرِيقِ (بَعُدَ): رینگه‌که

دوورکه‌وته‌وه، درێژبووه‌وه

مَاَل عَلَى الْحَانِطِ (اسْتَنَدَ إِلَيْهِ): پالێ

پێوه‌دا، خۆی پێوه‌نووسان، شانی

پێوه‌نا

مَاَل عَلَى الرَّجُلِ: لێ تۆرا، ناکۆک بوو

له‌گه‌لێ، رقی لێهه‌لگرت

مَاَل عَلَى (إِتْكَأَ): خۆی دا به‌سه‌ریا،

شانی له‌سه‌ر دادا

مَاَل النَّهَارِ أَوْ اللَّيْلِ (دَنَا مِنَ الْمَضِيِّ):

رۆژ یان شه‌و روو به‌ئاو‌بوون بوو،

نه‌وه‌نده‌ی نه‌ماوه‌ ئاوابییت

مَال (كُلُّ مَا يَمْلِكُهُ الْفَرْدُ أَوْ تَمْلِكُهُ الْجَمَاعَةُ مِنْ مَتَاعٍ أَوْ عَرُوضِ تِجَارَةٍ، أَوْ عَقَارٍ أَوْ نَقُودٍ أَوْ حَيَوَانٍ): مهرشتیک مرؤف یان کۆمه لیک خاوه نی بیت له: سامان، دارایی، خانوبه ره، کهل و پهل، شت و مهک، کالا، مهرو مالآت، نهختینه

مَالِج: ماله، ناسنیک دهم پانی کلکدارینه سواغی پیده دری
مَالِجٌ فَلَانًا (أَكَلَ عَيْشًا وَمَلَحًا مَعَهُ): نان و نمه کی خوارد له گه لی، نمه کی کرد
مَالِج: ناوی سویر
مَالِجُ الطَّغَمِ: سویر خوی، تام و چیژ سویر

مَالِخُهُ مَلَاخًا وَمَمَالِخُهُ (لَاعِبُهُ وَمَالِقُهُ): یاری له گه لکرد، نهرم و سافی کرد
مَالِطَةُ (جَزِيرَةٍ): دورگی مالتنه، دورگی به که

مَالِطُهُ مَمَالِطُهُ: تیکه لو ناویته ی کرد، بوژیو شاعیریک به یتیکی هونراوه که ی گوت و به یته که ی دیکه شی بوژیکی تر ته وایکرد

مَالِجٌ (خَبِيثٌ - فَاسِقٌ): پیاویکی گهنده لو پیس، خراب، بی تابروو
مَالِقُهُ بِالْكَلَامِ (مَا زَجَّهُ بِفَحْشِ الْقَوْلِ): به گوته و قسه ی ناشیرین گالته و شوخی له گه ل کرد و دانندی

مَالِقٌ: ماله ی کشتو کالی، چه په ریکه زه وی کیلراوی پی تهخت ده کری له دوا ی توو پیوه کردنی
مَالِكٌ (صَاحِبُ الشَّيْءِ - حَاكِمٌ): خاوهن، بهختو کهر، ژینهر، فرمانره وا، دهسته لاتدار

مَالِكُ الْحَزِينِ (طَائِرٌ مِنْ طُيُورِ الْمَاءِ): شینه شاهق، خه مخوره، شاهق، مه لیک لاقو مل دریزه و له سه ره دریو گوی ی روبار به دهر ده که ویت

مَالُوْلَةٌ: بیزار، خه مناک، خه قه تبار
مَالِيَّةٌ: دارایی، پتر له رابردودا ده درایه پال وه زاره تی دارایی
مَانَ فَلَانٌ (كَذِبٌ): درو یکرد، راستی نه کرد، راستگو نه بوو

مَانَ الرَّجُلُ أَهْلُهُ (كَفَاهُمْ): بهختی کردن، بژیوی بۆ په یدا کردن
مَانَ الْأَرْضِ (شَقَّهَا وَحَرَّثَهَا لِلزَّرَاعَةِ): کیلای، ژیرو ژووری کرد بۆ کشتو کال
الْمَانُ: گاسن، گا ناسن، گیسن، ناسنیک پانه وهک بیل ده کری

به مه و چاره وه و جووتی پیده کری
مَانِي الرَّجُلِ (دَارَاهُ - جَارَاهُ): دلنه وایی کرد، دلی برد به پیوه، چاوه پییکرد، پاداشتی دایه وه

مَانِي الرَّفِيقِ (عَاقِبُهُ فِي الرُّكُوبِ): به توره و سه ره سوار بوون، دوا به دوا ی به ی سوار بوون

مَانَحَتِ الْعَيْنُ (إِصْلَتِ دُمُوعَهَا وَلَمْ تَنْقَطِعْ): فرمیسکی به خو پ هاته خواره وه، فرمیسکی وشکی نه کرده وه
مَانَحَتِ النَّاقَةُ (دَرَّتْ بَعْدَمَا ذَهَبَتْ أَلْبَانُ الْإِبِلِ): له بهری رویشست، شیر ی تیها ته وه پاش وشک بوونی

مَانِحُهُ (بَادَلَهُ الْعَطَاءُ): دیاریان گزپییه وه، دیاری به دیاریان کرد
مَانِعٌ: نه میل، قه ده خه کهر، رنکر، کۆسپ، ته گه ره، به ریه ست، پشتگیر، پاریزه ره

مَائِعَة (حَامِي عَنْهُ): پاريزگاری لیکرد ،

بوو به پاريزه رو قه لغان بوی
مَائِعَة الشَّيْءِ (نَارَعَهُ وَمَنَعَهُ إِيَّاهُ):

نهيدايه ، لی گرتـه وه ، ياساغو
قه ده غه يکړد لی

مَاءَ الرَّجُلِ (سَقَاهُ الْمَاءُ): ښوی دايه ،
ښوی پيدا

مَاءَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (خَلَطَهُ بِهِ):
تټيکه لی کرد ، ښوټه و تټيکه لی کرد

مَاءَ السِّيفِ وَغَيْرِهِ بِمَاءِ الذَّهَبِ (طَلَّاهُ):
زاخاويدا ، شمشيره که ی رووکـش کرد

به ښوی ښالټوون
مَاءَ الرِّكْبَةِ (أَكْثَرَ مَاءَهَا): بيره که

پړناو بوو ، ښوی نقد بوو
الماء (الماء): ښو ، ښاف

مَاهِتِ الْبُيُوتِ (كَثُرَ مَاؤُهَا): بيره که ښوټی
نقد بوو ، قره ښو بوو

مَاهِتِ السَّفِينَةِ (دَخَلَهَا الْمَاءُ): ښوی
تټچوو ، ښو چوه ناوويه وه

المَاهَةِ (الْجَذْرِي): ښولـه ، ښولـه ،
خووريکه

مَاهِرٌ (بَارِعٌ - حَادِقٌ): زړنگ ، چالاک ،
چابوک ، وړيا ، به توانا ، به سه ليقه ،

ليهاټوو ، چاومار
مَاهِرٌ فِي كَذَا (حَادِقٌ وَبَارِعٌ فِيهِ): قالو

ليزان بوو تيايدا ، وه ستاو شاړه زابوو
تټيدا

مَاهِرَةٌ: بږي بږي پښی کرد ، پيشـپړکی ی

له گـل کرد
مَاهِنٌ (الْغَادِمُ): خزمه تکار ، ته يان ،

پيشـخزمه ت
مَاهِنَةٌ: که نيزه ک ، ژنی خزمه تکارو

ته يان

مَاهِنَةٌ (مَارَسَهُ): جيبـه جيبـي کرد ،

نه نجاميدا ، به جی هیڼا
مَاهِيَةٌ: چوڼيه تی و راستی هـه رشتـيک ،

جه وهـه ر ، کړوک ، ښاوه پوک ، نرځو کړی ی

که بږ يه کيک ديارى ده کړی
مَآوِي: ښوی ، ښوهی ده دريټه پال ښو ،

ښل
المَآوِيَّة: ښوټه

مَآيِعُهُ (خَالَطَهُ): تټيکه ليکرد ،
ښوټه يکرد

مَآيِرَةٌ: دښايه تی کرد ، نکوولی ليکرد ،
خواردنی هـه لگبروی سه فـه ری بږ هیڼا

مَآيِس: مانگی پټنجـه می زايڼی ،
چوږه ردان

مَآيِطٌ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ (رَجَحَ بَيْنَهُمَا):
يه کيکيانی په سهـند کرد به سهـر ښوی

ترياندا ، يه کيکيانی هـه لټـوارد
مَآيِلُهُ مُمَآيِلَةٌ: يارمه تيدا ، کږمه کی کرد

مَآيُ الْجِلْدِ (مَدَدٌ): دريژي کړد ،
پټسته که ی کشاند

مَآيُ الْقَوْمِ (تَمَّهَهُمْ بِنَفْسِهِ مَائَةً): خوی
کردی به سهـد که س

مَآبِضٌ (بَاطِنُ الرِّكْبَةِ): ره فيسک ،
پشتی کلاوه ی نه ژنتو

مَآبِوُنٌ (مَلُوطٌ): لاقه کراو ، ده ست بږ
براو ، قوونده ر

مَآئِمٌ (اجْتِمَاعٌ فِي حُزْنٍ): پرسه ،
په رسه ، تازيـه ، ماته مداری ،

سهـره خوښی کردن له مالی مردوو
مَآئِي: ښاينده ، هاتوو ، داماتوو ،

ښوهی دټيت
مَآثِرَةٌ (الْفِعْلُ الْحَمِيدُ): کاری به جی و

باش ، کاری به که لگو گړنگ ، فرمانی

بايه خدار

مَائِم - مَائِمَة (إِثْم): گونا ، تاوان ،
 شكاندنی سنوره کانی خواو هه لسان
 به کاریکی واژوی بنه ما پیرۆزه کان
 مَائور (مَنقُول - قَدِيم - قَوْل قَدِيم):
 گێڤراوه ، دیرین ، پێشینان ، قسهی
 نه سته ق ، به ندی پێشینان
 مَائِيَة (مَائَة وَوَشَايَة): بوختان ،
 ده سه له بهس ، ده له سه ، درق ،
 چهفته ، تو مانج ، شلتاخ ، شتی
 ناشیرین هه له به ستن به مه ردومه وه
 گێڤرانه وه ی بۆ نه م وه
 مَاج (قَاتِل): کوشتاری کرد
 المَاج (الأحمق المضطرب - الماء المالح):
 که مرّه و گێژی شیتۆکه و جری ، ناوی
 شوو سویر
 مَآخِذ: سه رچاوه ، شوینی وه رگرتن ،
 مانا ، واتا ، شیوازو رێبار
 مَآخِذ (أَخَذَ - مَبْغُوت - مَنْدَهَش):
 وه رگراوو تالانی ، سه رسام ، واق
 ورمو ، چه په ساو
 مَادَ النَّبَات وَالشَّجَر (إِهْتَر وَجَرَى فِيهِ
 الْمَاء - تَنَعَم وَلَانَ): له رایه وه و ناو
 به نیویا رووی ، نه رم و ناسک بوو
 المَادُ (النَّايِمُ مِنْ كُلِّ شَيْء): نه رم و
 ناسکی هه رشتیک ، لق و پۆی نه رم و
 ناسک
 مَادِيَة - مَادَة (وَلِيْمَة): بانگکردن ،
 ده وه تکردن ، زیافته ، کۆڤ
 مَادُوم: نانی پێخۆر
 مَادُون: رێدراو ، خاوهن شه هادهی
 یاسایی ماره برین و ته لاقدان ، ماره بر ،
 مه لا
 مَارَ بَيْنَ الْقَوْم (أَفْسَدَ بَيْنَهُمْ): نیتوانی
 تێکدان ، په یوه ندی شیواندن

مَآرِب (مَقْصِد - غَايَة): مه به ست ،
 ئامانج ، مه رام ، ویست و خواز ، ئومید
 مَآرِيَة: پێویستی ، ویست ، ئاتاجی
 مَآرُوقُ مِنَ الزَّرْع وَالنَّاس (مَا أَصَابَهُ
 الْيَقَان): کشتو کال یاخود خه لکێک
 تووشی زه ردوی بوو پیت
 مَآزِق: ته نگه بهر ، کۆلانی ته نگه بهر ،
 شوینی ته سک ، ته له زگه ، ته نگو
 چه له مه ، باری ناهه موار ، نابارو جوړ
 مَآزِم (الطَّرِيقُ الضَّيِّقُ بَيْنَ الْجَبَلَيْنِ -
 سَاحَةُ الْقِتَال): رێکه په کی ته نگه بهر
 له نیتوان دوو شاخدا ، گۆڤه پانی
 جهنگو بهر بهر کانی
 مَآسُ الْجُرْح (إِتْسَاع): زام و برینه که
 فراوان و گوره بوو ، ده می کرده وه ،
 ته شه نه ی سه ند
 مَآسَ عَلَى فَلَان (غَضَبًا): توڤه بوو لی ،
 خه شم و قینی هه لگرت بهرانی بهر
 مَآسَ بَيْنَ الْقَوْم (لَمْ وَأَفْسَدَ): نیتوانی
 تێکدان ، په یوه ندی شیواندن به قسه ی
 به دو فیتنهی
 مَآسُ الدَّبَاغِ الْجَلْد (عَرَكَهُ):
 پێسته که ی چه و رکرد یان لی کرده وه
 دایمالی له نازه له که
 المَآسُ (النَّمَام): فیتنه ، قسه مه تیره
 قسه بهر ، دوو زمان ، تێکه ده ری نیتوان و
 په یوه ندی خه لک
 مَآسَا: ناسۆری ، په ژاره ، مه ینه ت ،
 ده رده سه ری
 المَأسَاة (في اصطلاح المَشرح):
 له زاروه ی شانۆگه ریدا بریتیه
 له چیرۆکیکی شانۆیی که باب به تیکی
 مه تر سیداری له خۆی گرتوه و ترسو
 سوژو به زه ی له خۆ گرتوه

مَاسَدَة (الْمَكَانُ تَكْثُرُ فِيهِ الْأَسُودُ):

شوینو جیگه یه ک شیری زوړییت

مَاسُورَة: شمخال ، بوری

مَاسُوف: په شیمانی ، ژیوانی ، داخ

کیشان بۆ حال و باریک

مَاسُوفٌ عَلَيْهِ: جی داخ ، داخ بۆ

کیشراو

مَاشُ الْمَطَرُ الْأَرْضَ (فَشَرَهَا): باران

زه وی دامالی ، رایمالي

مَافُوطٌ (مَنْ لَا يَصِيبُ خَيْرًا ، عَاجِزُ

الرَّأْيِ): نه وی خبرو چاکه ناپیکیت،

راکړو لاواز ، توندو تیژی ههرشتیک

مَاق: هه نسکیدا ، گریا ، فرمیسکی

رشت

مَاقُ الرَّجُلِ (كَادَ يَبْكِي): دلۍ پړیو ،

هاکا بگری ، وهخته بوو بگری

الْمَاقُ - الْمُوقُ - الْمُوقُ: ریږه وی نه شک و

فرمیسک

مَاقُ شِدَّةِ الْبُكَاءِ): پړمۍ گریان ،

گریان به کول

مَاقَة (نَشِيج): هه نسکدان ، گریان ، دل

پړیوون

مَأكَل: خواردن ، خوړاک ، نه وی

ده خوړیت

مَأكَلَة (مَا أَكَلَ): نه وی خورواوه ،

خوراو

مَأكُول (طَعَام - مَا يُؤْكَل): نه وی

ده خوړی ، خوارده مه نی ، خوراو

مَأكُولَاتٌ وَمَشْرُوبَاتٌ: خواردن و

خواردنه وه

مَآلِج: ماله ی وه ستایان

مَآلِف (مَا يَأْتِيهِ النَّاسُ): باو ، نه وی

خه لکی رادیټ له سهری و ده قی پیوه

ده گری

مَآلُوف (عَادِي - دَارِج): ناسایی ، باو ،

خوړیټوه گرتوو

مَآمَاتُ الشَّاةِ أَوْ الظَّيْبَةِ (وَأَصَلَتْ صَوْتَهَا

فَقَالَتْ: مَي مَي): باعانی ، باعه باعی

کرد، مه په که یان به چکه ناسکه که

دهنگی لیټات ، باره باپی کرد

مَآمَل: نومید ، هیوا ، ناره زوو ،

نامانج، نه وه ی هیواو ناواتی مړوځه

مَآمَن: په ناگه ، پال و پایه گای پړ

ناسایش و میمنی

مَآمُور: پی سپړاو ، به جیټینه ر،

فرمانبره ری میری ، نوینه ر، نیردراو

مَآمُور الْمُرْكُز: قومیسر ، به رپرسی

بنکه ی پوړیس

مَآمُورِيَّة (مِهْمَة حُكُومِيَّة أَوْ ...):

فرمانبره ری ، نه رکیکی میری یان هر

ده زگایه کی به رپرسی دیکه یه

مَآمُوم: پابه ند به پیښه واوه

مَآمُون: بیوه ی، بی زیان ، باوه پپیټکراو،

جی ټی متمانه و باوه پ

مَآن الْقَوْمِ (إِحْتَمَلْ مُؤَوْنَتَهُمْ): به خوی

کردن ، بژیوی بۆ په یداکردن

مَآن الرَّجُلِ (إِتْقَاهُ وَحَذَرُهُ): خوی

لیټاراست ، وریایی وه رگرت ، لی

ترسا

مَآن فِي الْأَمْرِ (نَظَرَ وَقَكَّرَ):

ته ماشایکرد، وردبوه وه ، راماو

سهرنجی راکیشرا

الْمَائِنَة (السَّرة وَمَا حَوْلَهَا مِنَ الْبَطْنِ):

ناوک و سک ، سک ، ورگو ده وری ناوک

مَآئوس: دلږیټن ، خوښی هیټن ،

شوینټیکی خوښ و دلږیټن

ماھول: ئاۋەدان ، ئاۋا ، ژندار ،
خېزاندار ، ژنى مېناۋە
ماۋى (مَلْجَأ - مَسْكَن): پەناگە ،
نىشتىگە ، شوپىن ، بىكە ، ژىنگە ، مال ،
لانە
ماۋى الكلاب: كۈنە سەگ ، كۈنىكە
سەگ سىرەۋى تىبا دەگىت
ماۋى الدجاج: كۆلىتە ، كۈلانى
مىرىشك
ماۋى الاغنام: پەچە ، مەۋىز
ماۋى الطيور: مېلانە
ماۋزە (مَكَان يَكْثَر فِيهِ الْوَز): قازەلان ،
قازگە ، شوپىنكە قازو قولتىكى زۆرە
مىلە: سەد ، سەد
مىلجىنە: گە لاكوت
مىلئە: منارە ، شوپىنى بانگدان ،
بانگە
مىزاب (قَنَآة يَجْرِي فِيهَا الْمَاء):
پلوسك ، شىتىكى بۆشە ئاۋو چۆراۋىگە
پىا دىتە خوارەۋە
مىزۇر: پەشتەمال ، بەركۆش ، پىش
دامىن ، بەروانكە ، چادر ، روپۇش
مىئات: ژنىك مەر مېنەى بېيت ، مى
زى
مىۋى: سەدى ، %
مىلە: نەرم و شىل ، ناسك
مىلە (دائىم): مەتا دوايى ، مەتا
مەتايى ، مەمىشەيى ، بەدرىزايى ژيان
مىشەب (مَخْلُوط غَيْر صَرِيح): يەككە
رەچەلەكى پاك نەبىت
مىشە (اجتماع): كۆپ ، كۆپۈنەۋە ،
كۆنگرە
مىشە دۋى: كۆنگرەى نىۋە ۋەلەتى

مىشە تىقاي: كۆنگرەى روشنىرى
مىشە علمى: كۆنگرەى زانستى
مىشە (المستبد برايه): دىكتاتور ،
يەككە مەر راي خۇى لاپەسەند بىت ،
تاكىرە
مىشە: راخراۋ ، مالى پىر لەكەلو پەلو
شىت و مەك
مىشە: كاريگەر ، بەكار ، بەسۈود ،
بەمىز
مىشە فى النفس والعواطف: كاريگەر
لەسەر ھەست و نەست ، ھەست
جۈۋلىن ، بەسۈز
مىشە: شىكۈمەند ، رىزدار ، بەشەرەف ،
رەچەلەك پاك و بىگەرە
مىشە - مۇجر: خاۋەن مال ، بەكرىدەر
مىشە: دواخراۋ ، پاشە بەر
مىشە: پاش ، پىشت ، پاشەكى ،
بەشى دواۋە ، دواكەوتوۋ ، ئايندە
مىشە (من عهد قريب): لەم نىزىكانەدا ،
لەم دوايىدەدا
مىشە: بەشى دواۋە ، ئەۋانەى
لەدواۋەن ، پاشەل
مىشە (الى موصلى): دەبا بۆ ، دەگاتە ..
مىشە (مهدب): تەمىكەر ، بەپرەۋىشت ،
بەرۋەردىار
مىشە (ضار - مسيء - يضر بالصحة):
زىانەخس ، بەزىان ، زىاندار ، پىاۋ
خراپ ، خراپەكار ، بۆ تەندروستى
خراپە
مىشە (أذنين): بانگدەر ، ئەۋەى بانگ
دەدات لەمزگەۋت بۆ كۆپۈنەۋەى نوپۇز
خوینان

مُؤَرِّخ (مُدَوِّنُ الْأَحْدَاثِ التَّأْرِيخِيَّةِ):

مِثْرُونووس ، مِثْرُوناس ، تۆمارکهری
رووداووه مِثْرَوِیه‌کان

مُؤَرِّخ: به‌روار له‌سه‌ر ، کات دانراوه

مُؤَسَّس (مُنْشَأ): دامه‌زراوه ، پِیکهاتووه

مُؤَسَّس (مُنْشِئ): دامه‌زڕینه‌ر ،

پِیکهاتنه‌ر

مُؤَسَّسَة: ده‌زگا ، ده‌سگا ، دامه‌زراوه ،

کارخانه ، نووسینگه

مُؤَسَّسَة إِعْلَامِيَّة: ده‌زگای راگه‌یاند

مُؤَسَّسَة ثَقَافِيَّة: ده‌زگای رۆشنبیری

مُؤَسَّسَة إِجْتِمَاعِيَّة: ده‌زگای

کۆمه‌لایه‌تی

مُؤَسَّسَة دِیْنِيَّة: ده‌زگایه‌کی نایینی

مُؤَسَّسَة طَبِیَّة: ده‌زگای پزیشکی

مُؤَسَّسَة حَرَبِيَّة: ده‌زگای جه‌نگی

مُؤَسَّسَة مَالِيَّة: ده‌زگای دارایی و

ئابووری

مُؤَسَّل: نوکتیز ، ده‌م تیز

مُؤَفَّ: ده‌رده‌دار ، نه‌خۆش ، که‌سیف

مُؤَقَّ: فرمیستک رِئْژ ، شوینی رژانی

فرمیستک له‌چاودا

مُؤَفَّتَا: کاتی ، ده‌می ، واده‌یی

مُؤَلَّف (مَكْتُوب): دانراو ، دروستکراو ،

پِیکهاتنه‌راو

مُؤَلَّف مِنْ كَذَا (مُرْكَب مِنْ): پِیکهاتووه

له ... دروست بوه له ...

مُؤَلَّف (كَاتِب): دانهر ، نووسهر

مُؤَلِّم (مَوْجِع): به‌سووی ، به‌نازار ،

به‌نیش ، به‌ژان ، نیشدار ، غه‌مگین ،

پِر زه‌حمه‌ت

مُؤَمَّل: هیوادار ، باوه‌پدار

مُؤَمِّن: باوه‌پدار ، ئایندار ، خواناس ،

ئیماندار ، واژوی بی‌باوه‌پیه

مُؤَنَّة: رۆزی ، ماندویه‌تی ، هیلای ،

شه‌که‌تی

مُؤَنَّة: خۆراک ، ئازوقه ، تفاق

مُؤَنَّث: ژنیک کچی بییت ، می زئی

مُؤَنَّث (خِلَاف الْمَذْكَر): می ، واژوی

نیرینه‌یه

مُؤَهِّل (مَكَيِّف - مُعَد): ئاماده ، گونجاو ،

شایسته ، له‌بار ، شیاو

مُؤَهِّلَات (كَفَاءة - جَدَارَة): توانست ،

لیهاتوویی ، شایسته‌کار

مُؤَوَّة: میاواندن پشیله ، میاو میاو

مُؤَيِّد: لایه‌نگیراو ، پشتگیراو ، پشتدار

مُؤَيِّد: لایه‌نگر ، پشتگیر ، پال پشت

مُؤَيِّد (الْأَمْرُ الْعَظِيم - الدَّاهِيَّة

الشَّالِيْدَة): رووداوێکی مه‌زن ،

کاره‌ساتیکی پِر مه‌رگه‌ساتو

ده‌رده‌سه‌ری

مُؤَيِّمَة (الْمُؤَسَّرَة لَا رَوْجَ لَهَا):

به‌دپه‌وشت ، داوین پیس ، قه‌پاته

ژنیکی به‌دپه‌وشتی بی میژد

مَبَادِيء

مَبَاح (جَائِز): شیاو ، گونجاو ، رێدراو ،

حه‌لالکراو ، ره‌وابوو ، گشتی

مَبَادِأ (شُرُوع): ده‌ست پِیشکهری ،

ده‌ست پِیکردن ، پِیش ده‌ستی کردن

مَبَادِرَة (سَبَق): ده‌ست پِیشخهری ،

به‌له‌کردن ، کوت و پری

مَبَادِلَة (مُقَابِلَة): ئال و گۆپکردن ،

گۆپینه‌وه ، گۆپکی

مَبَادِيء (أَصُول): بنه‌ما ، بناغه ، بنه‌چه

مِيارَاة: پيش پيڙي، پيش ڪه وٽن،

بوري پوڙين

مِيارَز (مِيارِزِل - مِيارِڪ): جهنگاوهر،

زورانباز، شمشير باز

مِيارَزَة (مِيارِزَة): زورانبازی، شمشير

يا خه نجهري بازی، جهنگانن

مِياشِر: يه ڪسهر، راسته وڃو،

راسته وڃي، راسته و راستو

دهستبه جي، سهريه وڃو، دهقاو دهق

مِياشِرَة (رَاسَا): راسته وڃو، گهراو

گهرم، سووريه سوور، يه ڪسهری

مِياغَة (مِياغَة): ڪوت و پي، ناڪاو،

ڪوت و مت، دهستبه جي، له پي

مِياَلَة (اِهْتِهام - اِڪْتِراث):

به ته نگو وه ماتن، گرنگی پيدان،

فرياکه وٽن

مِياغ (مِياغِي): پيوه نه، خوه لکيش،

هاشو هووشڪر، فيشالڪر، روچو

مِياغَة (مِياغَة): پيوه نان، زياده پوهی،

روچون

مِياغِي (مِياغِي): به ته نگو وه ماتو،

ناگدار، گرنگدر

مِياهاَة (تَباه - تَفَاخر - تَمْجيد):

شانازی، خوه لکيشان، گه زاف،

لاف، گه نجهه، بایی بوون، له خوبایی

بوون

مِياغَة: ڪرين و فروشتن، مل بؤدان،

قابل بوون، باوه پيڙڪردن، گفت

مِبتَدَأ (أَوَّل): يه ڪم، سههه تا،

دهستپيڙ

مِبتَدَأ الجُمْلَة: سههه تاي رسته

مِبتَدَع: داهينه، نويهن، ديروستڪر،

ره وانبير

مِبتَدَع: بي ته نديشه و بيرليڪردنه وه دواو

قسه يڪر

مِبتَذِر (مِبتَذِر - مِبتَذِر): به فيروده،

دهست به قيرپ، قيرن، دهستبالو،

زورخه جڪر، بارهست

مِبتَذِل: ڪونه ي به ڪارهيئا

مِبتَذِل: ڪونه، ديرين، شپه

مِبتَسِر (قَبْلَ أَوَانِه): نه گهيو، فهرڪ،

ڪال و ڪرچ، زڪ

مِبتَسِم (بَاسِم): زه ردهه ناوی، دهم

به پيڙڪه نين

مِبتَغِي (مِرتَغُوب فِيْه): ويس تراو،

به سههه، شياو، گونجاو، ثاره زومهنه

مِبتَكر: داهينه، به ديهينه

مِبتَل (مِبتَل - رَطِب): شيدار، ته پ،

ته رپو

مِبتَلِي: گيروده، گرفتار، دوچار،

وئل و سههه رگه ردان

مِبتَهج: شاد، ڪامه ران، دلخوش،

به خليار، دلشاد

مِبتَهل: نزاکار، دوعاخوين، لافه لافڪر،

تکاڪار

مِبتَوِر: برپاو، ڪول، ڪوله، ڪلڪپاو،

ڪور تڪراوه، هه لپاچراو

مِبتَر: زيڪاوی، ده موچاو زيڪاوی

مِبتَحَث (مَوْضُوع): باس، جي باس،

جي ليدوان، جي توڙينه وه

مِبتَحَثَة (الْبَحْثُ وَالتَّدْقِيقُ): توڙينه وهو

ليڪوڙينه وه

مِبخَرَة المِخْمَرَة الَّتِي يُحْرِقُ فِيْهَا البُخُور -

آلَة): ناگردانی بخورد، بخورددان،

هه لمينه، ناميري خاوينڪردن به هه لم

مَبْرَعة (مَا يَسْبَبُ بَحْرَ الصَّم): نه وهی ده بیته هوی بونی ناخوشو گه نیوی

دهم و زار

مَبْرَعة (مَا يَدْعُو إِلَى الْبُخْلِ وَيَحْمِلُ عَلَيْهِ): نه وهی ده بیته هوی به خیلی و

نیره یی بردن

مَبْرَعة (مَحْظُوظ): به ختیار ، به شانس ،

به خته وهر ، خاوهن بهخت و شانس

مَبْدَأ (بَدِيع): قه له و ، تیکسمراو ،

گوشتن ، تن و من ، خړو خه پان

مَبْدَأ: بیروباوهی ، بنه ما ، یاسا ،

سهرشار ، شوینی دهست پیکردن

مَبْدَأُ الشَّيْءِ (أَوَّلُهُ وَمَادَّتُهُ الَّتِي يَتَكَوَّنُ مِنْهَا): سهره تاو پیکهاته ی شت ، نه و

که رهسته یه ی لئی پیکهاتوه

مَبْدَأ: به خشنده ، دهست و دلفراوان

مَبْدَر: دهستبلو ، زور خه رجه ر ،

دهست به قرپ ، قرین

مَبْدَل - مَبْدَلَة: جلی کونه ، جله شپ

مَبْرَأة: چه قو ، خامه تاش ، قه له م

داده ر ، تیز که ر ، هه سان ، برپه نگ

مَبْرَة (مُحِبُّ الْخَيْرِ): پیاوچاک ،

خیرخوا ، خیر و مه ند ، خیر که

مَبْرَح (شَدِيد): توندو تیز ، رهق

مَبْرَد - مَبْرَدَة: فینککار ، باسارده ،

سار دبار

مَبْرَد: برپه نگ ، برپه ن

مَبْرَدَة (مَا يَسْبَبُ الْبَرْد): فینک که ره وه ،

نه وهی ده بیته مایه ی فینککرنه وهی

که ش و هه وای نیومال یان نیوه ندیکی

داخراو

مَبْرَد (عَذْر): به لکه ، بیانوو ، به هانه

مَبْرَز (مَوْضِعُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ): شوینی

پیسایی لیکردن ، ناوده ست ،

سهر پیشاو ، ناخانه

مَبْرَز: ده رخه ر ، نیشانده ر

مَبْرَسَم (مَرَض): نه خوشی سینه و سنگ

مَبْرَس: نه و خالته ی له سر جهسته ن و

جیاوازن له رهنکی ناسایی پیست

مَبْرَق: تهل فروش

مَبْرَق الصَّبْح (مَطْلَعُهُ): خورمه لاتن ،

سپیده ، به ره به یان ، گزنگ

مَبْرَقَة (آلَة الثَّغْرَاف): تهله گراف ،

نامیری گفتوگو هه والگه ری

مَبْرَقَش (كَثِيرُ الْأَلْوَانِ): رهنکاو رهنک ،

فره رهنک

مَبْرَك (مَوْضِعُ الْبُرُوك): شوینی مؤلدانی

حوشتر

مَبْرَم (مَقْرَل): ته شی ، باده ر ، پیچه ر

مَبْرَم: ره ها ، چه سپاو ، جیکرو نه گوپ

مَبْرَهَن: سه لمینراو ، چه سپینراو

مَبْرور: کاریکه خیانه ت و ناپاکی تیا

نه کریت ، کاریکی پاک و پوخت

مَبْرورم (مَقْتُول): بادراو ، لولدراو ، پیچ

دراو ، کشته ک

مَبْرِي الشَّخْص (هَزْلُهُ أَوْ ضَفَفُهُ): کزو

لاوازکردنی که سیک ، له پکردنی

مَبْرَاغ (آلَة الْبَرْغ): ده رک که ر ،

نه شته ر ، چه قوی پزیشکی

مَبْرَل: باکیش ، ناوکیش

مَبْرَل: خوی کیش ، ناوه پو ،

خوی تاو که ، ناوه پو که ، جو که ی

داشور که ، داشور که

مَبْسَام: دم به پیکه نین ، دم

به زه رده خه نه ، رووخوش

مَبْسَم (فَم - ثَغَر): زار، دهم، لیوار؛

دندان

مَبْسَم السَّجَّارَة: ناخزه جگهره، قنکه جگهره

مَبْسُور: مایه سیری دار، نه خوشبیه که تووشی کومی مرؤف ده بیت و خوینی لیدیت

مَبْسُوط: راخراو، شاد، ناسانکراو

مَبْشَر (بَشِير): مژده هین، پیاوچاک، ناموژگاریکه، موچپاری کار

مَبْشَر بِالْخَيْر: مژده دهر، دلخوشکه، مژده دهر به خیرو چاکه

مَبْشُورَة (آلَة الْبَشَر): نامیری پاککهره،

رنه، نامیری رنینی دارتاش

مَبْشُورَة مِنَ النِّسَاءِ (الْجَمِيلَة الثَّامَة مِنْ كُلِّ وَجْه): ژنیکی شوخو شهنگو جوان

لهه موو روویه که وه

مَبْصَر - مَبْصَرَة (ذَلِيل): به لکه، نیشانه

مَبْصَر: فالگره وه، بهخت گره وه

مَبْصَرَة (مُثَقَلَة): تفدان، دولکه ی تف

مَبْضَع (آلَة يُشَقُّ بِهَا الْجِلْد): نه شته،

نامیری که پیستی پی لهت ده کری

مَبْط: نه شته، نامیری نه شته رگه ران

مَبْطَان: ورگن، ورگ زل، ورگ

داکه وتوو، چلیس

مَبْطَأ (مَا يَدْعُو إِلَى الْبَطْء): نه وه ی

ده بیته مایه ی خاوی و سستی

مَبْطَل: دروژن، ناراست

مَبْطَن (ضَامِر الْبَطْن): ورگ زل، ورگن،

ورگ داکه وتوو

مَبْطَن مِنَ الْخَيْل (مَا كَانَ أَبْيَضَ الْبَطْنِ وَالظَّهْرَ أَيَا كَانَ سَائِرَ لَوْنِهِ): نه سپیک

ژیر سک و پشتی سپی بیت و سه رجه م جهسته شی رهنگی جیاواز جیاواز بیت

مَبْعَد: دورخراوه، په راگه نده کراو

مَبْعَثَر (مُدَد): په رش و بلاو، بلاو کراو،

بلاو، په راگه نده، په رته وازه

مَبْعُوث (مُرْسَل - رَسُول): نیردراو،

ره وانه کراو، نوینره، نماینده،

پیغه مبه، فرستاده

مَبْعَر - مَبْعَر (مَخْرَج الْبَعِير): کومی

مالات، کونی پیسای ی ناژهل

مَبْعُوق (مُبْدَد): دهست بلاو، دهست

قرپ، به فیروده ر

مَبْقُض (مَكْرُوه - بَقِيض): بیژراو،

وه رستکار، بی چاره، ناخوشه ویست،

که س نایه وی

مَبْقَى - مَبْقَاة (نَوْعُ الطَّلَبِ وَمَكَائِهِ):

جوړی داواو شویننه که ی

مَبْقَى (البَقَاء): مانه وه، مان، واژوو ی

مانه وه یه

مَبْقَلَة - مَبْقَلَة: زه ویبه که سه وزه و

پاقله مه نی تیارو ابیت

مَبْكَ - مَبْكَ (مُفْجِع): خه مگین، گرینه ر،

گریاناوی، خه مهین

مَبْكَی (مَكَان الْبُكَاء): ته عزیزه، مالی

کوژسته که وتوو، شوینی گریه و لاوانده وه

مَبْكَر: زوو، پیش کات، گورج،

ته رده ست، خیرا، به په له، چاپک،

به رله کاتی خو ی

مَبْكَر (أَوَّلُ مَطَرِ الرَّبِيع): یه که م بارانی

به هار

مَبْلَط: به رد ریژ، کاشی، قیرتو،

کاشی کراو، قیرتاو کراو

مَبْلَع (مَجْرَى الْبَلْع): گه روو، مه وک،

قورگ، بین، گه وری، خرخرۆکه،

قورقورپاگی

مَبْلَع (أَكُول): زۆرخۆر، بخۆر، قوتدهر،

لوشه

مَبْلَع (مُخْبِر - وَاش - قُتَّان): گه یه نه،

په یامبه، پتپراگه یه نه، سیخوپ،

بوختانکه، فیتنه، قسه به رو قسه هین

مَبْلَع: بر، هه ند، کۆتایی سنوور

مَبْلَع مِنَ الْمَال: برێک پارو و دراو

مَبْلَق: پیسی

مَبْلَل (رَطَب): شیدار، ته پ، ته پپوو

مَبْلُود (الْمُتَحِير - الْمُغْشَو): سه رسام،

سه راسیمه، سه رسوپماو، بی ئه قل و

ژیبری

مَبْلِيَّات (النِّسَاءُ يَقُضْنَ حَوْلَ رَاحِلَةِ الْمَيِّتِ

فَيُنْحَنُّ عَلَيْهِ): کۆبوونه وهی ژنان

له ده وری جه نازه و ده ست کردن

به شیوه و ن گریان

مَبْنَى (مُشَد): خانوو، بینا، مال،

دروستکراو، ساختمان

مَبْنِي: بیناو ساختمانی دروستکراو،

بنیادنراو

مَبْنَاهُ: جوان، شوخ و شهنگ،

ته ماشاکه ری شادو دلخۆش

مَبْنِهَج (سَار - مُضْرَح): دلخۆشکه،

شادمانی هین، شهنگ، چێژیه خش،

دلگوشاد

مَبْنَدَل: په پپووت، ئابپویراو

مَبْنَدَل: ناقل، ته پلۆس، ته مه ل

مَبْنَهَج (لَوْن زَاهِي): ره نگاوره نگ،

بۆیه کراو، ئارایش دراو، رازاوه، نه خشاو

مَبْنَهَم (عَامُض): نادیار، نهین، ئالۆز،

لێک ئالۆ

مَبْنَهوت: کاس، سه رسام، وپ،

سه راسیمه، گێژ

مَبْنَهوَر (لَاهُت): هه ناسه سوار،

هه ناسه ته نگ، کفت و شه کهت،

نیخه نیخاوی

مَبْنَهوْظ (مَنْ كَلَفَ مَالًا يُطِيقُهُ): یه کێک

کارو فرمانێک بخێته ئه ستۆی نه توانیته

به جێی بهیانیته، گرانبار، بار قورس

مَبْنَوِيَا (مَقْسَم): به شه به شکر،

پۆلپۆلکراو

مَبْنُوْق (الكَلَامُ الْبَاطِل): قسه ی پپوپوچ،

گوته ی به تال و بۆش

مَبْنُولَة: شوین میز، میزدان، میزگه،

دۆلکه ی میز

مَبْنُولَة (مَا يُسَبَّبُ الْبَوْل): نه وهی ده بیته

هوی زۆر میزکردن

مَبْنِيَّت (مَكَان الْبَيَّات): شوینی مانه وه،

شوینی خه و تن، جێگه ی نوستن و

مانه وه، مال، لانه، خانوو

مَبْنِيْد (مُهْلِك): وێرانکار، فه وتینه،

قه لآچۆکه، کۆژه، قێکار

مَبْيَضُ الْأُنْثَى: هێلکه دانی مێینه،

توخمدانی می

مَبْيَضُ الثَّبَات: تۆودان

مَبْيَضُ الْجَذْرَان: گه چکاریکه، سپیکار

مَبْيَضُ النُّحَاس: مسگر، مس سپی

که ره وه

مَبْنِيّ الْأَقْمَشَةِ: سپیکه ره وهی جلو

به رگ ، جلو به رگ شور

مَبْنِيّ: فروشراو ، فروشته نی

مَبْنِيّ (ظَاهِر): دیار ، ناشکرا ، روون ،

به رچاو

مَبْنِيّ

مَبْنِيّ الْجَبَل (نَزَعَهُ عَلَى غَيْرِ بَكْرَةٍ): ناوی

له بیره که دهره مینا به په تیک که له سه ر

جه تچه نه به سترابو

مَبْنِيّ إِلَيْهِ بِقَرَابَةٍ: په یوه ندی خزمایه تی

له که ل هیه ، به خزمایه تی پتی ده گات

مَبْنِيّ (مَدَّ): کشا ، دریژ بوو ، دریژی کرد،

کشانی

مَبْنِيّ الْجَبَل وَغَيْرَهُ (مَدَّهُ): په ته که ی

دریژ کرد، شوړیکرده وه

مَبْنِيّ فَلَانًا (ضَبَّهَ بِهَا): به گوچان لییدا ،

دایگرته وه

مَبْنِيّ فِي الْأَرْضِ (حَدَّ وَأَسْرَعَ): په له یکرد،

خیرایکرد، زوویکرد

مَبْنِيّ (إِسْمٌ إِسْتِفْهَامٌ - لَمَّا - حِينَئِذَا):

که ی، له کاتی ، له کاتیکدا ، که ، کاتی،

وه ختی

مَبْنِيّ (مَلَأَ حَقَّةً - لِحَاقَ): شوینکه وتن ،

دواکه وتن ، راونان ، له دوچوون ،

به شویتنا رویشتن

مَبْنِيّ (الْوَسِيلَةُ - الْحَرَمَةُ وَالْقَرَابَةُ):

په یوه ندی ، خزمایه تی ، خویشایه تی

مَبْنِيّ (الطَّوِيلُ الْمُتَدَّ): دریژ ، شپي ،

داکه وتوو ، دریژ بوه وه

مَبْنِيّ (مَجَاوِرَ): له پال په کا ، سنوور

یان پیکه وه یه ، هاوسی، هاوسنوور،

هاو تخون

مَبْنِيّ (مُمْتَلَكَاتٌ - كُلُّ مَا يُنْتَفَعُ بِهِ):

بارکه ، که لو پهل ، هه مووشتیکی

به که لک و سوود

مَبْنِيّ: کورس، سروودگز، شوینکه وتوو

مَبْنِيّ (مَا يَبْنِي كُلُّ عَمُوْدِيْنِ): نیوانی دوو

ستوون و عه موود

مَبْنِيّ (صَلَابَةٌ - شِدَّةٌ - قُوَّةٌ - رُسُوخٌ):

قایمی ، پتووی ، توکمه یی ، پتووی ،

به هیزی ، توندی

مَبْنِيّ: زه وییه کی پیچ پیچو سهخت

مَبْنِيّ: ژنیک هه ر منالی دوانه ی بییت

مَبْنِيّ (مُدْبِرٌ أَوْ مُنْقِذُ الْمَوَاطِرَةِ):

پیلانگیز ، ناژاوه نیره وه

مَبْنِيّ (خَرٌّ ضِدُّ مُتَقَدِّمٍ): دواکه وتوو ،

دواکه وته ، واژووی پیکه وتوو

مَبْنِيّ: به داخه وه ، په شیمان ، ژتوان

مَبْنِيّ (لَامِعٌ): دره وشه دار ، شه وقاوی،

پرشننگدار ، رووناک

مَبْنِيّ: به هیوا ، نومیده وار ، به ته ما ،

خوازیار

مَبْنِيّ (مُسْتَعِدٌ): ناماده ، له سه رتیز ،

ته یا ، له بار

مَبْنِيّ: هاوسه رگرتوو ، ژندار

مَبْنِيّ: هاویه ش ، هاوتا ، به رانبه ر،

دووسه ره

مَبْنِيّ: ژنیک دوومنالی به سکیک بوو بییت

مَبْنِيّ: زقر خوینده وا ، تیگه یشتوو ،

حالی

مَبْنِيّ (فَشَكَرَ): به فیز

مَبْنِيّ: به خشر ، بده ر ، پیده ر

مَبْنِيّ: ماوه ته وه ، پاشماوه ، ماوه

مَبْنِيّ: قیرتاو ، به رد ریژ

مَنْعٌ: شوینکه وتوو ، دواکه وتوو
 مَنَعْنِ (مَوْضِعُ الثَّيْنِ): کایه ن ، کادان ،
 کادین ، ژووریک که کای تیبکری
 مَنَعَانِس (مِنْ ذَاتِ النَّوعِ): هاوچه شن،
 یه که رهگ ، یه که توخم ، چوون یه که
 مَنَجَر (مَوْضِعُ الإِثْجَارِ): شوینی
 بازگانی ، دوکان ، فروشگا ، کزگا ،
 فروشگه ، شوینی سه وداگه ریو
 مامه له
 مَنَجَلِي (وَأَصْحِ): ناشکراو دیار ، روون ،
 به رچاو
 مَنَجِد: به ستوو ، مه یوو ، به سته له که
 مَنَجُول: که پیده ، که پوک ، بی جی وپی،
 ناموزگاری کار یان بازگانی که پوک
 مَنَحُ النَّهَارِ طَالًا وَإِمْتَدًا: روز دراز
 بوه وه ، دریز بوو
 مَنَحُ الْجَرَادِ (أَدْخَلَ ذَنْبَهُ فِي الْأَرْضِ
 لِيَبْيِضَ): کولله که کلکی چه قاند به نیو
 زه ویدا مه تا توخم و گه را دابنی
 مَنَحُ الشَّيْءِ (قَلَعَهُ): هه لیکه ند ، له بن
 دهریه تینا
 مَنَحُ فَلَانَسَ (صَرَعَهُ): دایبه زه ویدا ،
 کنشای به زه ویداو لیتدا
 مَنَحُ الْمَاءِ (نَزَعَهُ وَاسْتَخْرَجَهُ): دهریه تینا،
 هه لیکزنی
 مَنَحُ الشَّجَرَةِ (قَطَعَهَا): لقو په له کانی
 لیکرده وه ، بری
 مَنَحُ الْخَمْسِينَ (قَارَبَهَا): نزیک به په نجا
 سال بوه وه
 مَنَحَارِبُونَ (مُسْتَبْكُونَ فِي الْحَرْبِ):
 ده سته ویه خه له جه نگدا ، داخل
 به جه نگ
 مَنَجِد (مُنْقِ): یه که گرتوو ، ته با

مُنَحَّدَاتُ الْقَوْمِ: شوینی گفتوگو کردنی
 کز مه لو که لیک
 مَنَحَّدَات: قسه که ر ، نوینهر ، بیژهر
 مَنَحَّدَلِق: لوتی
 مَنَحَّرَر: نازاد ، سه ربه ست ، ره ما ،
 رزگار
 مَنَحَّرَش: شه پفروش ، که پرکه ر ،
 بیانووگر
 مَنَحَّرَك: نه وه ستاو ، بزئو ، له ق ،
 جوولاو
 مَنَحَّرَك مِنَ الْجُرُوفِ (ضِدَّ سَاكِنِ): پیتی
 بزئین ، بزئین ، واژووی نابزئینه کانه
 مَنَحَّسِر: به داخ، به که سر ، هه لوه ریوو،
 تواوه
 مَنَحَّصِن: په نا ، قه لغان ، داوین پاک ،
 هاوسه ردار
 مَنَحَّضِر: شارستانی ، هاوچه رخی ،
 بیتشکه وتوو ، ناماده باش
 مَنَحْف - مَنَحْفَةٌ (ذَارِ الْأَثَارِ):
 موزه خانه ، دیرینگه ، شوینیکه گه لو
 په لو شتی کون و دیرین و نیابی تیدا
 نمایش ده کری
 مَنَحْمَس (هَانِجُ الْحَوَاسِ): به په روش ،
 به غبره ت ، چابوک ، چوست و چالاک
 مَنَحْمُول: گورانکار ، نوپکار ، نوپخواز
 مَنَحْمِير (مُنْدَهَش): سه راسیمه ،
 واقورماو ، سه رسام ، جه به ساو
 مَنَحْمِيرَات (الْكَوَاكِبُ السَّيَّارَةُ): هه ساره
 که پوک کان
 مَنَحْمِيز (مَفْرُض): لایه نگر، لایه ندار ،
 لادار
 مَنَحْ الشَّيْءِ - مَنَحًا (إِثْرَعَهُ مِنْ
 مَوْضِعِهِ): له شوینی خوی هه لیکه ند ،
 لیتی کرده وه ، هه لیکش

مَتَخْ فَلَانَا (ضَرْبُهُ): لَیْدَا ، دایگرتِه وه
 مَتَخْ الْجَرَادُ (رُزْ لَیْبِیض): کولله که کلی
 چه قاند مه تا توخمو گه را دابنی
 مَتَخْ بِالْدَلُو (جَلْبَاهَا): دُولچه که ی
 به کیشکرد ، مینای بُولای خُویه وه
 مَتَخْ الشَّيْءَ (رَفَعَهُ): به رزیکرده وه ،
 بلند ی کرده وه

مُتَخَاصِم: دوزمن ، نه یار ، دژ ، رکه بهر
 مُتَخَالِفَةُ مِنَ الْأَرْضِ (مَابِلَغُ ثَبْتِهَا الْمَدَى
 وَخَرَجَ زَهْرُهَا): نه و زهویبه ی گیاو
 روه که که ی گه وره بوویت
 مُتَخْتَلِفَةٌ: زهوی گزوگیئاو روه ک
 بیکه یشتوو

مُتَخَذِر: سرکه ر ، رچین ، بی هوشکه ر
 مُتَخَصِّص: پَسپُور ، شاره زَا ،
 تاییه تمه ند
 مُتَخَصِّص فِي كَذَا: شاره زَا له ، پَسپُورله
 مُتَخَلِّف: دواکه وتوو ، به جیماو ،
 پاشبه ند

مُتَخَلِّق: هاوخو ، هاو پشت ، به ره وشت
 مُتَدَاوِل (دَارَج - مَأْلُوف - مُتَعَاقِب): بلاو ،
 ناسراو ، باو ، ناسایی ، یه ک له دوا ی
 یه ک ، توره کار

مُتَدَبِّر: دوربین ، ورده کار ، سازینه ر
 مُتَدَثِّر (مُدَثِّر - مُفْطَاة): داپوشراو ،
 سه رگراو

مُتَدَرِّب: راهاتوو ، فیر ، رامکراو ،
 رامینراو
 مُتَدَفِّق (مُتَهَمِر): به خو پ ، به لیشاو ،
 به هوربزم

مُتَدَلِّي: شوپروه وه ، روبه خوار
 مُتَدَلِّين: خواناس ، دیندار ، پابه ند به
 بنه ما ثانیه کانه وه

مُتَدَبِّذ (مُتَرَدَّد): رارا ، دوودل ،
 سی و دوکار
 مُتَدَرِّع: په لپگر ، به مانه گر ، بیانو گر
 مُتَدَمِّر: وه پس ، بیزار ، جاپس
 مَتَر الشَّيْءَ - مَتَرًا (قَطَعَهُ): بری ،
 له تیکرد ، کهرت که رتیکرد

مَتَر الْجَبَلِ وَنَحْوَهُ (مَدَّة): په ت و
 گورسه که ی دریزکرد ، شوپیکرده وه
 مَتَر الشَّيْءِ (قَاسَهُ بِالْمِثْلِ): به مِتر
 پیوانه ی کرد

مِثْر (وَحْدَةُ لِقِيَاسٍ فِي النِّظَامِ الْعَشْرِيِّ
 وَهِيَ فَرَنْسِيَّةٌ فِي الْأَصْلِ ثُمَّ اِسْتَعْمَلَهَا
 أَكْثَرُ الْأُمَمِ وَتَسَاوِي 100 سَنَةٍ):

یه که یه کی پیوانه یه و له بنه په تدا
 فه په نسیه و (100سم) دواتر زوریه ی
 نه ته وه کانی جیهان به کاریان هینا

مُتَرَاَجِع: پاشکه زیوه وه ، گه پراوه
 مُتَرَاخ (مُتَوَان): که مته رخه م ،
 گوینه در

مُتَرَادِف (مُتَشَابِه الْمَعْنَى): هاوواتا ، هاو
 مانا
 مِثْرَاس (حِصْن - مَا يُسْتَثَر بِهِ مِنَ
 الْعَدُو): سه نگر ، مه ته ریز ،

حه شارگه ، په ناگه
 مُتَرَاكِم (مَكُوم): که له که ، مه لچنراو ،
 کومه لکراو ، مؤلکراو

مُثْرِب (عَلِيهِ الثَّرَاب): خُولای ،
 تقزای

مُثْرَبَةُ (الْفَاقَةُ وَالْفَقْر): ه زاری و
 نه بوونی ، که مده سستی ، نه داری ،

پتویست بوون به مال و دارایی
 مُثْرَب: ریکوپیک ، به جی ، ساز ،
 گونجاو ، ناماده

مُتْرَجِي: تَكاكار، ثوميدَه وار، تَه مادار،

بِه ميوا

مُتْرَجَم: وه رَگِيَر، رافه وان، گُورِه

مُتْرَجَم: وه رَگِيَرَو، گُورِاو

مُتْرَجِي: سست، خاو، شل، هِيواش،

لَه سَه رَخَو

مُتْرَدَد (خَائِر): دودول، رارا، سَه رسام،

سَه راسيمه

مُتْرَدَم (الْمَوْضِعُ الَّذِي يُرْفَعُ): پينه كراو،

نَو شوينه ي پينه ده كَرِي

مُتْرَعَرَع: گَه شه كرديو، جوولاو، بزواو

مُتْرَفِد (مُتَنَعِم - الْجَبَّار): ناسوده،

بِه ختيار، خَوشگوزهران، بَه تواناو

ده سته لات، زال

مُتْرَقَب (مُنْتَظَر): چاوه پوانی كراو،

ديد تَيِبِراو

مُتْرَهَل (رَخَو): خاو، سست، بِي ميَزو

تين، گُزشت شلو شاو

مُتْرَهَن: بارمته، ده سته به ركردن

مُتْرَوَك: بَه جِيَمَاو، پَه پاو، وازلِيه يَنراو

مُتْرَايد: روو بَه زيادبوون، زيادبوون

مُتْرَعَرَع (مَقْلَق): لَه ق، شَلَوَق، لَه نَگ

مُتْرَفَا (مُتَمَلِّق): رِوالَه تَكَار، كاسه لِيَس،

رووالَه تَباز، مَه رايكِه ر

مُتْرَهَل: نَه وه ي خَو ي پِيچاوه تَه وه،

كَه مَتَه رَخَم

مُتْرَوُج: ژندار، خِيَزاندان، پِيَاوِي

هاوسه ردار

مُتْرَوُجَة: بَه شورو، مَيَرددار، ژنِي

هاوسه ردار

مُتْسَاهِل (مَلَايِن - مَسَامِح): نَه رَم، نِيان،

بَه خَشَنده، لِيَبورِدو، ناسانكار

مُتْسَاوِي: يَه كَسان، وه ك يَه، چوون

يَه ك، بَه رانِبَر

مُتْسَبَب: مَوَكَار، مَو

مُتْسَرَب: بِلَاو بوونه وه، تَه شه نه كردن

مُتْسَرَع (عَجُول): مَه لَه شه، بَرِيَو

مُتْسَع (وَاسِع - فَسِيح): پان، بَه رين،

فراوان، گَه وره، دَه لَب

مُتْسَع مِّنَ الْوَقْتِ: كات بَه دمه وه بوون،

ده رفَه ت، بوار

مُتْسَعَة (فِي الْكَهْرَبَاءِ): بارگَه گر،

بارگاري

مُتْسَق (مُنْتَظَم): رِيَك و پِيَك، رِيَك،

رشته دار

مُتْسَلَسِل (مُتَّبِع): بَه رودوا، يَه ك

لَه دوا يَه ك، بَه رِيَز، بَه دوا يَه كدا

مُتْسَوَس: كَرَمِي، كَلَوربوون، خَوَره بوو

مُتْسَوَل: سَوَالَكِر، بَه لَه نگان،

ده رودووكار

مُتْسَش الشَّيْء: كَوِيَك رده وه،

بَه پَه نجه كاني جِيَاي كرده وه

مُتْسَائِم (ضِدَّ مُتَّفَائِل): رَه شَبِين،

بَه دَبِين، نَاثومِيَد لَه سَه رنج و تَيِبِراو نيندا

مُتْسَابِه: لَه يَه كچوو، وه ك يَه ك،

نَه وانَه ي لَه يَه ك ده چَن، يَه كَسان،

چوون يَه ك، هاوشِيَه

مُتْسَايِع (الشَّرِيك): هاوبه ش، شَه رِيَك،

هاوكار

مُتْسَبِث (مُتَمَسِّك): پِيَاَنوَس،

خَوَه لَواس، سَوور، قيرسيچمه، وِپَك

گرتوو، بَه رده وام

مَتَشَت عَيْنُهُ (سَاءَ بَصَرُهَا): بِيَنِينِي

خَرَاب بوو، ناباش بوو

مُشْتَت (مُتَفَرِّق): بلاو، جياجيا،

پهرش، په رته وازه، ته فروتونا

مُتَشَدَّد (الْمُتَصَلِّبُ فِي أُمُورِهِ - بَغِيْل):

توندپرو، رهق، جبر، گیر، به دچاو؛

تهنگ

مُتَشَرَّد (عِيَار): دهست سپی، به له سه،

په تیاره، به رله لا، خوږی، بیکاره

مُتَشَرَّع: پاریزه ری دادگا

مُتَشَرَّع: په کیکه پابه ندی ریو

ره سمه کانی شرع بیت

مُتَشَكَّر: سوپاسگوزار، سوپاسخواز

مُتَشَكَّك: به گومان، دلکرمی، دل پیس

مُتَشَمْس: توانا، زور ژدو به خیل،

هه لڅستن له به رخوردا

مُتَشَوَّش: په شیتو، شپږزه، شله ژاو

مُتَصَرِّف: فرمانپوه، سهردار،

سهر ډک، خاوه ن ماف، مافدار

مُتَصَلِّب: رهق هه لاثو

مُتَصَيِّد (مَوْضِعُ الصَّيْدِ): شوینی راو،

راوگه

مُتَصَيِّف (الْمَكَانُ الَّذِي فِيهِ صَيِّفًا): نو

شوینه ی هاوین لی دهمینیتته وه

مُتَضَاد: دژبه یه ک، به ره له ست

مُتَضَارِب: دژبه یه ک، دژوار، نارپه وا

مُتَضَجِّر (مُتَضَائِق): بیتزار، هه راسان،

نیکه ران، بی تارام، بی تاقهت، زویر،

لالوت

مُتَضَرِّع: تکاکار، لاقه لاقه کار، لالوه

مُتَضَمِّن: له خوگرتن، پاراستن، بیژاردن

مُتَطَايِر (مُنْتَشِر): پهرشو بلاو،

پهرشه وه بوو، په راگه نده و بلاو

مُتَطَرِّف (مُتَجَاوِزُ الْحَدِّ - ضِدُّ مُقْتَدِلٍ):

توندپرو، له راده به دهر، زیاده پرو،

سنوورشکین، په پرگ، تیزپرو

مُتَطَرِّف (فِي السِّيَاسَةِ): له سیاسته دتا:

شوږشگین، رادیكال

مُتَطَوِّر: پیشکوتو، په ره سه ندو

گه شه کردو، گه شه سه ندو، باشکوپاو

مُتَطَوِّع (مُنْخَرِط): خوږه خش،

خوږه خستین، خوږامکردو، خوږه کلای

کردنه وه بق کارو باریکو قوربانیدان

له پیناویدا

مُتَطَوِّف: گه ږوک، گه ږیده

مَتَعَ الشَّيْءُ: له چاکیدا وینه ی نه بوو،

که م وینه بوو له چاکو و باشیدا،

دریژیو، فراوان بوو

مَتَعَ بِالشَّيْءِ (ذَهَبَ بِهِ): بردی، بردی و

رؤی، هه لیگرت

مَتَعَ فَلَانٌ: رهفتاری جوان و شیرین بوو

مَتَعَ النَّبِيْلُ (اِسْتَدَّتْ حَمْرَتُهُ): باده که

قره سوږبوو، ژد سوږبوو

مَتَعَ اللَّهُ فَلَانًا بَكْدًا (أَطَالَ لَهُ الْإِثْتِفَاعُ

بِهِ وَمَلَأَهُ بِهِ): خوی گه وړه

سوږمه ندی کرد پیی، بوی هیشته وه

مَتَعَ النَّهَارُ (إِرْتَفَعَ أَوْ بَلَغَ غَايَةَ

إِرْتِفَاعِهِ): به رزیوه وه، ژد بوه وه

مَتَعَ الْجَبَلُ (اِسْتَدَّ): توندبوو، توکمه

گریدرابوو

مَتَعَ الشَّيْءُ (جَادَ): چاکبوو، باشبوو،

نایاب بوو

مَتَعَ الشَّيْءُ (طَوَّلَهُ): دریژی کرده وه،

شوږیکرده وه

مَتَعَ اللَّهُ فَلَانًا (عَمَّرَهُ): خوا ته مه ن

دریژی کرد، قره ژياندی

مَنَعَ الْمَرْأَةَ الْمُطَلَّقة (أَعْطَاهَا مَنَعَةً)؛

مافی خوی دایه ، نهو جل و بهرگو

شت و مه که تاییه تانهی خوی دایه

مُنْعَادُون (مُنْخَاصِمُونَ)؛ ناکوکن ،

له شه پدان ، دوزمنایه تیان هیه

مُنْعَارِف؛ ناشنایه تی کردن ،

دوستایه تی به ست له گه لیان

مُنْعَاطِف؛ هاوسوز ، هاوخم ، هاو دل

مُنْعَاقِب (مُنْتَابِع - مَتَوَال)؛ یه له دوا

یه ک ، دوا به دوا ، پی به پی ، نوره ،

به سه ره

مُنْعَاقِدَان؛ هه ردو لایه نی په یمان

به ست ، دوو گرتیه ست له گه ل یه کدا

مُنْعَاقِدُون؛ به لّین به ستان ، کومه لّیک

ریکه و تیان له گه ل یه کدا مؤر کرد بیت

مُنْعَال؛ زور بلند ، به زو بالا

مُنْعَال؛ خویه گه وره دانان ، خویه رزگر

مُنْعَاوَنَة (الْمَرْأَةُ الطَّاعِنَةُ فِي السَّن)؛

پیره زن ، زنی به سال آچوو پیر

مُنْعَب؛ ماندو ، شه که ت ، هیاک ،

کفت ، چه ره سه ری ، دهرده سه ری ،

چروو سانه وه

مُنْعَب؛ وه رسکه ، بیزارکه ، جارسکه ،

گران ، قورس ، سه خت

مُنْعَبَة؛ سه ختی و گرانی ، ره نجو

ناپه حه تی

مُنْعَبَد؛ خواناس ، نایندار ، دیندار

مُنْعَة؛ چیژ ، رابواردن ، ناپه حه تی ،

خوشی

مُنْعَجَب؛ سه رسوپماو ، سه راسیمه ،

سه رگه ردان ، واق و پماو

مُنْعَجَرَف (مُنْکَبَر)؛ له خوبایی ، به فیز ،

لووت به رز ، ملهو

مُنْعَجَف؛ له پ ، لاواز

مُنْعَجَنَة؛ گرو ، کومل ، تاقم ،

ده ست

مُنْعَدَد؛ زور ، چه ندین ، چه ندان ،

زورینه ، هه مه جور ، هه مه پره نگ ،

هه مه چه شن ، چه ند دانه یه ک

مُنْعَدَد الْأَلْوَان؛ فره ره نگ ، ره نگاو

ره نگ

مُنْعَدَد اللَّفَات؛ فره زویان

مُنْعَدِي (بَادِي الشَّر - ضِد

لَا زِم)؛ ده ست پیکه ر، شه پرفروش ، ده ست

دریژکه ر ، دوزمنکار ، تیپه پ ،

ناپه یوه ست

مُنْعَذَر (عَسِير - مُنْتَبِع)؛ گران ، نه شیاو ،

به له سه ، مانگرتوو ، نایکات

مُنْعَسِر؛ دژوار ، گران ، قورس ،

نه ست م

مُنْعَصَب؛ ده مارگیر ، به په روش ،

توندپرو ، ده ماردار ، تیره گه ر

مُنْعَطِل؛ په ککه وتوو ، له کارکه وتوو ،

مُنْعَفِن (فَاسِد - كَرَج)؛ که پواوی ،

بوئکردو ، بوگه ن ، گه ندل

مُنْعَلِق (مُرْتَبِط)؛ پابه ند ، ناسراو ،

په یوه ندی دار ، هه لواسراو

مُنْعَل؛ بیانووگر ، په لپ گر ، بیانوودار

مُنْعَمَد؛ نه نجامدانی کاریک به ده ستی

نه نقه ست ، به هه وه س ، به ئاره زوو

مُنْعَمَق؛ قولبوه وه ، دووربین ،

وردبوه وه

مُنْعَت (عَنِيْد)؛ لاسار ، قیرسیچمه ،

رقی نه ستوو

مُنْعَهْد (مُسْتَعَهْد - مَقَاوِل)؛ به لّیتده ر ،

ده ست به ر ، په یمان به ست

مُتَعَوِّد (مُتَعَرِّی): راهاتوو، چه شه،
 هۆكر، رام بوو
 مُتَعَوِّس: بی چاره، بی شانسی
 مُتَعِیش: نه وهی بژنوی و ژینیکسی
 ناسایی مهیه
 مُتَعِیْف (الْمُتَكِهِن): فالگره وه،
 نوقلانه لیدەر
 مُتَعَاوِر (مُتَوَع): جیاواز، جودا، فره
 چه شن و شتیراز
 مُتَعَرِّض (الَّذِي لَهُ غَرَض): سوورو
 مه به ستدار، خاوهن مه به ست، دژ،
 نه یار
 مُتَغَيِّر (مُتَبَدِّل): گۆراو
 مُتَقَابِل (ضِدُّ مُتَشَانِم): گه شبین، روون
 بین، باش بین
 مُتَقَاخِر (مُتَمَدِّح بِالْخِصَال):
 خۆمه لکیش، شانازیگر
 مُتَقَالَ: ژنی بۆگه، بۆن ناخۆش
 مُتَقَاوَات: جیاواز، ناچوون یهك
 مُتَقَشَّت: په رش و بلاو، هه لوه ریوو
 مُتَقَجَّر: ته قه منهی
 مُتَقَحَّة (بُسْتَانُ التُّفَاح): باخی سیو،
 باخه سیو
 مُتَقَحَّم: ئاوساو، گه وره، گفکردو،
 هه لاوساو
 مُتَقَرِّج (مُشَاهِد - عَرِيض): سهیرکەر،
 بینەر، ته ماشاکەر، روانەر، گوشاد،
 بهرین، والا
 مُتَقَرِّغ: بیکار، یه کلاکراو، لیبیراو،
 یه کێک خۆی یه کلا بکاته وه بۆ کارێک
 مُتَقَرِّق: جیا، جودا، جیاواز
 مُتَقَرِّقَة: جیا جیا، جیاواز جیاواز،
 جودا جودا، په رته منهی

مُتَفَسِّخ: شتی گه نیوو، رزیو،
 هه لوه شاو، پواو، له بهر یهك
 هه لوه شاو
 مُتَفَشَّ: بلاو، په رت، ناشکرا کراو،
 هه لخواو
 مُتَفَطِّر: قلیشاو، درزیردو، قلیش
 قلیش
 مُتَفَكِّر: تییبنیار، راماو، بهیره وهر،
 بهرکه ره وه
 مُتَفَلَّة (مُبَصَّغَة): دۆلکهی تف، تقدان
 مُتَفَلِّح الشَّفَّة أَوِ الْيَدَيْنِ أَوِ الْقَدَمَيْنِ
 (الَّذِي فِيهَا تَشَقُّقٌ مِنَ الْبَرْد): لَبُو
 قلیشاو یان ده ستو قاچ قلیشاو به هوی
 سه رماوه
 مُتَفَنِّن (صَاحِبُ الْفَنِّ أَوِ الْمُبْدِع فِيهِ):
 هونه رمه ند، کارامه، شاره زاو لیزان
 مُتَقَابِل: به رانه بهر، وهك یهك، چوون
 یهك، هاوتا
 مُتَقَارِب: یه کێکه له به حره کانی
 هۆنراوهی عه بهی، مه دومی کورته بالا،
 له یهك نزیک
 مُتَقَاطِع: یه کترب، که رتکەر، لیکدراو
 مُتَقَاعِد (مُعْتَزِل - الْأَعْمَال - مُحَال عَلَى
 التَّقَاعِد أَوِ الْعَاش): بی تیش، بی کار،
 واز له نیش و کار هیناو، خانه نشین،
 کارکه نار
 مُتَقَبِّل: وه رگیرو
 مُتَقَدِّم: پێشکه وتوو، سه رکه وتوو،
 پێشه نگ، چاک بوو
 مُتَقَدِّم فِي الْعُمُر (كَبِيرُ السَّن):
 به سالچوو، پیر، به ته مه ن
 مُتَقَرِّیء: مه ردومی خواپه رستو دیندار

مُتَقَطِع (القَصِير): كورت ، واژوی

دریژه

مُتَقَطِعَة: سپیدی نیوجوانی نه سب

مُتَقَلِّب: هه لگه پاو ، رارا ، دوودل ،

به گومان

مُتَقَلِّص (مُنْكَمَش): گرژ ، کرژبوو ، گرژ ،

هه لقرچاو

مُتَقَنَّ (مَحْكَم): پوخت ، ته‌واو ، پاك ،

پاكيزه

مُتَقَنَّ (حَاقِق): کارامه ، شاره‌زا ،

لیرزان ، وردکار

مُتَقَي: خواناس ، پاریزکار ، دیندار

مَتَكَ الشَّيْء (قَطْعُهُ): پری ، له تیکرد

مَتَكَ: داربانه‌خوین ، داردوخین ،

داریکی لووسی باریکی کورته

به‌نده‌خوینی پیی هه‌لده‌کشری

له‌ده‌پیی و رانک و شه‌روال و...

مَتَكَ (فِي الزُّهْرَةِ): پۆرگ ، که‌پوی

نیره‌گی ، به‌رگی خونچه‌ی گولی

نه‌بشکوتوو

مُتَكَدِس مِنَ الشَّيْء (الْمُتَلَفُ الْمُجْتَمِع):

دارودره‌ختی چوپپر

مُتَكَفِي (مُسَاوِي): چوونیه‌ك ، وه‌كو ،

هاو ، هاوتا ، هاوچۆر ، هاوتوانا ،

هاوچه‌شن

مُتَكَأ: پالنشت ، پشتی

مُتَكَبِّر (مُتَشَايخ): روح‌زل ، لووتبه‌رز ،

به‌فیز ، له‌خۆبایی

مُتَكَدِّر: خه‌مبار ، خه‌فه‌تیار ، مه‌لوول

مُتَكَلِّف (الَّذِي يَظْهَرُ لِنَفْسِهِ عَلَى غَيْرِ

حَقِيقَتِهَا): زۆر له‌خۆکردو ، نه‌وه‌ی

به‌چه‌شنی خۆی ده‌رده‌خات

که‌پێچه‌وانه‌ی خوو سروشتیه‌تی

مُتَكَلِّم (نَاطِق): دوی‌ده‌ر ، بویژ ،

قسه‌که‌ر ، بگو ، گوته‌کار

مُتَكَلِّم (فِي النُّحُو): له‌ریزماندا: که‌سی

یه‌که‌م ، بویژ ، قسه‌که‌ر

مُتَكَلِّم (مَوْضِعُ الْكَلَام): شوینی قسه‌و

گوته

مُتَكَمِّه: سه‌رگه‌ردان ، ویل ، سه‌ر

لَبَّيْكَجوو

مُتَكَمِّي (لَا بَسَ السَّلَاح): چه‌ك پۆش ،

یه‌كێك چه‌کی پۆشپیت

مَثَلُ الشَّيْء (حَرْكُهُ وَزَعْرَعُهُ):

جوولاندیه‌وه ، هینایه‌ له‌رزه‌و جووله

مَثَلًا جَزَ مِنْ الشَّجَرِ (الْمُتَضَايِقُ الدَّاخِلُ

بَعْضُهُ فِي بَعْضٍ): دره‌ختی چپو‌پرو

هه‌لچوو به‌نیو یه‌کا

مَثَلًا حَم: چه‌سپاو ، به‌یه‌کانووسا ،

له‌پال یه‌کا

مَثَلًا شَيْء (مُضْمَحِل): نه‌ماو ، فه‌وتاو ،

پوکاوه

مَثَلًا ف: شَدِيدُ الْإِتْلَاف): تیا‌به‌ز ،

فره‌تیا‌به‌رو فه‌وتینه‌ر

مَثَلًا لِي: دره‌وشاوه ، پرشن‌گذار ،

رووناك

مُتَلَبِّب (مَوْضِعُ الْقَلَادَةِ): شوینی ملوانکه

مُتَلَبِّس (مُبْهَم): نادیار ، ناروون ، لیل ،

شیواو

مُتَلَبِّسًا بِالْأَمْرِ: له‌کاتی کاردا

مُتَلَبِّسًا بِالْجَرِيمَةِ: له‌کاتی تاواندا

مُتَلَقِّم: لاله‌په‌تی ، ناپه‌وان له‌گفتو

گۆدا

مُتَلَدِّد: خۆش ، به‌تام ، به‌چیز

مُتَلَقِّع (الْعَسَلُ الَّذِي يَمْتَدُّ إِذَا رُفِعَ):

هه‌نگوینیکه له‌کاتی ده‌ره‌یتان و

رۆکردندا دریژ ده‌بیته‌وه

مُتَلَف (مُتَضَرَّر - فَاسِد): خراب بوو،

گه نيو، بيا بان

مُتَلَقَمَة (الرَّكِيَّةُ الْكَثِيرَةُ الْمَاءِ): گولاو،

سيو، هوز، چالي پړاو

مُتَمَلِّظ (الْمُتَبَسِّم): بزه كړدو،

زه رېڅه نه كار

مُتَلَوِّث: پيس، گه نده ل، پيس بوو

مُتَلَوِّم: لومه كړاو، سه رزه نشتكړاو،

يه كيك ره فتارو كردار يكي خراب بكاتو

سه رزه نشت بكرت له سهری

مُتَلَوِّن (كَثِيرُ الْأَلْوَانِ): رهنگاو رهنگ،

فره رهنگ، هه مه رهنگ

مُتَمَاحِل: گيانداري په شيوو شه پړكاو،

لانه و خانووی دور، ناشووب و فیتنه ی

به رده وام

مُتَمَاشِل: لیکچوو، وهك يهك،

هاوشيوه

مُتَمَاسِك: په كگرتوو، پته و، سفت

مُتَمَاسِكٌ بِحَقِّهِ: ده سنگرتوو به مافی

خويه وه، كوله دهر، ماف گرتوو

مُتَمَاطِر (الَّذِي يَمْطُرُ سَاعَةً وَيَكْفُ

أُخْرَى): بارانی تاو تاو، باران يکه تاو يک

ده باريت و تاو يکيش خوش ده کاته وه

مُتَمَتِّع: خوش رابويز، كهيف ده ركردو،

به هره مه ند

مُتَمَدِّد: دريژ، راکشاو، شوپېوو،

داکه ورتو

مُتَمَدِّن (حَضَارِي): شارستانی، ژياری،

پيشكه و تووی

مُتَمَرِّد (عَاصٍ): سه ربه گڼه ند،

سه رکتش، ياخی، مانگرتوو،

سه رپيچی كهر، ملهوپ

مُتَمَرِّض (عَلِيل - سَقِيم): نه خوش،

ناساغ، لهش به بار، ده رده دار

مُتَمَرِّغ: خوگه وزن، روجوو

مُتَمَرِّكُز: جيگير، خوگرتوو،

خودابه ستوو، هاوچه ق

مُتَمَرِّق: هه پرون، لهت بوو، كه رت

كه رت، لهت لهت

مُتَمَطِّر (الْفَرَسُ السَّارِع - الرَّكَّابُ

الْمُنْتَزِع): نه سپی تيز ره و، سواربووی

نه سپ بڼ گه شت و گوزارو گه پان

مُتَمَكِّن: جيگير، دامه زراو، به توانا،

هه يه تي، پتي ده كړي و بڼ ده كړي، بنج

به ست، پته و، به ميژ

مُتَمَكِّن (فِي عِلْمِ الْفَعْلِ): له ريزماندا: نه و

ناوانه ی که ژيرو ته نوین وهرناگن

مُتَمَلِّح (بَائِعُ الْمَلْحِ أَوْ صَاحِبُهُ): خوي

فروش، خاوه نی خوي

مُتَمَلِّصِي (مُبْتَغٍ): ناواته خواز،

سوپاسگوزار، خوازيار

مُتَمَتِّيات (مَا يُتَمَتَّى مِنَ الْأُمُور):

كاروباري خوازاو نوميد، هيو،

هوميد

مُتَمَهِّل (مَتَانٍ): له سه رخو، هيواش،

شيتنه ی

مُتَمَوِّج: شه پولاوی، شه پوله دهر

مُتَمَوِّر: ريبوار يک خورما له گه ل خويدا

به ريت، تويشووی خورما هه لگرتن

مُتَمَوِّل: سه رمایه دار، ده وله مه ند،

خاوه ن سه رمایه و سامان

مَتْنِ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): له وشوینه مایه وه،

هه ليدا، سه قامگير بوو

مَتْنِ بِلَان: سه راپای روژ بردی به پړوه

مَنْ الشَّيْءَ (مَدَّة): درِئزى كرده وه ،
شوپړ كړده وه

مَنْ فَلَانًا (ضَرْبًا مَثْنَةً): كښاى به
پشتيا ، دای له پشتمى

مَنْ الشَّيْءَ (صَلَبًا وَاشْتَدَّ وَهْوِي): پته وو
به ميژيو ، توکمه بوو

مَنْ الشَّيْءَ: پته وو توکمه ى كرد ،
به ميژى كرد

مَنْ الدَّلْوُ (أَحْكَمَهَا): دُلچه كى باش
به سته وه

مَنْ الطَّعَامَ: داوده رمانى كرده نيو
خواردنه كه وه ، داوده رمانى بُو خخوشى

مَنْ لَهُ فِي اللَّعْبِ (قَالَ لَهُ تُقَدِّمْنِي فِي
اللَّعْبِ الْحَقِّ بِكَ): قانگى دايه ، ته رحى

دايه ، پيى گوت پيشكه وه بُوړت
ده ده مه وه

مَنْ (ظَهَرَ): پشت ، ته تخت
مَنْ الْأَرْضَ (مَا إِرْتَفَعَ مِنْهَا وَاسْتَوَى):

نه وه ى به ريزيو ته وه ، مه لتوقبو
مَنْ الطَّرِيقَ (جَادَتْهَا أَي وَسَطَهَا):

ناوه راستى رى ، ميانى ، نيوه ندى
مَنْ الْكِتَابَ (خِلَافَ الشَّرْحِ وَالْحَوَاشِي):

بنه په تى كتيبه كه ، واژووى راځه و
به راويزه

مَنْ اللَّفَّةَ (أَصُولُهَا وَمُفْرَدَاتُهَا):
بنه په تى ، بناغه كى ، وشه كانى زمان

مَنْتَاسِبَ: هاوړيزه يى ، گونجاو ، شياو ،
هاوسه ننگ

مَنْتَاسِقَ: ريك ، خشت
مَنْتَاسِقَ التَّرْتِيبِ وَالْأَجْزَاءِ: ريك و پيك ،

شياو ، گونجاو ، له بار

مَنْتَاصِفَ مِنَ الرِّجَالِ (الْمُتَسَاوِي
الْمَحَاسِنِ): پياوى خوو ره وشت ريك و

به رز ، په وشت به رز
مَنْتَاعِمَ: خوخحال ، خوخگوزهران ،

مالدار ، به ده رامه ت
مَنْتَافِسَ: به ربه ره كار ، هاوتاي

كښمه كښكار
مَنْتَاقِصَ (مُعَارِضَ - مُخَالَفَ): جياواز ،

دژوار ، پيچه وانه ، واژو ، ناوه ژوو ،
ناسازو گونجاو

مَنْتَاوِلَ: له به رده ست ، نه وه ى له ژير
ده ست و فرماندارى دايه

مَنْتِيلَ: تيردان ، تيره وان
مَنْتَنَةً: به رزه زهوى ، ته پولكه ، گرد

مَنْتَجِمَ: هه ساره ناس ، نه وه ى
ته ماشاى هه ساره و نه ستيره ده كات و

كات و واده ى پي ديارى ده كات
مَنْتَدَمَ: په شيمان ، زيوان

مَنْتَرَهَ (مَكَانَ التَّنَزُّهِ): باخچى گشتى ،
سه يرانگا ، پارک

مَنْتَصَحَ: جل و به رگى خه ت خه ت
مَنْتَعَمَ: خواپيداو ، حال و گوزهران باش

مَنْتَفَرَ: بيزار ، وه پس ، هه راسان ،
چارس

مَنْتَفَسَ: بانه دا ، فو نه دات ، با
وه رده گري

مَنْتَفَشَ: شيكراوه ، بژ ، فشول ، فش و
فول

مَنْتَقَلَ (غَيْرَ ثَابِتٍ - مُتَجَوِّلٍ - رَحَالٍ):
جوولاو ، گه پوك ، كوچر ، ره وه ند

مَنْتَوَعَ (شَيْءٌ - مُخْتَلِفُ النُّوعِ): جوړاو
جوړ ، هه مه پړنگ ، فره جوړو بابته ،
هه مه چيزه

مُتَهَارَاتُ (الْمُتَشَدِّقُ الْكُثَارُ): پَرِگَځ ،
زږولنه ، به توانا له قسه و ده پړیندا
مُتَهَاوَن: خاو ، سست ، هیواش ،
له سه رخځ
مُتَهَتَكَ (قَلِيلُ الْحَيَاءِ): بې ټاپړو ،
بې شهرم ، به دره وشت ، ناله بار ،
ناره سمن
مُتَهَجِدُ (الْقَائِمُ مِنَ النَّوْمِ إِلَى الصَّلَاةِ):
شه ونو ټيځکار ، نه وهی به شه و له خو
هه لده سستیت و نو ټيځ ده کات
مُتَهَدِّل: شه پوښوږ ، ډاکه وتوو ،
شور بوه وه
مُتَهَدِّمُ (مُهْلِمٌ - مُغْرِبٌ): ویران ، کاول ،
ټيکدراو ، روځاو ، رماو ، له بهر په ک
هه لوه شاو
مُتَهَرَّب: ټوراو ، راکردو ، هه لاهاتو
مُتَهَرِّك: سه رگه ردان ، ویل ، سه ر
لټي ټيکجو
مُتَهَرِّمُ (الرَّعْدُ): هه وره بروسکه ،
هه وره تریشفه ، هه وری به ناله و گرمه
مُتَهَضِمُ (مُظْلِمٌ): سته م لټکراو ،
چه وساو ه
مُتَهَفِّك: جرین ، هه له کار ، شپږزه
مُتَهَكِّم: زمان پیس ، گالته چی ، به دگو
مُتَهَيِّع: سته مکار ، زوردار ، مافخور ،
دیکتاتور
مُتَوَانِم: گونجاو ، شیاو ، له بار ، ساز
مُتَوَاسِر: په ک له دواى په ک ، ده ماو ده م
مُتَوَازِي: داپوښراو، سه رگیراو ، په نهان ،
نادیار ، خه فه کراو ، ناوړه ، ده ربه ده ر
مُتَوَازِي: به رانېر ، په کسان ، هاوټا ،
هاوسه نگ ، روو به روو
مُتَوَاصِل: به رده وام ، په یتا په یتا ، دوا
به دوا ، له په ک نه پړاو

مُتَوَاضِع: خاکی ، خو به که مزان ، له خو
بوه وه
مُتَوَاطِرُ (الثَّابِتُ الدَّائِمُ - الشَّدِيدُ - الَّذِي
بَغْضُهُ فِي أَثَرِ بَعْضٍ): جټگیر ،
چه سپاو ، توندوتیځ ، پټ به پټ ، دوا
به دواى په ک ، ټیپه لکټشراو
مُتَوَاطِر: هه میشه یی ، به رده وام ، هه تا
هه تایی ، نه زه لی
مُتَوَافِرُ (كَثِيرٌ - وَافِرٌ): زږد ، بې شومار ،
زه به ن ، فره
مُتَوَافِرُونَ: فراوان و زږد ، فره و زږد
مُتَوَافِق: له بار ، سازاو ، گونجاو
مُتَوَالِي (شَيْعِي): شیعیه ، سه ر
به مېزه به یی شیعیه
مُتَوَالِي (مُتَابِعٌ - مُسْتَمِرٌ): په ک له دواى
په ک ، به روډوا ، په ک بینه ، به رده وام
مُتَوَالِيَةٌ هُنْدَسِيَّةٌ: په ک له دواى په کی
نه ندازه یی
مُتَوَالِد: نابینا ، به د بین
مُتَوَاسِر: کږ ، رهق ، توند ، بادراو ،
قایم ، پتو
مُتَوَاح: ناو ده رمتان له بیردا ، بیریکه
ناوه کی به ده ست هه لده گورزی و
نزیکه
مُتَوَاحِد: ته نیا ، تاک ، خوانا سانی
گژشه گیرو که نارگیر له نه شکوت یان
هر گژشه په کدا
مُتَوَسِّخ: پیسو چلکن ، گه رددار ،
واژیوی پاک و پوخته
مُتَوَسِّط: له ناوه راستدا ، ټيکړا ، چه قی ،
میان ، ناوه نجی
مُتَوَسِّطُ الْحَجَمِ: مام ناوه ندی

م

مَثَ الرَّجُلِ (عَرِقَ): ناره‌قی کرده‌وه ،

ناوی ده‌رکرد

مَثَ السَّقَاءِ (رَشَحَ): پُرزاندی ، پرژه پرژ

رشتی

مَثَ الْعَظْمِ (سَالَ مَا فِيهِ): نه‌وه‌ی

تیدابوو ریوی

مَثَ يَدِهِ (مَسَحَهَا بِمَنْدِيلٍ): به‌ده‌سته‌سپ

سپری ، ده‌ستی وشک‌کرده‌وه به‌ده‌سپ

مَثَ شَارِبِهِ (أَصَابَهُ دَسَمٌ فَمَسَحَهُ بِيَدِهِ):

ده‌م و سمیلی چه‌ور بوو به‌ده‌ستی

سپری

مَثَ الْجَرَحِ: کیم و زوخمی لیچوپا ،

زهرداوو کیمی لیتکا

مَثَ الْحَدِيثِ (بَثَّهَ): بلای کرده‌وه ،

رایگه‌یاند ، په‌خشی کرد

مَثَابَ: شوینی کۆبوونه‌وه ، کۆمه‌لگه

مَثَابَةٌ: له‌باتی ، گردبوونه‌وه ،

کۆبوونه‌وه ، پاداشت

مَثَابِرَ (مَوَاطِبَ): به‌رده‌وام ، کۆلنه‌ده‌ر ،

له‌سه‌ر ریویو

مَثَابِرَةٌ (مَوَاطِبَةٌ): به‌رده‌وامی ،

کۆلنه‌دان ، له‌سه‌ر ریوین

مَثَارَ: هانده‌ر ، هوکار ، هو

مَثَارُ الْإِخْتِلَافِ: موی جی‌او‌زی و نا‌کۆکی

مَثَال: وینه ، له‌یه‌کچوون ، په‌ند ، بر ،

نمونه

مَثَالٌ بَيَانِي (تَوْضِيحِي): نمونه‌یی ،

روونکاری

مَثَالَةُ (الْفَضْلِ - حُسْنِ الْحَالِ): فه‌زل

چاکه ، حال و گوزه‌ران باشی ،

پیاوه‌تی

مُتَوَسِّطُ الْعُمُرِ: نیوه‌ی ته‌مه‌ن

مُتَوَسِّطُ الْقَامَةِ: بالا‌مام ناوه‌ندی ، بالا

نیو نه‌مام

مُتَوَسِّلٌ: تکاکار ، داواکار ، لاقه‌فکار

مُتَوَضِعٌ (الْمَوْضِعُ يُتَوَضَعُ فِيهِ): شوینتیک

ده‌ست‌نویزی تیا بگیری

مُتَوَضِّعٌ: ده‌رکه‌وتوو ، ده‌رکه‌وتوو

له‌رژوی نیوه‌ری‌دا

الْمُتَوَضِّعُ مِنَ الْإِبِلِ الْأَبْيَضِ غَيْرُ

الشدید: حوشت‌ریک ژور سپی نه‌بی‌ت

مُتَوَفَّى (مَيِّتٌ): مردوو ، کۆچ کردو ،

گیان کیشراو

مُتَوَفَّى (مَيِّتٌ): کوزه‌ر ، گیان‌کیش ،

روح برده

مُتَوَقِّدٌ: هوشیار ، زرنگ ، وریا ، زرنگ

مُتَوَقِّعٌ: به‌ته‌ما ، ئومیده‌وار ،

جاوه‌پوان

مُتَوَكِّلٌ (ثَابِتٌ - مُحَقِّقٌ): دلنیا ، روون ،

بینگومان لی ، چه‌سپاو ، جیگیر

مُتَوَكِّلٌ: جینش‌ین ، پشت نه‌ستوو ،

خودانه‌ده‌ست ، خو پی سپاردن

مُتَوَلِّيٌّ: کاربه‌ده‌ست ، سه‌ره‌وکار ،

راسپیراو

مُتَبِّحٌ: خو‌ه‌لقورتین ، لووت تیژنه‌ن ،

سه‌رتیبه‌ر له‌کاروبار‌تیکا

مُتَبَقِّظٌ: هوشیار ، بیدار ، ناگادار ،

زرنگ

مُتَبَقِّنٌ: دلنیا ، بی‌گومان ، گومان

ره‌وین

مُتَبِّينٌ: قایم ، پته‌و ، به‌هیز ، توکمه ،

واژووی لاواژو کزه

مثالی: نمونه‌یی، مایه‌ی په‌ندو

ثَامُوزْگَارِی بَقْ دهرس لیوره‌رگرتن

مثالیة: فله‌سه‌فه و نایدیای نمونه و

نه‌ندیشه‌گه‌راییی

مَثَانَة (مُسْتَقَرَّ الْبَوْلِ وَمَوْضِعُهُ مِنْ

الْإِنْسَانِ وَالْحَيَوَانِ): مَیْزَه‌لَانْ ،

مییزدان، توره‌که‌یه‌کی پچووک له‌سکی

گیانداراندا میزی تیا کۆده‌بیته‌وه

مَثَانِی: دووپات‌کردنه‌وه‌ی نه‌و‌ئایه‌ته

قورئانیانه‌ی فه‌رمان و ثَامُوزْگَارِییان

له‌خۆگرتوه ، سووره‌تی (فاتحه) یان

(به‌قه‌ره) و (ته‌ویه)

مَثْبُوب: باویش‌کده‌ر ، نه‌وه‌ی باویش‌ک

ده‌دات

مُثَبَّت: نه‌جوولاو ، دامه‌زراو ، چه‌سپاو

مُثَبَّت: راگر ، کۆله‌که

مُثَبَّت (مُمْكِن): قایم کرد، جیگیر ،

چه‌سپاو ، سه‌لمینراو ، دامه‌زراو

مُثَبَّنَة (كَيْسُ زَيْنَةِ الْمَرْأَةِ): توره‌که‌ی

ورده‌والای ئافه‌رت ، جانتای ده‌ست

مُشَجَّ الشَّيْء (خَطَلُهُ): تیکه‌لیکرد، کردی

به‌نبۆ به‌کا

مُشَجَّ فَلَانًا (أَطْعَمَهُ): خۆراکی پێدا ،

خواردنی دایه

مُشَدَّ بَيْنَ الْحَجَارَةِ: خۆی له‌نبۆ

به‌رده‌کاندا شاردنه‌وه‌و له‌درزو کونه‌وه

ته‌ماشای دوژمنی کرد

مُثْرَاة: هۆی زۆربوونی مال و دارایی

مُثْرُود (فَتِيَتْ): تريت ، تێگوشراو

مُثْرُودَة: زه‌ووبیه‌که هه‌ندیک بارانی

به‌سه‌را بارپوه

مُثْرُوم: جنراو ، قیمة ، وردکراو

مُثْرِي: ده‌وله‌مه‌ند ، ساماندار ، خاوه‌ن

مال و دارایی ، ده‌ست رۆبو

مُثَغَلَبَة: شوپێنکه رۆی زۆرییت

مَثَقَر (مَوْضِعُ الْمَخِمْ لِلْعَدُو - الْمُنْقَذ):

شوپینی هێرشێ دوژمن ، ده‌روازه‌ی

زه‌فه‌ر پێبردنی دوژمن

مَثَقَاب (أَلَة الثَّقَب): ئامیژی سمین و

کونکردن، سمه ، سمو ، سمیه ، دریل ،

کونکر

مَثْقَال (عِيَار - وَزْن): سه‌نگ ، به‌رد ،

نزیکه‌ی (5 گرامه)

مَثْقَال الشَّيْء: کیش و نه‌ندازه‌ی شتێک

مَثْقَال ذَرَّة: به‌نه‌ندازه‌ی کیشی

گه‌ربه‌یه‌ک

مَثْقَب: سمه ، سمو ، سمیه ، دریل ،

ئامیژی کونکردن ، قسه‌و رابه‌سه‌ندو

وه‌رگیراو

مَثْقَب (مَثْقُوب): کون ، کون کون ،

کوناودهر

مُثَقَف: رۆشنیر ، په‌روه‌ردیار ،

تیکه‌یه‌نه‌ر ، خۆینده‌وار ، تیکه‌یشتوو ،

رووناکیهر

مُثَقَّل: بارقورسو گران ، بارلینراو

مُثَقَلَة: ژنی کۆل و بارگران

مَثْكَال: ژنی نه‌وه‌و فه‌رزه‌ند و ن نادیار

مَثْكَلَة: مایه‌ی جه‌رگ سووتان ، هۆی

جه‌رگ برین

مَثَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ يَدَيِ فَلَانٍ (قَامَ بَيْنَ

يَدَيْهِ مُنْصَبًا): له‌به‌رده‌میا ره‌ق

راوه‌ستا

مَثَلُ التَّمَاثِيلِ (صَوَرَهَا بِالنَّحْت):

به‌یکه‌ری هه‌لکۆلی ، په‌یکه‌ری کیشا

مَثَلُ بَفْلَانٍ مَثَلًا: سووکایه‌تی پێکرد

به‌برینی لووتی یان گوێچکه‌ی یاخود

هه‌ر نه‌ندامێکی دیکه‌ی

مَثَلْ فَلَانًا بِفُلَانْ (شَبَهَهُ بِهِ): چواندی بهو، گوتی له و ده چیت
 مَثَلْ بِالْقَتِيلِ: نه تکی کرد، لووت و گوی ی ببری، سووکایه تی به جهسته ی کوژاره که کرد
 مَثَلْ الْقَمَرِ (ظَهَرَ): مانگ ده رکه وت، مه لهات
 مَثَلْ الشَّيْءِ لِفُلَانْ (صَوَّرَهُ لَهُ بِالْكِتَابَةِ وَتَحْوَهَا حَتَّى كَانَهُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ): به نووسین باسیکرد بوی به شیوه یه که وه که نه وه ی ته ماشای بکات و بوی بروانیت
 مَثَلْ الرِّوَايَةِ (عَرَضَهَا عَلَى الْمُسْرَحِ): له سهر شانو نمایشی کرد، چیرۆکه که ی خسته بوو
 مَثَلْ دَوْرًا فِي الرِّوَايَةِ: رۆلی یه کیک له نه کته ره کانی نیو چیرۆکه که ی بین ی وه که نه وی کرد، لاسایی کاراکته ره که ی کرده وه
 مَثَلْ بِلَادَهُ فِي بِلَادٍ أُخْرَى: نوینه ری ولاتی خوی بوو له ولاتیکی تر
 مَثَلْ لَهُ (صَوَّرَ لَهُ): بوی باسکرد، نه خشی بۆ کیشا، ده یخسته پیش چاو
 مَثَلْ - مَثَلْ (شَبَهَ - شَبَّهَ): له یه که چوون، وه که یه که بوون، چوون یه که، وه که، وه کو، مه روه که، چوون یه که، هاوچه شن
 مَثَلْ: داستان، چیرۆک، به لگه، نمونه، وه که، په ند، وته ی به نرخ، قسه ی نه سته ق، نمونه ی بالا، سه رگوزشته، دانایی
 مَثَلْسِ: ریگه ی راست که چوینراوه به راستی و ره وانی

مَثَلْبَةِ (عَيْبَ): نه نگی، ئابوچوون، شووره یی، خهوش، ناته وایی، سه رزه نشت
 مَثَلَّةٌ - مَثَلَةٌ: سزاو تۆله، به لا، نه هامة تی، نه وه هامة تی و نه شه که نجانه ی هاتوون به سه ر نه ته وه کانی پیشووداو جیگه ی په ندو نامۆزگاری لیوه رگرتنه
 مَثَلَثَ (ثَلَاثَةً ثَلَاثَةً): سیان سیان، سی سی
 مَثَلَثَ (ثَلَاثَ أَوْثَارِ الْعُودِ): زئی سییه می عود
 مَثَلَثَ مِنَ الْأَحْرَفِ (ذُو ثَلَاثِ نُقَطٍ أَوْ حَرَكَاتٍ): پیتی سی خال و نوکته یان سی نیشانه ی ریزمانی
 المَثَلَثُ (فِي الْهِنْدَسَةِ): له نه ندازه دا: سی سووچ، شتی سی سووچ
 مَثَلَثَ حَادَ الرِّوَايَةِ: سیگۆشه ی گۆشه تیز
 مَثَلَثَ قَائِمِ الرِّوَايَةِ: سیگۆشه ی گۆشه وه ستاو
 مَثَلَثَ مُتَسَاوِي الْأَضْلَاعِ: سیگۆشه ی لایه کسان، سیگۆشه ی یه که لا
 مَثَلَثَ مُتَسَاوِي السَّاقَيْنِ: سیگۆشه ی دوولا یه کسان، جووت لا
 مَثَلَثَ مُخْتَلِفِ الْأَضْلَاعِ: سیگۆشه ی جیا لا
 مَثَلَثَ مُنْفَرَجِ الرِّوَايَةِ: سیگۆشه ی گۆشه کراو
 مَثَلَجَةً (مَوْضِعَ حِفْظِ الثَّلَجِ): چاله به فر، سندوقی به فر، شوینی به فر ه لگرتن
 مَثَلْمَا (كَمَا): وه که، مه روه که

مثلوث: سى تال، سيان به يه كه وه
 مثلُوج (مُبرِد - مُجمَد): به فراو،
 به ستوو، زؤرسارد
 مثلُوج المُؤَاد (بَلِيد): گيل، كه مژه،
 كه ودهن، كه لحق، بلج، ساويلكه
 مَثَمَتَ فُلَانُ الشَّيْءَ (غَطَّاهُ فِي الْمَاءِ):
 له ناودا نو قمى كرد
 مَثَمَتَ الْفَتِيلَةَ: له رۆن و چه وريدا داينا
 مُثْمِر (مُنتِج - مُرْج): به ردار، به برشت،
 به سوود، به كهك، به قازانج
 مُثْمِل: ژارى كوشنده، ژه هرى بكوژ
 مُثْمَلَة (الصَّهْرِيح): نه سستيل، گوم،
 گوم ئاو، حهوز، پووركه، رفكه،
 سارى، شوينى ئاو كو بوونه وه
 مُثْمِن (نَفِيس): ناياب، به قهپ، گرانبه ها،
 نرخدار
 مُثْمِن (مَقُوم): قه بلينراو، نرخ بؤدانراو،
 گرنگى پيئدراو، نرخينراو
 مُثْمِن الْأَرْكَان: ههشت پهل
 مُثْمِن الرُّوَايَا: ههشت كوشه
 مُثْمِن السُّطُوح: ههشت روو
 مُثْن - مُثْن (إِشْتَكَى مُثَانَتَهُ): هاوارى
 ميزه لانى كرد، ميزه لانى نه خۆشكه وت و
 نازاريدا
 مُثْن فُلَان: ميزى بؤ پانه گيرا
 مُثْن (إِلْتِهَابُ الْمُثَانَةِ): دهردى ميزه لان،
 هه لاوساوى ميزه لان
 مُثْنَى: دوو دوو، تارى دووهمى عود
 مُثْنَاة: پهت و گوريسى خورى يان
 هه رشتيكي تر، لارى، خوارى
 مُثَوَى: لانه، مال، خانوو، ميوانگه،
 نارامگه، گوپ، خان

مَثْوِيَّة - مَثْوِيَّة (الْجَزَاءُ عَلَى الْأَعْمَالِ
 خَيْرُهَا وَشَرُّهَا وَأَكْثَرُ اسْتِعْمَالِهِ فِي
 الْخَيْرِ): پاداشت، پاداشتى له سهر
 كرده وهى چاكه يان خراپه دايه وه:
 هه روه ها پتر بؤ كردارى باشه به كارديت
 مَثْوَرَة (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الثَّيْرَان):
 زه وييهك گاي زؤربيت، زه ويى شوينى
 فره گا
 مُثْيِب: بيوه ژن، ژنيك ميژدى مردبيت
 يان ته لاقى درابيت
 مُثِير (مُهِيج): هاندهر، جوولتيره،
 هه ژين، بزوينهر، ده سيسيكار
 مُثِير الْفِتْنِ السِّيَاسِيَّة (ثَائِر - ثَوْرِي):
 شوپشكپ، به رپاكه رى شوپش
 مُثِير الْقَلَقِ وَالْإِضْطِرَابَات: ناژاو هچى،
 ناژاو هگپ
 مُثِير الْمَشَاعِر: ههست جوولتين، ههست
 هه ژين
 مُثِيل (شَبِيه - فَصِيل): هاو، له يه كچوو،
 هاو جووت، هاو چه شن، چونيهك،
 وهك، به رپز، كه وره، بى هاوتا
 مُثِيل الشَّخْص: له يهك چوو، دوانه،
 به كيك له يه كيكي تر بجيت
 مُثِين: مهردوميك به هوى نه خۆشى
 ميزه لانه وه په ريشان بووبيت
 مُجَّج (رَمَاهُ مِنْ قَهْه): تفى
 كرده وه، دهر يهنا، فريديايه دهر وه
 مُجَّ (نَقَطَ الْعَسَلُ عَلَى الْحِجَارَةِ):
 تنژكه كانى هه نگوين
 مُجَّ (حَبَّ الْمَاشِ): دهنكه كانى ماش،
 دهنكه ماش
 مُجَّج: هه نگوين، سه رخۆش، مهست

مُجَابَهَة: روه به روه پويوننه وه،

به ره نگاريوننه وه

مُجَاج (رِيق): تف ، به لخم ، كه في لا لغاوه ، تفليك ، ناوده م ، ناويكي لينجه مه ميشه له ژير زبان و ناوده ما هله ده قولی

مُجَاج النحل (شهد - عسل): مه نگوين، مه نگفين، كاريت ، هنگف ، هنگوف

مُجَاج المزن (المطر): باران ، نهو تنوکه ناوانه به كه ده بارييت به سر زه ويداو ده خل و داني پي تير ناو ده بيت

مُجَاج العنب - الخمر): مهی ، باده، ثاره ق

مُجَاج الكثير المَج للشراب وغيره): به كيک زور خوارنده وه بکاته ده می و تفي بکاته وه

مُجَاجَة الشيء (مايلقي الرجل من فيه): نه وهی له ده مهيه وه فريی ده دات و تفي ده کاته وه

مُجَاجَة (عصاره): ناووک ، خوشاو مُجَاج (مُکبّر): خوبه زلزان ، فيزدار، لووتبه رز

مُجَادَلَة: مشتومپرکردن ، کيشمه کيشم، گفتوگوکردن ، وتويژ

مُجَارَة: نزیکي ، گفتوگو و وتويژکردن به گه رمی ، مشتومپرکردنی گه رم و گوپ مُجَار: ريذراو ، هيلراو ، پشوودار، نه وهی له پشوودايه

مُجَاز (مَعْبَر): راراپه و ، ريگه ،

ريگوزار، ريگه ، ريياز
مُجَاز من الكلام (ما تجاوز ما وضع له من المعنى): واته گزيی ، خوازه ، خواسته ، واژوی مانای راستی به

مُجَارَة النهر (جسرة): پرد ، راپه و ،

ريگوزار

مُجَارَف (مُسْرَع): مه له شه ، سه ره پو ، سه رچل ، جه ره زه ، بي په روا

مُجَارَفَة (طيش - جسارة): مه له شه بی ، سه ره پویی ، نه ترسی ، جه ره زه بی ، کویرانه ، گوتره کاری ، دلیری ، بویری ،

چاونه ترسی

مُجَازي: خواستراو ، واژوی مانای راستی به

مُجَاعَة (نقيض الشبع): برسیتی ، خوزین ، واژوی تیریه ، قاتی ، گرانی

مُجَال (مدى): ماوه ، بوار ، مهیان ، ده رفعت ، جی ، جی و پی

مُجَالِد (مُصارع): زورانباز ، پاله وان ، قاره مان

مُجَالِدَة (مُصارعة): زورانبازی ، پاله وانبازی ، قاره مان

مُجَامَعَة (لَمُدَة إسبوع): بوماوهی مه فته به ک ، مه فتانه

مُجَامِل (أنيس - لطيف): خوش دو ، زمان شیرین ، قسه خوش

مُجَامَلَة (مُلاطفة): زمان شیرینی ، خوشدوانی ، خوش دویی ، میهره بان ،

ره وشت به رزی

مُجَان: نه وهی به روهومی لیده چنریتنه وه وهک بیستان و باخی دارو دره خت ،

ناويکی زور

مُجَانِب (مُحاذ): له ته نیشته ، له پال ،

له ته ک

مُجَانِبَة: پشت تیکردن ، روو

لیوه ره چرخان

مُجَانِس (مَمَاسِل): چوون يهك ،
 له يه كچوو، ويكچوو، هاو شتوه
 مُجَانِسَة (مَمَاسِلَة): چوون يهك بوون،
 چوونيه كي، له يه كچوون، هاو شتوه يي
 مُجَانِي: خوږايي، به لاش، بي به رانبهر
 مُجَاهِد (مُجَارِب): تيكوشهر،
 خه باتكار، جه نكاوهر، شه پكر
 مُجَاهِدَة: تيكوشان، ليرپان،
 خه باتكردن، شه پكردن، جه نكاندن
 مُجَاهِرَة (إِظْهَار): دهرخستن،
 ناشكرا كردن، ميتانه پوو
 مُجَاهِل (الْأَمَاكِنُ الْمَجْهُولَة): هه ريمه
 نه زانراوه كان، شوين و جيگه ناديارو
 نه زانراوه كان
 مُجَاوِر: دراوسې ته نيشته و مال
 به ماله وه، خوښندكاري زانكو
 مُجَاوِر لَه (مَلْاصِق لَه): پيكه وه
 نووساو، له پال يه كدا، هاوته نيشته،
 هاوړيزيه تي
 مُجَاوِرَة (قُرْب): نزيكي، له پال
 يه كدا بوون، هاو دهمي
 مُجَبِي (الْخَرَج): باج، دهسكه وتانه،
 سه رانه، زيره سر، خووك
 مُجِبَال (غَلِيظَة الْخُلُق): رهقه زن،
 توندوتيز، زير
 مُجِبِر (مَلْزُوم): ناچار، زورليكراو،
 تهنگ پيئه لچنراو، زور بوهاوو
 مُجِبِر (جَابِر الْعِظَام): نه وه ي نيسك
 ده گريته وه
 مُجْبِرَة (الْجَبْرِية - فِرْقَة مِنْ الْفِرَقِ
 الْإِسْلَامِيَة): تاقم و كومه ليكي
 نيسلاميه و رايان وايه كه موزف هيچ
 كردارو رهفتاريكي به دهست خوږي
 نيينه و بهلكو چاكه و خراپه ي
 له نه زه له وه به سه را سه پيئنراوه

مُجَنَّبَة: ده فري په نير يان هه ويټي
 په نير، هوي ترسو و بيم
 مُجَبُّور (مُضْطَر): ناچار، زورليكراو،
 فشار يو ميتنراو
 مُجَة (الْمَرَة): جاريك، كه ره تيك
 مُجْتَاز: تپه، گوزه راو، روييو،
 روښنتو
 مُجْتَبِي: هه لير زرده، دهستني شانكراو،
 دانسقه، دياريكراو
 مُجْتَر: كاويژكهر، كاويژكار
 مُجْتَرِف (الْفَقِيرُ الَّذِي ذَهَبَ الدَّهْرُ بِمَالِهِ
 وَاجْتَرَفَهُ): هه ژاريك به لاو نه هامه تي
 روژگار مال و داراييان سره تيا برديت و
 هيچي نه ماييت
 مُجْتَرِل: كورته ي نووسين، پالفتي
 نووسين
 مُجْتَمَع: كزبونونه، كزنگره، كزجي،
 كل، كزمل، چهنده كه سيك
 الْمُجْتَمَع الْإِنْسَانِي: كزمله لگه ي مرويي
 الْمُجْتَمَع الْقَوْمِي: كزنگره يان
 كزمله لگه ي نه ته وه يي
 مُجْتَمَع: مه ردومي ژيرو ناقل، ژير،
 نه قلدار
 مُجْتَنِب: خوږاړيز، يه كيك خوږي
 بياريزيت له شه پو خراپه يان گونا هو
 تاوان
 مُجْتَهِد (كَدُود): تيكوشهر، ره نجههر،
 هه ولدهر
 مُجْتَنَات - مُجْتَنَة: نويل، باري، رنگيزه،
 ناسنيكي دريژو قورسه به رد ي پي
 هه لده كه نريټ
 مُجْتَم: نيشته، شويني هه لنيشتن،
 هه لنيشكه

مَجَّجَ الشَّمْرُ (طَابَ): به روبوومه که

پینگه یشت ، خوش بوو

مَجَّجَ الْعَنْبُ: تریکه پینگه یشت ، خوش و

شیرین بوو

مَجَّجَ (النَّخْل - سَكَارَى): مه نگوین ،

سه رخ خوش ، مه ست

مَجَّجَ الرَّجُلُ (كَبِيرٌ وَإِفْتَحَرُ): خوی

به گه وره دانا، فیزی نواند، شانازیکرد

مَجَّجَتْ بِذِكْرِهِ - مَجَّجًا: شادو کامه رانم

به باسکردنی ، دلشادم به لیدوان

له باره یه وه

مَجَّجَ (مَكْمَن - مَلَجًا): په ناگه ، پاسیر،

حه شارگه ، شوین و جینگه ی په نهان و

نهین

مَجَّجَفَ (جَائِرٌ): سته مکار ، زوردار،

ما فخور

مَجَّجَفَةً: به لاو نه هامه تی، دهرده سهری،

چورتم

مَجَّدَ فَلَانٌ (كَانَ ذَا مَجْدٍ): شکواریبوو ،

خاوه ن پله وپایه بوو ، ریزداربوو

مَجَّدَ فَلَانًا (غَلَبَهُ فِي الْمَجْدِ): له ریزو

شکواریدا زالبوو به سهریا ، له و

ریزدارتر بوو ، شکواریتر بوو

مَجَّدَ الرَّاعِي الْإِبِلَ (عَلَفَهَا وَأَشْبَعَهَا):

نالقی پیدا ، تیری کرد

مَجَّدَ: شکواریبوو ، سهریه رزیوو ،

خانه دانبوو، خاوه ن رابردوویه کی

رووینبوو

مَجَّدَ: گه وره ی کرد، به رزی کرده وه،

رزی کیشا ، مه لیدا ، پیامه لدا ،

گه وره ی کرد

مَجَّدَ الْعَطَاءَ (كَثْرَةً): خه لات و

دیاریبه کی زور کرد

مَجَّدَ (عَزَّ - رَافَعَةً - الْأَرْضَ الْمُرْتَفَعَةَ):

شکو ، خانه دانی، پایه به رزی ،

سهریه رزی ، بلندی ، زه وییه کی به رزو

بلند

مَجَّدَ: تیکوشر ، لیبراو ، کوشاو ،

هه ولده ر

مَجَّدَابٌ مِنَ الْأَرْضِ: زه وییه کی هیچی تیا

نه پویتی ، وشکه زه وی

مَجَّدَا ح (سَاحِلَ الْبَحْرِ): که ناری دهریا ،

قه راخی ، لیواری ، رۆخی

مَجَّدَار (فَرَاغَةً): دامول ، بووکه

سه ماکه ره، داوول، داووله، هه راسه،

داوول، مه تره س، شتیکه وه ک مروف

له دار دروستده کرئ له نیو کشتوکالدا

ده چه قیترئ بو لی سله مینه وه ی

بالنده و جانده و ران

مَجَّدَا ف: سه ول، دارسه وله، دوواری

دریژن سهریان که می پانه و به له می

له ناو ئاودا پیده برئ به رتوه

مَجَّدَال (الشَّيْطَانُ الْجَدَالُ): مشتومپرکه ر،

زورگفتوگوکر ، له سهر رقیو

مَجَّدِب: وشکه سال ، بی بارانی ، سالی

نه هامه تی و قات و قری

مَجَّدَح: هه ساره و نه سستیره یه که

مَجَّدَر: تازه که ره وه، نویکار، نوخواز ،

داهینهر ، تازه گه ر

مَجَّدَر (الْصَّابِ بِالْجَدْرِ): ئاولوی ،

توشیوو به نه خوشی ئاوله ، کونج

مَجَّدَرَة: گونجاو ، شیاو ، له بار ، خاک و

زه وییه کی مه ردوم فره تیتیدا توشی

ئاوله بیت

مَجَّدَع (آلَةُ الْجَدَعِ): ئامیری دارو

درهخت برین ، ئامرازی دار برین

مُجَدَّع: نالڦو عه له فيكه نازل

سهره كه ي خوارديت

مَجْدَل (قَصْر - مُجَادَل): كوشك، تهلار،

ساختمان، وتويژكه ر، مشو مېكه ر

مَجْدَل (الجماعة من الناس - عداوة):

كومه لو گروهه خه لكيك، تاقمه

خه لكی، دوژمنايه تی، دژايه تی،

ركه به رايه تی

مَجْدُوب: زه وييه كي وشكي بي گژوگيا،

وشكه زه وي

مَجْدُور: ناو لای، كونج كونج، يه كيك

تووشی نه خووشی ناو له بووييت

مَجْدُوف: ده ست بپاو، قول بپاو،

ده ست كورت، رژد

مَجْدُوف (الْإِزَارُ أَوِ الْقَمِيصُ) قَصِيرُهُمَا):

داوین يان كراسی كورت

مَجْدُول (الْمَقْذُولُ أَوِ الْمُحْكَمُ الْقَتْلُ):

بادراو، لوول باش، هوئراوو بادراو

مَجْدَاف: سهول، دارسه وله

مَجْدَام - مَجْدَامَة (الْقَاطِعُ لِلْأُمُور):

مه ردومي سه ريه خو له كاروياردا،

يه كلاكه ره وه ی كاروبار

مَجْدُوم (الْمُصَابُ بِالْجَذَام): گول، گه پ،

كه سيكه تووشی نه خووشی گولي بووييت

مَجْدُوب (مُنْجَذِب - مَجْنُون): راکيشراو،

شيت و ويت، په تياره، ديوانه

مَجْدُور (فِي عِلْمِ الرِّيَاضَةِ): له بيركاريدا

بريتيه له و نه ندازه يه ی ده كه ويته ژير

نیشانه ی ره گه وه

مَجْدُوم: گول، گه پ

مَجْر - مَجْرَأ (عَطَش): تينووی بوو،

پيويستی به ناو بوو

مَجْرَ مِنَ الْمَاءِ أَوِ اللَّبَنِ) تَمَلَّأَ بَطْنُهُ مِنْهُ

وَلَمْ يَرَوْا): سکی مه ناوسا له ناو يان

شير به لام تير نه بوو، تينوويه تی

نه شكا

مَجْرُ الشَّاةِ) عَظُمَ وَلَدَهَا فِي بَطْنِهَا

فَهَزَلَتْ وَتَقَلَّتْ): به چكه كه ی له سكيذا

گه وره بوو به لام خو ی له پو لاوازيوو

مَجْرُ الْكَثِيرِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ - الْجِيْشُ

الْعَظِيمُ): فره و ژوری هه رشتيک،

سوپايه كي مه زن و بي شومار

مَجْر: ولاتيکه، دانيشتواني ولایي

(مه جه ر)، جوره خشليكي ناآتونوي

(مه جه ري) يه

مَجْرِي (مَسْلَك - طَرِيق): ريناز، ريره و

مَجْرِي الْبُول: ميزه پو، بوري ميز

مَجْرِي الْحَيَاةِ) سَيْرُهَا): ريره وي ژيان،

چونيه تی ژيان

مَجْرِي الْمَاءِ: چه م، گونج، ناوه پو،

جۆگه

مَجْرِي الْهَوَاءِ: باکيش، باپه و

مَجْرِب: تاقیکه ره وه، نه زمونيار،

فريوده ر، مه لځه له تين، له خسته به ر

مَجْرَة (دَرْبُ الثَّبَاتَةِ): ري کاکيشان،

کاشکشان، هوک، کاکيش، ريگای

کاکه شان له ناسماندا شه وانه ده بينري

سپي و پان دووو ديژه که له ژوري

کژبوونه وه ی نه ستيره کاندا دياره

مَجْرَد: چيکه ن، فلچي ددان، گسکی

مال پاکه ره وه

مَجْرَد: ته نيا، ته نها، به بي، ساده،

بي به ره، ره ها، کورته، سه لت،

ره به ن

مَجْرَس (الَّذِي جَرَّبَ الْأُمُور): قال،

ناوه سوو، نه زموندار، به هره دار

مَجْرَف: هه ژار ، نه دار ، نه بوی مال
تیا جو

مَجْرَف - مَجْرَفَة (آلَة الْجَرْف): رامال،
پئی مه ره ، راماله ، خاکه ناز
مَجْرَم (مُذْنِب - جَان): گونا هکار،
تاوانکار، تاواندار، گونا هبار
مَجْرَم: سالی ته اوو پیر

مَجْرُوح (جَرِيح - كَلِيم): زامدار ، به زام ،
زوخمدار

مَجْرُور (مَسْخُوب): راکیشراو ،
به کیشکراو، کیشراو

مَجْرُور (فِي النُّحُو): له ریزماندا: نهو
ناوهی که له پییشیه وه پیتیکی (جهر)
دیت

مَجْرُوش (مَا طَحْنَتْهُ غَيْرَ نَاعِم):
کو تراو ، پاککراو، هاپراو، په ک خورد،
بریوش، نه وهی ده هاپدریت و نه رم
نییه و زیره

مَجْرُوم: که ته ول، جهسته زل ، گه وره
مَجْرِي - مَجْرِيَة: سه کی تووله دار

مَجْر: برینگ ، هورینگ، چارگ،
هه فنگ، مقهستیکی گه وره و تاییه تیه
بۆ برینه وهی مووی بز و خوری

مَجْرَاع (الْكَثِيرُ الْجَزَع): زۆر بی تارام ،
هه له شه و جرپن

مَجْرَر: قه سابخانه ، که ولگه ، شوینی
کوشتارو سه ربپینی ناژهل

مَجْرَرَة (مَذْبَحَة): قه سابخانه ، که ولگه ،
کوشتار، سه ربپن، قه لاجۆ ، خویندیزئی
مَجْرَع: رهگ رهگ ، خهت خهت

الْمَجْرَع - الْمَجْرَع مِنَ الرُّطْب: خورمایه ک
نیوهی گه یی بیت ، خورمایه ک به شتیکی
ره شو به شتیکی سپی بیت

مَجْرَفَة (الشَّبَكَة يُصَادُّ بِهَا السَّمَك):
تۆپی ماسی گرتن

مَجْرُوز (مَقْصُوص): بپاو ، بپاوه ، لیکراو
مَجْرُوم فِيهِ (مَقْرَر): بپیار له سهردراو ،
به کلایی کراوه ، به لاداخراو

مَجْس - تَمَجِيسًا: کردی به مه جوسی و
ناگر په رست

مَجْس: شوینی ده ست لیدان ، سنگ
مَجْس (مَسْبَر): شاخی میژد ، هه ستیار،
ههسته ور

مَجْسَة (آلَة الْجَس): نامیری پشکنینی
پزیشک

مَجْسَد (الْقَمِيصُ الَّذِي يَلْبِي الْبَلَدَن):
کراسیکه له ژیره وه له بهر ده کریژ
مَجْسَم: بهرجهسته ، ته ندار، هه لبرژراو،
هه رشتیک درژی و پانی و قوولی هه بیت

مَجْس - مَجْسَة (رَحَى): ده ستاپ ،
وردیگر

مَجْسُوش: هاپاو ، وردکراو
مَجْعَد (مَخْضَن - مَمْوَج): کرژ ، کرژ ،
لول ، چرچ و لۆج ، لۆج ، ژاکاو

مَجْفَن (مُشَف): وشک ، وشکراوه
مَجْفَف - مَجْفَفَة (آلَة التَّجْفِيف):
وشککه ره وه ، وشککار

مَجْفَل: بایه که هه ور راده مالی، بای
هه ور

مَجْل: نات هه وای و که م و کوپیه که
له نه سپدا ، هه لئا وسانی ده ست به هوی
کار و فرمانی زۆره وه

مَجْلَى (مَقْدَم الرُّأْس): پیتشه سهر،
پیتشی سهر

مَجْلَاب (سُوط): قامچی
مَجْلَبَة (مُسَبَب): هق ، هۆکار

مَجْلَبَة (مُسَبَب): هق ، هۆکار

مَجَلَّتْ يَدُهُ: دهستی ناوسا به موی کارو

فرمانی زوره وه ، پیسته که ی قلیشاو

وشك هه لگه را

مَجَلَّة: گۆزار ، چهن په ره و نوسراویکی

چاپکراوه که وا هه فته و هه فته یان

مانگه و مانگ یاخود وه رزاو وهرز

ده ربچی

مَجَلَجَل: دهنگ تیز ، دهنگ زولال ،

دهنگ نیر

مَجَلَج: هه سان ، بهردی تیزکردن

مَجَلَج: ده زگای تیزکردنی تیخی چه قو

مَجَلَد - مَجَلَاد: چه رم و قایشیکه ژنی

کۆستکه وتوو به وه ده کیشیت به ده م و

چاوی خویدا

مَجَلَد: بهرگ تیگراو ، بهرگ

مَجَلَدَة (سوط): قامچی ، تازانک

مَجَلَس: نشنگه ، کۆپ، دوانگه ، شوین

دانیشتن، نه نجومه ن ، تا قم

مَجَلَس بَلَدِي: نه نجومه نی شاره وانی

مَجَلَس أُمَّة: نه نجومه نی نه ته وه بی،

په ره مان

مَجَلَس الْأَعْيَان: نه نجومه نی پیاو

ماقولان

مَجَلَس الشُّورَى: نه نجومه نی راویژ

مَجَلَس الشُّيُوخ: نه نجومه نی ریش

سپیان

مَجَلَس عَسْكَرِي: دادگای سه ربازی

المَجَلَس النِّبَايِي: نه نجومه نی پارله مان،

نۆینه رانی که لو نه ته وه

مَجَلَف: نه وه ی له ملاولا که ی

ده گبرته وه ، که میک ، پاشماوه

مَجَل: پایه دار ، سهروه ، بهرزو بلند،

هه وریک زه وی به باران دابپوشی

مَجْلُو (الْمَنْظُور إِلَيْهِ): ته ماشاکراو،

بینای تیکراو

مَجْلُود: زه وییه که شه و نومی به سه ره وه

بیت

مَجْلِي: نه سپی پتشکه وتوو له پتشبرکیدا

مَجَم (الصدر): سینه ، سنگ ، سینگ ،

سنگی گیاندار

مَجْمَعُ فُلَانٍ فِي خَبَرِهِ (لَمْ يُبَيِّنْهُ):

ناشکرای نه کرد، روونی نه کرده وه

مَجْمَعُ بَفُلَانٍ: هه له وه پیکرد ، تۆری

پیت و له سه ره مه سه له یه که جیگیری

نه کرد

مَجْمَعُ الْكِتَابِ (خَلَطَهُ وَأَفْسَدَهُ بِقَلَمٍ):

به پیتنوسه که ی تیکیدا ، شتواندی

مُجَمَّد: به ستوو ، واژوو شله مه نیه

مُجَمَّدَة: به سته ن ، به ستین، سه هۆلگه ،

به سته ره

مَجْمَر (مَا يُوضَع فِيهِ الْجَمْرُ مَعَ الْبُخُورِ -

الْعُود): نه وه ی پشکۆر بخوردی

تیده کری، بوخورد

مَجْمَرُ الْبُخُورِ: بوخورد

مَجْمَر (مَحْمَس): برزاو، سورکراوه

مَجْمَرَةُ النَّارِ (مَوْقِد): ناگردان ، کوانوو

مَجْمَرَةُ الْبُخُورِ (مَبْخَرَة): ناگردانی

بخورد، بخوردان

مَجْمَع (مَكَانُ الْإِجْتِمَاعِ - جَمْعِيَّة):

کۆجی، دیوان ، کۆبوونه وه بو

مه به ستو کاریک ، کۆبوونه وه ،

کۆنگره ، کۆپ

مَجْمَعُ لَفَوِي: کۆزمان ، کۆپی

زمانه وانی، کۆپی زمانزانی

مَجْمَعٌ عَلَمِيٌّ (أكاديمي): کۆپی زانیاری،

کۆزان

مُجْمَع: سائی قات و قری و نه مامه تی
 مُجْمَع (الْمَجْرُوم بِهِ وَالْمَحْكُوم فِيهِ): بریار
 له سه دراو ، فه رمان به سه را دراو
 مُجْمَع (جَامِع - حَاشِد): کُوبو ، کُوکراو،
 که له که ، گرد ، جه مکراو
 مَجْمَعَة (مَكَانُ الْإِجْتِمَاع): شوینی
 کُوبونه وه
 مَجْمَعَة (الْخُطْبَةُ لَا خَلَلَ فِيهَا): وتاریک
 هیچ که م و کوبه کی تیا نه بیت ، وتاری
 بی که م و کوبی
 مَجْمَعَة: زه وی بی تاوو وشک ، وشکه
 زه وی
 مُجْمَل (خَالِصَة): پوخته ، کورته ،
 پالفته
 مُجْمَم: قژ زږد ، قژن
 مَجْمَعَات: حهوت هونراوه به
 له هونراوه کانی سه رده می نه فامی
 له چینی دوه م و دواي هونراوه
 هه لواسراوه کان دین
 مَجْمُوع: هه مووی ، کوی ، گشتی ،
 تیکرای ، کُوکراوه ، کُومه لکراو ،
 که له که کراو ، کُزگرد ، رنراو ، چنراو
 مَجْمُوعَة مِنْ أَيْ شَيْءٍ: کومه لیک له مهر
 شتیک ، کومه له ، گزوه ، دهسته
 مَجْنُ الشَّيْء - مُجُونًا (صَلَبٌ وَغَلْظٌ):
 توندو توکمه بوو ، پته بوو
 مَجْنُ فَلَانٌ مُجُونًا (قَلْبٌ حَيَاوَةٌ): نابروی
 نه ما ، شه رمی نه کرد ، رهفتاری
 ناشپړینی نواند
 مَجْن - مَجْنَة (كُلُّ مَا وَقِيَ مِنَ السَّلَاحِ):
 قه لخان ، سوپهر ، پاریزهر
 مَجْنِي: شوینی چینه وهی میوه و
 به روبووم

مُجَنَّب (السَّيْر - التَّرْس): به ربه ست ،
 به رده ، قه لخان ، سوپهر
 مُجَنَّب (مُعَد): دورخراوه ، لاخراوه
 مُجَنَّب (الكَثِيرُ مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّر): خیرو
 شه ری زږد
 مُجَنَّبَة مِنَ الْجَيْش (الْمَقْدَمَة): پیشه نگی
 سويا ، پیشه وهی
 مُجَنَّبَاتُ الْجَيْش (الْيَمِينَة وَالْمَيْسَرَة):
 هه ردووبالی راست و چپی له شکر
 مَجْنَة: زه ویهه ک جنوکهی زږد بیت
 مَجْنَة: حه شارکه ، په ناگه ، سوپهر و
 قه لخان
 مُجَنِّح (ذُو أَجْنَحَة): بالدار ، خاوهن بال
 مُجَنَّب: نه خو شیه که تووشی
 کژنه ندای سبی ده بیت و کُوکهی
 لیده بیت وه
 مُجَنُّون (ذَاهِبُ الْعَقْلِ): شیت و ویت ،
 په تیاره ، په تپری ، شهیدا ، دیوانه
 مُجَهَّر: دهنگ گه وړه ، دهنگ زولالو
 زل
 مُجَهَّرٌ كَهَرَبَائِي: دهنگه رده وهی
 کاره یایی
 مُجَهَّرٌ (مَكْرُوسُ كَوْب): وردبین ،
 گه ردبین ، گه ردیله بین ، میکروسکوب
 مُجَهَّازٌ مِنَ الْإِنْسَانِ (الَّتِي مِنْ عَادَتِهَا
 إِنْقَاءُ الْوَلَدِ لِفَيْرِ ثَمَام): نه و میانه ی
 به چکه و منالی ناتواویان ده بیت
 مُجَهَّر (مَنْ كَانَتْ عَادَتُهُ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِصَوْتٍ
 مَرْتَفِعٍ): نه وهی هه میشه به دهنگی
 به رز ده ویت و قسه ده کات
 مُجَهَّر: وردبین ، گه ردبین ،
 میکروسکوب

مُجَهَر: مهرگی خیرا ، مردنی کتوپر
مُجَهَر (مُجَد): ناماده ، سازکراو ،

سازینراو

مُجَهَض: هوی له بارچوون ، ده بیته هوی

له بارچوون، منالی له بارچوو

مُجَهَل (الْأَمَّاكِنُ الْمَجْهُولَةُ): مهریمه

نه زانراوه کان ، شوینه نادیارو ونه کان

مُجَهَلَةٌ (مَا يَحْمِلُكَ عَلَى الْجَهْلِ): نه وهی

وه هات لیده کات خوت گیل بکهی

مُجَهَّود: کوششو وهول، ته قه لا ، وزه ،

هیز ، توانین ، رهنج ، ته لاش

مُجَهُول (ضِدُّ مَعْلُوم): نه زانراو ، کهس

نه زان ، نادیار ، په نهان

مُجَوَّب (آلَةُ الْخُرْق): نامیری کون

کردن ، کونکه ره

مُجَوَّاد: چاکه کار ، خیرخواز ، بویژو

شاعیریکی خاوهن به هرهو به توانا

له دانانی هونراوهی چاکو باشدا

مُجَوَّب (خَرَامَةٌ): کونکه ، سمو ،

کونکار

مُجَوَّر: هه لکولراو ، بوشو به تال ،

چالکراو ، قول ، چوه وه ناوه وه

مُجَوَّس: ناگرپه رست

مُجَوَّسِيَّة: ناینی ناگرپه رستی ،

زهرده شتی

مُجَوَّعَة: سالی پرپنه هامتو قات و قپی

مُجَوَّف (الْعَظِيمُ الْجَوْف): ورگ گه وره ،

سک زله ، ناخ گه وره

مُجَوَّف: به تال ، بوش ، هه لول ، کلور ،

پووت ، پووچه ک ، پووچی ، قوپاو

مُجَوَّل: قه لغان ، سوپه ، په ناگرتن ،

پاوانه ، خپخال ، مانگیکی زیوینه و

له ناوه پاستی ملوانکه دا

مُجُون: بی تابرو ، خراپه کار ، خراپه

مُجَوَّهَر: گه وهه ر ، خشل

مُجِيء: هاتن ، ناماده بوون ، روتیکردن

مُجِيب (مَلَبِي): گویرپایه ل ، به گونیکه ر ،

گویی له مشت

مُجِيد: شکودار ، مه زن ، خاوهن

پله وپایه ، به پیز

مُجِيد: بویژو شاعیری هونراوه باشو

چاک

مُجِيدِي: سکه و دراویکی عوسمانی به

مُجِير: یاریده دهر ، به هانا ، هاوکار ،

یارمه تیده ر

مُجِيز: به ختوکه ر ، بژیوی په یداکه ر ،

سه رکاری هه تیو ، به ننده و کویله یه ک

ریگه ی بازرگانی درایت

مُج

مُج الثَّوْبَا (خُلِقَ وَلِيَّ): شریوو ، کونو

شریوو ، دپا ، پزی

مُج (خَالِصُ كُلِّ شَيْءٍ): پوخته ی

هه رشتیک ، رۆن ، دوشاو ، ربه ،

خوشاو ، پوخته ، رینگاو

مُج الْبَيْض (صَفَارُ الْبَيْض): زهر دینه ی

هیلکه

مُجَا الشَّيْء (أَذْهَبَ أَثَرُهُ): شوینه واری

برپه وه ، لایبرد ، نه یهیششت ، پاکی

کرده وه

مُحَى: پاکی کرده وه ، شوینه واری

سریه وه

مُحَابَاة: لایه نگرتن ، خوشویستن ،

خاتر گرتن

مُحَادَثَة (مُكَالَمَة): وتویژکردن ،

گفت وگوکردن ، دوان ، رازونیا

مُخَاذَرَة: لا، مه مبه ر
 مُخَاذ لَه (إِزَاءَه): به رامبه ریه تی،
 ماوتایه تی
 مُخَارِب (مُقَاتِل): جه نگاوه ر، شه پکه ر
 مُخَارَبَة: شه پکردن، جه نگکردن،
 مه راو به زم به رپاکردن
 مُخَارَة: گویچه ماسی، له پکه
 مُخَارَف (الْمَخْرُوم - الْمَقْصُوص الحَق):
 بی به ش، بی به خت، که م به خت،
 مه ولده ریک بژیوی کزو لاوازیبت
 مُخَارَقَة: بی به شکردنی یه کیک
 له بژیوی و رنق و رزیدا
 مُحَاسِب: پشکنیار، ژمیریار، ژماریار
 مُحَاسِب قَانُونِي: پشکنیاری یاسایی،
 ژمیریاری یاسایی
 مُحَاسَبَة (عِلْمُ الْحِسَاب): ژمیره،
 ژماره گیری، ژمیریاری
 مُحَاسِن (صِفَاتٌ حَسَنَةٌ): خووپه وشتی
 چاک و باش، ره وشت باشی
 مُحَاش: شت و مه کی نیومال، که لو
 په لی ناومال
 مُحَاشِد: کور، شوینی کزبوونه وه،
 جیگه کزبوونه وه
 مُحَاص: تیشک و رووناکی مه ورو
 تراویله
 مُحَاصِر: نابلقه دار، ده وده دراو،
 چوار لا گیراو
 مُحَاصِر: نابلقه دهر، ده وده دهر
 مُحَاصِرَة (إِحَاطَة): ده وده دان، چوار لا
 گرتن، که مارو، نابلقه دان،
 که مارو دان، زنجیره دان، فشارخستنه
 سر، ده ست به سه را گرتن
 مُحَاضِر: وتاربیژ، وانه بیژ، ناماده

مُخَاضِرَة: لیدوان، باس، وتار، گوته و
 لیدوان، پرسیارو وه لام، وانه بیژی،
 بابه ت باسکردن
 مُحَاط: ده ورگیراو، که مارو دراو
 مُحَافِر: نه سکه نه، ناسنیکي ده م تیزه
 شتی پتی مه لده که نری
 مُحَافِظ (مُرَاع): چاودیر، پاریزهر،
 ناگادار، تیبنیار
 مُحَافِظ البَلَد: پاریزگاری شار، شاریار
 مُحَافِظ عَلَى الْمَوَاعِيد: به لاین پاریز،
 به یمان راست
 مُحَافِظ عَلَى التَّقَالِيد الْقَدِيمَة:
 پاریزگاریکار له داب و نه ریته دیرینه کان،
 دیرینخواز، کونه په رست
 مُحَافِظَة: ناگاداری، پاراستن،
 گویدان، دیوانی پاریزگار
 مُحَاق - مُحَاق - مُحَاق: مانگ له که لا بوون،
 مانگ ونبوون، په ناگرتن، سی شه وی
 کوتایی مانگه که و تیددا مانگ که له
 ده بیت
 مُحَاكَاة (شَابَهَة): لیکچوون،
 لیکچواندن، له وچو و ویکچو
 مُحَاكَاة (مَوْضِعُ الْحِيَاكَة): شوینی
 چینی و دورین
 مُحَاكَمَة: داوابینین، دادپرسین،
 دادگایی کردن، لیپرسینه وه
 مُحَال: سته م، نه شیاو، نی دراو،
 به تال و پووجه ل، خوارو خیتچ،
 ناگونجاو و شیاو
 مُحَال: فیل، ته له که، ده ست برین،
 سزاو نه شک نهجه، توندوتیژی، هیژو
 ده سته لات
 مُحَال: به که و ده زوویه کی مه زن و
 که وده یه

مَحَال (الْمَكَار - الْخَدَائِع - الشَّيْطَان)؛

فَيْلَبَاز، تهله باز، دهستېر، قَوْلېر،
شهيتان

مَعَالَة: به کره يه کی فره گه وړه ،

جومگه يه کی پشت ، فیلّ ، دهستېری

مُعَامَاة: پاريزگاری ، یاسایان

بڼه ماکانی فیه

مُعَامِي: پاريزهر ، بهرگر ، نوينه ری

داواکار

مَعَانِث (مَوَاقِعُ الْإِثْم)؛ شویننی گوناو

تاوان ، گوناگه

مُعَاوَرَة: وتوويزکردن ، مشت و مړکردن ،

ناخافتن ، قسه کردن ، دهمه ته قی

مُعَاوَلَة (مُرَاوَعَة - مُعَالَجَة - تَجْرِیَة)؛

فریودان ، نه مړو به سبه ی ، هه ولدان ،

کوشش

مُعَاوِیج (الْمُحْتَاجُونَ)؛ ناتاج ،

پیوستداران ، نه دارو نه بووان

مُعَايِد (غَيْرُ مُنَحَاذ)؛ بی لایه ن ،

سهر به خو

مُحِب (عَاشِق)؛ دلدار ، نه ویندار ، دلّ

وابه ست ، دلّ پابه ند

مُحِبٌّ لِكَذَا (مُعْرَمٌ بِهِ)؛ بزوی شیت بوو ،

جه زوی لیده کات

مُحِبٌّ لِذَاتِهِ (أَنَانِي)؛ نیشتمانپه روهر ،

نیشتمانی

مُحِبَّة (حُب - هَوَى)؛ خوشه ویستی ،

حه زلیکردن ، ناشنایه تی ، دوستایه تی ،

نه وین

مُحِبَّةُ اللَّهِ: خوشه ویستی په روهر دیگار

مُحِبَّة - مُحِبَّة - مُحِبَّة (الدَّوَاة)؛

شپوشه موره کب ، دویت ، موره کب بدن

مُحِبَس (مَكَانُ الْحَبَس)؛ زیندان ،

گرتووخانه

مُحِبَس: نه نکوستیله ، کلکه وانه ،

نه پوستیله

مُخْبِوس: دهستگیرکړاو ، بهندکړاو ،

گیراو

مُحَك (مَكَانُ شَدِّ الْإِزَارِ مِنَ الْجِسْم)؛

شویننی توندکردنی شه روالّ ، ورگ

مُخْبِوك: سفت ، قایم ، توند ، توکمه

مُحْتَاج (مُعَوِّز - فَقِير)؛ هه زار ، نه دارا ،

که مده ست ، دهستگورت ، نه بوو

مُحْتَال: دهستېر ، فیلّ باز ، تهله کب باز ،

داوباز ، هه لڅه له تین

مُحْتَج (مُفْتَرَض)؛ ناږه زا ، گړیز

مُحْتَجِر: که مریه ند ، شویننی به ستنی

جوخین

مُحْتَد (أَصْل)؛ بڼه پرت ، ره گز ،

نه ژاد ، بڼه چه

مُحْتَد (غَضَب)؛ تووړه ، رقوای ،

خه شمناک

مُحْتَرَف: شویننی کاروکاسبی ،

فروشگه ، دوکان

مُحْتَرَف: پیشه دار ، پیشه ساز ،

پیشه دهر ، کاسب ، پیشه گری

مُحْتَرَق: سووتاو ، بوسولیتهاوو

مُحْتَرَم (مَوْقِر)؛ به پیز ، روسوور ،

ریزدار ، خاوه ن که سایه تی و پیز

مُحْتَسِبُ الْبَلَد (مَأْمُورٌ مِنْ قِبَلِ الْحَاكِم

لِضَبْطِ الْمَوَازِينِ وَنَحْوِ ذَلِكَ)؛ بهرپرسو

راسپیرو له لایه ن فره مانپه واوه بو

راگرتنی کیښو پیوانه

مُحْتَشَم (مُؤَدَّب)؛ بی قیز ، ښاغر ،

رهوشت بهرز ، خوږاییز

مُخْتَصِر: شارنشین ، واژووی

گوندنشینه

مُخْتَصِر (مَنْ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ): گیانه لا ،
سهره مهرگ ، نه وهی له سهره مهرگدایه
مُخْتَصِل (مَكَانُ الْإِجْتِمَاعِ): کۆرگیراو ،
کۆر ، شوینی کۆبوونه وه ، نه نجوومه
مُخْتَصِل الْأَمْر (مُعْظَمُهُ): زوربهی ،

نقدینی

مُخْتَكِر: قۆرخکار ، دهست به سه راگیر ،
په سمه نده کەر
مُخْتَل: داگیرکراو ، زه وتکراو ، دهست
به سه را گیراو

مُخْتَلَم (بَالِغ): مهره کار ، بالق
مُخْتَمِل: ده گونجی ، ده شی ، ری
تیده چی

مُخْتَوِي: ناوه پۆک ، تیا به تی ، له خوی
گرتووه

مُخْتَوِم (لَا بُدَّ مِنْهُ): مهره ده بی بییت ،
چار نه بوون ، خواویست ، لیبوه وه ،
دوایی هاتوو

مُخْتَوِث (مُسْتَحَث - مَدْفُوع): هاندراو ،
پالپیه نراو ، وروژاو

مُخْتَب (مُسْتَوَر): داپۆشراو ، روپۆشراو ،
پۆشراو ، په نهانکراو ، شاردراره
مُخَج: به لکه هینانه وه بۆ به کتر ،

مشت و می ، ده مه ده مه
مُخْجَاج (كَثِيرُ الْخُصُومَةِ): فره
دزایه تی و ناکۆکی کەر ، رکه بهر ، ناکۆک
مُخْجَام (الْكثيرُ الْكُفُوسُ هَيْبَةً): رینگه گر ،
رینه دهر به نه نجامدانی کاروبار ،
خۆگره وه

مُحْجَة (الطَّرِيفُ الْمُسْتَقِيمُ): راسته پێ ،
شه قامه ری ، رینگه ی راست و ره وان
مُخْجَر: حهره م ، باخچه ، باخ

مُخْجَر صَحِي: که په ننتینه ، قورمیتینه ،
شوینیکه دور له شار بۆ گرتنه خۆی
نه و نه خۆشانه ی تووشی نه خۆشی
په تاو گوێزه ره وه هاتوون

مُخْجَر - مَخْجَر: باخچه ، باخ ، کانه بهرد ،
دهوری چاو

مُخْجَل الْقَوَائِم: په ل سپی ، بوونی
خه تی سپی له په لی و لاخدا
مُخْجَم (مَوْضِعُ الْحِجَامَةِ مِنَ الْبَدَنِ):

شوینی که له شاخ گرتن له جهسته دا
مُخْجَم - مَخْجَمَة (كَأْسُ الْحِجَامَةِ):
که له شاخ ، پیاله ی خوینگرتن

مُخْجَن: گۆچان ، داری سر چه ماوه ،
گۆپال ، مه چک ، قه لانگ ، گالۆکه
مُخْجُوب: داپۆشراو ، شه رمن ،

روپۆشراو ، په نهانکراو
مُخْجُوج (الْقُلُوبُ بِالْحِجَةِ - الْمَطْلُوب -
الْمَقْصُود): دۆراو به زیو به به لکه ،

داواکراو ، مه بهست ، نیاز
مُخْجُور: دهست به سه راگیراو ،

قۆرخکار ، زه وتکراو ، گیراو
مُخْجُول: نه سپی په ل سپی
مُخَدَّ: ژنی رهش پۆش ، ژنی میژد

مردووی رهش پۆش
مُخَدَّب (ضِدَّ مُقَرَّر): قوقز ، ده په پیوو ،
واژووی قوول و چاله
مُخَدَّث: وته بیژ ، قسه کەر ، بیژهر ،

گوتیار
مُخَدَّث (فِي عِلْمِ الْحَدِيثِ): له زانستی
فه رموده زانیدا: نه وکه سه یه شاره زایی
له فه رموده ی پیغه مبه ر (دخ) دا هیه
مُخَدَّث: نوئی ، تازه ، نه وه ی
له قورئان و سوننه ت و کۆدهنگی زانایاندا
نییه و تازه به دیهاتوو

مُحَدَّثُون (هُمُ الْمُتَأَخَّرُونَ مِنَ الْعُلَمَاءِ
وَالْأَدَبَاءِ وَهُمْ خِلَافُ الْمُتَقَدِّمِينَ):

دواينهي زاناو نووسه رانه و واژوي
پيشينه

مُخَلِّج: نيشانه و هيماي داخو
نیشانکردنی حوشر

مُخَلِّد: دياريكراو ، دهستنيشانكراو،
تيزكراو، سنوور بق دانراو

مُخَدِّس (مَطْلُوب - مَقْصِد): داواكراو ،
مه به ست ، دهستنيشانكراو

مُخَلِّق (مُكْتَنِف): دهوره دراو ،
چوارلاگيراو ، دهورگيراو

مُخَدِّلَة: باگردين، بان گردين ، گوندوز،
بانگور ، بانگوره ، باگوردن ، بانتلين،

شه وله بان ، شتيكي خپي نه ستووري
دریژکولهی قوورسه له داريا له به رد

باني پيډه گپردي له کاتي باران باريندا
مُخَدِّلَة الطَّرِيق: زهوي کوت ، رۆله ،

زهوي کوته ره وه ، رۆلهی شه قام و ري
سافکردن

مُخَدِّوَة: دياريكراو ، سنووردار ،
به سنوور به ستراو ، ناخنراو ، به ندرکراو،

قه ده غه ، ياساغ
مُخَدَّوْس: ته ختکراو به زهويدا

مُخَدِّقَة: به رده قاني ، قوچه قاني،
قه لماسک ، قه لماسک ، قه لماسگ ،

مه فچار ، که فپکاني ، شتيكي دوو
ليسپي هونراويه له به ن يا ده زوو

دروست ده کري ناوه راسته که ی توژی
پانه و به ردي پيډه هاويزي

مُخَدِّوْر (مَائِعْتَدَر مَنَه): قه ده غه ،
ياساغ ، به مه ترسي ، ريگه ليگيراو

مُخَدِّوْرَة (الْفَرْع - الدَّاهِيَة - الْحَرْب):
ترسو و بيم ، به لاو نه هامه تي ، جهنگ ،
شه پ

مُخَرَّب: ميحراب ، په رستگا ، پيش
دهم ، پيش هه مووان

مُخَرَّبُ الْمَسْجِد: به رنويز ، پيش نويز ،
ميحرابي مزگهوت

مُخَرَّات: گاسن ، هاوجاپ ، گا ناسن ،
ناسنيكي پانه وه ک بيل ده کري

به هه چاره وه و جووتي پيډه کري
مُخَرَّر: گه رمي پيو ، نامرازتيکه پله ي

گه رمي پيډه پيوري
مُخَرَّاف: نامرازتيکی نه شته رگه ريبه

مُخَرَّكُ النَّارِ (مُسْقَر): کوله وژ ،
ته ندور شيوين ، دارته ندور ، به راگر ،

دارتيکي باريکي دريژه ناگري ته ندوري
پيخوشده کري و تيکده ري

مُخَرَّب (صَاحِبُ الْحَرْبِ وَالشَّجَاع):
جه نگاهه ري گوستاخ و نازا

مُخَرَّب (مَائِعْتَدَر مَنَه): کوله وژ ،
ته ندور شيوين ، به راگر

مُخَرِّج (الْمُضِيق): گه روو ، شويتيکي
ته نگ و ته سک

مُخَرِّج (مُضْطَر): ته نگه تاو ، ناچار ،
زوريو ماتوو ، ته نگ پيډه لچنراو

مُخَرَّر: نازادکهر ، سه ربه سته کهر ،
نووسهر ، دهرهينه

مُخَرَّرُ الْجَرِيدَة: رۆژنامه نووس ،
سه رنووسهر

مُخَرَّض: هاندهر ، دنه ده ر ، پالپيوه نه ر،
شه پخواز ، تيکده ر

مُخَرَّض عَلَى الشَّر: هاندهر بق خراپه ،
دنه ده ري شه پو خراپه

مُخَرَّف (الَّذِي ذَهَبَ مَالُهُ): شه وي
ماله که ی تياچوه و فه وتاوه ، مال فه وتاوه

مَحْرَق (مَبْرَد): برهنگ ، کارتیک ،
برپهن ، نه رمه ساو ، پارچه پولایه کی
دریژکوله ی گرنج و روو شه شتی
پنده کړننږی

مَحْرَق (يَحْرِق): سووتینه ر ، ده سووتیننږ
مَحْرَق: سووتاو ، سفته ، شتیکه ټاگرۍ
تښه ربووبی

مَحْرَقَة: سه ربړاوو قوریانیه ک
بسووتیننږی له پیناوی خوادا وه ک
داننانیک به ده سته لاتی خوداوه ندا
نه مهش باوو نه ریت بوو له چهرخی
نه فامیدا لای چه ندین نه ته وه

مَحْرَك (مَفْصَلُ الْعُنُقِ مِنَ الرَّأْس):
نیسکی گهردن ، گهرده ملی

مَحْرَك: بزویڼ ، جوولین ، وه گهره ښ ،
موی بزواندن و جوول ، ټاره زوو
هه لسیڼ ، هاندر ، وروژینه ر ، گهرده ر
مَحْرَك الْفَتْنِ أَوْ الْقَلَاقِل: ټاژاوه گڼږ ،
ټاشووب نه ره وه ، ټاژاوه چی

مَحْرَك الشَّهِيَّة: چه زجوولین ، ټاره زووی
خواردن دروستکه ر

مَحْرَك كَهْرَبَائِي: بزویڼی خوکار
مَحْرَم (حَرَام): نه شیاو ، نه گونجاو ،

حرام ، یاساغ ، قه دهغه ، هه رشتیک
له لایه نه پوره ردکاره وه به ده قیکی

پیرؤز یاساغ و حرام کرابیت
مَحْرَم (الْمَسَالِم - مَنْ كَانَ فِي حِمَايَتِكَ
وَحَرِيمِكَ): بی زیان ، نه وهی له ژیر

پاریژگاری و چاودیری تودابیت
مَحْرَم: قه دهغه ، یاساگراو ، مانگی
مده رهم که یه که م مانگی عه ره بی یه

مَحْرَم مِنَ الْجُلُود: پیسته ، پیسته ی
خاو ، نهو پیسته ی هیشتا خوشکردنی
ته واو نه بووبیت

مَحْرَم مِنَ السَّيَاط (الْحَدِيدُ الَّذِي لَمْ
يَلِينْ بَعْدَ): قامچیه ک هیشتا نه رم
نه بووبیت

مَحْرَم (ذُو الْحَرَمَةِ مِنَ النِّسَاءِ وَالرِّجَالِ
الَّذِي يُحْرَمُ الْخُرُوجُ بِهِ لِرَحْمِهِ
وَقَرَابَتِهِ): نهو ژن و پیاوانه ی له یه ک
حرام کراون ، نهو ټافره تانه ی نابیت
بخوازیڼ به موی خزمایه تیه وه

مَحْرَم (لِبَاسُ الْإِحْرَام): جلو به رگی
نبحرام ، جلی حج

مَحْرَمَة - مَحْرَمَة: نهو په یمان و
به لیتانه ی نابیت بشکیتنږیت ،
هاوسه ری پیاو له گه ل مناله کان و
نهوانه ی له نه ستوی نه ودان

مَحْرَمَة: ده سه سپر ، په شته مال ،
نه وهی ناشی توخنی بکه وی

مَحْرُوب: که سیک مالی تالانکراپی و
هیچی بو نه هیلرابتیه وه

مَحْرُور (مَفِيط): توپه ، خه شمدر ،
به قین

مَحْرُوس: پاریژاو ، پاریژگاری لیکراو
مَحْرُوق: سووتاو ، سفتاو

مَحْرُوم: ته واس ، بی بهش ، بهش
خوراو

مَحْرُومٌ مِنْ كَذَا (مَمْنُوعٌ مِنْ): بهش بړاو
له .. ، یاساغ لیکراو ، قه ده خه کراو ،

بی بهش کراو له
مَحْرَز (مَوْضِعُ الْحَزْ أَيْ الْقَطْع): کون ،
شوینی کون و قلیش ، درز ، قلیش

مَخَز (آلة الخَز): کونکره ، نامرزی کونکردن ، دریل

مَخْرَم - مَخْرَمَة (مَا يُشَدُّ بِهِ وَسَطُ الدَّابَّةِ): قایش، قه یاسه، پارچه گوریسَتِک یا قایشِیکی له سه ریکی تییه لده کیشری سه ره که ی دیکه شی نه لقه یه کی پیوه یه له سه رباره وه تنگی ولاخی پیده به ستری

مَخْزَن (مَخْدَر): مات ، به په ژاره، خه فه تدر ، به سوئی

مَخْرُون: خه فه تبار ، غه مبار ، په ست، دلته نگ

مَخَس الْجَد (ذَلِكَ يُبْلِيَنَّ وَدَبَقَه): دهستی پیاهیتا بوئه وهی نه رم بیتو پاشان خویشی بکات

مَخْسَان (الكَثِيرُ الْإِحْسَان): چاکه کار ، خیرومه ند

مَخْسَة: دامالین ، رتک ، بریه ند، شانہ ی خورانی چوارپی و ناژه لان

مَخْسَدَة (مَا يَدْعُو إِلَى الْحَسَد): نه وهی ده بیته هوی هه سویدی و تیره یی بردن مَخْسَر: جوانی دهرخراو ناشکراکراوی

مَخْسَرَة (مَخْسَرَة): گسک ، مالهر ، ژنان ، سروشت ، خو

مَخْسَمَة (سَبَبُ الْقَطْع): هوی برین ، پاکه ره وه

مَخْسَن (خَيْر): پیاوچاک ، خیرومه ند، هه خشنده ، چاکه کار ، چاک و باش

مَخْسَنَة (مَا يَخْسَن): باش ، چاک ، نه وهی له بارو چاکه

مَخْسُوب: ژمیردراو ، بزئودراو مَخْسُوبِيَّة: لایه نگیری ، لایه نداری ، تهره فداری

مَخْسُور: چاو تیپرین ، نیگا خستنه سه ر مَخْسُوس: هه ست پیکراو ، دیار ،

به رچاو ، شووم ، به د مَخْسُوسَة: زه وییه ک کولله و سه رما لئی

دابیت مَخْسُوسَات: نه وشتانه ی به یه کتک

له پینج هه ستیاره که ی موقوف هه ستی پیده کریت

مَخْس الْجَد (قَشْرَه عَنِ اللِّحْم): له گوشته که ی جیاکرده وه، پاکی کرد

مَخْس النَّارِ جِلْدَه (أَخْرَقْتَه): ناگر پیسته که ی سووتاند

مَخْس السَّيْلِ مَا مَرَّ عَلَيْهِ (إِقْتَلَعَه): لیشاوو سیلاوه که به لای هه رچیه کدا

رویی هه لیکیشاوو رایمالی مَخْس الطَّعَام (أَكَلَهُ شَدِيدًا):

به په روشه وه خواردی ، خواردنه که ی به برسیته وه خوارد

مَخْس وَجْهَه بِالسَّيْف: روی به شمشیر بریندارکرد ، روخساری بریندارکرد

مَخْس - مَخْسَة: زه وییه ک پر له حه شیش بیت

مَخْس (مَنْجَلٌ لِلْحَش): داس ، که ره نتو ، داسی گه وره

مَخْس - مَخْسَة (حَدِيدَةٌ تُحَرِّكُ بِهَا النَّار): مه قاش ، مقاش ، په نگرگر ، په لگرک ، گاسک ، ناسنتکی دووپه له

پشکوو ناگری پی هه لده گیری یان ناگری پخروش ده کریت

مَخْشَى (مَوْضِعُ الطَّعَامِ فِي الْبَيْطَان): شوینی خواردن له ورگدا

مَخْشَى: کتیبیک په راویزو تیبینی له سه ر نووسرابیت

مَحْشَة: زه وبييه كه حه شيشى زوربيت
 مَحْشَر - مَحْشَر: شوين كزبوننه وه ،
 رزى قيامه ت ، شوينى زيندوبوننه وه ،
 كزمه لگه ، په سلان
 مَحْشُود: كه سىكى گوپرايه لو ريزدار
 له نيتوان خه لكيدا
 مَحْشُوش (الْوَلَدُ الْيَاسِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ):
 منالكي وشكه وه بوو له سكى دايكيدا
 مَحْشِي: بريانى ، ناخنراو ، ريزه وه
 مَحْص (هَرَبَ): مه لاهات ، رايگرد
 مَحْص (الْطَّبِي) عَدَاً عَدَاً شَدِيداً):
 به توندى رايگرد، توندو خيرا مه ليتيزان
 مَحْص الشَّيْءُ (خَلَصَهُ مِنْ عَيْوَبِهِ):
 له خه وشو ناتواويه كانى پاكي
 كرده وه، قوتارى كرد، رزگارى كرد
 مَحْصُ الْمَعْدَنُ بِالْمَاءِ (خَلَصَهُ مِمَّا
 يُشَوِّهُ): كانزاکه لى له خه وشو گهرد
 پاك كرده وه ، پالفته لى كرد
 مَحْصُ بِلَانِ الْأَرْضِ (ضَرَبَهَا بِهِ):
 كيشاي به زه ويدا ، توند ته ختى كرد
 به زه ويدا
 مَحْصُ فُلَانٍ مِنْ فُلَانٍ (هَرَبَ): مه لاهات
 لى ، رايگرد ، تى ته قاند ، دهرچوو
 له ده ستي
 مَحْصُ الْبَرْقِ (لَمَعَ): هه وره بروسكه كه
 تيشكى دايه وه ، رووناكى په خشو بلاو
 كرده وه
 مَحْصُ اللَّهِ مَا بَكَ (أَذْهَبَهُ): خوا نه وه
 دهردو ناساغى و باره لى تووشت هاتووه
 بپه وينتته وه ، لا پي ريت
 مَحْصُ الْجَبَلِ (شَدَّ قَتْلَهُ): توند گرييدا ،
 گرينه كي توندى ليدا
 مَحْص (نَقَى): بزارى كرد ، پاكي كرده وه ،
 پوختى كرد ، په تى كرد

مَحْصُ الرَّجُلِ (إِنْتِلَاهُ وَإِخْتِبَرَهُ):
 تووشى كردو پيى تاقي كرده وه ،
 هه ليسه نگانده پيى
 مَحْصُ الشَّيْءِ: كه ميكرده وه ، كه لو
 كه ميگرد
 الْمَحْصُ مِنَ الْجَبَالِ أَوِ الْأَوْتَارِ (الْيَنَ):
 په ت و تالى نه رم و شل
 مَحْصَاة: چه وه لان ، زه وبييه كه زيخو
 به ردي زوربيت
 مَحْصَب (مَوْضِعُ رَمِي الْجَمَارِ بِهَمْنَى):
 شوين و جيگه لى شه يتان ره جم كردن
 له (مونا)
 مَحْصَبَة (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الْحَصْبَاءِ):
 زه وبييه كي فره چه وو زيخ
 مَحْصَد (آلَةُ الْحَصْدِ - مَنَجَل): داس ،
 كه له ندق ، داسك ، داساچلق ،
 جاخسوك ، ناسنكي كلك دارينى دهم
 كه وانه بيه دروينه لى پنده كرى
 مَحْصَل: كزكه ره وه ، جه مكار
 مَحْصَلَة: سه رنه نجم ، تيكراپين ،
 پالفته ، هه مووى ، سه رجهم ، سه راپاي
 مَحْصَن: قه لابه ند
 مَحْصَن (مَنِيْع): قايم ، به ميژ ، پته و ،
 توكمه
 مَحْصَنَة - مَحْصَنَة: ژنى داوين پاكي
 ميژدار
 مَحْصُوب: په كيك دووچارى نه خووشى
 سوريژ لى نه لمانى بوويت
 مَحْصُود: دروينه كراو ، خه رمان ،
 به بو بووم
 مَحْصُور: نابلو قه دراو ، دهوره دراو ،
 چوارلاگير او ، كه مارژ دراو ، ده سست
 به سه راگير او ، ته نگ ، ترنجاو ،
 ته ننگه تاو

مَخْضُول: به رهم ، بهر ، ده سته وت ،
بهروبوم ، دانه ویله ، که ندو ، خهله دان ،
جاله خهله
مَخْضُولُ الْكَلَامِ (مَفَاد - مَضْمُون):
به کورتی ، کورته و پوخته ی گوته و
قسه
مَخْضُولَاتُ (الْمِنْثُوجَاتُ الزَّرَاعِيَّةُ):
بهروبومی کشتوکال
مَخْصِي: نه وهی به ردله میزه لانیدا
دروست بووه
مَخَضٌ فَلَانًا (سَقَاهُ لَبَنًا خَالِصًا لَا مَاءَ
فِيهِ): شیریکی پوخته خوارد که هیچ
ناویکی تنیکل نه کرابوو
مَخَضٌ فَلَانًا الْوَدُ أَوْ النُّصَجُ (أَخْلَصَهُ
إِيَّاهُ): به راستی خوشه ویستی و
ناموزگاری بۆ ده ربړی
مَخَضٌ - مَخَضًا (شَرِبَ الْمَخَضَ): شیري
پاک و پوخته خوارده وه
مَخَضٌ فَلَانٌ فِي نَسَبِهِ (كَانَ خَالِصَ
النَّسَبِ): نه ژاد پاک بوو ، ره چله کی
پوخت و بیگه رد بوو
مَخَضٌ (كَانَ خَالِصًا): پوخت بوو ، پاک و
بی خهوش بوو ، په تی و رووت و
قووتبوو
مَخَضٌ (خَالِصٌ - صَرِيحٌ): پوخت ، پاک ،
بی خهوش ، پیگه رد ، رووت ، قووت
مَخَضٌ مِنَ اللَّبَنِ وَنَحْوَهُ (الْخَالِصُ الَّذِي لَمْ
يُخَالَطْ غَيْرَهُ): شیریکی پوخت و پاک ،
شیریک هیچ شتیکی تنیکل نه بوویت
مَخَضٌ - مَاحِضٌ (الَّذِي يَشْتَبِي الْمَخَضَ):
نه وهی حهز له شیري پوخت و بی تاو
ده کات
مَخْضَارٌ - مَخْضِيرٌ: نه سپی تیزو خیرا ،
نه سپی تیزده و

مَخْضَرٌ: کوبونه وه ، پیشه نگا ، دیارگه ،
راپوړت ، کونوس ، ناماده بوون ،
تومار ، نووسراو
مَخْضَرٌ (مُعَدٌ): ناماده کار ، وه بهر میته ر ،
به رهم مهین
مَخْضُورٌ (شَخْصٌ بِهِ شَيْطَانٌ - مَكَانٌ
مَسْكُونٌ بِهِ الْجِنُّ): جنوکی تیا به ، نه و
جیگه بهی جنوکی مه به
مَخْطُ الْوَثَرِ (أَمَرَ عَلَيْهِ الْأَصَابِعُ
لِيُصْلَحَ): دهستی پیامیناو چاکی کرد
مَخْطُ السَّهْمِ (أَنْفَذَهُ): بری ، کونیکرد ،
ته قاندي
مَخْطٌ - مَخْطَةٌ (الْمَنْزِلُ - الْمَوْقِفُ): شوین ،
جیگه ، ویستگه ، شوینی رامن و
وهستان
مَخْطٌ - مَخْطَةٌ: ده زگای چهرم و پیست
نه خشک ر یان کونکر
مَخْطَبٌ: داسیک داری پیده بریت ،
نامرازی داربرین
مَخْطَلَةٌ: ویستگه ، نیستگه ، شوینی
وهستان
مَخْطَلَةُ الْقَطَارِ: ویستگه ی وهستانی
شه مهنده فەر
مَخْطَلَةُ الْإِذَاعَةِ: ویستگه ی رادیو
مَخْطَمٌ (مَكْسَرٌ): شکاو ، تیکشکاو ،
لهت و کوټ ، بارکه وتوو
مَخْطَمٌ (أَسَدٌ): شیر
مَخْضُورٌ (حَرَامٌ - مَمْنُوعٌ): حهرام ،
ریگه لیگیراو ، یاساخ ، قه دهغه
مَخْضُوفٌ: به ختیار ، شادمان ،
به خته وهر ، شانس یار ، کامه ران ،
دلخوش ، دلشاد

مخفّار (آلة الحفّار): نامیری چال
 مه لکه نندن ، مه لکه ن ، چالکەر
 مخفّة (سریز یحمل علیه المریض):
 دهسته بهره ، تهخته ره وان ، نهو
 دهسته بهره ی نه خوشی له سهەر
 مه لده گیری و ده گویندیه وه
 مخفد: بنه رت ، ره چه له ک ، بنه چه ی
 کۆپاره ، توره که ی ناخوڤ
 مخفّر - مخفّرة: نامرازی چال مه لکه نندن
 مخفّر: چال و چۆل، ناریک
 مخفّر (حاش): هاندهر، پالنه ر
 مخفّصة: دۆلچه ، دۆلچه ی چه رمین
 مخفّضات (المصائب): به لای نه هامة تی ،
 ده رده سه ری ، چه رمه سه ری
 مخفّظة (الأمر المحرك الغضب): خه شم و
 قین زیادکەر ، هاندهری رق و قین ،
 وروژینه ری توڤه یی
 مخفّظة (غلاف): بهرگ
 مخفّظة الجیب: جزدان ، کیسه پاره ،
 کیسه ی به رباخل
 مخفّظة الأوراق: دۆسیه ی کاخه ن ،
 پارێزه ری کاخه ن
 مخفل (الجلس): کۆڤ ، نه نجومه ن
 مخفل (وسط): ناوه ند ، ناوه پاسه ت ،
 کۆکا ، دیوان ، هۆڤه
 مخفور (من في أسنانه حفر): ددان
 چال، نه وه ی کۆن و چال له ددانه کانیدا
 مه به
 مخفوظ: پارێزراو ، پارێزگاری لیکراو
 مخفوظ في الذّاكرة: له بهرکراو ،
 پارێزگار لیکراو ، له بیرو هۆش یان
 په ره ی دلدّا
 مخفوظات: وانیه له بهرکردن ، په پاوی
 مه لگیراو پارێزراو

مخفوظة: پارێزراو ، مه لگیراو
 محق الشيء: تیا ی برد ، که لیکرد
 محق الله العمل (أذهب بركته):
 خوداوه ند خیری کاره که ی برد ،
 بی فه رو به ره که تی کرد
 محق الحر الشيء (أخرقه): گه رما
 سووتاندی ، مه لی پیوزان ، گپی
 تته ردا
 محق الشيء (أبطله): به تالیکرده وه ،
 پوچی کرد وه
 محق الرجل (قارب الموت): که و ته
 لیواری مه رگ وه ، نزیک به مه رگ بوه وه
 محق: دارخورمای نزیک به یه ک روینراو ،
 قه لاقۆ ، له ناو بردن ، کوشتن ،
 فه وتانن ، نه هیشتن
 محق: خاوه ن ماف ، مافدار
 محققان (من یحبس بوله): میزگیراو ،
 نه وه ی میزی ده گیری ت
 مخفّة: تیاچوون ، فه وتان ، نه مان
 مخفّرات (صفائر الذّئوب): گونامی
 بچوک ، تاوانی گچکه
 مخفّرة (الدّابة والهوان): سه رشوپی ،
 ملکه چی ، نزمی ، سووکی
 محقق: جیگیر ، چه سپاو ، ریکخراو
 محقق: پشکنه ر ، لیکۆله ره وه ،
 دادوهری لیکۆلینه وه
 محقق: ده فریکه شیری تیا ده دۆشریت
 محقق - مخفّنة (آلة الحفن): سرنج ،
 شریقه ، ده رزی
 مخفوق: شایسته ، گونجاو ، شیاو ،
 له بار

مَحَكُ الرَّجُلِ: به ناخوشی و توبه‌ی و
ناشیرینه‌وه دواو گفـت و گـوی کرد ،
شه‌پی لیده‌بـوه‌وه ، سـوربوو ،
قیرسیچمه بوو
مَحَكُ: خوراو، لیخشیتر او ، گیره‌شیوین ،
شه‌په‌نگیز ، شه‌پانی
مَحَكُ (حَجَرٌ فَخَصَ الْمَعَادِنَ): مَحَكُ ،
به‌ردی تا قیرکردنه‌وه ، سه‌نگی مه‌حه‌ک ،
به‌ردیکه کانزاکانی پی‌تا قی ده‌کریته‌وه
مَحَكَانُ (الْجُوجُ الْعَسِرُ الْخُلُقِ): ره‌ق ؛
زیر ، خویره‌وشت ، زیرو ره‌ق
مَحَكَمٌ (مَضْبُوطٌ - مُثَقَّنٌ): زور ته‌واو ،
رَیْک و پَیْک ، کونبر ، راست و به‌جی
مَحَكَمُ الصَّنْعِ (مَتِينٌ): قایم دروستکراو ،
پته‌و ، ره‌خته ، توکمه
مَحَكَمٌ: مه‌ردومی ته‌زموندار ،
به‌ته‌زمون
مَحَكَمٌ: دادپه‌روه‌ر ، راستگو ، راستبیز
له‌مه‌له‌سنگاندا
مَحَكَمَةُ (دَارُ الْقَضَاءِ): دادگا ، دادگه ،
دیوانی هاوارو گله‌یی پرسین و شیکایه‌ت
کردن
مَحَكَمَةُ الْبِدَاةِ: دادگای سه‌ره‌تایی
مَحَكَمَةُ الْجَزَاءِ: دادگای سزا
مَحَكَمَةُ الْجَنَائِاتِ: دادگای تاوانباران
مَحَكَمَةُ كِبَرِي: دادگای گه‌وره‌و بالا
مَحَكَمَةُ الْجَنَحِ: دادگای سووکه تاوان
مَحَكَمَةُ التَّحْقِيقِ: دادگای لی‌کولینه‌وه
مَحَكَمَةُ شَرْعِيَّةٍ: دادگایه‌کی ناینی ،
دادگای شه‌رعی
مَحَكَمَةُ التَّنْفِيزِ: دادگای جیبه‌جینکردن
مَحَكَمَةُ عَسْكَرِيَّةٍ: دادگای سه‌ربازی

مَحَكَمَةُ الْإِنْسَانِ تَتَنَافَسُ: دادگای
تنه‌ه‌لجوونه‌وه
مَحَكَمَةُ الْأَخْوَالِ الشَّخْصِيَّةِ: دادگای
کاروباری خوئی ، دادگای باری که‌سیتی
مَحَكَمَةُ الصَّلَاحِ: دادگای ریکه‌وتن
مَحَكَمَةُ التَّمْيِيزِ: دادگای جیاکردنه‌وه
مَحَكَمَةُ الْأَحْدَاثِ: دادگای منال
مَحَكَمَةُ الْمُرُورِ: دادگای هاتووچو
مَحْكُومٌ عَلَيْهِ: فه‌رمانبه‌سهردا دراو ،
سزادراو ، یه‌کیک فه‌رمانی به‌سهر
ده‌رکربای
مَحَلٌ بِالْأَمْرِ (رَأَاهُ بِالْحِيلَةِ): به‌لگی
ناراسته‌کرد ، به‌هانه‌ی بق‌خسته‌پوو
مَحَلُ الْمَكَانِ (أَحْدَابٍ): وشک بوو ، قاتو
قربو بوو
مَحَلٌ بِصَاحِبِهِ: بوختانی بق‌کرد ،
قسه‌یه‌کی دایه‌پال نه‌یگوتبوو
مَحَلٌ - مَحَلٌ بِهِ (سَعَى بِهِ وَكَادَ): فیلو
پیلانی لی‌کرد ، خه‌له‌تاندی ، ده‌ستی
بری
مَحَلٌ فَلَانًا (قَوَاهُ): به‌میزی کرد ، پته‌وو
توکمه‌ی کرد
مَحَلٌ (مَكَانُ الْعُلُولِ): شوینی
نیشته‌جی‌بوون ، جیکه‌ی هه‌لدان و
جینشین بوون
مَحَلٌ: رووته‌نی ، گروله‌یی ، بی‌بارانی ،
قاتی و نه‌هاتی ، برستی ، فیل ، گزی ،
فرو فیل ، ته‌له‌که‌بازی ، ساخته ،
ده‌ستبری
مَحَلٌ (مَنْ طَرَدَ حَتَّى أَعْيَا): نه‌وه‌ی
ده‌رکرا هه‌تا ری‌ی و نکریدو داماو بوو
دوورکه‌وته‌وه ده‌نگی به‌هیچ شوینیکدا
نه‌گه‌یشت

مَجْلُ الدِّينِ (أَجَلُهُ)؛ وادهى وامو قهرز
 مَجْلُ؛ پياويك هيچ به لئين و په يمانتيكى
 نه بښت
 مَخْلَاج؛ تيروك، تيرك، تيره نان،
 دارتيكى خړو دريژو له قامك دريژترو
 نه نگوټكي هه ويړى پى پانده كړيته وه
 مَخْلَاقُ النَّبَات؛ تهرز، توله داره ميوو
 بركه ي خه يارو كاله ك و شووتى گوزالك و
 نيتړ
 مَخْلَافَةٌ؛ نامرازيكه له خوښ كړدنې
 پيسته دا به كارده بري
 مَخْلَب؛ شوينى دوشين، به چه، بټر،
 دټرى، دارتيكه بونى خوښى
 ليدنه رده هټنري
 مَخْلَب (إِنَاءٌ يُحْلَبُ فِيهِ)؛ قاپى شير
 دوشين
 مَخْلَبَةٌ؛ گهره ك، ريزه مال، كولان،
 كروچه
 مَخْلَج - مَخْلَجَةٌ (آلَةُ الْحَلَج)؛ چيكنه نه،
 چرك، مرازيكه لوكه شيده كات و
 دهيش كيښيته وه و په مؤدانه كهي لي
 فريده دات
 مَخْلَج (مَكَانُ الْحَلَج)؛ شوينى
 شيركړنه وه ي لوكه
 مَخْلَج؛ گهره ي هوزوتيره، دلاومر،
 نازاو گوستاخ
 مَخْلَف (كُلُّ مَا يُشَكُّ فِيهِ فَيُحْلَفُ
 لِإثباته)؛ نه و كارو باره ي گومان
 مه لده كړي و سويڼد ده خوري بؤ
 چه سپاندني
 مَخْلَفٌ أَحَدُ أَعْضَاءِ لَجْنَةِ التَّخْلِيفِ؛
 نه ندامي نه نجو مهنې سويند خوړان
 مَخْلَفَةٌ (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الْحُلَفَاءِ)؛
 زه وييه كه هريزو په تكي زوديت

مَخْلَق - مَخْلَقَةٌ؛ گويزان مه كينه ي تاشين
 مَخْلَق؛ بهرز، بلند، بالا
 مَخْلَل (مُفَكِّك - مُبَرِّز)؛ شيكار،
 خاوكه ره وه، شلكه ره وه، به لكه هټنه ر،
 بيانووه هټنه ره وه
 مَخْلَل سِيَاسِي؛ رافه كار يا خود ليكولري
 راميارى و سياسى
 مَخْلَلٌ إِقْتِسَادِي؛ رافه كارى ثابوړى
 مَخْلَلٌ رِیَاضِي؛ رافه كارو ليكولري
 وه رزيشى
 مَخْلَلُ الْأَوْزَام؛ ره وټنه ري ثاوساوى
 مَخْلُوبَةٌ؛ شيرى دوشراو
 مَخْلُوج؛ چيكنه كراو
 مَخْلُول؛ شله وه بوو، تواوه، كراوه،
 به رله لا، به ربوو
 مَخْلُولُ الشَّيْءِ الْمَذَاب (مَخْلُوط)؛ گيراوه،
 تيكنه لى شتى تواوه
 مَخْلُولُ الظُّهْرِ؛ پشت چه ماوه، كوماوه،
 بى ميژو توانا، سستى كه مهورو پشت
 مَخْلِي (مَوْضِعِي)؛ خومالى، جيگه يي،
 خوځيى، ناوځويى
 مَخْم (وَعَاءٌ يُسَخَّنُ فِيهِ الْمَاءُ)؛ بويلر،
 ناوكه رماكار
 مُحَمَّد (كَثِيرُ الْخَصَالِ الْحَمِيدَةِ)؛
 ره وشت بهرز، خاوهن ره وشت و
 ره فتارى شيرين و جوان، ناوى دوايين
 بټغه مبهري خوايه (د.خ)
 مُحَمَّدٌ (مَا يُحْمَدُ الْمَرْءُ بِهِ أَوْ عَلَيْهِ)؛
 سوپاس، نه وه ي مرقوف شوكرى
 له سر ده كات يان پييده كات
 مُحْمَص (مَشْوَى)؛ برژاو، سورركراوه
 مُحْمَصَةٌ (وَعَاءُ الْحَمَص)؛ تيانى برژاندن،
 ده فري تيا برژاندن

مَخْمَص - مَخْمَص: زه وييهك پر له گياي

ترشو مزربيت

مُخْمَق - مُخْمَقَة: ژنيكه مناله كانی گیل و

كه ودهن بن

مُخْمَقَان: نه وشه وانهی تييدا مانگ تا

نزیک بهر به بیان مه لډيت و مروف زورجار

واده زانيت روف بوته و به لام هيشتا

هر شه و

مُخْمَل (هُوَج): كه ژاوه ، دوچاوهی

گچكه يه له سهر پشتی ولاخ داده نري

بوته و هی له کاتي رویشتندا يه کيکی

تييدا دابنيشي

مُخْمَل: زه ميله ، بهرچنهی تري

مُخْمَل: بارگران ، بار قورس ، بارکراو

مُخْمَل: ره گوريشهی درهخت

مُخْمُود: سوپاسکراو ، ستايشکراو ،

نه و هی شايانی پياهمه لډان و شايسته يه

مُخْمُول: مه لگراو، بهر زکراوه ، گونجاو،

له بار ، شياو

مُخْمُوم (مُصَاب بِالْخَمِي): يه کيک پلهی

گرمای له شي بهر ز بوويته و

مُخْمِي - مَخْمِيَة: له ژير چاوديري و

پاريزگاريدا ، شوينتيک له ژير

دهسته لات و پاريزگاريدا بيت

مَعْن فَلَانًا (خَبْرُهُ وَجَرِيْهُ): تاقيرکده و،

مه ليسه نگان ، تاوتوي کرد

مَعْن الْفَضَّة: به ناگر پوخت و پاکيکرد،

پالفتي کرد به ناگر

مَعْن الْأَدِيم (لَيْتُهُ وَمَدَدُهُ حَتَّى وَسَعَهُ):

نه رميکرده و و پاشان گوشادو

فراوانيکرد

مَعْن النَّاَقَة (جَهْدَهَا بِالسَّيْرِ):

به رويشتن شه که ت و ماندوي کرد،

هيلاکی کرد

مَعْن: نه رم و نيانی ههرشتيک ،

بهرده و ام رويشتن و بهرپوه بوون

به دريژايی روفتک

مَخْنَاة: ليژايی دوف و شيو ،

سهر به ره و خواربي

مَخْنَة (بَلَاءٌ وَابْتِلَاءٌ): دهرده سهری ،

مه يه تي ، کوسست ، چورتم ،

نه هامة تی و تاقيرکده و، قهيران

مَخْنَث: کاتي گوناو تاوان

مَخْنَك: نه و په تي ده می نازه لی

بيده به سري

مُخْنَك (حَكِيم - خَبِير): دانا ، ژير ،

قال، تيگه يشتو ، چاوکراوه ، خاراو ،

دنیا ت ديده ، نه زمووندار

مَخْنُوءَة - مَخْنِيَة: پيچ و پلوچی رويار ،

زه ميني خواروخيچ

مُخَو (شَطْب - إِزَالَة - سَوَادٌ فِي الْقَمَر):

سرينه و ، لابردين ، کوزانه و،

کويزيونه و، ره شيه که له مانگدا

مُخَوَال (الْكَثِيرُ الْمَخَال): مه حال گو ،

يه کيک زور قسهی مه حال و نه سستم

بکات

مُخَوَة: بارانتيک زه وي وشک و قات و قري

چاره سهر بکات، نه نگ ، بای رامالری

ه و ر

مَخْوَر: بنکه ، خولگه ، ته و ره ، نه و

ناسنه ی به کره ی له سهر مه لډه کري

مَخْوَر فِي الْهِنْدِيَة): راسته هيتلی به يه ک

گه يه نی نيوان ههردو جه مسهري

بازنه يه ک

مَخْوَر الْخَفَاءُ الْمُطْمَن بِالْحَوَر): سولتيک

به چهرم پيستيکی نه رم و قول ناوکه ش

کراييت

مَخَوْرَة (الجَوَاب): وه لَام ، وه لَامْدَانِ وَه
مَخَوْسُ: كَوَلَاو ، نِه وَ حَوَزُو كَوَلَاوَه
پچو و كانِه ی لِه دِه وری نَاو
هه لَدِه به سَتَر ی و پَنَكْدِه مَنَیْر ی
مَخَوَط (مُسَوْر): دِیوار کِراو ، پِه رَیْنِکِراو ،
دِه و رِکِراو ، پِه رَیْزِکِراو
مَخَوَكَة (قِتَال): جِهَنگ ، شَه پ ، هه رَا ،
به زَم و پَنَكْدَا دَان
مَخُول (الصَّبِي أُنْی عَلَیْهِ حَوْل): مَنَالِیْک
بَووِیْت به سَالِیْک ، مَنَالِی سَالِه وَه خْت
مَخُول: قَسِه مَیْنِه رَو قَسِه بَر ، فِیْتَنِه ،
دو رِزْمَان ، زِه و یِیْه کِی وَشِک و بَی
دِه رَامَه ت

مَخُول: نَیْرِه ر ، رِه وَا نِه کِه ر
مَخُول عَلَیْهِ (مَحَال عَلَیْهِ): بَوْنِیْرَاو
مَخِی: زِیْنْدو کِه رِه وِه ، رَیْنِه رِه وِه
مَخِیَا (المَوْضِعُ الَّذِي یُخِیَا فِیْهِ):
نِه وَشِوِیْنِه ی تَنَیْدَا دِه زِی
مَخِیَا (الْوَجْه): رُوخْسَار ، رُوو ، دِه م و
جَاو
مَخِیَا (الکَثِیْرُ التَّحِیْر): سِه رَسَام ، زَوْر
سِه رَاسِیْمِه وَ حَه پِه سَاو
مَخِیْد (إِجْتِنَاب): دِه و رِکِه وَتَنِه وِه ،
خَوْر پَارَا سَتَن ، کِه نَار کِیْر ی کِرْدَن ،
کُوشِه کِیْر ی

مَخِیْر: رَا مَآو ، تِیَا مَآو ، سِه رَسُو پَماو
مَخِیْص (مَهْرَب): رَا کِرْدَن ، قُو تَارِیوون ،
دِه رَوَا زِه ، رِزگاری
مَخِیْط: چَیْوِه ، کِه مِه رِه ، دِه و رِیْبِه ر ،
دِه و رِیْشْت
مَخِیْط الْجِسْم (سَطْحَه): رُووی جِه سَتِه ،
تِه خَتِی لَاشِه
المَحِیْط الهَادِی: زِه رِیْآی نَارَام

المَحِیْطُ الهِنْدِی: زِه رِیْآی هِیْنْدِی
المَحِیْطُ الْأَطْلَسِی: زِه رِیْآی ثَه تَلَه سِی
المَحِیْطُ الْمُتَجَمُّدُ الشِّمَالِی: زِه رِیْآی
به سَتِه لَه کِی بَا کُور
المَحِیْطُ الْمُتَجَمُّدُ الْجَنُوبِی: زِه رِیْآی
به سَتِه لَه کِی بَاشُوور
مَخِیْق (السِّنَانُ الرَّقِیْقُ الْمَحْدَد):
سِه رِه نَیْزِه ی تِیْزُو بَارِیْک
مَخِیْل (مَرْسَل - مَن یُحَوِّلُ الدِّیْن عَنُّهُ إِلَى
شَخْصٍ آخَر): نَیْرِه ر ، به رِه وِیو و کِه ر ،
رُوو به رُوو کِه رِه وِه ، نِه وِه ی وَ م و قِه رِزِی
خَوِی رُوو به رُووی کِه سِیْکِی دِی
دِه کَا تِه وِه

المَخِیْلُ مِنَ النِّسَاء: نِه وَ رِثَانِه ی دَوِی
مَنَالِی مَیْنِه نَیْرِنِه یَان دِه بَیْیْت یَان
به پَنَچِه وَا نِه وِه

مَخ

مَخ: مَوْخ ، مِیْشِک ، پُوخْتِه ، کِرَوْک
مَخُ الْعَظْم (لُخَاغ): مَوْخِی نِیْسَقَان
مَخَابِرَات: نَا کَا یِی ، هِه وَ الدَلِیْ ،
دِه نِگ و بَاس گِه یَا نْدَن
مَخَابَرَة: نَا مِه نَیْرِی ، هِه وَ اَلِکِه یَا نْدَن ،
گِفْت و کُور و ت و وِیْزِکِرْدَن
مَخَابَرَة تَلْفُوْنِیَة: گِفْت و کُورِی تِه لَه فَوْنِی
مَخَاخَة (مَا خَرَجَ مِنْ مَخِ الْعَظْمِ فِیْ قَم
مَنْ یَمُصُّه): نِه وَ مَوْخِه ی لِه دِه م و کُوْنِی
نِیْسَقَانِی نَا زِه ل دِه رِدِه هِیْ نَیْرِی و
دِه مَرِثِیْت

مَخَادِش (الْهَر): پَشِیْلِه ، گُورِیِه
مَخَادِع: فِیْلَبَاز ، دِه سَتِیْر ، قُوْلِبِیْ ،
تِه لَه کِه بَاز

مَخَارِفُ مِنَ الرِّجَال: پِیَاوَانِی بَیْ بَه ش

مُخَارِق (الْمُتَأَفِّدُ الْمَعْلُومَةُ فِي الْبَدَنِ كَالْفَمِ وَالْأَنْفِ): بَزْرِي و رَاپَره وه دياره كانی جهسته وهك زارو لووت
 مُخَارِم اللَّيْلِ (أَوَّلُهُ): سهره تاي شهو ، سهره تاكانی
 مُخَارِق (مَا يَلْعَبُ بِهِ الصَّبِيَّانِ مِنَ الْخَرَقِ الْمُفْتُولَةِ): گوريس و په پښی گریدراو که منالان یاری پیډه کهن
 مُخَارِف: مهردومی بی بهش ، بی بهخت
 مُخَاصِرُ الطَّرِيقِ: نزیکترین ریگه و بان
 مُخَاصِم: نه یار ، دوژمن ، رکه بهر
 مُخَاض: ژان گرتن ، کاتی منال بون ، سهردهستان ، چوونه سهر کاسه
 مُخَاضَةُ (مَوْضِعُ الْخَوْضِ فِي الْمَاءِ): دږ ، تنگا و بوار
 مُخَاط (مَا يَسِيلُ مِنَ الْأَنْفِ): چلم ، چرم ، کلم ، ناووته راییه کی تونده که له که پوره دیته دهره وه که لینچ و سویره و زوخ و گه ریژی که پویه
 مُخَاطُ الشَّيْطَانِ (لِعَابُ الشَّمْسِ): ته نافی شهیتان ، مه چیر شهیتان ، مه چیر و جیار ، داویکی باریکه وه کو ته ونی جالالتو که له کاتی گهرمادا له حه وادا په یداده بی
 مُخَاطِب: دوتنر ، دوتنراو
 مُخَاطِب: قسه بؤکراو ، که سی گوینگر ، که سی دوهم ، بهرام بهر
 مُخَاطَبَةُ: گفتگو ، ناخاوتن ، وتووینژ
 مُخَاطِر (مَرَاهِن - مُجَازِف): گره و کهر ، جهربه زه ، چاوقایم ، سهرچل ، سهره پډ
 مُخَاطِر (أَخْطَار): ترسو و بیم ، توقین
 مُخَاطِي (مَا كَانَ بِصِفَةِ الْمَخَاطِ): نه و ناوه ی له جهشن و شیوه ی چلمدایت

مُخَافَة: ترس ، ترسو و بیم
 مُخَافِق النُّجْم (مُخَافِرُهُ): شوین و جینی
 ثاوابونی نه ستیره کان
 مُخَال (الرَّجُلُ الْكَرِيمُ الْأَخْوَالُ): پیاویک
 خالوانی به ریژو خاوهن که سیتی بن
 مُخَالَصَة: دلسوزی له خو شه ویستی و نه مه کداریدا ، راستگو یی
 مُخَالَف (مُخَافِض - عَاصِ): دژ ، جیاواز ، له یه که نه چو ، یاخی ، سهر پیچ ، به له سه
 مُخَالَفَة: دژوار ، ناقایلی ، جیاوازی ، بهر په رچ ، یاخی بون ، لاساری ، سهر پیچی ، سهر که شی
 مُخَاوَف: مه ترسی ، ترسداری
 مُخَايِل مِنَ السُّحْبِ (الْمُنْذِرَةُ بِالْأَطَرِ): نه و که واکه هه و رانه ی بارانیان هه لگرتو ه
 مُخْبَأ (مَوْضِعُ الْإِخْتِبَاءِ أَوِ التَّخْفِئَةِ): په نا ، پاسیر ، شوینی شاردنه وه ، حه خار که
 مُخْبَأ (مُخْبِئ - مُخْفِي): شاراوه ، په نهان ، نادیار ، هه لگراو
 مُخْبِئَة (بَطْنُ الْوَادِي): نپوه راستی شیو دؤل
 مُخْبِئَة (الْمُفْسِدَة): خراپه ، ناشیاوی ، ناجوړی
 مُخْبِر: هه والگه یه ، په یامنیر ، به یام بهر ، سیخوړ ، جاسوس
 مُخْبِرُ الرَّجُلِ: ناخ ، دل و دهر وون
 مُخْبِر - مُخْبِرَة - مُخْبِرَة: بونی زانیاری سه بارهت به شیک ، هه سترکردن به شتیک و پیزانینی به نه زمون و تاقیکردنه وه

مَخْبِرٌ - مَخْبِرَةٌ (فِرْن)؛ نانه واخانه، فِرِن
نانه وا

مَخْبِصَةٌ؛ كه وچكِيك حه لَوای پى
تِيك بَدِرِيَت

مَخْبُطٌ - مَخْبُطَةٌ؛ دارته كَتِن ، نه وه ي
گه لای پى لِيْده كَرِيْتِه وه

مُخْبِلٌ؛ شَيِت ، نانه واو ، سر كه ش ،
ده سته پاچه ، دل پِه ق ، شپَرزه ،
شله ژاو

مُخْبِلٌ؛ ناوى رُوژگارِه

مَخْبُوطٌ؛ توش بوو به ه لَامَت

مُخَذَّةُ الْقَطْعَةِ مِنَ الْخُحْ؛ پارچه مَوْخِيك

مُخْتَارٌ؛ كوِيخا، ده مَراست، هه لِيْزِر دِراو،
سه رِيشك ، راسپِيْراو

مُخْتَالٌ (مُفَجَّبٌ بِذَاتِهِ)؛ خَوِيست ،
خَوِيه رستن ، له خَوِيابى

مُخْتَالَةٌ (السَّحَابَةُ الَّتِي تَحْسُبُهَا
مَاطِرَةٌ)؛ نه وه هورانه ي واده زانَرِيَت

باران هه لگرن يان باران دارن

مُخْتَبِئٌ؛ په نهانى، نه يِن ، ناديار

مُخْتَبِرٌ عَلَمِيٌّ؛ تاقِيگه ي زانستى ،
شيكارگه

مُخْتَبِرٌ؛ نه زموندار ، خاوهن نه زموون و
تاقِيكردنه وه

مُخْتَبِرٌ؛ داهيَنهر ، بونياندهر

مُخْتَقٌ (مَمَرٌ)؛ ده روازه ، رِيگه

مُخْتَرِقُ الرِّيحِ (مُهْبِئَةٌ)؛ كونه با ،
شوِيْن و جِيگه ي ره شه با

مُخْتَصٌ؛ پسپوِر ، شاره ژا ، لِيْزان ،
قالبوو

مُخْتَصِرٌ (مُوجَزٌ - خُلَاصَةٌ - مُفِيدٌ)؛
پوخته يا كورته ي به كه لَك ، به كورتي،
پوخته كه ي ، نوِيشك ، پالْفته

مُخْتَفِيٌّ؛ ناديار ، گوم ، بزر ، كفن دز،
گورمه لكه نه

مُخْتَلٌ؛ نانه واو ، كه مو كوپاوى

مُخْتَلُ الْعَقْلِ؛ شَيِت ، بى نه قَل و زِيْرى ،
ديوانه ، سر كه ش

مُخْتَلِطٌ (مَخْلُوطٌ - مَمْرُوجٌ)؛ تِيكَل ،
ئاوِيْتِه ، هه رِه مه

مُخْتَلِفٌ؛ هه مه جَوِر ، هه مه پِه نِگ ،
هه مه چِيْزه ، جياواز ، تاك و لَو ، جودا

مُخْتَلِفٌ عَنْ؛ جياواز له ، جيا له ،
جوداله

مُخْتَلِقٌ (غَيْرٌ حَقِيقِيٌّ)؛ دروستكراو ،
هه لِيْه ستراو ، دوور له راستى

مُخْتَلِقٌ (مُخْتَرِعٌ)؛ داهيَنهر ، دروستكار،
بنياندهر

مُخْتَلِمٌ؛ نازده لَو چوارپِيْنه كه
كه ده ستيان هه نديكى سپِيه

مُخْتَنِقٌ؛ خنكاو ، تاساو ، خفه ،
په نِگه مووس

مُخْتَوِمٌ؛ سه رموَر ، موَرِكراو

مُخْتَوِنٌ (مَقْطُوعُ الْقَلْفَةِ)؛ خه ته نه كراو،
سونه تِكراو

مُخْبِلٌ (مُخِرٌ)؛ تابووبهر ، شه رمه زار كه ر،
حه يابه ر

مُخِجٌ (أَخْرَجَ مُخَهُ)؛ مَوْخه كه ي ده رهيْنا،
مَوْخِي ده رهيْنا

مُخْدَةٌ؛ سه رِيْن ، پشتى ، سه نِيْر،
نه وه ي ده خَرِيْتِه زِيْر سه رو پشته وه

مُخْدَاجٌ (الَّتِي مِنْ عَادَتِهَا أَنْ تُلْقَى
وَلَدُهَا قَبْلَ تَمَامِ أَيَّامِهَا)؛ نه و

مِيْنِيْنه ي به ر له واده و كاتى خَوِي
مِنَالِي ده بِيْت

مُخْلِجٌ؛ به چكه حوشتَرِيك به ر له واده ي
خَوِي له دايك بِيْت

مُغْدَر: سرکه‌ر ، به‌نج ، بیّه‌شکه‌ر ،

تلیاک ، هوشبه‌ر

مُغْدَر (سَكْرَان): بی‌هوش ، مه‌ست ،

سرخوش

مُغْدَش (الْهَر): پشیل ، گوربه

مُغْدَع - مَغْدَع: لانه ، مال ، ژور ،

ژوری نوستن ، که‌نجینه ، خه‌زینه

مُغْدَع: خه‌لوه‌تگا ، ژور

مُغْدَع (الْمَجْرَب وَقَدْ خُدَع مَرَارًا):

نه‌زمووندار که‌پیشتر مه‌لخه‌تاوه

نه‌زموونی وه‌رگرتوه

مُغْدَم - مَغْدَمَة: شوینی پاوانه ،

رویشتن ، به‌نه‌خوین

مُغْدَوْر (الْهَوْدَج الْمُسْتَوْر): که‌ژاوه‌ی

دایژشراو

مُغْدَوْم: راگر ، که‌وره ، خاوه‌ندار ،

کاربه‌دهست ، فه‌رماندار

مُغْدَوْمِيَة: که‌وره‌یی ، سه‌رکاری

مُغْدَوْل: شکست خواردو ، نوشوست

مَغْر السَّابِج (شَقَّ الْمَاءَ بِيَدَيْهِ):

ئاوه‌که‌ی به‌دهستی شه‌فکرد ،

مه‌لوانه‌که‌ ئاوه‌که‌ی که‌رتکرد

مَغْر الزَّرَاعُ الْأَرْضَ (شَقَّهَا لِلزَّرَاعَةِ):

کتلی ، شَقْل شکاند بۆ کشتوکال

مَغْر الذُّلْبُ الشَّاةَ (شَقَّ بَطْنَهَا):

گورگه‌که‌ سکی مه‌په‌که‌ی دپی ، سکی

له‌تکرد

مَغْر السَّفِينَة: که‌شتیه‌که‌ به‌نتو

ئاوه‌که‌دا رۆیی و که‌رتیکرد

مَغْر الْبَيْتِ (أَخَذَ خِيَارَ مَتَاعِهِ):

باشترین شت و مه‌کی ماله‌که‌ی برد ،

باشه‌که‌ی برد

مَغْرَاش: گۆچان یاخود دارده‌ستی

سه‌رچه‌ماوه

مَغْرَبًا: تیک‌ده‌ر ، گیره‌شیوین ،

رووخینه‌ر

مَغْرِبًا: په‌پیوت ، بی‌سه‌روبه‌ره

مَغْرَة - مَغْرَة: بۆگه‌نی دهم و ددان

مَغْبِرَتَا (الطَّرِيقُ الْمُسْتَقِيمُ الْيَمِين):

راسته‌ری ، رینگه‌ی راست و ره‌وان

مَغْرَج: ده‌رو ، ده‌رچه ، ده‌رگای

ده‌رچوون ، که‌لین ، کۆم ، ئه‌ندامی

شهرم ، دهم ، کون ، رزگاری ، قوتار

بوون

مَغْرَج الْحُرُوف: شوین و ده‌رچه‌ی

پیتکان له‌دهم و زاردا

مَغْرَج (مَكَان الْخُرُوج): شوینی

ده‌رچوون

مَغْرَز: دره‌وش ، دریل

مَغْرَز: مهر بالنده‌یه‌ک بالی نه‌خشو

نیکاری پتوه‌بیت

مَغْرَش: گۆچان ، داری سه‌رچه‌ماوه

خوار

مَغْرَس (الرَّمَح): تیر ، شیر ، نێزه

مَغْرَطَة (آلَة الْخَرْط): تورنه ، خه‌رت ،

مه‌ته‌وکه‌وان و تیغی که‌ دارتاش داری پی

خپو لووس ده‌کات

مَغْرَف: خه‌فاو ، سه‌رلێشیواو ، یه‌کیک

به‌هۆی بیر یان مهر حال و باریکه‌وه

تووشی له‌بیرچوون و وێنه‌ بوویست و

قسه‌ی مه‌له‌ت و په‌له‌ت بکات

مَغْرَق: درۆی گوت ، راستی نه‌کرد ،

نا‌راسته‌گۆ بوو

مَغْرَق: ده‌شت و سارا ، بیابان ، به‌ردی

که‌نار و ده‌ورویه‌ری حه‌وز

مَغْرَقَة (الْكَذِبُ وَالْإِخْتِلَاق): درۆ ،

راست نه‌کردن ، درۆه‌لێستن

مَغْرَم: دوايي و کړتايي چياو شاخ
 مَخْرُوت (الْمَشْقُوقُ الْأَذْنُ أَوِ الْأُنْفُ أَوِ
 الشَّفَّةُ): گویو لووت و لچو لیتو قلیشاو
 مَخْرُوط: ریش، کورت، مهردومی
 دم و چاو دریز کوله
 مَخْرُوط (فِي الْهَنْدَسَةِ): له نه اندازه دا:
 قووجه ک، گومه زه، گومه ز، گومبه ته
 مَخْرُوطٌ نَاقِصٌ: قووجه ک که ل،
 قووجه که ل
 مَخْرُوفَةٌ: زه و بیه ک بارانی پایز لیلی
 بدات
 مَخْرَ (مَخْجَل): ټابو بهر، حه یاهر،
 مایه ی شهرم و ټابو چوون
 مَخْرَاةٌ (مَا يَنْبَغُ عَلَى الْخَزْيِ): موی
 سه رشو پی و ملکه چی، ټابو حه یا
 چوون
 مَغْرَم (الطَّرِيقُ فِي الْجَبَلِ): ریگه ی
 سه رچیاو شاخ، ریږه و
 مَخْرَن: عه مار، کڅکه، هزده، دوکان،
 کڅکا، فروشکا، که نجینه
 مَخْرُول: پښت شکاو
 مَخْرُوم (الشَّرَاكُ الْمُقْطُوعُ): قه یتانی
 بچپاو، تاله پیتلوی له بهر یه ک
 هه لوه شاو
 مَخْرُون: عه مار کړاو، په سمه نده کړاو،
 په سیسه کړاو، هه رشتیک له که نجینه
 په سیسه بکړیت، هه لگپړاو
 مَخْسَر: زیان به خش، به زیان، زیاندار
 مَخْسُوفٌ: که م و ناته و او، که ل و که م
 مَغْس (الْمَاضِي الْجَرِيءُ - الْفَرَسُ
 الْجَسُورُ): تنبهر پی چاونه ترس،
 نه سپیکي تیر شو چاو قایم
 مَغْشَاب: کورته بنه ی ورد نوین

مَغْشُوب: نه ژادو ره چه له ک پیس،
 نه وه ی خویندنو ره وشت دایانی
 به باشی نه کرابی، کاری قایم و
 ناچه سپاوو جیکړ
 مَغْضَال (مُجَل): داس
 مَغْضَب (كَثِيرُ الْخَيْرِ): به پیت، به فې،
 به پرښت، به پیز
 مَخْصَر (مَا يَتَوَكَّأ عَلَيْهِ): گزچان،
 گالوک، دار، دارده ست، گزپال
 مَخْصَرَةٌ (دَقِيقَةُ الْخَصْرِ): ناوچه باریک،
 قه دباریک
 مَخْصَص: ته رخانکړاو، ره خسپنراو
 مَخْصَصَات: دهرماله، یارمه تی
 مَخْصَف: کونکری که وشو پیتلاو
 مَخْصُور (الرَّجُلُ الَّذِي يَشْتَكِي مِنْ
 خَاصَرَتِهِ): نه وه ی هاواری نیش و ژانی
 که له که ی ده کات
 مَخْصُوص: تاییه، رامکړاو، دانراو
 مَخْضُ الْبَلْبَن (اسْتَخْرَجَ زَيْدُهُ): که ره و
 چه ور به که ی گرت
 مَخْضُ الشَّيْءِ (حَرَكَهٌ بِشِدَّةٍ): به توندی
 رایوه شانده، ژهندي، هینای و بردي
 مَخْضُ الْبَلْبَرِ بِالْأَلْوِ (أَكْثَرُ النَّزْعِ مِنْهَا
 بِالْأَلْوِ وَحَرَكَهٌ مَاءَهَا): زور د تلجی ی
 کرده نیو ناو که و شله قانی و شیواندی
 مَخْضُ الرَّأْيِ (قَلْبُهُ وَلَدْبَرُ عَوَاقِبِهِ):
 زوری لیکولیه وه و لیک ی دایه وه،
 هه لیس ه نگان و دهر نه نجامه کانی
 تاو توی کرد
 مَغْضَب: ته شت که جل و بهرگی تیا
 ده شو ریت
 مَغْضَب: خه ناوی
 مَغْضَتِ الْحَامِلِ: ژانگرتی، هاته سه رکاسه،
 کاتی منال بوونی دوو گیانه که هات

مَخْضَرَة (الْمَكَانُ الْخَصْرُ): شوینیک پری
 سهوزایی بیت ، جینگه ی پری گزوگیای
 سهوز
 مَخْضَرَم: خه تهنه کراو ، رهشی باوک
 سپی ، بی ره گز ، ناجسن ، سویر ،
 خویشاوی ، شیرینچک ، نه وهی به شیک
 له تهنه نی له پیش نیسلامو به شیکیش
 دوا ی هاتنی نیسلامدا به سهر بردیت
 مَخْضَرَمَة: ژنیک ، خه تهنه کرایت ،
 خوشتری گوی که لو له ت کرایت
 مَخْضَل - مَخْضَل (النَّاعِمُ الْعِش):
 خوشگوزهران ، زین خوشو پری نازو
 نیعمه ت
 مَخْضُوب: سهری په نجه رهنگو
 خه تهنه کراو
 مَخْضُود (العَاجِزُ عَنِ الْهُوْضِ -
 الضَّعِيفُ): نه وهی ناتوانیت هه لبسی ،
 لاواز ، کز ، سست
 مَخْطُ الْمَرْءِ فِي الْأَرْضِ (سَارَ سَرِيعًا):
 به خیرایی تیپه پی ، به په له ردیی
 به ریوه
 مَخْطُ الشَّيْءِ (تَزَعَهُ بِقُوَّةٍ): به توندی
 به کیشی کرد ، توند رایکیشا
 مَخْطُ السَّيْفِ (سَلَّهُ): شمشیره که ی
 ده رهینا ، هه لیکیشا
 مَخْطُ الْمَخَاطِ (أَخْرَجَهُ مِنْ أَنْفِهِ):
 چلمه که ی له لووتی ده رهینا ، لووتی
 داته کاند
 مَخْطُ الصَّبِيِّ: چلمی له لووتی مناله که
 ده رهینا ، فنکی بیت کرد
 مَخْطُ السَّهْمِ (نَقَضَ): تیره که
 له نیشانه که ی نه دا ، سهری کرد ، لایدا
 مَخْطُ (قَدْ ذَا الْمَخَاطِ مِنَ الْأَلْفِ): فنگ
 کردن ، خم کردن ، چلم ده رهینان
 له لووت

مَخْطُ: هه رشتیک هیل و خه تی پی
 بکیشری
 مَخْطُ: خوله میش ، جلو به رگی کورت
 مَخْطُ: مهردومی ره وشت به رزی
 جوامیز ، گهره ی دهست و دل فراوان
 مَخْطَة: چلم ، نه وهی له لووت
 ده رده میتزیت
 مَخْطَط (مَقْلَم): هیل هیل ، ری ری ،
 خه ت خه ت
 مَخْطَط: پلاندانه ر ، پلانگیر
 مَخْطُوبَة: کچی دهستگیراندار ، کیژی
 خاوه ن دهستگیران
 مَخْطُوط (مَكْتُوب): دهستنوس ،
 نوسراو
 مَخْطُوطَة: دهستنوس ، نوسراوه
 مَخْطُوف: رفیتراو ، دزراو ، براو ، رهنگ
 بزپکاو ، رهنگ په پیو
 مَخْطِي (مُذْنِب - خَاطِي): هه له کار ،
 سوچدار ، تاوانبار ، گونا مکار
 مَخْفَار: ژنی فره شهرمن
 مَخْفَر: پاسگه ، پولیسخانه ، قشله ی
 پولیس ، بازگه ، مه خفر
 مَخْف (ضِدُّ مُقْل): سووککراو ،
 تهنه ککراو ، روونکراوه
 مَخْفُور: له ژیر چاودیریدا ، چاودیریدار
 مَخْفُوض: خوشحال ، دلشادو
 خوشگوزهران
 مَخْفِي (ضِدُّ ظَاهِر): ون ، شاراوه ،
 هه شار ، نادیار ، واژوی دیارو ناشکرایه
 مَخْل (الرَّجُلُ الْفَقِيرُ): پیایو هه ژارو
 نه پیو ، نه دار ، بی مال و دارایی و سامان
 مَخْلَى: داسی دورینه ی دانه وتله و
 به روپووم

مغلاۃ الدابة: توره کهي ئالیک ،
ناخوړ، ئالقدان ، چوپکه

مغلاف: پياوې بې به لښو په نهان ،
بې گفټ ، دروژن ، ناپاست ، بې واده و
په پيمان

مغلب: نينؤك ، چنگ ، چړنووك
مغلب من الثياب: جلو به رگي نه خشو
نيگار او

مخلد: پيريك مووی سپي نه بوويټ
مخلص: دلسوز ، كار راست ، راستگو
مخلص (ناج): رزگار ، قوتار بوو ،
راكړدو

مخلص (منج): رزگار كړ ، فرياكوزار ،
به مانانه وه ماتوو، نازناوې ه زده تي
(عيسا) په (د.خ)

مخلع: مەردومی سستو لاواز، سه رسام ،
سه راسيمه ، به كيك هه ندي ئه ندامی
له جوړه كه وتبيټ، سست

مخلقات (بقايا): پاشماوه ، شوينه وار
مخلل: ترشي ، ترشيات

مخلوط: ټيكل ، ناويته ، هه په مه
مخلوع (مخلع): له جي چوو، له خرتكه چوو
مخلوقات: زنده وهران ، گيانداران

مخم: گزشتي بؤگه نو پيس
مخمّر: مه لاتوو ، ترشاو ، روپوژشراو
مخمس (ذو خمسة اركان): پينج لا ،

پينج گوشه
مخمس: پينج پينج
مخمّل (خميلة - قطيفة): قهيفه ،
قهديفه ، پارچه يه كي چنراوې لووسو

پووسی تووكنه
مخمّن (مقدّر): قه بلښنه ر ، خه ملښنه ر

مخمّن (مقدّر): قه بلښنراو ، خه ملښنراو
مخمّمور: سه رخوش ، خومار ، مه ست ،
بې تاگا ، خه فه

مخفأث: شكاهه ، به خؤدا روچوو ،
به ناخا شكاهه
مخفأث: نامهر د، ژنانی ، پياوې

له ئافره ت چوو
مخفق: گهر دن ، مل ، شويني په ت
كه ده كړي ته گهر دن له كاتي

له سڼداره داندا
مخفقه: گهر دن به ند، ملوانكه
مخوف: جي ترس ، جي مه ترسي ،

ترسو بيم هڼه ر، جي مه ترسيه
مغول - مغول (الرجل الكريم الأحوال):
پياويك خالواني به پريزو شكودار بن

مغول (مفوض): خاوه دن دهسته لات ،
دهسته لاتدار ، باوه پ پيكر او
مخيبة (مايدعو إلى الخيبة): نه وهی

ده بيته مايه ی ناووميدي و هيو بران
مخيخ (فيه مخ): مؤخى تيايه ،
مؤخداره

مخيخ: ميشتكوكه
مخيض: دق ، ماستو ناوې ټيكل
كه له ناو مه شكه دا ده ژه نريټ

مخيض: دهرزی ، ئاسنيكي باريكي
نوك تيزو كونداره بؤ درومانو چنين ،
سوڼن

مخيف: ترسناك ، سامناك ، مه ترسيدار
مخيل: سه رسامكهر ، سه رسوپه ښ
مخيل (المنذر بالخير): خيرمه لكر ،

خيردار ، به فه رو خير

مُخِيلَة - مُخِيلَة - مُخِيلَة (السَّحَابَةُ الَّتِي تَحْسِبُهَا مَاطَرَةٌ): ثَو هو هورانهی واده زانریت باران مه لگرن
مُخِيلَة: هیزئی بیرکردنه وه،
خه بالکردنه وه
مُخِيم: چادرگا ، هوار ، هوارگا ،
خیره تگا ، ده وارنشین
مُخِيلُول: پیاویک فره نیشانه و خالی
پتوه بیت

مَدَّ النَّهَارُ (إِنْبَسَطَ ضِيَاؤُهُ): تیشکی
دایه وه ، رووناکئی په خش کرد
مَدَّ فَلَانٌ فِي سَيْرِهِ (مَضَى): رۆیی ، چوو،
رۆیشت

مَدَّ الشَّيْءُ (زَادَ فِيهِ): زیادئی کرد، به رزی
کرده وه ، زۆریکرد
مَدَّ الْجَيْشُ (أَعَانَهُ بِمَدَدٍ يَقْوِيهِ):
به یارمه تی و پشتگیری به هیزئی کرد
مَدَّ الْقَوْمُ الْجَيْشَ (كَانُوا مَدَدًا لَهُ):
پشتگیری سوپاکه بوون ، کۆمه کو
یارمه تی ده ری سوپاکه بوون
مَدَّ الْقَلَمُ (غَمَسَهُ فِي الدَّوَاةِ):

له مه ره که به که دا مه لیکتیشا
مَدَّ اللَّهُ الْأَرْضَ (بَسَطَهَا): زهوی
راخست ، فراوانی کرد
مَدَّ الْأَجَلَ (أَطَالَه): دریزی کرده وه،

واده ی زینی زیادکرد
مَدَّ الْمَدِينُ (أَمَهَلَهُ): مۆله تی دا ، بواری
قه رزازه که ی دا ، ماوه ی دایه
مَدَّ الْجَبَلَ (جَذَبَهُ): په ته که ی
به کیچشکرد ، رابکیچشا
مَدَّ الْحَرْفَ (طَوَّلَهُ فِي النُّطْقِ أَوْ الْكِتَابَةِ): پیته که ی له کاتی ده ربیرین
یان نووسیندا دریزکرده وه

مَدَّ اللَّهُ عَمْرَهُ (أَطَالَه): خوداوه ند
ته مه نی دریز کرد ، ته مه نداری کرد
مَدَّ بَصَرَهُ إِلَى كَذَا: چاوی بریه ...،
دییه ی خسته سه ر

مَدَّ عُنُقَهُ (طَوَّلَهُ وَرَفَعَهُ): ملی دریزکرد،
به رزی کرده وه
مَدَّ يَدَهُ (بَسَطَهُ): دهستی دریزکرد ،
دهستی پانکرده وه ، رایخست

مَدَّ يَدَ الْمُسَاعَدَةِ إِلَيْهِ: دهستی یارمه تی
بق دریزکرد ، کۆمه کی کرد
مَدَّ مَائِدَةً: خوانی راخست ، سفره یه کی
راخست

مَدَّ النَّهْرُ أَوْ الْبَحْرُ (زَادَ مَاءَهُمَا): ناویان
مه لسا ، به رزیبوه وه
مَدَّ جَذْرًا فِي الْأَرْضِ (تَكَوَّنَ وَتَأَصَّلَ):
ره کی داکوتا ، رۆچوو به نئو زه ویدا

مَدَّ فِي الْمَشْيِ: مه نگاوی دریزی مه لنا
مَدَّ خَطًا حَدِيدِيًّا (بَنَى - شَيْدَ): خه تی
ناسنی دامه زراند ، هیللی
شه مه نده فره که ی لیدا

مَدَّ طَرِيقًا: ریگه ی لیدا ، ریگه ی
دروستکرد
مَدَّ (السَّيْلُ): لیشاو ، لاقاو
مَدَّ - مَدَّةً (عَلَامَةً هَذِهِ صَوْرَتُهَا ~):
نیشانه یه که بـ م شـ تیوه یه

(~) ده نووسریت
مَدَّ (مَكِيلًا): پتوهر ، نه ندازه
مَدَّى: بوار ، ماوه ، ده رفهت، دووری،
مه به ست ، ئامانج ، نه وپه پی ، کۆتابی

مَدَّ أَيْسَرُ: خاوه ن تیریک له نیشانی
نه دابیت ، له نیشان ترازو
مَدَّ أَجَنَةً: لاواندنه وه
مَدَّ خَلَّةً: په یوه ندی خوشی ،
ته بایی کار

مَدَاد: روه کی راکشاو پالک ورتو
 مَدَاد (مَجُور): ته وهره ، بنکه ، چهقه
 مَدَار (فِي الْجُغَرافِيَّة): له جوگرافیدا :
 خولگه
 مَدَار السَّرَطَان: خولگه ی قرزانگ
 مَدَار الجَدِّي: خولگه ی کارژوله
 مَدَار الحَدِيثِ أَوْ الْبَحْث: باس ، دهم
 باس ، ته وهره ی باسو خواست ،
 بابه تی گفتوگو
 مَدَار الْبَحْث: ناو نیشانی باسو
 لیکولینه وهره
 مَدَارَاقَة (مَلَأْفَة): به تنگه وه هاتن ،
 ناگا لیوون
 مَدَارِك: پینچ مه ستیاره که ی مَرَوْف
 مَدَارِك الشَّرْع: شوین فرمان نه مهش
 کاتیک ده بیت که به لگه له دهقه کانه وه
 ده مینریتته وهره
 مَدَاس (مَوْطُوءٌ بِالْقَدَم): پی پیا نراو ،
 پلিশانه وه ، پانه وه بوو
 مَدَاس: پتلاو ، کهوش ، سؤل ، جوړه
 پتلاو تیکه له چهرم دروستکراوه
 مَدَاسَة (مَوْضِعُ دُوسِ الْعُجُوب): شوین
 خه رمان
 مَدَاعِبَة (دُعَابَة - هَزْل - مَزَاح): گالته ،
 گالته کردن ، یاری ، ده ستبازی ،
 سوعبت
 مَدَامُكَ (الْخَصْمُ الْأَلَد): نه یاری
 سه رسهخت ، دوزمنی سه رکهش
 مَدَافِع (ضِدُّ مُهَاجِم): به رگریکار ،
 واژووی هیرشبه وهره
 مَدَافِعَة: به رگری کردن ، به رگریکاری
 مَذَاك (حَجَرٌ يَسْقَى بِهِ أَوْ عَلَيْهِ الطَّيْب):
 به ردیکه بونی خوشی له سه ر بلاو
 ده کریتته وه یان ده شکینرئ

مَدَام - مَدَامَة: شه راب ، مه ی ، باده ،
 بارانی به رده وامو هه میشه
 مَدَان: گونا هکار ، تاوانبارکراو ، به دکار
 مَدَان: ناو تیکی فره و یه کجار سویر
 مَدَانِس (الْمَغَائِب - الْمَوَاضِعُ الدَّنَسَة):
 که مو کوری ، شوینی بڼگه نو پیس
 مَدَاهِمَة: هیرشخی کتوپر ،
 هه لکوتانه سه ر له بی تاگاییدا ، زه فره
 پی بردن
 مَدَاهِن (مُتَمَلِّق): مه رایکه ر ،
 ماستاوکه ر ، کاسه لیس ، چاپلوسی
 مَدَاهِنَة (تَمْلِيْق): مه رایکی کردن ،
 ماستاو کردن ، لاواندنه وه ، روپامایی ،
 کاسه لیس ، ته له که بازی
 مَدَاوَاة (مُعَالَجَة): چاره کردن ،
 تیمار کردن ، دهرمان کردن ، چاره سه ر کردن
 مَدَاوَلَة: گفتوگو ، وتو ویز کردن ،
 لیدوان ، باس کردن
 مَدَاوَم: به رده وام ، جیگیر ، خه ریک بوو
 مَدَاوَمَة (إِسْتِمْرَار): به رده وامی ، یهک
 بینایی
 مَدَب (الْمَجْرَى): راپو ، راگزار
 مَدْبَة (الْأَرْضُ الَّتِي يَكْثُرُ فِيهَا وَجُودُ
 الدَّب): زه ویهه ورجی نؤدیت
 مَدْبَج: خو جوانکردو به له به رکردنی
 ناو ریشم ، روو ناشیرین و ناقولا ،
 بالنده یه کی ناوییه و شتیوه یه کی
 ناشیرینی هه یه
 مَدْبَر (مُرْتَب - مُهَيَأ - مُعَد): ریکخراو ،
 ناماده کراو ، سازکراو
 مَدْبَر (مُرْتَب - مَكَانَد): ریکخه ر ،
 به رتیه بهر داونه رده وه ، پیکه پتته ر ،
 پیلانگیر ، ته له که باز ، ته گبیرکه ر

مَدْبَقَة - مَدْبَقَة (مَوْضِعُ الدَّبَغِ)؛

ده‌باخانه ، ده‌باخ‌خانه ، شوینی
ده‌باخ‌کردن

مَدْبُور (الْمَجْرُوح - كَثِيرُ الْمَالِ)؛ بریندار ،
خاوه‌نی‌مال و سامان ، مالدار

مِدَّة (قِيَم)؛ کیم ، زوخ ، زیچکاو ؛
لیمان

مِدَّة: جَارِيكَ ، که‌په‌تیک ، یه‌کجار
پینوس کردن به‌نیو‌مه‌ره‌که‌یدا

مِدَّة (الْمُقَدَّرُ مِنَ الزَّمَانِ يَقَعُ عَلَى الْقَلِيلِ
وَالْكَثِيرِ)؛ ماوه ، کات ، واده ، دهم ،

تاو ، به‌ین ، ماوه‌یه‌ک زور‌یان که‌م بیت
مِدَّة طَوِيلَة: ماوه‌یه‌کی دو‌رودریژ

مِدَّة قَصِيرَة: ماوه‌یه‌کی که‌م ، تاویک ،
چه‌ند ساتیک ، نیستیک

مُدَثِّر (مُقَطَّعَة)؛ داپوشراو ، سه‌رگی‌راو
مُدْجَان: شه‌وی تاریک و چه‌توون

مُدْجَج - مُدْجَج: پچه‌ک ، چه‌کدار ،
ژیشک

مُدْجَنَة: هه‌وری پریاران ، هه‌وری
باراناوی

مُدَح: ستایشی‌کرد ، پیا‌ه‌لدا ، هه‌لینا ،
به‌شان و بالیدا‌ه‌ته‌ خواره‌وه

مُدَح تَمْدِيحًا: ناساندی ، باسیکرد ،
خستیه‌پوو

مُدَح (حَمْد - ثَنَاء)؛ ستایش‌کردن ،
پیا‌ه‌لدان ، هه‌لدان به‌شان و بالدا ،

هه‌لنان
مُدَحَة: شه‌وی ستایشی‌پنده‌کریت

مُدَحَضَة (مَزَلَقَة)؛ خلیسکه ،
جی‌خلیسکه

مُدْخُور: دۆپاو ، به‌زیو ، تیشکاو
مُدْخُوسَة: په‌نجه‌یه‌ک نینوکی که‌وتبیت

مُدْخَر: پاشه‌که‌وت ، هه‌لگی‌راو
مُدْخَل (اللَّيْسِمُ الدَّعِي)؛ سه‌پله‌ی

ناکه‌س ، هیچ له‌به‌رچاو نه‌بووی
نا‌په‌سه‌ن

مُدْخَل (الدَّخُول - مَوْضِعُهُ)؛ چوونه
ژووره‌وه ، شوینی چوونه‌ ژوره‌وه ،

گوزهر ، راپه‌و ، شوین چوونه‌ ناو
مُدْخَن (مَوْضِعُ الدُّخَانِ)؛ دوکه‌لکیش ،

ده‌رچه‌ی دوکه‌ل
مُدْخَن: جگه‌ره‌کیش ، جگه‌ره‌خۆر

مُدْخَن: دوکه‌لاوی ، دوکه‌ل داپوشیوه
مُدْخَنَة (مَا يَخْرُجُ مِنْهُ الدُّخَانُ)؛ شه‌وی

دوکه‌لی لیدیته‌ ده‌ره‌وه
مُدْخَنَة (مَجْمَرَة)؛ ئاگردان ، گۆپک ،

ئاوورگ ، کووره ، دوکه‌لکیش ، ئاوردان ،
قولکه‌یه‌که ئاگری تیدا ده‌کریته‌وه

مُدْخُول: ده‌ستکه‌وت ، به‌ره‌م ،
ده‌رامه‌ت ، شه‌وی عه‌قلی تیکچووه‌و

سه‌ری لیشیواوه ، لاواز ، ناته‌واوی
مُدَد الشَّيْءِ بِسَطِهِ وَطَوْلِهِ)؛ رایخست ،

بلاوی کرده‌وه ، فراوانی‌کرد ، دریژی
کرده‌وه

مُدَد: فریاکه‌وتن ، به‌هاواره‌وه چوون ،
یارمه‌تیدان ، پشتگیری‌کردن ، یاریده‌دان

مُدَرَّ الْكَانَ (طَائِفَة)؛ به‌قوپ‌یان
هه‌رشتیکی‌تر سواخیدا ، قوپاویکرد

مُدَرَّ الْجَوْش: درزه‌کانی‌هه‌وزه‌کی
چاککرد ، کونپری‌کرد

مُدَرَّ الصَّبِي وَغَيْرُهُ: پیسایی‌کرد
به‌چله‌کانیدا ، خوی‌پیس‌کرد

مُدِر: قوپ ، لیته ، گلمتک ، که‌رسه‌ک ،
که‌سته‌ک ، شاروگون

مُدِرَ اللَّبُول: میزمین ، میزی پیته‌نا

مَدْرَسَ لِّلْحَلِيبِ: شېرمېن

مَدْرِي: شاخ و شانه

مَدْرَاء: خه لکی شارنشین

مَدْرَاةُ (غَزِيرِ السَّيْلَانِ): زۆری لیدی،

له بهری ده پوات، ریزان

مَدْرَاس: مالیکه قورئان یان ته وراتو

نېنجیلی تیا بخوینریت

مَدْرَان: جلو بهرگی چلکن و پیس

مَدْرَايَة: شهن، دووشاخه، شهنه،

دارتکی پېنچ په نجهیه خهرمانی

گیره کراوی پی به باده کړی و خهرمانی

پی شهن ده کړی

مَدْرَأ (مَالِدْفَع بَه): نه وهی پالی

پیده نری، فشارخهر، پالنه

مَدْرَب (مُعْلَم - مَرُوض): مه شکار،

فیرکار، راهینه

مَدْرَب (مُتَمَرِّن): راهاتوو، فیر، مه شق

کردو

مَدْرَة: که رسه ک، گلوت، گلمهت،

سنده گل، کولگل، گلمه تیکی که ورهیه

مَدْرَج (مَذْهَب وَمَسْلَك): ریباز، ریرپه و،

ریکه

مَدْرَج المَطَار: نیشته گهی فروکه خانه،

شوینی نیشته نه وهی فروکه

مَدْرَج: پله پله، خانه خانه، ته لان

ته لان، ساختمان و ته لاریکی فراوانه

له شپوهی نیوه بازنه یه کدایه

مَدْرَجَة: هوکاری که یشتن به باشترو

به رزتر له خوی، ریکه، زوربهی، نه و

کاخه زهی تیایدا ده نووسریت

مَدْرَس (الْكِتَابُ يُدْرَسُ فِيهِ): کتیبی

خویندننن تیدا بکریت

مَدْرَس (مُعْلَم): ماموستا، فیرکار،

زانهر، سهیدا، ماموسا، وانه بیژ

مَدْرَسَة: قوتابخانه، فیرکه، خویندنگه

مَدْرَسَة ثانَوِيَّة: قوتابخانهی ناوهندی

مَدْرَسَة اِعْدَادِيَّة: قوتابخانهی نامادهی

مَدْرَسَة عَسْكَرِيَّة: قوتابخانهی سهریازی

مَدْرَسَة مَهْنِيَّة: قوتابخانهی پیشه کاری

مَدْرَسَة جَامِعِيَّة: زانکو، کولیز

مَدْرَسِي: قوتابخانهی، نه وهی

دهدریته پال خویندنگه

مَدْرَع (حَيَوَانٌ جِسْمُهُ مَقْطُوعٌ بِمَادَّةٍ

قَرْنِيَّة): گیاندارتکه لاشهی

به ماددهیه کی رهقه له ک داپوشراوه

مَدْرَعَة: زریدار، زریپوش، سوپردار،

که شتیه کی جهنگی رووکه شکارو به پولا

مَدْرَعَة: پوشاکیکه پیاوانی ثاینی

جوله که له بهریان ده کرد

مَدْرَك: تیکه یشتوو، حالی، ناگادار،

شارهزا، ژیر، ناوهز، زورزان

مَدْرَكَات (الْحَوَاس): مه ستیاره کانی

مروث

مَدْرَمَة (الدَّرْعُ الْمُنْسَاءُ أَوِ اللَّيْنَةُ):

قه لغانیکی سافو لووس یان نه رم و شل

مَدْرَهَم (كَثِيرُ الدَّرَاهِمِ): پاره و پولدار،

خاوهن پاره و درهم

مَدْرُوس: جله شپ، کونه، جلی شپو

کونه

مَدْرِيَّة: شانه، قژدامین

مَدَس (آلَة تُسَبَّرُ بِهَا الْجِرَاحُ):

نامرازیکه له نه شسته رگه ریدا

به کارده هینری

مَدْرُوس: نهینن و په نهانی ژیرخاک،

نهینن ناو زهوی

مَدَش لَفْلَانِ الْعَطَاءِ (قُلِّلْ): به خششی
 که م دایه ، که میکرده وه بوی
 مَدَش فَلَانِ (هَزَلْ): لاوازبوو ، کز بوو
 مَدَش الْعَيْنِ (ضَعَفَ بَصَرَهَا): بینایی
 لاواز بوو ، کز بوو ، دیبه ی کز بوو
 مَدَش الرَّجُلِ (تَشَقَّقَتْ): قلیشی برد ،
 قَلْبًا
 مَدْعَاةُ (الدُّعَاءُ إِلَى الطَّعَامِ - الدَّاعِيَةِ
 - السَّبَبِ): بانگکردن بۆسه ر سفره و
 خوان ، بانگه وازخوان، هۆکار ، هۆ
 مَدْعَاسُ: ریگوزار ، ریپه و ، ریگه یه ک
 به زوری هاتوچوی پیدا بکریت ، نیرمه
 خه لکی پی بریندار بکریت
 مَدْعَبِلْ: خربین ، خرپوکه ، خرپه ، خرپه
 مَدْعَةِ: گوینزی هیندی که ناوی تیا
 نه بیته
 مَدْعَسُ (الْمَطْعَمُ): جیگه ی نومیدو هیوا،
 جی ی چاو تیرپین ، نومیدگا
 مَدْعَسُ: نیرمه ، سه ره پیم
 مَدْعَاكُ (الْخَصْمُ الْأَلَدُ): دوژمنی
 سه ره سخت ، نه یاری سه ره که ش ،
 قیرسیجه
 مَدْعَمُ (الْمَلْجَأُ): په ناگه ، پاسیر ،
 حه شارکه ، په نا
 مَدْعُو: بانگکراو ، ده عوه تکرار
 مَدْعُوسُ: ملکه چ ، رسوا
 مَدْعُوكُ: جلّه شرپ ، جلی کونه
 مَدْعُومُ: لیدراو ، کومه ک دراو
 مَدْعِي: داواکار ، شکاکته ر
 مَدْعِي عَلَيْهِ: تاوانبارکراو ، تاوان
 له سه ر
 مَدْعِي الْعَامُ: داواکاری گشتی
 مَدْعِي الْعِلْمُ: خو به زانا زان ،
 خو به شارمه زاو زانا دانه ر

مَدْعِلْ (غَابَةُ كَثِيرُ الْأَشْجَارِ): بیشه لان،
 چره ، دارستانیکی فره دارو درهخت
 مَدْعِلْ: ناوه پاستی شیوو دۆل
 مَدْفَاةُ (آلَةٌ لَتُدْفَنُ الْمَنَازِلُ): زویا ،
 عه لادین ، گهرمه ر، نامرازیکه بو
 گهرمکردنی مالان
 مَدْفَاةُ (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الدِّفَاءِ):
 زه و بیبه کی فره گهرم گوپ
 مَدْفَاةُ: حوشتی فره چه وری و گوشت
 مَدْفَعُ (مَجْرَى الْمِيَاهِ): جۆگه ، راپه وی
 ئاو ، راگوزاری ئاو
 مَدْفَعُ (آلَةٌ حَرْيِيَّةٌ): تۆپ ، جۆره
 چه کیکی گه ورده و گران و لوله دریزه
 که گوله تۆپی تیده نری و ده هاویرزی
 مَدْفِيعَةٌ (عَسَاكِرٌ وَمُعَلِّقَاتُ الْمَدَافِعِ):
 تۆپخانه ، تۆپچی
 مَدْفِنُ (مَقْبَرَةٌ): گورستان ، شوینیکه
 مردوی زوری تیا نیردایی
 مَدْفُونُ (مَطْمُورٌ): نیرژاو ، له ژیر
 خۆلدايه: به خاک سپیراو ، له گورپراو
 مَدْفُوعُ (مُؤَدِي): دراوه ته وه ، دراوه
 مَدَقُ الصَّخْرَةِ (كَسْرُهَا): شکاندی ،
 له تیکرد، که رتی کرد
 مَدَقُ (دُقْمَاقُ): که لاکوتک
 مَدَقَّةُ: ده سکی ده سکه وان ، مشته
 مَدَقَّةُ الْحَنْطَةِ: ساوه رکوت ، نه وه ی
 ساوه ر ده کوتیت یان ساوه ری
 پیده کوتیریت
 مَدَقِيعُ: ملکه چ ، ریسوا ، سووک و نرم ،
 راگردوو، مه له اتوو، له پولواو، نه وه ی
 ده نویست به خاک و خۆله وه
 مَدَقِّقُ: وردبین ، سه نجه ر، تیبینیار

مُدَقِّمَة: جَوْرَه خواردينِک

مَدَقُوقُ (مَسْحُوقُ): کُوتراو، هاراو،

وردکراو، که رت که رتکراو

مَدَاکُ (الرَّجُلُ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ الْوَطَاءُ

لِلْأَرْضِ): پیاویک به میزو توانا بیت

که به سر زه ویدا قاچ هه لده گریو

ده پروات

مَدَاکُ الْأَرْضِ: زه وی کوت

مُدَلُ (الْوَأْتِيقُ بِنَفْسِهِ وَعِدَّتِهِ): دلنیا

له خوئی و ناماده ساری

مُدَلُ بِالشَّجَاعَةِ (الْجَرِي): جه ربه زه،

چاونه ترس، چاوقایم، به زات، نه به رد

مَدَلَّاجُ: شه ووهو، یه کیک خووی

گرتبیت به شهو پروات

مَدَلْبَة: چنارستان، زه وییه ک داری

چناری زوریبت

مَدَلَّة: عاشق، دلدار، نه ویندار

مَدَلْجَة: دَوْلْچه، ده فریکی گه ووه

شیری تیدا ده گویزرتیه ووه

مَدَلْدَل (مَعْلَقُ): هه لواسراو،

شوپره ووه بوو

مَدَلْعُ (الْمُتْرَبِي فِي الْعِزِّ وَالنِّعْمَةِ): نازدار،

به ناز، به نازداری به خویکراو

مَدَلْعُ: به دپره وشت، په ووه رده نه کراو،

به ربا، فه راموشکراو، بی سه به رشت

مَدَلْكُ - مَدَلْكَة (آلَة الدَّلْكِ): نامرازی

شیلان یاخود ماله ی سافو لووسکردن

مَدَلْل (مَدَلْعُ): نازدار، لاوینراو،

نازنده، به ناز

مَدَلْوُكُ: حوشتری باره به رو سه فهر،

حوشتریک نه ژنوی سست بوویبت

مَدَلْوُلُ: مانا، ناوه پوک، مه به سست،

مه رام

مَدَمَسِي: خویناوی، خوینی پیوه یه،

نه سپیک زور سوربیت، تیریک په له ی

سوری خوینی پیوه بیت

مَدَمَاكُ (الصِّيفُ مِنَ اللَّبَنِ أَوْ الْحِجَارَةِ

فِي الْبِنَاءِ): ریزه خشت یان به ردیک

له ساختمان و بینادا

مَدَمَجُ (مُحَكَّمُ): تیکه ل، پتهو، کونبر،

سفت

مَدَمَجُ (الْقَدَحُ): په رداخ

مَدَمَرُ: ویرانکار، کاولکار

مَدَمَرَة (سَفِينَة حَرِيْبَة): که شتی

ویرانکه ر، که شتی جه نگی خاپورکه ر

مَدَمَشُ: پتهو توکمه ی هه رشتیک

مَدَمَعُ (مَوْضِعُ الدَّمْعِ وَمَجْرَاهُ): فرمیتسک

رژین، فرمیتسکه لوو

مَدَمَقُ (مَدْخَلُ): ده رگا، ده روازه

مَدَمِنْ: هه میشه کار، یه کیک راهاتبیت

له سر کارو فرمانیک

مَدَمِنْ خَمَرُ: هه میشه مه ی خور، یه کیک

راهاتبیت له سر نارهق خواردن

مَدَمِنْ لَدَخِيْنُ: هه میشه کیش،

جگه ره کیش به به رده وامی

مَدَمَوْغُ: سه رشکان به شیوه یه ک تا

بگاته سه میتشک

مَدَنُ فُلَانُ (أَتَى الْمَدِيْنَةَ): رویکرده

شار، هات بؤ شارستان

مَدَنُ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): نیشته جی بوو،

جیگیربوو، مایه ووه

مَدَنُ الْمَدَائِنِ (بَنَاهَا): شارو گوندی

دروستکرد، ناوه دانی کرده ووه

مَدَنَفُ: نه خوشتی سهخت و گران

مَدَنَقُ: له سه رما رهق بووه ووه

مَدَنِي: شارستانی، شاری، مه دهنی

مَدِينَة: شارسټانى ، ناوه دانى
 مَدَاهِمَة: باخچه يهكى سهوز كه روويه
 ره شى بيت
 مَدَهَش: سه رسامكه ر ، سهير ،
 سه رسوپهينهر
 مَدَهَن: چه ور ، قه له و
 مَدَهَن: روډان ، هيزه ي روډ
 مَدَهوش: واق وړماو ، سه رسوپماو
 مَدَوِي: چه خماخ ساز ، شيرگه ر ،
 چه قوگه ر
 مَدَوْد - مَدَوْد: كرمى ، كرموى ، كرم ،
 كرمداړ
 مَدَوْر (مَا يَكُونُ عَلَى هَيْئَةِ دَائِرَةٍ):
 بارزنه يى ، پيچكه يى ، خپ
 مَدَوَك: به رديكه بوئى خوښى
 تېه لده سوون
 مَدَوْن: نوسراو ، توماركراو ، نوسراوه
 مَدِي: چه وزنكه به رد له ده ورى دانانريت ،
 نه و ناوه ي له چه وزنك ده پواتو بوگه ن
 ده كاتو خراب ده بيت
 مَدِيَان (الَّذِي يَقْرَضُ أَوْ يَسْتَقْرِضُ
 كَثِيرًا): نه وه ي قهرزو وام ده كات يان
 قهرز ده دات
 مَدِيء: نه خوښى تووش بوو ، ناساخ ،
 نه خوښكه وتوو
 مَدِينَة - مَدِينَة - مَدِينَة (سَكِين): چه قو ،
 كيږد ، قه له مېر ، چه قوو ، كارد ،
 تيغيكى مشتق ده سكداره
 مَدِيح: ستايش كردن ، پيامه لدان ،
 به شان و بالا هاتن
 مَدِيْد (طَوِيل): دريژ ، فراوان ، نډر ،
 به رين ، گوشاد

مَدِيْد (فِي عِلْمِ الْعُرُوشِ): له زانستى
 هوډراوه زانيدا : يه كيټكه له به حره كانى
 هوډراوه ي عه ره بى كه وا كيټش و شيوه ي
 به م چه شنه يه: فاعلاتن فاعِلن فاعلاتن
 (دوچار)
 مَدِينَة (الْمُدَّةُ الْقَصِيرَة): ماو يه كى
 كورت
 مَدِينَة: دريژكراو ، دريژكراوه ،
 به كيټشكراو
 مَدِير: به ريوه بهر ، قهرماندار ، سه روگار
 مَدِير عَمَل: به ريوه بهرى كارو فرمان ،
 كار مه لسورينه ر
 مَدِير الْمَدْرَسَة: به ريوه بهرى قوتابخانه
 مَدِير (الْمَكَانُ الْمُطِين): شوينيكى
 قوپاوى
 مَدِيرِيَّة: مه ريم ، ناوچه ،
 به ريوه بهر يه تى ، كارگيري
 مَدِيْكَة (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الدِّيْكَة):
 شوينيك كه له شيرى زوږبيت
 مَدِيْم (مَنْ يَنْزِلُ الدَّمُ مِنْ أَنْفِهِ): نه وه ي
 خوښ له لووتى ديت ، لووت پرزاو
 مَدِيْم (مَا أَصَابَتْهُ الدِّيْمَة): نه وه ي
 بارانى بى مه وره بروسكه لتي ده دات
 مَدِيْن: قهرزار ، وامدار ، كزيله ،
 پاداشت دهره وه ، لپرسراو
 مَدِينَة: شار ، باژير ، شارىكى گه وره
 مَدِينَة الرَّسُول (ص): شارى مه دينه ي
 پيغه مبه ر (دخ) كه وا كوچى بو كردو
 سه ره تاي ميژووى ئيسلامى تيدا
 توماركرا
 مَدِينَة السَّلَام (بَغْدَاد): شارى به غدا ،
 نازناوى شارى به غدايه كه به شارى
 ناشتى ناوزه د كراوه

مَدِينَةُ الْأَشْبَاح: شاری ختوو جنۆکه ،

شاری دیوه زمه

مَدِينُون: قهرزدار ، وامدار

مَذ - مَذْلُ: له وکاته وه ، بۆکات و سه رده م

به کار دیت

مَذَى الْفَرَسِ (أَرْسَلَهُ فِي الْمَعَى):

له وه پاندی ، به ره لای له وه رگای کرد

مَذَى الرَّجُلِ (خَرَجَ مِنْهُ الْمَذِي عِنْدَ

الْمَلَأَبَةِ وَالتَّقْيِيلِ): له کاتی

ده ستبازی و ماچکردندا مه زی

له نامرازی هاته ده ره وه

مَذَاب: تاوه

مَذَابَةُ (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الذُّنَاب):

زه و بیه ک گورگی زۆرییت ، زه وی و

شویتی گورگدار

مَذَاخِر: ناخ ، ناو ، خواری سکو ورگ

مَذَارِع - مَذَارِيع (وَهِيَ الْفَوَاحِي وَالْقُرَى

بَيْنَ الرَّيْفِ وَالْبَرِّ - قَوَائِمُ الْمَذَابَةِ): نه و

شوینانه ی ده که ونه نیوان زه وی

کشتو کال و ده شته وه ، ده ست و پیی

جوار بییان

مَذَارِفُ (الْمَذَامِع): فرمیسک رژینه کان ،

لووه رژینه کان

مَذَاغ: درۆن ، بی ئه مه ک و وه فا که

به نه پنی که س به ده ر ناکات له

باسکردنی به خراپه ، به کیکه نه توانییت

نه پنی بیاریزیت

مَذَاق (طَعْم): چێژ ، تام ، چه شتن

مَذَاق: ریاکار ، درۆن ، دوپوو ،

هاوپی و خۆشه و یستیکی ناپاک

مَذَاكِرَة (دَرس - حِفْظ - مَقَاوِضَة):

خویندن ، له به رکردن ، کۆششکردن ،

ره وانکردن ، گفتوگۆکردن ، لیدوان ،

باسکردن

مَذَاب: نه وه ی پارێزگاری له خزم و

که سه کانی ده کات ، به رگریکار

مَذَابَة (أَرْضُ كَثِيرَةِ الذُّنَاب): زه وی و

شوینتیک میشی زۆرییت ، میشه لان

مَذَابَة (مَا يَدْفَعُ بِهِ الذُّنَاب): میشو کۆژ ،

شتتیکی کلکداری ده مپانی کونکونه

میشی پێده کوژی

مَذْبَح (مَجْرَر): قه سابخانه ، شوینی

سه رپینی ناژه لان ، کوشتارگه

مَذْبَح: نامرازی سه رپین

مَذْبَحَة (مَجْرَرَة): قه سابخانه ،

قه لاجوکردن ، خویندنی

مَذْبَذ (مُتَرَدِّد): ده له ریته وه ،

ده جوولیتته وه

مَذْبَذ (الْمُتَرَدِّدُ بَيْنَ أَمْرَيْنِ): رارا ،

دوودل ، سی و دوکار ، به دگومان

مَذْبُوح: سه رپاو ، کوژاو ، مل

لیکراوه

مَذَحِ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ (إِحْتِكَ فَتَشَقُّقٌ):

لینی خشاو درزی برد

مَذَح (عَسَلَ فِي زَهْرِ الرُّمَّانِ الْبَرِيِّ):

هه نگوینیکه له گو له مه ناری ده شتدایه

مَذَاخِر (مَوْضِعُ الذَّاخِرِ): که نه پنه ،

شوینی پاشه که وتی شت و مه ک

مَذَرِ الشَّيْءِ (فَرَّقَهُ): جیا یکرده وه ،

به راگه نده ی کرد ، په رت په رتی کرد

مَذَر: په راگه نده ، بلو ، په رش

مَذَرُ الرَّجُلِ: زود چو بۆسەر ئاو، زوو

زوو چوو بۆ ئابخانه

مَذَرُ (الْقَاسِدِ الْخَبِيثِ): پيس و گەندەل،

ناپاك، بۆگەنى پيس

مَذَرِي - مَذَرَاةٌ (خَشْبَةٌ ذَاتُ أَطْرَافٍ

كَأَلَصَابِعٍ تُذَرَى بِهَا الْحِنَطَةُ): شەنە،

دارىكى پىنج پەنجەيە خەرمانى پى

بەبادەدرى

مَذَرَاغ: ناوچەى نىوان گوندو دەشت

مَذَرِبُ (اللِّسَانِ): زويان، زمان

مَذَرَةٌ: ژنى گىلى بەد ره وشت،

ره چەلەك خراب و ناپەسەن

مَذَرَةٌ: شەنە، دارىكى پىنج پەنجەيە

خەرمانى پى بەبادەدرى

مَذْرَحُ (اللِّبْنِ أَوْ الْعَسَلِ غَلَبَ عَلَيْهِ الْمَاءُ):

شیر یاخود هەنگوین ئاو بەسەر یا

بڕژیت

مَذَرُفَا: فرمیسك رژین، شویتى ئەشك

رژان

مَذَرُوفَا: فرمیسك رژان، ئەشك

بەردانەوه

مَذَرُقٌ بِهِ (رَمَى بِهِ): فڕى دا، هەلدا،

توپیدا

مَذَعٌ فَلَانٌ (كَذَبَ وَادَّعَى): درۆ

بانگەشەى كرد، بانگەشەى درۆيکرد

مَذَعُ الْمِيَاهِ سَالَتْ فِي أَعَالِي الْجِبَالِ):

لەلوتكەى چیاوه هەلقولاو لەبەرى

رویشت

مَذَعٌ يَمِينًا (حَلَفَا): سویتى خوارد

مَذَعٌ لِي الْخَبَرُ (حَدَّثَنِي بَعْضُهُ وَكُتِمَ

بَعْضُهُ): هەندىكى بۆ باسكردم و ئەوى

دیکەشى لىشاردمەوه

مَذَعُ الضَّرْعِ (حَلَبَ نِصْفَ مَا فِيهِ): نيوەى

گوانەكەى دۆشى

مَذَعَانُ (سَهْلُ الْإِنْقِيَادِ): دەستەمۆ،

گوێراپەل، مالى، خوش برده

مَذَعْنُ (مُنْقَاد): دەستەمۆكراو،

گوێراپەل، خواردەست، گەردن كەچ

مَذَعُورُ (خَائِفٌ - ذَائِعٌ): ترساو،

تۆقيو، زندۆق چوو، داخوړپاو

مَذَقُ اللَّبْنِ وَالشَّرَابِ بِالْمَاءِ (مَرْجَهُ

وَحَلَطَهُ): شىرو ئارەقەكەى تىكەل

بەيەك كرد، ئاویتەى كردن

مَذَقٌ فَلَانًا وَلِفْلَانٍ (سَقَاهُ الْمَذَقُ): شىرى

تىكەل بە ئاوى داىە

مَذَقُ الْوُدِّ (شَابَهُ وَلَمْ يُغْلَصْ):

لەخۆشەويستیدا راستى نەكرد

لەگەلدا، دلسۆز نەبوو بۆى

مَذَقُ اللَّبْنِ (مَرْجَهُ بِالْمَاءِ): كردى

بەماستاو

مَذَقُ (لَبْنٍ مَمْرُوجٍ بِالْمَاءِ): شىرىك ئاوى

تىكوايیت

مَذَكَّار: ژنو پیاوێك هەر منالى

نێرینهیان بېیت

مَذَكَّر: ئەوژنەى منالى نێرینهى دەبېت،

نێرزا، روژگای سەخت و گران

مَذَكَّر: نێرینه، نێر، واژووى مێینهیە

مَذَكَّر (مُفَكَّر): بیرخەرەوه،

یادخەرەوه، وهبیرهيته

مَذَكَّرَةٌ: بیرخەرەوه، یادنامه، یاداشت،

بیرهوهرى، پوختهى خواست،

روژگارنامه، یاداشتنامه، یادگارنامه

مَذَكُور: ناوبراو، باسكراو

مَذْكِي - مَذْكِي مِنَ السَّحَابِ (الكَثِيرُ
المَطَرُ): مهوری قره باران ، مهوری
باراندار
المَذْكِي مِنَ الْخَيْلِ (مَائِمٌ سَنَّهُ وَكَمَلَتْ
قُوَّتُهُ): نهو نهسپهی سالو ته مهنی
ته واکړدوهو به میزو پته وه
مَذَل بِسَرِهِ (قَلِقَ بِهِ وَضَجَرَ حَتَّى أَفْشَاهُ):
نیگه ران بوو به نهینی خوی له دهمی
دهرچوو ، نهینی خوی نه پاراستو
درکاندی
مَذَلْ نَفْسُهُ بِالشَّيْءِ (سَمَحَتْ بِهِ):
ریگه یدا ، مؤله تیدا
مَذَلْ فَلَانٌ ضَجَرَ وَقَلِقَ): نیگه ران بوو ،
دلته نگ بوو ، بیزارو نیگه ران بوو
مَذَلْ عَلَى فَرَّاشِهِ (لَمْ يَسْتَقِرْ عَلَيْهِ مِنْ
ضَعْفٍ وَمَرَضٍ): به موی لاوازی و
نه خوشپه وه له سهر جیگه هه لینه کرد
مَذَلْ رِجْلَهُ (خَدِرَتْ وَاسْتَرْخَتْ): قاجی
سړبوو رایکیشا
مَذَلْ مَفْشِ السَّرِ (ضَجُورُ): بیزار ، دهم
شر ، دهم هاراش
مَذَلْ (الْفُتْرَةُ وَالْخُدْرُ): خاویوونه وهو
سستی و سړیون
مَذَلَّةٌ: کونیک له به ردیکدا ، ناوکه
خورما
مَذَلَقُ (الْمُحْدَدُ الطَّرْفُ - اللَّبَنُ الْمَخْلُوطُ
بِالْمَاءِ): سنووردار ، شیریک ناوی
تیکرابت
مَذَلَّلٌ: ریگوزار ، ریگه یه که هه موو که س
بیگریته بهر
مَذَلَّةٌ: دره ختیک دهستی پی بگات بو
لیکړدنه وهی به روپوومه کی

مَذَمٌ (ضِدَّ مَمْدُوحٍ): زه مکراو ، واژووی
ستایش و باسکراو به چاکه به
مَذَمٌ (الَّذِي لَا حَرَكَ لَهْ): بی جووله ،
بی بزوات ، شتیک نه جوولیتته وه
مَذَمَّادٌ (الصِّيَاحُ الْكَثِيرُ الْكَلَامُ): هاوارو
قیژه که ری هه له وه رو زود بله
مَذَمَّةٌ: ماف ، رهوا ، نابوو ، نه رکی
سهرشان
مَذَمَّادٌ (كَذَّابٌ): دروکید ، راستی نه گوت
مَذَمَّادِي (الظَّرِيفُ الْمُخْتَالُ): قسه خوشی
قولې ، به دهم له بزی دهستی
مَذَمَّرٌ (الْعَنَقُ وَمَا حَوْلَهُ): مل ، یخه ،
بین ، گهردن و دهر و به ری
مَذَمَّمٌ (الْمَذْمُومُ): سه رزه نشتکراو ،
لومه کراو ، زه مکراو
مَذْمُومٌ: زه مکراو ، سه رزه نشت کراو ،
زه م ه لگر ، ره خنه و لومه و
سه رزه نشت هه لده گریته
مَذْنِبٌ: تاوانبار ، گونا هبار ، به زه کار ،
گونا هکار ، گیره شیوین ، هه لکار ،
که مو کوپدار
مَذْنِبٌ: کلکی دریژ ، جوگه له ی ناو گهر
فراوان و به رین نه بیت
مَذْنِبٌ: کلکدار ، نه ستیره ی کلکدار ،
ته نیکی ناسمانیه خاوه ن کلکیکی
رؤشن و تیشکداره له دهوری خور
ده سوو پیتته وه له ریزه و یکی رؤشن داو
جار به جاریک دهرده که ویت
مَذْنِبَةٌ (الْمُفَرَّقَةُ): نه سکوی ، چه مچه ،
ناوگردان ، میلاک ، که پچه ، که فگیر
مَذْهَبٌ (مُعْتَقِدٌ - عَقِيدَةٌ - تَعْلِيمٌ): ناین ،
باوهی ، بروا ، ری باز ، ری و شوین

مَذْهَب (عِنْدَ الْعُلَمَاءِ): لای زانایان:

بریتیه له کۆمه له بیروبوچوون و دیدیکی زانستی و فهلسه فی ته و اوکاری یه ک که وه ک پیکهاته یه کی یه ک به ش دارپژراون

مَذْهَب (مَمُوءٌ بِالذَّهَبِ): له ئالتون گبرو، رووکه شه به زیږ، زه پکesh، له زیږ گبرو

مَذْهَب: نه سپیک سووریه که ی روو به

زه ردی بیت، نه سپی قاوه یی
مَذْهَبَات (سَنَعُ قَصَائِدَ لِلْجَاهِلِيَّةِ فِي الطَّبَقَةِ الثَّانِيَةِ بَعْدَ الْمَعْلَقَاتِ): حهوت
هونراوه ی پیتش ئیسلامه و له پیزی دووه مدا ریز به ند کراوه دوا ی هونراوه
هه لواسراوه کان

مَذْهَل (مَا يَشْفَل): سه رقاکه ر،
خه ریککه ر

مَذُوب (مَا يَذَابُ فِيهِ): توتیراوه، تواوه
تتیدا

مَذُوبَة: چه مچه، که فگیر، که وگیر،
که مچه

مَذُود: زیان، ناخوږ، شاخی گا
مَذِي: ئاویکی روونی لینجه له کونی میز
دیته دهره وه له کاتی ماچکردن و
ده ستبازیدا

مَذِي: جوگه له ئاو که له حه وزه وه سه ری
گر تبیت

مَذِياع: رادیو، دهنکه وهر، دهمشوپ،
بلندگو

مَذِيْب: توتینه ره وه

مَذِيَة - مَذِيَة (الْمَرْأَةُ الْمَجْلُوءَة): ئاوینه ی
دیارو به رچاو

مَذِيْع (نَاشِر): هه والکه یه ن، بلاوکار،
په خشکه ر، که یه نه ری هه وال و ده نگو
باس

مَذِيْق: شیریک ئاوی تیکه ل کرابیت
مَذِيْل (لَهُ ذِيْل): کلکدار، کلکی هه یه،
جلو به رگیك دامینه که ی شوږو
دریژیت

مَذِيْم - مَذِيْم: ناته واو، عه بیدار،
خه وشدار

مر

مَر (قَات - ذَهَب - جَار - انْقَضَى):
رابورد، گوزه شت، تته پی، رقیی،

گوزه ریکرد، به سه رچو
مَر الْأَمْرُ أَوْ فُلَان (جَارٌ وَذَهَبٌ وَمَضَى):
کاروباره که یاخود فلان رقیی و تته پی

مَر بِهِ وَعَلَيْهِ (زَارَهُ): به لایا تته پی
مَر ذِكْرَهُ: باسکرا، باسو خواسی
هاته پیتش، که وته به ریاس و

لَيَكْزَلْنِيهِ
مَر الْبَعِيرُ مَرًّا شَدَّ عَلَيْهِ الْجَبَلُ):
په ته که ی توندکرد، په ته که ی
هینا په وه یه ک

مَر الْقَرْبَةِ وَنَحْوَهَا (مَلَأَهَا):
مه شه که ی پرکرد

مَر مَرَاة: تالبو، ناخوشبو
مَر: تال، سهخت، به لاو نه هه مته ی،
شله مهنه که له داریک دهر دیت و
ده به سه ستیت بونیکی خوشی هه یه و
تامیشی تاله

مُرُ الصَّحَارَى (الْعَنْظَل): گوزالک،
گوزاک، گیایه کی کیوی و هاوینیه
به بریکه و گه لاو به ره وه هه ره شوونی
ده چی و به ره که ی هینده ی نارنجیکی
لیدی و زهره ده بی و دوو جوږن نیره و
میته

مَر: پەت ، گوریس ، لاستیک ، سپەر
مَرَى النَّاقَةُ (مَسَحَ ضَرْعَهَا لَتَدُرَ):
 دەستی مێتا بە گوانیدا هەتا شیرەکەى
 بگەڕێ
مَرَى الدَّمُ وَنَحْوَهُ (أَرْسَلَهُ): خوێنى لێهێنا ،
 بەربوو
مَرَى حَقَّهُ (جَعَدَهُ): نكولى كرد ، دانى
 پیا نه نا
مَرَى الرِّيحُ السَّحَابَ: ره شه باكه پالى نا
 به هه وره كانه وه
مَرَى الشَّيْءَ (إِسْتَعْرَجَهُ): ده ریهێنا ،
 به ده ریکرد ، ده ریکرد
مَرَى الْفَرَسَ: به قامچى جوولاندی ،
 غارى پێکرد به قامچى
مَرَى الْفَرَسَ (قَامَ عَلَى ثَلَاثٍ وَهُوَ يَمَسُّحُ
 الْأَرْضَ بِالرَّابِعَةِ): له سه ر سى پهل
 وه ستاو چواره مى به زه ویدا ده مێنا
مَرَأَ (جَدَّالٌ): مشت و مێ ، وتوێژکردن ،
 چه نه هاتن
مَرَأِي: ریاکار ، روپامایی که ر
مُرَابِطَةُ الْجَمَاعَةِ مِنَ النَّاسِ وَالْخَيْلِ
تَلَزَمَ الثَّغَرُ مِمَّا يَلِي الْعَدُوَّ): کۆمه ل و
 تا قمیك خه لك به ته سه په وه کون و
 که له به رى به رده م دوژمنیان گرتبێت و
 نه یه لێن دزه بکه ن
مَرَابِيعَ (الْأَمْطَارُ أَوَّلُ الرَّبِيعِ): بارانى
 سه ره تای به هار
مَرَاةٌ: ئاوێنه
مَرَّاجٌ (مَنْ يَزِيدُ فِي الْحَدِيثِ وَيَكْذِبُ):
 زۆربله ی درۆزن ، چه نه باز ، هه له وه ر
مَرَّاجِعٌ: پشکنه ر ، پێداچاوه وه ،
 خاوه نکار ، نه وه ی شوێنى کارێک
 ده که ویت

مَرَّاجِعُ الْجَسَابَاتِ: پشکنیاری
 کاروباری ئابووری و مامه له ، وردکار ،
 تێبینیار
مَرَّاجِعَةٌ (إِعَادَةٌ - تَكَرَّرٌ):
 پێداچوونه وه ، دووباره کردنه وه ،
 چاوپیاخسانه وه
مَرَّاجِمُ (الكَلِمُ الْقَبِيحُ): قسه و گوته ی
 نا قول ، گوته ی نا په سه ند ، وته ی
 ناشیرین
مَرَّاحٌ (مَأْوَى الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ):
 شوێنى حوشترو مانگا و مه ر
مَرَّاحٌ (المَوْضِعُ يَرُوحُ الْقَوْمَ مِنْهُ أَوْ إِلَيْهِ):
 شوێن و جێگه یه ك نه ته وه و کۆمه لێك
 لێوه ی کۆچ بکه ن یاخود رووی تێبکه ن
مَرَّاحٌ: شادمانی ، به ختیارى ،
 خۆشحالى ، به که یفو دلخۆش
مَرَّادٌ (قَصْدٌ - نِيَّةٌ): مه به ست ، نیاز ،
 خۆزگه ، ئاواته خواز ، ئاره زوو ، ویست
مَرَّادٌ (مَكَانٌ رِيَادَ الْإِبِلِ): شوێنى
 هاتووچۆ له وه پاندنى حوشت
مَرَّادٌ - مَرَّادٌ (الْعُنُقُ): گه ردن ، مل ،
 نه ستو
مَرَّادِفٌ: هاو واتا ، هاومانا ،
 هاومه به ست
مَرَّادِي: قاچ و پێى ته سه پ و حوشت
 یاخود ته سه پ خۆى
مَرَّارٌ (ثَبَاتٌ): تالیشك ، تالو ، تالك ،
 تاله ، تالگه ، تالیشك ، گياه كى تالى
 گه لاپانى درێژكۆله ی به هارییه گولێ
 زه رده و دپواوییه بۆ ده نگ خۆشى
 ده دریت به که و

مَرَاراً (مَرَاتٌ عَدِيدَةٌ - أَحْيَاناً): زَورجار،
 جاره‌ها ، چه‌ندجار ، ناوبه‌ناو ، جار
 جار ، جاروبار ، هندی جار
 مَرَاراً وَتَكَرَّراً: جاره‌ها ، جار له‌دوای
 جار ، چه‌ند جاران
 مَرَارَةً: زهرداو ، زراو ، توره‌ک‌هی
 زهرداو ، زالو ، زاره ، تالو ، تالی ،
 تالیتی
 مَرَارَةُ الْعُمُر: سه‌ختی و سؤی و ته‌نگو
 چه‌له‌مه و تالوی زیان
 مَرَارَةً (أَلَةُ عَمَلِ الْمَرْوُز): که‌تور ،
 ناسنیک‌ی ده‌مپانی چوارسووچی
 دریژکۆله‌یه کلکیکی دارینی هه‌یه
 دیراوی پی هه‌لده‌دریته‌وه
 مَرَّاس (قُوَّة): میژ ، توانایی ، تین ،
 گوب
 مَرَّاس (ذُو الشَّدَّةِ الْعَظِيمَةِ): کاریکی
 قورسو گران ، کاری فره‌ته‌ستم و
 مه‌حال
 مَرَّاسِل: په‌یام‌نیر ، نامه‌به‌ر ، ته‌ته‌ر
 مَرَّاسَلَةٌ (مُكَاتَبَةٌ): نامه‌نیری ، نامه
 ناردن
 مَرَّاسِم: نه‌ریت ، خو ، ری و ره‌سم ،
 ناچۆره ، سرووت
 مَرَّاش: کاسب ، نان په‌یدا‌که‌ر ،
 سپیکاری دیوار ، که‌چکار
 مَرَّاشِد (مَقَاصِدُ الطَّرِيقِ وَمَا اسْتَقَامَ
 مِنْهَا): ریگ‌هی راست و ره‌وان ، شارپ‌که
 مَرَّاشِف (شِفَاه - مِشَاف): لیو ، لچ ،
 خاوی
 مَرَّاض: شوینی سه‌خت له‌ژیر زه‌ویدا
 که‌ناو دزه‌ی پیداکات

مَرَّاط (السَّهْمُ لِأَرِيَشَ عَلَيْهِ): تیری
 بی‌په‌ی
 مَرَّاطَةٌ (مَا سَقَطَ مِنَ الشَّعْرِ عِنْدَ
 تَسْرِيحِهِ أَوْ تَقْطِيعِهِ): ئو تاله‌قژانه‌ی
 له‌کاتی دامینان و هه‌لکیشاندا ده‌وه‌رن و
 لیده‌بنه‌وه
 مَرَّاع (شَحْم - دَسَم): چه‌وری ، به‌ز ، پیو
 مَرَّاعَةٌ (مُحَابَاةٌ - تَمْيِيزٌ): ریزلینان ،
 ریزگرتن ، به‌ته‌نگه‌وه‌هاتن ، چاودیری
 مَرَّاعِف (الْأَنْفُ وَمَا حَوْلَیْهِ): لووت و
 ده‌ووبه‌ری
 مَرَّاعِي الْمَوَاعِيد (مُحَافَظَةٌ عَلَيْهَا): به‌لین
 راست ، واده‌پاریژ ، یه‌کتیک پاریزگاری
 له‌کات و واده‌ی دیاریکراو بکات له‌گه‌ل
 به‌رانبه‌ردا
 مَرَّاعٌ - مَرَّاعَةٌ (الْمَكَانُ الَّذِي تَتَمَرَّعُ فِيهِ
 الدَّابَّةُ): ئو شوینه‌ی ناژه‌لان خویانی
 تیا ده‌گه‌ورنن
 مَرَّافِع (عِنْدَ الْمَسِيحِينَ): لای گاوه‌کان:
 رۆژانیک‌ی دیاریکراوه‌ی رۆژی تیدا
 ده‌گبری
 مَرَّافِعَةٌ: چه‌ن سرووتیکی دیاریکراوه
 بو راستکردنه‌وه‌ی داواو چۆنیه‌تی
 خسته‌ی روی
 مَرَّافِع (أَصُولُ الْيَدَيْنِ وَالْفَخْذَيْنِ): ره‌گو
 بنچینه‌ی هه‌ردوو ده‌ست و ران
 مَرَّافِق: یاوه‌ر ، هاوده‌نگ ، هاوه‌ل ،
 ویلاش
 مَرَّافِق: ناوه‌ند ، میان
 مَرَّافِقُ الدَّار (مَنَافِعُهَا): پیداو‌یسته‌ی‌کانی
 نیو مال و هه‌ک ناو و کاره‌باو ...

مَرَّاقِقُ الْبِلَادِ (مَا يَنْتَفَعُ بِهِ السَّكَّانُ عُمُومًا)؛ ناوۀنده‌کانی کۆمەڵ، ئەوێ خەڵکی و دانیشتوانی ولات سوودی لیۆەر دەگرن

مَرَّاقِقَةُ: هاورپێهتی، یاوهری، کهوتنه پالو له‌گه‌ڵیوان

مَرَّاقُ الْبَطْنِ (مَا رَقَّ مِنْهُ وَلَانَ)؛ نهرمو نیانی ورگوسک، ئەوێ شلو نیان ده‌بیئت

مَرَّاقِب (مَشْرِفًا)؛ چاودێر، سه‌رپاله، سه‌ربه‌رشتیار، دیده‌بان

مَرَّاقِبَةُ: چاودێری کردن، سه‌ره‌وکاری کردن، به‌پێوه‌بردن، سه‌ربه‌رشتی کردن، چاوتیپین

مَرَّاقَةُ (ثِقَافَةُ الصُّوفِ)؛ ئەو موانه‌ی له‌ پێست و خوری لێده‌کریته‌وه‌و هه‌ڵده‌هریت

مَرَّام: ویست، نیاز، خواست و مه‌به‌ستی دل

مَرَّاقِ (السَّيِّءُ الْخُلُقِ - الْقَلِيلُ الْمَوَدَّةِ)؛ به‌دیه‌وشت، خو خراپ و ناپه‌سه‌ن، خۆشه‌ویستی و ئەوین

مَرَّان (مَمَّارَسَة - مَرَّائِلَة)؛ کردن، ئە‌نجامدان، فێربوون، راهێنان، مه‌شقکردن، راهاتن، کۆشش کردن

مَرَّان (شَجَرٌ تُتَغَذَّى مِنْهُ الرَّمَّاحُ)؛ دره‌ختیکه‌ له‌پرم و تیر دروستکردندا به‌کار ده‌هێنرێ

مَرَّاهِق: هه‌رزه‌کار، گه‌نج، لاو، جه‌حیل، تازه‌پێگه‌یشته‌ویی نزیک به‌بالتی بوون

مَرَّاهِقَة: هه‌رزه‌کاری، لاویتی، تازه‌پێگه‌یشتن

مَرَّاهِقَة: گه‌وه‌و کردن

مَرَّاوُغ (خَدَّاعٌ وَمَكَّارٌ)؛ ده‌ستپێ، فێلباز، پێچ و په‌ناوی

مَرَّاوُغَة (مَمَّاطِلَة - تَحَايِلٌ)؛ فیل، پشی پشی، پێچ و په‌نا، ده‌له‌سه، گێرمه‌وکیشه، فاک و فیک، فه‌نگ، ئاین و ئۆین

مَرَّاوِید: چراندنی حوشتی که‌دی‌ت و ده‌چێت

مَرَّایَا: کۆی ئاوینه‌یه

مَرَّءُ الرَّجُلِ مَرَدًا (طَعَمٌ)؛ خواردنی خوارد، خواردی

مَرَّءُ الطَّعَامِ فَلَأْنًا (طَابَ لَهُ وَتَفَعَّه)؛ خۆش و به‌سوود بوو، سوودی پێگه‌یاند

مَرَّءُ الطَّعَامِ: خواردنه‌که‌ خۆش و به‌تامبوو، به‌له‌زه‌ت بوو، به‌ناسانی قوت چوو

مَرَّء - مَرَّوَة (صَارَ ذَا مَرَّوَة)؛ جوامێزیوو، مه‌رد و خاوه‌ن ره‌وشتی به‌رزبوو

مَرَّء - مَرَّء - مَرَّء: پیاو، مه‌ردوم

مَرَّأى: بینراو، بینین، دیدار

مَرَّأَب: جه‌راح، شکسته‌به‌ند، ئەوێ ده‌ست و قاچی شکاوو له‌جێچوو ده‌گرتیه‌وه

مَرَّاءَة: ئافره‌ت، ژن

مَرُوتُ الْأَرْضِ (حَسَنٌ هَوَاؤُهَا)؛ مه‌واکه‌ی سازو خۆش بوو

مَرُوس: سهرگه وره ، کارگوزار ،
 نه دنام ، خوارده ست ، دارده سته ،
 شه وهی له ژیر ده سته لاتی سهرگیکدا
 بیت
 مَرُوی: بینراو ، دینراو ، بهرچاو ، دیار ،
 ده بینری ، رچاوکراو
 مَرَب: شوینی مانه وهو جیگیر بوون ،
 شوینی کوبوونه وه ، زهوی پر گزوگیا
 مَرَبی: مرهبا ، جوره خوارده مه نیکی
 وهک سیوو مه لووژه و گه لی شتی تر
 که له ناو شلهی شهکرا په روه ده کرابی
 مَرَباع: شوینی که له سهره تایی به هاردا
 روه کی لیده ریبت ، چاره کیکی
 ده سته که وتو تالانی که واهر
 له سهره لدانی نیسلام دراوه
 به سهر کرده و سه روك
 مَرَبب (الْمَنْعَم عَلَيْهِ): نیعمه تدار ،
 که وتوو به نازو نیعمه ته وه
 مَرَبط: شوینی به سته وهی ئاژه ل ،
 بازاریک بوو بوئژه کان تیتیدا
 کژده بوونه وه ، شهوی خورمای تیا
 وشک ده کریته وه
 مَرَبض (مَوْضِعُ رِيضِ الدَّوَاب): که ور ،
 پشتیر ، په چه
 مَرَبط - مَرَبِط: شوینی به سته وهی
 ئاژه ل
 مَرَبع: شوینی مانه وه له به هاردا ،
 بارانی به هار
 مَرَبع - مَرَبَعَة (خَشَبَةٌ تُسْتَعْمَلُ لِرَفْعِ
 الْحَمَلِ عَلَى الدَّابَّةِ): داریکه
 له بهر زکرده وهی باردا بوق سهر ولاخ
 به کارده هینریت

مَرَبَع (ذُو أَرْبَعَةِ أَضْلَاعَ): چوارگوشه ،
 چوار پالو
 مَرَبَع (الَّذِي أَصَابَتْهُ حُمَى الرَّبِيعِ):
 شهوی تایی به هاره لیتی ده داتو
 نه خوش ده که ویت
 مَرَبَع: به هاره هوار ، شهو شوینی
 له به هار اندا بۆیده چن
 مَرَبُوب (الْمَمْلُوك - الْعَبْد): کزیله ،
 بهنده ، په روه ده
 مَرَبُوط: په یوه ست ، په یوه ند
 مَرَبُوع (الْوَسِيطُ الْقَامَةُ): تیکسمراو ،
 بالاجوارگوشه یی ، شیشمان
 مَرَبی: په روه رشیار ، په روه ردیار
 مَرَبِیَّة: دایه ، دایین ، تایه ، دایان ،
 کلفه ، ئافره تیکه منالی که سیکی تر
 به شیری خوی به ختو بکات
 مَرَّت الشَّيْء (مَلَّسَهُ): سافو
 لووسی کرد ، خشتی کرد ، ساویدا ،
 سویوه
 مَرَّت الإِبِل (نَحَّاهَا): دووریخته وه ،
 په راگنده ی کرد
 مَرَّت: زهوی روتو ساف ، روتن
 مَرَّة (كِرَّة): جار ، جاریک ، پات ،
 که رت
 مَرَّة أُخْرَى: دیسان ، هروه ها ،
 جاریکی دی ، جاریکی تر
 مَرَّةً وَاحِدَةً: یه کجار ، جاریک
 مَرَّة: ره وییه ی به رده وامی شتیک ،
 بیرتیژی ، توانایی ، ره سهن ، ژیری ،
 هیزو توانا
 مَرَّة (ضِدَّ الْعُلُو): تال ، ناشیرین ،
 واژوی خوشو شیرینه

مُرْتَاب: به گومان ، گوماندار ، دوودل
 مَرْتَج: کلۆم ، دهرگا داخه
 مَرْتَج (مُسْتَرَج): ئاسووده ،
 خۆشحال ، حه ساوه
 مَرْتَجُ الْإِل (مُطْمَئِن): بى خه م ،
 ئاسووده ، دلخۆش ، سه رسووک
 مَرْتَج: کلیل ، رێگه ی تهنگو نابهرین
 مَرْتَب: رێخراو ، رێخراو ، ئاماده کراو ،
 ئاماده کار ، مانگانه ، مووچه ، مز
 مَرْتَبَة: پله ، جۆر ، پایه ، راده ،
 پۆل ، خانه ، گهره یی ، مه زنى ، نیشان
 مَرْتَبَة: به سراوه ، په یوه ندار ،
 په یوه ستدار
 مَرْتَبَة بِمَوْعِد: وابه سته ی به لێن و
 په یمانه ، له سه ر ژوانه
 مَرْتَج: سه وزه لان ، شویننیک گزۆگیای
 زۆر بیت
 مَرْتَج: دهنگی بچر بچر
 مَرْتَجَل: سه ره پتی ، په کسه ریی ،
 راسته وخۆ
 مَرْتَجَلُ الْبَعِير (مَوْضِعَ رَحْلِهِ): شوینی
 بارخستنی حوشر
 مَرْتَد: مه لگه راوه ، کشاوه ،
 پاشگه زیوه وه
 مَرْتَرَق (مَا يَنْتَفِعُ بِهِ): چاکاوخۆر ،
 کاسه لیس ، مفخۆر
 مَرْتَشِي: به رتیل خۆر
 مَرْتَع (مَرَعَى خَصِيب): له وه رگا ،
 له وه ، پاوه
 مَرْتَعُ الرَّدِيْلَة أَوِ الشَّر: کانگای خراپه و
 داوین پیسی
 مَرْتَع: که سیکه له نازونیمه تا ژیا بیت ،
 خۆشگوزهران ، خۆشحال

مَرْتَفَع: له رزۆک ، له رزی ، له رینه وه ،
 جوولانه وه
 مَرْتَفَع (عَال - سَام): به رز ، بلند ،
 به رزایی ، باسک ، شکۆدار ، پایه به رز
 مَرْتَفِق (الْمُتَلِي - الثَّابِت): تیر ،
 تیکسمراو ، جینگیر ، چه سپاو
 مَرْتَقَى (مَوْضِعَ الْإِرْتِقَاء): شوینی به رزو
 بالا ، بلندگا
 مَرْتَقِع (مَوْضِعَ الرَّقْعَةِ مِنَ الثَّوْب):
 شوینی پینه به جل و به رگه وه ، شوین
 پینه
 مَرْتَقِي (مُهْدَب): په روه رده کراو ،
 پێشکه وتوو
 مَرْتَكَز: پشته ک ، راوه ستاو ، چه قاو ،
 راگره
 مَرْتَهَن (أَخَذَ الرُّهْن): بارمه وه رگر ،
 نه وه ی ره هه نکاری ده کات
 مَرْتَهَن بِالْأَمْرِ (مُقِيدٌ بِهِ): به ستراو
 پێوه ی ، پێوه به ستراو ، وابه سته بوو
 مَرَّتَ الشَّيْءُ (لَيْتَهُ): نه رمیکرده وه ،
 شلی کرده وه ، خاوی کرده وه
 مَرَّتَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ (تَقَعُ فِيهِ):
 خستیه ئاوه وه ، خوسانیه وه
 مَرَّتَ الصَّبِيُّ لَدَى أُمِّهِ (مَصَّهُ): مناله که
 مه مکى دایکی مژى ، دایچۆرى
 مَرَّتَ الشَّرِيد: تریته که ی ورد کرد ،
 پارچه پارچه ی کرد
 مَرَّتَ الشَّعْرَ وَغَيْرَهُ بِيَدِهِ (دَلَّكَهُ فِي الْمَاءِ
 حَتَّى تَنْجَلَ أَجْرَاؤُهُ): ده ستی هیتا به
 قزیدا یاخود هه رشتیکی تر هه تا
 به شه کانی له یه ک جیا بوونه وه و
 هه لوه شان

مَرَجَ بِهِ الْأَرْضَ (ضَرَبَهَا بِهِ): كَيْشای

به زه ویدا ، ته ختی کرد به سهر زه ویدا

مَرَجَ عَلَى الْخَصَامِ (كَانَ صَبُورًا حَلِيمًا):

به نارام بوو له گه ل ركه به ره كانیدا ،

نارام گریو له به رام به نه پاره كانیدا

مَرثَاةٌ مَا يُرْثِي بِهِ الْمَيِّتَ مِنَ الشَّعْرِ

وَغَيْرِهِ): وتارو مؤنراوه بۆ مردوو یان

به سهر مردودا وتن ، شیوهن ،

شیوه ننامه ، لاواندنه وه

مَرثَمٌ - مَرثَمٌ (الْأُفْ): لوت ، که یو

مَرثُو (ضَعِيفُ الْعَقْلِ): مه ردومی نه قلو

ژیری لاوان

مَرثُومٌ: لووتیک شکایت و خوینسی لی

بتکی

مَرثِيَّةٌ: لاواندنه وه ، پیامه لدان ،

شیوهن ، شیوه ننامه

مَرَجَ اللَّهَبَ - مَرُوجًا (إِرْتَفَعَ): گریو

بلیسه که به رزبوه وه ، ه لسا

مَرَجَ الشَّيْءَ مَرَجًا (خَلَطَهُ): تیکه لیکرد ،

ناوینه ی کرد ، کردی به نیو به کدا

مَرَجَ لِسَانَهُ فِي أَعْرَاضِ النَّاسِ (أُطْلِقَهُ

لِلْإِعْتِدَاءِ عَلَيْهَا): زمانی به ره لاکرد بۆ

باسکردنی خه لکی به خراپه و نابروو

بردنیان

مَرَجَ الدَّابَّةَ (أَرْسَلَهَا تُرْعَى): ناردی بۆ

له وه پ ، بردی بۆ پاوهن و چایه ر

مَرَجَ الْكَذِبَ (أَرْسَلَ لِسَانَهُ فِيهِ): زمانی

به ره لاکرد له دروکردندا ، دروژن بوو

مَرَجَ السُّلْطَانَ رَعِيَّتَهُ: میرو فه رمان په وا

هاوولاتی ژیر دهستی خوینان فه راموش

کردو روو به خراپه ناراسته یان کردن

مَرَجَ الْأَمْرَ (ضَيَّعَهُ وَلَمْ يَحْكَمْهُ):

تیا یبردو سه قامگیری نه کرد ،

له ناوی یبردو فه وتاندی

مَرَجَ الْأَمْرَ (إِضْطَرَبَ): شیوا ،

شپړزه بوو ، شله ژا ، شیوا ، تیکچوو

مَرَجَ الْأَمْرَ وَالْعَهْدَ: به لئین و په یمان و

نه مه کداری نه بوو

مَرَجَ: له وه پ ، له وه رگا ، پاوهن ،

چایه ر ، میترگ ، میترگوزار ، سه وزایی ،

شه کار ، زه و بییه کی سه وزه که چیمه ن

دایپو شیبیت

مَرَجَ (إِضْطَرَبَ): بشیوی ، شیواوی ،

ناژاوه ، سهر لیتیکچوون

مَرَجَسَ (مَسَبَّارُ الْأَعْمَاقِ): قول پتو ،

قولایی پتو

مَرَجَامٌ: حوشتی خیراو تیرپه وه ،

به ردهاویژ

مَرَجَانُ (صَفَارُ اللَّؤْلُؤِ): شیلان ، دلق ،

عه نئاب ، جوره موبویه کی سووره

مَرَجَانَةٌ عُرُوقُ حَمَرٍ تَطْلُعُ مِنَ الْبَحْرِ

كَأَصَابِعِ الْكَفِّ): ره گو ریشالی سووره

له نیو ده ریادا وه که په نجه کانی ده ست

وايه

مَرَجَبٌ (مَهِيْبٌ - الْمُعْظَمُ): مه زن ،

شکودار ، ریژدارو خاوهن پله و پایه

مَرَجَجٌ: شپاو ، نه گه ره لگر

مَرَجَجٌ (مَعَلُّ الرُّجُوعِ - اسْفَلَ الْكَثْفِ -

مَلَجًا - كِتَابٌ يُرْجَعُ إِلَيْهِ): سهرشار ،

شویینی گه پانه وه ، خوارووی شان ،

سهرچاوه ، چاووگ ، په نا ، په ناگه ،

پالپشت

مرجفة (آلة تسجل قوة الزلازل ومدتها وساعة حدوثها)؛ سيسموگراف ،
 نامیری تو مارکردنی ریژهی زه مین
 له رزه و کات و وادهی روودانی
 مرجل (القدر - المشط)؛ مه نجه لی
 مه لمپه ست ، شانه
 مرجل؛ هیزه ی پیر له شراب ، جلو
 بهرگی نه خش و نیگاروی
 مرجم من الرجال؛ پیای توندو تیژو
 به میژ ، نه سپیک له کاتی رویشتندا
 ته پ و توزو ده نگیکی بهرز دروست
 بکات
 مرجم (الحديث الذي لا يوقف على
 حقيقته)؛ گوته و باسیک راستی
 دهرنه که ویت ، گوته ی بی بنه ماو راستی
 مرجو؛ ثومیده وار ، هیواخواز ، به هیوا ،
 ناواتدار
 مرجوحة؛ جولانه ، دیلانه ، جولانی ،
 مه پره زانی ، مهرۆک ، مه لوورک ،
 دنگلافستان ، دنگله فا ، شتیکه له دارو
 ته خته یان له ناسن یاخود له گوریس و
 په رۆ دروستده کری و منالی تیا
 راده ژینری
 مرجوع = مرجوعة؛ وه لایمی نامه
 مرج فلان (اشتد مرجه ونشاطه)؛
 شادمان و دلخوش بوو ، پیخوشا لبوو
 مرج الأرض بالنبات (أخرجته)؛ زه وی و
 گزوگیای دهرکرد
 مرج الزرع (خرج سنبلة)؛ گوله که ی
 دهرهات ، سه ری مه لدا ، خونچه ی کرد
 مرج السحاب (أرسل المطر)؛ بارانی
 باراند ، بارانی لیکه و ته وه

مرح عينه مرحاً ومرحائاً (فسدت
 وهاجت وسال الدمع منها كثيراً)؛
 چاوی به لیشاو فرمیسکی رشت ،
 نه شکلی لیژا
 مرح الجلد (دهنه)؛ چه وریکرد ، رونی
 لیدا
 مرح البر (نقاء)؛ گه نه که ی پاک کرد ،
 بزاردی
 مرح المرادة الجديدة (ملأها ماء ليذهب
 مرحها)؛ شه لته که ی پیر کرد له ناو هه تا
 که لاین و کونی لیبری و ناوی لینه تکی
 مرح الرجل؛ چو و بو جهنگ ،
 به شداریبو له زوربه ی جهنگ و
 شه ره که دا
 مرح (طروب)؛ رووخوش ، شادمان ،
 دهم به پیکه نین
 مرح (شدة الفرح)؛ خوشی ، شادی ،
 کامه رانی ، دلشادی ، نه و په پی خوشی و
 شادمانی
 مرحی (أحسنّت - كلمة تعجب وتشجيع)؛
 ئافهرین ، چاکتکرد ، ئافهرم ، باشتکرد ،
 ده ستخوش
 مرحی (مُعظم العرب)؛ زوربه ی جهنگ ،
 زودینه ی شه پو هه را ، ترسناکترین
 شوینی جهنگ
 مرحاض؛ سه ریپیشاو ، ئایخانه ،
 ئاوده ستخانه ، گه لاکوتک ، تیلاکوتک
 مرحاضة؛ مه سینه ، ئافتاوه ،
 خوشدهر ، لوله هین ، لولینه یه کی
 مسین یا حه وجوش یا ته نه که یاخود
 لاستیکی

مَرْحَبًا فَلَانًا وَبِهِ : به خیرها تنی کرد ،
پیشوازی لیکرد ، خوشحالی
ناماده بونی ده ریپی ، سالوی
ناراسته کرد
مَرْحَبُ اللَّهِ فَلَانًا (أَنْزَلَهُ فِي رُحْبٍ) :
له شوینو جیگه یه کی به رینو دلگیر
دایمه زرانندو جینشینی کرد
مَرْحَة : جور ، چه شن ، گنجینه ی پر
له میوژو شتی تر
مَرْخَضَة : مه سینه ، نافتاب
مَرْحَلٌ مِنَ الْجَمَالِ (القوي) : حوشتی
به میژو پته و
مَرْحَلَة : قوناخ ، ماوه ، ماوه ی نیوان
دو شت ، پله
مَرْخَم : به سوزو میهره بان ،
خوالیخوشبوو
مَرْحَمَة (رَقَّةُ الْقَلْبِ) : دلنرمی ،
به زهیی ، لیبوردن ، لیخوشبوونو
به زهیی خوابی ، دلوفانی
مَرْخُوم : مردو ، خوالیخوشبوو ،
تپه ریپی ، ریوی
مَرْحِي (عَامِلُ الرَّحَى) : ناشه وان ،
کریکاری سه ر ناش
مَرْخُ جَسَدُهُ : چه وریدکرد ، تپی مه لسوو ،
هه نیوی کرد
مَرْخُ الْعَجِينِ (أَكْثَرُ مَاءٍ حَتَّى رَقَّ) : ناوی
زور کرده هه ویره که هه تا شلبوه وه
مَرْخ : نهرم ، شل ، نهرم و شل ،
دره ختی نهرم و ناسک
مَرْخ - مَرْيَخُ (الكثير الأدهان) : فره
ریقن ، به کجار چه ویدو بوناوی
مَرْخَاءُ (النَّاقَةُ الْمُسْرَعَةُ نَشَاطًا) :
حوشتریکی تیژو خیرا ، حوشتی
چوست و چالاک

مَرْخَرَج : سست و شل ، خاوو شل
مَرْخَم - مَرْخَمَة : مریشک که به سه ر
هیلکه دا کر ده که ویت
مَرَدُ الْإِنْسَانِ (طَفًا وَجَاوَزَ حَدَّ امْتَالِهِ) :
له راده به ده ریوو ، یاخی بوو ،
له ناست و شیوازی هاوه لانی ده رچوو
مَرَدٌ عَلَى الشَّيْءِ (مَرْنٌ وَاسْتَمَرَّ عَلَيْهِ) :
راها تو به رده وام بوو له سه ری
مَرَدٌ عَلَى الشَّرِّ أَوْ الْفَسَاقِ : له سه ر
خراپه و شه ریو دوریوی راهات
مَرَدُ الشَّيْءِ (لَيْئَهُ) : نه رمیکرد ، شلیکرد ،
سافیکرد
مَرَدُ الصَّبِيِّ لِدَيِّ امِّهِ (مَصَّهُ) : مناله که
مه مکی دایکی مژی ، چه کاندی
مَرَدٌ فَلَانًا : نابروی برد ، حه یای برد ،
شکاندی
مَرَدُ الدَّابَّةِ (سَاقَهَا سُوقًا شَدِيدًا) :
به توندی لیخوپی ، توندو تیژانه
به پیوه ی برد
مَرَدُ الشَّيْءِ مِنَ الْمَاءِ (عَرَكُهُ) :
فلیقانیه وه ، تلیسانیه وه
مَرَدُ الْفُصْنِ : که لاکانی ده وه راند ،
هه لیوه راند ، لیتی کرده وه
مَرَدُ الْغَلَامِ (بَقِيَ أَمْرَدًا زَمَانًا ثُمَّ التَّعَى
وَخَرَجَ شَفْرَةً) : ماوه یه ک لووسکه و
بی موو بوو پاشان مووی لیده رها ت
مَرَدُ الْبِنَاءِ (سَوَاءٌ وَمَلَسَهُ - طَوْلُهُ) :
سافو ریکی کرد ، به رزو بالای کرد
مَرَدٌ لِلْحَمَامِ تَمْرَادًا (جَعَلَ لَهَا التَّمْرَادَ) :
کوشک و هیلانه یه کی گچکه ی بق
کوتره که دروستکرد له کولانه که دا بق
هیلکه کردن و کوتر هه له پتان

مُرْدَ: توپه ، خوشتریک ئاو زۆر
بخواتهوه، دهريای پر شه پۆل ، یه کێک
بۆ ماوه یهکی زۆر ئاواره و غه ریبی
بچه ژێت یاخود ماوه واده ی ره بهنی
دریژو ندریبیت

مُرْدَ مِنَ الرَّجَالِ: ئه وه ی زۆر بیست و
بپوات ، فره جموجوول و هات و چۆ،
تیکۆشه ر

مُرْدَ: هیز ، به ره نگاری ، به ربه ره کانی
مُرْدَ: به رد یاخود به ردیکی قورسو
کێشدار

مُرْدَا: دارو دره ختی بی گه لاو به رگ ،
رووته نه زهوی ، کێژی روخسار جوان و
شوخ و شه نگ

مُرْدَا: به ردیکی تۆکمه یه و به ردی
فشه لی پی گه رت و په رت ده کړی،
خوشتری تۆکمه و پته و ، یه کێک
له په ل و قاچه کانی خوشتر یاخود فیل
مِرْدَام (مَالَا خَيْرَ فِيهِ): مه ردومی
بی خێرو بێر ، ئه وه ی هیچ خێرو
باشیه کی تیدا نییه

مُرْدَا: بی کهک ، بی سوود ، بی قازانج
مُرْدَا (مُكْرَر): دووباره کار ، ئه وه ی
شتیک دووباره ده کاته وه یان
ده یلێته وه

مُرْدَا (الْحَائِر): سه رسام ، ویل ،
سه رکه ردان

مُرْدُون: ئه وانه ی گۆرانی ده سه ننه وه ،
کۆرس

مُرْدَع: ناو میڤ ، ده ستخالی ، ته مبه ل،
کورت ، تیریک سه ره نێزه که ی که وتیبیت

مَرْدَقُوش (سَمْسَق): یاسمین ، ئه سمین ،
مه ران ، دره ختی که به گوله که شی
ده لێنو دره ختیکی گه لا و ردی
بچکۆله یه و گولێکی سووری سپی
بۆنخۆش ده گری

مَرْدَل فَلَان (لَمْ يُحْكَمْ مَا يَفْعَلْهُ):
شاره زاو لێزان نه بوو له و کاره دا که وا
ده یکرد

مَرْدَن (مَغْرَل): ته شی ، دووک ، دوویک ،
له ته ری، مرارتیکی کلک دریژو سه لک
خری قولابه داره خوری و لۆکه ی
به ده ست پی ده رپێسری

مَرْدُوْد: ده سکه وت ، قازانج ، کهک ،
نه ویستراو ، به ربه رچ دراو

مَرْدُوْد طَيِّب: ده ستکه وتیکی باش و
به کهک

مَرْدُوْدَة: زنی ته لاقدراو ، تیغ ، مووس ،
گوێزان

مَرْدُون (الْخَيْطُ الْمَوْصُول): به که ره و
تالێکی دریژکراو

مُرْدِي: سه ول ، داریکی دریژه ده ریاوان
که شتی پی له وشکانی دوور ده خاته وه و
پالی پێوه ده نیت

مُرْدِي (الْمَبْرُود): رسوا ، سووک ، نزم ،
بی چاره ، ده رکراو ، نه ویستراو

مُرْدَل: یه کێک هاوه له که ی سووک و رسوا
بیست

مُرْدُول: ناکه س به چه ، رۆد، دلتنه نگ ،
توپه

مَرَزَّ الشَّيْءُ: تالێکرد ، فراوان و
گوشادی کرد به سه ر رووی زه ویدا

مَرَزْ جَلْدَه قَصَه قَرَصاً رَفِيقاً بِأَطْرَافِ
الْأَصَابِعِ لَيْسَ بِالْأَطْفَارِ: به سهری

په نجه به هیواشی نقورچی لیگرت
مَرَزْ الرَّجُلُ: لومهی کرد ،

سهره نشتیگرد ، به نهنگو عه یبهی بؤ
دانا ، به ده ست لیداو پیای کیشا

مَرَزْ الصَّبِي شَدِي أُمِه: نقورچی گرت
له مه مکی دایکی

مَرَزْ الشَّيْءَ قَطْعَه: بری ، له تیکرد ،
که رت که رتیکرد

مَرَزْ الشَّرَابَ تَذَوَّقَه: چیژتی ،
تامیکرد

مَرَزْ سَوَاقِي صَغِيرَةً لِلزَّرَاعَةِ: دیراو ،
گولاو ، دوکان ، رفکه ، په نگاو ،

په نگاف ، جهردام ، چالیکه ناوی تیا
وه ستابی

مَرَزَّاح: حوشتی له پو لاواز
مَرَزَّام: گوزچانکی کورت ، کوله گوزچان

مَرَزَّء: مهردومی سهخی و دلفراوان ،
به خشنده ، ده ست بلاو

مَرَزَّةُ الْمُصِيبَةِ الْعَظِيمَةِ: به لاو
نه هامه تی مه زن ، چورتمیکی گوره

مَرَزَّبانُ الرَّئِيسِ عِنْدَ الْفَرَسِ: سه روك
یان سه رکرده لای فارسه کان

مَرَزَّةٌ: سه روكایه تی و سه رکرده تی
لای فارسه کان

مَرَزَّةٌ: بالنده یه که له مه لو باز ده چیژت
مَرَزَّةٌ مُنْبِتُ الرُّزْ أَوْ الْمَوْضِعِ: شوینی

روانی برنج ، مهره زه ، عه نبارو
گه نیچینه ی پرنج

مَرَزَح - مَرَزَحَةٌ (الْعُودُ الْمُسْتَعْمَلُ):
ده ستک ، کوله که ، نه و داری

ده دریته به رمیتو بؤ وه ستانی

مَرَزَحُ الْمُطْمَئِنِّ مِنَ الْأَرْضِ: زه ویبه کی
هیمن و پر ناسایش

مَرَزَزَ مِنَ الطَّعَامِ (مَا فِيهِ رَزٌّ): نه و
خواردنه ی برنجی تیدا بیت

مَرَزَمَ (مَا يُرَزَّمُ بِهِ كَالْحَبْلِ): په ت ،
گورس ، نه وه ی شتی پی ده به ستی

مَرَزَمَ (الْأَسَدُ): شیر
مَرَزَمَان: ناوی دوو نه ستیره ن

مَرَزَزْ جُوشَ (مَرَدُّ قُوشَ): یاسمین ،
مه دان ، دره ختیکی گه لاوردی

پچکوله یه و گولتیکی سووری سپی بؤ
نخوش ده گری

مَرَزُوقَ (حَسَنُ الْحَقِّ): به ختیار ،
به خته وهر ، شانسیار ، کامه ران ،

به ختدار
مَرَسَ حَبْلُ الْبَكْرَةِ وَقَعَ فِي أَحَدِ

جَانِبَيْهَا: له لایه کی شریته که دا
کژبوه وه

مَرَسَ الثَّمَرُ فِي الْمَاءِ (مَرَثَه):
خورماکه ی خسته نیو ناوه وه

مه رده نکه ی له وی دی جیا کرده وه
مَرَسَ الصَّبِي أَصْبَغَهُ (لَاكُهَا وَمَضَغَهَا):

مناله که په نجه ی خوی مژی
مَرَسَ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ (مَسَحَهَا):

به ده سپر که ده ستی سپی ، ده ستی
وشک کرده وه به ده سته سپر

مَرَسَ فُلَانٌ كَأَن شَدِيداً فِي مُعَالَجَةِ
الْأَشْيَاءِ: توندوتیژو

له چاره سه رکردنی کاروباره کاندای
مَرَسَ (مَجْرَبُ): کارامه ، شاره زا ،

کارزان ، لیژان ، نه زموندان ،
به نه زمون

مَرْسَى السُّفْنِ (مَرْفَأُ): به ندر ،
 دهره گه ، په سار ، قه ف ، سترینگه ،
 گه شتیگا ، مینا ، شوینی وه ستانی
 پاپړو که شتی
 مَرْسَاة: له نگر ، له نگره ی که شتی ،
 ئاسنیکى قورسه به زنجیریکى
 نه ستوره وه که شتیوان له کاتی
 وه ستاندنی که شتی داروچکه ی ناوٹاوی
 دهکا بۆنه وه ی که بوه ستی
 مَرْسَال: تیریکى بچکولانه ، نوینر
 مَرْسَة: گوریس ، پته
 مَرْسَح: ته ماشاخانه ، نمایشگا ،
 سه کزی نیشاندانی فیلم...
 مَرْسَع: چاو سوربوو به موی
 شه ونه خه و تنه وه
 مَرْسَعَة (الرَّجُلُ لَا يَبْرَحَ مَرْثَلَه): پیاوٹک
 له ماله وه نه چپته دهره وه
 مَرْسَعَة (ثَمِيمَة تُجْعَلُ فِي رَسْغِ الصَّبِيِّ
 ذَقْعًا لِلْعَيْبِ): نوشته یه که ده کرنت
 به منالا بۆ پاراستنی له چاوی به دو
 پیس
 مَرْسَع: راو بۆچونیکى ناجیکىرو
 چه سپاو
 مَرْسَل: پیغه مبه ر ، فرستاده ی
 خوداوه ند ، په یامبه ر
 مَرْسَل لِلتَّبَشِيرِ بِالْإِثْنِ: په یامبه ر ،
 په یامه ین
 مَرْسَل إِلَيْهِ: بۆننیراو ، ره وانه کراو
 مَرْسَل (فِي مُصْطَلَحِ الْحَدِيثِ): له زاراه ی
 فه رموده یا: نه و فه رموده یه یه
 که له رسته ی گپه ره وانیدا هاوه لی
 فه رموده ی تیا باس نه کراوه

مَرْسِل (خَادِم): به رده ست ، ته تر ،
 ته یان ، به رده ست ، پتیشخرمه ت
 مَرْسَلَات (فِي الْقُرْآنِ): له قورٹانی
 پیروژدا به مانای: ره شه یا ، فریشته ،
 نه سپ هاتووه
 مَرْسَلَة (الْقَلَادَة): ملوانکه ، گهردن به ند
 مَرْسَم: وینه گا ، ستودیو ، نیگارگه ،
 شوینی وینه و نیگارکیشان
 مَرْسَن: لووت ، شوینی دهمه وانه و
 لغاوی نازهل
 مَرْسُوم (مُصَوِّر): دروستکراو ، وینه کراو
 مَرْسُوم بِقَانُون (أَمْرٌ عَال): فه رمانیکى
 بالا ، فه رمان
 مَرْسُوم جَمْهُورِي: فه رمانی کۆماری ،
 بپاری کۆماری
 مَرْش الْمَاء (سَال): ناوه که رۆی ،
 له به ری رۆی ، لی ژا
 مَرْش الشَّيْءِ أَوِ الْجِلْد (حَكَّهُ بِأَطْرَافِ
 الْأُظْفَارِ): به نینوکه کانی خوراندی
 مَرْش وَجْهَهُ (خَدَشَهُ): روى بریندارکړد ،
 رووشاندی ، زامداریکړد
 مَرْش فَلَانًا (أَذَاهُ بِالْكَلَامِ): به قسه
 برینداری کرد ، نازاریدا
 مَرْش: رووشان ، زامدارکردن ،
 زه وییه ک باران رووته نی کرد بیت
 مَرْشَاء: گازگر له مهر نازهلٹک ، زه وی
 پر گژوگیا
 مَرْشَة (أَذَاةٌ مُتَقَبَّحَةٌ لِلرَّشِّ): ناوپرژین ،
 نامرازیکه بۆ ناوپرژاندن
 مَرْشَح - مَرْشَحَة: نه وه ی ده خرپته سه ر
 پشتی نازهل و له ژیر زیندا داده نریت
 بۆنه وه ی ناره ق هه لمزیت

مَرَشَح: پالتیوراو ، ناونراو ، دهست
نیشانکراو بۆ کارتک

مَرَشَح لِمَنْصَب: پالتیوراو بۆ پۆستیک
مَرَشَح الْمَاء (رَاشَح): فلتر ، پالتیوک ،
ئاوپالتیو ، ده لیتنر

مَرَشِد (ذَلِيل - مُعَلِّم): رابه ، ئامۆزگار ،
رئیس ، پیتشهوا ، مامۆستا ، رههبر ،
فیزکار

مَرَشَف (مَائِمْنَص بِهِ الْمَاء): ئاومژه
مَرَص قُلَان (سَبَق): پیتشکوت ، بهر لهو
رقیبی

مَرَصَاد: رینگه ، روانگه ، بۆسه نانهوه ،
شوینیک لیوهی چاودییری بکریت

مَرَصَاع (دَوَامَة): مزراح
مَرَصَافَة (المَطْرَقَة): چهکوش

مَرَصَد (مَرَقَب): روانگه ، شوینی
چاودییری ره چاوکردن

مَرَصَع: نهخشینراو ، رووکهشکراو
مَرَصَن (حَدِيدَة تَكْوَى بِهَا الدَّوَاب):

ئاسنیکه ئازهلێ پی داخ دهکری
مَرَصُوص (رَصِیص - مَكْبُوس): پتهو ،

بهستراو ، سفت
مَرَض (سَقَم): نهخۆشکوت ، تووشی

نهخۆشی بوو ، ناساخ بوو ، تهنروستی
تیکچوو نهخۆشکوت

مَرَض فِي الْأَمْرِ (قَصْر فِيهِ وَلَمْ يُحْكَمْ):
که مهتره می تیا نواند ، سهقامگیری

نه کرد
مَرَض فِي كَلَامِهِ (ضَعْفُهُ): لاوازی کرد ،

کزی سستی کرد
مَرَض الْمَرِيض (دَوَاهُ وَأَحْسَنَ الْقِيَامَ عَلَيْهِ
لِيَنْزِلَ مَرَضُهُ): سه به رشتی و

چاره سه ریکرد هه تا چاکبوهوه

مَرَضَ الْبُر (ذَرَاه): به بایدا ، مه لیته کاند
مَرَضَ فِي الْأَمْرِ: سستی نواند

له کاروباره که دا ، خاوه خاویکرد
مَرَضَ (عَلَة - ذَاء): نهخۆشی ، دهرد ،

زهده ، ناساخ ، لهش به باری
مَرَضَ بِسَيْطَر (إِعْتِلَالُ الصَّحَة): سووکه

ناساخ ، بی تاقه تی ، هه وهس نه بوون ،
تهندروستی تیکچوون

مَرَضَ مُسْتَوْطِن: دهردو نهخۆشی
ناوخۆیی و نیشتمانی ، نهخۆشی

نیشته نی
مَرَضَ وَبَاطِي (وَبَاء): پهتا ، درم ،

دهردی داکه وتوو
مَرَضَ مُقَد: درم ، نهخۆشی تپه رو

گۆیزه رهوه
مَرَض: نهخۆش ، ناساخ ، تهنروست

شیاو
مَرَضَاح: بهردیکه خورمای له سه

پانده کریته وه
مَرَضَافَة: بهردیکه بۆ داخ کردن

به کاردیت
مَرَضِع: شیردهر ، مناله بهر

مَرَضِعَة: دایهن ، ئه و ئافره تهی
به شیر خۆی منالی ژنیکی تر به خۆی

دهکات
مَرَضُ: رازیکه ، رهزامه ندی بهخش

مَرَضُوس: لیدان ، شوینیک له جهسته
کو ترابیت

مَرَضُوف: گۆشتیک له سه بهردی
سو به وه کراو بهرزینری

مَرَضُوفَة: باستورمه ، ریخۆله دوی
ئه وهی پاک ده کریت و هه لده گیری
له سه قهرداو گۆشتی تیده کری و

دهخریته سه بهردی سو به وه کراو

مَرَضُوم: مالِئِكَ به تاشه به ردی گوره

دروست کرابیت

مَرَضُ (مَقْنَع - سَار): قایا که ر ،

سه لمینر ، دلخوش که ر ، شادی

وه به رهین

مَرَضِي: مه لیبژارد ، ده ستنی شانیکرد ،

دیاری کرد

مَرَطُ الرَّجُلُ وَنَحْوُهُ (أَسْرَعَ): په له یکرد ،

خیزای کرد ، ده ستو بردی کرد

مَرَطَ بِهِ أُمُّهُ مَرَطًا (وَلَدَتْهُ):

له دایکی بوو ، بووی

مَرَطُ الشَّعْرِ أَوِ الرَّيشِ أَوِ الصُّوفِ عَنِ

الْجَسَدِ (تَنَقَّه): مه لیکنشا ، لی

کرده وه ، دهریهینا

مَرَطَ فَلَانًا (أَذَاهُ): نازاریدا ، نیش و ژانی

پینگه یاند ، نه شکه نه چیدا

مَرَطَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کزی کرده وه ،

جه می کرد

مَرَطَ فَلَانٌ - مَرَطًا (خَفَّ شَعْرُ جَسَدِهِ

وَحَاجِبِهِ وَغَيْثُهُ): موو تووکی جه ستو

نه برزو برژانگه کانی که م کرده وه

مَرَطَ الرَّيشِ عَنِ السَّهْمِ (سَقَطَ): تیره که

په ره که ی لیبوه وه ، مه لوهری ، کهوت

مَرَطَ: هر جل و به رگتیکی نه دوراو ،

به رگتیکی ناوری شمی به

مَرَطَى (الْفَرَسُ السَّرِيعَةُ): نه سپیکی

تیزو خیرا ، نه سپی تیزو

مَرَطَاءُ: دره ختی بی که لا

مَرَطَاب (جِهَازُ قِيَاسِ الرُّطوبَةِ): سی

پتو ، نامرازی پتوانی راده ی شی

مَرَطَبَات (مَشْرُوبَات مُنْعَشَّة): سارده می ،

خواردنه وه ی بوژینه ر

مَرِغْ رَاسَهُ بِالْداْهِنِ: سه ری چور کرد ،

مه نووی کرد

مَرِغْ شَعْرَهُ (رَجَلَهُ): قزی شان کرد ،

دایهینا

مَرِغَ الْمَكَانَ (أَخْصَبَ): به پیت بوو ،

سه وزو فه پرداریبوو

مَرِغَ الرَّجُلُ (تَنَعَّمَ): خوشگوزهران بوو ،

خوشحال بوو ، له نازو نیعمه تا بوو

مَرِغَ (الْكَلَّ): له وه پگا ، له وه پ ، چه را ،

چه ره

مَرِغَى (الْكَلَّ): له وه پ ، پاوه ، چایه ر ،

پاوه ن ، پاوان ، بژوین

مَرِغَاة: شوینی له وه پانندن

مَرِغِب (مُغِيْب): ترسناک ، به سام ،

سامناک ، نه رژه نگ ، به مه ترسی

مَرِغْبَة: مۆلکه ی ترسو و بیم ، بازتیکی

ترسناک

مَرِغَة: رۆن ، پیو ، چه ری

مَرِغَز - مَرِغَزِي - مَرِغَزَاء - مَرِغَزَاء:

گنده موو یان مووی نه رمی نازله ،

نه ربه تالی خوری

مَرِغَش - مَرِغَش (حَمَامٌ أَيْضٌ يُحَلَقُ فِي

الْهَوَاءِ): کوترتیکی سپی به ده فریت

به ناسماندا

مَرِغِي: چاودیرکراو ، په روه رده کراو

مَرِغَ الْحَيَوَانِ الْعُشْبِ (أَكَلَهُ): نازله که

گژوگیاکه ی خوارد

مَرِغَ فِي الْعُشْبِ (أَقَامَ فِيهِ يُرْعَى):

نازله که له نیو له وه پگا که دا مایه وه و

چرا

مَرِغْ عَرَضَهُ (تَدْنَسَ): نامووسی

له که داربوو ، نابرووی چوو

مَرَعُ الشَّيْءِ فِي الثَّرَابِ: گه وزانی ،
له خولا تلانه وه
مَرَعُ رَأْسَهُ (أَشْعَبَهُ دَهْنًا): روئی دا
له سه ری ، سه ری چه ورکرد ، له روئا
ونیکرد
مَرَعُ (ثَقْلَب - تَضَوْر): گینگل خواردن ،
گه وزان ، تلانه وه
مَرَعُ (الْعَاب - الرَوْضَة - الإِشْبَاعِ
بِالدُّهْنِ): لیک ، باخچه ، رۆچوون
له چه وری و روئدا
مَرَعُ مِنَ الشَّعْرِ (مَا كَانَ ذَا قَبُولٍ لِلدُّهْنِ):
نه وقرانه ی کریمی چه وری قشژ نوو
وه رده گرن
مَرَعَاءُ: نالوده به سووک و نرمی ،
سووک خواز ، نرم
مَرَعَاءَة: که فگیر ، که وگیر ، موج ،
پلاو پارین ، سه رهند ، شتیکی کلک
دریژی دهم پانی کون کونه له مس یا
له فافوون چیشستی تونده ی پی
تیده کری و که فی چیشست و گوشتی پی
ده گبری
مَرَعِبُ: فریوده ر ، په سه ندکر
مَرَعَة: جارتک گه وزاندن ، باخچه ،
بیستان
مَرَعِف (غَلِيظ): ده موچاو ناقولاو
هه بلوکی ، رهق ، تیژ
مَرَعَم - مَرَعَم (الْأَنْف): لوت ، که پر
مَرَعَمَة (الْكِرَة): ناچاری ، به زور
مَرَعْمَب (رَحِيْمَة - مَلُوب): په سه ند ،
ویستراو ، ده ویستریج ، خوارزواو
مَرَعْمَب فِيهِ (الرَّائِح): باو ، خوارزواو ،
ویستراو

مَرَقًا (مَرَسَى السُّفُن): به ندهر ، شوینی
له نگه رگرتنی که شتی ، ویستگهی
پاپړو که شتی
مَرَقْد - مَرَقْد (الْمَعْوَة): یارمه تی ،
کومه کی ، پشتگیری
مَرَقْشَة: خاکه ناز ، خاکه ندان ، بیلی
ناسن ، مه سی ، هه ستیف ، هه ستیو
مَرَقْضُ مِنَ الْوَادِي: شوینی روینی
سیلار
مَرَقَع - مَرَاغ (عِنْدَ الْمَسِيحِيْنَ): لای
گاوده کان: نه وروژه دیاریکراوانه یه
که روئی تیدا ده گرن
مَرَقَع (مَایْرَقَع بِهِ): نه وه ی شتی پی
به رز ده کرته وه
مَرَقَعُ (الْكُرْسِي): کورسی
مَرَقْعَة: نامیری به رزکرنه وه ی شتی
قورس و گران
مَرَقِق - مَرَقِق: ثانیشک ، مرک ،
به له چهق ، قوونانیک ، قوونه نیشک ،
هه ره ژنی ، بله مرک ، هه نیشک ،
جومگه یه که له نیوانی باسک و قولدا
مَرَقِق بِكَذَا (مُلْحَق بِهِ): هاوپیچ ،
له گه لیا ، گردراو
مَرَقِق الدَّار (مُنَافِقَهَا): شوینه کانی
کارتیاکردن له مالدا ، هه مام و نابخانه
مَرَقِق عَام: نابخانه ی گشتی ، شوینی
ده ست به ناوگه یاندنی گشتی
مَرَقِق (الْمُتَكَا): پالپشت ، شوینی
پالادانه وه
مَرَقْقَة (الْمُشَقَّة): پشتی ، سه ریج ،
سه ریج ، بالیف ، شتیکی نهمه له گاتی
نوستخدا سه ریج له شه ردا ده نریت

مَرْفُو: چاککراو ، باشکراو ، چنینه وهی
دووباره ی قوماشو بلسو...

مَرْفُوض (ضِدُّ مَقْبُول): نه ویستراو ،
ناپه سهند

مَرْفُوع: به رزکراو ، سه رخراو ، به رز ،
بلند

مَرْفُوعُ الرَّأْس: سه ربه رز

مَرْفُوع (فِي النُّحُو): له ریزمانی
عه ره بیدا: بوردار (ُ)

مَرْفِین (مَادَّةٌ مَحْدَرَةٌ): مادده یه کی
بیتهوشکهره ، مؤرفین

مَرَقٌ مِنَ الدِّین (خَرَج): له تاین ده رچوو ،
یاخی بوو ، هه لگه رایه وه

مَرَقٌ فِي الْأَرْض (ذَهَب): به سه رزه ویدا
رؤیی ، چوو ، رؤیشت

مَرَقُ السَّهْم: تیره که ده رچوو ،
گورزه ریکرد

مَرَقٌ فَلَانًا طَعْنُهُ فِي عَجَلَةٍ: به خیرایی
برینداری کرد

مَرَقٌ مِنْهُ (نَفَذَ فِيهِ): پیاچوو ،
پیاچه قی ، تیی چوو ، بری ، چوه ناوی

مَرَقٌ الْقَدَر (أَكْثَرُ مَرَقَهَا): ئاوی زود
تیکرد ، شلی کرده وه

مَرَقٌ الْعَجِین (مَرَّخَه): هه ویره که ی
شل کرده وه

مَرَقٌ النُّخْلَة (سَقَطَ حَمَلُهَا بَعْدَ مَا كَبَر):
به ره که ی که وت پاش پیگه یشتن و پیر

بوونی

مَرَقٌ - مَرَقَةٌ: گۆشناو ، شله ، ئاوی
گۆشت ، شوربا

مَرَق: پیست بۆگن

مَرَق (الصُّوْفُ الْمُنْفَش): خوری شیکراوه ،
خوری شیتالکراو

مَرَق: نه رم و ناسک

مَرَقِي - مَرَقَاة - مَرَقَاة: پله کانی پی
پلیکانه ، پله ، نمره

مَرَقَاة: خوین به ست ، ده مار به ست

مَرَقَب - مَرَقَبَة: روانگه ، ده سستگای
نه سستیره ناسی

مَرَقَبٌ فَلَنِي: ته له سکۆب

مَرَقْد (مَضْجَع - قَبْر): خه وگه ، جیگه ی
خه وتن ، گۆر ، قهر

مَرَقْد - مَرَقْد (دَوَاءٌ مُنَوِّم): خه ولیخهر ،
ده رمانیکه خه دینتیت به سه ر مَرَقْدَا

مَرَقَع: شوینی پینه ، جی پینه

مَرَقَعَان (الأَحْمَق): گیل ، که وده ن ،
که مرژه ، بی ژیری و نه قل

مَرَقَق (الرَّغِيفُ الْوَاسِعُ الرَّقِيق):
نانیکی گه وره ی ناسک

مَرَقَم - الْقَلَم - كُلُّ آتَةٍ رَقَمَ أَوْ نَقَشَ -
الْمَكْوَاة): پینووس ، خامه ،

ژماره نووس یان نه خشکار ، ئوتوو

مَرَقُوم - مَرَقُومَة: کتیبیک میلداریت ،
زه وپیگه که ره وگه گۆرگیای تیا بیت

مَرَك - تَمَرِيكًا: نیشانه ی له سه ر دانا ،
هیماداری کرد

مَرَكَاض (الكَثِيرُ الرُّكُض): به کیک زور
رابکات

مَرَكَب: هر ئامرازیکی گواستن وه له
ناژه لو ئوتومبیل و که شتی و ...

مَرَكَب: ئاویت ، تیکه له

مَرَكَبٌ مِنْ كَذَا: پیکهاتمه له ...

مَرَكَبٌ عَلَى كَذَا: له سه ری دائرلای ،

له سه ر دامه زراو

مَرَكَبُ النُّقْص: هه ستردن به سووکی ،
خۆکه می ، خۆ به که مزانین

مَرَكَبَات: سوارگه ، باره بهری تایه دار
 مَرَكَبَة (عَرَبِيَّة): گالیسکه ، ئوتومبیلی
 کرئی گهرین
 مَرَكَبَة الْجَلِيد: خلیسکه
 مَرَكُز: چهق ، ناوه پاستی بازنه ، پایه ،
 بنه ، بنکه
 مَرَكُز الثَّقَل: چهقی قورسای
 مَرَكُز الْجَذِب: چهقی کیش
 مَرَكُز الْبَلَدَة: چهقی شار ، ناوه پاستی
 شار
 مَرَكُز الْجُنْد: سهربازخانه ، مؤلگه ی
 سهربازان
 مَرَكُز الدَّائِرَة: چهقی بازنه
 مَرَكُض: نه وهی ناگری پی
 ه لده گیرسی
 مَرَكُض مِنَ الْقَوْس: لایه کانی که وان
 مَرَكُضَة: لایه کانی تیروکه وان ، نه سپیک
 غار غارین بکات
 مَرَكُضَة: تیروکه وائیک به خیرا تیر
 بهاویت
 مَرَكَل الطَّرِيق: نه وهی قاچی بهر
 ده که ویت کاتی به سهر و لاخوه ده بیت
 مَرَكَل: شوین ناوزهنگی هردوو قاچ
 له سهر زین که ده که ویت سهر
 بهراسووی ناژه له وه
 مَرَكَم كَهْرَبَانِي (جهازُ خزن الطاقة
 الكهربائيَّة): ئامیری کاره با
 بهسیسه کردن
 مَرَكَن: سوینته ، تهشت ، دهفری جلو
 بهرگ شتن
 مَرَكَن: مه مک گه وره ، مهردومی
 گه وره و حه یته

مَرَكُوب: سوارکراو، سوار له سهر ، پیتلاو
 مَرَكُوض: نه سپیک غارغارین بکات ،
 نه سپی غارگر
 مَرَكُوم: له سهریه که نیشتنو
 مَرَكُومَة: حوشتریکی قه لهو ، حوشتری
 تیکسمراوی گزشتن
 مَرَمِي: شوینی نیشانه نانه وه ، بوار ،
 ماوه ، ئامانچ ، مه بهست
 مَرَمِي النِّظَر (مَدَى الْبَصَر): نه وهنده ی
 چاو بر بکات
 مَرَمِي (آلة الرمي): ئامرازی هاویشتن
 مَرَمَاة (سَهْمٌ صَغِيرٌ ضَعِيف): تیریکی
 بچوکی لاواز
 مَرَمَاش (مَنْ يُحَاك عَيْنَيْهِ كَثِيرًا عِنْدَ
 النِّظَر): نه وهی چاوی نَظَر
 ده جوولینیت له کاتی ته ماشا کردندا ،
 چاو بهل
 مَرَمَة - مَرَمَة (شَفَّة كُلِّ ذَات ظَلْف):
 لیبی هه ناژه لیک سمدار
 مَرَمِد: نه خوشتی چاوو دینه ، چاو
 نیشه
 مَرَمِد (الشَّوَاءُ فِي الْجَمَر): پیشاو ، نهو
 برژاوهی له نیتو پشکرو خو له میشدا
 ده پیشیتنری
 مَرَمَر فَلَان (غَضِبًا): توپه بوو ، خهشمو
 قین گرتی
 مَرَمَر الْمَاء (جَعَلَهُ يَمْرُ عَلَى وَجْهِ الْأَرْض):
 به سهرزه ویدا رشتی ، رویکرد ، قلی
 کرده وه ، بهریدایه وه
 مَرَمَر (الرَّخَام): مه رمه پ، خارا ، که لا ،
 بهرده مه رمه پ
 مَرَمَر وَالْمَرَمَان: مه ناریکی ئاودار

مرمره (الْمَطَرُ الْكَثِيرُ - قَطْعَةٌ مِنْ
الْمَرْمَرِ): لیزمه باران ، شهسته باران ،

پارچه مهرمه پیک

مرمریس: لووس ، نرم ، رهق و توند ،
به لاونه هامه تی، مل دریز

مرمس (مَوْضِعُ الْقَبْرِ): شوینی گور

مرمش: چاوبه ل ، بی شهرم ، چاو بزوک
مرمته (مَنْبَتُ الرَّمَانِ): شوینی دار

مه نار ، باخه مه نار، مه نارستان

مرموره: ورده زن ، زنی نه ندام باریک

مرموسه: کاروباری تهنگ و ئالوز ،

باریکی شیواوو به سهر یه کا که وتوو

مرموق: ناسراو ، به ناویانگ ،

خوابیدراو ، بلند، خاوهن که سایه تی

مرمیس: که رکه دهن

مرن الشيء (لأن في صلابة): نرم بوو،

شلبوو

مرن ثولیه: جلو به رکه کانی نرمو

شلبوو

مرن يد فلان على العمل (تعودت ومهرت

فيه): شاره زاو لیزان بوو ، کارامه بوو

مرن على الكلام: له سهر قسه و گفتوگو

راهات

مرن على الشيء (اعتاده): راهات

له سهری ، پیی راهات ، خوی راهینا ،

رام بوو

مرن من عدوه (قرضعفاً وخوراً):

له سستی و لاوازیدا مه لئات ، رایکرد

مرن به الأرض: کیشای به زه ویدا ،

تهختی کرد به سهر رووی زه ویدا

مرن بعيره: ژیر سمی حوشتره که ی

چهور کرد

مرن على (درب): مه شقی پیکرد ،

فیریکرد

مرن على (عود): رایهینا ، به کاری

هینا ، رامیکرد

مرن جسده (تمرن): وهرزشی

تاییه تیکرد، له شی نرم کرده وهو

رایهینا

مرن: جوره جلو به رگیکه ، پیستی

نهرم و شل ، پوشاک ، به خشش و

دیاری، لا ، لیقه

مرن: نرم و شل ، خو نه ریت ،

قاوقیزو شه پو جهنگ

مرنا الأنف (جانباه): هردو لای

لوت

مرنان (القوس الكثيرة الرنين):

که مان ، نامرازیکی موسیقی فره

دهنگو له ره به

مرنبا: پارچه قوماشیک توکی

که رویشکی لی نیشتبیت

مرنبه (الأرض الكثيرة الأرنبا):

زه و بییه که رویشکی زقر بیت

مرنه: که مان و دهنگی ژیکانی

مرنح: بیهوش ، به کیک لاوازی و کزی

هاتیبیت به سهریداو به مللو لادا بکه ویت

مرنحه (صدر السفينة): نیوجه رگی

که شتی

مره: مهرومی دلته خووش

مرهاة (السريعة السير): نه سپیکی

تیزره و، نه سپی خیراو تیز

مرهبا: توقینهر ، ترسناک

مرهت عینه: نه خووشی چاوی گرتو

نیو پیلوه کانی سپی بوو به هوی

وازمینانی له رشتنی به کل

مَرْهَة: سپیټی رووت ، چالټیکه ټاوی

باراناوی ټیا گرد ده بیټه وه

مَرْهَف: تیږ ، برېه ، باریک ، ناسک

مَرْهَق (مَضِیق عَلَیْهِ): بارگران ،

که شه ننگ ، شه که ت ، ماندوو ، هیلاک ،

ماندوو

مَرْهَمُ الْجَرْحُ مَرْهَمَة: زامو

برینداریه که ی چاره سه رکړد ،

تیماریکړد به مه لټم

مَرْهَم (مَا يُطْلَى بِهِ الْجَرْحُ): مه لټم ،

مه توان ، چرک

مَرْهَوِب (مَا يَخَافُ مِنْهُ): ټه وه ی لټی

ده ترسن ، مایه ی درس و بیم

مَرْهُوم (الْمَكَانُ أَصَابَتْهُ الرَّهْمَة):

شوینټیک نه رمه بارانی به رده وام لټی

بدات

مَرْهُون: مه رجدار ، گره و له سه رکړاو ،

شتیکه له سه رشتیکي تر پابه ند کرابیت

مَرْهِي مِنَ الْخَيْل: ټه سپی تیږو خیرا

که وانا بښړی به لام کاتی غاری

پیډه کریت ناگریټه وه

مَرْوُ حِجَارَةٌ صَلْبَةٌ تُعْرَفُ بِالصَّوَانِ):

به رډیکي ره قه ، به رد ټه سټی

مَرْوِي الْقَنَاةُ يُسْقَى مِنْهَا الزَّرْعُ):

جوگه له ټاویک کشتوکالی پی ټاو

بدریت

مَرْوُة - مَرْوَة: چاکه ، ده سترگرن ،

پیاو ه ټی ، جوامیری ، نازایه ټی

مَرْوِب: مه شکه یان ده فری شیر

مَرْوِب: مه شکه یه ک شیر ی تی بکری ،

میسکتک له ټیو شیرا دانرابیت

مَرْوُة: نیانی ، گونجان ، نه رمی ،

جیری ، لاستیکی

مَرْوَح - مَرْيَح (مَا أَصَابَهُ الرِّيحُ): ټه وه ی

ره شهبأ لټی ده دات

مَرْوَح - مَرْوَحَة (آلَةٌ تُحَرِّكُ بِهَا الرِّيحُ

عِنْدَ إِشْتِدَادِ الْحَرِّ): باوه شین ، باگیږ ،

باشین ، باژهن ، باژه نکړدن

مَرْوَحَة كَهْرَبَانِيَّة: پانکه ، جوړه

ټامیریکه بو فینک کړنه وه ی که ش

به میږی کاره با ده سووپیټه وه

مَرْوُخ: مه لټه میکی روون ، سواخ دراو

به رډن

مَرْوُذ: ټه وه ره ، ټاسنی لغاو ، کرکزی

لغاو

مَرْوُذ الْعَيْن: کلچیک ، میل

مَرْوُور (إِجْتِيَاز - عبور): مات وچو ،

تیپه پوون ، گوزه ران ، تیپه پاندن

مَرْوُض: مه یته ر

مَرْوُض: راهټنراو ، رامکراو ، فیرکراو

مَرْوُط: خیراروشتن و راگردن

مَرْوُغ (مَنْ خَامَرَهُ الْخَوْفُ): ترساو ،

توقیو ، ترس چوه ته نیو دلپه وه

مَرْوُوق (الْمُصْفَى): پاک ، پوخت ، دانسقه ،

مه لټارده

مَرْوُوق: روونکه ره وه ، پالفته کار

مَرْوُون (مَقْلُوب - مَقْهُور): دقپاو ،

شکستخواردو ، به زیو

مَرْي (النَّاقَةُ الْكَثِيرَةُ اللَّبَنُ):

حوشتریکی گوان پر له شیر ، ټه و

ره گانه شیر ی پیډا دیت

مَرْي: سورټنچک ، سه رووی گه ده ،

قورگ ، بین ، بوری خواردن

مَرْيَاع: حوشتری فره شیر ، حوشتری

شیردار

مَرِيب: گوماندار ، به گومان ، دودل ،
 نه وهی دوو دل و گوماندار بیت
 مَرِیة - مَرِیة: دمه دهم ، مشتم و مری
 حوشتی پرشیر ، گومان
 مَرِیث العینین: مردومی دیبه و چاوکز
 مَرِیج: نیتسکیکی بچوکه له نیتوان
 دوشاخدا ، کاروباری دژوارو خراب
 مَرِیج: ناسووده کمر ، شادکمر ،
 خوشی مین
 مَرِیج (مَا أَصَابَهُ الرِّیْحُ): نه وهی
 ره شه با لئی ددهات
 مَرِیج: شادمان ، خوشحال
 مَرِیج: هه ساره ی مه ریخ ، بادام ، رذنو
 چه وریدار ، گیل ، گه مژه
 مَرِیج مِنَ الشَّجَرِ (الرَّقِیقُ):
 نهرمی ناسک ، نهرمه دره ختی ناسک
 مَرِید: سه رکهش ، یاخی ، خورما
 بخریته نیتو شیره وه هه تا نهرم
 ده بیته وه
 مَرِید: سه رکهشی یاخی
 مَرِید: دلسوز ، نه مه کدار
 مَرِیر: غیرهت ، وره ، گوریسی سفت و
 توند هونراوه
 مَرِیرة (حَلَقَة فِي طَوْفِ حَبَل): گری ،
 گری قولفه ، چه له مه
 مَرِیس: خورمایه ک له ناو یان شیردا
 نهرم و شل بوو بیته وه
 مَرِیش - مَرِیش: تیریک په پی
 بیتوه کرابیت ، تیری په ردار
 مَرِیش: هردار ، مودار ، کلام گوشت ،
 له پی بیتاو
 مَرِیش: نه خوش ، ناساخ ، بیمار ،
 نه ندروست شتیواو تیکچوو ، دهرده دار ،
 کز ، له ش به بار

مَرِیضُ الحَبَا: نه خوشی دل داری ،
 عاشق ، دهرده داری دل داری و نه وین
 مَرِیضة: لاواز ، سست و کز
 مَرِیط (أَمْرَط - لَا شَفْرَ عَلَيْهِ): بی تووک ،
 کزسته ، توک وه ریو ، بی موو
 مَرِیج (الْمَكَانُ الْخَصِيبُ): شوینتیکی به
 بیت و فەر ، فهر دار ، به پرشت
 مَرِیج (مُخِيف): ترسینر ، توقینر
 مَرِیعة: له وه پگای پرنواو گژوگیا
 مَرِیق - مَرِیق (العَصْفَر): گیاگه زنه ،
 گیاگه که رهنگی لیدهر ده مینری
 مَرِیول (وَزَّة): به روانکه ، پیش دامین ،
 به رکوش
 مَرِیول الطفل: به رخه ی منال ،
 به رسینه ی منال
 مَرِیم: ناوی دایکی هه زره تی
 (عیسا) پیغه مبه ره (د.خ)

مَرَّ

مَرَّ الشَّرَاب - مَرَّ (مَصَّهُ): مزی ،
 هه لیمزی
 مَرَّ الطَّعْم (كَانَ طَعْمُهُ يَبِینُ الحُلُوَّ أَوْ
 الحامض): میخوش بوو ، مزبوو
 مَرَّ: میخوش ، ترش و شیرین ، مز
 مَرَّ (الصَّعْب): سهخت ، گران ، قورس
 مَرَّ (الْخَمْرُ اللَّذِيذُ الطَّعْم): نارهق و
 مه یه کی تام خوش ، مه ی به تام و چیژ
 مَرَّ - مَرَّة: مه ی ، شه راب ، باده ،
 ترش و شیرین
 مَرَّابَة: فروشتن شتیك گه وا کیش و
 ژماره و نه ندازه ی دیاری نه کرابیت
 مَرَّاج: خوو ، کردار ، ره وشت ،
 چونیته تی کردارو ره وشت ، داروبار ،
 تاقهت ، هه وهس ، ناره زوو

مَزَاج: پیاویکی درون که لهسه رهیچ
 ره وشو خویه که چه سپاوو جیگیر
 نه بیت، به دپه وشت
 مَزَاج - مَزَاج (هَزَل - مَذَاعِبَة): گالته ،
 شوخی ، رابواردن ، سوعبت
 مَزَاج: شوینیکی دوور
 مَزَاج (مُضْحَك - هَزْلِي): قوشمه ،
 گالته چی ، تیزه چار
 مَزَاجَة: گالته وگه پ ، رابواردن ،
 قه شمه ری

مَزَاجِم (مُتَافِس - خَصَم): به ره کانی کار،
 ته نگ مه لجن ، بیشریکی کار، هاوچاو
 مَزَاجِمَة (مُتَافِسَة): به ره ره کانی،
 بیشریکی

مَزَاد - مَزَادَة: توشه دان ، شلته
 مَزَاد: مه راج ، هه راج کردن
 مَزَار: گلکو ، نزرگه ، شه خس ،
 نه وشوینه ی بوی ده چی ، زیاره تگا
 مَزَارَع (فَلَّاح): کشتیار ، وه رزیر
 مَزَاع (بَطِيء - الْقَتْفَان): لهسه رخو ،
 هیواش ده پوا ، سست ، خاو ، زیشک
 مَزَاعَة: ریزه وه له ره رینی شتیک
 مَزَاعِم: دزایه تی، به ره ره کانی،
 رکه به رایه تی

مَزَامَنَة: به کات و واده مامه له کردن
 مَزَاوَلَة (مُمَارَسَة): کردن ، نه نجامدان،
 پیاده کردن

مَزَايِد فِي الْبَيْع بِالْمَزَاد (رَافِع الثَّمَن):
 زه مکر، نرخ به رزکه ره وه

مَزَايِدَة: زه م کردن، زه م زه مکاری،

زیادگه ری

مَزِير: قیره ، نه ره ، هاوار

مَزِيد (الْقَادِف بِالزَّيْد): ده رایه که فره
 شه بول بیت و که ف فری بدات
 مَزِيد (مَا يُسْتَخْرَج بِهِ الزَّيْد): نه وه ی
 سه رتویزی پیده گیری

مَزِير (قَلَم): پینوس ، خامه ، قه له م
 مَزِيرَة: زه وی پر له زه رده واله
 مَزِيلَة - مَزِيلَة: سه رگوردان ،
 سه ره نوئیک ، شوینی خؤل و پیسی
 مَزَة: مژینیک ، مه ی و باده یه کی به تام و

چیز
 مَزَج الشَّرَاب وَخَوَهُ خَلَطَهُ بِفِيْرِهِ):
 مه ی و باده که ی تیکه له به شتی ترکرد
 مَزَج السُّبُل (اصْفَر بَعْدَ الْخُضْرَة):
 زه ردبوو دوی سه وزبوونی

مَزَج فَلَانًا (أَعْطَاهُ شَيْئًا): پیددا ،
 شتیک دایه

مَزَج (خَلَط): تیکه لبوون ، تیکدان ،
 تیکه لکردن، ناوینته بوون

مَزَج - مَزَج: مه نگوین ، ناویک تیکه له
 به مه ی و باده بکریت
 مَزَج - مَزَج: نیزه یه کی کورت و بچووک،
 کورته پم

مَزَجِي: لاوازی ده ست کورت ، نه بووی
 نه دارو که مده ست

مَزَجِي (الشَّيْءُ الْقَلِيلُ أَوِ الرَّدِيءُ):
 شتیک که م یاخود خراپ و به د
 مَزَجَاة: بابه ت و شت و مه کیکی که می

بی ترخ و به ها
 مَزَجَال: نیزه که که ده هاویژریت
 مَزَجَة (مَا يُرْجَع بِهِ الْحَاجِب):
 مووکیش، بری مه لکر

مَزْجَر - مَزْجَرَة: شوینی دوور
 په راگه نده ، نه وه ی ده بیته مایه ی
 بیرخسته وه

مَرْجَل (المَوْضِعُ الَّذِي يُرْسَلُ مِنْهُ
الْحِمَامُ): نَهْ شَوِينَهی کۆتری
لیته لده سینری.

مَرْجَل: سه ره نیزه یا خود نیزه یه کی
کورت و بچوک

مَرْح (دَعَبَ وَهَزَلَ): گالته یکرد ،
شۆخی و گالته و گه پی کرد

مَرْح السُّبُلِ وَالْعَبَابِ (تَوْنُ): رهنگی کرد،
رهنگی گۆپا

مَرْح الكَرَمِ (أَثَمَ): میوه که به روبوومی
گرت، به روبوومدار بوو

مَرْح (هَزَلَ - مُدَاعَبَةً): گالته و گه پ ،
سوعبه ت، شۆخی ، یاری و گه مه

مَرْخَاف: حوشتریک له سه رخۆو له نجه و
لار بروات به پتوه ، سسته حوشت

مَرْخَف: شوینی به کیش بوون ، شوین
خلیسکه

مَرْخَل: مه به ست ، مه رام ، شوینتیک بۆی
بجیت

مَرْخَم: یه کیک له قه له بالغیدا زۆر پال
بنیت

مَرْخَرَف (مُرْكَش): رازاوه ، نه خشین ،
وته و قسه ی رووکه شکر او

مَرْذِلِد: خاوه ن که ره و سه رتویژ
مَرْذِع (مَوْضِعُ الزَّرْعِ): شوینی کشتوکال

مَرْذَهَر: گه شاوه ، رووناک ، روشن
مَرْذَهِي (مُتَكَبِّر): لووتبه رز ، فیزدار،

لووتبه رزی له خۆبایی
مَرْدُوج: دوانه ، دوولا ، جووت

مَرَّ اللَّبَنِ وَخَوَهُ (شَرِبَهُ قَلِيلًا قَلِيلًا):
که م که م خواردیوه ، تۆزه تۆزه

خواردیوه ، تۆزه تۆزه نوشی کرد

مَرْزَ المَرْق: شله که ی چیژت ، تامی کرد،
چه ژه ی کرد

مَرْزَ القَرْبَةِ (مَلَأَهَا): مه شک که ی پر کرد
مَرْزَ الرَّجُلِ (إِشْتَدَّ قَلْبُهُ وَقَوِيَ): دل

قایمبوو ، دلی پته وو به میژ بوو
مَرْزَ الرَّجُلِ الظَّرِيفِ): مه ردومی خوش

ره فتاری ره وشت جوان
مَرْزُ: شهراب و مه ی جۆ ، گیل ،

که وده ن، بنه چه ، ره چه له ک
مَرْزُ الحِمَارِ يَعْصُ): گویدریژی گاز گر

مَرْزَاب (مَرْزَاب السَّطْحِ): پلوسک ،
شتیکی بۆشه ناوو چۆراوی پیتدا دیته

خواره وه
مَرْزَاق (رَمَحٌ صَغِيرٌ): سوونی ، سونگی،
رمی بچوک، نیزه

مَرْزَقَة (المَصَّة): یه کجار مژین ، مژینتیک
مَرْزَج: سه رخۆش ، مه ست ، سه رگه رم

مَرْزَد (الحَلَقُ وَالْبَلْعُومُ): گه روو ، بین ،
قوپرگ، قوپقوپراگه ، شوینی قووتدان

مَرْزَد: په تیکه ده کړتته ملی حوشت
مَرْعَة (مَوْضِعُ الزَّرَاعَةِ): کینگه ،

شوینی کشتوکال و به روبووم چاندن
مَرْزُوع: چیتراو ، رواو ، چاندراو

مَرْعَ الفَرَسِ وَخَوَهُ فِي عَدْوِهِ: به خیرایی
غاریکرد

مَرْعَ القَطَنِ (نَفَّشَهُ بِأَصَابِعِهِ):
به یه نجه کانی شیکرده وه ، مه لیوه شاندا

مَرْعَ الشَّيْءِ (فَرَّقَهُ): مه لیوه شاندا،
له یه کی بری

مَرْعَة (الْقِطْعَة مِنَ الْقَطَنِ): پارچه
لۆکه یه ک

مَرْعَة - مَرْعَة: پله گوشتیک ، پاره
گوشت ، قومه ناویک ، تیکه ، پاروو

مَزْعَج: هه راسانكەر، ته نگدار، هژی
 ده رده سه ری و مهینه تی
 مَزْعِف (المَوْتُ المَهْلِكُ حَالاً): مه رگی
 کتوپر، مه رگی خیراو ده سته جی
 مَزْعَم (الشَّيْءُ الَّذِي لَا يُوثَقُ بِهِ): جی
 متمانه و باوه پ نییه
 مَزْعُول: نایاک، به د
 مَزْمَلَة (الْمَرْكَبَةُ الَّتِي تُرْفَفُ فِيهَا
 الْعُرُوسُ): گالیسکه و عه ره بانه یه ک
 که بووکی پی ده گو یزیتته وه
 مَزْمَلَت: قیرای، نه وه ی قیری
 تیه له سو یتراره
 مَزْمَقُ الثُّوبِ وَنَحْوُهُ (شَقُّهُ): جله کانی
 دری، دایدی، هه لی تلیشان
 مَزْمَقُ عَرْضِ أَخِيهِ (شَتْمُهُ وَطَعْنُ فِيهِ):
 ئابروی برا که ی برد، نکوولی
 له ئابروویکرد، حه یا و ریزی شکاند
 مَزْمَقُ شَمْلِهِمْ (فَرَقَهُمْ): په رت و بلاوی
 کردنه وه، له یه کی کردن، جیا یکردنه وه
 مَزْمَقُ الطَّائِرِ بِسَلَحِهِ (وَمَيَّ): بالنده که
 ریقنه که ی فریدا، کردیه خواره وه،
 به ریدایه وه
 مَزْمَق: ئابرو بهر، حه یا به ره
 مَزْمَقُ (شَقُّ): درای، هه تلیشاوی
 مَزْمَقَة (الْقِطْعَةُ مِنَ الثُّوبِ وَنَحْوُهُ):
 پارچه یه ک جل و بهرگ یان هه
 شتیکی تر
 مَزْمَقَة: بولبول، بلبل
 مَزْمُوم (مُصَابٌ بِالزُّكَّامِ): هه لاهمه تاوی،
 هه لاهمه تدار
 مَزْمَلَج (سَقَاطَةُ الْبَابِ): کلۆم،
 نه لقه ریز، سوورگی، کلۆم، کلۆم،
 قفل

مَزْمَلَة - مَزْمَلَة (مَوْضِعُ الرَّئِلِ): شوینی
 خلیسکته، شوین خلیسکه، خزگه
 مَزْمَلَج (زَلْجَة): قاپقاپی خلیسکه
 مَزْمَلَج (الْقَلِيلُ - الْبَغِيلُ - الْمَلْصَقُ بِالْقَوْمِ
 وَلَيْسَ مِنْهُمْ - النَّاقِصُ الْمَرْوَةِ): که م،
 رژد، یه کیک خوی خستبیتته نیو
 کۆمه لیک و له وان نه بیت، ناپیاو،
 بی مه لویست
 مَزْمَلَجَة (مَكَانُ الزَّلْجِ): شوین خلیسکه،
 خلیسکته، خزگه
 مَزْمَلَة (الْقَرْيَةُ بَيْنَ الرِّيفِ وَالْبَرِّ): هه ر
 گوندیک له نیتوان ده شت و زه وی
 کشتو کالیدا بیت
 مَزْمَلَق - مَزْمَلَقَة - مَزْمَلَقَة (مَكَانُ زَلْيَقِ):
 خلیسک، خز، شوینی لوس
 مَزْمَلَج: زوپنا، موزیقه، کلارنیت، نای،
 ئامیترکی موسیقی و گزرائیه
 مَزْمَرَة (حَرْكُهُ وَأَقْبَلُ بِهِ وَأَدْبَرُ):
 جوولاندی و پاش و پیچی پیکرد
 مَزْمَج: یه کیک سووربیت له سه رکارو
 فرمانیک
 مَزْمَج: بریاردهر، نیازکار، سووریو،
 چاوه پوانکراو
 مَزْمَل: یه کیکه خوی دابیوشیت،
 خۆدابیوش
 مَزْمَل: پیچراو، خوی پیچاوه ته وه،
 که مته رخه م، لاوا، زه بوون
 مَزْمَلُ الْعَادِنِ (مِنْقَاشُ): قه له می ئاسن،
 سمۆ
 مَزْمَلَة: مه رکانه، کۆزه له، ده فریکی
 گلیبینی سووره وه کراوی قوولی ده م
 والا یه و بۆ ئاو سارد کردن به کار دیت

مُزْمَن (طَالَ عَلَيْهِ الزَّمَن): دريژخايه ن ،
يه ك بينه ، زور خايه ن ، دهر دو
نه خوشی دريژ خايه ن
مُزْمَهْر (الشَّدِيدُ الْغَضَبُ - الضَّاحِكُ
الْسِّن): كيك به توندی توپه ببيت ،
ددان دهر كه وتو له كاتی زهرده خه نه و
پيکه نيندا

مُزْمُور - مُزْمُور: ناوازو سرود
مُزْن - مُزُونًا: مُضَى مُسْرِعًا فِي طَلَبِ
الْحَاجَةِ): به خيترایی رویش به ره و
به ده سته پنانی داخوازيه كانی
مُزْن مِنَ الْعَدُوِّ وَنَحْوَهُ (فَرًّا): مه لّه ات
له دوژمن ، رايكرد ، پشتی كرد له دوژمن
مُزْنٌ فَلَانٌ (أَضَاءَ وَجْهَهُ): روى
كه شايه وه ، روشن بوه وه ، رووناك
بوه وه

مُزْنٌ فَلَانًا: ريزى دابه سهر ...
ريژداري كرد ، لای خاوه ن ده سته لات
هات به شان و بالیدا
مُزْنُ الْقَرْبَةِ مُزْنًا (مَلَأَهَا): پريكرد ،
مه شكه كه ی ليوان ليو كرد
مُزْنُ السَّحَابِ أَوْ ذُو الْمَاءِ مِنْهُ): هه ور
ياخود هه وری باران هه لگر ، هه وری

سپی پي ناو
مُزْنُ الْعَادَةِ وَالطَّرِيقَةِ وَالْحَالِ): خو
نه ريت ، حال و بار ، ريبازو ره وشت
مُزْنَةٌ: بارانك ، كه واله هه وريك ،
ته بزه بارين
مُزْنَد: ته نگ ، ته نگه بهر ، رژد ، زول ،
جلو بهر گيكي بهر ته سك
مُزْنَم: دهره كى ، بيانی ، ناوه كى ،
بيگانه ، گومرا ، ناپاك ، دل پيس ، دل
رهش ، نه وه ی دهر ديتته پال نه ته وه و
كومه ليك كه وا له خويان نه بيت

مُزْمَر: نه وه ی ناگر ده كاته وه بو
ميوانداريتی
مُزْمَر (أَلَهُ طَرِب - عُد): عود ،
نامرازكي موسيقيه
مُزْمَرِيَّة: گولدان ، گولدانك ، خنجان ،
نينجانه ، دهر يكه گولی تیده كرى
مُزْمُو: لوتبه رز ، خوبه زلزان ،
له خوبایی
مُزْمُود: وازليهنراو ، ده ست ليته ردراو ،
شتی وازليهنراو
مُزُو - مُزِيَّة: تاييه تمه نديتي ، نه و
تاييه تمه ندييه ی مروف له هاوشيوه كانی
جيا ده كاته وه له ليته اتويوي و چاكيتي و
كارامه يی

مُزَوْد: تويشودان ، نانه به ره ،
سهرمه وير
مُزُور: قه لب ، لاسایی كراو
مُزُورًا (مُقِلِدًا أَوْ مُزَيَّفًا): بگور ،
ساخته كار ، قه لچي
مُزُولَةٌ: نه واده و كات زميره ی نيوه پوو
چيشته نكاوی تيدا ديارى ده كريت
كه سيبه ريكي ديار ده خات

مُزِيَّت: خواردنی چه ورو رو ناوی
مُزِيَّة: يه غدان ، چه وره سان
مُزِيح: تيكه ل ، ناويته ، تيكه لاو
مُزِيد (أَكْثَر): زياتر ، پتر ، زورتر ،
فره تر

مُزِير (الظَّرِيف - الشَّدِيدُ الْقَلْب):
خوش مه شره ب ، زمان شيريني
بووخوش ، دل رهق ، به زه برو زه نگ
مُزِيْز (الْفَاضِل - الْقَلِيل - الْكَثِيرُ
الضَّعِيف): ريزدار ، به ريز ، هيژا ، كه م ،
هه نديك ، زور يكي سهخت و گران

مُزَيَّف: قلب ، شَتِك ره سه ن و راست نه بَيت

مُزِيل: رووخوش ، لابه ر

مُزَيِّن: سه رتاش ، جوانكار ، رازينه ره وه

مُزَيِّن: نارايشت دراو ، نه خشاو ، رازاوه

مُزَيِّن: مَا جُعِلَ فِيهِ الزَّيْتُ: نه وهى زهيتى تيده كريت

م س

مَسَّ الشَّيْءُ (لَمَسَهُ يَلْسُهُ): ده ستى بياهيئا ، ده ستى ليئا

مَسَّ الْمَاءُ الْجَسَدَ (أَصَابَهُ): ناو له جه سته بدا ، ناو گه بى به جه سته

مَسَّ الْمَرْضُ أَوِ الْكِبَرُ فَلَأْسًا: نه خوئشى و خو به زلزانين تووشى هات

مُسَّ (صَارَ مَجْنُونًا): شيت بوو ، نه قلى له ده ستدا

مَسَّ: به ريك كه وتن ، له يك دان ، شيتى ، نه قل له ده ستدان

مَسَّ (لُحَّاس): مس ، زهر د

مَسَاءَ (وَقْتُ الْغُرُوبِ): نيواره ، كاتى خور ناو ابون ، سر له نيواره

مَسَاءَ الْغَيْرِ: نيواره باش

مَسَاءَ أَمْسٍ: دوينى ، دوينى نيواره ، دوى

مَسَاءَ (الْقَبِيحُ مِنَ الْفِعْلِ أَوِ الْقَوْلِ): كردارو گوتهى خراپ و ناقولا

مُسَابَقَةٌ: پيشبركى ، غارغارين ، بوپ بوپين

مَسَاج: شيلان ، نه رم كردن

مُسَاجَلَةٌ (مُبَارَى): بوپ بوپين ، پيشبركى ، شه په موزراوه و شيعر

مُسَاجَلَةٌ كَلَامِيَّةٌ: مشت و مپ ، ده مه قاله ، ده مه دم

مَسَاح (الكَثِيرُ الْمَسْحُ - الَّذِي يَمْسَحُ الْأَرْضَ): روپيو ، نه وهى زهوى

ده بوپويت

مَسَاحَةٌ: روپيو ، پيوه رى زهوى مَسَاحَةٌ (أَذَاةٌ تُمَسَحُ بِهَا الْكِتَابَةُ):

لاستيك ، نامرازيكه نووسينى پى ده سپرديته وه ، ته خته سپر

مَسَاد: ميزه رى رين و هه نگوين

مَسَارَى: شيرى بيته

مَسَاس - مَسَاس: به ركه وتن ، شيلان ، هه نوو كردن

مَسَاس (الشَّيْءُ الْمَسْ): به كيك زور ده ستى ليتدري ، زور ده ست ليتدراو

مَسَاعِد: يارنده ده ر ، ده ستيار ، هاو كاريكار

مَسَاعِدَةٌ: كومه كى ، يارمه تيدان ، هاو كاريكردن

مَسَاعِرُ الْإِبِلِ (أَرْحَاغُهُ وَأَبَاطُهُ): كه كه و شانى حوشت

مَسَافِر (الْوَلَدُ الْمَيِّتُ): كوپى جوانه مهرگ ، كوپى مردو

مَسَافَةٌ (بُعْدٌ - مَدَى): ماوه ، دوى ، بو شايى

مَسَافِر (مُرْتَجِل): كه شتيار ، ره وه ند ، ريتوار ، ره و تنى

مَسَافِرُ الْوَجْهِ (مَا يَظْهَرُ مِنْهُ): رووديار ، رووناشكرا ، روويه رلا

مَسَاك - مَسَاك - مَسَاكَة:

رژدى و خراپى ، ده ستقوچاوى و به دى

مَسَاك: رژد ، ده ست نوقاو ، ره زيل

مُسَالِم: ناشتيخواز ، پيوه رى ، ليتورده

مَسَام (المرور السريع): به خیرایی
تنبه رین و گوزارشت کردن

مَسَام الْجِلْد: کونی موو ، بیخی موو ،
کون

مَسَامَة: داریکی پانی ره قه له خواروی
بنکه ی دهرگاوه و خه لکی پیی ده لّین
لاشیان ، داری پیشه وه ی که ژاوه

مَسَامَرَة: دهمه ته قی و وتویژ

مَسَامِي: کون کون

مَسَائِدَة: داکوکسی ، پشتگیری ،
کۆمه کی

مَسَاهِم (حامل السهم): به شدار ،
هاویه ش ، به شتیا ، خاوه ن پشک و به ش

مَسَاهِمَة (إسهام): به شداربوون ،
به شداریکردن ، هاویه ش بوون ،

به شدارکه

مَسَاوَاة (تساوي): به کسان ،
چوونیه کی ، وه ک یه کی ، به رابه ری

مَسَاوَمَة (مُساوطة): چهن و چوونی ،
سهنگو سووکی ، ریکه وتن ، پیکهاتن

مَسَاوِي (مماثل - مثل - معادل): وه
یه ک ، چوون یه ک ، هاوتا ، یه کسان

مَسَاوِيَة (معايب): نهنگی ، خهوش ،
ناته واوی ، که م و کوپی

مَسْأَلَة (حاجة - مطلب - أمر): مهسه له ،
پیویستی ، داخوازی ، نیاز ، داوا ،

پرسیار ، کیشه ، کار ، فرمان ، بابته
مَسْوُود (المصاب بداء السواد): یه کیک

نه خۆشی تووشی ددانه کانی هاتبیت
رهش بوویته وه

مَسْؤُول (مطالب): به رپرسیار ،
لیپرسراو ، به رپرس

مَسْـُـوُولِيَة: به رپرسیاریتی ،
به رپرسیاربوون ، ئه رک له نه ستودابوون

مَسَب (كثير السباب): جنیوفروش ،
دهم پیس

مَسْبَار (الذي يسبر الجرح): نه شته ر ،
ئهو ئامرازه ی له نه شته رگه ریدا

به کاردیت

مَسْبَا (الطريق في الجبل أو الطريق
عموماً): ریکه ی سه رشاخ و جیا یان

ریکه به شیوه یه کی گشتی

مَسْبَب (باعث): مۆکار ، بۆنه ، مۆ

مَسْبَة (الأصبع السبابة): په نجه ی
دۆشاو مژه ، ئالخواح ، په نجه ی

شه هاده ت

مَسْبَة: قسه ی ناقلو ناشرین

مُسَبَّت (من كان في حالة جمود
وعيبية): بیژوش ، سپ ، بی تاگا

مَسْبَح: مهله وانگه ، شوینی مهله

مَسْبَح (الثوب القوي الشديد): جل و
به رگی پته وو توکمه

مَسْبَحَة: گوتنی (33) جار (سبحان الله)
مَسْبَحَة: په نجه ی شه هاده ت و

گه وامیدان

مَسْبَر: شیوه ، شیواز ، شکل و شیوه

مَسْبَر: شاخ ، ئامرازی نه شته رگه ری

مَسْبَرَة الجرح (نهائيه): قوولایی و
کۆتایی برین یان نه شته رگه ری

مَسْبَع: منالیک به حهوت مانگانه له دایک
ببیت ، یه کیک دایکی بمریت و یه کیک تر

شیری پی بدات ، زۆل

مَسْبَع (سطح ذا سعة أضلاع): حهوت لا ،
حهوت گۆشه

مَسْبَعَة (الأرضُ تكثرُ فيها السِّبَاعُ)؛

زهویه که درنده ی زودبیت

مُسَبِّقٌ مِنَ الْخَيْلِ (الذي يسبقُ)؛ نه سبیک

پیشبکه ویت ، نه سپی پیشه نگ

مَسْبِك (مكان السِّبِك)؛ تۆکه خانه ،

دارپژگه ، شوینی دارپشتنی کانزاکان

مَسْبِك: قالب

مُسَبِّل - مُسَبِّل: پیاوی سمیل قیت و دریز

مُسَبِّل: مارمیلکه ، عه وره تی نیرینه ؛

ناوی مانگی (ذي الحجة)یه

مُسَبِّل: پیاوی پیری به ته مه ن ،

رووگرژی به سالآچوو

مَسْبُوت: مردو ، بیژوش ، مردو

مَسْبُوع (الذي ذُعره السَّبْع)؛ نه وهی

درپنده ترساندویه تی، یه کیك له درپنده

ترسابیت و زئوقی چووبیت

مَسْبُوعَة: مانگایه ک گویره که که ی

درپنده خواردبیتی

مَسْبُوه: پیری خه له فاو ، پیریک نه قلی

له ده ست دابیت

مُسْتَأَف (الذي يقطع المسافات)؛

رنگه بر، یه کیك رنگه بیریت

مُسْتَأَجِر (مُؤَجِر له)؛ کری گرت

مُسْتَأَنَف (مَالٌ يُسْبِقُ إِلَيْهِ)؛ کاریک

پیشتر نه کرابیت

مُسْتَأَنَفُ الدَّعْوَى: داوا ده ست

پیکه ره وه

مُسْتَأَنَفٌ عَلَيْهِ: ده ست پیکردنه وه

له سه ر

مُسْتَأَهْل: شایان ، گونجاو ، له بار

مُسْتَبِد (ظَالِم - طَائِفَة)؛ زۆردار ،

سته مکار ، مافخۆر

مُسْتَبِدٌ بِرَأْيِهِ (عَنِيْد)؛ که له ره ق ،

لاसार، قیرسیچمه ، هه رچی خۆی

ده یه وی نه وه ده کات

مُسْتَبْشِر (مُتَقَائِل)؛ مژده ده ر ،

گه شبین، روون بین

مُسْتَعْبِد: دورکراوه ، ده شی، دووره ،

بۆ نه گه ر

مُسْتَعْتَر: په نهان ، شاراوه ، نهیتی

مُسْتَعْمَر: به ره مه ین

مُسْتَعْتَى: هه لاویژراو ، نااسایی کراو،

به ده ر له ..

مُسْتَعْجَاب: گیربوو ، وه لامدراوه ،

وه رگیراو

مُسْتَعْجَالَة: زهوی بی به روبووم و

ناهه موار، لارو خواروخیچ

مُسْتَعْلَذ (جَدِيْد)؛ نوئ ، تازه ، نهو ،

نوو

مُسْتَحْسَن (مُرْضِي)؛ په سه ند، دروست ،

شیاو ، مایه ی ره زامه ندی

مُسْتَحْضَر: ناویته کراو ، ناماده کراو

مُسْتَحَق (مُسْتَأَهْل)؛ شیاو ، گونجاو ،

له بار ، مافدار

مُسْتَحَقُّ الدَّفْع: کاتی دانه وه یه تی ،

واده ی دانه وه ی هاتوو

مُسْتَحْلَب: شیر

مُسْتَحْلَبُ اللَّوْز: روئی بادهم

مُسْتَحْم (مَوْضِعُ الْإِسْتِحْمَام)؛ حه مام ،

گه رماو ، شوینی خوشتن

مُسْتَحْمَضٌ مِنَ اللَّيْلِ (البَطِيءُ الرَّوْب)؛

نهو شیره ی دره نگ ده بیت به ماست

مُسْتَحْي (خَجْلَان)؛ شه ره زار، خه جاله ت،

ته ربق ، شه رم ده کات

مُسْتَعِجِيَّة: گياه كه

مُسْتَعْمِر: ريگه يه كه له بيا باند

ده گيرته به رو نازانري له كيوه

ده رده چيت، كه واله هه ورئكي قورس

مُسْتَحِيرَة: قاپ و ده فريك خواردن يان

گورشتي تيا بيت

مُسْتَحِيل (مُحَال - غَيْر مُمَكِّن): نه سته م،

مه حال، نابي، ناشي، ناگونجي، سته م

مُسْتَحْدَم: كارگه ر، راگرته،

به كار هينراو، يه كيك كارو فرمانتيكي

ميري به جي بهيتيت

مُسْتَخْرَج: ده رهنه ر، هه لهيتنجه ر

مُسْتَخْرَج: ده رهنه ر، هه لهيتنجه ر

مُسْتَخْلَص: چوړاوه، ئازادكراو،

پوخته كراو

مُسْتَخْلَصُ الْبَضَائِع: قوتار بووني كالو

باهت له گومرگ

مُسْتَخْمِر (الْكُثْرُ مِنْ شَرِبِ الْخَمْرِ):

به كيك زرد مه ي بخواته وه

مُسْتَدْعِي: شكاتكه ر، داواكار،

پيويست

مُسْتَدِير (مُدَوِّر - كُرْوِي): گرد، خر،

بازنه يي

مُسْتَدِيرَة: مهيدانتيكي خړو بازنه يي

كه چهنه ريگه يه ك بچيته وه سه ري

مُسْتَدِيم: به رده هوام، جيگير، نه بړاوه

مُسْتَرَا ح: ئارامگه، سه رئاو، ئابخانه،

ئاوده ست

مُسْتَرْق (النَّاقِص - الضَّعِيف): كه م،

كل، كه م و كوپ، لاواز، كز، گوي

هه لخر، گويگر

مُسْتَرْقُ الْعُنُق (قَصِيرُهَا): گاردن

كورت، مل كول

مُسْتَرَوْض: گياهه كه ته واو دريژ بيت

مُسْتَرَوْضَة (الْأَرْضُ تُثْبِتُ ثَبَاتًا جَيِّدًا):

زه وييه كه روه كيكي باشي تيا ده ربيت

مُسْتَرِي: شيري بيته

مُسْتَسَار: راويژه وان، راويژكار،

ئاموژگار، راويژيار

مُسْتَشْرِف (الْمُرْتَفِع): بهرز، بلند، بالا

مُسْتَشْرِق: روزه لاتناس

مُسْتَشْفَى: نه خوشخانه، نه خوشگه،

بیمارستان، تیماخانه، خسته خانه

مُسْتَشِيط (الْمُبَالِغُ فِي الضَّحْكِ - السَّيِّئُ

مِنْ الْإِبْل): يه كيك روجيت له

بيكه نيندا، حوشتري قه له وو گورشتن

مُسْتَطَاع: گونجاو، شياو، له بار،

شايان

مُسْتَطِير: ره شبين، به دبين

مُسْتَطِيع: به توانا، دهسته لاتدار،

توانادار

مُسْتَطِيل: لاكيته، دريژ

مُسْتَعَار (مُعَار - مُقْرَض): ده ستيا وكراو،

خوازاو، دهسته وا

مُسْتَعَجِل (مُعْجَل - يَسْتَلْزِمُ السَّرْعَة):

خيبراي، په له كردن، فركه، فركان،

كتوپر، ده م و ده ست

مُسْتَعْجِلَة (الطَّرِيقُ الْمُخْتَصِرَةُ الْقَرِيبَة):

ريگه ي كورتي نزيك

مُسْتَعْصِم: په نابهر، په ناگر

مُسْتَعْصِي: چاك نابيته وه، ده رماني

نييه، جيگير، بنجداكوتاو، گران،

قورس، رهگ قول، ياخي، سه رپنچ

مُسْتَعْلِيَّةٌ مِنَ الْحُرُوفِ: بریتین

له پسته کانی (خ، ص، ض، ط، ظ،

غ، ق)

مُسْتَعْمَر: داگیرکر، داگیرکار، زهوتکر

مُسْتَعْمَرَة: داگیرکراو، داگیرگه، نهو

ولاتانه ی له ژیر دهسته لاتی زلهیزاندان

مُسْتَعْمَل: له کاردایه، به کاربراو،

به کارهینراو، کون، نیوداشت، نیم

داشت، نیش دهکات

مُسْتَعِير (مُسْتَعْرِض): خوازه ر، دهستیواو

دهر، قهرزدهر

مُسْتَعْرِق: پیوه بیون، تیوه گلان،

گشت گرته وه

مُسْتَعْمَل (مُسْتَعْمَر - مَحْضُول):

به کارهینراو، وه به رهینراو

مُسْتَعْمَل (مُسْتَعْمَر): وه به رهینه ر،

به کارهین

مُسْتَفْلَات - مَفْلَات (مَا يَحْصُلُ مِنْ رِيحِ

الْأَرْضِ وَأَجْوَرَتِهَا): زهویانه، کری

به رویووم، به ره می زهوی

مُسْتَفْنِي (ذُو الْمَالِ الْوَافِر): دهوله مه ند،

چاوتیر، بی نیاز، دهست رویوو،

ساماندار

مُسْتَفْنِي عَنِ الْبَيَانِ (وَأَضَحَ بِدَأْتِهِ):

پیویست به باس و لیدوان ناکات،

ناشکرا، روون و دیار

مُسْتَفِيث: دایره س

مُسْتَقْصَاصٌ وَمُسْتَفِيضٌ مِنَ الْحَدِيثِ

(الْمُنْتَشِر): قسه و گوته ی به ریلو،

قسه ی بلاوکراوه

مُسْتَفْز (غَيْرُ مُطْمَئِن): نا نارام، نا دلنیا

مُسْتَفِيد: سودمه ند، که لک گیر

مُسْتَفِيض: زور، فره، به ریلو،

یه کجار ته شه نه و به ریلو

مُسْتَقْبَل - مُسْتَقْبَلٌ مِنَ الزَّمَانِ (الْآتِي بَعْدَ

الْحَال): داماتوو، ناینده، نهو

دهمه ی له دوا ی نه م کاته وه دیت،

دوا یی، دوا رور، دوا یین

مُسْتَقْبَل: پیشوازی، به پیره وه چوو

مُسْتَقَّة - مُسْتَقَّة: جوره تاریکی

فارسی یه لیده درئ، فره روی قول درئ

مُسْتَق (مَوْضِعُ الْإِسْتِقْرَار): بنکه،

نیشتگه، نارامگه، باره گا، نیشته جی

بیون

مُسْتَقَرُّ الْبِئْرِ (نُقْرَةٌ فِي أَسْفَلِ الْبِئْرِ

يَجْتَمِعُ فِيهَا الْمَاءُ عِنْدَ قَلْبِهِ): کون و

چالیکه له نیو بنکی بیرداو ناوی تیا

کوده بیته وه له کاتی که م کردن و

دابه زینیدا

مُسْتَقَر (ثَابِت): راوه ستاو، چه سپاو،

جیگیر، نیشته جی، سه قام گیر،

دامه زراو

مُسْتَقِل (حُر - طَلِيق): سه ره سست،

نازاد، سه ره خق، قوتار، ره ها، خود

موختار

مُسْتَقِيم (قِيَم): راست، راسته وخق،

یه کسه ر، ده م و ده ست، بی تیپرامان

مُسْتَكْبِر: لووتبه رز، فیزدار، خویه زلو

که وره زان

مُسْتَكْفِر (الْمُسْتَدِير): خپ، گرد

مُسْتَكْفَات (الْعَيْنُ لِأَنَّهَا فِي كَفِّ أَيْ

نُقْر): چاو که له چالاییه کدایه

مُسْتَكْنَةٌ (الْحَمْد): رق، کینه، رقو

کینه

مُسْتَلْحِم: شیرى بيشه

مُسْتَلْزَم: پيويستی ، پيداويست

مُسْتَلْقِي: پالکه و توو ، به پشستا که و توو ، راکشاو

مُسْتَلَم: وەرگر

مُسْتَمِر: به رده وام ، هه ميشه يی

مُسْتَمْسِك (مُسْتَمْد - دَلِيل): به لگه ، قه واله ، به لگه نامه

مُسْتَمْطَر (الْمُخْتِاج إِلَى الْمَطَر): پيويست

به باران ، پيويستی بوون به باران
مُسْتَمْطَر (المَوْضِعُ الظَّاهِرُ الْمُنْكَشَفُ

لِلْمَطَر): شوينيكی ديارو بهر باران
مُسْتَمْعِز ذُو الْجِدِّ فِي أَمْرِهِ): به رده وام

له سه ر کاروباری خوی ، پشت سوور

مُسْتَمِع: بیسه ر ، گوینگر

مُسْتَمِيَّت (مُسْتَقْتَل): کۆلنه دهر ، زۆر له خۆکه ر

مُسْتَن: شیرى بيشه

مُسْتَنَام (الْمَكَانُ الْمُظْمَنُ يَقِفُ فِيهِ

الْمَاء): شوينيك ئاوی تيا بوه ستيت

مُسْتَنْبَط: هه له تينجراو ، هه لگۆزراو

مُسْتَنْجَع (مَوْضِعُ الْكَلَا): له وه پ ،

له وه رگا ، شوين له وه پ

مُسْتَنْد (مَدْعُوم - حُجَّة - عَقْد):

وه ستينراو ، قه واله ، ده ستياو ،

به لگه ، به يمان

مُسْتَنْد إِلَى: پالی داوه ته وه ، خوی

داوه به سه ر ، پشتی به ستوه به

مُسْتَنْفَر (الْمُدْعُور): ترساو ، توقيو ،

زنوق چو

مُسْتَنْفِر (الشَّدِيدُ النُّفُور): يه کيک زۆر

هه لبيت و رابکات ، هه له اتوو ، راکردو

مُسْتَنْقَع (سَبْحَة - غَيْظَة): گۆلو ،

زه لکاو ، زۆنگ ، شوينيك ئاوی تيا مۆل

بييته وه

مُسْتَنْكِر: لالووت ، ناره زه ، ناپازی

مُسْتَهْض: شکانه وه ی ئيسکيکی گيراوه

به هو ی جوولاندن يان فشار خستنه

سه ری ، نه خوشيک به هو ی خواردن و

خواردنه وه يه که وه دووباره نه خوش

بکه ويته وه

مُسْتَهَام (الْهَامُ الْقَلْب): دل شيت و

سه رگه ردان ، دل سه رگه ردان و عه و دال

مُسْتَهَان: سووک ، رسوا ، بى ترخ ، نرم

مُسْتَهْتَر: درۆن ، بى په روا ، بى ياک

مُسْتَهْتَر بِالْأَشْيَاء (مُولِع): شهيدا ،

حه زى لیده کات ، هه ر نه وه ی دهو ی

مُسْتَهْتِك (قَلِيلُ الْحَيَاء - صَفِيْق):

بى تابرو ، بى شه رم ، بى حه يا

مُسْتَهْج (الَّذِي يَنْطِقُ فِي كُلِّ حَقِّ

وَيَاطِل): يه کيک له هه موو بواریکدا

بدویت به حق و ناحق

مُسْتَهْدَج (إِسْتِعْجَال): په له کردن ،

خيرا کردن ، گورج کردن

مُسْتَهْدَج (مُسْتَعْجِل): په له ، به په له ،

خيرا ، گورج ، دهم و دهست

مُسْتَهْزء: گالته جاپ ، ته شقه له باز

مُسْتَهْل (أَوَّل): سه ره تا ، ده ستپيک ،

دهست پيکردن

مُسْتَهْل الْقَصِيْدَة: سه ره تا ی هونراوه

مُسْتَهْلِك (ضِدُّ مُنْتِج): به کارهين ،

کارکه ر ، له ناويه ر ، بخۆر و بدر ، واژوو ی

به ره هم هينه

مُسْتَهْلَك: سواو، سلاك، به كارها توو،
له كاركه وتوو، له ناوچوو
مُسْتَوَى: ئاست، راستان، تهختان
مُسْتَوِيد (السَّيءُ الْحَال - الْجَاهِلُ
بِالْكَان): به دحال، نه زان سه باره ت
به شوین و جیگه یه ك
مُسْتَوْدَع: گه نجینه، كزگا، نه نبار،
شوینتی ئارام و هیمن، جیگه ی
حه زره تی (ئاده م) و (حه وا) له به مه شندا
مُسْتَوْدَع: ئه مانه ت سپیر، ئه سپارده دار
مُسْتَوْر (سَتِير - عَفِيف): به ئابوو،
ئابودار، پاك، داپوشراو
مُسْتَوْرَة: ژنی بالاپوش
مُسْتَوْرِد (جَلَاب): هاورده، هیته ر،
بهین، له دهره وه شت هین
مُسْتَوْرِد (مَجْلُوب - ضِدَّ صَادِر): هیته راو،
له دهره وه هیته راو، هاورده
مُسْتَوْرِي (المُسْتَبِد بِرَأْيِهِ): تاكپه و،
دكتاتور، راسه پین، خودرایی
مُسْتَوْصَف (مُسْتَشْفَى صَغِير):
چاره خانه، نه خو شخانه یه كی بچوو ك،
موسته و سه ف، خه سه خانه ی گچكه
مُسْتَوْصَلَة: ژنیک بیه ویت مووتور به ی
مووی ژنیک تر بكات
مُسْتَوْطِن (مَقِيم): نیشته جی، جینشین،
دانیشتوو، نیشته نی
مُسْتَوْعِل (حِرْزُ الْوَعْلِ فِي قُلُلِ الْجِبَال):
په ناو پاسیری بزته كیوی له چیا
مُسْتَوْفِي: ماف وهرگر، به نه مه ك
مُسْتَوْفِد (مَوْضِعُ نَارِ التَّدْفِئَةِ - أَثُون):
ئاگردان، كوره، وه جاخ، كوانو،
كوانچ، توون، فین

مُسْتَوِلَغ مِنَ النَّاسِ (الَّذِي لَا يُبَالِي
بِالْمَالِ): ئه وه ی گوی نادات
به سه رزه نشت و لومه كردن
مَسْجَة (أَذَاةٌ يُطَيَّنُ بِهَا): ماله،
ئامرازیکه چیمه نتوی پی ساف ده كریته
مَسْجِد (جَنِيَّة): ناوچه وان، ته ویل،
نیوچاوان
مَسْجِد (مَكَانُ الْعِبَادَةِ): مزگه وت،
په رستگا، مزگی، مزگه فت، شوینتی
خواپه رستی و به ندایه تی
مَسْجِدَان (مَسْجِد مَكَّةَ وَمَدِينَةَ): هه ریه ك
له مزگه وتی (مه ككه) و مزگه وتی
(مه دینه)
مَسْجِدَة (الطَّنْفَسَةُ الْمَسْجُودَ عَلَيْهَا):
به رمال، رووخست، دووگرد، راخه ریک
پاك و بوخته و نوژی له سه ر ده كریته
مَسْجَر (مَا يُسْجَرُ التَّنُورُ مِنْ حَطَبٍ
وَنُخْوَةٍ): ئه وه ی ته نوری پیگه رم
ده كریته له دارو شتی تر
مَسْجَر: قژی چلكن و داپژاوو ئالوزكاو
مَسْجَع (مَقْصِد): مه به ست، نیاز،
ئامانچ
مَسْجَل (الْمَبَاحُ لِكُلِّ أَحَدٍ): حه لال و ره ها
بژ گشت كه سیک
مَسْجَل (مُدُون - مُقَيَّد): نوسار،
تۆماركار، تۆمار نووس، به لگه نامه،
تۆماركارو
مَسْجُور: هیمن، به تال، پ (له وشه دژ
به یه كه كانه)، ئه و شیره ی ئاوی زۆر
تیکراییته، مرواری رشته به ند
مَسْجُورَة: مرواری فره ئاویی
مَسْجُوم (الْمَكَانُ أَصَابَهُ الْمَطَرُ): شوینتیک
باران لی بدات، لیژمه باران یان نه شك و
فرمیسکی به خو پ

مَسَحَ الشَّيْءَ: سِپى ، وشكى كرده وه ،

پاكى كرده وه ، لټى كرده وه

مَسَحَ بِالْمَاءِ: مه نووى كرد ، ده ستى

پيامه ټنا

مَسَحَ ذَوَائِبَ الْمَرْأَةِ (مَسَحَهَا): پرچه كانى

ژنه كهى دامه ټنا ، شانه يكرد

مَسَحَ الْإِبِلَ (أَتَعَبَهَا وَهَزَلَهَا): ماندرو

لاواز يكرد ، له رو شه كه تيكرد

مَسَحَ سَيْفَهُ (سَأَلَهُ مِنْ غَمَلِهِ):

شمشيره كهى له كي لان دهره ټنا

مَسَحَ الْأَرْضَ (قَاسَهَا وَقَسَمَهَا): پټواى ،

پټوانه يكرد

مَسَحَ لُوحَ الْخَشَبِ بِالْفَارَةِ: رهندهى

پيامه ټنا ، ته خته كهى به رهنده سافكرد

مَسَحَ الْحِدَاءَ (نَظَّفَهُ): بؤياخي كړد ،

شه وقى پټه له ټنا ، سِپى ، پاكى

كرده وه

مَسَحَ رَأْسَهُ: خوى برده پټشه وه ،

روپامايى كړد ، مه را ي كړد ، ماستاوي كړد

مَسَحَ الْمَرْأَةَ: پاشو دواوهى له رو

لاوازيو ، مه مكى بچوك يوو

مَسَحَ فَلَانًا (قَالَ لَهُ قَوْلًا حَسَنًا

لِيُخْلِدَهُ): گوته و قسه يه كى نه رمى

پيگوت بونه وهى هلى بخه له تينيت و

قولى بېرېت ، به زمانى شيرين دوا

له گه لى هه تا قولى بېرېت

مَسَحَ الْإِبِلَ (مَسَحَهَا): حوشتره كهى

سِپى ، سِپى

مَسَحَ: جل و بهرگيك له خورى دروست

كړايت ، جل و بهرگى قه شه ، ته خته

زهوى

مَسَحَ (إِخْتَرَأَ فِي بَاطِنِ الرُّكْبَتَيْنِ

لِغَشْوَةِ الثَّوْبِ): سورتانه وهى ديوى

ناوه وهى كلاوهى نه ژتو

مَسَحَاءَ: زه وييه كى ته ختى پر زيخو

ورده بهر د ، سوره زهوى ، ژنى مه مك

بچوك

مَسَحَاءَ: بټل ، پاخيل ، پارو ، نه انداز ،

بيرك ، نه سپار ، ناسنكي كلك دارينى

نه سپه رداره له خاكه ناز باريك تره

زهوى پينده كيږي

مَسَحَبَ: مه واگړيكي

مَسَحَةَ: شوينه واريكى كه مو بهرچاو

مَسَحَر: جادوليكړاو ، چاوبه ست ليكړاو ،

پټويست به خوراك ، برسى

مَسَحَفَ الْحَيَّةَ (أَثَرَهَا فِي الْأَرْضِ):

شوينه وارى مار به سهر زه وييدا

مَسَحَفَةَ الْأَرْضِ الرَّقِيقَةَ الْكَلَاءَ):

زه وييه ك گزوكيا كهى نه رم و ناسك بټت

مَسَحَفَةَ (أَلَّةٌ يُقْشَرُ بِهَا اللَّحْمُ وَيَكْشَطُ

الْجِلْدَ): نامرازكه گزشت و پټستى پي

داده مالريت

مَسَحَقَ (مَا يُسْحَقُ بِهِ): نامرازى كوتښو

له تكردن

مَسَحَل: پرهن د ، رنه ك ، كارتخ ،

نهرمه ساو ، كارتيك ، مه ورده ،

پارچه پولايه كى دريژكولى گرنج گرنج و

روشه يه شتى پي ده كړيږي

مَسَحَنَةً (مَدَقَةً): كوته ر ، ميگوت ، پيك ،

ده سكي ده سكه وان

مَسَحُور: ته ليسماوى ، خواردن و شويڼى

خراب و ناقولا به وى زورى باران

بارينه وه يان هه رشتيكي تره وه

مَسَحُورَةً: زه وييه ك هيچى تيا نه پويت ،

زيه زهوى

مَسْخُوفُ (الرَّجُلُ الْمَسْئُولُ): پياويك

تروشى نه خوښى سيل بووييت ،

سيلاوى ، سيلدار

مَسْخُوق (سَجِيق - مُنْدَق - سَحُوق)؛
 کوتراو، تیکشکاو، لیدراو، پانکراو،
 پلیشاو، هاپاو، وردو خاش، فلیقاو،
 گردو وردکراوی ههرشتیک
 مَسْخ (حَوْلَ الصُّورَةِ إِلَى غَيْرِهَا)؛
 شیوهی وینه‌کی گۆری، روخساری
 وینه‌کی گۆری بویه‌کی دی
 مَسْخ صُورَتُهُ (شَوَّهَهَا)؛ وینه‌کی
 شیواند، تیکدا، ناشیرینی کرد
 مَسْخ الطَّعَامِ (أَذْهَبَ طَعْمَهُ)؛ تامی
 نه‌هیشت، تامه‌کی تیکدا
 مَسْخُ الْكَاتِبِ (أَكْثَرَ الْخَطَا فِي
 الْكِتَابَةِ)؛ له‌نوسینه‌که‌دا هه‌له‌ی
 زۆریکرد، زۆر هه‌له‌یکرد
 مَسْخُ النَّاقَةِ (هَزَلَهَا)؛ له‌پولوازیکرد،
 لاوازیکرد
 مَسْخ؛ شیوان، ناشیرین کردن، وینه‌و
 شیوه تیکدان
 مَسْخِي النَّارِ؛ شوینی به‌رین له‌ژیر
 مه‌نجه‌لدا بۆ داگیرسانی ئاگرو
 خۆشکردنی
 مَسْخَر؛ رام، گوپاپه‌ل، ده‌سته‌به‌ر
 مَسْخَرَةٌ (مَا يَسْخَرُ مِنْهُ)؛ گالته‌چی،
 تیزه‌جاپ، گالته‌پیکراو، نه‌وه‌ی گالته‌و
 سووکایه‌تی پێده‌کریت
 مَسْخَط - مَسْخَطَةٌ (مَا يَدْعُو إِلَى
 الْمَسْخَطِ)؛ توپه‌کردن، رق هه‌لسان،
 نه‌وه‌ی ده‌بیته‌ مایه‌ی توپه‌و هه‌لچون،
 کارنکی ناقلو نابجی
 مَسْخَفَةٌ (الْأَرْضُ الْقَلِيلَةُ الْكَلًّا)؛
 زه‌وییه‌کی که‌م گزۆگیاو له‌وه‌ی
 مَسْخَم؛ کینه‌دار، رق‌دار، خه‌شم‌و
 قیناوی

مَسْخَنَةٌ (قِدْر)؛ مه‌نجه‌لی ئاو‌گهرم
 کردن
 مَسَدٌ فِي السَّيْرِ (جَدُّ وَدَّاب)؛ کۆشاو
 به‌رده‌وام بوو
 مَسَدُ الْجَبَلِ (أَجَادَ قَتْلَهُ)؛ به‌باشی
 بایدایه‌وه، لولی کرده‌وه
 مَسَدُ الشَّيْءِ وَعَلَيْهِ (أَمْرِيَدُهُ عَلَيْهِ)؛
 ده‌ستی پیاهیتنا، ده‌ستی لیخت
 مَسَدُ الْجَسَدِ (دَلَّكَهُ)؛ جه‌سته‌ی شیتلا،
 هه‌نوویکرد
 مَسَدٌ (جَبَلٌ مُحْكَمُ الْقَتْلِ)؛ په‌تی بادراو،
 کشته‌ک، گوریسی سفت
 مَسَدَاةٌ؛ باب‌ت و که‌ره‌سته‌ی چینی
 جل‌و به‌رگ
 مَسَدَس؛ ده‌مانجه، شه‌ش لایه‌کی
 مَسْدَلٌ (الشَّعْرُ الْكَثِيرُ الطَّوِيلُ)؛
 هۆنراوه‌یه‌کی زۆری دوورو درێژ
 مَسْدُوح (الْمَلْقَى عَلَى ظَهْرِهِ)؛ پالکه‌وتوو
 له‌سه‌ر گازه‌رای پشت، ته‌خت،
 پالکه‌وتوو، راکشاو
 مَسْدُود؛ داخراو، پتوه‌دراو، جووتکراو
 مَسْدُوف؛ په‌رده‌ی شۆپو دادراوه
 مَسْرَى؛ ناوی هاوبه‌شه‌ له‌نیوان بالاو
 پائین
 مَسْرَاعٌ (السَّرِيعُ إِلَى خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ)؛
 هه‌له‌شه، په‌له‌که‌ر، جریپ، تیزو خیترا
 بۆ چاکه‌یان شه‌پو خراپه
 مَسْرَبٌ (مَذْهَبٌ)؛ مه‌زه‌ب، شیوه،
 رێگه
 مَسْرَبُ الْمَاءِ (مَسِيلُهُ - مَجْرَاهُ)؛ ئاوه‌پۆ،
 جۆگه‌له

مَسْرِيَّة - مَسْرِيَّة: له وه پگا ، موو
له ناوه راستی سینه وه بۆ سه ر ورگ ،
رِیْره وی ئه شک و فرمیسک
مَسْرَة (فَرَح وَاِبْتِهَاج): خوشی ، شادی،
شادمانی، دلخوشتی ، کامه رانی
مَسْرَة (آلَه جَوْهَاء یَسَارِبَهَا): یارییه کی
منالانه بریتیه له وابه ستکردنی دوو
قامیش یان دوو سۆنده به یه که وه و رازو
نیاز کردن به نئویدا بۆ یه که
مَسْرَجَة - مَسْرَجَة: چرا ، فانقوس ،
چراخان
مَسْرَح (مَرْغَى): له وه پ ، له وه پگا ،
پاوه ن ، چایه
مَسْرَح (فِي الْمَنْ): له هونه ردا: شانق ،
شویننکی به رزه له ته خته دروست
ده کری هونه رمه ندان له سه ری نمایشی
شانق گه ری و گورانی و بابه تی دیکه ی
هونه ری ده که ن
مَسْرَح - مَسْرَحَة (مَشْط): شانِه ،
قژده این
مَسْرَحِي: نه وه ی ده دریتته پال شانق
مَسْرَحِيَّة: شانق گه ری ، چیرۆک و
بابه تیکی نه ده بیه له سه ر روپای شانق.
نمایش ده کریت ، نمایشنامه
مَسْرِد: زمان ، نه علیک لک و قایشدار بیت
مَسْرِد - مَسْرُودَة (الدَّرْع): قه لغان ،
سپوهر ، به رگر
مَسْرَط - مَسْرَط (الْبُلْعُوم): گه روو ، بین،
قورپک ، قورقوپاگه
مَسْرَط: خیراخۆر، قۆر خۆر
مَسْرَع: هه له شه ، په له که ر ، جریپن ،
خَیْرا
مَسْرَف (مَبْدَر): ده ست پالو،
به فیرۆده ر، تیا به ر

مَسْرُوب: نه وه ی دو که لی زیو
گه یشتوه ته لووتی و کونه لووتی گرتوه
مَسْرُور (فَرَح): خوشحال، به اختیار ،
شادمان ، کامه ران ، دلشاد ، شاد ،
گه شکه دار، به ده ماخ
مَسْرُوق: دزراو ، بپاو ، تالانی ،
تالانکراو ، فیرینراو ، فره وودکراو ،
ده ست بۆراو ، هه لگرتن
مَسْطَ الْمَعِي: به په بجه کانی چی تیا بوو
ده ری هینا
مَسْطَ الثَّوب: ته پیکرد پاشان گوشتی و
ئاوه که ی تکاند
مَسْطَ فَلَانًا بِالسَّيَاط (ضَرْبَهُ): به قامچی
لیندا
مَسْطَار - مَسْطَار: جۆره مه ی و
باده یه که مَرُوف بیهۆش ده کات ، گردو
خۆلی بلندو بالا
مَسْطَبَة - مَسْطَبَة: قه نه فه ، سه کۆ ،
ده ستگای ئاسنگه ر ، لانه وازان،
شویننیکه هه ژارو نه دارانی تیا
کۆده بیته وه ، خان
مَسْطَح: تیرۆک ، خه رمان ، شوینی
و شکردنه وه ی خورما و هه لخستنی
مَسْطَح (مُنْبَسَط): ته خت ، پان ،
به رین، گوشاد ، راخراو
مَسْطَرَة - مَسْطَرَة (مَخْطَاط): راسته ،
هیناکیش، خه تکیش
مَسْطَر (مَخْطَط): هینل هینل، خه ت خه ت
مَسْطُول (أَبْلَه - سَكْرَان): گیز ، گیزوویژ،
وړ ، کاس ، مه ست ، سه رخوشت ، که یل
مَسْعَى (السَّعْي وَالْمَسْلُك وَالْتَّصَرُّف):
هه ول ، کۆشش ، ته قه لا

مَسْقَاة: شکرداری و بلندی ، گهینی

مَرْوَف به میولو ناواتی خوی

مَسْعَار: کوله‌وژ ، داریکی باریکی

دَرِیژَه ناگری ته نووری پی تیک ده دریو

نانی له ته نوور پی ده کریته وه

مَسْعَر: چاوکه ، ناگرداگیرسین ،

چاوگ ، کوله‌وژ ، گهرماپیو ، مل دریز ،

گهردن بهرز

مُسْقَط - مَسْقَط (عَلَبَةُ النَشْوَق): قوتوری

برینوتی

مُسْقَف: فریاگوزار

مَسْقَل (الْخَلْقُ أَوْ مَوْضِعُ السُّعَالِ مِنْهُ):

گهروو بین یاخود شوینی کۆکه له گهروو

قورپگدا

مَسْفُود (سَعِيد - بَخِيَّت): کامه‌ران ،

پایه بلند ، خاوه‌ن ریز ، شکومه‌ند ،

خۆشحال ، خۆشگوزهران

مَسْفُوف: بین و زامداری روخسار ،

رووخسار بریندارو زاماوی

مَسْقَبَة: برستی ، پیوستی بوون به

خۆراک

مَسْفَار (كَثِيرُ الْأَسْفَار): گه‌رۆک ، زۆر

سه‌فه‌رکار ، گه‌شت و گوزارکر ، ره‌ووک

مَسْفَرَة (الْمَكْنَسَة): گسک ، مالهر ،

پاکه‌ره‌وه

مَسْقَع (الثَّوْرُ فِي وَجْهِهِ نَقْطَةُ سُوْد):

گایه له ده‌موچاویدا خالی ره‌ش

هه‌بیت

مُسَهْفَة (الطَّعَامُ الَّذِي يَبْعَثُ عَلَى كَثْرَةِ

الشَّرْبِ): خواردنیک و له مرووف بکات

زۆر ناو بخواته‌وه ، خواردنی ناوکیش

مَسْفُور (مَنْ أَصَابَهُ جَهْدُ السَّفَرِ): کفتی

ریگه ، ماندووشه‌که‌تی ری ، یه‌کێک

کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ی ریگا هاتبیته ری

مَسْقَى (مَرَوَى): ناودراو

مَسْقَاة - مَسْقَاة (مَوْضِعُ السَّقِي): شوینی

ناودان

مَسْقَام: مه‌ردومی فره نه‌خۆشو و بیمار

مَسْقَط - مَسْقَط (مَجْلُ السَّقُوطِ): شوین

که‌وتن ، شوینی که‌وتن و به‌ریبونه‌وه

مَسْقَط هَنْدَسِي: جیکه‌رت

مَسْقَطُ الرَّأْسِ (مَجْلُ الْوَلَادَةِ): شوینه‌زا ،

شوینی له‌دایک بوون

مَسْقَط: بالی بالنده

مَسْقَطَة (مَا يَسْبِبُ السَّقُوطَ): هزی

که‌وتن ، نه‌وه‌ی ده‌بیته‌مایه‌ی که‌وتن و

به‌ریبونه‌وه

مُسْقَف (الطَّوِيل): دریز ، بلند ، بالا

مَسْقَمَة (الْأَرْضُ تَكْثُرُ فِيهَا

الْأَسْقَام): شوین و جیکه‌یه‌ک نه‌خۆشی

زۆر تیا بیت

مُسْقَوِي: کشتوکالی دیمی که‌پشت به

ناوی پاران ده‌به‌ستیت

مَسْك لَهُ: گرتی ، پیوه‌ی نووسا

مَسْك بِالشَّيْءِ (أَخَذَ بِهِ وَتَعَلَّقَ

وَأَعْتَصَمَ): گرتی و هۆگری بوو

مَسْك بِالنَّارِ: گه‌را به‌زه‌ویدا ناگره‌که‌ی

به‌خۆله‌میش کوژانده‌وه

مَسْك لِسَانَهُ (صَمَت): بیده‌نگبوو ،

زمانی خۆی گرت

مَسْك الْبَطْنِ (قَبْض): قه‌بزیوو ، سکی

ده‌ره‌نچوو ، گرفتگی کرد

مَسْك: نه‌و چینه‌ی زه‌وی که‌ناو

ده‌گریت ، بازن یاخود خپخال یان

شفره‌ی فیل

مَسْك: ژیری و نه‌قلی به‌رین و گوشاد ،

نه‌و نه‌ندازه‌خواردنه‌ی جه‌سته

پیوستیه‌تی

مِسْك: ميسك ، بۆنكى خۆشه له جۆره
ئاسكك دهرده هينريت

مُسْك: مهردومی رژدو بهرچاو تهنگ
مِسْك: گرتن ، پتوه نووسان ، لكان
مِسْكَبَة: ریزاو ، شوینی ئاو رۆکردن و
رژان

مُسْكَة: مهردومی رژدو به خیل
مِسْكَة: پارچه ميسكك ، پارچه يهك
بۆنى خۆش
مِسْكَة: دهسك ، قولف

مُسْكَت (كَاتَمُ الصَّوْت): بیده ننگار ،
بیده ننگەر
مُسْكَت (آخِرُ الْقَدَاحِ فِي لَعِبِ الْمَيْسِر):
دواين تیرو مهول له قومارکردندا

مُسْكِر: مهستكر ، شيرين
مِسْكَة (مَا لَا يَهْتَدِي فِيهِ لُوجُهُ الْأَمْرِ):
نهوهی ناگه يته نه نجام تيايدا ،
بى ته نجام ، بى مه بهست و مه رام
مِسْكَة (الْأَرْضُ الْمُضَلَّلَةُ لَا يَهْتَدِي فِيهَا):

زهوى بى نيشانه و هیمما
مَسْكَن - مَسْكَن (بَيْت): مال ، خانوو ،
ژید ، خه لوه تگه

مَسْكَن (مُهْدِي): هیمنكر ، هیمنه ،
دامركین ، ئارام به خش
مَسْكَنَة (قَفْر): هه ژاری ، نه دارى ،
بى نه وایی ، بیدهسته لاتی

مَسْكُوب: رژاو ، رۆكراو
مَسْكُوت: خاموشی ، بیدهنگی ،
بیهرشی

مَسْكُون: خه لكی تيايه ، دانیشتوانی
تیدایه ، ئاوه دان
مَسْكُوت بِالْجَن: خبوی ههیه ، جنۆكه ی
تیدایه ، جنۆكه نشینه

مَسْكُونَة: دنیا ، گهردوون ، جیهان
مَسْكِير (الْكَثِيرُ السُّكَّر): زرد
سه رخۆش ، بهرده وام مهست
مَسْكِين (قَمِير - ذَلِيل - مَقْهُور): هه ژار ،
نه بوو ، كه مدهست ، لات ، لهوار ،
بیدهسته لات ، خه مبار ، رژد ،

به دبهخت ، كه ساس
مَسَلُ الْمَاء (سَال): له بهری رۆی ،
ئاوه كه لتي رۆیشته
مَسَل (مَسِيلُ الْمَاء): جۆگه له ، ئاوگه ،
ئاوه رۆ

مَسْأَلَة (مَكَانُ اللَّهِ): شوین رابواردن ،
شوینی رابواردن و كه یف دهرکردن
مَسْأَل (قَشْرُ الْحَيَّةِ الَّتِي تُسَلِّخُ مِنْهُ -
الْإِهَاب): كاژی مار ، دهباخ كردن
مَسْأَل (مَنْ النَّخْل) (الَّتِي يَنْشُرُ بِسَرِّهَا
وَهُوَ أَخْضَر): نه و دارخورمایه ی
به فهریکه یی و سه وزه یی بهرده بیتته وه و
دهكه ویت

مَسْأَلَة (سَنُ الْمِفْتَاح): زمانه ی کلیل ،
دانی کلیل

مَسْأَل: وتاریژی به تواناو زمان پاراو
مَسْأَلَة (أُبْرَة كَبِيرَة): سوژن ، سوژن ،
گوندووش ، گندووش ، کونووش ،
کونووژ ، گنۆژ ، جه والدوور ، ئاسنیکى
نهستووو دریزکۆله یه سه ریکى تیزو
سه ره که ی تری کونپه و کوورتان و

گونپه و ته لیسى پى ده دوریت
مَسْأَلَة بِنَاء (بُرْج مُسْتَدَق وَالْطَّرْف):

که لووی قووج ، هه وره بانی قووج
مَسْأَلَة (عِنْدَ الْأَثَرِيِّينَ): لای
شوینه وارانسه کان بریتیه لهعه مودیکى
چوارگۆشه

مُسَلَّح (مُجَهَّر بِالسَّلَاح): پرچك ،
 چه كدار، چه ك ريژ
 مَسَلَّحَة: شويڼی چهك و جبه خانه ،
 كڅمه لو نه ته وه يه كی چه كدار ، نيگابان
 مَسْلَح (مَدْبُح): قه سابخانه ، كوشتارگه
 مُسَلْسِل: جل و بهرگی خراپ و ناباش
 چنراو ، قزی لول ، جل و بهرگی خهت
 خهت ، شمشيری بريقه دار
 مُسَلْسَلَة (رَوَايَة مُتَسَلْسَلَة): چيروکی
 زنجيره یی ، نه لقه
 مُسَلَط: ناراسته کراو
 مَسْلَفَة: مالهی کشتو کال ، ته ختکهری
 زهوی بڅ کشتو کال
 مُسَلَّق: وتاربيژی زمان رهوانی به توانا ،
 گوتاربيژی ره وانبیژ
 مَسْلَك (طَرِيق): ريگه ، ری ، ریبان ،
 ریباز
 مَسْلَكَة (طَرَّة تَشَقُّ مِنْ نَاحِيَةِ الثَّوْب):
 كه ليتيکه له قه راخی جل و بهرگه وه
 ه لده دريژريت
 مَسْلَكَة (أَلَّة تُلَفُ عَلَيْهَا خِيوط الثَّوْب):
 مه کو ، مه کوک ، مکوک ، مزاریکه
 له که ره سته ی جولایی
 مُسَلِّم: موسولمان ، مسلمان ،
 شويڼکه و ته په پره ویکاری ثاینی
 ئیسلام
 مُسَلِّمَة: ئافره تی موسولمان و
 په پره ویکه ری ثاینی ئیسلام
 مُسَلَّوس: بيّهوش ، ديوانه ، شيت
 مَسْلُوط: پياوړکی که م ريش ، کوسه
 مَسْلُوك: ريگه ی گيراوه بهر ، ریبازی
 په پره وکراو

مَسْلُول: سيلوی ، توشبوو به نه خوشی
 سيل
 مُسَلِّي: ستيه مين نه سپی پيشبرکی
 مُسَم: ژاړوی ، زههرين ، بکوژ ، روژيک
 گرېه داربيت
 مُسَمِّي (مَدْعُو - الْمَعْلُوم - الْمُعَيَّن): ناو نراو ،
 ناوېراو ، دياریکراو ، دهستنيشانکراو
 مَسْمَاة (الْجَوْرَبُ مِنَ الصُّوفِ يَلْبَسُهُ
 الصَّائِلُ): جږه گږه وييه کی خورييه و
 راوچيان له پتي ده کن
 مَسْمَاح: جواميږی سهخی ، دلفراوانی
 چاکه کار
 مَسْمَار (وَتَلَدَ مِنْ حَدِيدٍ): بزمار ،
 سنجوق ، سنگ ، ميخ ، ميخ زنجير
 مَسْمَار رِزَة (بِاسْنٍ): بزماري دوو فاق ،
 بزماري دوو نووک
 مَسْمَار بِطَاسَة (جَمَان): بزماري
 سهريان
 مَسْمَار مُوَلَّب (بِرَغِي): برغو
 مَسْمَار بِصَمُوَّة: سه موونه و برغو
 مَسْمَار الْقَدَم (تَوَلُّول): ميخکه ،
 بزماري پی ، بالوکه
 مَسْمَاك: کوله که يه کی دووشاخه و
 چادری پتوه به ند ده کريت
 مَسْمَح: جواميږ ، دهست و دلفراوان
 مَسْمَسَم: به کيک ده موچاوی خالی وه
 کونجی پتوه بيت
 مَسْمَطَ مِنَ الشَّفَر: نهو جوړه
 هوژراوانه ی دابش بوون به سر چن
 کيشيکداو له سر به شاوه نديک نين
 مَسْمَع (الْمَوْضِعُ الَّذِي يُسْمَعُ مِنْهُ): نهو
 شويڼه ی دهنگی ليوه ديت

مَسْمَع - مَسْمَعَة (الأذن): گوی، گویچه،
گوه، هستی بیستن
مَسْمَع: بیسر، گوی له مش
مَسْمَعَة (المَقْنِيَّة): نافرتهی گورانی بیژ،
ژنیک گورانی بلت، ژنی تاواخوان
مَسْمَن (السَّمِين خَلْقَة): قهلهوی خورسک
مَسْمَن: دابه ستر، قهله وکراو،
دابه سته، راگیراو
مَسْمَعَة: خواردنیکي چه ور، خواردنیک
مرؤف قهله و بکات
مَسْمُور (قَلِيل اللحم): که م گزشت،
له، لاواز، باریک
مَسْمُورَة: کیژی نه دنام باریک، کیژولهی
وردیله و جوانکیله
مَسْمُوع (مَسْمَع): بیستراو، گوی لیبوو
مَسْمُوع الکلام: گوی لیگیراو، قسه
وهرگیراو، به گوی کراو
مَسْمُوم: رۆژی زور گهرم و گراوی
مَسْن: به سالاجوو، به ته مهن، پیر
مَسْن مِنَ الدَّوَاب: نازهلای پیر، پیره
نازهل
مَسْن (مَا يَسْنُ بِهِ أَوْ عَلَيْهِ):
چه قوتیزکه ر، هه سان
مَسْنَة (مَا يَبْنِي فِي وَجْهِ السَّيْلِ):
به نداو، به ند ئاو، نه وهی دروست
ده کزیت له رووی لافاو شه پۆلدا
مَسْنَد (مَا يَسْنَد إِلَيْهِ): کۆله که،
پالپشت، ده سته ک
مَسْنَد: رۆزگار، جۆره نووسینیک بوو
(بنوحسیر) به کاریان ده هینا، بیژو
مَسْنَد إِلَيْهِ: پالپشت، پالکه
مَسْنَد مِنَ الْحَدِيث (مَا أَسْنَدَ إِلَى قَائِلِهِ):
نه و گوته یه ی ده دریتته پال خاوه نه که ی

مَسْنَد - مَسْنَد: ناویکه بق هه رشتیک
پشتی پی بیه ستری
مَسْنَم: حوشتیک به ره لاکریت و بق
سواری به کار نه بری
مَسْنُو - مَسْنِي مِنَ الْأَرْضِي (الْمَسْقِي
بِالسَّائِيَّة): نه و زه ویانه ی به شه لته و
دۆلجه ی گهره ئاو ده درین
مَسْنُون: تیژ، تیژکراو، دادپاو، دریز،
دریزکۆله، رۆشن و رووناک
مَسْنَار (القَوِي عَلَى السَّهَر): به هیزو
به توانا له سهر شه و بیداری
مَسْنَب (مَطْوَل): دریز، به دریزی
مَسْنَبَة: بیرکی قول
مَسْنَد (قَلِيل النُّوم): که مخو، بیخو
مَسْنَم: نه سپی ناره سهن
مَسْنَم - مَسْنَم: تالدریز، زوریله،
به کیک زور قسه بکات
مَسْنَم: چادری خهت خهت، حوشتی
له رو نه خوش
مَسْنَمَة مِنَ الثِّيَاب (المَخْطُطَة): جلولو
به رگی خهت خهت
مَسْنُوم: حوشتی له رو لاوازی نه خوش
مَسْنُو - مَسْنُورَة (مَتَكَا مِنَ جِلْد):
پالپشتیکی چه رمین
مَسْوَاط (الْفَرَس الَّذِي لَا يَجْرِي إِلَّا
بِالسُّوْط): نه سپیکه هه ر به قامچی
ده روات به رپوه
مَسْوَاق (عِنْد الثُّجَار): لای بازرگانه کان:
به که سیک ده گوتریت هیدی هیدی شت و
مه ک بکریت
مَسْوَكَ: سیواک، ئامرازی ددان
پاک کردنه وه
مَسْجُوع (الْكِسَاءُ أَخْذًا مُدَوَّرًا): جل و
به رگیکه به خری دورابیت

مُسَوْدَة (ضِدَّ مَيِّضَة): ده ست نووس ،
یه که م نووسین ، رهش نووس ،
نوسینیک به مه بهستی پیداجوونه وه
ده نوسریت

مُسَوْر: په رزینکراو ، دیواربو کراو ،
ته یمانکراو ، شوره دراو
مُسَوْر - مَسَوْرَة: کۆله که ، پایه ،
ده سته که ، کاریته

مَسَوَط: وابه سته کردنی شتیک
به شتیکی تره وه

مَسُوس: کلور ، کرمی ، ناوبوش
مَسُوس مِّنَ الْمَاءِ: ناوی سازگار ، ناویک
له نتوان سوپرو سازگارد ا بیت (له وشه
دژه یه که کانه) ، ناویک تینویه تی
ده ره وینیتته وه ده روون سارد
ده کاته وه

مُسَوَّف (الصَّبُور - الَّذِي يَصْنَعُ مَا شَاءَ
وَلَا يَرْدُهُ أَحَدٌ): به نارام ، نارامگر ،
نه وهی مه مووشتیک نه نجام دهاداتو
هیچ شتیک نابیتته ریگری

مَسُوق: حوشترو نه سپیکه راوچی
له پشتیانه وه خوی مه لاس دهادات بو
نچیر

مَسُوم: جوان دروستکراو ، نیشانه و
هیمادار

مَسُومَة: نه سپیکه به ره لا بکریت و
بله وه ریت ، نه سپی نیشان و هیمادار
مَسِيح (مَنْ يَسِيحُ بِالْشَّرِّ وَالنَّهْمَةِ
وَيَنْشُرُهَا): قسه هینه رو قسه بهر ،
فیتنه ، یه کیک قسهی شهرو خراب

بگوزریتته وه فیتنه بی بکات
مَسِيح (الْمَاءُ يَبْقَى فِي أَسْفَلِ الْحَوْضِ):
ناویک له بنکی حه وزدا بمینیتته وه ،
قوپاو

مَسِيح (الَّتِي مَاتَ وَلَدَهَا): ئا فره تی
جهرگ سووتاو ، کور مردوو
مَسِيء: خراپه کار ، به دکار ، زیانبه خش ،
به زیان

مَسِيح: په رزینکراو ، تامان ، ته یمانکراو
مَسِيح: گه شتیار ، یه که له چاو ،
ئاره قی سراوی رووخسار ، دروژن ،
چه ورکراو ، روپاماییکه ر ، ناوی
پیغه مبه ری خوا (عیسا) ی کوی
(مه ریهم) ه (د.خ) ، پارچه زیویک ،

هاوپی ، قۆل و بال ، روو جوان ، جوان
مَسِيح مِّنَ الدَّرَاهِمِ (مَا لَا نَقْشَ لَهُ):
دره مه میک نه خش و نیگاری تیدا نه بیت
مَسِيح: گویدریژی کتوی ، جلو بهرگی
خه ت خه ت

مَسِيحَة: پارچه زیویک ، قزی هه لوه ریوو ،
تیروکه وانکی چاک و باش
مَسِيحِي (الْمُنْسُوبُ إِلَى دِينِ الْمَسِيحِ عَلَيْهِ
السَّلَام): گاور ، دیان ، خرستیان ،
فه له ، عیسا یی ، شوینکه وته ی ئایینی

حه زده تی (عیسی) (د.خ)
مَسِيح (مَسِيح - لَا طَعْمَ لَهُ): بی تام ،
بی خوی

مَسِير: به پیوه براو ، هیل هیل ، شیرداخی
مَسِيرَة: ماوه ، نواندن ، ئاههنگ ،
ریتیوان ، رۆیین ، رۆیشتن ، گه ران ،

کاروان ، رهوت ، ئاپوره
مَسِيحُ الْحَاجَة: نیازمه ندو پیویست
به که میک یان مه ندیک

مَسِيحَة: جۆره شیرینه که
مَسِيح (الطَّيْن - الْمَاءُ الْكَدِرُ يَبْقَى فِي
الْحَوْضِ): قوپاو ، ناویکی لیل له بنی
حه وزدا بمینیتته وه

مَسِيحَة؛ ثاویکی لیل، شیویک ثاویکی

که می پیا بیوات

مَسِيحَطَر: زال، بالادهست، فهرانپهوا

مَسِيحَة: جهجه، ماله

مَسِيح (المثقل السيف - الشجاع -

الفقير): نهوهی شمشیر هله ده گریت،

نازاو گوستاخ، مه ژارو نه دار

مَسِيح من الدراهم (ماله یکن نقش علی

جوانیه): نهو درهم و دراوانه ی

نه خشو نیگار له ملالو لایدا نیبه

مَسِيك - مَسِيك: رژد، گیر، قه مته ر،

پیسکه، ناچی، نایده لینی

مَسِيكَة - مَسِيكَة (نبات بستانایی):

روه کیکه له کیلگه دا ده پوینریت

مَسِيكَة: زه و بیه ک ناو هله نه مزئی به هوی

پته وی و توکمه بیه وه

مَسِيَل الماء: ناوه رۆ، جوگه له، شوینی

رژانی ناو، ناوگه

مَسِيَل (مخلل - مسیح): شلکه ره وه،

توینه ره وه

مَسِيَل: فرمیسک رژ، گازی نه شک رژین

مَسِيَل: پیوه ری هوا، هوا پیو

مَش

مَش العظم (مصه بعد مضغه):

مۆخه که ی مزئی و ده ریبه ینا

مَش الناقة ونحوها (حلبها

باستقصاء): پچر پچر دوشی، ناو ناو

دوشی

مَش مال فلان (أخذته شيئاً بعد شيء):

لئی کیشایه وه، ماشیه وه، لووشیدا

مَش الشيء في الماء (أنقعه حتى

يذوب): خستیه نیو ناوه وه مه تا

توایه وه

مَش فلاناً (عاده و خاصمه):

دژایه تیکرد، رکه به رایه تیکرد

مَش يداه مسحاً بشيء خشن ليزيل

الدسم): شتیکی ره قی پیا هینا مه تا

چه وریه که ی لیبکاته وه، سپی، پاکی

کرده وه

مَش: خواردنیکی پاک و به تامی

پیشکه ش کرد

مَشى مشياً: رۆی، چوو، رۆیشت

مَشى بالنميمة (لم): فیتنه یی کرد،

دووزمانیکرد

مَشى بطنه (إنطلق): ورگی

شۆریوه وه، ورگو سکی کرد

مَشى مشاء (كثرت ماشيته): ناژه له کانی

زۆربوون، زۆریانکرد

مَشى المرأة مشاً (كثرت أولادها): منالی

زۆربوو، فره وه چه بوو

مَشى الرجل (أمشاه): به ری ی کرد،

دهستی پیوه نا، پالی پیوه نا

مَشاء: قسه هینه رو قسه به ر، دووزمان،

یه کیك زۆربیت و بیوات

مَشاة: پیاده، نهوه ی به پی ده بیوات

مَشاة: قوربوخولی بیر، زه میله

مَشاحة: ده مه ده مه و رکه به رایه تی،

کشت و مر، چه ندوچوون

مَشاحن (مباغض - شديد العداوة):

شه رانی، شه پرفروش، کیناوی، رقاوی

مَشاحنة (مخاصمة): دم قالی،

تیکچوون، وره ور، ده مه ده مه

مَشار (خيلة النخل): شانیه مه نکوین

مَشارة (البقعة التي تزرع): پارچه

زه و بیه ک کشتو کالی تیا بچینریت

مُشَارَكَة: به شداری ، هاویه شی
 مُشَاش: نهرمه زهوی ، بنه پرت ،
 بنه چه ، سروشت ، مهردومی چالاک و
 زیره ک
 مُشَاشَة: سهری ئیسکیکی نهرم
 مُشَاشَة الْقَوْم (خِيارُهُم): چاکه کانیان ،
 باشه کانیان
 مُشَاط: دروستکه ری شانه ، شانه ساز
 مُشَاطَة (حِرْفَةُ الْمَاشِطَة): پیشه ی
 قزدامینان و جوانکردن
 مُشَاطَة: قزدامین ، یه کتک به باشی
 قزدامینت و بیکات به پیشه ، ژنی
 نارایشته
 مُشَاع - مُشَاع (الذَّائِع - الْمُشْتَرِك): بلار،
 په خشکراو ، هاویه ش ، به شدار
 مُشَاعِر (إِحْسَاس): هست ، هست
 بیکردن ، هوشیاری ، وریایی
 مُشَاغِب (مُثِيرُ الْفِتْن - مُهَيِّجُ الشَّر):
 ئازاوه گتیر ، ئاشوبگتیر ، فیتنه چی ،
 سهره گزبه ن ، سهره گتچهل
 مُشَاغِبَة (إِثَارَةُ الْفِتْنَة): ئازاوه نانه وه ،
 گزبه شیوینی ، دووړوویی ، پشیوی
 نانه وه
 مُشَاق (الصُّعُوبَة وَالْمُحَنَّة): نهسته نگی ،
 دهرده سهری ، ناپه حه تی ، قورسی و
 گرانی
 مُشَاكِس (سَيِّءُ الْخُلُق): بی ئابرو ،
 بی حه یا ، ناله بار ، گرېوز ، رقاوی ،
 نه گریس ، شه پ فروش ، شه پانی ،
 جه یخون ، نه گبه ت
 مُشَاكِسَة (سَوْءُ الْخُلُق): بی ئابرویی ،
 بی حه یایی ، گرېوزی ، رق گرتن ،
 شه پ فروشتن ، ناله باری

مُشَان - مُشَان: جوره خورمایه که
 مُشَانِب (الْأَفْوَاهُ الطَّيْبَة): دهم و ددان
 بونخوش
 مُشَانَة: نهرمی سهر ئیسقان ،
 زهویه کی سخت بیرى لیه لکه نری
 مُشَاهَة: زهویه ک مه پی زور تیدا بیت
 مُشَاهِد: بینر ، ته ماشاکر ، سهرکار
 مُشَاهِد (مَنْظُور): بینراو ، دیار ،
 دهرکه وتوو
 مُشَاهِدَة (رُؤْيَة): سهریکردن ،
 به دیکردن ، بینن
 مُشَاهَرَة: مانگانه
 مُشَاوَرَة: راویژکردن ، وتویژکردن
 مُشَايِع (مُتَشَيِّع - مُتَحَيِّر): سهرسام ،
 سهراسیمه ، سهر سوړماو
 مُشَاوِف: ترساو ، توقیر
 مُشَاوُم (مَائِجَرُ الشُّوم): شووم ، مایه ی
 ره شبینی و به دبینی ، شوینه ر
 مُشَب - مُشَب: شیرى بیسه ، مهر
 مُشَبَع: تیر ، پر ، ته واو
 مُشَبِق: ته که ، به کهل
 مُشَبَك: تیک ئالو ، ئالوزکاو ،
 به یه کاجو ، کون کون
 مُشَبَك: ئاوژنه ، جلگره ، چوله که
 مُشَبِل: دهله شیرو وردیله کانی
 مُشَبَّم: برسی ، بی ئان
 مُشَبَّه: لیچرو ، لیچواو
 مُشَبَّه بِهِ: لیچویئراو ، له وچوو ، وه ک
 یه ک
 مُشَبَّوب: پیایى زیره ک و جوامیر
 مُشَبَّوَة: ئاگردان ، وه جاج
 مُشْبُول (الْمَكَانُ الْكَثِيرُ الْأَشْبَال):
 شوینیک فره شیرى تیدا بیت

مَشْبُوه: گوماندار ، گومان‌اوی ،

تۆمه تیار

مَشْبُوه به: جی گومان ، گوماندار، سلی

لیده کریتته وه

مَشْتَى - مَشْتَاة: زستانه هه وار

مَشْتَاغ (الشَرِيك): هاویه ش ، هاو ماف

مَشْتَاق: تامه زۆ ، ئاره زوومه ند

مَشْتَبِك: ئالۆز ، تیکه لۆ ، به سه ریه کا

که وتوو

مَشْتَبَه: کاروباری گومان‌اوی ، گومان

هه لگر

مَشْتَرَاة: کراو ، سه نراو

مَشْتَرَك (مُبَادِل - شَائِع - مُنْجَد): ئال و

گۆرکراو ، هی هه ر دوولا ، باو ، گشتی،

ئاسایی ، پیکه وه ، به ش تیا

مَشْتَرَك: به شدار ، هاویه ش

مَشْتَرِي: کپیار ، داخواز ، ئه سستی ره ی

موشت ره ی ، هورمز

مَشْتَعِل: داگیرساو ، گرگرتوو

مَشْتَق (مُسْتَفْرَج): وه رگه یراو ،

ده ره میتراو

مَشْتَكِي: سکالا که ر ، شکاتکه ر ، داخواز

مَشْتَكِي عَلَيْهِ: سکالا لیکراو ، سکالا

له ده سترکاو ، شکات لیکراو

مَشْتَل: نه مامگه ، شوینی روانی نه مام و

په روه رده کردنی

مَشْتَمَلَات: ناوه پۆک ، ئه وه ی له خوی

گرتوه

مَشْتَهِي: خوش ، به له زهت ،

ئاره زوویه خش ، دل تیچوو ، هه زلیکه ر

مَشْج (خَلَط): تیکه لیکرد، ئاویتته ی کرد

مَشْج - مَشْج: ماگان مَخْطَلًا: تیکه ل ،

ئاویتته ، تیکه لکراو

مَشْجَب - مَشْجَب: جبه خانه ، چه کخانه

مَشْجَب: به رگ هه لۆاس ، هه لۆاسه

مَشْجَر (الْمَكَانُ الْكَثِيرُ الشَّجَر): دارپۆش،

چره ، دارستان

مَشْجَر (مَزْنِ بَرَسُوم كَالشَّجَر): پپر

وینه ، رهنگاو رهنگ

مَشْجَر - مَشْجَر: که ژاوه ، که ژاوه ی بی

روپۆش

مَشْجَع: هاندەر ، هه لئەر ، پال پتیوه نه ر

مَشْجُون: سه رشکاو

مَشْجَاذ: ده مه وانه ، قه یته ر ، لوتکه و

چله پۆی شاخ

مَشْج (الْحِمَارُ الْوَحْشِي): گویدرزی

کیوی

مَشْجَد - مَشْجَدَة (مَسْن): هه سان ،

بپه ند ، سه نگی چه قۆ تیزکردن

مَشْجَط: کۆله که ی میو ، ده سته ک

مَشْجَم: ده نک زۆر ، پپرکا کله ، قه له و ،

چه وریدار

مَشْجَم: قه له و ، چه ور ، پپه ز

مَشْجَمَة (آلَة التَّزْيِيت): رۆندان ،

چه ورستان ، چه ورسان ، یه غدان

مَشْجُوم (الْمَصْنُوع بِالشَّعْم): له چه وری

دروسترکاو

مَشْجُون: بارکراو ، پپرکراو ، جه مکراو

مَشْجُوص (مَمْتَل): نه کته ر ، نوینه ر

مَشْجُوص (مُعْرَف): دیاریکراو ، ناسراو ،

زانراو

مَشْد (ثَوْبٌ تُشَدُّ الْمَرْأَةُ بِهِ خَصْرَهَا):

پارچه قوماشیکه ژنان ناو قه دی

پیده به ستن ، که مه ربه ند

مَشْدَح: گه ردن بپ ، سه رشکین

مُشَدَّد (مُؤَكَّد): دووپاتکراو ، بایه خ

پیدراو

مُشَلِّن: به چکه ی ناسک که گه وره

ده بیت و دایکه که ی دوری ده خاته وه

له خوئی

مَشْدُود: شه تکه دراو ، به ستراو،

پیچراو

مَشْدَب: داس ، که له ندۆ ، داسک ،

ناسنیک کی کلک دارینی دهم که وانه ییه و

دروینه ی پی ده کری

مَشْدَب: دارو دره ختیکی روت کراو ،

له رو باریکه نه سب

مَشْرِ الشَّيْءِ (أَظْهَرَهُ): ده ریخست ،

خستیه روو، ناشکرای کرد

مَشْرِ فَلَانًا (أَعْطَاهُ): پیتدا ، دایه

مَشْرِ الشَّيْءِ: چرۆیکرد ، لقو پۆپی

ده رکرد

مَشْرِ الشَّيْءِ (قَسَمَهُ وَفَرَّقَهُ):

دابه شیکرد ، په رتو به شیکرد

مَشْرِ: پیای پیست سوور ، رهنگ

سوور

مَشْرِ: شوینه وار ، مه ردومی جوان و

به ناز

مَشْرَاط: نه شتره ، سه ره تای هر

شتیک

مَشْرَاق (مَوْضِعُ الْقُودِ فِي الشَّمْسِ):

شوینی دانیشتن له زستاندا له بهر خوردا

مَشْرَب: ناو ، شوینی ناو خواردنه وه،

ناو خورگه ، مه یخانه ، ناره زوو

مَشْرَبَة - مَشْرَبَة: نهرمه زه وییه که و

همیشه ره کی لینه بریت ، ژووریک

مه ی و باده ی تیا بخوریتته وه، مه یخانه

مَشْرَة: ته په لقو پۆپ ، لقو پۆپی

سه زوو ته په بهر له وه ی رهق بیت

مُشْرِح: قاش قاش ، تویی تویی، پاره

پاره

مُشْرَد: ناواره ، ده ریبه دهر ،

سه رگه ردان

مُشْرِسَة (الأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الشَّرْسِ):

زه وییه که ورده دپکی زویریت

مَشْرَط: نه شتر

مَشْرَع - مَشْرَعَة - مَشْرَعَة: ناوکه ،

ناو خورگه

مَشْرُوع مِنَ الْبَيْوتِ (الْمَرْتَفِعِ): مال و

خانویی بهرز ، ته لاره بینا

مَشْرَف - مَشْرَفَة: زه وییه که بهرزو بلند

بیت ، شوینی بهرزو بالا ، ته لار ، پیتش

هه یوان ، شانشین

مَشْرِفًا عَلَى الْعَمَلِ (مُرَاقِبًا): چاودیر ،

سه رکار ، کارگپر ، به پرتوه بهر ،

سه په رشتیار ، سه په رشت

مَشْرِفًا عَلَى الْمَكَانِ (حَارِسًا): یاساول،

چاودیر ، یاسه وان ، حه سحس

مَشْرِفًا عَلَى الْمَوْتِ (مُخْتَضِرًا):

له گیانه لادایه ، گیان ده دات ، له سه ر

مردنه ، له سه ره مه رگدایه

مَشْرِق (جَهَة الشَّرْق - الْبِلَادُ الْإِسْلَامِيَّةُ

جَهَة الشَّرْق): خورمه لات ، رۆژه لات ،

خاوه ر ، ولاتانی رۆژه لات ی نیسلا می

مَشْرِق (مُضِيء): رووناک ، شه و قدار ،

رۆشن ، رهوشه ن

مَشْرِق: شوینی نویت ، بازایی (تانیف)،

شوینیکی سوور

مَشْرِقَان: رۆژه لات و رۆژناوا ، شوینی

خورمه لاتن له هاوین و زستاندا

مَشْرُوبًا رُوحِي (خَمَرُ): مهی ، باده ،

شهراب ، مهی

مَشْرُوبَاتٌ رُوحِيَّةٌ: مهسته‌نی ، شهرابی

مه‌سنگر

مَشْرُوبَاتٌ مُرَطَّبَةٌ: سارده‌مه‌نی ،

که‌سکوناو

مَشْرُوبَاتٌ وَمَأْكُولَاتٌ: خواردن و

خواردنه‌وه

مَشْرُوعٌ: به‌رنامه ، کارنامه ، پیلانی

نه‌خشه ، پرژژه ، کار ، یاسایی ،

ره‌وا ، ماف

مَشْرُوفٌ: به‌شکر مه‌ندو گه‌وره جواندن

مَشْرُوقَةٌ - مَشْرِقَةٌ - مَشْرِقَةٌ مَوْضِعٌ

الْفُؤُودُ فِي الشَّمْسِ بِالشَّيْءِ): شوینی

دانیشن له‌به‌ر خوردا له‌زستاندا

مَشْرِيقٌ: شوینی دانیشن له‌به‌ر خوردا

له‌زستاندا

مَشَشَ الْعَظْمَ (مَصَّ مَخَّةً): مؤخه‌که‌ی

ده‌رمینا ، مژی

مَشَشَ (يَبَاضُ يَعْتَرِي الْإِبِلَ فِي عِيُونِهَا):

سپیتیه‌که له‌چای حوشترا دروست

ده‌بیت

مَشَطَ الشَّعْرَ (سَرَحَهُ): دایه‌ینا ،

شانه‌یکرد

مَشَطَ الشَّيْءَ (خَلَطَهُ): تیکه‌لیکرد ،

ئاوخته‌یکرد

مَشَطَ الْبَعِيرَ: به‌ئامیریک داخی کرد

له‌شانه‌وه ده‌چوو

مَشَطٌ - مَشَطٌ - مَشَطٌ - مَشَطٌ - مَشَطٌ -

مَشَطٌ: شانه ، شتیکه تووکی سه‌ری پی

داده‌هینری

مَشْطَبٌ: ده‌موچاو بریندارو شوینه‌واردار

به‌هوی شمشیره‌وه

مَشَطَتَ يَدَهُ خَشَنَتَ مِنْ عَمَلٍ أَوْ دَخَلَ فِيهَا

شُوكٌ وَتَحَوُّهُ): ده‌ستی زیر بوو یاخود

دپکی پیاچوو

مَشَطَةٌ: جوړی شانه‌کردن و داهیتان

مَشَطُوفٌ: که‌نار خپ ، لار

مَشَعٌ (إِخْتَلَسَ): دزی ، لیتی مه‌لگرت ،

بردی

مَشَعَ الشَّيْءَ (كَسَبَهُ): په‌یدایکرد ،

ده‌ستی خست

مَشَعَ الْقُطْنَ (نَفَشَهُ): شیکرده‌وه ،

به‌ش به‌شیکرد

مَشَعَ الْقَنْمَ (حَلَبَهَا): مه‌ره‌که‌ی دوشی

مَشَعَ قَلَانًا بِالْحَبْلِ وَغَيْرَهُ ضَرْبُهُ بِهِ):

به‌پت لپیدا ، دایگرت‌وه

مَشَعَ الرَّجُلَ (سَارَ سَيْرًا سَهْلًا):

به‌هتواشی چوو به‌رپوه ، نه‌رمه نه‌رمه

رویی

مَشَعَ الشَّيْءَ (مَسَحَهُ): سپی ، پاکیکرد

مَشَعَ الْقَصْعَةَ (أَكَلَ كُلَّ مَا فِيهَا):

مه‌رچیه‌کی تیاوو خواردی ، مه‌مووی

ماشیه‌وه

مَشَعٌ: ئو مادده‌یه‌ی که‌تیشکداره وه‌ک

یورانپوم ، تیشکدار ، ژینراو

مَشْعَبُ (الطَّرِيقِ): ریگه ، ریگوزار

مَشْعَبُ (مَثْقَبٌ): سمه ، سمو ، سمبه ،

ئامیری کونکردن ، دریل

مَشْعَبُ (الْمَصْغِ): چاککر ، باشکر

مَشْعَةٌ - مَشِيعَةٌ الْقُطْفَةُ مِنَ الْقُطْنِ

الْمَشْوَعُ): پارچه لوکه‌یه‌کی شیکراوه

مَشْعَثٌ: قژن ، قژدار ، تیسکاوی

مَشْعَرٌ: دارستان ، چره ، سیتبری دار ،

شوینی ری‌و ره‌سمه‌کانی (حاج)

مَشْعَرَانِي: تووکن ، مووی ، موون ،

موودار

مَشْعَل (شَعْلَة): مه‌شخه‌لّ، چۆله‌چرا،
قه‌ندیل، لاله
مَشْعَل (المَصْفَاة): پالفتکه، پاک‌کهره‌وه،
بوخت‌کهر
مَشْعَلَة (المَوْضِعُ الَّذِي تُوْقَدُ فِيهِ النَّارُ):
ئهو شوینه‌ی ئاگرێ تپا هه‌لده‌گیرسینن
مَشْعُوذ (دَجَال - مَدْعِي السَّحَر):
جادوگره‌ر، فیلَبَاز، جامباز،
ته‌له‌که‌باز، چاوبه‌ستکار
مَشْعُور: ده‌فریکێ درز بردوو، پیاوی
ئه‌قل نزم و سووک
مَشْعَب: ئاشوب‌گیر، فیتنه‌چی
مَشْعَل: کارگه‌، کاردۆز
مَشْفَاة (مَا يَشْفُكُ): سه‌رقاله‌ر،
ئهو‌هی سه‌رقال و خه‌ریکت ده‌کات
مَشْفُوف: دیوانه‌، سه‌رگه‌ردان،
عه‌ودال، وێل، به‌په‌رۆش
مَشْفُوف (بِه) (مَوْجِعَ بَه): هۆگر، بۆ
سووتاو، وێل و سه‌رگه‌ردانی عیشق و
خۆشه‌ویستی
مَشْعُول: سه‌رقال، ئیشدار، خه‌ریک،
سه‌رگه‌رم
مَشْعُولُ الْبَال (مُضْطَرِب): چه‌واشه‌،
سه‌رقال، خه‌ریک، جه‌نجال
مَشْفَر: توندو تیزی، پارچه‌ زه‌وییه‌ک،
لَبُو، قه‌راخ، حوشت
مَشْفَع (المَقْبُولُ الشَّفَاعَة): تکا
وه‌رگیراو، شه‌فاعه‌ت به‌سه‌ندکراو
مَشْفَع (الَّذِي يَقْبَلُ الشَّفَاعَة): تکا
وه‌رگر، ئهو‌هی شه‌فاعه‌ت و تکای
وه‌رده‌گیریت
مَشْفُوف (الَّذِي خَرَجَ عَلَى جِسْمِهِ
الشَّف): به‌کێک زبیکه‌ و لێری
لێده‌ره‌هاتبیت

مَشْفُوه: ئاوێکه‌ فره‌ ده‌می تێبخه‌ریت و
زۆر بچنه‌ سه‌ری، یاسا‌گه‌راو به‌هۆی
فشار بۆ هێنان و زۆر چوونه‌ سه‌ری
مَشَق (مَشَط - مَرَق): دایه‌یتنا،
شانه‌ی‌کرد، دراندی، درپی
مَشَق فِي الْكِتَابَةِ (مَدَّ حُرُوفَهَا):
بېته‌کانی درێژ کرده‌وه
مَشَق الْإِبِل فِي سَيْرِهَا (أَسْرَعَتْ):
حوشته‌که‌ له‌رۆشیتندا په‌له‌ی‌کرد، خێرا
چوو به‌رێوه
مَشَق فِي الْكَلَامِ (أَكَلَتْ أَطَايِبَهُ): خورما
باشه‌که‌ی‌ خوارد، سه‌رگوله‌که‌ی‌ خوارد
مَشَق فَلَانًا (طَعَنَهُ أَوْ ضَرَبَهُ بِالسُّوْط):
به‌قامچی برینداری کرد یان لێیدا
مَشَق الْأَكْل (أَسْرَعَ فِيهِ وَاسْتَدَّ): په‌له‌
په‌ل خواردی، خێرا خێرا که‌وته
خواردنی
مَشَق الثَّوْبُ الْخَشْنُ السَّاقِ أَثَرُ فِيهِ
تَآثِيرًا يُشَبِّهُ أَثَرَ الْإِحْتِرَاق: جله‌
زیره‌گان قاجی سووتانده‌وه‌و
شوینه‌واری سووتایی له‌سه‌ر
به‌جێهێشت
مَشَق - مَشَق: باریک و له‌پ
مَشَق: جل و به‌رگی ره‌نگه‌راو
مَشَق (طِين): گله‌سوور
مَشَقًا - مَشَقَاة - مَشَقَاء: شانه‌،
قژدامین
مَشَقَّة: سووتانه‌وه‌ی قاج
مَشَقَّة - مَشَقَّة (الصَّغُونَةُ وَالْمَحَنَةُ
وَالْعَنَاء): ده‌رده‌سه‌ری، ناپه‌حه‌تی،
مه‌ینه‌تی، قورسی، گرانی
مَشَقَّة: پارچه‌ لۆکه‌یه‌ک، ئهو پارچه‌
لۆکه‌یه‌ی له‌ کاتی شیکردنه‌وه‌دا
لێده‌بێته‌وه‌ و هه‌لده‌وه‌ریت یان که‌تانی
وه‌ریو

مشك (مَا يَشْكُ بِهِ الدَّارِعُ): گومان

لیکراو، قهلقان، سوپهر

مشکاة: چرا، لهمپا، تاق، لاله، ده لاقه

مشکرة - مشکرة: گياو روه کيکه شیر زیاد بکات

مشکل (مُتْلِس): نالوز، پنهان، ناديار، له يهک نالو

مشکل (مُتْلِس): نالوز، پنهان، ناديار، له يهک نالو

مشکل (مُتْلِس): نالوز، پنهان، ناديار، له يهک نالو

مشکلة (مُعْضَلَة - الْأَمْرُ الصَّغْب): کيشه و ته گهره، گيروگرفت، سته م، دهرده سهری، نه هامه تی، مهينه تی، چه له مه، چه ماره

مشکوة (الْخَبْرُ عَنْهُ): سکالا لیکراو، سکالا له ده سترکراو، شکات لیکراو

مشکوک: ناديار، پنهان، ناروون و ناشکرا

مشکوک فِيهِ (غَيْرُ مُحَقَّق): گومانی لیده کری، جی ی باوه پ نییه، باوه پی پیناکری

مشکول من الخيل: نه سپی به ستراره مشکي: کله بی که ر، سکالا که ر

مشل لحمه (قُل): که م گوشت بوو، له پبوو

مشل اللبن (قُل): که م که م شیره که ی دوشی، هیدی هیدی شیره که ی دوشی.

مشل السيف (إِسْأَلُهُ): شمشیره که ی دهره تینا له کتلان

مشل (الحلب القليل): که میک شیری دوشراو

مشل: ده سمال، جوره سه ریوشیکی

مشی سووچی دوو لا دریزه ژنان ده پیدهن به سه رو شان و ملیاندا

مشلح (حَجَرَةُ خَلَعِ الْمَلَأْسِ فِي الْحَمَام): ژووری سارد، ژووری جل داکه ندن، خو پوشته کردنه وه، روت و قوت، نه وه ی جله کانی داکه ندوه

مشلش: خوینیک به هوی شمشیره وه رزابیئت

مشمال: عباو جلیکی والو به رینه مشمنز: به قیز، قیزه ون، نه ویستراو، ناپه سهند، لالوت

مشمنز منه (مُسْتَاءٌ وَنَافِر): له به رچاو که وتوو

مشمز (الْأَضْيُ فِي الْأُمُور - الْمُجَرَّب): کاروباری به سه رچوو، نه زموندار، ریکخراو

مشمس: به رخور، به ره تاو، خوره زان

مشمسة (مَكَانُ الْإِسْتِمْتَاعِ بِالشَّمْسِ): به رخور، به ره رچوکه

مشمش: قه یسی، زهرده لوو، شیلانه، زهر دالوو، مه لوورده زهرده، قه یسی ته پو تازه

مشمع: میواوی، موشه مای باران، پالتوی موشه ما

مشمع الفرش: موشه ما مشمع طبعی: موشه مای نازار

مشمعة: شوینی دروستکردن یان فروشتنی موم

مشمّل - مشمّلة: کالا، به رگی فراوان بو خو پچانه وه و داپوشین

مشمول: له خزی گرتوه ، بریتیه ،
 گرتوویه تیه وه ، ره وشت بهرز
 مشمول برعیایه: له ژیر چاودیریدایه
 مشموله: باده یه کی فینک و سارد
 مشموم: میسک ، بونکراو
 مشناق (الطامع إلى كل شيء): چاو
 برینه هه موو شتیک ، چاوچنزیکی
 مشنأ (القیح): ناشیرین ، ناقولا ،
 نابوت
 مشتب: دهم و ددان سپی و پاک
 مشنع (القیح - الخیر أخباراً لا حقيقة
 لها): ناشیرین ، نابوت ،
 هه والگه یه نه ری دروژن و دوور له راستی
 مشنقة (مكان الشئ): شوین هه لواسین
 مشنقة (آلة الشئ): سیداره ، دار
 قه ناره
 مشنوء: جوانی دوزمندار
 مشهد: کوبوونه وه ، نه نجومه ن ،
 کژمه له ، کژر ، کاروان ، کژره و ،
 ناشتن ، دیمه ن ، سه پرکردن
 مشهد (المقتول في سبيل الله): کوژراو
 له پیناوی خوادا ، شهید
 مشهر (ديء السمعة): ناوژپاو ، ناو
 خراپ
 مشهود: بیرنه چوو ، شایانی باسو
 لیدوان ، روژی قیامه ت و زیندوبوونه وه ،
 روژی (عه رفه)
 مشهور (ذائع الصيت): به ناوبانگ ،
 ناودار ، هه لکه وتوو ، ناسراو
 مشو - مشو (دواء مسهل): دهرمانی
 ره وانی
 مشواة (أله شيء اللحم): شیشی که باب

مشوار (رحلة قصيرة): تاو ، سهردانیک ،
 کورته گهشت ، کهمیک
 مشوب (مخلوط): تیکه لکراو ،
 ناویته کراو
 مشوذة: میزه ر
 مشور (المزین): جوان ، رازنراو
 مشور: که ره سته یه که هه نگونی
 پیده بین ، ناوو دهر جیاواز ، ناخوړ
 مشورة - مشورة: راویژ ، ناموزگاری
 مشوش: دهسپ ، دهسته سپ ، خاوی ،
 نه وهی دهستی پیده سپیت
 مشوش: شپزه ، شله ژاو ، ئالوز ،
 به سه ریه کا که وتوو ، سه رلیتیکچوو
 مشوش الفكر (حائر): سه رلیتیکچوو ،
 سه رلیتشیواو
 مشوق: دل ئالوده و شهیدای عیشق و
 خوشه ویستی
 مشوق: سه رنج راکیش
 مشوك: نه وهی سوورییه که به سه ر
 جهسته وه یه وه زالبیت
 مشوكة: فره درک و دال
 مشوم (ما يجز الشوم): شوومهیتنه ر ،
 شووم هه لگر
 مشوه (القیح الشكل - كل شيء من
 الخلق لا يوافق بعضه بعضاً): ناشیرین ،
 نابوت ، شیوه و رووخسار ناشیرین ،
 هه رشتیک له گه ل یه کدا نه شیواو گونجاو
 بیت
 مشوي: برژاو ، بریان
 مشي: رویین ، رویشتن ، چوون ، ره و ،
 ماوهی رویشتن

مَشِياع: کۆله وژ، ته نوو شیوین،
داریکه ته نوری پی تیک وهرده درئ،
مه ردومیک نه توانیت نهینئ و راز
بپاریزیت

مَشِيء: خواستن، ویستن، بوونی
نیراده و ویست
مَشِيئَة (إِرَادَة): ویستن، خواستن،
داخوازی، فرمان، گهرهک بوون،
ناره زوو

مَشِيْب: پیر، به سالچوو، به ته مه ن
مَشِيَّة (هَيْئَة السَّيْرِ): چۆنیه تی
رۆیشتن، رهوت

مَشِيْج: تیکه ل، ئاویتسه، ئه و
پیساییه له نئو ناوکا کۆده بیته وه
مَشِيْخَة: زاناو مامۆستا، ریش سپی
گهل و نه ته وه، وه سستا، گهره و
سه ردار

مَشِيْد: گه چکاری کراو، سواخ دراو
مَشِيْد (مَبْنِي - مَرْفُوع): دروستکراو،
دامه زراو، هه لساو
مَشِيْر: رابه ر، فه رمانپه و، مارشال،
جیگری سه رۆک کۆمار که پله ی له سه رۆ
وه زیره وه یه

مَشِيْرَة (الأَصْبُع السَّبَابَة): په نجی
شایه تومان، قامکی گه واهی، دۆشاو
مژه

مَشِيْرِيَة: رابه ر، رینمایی دهر،
پله و پایه ی جیگری سه رۆک کۆمار
مَشِيْط (المَشْوِط): دامینراو، شانە کراو
مَشِيْط: گزشتی بریانی

مَشِيْع: رقاقی، سینه پر له رقو قین،
ده فرو قابینکی پرو لیوان لیو

مَشِيْع: نازا، گوستاخ، دلیر، برزو
مَشِيْع: خاوه ن لایه نگرو شوینکه وته،
یه کیک له گه ل ته رما بپوات بۆ گۆرستان
مَشِيْعَة: قوتویه که ژنان لۆکه ی تیا
هه لده گرن

مَشِيْق: پیای باریک و لاواز، نه سپی
له رو لاواز، جل و بهرگی شپ
مَشِيْمَة: ویلاش، منالدان
مَشِيْن: ناوژپین، به دو خراب

مَص

مَص: مژی، هه لیمژی، ئاوی
خواردنه وه، تیر ئاو بوو، قومی لیدا
مَص القَصَب (شَرْبَة شَرِبًا رَفِيْقًا):
به هپواشی و نه رم نیانی خواردیه وه
مَص مِنَ الدُّنْيَا (نَال القَلِيل مِنْهَا):
که مئیک له دنیا ده سته که وت، هه ندیکی
به ده سته ئینا

مَص: مژین، ئاوخواردنه وه، قوم لیدان،
هه لگوشین، هه لچنین
مَصَاب (أَصِيْب - مَضْرُوب - جَرِيح):
تووشبوو، لیدراو، پیکراو، دووجار
کۆله دار، دووجار، گرفتار، بریندار،
زامدار، بریناوی

مَصَابَة: به لادار، دهرداری،
چهرمه سه ریدار، مهینه تدار
مَصَاحَات: پێستی به چکه ی حوشتی
مردوو کای تیده کری و له پال حوشتی
به چکه مردودا داده نریت هه تا وازانیت
به چکه که به تی

مَصَاحِب (مَلَاْزِم): یاوه ر، هاوه ل، یار،
دۆست، هاو ده م
مَصَاحِبَة وَأَصْطَحَاب (مُرَافَقَة):
له گه لبوون، هاوه لیتی، براده ری،
یاوه ری

مَصَاد (مَوْضِعُ الصَّيْدِ): راوگه، شویتنی
راوه شکار

مَصَادَرَة: دهست به سه راگرتن، به میزو
دهسته لاتو زور دهست به سه مالدا
گرتن

مَصَادِف: ریکهوت، هه لکهوت

مَصَادَفَة: به پیکهوت، واریکهوتن

مَصَارُ (الإمَاء): ریخوله

مَصَارَحَة (صَارَحَ بِمَا فِي نَفْسِهِ - أَبْدَاهُ
وَأَظْهَرَهُ): نهیتنی نیو دهروونی ده ربیری،

ده ریخست، ناشکرای کرد

مَصَارِع (مَقَالِب): زورانبازی

مَصَارِعُ مُخْتَرَف (مَجَالِد): زورانبازی

هه میشهیی، پاله وان

مَصَارَعَة: زورانبازی، زوران گرتن،

زوران

مَصَارِيف: خه رجی و پیویستی

مَصَاص: گیایه که، پاکزو پوختی

هه رشتیک

مَصَاص (الكَثِيرُ الْمَص - حِجَام): مژوک،

مژهر، زورمژ، زهرو، زهروگر،

که له شاخ گر، خوین مژ

مَصَاصُ الدَّمَاء (مُبْتَلَى الْأَمْوَال): خوین

مژ، جهرده، پپاو خراب

مَصَاصَة (مَا يَمَسُّ مِنَ الشَّيْءِ): نهوهی

ده مژریت له شتیک، مژدار

مَصَاعِب (شَدَائِد - مَشَقَات): کاره سات،

مهینه تی، دهردو به لا، ناپهحه تی

مَصَاغ (الْخَلِيءُ الْمَصْغُوعَة): روکهش کراو

به نالتون، زهپکهش، زیپو خشلی

ساخته

مَصَاف: شویتنی جهنگو شهپ، هه

جیکه و شویتیک

مَصَافَحَة: تهوقه کردن، دهست نانه

نیو دهستی به

مَصَافِحَة (مُؤَافَقَة): رازی بوون، قایل

بوون

مَصَالَة - مَصَالَة: ناوی په نیر، ناوی

تکاو له مه رکانه

مَصَالَة (عِنْدَ الْأَطِبَاءِ): لای

پزیشکه کان: ناویکه بۆ گه لیک ده رمان

که دهه کریتنه جهسته وه له ریگه ی

کورتانه وه

مَصَالِثَة: له یه کدان به شمشیر، بویتو

شاعیریک به یتی شاعیریکی تر بدزیت و

بیکات به می خوی

مَصَالِحَة: چاککردن، پیکهاتن، ناشت

بوونه وه

مَصَان (قَصَبُ السَّكَّر): قامیشی شه کر،

نه ی

مَصَان: بی سفت، به دنمه ک،

که له شاخگر، مهردومیک ده م بنیت

به گوانی مه په وه و شیر بخوات

مَصَاهِرَة (قَرَابَة - رَوَاج): زنو

ژنخوازی، خزمایه تی، خویشایه تی

مَصَب (مَوْضِعُ الْإِنْصِبَاب): ناوپیژگه،

شوینتی رزان و قلب بوونه وه

مَصَبُ النُّهْر: ریژگه ی روبار، ده می

روبار

مَصَب: نامرزی پیت چینی دیرین و

کژن

مَصْبَاح (سِرَاج): چرا، له میا، لاله،

فاتوس

مَصْبَاحُ كَهْرَبَائِي: گلۆپ، گلۆپی

کاره بایی

مُصْبِح: به ربه یان ، گزنگ

مُصْبِح: چرا ، په رداختکی گوره یه

مُصْبِح: شیشی به یه کاکراو که واکوشتی

له سهر ده برژنریت

مُصْبِغَة (مَجْل الصِبَاغَة): خوم خانه ،

بویه خانه ، خم خانه ، دوکان و شوینی

رهنگ کردن

مُصْبِغَة (مُصْنَع الصَّابُون): کارگی

سابوون دروستکردن

مُصْبُوب (مَسْکُوب): رڙاو ، رۆکراو ،

تیکراو ، داپژراو

مُصْبُوغ: بویه کراو ، رهنگکراو

مُصَّة مِنْ الشَّيْء: پاک و پوختی هر

شتیک

مُصَّة (رَشْفَة): قوم ، مږ ، قومیک ،

مږتک

مُصَحَّ الشَّيْء (زَال أَوْ كَاد): رۆی ،

تنپه ری ، گوزارشتی کرد

مُصَحَّ الثَّوْب: جله که کون بوو ، شپو

کون وو

مُصَحَّ بِالشَّيْء (ذَهَبَ بِهِ): بردی ،

هه لیکرت ، ونیکرد

مُصَحَّ الشَّيْء فِي الْأَرْض (ذَهَبَ فِيهَا

وَرَسَخ): رۆچوو به نیتو زه ویداو رهگی

داکوتا

مُصَحَّ الظِّل (تَقَلَّصَ أَوْ زَالَ): سیبهره که

که میگرد یان ره ویه و نه ما

مُصَحَّ الدَّار (إِنْمَحَى أَشْرُهَا): ماله که

شوینه واری نه ما ، سپایه وه ، ئاوابوو ،

دیار نه ما

مُصَحَّ الْكِتَاب (دَرَسَ): کتیبه که کونبوو ،

واده ی به سه رچوو

مُصَحَّ النَّبَات (وَلَّى لَوْنُ زَهْرِهِ): واده ی

شکوفه و خونچه ی تنپه ری و به سه رچوو

مُصَحَّ لَبَنُ النَّاقَة: شیره که ی رۆی ،

شیری له بهر رۆی

مُصَحَّ اللَّهُ مَرَضَكَ (أَزَالَهُ): خوا چاکت

بکاته وه ، خوا شیفات بدات ،

ته ندروستیت بۆ بگه ریخته وه

مُصْحَاة (مَا يَدْعُو إِلَى الصَّحْو): مایه ی

هوشیاری ، ئه وه ی ده بیته مایه ی

هوشیاری و زرنکی

مُصْحَاة (إِنَاءٌ كَالْجَام لِلشَّرْب):

ده فرتکه وه ک جام وایه بۆ ئاو

خواردنه وه به کارده بریت

مُصْحَاة (مُصَحَّ - مُسْتَشْفَى): خانه ی

ته ندروستی ، خه سته خانه ،

ته ندروستگه

مُصْحَاة - مُصْحَاة (مَا يَجْلِبُ الصَّحَاة أَوْ

يَحْفَظُهَا): ته ندروست به خش ، له ش

ساخی هین

مُصْحَح: راستکه ره وه ، هه لچن ،

هه له گر

مُصْحَف: کتیب ، په راو ، په رتوک ،

قورئانی پیروژ

مُصْدَاح: ئاوازوین ، هاوارکر

مُصْدَاق: شاهید له سهر راستگویی

به کتیک ، راستیتی ، راستینه

مُصْدَأ: ژهنگاوی ، ژهنگدار

مُصْدَأُ الْمَطَر - الْجَرْد): باران ، سه رماو

سؤله

مُصْدَأ: بارانیک ، باران

مُصْدَح: ئاوازخوان ، خوینه ر

مُصْدِر: کاروبار ته واو ، کاربه جی و رتک و

پتک

مَصْدَر: سه رچاوه ، بنه پرت ، بناغه
 مَصْدَرُ الرِّزْق: هوی ژیان ، سه رچاوه ی
 بژیوی و ژیان
 مَصْدَرُ الْكَلِمَة: سه رچاوه ، چاووگ ،
 بنه پرت یان سه رچاوه ی وشه
 مَصْدَر: سینه پته وو به میژ ، سینه
 مه زن و گه وره ، نه سپی پیشره وو خیرا،
 شیر ، گورگ
 مَصْدَع (نَصْل عَرِيض): نوکه رمیکی
 دریژو به رین
 مَصْدَع (الطَّرِيقُ السَّهْلَةُ فِي الْأَرْضِ
 الْغَلِيظَةِ): خاک و زهوییه کی ناسان و
 تهخت له سهخته خاکیکدا
 مَصْدَعَة (الْمَخْدَة): سه رین ، سه نیر ،
 بالیف ، شتیکی نه رمه له کاتی نوشتندا
 سه ری له سه ر داده نریت
 مَصْدَق: باوه پیتر او ، سه لمینراو ،
 په سه ند
 مَصْدَم (الْحَارِبُ الشَّجَاع): جه نکاوه ری
 گوستاخ و نازا
 مَصْدُور (الْمَصَابِ بِدَاءِ السَّل فِي رَيْتِهِ):
 سیلاوی ، توشبوو به نه خووشی سیل
 مَصْدُوع: سه رنیشه دار ، توشبوو
 به نه خووشی ژانه سه ر
 مَصْدُوق (الْمُسْتَوْر): داپوشراو ، شاراوه ،
 په نهانکراو
 مَصَّ النَّاقَةِ (حَلَبَهَا بِأَطْرَافِ الْأَصَابِع):
 به سه ری په نجه کانی حوشتره کی
 دوشی
 مَصْرُ الْعَطِيَّة (قَطَعَهَا أَوْ أَعْطَاهَا قَلِيلًا
 قَلِيلًا): بری یاخود که م که م پییدا
 مَصْرُ الثَّوْب (صَبَغَهُ بِالثَّرَابِ الْأَحْمَر):
 به گلی سوور ره نکي کرد

مَصْر: سنوور ، شار ، ناوه دانی ،
 گله سوور ، ولاتی میسر که وا
 گه وره ترین ولاتی عه ره بی به
 مَصْر: جزدانی پاره و پوول
 مَصْر: قیرسیچمه ، سوور ، کولته دهر ،
 ویک گرتوو ، بپیارده ر
 مَصْرَاد: زهوی بی تاوو گیا ، مه ردومی
 سه رما برده له ، لاواز له ناست سه رمادا
 مَصْرَاعُ الْبَاب (إِخْدَى دَقَّتِيهِ - دَرْقَة):
 تاک ، تاکي دهرگا ، دهرواجه
 مَصْرَاعُ الشَّعْرِ (نَصْفُ الْبَيْت): نیو دیر
 له مؤنراوه
 مَصْرَان: هه ردووشاری (کوفه) و
 (به سه ر)
 مَصْرَح = مَصْرَح: روژی بی مه ورو با
 مَصْرَد (السَّهْمُ الْمُصِيب): تیریک بدات
 له نیشانه کی
 مَصْرَع: که وتنکه ، شوینکه وتن ،
 زورنگا ، مردن ، کوشتن ، گیان
 ده وچون ، که وتن به زه ویدا ، دران به
 زه ویدا
 مَصْرَف (بَنَك): بانق ، خه رجگه ،
 خه رچی
 مَصْرَفُ الْمَاء (مَسْرَب): ناوه پو ، ناوه پیژ،
 جوگه له یه که له مالدا که باران و چلکاوی
 پییدا ده چپته دهره وه
 مَصْرَم (الْمَقِيرُ الْكَثِيرُ الْعِيَال):
 مه ردومی هه ژاری فره منال
 مَصْرُور (الْأَسِيرُ الْمُشَوَّق): دیلی کوت و
 به ندکراو ، دیلی به ستراوو کوتکراو
 مَصْرُوع: ترساو ، توقیو ، داخوریو ،
 هار

مَصْرُوف: خه رجکراو ، خه رجی ،

هه رشتیکی پاک و بوخت

مَصْرُوفُ الْجَيْب: رۆژانه ، خه رجی

گیرفانی رۆژانه

مَصْرِي: نه وهی ده دریتنه پال و لاتنی

میسر

مَصْطَاد: راوگه ، شوینی راوو شکار

مَصْطَاف: سهیرانگه ، هاوینگه

مَصْطَب: سندنانی ئاسنگه ران ، میخ

سندان ، زندان ، ئاسنیتی گه وره و

سهیرانه ئاسنگه ران ئاسنی له سه

ده کوتن

مَصْطَبَة - مَصْطَبَة: سه کۆ ، شوسته ،

کۆسپه ی بَلَنَد ، مت ، به رزاییه که له قوربو

به ردو خشت دروستده کړی بۆ له سه

دانیشن

مَصْطَح: دهشت و بیابانی بی گزوگیا

مَصْطَفِي (مُخْتَار): هه لېژنراو ،

هه لېژناره ، دهستنیشانکراو ، یه کیکه

له نازناوه کانی پیغه مبهری خوا (د.خ)

مَصْطَك الدَّوَاء: ده زمانه که ی تیکه ل

به بهری نه و درهخته کرد که وا وه ک بۆیه

وايه و ده جوتیری

مَصْطَلِي - مَصْطَلِي وَمَصْطَكَا: داریکه

به رو بومیکی هیه و به ره میکی

لیده رده هینری و ده جوتیری

مَصْطَلَح: زاراوه ، دهسته وازه

مَصْعَ الشَّيْء (وَلَّى): پشتی مه لکرد ،

به سه رجوو ، رۆیی ، گوزه را

مَصْعَ مَاءِ الْحَوْض (جَفَّ أَوْ قَلَّ): ناوی

حه زه که وشکی کرد یا خود که م

بوه وه

مَصْعَ الْفَرَس (مَرَّ مَرًّا خَفِيفًا): نه سپه که

به هیواشی و له سه رخۆ رۆیی به رپوه

مَصْعَ فِي الْأَرْض (ذَهَبَ): رۆیشت به سه

زه ویدا ، تپه ری ، گوزه ریکرد

مَصْعَ بِالشَّيْء (رَمَى): فرپیدا ، توپیدا ،

هه لیدا

مَصْعَ الدَّابَّة بِذَنْبِهَا (حَرَكَتُهُ مِنْ غَيْرِ

عَدُو): نازه له که کلکی جوولاند له جی ی

خویدا

مَصْعَ الْبَرَق (أَوْمَضَ): هه وره که تیشک و

رووناکی دایه وه ، دره وشایه وه ، شوقی

دایه وه

مَصْعَ فَلَانًا (ضَرَبَهُ بِالسَّيْفِ أَوْ السُّوْط):

به شمشیر یا قامچی لیتیدا

مَصْعَ الْفِتْنَةِ الْقَوْم (عَرَّكَتْهُمْ): ناشوب و

فیتنه که کیشانی به یه کدا ، کردنی

به گزی یه کا

مَصْعَ الْحَوْض بِمَاءٍ قَلِيل (بَلَّه بِهِ):

حه زه که ی به ناویکی که م ته پ کرد

مَصْعَ لَبَنِ النَّاقَةِ: شیر ی خوشترمه که

که میکرد ، که م بوه وه

مَصْعَ الطَّائِر بِذَرْقِهِ (رَمَى بِهِ):

بالنده که ریفته که ی فرپیدا ، هه لیدا ،

کردی

مَصْعَ الْقَضِيب (تَرَكَ عَلَيْهِ قَشْرَهُ يَجِفُ

عَلَيْهِ): تو یکه که ی پتوه میشت مه تا

وشک بیته وه

مَصْعَ (السُّوق): بازار ، باژیر

مَصْفَاد: په تیکه له مه لزان به

دارخورمادا به کارده بریت

مُصْعَب: نیر ، نیره ، رهختیک سواری

نه بووبن و گران و قورس بیت رام کردنی

مُصْغِب: خاوهن حوشتري سهرکه شو به له سه

مُصْغَة - مُصْغَة (طَائِرٌ صَغِيرٌ - ثَمَرُ الْقَوْسِجِ): بالنده يه کی گچکه يه ؛ تووتړک ، توودړه ی ، دپکه زئ ، دارنکی هه ميشه سه وزه

مُصْغَد (قُطْبُ اِيجَابِي فِي الْكَهْرَبَاءِ): گهرم

مُصْغَد (آلَةُ الصُّفُودِ): به رزه ک ، بلند هک ، سهرخه ر

مُصْغَد كَهْرَبَائِي: سهرخه ری کاره بابی ، بلند هکی کاره بابی ، به رزکاری

مُصْغَد (الْجَبَلُ الْمُرْتَفِعُ): چيايه کی به رزو بلند

مُصْغَدٌ مِنَ الْأَشْرَبَةِ: خواردنه وه يه ک گهرم بکړيت بوئه وه ی تامو رهنگی

بگورپت

مُصْغَدَة: بلند که ره وه ، ناسانسهر ، سهرخه ر

مُصْغُوق (الْمُغْشِي عَلَيْهِ): له هوش خوچوو ، بوراو ، وړو گيژ ، وړ ،

بيټو شېوو ، کتوپړ مردوو

مُصْغَر: بچو وککړاوه ، گچکه ، ورده

مُصْغِي: گوڼگر ، بیسه ر ، ناگادار

مُصْغ (مَوْضِعُ الصَّفِّ - مَوْقِفُ الْقِتَالِ - الْمَوْقِفُ عُمُومًا): شویتنی ریز ،

گورپه پانی جه نگو شه پ ، هه ر

گورپه پانو میانیکی به شیوه يه کی گشتی

مُصْغِي - مُصْغَاة: پالټو ، پالټوداو ، پالنگه ، پالوته

مُصْغَاةُ الشَّي: چاپالټو ، چاپارزن ، پارزنوک ، شتیکی کون کونه له کاتی

چاټیکردنا جای پی ده پالټورئ

مُصْغَاةُ الطَّبِخِ: پلاوپالټو ، هیله ک ، پالټوهر ، پلاوپارزن ، پلاوپه ز ،

سووزمه ، ده فريکی شوولټینی په له

برنجی پلاوی پیته پالټورئ

مُصْغَار (صَفَاةُ الرُّعَاةِ): فیکه ی شوان ، شمشالی شوان

مُصْغَح: به رین ، گوشاد ، هه لگه پړاو

مُصْغَحٌ مِنَ الْوُجُوهِ (السَّهْلُ الْحَسَنُ): روجوان ، روجوشی جوانکیله

مُصْغَحٌ مِنَ الْأَنْوُفِ: لووت وردو ریزک ، لووت ورديله

مُصْغَحٌ مِنَ الرُّؤُوسِ: سهریاروکه ، سهر دريژ

مُصْغَحٌ مِنَ الْقُلُوبِ (مَا اجْتَمَعَ فِيهِ الْإِيمَانُ وَالنَّفَاقُ): نو دلانه ی باوه وړو

دوړووی تیدا کړبوویته وه

مُصْغَحٌ مِنَ النَّاسِ (الَّذِي لَهُ وَجْهَانُ): خه لکی دوړوو

مُصْغَح: رووکه ش ، زری پووش ،

ته نککړاو ، سهر دريژ ، سهر باروکه

مُصْغَعَة - مُصْغَح (سَيَّارَاتٌ خَاصَّةٌ): زری پووش ، جوړ نو تومبیلکی تاییه تیه

مُصْغَر - مُصْغُور (جَانِعٌ): برسی ، پټویست به خواردن

مُصْغَح (عَالِي الصَّوْتِ - بَلِيغٌ): ده ننگ گهره ، ده ننگ زل ، زمان پاراو

مُصْغَلٌ مِنَ الْخُطَبَاءِ (الْبَلِيغُ): وتاریټی

زمان ره وانو ره وان

مُصْغَلَة (مَا يُنْقَلُ بِهِ): سافو لووسکه ر

مَصْفُور (مَجْلِي): ساف ، لوس ،
شهوقدار ، پەرداخکراو ، پەرداخ
مَصْکُوكَات (مَاضِرِبَ مِّنَ الدَّرَاهِمِ
وَالدَّنَانِيرِ): درهه و دیناری چاپکراو
لیدراو

مَصَلَّ اللِّين: شیرەکه مهیی ، ئاوهکهی
گرت ، خستیه تورهکه وه ، پالۆتی
مَصَلَّ مَالِه: ماله کهی به فیرودا،
به جوړیک خه رجی کرد که لکی نه گرت
مَصَلَّ الْجُرْح (سَال مِّنْهُ شَيْءٌ یَسِير):
زامه که که مێک ئاوو کیمی لی رۆیی
مَصَلَّ الْجَبْنُ وَنَحْوَهُ (قَطًّا): په نیره که
ئاوکی لیچوړا

مَصَلَّ اللِّين (مَا یُسْتَخْرَجُ مِنْهُ مِنَ الْمَاءِ):
ئاوک ، دۆک ، دۆک ، چَلَّ و که فو
کولی که ره ی گهرم کراو
مَصَلَّ الدَّم (بِلَا زَمًا): پلازما ی خوین ،
زهر داوی خوین ، زیچکاو ، زړینچک ،
زړینچکاو ، ئاوکی خوین

مَصْلِي: میجراب ، دوانگ ، شوین نوێژ
مَصْلَاة - مَصْلَاة (شَرَكٌ یُنْصَبُ لِلصَّيْدِ -
شَجَاع): داو ، ته له ، فاقه ، ئازا ،
گوستاخ

مَصْلَاد (الْعُودُ لَا یَقْدَحُ مِنْهُ النَّارُ):
داریک ئاگری لیبه رنه بیت ، داریک ئاگر
نه گریته خو ی
مَصْلَب: به ته مه ن ، پیر ، به سالاجوو ،
پته و ، تۆکه

مَصْلَب: خورمای وشک ، وشکه خورما
مَصْلَة (الْإِنَاءُ یَصْفِي فِیْهِ): ده فرو
قاپیکه مه ی یاخود ئاوی تیا پوخته
بکریت

مَصْلَح: چاککار ، چاکه کار ،
ناشتیخواز ، ناویریکار ، چاکساز

مَصْلَحَة (فَائِدَة - إِدَارَة حُكُومِيَّة): سود ،
به رژه وهندی ، کهک ، بایه خ ،
ده ستگا ، به رتوبه ریتی
مَصْلَص: بل ، ته پیو ، نهرم بوونی شت
له نه ندازه ی خو ی

مَصْلُوب: هه ئواسراو ، به میخداکراو ،
چاودیری و بیداری
مَصْلِي: نوێژ خوین ، خواپه رست ،
نوێژکه ر

مَصْلِي: برژاو ، سورکراو ، گوشتی
بریانی
مَصْمَت: پته و ، تۆکه ، قایم

مَصْمَص الْمَاء: ئاوه که ی هه لمزی ، هه لی
لووشی
مَصْمَصُ الْإِنَاء (جَعَلَ فِیْهِ الْمَاءَ وَحَرَكَهُ
لِیَفْسَلَهُ): ئاوی له قاپ و ده فره که
رادیرا ، ئاوی کرده نئو ده فره که و شتی
مَصْمَم: نه خشه کیش ، پیلانگیتر ،
کۆلنه دهر ، به رده وام ، له سه ر رۆیو ،

سود
مَصْمَم (مُنْتَهَى): دانراو ، ته واو بوو ،
کیشراو

مَصْنَع (دَار الصَّنَاعَةِ الَّتِي تُرَاوَلُ فِیْهَا
إِخْدَى الصَّنَاعَاتِ الْمُقْبَةِ بِالْكَبِيرَةِ):
کارگه ، کارخانه ، دروستگه ،
کارخانه ی پیشه سازی ، خانه ی
پیشه سازی که یه کیت
له پیشه سازیه کانی تیا نه نجام ده دریت
مَصْنَعَة: بانگکردن بۆ ناخواردن ،
شوینیکه جیاده کریته وه رام ده کریت
بۆ ههنگ ، شوینیکه ئاوی بارانی تیدا
مۆل ده بیت و وهك حه وز وایه

مُصَنَّف: کتیبی دانراو ، نوسراو ،
دروستکراو ، جیاکراو ، پۆل پۆل
مُصَنَّف (مُؤَلَّف): دانەر ، دروستکار ،
مُصْنُوع: دروستکراو ، وه به رهینراو ،
پیکهینراو

مُصْهَب: گۆشتیک تیکه ل به به زو چه وری
بیت ، گۆشتی که م برژاو
مُصَوَات (کَثِيرُ الصَّوْتِ): زۆربلی ، دهنگ
دهنگ که ، چه نه باز
مُصَوَّب: که وگیر ، که فگیر ، نه سکوی ،
شتیکی کلک دریزی دهم پانی کون
کونه له مس یا له قافون چیشتی
تونده ی پی تیده کری و که فی چیشتی
گۆشتی پیده گیری

مُصَوِّلَة: مهینه تی ، کاره سات ، به لا ،
نه هامة تی وه ره رو داویکی نابەجی
مُصَوَّت: دهنگدهر ، راده ربی ، هه لبرژیر ،
خاوه ن دهنگ

مُصَوَّر: حوشتی که م شیر ، حوشتریک
به درهنگ شیر لیبیته دره وه
مُصَوَّر: وینه گر ، وینه کیش ، نیگارگر ،
وینه گا

مُصَوَّرُ الْكَائِنَاتِ: بنیادنه رو
دروستکه ری بوونه وه ران که خوی
پهروه رداگاره

مُصَوَّر (مَرْسُوم - مُرْسِن): وینه کراو ،
نه خشه کیشراو ، باسکراو ، نیگارکراو ،
رازاه ، وینه دار

مُصَوَّرُ جُغْرَافِي (أَطْلَس): نه تله س ،
پارچه یه کی جوان به نرخه نه خشه ی
جۆرداو جۆری ولاتانی خرکه ی زه ویه

مُصَوِّص (لَحْمٌ يُطْبَخُ وَيُنْقَعُ فِي الْخَلِّ):
گۆشتیکه لیده نریت و پاشان ده کریته
نیو سرکه وه
مُصَوِّلَة (الْكُنْسَة): گسک ، که زک ،
مالشته ، ماله ر

مُصَوِّن (مَحْفُوظ): پاریزراو ، ناگادارکراو
مُصَيِّف: زه ویه که درهنگ ره و
گۆگیای دره بیت و فره باران بیت
مُصَيِّب (ضِدَّ الْخَطِيئَةِ): پیکراو ، لیده ر ،
راست ، واژوی هه له و ناراسته ، پیکه ر
مُصَيِّبَة (بَلِيَّةٌ - فَاجِيَةٌ): کاره سات ،
مهینه تی ، به لا ، چوورتم ، وه ی ،
دره ده سه ری ، به دبختی ، نوشوستی ،
بشپوی

مُصَيِّد - مُصَيِّدَة - مُصَيِّدَة (مَائِصَادُ بَه):
داو ، ته له ، فاقه ، نه و که ره سته و
شتانه ی راوی پیده کری

مُصَيِّد (مَا إِصْطِيدَ): ننجیر ، راو کراو ،
گیراو ، نجیر ، گۆر ، گیانداریکه که له
راوا پگیری یا بکوژی
مُصَيِّر: نه نجام ، کۆتایی ، چاره نووس ،
ناکام ، سه رنه نجام

مُصَيِّص: شیدار ، جۆره په و
کشته کیکی پته رو قایمه
مُصَيِّصَة (الْقَصَّة): کاسه ، ته شت ،
له گهن ، ده فریکی مسینی دهم والا یه
مُصَيِّف (مَسْكَنُ الصَّيْف): هاوینه هوار ،
ئیلخ ، له یلاخ

مَضَّ

مَضَّ الْجُرْحُ (أَلَمَهُ وَأَوْجَعَهُ): زامو
برینه که ی نازاری پیگه یاند ، نازاریدا ،
ژانی برده دلپه وه

مَضُ الْكُخْلُ الْعَيْنَ بِحَدَّثِهِ (أَلَمَهَا
وَأَوْجَعَهَا)؛ كله که به مؤی تیزیه وه ژان و

نیشی گه یاند به چاوی

مَضُ الْخَلِّ قَاهُ (أَخْرَقَهُ)؛ سرکه که ده می

سووتاند ره، چووزانیه وه

مَضُ الشَّيْءِ فَلَانًا؛ نیش و نازاری برده

دلپیه وه، ژانی پتکه یاند

مَضُ الشَّيْءِ (مَضَهُ)؛ مژی، هه لیمژی؛

لوشی کرد

مَضُ مِنَ الشَّيْءِ (تَأَلَّمَ)؛ خفه تی

خوارد، نیش و ژان چوو به دلپا، دلی

نیشا، سزاو ژانی چه شست، نیش و

نازاری به دهسته وه خوارد

مَضُ؛ به نیش و ژان، به سوئی، تیزی

به نیش و سوئی

مَضُ - مَضُ - مَضُ (بِمَعْنَى لَا)؛ نه خیر،

نا، نه

مَضَى الشَّيْءُ (خَالَ وَذَهَبَ)؛ به سه رچوو،

تپه پری، گوزه را، گوزارشتی کرد

مَضَى سَبِيلَهُ أَوْ لِسَبِيلِهِ (مَاتَ)؛ مرد،

گیانی ده رچوو، گیانی سپاردو مرد،

کوجیکرد

مَضَى وَقْتُهُ أَوْ أَوَانُهُ (فَاتَ أَوَانُهُ)؛ کاتی

به سه رچوو، باوی نه ما، کات و واده ی

رویش و به سه رچوو

مَضَى عَلَى الْأَمْرِ (أَمْضَاهُ - أَتَمَّهُ)؛

کاره کی راپه راند، ته اوویکرد،

جیه جیی کرد، به جیی هینا

مَضَى عَلَى الْبَيْعِ (أَمْضَاهُ)؛ له سه ر

فروشته که پیکهات، به رده وام بوو،

روی له سه ری

مَضَى السِّيفُ كَانَ قَاطِعًا)؛ تیز بوو،

برنده بوو، شمشیره که برنده و تیز بوو

مَضَاءُ (الشَّدِيدُ الْعَزْمُ)؛ ویست و

خواست پته و، نیراده به میزو توکمه

مَضَاءَبَةٌ؛ هاوه ل زاوا

مَضَادٌ؛ دژ، دژایه تی، به ره لهستی،

روویه روبوون

مَضَادَاتُ حَيَاتِيَّةٌ؛ دژه ژیان

مَضَادَةٌ؛ جیاوازی، رکه به رایه تی،

واژوی پیچه وانه یه

مَضَارِبُ تَجَارِيٍّ؛ پیشبرکی کار، ته نگ

هه لجن، پیشبرکی کاری بازرگانی

مَضَارِبُ عَلَى الصُّفُودِ (مُسْتَرِيٍّ)؛ کریار،

زیادکر، لیدر به زیاد بۆ کرین

مَضَارِبُ عَلَى الْفُرُوزِ (بَائِعٍ)؛ فروشیار،

داشکین، لیدر به که م بۆ فروشتن

مَضَارِبَةٌ؛ جۆره مامه له یه کی کرین و

فروشته

مَضَارِبَةٌ تَجَارِيَّةٌ (مُزَاحَمَةٌ)؛

به ره ره کانی بازرگانی، پیشبرکی ی

بازرگانی، جامبازی

مَضَارِبَةٌ (فِي الشَّرْعِ)؛ له شه رعدا؛

بریتی له به ستنی په یمانی هاویه شی

له سوود و قازانجا به وه ی ره نچ و ته قه لا

له نه ستنی یه کینکا بیت و پاره و مالیش

له نه ستنی لایه نی به رانیه ر

مَضَارِبَةٌ (فِي الْإِقْتِصَادِ)؛ له نا بوریدا؛

بریتی له کاری کرین و فروشتن که و

که سانتیک پیی هه لده ستن شاره زاو

پسپۆین له بازارپو سوود له جیاوازی

نرخه کان و رده گرن

مَضَارِعُ صَيْفَةُ الْمَضَارِعِ - صَيْفَةُ الْحَالِ أَوْ

الْإِسْقِبَالِ)؛ رانه بوورد، تینه په ی، کاتی

کرداری نیشته و داهاتوو

مَضَاضُ؛ پاک و بوخت، سویراو، نیش و

ژانیکه دیت به سه ر چاودا

مضاض (الإختراق): سووتانه وه،

ده سووتینه وه

مضاض (مُحْرِق): سووتینه ر، ده سووتینه

مضاعف: چەندجار، چەندان

مضاعف عدد: حاصل ضرب نفسه

بنفسه: چەندینه، چەندجاره،

چەنده ها

مضاعف المشترك بين عدة أعداد:

بجووگترین چەندانە ی ناوگویی

مضاعفات الأرض: دەرته نجامه کانی

نه خوشی، ته شه نه کردن، درزانگ،

ماک، نه نجام خراپی نه خوشی، ماک

لیپیس کردن

مضاعفة: قه لغانی دوو نه لقه دار

مضاعف - مضاعفة: جوینراو، نه وه ی

ده جوویتی، بنیشت، هه رشتی جوویتی

مضاعف: ئابلوقه دراو له جه نگدا، خو

هه لئاس به کۆمه لیکدا، په ناگا

مضاعفة: له یه کچوون، به راورد کردن

مضایق - مزاج - مضج: بیزارکەر،

وه رسکەر، شه پوککەر

مضایقة: ته نگ پیه لچنین، زقد بو

هینان، گه مارۆدان، نه بوونی،

هه زاری، بی دارایی

مضبة (الأرض الكثيرة الضب): زه ویه ک

مارمیلکه و قوپی زقد بیت

مضبطة: ده فته ریکه کۆنوسی

دانیشتنی ره سمی تیا تومار ده کریت

وه ک کۆنوسی نه نجومه نی نیشتمانی و

دادگای باری که سیتی

مضبوط: ته واو، راست و ره ووان،

راست و دروست، ریک و پیک، ته واو،

ره خنه، گیراو، ده ست به سه راگیراو

مضبة: شیرى ترشاو، ترشه شیر

مضج (مضایق): بیزارکەر،

هه راسانکەر

مضج: جیکه، خه وگه، ژووری

نوستن

مضجوع (الضعیف الرأي): را لاواز،

راو بووون کزو لاواز، نه قل نزم و سوک

مضج عرضه (شائه وعابه):

سووکایه تی پیکرد، له کهه داریکرد،

نه نگى و خه وشى لیکرت

مضج عنه (ذبا): پاریزگاری لیکرد،

به رگری لیکرد

مضج الشمس (انتشر شعاعها على

الأرض): خۆره لهات، بلاویه وه،

تیشکی خۆر به سه ر زه ویدا بلاویه وه

مضج الإنبل (انتشرت): حوشتره که

به پراگه نده بوو

مضجاة: زه ویه ک خۆرى لی ئاوا نه بیت،

خۆره تاوه زه وى

مضجاء (الكثير الضحك): زقد پیکه ک،

به کیک زقد پیکه نیت

مضجك: پیکه نیناوی، گالته باز،

قوشمه

مضجل (الكان يقل فيه الماء): شویتیک

ئاوی که م بیت، شویتى که م ئاو

مضجة (أله رفع الماء): په مپ، ترومپا،

فبیجه

مضجة ماصة: په مپی هه لهیتنج،

فبیجه ی مژه ر

مضجة كاسية: په مپی پالنه ر،

فبیجه ی پالنه ر

مضخم: گه وره ی شکومه ندو خاوه ن

پله وپایه، لیده ری پته ر، توکمه و

به هیز

مَضَرُ النَّبِيدِ أَوْ اللَّبَنِ (حَمَضَ): مهی و

شیره که ترش بو

مَضَرًا ضِدُّ نَافِعٍ): به زیان، زیان به خش،

به نازار، به وهی، وه زه نادر

مَضَر: شیر ترش

مَضْرَاب: لیدر، فره لیدر، که سیکه

زور نامیری موسیقا لیدات

مَضْرِب: مانگرتو، یاخی

مَضْرِب: شوین یان کاتی لیدان،

بنه رت، شمشیر یان تیغه که ی،

نئیسقانی مؤخاوی

مَضْرِب: چادر یکی گه وره و مه زن،

لیدر، فره لیدر، تیل، گه لاکوت،

کوتک

مَضْرِب: دروا، تیگراو، دویره ک

مَضْرِبَةُ السَّيْفِ: تیغی شمشیر

مَضْرِبَةٌ (كِسَاءٌ ذُو طَاقَيْنِ بَيْنَهُمَا

قُطْنُ): جلو به رگی دویره ناوکه ش

کراوه به لاکه

مَضْرَةٌ ضِدُّ مَنْفَعَةٍ): زیان، خرابه،

دو پاندن، واژوی سوودی که لکه

مَضْرَجُ (الثَّوْبُ الْخُلُقُ الْمُبْتَذِلُ): جلو

به رگی شیره، جله شیره

مَضْرَج: شیر بی شه

مَضْرَجُ الْيَدَيْنِ: دهست ره نگین

مَضْرَجُ يَدَيْهِ (مُلَطَّحٌ): خه لسانی خوین،

خویناوی

مَضْرَحُ (الصَّقَرُ أَوْ النَّسْرُ الطَّوِيلُ

الْجَنَاحُ): باز یان ه لوی بال به رین و

گوشاد

مَضْرَسُ (الْمَصَابُ بِالْبَلَايَا): توشیار،

دوچار، گرفتار، توشبوو به دهست

به لاه نه هامه تی و چورتم و

ده رده سه ریبه وه

مَضَضٌ تَمْضِيضًا: ئاو یکی سویری

خوارده وه

مَضَض: نه هامه تی، چورتم، به لا،

نئیش و نازار، سو، نه ویستن، رقو

قین لیبون، ماستی ترش

مَضْطَجَع: جیکه، جی خه، خه و گه،

شوین راکشان، ژووری نوشتن

مَضْطَجَع (رَاقِدٌ): راکشاو، پالکه و توو،

ته ختبیو

مَضْطَرَّ (مُلْزِمٌ - مُخْتِاجٌ - مُعْوَزٌ): ناچار،

زور لیکراو، ه ژار، نه بوو، پیویست

دهست کورت، بی ده رته تان،

که مدهست

مَضْطَرَّ إِلَى كَذَا (مُخْتِاجٌ إِلَيْهِ):

پیویستی پییه تی، ناتاجی پییه تی،

ده به وی

مَضْطَرِب (هَاجٍ - مُخْتَلٍ - مُشَوِّشٌ):

هه ژبو، شیتگیر، به لهسه، یاخی،

شپرزه، شله ژاو، تیگچوو،

سه راسیمه، دهسته پاچه، شه پوکاو،

به شوکاو

مَضْطَرَم (مُتَقَدِّمٌ): داگیرساو،

ناگرتوو، هه لگیرساو، سووتاو

مَضْطَهْد (مُعَذِّبٌ - مَظْلُومٌ): که ساس،

زور لیکراو، ستم لیکراو، چه وساوه،

سزا دراو

مَضْطَهْد (مُعَذِّبٌ - ظَالِمٌ): زوردار،

چه وسینه ر، ستمکار

مَضَعُ الطَّعَامِ (لَاكُهُ): خوارده که ی

جروی

مَضَعُ الْكَلَامِ (تَمَنُّمٌ): مینجه مینجی کرد،

قسه ی جویه وه، قسه که ی قووت دایه وه

مَضَغ (لَوْك): جاوین ، جوین ، ژاوین
 مَضَغَة (لُقْمَة): پارو ، پایوله
 مَضَغَة طَيِّبَة (لُقْمَة سَائِفَة): پاروویه کی
 ناسان قووت ، دهسکه و تیکی ناسان و
 باش
 مَضَغَة مَضَاغَة (مَا يُمَضَغ): دهجوری،
 بنیشت ، هه رشتی بجوری
 مَضَغَط: دهزگای هه واپو ، دهزگای
 دیاریکردنی پاله پهستوو فشاری هه و
 مَضَل (مَضَل - مَثِيه - خَدَاع): ونکه ر ،
 ویلکه ر ، گومپاکار ، فیلباز ،
 هه لئه له تین ، تراویلکه ، سهراب
 مَضَل: هَوو مایه ی گومپایی خه لکی
 مَضَل: ری ونکه ر ، ویلکه ری خه لکی
 مَضَلَة - مَضَلَة: واژووی رینوماییه
 له ری تی راست و رینومایی و ناین لادر او ،
 زه و بیه که مه ردوم ری ون بکات تینیدا
 مَضَلَع (ذُو أَضْلَاع): په لدار ، باسکاو ی ،
 فره لا
 مَضَلَع مِنَ الشَّيَاب (مُخَطَّط): جلو به رگی
 خهت خهت ، هیل هیل ، شیرداخی
 مَضَلَل: ونکه ر ، ویلکه ر ، گومپاکار ،
 هه لئه له تین
 مَضَار (مَيْدَان أَوْ خَلْبَة السَّبَاق):
 گۆپه پان ، مهیدان ، مهیدان و
 گۆپه پانی سوارچاکی و رمبازی و
 غارغارین و ورزش
 مَضْمَل: برین پیچ
 مَضْمَر (مَخْفِي): شاراوو ، نادیار ،
 په نهان ، نه زانراو
 مَضْمَضِ الْمَاءِ فِي فَمِهِ (حَرَكَه): ناوی
 له ده می وهردا ، ناوی له ده م رادا

مَضْمَضِ الثَّوْبِ (غَسَلَهُ): جله که ی شت ،
 له ناوی هه لکیشا
 مَضْمَضِ النَّعَاسِ فِي عَيْنَيْهِ:
 خه و بر دیه وه ، چاوی نیشت ، خه و
 په ریبه چاوه کانی
 مَضْمَضَة: فیشکه ی مار ، فیشکه
 فیشکی مار
 مَضْمَن (مَكْفُول): زامنکراو ، که فیلدار
 مَضْمَن مِنَ الْأَمْوَالِ (مَا لَا يُسْتَطَاعُ
 الْوُقُوفُ عَلَيْهِ حَتَّى يُوَصَلَ بِآخِر): نه و
 دهنگانه ی نابیت له سهری بوه ستری
 هه تا نه که یه نرین به دهنگیکی دی
 مَضْمُوم: چه سپاو ، پیوه نووساو ،
 لکینراو
 مَضْمُون: زامنکراو ، که فیلدار ، پشتی
 پیده به ستری ، باوه ری پیده کری ،
 پاریزراو ، دلنیاکراو ، مانا ، واتا ،
 ناوه پوک ، ناواخن
 مَضْمُونَة - مَضْمُونَة: په ی و گومان پیبراو ،
 په ی پیبراو ی که به ره ره کانی له سهر
 بکری
 مَضْمُونَة: گوشتی نیوکولوی پاره پاره کراو
 مَضِي: جووله ، ویست ، خواست ،
 تیاچوو ، چوون ، به سه رچوو
 مَضِي الْوَقْتُ أَوْ الْمُدَّةُ (قَوَاتِ الْأَوَان):
 کات تیه رین ، کات به سه رچوون
 مَضِياع: ونکه ر ، تیا به ر ، جلقر
 مَضِياف (الْكَثِيرُ الضُّيُوف): میواندار ،
 خاوه ن میوانی زود
 مَضِيء: تابان ، درهخشان ، دره وشاو ،
 رووناک ، پرشنگدار ، تیشکده ر
 مَضِير: شیر ی ترشاو

مَضِيرَة: خواردينکه به شیری ترش
دروست ده کريت

مَضِيْعَة - مَضِيْعَة مَا يَكْثُر فِيْهِ اَسْبَابُ
الضِّيَاعِ): نه وهی موی تياچوون و
فهوتانی زور تيدايه ، موی تياچوون و
فهوتان

مَضِيْف - مَضِيْفَة: ديوه خان ، ژووری
میوان ، دیوانخانه ، دیوه خانه ،
شوینیکه له ناو خانوو که بق میوان
تخرانکری

مَضِيْف - مَضِيْفَة (صَاحِبُ الضِّيَافَةِ):
خانه خوی، میواندار ، خانه خوه ،
خوینه خوی، مازووقان ، خاوه ندمال،
خانه خوینک

مَضِيْفَة الطَّائِرَات: میوانداری فرۆکه
مَضِيْق (مَمَرٌ ضَيِّقٌ): باریکه ری ،
دهرینه د، گه لی ، تووله ری

م ط

مَطَّ الشَّيْءِ (مَدَّة): دریزی کرد، کشانی
مَطَّ الدَّائِي (جَدْبَاهَا): دۆلچه کی
مه لکیشا ، رایکیشا
مَطَّ شَفِيْهِ (أَخْرَجَهُمَا): دهمی قووت

کرده وه
مَطَّ الطَّائِرُ جَنَاحِيْهِ (مَدَّهَمَا): بالنده که
مه ردو بالی رایکیشا ، باله کانی
دریژکرد

مَطَّ خَطْلُهُ أَوْ خَطْوُهُ (مَدَّه وَوَسَّعَهُ):
هه نگاهه کانی فراوانکرد، هه نگاهه کانی
دریژکرده وه

مَطَّ خَدَّاهُ (كَبَّرَ): رووی وه رگیزا ، خوی
به گه وره دانا ، لووتبه رزی نواند
مَطَّا - مَطْوًا: به خیرایی رویشست ،
دهست و بردی کرد له رویشتندا ، پیی
مه لگرت

مَطَّا بِالْقَوْمِ (مَدَّبَهُمْ فِي السَّيْرِ):
دوربخستنه وه ، له رویشتنا درهنگی
خستن

مَطَابِق: وه که یه ک ، هاو ... ، چوون
یه ک ، گونجاو ، له بار ، سازگار

مَطَابَقَة: رازی بوون ، به رابه ری ،
یه کسان ، ریکه وتن

مَطَا حَة: به ربه ره کانی، کیشمه کیش
کردن

مَطَاخ: گیل ، که وده ن ، لووتبه رز ،
خوبه زلزان ، دروین

مَطَار (مَوْضِعُ الطَّيْرَانِ): فرۆکه خانه ،
شوینی فرین و نیشتنه وهی فرۆکه

مَطَارٌ مِنَ الْأَبَار (الْوَاسِعَةُ الْقَم): بیره
دهم والو به رینه کان

مَطَار: چوارپی خیراو تیزپه و
مَطَارِب: ریکه ی تهنگو باریک ،

تووله ری
مَطَارَة: ریکه و بانیک پان و به رین ،

زه و بییه بالنده ی زویدیت
مَطَارَة (مَلَا حَقَة): راوانان ، دواکه وتن ،

مه لبرین ، شوینکه وتن ، راودونان ،
راوه دونان ، به دوا داجوون

مَطَا (لَبِنُ الْإِبِلِ الْخَاشِرِ الْحَامِضِ):
شیری مه بیوی ترش ، شیری حوشتریک

مه بی بیت و ترش بوو بیت
مَطَا (لَزَج - يَتَمَدَّدُ وَيَتَقَلَّصُ): لینج ،

ده لکی، دلکی و دیته وه یه ک ، لاستیک
مَطَا (مَوْضِعُ الطَّوَافِ): شوین گه ران

مَطَّال: دواخستنی قه رزو وام ،
ئاسنساز

مَطَالِب (مَسْؤُول): به رپرسیار ، به رپرس

مُطَابَّة: داواکردنه‌وه، داخوایی،
بانگه‌شه‌کردن

مُطَالَة: پيشه‌ی ناسنگه‌ری

مُطَالِع (قَارِیء): خوینەر، کۆششکار،
بخوین

مُطَالَعَة: خویندنه‌وه

مُطَاوِح (مُهَاك): مه‌ترسی، به‌لا،
چورتم، نه‌هامه‌تی، تیا به‌ر، فه‌وتینه‌ر
مُطَاوِع: گوێرایه‌ل، گونجاو، شیاو،
له‌بار

مُطَاق (مُحْتَمَل): به‌رگه‌ده‌گرێ، هه‌موار
ده‌کری، هه‌لده‌کری، ده‌گونجی و
ده‌رده‌بری

مُطَاوِي: ریخۆله، ماریان‌جلو به‌رگ
مُطَبِّخ (مَكَانُ الطَّبْخ): چیشخانه،
موبه‌ق، ناشکه، ناشخانه، ناشکه،
جیگایه‌که هه‌رچیشتی تیا لیبنری
مُطَبِّخ: ته‌باخ، سونگه، ئاگردان،
چیشت لینه‌ر

مُطَبِّع - مُطَبَّعَة: چاپخانه، چاپکا،
شوینی چاپکردنی کتیب و ...

مُطَبَّعَة (آلَة الطَّبْع): چاپگه، مه‌کینه‌ی
چاپ

مُطَبِّق: ژێر زه‌مین، زیندانیکه له‌ژێر
زه‌ویدایه، زینزانه، شیتتی

مُطَبِّق (الَّذِي يَصِيبُ الْأُمُور بِرَأْيِهِ):
ئه‌وه‌ی کاروباره‌کان ده‌پێکی و
بۆیده‌چی به‌راو بۆچوونی خۆی،
راسالار، راگونجاو و شیاو، راپه‌سه‌ند
مُطَبَّقَات (الدَّوَاهِي): ده‌ردو نه‌هامه‌تی،
به‌لا، چورتم

مُطَبِّقَة: سالی سه‌خت و گران، هه‌ریه‌ک
له‌پیته‌کانی (ص، و، ض، ط، ظ)،
جیبه‌جیگه‌ر، چه‌سپینه‌ر

مُطَبَّقَة: هه‌وری باراناوی، هه‌وری
به‌برشت

مُطَبُّوع: کولاو، لیتراو

مُطَبُّوع: چاپکراو

مُطَبُّوعٌ عَلَى كَذَا (مَجْبُوعٌ عَلَيْهِ):

وافیژیوه، ئه‌وه خوره‌وشتییه‌تی،

واراهاتوه، خوری پیوه‌گرتوه،

ده‌قی پیوه‌گرتوه

مُطَبُّوعٌ مِنَ الشُّعْرَاء (الَّذِي يَأْتِي بِالشَّعْرِ

مِنْ دُونِ تَكْلُفٍ): ئه‌و شاعیره‌ی بی‌زۆر

له‌خۆکردن هۆنراوه‌و شیعره‌نووسیت

مُطَبَّوعَات: چاپه‌مه‌نی، بابه‌تی

چاپکردن

مُطَبَّعِي: چاپخانه‌یی، ئه‌وه‌ی ده‌دریته

پال چاپخانه

مُطَبِّن: سوره‌وه‌کراو یان بریانی

مُطَحَّن: ماری په‌پکه به‌ستوو

مُطَحَّلِب: قه‌وزه‌یه‌ک سه‌رئاو که‌وتبیت

مُطَحِّن (آلَة الطَّحْن وَمَكَانُهُ): ئاش یان

شوین و جیگه‌ی ئاش

مُطَحَّوْل: ئازاری جگه‌ری هه‌بوو، جگه‌ر

نه‌خۆش

مَطَخٌ فَلَانَ (أَكَلَ كَثِيرًا): زۆری خوارد،

زۆر خۆر بوو

مَطَخُ الشَّيْءِ (لَعَقَهُ): لسته‌یه‌وه،

لێسایه‌وه

مَطَخُ الرَّجُلِ يَدَهُ (ضَرَبَهُ): به‌ده‌ست

لێیدا، لێیدا، داگیرته‌وه

مَطَخَ عَرَضُهُ (دَنَسَهُ): پیسی کرد،

له‌که‌داریکرد، هه‌یاو ریزی پیسو

له‌که‌دار کرد، ئابروی برد

مَطَخٌ بِالذَّلْوِ (جَذَبَهُ): کیشی کرد،

رایکیشا

مَطَرُ فَلَانٍ فِي الْأَرْضِ مُطَوْرًا (ذَهَبَ) :

رَوِي بِسَهْرٍ زَهْوِيَا ، رَوِيشت ، چَو
مَطَرُ الْعَبْدِ (أَبَقَ) : رَايَكِرْد ، مَهْلَهَات ،
كَزِيلَه كِه رَايَكِرْد
مَطَرُ الشَّيْءِ (إِرْتَفَعَ) : بِه رَزْبُوَه وَه ،
بَلَنْدَبُو

مَطَرُ الْقَرِيبَةِ (مَلَأَهَا) : مَه شَكَه كِه ي
پَرِكِرْد ، لَيَوَان لَيَوِي كِرْد
مَطَرُ الْفَرَسِ (أَسْرَعَ) : نَه سَبَهَه كِه دَايَه
غَار ، گَوِي دَايَه ، غَار غَارِيَنِي كِرْد
مَطَرُ (غِيثَ) : بَارَان ، وَارَان ، شَارَان ،
نَه وَتَنَوَكَه نَاوَانَه يَه كِه مَه وَر بِه سَهْر گَوِي
زَهْوِيَا دَه بِيَارِيَنِي وَ دَه خَلَو دَان وَ
گَزُوگِيَاو بَاخ وَ بَاخچَه ي پِي تَيَز
نَاوَدَه بِي وَ زَهْوِي پِيْدَه بُوَزِيْتَه وَه
مَطَرُ خَفِيفٍ (رَذَذَ) : رَشِيْتَه ، بَارَانِي
وَرْدِي لَه سَهْر خَو

مَطَرُ قَوِيٍّ : رَهْمِيْلَه ، شَه سَهْتَه ، لَيَزْمَه ،
رَهْمِي ، رِيْزْنَه بَارَان ، بَارَانِي بِه لَيَزْمَه وَ
خَوِي وَ تَوْنَد كِه پِلُووسَكَان وَ دَه نَگ بَخَات
مَطَرُ (مُطِرَ) : بَارَانَاوِي ، بَارِيَنِي بَارَان
بِه نَوِي

مَطَرَابٌ - مَطَرَابَةٌ (الكَثِيرُ الطَّرَبِ) :
شَادَمَان ، دَلْخَوَش ، بِه خَتِيَار ، كَامَه رَان ،
مَه رِدْمِي خَوَش حَال وَ يَه كَجَار شَادَمَان ،
رَوُوخَوَش دَه م بِه يَكَه نِيَن
مَطَرَانٌ - مَطَرَانٌ (رَأَيْسُ الْأَسَاقِفَةِ) :
سَهْرُوَكِي قَه شَه كَان ، مَه تَرَان ،
پَايَه يَه كِي بِه رَزِي نَايِنِي مَه سِيحِي يَه وَ
لَه خَوَار پِلَه ي بِه تَرِيْقَه يَه وَه يَه
مَطَرَانِيَّةٌ : كَوْرَسِي سَهْرُوَكَايَه تِي
كِه نِيْسَه
مَطَرَبٌ : گُورَانِي بِيْز ، شَايَهْر ، قَوْشْمَه ،
دَلْشَادَكَهْر

مَطَرَبٌ - مَطَرَبَةٌ (الطَّرِيقُ الضَّيِّقُ) :

تَه نَگَه رِي ، رِيْگَه وَيَانِي تَه نَگ وَ نَابَه رِيَن
مَطَرَةٌ - مَطَرَةٌ : خَو ، عَادَهْت ، دَاب وَ
نَه رِيْت
مَطَرَةٌ : مَه شَكَه ، مِيَان وَ نَاوَه پَاسْتِي وَ
حَه وَز

مَطَرَحٌ : كِه وَتَنَگَه ، شَوِيْتَنَكَه وَتَن ،
شَوِيَن ، جِيْگَه ، جِي
مَطَرَحَةٌ (أَذَاةٌ يُطْرَحُ بِهَا الْخُبْزُ فِي
الْفَرْنِ) : نَامَرَاَزِيْگَه سَهْمُوْن وَ نَانِي
پِيْدَه كَرِيْتَه نَبُو فِرْنَه وَه
مَطَرَدٌ (الرَّمْحُ الْقَصِيرُ) : كَوْرْتَه رَم ،
رَمِيْگِي كَوْرْت
مَطَرَدٌ : يَه ك لَه دَوَاي يَه ك ، يَه ك سِيْنَه ،
بِه دَوَاي يَه كَدَا ، گَشْتِي ، نَاسَايِي ، بَق
مَه مُوَان

مَطَرَدٌ : دَه رَكِرَاو ، بِيْزِرَاو
مَطَرْدَةٌ : پَه رُو كُوْنَه تَه نَوِي پِي پَاك
دَه كَرِيْتَه وَه ، شَال
مَطَرٌ : نَه خَشَاو ، نَه خَشِيَن ، چَنِرَاو ،
نَه خَشِيَنِرَاو

مَطَرُزٌ : نَه خَشِيَنَه رِي جَل وَ بَه رَگ
مَطَرَزَةٌ : نَوِيَه ، جَوْرَه چَنِيْنِيْگَه
دَه كَرِيْتَه بِه قَه رَاخِي جَل وَ بَه رَگَدَا
مَطَرَفٌ مِنَ الْمَالِ (الْمُكْتَسَبُ حَدِيثًا) : مَال وَ
سَامَانِيْگَه تَاَزَه پَه يَدَا كَرَايِيْتَه ، مَالِي
نَوِي وَ تَاَزَه

مَطَرَفٌ - مَطَرَفٌ : عَه بَايَه كِه لَه نَاوَرِيْشَم
دِرُوْسْت كَرَايِيْتَه
مَطَرَقٌ - مَطَرَقَةٌ (ذَقَاقَةٌ) : چَه كَوَش ،
مَشْتَه ، مِيْكَوْت
مَطَرَقَةُ آيَةِ : مَه كِيَن كَوْت

مَظَل: دهرکوت

مَطْرُوح (مَلْقِي): دهرکراو، هاوژډراو،

فریدراو، خستنه پوو، هه لدراو،

که وتوو، پالکه وتوو

مَطْرُوح فِي الْحَسَاب: دهرکراو

مَطْرُوح مِنْهُ: لیده رکراو

مَطْرُود (مُبْعَد - مَبْذُود - هَاب):

دوورخراو، دهرکراو، نه ویستراو،

راگردو، هه لاهاتوو، دهر به دهر، لانه واز

مَطْرُوف (مَعْصِرَة لِلزَّيْت يُدِيرُهَا الْمَاء):

نامیریکی پالفته و گوشه ری رونه و به ناو

ده سووړیته وه

مَطْرُوفَة: فرمیسکاو، ژنیک چاو

بېرېته پیاوان، چاو بهل

مَطْرُوق: کوتراو، گونجاو، پانه وه بوو،

ریگه ی کوتراو، ناوه دان، شله په تی،

شیتوکه

مَطَطَ الرَّجُل (شَمَمَه): قسه ی پیکوت،

هات به سه ریا، جنیوی پندا

مَطَطَ الشَّيْء: کشاندی، کیشی کرد،

دریژی کرده وه

مَطْعَام: ناندر، میواندار، نان بده

مَطْعَان: بریندارکهری دوژمن

مَطْعَم: میوان، بخور، بژيودار،

ده سته وتی راوچی

مَطْعَم (مَكَانُ الْأَكْلِ): چیشتخانه،

خواردنکه، شویتنی نانخواردن،

رستوران

مَطْعَم (الشَّيْءُ الْأَكْلُ): زقرخور،

بخور، خوره

مَطْعَن: بریندارکهر، زه فهریه به دوژمن

مَطْعَنَة (الطَّاعِن بِالرَّمَا ح): یه کتر

بریندارکردن به نيزه و رم

مَطْفُوم: نه وه ی ده خوریست و چیژ

ده کریست، کوتان بۆ پاراستن

له نه خویشی ناو له

مَطْفُون: لیدراو، پیکراو، کوتراو،

تووشی دهردی رشانه وه بوو

مَطْفَا - مَطْفِيء: کوژاوه، بیرووناکي،

خاموش، مردو

مَطْفَأُ الْحَرِيق: ده زگای ناگر کوژانه وه

مَطْفَاة (أَلَة الْإِطْفَاء): ناگر کوژین،

حاریق

مَطْفِيء الرُّضْف: به لاو نه هامه تی،

ده رده سه ری

مَطْفِئَةُ الرُّضْف: چه وریبه که گهر

بخړیته سه به ردی گهرمکراو نه وا

ده تویته وه و گهرمیه که ی سارد

ده کاته وه

مَطْفَحَة: که وگیر، که فگیر

مَطْفَل (ذَاتُ الْفَطْل مِنَ الْإِنْسِ

وَالْوَحْشِ): به چکه دار له مروفو

درېده و ناژه لان

مَطْفَعَة (الْحَلَاوَة): شیرینی

مَطَل (سَوْفَ وَأَخْر): دوايخت، نه مرق

به سبه ی پیکرد، دهستی دهستی

پیکرد، خستی به قنگدا

مَطَل الْجَبَل (مَلْدَة): شلیکرد،

به ره لایکرد، دایه ده می، پانی کرده وه

مَطَل الْحَدِيد: دایرشت، له قالبیدا

مَطَل فَلَانًا حَقَّهُ وَحَقَّهُ: مافی خواردو

دهستی پیکرد

مَطَل (مُطَاَلَة - تَسْوِيف - تَأْجِيل):

دواختن، نه مرق به سبه ی، دهستی

دهستی، به قنگدا خستن

مَظَلُّ الْمَعَادِنِ: کوتان ، پانکردنه وهی

کانزاکان ، داپشتنیان

مَظَلُّ: دیمه ن ، چاوئه نداز ، روانگه

مَظَلُّ: ده پوانی به سهر ، بلندو بالایه

به سهر ، زاله به سهر ، چاودیر ،

سه به رشتیار

مَظَلَّاق: پیاویک زۆر ته لاق بیته به زاریا ،

ته لاق خۆر

مَظَلَّة (الشَّيْءُ الْيَسِيرُ تُصْبَهُ مِنَ الرِّقْ):

که میك ئاو یان دۆ له كونه و مه شكه رۆ

بكریت

مَظَلَّة - مَظَلَّة (بَقِيَّةُ الْمَاءِ فِي أَسْفَلِ

الْحَوْضِ): پاشماوهی ئاو له بنی حه وزدا

مَظَلْع - مَظَلْع: په یژه ، پلیکانه ،

نه رده وان ، پی پلیکانه ، قالدومه ،

سه ره تا ، پیتشه کی ، ده سته پک ، پیتش

گوتارو قسه ، پیتشبینی ، دوا رۆژ

بینی ، بۆچوون

مَظَلْعُ الْقَصِيدَةِ: سه ره تایی چامه ،

به که م دیری هۆنراوه

مَظَلْع (القَوِي الْقَاهِرُ الْعَالِي - خَبِير):

به هیزو پتهوی ، به رزو بالا ،

بالاده ست ، شاره زان ، زانا ، ئاگادار

مَظَلْع: هاتوو ، شوینی روانین

له سه ره وه بۆ خواره وه

مَظَلْق: ئازاد ، ره ها ، بی کۆت و به ند ،

کراوه ، گشتی ، په تی ، بی سنفور ،

بی پیاوان

مَظَلْقُ السَّرَاحِ (طَلِيق - حُر): ئازاد ،

سه ره به ست ، ره ها ، به ره لا ، ئازادکراو

مَظَلْقاً: مه رگیز ، به برای به برای ،

به گشتی ، بی جیاوازی ، تیکرا

مَظَلُّ (الضَّبَاب): ته م و مژ

مَظْلَمَةٌ: تیرۆک ، تیره نان ، تیرک ،

داریککی خپو درێژو له قامک

ئه ستووتره و نه نگوتکی هه ویری پی

پانده کریته وه

مَظْلُوب: داواکراو ، خوازاو ، ویستراو ،

ده بی ، پیویسته ، داوی له سه ره ،

ده بی بدریته وه

مَظْلُوبٌ مِنْهُ كَذًا: له سه ره تی وابکات ،

داواکراوه لی ئه وه بکات

مَظْلُونَات (ذُیُون): قه رز ، وام ، قه رزو

قۆله

مَظْلُول (الَّذِي أَصَابَهُ الطَّل):

شه ونماوی ، نماوی ، ته پ

مَظْلُوق: پیاوی فره ته لاق خۆر

مَظْمَار (خَيْطُ الْبِنَاء): ته نافو شاولی

به ننا ، په تی به نایان

مَظْمَاع: چلئیس ، چاوبرسی ، چاوچنۆک ،

به ته ماع

مَظْمِن: ئاسووده ، خۆشحال ، شادمان ،

بی ترس ، دلنیا ، یه ک چاو

مَظْمِنٌ مِنَ الْأَرْض: زه ویه کی ئاسانو

نزم

مَظْمَح: مه به ست ، ئامانج ، ویستو

خواز

مَظْمَر: شاول ، په تو ته نافی شاولی

به نایان

مَظْمَط: له قسه و گوته دا خاوو سستبوو ،

زمانی گرتی ، پته پتی کرد

مَظْمَع (مَا يَطْمَع فِيهِ): ئه وهی ته ماعی

تیده کری ، چاو تیرپاو ، جیگه ی

چاو تیرپین و ته ماع

مَظْمُور (مَذْفُون): نیتراو ، شاراو ،

داپۆشراو ، په نهانکراو

مَطْمُورَة: خُمْرَة تَحْتَ الْأَرْضِ تُخْبَأُ فِيهَا
الْحَبُوبُ؛ چائی دهغل و دان ، چالّه
خه له

مَطْنَاب (الْجَيْشُ الْجَرَارُ): سوپایه کی
بی شومارو زود
مَطْنَب (الْمَدَّاحُ لِكُلِّ أَحَدٍ): پیامه لدهر به
هه موو که سیکدا

مَطْنَف: گوتسه بانه ، نه وهی
به رزده بیتته وه به گوتسه بانه دا ، خاوهن
ته لارو ساختمانی بلندو به رز

مَطْهَر: جیهانی به رزه خ که له دوی مردن
دیت

مَطْهَر (مُنَقَّ - مُنْظَف): پوختکار ،
پاککار ، پاکه ره وه ، شورهر ،
پاکژکه ره وه

مَطْهَرَة - مَطْهَرَة: ده فریکه له پاکژی و
پوختی دا به کارده بری ، مال و لانه یه که
خوی تیا ده شوریت ، حمام

مَطْهَرَة: نامرانی که بۆ پاککردنه وهی
جلو به رگی نه خۆش و شت و مه کی و
کوشتنی میک رو ب و ریگرتن
له گواستننه وه و ته شه نه کردنی

مَطْهَم (سَمِين - جَمِيل): خرین ، خرینه ،
خرو خه پان ، بالا شووشه یی ،
باریکه له ، ناو قه د باریک

مَطْوَ - مَطْوَ: ماوه ل و ماوده م ،
هاوچه شن ، برینی قه دی بجووی
دارخورما ، خۆشه خورما

مَطْوِي - مَطْوَاة: چه قز ، قه له مبر
مَطْوَاع - مَطْوَاة (الْمَطْيَع): گوتراپه ل ،
گوتی له مشت ، فه رمانته ردار
مَطْوَة - مَطْوَة (سَاعَة): یه که سهعات ،
کاتژمیریک

مَطْوَع: یه کتیک به دهر له تهر که
به پتویست گیراوه کان کاری دیکه ی
چاکه نه نجام بدات

مَطْوَعَة (الَّذِينَ يَتَطَوَّعُونَ لِلْجِهَادِ):
خۆته رخانکه ران بۆ جیهادو تیکۆشان
مَطْوُوق (مُحَاط): ده وره گیرا ،
بازنه دراو ، نابلو قه دراو ، که مارو دراو ،

سنوور بۆ کیشراو
مَطْوُوقَة: کۆتری کۆتکراو ، که مؤله و
شووشه یه کی دریزکۆله ی ملو گهردن
قه پاتکراو

مَطْوُول (مَاطِل - مُوجِل - مُؤَخَّر):
دواخه ر ، نه مرق به سبه یکار ، ده سته پر
مَطْوُول: دریز ، زود دریز ، یه کجار دریز ،
دریزکراو ، کشاو ، کشینراو

مَطْوِي: پیچدراو ، لولکراو
مَطِي (إِمْتَدَ وَطَال): دریزبوه وه ، کشا ،
شۆرپبوه وه

مَطِيَّاف (أَلَهُ قِيَّاسُ الطَّيْفِ): شه به نگ
پتی

مَطِيَّاب: بۆنخۆش ، بۆندار
مَطِيَّة (دَابَّةٌ تُسْتَعْمَلُ لِلرُّكُوبِ): ولاخی

سواربوون ، ولاخی سواری
مَطِير: روزیکی باراناوی
مَطِير: درزبردو ، شکاو ، وردو

خاشبوو ، جوړه عه بایه که
مَطِيَّع: گوتراپه ل ، ملکه چ ، گوتی
له مشت

مَطِيَّة: ده کوتری ، پان ده کریته وه

مُظَاهَرُ الْحَيَاة: رواله ت و دیمه نی ژیان
مُظَاهَرَة: خۆپیشاندان ، باربوو ،
یارمه تی ، کۆمه ک

مَظَلَّة (الأرضُ كَثُرَتْ فِيهَا الظَّاءُ):

زه‌وبیه که مارمیلکه‌ی زُردبُت

مَظَلَّار: سهرکه‌وتوو له‌کاروباردا ، زال و

به‌توانا له‌کاروباردا

مُظَفَّر (مُنْتَصِر): سهرکه‌وتوو ، براوه ،

زال

مُظَل: تاریک ، سیبهر ، نسرم ، رُوژیک

هه‌میشه سیبهرداربُت

مَظَلَّة - مَظَلَّة: چه‌تر ، سیوان ،

سه‌یفان ، به‌ربازان ، سه‌ویانه ،

سه‌یوان ، شتیکه هه‌لده‌دری له‌کاتی

باران یا گهرمادا

مَظَلَّة وَاقِيَّة: په‌ره‌شوت

مُظَلِم (ضِدَّ مَشْرِقٍ وَمَنْصِير): تاریک ،

نوته‌ک ، سیا ، واژووی رُوژن و رووناکه

مَظَلَّة: زُردداری ، سسته‌مکاری ،

دادوبیداد ، سکالو ناره‌زایی

مَظَلُّوم: سسته‌ملیکراو ، مافخوراو ،

داماو ، به‌سته‌زمان

مَظَلِّي (جُنْدِي المَظَلَّة): سه‌ربازی

په‌ره‌شوت

مَظَلَّةُ الشَّيْء: جی گومان ، شوینی

گومان بردن

مَظَلَّة: گومان ، دلکرمی ، جی گومان

مَظْهَر (هَيْئَة - مَشْهَد - مَنَظَر): رواله‌ت ،

دیمه‌ن

مَظْهَرًا فِي عِلْمِ النَّبَات): له‌زانستی

روه‌کرانیداد: به‌و سقیفه‌تو

تایبه‌تمه‌ندیانه ده‌وتریت که‌وا له‌هه‌موو

زه‌وبیه‌کدا جیاوازه

مَظْهَر: نه‌سپی سواری ، خاوه‌ن

بابه‌تو ئامرازی گواسته‌وه

مِغَاءُ

مِغَاءُ (لَفْظَةٌ ثَقِيلَةٌ الْمُصَالَحَةُ وَاجْتِمَاعُ

شَيْئَيْنِ): ده‌سته‌واژه‌یه‌که به‌مانای

له‌گه‌ل و ... کۆبوونه‌وه‌ی دووشت

هاتوو ، پیکه‌وه ، وێرا

مِغَاءُ: له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا ، وێرای

نه‌وه‌ش

مِغَاءُ ذَلِكَ: هه‌رچۆن بێت ، له‌گه‌ل

نه‌وه‌شدا ، وێرای نه‌وه

مِغَاءُ كَوْنِهِ: نه‌گه‌رچی ، سه‌ره‌پای ،

وێرای ، هه‌رچه‌نده

مِغَاءُ الشَّخْمِ (ذَاب): چه‌ورییه‌که توایه‌وه

مِغَاءُ السَّنُورِ مِغَاءُ (صَوْتُ): پشیلکه

میاواندی ، میاوه میاوی کرد

مِغَاءُ: له‌گه‌ل ، هاوکات

مِغَاءُ (مَضْرَأَن): ریخۆله ، ریخه‌لۆ ،

شتیکی بارییکی درێژه له‌سکی

گیانداردا

المِغَاءُ الإِثْنَى عَشْرِي: ریخۆله‌ی دوانزه

گرێ

المِغَاءُ الْأَعْوَرُ (الرَّائِدَةُ الدَّوْدِيَّة):

ریخۆله‌ کویره ، سه‌ره‌ ریخۆله‌یه‌کی

پچکۆله‌یه‌ به‌ ریخۆله‌ی گه‌وره‌وه

نه‌وسه‌ری بی کونه‌ که‌شتی تیچوو

بۆگه‌ن ده‌کاو نه‌گه‌ر فریای نه‌که‌ون

گیانداره‌که ده‌کوژی

المِغَاءُ الدَّقِيقُ (عَفَج): ریخۆله‌ باریک یان

بچووک ، ریخۆله‌یه‌که له‌پیش ریخۆله‌

نه‌ستوره‌وه

المِغَاءُ الغَلِيظُ (الْأَمْر): ریخۆله‌

نه‌ستوره‌ یان گه‌وره ، ریخۆله‌یه‌کی

گه‌وره‌یه به‌ده‌م ریخۆله‌ باریکه‌وه

المَعَاءُ الْمُسْتَقِيم: رِيخُولَه راسْتَه ، نَاوَكُوم
مَعَاب - مَعَابَة: نَا تَه وَاوِي ، خَه وِش ،
نَه نَكِي
مَعَاث: چَارَه سَهَر ، چَاك كَرْدَن
مَعَاج: تَوْنَدُو تِيژ
مَعَاد - مَصِير - الْآخِرَة: سَهَر نَه نَجَام ،
ثَاكَام ، دَوَايِي ، رَوژِي زِينْدَبُونَه وَه
مَعَاد (الْدَاءُ الَّذِي يُصِيبُ الْمَعْلَدَة):
نَه خَوَشِيَه كِه دِه دَات لَه رِيخُولَه
مَعَادَلَة: رِيژَه ، هَاوَرِيژَه ، يَه كَسَانِي ،
چَوون يَه كِه بَوون ، وَه كِه يَه كِه بَوون ،
هَاوَسَه نَك ، هَاوَكَشَه ، هَاوَا
مَعَادِي: نَا حَه ز ، دَوژْمَن ، نَه يَار
مَعَاذ (الْمَلْجَأ - الرَّقِيَّة): يَه نَا كِه ،
حَه شَارِكِه ، دَوْعَا ، نَوِشْتَه
مَعَاذُ اللَّهِ (أَيْ أَعُوذُ بِاللَّهِ): وَاتَه: يَه نَا
دِه گَرَم يَه خَوَاي يَه رَوَه دِكَاَر
مَعَارَة (الْشَّرَاسَة وَالتَّقْطِيبُ غَضَبًا):
دِرِي ، تَوْرَه بِي وَ خَه شِمُوقِيْن لِيْبَارِيْن
مَعَارِض (مَقْتَرِض - مَمْنَع - خَصْم):
بِه رَه مَه لَسْت ، رَه خَنَه گَر ، سَهَر پِيچ ، لَووت
خَوَار ، دَوژْمَن ، دژ ، نَه يَار ، تُوْپَرَسِيوَن
مَعَارَضَة (مُقَاوَمَة - اِحْتِجَاج): بَه رَكْرِي ،
نَه يَارِي ، نَا رَه زَايِي ، سَهَر پِيچِي ، لَووت
خَوَارِي ، پِيچِه وَانَه ي تَه بَايِي وَ هَاو رَايِيَه
مَعَارِف: زَانِيَارِي ، رَوو ، رَووخَسَار ،
شِيَوَه
مَعَارِفُ الرَّجُل (أَصْحَابَه): دَوَسْت وَ
بِرَادَه رَانِي ، نَاسِيَاوَانِي
مَعَارِفُ الْوَجْه (تَقَاطِيعُه): چِرچ وَ لَوچ وَ
شِيَوَه ي رَوو
مَعَارِك (مُقَاتِل): جَه نَكَاوَهَر ، شَه رَكِهَر

مَعَارَكَة (مُشَاوَرَة): شَه پَكْرَدَن ،
جَه نَكَاَنْدَن ، بَه گَزِيَه كَا چَوون ،
بِه رَه نَكَاَرِي يَه كِه بَوونَه وَه
مَعَارِي: زَه وَيِيَه كِه هِيچِي تِيَا نَه پَوِيْت ،
جِيگِه ، جِي ي دَانِي شَتَن يَان پَالَكِه وَتَن
مَعَارِي الْجِسْم (مَا لَا يُسْتَكْتَر مِنَ الْجِسْم):
رَووت ، تَه وَ تَه دَامَا نَه ي دَا نَا پَوُشَرِيْت
لَه لَش وَه كِه پَوو ، دَه س ، ...
مَعَاَز (رَاعِي الْعَرَب): بَزْنَه وَان ، شَوَانِي
بَزَن
مَعَاَز: بَزْنِي مَوودَار ، بَزْنِي پَرِمَوو
مَعَاش: مَووچَه ، مَانَكَا نَه ، رَوژَانَه ، مَز ،
دِه سَتَكِه وَت ، خَوْرَاك ، هَوِي ژِيَان ،
بَزْئَوِي
مَعَاشُ التَّقَاعُد: مَووچَه ي خَا نَه نَشِيْنَان
مَعَاصِر: هَاوِدَه م ، هَاوچَه رَخ وَ تَه مَه ن وَ
سَه دِه
مَعَايِي: چَاك بَوَه وَه ، تَه نَدْرَوَسْت بَاش وَ
چَاك
مَعَايِب: سَزَادَه ر ، تَوْرَه گَر ، تَه وِي تَر ،
دَوَاي تَه وَ
مَعَايِبَة: سَزَادَان ، دَابَه زِيْنِي سَزَاو تَوْلَه
مَعَايِم: بَرِيْرَه كَانِي پِشْت
مَعَايِمُ الْخَيْل (مَقَاصِلُهَا): جَوْمَكِه كَانِي
تَه سَب
مَعَاكِس (مُخَالِف): دژِيَار ، دژ ،
پِيچِه وَانَه ، وَژَوو
مَعَالِجَة: چَارَه سَهَر ، چَاك كَرْدَنَه وَه ،
چَارَه كَرْدَن
مَعَالِي: شَكُومَه نَد ، بَه رَزُو بَالَا ،
پِلَه وَ پَايَه دَار
مَعَامَلَة: رَه فِتَار ، كَرْدَار ، نِيش ، كَار ،
سَه وَدَاگَه رِي ، نَالُوگُوْپ

مَعَان (الْمَنْزِل): مال، خانو، لانه،

شوینې نیشته جی بوون

مُعَانَاة (مُكَابِدَة - مَأْسَاة): چه ژتن،

ره نچدان، چه وسانه وه، زووخاو

خواردن، پیوه تلانه وه، دهرده سهری،

چهرمه سهری، چورتم، مهینه تی،

به لاونه هامه تی

مُعَانِد (عَاصِي): یاخی، به لهسه، راپ،

خوسهر، چه پخوون، چه قاوه سوو،

چه تاوه پرو، چه موو، شیرگیر،

که لهره ق، سه هند، لاسار، گیر،

رقاری

مُعَانِدَة (مُعَارَضَة): بهرمله لستی،

بهرگری، سهرکیشی، وړک گرتن، رق

گرتن، خوسهری

مُعَاهِدَة (إِتِّفَاق - مَحَالِفَة): ریکه وتن،

پیکهاتن، په یمان، یه ک وتن،

هاوپه یمانی، به لئنداری

مُعَاوِد: دلاور، کارامه و پسپور

له نیش وکاردا، گوستاخ، قاره مان،

به رده وام

مُعَاوِدَة (مُكَابِدَة): په کاریک، کردنی

شتیک به خوړ

مُعَاوَضَة: گورپنه وه، شت به شت،

گورپنه وه

مُعَاوِن (مُسَاعِد): یاریده دهر، هاوکار،

ده ستیار، یاوهر، یارمه تیدهو،

کومه ککار

مُعَاوِیَة (كَلْبَة - جَرَو الثَّغْلَب):

ده له سهگ، ده ل، دیل، توله ریوی،

به چکه ریوی

مُعَايِر (مُعَايِب): خهوشی، نهنگی،

شووره یی، نامونهنگی، که م و کوپی،

ناته واوی

مُعَايِرَة: سه رزه نشت، به سه راهاتن،

لومه کردن

مُعَايِنَة (مُشَاهِدَة - فَحْص): سه یرکردن،

تیروانین، بینین، سه رنچدان،

تیرامان، بینین به چاوی سهر

مُعْبِد (مَحَلُّ الْعِبَادَة): په رستگا،

مزگهوت، په رستگه، دیوهل، شوینی

خوپه رستی و به ندایه تی

مُعْبِد: ریگه ی ته یکراو، ریزداری

شکومه ندو مهن

مُعْبِر: شه قام، گوزهر، ریپرو،

که ناری دهریا، رۆخی دهریا، ریگه یه ک

که وا به سهر دهریادا پروات بق په رینه وه

مُعْبِر - مُعْبِرَة (مَائِعْبِر بِه النهر):

که له ک، به له م، پرد، په ریته ر

مُعْبِر: دهر بر، ریزگرتن

مُعْبِع: داکه وتوو، شوپرو، ده لب

مُعْبُود (إِلَه - مَائِعْبِد): خوا، یه زدان،

کردگار، په روه ردگار، نه وه یی

ده په رستری

مُعْتَاد: راماتوو، رام، هوگر، ده ق

به ستوو

مُعْتَام (الْمُبْطِيء): سست و خاو، کزو

سست

مُعْتَبَة - مُعْتَبَة: سه رزه نشت، گله یی،

لومه، هاتن به سهر

مُعْتَدِل (مُسْتَقِيم غَيْر مَوْج): راست،

ره وان، مام ناوه ندی

مُعْتَدِي: دوژمنکار، ده ست درژکار،

شه ی فروش، سنور شکین، تیپه ی،

ناپه یوه ست

مُعْتَرٍ مِنَ الرِّجَالِ (الْفَلِيظُ الْكَثِيرُ

اللَّحْم): پیاوی توندو تیژی قه لوه و

تیگسمر او

مُعْتَرِض (مُضَاعَف - خَصَم): به ره نلست ،
 ره خنه گر ، سه ریچ ، لو تخوار ،
 دوزمن ، دژ ، نه یار
 مُعْتَرِضَة: گونه و قسه یه کی واژوو له نیو
 رسته یه کدا هه ندیک جاریش ده خرڅته
 نیوان دوو خه ته وه (- -)
 مُعْتَرِف (مَنْ اعْتَرَفَ): درکین ، پیلین ،
 دهرې ، دان پیانه ر
 مُعْتَرِف: مایه ی دانپیانان
 مُعْتَرَك: مهیدانی جهنگو شه پ ،
 گزړه پانی جهنگ
 مُعْتَرَكُ الْمَنَایَا (مَایِنِ السَّیْتِینِ
 وَالسَّبْعِیْنِ مِنْ عَمْرِ الْإِنْسَانِ): ته مه نی
 پیری نیوان (60 - 70) سالی ، سالانی
 پیری
 مُعْتَر (فَخُور): شاناز ، شانازیکه ر ،
 بیاهه لدر ، لافو که زاف لیدر
 مُعْتَزَل: گوشه گیر ، که نارگیر ،
 دووره په ریږ
 مُعْتَزِلَة: گرځو کڅمه لیکي
 گوته بیږیون که واژوو ره وتی
 سوننه گهران بوون له بوچوونه کانیانداو
 دامه زړینه ری ته م تاقمه ش (واصل ی
 کوپی (عنا) یه
 مُعْتَصِم (مَوْضِعُ الْإِعْتَصَامِ): په نا ،
 په ناگه ، سوپیږ ، هه شارگه
 مُعْتَق (مُحَرَّر): سهر به خوکه ر ، نازدکه ر
 مُعْتَقَة: باده یه کی کڅنی چاک و باش ،
 جوړه بونیکه
 مُعْتَقِد (رَأَى - عَقِيْدَة): رابوچوون ،
 بیروباوه ، بړوا ، بنه مای بیرکړدنه وه
 مُعْتَقِد: باوه ږدار به بیرو باوه ږدک

مُعْتَقِل: گرتو خانه ، زیندان ،
 به نديخانه ، جیگه ی تاریک و چه توون بو
 به ندرکړنی که سانی ده سترگړکړاو
 مُعْتَم: تاریک ، ته لځ ، لیل
 مُعْتَمِد: پشتمنی پی ده به ستری ، راست ،
 جی باوه پ ، راسته قینه ، باوه پیټکړاو ،
 جیگیر ، بریکار
 مُعْتَمِدٌ سِيَاسِي (سَفِير): بالټوز ، بالويز ،
 بالټاز ، شابه ندر ، سفير ، نوټنه ری
 ده وله تیکه سهر په رشتی کاروباری
 ده وله ته که ی خوئی و خاوه ندراری
 هاو لاتی هکانی ده کات له ده وله تیکي تر
 مُعْتَمِر: مه به سستدار ، سهر دانکه ر ،
 ویست و خوازه ری هه ر شتیک
 مُعْتَمِي: خه مخور ، په یوه ندر
 مُعْتَه: دانا ، زیرهک ، شیت و گه وچ
 (له وشه دژ یه که کانه)
 مُعْتَوِب: یه کی که سهر زه نشت کرابی
 مُعْتَوِه: شیت ، که م نه قل ، که وده ن ،
 گیل ، په ته پی ، شیتوکه ، نادان
 مَعَج - مَعْجَا (أَسْرَعَ): په له یکرد ،
 خیرایکرد ، ده ست و بردی کرد
 مَعَجُ الْفَرَس: به خیرایی رویی ، زوو
 چوو به پړوه ، غاریکرد
 مَعَجُ الْبَخْر (مَاجٍ وَأَضْطَرَبَ): دهریا که
 هه ژا ، ژړو ژووری کرد ، خرڅشاو
 شه پلید
 مَعَجُ السَّيْلِ (أَسْرَعَ): لیشاو شه پوله که
 به توندی جوول او بیژا
 مَعَجُ بِالْقَلَمِ فِي الدَّوَاةِ (حَرْكُهُ لِيَلْزِقَ بِهِ
 الْمِدَادُ): قه له مه که ی خسته نیو
 مه ره که به وه هه تا مه ره که بی پیوه
 بنووسیټ

مَعَجَ الْفَصِيلُ ضَرْعُ أُمِّهِ : به چکه که گوانی
دایکی گوشی و زاری لی توندکرد هه تا
بیمژیت

مَعَجَ : بشیوی ، شه پ ، هه لکردنی شنه ی
با

مَعَجَالُ : په له کار ، کورته ری ، ریگه ی
نزیک ، ریگه ی قه دیر

مَعَجَالُ مِنَ الْحَوَامِلِ الَّتِي تَضَعُ وَلَدَهَا
قَبْلَ أَوَانِهِ : نه و دووگیانه ی منالی
نیرینه ی ده بیت بهر له واده و کاتی
خوی

مَعْجَبُ : سه رسام ، سه راسیمه ،
سه رسوپماو

مَعْجَبُ : په سه ند ، سه رسامکه ر ،
سه رسوپهینر ، که شخه

مَعْجَبُ بِهِ (فَخَوْرٌ) : سه رسام پیوه ی ،
پیوه ی ده نازی

مَعْجَبُ بِذَاتِهِ أَوْ بِنَفْسِهِ (مُعْتَرِ بِنَفْسِهِ) :
خۆپه سه ند ، له خۆبایی ، به خۆپه وه

ده نازی ، فیزن
مَعْجَةُ (عُنُقُوانُ الشَّبَابِ) : هه په تی

لاوی و جوانی ، جه رگه ی هه رزه کاری
مَعْجَزٌ (عَجِيبٌ) : سه یر ، سه رسامکه ر ،

سه رسوپهین ، ده رتاسا ، له راده
به ده ر

مَعْجَرَةٌ (أَعْجُولَةٌ) : سه یر ، سه رسوپهین ،
سه راسیمه که ر ، واق و پمیتن

مَعْجَرَةٌ (فِي الدِّينِ) : رووداوێک که له راده
به ده ره و په ره وردگار له سه ر دهستی

پهغه مبه رانی (د.خ) هیناویه ته دی
مَعْجَلُ (أَلَّةٌ لِقِيَاسِ السَّرْعَةِ) : نامرازیکه

بَقِ پیوانی خیرایی
مَعْجَلُ : په له ، خیرا ، ده ست و برد ،
پیویست

مَعْجَلُ : تاودهر ، خیراکه ر ، په له که ر

مَعْجَمُ : فهره نگ ، په رتوکیکه

که کۆمایه ک وشه ی زمانیکی به راشه تیا
نووسراو و چاپکرای ، نادیار ، ئالۆز ،
شیواو ، لیل ، دژوار

مَعْجَنُ - مَعْجَنَةٌ : تیان ، تیانی هه ویر
شیلان

مَعْجَنَاتُ (فَطَائِرُ) : هه ویره مه نی ،
ئیشی هه ویر

مَعْجُونُ : شیلراو ، هه ویر ، دوشاو

مَعْجُونُ الْأَسْنَانِ : ده رمانی ددان
پاککردنه وه

مَعْدُ الشَّيْءِ (فَسَدٌ) : خراپ بوو ، شیواو
بۆگه ن بوو

مَعْدُ فِي الْأَرْضِ مَعْدًا وَمَعْوَدًا (ذَهَبًا) :

رۆیی به سه ر زه ویدا ، رۆیشته ، چوو
مَعْدُ فَلَانًا مَعْدًا (أَصَابَ مَعْدَتَهُ) : دای

له گه ده ی ، گه ده ی که وته ژان و ئیش
مَعْدُ الرَّمَحِ (إِنْشَرَعَهُ مِنْ مَرَكَزِهِ) :

ده ریهینا ، هه لیدا ، له شویتنی خۆی
ده ریهینا

مَعْدُ السَّيْفِ (إِسْثَلَهُ) : شمشیره که ی
ده ریهینا ، هه لیکیشا ، به رزی کرده وه

مَعْدُ الدَّلَوِ وَبِهَا تَرَعَهَا وَأَخْرَجَهَا مِنْ
الْبَيْتِ) : له بیره که هه لیگۆزا ، ده ریهینا ،

هه لیکیشا
مَعْدُ فَلَانٌ : گه ده ی ئیشی کرد ،

ژانی کرد ، هاته ئیش و ژان ، ترشا ،
بۆگه نی کرد

مَعْدُ : ره ق ، زیر ، سه وزه ، ته په ،
خویرمای ته پ ، خوشتری تیژو خیرا

مَعْدُ : ناماده ، به رده ست ، له سه رپی ،
ناماده کراو

مُعَدَّ: ته‌واو، پېر، واده‌و کات ته‌واو
 مَعَدَّ: ورگ، سک، لاو ته‌نیشتی مړوف
 مَعْدَي: چاره، شانس، به‌خت
 مَعْدَات (تَجْهيزات): ناماده‌کړاو، سازکړاو
 مَعْدَة: خورمای تازه
 مَعْدَة - مَعْدَة (مَوْضِعُ هَضْمِ الطَّعَام): گه‌ده، ناشک، چیکل‌دان، گه‌دک، شویټنی هرس بوونی خوړاک
 مَعْدَة الْمُجْتَرَات (کَرَش): ورگ، سک
 مَعْدَة (رِثَايَة): لاوټنهر، پیامه‌ل‌در، نه‌وه‌ی ده‌لاوټنټه‌وه
 مَعْدَل: ټیکړا، ناوه‌ند، راستکړاوه، ته‌ختکړاو، ته‌خت، سافکړاو، ریټکړاو، چاککړاو، نه‌ندازه، گونجاو
 مَعْدَم (فَقِير): هه‌ژار، نه‌دار، خاکه‌سار، ده‌ست نه‌رؤیو، نه‌بوو، بیده‌ره‌تان
 مَعْدَن: کانزا، کان، سه‌رچاوه، بڼه‌چه
 مَعْدَن: ته‌وریکی گه‌وره بؤ ده‌ره‌یتانی به‌ردو شکاندنی
 مَعْدَن: کانزاجی، کانزاو کان ده‌ره‌ین
 مَعْدَنِي (مِنْ مَعْدَن): کانزایی، له‌کانزا دروستکړاو
 مَعْدُوْد: ژمیرراو، دیاریکړاو
 مَعْدُوس: ناو‌له‌دار، کون‌کون، زیبک‌وی
 مَعْدُوم (قَائِد - غَيْرُ مَوْجُود): نه‌بوو، نه‌ماو، فه‌وتاو، هیچ
 مَعْدِي: نه‌خوش‌یه‌ک به‌نټه‌وه، داده‌که‌وی
 مَعْدِيَة (مَعْبَرُ النَّهْرِ): که‌له‌ک، په‌رټنگه، پرده‌به‌ردینه‌ی سهر‌روبار

مَعْدَار (الْحُجَّةُ الَّتِي يَفْتَدِرُ بِهَا): به‌هانه و به‌لگه‌ی هټنراوه
 مَعْدَرَة (الْحُجَّة): به‌لگه، بیانوو، به‌هانه، پوژش
 مَعْدَل (مَنْ يَعْدَلُ وَيَلَامُ لِإِفْرَاطٍ فِي الْجُودِ وَنَحْوِهِ): سه‌رزه‌نشتکړاو، لومه‌کړاو به‌هوی زیاده‌ره‌وی له‌به‌خشیندا
 مَعَرِ الرِّيش مَعْرَأ: تووکو خوریه‌که هه‌ل‌وه‌ری، که‌وت، که‌میکرد
 مَعَرِ النَّاصِيَةِ (ذَهَابٌ شَغْرَهَا كُلُّهُ): تووکی پی‌تسه‌سه‌ری وه‌ری، پی‌تسه‌سه‌ری رووتایه‌وه‌و تووکی پی‌توه‌نه‌ما
 مَعَرِ الظُّفْرِ (تُصَلُّ مِنْ شَيْءٍ أَصَابَهُ): نینوکی برینداریوو، خوټنی لی‌هات، زامداریوو
 مَعَر (إِفْتَقَرُ وَفَنِي زَادَهُ): هه‌ژارکه‌وت، که‌مده‌رامه‌ت بوو
 مَعَر وَجْهَهُ: دهم‌و چاوی دا‌به‌یه‌کا، رووی گرز‌کرد، به‌هوی خه‌شم‌و‌قین خوارینه‌وه دهم‌و چاوی گؤړا
 مَعَر: که‌م موو، بی‌تووک، تووک رووتاوه، نینوک براو به‌هوی به‌رکه‌وتن یان هه‌رش‌تیکی دیکه‌وه، پی‌او‌یکی به‌رچاو ته‌نگی ر‌ژدو بی‌خیر، پی‌سکه، له‌پو‌لاواز
 مَعْرِي: ناشکرا، دیار، به‌رچاو، نمودار
 مَعْرَاء: سؤ‌ل‌یک خوری توکه‌که‌ی وه‌ریبیټ
 مَعْرَاة: نه‌و به‌شانه‌ی جه‌سته و لاشه‌که‌به‌جل و به‌رگ دانا‌پو‌شریت وه‌ک دهم‌و‌چاوو ده‌ست

مَعْرَاج (السُّلَمُ وَالْمَصْعَدُ): پلیکانه ،
 پَه پَه ، قالدَرمه ، سه رخره
 مَعْرَب: گُږاو بَق سه رزمانی عه ره بی ،
 نه وه ی خَویکردوه به عه رب
 مَعْرَب (مُتَرْجِم - مُقَاتِل): وه رگِیَر ،
 گُږپه
 مَعْرَبِد: دُوست و ناسیاوی به دخوو ،
 ره وشت نزم و سووک
 مَعْرَه: گوناو تاوان ، شوریهی ،
 نه نگی ، کارو رهفتاری ناشیرین ،
 توندو تیژی ، دهنگ گُږپان به هوی
 خه شمو توره ییه وه ، خه رامه کردن ،
 شوین گه پری
 مَعْرَه الْحِيش: که وتنی سوپا به سه ر
 کشتو کال و مال و دارایی خه لکیداو
 به کارهیتان و خواردنی بی ویست و
 ره زامه ندی خویان
 مَعْرَج - مَعْرَج: پلیکانه ، پَه پَه ،
 قالدَرمه ، سه رخره ، به رزکه ره وه ،
 هه لکیشهر
 مَعْرَج: خوارو خِیج ، لارو له ویر
 مَعْرَض: نمایشکه ، پیشانکه ، شوینی
 ده رختنی شت و مهک به مه به سستی
 خِستنه رو یان پیشه پکی
 مَعْرَض: ولاخی سواری ، گُشتی نیو
 کولاو ، داخی پان به سمتی ولاخه وه
 مَعْرَض: جلو به رگی کچان
 مَعْرَف: ناسراو ، دهرخراو
 مَعْرَفَة (عِلْم - دَرَايَة): زانین ، زانیاری ،
 سه رلَیدِه رکردن ، ری پی بردن ،
 بَوچوون ، ناسیاو ، ناسیاری
 مَعْرَفَة: پَږپنه ی که له شیر ، جی ی یالی
 نه سب
 مَعْرِق: خاوهن ره چه له ک و بنه چه و
 چاکه یان هه ره وشتیکی دیکه

مَعْرِق: ره گدار ، ریشه دار ، ره چه له کدار
 مَعْرِق: که م گُشتی له پو لاوان
 مَعْرَك - مَعْرَكَة - مَعْرَكَة: گُږپه پانی
 جهنگ و شهر ، مهیدانی جهنگ و
 پینکدادان
 مَعْرَك - مَعْرَكَة: پینه ، پارچه ی کُږنه و
 شهر
 مَعْرَكَة (قِتَال): جهنگ ، شهر ، کیشه ،
 ههرا ، ده مه قاله ، به گُږپه کداجوونی
 دوو لایه نو ولات و سوپاو که سو نه یار
 مَعْرَم: پری ، لیوان لیو ، سه رلیوان ،
 لَیَرِیژاو
 مَعْرُوض (مَطْرُوح - مَوْضُوع): دانراو ،
 دهرخراو ، له پوو ، کالای فروشراوی
 به رچاو
 مَعْرُوف: ناسراو ، زانراو ، به ناویانگ ،
 چاکه ، پیاوه تی ، خیر ، به خشین ،
 گُږپه یه لی په روه ردار ، رنق و رونی
 مَعْرُوفَة: ژنی سَوَزانی و سووک
 مَعْرُوق: پیاوی نیسقان له پو باریک
 مَعْرُوك: سه رچاوه ئاویک خه لکی
 له سه ری کُږپینه وه
 مَعْرِ الرَّاعِي مَعْرًا (عَزَلَهَا عَنِ الضَّانِ):
 بزنه که ی جیا کرده وه له مه پ
 مَعْرِ الشَّيْء (صَلَب): پته و بوو ،
 به مه یزیوو ، تَکمه بوو
 مَعْرِ الرَّجُل (جَدَّ فِي أَمْرِهِ): له کاروباری
 خَږیدا چوست و چالاکیوو ، گورج و
 گُږلِبوو
 مَعْرِ - مَعْرِ - مَعْرِ (عَنْز): بزن ،
 کاریلای سی سالانه که چوار به هار
 ببینی ده بیت به بزن

مَعَزُ الصَّلَابَةِ فِي الْأَرْضِ : پتہ وی و
توکمہ یی زہ وی

مَعْرُ: كۆششكار ، تەقەلادار

مغزآل: شوانتيك به دور له خه لکي تر مه پو مالاته که ي بچړينيټ ، دوره پريز له خه لکي له کاتي گه شت وسه فهدا ، تاکړه و له راو بچړووندا ، لاوازي گيږو که وده ن، مه ردومي بي چکه ، سست و گيږ

مَعْرِفَةٌ - مَحَبَّةٌ - مَوَدَّةٌ : خۆشه‌ويستی ،
ته‌وينداری ، سۆزو به‌زه‌یی
مَعْرِفٌ : به‌پێژ ، رێزدار ، شکۆمەند ،
پیرۆز ، به‌نرخ
مَعْرِفٌ - مَعْرِفَةٌ : ئامرازێکی مۆسیقیه
وه‌ك عودو گیتارو ...

مَعْرِفَةُ: پامچه کۆله ، خاک رن
مَعْرُوف (مکان الإِعْتِزَال): په نا ، پاسیر ،
په ناگه ، شویڼی گوشه گیرى ، که نارگه ،
قهرام

مَقْرُومٌ: نه فسوونگر ، جادوگر
مَقْرُوفَةٌ (قَطْفَةٌ مُوسِيقِيَّةٌ): پارچه
 موسیقایه ک ، آواز ه موسیقایه
مَقْرُومٌ: بانگراو ، بانگهشراو

مَقْرِي: رڙدي به رچاوتنگ ڪه پارهو
پول ڪڙيڪا ته وه نه يدات به خه لڪي ،

سہ رخوشگہر ، پرسہ گہر
مَعْسَ الشَّيْءِ (دَلَّكَهُ دَلْكًا شَدِيدًا):

به توندى شىلاى ، هه نوويکرد
مَعَسَ الرَّجُلُ (أَهَائِهِ) : سووكايه تى

پیکرد ، رسوایکرد
مفسر: نه بوو ، هه ژار ، نه دار ،
که مده ست

مُعَسَّرٌ فِي التِّجَارَةِ (مُفْلِسٌ)؛ نابوت ،
تِيكَشْكَاو ، دُورَاو شَكْسَتْخَوَارْدُو

له بازارگانیدا

مفسر (الضيق على غريمه): تهنگ
مه لجن به قه رزار

مَعْسَرَةٌ - مَعْسَرَةٌ: دژواری ، سهختو
ناقولا

مَعْسَفٌ (شَدِيدُ الْعَسْفِ وَالظُّلْمِ) :

سُتِه مَكَار ، زُورْدَار ، بَه زِه بَرُو زِهَنگ
مُعَسَّكَر (مَوْضِعُ تَجْمُعِ الْجِيْشِ) :

سہ ربا زگہ ، سپا خانہ ، شوینیکہ
کہ سہ ربا زی میری تیا جیگر بی

پورهی هنگ ، دووبه ره

معسور: نہ بو، ہزار، بیڈہرہ تان،
گدا

مَفْسُول (مُخْلِ بِالْعَسَل): شیرینکراو به
هه نگوین ، هه نگویناوی

مَفْسُورُ الْمَوَاعِيدِ (صَادِقُهَا) : راستگو ،
 به گفتن به لَئِنْ و وَاذِهِ به سهر بهر

مَفْسُولُ الْكَلَامِ : قسه شیرین و به چیژ ،
قسه خوش و شیرین

مفتاب: میزگ، گیاپوش، زهوی
برگزوگیا

مَعشَرًا) جَرءٌ مِنْ عَشْرَةٍ - نَافِلَةٌ عَرِيْزَةٌ
(الْبَلْبَنُ): لَهْدَةٌ يَهْكُ ، دَهْيَةٌ ، حَوْشَتْرِي

شیردار ، نیر شیر ، به شیر
مَشَر: کۆمەل ، کهسوکاری پیاو ،

مروّف

مَفْشُوق: يار، دهنك، دلدار،

خوشه ويست، نه ويندار

مَعْصُ الرُّجُلُ: به هوى زور رويشته وه
ده مارو ره گه كانى قاچى تووشى رهق

بوون و گرځ بوون هاتن

مَعْصُ (أَلَمْ فِي الْعَصَبِ مِنْ كَثْرَةِ الشَّيْءِ):

كرځبوونى ده مار، نازارو نيشيكه

ده دات لده مارو ره گ به هوى زور

رويشته وه

مَعْصَارُ مَا تَجْعَلُ فِيهِ الشَّيْءَ فَتُعْصِرُ

حَتَّى يَتَحَلَّبَ مَآوُهُ): گوشه، ناوگر،

ناو گوش، نامرازيكه ناوى ميوه و

شتى ترده گوشيت

مَعْصَالُ: گزچانيتكى سرچه ماوه يه كه

لقو په له كانى دارو دره ختى پى

راده كيشريت

مَعْصَبُ: مه ژار، برسى، دانراو،

چه سپين تراو

مَعْصِر - مَعْصِرَةٌ (مَا يُعْصَرُ بِهِ الْعَنْبُ

وَنُجُوهُ): نامرازيكه ترى و شتى ترى

پيده گوشريت، گوشه ر

مَعْصِر - مَعْصِرَةٌ (مَكَانُ الْعَصْرِ): شوينى

گوشين

مَعْصِرُ: په ناگا، حه شارگه، روزگار،

روزان

مَعْصِف - مَعْصِفَةٌ: گه رده لول، بايه كى

توندو تيز، ره شه با، بارهش

مَعْصَم: مه چهك، بازنده، بوقى،

فه رشك، زه ند، باريكاي ده ست

مَعْصُوب: پيچراو، به ستر او،

برسييتيه كى توندو سه خت، گوشت

توندو توكمه

مَعْصُوم: پاريزراو، دوورو په پاگه نده

له گوناو تاوان، داوين پاك، دوور

له مه له و گوناو، پاك

مَعْصِيَّة: سه رپيچى، ياخى بوون،

لاساړى، بى گوى يى، نافرمانى

مَعْصِيلُ: گزچان، گزچانى سرچه ماوه

كه له به كيش كردنى په ل و لقى دارو

دره ختدا به كيش ده كريت

مَعْضُ مِنَ الْأَمْرِ: بيزار بوو پيى،

وه رسبوو، دژوارو ناريك بوو لاي،

زويربوو، توپه بوو

مَعْضُ: بيزار، وهرس، توپه، دلته نگ

مَعْضَادُ: كيرد، قيمه كيش، چه قو

كيردى گه وره قه ساب، بال پيچ

مَعْضِدُ: تهر، ته وراس، ته وره داس،

دوده و، بيوو، دارپاچ، جوړه

ته وريكي كلكدارى ده مپانه و كه وانه

دارو تيزه دارى پى ده بريته وه

مَعْضِدُ: يارمه تيدهر، پشتگر

مَعْضِدَةٌ: جزدانى پاره و پوول

مَعْضِلُ: كيشاوى، گران، گيروگفتاوى،

سه رسوپه نهر، شپرزكه ر، شله ژين،

ناشيرين، سه گسار، نه خوشيه ك

چاره سه رى نه بيت

مَعْضِلَةٌ (مُشْكَلَةٌ): كيشه، گرفت،

دژوار، گيروگرفت، ستم، دهرده سه رى

مَعْضِلَةٌ - مَعْضِلَةٌ: ريگه يه كى ته نگو

باريك

مَقَطُ الرِّيشِ (تَقْفُهُ): په په كى

مه لكه ند، لى كرده وه، دهرى هينا،

ده سكه نه ي كړد

مَقَطُ الشَّيْءِ (مَدَّةُ): دريژى كرده وه،

شور يكرده وه

مَعَطَ بِحَقِّ فَلَان (مَطَّلَه): مافی نه دایه ،
 دوايخست ، په کی خست
 مَعَطَ السَّيْفَ (اسْتَلَّه): شمشیره که ی
 هه لکیشا ، دهریهینا
 مَعَطَ الذَّنْبُ (سَقَطَ شَفْرَه): تووکی
 گورگه که هه لوه ری ، که وت ، لیبوه وه
 مَعَطَ: بی تووک ، روتاوه ، کۆسته ،
 توبوله ک
 مَعَطَاء: زهوی بی گیا ، رووته ، جینگه ی
 شهرم و حه یا
 مَعَطَاء: به خشنده ، دلفراوان ، بدهر
 مَعَطَاش (الكَثِيرُ الْعَطَش): زدر تینوو ،
 داماو بۆ ناو ، پتویست به ناو
 مَعَطَار (الكَثِيرُ التَّعَطُّر): بۆندار ،
 بۆنخۆش ، زدر بۆن له خۆدهر
 مَعَطَال: بی تیش ، بی کار ، ته مه ل
 مَعَطَال مِنَ النِّسَاء: ژنی وازهینه ر
 له خشل و ئالتوون ، ژنی بی باک
 له خشل و ئالتوون به موی جوانی
 سروشتی خۆیه وه
 مَعَطِب (مَوْضِعُ الْعَطَبِ وَالْهَلَاك): شوینی
 تیاچوون و فهوتان
 مَعَطِر (مُطِيب): بۆنخۆش ، بۆندار
 مَعَطَس - مَعَطَس (أُلْف): لووت ، که پوو ،
 نامرازی بۆنکردن
 مَعَطَش (مِيقَاتُ الْعَطَش): کاتی
 تینوویه تی ، واده ی تینوویه تی
 مَعَطَشَةُ (الْأَرْضُ الَّتِي لَا مَاءَ فِيهَا):
 زهوی بی ناو ، وشکه زهوی
 مَعَطَف: پالتو ، ساقو ، زرته ،
 قاپووت ، جرته ، پالتار ، جه ته ،
 سه ره رگیکی نه ستووری زستانه یه ،
 شمشیر ، چادر

مَعَطَل: بی تیش و کار ، له کارکه وتوو ،
 بی باوه ر ، گومرا ، که سیک لاری
 له بوونی خوا هه بیته
 مَعَطَلَة: شوینکه وتوانی مه زمه بو
 بیرویه باوه ری هه لوه ش—ینه رو
 به ریه رچدهر ، بی ری وشکو بی ناو
 مَعَطَن: په چه ی مه رو مالات ، شوین و
 جینگه ی حوشر له نزیك ناو
 مَعَطِي: به خشر ، بدهر ، به خشنده
 مَعَطِيَّات: به خشین ، پیدان ،
 دهر نه نجام
 مَعَطِير: بۆندار ، بۆنخۆش
 مَعْظَم (أَكْثَر): زوریه ، به شی زدری ،
 نه ویه ری
 مَعْظَم (مُجِبِل): شکودار ، شکومه ند ،
 به ریز ، گه وره کراو
 مَعْظَمَة: سه خترین ، دژوارترین
 مَعْقَن: بۆگن ، بۆنکردو
 مَعْقُور: بازپ ساردی ، بازپ که ساس
 مَعْقُون: گوشتی بۆگن و بۆنکردو
 مَعَقَ فَلَان (سَاءَ خُلُقُهُ): به دره وشت بوو ،
 به دخو بوو ، ره وشتی ناشیرین بوو
 مَعَقَ الشَّرَابِ (شَرِبَهُ شَدِيداً):
 به په رو شه وه خواردیه وه ، به چی—ژو
 تامه وه نۆشی کرد
 مَعَقَ السَّيْلُ الْأَرْضَ (جَرَفَهَا): لیشاوه که
 زهوی رامالی
 مَعَقَ (قَسَدَتْ مَعْدَنُهُ): گه ده ی ترشا ،
 بۆگه نیکرد
 مَعَقَ (الْأَرْضُ لِأَنْبَاتِ بِهَا): زهوییه ک
 گزوگیای تیا نه بیته ، زهوی بی گزوگیای ،
 رووته نه زهوی

مَقَار: زینتک پشستی ولاخ بریندار بکات
 مَقَابَات: فریشته کانی شه وو روژ ، یادو
 زیگری خوا یه که به دوا ی یه کا
 مَقَد: شوینی به ستن ، جوړه چادر یکه
 مَقْد: ئالوز ، ئالوزاو ، ئالوزکاو ،
 پیکاچو ، گری گری ، گریایوی ، گری
 ون ، به ستر او
 مَقَر: ماندو وشه که تکه ری ئاژه ل
 به مزی زور سوار بوونه وه
 مَقَر: زین و کوپانی بریندار که ری
 پشستی ولاخ
 مَقَر: زین و کوپانیک پشستی ولاخ
 بریندار بکات
 مَقَرَب: خوار ، چه ماوه ، کووړ ،
 چه و تاوه ، لار ، چه وت ، خووړه وشت
 ته واو ، سه رکه وتووی توکمه و به میز
 مَقَرَبه: زه و بیه که دوپشکی زور بیث
 مَقَص: تیری خوار یان شکسته
 مَقِل (حَصَن): قه لا ، دژ ، په نا ،
 چه شار که ، قه لات ، سه نگر ،
 خانوویه کی قایمه به شوپنکی به رزه وه
 مَقَم: شوینی به یه که گه یشتنی سه ری
 نیسقانه کان
 مَقَم (مَطَهَر): پاکژ ، خاوین ، پاکژکراو ،
 برژینراو ، سوتینراو
 مَقَم (مَطَهَر): پاکژه ، خاوینکار
 مَقُود (مَرْبُوط): پیچراو ، گری دراو ،
 به ستر او ، شه ته که
 مَقُود اللسان: زمان به ستر او ،
 بیده نگو ورته
 مَقُوف: خوار ، لار ، چه ماوه ، چه ماو ،
 پیری پشت چه ماوه

مَقُول: گونجاو ، شیاو ، له بار ،
 ماقول ، به جی ، په سهند ، نه قل هه سستی
 پیده کات ، هه سستی پیده کړست ،
 به لکه دار
 مَقُوم: پیاوړیک منال و وه چه ی نه بیث ،
 نه زوک
 مَعَك الشَّيْء (دَلَكَة): شیلای ، ده سستی
 پیا مینا ، هه نووی کرد
 مَعَك الرَّجُل (ذَلَلَه وَاَهَانَه): رسواو
 سووکی کرد ، تپوی کرد ، که سایه تی
 شکاند
 مَعَك فَلَانًا فِي الْخُصُومَةِ (لَوَاه وَقَهَرَه):
 توره یکرد ، ته نگی پیته لچنی و
 توره یکرد
 مَعَك دَيْنَه وِدِينِه (مَطَلَه بِه): وامو
 قه رزه که ی دواخت ، درهنگ دایه وه
 مَعَك (حَقَق): گیل بوو ، که وده نو
 که مژه بوو
 مَعَك الدَّابَّة (مَرَّغَهَا فِي الشَّرَاب):
 ئاژه له که ی له خولدا گه وزاند ،
 خول او یکرد
 مَعَك: ناریکی ، دژمنایه تی ، ناحه زی ،
 دژایه تی ، رقه به رایه تی ، رق
 نه ستووری ، گیل ، که وده ن ، قه رزو
 وام دواخه ر
 مَعَكْرُوءَة - مَعَكْرُوءَة: مه که روئی ،
 ماکه روئی ، جوړه خوار دنیکه له بنه رته تا
 (نیثالیه)
 مَعَكْفَا: خواروخیچی ، هه لکه پراو لار
 مَعْكُوس (مُعْكَس - مَقْلُوب): هه لاوکه پراو ،
 نه مدبوو نه ودیوو ، ئاوه ژوو ، پیچه وانه ،
 واژوو ، په رچدراو

مَعْكُوف: لول ، هونراوه ، بادراو ، قزى

لولکراوى بادراو

مَعْلَ الشَّيْءِ (اِخْتَلَسَهُ) : بردى،

رفاندی ، هه لیگرت

مَعْلَ الخَشْبَةِ (شَقَّهَا) : بری ، له تیکرد،

که رت که رتیکرد

مَعْلَ الرَّجُلِ (أَسْرَعَ فِي سَيْرِهِ) :

له رويشتنا خيژا رويی ، په له ی کرد،

گورج و گول رويی به ريوه

مَعْلَ أَمْرِهِ : بهر له هاوه لانی نه نجامیدا ،

پيش هاوه له کانی کاره که ی نه نجامدا

مَعْلَ مِنَ النَّاسِ : خه لکی چوستو

چالاک ، گورج و گول

مَعْلَ : نه خوڅ ، که م توانا ، دهرده دار،

ناساخ ، ناتوانا

مَعْلَى : حوتهم تیری قومار ،

به ریزکه ره وه ی دژلجه بۆ سه ره وه

مَعْلَاةٌ : به رزی و بلندی ، شکوداری ،

مه رزی ، پایه داری

مَعْلَاقٌ : سی و جگر ، زمان ، جهرگو

ناو ، سی و جگر و دل ، نه وه ی

پیا ده لکی و ده نو سی

مَعْلَبٌ (مَوْضُوعٌ فِي عُلْبَةٍ) : قوتووکراو ،

داگراو ، نه و خوارده نه ی ده کرینه نيو

قوتو وه

مَعْلَبَاتٌ : قوتو ویه ند ، نه و

خوارده مه نیانه ی ده کرینه نيو قوتو و

مَعْلَفٌ : مَعْلَفٌ : ناخوږ ، وانگه ، ناژوکه ،

نافر ، ده لاف ، ناوه په ، ده مگه ، کول ،

ناوه په ، ناخه ی که له قوږ دروسته کړی

به به رزی ی وه بونه وه ی که ولاخ نالیکی

تیا بخوات

مَعْلُقٌ : هه لواسراو ، وه ستاو ، راوه ستاو ،

وه سستینراو

مَعْلُقٌ بَكْدًا أَوْ عَلَيْهِ (مُرْتَبَطٌ) : به ستراوه

به ... ، په یوه ندی هه یه ، پیوه ی

به ستراوه

مَعْلُقٌ : دوانبیز ، قسه که ر ، گوتاریبیز

مَعْلَقَاتٌ : حوت هونراوه ی نوسراو بوون

له لایه ن بویژانی بهر له نیسلامه وه

مَعْلَقَةُ الْمَرْأَةِ الَّتِي لَا يُعَاشِرُهَا زَوْجُهَا

وَلَا يُطَلِّقُهَا) : نه و ژنه ی میرده که ی

ناچیت به لایداو کاری ژنو

میرده ی تیشی له گه ل نه نجام نادات

مَعْلُقٌ : قوم قوم ناو خوارده وه ، زود زود

میوه چینین و لیکرده وه ، باجده ر

مَعْلَمٌ (مَایَسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى الطَّرِيقِ) :

نیشانه ی ریگه ، هیما ، نیشانه ،

دیاریکراو

مَعْلَمٌ (مُدْرَسٌ) : ماموستا ، فیرکار ،

ماموسا ، سه پیا ، ماموسته

مَعْلَمٌ خُصُوصِيٌّ : ماموستای تایبه تی ،

نه و ماموستایه ی که له به رانبه ر بره

پاره ی کی دیاریکراودا وانه به قوتایبه ک

ده لیته وه

مَعْلَنٌ : دهرخه ر ، ناشکراکه ر

مَعْلَنٌ : ناشکرا ، دیار ، بهرچاو

مَعْلُوفٌ - مَعْلُوفَةٌ : دابه ستراو ، ناژه لی

نالیک پیدراو

مَعْلُوقٌ : نه وه ی شتی پیا هه لده واسری ،

هه لواسراو

مَعْلُولٌ : نه خوڅ ، ناساخ

مَعْلُومٌ (مَعْرُوفٌ - ضِدُّ مَجْهُولٍ) : زانراو ،

دیارو ناشکرا

مَعْلُومَاتٌ : زانیاری ، هه وال ، زانیاری

سه باره ت پیکهاته و رووداو شتیک

مَعْلُومِيَّة: زانباري ، زانين ، ناگاداريي
مَعْمَى (لَفَز): مه تل ، مه ته لَين ،

نه يني ، شاراه

مَعْمَارِي: به نا ، دروستكار ،
دروستكاري ساختمان و ته لاره بينا
مَعْمَر: لانه وشويينيكي فره خه لك و ناو

گژوگيا

مَعْمَر: پير ، به ته مه ن ، به سالآچو

مَعْمَع (عَمِلَ فِي عَمَل): به خياريي
كاريكرد

مَعْمَع الشَّيْءِ الْمُخْتَرِق (صَات): شته
سوتاوه كه كزه كزي مات ، كزه ي
ليها ت ، دهنگي مات

مَعْمَع الْقَوْم: به توندي جه نگان ، توند
شه پيانكرد ، به گرما رويشتن

مَعْمَع الرَّجُل: گوتهي (له گه ل) ي زور
به كارمي نا

مَعْمَع السَّمَاءِ الْمَطَر عَلَى الْأَرْض:
به يه كجار باراني باراند به سهر زه وي داو
رايمالي

مَعْمَع قُلَان: له سهر يه ك راو بچوون
نه وه ستا ، رانه ما ، را را بوو

مَعْمَعَان: نه وپه پي گرماو سه رما

مَعْمَعَانِي: روزاني گهرم ، ده دري ته پال
روزاني يه كجار گهرم و به تين

مَعْمَعَة: هاوارو هوريا ، شريخه و ناله ي
جه نك ، زورگهرم ، كار كردن

به مه له شه يي

مَعْمَل: كارگه ، كارخانه ، شوييني

كار كردن و وه به رهي نا

مَعْمَم (لَا يَسُ الْعَمَامَة): مي زهر به سهر

مَعْمُودِيَّة: به گاوركردن ، شتنی منالان
به ناوي (باوك و كوپو روي قودس) وه
له نايني مه سيحيه تدا

مَعْمُور: ناوه دان ، شوييني ناوه دان و
خه لك نشين

مَعْمُورَة: ناوه داني ، شوييني خه لك
نشين

مَعْمُول: دروستكارو ، نه نجام دراو ،
وه به رهي ناو ، به كارمي ناو
مَعْمُول بِهِ (سَارِي الْمَقُول):

به كارده هيني ، به گهر ده خري
مَعْمِيَّة (مَجَاهِل الْأَرْض): شويينه
نه ناسراوه كاني زه وي

مَعْن بِالْحَق (أَقْرَبَهُ): داني پيانا ، داني
به حق و ره وادا نا

مَعْن الْفَرَس (تَبَاعَدَ فِي عَدْوِهِ):
له غار غار تندا مه نكاوه كاني به پان و
به ريني مه لنا

مَعْن الْمَاء (سَهْلَ وَسَالَ أَوْ جَرَى): رويي ،
رزا ، له به ري رويشت

مَعْن الْوَادِي (كَثُرَ فِيهِ الْمَاءُ فَسَهْلَ
تَنَاولَهُ): دول و شيوه كه ناوي زور بوو
مه لساو ناسان بوو ده ستي

بيده گه پشت
مَعْن الْمَطَر الْأَرْض: بارانه كه زه وي تير

ناوكرد ، ناويدا ، ناوديري كرد
مَعْن الْمَوْضِع أَوِ النَّبْت (رَوَى مِنَ الْمَاءِ):
تير ناو بوو ، شويين يان روه كه كه تير
ناوكرا

مَعْن: هه رشتنيك سودي ليوه ر بگيريت ،
زور ، فره ، كه م ، ناسان ، سانا ،
دريژ ، كورت ، چهرم ، پيست ، پيستي
سوور ، مال و دارايي دار ، مال و
داراييه كي كه م (له وشه دژيه كه كانه)

مَعْن: وتاربيژ، کاری بی‌ته‌نجام و سود
 مَعْنَى (مَذْنُول وَمَضْمُون): مانا، واتا،
 ناوه‌پۆك، واته
 مَعْنَى: جۆره هۆنراوه‌یه‌كه گوی نادریت
 به‌زمان و كیش و به‌شاوه‌نده‌كه‌ی
 مَعْنَسَة: قه‌یره كچ، كچيك نه‌درابیت
 به‌شو مابیتته‌وه‌ی واده‌ی شوو‌كردنی
 به‌سه‌ر چووبیت
 مَعْنَفَة (مَا يَدْعُو إِلَى الْعُنْف): نه‌وه‌ی
 ده‌بیتته‌ مایه‌ی توندوتیژی
 مَعْنَق: خبیرا، تیژ، گورج، زه‌وی
 ره‌ق و به‌رز
 مَعْنَوِي: واتایی، وره‌و وزه‌و هیزی دل،
 ناخی، گوپ، واتادار، مانابه‌خش،
 به‌ناوه‌پۆك
 مَعْنَوِيَّات: واژووی مـاددی و
 به‌رجه‌سته‌یه
 مَعْنِي: مال و دارایی زۆر، كه‌مده‌ست و
 دارایی (له‌وشه‌ دژبه‌یه‌كه‌كانه)
 مَعْنَد: په‌یمانكه، ئامۆژگه، ده‌زگا،
 دامه‌زراو، نه‌نجومه‌نی زانستی
 مَعْنُود (مَعْلُوم - مَعْرُوف): زانراو، ناسراو
 مَعْنُود إِلَيْهِ بَكْدًا: پی‌سپیتراو،
 نه‌ستۆخراو
 مَعْنُ: شیدارو ته‌پ، شیداری تیکه‌ل
 به‌كه‌مێك وشك
 مَعْنَان: یاریده‌ده‌ر، هاوکاری‌كه‌ر،
 یارمه‌تیده‌ر
 مَعْنُج: ره‌شه‌با، تونده‌با، باره‌ش
 مَعْنُج: گزجانی خوار، لار، چه‌ماوه
 مَعْنُود (مَعْنَاد - مَعْنُود - مَعْنَرِن): راهاتوو،
 رام بوو، چه‌شه

مَعْنُود: شویتنی ملوانكه، گه‌ردن به‌ند،
 له‌وه‌رگه‌ی حوشت له‌ده‌وری مالان
 مَعْنُوز - مَعْنُوزَة: جلو به‌رگی كۆنه، جله
 كۆنه
 مَعْنُوز: مه‌ژار، نه‌دار، نه‌بوو،
 ده‌ستكورت
 مَعْنُوس: بری خراو، بژیراو
 مَعْنُوس: بریخراو، بژیراو، له‌جیاتی
 دانراو
 مَعْنُوسَة (الْخَلْف وَالْبَدَل): جینشین،
 جیگر، له‌جی
 مَعْنُوق: كه‌م نه‌ندام، نو‌قسان
 مَعْنُول: پاچ، پی‌مه‌په، پاچ،
 زه‌نگه‌ن، شتیكه‌ وه‌كو ته‌شوی به‌لام
 ته‌سكتره‌و ده‌سكداره‌و زه‌وی پی
 مه‌لده‌كۆلری می كورت و گچكه‌ش به‌ننا
 به‌کاری ده‌با
 مَعْنُول (مُسْتَفْعَاث - مُعْتَمِد): پشت
 نه‌ستوو، یارمه‌تیدراو
 مَعْنُون: یارمه‌تیده‌ر، یاریده‌ده‌ر
 مَعْنُوءَة: یارمه‌تی، باربوو، یاریده،
 ده‌سگرتن، ده‌سگیرایی، فریاكه‌وتن،
 به‌ماناوه‌هاتن
 مَعْنُوء - مَعْنُوءَة - مَعْنِي: به‌لاو نه‌هامه‌تی
 كشتوكال و ئاژه‌لان
 مَعْنِيَار: پێوانه، كێشانه، نه‌ندازه
 مَعْنِيَان: پێش‌ه‌نگی نه‌ته‌وه،
 چاوپێتوه‌كراو
 مَعْنِيَب: خه‌وشدار، نات‌ه‌واو، نه‌نگاوی،
 خه‌وشاوی
 مَعْنِيَب (شَائِن): شكاو، ئاب‌پو‌چوو،
 ناو‌زپاو

مَعْيَب: شهرم مینهر، نابرویه، ناوزپاو
 مَعْيَب: شهرمهینهر، نابرویه
 مَعْيَب: دوویاره، دوپاتکراو،
 یارمه تیده ری ماموستا، زیرهک،
 کارامه له کاروباردا، جهنگاوهر
 مَعْيَب: وامدهر، قهرز پیدهر
 مَعْيَب: موچه، رزانه، مز،
 مانگانه، دهستکوت، خوراک، هوی
 زیان، گوزهران
 مَعْيَب: روانگه، شوینی روان
 مَعْيَب (الْمَكْرُوه): خراپه، شهر
 مَعْيَب: تهگهره، کوسپ، ریگر
 مَعْيَب: بهختوکر، ژینهر، سایه،
 خیزاندار
 مَعْيَب (الرَّجُلُ ذُو الْعِيَال): پیای
 خاوهن منال، منالدار
 مَعْيَب (مَاءٌ جَارِي): ناوی نه وه ستاو،
 له به ریوی
 مَعْيَب: دیاریکراو، دیارده، دانراو،
 بریار له سهر دراو، نیشانکرد،
 دهسند، گا، جوهره پوشاکیکه
 مَعْيَب فِي عَمَل (مَوْظَف): دامه زراو،
 دانراو له سهر کاریک
 مَعْيَب (فِي الْهَنْدَسَةِ): له نه ندازه دا:
 له بزینیه
 مَعْيَب: دهر دو به لاو نافاتی کشتوکالی و
 تازهلای
 مَعْيَب (بِه عَيْب): خه وشدار،
 خه وشدای
 مَعْيَب: به چاوه وه بوو، ناوی په وان و
 پاک
 مَعْيَب: ناتواو، خه وشدار، که م
 نه ندام، به لاو نه هامه تی کشتوکال و
 تازهلان

مَعْيَب: نه توانین، په ککه وتن، لاوازی،
 میلاکی، شه که تی، که شهنگی، کفتی،
 ماندویه تی

مَقَامَرَة (صَاح): پشیلکه که
 میاواندی، دهنگی لیتهات
 مَقَامَرَة - مَقَامَرَة (صِيَا ح السُّنُور): میاواندن،
 دهنگی پشیلکه

مَقَابَلَة (الْعَبْن فِي الْبَيْع): زیان
 له مامه له دا، زهره
 مَقَات: داریکه گه لایه کی به رین و درزی
 هیه و گوله که شی سپیه
 مَقَادَرَة: دهرچوون، به جی میشت،
 رزین

مَقَار - مَقَار - مَقَارَة - مَقَارَة: نه شکوت،
 کوف، کوونره خ، زابه ند، غولولیف،
 غار، خار، زاخود، کاو، شکفت،
 کولورایی یه کی ناپیکه له که ژو کیوا
 دپنده و گیاندارای دیکه ستاری تیا
 دهگر

مَقَارِي (مَقَابِلُ الْغَرَاةِ وَأَفْعَالُهُمْ): باسی
 کرداره کانی جهنگاوهر و سیفه ته کانیان
 مَقَاص: شوینی چوونه نیتو ناوه وه،
 سه روی لاق

مَقَالَة (الْمَهْلَكَة): تیاهر، فوتینه ر
 مَقَالَطَة: مه له کاری، مه له، مه له کار
 مَقَالَطَة كَلَامِيَة: مه له کاری له دوانندا،
 مه له له قسه و گوته دا

مَقَامَر (مَجَازِف - مَخَاطِر): جهریه زه،
 چاوه ترس، سه رچل، سه رپ
 مَقَامَرَة (مَجَازِفَة - مَخَاطَرَة):
 جهریه زه یه تی، چاوه ترسی،
 مه ترسی، سه رچلی، سه رپوی

مُفَاوِرَ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوانی مه‌لمه‌تبر
 مُفَاِير: جیاواز، جیا، سه‌ریه‌خو،
 جودا
 مَقْبَة: نه‌نجام، ناکام و ده‌رئه‌نجامی
 مه‌رشتیک
 مَقْبَن: بن‌باخل، مه‌رشوینیکی پیچو
 به‌نای جه‌سته
 مَقْبُوط (سَعِيد): به‌ختیار، شاد،
 شادمان، به‌خته‌وهر، کامه‌ران
 مَقْبُون (مَخْدُوع): گزی لی‌کراو، فی‌ل
 لی‌کراو، مه‌لخه‌له‌تاو له‌کرین و فروشتندا،
 نه‌قل‌سست و کز
 مُفْتَاب: بوختانکر، قسه‌مه‌ل‌به‌ست
 مُفْتَبَط: دلشاد، دلخوش
 مُفْتَرَب (بَعِيدٌ عَنِ الْوَطَنِ): ناواره،
 دور له‌نیشتمان، کۆچکردو، تونا
 مُفْتَسِل: ناوی خوش‌وردن، شوینئ
 خوش‌وردن، شتنگه
 مُفْتَل: تینو، پتیویست به‌ناو
 مُفْتِمِر (السَّكْرَان): سه‌رخوش، مه‌ست،
 مه‌ردومی مه‌دهوش و سه‌رگرم
 مُفْتَنِم: تالانگر، مه‌ل بۆمه‌لکه‌وتوو،
 ده‌رفه‌ت ده‌ستکه‌وتوو
 مَفَتْ الرِّجُل (ضَرْبُهُ ضَرْبًا لَيْسَ
 بِالشَّدِيدِ): به‌میواشی لییدا، میواش
 میواش و له‌سه‌رخو لییدا
 مَفَتْ الْحِمَى فَلَانًا أَصَابَتْهُ وَآخَذَتْهُ): تا
 گرتی، تایی لی‌هات
 مَفَتْ فَلَانًا فِي الْمَاءِ غَرَقَهُ): نفرۆیکرد،
 نوقمی کرد
 مَفَتْ عَرَضَ فَلَانٍ شَانَهُ وَلَطَخَهُ - دَلَّكَه
 وَمَرَّكَه): سووکایه‌تی پیکرد،
 له‌که‌داری کرد، ده‌ستی لی‌خست،
 شیلای

مَفَتْ الْمَطَرُ الْكَلَأَ: باران تام و ره‌نگی
 گژوگیاکه‌ی گژوی و بۆگه‌ن و پیسی کرد
 مَفَتْ الرَّجُلُ (حَمَ): تایی لی‌هات، تا
 گرتی
 مَفَتْ: شیلای، ده‌ست لی‌خستن،
 جه‌نگ و شه‌ر، شه‌رو خرابی
 مَفَدَ الرَّجُلُ فِي نَاعِمِ الْعَيْشِ (تَنَعَّمَ):
 خوشگوزه‌ران بوو، خوشحال‌بوو
 مَفَدَ فَلَانٌ (إِمْتِلَأَ شَبَابًا): لا‌وبوو،
 له‌مه‌رته‌ی لا‌ویدا بوو
 مَفَدَ الْجِسْمَ (إِمْتِلَأَ وَسَمِنَ): قه‌له‌وبوو،
 به‌خووه‌ بوو
 مَفَدَ الرَّجُلُ شَفَرَهُ (تَفَقَّهَ): قزئ
 مه‌ل‌کیشا، له‌بن‌ده‌ریه‌نا
 مَفَدَ الشَّيْءَ (مَصَّنَ): مزی، مه‌ل‌مزی
 مَفَدَ: خوش، دۆلجه‌یه‌کی گه‌وره،
 باینجان
 مَفَدَ: خه‌شمناک، توپه، حوشتی
 تا‌عو‌ناوی
 مَفْدِي - مَفْدَاةٌ (مَكَانُ الْقُدُو): شوینئ
 به‌ره‌به‌یان، شوینئ شه‌به‌ق و گزنگ
 مَفْدُق: زود، فره، یه‌کجار زود
 مَفْدُور: سته‌م لی‌کراو، خه‌مخور
 مَفْد: ژینه‌ر، بژئودار
 مَفَرَفِي الْبِلَادِ (ذَهَبَ وَأَسْرَعَ):
 به‌سه‌رزه‌ویدا رۆیی و په‌له‌یکرد
 مَفَرَّ بِهِ بِصِيرَةٍ: حوشت‌ره‌که‌ی خیرا
 رفاندی، زوو به‌زوو بردی به‌رئوه
 مَفَرَّ الثَّوبُ: خومی کرد، ره‌نگی کرد
 مَفَرَّ - مَفْرَة (الطِّينُ الْأَحْمَرُ يُصْبِغُ بِهِ):
 ره‌نگی کرد به‌قوپی سوور،
 به‌گله‌سوور ره‌نگی کرد

مَفْرَاة (أَلَّةٌ تُسْتَعْمَلُ لِتَذْوِيبِ الْفَرَاةِ وَمَلْدَةٍ): نَامِرَانِيكَه بَو تَوَانِه وهی سریش و غه ره و دريژ کردنه وهی به کار دیت
 مَفْرِب: خَوَرْنَاوَا ، رَوَزْنَاوَا ، نِيَوَارَان ، وَلَا تِيكِي عه ره بي يه له کيشوهری نه فريقا، مه راکيش
 مَفْرِبَ الشَّمْس: کاتى خَوَرْنَاوَابوون ، شَيَوَان
 مَفْرِب: سَپِيْدَه ، به ره به يان ، گَزَنگ
 مَفْرِيَان: رَوَزْنَاوَاو رَوَزْمَه لَات
 مَفْرَبَل (مُفَرَّب): بِيژَرَاو ، پَاکژکراو
 مَفْرَبِي: مه غريبي ، مه راکشي ، نه وهی ده دريخته پَال وَلَا تى مه غريب يان رَوَزْنَاوَا
 مَفْرَة - مَفْرَة: گَلَه سَوور ، رَهَنگى سَوور ، بَارَانِيکى به سَوودو که لَک ، نَه رَمَه بَارَان
 مَفْرَز: وِرْدَه گِيَا ، شَوِيْتى رَوَانْدَنِى شَوول و نه مَام
 مَفْرَض: دژ ، نه يار ، سَوودو مه به سَتَدَار ، خَاوَهَن مه به سَت ، خَوَار نه نَدَام
 مَفْرَفَة: نه سَکُوئى ، چَه مَچَه ، نَاوِگَرْدَان ، مِيَلَاک ، که چَه ، که وِگِر ، که فِکِر
 مَفْرَم (مَوْلَع): شَه يِدَا ، عَه وِدَال ، دَلخَوَاز ، گِرَفْتَار ، تَووشيار
 مَفْرَم: تَاوَان ، قَه رَز ، وَام
 مَفْرور (مَفْرَر يَنْفَسِه): له خَوَبَايى ، به تِرَوَفِيَز ، خَه پَو
 مَفْرِي (مُخْرِض - مُرْغِب): هَانْدَه ر ، وِرْدَزِيَن ، فَرِيوْدَه ر ، پَه سَه نَدِکَار ، شِيرِيَنکَار ، قَايِلِکَر ، حَه زِيَزَوِيَن
 مَفْرَى: جَهَنگ ، شَه پ ، شَوِيْتى جَهَنگ و هِرَا ، وَاَتَا ، مَانَا ، نَاوَه پَوَک

مَفْرَى الْکَلَام (مَقْصَدَه): مه به سَتى قَسَه و گَوْتَه
 مَفْرَارٌ مِنَ الْإِبِل (الْكَثِيرَةُ اللَّبَن): حَوَشْتَرى شِيرِدَار ، حَوَشْتَرى فَرَه شِير
 مَفْرَل - مَفْرَل: مَفْرَل: تَه شى ، کَارگَه ي رَسْتَن ، خَه پَرَه
 مَفْرُول: رِيَسَرَاو
 مَقَسَ الطَّبِيبُ فَلَانًا (جَسَه): پَرِيَشکَه که تَرِبَه ي دَلَى نه خَوَشَه که ي گِرَت
 مَفْسَل - مَفْسَل: شَوْرک ، سَه رَشَوْر
 مَفْسَل - مَفْسَلَة: دَه سَت شَوْر ، شَوْرک ، سَوِيْنَه ، تَه شَت
 مَقْسَه بِالرَّمَح: بَرِيَندَارِيکَرْد به تِيرو پَرَم
 مَقْسَم: نَازَاوَاو گُوسَتَاخ ، دِلَاوَه رى به ره نَگِکَارى سَتَه مَکَار
 مَقْشُوش (مُنْخَدَع - مُزِيْف - غَيْر خَالِص): فَيَلَلِيکَرَاو ، گَزى لِيکَرَاو ، خَه لَه تِيَنَرَاو ، نَاپُوخت ، تِيکَه ل ، نَاوِيْتَه
 مَقْشِي عَلَيْهِ: بَوْرَاوَه ، له مَوْش خَو چَوو ، بِيَهَوْش که وِتَوو
 مَقْصَ مَقْصَا (أَصَابِه مَقْص): تَووشى سَک نِيَشَه بَوو ، سَکى پِيچى پِيَا هَات ، رِيخَوَلَه کَانى کَرِزِيوونَه وه وَاَنِيَان کَرْد
 مَقْص (وَجَعَ فِي الْإِمْعَاءِ وَالتَّوَاءِ فِيهَا): زَانَه سَک ، پِيچ به سَکَا هَاتِن
 مَقْضُوب: نَاچَار ، زَوَرَلِيکَرَاو ، تَهَنگ بِيَهَه لَچَنَرَاو
 مَقْضَة: که مى ، نَاتَه وَاوِى
 مَقْضَر - مَقْضَرُون: مَه رَدُومى پِيروَز ، خَوَشحَال ، خَوَش گُوزَه رَان
 مَقْضُوب: زَه وِتَکَرَاو ، رَق لِيَهَه سَتَاو
 مَقْضُوب عَلَيْهِ: خَه شَم لِيگِيَرَاو ، رَق لِيگِيَرَاو

مَقْضُور: پیروز یان خوشحال و گوزهران
 مَقْطُ الشَّيْءِ: دریزی کرده و، کشاندی
 مَقْطَاة: داپوشراو، سه رگراو
 مَقْطَس (مَوْضِعُ الْقَطَسِ): بانیق،
 حه وزی مه له، حه وزی خو تیاستن
 مَقْطَس (مَوْضِعُ الْقَطَسِ): شوینی
 خوشتن
 مَقْفَر: چۆره روک و گیایه که، جلپکه
 جه نگاور له ژیره وه له بهری دهکات
 مَقْفَر: بویه به که
 مَقْفَرَة: لیبوردن، به خشین،
 لیخوشبون
 مَقْفَل: کپل، گهوج، که و ده ن، گه لحو،
 ساکار، زوومه لده خه له تی، ساویلکه،
 دیماکوژ
 مَقْطَس الْحَجَرِ وَخَوْفُهُ زَوْدُهُ بِالْقُوَّةِ
 الْمُغْنَاطِيَّةِ): میزی موکنا تیزی پیدا
 مَقْل بِالرَّجُلِ: دروی دایه پال،
 درو یکرد به دهمیه وه
 مَقْل فُلَانٍ (خَانَ وَغَشْ): خیانه تیکرد،
 ناپاکی کرد، دهستی بری
 مَقْل الدَّابَّةِ مَقْلًا: نازه له که خولی
 خوارد له گه له سه وزه داو تووشی ژانه
 سکبو
 مَقْل: کیناوی، رقاوی، رغن
 مَقْل (جِيلَ مِنَ النَّاسِ): وه چه و نه وه به که
 له خه لکی
 مَقْل - مَقْلُ الْمَرْأَةِ وَهِيَ حَامِلٌ):
 شیر ی ژنی دوو گیان، سکپر که میشتا
 منالی به رمه مکانه ی هه بیئت
 مَقْل: ریبوق، چلک و پیسی چاو
 مَقْلَاة: کرئ زه و بیانه، زه و بیانه

مَقْلَاة: ئاوکولین، بویلر، کولتینر
 مَقْلَاق: کلۆم، کلپل، ده رگا، داخه
 مَقْلَب: چه ندجار شکاوو دۆپاو، جار
 له دوا ی جار شکست و دۆپان
 مَقْلَبَة: زالبون، سه رکه و تن، شوینی
 سه رکه و تن و زالبون
 مَقْلَة: سک ئیشی نازه له به موی
 خواردنی خۆل و گل له گه ل گزو گیادا،
 مه رو بزنی که له سالتیکدا دوو جار بزیت
 مَقْلَطَة: نه وه ی مه له ی تیا ده کرئ
 مَقْلَطَة (الرَّسَالَةُ الْمُخْمُولَةُ مِنْ بَلَدٍ إِلَى
 بَلَدٍ): نامه به کی مه لگراو له ولاتی که وه
 بۆ ولاتی که تر
 مَقْلَق (مَوْضِعٌ فِي غِلَافٍ): پینچراوه،
 به رگ تیکراو
 مَقْلَق (ضِدَّ مَقْنُوح): داخراو، پیوه دراو،
 جوو تکارو
 مَقْلَق (سَهْمٌ فِي الْبَيْسِ مِنَ السَّهَامِ
 الرَّابِعَةِ): تیروپشکیکی براوه ی قوماره
 مَقْلُوب (مَقْهُور): شکاو، دۆپاو،
 شکست خواردو، به زیو
 مَقْلُوبٌ لَا مَقْهُور: دۆپاوی نه به زیو،
 به زیوی شکست نه خواردو
 مَقْلُوق: کلۆم، کپلون، نه وه ی ده رگای
 پی داده خرنیت
 مَقْلُول: تینو، ته ژنه، رقد تینو،
 کیناوی، رقاوی، به سستراو، ده سست
 به سستراو، پابه ند، کۆت له پی و ته وق
 له مل، که له بچه له ده سست
 مَقَم: خه مناک، خه مهین، به داخ و
 به ژاره
 مَقَم (حَزِين): په سست، خه فه تبار،
 دلگیر، په ژاره دار

مَقَمِي: بوراوه ، بِيَهوش ، له موش
خوچوو

مَقَمَة: زهوی پر گزوغیا

مَقَمَل: کالانی شمشیر ، کتلان

مَقَمَلَة: جانه وهری دووبال

مَقَمَر: شوریهی ، نهنگی ، سووکی ،

ناته وای ، سستی و خاویی ، به دره وشتی

مَقَمَض (الْمَطْمِنُ مِنَ الْأَرْضِ): زهوییه کی

تخت و رتک

مَقَمَضَات (الدُّنُوبُ يَرْكِبُهَا الرَّجُلُ وَهُوَ

يَعْرِفُهَا): گوناو تاوان که مهردوم

نه نجامی بدات و ناگادارو شاره زابیت

لی ، گوناوی دیارو بهرچاو

مَقَمَضَات اللَّيْلِ: تاریکایی شهو ،

نوته کی ، چه توونی

مَقَمَغ الْكَلَام (لَمْ يَبَيِّنْهُ): قسه کانی

روون و ناشکرا نه بوو ، نادیار بوو

مَقَمَغ الشَّيْء (خَلَطَهُ): تیکه لیکرد ،

ناوینته ی کرد

مَقَمَغ فِي عَمَلِهِ: سست و لاوازیوو

له کاره که بیدا ، خاو بوو

مَقَمَغ الْأَمْر (اخْتَلَطَ): تیکه لبوو ،

ناوینته بوو ، کهوت به سهر یه کدا

مَقَمَغ الْكَلْب فِي الْإِنَاء (وَلَغ): سه که که

دهمی نایه نیو قاپه که وه ، دهمی

تیختست

مَقَمَغ: مه وری پر ناوو باران

مَقَمُور: نه ناسراو ، نه زانراو

مَقَمُور بِالْمَاء (مَمْلُوء): پر له ئاو ، لا قاو

مَقَمُور بِالْدِّين (غَارِقٌ فِيهِ): خنکاو

رؤچوو له قه زاریدا ، رؤچوو تیاچوو

له قه زاریدا

مَقَمُور (الْمُتَّهِم): تاوانبار

مَقْمُوص (الرَّجُلُ الْمُطْعُون عَلَيْهِ فِي حَسَبِهِ
أَوْ دِينِهِ): پیاویک له پره چه له ک بیان

نابندا ره خنه و ته شه لی لی بدریت

مَقْمِي عَلَيْهِ: بوراوه ، له موش خوچوو ،

بیَهوش

مَقْمِي (الْمُزَل): مال ، لانه ، خانوو

مَقْنَاة (الْأَبْرَا): شانوگه ریبه کی

هونراوه بیبه به گورانی نمایش ده کرتیت

به (توبرا) ناسراوه

مَقْنَج: ژنی به نازو نوز ، به له خه و لار

مَقْنَطِيس - مَقْنَطِيس (جَاذِبُ الْحَدِيدِ):

موگناتیس ، ناسن کیش

مَقْنَطُ الشَّيْء (اَكْسَبَهُ خَوَاص

الْمَقْنَطِيس): بوو به موگناتیس ،

سیف و تاییه تمه ندییسه کانی

موگناتیس پیدا

مَقْنَطَة: موگناتیس گرتن ، بوون

به موگناتیس

مَقْنَم (الْفَنِيمَة): تالانی ، دهستکهوت ،

سود ، که لك ، یه غما

مَقْنِي (مُنْشَد): گورانی بیژ ، دهنگ بیژ ،

دهنگ خوش

مَقْنِيَة (مُنْشَدَة): گورانی بیژی نافرهت

مَقْنِيسِيَا (ثَرَابٌ أَيْضٌ لَا رَائِحَةَ لَهُ وَلَا

طَعْمٌ يَتَذَاوَى بِهِ): گلکی سپی یه بژن و

تامی نییه و له چاره سهر کردندا

به کارده مینریت

مَقْوَاة - مَقْوَاة: له ری راست لادان ،

فریو خواردن ، گومرای ، گومرابوون ،

به لا ، کاره سات

مَقْوَار: رۆر هیرش بهر ، په لاماردهر ،

نازا ، به جه رگ ، جوامیز ، چاونه ترس ،

بی په روا ، بی باک

مَفُوش: ریشک و پيشک

مَفُول: تياهر ، فهوتینهر ، رمیکي
دریژه ، قامچیه که له ناویا شمشیریکي
ورد هه بیت

مَفیار: حه سوود ، به چاو تهنگ

مَفیال: دره ختی سینه ردار

مَفیب: خورتاوا ، رۆژتاوا

مَفِیْب - مَفِیْبَة (رُوجَة مُنْفَصِلَة عَنْ رُوجِهَا): ژنی جیا بوه وه له میرده که ی
مَفِیْث: دادپهس ، به ماناوه گه یشتوو ،
به ماناوه هاتوو ، فه ریادپهس

مَفِیْث: گیاو له وه پێک باران لی دابیت و
خرایی کردبیت ، پیای شپه نگیزو
خراپ

مَفِیْثَة - مَفِیْثَة: زه وییه که باران لی
دابیت

مَفِیر: شیریک به هوی خویین
تیکه لیوونیه وه سوور بووبیت

مَفِیرَة: زهوی ئاودراو

مَفِیْض: شوینی کۆبوونه وه ی ئاو ،
ئاوگر ، دهروازه ی ئاو بقو رۆچوون
به نیو زه ویدا

مَفِیْط: لاستیک

مَفِیْط: توپه ، خه شمداو ، رقو کیناوی ،
قین له دل

مَفِیل: منالیک شیري دایکی دووگیان و
سک پپ بخوات ، شفته ژئ ، سکپپی
مناله بهر

مَفِیوم: تینوو ، حوشتی تینوو

مَفِئال

مَفِئال (اللاعب بالفئال): بازیکه
به نوقلانه لیدان
مَفِجِی: کوت و پپ ، له ناكاو ، له پپ

مَفَاد: ناوه پۆک ، مه بهست

مَفَادُ الْكَلَام: که مه بهستی گوته و قسه ،
واتا ، مانا ، ناوه پۆک ، پوخته و
مه بهستی گوته

مَفَادَة (تَبَادُلُ الْأَسْرَى): دیل کۆرینه وه
مَفَارِطُ الْبِلَاد (أَطْرَافُهَا): نه ملاولای
ولات ، لاکانی

مَفَارَقَة: جیاوازی و لێک دوورکه و تنه وه
مَفَارَقَة (فَلَاةٌ لَأَمَاءٍ فِيهَا): بیابان ،
شوینی بی تاوو و شکانی

مَفَارِع (خَائِف - مُفَرِّع): ترساو ، توقیو ،
داچله کیو

مَفَاصِل: به ردی ریزکراو ، ئاوێکی
سازگار له نیو قوو زیخی ورده وه بیته
دهره وه

مَفَاض: قسه و گوته ی بهریلاو

مَفَاضَة (الدَّرْعُ الْوَاسِعَة): قه لغانیکی
گوشادو بهرین

مَفَاقِر: هه ژاری ، نه بوونی ، گه دایی ،
پێویستی

مَفَاوِض: ناویژیکه ، ناشتی ساز
مَفَاوِضَة (مُذَاوِلَة): گفته و گزکردن ،

وت و وێژکردن ، بهرابه ری ، دانوستان
مَفَاد - مَفَاد - مَفَادَة: شیشیکه ناگری
پپ خۆشده کړی

مَفَارَة (الْمَكَانُ فِيهَا كَثِيرٌ مِنَ الْفُتْرَانِ):
زه وییه که مشکي نۆزبیت
مَفُود: ترسنۆک ، بی زات ، یه کێک

هاواری نیش و ژانی دلی بکات
مَفْشَاح: کلیل ، کێلون ، کپێل ، شتیکی
زیانه داره و قفل یا کلۆمی ده رگای پی
ده کړیته وه

مَفْشَاد (مَوْضِعُ الْوُشُود): شوینی وزه
گه رما ، جێ ئی نان له خۆله میشی گه رما

مَفْتَح: کلیل، کتلون، جوگله‌ی ناو
مَفْتَح (الْمُخَرَّن - الْخِرَازَة - الْكَنْز):

گه نجینه، خه زینه

مُفْتَرِس (ضَار): دپنده، گیانداریکی
گُزشتخیزو دپه وهك گورگو پلنگو
شیرو وچو که متیارو نیترو

مُفْتَرِق: دهروازهی جیابوونه‌وهی
دووی، دوپیان، مه‌فره‌ق

مُفْتَش: پشکنیار، سه‌رنجده‌ر،
سه‌رنجکار

مُفْتَش عام: پشکنیاری گشتی

مُفْتَعِل (مُرْوَر): مه‌لبه‌ستراو،
دروستکراو

مُفْتَقِ الْقَمِيص: دپاوی، شوین دپاوی و
مه‌لته‌قاوی، درزی کراس

مُفْتَل (أَلَةُ الْفَتْلِ): ریسه‌ر، خه‌په‌ك،
ته‌شی

مُفْتُوح: والا، کراوه، ناوه‌لا، له‌سه‌ر
بشیت

مُفْتُوق: مه‌لته‌قیو، مه‌لوه‌شاو، دپاو،
قوپ، مه‌ناودپاو، گه‌ده‌ول

مُفْتُول (مَبْرُوم): بادراو، هونراو،
خولدراو، ریسرائو

مُفْتُون: شیت، شه‌یدا، دیوانه،
عه‌ودال، نه‌قل و ژیری بارکراو

مُفْتِي: موفتی، راده‌ر، نه‌وا زانایه‌ی
مه‌لده‌ستی به‌ده‌رکردنی بریاری

شه‌رعی سه‌باره‌ت به‌کرداره‌کانی
مه‌ردوم

مَفْح: گه‌ل بلاو، گه‌لفش، گه‌لاو گه‌ل
مَفْجَرَة: شوینی مه‌لقولانی ناو،
سه‌رچاوه‌ی ناو

مَفْجَص: نه‌و شوینته‌ی بالنده‌ له‌دووی
ده‌گه‌ریت بونه‌وه‌ی هیلکه‌ی تیا بکات

مَفْجَم: وه‌لامی بیده‌نگه‌ر،
ده‌گوتکه‌ر، قسه‌برین

مَفْجَم: یه‌کیک نه‌توانیت هونراوه بلتیت
مَفْجَمَة: خه‌لوزان، کوره‌ی خه‌لووز

مَفْجَرَة - مَفْجَرَة (أَمْرٌ يُفْتَحَرُ بِهِ):
سه‌ربه‌ریزی، مایه‌ی شانازی، کاری

گرنگ، نه‌وه‌ی شانازی پیوه‌ده‌کریت،
ریزانه

مَقْدِي (الْمَبْجَل): به‌پیز، خاوه‌ن شکو،
ریزدار، شکومه‌ند

مَقْدَع (أَلَةٌ يُقْدَعُ بِهَا): نامیرتکه‌ بؤ
شکاندن و وردکردن به‌کاردیت

مَقْدِي (مَقْدَن): رزگارکراو، به‌خشراو،
نازادکراو

مَقَر (مَوْضِعُ الْفَرَار): خه‌شارگه،
په‌ناکه، پاسیر، دالده

مَقَر مِنَ الْغَيْل (السَّرِيعُ جِدًّا): تیزو
خیرا، نه‌سپیک بؤ راکردن پی‌ی

گونجاو و شیاو بیت
مَفْرَاح (الْكَثِيرُ الْفَرَح): خوشحال،

دلشاد، شادمان
مَفْرَاح: نامرازتکه بؤ برینی ناسن و زیو

مَفْرَاح: ناسنیکه له‌کونکردندا
به‌کارده‌بریت

مَفْرَج: کوژداویک له‌بیابان که‌س
نه‌زانیت کی کوشتیوه‌تی، بی‌که‌سو

مال و منال
مَفْرَج: مریشکی جووجه‌له‌دار

مَفْرَج: شانه، بن بال بلاو گوشاد
مَفْرَح (سَار): شادی‌مین، دلگه‌شکه‌ر،

دل‌رفین
مَفْرَح: بالنده‌و به‌چکه‌کی

مَفْرَح: شوينی خالیکردنه وه
مَفْرَحَة (مَعْمَلْ أَوْ جِهَارُ الشَّرِيح):

مه لهن، نامیری مه لهنان
مَفْرَد (وَاحِد - ثَوْرُ الْوَحْش): بهك، تاك،
ته نیا، ته نها، به رانبه ری كزیه، گای
كیوی

مَفْرَد: زانا، شاره زنا، سواریکی تاك و
ته نیا، مه ردومی گوشه گیرو ته نیا
مَفْرَدَات: وشه، تاكه، دریزه،

به دریزی
مَفْرَدَاتُ اللَّفْظَةِ (مَجْمُوعَةُ الْكَلِمَات): گهله
وشه بهك، به شهكانی وشه

مَفْرَرَة: گروهو تا قمتیکه له سوپا
مَفْرَش (غَطَاءُ السَّفَرَة): چه رچه ف،
سه رمیز

مَفْرَش السَّرِير: چه رچه ف، روو جیگه ی
نوستن و خه و

مَفْرَشَة: راخه ریکی بچوکه، له سه ری
داده نیشن، زین پۆش

مَفْرَس: بره پ، نامیریکه بۆ برینی
ناسن و زیو

مَفْرَس: نامرازیکی برینه
مَفْرَط (مُتَجَاوِزُ الْحَد): له راده به دهر،
زیاده ره و، نه وه پری، له نه ندازه به دهر
مَفْرَط (مَبْدَر): به فیرو دهر، ده ستبالوو

به قرب
مَفْرَط (عَرِيض - كَاسِح): پان، به رین،
گوشاد، فراوان
مَفْرَع (الطَّوِيلُ مِنْ كُلِّ شَيْء): دریز،

دریزی مه موو شتیک
مَفْرَع - مَفْرَع (الدَّرْهَمُ الْمَصْنُوبُ فِي قَالِبِ
لَيْسَ بِالْمَضْرُوبِ): دراریکی کانزایی
له قالیبکدا بتوینرتته وه به لام سکه ی
لینه دریت

مَفْرَق (تَقَاطَعُ وَطَرَق): دوپیان، شوین
جیا بوونه وه

مَفْرَقَات (مَوَادٌ أَنْفَجَارِيَّة): ته قه مه نی
مَفْرَكَة: ژنیک رقی له پیاو بیت

مَفْرُوش: که لوپه ل، ناومال، پیر ناومال
مَفْرُوض: ئه رک، واجب، پیویست،
ده بی، خه ملاو، دانراو، ئه وه ی
خواله سه ره خه لکی داناه وه به پیویستی
گپراوه

مَفْرُوك: پرواو، کپینراو، سراو
مَفْرُوكَة: خواردنیککی گوندنشینانی

ولاتی (میسره)
مَفْرَع (مَلْجَأ): په نا، هه شارگه،

پاسیر، به هاناوه هاتوو
مَفْرَع (مُخِيف): به سام، سامناک،
ترسینهر، توقینهر، روحبه ر

مَفْسَد: تیکدهر، به دخوو،
به دهره وش، خراپ

مَفْسَدَة: سه رچاوه ی خراپه و
بی تابپویی، خراپه، ناقولایی،
ناله باری، بی تابپویی، به دی و خراپی،
گه ندی

مَفْسَر: راڤه وان، روونکار،
روونکه ره وه ی ئایه ته کانی قورئانی
پیروژ

مَفْصَال: به کیک خوی گرتبیت
به جیا بوونه وه وه، که نارگیر

مَفْصَح (وَاضِح): ئاشکرا، دیار، روشن
مَفْصَل: نه شته ر، نامرازی نه شته رگه ری
مَفْصَل (كُلُّ مَلْتَقَى عَظْمَيْنِ): جومگه،

فریشک، شوینیی به بهك گه یشتنی
مه ردوو ئیتسک

مَفْصَل (اللِّسَان): زیان، زویان

مُفَصِّل: دريژ پيډراو ، به دووړو دريژي
 باسکراو ، به دريژي
 مُفَصِّلِيَّات (الحيوانات المُفَصِّلِيَّة):
 زينده وهراني جومگه دار ، جومگه دار
 مُفَضَّلَة: دوولايي ، دووپارچه ناسانه
 هه ريه که يان ده چيټ به نيو ته وي
 دیکه داو ده خوليت هه به ده وري
 ناسنيکدا که له نيوانياندا چه سپ کراوه
 مُفَضَّل: به سوړو به زه يي ، زور به سوړو
 مېهره يان
 مُفَضَّل - مُفَضَّلَة: جلو به رگي کارکردن
 يان نيو مال و نوستن
 مُفَضَّل: په سهند ، جيا ، جياواز ،
 جودا ، په سهندتر
 مُفَضَّلَة: مايه ي شهره زاري و
 نابروچوون
 مُقَطَّع: پان ، به رين ، گوشاد ، فراوان
 مُقَطَّر: رُوژو شکاو ، رُوژو شکينه ر
 مُقَاعَاة (الأرض الكَثِيرَةُ الْأَقَاعِي):
 زه وييه که ماري زوربيت
 مُقَعَم (مَلَأَن - طَافَح): پر ، ليوان ،
 سه رده کا ، لي ده پريت
 مُقَعَم: پرده له ، ليوان ليوه له ...
 مُقْعُول: کارتيکراو ، کاريگه ري ،
 کارتيکردن
 مُقْعُول (بِه فِي النَحْو): له ريزماندا:
 کارليکراو
 مُقْفَرَة: زه وييه که گوشادو به رين ،
 که ليتنيک له چياو که ژدا که له نه شکوت
 ناجيت
 مُقْشَاس: رايه له و داري راو که بالنده ي
 پي راوده کريت
 مُقْشُود: گوم ، ناديار ، بزر ، سرنه گوم

مَقْشُور: شکاني بېرېره ي پشت
 مُفَكِّر: بيرمېند ، هوشمېند ، روشنبري
 ري نوين
 مُفَكِّرَة: يادنامه ، بيرنامه ، بيرخه روه
 مُفَكِّرَة جِيْب: بيرنامه ، ده فته ري
 ياده وهر ي بهر باخل
 مُفَكِّك: کراوه ، جيا بوه و ، ترزاو
 مُفْلَح: نه وي دداني پيشه وهر ي گوشادو
 به رينه ، ددان شاش
 مُفْلَجَة: دداني شاشو دوور له يه ک
 مُفْلَح: سه رکه وتو ، رزگار ، زال ،
 ده رچو
 مُفْلَحَة (مَا يَجْلِبُ الْفَلَاح): هؤکاري
 رزگاري و قوتار بوون
 مُفْلِس (مُفْسِر - عَدِيم الْمَال): نابوت ،
 سوخت ، مايه پوچ ، نه دار ، هيچ
 پينه ماو
 مُفْلِس: نه وي به سه ر پيسته که يه و
 په له ي سپي هه بيت که له پوله که ي
 ماسي ده چيت
 مُقْلَل: قزي لول ، باده و مه يه ک تيز
 بيت و دم بچورنيت هه
 مُقْلِق: بويزيکي مه زن و گوره ،
 هونه ري به به هره
 مُقْلِق: به روپوومي وشکه و به و کاتي
 ده قلبيشي و ناوکه که ي به ده رده که ویت
 مُقْلُوج: گوت ، نيفليج ، گير ، شه پله
 مُفْن (فَنَان): هونه رنده ، کارزان
 مُفْن: نه و شويته ي هونه رنده پيشه ي
 خوي تيا نه نجام ده دات

مَفْهُوم: ناشکرا ، زانراو ، چه مک ،
 ناسان ، روون ، جیگه و مایه ی تیگه یشتن
 مَفْوُی: بۆیه و ره ننگراو به بهری
 دره ختیکی کوتراو که بۆ خوکردن
 به کارده بریت

مَفْوَاه: زه وییه که ره کی خوم و
 ره ننگردنی زویدیت
 مَفْوُص: بریکار ، دهسته لاتدار ، که سیک
 کاروباری کۆمپانیاو نووسینگه و
 ولایتیکی پی سپیترابیت
 مَفْوضِيَّة: نه و فرمانبه ریه تیه ی بریکار
 لی داده نیشیت

مَفْوَه (بَلِيح): زمان پاراو ، ره وانبیز ،
 به دهم و پل ، به توانا له قسه و گوته دا
 مفید: به سوود ، به که لک ، که لکدار

مَقِ الشَّيْءِ (شَقَّةٌ وَفَتْحَةٌ): کردیه وه ،
 دراندی ، له تیکرد
 مَقِ اللّٰهَ عَيْنَهُ (قَلَمَهَا): خوداوه ند چاوی

دهرمتنا
 مَقَاء: رانی بیگوشت ، رانی دامالراو
 له گوشت

مُقَابِل (أَمَام - بَدَل - تَجَاه): به رامبه ر ،
 له به ردهم ، له پیش ، له بری ،
 له جیاتی ، له جیگه ی

مُقَابِل: پیاویک له ریگه ی باوک و دایکه وه
 خاوهن ره چه له که سایه تی بیت ،
 ره سه ن

مُقَابِلَة (مُلَاقَاة - مُقَارَنَة): به یه ک
 که یشتن ، کۆبوونه وه ، چاویک و تن
 دیده نی ، به راورد ، به راوردکردن ،
 رووبه پووکردنه وه

مُقَاتِل (مُحَارِب ، مُصَارِع): جه نگاوه ر ،
 پاله وان
 مُقَاتِلَة (مُحَارَبَة): جه نگاوه ر ،
 جه ننگه ر

مُقَاحِم (مَهَالِك): تیا به ر ، مهتری دا
 مَقَاذِر (الْأَقْدَار): پیس ، گه نده ل ،
 پوخلی

مَقَاذِيف: شوینی تیا به رو مه ترسیدار
 مُقَارِب (وَسَط): مام ناوه ندی ، نزیک
 به لئوه که ی

مَقَارِي (الْقُدُور): مه نجه ل ، ده فری
 چیشت لئنان و...

مُقَاسِم (مُشَارِك): به شدار ، هاویه ش
 مُقَاسِمَة (مُشَارَكَة): به شداریبون ،
 هاویه ش بوون

مُقَاصَة: دوا به دوا ، له جیاتی ، غه رامه ،
 ریک و سازکردن ، جیا کردنه وه
 مَقَاصِر (أَصُولُ الشَّجَر): ره گو ریشه ی

دارو دره خت
 مُقَاطَعَة: وازی به پیتان ، ده ست
 لئیه لگرتن ، په یوه ندی له که لا برین ،

ناوچه ، هریم
 مُقَاطَعَة الْكَلَام وَالْعَمَل: هاویه شی
 نه کردن له قسه و کارکردن دا

مُقَاطَعَة تِجَارِيَّة: په یوه ندی بچرانی
 بازرگانی ، مام له نه کردن
 مَقَاط: شوینی سره وتن له کاتی قرچه ی

که رمادا
 مَقَاق: تری ی پیگه یشتوو وه به رماتوو
 مَقَالَة (قِطْعَة مِنَ الْكِتَاب - اِفْتِتَاحِيَّة):
 وتار ، به شیک له کتیبیک ، وتاری
 پیشه کی ، سه روتار

مَقَالِيد: ره چه ، سه روکايه تی ،

به پټوه بردنی کاروبار

مَقَالِيدُ الْأُمُور: به پټوه به ریتۍ کاروبار،

کاروبار به پټوه بردن

مَقَام - مَقَام (مَوْضِع - كَرَامَة - إِعْتِبَار -

مَنْزِلَة): جیگه ، ریو شوین ، به ها ،

شکو ، ریو ، پایه ، پله ، شوین

مَقَامُ النِّعَم (طَبَقَه): ناوازی دهنگ ،

چینی ناواز

مَقَامُ الْكُسْرِ: ژیر ، ژیره

مَقَام (مَوْضِعُ الْقَدَمَيْن - الإِقَامَة

وَمَوْضِعُهَا وَزَمَانُهَا): جی پی، مانه وه

شوین و واده و کاتی

مَقَامَة: کوږ ، دهسته لات ، کومه لو

گرومیک له خه ک ، وتار یان ناموزگاری

یاخود وتاریک له نټو جه ماوه ریځدا

مَقَانِق: جوړه خوږاکیکه

مَقَاوِل: به لټنده ر ، گریبه ست

مَقَاوِلَة (جَدَال): گفتوگو ، وتویژ ،

جه له حانی

مَقَاوِلَة عَلَى عَمَل (إِتِّفَاق):

به لټنده رایه تی ، به لټن به ستن ،

ریځکه وتن ، به لټنداری

مَقَاوِم: دوژمن ، نه یار ، ناحه ز ، بهرگر،

دژ

مَقَاوِمَة (صَدَأ): بهرگری ، بهرله لستی ،

بهرله لستکاری ، دژی

مَقَايِضَة (مَقَاوِضَة - مُبَادَلَة): نال وگوږ،

گوږینه وه ، شت به شت

مَقْبَس (جَدْوَة): پشکو ، سکل ،

پزیسک ، توژیک ناگر

مَقْبَب: قوږز ، گومه زین ، گومه زدار

مَقْبَر - مَقْبَرَة - مَقْبَرَة (مَوْضِعُ الْقَبُور):

گوږستان ، شوینیکه مردوی زوری تیا

نیژدایی

مَقْبِرِي - مَقْبِرِي (نِسْبَة إِلَى الْمَقْبَرَة):

گوږستانی ، نه وهی ده دریته پال

گوږستان

مَقْبِس (مَوْضِعُ الْحَطَبِ الْمُشْتَعِلِ بِالنَّار):

ناگردان ، قولکه یه که ناگری تیا

ده کریته وه ، ناوورگ ، ناوردان ،

کوچکی ناوړ

مَقْبِس: چه خماخه ، کبریت ، شقارته

مَقْبَض - مَقْبَض (يَد): دهسک ، قولف ،

مشتو ، دهسکی شمشیر و ده رگاو

شتی تر

مَقْبِل (قَادِم - آت - السَّنَة الْقَادِمَة):

هاتو ، داهاتو ، سالی داهاتو

مَقْبِل (الْمَقْبُول): په سهند ، شیاو ،

گونجاو

مَقْبِل مِنَ الثِّيَاب (الْمُرْفَع): جلو بهرگی

پیناوی

مَقْبَلَات: خوږاکیکه بهرله خواردنی

سهره کی پیښکه ش ده کریت بډ حه زو

ناره زوی خواردن کردنه وه یه

له جوړه کانی وه ک نسکینه و سوبو ...

مَقْبَلَة: شهوی ناینده و داهاتو

مَقْبُولَة: گومه زدار ، گومه ز به سهر

مَقْبُوح: ناشیرین ، ناقولاً ، بهدو خراب

مَقْبُول: په سهند ، شیاو ، وهرگیراو ،

له یار

مَقَّت - مَقَّت الرَّجُل (أَبْغَضَهُ أَشَدَّ الْغَض):

زوری رِق لټیوو ، رِقو قینی لټیوو

مَقَّت إِلَى النَّاسِ (كَانَ بَغِيضًا عِنْدَهُمْ):

بیزراو بوو لای خه ک ، ره زاو

چاره گرانېو لایان

مَقَّتَا (كَرَاهَةً): نه‌یستراوی ، رقو کین
لَیِّبُو ، له‌تافی نه‌فامیدا به‌و
هاوسه‌رگریه ده‌گوترا که‌له‌نیتوان کوپو
هاوسه‌ری باوکیدا رووی ده‌داو
کاتیکیش نیسلام سه‌ری هه‌لدا یاساخ
کرا

مُقْتَسِبُ (الْجَذْوَةُ مِنَ النَّارِ): پزیسکتیک
ناگر ، پارچه‌ناگریک ، کۆتهره‌ناگریک
مُقْتَبِلُ (مَطْلَعُ): سه‌ره‌تا ، تاف ، هه‌ره‌ت
مُقْتَبِلُ الْعُمُرِ - الشَّبَابِ (عَنْقَوَانُ):

هه‌ره‌تی لای ، سی‌ره‌ی گه‌نجی
مُقْتَتِلُ (مَوْضِعُ الْقِتَالِ): شوینی جه‌نگو
شه‌ر ، مه‌یدانی شه‌رو جه‌نگ
مُقْتَحَمُ: ده‌ست به‌سه‌را گیراو

مُقْتَدِرُ: لی‌نراو له‌مه‌نجه‌لدا ، میانو
ناوه‌پاستی هه‌رشتتیک ، هاوه‌لو
هاوده‌می کارو فرمان

مُقْتَرِ (بَغِيلُ): رژد ، پاره‌پیس ،
له‌چه‌ر ، پیسکه

مُقْتَضَى (لَازِمُ): پتویسته ، چار‌نیه ،
پتویست ده‌کات

مُقْتَضِبُ: کورت‌ه ، کورت‌کراوه ،
به‌کورتی ، وتارو دوانی سه‌ر پتی‌یو
کورتو‌پیر ، له‌به‌ر وتن به‌بی
خۆ‌ئاماده‌کردن

مُقْتَلُ: کوژدان ، کوشنگه
مُقْتَلُ (الْخَبِيرُ - الْجَرَبُ): پسپۆر ،

شاره‌زا ، لی‌زان ، نه‌زموندار
مُقْتَمُ (الَّذِي يَأْكُلُ كُلَّ مَا عَلَى الْمَائِدَةِ):

نه‌وه‌ی سه‌رجه‌م خواردنی سه‌ر سفره
ده‌خوات ، لووشه

مُقْتُولُ: کوژراو ، له‌ناوبراو به‌کوشتن

مُقْتَاةٌ - مُقْتَوَةٌ: بیستان و کیلگه‌ی خه‌یار
مُقْحَامُ (خَوَاضُ السَّدَائِدِ): سه‌رکه‌ش ،
جه‌ربه‌زه ، نه‌ترس ، بو‌یر ، ئازا ،
گوستاخ

مُقْحَطُ: نه‌سپتیک نه‌توانیت غاریکات
مُقْحَطَةٌ (مَجْدِبَةٌ): نه‌بوونی ، وشکی ،
بی‌ده‌ره‌تانی

مُقْحَفَةٌ: شه‌ن پیکه‌ر ، دارنیکه‌گه‌نموکا
له‌یه‌ک جیاده‌کاته‌وه

مُقْحُوْطُ: سالی وشکو قات و قپی
مَقْد - مَقْد: ئاسنیکه‌له‌پریندا

به‌کارده‌بریت
مَقْدُ (الطَّرِيقُ - الْمَكَانُ الْمُسْتَوِيُّ): رنکه ،
ری‌باز ، شو‌ینتیک ریکو ته‌ختو به‌رابه‌ر

مَقْدَاحُ: به‌رده‌چه‌خماخ
مَقْدَارُ: بپ ، چه‌ند ، چه‌رده ، کیژ ،
پی‌وانه ، کیش ، کیش و پیو

مَقْدَارٌ عَظِيمٌ (كَمِيَّةٌ كَبِيرَةٌ): چه‌ندیکی
زۆرو‌گه‌وره ، په‌کجار زۆر ، زه‌به‌نده

مَقْدَامُ (شَجَاعٌ وَبَاسِلُ): ئازا ، گوستاخ ،
نه‌به‌ز ، جه‌ربه‌زه ، چاونه‌ترس ، دلاوه‌ر

مَقْدَحُ - مَقْدَحَةٌ: که‌مچه ، که‌وگر
مَقْدَرُ: چاره‌نوس ، خواویست ،
چار‌نیه ، هه‌رده‌بی بیی

مَقْدَرٌ بِكَلَدًا (مُتَمَنُّ): نرخی‌نراو ، نرخی
دانراو

مَقْدَرٌ عَلَيْهِ: له‌چاره‌ی نووسراوه ،
له‌سه‌ری دانراوه

مَقْدَرُ: به‌هاده‌ر ، هه‌له‌سنگین ، نرخی
دانه‌ر

مَقْدَرُ السُّوءِ (مُتَشَائِمُ): ره‌ش بین ،
به‌دبین

مَقْدَرَة - مَقْدَرَة - مَقْدَرَة (مَقْدَرَة الْقُوَّة وَالْغِنَى):

بی نیازی، میز توانا، دهسته لانداریتی

مَقْدَرَة: توانا، وزه، هیز، توانست

مَقْدَس (الْمَكَانُ الْمُقَدَّس): شوینی پیروز،

مزگه وتی (قودس) ی پیروز

مَقْدَس: پیروز، په رستراو، خاوین

مَقْدَس (الْجَبَر - الرَّاهِب): قه شه،

که شه، که شیش، زانای ثاینی فهله و

دیانه

مَقْدَسَة: زهوی پیروز، فهله ستین

مَقْدِم (مَجِيء): هاتن، گه یشتن،

ناماده بوون

مَقْدِم - مَقْدِم (ضِدُّ مُؤَخَّر): پیشخراو،

واژوی دواخراوه

مَقْدِم (الَّذِي يُقَدِّم): پیشخهر،

پیشکه شکر

مَقْدِم (وَقْتُ الْقُدُوم): کاتی هاتن و

ناماده بوون

مَقْدِم - مَقْدِم مِنَ الْعَيْنِ (مَائِلِي الْأَنْف):

دوای لووت، پاش که پوو

مَقْدِم - مَقْدِم مِنَ الْوَجْهِ (مَا اسْتَقْبَلَتْ

مِنْهُ): نه وهی دیت به ره و رووت،

پیشی دهم و چاو

مَقْدِم - مَقْدِم مِنَ الرَّحْلِ (قَادِمَتُهُ):

پیشهنگی کاروان، سهره تاکه ی،

پیشه که ی

مَقْدِم: پیشهنگ، به رای، سهرهنگ،

بله و پایه ی که سهریازییه

مَقْدِمَة - مَقْدِمَة: پیشهکی، سهرهتا،

رووکاری پیشه وه

مَقْدِمَة الْجَيْش (مَافِي الْأَمَام):

پیشهنگی سوپا، به راییه که ی

مَقْدِمَة الْكِتَاب (فَاتِحَتُهُ): سهرهتا و

پیشهکی کتب، دیباجه، دهسپیک

مَقْدُود: له پولواز، لاوازو ناتوانا

مَقْدُور: روودای چه سپینراو، دانراو،

کارتیک که ده بیت بیی

مَقْدُونِيْس: مه عده نووس، روه کی که

وهک سه وزه ده خوریت و بونیک ی

خوشی هه یه

مَقْدَاف (مَجْدَاف): سهول، دارسه وله،

دوو داری دریتی سهرپانه به له می پی

له ئاودا به پیوه ده بری

مَقْدَر - مَقْدَر: بۆگن، گنده ل،

مه ردومی گیل و که وده ن که خه لکی

خوی لی به دوور ده گرن

مَقْدَعَات - مَقْدَعَات: خرابه، قسه و

گوته ی گنده ل و پیس

مَقْدَف: سهول، دارسه وله

مَقْدِيَّة: چاوک ریپوقی کرد بیت،

چاوی ریپوقای

مَقَر الشَّيْء: ترش و خوی پیوه کرد

مَقَر عُنُقُهُ: به گوجان لییداو

نيسقانه کانی شکاند

مَقَر السَّمَكَةِ الْمَالِحَةِ (أَنْقَعَهَا فِي الْخَل):

ماسیه سویره که ی خسته نیو ترشه وه

مَقَر الشَّيْء (صَارَ مُرّاً أَوْ حَامِضاً): تال

یان ترش بوو

مَقَر - مَقَر: گیایه کی تال

مَقَر (مَسْكَن): بنکه، نیشته که،

نارامگه، بارهگا، بارخانه، شوینی

مانه وه

مَقْرَأ - مَقْرَأَة: جامی گهره، کاسه ی

زله

مَقْرَأ: کپردو چه قوی سهر چه ماوه

مَقْرَأ - مَقْرَأَان (مَقْص): مقه ست،

دوارد، مه گریچه نی، قورتان، جاویر

مَقْرَاع: پیک ، چه کوشیکی قورسی
 ناسینه به ردی بی ده شکینری
 مَقْرَأ (مَا يَجْعَلُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ عِنْدَ
 الْقِرَاءَةِ): ناسنو تهخته ی خویندنه وه ،
 نه وه ی کتیبی له سهر داده نریت له کاتی
 خویندنه وه دا
 مَقْرَب: نه سپیک ئاخوپو پیداو یستی
 له نزیک خوی بۆ دابنریت
 مَقْرَب: ژنیک نزیک به منال بوون ببیت ،
 ژنیک له سهر منال بوون بیت
 مَقْرَب - مَقْرَبَة (الطَّرِيقُ الْمُخْتَصَر):
 ریگی قه دبر ، کورته ری ، میان بر
 مَقْرَبَة - مَقْرَبَة - مَقْرَبَة (الْقِرَابَة):
 خزمایه تی ، خویشی ، په یوه ندی و
 رایه له ی خزمایه تی
 مَقْرَة: چه وزی بچوک ، چه وزی ئاو
 مَقْرَح: بریندار ، زامدار ، زامای ،
 هه وکردو
 مَقْرَر (ثَابِت): دان پیا نراو ، بریار
 له سهر دراو
 مَقْرَر: بریارده ر ، فرمانده ر
 مَقْرَض: خشی خرو گرد
 مَقْرَع: ده فری خورما یان رۆن
 مَقْرَعَة (الشَّيْءُ الشَّدِيدُ مِنَ شِدَائِدِ الدَّهْرِ):
 ناره حه تی و ناسوریه کانی رۆزگار
 مَقْرَعَة: قامچی ، شه للاق ، تازیانه
 مَقْرَف: خراپ ، ناله بار ، نه فره ت
 ئامپز، قیزه ون ، ناشیرین
 مَقْرَفَص: چوارمشقی ، چوارمپزه کی ،
 چارتیگانی ، جۆره دانیشتنیکه به
 تیکه پاندنی هه ردو قاج به نووشتاوه یی
 مَقْرَن: که له مه ، کلاوه ی جووتی
 نه وداره چه مه ریه به نیره وه یه
 ده خرینه ملی گا جووته وه ، دار کلاوه

مَقْرَن: نه وه ی که دیارو به رچاو بیت ،
 رودیار ، به رچاوه
 مَقْرَنَة: شاخ و نه شکه وتی نزیک و
 روویه یه ک
 مَقْرَو: خوینراو ، خوینراوه ، دیار ،
 ئاشکرا ، باش ده خوینریته وه
 مَقْرَو - الْمَقْرَوَة: خوینراوه ، نه وه ی
 ده خوینریته وه
 مَقْرَوِب: شمشیریکه کیلانی بۆ دروست
 ده که ن
 مَقْرَوَح: زامدار ، بریندار ، بریناوی ،
 زامای ، هه وکردو
 مَقْرَوْر (مَصَابٍ بِالْبَرْد): سه رما بر دو ،
 سه رما لیدراو
 مَقْرِي (مَأْقَرِي): خوینراو ، نه وه ی
 ده خوینریته وه ، دیار ، ئاشکرا
 مَقْرِي الْقُرْآن: قورئان خوین
 مَقْس الْقَرَبَة (مَلَأَهَا): مه شکه کی
 پرکرد ، لیوان لیوی کرد
 مَقْس الشَّيْءِ فِي الْمَاءِ (غَطَّه):
 نو قمی کرد له ئاوه که دا ، ونیکرد
 مَقْس الْمَاءِ (جَرَى): ئاوه که له به ری
 رۆیی ، لی بی رۆیشت
 مَقْس فُلَانٍ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ): به سهر
 زه ویدا رۆیی ، رۆیشت
 مَقْس الشَّيْءِ (كَسَرَهُ أَوْ خَرَقَهُ):
 شکاندی ، له تیکرد ، کونی کرد
 مَقْس الْمَاءِ (أَكْثَرَ مِنْ صَبَّه): زۆر ئاوی
 رشت ، به زۆری رشتی
 مَقْسَاة: دلره قی ، هوی زبری و ره قی
 مَقْسَاس: دره ختیکی که وره یه ده نکى
 خری هیه و شیرینه و له زگی پیوه
 کردنی نیچیری لیدروست ده که ن

مَقْصَر (عَادِل)؛ دادپه‌روهر ، دادگهر ،
 به‌کټکه له‌ناوه‌جوانه‌کانی‌خوای‌گه‌وره
 مَقْسَم (القَسَم)؛ سویند ، سووین ،
 سووند ، سوئد ، پا‌کانه‌کردن به‌ناوی
 خوا
 مَقْسَم (مَقْسُوم - مَجْرَأً - جَمِيل)؛
 که‌رتکراو ، به‌شکراو ، به‌ش به‌ش ،
 که‌رت که‌رت ، جوان ، شوخ‌و‌شه‌نگ
 مَقْسِم (الذِي يَقْسِم)؛ دابه‌شکر ،
 به‌شکر
 مَقْسُوم فِي الْحِسَاب؛ دابه‌شکراو ،
 به‌شکراو
 مَقْسُوم عَلَيْهِ (قَاسِم)؛ به‌سه‌را
 دابه‌شکراو ، به‌شدراو
 مَقْشَب (غَيْرُ خَالِص)؛ ناپوخت و پاک
 مَقْشَبُ الْحَسَب؛ به‌کټکه ره‌چه‌له‌کی
 پوخت و ره‌سه‌ن نه‌بیټ
 مَقْشَّة (مَكْنَسَة)؛ گسک ، جاپو ، مالهر ،
 پاککه‌ره‌وه
 مَقْشَر؛ چاککراو ، بی‌توټکل ، روون و
 ناشکرا ، وه‌لامی‌ناشکرا
 مَقْشَّة؛ بتلټکی‌گه‌وره‌یه‌ده‌وری
 گیراو به‌پووش هه‌تا نه‌شکی‌گهر
 که‌وت به‌زه‌ویدا
 مَقْشَط (آلَةُ الْقَشَط)؛ نامرازی پیست
 پاککردن ، پاکه‌ره‌وه
 مَقْشَطَة؛ نامرازی‌کردنه‌وه‌ی‌گری‌ی
 ناوریشم ، خه‌په‌ک
 مَقْشَر؛ ره‌نگی‌پیسته‌که‌ی‌گورپا ،
 گورانی به‌سه‌را هات
 مَقْشُور؛ پاککراو ، بی‌توټکل ، پوخت
 مَقْشُورَة؛ خواردنټکه له‌گه‌نمی‌پاککراو
 دروست ده‌کریټ

مَقْص؛ مه‌ریکی‌ئاوس
 مَقْص (آلَةُ الْقَص)؛ دویرد ، دوارد ،
 مقه‌ست
 مَقْصُ الْقَنَم وَالذَّوَاب؛ برټنگ ، جه‌وپر ،
 چارگ ، له‌له‌خ ، مه‌فه‌نگ ، مه‌ورټنگی
 ناژه‌ل برینه‌وه ، مقه‌ستیکی‌گه‌وره
 تابیبه‌تیه بۆ برینه‌وه‌ی‌مووی‌ناژه‌ل
 مَقْصَب؛ کونکه‌ره‌ی‌قامیش
 مَقْصَب؛ چنراو له‌ته‌لی‌ئالتوون و زیو
 مَقْصَب؛ شیرټکه‌فو و سه‌رتوټزی
 زوریټ ، دانهری‌دواین په‌تی
 پی‌شپرکی‌ی‌ئه‌سپ
 مَقْصَبَة - مَقْصَبَة (مَرْعَةُ الْقَصَب)؛
 قامیشه‌لان ، کټلگه‌ی‌قامیش
 مَقْصَد (مَكَانُ الْقَصْد)؛ شوټنی مه‌به‌ست ،
 جی‌ی مه‌به‌ست
 مَقْصَد (قَصْد - مَرَام)؛ مه‌به‌ست ،
 مه‌رام ، ئامانج ، سه‌دل ، ئارمانج ،
 دلخواز ، مراز
 مَقْصَد (الذِي يَمْرُض ثُمَّ يَمُوت سَرِيعاً)؛
 نه‌وه‌ی نه‌خوشده‌که‌وټ و پاشان هه‌ر
 زوو ده‌مرټ
 مَقْصَد (مَنْ لَيْسَ بِالْجَسِيمِ وَلَا الضَّئِيلِ)؛
 نه‌قه‌له‌وو نه‌بچوک ، مام ناوه‌ندی ،
 مه‌ردومی جه‌ست مام ناوه‌ندی
 مَقْصَر - مَقْصَرَة؛ جل‌کورت ، بانکوت ،
 دارټکه له‌کاتی‌شتنی‌جل و به‌رگدا
 به‌کارده‌هټیری و ده‌کټشرټ به
 جله‌کاندا
 مَقْصَر؛ کورتکراوه ، لټگیراو
 مَقْصَر؛ که‌مه‌رخه‌م ، گوی‌نه‌ده‌ر ،
 کورتکه‌ره‌وه

مَقْصَف (مَحَلُّ الْأَكْلِ وَالشَّرْبِ وَاللَّهْوِ):
شویئی ناخواردن و خواردنه و وه
رابواردن

مَقْصَل: برنده ، تیز ، بره ، تیزو
برنده

مَقْصِلَة (آلَة ضَرْبِ الْأَعْنَاقِ): مل په رین،
سیداره ، قه ناره ، نامرازی مل په راندن
مَقْصُور (ضِدُّ مَطْوَل): کورتکراو ،

پوختکراو ، واژوی دریزه
مَقْصُورَة (خَجَرَة): ژورچکه ، ژوریکي
بجوو و خنجیلانه به

مَقْصُورَة الْمَسْرَحِ: لُج ، گله ری شاتو
مَقْصُول: بره ، تیز

مَقْضَاب (مَنْجَل): که ندو ، داسک ،
داساچلو ، ناسنیکي کلک دارینی دهم
که وانه بیه دروینه ی پیده کری

مَقْضَب: داس ، چه قو ، مه قه سستی
هه لپاچین ، تیز ، برنده

مَقْضِبَة: شمشیرو کیردی برنده و تیز
مَقْطُ الْبَعِيرِ (هَزْلٌ شَدِيدٌ): له پو

لاوازیو
مَقْطُ الْكُرَةِ مَقْطًا (ضَرْبٌ بِهَا الْأَرْضَ ثُمَّ
أَخْذَهَا): توبه که ی کیشا به زه ویداو

پاشان هه لیکرته وه
مَقْطُ الْجَبَلِ (قَتْلُهُ شَدِيدٌ): په تو

گوریسه که ی توند باداو لوولی کرد
مَقْطُ عُنُقِهِ (كَسْرَةٌ): گهردن و ملی

شکاند
مَقْطُ فَلَانًا بِالْإِيمَانِ (حَلْفُهُ بِهَا):

سویندی دا پیی ، به باوه پ سویندی
پخوارد

مَقْطُ الْإِبْلِ: به گوریس توند به سته وه ،
شته کیدا

مَقْطُ: منالیک شهش یان حهوت مانگ
له دایک ببیت ، شهش یان حهوت
مانگانه

مَقْطُ: دارو په تیکه راوی پیده کریت
مَقْطُ (الشَّدَّة): توندی ، تیزی

مَقْطَار (السَّحَابُ الْكَثِيرُ الْقَطْرُ):
هه ورئکی فره باران

مَقْطَاطَة: قه لَم دایه ن ، قه لَم داده ر
مَقْطَاع: یه کیک برابه تی و دوستایه تی

نه پاریزیت ، بیرک زوو ناوی وشک بکات
مَقْطَر - مَقْطَرَة (مَبْغَرَة): بخوردن

مَقْطَر: پالوته ، تکاوه ، داجوړاو
مَقْطَع: شوین برین ، برگه

مَقْطَعُ النَّهْرِ: شوینی په رینه وه ، پرد
مَقْطَعُ الطَّرِيقِ أَوْ الْخِيْطِ (نُقْطَة

الْتِمَاطِ): دوپیان ، شوینی به یه ک
گهیشتن

مَقْطَعُ هِجَانِيٍّ (جُزْءٌ مِنْ كَلِمَةٍ): برگه ی
وشه

مَقْطَع: ئاواره ، غه ریب ، یه کیک
له دیوانی دارایی ناوی نه بیت ، که سیک

بریک پاره یان هه رشتیکي دی بدریت
به هاو حاله کانی به لام نه و بی بهش

بکری ، مه ردومی بی هه وه سو
ناره زووی جنسی

مَقْطَع: نامرازی برین و له تکردن
مَقْطَع: پچپچر ، له تو کووت ، کووت

کووت ، پارچه پارچه ، ونجر و نجر ،
شپووپ ، ریزال ریزال

مَقْطَعَات: جلو به رگی کورت ، کورته
جلو به رگ

المَقْطَعَاتُ مِنَ الشَّعْرِ (قَصَارُهُ وَأَرَا جِيزُهُ):
کورت ، کورته هه لبه ستو مؤنراوه

مُقطَّعة: جلو به رگی کورت

مُقطَّعة: بران و هژکی

مُقطَّعة (مَائِجَنِي فِيهِ الثَّمَرُ): دهر،

سه به ته، به رچنه، نه وهی به رویووی

تیا کؤده کریتته وه

مُقطَّعة: داسی بره، دروینه کهری

به رویووم، لاسکی هیشوو بؤل

مُقطَّعة: زهوییه ک په مووی تیا

بروینریت

مُقطَّعة: رووکه شکر او به قه تران،

حوشتریک به قه تران سواخ درابیت

مُقطَّعة: زهوییه ک باران لییدابیت،

پاشکزی ئوتومبیلی گه وره یان

شه مه نده دهر، راکتشر او

مُقطَّعة: بر او، بچراو، له به ریه ک بر او،

ناؤمید، هیوا بر او

مُقطَّعة: به سه رچوونی مامه له

مَقْعُ الشَّرَابِ (شَرَبَهُ كُلَّهُ): بینی پیوه نا،

هه مووی خواره وه

المَقْعُ (المَاءُ الْمُسْتَنْقَعُ): ئاوی زه لکاو،

ئاوی وه ستاو

مَقْعِدُ (مَكَانُ الْجُلُوسِ - مَتْنًا -

دِیَوَان) : نیشته گه، شوینی دانیشتن،

تهخت، قه نه فه، کورسی دریز

مَقْعِدُ (عَاجِزٌ ذُو عَاقِلَةٍ): ناته او،

په ککه وته، دانیشتوو، له پییکه وتوو،

گرده نشین، که فته کار، گلؤل ه،

دهرده دار، فهرتوت

مَقْعِدَاتُ: بۆق، به چکه ی قه تی بهر

له وهی پی بگریت

مَقْعِدَةٌ: بیریک هه لکه نرابیت و

نه گه یشتبیتته ئاو وازی لیهینرابت

مَقْعَر: قوپاو، چال، کلور،

به قوولاچوو

مَقْعَى (مَسْجَع): هؤنراوه، هاوشه

له کۆتایی گوفتاردا، به نندار،

سه روادار

مَقْعَى - مَقْعَى بِهِ (الرَّجُلُ الْمُؤَثِّرُ الْمُكْرَمُ):

پیاویکی کاریگری ریزدار

مَقْعَار: بیابانی بی تاوو گیا

مَقْعَص: جلو به رگی خهت خهتی هاو

چه شنی قه فوس

مَقْعَع: سه رشویر، ملکه چو سه رشویر

به به رده وامی و هه میشه یی

مَقْعَعَة: داریکه ده کیشریت به ده ستو

قاجدا

مَقْعُول: داخراو، کلؤمدراو، پیوه دراو

مَقْفَ عَلَى عِيَالِهِ: دهستی له مال و

منالی گرتته وه، پاره ی نه دانئ به هوی

رزدییه وه یان نه بوونی و هه ژارییه وه

مَقْفُ الطَّائِرِ فَرَخُهُ (أَطْعَمَهُ): بالنده که

نانیدا به زهر نه قوته و به چکه کانی

مَقْق: هه ر ماوه و بۆشاییه ک له نیوان

دوشتدا، دریزی، بالایی

مَقْقَة: خه لکی گیل و نه زان، مه ی و

باده ی تری هیدی هیدی

مَقْلُ (نَظَرٌ إِلَى): سهیری کرد، روانی،

تیی روانی، ته ماشایکرد

مَقْلُ الشَّيْءِ فِي الْمَاءِ وَغَيْرِهِ (غَمَسَهُ

وَعَطَّاهُ): ونیکرد له ئاوه که دا،

نوقمی کرد، نغریکرد

مَقْلُ فِي الْمَاءِ (غَاصَ فِيهِ): نوقم بوو

له نیو ئاوه که دا

مَقْلُ فَلَانِ الْفَصِيلِ (سَقَاهُ اللَّبَنُ فِي كَفِّهِ

قَلِيلًا قَلِيلًا): له چنگیدا که م که م شیر ی

دا به به چکه که

مقل: بنی بیر ، قویو زیخی بنی بیر ،
 شوینی چوونه نیو ئاو له ده ریادا
 مقل: بهری دارو دره ختی که
 له چاره سه رکردندا به کار ده بری
 مقلا: تاوه ، ده فریکی ده م پهل و
 وآلایه شتی تیا سوور ده کرته وه
 مقلی - مقلی: برژاو ، سووره وه کراو ،
 کولاو
 مقلا: کللی ، که نجینه
 مقلع(آله ثرمی بها الحجارة):
 به رده قانی ، قوچه قانی ، هاویژه
 مقلق: نا تارام و دنیا ، ناهیم
 مقلام(مقراض): مقه ست ، دوارد ،
 مه گریچه نی ، قورتان
 مقلب(حديدة ثقلب بها الأرض للزرع):
 کاسن ، ناسنیکه زهوی پی ده کیلریت
 بۆ کشتو کال
 مقلة(عين): چاو ، چاف
 مقلة العين: کلینه ، کانی چاف ،
 کلینکه ، شتیکی خپی توی توییه
 له ناو کالانه ی چاو که بیلبله ی تیا به
 مقلة: بنی بیر
 مقلة(المفتاح): کللی ، کلۆم ، کیلون
 مقلة: شوینی ملوانکه و گهردن به ند ،
 نه سپی براوه ی پیشبرکی ، شوینی
 هه لگرتنی شمشیر ، گهرده و سه رداری
 نه ته وه و گه ل
 مقلد: چاولیکه ر ، شوینکه وته ،
 پی به پی
 مقلدات الشجر(البواقي على الدفر
 تحفظ لنفسها): نه وئروانه ی
 به هوی ناوازه ییه وه به دریزایی روزگارو
 سه رده م ده میتنه وه

مقلع(مكان قلع الحجارة): کانه به رد ،
 شوینی هه لکه ندنی به رد
 مقنط: قزلول ، راکردو له ترسا
 مقلمة: قه له م ، دایه ن
 مقلو: برژاو ، سووره وه کراو ، کولاو
 مقلوب: هه لکه پراوه ، ئاوه ژوو ،
 هه لاوگیز
 مقلي: گۆشتی برژاو ، دوژمن
 مقم: نه وه ی هه لده ستیت به خواردنی
 گشت خوارده می سه ر سفره و خوان ،
 لووشه
 مقمة(مكسنة): گسک ، جاپو
 مقمر - مقمرة(محل القمر):
 قومارخانه ، شوینی قومارکردن
 مقمر - مقمرة(الليلة فيها القمر):
 شهوی مانگه شهو ، شهویک مانگ
 تیایدا هه لهای
 مقمعة: دار یاخود ناسنیکه له مرؤف
 ده دریت پی
 مقمل: تازه ده وله مه ند ،
 تازه پیاکه وتوو ، نه دیوبدی
 مقمور(الشر والكريهة): به دیو
 خراپی ، شهو ناقولایی
 مقموع: دۆپاو ، به زیو ، شکستخواردو
 مقموع من المال(ما أخذ خيارة): نه و
 مال و داراییه ی باشه که ی ده بریت
 مقناب: چنگو نینۆکی شیر ،
 تۆشه به ره ی راوچی ، په رده ، سه ر ،
 دایو شرپو
 مقنار(الموضع الذي لا تطلع عليه
 الشمس): نسار ، نسئ ، نسرم ،
 سیبه ریکه که هیچ خوری نه بینیبی
 مقناب: جله ویک نه سپ کر بیته وه بۆ
 هیرش بردن

مَقْد: شیرینی که ناماده بکَرَدَت
به ناردی سفر

مَقْنَطَرَة: مال و سامانیکی زَوَدو
بی شومار

مَقْنَع: قایلکه ر، سه لمینه ر، رازی
به خش

مَقْنَع (مَنْكِر - مَلْثَم): روپوشراو،
ده ماخ کردو، په چه دار، ده مامک
به ستوو

مَقْنَع - مَقْنَعَة: سه رپوشی ژنان، له چک
مَقْنَع: شاهید، گه واهیده ر، شایه تیک
رازی بن پیی

مَقْنُود: شیرینی که ناماده کراو له ناردی
سفر

مَقْنِي (صَاحِب الرَّمَج): خاوه ن شیرورم
مَقَه - مَقَهَاءَ: كَانَ أَحْمَرَ الْمَاقِي وَالْجَفُون
مِنْ قِلَّة الْأَهْدَاب: نه ملاولای چاوی
سوور مه لکه رابوو به هوی که می
برزانگه وه

مَقَه: سپیتی چاو له گه ل که میک روو
به شینی

مَقَهِي: قاوه خانه، چاخانه، چایخانه،
شوینی خوارنده وهی چایی و قاوه

مَقَهَاء: چاوسپی روو به شین
مَقَهْوَر: په ست، خه مبار، به زیو،
تیکشکار، ناچار

مَقْوِي (ورق مَقْوِي - کَارْتُون): کارتون،
مقه با، کاغه زکی نه ستورو پته وه

مَقْوَال: قسه خوشو شیرین، له بز
شیرین

مَقْوَد: جل و، ده سته پره شمه،
دانه لغاو، مه قسار، قه وچه

مَقْوَد (مَقَاد - مَسِير): به ریوه براو،
رابه ریکراو

مَقْوَد (الْجَبَل الطَّوِيل): چپایه کی به رزو
بلند

مَقْوَر: قیر تپه لسواو، قیراوی، قیرین،
مه لکولراو

مَقْوَرَة (مَخْفَرَة): مه لکول، کولر،
سمو

مَقْوَرَة الْجَرَّاح (سَكِين): نه شته ر،
نامرازیکی تیژی نه شته رگه ریبه

مَقْوَرَة الطَّبَّاح وَالنَّجَّار وَغَيْرَهُمَا:
مه لکول، سمو، نامرازیکی مه لکولینه

له سازکردنی کووله که و باینجان له لایه ن
چیشته لینه رو دارتا شیش له ته خته

مه لکولیندا به کاری ده مینیت
مَقْوَس: مه یدان و گوره پانی غار غارینی

نه سپ، په تیکه نه سپی له سه ر
ده وه ستیتیتت بهر له ده رچوونی

پیشبرکی، ده فریکه، گوره پان،
مه یدان

مَقُول (مَقَال): و تراو، بیژراو
مَقُول: قسه خوش، له بز شیرین

مَقُولَة: گوته، و ته، قسه یه ک جار
له دواي جار بگوتیتته وه

مَقُوم: داری مه وجار که جوتیار مه لی
ده سووپینیت

مَقُوم (مَقْدَر الْقِيَمَة): نرخدانه ر، نرخ
زان، مه لسه نگین

مَقُوم الْخِرَاش (قَبْضَة): ده سته ر،
ده سته دوو، داریکه ده گوتری به سه ر

مه وجاره داو ده سستی پی ده گیرئ و
له کاتی جووت کردنا

مَقَوَّمَات (الْأَشْيَاء الثَّمِينَة): به هادار،
به نرخ، شت و مه کی به نرخ و به هادار

مَقُومَاتُ الْحَيَاةِ (وَسَائِلُ الْحَيَاةِ):

هۆکاره کانی ژيان ، بنه ماکانی ژيان ،

هۆی ژيان و گوزهران

مُقَوِّی: به هیزکەر ، قایمکەر ، هیزدەر ،

بوژینەر ، وریاکهره وه ، غیرهت

نیزه بهر ، هیز پێدەر

مُقَیَّاس (مِقْيَاس - مَكْيَال - مَقْدَار): پێوهر،

ئه ندازه ، پێوک ، بڕ ، چه ندیستی

مُقَیَّاسُ الرِّسْمِ: وینه پێو

مُقَیَّاسُ الطَّر: باران پێو

مُقَيٍّ (مَا يَسْبِبُ الْقِيءَ - دَوَاءٌ يَحْمَلُ عَلَى

الْقِيءِ): رشینەر ، ئه وهی ده بیته

مایه ی رشانه وه ، دهرمانیکه مهردوم

ده رشینیتته وه

مُقَيِّت: به توانا ، پارێزهری بوونو

چاودێر به سه ریه وه ، تێرکەر ، ژینەر ،

یه کیکه له ناوه جوانه کانی پهروه رگار

مُقَيِّد: کۆت و زنجیرکراو ، دهست و پێ

به سستراو ، پابه ند ، له که مه ند دراو ،

به سستراو ، چوار لاگیراو ، گه مارۆدراو ،

نوسراو ، تۆمارکراو

مُقَيِّظ - مَقِظ (المَوْضِعُ الَّذِي يُقَامُ فِيهِ

وَقْتُ الْقِيْظِ): هه وارگه ، شوینیک تیایدا

بمینیته وه له کاتی قرچه ی گهرمادا

مُقَيِّظَة: گبایه که له هاوینیشدا هه

سه وزه

مَقِيل (مَوْضِعُ الْقَيْلُولَةِ): شوینی

ماندوده رکردن و پشوودان له نیوه پواندا

مَقِيلًا: شوینیکی چاک و باش

له ناو: پاستی روژدا

مُقَيِّم: نیشته جی، دانیشستوو ،

دامه زیننه ر ، نه مر ، بهرده وام

مُقَيِّمُ الْحُجَّةِ (مُخْتَج): بیانوگر ،

په لێگر، ناره زایی ده ربړ

مُقَيِّمٌ بِوَأَجْبَاتِهِ: کارگوزار ، کاررپه پین

مُقَيِّن: جوانکەر ، رازینەر ، جوانکار

مُقَيَّنَة: ژنی ئارایشکەر ، ژنیک ئیشو

فرمانی ئارایشندان بیت ، ئارایشتگەر

مَك

مَكُ الْعَظَم (مَصَّ جَمِيعٍ مَا فِيهِ): ئه وهی

تیایدا بوو مژگی ، هه لی مژگی

مَكُ الشَّيْءِ (نَقْصُهُ أَوْ أَهْلَاكُهُ): که میکرد

یان تیا بێرد

مَكَا - مَكَاءُ وَمَكْوَأٌ (صَفَرٌ بِفِيهِ): به لیوی

فیکه ی لێدا

مَكِي - مَكُو (جَعْرُ الْأَرْضِ وَنَحْوُهُ): کونو

هیلانه ی که رویتشک

مَكَاءُ: بالنده ی رهنگ سپی ، فیکه

مَكَابِد (مَقَاس): گیرۆده ، سزچه شتوو،

سزچه پێژتن ، سزا ده چێژێ

مَكَابِدَة (مَعَايَا): گهرۆده یی ،

دهرده سه ری ، چێژتن ، سزا چه شتن

مَكَابِر: چه نه باز ، زۆدله

مَكَايِيس: به لای ناگه هان بیت به سه ر

لانه و مالاندا، له ناكاو دان به سه ر خه لگدا

مَكَاتِب (مُرَاسِل): بهرده ست ، نامه بهر،

ته ته ر ، هه والگەر

مَكَاتِبَة (مُرَاسِلَة): بهرده ست ،

نامه بهر، ته ته ر ، هه والگه ری

مَكَار - مَكُور: فێلباز ، ده ستپ ،

ته له که باز

مَكَارِي: زۆرو زه به ندی هه رشتیک ،

دره ختیکه له نیو لما برویت ، به کرێ

دانی ولاخ و ناژله ی سواری ، کاروانچی،

ولاخدار

مکّاس: باج وەرگر ، گومرگچی ،
ئەوێ گومرگو باج لەسەر شت و مەك
وەردەگریت

مکّاسر: دراوسێی دەرگا بەمالەو ،
هاوسێی تەنیشت بەمال ، هاوسایەو
مال

مکّافأة (جَزَاء - ثَوَاب): خەلات ،
بەخشین ، پاداشت ، بەخشیش

مکّافئة (المُحَاجَرَة): دەست بەسەراگرتن ،
مۆلدا ، نەهێشتنی دوولایەنی ناکۆک
لەهەلس وەکوت بە مۆلک و شتیکەو

مکّافح (مُناضل): تیکۆشەر ، خەباتکەر
مکّافحة (دفاع - نضال - مُواجهَة):
بەرگری ، خەبات ، رووبەر و وەستان ،
نەهێشتن ، قەلاچۆکردن

مکّافحة الأُمیّة: نەهێشتنی
نەخوێندەواری ، بەرهنگاریبوونەوێ
نەخوێندەواری

مکّافحة الأَفَات: قەلاچۆی ئافات و
جانەوەر ، قەلاچۆی دەرە کشتوکالی و
ناژەلیەکان

مکّافیء: خەلات بەخش ، بەخشندە ،
بەخشەر ، چوونیک ، وەکو ، هاوتا ،
هاوچەشتن

مکّاک - مکّاکة: مۆخی ئیسقان ، فیل و
تەلەکو و دەستبڕین

مکّالب (الجريء): چاوەترس ،
جەریزە ، بەزات
مکّالفة (مُحَادَثَة): قسەکردن ،

وتویژکردن ، دواندن
مکان (موضع - محل - مَوقِع): شوێن ،
جی ، جێگە

مکان عام (عُمومي): شوێنی گشتی

مکان خاص (خُصُوصِي): شوێنی
تایبەتی

مکان أثري: جێگەیەك شوێنەواری
دێرینی تیاپیت

مکّانة - منزلة - رفعة الشان - نُفُوز):
پلە ، پلەوپیایە ، شوێن ، شکۆ ،
پایەبەرزێ ، سەنگینی ، توانا ، دەست

رۆیشتن ، هێزو توانایی
مکّانة: رێگرتن لەیک لەشەپدا ،
بەرلەیک گرتن

مکّانس: کەسێک هەمیشە چاودێری
کونە ئاسک بکات

مکّبا (عاکف - مُصِم عَلَى عَمَلٍ مَا):
سەرگەرم ، خۆی داوێ بەسەر ، سوورە

لەسەر ، تەواو سەرقالی کارو فرمانیکە
مکّبا (مَائِلٌ عَلَيْهِ الْقَرْزُ أَوِ الْخِيُوطُ):

خولخلۆکە ، بەکرە ، ئەوێ پەت و
خوری لەسەر هەڵدەکریت

مکّباب: زۆرتەماشاکردنی زەوی ،
سەرنەوی بۆ خوارەو

مکّباس: ئامرازیکە بۆ گۆشینی ئاوی
میوێ و بابەتی تر

مکّب: گرمۆل ، خرۆل ، تۆپەل
مکّبج: شوێنی بەرزو بلند
مکّبر - مکّبرة - مکّبرة (التَّقدُّمُ فِي

السَّن): چوونە سەڵەو ، پیری ،
بەسالاچوون ، پیر بوون

مکّبر (معظم): بلندگو ، گەورەکەر ،
زێکەر

مکّبر الصوت: دەنگەوەر ، دەنگ
گەورەکەر

مکّبرة: زەپپین ، گەردپین ، گەورەکەر
مکّبس: پەستینەر ، داگرەو

مکّبس: لێدەر ، داپلۆستینەر ،
هەلکۆتەرە سەر خەلکی داگرتنەوێان

مَكْبُوح: دامركاو ، خهفهكراو
 مَكْبُود: گرفتارو توشيار به دهستی
 نه خوځی جگه ره وه
 مَكْبُوس: په سستینراو ، سویرکراو ،
 ترشیات
 مَكْبُون: نازده لای دهست و قاچ کورت
 مَكْبُوتَة: ورگ گه وره ی باریک نه دنام ،
 ژنی شکایه تکر ، ژنی عه جول
 مَكْتَفَا (الدَّابَّةُ الَّتِي يَفْقَرُ السَّرَجُ
 كَتَفَهَا): نازده لایک زین سه رپشتی
 بریندار بکات و نازاری بدات
 مَكْتَب (حَرِّين): خه مبار ، خهفه تبار ،
 مات ، خه موك ، چه موك ، دلته نگ ،
 دلگیر
 مَكْتَب: قوتا بخانه ، فه رمانگه ،
 نوسینگه ، شوینی زانین و فیروون
 مَكْتَب: فیترکری نووسین ، ماموستا
 مَكْتَبَة: کتیبخانه ، نامه خانه ،
 په رتووکخانه ، کتیب فروش ، شوینی
 خویندنه وه ی کتیب
 مَكْتَسَب: قازانچ ، ده سته کوت ،
 به ره هم ، وه رگیراو
 مَكْتَنَز (كَثِيرُ اللَّحْمِ): قه له وی گوشت
 پته و ، تیگسمرپاو
 مَكْتُوب: نوسراو ، نامه
 مَكْتُوب عَلَيْهِ (مَقْدَر): له چاره نووس
 نوسراوه ، چاره نووس
 مَكْتُوف: بال به ستراو له پشته وه ، شان
 گیر
 مَكْتُوم: شاراره ، په نهان ، نهینی ،
 جوړه خورما په که
 مَكْت بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): چاوه پی یی کرد ،
 مایه ویتیدا ، جینشین بـوو ،
 نیشته جی بوو

مَكْت - مَكَاثَة: مایه وه ، مه لیکرد ،
 خایاندی
 مَكْت - مَكْت: مانه وه ، مه لکردن ،
 خایاندن ، جینشین بوون ، تیا ژیان
 مَكْتَار (كَثِيرُ الْكَلَامِ): زوریلای ،
 چه نه باز ، له وجه ، زورسه که ر
 مَكْتَا ف (جَهَارُ قِيَاسِ الْكُثَا فَة): خهستی
 پیتو ، ثامیری خهست پیتو
 مَكْتَر (كَثِيرُ الْمَالِ): ساماندار ،
 دهوله مه ند ، خاوه ن دارایی و مال
 مَكْحَال: میل ، کلچیک
 مَكْحَلَة: کلدان ، کلتور ، سورمه دان ،
 کلدانک ، کله دان ، کلیدان ، توره که یان
 کلدانیکسی بچوکه و کلی هاپاوی
 تیده که ن
 مَكْدَ فُلَانٍ بِالْمَكَانِ: مایه وه ،
 نیشته جی بوو
 مَكْدَ الشَّاةِ وَالنَّاقَة: مه پو حوشتره که
 شیر ی زور بوو وشکی نه کرد
 مَكْدَ (الْمَشْط): شانه ، قزدامین
 مَكْدَر: په ست ، توپه ، خه مبار ،
 خهفه تبار
 مَكْدَس (مُتْرَا كِم): کومه لپو ، که له که
 به ستو ، له سهریه که مه لچنراو
 مَكْدَم: شوینی گازو برینداری
 مَكْدَم: په تی باش گریدراو ، بادراو ،
 په رداخی گه وره ی شووشه
 مَكْدَم: که زراو ، بریندار ، زامدار
 مَكْدُود: دږراو ، به زیو ، زه وی کوتراو
 مَكْذَبَان - مَكْذَبَانَة (الْكَثِيرُ الْكَذِبِ):
 زور دروژن و ناراست ، دروگو
 مَكْذَبَة - مَكْذَبَة: درو ، واژوی راستیه

مَكْرَ الرَّجُلِ وَبِهِ (خَدَعَهُ):

مه‌لیخه‌لە تاند ، دەستی بری ، فریویدا
مَكْرَ اللَّهِ فَلَأَنَّا (جَارَاهُ عَلَى الْمَكْرِ):
خوداوه‌ند پاداشتی دایه‌وه

مَكْرَ الثَّوْبِ: جلو به‌رگه‌که‌ی ره‌نگکرد
مَكْرَ الْأَرْضِ (سَقَاهَا): زه‌وی ناودا ،
ناویدا ، ناودیزی کرد

مَكْرَ مَكْرًا (إِحْمَرَّ): سووربوو ، سوور
مه‌لگه‌را

مَكْرَ (جَمَعَ وَاحْتَكَرَ الْخُبُوبَ فِي الْبُيُوتِ):
دانه‌ویله‌ی له‌ماله‌وه قۆرخ کرد بۆ گرانی
مَكْرَ (خَدَاعَ - جَزَاءُ الْمَكْرِ وَالْخَدَاعُ):
مه‌لخه‌لە تاندن ، فیلکردن ، گزی کردن ،
ساخته‌کردن ، فریودان ، پاداشتی
فیل و ده‌ست‌پین

مَكْرَ: مه‌یدانی شه‌پو جه‌نگ ، گۆره‌پانی
جه‌نگ

مَكْرَ: نه‌سپێك گۆپ‌پایه‌ل بێت و
غاربكات و خۆش جله‌ و بێت
مَكْرَبًا: بیناو ساختمانی تۆکمه‌ و به‌هێز ،
تیکسمپ‌پای گۆشت پته‌ و

مَكْرَةً: فروفیل له‌جه‌نگدا ، ته‌له‌که
مَكْرَدَسَ: ده‌ست و پێ سست و خاو ،
به‌یه‌کا نوسا

مَكْرَرًا (مَكْرَرًا - مَرَدَدًا - مُصْفًى): دووباره‌ ،
دوو‌پات ، پالتیوراو ، دووباره‌ ،
دووباره‌کراو

مَكْرَرُ الْعَدَدِ فِي الْحِسَابِ: لێکدراو ،
ژماره‌ی دووپات‌کراو

مَكْرَسَ (مُخَصَّصَ): ته‌رخانکراو ،
رامکراو ، ناماده‌و دانراو
مَكْرَسَ - مَكْرَسَ: گه‌ردن به‌ندی مرواری
که‌به‌ باشی هۆنرا‌بێته‌وه

مَكْرَشَ (كَبِيرُ الْبَطْنِ): ورگن ، ورگ‌زل ،
ورگ‌ئاوسا

مَكْرَشَةً: خواردنیکه‌ له‌گۆشت و شتی‌تر
دروست ده‌کریت

مَكْرَعُ: شوینیک‌ ئازهل پێچکه‌ و پێ‌ی تی
بخات بۆ ئاو خواردنه‌وه

مَكْرَعُ الْفَرَسِ الشَّدِيدُ الْقَوَائِمِ):
نه‌سپی پێچکه‌ به‌هێزو پته‌ و

مَكْرَعَاتُ: باخی پر‌ئاوی دارخورما
مَكْرَمَ - مَكْرَمَةً: ریزدار ، به‌رێز ، گه‌وره‌ ،
جوامێر ، به‌خشنده

مَكْرَمَ - مَكْرَمَةً (فَعْلُ الْكَرَمِ): جوامێری ،
به‌خشنده‌یی ، میهره‌بانی ، ده‌ست و
دل فراوانی

مَكْرَمَ: به‌رێز ، پایه‌به‌رز ، خاوه‌ن شکو ،
شایانی ریزه

مَكْرَمَةً (فَعْلُ الْخَيْرِ): کاری چاک و باش ،
کرده‌ و ره‌فتاری چاکه

مَكْرَمَةً: زه‌وییه‌کی ره‌وکه‌ و گژوگی
چاک و باش ، خه‌لات ، دیاری

مَكْرَمَةً: نابوو ، ناقولا ، نابه‌جی ،
ناشیاو ، قیزه‌ون ، سه‌خت و قورس

مَكْرَمَةً - مَكْرَمَةً: قیزه‌ون و گه‌نده‌ل ،
رق لێبوو قیزه‌ون لای مه‌ردوم

مَكْرُوبًا (مُضْطَاقٌ - مَهْمُومٌ): په‌ست ،
ناپه‌حت ، بیتاقه‌ت ، ته‌نگاو ، زۆر

بۆهاتوو ، فشار له‌سه‌ر ، تووشیار ،
دووچار ، خه‌فته‌یار ، دلته‌نگ ، سه‌غله‌ت

مَكْرُوبًا (جَرْتُمَةً): میکروب ، خۆره
مَكْرُوسُكُوبِ (الْجَهْرُ - أَلَسَ تَكْبِيرُ الْأَشْيَاءِ

وَتُعْظَمُ جَرْمَهَا): وردبین ، میکروسکوب
مَكْرُوفُونَ (مَجْهَارٌ كَهْرَبِيٌّ): میکروفون ،
ده‌نگه‌وه‌ر

مَكْرُوهُ: نه ویستراو، شهر، خرابه،
ناپه سهند

مَكْرُوْهَةٌ: به دبه ختی، دهرده سهری

مَكْرُوْز: توشبوو به ده سست نه خوشی
ده رده کۆپانه وه

مَكْس - مَكْس: باجی سهند، باجی
کۆکرده وه

مَكْسَ الشَّيْءِ (نَقَصَ): که میگرد،
که مبرو، که لبرو

مَكْسٌ فِي الْبَيْعِ (نَقَصَ الثَّمَنَ):
نرخه که ی دابه زاند، که میکرده وه

مَكْسَ الضَّرِيْبَةِ قَدْرَهَا وَجَبَها:
باجه که ی داناو کۆیکرده وه

مَكْسَ الرَّجُلِ: له مامه له دا نرخ ی دابه زاند،
هاته خواره وه، که میکرده وه

مَكْس: باج، گومرگ، باجی گومرگ
مَكْسَال (قَعْدَةٌ): له ش قورس، بی کاره،

ته مه ل، ته وه زهل
مَكْسَب - مَكْسَب - مَكْسَبَة (مَائِكْسَب -

رَبِیْح): ده سته کوت، سود، که لک،
ته وه ی به ده سست ده هیئیریت و په یدا

ده کریت، قازانج، به ده سست هاتن
مَكْسَب (رَابِح - مُرْبِح): به سود،

به که لک، قازانجدار، پرسوود
مَكْسَجَة (مَكْنَسَة): گسک، رامال،

راده ر، مالهر، جاپو
مَكْسَجَة: ئوتومبیلی بارکیش کردن

مَكْسَر (مَوْضِعُ الْكَسْرِ): شوینی شکاندن
مَكْسَرُ الشَّجَرَةِ (أَصْلُهَا أَوْ جَذْعُهَا حَيْثُ

تُكْسَرُ الْأَغْصَانُ): رهگ، بیخ، رهگو
ریشه ی دره خست که په لو لقی

لیده کریته وه

مَكْسَر (مُحْطَم): شکیتنه ر، تیک شکین
مَكْسُور (مُنْكَسَر): شکاو، تیکشکاو

مَكْسُورُ الْخَاطِرِ: ته ریق کراوه،
هیوابراو

مَكْسُورُ الْقَلْبِ: دلشکاو، هیوابراو،
په سست، په ژاره دار، ره نجاو، زویر،

خه فه تبار
مَكْشُوح: مه ردومی داخ کراو

مَكْشُوف: ئاشکرا، دیار، به رچاو،
سه ربه ره لا، سه ربه تال، رووت و قووت

مَكْشُوفُ الرَّأْسِ: سهر رووت، تۆتین
مَكْظَمَة: خواردنیک مرؤف تووشی

ئینته لا بکات
مَكْظُوف: تیر، پیر، لیوان لیو،

جه نجال، قه له بالخ
مَكْظُوم (الْمَكْرُوب): تووشیار، دووچار،

گرفتدار، خه فه تبار، ره نه چرۆ
مَكْعَب: شەش روو، خشته ک، سی جای

ژماره به ک
مَكْفَت (مَنْ يَلْبَسُ دُرْعَيْنِ بَيْنَهُمَا ثَوْبٌ):
به کیک دوو زری بپوشی و له نیتوانیاند

به رگیک هه بیئت
مَكْفَر - مَكْفَر: ناسوپاسگوزار،

ناشوکر، به لآدار له مال و منال و حالیدا،
داپۆشراو به چه ک، کۆت و به نندکراو

به ئاسن
مَكْفَر: مه ردومی چه ک له خو دهر،

چه ک هه لگر
مَكْفَن (لَا يَسُ الْكَفَنُ): کفن له بهر،
کفنکراو

مَكْفَهْر: تاریک، تاریک و نوته ک، گرژ،
مۆن، موموچ، هه مووششتیکی

له سه ربه ک هه لچنراوو که له که بوو،
بی شه رم و چه یا، ده موچاو باریکی که م

گۆشت

مَكْشُوف (أَعْمَى)؛ نابینا ، کویر
 مَكْشُوف (مَضْمُون)؛ ده‌سته به‌رکراو،
 زامنکراو ، دابینکراو
 مَكْشُوف عَلَى غَرِيمَةٍ (أَلْحَ عَلَيْهِ)؛ زوری
 لیکرد ، پی داگرت ، هانیدا
 مَكْشُوف: رُوخِی ده‌ریا ، قه‌راخ ، شوینی
 له‌نگه‌رگرتنی که‌شتی ، هه‌مووشوینیکی
 په‌ناو پاسیز بق سره‌وتن له‌ره‌شه‌با
 مَكْشُوف (الأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الْكَلًّا)؛ زه‌وی
 پرگزوگیا
 مَكْشُوف: به‌ند ، کوترکراو
 مَكْشُوف (مَعْلَمُ الْكَلَابِ)؛ سه‌گباز ، سه‌گ
 راهین ، سه‌گه‌وان
 مَكْشُوف (مَسْئُول)؛ روولینراو ، پی‌سپیراو،
 به‌پررسپار ، له‌سه‌ریه‌تی
 مَكْشُوف (الْوَقَاعُ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ)؛ که‌وتنه
 باسو خواسیکه‌وه په‌یوه‌ندی
 به‌مه‌ردومه‌وه نه‌بیئت
 مَكْشُوف: زامدار ، بریندار
 مَكْشُوف - مَكْشُوف (المَوْضِعُ تَكْثُرُ فِيهِ
 الْكَمَاءُ)؛ شوینیك قازچکی زور بیئت
 مَكْشُوف: ده‌مه‌وانه ، قه‌یته‌ر ، ناخویر
 مَكْشُوف الرَّجُلُ: به‌له‌نجه‌ولار چوو به‌ریوه
 مَكْشُوف (الْعَظْمُ مَصَّ جَمِيعَ مَا فِيهِ مِنْ
 الْمَخِّ)؛ مۆخه‌کی مژی ، هه‌موو
 مۆخه‌کی هه‌ل لووشی
 مَكْشُوف: مه‌ردومی ته‌واو له‌خیرو شه‌ردا
 مَكْشُوف (مُتَمِّم)؛ ته‌واوکه‌ر ، پرکه‌ر ،
 کزتابی مین
 مَكْشُوف (مُخْبِئًا)؛ مۆلگه ، سه‌شارکه ،
 بۆسه ، شوینی خو شاردنه‌وه
 مَكْشُوف: خه‌مناک ، خه‌فه‌تبار، دلته‌نگ ،
 په‌ژاره‌دار

مَكْنُ الشَّيْءِ (قَوِي وَمَثْنٌ وَرَسُخٌ)؛
 به‌میزیو ، قایم بوو ، به‌توانابوو
 مَكْنُ عِنْدَهُ (صَارَ ذَا مَكَانَةٍ)؛ به‌ریزه‌وه
 لای ، گه‌وره‌بوو ، پایه‌داربوو
 مَكْنُ (ثَبَتَ)؛ جیگیری کرد ، قایمی کرد ،
 توکمه‌ی کرد
 مَكْنُ لَهُ فِي الشَّيْءِ (جَعَلَ لَهُ عَلَيْهِ
 سُلْطَانًا)؛ ده‌سته‌لاتداری کرد
 به‌سه‌ریه‌وه
 مَكْن - مَكْن: هیله‌که و توخمی کولله‌و
 شه‌وگه‌رد
 مَكْنِي (مُلَقَّبٌ)؛ نازناو‌نراو ، ناو‌لینراو ،
 پیناسه‌دار
 مَكْنَة - مَكْنَة: توانا ، توانین ،
 لیها‌توویی ، میز ، توندو تیژی
 مَكْنَز (مَا يَكُنْزُ فِيهِ)؛ سندوقی هه‌لگرتنو
 پاشه‌که‌وتی دراو پوول
 مَكْنَس: سه‌شارکه‌ی ئازله‌لی دپرنده‌و
 ئاسکو مانگا له‌گه‌رمادا
 مَكْنَسَة: گسک ، ماله‌ر ، پاکه‌ره‌وه ،
 جابو
 مَكْنُوء: هه‌لگیراو ، زه‌خیره ،
 پاشه‌که‌وتکراو
 مَكْنُوس (مَمْسُوحٌ)؛ مالراو ، گسک‌دراو ،
 جابو دراو
 مَكْنُون: په‌نه‌ان ، پۆشراو ، نادیار ،
 شاراهو
 مَكْنُو - مَكْنِي (جُحْرُ الْأَرْبَبِ وَنَحْوُهُ)؛ کونی
 که‌رویشکو گیانداری دی
 مَكْنُوء - مَكْنُوي: ئوتوو
 مَكْنُور: کزپانی حوشت
 مَكْنُور: فیلباز ، ته‌له‌که‌باز

مَكْوَر - مَكْوَرَة (عَمَامَة): میزهر، جامانه
 مَكْوَرُ الرَّاس (طَوِيلُهُ): سهردریژ
 مَكْوَك: جامی ناو خواردنه‌وه،
 پیوانه‌یه‌که هۆقه‌یه‌ک یان هۆقه‌و نیویک
 ده‌گریت، ئامیژیکی چینی
 مَكْوَكَب (الَّذِي بَعَيْنُهُ نَقْطَةٌ بَيْضَاءُ):
 نه‌وه‌ی له‌چاویدا نوخته‌و خالکیکی سپی
 مه‌یه، تانه‌دار
 مَكْوَن: کردکار، پیکهینه‌ر، دروستکه‌ر،
 دۆزه‌ره‌وه
 مَكْوَن (مَوْجُود): دروست بوو له
 پیکهاتوه له
 مَكْوِي: ئوتوچی
 مَكِّي مَكَا: خوین له‌ژێر پیستیدا
 کۆبووه‌وه به‌هۆی ئیش و کاره‌وه
 مَكِّيَال: پیوه‌ر، پیوانه
 مَكِّيْدَة (دَسِيْسَة): پیلان، فیل؛
 ده‌سیسه، ته‌له‌که، راوو چاوبه‌ست
 مَكِّيْفَة (الْهَوَاءُ): باگۆر، باخۆشکار
 مَكِّيِل: پیوانه، پیوه‌ر
 مَكِّيِن: جینگیر، دامه‌زراو، به‌هیز،
 پته‌و، توانا، قایم، پله‌وپایه‌دار،
 خاوه‌ن پله‌وپایه
 مَكِّيْنَة (الْثَوْدَة): نه‌رمی، هیاواشی،
 شینه‌یی، له‌سه‌رخۆیی
 مَكِّيُول (أَلَّةُ الْكَيْلِ): کێشانه، ئامرازی
 پیوانه

مَل

مَل فَلَان: بیزاربوو، ساردبوونه‌وه رووی
 تێک‌رد، له‌خه‌م و په‌ژاره‌دا تلایه‌وه
 مَل عَلَى فَلَان السَّفَر (طَالَ): گه‌یشت و
 سه‌فه‌ره‌که‌ی درێژ‌بووه‌وه، خایاندی
 مَل فِي الْمَشْيِ (أَسْرَعَ): خێرا رۆیی
 به‌پێوه، په‌له‌یکرد له‌رۆیشتندا

مَل الشَّيْء (قَلْبَهُ): مه‌لیکێزایه‌وه،
 تاوتوێ‌ی کرد، نه‌مدیواو دیوی کرد
 مَل الشَّيْء فِي الْجَمَر (أَدْخَلَهُ فِيهِ):
 خسته‌یه‌ ناگرو خۆله‌مێشه‌وه، پيشانی
 مَل الشَّيْء وَمَنْهُ (سَنَمَهُ): لێی بیزاربوو،
 لێی بپتاقه‌ت بوو
 مَل وَأَمَل عَلَيْهِ الْأَمْر (طَالَ وَضَائِقُ):
 زۆری خایان، درێژه‌ی کێشواو وه‌رس
 بوو

مَل الثَّوبِ (خَاطَهُ خِيَاطَةً أَوَّلِيَّةً): کۆکی
 گرت، به‌که‌م دورینی نه‌نجامدا
 مَل (ذُو الْمَلَل - مُتَبَرِّم - ضَجِر): بیزار،
 وه‌رس، بپتاقه‌ت، نیکه‌ران، زویر،
 شپتگیر

مَلَا: بیابان، سارا، چۆله‌وانی، زه‌وی
 پان و به‌رین، شه‌و و رۆژ، ماوه‌یه‌ک
 له‌سه‌رده‌م

مَلَانِكَة: فریشته، په‌ری، به‌نده‌ی
 تایبه‌تی خوداوه‌ند

مَلَائِم (مُنَاسِب): گونجاو، شیاو،
 له‌بار، به‌جی، بۆ بوو

مَلَانِمَة (مُطَابَقَة - إِتْفَاق): رێک‌كه‌وتن،
 له‌باربوون، پیکه‌وتن، بۆ بوون

مَلَاب: بۆنێکی خۆشه‌ له‌زافه‌ران
 ده‌چیت

مَلَابِس (أَلْبِسَة - ثِيَاب): جلو به‌رگ،
 پۆشاک

مَلَابِس ثَعْتَانِيَة: جلو به‌رگی ژیره‌وه،
 ده‌رپی و ناوه‌لکراس و ژێرکراس و

فانیله‌و...

مَلَابِسَة: حال و بار، هه‌ل، ده‌رفه‌ت،
 سه‌رده‌م

مَلَّات: مهردومی ریژداری خاوهن
 که سیتی و ناویانگ
 مَلَّاح: تامدار، رووخوش، ئیسک
 سووک، به چیژ
 مَلَّاح: ره شه بایه که شتی بیات
 به پتوه، سه ره نئزه، په رده،
 توشه به ره، شه لته
 مَلَّاح: که شتی وان، خوی فروش
 مَلَّاحه: که شتی وانی، خویکان، کانی
 خوی، مه ملهحه، خویدان
 مَلَّاحه: خوینگه رمی، سویری
 مَلَّاحج (المضایق): ته نگه به ره کان،
 شوینه ته نگه کان
 مَلَّاحده: کومه لو تا قمیکن له سروشت
 په رسته کان
 مَلَّاحظ (مراقب): چاودیر، سه رکار،
 تبیین
 مَلَّاحظ العقل: سه ره پرشت، سه رکار،
 چاودیر
 مَلَّاحظة: چاودیری، تبیینی،
 سه ره پرشتی، ره چاوکردن، لیدوان،
 رافه کردن، گفتوگو، ره خنه
 مَلَّاحقة (متابعة): راوانان، نیشته سهر،
 دواکه وتن، شوینکه وتن، کۆلینه وه،
 بشکین
 مَلَّاحم: په تیکی باش بادراوو گریندراو
 مَلَّاحی: جوړه تربیه کی سپی به، جوړه
 به نجیریکه
 مَلَّاحیه: که شتی وانی
 مَلَّاحج (الطرق الخلیقة في الجبال):
 ریگه کی ته نگه به ره له چیدا
 مَلَّاد: په ناگا، سه شارکه، قه لا،
 شوینی خو شارنده وه

مَلَّاریا: له رزوتا، سپیه پو
 مَلَّار: په ناگا، سه شارکه
 مَلَّارَة: باخی باده م
 مَلَّازم (لايفارق - تابع - رتبة
 عسکریة): جیانابیتته وه، به جیتی
 ناهیتلی، پاشکو، له گه ل، نه فسر،
 پله ویا به یه کی سه ربازییه
 مَلَّازم بیته: دانیشستوی مال، له مال
 ده رناچی
 مَلَّازم الصمت (لايتکلم): بیده نگ، قسه
 ناکات، نقی لیوه نایه ت
 مَلَّازم الفراش (لايزال مريضاً):
 له جینگه دا که وتوو به هوی نه خوشیه وه،
 که وتوو
 مَلَّازمة (تعلق - ارتباط - مشاورة):
 په یوه ندی، په یوه سستی، په یوه ندیتی،
 جیانه بوونه وه، لینه بوونه وه، کۆلنه دان،
 به رده واهی
 مَلَّاسَة: مال، سافکه ری چیمه نتوی
 بیناو ساختمان
 مَلَّاط الحائط: سواخ، سپی کاری،
 که چکاری
 مَلَّاطفة: نازو نوز، کالته له گه ل کردن
 مَلَّاع (المفازة لاثبات فيها): بیابانیتی
 بی گزوغیا
 مَلَّاعِب (مغامر): فیل باز، ته له که باز،
 ده ست بی، ساخته چی
 مَلَّاعِب ظله (طائر طويل الجناحين
 قصير العنق): بالنده یه کی بال دریزی
 مل کورته
 مَلَّاعِب الرياح: شوینی هاتنو
 ده رچوونی ره شه با
 مَلَّاق: نذر چاپلوس و دهم شپ

مُلاَقَاة: چاوپيټکه وټن، په کتر ديتن،

بټک گه يشتن

مُلاَقِس: به نارام، نارامگر

مُلاَقِيس: نارامگر، خوږاگر

مُلاَک: فريشته، نوانا، توانين،

دهسته لات

مُلاَکُ المَوْتِ (قَابِضُ الأَرْوَاحِ): فريشتهی

گيانکېشان، نيزرائيل

مُلاَکُ الحُبِّ (کَيُوبِيْد): فريشتهی

خوښه ويستی، کيوييد

مُلاَکُ فِي الحُکُومَةِ (الدَّرَجَةُ الْمُخَصَّصَةُ

لِلْعَمَلِ): پلهی کارکردن، ميلاک

مُلاَکُ (الطَّيْنِ): قوږ، هه پي، هرگ،

قوږ له ناوو گل دروسته کړی که خاک و

خول به به فريا ناو يا باران ته پړی

ده بيت به قوږ

مُلاَک: خاوهن زهوی وزار، دهره بهگ

مُلاَل (تَبْرُم): شيتگيری، گينگلې دان،

نارام له بهر بران

مُلاَلُ الخِيَاطَةِ (شِرَاجَةٌ): کۆک، کۆک

گرتن

مُلاَل: بيزاری، وه پس بوون، بيتاقه تی

مُلاَلَة (ذو المَلَل): بيزار، وه پس،

بيتاقت

مُلاَم - مَلاَمَة: سه رزه نشست،

به سه راهاتن، لؤمه کردن، ليتوپه بوون،

گلې، رازوگله یی، گازنده

مُلاَمِحُ الوجهِ (تَقَاطِيعُهُ): شپوهی

رووخسار، ديمه ن، چاره، ديمه ن و

شپوهی روو

مُلاَمَسَة: به ريه ک که وټن، له يه ک که وټن

مُلاَمِظ: دهره و بهری ددان و لچو لټو

مَلاوَة - مَلاوَة (البُرْهَة مِنَ الدَّهْرِ): تاوو

ساتيک له سه رده مو روژگار

مَلاوِص (مُتَمَلِّق - خِداَع): فيتلېاز،

گزيکه، مه را يی که ر

مَلاوِي (الطَّرِيقُ المُنْتَوِيَة): ريگه ويانی پټیچ

پټیچ، پټیچ پټچاوی، ريگه ی هه موار

مَلَأَ الإِنَاءَ مَاءً وَيَأْمَأُ وَمِنَ المَاءِ (وَضَعَ

فِيهِ مِنَ المَاءِ قَدْرَ مَا يَأْخُذُهُ): ناوی

تټکرده به نه ندازه ی نه وه ی لټی ببات

مَلَأَ فِي القُوسِ - مَلَأَ (جَذَبَ الوَثَرَ جَذْبًا

شَدِيدًا): تاله کس به توندی راکټشا،

به کټشی کرد

مَلَأَ عَيْنَهُ (جَعَلَهُ يَفْشَأُ): وای لټکرده

سلی لټ بکاته وه، به چه ترسینی کرد

مِلءُ اليَدِ أَوِ الكَفِّ: پرچنگ، پر

به چه نگ

مِلءُ بَطْنِهِ: به نه ندازه ی تواناو سکی،

پر به سکی

مِلءُ كِسَائِهِ (سَمِين): گوشتن، قه له و،

به خقوه

مِلءُ الإِنَاءِ: پر به دهره قاپ، لټوان

لټوی دهره که

مَلَأَ: کومه ل، پياوما قولان، راويز کردن،

ره وشت و خوو

المَلَأُ الأعلى: جيهانی به رزه خي بالا،

جيهانی روحی گيانداران

مَلاَة: قورسييه که له سه را دروست

ده بيت و وه که هلامه ت وايه به هوی

قورسي گه دوه

مَلاَة: زورخواردن، تيرخواردن، ورگو

سک پر بوون له خواردن، روخساری

پرو لټوان لټو

مُنْم (النَّيْم): ناکه س، سپله،

به دنمه ک

مَلَأَ اللهُ عُمْرَهُ (أَطَالَ عُمْرَهُ وَمَتَّعَهُ بِهِ) :
خواتمه ته من دريژيکرد ، زور زياندی و
خوشحال و شادی کرد
مَلَأَ فُلَانٌ - مَلَأَ وَمَلَأَهُ (صَارَ كَثِيرُ الْمَالِ) :
فرد مال و سامان بو ، مالدار بو
مَلْبَدٌ : شيری بيخته ، لکاوو نووساو
به زه ويدا
مَلْبَسٌ - مَلْبَسٌ (مَالِبَسٌ) : پوشاک ، جلو
به رنگ ، نه وهی له به رده کریت و
ده پوشريت
مَلْبَسٌ (لَوَزْ يَكْسَى بِالسُّكَّرِ) : نقولی
بادهمی ، بادامی
مَلْنٌ (صَانِعُ اللَّبَنِ) : خشت دروستکر ،
خشت ساز
مَلْبَنٌ : حه لوايه که له شیر
مَلْبَنٌ : پاکزو پوخته کهری شیر ،
دوشهر ، قالبی خشت ، هه لگرو
گويزه ره وهی خشت
مَلْبَنٌ : جوړه شیرينه که له نيشاسته و
شه کرو گولاو دروست ده کریت
مَلْبَنَةٌ (مَصْنَعُ الْأَلْبَانِ) : کارگهی
شیره مه نی
مَلْبَنَةٌ (مَلْعَقَةٌ) : که وچکی شیرتیکردن
يان ده فريکی بچوکه شیری تيا
پيشکه ش ده کریت وه ک چا
مَلْبُوطٌ : سه رسام له کاروباری خویدا ،
سه راسيمه
مَلْبُونٌ : به کيک به هوی زور خوارده وهی
شیره وه تووشی نه خوشی شه کره
بووبیت ، پيگه يشتوو په روه رده کراو
به شیر
مَلَّةٌ (رَمَادٌ حَارٌّ - جَمْرٌ) : خوله میشی
که رم ، پشکو ، په نگر

مَلَّةٌ : رييازی ثاينی ، ميله ت ، هوز ،
نه ته وه ، به ره
مَلَّةٌ : دورينی به که می جلو به رگ
مَلْشَاحٌ (مُتَقَيِّرٌ لَوْنُهُ) : رهنگ گزواو ،
رهنگ تیکچوو ، بزپکاو
مَلْشَمٌ : ساريژ ، گزشته وزون ، بزما ته ،
پيکه وه نووساو ، به کگرتوو ، گيراوه ،
کو ، کزبوه وه ، چاککراو
مَلْشَحٌ (صَاحِبُ اللَّعِيَّةِ) : ريشدار ، ريشن ،
خاوه ن ريش
مَلْشَحٌ - مَلْشَحٌ (الْمَلْجَأُ) : په ناگه ،
حه شارگه
مَلْشَحٌ : مه ست ، سه رخوش ، بی هوش و
ناگا ، دؤل و شيوی پردارو درهخت
مَلْشَرْمٌ : ناچار ، زورليکراو ، وابهسته ،
ليترسراو ، به رپرس ، خويه ست ،
ده ريه ست
مَلْشَرْمٌ : به لين راست ، راستگو ، هه تره ،
خويه ست ، به لينده ر
مَلْشَصٌ : ريگهی ته نگو باريک
مَلْشَصَاتٌ (مُنْشَبٌ - يَقِظٌ) : ناگادار ، بيدار ،
هوشيار ، زنگ
مَلْشَقَى : شوينی به يه که گه يشتن ،
دوريان ، ژوان
مَلْشَكٌ : مه ست ، سه رخوشی بی هوش و
ناگا
مَلْشَوَى الْوَادِي (مُنْحَنَاهُ) : شوينی ليژو
مه يلانی دؤل و شيو
مَلْشَبٌ (مُتَهَيِّجٌ - مُشْتَعِلٌ - شِدَّةُ الْحَرِّ) :
سوره وه بوو ، ناوساو ، هه وکردو ،
هه لگيرسار ، کپرگرتوو ، سووتاو ،
قرچهی که رما

مَلَحَ الْفَرَسُ (ضَعُفَ عَنِ الْجَرِيِّ): توانای

غارغاریتی کزیو ، لاواز بو

مَلَحَ الشَّيْءَ (خَلَطَهُ): ناوِیته ی کرد ،

تیکه لیکرد

مَلَحَ وَقْلَانًا وَعَدَهُ وَعَدًا لَا يَنْصِي الْوَفَاءَ

پسه): په یمانیکی داو به نیاز نه بوو

بیباته سر

مَلَحَ: سهره تایی شو

مَلَحَ الصَّبِيُّ أُمَّهُ مَلَجًا: مه مکی دایکی

مژی ، شیر ی خوارد

مَلَحَ النَّاقَةُ: شیره کئی رژی و به تنیا

شتیکی تیاما تامی خوی ته بوو

مَلَحَ: شیره خوره ، بهرخی شیره خوره

مَلَجَاج: دهریای فره شه پؤل

مَلَجًا (مَلَدَ): په نا ، په ناگه ، په ریز ،

مه لاسکه ، هه شارگه

مَلَجًا الْأَيْثَامَ (مَيْثَمَ): هه تیوگه ،

هه تیوخانه ، خانه و لانه ی هه تیوان

مَلَجًا الْعُمَيَّانَ: لانه ی نابینا و کویران

مَلَجَم: لغاوکراو

مَلَحَ الطَّائِرُ - مَلَجًا (كَثُرَتْ سُرْعَةُ

خَفَقَاتِهِ بِجَنَاحَيْهِ): شه قی لیدانی

باله کانی به خیرایی لیدای

مَلَحَ فَلَانَةٌ لِفُلَانٍ (أَرْضَعَتْ لَهُ): شیر ی

پیدا ، شیر ی دایه

مَلَحَ الْقَدَرُ: به نه اندازه یه ک خوی ته تیکرد

مَلَحَ الشَّاءُ (تَنَفَّ صَوْفَهَا بِالْمَاءِ الْحَارِ):

خوری مه پره کئی به ناوی گرم

هه لکیشاو لیکرده وه

مَلَحَ الْمَاشِيَةُ: گیای سویرو خوی ته دا

به نازه له که

مَلَحَ الرَّجُلُ: باسیکرد ، که و ته باسو

خواسی په نهان و نابه جی به رانبه ری

مَلَحَ الْمَاءُ: ناوکه سویربو ، واژوی

سازگار بوونی ناو

مَلَحَ الشَّيْءَ (طَرَحَ عَلَيْهِ الْمَلَحَ): خوی ته

تیکرد

مَلَحَ الطَّعَامَ (كَثَرَ مَلَحُهُ): خوی ته

زوریو ، خواردنه که سویربو

مَلَحَ السَّمَكُ: خوی ته کرد به ماسیه که وه

مَلَحَ الْمُتَكَلِّمُ (أَتَى بِكَلَامٍ مَلِيحٍ): و ته و

قسه یه کی شیرین و به سوودی گوت ،

قسه خوش بوو

مَلَحَ الدَّابَّةُ (حَكَ الْمَلَحَ عَلَى

حَنَكِهَا): خوی ته دا له مه لاشویه وه

مَلَحَ اللَّهُ فِيهِ (أَي بَارَكَ لَهُ فِي عَيْشِهِ):

خوداوه ند ژین و بژیوی به رین و فراوان

بکات ، خوا رزقی بدات

مَلَحَ الشَّيْءَ (بَهَجَ وَحَسَنَ مَنْظَرَهُ):

دیمه و شیوایی جوان و قه شه نگ بوو

مَلَحَ: دانسقه ، چیرۆک ، به سهره مات ،

نوگته ، قسه ی خوش

مَلَحَ: خوی ته نمک ، چهوری ، ناوی

سویر ، په یمان و به لاین ، زانست ، زانا

مَلَحَ الْإِنْكِلِيزِي (مُسَهَّلَ): ئینگلیز دوزی ،

شوره ی سک

مَلَحَ: سپی تیکه له پره ش

مَلَحَ - مَلَحَةٌ (الْعَرْمَةُ وَالْمَعَاهِدَةُ):

یاساخ ، په یمان به سستی ، پابه ندی

مَلَجَاءَ: دره ختی که لا مه روه ریو ،

تیم و تاقمیکی سهریازی مه زن ،

گوشتی پشت

مَلَجَاح: زورلیکه ر ، کوپان و زینیک

پشتی و لاخ و نازه لی سواری بریندار

بکات ، ههوری به پرشت

مَلَخَاق: تېروكه وانتيكى تيزماويژ ،
 حوشترېك تيزو خېترا بېت و حوشترى تر
 نه توانيت پى بگا ته وه
 مَلَخَة: قسهى خوش ، نوکته ، ترسو
 بېم ، رهنګى سوز
 مَلَخَة (الكَلِمَةُ الْمَلِيحَة): قسهى خوش و
 شيرين
 مَلَخَة: جارېك ، شه پولى دهريا ، ته وژمى
 دهريا
 مَلَخَة: حه ياو شهره ف ، سويړ ،
 وازووى سازگار
 مَلَخِي: دم پيس ، زبان پيس و به د ،
 هر شتېك پرېرو پاکه ر بېت
 مَلَخِب (الطَّرِيقُ الْوَاضِح): ريگه يه کى
 روون و ناشکرا ، شه قامه رى
 مَلَخَج: حه شارگه ، په ناگه ، پاسير ،
 قفلېک نه کرېته وه
 مَلَخَد: کيل ، تاوېرى سهر گورپ ، دوو
 ته له بهر د يان دووميله له سهرين و
 پېښى گورپه وه داده چه قېنرئ
 مَلَخَد (كَافِر): بى باوه ر، گومرا ، سؤته ،
 مارپس ، ياخى له ثاين و خواپه رستى
 مَلَخَز (الْمَضِيق): دهريه ند ، ته نگاو ،
 گه روويه که که به نېوانى دوو گرد يا دوو
 کيودا تېکشى و ريگايه کيش که
 به شوېتکى ته نگه بهر د بېروا
 مَلَخَس: تاره زوومه ند ، سوړبوو له سهر
 شتېک ، بردهى هه مووشتيک
 مَلَخَس: نازا ، گوستاخ ، دلير
 مَلَخَط: نېوچاو ، ناوه وهى چاو
 مَلَخَف - مَلَخَفَة (غَطَاء): داپوشه ر ،
 ليغه ، بهرگ ، پوښاک

مَلَخَف السَّرِير: سهرجېگه ، چه رچه ف
 مَلَحَق (إِضَافِي - تَابِع): زياده ، هى تر ،
 سهره مقه ست ، پاشکوز ، سهريار ،
 له گه ل ، وېپاي
 مَلَخَج: گه وره و سهردارى نه ته وه ،
 ده مړاست ، ريش سپى
 مَلَخَم: گزشتخور ، نووساو به گه ل و
 نه ته وه يه که وه ، ديلکراو ، جوره جل و
 بهر گيکه
 مَلَخَم: گوشت خور يان يه کيک گوشتى
 زور بېت ، گوشتدار
 مَلَخَمَة (مَوْقِعَة فِي الْحَرْب): کوشتارى
 زور ، ده سته ويه خه ، تېژر ژان ،
 تېکړژان و شه پړکى مه زن و گه وره
 مَلَخَمَة (فِي الْأَدَب): له نه ده بو و ژده دا:
 داستان ، نازا نامه ، چيروکه
 مؤنراوه يه که باس له نازايه تى و
 قاره مانيتى گوستاخ و پادشاو
 خوداوه نده خه يالېه کان ده کات و
 خاوه ن بڼه ماو تاييه تمه ندييه کى
 خويه تى
 مَلَحِن (الَّذِي يَضَعُ اللَّحْنَ): ناوازدانه ر ،
 دانه رى ناواز
 مَلَحُوب: مه ردومى له پو لواز ، له پولاواز ،
 ريگه يه کى روون و ناشکرا
 مَلَحُود: کيل ، گورپ
 مَلَحِي: سهرزه نشکراو ، لومه کراو
 مَلَخ فَلَان (سَار سِيرًا شَدِيدًا): به توندى
 چوو به پړوه ، توند روى به پړوه
 مَلَخ فِي الْأَرْض (ذَهَبَ فِيهَا): رويشت
 به سهر زه ويډا
 مَلَخ فِي الْبَاطِلِ: له ناحه ق و به تالا
 روچوو

مَلَخَ الْفَرَسُ (لَعِبَ): نه سپه که یاریکرد ،
گه مه یکرد ، بازی کرد

مَلَخَ الطَّعَامَ (تَغَيَّرَ وَفَسَدَ): تام و بونی
خواردنه که گورپاو خراپ بوو ، بونیکرد
مَلَخَ الشَّيْءَ (جَذَبَهُ قَبْضًا أَوْ عَضًا):
کیشی کرد به چنگ لیگیرکردن یا خود
کارلیگرتن

مَلَخَ الشَّيْءَ - مَلَا حَةً (لَمْ يَكُنْ لَهُ طَعْمٌ):
بی تام بوو ، تامی نه بوو ، بی چیژ بوو
مُلَخَصٌ (مُخْتَصَرٌ - خِلَاصَةٌ): کورته ،
کورترکراوه ، به کورتی ، پوخته ، پوخته
مَلَدَ الشَّيْءَ (مَلَدَهُ): دریزی کرده وه ،
کشانی

مَلَدَ الْعَصَنُ (إِهْتَرَّ وَلَانَ): لقو په له که
له ریه وه ، ناسک بوو
مَلَدَ الْأَدِيمَ (لَيْئَنَهُ): پیسته که ی
نهرمکرد ، شیلای ، دهستی پیا هینا
مَلَدَ: لاوی ، هه رزه کاری ، روخسار
جوانی

مَلَدَ: مه ردوم و دارودره ختی باریکو
ناسک
مَلَدَغٌ (مَنْ كَانَ دَابُّهُ اللَّدَغُ بِكَلَامِهِ):
قسه رهق ، زمانتیژ ، به کتیک پیشه و
خودی بریندارکردنی هه ست و نهستی
خه لکی بیت

مَلَدَ الْفَرَسُ: تیز غاری کرد ، خیرا
غار یکرد

مَلَدَ فَلَانٌ (كَدَّبَ): درو یکرد ، راستگو
نه بوو

مَلَدَ فَلَانًا بِالرُّمَحِ (طَعَنَهُ): بریندار یکرد
به نیژه ، زامدار یکرد
مَلَدَ فَلَانًا مَلْدًا: به ته نیا قسه ی خوشی
بق کرد

مَلَدَ فَلَانٌ (أَظْهَرَ مَوَدَّتَهُ غَيْرَ مَا يُخْفِي):
به پوو که ش خوشه ویستی ده ربی و
له ناخیشه وه وانه بوو

مَلَدَ (مَوْضِعَ اللَّذَّةِ): شوینی خوشی و
رابواردن

مَلَذَّةٌ (مَلَذَاتٌ - الشَّهْوَةُ): خوشی ،
رابواردن ، خوشی گه ین ، هه وه س ،
ناره زوو ، چیژ

مَلَزَ بِالشَّيْءِ (ذَهَبَ بِهِ): بردی له که ل
خوی

مَلَزَ الشَّيْءَ (خَلَصَهُ): رزگاری کرد ،
قوتاری کرد

مَلَزَ (الشَّدِيدُ - الْخُصُومَةُ): توند و تیز
له به ره ره کانیدا ، رهق ، زبر ،
توند و تیز

مَلَزَقَ (الدَّحِي): بیژو ، نارپه سن

مَلَزَمَ (مُجْبَرٌ): ناچار ، زور بوهاتوو

مَلَزَمَ - مَلَزَمَةٌ: گیره ی سه نه تکاران

مَلَزَمَةٌ (مَنْكَنَةٌ): گیره ، مه نگه نه ، پینچ ،

جه پو ، گیره که به کی تایبه تی به

که له کاتی جزویه ندا کتیبی پی ده گیرئ

مَلَزَمَةٌ مِنَ الْكِتَابِ (جُزْءٌ): به شیک

له کتیبیک ، به ند ، به ک به ش

له به رتوکیک

مَلَسَ الشَّيْءَ (إِثْرَعَهُ وَاسْتَاَصَلَهُ): له بن

ده ربی پنا ، له بنا ده ربی کیشا

مَلَسَ فَلَانٌ (ذَهَبَ ذَهَابًا سَرِيعًا): به په له و

خیرا رویشته ، تیز چوو به پرتوه

مَلَسَ بِالْإِبِلِ وَنَحَوَهَا (سَاقَهَا سَوْقًا

شَدِيدًا): به توندی لی خوی ، توند

بردی به پرتوه

مَلَسَ الرَّجُلُ بِلِسَانِهِ (دَاهَنَهُ وَتَمَلَّقَهُ):
کاسه لیتسی کرد، چلکاو خوری و

چاپلوسی کرد، روپامایی بۆ کرد
مَلَسَ الظَّالِمُ (إِخْطَلَطَ): تاریکی ناوخته و
تیکه ل بوو له سه ره تایی شه ودا
مَلَسَ - مَلَسًا (لَانَ وَنَعِمَ مَلَمَسَهُ): ساف و

لووس بوو ، نه رم و لووس بوو
مَلَسَ الشَّيْءَ (جَعَلَهُ أَمْلَسَ): ساف و
لووسی کرد

مَلَسَ الْأَرْضَ: تهخت و ساف و هه مواری کرد
مَلَسَ - مَلَسًا (ضِدَّ خَشَنَ): ساف ، لووس،
خلیسک ، خز ، نه رم و شل

مَلَسَ: زه و بیه کی تهخت و له بار
مَلَسَ: لووس و ساف بوو

مَلَسَاءَ: شه راب و باده ی به تام و چیژ
له گه روودا ، سالتیکی بی گژوگی او قات و
قزی

مَلَسَنَ (الْفَصِيحُ الَّذِي يَتَكَلَّمُ كَثِيرًا):
ره و انبیزی زۆریله ، زۆریله ی زمان پاراو
مَلَسَنَ: به ردیکه ده یا نخسته سه روی
ده رگا و له ژیریشدا پارچه گوشتیکیان
داده ناو کاتی دپنده ده هات به رده که
ده که وت ده رگا که پیوه ده درا

مَلَسَنَ: هه رشتیک لاکانی وه ک زوبان
وابی

مَلَسَنَ (مَنْ عَضَ لِسَانَهُ تَحْقِيرًا أَوْ
فَكْرَةً): زمان گه زتوو ، یه کیژ زمانی
بگه زئی به هوی سه رسامی یا خود
بیر کردنه وه وه

مَلَسُونُ: دروژن ، قسه خوش
مَلَسَ الشَّيْءَ (فَتَشَهُ بِيَدِهِ): به دهستی
بشکنی

مَلَسَ بِسَهْمِهِ (رَمَى بِهِ): فری دی دا ،
تیره که ی هه لدا

مَلَسَ الشَّيْءَ مِنْ يَدَيَّ (سَقَطَ لِمَلَّاسَتِهِ):
به هوی سفت و لووسی وه له دهستی
که وته خواره وه ، ترازا ، خلیسکا ،
خزا

مَلَسَ الرَّجُلُ (وَلَّى هَارِبًا): هه لهات ،
رایکرد

مَلَسَ: رووت ، رووت و قووت
مَلَسَ (رَلَقَ): خلیسک ، خز ، لووس

مَلَسَ مِنَ الْجِبَالِ وَنَحْوَهُ: په تی لووس و
خلیسک

مَلَصَابُ: شمشیریک له کیلان بگیری و
ده رنه یه ت

مَلَصَةً: ماسی خزو لووس
مَلَصَةً (الْأَرْضُ الْكَثِيرَةُ الْمَلُصُوصُ):

زه و بیه ک دزو جه رده ی زۆریت
مَلَصَقَ: پیوه نوساو ، پیا هه لواسراو ،
پیوه لکاو ، چه سپاو ، نوساو

مَلَطَ الْحَانِطُ: گه چکاری کرد ،
سپیکاری کرد ، سواخیدا

مَلَطَ شَعْرَهُ (حَلَقَهُ): قزی تاشی ، برنی
مَلَطَ الْأُمُّ وَلَدَهَا (وَلَدَتْهُ لِفَيْرِ ثَمَامَ):
دایکه که مناله که ی بوو به رله کات و

واده ی بوونی
مَلَطَ الْغُلَامُ: ره چه له کی تیکه لبوو ،

ره چه له ک تیکه ل بوو
مَلَطَ رِيشَ السَّهْمِ (سَقَطَ عَنْهُ):
په ره کانی تیروکه وانه که که وتن ،
لیتوونه وه

مَلَطَ الشَّاعِرُ (قَالَ نَصْفَ بَيْتٍ وَأَتَمَّهُ
شَاعِرٌ آخَرُ): نیوبه بیت شیعی گوت و
نیوبه که ی تری بوژیکی تر ته و او ویکرد

مَلَطَ: ناپاک ، نادروست ، ناره سن ،
مه ردومیک ره چه له ک و بنه چه ی دیار
نه بیت

مَط: ناشوبگير ، فیتنه ناميز
 مَطاس (کاسور): پیک ، چه کوشی
 گه وره
 مَطاط: که نارو رُخی ده ریا ،
 ده ستار ، دامینی چپایه کی بلندو بهرز ،
 ماله ی گلکاران ، مایه ی نانه وا ، لیدانیک
 بکات به میشک ، قه راخی دۆل و شیو
 مَطاً - مَطاة: توپکاتکی ناسکه
 له نتوان پیستی سهرو گزشته کهیدا
 مَطس: پیک ، چه کوشی گه وره ، سمی
 حوشر ، ناویکی خوړ به رد کون بکات
 مَطَف: میمنکه ره وه ، نه رمکه ره وه ؛
 خاوکه ره وه ، میورکه ره وه
 مَطَم (خَلد): گونا ، رووخسار ، روومهت ،
 روو
 مَطَم (الموضع الذي تنكسر عنده أمواج
 البحر): نه و شوینه ی شه پوله کانی
 ده ریای لیده شکي
 مَلع الشاة (سَلَحَها): پیستی مِه ره که ی
 دامالی ، که ولیکرد ، له مله وه ده ری
 مینا
 مَلع الفصيل أمه (رَضَعَهَا): شیر ی دا
 به به چکه ی ، شیر ی دایکی خوارد
 مَلعب: یاریکه ، شوینی که مه و
 یاریکردن ، ستاد ، یاریکه ، یاریکا
 مَلعب كرة القدم: یاریکه ی توپی پی
 مَلعب الخيل: مه یانی غارغارین ،
 شوینی رمبازی ، سیرک
 مَلعبة - مَلعبة: جلو بهرگی وه رزش
 ناسا
 مَلعبة (الغوية): که مه ، پی رابواردن ،
 فیل

مَلَعَة (آلة تناول الطعام): که وچک ،
 که فچک ، شتیکی کلکاری دهم پانه
 نان و شتی تری پیده خوریت
 مَلَعَة الشاي: که وچکی چا
 مَلَعَة كبيرة خشبية: نه سکوی ،
 نه سکرو ، هه سکر ، که وچکیکی دارینی
 گه وره یه
 مَلعوب: فیل ، ته له که ، لیکار
 مَلعون: نه فرهت لیکراو ، له سؤزو
 به زه یی ده رکراو ، نه فرین کراو
 مَلغ: گیل ، که ودهن ، زمان پیس ،
 به دگر
 مَلغز: نادیار ، په نهان ، ناروون و
 ناشکرا
 مَلغز من الكلام (غامض - مبهم): گوت و
 قسه ی ناروون و ناشکرا ، قسه ی پیچ و
 په نا ، قسه ی به توپکل
 مَلغم (الغم والأثف وما حولها): دهم و
 لووت و ده ورو به ریان
 مَلغم (مخلوط بالزئبق): تیکه ل
 به جیوه کراو
 مَلغوم: میناوی ، جیگه و شوینیک مین
 ریژکرایت
 مَلغي - مَلغی (مفسوخ): هه لوه شاو ،
 تیکدراو ، لابرآو ، پووجه لکراو
 مَلغ: پیچر ، بهرگ ، پیچ ، کونکر ،
 سمق ، قه له م
 مَلغ أوزاق: فایل ، دوسییه کاخه نو
 به لکه نامه
 مَلغ - مَلغاف (لعاف): لیفه ، داپوشه ر
 مَلغعة: نه وه ی خوی پی داده پوشری
 یان ده پیچری له خووه
 مَلغه: به ردی تیشکدارو روشن

مَلْفُوظ: وتراو، له زاربه ده رکړاو،
فریدراو، باسکراو

مَلْفُوف: که لهرم، که لهرم، گیایه کی
که لپانی خړی پیچراوه ی کوپستانیه
ده کړی به دولچه و ده کړتیه
ترشیاتیشوه

مَلَقَ الرَّجُلُ (سَارَ شَدِيداً): به توندی
رؤیشت به ریږه

مَلَقَ الشَّيْءُ (غَسَلَهُ - مَحَاهُ - مَلَسَهُ):
شتی، شوردی، سړپه وه، کوزاندپه وه
پان لووسی کړد، نه رمیکړد

مَلَقَ الْحِمَارُ الْأَرْضَ بِخَوَافِهَا (ضَرَبَهَا):
گویدرېزه که به سمه کانی کیشای
به زه ویدا

مَلَقَ قُلَانًا بِالْعَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا):
به گزچان لییدا، میرازی کړد،
دايگرته وه

مَلَقَ الصَّغِيرُ أُمَّهُ: مناله که دایکی مژی،
شیری خوارد

مَلَقَ: زهوی ته ختو ریک، برابته ی و
دوستایه تی، سوزو ریزیکې بی شومار،
دوعا، نه رم و ناسکترین سه وزه

مَلَقَ: مه رایه کړ، ماستاوسارده که ره وه،
لاوازو سست، نه سپیک جیگه ی تممانه
نه بیت له غار غاریندا

مَلَقَى (مَلَقَى - مَكَانَ الْإِنْتِقَاءِ): شوینی
به یه که یشتن، دورپان

مَلَقَى: مه ردومی چاکه خوازو
شپه نگیز، شوینی دوزینه وه ی شتی

مَلَقَاط: موکیش، جالجالزکه، مقاش
مَلَقَّة: به ردیکې سفت و ساف و رووناک

مَلَقَط: داوا، خواست، داواکاری، کانزا
مَلَقَط: پیگر، ده سترگر، مه قاش

مَلَقَطُ الشَّفَرِ (مُنْتَاف): موکیش،
نامرازیکې تایه تیبه مووی
پیته لده کیشری

مَلَقَطُ النَّارِ (مَسْعَر): مه قاش،
په نگرکیش، ماشه، په نگرگر،
په نگرک، ناسنیکې دوپه له پشکوو

نَاگری پیته لده گیري و نانی
پیده رده هینری له ته نوور

مَلَقَطُ: چاوی تیزو به جموجوول،
چاوی تیز نیکا

مَلَقُوه: بیمار و نه خوځشی ده مخواری
تووش بوو، دهمی خوارو لاریوو

مَلَقُوط: منالی دوزراوه، منالی
فریدراوی بی باوک و دایک

مَلَقِي (مَطْرُوح): فریدراو، توپدراو،
هاویندراو

مَلِكُ الشَّيْءِ (حَازَهُ وَانْفَرَدَ بِالنَّصْرِفِ
فِيهِ): مه بیوو، خاوه نداری بوو،
خاوه ن مه لسوکه و تېوو پیوه ی

مَلِكٌ عَلَى الْقَوْمِ (اسْتَوْلَى عَلَيْهِمْ):
ده سستی به سه راگرتن، ده سته لاتی گرت

به سه ریاند
مَلِكُ الْعَجِيْنِ: به باشی مه ویره که ی

شیلای، باش شیلای، شیلای
مَلِكٌ عَلَى نَفْسِهِ (قَدَّرَ عَلَى حَبْسِهَا):
توانای خوگرتنی مه بوو، خوگیرتو

ریگه ی نه فسی نه دا
مَلِكُ الْقَوْمِ قُلَانًا عَلَيْهِمْ (صَيَّرُوهُ مَلِكًا):
کردیان به پادشا، به شا دایان نا به سه ر

خویانه وه
مَلِكٌ عَلَى: فه رمانپه وایی کړد، بوو

به فه رمانپه وا

مَلِك - مُلْك: سامان ، مولك و مال ،
دارایی ، دستکوتن ، سامانداری ،
بوون
مَلِك (الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى): خودا ،
خو ، خداوند ، پرهوردگار، یزدان
مَلِك - مُلْك: پادشا ، پاشا ، شا ،
قه‌رال، فرمانپه‌وا ، خاوه‌ن دسته‌لات
مَلِك: فریشته ، پری
مَلِكَة: توانا ، توانین ، ناماده‌یی ،
حز، هه‌وس ، به‌ندایه‌تی ، خو ،
نهریت، باو
مَلِكَة: شان ، قه‌رالچه
مَلِكَة النُّحْل (أَمِيرَتُهَا): شای هه‌نگ ،
شاهه‌نگ
مَلِك (الضُّلْبُ الْمُكْتَنَزُ لِحَمَاءٍ): گزشت
پته‌وی تیکسپراو
مَلِكَم: مه‌ردومی مشت و شوق به‌میز
مَلِكَم: پتلاو چه‌کمه ناماده
مَلِكُوت: شا ، شاهه‌نشا ، نیمپراتور ،
قه‌رال، فرمانداریتی ، شایه‌تی ، شکو
ده‌سته‌لات ، جیهانی به‌رزخ که‌تابیه‌ته
به‌روح نه‌فسه‌کانه‌وه
مَلِكُوم: سته‌ملیکراو ، مافخوراو
مَلِكِي: شاهانه ، پاشایه‌تی ، شایانه ،
ده‌دریته پال شا ، سویل ، سفیل ،
ناسه‌ریازی
مَلِكِيَة: سامان ، مولك ، مال و دارایی ،
سامانداریتی نه‌وه‌ی مرؤف هه‌یه‌تی و
خاوه‌نیتی
مَلِل الشَّيْء (قَلْبَهُ): هه‌لیگیرایه‌وه ،
نه‌مدیوادیوی کرد، تاوتوی کرد
مَلِل (مَلال - ضَجَر - سَأَمَة): بی‌زاری ،
وه‌پس بوون ، بیتاقه‌تی

مَلِم (تَاهَرُ الْبُلُوغ): هه‌رزه‌کار ، هه‌رزه ،
لاو
مَلِم بَكْدَا (عَالِم - يُعْرِف): زانیار ،
ده‌زانی، ئاگادار
مَلِم (الشَّدِيدُ مِنْ كُلِّ شَيْء): توندو تیژی
هه‌مووشتیك
مَلَمَة (مُصِيبَة): نه‌هامه‌تی ، کاره‌سات ،
به‌لا ، ده‌رده‌سه‌ری ، چورتم ،
به‌دبه‌ختی ، ته‌نگانه
مَلَمَس: ده‌ست پهاهیتان ، ته‌خته ،
جیگه ، شوپتی ده‌ست پهاهیتان
مَلَمَس العَشْرَات: نه‌ندامی هه‌ستکردنی
مه‌گه‌ز، هه‌ستیاره‌ی مه‌گه‌ز
مَلَمَع: ساف ، لوس ، ته‌خت
مَلَمَع: بالیکی بالنده ، یه‌ك بال
مَلَمَع: سافکراو ، په‌رداخکراو ،
بریسکه‌ورووناکی پی‌هه‌له‌هیتان
مَلَمَع مِنَ الْخَيْل وَغَيْرِهَا: نه‌سپیک
په‌له‌ی جیاوازی تیابه‌که‌جیاوازه
له‌ره‌نگه‌کانی تری
مَلَمَعَات مِنَ الطَّائِر (جَنَاحَاهُ): مه‌ردو
بالی بالنده
مَلَمَعَة - مَلَمَعَة (الْأَرْضُ يَلْمَعُ فِيهَا
السَّرَاب): زه‌وییه‌ك سه‌راب و تراویله‌كه
تیتیدا بدره‌وشیتته‌وه
مَلَمَل (أَسْرَع): په‌له‌یكرد ، خپرایكرد ،
زوویكرد
مَلَمَلَة (خُرُومُ الْفِيل): لموزو شفه‌ی
فیل
مَلَمَلَم: مه‌ردومیک پاره‌ی پتیویست بیت
مَلْمُوس: دیار ، ئاشکرا ، به‌رجه‌سته ،
هه‌ستپیکراو ، ده‌ست لیدراو

مَلُوسَات: هه سست پیکراوه کان ،

ناشکراو دیار ، هه سست پیکراو

مَلُمُول: قه له می ناسنی، کل

مَلُموم: کت ، کۆکراوه ، گرد ، گردگۆل،

شیت ، دیوانه ، عه ودال

مَلُمومة: له شکرکی جه م و ناماده باش

مَلْمَحُولِیا: شپزه یی و نا ئارامیه که

ده دات له ئه قل به مۆی خه م و

په ژاره یه کی گه وره وه و توش بوو

ره شبین و له ژۆک و شپزه ده کات

مَلْمَی: رابواردن ، شویتنی رابواردن و

که یف به سه ر بردن ، سه رگه رمی ،

قه پاتمه خانه ، تیاتر خانه ، سه ماگه ،

سو پرخانه ، قه حبه خانه

مَلْمَی: هۆکاری گه مه و یاری

مَلْمَاة: ته ماشانامه ی پیکه نین نامیز

مَلْمَب: نه سپی تیزپه و ، ته پ و تۆزکه ر

مَلْمَب: جوان و قه شه نگ ، پیاویک قژی

یه کجار زۆربیت

مَلْمَب: جل و به رگی که م ره نگ ، کال

مَلْمَح (مَنْ يَمَامٌ وَيَفْجُرُ عَنِ الْعَمَلِ):

یه کیک بخه ویت و نه توانیت کار و فرمان

بکات

مَلْمَد: پیاوی لاواز و ده رگا و دوو که ر،

جۆره شیرینه که

مَلْمَقُ اللَّوْن: ره نگ سپی ، سپی

مَلْمَم - مَلْمَم (الْأَكُول): زۆرخۆر ، ورگ

دراو

مَلْمَم: به خشنده ، ده سستبلار ،

سروشندار

مَلْمُوح: بریانیه ک نیوه کول بوو بیت ،

بریانی نیمچه برژاو

مَلْمُود (ثَقِيلُ الْحَمْل): بارگران و قورس

مَلْمُوز: موی سپی بوو ، جوان و ته واو

دروستکراو

مَلْمُود (حَزِين): دلگیر ، په سست ،

په ژاره دار ، خه مبار ، سه رومال تیاچوو

مَلْمُود (عَدُو): راکردن ، تیزپه و ی ، خیرا

رۆیشتن ، ده و

مَلْمُوح: دریژ ، زۆرتینوو ، ژنی له پولواز

مَلْمُوان (الليل والنهار): شه و ورۆژ

مَلْمُوب: ناسنی پینچ پینچ

مَلْمُوة - مَلْمُوة (البرهة من الدهر): به شو و

ساتی رۆژگار

مَلْمُوث: پیاو ماقوول ، ریزدار ، شکمه ند

مَلْمُوح (القدح الخفيف بالنار): جام و

په رداخی گۆراو به ناگر

مَلْمُوحَة: سویری ، سویر

مَلْمُوحَة: نیشانه ، هیمه ، نیشانه ی ریکه

مَلْمُوحِيَة (تَبَات يَطْبَخ): ملوخیه ،

روه کیکه لیده نریت

مَلْمُودَة (الملاذ): په ناگه ، هه شارگه

مَلْمُوز: خورمای شیلراو له گه ل باده ما

مَلْمُوط: لاقه کراو ، ده ست بۆ براو

مَلْمُوح: حوشترو بازی تیزپه وو خیرا

مَلْمُوح: شه یدا ، عه ودال ، سووتاو

مَلْمُوحَة: ژنی گۆل و به د زبان

مَلْمُوق (مَلْعَقَة الصید لَانِي): که وچکی

ده رمانساز

مَلْمُوكَة: پادشایه تی ، شاهانه

مَلْمُول: بیزار ، وه پس ، بیتاقه ت ،

بی تارام ، شیتگیر ، گرفتار

مَلْموم: سه رزه نشت ، هه له کار ، په رت ،

تاوانبار ، شایانی سه رزه نشت و

لۆمه کردن

مَلْمُون (كثير الأنوان): ره نگاو ره نگ ،

فره ره نگ

ملوي: چه ماوه ، پيچاوپيچ
 موليح (بين العذب والمالح): كه م خوي،
 شيرين خوي
 ملي - ملياً (زماناً طويلاً): كاتو
 ماويه كي دريژ ، سهرده ميكي
 دوورودريژ ، ساله هاي سال
 ملي (مدة العيش): ماوه ي زيان
 ملي عمره: ته ماني دريژ بوو ، زور زيا
 ملياح: فره تينوويه تي ، نازهل
 مليار (ألف مليون): هزار مليون
 مليء: پي ، ليوان ، سهرمور
 مليج (رضيخ): شيره خوره ،
 بهر مه مانه
 مليج: جوان ، شوخ و شنگ ،
 خويندگه رمي نيسك سووك ، باشو
 چاك ، سوپر كراو
 مليخ (لا طعم له): بي تام ، بي چيژ
 مليس: ساف ، لووس ، نهرمو شل
 مليساء: نيوه ي روژ ، مابه يني نيواره و
 خه و تنان
 مليص: به چي ناته او ، به چه يه ك بهر
 له واده و كاتي خوي له داياك ببيت
 مليط: بي موو ، كه چهل ، رووته ،
 كزسته
 مليح: بياباني بي كزوكيا
 مليغرام: مليگرام
 مليفا: ناتري حه مام ، پشت شور
 به لفكه له حه مامدا
 مليق (السريع): تيز ، خيرا ، چوستو
 چالاك ، گورج
 مليقه: مهره ك بيتكه به ليقه دروستيان
 كرد بيت
 مليك: پاشا ، خاوه ن مولك و
 ده سته لات
 مليك الفحل: شاهه نگ ، سهركرده و
 كه وره ي هه نگ

مليكة (الصحيفة): لاپره ، كاخن ،
 روو
 مليل: پيشاو ، گزشتي نيو خوله ميتش
 مليل من الطرق: ريگه يه ك زور
 بگريته بهر
 مليلة: تاي نيو جه سته ، فره
 تينوويه تي
 مليم - مليم: سهرزه نشتكراو ، لومه كراو
 مليمتر: مليمتر
 ملين (مخفف): نهرمكر ، شل كه ره وه
 ملين البطن: دهرماني ره واني
 ملينة (لين الجانب): نهرمو نيان ،
 به سوزو به زه يي
 مليون: هزار هزار

مم: چي ، چ شتيك ، له چي
 ممائة: مهرج كردن به سده
 ممات (موت): مردن ، مهرگ ، گيان
 دهرچون
 ممان (السير البعيد): رويشتننيكي
 دور ، ريگه يه كي دوورودريژ
 ممال (مشابه - مقابل): وه كو ،
 ليكچوو ، هاوشيوه ، هاوچور ،
 بهرامبر ، هه ق به هه ق ، توله
 مماله (مشابهة - مقابلة): هاوشيوه يي ،
 له يه كچووني ، ويكچوون ، بهرامبري ،
 چاوليكه ره ، توله سه نندن
 مهاككة: ناكوكي ، شه ره نووك ،
 ركه بهرايه تي ، ناكوكي ، ناشوب ،
 نازاوه
 مमारيع: زه وي چاك و باش
 مماس (في الهندسة): له شه ندازه دا :
 هيلي بهر كه و تن ، بهر كه و ته ، ليكه و ت

مُحَاسَنَة: لِيَكْدَان ، به ركه وتن
 مُحَاطِل (مُؤَجِّل - مُؤَخَّر): دواخه ر ،
 ده سترې ، نه مړې به سبه يكار
 مُحَاطَلَة (مُراوَعَة): دواخستن ، نه مړې
 به سبه ي پيكردن ، خاوه خاو كردن ،
 به قنځاځستن ، ده سستی ده سستی
 پيكردن ، گيرمه و كيښمه
 مُمانِع: حوشرېك به رده وام شېر بدات ،
 بارانېك به رده وام بېت و خوڅ نه كاته وه
 مُمتَاد (المُسْتَفْصِي): دهره زه كهر ،
 سواكهر ، ده ست پانكهر وه
 مُمتَاز: ناوازه ، ناياب ، جياكارو
 مُمَثِّل: گوږپايه ل ، گوږ له مشت
 مُمْتَحَك: كرځي به دخوو ، زبري رهق
 مُمْتَد: كشاو ، دريځ بوو ، راكشاو
 پالكو وتوو ، لاکښي ، فراوان ، گوره
 مُمْتَلَخ: نه قل باركردو ، بي نه قل و ژير
 مُمْتَطِي (رَاكِب): سوار ، سواره
 مُمْتَلَك: داگيركړاو ، شتومهك ،
 هه بويو ته
 مُمْتَلَكَات: زه وي و زارو شتو مهك
 مُمْتَل (نائب): نوښته ر
 مُمْتَلُ الرَوَايَات: نه كته ري رومانه كان
 مُمْتَل سَيْنَمَائِي: نه كته ري سينه مايي ،
 خو نوښ
 مُمْتُون: ميزه لدان نه خوڅ ، په كيك
 ميزه لاني نه خوڅ بېت
 مُمْحَاة (مَحَاة - مَسَاة): ته خته سپر ،
 گوږښ ، لاستيكي خت كوږانه وه
 مُمْحَال: زه وي وشكو بي به رويوم
 مُمْحَص: قالېوه وه ، قال
 مُمْحَل - مُمْحَلَة (الأَرْضُ الجَدْبَة): وشكه
 زه وي ، رووته ن ، گوږي

مُحَلَّة: ده فري شېر تېكردن
 مُمَحُو - مُمَحِي (مُزَال): سپراوه ، كوږاوه ،
 نه ماو
 مُمَحْوُوس: پوخت ، پاك ، روون ، پاكيز
 مُمَحْض: مه شكه ، ژه نه ري مه شكه
 مُمَحْضَة (فَرَارَة): كه ره گر
 مُمَحْوُوس: كه ره يهك راسته وخو به نامير
 له شېر ده گېرېت
 مُمَد (مَوْضِعُ مِلد الشَّيْء): شوښي
 كيښكردنې شتېك
 مُمْدَرَة - مُمْدَرَة: شوښيكي قوپو خاكي
 باش بېت
 مُمْدَرَة: حوشرې قه له وو تېكسمر او
 مُمْدَوْد: راكشاو ، دريځكړاو ، به ري نو
 گوشاد كړاو
 مُمْدَوْر: ديواري به قوپ سواخ دراو
 مُمْدَوْق: شيرېك ناوي تېكل كرابېت
 مُمَر (مَكَانُ المَرور): ريږه و ، گوږه ر ،
 پياړه و ، ريگه ، شوښي پياتېږين
 مُمَر (الجبلُ المُفْثُولُ قَتْلًا شَدِيدًا): په ت و
 گوريستېك باش بادرابېت
 مُمَرَّاح: چوست و چالاک ، چاويك
 نه شك و فرميسك زور برېژت ، زه وييهك
 زور گزوگياي لي ده رييت
 مُمَرَّاض (كثيرُ المَرَض): ده رده دار ، زور
 نه خوڅكه وتوو ، شله په تي ، له ش به بار
 مُمَرَّاع (الغَصيب): چړه و له وه پگاي پې
 ناو گزوگيا
 مُمَرَّح: دلخوڅ و چوست و چالاک
 مُمَرَّح: تري شوږپوه وه به ملي
 كوله كه و كه پردا
 مُمَرَّد (مَطْوِل): دريځ ، بلند ، هه لكشاو ،
 بالا

مَمْرُض (مُشَارَف - مُضْمَد): په رستار ،

نه خوښكار ، برين پېچ ، نه خوښه وان
مَمْرُضَة (الْمَرَأَةُ الَّتِي تُعْتَنِي بِالْمَرْضَى):

ثافره تی په رستارو نه خوښه وان ، زنی

برين پېچ ، سسته ر

مَمْرُغَة (الْمَعِي الْأَعْوَر): ريخوله کويړه

مَمْرَق (الْمَخْرَج): دهرچه ، کون ،

ده لاقه په که ره شه بای ليوه دیته

ژورده وه

مَمْرُوثَة (الْأَرْضُ لَانْبَاتَ فِيهَا): روته نه

زه وی ، روته ن ، زه وييه ک بی گژوگیا

بیټ

مَمْرُور: زهرده لکه ړاو ، زهر دبوو

مَمْرُورَة (الْقَبَّةُ الْمَلْئُوءَة): مه شکي پر

مَمْرُوض: نه خوښ ، دهرده دار ، ناساغ

مَمْرِيَّة: مانگا و گويړه که ی سپی و تابان

رهنگ

مَمْرَع (الْفَرَسُ السَّرِيع): نه سپینکی تیږو

خیرا

مَمْرُوج: ټیکه لاو ، ټاوټه ، ټیکه ل

مَمْرُوق: دړاو ، مه لا مه لا ، زیوار

مَمْسَى (الْمَكَانُ الَّذِي يُمَسِّي فِيهِ): نه و

شوپنه ی شه و لی دمه مینیتته وه

مَمْسَح: سپړه ، درقنن

مَمْسَحَة الْأَرْض (خَرْقَة الْمَسْح): زه وی

سپړ

مَمْسَحَة الْأَرْض (خَرْقَة لِفَرَش): به ربی،

پي سپړ، پتلاو سپړ

مَمْسَك: رږد ، به خیل ، ده ست قوچاو

مَمْسَك (مَطِيب): بون میسک ، میسکاوی،

پوښخوښ

مَمْسُوخ (قَلِيلُ لَحْمِ الْكَفَل): سمت و

که قه ل له پو پوچه ل

مَمْسُود: مه ردومی توکمه و دامه زراو

مَمْسُوس: دیوانه ی که م نه قل ، شیت ،

په تیاره ، هه سټپیکراو ، به ریه ک

که وتوو

مَمَشَى (مَكَانُ التَّمَشِّي): شوسته ،

وښکانی ، شوپن رهو ، گوزهر

مَمَشَط: شانه ، قژدهاښ

مَمَشَق: جلو به رگی رهنگاو رهنگ

مَمَشَقَة: له فافی که تانی

مَمَشَل: میواش میواش دوشهر ،

دوشهری میواش و میمن

مَمَشُود: مه ردومی ټیکسمر او

مَمَشُوق (ضَعِيفُ اللَّحْمِ): لاواز ،

باریکه له ، له پو لاواز

مَمَشُوقَة: کیږی باریکه له ی وردو جوان

مَمَص: مژهر ، بږیچه ی مژین

مَمَصَر (مَصْبُوحُ بِالْأَخْمَر): سورکراو ،

رهنگکراو به رهنگی سوور

مَمَصْرَة: کلاقی ده زوو

مَمَطَار: مه وری پر باران

مَمَطَر - مَمَطَرَة (رَدَاءُ الْمَطَر): مشه مای

باران ، باران پوښ ، پالتو

مَمَطَل: چه کوشی ناسنگه ران ، دژ ،

چه رده

مَمَطُول: کوتراو ، دواخراو ، نه مرق

به سبه ی پیکراو ، خایه نراو ، به قنکا

خبر او

مَمْعَج (الْفَرَسُ السَّرِيعُ السَّيْرُ السَّهْلَة):

نه سپی تیږه وی خوښ جله و

مَمْعَز: مه ردومی پیست توکمه و پته و

مَمْعَك (الْمَاعِلُ بِالْأَدِين): قهرز دواخه ،

ده سستی ده سستی پیکه ر له دانه وه ی

قه رزدا

مَعْقُود: دوچارېو به ده ست دوردو
نه خوځي گه ده وه

مَعْقُون: گزوگياو بېستان و باخک
به ناوي له بهر روښتو و ټاو بدریت ،
گزوگيايه ک ټاو به نيتو يا بړوات
مَعْقَر: رهنگ کردو به گلي سوور

مَعْقَرَة: زه وييه ک گلي سووري لي
ده ربېښت

مَعْقُوض (مَصَابٍ بِالْفَص): دوچار
به ده ستی سک نېشه وه ، ټازاروي ،
پېچ به سکيا دیت ، نه وهی سکی ديتي
مَعْقُولَة: ټازه ټک تووځي سک نېشه
هاتېت به هوی گل و خول خواردن
له گه ل روهدا

مُمْكِن (مُسْتَطَاع - مُحْتَمَل): بوون ،
ده بی ، توانایی ، ده شی ، ده گونجی ،
رهنگه

مُعَلِّمٌ مِنَ الطَّرِيقِ: ريگه يه زور بگيرته
به ، ريگه ي تېکراو

مُعَلِّمٌ (مُضْجِر - مُتْعِب): شه که تکر ،
بېزارکر ، وهړسکر

مُعْلَق (شَدِيدُ الْفَقْرِ): زور ه ټار ،
که مده ست ، نابووت ، کاسه لېسی ،

چاپلوسی
مُعْلَجَة: خویدان ، نه کدان ، شتيکی

کچکه يه خوئی تېده کړت
مُعْلَجَة: شور ه ټار

مُعْلَسَة: مال ه ي به نايان ، سافکری
به نايان

مُعْلَق - مَعْلَقَة: ته خته ، مال ه ي
کشتوکال که زه وی پی ته خت و ه موار

ده کړت

مَمْلَكَة - مَمْلَكَة: کړم ل ، ولات ،
شکوډاری ، ده ست لات و فه رمانږه وایی
پادشاو نه وانه ي له ژير ده ستيدان
له خه لکی و ولات

مَمْلُوء: پي ، ليوان ليو ، ه لاهمه تدار
مَمْلُوك: کزيله ، به نده ، توکر ، نه لقه
له گوی ، داگيرکراو ، ده ست
به سه راگيراو

مَمْلُول: گزشتی پيشاو له نيتو
خوله ميشدا ، نه وهی ده بېته هوی
بېزاری و وهړس بوون

مَمْنُوع (غَيْر مَسْمُوح بِهِ): ياساخ ،
نه هيلراو ، ريگه ليگراو ، نه ي کراو

مَمْنُون: سوپاسگوزار ، نه کناس ،
پېزان ، لواز ، له ي ، زه بوون

مَمْنُونِيَّة (شُكْر - اِئْتِمَان): پېزانين ،
ه ست به چاکه کردن ، سوپاس

گوزاری
مَمْنُون (مَسْوِي - مَبْسُط): ته خت ، ناماده ،

ريککراو ، ناسان
مَمْنُون: روکه ش ، داپوشراو

مَمْنُون: گول ، ټاوله دار ، تووځ بوو
گېروده ي ده ستی نه خوځي پېست

مَمْنُون: چاوک له کالاندایت و
داپوشرايت ، روکه شکراو به نالتوون و

زيو ، خوده رخه به به تال و پوچ
مَمْنُونَة: زياده گزشتيکی زياده يه

له ناو چاوداو به نه شته رگري لاده چيت
مَمْنُونَة: کوژر ، کوشنده ، مړک ،

مَرَه
مَمْنُونَة مِنَ الْخَطَايَا: گونامي گه وره که
مَرُوف بېزارو نيگه ران ده کات

مُمَيِّز (مُمْتَاز): ناياب ، جياکراو ،
به جيا ، باشت ، په سهند ، له بار

مُمَيِّز (فَارِق - عَاقِل)؛ جیاکار ،
دیاریکار ، زیر ، هوشیار ، زرنگ ،
ههستیار

مَنْ

مَنْ (الَّذِي)؛ كَيْ ، نَهْوَى ، نَهْوَى
مَنْ عَلَيْهِ - مَنَّا أَنْعَمَ عَلَيْهِ نِعْمَةٌ طَيِّبَةٌ؛
نازو نیعمه تیکى باشی رشت به سهریا ،
پیتیدا

مَنْ الشَّيْءُ (نَقَصَ)؛ که میگرد ،
که لیکرد ، لئی که م کرده وه
مَنْ الْأَمْرُ فَلَأَنَّا أضعفهُ وَأَعْيَاهُ؛
سست و لاوازی کرد ، چروسانیه وه
مَنْ الْجَبَلِ (قَطَعَهُ)؛ بری ، له تیکرد ،
که رتی کرد

مَنْ النِّفَاقَةِ (هَزَلَهَا مِنَ السَّفَرِ)؛ به موی
زور سهه فورو که شستکردنه وه
حوشتره که لایوازو له پر کرد
مَنْ عَلَيْهِ بَكْدًا؛ خه لاتیگرد ، پیتی
به خشی ، دایه ، پیتیدا ، به خششی دایه
مَنْ عَلَيْهِ (صَنَعَ مَعَهُ مَعْرُوفًا)؛ چاکه ی
له که لکرد

مَنْ عَلَيْهِ بِمَنَّةٍ؛ دایه وه به چاویا ،
منه تی به سهرآ کرد
مَنْ؛ خه لات ، به خشیش ، چاکه ،
پیاوه تی ، جوره پیاوه و کیشانه یه که
مَنْ النَّبَاتَاتِ؛ شیلو و گه زوی روه
مَنْ السَّمَاءِ؛ گه زو ، جوره شیرینیکی
سپی زور خوشه له میندی شوین
له ناوه ندی به هارو هاوینا دهنیشیتته
سهر گه لای میندی دارو درخت
مَنْ (حَرَفَ جَر)؛ له ، ههروه ها به چهن
ماناو شیوه یه که هاتوهه :

1) (إِبْتِدَاءُ الْغَايَةِ فِي الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ
نَحْوُ) (مَرَضٍ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ) وَ (سَارٍ مِنْ
سُلَيْمَانِيَّةٍ)؛ سهره تایی به جیهیتانی
مه به ستو مه رامیک له کاتو واده یه کدا
وهک : له روتی هه یینی وه
نه خورشکه و توهه ، له سلیمانیه وه
به ریکوت

2) (التَّبْعِيضُ نَحْوُ) (مَنْهُمْ مَنْ أَحْسَنَ
وَمِنْهُمْ مَنْ أَسَاءَ)؛ به مه ندکردن وهک :
مه یانبوو چاکه یانکردو مه شیاننبوو
خرابه

3) (التَّغْلِيلُ نَحْوُ) (مِمَّا خَطِيبَاتِهِمْ
أَغْرَقُوا)؛ پاساودان و روونگردنه وه
وهک : به موی گوناوه مه له و چه وتیان وه
له ناویران نفروکیران
4) (وَيَأْتِي مُرَادًا لِلْبَاءِ نَحْوُ) (يَنْظُرُونَ
مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ)؛ هاو ماناو و اتا دیت بق
(بَا) وهک : له لایه کی په نهان و نه یینی وه

ته ماشا ده که ن
5) (الْبَدَلُ نَحْوُ) (أَرْضُونَ بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ)؛ له جیاتی ، له بری
وهک : ثایا رازی ده بن به ژینی دینا
له بری قیامت و ژینی نه دنیا
6) (وَيُقِيْدُ مَعْنَى الْفَصْلِ نَحْوُ) (وَاللَّهُ يَعْلَمُ
الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ)؛ جیاکردنه وه ، له یه که
بران وهک : خوداوه ند چاکه کار
له خرابه کارو تیکدر جیا ده کات وه
7) (وَيَكُونُ زَائِدًا)؛ ده نگرجیت زیاده

بیت
مَنْ الرَّجُلِ بَكْدًا (إِتْلَاءً وَإِخْتِبَرَةً)؛
تا قیکرده وه ، به لای چورتمی هینا
به سهریاو تا قیکرده وه
مَنْىَ اللّٰهُ الْأَمْرَ (قُدْرَةً)؛ خوداوه ند
کاروپاره که یه له سه نگاندو ریکی خست

مَنَى اللّٰهُ فَلَانَا بِكَذَا (اِبْتِلَاة بِهِ)؛
خوداوه ند تا قيركرده وه پیتی ، نه زموونی
هینا به سهریا

مَنَى اللّٰهُ الْخَيْرَ لِفُلَانٍ : خوا پییدا ، پیتی
به خشی

مَنَى الرَّجُلَ الشَّيْءَ اَوْ بِهِ (جَعَلَهُ
يَتَمَنَّا)؛ وای لیکرد تاواته خوازی
بیت، وای لیکرد خوزگی بۆ بخوازیت
مَنَا : جوره کیشانه و پیوانه یه کی
دیرینه ، به رامبه ر ، به رانبه ر

مَنَى : مهرگ ، نه ندازه و پیوانه
مَنَى (بَلَدُهُ شَرِبَ مَكَّةَ يَنْزِلُهَا الْحَجَّاجُ
اَيَّامَ التَّشْرِيقِ)؛ شاروچکه یه کی نزیک
به (مهککه) به حاجیانی مالی خوا وژانی
(13 - 14 - 15) ی مانگ لاده دهن لی
مَنَاب (بَدَل)؛ له جیاتی ، له بری ، له جی
دانان

مَنَابَة : شه پو خراپی ، به دی
مَنَاة : بتیکی موزی (هذیل) و
(خزاعه) پوو له نیتوان (مهککه) و
(مه دینه) دا، پیوانه یه یا خود مه نیک
مَنَاتن : شوینی بۆگن و پیس
مَنَاجَاة (تَبَادُلُ الْأَسْرَارِ وَالْعَوَاطِفِ)؛
گفت وگو کردن، رازونیاز کردن ،
رازوگله یی

مَنَاجَاةُ الْأَرْوَاحِ : گیان دواندن ، له گه ل
گیاندا گفتارو دوانکردن
مَنَاجَاةُ الْإِنْسَانِ لِنَفْسِهِ : له گه ل
خودوان ، مه نه لوگی ناوه کی

مَنَاجِدًا : مشکو کویر ، مشکه کویره
مَنَاح (الْكَثِيرُ الْعَطَاءُ)؛ زور به خشنده ،
دهست و دل فراوان

مَنَاحَة : ته عزئی، شوینی پرسه و
ماته مینی ، شوینی گریان و لاواندنه وه
خه مباری ده برپین

مَنَاحِس : کاری به دو خراپ و شوومهین ،
به دهین

مَنَاح (مَحَلُ الْإِقَامَةِ - طَقْس)؛ ژینگه ،
نیشتمان ، شوینی مانه وه و جیشین
بوون ، ناووه و ، که ش

مَنَاحِل (غُرَبَال)؛ هیلکه ، نیلکه ،
مه له گ ، شتیکی کون کونی زور سخه
له ته ل ئاردی پی ده بیژریته وه

مَنَاحِلِي : هیلکه ساز ، نه وه ی پیشه ی
دروستکردنی هیلکه

مَنَادِح (الْأَرْضِي الْوَاسِعَةِ الْبَعِيدَةِ)؛
زه وه یوزاری به رین و فراوانی دور

مَنَادِي : بانگهین ، بانگه ر
مَنَار : روشن ، ئالو به یداخ ، رینماکه ر،
ئه وه رینو سنووره ی له نیتوان دووشتدا
داده نریت

مَنَارَة : رووناکی په خش ، شوینی
رووناکی

مَنَاءُ الْمَسْجِدِ (مَلْدَة)؛ مناره ، شوینی
بانگدان ، بانگ

مَنَارَة (خُصُومَة)؛ ناکوکی ،
رکه به رایه تی ، به ربه ره کانی، کتیرکی
مَنَارِيح : مه ردومی دور له نیشتمانی
خوی

مُنَاسِب (مُؤَافِق - لَاقِق)؛ گونجاو ، شیاوو
له بار ، بۆ بوو ، پپ به پپ ، شایان ،

به جی
مُنَاسِبَة : بۆ بوون ، گونجان و شیان ،
بۆنه ، هق ، رووداو ییک ، مه به سستیک ،
په یوه ندی

مَنَاسِكُ الْحَجِّ (عِبَادَاتُهُ): شَيَوَازِي
 حَجّ، چَوْنِيهَتِي، بَنهَماو رِيَسَاكَانِي
 مَنَاص (مَقَر - مَلَجَأ): دِهَروازِه ،
 حه شارگه ، په ناگه
 مَنَاصِع: سَهَرِئاو ، سَهَرِپِيَشَاو ،
 ئاودِه سَتَخانِه ، شوِيَتِي دِه سَت بَه ئاو
 گه ياندن
 مَنَاط (مَوْضِعُ التَّغْلِيْق - مَحَل): جِيگه ي
 هه لَوَاسِيَنِي شَت ، شوِيَتِي هه لَوَاسِيَنِي
 شَت وَمَه ك وَه ك پانگه و
 مَنَاطُ الْحُكْم (عِنْدَ الْأُصُولِيْنَ
 وَالْأَخْلَاقِيْنَ) عَلَّتُهُ: لَای نوسوولی و
 رِه و شَتِيه كان بَرِيَتِيه لِه مَوِي شَتِيك وَه ك
 مَوِي حه رام و ياساخ كَرْدَنِي مَه ي بَرِيَتِيه
 لِه سَه رَخَوِشِي و بِيَهَوِش بَوون
 مَنَاطِحَة: شَهَرِه شَوَق
 مَنَاطِل: شَتِي كوشراو، پَه سَتان و فِشارگر
 مَنَاطِر: زه وِي و خاكي بَه رِزو بَلَنَد
 مَنَاطِر (مَثَل - مَنَافِس): وَه كَو ، چوون
 بَه ك ، بَه رِيه رِه كار
 مَنَاطِرَة (مَنَافِسَة - جِدَال):
 بَه رِيه رِه كانِي ، مِشَت و مِي، چَه ن و
 چوونِي، وَت و وِيژ
 مَنَاع: رِيگر ، نَه مِيشَت
 مَنَاعَة: نَه بَه زِيَن ، نَه شكان ، بَه رِگري
 لِه نَه خَوِشِي ، بَه رِگه گَرْتَن
 مَنَاعِم: گِياي نَه رِم و ناسك، حَال و
 گِرِزِه ران باشي ، يه كِيك مال و دارايي
 زَوَرِيَت
 مَنَاقِدُ الْإِنْسَان: دِه رِوازه كانِي شادي و
 خَه مِي مَرَوَف
 مَنَافِس: دُزكار ، بَه رِيه رِه كان ، هاو
 جَوولَه و هه نكاو

مَنَافِسَة (مُزَاحَمَة): پِيَش بَرِكِي،
 بَه رِيه رِه كانِي ، دُزكارِي ، ركه بَه رايه تِي
 مَنَافِعُ الدَّار (مَرَافِقُهَا): شوِيَن كِه ك ،
 شوِيَنه پِيُوِيستِه كانِي مال
 مَنَافِق (مُذَاهِن - مُخَادِع): دُووِپو ،
 رِياكار ، دوزمان ، نَه رِمه بَر
 مَنَافِقَة: مَه رايي كَرْدَن ، رِياكارِي
 مَنَاقِب: چاگه ، پياوَه تِي ، جوامِيرِي ،
 نَه بَه رِدِي ، رِه و شَتِي بَه رِزو جوان
 مَنَاقِشَة (جِدَال - مُخَاوَرَة - مُحَادَثَة):
 مِشَت و مِي ، چَه ن و چوون ، ئاخاوَتَن ،
 كَفَت و كُز ، وَت و وِيژ
 مَنَاقِصَة (ضِدُّ مَزَايِدَة): كَه م كَرْدَنه وَه ،
 لِه سَه رِيه ك داش كاندَن ، واژوِي
 زياد كَرْدَنه
 مَنَاقِل: نَه سِيپِي تِيژرِه و
 مَنَاقِلَة: كُورِزانِه وَه ، جِيگه كُورِيَن ،
 هه وال گواستنه وه
 مَنَاقِيش: جَوَرِه خوار دَنِيكِه
 مَنَاقِب: شان ، باسك ، بال، تيمه شان ،
 نِيَسَقَانِي راسَت و چَه پِي ژِيَر مِل كِه
 هه رِدو قوَلِي پِيُوَه يه
 مَنَاقِبُ الطَّائِر: چوار پَه رِي سَه رشانِي
 بالندِه يه
 مَنَاقِبِر: خرابه ي پَه نِهان و ناديار
 مَنَال (إِحْرَاز): بَه دِه سَتِه تِيَتان ،
 بَه نَه نِجام مِيَنراو ، دِه سَتَكِه وَتَن
 مَنَام (نَوْم - حُلُم - مَوْضِعُ الْقَوْم):
 نوسَتَن ، خَه وَتَن ، خَه وِييَنِيَن ، شوِيَتِي
 نوسَتَن
 مَنَامَة: نوسَتَن ، شوِيَتِي نوسَتَن ،
 خَه وِگه ، خَه وِييَنِيَن ، جلي خَه و، كُورِ ،
 ناوِي پايتِه خَتِي شان شِيَنِي (بَه حَرِه يَن) ه

مَنان: به خشنده ، خیر و مهند ،
چاکه کار ، به کیکه له ناوه جوانه کانی
خوای په روه ردگار ، منه تکه ر
مَنانَه: زنی مال و ساماندار
مَناهَدَه (مُخَاصَمَة): ناکوکی ،
رکه به رایه تی ، د ژایه تی ، گنیمه و کیشمه
مَناهَرَه (السَّابِقَة): پیش برکی ،
بۆر بۆرین ، گه مه ی پیش برکی
مَناهي الشَّرْع (مَائِنَهی عَنه): یاساخ
کراو ، حه رام ، نه وه ی له شه رعا
یاساخ و حه رام کراوه
مَنَاولَة (تَعَاقِب - تَدَاوُل): توره ، به ک
له دوا ی به ک ، سه ره ، توره کردن
مَنَاورَة: پیچ و په نای رامیاری ،
رامیتان و فی رکردنی سه ر باز ، مه شقی
سه ر بازی
مَنَاشَة (نَزَال): ده سته و به خه
وه ستان ، په لاماردان ، ورده شه ر
مَنَاولَة (تَسْلِيم): پیدان ، پی سپاردن ،
دانه ده ست ، نه سپه رده کردن
مَنَاولی (عَدُو): ناحه ز ، دوژمن ،
به دکاری دل پر له خه شم و قین
مَنَبَات: زهوی پر گز و گیا
مَنَبِت: رواندنگه ، شوین رواندن ؛
سه رچاوه ، شه تلکه
مَنَبَج (مَنْ يَعْدُ بِمَا لَا يَفْعَل): به لینه ده ری
دروژن ، دروژن له به لینه کانیدا
مَنَبِث: ده رچو ، لیبوه وه
مَنَبَذَة (الْوَسَادَة): فره ش ، راخه ر ،
قالی
مَنَبَر (مَنْصَة الخطيب): دوانگه ،
مینبر ، شوینی و تاردان و موقیاری
کردنی خه لکی

مَنْبَرَة - مَنْبُورَة (القَصَائِدُ الْمَهْمُوزَة أَي
التي قَافِيَتُهَا هَمْزَة): نه و هژناوانه ی
سه رواکه یان (همزه) به
مَنْبَسَط: پان ، به رین ، گوشادو فراوان
مَنْبِض (مَوْضِعُ جَسِّ النَّبْضِ): شوینی
ده مارگرتن
مَنْبِض (آلَة النَّفْثِ): که وانه ی مه لاج
مَنْبِج: سه رچاوه ، بنه ر هت ، کانی ،
بنوان ، کاریز ، سه رچه شمه
مَنْبِه: په ریزدهر ، ناگا کار ، هاندهر ،
مه ژین ، جولینه ر
مَنْبِهَة (مَا يُسَبِّبُ الْإِثْبَاءَ): وریاکه ره وه ،
نه وه ی ده بیته هوی وریاکردنه وه
مَنْبُوت: رواو ، سه وزبوو
مَنْبُوح (الْمَشْتُوم): قسه پیوتراو ،
رسواکراو
مَنْبُود: دوزراو ، فریدراو ، بیژو ، زول
مَنْبُوه (الرَّجُلُ الْمَعْرُوفُ الْإِسْم): پیاو تک
ناسراو بیت ، به ناویانگ
مَنْنَة (قُوَّة): میز ، توانا ، توانین ، تین
مَنْنَة (مَعْرُوف - فَضْل - إِحْسَان - نِعْمَة):
چاکه ، پیاو ه تی ، خه لات ، به خشین ،
خیر کردن ، خوشی ، خیر و خوشی ،
نازو نیعمه تی خوایی
مَنْشَاخ (آلَة النَّخْشِ): نامرازی موو
لیکړدنه وه
مَنْشَاش (مَنْقَطُ الشَّعْرِ): موو کیش ،
مووه لکه ن
مَنْشَاف (مَنْقَطُ الشَّعْرِ): موو کیش ، موو
مه لکه ن
مَنْشَاق: ژنیک منالی زوړ بیت
مَنْشَای (الْمَوْضِعُ الْبَعِيدُ): شوینی دوور ،
دوره شوین

مُنْتَج: بهر مهین، به پرشت، به بهر، بهردار
 مُنْتَج (الْوَقْتُ الَّذِي تُنْتَجُ فِيهِ الْبَهَائِمُ):
 کاتی زاونی گیانداران
 مُنْتَجَات: به رویومی کشتوکالی
 مُنْتَجَة: پاش، دوا، کوتا، قنگ
 مُنْتَجِع: شوین لهوهر، لهوهرگا، جینگه، شوینی مه بهست و مرام
 مُنْتَج (مَخْرَجُ الْعَرَقِ مِنَ الْجَسَمِ): کونی
 نارهق هاتنه دهر وه له جهسته دا
 مُنْتَهَرُ الطَّرِيقِ: ریگهی پیارویشتوو، ریگهی که گیرابته بهر
 مُنْتَهَر (مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ): خو کوشتوو، خو تیابه
 مُنْتَهَب (مُخْتَار): مه لبارده، دهستنیشانکراو
 مُنْتَهَب (الَّذِي يَخْتَار): مه لبریز، نه وهی مه لدهسیت به مه لباردن
 مُنْتَهَذ: کور، شوینگه، جینگه
 مُنْتَهَب: تیراو، نه رک کنش
 مُنْتَذ (السَّعَة - الْفُسْحَة): ده لاقه، بوار، دهر وازه
 مُنْتَزَح (الْبُعْد): دوریی، دور به ریژی، چه به کی
 مُنْتَزَه - مُنْتَزَة: شوینیکی دور، دور به شوین، هاوینه هوار
 مُنْتَزَه: هوارگه، سهیرانگه
 مُنْتَسِب: سهریه، ده چیت وه سهر
 مُنْتَشَر (مُعَد - شَائِع): راخراو، داخراو، بلاو، فراوان، باو، زانراو، بلا بو وه، قاو
 مُنْتَصَى: شوینی له یه که نریک بوونه وهی
 دوو دؤل و شیو

مُنْتَصِب (قَائِم): قیت، قنج، قنج و قیت، مه لساو، راوه ستاو، قوت
 مُنْتَصِر (قَائِز - ظَافِر): سهرکه وتوو، زال، براوه
 مُنْتَصِف (وَسَط): ناوه پاست، ناوه ند، میان
 مُنْتَصِف دَائِرَة: نیوه بازنه
 مُنْتَصِف سَاعَة: نیو سهعات
 مُنْتَصِف قَطْر: نیوه تیره
 مُنْتَصِف النَّهَار: نیوه رۆ، ناوه پاستی
 رۆژ، ناوه ندی رۆژ
 مُنْتَصِف اللَّيْل: نیوه شهو
 مُنْتَصِف الشَّاء: ناوه پاستی زستان
 مُنْتَصِف الصَّيْف: ناوه پاستی هاوین
 مُنْتَصِف الطَّرِيق: چه قی ریگا، ناوه پاستی ریگا
 مُنْتَصِف الْعَمَل: نیوهی ته مه ن، به کاره یئراو
 مُنْتَصِق (الرَّفِيعُ الشَّانُ الْعَزِيزُ): شکو مند، پله و پایه دار
 مُنْتَظَر (مُتَوَقَّع): چاوه پوانکراو، به ته مابوو، ره چاوکراو
 مُنْتَظَر: چاوه پوان، چاوله پی
 مُنْتَظَم (مُرْتَب): ریک و پیک، ریک خراو، ناوازه، چوونیه که
 مُنْتَفَت: نه سپی تیزه وو پیشپه و
 مُنْتَفِج: خو به زلزان، لووتبه رز، فین
 مُنْتَفِذ (السَّعَة): فراوانی، گوشادی، به رینی
 مُنْتَفِش (مَنْقُوش - رَخْو الجَوْف): شیکراوه، بژ، فشول، فش، فش و قول

مَنْتَفِع: كهك وه رگر ، سوودگه ين
مَنْتَقِد: بزاركراو ، رهخنه ليگراو ،
رهخنه ي لیده گيری
مَنْتَقِم (الذي يَنْتَقِم): توله سين ،
توله كه ره وه
مَنْتَن (مَنْتَن): بونكر دو ، كه پواوی
مَنْتِن (خَبِيثَ الرَّاحَةِ): بؤگن ،
بؤدين ، دپن
مَنْتَهَى (آخر - غَايَة - أَقْصَى): كوتايی ،
مه به ست ، نه دجام ، نه وپه ي
نه وپه ره كه ی ، پايان ، دوورترين
مَنْتَهَب (مَصْدَرٌ مِمَّا): تالان كردن ،
فره مو دكردن ، بردن ، ده ست بؤ
بردن و تالان كردن

مَنْتَهَك: بي تابرو ، بي شه رم
مَنْتَهَى (مَنْجَر - ثَم - مَنْقُضِي - لَمْ يَبْقَى
مَنْتَه شَيء): تپه پيو ، به سه رچو ،
نه ماو ، ته واپو ، هيچي ليته ماوه ته وه
مَنْتَوُج: به رويووم ، به ره مه يندراو ،
وه به ره يندراو
مَنْتَوُجَة (الْأَشْيَاءُ الْمُسْتَثْمَرَة): شتو
به رويوومه وه به ره يندراوه كان

مَنْتَش (الكثير الإقْشَاءُ لِلْحَدِيثِ أَوْ لِلْسِرِّ):
دهم نه وه ستاو ، ده مشر ، راكه يه نه ري
قسه و نه يني
مَنْتَشَار (النَّخْلَةُ الَّتِي يَنْتَشِرُ بِسَرِّهَا):
دارخورمايه كه فريكه كه ي ه لپوه ريئ
مَنْتَلَة: پارچه خوريه كه زام و بريني پي
چهور ده كريئ
مَنْتَر (الكثير الكلام المذيع للأسرار):
زوريله ، ده مشر ، نه يني دركين
مَنْتَر: لاواز ، بي خيرو بيئر ، دوراوو
چنراويكي نه خش و نيگراوي

مَنْتَلَة (الرَّئِيسِل): زه ميله ، سه به ته ،
به رچنه
مَنْتَلَم: ناو زپاو ، ناوبانگ زپاو ،
كه سيئي سووك كردن
مَنْتَلُور: په رش و بلاو ، په رته وازه ،
بؤنخوش ، روه كيكي بؤنخوشه ،
واژووي قسه و گوته ي ريك و رشته داره
مَنْجَى (مَكَانُ النِّجَاةِ - مَا إِرْتَفَعَ مِنَ
الأَرْضِ): په ناگه ، شويني رزگار يوون ،
نه وزه وي و زاره ي به رزو بلنده
مَنْجَاب: زنيك منالي نه رم و نيان و
نه جيبی بيئت ، كوله وژ ، تيريكي
بي په رو نووك

مَنْجَاة: په ناگه ، شويني رزگاري ،
هوي رزگار يوون
مَنْجَاد: به ماناوه هاتو ، فرياكه وتوو ،
يه كيك زور سهرداني (نجد) بكات
مَنْجَاش: ره خنه گر ، لومه كهر ، نه وه ي
نيچير هه لده فريويني هه تا نيچيره وان
راوي بكات

مَنْجَب: منال زاي نه جيب و سالار
مَنْجَح: پتيويستي به ده ست هاتو
مَنْجَد: كورته شاخ ، خشليكه به سه ر
سينه دا به ربيته وه تا خواري هه ردو
مه مكان

الْمَنْجَد (كِتَابُ الْفَقَةِ - قَامُوس):
فه ره نك ، كتبي زمان و وشه
مَنْجَلَة: به رگ تيگر ، هه لاج ، ليفه درو ،
كوشنچي
مَنْجَلَة: كه وانه ي هه لاجي ، كورته
گوزچانيكه ناژه لي سواري بي تيرو خيرا
ده كريئ

مَنْجَر: مه به ست ، مه رام ، ويست

منجّر) الشَّدِيدُ السَّوْقُ لِلإِيل - أَلَهُ
النَّجْر): توندلیخوپی حوشتَر ، مشاری
دارتاشان
منجّرة: داربَر ، مشار ، بره پ
منجّز: ده سته کوت ، به رهم ،
جیبه جیکراو ، ته واو
منجّش: عه یبو ناتو اوای دهرخه رو
مه لماله ری خه لکی ، باسکه ری خه لکی
به خراپه ، جوولتیه ری نیچر
منجّج: له وه پکه ، شوینی سه وزو
پرگزوکیا
منجّف (الرَّئِیْل): سه به ته ، زه میله
منجّل: که ره نتو ، داس ، پیایو منالدار
منجّل صغیر: داس ، داسولکه
منجّلی: ره وشه ن ، ناشکرا ، روون ،
دیار
منجّم (منبج - أصل): سه رچاوه ،
بنه رت ، کانگه ، کان
منجّم (حَدِیْدَةُ الْمِيزَان): باموی ترانو
منجّم (نَجْمَام): نه سستیره گهر ،
نه سستیره ناس
منجّم: به ستور ، سه هژلبه ند
منجّود (المَقْمُوم - الهَالِك): خه فته بار ،
خه مبار ، په ژاره دار ، تیاجوو ، فه وتاو
منجّور: په تیکه بوژاو دهره یتان له بیر
به کار ده بری
منجّوش (الْقَوْلُ الْمُفْتَعَلُ الْمَكْذُوب):
قسه ی هه لبه ستراو ، درو
منجّوف: تیریکی نیزه به رین و فراوان ،
ترستوک ، دهم والاو به رین له گرو
په رداخ و قاپو ...
منجّ الشّیء: به خشی ، پییدا ، دایه ،
خه لاتیکرد

منجّ (وَهَب): به خشین ، خه لات کردن ،
پیدان ، دان
منجّی: لابر او ، لاجوو ، دوورخراوه
منجّاة: جوگله ، ناوگه ، جوگله ی
پنج پنج
منجّات: ته شو
منجّار: ریژدار ، به خشنده ، ناندهر ،
فره میوان راگر
منجّاز (الهاون): ده سکه وان ، شتیکی
قوله له زهر د داده ریژریتو ده سکیکی
سه رخری هه به شتی تیا ده کوتری
منجّب (سریع): خیرا ، تیژ ، گورج
منجّة: به خشین ، پیدان ، خه لاتکردن
منجّت (إِزْمِیل): قه لهم ، نه سکه نه ،
سمو
منجّدر (مَوْضِعُ الْإِنْجِدَار): هه لدر ،
سه ره وژیر ، سه ره وخور
منجّر (رَقِیَّة): مل ، گهر دن ، سکور
منجّرف (مَائِل): چه ماوه ، لار ، خوار ،
که چ ، ختیج ، لادهر
منجّرف المزاج: دهرده دار ، هه ستو
نه ست تیکچوو ، ناساغ
منجّصر: کورتکراوه ، دهرده دراو ،
که مارو دراو
منحط (وَاطِئ - سَاقِل): نزم ، سووک ،
رسوا ، بی تابروو
منحطّة: حوشتری بیمارو نه خوش ،
حوشتریک سینه ی نه خوش که وتبیت
منحّنی: لار ، چه ماوه ، خوار
منحّل: تواوه ، ناویته بوو ، چول ،
به تال ، تلیشاوه
منجّور (أَعْلَى الصَّنَدَر): سه رینه ،
سه رسنگ ، سه رووی سنگ

مَنْخُوز: حوشتريک سنگی تووشی
نه خووشی بووییت و تووشی کۆکە ی
کردییت
مَنْخُوس (سَيءُ الْحَظِّ - مَشْوُوم):
به دبهخت ، بی شانس ، داماو ، بهد ،
نه گریس ، شوم ، چاره پەش
مَنْخُوطە: حوشتري سنگ نه خووش
مَنْخُوف: له پو لاواز
مَنْخَاب (الضَعِيفُ لِأَخِيرِ فِيهِ): لاوای
بی خیر ، له پی بی خیر و بیر
مَنْخَار: ژنی منگن
مَنْخَر - مَنْخَر - مَنْخَر (أَنْف):
لووت ، که پو ، بپناخ ، بپناخه
مَنْخَرط: خو بهخش ، رۆجوو
مَنْخَس (مَا يُنْخَسُ بِهِ): درهوش ، نازنه ،
نه قیزه
مَنْخَفِض (وَاطِيء): نزم و شوپ ، سووک ،
رسوا
مَنْخَل - مَنْخَل (مَا يُنْخَلُ بِهِ): مێلهک ،
بیژنگ ، کهو
مَنْخُوب: ترسنۆکی ئەقل بارکردو ، له پو
لاواز
مَنْخُور: کونی لووت ، که پو ، بپناخ
مَنْخُوس: که پیه که ده دات له حوشتري
له لای کلکیه وه
مَنْدِي: تهپ ، شیدار ، کۆبوونه وه ،
شوینی ئاودانی نازنه لان
مَنْدَاب (لَدَابِ الْمَيْتِ): شیوه و
واوه یلاکردن بۆ مردوو ، شیوه و
زاری ، شیوه و گریه
مَنْدَبِي: گورج و گۆل له به ده ستهیتانی
ئەرك و پیداوستی دا ، گورج و گۆلی روح
سووک
مَنْدَبَة: کۆپی شیوه پیاوه لدان ،
کۆپی لاواندنه وه

مَنْدَلین: جۆره درهختیکه
مَنْدَلْغ (الطَّعَانُ بِالرَّمْحِ أَوِ الْكَلَامِ):
بریندارکه به نێزه و تیر یاخود
به زویان و قسه
مَنْدَغَة (الْبَيَاضُ فِي آخِرِ الظَّفَرِ):
سپیتی کۆتاو دواپی نینۆک
مَنْدَف - مَنْدَفَة: کهوانه ی مهلاج
مَنْدَفِع: به مهلمهت ، به ره و پیتش ،
دلسوتاو
مَنْدَل: سۆل ، داریکی بۆنخوش
مَنْدَم: په شیمان ، ژیاو
مَنْدَمَة: نه وه ی ده بیته هۆی په شیمانی
مَنْدَمَل: ساریژ ، دامرکاو ، چاکبوه وه
مَنْدَهش: سه رسام ، چه په ساو ،
سه راسیمه ، واق و پماو
مَنْدُوب: نوینه ر ، جینشین ، شویتگر ،
نیراو ، ئەرك کیش ، پیاوه لداو ،
شیوه و بۆکراو
مَنْدُوحَة: زهوی به رین و فراوان ،
فراوانی ، به رینی ، ناره زوو ، ناره زوو
ویست ، چاره سه ر ، چاره
مَنْدِيَة (كَلِمَة يُنْذَرُ لَهَا الْجَبِينُ حَيَاءً):
گوتنی وشه یه که له ناستیا مه ردوم
ناره ق بکاته وه و شه رم بیگری
مَنْدِيل - مَنْدِيل (تَسْبِيحُ الْمَسْح):
ده سته سپ ، ده سپۆکه
مَنْدُ: له ، له و کاته وه ، له وساو
مَنْدُ ذَلِكَ الْوَقْتِ: له و کاته وه ، له وساو
مَنْدُ زَمَان: له دیر زه مانه وه ، له مێژه ،
له زوه وه ، له ده مێکه وه
مَنْدُ مُدَة: ده مێکه ، به یینیکه
مَنْدُ عَهْدِ قَرِيب: له م دواپیه دا ، له م
نزیکانه دا

مَنْذُ الْآنَ: له نئسته وه ، له م دهمه وه
 مَنْذُ شَهْرَيْنِ: مانگيك له مه و بهر ،
 له مانگيکه وه
 مَنْذِرٌ (مُحَذِّرٌ - مُخَوِّفٌ): هه ږه شه کهر ،
 راگه بين ، ناگاهين ، ترسپنر ،
 توقپنر
 مَنْذُورٌ لِلَّهِ: ته رخان و رامکراو بق خوا ،
 رامکراو له پيناوې خوا دا
 مَنْزِلٌ (أَرْجُوهُ الْطِفْلُ): لانکه ، جولانه ،
 لانک ، بيشکه ی منال
 مَنْزَحَةٌ: دولچه و نه وه ی ناوې له بير
 پټه لده گوزریت
 مَنْزَعٌ: توند ليکه ره وه و ډاکن ، رمی
 دور هاوړ
 مَنْزَعٌ: رو به مه به ست و مه رام چوون ،
 شويڼی ډاکن دنی جل و بهرگ
 مَنْزَعَةٌ: رکه به رایه تی ، دژایه تی ،
 داریکه هه نگوینی پی لیده کړیته وه
 له شانه که ی
 مَنْزَعَةٌ - مَنْزَعَةٌ: هیمه ت ، ویست ،
 ته واو کړدن و کوتایی پټه یتان ، نه وه ی
 مروږ ده گه ږیته وه بوی له پاو بوچوون و
 نه خشه و پلانی
 مَنْزَعِجٌ: په ریشان ، سه خله ت ، دلته نگ ،
 نیکه ران
 مَنْزَقَةٌ: دولچه ی ناو ه لگوزین
 مَنْزِلٌ (دَارٌ - بَيْتٌ - مَسْكَنٌ): مال ،
 خانو ، نیشتمان ، زید
 مَنْزِلُ الْمَسَافِرِينَ: خان ، میوانخانه ،
 خانووی پشو و ، خانو لان ی
 گه شتیاران ، توتیل
 مَنْزِلٌ (مَوْحِي بِهِ): نیراو ، فرمایشتی
 خوا یی ، نیگا

مَنْزِلَةٌ: پله و پایه ، شوینگه ، گرنکی ،
 شويڼی دابه زین و لادان ، مال ، لانه
 مَنْزِلَةٌ (طَعَامٌ يُصْنَعُ مِنَ اللَّحْمِ
 وَالْبَادِنَجَانِ): خواردنیکه له گزشت و
 باینجان دروست ده کړیت
 مَنْزَوِيٌّ: گوښه گیری ، که نارگیری
 مَنْزُورٌ (الْقَلِيلُ الثَّاقِفُ): که م ، هه ند ،
 که میکی بی بایه خ و نرځ
 مَنْزُوعٌ (مَنْزُولٌ - مَخْلُوعٌ): لابراو ،
 دامالراو ، لیکراو
 مَنْزُوفٌ: بی ته قل ، خوین به ربو و ،
 خوین پزاو
 مَنْزُولٌ (مَكَانٌ مُعَدُّ لِلضُّيُوفِ): میوانخانه ،
 شويڼی ناماده کراو بق میوان
 مَنْسَجٌ: کارگی جل و بهرگ چنین و
 دروست کړدن
 مَنْسَأَسٌ: گوجان ، گوجانی گا لیخوپین
 مَنْسَأَقٌ: شوینگه وتو ، به ږیوه براو ،
 نزيك ، چپایه کی به رزو بلندی لیژ
 مَنْسَأَةٌ - مَنْسَأَةٌ: گوجان ، گالوکی شوان
 مَنْسَأَةٌ: گوجان ، گالوک ، گوبال ،
 قه لانگ ، چپو ، تالوول
 مَنْسَجٌ: ته ون ، ده سگای جولایی ،
 مه کینه ی ته ون ، رایه لی به ږه و قالی
 مَنْسَجُ الدَّابَّةِ: سه رپه لی هه ردوشانی
 ناژهل هه تا مل و گه ردن
 مَنْسَجٌ - مَنْسَجٌ: شويڼی دورین و چنین
 مَنْسَجِرٌ (الشَّعْرُ الْمُسْتَرْسِلُ): قزو مووی
 به ردراوه
 مَنْسَجِمٌ (مُتَّفِقٌ): گونجاو ، له بار ، ريك ،
 ته با ، کوك
 مَنْسَجِبٌ: پاشگه ز ، گه پاوه

مَنَسَر - مَنَسَر: دهنوك ، به شيك
له سوپا ، پيشه نگی سوپا
مَنَسَر: دريژ ، ئاوټك به خوږ بږوات و
بږيټ
مَنَسَر (بَجَر مِّنْ أَبْجَرِ الشَّجَرِ الْعَرَبِيِّ):
په كټكه له به حره كانى مؤنراوه زانسی
عهره بى
مَنَسَع: باى شه مال
مَنَسَعَة: زه وييه كه روهك و گزوكياى بهرز
بږيټه وه ، زه وي گزوكيا بالا
مَنَسَف - مَنَسَف: ددانى گوټدريژ ،
بږيټه نك ، هټلهك ، كه و
مَنَسَفَة (أَلَّةٌ يُقْلَعُ بِهَا الْبَنَاءُ): رمينه ر،
روخيټه ر، خانورمين ، ئاميرټكه
له روخاندنى بيناو ساختماندا
به كارده برئ
مَنَسَق (مَرْتَب): رټكخراو ، رټك و پټك ،
رازوه ، هموار ، له بار ، گونجاو
مَنَسَك - مَنَسَك: شوټنى قوربانى ،
شوټين و جټگى زانراو ناسراو
مَنَسَك (صَوْمَعَة - خَلْوَة): خه لوه ،
كونجى خواپه رستى و به ندايه تى
مَنَسَلَخ: كوتايى مانگ ، دوايى مانگ
مَنَسَم: نيشانه ، هيما ، رټكه ، رټباز ،
مه زه ب و رووك
مَنَسَم الْإِبِل: سمى حوشر
مَنَسُوب: خاوهن ره چه لهك ، بنه پرتدار
مَنَسُوبٌ إِلَى كَذَا (مَفْرُوع): ده خريته پال ،
ده گه پټه وه بږ
مَنَسُوبٌ إِلَيْهِ كَذَا (مُتَّهَمٌ بِهِ): خراوته
پالى ، پټى تاوانبار كراوه ، ده لټين
نه وه

مَنَسُوبٌ إِلَى (يُنَسَبُ إِلَيْهِ): له وانه ،
ده گه پټه وه بږ نه وان ، له و كومه ل و
تاقم و تيره و خيزانه يه ، ده چټه وه
سه ر نه وان
مَنَسُوبُ الْبَحْرِ: ئاستى ئاوى ده ريا
مَنَسُوبُ الْمَاءِ: ئاستى ئاو ، ريژه ي ئاو
مَنَسَار: مشار ، شه قه مشار ، دارپره وه ،
گرده بږ ، جوړه ماسيه كى ده ريايى يه ،
داريكي پټنج شو له شهنى پي ده كريت
مَنَسَال: كه وگير ، كه فگير
مَنَسَا (مَصْدَر - مَكَانُ النَّشْوََة): سه رچاوه ،
بنه رت ، بنچينه ، دروستگه ،
نيشتمان ، زټد ، شوټين و جټگى
له دايك و بوون و په يداوون و
گه شه كردن و په روه رده بوون ، زاگه
مَنَسَاة (مُؤَسَّسَة): ده زگا ، دامه زراوه ،
ده سټكا ، ده زگاي كار كردن و
پيشه وهران
مَنَسَب (مَكَانُ النَّشُوبِ): شوټنى شه ر
هه لگير سان
مَنَسَبَة: مال و دارايى هه رچونټك بيت
مَنَسَبَة: مټش كوژ
مَنَسَر: شوټنى جل هه لځستن
مَنَسَط: چوست و چالان ، چابوك ،
گورج و گول
مَنَسَط: فره جموجوول و چالاكى ،
شادمان
مَنَسَف: حوشرټك ماوه يه كه شيرى
زوربيت و ماوه يه كيش بى شير بيت
مَنَسَفَة (قَطِيلَة): خاولى ، وشك كه روه
مَنَسَق (أَنْف): لوت ، كه پوو ، بږناخ ،
بږناخه

مَنْشَقَّة: نه وهی شتی بونداری ده خه نیو
 مَنْشَع (مَنْشَع بِالْمَاءِ): تیر ناو ، پاراو ،
 ناودار
 مَنْشَلَة: کلاوهی په نجبه له ژیر
 نه موسستيله وه
 مَنْشَم - مَنْشَم: گیایه که ، بونیکه
 مَنْشُور: بلاو ، بلاوکاروه ، په خشنامه ،
 بپاوه ، داهاتو
 مَنْشُور ثَلَاثِي: پوازکی سیانه ،
 سی پالو
 مَنْشُور عَمُودِي: پوازکی وه ستاو
 مَنْشُور مَائِل: پوازکی لار
 مَنْشُورِي: پوازکی ، وه کو پوازک
 مَنْشِيء: دامه زړینه ر ، دانه ر ،
 وه به رهین
 مَنْصَال: ده سکی ده سکه وان ،
 به ردیکی دریز کوله به بؤ کوتانه وهی
 شت به کار دیت
 مَنْصِب: بنه رت ، ره چله ک ، ریزو
 نابړو
 مَنْصِب: پله وپایه ، نرک ، کارو فرمان ،
 نیش ، جی و ری ، نزرکه
 مَنْصِب (حَدِيدٌ تَحْتَ الْقَدَرِ): سیتا ،
 سی کوچکه
 مَنْصِب: ریک و پیک ، چه سپاو
 مَنْصِبَة (الْكَد وَالْجَهْد): ره نج ،
 ماندوبوون ، کوشش ، هه ول ، ته قه لا
 مَنْصَبَة: که ژاوهی بووک
 مَنْصَبَة (كُرْسِي): کورسی ، ته تخت
 مَنْصَبَة الْخُطَابَة (مَنْبَر): دوانگه ،
 مینبر ، پتگی و تاربان
 مَنْصَبَة التَّصْوِير (حَامِل جِهَاز التَّصْوِير):
 سی پا ، سیتای وینه گر

مَنْصَح - مَنْصَحَة: ده رزی ، سوژن ،
 هه رشتیک درومان و ته قلی پتیکری
 مَنْصَرَج: پتچی رووبار به راست و چه پدا
 مَنْصَرَف: گه پاوه ، په شیمان ،
 واز مینه ر ، ده ست هه لگرتو
 مَنْصَرَم (مَاضِي): رابردو ، رژیوو ،
 تپه ریوو ، گوزه راو تپه ر
 مَنْصَع: سه ریپشاو ، نابخانه ،
 ناوده ست ، سه ریپشاو
 مَنْصَف (عَادِل): به داد ، دادگر ،
 دادپه روه ر ، دادم ند
 مَنْصَف (شَاطِر): له تکر ، دوکه رتکر
 مَنْصَف - مَنْصَف: نیوه یی ، نیوه ی ریگه
 مَنْصَف - مَنْصَف: خزمه تکار ، ته یان ،
 پتیشخز مه ت
 مَنْصَف: مه ی و باده یه ک بکولتیریت
 هه تا نیوه ی ده بیت به ه لم
 مَنْصَل - مَنْصَل (السَّيْف): شمشیر ، شیر
 مَنْصَل: ده سکی ده سکه وان
 مَنْصُوب: دامه زراو ، هه لساو ، دانراو ،
 چه سپک تراو
 مَنْصُوبَة (الْحِيلَة): فیل ، ته له که ،
 چاوبه ست ، چاوپو و
 مَنْصُور (مَنْصَر - فَائِز - ظَافِر):
 سه رکه وتوو ، براوه ، زال
 مَنْصُوس: دیاریکراو ، ده ستیشانکراو ،
 روون و دیار ، به رجه سته
 مَنْصُوس عَلَيْهِ: ناسراو ، دیاریکراو ،
 ده رخواو
 مَنْضَاج (السَّفُود): شیشی که باب ،
 سبخی که باب
 مَنْضَج: کاری سه قامگیرو دامه زراو ،
 پتیکه یشتو
 مَنْضَجَة - مَنْضَجَة: ناوپرژین ، ناوپژ

مُنْضَد (مُرْصَف): رِيْخَرَاو، هَلْ
په سِيْراو، كه له كه كراو

مُنْضَدَة: سفره و خِوان، مِيْز،
قَهْره وِيْلَه، مِيْزِي كَتِيْب خُوِيْنْدَنه وه،
چه رِيْايه

مُنْضُوْد: رِيْخَرَاو، هَلْ په سِيْراو،
كه له كراو

مُنْطَاد: بِالْوَن، به رِزُو بَلَنْد،
به رِيْوه براو

مُنْطَق (نُطْق - كَلَام - حَدِيث): قسه،
ناخاوْتَن، زِيْريِيْژِي، زِيْري، بِيْرَسَا

مُنْطَق: قايش، بَشْتُوِيْن، كه مَهْرِبَه ند
مُنْطَق (مَوْضِعُ النُّطَاق): ناوَقَد، شوِيْنِي

كه مَهْرِبَه ندو بَشْتُوِيْن و قايش
مُنْطَقَة (دَائِرَة - اِقْلِيْم): بازنه، مَهْرِيْم،

ناوچه، دِيَار، ثِيْقَلِيْم
مُنْطَقَة النُّجَاة مِنَ الْفِرَق: پَشْتِيْنِي

رِزْكَاَرِي له خَنْكَانْدَن
مُنْطَقَة حَرَام (غَيْرُ مَسْمُوح): ناوچه ي

قَهْدَه غه، شوِيْنِي رِيْ پِيْنَه دراو
مُنْطَقَة نَفُوْذ: ناوچه ي مِيْزُو ده سته لَات

مُنْطَقَة حَارَة: ناوچه ي گَهْرَم،
بَشْتِيْنَه ي گَهْرَم

مُنْطَقِي (عَقْلِي او مَخْتَص بِعِلْمِ الْمُنْطَق):
قسه زَان، زِيْري زَان، زِيْريِيْژِي، نه قَلِي

ياخود سه رَقَال به زَان سْتِي زِيْري زَانِي
مُنْطَقِي: ناوچه ي ي، سه رِيْه ناوچه

مُنْطَوَق: وِتْراو، سه رِيْاس، وِتْه،
گَفْتَه، بِيْژَه

مُنْطَوِقُ الْحُكْم (نَصُّ قَرَارِ الْحُكْم):
ده قِي بِيْريَار

مُنْطَوِي عَلَي نَفْسِه: داخِراو به رُوِي
خُوِيْدَا، ده رَكه نَار، كه پُووله، گُوْشه گِيْر

مُنْطِيْق (فَصِيْح - بَلِيْغ): زَمَانِپَاراو،
رُوون، نَاشْكَرا، پَهْتِي، قسه زَان، بَكُو

مَنْظَار: ناوِيْنَه، دُووَرِيْن، چاوِيْلَكه،
عَهِيْنَه ك

مَنْظَر - مَنْظَرَة: دِيْمَه ن، رُووَكَاَر،
دِيْمَه نِي رُوون و به رَچاو

الْمَنْظَرَة: نه وه ي ته ماشاي ده كه يْت و
جِيْ ي سه ر سُوِيْمَانَه، زه وي به رِز،

گِرُوْه و كُوْمَه لِيْك ته ماشاي شْتِي بَكَن
مَنْظَم: شوِيْنِي رِيْخَسْتَن

مَنْظَم (مُرْتَب): رِيْخَر، به سه لِيْقَه،
بِيْكَه يْنَه ر، هُوْنِراوه، رِيْك و پِيْك

مُنْظَمَة (جَمْعِيَة): رِيْخَرَاوه، كُوْمَه له
مُنْظَمَة اِنْسَانِيَة: رِيْخَرَاوه ي مَرُو

دُوْسْتِي
مَنْظُور: بِيْنِراو، دِيَار، به رَچاو، چاو

له دُوو، به چاو وه بوو
مَنْظُورَة: به لاو نه هَامَهْتِي، چُوْرْتَم،

سه خْتِي، رُئِي نَاْتَه واو
مَنْظُوم: هُوْنِراوه، هَلْ به سْت، شِيْعِر،

واژوِي په خَشَانَه
مَنْعُ الشَّيْء: به رِيْگَرْت، وه سْتَانِي،

نه بِيْهِيْشْت، قَهْدَه غه يَكِرْد، ته گَهْرَه ي
تِيْخَسْت

مَنْعُ حُلُوْثِ الْأَمْرِ (أَوْقَفَ): نه بِيْهِيْشْت
رُووِيْدَات، رِيْگَرِي كِرْد

مَنْعُ جَارَة (حَامَى عَنْه): به رِيْگَرِي
له دراو سِيْكَه ي كِرْد، پَارَا سْتِي،

بَشْتِيْوَاني كِرْد
مَنْعُ (قَوِي وَاَشْتَدَّ): به مِيْزُو پْتَه و بُوو،

تُوْكَمَه بُوو، به تِيْن بُوو
مَنْعُ الْحَصَنِ (تَعَسَّرُ الْوُصُولُ إِلَيْه):
نه سْتَه م بُوو گَه يَشْتَن به قَه لَاكَه

مَنَع (قَوَى)؛ به میزی کرد ، پته وی کرد ،
قایمی کرد

مَنَع (إِعَاقَة - نَهَى)؛ نه میستن ،
قه ده غه کردن ، راگرتن ، به ربه ست ،
پیش گرتن ، نه کردن ، نه میلان
مَنَع مِنَ الرِّجَالِ (مَنْ يَمْنَعُ نَفْسَهُ)؛
پیاوانی نه فس گر ، خوگر ، جلّوی
خوگر

مَنَع؛ قرّال ، قرزانگ ، کیژالّه ،
کیمچله ، گیانداریکی ناوییه له بوق
گه وره تره به دووسه ده پوات و
له مه ندیک ولات ده خوریت
مَنَعی؛ ریگرتن ، نه میستن ، هوالی
مه رگ

مِنْعَام (كَثِيرُ الْإِنْعَام)؛ به خشنده ،
ده ستبلو ، بهر

مَنْعَب - مَنْعَب؛ حوشریکی تیزو ره سه ن
که وا گه ردنی دریز ده کات هه روه ک بازو
هه لّو ، گیل

مَنْعَة - مَنْعَة؛ میزو ده سته لاتیکی
توکه ریگریبت له زیان گه یاندن به هه
که سیک

مَنْعَة (قُوَّة)؛ توانا ، میز ، وزه
مَنْعَقْد؛ به ستراو ، ریکه وتوو
مَنْعَلَم؛ به رانبه به سفر ، هیچ ،
فه وتاو ، تیاچوو ، فه وتاو ، نه بوو
مَنْعَرَج؛ لیژایی ، سه ره و خوار ،
سه ره ولیژ

مَنْعَس (مَنْوَم)؛ خه و مین ، خه ولیخه ر
مَنْعَش (مَجِي - مَنَشَط)؛ بوژینه ر ،
زیندوکه ره وه ، جولینه ر
مَنْعَطَف؛ خوار ، لیژی ، سه ره و خوار

مَنْعَطَفُ الْوَادِي (مَنْعَفَة)؛ سه ره ولیژی ،
لیژی ، سه ره ره و خواری دۆل و
شیوه که

مَنْعَس؛ ناوه ژوو ، هه لاوکه پاو
مَنْعَل؛ نه عل یا پیلو له پی
مَنْعَل - مَنْعَلَة (الْأَرْضُ الْغَلِيظَة)؛ ره قه
زه وی ، زه وییه کی سه خت و ره ق
مَنْعَم (مُحْسِن - مِفْضَال)؛ ده ستبلو ،
به خشنده

مَنْعَم (الْخَسَنَة)؛ گسک ، ماله ر ،
پاکه ره وه

مَنْعَم؛ قسه ی نه رم و شیرین ، حال و
گوزه ران باش و خوش ، خوشگوزه ران ،
له خوشیا ده ژی

مَنْعَه؛ لیی قه ده غه کرد ، یاساخی کرد ،
ده سستی پیته لگرت ، نه یه یشت بیکات ،

وازی پی لیهینا
مَنْعَه الْقَاضِي عَنِ الْمِيرَاثِ (حَجَرَه)؛
دادگر میراتی لی یاساخ کرد ،

نه یه یشت پیی بدن
مَنْعَه عَنِ الدَّعْوَى (صَدَة)؛ ریکه ی
شکات کردنی لینگرت

مَنْعُوش؛ مردووی هه لگیراو له سه ر داره
مه بیت

مَنْعَى (مَكَانُ النَّفْيِ)؛ شوینی ناواری بی ،
ده ربه ده رگه ، خه ریبه که

مَنْفَاح؛ موشه ده مه ، باتیکه ر ، په مپ
مَنْفَاق (مُبْذَر - مُسْرِف)؛ خه رجه ر ،
به فیرۆده ر ، ده ست به قه پو بلاو
مَنْفَاض؛ راخه ریکه به رین و گوشاد
ده کریت بوئوه ی به رو بوومی
هه لوه ریوی له سه ر کوکبه نه وه ، ژنی
ده م به خه نده و پیکه نین

مَنْفَجَر: سه رچاوه ، شوینیکه ناوی
به ته وژم له بهر ده پوات
مَنْفَت: به لغه م ، هاويز
مَنْفَح: پياوړيک شوین کارو فرمانیکي
بی دهره د: او ټاکام که وتبیت
مَنْفَحَة: ورگی به رخو کاری گیانه خور
مَنْفَذ - مَنْفَذ: ریزه و ، گوزر ، راپه وه ،
دهربازگه ، دهرچه ، شوین دهرچوون ،
کون ، کوناو دهر
مَنْفَذ (مَنْجَز): ته و او ، به جی مینراو ،
جیبه جیکراو ، راپه پړو
مَنْفَذ (مَنْجَز): به جیهین ، جیبه جیکه ر ،
بکه ر
مَنْفَرْد: ټاک ، ته نیا ، به جیا
مَنْفَس: هه رشتیک به هاو نه اندازه ی
هه بیت و مه ترسیدار بیت
مَنْفَصَل: جیاواز ، جودا ، نه لکاو ، جیا
مَنْفَض: مریشکی کرکه وتوو
مَنْفَض: سفره و راخه ری میوه ی
هه لوه ریو ، تیا بهر ، هیله ک ، بیژنگ
مَنْفَضَةُ السَّجَائِر: ته پله کی جگه ره ،
کوژین
مَنْفَعَة (مَنْفَعَة - عَائِدَة - رِنَج): که لک ،
سود ، بیت ، به روپووم ، قازانچ ،
ده سنکوت
مَنْفَعَة مُتَبَادِلَة: سودی به رامبه ری
مَنْفَعَل: هه لچوو ، گرگرتوو
مَنْفَعَة: هوی دوو پوی
مَنْفَک: هه لوه شاو ، کراوه ، جودا ،
جیا ، بچراو
مَنْفُوش (مَنْخُور): جادوو لیکراو ،
نوشته لیکراو
مَنْفُوج: حوشریک هه ردولای سکی
هه لتوقیبت

مَنْفُوح: فووتیکراو ، پر له با ، کف ،
ناوساو ، هه لتوقیو ، کیسکردو ،
تشیشمان ، که ته ، قه له و ، لووتبه رز ،
خوبه زلزان
مَنْفُور (مَنْفُوب): دواو ، به زیو ،
شکست خواروو
مَنْفُوس: ده گمه ن ، ناوازه ، شتی
گرانبه هاو به نرخ
مَنْفُوش: شیکراوه ، بژ
مَنْفُوض: تاو له رزدار
مَنْفُوط: نه وه ی به ری دهستی بلقی
لیدهره تبتیت به هوی کارو فرمانه وه
مَنْفُی: نه ویستراو ، ناخوشه ویست ،
فریدراو ، لابراو ، لاخراو ، دهرکراو ،
شاربه دهر ، ناواره ، دهر به دهر ،
ناواره ، ره هه ند ، نه ری ، دارن ، سارد
مَنْفُی - مَنْفِی (الطَّرِيق): ریگه ، ریبا ز
مَنْفَاد: پیښه وایی کراو ، ریگه یه کی
راست و ره وان ، لمو خولی دریزکوله
مَنْفَاد: دهنوک ، دندوک ، دڼو
نیتسانی باریکه به دهم بالنده وه شتی
پی ده خوا
مَنْفَاد: فریاگوزار ، رزگارکه ر
مَنْفَار: دهنوک ، دندوک ، پاچ
مَنْفَارُ الخَشَبِ وَالْحَدِيد: سمو ، قه له م ،
کونکر ، فهدونی ، مه کته ب
مَنْفَاش: سمو ، قه له م ، کونکر ،
مه قاش
مَنْفَاف: دهنوکی بالنده ، جوړه
میرووله یه که
مَنْقَب: ریگه ی نیوشاخو چیا ، ناخی
چوارپتیا ن

مَنْقَب: ريگه‌ی نئو شاخان ، زانا ،
 گه‌پیده و ليکۆله‌ر به‌دواى شتا ، سَمَق ،
 کونکر ، هه‌لکه‌نه
 مَنْقَبَة: ريگه‌ی نئو شاخان ، راپه‌و ،
 ته‌نگه‌پي له‌نئو دوولانه و مالدا ، ديوار ،
 ره‌فتارى شيرين و جوان ، شانازى
 مَنْقَر: مَنْقَر: داريگه شه‌رابى پي
 تیکده‌دریت ، بيرتيكى بچووکى سه‌ر
 ته‌نگه‌به‌رى فره‌ ئاو ، قووله‌بیر ، هه‌وز
 مَنْقَش: سَمَق ، قه‌لهم ، فه‌ردۆنى ،
 مه‌کته‌ب
 مَنْقَصَة (النقص): که‌م و کوپي ، که‌لى ،
 نات‌ه‌وايى
 مَنْقَط: بي‌په‌يوه‌ندى ، جيا ، به‌جيا ،
 جياواز ، سه‌ربه‌خۆ ، پچراو
 مَنْقَطْع لِكْدَا (مَكْرَس): ته‌رخان بۆ ...
 رام بۆ ، په‌کلایى بۆ ...
 مَنْقَطْع الْخَطِير (لَا مِثِيلَ لَهُ): بي‌هاوتا ،
 بي‌رينه ، بي‌هاوچه‌شن و شيوه
 مَنْقَطْع الْوَادِي: رۆخ و سيله‌ی دوايينى
 دۆل و شيو ، کلکه‌ی دۆل و شيو
 مَنْقَع: ده‌ريا ، شويني ئاو ده‌ره‌ينان و
 گه‌ران به‌دوايدا ، جۆگه‌له‌ی ئاوديري
 مَنْقَع: مه‌رکانه ، گۆزه‌له ، ده‌فريگي
 بچووکى به‌ردينه ، هه‌رشتيک بخوسيتري
 به‌کردنه نئو ئاو وه‌ک ميۆژو خورماو ..
 شيري پاک‌و پوخت پاش ساردبونه‌وه‌ی
 مَنْقَع: گلينه‌يه‌کى خنجيلانه و بچووکه
 شيرو خورماي تیده‌کري بۆ منالان
 مَنْقَل: ريگه‌ی نئو شاخان ، کورته‌ري ،
 قه‌دبي ، سۆل و نه‌عل و پيلایى کۆنه ،
 کوره‌ی ناگر

مَنْقَل (الفرس السريع): نه‌سپى خيراو
 تيزپه‌و
 مَنْقَلَب: په‌ناگه ، هه‌شارگه ، شويني
 گه‌رانه‌وه‌و په‌نا بۆ بردن ، سه‌رچاوه
 مَنْقَلَب (فِي الْجغَرَايَا وَالْفَلَک - مَذَار):
 خولگه ، سوپگه
 مَنْقَلَب شَتَوِي: خولگه‌ی زستانه
 مَنْقَلَب صَيْفِي: خولگه‌ی هاوینه
 مَنْقَلَة: پله ، قۆناخ ، کاروان سه‌را ،
 مه‌نقه‌له ، سۆچيتو ، گۆشه‌پيتو
 مَنْقَلَة (آلَة النُّقْل): ئامرازو ئاميڤي
 گواستنه‌وه
 مَنْقَلَة عِنْدَ الْمَوْلِدِينَ: جۆره‌گه‌مه‌و
 يارييه‌که
 مَنْقُوز: ئاژه‌لى توشببوو به‌نه‌خۆشى
 تاعون
 مَنْقُوش: هه‌لکه‌نراو ، هه‌لکۆلراو ،
 ره‌نگاو ره‌نگ ، رازاوه ، نه‌خشين
 مَنْقُوشَة: شکانيکه ئيسکه هاپاوه‌کانى
 لیده‌رده‌ميتريت
 مَنْقُوض: کراوه ، شل ، جيا ، په‌سه‌ند
 نه‌کراو ، به‌درۆخراو ، هه‌لوه‌شاو
 مَنْقُوط (مَنْقُط - مَرْقُط): به‌لکه ،
 په‌لاوى ، خالخال ، خالبه‌ند
 مَنْقُوط (مِنْ الشَّعَر): به‌و هۆنراوه‌يه
 ده‌گوتريت که‌وا سه‌رجه‌م پيته‌کانى
 خالداران
 مَنْقُوف: که‌م گۆشت ، لاواز ، له‌پ ، چاو
 سوڤه‌به‌بو
 مَنْقُول: گويزراوه ، گواستيه‌وه ، له‌به‌ر
 نوساو وه‌رگيراو ، هه‌لده‌گيري ،
 ده‌جوولئى ، ده‌گويزريتته‌وه

مَنْقُولَات: شت و مهك كه ده جولینری و

ده گوینزیتته وه

مَنْكاش: دۆلجه، ئامیزیکه گل و خۆلی

پیتیه لده كه نریت یان ده رده دریت

مَنْكَب (عَتَق - كَشَف): شان، باهو،

باسك، بال، ئیسقانی راست و چه پی

ژیر مل كه مه ردو قۆلی پتیه

مَنْكِر (غَيْر مُعْتَرَف بِهِ): دان پیا نه نراو،

نه ویستراو

مَنْكِر (فِي الشَّرْع): له شه رعدا: نه وهی

خوای گه وره نایه ویت بکریست،

کرده وهی ناشیرین، کاری ناپه سهند

مَنْكِر وَلَكْیِر: دوو فریشتیهی

پرسیار کهرن له گۆدا، ئینکیرو مونکیرو

مَنْكَس (مَقْلُوب): مه لاوکه پاو، ئاوه ژوو،

سه ره و خوار، نخوون

مَنْكَس: په شیمان، ژیتوان، گه پاوه،

کشاره

مَنْكَع: پاشگه زیوو، مه لگه پاوه

مَنْكَل: نه وهی ده یکهت به په ندو

نمونه بۆ كهسانی دی

مَنْكَل: سزاده ری خه لکی

مَنْكُوب (مُصَاب بِنَكْبَةٍ): کۆست كه وتوو،

سه ره گردان، کۆلۆل، لیه ماو

مَنْكُود: كه م، هه ند، هیچ و پووچ،

بی ترخ و به ها

مَنْكُور (مَجْهُول): نادیار، ون، په نهان

مَنْكُوس: مه لاوکه پاو، ئاوه ژوو،

سه ره و خوار، یه کیک نه خووشی لی

بداته وه

مَنْكُوش: سه به ته و جه والی به تال و

خالی کراو، په ریشان، قژیژ

مَنْكُوف: حوشتریک تووشی نه خووشی

که پی بوو بیت

مَنْکي: مردوو، بریندار، کوشته

مَنْمَاص (الْمَنْقَاش): مقاش، مووکیش،

سمۆ، قه لم

مَنْمَر (مَرْقَط - مَرْقَم): په لاوی، خال

خال، نمره لیدراو، ژماره کراو

مَنْمَق (مَرْخَرَف - مَدْبَج): نه خشاو،

رازاهو، ریکخواه

مَنْمَل - مَمْئَل (النَّمَام): فیتنه،

قسه هیتنه رو قسه بهر، دوو زمان،

ناشوبگێر

مَنْمَل - مَمْئَل (الْمَكْتُوب - الْمُتَقَارِبِ الْخَط):

نووسراو، تۆمارکراو، خهت و ریتووس

له یهك نزیك

مَنْمَلَة: ژنیک له هیچ شوین و جیگه یهك

جیگیر نه بیت و نه سره ویت

مَنْمَم: رازاهو، نه خشاو، وردیله،

خنجیله، خالخال، خال ریژ، پرخال

مَنْمَمَة: وینه گرتن و له بهر گرتنه وهی

وردی ده ستنوس—یکی دیری—

به شیوه یهکی جوان و رهنگین، کیزیکی

ناسک و جوان نه ندانم

مَنْمُول: زیبان به هوی نۆر جوول و

بزاوته وه، خواردنی میرولاوی، پر

له میرووله

مَنْن: سه رزه نشستی کرد به هوی چاکه و

ده ستگیرویی کردنی وه، منه تباری کرد،

چاکه ی دایه وه به چاویدا

مَنْهَاق: کۆتایی، دواپی، نه قل، ژیری،

حال و باریکه مه ردوم له گوناوه تاوان

دوو ده خاته وه

مَنْهَاج: بهرنامه، ری و شوین، ریناز،

پلان، ریگه ی روون و ناشکرا

مَنْهَاجُ التَّعْلِيمِ أَوْ الدَّرُوسُ (خَطَّةُ أَوْ
أَسْلُوبُ التَّعْلِيمِ): بهرنامه‌ی خویندن و

وانه و تنه‌وه و فیرکردن

مَنْهَاج: رماو، رووخاو، ته‌پیو، دارماو

مَنْهَاج: مەردومی خەشم و قیناوی،

ته‌په‌ی به‌رزو بلند، گۆز، به‌خشنده

مَنْهَب: نه‌سپی تیژده‌وی پیشه‌نگ

مَنْهَتَك: بی‌په‌روا، بی‌ترسو و بیم

مَنْهَج: پروگرام، بهرنامه، ریباز،

شیواز

مَنْهَج: جلو به‌رگیت زوو کۆن و شر

ببیت

مَنْهَر: شوینی ناوی بۆنکردو له‌جۆگه‌دا،

کونیک له‌قه‌لایه‌کدا ناو دزه‌ی لیوه بکات

مَنْهَرَة: خۆلدان، زێلدان، شوینی زێلو

خۆلو پیسی

مَنْهَرَة: شیرێ ده‌مو ددان به‌رین بلالو

مَنْهَر: شوینی ناوه‌چۆر له‌نزیک بیردا،

ناوه‌چۆرگه

مَنْهَرَم: شکاو، به‌زیو، دۆپاو،

شکستخواردوو

مَنْهَس: به‌هه‌له‌، شیر، گورگ،

شوینی‌ک شتی تیا بخوریت

مَنْهَشِم: نه‌نجراو، وردوخاش،

وردوردکراو، کوت کوت کراو

مَنْهَمَك: خه‌ریک، سه‌رقال

مَنْهَك (مَنْهَب): شه‌که‌تکار، ماندوکار،

کفتکار

مَنْهَل: ناوخورکه، ده‌فرو شوینی

ناوخوانده‌وه، مەردومی به‌خشنده،

تینوو

مَنْهَوَب (مَنْهَوَب - غَنِيْمَة): تالانی،

تالانکراو، ده‌ستکه‌وت، فرپینراو،

داگیرکراو

مَنْهَوَد: مه‌به‌ست، رووگه، شوین

بۆچوون و رووتیکردن

مَنْهَوَس: له‌پ، لاواز، که‌م گۆشت

مَنْهَوُش: شه‌ته‌ک، ماندوو، لاواز،

پیایی له‌پو لاواز

مَنْهَوُش الْقَدَمَيْن: قاچ له‌پو لاواز، پی

له‌پو که‌م گۆشت

مَنْهَوُك (مَنْهَوُك): په‌که‌که‌وتوو،

په‌رپیوت، به‌کارمینراو

مَنْهَوُك الْقَوَى (مَنْهَك - مَنْهَب): شه‌که‌ت،

کفت، لاواز، ماندوو، هیلاک، پرست

له‌به‌ر برپاو

مَنْهَي: یاساخکراو، سه‌رامکراو،

قه‌ده‌غه، ریگه‌پینه‌دراو

مَنْهَوَاء (مَنْهَوَاء الشَّارِع): رووناک

که‌ره‌وه، چراو رووناکی شه‌قام

مَنْهَوَاع (الْمَنْوَال وَالْوَجْه وَالطَّرِيقَة):

شیوه، رووگه، شیواز، بار، ریباز،

ره‌وش

مَنْوَال: شیواز، ریگه، ریباز، مۆده،

باو، پیودان، جۆلا

مَنْوَال وَاحِد (نَسَق وَاحِد): یه‌ک جۆرو

چه‌شن، یه‌ک چه‌شن و شیوه

مَنْوَح: حوشتریک له‌زستاندا شیر بدات

مَنْوَر (نَبَات زَيْنَة): نازناز، گیایه‌که

گوله‌که‌ی وردو هه‌مه‌ره‌نگه‌و بی‌بۆنه‌و

له‌گه‌ل رۆژه‌لاتن ده‌پشکوی و له‌گه‌ل

رۆژناو ابووندا ده‌پووچیته‌وه

مَنْوَر: رووناک، چراخان

مَنُوع: فره‌ریگر، ریگه‌نده‌ر،
یاساخکر

مَنُوق: خوشتری رام و راهی‌نراو،
دره‌ختی خورمای پهل نه‌وی و نَزیک
مَنُوط: وابه‌سته، پابه‌ند،
پیوه‌به‌ستراو

مَنُول: ته‌ون، ده‌ستگای جَوَلائی،
ره‌وش و شتِیواز
مَنُوم - مَنُومَة (يَجْلِبُ النُّعَاس - مُخْدِر):
خه‌ولتخه‌ر، خه‌وهین، بی‌هوشکر،
خه‌وهین

مَنُون: سوپاس‌گوزار، پی‌زان،
به‌خشنده، خیرومه‌ند، چاکه‌کار،
مردن، ناکام

مَنِي بَكْدَا: توش بو، چیژتی،
کیشای، پیوه‌ی تلایه‌وه، تاقیکرایه‌وه
مَنِي بَخْسَارَة (خَسِر): توشی زیانبوو،
زیانی کرد، زهره‌رمه‌ندبوو

مَنِي لَكْدَا (وَفَقْ لَه): پنی‌کوت،
بوی‌بو، بوی‌لوا
مَنِي - مَنِي (مَاءُ الذَّكَر): ئاو، سمه‌ن،
تۆم، تۆماو، تۆو، ئاوی نیرینه

مَنِيْب: بارانی به‌ماره، پاشکه‌ز،
په‌شیمان
مَنِيَة - مَنِيَة (بُغْيَة): داخوای،

خواست، مه‌به‌ست، ئاوات
مَنِيَة (قَدَرُ اللَّهِ - مَوْت): چاره‌نوس،
خواکرد، مردن، مه‌رگ
مَنِيح: تیروپشکی قوما
مَنِيحَة: خه‌لات، دیاری، ئاژهل یاخود
ئامرانو زه‌وییه‌ک بدریت به‌یه‌کیتو
بۆماوه‌یه‌ک سوودی لیوه‌ریگری پاشان
بیگه‌ریتیته‌وه بق‌خواه‌نه‌کی

مَنِير (مُضِيء - سَاطِع): رووناک
که‌ره‌وه، رووناکی‌ده‌ر، پرشنگذار،
دره‌وشینه‌ره‌وه، بریقه‌دار، روشن
مَنِير (الْجِلْدُ الْغَلِيظُ): پیستی ره‌قو
زیر، پیست نه‌ستور

مَنِيرُوم: کانیکی سپی‌یه و
له‌ده‌رمانیشدا به‌کارده‌بریت بق‌ره‌وانی
مَنِيح (حَصِين - لَا يُغْلَب - قَوِي): نابه‌زی،
ناشکی، شکست‌ناهیتی، به‌هیز،
پته‌و، قایم، تۆکمه، سه‌خت
مَنِيْف (مُرْتَفِع): به‌رز، بلند، بالا،
مه‌لکشاو

مَنِيْفَة: ژنیکی به‌ژنو بالا به‌ریزی شوخ و
شه‌نگ

مَنِيْن: لاواز، به‌هیز، سست و
گورج‌وگۆل (له‌وشه‌ دژه‌یه‌که‌کانه)،
ته‌پ و تۆزیان ته‌پ و تۆزیکی که‌م و تاو
تاو

مُهَائِرَة

مَهَ الْإِبِل - مَهَاءُ (رَفَقَ بِهَا): به‌سۆزو
به‌زه‌یی بوو له‌گه‌ل خوشتره‌که‌دا،
به‌زه‌یی پیا‌هاته‌وه

مَهَ (إِسْمُ فِعْلٍ أَمْرٍ بِمَعْنَى أَكْفَأَ): ده‌ست
بکیشه‌ره‌وه، وازینه، مه‌که، بوه‌سته
مَهِي الشَّفَرَة (رَفَقَهَا): تیژی‌کرد،
خه‌نجه‌ره‌که‌ی تیژکرد

مَهِي الشَّيْء (طَلَاهُ بِذَهَبٍ أَوْ فُضَّةٍ):
رووکه‌شی کرد به‌ ئالتون یا زو
مَهَاب: شوینی ترسناک، تۆقینه‌ر

مَهَابَة: سام، ترس، ترس و بیم،
مه‌ترسی، سلکردنه‌وه، شکۆمه‌ندی،
ریژداری
مُهَائِرَة (مُشَادَة - مُشَاهَة - مُشَاحَة):
ده‌مه‌قالی، شه‌ره‌ جَنِيو، ده‌مه‌ ده‌م

مُهَاجِر (رَاحِل - نَازِل): کۆچکردو ،
 ئاواره ، لانه‌واز ، دهر به دهر ، ره‌هه‌ند ،
 ره‌وکردو ، کۆچەر ، ره‌وه‌ند
 مُهَاجِرَةٌ (شَرُوح - تَغْرِب عَنْ الْوَطَان):
 ئاواره‌بوون ، کۆچکردن ، زی‌دو
 نیشتمان به‌جێهێشتن
 مُهَاجِم (ضِدُّ مُدَافِع): هێرش به‌ر ،
 په‌لاماردەر ، واژووی به‌رگری که‌ره
 مُهَاجِمَةٌ (غَارَةٌ - حَمَلَةٌ): په‌لاماردان ،
 هێرش بردن ، هه‌لمه‌ت بردن ،
 هه‌لمه‌ت ، هورژم ، نیشته‌سه‌رو شالاق
 بۆ بردن
 مُهَاد (فَرَّاش): جێ ، جێگه ، خه‌وگه
 مُهَادَاةٌ (الْمُهَادَاةُ): نێوان خو‌شکردن ،
 جه‌نگ راگرتن ، رێکه‌وتن و سازان
 له‌گه‌ڵ یه‌کدا
 مُهَادِيب: حوشتی تیزو خێرا
 مُهَارَةٌ (لِيزَانَيْن ، كَارِزَانِي ، پَسِپُورِي ،
 شاره‌زایی ، کارامه‌یی
 مُهَارَش: نه‌سپی خو‌ش جله‌و
 مُهَارَشَةٌ (خِصَام): ناکوکی ، ئاژاوه ،
 دوژمنایه‌تی ، رکه‌به‌رایه‌تی
 مُهَان (مُحْتَقِر): رسواکراو ، ئابووبراو ،
 رسوا ، بی‌ئابوو ، سووک و نزم
 مُهَائَةٌ (خِزِي - ذَل): شوورده‌یی ،
 بی‌ئابویی ، نام و نه‌نگی ، رسوایی ،
 نه‌نگی ، نزمی ، سه‌رشوویی
 مُهَاهَةٌ: گاکێوی ، که‌له‌کێوی ، مانگای
 کێوی ، رۆژ ، بلوور
 مُهَاهُودَةٌ (الْمُرَاجِفَةُ): پێداچوونه‌وه ،
 ته‌ماشاکردن و لیۆردبوونه‌وه

مُهَاش: حه‌رامگه‌ری ، کردنی کاری
 ناپه‌سه‌ندو حه‌رام ، هه‌رشته‌یک به‌
 حه‌رام په‌یدا ببێت
 مُهَایَاة: سازاندن و رازی بوون له‌سه‌ر
 کار و فرمان
 مَهَبُّ الرِّيح (مَوْضِعُ هُبُوبِ الرِّيح): نه‌و
 جێیه‌ی بای لی‌وه‌ دی ، کونه‌ یا
 مَهْبَاج: ده‌سکی ده‌سکه‌وانێکی که‌وره
 مُهَبِّج (الثَّقِيلُ الْنَفْس): ته‌مه‌ل ،
 ته‌وه‌زه‌ل ، نه‌فس و روح قورس
 مَهْبُش: دنگ ، دۆلێکی دارینه‌شتی
 تێدا ده‌کووتری
 مَهْبُط (مَوْضِعُ الْهَبُوط): شوین دابه‌زین ،
 شوینی نیشته‌وه
 مَهْبُطُ الطَّائِرَات (مَطَار): فرۆکه‌خانه ،
 شوینی نیشته‌وه‌ی فرۆکه
 مَهْبِل (خَفِيف): سووک ، ئاسان
 مَهْبِلُ الْمَرْأَةِ (مَسْلُكُ الرَّحْم): بۆریچه‌ی
 منالان ، گولنگ
 مَهْبِل: قه‌له‌وی گوبن
 مَهْبُوط (الْمَهْرُولُ الضَّامِر): له‌پ ، لاواز ،
 که‌م گوشت
 مَهْبُول: گیل ، که‌وده‌ن ، که‌مژه
 مَهْبِيل (الْكَذَاب): درۆزن ، ناپاستگو
 مُهْتَدِي: رێنیش‌اندراو ، رێی
 راستگرتوو
 مُهْتَر (خَرِيف - هَادِي): خه‌له‌فاو ،
 ده‌بزیکنی
 مُهْتَرِيء: دا‌بزاو ، کولاو ، د‌پاو ، کۆن ،
 شپ
 مُهْتَر (مُرْتَج): ده‌له‌ریته‌وه ، ده‌له‌رزی ،
 له‌رزی

مَهْتَرُ طَرَبًا أَوْ فَرَحًا: له خوشی و شادیا
 سه ما ده کات ، هه لده په پیت
 مَهْتَرُغ: شمشیری خوش جوولـه و
 هه لـسوپین ، نه سپی تیزپه و
 مَهْتَصِر: شیر پـه لامارده ری نیچـیرو
 تیکـشکینه
 مَهْتَلَسُ الْعَقْل: بی نه قل، نه قل و ژیری
 بارکردو ، بی موش و ژیری ، بیخود
 مَهْتَلَك (مَنْ لَا هَمَّ لَهُ إِلَّا أَنْ يُتَضَيَّفَهُ
 النَّاسُ): یه کیک هه موو خه یال و هه ولی
 لای نه وه بیت خه لکی میوانداری بکه ن
 مَهْتَلِکُون: ری ونکه ران ، ویل و
 سه رگه ردان ، وه یلان و سه رگه ردانکه ر
 مَهْتَم: خه مخور، مشورخور ، دهریه ست
 مَهْتُوك: پرپوچ ، رسوا ، نابوچو
 مَهَج: روون بوه وه ، رهنگی هینایه وه ،
 هاته وه سه رخوی ، بوژایه وه ،
 که شایه وه
 مَهْجَة (قَلْب - دَم - رُوح): دل ، خوین ،
 گیان ، ژیان ، هه ناسه
 مَهْجَة كُلُّ شَيْءٍ أَحْسَنَهُ وَخَالَصَهُ):
 چاک و باش و پوختی هه موو شتیک
 مَهْجَج (الْفَائِرُ الْعَيْن): چاو به قولاچو
 به هوی برستی یان تینوویه تی یاخود
 گیزبونه وه
 مَهْجَة (الْعَيْنُ الْفَائِرَة): چاوی
 به قولاچو
 مَهْجَر (مَوْضِعُ الْهَجْرَة): شوینی کۆچ
 کردن ، شوینی بوچوون ، رهوگه ،
 ناوارکه
 مَهْجَر: رهسن ، چاک ، جوان ، باش و
 چاکی هه موو شتیک ، زال و بالا به سه ر
 شتی تردا

مَهْجَاء - مَهْجَة (الْقَوْمُ لَا خَيْرَ فِيهِمْ):
 گهل و نه ته وه و کومه لیک خیریان تیا
 نه بیت، گرومی بی خیرو بیر
 مَهْجُو: رسوا ، به دناو ، رسواکراو ،
 سووک و نزم ، لومه و سه رزه نشتکراو
 مَهْجُور: وازلیه پناو ، سراوه ، تیاچو ،
 نه و قسه و وپینه یه ی له زاری مه ردوم
 دیته دهره وه به هوی نه خوشی یان
 خه والویه وه ، قسه و ته ی به سه رچو ،
 پشتگوی خراو ، فه راموشکراو
 مَهْجُوم (الْبَيْتُ إِذَا وَقَعَ): مالی کاو و
 روخواو ، ویران ، کاو لبوو
 مَهْدُ الْفَرَّاش - مَهْدُ (بَسَطَهُ وَوَطَأَهُ):
 جینگه که ی راخست ، پانیکرده وه ،
 ناوه لای کرد
 مَهْدُ لِنَفْسِهِ الْخَيْرَ (هَيَّأَهُ): خیرو
 چاکه ی بو خوی ناماده کرد ،
 کاروکاسی کرد
 مَهْدُ الْأَمْرِ (سَوَّاهُ وَسَهَّلَهُ): ریک و
 ناسانیکرد ، سووکی کرد
 مَهْدُ لِفُلَانٍ عُدَّتَهُ (قَبْلَهُ): به مانه که ی
 وه رگرت ، پاکانه که ی په سه ندکرد ،
 پوزشی قبول کرد
 مَهْدُ لِنَفْسِهِ الْخَيْرَ (هَيَّأَهُ وَقَدَّمَهُ): خیرو
 چاکه ی بو خوی سازو رامکرد
 مَهْدُ الطَّرِيقِ (رَصَفَهُ): رینگه که ی
 قیرتاوکرد ، چاکی کرد
 مَهْد - مَهْدَة: زهوی نزم و تهخت ، نزمه
 زهوی تهخت و ریک
 مَهْد: جی ، جینگه ، زهوی نزم
 مَهْدُ الطِّفْلِ (سَرِيرُ الطِّفْلِ - كَارُوك):
 بیشکه ، لانکه ، جۆلانه

مَهْدِي: ده فريکه خه لاتو ديارى تيا
پيشکesh ده کريت ، ده فرو سيني
ديارى پيشکesh کردن

مَهْدَاء: بدهر ، پيشکesh شکر
مَهْدَاة - مَهْدِيَّة (العروس رُفَّتْ اِلَى
بَعْلِهَا): بيوک بريت به بيوکى بو
هاوسه رو ميژده کهى

مَهْدَاج: باى هوره بروسکايى ، ناله
حوشتر بق بيچوه کهى

مَهْدَاة (الحالة): حال و بار ، گوزه ران ،
حال

مَهْدَاة (آلة تَكْسِرُ بِهَا الْحِجَارَةُ):
ثاميريكه به ردى پنده شكتيريت ،
به ردشكتير

مَهْدَد: ترستينر ، هه په شه کهر ،
توقينر

مَهْدَم: زه وييه که نمه باران لى دابيت ،
شيرى ترش

مَهْدَم (مَهْدُوم): داپوخاو ، روخاو ، رماو
مَهْدَم (مُخْرِب): ويران ، کاول ،
تيکدراو ، رووخاو ، سولى کزنه

نه خشاوى
مَهْدَنَة (السكون والدعة): نيشتنه وه ،
دامرکانه وه ، هتورديوونه وه ،

ده سته رداربوون
مَهْدُور: له کيسچوو ، به فريچوو ،
له ده سته چوو ، به هه وانته رويو

مَهْدُوم: داپوخاو ، رماو ، له به ريه که
هه لوه شاو
مَهْدُومَة: زه وييه که نهمه باران لى

دابيت
مَهْدِي: له دايک بوو ، تازه زى ، رى
راست گرتوو ، ثاين و باوه پيکى نوئى
گرتوو

مَهْدَاب: حوشترى تيزو خيرا
مَهْدَار (ثَرثار): چنه باز ، زوقبلى ،
هه له وه

مَهْدَام: شمشيرى بپه پو تيز
مَهْدَاب: تيگه يشتوو ، روشنبير ،
په روه رده کراو ، به تهمى ، ويژيار ،
بزارکراو ، راستکراوه ، ريکخراو

مَهْدَاب (مُعَلَم - مَدْرَس - مَدْرَب): فيرکار ،
رامينتر ، ماموستا

مَهْدَر: گوته بيهوده ، که سيک قسه و
وتهى بيهوده بکات ، وپينه کهر ،

وره وپکه

مَهْدَر (الرَّجُلُ السَّرِيعُ الْحَاد): پياوى
چوستو چالاک و خيرا ، تيزو خيرا

مَهْرَ الْمَرْأَةِ (جَعَلَ لَهَا مَهْرًا - أَعْطَاهَا
مَهْرًا): مارهى بق دانا ، مارهى دايه

مَهْرَ الشَّيْءِ (وَفِيهِ وَبِهِ: شَارَهَا
بووتيدا ، کارامه بوو

مَهْرَ فِي صِنَاعَتِهِ (أَتَقْنَهَا مَهْرَةً):
به باشى و کارامه يى زانى ، شاره زايى

هه بوو تيدا ، کارامه و ليزان بوو
مَهْر (خَنَم - وَلَدَ الْفَرَس): مؤر ، نيمزا ،

شهل ، جوانو
مَهْر (صَدَاقُ الْمَرْأَةِ): مارهى ، زيرپيان

زيو يا شتيكى تره که ژنى له سه ر
ماره بپري

مَهْرَاج (الْفَرَسُ الْكَثِيرُ الْجَرِي):
نه سيک تيز غار بکات ، نه سپى تيزو

خيرا
مَهْرَاس: هاوهن ، دنگ ، ده سکه وان ،
حوشترى زوقخور ، ده فرو جامى
که وره و سه نگين و قورس ، ديبه گ ،
سیرکۆ ، دينگى کوتان

مَهْرَاع (الأسد): شیر

مَهْرَاق: رڙکراو، رڙاو

مَهْرَأ: گزشتی برڙاو

مَهْرَب (مَلَذ - مَخْلَص): پهنا، په ناگه،

حه شار، هه شارگه، چاره، رزگاری،

رڙگه ی رزگاری

مَهْرَب: قاچاخ چی

مَهْرَت: شیري بیشه لَان

مَهْرَة: جوانو، توڻمای نه سپ

مَهْرَتُهُ الْأَشْدَاق: سهگی دهم و لموز

به رږین و گوشاد

مَهْرَج: نه سپی به هڙنو تیڙ له غار غاریندا

مَهْرَج (مَضْحَك): گالتی چی، تیزه جاپ،

کڙچه ک، قوشمه، قورمساخ،

کڙسته بایی

مَهْرَجَان: نامهنگ، زه ماوه ند،

جه ڙنځکی فارسی دیرینه

مَهْرَجَل (غَيْر مُنْتَظَم): نارځک، بشپوی،

ناڙاوه

مَهْرَس (الرَّجُلُ الشَّدِيدُ الْأَكْل): پیاوی

ږږځوږ، ورگ دپاو

مَهْرَع: به رده وام، کڙنه دهر، پشت

سود

مَهْرَع: شیري بیشه

مَهْرَق: رڙکراو، رڙاو، کاخه ز، روپا،

بیابانی ساف و لووس، پارچه

ناوریشمیکی سپی به رنگ ده کری و

باشان له سه ری دهنو سریت

مَهْرَقَان - مَهْرَقَان: دهریا،

رږخ و که ناری دهریا

مَهْرَمَة (بُلُوغُ أَقْصَى الْعُمُر): پیری،

به سالچوون، ته مه نداری، که یین

به وپه ری ته مه ن

مَهْرَمَة: داریکه گزشت و توتنی له سه ر

هه لده خړیت

مَهْرَوُفَة: ناڙه لڼک له سه رمادا رهق

بوویته وه

مَهْرَوُت: لاشه ویلگه پانو به رږین، دهم

پان

مَهْرَوُد: جلو به رگی ره ننگکراو به پرهنگی

زهر د

مَهْرَوُود: که سینک نه خوشی هاری گرتبیت

مَهْرَوُوق (الْمَطَرُ الصَّيْب): بارانی

به لږمه، لږمه باران

مَهْرَوُوع: شیت، ناتواو، نهقل

بارکردو، په ریشان به هوئی شه که تی و

ماندو بوونه وه

مَهْرِيَة: گهنمی سوور، جوړه

خوشرتیکه دهریت په پال (مَهْرَة) ی

کوپی (حَبْدَان) له عهره به کانی (یه مه ن) و

ده لڼن: له تیزو و خیراییدا هیچی پی

نه ده که پشت

مَهْرِيَق: ناوی رڙاو، قَلپ کراوه،

رڙنځراو، رڙکراو

مَهْر - مَهْرَة (الْحَرْكَة): جموجوول،

بزاون

مَهْرَاق: ڙنی حیلکه که ر، ڙنځک ږوږ

حیلکه لښدات، ڙنی دهم پر له خنده و

پڼکه نښ

مَهْرَام: کڙلوږ، کورته گزچان،

داریکه ناگریک ده کریست

به سه رکه به وه و منالان یاری پیده که ن

مَهْرَاء: گالتی چی، تیزه جاپ،

گالتی پیکراو

مَهْرَة: جموجوول، بزاون، هه لېزو

دابه ز

مَهْرَة: هیلکه کیکی گه وره یه، بیڙنگ

مَهْرَز: مه ردومی زهره رمه ند

له هه مووشتیکدا

مَهْرَع: شکینه ری گشت داریک ، وردکر
 مَهْرَلَة - مَسْخَرَة - رَوَايَة هَزْلِيَّة:؛
 گالتهوقه شمیری، لاقرتی ، پتیراواردن،
 چیرۆکی پیکه نیناوی
 مَهْرَم: مهشکە ی وشکو چرچ و لۆج
 مَهْرُؤَل: له ی، لاواز، کهم گوشت ،
 سیس ، سیسه له ، باریکو بنیس ،
 رهق و تهق ، دهغه زار ، رهقه له
 مَهْرُؤَلَة: زهوی نهرمو فشەل
 مَهْرُؤَم (مَقْلُوب): شکاو ، به زیو ،
 مه لاتوو ، دۆراو ، شکستخواردو
 مَهْشَام: خوشتری تیزپهوی خیراو
 گورچ و گۆل
 مَهْشَم (مَكْسَر): شکاو ، تیکشکاو ،
 لهت و کوت ، پارچه پارچه
 مَهْصَار: شیرێ شکینه ری نیچیر
 مَهْصَر - مَهْصِير: شیرێ نیچیر شکین
 مَهْصِيص: چاوی دزو جهرده به شهو ،
 چاوبیداری دزو جهرده
 مَهْضَمَة: قامیشی باریک که ده کرتت
 به جووزه له
 مَهْضُوءَة (الرَّوْضَة الْمَطُورَة): باخچه یه ک
 باران بباریت به سه ریا ، میزگوزاری
 باران ئامیز
 مَهْضُوء: شکاو ، وردوخاشکراو ،
 شکینراو
 مَهْضُوم: هه رسکراو ، هه رس بوو
 مَهْضُومَة: بۆنیکه تیکه له له میسکو
 عه نهر
 مَهْفَقَة: کیزێ شوخ و شهنگی نیوقه د
 باریک
 مَهْفَك: زۆر مه له کار ، تیکه ل

مَهْفَهْف (رَقِيق - شَقَاف - نَحِيف -
 مَهْطَايِر فِي الْهَوَاء): ته نک ، رووناک ،
 له ی ، لاواز ، باریکه له ، باربردوو
 مَهْضُوت (مُتَحَيِّر): سه رسام ،
 سه رسوپماو ، شله ژاو ، سه راسیمه ،
 چه په ساو
 مَهْضُوت (خَفِيفُ الْعَقْل): گیل ، گهوج ،
 که و ده ن ، گه لحق ، گه مژه ، بلج
 مَهْكَ الشَّيْء (سَجَقَه - مَلَسَه):
 وردوخاشی کرد ، شکاندی ، سافو
 لووسی کرد
 مَهْكَ فِي الشَّيْء (أَسْرَع): له رویشتندا
 په له و خیرای کرد
 مَهْكَ صُلْبَه - مَهْكَأ (ضَعْف): پشتی
 لاوازیو ، کزبوو
 مَهْكَ الشَّيْء: به توندی وردوخاشی کرد
 مَهْكَ الشَّبَاب: هه په تی لاوی ، تافی
 جوانی ، گه نجیتی ، سیره ی گه نجی و
 لاوی
 مَهْل (تَهْل - لَمْ يَعْجَل): له سه رخو بوو ،
 شینیه ی بوو ، په له ی نه کرد ،
 هتواشیوو
 مَهْل فِي فَعْلَه - مَهْلًا تَنَاوَلَهُ بِرَهِقٍ وَلَمْ
 يَعْجَل: به هتواشی کرده و رهفتاری
 کردو په له ی نه کرد ، کاری به شینیه ی
 نه نجامدا
 مَهْل الرَّجُل: نهرمو نیاو بوو له گه لی ،
 هتواشو و له سه رخو بوو به رانبه ری
 مَهْل: ناوی چه ند کانهزیه کی تهاوه
 قالب به سستی وه ک زپو زیو زهردو
 ئاسنه ، قه ترانی ناسک ، زۆن ، زوخم و
 کیمی مردوو

مَهْل - مَهَل : پشوو ، حه وان هوه ،
 هيواشی ، له سه رخوی ، شینه یی ،
 زوخم و کیم
 مَهْلَب (الْمَهْجُو) : قسه پنگوتراو ،
 جنبو پندراو ، سه رزه نشکراو
 مَهْلِيَّة : محله بی ، خواردنیکه
 له نیشاسته و شیرو شه کر دروست
 ده کرت
 مَهْلَة (مُدَّة) : ماوه ، بوار ، ماوه پیدان ،
 بواردان ، دهر فته
 مَهْلَة (صَدِيدُ الْمَيْتِ خَاصَّةً) : زوخم و
 کیمی مردو به تابیته
 مَهْلِك (مُبِيد - مُمِيت - خَطِر) : له ناویهر ،
 فه ویتنه ر ، کوژه ر ، مه ترسیدار
 مَهْلَكَة - مَهْلَكَة - مَهْلَكَة : شوینی
 تیاچوون و فه وتان ، بیابان ، شوینی
 مه ترسیدارو سه ر تیا به ر
 مَهْلَل : نه وهی هیرش ده باته سه ر
 به رانه ره که ی به به رده وامی ده ترسیت
 هه لبسیت هوه ، نه و پیاوهی ماره
 به جاشی کردوه
 مَهْلَل (بِشْكَالِ هَالِئِي) : که وان هیه ،
 له شیوهی که وان هیه دا
 مَهْلُوب الدَّائِب (مَجْرُوز الدَّائِل) : کلک
 رووت ، کلک بی موو ، تاشراو
 مَهْلُوس (مَسْلُوب الْعَقْل - مُصَاب
 بِالْهَلَس) : بی هوش ، بی تاگا ، بی ته قلو
 ژیری ، له پو لاواز ، سیلاوی ، ده غزار
 مَهْلَل : ته نک ، شاش ، ریزوول ، دپاو ،
 شپ ، هه لا هه لا ، ونجر ونجر
 مَهْم (خَطِير - عَظِيم) : گرنگ ،
 بایه خدار ، مه تر ، مه زن ، شکومه ند ،
 که وره ، مه ترسیدار ، کاری دژوار

الْمَهْمُ فِي الْأَمْرِ (بَيْتُ الْقَصِيد) : نه وهی
 گرنگه ، مه به ست ، نامانج ، گرنگی
 کاره که
 مَهْمَا (كَيْفَمَا) : مه رچون ، به مه رحال ،
 مه رچی
 مَهْمَا كَانَ (كَيْفَمَا) : مه رچونیک بیت ،
 مه رچون بوو ، به مه ر حالیک بیت
 مَهْمَا تَقْعَلْ أَقْعَل : مه رچی بکهیت
 ده یکم ، چون بکهیت منیش واده که م
 مَهْمَات : کارو کرداری گشتی ، شت و
 مه ک ، چه ک ، رهخت ، چه که مه نی ،
 بارکه و بارخانه ، ته قه مه نی
 مَهْمَاد (جَهَازٌ مُعَدٌ لِإِضْعَافِ الصَّوْتِ) :
 ثامیریکه بو لاواز کردنی ده نگ
 دروستکراوه
 مَهْمَار (كَثِيرُ الْكَلَامِ - مِهْذَار) : زدریلی ،
 چه نه باز ، زور قسه ده کات ، هه له وهی ،
 دم به هاراش ، دم قه له بالخ
 مَهْمَار : مامزه ، ماموز ، ئاسنیکه
 پوله که یه کی پیوه یه له پشتی پانیه ی
 چه کمان ده دری تازرینگه ی لی بی و
 ولاخیشی پی لیده خوړیت و له پیشدا
 پاله وانان به کاریان ده برد
 مَهْمَة : کار ، راسپیژی ، کاریک خرابیته
 نه ستو
 مَهْمَر : چه نه باز ، زدریله
 مَهْمَر : مامزه ، ماموز
 مَهْمَزَة : نه قیزه ، زهخته ،
 دارده سستیکی دریژه بزماریک
 به لووته که یه وهی ته ی و لاخی پی
 لیده خوړیت

مِهْمَل (مَشْرُوك - غَيْر مَرْعِي - مَهْجُور):

فه راموشکراو ، پشتگوځخراو ، چاودښی
نه کراو ، نابار ، به کار نه مینډراو ،
واړلېهینډراو ، خالی و چولکراو

مِهْمَل (مَقْصُر): که مته رخه م ،
فه راموشکار ، پشتگوځخه ر

مِهْمَلَات: سه به ته ی خول ، سه تللی خول
مِهْمَة - مِهْمَهَة: بیاباننکی دور ،
ولایتکی دوره پهریز ، ده شتی ویرانو
کاوړ

مِهْمَة عَنِ السَّفَر (مَنْعَه): رتگی نه دا
سه قهر بکات

مِهْمَة فَلَانًا (زَجْرَة): قسه ی پیکوت ،
جنیوی پیدا

مِهْمُوس: وته و قسه ی نادیار ، وشه ی
کپ و بیده نگ که (ده) پیترو له م
ده سته واژه یه دا کږده بڼه وه: (حَنْغُه
شَخْصٌ فَسَكَتْ)

مِهْمُوم (فَلَقَ الْبَال - مَخْم): شپړزه ،
بیزار ، وه پس ، جاپس ، خه مبار ،
خه فته تبار ، خه مناک ، خه مگین ،
دلته نگ ، دلزار

مِهْنُ الرَّجُل (خَدَمَه - ضَرْبَه وَجْهَه):
خزمه ته ی پیکر ، لیتداو شه که ت و
ماندوی کرد

مِهْنُ الثَّوْب: کشاندی ، رایکیشا
مِهْن (حَقَر وَضَعْف): لاوازو زه بوون بوو ،
کرڼو

مِهْنَة - مِهْنَة: پیشه ، کار ، فرمان ،
نیش ، خزمه تکردن ، هه لسووپان ،
راگرښ

مِهْنَة حُرَة: پیشه و کاری سهر به خو
مِهْنَة شَرِيفَة: پیشه ی حه لال ، پیشه ی
به ناموس و نابرو

مِهْنَة يَدَوِيَّة: پیشه ی ده ست ، کاری
ده ست

مِهْنَة - مِهْنَة - مِهْنَة - مِهْنَة: زیره کی و
شاره زایی له خزمه ت پیشکه ش کردندا
مِهْنَد (سَيْفٌ مَصْنُوعٌ مِنْ حَدِيدٍ الْهِنْد):
شمشیری هندي ، شمشیری دروستکراو
له ناسنی هندستان

مِهْنَدَس: نه ندازیار ، نه ندازه زان ،
نه ندازه گر

مِهْوُ اللَّبَن (رَقٌّ وَكَثْرَ مَاءٍ): شیر که
ریون بووه وه ، ناوی زږد بوو

مِهْو: کریستال ، بلور ، دوپ ، مرواری ،
ریون ، ناو زږد ، ترنگ ، تراو

مِهْوَى - مِهْوَاة: که شو ماوه ی نیوان دوو
چپاو شاخ ، بهرگه هوا ، هه وا

مِهْوَاة: باگوږ ، په نجه ره ، پانکه ،
باوه شین ، هه واکیش

مِهْوَاع - مِهْوَع (الصِّيَاحُ فِي الْحَرْب):
هاواریگر له جهنگدا ، قیزه قیزکه ر

مِهْوَب - مِهْيَب: به وبقار ، به ریز ،
شکو مه ند ، قورس ، خاوه ن که سیټی

مِهْوَبَرَة: گوځکه ی تووکن
مِهْوَد: گزانی بیژی سهر گر مکه ر

مِهْوَس - مِهْوَس (مَنْ كَانَ بِه هُوَس -
مَخْبُول): که وج ، شیتوکه ، سهر

لِيتِيَكْجُو
مِهْوَل (مُفْرَع - مَخَوَف - ضَخَم): ترسینر ،
توقینر ، سامناک ، ترسناک ، به سام ،

ترسو بیم هه لگر ، زل ، که وره ، قه به ،
زږد ، بی شومار

مِهْيَاج: به خروښ و پهروش ، که پانه وه
بو نیشتمان ، حوشریک به ر

له حوشره کانی دی تینوی بیټ

مَہیاف: یہ کیک تینوویہ تی زوری بڑ
مَہیابیت و نارامی لہ بہر پرابیت
مَہیّا (مُعدّ): گہ لالہ ، نامادہ کراو ،
نامادہ ، سازکراو ، پیکھینراو
مَہیّا (مُعدّ): نامادہ کەر ، پیکھینەر
مَہییب: سالار ، بہریتز ، پیشہوا ،
بلہ یہ کی سہریازیہ
مَہیج: ہاندەر ، جولینەر ، ہہ لسنین ،
نارواوہ چی ، بشیتوی نہرہوہ ،
ہہ لکیرسین

مَہیرہ: زنی نازاد ، مارہیی زوری گران
مَہیض (مَکسور): شکاو ، تیکشکاو
مَہیض الجَنّاح (مَکسور الجَنّاح): بال
شکاو

مَہیغ (الطریق الواسع البین): ریکہی
گوشادو بہرینی زوشن و رووناک ،
ریکہی راست

مَہیل (الْمَکَانُ الْمُخَوِّفُ ذُو الْهَوَلِ): شوینی
ترسناک ، شوین و جیکہی مہترسیدار
مَہیمین - مَہیمین: چاودیز ، سہرگہورہ ،
سہرہوکار ، یہ کیکہ لہ ناوہ جوانہ کانی
پہرہردگار
مَہیمین (مَہیل): نابروہر ، رسواکەر ،

زہ برون
مَہیم (کلمة استفهامية معناها : مَا
حَالُكَ ؟ أَوْ مَا حَدَثَ أَوْ مَا الْخَبَرُ ؟):
وشہ یہ کی پرسیار کردنہ بہ مانای:
حالت چوتہ ؟ چی رویدا یان دہنگو
باس چبیہ ؟

مَہیوم: زور تینوو ، دلدار ، شہیدای
دلدار

مَوات

مَوات: بی روح گیان ، بیابان ، چؤل ،
چؤلیان ، کاکہ بہہ کاکہ ، زہوی
بی خواہن

مَوات: مہرگ ، مردن
مَواتر: نازہ لی سواری رازینرایتہوہ
بہ ناویشم ، پیستی دیندہ
مَواج: شلہ قار ، شلہ ژاو ، بہر زونزم ،
روو کوسپ ، قورتاوی
مَواجہتہ (مُجَابَهَةٌ وَجْهًا لَوَجْهٍ):
بہرہ نگاریون ، بہرہ نگاری ، ناو
قہدبون ، روویہ روو ، دہستہ ویہ خہ ،
روویہ روویونہوہ بہ قسہ و گوتہ یان
بہ جہستہ و ہرشتیکی دی

مَواد: شت و مہک ، کالا
مَوادِ اُولیّہ (أَدَوَاتٌ وَلَوَازِمٌ): کەرہستہ ،
کەرہستہ ی خاو
مَواد اللّغۃ (الْفَاضِلَةُ): وشہ دہنگی

زمان
مَوادِ الإِتِّفَاق (فَقَرَاتُ الإِتِّفَاقِ):
بہ ندہ کانی ریکہ و تن

مَوادِ البِنَاء: کەرہستہ ی خانوو ،
پہردوو

مَوار: بی تہ قلو ژیری ، کہم تہ قلو
مَوارۃ (مُثِيرَةٌ لِلشَّرَابِ): بای خولای ،
گیزہ لووکہ

مَوارۃ (مَایَسَقُطُ مِنَ الصُّوفِ عِنْدَ نَفْسِهِ):
نہوی لہ خوری و لوکہ دہیتہوہ
لہ کاتی شیکردنہوہ و بلاوکردنہوہ دا

مَواز: موزفرۆش ، فروشہری موز
مَوازۃ: تہریب بوون ، جوت

بہرامبہربو
مَوازَنۃ (تَوَازُنٌ): ہاوکیٹشی ،
ہاوسہنگی ، جوتہ تہرازوو ، یہ کسان
مَوازي: بہرامبہر ، تہریب ، ہاوتسای
یہک ، ہاوشان

مَواسِم: ناسنی داخکراو ، سورکراو

مَوَاصِلَات: ماتوچۆ ، گه یاندن و گواستنه وه

مَوَاصِلَة (تَبَادُلُ الْإِتِّصَالِ - إِسْتِمَارَة): په یوه ندى ، په یوه ندى كړدن ، بهر دده وامى ، هه میښه یی ، له سهر روځین مَوَاضِع: ددان ، دان

مَوَاطِن: هاوولاتی ، خه لكی هه مان ولات و زید ، پشووكه ی مهردوم مَوَاطِب: بهر دده وام ، كۆلنه دهر ، له سهر روځوو

مَوَاطِبَة (مُثَابَرَة): كۆلنه ددان ، له سهر روځین

مُؤَافِق (مَقْبُول - مُنَاسِب): قایل ، گونجاو، له بار ، شیاو ، تهبا ، رالی بوون، ره زامه ند ، رازی ، سازیار ، فیت

مُؤَافَقَة (قَبُول - مُصَادَقَة): رازی بوون ، په سهند كړدن ، رالی بوون ، پېڅوڅ بوون، قایل بوون ، سازان

مُؤَافَقَة (مُبَاشَرَة جَنَسِيَة): په رین ، په یوه ندى سېكسی

مُؤَافِي: نه ملو لای چاوكه به لووته وه لكاه

مُؤَاكِل (الْعَاجِزُ الَّذِي يَكُلُ أَمْرَهُ إِلَى غَيْرِهِ وَيَتَكَلَّمُ عَلَيْهِ): كه م توانا ، ناتوانا ، ده سته وه ستان كه وا كاروباری خوی ده سپېرې به كه سانی تر

مُؤَال (أَغْنِيَة): جۆره ئاوارنكه ، مه وال مُؤَال: غولام ، پېشخزمه ت ، ته یان ، له گه ل ، سهر به

مُؤَال لَه (أُخْرَى بِهِ): ده بوايه ، بوی چاكتر بوو

مُؤَال لَكَ: به لا لیتدا ، جه هه نه مت لی پرېښت

مُؤَالَة: په نا ، پاسیر

مُؤَالِي: لاین ، سهر به ، تهره فدار مَؤَان: نهره ی هه لده سستیت به كۆ كړدنه وه ی یارمه تی و كۆمه ك مَؤَاهَة: روى جوان و روځشن ، دره خشاوه

مَؤَوْدَة (وَلِيْدَة): كچانی زینه به چالكر او، به زیندوی ناشتن

مُؤِيق (مَوْضِعُ الْهَلَاكِ): ویرانه ، كه لاهه ، كاوله ، شوینی ویرانكاری

مُؤِيقَات (الْكِبَائِرُ مِنَ الْمَعَاصِي): گونا هو تاوانه گه وره كان وه ك دزی و زیناو پیاو كوشتن و ...

مُؤِيقَة (مَقْصِيَة - فَاحْشَة): گونا ه ، تاوان ، داوین پیسی ، كاری ناپه سهند، سۆزانی تی ، ناپه وایی

مُؤِوَلَة: توشبوو ، دهر دده داری ، شوینی دهر داوی

مُؤَوْت: مرانی ، كوشتی ، مرداری كرده وه ، بوو به موی كوشتن و مردنی

مُؤَوْت نَفْسَه (اِنْتَحَر): خوی كوشت نه نفسی خوی له ناویرد

مُؤَوْت (وَقَاة - قَنَاء - زَوَالُ كُلِّ حَيَاة): مردن ، نه مان ، مهرگ ، كۆچ كړدن ، دواپی ، سوئ بوونه وه ، سهر نانه وه ،

له ناوچوون ، كۆژانه وه ، ویران بوون مَؤَوْتِ اَبْيَض (طَبِيعِي - فُجَائِي): مردنی ئاسایی ، مردنی سروشستی ، مردن به

دهردی خوا ، مردنی كتوپر ، مهرگی مجافات

مَؤَوْتِ أَحْمَر (الْمَوْتُ قَتْلًا): كوشتن ، سهر برین ، مردن به كوشتن و خوین

رشتن

مَوْتُ أَسْوَدَ (المَوْتُ حَقّاً): کوشتن به

خنکاندن ، هه ناسه لیپرین

مَوْتُ رُؤَامَ (سَرِيع - كَرِیْه): مردنی

ناپهوا، مردنی نهسته

المَوْتُ فَرَحاً: شاده مهرك ، مردن

له خوښیدا

المَوْتُ المَفَاجِئَ: مهركی كتوپر،

مهركه سات

مَوْتُ الفُؤَادِ: دل مردو ، بی مهستو

نهست

مَوْتَان - مَوْتَان (مَوْتُ يَقَعُ فِي المَاشِيَةِ):

مردن بدات له ناژه لاند ، بلاژیوونه وهی

مردن له نیتو ناژه لاند ، دهر دو نافهت

مَوْتَان (أَرْضٌ لَمْ يَجْرُ فِيهِ إِحْيَاءٌ بَعْدَ):

زهوویهك هیشتا زیندونه کرابیتته وه ؛

زهوی مردوو

مَوْتَةٌ: بیهوشی ، دیوانهیی ، جوژه

فی و پرکه مو چۆنیه تی و مردن یان

شیتیه که

مَوْتِمَ: ژنی هه تیوبار ، ژنتیک بیوه ژن

که وتیبت و منالی هه تیوی هه بیت

مَوْتَبَان (الْمَلِكُ إِذَا قَعَدَ وَلَمْ يَقْرَ):

پادشایهك دابنیشی و هیچ جهنگیک

نهکات

مَوْتِقَ (عَهْدَ): په یمان ، به لگه نامه ،

باوه رنامه ، په یمان نامه

مَوْتُوجَةٌ: جل و بهرگی نه رم و شلو

ریسراو و چنراو

مَوْتُوقَ: باوه پیکراو ، په سه ند ،

به جی ، جی میتمان و باوه پ

مَوْجَ - مَوْجَةٌ: شه پۆل ، لپاو ، به یار ،

تهکانی ناوه به هوئی شتیکه وه

مَوْجِبٌ مِنَ الْكَلَامِ (مَا لَا يَكُونُ نَفِيّاً وَلَا

نَهْيًا وَلَا إِسْتِقْهَامًا - ضِدَّ سَالِبَ): قسهی

روون و ره وان ، موجه ب ، خوگر

مَوْجِبَ (بَاعَثَ - دَاغَ - إِقْتِضَاءَ): حق ،

هاندەر ، پیویستی

مَوْجِبَ (المَوْتُ): مردن ، مهرك

مَوْجِبَةٌ (الْكَبِيرَةُ مِنَ الْحَسَنَاتِ أَوْ

السَّيِّئَاتِ الَّتِي تُوجِبُ النَّارَ أَوِ الْجَنَّةَ):

کردهی چاکه یان خرابه که پاداشتی

به به ههشت یان دۆزه خ ده دریتته وه

مَوْجِدٌ (مَكُونٌ - خَالِقٌ): دۆزه ره وه ،

دروستکار ، به دی هیتەر

مَوْجِدُ الْكَائِنَاتِ (الْخَالِقُ): په روه ردگار ،

دروستکاری هه مووشت ، پیکهیتنهری

بوون

مَوْجِدَةٌ (حَقْدٌ): رق ، قین ، دل پیسی

مَوْجِلٌ: شوینی ترسو و بیم ، چالیکه

ناوی تیا کۆده بیتته وه

مَوْجُودٌ (وَجَدَ - حَاضِرٌ - كَائِنٌ):

دۆزراه وه ، ههیه ، بوه ، بوون

مَوْجُودَاتٌ: ههست پیکراوه کان

مَوْجَه (مُحَدَّدٌ - مُعَيَّنٌ): دهست نیشان ،

ناپاسته کراو ، رینوین ، رابه ، پیشه و

مَوْحَى بِهِ (مَوْعِزٌ بِهِ إِلَيْهِ): پیتشنیارکراو ،

پیراگه یه نراو

مَوْحِدٌ: یه کخهر ، خواپه رست ،

تاکناس ، ریکخهر

مَوْحِشٌ (مُفْهِرٌ - كَثِيبٌ): چۆل ، پهست ،

بیابان ، سامناک

مَوْحِلٌ (مَوْضِعُ الْوَحْلِ): شوینی قوربو

لیته

مَوْحُوشَةٌ: زهوی پر دپنده

الْمَوْخَمَةُ - الْمَوْخَمَةُ - الْمَوْخَمَةُ: زهوی
 ده رده دارو ناساز ، زهوییه ک
 گژوگیاکه ی ناهه داربیت
 مَوْدُ (الْكثِيرُ الْحَب): خۆشه ویستدار ،
 نه ویندار
 مَوْدَةُ (صَدَاقَةُ - صُحْبَةُ): دۆستایه تی ،
 په یوه ندی دلسوزانه ، خۆشه ویستی ،
 ناشنایه تی
 مَوْدَرَتِ الْبَيْضَةِ: هیلک که پیس بوو
 بیت
 مَوْدِع (وَادِعُ الشَّيْءِ): نه مانه ت سپیر ؛
 دانه ر ، شت دانه ر
 الْمَوْدِعُ مِنَ الْغَيْلِ: نه سپی هیمن و خۆش
 سوار
 الْمَوْدِعُ لَدَيْهِ (مَأْمَن): لادانراو ، لا
 بارمه کراو
 الْمَوْدَعَةُ (النَّافَةُ لَا تُرْكَبُ وَلَا تُحْلَبُ):
 حوشتیک نه یو سواری و نه یو شیر
 به کار نه بری
 مَوْدِق: ماوهو به ربهستی نیوان دووشت ،
 کون و شوینی مامز که له دارستانیکی
 چردایه ، گهرمه ی شه
 مَوْدُك (مَعْوَد): راهاتو ، راهینراو ،
 ده سته مق
 مَوْدُن - الْمَوْدُون (الْوَلَدُ النَّجِيل): کوپی
 له پرو لاواز ، سبسه کوپی
 مَوْدُن (الْقَصِيرُ النَّاقِصُ الْخَلْق): کورته
 بالی ناته واو ، قه زهم
 مَوْدُوسَةُ (الْأَرْضُ ظَهَرَ نَبْتُهَا وَلَمْ يَكْثُر):
 زهوییه ک گژوگیاکه ی دهرکه وتبیت
 به لام زدر نه بیت
 مَوْدُوع (السَّكِينَةُ وَالْوَقَار): هیمنی و
 وبقار ، نارامی و که سایه تی

مَوْدُون: منالی له پرو لاوازو سیس ، ملو
 ده ست کورت ، شان بچوک ،
 جه سته ی که م نه دنام ، ناته واو
 مَوْدِي (الْأَسَد): شیر ، شیر ی بیشه
 مَوْر (غُبَار): ته پ و توژ ، خۆلی ره شه با
 مَوْر: رویشتن به هیمنی و له سه رخو ،
 ریگه ی ریک و تهخت ، خیرایی ،
 هه رشتیکی نه رم و نیان
 مَوْرَاق: تری ی رنگ شتیاوو گیراو
 مَوْرَة: نه وه ی له خوری ده بیت و وه
 هه لده وهریت
 مَوْرَث (ثَارِكُ الْإِرْث): میرات به جی هیل ،
 بۆماوه دهر
 مَوْرَج: نامرازی خهرمان شیلان و کوتان
 مَوْرَة - مَوْرَة: سه رچاوه ، ده سته کورت ،
 ده راهات ، به ره م
 مَوْرَة: په می ، سورباو ، گول گولی ،
 گولی تیا به ، گولی کردوه
 مَوْرَة: شوینی تیا به رو مه ترسیدار ،
 شوینی له نگه رگرتنی که شتی بچوک
 مَوْرَس: ره نگیکی گیاییه
 مَوْرَق: که لادار
 مَوْرَك - مَوْرَكَة (قَادِمَةُ الرَّجُل): پیشی
 کاروان ، پیشه نگ
 مَوْرَكَة (شَيْءٌ كَالْمَخْدَةِ يَجْعَلُهُ الرَّكَّابُ
 نَحْتَ وَرَكَة): شتی که وه ک پشتی وایه و
 سواره ی و لاخ ده یخاته ژیر کلوت و
 سمتی به وه
 الْمَوْرَكْس: به ردی پیروزه می
 مَوْرَم (مَنْبِتُ الْأَضْرَاس): ره گو شوینی
 روان و دهر ماتنی ددان
 مَوْرَم (الرَّجُلُ الضَّخْم - مُنْتَفَخ): پیاوی
 که ته و زله ، ناوساو ، کیس کردو ،
 خمبا

مَوروث (الْمَالُ الْمَوْرُوثُ - الَّذِي تَرَكَ الْمِيرَاثُ): میرات ، میراتی ، مالی بَرمَاوره به جی میلراو ، مهنه ، میرات به جی میل

مورور (المُورِد): دهنګ گه وره ، نه وهی دهنګی لاین و گه رودا ده گوشت و به به رزی دهریده بریت

مَور: مَورز ، جَورده میوه یه کی در یژکله ی گه رمیانی یه به هیشو ده یگرئ

مَورَة: زه و بیه ک قازی زور بیت

مَورَع (مَقْسَم): دابه شکراو ، به شکراو

مَورَع (مَقْسَم): دابه شکره ، به شکره

مَورور (الْمُرْتَكِبُ الْإِثْمُ): گونا مکار ، گونا مبار ، نه وهی تاوان و گونا می نه نجامد او ده ، تاوان بارکراو

مَورون (مُتَوَازِن - مُنْظَم - مُتَعَادِل - وَزِنِ الرَّأْي): له تهراندایه ، کیشر او ، ریڅ وه ستاو ، هاوسه نګ ، هاوکیش ، هونراوه ، ده مړاست ، نه سته ق ، قسه زان

مَورونه (الْمَرَأَةُ الْقَصِيرَةُ الْعَاقِلَةُ): ژنی کورته بالای ژیرو ناقل

مَوسى: موس ، گویزان ، نامرازی ریش تاشین ، تیغ

مَوسر (عُثْي): ده وله مهنه ، ساماندار ، مال و دارایی دار

مَوسَطُ الْبَيْت: ناوه راستی مال و لانه مَوسِم (أَوَان - فَصْل - وَقْتُ الْحَج): کات ، وهرز ، دم ، هه پرت ، کات و وادهی چه جکرند ، سه رخه رمان

مَوسوس: دلته نګ ، دلگیر ، په ست ، ماته مینی ، شیت ، به گومان ، دودل ، دلپیس ، دیوانه

مَوسوسُ عَلَى (قَلِق): شپړزه ، راپا ، سی و دوکار

مَوسوق: بارکراو ، هه لجنراو

مَوسوعة علمية (دائرة المعارف):

ننسلکوپیدیا ، دهریای زانیاری

مَوسوم (مَخْتوم): مورکراو ، نیشانه کراو ، دروشمکراو

مَوسون (الْكَسَلَان): ته مه ل ، ته وه زهل ، بی تواناو سست

مَوسیقی: موسیقا ، ساز ، نامرازی ناواز ساز

مَوسیقار (مُخْتَصَّصٌ بِالْمُوسِيقَى): موسیقارهن ، موسیقا لیدره

مَوسیقی: موسیقازان ، موسیقار ، خه ریک و سه رقال به موسیقا ژندنه وه

مَوشح (تَوْشِیح): ته وشیح ، جوره هه لیه ست و ناوازیکی تاییه تیه

مَوشحَة: ناسک و مه پڼک هه ردووه که له که یان سپی بیت ، جوره

مَور او ده یه که له سه ر ریبازو باری هونراوه ی نه نده لوسی یه

مَوشع: عه پای نه خشو نیگا راوی مَوشور: له زانستی سروشتدا گه ردیکی

سینګوزه لایه

مَوسب (الْكَثِيرُ الْأَوْجَاع): نیش و نازاردار ، نیش و ژاناوی

مَوصل: شویتنی به یه که گه یاندنو گریدانى په ت و شتی تر ، مه رګ ، ناوی

شاریکه له عیراق

مَوصل البعير (مابين العجز والفخذ):

ما به یو و نیوانی پاشو رانی حوشت

مَوصل: گه یه نهر ، ده که یه نی ، به یوه ست ، گه یین

مَوْصُوف: باسکراو ، لیدراو ،
 په سهندکراو
 مَوْصُول: پیک گه یشتو ، به یه ک
 گه بیو ، کریمکه گاز ده گریت
 مَوْضِع - مَوْضِع: شوین ، جی ، جیکه ،
 شوینی دانان
 مَوْضِع: شکاوی پارچه پارچه کراو ،
 سست نه دنام ، ناجیکر
 مَوْضُوع: دانراو ، دروستکراو ،
 هه لبه ستر او ، باس ، سه رباس ،
 ناو نیشانی باسو بابه ت
 مَوْضُوعَة (فِي الْهَنْدَسَةِ): له نه دنازه دا:
 به لکه ویست ، دانراوه
 مَوْضُوعَة (فِي عِلْمِ الْحَدِيثِ): له زانستی
 فهرموده دا: نه و فهرمودانه یه
 که هه لبه ستر او به دهم پیغه مبه ری
 خواوه (دخ) و هیچ بنه مایه کی راستی
 نیبه و که سانی دروژن هه لیان به ستوه
 مَوْضُوعِي: بابه تی ، بابه تیانه ، ناو خویی
 مَوْضُوءَة: قه لغانکی ورد دوراو یان
 نالتهون پیوه کراو
 مَوْطًا - مَوْطِيء (مَوْضِعُ قَدَمٍ): جی پی ،
 جی پی و قاچ
 مَوْطِن (مَقَام - مَقَر - وَطَن - مَرَبَط
 الْمَوَاشِي): مال ، نیشتمان ، زید ،
 شوینی نیشته جی و ژیان ، شوینی
 نازهل
 مَوْطُوء (مَدُوس): پی پیا نراو ، پی
 تیخراو ، پشیلکراو
 مَوْطُود (قَوِي - ثَابِت): قایم ، پته و ،
 جیکر ، به میز
 مَوْظِف (مُعِين - عَامِل): دامه زراو ،
 نیشکر ، فرمانبر ، کریکار ،
 کارمند

مَوْظِف حَكُومِي: فرمانبره ری میری
 مَوْعَب (المَوْسِع): فراوان ، به رین ،
 گوشاد
 مَوْعَة (عَنْفُوَان الشَّبَاب): مه پرتی
 لاوی ، گه نجی
 مَوْعَث: ریگی دژوارو ناریک
 مَوْعِد (وَعْد - عَهْد - مِيعَاد): په یمان ،
 به لاین ، ژوان ، شوین و کاتی ژوان و
 چاوپیکه وتن
 مَوْعِز (مُشِير): فرماندهر ، نیشانکار
 مَوْعِظَة: مَوْجِبَارِي ، وانه ی په ند ناسا ،
 ناموزگاری ثابینی
 مَوْعِظَة: بزنه کیتی
 مَوْعُوث: رژی قیامت و زیندوبونه وه ،
 له سر ژوان ، په یماندار
 مَوْعُوك: بیتاقه ت ، ناساخ ، له ش
 تیکشکاو
 مَوْغِل (الدَّاعِلُ مُسْتَعْجِلًا): تیزو خیرا
 هاتو ، تیز چوه ژورده وه
 مَوْفِر (مَكْثَر): زورکراو ، کزکراوه ،
 باشه که وکراو
 مَوْفِرُ الشَّغَر (مَنْ كَانَ طَوِيلَ الشَّغَرِ
 كَثِيرُهُ): قز زور ، قز درژی چوپوپ
 مَوْفِق (نَاجِح - مُفْلِح): سه رکه وتوو ،
 به اختیار ، شاد
 مَوْفُور: ته واو ، کامل ، زور
 مَوْق: گیل ، گه مژه ، ته پ و توژ ،
 میرووله ی بالدار ، فرمیسک رژیئن ،
 سولیکی سوک که له سر سولی تره وه
 له پی ده کریت

مَوْقَى (الشَّجَاع)؛ نازا ، دلاور ،

گوستاخ ، دل‌قايم ، به‌زات

مَوْقَتِ (التَّوَقُّيتُ زَمَانَهُ وَمَكَائِهِ)؛ وادهو

کاتی دانراو ، ساتو شوینى ديارىکراو ،

شوین به‌لین

مَوْقَت - مَوْقُوت؛ ديارىکراو ، کاتی ،

واژوى هميشه‌يى

مَوْقَت؛ کات گر ، کات راگر ، سات

راگر ، به‌لین راست ، سهر راست

مَوْقِد؛ ناگردان ، کوره ، وه‌جاخ ،

کوانو ، توون ، فپن

مَوْقِدَة؛ کوره‌يکه دروست ده‌کريت بؤ

جیشْت لَينان

مَوْقِر - مَوْقِرَة؛ دارخورمايه‌کى

به‌به‌رمه‌م و قورس بوو به‌موى

به‌روبوومه‌وه

مَوْقِر؛ نه‌زموندار ، خاوه‌ن نه‌زمون ،

ثاقلو ژير به‌موى رووداوه‌کانى رۆزگارو

سه‌رده‌مه‌وه ، به‌پَيز ، شکودار ،

شکومه‌ند

مَوْقِر (المَوْضِعُ السَّهْلُ عِنْدَ سَفْحِ الْجَبَلِ)؛

شوین و جيگه‌ي پان و به‌رين له‌سهر

لوتکى چيا

مَوْقِع (مَكَان)؛ شوین جى ، جيگه ،

جيگا

مَوْقِع؛ هياوش و له‌سهر خؤ رۆيو ،

نيمزاکر ، خاوه‌ن نيمزا

مَوْقِع؛ نه‌وه‌ي به‌لاو چورتم هاتوه

به‌سهر يا ، ريگه‌ي گيراوه بهر ، چه‌قوى

تيزو بره‌ي ، نيمزاکراو ، شه‌قلکراو

مَوْقَعَة - مَوْقَعَة؛ شوینى مه‌لنيشتنى

بالنده ، نيشنگه ، جه‌نگ ، شه‌ي ،

به‌يه‌کدادان

مَوْقِف؛ بار ، دؤخ ، مه‌لويسست ،

نيستگه وه‌ستانگه ، پشوگه ، شوين ،

جى ، جيگه ، جيگا ، مه‌لويسستىکى

ته‌نگاوى

مَوْقِف حَرَج؛ مه‌لويسستىکى ته‌نگاوى

مه‌ترسيدار

مَوْقِفُ الْمَرْأَةِ الْمُتَحَجِّبَةِ (يَدَاهَا وَعَيْنَاهَا

وَمَا لَا بُدَّ لَهَا مِنْ إِظْهَارِهِ)؛ ده‌ست و

چاوى ژنى بالاپوش که ده‌بيت ده‌رى

بخات

مَوْقِف؛ پياوى داناو ژير به‌موى

رووداوه‌کانى رۆزگاروه

مَوْقِفٌ مِنَ الدَّوَابِّ؛ نه‌و ناژه‌لانه‌ي

ده‌ستيان به‌خرى داخ کراوه

مَوْقُوت؛ ديارىکراو ، تاييه‌تى ، کاتى ،

بؤماوه‌يه‌ک ، سهرده‌مى

مَوْقُور؛ دره‌ختى خورماى به‌ردار ،

قه‌له‌ي ، گزشتن ، تیکسمرپاو

مَوْقُورَة؛ گويزگران ، گوئى قورس و گران

مَوْقُوس؛ گهردن و مل شکاو ، خستنى

پيتى دووه‌م له‌زانستى مؤنراوه‌زانيدا

مَوْقُوف؛ وه‌ستاو ، راگيراو ، به‌ند ،

ده‌ست به‌سه‌راگيراو ، ياساخ ، قه‌ده‌خه ،

مالئکى راگيراو که نه‌گويززيتته‌وه

مَوْقُوفٌ عَنِ الْعَمَلِ؛ له‌کارخراو ،

وه‌ستينراو

مَوْقُوفٌ أَوْ مَوْقُوفٌ عَلَى (مُتَعَلِّقٌ بِ...)؛

به‌سراوه به ، به‌نده به ، به‌نده

له‌سهر...

مَوَكِب (جَمَاعَة رُكْبَانًا أَوْ مَشَاة) :

كُزْمَل، كُرُوه، كُورَهو، كُزْمَه لَيْك

سواری یان پیاده

مَوَكِن - مَوَكْنَة (عُشْبُ الطَّائِر) : مِیلانہی

بالندہ ، کُوشکی بالندہ

مَوَكُول اِلَی (مَفْوُض اِلَی) : پی سپیٹراو ،

دراوہ بہ

مَوَل : کردی بہ خاوهن مال و دارایی ،

دہولہ مہندی کرد ، دراوی خستہ

نیشہ وہ

مَوَل : دہولہ مہند ، ساماندار ، خاوهن

مال و دارایی

مَوَل : جالْجائوک

مَوَلی : کاک ، گہورہ ، خوا پتدراو ،

خاوهن ، برادر ، هاوپی ، هاوَل ،

هاوسی ، دراوسی ، بے ندہ ، خاوهن

چاکہ و نازو نیعمت ، هاوپہیمان ،

هاوبہش ، کوپ ، ناموْزا ، خوشکہزا ،

مام ، زاوا ، نزیک ، شوینکوتہ

مَوَلَج (مَدْخَل) : دہروازہ ، گوزہر ،

دہرگا ، دہرک

مَوَلِد (وِلَادَة - مَسْقَطُ الرَّاس) : منالِبون ،

زان ، شوین بوون ، شوینی لہدایک

بوون

مَوَلِد : دوورہگ ، دروسستکراو ،

پیکہینراو ، تازہ بابہت ، مامان

المَوَلِد الکَهْرِبَائِي : موہلیدہ ، کارہبا

بہرہ مہین ، نامرازیکہ بہ ناوو گانو

بہ نزنن ٹیش دہکات و کارہبا پیک

دہمیتیت

مَوَلِدَة : مامانی پیاو ، تازہ و نوئی

ہہرشتیک

مَوَلِدَة (قَابِلَة) : مامانی ٹافرہت

مَوَلَع : گہر ، پیس

مَوَلَع مِنَ الدَّوَاب : نہو تازہ لانہی چہند

رہنگیکیان تیدا کُوبوہتہوہ

مَوَلَع بِكَذَا (مُجِبُّ ل - مُقَرَّم بِ ...) :

مُزْکَر ، بہ خولیا ، پەرُوش ، ٹالوودہ ،

شہیدا ، دلخواز

مَوَلُود (طِفْل - وَلِيد) : ساوا ، کُریہ ،

لہدایک بوو ، نہوزاد

مَوَلُوي : نہوہی دہدریتہ پال خاوهن

دہستہ لات

مَوَلُوي ((عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ) : خواناس ،

ریبازیکی ناسراوہ

مَوَلُويَة : کلاریکہ فہقی و خواناسان

دہیکہ نہ سہریان ، هاوتایی ،

هاوشیوازی

مَوَم - مِمَام : میمی نووسی ، نووسی

مَوَم : گولی ، مپو

مَوَم الحَائِل (مَكْوَك) : مہکُز ، مہکُک ،

مکُک ، مزاریکہ لہکہرہستہی جُولایی ،

شتیکی سہرو قنگ بارییکہ جُولَا

لہولہی تی دہخاو جُولایی پتدہکات

المَوَمَاء - المَوَمَاء : بیابانیکی بہرینو

فراوان یان دہشتیکی بی تاو

مَوَمَس - مَوَمَسَة (الْمَرَأَة الْفَاجِرَة) :

سَوَزانی ، قہ پاتمہ ، ٹافرہتی داوین

پیس ، قہحبہ

المَوَمُوق : خُوشہویست ، دل و دلخواز

المَوَمِيَاء (الْجِسْمُ الْمَحْنَط) : مومیاکراو

مَوْن (قَدَمُ الْمَوَلَة) : تازوخہی دا ،

تفاقی دا

المَوَلَة مَا يَدْخُر مِنَ الْقَوْت - مَلَاط

الْبِنَاء) : خواردنی مہلگیراو تازوخہ ،

تفاق ، جہبلہ

مَوَّهَ الْمَكَانَ تَمْوِيَهَا (كَثْرَ مَاءَهُ): ناوی

زَقْرَبُو ، فره ناوبو ، ناوی زَقْرَبَتِهَات
مَوَّهَ الشَّيْءِ بِمَاءِ الذَّهَبِ أَوْ الْفِضَّةِ
وَنَحْوَهَا (طَلَاهُ): به ناوی تَالَتُون و زيو
رووكه شی کرد

مَوَّهَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ أَوْ الْخَبَرُ: به چه شنی
مه واله کی راگه یاند که وانه بو، واژوی
راستی گوت و گنپایه وه

مَوْهَب - مَوْهَبَة: به خشش ، خه لات ،
پندراو

مَوْهَبَة - مَوْهَبَة: به خشین ، به هره دار ،
گژلاوه ناویکی بجوک

مَوْهَبَة عَقْلِيَّة (ذَكَاء - قَرِيحَة): به هره ،
زیره کی ، زیری

المَوْهَة: تیشک و جوانی رو ، رووناکی ،
روخسار

المَوْهِن: نیوه شه و یان کاتزمیریک دواي
نیوه شه وه

مَوْهُوم: نادیار ، هه به خه یال ، ده لَین،
نه وه ی گومان هه لکره

مَوْهُون (الضَّعِيف): لاواز ، کز ، سست
مَوِيل: مانگی (ره جه ب)

المَوِيه: بجوک کردنه وه ی ناوی ناوه
می

می - مِيَا - مِيَة: ناوی ئافرده
مِيَاثِر - مَوَآثِر: پیستی درنده ، جلو

به رگی جوانکاری ، چوارپی و ئاژه لی
جوانکاری

مِيَا ح: نه وه ی به مشت ئاو دهرده هیتی
مِيَا د: فره جموجولای ، به لارو له نهجه

مِيَا ذَة: به له نهجه ، به لارو له نهجه
مِيَا رَة (مُعْهَد تَوْرِيْد المَوْوَن): نازوخه
به ده ست

مِيَّاس: به نازو نووز ، به ترو فیز ، شیر
مِيَّاسَة: به له نهجه ، له نهجه کار ، شوش ،
خه راما ن ، شوخ و شهنگ

مِيَّاط: پال پیوه نان و قسه پیگوتن ،
پشت تیکردن و دوورکه وتنه وه ، لار ،
خوار

مِيَّاط (اللَّعَابُ الْبَطَال): گه مه کاری
بی تیش و کار

مِيَّاط: هه میشه دقپاوی بی چاره
مِيَّا كِيد: په تیکه زینی پی ده به ستریت

مِيَّال: ئاره زومه ند ، هه زیترکد
مِيَّالُ إِلَى (رَاغِبٌ فِي): ئاره زوی هه یه ،
ده به وی

مِيَّان - مَائِن (كَذُوب): دروژن ،
نا راستکژ

مِيَّيَّاس: ره شه بایه ک رو ه ک و گژوگیا
وشک بکاته ره

مِيَّيَل - مِيَّيَلَة: قامچی ، قامچی به که بو
حوشتر و لآخ لیخویرین به کار ده بری

مِيَّيَة: ئاو ، ناوی ئافرده ته
مِيَّيْت - مِيَّيْت: مردو ، روح و گیان

تیانه ماو
المِيَّيَة: توپیو ، مرداره وه بو ، که لاک

المِيَّيَة (حَالَة الْمَوْت وَهِيئَتُهُ): چۆنیه تی و
شیوه ی مردن

المِيَّيْتَة - المِيَّيْتَة: ئامرازیکه له دار یان
ئاسن دروستکراوه و میخی پی

داده کوتری، منیخ کوت
مِيَّيْتَم (مَلَجَا): هه تیوخانه ، خانه ی

هه تیوان ، په ناگه ی هه تیوان
مِيَّيْتَمَة: جهنگ و شه ریک پیاو تیابه ریت و

هۆکاری هه تیو خستنی منالان بیت

مِیْثَاقُ (مَوْثِقٌ - عَهْدٌ): پیمان ،

به لگه نامه ، باوهرنامه

مِیْثَاقُ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ: به لگه نامه ی

نه ته وه یه کگرتوه کان ، بنه ماکانی

نه ته وه یه کگرتوه کان

مِیْثَاقُ: دانیش تو ، نه رمه زهوی ،

بازدهر ، نه و زهوییه ی به رزو بلند

ده بیته وه

مِیْثَرَةُ: نه و پارچه یه ی له سر پشتی

ولاخ داده نریت بهر له وه ی زینی بخریته

سر

مِیْثَمُ: پی ی حوشر که دهنگی بیت ،

پیلاوی ته ته قه کار

مِیْجَارُ: راکیت ، ره کته ، لیدهری توپ

مِیْجَارُ الَّذِي مِنْ عَادَتِهِ الْإِيجَارُ فِي

كَلَامِهِ): به کیک له قسه کردندا وته کانی

کورت بکاته وه ، کورتکه ره وه له قسه و

گوته دا

مِیْجَر - مِیْجَرَةُ: که وچی خوراک و

دهرمانخواردن

مِیْجَنَةُ (مِدْقَةُ الْقَصَارِ): بانکوت ،

به ردیکه له نیو ئاودا جلی له سر

داده نریت و پاشان به بانکوت

ده کورتیت

مِیْجُ السَّكْرَانِ: له تری دا ، به ملاولادا

کهوت ، ره تیدا

مِیْد - مِیْدَانُ (ثَمَائِلُ): لاریونه وه ،

شوریبونه وه ، له رزین ، له رینه وه ،

داکه وتن ، نوشتانه وه

مِیْدَاءُ: به رانه بر ، هاوتا ، گونجاو

مِیْدَاءُ الشَّيْءِ (قِيَاسُهُ وَمِثْلُهُ):

نه ندازه ی خوی ، بق خوی کراو ، بر ،

چه ندیتی

مِیْدَاعَةُ: سندوق ، گه نجینه ، نه وه ی

جلو بهرگی پی چاک ده کرتیه وه

مِیْدَانُ: مه یان ، گورپه پان ، سه ره و ،

ماوه ، مه ودا

مِیْدَان - مِیْدَانُ: گورپه پانکی به رین و

گوشاده ئاماده ده کرتیت بق پیشبرکی ی

نه سپ

مِیْدَةُ: خوان ، سینی و خوان ، میزی

نانخواردن

مِیْدَعُ: جلو بهرگی کونه ، شرپه جلو

بهرگ

مِیْدَعَةُ: جلی شرپه و کونه ، جلیکه

له سهرو جلو بهرگه وه له بهرده کرتیت

بوئه وه ی له چلک و پیسی کارو فرمان

بپاریزدیت ، بهرخه ، به دله

مِیْدِي: دهست برایو زکماک ، بی قوئی

زکماک

مِیْرَ (طَعَامُ): خوراک ، تفاق ، نازوخه

مِیْرَاثُ (ثَرَكَةُ الْمَيِّتِ): میراتی ، میرات ،

مه نه ، پاشماوه ، بو ماوه ، مال و

سامانیکه له دووی مردوو به جی

ده میینیت بق میراتگرانی

مِیْرَةُ: خواردن ، خوراک ، نازوخه

مِیْرُوقُ (مُصَابٌ بِمَرَضٍ الْيَرْقَانِ):

زهردویییه تی ، زهردوییایی ، توشبوو

به نه خۆشی زهردویی

مِیْرُوقُ مِنَ الزَّرْعِ: گزویگیاو ره کیک

زهردوبویییت

مِیْرُ: جیایکرده وه ، مه لیبژارد

مِیْرُ الشَّيْءِ (فَضْلُهُ عَلَى غَيْرِهِ):

به سه ندرتی کرد ، بایه خی پیتدا

مِیْرَ یَیْنَهُم: له یه کی جیاکردنه وه ،

جیاوازی کرد له نیوانیاندا

میز - میز: ماسولکه به میزو پته و
 میزاب: نه دازه ، ئاوه رۆ ، پلوسک ،
 شوینی ئاوپیا تپه رین
 میزان: داد ، داپه روه ری ، ته رازوو ،
 شایه ن
 میزان ثقل الهواء: باپیو ، باکیشی
 میزان حرارة (محرار): گهرمی پیو
 میزانية: بودجه ، تواز ، میزانیه
 میزانية مالية: بودجه ی دهوله ت
 میزة: جیاوازی ، تاییه تمه ندیتی ؛
 به سه ندیتی ، سود ، بایه خ
 میس الثوب (جعل له ذیلاً): دامینی
 بۆکرد
 میس: داری نیوان نه سپی عه ره بانه و
 گاجووت ، جوړه میوژیکه ، داریکی
 مه زنه به کاریان ده مینا له گه شتو
 گوزاردا
 میسان (کل نجم شدید اللمعان): هه ر
 هه ساره و نه ستیره یه کی دره وشاوه و
 پرشنگداره
 میسر (قمار): قوما ، گه مه ، یاری
 میسر: ئاسان ، سانا ، سووک ،
 ئاسانکراو ، ئاماده کراو
 میسرة - میسرة - میسرة: ئاسانی ،
 سووکی ، سانایی ، سامانداریتی ،
 دهوله مهندی ، چه پی
 میسم: داخهر ، مۆری داخ کردن ،
 کۆسپ ، ته گهره ، گرفت ، نووکی
 ئامرازی داخ کردن
 میسور: ئاسان ، سووک ، سانا ،
 بی کۆسپو گرفت ، به ئاسانی دهست
 ده که ویت ، چنگ که وتوو به ئاسانی ،
 خوش به دهست

میط یئنهما: دوودل بوو له نیوان
 هه ردوکیاندا ئاخو کامیان هه لبریت
 میط: کاروباری توندو تیز
 میطلة: داریکه ده دریته پال
 جیمه نتوی تیکراو هه تا خو ی بگریت
 میع - میعة (سیولة): شلی
 میعاد: کاتی تاییه تی ، شوینی و کاتی
 ژوان و چاوپیکه وتن
 میعاد المرأة (وقت حیضها): بی توژی ،
 کاتی خوینی ئافره ت ، له خوینا بوون
 میعة: رهوان ، شادی ، سه ره تای رۆژ
 میعة (صمغ یثبغر به): جوړه
 بوخوردیکه
 میعة الصبا والشباب (عنفوان):
 هه ره تی لای ، تافی لای ، سییره ی
 گه نجیتی
 میفاق: بارو پله کانی مانگ ، کاتی
 ده رکه وتنی که وانی مانگ
 میقعة: زهوی به رزو بلند
 میقات: کاتی دانراو ، کاتی تاییه تی ،
 شوینی تاییه تی ، شوینی ئیحرام
 به ستنی حاجی
 میفاف: داریکه مه نجه لی پی
 تیکده دریت هه تا کولانی دابمرکینیته وه
 میقان (سريع التصديق): خوش باوه پ،
 ساویلکه ، ساده
 میقعة: چه کوش ، چه قوژیکه ر ،
 هه سان
 میقعة الطائر (موضع يقع عليه الطائر
 ویالفه): شوینی که بالنده ی تیا
 ده نیشیته وه و ئالوده ی ده بیت

میکروب: میکروب ، جان‌وه‌ری بچوک و گ‌ردن‌اسایه ، ئه و زنده‌وه‌ران‌ه‌ی به میکروب‌سکوب ده‌بینرین
میل - میل (گان مانلاً خلقة): لارو له‌و‌یربوو ، هر خۆی خواربوو
میل الشیء (صيرة مانلاً): خواری کرده‌وه ، لاری کرده‌وه ، چه‌مانیه‌وه
میل فی الامر (شک فيه): گومان‌ی مه‌بوو لی ، به‌گومان بوو لی ، دوودل بوو لی
میل بین الامرین (تردد ورجح بینهما): دوودل‌بوو له‌نیوانیدا ، له‌نیوان هر دووکیاندا په‌سه‌ندی و هه‌لبژاردنی خۆی ئه‌نجامدا
میل: خواری ، لاری ، چه‌ماوه‌یی ، نوشتانه‌وه‌یی ، لیژی ، سه‌ره‌وخوار ، لادان ، مه‌به‌ست ، ئامانج ، پیچ ، ئاره‌زوو ، خواست ، دل تیچوون ، هه‌وه‌س ، مۆزه‌مۆز ، سه‌ر بۆ خوران
میل: ملچپۆک ، میل ، کلچپۆک ، نه‌شته‌وه‌ی ، میل نیشانی ری و بان
میل بری: ماوه‌وه‌ ئه‌ندازه‌یه‌که ده‌کاته 1609مه‌تر
میل بخري: ماوه‌وه‌ ئه‌ندازه‌یه‌که ده‌کاته 1852مه‌تر
میل (عند المحدثين: أربعة آلاف ذراع): ده‌کاته چوار هه‌زار بال
المیل الهاشمي (ألف باع): هه‌زار بال
میل: خواروخپچ ، خواروگپچی ، زکماک ، داریکی فره‌لقو پهل ، مه‌ردومی به‌د دل

میلاد: له‌دایک بوون ، کاتی له‌دایک بوون ، ئاماژه‌یه‌که بۆ به‌رواری له‌دایک بوونی هه‌زه‌تی (عیسی) (د.خ)
میلادی: زاینی ، واده‌وه‌ به‌رواری زاینی
میل: ده‌شت و بیابان ، سارا
میس: نه‌خۆشی ئاوله‌ی گ‌رت ، گ‌یرۆده‌بوو به‌ده‌ستی نه‌خۆشی ئاوله‌وه
میس (الظافر بمطاله): ده‌ستکه‌وت به‌ده‌ست هه‌ت‌ان ، گه‌یه‌ن به‌ویست و ئاوات
میس (یاتی بالخیر): پیروژ ، به‌خت هه‌ت‌ان ، کامه‌ران
میس: به‌شی لای راست ، خۆشی ، به‌ختیاری ، به‌ره‌که‌ت ، کامه‌رانی ، پیروزی
میس (ذو الیمین): پیروژ ، به‌ختیار ، به‌خته‌وه‌ر ، کامه‌ران ، پیاوچاک ، پیروژ ، روینی بالنده‌ به‌خۆشی و پیروزی
میس: درۆ ، ناراست
میس - میس: روو شووشه ، رووی سه‌عات ، به‌نده‌ر ، تابگه ، ئه‌سکه‌له ، تابگه
میس جوی: فڕۆکه‌خانه
مه‌ - مه‌: ئاوی زۆری چال و گولاو
میوه: فره‌ بزاوت و جموجوولاوی
میوس: ئا فره‌تی خه‌رامان و شوخ و شه‌نگی خۆبه‌زلزان

مَشَط - مَشَط (شانه)

مِرْوَح - مِرْوَحَة (بارہ شین)

مِجْرَف - مِجْرَفَة (خاکه نان)

مِجْدَاف (سول)

مِصْفَاة الطَّبِخ (پلاپالٹو)

مِکْرُو فُون (میکروفون)

مُصَوِّر (وِیڈہ گی)

مِیْزَاغ
(نہ شتر)

مِخْرَاف (گرمی پیو)

مِخْسَل (دهستشور)

مِخْز - مِخْزِي (بزن)

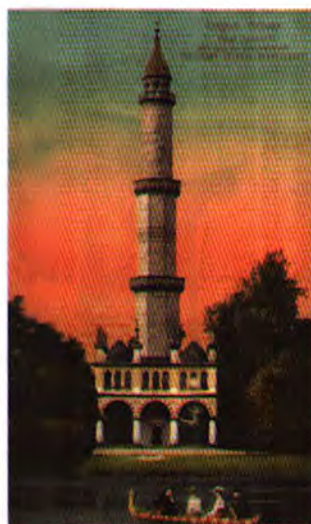
مِخْشُوف (کله‌رم)

مِخْشُود (کتیل)

مِخْشُوب (دوانگه - میحراب)

مِخْشُوبَة (مه‌ناره)

مصفاة الشاي (چاپالنیو)

مستعار (بزمار)

مخفظة الجيب (جزدان)

ملقعة الشاي (که وچی چا)

مبرد - مبردة
(فینککار - باسارده)

ملقط الشعر (مووکیش)

مصوب
(که وکیر)

مملحة
(خویدان)

مَلْعَب كُرَةِ الْقَدَم (یارِیگه ی تۆپی پی)

مَعْكُورُوتَة - مَعْكُورُوتَة (مەعكە رۆنی - ماکە رۆنی)

مَسْجِد (مەزگەوت)

مَجَاوَزَةُ الْفَهْر

(رینگوزاری سەر روبر - پرد)

مَرَسَم

(وێنه گە - شوێنی وێنه کردن)

مَمْرُضَة

(سستەر)

مُعْتَمَل

(زیندان ، گرتووخانه)

حرف النون

ن

ن: بیست و پینجهمین پیتی زمانی
عهره بی یه و به چهند شیوه یه ک هاتووه:

(1) نُونُ التَّوَكُّيدِ اِمَّا حَقِيقِيَّةٌ اَوْ ثَقِيلَةٌ
نَحْوُ: ﴿لِيَكُوْنَنَّ مِنَ الصَّاعِرِيْنَ﴾ ﴿لَا
تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا﴾: (نون)ی

دوو پاتکردنه وه یان جه ختکردنی سووک
یان قورس

(2) نُونُ التَّنْوِيْنِ نَحْوُ (كِتَابٍ) : (نون)ی
ته نوین

(3) نُونُ الْاِثْنَاتَيْنِ نَحْوُ (ضَرْبَيْنِ وَيَضْرِبَانِ
وَأَضْرِبَانِ) : (نون)ی مبیننه

(4) نُونُ الْوَقَايَةِ نَحْوُ (ضَرْبِنِي ،
وَأَنِي) : (نون)ی پاریزگاری

(5) النُّونُ الزَّائِدَةُ نَحْوُ (يَضْرِبَانِ
وَتَضْرِبَانِ) (تَضْرِيْبَيْنِ) (يَضْرِبُوْنَ)
(الرَّيْدَانِ) : (نون)ی زیاده

ن-ان

نَا : رانوی قسه که ره له پال وشه دا
نَاءُ (نَهَضَ بِجَهْدٍ وَمَشَقَّةٍ - سَقَطَ) :

به مه ول و کوشش و زور له خو کردن
مه ستا ، که وت ، به ریوه وه ، که وت
خواره وه

نَاءٌ بِالْحَمْلِ (نَهَضَ بِهِ مُثْقَلًا) : ناره حهت
به کۆله که یه وه مه لسا

نَاءٌ بِهِ الْحَمْلُ (أَثْقَلَهُ وَأَمَالَهُ) : باره که
قورس و گرانی کردبوو ، لاریکردبو وه

نَاءُ النُّجْمِ : له ئیواره دا نه سستیره که
ناوابوو ده مه و به یان هه لتهاته وه

نَائِبٌ (وَكَيْلٌ - عَضُو مَجْلِسِ النُّوَابِ) :

بریکار ، جیگر ، نوینتر ، نهندامی
نه نجومه نی نوینتران ، قائم مقام

نَائِبَةٌ (مُصِيبَةٌ) : به لا ، کاره سات ،
رووداو ، مه رارهت ، چورتم ،

نه هاهمه تی ، دهرده سه ری ، کاره سات و
روودای دژوارو نابار

نَائِحٌ (بَاكٌ - نَادِبٌ) : ده گری ، شیوه ن
ده کات ، ده لاوینیتته وه

نَائِحَةٌ : لاوینتر ، شیوه ن و گریانکه ر
نَائِرٌ (الْمَلْقِي الشَّرُّورِيْنَ النَّاسِ) :

خرابه و ئاژاوه دروستکه ره نیتوان
خه لکیدا

نَائِرَةٌ (الْعِدَاوَةُ وَالشُّحْنَاءُ) : دوژمنایه تی ،
رقه به رایه تی ، ئاژاوه و خرابه کاری

نَائِطٌ : ره کی پشت ، تاقهت
نَائِطٌ - نَائِطَةٌ : زیقه توره ی بالندان

نَائِعٌ : تینوو برسی ، به ل و لقی خوارو
خیج

نَائِلٌ (مَائِنَالٌ - الْعَطِيَّةُ وَالْمَعْرُوفُ) :
به ده ست هاتوو ، نه وه ی به ده ست

ده مینریت ، خه لات و چاکه
نَائِلَةٌ (صَنَمٌ كَانَ لِقُرَيْشٍ) : بتیکی

قوره یش بوو ده به رسترا
نَائِمٌ (ضِدَّ مُسْتَقِظٍ - مُخَدَّرٌ) : خه وتوو ،

نوستوو ، ته زیو ، سپ
نَائِمَةٌ : ژنی خه والوو ، مرداره وه بوو

نَائِهٌ : بلند ، به رز ، بالا

ثَابِي (بَعِيد - قَاص): دور ، چه پهك ،

واژووی نزیکه

ثَابٌ فِي الْأَمْرِ عَنْ زَيْدٍ (قَامَ فِيهِ مَقَامُهُ): له جایی (زهید) بوو، رولای

(زهید) ی بیڼی

ثَابٌ إِلَيْهِ (رَجَعَ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى): جار

له دواي جار گه راپه وه

ثَابٌ إِلَى اللَّهِ (بِمَعْنَى ثَابٍ): ته وبه یکرد،

په شیمان بو وه ، پاشگه زیو وه وه ،

گه راپه وه

ثَابٌ فَلَانٌ (لَزِمَ الطَّاعَةَ لِلَّهِ): گوتیراپه لای

په روه ردگار بوو ، فرمانه کانی خواي

به جیگه یاند

ثَابٌ فَلَانًا أَمْرًا (أَصَابَهُ): توشی بوو ،

هات به سهریا ، هاتړی، گوتړده بوو

ثَابٌ مَنَابَهُ (قَامَ مَقَامَهُ): له جایی

ته وېوو، جیگړی بوو

ثَابٌ: که لږه ، کول ، سهرگه وره

ثَابًا الْقَوْمَ (تَبَاعَدَ عَنْهُمْ وَتَرَكَ

جَوَارَهُمْ): لایان دورکه وته وه ،

له دراوسپنه تیان دورکه وته وه

ثَابًا مَنَابَةً (أَبَا كُلِّ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ):

هه والیان به یهک راگه یاند

ثَابِتًا (ثَام): رواو ، سه وزبوو ،

گه شه کردو ، تازه و سه وزی هه رشتیک

ثَابِتَةً: پتگه ییوو، گه شه سهندو ،

منال و ناژه لای پتگه یشوو

ثَابِجَةً (الدَّاهِيَةَ): به لا ، نه هامه تی ،

ده رده سهری ، بارو حالیک بیت به سهر

مروځدا

ثَابِجٌ: سه گی وهړیو

ثَابِجَةً: زه وپیسه کی دووو چه پهک ،

پیای دیوړنی زوړیله

ثَابِتًا (خَالَفَ): به ره لستی کرد،

د ژایه تی له گه لکرد ، واژووی نه و بوو

ثَابِتُهُ الْحَرْبَ (أَعْلَنَهَا): شهړی پی

فروشت

ثَابِضٌ (ضَارِبٌ - خَافِقٌ): لیدهر ،

پرتکار ، دهنګدر

ثَابِطٌ: نه و ده ماره ی که له ژیر دووشتی

هه لټو قیو دا هاتوو ده روه وه

ثَابِعٌ: پټنوسی ره وان نووس یان

خوش نووس

ثَابِغَةٌ (ثَبِغٌ - عَظِيمُ الشَّانِ - ثَجِيبٌ):

بلیمت ، هه لکه وتوو، به هره دار،

زوړزان، به هره مه ند، قورس ، وه جاخ

زاده ، خانه دان ، ره وان بیژ ، هوژان

ثَابِكٌ (مَكَانٌ مُرْتَفِعٌ): جیگه ی بلندو

قوچ

ثَابِلٌ: تیرهاوېژ ، تیرنه ندان،

دروستکړی تیرویم ، پو

ثَابِلَةٌ - مُنَابِلَةٌ (غَالِبَةٌ فِي النَّبَالَةِ):

له تیرهاوېژیدا زالبوو به سهریا

ثَابِيه (فَطْنٌ - حَذَقٌ - ذَكِيٌّ - شَرِيفٌ):

زړنگ ، هوښیار دانا ، به ناموس ،

ثابودار ، خانه دان ، شکومه ند

ثَابِي: تیرو شمشیرتک سهر بکات

له نیشان و مه به ست ، قه لو ، شوینی

به رزو بلند

ثَابِيَّةٌ: که وانیک له ژیکه ی دووړیت

ثَاتِحٌ (حَاصِلٌ - مُتَّحٌ): نه نجام ، ناکام،

ده سته وت، به ره مه پټن ، به ردار

ثَاتِحٌ عَنْ كَذَا أَوْ ثَاجِمٌ عَنْ: نه نجامی

نه وه ، له وه وه بوو ، له نه نجامی

نه وه وه یه

نَاتِجَ لِّلْبَهَائِمِ: به يه كيک ده لئين
 سه رڼکاري زايڼي نازهل بکات
 نَاتِرَة: که مانځکي ژي و تال شکاو
 نَاتِع: که کم خوين و ناو له زوخم و
 برينداری چاوييته دهره وه
 نَاتِق: ژني منالدار ، نه سپيک سواره ی
 خوی پهریشان و ماندويکات ، ناگری
 خه فه کړاو
 نَاتِيء: بلند ، بهرز ، بالا ، هه رشتيکي
 به ريزو بلند
 نَات: غه يبه تکاران
 نَاشِر: په خشان نووس
 نَاشِي: غه يبه تکار ، باسکه ري خه لکي
 له کړيو دانښتندا
 نَاجِي نَفْسُهُ مُنَاجَاةً: له گهل خويدا رازو
 نيازى کرد ، به نيتو خودا رازو نيازى کرد
 نَاجِج (مُفْلِح): دهرچو ، سه رکه وتوو ،
 براوه ، رزگار ، رووسپي ، رووسور ،
 خيرا روښتن به رپوه
 نَاجِد: کاري روون و ناسان
 نَاجِدُهُ مُنَاجِدَةٌ أَعَانَهُ - عَارَضَهُ - بَارَزَهُ
 لِلْقِتَالِ: يارمه تيدا ، ريگری ليکړد ،
 درياهه تيکرد
 نَاجِدٌ (سِنُ الْعَقْلِ): دداني ژيري و ناقلي
 نَاجِر (أَشْهُرُ الصَّيْفِ): مانگه کاني
 هاوين ، مانگه گهرمه کان
 نَاجِرٌ - مُنَاجِرَةٌ غَائِبٌ - نَازِلُ:
 به ره نکاري بوو ، زقداني له گهل گرت ،
 جهنگي له گهل به رپاکړد
 نَاجِرٌ (مُنْجِرٌ - حَاضِرٌ): ته واو ،
 کوټايي پيهااتوو ، جيپه جي ، ناماده ،
 به رده ست

نَاجِس (الدَّاءُ لَا يُبْرَأُ مِنْهُ): نه خوشي
 بي چاره سهر ، نه خوشيه ک چاره سهر ي
 نه بيت
 نَاجِش (الصَّائِلُ): راوچي ، شکارچي
 نَاجِع: داواکاري گزويگيا ، به که لک ،
 به سوود ، سازگار
 نَاجُوْد: نارهق ، مه ي ، باده ، نه و
 ده فره ي مه ي و باده ي تيده کريت ،
 خوين ، زافه ران
 نَاجِي: رزگار يوو ، قوتاريوو ، سهرفران ،
 راگردو ، دهرچو
 نَاجِيَّة (النَّافَةُ السَّرِيْعَةُ تَنْجُو بِمَنْ
 رَكِبَهَا): خوشتری تيرو خيرا که وا
 نه وه ي سواړي بووييت سهرفران
 ده بيت و قوتاري دهکات
 نَاح (بَكِي بِصِيَاحٍ وَعَوِيلٍ):
 شپوه ني کرد ، لاوانديه وه ، نالاندي
 نَاحُ الْحَمَامِ (سَجَّعَ): کوټره که خويندي ،
 گمه گمي کرد
 نَاحُ الْفُصْنِ: پهل و لقه که شقړپوه وه ،
 کهوت ، خوارپوه وه
 نَاحَاهُ - مُنَاحَاةً صَارَ أَحَدُهُمَا نَحْوَ
 الْآخَرِ): هه ريه ک روپه وي دي رويي
 نَاحِبَةٌ - مُنَاحِبَةٌ (فَآخِرَةٌ): شانازيکرد ،
 خوی مه لئا به سهر يا
 نَاحِبُهُ عَلَى كَذَا (رَاهَنَهُ): گره وي کرد
 نَاحِبُهُ إِلَى فَلَانٍ (حَاكَمَهُ): شکاتي
 ليکړد ، دادگای ليکرت
 النَّاحِر: سهر برين له شويني
 سهر بريندا ، رهگو ده ماري مل
 نَاجِرَان - نَاجِرَتَان: دوو په گي ملن

نَاحِرَة - مُنَاحِرَة (خَاصَمَه وَشَاحَه):

رکه به رایه تی و دژایه تی له گه لکرد،
شه پی له گه لکرد

نَاحِس (عَامُ الْمُجْدِب - مُطِيع): سالی
و شک و بی باران ، و شک و سال ، سالی
نه بوونی و قات و قیری ، بی گوی،
نه گریس ، لاسار

نَاحِط: به کێک توند و فره بکۆکێت
نَاحِل (الرَّقِيق - الضَّعِيف): ناسک ،
نهرم ، له پو لاواز ، کز ، شمشیر و تیغی
باریک و ناسک

نَاحِي (صَاحِبُ عِلْمِ النَّحْو): خاوهن
زانستی ریزمانی عهره بی ، شارهزا
له ریزمانی عهره بیدا

نَاحِيَة (جِهَة - جَانِب): بهر ، ته نیشته ،
لا ، ههریم ، ناوچه ، ده و روبهر

نَاحِب: هه لێژێر ، ده نگه ر
نَاحِر (بَال - مُتَقَشَّط): پووکاوه ،

شی بووه ، رزیو ، کلۆر
نَاحِس: گه رپییه که ده دات له حوشتر و

له لای کلکیه وه دروست ده بێت،
بزنه کیوی ، قه لاسه ی گه نم

نَاحِص: پیری له پو لاواز
نَاحِل: پیاوی ئامۆژگاریده ر

نَاد (تَمَائِل مِنَ النَّعَاس - تَنَوُّد): خه و
زۆری بۆهینا و کهوت به ملاولادا ،

جوولاییه وه ، بزوایه وه
نَاد - مُنَادَة: سه رپیچی کرد ، واژووی

ئه و جوولاییه وه
نَادِي (صَاح): قیزانی ، هاواریکرد ،

بانگی کرد
نَادِي بِالْأَمْرِ (أَعْلَنَهُ): جاریدا ،
ئاشکرای کرد ، بلاوی کرد وه

نَادِي فَلَانًا (جَانَسَه): له گه لێ دانیشته

نَادِي بِسِرِه: نهیته ئه وی ئاشکرا کرد،
نهیته و رازی ده رخسته

نَادِي الرَّجُلِ وَبِه (صَاح بِهِ): هاواری
لێ کرد ، دهنگی به رز کرده وه به سه ریا

نَادِي فَلَانًا (جَانَسَه فِي النَّادِي):
له کۆپو دانیشته که له گه لێ دانیشته ،

شانازی کرد به سه ریا
نَادِي الشَّيْءِ (رَأَاهُ وَعَلِمَهُ): بینی و زانی ،

دیته
نَادِي فَلَانًا (شَاوَرَهُ): راویژی پێ کرد ،

پرسی پێ کرد
نَادِي النَّبْتِ: روه که که دره و شایه وه ،

شه و و برقه ی لێها
نَادِب (لُدَاب): شیوه نکه ر ، لاوێنه ر وه

نَادِح - مُنَادِحَة: به زۆری قهره بۆی
کرده وه ، حه قی بۆ کرده وه

نَادِر: زۆر که م ، ده گهن ، دانسقه ،
نامۆ ، نه ناسراو ، نا ئاسایی

نَادِرُ الْوُقُوعِ (قَلِيلُ الْخُدُوث):
به ده گهن روو ده دات

نَادِرَة: شتیکی سه یر ، نامۆ ، دانسقه ،
ده گهن ، نه وازه ، نایاب

نَادَغَه - مُنَادَغَة (غَارَلَه):
عیشق بازیکرد له گه لێ ، نه وینداری و

خۆشه ویستی گریدا له گه لیا
نَادِم - مُنَادِمَة وَنَدَامًا: هاوپییه تی کۆپو

مه جلیسی مه بی و باده خواردنی کرد
نَادِم (نَدَمَان - مَنْ يَنْدَم): به شیمان ،

پاشگه ز ، روو زه رد ، ژێوان
نَادِي (مَجْلِسُ الْقَوْم): یانه ، شویتێک

کۆمه ل و گروهمێک تیایدا کۆبینه وه

نَادِيَاتُ الشَّيْءِ (أَوَّلُهُ) : سهره تاي

شت، ده ستيپيكي، نه وه لي

نَادِيَّة : حوشر له وه پانندن له نيوان

دوچار ناوداندا

نَارُ يَنْوَرُ نَوْرًا وَيَبْأَرُ (أَضَاءً) :

رووناكي دايه وه، رُوشن بوه وه ،

رووناكبو وه

نَارُ الْبَعِيرِ : حوشره كه ي داخ كرد ،

نيشانه و هيماي ليدا

نَارُ الْقَوْمِ (إِنْهَزُوا) : دُوران ، شكستيان

خوارد ، به زين

نَارُ النَّارِ مِنْ بَعِيدٍ (تَبَصَّرَهَا) :

ناگره كه ي له دووره وه به ديكرد ، بيني ،

چاويكرد

نَارُ الْبَعِيرِ : حوشره كه ي داخكرد ،

نيشانه و هيماي ليدا

نَارُ : ناگر ، ناوړ ، ناثر ، ناظر ، نازره ،

پيځهاته يه كي رووناكي سووتينه ره

نَارُ الشَّهْوِيلِ : ناگر ټك بوو عره به كان

به ر له هاتني نيسلام ده يانكرده وه و

كاتي په يمانتيكان ببه ستايه و خوييان

ده كرده نيو ناگره كه وه و نه و جا به م

رهفتاره په يمان و به لټنه كه ي نيوان

خويان ټوكمه و به هيز ده كړد

نَارُ الْقَرِي : ناگر ټك بوو بډ ده رخستني

ميوانداري ده كرايه وه و هر ناگر ټك بالاو

گه شتر بوايه نه و ا به لگه بوو له سهر

ميوانداري مه زن و گه وړه

نَارُ الْإِنْدَارِ : ناگر ټك بوو كاتي

ده يانكرده وه گه ريبانويستايه جهنگ

بكه ن بډنه وه ي هاو له و دُستان به دي

بكه ن و پشتگيري و كومه كيان پيشكش

بكه ن

نَارُ الْإِسْتِثَارِ : ناگر ټك بوو كاتي

ده يانكرده وه گه ر خويان ناماده بكر دايه

له ريزي سوپايه كداو نزيك به و كومه ل و

تاقمه بارو بارگه يان بختايه نه و جا

گه له نازده لټكي زوريشيان سهرده بږي

مه تا دوژمن و نه ياره كانيان و اېزانن

ژماره يان زوره و لټيان بترسن و سل

بكه نه وه

نَارَةُ الْجَمْرَةِ أَوْ الْجَذْوَةِ مِنَ النَّارِ :

پشكو ياخود پزيسكيك له ناگر ،

پزيسكه ناگر

نَارُ جِيلٍ - نَارُ جِيلَةٍ : نيزگه له ، قه نه ي

ثاوي ، قليا ناوي ، قه ليا ناوي ، جوړه

قليا نيكه سهر ټكي تووتني تيده كړي و

به شووشه يه كا كه هيندي ثاوي تيايه و

كونيكي به ته ينشته وه يه مار پيچيكي

تيده بږي و هل ده مژري

نَارُ نَجٍّ : نارنج ، جوړيكه له ميوه مزو

ترشه كان

نَارِي : ناگرين ، ناگري ، ناگردار

نَارِح : دوور ، ناواره ، دووره ولات ،

په پراگه نده

نَارِحٌ عَنِ بَلَدِهِ (مُهَاجِرٌ - رَاحِلٌ) :

كوچكړو ، ناواره ، دووره ولات ،

لانه واز ، ده ربه دهر ، په ربه وازه ،

په پراگه نده

نَارِحُ الْمَاءِ (مِنْطَلٌ) : ناوده رده ر ،

كاريزكه ن

نَارَعٌ (خَاصَمٌ - جَاهِدٌ) : لي زويربوو ،

ناكوكي له گه لكرد ، مشتومړو چه ن و

چووني كرد ، دوژمنايه تي كرد ، تيكوشا

ثَاوَعُ الْمَرِيضُ (أَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ)؛

له گیانه لادابوو ، گیانی ددها، خه ریکبوو
روچی ده سپارد

ثَاوَعُ الثَّوْبِ (جَاذَبَهُ إِلَيْهِ)؛ جله کانی
به ککشکرد ، رایکششا

ثَاوَعُ إِلَى أَهْلِهِ (إِشْتَاقًا)؛ بیرى
که س وکاری کرد ، ثاره زوومه ندی
دیداریان بوو

ثَاوَعُ فَلَانًا (صَافَحَهُ)؛ ته وقه ی
له گه لکرد ، ده سستی خسته نیو ده سستی

ثَاوَعُ (غَرِيبًا)؛ غه ریب ، نه ناسراو ،
ناواره

ثَاوَعَاتُ (فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ)؛
له قورنانی پیروژدا؛ به و فریشتانه

ده گوتریت که وا گیانی بی باوه پان
ده کیشن

ثَاوَعَةٌ؛ نه ستیره ، هه ساره، که وان
ثَاوَعَةٌ (مُفْسِدَةٌ)؛ تیکدهر ، خراب ،

نابارو جور

ثَاوَعٌ؛ ده مارک خوینی لینه یه ت
ثَاوَعٌ - نَزَاقًا وَمُنَازَعَةً (قَارِبَهُ

وَشَاتَمَهُ)؛ لئی نژیک بوه وه و جنیوی
پیدا ، لئی هاته پیش و قسه ی ناشیرینی

پنگوت
ثَاوَلٌ (وَأَجَهَ - قَابَلَ - هُبُوطًا)؛

روبه رووی وه سستا، ناوقه دی بوو ،
زورانی له گه ل گرت ، به رهنکاری بوو ،

هاته خواره وه ، دابه زین ، لادان
ثَاوَلٌ (ضِدَّ صَاعِدًا)؛ سه ربه ره و خوار ،

به ره و خوار ، دابه زیو ، نه ویو ، واژووی
هه لکشان و به رزیوونه وه یه

ثَاوَلَهُ نَزَالًا وَمُنَازَلَةً فِي الْحَرْبِ؛
روبه رووی وه ستاو شه پی له گه لکرد

ثَاوَلَهُ (مُصِيبَةً - كَارِثَةً)؛ به لا ،

کاره سات ، چورتم ، مهینه تی ،
ده رده سه ری ، به لای سخته و گران

ثَاوَلِي؛ شویتکه وتوانی حیزی (نازی)
نه لمانی

ثَاوَلِيَّةٌ؛ چوست و چالکی ، پابوکی ،
تیژی

ثَاوَلِ الشَّيْءِ (تَحَرَّكَ وَتَذَنَّبَ مُتَذَلِّيًا)؛
له ریوه ، جوولایه وه ، بزواتی کرد ،

جووله ی لیه ریابوو
ثَاوَلِ الْإِبِلِ (سَاقَهَا)؛ حوشتره که ی

لیخوری
الثَّاوِلُ؛ مروّف ، خه لک ، مه ردوم ،

ناویکه له به رانبه ر گشت وه چه و نه وه ی
مروّقایه تیدا داده نریت

ثَاوَلٌ (وَأَفَقَ - مَاشَلَّ وَشَاكَلَ وَلَائِمًا)؛
گونجا ، بژی بوو ، وه ک خوی و ابوو ،

بژی گونجا
ثَاوَلٌ (صَاهِرَةً)؛ له ژنه وه بوو به خزم ،

بوونه خویش و خزم
ثَاوَلٌ (أَبْطَلَ وَحَلَّ مَحَلَّهُ)؛

هه لیوه شانده وه ، نه وی سهریه وه و
شوینی گرت وه ، خسته ی جیگه ی

ثَاوَلٌ؛ هه لوه شین ، تیکدهر ،
له به رگروه ، ده ینوسیتنه وه

ثَاوَلٌ بَيْنَهُمَا (تَابَعَ)؛ به رووی به کا ریزی
کردن و هینانی

ثَاوَلٌ (مُتَعَبِدًا)؛ خواپه رست ، سوّقی ،
گوشه گیر ، که نارگیر ، لی بر او

بو به ندایه تی په روه ردگار
ثَاوَلٌ (مُسْرِعًا)؛ خیرا ، په له ، گودج و

گزل ، تیز

نَاسَم - مُنَاسَمَة وَنَسَامَا قَارِبَهُ وَدَنَا مِنْهُ
 - حَادَثُهُ وَسِرُّهُ : لى نَزِيكَ بَوَهْ وَهْ ،
 به په نهان و نهینى گفتوگوى له گه لَ كَرْد
 نَاسَم (الْمَرِيضُ الَّذِي أَشْفَى عَلَى الْمَوْتِ) :
 نه خَوَشِيَك له سهره مه رگدا بِيَت
 نَاسَوْتُ : سروشتى مَرُوْف
 نَاسُور : ناسوَر ، ره گِيَك له ناخه وه
 نه خَوَشَكه و تَبِيَت و پَيُويسَتى
 به نه شته رگه رِي مه بِيَت ، ناسوَرى كَوَم
 نَاشِ الشَّيْءِ (تَنَاوَلَهُ - طَلَبَهُ) :
 وه رِي گَرَت ، گَرَتى ، داواى كَرْد ،
 خواستى
 نَاشِ فُلَانٍ (مَشَى) : رَوِيى ، چوو به رِي وه
 نَاشِ الْبَعِيرِ (أَسْرَعَ فِي الْنَهْوِصِ) :
 له مه لَسَاندا په لَه و خِيَرَايَكِرْد ،
 خوشتره كه گورج و خِيَرَا هه ستا
 نَاشِ فُلَانًا (تَنَاوَلَهُ لِيَأْخُذَ بَأْسَهُ
 وَلِحَيْتِهِ) : ده ستى دَرِيَز كَرْد هه تا
 سه رو پيشى بگريَت
 نَاشِ الشَّيْءِ بِالنَّشِيءِ (تَعَلَّقَ بِهِ) : پيَايدا
 نووسا ، پِي وهى چه سپاو لكا
 نَاشِيَّةٌ : سه ره تاى رُوْز ، سه ره تاى
 شه و ، بِيَدارى و هه لَسَان له داواى
 سه رَخه و شكاندن ، لاو ، گه نج ،
 جه حَيَل
 نَاشِبٌ : نِينَوَكى له گُوَشَت چه قيو ،
 تير نه نداز ، تيرهاوِيَز
 نَاشِبَةٌ : تيرهاوِيَز ، تير نه نداز
 نَاشِبَةُ الْحَرْبِ مُنَاشِبَةٌ (نَابِذَةٌ إِيَّاهُ) :
 ناچارى جه نگو شه پى كَرْد ،
 به خه وگيرى شه رِي كَرْد
 نَاشِدٌ (طَالِبٌ) : داواكهر ، هه وال پرس

نَاشِدَةٌ مُنَاشِدَةٌ وَنِشَادٌ (حَلَفَهُ) :
 سوِيَندى دا
 نَاشِدَةُ الْأَمْرِ وَفِي الْأَمْرِ (طَلَبَهُ إِلَيْهِ) :
 داواى لِيَكِرْد ، خوازياريوو بِيكات
 نَاشِدُونَ : نه وانهى به شوِيَنى خوشترى
 ونبوودا ده گه پِيَن و ده پياريَزَن بُو
 خاوه نه كه ي
 نَاشِرٌ : بلاوكه ره وه ، راگه يهن ،
 په خشكه ر
 نَاشِرُ الْكُتُبِ (طَابِعُ الْكُتُبِ وَنَاشِرُهَا) :
 چاپكهر و بلاوكه ره وهى په پَتووك ،
 ده ستگاي په خشو و بلاوكردنه وه ،
 چاپكاري په پاوو كَتِيَب
 نَاشِرَةٌ : ره گو ده ماره كانى نِيَو
 مه چه ك و قَوْل
 نَاشِرٌ (نَاشِيءٌ) : ده په پيوو ، به رز ،
 بالا ، ده رتَوَقِيو ، قَوْز ، هه لَتَوَقِيو
 نَاشِرٌ - نَاشِرَةٌ : زِيَنِيَك رِيَك نه بِيَت له گه لَ
 مِيَرده كه يدا ، زنى نَاژاوه دار له گه لَ
 شوه كلَى
 نَاشِطٌ : گورج ، چالاك ، چابووك ،
 گَاكِيَوى كه له شوِيَنى خوي وه
 ده رده په پِي بُو شوِيَنِيَكِي تر
 نَاشِفٌ : وشك ، برنگ ، رهق ، تونگ ،
 توندوتوَل ، خواردنى وشكه
 نَاشِيءٌ : په يداوو ، دروست بوو ،
 گه شه كَرْدو ، هه رزه كار ، رووداو ،
 په روه رده
 نَاشِيءٌ مِنْ كَذَا (نَاشِيءٌ) : له وه وه
 پِيَكهاتوه ، نه نجام و به ره مى نه وه ،
 به هَوِي نه وه وه روويداوه و دروستبوه
 نَاشِيءٌ جَدِيدٌ : نوِي ، تازه ، تازه
 دروست بوو و بابَه ت

ثَامِ الرِّجُلِ (هَرَبَ وَتَنَحَّى عَنْ):

هه لَهات، بوی دهرچوو، تیی تهقان،

قووچانی

ثَامِ فَلَانًا (فَاتَهُ وَسَبَقَهُ): به جی

هیشته، پیچی کهوت

ثَامِ إِلَيْهِ (نَهَضَ): بوی ههستا، ههستا

بوی

ثَامِ الشَّيْءِ (جَذَبَهُ): به کیشی کرد،

رایکیشا

ثَامِ عَنِ الْأَمْرِ أَوْ عَنْ زَمِيلِهِ (تَأَخَّرَ):

دواکهوت له ماوړیکه

ثَامِ لِلْعَرَاةِ (تَهَيَّأَ): خوی تاماده کرد،

خوی سازاند

ثَامِ - مُنَاصَّةٌ (نَاقَشَهُ وَآلَحَ عَلَيْهِ فِي

الطَّلَبِ): گفتوگویی له گهل کردو پیی

داگرت له دواواکهیدا، جه ختی لیکرد

ثَامِ الرِّجُلِ (قَبَضَ كُلَّ مَنَافَةٍ بِمَنَافِيَةِ

خَصْبِهِ): هه ریه کهیان پییشه سهری

نهوی دی گرت

ثَامِ الشَّيْءِ (إِثْمَلَهُ):

پیوهی نووسا، له پال یه کدا بوون

ثَامِبًا (عَادَى وَقَاوَمَ): دوزمنایه تی

له گهل کرد، به ره لستی کرد

ثَامِبًا: دامه زړینه، شه کهت،

ماندووکهر، سوور، په رویش

ثَامِبَةً - مُنَاصِبَةً (عَادَاهُ وَقَاوَمَهُ):

دژایه تیکرد، به ره لستی کرد،

رکه به رایه تیکرد، دژای وهستا

ثَامِبَةُ الْحَرْبِ أَوْ الْعِدَاوَةِ (أَظْهَرَهَا لَهُ

وَأَقَامَهَا): دژایه تی و شه ری به رانیه

دهرخست، دژایه تی ناشکراو دهرخست

ثَامِصٌ نَفْسَهُ بِالْثَوْبَةِ (أَخْلَصَهَا):

تهویه یکرد، نه فسی رامکرد تهویه و

په شیمانی دهربریت

ثَامِصٌ (مُقَدِّمُ النَّصِيحَةِ - نَصُوحٌ -

صَادِقٌ): ثاموژگار، ثاموژیار، راست،

دلسوژ، راستگو، دلسوژ

ثَامِصُهُ مُنَاصِحَةٌ (نَصَحَ كُلُّ مَنَافَةٍ

الْآخَرِ): هه ریه کهیان ثاموژگاری نهوی

دیکه ی کرد، موچپاری یه کیان کرد

ثَامِصِي (الْخِيَاطُ): به رگدرو،

درومانگر

ثَامِصِرٌ (مُعِينٌ): پشتگیر، دهستگیر،

یارمه تیدهر، دوست

ثَامِصَرَةٌ: شارنکه له فله سستین و شوینی

له دایک بوونی هه زره تی (مه سیح) ه

(د.خ)

ثَامِصَرَةٌ - مُنَاصِرَةٌ (نَصَرَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ):

یه کتریان سه رخست، پشتگیری و

کومه کی یه کتریان کرد

ثَامِصِرِي: نهوی دهریته پال شاری

(ناصره)

ثَامِصٌ (وَاصِعٌ - خَالِصٌ): دیار، ناشکرا،

به رچاو، روون، پوخت، ساف

ثَامِصٌ الْبَيَاضُ (خَالِصٌ - صَافِيٌ):

سپی، بیگه ردو خهوش، سفت و سول

ثَامِصًا (إِفْتِسَمَ - مُنَاصِفَةً): به شیکرد،

له ناوه پستدا به شیکردو کردی

به دوویه شه وه

ثَامِصٌ (الْخَادِمُ): خزمه تکار، ته یان،

پیشخزمهت، به رده ست

ثَامِصَةٌ: ناوهر، جژگله

ثَامِصَةٌ - مُنَاصِفَةٌ قَاسِمَةٌ عَلَى النِّصْفِ):

دوویه شو که رتیکرد له گله ی

ثَامِصَةُ الْمَالِ (أَعْطَاهُ نِصْفَهُ): نیوهی

دایه، نیوهی ماله ی پتدا

نَاصِيَة: پیشه سهر ، په رجه م ،
 ناوچه وان ، قوزین ، گزشه ، کونج ،
 قورنه
 نَاضٍ فِي الْبِلَادِ نَوْضًا ذَهَبَ فِي الْبِلَادِ -
 ثَاخِرٌ: رۆیی ، رۆیشت به ولاندا ،
 چوو ، دواکهوت
 نَاضِ الْبَرَقِ (ثَالَا): مه ورده بروسکه که
 تیشکی دایه وه ، رۆشنایی په خشکرد
 نَاضِ الشَّيْءِ (تَحَرَّكَ): جوولا ،
 بزاوتی کرد
 نَاضِ الرَّجُلِ (نَجَا هَارِبًا): مه لهات ،
 رایکرد ، قووچانی ، فرتاندی
 النَاضِ الدَّرْهَمَ وَالِدِينَارَ: پاره وپوول ،
 درهم و دینار
 نَاضِبًا: وشک ، بی کهک ، بی فیه ،
 ته پایی ، بی بهر ، بی بهرهم ، زرگ ،
 کال ، کرچ
 نَاضِحٌ: گه ییو ، به کام ، زهره ،
 ده نککرد ، پیگه یشتوو
 نَاضِحٌ (فِي الطَّبْخِ): له چیشت تلیناندا:
 پیگه یین و دهم کیشانی برنج ، کولاو
 نَاضِحُ الرَّأْيِ (مُعْكَم): رادروست ،
 کارامه ، تیگه یشتوو
 نَاضِحٌ عَنِ كَذَا (دَافَعَ): بهرگری لیکرد ،
 پاریزگاری لیکرد
 نَاضِحٌ: حوشتی ناوکیش
 نَاضِرٌ (نَاعِمٌ أَوْ حَسَنٌ): نهرم نیان ،
 نوی ، تازه ، جوان ، نیان
 نَاضِلٌ (جَاهِدَ - بَارَى): گره وی کرد ،
 پیش برکیی کرد ، تیکوشا ، مه ولیدا ،
 خه باتیکرد
 نَاضِلٌ عَنْهُ (حَامَى وَجَادَلَ وَدَافَعَ عَنْهُ):
 بهرگری لیکرد

نَاضِلٌ: نه بهرد ، نازا له تیرنه ندازه بییدا
 نَاضِلُهُ - مُنَاضِلَةٌ وَنَضَالًا: تیر
 نه ندانیکرد له گهل له گهل نه ودا ،
 بوپوړینی کرد له تیرنه ندازه بییدا له گهل
 نَاطِ (عَلَقَ): مه لیواسی
 نَاطِ - نَيْطًا: دوورکه وته وه ، په راگه نده
 کهوت
 نَاطِحٌ: نه وهی له بهرده مه وه دیت
 له نازهل و درنده کان ، دوو ته ستیره
 له خولگی مانگدا
 نَاطِحَةُ السَّحَابِ (صَرَحَ): ناسمان قوچ ،
 بالاخانه ی فره نهوم
 نَاطِرٌ - نَاطُورٌ (حَارَسَ): نیشکر ،
 پاسه وان ، حسه حس ، چاودیر
 نَاطِسٌ (الْجَاسُوسُ): جاسوس ، سیخی ،
 چاودیر به سهر خه لکه وه به نهیینی و
 په نهان
 نَاطِعٌ (الْخَالِصُ مِنَ اللَّوْنِ وَغَيْرِهِ):
 رهنگی پوخته ، پوخته رهنگ
 نَاطِفٌ (نَوْعٌ مِنَ الْحُلُوى لِسُتْرَيْنِ
 الْفُطَائِرِ): کریم ، سهرتویژ ، جوړه
 شیرینیه که
 نَاطِقٌ: بویژ ، ویژهر ، قسه کهر ،
 قسه ده کات ، دویتهر ، گوینده
 نَاطِقَةٌ: قسه کهر ، بیژهر ، که له که ،
 که موره ، روحی ره وان
 نَاطِقُهُ (كَلَمَهُ): قسه ی له گهل کرد
 نَاطِلٌ: یه ک قوم ناوو شیرو مه ی ،
 پاشماوه
 نَاطِلٌ - نَاطِلٌ: پیوانه یه که مه ی و شیر ی
 پیته پتوریت
 نَاطُورٌ: باخه وان ، ده شته وان

نَاظِرَ (صَارَ نَظِيرًا لَهُ)؛ وهك نهوى
ليتهات ، يهكسان بوو ، چوون يهك
وهستان
نَاظِرَ كَذَا (قَارَنَهُ)؛ نزيك بوهوه لى ،
هاته بهر لى
نَاظِرَ كَذَا (بِكَذَا) (جَعَلَهُ نَظِيرَهُ)؛ وهكيهكى
ليكردن ، يهكسانى كردن
نَاظِرَ الْجَيْشِ الْأَفْئِينَ؛ سوپاكه نزيك
به دوو مه زار بوو
نَاظِرَ؛ چاو ، سهيركه ر ، بينه ر ،
به پړوه بهر ، چاودير ، سه رپه رشت ،
ده سته پاك وهك سيكه متمانه ي پى
بكرى و ره وانه بكرت بؤ لاي كومه لىك
هتا پاكاته بؤ فرمانپه وای خوى بكات
نَاظِرَانْ؛ دوو په گن له ملاولاى لووتدا
النَّاظِرُ وَالنَّاظِرُ (حَافِظُ الْكَرَمِ أَوْ
الرَّزْقِ)؛ چاوديرى دار ميوو كشتوكال
نَاظِرَة؛ چاو ، ديبه
نَاظِرَة - مَنَظِرَة؛ مشت و مريكرد
له گه لى ، گفتوكوى له گه لكرد ، دهمه
دهمه لى له گه لكرد ، بيرگوپينه وه يانكرد ،
رايان تاوتوى كرد
نَاظِرِينَ؛ چاوديران ، سهيركه ران ،
ته ماشا گه ران
نَاظِمَ؛ مؤنر ، شاعير ، بويز ،
ريكخه ، مؤنره وه ، پيكهينه ر ، سهركار ،
بنيا دهر
نَاظُورَ؛ باخه وان ، بيستانه وان ،
چاويلكه ، عهينهك ، سهركارى گه لو
نه ته وه ، دوورين
نَاظُورَة؛ كه وره لى گه لو نه ته وه يهك
له لايه ن گه لو بهر ده سته كانيه وه
به مهن ته ماشا بكرت

نَاعُ الْفُضْنِ (تَمَائِلَ)؛ په لو لقه كه
له ربه وه ، شهكايه وه
نَاعُ الرَّجُلِ (عَطَشٌ - جَاعٌ)؛ پياوه كه
تينوى بوو ، پتيويستى به تاو بوو ،
برسى بوو
نَاعُ الشَّيْءِ (رَجَحَ)؛ به رابه ربوو ،
هاوتابوو ، به رابه ر وه ستايه وه
نَاعُ فُلَانِ الشَّيْءِ؛ خواستى ، داوايكرد
نَاعَسَ؛ خه والو ، چاو له خه
نَاعَجَة؛ ژن و خوشترى سپى و تيزپه و
نَاعِقَانْ؛ دوو مه ساره ن
نَاعِلْ؛ نه عدار ، گويدريژى كيوى
نَاعِمُ الرَّجُلِ (رَفَهُ)؛ له زينتى خوش و
باشدا بوو ، زيني خوشحال بوو
نَاعِمُ الرَّجُلِ (رَفَهُ)؛ خستيه
خوشى يه وه ، خوشى و شادى بؤ
فهرامه م كرد ، خستى به سه ر نازو
نيعمه تدا
نَاعِمُ الْجَبَلِ وَغَيْرُهُ (أَحْكَمُهُ)؛ په ته كى
توكمه و به ميژ كرد ، سه قامگيرى كرد
نَاعِمَ؛ ساف ، نهرم ، نهرم و شل ،
نهرم و نيان
نَاعِمُ الْبَالِ (مُطْمَنٌ - مُرْتَاحٌ)؛ دننيا ،
بى خه م ، بى پاك ، ناسووده
نَاعِمُ الْحَرَكَةِ (سَهْلٌ)؛ له سه رخو ،
ميواش ، ميدي
نَاعِمُ اللِّسَانِ؛ زمان لووس ، زمان
پاراو ، زمان ره وان
نَاعِمَة؛ نهرم و نول ، خوشگوزه ران ،
ژين و بژتوى باش و چاك ، باخچه ،
جژده روه كيكه گوله كه لى ناسكو
جوانه و قه ده كه شى سپى يه و له كوئى
بهردا ده پويت و سه رده رده مي نييت

ثَاعُور - ثَاعُورَة (آلَة لِرَفْعِ الْمَاءِ) :

ثاوسه رخسار ، گهردونی ، ثاعور

ثَاعِي : مه والی ناخوش راگه یه ن ،

مه والی مهرگ راگه یه ن

ثَاغِي الصَّبِيّ مُنَاغَاةً (لَا طَفَهَ بِالْمَحَادَثَةِ وَالْمُلَاعَبَةِ) : به گفتوگوو یاری کردن

نهرم و نیانی نواند به رانبه ری

ثَاغِي الْمَرْأَةِ (غَارَ لَهَا) : عه شقو

خوشه ویستی له گه ل گویه وه ، قسه ی

ته پو پاراوی له گه ل کرد

ثَاغِي الرَّجُلِ : لئ ی نزیک بو وه ، زالبو

به سه ریا ، دژی وه ستا ، به رانبه ری

وه ستا ، بۆپو پینی له گه ل کرد

ثَاغِي الْمَوْجِ السَّحَابِ وَنَحْوَهُ : شه پوله که

مه وره که ی به رزو بلند کرده وه

ثَاغَش (دَاعِب - لَعِب مَج) : یاری

له گه لکرد ، که مه ی له گه لکرد

ثَاغِض : مل ، گهردن ، جوولای ،

چروپ ، دوبابه دوا ی یه که

ثَاغَمَة - مُنَاغَمَة : قسه یه کی نهرم و

نیان و ناسکی له گه ل کرد

ثَاغِيَة (الْكَلِمَة) : وشه

ثَافَ الشَّيْءَ ثَوْفًا (إِرْتَفَعَ) : به رزیه وه ،

بلند بو وه

ثَافَ عَلَى الشَّيْءِ (أَشْرَفَ) : به سه ریا

روانی ، به رزتر بوو

ثَافَ الْبَعِيرَ طَالًا وَارْتَفَعَ) : حوشتره که

به رزو بالبوو ، مه لکشاوو به رز بوو

ثَافِي (طَارِد) : راوینا ، شوینی که وت ،

دوا یکه وت

ثَافَتِ الرَّجُلُ (غَضِبَ أَوْ نَفَخَ غَضَبًا) :

توپه بوو یان رقی مه لسا ، خه شمو قین

بردی وه

ثَافَتِ الدَّقِيقُ : ثاوی کرد به سه ر

ثارده که داو مه لثاوسا ، به رز بو وه

ثَافَتِ الْقَدَرُ : مه نهجه له که هاته کول ،

پله ی گهرمای به رزیه وه

ثَافَتُ : جادوگر ، ساحیر ،

نه فسونگر

ثَافِح : دهنگیکی زبرورق

ثَافِحَة : که واله مه وریکی فره باران ،

ره شه بایه که به توندی هه لبتکات ،

کۆتایی به راسوو ، مارهی کیچ ، ده فری

میسکو و بۆنی خوش

ثَافِحَ عَنْ فُلَانٍ (دَافَعَ عَنْهُ) : به رگری

لینکرد ، پاریزکاری لینکرد

ثَافِحَهُ مُنَافِحَةً (خَاصَمَهُ) :

رکه به رایه تیکرد ، دژایه تیکرد ، شه پو

مه رای له گه ل مه لگیرساند

ثَافِح : فووتیکر ، بادار

ثَافَذَهُ - مُنَافَذَهُ : دژایه تی و

رکه به رایه تیکرد ، به لگو و به هانه ی

بینه مه یشت

ثَافَذَ فَعَال - مَوْثِر - ثَاقِب - الْمَاضِي فِي

جَمِيعِ أُمُورِهِ) : به میز ، کاریگر ، باو ،

به پره وکراو ، کونکر ، تنپه ر ، تنپه پو

رؤیو له گشت کاره کانیدا

ثَافَذَ الْكَلِمَةَ (ذُو نَفُوذٍ أَوْ سُلْطَانَةٍ) :

خاوه ن ده ستالات ، قسه رؤیو

ثَافَذَهُ : په نهجه ره ، ده لاقه ، کلاروزنه ،

کون

ثَافَذَهُ حَاكَمَةً) : دادگایی کرد ، لئ ی

پرسیه وه

ثَافِر (الْقَالِب) : شکینه ر ، زال ،

سه رکه وتوو ، براوه ، باو ، بلاو

نَافِرَ مِنْهُ (كَارِهَ مِنْهُ)؛ رقی لیته تی ،
چاره ی ناویت

نَافِرَةٌ: نَزِیكٌ وَخَزْمِی مَهْرَدُوم
نَافِرَةُ الرَّجُلِ وَنُفُورَتُهُ (أَسْرَتُهُ وَفَصِيلُهُ
وَمَنْ يَنْفَعِبُونَ لَهُ)؛ خاووخیزانی پیاو
یان خزم و خویشان و نه وانه ی دلیان
بوی ده سوتیت

نَافِرَةٌ (تَبَادَلُوا الْكَرَاهِيَةَ)؛ رقیان
له به كه هه لگرتبوو ، به كتریان نه ویست
نَافِسٌ فَلَانًا فِي الْأَمْرِ (فَآخِرُهُ وَبَارَاهُ
فِيهِ)؛ شانازی كرد به سه ریا ،

پیشبرکی و بۆرپۆپینی كرد
نَافِسٌ فِي الشَّيْءِ (بَالِغٌ فِيهِ وَغَالِي
وَزَائِلًا)؛ زیاده روی كرد تئیدا ، پئی
داگرت تئیدا ، خوی پتوه هه لگیشا
نَافِسٌ؛ سه سود ، به رچاوته نگ ،
به رزو بلندی شیرین له دلا ،
به چاوه و بوو ، تیرو پشکی پینجه مینی
قومار

نَافِثَةٌ؛ چرانی حوشترو مه پ بئ شوان
به شه و

نَافِثٌ؛ له رزو تا ، جل و به رگیک رهنگی
کال بوویته و

نَافِطَةٌ؛ دهستی بلقాయి ، پیزۆكه ،
بلۆق، بزنه مێچكه
نَافِعٌ (إِسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَى -
مُفِيدٌ)؛ به فیه پ ، به سود ، سوودگه یه ن ،
به كه لك ، كه لگدار ، سووددار ،
سایه دار ، به كیکه له ناوه جوانه کانی
پهروه ریدگار

نَافِعَةٌ (مَا يَنْتَفَعُ بِهِ)؛ نه وه ی سوودی
لیتوهرده گبریت ، سوودمه ند ،
به هره مه ند ، هه رکاریک جیگه ی سوودو
كه لك بیت

نَافِقٌ - مُنَافِقَةٌ وَنِفَاقًا (أَظْهَرَ خِلَافَ مَا
يُبَيِّنُ)؛ واژوی ناخ و رازی خوی

دهرخت
نَافِقٌ فِي دِينِهِ (سَرَّ كُفْرَهُ بِقَلْبِهِ وَأَظْهَرَ
إِيمَانَهُ بِلِسَانِهِ)؛ بی باوه پی په نهانکرد
له دلاو به زمانیش باوه پی دهرپی
نَافِقُ الْيَبْرِوُغِ؛ گۆپه لکه نه که چوه نئو
چاله کانی

نَافِقٌ؛ روپامایی ، ریاکاری ، دوپوویی
نَافِقَاءٌ؛ به کیکه له کونه کانی
گۆپه لکه نه که ده یشاریت و نه وانی
دی دهر ده خات

نَافِقَةٌ؛ میسکدان ، ماده ده یه کی بۆ
خۆشه که له نئو سکی ئاسکا دهری
ده مینن بۆ مه بهستی بۆن دروستکردن
نَافِلَةٌ؛ ده سته کورت ، تالانی ، خه لات ،
به خشین ، کرده وه ی ناپیویست ،
له پیویست زیاتر ، سیپه ره ، که ما ،
کوچه زا ، جینشین

نَافِلَةٌ (فِي عِلْمِ الْأُصُولِ)؛ له زانستی
بنه مای شه رعدا؛ سوننه ت ، به ندایه تی
به دهر له فهرزو پیویست

نَافُوخٌ (قِمَّةُ الرَّأْسِ)؛ ته وقه سه ر ،
ته پله سه ر

النَّافُورُ (عِنْدَ النَّصَّارَى)؛ لای
گاوه کان؛ نه و سلاوات و نوێژانه یه
که ده کریت له سه ر قوربانی پیروژ ،
داپۆشهری قاپ و قاجاخ ی سلاوات
به سه را خوینراو

نَافُورَةٌ؛ فواره ، کۆل کۆله
النَّافُورِيَّةُ (الطَّائِرَةُ السَّرِيعَةُ)؛ فرۆکه ی
تیزو خیرا

نَافِي (الْمُنْتَفِي) : دوورخراوه ،
دووره پهریز

نَاقِب - نَقَاباً وَمُنَاقِبَةً : فخر و
شانازیان کرد به رانبر به یکه ،
شانازیان کرد به سهر یکه

نَاقِب - نَاقِبَةٌ : برین و کوتران و هوی
که له که که به هوی راکشانی زوره و
دروست ده بیت ، نه خوشیه که تووشی
مروف ده بیت به هوی زور پالکه و تنه و
نَاقِبُهُ - نَقَاباً وَمُنَاقِبَةً (فَاخِرُهُ
بِالنَّاقِبِ - لِقِيهِ مُوَاجَهَةً أَوْ مِنْ غَيْرِ
مِيعَادٍ) : به سیفه تی جوان و چاک
شانازی کرد به سهریه و ، رو به روی
به ووه بی ته و هی واده و کاتی
ده ستنیشان کرد بیت

نَاقَةُ (أَنْثَى الْجَمَلِ) : ماوشر ، وشره
ماچه

نَاقِد : ره خنه گر ، به رمه لست
نَاقِدُهُ مُنَاقِدَةٌ (نَاقَشَهُ فِي الْأَمْرِ) :
مشت و مپی له گه ل کرد ، دمه دمه هی
له گه ل کرد

نَاقِر (السَّهْمُ إِذَا أَصَابَ الْهَدَفَ) : تیریک
بدات له مه به ست و نشان ، تیری نشان
شکین

نَاقِرَةٌ : به لا ، چورتم ، دهرده سهری ،
به لگو به هانه ، مشتومپی
نَاقِرُهُ مُنَاقِرَةٌ وَنَقَارًا : کیرمه و
کیشمه هی له گه ل کرد ، دمه دمه هی
له گه ل کرد

نَاقِرٌ : مازم کاتیک باز ده دات
نَاقِشٌ فَلَانًا (جَادَلٌ) : چه ندو چوونی
له گه ل کرد ، وت و ویزی کرد ، مشت و
مپی له گه ل کرد

نَاقِشُهُ الْحَسَابَ وَفِي الْحَسَابِ (مَطْلَبٌ مِنْهُ
الْبَيَانُ) : حساب به کی له گه ل کولیه و ،
داوای پش کنین و دهرخسستن

نَاقِص : ناتواو ، کم ، نیوه چل ،
کم و کوی ، نه بو ، خه و شای
نَاقِصٌ كَذَا (مَطْرُوحٌ مِنْهُ كَذَا فِي
الْحَسَابِ) : لیتی دهرده کوی له حسابدا
نَاقِصٌ عَنْ (أَقْلٍ مِنْ) : که متره له ،
خوارتره له

نَاقِصٌ كَذَا (يَنْقُصُ مِنْهُ كَذَا) : کورت
ده هینتی ، که مده هینتی ، به ش ناکات
نَاقِصٌ - مُنَاقِضَةٌ وَنِقَاضٌ (خَالَفَ) :
سه ریچی کرد ، یاخی بو ، مه لکه پایه و ،
واژوی نوی کرد

نَاقِطٌ : به نده هی نازادکراو
نَاقِيع (الَّذِي يَنْقِعُ) : ته پکر ، له ناو
مه لکتشر ، شیفادهر ، خوینتی تازه
نَاقِيعٌ - مُنَاقِيعَةٌ وَنَقَافٌ (ضَارِبُهُ
بِالسَّيْفِ عَلَى الرَّأْسِ) : به شمشیر
کیشایان به سهری به کتردا ، شمشیریان
له یکه دا

نَاقِلَ الشَّاعِرِ مُنَاقِلَةٌ : شهره
شعیریانکرد ، ره خنه و نکولیان له یکه
گرت

نَاقِلَ الْفَرَسِ : نه سپه که غاریکرد ،
به خیرایی چوار په لی جولاند
نَاقِلٌ فَلَانًا الْحَدِيثَ (حَدَّثَ كُلُّ مَنْهُمَا
صَاحِبَهُ بِمَا عِنْدَهُ) : هه ریه که یان باسو
خواسی بو به رانبره که هی کردو
ده رخت

نَاقِلٌ : مه لگر ، گویره ره و ، وه رگیږ ،
له به رنوس ، که یه نه ر

ناقلُ الرّسالة: نامه‌بر ، مه‌لگری نامه
 ناقلُ الكتاب: وه‌رگپری کتیب
 ناقلُ الحرّكة: واشه‌ریان سوره‌پو
 گپری نوتومبیل
 ناقلة: گوپزه‌ره‌وه ، مه‌لگر ، باربر ،
 گوپزراوه ، ده‌سته‌به‌ره ، ده‌سته‌کی
 شت گواسته‌وه
 ناقلة الحديث: قسه‌مان بویه‌کترکرد ،
 رازونیا زمان گوپیبه‌وه
 ناقلة الافداح: شه‌رابیان بویه‌ک
 تیکرد
 نافور (بوق): که‌په‌نا ، بوی ،
 شیبپور
 ناغوس (جرس): زه‌نگ ، بول ،
 جه‌په‌س
 ناقية: قورنه
 ناگب مناکبة: به‌رانبه‌ری نه‌و وه‌ستا ،
 هاوتای بوو
 ناكت العهد: ده‌ستبر ، په‌یمان شکین ،
 بی‌وه‌فاو نه‌مه‌ک
 ناكج (زواج): ماره‌کردن ، ژنه‌یتان ،
 شووکردن ، هاوسه‌رگرتن
 ناكج - ناكجة (ذات زوج): به‌شو ،
 میژدار ، هاوسه‌ردار
 ناكدة مناكدة (عاسرة):
 رکه‌به‌رایه‌تیکرد ، دژایه‌تی نواند
 به‌رانبه‌ری
 ناكر (ضد شاكر): ناسوپاسگوزار ،
 نه‌مه‌ک به‌حه‌رام ، ناشوکور ، سپله ،
 بی‌ته‌مه‌ک
 ناكرة - مناکرة: جه‌نگا له‌گه‌لی ،
 شه‌پی کرد ، ده‌ستی بری

ناكس: سه‌رشوپی ، سه‌رنه‌وی و نرم
 ناكص: په‌شیمان ، کشاوه ، گه‌پاوه
 ناكف: لالوت ، ناقیل ، ناپازی ،
 به‌دلی نیبه
 ناكفه الكلام (قابله بمثله - نارع):
 له‌رویا مه‌لگه‌پایه‌وه ، وه‌لامی
 نه‌دایه‌وه ، مشت‌ومپی کرد ، چه‌ن و
 چوونی کرد
 ناكفه في البيع والشراء: سه‌ودای کرد ،
 چه‌ن و چوونی کرد
 ناكل: ترسنوک ، دل‌سست و توقیو ،
 نه‌توانا له‌کاروباردا
 ناكي: دوژمن به‌زین ، دوژمن کوژ
 نال فلاناً العطية نوالاً ونوالاً: خه‌لات و
 به‌خششه‌کی دایه ، پی‌ی به‌خشی
 نال يقال نيلاً ونالاً (صار جواداً):
 جوامیرو به‌خشنده‌ بوو ، ده‌ست و دل
 فراوان بوو
 نال مطلوبه: داواو خواستی خوئی
 به‌ده‌سته‌یتنا
 نال من فلان (وقع فيه): زه‌فه‌ری پی
 برد
 نال منه: کاریگه‌ری هه‌بوو له‌سه‌ری ،
 کاری لیکرد
 نال من عرضه: به‌دگوبو به‌رانبه‌ر
 نابروی ، خرابی گوت به‌رانبه‌ری
 النال: به‌خشیش ، خه‌لات ، دیاری ،
 جوامیرو
 نام: نوست ، خه‌وت ، لیکه‌وت ،
 راکشا ، پالکه‌وت ، چوه‌ناوجی
 نام البعْر (هذا): ده‌ریا هیواش بوه‌وه ،
 هیمن بوه‌وه ، نیشته‌وه ، هیوربوه‌وه

ثَامَ عَنْ حَاجَتِهِ (لَمْ يَهْتَمْ لَهَا):
 که متعزله بود ، گویای پینه‌دا ،
 بایه‌خی پینه‌دا
 ثَامَ الْعِرْقُ (لَمْ يَنْبَضْ): رده‌گو
 ده‌ماره‌که نه‌جوولایه‌وه ، بی‌بزآوت و
 جووله‌بوو
 ثَامَ الثَّوْبُ (أَخْلَقَ): جلو به‌رگه‌که
 کزنبوو ، شریوو
 ثَامَ الرَّجُلُ (تَوَاضَعَ لِلَّهِ): ملکه‌چ بوو ،
 خۆبه‌که‌مزان بوو بۆ په‌روه‌ردگار
 ثَامَ إِلَيْهِ (سَكَنَ وَاطْمَأَنَّ): دل‌تیا‌بوو پی‌یی ،
 هی‌وو هیمن بوو
 ثَامَ عَنْ حَاجَتِهِ (غَفَلَ عَنْهَا وَلَمْ يَهْتَمْ بِهَا):
 گویای له‌پیداویستی‌ه‌کانی
 داخست و گرنگی پینه‌دا
 ثَامَتِ الْبِضَاعَةُ (كَسَدَتْ): ماله‌که شکا ،
 بازاری وه‌ستا
 ثَامَتِ الرَّجُلُ (خَدَرَتْ): قاچ س‌ریوو ،
 قاچی ته‌زی
 ثَامَتِ الرِّيحُ (سَكَنَتْ): باکه‌ی خست ،
 هیمن بو‌وه ، هی‌وری‌وه‌وه
 ثَامَتِ النَّارُ (هَمَدَتْ): ناگره‌که
 دام‌رکایه‌وه ، کوزایه‌وه ، نیشته‌وه
 الثَّامَةُ: جووله ، هه‌ست ، بزآوت ،
 ژبانی نه‌فس
 ثَامَسَ فَلَانًا (سَارَهُ): نه‌تینی خۆی
 لادرک‌اند ، رازی خۆی لاوت
 ثَامَسَ الصَّائِدُ: چوه نی‌وو بۆسه‌که‌وه ،
 خۆی مه‌لاس‌دا
 ثَامِلٌ (الْثَّمَامُ): قسه‌هی‌نه‌رو قسه‌به‌ر ،
 فیتنه ، دوو زمان
 ثَامِلَةٌ: گزوه‌و تا‌قمی خه‌ک که به‌ری‌که‌و
 ب‌آندا ب‌رین به‌پویه ، ری‌گی‌ه‌ک
 گبرابینه‌به‌ر

ثَامُورُ (الدَّم): خوین
 ثَامُوسُ: نه‌تین پۆش ، باوه‌پی‌یک‌راو ،
 نه‌تنگر ، فیل‌باز ، ساخته‌چی ،
 بوختان‌که‌ر ، فیتنه ، دوو‌زمان ،
 سه‌ریه‌ناشوب ، بۆسه ، یاسا ، باو ،
 شی‌واز ، راو‌گه
 ثَامُوسٌ كَاذِبٌ: می‌شووله ورده ، و‌په
 ثَامُوسِيَّةٌ: کولله ، په‌رده‌و کولله
 ثَاهِجَةٌ (الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ): ری‌گی
 روون و نا‌شکرا
 ثَاهِدٌ: مه‌مکی قوت و قووج ، مه‌مک
 خپو‌خه‌بان ، مه‌مک کردو ، شیر
 ثَاهِدَةٌ - مُثَاهِدَةٌ (ثَافَضَهُ فِي الْحَرْبِ):
 له‌جه‌نگدا لی‌ی راپه‌ری
 ثَاهِرُ الْقَوْمِ (كَبِيرُهُمْ وَالْقِيمُ بِأُمُورِهِمْ):
 سه‌رگه‌وره‌ی گه‌ل و نه‌ت‌وه‌وه
 به‌پویه‌به‌ری کاروباریان
 ثَاهَضٌ (قَاوَمَ): به‌رگری کرد ،
 به‌ری‌په‌ره‌کانی کرد ، به‌ره‌لستی کرد ،
 له‌روویا مه‌لگه‌راپیه‌وه ، دوو‌زمانی‌ه‌تیک‌رد
 ثَاهَضٌ: راپه‌ریو ، هه‌ستاو ، وه‌ستاو ،
 به‌خه‌به‌ر ، دامه‌زآو ، تی‌کۆشه‌ر ،
 خه‌بات‌که‌ر ، جی‌گی‌ر ، دامه‌زآو
 ثَاهِقٌ: ده‌نگیکه له‌گه‌رو دیته ده‌ره‌وه ،
 زه‌په
 ثَاهِقُ الْحِمَارِ: نه‌و شوینه‌ی زه‌په‌ی
 گویدری‌ژی لی‌دیته ده‌ره‌وه
 ثَاهِقَانٌ: دوو ماس‌ولکه‌ی دیان
 له‌فرمیس‌ک ری‌ژدا
 ثَاهِكُ (الْمُبَالِغُ فِي جَمْعِ الْأَشْيَاءِ):
 زیاده‌په‌وه له‌گشت شتی‌کدا ، سنوور‌شکین
 ثَاهِلٌ: تی‌ر‌ناو ، تین‌وو (له‌وشه
 دژی‌ه‌یه‌که‌کانه) مه‌ست ، م‌پ

ناهلة: حوشتريک روو به سه رچاوهی

ناو بروت

ناهم: هاوارکه ر، قیزه که ر،

فریا گوزارکه ر

ناهور (السحاب): مه ور، که واله مه ور

ناهی: تیر، تیرو پر، نه هیل، ریگر،

یاساخ که ر

ناهیک: به سه، بۆ سه رسام بوون

به شتیک به کار دیت

ناوی: مئاوآه: ریگری کرد،

دوژمنایه تی کرد، واژوی جوولایه وه

دژایه تیکرد، به ربه ره کانی کرد

ناوا: سه ریچی کرد، ناقایل بوو،

شانازی کرد به سه ریا

ناوب (داول): نۆره ی گرت، سه ره ی

گرت

ناویه: مئاوآه: سزایدا

ناوح (قابل): واژه: رووبه روی بوو،

به ره نگاری بوو، ناوقه بوو

ناوچه: مئاوچه (قابله): به ره نگاری

وه ستا، رووبه روی بووه

ناوره: مئاوآه (شائمه): قسه ی

بیگوت، جنتوی پیندا، دژایه تی ده ربی

ناوش العدو (نازله): دهسته ویه خه ی

دوژمن بووه وه، یه خه ی گرت،

به لاماریدا

ناوش: مئاوآه: نیکه لیکرد،

ناوآه یکرد

ناوشوهم فی القتال: رووبه رویان

بوونه وه له جه نگدا، به ره نگاریان

وه ستان، مهیدانیان لیکرتن

ناوص: مئاوآه: یه کتر گرتن له شه ردا

ناوآه: یه کتریان به کیش کرد

ناول (سلم إلى - أعطى): دایه دهستی،

پیندا

ناول الشيء: پیسی به خشکی،

خه لاتی کرد

ناومه: مئاوآه: زالبوو به سه ریا،

رووبه روی بووه

ناوی: کۆپاره ی حوشت ر، بریارده ر

له سه ر گۆپان

ناي (آله طرب): شمشال، نای،

نامرازیکی به زم و گۆرانی و شایی به

ناي فلان (بغدا - ابتعد): دووریو،

لیوه ی دووریو، دوورکه وته وه لی

نال الفرس (هتزی فی مشیه): نه سه به که

له رۆیشتندا له ریه وه

نال الرجل: به جۆرتک هه ستاو رۆی

وه که نه وه وایوو رابکات و باریکی

قورسی له سه ر شان بیت

نال فلان (حسده): هه سوودی پی برد،

رژد بوو به رانه ربی

نام: نئیمما: به هیواشی نالاندی،

هیواشو له سه رخۆ ناله نالی کرد

نامه: ناواز

ناأنا عن الأمر: سست و بی توانابوو

له کاردا، بیده سته لات بوو له کارو

فرماندا

ناأنا في الرأي (ضعف): را لاوازو

کزیوو، رای سست و لاواز بوو

ناأنا وناأنا لئؤؤ عاآرؤ وحبان: که م

توانای ترستۆک، بیده سته لاتی توقیو،

به د دلی که م توانا

نؤور: دوکه لی پیوو چه وری

نؤول: نه سه پی جونبوش خواردو،

نه سه پی هه ژاو

نُؤوم (الكثير النوم): خه والو ، زور خه وتوو
النَّاي - النوي والنبي والنوي: چال و گول له دهوری چادر بکری بونه وهی
 رینگه له ناوی سیلاوو باران بگری
 له چوونه نئو چادره که وه

نَب

نَب التیس - نَبْأً وَنَبِيَّاً (صاح):
 سابریز یان خرته که دهنگی لئوه مات ،
 دهنگی مات
نَبَا بَصْرُهُ (تجافى وتباعدا): دییه ی بۆ
 دوری روانی ، دوری روانی
نَبَا الشَّيْءِ (بعد وتأخر ولم يستقر في مكانه):
 دورکه وته وه له شوینی خوی
 نیشته جی نه بوو

نَبَا السيف: که لو کولبو ، مه بهستی
 خوی نه پیکا ، نه پیری
نَبَا جُنْبُهُ عَنِ الْفِرَاشِ (لم يطمئن عليه):
 دلنیا نه بوو له سر جینگه که ی ،
 نارام و میمن نه بوو له سهری
نَبَا السَّهْمِ عَنِ الْهَدَفِ (قصر ولم يصبه):
 تیره که نه یدا له نیشانه که ،
 سهری کردو لئی نه دا

نَبَا يِي فَلَانٍ (جفاني): په یوه ندی
 وشکبوو له گه لم ، له یه که
 دورکه وتینه وه ، په کترمان نه بیینی
نَبَا الطبع عن كذا (لم يقبله):
 لینه کرد ، نه یویست ، رازی نه بوو پیی
نَبَا المكان به (لم يوافق):
 نه بوو ، پیی نه که وت
نَبَاة: داوای پله و پایه و شکواری
 کردن
نَبَات (زرع - عشب): روه که ، کشتو کال ،
 سهوزی ، گیا ، گزوکیا

نُبَاتِي: گیاخوړ ، روه کخوړ ، گوشت
 نه خوړ ، گیاناس ، روه که ناس
نُبَّاح (الكتاب): دروژن ، ناراستگو
نُبَّاح: وه پین ، چه پاندن ، چه چه پ،
 گه فین ، موورو سه ده فیکی سپی
 بچوکه و ده کړیته مل بۆ پاراستن
 له به چاوه وه بوون به پیی بۆ چوون و
 بیرو باوه پی خویان

نُبَّاحِي: سه گیکى مه وشار زور بوه پیت
نُبَّاح (العجين المختمر): مه ویری
 مه لهاتوو
نُبَّاذ (بائع النبیذ): مه ی فروش ،
 باده فروش ، نارهق فروش
نُبَّار (الصياح - الفصيح): هاوار کهر ،
 ره وانپیژ

نُبَّاريس (الآبار المتقاربة): بیره له یه که
 نزیکه کان ، نه و بیرانه ی نزیکن له یه که
نُبَّاش: گزپه لکن ، کفن دز
نُبَّاعَة: مه لاشووی منال بهر له وهی
 توکمه و به میژ بییت
نُبَّاغ - نُبَّاغ - نُبَّاعَة - نُبَّاعَة: نارد ،
 کرپشی سر ، نه و کرپشی له سر
 ده بیته وه

نُبَّال (رامي النبال وصانعه): تیرهاویژ،
 تیردروستکه
نُبَّالَة (الذكاء والتجربة - الفضل):
 زیره کی و ریژداری ، چاکه و باشه
نُبَّالَة (ما تُعده لإتمام الشيء): نه وهی
 ناماده ی ده که یت بۆ به جیهینانی کارو
 فرمانیک

نُبَّالَة (حرفة صانع النبال): تیر سازی،
 پیشه و کاری تیر دروست کردن

نَبَاهُ (الْمُرْتَفِعُ الْمُشْرِفُ): به رزو بلند ،

نه وهی دهر وانیست به سهر شوین و
جیگه یه کدا

نَبَاهَةُ: ریزداری ، تابودار ، چابوکی ،
زیره کی ، ناویانگ ، ناسراوی ، زرنگی ،
خانه دان ، شکومه ندبی

نَبَاوَة - نَبْوَة: زه ویه کی به رزو بلند ،
به رزه زهوی

نَبَأُ الشَّيْءِ (اِرْتَفَعَ وَظَهَرَ): به رزیه وه ،
دهر که وت ، دیاریدا

نَبَأٌ مِنْ اَرْضٍ اِلَى اَرْضٍ اُخْرَى:
له زه ویه که وه رویشست بزو زهوی و
خاکیکی تر

نَبَأَ الرَّجُلُ نَبَأً (اُخْبَرَ): پیی راگه یاند ،
پیی گوت ، هه والی پیندا

نَبَأٌ عَنْ (تَجَافَى وَتَبَاعَدَ): یاخی بوو
له ... به له سه بوو له ، دور که وته وه ،
گرژیوو

نَبَأٌ عَنْ كَذَا (اِسْمَازَ مِنْهُ): لیی
بیزار بوو ، قیزی لیتهاته وه

نَبَأٌ عَلَى الْقَوْمِ (طَلَعَ عَلَيْهِمْ):
ته ماشایکردن ، ناگای لییان بوو ، هات
به سه ریاند

نَبَأٌ سَمِعِي عَنْ كَذَا (كَرِهَهُ): گویم رقی
له بیستنی ...، هه زم به بیستنی ... نییه

نَبَأٌ - نَبَأٌ (صَاتَ خَفِيفًا): به میواشی
دهنگی لیتهات ، میواش میواش دهنگی
هات

نَبَأٌ: هه وال ، دهنگو باس ، رووداو ،
کاره ساتی نوئ

نَبَأٌ (خَبِرَ): پیی وت ، پیی راگه یاند ،
ناگاداریکرد ، رایگه یاند ، بلاوی
کرده وه

النَّبَاةُ: دهنگی په نهان و نادیار یاخود
سه گ وهر

نَبَتْ النِّبَاتَ (صَارَتْ لَهُ اُنْبَیْب):
لوله ی کرد ، بوو به لولوه

نَبَتْ الزَّرْعَ (نَشَأَ وَظَهَرَ مِنَ الْاَرْضِ):
کشتو کاله که پیگی ، سه ری دهره میئا

له زه ویدا ، چه که ره یکرد ، شین بوو ،
روا

نَبَتْ الْمَكَانَ (صَارَ ذَا نَبْتٍ): روه ک و
گژوگیای دهر کرد ، لیپروا

نَبَتْ الْاِنْسَانَ نَبَاتًا وَنَبْتَةً: بالق بوو ،
پیگی ، گه یشت به ته مه نی بالقی ،

بوو به پیاو
نَبَتْ الْبَقْلَ (نَشَأَ وَخَرَجَ مِنَ الْاَرْضِ): رواو
له زهوی سه ری دهره میئا

نَبَتْ الشَّجَرَ (غَرَسَهُ): داره کی رواند ،
ناشتی

نَبَتْ الْحَبَّ (زَرَعَهُ): توره که ی چاند ،
رواندی ، کردی به زه ویه وه

نَبَتْ الصَّبِيَّ (رَبَاهُ): مناله که ی
به روه رده کرد ، پیی گه یاند

نَبَتْ - نَبْتَةٌ: روه ک ، کشتو کال ، رواو ،
سه وزیوو ، شین بوو

النَّبْةُ: بونی ناخوش ، بۆگن
نَبْتَةٌ: قنچک ، یه ک چل گیاو روه ک

نَبْتٌ (نَشَأَ): هه لیکه ند ، کنه ی تیاکرد ،
چینه ی کرد

نَبَتْ عَنِ الْأَمْرِ (بَحَثَ عَنْهُ): گه را
به دوایدا ، لیی کولییه وه ، وردی

کرده وه
نَبَتْ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ (أَظْهَرَهَا
وَأَدَّاعَاهَا): خه وش و نات و آویه کانی

خه لکی دهر خست و ناشکرای کرد ،
بالوی کرده وه

نَبَتْ الْأَرْضَ (نَبَشَ ثَرَابَهَا وَحَفَرَهَا)؛

گل و خوله که ی زهوی ه لکند ، ده ریدا

نَبَجَتِ الْقَبْجَةُ نَبْجًا؛ ما که وه که

له میلاننه که ی هاته ده روه ، به ده رکوت

نَبْجَةُ (الْكَمَةِ)؛ مه رشتیک به رگه یه کی

بۆ دروست بکریت وه ک به رگ و به رده و

کلار و ابیت بۆ

نَبَج - نَبْجًا (إِرْتَفَعَ)؛ به رزبه وه ، بلند

بو وه

نَبَجَ الْجُرْحُ وَنَبَجَ الْعَظْمُ (ثَوْرَمَ)؛ زامو

برینه که و ئیسقانه که ناوسا

نَبَجَ صَوْتُهُ؛ دهنگی زیرو پهق بوو

نَبَجَ الْكَلْبُ (صَاتَ)؛ سه که که وه پی ،

حه په ی هات ، حه یانی ، که فی

نَبَجَ الْكَلْبُ فَلَانَا وَعَلَيْهِ (صَاحَ عَلَيْهِ)؛

سهگ پی پی وه پی ، لئ هاته پیشو

وه پی پی

نَبَجَ الشَّاعِرُ (هَجَا)؛ بوژه که شیعی

هه جوو جینو نامیزی گوت

نَبَجَ الْهَدْدُ (أَسَنَ فَقَلْظَ صَوْتُهُ)؛

به پوسلمانکه که پیر بوو دهنگی گریوو،

سه دای دهنگی گۆرا

نَبْجَاءُ (الظَّبِيَّةُ الصَّيْحَاةُ)؛ مامزیک

هاوار بکات و دهنگی لیبهرز بیته وه

نَبَخَ الْعَجِيْنُ (إِخْتَمَرَ وَانْتَفَخَ)؛

هه ویره که مه لهات ، کفی کرد

نَبَخ - نَبَخ؛ نه ویلقانه ی له دهست دیت

به هوی ئیش و کار وه ، شوینه واری

ناگرو سووتاندن له جهسته دا

نَبْجَاءُ؛ نه رمه زهوی به رزو بلند ، سارده

النَّبْجَةُ - النَّبْجَةُ؛ گیاه که له نئو

پارچه کانی که شتیدا داده نریت بۆ

کونبرکردنی ، کبریت ، شقارته ، ناگر

که ره وه

النَّبْجَةُ - النَّبْجَةُ (النَّكَّةُ)؛ نوکته ،

به له ، هه تک

نَبَذَ الشَّيْءَ (طَرَحَهُ وَرَمَى بِهِ)؛ فریتدا ،

هه لیدا ، توریدا

نَبَذَ الْأَمْرَ (أَهْمَلَهُ)؛ فه راموشی کرد ،

پشتگویی خست

نَبَذَ الْعَهْدَ (نَقَضَهُ)؛ به لینه که ی

نه برده سه ر ، په یمانه که ی شکاند

نَبَذَ وَنَبَذَ الْعَنْبُ (عَمَلَهُ)؛ مه ی و باده ی

دروستکرد ، پیکی مینا

نَبَذَ الْعَنْبُ أَوْ الثَّمَرُ (صَارَ نَبِيذًا)؛ تری

یا خود خورما که بوو به مه ی و باده ،

شه رابی گرت له تری و خورما

نَبَذَ (طَرَحَ - ثَرَكَ - إِهْمَالَ - شَيْءٌ قَلِيلٌ

وَيَسِيرٌ)؛ فریدان ، دهست به رداربوون ،

نه فه روزکردن ، وازلپهینان ، په پاندن ،

نه فرین کردن ، پشتگویی خستن ،

له بیربرده وه ، شتیکی که م ، هه ندیک ،

توزیک

نَبَذَ الطَّاعَةَ (ثَمَرْدُ)؛ یاخی بوون ،

به له سه بوون ، مل نه دان

نَبْذَةُ - نَبْذَةُ؛ کورته ، پوخته ، پارچه ،

که رت ، بهش ، نامیلکه ، برکه ، بهند ،

وتار ، گوشه ، که نار ، لایه ک

نَبْرَ الْفَلَامَ نَبْرًا (تَرَعَرَعَ)؛ پیگه یشت ،

نه شو و نمایکرد ، دهستی به خویا مینا

نَبْرَ الْمُغْنِي (رَفَعَ صَوْتَهُ بَعْدَ خَفَضٍ)؛

دهنگی به رزکرده وه دوی نه ویکردن و

هئواش بوون ، دهنگی لیه له لیری ،

چریکانی

نَبْرَ الرَّجُلَ (زَجَرَهُ وَانْتَهَرَهُ)؛ قسه ی

پیگوت ، سووکایه تی پیکرد ، قیزانی

به سه ریا ، ته ریقی کرده وه

نَبْرَ الحَرْفِ أَوْ المَقْطَعِ (شَدَّةٌ): وشه یا
برگه‌کی گوشی، گرتی، قه‌لوی کرد
نَبْرَ فَلَانًا بِلسَانِهِ (نَالٌ مِنْهُ): به‌دگوبو
به‌رانبه‌ری، خراپی گوت پیی،
شکاندی، قسه‌ی پیگوت
نَبْرَ الشَّيْءِ (رَفَعَهُ): به‌رزی کرده‌وه،
بلندی کرده‌وه
نَبْرَ الرِّيحِ عَنْهُ (رَفَعَهُ بِسُرْعَةٍ):
به‌خیرایی رم و نیزه‌کی له‌سَر
به‌رز کرده‌وه
نَبْرٌ: بی‌ثابرو، بی‌شهرم، زمان دریز
نَبْرَ الصَّوْتِ (تَشْدِيدُ لَفْظِ الْكَلِمَةِ):
زمان گرتن، دان به‌وشه‌دانان،
قه‌ل وکردنی وشه
نَبْرٌ: عمار، کۆگه، گه‌نجینه، می‌شه
سه‌گانه، می‌شه‌که‌رانه
نَبْرَاسٌ: چرا، نووکی رم، سه‌ره‌پم،
نازا، گوستاخ، جه‌ریه‌زه، به‌جه‌رگ،
شیر، بویر، نه‌به‌رد، ناویزه
نَبْرَةٌ: دهنگ به‌رز کرده‌وه، دهنگ
هله‌لرین، ناوساوی، هله‌لتوقیوی،
هله‌لاوسان، قیزه، به‌رزی، بلندی،
ده‌نگی گریان و شیوه‌ن
نَبْرِیج (أَبْوَابُ النَّارِ جِلَّةٌ): لوله‌ی
نیزگه‌له
نَبْرِیس (الْحَادِقُ الْمُتَبَصِّرُ): چابووک و
وریای به‌رچاو روشن
نَبْرٌ - نَبْرًا لَقَبٌ بِلَقَبٍ تَهْکَمِيٍّ):
ناوانتوره‌ی لینا، به‌سووک ناوی میتنا،
ناوی گالت و تیزه‌جاری لی‌هیتنا
نَبْرًا لَقَبٌ تَهْکَمِيٍّ): نه‌توره، ناو
نه‌توره‌ی ناشیرین، نازناوی ناشیرین و
خراب

نَبْرَةٌ (الَّذِي يُلْقِبُ النَّاسَ كَثِيرًا): به‌کیک
نَور ناوانتوره له‌خه‌لکی دابه‌ینیت
نَبَسٌ بِالمَجْلِسِ نَبَسًا (تَكَلَّمَ):
له‌کۆره‌که‌دا دوا، قسه‌یکرد، گوتی،
هاته گۆو گوتن
نَبَسَ الرَّجُلُ (تَحَرَّكَ وَأَسْرَعَ): خیرایکرد،
په‌له‌ی کرد
نَبَسٌ: گوت‌بیژان، قسه‌که‌ران،
نه‌وانه‌ی په‌له‌و خیرا ده‌که‌ن
له‌به‌ده‌سته‌ینانی پیداو یسته‌یکانیاندا،
په‌له‌که‌ران، گورج و گۆلان
نَبَسَاءٌ: رووگرز، دهم و چاو گرزو
به‌یه‌کادراو
نَبَشَ الشَّيْءِ الْمُسْتَوْر (أَبْرَزَهُ):
نه‌ینیی به‌کی ده‌رخست، ناشکرای کرد،
به‌ده‌ریخست
نَبَشَ الْكَفْرَ مِنَ الْأَرْضِ (كَشَفَهُ
وَأَسْتَخْرَجَهُ): گه‌نجینه‌کی له‌زه‌ویدا
دۆزییه‌وه و ده‌ره‌ینا
نَبَشَ الْحَدِيثِ (اسْتَخْرَجَهُ): قسه‌کانی
پی ده‌ره‌ینا
نَبَشَ السَّرِّ (أَفْشَاهُ): نه‌ینیه‌کی
بالوکرده‌وه، ناشکرای کرد
نَبَشَ لِعِيَالِهِ (اِكْتَسَبَ): بژدوی بو
مناله‌کانی په‌یدا کرد، رزق و رۆزی بو
ده‌ست خستن
نَبَشَ عَنِ الْأَسْرَارِ: چوه بنچ و
بناوانیه‌وه و نه‌ینیه‌کانی دۆزیه‌وه
نَبَشَ الْمَذْفُونِ: کۆره‌کی هله‌لدایه‌وه و
مردوه‌کی ده‌ره‌ینا
نَبَشَ قَبْرًا أَوْ بِنْرًا (حَفَرَهُ): کۆره‌که‌یان
بیره‌کی هله‌که‌ند

نَبَش (نَبَشَ): پشکنی ، گهرا ، کنه یکرد
 نَبَش: درمختیکه وهك دارسنه و بهر
 وایه و داره که ی سوورو پته وه
 نَبَش (حَفَر - تَنْقِيبَ): مه لکه ندن ،
 پشکنین و گه ران ، کنه کردن
 نَبَش الْقُبُور: گورمه لدانه وه ، گور
 مه لکه ندن
 نَبَش فِي الْمَجْلِس (تَكَلَّمَ): له گورمه که دا
 قسه یکرد ، دوا ، گوئی
 نَبَش الشَّعْر (تَنَفَّهَ): موه که ی مه لکه ند ،
 دهره یئنا
 نَبَش الطَّائِرُ صَوْتٌ خَفِيفٌ: به میواشی
 دهنگی لیوه هات ، میواش میواش
 دهنگی هات
 نَبَش (الْقَلِيلُ مِنَ الْبَقْلِ إِذَا طَلَعَ):
 که میك پاقله و روهك کاتی دهره یئو
 سهوز ده بیت
 نَبْضَة: وشه ، قسه ، گوته
 نَبْضُ الْعَرَقِ (ضَرْبَ): دهماره که لییدا ،
 پرته ی کرد ، پلیدا
 نَبْضُ الْمَاءِ (سَالَ): ناوه که چورپایه وه ،
 رڙا ، رژی ، له بهری رژیشت
 نَبْضُ الْإِنْمَاءِ (اضْطَرَبَتْ): ریخوله ی
 گرژیو ، هاته وه یهك
 نَبْضُ الْبَرْقِ (لَمَعَ خَفِيفًا): مه وره
 بروسکه که دره وشایه وه ، تیشکی
 دایه وه
 نَبْضُ الشَّعْرِ (تَنَفَّهَ): قزو موه که ی
 دهره یئنا
 نَبْضُ الْقَلْبِ: دل لییدا ، پرته پرت لییدا
 نَبْضُ الْقُوسِ: رژیته که ی له رانده وه ،
 له رانیه وه
 نَبْض - نَبْض (حَرَكَةُ الْقَلْبِ وَالْعُرُوقِ):
 لییدانی دل و دهمار ، پلدان

النَّبْض - النَبْض - النَبْض (الْفُؤَادُ الشَّهْمُ
 الرُّكْبَى): دل قایم ، دل جوامیری
 جابووک
 نَبْضَة (الدَّفْعَةُ الْوَاحِدَةُ مِنَ النَبْضِ):
 ترپه ، یهك ته وژم لییدان و بزاون ،
 ترپه یهك
 نَبْطُ الْمَاءِ (نَبَعَ): ناوه که مه لقولا ،
 دهرهات ، هاته دهر
 نَبْطُ الْبَيْتْرِ (إِسْتَخْرَجَ مَاءَهَا): ناوی
 بیره که ی دهره یئنا
 نَبْطُ الشَّيْءِ: ناشکرای کرد دوا ی
 شارنده وه و په نهانکردنی
 نَبْطَ عَلَى (نَلَدَ): هه رپه شعی کرد ،
 رهخنه ی گرت
 نَبْطُ: ناخ ، قوولایی ، نرخ و بایه خی
 مروژف ، کهسانی هه مه چیزه ، هه رچی و
 په رچی ، ناکهس ، قسه ی به دهر
 له رپه وتی راستی زمان ، سپیتییه که
 له ژیر بالدا
 نَبْطَاء: مه رو ئه سپی که له که سپی
 نَبْطَة: یه که م جار که ناو له بیردا
 دهره که ویت ، سپیتییه که له ژیر بال و
 سنگی ئه سپدایه
 نَبْطِي: نه وه ی دهریتی پال میان و
 ناوه راستی عیراق
 نَبَعَ الْمَاءُ (خَرَجَ مِنَ الْعَيْنِ): ناوه که
 مه لقولا ، له سه رچاوه که ی هاته
 دهره وه
 نَبَعَ الْعَرَقُ مِنَ الْبَدَنِ: ناره که که
 له جهسته هاته دهره وه ، به دهرکه وت
 به سه ره شو لاریدا
 نَبَعَ: کانی ، سه رچاوه ، بنه پرت ،
 بناوان ، کاریز ، سه رچه شمه ،
 مه لقولان ، مه لقولین

نَبِيع (شَجَرٌ): به لالووک ، نالووبالوو ، به لالووک ، به لالوئی، داریکه به نه ندازه ی داره گولتیک بلندتره و به ره که ی ورده و به قه در ده نکه نوکیکه و رهنگی سوور یا رهش یان زهرده و وه ک گیلان وایه و گه ربخوری ناوکه که ی بکرورزی بۆ کرم و ره وانیش زور باشه

نَبِيعَة: یه ک ده نکه به لالووک ، تیرو که وانیکی چاک و باش
نَبِيعِيَّة: تیروکه وانیکی سه رچاوه باش و چاک ، تیروکه وانی دروستکراو له داری (نه ب)

نَبِيع: ده رکه ووت ، ناش کرابوو ، هه لکه ووت ، بلیمه ت بوو ، پیشکه ووت
نَبِيعُ الْمَاءِ (نَبِيع): ناوه که هه لقولا ، ده رها ت

نَبِيعُ الْوَعَاءِ بِالْذَّقِيقِ (خَرَجَ مِنْهُ الذَّقِيقُ لِرَفْقَتِهِ): ئارده که له ده فره که وه رزاو هاته ده ره وه ، دایدا ، هه لوه ری
نَبِيعُ فِيهِمُ النِّفَاقُ (فَشَا وَانْتَشَرَ): دووبه ره کیتیان تیا بلاویوه وه ، دووبوویی و دووزمانیان تیکه ووت

نَبِيعُ الشَّرِّ (فَشَا وَظَهَرَ): شه رو خراپه بلاو بوه وه ، ته شه نه ی سه ند

نَبِيعُ رَأْسِهِ: کړیش له سه ری هه لوه ری
نَبِيعُ الرَّجُلِ (قَالَ الشَّعْرَ وَأَجَادَهُ): له گوتنی هونراوه دا لیزان و شاره زا بوو
نَبِيعُ النُّخْلِ: موتوریه ی کرد ، پزانی تووی نیر به سه ر مپی که دا

نَبِيع - نَبَاغ (غَبَارُ الرِّحَى): ته پو تووی ناش
نَبِيعَةُ الْقَوْمِ (خِيَارُهُمْ): چاک و باشی نه ته وه ، مه ردومی باش و چاکیان

نَبِيعُ الشَّيْءِ (خَرَجَ وَظَهَرَ): ده رها ت ، ده رکه ووت ، دیاریدا

نَبِيعُ الرَّجُلِ (كُتِبَ): نووسی ، توما ریکرد
نَبِيعُ الشَّيْءِ: ناشکرای کرد ، ده ریخست
نَبِيعُ الْكِتَابِ (سَطَرُهُ مُرْتَبَأً): به رتک و پیک ی نووسی ، ریزی کرد ، دیر دیر داینا

نَبِيعُ النُّخْلِ (فَسَدَ وَصَارَ ثَمَرُهُ صَغِيرًا مِثْلَ النَّبِيعِ): دارخورما که خراپ بوو ، به رو بو مه که ی وردبو وه به چه شنی کونار

نَبِيع - نَبِيعُ شَجَرَةِ السِّدْرِ: نه بک ، کونار ، تاوگ ، ده رختیکی گه رمیانی به درپکیکی دریزی هه به ده کړی به به رزین ، به ری داریکه ده خوری له گوژ ده چیت

نَبِيعُ (إِرْتَفَعَ): به رزبو وه ، بلندبو وه
نَبِيعَةُ (ثَلَّ صَغِيرًا): ته پۆلکه ، گرد ، گردۆلکه ، ته په
نَبِيلَ الرَّجُلِ (رَمَاهُ بِالنَّبِيلِ أَوْ أَعْطَاهُ النَّبِيلَ): تیری تیگرت یا خود تیریکی دایه

نَبِيلَ السَّهْمِ (رَمَى بِهِ): تیریکی هاویش ت
نَبِيلَ الرَّجُلِ (سَارَ سَيْرًا شَدِيدًا): به توند رویش ت به رپوه ، توندو تیژ رویش ت به رپوه

نَبِيلَ الْإِبِلِ (سَاقَهَا سَوْقًا شَدِيدًا): به توندی لیخوی ، توندبردی به رپوه
نَبِيلَ بِهِ (رَفَقَ بِهِ): هیمن بوو له گه لی ، به ئارام بوو له گه لیدا

نَبِيلَ عَلَى الْقَوْمِ (لَقَطَ النَّبِيلَ لَهُمْ ثُمَّ دَفَعَهَا إِلَيْهِمْ لِيَرْمَوْا بِهَا): تیری بۆ کۆکردنه وه پاشان پیدان هه تا بیهاوین

قُبُلُ الرَّجُلِ (كَانَ ذَا قُبُلٍ)؛ وهجاخ

زاده بوو ، خانه دان بوو ، پياو بوو

قُبُلٌ عَنْ كَذَا (تَرَفَّعَ)؛ خوی دورگرت ،

بیزی نه هات ، خوی پاراست

قُبُلٌ - قُبَالٌ (سَهَامٌ)؛ تیر ، یم

قُبُلٌ - قُبَالَةٌ؛ پیاوه تی ، جوامیری ،

مردایه تی

قُبُلٌ (ذُو النِّجَابَةِ وَالْفَضْلِ)؛ مرد ،

وهجاخ زاده ، خانه دان ، جوامیر

قُبُلٌ - قُبُلٌ (عِظَامُ الْعَجَارَةِ أَوْ

صَفَارِهَا)؛ گوره بهرد یان بهردی

بچوک

قُبُلَةٌ؛ خلات ، بهخشیش ، پاداشت ،

تیکه و پارویه کی بچوک

قُبُلَةٌ كُلُّ شَيْءٍ (خِيَارُهُ)؛ چاک و باشی

هموو شتیک

قُبُلُهُ - قُبَاهَةٌ؛ شکومه ندبوو ،

به ناویانگبوو ، ناودارو گوره بوو

قُبُلُهُ لِلْأَمْرِ - قُبَاهٌ (قَطَنَ لَهُ)؛ وریابوو ،

زرنگ بوو

قُبُلُهُ مِنَ ثَمَرِهِ (اسْتَيْقِظَ)؛ به ناگاهاته وه ،

به هوش هاته وه ، هستا ، بیدار بووه

قُبُلُهُ - قُبَاهَةٌ؛ به ناویانگ بوو ، ناودار بوو

قُبُلُهُ بِإِسْمِهِ (ثَوْبُهُ)؛ ناوی هینا ، ناوی

پرد

قُبُلُهُ فَلَانًا (رَفَعَهُ وَشَهَرَ إِسْمَهُ)؛

به ریزی کرده وه و به ناویانگی کرد

قُبُلُهُ مِنَ ثَمَرِهِ (أَيْقَظَهُ)؛ خبری

کرده وه ، له خه و به ناگای هینا

قُبُلُهُ عَلَى الشَّيْءِ وَلِلشَّيْءِ (وَقَفَهُ عَلَيْهِ

وَأُظْلِمَهُ)؛ ناگاری کرد لی ، خستیه روو

بوی

قُبُلُهُ - قُبُلُهُ (إِسْمُهُ)؛ ناویانگی

دهر کرد ، ناسرا

قُبُلُهُ (قَطَنَ - ذَكِيَ)؛ وریا ، زرنگ ،

هوشیار ، بیدار

قُبُلُهُ قُبَاهَةٌ - قَطَنَةٌ؛ زرنگی ، دانایی ،

هوشیاری ، تیگه یشتوویی ، هوشداری

قُبُلُهُ؛ شتیک و ن بوو له ناگاو

بدوززیته وه بی ته وه ی بگه ریتیت

به دوایدا ، بوونیک ، به ناویانگ

قُبُلُهُ إِلَى الْأَمْرِ (ذَكَرَهُ)؛ بیري خسته وه ،

به یادی هینا یه وه

قُبُلُهُ إِلَى خَطَا أَوْ خَطَرٍ (حَذَرَهُ)؛

له هله و مه ترسی ناگاداری کرده وه ،

وریای کرده وه

قُبُلُهُ بِإِسْمِهِ (ثَوْبُهُ بِإِسْمِهِ وَرَفَعَهُ مِنْ

الْخُمُولِ)؛ بانگی لیکرد ، وریای

کرده وه

قُبُلُهُ مِنَ ثَمَرِهِ (أَيْقَظَهُ)؛ مه لیسان ،

خه بری کرده وه ، رایپه راند

قُبُلُو - قُبُو؛ که مته رخمی

الْقُبُولِ (الْعُلُو وَالْإِرْتِفَاعُ)؛ بلند ی ،

به رزی ، بالایی

الْقُبُولَةُ - الْقُبُولَةُ؛ پیغه مبه رایه تی ،

مه والگه یه نری نادیارو په نهان ، پیش

بینکار ، نوقلانه لیدان ، په یام هینر

له لاین په روه ردگار وه

الْقُبُولَةُ (الْجَفْوَةُ)؛ لالووتی ، دلپه قی ،

سزادان ، به تنگه وه نه هاتن ،

فراموش کردن

الْقُبُولَةُ؛ لقو په لی درهخت؛ هه روه ها

به گوجانیش ده گورتیت

الْقُبُوحُ؛ دابو فریادی مهربوم ، دهنگو

هه رای

قُبُوعُ؛ هه لکه و تن ، سه رکه و تن ،

پیشکه و تن ، بلیمه تی ، هه لکه و تنوویی

النَّبَوِي (مَخْصَصٌ بِالنَّبُوَّةِ): په يامبه ريتي،

پيغه مبهري

نَبِيٌّ - نَبِيٌّ: پيش بين، په يامبه ر،

پيغه مبهري، قرقز، بلند، به رزي،

ريگي روشن و رووناك، دهرچوو

له شويښكيكه وه بڼ شويښكي تر

نَبِيَّت: مهربومي خرابو ناكه س،

به دنك

نَبِيَّة: لقو په لي دارورده خت، راز،

شاپاره، خولي دهرميندراو له بېرو جوگه

نَبِيذ - مَبِيذ (مَبِيذ) - مَطْرَد - مَرْفُوض -

مَهْمَل): مهي، باده، دهركر او،

فريدراو، وازليهنراو، پشتگوځخراو،

نه فريو نه فريو زكراو

نَبِيَّة: بزيك له بهر له پو لاوازي

نه خوريت

نَبِيْر: زيرهك، چابوك، ليزان

نَبِيْع (النَّبِيْع): شارهق، نه و ناوهي

له جهسته ي مرف دپته دهره وه به موي

گرم او نه خوشي به وه

نَبِيْقَة: گري لهكوني بوله تريدا

نَبِيْل: مهرب، وه جاخ زاده، خانه دان،

جوامير

نَبِيْلَة: رني وه جاخ زاده و نابودار،

ريزدار، به ريز

نَبِيْه: زرنك، هوشيار، دانا،

به ناموس، نابودار، خانه دان،

شكومه ند

ن

نَبَا: غَلَة - مَخْصُول - اِسْمٌ لِمَا تَضَعُهُ

الْبَهَائِمُ): بهرهم، بهرپووم،

دهرامه، ناويك بوله به چكانه ي

ناژلو چوارپتيان دهرپانييت

نَبَا: ناوپرزي، كونده يان مهربانه ي

ناو ليريډو

نَبَا - نَبَا (مَخْصُولٌ عِنْدَ النَّبَا):

نه و موهي دهكه ويته خواره وه له كاتي

هه لكيشاندا

نَبَا: بهرانبهر، هاوتا، رووبه پوو

نَبَا (نَبَا): بوندين، بونگه نكرن،

كه پوهه لپنان

نَبَا الشَّيْءُ نَبَا: ناوسا، بهرزيه وه،

هه لتيقي، دهرپه ي، دهرپوقي

نَبَا الغَضُو: نه دنامه كه ناوسا، كفي كرد،

هه لاوسا

نَبَا الشَّيْءِ (نَبَا): مهيكي كرد، مهيكي

بهرزيه وه، هه لتيقي

نَبَا الْجَارِيَة: كيژه كه پيگهي،

بالقبو، واده ي شووكردي هات

نَبَا الْقَرْحَة: كييم زوخم ي كرد،

هه لاوسا، بهرزيه وه

نَبَا عَلَى الْقَوْمِ (طَلَعَ عَلَيْهِمْ): نلگاي

ليانبو، چاوي تيبرين و حالي بوو

ليان

نَبَا: ته پوكه، گردوكه، بهرزيي،

ته به

نَبَا الْقَدْرَ (غَلَّتْ): مهنجه له كه كولا،

هاته كول

نَبَا: كون و چالتيكي بچووكه له بهرداو

ناوي باراناوي تيډا كرده بيته وه

نَبَا مِنْ كَذَا (نَبَا): له وه وه پيكهات،

دهره نجامي نه وپوو، لي ويه شايه وه

نَبَا عَنْهُ كَذَا (أَدَى إِلَى): بوو به موي،

نه وه نه نجامه كي بوو

نَبَا البَهِيْمَة: به چكي بوو، زا،

به چهي خسته وه، تره كي، بهري

فريدا

نَجَّحَ الْعَرَقَ مِنَ الْجِسْمِ: ناوړ ناروق له جهسته ې هاته دهره وه، ناروقی کرده وه، ناروقی دهر دا
 نَجَّحَ مِنَ الْإِنَاءِ (رَشَحَ): ده لی، ده لاندی
 نَجَّحَ الدَّمَ مِنَ الْإِنَاءِ: چه وری که پرځه ې خسته وه، پرځه ې لیکه وته وه
 نَجَّحَ الْحَرْ: که رما ناروقی پید دهر دا، ناروقی پیکر دهر وه
 نَجَّحَ: ناوړ دهر دان، ناروق کردنه وه، ناروق دهر دان، ده لاندن
 نَجَّحَ الشَّيْءَ (نَزَعَهُ وَقَلَعَهُ): مه لیکشیا، دهر بهیتنا، له بن دهر بهیتنا
 نَجَّحَ الْبَازِيَّ اللَّحْمَ (خَطَفَ اللَّحْمَ بِمِنْسَرِهِ): مه لَو یان بازه که گوشته کی ر فاند به دهنو کی
 نَجَّحَ إِلَيْهِ بِبَصَرِهِ (نَظَرَ إِلَيْهِ): به چا و تماشا بیکر د، بویروانی، چاوی تبیری
 نَجَّحَ الثَّوْبَ بِالذَّهَبِ (نَسَجَهُ): جل و بهر که کی زه پر که شکر د
 نَجَّحَ فَلَانًا (أَهَانَهُ): سووکا به تی پیکر د، نابرووی برد، شکاندی
 نَجَّحَ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): له وی مایه وه، جینشین بو، سه قامگیر بو، مه لیدا
 نَجَّحَ عَلَى مَلَةٍ كَذَا (رَسَخَ): له ساری چه سبا، دامه زرا، مه لیکر د
 نَجَّحَ الشَّيْءَ (جَذَبَهُ بِشِدَّةٍ - خَلَسَهُ): به توندی کیشی کرد، توند به کیشی کردو رایکیشیا، ر فاندی، مه لیگرت
 نَجَّحَ الْقُوسَ (نَزَعَهَا): که وانه کی رایکیشیا، دریزی کرده وه
 نَجَّحَ الثَّوْبَ بِالْأَصَابِعِ أَوْ الْأَضْرَاسِ (شَقَّهُ - مَزَقَهُ): جل و بهر که کی به په نجه یان ددان دپاندی و له ت و په تیکر د

نَجَّحَ الْكَلَامَ (شَدَّدَهُ وَغَلَّظَهُ): به قورسی گوتی، گران گوتی
 نَجَّحَ عُنْفًا - شِدَّةً: تووړه یی، زه برو زهنگ، توندو تیژی
 نَجَّحَ: لیدان و برینداریه کی بره پ، کونکر
 نَجَّحَ بِالرَّمْحِ (طَلَعَهُ): به تیرو نیزه برینداریکرد، لیتدا، دایگرته وه
 نَجَّحَ الشَّوْكَةَ (اسْتَغْرَجَهَا): درپه کی دهر بهیتنا، به دهر بیکر د
 نَجَّحَ الشَّعْرَ (نَقَعَهُ): قژی مه لکیشیا، دهر بهیتنا له بن
 نَجَّحَ بِالْعَصَا (ضَرَبَ): به گزچان لیتدا، داری بپاکیشیا، دارکاری کرد
 نَجَّحَ اللَّحْمَ وَنَحَوَهُ (جَذَبَهُ قُرْصًا): گزشته کی کوت کوت لیکر دهر وه، نقورچکی لیگرت
 نَجَّحَ الْجِرَادُ الْأَرْضَ (أَكَلَ ثِبَاتَهَا): کولله روکی زه وی خوارد، قری تیخست
 نَجَّحَ الرَّجُلُ لِعِيَالِهِ (اِكْتَسَبَ لَهُمْ): پیاوړه که نان و بژیوی بوماله کانی په یداکر د، بژیوی بوم ده ست خستن
 نَجَّحَ الْحَجَرَ بِرِجْلِهِ (دَفَعَهُ وَنَحَاَهُ): به رده کی به قاچ لابر د، شه قی تیته لدا، دوری خسته وه
 نَجَّحَ فَلَانًا: سه رزه نشت و له که داریکرد، که م و کوپی خسته پال
 النَّجَّحُ: سه رده بهیتانی روک، نه و سپیتیه ې له نینوکدا به دهر ده که ویت
 نَجَّحَ الدَّمَ مِنَ الْجُرْحِ (خَرَجَ - نَزَّ): برینه که خوینی لیها ت، خوینی به ربوو

تَتَعِ الْمَاءُ مِنَ الْعَيْنِ: ناو له چاوی مات ،
 چاوی ناوی تیزا ، که کم که ناوی لیّهات
 تَتَفَّ - تَتَفَّ الرِّيشَ أَوْ الشَّعْرَ (نَزَعَهُ):
 په پریان موه که ی ه لکیشا ، لی
 کرده وه ، ناو و پووتی کرد
 تَتَفَّ فِي الْقَوْسِ (نَزَعَ نَزْعًا خَفِيفًا):
 به هیواشی رایکیشا ، لی کرده وه
 تَتَفَّ - تَتَفَّ (الْمُثَوِّفَ): مه لکیشراو ،
 دهر میتراو ، به دهر کراو ، ناو و پووتکراو ،
 په په لکه نراو
 تَتَفَّ الْجَرَّابُ: ته کانی ، ه لئ ته کاند
 تَتَفَّ الْجِلْدَ (سَلَخَهُ): پیسته که ی رامالی ،
 لی کرده وه
 تَتَفَّ الشَّيْءُ: به رزی کرده وه ،
 بلندیکرد ، رایخست ، شکانی ، که رتیکرد
 تَتَفَّ الْمَرْأَةُ أَوْ النِّاقَةُ (كَثُرَ وَلَدُهَا):
 ژنه که یا حوشره که به چکه ی نقد بوو ،
 فره منالو به چه بوو
 تَتَفَّتِ الدَّابَّةُ رَاكِبَهَا وَبِرَاكِبِهَا:
 حوشره که سواره که ی په ریژشان و
 نیکه ران کرد
 تَتَفَّ شَيْءٌ قَلِيلٌ: توژیک ، که میک ،
 هندیک
 تَتَفَّ: نه وه ی به دووی زانیاریدا
 ناگه پیت به لکو سره داویکی لی فیر
 ده بیت ، به رزکراوه
 تَتَلَّ الشَّيْءَ (جَذَبَهُ إِلَى قَدَامِ):
 به کیشی کرد بو پیشه وه ، هینایه
 پیشه وه ، رایکیشایه پیشه وه
 تَتَلَّ فَلَانًا (زَجَرَهُ): قسه ی پیگوت ،
 جنیوی پیدا ، مات به سهریا ،
 سه رزه نشتی کرد
 تَتَلَّ الْجَرَّابُ: شه لته و توره که که ی
 ته کاند یان دهره که ی ته کاند

تَتَلَّ مِنَ بَيْنِ أَصْحَابِهِ (تَقَدَّمَهُمْ): پیش
 هاوه له کانی که وت ، بهر له وان رویش
 تَتَلَّ - تَتَلَّ: میلکه ی حوشره مورخ
 که پرتاوه و له زستاندا له بیابان
 ده یشاریته وه و له کانی که رمادا
 ناوه که ی ده خونو وه و سوودی
 لیوهرده گردن
 تَتَلَّ (هَزَّ - رَجَّ): راته کاندن ، راپسکاندن
 تَتَنَّ - تَتَنَّ: تَتَنَّ (خَبَثَتْ رَأْسَهُ فِدَابًا
 فِيهِ الْفَسَادُ): بۆگه نی لیّهات ، بۆگه ن
 بوو ، به دبۆن بوو ، خراب بوو ،
 که پووی مه لهیتنا
 تَتَنَّ الشَّيْءَ (جَعَلَهُ مُتَتَنًّا): بۆگه نی
 بیکرد ، به دو خرابی کرد
 تَتَنَّ - تَتَنَّا (تَعَفَّنَ): بۆنکردن ،
 بۆگه نکردن ، که پومه لهیتنان ، بۆگه ن ،
 بۆنی ناخوش
 تَتَنَّ - مُتَنَّنٌ (خَبِثَتِ الرَّائِحَةُ مُتَعَفَّنًا -
 بُخِيلٌ): بۆنکردو ، که پواوی ، بۆگه ن ،
 پیسکه ، رژد ، پاره پیس ، قه متهر
 تَتَوَّ (بُرُوزَ - أَكَمَتَ): ناوساوی ،
 دهر پوقیوی ، مه لتوقیوی ، پیزۆکه ،
 ته پۆلکه ، گردۆلکه ، به رزایی ، ته په
 تَتَوَّجُ (الْحَامِلُ مِنَ الْبَهَائِمِ): ناژه لی
 دووگیان ، به ردار
 تَتَوَّجُ (صُمُوخَ الشَّجَرِ): بۆیه و ماده دی
 دارو دره خت ، قه ددار
 تَتَوَّفَّ (الْمَوْلُوعُ بِتَتَفٍّ لِحَيْتِهِ): به په روش و
 شهیدا بۆ مه لکه ندی مووی ریش
 تَتِيجَةُ (حَاصِلٌ - عَاقِبَةُ - مَا يَسْتَفْرَجُ
 مِنَ الْمَقْدَمَاتِ - خُلَاصَةٌ): نه نجام ،
 ناکام ، دهر نه نجام ، کوتایی ، پایان ،
 بۆ دهر که وتن ، بۆ ناشکرا بوون ،
 پالفته ، پوخته

تثيف: رنراو ، نساوه پوونکراو ،
هه لکه نراو ، تووک و پەر هه لکه نراو
تثین: بۆگن ، بۆنکردو

نث

نثُ الْخَبَرِ أَفْشَاهُ: هه واله که ی

بلاوکرده وه ، رایگه یاند

نثُ الْجَرْحِ دَهْنُهُ: زامه که ی تیمارو

چه ورکرد ، چه وری کرد ، هه نوی کرد

نثُ الزُّقْ نَثَا: کونه که ناوی لیبرا ،

جۆرپربوو ، میسک پرژان

نثُ الرَّجُلِ عَرِقَ مِنْ سَمْنِهِ: به موی

قه له ویه وه ناره قی کرده وه ، ناره قی

دهردا

نثُ الْعَظْمِ: مۆخه که ی هاته ده ره وه ،

نۆیی

النَّثُ الْحَائِطُ النَّدِي: دیواری شیدار

نثَا: هه والی باش و خراب راگه یاندن

سه باره ت به که سیک

نثَا عَلَيْهِ قَوْلًا: وته یه کی دایه پال،

قسه و گوته ی دواخست

نَثَى الْخَبَرِ حَدَّثَ بِهِ وَأَشَاعَهُ:

هه واله که ی بلاوکرده وه ، رایگه یاند

نَثَات: نهینی درکین ، ده مشر ، ده م

نه وه ستاو

نَثَاتُ الْمُفْتَابُونَ: غه یبه تکاران ،

نابو به ران ، نه وانه ی ده که ون به سه ر

باس و خواسی خه لکیدا

نَثَار: نه وه ی هه لده وه ریت و

لیده بیتنه وه

نَثَارًا مَا يَنْثَرُ فِي الْفُرسِ عَلَى

الْحَاضِرِينَ: نه وه ی ده کریت به سه ر

ئاماده بوانی شایی و زه ماوه ندا ،

به په پرژه ، گه لاپرژه

نثارة: نه وه ی له سه ر سفره و خوان

هه لده وه ریت له پاشماوه ی خواردن

نثالة: گل و خۆلی ده ره مینراو له ...

نَثَا الْحَدِيثُ: هه وال و قسه ی

بلاوکرده وه ، رایگه یاند

نَثَا الشَّيْءُ: بلاو به راگه نده ی کرده وه

نَثَا فَلَانًا: غه یبه تیکرد ، باسیکرد ،

کهوت به سه ر باسکردنیدا

نَثَرَ الْكَلَامَ نَثْرًا: قسه کانی به په خشان

داپرشت ، ده ربیرین و گوته کانی

به خشان بوو ، به په خشان دوا

نَثَرَ الشَّيْءَ (رَمَاهُ مُتَفَرِّقًا): بلاوی

کرده وه ، په رشی کرده وه

نَثَرَ عَلَيْهِ كَذًّا (رَشَّ عَلَيْهِ): پتیه ی کرد ،

کردی به سه ریا

نَثَرَ الدَّرْعَ عَنْهُ (أَلْقَاهَا): قه لغانه که ی

لیکرده وه ، فرییدا ، دایمالی

نَثَرَ الشَّيْءَ (رَمَاهُ مُتَفَرِّقًا): بهش بهش

فرییدا ، پارچه پارچه هه لیدا

نَثَر: به خشان ، په رت ، بلاوکراد ،

په رشکردن ، گوته یه که هونراوه و شیعر

نه بیئت

نَثَرَ الْكَثِيرُ الْكَلَامَ وَالْمَذْيَاعَ لِلْأَسْرَارِ:

نۆرله ، نهینی نه پاریز

نَثْرَة: یه کجار په رش و بلاو بوونه وه ،

پارچه په خشانیک ، پزمینیک ،

قه لغانیکی خوش پۆش ، لووت و

ده وری به ری

نَثْرَة الْأَسَد: ناوی دوو هه ساره یه

له هه ساره کانی خولگی مانگ

نثري (شَتِيت): په رش و بلاوی ،

په رته وازه یی

نَجَاح

نَجَاحُ الشَّيْءِ مِنْ فَيْهِ نَجَاحٌ (رَمَاهُ)؛
تفی کرده وه ، له ده می میتایه دهره وه
نَجَاحُ الرَّجُلِ (أَسْرَعَ)؛ په له یکرد ،
خیرایکرد ، ده ستو بردی کرد
نَجَاحُ الْفَرْحَةِ (سَأَلَتْ بِمَا فِيهَا)؛ کیمو
برینه که رویی ، نه وهی تیدابوو هاته
دهره وه

نَجَاحٌ (خَلَصَ)؛ رزگاری بوو ، سهرفرزابوو ،
قوتاریوو

نَجَاحٌ وَنَجَاحِي صَدِيقُهُ (تَبَادَلَ مَعَهُ الْأَسْرَارَ
وَالْعَوَاطِفَ)؛ گفتو گویان کرد ، رازو
نیازیان گوپی وه ، رازی په نهانیان
بویه ک درکاند

نَجَاحُ الشَّجَرَةِ (قَطَعَهَا)؛ داره که ی بری
نَجَاحُ الدَّوَاءِ (شَرِبَهُ)؛ دهرمانه که ی
خوارد

نَجَاحُ الْجُلْدِ عَنِ الذَّبِيحَةِ (كَشَطَهُ
وَسَلَخَهُ)؛ پیسته که ی له ناژه له

سهربرپاوه که دامالی
نَجَاحُ الرَّجُلِ مِنْ كَذْبٍ؛ پیاوه که ی قوتارو
رزگارکرد له ...

النَّجَاحُ؛ گزجان ، هردوو کوله که ی
که زاوه ، پیست ، چرم

نَجَائِبُ؛ باشتر ، چاکتر ، له بارتر ،
شیاو تر ، پاکو پوختر

نَجَابَةٌ؛ نایابی ، به نرخی ، به ها
النَّجَاحَةُ (خَلَّصَ - سَلَامَةً - هَرَبَ)؛ رزگاری ،
رزگاریوون ، سهرفرزای ، راکردن ،
هه له اتن ، دهریاز بوون ، راکردو ،
رزگاریوو

نَجَاحُ (فَلَاحَ)؛ دهرچوون ، سهرکه و تن ،
بردنه وه ، پیکه و تن

نَثْرِيَّةٌ؛ ورده خه رچی
نَثَلَ الْفَرَسُ وَكُلُّ ذِي حَافِرٍ (رَأَتْ)؛
نه سپه که و هه رناژه لیکی دیکه ی سمدار
پیسایی کرد ، ریا
نَثَلَ الْبَيْتُ (إِسْتَخْرَجَ ثَرَابَهَا)؛ خول و
خاکی بیره که ی دهردا
نَثَلَ الْجِرَابِ (نَفَضَ مَا فِيهِ)؛ شه لته یان
توره که یاخود دهره که ی ته کاند ،
هه لته کاند

نَثَلَ الْكِنَانَةِ (إِسْتَخْرَجَ ثَبَالَهَا فَنَثَرَهَا)؛
تیردانه که ی هه لته کاندو تیره کانی
دهر میتا و بلاوی کرده وه

نَثَلَ الدَّرْعَ عَنْهُ (نَزَعَهَا وَأَلْقَاهَا)؛
قه لغانه که ی لی کرده وه ، فری ئی دا

نَثَلَ اللَّحْمَ فِي الْقَدْرِ (وَضَعَهُ فِيهَا
مَقْطَعًا)؛ گوشته که ی به پارچه
پارچه کراوی خسته نیو مه نجه له که وه ،
کوت کوت گوشته که ی نا به نیو
مه نجه له که وه

نَثَلَ (الْمُخْفَرُ)؛ چالی هه لکه نراو ،
چالکراو ، دهر دراو

نَثَلَةٌ؛ بوشایی نیوان هه ردوو سمیل ،
قه لغانیکی به رین و گوشاد

نَثْوَةٌ (الْوَقِيعَةُ فِي النَّاسِ)؛ فیتنه ،
ناشوبگتپان له نیوان خه لکیدا ؛

به دگزی کردن ، غه بیه تکردن
نَثُورٌ؛ زن و پیاوی منالدار ، وه چه دار

نَثِيئَةٌ؛ تکانی مه شکه و کونه ، چکانی
نَثِيرٌ - مَنُشُورٌ؛ په رشو بلاو ، په رت و
بلاو ، په راگنده

نَثِيلٌ (الرُّوثُ)؛ پشقل ، ته رس ،
پیسایی ولاخ و ناژه ل

نَثِيلَةٌ؛ خاکو خولی دهره نراو له بیر ،
گوشتی قه له و تیکسمراو ، پاشماوه

نَجَاحَة (الصَّبْرُ لِأَنَّهُ يُسَهِّلُ النِّجَاحَ)؛

ئارام گرتن چونکه سه رکه وتن و زالبون

ئاسان و رام دهکات

نَجَاد: بهرگ تیگر، مهلاج

نَجَادَةُ الْفَرَسِ (مُعَالَجَتُهَا وَخِيَاطَتُهَا)؛

نویسن دروستکردن، تیگرتنهوه،

مهلاجی

نَجَادَة (حِرْفَةُ النُّجَاد)؛ پیشه‌ی بهرگ

تیگری

نُجَار - نُجَار: بنه‌پهت، ره‌چه‌له‌ک،

ره‌نگ

نُجَارِي: توش‌بوونی خوشتر

به‌تینوویه‌تیه‌ک که‌وا مه‌رگیز تیز‌ئاو

نه‌بیت

نُجَار: دارتاش، خه‌پات

نُجَارٌ مُتَجَوِّلٌ: دارتاشی کۆل‌گپز

نِجَارَة (مِهْنَةُ النُّجَار)؛ دارتاشی،

پیشه‌و کاری دارتاشی

نِجَارَة (مَا يَسْقُطُ مِنَ الْخَشَبِ عِنْدَ

النِّجَارَةِ)؛ ته‌لاش، ئارده‌دار

نُجَار - نُجَز (النُّجَار)؛ به‌دهست هاتوو،

به‌دی هاتوو

نُجَاسَة (عَدَمُ الطَّهَارَةِ)؛ گلای،

پیس، گنده‌لی

نُجَاش: پارچه‌یه‌که ده‌کریته نیتوان دوو

به‌رگه‌وهو ده‌دوریت، ناوپۆش

نُجَاش (الصَّائِد)؛ راوچی، شکارچی،

ننچیره‌وان

نُجَاشِي - نُجَاشِي: نُجَاشِي -

نُجَاشِي (لَقَبُ مَلِكِ الْجَبَشَةِ)؛ نازناوی

پادشاکانی (حه‌به‌شه‌یه)

نُجَاف: نه‌وه‌ی ده‌پوانیت به‌سه‌ر

شتیکدا، دۆل و شیوی چیا که‌ناوی

لینه‌لده‌قولیت

نُجَام: نه‌ستیره‌ناس، نه‌ستیره‌گه‌ر

نُجَاوَة (السَّعَةُ مِنَ الْأَرْضِ)؛ فراوانی

له‌زه‌ویدا، گۆشادو به‌رینی زه‌وی

نُجَاء - نُجَا (أَصَابَهُ بِالْعَيْنِ)؛ چاوی

پتیه‌کرد، به‌چاویه‌وه کرد

نُجَبَ الشَّجَرَة: توێکل و به‌رگی

دره‌خته‌که‌ی لیکرده‌وه

نُجَبَ الْوَلَدِ (كُرُم حَسْبُهُ)؛ ره‌سه‌ن بوو،

خاوه‌ن نه‌ژادو بنه‌په‌تی پاک و پوختبوو،

ره‌وشت و خوو به‌رز بوو، نه‌ژادو

ره‌چه‌له‌ک بیگه‌رد بوو

نُجَبَ الشَّجَرَة نُجَابَة: به‌رگ و توێکلی

درخته‌که‌ی لیکرده‌وه‌و دایمالی

نُجَب - نُجَبَة (كَرِيم)؛ به‌خشنده،

ده‌ستبالو، پیاوچاک

نُجَج (أَفْلَحَ)؛ ده‌رچوو، سه‌رکه‌وت،

رزگاری بوو، رووسویدیو

نُجَج الْأَمْر (تَيْسَّرَ وَسَهَّلَ)؛ به‌ئاسانی

پتیکات، ئاسان و خۆش به‌دهست بوو

نُجَج بِحَاجَتِهِ (فَارَ وَظَهَرَ بِهَا)؛ ده‌ستی

که‌وت، برديه‌وه

نُجَج (أَعَانَهُ - سَاعَدَهُ)؛ ده‌ریچوان،

یارمه‌تیدا، کۆمه‌کی کرد

نُجَج: ده‌رچوون، ده‌رکه‌وتن،

پتیکه‌وتن

نُجَد (أَعَانَ)؛ یارمه‌تیدا، فریای که‌وت،

کۆمه‌کی کرد

نُجَد الْأَمْر (وَضَحَّ وَأَسْبَنَ)؛ ده‌رکه‌وت،

ئاشکرا بوو، پتیی زانرا، یوون بوه‌وه

نُجَد الْبَدَن عَرَقًا (سَالَ)؛ جه‌سته‌ی

ئاره‌قی لی چۆرا، ئاره‌قی ده‌ردا

نُجَدَ الشَّيْءُ مِنَ الْأَرْضِ (خَرَجَ)؛ له‌زه‌وی

هاته‌ده‌ره‌وه، سه‌ری ده‌ره‌یتنا

نَجَدَ الرَّجُلُ (عَرِقَ): تارە قى كرده وه ،
ئاوى دەردا به هۆى ئىش و كار يان به لاو
نه هامة تيه كه وه

نَجَدَ الرَّجُلُ (كُرِبَ): تووشى چورتمو
به لاو نه هامة تى هات

نَجَدَ - نَجَدَ - نَجَدَ: ئازا ، به جه رگ ،
گوستاخ ، لىهاتوو ، به توانا

نَجَدَ الْفَرْشَ (عَالَجَهُ وَخَاطَهُ): نوئى
دروو تى گرتە وه ، چاكى كرد

نَجَدَ الْبَيْتَ (رَيْتَهُ): ماله كهى رازنده وه ،
دهستى پياھىنا ، جوانىكرد

نَجَدَ الْقُطُنَ (لَدَقَهُ): شىكردە وه ،
هەلاجى كرد

نَجَدَ (عَرَفَ - مَتَاعَ الْبَيْتِ): تارە قى
لەش ، كه لو پەلى نۆز مال ، پىخەف

النَّجْدَ: زەوى بەرزو بلند ، ئەوەى مالى
پىدە پازىنریتە وه لە فەرشو راخەرو ...

رېنىشان دەرى شاره زاو وريا ، شوئىنك
هېچ دارودرەختى تيا نه بىت ، خەم و

خەفت ، مەمك ، رىگەى بەرزو بلند
نَجَدَ: ناوچەىەكى عەرەبىیەو

دەكه ویتە نىوان (توھامە) و (یەمەن)
لە لاىەك و (عیراق) و (شام) ییش

لە لاىەكى ترە وه
نَجْدَةُ (عَوْن - عَوْث): یارمەتى ،

فریاكە وتن ، فریاكەر
نَجْدَةُ الدَّهْرِ (جَرِيه): قالىكرد ،

تاقىكردە وه ، ئاوه سووى كرد
نَجْدَةُ الْجَارِبِ (أَحْكَمَتْهُ): ئەزموون

تاقىكردە وه كان تۆكمە و به مېزى كرد
نَجْدَةُ الْبَلَايَا (أَصَابَتْهُ): بە لاو چورتم

لیندا ، یەخەى پىگرت ، هات پەسە ریا
نَجْدَةُ عَضَةٍ بِاللَّوْاجِذِ - أَلَحَ عَلَيْهِ):
گازى لىگرت بە ددانە كانى ، زۆرى لىكرد

نَجَدَهُ: ئەزمووندارى كرد ، ئەزموون
تاقىكردە وهى پىدا

نَجَرَ الْمَاءَ (أَسْخَنَهُ بِالْحَجَاةِ الْمُعْمَاةِ):
بە بەردى سوورە وه كراوو گەرم ئاوه كهى

گەرم كرد
نَجَرَ الرَّجُلَ (دَفَعَهُ ضَرْبًا): بە لىدان پالى

پىدە نا
نَجَرَ الْخَشَبَ (نَعَثَهُ وَسَوَّاهُ): تاشى ،

سافىكرد ، برىه وه ، ساف و رىكى كرد
نَجَرَ الشَّيْءَ (قَصَدَهُ): گرتە بەر

نَجَرَ الْإِبِلَ (سَاقَهَا): حوشترە كهى
لىخورى

نَجَرَ نَجْرًا (أَصَابَهُ النَّجْرُ - أَيِ الْعَطَشِ
الشَّدِيدِ): تىنوو یە تیهكى توند هات

بە سە ریا ، تووشى تىنوو یە تى سەخت و
گران هات

نَجَرَ (حَرَ): گەرما ، واژووى ساردیە
نَجَرَ (عَطَشًا): تىنوو یە تى ، تەژنە ،

پىووستى بوون بە ئاو
نَجَرَى: حوشترىك تووشى تىنوو یە تى

سەخت و گران بوو بىت و تىز ئاو نه بىت
النَّجْرَانُ: دارىكە پای دەرگاى تىدا

دە سوورپىت ، تىنوو
نَجْرَانُ: شارىكە لە (یەمەن) یان

لە (حوران)
نَجْرَةٌ: تىنوو ، تەژنە

نَجَرَ الْحَاجَةَ (قَضَاهَا): پىووستىە كهى
بە جىهینا ، بەدى هینا

نَجَرَ الْعَمَلَ (تَمَّ): كارو فرمانە كه
تە واو بوو ، كۆتای هات ، جىبە جى بوو

نَجَرَ الشَّيْءَ (إِنْهَى): تە واو بوو ، كۆتایى
پىهات

نَجَرَ بِالْوَعْدِ (عَجَلَهُ): له به جیّهتانی
به لینه که دا په له یکرد ، زووبه جی هیئا ،
دهست و برد په یمان و به لینه که ی به دی
هیئا
نَجَرَ الْكَلَامَ (انْقَطَعَ): قسه کانی پران ؛

بچرچر بوون
نَجَرَ (أَنْجَرَ - ثَمَمَ): ته و او یکرد ، کو تایی
پښه هیئا ، پرانیسه وه ، رایپه پاند ،
جپه جپی کرد

النَّجْرُ (الْإِنْجَازُ): به دهست هاتو ،
ته و او ، به دی هینراو
نَجَسَ - نَجَسَ - نَجَسَ (كَانَ نَجَسًا):
گلابو ، پیس بوو ، گندهل بوو ،
ناپاک بوو ، پاک نه بوو

نَجَسَ (فِي الشَّرْعِ): له شه رعدا: نه وه ی
پیس و گندهل ده بیت ، شتیک پیسی
ناویرانی بوو بیت

نَجَسَ الثَّوْبَ: جلویه رگه که پیس بوو ،
له که داربوو

نَجَسَ فَلَانٌ (خَبَثَ طَبْعُهُ وَدَنَسَ خُلُقَهُ):
خو سړوشتی پیس بوو

نَجَسَ الصَّبِيَّ: نوشته و چاوه زاری
به مناله که دا مه لواسی مه تا له چاو
به دور بیت

النَّجَسُ: په ناگه ران ، نه وانه ی نوشته و
چاوه زار ده نووسن

النَّجَسُ - النَجَسُ (قَذَرٌ - خَبِيثٌ - غَيْرُ
طَاهِرٍ): گلاو ، پیس ، ناپاک ،
گندهل ، بد ، بؤگن ، واژووی پاک و
پوخته

نَجَسَ: گلازی ، پیسی ، ناپاکي
نَجَسَ الشَّيْءَ: به دوایدا که را ، گه را
به دویا ، پشکنینی کرد بو ی ، دهریه هیئا ،
دهسته و کو ی کرده وه

نَجَسَ الصَّيْدَ (نَفَرَهُ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ):
له شوینیکه وه بق شوینیکه تر هلی

فريوان
نَجَسَ النَّارَ (أَوْقَدَهَا): ناگره که ی
کرده وه ، دایگیرساند ، هه لیگیرساند ،
گریدا

نَجَسَ الْحَدِيثَ (أَذَابَهُ): قسه و باسه که ی
بلاو کرده وه ، ته شه نه ی پیکرد ، ده ماو
ده می پیکرد

نَجَسَ فِي الْبَيْعِ: له فروشتندا کریاریک
هاته ری ی که ده یویست به کالاو
شته که یدا هه لیدات

نَجَسَ - نَجَسًا وَنَجَاشَةً: به خیرایی
رؤیشت ، خیرا رؤی به ریوه

نَجَعَ - نَجَعَ (أَفَادَ وَنَفَعَ): سوودی
به خشی ، که لکی هه بوو ، سوودو
که لکی گه یاند

نَجَعَ الْمَكَانَ (أَثَاءُ وَتَرْزُلٌ بِهِ): هاته
شوینکه که لا یدا ، سه قامگیربوو لی

نَجَعَ فِيهِ الدَّوَاءُ أَوِ الطَّعَامُ أَوِ الْكَلَامُ:
دهرمان و خواردن یان قسه که کاری

تیکرد ، کاریگری هه بوو له سهری
نَجَعَ الطَّعَامُ فِي الْإِنْسَانِ: بخوره که ی
خوشحال و ته ندروست ساخ کرد ،

خواردنه که ی به دل بوو
نَجَعَ الْبَلَدَ (أَثَاءُ): هات بق ولاته که ،

رووی تیکرد
نَجَعَ الْقَوْمَ الْكَلًّا (ذَهَبَ يَطْلُبُهُ مِنْ
مَوَاضِعِهِ): به دویا گزویا و له وه پکه دا

که ران له شوین و جیگه ی خوی
نَجَعَ الصَّبِيَّ لِبَنِ الشَّاةِ أَوْ لِبَنِ
الشَّاةِ (سَقِيَهُ وَغَذِي بِهِ): شیری مپی
دا به مناله که یان مناله که ی پیگه یاند و
نه ش و نمای پیکرد

النَجْعُ (بَيْتٌ مِنْ شَعْرٍ): مَالِيكَ لَهُ بِيَابَانِدَا
 دروستده كَرِيَتَ له موو په شم
 النَجْعَةُ: كه پان به دوى ئاوو له وه يو
 چرهدا له شوئين و جيگه ي خويدا
 نَجَفَ الشَّجَرَةَ (قَطَعَهَا مِنْ أَصْلِهَا):
 له بنه وه بړى ، له تيكرد ، له بنا
 قرتاندى ، له بن دهره يتنا
 نَجَفَ الشَّاةَ: مِهْرَه كى به باشى
 دوشى ، باش دوشى
 نَجَفَ لَهُ مِنَ اللَّبَنِ: هه نديك شيرى بؤ
 جيا كرده وه
 نَجَفَ الرِّيحَ الْكَثِيْبَ أَوْ
 الرَّمْلَ (جَرَقْتُهُ): ره شه باكه كرد يان
 خوله كه ي مالى و ته ختى كرد
 نَجَفَ - نَجْفَةً (ثَل - أَكْمَةً): كرد ، ته په ،
 ته پوله كه
 النَجْفَةُ (الْقَلِيلُ مِنَ الشَّيْءِ): كه ميك
 له هه رشتيك ، هه نديك
 النَجْفَةُ: چل چرا ، كرد ، ته پوله كه
 نَجَلَ الشَّيْءُ (أَظْهَرَهُ): دهره يخست ،
 به دهرى كرد
 نَجَلَ الْأَرْضَ (شَقَّهَا لِلزَّرَاعَةِ): كيتلاى بؤ
 كشتوكال ، سازو له بارى كړد بؤ كشتوكال
 نَجَلَ الْأَرْضَ (إِخْضَرَّتْ): زهوى سه وزيوو ،
 شين بوو
 نَجَلَ فَلَانًا: دايگرتوه ، ليتى دا
 نَجَلَ النَّاسَ: خه لكى خراپو
 له كه دار كړد
 نَجَلَ الْمَذْبُوحَ: له پشته وه سه رى بړى
 نَجَلَ الشَّيْءَ وَبِالشَّيْءِ (رَمَى بِهِ): پتې
 فريندا ، هه ليتدا پتې
 نَجَلَ الصَّبِيَّ اللُّوحَ: مناله كه روپياو
 له وچه كه ي سپړه وه

نَجَلَ الرَّجُلُ (سَارَ شَدِيدًا): به توندى
 رويشت به پړوه ، تيز چوو به پړوه
 نَجَلَ الْوَلَدَ وَيَالْوَلَدَ (وَلَدَهُ - أُنْجَبَهُ):
 كوپى بوو ، خستېه وه ، منالى بوو
 نَجَلَ الرَّجُلُ (وَسَعَتْ عَيْنُهُ وَحَسُنَتْ):
 چاوه كانى به رين و گوشادو جوان بوون
 نَجَلَ (إِنْ - تُسَلَّ - الْأَصْلُ): كوپ ، منال ،
 وه چه ، نه وه ، بهر ، بهرته ، ئاوى
 لى رويو ، ئاوى وه ستاو
 نَجَلَاءَ: چاو كه شو جوان ، به رين و
 گوشادى هه رشتيك
 نَجَمَ (ظَهَرَ): دهره كوت ، هه لهات ،
 هه لكوت ، ناشكرايوو
 نَجَمَ عَنْهُ (نَجَحَ): ليتوه كه وته وه ، ليتى
 وه شاپه وه ، ليتوه ي دهره كوت
 نَجَمَ فَلَانُ الدَّرْسَ (أَذَاهُ فِي أَوْقَاتِ
 مَعِيْنَةٍ): واهه كه ي له كاتى ديارى كړاودا
 دايه وه ، ده ستنده كه ي بهر بهر
 دايه وه
 نَجَمَ كَذَا عَنْ كَذَا: دهرته نجامى نه و
 له وكه وته وه ، ليتوه ي په يدايوو
 نَجَمَ السَّهْمَ أَوْ الرَّمْحَ: تير يان نيزه كه
 رويى ، پياچوو ، رويو
 نَجَمَ عَنِ الْأَمْرِ (تَرَكَهُ): وازى ليتيتنا ،
 ده ستى ليته لكوت
 نَجَمَ - تَنْجِيْمًا (رَعَى النُّجُومَ وَرَاقَبَهَا):
 نه ستيزه گه رى كرد ، به شوئين
 نه ستيزه دا ده گه پړى
 نَجَمَ الدِّينَ: وامو قهرزه كه ي به ش
 به ش دايه وه
 نَجَمَ عَلَيْهِ الدِّيَّةُ: واده و كاتى
 خوينه كه ي بؤ ده ستنيشان كړد ، بؤى
 ديا: يي كړد

نَجْم: زهم ، بهش ، پشك ، سه وزه ی
 بی قه دو لاسك ، نه ستیره ، هه ساره
 نَجْمُ الْبَحْرِ (حَيَوَانُ مَائِي) : نازده لئكي
 ناوييه
 نَجْمٌ مُذْتَبِّبٌ : نه ستیره ی كلكدار ، كلكدار
 نَجْمٌ أَوْ نَجْمَةُ الصُّبْحِ : نه ستیره ی
 بهر به یان ، كاروان كوژه
 نَجْمٌ أَوْ نَجْمَةُ الْمَسَاءِ : نه ستیره ی ئیواره
 النَجْمَةُ : نه ستیره ، هه ساره ،
 جوړه گزوگیا به که
 نَجْمُهُ فِي الصُّفُودِ (مَحْظُوظٌ) :
 نه ستیره ی له بهر زیدایه ، شانسی هه یه ،
 به ختیاره
 نَجْمُهُ فِي الْأَفْئُولِ : شانسی نیه ،
 نه ستیره ی له ناوا یوندا به
 نَجْمِي : وه که نه ستیره وایه ،
 نه ستیره ناس
 نَجُومٌ (مَا اِرْتَفَعَ مِنَ الْأَرْضِ) : بان ،
 ته په ، نه وه ی بهر زده بیته وه له سهر
 زه وی
 النُّجُومُ الْعَيْنُ : چاو پیس
 نَجْوَى (مُنَاجَاةٌ) : له گه ل خۆدوان ، راز ،
 خواز ، گوته و قسه ی نه یز و په نهانی
 نیوان دوو کهس
 نَجُوجٌ : خیرا ، تیژ ، گورج و گول
 نُجُودُ الْبَيْتِ : په رده ی رازینه ری مال
 نُجُودٌ مِنَ الرِّجَالِ : خوشتری ملو
 گهر دن دریژ که خیراو به رده وامه
 له ریښتندا
 نُجُودٌ مِنَ النِّسَاءِ (الْعَاقِلَةُ - النِّيْلَةُ) :
 ژنی ئاقلی وه جاخ زاده ، ژیری
 به ده ماخ

نَجُوشٌ : به کتک نیچیری راو بوړوژننیت
 نُجُوعٌ : ناردی جوړو ئاو تیکه ل ده کریت و
 ده رخواړدی خوشتر ده دریت
 نُجُوعُ الصَّبِيِّ : شیري منال
 نُجُومٌ : نه ستیره کانی ناسمان
 نُجُومُ السَّيْنِمَا : هونه رمندانی سینما
 نُجُومُ الْمَسْرَحِ : هونه رمندانی شانق
 نُجُومُ الرِّوَايَةِ : نه کتیره کانی رومان و
 چیرۆکه که
 نُجِي : راز ، نه یئی ، نیازی دل ، راز
 لار کین ، لی دلتیا
 نُجِيءٌ : مهر دومی چاوپیس
 نُجِيبٌ (نَفِيسٌ - أَصِيلٌ - ذَكِيٌّ) : نایاب ،
 به نرخ ، به هادار ، ره سمن ، وه جاخ
 زاده ، خانه دان ، زیره ک ، زرنگ ، ژیر
 نُجِيجٌ (صَائِبٌ - الَّذِي تَنْجَحُ أُمُورُهُ -
 الصَّابِرُ) : راستگو ، خاوهن
 راو بوچوونی راست ، کاربر او وه
 سهر که ووتو ، به ختیار ، ئاقل و دانا ،
 به نارام
 نُجِيلٌ : نازا ، جهر به زه ، شیر ،
 په ست و خه مبار
 نُجَيْرَةٌ : خواردنیکه له شیرو ئارد و روڼ
 دروست ده کریت ، گله بان ، پاداشت ،
 ئاوی گهرمکروا به بهردی سووره وکراو
 گهرم
 نُجَيْرٌ (الْحَاضِرُ) : ناماده ، حازر ،
 به رده ست ، له به رده ستا بوو
 نُجِيسٌ (الدَّاءُ لَا يُبْرَأُ مِنْهُ) : نه خوش به ک
 مرؤف چاک نه بیته وه لی ، نه خوشی
 بی چاره سهر
 نُجِيشٌ (الصَّالِدُ) : راوچی ، نیچیره وان ،
 شکارچی

نَجِيع: به كهك ، به سود ، كهكدار ،
 كاريگر ، سازگار ، ساز ، سووك ،
 ته ندروست
 نَجِيعٌ مِنَ الطَّعَامِ أَوْ الشَّرَابِ (مَائِعٌ
 الْبَلَاءُ): خواردن و خواردنه وهی
 به سود و كهك ، خواردن و
 خواردنه وهيك به سود و كهك بِيْتِ بَقِ
 جهسته و لاشه
 نَجِيعٌ مِنَ الدِّمِّ (مَا كَانَ مَائِلًا إِلَى
 السَّوَادِ): ره شباو ، خوینیک روو
 به رهشی بیت

نَجِيفٌ (السَّهْمُ الْغَرِيضُ النَّسْلُ): تیریکی
 نَبْزَه پانو به رین و گوشاده
 نَجِيمٌ مِنَ النَّبَاتِ: گیای تازه ، ته په گیا

نَجْ

نَجَّ الرَّجُلُ نَجِيحًا (تَرَدَّدَ صَوْتُهُ فِي
 صَدْرِهِ): دهنگی له سینهدا هات و چوو
 نَجَّ الْجَمَلُ (حَثَّ فِي السَّيْرِ): لټیخووی،
 هانیدا بروات

نَجَا الشَّيْءَ (قَصَدَهُ): رووی تیکرد ،
 بزیچوو ، چوو به رو ، مه بهستی بوو
 نَجَا نَحْوُ فُلَانٍ: پی به پی دوايکه وت ،
 شوینی که وت ، به دویا رویش
 نَجَا الرَّجُلُ (مَالَ عَلَى أَحَدٍ شَقِيهً):
 که وت به سهر لایه کیدا ، خوی

لارکرده وه به لایه کدا
 نَجَا فَلَانًا عَنْهُ (صَرَفَهُ):
 دوریخته وه ، دهستی پیوه نا
 نَجَا الشَّيْءَ (صَرَفَهُ): لایبرد ، بر دیه وه ،
 شوینه واری نه میشت
 نَجَى الرَّجُلُ عَنْ مَوْضِعِهِ (صَرَفَهُ
 وَعَرَّلَهُ): له شوینی خوی لایبرد ،
 دوریخته وه

نَجَى اللَّبَنُ (مَغْضَهُ): شیردهی
 له مهشک یا ژه ندو کردی به دق
 نَجَى بَصَرَهُ إِلَيْهِ (أَمَالَه): چاوی
 لارکرده وه بوی
 نَجَى الشَّيْءَ (أَزَالَهُ): لایبرد ، بریه وه
 نَجَاتُ: سروشتی مروت ، خوو
 نَجَاتُ الْحَجَرِ: بهر د تاش ، مه لکوله
 نَجَاتُ الثَّمَانِيَلِ: په یکه رتاش
 نَجَاةٌ (بِرَايَةٌ): تاشین ، ریکستن ،
 دادان

نَجَاةٌ: به خشنده یی ، رژی (له وشه
 دژ به یه که کانه)

نَجَاز- نَجَاز: نه خویشی و بیماریه کی
 خوشتره تووشی کژکه به کی توندو تیز
 بوو بیت ، به پرت ، ره چه له
 النَّحَاسِ- النَّحَاسِ- النَّحَاسِ: مس ،
 ناگر ، دوکه لیک گپو بلټسه ی نه بیت ،
 سروشت ، گه یین به به پرتی شتیک ،
 نه وهی له ناسنو زهر د ده بیتسه وه
 له کاتی کوتین و لیداندا

نَحَاسٌ أَصْفَرُ: مسی زهر
 النَّحَاسِ (صَانِعُ النَّحَاسِ): مسگر ،
 که سیکه شتی مسین دروست بکات ،
 مس فروش

نَحَاطٌ (تَرَدَّدَ الْبَكَاءُ فِي الصَّدْرِ مِنْ غَيْرِ
 أَنْ يَظْهَرَ): مه ژانی ناخو گریان په نگ
 خواردن له سینهدا بیته وهی
 ده ریکه ویت

نَحَاطٌ (الْمُتَكَبِّرُ): خو به زلزان ،
 لو تبه رز، فشن
 نَعَالٌ (مَرْبِي وَمُخْتَصُّ النُّحْلِ): مه نگباز ،
 خاوهن ههنگ ، ههنگ بر

نُحَام: قولنگ، جوړه بالنده په که له قاز ده چیت و هندیکیان ده میان خړو لووت دریزو لاق و مل دریزو و هکو شینه شاق و ان

نُحَام: مینګن، ناله نالګه ر، شیر، رژد نُحَانَحَة: رژد، به خیل، به رچاو ته نگ نُحَب الرُّجُل (رَفَع صَوْتَهُ بِالْبُكَاءِ): به دهنګی به رز ګریا، دایه پرمه ګریان

نُحِب الرُّجُل نُحِباً وَنُحِب (نُذِرَ أَي أَوْجَبَ عَلَى نَفْسِهِ أَمراً): شتیکی به پیویست ګیرا له سهر خوی، کردی به نهرک و پیویست به سهر خویه و

نُحِب القَوْم فِي سَيْرِهِمْ (جَدُوا وَأَسْرَعُوا): په له و خیرایانکرد، به خیرایی رویشته به پړوه نُحِب عَلَى الشَّيْء (أَكْبَأَ عَلَيْهِ): نیشته سهری، به په روښه و ده سستی پیکرد

نُحِب: ګریان، پرمه ګریان، ګریان به دهنګی به رز، نالین، کات، ماوه، واده، مردن، مهرګ، ګیان سپاردن، لیږونه و، حوشتی ګه وړه و زله، کزکه، مه ترسیه کی ګه وړه و مزن، چه وری، پیویستی، به لګه و نیشانه، قومار، روینی خیراو خاو

نُحْبَة (الْفُرْعَة): تیروپشک، به ش، بشک، به لډان نُحِت الحجر وَغیره (سَوَاءً وَأَصْلَهُ): ریکی خست، پریه و، تاشی نُحِت التَّمَال (مَثَلٌ أَوْ صَنَعُ التَّمَالِ): به بیکه ری تاشی، دروستیکرد نُحِت الخَشَبَة (نُجِرَهَا): ته خته کی تاشی

نُحِتَ الْجَبَل: چالیکرد، مه لیکه ند، قوولی کرد

نُحِتَ الْكَلَمَة (صَاغَهَا): وشه ی داپشت، داپشت، کردی به دوو وشه یان زیاتر وهک کردنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) به (بَسْمَلَة) و (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) به (حَوْقَلَة)

نُحِتَ عَرْضَهُ (طَفَنَ فِيهِ): نابروی برد، له که داریکرد، عه بیداری کرد

نُحِتَ نَحِيئاً: نالانی، ناله نالی کرد، هاواری فریادی کرد

نُحِتَ الْحَجَر وَغیره (حَقَرَ - نَقَشَ): به رد تاشین، به رد مه لکولین

نُحِتَ الْكَلَام (صَاغَهُ): وشه داپشتن، وشه پیکختن

نُحِتَ التَّمَائِل (صَنَعَ): په پیکر تاشین، په پیکر دروستکردن

نُحِرَ الْبَهِيمَة (ذَبَحَ): نازده له کی له شویندن سهرپین سهرپری، له ملیدا

نُحِرَ فَلَاناً (قَابَلَهُ): به رانبه ری وه ستا، روویه رووی بوه و

نُحِرَ الصَّلَاة (صَلَّاهَا فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا): له په که م واده و کاتی خویدا نویژی کرد

نُحِرَ الْمُصَلِّي فِي الصَّلَاة (انْتَصَبَ وَنَهَضَ صِدْرَهُ): ریک وده ستاو سنگی ده په پانده له نویژه که دا

نُحِرَ الْحَيَوَان: له ملیدا، له ګه ردنی دا نُحِر: کورستن، سهرپین، مل، ګه ردن، به شی خواره ووی مل

نُحِرَ النَّهَار أَوِ النَّهْر (أَوَّلَهُ): سهره تای ریزو مانګ

نُحِر - نُخْرِير (مَاهِر - حَازِق - بَارِع): وریا، چابوک، زیرهک، تیګه یشتوی بلیمه ت، لښاتو

نَحَرَ بِرَجْلِهِ (رَكَلَهُ)؛ شقی تیره آدا ،

به شقی لییدا

نَحَرَ الرَّجُلَ (سَعَلَ)؛ پیاده که کزکی ،

کزکی لیتهات

نَحَرَ الْبَعِيرَ (أَصَابَهُ دَاءُ النَّحَازِ)؛

حوشتره که تووشی نه خووشی کزکه بوو

نَحْرُهُ - نَحْرًا؛ لییدا ، پالی پیونه نا ،

به دهسکه وان کوتای

نَحْسٌ - نَحْسًا؛ سته میگرد ، زردداریکرد

نَحْسُ الْأَخْبَارِ (تَتَبَعَهَا وَتَجَسَّهَا)؛

شویننی مه وال و دهنگو باس کهوت ،

جاسووسی کرد ، گوئی مه نخست و

به دويا گه را

نَحْسُ الشَّيْءِ (صَارَ كَالنَّحَاسِ)؛ وهك

مسی لیتهات

نَحْسٌ فَلَانَ الشَّيْءَ (غَشَاهُ بِالنَّحَاسِ)؛

به مس دابیوشی

نَحْسُ الْمُفْلِنِ (طَلَاهُ بِالنَّحَاسِ أَوْ وَضَعَ

فِيهِ النَّحَاسَ)؛ به مس رووکه شی کرد

یان مسی تیگرد

نَحْسٌ - نَحْسٌ (ضِدَّ سَعَدٍ)؛ به دبیه ختیبوو،

شانسی نه بوو ، بوی نه هات ، نه یهینا

نَحْسٌ (ضِدَّ سَعَدٍ)؛ بی به ختی،

به دبیه ختی ، بی شانسی ، نه گبه تی

نَحْسٌ (سَيءُ الْحَقِّ مَنكُودٌ)؛ به دبیه خت ،

بی شانسی ، چاره رهش ، کهساس ،

شووم ، ناوچه وان رهش ، به یوم ،

جاوچله

نَحْسٌ (ثَلَاثَ لَيَالٍ فِي آخِرِ الشَّهْرِ

الْقَمَرِيِّ)؛ سی شه وه له کوتایی مانگی

عهره بیدا

نَحْسَانٌ؛ هه ریهك له هه ساره کانی

(زوجه ل) و (مهریخ) (موشتره) و

(زوهره) یه

نَحْضُ اللَّحْمِ (قَشْرُهُ)؛ کوشته که ی

دامالی ، لئی کرده وه

نَحْضٌ فَلَانًا (نَهَكَ بِالسَّوَالِ)؛ به پرسیار

لیگردن شه کهت و ماندووی کرد

نَحْضُ الْعَظْمِ (أَخَذَ اللَّحْمَ عَنْهُ)؛

کوشته که ی له نیسقانه که دامالی ، لئی

کرده وه

نَحْضُ السَّنَانِ (رَفَقَهُ)؛ شیره که ی تیژو

باریک کرد

نَحْضٌ؛ کوشت یان کوشتی تیگسمراوو

قه له و

نُحْضَةٌ؛ پارچه و کوته کوشتیکی گه وه

نُحْضَةُ الدَّاهِرِ (أَضْرَبَهُ)؛ سردهم و

روژگار بوون به مایه ی چورتم و

به دبیه ختی بوی

نُحْضَةٌ نُحُوضًا نَحْضٌ؛ کهم کوشت و

له رو لاوان بوو ، سیس و کهم کوشت بوو

نُحْطُ الْفَرَسِ (صَاتَ مِنَ الْإِعْيَاءِ

وَالثَّغْبِ)؛ نه سپه که حیلاندی به موی

ماندوو بوون و شه که تیه وه

نُحْطُ الرَّجُلِ (زَفَرَ زَفِيرًا)؛ ترک و

ناله یکرد ، هاواری لیته رزبوه وه

نُحْطُ السَّائِلِ (زَجَرَهُ عِنْدَ الْمَسْأَلَةِ)؛

سه رزه نشستی کرد له کاتی پرسیار

لیگردندا

نُحْطٌ - نُحَاطٌ - نُحِيطٌ (تَرَدُّدُ الْبُكَاءِ فِي

الصَّدْرِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَظْهَرَ)؛ په نگ

خواردنی گریان له سینهدا ، مؤلبوونی

گریان له نیو دل و ده رووندا ، هه نسك ،

په نگ خواردنه وه ، پیش خواردنه وه

نُحْطَةٌ؛ نه خووشیه که ده دات له سنگی

حوشتره نه سپ و چاک بوونه وه ی نیبه

نُحْفَ - نُحَافَةُ (كَانَ قَلِيلُ اللَّحْمِ): له پو

لاواز بوو ، كه م گوشت بوو

نُحْفَ (قَلِيلُ اللَّحْمِ): له پ ، لاواز ، كه م

گوشت

نُحْلَ - نُحْلَ - نُحْلَ جَسْمُهُ (سَقَمَ - دَقَّ مِنْ

مَرَضٍ أَوْ تَعَبٍ): له شی نه خوځکه وتو

تیځکشا ، دامیژرا ، کوترا

نُحْلَ الرَّجُلِ (أَعْطَاهُ شَيْئًا): شتیکی

پیدا ، دایه

نُحْلَ الْمَرْأَةِ (أَعْطَاهَا الْمَهْرَ): ماره یی دا

به ژنه که ، ماره یی پیدا

نُحْلَ الْقَوْلِ: وتیه کی دایه پال

که نه یگوتبوو

نُحْلَ زَيْدًا (سَابَهُ): قسه ی پیگوت ،

سه رزه نشتی کرد ، جنیوی پیدا ،

دژایه تی و رکه به رایه تی کرد

نُحْلَ الشَّاعِرِ الْقَصِيدَةَ: هژراوه که

درایه پال بوژیو شاعیریک له کاتیځدا می

بوژیو شاعیریک دی بوو

نُحْلَ فَلَانًا مَاءً (أَعْطَاهُ إِيَّاهُ): ناوی

پیدا ، ناوی دایه

نُحْلَ: میښه نگ ، هه نگ ، مانگی نویو

تازه ، به خشش و خه لات ، پیدان ،

له پو لاواز ، پر ناوازو دهنگ

نُحْلَ - نُحْلَى - نُحْلَانُ (الْعَطِيَّةُ وَالْهَبَةُ):

به خشش و پیدان ، خه لات و دیاری ،

مال و داراییه کی دیاری کرابیت بو

که سیک

نُحْلَ - نُحْلَةُ: له پو لاوازی ، که م گوشتی

نُحْلَةُ - نُحْلَةُ: ماره یی ، ماره یی دان

به ژن ، به خشش و خه لات ، مه زه بو

ناین ، شکات و سکالا کردن

نُحْلَةُ الْمَرَضِ (هَزَلُهُ): نه خوځی له پو

لاوازیکرد ، له پو بوو ، لاوازیوو ، تواپوه ،

نه ما

نُحْلَةُ مَالًا (خَصَّهُ بِشَيْءٍ مِنْهُ): مالیکی

بق دیاری کرد ، داراییه کی بق رامو

به ده سته یی

نُحْمَ الرَّجُلِ: نهم نهمی کرد ، سینه یی

سافکرد ، قورگی پاک کرده وه

نُحْمَ الْأَسَدِ (صَوْتُ): شیره که نه پراندی ،

نه پهی لیها

نُحْمَ: دهنگ کی له سینه و ناخی مه ردوم

بیته دهره وه

نُحْمَةُ (السَّفَلَةُ): کرکه ، قفه ، کرخه

نُحْنُ: نئمه ، نه مه ، وشه یه که

به کارده هینری بق دهرخستنی خوتو

نه وانیه ی له گه لتان و به ناوی نه وانیشه وه

قسه ده که پیت

نُحْنَجُ الرَّجُلِ (تَرَدَّدَ صَوْتُهُ فِي صَدْرِهِ):

نهم نهمی کرد ، دهنگ له سینه پیدا هاتو

چوو

نُحْنَجُ فَلَانًا (رَدَّهُ رَدًّا قَبِيحًا):

به ناشیرینی دهستی نا به پوویه وه ،

به شیره یه کی ناشیرین و ناقولا پالی

پیوه نا

نُحْنَجَةُ: نهم نهم کردن ، سینه و قورگ

سافکردن

نُحُولُ (مِثْلُ - رَهَاءَ - صَوْبًا - قَصْدًا):

وه کو ، وه ک ، نزیکه ی ، به رهو ، رهو ،

مه به ست ، ویست و خواست

نُحُولُ: دووره گن له گه ردن و ملدان

نُحُولُ (سَقَمَ): نه خوځی ، بی میزی ،

دامیژراوه ، بیماری

نُخ

نُخُ الْإِبِلِ نُخَا: چۆكى به حوشتره كه

دادا ، يخيذا

نُخُ الْجَمَلُ: حوشتره كه يخذرا ،

به چۆكدا هات

نُخ - نُخَا (سَارَ سِيرًا عَنِيفًا): به تيزي و

توندى رويى ، توندو خيرا رويشت

به ريزوه

نُخ (بَسَاطَ طَوِيل): راخه ريكي به رينو

دریژ ، لاكيشيى

نُخ - نُخَاخَة ((الْمَخ)): مۆخ ، جۆره

چه رويه كي خه ستي بۆره له نيتو ميتشك و

نيسقاني گياندارا

نُخَا (إِقْتَرَعَتْ وَتَعَفَّمَتْ وَتَكَبَّرَتْ): خۆي

هه لكيشا ، خۆي به رزو زل گرت تپو

فيزي نواند

نُخَا الرَّجُلُ (مَدَحَهُ): پياي هه لدا ،

به شان و باليدا هه ليدا

نُخَاب (جِلْدَةُ الْفُؤَادِ): پيستي سه ر دل

دل پيست

نُخَاخَة: مۆخ

نُخَار: فره هه نسك ، هه نسك هه نسك

نُخَارِيْبُ النُّعْلِ: كه نووي شان هه نگ

نُخَاس: دارتيكه ده كرپته كوني

خولخولوكه وه گه رگه ووه بوو و ترسي

ترازاني هه بوو

نُخَاس: كويله فروش ، بازرگاني كويله ،

جامباز ، جه له بچي ، بازرگاني ناژه ل

نُخَاسَة - نُخَاسَة: كرپنو فروشتني

كويله ، جامبازي ، جه له بچيتي

نُخَاع - نُخَاع - نُخَاع: دپكه مۆخ ، مۆخي

موره گه ، برپه ي مۆخ ، ميژه لاک

نُحْوَي: ريزمانه وان ، ريزمان زان ،

ريزمانى

نُحْيِب: گريان ، پرهمي گريان ، گريان

به ده نكي به رز ، نالاندن ، نرکه و

نالە کردن

نُحْيِت: تاشين ، ريکخستن ، دادان ،

هه لکۆلراو ، خراپ و ناله باري هه رشتنيك ،

شانه ، غه ريب و ئاواره له نيتو گه لو

نه ته وه يه كدا ، ناله و فرياد ، برپه

نُحْيَة: مه به ست ، مه رام ، نيشانه ،

هينما

نُحْيَة: سروشتي مه ردوم ، ناله و هاوار

نُحْيِح: به خيل ، رژد

نُحْيِر: سه رسنگ ، شهوي كۆتايي

مانگ

نُحْيِرَة: سروشت

نُحْيِرَة مِنَ الشَّهْرِ: رۆژي يه كه م يان

كۆتايي مانگ ياخود شهوي كۆتايي

مانگ

نُحْيِر: سروشتي مرقوف ، تووله پري ،

خاك و زه وويه كي زيرو ره ق

نُحْيِض: نيزه و پمي باريك

نُحْيِط: هه نسك ، په نگ خواردني گريان

له سينه دا

نُحْيِف: لاواز ، له پ ، كه م گوشت

نُحْيِفُ الْقَوَام: نيتو قه د باريك ،

باريکه له ، ورد ، ره قه له ، سيسهل

نُحْيِل: نه خووش ، له ش داميزراو ،

ده غه زار ، بيمار ، خه سته ، ناساخ

نُحْيِلُ الْقَوَام (هَزِيل): لاواز ، له پ ،

ده غه زار ، زه بويون

نُحْيِم (الصَّوْتُ يُخْرِجُ مِنَ الْجَوْفِ):

هه نسك ، ناله نال ، ده نگتيك له ناخه وه

بيته ده ره وه

نُخَاعُ الْعَظْمِ (مُخِ الْعَظْمِ): مَوْخِي

نَيْسِقَان

نُخَاعَةٌ: چَلَمٌ بِهِ لَخْمٌ

نُخَالٌ: شَوْنِي فَرِه دَارْخورما ، بِيژنگ ، هَيْلَه

نُخَالَةٌ: كَه پَهك ، سَوَس ، پَنَس ، سَو ، تَوِيكَلِي گَه نَم وَ جَو دانه وِيَلَه ي هاراهه كه به هَيْلَه كِيرابِي

نُخَامَةٌ: چَلَمٌ بِهِ لَخْمٌ
نُخَبُ الشَّيْءِ نُخْبًا (نُزْعُهُ): بَه كِيشِي كَرْد ، رايكِيشا

نُخَبُ النَّهْلَةِ (عَضَّتْ): مِيرووله كه گازي گرت

نُخَبُ الصَّغَرِ الصَّيْدِ (نُزِعَ قَلْبُهُ): بازه كه دَلِي نِيچِرِه كه ي دهره مينا

نُخَبٌ - نُخْبًا (كَانَ مَنْزُوعَ الْفَوَادِ جَبَانًا): دَلْ مَرْدووي ترسنوك بوو ، ترسنوكي بي زات بوو

نُخْبًا: ترسنوكي ، دَلْ بي زاتِي و نه وِيَرِي ، ترسنوك ، يه كجار مه ي و باده خواردنه وه به خَوْشِي جه سته و دلداره وه

نُخْبَاتٌ: ترسنوكان ، بي زاتان
نُخْبَةٌ - نُخْبَةٌ: هَه لَبِژراوو ده ستنيشانكراو له هه مووشَتِيك ، خواردنه وه يه كي زَوُو بي شومار ، پالفته ، پوخته

نُخَّةٌ: نَهْرْمَه باران ، گاجوت ، پياوو رُني نَهْرْم وَ ناسك ، هه وَالِيك راستي و دروي جيانه بوويته وه

نُخَّةُ (البَقَرُ الْعَوَامِلُ): گاجووت
نُخْرُ الْإِنْسَانِ: مَشَه ي هات ، لرخه ي هات ، مَشَه مَش ده كات

نُخْرُ الْحَالِبِ النَّاقَةِ: دَوْشهری حوشتَر

ده ستي مينا به لووتيداو خوراني هه تا شيريدات

نُخْرُ الْفُؤَادِ أَوْ الْعَظْمِ وَنُخْوَةٌ (بَلِي وَتَفَقَّتْ): پوكايه وه و پروكا ، ورد

وردبوو ، پارچه پارچه و پروكاو بوو
نُخْرُ الشَّيْءِ (تَقَبَّه): كونيكرد ،

كلوريكرد ، هه لي كولِي
نُخْرُ الْحَبِّ (أَكَلَ لُبَّابَهُ): ناوكه كه ي دهره مينا ، دهنكه كه ي خوارد

نُخْرٌ: پوكايه وه ، شيبوه وه ، رزي ، كلور بوو

نُخْرٌ: پوكانه وه ، شي بوونه وه ، رزين ، لرخه ، قرخه ، مرخه ، مشه ، لرخه لرخ ، مشه مش ، مرخه مرخ

نُخْرُ الْعَظَامِ: كلوريووني نيسقان
نُخْرٌ (بَالَ - مُتَفَقَّتْ): پوكاوه ، شي ، رزيو ، كلور

نُخْرِبُ الشَّجَرَةِ (تَقَبَّهَا): داره كه ي كونكرد ، كلوري كرد ، بوشي كرد

نُخْرِبُ (تَقَبَّ أَوْ شَقَّ - حُفْرَةٌ - نُفْرَةٌ - نُخْرِبُ النَّعْلِ): كون ، درز ، قَلِيش ، چال ، كه نوي شانهي ههنگ

نُخْرَةٌ: كَوَلَه كه ي لووت
نُخْرَةٌ مِنَ الرِّيحِ (شِدَّةٌ هُبُوبِهَا): توندي هه لكردي ره شبا ، ته ورمي با

نُخْرَةٌ: مشه و مينگه ي لي هيتا ، واي ليكرد بدويته و قسه بكات

نُخْرُوبٌ: كون ، درز ، كون و درزيك له به ردا

نُخْرٌ (وَعُزْرٌ): تيوه ي ژهن ، پياي چه قان

نَخْرَه بِكَلِمَة (أَوْجَعَهُ بِهَا)؛ دلی نیشان ،
 دای له که یفو دلی، قسه ی پی و ت ،
 برینداری کرد، ره نجان دی ، زویری کرد
 نَخَس الدَّابَّة نَخْسًا؛ له ناژده له که یه وه
 ژهند ، تیی چه قاندو گورج تیژی کرد
 نَخَس بِفُلَانٍ (هَيْجَهُ وَأَزَعَجَهُ)؛ جولاندی،
 مه ژانی و نیگه رانی کرد
 نَخَس الْبَكْرَةَ؛ شتیکی تیکرد مه تا
 توندو تزکمه بیت له کاتی سووپانه وه دا
 نَخَس لَحْمَهُ (قَلَّ)؛ گزشتی که م بوو ،
 له پو لاواز بوو
 نَخَس الْبَعِيرُ؛ نه خۆشی گه ری تووشی
 حوشره که بوو له لای کلکیه وه
 نَخَسَهُ (وَحْزَةً)؛ پیاچوون ، پیاچه قان
 نَخَس الرَّجُلُ؛ لاوازو له پوو ، سیسو
 که م گزشت بوو
 نَخَس الْكِبْرَاءُ الْمَرْضُ؛ پیری یاخود
 نه خۆشی له پو چرچبان کرد
 نَخَس لَحْمَهُ (ذَهَبًا)؛ له پوو ، لاوازو
 بی گزشت مایه وه
 نَخَطَ الْمَخَاطُ مِنْ أَنْفِهِ (رَمَاهُ)؛ چلمی
 له لووتی فنگ کرد، دایته کاند، رویکرد ،
 سپی
 نَخَطَ بِفُلَانٍ شَتْمَهُ وَ سَمِعَ بِهِ)؛ جنیوی
 پیدا ، شاپوی بریدو دهنگی هه لپری
 به سه ریدا
 نَخَطَ عَلَيْهِ (تَكَبَّرَ)؛ خوی به گه ورده دانا،
 خوی به رزو گه ورده گرت
 نَخَعَ الذَّبِيحَةُ؛ به چه قو سه ریبری و دای
 له شاره گی گه ردنی
 نَخَعَ الْأَمْرَ عِلْمًا (كَانَ خَبِيرًا بِهِ)؛
 پسپو پو شاره زا بوو تئیدا

نَخَعَ الطَّاعَةَ أَوِ النَّصِيحَةَ (أَخْلَصَهَا لَهُ)؛
 دلسۆزو نه مه کداربوو له گوپرایه لی
 یاخود نامۆزگاریدا
 نَخَعَ لَهُ بِحَقِّهِ (أَقْرَّ)؛ دانی نا به مافیدا ،
 چوه ژیری ، درکانی
 نَخَعَ الْعُودَ أَوِ النَّبَاتَ (جَرَى فِيهِ الْمَاءُ)؛
 ناو به قه دی روه که که دا رۆیی
 نَخَعَ فَلَانٌ بِحَقِّي (أَقْرَّ)؛ دانی به مافو
 حقه ی منا نا ، چوه ژیری
 نَخَلَ الطَّحِيْنُ (غَرَبَلَهُ)؛ ناردی
 بیژایه وه ، له مینله کیدا
 نَخَلَ الشَّيْءَ (إِخْتَارَهُ وَصَفَّاهُ)؛
 هه لپیزارد، دیاریکرد ، ده ستینشانیکرد
 نَخَلَ النَّصِيحَةَ أَوِ الْوَدَّ لِفُلَانٍ (إِخْلَصَهَا
 لَهُ)؛ له نامۆزگاری و خۆشه ویستی دا
 دلسۆز بوو بۆی ، نه مه کداربوو
 له مۆجباری و نه وینداریدا بۆی
 نَخَلَ السَّحَابُ الثَّلْجَ؛ هه ورده که به فری
 باراند ، هه ورده به فر هه لگربوو
 نَخَلَ؛ دارخورما ، بیژانسه وه ،
 له بیژنگدان
 نَخَلَةٌ؛ یه که دارخورما ، دارخورمایه که
 نَخَمَ؛ فنگی کرد، چلمی سپی ، نه وه ی
 له لووت و سینیدا بوو مینایه ده ره وه
 نَخْنَخَ الْبَعِيرُ نَخْنَخَةً (أَبْرَكَهُ فَبَرَكَ)؛
 وشره ی یخدا نه ویش به چۆکا هات
 نَخْنَخَ فَلَانًا (رَجَرَةً)؛ قسه ی پیگوت ،
 هات به سه ریا ، سه رزه نشتی کرد
 نَخْنَخَ الرَّجُلُ (سَارَ شَدِيدًا)؛ به خیرایی
 رۆیشت به پێوه ، تیزچوو به پێوه
 نَخْنَخَ بِالْإِبِلِ؛ لی توپه بوو پیی گوت:
 "نخ نخ" هه تا چۆکی پیی دایا

نَخَوَار: دَلَسْتُ وَتَرَسْتُكَ ، بَيِّنَاتٍ
غِيَرَت ، خَوْبَه زَلْزَان ، شَكُومَه نَدِي

سَه رَوَه

نُخْوَةٌ مُرْوَةٌ - شَهَامَةٌ - عِرَّةٌ نَفْسُ :

جَوَامِيْرِي ، پِيَاوَه تِي ، دَه رَوُون پُوختِي ،

شَكُومَه نَدِي ، رِيْزَخُو ، رِيْزِي خُوْگَرْتَن ،

بِه رِيْزُو بَلَنْد هِيْمَه تِي

نُخُوسُ (الْوَعْلُ الشَّابُ) : جَوَانِه بَزْنِي

كِيُوِي

نُخُوْعُ (الإِقْرَارُ بِالْحَقِّ) : دَانَنَان بَه

حَه قَدَا ، رَاسْت وَتَن ، دَان بَه رَاسْتِيْدَا

نَان

نُخْيُ الرَّجُلُ نُخْوَةٌ (إِفْتَخَرَ وَتَعَطَّمَ) :

شَانَاْزِي كَرْد ، خُوِي بَه رِيْزْگَرْت ،

لَووْتَبَه رِيْزِي وَ شَانَاْزِي نَوَانْد

نُخِيْبُ : تَرَسْتُكَ ، بَه دَلُو بِي زَات

نُخِيْسُ : چَه رَخ وَ خُوْلُوْگَه كَاتِي

كُوْنَه كَهِي گَه وَرَه دَه بِيْت دَارِيَان

هَه رَشْتِيْكِي دِي تِيْدَه كَرِيْت بُوْنَه وَهِي

نَه جَوُوْلِيْت

نُخِيْسَةٌ : شِيْرِي بَزْنِي وَ مَه پِيْگَه لَ بَه يَه ك

بَكْرِيْت ، كَه رَه ، سَه رَتُوِيْز

نُخِيْلُ : دَرَه خْتِي دَارْخَوْرْمَا

نُخِيَالَةٌ : سَرُوْشْت ، نَامُوْزْگَارِي وَ

مُوْجِيَارِيْدَه رِي بَه نَه مَه ك وَ دَلَسُوْز

نَدَا

نَدَا الْبَعِيْرُ (نَفَرٌ وَذَهَبَ شَارِدًا) : مَه لِي

تِيْزَان ، تِيِي تَه قَان ، بُوِيْدَه رُجُو

نَدَا : تَه بُوْلَكَه يَه كِي بَه رِيْزُو بَلَنْد ، كَرْد

نَدَا (المَثَلُ - النُّظِيْرُ) : هَاوْتَا ، هَاوْجُوْر ،

هَاوْجَه شِنْ وَ شِيْئُوَه ، يَه كَسَان ، جَوُوْپ

نَدَا الْقَوْمَ (اجْتَمَعُوا وَخَضَرُوا النَّادِي) :

كُوْبُوْنَه وَهِي بَه يَه كَه يَان ، يَه كِيَان گَرْت وَ

كَرْدَبُوْنَه وَهِي بَه يَه

نَدَا الْقَوْمَ (جَمَعَهُمْ فِي النَّادِي) :

كَرْدُوْكُوِي كَرْدَنَه وَهِي بَه يَه كَه

نَدَا الرَّجُلُ (جَادًا) : جَوَامِيْرِيُو ، مَه رَدُو

دَلْفَرَاوَان بُوُو

نَدَا الشَّيْءَ (تَفَرَّقَ) : پَه رَتَه وَازَه بُوُو ،

بَه شَ بَه شَ بُوُو ، پَه پَاگَه نَدَه بُوُو

نَدَا الشَّيْءَ (بَلَلَهُ) : تَه پِيْكَرْد ،

پَارَاوِيْكَرْد ، نَاوِي لِيْدَا

نَدَا الْفَرَسَ (سَقَاهُ - أَرْكَضَهُ حَتَّى عَرِقَ) :

نَه سَه كَه ي نَاوَدَا ، غَارِي پِيْكَرْدُو رَاوِيْنَا

مَه تَا نَارَه قِي پِيْكَرْدَه وَهِي

نَدَا (بَلَّلَ - طَلَّ اللَّيْلُ - جُودَ - فَضْلَ -

الْقَايَةَ - مَطَرَ) : شَيْءٌ ، تَه پِي ، شَه وَنَم ،

نَاوَرَنگ ، خَوْنَاو ، خَوْنَاوْگَه ،

بَه خَشْنَدَه يِي ، مِيْهَرَه بَانِي ، خَوْنَاو ،

خَوْنَاوْگَه ، مَه بَسْت وَ مَه رَام ، بَارَان

نَدَاءُ (مُنَادَاةٌ - صَوْتُ) : جَاپ ، جَاپْدَان ،

بَانْگَكِرْدَن ، بَانْگَه وَاز ، بَانْگَه شَه

نَدَاءٌ - نَدَاءٌ : دَوْعَا ، بَانْگَكِرْدَن ،

دَه نَكِيْكِي بَه رِيْزُو بَلَنْد ، كَاتِي بَانْگَدَان

نَدَاسَةٌ : جَوْرَه جَانَه وَهِي كَه

نَدَافُ (الَّذِي يَنْدَفُ الْقُطُنُ) : مَه لَاج ،

شِيْكَه رَه وَهِي ، پَه پَرَه كَار

نَدَافَةٌ : پِيْشَه وَكَارِي مَه لَاجِي

نَدَامَةٌ (أَسَفٌ) : پَه شِيْمَانِي ، دَاخ بُو

خَوَارْدَن ، زِيْوَانِي ، پَاشْگَز بُوُونَه وَهِي

نَدَا اللَّحْمَ (دَفَنَهُ فِي النَّارِ) : لَه نِيُو

نَاگَرَه كَه دَا شَارْدِيْه وَهِي ، خَسْتِيْه نِيُو

نَاگَرُو خُوْلَه مِيْشَه وَهِي

نَدَا عَلَيْهِم (طَلَعَ) : لِيْيَان دَه رَه كَه وَت ،

نَاشْكَرَابُوُو ، دِيَارِيْدَا

نُدَاة - نُدَاة: سوورهی خۆر له کاتی
خۆرئاوا بون یان خۆر له هاتندا ،
به لکه زێڕینه ، خه رمانه ی ده وری
مانگ ، مال و دارایی و خوشتر زۆدی
نُدَاة - نُدَاة - نُدَا: گژوگیای به پاگه نده و
به ش به ش

نُدَاة: ترساندی ، تۆقاندی
نُدَب (إِنْتَدَبَ إِلَى الْأَمْرِ وَلَهُ - بَعَثَ -
أُنَابَ): نوێنه ری بۆ نارد
نُدَب المیت (رثاء - بكاه): بۆی گریا ،
لاواندیه وه ، پیا به لدا ، لاواندیه وه
چا که کانی باس کرد
نُدَب الظهیر: شوێنه واری برین و
زامداری له پشتیا دیاریدا
نُدَب الجرح: برینه که ی سه خت و
ره قبو

نُدَب: ساریژیو ، چاک بو وه ،
گژشته وزونی کرد
نُدَب (رثاء المیت): شیوه ن ، زاری ،
گریان ، بۆ لاواندنه وه ، شینه وار
نُدَب: شوێنه واری زام و برین ،
تیره ن دازه یی ، که وانی تیزو خیرا هاوێژ
نُدَبَة (مرثاة): پیا به لدان ، لاواندنه وه ،
شیوه ن و زاری ، گریه و شیوه ن
نُدَبَة: شوێنه واری زام و برین داری
له سه ر پشت

نُدَح الشيء (وَسَعَهُ): فراوانی کرد؛
گوشاد ، به رین ، فراوان ، قه دپالی
چیا و شاخ
نُدَح - نُدَح: نُدَحَة (مَا اتَّسَعَ مِنَ
الْأَرْضِ): زه وی فراوان و گوشاد ،
به رینه زه وی

نُدَح (الثقل - الشيء تراه من بعيد):
گرانی ، قورسای ، شتێك له ده وره وه
ببینی ، به دی بکه ی
نُدَاة الإبل (فَرَقَهَا): خوشتره کانی
به رته وازه و به پاگه نده کرد ، جیای
کردنه وه

نُدَاة بفلان (صَرَحَ بَعِيُوبَهُ): ناته واوی و
عه یبه کانی درکاندو ناشکرای کرد
نُدَاة بالشيء (شهره): جاپی لیدا ،
ناشکرای کرد ، زپانی
نُدَاة صوته (رفعه): دهنگی به رز کرده وه ،
دهنگی لیه لبری

نُدَر الشيء (قل وجوده): به ده گمه نیوو ،
به ده گمه ن ده ست ده که وی ، دانسقه یه
نُدَر من موضعه (زَال): له شوێنی خۆی
نه ما ، ترازا

نُدَر فلان من قومه (خرج): له نیتیوان
ده رچوو ، له ریزی نه ته وه که ی لایدا
نُدَر الشجرة: داره که سه وزیوو ، که لای
ده رکرد

نُدَر النبات (خرج ورقه): که لای
ده رکرد ، که لای لیها ت

نُدَر الرجل (مات): گیانی ده رچوو
نُدَر الرجل في فضل أو علم (تقدم):
له زانسته و چا که دا پیشه که وت ،
پیشه نگ بوو له زانیاری و چا که دا
نُدَر الكلام (فصح - جاد - غرب):
قسه که ی ره وان بوو ، پوخت و

ره وان بوو ، نامۆ بوو
نُدَر (قليل الوجود - شاذ - غريب):
زۆر که م ، ده گمه ن ، دانسقه ، نامۆ ،
نه ناسراو ، نااسایی
نُدَرِي (النادر القليل الوجود): دانسقه و
ده گمه نی که م شیوه ، بی هاوتا

نُدْرَة (قِلَّةُ الْوُجُودِ): دانسقه ، كه م
 ويته ، دهگمن ، زوركه م بوون
 نُدْرَة: پارچه نالتونون و زيويك لهنتو
 كانزادا
 نُدَصَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ: لى دهرچو ،
 لى دهرهات
 نُدَصَ الرَّجُلُ (خَرَجَ سَرِيْعًا): خير
 به دهركهوت ، دهرچو ، زوو ههلهات و
 دهرچو
 نُدَصَ الْقَوْمِ (نَالَهُمْ بِشَرِّهِ): شه پز
 خراپه لى بويان هه بوو ، شه پز
 به رانيه ريان راگه ياند
 نُدَصَ عَلَى الْقَوْمِ (طَلَعَ عَلَيْهِمْ بِمَا
 يَكْرَهُ): نه وه لى پتيان ناخوش بوو
 خستيه به رده ميان و بوى ناشكرا كردن
 نُدَصَ عَلَيْهِ: چاوى دهرتوقى و
 خه ريكيو له كالانه كه لى دههاته دهره وه
 نُدَصَتِ الْبِثْرَةُ: زيبكه كه ته قى و كيتم و
 ناوى ليهاات
 نُدِعَ الرَّجُلُ: خوى لى به دورگرت و
 عه بيدارى كرد
 نُدِعَ الْعَقْرَبُ (لُدَغَتْهُ): دوو پشكه كه
 گه زتى ، پتيو بيدا
 نُدِعَ الصَّبِيُّ (دَغِدِعَ): به ميتواشى
 نالاندى ، ختو كه بيدا
 نُدِعَ الْعَجِينُ (ذُرَّ عَلَيْهِ الطَّحِينُ): ناردى
 كرد به سهر يا ، ناردى تتيوهردا
 النُدْعُ - النُدْعُ (الصَّفْعُ الْبَرِّي): گيا
 جاتره لى كتيو
 نُدْعَةُ (الْبَيَاضُ فِي آخِرِ الظُّفْرِ):
 سبتي لى كوتايى نينو كدا
 نُدْفَ الْقُطْنُ: لوكه كه لى شيكرده وه ،
 كرديه وه ، هه لاجى كرد

نُدْفَ الطَّعَامَ (أَكَلَهُ): خواردنه كه لى
 خوارد
 نُدْفَ الدَّابَّةُ (سَاقَهَا عَنِيْفًا): به توندى
 لى خويى ، بردى به رتيو
 نُدْفَ السَّمَاءَ بِالْمُثَلِجِ (رَمَتْ بِهِ): ناسمان
 به فري باراند ، به فريارى له ناسمانه وه
 نُدْفَ الْعُودَ أَوْ الْمَرْهَرِ (ضَرَبَ عَلَيْهِ):
 عود و نامرازي موسيقي ژهندو ليتدا
 نُدْفَ الْقُطْنِ (نُدْفَهُ): لوكه كه لى
 شيكرده وه ، كرديه وه
 نُدْفَةُ (الْقَلِيلِ مِنَ اللَّبَنِ): كه ميك شير ،
 هه نديك شير
 نُدَفَتِ الدَّابَّةُ (أَسْرَعَتْ رَجْعَ يَدَيْهَا):
 دهسته كانى به خياري ميتاو برد
 نُدَلَّ الشَّيْءُ (جَذَبَهُ وَخَطَفَهُ بِسُرْعَةٍ -
 نَقَلَهُ): به خياري كيشى كرد و بردى ،
 گواستيه وه ، رفاندى
 نُدَلَّ الدُّلُومُ مِنَ الْبَيْتِ (أَخْرَجَهَا):
 دولچه كه لى له بيره كه دهره ميتا ،
 به دهر ريكرد
 نُدُلُ (خَدَمَ الضِّيَافَةَ): دهست و پتيو هه ،
 كارگه ران ، پيشخزمه تان ، به ردهست ،
 كارگه رانى پيشوازي
 نُدُلْتُ يَدَهُ (وَسَعَتْ): دهستى پيس بوو ،
 له كه داربوو
 نُدِمَ عَلَى مَا فَعَلَ (حَزَنَ وَأَسَفًا وَثَابًا
 وَتَحَسَّرَ): خه م و په ژاره دايگرت
 له سهرنه وه لى كرديبوو ، په شيمان
 بو وه
 نُدْم: په شيمانى ، داخ بق خواردن ،
 ژيوانى ، پاشكه زيوونه وه
 نُدْمُ (الْكَيْسُ الظَّرِيفُ): زيره كه و داناي
 نه رم و نيان و قسه خوش

الفَدَم (الأثر): شویته وار ، نیشانه ،
هیمّا ، جی نیشان
نَدَمَان - نَدَامَی: مهزه ، نهو زه لاتو
مزره مهنیهی له گه ل مهی و باده یا
ده خوریتته وه

نَدَمَانَه: به شیمان ، ژیان ، مهزه
نَدَه الرَّجُل نَدَاهَا: پیاوه که قیزاندی ،
هاواری کرد ، بانگی کرد
نَدَه الرَّجُل (رَجَرَه وَطَرَدَه): ده ریکرد ،
لئی تی توپه بوو ، به توپه بیه وه ده ریکرد
نَدَه الإِبِل (سَاقَهَا مُجْتَمِعَةً): به کومل
لئی خویی ، به جلّه و بردی به رپوه
نَدَهة - نَدَهة (الكثرة من المَوَاشِي):
حوشتری زور ، گه لیک حوشتر
نَدَهة (الصوت): دهنگ ، هاوار ، قیره ،

قیمزه

نَدَوَة (مَوْضِعُ شَرَبِ الإِبِل): شوینی
ناو خواردنه وهی حوشتر
نَدَوَة: کۆپ ، کومل ، راویژ ، دهستو
دل فراوانی ، یانه ، به خشندهیی
نَدَوَة لیلیة: یانهی شهو ، شهویانه
نَدَوَة علمیة: کۆپی زانیاری
نَدَوَة أدبیة: کۆپیکی ویزهیی و نه دهیی
نَدَوَة ثقافیة: کۆپیکی روشنبیری
نَدَوَة فنیة: کۆپیکی هونهی
نَدَوَة فقهیة: کۆپیکی فیهقی و شرعی
نَدَوَة لغویة: کۆپیکی زمانه وانی
نَدَوَة (بَلَل): ته پی ، شی ، نمداری
نَدَی الشیء (إِبِل): ته پبوو ، شیئی
هیتا به وه
نَدَی الأرض (أصابها نَدَی): شه و نمی
لئیاری ، شه و نم لئییدا
نَدَی الصوت (بَعْد): دهنگه که
دوور که و ته وه

نَدَی - نَدَی (المُبْتَل): ته پی ، شیدار ،
نمدار
نَدَی الْکَف (سَخِي - كَرِيم): به خشنده ،
میهره بان ، دهستبلار
نَدَی الصوت: دهنگ خوش ، دهنگ
گه وه

نَدَی (نَادِي): یانه ، شوینی کۆبوونه وه
نَدِيب: پشتی نیشانداری بریناوی
نَدِیة: ته پی ، شیدار ، نمدار
نَدِید (نَظِير): هاوتا ، هاوچۆر ،
هاوچه شنو شیواز
نَدِیف: کراوه ، شیکراوه ، په په کراو
نَدِیم: هاوپیئی میژو خواردنه وه ،
هاوه ل ، هاوده م ، یاوه ر ، هاوده می
مهی و باده

نَدِیمَة: هاوپی و هاوده می مهی خواردن

نَدَر

نَدَارَة: ترسو و بیم
نَدَارَة: ناگاداری
نَدَالَة (دَاءَة - خَسَة): رسوایی ،
سووکی ، بی تابروویی ، ترسنوکی
نَدَر عَلَى نَفْسِهِ: له سه رخوئی به پتوویست
گپرا ، نامی کرد ، خوئی بۆ مه به ستیک
ته رخانکرد
نَدَر الْجِيشُ فَلَانًا: کردی به پیشه نگی
خوئی
نَدَر الأب الولد: باوکه که کورپه که ی بۆ
په رستگه نه زو ته رخانکرد ، رامی کرد
بۆ خزمه تی ..
نَدَر به: زانی و خوئی بۆ ناماده کرد ،
ناگاداریکرد
نَدَر: ناه ، نه زر ، به خشین ،
ته رخانکردن ، ناه کردن

نُذَرِي (النُّذَارُ): ناگادارکردنه وه ،

ناگاداری

نُذَلْ (كَانَ خَسِيصًا): رسواو بی

تابریوو، نامهردو ناپیاو بوو ،
دهویتبوو

نُذَلْ (سَاقِل - جَبَان): رسوا ، بی تابریوو ،

سووک ، نامهرد ، ناپیاو ، دهویت ،
ترسنوک

نُذِير: هه پره شه ، وریاکردنه وه ،

گورپه شه ، رابه ر ، په یامبه ر ،

به خشراو ، ته رخانکراو ، رامکراو له ری ئی
په روه ردگاردا

نُذِيرَة: نه وه ی رامو نه زرده کړیت ،

پیشه نگی سوپا که وا هه والی دوزمن
را ده که به نیت ، ناگاداریی

نُذِيل: سووک و رسوا ، بی تابریوو ، نزم

نُزْج

نُزْج - نُزْجِش: مارپیچی نیرگه له

نُزْجِس - نُزْجِس: نیرگز ، نیرگس ،

گولیکي پهره سپی و زهردی بونخو شه

نُزْجِيل: نیرگه له ، قلیاناوی ، قه نه ی

ناو ، جوره قلیانیکه سه ریکی توتنی

تیده کړی و سه ره که ی تری ده کړی

به شووشه یه کا که هیندی ناوی تیا به و

کونیکي به ته نیشته وه یه مارپیچیکی

تیده بری و هل ده مژئی

نُزْد: زار ، یاری تاو له ، نه رد ، یارییه که

یه کیک له پادشکانی (فارس) دایهیناوه

نُزْدِين - نَارْدِين: روه کیکي بونخو شه

به روه کی (رومی) ناسراوه

نُزْج: نارنج ، ترنجوک ، میوه یه کی

وهک پرته قال وایه به لا نه م ترشتره

نِزَا

نِزَا الْمَكَانُ (صَارَ نِزَا): بوو به زنگ ،

شیئی دایه وه

نِزَا الْوَتَرِ (هَتَزَ): له ری ه وه ، له رای ه وه

نِزَا فُلَانٍ عَنِّي (إِنْتَعَدَ وَإِنْفَرَدَ):

دوور که و ته وه لیتم ، دووری گرت ،

دووره په ریژیوو لی ئی

نِزَا الظُّلِيِّ (عَدَا): رایکرد ، به خیرایی

غاریکردو ده نگی لیوه هات

نِزَا: نِزَا: ناوی پالاوته ، بزئو ، جی

به خوی ناگری ، ماخولاناوی ، زنگ ،

لیته

نِزَا (وَتَبَ): بازیدا ، نامبازی بوو

نِزَا بِه قَلْبِهِ إِلَى: ناواتی بق خواست ،

بیزوی بق کرد ، هه لپه ی بق کرد ،

به هیوای بوو ، تامه زئی بوو

نِزَا عَنْهُ (تَقَلَّتْ وَهَرَبَ): ده رپه ی ،

بؤیده رچو ، قوچاندی

نِزَا الطَّعَامِ: کولا ، خوارده که

پتیکه بشت ، ده می کیشا

نِزَا الْفُضْلِ عَلَى الْأَثْنَى (سَفَدَهَا):

چاکی کرد ، لاقه ی کرد ، پیتکیکی کرد ،

جووت بوو له که لی

نِزَاء - نِزَاء: چاککردن ، که لدان ،

لاقه کردن ، که لگرتن ، لپه پین

نِزَاع: نه و حوشترو نه سپانه ی تالان

ده کړتن ، بایه ک واژووی ئا پاسه بیت ،

بای دژ به یه ک

نِزَاخِ الْمَجَارِي: کاریز که ن ، بیروزیزاب

ده رده ر

نِزَا: ناره زوومه ند ، پر چه زو ناره زو

نِزَاع (مُزَاعَة - حُصُومَة): ناکوکی ،

کیشه ، تیکچوون ، زویریوون ، شه ر

نَزَاعُ قَضَائِي: ناکوکی یاسایی ،
در دوندگی یاسایی

نَزَاع: بیگانه ، غریب ، غواره
نَزَاعَةٌ مَانَرَعَتُهُ بِيَدِكَ ثُمَّ الْقَيْتَةُ:
نه وهی به دهن دست لای ده که یتـه وه

باشان فریادی دهندهیت
نَزَاعُ الَّذِي يَفْسُدُ بَيْنَ النَّاسِ:
ناژاوه گپ، پیاو خراپ ، ناشوبگپ
نَزَال (قَتَالَ): زورانبازی، دهسته ویه خه
نَزَال: یه کیك زور دابه زیت و زورانبازی
بکات

نَزَالَةُ (السَّفَر - الضِّيَافَةُ): سه فهر ،
گهشت ، میوانداری

نَزَالَةُ: مهنی پیاو که برژیت ، ناو
هاتنه وه ، رمحت بون
نَزَاهَةُ (البُعْدُ عَنِ السُّوءِ):
دورکه وتنه وه له خراپه ، پاکیتی ،

داوین پاکي
نَزَا بَيْنَ الْقَوْمِ (حَرَّشَ بَيْنَهُمْ وَأَفْسَدَ):
نیوانی تیكدان ، مابهینی شیواندن و دژ
به یهك راستی کردنه وه

نَزَا عَلَى فُلَانٍ: هیرشی کرده سهر ،
هه لمت و هیرشی بۆ برد

نَزَا فُلَانًا وَعَلَيْهِ: ناچاری کرد ، زوری
بۆ مینا

نَزَا فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ (رَدَّهُ وَكَفَّهُ):
ریگری لیکرد ، ناچاری کرد

نَزَاهُ عَنْ كَذَا (رَدَّهُ): ریگری لیکرد ،
نه یه بیشت نه نجای بدات

نَزَبَ الظُّلُمِ (صَوَّتَ): مامزه که دهنگی
لیهات ، هاواریکرد

نَزَّة: ناره زووی سیکسی ، سووکه
حوشتر

نَزَحَ (بَعَدَ): دورکه وته وه
نَزَحَ الْبُيُوتُ قُلُوبَ مَاؤُهَا كَثِيراً أَوْ نَقَدَ:

بیره که ناوی که م کرد یاخود وشك بوو
نَزَحَ الْقَوْمُ (نَزَحَتْ مِيَاهُ آبَارِهِمْ): ناوی
بیره کانیان وشکی کرد یان دابه زوی

که میگرد
نَزَحَ بُلْدَانٌ (غَابَ عَنْ دِيَارِهِ غَيْبَةً
بَعِيدَةً): ماوـیه کی زور له ماله وه
دورکه وته وه ، ماوه واده یه کی زور
له مال نه بوو

نَزَحَ: ناوی لیته ، لیل ، لیخن ، بیریک
ناوی که م یان زور بوو ییت

نَزَرَ الشَّيْءُ: به چاوی سووک و نزم
ته ماشایکرد

نَزَرَ فُلَانًا (أَمَرَهُ - احْتَقَرَهُ): فره منی دا
به سه ریا ، فره منی پیگرد ، سووکایه تی

پیگرد ، به سووکی دانا
نَزَرَ الشَّرَابُ فُلَانًا (أَسْكَرَهُ): مهی و

باده که سه رخوش و مهستی کرد
نَزَرَ - نَزَرًا وَنَزْرَةً وَنَزَارًا وَنَزَارَةً
وَنَزْوَرَةً (قُلُ): که میگرد ، که م بوه وه

نَزَرَ الرَّجُلُ (كَانَ قَلِيلَ الْخَيْرِ): که م
خیریوو ، بی خیریو بیرویو

نَزَرَ النَّاقَةُ (قُلُ لَبَنُهَا): شیریه که میگرد ،
شیره که ی که م بوو

نَزَرَ (قُلُ): که م بوه وه
نَزَرَ الْعَطَاءُ (قُلُّهُ): به خشش و

خه لاته که ی که م کرده وه
نَزَرَ - نَزِيرَ (الْقَلِيلُ النَّافَةِ - وَزَمَ): که م و

مه ندیکی بی نـرخ و بایه خ ، گرتیه که
له گوانی حوشتردا

نَزَعَ (أَزَالَهُ): لایبرد ، لپی کرده وه ،
هه لیکن ، بچری

نَزَعَ الشَّيْءَ مِنْ مَكَانِهِ (قَلَعَهُ): له شوینی
خوی مه لیکه ند ، له بن دهریهنا
نَزَعَ الْأَمِيرُ الْعَامِلَ (عَزَلَهُ): پادشا
کارگه رو فه رمان گوزاره کئی له شوینی
خوی لایرد ، له کاری خست
نَزَعَ بِالسَّهْمِ (رَمَى بِهِ): تیره کئی
هاویشت ، مه لیدا
نَزَعَ فِي الْقَوْسِ (مَدَّهَا أَيْ جَذَبَ وَثَرَهَا):
ژیکه ی راکیشا ، کپشی کرد
نَزَعَ الدَّائِي وَبَالَدُوا (جَذَبَهَا وَاسْتَسْقَى
بِهَا): دۆلچه کئی راکیشا و ناوی
بیته لکوزا
نَزَعَ يَدَهُ (أَخْرَجَهَا مِنْ جَبِيهِ): دهستی
له گیرفانی دهریهنا
نَزَعَ الشَّمْسُ: خورنا و ابوو ، رۆژ ناو ابوو
نَزَعَ الرِّيحُ (أَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ):
نه خوشه که له سهره مه رگدا بوو
نَزَعَ عَنْ كَذَا (كَفَّ وَانْتَهَى عَنْهُ): وازی
لیهینا ، دهستی لیکیشایه وه
نَزَعَ الْوَلَدُ أَبَاهُ إِلَى أَبِيهِ: له وچوو ، لئی
چوو
نَزَعَ إِلَى أَهْلِهِ (إِشْتَأَقَ): بیرى
کهس و کاری کرد ، سۆزی بویان هاته
جۆش
نَزَعَ مَقْنَى جَيْدًا (اسْتَخْرَجَهُ): مانایه کئی
باشی مه لکوزا و دهریهنا
نَزَعَ إِلَى الشَّيْءِ (ذَهَبَ إِلَيْهِ): روى
تیکرد ، بۆیچوو
نَزَعَ بِفُلَانٍ إِلَى كَذَا (دَعَاهُ إِلَيْهِ): بانگی
کرد بۆی
نَزَعَ الشَّيْءَ (عَطَلَهُ وَأَفْسَدَهُ): په کئی
خست ، تیکدا ، شیواندی
نَزَعَ ثِيَابَهُ (خَلَعَهَا): جله کانی داکه ند ،
خوی روتکرده وه

نَزَعَ عَنْ غَيْرِهِ ثِيَابَهُ: روتی کرده وه ،
جله کانی پتداکه ند
نَزَعَ مِنْهُ أَمْلَاكُهُ أَوْ حَقُوقَهُ: بی به شیکرد
له مولک و مافه کانی ، لئی زهوت کرد
نَزَعَ الْقَشْرَ (قَشَرَ): پاکیکرد ،
تویکله کئی لیکرده وه
نَزَعَ السِّلَاحَ (رَمَى السِّلَاحَ): چه کئی دانا ،
فپیی دا ، خوی چه ککرد
نَزَعَ سِلَاحَهُ (جَرَدَهُ مِنَ السِّلَاحَ): چه کئی
لیدامالی ، چه کئی پئی دانا
نَزَعَ نَزْعًا: مووی سهری به مه ردوو
لاجانیدا شوپ بوه وه و هاته خواره وه
نَزَعَ (خَلَعَ): دامالین ، داکه ندن ،
لیکرده وه
نَزَعَ السِّلَاحَ (رَمَى السِّلَاحَ): چه ک دانان ،
چه ک کردن
نَزَعَ الْمَلَكَ (تَجَرَّدَ مِنَ الْأَمْلَاكِ): مولک
لیداکیرکردن ، مولک زهوتکردن
نَزَعَ أَوْ نَزَاعَ الْمَوْتَ (إِخْتَضَارَ):
سهره مه رگ ، گیاندان ، گیانه لا
نَزَعَاءَ: شوپوونه وه ی مووی سهر
به مه ردوو لاجانا
نَزَعَةً (مِيلًا - إِنْجَاهَ فَكْرِي): مه وهس ،
ناره زوو ، خواست ، لایه نگری ،
ریتازیکى فیکری ، بیروباوه پ ، رهوت
نَزَعَ (نَحَسَ): تیهوه ی ژهن ، چیلکه ی
تیجن
نَزَعَ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَفْسَدَ): نیتوانی تیکدان ،
خرابه ی خسته نیتوانیانه وه ، دووزمانی
له نیتوانیاندان شه نجامدا ، کردنی
به گژی به کا ، ناشووب و نازاوه ی نایه وه
نَزَعَ: گوته ی له خسته بردن ، وته و
گوته ی فریوده ر ، مه لئه له تینه ر

نَزْغُ الشَّيْطَانِ (وَسَاوَسُهُ وَمَا يَحْمِلُ بِهِ
الْإِنْسَانُ عَلَى الْغَاصِي)؛ وهسهسه و
دودولیه که و! شهیتان دهیخته دلی
مهردوم و بهره و سه ریچی ده بات
نَزْغَةُ؛ وهسهسه و له خشته بردنیک،
له که دار کردنیک
نَزْفَ مَاءِ الْبُیْرِ (إِسْتَخْرَجَهُ كُلُّهُ)؛
سه رجه م ناوی بیره که ی ده رهینا ،
همو مو ناوی بیره که ی ه لگوژی
نَزْفَ دَمِ فَلَانٍ (إِسْتَخْرَجَهُ بِحِجَامَةٍ)؛
به که له شاخ گرتن خوینی لیده رهینا ،
خوینی گرت
نَزْفَ الشَّيْءِ (نَفَذَ وَفَنِي)؛ ته و او بوو،
نه ما ، دوا یی هات
نَزْفَ الدَّمْعِ؛ فرمیسکی وشکی کرد ،
نه و نه ده گریا هتا نه شک و فرمیسکی
نه ما
نَزْفَ الدَّمِ فَلَانًا (خَرَجَ مِنْهُ دَمٌ كَثِيرٌ حَتَّى
ضَعُفَ)؛ خوینیکی زوری له بهر رویشست
هتا لاواز بوو
نَزْفَ الرَّجُلِ دَمًا؛ نه و نه ده خوینی له بهر
رویی هتا خوینی تیا نه ما
نَزْفَ مَاءِ الْبُیْرِ؛ سه رجه م ناوی بیره که
ده رهینا
نَزْفَ الرَّجُلِ (ذَهَبَ عَقْلُهُ أَوْ سَكَرَ)؛
ژیروی نه قلی له ده ستدا یا خود
سه رخوش بوو
نَزْفَ فِي الْخُصُومَةِ (إِثْقَلَتْ حُجَّتُهُ)؛
له ده مه ده مه دا به لکه ی پینه ما ، دوش
داما ، بی به لکه مایه وه
نَزْفَ (إِفْرَاحٍ)؛ چولکردن ، به تا لکردنه وه
نَزْفَ الدَّمِ (نَزِيفٌ - سَيْلَانَةٌ)؛ خوین
به ریوون ، خوین پزان ، خوین لیها تن
به ته وزم و بی وچان

نَزْفًا؛ ناو له بیر ده رهینان ، لاوازییه که
به هوی خوین به ریوونه وه دروست
بوو بیت
نَزْفَةُ؛ که میک ناو ، هه ندیک ناو
شتی تر
نَزْفَ الرَّجُلِ (طَاشَ)؛ هه له شه بوو ،
که مته رخه م بوو ، زوو هه لچوو
نَزْفَ الْإِنَاءِ (أَمْتَلَأَ إِلَى رَأْسِهِ)؛ لیوان
لیو بوو ، ده فره که تا ده مه که ی هات و
پریوو
نَزْفَ الْفَرَسِ (وَثَبَ وَتَقَدَّمَ بِخُفَّةٍ)؛
بازیداو به میواشی هاته پیش
نَزْفَ الْفَرَسِ؛ له نه سه په که ی داو لیوه ی
ژهند هتا بازیدات
نَزْفَ (طَيشَ)؛ هه له شه یی ، چرینی
که مته رخه می
نَزْفَ؛ هه له شه ، جرت و فرتکه ر ، جلقی،
توندخود ، گهوج ، گیل ، که و ده ن
نَزْفَ (طَفَنَ)؛ پیا کرد ، لی دا
نَزْفَ فَلَانًا؛ جنیوی پیدا ، قسه ی
ناشیرین و ناقولای کرد به رانه بری
نَزْفَ؛ به نئزه برینداریکرد ، بی هیج
هو مافیک له که دارو عه بیداری کرد
نَزْلَ مِنْ عَلَوٍ إِلَى اسْفَلٍ (إِنْخِلَ)؛
له به رزییه وه هاته خواره وه
نَزْلَ بِهِ (جَعَلَهُ يَنْزِلُ)؛ وای لی کرد
داببه زیت ، میتایه خواره وه
نَزْلَ بِهِ الْأَمْرَ (حُلَّ)؛ هات به سه ریا ،
تووشی بوو
نَزْلُ فَلَانٍ عَنِ الْحَقِّ (ثَرَكُهُ)؛ وازی
له حه قی خوی میتا ، ده ستبهرداری
مافی خوی بوو

نَزَلَ الْقَوْمُ وَيَا الْقَوْمِ وَعَلَى الْقَوْمِ حَلَّ
 (بِهِمْ)؛ دابه زى به میوان لایان ، لایدا
 نَزَلَ الثَّمَنُ سَقَطَ)؛ نرخه که ی داشکان ،
 که میکرده وه ، هیتایه خواره وه
 نَزَلَ الْحَمَى هَبَطَ)؛ تاکه ی میواش
 بوه وه ، خاوبوه وه
 نَزَلَ الطَّائِرُ عَلَى الشَّجَرَةِ؛ بالنده که
 له سهر داره که نیشته وه ، هه لئیشته
 نَزَلَ عَنْ مَرْكَبٍ أَوْ عَنْ رُكُوبِهِ؛ دابه زى ،
 هاته خواره وه له سهر ئوتومبیل یان نه و
 شته ی سواری بوو بوو
 نَزَلَ إِلَى الْمِيدَانِ (دَخَلَ السَّاحَةَ)؛
 هاته مهیدان ، هاته کایه وه
 نَزَلَ عَلَى رَأْيِهِ؛ ملیدا ، له پاو بوو چوونى
 خو ی دابه زى وه هاته خواره وه
 نَزَلَ الرَّجُلُ أَصَابَهُ زُكَامٌ)؛ توشى
 هه لآمهت بوو
 نَزَلَ الزَّرْعُ زُكَا وَتَمَى)؛ کشتوکاله که
 پیگه یی ، نه شو نمایکرد
 نَزَلَ اللَّهُ كَلَامَهُ؛ خوداوه ند نیگای نارد
 بۆ پیغه مبه ره که ی ، گوته ی خو ی
 دابه زاند بۆ فرستاده که ی ، خوداوه ند
 سروشت و نیگای نارد
 نَزَلَ الْقَوْمُ أَنْزَلَهُمُ الْمَنَازِلَ)؛ له لانه و
 شوینى خو یان داینان ، جینشینى کردن
 نَزَلَ عِلْدًا؛ لئی داشکند ، لئی ده رکرد ،
 هیتایه خواره وه
 نَزَلَ دَرَجَتَهُ نَقَصَهَا)؛ پله و نمره ی که م
 کرده وه ، دایشکند ، هیتایه خواره وه
 نَزَلَ الْمَصْبَاحُ قَلَّ ضَوْؤُهُ)؛ تیشکی
 چراکه ی کز کرد ، که میکرده وه
 نَزَلَ الْعِلْمُ؛ ئالاکه ی داگرت ، هیتایه
 خواره وه

نَزَلَ السَّفَرُ خَفَضَهُ)؛ نرخه که ی
 داشکند ، دابه زاند ، هیتایه خواره وه
 نَزَلَ مَا هِيَ لِلضَّيْفِ)؛ ئه وه ی ئاماده
 ده کړیت بۆ میوان ، سفره وه خوانى
 میوان
 نَزَلَ؛ خوانى ئاماده کړا و بۆ میوان ،
 لانه ، مال ، خواردنى پرخیرو به ره که ت
 نَزَلَ - نَزَلَ؛ میوانخانه ، دیوه خان ،
 ئوتیل ، خان
 نَزَلَ؛ باران ، که سیک زورچاکه کارو
 به خشنده بیت ، پاکیزه یی
 نَزَلَ؛ گرد ، کتیره وه
 نَزَلَ؛ شوینیک زور خه لکی لئی لآبه دن ،
 ره قه شوین
 نَزَلَتْ؛ هه لآمهت ، درم ، سهرما بوون
 نَزَلَتْ صَدْرِيَّةٌ أَوْ شَفِيَّةٌ؛ کۆکه و
 هه لآمهت ، سهر و سنگ گیران
 نَزَلَتْ وَاحِدَةً؛ نه نفلوزا
 نَزَلَتْ الْوَجَلُ حَرَكُ رَأْسِهِ)؛ پیاوه که
 سهرى جوولاند ، سهرى له قاند
 نَزَلَتْ الْأُمُّ صَبِيَهَا (رَفَضَتْ)؛ دایکه که
 مناله که ی هه لپه پاند ، به رزی کرده وه ،
 هه لپه پاند ، به رزی کرده وه ، سه ما ی
 پیگرد
 نَزَّ الْإِبِلَ (بَاعَدَهَا عَنِ الْمَاءِ)؛
 حوشره که ی له ئاوه که دورخسته وه
 نَزَّ نَرَاهُ وَنَرَاهِيَّةً (تَبَاعَدَ عَنِ
 الْمَكْرُوهِ)؛ له خراپه به دورکه و ته وه ،
 دورده په ریز بوو له خراپه ، پاک و
 بیگه رده بوو
 نَزَّ الْمَكَانُ (كَانَ نَزْهًا وَنَزِيهًا)؛ پاک و
 بیگه رده بوو ، پاکیزه و پوخت بوو

نَزَّهَ عَنِ فِعْلِ دَنِيءٍ: لہ کردہ ی خرابہ
دوورکے وتہ وہ

نَزَّهَ الرَّجُلُ: پیاوہ کہی بہ دور گرت
لہہ مو خرابہ و ناپہ سہ ندیکہ
نَزَّهَ نَفْسَهُ عَنِ الْقَبِيحِ (نَحَاها
وَبَاعَدَهَا): نہ نفسی بہ دور گرت
لہ خرابہ و کاری نابہ جی

نَزَّهَ اللَّهُ عَنِ السُّوْءِ (قُدْسُهُ وَبَعْدَهُ عَنِ
نَسْبَةِ السُّوْءِ إِلَيْهِ تَعَالَى):
پرهیزدگاری به دورگرت له خرابی و

نارہوایی دانه پالی
نُزہ - نُزہ - نُزِہ (الْعَفِيفُ الْمُتَبَاعِدُ عَنِ
الْمَكْرُوهِ) : داوین پاک ، رهوشت به رزی
 داوین پاک و دور له خرابه

نُزْرَةٌ - نُزْرَةٌ (البَغْدُ عَنْ السُّوءِ):
دوورک و تنه وه له داوین پیسی و خراپه
نُزْرَةٌ (فُحْشَةٌ): گه ران ، گه شت ،

سه‌یران ، رایواردن ، کیف به‌ده‌رکردن
 نَزَّهَهُ (نَحَاهُ وَيَاْعَدُهُ عَنِ الْقَبِيْحِ) : پاك و
 بيگه‌رد رایگرت ، به‌دوودی گرت
 له‌خرابه و داوین بیسی

تَرْهَهُ اللَّهُ عَنِ السُّوءِ: خداوند
له خراپه و داوین پیسی به دوری گرت
تُرُو: باز دان ، لپه پین ، لاقه کردن ،
ناره زووه لسان ، به ربایون
تُرُو- تُرُو- تُرُو(وَثَبَ): باز دان ،
نامبازیون

نُزْوَان: زه بروزه نگ، هه په شه و
گورپه شه، چاوسوورکردنه و
نُزْوَة: شتی کورت، بازدان، قه له مبار،

تأملوا يا بنيون
نُزْوَۃَ الْفِكْرِ (تَخْيِيل - تَصَوُّر) : خيالٌ
جَلالٌ ، خيولٌ تُرَخِّوَانِي

نُزوح: دور ، پہاگاہندہ ، بیری کہ م
ناو

نُزور: زنی که شیر ، که م دوو قسه ،
مه رشتیک که م بکات

نَزْوَع: تارہ زوومہ ند بؤ ولات و نیشتمانی
خوی، بیرى قول، بیابانیکی دور

نُزُوف: بیریک ئاوی به دهست لیهل
گوزراییت و بی ئاو مابیته وه

**نُزُول: دابه زین ، هاتنه خوار ،
هاتنه خواری، که مېوونه وه، نیشته وه،**

لادان
نُزِّلَ عَلَى رَغَبَةٍ فُلَانٍ: له به رخاتری
فُلَانٍ، له بهر ...

نَزِي الرَّجُلُ (نَزَفَ وَجَرَى دَمَهُ): خوینى
به برېږو، خوینى به لیږشاو لیرېوښت
نَزِي: ناله ی پاله وانو مه یدانگېږ
نَزِيَّة: پاکو بېگه رد، پوخت، ته ورې
تېږو برېږ

نَزِيح: دور، واژووی نزیکه
نَزِير (قَلِيل): مه نديک، که ميک،
تَوَزِيک، بَرِيک

فَزِيْز: ناره زوودار ، هه وه سباز ،
بزاوت و فره جووله ، بزيژكه ، زيرهك و
چابوك

تَرْزِيع: ئاوارە، غەوارە، دوور، بیریک
 قوول نه بییت، به په رووش بو نیشتمانی

خۆی ، یه کێك دایکی که نیزه یه که بیت ،
شکۆمه ندو به نابوو ، هه لکیشراو ،
له بن ده رهتت راو

نَزِيعة: به پەروەش و سۆز بۆ نیشتمانی
خۆی

نَزِيعَةٌ مِنَ النِّسَاءِ: ژنيك شوو به بيگانه و
كه سي به دهر له كه سي خوځي بكات

نَزِيْعَةٌ مِنَ النَّجَائِبِ: نه سې ره سمن
 كه ده بریت بۆ زیدو شوینی دور
 نَزِيْف: به لیشاو خوین به ربون ، پزانی
 خوین به هورژم ، تینوویه كه ره گه كانی
 وشك بووبن و زمانی له گز كه وتییت،
 سه رخوش، تادار ، بیرنکی كه م ناو
 نَزِيْفَةُ (الْكَلْبَةُ السَّيِّئَةُ): وشه یه کی
 خراپ و ناجور
 نَزِيل: میوان ، دانیشتوان ، نیشته جی،
 خوار دینکی به فه پو به ره كه ت
 نَزِيْه: داوین پاك ، به ناموس ، راست ،
 ده ست پاك ، به رتیل نه خور

ن س

نَسِ النَّاقَةِ (سَاقَهَا وَزَجَرَهَا): لئی
 خوپى به توندی ، به توندو تیژی لئی
 خوپى
 نَسِ الْقَوْمَ (وَرَدُوا الْمَاءَ): هاتنه سهر
 ناوه كه
 نَسِ الْخَبْرَ أَوْ اللَّحْمَ (يَبَسَ): نان و
 گوشته كه وشك بوونه وه
 نَسِ فَلَانٌ (كَانَ مَاضِيًا سَرِيْعَ الْعَمَلِ فِي
 كُلِّ أَمْرٍ): چوست و چالاكبو له گشت
 كارینكا ، چابوك و گورج و گولبوو
 له هه موو كارینكا
 نَسِ الْحَطْبِ (أَخْرَجَتِ النَّارُ زَبَدَهُ عَلَى
 رَأْسِهِ): كه فیکرد ، سهری داره كه
 كه فیکرد کاتی خرابه نېو ناگروه
 نَسَا الرَّجُلُ (تَرَكَ عَمَلَهُ): وازی له کارو
 پیشه ی خوی هینا ، ده سته ردارى
 کارى خوی بوو
 نَسَا (عَرِقَ مِنَ الْوَرَكِ إِلَى الْكَفَبِ):
 ده مارى لاق ، ده مارنكه له لاقدا
 نَسَاءٌ (كَثِيرُ النِّسْيَانِ): بیر خراپ ،
 نه وه ی شتى زور له بیر ده چیت وه

نَسَاء: زنان ، ئافره تان
 نَسَاء: فه راموشكار
 نَسَاء (طُولُ الْعُمُرِ): ته من دريژ
 نَسَاب - نَسَابَةٌ: شاره زا له ره چه له كدا
 نَسَابَةٌ (قَرَابَةٌ): خزمایه تی، خویشایه تی
 نَسَاج: ته ونكر ، دروژن
 نَسَاجَةٌ (حِرْقَةُ النَّسَاجِ): چنن ،
 پیشه ی چنن و ته ون کردن
 نَسَارِيَّة: دال
 نَسَاف - نَسَافٌ: بالنده یه كه ده نوکیکی
 دريژی هه یه وه له شاخ ده چیت
 نَسَافَةُ الْمَنَسَفِ (مَا يَسْقُطُ مِنَ الْغُرَيَالِ):
 بن بیژنگ
 نَسَافَةٌ (عِنْدَ الْمُعَاصِرِينَ): له زانستی
 هاوچه رخدا: موشه کیكه به كار
 ده هینریت بۆ تیکدانی سه نگرى
 دورژمن ، موشه ك ، بؤمبا
 نَسَال - نَسَالَةٌ: تووك و په پى وه ريوو ،
 توله یكى و ريووتانه وه كاتى زاوژى،
 پرورش
 نَسَال (سَرِيْعُ الْعَدُو): تیز ، خیرا راكردو
 نَسِيَان - نَسِيَانٌ: ده ردی له بیرچوونه وه ،
 له بیرنه مان ، له دل ده رچوون، لیبوردن،
 فه راموش کردن
 نَسَا الدَّابَّةُ: به توندو تیژی لیخوپى
 نَسَا اللَّيْنُ بِالْمَاءِ (خَلَطَهُ): ناوی تیکه ل
 به شیر ه كه کرد
 نَسَا الْمَاشِيَةَ (بَدَأَ سَمْنَهَا): قه له وی
 ناژه له كه ده ركه وت ، دیاریدا
 نَسَا الشَّيْءَ (أَخْرَعَهُ): دوايخست ،
 به کی خست ، خستیه دواوه
 نَسَا اللَّهُ أَجَلَهُ وَفِي أَجَلِهِ (أَخْرَعَهُ):
 خوداوه ند چاره نووس و مه رگی
 دواخست

نَسَا فُلَانًا: پاراستی ، پاریزگاری لیکرد
نَسَا الْبَيْعَ وَفِي الْبَيْعِ بَاعَهُ وَأَخْرَ لَهُ
دَفْعَ الثَّمَنِ: فرواشتی و وادهی پيدا
درهنگ پاره‌ک‌ی بداتی

نَسَا عَنِ فُلَانٍ دَيْنَهُ (أَخْرَهُ): وامه‌ک‌ی
دواخست ، دانه‌وه‌ی قهرزه‌ک‌ی
دواخست

نَسَا الدَّابَّةَ سَاقَهَا وَزَجَرَهَا: به‌توندو
تیز‌ی نازله‌ک‌ی لیخوپی ، توندو تیز
بردی به‌ریوه

نُسَاةٌ - نُسَيْبَةٌ (النَّاسُ الْخَيْرُ وَالْثَّاجِيلُ):
دوايخست، په‌ک‌ی خست ، خستیه دواوه
نُسُوءٌ: شیریک نساوی زور تیکراییت ،

باده‌وه‌ی سه‌رخوشکه‌ر ، قه‌له‌وی
نُسُوءٌ الْخَالِطُ وَالْعَاشِرُ - خُلُو الْكَلَامِ):
تیکه‌ل ، ناویته ، قسه‌خوش گفت و زار
شیرین

نُسِبَ الرَّجُلُ: باسی ره‌چه‌له‌ک‌و نه‌ژادی
کرد ، پرسیاری سه‌باره‌ت به‌ره‌چه‌له‌ک‌و
نه‌ژادی کرد ، خیزانه‌ک‌ی باس‌کردو
ناساندی

نُسِبَ الشَّاعِرُ بِالرَّأَةِ: شاعیرو بو‌یزه‌ک‌ه
به‌به‌ژنو بالآو جوانی ژنه‌که‌دا ه‌لیدا
نُسِبَ إِلَى (عَرَى): خستیه پال ،
گه‌راندیه‌وه بو

نُسِبَ إِلَيْهِ كَذَا (إِنَّهُمْ بِهِ): تاوانی
خسته‌پال ، گونا‌ه‌باری کرد

نُسِبَ: نه‌ژاد ، ره‌چه‌له‌ک ، په‌یوه‌ندی ،
خزمايه‌تی له‌ژنو ژن‌خوازییه‌وه

نُسِبَ رِيَاظِي: لو‌گاریتم
نُسْبَةٌ - نُسْبَةٌ: خستنه‌پال ، گه‌رانه‌وه

بِقُ... خزمايه‌تی ، خویشايه‌تی ،
په‌یوه‌ندی ، له‌یه‌ک‌چوون ، چوون یه‌ک ،
ریژه ، تیکرا ، راده

النَّسْبَةُ الثَّابِتَةُ: ریژه‌ی نه‌گ‌و‌ر

النَّسْبَةُ الْمَوْتِيَّةُ: ریژه‌ی سه‌دی

نَسَخَ الثَّوْبَ (حَاكَهُ): جله‌کانی چنی

نَسَخَ الْكَلَامَ (لَخَصَهُ - نَقَطَهُ): قسه‌کانی

کورت کرده‌وه ، پوختی‌کرد ، دایریش‌ت ،
داینا

نَسَخَ الشَّاعِرُ الشُّعْرَ (نَقَطَهُ):

شاعیره‌که ه‌ژنراوه‌ک‌ی دانا ،
هه‌لیبه‌ست

نَسَخَ الْغَيْثُ النَّبَاتَ (أَنَمَاهُ حَتَّى انْتَفَأَ):

بارانه‌که روه‌که‌ک‌ی پینگه‌یاندو نه‌شو
نمای پیکرد هه‌تا لوول بوو ، رواندی تا
پینگه‌ی

نَسَخَ (حَيَاكَةً): چنین ، ته‌ون کردن

نَسَجَتِ النَّاظَةُ فِي سَيْرِهَا: حوشره‌که
رؤیشت به‌ریوه

نَسَجَتِ الرِّيحُ الشَّرَابَ: ره‌شه‌با خاک‌و

خو‌لی له‌سه‌ر زه‌وی رامالی و هه‌لیگ‌رت

نَسَخَ الشَّيْءَ (أَزَالَهُ - أَبْطَلَهُ - مَسَحَهُ):

سپه‌وه ، لایبرد ، هه‌لیوه‌شاند ،
به‌تالی‌کرده‌وه

نَسَخَ الْكِتَابَ: له‌به‌ری گرتنه‌وه ، وه‌ک

خو‌ی نووسیه‌وه

نَسَخَ الْقَانُونُ أَوِ الْأَمْرَ (أَنفَاهُ): یاسا

یاخود فه‌رمانه‌ک‌ی هه‌لوه‌شاندوه‌وه ،

لایبرد ، پوچی‌کرده‌وه

نَسَخَ أَحَدَهُمَا الْآخَرَ: یه‌ک‌یکیان نه‌وی

تریانی پو‌وج کرده‌وه

نَسَخَ (إِبْطَالَ - نَقْلَ - انْتِقَالَ الرُّوحِ مِنْ

بَدَنٍ إِلَى آخَرَ): هه‌لوه‌شاندن ،

سپینه‌وه ، پو‌وج‌کردنه‌وه ،

له‌به‌رنووسینه‌وه ، لیگرتنه‌وه ، رو‌حیک
له‌جه‌سته‌یه‌که‌وه بجیت بو یه‌ک‌یک‌ی دی

نُسَخَة: له بهر گراو ، نوسخه ،
روونووس، دانه ، ژماره ، دهستنووس،
دانه ی دهق نووس ، تیراژ
نُسِرَ عَنْهُ (كشَطَهُ): پاکی کرد،
تویکله که ی لیکرده وه
نُسِرَ الْجَرْحُ اللَّحْمَ: کیمی لیهای ،
زوخم و کیمی لیده ره پری
نُسِرَ الرَّجُلُ: جنیوو قسه ی ناشیرینی
پینگوت ، چوو به گزیا
نُسِرَ الْحَبْلَ: پست و گوریسه که ی
شیکرده وه ، هه لیوه شان ، خاوی
کرده وه
نُسِرَ: سیسارک ، سیسارکه که چه له ،
سه رگه پ

نُسِرَ الْحَافِرُ: گزشتی ناوسم
نُسْرَة: بارجه ، کوت ، ته لاش ، ته له زم
نُسْرَةُ الْبَازِي (نُتِفَ لَحْمُهُ بِمُنْسَرِهِ):
داله که گزشته که ی به ده نووکی بجری
نُسْرِينَ: نه سرین ، جوړه گولیکی په په
وردی بوخوشتی سببی به
نُسَسَ الْمَاشِيَةِ (مَشَاهَا): نازده که ی
به پیکرد

نُسَسَ (الأصول الرديئة): بنه پرتی
خراپ و بی بایه خ
نُسَعُ: جومگی نیوان دهست و قول،
په تیکی برین و دریزه باری پی شه ته ک
ده دریت، بای باکوور

نُسْفَة: گوریس و بار شه ته کدان
نُسِفَتِ الْإِنْسَانُ (انْكَشَفَتِ الثَّيْبَةُ عَنْهَا
وَاسْتَرَحَتْ): ددان و پووکه که له یه ک
جیابوونه وه
نُسِفَ اللَّبَنُ بِالنَّاءِ (مَزَجَهُ بِهِ): ناوی
تیکه ل به شیر کرد

نُسِعَ الْخُبْرَة: به که وگیری ناسنی
نه خشو و نیگاری کرد
نُسِعَ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ فِيهَا): رویش
به سه ر زه ویدا ، تنبیه پری
نُسِعَ النَّبَات: ناووک ، ناویکه له دار
دیته دهره وه له کاتی بریندا
نُسِعَ صَاعِدًا: ناوگی به رزه پو ،
سه رکه وت

نُسِعَ نَازِلًا: ناوگی نزمه پو ، داکه وت
نُسِفَتِ أَسْنَانُهُ: نهرم و شلبوو بنی
ددانه کانی
نُسِفَتِ الْجِرَّةُ (نَبَتَ بَعْدَهَا قَطَعَتْ):
داره که دوا ی برین روایه وه ، ژیاوه ،
شین بو وه

نُسِفَهُ (قَطَعَهُ): بری ، له تیکرد،
که رتیکرد
نُسِفَ الْبِنَاءَ (قَلَعَهُ - هَدَمَهُ): رووخانی،
رمانی ، مه لیکه ند، تیکیدا ، ویرانی کرد
نُسِفَ لِلشَّيْءِ (غَرَبِلَهُ): تاوتوی ی کرد،
نه مدبو او دیوی کرد
نُسِفَ الْحَبَّ بِالنُّسْفِ (نَفَضَهُ وَذَرَاهُ):
تووه که ی به بیژنگ بیژایه وه ،

هه لیته کان
نُسِفَ الرِّيحَ الثَّرَابَ (قَلَعَهُ وَفَرَّقَهُ):
ره شه باکه خا ک و خوله که ی هه لکیشاو
په رته وازه ی کرد
نُسِفَ الْإِنَاءَ (امْتَلَأَ وَقَاضَى): قاپ و

جامه که ی پرکرد ، لیوان لیتی کرد
نُسْفَة - نُسْفَة - نُسْفَة: به رده پی،
نه لپه شک ، جوړه به ردیکی توو
سووکه و له گه رماودا چلکی بنی پی پی
خاوین ده کریته وه

نَسَقَ الدَّرَّ وَنَحَوَهُ (نَطَمَهُ): مؤذیه وه ،

ریکی خست ، رازاندیه وه ، کردی به پته وه

نَسَقَ الْكَلَامَ: هه ندیکی وابسته به یه ک کردو بردنیه وه سه ریبه ک ، قسه کانی وابسته ی یه ک کرد

نَسَقَ الشَّيْءَ: ریکو ئاواسته ی کرد ، گونجاندی

نَسَقَ: ریکو پیکی ، پیودان ، رازانه وه ، ریکه ، شیواز ، رژیم ، رهوش ، ده ستور

نَسَقَ (نَرْتِيبَ): ریکخستن
نَسَكَ الرَّجُلُ (نَزَلَ وَتَعَبَدَ وَتَقَشَّفَ):

پیاوه که بوو به سو فی ، دهستی دایه سو فیگه ریتی و خواپه رستی

نَسَكَ لِلَّهِ (نَطَوَعَ بِقُرْبَةٍ وَذَبَحَ لَوَجْهِ تَعَالَى): به ندایه تی خودا وه ندی کرد

به سه رب رینی ئاژه لو قوربانی له پینا ویدا
نَسَكَ الثُّوبَ (غَسَلَهُ فَطَهَّرَهُ): شتی ،

پاکی کرده وه ، شور دی
نَسَكَ الْبَيْتَ (أَثَاةً): روی له خانه ی

خوا کرد
نَسَكَ إِلَى طَرِيقَةٍ جَمِيلَةٍ (دَاوَمَ عَلَيْهَا):

به رده وام بوو له سه ر ریبازو ریکه یه کی جوان و باش ، به رده وام بوو له سه ر

رهوش و ریباز ریکی قه شهنگ و جوان
نَسَكَ - نَسَاكَ (صَارَ نَاسِكًا): بوو

به سو فی خودا وه ند ، بوو به سو فی ری ی ئایین و خواپه رستی

نَسَكَ - نَسَكَ: خواپه رستی ، سو فیگه ریتی ، که نارو گوشه گیری ، قوربانی ، خوین ، شتی زیوین

نَسَلَ الرَّجُلُ: منالی زوری خسته وه ، به چه و منالی زوری هه بوو

نَسَلَ الصُّوفَ أَوِ الرِّيشَ: توك و په ره که ی

فری دا ، وه رانی ، توله ک بوو
نَسَلَ فِي مَشْيِهِ (أَسْرَعَ): له رویشتندا

په له و خیرای کرد ، گورج و گول و چاپووک بوو

نَسَلَ (ذُرِّيَّةً - خَلْقًا - حَلًا): وه چه ، به چه ، منال ، نه وه ، وه جاخ ،

دروستکراو ، وه رین ، بوونه وه ، لیبونه وه ، شی بوونه وه

نَسَلَ (اللَّبَنُ الَّذِي يُخْرَجُ مِنَ التِّينِ الْأَخْضَرِ): نه وشیره ی له هه نجیری

سه وز دیته دهر وه
نَسَمَ الْبَعِيرُ الْأَرْضَ بِخَفِّهِ (ضَرْبَهَا وَآثَرَ فِيهَا): حوشتره که زهوی کوتیه وه و

لییدا به سمه کانی و شوینه واری خوی به سه ره وه به جیهیتشت

نَسَمَ الشَّيْءَ (تَغَيَّرَ): گویا ، وه ک خوی نه ما

نَسَمَ الْمَكَانَ (نَزَّ): پرپوو له ئاوو لئی تکا
نَسَمَ فِي الْأَمْرِ (إِبْتَدَأَ): دهستی پی کرد ،

دهستی دایه ، شانی پیا کرد
نَسَمَ النِّسْمَةَ (أَخْيَاهَا وَأَعْتَقَهَا):

ئازادیکرد ، سه ریبه ست و رزگاری کرد
نَسَمَ الْأَسْرَ (أَطْلَقَهُ): زیندانیه که ی

ئازاد کرد ، به ره لای کرد ، سه ریبه ستی کرد ، سه رفرازی کرد

نَسَمَ: هه ناسه ، روح ، گیان ، شنه ی با ، لووت ، ریکه یه ک گیراییته بهر ، روح

گیانی مرؤفو ئاژه لو هه رگیاندارو زینده وه ریکی تر

نَسَمَت - نَسَمَت: با هه لیکرد ، کزه ی با هات ، شنه ی شه مال هات

نُسْمَة: مَرْوَف ، گيانه وهر، زينده وهر ،
 گيانله بهر ، گيان له سهر ، گياندار ،
 تهنکه نه فه سی
 نُسْمَة هَوَاء: کزه ی با ، شنه ی با ، کزه
 نُسْمَة: گياندار ، بوونه وهر
 نُسْناس: مَرْوَفی به خه یال، مه یمونی
 کلک دريژ ، سه گسار ، نازده لیکي
 خه یالیه و ده لیت له سهر شتوازی مَرْوَفه
 نُسْنین: ژنان ، نافرته تان
 نُسْوَة - نُسْوَة: ژنان ، نافرته تان
 نُسُوف: نه و حوشتره ی روه و گژوگیا
 له بن دهرده مینیت و هه لیده کیشیت
 نُسُول (السَّریعُ القُدو): تیز ، خیرا ،
 گورج و گول ، غار تیژ
 نُسُولَة: که ل ، نیره وهر ، نیره ی چاک ،
 نازده لی ترخان و رامکراو بۆ زاوون
 نُسُوی - نُسُوی (نُسْبَة إلی النُسْوَة):
 ژنانه ، هی نافرته تانه ، نه وه ی ده دریته
 پال ژنان
 نُسُی الشَّيْء: بیری چوو ، له یادی کرد ،
 بیری چوه وه ، گوی نه دایه
 نُسُی - نُسُی: فه راموشکراو ، له بیرکراو ،
 نه وه ی به جی ده هیلریت له پاشماوه ی
 کچی چکران
 نُسُیاء: نینزیلاق
 نُسُیان: له بیرچونه وه ، له بیرکردن ،
 له یادی کردن ، دهردی بیرچونه وه
 نُسُیاء: شیریك ناوی زَدر تیکرابیت ،
 دواکه وتن
 نُسُیَة (التَّأخِيرُ وَالتَّأخِيلُ): دواخستن ،
 خستنه دواوه
 نُسُیب: خزم ، خویش ، خزم له ژنو
 ژنخوازیه وه ، زاوا ، خانه دان

نُسُیَة - نُسُیات: بچوو ککراوه ی ناوی
 ژنانه
 نُسُیج: چنراو ، کوتال ، قوماش ،
 چین ، پیکهاتن
 نُسُیج فی التَّشْرِیح: نه تم
 نُسُیج العَنْکَبُوت: هیلانه ی جالجالوکه
 نُسُیس: برسیته کی توندو سهخت ،
 نه و پیری هه ول و ره نجی مَرْوَف ،
 توپکی دار ، ناوی دویره گه ، پاشماوه ی
 روح و هه ناسه له جهسته دا
 نُسُیس - نُسُیسَة: سروشت ،
 قسه هیتان و قسه بردن ، ته پی ،
 شیداری
 نُسُیف: نه پنی ، شوینه واری قه پو
 گازی گویدریژ ، قسه و گوته یه کی
 شاراهو په نهان
 نُسُیْفَة: به رده پی
 نُسُیق: ریک و پیک ، شیوا ، گونجاو ،
 له بار ، به جی
 نُسُیک (الذَّهَب - الفِضَّة): نالتون ،
 زیو
 نُسُیکَة: قوریانی ، سه رپراو ، قالبی
 داپژراوی نالتون و زیو
 نُسُیل: تووک و پیری وهریو ، هه نگوین
 کاتی روده کریست و له شانکه کی جیا
 ده کریته وه
 نُسُیْلَة: کور ، پلینه ی چرا ، هه نگوینی
 رۆکراو
 نُسُیم: شه مال ، کزه با ، سروه ، شنه ،
 بای ماشه لان ، روح ، رهگ
 نَشْ الدَّابَّة (سَاقَهَا سَوْقًا رَفِيقًا):
 به هیتاوشی و له سه رخق نازده له کی
 لیخوپی ، به هیتاوشی بردی به پیوه

نَشَّ الشيءَ (خَلَطَهُ): تِيكِه ليكرد ،

ناوِيتي كرد

نَشَّ النَبِيلُ (غَلَى): مهي و باده كه هاته

كول، قولبي هات ، كولاني

نَشَّ الماءُ: ناوه كه خورده ي هات ،

دهنگي هات

نَشَّ اللحمُ: چزه چزي گزشته كه هات

له نيئو مه نجه لدا ياخود له تاوه دا

نَشَّ الرُّطْبُ (ذَهَبَ مَاءُهُ): خورما كه وشك

بو هوه ، ته پري نه ما

نَشَّ الْمَسْكُ وَنَحْوَهُ (دَقَّه): كوتاي ،

دايگرت هوه

نَشَّ (النَّضْفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ): نيوه ي

هه موو شتيك

نَشَّى الْقَمَاشُ (عَالَجَهُ بِالنَّشَاءِ):

نيشاسته ي ليدا ، به نيشاسته ده قى

پيگرت

نَشَأَ - نَشَاءُ: نيشاسته ، نيشاسته ي

كه نم ، بوني خوش

نَشَابُ (الرَّامِي بِالنَّشَابِ): تيرهاويژ

نَشَابُ (سَهْمٌ): تير، رم

نَشَابَةٌ: تيروك ، تيروكي دريژ

نَشَاةٌ: دره ختي تازه رواو سه وزبوو

نَشَّاحٌ: ده فرو قاپي پرو ليوان ليو

نَشَادٌ: دانه ري جوړه هونراوه يه كه

النَّشَادُ: كه پان به دواي شتي ونيوودا

نَشَادِرٌ - نَوْشَادِرٌ: شله ي نامونيك

نَشَارُ الْخَشَبِ (أَلَّهَ النَّشْرُ): دارپړه وه ،

گرده پړ ، بره پړ ، شه قه مشار

نَشَارَةُ الْخَشَبِ (مَا يَنْسَقُطُ مِنَ الْخَشَبِ

أَثَاءَ النَّشْرِ): نارده دار ، ته لاش

نَشَارٌ: دهرپه پيو ، به رز ، دهرپوقيو ،

قوقز ، هه لتوقيو ، شويني به رزو بلند

نَشَّاشٌ: كاخه زيكی ره قه و مهره كه ب

مه لده مزيئت و نووسيني له سره وشك

ده بيت هوه

نَشَّاشَةٌ: شوړه خاك يكي وشكه و هيچ

روه كيكي تيا ناپويئت

نَشَّاطٌ (هَمَّةٌ - خَفَّةٌ): چالاكي ،

چابووكي ، گورجي ، چوستي ، گورج و

گولتي ، ريچ سووكي

نَشَّافٌ (وَرَقٌ خَاصٌّ يَنْشَفُ بِهَا الْخَبِرُ):

ناو مه لچنه ، كاخه زيكی تاييه تيه و

مهره كه بي پي وشك ده كرت هوه

نَشَّافَةٌ: پارچه په پړيه ك بو ناو وشك

كردنه وه

نَشَّافَةٌ: كه في شير كاتي دوشين ،

ناوي وشك بوو ، نه وه ي له مه نجه ل

ده رده هينرتيت كاتي ك گرمو له كوله

نَشَّالٌ: گيرفانېر ، دز

نَشَأَ الْوَلَدُ: مناله كه پينگه يي ، نه شو

نمايگرد ، فامي كرده وه ، ده ستي

به خويدا هينا

نَشَأَ الشَّيْءُ (حَدَثَ - بَدَأَ - نَتَجَ): روويدا ،

قهوما ، ده ستي پيگرت ، په يدا بوو

نَشَأَ مِنْ كَذَا: له فلان شته وه روويدا ،

له وه وه ده ستي پيگرت

نَشَأَ - أُنْشَأَ (رَبَّى): په روه رده ي كرد ،

به خپوي كرد

نَشَأَتِ السَّحَابَةُ: مهره كه به رزو

بلند بو هوه

نَشَاةٌ (شَبِيحَةٌ): لاو ، گنج ، جوان

النَّشَاةُ الْاَعْدَاةُ (الْجِيلُ الْجَدِيدُ):

نه وه ي نوي، تازه

نَشَبَ الشيءُ فِي الشيءِ (عَلَّقَ): پيوه ي

به سترايه وه ، تيوه ي نا لا ، پيالكا ،

بيا مه لژنا

نَشَبَ الْعَظْمُ فِي حَنْقِهِ : نَيْسِقَان
له قورپگی کیرا
نَشَبَ الْحَرْبُ : جهنگ مه لکیرسا ،
قهوما ، روویدا
نَشَبَ فِي الْأَمْرِ (إِشْبَكَ) : تېهه لچوو ،
تووش بوو ، تېوه نالآ
نَشَبَ الْعَظْمُ فِي اللَّحْمِ (نَبَتَ) : نینوکی
له گوشت چه قی
نَشَبَ (عَلَقَ) : مه لیواسی ، تېوه ی نالان ،
تووشی کرد ، کردی به کولیوه
نَشَبَ - نَشَبَةٌ : مولاک ، مالی ره سه نی
گیاندارو بی گیان ، دره ختیکه که مانی
لیدروست ده کریت ، ناو زهوی
نَشَبَةٌ - نَشَبَةٌ : پیاوک له ناو حالتیکا
که وړه بوویدت و نه توانیدت خوی قوتار
بکات
نَشَبَةٌ : گورگ
نَشَجَ الْبَاكِي : دایه پر مهی گریان ،
مه نسکی مه لدا
نَشَجَ الضُّفْدُ (رَدَدَ نَفِيقَهُ) : بۆقه که قیر
قیری دوویاره کرده وه
نَشَجَ الْمَطْرِبُ (فَصَلَ بَيْنَ الصَّوْثَيْنِ وَمَدَّ) :
گوزانی بیژنه که به دوو تونی جیاواز
گوزانی گوت و مابهینی خستن و پاشان
دهنکی دریژو به رز کرده وه
نَشَجَ (مَجَرَى الْمَاءِ) : ناوهری ، جوکه له
نَشَجَ (الْعَبْرَةُ لَهَا نَشِيجٌ) : فرمیسیک
مه نسکی ناله ی له که لدا بیت
نَشَجَ الرَّجُلُ (شَرِبَ دُونَ الرِّيِّ - شَرِبَ
حَتَّى إِمْتِلَأَ) : ناوی خورده وه به لام
تیرناو نه بوو ، نه وړنده ناوی
خورده وه مه تا تیربوو

نَشَدَ الضَّالَّةُ (نَادَى وَسَأَلَ عَنْهَا
وَطَلَّبَهَا) : مه والی پرسی ، بویکه را ،
به دوایدا که را
نَشَدَ فَلَانًا (عَرَفَهُ مَعْرِفَةً) : ناساندی ،
خستیه پوو
نَشَدَ بِاللَّهِ : به خوداوه ند سویندی دا
نَشَدَ (طَلَبَ) : دواکردن ، هه وال پرسین ،
سووسه کردن ، پرسین
نَشَدَةُ (الصَّوْتِ) : دهنک ، بانگو هاواری
فراگوزاری
نَشَرَ الثَّوْبَ (بَسَطَهُ) : جله که ی مه لختست
نَشَرَ الْخَبَرَ (أَذَاعَهُ) : هه واله که ی
بلاوکرده وه ، به خشی کرد
نَشَرَ الشَّيْءَ (فَرَّقَهُ) : بلاوی کرده وه ،
به رتی کرد ، به رته وازه ی کرد
نَشَرَ الْخَشَبَ (نَحَنَهُ) : داره که ی بریه وه ،
مه لیکه ند
نَشَرَ الْعِلْمَ (رَفَعَهُ) : نالای مه لکرد ،
به رزی کرده وه
نَشَرَ الْكِتَابَ (طَبَعَهُ) : کتبه که ی
چاپکرد ، بلاوی کرده وه ، ده ریکرد ،
به خشی کرد
نَشَرَ إِعْلَانًا عَنْ (أَعْلَنَهُ) : رایگه یاند ،
هه والی بلاوکرده وه
نَشَرَ الرِّيحَ (هَبَّتْ يَوْمَ غَيْمٍ) : ره شه با
له روژکی ته م و مزاویدا مه لیکرد
نَشَرَ أَوْرَاقَ الشَّجَرَةِ (إِنْبَسَطَتْ وَإِمْدَدَتْ) :
که لاکانی داره که بلاویوه وه
نَشَرَ الْأَرْضَ : گیا له سه ر زهوی
سه وزبوو ، ده رها ت
نَشَرَ اللَّهُ الْمَوْتَى (أَحْيَاهُمْ) : خوداوه ند
مردوه کانی زیندو کرده وه ، روحی
هینایه وه به به ریاندا

نَشَرَ عَنِ الْمَرِيضِ أَوْ الْمَجْنُونِ: نوشته و
دوعای بَقْ نه خَوْش و شیتکه کرد
نَشَرَ: بَقْ نه خَوْش یان شنئی با ،
سه ره لدانی روهك ، گه پئی و گولی ،
گیاهه کی وشك دووباره روابیتته وه
نَشَرَ الْأَخْبَارَ وَغَيْرَهَا (إِدَاعَة): په خشو
بلاوکردنه وهی ده نگو و پاس ،
راگه یاندنی مه وال
نَشَرَ الْكِتَابَ أَوْ الْإِعْلَانَ أَوْ الْأَخْبَارَ:
بلاوکردنه وهی کتیب و راگه یاندن یا خود
مه وال

نَشَرَ الْخَشَبَ (قَطَعَ): دارپرینه وه ، شق
کردن

نَشَرَ: په راگه نده ، بلاو ، په رش
نَشْرَة (إِعْلَان): بَقْ زانین ، بَقْ ناگاداری،
بَقْ بلاوکردنه وه ، په خشنامه
نَشْرَة يَوْمِيَّة أَوْ إِسْبُوعِيَّة: په خشنامه ی
رَوَازَنه و مه فتانه

نَشْرَة رَسْمِيَّة: په خشنامه ی مبری
نَشْرَة (رَقِيَّةٌ يُعَالَجُ بِهَا الْمَرِيضُ وَنَحْوُهُ):
نوشته و دوعایه که بَقْ نه خَوْش ده کریت
نَشَرَ (إِرْتَفَعَ): به رزبوه وه ، مه لسا ،
ده ره پئی

نَشَرَ الرَّجُلُ (كَانَ قَاعِدًا قَقَامَ):
دانیشتبوو پاشان مه لسا
نَشَرَ الْقَوْمَ فِي مَجْلِسِهِمْ (تَقَبَّضُوا
لِجِلْسَانِهِمْ): هاتنه وه یهك بَقْ نه وهی
تاماده بووان جیبیان بییته وه دابنیشن،
مه لسان

نَشَرَ نَفْسَهُ (جَاشَتْ مِنَ الْفَرْعِ):
هاته جَوْش و ترسا ، نه نفسی مه ژاو
ترسی لَینیشْت

نَشَرَ بِالْقَوْمِ فِي الْخُصُومَةِ (نَهَضَ بِهِمْ
لِلْخُصُومَةِ): هانیدان بَقْ به ربه ره کانی و
شه پو رکه به رایه تی

نَشَرَ بَعْلَهَا عَلَيْهَا وَمَنْهَا: میژده که ی
سته می لَیکردو لَی یاخی بوو
نَشَرَ (الْمَكَانَ الْمُرْتَفِعَ): شوینی به رزو
بلند ، به رزایی

نَشَرَتِ الْمَرْأَةُ بَزُوجَهَا وَمَنْهُ
وَعَلَيْهِ (إِسْتَفْضَتْ عَلَيْهِ): نَافره ت
له میژده که ی یاخی بوو ، نه یویست ،
ده ستنی لَیته لگرت ، مه لگه رایه وه

نَشْرَة: ناژه لیکه زین و سواری له سهر
پشتی ناوه ستنی ، ناژه ل و نه سپی
شیت و سرک

نَشَطَ الْعَبَلُ: په ت و گوریه که ی گرتدا
نَشَطَ مِنَ الْمَكَانِ (خَرَجَ): له شوینه که
چوه دهره وه

نَشَطَ الْعَقْدَة (شَدَّهَا): گریکه ی توند
کرده وه

نَشَطَ (طَفَعَهُ): برینداری کرد، لَینیدا
نَشَطَ الدَّكْوُ مِنَ الْبَلَرِ: دَوَلچه که ی
له بیره که دهر میتنا به بَقْ چه رخ و فله ق
نَشَطَ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ: له ولایتیکه وه چوو
بَقْ ولایتیکی تر

نَشَطَ (طَابَتْ نَفْسُهُ): دلی خَوْش بوو ،
گه شایه وه ، شادمان بوو ، خَوْش
نودبوو

نَشَطَ فِي عَمَلِهِ أَوْ إِلَى عَمَلِهِ (خَفَا
وَأَسْرَعَ): به گورچی و چابووی ملی نا
بَقْ نیش و کار ، گورچ و گولبوو ،
ده ست و بردی کرد

نَشَطَ: چابووی کرد، هانیدا ، وره و
غیره تی دایه به ر

نَشَطَ (اللسع في سرعة واختلاس):
گه زتن به خیرایی و چوست و چالاکي ،
گازلیگرتنی ناگهان و ناگوار
نَشَطَهُ الْحَيَّةُ (عَضَّتْهُ): ماره که گه زتی ،
پیوهیدا

نَشَعَ: رای پسان ، فرانی
نَشَعَ الْمَاءُ (نَزَّ - نَشَأَ): ده لانی ، دایدا ،
پالآوتی
نَشَعَ (نَزَّازَةً): پالآوتن ، دادان ،
ده لاندن

نَشَعَهُ (جَعَلَهُ فِي قَمِهِ): کردی
به ده میوه ، تکانیه نیو ده می
نَشَفَ الثَّوْبُ الْعَرَقَ: جلّه کان
ناره که کی مه لمزی ، مژی
نَشَفَ الْمَاءُ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ وَنَضَبَ):
ناوه که کی مه لمزی ، وشکی کرده وه
نَشَفَ الْبُسْرُ (إِلْقَطَعَ مَاؤُهَا): بیره که
وشکی کرد ، ناوی تیا نه ما
نَشَفَ الْمَاءُ: ناوه که کی وشک کرده وه
نَشَفَ النَّاقَةُ: جاریک گوانی
حوشتره که پر له شیرو جاریک
بی شیربو

نَشَفَ (نَضُوبَ الْمَاءِ - جَفَأَ): وشک
بوونه وه ، وشک کردنه وه
نَشَفَةً - نَشَفَةً (الشَّيْءُ الْقَلِيلُ يَبْقَى فِي
الْإِنَاءِ): که میک شت بمینیتنه وه له نیو
ده فرو قابیکدا

نَشَفَةً: که فی شیر ، برده پی
نَشَفَةً: پر وی ناو وشکردنه وه
نَشَفَةً - نَشَفَةً - نَشَفَةً: برده پی
نَشَقَ الرِّيحُ (شَمَّهَا): باکی مه لمزی ،
بونی کرد
نَشَقَ فِي الْحَبَالَةِ (وَقَعَ فِيهَا): که و ته
داوه وه ، که و ته بوسه وه

نَشَقَ - نَشَقَ (شَمَّ): بونکردن ، مه لمزین ،
مه ناسه وه رگرتن
نَشَقَ: یه کیک بجیتنه نیو کاریک و لی
نه یه ته دهره وه
النَشَقُ: نه وی چو بیته نیو نیشیکه وه
نه توانیت بیکات و لی شنی بیتنه دواوه
پاشگه ز بیته وه
نَشَقَةً: ده مه وانه ، له وچهر ، ده م
به ست ، گه ردن به ند

نَشَلَ الشَّيْءَ: رای پسان ، پری
پیاکرد ، فرانی ، بر دی ، رزگاری کرد
نَشَلَ الْخَاتَمُ (اِفْتَلَعَهُ): نه لقه کی
داکند ، نه موس تیله کی فریدا ، لایبرد
نَشَلَ الْحَيَّةُ الرَّجُلَ (لَدَغَتْهُ):
دویشکه که دای به پیواوه که وه ، گه زتی
نَشَلَ الْفَخْلُ (قَلَّ لَحْمُهُ): که م گزشتبوو ،
له رو لاوایبوو
نَشَلَ اللَّحْمَ (طَبَخَهُ بِغَيْرِ تَابِلٍ - أَخْرَجَهُ
مِنَ الْقِدْرِ بِيَدِهِ بِلَا مَفْرَقَةٍ): بی به هارات
گزشتکه کی لینا ، به ده ست
له مه نجه له کی دهره تیاو که وگیری
به کار نه میتنا

نَشَلَ جِيْبَهُ (سَلَبَهُ): گیرانی بری
نَشَلَ (سَرَقَهُ الْجِيُوبُ): گیران برین
نَشَلَ (مَاطِئُ مِنَ اللَّحْمِ بِلَا تَوَابِلٍ):
گزشتیک لیبرت بی به هارات و داوو

دهرمان
نَشَمَ الثَّوْرُ كَانَ فِيهِ نَقْطَةُ سَوْدٍ وَنَقْطَةُ
بَيْضٍ: کاکه خال و په لی ره شو سپی
تیدا بوو

نَشَمَ اللَّحْمُ (إِثْنًا): بۆگه نیکرد ، تامی
گورپا ، تیکچوو

نَشَمَ فِي فَلَانٍ (نَالَ مِنْهُ وَطَعَنَ عَلَيْهِ) :
 برینداری کرد ، زه‌فهری پی برد ،
 دزایه‌تی و رکه به رایه‌تی راگه یاند
 نَشَمَ اللَّهُ ذَكَرَ فَلَانٍ (رَفَعَهُ وَأَعْلَاهُ) :
 خداوهند ناوی فلانی به رزو بلند
 کرده وه
 نَشَمَ فِي الْأَمْرِ (إِبْتَدَأَ) : دهستی پیکرد ،
 دهستی دایه
 نَشَمَ فِي الشَّيْءِ : دهستی دایه خراپه ،
 شانی پیاکرد
 نَشَمَ الْأَرْضُ : که م که م ناوی مه لمژی
 نَشَمَ : دره ختیکه تیروکه وانی لی دروست
 ده کرتیت
 نَشَمَتِ الْأَرْضُ : که م که م ناوه که ی
 دایه وه ، مه لی نه مژی
 نَشَّاشٌ : دهست سووک ، سووکه له ،
 چابوک
 نَشَّاشَةٌ : زه وی شوره زار که هیچی تیدا
 نارویت
 نَشَنَشَ الْجِلْدَ (كَشَطَهُ) : پاک ی کرد ،
 پیسته که ی پاک کرد
 نَشَنَشَ الشَّيْءَ (رَفَعَهُ وَحَرَّكَهُ شَدِيدًا) :
 به توندی جوولاندی و بزوانی
 نَشَنَشَ الثَّوْرَ (سَاقَهُ وَطَرَدَهُ) : گاکه ی
 لیخوری ، راوینا
 نَشَنَشَ الثَّوْبَ (خَلَعَهُ) : جله کانی داکه ند ،
 فرییدا ، له خوی کرده وه
 نَشَنَشَ الْقَدْرَ (صَوَّتَتْ عِنْدَ الْغَلِيَانِ) :
 مه نجه له که ویزه ویزی مات له کاتی
 کرلندا ، دهنگی لیها ت ، قولپیدا
 نَشَنَشَ الرَّجُلَ (أَسْرَعَ فِي عَمَلِهِ) :
 له کار و فرماندا دهست و بردی کرد ،
 گورج و گؤل بوو ، چوست و چالاک بوو

نَشَنَشَ اللَّحْمَ (أَكَلَهُ بِسُرْعَةٍ) : به خیرایی
 گزشته که ی خوارد
 نَشَنَشَتْ : دهنگی کاخه زو جلو به رگی
 نوی
 نَشَوَ - نَشْوَةٌ (سُكَّرَ) : سه رخوشی ،
 مهستی ، سه رگه رمی ، سه رمهستی
 نَشْوَانٌ (سُكَّرَانٌ - طُرُوبٌ) : مهست ،
 سه رخوش ، دلخوش ، شادمان ،
 له به زمایه
 نَشْوَةٌ : په یدابوون ، دروست بوون ،
 گه شه کردن
 نَشَوِبٌ : مه لگیرسان ، به رپابوون ،
 قه ومان ، هاتنه کایه وه
 نَشْوَةٌ : بون ، سه رگه رمی ، سه رتهای
 سه رخوشی و مهستی ، گرتن
 نَشْوَةُ الطَّرَبِ : له خوبایی بوون و
 خوبه زلزانین
 نَشْوَةُ الْخَبَرِ (أَوَّلَ مَا يَرِدُ) : مه وال کاتی
 داده که ویت ، په که مجار په وال
 داکه و تنو بلاو بوونه وه
 نَشْوَحُ (الْمَاءِ الْقَلِيلِ) : ناویکی که م ،
 که مه ناو
 نَشْوَرٌ : زیندو بوونه وه ، مه لسانه وه
 نَشْوَرٌ : شنه ی با ، شه مال ، شنه ی
 نه سیم
 نَشْوَرُ الزَّوْجَةِ (عَصِيَانٌ - ثَمَرٌ) : یاخی و
 به له سه بوون له میرد ، دهست هه لگرتن ،
 هه لگه رانه وه ، وازهیتان
 نَشَوَادٌ : نامونیا
 نَشَوَطٌ : جوره ماسیه که ، بیریکی قول
 نَشْوَعٌ : برنوتی
 نَشْوَقٌ : ده رمان و هه رچاره سه ریک
 بکریته لووت و هه لیمزیت ، برنوتی

نَشْوِي (مِنَ النَّشَا): له نیشاسته
دروستکراو

نَشْوِيَات: نیشاسته منی

نَشِي الرِّيح (شَمَهَا): بونی باکهی کرد،
هه لیمژی

نَشِي الخَبَر: شوینی سه رچاوه
بنه پته می هه واله که کهوت ، دوایکهوت ،

چوه بنج و بناوانیه وه

نَشِي بِالشَّيْءِ (عَاوَدَهُ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى):

جار له دواى جار که پایه وه سه ری و
دووباره ی کرده وه ، که پانه وه جار

له دواى جار

نَشِيَان: گوئی هه لخر ، هه وال زان ،

گوئی دۆز

نَشِيء: که واله هه ورتک که له سه ره تاوه

دروست ده بیت

نَشِيءَة: سه ره تاي سه ره له دانی روهک ،

کهنج ، لاو ، تازه ، پیگه یشتوو ،

دره ختی خورمای بلند

نَشِيء: بۆن ، بۆن و به رام

نَشِيح: پرمی گریان ، هه نسک هه لدان ،

قولپ دان ، نالاندن ، ناواز ، تۆن و

سه دای دهنگ

نَشِيد (أَنْشُودَة - أَغْنِيَة - تَرْنِيمَة):

گۆرانی ، ناواز ، سروود

نَشِيد وَطَنِي: سروودی نیشتمانی

نَشِيدُ الْأَنْشَادِ: به کیکه له به شه کانی

(نیشجیل)ی دتیرین

نَشِير: شتیک به دهست بیرپته وه ،

شه روال

نَشِيرَة - نَشْرَة: نه و لاخه ی زین و

سواری له سه ناوه ستی

نَشِيش: قولپه قولپ ، دهنگی کولانی

ناو

نَشِي شَة: شوره زه وییه که وه

کشتوکال و روه کی تیدا نه پرویت

نَشِي ط (نَاشَط - هَمَام - خَفِيفُ الْحَرَكَة -

طَيِّبُ النَّفْس): گورج ، گورج و گول ،

به چنگ ، چابوک ، چالاک ، سووکه له ،

بزئو ، رۆج سووک ، زرنک ، دلخوش ،

دل فراوان ، شادمان ، به ختیار

نَشِي طَة: دهستکه وتی میزشبه رو

جه نگاوه ران به ره وه ی بگه نه شوینی

مه به ست ، حوشتریک تالان بکریت و

بیریت بی نه وه ی بۆسه ی بۆ نرابیتته وه

نَشِيل: به که مجار ناو ده ره تیان له بیر ،

شیر له کاتی دۆشیندا ، شمشیریکی

سووکی ناسک و تیژ ، گۆشتیک

به دهست له مه جهل ده ره به پتیریت نه ک

به که وگیر ، گۆشتیک لیب نریت

بی داووده رمان و به هارات

ن ت د

نص الشيء (رَفَعَهُ وَأَظْهَرَهُ - حَرَكَهُ):

به رزی کرده وه ، ناشکراو به ده ریخت ،

جولاندی ، بزواندی

نص الحديث (رَفَعَهُ وَأَسْنَدَهُ إِلَى مَنْ

أَخَذْتَهُ): قسه و گوت و فرموده که ی

که پانده وه بۆ خاوه نه که ی ، دایه پال

وتیاره که ی

نص المتاع (جَعَلَ بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ):

شت و مه که که ی خسته سه ره یه ک ،

له سه ره یه که له یجینی ، به رزیکرده وه

نص العروس (أَقْعَدَهَا عَلَى الْمَنَصَة):

له سه ر کورسیه که دابنیشاند

نص فلان عُنْقَهُ (نَصَبَهُ): ملی رتک کرد ،

ره قی کرد ، ره بی کرد

نص الشيء (ظَهَرَ): ده ره کهوت ،

ناشکراو ، دیاریدا

نَصُّ الشَّوَاءِ عَلَى النَّارِ (صَوْتًا):

برژاوه که چزه‌ی هات له سهر ناگره که

نَصُّ الْقَدَرِ (غَلَّتْ): مه‌ج‌له که کولا ،
هاته کول

نَصُّ الْكَلَامِ أَوْ الرِّسَالَةِ (هَذَبَهُ وَسَطَرَهُ):

ده‌قی وته یا نامیلکه که‌ی پوخته کرد،

رَبِّكَ نوسیه وه ، رَبِّكَ خست

نَصُّ عَلَى: دیاریکرد ، بریتی بوو له ..

نَصُّ (تَجْدِيدُ الْمَعْنَى - شَرْطٌ - عِبَارَةٌ -

أَسْلُوبُ التَّغْيِيرِ): واتاو مه‌به‌ست

ده‌رخستن ، مه‌رج ، مه‌به‌ست ، شیواز،

تَبَيَّنَتْ ، شیوه‌ی ده‌رب‌پ‌ین ، ده‌ق

نَصُّ الْكِتَابِ: ده‌ق و ناوه‌پوکی کتیب و

نوسراو

نَصُّ الْبَيَانِ: ده‌قی به‌یان و جارپ‌نامه که

نَصَابٍ (أَصْلٌ): بنه‌پ‌هت ، بنه‌چه ،

ره‌چه‌له‌ک ، دَرَج ، سه‌ره‌تا ، بنه‌چه و

ره‌چه‌له‌کی هه‌رشتیک

نَصَابُ السَّكِينِ (مُتَّبِعٌ): ده‌سک ،

ده‌سکی چه‌قو

نَصَابُ السَّيْفِ أَوْ الْخَنْجَرِ: مشتق ،

ده‌سکی شمشیر و خه‌نجر

النَّصَابُ الْقَانُونِي (إِكْمَالُ الْعَدَدِ):

ژماره‌ی ته‌واوی یاسایی

نَصَابٍ (مُخْتَالٌ - دَجَالٌ): فیتلباز ،

ته‌له‌که‌باز ، ساخته‌چی ، که‌له‌که‌چی ،

گزیکار

نَصَاح (الْخَيْطُ وَالسِّلْكُ): رشته و به‌ن ،

به‌ت ، تال

نَصَاح (الْخَيْطُ): به‌رگدروو

نَصَاحَات: پیتست ، چه‌رم ، په‌ت و

گوریس

نَصَاحَةٌ: رشته ، گوریس ، به‌ند

نَصَار: پشتگیر ، ده‌سستگیر ،

یارمه‌تیده‌ر ، دۆست

نَصَار: ته‌واو کۆمه‌ک و پشتگیر ،

پشتگیر و پشتیوانی قایم و تۆکمه ،

یارمه‌تیده‌ر ، هاوکار

نَصَاص (الَّذِي يُحَرِّكُ أَنْفَهُ): نه‌وه‌ی

لوتوی ده‌جوولتینیت

نَصَاع: پوخت ، ته‌واو ، بی‌خه‌وش و

گری

نَصَبَ الشَّيْءِ نَصْبًا (رَفَعَهُ وَأَقَامَهُ - وَضَعَهُ

وَضْعًا ثَابِتًا): دایمه‌زنان ، به‌رزی

کرده‌وه ، به‌جیگری چه‌سپاندی

نَصَبَ الشَّجَرَةَ (غَرَسَهَا فِي الْأَرْضِ):

داره‌که‌ی رواند له‌زه‌ویدا ، رواندی ،

ناشتی ، چه‌قانی

نَصَبَ لَهُ الْحَرْبَ: جه‌نگی به‌رامبه‌ر

به‌ریاکرد ، چوو به‌گزیا ، شه‌پی

پیتفرۆشت

نَصَبَ لَهُ الشَّرَّ (أَظْهَرَهُ لَهُ): شه‌پو

خرابه‌ی بۆ به‌ده‌رخست

نَصَبَ لَهُ رَأْيًا (أَشَارَ عَلَيْهِ بِرَأْيٍ لَا يَفْعَلُ

عَنْهُ): راویو چونیک‌ی خسته به‌رده‌م

که‌وا لیتی لانه‌دات

نَصَبَ لِفُلَانٍ (عَادَاهُ): دزایه‌تیکرد ، دزی

وه‌ستا ، رکه‌به‌ری کرد

نَصَبَ أَذْنِيَهُ: گوی قولاخ بوو ، گوی‌ی

هه‌لخت ، گویچه‌کانی ره‌پ کرد

نَصَبَ: دامه‌زناندن ، دروستکردن ،

هه‌لسان ، به‌رزکردنه‌وه ، ده‌رد ،

نه‌خۆشی ، ده‌رد ، گزی ، فیل ، دزی ،

داوانانه‌وه ، ساخته‌چیتی ، مه‌به‌ست ،

جۆره‌ حاله‌تیک‌ی ریزمانیه

نُصَبُ الْعَرَبِ: جَوْرَه كُزْدَانِيَه كِي
عَهْرَه بِيَه

نُصَبُ الْبُنْدَاقِيَّة: خِسْتَنَه سَهْرِيئي چَهك
نُصَبُ الشَّرَك: دَاوَنَانَه وَه

نُصَب - نُصَب: هَهْرَشْتِيك بَه دَهْر
لَه پَه رَوَه رَدگَار بَه رَسْتَرِيَّت لَه بَت وَ
بَه يَكِه رَو... بَت ، بَت پَه رَسْت ، پَه يَكِه رَ،
كُزْتَه لَ ، بَه لَ ، دَهْر دَه سَهْرِي ، شَانَس ،
بَه خَت

نُصَبُ تِلْكَارِي: پَه يَكِه رِي يَادَاشْتِي ،
يَادَه پَه يَكِه رَ
نُصَبُ عَيْنِي (أَمَامَ عَيْنِي): لَه بَه رَچَاوَمَدَا ،
لَه بَه رَدَه مَمَا
نُصَب: كُوشَش ، رَه دَجْدَان ، تِيكُوشَان ،
چَه وَ سَانَه وَه

نُصَب: نَه خُوش ، دَهْر دَه دَار ، لَه شَ
بَه بَار ، نِيَشْدَار ، بَه نِيَش
نُصَبَة (مَا يُفْرَسُ مِنْ صِفَارِ الْأَشْجَار): نَه وَ
نَه مَامَانَه ي دَه نِيَزَرِيَن ، وَرَدَه نَه مَامِي
رَوِيَنرَاو

نُصَبَة (نَوْعُ النُّصَب): چُونِيَه تِي
دَامَه زَرَان وَ چَه سِيَانْدَن
نُصَبَة (مَا يُنْصَبُ لَهُ لِمَعْرِفَةِ الطَّرِيق):
رِي تِي شَان ، هِيْمَاي رِي ، نَه وَه ي لَه سَهْرَه
رِي دَادَه نَرِيَت بَو دِيَار يَكِرْدَنِي رِي گَه وَ
بَانَه كَان وَ شُوِيَنَه كَان ، سَهْر

نُصِتَ لَهُ (سَكَنَ مُسْتَعْمَلًا لَهُ): گُوِي ي بَو
هَه لُخَسْت ، گُوِي ي بَو شَلَكِرْد ، بِيْدَه نَكَبُو
گُوِي ي بَو كِرْت
نُصِتَ - نُصِتَة (تَسْمَعُ): گُوِي لِي كِرْتَن ،
گُوِي لِي بَوون
نُصَة (نَاصِيَة قِصَّة شَعْر): پَه رَچَه مَ ،
لِي سَه قَز ، پِي شَه سَهْر

نُصَحَ فَلَانًا (وَعَظَهُ - أَخْلَصَ لَهُ الْوَعْظَ):
نَامُوزگَارِي كِرْد ، مَوْچِيَارِي كِرْد ،
دَلَسُوز بَوو لَه نَامُوزگَارِيَه كَه يَدَا بَوِي
نُصَحَ الشَّيْءَ (أَخْلَصَ - صَفَا): پَاكَبُو ،
پُوخت وَ بِيگَه رَدَبُو

نُصَحَ ثَوْبُهُ: تَه وَ يَه يَكِي پَاك وَ
بِيگَه رَدِي كِرْد
نُصَحَ الْعَمَلِ (أَخْلَصَهُ): كَارُو فَرْمَانِي
پَاك وَ پُوخت بَوو ، دَلَسُوز بَوو
لَه كَارَه كَه يَدَا

نُصَحَ الْفَسَلِ (صَفَاهُ): پَاك وَ پَالْفَتِي كِرْد ،
پُوختِي ، بِيگَه رَدِي وَ پَاكِي زَه بِي
نُصَحَ الثَّوْبِ (خَاطَهُ): جَلَه كَه ي دَوُورِي
نُصَحَ الْفَيْثِ الْبَلَدِ: بَارَان شَارُو وَ لَاتِي
نَاوَدَا هَه تَا رَوَه ك سَه وَ زُو شِيَن بَوو

نُصَحَ (مَوْعِظَةً): نَامُوزگَارِي ، رَاوِيَزْ ،
پَه نَد ، فَه رَمَايشْت ، فَه رَمُوودَه ، تَه مِي
نُصَرَ (أَعَانَ): يَار مَه تِي دَا ، يَارِيْدَه يَدَا ،
بِشْتِي كِرْت

نُصَرَ اللَّهُ فَلَانًا (أَعَانَهُ وَأَعْطَاهُ):
خَوَاسَه رِي خِسْت وَ بِيِيدَا ، خُوْدَا وَ هِنْد دَا يَه
نُصَرَ الْفَيْثِ الْأَرْضِ (عَمَّهَا بِالْجُودِ
وَعَاثَهَا): بَارَانَه كَه سَهْر زَه وَ ي فَه پُو
خِيَزْدَار كِرْد ، فَه پُوخِيَزِي رِشْت بَه سَهْرِيْدَا
نُصَرَ (فُوز - غَلَبَةً - مَعُونَةً): سَهْر كَه وَ تَن ،
بِرْدَنَه وَه ، زَالَبُوون ، يَار مَه تِي ، بَارِيوَو ،
هَاوَكَارِي

نُصْرَانِي (مَسِيحِي): گَاوَر ، دِيَان ،
حَرَسْتِيَان ، فَه لَه ، شُوِيَنَكَه وَ تَوَانِي
نَايِنِي (عِيَسِي) پِي تَه مَبَهْر (د.خ)
نُصْرَانِيَّة (الدِّيَانَةُ الْمَسِيحِيَّة): نَايِنِي
گَاوَر ، نَايِنِي مَه سِيحِي

نُصِرَتِ الْأَرْضُ: بارانباری ، باران زهوی

ژیانه وه و ناوه دانیکرد

نُصِرَةُ: یارمه تی ، کژمه کی ، پشتگیری

نُصِرَةٌ - نُصِرَةٌ: بارانیکی بی شومار ،

لیژمه باران

نُصِرَةُ عَلَى عَدُوِّهِ (أَعَانَهُ عَلَيْهِ):

یارمه تیدا ، پشتگیری کرد ، به سهر

دوژمن زالیکرد

نُصِرَةُ مِنْ عَدُوِّهِ (نَجَاهُ مِنْهُ): له دوژمن

رزگاری کرد ، فریای کهوت

نُصِرَةُ (جَعَلَهُ نُصِرَانِيًّا): کردی به گاوری

فله

نُصِصَ الْمَتَاعُ (جَعَلَ بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ):

شتو مه که کی له سهریه که له لچنی ،

ریزی کرد ، به ریزی کرده وه

نُصِصَ غَرِيْبُهُ (نَاقَشَهُ) وَالْحَ عَلَيْهِ فِي

الطَّلَبِ): گفتوگویی له گه ل کردو

سوریو له سهر داواکی ، داکوکی و

داوای لیکرد

نُصِصَ فَلَانٌ (كَتَبَهُ) بِه كُتَاتِي وَبِه پره تی

نُصِصَ الشَّيْءُ (كَانَ خَالِصًا): پاکو

بوخت بوو ، بیگه ردو پاکیزه بوو

نُصِصَ الْأَمْرُ (وَضَحَ وَيَانُ): ناشکرا بوو،

دهرکهوت ، روون بووه وه

نُصِصَ اللَّوْنُ (اِسْتَدَّ بَيَاضُهُ): زوړسپی بوو،

سپی و سؤل بوو ، به کجار سپی بوو

نُصِصَ بِالْحَقِّ (أَقْرَبَ بِهِ وَأَذَاهُ): دانی

به حه ق و راستیدا نا

نُصِصَ الْأُمُّ بِهِ (وَلَدَتْهُ): منالی بوو ،

به چکه کی بوو

نُصِصَ - نُصِصَ: نُصِصَ (كُلُّ جُلْدٍ أَوْ ثَوْبٍ

شَدِيدُ الْبَيَاضِ): مهر پیست و جلو

به رنگیک به کجار سپی و سؤل بیت

نُصِفَ (بَلَغَ النِّصْفَ): که یشته

ناوه راست ، نیوه ی کرد ، نیوه یی کرد

نُصِفَ الشَّيْءُ (أَخَذَ نِصْفَهُ): نیوه ی برد،

نیوه ی هه لگرت

نُصِفَ الْقَوْمُ (أَخَذَ مِنْهُمْ النِّصْفَ): نیوی

لی بردن

نُصِفَ الْقِدْحُ (شَرِبَ نِصْفَهُ): ناوی

نیوه ی به رداخه که ی خوارده وه

نُصِفَ النَّخْلُ (إِخْمَرَ بَعْضُ بَسْرِهِ وَبَعْضًا

إِخْضَرَ): خورماکه هه ندیکی سوریو

هه ندیکیشی به سه وزی مایه وه

نُصِفَ النَّهَارُ (اِنْتَصَفَ): روز که ییه

نیوه ی ، بوو به نیوه یو

نُصِفَ رَأْسُ فَلَانٍ (صَارَ نِصْفَ رَأْسِهِ أَبْيَضَ

وَالْآخَرُ أَسْوَدَ): نیوه ی سهری سپی و

نیوه که ی رهش بوو ، سهر رهش و

سپی بوو

نُصِفَ الرَّجُلُ (صَارَ كَهْلًا كَأَنَّهُ بَلَغَ نِصْفَ

عُمُرِهِ): پیر بوو ، که یی به نیوه ی

ته منی ، مووی سهری سپی بوو

نُصِفَ - نُصِفَ: نِصْفَ: نیوه ، نیم ،

نیوه ی هه رشتیک ، له ت ، کهرت ،

ناوه راست ، ناوه ند

نُصِفَ دَائِرَةٌ: نیوه بازته

نُصِفَ قَطْرٌ: نیوه تیره

نُصِفَ أَوْ مُنْتَصَفَ النَّهَارِ: نیوه یو ،

ناوه راستی روز

نُصِفَ أَوْ مُنْتَصَفَ اللَّيْلِ: نیوه شه و

نُصِفَ أَوْ مُنْتَصَفَ الشِّتَاءِ: ناوه راستی

زستان

نُصِفَ أَوْ مُنْتَصَفَ الصَّيْفِ: ناوه راستی

هاوین ، چله ی هاوین

نَصْفُ أَوْ مُنْتَصَفُ الطَّرِيقِ: چه قی ریکا؛

ناوه پاستی ری

نَصْفٌ - نَصْفَةٌ (الْإِنْصَافُ وَالْعَدْلُ):

دادیه روهری ، مافیه روهری

النَّصْفَانِ مِنَ الْإِنْيَةِ وَنَحْوَهَا مَا بَلَغَ الْمَاءُ

نَصْفُهُ): ده فرو قاپیک ئاوتا نیوهی

هاتیبت ، ده فری نیو پر

نَصْفِيَّةٌ: چه شنه جانه وه ریکی چوارپی

بالداره

نَصَلَ (تَخْلَصَ): رزگاری بوو ، قوتاربوو،

ده ریاژ بوو

نَصَلَ السُّهْمَ (ثَبَتَ فِي نَصْلِهِ): جیگیرو

چه سپا ، نیزه که ی چه سپاند لهرمو

تیره که دا ، توکمه ی کرد

نَصَلَ لَوْنُ الثَّوْبِ (تَغَيَّرَ): رهنگی جله که

گزیڤا ، گزیرانی به سه راهات

نَصَلَ اللُّسْعَةُ (خَرَجَ سُمْهَا وَزَالَ أَثَرُهَا):

شوینه واری پیوه دان و ژه هره که

ره وپیوه ، شوینه واری که زتن و

ژاره که ی نه ما

نَصَلَ مِنْ بَيْنِ الْجِبَالِ (فَلَهَرَ):

له نیوچپادا ده رکه وت ، سه ری هه لدا

نَصَلَ النَّاقَةُ: حوشره که له پیشه نگو

پیشه وه ی حوشره کانی ترا ده رکه وت

نَصَلَ السُّهْمَ (جَعَلَ فِيهِ نَصْلاً): نیزه و

سه ری بقی دانا

نَصَلَ الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ (أَخْرَجَهُ):

لپیده رکید ، به ده ری کرد لئی

نَصَلَ الرَّمْحَ أَوْ السُّهْمَ: نووک ، سه ر ،

نوکه رم ، سه ره نیزه

نَصَلَ السَّكِينِ (حَدَّثَهُ): ده مه چه قو ،

ده م

نَصَلَ الْمَغْرَلَ: سه ره ته شی ، به ردوخ ،

قولایی ته شی

نَصَلَ الرِّيشَةَ: لاسکی به پ

نَصْلَانِ: نیزه ، نووکی تیرو رم

نَصْنَصٌ مِنَ الْحَيَةِ (الْحَيَّةُ الْكَثِيرَةُ

الْحَرَكَةُ): ماریک زور بجوولیت ، ماری

فره بزووت و جووله

نَصْنَصَ الْبَعِيرُ (أَثْبَتَ رُكْبَتَيْهِ وَتَحَرَّكَ

لِلنُّهُوضِ): هه ستا ، هه ستا له سه ر

نه ژنوی

نَصْنَصَ الشَّيْءَ (حَرَّكَهُ وَقَلَقَلَهُ):

جوولاندی ، هه ژاندی ، هینای و بردی

نَصْنَصَ فِي مَشْيِهِ (إِهْتَزَّ): له رایه وه ،

جوولایه وه ، بزوا

نَصَوُ (وَجَعَ فِي الْبَطْنِ كَالْفَضِّ): ژان و

نیشیکه له ورگو سکدا ، ژانه سک

نَصُوحٌ (صَادِقٌ): راستگو ، دلسوز ،

راست

نَصِي: گزویگیه کی به کجار باشه بقی

له وه راندنی ئاژهل

النَّصِي (عَظُمَ الْعُنُقُ): نیشکی گهردن و

مل

نَصِيبٌ: به ش ، پشک ، به خت ، شانس ،

هه لساو ، ره پ

نَصِيبَةٌ: نه و به ردانه ی له ده وری گزولاو

حه وز داده نرین و ده چه سپیتترین ،

هه رشتیک وه ک هیماو نیشانه یه ک وایت

نَصِيبَةٌ: پاشماوه ، هه لیزارده ،

باشترین ، دانسقه ، دانه دانه

نَصِيحٌ: په ندو ئاموزگاری دادهر ، پاک ،

بوخت

نَصِيحَةٌ: ئاموزگاری ، مؤچپاری ،

به ندادان

نَصِيرٌ: پشتگیر ، یارمه تیده ر ، دوست ،

کۆمه ککار

نصيرة: به خشش و خه لات ، ديارى و به خشش

نصيص: يارمى و كومه ك

نصيص القوم (عدهم): ژماره يان

نصيل: پاچ ، ته و قه سهر ، مه لاشوو ،

گه نمى پاك ، دهنووكى بالنده يا خود

لووتى ، شوييتك له دول و شيوو ،

مابه ينى گهر دن و سهر له ژير ريشدا ،

به رديكى دريژه شتى پى ده كوتريت

نصيل الحجر (وجهه): روى بهرد ،

ته ختى

نض

نض الماء (رشح - سأل قليلاً قليلاً):

ناوه كه تكا ، دلژيا ، پالوتى ، هيدى

هيدى هاته خواره وه ، تك تك رڙا

نض مائه: ماله كى له كالوو

شت و مه كه وه بوو به دراوو پاره

نض الشيء (أظهرة): ده ريخست ،

خستبه روو

نض الطائر جناحيه (حركهما):

بالنده كه هردوو بالى راوه شانندو

جوولاند

نض العود: دارو كوته ره كه سهره كه

ناوي دهر كرد به ناگر تيبه ردان

نض القربة من شدة الميل (إنشقت):

مه شكه كه شقى برد ، دپا به هوى

پرييه وه

نض الأمر (أمكن): گونجاو بوو ،

شياو بوو ، له بار بوو

نض (نقد): دراوى ده ستي ، پاره

ده ستي

نض اللحم: مه ردومى له پو كه گزشت ،

لاواز ، سپسه

نض السيف من غمده (سأله):

شمشيره كه ي له كيلان دهر ميتا

نض الثوب عنه (نزعته وخلفه): جلو

به رگه كه ي داكه ند ، فرى ي دا ، دابمالى

نض الرجل من ثوبه (جودته): جلو

به رگه كانى ليكرده وه ، جلو به رگى

دامالى

نض البلاد (قطعها): بپى ، تيبه پى

بييدا

نض الجرح (سكن ورمه):

ناوساوييه كه ي نيشته وه ، دابه زى

نض الماء (نشف): ناوه كه وشك بوه وه

نض الغضاب: رهنگى خه نه كراو

كالبوه وه ، رهنگه كه ي ونيو نه ما

نض الفرس الخيل (تقدمها): پيشى

كهوت ، بهرله و رويشت

نضاً (نقداً): به ده ستي ، ده ست

به ده ست

نضائف: گوشت له سهر به ردى

سووره وه كراو گرم

نضاح (ساقى النخل): ناوده رى

دارخورما

نضاحه (منضحة - مرشحة): ناويرزين

نضار (ذهب - الخالص من كل شيء):

نالتون ، زير ، پاك و پوختى

مه موشتيك

نضار - نضار (أجود الخشب للأنية):

باشترين جوړى ته خته و داره كه ده فرو

قاپ و قاچاخى ليډروست ده كريت

نضارة (رشاء - غشى): گه شاوهمى ،

نهرم و نيانى ، سامانداريتى ،

ده وله مهندي ، دارايى

نَضَارَةُ الشَّبَاب: هه‌ره‌تی لاوی ، تافی
که نجیبی ، سیره‌ی لاوی

نَضَارِيَات: جوړه جانه‌وه‌ریکی بالداره
نَضَارِيَّة: جانه‌وه‌ریکه که‌وا له‌سه‌ر
که‌لای دارو دره‌خست ده‌ژی و
له‌به‌روشنایی خوړیشدا هه‌ل‌دیت و
را ده‌کات

نَضَاض: به‌خششو خه‌لات ، چاکه و
خه‌لات

نَضَاضَةٌ مِنَ المَاءِ: پاشماوه‌ی ناو ،
که‌میک ناو ، توژیک

نَضَاضَةُ الرَّجُلِ (آخِر وَلَدِهِ): دوايين
کوږی ، کوږه بچووکي پیاو

نَضَال (جِهَاد - كِفَاح - مُقَابَلَة -
مُنَازَعَة): خه‌بات ، ته‌قلا ، تیک‌وشان ،

ره‌نجدان ، کوشش ، پی‌شپړکی ، گره و
نَضَاوَةُ الشَّيْءِ (مَاسَقَطُ مَنَّهُ عِنْدَ
إِنْتِرَاعِهِ بِشِدَّةٍ): نه‌وه‌ی ده‌که‌وټته
خواره‌وه له‌کاتی به‌کیشکردنی شتیک
به‌توندی

النَضَاوَة: ناوی خه‌نه و سمه
نَضَبُ المَاءِ نَضْبًا (غَارَ فِي الْأَرْضِ):
ناوه‌که چوه ناو زه‌وییه‌وه ، زه‌ویه‌که
قوتیدا

نَضَبُ النَّهْرِ (ذَهَبَ مَاءُهُ): ناوی
رووباره‌که وشکی کرد ، ناوی تیا نه‌ما ،
وشکایی داهات

نَضَبَ عُمُرُهُ (نَفَدَ وَانْقَضَى): ته‌م‌نی
ر‌دیشت ، به‌سه‌رچوو

نَضَبَ عَنِ الشَّيْءِ (إِنْجَسَرَ
وَانْفَرَجَ): کرایه‌وه به‌رویا ، ناوه‌لا‌بوو
نَضَبَ الْخَيْرِ (قُلْ): خټرو به‌ره‌کات که‌م
بو‌هوه ، که‌میکرد

نَضَبَ فَلَانٌ: مرد ، گیانی سپارد ،
روحي ده‌رچوو ، کزچی کرد

نَضَبَ عَيْنُهُ: چاوی چوو به‌قوولا ،
باریکرد

نَضَبَ الْمَفَازَةَ (بَعْدَتْ): بیابانه‌که دوربوو ،
دوووو چه‌په‌ک بوو

نَضَبَ مَاءَ وَجْهِهِ: شهرمی تکا ، ناوی
رووی تکا ؛ واته شهرمی نه‌ما ،

بی‌تابوو شهرم بوو
نَضَبَ فَلَانُ الثُّوبَ (خَلَعَهُ): جل و

به‌رگه‌که‌ی داکه‌ند ، فری‌ی‌دا
نَضَبَ الْقَوْمَ (بَعْدُوا): دووریوون ،

دوو‌رگه‌وتنه‌وه
نَضَبَ عَيْنُهُ: چاوی چوو به‌قوولا

نَضَبَ النَّاقَةَ (قُلْ لَبَنُهَا): شیره‌که‌ی
که‌میکرد ، که‌م بو‌هوه

نَضَحَ الثَّمَرُ أَوِ اللُّغَمُ (أَذْرَكَ وَطَابَ
أَكْلَهُ): به‌روبووم یان گ‌وشته‌که

پټگه‌یی ، واده‌ی خواردنی هات
نَضَحَ الطَّبِخُ: چټشته‌که ده‌می کټشا ،

پټگه‌یی ، کولا
نَضَحَ الْأَمْرُ أَوِ الْمَشْرُوعُ (أَكْمَلَ - ثُمَّ):

پروژه و کاره‌که ته‌واو بوو ، هاته
به‌ره‌م

نَضَحَ - نَضَحَ: گ‌وره‌بوون ، بزه‌له‌بوون ،
خ‌وش بوون ، پټگه‌یین ، کولان ، دم

کټشان ، گ‌یشتن
نَضَجَتِ النَّاقَةُ بِوَلَدِهَا (جَاءَتِ السَّنَةُ

وَلَمْ تُنْثَجِ): واده‌و کاتی زاینی
حوشتره‌که گ‌وزه‌راو ناوس نه‌بوو ، نه‌زا

نَضَحَ الْبَيْتَ بِالمَاءِ (رَشَّهُ): لانه و
خانوه‌که‌ی ناو پ‌شین کرد ،

ناو‌پ‌ر‌ژیني کرد

نَضَجَ عَلَيْهِ الْمَاءُ (رَشَهُ): ناوپرژئنی کرد ،
ناوی پرژاند به سهریا

نَضَجَ بِالْمَاءِ: ناوی لی پرژان ، ناو
پرژئنی کرد ، ته پیکرد ، له ناوی
هه لکیتشا

نَضَجَ عَطَشَهُ (سَكَّنَهُ): تینوویتی شکان
نَضَجَ الْإِنَاءَ (وَشَحَّ): ده فرو قاپه که لیتی
تکا ، ده لانی ، ناوی لیجوو ، پالوتی
نَضَجَ الْجَسَدَ (عَرَقَ): جهسته ی نارهمی
کرده وه ، نارهمی ده ردا

نَضَجَ الشَّوَاءَ بِالذَّهْنِ: روئی لی تکا ،
چزه چزی کرد

نَضَجَ الْبَعِيرُ الْمَاءَ: حوشره که ناوی
له بیر یان رووباره وه گواسته وه بق سهر
کشتو کال و کتله

نَضَجَ عَنْ نَفْسِهِ (دَافَعَ): بهرگری
له خو پیکرد ، پاریزگاری له خو ی کرد
نَضَجَ الشَّجَرُ: داره که چرو ی ده رکرد ،
پشکوت

نَضَجَ الْعَيْنُ (فَارَتْ بِالذَّمْعِ): نه شک و
فرمیتسکی لیباری ، فرمیتسک هو ن هو ن
له چاره کانی به گونایا هاته خواره وه

نَضَجَ السَّمَاءُ الْقَوْمَ (أَمَطَرَهُمْ): بارانی
باراند به سهریاند ، بارانی بق باراندن ،
بارانی رشت به سهریاند

نَضَجَ الْجِلْدُ: پیسته که ی ته پکرد هه تا
دربو شهق نه بات و نه دپیت

نَضَجَ: ناو پیاکردن ، ناو رشتن ، ناو
پرژین ، لیجوون ، پالوتن ، ده لاندن
نَضَجَ الْحَوْضَ: حوز ، گول

نَضَجِيَّةٌ: تبری دپورته نداز
نَضَجَ الْمَاءُ (أَشَدَّ فَوْرَانَهُ مِنْ يَنْبُوعِهِ):
به ته وژم له سهر چاره که یه وه هه لقولا ،
به هور وژم ناوه که هه لقولا

نَضَجَ (الْأَثَرُ مِنَ الطَّيْبِ يَبْقَى فِي الثَّوْبِ
وَعَصِيرُهُ): شویتنه واری بوئی خوش
له سهر جلو بهرگ بمیئیتته وه

نَضَعَةُ: به کجار باران بارانیک ، بارانیک
نَضَدَ الْمَتَاعَ: شت و مه که که ی
کژمه لیکرد ، که له که ی کرد ، هه لی
سپارد ، به سیسه ی کرد

نَضَدَ - مَضَدَةُ: چه پایه ، قهره ویتله ،
تهخت ، گه واله هه وری له سهریه ک
نیشتوو ، ریزو نابوو ، سهریه زی ،
ریزرداری

نَضَرَ الْوَجْهَ أَوِ اللَّوْنَ أَوِ الشَّجَرَ
وَعَصِيرَهَا (نَعْمَ وَحَسَنَ وَكَانَ جَمِيلًا): روو
رهنگی جوان بوو ، داره که جوان بوو
نَضَرَ الشَّيْءَ (حَسَنَهُ وَنَعَّمَهُ): جوانیکرد ،
جوان و رازاوه پیکرد

نَضَرَ (مُزْدَهَر): گه شاهه ، جوان ،
رازاه

نَضَرَ (الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ): ئالتوون و زیوو
نَضَرَةٌ: گه شاهه یی ، نهرم و نیانی ، مال ،
دهوله مهندی ، ملوانکه ی ئالتوونی ،
خوشگوزهرانی

نَضَرَةٌ: سه وزه لانی پر پشک
نَضَضَ الرَّجُلُ (كَثُرَ مَا لَهُ وَدِيْنَارُهُ):
پاره و مالی زو دپوو ، دهوله مهند بوو ،
مال و دیناری زود بوو

نَضَضَ الشَّيْءَ (حَرَكَ): جوولاندی ،
بزواندی ، هینایه جووله و لهقه
نَضِلَ الْبَعِيرُ (هَزَلَ): له پو لاوازیوو ،
که م گزشت و له پوو

نَضَلَهُ: پیشکوت ، زالبوون ،
سهرکهوت ، بر دیه وه

نَضَاض - نَضَاضَة : نه و مارانهی

زمانیان دهرده هیئنو سهرده جوولینن

یان زور ده بزویو ده جوولین

نَضَاض لِسَانَه (خَرَكَه) : زمانی جوولاند،

بزواندی

نَضَاضَه (أَقْلَقَه) : پهریشانیکرد ،

هراسانیکرد ، نیکه رانی کرد

نَضَو : نازهلای لاوازو له پ، بی گزشت ،

جل و بهرگی شپو پواو ، تیریک خراب

بوویت به موی زور هه لدانه وه ، پهرداخ ،

ناسنی دهمه وانه و لغاو

نَضُوب (نَفَاد) : ته و او بوو ، نه مان ،

برانه وه ، کوتایی هاتن

نَضُوح : جوړه بوئیکی خوشه بوئی

خوشی دهمینته وه زور بلاوده بیته وه

نَضِي : نازهلای له پو لاواز ، تیریکی

بی نیره و په پ ، مابهینی شان و گوی ،

مابهینی په پو سهره نیره

نَضِيح : میوه ی گه ییو ، پینگه ییوو ،

به کام ، چیستی دهم کیشاوو کولاو

نَضِيحُ الرَّأْي (مُعْكَم) : کارامه ،

رادروست ، تیگه یشتوو

نَضِيح : حوز ، گولاو ، نارهق

نَضِيك : ریڅخراو ، هل په سیراو ،

که له که کراو ، هه لخواو

نَضِيْدَة (حَشِيَّة - وِسَادَة) : سهرین ،

بالیف ، دوشه ک

نَضِير : تازه ، ناودار ، گشاوه

نَضِيض : که میک ناو ، که مه گزشتیک ،

گرومی مه ردوم

نَضِيضَة : که مه بارانیک ، دهنکی چزه

چزی گزشتی برژاو

نُط

نُطُ الشَّيْء نُطًا (شَدَّة - مَدَّة) : رایکیشا ،

دریژی کرده وه

نُطًا (هَذَر) : وړینه ی کرد ، قسه ی

بی هوودی کرد

نُطُ فِي الْأَرْضِ (ذَهَب) : رویشته به سهر

زه ویدا ، چوو ، روئی

نُط - نَطِيطًا (فَر - قَفَر) : مه لهات ،

رایکرد ، بازیدا ، قه له مباری دا

نُطَاء (الْعَقَبَةُ الْبَعِيدَة) : گریو لوته ی

دوور ، لوفه ی دوور

نُطَاح (الْكَثِيرُ النُّطْحُ وَالْمُعْتَاد) :

که له وه شین ، قوچ وه شین

نُطَار (فَرَاغَة) : دامول ، داوه له ،

هراسه ، داوول ، مه ترهس ، سهره که و ،

شتیکه وه که مرقف له دار یان په پو

دروست ده کریو له نیو کشتوگا لدا

ده چه قینری بو لی سله مینه وه ی

بالنده و جانده و ه ران

نُظَارَة : باخه وان ، باخو بیستانه وان ،

چاودیر ، پاسه وان ، حه سحس

نُطَاسِي - نُطَاسِي : دانا ، پزیشک ،

پزیشکی شاره زاو کارامه

نُطَاط : بازدهر ، وړتنه کهر ،

هاتووچو کهر به سهر زه ویدا ، په کیک

بانگه شه ی حال و باریک یان سیفه تیک

له خویدا بکاتو تنیدا نه بیت

نُطَاع : بهرگ تیکر ، کوکه ره وه ی کتیب

نُطَاعُ الْقَوْمِ (أَرْضُهُمْ وَجَانِبُهُمْ) : زه ویو

زاریان ، لانه و مالیان

نُطَاعَة (الْقُطْمَةُ يُؤْكَلُ نَصْفُهَا فَتُرَدُّ إِلَى

الْخَوَان) : پارویه که نیوه ی بخوریتو

نیوه که ی تریشی له سهر سفره و خوان

دابنریته وه

نُطَاف: بابه‌تی شیرینی

نُطَافَة: ناوی که م له‌ناو قاپ و دۆلچه و

ده‌فریکدا بمینیتته‌وه

نُطَاق: پشتین ، پشتوین ، شورته‌که ،

بوار ، سنوور ، چتیه ، تخوب ، هه‌ریم ،

ناوچه ، مه‌لبه‌ند ، ته‌نوره‌ی ژنان

نُطَاقُ الْجَوَازَاء: سی‌مه‌ساره‌ن

له‌ناوه‌راستی (جه‌وزا)دا

نُطَافَة: نامه‌و کاخه‌ز یان پسووله

نُطَح: قوچی لیدا ، که‌له‌ی لیدا

نُطَح فَلَانًا (رَفَعَهُ عَنْهُ وَأَزَالَهُ): پالی

پتیه‌ناو لایبرد ، ده‌ریکرد

نُطَح: که‌له‌ی لیدان ، شه‌په‌قوچ ، قوچ

وه‌شاندن ، قوچ لیدان

نُطَحَة: قوچ و که‌له‌یه‌ک ، شه‌پ ، جه‌نگ

نُطَر: ئیشکی گرت ، پاسی‌کرد ،

چاودیری کرد

نُطَر الْكِرْمَ أَوْ الزَّرْعَ حَفْظَهُ وَسَهَرَ

عَلَيْهِ): باخه‌میوو یان کشتوکاله‌که‌ی

پاراست و پاریزکاری لیکرد

نُطْرُون: خویی کیمیایی سروشتی

نُطَسَ (صَارَ نُطَسًا): داناو وردکاربوو

له‌قسه‌و جلو به‌رگیدا

نُطَس - نُطَس - نُطَس (الْعَالَم - الْمُتَأَنِق

فِي كَلَامِهِ وَغَيْر ذَلِكَ): زانا ،

تینگه‌یشتوو ، زانا ، دانا ، جوان و

ده‌گمه‌ن له‌قسه‌و جلو به‌رگدا

نُطَس: پزیشکی زیره‌که‌و شاره‌زاو

بسیژر

نُطَح لَوْنُهُ (تَغْيَر): ره‌نگی گۆپا ،

تیکچوو ، مه‌لبزیکا

نُطَح - نُطَح - نُطَح: که‌ول ،

راخه‌ریکه‌ له‌ژێره‌که‌یدا راده‌خریت

سزابدیریت یان له‌ملی بدریت

نُطَح - نُطَح: پێشی مه‌لاشوو

نُطَح (الْمُشْدَقُونَ فِي كَلَامِهِم): ده‌م

به‌رین و والا له‌قسه‌کردندا ، ده‌م

پانکه‌ره‌وان ، زۆر له‌خۆکه‌ر له‌قسه‌و

ره‌وانبیزی ده‌ربیریندا

نُطَعِيَة: به‌مه‌ریه‌ک له‌پیته‌کانی (طاء -

دال - تاء) ده‌گوتریت

نُطَفَ الْمَاءُ (سَالَ قَلِيلًا قَلِيلًا): ئاوه‌که

به‌هیاوشی و که‌م که‌م له‌به‌ری رۆیی

نُطَفَ الْقَرْبَةِ (قَطَرَتْ): کونه‌و

مه‌شکه‌که‌ تنۆک تنۆک ئاوی لی‌تکا

نُطَفَ الْمَاءُ (صَبَّهَ): ئاوی رشت ،

رۆیکرد

نُطَفَ (تَنَطَّعَ بِعَيْب - أَثَمَ بِرَبِيبَةٍ

وَفَجْوَ): له‌که‌دارکرا به‌خرابه‌و داوین

پێسی یان هه‌ر ناته‌واوی و که‌م و

کوپیه‌ک

نُطَفَ الشَّيْءُ (فَسَدَ): خراپ بوو ،

تیکچوو

نُطَفَ الرَّجُلُ: زۆر خۆریوو ،

له‌زۆرخۆریا ورگو سکی زلبوو

نُطَف: که‌نده‌ل ، گوماندار ، به‌دو خراپ

نُطَفَة: تۆو ، تۆم ، تۆماو ، سیمه‌ن ،

تۆوی پیاویتی ، ئاوی روون ، ئاوی که‌م

که‌له‌ناو قاپا ده‌مینیتته‌وه

نُطَفَة - نُطَفَة: گواره ، که‌مه‌رو

مروارییه‌کی روشن یان پاک و پوخت

نُطَفَة: له‌که‌داری کرد به‌خرابه‌یه‌ک ،

خستیه‌ بازنه‌ی تاوانباریه‌وه

نُطَقَ (تَكَلَّمَ): قسه‌ی کرد ، دوا ، وتی ،

ئاخاوت ، ویزای ، به‌زمان قسه‌یه‌کی

واتادارو ئاشکرای کرد

نُطَقُ الْكِتَابِ (بَيِّنَ وَأَوْضَحَ): رَوْن و

ناشکرای کرد، ده ریخت

نُطَقُ الْمَاءِ الْأَكْمَةِ (بَلَّغَ وَسَطَهَا): ناوه که

گهیبه نیوهی گرده که، تانیوهی

گرده که ناو به رزبوه وه

نُطَقُ (كَلَامَ): ناخاوتن، قسه، وتن،

گوتن، ورته کردن، قسه ده ربړین

نُطَقُ خَارِجِي (لَفْظَ): وشه له زار هاتنه

دهر وه، قسه کردن

نُطَقُ دَاخِلِي (فَهْمَ): بیر، مؤش،

تیگه یشتن، نه قل، ژیری

نُطَقُ (النَّاطِقَ): وته بیژ، قسه کهر،

بیژر، وتیار

نُطَقَةُ: دوانیک، ناخاوتن و گوتنیک

نُطَقُهُ: پشوتننی کرده پشت،

که مری خسته پشت

نُظَلَّ الْخَمْرَ (عَصَرَهَا): ناره قومهی

پالوت، گرتی، گوشي و ناوه که ی

گرت

نُظَلَّ رَأْسُ الْقَلِيلِ بِالنَّطُولِ (صَبَّ عَلَيْهِ

النَّطُولُ قَلِيلًا قَلِيلًا): ناوی له کول و

که رمی کرده نیتو گوزو و شهربه وه که م

که م چکانی به سر نه خوش و

دهرده داردا

نُظِّلَ (قَشْرُ الْعَنْبِ - اللَّبَنُ الْقَلِيلَ):

تویکلی تری، که میک شیر، ناوی میوژ

نُظِّلَ (خَثَارَةُ الشَّرَابِ): تلپه ی نیشتوی

مهی و باده

نُظْلَاهُ (الدَّاهِيَةُ): به لا، چورتم،

دهرده سهری و مهینه تی

نُظْلَةُ - نَاطِلٌ: به ک قوم و مژ بیان

خواردنه وه به ک له مهی و ناوو شیر

نُظْلَاطٌ - نُظْلُطٌ - نُظْلُطٌ: بالابه رز،

دریژ

نُظْلُطُ الْأَشْيَاءِ (مَدَّةً): دوری خسته وه،

دریژی کرده وه

نُظْلُطُ الرَّجُلِ (بَعْدَ سَفَرَةٍ): سه فیه ریکی

دورو دریژی کرد

نُظُولٌ: ناویکی له کول دهرمان و روه ک و

گژوگیای تیکری و پشاش

ساردبونه وهی نه ندامی ناساغ و

نه خوشی پی چاره سهر بکرتیت

نُظِيحٌ: ناژه لیک مردار بیته وه به مهی

شوق و که لله لیدانیه وه له لایه ن

ناژه لیک تره وه، رهش بین، به دبین،

نه سپیک له نیتو چاوانیدا باز نه و خالی

خری تیدابیت

نُظِيحَةٌ: مرداره وه بو به شوق لیدان

نَظَا

نُظَاظِرٌ: پیاوچاک، هاوتا، له یه کچوو،

وه که یه ک

نُظَاظِرٌ: دوربین، بپرتیز

نُظَاظَرَةٌ (عَمَلُ النَّظَاظِرِ وَمَقَامُهُ):

پله و پایه و کاری چاودیز، وه زار هت

نُظَاظَرَةٌ: ته ماشاکه ران، چاویلکه،

عه یه نه ک

نُظَاظَرَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ: دوربینی سهریازی،

دوربین

نُظَاظَرَةٌ مَكْبَرَةٌ: میکروسکوب، وردبین

نُظَافَةٌ: پاک و خاوتنی، پوختی

نِظَامٌ: رشته ی مرواری، ریگه، ریپاز،

خووداب و نه ریت، ریگخستن،

ریکخراو، شپواز، ری و شوین

نِظَامٌ سِيَاسِيٌّ (نَسَقٌ): رژیم، یاسا،

یاسای رامباری

النِّظَامُ الشَّمْسِيُّ: کومه له ی خور،

رژیمی خور

النَّظَامُ الْعَسْكَرِيُّ: رِئِيسِي سَهْرَبَازِي

النَّظَامُ: فَرِهَ هَوْنَهْرَهْوَه ، مَرْوَارِي

هَوْنَهْرَهْوَه

نَظَامِي: رِيكَو پِيكَ

نَظَرَ (رَأَى): چَاوِي پِيكَهَوْت ، بِيْنِي ،

چَاوِي لِيَوَهْبُو

نَظَرَ فِي الْأَمْرِ (فَحَصَهُ وَفَكَّرَ فِيهِ): بِيْرِي

لِيَكْرَدَهْوَه ، لِيَسِي كَوَلِيَهْوَه ،

تَهْمَاشَايْ كَرْد ، پَشْكَنِي

نَظَرَ الشَّيْءَ (اِنْتَبَهَرَ): چَاوَهْ پِيْ بُو ،

چَاوَهْ پَوَانِيكَرْد

نَظَرَ بَيْنَ النَّاسِ (حَكَمَ وَقَصَلَ

دَعَاوِيَهُمْ): فَهْرَمَان رَهْوَايِي كَرْدَن ،

دَاوَهْ رِي كَرْد لَهْ نِيَوَانِيَانْدَاو دَاوَاو

سَكَا لَكَانِي بَهْ جِيَا تَهْمَاشَاكَرْدَن

نَظَرَ فَلَانًا (أَصْفَى إِلَيْهِ): كُوِيْ بُو

هَهْ لَخْسَتْ ، كُوِيْ بُو كَرْت ، كُوِيْ

بِيَسْتِي بُو

نَظَرَ فَلَانًا الدِّينَ (أَخْرَجَهُ وَأَمْلَأَهُ): وَاو

قَهْرَزَهْ كَهْ دَوَاخْسَتْ ، مَاوَهْ دَايَه ،

بَوَارِيْدَا

نَظَرَ إِلَى (رَمَقَ): سَهْ يِرِي كَرْد ،

تَهْمَاشَايْ كَرْد ، رَوَانِي

نَظَرَ إِلَى الشَّيْءِ (تَأَمَّلَهُ): تِيْ وَرْد

بُوَهْوَه ، تِيْ رَوَانِي ، سَهْرَنْجِيْدَا، لِيْ رَاْمَا

نَظَرَ لَهُمْ (إِهْتَمَّ بِأَمْرِهِمْ): چَاوَدِيْرِي

كَرْدَن ، چَاوِي لِيْ يَانَهْوَهْبُو

نَظَرَ: بِيْنِيْن ، بِيْنَايِي ، سَوْمَا ، رَوَانِيْن ،

تِيْ پَوَانِيْن ، زَرْنَكِي ، پِيْشَبِيْنِي ،

دَوُورِيْنِي ، چَاوَدِيْرِي ، بَهْ تَهْ نَكَهْوَه

هَاتَن ، پِيَاوَهْتِي ، جَوَامِيْرِي پَارَاَسْتَن ،

تِيْ بِيْنِي

نَظَرَ (بِالنَّظَرِ إِلَى): بَهْ كُوِيْرَهْ ي ،

نَهْ كَهْ رَجِي ، لَهْ كَهْ لَ تَهْوَهْ شِدَا ، بَهْ پِيْ

نَظَرَةً: سَهْ يِرْ كَرْدَن ، تِيْ پَوَانِيْنِيْكَ ،

سَهْرَنْج ، چَاوِي پِيَاخْشَانِيْكَ ، نِيْگَا ،

بَهْ زَهْ يِي ، نَاوَرِيْدَانَهْوَه ، دَلَسُوْزِي

نَظَرَةً إِلَى الْمَاضِي: نَاوَرِيْدَانَهْوَه

لَهْ رَا بَرْدُو ، بِيْر لَهْ رَا بَرْدُوو كَرْدَنَهْوَه

النَّظَرَةُ الضِّيْقَةُ: كُوْرْت بِيْنِي ، تَهْ سَك

بِيْر كَرْدَنَهْوَه

نَظَرَةُ (الْإِهْمَالِ وَالْتَأْخِيرِ فِي الْأَمْرِ):

دَوَاخْسْتَن وَبَهْ كَخْسْتَن لَهْ كَارِيْ كَدَا

نَظَرِي: تِيْوَرِي ، بِيْرْدُوْزِي ، بَهْ دَهْم ،

زَارِي ، بِيْنَايِي زَان

نَظَرِيًّا (ضِدَّ عَمَلِيًّا): بَهْ پِيْ تِيْوَر ،

هَهْ رِيْ بَهْ دَهْم وَكُوْتَه

نَظَرِيَّةً (مَذْهَبًا - رَأْيًا): تِيْوَر ، بِيْرْدُوْز ،

بَاوَهْ ، رَا ، رِيْ بَاَز ، رِيْ پَهْ

نَظَفَ الشَّيْءَ (كَانَ نَقِيًّا مِنَ الْوَسَخِ

وَالدَّنَسِ بَهِيًّا حَسَنًا): پَاكْ وَبِيْگَهْ رَدْبُو ،

پُوخْت بُو ، خَاوِيْن بُو

نَظَفَ الشَّيْءَ (طَهَّرَهُ - نَقَّاهُ): پُوخْتِي

كَرْدَهْوَه ، خَاوِيْنِي كَرْدَهْوَه

نَظْفَةً: پُوخْتِي ، پَاكِي ، خَاوِيْنِي ،

پَاكِيْزَهْ يِي

نَظَّمَ اللَّوْلُوْءَ وَنَحْوَهُ (أَلْفَهُ وَجَمَعَهُ فِي

سُلْكٍ): لَهْ رَشْتَه وَبَهْ نَدِيْ كَدَا مَرْوَارِيْهْ كَهْ ي

هَوْنِيَهْوَه رِيْ كِيْ خَسْت

نَظَّمَ الشَّعْرَ (أَلْفَهُ): هَوْنَرَاوَهْ ي دَانَا ،

هَهْ لِيْ بَهْ سَتْ ، رِيْ كِيْ خَسْت

نَظَّمَ الشَّيْءَ إِلَى الشَّيْءِ: شَتِيْ كِي

خَسْتَه پَالْ شَتِيْ كِي تَر ، خَسْتِيَه لَايِيْهْ ك

نَظَّمَ الْأَمْرَ (أَقَامَهُ): دَايْمَهْ زَرَانْد ،

پِيْ كِيْ هِيْنَا ، هِيْنَايْ وَبَرْدِي

نَظَّمَ: كُوْمَهْل ، تِيْم ، بَهْ چَهْن

هَهْ سَارَهْ يَهْ كْ دَهْ كُوْتَرِيْ ت ، رِيْ كَخْسْتَن ،

هَهْ لَبَهْ سَتْ ، قَهْ وَكُوْتَهْ يْ كِيْ شِدَار

نَظْمُ الشَّعْرِ (تَالِيْفُهُ) : هُونَرَوِه دَانَان ،
هُونَرَوِه گُوتَن

نَظْمُ الْخَزَرِ (جَمْعُهَا فِي مَسَلَكٍ) : مَتَو
مَوِيوِي هُونِينِه وَه ، كَرْدِن بَه پَه تَه وَه
نَظَمَتِ السَّمَكَةُ أَوْ الدَّجَاجَةُ (صَارَ فِي
بَطْنِهَا بَيْضٌ) : گَه رَاو مِیْلَكِه لَه سَكِی
مَاسِی و مَرِیْشَكْدَا دِرُوسْت بُوو

نَظُور - نَظُورَةُ : سَه رَوِه رِی شَكُودَار ،
گَه وَرِه ی شَكُومَه نَد کِه هِیچ کَارِیْکِ بَی تَه و
تَه نَجَام نَه دَه ن ، یَه کِیْکِ چَاو نَه پُوشِیْت و
بَی تَاگَا نَه بَیْت لَه کَارِی گِرَنگُو بَه هَه نَد
گِرَتُووِی

نَظُورَةُ : چَاو دِیْری سُوپَا ، بَه رِپِرِسی
سُوپَا

نَظِیر : هَاو ، هَاوَتَا ، یَه کَسَان ،
هَاوِچُوْن ، هَاوِشَان ، وَه کُو ، لَه وِیْنَه ی ،
وَه ک

نَظِیرَةُ : وَه ک ، بَه رَا بَه ر ، پَیْشَه نَگ
نَظِیْف (ضِدَّ وَسَخٍ) : پُوخْت ، خَاوِیْن ،
پَاکِیزَه وَ بَیْگَه رَد ، وَژُووِی پِیْسُو
گَه نَدَه لَه

نَظِیْفُ الْأَخْلَاقِ أَوْ الصِّفَاتِ : رَه وِشْت و
خُوو پَاک ، رَه وِشْت و سِیْفَت بَه رَز
نَظِیْم : هُونَرَوِه وَ شِیْعِرِی رِیْکْخِرَاو
نُووَسِرَاو ، رِیْکْخَه رِی شَت و مَه ک ،
فَرَه بَیْژِی هُونَرَوِه وَ شِیْعِر

ن

نَعَا السَّنُورُ نَعَا : پَشِیْلَه کِه مِیَاوَانْدِی ،
مِیَاوَه مِیَاوِی کَرْد
نَعَى فَلَانًا (خَبَرٌ بِوَفَاتِهِ) : هَه وَاوِی
مَرْدَنِی رَاگَه یَا نَد ، مَرْدَنَه کَه ی
بَلَاو کَرْدَه وَه

نَعَى الْأَصْحَابِ (دَعَاهُمْ إِلَى دَفْنِ مِیْتِهِ) :
خَه لَکِی بَا نَگْکَرْد بَقُ نَاشْتَنِی مَرْدَه کَه ی ،
خَه لَکِی دَه نَگْدَا بَقُ بَه خَاک سِپَارْدَنِی
مَرْدَه کَه ی

نَعَى عَلَى الْقَوْمِ شَهَوَاتِهِمْ (عَاتَبَهُمْ بِهَا) :
لَه کَه دَارِی کَرْدِن لَه سَه ر هَه وَه سَو
نَا رَه زُووِیَان ، رَه خَنَه وَ نَگُووِی لِیْگِرْتَن
نَعَى عَلَيْهِ : لُؤْمَه وَ سَه رَزَه نَاشْتَنِی کَرْد ،
هَات بَه سَه رِیَا

نَعَائِمُ (مَنْزِلٌ مِنْ مَنَازِلِ الْقَمَرِ) : یَه کِیْکِه
لَه پَلَه کَانِی مَانِگ ، خَوْلَگَه یَه کِی مَانِگ
نَعَابُ : قِرْقِیْنَه ، قَه کَه ر ، بَه چَکِی
قَه لَه رَه شَکِه

نَعَابَةُ : حُوشْتَرِی تِیْژُو خِیْرَا
نَعَاج : مِیْگَل

نَعَارُ : قِیْزَه قِیْژَکَه ر ، نَه رَه نَه رَکَه ر ،
مَه لِیْکِی رَه نَگ جَوَانَه لَه کَه نَارِی
دَه چِیْت ، یَاخِی نَاشُو بَیْگِیْ

نَعَارَةُ : مِزْدَاحِی قُوقُوقِرَه ، شَتِیْکِه نَاوِی
پَیْدَه خُورِیْتَه وَه وَ لَه کَاتِی خُوَارْدَنَه وَه ی
نَاوَه کَه دَا دَه نَگِیْکِی هَه یَه ، سُوْرَاحِی ،
فَرِپَرِوْکِه

نَعَاسُ : خَه وَهَاتَن ، خَه وِیْرْدَنَه وَه ،
وَه نَه وَز ، خَه وَه نُوچَکِه

نَعَاقُ : زُؤْرَهَاوَرُو فَرِیَا کَرْدِن

نَعَالُ : نَالِبَه نَد ، سَوَل دِرُوو

نَعَامُ : بَه لَی ، نَه رِی ، وَشَه ی
وَه لَامَدَانَه وَه یَه

النَّعَامُ الصَّادِرُ وَالْوَارِدُ : هَه رِیْکِ چَوَار
هَه سَارَه ن

النَّعَامُ : حُوشْتَر مَوْرَخ ، نَه عَامَه

النَعَامَة؛ شادمانی، تاریکی،
ریزدراری، نه زانین، ریگه‌ی روونو
ناشکرا، به‌ردیکه ده‌خزیته‌سهر دهمی
بیر، نالایه‌کی بلند له‌بیاباندا بر
رینومایی و رینویتی، هه‌رساختمان و
بینایه‌ک له‌سهر شاخ دروست بکری،
گروهو کومه‌لی خه‌لکی، ریز
نَعَامَة الدَّمَاع (جِلْدَة رَقِيقَة تُغَشِّ
الدَّمَاع)؛ پیستی می‌شک، پیستیکی
ناسکه به‌سهر می‌شکه‌وه
نَعَامَة الْقَدَم (بَطْنُ الرَّجُل)؛ به‌ری پی
نَعْبُ الْغُرَاب؛ قغه‌قغه‌ی کرد، وتی قغ
قغ، قیراندی
نَعْبُ الْمُؤَدَّن؛ بانگ بیژهر به‌ملاولادا ملی
دریژ ده‌کردو بای ددها
نَعْب؛ بای توند، توندوتیژ
نَعَبَتِ الْإِبِل (مَدَّتْ أَعْنَاقَهَا فِي سَيْرِهَا)؛
حوشتره‌که له‌رؤیشتندا ملی دریژکرد
نَعَبَتْ (وَصَفَا)؛ پیا‌ه‌لدا، باسیکرد،
به‌شان و بالیدا مه‌لیدا
نَعَت - نَعْتًا (تَكَلَّفَ النُّعْت)؛ زوری
له‌خوی کرد، سیفه‌تی له‌خویدا
دروستکرد
نَعَتِ الرَّجُل؛ خاوه‌ن ره‌وش و خوی
جوان بوو
نَعَتِ الْفَرَس؛ نه‌سپی نه‌جیب و
ره‌سه‌نبوو
نَعَت (وَصَفَا - صِفَة)؛ پیا‌ه‌لدا،
باسکردن، ره‌وشت، خوو
النُّعْت - النُّعْتَة؛ نه‌سپی ره‌سه‌ن وتیژره
نَعَجَ اللَّوْن (خُلِصَ بَيَاضُهُ)؛ سپی و
سۆلبوو، سپیه‌کی بیگه‌ردو پوختبوو

نَعَجَ النَّاقَةُ فِي سَيْرِهَا (أُسْرَعَتْ)؛
حوشتره‌که له‌رؤیشتندا خیراو گورج و
گۆل بوو
نَعَجَ الْبَعِير (سَمِن)؛ حوشتره‌که
قه‌له‌بوو، تیکسیراوو قه‌له‌وو
نَعَجَ الرَّجُل (أَكَلَ لَحْمَ الضَّانِ فَثَقُلَ عَلَى
مَعْدَتِهِ)؛ گۆشتی مه‌پی خواردو له‌سهر
گه‌ده‌ی قورسو گران بوو
نَعَج (خُلِصَ الْبَيَاض)؛ سپیتیکی پاک و
پوخت
نُعْجَة (أُنْثَى الضَّان)؛ مه‌پ، په‌زی
سپی، شه‌که‌مینه
نَعَر فِي الْبِلَاد (ذَهَب)؛ رؤیشت، چوو،
گه‌پا به‌ولاندا
نَعَر الْقَوْمَ (هَاجُوا وَاجْتَمَعُوا)؛ مه‌ژان و
کۆبوونه‌وه، خروشان و یه‌کیانگرت
نَعَر إِلَى فَلَان (أَنَاء)؛ رووی تیکرد،
هات بۆ لای
نَعَر فِي الْأَمْرِ (نَهَضَ وَسَعَى)؛ مه‌سه‌پا،
مه‌ولیدا، ته‌قه‌لایدا
نَعَر الرَّجُل (صَاحَ وَصَوَّتَ بِخَيْشُومِهِ)؛
به‌لووت هاواریکرد، ده‌نگی مه‌لپری
نَعَر الْعِرْقَ بِالدَّم (فَارَ مِنْهُ الدَّمُ أَوْ صَوَّتَ
لِخُرُوجِ الدَّم)؛ ده‌ماره‌که به‌هورژم
خوینی لیها، ده‌نگی فیچقه‌ی خوینی
ده‌ماره‌که هات
نَعَر السَّهْم (أَدَارُهُ عَلَى الظُّفْرِ لِيَعْرِفَ
قَوَامَهُ)؛ تیره‌که‌ی مه‌لسووپاند مه‌تا
دریژی بۆده‌ریکه‌ویت
نُعْرَة - نُعْرَة؛ لووت
نُعْرَة - نُعْرَة؛ تروفیز، لووتبه‌ری،
که‌شو و فش، له‌خوبایی بوون

نَعْرَة قَوْمِيَّة: نيشتمانپهروه ريتي ،

رهگه زيه رستي

نَعْرَة قَبِيلِيَّة: موزگه ريتي ، دهمارگيري

بؤموزو تيره

نَعْرَة حَزْبِيَّة: پهروش و بيرته سكي بؤ

حيزب ، حيزيگه ريتي

نَعْرَة مَذْهَبِيَّة: توندره وي و پهروشداري

بؤ مه زه ب و ريبازنك ، مه زه بگه ربي

نَعْرَة النَجْم: مه لگردني باو توندبووني

گه رما له گه ل مه لهاتني ته ستيره كه دا

نَفْسَ الرَّجُل: خه وي هات ،

باو يشكي هات ، خه ويريده وه ،

وه نه وزيدا

نَفْسَ جِسْمِهِ أَوْ رَأْيِهِ (لَانَ وَضَعْفًا):

جهسته و رای سست و لاوازيو ، كزيو

نَفْسَ السُّوقِ (كَسَدَات): بازارپساردبوو ،

ساردی و سستی هات به سه ريا

نَفْسَان (نَاعِس - نَاعِسَة): خه والو ،

چاو له خه و

نَفْسَ الْمَيِّتِ (ذَكَرَهُ ذِكْرًا حَسَنًا): باسي

چاكو و باشه كاني مردوه كه ي كرد ،

له چاكو و باشه كاني دوا

نَفْسَ طَرَفِهِ (رَفَعَهُ لِيَنْظُرَ): رواني ،

چاوی به رزكرده وه مه تا بپوانيت

نَفْسَ الشَّجَرَةِ (كَانَتْ مَائِلَةً فَأَقَامَهَا):

داره كه لاربوو راستي كرده وه ، ريكي

كرده وه ، مه ليسانده وه

نَفْسَ فَلَانًا: دهوله مه ندبوو ، حال و باري

له هه زاريه وه كزپا بؤ دهوله مه ندي

نَفْسَ (حُمِلَ عَلَى النَّفْسِ): له سه ر

تابوت و داره مردوو مه لگيرا

نَفْسُ: دارته رم ، داريه ست ، ته رم ،

تابوت ، داريازه ، دووداره ، داريكه

به چه شني دروستكراوه مردو ده خريته

نيوي و چواركس ده چنه ژيري مردوي

تيذا ده بن بؤ گورستان

نَفْسُهُ اللَّهُ (رَفَعَهُ وَأَقَامَهُ): خوداوه نند

به رزو بلندي كرده وه ، پايه داري كرد

نَفَقَ الْغَرَابُ: قه له په شه كه قيراندي ،

وتي قغ قغ

نَفَقَ الْمُؤَذِّنُ (رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْأَذَانِ):

بانگيدا ، دهنگي به رزكرده وه به بانگدان

نَفَقَ الرَّاعِي بِقَعْنِهِ (صَاحَ بِهَا وَزَجَرَهَا):

شوانه كه هاواري له مه په كاني كرد ،

ليبخوپين به توپه يي

نَعَلَ الْقَوْمُ نَعْلًا (وَهَبَ لَهُمْ نَعْلًا): سؤل و

نه علي پتيه خشين ، بؤي بردن

نَعَلَ الدَّابَّةُ: نالي كرد

نَعَلَ - نَعْلًا (لَبَسَ النَّعْلَ): سؤل و پتلاوي

له پتيكود

نَعَلَ: سؤل ، پتلاو ، نه عل ، پوتين ،

ناسني ژير مشتق

النَّعْلُ الْحَدَاءُ: بني پتلاو ، ره بان

نَعَم - نَعِمَ الرَّجُلُ (رَفَعَهُ): ناسووده بوو ،

دلنيابوو ، ژيني خوش شادبوو

نَعَمَ عَيْشُهُ (رَفَعَهُ - طَابَ - اتَّسَعَ):

گوزهراني باش بوو ، خوش بوو ،

گوشادو به رين بوو

نَعَمَ بِهِ عَيْنًا (سَرَّ وَقَرِحَ):

پتيخوشاليبوو ، شادمان بوو

نَعِمَ الْعُودُ (إِخْضَرَ وَنَضَّرَ): سه وزو

گه شاوه بوو

نَعَمِ الْمَسْحُوقُ: وردبوو ، هاپا ، له ت

له تبوو

نَعْمَ (لَا نَمَسَهُ): ساف بوو ، سافو
 لووس بوو ، نهرم و شل بوو
 نَعْمَ الشَّيْءُ (مَلَسَ): سافیکړد ،
 لووسی کړد ، پرداخی کړد
 نَعْمَ عَيْشُهُ (رَفَهُ): گوزهرانی باشکړد ،
 بوژانديوه
 نَعْمَ الشَّيْءُ (جَعَلَهُ نَاعِمًا): والابیژی کړد ،
 وردی کړد ، هارپه وه
 نَعْمَ الْقَوْمُ (أَتَاهُمْ حَافِيًا): به پیی پته تی
 مات بۆ لایان
 نَعْمَ (نَعْم - الْإِبِلُ وَتَطْلُقُ عَلَى الْبَقَرِ
 وَالْفَقَم): به لی ، نه ری ، بیگومان ،
 به دلنیا بیه وه ، خوشتر هه روه ها به
 مانگا و مه پو مال تیش ده گو تریت
 نَعْمَ وَيَسُ: باشه و خراپه ، باشترین و
 خراپترین ، دوو کردارن بۆ باشترین و
 خراپترین به کار ده برین
 نَعْمَ: خوشی ، ناسوده یی ، دلنیا یی ،
 به ختیا ری
 نَعْمَ مَا قُنْتُ (أَحْسَنَتْ): چاکت کرد ،
 ده ست خوش
 نَعْمَى: ده ستی ره نگین و سپی و سؤلی
 چاکه کار ، خوشگوزهرانی ، خوشحالی ،
 مال و دارایی
 نَعْمَاءُ: شادمانی ، خوشحالی ، ده ست
 ره نگینی
 نَعْمَانُ: نازناوی شایانی (حیره) یه ،
 خوین ، جوړه روه کیکی سووره
 به زوری له کیلگه و بیستاندا ده پویت
 نَعْمَةٌ - نَعْمَةٌ: خوشی ، خوشگوزهرانی
 نَعْمَةٌ: ناز ، پی به خشین ، خوشی ،
 شادی ، دلنیا یی
 نَعْمَةٌ (مَنَّةٌ): ناز ، نیعمه ت ، پیبه خشین ،
 خوشی ، پیدان ، خه لاتکردن

نَعْمَةُ اللَّهِ (فَضَّلَ اللَّهُ): به خشنده یی
 خوا ، نازی خوا ، نیعمه ت و چاکه ی
 خوداوه ند
 نَعْنَاعُ (نَبَاتٌ): نه عنا ، گیایه که وه
 پونگه وایه به لام که لاکه ی کالتره و
 تامه که ی تونتره بۆ خواردن و
 چاره سهری نه خوش به کار ده بریت
 نَعْنَعُ لِسَانُ فُلَانٍ: زمانی ده گیرا ،
 تور تپو ، لاله پته بوو
 نَعْنَعُ - نَعْنَعُ (نَبَاتٌ مَعْرُوفٌ): نه عنا
 نَعُو: کونه لووت ، خورمای تازه ،
 قلیشاویه ک له لچی سهره وه ی خوشتر دا ،
 کون و قلیشی سمی نه سپ
 نَعُوبُ: خوشتری تیژو خیرا
 نَعْوَةٌ (خَبَرُ الْمَوْتِ): هه والی مردن ،
 هه والی مهرگ
 نَعُورُ: دهمار که به هور وژم خوینی لی
 بیت
 نَعُوسُ: ژنی خه والو سست و هتواش
 نَعُومَةٌ (لَيْسَ اللَّفْسُ): نهرم نیان ،
 نهرم ناسک
 نَعِي - نَعِيَّةٌ: هه وال و ده نگ و باسی
 مهرگ بلا کوردنه وه و راگه یانندی
 نَعِيَّةٌ - نَعِيَّةٌ: نه سپی تیژو خیرا و
 سه رنج راکیش
 نَعِيرُ (صِرَاحٌ - صِيَّاحٌ): قیژه ، هوار ،
 نه ره ، ده نگه ده نگ
 نَعِيرُ الثَّيْرَانِ (جَوَارٌ): بوړه ی گا و گوزک ،
 بوړاندن ، بوړه بوړ
 نَعِيلَةٌ: سؤل و نه عل و پیلایو کی گچکه
 نَعِيمٌ (رَغْدُ الْعَيْشِ - سَعَادَةٌ - فَرْدُوسٌ):
 خوشگوزهرانی ، خوشحالی ، به ختیا ری ،
 کامه رانی ، به هشت ، فیرده وس ،
 فراوانی

نَعِيمُ اللَّهِ (عَطِيَّةُ): به خشنده بی خوابی، به خشنی خوداوه ند
نَعِيمُ الْبَالِ (هَادِيءُ الْبَالِ): بی خه م ،
ناسوده ، دلنیا ، دلشاد

نَظْمُ

نَظْمًا إِلَيْهِ نَفَوًا (تَكَلَّمَ بِكَلَامٍ يُفْهَمُ):
قسه ی بؤ کرد ، قسه یه کی کرد روون و
ناشکراوو

نَغَارُ: برین و زامیک خوینی به مورودم
لَبِیْرَوَات

نَغَازُ: غه یبه تکه ر ، باسکه ری خه لکی
به خراپه و به دی

نُفَاش - نُفَاش - نُفَاشِي (الْقَصِيرُ جِدًا):
کورته بنه ، کورته بالا ، ریوه له ،
بسته بالا

نُفَاشُ: سووک و نزم ، هه وه سباز ،
ناره زووباز

نُفَاضُ: گه واله هه وری جوولوا و بزوات ،
پیای وری وگ زلو گه وریه

نُفَامُ (الكَثِيرُ النُّفْمَةُ): پریاواز، ناوازدار
نُفَبُ الرِّيقِ (إِبْتَلَعَهُ): تفه که ی قووتدا ،
قووتی دایه وه

نُفَبُ الرَّجُلِ فِي الشَّرْبِ (جَرَعَ):
ناوه که ی خوارد هه ، قوم قوم
خواردیه وه

نُفَبُ الطَّائِرُ: بالنده که ناوی خوارد هه
نُفْبَةُ - نُفْبَةُ (الْجُرْعَةُ): قومه ناو ، مژ

نُفْبَةُ (الْفَعْلَةُ الْقَبِيحَةُ): کارو ره فتاری
ناپه وواو خراب

نُفَرُ الرَّجُلِ عَلَى فَلَانٍ: رقو قینی هه بوو
به رامبه ری، داخ و کینه داربوو به رانبه ری
نُفَرُ مِنَ الْمَاءِ (أَكْثَرُ): ناوی زود
خوارد هه ، زوری نوش کرد

نُفَرُ الصَّبِيِّ (دَغْدَغُهُ): ختوکه ی
مناله که یدا

نُفَرُ الْبَنَاتِ (صَاحِبُهَا): قیزه و
نه په ی کرد به سه ر حوشتره که دا

نُفَرُ: بولبول ، زهرنه قووته ی چوله که
نُفَرُ: سه رچاوه ی ناوی سویر

نُفَرَتِ الْقِدْرُ (غَلِي): مه نجه له که
هاته کول و جوش ، کولا

نُفَرُ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَغْرَى وَحَمَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ):
کردنی به گزی یه کا ، دانی

به یه کا ، دانی به شه ر
نُفَرُ فَلَانًا (إِغْتَابَهُ): غه یبه تیکرد ،
به خراپه باسیکرد

نُفَرُ الصَّبِيِّ (دَغْدَغُهُ): ختوکه ی
مناله که یدا، ختوکیدا

نُفْش - نُفْشًا وَنُفْشَانًا (تَحَرَّكَ
وَاضْطَرَبَ): هه ژنی ، له رزی ، له قی ،
جوولایه وه

نُفْشَةُ: له رزینیک ، هه ژینیک
نُفْشَةُ: ژنی عیشقباز ، هه وه سباز ،
حه شه ری

نُفْصُ الْبَعِيرِ (لَمْ يَتِمَّ شَرْبُهُ):
حوشتره که ناو نه درا ، تیز ناو نه بوو

نُفْصُ الرَّجُلِ (لَمْ يَتِمَّ مُرَادُهُ): ویست و
نیازو خوازی به ده ست نه هیتا ، نه گه یی

به ویست و خواستی ، نه گه یی به هیواو
ناواتی خوی

نُفْصُ عَيْشِهِ (كَدَّرَ عَيْشَهُ): ژینی
شیتواند ، تیکیدا ، تال و گرژی کرد

نُفْصَةُ (مَا يَمْنَعُ مِنْ قِيلِ الْمُرَادِ): ریکر
له گه یشتن به هیواو ناوات

نُفْصُ (تَحَرَّكَ وَاضْطَرَبَ فِي إِزْجَافٍ):
جوولوا هه ژا ، بزواندی ، جوولا

به شه رزه یی و له رزۆکیه وه

نَفْضَ الْقَوْمِ إِلَى الْعَدُوِّ (نَهَضُوا):

ههستان بقرویه روویه وونه وهی دوزمن ، بهره نگاری دوزمن بوونه وه

نَفْضَ الشَّيْءِ وَالشَّيْءِ (حَرَكَه):

جولاندى ، بزواندى ، هه ژاندى

نَفْضَ (مَنْ يُحَرِّكُ رَأْسَهُ وَيَرْجِفُ فِي

مَشْيِهِ): نه وهی سه ری ده جولینیت و

ده له رزیت له رویشندا

نَفْضَ - نَفْضَ: نیسکی ناسکی سه رشان

که دیت و ده چیت ، کتینکهی ده فهی

شان

نَفْلَ الْمُؤَلُّودِ (فَسَدَ نَسَبِهِ): ره چله کو

نه ژادی پیسو ناپاک بوو ، زقل بوو

نَفْلَ الْجِلْدِ (فَسَدَ فِي الدَّبَاغِ): پیسته که

له ده باخ کردندا خراب بوو

نَفْلَ الْجَرَحِ (فَسَدَ - بَرِيءٌ وَفِيهِ شَيْءٌ مِنْ

الْفَسَادِ): برینه کهی کیمی تیزا ،

بوگه نیکرد ، ساریژبوه وه به لام کیمی

تیا مابوو

نَفْلَ نَيْتِهِ (سَاءَتْ): نیه تی خراب بوو ،

نیه تی باش نه بوو

نَفْلَ قَلْبِهِ عَلَيَّ (ضَقَنْ): دلای لای پیس

کردم ، رقو قینی لیگرم

نَفْلَ بَيْنَهُمْ (أَفْسَدَ وَنَمَ): فیتنه یی و

ناژاوهی گیترا له نیوانیاندا ، ناشوویی

خسته نیوانیانه وه

نَفْلَ وَجْهِ الْأَرْضِ (تَهَشَّمَ مِنَ الْجَدْوَةِ):

رووی زهوی درزو قلیشی برد به هوی

بی ناویه وه

نَفْلَ (حَيَوَانٌ مُتَوَلِّدٌ مِنَ الْجِصَالِ

وَالْأَتَانِ): هیستر ، نیستر ، ولاختیکی

چوار په ل قه ویی و باره به ره و دایکی

ماینه و بلوکی که ره

نَفْلَ (وَلَدُ الرِّثَى): زقل ، بیژی ، بیج ،

حهرام زاده ، منالی زینا

که له په یوه ندی نادروستی نیوان ژنو

پیاوژک په یدا ده بیت

نَفْلَ (الْإِفْسَادُ بَيْنَ الْقَوْمِ - النَّمِيمَةُ):

تیكدانی نیوان و مابه یی خه لکی ،

قسه هیتان و قسه بردن ، فیتنه یی ،

ناشو بگیتی

نَفْلَةَ (النَّمِيمَةُ): فیتنه یی ، قسه هیتان و

قسه بردن ، تیكدانی نیوانی خه لکی و

ناژاوه نانه وه له نیوانیاندا

نَفَمَ (دُلْدُنَ النِّفْمَةِ): له به رخویه وه

گورانی ده گوت

نَفَمَ الرَّجُلِ (طَرَبَ فِي الْفَنَاءِ):

دلشاد بوو له گورانی گوتنیدا ،

به خوشیه وه گورانی گوت

نَفَمَ فِي الشَّرَابِ (شَرِبَ مِنْهُ قَلِيلًا):

که میک باده و مهی خوارده وه ، توژیکی

خوارده وه

نَفَمَ - نَفَمَ (أَنْقَامَ الْمَوْسِقَى): ناوازی

موسقا

نَفْمَةً - نَفْمَةً: ناوازی خوش ، دهنگ

خوشی

نَفْمَةً: قوم ، مز

نَفْمَةً - نَفْمَةً: ناوازی دهنگی خوش ،

قسه یی باش و شیرین

نَفْمَ (الرَّجُلُ الْحَسَنُ النِّفْمَةِ): دهنگ

خوشی ناوازی شیرین و دلگیر

نَفِيلَ (الْفَاسِدَ): خراب ، تیكدهر ،

زیناکار ، داوین پیس ، زقل ، بیژی

نَفِيلَةً (دَوْدَةٌ فِي الْجِلْدِ تُفْسَدُ): کرمیکه

له پیسته داو دهیشیوینیت و بوگه نی

ده کات

ن

نَفَى الشَّيْءَ (أَنْكَرَهُ وَلَمْ يَثْبِثْهُ):

نکولیکرد، بهرچه دایه وه ، به دروی خسته وه

نَفَى الرَّجُلَ (حَبَسَهُ فِي سَجْنٍ):

له زیندانیکدا به ندی کرد، گرتی ، چه بسی کرد

نَفَى الرَّجُلَ مِنْ بَلَدِهِ (أَخْرَجَهُ وَسَفَرَهُ مِنْهُ

إِلَى بَلَدٍ آخَرَ): له ولاتی خوی دهریکرد،

دور ریخته وه بق ولاتیکی تر ،

نه فی کرد، شارب به دهریکرد،

دهر به دهریکرد

نَفَى السَّيْلَ الْفَتَاءَ (حَمَلَهُ): كهف

به سهری لیشاو شه پوله كه وه بوو

نَفَى الرِّيحَ الثَّرَابَ نَفِيًّا (أَطَارَتْهُ):

ره شه باكه خاك و خولی مه لگرت ، گواستیه وه

نَفَاضٌ: نه وانیه به رد ده کیشن

به یه کدا له سهر ره چه و شیوازی

فالگره وه کان مه تا بزیان دهریکه ویت

له دویانه وه دژومن یان خراپه یه ک

دهسته ویه خیان ده بیست ، حوشتی

له پولواز

نَفَاشٌ: جادوگر ، ساحیر ،

چاویه ستکار

نَفَاشَة: سنگ و سینه نه خوش ،

به لغم ، تف ، هه ناسیه سینه نه خوش

نَفَاشَة: قپوکه ی هاویژر ، ته کانه ر ،

فیشکه دار

نَفَاجٌ: نه وه ی به شتی خه لکه وه

ده نازی و خوی مه لده کیشی ، لاف و

که زاف لیده ر

نَفَاجَة: بن قول ، گروله ، نافه ک

نَفَاحٌ: سوود مهند ، پرسوود ، فره

به خشنده ، میردی ژن ، بونی توندو

تیز

نَفَاحَة: لیدان و بریندارکردنی ک

به لیشاو و هورژم خوین قپی بدات

نَفَاحٌ (نَفْحَةُ الْيَوْمِ مِنْ دَاءٍ يُخْذَلُ):

مه لاوسان به هوی نه خوشیه كه وه ،

بادار ، سک ناوسای

نَفَاحَة: بلقی ناو ، میزه لان ، هه وایه كه

له سکی ماسیدا کزده بیته وه

نَفَادٌ: نه مان ، ته واوبون

نَفَادٌ (الْمَاضِي فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ):

به رده وام له سهرجه م کاروباره کانیدا

نَفَارٌ: راجله کین ، سه مینه وه ی ناژهل

نَفَارَة: فره مان ، پرسیار ، نه وه ی

سهرکه وتوو له دژپای وه رده گرت

نَفَارِيرٌ (النَّفَافِيرُ): چوله كه ، چوله كه

پاساری

نَفَاسٌ: منال بوون ، چونه سهرکاسه ،

خوینی دوی منال بوون

نَفَاشٌ: خبه زلزان ، لووتبه رز ، فشن ،

جوره لیمویه کی یه کجار گوره یه ،

نارنج ، زام و برینی مه لاوسا

نَفَاضٌ - نَفَاضٌ: وه ریو ، ته کیو ،

نه ومیوه و گه لایانه ی به ته کاندن

له درهخت ده که ونه خواره وه

نَفَاضٌ: له رزو تا

نَفَاضٌ: جوره شهروالکی منالانه ،

بوخچه ، ژیرکراسی ژنان

نَفَاضٌ - نَفَاضَة: قات و قپی ، وشکی ،

نه وه ی له ته کاندنی درهخت ده که ویت

خواره وه ، پاشماوه ی سیواک و شتی تر

له ده مداو تف کردنه وه و فپیدانی

نُفَاط (مُسْتَخْرَجُ النُّفَاطِ مِنْ مَعَادِنِهِ -

بَائِعُ النُّفَاطِ): نهوت دهرمیتەر له كان و

بیره نه و ته كان ، نهوت فروش

نُفَاطَة - نُفَاطَة: بیری نهوت ، کانی

نهوت ، امرازیکه نهوتی پیهه لده دریت

النُّفَاطَة: زیبکه یه ک پری له ئاو بیت ،

پیهوهری نهوت ، چرایه ک چرای تری

پیدا بگرسیت

نُفَاعٌ کَثِيرٌ النُّفْعُ): به که لک ، پیاو چاک ،

سوودگه یه ن ، به قازانج

نُفَاق: ریایی ، دوو پوویی ، دووزمانی

نُفَاق (نَوَاحِي): نه ملولا ، لا کان

نُفَاوَةُ الشَّيْءِ (رَدِيْهُ وَتَقِيَّتُهُ): خراب و

ناپه سه ندی شتیک

نُفَايَةُ - نُفَايَةُ الشَّيْءِ: نه ویستراو ،

پاشماوه ، کهنگه ، خۆل

نُفْثَالِيْن: نه سه پنهک ، ماده دهیه که

پیکه ها تووه له خه لوزو هیدرۆژین و

ده خریته نیو دووتوی قهرشو

راخه ری زستانه وه له هاویناندا هه تا

مۆرانه و مشک و جانه وهر نه یخوات

نُفْثَ الرَّجُل: توو په بوو ، خه شم و قین

گرتی

نُفْثَ الدَّقِيْق: ئارده که هه لاوسا

به ئاو تیکه لکردنی

نُفْثَتِ الْقَدَرُ (غَلَتْ غَلِيَانًا شَدِيْدًا):

مه نهجه له که کولا ، هاته کول

نُفْثَ الْبَصَاقِ مِنْ فَيْهِ (رَمَى بِهِ): تفی

له ده می فریدا ، هه لدا

نُفْثَ الْجَرْحِ الدَّمُ (أَظْهَرَهُ): برینه که

خوینی لیهات ، خوینی دهردا

نُفْثَ الرَّجُلُ (بَصَقَ): تفی کرد ، تفی یه وه

نُفْثَ الْحَيَّةِ السَّمَّ (نَكَرَتْ وَرَمَتْ بِهِ):

ماره که ژاره که یی فریدا ، هه لیدا ،

هاویشتی

نُفْثَ الْقَلَمَ (كَتَبَ): پیتنوسه که نووسی ،

تۆماریکرد

نُفْثَ فَلَانًا (سَحَرَهُ): چاوه سستی لیکرد ،

جادووی لیکرد ، سبجری لیکرد

نُفْثَ غُلَّهُ عَلَى (فَجَرَ غَضَبُهُ عَلَى):

داخی خۆی پیتیش

نُفْثَ الْمَصْدُورُ (رَمَى بِالنُّفَاطَةِ): کۆکی ،

چلم و به لغم می فریدا ، سنگی خۆی

له به لغم پاک کرده وه

نُفْثَ: به لغم ، تف

نُفْثَ الشَّيْطَانُ (الشَّعْرُ الْمُتَضَمِّنُ غَرْلًا):

شیعرو هۆنراوه ی دلداری

نُفْثَةُ: یه ک چامه شیعو هۆنراوه ی

دلداری

نُفْجَ الْأَرْثَبُ أَوْ الْيَرْبُوعُ (ثَارَ وَعَدَا):

که رویشک یان گۆپه لکه نه که هه لهات ،

رایکرد ، قونهیدا ، ده په پری ،

فجوقی کرد

نُفْجَ الْإِنْسَانُ (فَخَرَ بِمَا لَيْسَ عِنْدَهُ):

شانازیکرد به شتی خه لکه وه ، خۆی

هه لئا به بی نه وه ی خۆی خاوه نی بیت

نُفْجَ الْفُرُوجَةِ (خَرَجَتْ مِنْ بَيْضِهَا):

له هیلکه و توخمه که ی هاته دهره وه

نُفْجَ الْأَرْثَبِ وَغَيْرِهَا (أَثَارَهَا):

که رویشکه که ی جوولاند ، هه ژانی

نُفْجَ الشَّيْءِ (رَفَعَهُ وَعَظَّمَهُ):

به ریزیکرده وه ، به مه زن رایگرت ،

شکۆمه ندیکرد

نُفْجَ السَّقَاءِ (مَلَأَهُ): مه شکه که ی پرکرد ،

لیوان لیوی کرد ، سه رمۆری کرد

نَفْخَ الطَّرِيقِ بِالْقَوْمِ (رَمَتْ بِهِمْ فَجَاءَ):

له ناکاو که وتن به سەر ری و شویتینکدا ،

له ناکاو لوتیان ته قی به ڕیگه یه که وه

نَفْخَ: بێگانه ، غهواره

نَفْخَ الطَّيِّبِ (إِنْتَشَرَتْ رَائِحَتُهُ): بۆنی

خۆش هات ، بلابوه وه

نَفْخَ العِرْقِ (نَزَا مِنْهُ الدَّمُ): ده مارو

ره که که خوینێ لێهات ، خوینێ لێ روی

نَفْخَ الدَّاءِ الرَّجُلِ (ضَرَبَتْهُ بِحَدِّ

حَافِرِهَا): به سهری سمی کیشای

بیایدا ، لێیدا

نَفْخَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ (ضَرَبَهُ بِهِ ضَرْبَةً

خَفِيفَةً): به هیتواشی شمشیرتکی

پیاکیشا

نَفْخَ الشَّيْءِ (دَفَعَهُ عَنْهُ): دوریخسته وه

لێی ، خستیه دواوه لێی

نَفْخَ فَلَانًا بِالشَّيْءِ: پێیدا ، پێی

به خشی ، خه لاتیکرد

نَفْخَ مِنَ الرِّيحِ (هَبَّوْنَهَا فِي البَرْدِ):

کزه ی با ، شنه ی با

نَفْخَةٌ: خه لات ، به خشین

نَفْخَةُ الدَّمِ: یه ک فیجقه و هورۆمی

خوین

نَفْخَةُ الطَّيِّبِ (رَائِحَتُهُ): بۆنی خۆش ،

به راهه ، بۆن و به راهه

نَفْخَةُ الرِّيحِ: کزه ی با ، باهه لکردن

نَفْخَةٌ مِنَ الْأَلْبَانِ (الْمَخْضَةُ): شیرێ

پوخت

نَفْخَتِ الرِّيحُ (هَبَّتْ): با مه لیکرد

نَفْخَ بَعْضِهِ (أَخْرَجَ مِنْهُ الرِّيحَ):

فوویکرد ، فووی له دهم هیتایه دهره وه

نَفْخَ فِي النَّارِ: فووی کرد به نیتو

ناگره که دا ، فووی لیکرد

نَفْخَ البُوقِ أَوْ فِيهِ: که په نای ژهن ،

بۆرێ لیدا ، فووی پیاکرد

نَفْخَ الشَّيْءِ (مَلَأَهُ بِالْهَوَاءِ): پریکرد

له هوا ، فووی تێکرد ، بای تێکرد

نَفْخَ الشَّمْعَةِ (أُطْفِئَهَا): مۆمه کی

کوژانه وه ، فووی لیکرد

نَفْخَ الضَّحَى (إِرْتَفَعَ): رۆژ به رۆز بلند

بوه وه

نَفْخَ شِدْقِيهِ (إِنْتَفَخَ - تَعَظَّمَ وَتَكَبَّرَ):

گوپی ناوسان ، خۆی کیفکرده وه

نَفْخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ: گیانی کرد به بهرا ،

فووی تێکرد

نَفْخَ (الفخر - الكبر): فه خر ، شانازی ،

خۆمه لئان ، خۆبه زلزان ، لووتبه رزی

نَفْخَ (الْمُتْلَى شَبَابًا): لاو ، کهنج ،

هه ره تی لاوی و جوانی ، پڕ لاوی و

کهنجی

نَفْخَ: هه لاوساوییه که له مه چه کی

ناژه لدا پهیدا ده بیت

نَفْخَ: فووتیکردن ، باتیکردن

نَفْخَةُ (الْمَرْءِ مِنْ نَفْخٍ - وَرَمَ): جارێک

فووتیکردن ، ناوساوی ، هه لتۆقین

نَفْخَةُ الْبَطْنِ (إِنْتَفَاخُ الْبَطْنِ): سک

باکردن ، سک هه لاوسان

نَفْخَةُ رِيحٍ (هَبَّةٌ رِيحٍ): کزه با ، شنه با

نَفْخَةُ الشَّبَابِ (مَقْظَمُهُ - اِكْتِمَالُهُ

وَقُوَّتُهُ): زۆریه ی لاویتی ، هه په تی

لاوی ، سێره ی کهنجی

نَفْخَةُ الرِّيحِ (خَصْبَةٌ وَإِزْدِفَارُهُ

وَأَعْشَابُهُ): فه پو رۆشنای گزۆکیاو

سه وزایی به هار

نَفْخَةٌ - نَفْخَةٌ - نَفْخَةٌ: هه لاوسانی ورگ

به هوی رۆژ خۆریه وه ، سک ناوسان

نَفَذَ الْقَوْمَ (بَلَّغَهُمْ وَجَاوَزَهُمْ): پی
نیشاندان و به جایی میشتن ،
دهستنیشانی کرد و رؤی ، گهیی و
تنپه ری
نَفَذَ الشَّيْءَ (فَرِغَ وَانْقَطَعَ وَفَنِيَ):
ته و اوبو ، نه ما ، دواپی ، کوتایی
پیتهات

نَفَذَ الْحَسَابَ (ذَكَرَهُ مُفَصَّلًا): به دورو
دریژی بآسیکرد ، لئی دوا
نَفَذَ فِي الشَّيْءِ (اخْتَرَقَهُ): نه دیوونه و
دیوی سمی ، کوناوده ریکرد ،

بیاتنپه ری ، گوزه ری کرد
نَفَذَ الْأَمْرَ أَوْ الْقَوْلَ (جَرَى وَتَمَّ): فرمان
یان گوته که ی جتیه جیکرد ، به جیی
گیانند ، هینایه دی ، پیکمی هینا
نَفَذَ الْمَنْزِلَ إِلَى الطَّرِيقِ (اتَّصَلَ بِهِ):
مال و خانوه که له سه ری بو ،

نوسابوو به ریگه و بانه که وه
نَفَذَ الطَّرِيقَ (عَمَّ مَسَلَكُهُ لِكُلِّ أَحَدٍ):
هه موو که سیک نه و رییه ی گرت به ر ، بو
هه موان بو ، ریگه ی گشتی بو
نَفَذَ الْكِتَابَ إِلَى فُلَانٍ (بَلَغَ إِلَيْهِ):
نامه که ی پینگه یی ، نوسراوه که ی
پینگه یشته

نَفَذَ لَوَجْهَهُ (مَضَى عَلَى حَالِهِ): به ری
خویدا رویشته ، ری خوی گرت به رو
ملی ناو رویشته ، به حالی خویه وه
سه ری نایه وه و ژینی به سه ر برد
نَفَذَ السَّهْمَ (قَضَى الْأَمْرَ): کار له کار
ترازا ، واده و کاتی به سه رچوو ، دواپی
هات ، کوتایی پیتهات
نَفَذَ السَّهْمَ: تیره که ی هه لدا ،
هاویشته ، فری تی دا

نَفَذَ الْحَاكِمُ الْأَمْرَ (أَجْرَاهُ وَقَضَاهُ):
دادوره که به ریاره که ی جتیه جیکرد ،
فرماوین برپاری له سه ردا
نَفَذَ الرَّجُلُ الْقَوْمَ (مَشَى فِي وَسْطِهِمْ
جَاوَزَهُمْ وَتَخَلَّفَهُمْ): له ناوه پاستیانه وه
رؤی ، به جیی میشتن
نَفَذَ إِلَى (أَرْسَلَ إِلَيْهِ): بوینارد ،
ره وانه یکرد بو ی

نَفَذَ: له به رؤیین ، رؤیین ، گوزهران ،
نه نجام ، ده رچه ، ده روازه ، درزو کون
نَفَذَةُ (الْخُرْزَةُ): مووری ریزکراو ،
رشته مووریو

نَفَرَ مِنْ كَذَا (أَفَاءَ مِنْهُ وَكَرِهَهُ): لئی
ترسا ، توکی لئی ، رقی لئی بوو ،
به دللی نه بوو

نَفَرَ عَنْ كَذَا (اعْرَضَ عَنْهُ وَصَدَّ): نکروی
لیکرد ، دژی بوو ، سلی لیکرده وه

نَفَرَ الْقَوْمَ (تَفَرَّعُوا): جیا بونه وه ،
په رته وازه بوون ، په راگه نده بوون ،
هه ریبه که یان روویانکرده جی و شوینتیک
نَفَرَ إِلَى الشَّيْءِ (أَسْرَعَ إِلَيْهِ): به په له و
خیرا چوو بولای ، روی تیکرد

نَفَرَ الْعَيْنَ وَغَيْرَهَا: چاوی ناوسا ،
هه لاوسا ، کفی کرد

نَفَرَ فَلَانًا (غَلَبَهُ وَقَهَرَهُ): زالبوو
به سه ریا ، شکستی پیتهنا
نَفَرَ الْحَاجَّ مِنْ مَنَى (إِلْدَافُوا إِلَى مَكَّةَ):
حاجبانی مالی خوا له (مینا) وه چوون
بق (مه که که)

نَفَرَ عَنْهُ (تَبَاعَدَ - اَعْرَضَ): خوی لی
باراست ، خوی لی دورخسته وه
نَفَرَ الظِّلِي وَغَيْرُهُ (شَرَدَ وَابْعَدَ):
مامزه که هه لتهات ، دورکه و ته وه ،
رایکرد ، فرته ی کرد

نَفَرَ الْقَوْمُ إِلَى الْقِتَالِ أَوْ الْأَمْرِ (هَبُوا):

چوون بۆ کوشتار ، ملیان نا بۆ
کوشتارو به جیهینانی فه رمان
نَفَرَ (أَجَزَعَ وَأَبْقَدَ): ترساندی ،
دوو ریخسته وه

نَفَرَ مِنْهُ: وای لیکرد نه یه ویت و رقی
لیبیت ، وای لیکرد قیزی لی بیهته وه
نَفَرَ عَنْ فُلَانٍ (لَقَبَهُ لِقَابًا مَكْرُوهًا):
نا تۆره ی خراپی لینا ، به خراپ
ناوزه دی کردو ناساندی

نَفَرَ عَلَى فُلَانٍ (حَكَمَ لَهُ عَلَيْهِ بِالْغَلَبَةِ):
بریارو فه رمانی سه ره که و تنی بۆدا
به سه ریا ، بریاری زالیوونی بۆ ئه و دا
نَفَرَ: کۆمه ل ، تا قم ، کۆ ، که س ، یه ک
که س ، تاکه که سیک ، سه ریا ز ، نه فه ر ،
کۆمه له خه لکیک له (3 - 10) که س
نَفَرَ الرَّجُلُ (زَهَطَهُ): گرو و تیره ی ،
خزم و که سوکاری پیاو

نَفَرَ - نَفَرَةٌ: نه وانه ی هاو به شی جه نگ
ده که ن له که لئا ، پیشه نگ و
پیشکه وتوان له کاریکدا ، کۆمه لیک
له (3 - 10) که س بن

نَفَرَةٌ (الحُكْمُ): فه رمان ، بریار
نَفَرَةٌ (شَيْءٌ يُعْلَقُ عَلَى الصَّبِيِّ لِرَدِّ
الْعَيْنِ): چاوه زار ، نوشته ، شتی که
ده کریت به مناله وه هتا چاوی پیسو
به دی لی دوور بخه نه وه

نَفَرَةُ الرَّجُلِ (أَسْرَتُهُ وَمَنْ يَتَعَصَّبُونَ لَهُ):
خاوو خیزانی پیاو ، مال و منالی ،
سۆزدارو دوست و که سه کانی
نَفَرَتِ الذَّابَّةُ مِنْ كَذَا (جَزَعَتْ
وَقَبَّاعَدَتْ): ئازده له که هه لسه له میه وه ،
راچله کا ، دوور که وته وه له ...

نَفَرَ الظُّبْيُ (وَتَبَّ): ئاسکه که بازیدا ،
قه له مبارزیدا

نَفَرَ الرَّجُلُ (مَاتَ): پیاوه که مرد ،
گیانی سپارد ، روحی ده رچوو
نَفَرَ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا (رَقَصَتْهُ): ژنه که
مناله که ی هه لپه پاند ، به رزی کرده وه
له باوه شیدا و هینای و بردی

نَفَرَ السَّهْمُ: په نجه و دهستی دا
له تیره که هتا خواری و ریکی بۆ
ده ریکه ویت

نَفَسَ بِالشَّيْءِ (ظَنَّ بِهِ): گومانی لیکرد ،
به گومان و دوودل بوو لئی
نَفَسَ عَلَى فُلَانٍ بِخَيْرٍ (حَسَدَهُ عَلَيْهِ):
به خیلی پی برد ، به خیل و دلپیس بوو
به رانبه ری

نَفَسَ الشَّيْءُ عَلَى فُلَانٍ (لَمْ يَرَهُ أَهْلًا
لَهُ): به شایسته ی نه زانی بۆی ،
به شیاو و شایسته ی دانه نا بۆی

نَفَسَ (كَانَ نَفِيسًا مَرْغُوبًا فِيهِ):
به نرخبوو ، به هادارو ناوازه و ده گمه ن
بوو ، گرانبه ها بوو

نَفَسَ عَنْهُ الْكَرْبَةُ (لَطَفَهَا وَفَرَجَهَا):
ناسۆری و ده رده سه ریه کانی له سه ر
لابرد ، ره وانی وه ، خه می ره وانه وه
نَفَسَ الشَّيْءُ الْمُنْفُوخُ (أَفْرَغَ مِنْهُ): بای
لیده رهینا ، فشی کرده وه

نَفَسَ: روح ، گیان ، ده روون ، ژیری ،
ئه قل ، تن ، که س ، خۆ ، هه رخۆی ،
هه مان ، ویستن ، خواست ، چاوی
پیس و چلکن ، په رووشی ، که وره یی ،
شکو ، که ش و فش ، له خۆ بایی بوون ،
دل بردن ، ئاره زوو حه ز لیکردن ،
تا قهت ، خوین ، راو بۆ چوون

نَفْسُ الشَّيْءِ (عَيْنُهُ): هه مان شت ، هه
خوی ، هه نه وه

نَفْسُ الرَّجُلِ (ذَاتُهُ): هه مان پیاو ، هه
خوی

نَفْسُ الْأَمْرِ (حَقِيقَتُهُ): راستیه که ی ،
بنچو بناوانی

نَفْسٌ: هه ناسه ، پرزه ، په تو ، نووزه ،
هالاو ، دووکه ل، قسه ی دوورو دریز ،
قوم ، مژ

نَفْسُ السَّاعَةِ (آخِرُ الزَّمَانِ): دواپی
دنیا ، کۆتایی سهرده مو رۆژگار ،
وهستانی چه رخی گه ریدون

نَفْسُ الشَّاعِرِ أَوْ الْمُؤَلِّفِ (طَرِيقَةُ
كِتَابَتِهِ): شیوازی نووسینی شاعیرو
نووسه ، چۆنیه تی و ریباری نووسینی

نَفْسًا وَاحِدًا (جُرْعَةً وَاحِدَةً): یه ک بین ،
یه ک قوم یان مژ

النَّفْسَاءُ - النَّفْسَاءُ - النَّفْسَاءُ (الْمَرْأَةُ إِذَا
وَلَدَتْ): ژن کانتیک منالی ده بیئت

نَفْسَانِي (رُوحِي - عَقْلِي): روحی ،
گیانی ، ژیری ، ده روونی ، ده روونزان ،
تاییه ت به ده وونزانی

نَفْسَةُ (الْمُهَلَّةُ): مۆلّت ، بوار ، ماوه
نَفَسَتِ الْمَرْأَةُ نَفَاسًا: ژنه که بوو
به زه یتان و چوه سه رکاسه ، خوینی
دوا ی منال بوونی لئیهات

نَفَسَتِ الْمَرْأَةُ غَلَامًا: ژنه که منالی بوو ،
به روسکه که ی دانا ، کوپی بوو

نَفْسُهُ (أَصَابُهُ بَعِينٌ): کردی به چاوه وه ،
چاوی پیوه کرد

نَفْسِي: رووحی و ده روونی ،
ده رووناسی ، نه قلی

نَفْسُ الْقَطَنِ أَوْ الصُّوفِ (شَعْنُهُ وَفَرَقُهُ):
لۆکه یان خوریه که ی شیکرده وه ، تال
تالیکرد

نَفْسُ الْقَوْمِ (أَخْصَبُوا): هه زانیان بوو ،
هه یان بوو ، حالیان باشبوو ، به موی
هه زانیه وه هاتن

نَفْسُ فُلَانٍ عَلَى الشَّيْءِ (أَقْبَلَ عَلَيْهِ
يَأْكُلُهُ): دهستی دایه خواردنی ،
دهستیکرد به خواردنی

نَفْسُ الطَّائِرِ رِيشَهُ (تَنَفَّسَ): بالنده که
خوی فش کرده وه

نَفْسٌ: خووری شیکراوه ، شت و مه کی
به رته وازه ، زۆری داواو قسه

نَفَسَتِ الْإِنْسَانُ أَوْ الْفَنَمُ (رَعَتَ لِيَلًا بِلَا
رَأْعٍ): حوشر یان مه په که شه
له وه ریکرد بی شوان

نَفْسُ الثُّوبِ (حَرَكَةُ لِيَزُولَ عَنْهُ الثُّبَارُ):
جله که ی ته کان ، جوولاندی هه تا ته پو
تۆزی لی بکاته وه

نَفْسُ الشَّجَرَةِ: داره که ی ته کان ،
ته کانی ، وه راندی

نَفْسُ الْوَرَقِ مِنَ الشَّجَرَةِ (أَسْقَطَهُ):
گه لای له دره خته که وه راند ، خستی
خواره وه ، ته کانی ، وه راندی

هه لیوه ران
نَفْسُ الْمَكَانِ (نَظَرَ جَمِيعَ مَا فِيهِ حَتَّى
يَتَعَرَّقَهُ): ته ماشای شوینو

جیگه که یکرد هه تا بیناسیت
نَفْسُ الزَّرْعِ (خَرَجَ آخِرُ سُنْبُلِهِ):
کشتوکاله که دوایین چرویی ده رکرد ،

دوا لاسکی ده رها ت
نَفْسُ الْإِنْسَانِ (لَتَجِبَتْ كُلُّهَا): هه موو
حوشره کان زان و به چکه یان خسته وه

نُقْضَ الْقَوْمُ (ذَهَبَ زَادَهُمْ أَوْ مَالَهُمْ):

مال و داراییان تیاچو ، فهوتا ، نه ما
نُقْضَ الطَّرِيقُ: له دزو جه رده ریگه که ی
پاک کرده وه

نُقْضَ الْقَوْمُ حَلَّائِبَهُمْ: گوانی

حوشتره کانیان ته و او دوشی و شیریان

تیا نه هیشت ، چوپریان کرد له شیر

نُقْضَ الثَّوْبُ أَوْ الصَّبْغُ (ذَهَبَ بَفَضْ

لَوْنِهِ): رهنگی جله که کالبوه وه ،

هه ندیک کالبوه وه ، وه ک خوی نه ما

نُقْضَ الْكَرَمِ (تَفَتَّحَتْ عَنَّا قَيْدُهُ): بۆله

تریکان ده میان کرده وه ، رشانه وه

نُقْضَ فُلَانٌ (نَظَرَ إِلَى كُلِّ جَانِبٍ):

ته ماشای هه موو لایه کی کرد ، له گشت

لایه که ورد بوه وه

نُقْضَ الْمَرِيضُ مِنْ مَرَضِهِ (بَرِيءَ مِنْهُ):

نه خۆشه که چاکبوه وه له نه خۆشه که ی،

ساغ و ته ندروست باش بوه وه

نُقْضَ يَدُهُ مِنَ الْأَمْرِ (قَطَعَ الْأَمْلَ): هبوا ی

بری ، دهستی لیشت ، خام ته مابوو ،

به ته ما نه ما

نُقْضَ: وه ریوو ، ته کیوو ، خورماو

گه لای وه ریوو ، نه وه ی له دار

به شپوه یه کی گشتی ده که ویتنه

خواره وه

نُقْضَى - نِفْضَى (الْحَرَكَهُ وَالرَّعْدَةُ):

جووله و له ریزه له ریز ، رزاندن ، له ره

نُقْضَةُ - نِفْضَةُ: نِفْضَاءُ (رَعْدَةُ الْحَمَى):

له رزوتا ، موچک ، داچله کین ، له رز

نِفْضَةُ: بارانیک زه وییه که بگریته وه و

زه وییه کیش هه له پالیا لیتی نه دات

نِفْضَةُ: کۆمه لیک ره وانه بگریتن بۆ

پشکنینی ریگه ویان له دوژمن و

مه ترسیه کان

نُقِطَ - نُفِطَ (غَضِبَ أَوْ اخْتَرَقَ غَضَبًا):

توپه بیوو ، خه شم و قینی هه لسا ،

له رقا سووریوه وه و پیشی خواره وه ،

ناگری لی ده بوه وه

نُقِطَ الْقَلْبُ (غَلَّتْ): مه نه که کولا ،

هاته کول ، جۆشی سه ند

نُقِطَ الظِّلُّ (صَوَّتَ): مامزه که دهنگی

هات ، دهنگی لته هات

نُقِطَ الرَّجُلُ (تَكَلَّمَ بِمَا لَا يُفْهَمُ):

ورپتنه یکرد ، قسه کانی روون و

ناشکرانه بیوو ، پلته پلتنی کرد و هیچی

لی حالی نه بیون

نُقِطَ: بلقی کرد ، تلوقی کرد ،

هه لزه پی

نُقِطَ - نُفِطَ: نهوت ، نهفت ، کانزایه کی

شله زوو گرپه گریست و زور پیکهاته ی

دی که ی لی جیا ده گریته وه

که له پیشه سازی و وه به ره پتنانی کاره باو

زوربه ی پیداو یستیه هاوچه رخیه کاند

به کارده بریت و به سه ره کی ترین

سه رچاوه ی وزه داده نریت

النُقْطَانُ: وه ک کۆکه و سووریونه وه و

پیشخواردنه وه له کاتی توپه بووندا

نُقْطَةُ - نِفْطَةُ: نِفْطَةُ: پیزۆکه ، تلوق ،

زله پیو ، ناوله ، بلقیکه پرله ناوه و

به هۆی نیش و کاری زۆره وه له ده ستدا

هه لده توقی

نِفْطَةُ (مَنْ يَفْضِبُ سَرِيعًا): نه وه ی زور

خیرا توپه ده بیت ، خه شم گرتوو ، رق

هه لساو

نُقِعَ (أَفَادَ): که لکی گه یاند ، سوودیوو ،

به که لک و سوود بوو

نَفْعَ لَكَذَا (صَلَحَ)؛ بۆيىو، به كه لكى

هات، پى كه وت

نَفْعَ؛ كه لكى ليوه رگرت، سوودى
پىكه ياند

نَفْعَ؛ فهر، كه لك، پيت، بووم،

به رو بووم، سوود، قازانج،

ده سته كه وت، چا كه، پياو هتى، سايه

النَّفْعُ القَامُ؛ سوودى گشتى،

به رژه وه ندی گشتى

نَفْعَةً؛ سوودىك، كه لكىك، گزچان

نَفْعَةً؛ پيسته و چه رمي كه به مه ردو ولاى

توشه دان و شله توه دووراه

نَفْعَهُ يَكْذِبُ (ضَدَّ ضَرَّةً)؛ سوودى

پىكه ياند، كه لكى گرت، واژوى

زيان به خشى به

نَفْعِي (الْمَنْتَجِلْ مَذْهَبُ النَّفْعِيَّةِ)؛

سوودگر، سووخور، خوسوود

نَفْعِيَّة (مَذْهَبُ مَنْ يَطْلُبُونَ النَّفْعَةَ)؛

خوسوودى، نه وانه هه ميشه شوينى

به رژه وه ندی كه وتوون، سوودو

به رژه وه ندی گران

نَفْعَ الشَّيْءِ (نَفْعًا وَفَنِي وَقَلَّ)؛ ته واو بوو،

دوايى هات، كوتايى پيها ت

نَفْعَ السُّوقِ (رَاجَتْ)؛ بازار جول،

كه رمبوو، فروشت زود بوو

نَفْعَ الْبَيْعِ؛ كرين و فروشتن گهرم و

گوپوو

نَفْعَ الدَّابَّةِ (مَاتَ)؛ مردار بوه وه،

گيانى ده رچوو، توپى، مرد

نَفْعَ الْجَرَحِ (تَقَشَّرَ)؛ برينه كهى تويزى

گرت

نَفْعَ الْيَرْبُوعِ (خَرَجَ مِنْ نَافَقَاتِهِ)؛

گزيه لكه كه له كونه كهى هاته

ده ره وه، ده ره پى

نَفْعَ الشَّيْءِ؛ سه رف بوو، خه رج بوو،

ته واو بوو

نَفْعَ الْبِضَاعَةِ؛ بازار گهرمى كرد،

فروشتى، له ناو بريد، ده ستى پيوه نا

نَفْعَ؛ نه فق، تونيل، كوناو ده ر،

كون، چوخم

نَفْعَ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ؛ تونيلى ميتلى

شه مه نده فهر

نَفْعَ (السَّرِيعِ الْإِنْقِطَاعِ)؛ خيراو گورج

بر، خيراو زوو ته واو بوون و بچيان

نَفْعَ مِنَ النِّسَاءِ؛ ژنىك پاره و پوول

خه رج بكات له مالى خوى و لاي

ميرده كهيشى به خت و شانسى هه بيت

نَفْقَةً؛ خه رجى، موچه، خه رج كردن،

تيچوون

نَفْقَةُ الْمَعِيشَةِ؛ خه رجى ژيان، بژيوى

ژين

نَفْقَةُ الزَّوْجَةِ؛ پاره و بژيوى بۆ بپاوه ي

ژنى ته لاقدراو، بۆ برينه وه، نهفه قهى

ژنى ته لاقدراو

نَفْلٌ - نَفْلًا (حَلَفَ)؛ سويندى خوارد،

سوينى خوارد

نَفْلَ الرَّجُلِ؛ خه لائى دايه، پيى

به خشى، دايه

نَفْلَ الْقَائِدِ الْجُنْدِ (جَعَلَ لَهُمْ مَاعْنَمُوهُ)؛

تالان به كهى دايه شكرد به سه ر

سه ربا زاندا

نَفْلَ الرَّجُلِ عَنِ نَسَبِهِ (نَفَاهُ)؛

نكولى كرد له نه ژاود ره چه له كى خوى،

به ره رچى دايه وه

نَفْلٌ؛ تالانى، ده سته كه وت، خه لات،

زياده، به خشين، له پيوست زودتر،

سيپه ره، كه ما

نَفْلٌ: سوننت ، نه وکرداره ی مړوف بؤ
 په روه ريدگاری ده کات بئ ته وه ی
 له سهری به پيويست و فهرز گيرد رابيت
نَفْنَف: مه وای نيوان دووچيا ، دوور
نَفْنَف: هـ و ا ، نيوان و مابه يني
 ناسمان و زه و ی ، نيوانی سهر و خواری
 دیوار ، بیر له لیواره که یوه هـ تا
 بڼه که ی، بیابان ، قه دپالی کوړې ، لاپال
نُفُوحٌ مِنَ الثُّوْقِ (الَّتِي تَخْرُجُ لِبَنِّهَا مِنْ غَيْرِ حَلَبٍ): حوشتريک شیر که ی
 له خوږه بڼته دهر وه بئ دوشين
نُفُوحٌ مِنَ الْقَسِي (الَّتِي تَدْفَعُ السَّهْمَ بَعِيداً): که وان و ژيیه ک تیر دوور
 بهاوژيت

نُفُودٌ: گوزارشتکاری گشت کارو
 فرمانیک ، به ريوه بهری گشت
نُفُودٌ (هُوَ - سُلْطَانٌ): ده ست روين ،
 ده ست لآت ، هيز ، توانا
نُفُورٌ (هُرُوبٌ - كَرَاهَةٌ - تَبَاعُدٌ):
 را کړدن و هـ ل هاتن ، سـ له مينه وه ،
 سل کړدنه وه ، رق ، قين ، رقه به رایه تی،
 قيز ليښوونه وه ، ليک دوور که وتنه وه ،
 بيزاری ، وهرس بوون ، روژی سيیه می
 جه ژنی قوربان که حاجیانی مالی خوا
 له (مینا) وه ده چن بؤ (مه کهه)
نُفُورٌ: هـ ل هاتو ، بيزار

نُفُورَةٌ: فرمان ، بریار ، خزمی پیاو
 که له توږه یی نه و توږه بڼ
نُفُوسٌ: چاوی پیسو به خیل و رژد
 به مال و سامانی خه ک ، چاوی حه سوود
نُفُوعٌ (الْكَثِيرُ النُّفْعُ): سوودگه یه ،
 که لکدار ، به که لک ، پیاوچاک ،
 به قازانچو که لک

نَفِي: دان پیا نه نان ، به رپه رچ دانه وه ،
 نکولی کړدن ، دوورخستنه وه ، لابرډن ،
 دهر کړدن ، نه رئ ، سارد
نَفِي مِنَ الْبَلَدِ: شاربیه دهر کړدن ،
 دهر به دهر کړدن ، ناواره کړدن له ولاتو
 نیشتمان

النَّفْيُ: نه و ناوه ی به هو ی کولاندنه وه
 هـ لده چیتو به سهر مه نجل و کتریدا
 دیته خواره وه ، زینخ و به ردی په رپوی
 ژیر سمی و لاخ ، لاوجه مسهری سوپا ،
 په راگنده بوونی گهر دو خولی دارو
 درمخت به دهم باوه

نَفْيَانٌ: خاک و خول له ژیر دارو دهر خندا
 کز بیته وه به هو ی ره شه باوه ، تک تک
 فریدانی باران به ملاو لادا

نَفِيَّةٌ - نَفِيَّةٌ: سفره و خوانیکه گوشت و
 په نیری له به رخوړدا له سهر هـ لده خریت
نَفِيَّةٌ: شوړیایه که له نارو شیر
 دروست کړیت

نَفِيثٌ: خوینی رویشتو له زوخم و برین
نَفِيحٌ: غه واره و بیگانه ی بی لایه که و ا
 نه چاکه و نه خرابه نه نجام نه دات
نَفِيحَةٌ (الْقُوسُ): که و ا ، زئ

نَفِيحٌ: بیگانه ، غه واره ، مـ ردومیک
 خو ی هـ لقورتینیت له هـ موو کاریکدا
نَفِيحٌ: نه وه ی فـ و ده کات به نیو
 بشکرو ناگردا

نَفِيذٌ: گوړپایه ل ، برین ، کونکړدن
نَفِيرٌ: کومل ، چه ند که سیک ، که په نا
النَّفِيرُ العام (قِيَامُ عَامَةِ النَّاسِ لِقِيَالِ الْعَدُو): ره شبگیر ، سهر یازگیری

نَفِيس (ذو قِيَمَة): گران ، گرانبه ها ،
 دهگمن ، مالِکی زُودو به نرخ
 نَفِيش: شت و مهکی په رته وازه و
 په پاگه نده له قاپ و ده فردا
 نَفِیضَة: خوشتریک رنگه بهریت ،
 کومه لیک رهوانه کرابن بڼو چاودیری
 دوزمن ه وال کړکړدنه وه له سره
 جمو وچوله کانی
 نَفِیط: به کیک بلق و تلوق له ده ستیدا
 بیت

نَفِیْعَة: سود ، که لک ، به رژه و هندی

نَق

نَق الضُّفْدُع نَقِیْقًا (صَات): قیرقیری کرد
 نَق: سکالو بوله بول ، شیکایه ت ،
 قیرقیر کردن

نَقَا الْعَظْم (إِسْخَرَجَ مَخَهُ): موخه کی
 ده رهینا ، موی نیسقا نه کی ده رهینا
 نَقَا: نیسقانی موخای ، ته پوله کی
 لمین

نَقَاء: خاوینی ، پاکي ، پاکیزه یی ،
 پوختی

نَقَاب (قَنَاع): روپوش ، په چه ،
 ده مامک ، سرپوش ، له چک

نَقَاب: جیبه جی کار ، به جیهینه ری کارو
 بار

نَقَابَة: سهندیکا ، نه قابه ، جفان ،
 کومه ل و گرومیکسی هاو پیشه و کارن
 له کومه له و سهندیکایه کدا کړده بڼه وه و
 به که ده گرن بڼو پاریزگاری کردن
 له مافو به رژه و هندیبه کانی خویان

نَقَابَة الْأَطْبَاء: سهندیکای پزیشکان
 نَقَابَة الْهِنْدَسِيْن: سهندیکای
 نه نندازیاران

نَقَابَة الْحَامِيْن: سهندیکای پاریزگاران
 نَقَابَة الْمَزَارَعِيْن: سهندیکای
 کشتیاران ، جووتیاران

نَقَابَة الْعَمَال: سهندیکای کړنکاران
 نَقَابَة تَجَارِيَة: سهندیکای کومه لای
 بازرگانی

نَقَابَة تَعَاوُنِيَة: سهندیکای هاو به شکاران
 نَقَاة - نَقَاة: خواردنی خراب و فریدراو ،
 گردو ه لچنراو له سره یه که هیچ که لک
 نه گریت ، قه لاسه و مروری گمن

نَقَاد: چاودیرو ته ماشاکه ری پاره و
 پوول ، شوانی مه پ ، که لحق ، که مژه ،
 هه لسه نکینه ری دراو و درهم م ،
 ره خنه گر ، نوکته باز

نَقَار: هه لکن ، هه لکوله
 نَقَارُ الْخَشَب (طَائِر): دارکونه ره ،
 دارسمه ، دارته قینه ، دانکوله ،
 بالنده یه کی دندوک دریزی سره
 سووره و به رسنگی زه رده و سه ربالی
 زه ردو سپیبه و به قد ریش لوله یه ک
 ده بیت و به دندوکی دار ده کولی بڼو
 هیلانه

نَقَارَة: پیشه و کاری هه لکه نندن
 نَقَارَة - نَقَارِيَة: شتیکه وه ک ده ف وایه
 ده نکیتی که وره تری هیه ، ده هؤل

نَقَار: دهر دو نه خوشیه که تووشی
 ناژل ده بیت وه نه خوشی (رشانه وه
 - تاعون) وایه

نَقَار - نَقَار: بالنده یه که ،
 زه پنه قووته ی چوله که
 نَقَاسَة: نازناو ، جیناو

نقاش: به ردتاش، هه لکۆل،

به یکه رتاش، بویه چی

نقاش (مُحَاجَّة): چەن و چوونی،

مشت و مپ، گفتوگو، وتووێژ

نقاشه: نیگارکێشی، نه خشکار،

بویه چیتی

النقاصه: نه و به شە ی گوریس

که ده چنریت

نقاش: گزگیا به که

نقاصه: نه و ی هه لده وه شیت و

تیکده چیت

نقاط: خالده نەر، نوخه نووس

نقاطه: تنۆ که کین

نقاع: ده فزیکه میوزی تیا

ده خووسینریت

نقاع: خۆنۆین یان خۆده رخه ر

به چه شنی که وانیه

نقاعة: ناویکه شتی تیا ده خووسینریت،

له ناو کیشراو، ته پرکاو، خووساو

نقاش: سووربوو له سه ر پرسیار کردن،

دارتاش، پیای داناو ته گبیر که ر

نفاق: بۆق، قیر قیر که ر به زۆدی

نقال: که وش و نه عل و پیلای کۆنه

نقال: ده جوولی، ده گوێزیته وه،

بزێو، نه سپی تیزو خیرا، گوێزه ری

شت و مه که له ئوتومبیلی بارو ...

نقالة (محفة): دهسته به ره

نفاق: حوشر مورخی چوست و چالاک

نقاه: پاکی کرده وه، پوختی کرد

نقاها: چاکبونه وه، بوژانه وه

نقاوه: گیاه که له شۆردنی جل و به رگدا

به کار ده بریت

نقاوه: هه لێژ تراو، هه لێژ ارده، پالته،

پوخته، دانسقه

نقاوه الشيء: باشت رین و چاکترینی

نقاية من الشيء (زديله وما أقي منه):

هه لێژاردنی شتی خراپ و فرێدارو

نقاية: ناوی میوه

نقب الحائط خرقه وثقبه: کونیکرد،

سمى

نقب الخف رقعته: سۆله که ی پینه کرد

نقب فلان في الأرض ذهب: زۆی

به سه ر زه ویدا، رۆیشت

نقب عن الأخبار: به دوا ی هه وال و

ده نگو باسدا که را، له هه وال و

ده نگو یاس کۆلیه وه

نقب الثوب: جله کانی ره ننگ کرد،

بویه ی کرد

نقب الفرس: له غار غارتندا ده ست و پای

کۆ کرده وه

نقب الأرض حفرة: هه لیکه ن،

جالیکرد، هه لی کۆلی، پشکنی

نقب الرجل سلك طريق الجبال:

رینگه ی شاخ و چپای گرتنه به ر

نقب في البلاد سار: به ولاتا که را،

سوورپایه وه

نقب على القوم: بوو به پێشه نگو

سه ره نگیان

نقب في الأرض سار فيها طلباً

للمهرب: به سه ر زه ویدا سوورپایه وه بۆ

به ناو پاسێرێک یان بۆ رووگه و

کۆچ که به که را هه لپیت بۆی، رابکړد

نقب عن الشيء فخص عنه فخصاً

بليفاً: زۆر به وړدی پشکنی کردو

که رپایه وه به ویدا

نَقَبَ خُفَّ الْمَلْبُوسِ: سَوَّلُو پیتلوی دپاند
 نَقَبَ الْبَعِيرُ: سَمِي حوشره که سوا،
 رُؤِي
 نَقَبَ: هه لگه نندن، چالکردن،
 کنه تیاکردن، سمين، چال و که لَين،
 کون
 نَقَب - نَقَب - نَقَب (الْجَرَبُ): گه پي،
 گولي، نه خورشیه کی پیسته
 نَقَبُ الْعَيْنِ: ناری رهش که له چاو دیت
 نُقْبَةُ: سه ره تاي گه پي، ژه ننگ،
 ره ننگ، روو، کون، جلیکه وهك دامین
 شَوْر دِه بیته وه
 نُقْبَةُ: شَیْوَه و شَیْوَانِی له چکو
 روو پُوش، ژنی روو پُوش جوان و سه رنج
 راکیش، شوین، جی پئی
 نَقَبَتِ الْعَظَمِ (إِسْتَخْرَجَ مَعَهُ): مَوْخَه کَی
 دهره مینا، مَوْخِی رَوکرد
 نَقَبْتُ فَلَانٌ فِي السَّيْرِ وَالْأَمْرِ (أَسْرَعَ
 فِيهِ): له رَویشتن یاخود کاروباردا
 جوست و چالاک و خیرابوو
 نَقَبْتُ عَنِ الشَّيْءِ (حَفَرَ عَنْهُ
 لِيَسْتَخْرِجَهُ): هه لیکه ند، چالیکه ند
 هه تا دهری بهینیت
 نَقَبْتُ الْأَرْضَ: به پاچ یان بیل
 هه لیدایه وه
 نَقَبْتُ الْعَظَمِ (إِسْتَخْرَجَ مَعَهُ): مَوْخَه کَی
 دهره مینا، مَوْخَه کَی ته کاند
 نَقَبْتُ الشَّيْءَ (نَقَلَهُ): گواستیه وه،
 راگو یزی کرد
 نَقَبْتُ فَلَانٌ فِي السَّيْرِ وَالْأَمْرِ (أَسْرَعَ):
 به له بکرد، خیراو دهست و بردی کرد
 له رَویشتن یان کاروباردا
 نَقَبْتُ (نَمِيمَةً): فیتنه یی، قسه میناون
 قسه بردن، دو زمانی

نَقَحَ لَشَيْءٍ (خَلَصَ جِيدَهُ مِنْ رَذِيلِهِ):
 چاکه کَی له خرابه کَی جیا کرده وه
 نَقَحَ الْعَظَمِ (إِسْتَخْرَجَ مَعَهُ): مَوْخَه کَی
 دهره مینا، مَوْخِی داته کان
 نَقَحَ الْكَلَامَ أَوِ الْكِتَابَ (هَذَبَهُ وَأَحْكَمَهُ):
 قسه یان په رتوکه کَی چاک کرد،
 بیاجوه وه، پوختی کرد
 نَقَحَ الْجَدْعَ: هه لپاچی، سه رپاچی کرد
 نَقَحَ الشَّيْءَ (قَشَرَهُ وَخَلَصَ جِيدَهُ مِنْ
 رَذِيلِهِ): پاکي کرد، پیسته کَی گرتَه وه
 نَقَحَ الْكِتَابَ: به په رتوکه که دا چوه وه،
 هه لَه کانی لای برد، بژاری کرد، راستی
 کرده وه
 نَقَحَ الْكَلَامَ: پاک و پوختی کرد
 نَقَحَ (سَحَابَ أَيْضُ صَفِي): گه والَه
 هه وری سپی و بیکه رد
 نَقَحَ (الْعَالَمِ الْمُجَرَّبِ): زاناو دانای
 نه زموندار، لیزان و کارامه
 نَقَدَ الدَّرَاهِمَ وَغَيْرَهَا: چاک و خرابی
 دره مه کانی له یهک جیا کرده وه،
 ساخته و راستی له یهک جیا کرده وه
 نَقَدَ الْكَلَامَ (أَظْهَرَ مَا بِهِ مِنَ الْعُيُوبِ أَوْ
 الْمَحَاسِنِ): ره خنهی له قسه کان گرت،
 خه وش و ناته واویه کانی یان دروست و
 لایه نه گونجاوه کانی به دهرخست
 نَقَدَ فَلَانًا وَلِفْلَانِ الثَّمَنَ (أَعْطَاهُ إِياهُ
 نَقْدًا مُجْمَلًا): به مَولی دایه، دهست
 به دهست پیدیا
 نَقَدَ الشَّيْءَ (فَحَصَهُ لِيَعْرِفَ جِيدَهُ مِنْ
 رَذِيلِهِ): سه رنجیدا، لئی راما، تیی
 روانی، لئی وردبوه وه تا بزانی چاک و
 خرابی
 نَقَدَ الطَّائِرُ الشَّيْءَ (نَقَرَهُ): بالنده که
 دهنوکی لیدا، دهنوکی پیاکیشا

نَقَدَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ وَإِلَى الشَّيْءِ
لِيَنْظُرَهُ (أَدَامَ النَّظَرَ إِلَيْهِ بِاخْتِلَاسٍ)؛
به وردی ته ماشایکرد ، چاوی تیبری،
دییی خسته سه به رامانه وه
نَقَدَ الضَّرْسُ أَوْ الثَّرْنُ (إِنْ كَسَرَ وَانْتَكَلَ)؛
ددان یان شاخه که شکا ، کلژیو
نَقَدَ الْجَاهِرُ (تَقَشَّرَ)؛ مه لیدا ، توئی
توئی دهرکهوت ، پیسته کهی مه لیدا
نَقَدَ الْجَذَعُ؛ جانه وهر کلژی کرد ،
مؤرانه پووج و بوشی کرد
نَقَدَ: ره خنه ، ره خنه گرتن ، دهستی ،
به دهستی پیدان
نَقَدَ - نَقَدَ: کهم گوشت ، لوی سست و
هیواش
نَقَدَ - نَقَدَ (ضَرْبٌ مِنَ الشَّجَرِ)؛ جۆره
دره ختیکه
نَقَدَ: جۆره مه پتیکی چوارپه ل بچووک و
گرده ، سووک و نرم ، نه و جوانانی
گه شه نه کردو
نَقَدَانُ: نالتون و زیو
نَقَدَا (بِالنَّقْدِ - خِلَافَ الدَّيْنِ)؛
به دهستی ، به دراو نه که به قهرز
نَقَدَهُ يَنْظُرُهُ: به دزیه وه له ژیره وه
ته ماشاو سه بری کرد
نَقَدَ فَلَانًا مِنْ كَذَا: قوتارو رزگاری کرد ،
فریای کهوت و سه رفرازی کرد له ...
نَقَدَ - نَقَدَا (نَجَا)؛ قوتاریو ،
رزگاریو ، سه رفرازیو
نَقَدَا (السَّلَامَةَ)؛ سه لامه تی ، بیوهی ،
رزگاریو
نَقَدَا (مَا أَنْقَذْتَهُ)؛ نه وهی رزگارو
قوتاری ده کهیت
نَقَرَ الْعُودَ أَوْ الدَّقَّ ضَرْبُهُ لِيَصْوْتَ؛
عودو دهفه کهی لیدا ، ژهنی

نَقَرَ فَلَانًا (عَابَهُ)؛ ره خنه ی لیگرت ،
نکولی دابه پال
نَقَرَ الطَّائِرُ الْبَيْضَةَ عَنِ الْفَرْخِ (نَقَبَهَا)؛
بالنده که هیلکه کهی شکاند مه تا
زه رنه قوته و به چکه که بیته دهره وه
نَقَرَ فِي الْحَجَرِ (كَتَبَ)؛ له سه ر به رده که
نوسی ، نویسی
نَقَرَ فِي النَّافُورِ (نَفَخَ)؛ قووی پیداکرد ،
بلویری ژهن
نَقَرَ الطَّائِرُ الْحَبَّ (لَقَطَهُ مِنْ هُنَا
وَهُنَا)؛ لیرو له وئی دانه و یله کهی
مه لگرت ، دهنک دهنک کوی کرده وه
نَقَرَ عَلَيْهِ: تانوتی لیدا ، گالتهی
پیکرد
نَقَرَ الْحَجَرَ أَوْ الْخَشَبَ حَقَرَهُ)؛ به رد
یان داره کهی مه لکه ند ، مه لی کولی
نَقَرَ عَنِ الْأَمْرِ (بَحَثَ)؛ گه را به دوایدا ،
به دوایا گه را
نَقَرَ فَلَانٌ: چه قه نه ی لیدا
نَقَرَ عَلَى الْبَابِ: ته قه ی له دهرگادا ،
له دهرگادا
نَقَرَ السَّهْمَ الْهَدَفَ أَصَابَهُ وَلَمْ يَنْقُذْهُ)؛
تیره که له نیشانه کهیدا به لام کوناودهری
نه کرد
نَقَرَ عَلَى فَلَانٍ (غَضِبَ)؛ توپه بوو ،
خه شم و قینی مه لسا لی
نَقَرَ فَلَانٌ (صَارَ فَقِيرًا)؛ مه ژارکهوت ،
مه ژارو بی دارایی بوو
نَقَرَ الشَّاهُ: کلژی په زه که چال و
کونبوو
نَقَرَ الطَّائِرُ فِي الْمَوْضِعِ (سَهْلُهُ لِيَبْيَضَ
فِيهِ)؛ بالنده که شوین و جیگه کهی
نهرمو له بارکرد بۆ هیلکه کردن

نَقَرَ فَلَانٌ بِاسْمِ فَلَانٍ (سَمَاهُ مِنْ بَيْنِ الْجَمَاعَةِ)؛ لَهُ نِتَوِ كَوْمُهُ لَيْكِدَا نَاوِي

نَهْوِي بَرْد ، نَاوِي نَهْوِي هِنَا

نَقَرَ الشَّيْءُ؛ كَهْرًا بِهَدَايِدَا ، بَوِيكَهْرَا
نَقَرَ فَلَانٌ (عَابَهُ وَذَكَرَ مَا يَسُوءُهُ)؛

رَهْخَنَهِي لَيْكِرْت ، بِهْچَه شَنِيك رَهْخَنَهِي

لَيْكِرْت زِيَانِي پِيكَهْيَان

نَقَرَ الْأَصَابِعِ (ذَقَ الْأَصْغَيْنِ)؛ چَه قَه نَه

لَيْدَان

نَقَرَ: تَوَوِرَه ، تَوُوش بُوو بِه نَه خَوْشِي

چَالَو كُونبُوونِي سَمَهَوَه

نَقَرَ: كُون ، كُونِيكِي بِچُووك لَه نَاوَكَه

خُورَمَادَا

نَقَرِي (الْعَيْبِ)؛ نَاتَه وَاوِي ، خَه وَشْدَارِي،

عَهِيْب ، كَه مَو كُورَاوِي

نَقْرَه: چَال ، بَوْشَايِي ، كَلُور ، كُون ،

مُولُول ، مَه لُول ، پَارچَه يَه كِي تَوَاوَه

لَه نَالْتَوُون وَ زِيُو ، كُونِي نَاوَكَه خُورَمَا،

بَوْشَايِي وَ قُوولَايِي چَاوُو دِيِيَه ، دَه رَجَهِي

كُوم

نَقْرَه الْقَفَا (خُفْرَه فِي آخِرِ الدِّمَاغِ)؛

جَالَايِيَه كَه لَه پِشْتِي مِيْشَكْدَايَه

نَقْرَه (دَاءٌ يُصِيبُ الْمَاشِيَةَ فِي أَرْجُلِهَا)؛

دَه رَدُو نَه خَوْشِيَه كَه دَه دَات لَه قُولُو

قَاچِي نَاژَه لَان

نَقْرَه: مَه نَدِيك ، كَه مَو تَوَزِيَك

لَه مَه شَتِيك ، كُونِي پِشْتِي نَاوَكَه خُورَمَا،

زِيُوِي سُوْرَه وَ كِرَاو بُو دَاخِرْدَنِي وَ لَاخُو

نَاژَه لَ

نَقْرَه: مِشْت وَ مَر ، چَه نَه بَازِي

نَقْرَه: مَه رَزَه وَ يِيَه كِي بَلَنْد لَه شُوِيْتِيكِي

نَزَم وَ نَشِيُوودَا

نَقَرَتِ الشَّاةُ: زِيُوِي سُوْرَه وَ كِرَاو مَه پِي

پِي دَاخ بَكْرِيَت

نَقَسَ: جُومَكَه ژَان ، نَه خَوْشِيَه كَه

تَوُوشِي جُومَكَه وَ پَه نَجَه كَه وَرَه دَه بِيُو

دَه يَان نَاوَسِيْنِي ، چَالَاك ، بِه لَاو

نَه هَامَه تِيَه كِي كَه وَرَه وَ گِرَان ، شَتِيكَه

لَه نَاوَرِيْشَم دُرُوسْت دَه كَرِيْت وَ لَه گُولَ

دَه چِيْت وَ ژَان دَه يَكَن بِه سَه رِيَانَه وَه

نَقَرِيْس: رِيْتَمَايِدَه رِي زِيْرَه وَ شَارَه زَا ،

رِيْتِيْشَانْدَه رِي وَرِيَا ، پَزِيْشَكِي دَانَاو

بِسِيُوُو شَارَه زَا

نَقَرَ الطَّبِي (وَتَبَّ)؛ مَامَزَه كَه بَازِيْدَا ،

قُونَه ي كِرْد

نَقَرَ فَلَانًا (وَتَبَّه)؛ بَازِي پِيْدَا ،

قَه لَه مَبَازِي پِيْدَا

نَقَرَتِ الصَّبِي أُمَّهُ (رَقَصَهُ)؛ ژَنَكَه

مَنَالَه كَه ي مَه لِيَه رَانْد

نَقَرَهُ عَنْهُمْ (دَفَعَهُ)؛ لِيْيِي

دُوورْخِسْتَنَه وَه ، بِه دُووَرِي گِرْت لِيْيَان

نَقَسَ بِالْخَشْبَةِ النَّافُوسُ؛ بِه دَارِيَك

زَه نَكِي لِيْدَا ، بُولِي لِيْدَا

نَقَسَ النَّافُوسُ (صَوَّتَ)؛ زَه نَكَه كَه

دَه نَكِي هَات ، لِيْدَرَا

نَقَسَ الشَّرَابُ (خَمَضَ)؛ مَه ي وَ بَادَه كَه

تَرَش بُوو

نَقَسَ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَفْسَدَ)؛ نِيْتَاوَنِي

تِيَكِدَان ، كِرْدَنِي بِه گُژِي يَه كَا

نَقَسَ فَلَانًا (لَقَبَهُ)؛ نَاژَنَاوِي لِيْتِنَا

نَقَسَ الرَّجُلُ (عَابَهُ وَ سَخَّرَ مِنْهُ)؛ كَالْتَهِي

پِيْكَرْد ، پِيْيِي رَابَاوَرْد ، كِرْدِي

بِه تِيَزَه جَاپ

نَقْصَ الدَّوَاةِ (جَعَلَ النَّقْصَ فِيهَا):

مهره که بی کرده نیتو شووشه که ی

نَقْصَ: جَوْرَه زَهَنگِیَکَه ، گه ری

نَقْصَ (الرَّجُلُ يُعِيبُ النَّاسَ وَيُلْقِبُهُمْ):

ناونا تو ره دانر له خه لکی ، که سیک

ناونا تو ره له خه لک دابه نیت

نَقْصَ (الْمَدَادُ الَّذِي يَكْتُبُ بِهِ): مهره که ب

که بیی ده نوو سرت

نَقْشَ الشَّيْءِ (لَوْنُهُ بِلَوْنَيْنِ أَوْ أَكْثَرَ

وَزَيْنَهُ): رهنگی کرد به دوو رهنگ یان

زیاترو رازان دیه وه ، رهنگی کرد ،

بویه ی کرد ، رهنگاو رهنگی کرد

نَقْشَ الشُّوْكَةِ مِنْ رِجْلِهِ (إِسْتَخْرَجَهَا):

دیرکه که ی له قاچی دهره مینا ، دهریکش

نَقْشَ مَرِيضٍ الْغَنَمِ (نَقَّاهُ مِمَّا يُوْذِيهَا مِنْ

حَبَاةٍ أَوْ شَوْكٍ وَغَيْرِهَا): که وید

په چای مهره کانی پاک و کرده وه

له دیرکو دالو به ریدو هه رشتیک زیاتی

بییگه به نیت

نَقْشَ عَنِ الشَّيْءِ (إِسْتَقْصَى كَشْفَهُ):

هه ولی دهرخستیدا ، گه پا به دوایدا

هه تا بوی دهریکه ویت

نَقْشَ فَصِّ الْخَاتَمِ (حَفَّهُ): نقیم

نه موستیله که ی هه لکه ند ، چالی کرد

نَقْشَ الشَّعْرِ: به موو کیش قزو مووی

هه لکه ند ، هه لیکش ، مووی دهره مینا

نَقْشَ التَّمثالِ (نَحَّاهُ): په یکه ری تاشی،

تاشی

نَقْشَ الْبَيْتِ: ماله که ی بویه کرد ،

رهنگی کرد

نَقْشَ: رهنگ کردن ، رازانه وه ،

بویه کردن ، نه خشاندن ، هه لکولین ،

شوینه واریک له سهر زه ویدا ، خورمای

وشک ته پر بکرت

نَقْصَ الشَّيْءِ (ذَهَبَ مِنْهُ شَيْءٌ بَعْدَ

تَمَامِهِ): که میکرده وه ، لیتی که ل و

که مکرد دوی ته او پرپوونی

نَقْصَ زَيْنًا حَفَّهُ: به شو پشکی

(زهید) ی که م کرده وه ، له به شی که م

کرده وه

نَقْصَ الْمَاءِ (عَذَبًا): ناوه که سازگارو

شیرین بو

نَقْصَ الشَّيْءِ: که میکرده وه ، لیتی

که مکرد ، لیتی بری

نَقْصَ الثَّمَنِ: نرخه که ی دابه زاند ،

نرخه مینایه خواره وه

نَقْصَ: که مکردن ، کورت مینان ، به شو

نه کردن ، نیوه چل ، نات و او ی ،

خه وش ، شوورده ی ، که م و کوپی ،

نه نگی ، نام و نه نگی

نَقْصَانٌ: که می ، که م مینان

نَقْصَ الْبِنَاءِ (هَلَّاهُ): بینا و

ساختمانه که ی رووخاند ، هه لیوه شاند

نَقْصَ الْعَظْمِ (كَسَرَهُ): نیسقانه که ی

شکاند

نَقْصَ الْجَبَلِ (حَلَّاهُ): په ته که ی کرده وه ،

شلی کرده وه

نَقْصَ الْعَهْدِ أَوْ الْأَمْرِ (أَفْسَدَهُ): په یمان و

بریاره که ی هه لوه شانده وه ، په شیمان

بره وه ، تیکیدا ، پیسی کرد

نَقْصَ الْوَصِيَّةِ: وه سیه تنامه که ی

هه لوه شانده وه ، وازی لی هیتنا ،

نه بیرده سهر

نَقْصَ الثَّهْمَةِ (أَبْطَلَهَا): به ره رچی

تاوانبار کردن وه که ی دابه وه

نَقْصَ الْبَرِّلَمَانِ: پارله مانی

هه لوه شانه وه

نَقْضَ حُكْمِ الْحَكَمَةِ (أَبْطَلَ): فهريمان و

برياري دادگای مه لوه شانه دوه

نَقْضَ الْوَلَاءِ (أَنْكَرَ الْعِرْقَانِ وَالْإِخْلَاصَ):

ياخی بوو، نه مه کداری شکاند، چاکه و

دلسوزی له بهر چاو نه بوو

نَقْضَ الْبِرْهَانِ أَوْ الْحُجَّةِ (فَنَدَ): به لکه و

به مانه ی به دروخته وه، به رپه رچی

دایه وه

نَقْضَ الْفَصْلِ وَالْأَدِيمِ (صَوَّتَ): دهنگی

لیهات، ته وه و جیره ی لیهات

نَقْضَ مَا إِنْتَقَضَ مِنَ الْبُنْيَانِ): نه وه ی

ده رمی و هره س ده هینیت له بیناو

ساختمان

نَقْضَ: مه لگرتن و لابردنی پیتی

حه وته می (مُفَاعَلَتُنْ)

نَقْضَ الْحُكْمِ: مه لوه شانه وه ی بریارو

فهريمان

نَقْضَ الْعَهْدِ: په یمان شکینی

نَقْضَ: بینای روخواو رماو، خوشتری

له یو لاواز به هو ی سه فه ری زوره وه،

په یمانی شکینراو، شتی دووباره

چنراو دوراو، دهنگی جووجه له و

خوشرمورخ و دال و مریشک و...

نَقْضَ (نَوْعٌ مِنَ الصَّرَاحِ): چه شن و جوړه

هونه ریکی زوران

نَقْضَ: بینای ویران و کاول، نه وه ی

دووباره ده چنری و ده دوریتته وه

نُقْطَةُ الْخُرْفَةِ: نوخته ی بؤ دانا، خالی بؤ

پيته کان دانا

نُقْطَةُ وَنُقْطَةُ بِهِ الزَّمَانُ (حَادَ بِهِ وَسَمَحَ):

روژگارو سه رده م بؤ نه و والو

نامیزنگین بوو

نُقْطَةُ ثَوْبِهِ بِالْمَدَادِ أَوْ الزَّرْعَفَرَانِ (لَطَقَهُ

بِنُقْطٍ مِنْهُمَا): جله که ی به نوخته ی

مه رکه ب یان زافه ران خال خال و

نوخته نوخته کرد، په له په له ی کرد،

بیسی کرد

نُقْطَةُ الْعُرْسِ (أَهْدَى إِلَيْهَا هَدِيَّةً عِنْدَ

الزَّوْاجِ): دیارییه کی بؤ نارد له کاتی

شووکردن و هاوسه رگریدا، دیاری دا

به بوکی

نُقْطَةُ الْمَاءِ: ناوکه ی تکاند، تک تک

رژاندی

نُقْطَةُ: خال، نوخته، پنت، جینگه،

شوین، جی، کار، باس، باره

نُقْطَةُ الْخَلَافِ: خالی ناکوکی و جیاوازی،

ته و ره و باری ناکوکی و جیاوازی

نُقْطَةُ الضَّعْفِ: خالی لاوازی، شوین

لاوازی

نُقْطَةُ الدَّائِرَةِ (مَرْكَزُهَا): چه قی بازنه،

بنه رت، بن، مه لبه ند

نُقْطَةُ الْإِطْلَاقِ: خالی و ره رخانندن،

خالی گوزان

نُقْطَةُ الْوَقْفِ بَيْنَ الْجَمَلِ: پنت،

ویسته، خالی وهستان له نیوان

رسته کاند

نُقْطَةُ الْحَفَرِ أَوْ الشَّرْطِيِّ: بنکه ی

پولیس، بنکه ی چاودی

نُقْطَةُ الْعِرْسِ (هَدِيَّةٌ): دیاری

شووکردن و هاوسه رگری

نُقْطَةُ قَطْرَةٍ: تکه، دلۆپ، نه

نُقْطَةُ غَبِيرٍ (شَامَةٌ): خالی گونا، خال،

نیشانه

نُقْطَةُ الْعَيْنِ: خالی چاو، تانه

نَقَعَ - نَقْعًا (رَفَعَ صَوْتَهُ): دهنگی هات ،
 دهنگی لیوه بهرز بوه وه
 نَقَعَ الْجَيْبُ (شَقَّهُ): گیرفانه که ی دری ،
 دایدی
 نَقَعَ فَلَانًا (قَتَلَهُ): کوشتی ، له ناویبرد ،
 تیایبرد
 نَقَعَ رَيْقَهُ (جَمَعَهُ فِي فَمِهِ): تفه که ی
 له ده میا راگرت ، کویکرده وه
 نَقَعَ الْمَوْتُ (كَثُرَ): مردن و زود بوو
 نَقَعَ فَلَانًا بِالْشِّتَمِ (شَتَمَهُ شَتْمًا قَبِيحًا):
 قسه و جنیوی پندا ، سووکایه تی
 پیگرد ، جنیوی سووکی پندا
 نَقَعَ الدَّوَاءَ وَغَيْرَهُ فِي الْمَاءِ: خستیه نیو
 ناوه وه
 نَقَعَ الْمَاءَ الْعَطَشَ (سَكَّنَهُ): تینویتی
 شکاند
 نَقَعَ الْمَاءَ فِي بَطْنِ الْوَادِي (رَكَدَ): ناو
 وه ستا ، پهنگی خوارده وه ، بوو
 به زونگو زه لکاو
 نَقَعَ غُلَّةَ قَلْبِهِ (صَبَّ جَامَ غَضَبِهِ): داخی
 دلّی رشت ، داخی خوی به ورشت و
 خالی کرده وه
 نَقَعَ الْمَاءَ (إِصْفَرَ وَتَغَيَّرَ): رهنگی ناوه که
 زهرد هه لگه را ، گویا
 نَقَعَ الْحَيَّةُ السَّمَّ فِي أَنْبَابِهَا (جَمَعَتْهُ):
 ماره که سه رجه م ژاره که ی
 له ددانه کانیدا کۆکرده وه
 نَقَعَ لِفُلَانٍ شَرًّا (خَبَأَهُ): شه پو خراپه ی
 له دلا بۆ هه لگرتبوو ، داخ له دلّبوو
 به رانبه ری
 نَقَعَ الْمَيْتَ (دَفَنَهُ): مردوه که ی ناشت ،
 به خاکی سپارد

نَقَعَ: ناوی زه لکاوو پهنگ خواردوو ،
 ته پ و توژ ، زه وییه ک ناوی تیدا مۆل
 بیتنه وه ، دهنگی حوشرتمورخ ،
 دهشت و زهوی هه موار
 نَقَعَ الْبُسْرُ: بیرتک ناوی تیدا مۆل
 بیتنه وه ، باشتیرین ناوی بیر
 نَقَعَ (الْمَصْدَرُ مِنْ نَقَعَ): ته پکردن ، له ناو
 هه لکیشان ، خوساندنه وه
 نَقَعَاءَ: زهوی و دهشتی هه موار ، گهر دو
 نم ، دهنگ
 نَقَفَ هَامَةُ الرَّجُلِ (كَسَرَهَا عَنْ
 الدِّمَاغِ): ته وقه سه ری شکاند ، کیشای
 به سه ری او شکاندی
 نَقَفَ فَلَانًا (ضَرَبَهُ أَيْسَرَ
 الضَّرْبِ): به هیواشی لییدا ، سووک و
 هیواش بوو له لیدانیدا
 نَقَفَ الْفَرْخُ الْبَيْضَةَ (نَقَبَهَا وَخَرَجَ
 مِنْهَا): جووچکه که هیلکه که ی کونکردو
 هاته دهره وه
 نَقَفَ الرُّمَانَةُ (قَسَرَهَا يَسْتَخْرِجُ جَبْهَا):
 هه ناره که ی پاککرد ، دهنگی کرد ،
 دهنگه هه نارهکانی دهرمیتا
 نَقَفَ الْحَنْظَلُ وَنَحْوَهُ: گوزالکه که ی
 شکاند
 نَقَفَ الشَّرَابَ (صَفَّاهُ وَقِيلَ مَرْجَهُ):
 مه ی و باده که ی پالوت یاخود تیکه لو
 ناویته ی کرد
 نَقَفَ عَنِ الشَّيْءِ (بَحَثَ عَنْهُ): گه را
 به دوایدا ، پشکنینی کرد بوی
 نَقَفَ (الْفَرْخُ حِينَ يَخْرُجُ مِنَ
 الْبَيْضَةِ): جوچک کاتی له هیلکه دیتنه
 دهره وه

نُقْمَة (وَهَيْدَة صَفِيرَة فِي رَأْسِ الْجَبَلِ أَوْ
الْأَكْمَة): پارچه زهوییه کی بهرین
له سه ر شاخ یا خود گرد
نُقْمَة بِظَفَرِهِ (ضَرْبُهُ): به نینوک رنی ،
لیندا
نُقْمَة بِحُصَاةٍ: زینخ ورده به ردی له نینو
به نجه کانبه وه تیگرت
نُقْلَ شَيْءٍ (حَوَّلَهُ مِنْ مَوْضِعٍ إِلَى مَوْضِعٍ):
گواستیه وه ، گویرایه وه له شوینیکه وه
بو شوینیکه تر
نُقْلَ الْكَلَامِ عَنْ قَائِلِهِ (رَوَاهُ عَنْهُ):
قسه ی له بیژره که یه وه گپرایه وه
باسیکرد
نُقْلَ مِنْ نُقْمَةٍ إِلَى أُخْرَى (تَرْجَمَ):
له زمانیکه وه وه رگپانی کرد بو
زمانیکه تر ، وه رگپرا ، گپری
نُقْلَ الْكِتَابِ (نَسَخَهُ): له بهر کتیبه که ی
گرتیه وه ، نوسخه ی لیگرتیه وه
نُقْلَ خُفِّ الْبَعِيرِ أَوْ الثَّوْبِ أَوْ
النَّعْلِ (رَقَعَهُ أَوْ أَحْكَمَهُ): سمی حوشترو
جلو وه نه عله کانی چاککرد ، دهستی پیدا
هنا
نُقْلَ الشَّيْءِ (كَثَّرَ نُقْمَهُ): به زوری
گواستیه وه
نُقْلَ فُلَانٍ ضَيْفَهُ: چهره سو بسته و
سیوی ده ر خواردی میوانه که یدا
نُقْلَ: گواستنه وه ، جی گزپین ،
گه یانندن ، وه رگپران ، له بهر نووسینه وه ،
له بهر گرتنه وه ، لاسایی کردنه وه
نُقْلَ - نُقْلَ - نُقْلَ (النَّعْلُ أَوْ الْخُفُّ
الْخُلُقُ): نه علو سؤل و پیلای کون
نُقْلَ: سؤل و پیلای کون ، په
له تیریکه وه بگویریتیه وه بو یه کیکی تر ،
پاشماوه ی مالی روخواو له بهر دو گه چ ،
ورده بهر د ، کورته ری ، تووله پئی

نُقْمَة: جار ، که رت
نُقْمَة (النَّمِيمَة): قسه هیتان و قسه بردن ،
فیتنه یی
نُقْمَة: جوره گواستنه وه یه ک ، ژنیک
به هوی پیری و به سالاچوونه وه
نه دوینریت
نُقْمِي (سَمَاعِي): ده ماو ده م ،
به بیستن ، بیستراو ، گویراوه
نُقْمِيَّاتٍ: مۆکاره کانی گواستنه وه
نُقْمَ مِنْ فُلَانٍ (عَاقِبَهُ): سزایدا ،
جهر به زهیدا
نُقْمَ الْأَمْرِ عَلَى فُلَانٍ أَوْ مِنْ فُلَانٍ (أَنْكَرَهُ
عَلَيْهِ وَعَابَهُ وَكَرِهَهُ أَشَدَّ الْكَرَاهَةِ لِسُوءِ
فَعْلِهِ): رقی له ره فتارو کرده ی بو وه وه
به نه نگو خه وشی گرت له سه ری ،
ره خنه ی لیگرت
نُقْمَ الشَّيْءِ (أَكَلَهُ سَرِيعًا): به خیرایی
خواردی ، لووشیدا ، هلی لووشی
نُقْمَ عَلَيْهِ: خه شم و قینی لیگرت ، رقی
لیی هه ستا
نُقْمَ الشَّيْءِ: به توندی بهر په رچی
دایه وه ، خه شم و قینی لیی هه ستا
نُقْمَ عَلَيْهِ حَقَهُ (أَنْكَرَهُ عَلَيْهِ): مافی
خوارد ، دانی پیا نه نا
نُقْمَ (وَسَطَ الطَّرِيقِ): ناوه پاستی ریگه ،
میانی ری ، ناوه ندی
نُقْمَة - نُقْمَة - نُقْمَة: پاداشت دانه وه
به سزا ، توله سه ندن ، پینواندن
نُقْمَة: تووره یی ، روقین
نُقْمَقُ الضَّفَدَعِ: بۆقه که خویندی ،
دهنگی لیها ت ، قپ قیری کرد
نُقْمَقُ بِالْعَيْنِ (غَارَتَا): چاوی چوو
به قوولا

نَقِيص (ذَكَرُ النِّعَامِ): نښه

خوشرمورخ، نه عامه نښه

نَقِيصٌ مِنْ مَرَضِهِ: له نه خوښه كهي
هه لسا به وه چاك بوه وه به لام هښتا

سسټو لاوازيو

نَقِيصُ الْحَدِيثِ (فَهْمُهُ): ټيگه يي ،

حالي بو له قسه كاني

نَقِيصٌ - نَقِيصٌ - نَقِيصٌ - نَقِيصٌ: نَقِيصٌ:

چاكبو نه وه ، بوژانه وه ، هه لسانه وه ،

ته ندروستي بو گه پانه وه

نَقِيصٌ (مُعَافٍ): چاك ، هه لساو ،

چاكبو وه

نَقِيصٌ: نه وه يه كچار نه خوښه ك

بدوړټه وه چاره سري بزانټ

نَقِيصٌ - نَقِيصٌ (كُلُّ عَظْمٍ دُوْ مَخٍ): هه مو

ټيسقان ټيكي موخدار ، ټيسكي موخاي

نَقِيصٌ: كه سيك راني كه م گوشت و له پ

بيټ، لووت باريك

نَقِيصٌ (خِيَارُ الشَّيْءِ): چاك و باشي شت،

چاكه كهي ، سه رگوله كهي

نَقِيصٌ: دراو ، پاره

نَقِيصٌ: گيايه كه

نَقِيصٌ (الصَّانِعُ): هاواركهر ، قيركههر ،

بانگ بيژ

نَقِيصٌ: دياړي هاوسه رگيري و منالېون ،

دياړي زه ماوهند

نَقِيصٌ: نه وه ده كړټه نټو ټاو هه تا

بخوړټ وهك ميورؤ قهيسي وشكو ... ،

ټاوي سارډو سازگار

نَقِيصٌ (نَقِيصٌ - صَفَى وَخَلَصَ): پاكبو وه ،

خاوين بوه وه ، روون بوه وه ، پوخت

بوه وه

نَقِيصٌ (نَقِيصٌ - صَافٍ): پاك ، پوخت ،

روون ، خاوين

نَقِيصٌ: موخي ټيسقان ، چه وري چاو

به هوې قه له وييه وه

نَقِيصٌ: سه روک ، شاهيدو گه واهيدرو

به پرسي نه ته وويهك ، پلويهكي

سه ريازيه ، بزمار ، زوياني كيشانه و

ته رازو

نَقِيصٌ (الْأَشْرَافُ) (عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ): لاي

موسلمانان: نه وه له حال و باري

خه لكې ده كړټه وه و گرنگيان

بيده داتو مشوريان ده خوات

نَقِيصٌ: گيان ، ده روون ، خو ، ژيري ،

نه قل ، رهوش ، خوړسك ، راويژ ،

ره واني نه نديشه و بير

نَقِيصٌ: وشو قسه

نَقِيصٌ (مَا أَتَقَدَّاهُ مِنْ يَدِ الْعَدُوِّ): نه وه ي

له ده ستي دوژمن ده ريازو رزگاري

ده كه يت

نَقِيصٌ: نه سپو قه لغانيك له ده ستي

دوژمني ده ربهيټنه وه ، ژني ميړدار

نَقِيصٌ: دهنگ ، چالي پشتي ناوكه

خورما ، نه وه ي چال و كونده كړټ

له دراو ... ، بنه پته پياو ، هه ژاړو

نه دار، ميشي رهش ، كه ميك شت ،

شله مهني ، داريكي هه لكړلراوه شه رابي

تيا دروستده كهن ، هه ژار

نَقِيصٌ (سَفِينَةٌ صَغِيرَةٌ): كه شته كي

خنجيلانه و بچوكه

نَقِيصٌ (النَّظِيرُ): هاوتـا ، به رانبهر ،

هاوچه شنو شپوه

نَقِيس: ټاوی سازگارو شیرین ، هر شتیک بونیکې خوشی هه بیت
نَقِيسَة: خووره وشتی خراپ و به د ،
دووزمانی له نیوان خه لکیدا ، غیب ،
خه خوش ، ناته وای ، نام و نه نگی ،
شوورده یی

نَقِيس: واژوو ، پیچه وانه ، دژ ، دهنگی
دووپشک و مارو بـُـرُوق و دالو
خوشرمورخ ، دهنگی چه رخ و فله قی
سه بیر

نَقِيسُ السَّقْفِ (تَجْرِیْكَ خَشْبَه):
جوولاندنی داری سه ربان
نَقِيسُ كُلِّ شَيْءٍ (عَكْسَه): واژوی
هه مووشتیک ، پیچه وانه و دژ ی هه موو
شتیک

النَقِيسَانِ (الْأَمْرَانِ الْمُتَخَالَفَانِ):
دووکاری جیاواز ، له یه ک نه چوو ،
پیچه وانه و واژوی یه ک

نَقِيسَة: رنگه ی سه ر شاخ و چیا ،
یه کیك وه لامی هونراوه و هه لبه سستی
یه کیکی تر بداته وه و واژوی بیت به لام
له سه ر هه مان کیشی هونراوه ی یه که م
بیت هه روه ک دژه هونراوه کانی
(جه ریر) و (فهره زده ق)

نَقِيط: نازادکری به نده و کژيله
نَقِيسَة (فِي الْفَلَسَفَة): له فله لسه فهدا:
جیاوازی یاساو ریساو بڼه ماکانه
له کاتی جیبه جیکردندا ؛ هه روه ها
(کانت) ی فله سوف مه به سستی له واژوو
پیچه وانه وه ستانی یاساو ریسا نه قلی و
ژیرییه کانه

نَقِيع: شهر به تی میوژ ، ټاوی سازگارو
سارد ، بیریکې پر ټاو ، هاوارو قیزه ،
پیاوړیک دایکی له هونزو تیره ی باوانی
نه بیت ، هه رشتیک خوړمای تی بکریټ ،
له ټاو کیشراو ، خووساو

نَقِيعَة: میوانی ، موسافیر ، گه شتیار ،
ناژهلې سه ربړاو بق میوان
نَقِيف: گوزالک ، داریک مورانه و کرم
کلوریان کردبیت و پووجه لیان کردبیت
نَقِيل: غه ریب ، بیگانه ، بیانی ،
لیشاو و لافاوړیک له زه و بییه کی فره
بارانه وه بیت بق زه وی و خاکیکې تر ،
کورته پی ، قه دیر ، نه عل ، سؤل
نَقِيلَة: ژنی موسافیر و غه ریب ، پیست و
چهرمی سؤل و نه عل

نَک
نَکِي الْعَدُوِّ فِي الْعَدُوِّ (فَهَرَهُ بِالْقَتْلِ وَالْجَرَحِ):
بریندارکردن و تیکشکاندن ، شکستی
به سه را هیټا
نَکِي الْفَرْحَةِ وَالْجُرْحِ (نَکَاَهَا): توپژی
سه ربینه که ی لیکرده وه به ر له وه ی
چاک بیټه وه

نَکَات: نوکته باز ، قوشمه و گالته چی ،
قه شمر ، راده بوپړی ، خوش گفت و
قسه

نَکَاث: کزنه دروو ، نه وه ی شتی
چنراوی کزنه بکاته وه
نَکَاث: ټاوله هاتن له دهم و ددانی
خوشر

نَکَاثَة: نه وه ی له پته و سیواک و
شتی تر هه لده وه ریټ و ده بیت وه

نَكَاح (زَوَاج): هاوسه‌رگری ،
 ماره‌کردن ، ژنه‌پنان ، شووکردن ،
 هاوسه‌رگرتن
نَكَاز: جوړه ماریکه به‌دهم پیټوه‌نادات
 به‌لكو به‌لووتی و مه‌روه‌ها به‌هوی وردی
 كلك و سه‌ری له‌یه‌ك جیاناكړیته‌وه و
 له‌خراپ‌ترین و پیست‌ترین جوړی ماره
نَكَاس: دوویاره‌گه‌پانه‌وه‌ی نه‌خوشی
 دواى چاكبوونه‌وه ، نه‌ندروسستی
 تټكچوون و شیوان پاش چاكبوونه‌وه
نَكَاف: مله‌خړی ، نالوو كه‌وتن
نَكَال: كړاو به‌په‌نگو نمونه
نَكَایه (قَهْر): به‌زانن ، شكاندن ،
 سه‌ره‌كه‌وتن ، زالبوون ، رغو قین
نَكَایه فیه: له‌رقی نه‌و ، له‌قینی نه‌و
نَكَا القَرْحَة (قَشْرَهَا قَبْلَ أَنْ تُبْرَأَ):
 تویژی برینه‌كه‌ی لیک‌رده‌وه پی‌ش
 نه‌وه‌ی چاك بپیته‌وه
نَكَا العَدُو: دوژمنی كوشت ، تیا‌برد
نَكَا فَلَانًا حَقَّهُ (قَضَاهُ إِیَّاهُ): مافی
 خوی دایه ، مافی و حه‌قی پېدا
نَكَبَ عَنْهُ (عَدَلَ): لی‌ی لادا ، خوی
 لټیاراست ، ده‌ستی لټیه‌لگرت
نَكَبَ الشَّيْءَ وَبِهِ طَرَحُهُ: فرییدا ،
 مه‌لیدا
نَكَبَ الإِنْسَاءَ: قاپ و ده‌فره‌كه‌ ئاوی
 لټیرا ، بی‌ئاو مایه‌وه
نَكَبَ الْكُنَانَةَ (نَثَرَ مَا فِيهَا): تیره‌دانه‌كه
 خالی و به‌تال‌بوه‌وه
نَكَبَ الْحَجَارَةَ رِجْلَهُ: به‌رد قاچی
 برینداركړد
نَكَبَ الدَّهْرَ فَلَانًا (أَصَابَهُ بِنَكْبَةٍ):
 روزگار مه‌ینه‌ت و چورتمی میت‌ا
 به‌سه‌ریا ، تووشی به‌لاو كاره‌ساتی كرد

نَكَبَ عَلَى الشَّيْءِ: خویدا به‌سه‌ریا ،
 شانی خسته‌سه‌ر
نَكَبَ فَلَانٌ عَلَى قَوْمِهِ: په‌ناو پشت‌گیربوو
 بؤ‌گه‌لو نه‌ته‌وه‌كه‌ی
نَكَبَ عَنِ الطَّرِيقِ (عَدَلَ): له‌ری‌لایدا ،
 چوه‌ده‌روهه
نَكَبَ الرَّجُلُ (شَكَا مِنْكَبَهُ): نی‌ش و ئازاری
 شانی مه‌بوو ، هاواری نی‌ش و ژانی
 شانیکرد
نَكَبَ الْبَعِيرُ (أَصَابَهُ ذَأُ النَّكَبِ):
 حوشره‌كه‌ تووشی ده‌ردی گټ‌پی و
 له‌نگی هات
نَكَبَ (أَصَابَتْهُ نَكْبَةٌ): تووشی
 كاره‌سات و به‌لامات ، چورتم رووی
 تټ‌كرد
نَكَبَ عَنِ الطَّرِيقِ (عَدَلَ وَتَخَصَّى):
 له‌ری‌نگه‌لایدا ، دووركه‌وته‌وه
نَكَبَ الشَّيْءَ (نَعَاهُ): به‌ریه‌رجی دایه‌وه ،
 خسته‌ی دواوه ، په‌كلایی كرده‌وه
نَكَبَ - نَكْبَةٌ (مُصِيبَةٌ): كاره‌سات ، به‌لا ،
 مه‌ینه‌ت ، فه‌تارعت ، چورتم ،
 ده‌رده‌سه‌ری ، لټ‌قه‌ومان ، نه‌هاتی ،
 قو‌رت
نَكَبَ (الَّذِي أَصَابَتْ الْحَجَارَةَ رِجْلَهُ):
 نه‌وه‌ی قاچی به‌به‌رد بریندارو
 زامداربووه ، قاچ بریندار
نَكَبَ: ده‌ردو نه‌خوشیه‌كه‌ تووشی
 حوشر ده‌بی‌ت و وای لیده‌كات به‌گټ‌پو
 نارنکی بپوات به‌پټوه
نَكْبَاءَ: بایه‌ك له‌ره‌وت و ئاراسته‌ی
 لاب‌دات بكه‌ویته‌خولگه‌و ئاراسته‌ی
 دوویای تره‌وه (صه‌با) و (باكور)

تَكْبَة: به كجار به لاو چورتم و مهینه ت
تَكْبَة: هه نديك خواردن، به شيك خوراك،
كه نجينه ی گه نم كه پيوانه نه كراييت
تَكَبَتِ الرِّيحُ (مَالَتْهُ عَنْ مَهَبِهَا): باكه ی
گوري ، ئاراپسه كه ی گوري
تَكَّتِ الْأَرْضُ: له كاتی بيركرده وه دا
كيشای به زه ويذا ، قاچی دابه زه ويا
تَكَّتِ النَّاسُ بِالْحَصَى (ضَرَبُوا بِهَا
الْأَرْضَ): به ردو زيخيان كيشا به زه ويذا،
مه لئاندا به زه ويذا
تَكَّتِ الْفَرَسُ (ثَبَا عَنِ الْأَرْضِ):
به رزيوه وه له سه رزه وی ، مه لسا،
بازيدا
تَكَّتِ الْعِظَمُ (أَخْرَجَ مَخَّهُ): مؤخه كه ی
ده رمينا ، دای ته كان
تَكَّتِ فَلَانًا (أَنَقَاهُ عَلَى رَأْسِهِ): به سه را
خستی ، به سه را دای به زه ويذا
تَكَّتِ كَنَانَتْهُ (نَثَرَهَا): تيره دانه كه ی
خالی كرده وه ، به تالی كرد له تير
تَكَّتِ عَلَى (مَارَحَ): نوكته ی پيكره ،
گالته ی له گال كرد
تَكَّتِ فِي كَلَامِهِ: نوكته ی هينايه وه
له قسه كانيدا
تَكْتَة: خال، په له ، رووشادی ،
بوپيگه نين ، نوكته ، گالته وگه پ،
نوكته و خالی سپی له نيوره شدا يان
به پيچه وانه وه ، شويته واری چالكردن و
هه لگه ندنی زه وی ، چلك و پيسي له سه ر
روپای ئاوينه و شمشير ، دهره نجامی
بيركرده وه
تَكَّتِ الْعَهْدُ: په شيمان بو وه وه
له په يمان و به لئنه كه ، پاشگه زبوه وه

تَكَّتِ الْجَبَلَ أَوِ الْكِسَاءَ (تَقَضَّه):
كرديه وه ، شلی كرده وه
تَكَّتِ السَّوَاكُ (شَفَّتْ رَأْسَهُ): سه ری
سيواكه كه ی نه رم و شيكرده وه
تَكَّتْ: هه لوه شان ، تيكدان ، شكاف ،
سپله یی ، بی وه فایي
تَكَّتِ الْعَهْدُ: په يمان شكافدن ، ناپاکی ،
بی وه فایي ، ده ست برين ، په شيمان و
زيوان بوونه وه
تَكَّتْ: نه وه ی ده چنری و ده دوريته وه
سه ره نوئی بۆ جار يکی تر
تَكَّحَ الْمَرْأَةُ (تَرَوَّجَهَا): ژنه كه ی
ماره كرد ، هينای ، ماره ی بری
تَكَّتِ الْمَرْأَةُ (تَرَوَّجَتْ): شوری كرد ،
ميرديكره ، هاوسه ريگرت ، درا به شوو
تَكَّدَ فَلَانًا حَاجَتَهُ (مَنَعَهُ إِيَّاهَا أَوْ لَمْ
يُعْطِهِ إِلَّا الْقَلِيلَ مِنْهَا): نه يه يشت بگات
به ويست و خوازه كانی ، بی به شی كرد
له خواسته كانی
تَكَّدَ الْقَوْمُ الرَّجُلَ: به پرسيار شه كه ت و
ماندويان كرد
تَكَّدَ الرَّجُلُ (كَثُرَ سُؤَالُهُ وَقَلَّ خَيْرُهُ):
فره پرسيارو بی خيرو بيروبو
تَكَّدَ الْعَيْشُ (إِسْتَدَّ وَهَسَرَ): ژين تال و
ناخوش بوو ، گوزه رانی پرنا سوړی و
مهينه ت بوو
تَكَّدَ الرَّجُلُ (تَكَّدَ عَيْشُهُ): ژينو
گوزه رانی ناخوش بوو ، پر مهينه ت و
دهره سه ری بوو
تَكَّدَ (كَلَدَ): ناخوشی ، سه رليتيكچون ،
به دبه ختی
تَكَّدَ: بی تابوو ، بی حیا و شهرم ،
شه پانی

نَكْدُ - نَكْدُ - نَكْدُ (الرَّجُلُ الْعَسِيرُ الْقَلِيلُ الْخَيْرِ): پیاوی توندو تیژو ره قی کهم خیرو چاکه

نَكْدَاءُ: کهم خیر ، بی‌خیر

نَكْرَ الْأَمْرَ (جَهْلُهُ): خوی لیه له کرد ، نه یزانی ، بی‌تاگابوو لیسی ،

نه یناسیه وه

نَكِرَ الرَّجُلُ (لَمْ يَعْرِفْهُ): نه یناسی ،

نه ناسراو لای

نَكَّرَ الْأَمْرَ (صَغْبٌ وَاشْتَدُّ): قورسو

گرانپوو له سه ری ، نه ستم بوو لای

نَكَّرَ (أَخْفَى): شارویه وه ، په نهانی کرد ،

نادیاری کرد

نَكَّرَ الْإِسْمَ (جَعَلَهُ نَكْرَةً): کردی

به نه ناسراو ، نه ناسراو یکرد

نَكَّرَ (الدَّهَاءَ وَالْفِطْنَةَ): زیره کی ،

زرنکی ، وریایی

نَكَّرَ: زیره کی و زرنکی ، کاری دژوارو نا

په سه ند ، رووداوو کاری نابجی و ناقولا

نَكَّرُ - نَكَّرُ - نَكَّرُ: پیاوو ژنی زرنگو وریا

نَكَّرَاءُ: خراپ و نابجی هه شتیک ،

زیره کی ، زرنکی ، وریایی ، بلیمه تی ،

به لاو نه هامتی

نَكَّرَاءُ الدَّهْرَ (شِدَّتُهُ): توندو تیژی

روژگارو سه رده م ، زه بری روژگار ،

گوژتاوه یوکانی

نَكَّرَانُ: دان پیانه نان ، به رپه رچدانه وه ،

ناسوپاسگوزاری ، ئینکاری کردن

نَكَّرَانَ الْجَمِيلِ: سپله یی ، پیته زانین ،

له به رچاو نه بوون

نَكَّرَانَ الذَّاتِ: خونه ناسی ، خوله پیر کردن

نَكْرَةً (إِنْكَارَ الشَّيْءِ - نَقِيضَ الْمَعْرِفَةِ):

نه ناسراو ، نه ناس ، به رپه رچدانه وه و

نکولی کردن و رازی نه بوون به شتیک

نَكَّرَ فَلَانًا: لییدا ، دایگرته وه

نَكَّرَ الشَّيْءَ: کوتای به شتیکی سه ر تیژ

نَكَّرَ الدَّابَّةُ بِعَقْبِهِ (ضَرْبَهَا يَسْتَحْتَهَا):

به ره قه قی قوله پی کیشای به ناژه له که دا

تاخیراو گورج و گول بروات به ریته

نَكَّرَتِ الْحَيَّةُ فَلَانًا (لَسَعَتْهُ بِأَنْفِهَا):

به لوت پیته ویدا ، گه زتی

نَكْسَ - نَكْسَ (قَلْبًا): ناوه ژووی کرد ،

مه لیگتیراپیه وه ، واژووی کرده وه

نَكْسَ رَأْسَهُ (طَاطَأَهُ): سه ری دانه واند ،

ملی در یژ کرد ، سه ری نه ویکرد

نَكْسَ دَاءَ الْمَرِيضِ (أَعَادَ لَهُ):

نه خۆشیه که گه راپیه وه سه ری ،

نه خۆشیه که ی گرتیه وه ، تووشی بوه وه ،

بوی گه راپیه وه

نَكْسَ الْخَضَابِ (أَعَادَ عَلَيْهِ مَرَّةً بَعْدَ

مَرَّةٍ): جار له دوا ی جار خه نه ی گرتیه وه

ده ست و قاچی ، هه کال بوه وه تیی

گرتیه وه

نَكْسَ الْمَرِيضِ (عَاوَدَهُ الْمَرَضُ):

نه خۆشیه که ی گرتیه وه ، وه ک خوی

لیهاته وه

نَكْسَ الرَّجُلِ (ضَعُفًا وَعَجْزًا): سست و

لاوازیبو ، کزو کهم توانا بوو

نَكْسَ الرَّجُلِ عَنِ نَظَرَانِهِ (قَصَرَ):

له خوار هاوتاو هاوشیته کانی وه بوو ،

له وان که مترو خوار تربوو

نَكْسَ الْفَرَسِ: نه سپه که نه گه ییه وه

به نه سپه کانی تر

نَكْسَ الْعَلَمَ (أَثَرُهُ إِلَى الْوَسَطِ): نالای

هیتایه ناوه پاست ، دایبه زاند بق

ناوه پاست ، که چی کرد

نکس - نكسة: گه پانه وه ، چوونه وه بۆ
دۆخی جاران ، که وتنتیک خراپتر
له که وتنی یه که مجار

نکس: تیری شکاو ، پیاوی سووک و
نزمی بیخیر بیز ، کورت، که متهرخه م
له فریاکه وتنی داماوو لیقه و ماو یان
میاننداری

نکس: پیرو به سالاجو
نکش البئر (أَخْرَجَ مَا فِيهَا مِنَ الطَّيْنِ):
بیره که ی پاک کرده وه ، ده ریدا ، قوړو
لیته ی لیده هیتا

نکش الشيء (أَفْهَاهُ): تیا ببرد ،
له ناو ببرد

نکش الشيء ومن الشيء (فَرَّغَ مِنْهُ وَأَتَى
عَلَيْهِ): له بووه وه دهستی دایه
نه وی تر ، نه وی ته و او کردو دهستی دایه
نه وه ی دی

نکش الأرض: ژیرو ژووری کرد ،
هه لیدایه وه

نکص عن الأمر (أَحْجَمَ عَنْهُ): دهستی
لیکیشایه وه ، وازی لیته تیا ، دهستی

لیته لگرت ، به شیمان بو وه
نکص على عقبيه (إِنْكَصَ - تَرَجَعَ):
گه رایه وه ، کشایه وه ، پاشکه زبو وه
نکص (جَعَلَهُ يَتَرَجَعَ): به شیمانی

کرده وه ، گه پانه وه
نکع فلاناً ضرباً بظهر قدميه):

به پشتی پیتی لیدا
نکع فلاناً حقه (حَبَسَهُ عَنْهُ): مافی
خوی نه دایه ، مافی گیر کردو نه دایه
نکع الماشية: شه که ت و ماندوی کرد
به دوشین ، له گوانی نازده له که پیدا هه تا
شیری لیتهات

نکع فلان عن الحاجة: سست و
ته مه لبوو له به ده سته تینانی پید او یستیدا
نکع: رهنگی سوور ، مه ردومی رهش
پیستی روو به سوور ، سوور نوین

نکع: سووری تۆخ
نکعة الأنف (طَرَفَهُ): نه ملاولای لووت ،
لاکانی

نکعة: پیاوی سوور ، گیلی نه جوولای
له شوین و جیگه ی خوی ، لاکانی لووت،
به روو بوومی دارنکی سووره

نکعة عن الأمر: دوور یخسته وه لیتی یان
هانیدا ، به له په لی لیکرد

نکعة عن حاجته (رَدَّه عَنْهَا):
گه پاندیه وه له به ده سته تینانی
پید او یستیه که ی، نه یه یشت پیتی بگات ،
سستی کرد له به جیه تینانیدا

نکف عن كذا: بیزی لیکرده وه ، لیتی
دووره په ریز بوو ، بیزارو وه پس بوو
لیتی

نکف اللحم: فرمیسکی به نه گوشت و
سه ری په نه کهانی له گوناو روو خساری
سپی ، فرمیسکی سپی

نکف منه أو عنه (شَبْرًا): له خوی
دوور خسته وه ، خوی لی به دوورو
بی به ریکرد

نکف اليد (أَصَابَهَا وَجَعٌ): دهستی
تووشی ئیش و نازار هات ، ژانیکرد

نکف الرجل: تووشی مله خوی بوو ،
نه خۆشی مله خوی گرت، نیکافی گرت

نکف نكافاً (مَرَضٌ): نه خۆشکوت ،
ناساخ بوو

تَكْف: لو پږيڼي بچوکه له بنی ریشداو
 نزيك به لاپه پړه گويي، لوی
 مله خړی
 تَكْفَة (عُدَّة بِجَوَارِ الْأُذُن): لوی
 مله خړی، تالوی مله خړی
 تَكْفَة (وَجَعَ يَأْخُذُ فِي الْأُذُن): ځان و
 ټارایکه له گویدا په یدا ده بیت
 التَّكْفُتَانِ - التَّكْفُتَانِ (اللَّهُزْمَتَانِ عَنِ
 يَمِينِ الْعَنْقَةِ وَشِمَالِهَا): بن
 شه ویلگي راستو چې پ
 تَكَلَّ عَنْ كَذَا أَوْ مِنْ كَذَا (تَكَمَّ وَجَبَنَ):
 ترساو هاته دواوه، وازی هیڼاو
 په شیمان بو هوه
 تَكَلَّ بِهِ (مَثَل): په نگی پیدا، دهستی
 بری، کردی به نمونه
 تَكَلَّ تَكَلًّا: رازی بوو به سزاو ټوله
 تَكَلَّ بِهِ (أَصَابَهُ بِنَازِلَةٍ): به زمی
 پیکرد، به لوجورتمی هیڼا به سهریا،
 په نگی پیدا
 تَكَلَّ: کورتو به ندی توندو توکمه،
 ټاسنی لغاو، زمانه ی لغاو
 تَكَلَّ: پیاوی به هیږو پټو، زیر،
 نه سپی به هیږی نه زموندار
 تَكَلَّ - تَكَلَّ: چه راو، به ستنی قایم،
 کورتو به ستنی چه راو
 تَكَلَّ (مَا تَكَلَّتْ بِهِ غَيْرُكَ كَأَنَّا مَا كَانَ):
 سزاو ټوله، ته میگردن، نهو سزاو
 یاداشته ی ده هیږیت به سهر که سیکدا
 تَكَلَّ وَتَكَلَّ لَهُ وَعَلَيْهِ (شَمَّ رِيحَ أَنْفِهِ):
 بونی لوبتي کرد
 تَكَلَّ الرَّجُلُ (تَغَيَّرَتْ تَكَلُّهُ مِنَ الشَّخْمَةِ):
 بون به رامی ده می به هوی ټینته لاه
 گډا

تَكْفَة (رَائِحَةُ الْفَم - طَعْم): بون
 به رامی ده، تامو بون، بونو به رامه
 تَكْيِب (دَائِرَةُ الْحَافِرِ أَوْ الْخُف): بازنه ی
 قاچی حوشترو سمی جوارپیڼان
 تَكْيِبَتِ (الْمَطْعُونُ فِيهِ): ره خنه لیکراو،
 نکولی دراوه پال، تانه لیدراو، زویر
 تَكْيِش: نفس، په یمان شکینی،
 پیچه وانه و دروگردن، کاری دژاوه
 پیچه وانه، سروشت، هیږ، نه وپه پړی
 هه ول و کوشش
 تَكْيِر: گډان، کاروباریکی قورسو
 گران، قه لایه کی توندو به هیږ، ناوی
 دوفریشته ی نیو گډن

نَمَ

نَمَ الْحَدِيثُ (أَظْهَرَ بِالْوُشَايَةِ):
 بوختانی کرد، به شتیوه ی بوختان
 قسه ی گډایه وه، گوايا ده لاین
 نَمَ الْحَدِيثُ (ظَهَرَ): قسه که ده رکه وتو
 ناشکرايو، ځانرا، دیاریدا
 نَمَ بَيْنَ النَّاسِ: ټیکیدان، ناشووبو
 فیتنه یی گډا له ناویانا، فیتنه یی
 خسته نیوانیانه وه
 نَمَ الْكَلَامُ (زَيَّنَهُ بِالْكَذِبِ): به درو
 رازانديوه، به درو ناراست قسه کانی
 هوڼیه وه رازانديوه
 نَمَ الشَّيْءُ (سَطَفَتْ رَائِحَتُهُ): بونو
 به رامی بلايوه وه، په خش بوو
 نَمَ الرِّيحُ (جَلَبَتِ الرَّائِحَةُ): باکه بونو
 به رامی هه لگرتو گواستیه وه، بونو
 به رامی هیڼا
 نَمَ يَبْنَهُم (أَفْسَدَ): نیوانی ټیکدان،
 ناشووبی له ناویانا خسته وه،
 دوزمانی و فیتنه یی کرد له نیوانیانا

نَمَّ عَلَيَّ: ده ریخت ، ناشکرای کرد ،
خستیه بوو

نَمَّ (النَّمَام): قسه هیترو قسه بهر ،
فیتنه ، دوزمان

نَمَّا: گه وره بوو ، زیادبوو ، گه شعی
سهند

نَمَّا الشَّيْءُ: گه شعی سهند ، بهر زو بلند
بوو وه

نَمَّا الْحَدِيثُ إِلَى فُلَانٍ: قسه کانی دایه
پال ، دایه پال نهو

نَمَّا الْغَضَابُ: سووری یان ره شعی
خه نه و وسمه گه شعی سهندو ته نیه وه

نَمَّى الْمَالُ وَغَيْرُهُ (زَادَ وَكَثُرَ): مال و
دارایی زوریکرد ، په ره و گه شعی سهند

نَمَّى السَّعْفُ (ارْتَفَعَ وَعَلَا): نرخه که
به رزبوه وه ، گران بوو ، زیادیکرد

نَمَّى الْجَبْرُ فِي الْكِتَابِ (اِشْتَدَّ سَوَادُهُ
بَعْدَ مَا كُتِبَتْ): مِه ره که به که دواى

نووسین پتی ره شو و توخ بوو
نَمَّى الشَّيْءُ عَلَى الشَّيْءِ (رَفَعَهُ عَلَيْهِ):

له سهر نه و بهر زو بوو وه ، به هوی نه وه وه
گه شه و په ره ی سهند

نَمَّى النَّارُ: ناگره که ی خوش کرد ،
گه شو و بلندى کرده وه

نَمَّى الرَّجُلُ (سَمِنَ): قه له و بوو ،
جه سته ی گزشتی گرت ، به خوره بوو

نَمَّى الْمَاءُ (طَمَأَ): ناوه که بهر زبوه وه ،
هه لسا

نَمَّى الرَّجُلُ إِلَى أَبِيهِ (نَسَبَهُ إِلَيْهِ):
دایه پال باوکی ، ره چه له کی برده وه

سهری ، له باوکی خویه تی
نَمَّى الْإِبِلُ: حوشره که قه له و بوو ،
گزشتی گرت ، له قرچه ی گه رمادا گه را

به دواى له وه پدا

نَمَّى الصَّيْدُ: ننجیره که ونبوو دواى
پیکانی و نه دوزرایه وه و روحی ده رچوو

بی هووده

نَمَّى الْغَبَرُ (بَلَّغَهُ): هه واله که
بلاویوه وه ، گه یی ، په خشو و بلاو بوو

نَمَّى (كَبُرَ - زِيدَ): گه وره یکرد ،
زوریکرد ، زیادى کرد

نَمَّاسُ (النَّمَام): فیتنه ، دوزمان ،
قسه هیترو قسه بهر

نَمَّاصُ (الشَّهْرُ): مانگ ، ماه

نَمَّاصُ خَيْطُ الْإِبْرَةِ: ده زوی ده زوی ،
به کره ی ده زوی

نَمَّامُ (وَأَش - فَنَان - نَبَاتًا): بوختانکر ،
فیتنه ، دوو بوو ، قسه هیترو قسه بهر ،

گیاهه کی بوخوشی وه ک ریخانه یه
نَمَّاءُ - نَمَّاءُ صَفَارُ الْقَمَلِ): ورده نه سپی

نَمَّةُ: دوزمان ، فیتنه
نَمَّةُ: سپی له ته ختی ره شو ره شیش

له سپیدا

نَمَّةُ (قَمَلَةٌ): نه سپی ، مؤریان
نَمَرُ الرَّجُلِ (غَضِبَ وَسَاءَ خُلُقُهُ):

تورپه بوو ، به دره وشت بوو
نَمَرُ السَّحَابِ (صَارَ عَلَى لَوْنِ النَّمْرِ):

گه واله هه وره که وه ک رهنگی پلنگی
لیهات

نَمَرُ (غَضَبًا): تورپه بوو ، کاری
هه له شعی نواند ، رقیو قینی هه لسا

نَمَرُ وَجْهِهِ تَنْمِيرًا (غَيْرُهُ وَعَبَسَهُ):
رووی گزکرد ، نتوجاوانی دایه یه کا

نَمَر - نَمَر - نَمَر (حَيَوَان): پلنگ ،
پالینگ ، گیاندارکی گه وره ی به چنگی

به له کی چالاکی کوشنده یه کلکیکی
باریکی دریزی هه یه

النمر: ناوی پاکیزه و سازگار ، زور ،
فره ، ناوی زور شیرین و ناشیرین ،
ره چه له پاک و بیگردد

النمراء: هوری چلکن

نمرة: خال و نوکته یه که به هر رهنگیک
بیت ، ژماره ، نمره ، نیشانه

نمرة (عند المفاصلین): لای
هاوچه رخان: نه و نمره و ژماره یه
هیمو و نیشانه یه بؤ شتیک له رشته و
ریزهای خویدا

نمرة: میتنه ی پلنگ ، گه واله هوریک
بجووک که تیکه ل به یه که بوو بیت ،
پارچه خوریه که هتلی سپی و ره شی
تیابیت

نمرق - نمرقة - نمرق - نمرقة - نمرق -
نمرقة (الوسادة الصغيرة يتكأ عليها):
راخه ریکی خنجیلانه و بجووک که پالی
پیوه بدریته وه ، سه رینی بجووک

نمرود: ناوی نه و پادشایه ی
هاوچه رخی حه زده تی (نمبراهیم)
(خه لیل) بوو (د.خ)

نمسن السمر (کشمه): نهیتنه که ی
شارده وه ، به نهانیکرد
نمسن الرجل (ساره): رازی پیگوت ،
نهیتنی و رازی خوی لا درکاند
نمسن بین القوم: نیوانی تیکدان ،
شیواندی ، ناژاوه ی خسته نیوانیانه وه
نمسن السمن: رونه که ی تیکچوو ،
خراپبوو

نمسن علیه الامر (لبسه): تووشی کرد ،
گیرده ی کرد

نمسن الشعر: قژی چه ورو پیس کرد
نمسن السمن أو الجبن (أثن): رۆن و
که ره که بۆگه نیکرد ، پیس بوو

نمسن: گیانداریکه به قه د پشیله یه که
ده بیت و ده ست و قاچی کورته و
کلکیشی درژه راوی مشک و مار
ده کات و ده یخوات و چه ن جوړیکیشی
هه یه

نمسن: خراب بوونی رۆن و شتی تر ،
بوونی شیرو چه وری
نمساء: لیل ، تاریک
نمسن (نم - کذاب): فیتنه یی کرد ،

دووزمانیکرد ، درۆیکرد
نمسن الكلام (كذاب فيه و زوده):
له قسه کانیدا درۆیکرد ، درۆ قسه ی

ناراستی هه لیه ست
نمسن الجراب الأرض (أكل ما عليها):
کوله که دای به سهر زه ویدا و هه رچی
له سه ربوو خواردی

نمسن الشيء: رهنگاو رهنگی کرد ،
نه خشو نیگاری له سهر هه لکه ند
نمسن - نمسا (صار بجلبده بقع تخالف
لونه): به له که بوو ، په له ی و له سهر
پیستی په یدا بوو که جیاواز بوو
له رهنگی پیستی خوی ، په له ی سپی و

ره شی ده رکرد ، شل بوو ، منجل بوو
نمسن في اذنه (أسر): چرپانی
به گوچکه یدا ، به نهیتنی چرپه ی بؤ
کرد و رازی خوی بؤ درکاند

نمسن: قسه ی بیهوده ، قسه ی
رووکه شو بی که لک

نمسن الجلد (نقط في الجلد): په له ی
پیست ، منجلی ، شلی

نمسن: شل ، پیست په لاوی ، پل ،
منجل ، خال و نوکته ی سپی و ره شه ،
شمشیریک هیلدارو خه ت خه تاوی بیت

نُشَاء: به لک ، به کیک په لای سپی و
 رهش به جهسته یه وه بیت
 نَمَصُ الشَّعْرُ أَوْ النَّبْتَ (نُفَقَه): قز یان
 رو ده که که ی هه لکه ند
 نَمَصُ الشَّعْرُ (نُفَقَه): موقزه که ی
 هه لکه ند
 نَمَصُ: باریکی و ناسکی مو ، ورده په پ،
 به که م سه ره لدانی رو ده ، که می
 نَمَطُ: شیواز ، باو ، بابهت ، شیوه ،
 سه مت ، جلیکه له خوری دروست
 ده کړیت و ده دریت به سه ره که ژاوه دا ،
 ده فریکه
 نَمَطِي (رَقِيْب): روتین ، دهق
 پیوه گرتو
 نَمَقَ عَيْنَ فُلَانٍ (لَطْمَهَا): پیا ی کیشا ،
 کیشای به چاویا
 نَمَقَ الْكِتَابَ (كَتَبَهُ): کتبه که ی نووسی
 نَمَقَ (رَسَنَ): نه خسانی، رازانده وه،
 ریکی خست
 نَمَقَ الْجِلْدَ (نُقَشَهُ): پیسته که ی
 رازانده وه ، نه خش و نیگاری له سه ره
 دروست کرد
 نَمَقَ: کتیبیک تپیدا بنو سرت
 نَمَقَ الطَّرِيقَ (وَسَطَهُ وَظَاهِرَهُ): میان و
 ده ری ری
 نَمَلٌ (نَم): قسه ی هینا و قسه ی برد ،
 فیتنه و دوو زمان بوو
 نَمَلٌ فِي الشَّجَرِ (صَعَدَ): هه لژنا
 به دره خته که دا ، سه رکوت پیایدا
 نَمَلٌ: میرووله ی کرد ، سپیو
 نَمَلٌ - نَمَلٌ: میرووله ، میروو ، موور ،
 میلووره ، گپړکه ، مړچه ، مړیله

النَّمْلُ الْأَعْمَى أَوْ الْأَيْضُ (أَرْضَهُ):
 میرووله سپی ، مژرانه
 النَّمْلُ الْأَحْمَرُ: شهنکه میروو ، میرووله
 سووره ، کینگه میرووله
 نَمَلٌ: سووکه له ، بزئو ، چابوک ، له ش
 سووک ، سړ ، میروولای
 نَمَلُ الْقَوَائِمِ: خوش رهو ، چوست و
 چالاک له رویشتندا
 نَمَلٌ: دووزمان ، فیتنه ، میروولای
 نَمَلِي: ژنیک له هیچ شوین و جیگه یه ک
 سه قامگرو جینشین نه بیت
 نَمَلَةٌ: پاشماوه ی ناو له حه وزدا
 نَمَلَةٌ: درون ، درزو کونیکه له سمی
 ناژه لدا ، زیکه و زامیکه له سه ره جهسته
 ده ردیت به هوی سووتاوی و
 له شوینیکه وه ده گویندیته وه به
 شوینیکه تر
 نَمَلَةٌ - نَمَلَةٌ - نَمَلَةٌ: نَمِلَةٌ (النَّمِيْمَةُ):
 دووزمانی، فیتنه یی ، قسه هینان و
 قسه بردن
 نَمَمٌ (النَّمِيْمَةُ): فیتنه یی ، دووزمانی
 نَمَمٌ - نَمَمٌ: سپیتی سه ره نینوکی
 منالان
 نَمَمٌ - نَمَمٌ (الْأَثَرُ الَّذِي تَخْطُهُ الرِّيحُ
 عَلَى السَّرَابِ أَوْ الْمَاءِ): شویننه واری با
 له سه ره خا و خول و ناو
 نَمَمٌ: زهنگیانه ، جوړه مووویو یه کی
 زوړوړه و که لی رهنگی هه یه
 النَّمَمَةُ: هونه ری وینه گرتن و
 له بهر گرتنه وه ی ده ستنوس
 نَمَمَةٌ: فیرنه گوله ، بالنده یه کی زوړ
 بجوکه و دهنگیکه خوشی هه یه

نَمَنَمَه (زُخْرَفَه وَنَقْشَه وَزَيْنَه):

رازاندیه وه ، جوانیکرد ، دهستی
پیدا هیتا ، نهخش و نیکارای کرد
نَمُو: گه شه کردن ، پهره سندن ،

گه وره و زل بوون

نَمُوَة: زیاده

نَمُوْدَج: نموونه ، وهك ، وینه و چه شنی
شتیک

نَمُوْرَة: جوره شیرینه که

نَمُوْم: رازینه ری قسه و گفتوگو به درو ،
فیتنه ، دوو زمان

نَمِي: ناپاستی ، دهغله ی ، ناپاکی ،
خیانت ، خهوش و نهنگی ، سروشت ،

ناخ و دهروونی مَرُوْف

نَمِي الرُّجُل (طَبَقَه): سروشتی پیاو ،
نه و حال و باره ی له سهری به دپهینراوه

نَمِير: ناوی سازگارو شیرین ،
ره چه لهك و نه زادی پاك و بیتکه رد

نَمِيص: مه لكیشراو ، له بن دهرماتوو ،
نه و روهك و گزوگیایه ی ناژهل

خواردوویه تی یان نه وه ی خوراوه و
پاشان رواه ته وه

نَمِيْق: جلو به رگی نیکارای ، جلی
نهخش و نیکاردار

نَمِيْم - نَمِيْمَة: فیتنه یی و کاری
قسه هیتان و قسه بردن ، جوولَه ،

خشپه ی نووسین ، دهنگو ورته ی
قسه کردن

نَمِيْمَة (وَشَايَة - نَم): بوختان
به دمه وه هله ستن ، دوو پوی ،

فیتنه یی ، پاشمله باسکردن

نَهَاز

نَهَى الله عَنْ كَذَا (حَرَمَه): خوداوهند
یاساخ و حهرامی کرد ، قه دهغه و
یاساگی کرد

نَهَى إِلَيْهِ الْخَبِرَ (بَلَّغ): مه واله که ی
بیتگی ، بیستی

نَهَى الشَّيْءَ (بَلَّغَ نَهَائَتَه): گهی
به کزتابیه که ی ، دواپی و کزتابی پیتات

نَهَى إِلَيْهِ الْخَبِرَ (بَلَّغَه): پیتی راگه یاند ،
پیتی گوت

نَهَى: هوش ، بیر

نَهَاء: شووشه ، بلور ، به رزیبونه وه ی
شاو ، نه اندازه ، بر

نَهَاء: کزتابی ، دواپی ، مه پمپی
روون ، پایان ، مه به ست ، نه انجام ،

به رزیلندبونه وه ی رُوژو ناو ، جوره
موروویه که ، نه اندازه ، بر

النَّهَائِي: کزتابی ، دواپی

النَّهَاب: جهرده ، دز ، تالانکر

النَّهَاقَة: کزتابی و دواپی هاتن له شتیک

النَّهَاد: به رابر ، هاوسهنگ ، هاوتا

نَهَار: رُوژ ، رُوژ رووناك ، له نیتوان
خوره لاتنه وه مه تا ناوابوونی ، واژووی

شه وه

نَهَارِي: رُوژانه ، کاروکرداری رُوژانه

النَّهَاز: گویدریتو که ريك سنگ
دهرپه ریننی له کاتی رُویشتندا

نَهَازُ الْفَرَسِ (إِنْتِهَازِي - نَفْعِي):
هه لپهرست ، هه ل دُوژ ، به رژه وهندی

به رست

النَّهَاز - النَّهَاز (النَّهَازُ الْقَدْرُ وَالرُّهَاءُ):

نه اندازه ی ، نزیکه ی ، نه وهنده ی

النَّهَاسُ: تالانکەر ، فەرھوودچی ،

شیر، گورگ

نَهَاشُ (عَضَّاضُ): گازگر ، قه پ گر

النَّهَاضُ: خیریایی ، گورجی

النَّهَاضُ: یه کیک زۆر هه لێسی، گهردن ،

شوینی به رزو بلند

نَهَاقُ: زه پین، زه په زه پ، زه پهی کەر

النَّهَامُ: قه شهی که نیسه و دیر،

ئاسنگه رو دارتاش ، کونه په پوو

نَهَام - نَهَام - نَهَام - النِّهَامِي (الْحَدَّادُ

وَالنَّجَّارُ): ئاسنگه رو دارتاش

النَّهَامُ: شیریی بیشه ، میان و

ناوه راستی رێیه کی روشن

النَّهَامَةُ: شیر

النَّهَامِي - النِّهَامِي (الرَّاهِبُ - الطَّرِيقُ

السَّهْلُ): قه شه ، رێگه یه کی هه مواری

ئاسان

نَهَاوِشُ: سته م و زۆر ، ته نگ

پێهه لچنین و زۆر بۆ هێنان

نَهَايَةُ (مَنْهَى - أَقْصَى - حَدَّ): کۆتایی ،

دوایی ، نه و په پێ ، دوایی ، نه نجام ،

مه به ست ، سنوور ، په پ ، که نار

النَّهَايَةُ الصَّغْرَى: که مترین ، نه و په پێ،

نهم په په که ی

النَّهَايَةُ الْكُبْرَى: زۆرترین ، نه و په پێ ،

نه و په په که ی

نَهَا الْإِنَاءُ نَهَا: ده فره که ی پرکرد ،

لیوان لیوی کرد

نَهَبَ الْفَنِيَّةَ (أَخَذَهَا): تالان و

ده سته که ته که ی برد

نَهَبَ الْقَوْمَ فَلَانًا (تَوَلَّوْهُ بِأَسْنَتِهِمْ

وَأَغْلَظُوا لَهُ): به زمان باس و زه میانکرد

نَهَبَ الْكَلْبُ فَلَانًا (أَخَذَ بِعَرْقِيهِ):

سه که که قوله پێ و پاژنه ی گه زت ،

گازی له قوله پێی گرت

نَهَبَ - نَهَبَ: تالانکردن ، تالانی ،

راووێووت ، فپاندن ، بردن ، یه غما

نَهَبَ: لۆته ، غار ، گوپ ، خیرا رویشتن ،

دهر ، تالانی

نَهَبَ: تالان کردن

النَّهْبَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ژنی لاوازو باریک ،

ره قه ژن

النَّهْبَةُ: زه بییه کی به رزو بلند ، چالی

نیوان ته پۆلکه و گرد

نَهَبَلُ: وه که سێکی گێپو شهل

رویشتن به رێوه

نَهَبَلُ فَلَانٌ (أَسْنُ): پیربوو ، چوه ساله وه

النَّهَبَلُ (الشَّيْخُ): پیر ، به سالاجوو ،

به ته مه ن

النَّهَبَلَةُ: رویشتن به سستی و قورسی ،

حوشتریکی قه له وو زله

نَهَتَ الْقِرْدُ وَنَحْوَهُ صَاحُ): مه یمونه که

هاواریکرد ، دهنگی لیوه هات

نَهَتَ الْأَسَدُ صَاحُ دُونَ الرَّئِيسِ):

هاواریکرد نه که نه په

نَهَتَ فَلَانٌ (رَحَرَ): تووشی زه حیری و

سکه شوره هات

نَهَثَرُ عَلَى فَلَانٍ (تَحَدَّثَ الْكَذِبَ عَلَيْهِ):

درۆی به ده مه وه کرد ، درۆی به ده مه وه

هه له به ست

نَهَثَرُ فَلَانٌ فِي كَلَامِهِ (أَنَّى بِهِ عَلَى غَيْرِ

جِهَتِهِ): له سه ر بارو شیوه ی

راسته قینه ی خوی قسه ی نه کرد ،

درۆیکرد له قسه کانیدا

نَهَجُ الثَّوْبِ (أَخْلَقَهُ): جلەكەى كۆنكرىد،

شېۋى بېرى كرىد

نَهَجُ الْأَمْرِ (أَبَانَهُ وَأَوْضَحَهُ): روون و

ئاشكرائى كرىد ، دەرېخست ، خستىيەپو و

نَهَجُ الطَّرِيقِ (سَلَكَهُ): رېگەكەى

كرتەبەر، پىارۆيى ، پەيرەويكرىد

نَهَجُ الطَّرِيقِ أَوْ الْأَمْرِ (وَضَحَ): رېگە و

رووداۋەكە روون بوەۋە و ئاشكرابو و

نَهَجُ (لَهَتْ): مەناسە بېركىي پىكەوت

نَهَجُ (لَهَات): مەناسە بېركى

نَهَجُ: رىياز ، رېگە ، رىۋ شۋىن ،

بەرنامە و نەخشە ، رېگەى روون و

ئاشكرا

نَهَجُ الْبَلَاغَةِ: رېگەى رەۋانپىزى ، ناۋى

كتىپىكە و تارۋ نامە و بەشېك لەۋتە و

گوتەكانى پىشەۋاى موسۋولمان

(عەلى) كوپى (ئەبى تاللىب) لەخۇ

گرتۋە

نَهْدُ الثَّدْيِ (كَعَبَ وَانْتَبَرُوا شَرَفًا): مەمك

گەۋرەبو و ، مەمكى پىنگەيى و خېبو و

نَهْدُ الْقَرْبَةِ (قَرَبْتُ مِنَ الْإِمْتِلَاءِ):

مەشكە و كوندەكە نىزىكبو و پېر بېيت،

خەرىك بەپېرپوون بو و

نَهْدُ لِّلْعَدُوِّ إِلَى الْعَدُوِّ (أَسْرَعَ فِي قِتَالِهِمْ

وَيَرَزَ): پەلە و خېرا كوشتارى كرىد ،

كەۋتەخۇ بىق كوشتارو جەنگاندن

لەگەلىان

نَهْدُ الْهَدِيَّةِ (عَظَمَهَا): دىيارىيەكەى

گەۋرەكرىد ، بەمەزن و گەۋرە رايگرت

نَهْدُ إِلَيْهِ (قَامَ): مەلسابۆى

نَهْدُ فَلَانٍ (نَهَضَ وَمَضَى): مەستا و رۆيى

نَهْدُ الْفَرَسِ نُهْودَةً: نەسپەكە قەلە و

رەسەن بو و

نَهْدُ: بلىند ، بەرز ، دىيار ، دەرپۆقيو ،

دەرکەۋتو و ، مەمك ، مەمكۆلە ، مەمان ،

مەمە ، سىنگ ، شېر

نَهْدُ: خەرجى ، براپەشىتى ، مەركەس

لەسەر خەرجى خۆى

نَهْدَاءُ: كرىد ، تەپە ، تەپۆلكە ، زەۋى و

خاكىكى مەلتۆقيو و

نَهْدَاءُ: خەۋز و دەفرى پېر لىۋان لىۋ

كەمىچى لى نەپزايىت يان نەپۆيى بېت

نَهْرُ الدَّمِ (سَالَ بِقُوَّةٍ): خۋىن بەتەۋزم

رۆيى ، ھورۆمى كرىد، فىچقەى كرىد

نَهْرُ الْمَاءِ: رۆيى بەسەر رووى زەۋىدا ،

جۆگەى بەست

نَهْرُ النَّهْرِ (حَفَرَهُ): جۆگەى مەلكەند ،

لىتىدا ، چالىكرىد

نَهْرُ فَلَانًا (زَجَرَهُ وَأَغْضَبَهُ): تورپەيكرىد،

خەشم و قىنى مەلسان

نَهْرُ الْحَقَارِ: چالۋ بېرمەلكەنەكە گەيى

بەئار ، ئاۋى دۆزىيەۋە

نَهْرُ الشَّيْءِ (كَثُرَ وَغَرَزَ): زۆربو و ،

بىشوماۋبو و

نَهْرُ: روۋىار ، چەم ، زى، جۆگە ،

جۆبار ، خې

نَهْرٌ مِنْ صَفْحَةٍ كِتَابٍ أَوْ جَرِيدَةٍ (عَمُودٌ -

حَقْلٌ): ستون ، ستوونىك لەنووسرا و

يان رۆژنامەيەك

النَّهْرِ (الْعَنَبُ الْأَبْيَضُ): ترى سېى ،

ترى سېپىكە

نَهْرَةٌ: حۋشتى مەپرى فرە شىردار

نَهْرُ رَأْسِهِ (حَرَكَهُ): سەرى جوۋلاند ،

سەرى لەقاند

نَهْرُ الشَّيْءِ (قَرَبَ): ۋەختەبو و ،

خەرىكبو و ، نىزىك بو و ، كاتى ھات

نَهَزَ فَلَانٌ (نَهَضَ لِيَتَأَوَّلَ الشَّيْءَ):

ههستا بۆ وه رگرتنی شتیک

نَهَزَ الْفَصِيلُ ضَرْعَ أُمِّهِ (لَهَزَهُ):

شیره خۆره که سه ری کیشا به مه مکهی

دایکیداو رایکیشا له کاتی شیر خواردندا

نَهَزَ الدَّابَّةُ (نَهَضَتْ بِصَدْرِهَا لِلْسَّيْرِ):

له سه ر سنگ ههستا بۆ رویشتن

نَهَزَ بِالدَّائِي فِي الْبُحْرِ (ضَرَبَ بِهَا فِي

الْمَاءِ لَتَمْتَلِيءَ): دۆلچه که ی خسته نیو

بیره که ههتا پیر ئاو ببیت

نَهَزَ الشَّيْءُ (دَفَعَهُ): پالی پیوه نا ،

دهستی پیوه نا ، هه لیسان

نَهَزَ الْبُلُوغُ (قَرَّبَ): نزیک بووه وه ،

نزیک پیگهینه

نَهَزَ الْخَمْسِينَ (دَنَا مِنْهَا): نزیک په نجا

ساله ، گه یوه ته په نجا سالی

نَهَزَ وَانْتَهَزَ الْفُرْصَةُ (اِغْتَنَمَهَا): هه لی

قۆسته وه ، به هه لی زانی

نَهَزَ فَلَانًا فِي صَدْرِهِ (ضَرَبَهُ بِجَمْعٍ كَثِيرٍ):

به مشتته کۆله لیتیدا ، بۆکسی لیدا

نَهَزَ رَأْسَهُ (هَزَّهُ): سه ری راوه شاندا

نَهَزَ (الْأَسَدُ): شیر

النَّهَزُ: وه رگرتن به دهست ، نه ندازه ،

پیر

لَهَزَةٌ: هه ل ، ده رفهت ، بوار ،

دهستکه وت

نَهَسَ اللَّحْمَ (أَخَذَهُ بِمُقَدِّمِ أَسْنَانِهِ

وَنَتَفَهَ): به پیئشی ددانه کانی گرتی و

بچری و رایکیشا

نَهَسَ الْحَيَّةُ فَلَانًا (نَهَشَتْ): پیوه یدا ،

گه زتی ، لووشیدا

نَهَسَ الْكَلْبُ فَلَانًا: قه پی کرد به قاچیدا ،

قوله پیی گه زت ، قه پی کرد

به گۆشته که یدا و رایکیشا

نَهَسَ - نَهَسَ (طَائِرٌ): بالنده یه که

به رده وام کلکه له قی ده کات و چۆله که

ده خوات

نَهَشَهُ - نَهَشَأَ (عَضَّهُ): قه پی پیاکرد ،

گه زتی ، گازی لیگرت

نَهَشَهُ الدَّهْرُ: رووداوو باره کانی روژگار

هه ژارو نه داری کرد ، که فته کار بوو

نَهَضَ (قَامَ): راپه ری ، ههستا

راستبووه وه

نَهَضَ عَنْ مَكَانِهِ (ارْتَفَعَ عَنْهُ): له شوینی

خۆی ههستا ، به رز بووه وه

نَهَضَ إِلَى عَدُوِّهِ (أَسْرَعَ إِلَيْهِ): ههستا بۆ

رووبه رووبوونه وه ی دوژمن

نَهَضَ لِلْأَمْرِ (قَامَ وَاسْتَعَدَّ لَهُ): خۆی بۆ

ئاماده کرد ، ئاماده یی بۆ وه رگرت

نَهَضَ عَلَى (قَامَ ضِدَّ): له دژی ههستا ،

راپه ری

نَهَضَ إِلَى (أَسْرَعَ إِلَيْهِ): بۆچوو ، بۆی

راپه ری

نَهَضَ النَّبْتُ (اِسْتَوَى): پیگه یی ،

پیگه یشت

نَهَضَ الطَّائِرُ (بَسَطَ جَنَاحَيْهِ لِيَطِيرَ):

باله کانی بلاوکرده وه تا بفری

نَهَضَ فَلَانًا (ظَلَمَهُ): سته می لیگرت ،

مافی خوار

نَهَضَ الشَّيْبُ الشَّبَابَ (أَسْرَعَ فِيهِ): زوو

پیر بوو ، نیشانه ی پیری زوو لی

دیاریدا

نَهَضَ: مابه ینی شانی حوشت ، رهقه

زهوی ، سته م ، زۆرداری ، ههستان و

راست بوونه وه

نَهْضَة: بوزانه‌وه، ژيانه‌وه، جولان ،
بزاون ، راپه‌پین ، هۆشیاریوون ، وزه ،
هیزو چالاکى ، توانایی ، تین
نَهَقَ الحِمَارَ (صَوْتًا): که‌ره‌که زه‌پاندی ،
زه‌په زه‌پی کرد
نَهَقَ (طَائِر): بالنده‌یه‌که

نَهَق - نَهَقَ (نَبَاتٌ كَالْجَرَجِيرِ): روه‌کی‌که
وه‌ک کوزه‌له وایه یان کوزه‌له‌ی ده‌شت
نَهَق - نَهَقَ: نَهَقَ (صَوْتًا الحِمَارَ):
زه‌پین ، زه‌په‌زه‌پ ، زه‌په‌ی که‌ر
نَهَكَ الثَّوْبُ لِبَسَهُ حَتَّى خَلَقَ: جله‌کی
دراند ، له‌به‌ری کرد هه‌تا دپاو شیر بوو
نَهَكَ مِنَ الطَّعَامِ وَفِيهِ (بَالِغٌ فِي أَكْلِهِ):
زۆری خوارد ، زۆر خۆری کرد
نَهَكَ عَرَضُ فَلَانٍ (بَالِغٌ فِي شَيْءٍ): زۆر
جینیوی پێدا ، ته‌واو ئابروی برد ،
قسه‌و جینیوی ناشیرینی پێگوت
نَهَكَ الضَّرْعُ: شیره‌که‌ی هه‌موو دۆشی ،
شیری تیا نه‌هینشت

نَهَكَ الْإِبِلُ مَاءَ الْحَوْضِ شَرِبَتْ جَمِيعَ مَا
فِيهِ): خوشتره‌که سه‌رجه‌م ئاوی نیو
حه‌وزه‌که‌ی خوارده‌وه
نَهَكَ الْحِمَى فَلَانًا (أَضْنَتْهُ وَجْهَدَتْهُ):
له‌رزو تا هه‌راسان و په‌ریشانی کرد ،
ئازاریدا ، بی‌هۆش و په‌ریشانی کرد
نَهَكَ فِي عَقُوبَتِهِ: سزایه‌کی توندیدا ،
توند سزایدا

نَهَكَ فَلَانٌ: له‌پو لاوازیوو ، سست و
کزیوو ، نه‌خۆش‌که‌وت و له‌په‌لو پۆ
که‌وت
نَهَكَ يَبْتَ الشَّعْرُ مِنْ بَخْرِ الرَّجَزِ خَذَفَ
لُثَاةً): 3/2 ی لابرده‌وه‌لگرت
نَهَكَ - نَهَكَ (أَفْنَى - اسْتَفْضَل): ته‌واوبوو ،
نه‌ما ، لی‌به‌وه ، دواپی هات

نَهَكَ: شه‌که‌تی ، ماندوبوون ، پرست و
هیز لێپران ، کفتی ، چه‌وت به‌کاره‌یتان
النَهَكَ: هه‌لگرتن و لابرده‌نی 3/2 ی
هۆنراوه له‌به‌حری (رجز) و به‌شی دواپی
که‌ده‌مه‌ینیته‌وه پیتی ده‌وتریت (مَنْهُوك)
نَهَكَ: لاوازو سستی له‌گه‌ل نه‌خۆشی و

کزیی
نَهَكَ (عَلَبَهُ): زالبوو به‌سه‌ریا ،
په‌ریشان و ماندووی کرد
نَهَل: خۆره ، بخۆر ، نه‌وه‌ی ده‌خوریت
له‌خواردن ، یه‌که‌م قومی ئاو
نَهَلَتِ الْإِبِلُ: یه‌که‌م ئاوی خوارده‌وه ،
تینوو بوو (له‌وشه‌ دژ به‌یه‌که‌کانه)
نَهَمَ الْفَيْلُ وَالْأَسَدُ (صَوْتًا): فیل و
شێره‌که ده‌نگیان لێهات ، لوره‌و
نه‌په‌یان کرد

نَهَمَ فَلَانٌ (زَحَرَ): تووشی زه‌حیری بوو ،
سکی چوو
نَهَمَ الدَّابَّةُ: به‌ده‌نگیکی به‌رز خوی
به‌سه‌ر ئازده‌له‌که‌دا بۆ نه‌وه‌ی تیزو خێرا
به‌په‌وت به‌په‌وه

نَهَمَ فِي الْأَكْلِ: زۆری خوارد ، ورگو
سکی پرکرد ، چلێسانه‌ خواردی
نَهَمَ فِي الشَّيْءِ (رَغِبَ فِيهِ جِدًّا): زۆر
ئاره‌زووی ده‌کرد ، هه‌ر داوا‌ی ده‌کرد ،
تیری نه‌ده‌خوارد لێی

نَهَمَ بِالشَّيْءِ (أُولِعَ بِهِ): شیت و
شه‌یداییوو ، ئالوده‌ی بوو
نَهَم - نَهَمَ: زۆرخۆر ، چلێس ،
تیرنه‌خۆر ، ورگو سک دپاو
نَهَمَ (بَطْنَةً - شَرَاهَةً): زۆرخواردن ،
زۆرخۆری ، تیرنه‌خواردن ، چلێسی

النَّهْمَةُ: بیدوستی، چه زکردن له شتیک
نَهْنَه فَلَانَا عَنْ الشَّيْءِ (كَفَهُ عَنْهُ
وَرَجَرَهُ): ده سستی گـرت و
سه رزه نشستی کرد، نکـوولی و
سه رزه نشستی کرد

نَهْنَه الدَّابَّةُ (صَاحَ بِهَا لَتَكْفَ):
نه راندی به سه ریا تا دوری بخاته وه
نَهْنَه الثَّوْبُ: جله که ی ناسک و جوان
دوربی

النَّهْنَه (الثَّوْبُ الرَّقِيقُ النَّسِيجُ):
جل و به رگی ناسک چنراو دوراو
نَهْو - نَهَايَةُ: زیربو، عاقلبوو
نَهْو الرَّجُل - نَهَاوَةً (صَارَ مَتَاهِيًا فِي
العَقْلِ): ته و ابو، نه قلی گه یی به پایان
النَّهْو: ریکر له کاروبار یان فه رمانده،
قه ده غه کردن، نه هیشتن، نه میلان
نَهْوَس: شیربی بیشه

نَهْي: نه بهیلا، قه ده غه یکرد
نَهْي عَنْ الْحَاجَةِ: وازی لی هیتنا،
ده سستبه رداربی بوو
نَهْي إِلَيْهِ الْخَيْرَ (بَلَّغَ): مه والی پی
راکه یاند، پیتی گوت
النَّهْي - النَّهْي: خوز، گولاو
النَّهْي - النَّهْي (الْمَتْنَاهِي الْعَقْل): نه قل
ته و اوو کامل
نَهْيِي - نَهْيِيَّة: فراندن، تالانکردن،
تالانکر

نَهْيَج: مه ناسه برکی
نَهْيِد (الرَّبْدُ الْكَثِيفُ): که م و تویربی
نَقْدو چر
نَهْيِدَة (الرَّبْدَةُ الضَّخْمَةُ): که فی نقد،
سه رتویربی نه سستو و گوره
نَهْيِر (كَثِير - وَافِر): زدر، فره، نقد
زه بن، فراوان

نَهْيَرَة (النَّاقَةُ الْغَرِيْزَة): حوشتری پر
شیر، شیردار
نَهْيَس: که م گوشت، له، لاواز،
بی گوشت

نَهْيَق: زیاده ره و له شت کزکردنه وه دا،
نازا، به هیزو تین، شمشیری برنده،
ره وشت جوان، شیربی بیشه
نَهْيَك: کر میکه به ناوی (حه ر قوس) وه
نَهْيِم: زقرخور، تیرنه خور، ورگ دپاو،
چلتیس، دهنگی شیرو فیل، چا ویرسی

ن و

النَّو - النَّوْ: شه پۆلی ده ریا
نَوَى الشَّيْءِ (قَصَدَهُ وَعَزَمَ عَلَيْهِ):
سووربوو له سه ری، گرتیه بهر،
ویستی، خوازیاری بوو

نَوَى اللَّهُ فَلَانًا (حَفَظَهُ): خوداوه ند
پاراستی، پاریزکاری لیکرد
نَوَى فَلَانٌ مِنْ مَّكَانٍ إِلَى آخَرٍ (تَحَوَّلَ):
له شوینتیکه وه چو بقی شوینتیکه تر

نَوَى النُّوَاةَ (أَلْقَاهَا): ده نکه که ی
فرییدا، هلیدا، تویردا
نَوَى الْمَسَافِرَ (تَبَاعَدَ): دورکه وته وه،
دوره به ریز که وت

نَوَى النَّاقَةَ (سَمِنَتْ): حوشره که
قه له و بوو، گوشتی گرت، گوشتن و
تیگسمراو بوو
نَوَى حَاجَتَهُ (قَضَاهَا): پیداو یستبه که ی

به جیهیتنا، هینایه دی
نَوَى فَلَانًا (وَكَلَهُ إِلَى فَيْتِهِ): سپاردی
به نیه ت و مه به سستی خوی، خوی و
خوای خوی

نَوَى السَّنَوْرُ: پشیلکه میاواندی، میاو
میاوی کرد

نَوَى البُسْرَةِ (عَقَدَتْ نَوَاهَا) : ناوکی کرد
 نَوَى : دوری ، روگهی موسافرو
 گهشتیار، لانه ، مال
 النَوَاءُ (مَنْ يَبِيعُ نَوَى الثَّمَرِ) : ناوکه
 خورما فروش
 نَوَائِبُ (حَوَادِثُ الدَّهْرِ خَيْرًا أَوْ شَرًّا) :
 کاره سات ، رووداو ، روودای روزگار
 خوش یان ناخوش بیت
 نَوَائِبُ الرِّعْيَةِ : بهر ئهركو فرمانانه
 دهگوتیت پادشا به پیوستی دهگوتیت
 لهسهر خه لکی ژیر دهستی وهك
 چاكردنی ریگه و بان و ...
 نَوَائِبُ الْبَعِيرِ : ئاره فكردنه وه له رهگو
 ده ماری خوشتردا
 النَوَاةُ : دهكه خورما ، دل و كروکی
 شتیک
 نَوَاجِبُ : كروك ، پالفتهی شت ،
 ناوکهكهی ، توپكل ، پوخته
 نَوَاجِدُ : چوار ددانی ژیری و ناقلی
 نَوَاجِلُ : خوشتریک لهسهر روهكو
 گژوگیای ترش بله وه پیت
 نَوَاحُ : گریان و شیوهن ، نالاندن ،
 شین و زاری ، لاواندنه وه ، ناله نال
 نَوَاحُ : دهگری ، شیوهن دهكات ،
 ده لاوینیتته وه
 نَوَادِرُ الْكَلَامِ : قسه و تهی سهیرو
 سه مه ره ، شار ، دانسقه ، رهوان و
 پوخت
 نَوَادِه : نه شكه خه و ئازاردهر
 نَوَادِي : خوشتری به ره لاو په رته وازه ،
 نه ملاو لا
 نَوَادِي الدَّهْرِ (حَوَادِثُهُ) : رووداوه كانی
 روزگار

نَوَادِي النَّوَى : ناوکه خورمای
 په رته وازه و بلاو
 نَوَارُ : به شوق ، زور رووناك و روشن ،
 روشن ، ناویكه بق مانگی (نایار) ،
 ئامیزكه تیشكك فپئ ده دات بق
 بینینی شته دوره كان
 نَوَارُ : ژنی داوین پاك
 نَوَارُغُ : تیکه ده ران ، خراب
 نَوَاسُ الْعَنْكَبُوتِ (نَسْجُهُ) : میتلانه
 جالجالوکه ، تهیمان و ته نافی
 جالجالوکه
 نَوَاسُ الدُّخَانِ : هیس ، دوکه لی نهوت
 نَوَاسُ (مُتَذَنِّبٌ - الْمُضْطَرِبُ) :
 ده له ریته وه ، راناوهستی ، له رزوك ،
 شپزه
 نَوَاشِرُ (وَهِيَ عُرُوقٌ وَعَصَبٌ بَاطِنُ
 الذَّرَاعِ) : رهگو ده ماری بال و دهست
 نَوَاشِطُ (الْمُتَشَعِّبَةُ عَنِ الْمَسَائِلِ)
 الْعُظْمَى) : نهو راو پاس و خواسانه ی
 له مه سه له و بابه ته مه زنه كان ده بیتته وه
 نَوَاصِحُ : بارانی به رده وام ، باران
 به دوی باراندا
 نَوَاصِي النَّاسِ : سه روه رو به پیزی
 خه لك ، گه و ره و ریزداری خه لکی
 نَوَاطِحُ (الشَّالِطُ) : ئاره حه تی ،
 ته نگانه ، چوریم و قهیران
 نَوَاطِرُ (عُرُوقُ فِي الرَّأْسِ تَتَّصِلُ
 بِالْعَيْنِ) : چهن ره گیکسی سه ره و
 به ستراوه به چاوه وه
 نَوَافِشُ : خوشتر و مه ریک به شه و بچریت
 بی شوان
 نَوَاقُ (الَّذِي يَرُوضُ الْأُمُورَ وَيَصْلَحُهَا) :
 چاكسان ، چاكسانی كاروبار

نَوَاقِلُ الدَّهْرِ (نَوَائِبُهُ الَّتِي تَنْقُلُ مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ)؛ مه‌ئس وکە وتی رۆژگار، کاره‌سات و چورتمه مه‌ینه‌ت نامیزه‌کانی رۆژگار که مه‌ردوم له‌باریکه‌وه ده‌خاته نێو باریکی‌تر

نَوَاقِلُ مِنَ النَّاسِ (الَّذِينَ دَابَهُمُ الْإِنْتِقَالُ مِنْ مَكَانٍ إِلَى آخَرٍ)؛ گه‌پۆک، خه‌لکێک مه‌میشه له‌شوینیکه‌وه ده‌چن بۆ شوینیکێ‌تر

نَوَاقِلُ الْعَرَبِ (مَنْ إِنْتَقَلَ مِنْ قَبِيلَةٍ إِلَى قَبِيلَةٍ أُخْرَى)؛ نه‌وانه‌ی له‌هۆزیکه‌وه ده‌چوونه نێو هۆزیکێ‌تر و ده‌بوون به‌یه‌کێک له‌وان

سَوَالٌ؛ به‌خشین، به‌ش، راستی و دروستی

نَوَامُ (النُّوم)؛ خه‌و، نوستن
نَوَاهِقُ؛ دووگۆنای رووخسار که نه‌شکی پێدا دێته‌ خواره‌وه، زه‌په‌زه‌پی که‌ر
نَوَاهِلُ (الْإِبِلُ الْجِيَاعُ)؛ حوشتی برسی
النَّوَى؛ نه‌ستێره‌که‌ روو به‌ ئاوابوون ده‌چوو، باران، به‌خشش

نُوبٌ لِفُلَانٍ (جُعِلَتْ لَهُ النُّوبَةُ)؛ تۆره‌ی بۆ گرت، تۆره‌ی بۆ دانا
نُوبٌ؛ نزیک، واژووی دووره، هه‌یز، نه‌وه‌ی ماوه‌ی شه‌و رۆژێک دووری‌ت لێت

نُوبٌ؛ جێنشین، جێگیر، له‌جێ دانان
نُوبَةٌ؛ به‌لاو چورتبو مه‌ینه‌ت، هه‌ل، ده‌وله‌ت، کۆمه‌ل و گروهمێک له‌خه‌لکی
نُوبَةٌ مَرْضِيَّةٌ؛ ماوه‌و کاتی به‌رزبوونه‌وه‌ی ریزه‌ی که‌رمی له‌شی نه‌خۆش - تا -

نُوبَةٌ زَرَاعِيَّةٌ؛ تۆره‌و کاتی ئاودان

نُوبَةٌ قَلْبِيَّةٌ؛ فشارو په‌ستانی دل، سه‌کته

نُوبَةٌ (النَّازِلَةُ - الْمُصِيبَةُ)؛ کاره‌سات، به‌لا، چورت

نُوبِيٌّ؛ گروهو تاقمێکن، به‌ربه‌ری
نُوبَتُ الْبُسْرَةِ؛ ده‌نگه‌ خورماکه‌ خۆی گرت و به‌ست له‌هه‌یشه‌که‌یدا

نُوتِي (مَلَأَح)؛ که‌شته‌وان

نُوحٌ؛ گریان، شیوه‌ن، نالاندن، شین و زاری، لاوانده‌وه، کۆبوونه‌وه‌ی ژنان له‌ پرسه‌داو شیوه‌ن و گریانیان، گه‌گمی کۆتر

نُوحٌ؛ ناوی پێغه‌مبه‌ریکی خواجه (د.خ)

نُوحَةٌ؛ جارێک، گریان به‌سه‌ر مردودا له‌گه‌ل هاوارو ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه، هه‌یز
نُود - نُودَانٌ؛ جوولانه‌وه، له‌رینه‌وه، خه‌وبردنه‌وه، وه‌نه‌وزدان

نُورُ الشَّيْءِ (أَضَاءٌ)؛ رووناک بووه‌وه، روۆشن بووه‌وه

نُورُ الْمَصْبَاحِ (أَزْهَرُهُ)؛ چراکه‌ی داگیرساند

نُورُ النَّبَاتِ (أَزْهَرُ)؛ گۆلیکرد، خونه‌چه‌یکرد، بشکوت

نُورُ الصُّبْحِ (ظَهَرُ نُورُهُ)؛ شه‌به‌قیدا، گزنگیدا، تیشک و رووناکی هه‌له‌هات و به‌ده‌رکه‌وت

نُورُ الرِّزْقِ؛ کشتوکاله‌که‌ پێگه‌یی، وه‌به‌ره‌ات

نُورُ الثَّمَرِ (خُلِقَ فِيهِ النُّوَى)؛ ناوکی تیا دروستبوو، ناوکی خورماکه‌ دروستبوو

نُورٌ لِفُلَانٍ (جَعَلَ لَهُ نُورًا)؛ نوورو رووناکی بۆ دروستکرد

نُورُ الْمَرَاة (نُفَرَهَا مِنَ الرِّيْبَةِ): ژنه که ی

له گومان به دوور گرت ، له گومان دووریخته وه

نُور: رووناکي ، روشنایی ، تیشک ، نوور ، روونکردنه وه و ناشکرا کردنی شت

نُورُ الْوَجْه: تیشک و رووناکي رووخسار

نُورُ الزَّيْنَةِ: چراخان

نُور: گول ، خونه

نُور- نُورَة: گرڼه و کومه له خه لکیکه له سهرهات و چو له شوینیکه وه بۆ شوینیکي تر راهاتوون و له ناسیاو نه وروپا و نه فریقاو نه مریکاو بوونیان هیه

نُورَة: گولیک

نُورَة: قسل

نُورَج: گاسن ، نوتومبیلی دورینه که ری گهنم ، جه نه چر

نُورَس: نه ورهس ، بالنده یه کی ده ریاییه ، که ناچه ، تیتله که ناچه

نُوروز- نِیروز: نه ورز ، رۆژی نوئ ، یه که م رۆژی به هاره

نُوري- نُوري: رووناک ، روشن ، به شهوق ، دره وشاوه ، فیلباز ، ته له که باز ، ساخته چی

نُورَة- تَنْوِيرًا: که م و که لیکرد ، که م که میگرد

نُوسِرُ الْجَرْح: برینه که کولایه وه

نُوشَاذِر: نیشاسته

نُوصُ الْقَنْدِيلِ تَنْوِيصًا (ضَعْفُ نُورَة): چراکه کزبوو ، تیشکه که ی کزبوو

نُوص: که ره کتوی ، راگردن ، مه لهاتن ، په نا ، په ناگه

نُوصُ الثَّوْبِ بِالصَّبِغِ (صَبَّغَهُ): جله کانی

ره ننگرد ، بۆیه ی کرد

النُّوصُ: شوینیکي به رزو بلند ، ده رچه ی ئاو ، دۆل ، شیوو

نُوطَا (عَلَقَ): مه لیواسی ، به ریادیه وه

نُوطَا عَلَيْهِ الْأَمْرَ (عَلَّته عَلَيْهِ): پتیه ی به ست ، کاره که ی پتیه به نندکرد

نُوطَا مَاعَلَقَ- تَكْرِيم- وَسَام):

مه لئواسراو ، شوپه وه بوو ، داهیلراو ، خه لات ، مه دالیا

نُوطَا الشَّجَاعَة: خه لاتی نازایه تی ، مه دالیای نازایه تی

نُوطَة: چیکلدانه ی بالنده ، شوینی

به رزو دوور له ئاو ، رق و قین ، لویه که له سینهداو بکوژو زیانبه خشه

نُوعُ الشَّيْءِ تَنْوِيْعًا: همه جوریکرد ،

بهش به شیکرد ، جورجوریکرد

نُوعُ الرِّيحِ الشَّيْءِ (ضَرَبَتْهُ وَحَرَّكَتْهُ):

باکه لئیداو جوولاندی ، له رانده وه

النُّوعُ (العَطَشُ): تینویه تی ، پتویستی

بوون به ئاو

نُوع: تُوخم ، جور ، بابهت ، چه شن ، رهنگ ، هه رچه شن و جوریک

نُوعًا مَا: هه رچۆن بی ، به مه رجۆر ، که م یا رۆد

نُوعَانُ (تَحَرُّكُ الْفُصْنِ): جوولانو

له رانه وه ی په ل و لق

نُوعَة (الْمَاكِهَة الرُّطْبَة الطَّرِيَة):

میوه ی ته پو تازه

نُوعِي (مُعَيَّن): دیاریکراو ،

ده ستنیشانکراو

نُوف: کۆپاره ی بهرز ، دهنگ ، خوارووی کلک

نوفر: گزگيايه كه، گياى پۆينه
كه له شير

نؤفرة: فواره ، ئاوپرژين و مه لده
نؤقل: ده ستبلو ، خيرۆمه ند ،
نه وجوان ، خشين ، دهرى ، نيره
كه متيار ، هه نديك به چكه ي درنده
نؤق الجمل (ذله واحسن رياضته):

راميكرد ، رايهينا
نؤق النخل (لقه): پيتيني كرد
نؤق الشيء (صفه): ريزو ريكى كرد،
ريكي خست

نؤق يياض فيه حمره يسيرة):
سپيتيهك كه ميك سوورى تيكه ل بيت
نؤقة (الحذافة في كل شيء): زيره كى و
دانايى له هه موو شتيكدا

نؤك (حمق): هه ژاربوو ، بى نه واو
دارايى بوو
نؤكاه (الاحمق): گيل ، گه مژه ،
كه وده ن

نؤل عليه بشيء: پييدا ، دايه ده ستى
نؤل: تهون ، ده ستگاي جولاي ، دۆل و
شبوو سه رچاوه ي ئاوى تيا بيت
نؤلة: جارئك به خشين و پيدان ، نه وه ي

مروف به ده ستى ده مي نيت
نؤله - تنويلا (اعطاه نؤالا): پيى
به خشي ، پييدا

نؤم الرجل: زياده ره وييه له خه ودا ،
رؤچوون له خه ودا
نؤم الايل (مائت): حوشتره كه توپى ،
مردار بووه و

نؤم: خه و، خه وتن حال و بارئك ديت
به سه ر دلى مروفا و سه رجه م نه ندام و
هه ستياره كانى له كار ده خات

نؤم - نؤام (كثير النوم): خه والو ، چاو
له خه و، ته مه ل ، ته وه زه ل

نؤمة: خه ويك ، نوستنيك ، خه و
نؤمة: نادان ، مه ردومى بى ريز
نؤمي (مختص بالنوم): هه خه و ، هه
نوستن ، بايه تى نوستن

نؤن نؤنا (كتبها): پيتى (ن)ى نووسى،
نووسى
نؤن الكلمة (الحمها الثنوين): دوو
بۆرى بۆ دانا

النون: ماسى ، نه هه نگ ، شمشير ،
نازانواى (يونس) پيغه مبه ره (د.خ)

النؤة: ماسى ، وشه و قسه يه كى
راست و دروست ، كوز و چاليك
له چه ناگه ي منالى بچووكدا ، چالى
چه ناگه

نؤة الشيء (رفعه): به رزى كرده وه ،
بلندي كرد

نؤة بفلان: باسى كرد ، ناساندى ،
چاكه كانى خسته بوو

نؤة باسمه أو به: ناوى برد ، ناوى ميتا
نؤة به (مدحه وعظمه): مه لينا ،
به ريزكرده وه ، هه ليدا

نؤة عن أو إلى كذا (لمح أو أشار):
به په رله ناوى ميتا ، ئاماژه ي كرد ،
لايلارى هاويشت

نؤت بالحديث: قسه و گوته كه م
ئاشكرا كرد ، ئاماژه م پيدا
نؤور - نؤور (دخان الشخم): دوكه لى
چوورى و به ز

نؤوي: نه تو مى ، زه پرده يى ، ناوكدار
نؤيرة: هيماو نيشانه ي ئاژه ل
كه به داغ كردن پيوه ي ده نريت

نِي

النِّي (الشَّخْم): پيوو، چهوری
النِّي (إِسْمٌ بِمَعْنَى السِّمَنِ): قهلهوی،
گۆشتنی

نِيَابَة: لهجیاتی، لهبری
نِيَابِي: نوینه ریتی، نوینه رایه تی
نِيَا حَة: گریان و شیوهن، نالاندن،
گریان و زاری

نِيَار: نیکار کیشی سهر جل و بهرگ
نِيَاط: دل، بیابانی دور،
هه لواسراوی هه موو شتیک، رهگو
ده ماریکی نه ستووره و به ستراوه
به دله وه هه رکات نه و دهماره بچریت
نه و خاوه نه که ی دهمریت

نِيَاطُ الْقَلْب: دهماره کانی دل
نِيَاف: جوان قه دو بالا، بالا نیو نه مام،
بالا به رزو جوان
نِيَا الْأَمْر (لَمْ يُحْكَمْ): چه سپاو
سه قامگیری نه کرد

نِيء: گۆشتی نیو برژاو، شیر ترش،
کال، نه کولاو، نه که پيوو، کرچ، تفت
النِّيء مِنَ اللَّحْم (الَّذِي لَمْ تَمْسَهُ النَّارُ أَوْ
لَمْ يَنْضَج): گۆشتیک ناگری
به رنه که وتبیت یان نه برژابیت، گۆشتی
نیو برژاو

نِيِبَ فُلَان: که لبه ی لیگیر کرد، گازی
لیگرت

نِيِبَ النَّبْتُ: رهگو ریشه ی دهرهات

نِيِبَ فُلَانُ السَّهْم: سهری تیره که ی
به ددان توند کرد تا سه قامیگرو
پته ویت

نِيِبَتِ النَّافَة (حَرِمَتْ): حوشره که
پیربوو، چه ساله وه

نِيِة: نیاز، ویست، خواست،
مه به ست، ئامانج، ئاره زوو، خواز،
نه و هه سته ی له ناخی مرقفدایه
سه بارت به کارو فرمانیک یان هه ر

هه لو یست و هه نگاوێک که هه لیده گری
نِيِثُون (شَجَرٌ خَبِيثٌ الرَّائِحَة):

دره ختیکی بۆنناخۆش و بۆگه نه
نِيِثْرَان (الكَثِيرُ الْكَلَامُ الْمَذِياعُ لِلْأَسْرَار):
زۆربله ی نه یینی درکین، دم قه له بالغ،
دهم هاراش

نِيِجَ اللَّهُ عَظَمَهُ: خوداوه ند
نيسقانه کانی پته و بکات یان ریزه
ریزه و ورد وردی بکات (له وشه دژ
به یه که کانه)

النِّيِح (الشَّدِيد): توند، توندوتیز،
سه خت

النِّيِحَة: بایه که به نه ندازه ی بایه کی
تربیت له هه لکردندا، به رابه ر، هاوتا

نِيِحَة فَتِيح (أَرَا حَهُ فَارِشَاح): پشوی
پیداو پشوویدا، ماندویتی شکاندو
سره وی

نِير: دارو په تی کۆکراوه، لای ریگه،
چالیکه له سهر ریگه دا دیارو به رچاو
بیت، داریکه ده کرتیه ملی گایه ک یان
دوو گا بۆ راکیشانی گاسن، دامپنی
جل، نه خشو و نیکاری جل و بهرگ

نیر: رووناك ، بريقه دار، گهش ،
رووناك و روشن ، ئاشكرا ، روون ، ديار
نیران: روشنایی یا خود تیشك و
رووناکی

نیران: روژو مانگ

نیرة الأسنان: پووك، پوو، پدی ،
هاروو، گوشتی ده و روبه ری ددان

نیرج: فیتنه ، دووزمان ، گاسن ،
نه خشو و نیگاری جل و بهرگ ،
جه نه پری گیره کردن، چه قوی گیایر

نیروز: نه وروژ ، به کهم روژی به هار ،
روژی نوی

نیرك: رمی كورت ، تیر ، پرژه ئاگر ،
شاخه ی كلپه ، نه یزه ك

نیرسان (الشهر الرابع الميلادي): مانگی
چاره می زاینی ، گولان ، بانه مه پ

نیرسب بینهما (أقبل وأدبر بالتميمه
وغيرها): فیتنه یی کرد له نیتواناندا ،
هات و چوو له نیتواناندا بۆ فیتنه یی و
دووزمانی

النیرسب: ریگه ی میرووله و مار ، ریزه
میرووله یه كه به شوینیا نا میرووله ی تر
بیت ، ریگه ی روشن و ديار

النیرسم: نه سیم ، هه مان با ، ریگه ی
كوژاوو ناديار

النیرص: جووله یه کی سست و خاو ،
ژیشکی گه ووه زله

نیرط به الشيء (ووصل به): پیوه ی
به سترا و گریدرا ، پیوه ی به ندکرا ،
له سه ره و به ندکرا

النیرط: تهرم ، مهرگ ، چاره نووس و
ئه جهل

النیرطل: به لا ، کاره سات ، تیاچوون و
فهوتان ، مهرگ ، دۆلجه

نیرفا علی کذا (زاد): زیاده بوله وه ،
زیاتر بوو ، پتر بوو له

نیرف - نیرف (زیادة): زوری ، پتری ،
زیاتری

النیرف: چاکه ، باشه
النیرفق (السؤال): شهروال ، روپای
به رینی شهروال

النیرق (أرفع موضع في الجبل): به رزو
بلند ترین شوین و جیگه له سه رشاخ

النیرق: مهردومی خوش خوراك و گران
پوش هه روه ها گران خه رچی
له سه رجه م کاره کانیدا

النیرقة: زیاده رهوی له خوراك و
جل و بهرگو سه رجه م کاروباردا

النیرل (إحراز): دهسته كه وتن ، دهسته
لی گیربوون ، به دهسته تینان

النیرل - النیرلة: به خشش ، خه لات
النیرل: روباریکی به ناوبانگه به (مینس) و

(سودان) دا ده پروات ، چویت ، خوم ،
جۆره ده رمانیکی شینه ده کریته

ئاوه وه متیلی سپی و هیندی کالای تری
تیوه رده درئ بۆ جوانی

النیلج - النیلنج (نؤور - سخام):
دوکه لی پیوو به ز به کارده هینتریت بۆ

خالکوتان هه تا سه وز ده بیت ، هیس

النیلوفر - النینوفر: روهك و گياه كه
له ئاودا ده پویتی و چند جور یکی ههیه
نیلون: نیلون ، لایلون ، ماددهیه كه
جلوبه رگو شتی تری لیدروسست
دهكریت
النیم: جلوبه رگی خه وو نوستن ،
خوری ، نازو نیعمه تی پپو ته واو ؛
یه كێك مه ردوم پیتی دلشاد و گهش
ببیت ، دره ختیكه خاوه ن درکیکی
نه رم گه لایه کی بچوو كه و ده نكه كه شی
به رته وازهیه و وهك نۆك وایه و ترشه و
كاتی پیده گات رهش ده بیت و شیرین و
خوشه

نیمبرش: نیو برژاو
النیمه: نوستن ، خه وتن ، شیوازی
نوستن
ئیوب (النافه المسنة): حوشتی پیر ،
پیره حوشت
النیوترون: ته نیکه به شداری دهكات
له پیکهاته ی ناوکی نه تومدا
نیون: گازی نیون ، له گاز هکانی تر
جیاوازه به زوکی له پروپاگه ندهکانی
راگه یاندندا به کار ده هیتریت له گه ل
ئامار ه تیشکار و ئال و الاداره کان

تُنُق (تونیل)

تُغیل (دارخورماکان)

تُرْجِس (تیرگس)

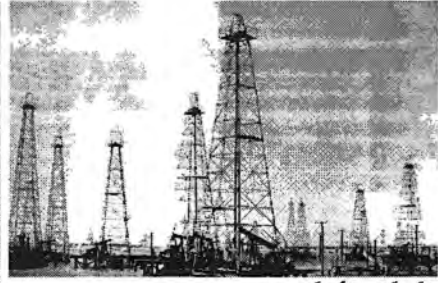
تُغْلَة (دارخورما)

تُغْنَع (نه‌عنا)

تُهْرُ الفُرَات (روباری فورات)

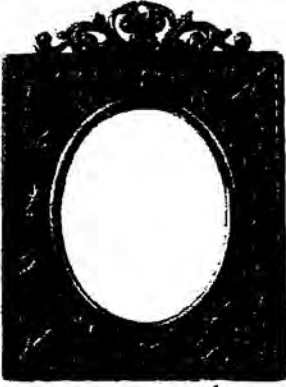
تُفَاطَة - تُفَاطَة (بیری نهوت - نهوت ده‌رهینه)

تُهْرُ النیل (روباری نیل)

تُهْرُ الدَّجَلَة (روباری دجله)

أطر (جوارچیوه)

مزهريه (كولدان)

شمعدان (مؤمدان)

قدح (پرداخ)

إبريق (مهسينه)

إناء السكر (شه كردان)

ساعة
(كانژمير - ساعات)

إناء (قاپ)

إبريق (كتري)

أنواط مختلفة (1) (معداليات هه مه چه شه كان)

أنواط الموسيقي

(معداليات مه له كردن) (معداليات شانو) (معداليات نه ته و به ككرتو مه كان) (معداليات مؤسقا)

أنواط الامم المتحدة

أنواط المنرخ

أنواط السباحة

أنواط النسر

(معداليات هه لئو بان)

أنواط الخدمة في القطب الشمالي

(معداليات خزمهت له چه مساري باشور)

أنواط فضيلة

(معداليات زيويي)

أنواط اليرايث

(معداليات ئه ليزاييس)

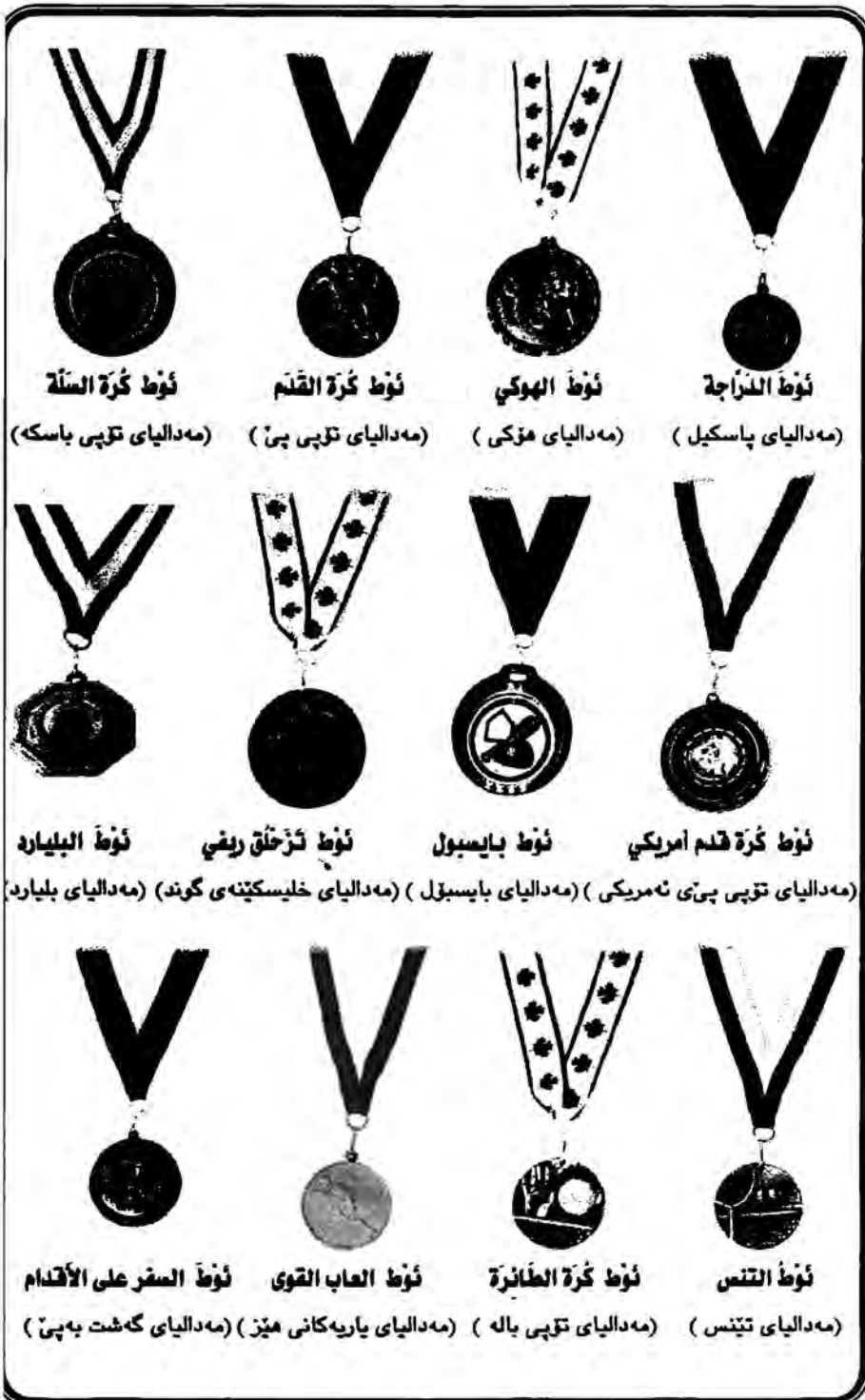
أنواط كندية

(معداليات كه نه دي)

أنواط الخدمة الممتازة

(معداليات خزمهتي ناياب)

حرف الهاء

هـ

هـ: بیست و شش هـمین پیتی زمانی
عه ربی یه و به سی شپوه هاتوه:

(1) أَنْ تَكُونَ ضَمِيرًا لِلْفَائِبِ وَتُسْتَعْمَلُ فِي مَوْضِعِي النَّصْبِ وَالْجَرِّ نَحْوُ ﴿قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ﴾ : ده بیت به

راتاوی نادیار

(2) أَنْ تَكُونَ حَرْفًا لِلْقِيَةِ وَهِيَ الْهَاءُ فِي (إِيَاءُ) : وهك پیتیک بو نادیارو

ثاماده نه بو یهك

(3) أَنْ تُسْتَعْمَلَ سَاكِنَةً فِي السَّكْتِ وَفِي الِالْحَقَّةِ لِبَيَانِ حَرْكَةِ أَوْ حَرْفِ نَحْوُ: (هَاهُنَا وَوَأَرْزَادُ) : بهكاردیت وهك

زه نه دار له کاتی وهستاندا ته ویش بو
دهرخستنی سه رو بوړ یان پیتیک

هـ ا هـ ا

ها (اسم فعل بمعنى خذ) : هائی ،
بکړه ، ها ، نه وه تا

هَاءُ : وشه ی به دهمه وه بوونه وهك
بانگکردنی یه کیک

هَاءُ بِفُلَانٍ هَوًى (فَرَحَ) : دلشاد بوو پیی ،
خوشحال بوو پیی

هَاءُ بِنَفْسِهِ إِلَى الْمُعَالِي (رَفَعَهَا وَسَمًا) :
نه نفسی خو ی به رزکرده وه بو

پله وپایه یه کی به رزو بلند ، خودی
که یانده که شکه لانی فه لهك

هَاءُ بِفُلَانٍ عَنْ كَذَا (رَفَعَهُ أَوْ نَزَّهُهُ عَنْهُ) : به رزو بلندی کرده وه له ...

به دووری گرت لیی ی

هَاءُ بِفُلَانٍ خَيْرًا أَوْ شَرًّا (إِثْمَهُ بِهِ) :

به خیر یان شه ی تاوانباری کرد ،
خیرداری یاخود شه ی کرده ته ستو
ملی

هَاءُ إِلَيْهِ هَيَاةً (إِشْتِاقٌ) :

ثاره زومه ندیبوو ، بیری کرد

هَائِبٌ : ترستوك ، توقبو

هَائِجٌ : هه ژبو ، یاخی ، به له سه ،

شیتکیر ، خرؤشاو ، توره ، رق هه لساو

هَائِجَةٌ : زه ویهك گزوگیا که ی وشك یان
زه ردبوویت

هَائِرٌ مِنَ الْبِنَاءِ : نهو بینایه ی خه ریکه

ده روختی و ده که ویت

هَائِفَةٌ : دهنکی توندو تیژ ، دهنکی

ترسناك

هَائِفٌ : زور تینوو ، نااثومید ،

تیکشکاو ، برست له بهر براو ، پرزه براو

هَائِفَةٌ : حوشتریك بایهك لییبدا بیت و

تینووی کرد بیت

هَائِلٌ : ترسناك ، سامناك ، به سام

هَائِلٌ مِنَ الْأُمُورِ (الَّذِي عَظُمَ عَلَيْكَ) :

کاروباری قورس و گران له سهرت ،

مه زن ، که وړه ، قورس

هَائِمٌ : سه رسام ، وړ ، واق و پماو ،

دلدار ، شهیدا ، سه و داسهر ، عه و دال ،

سووتاو

هَائِمٌ عَلَى وَجْهِهِ (ثَانِهِ - شَارِدٌ) : وِیل ،

که روك ، ره مه ند ، سه ری خو مه لگرتوو

هَابَ الرَّجُلُ فَلَانًا: به و یقارو مه زنی راگرت ، به گه وره و شکومه ندی دانا
هَابَشَة: کومه ل ، گرو ه - تا قم
الْهَابَشَة وَالْهَبَاشَة (الْجَمَاعَة مِنَ النَّاسِ لِيَسُوا مِنْ قَبِيلَةِ وَاحِدَةٍ): کومه ل و گرومیک له خه لکی که و له یه ک هوزو تیره نه بن
هَابِط (نَازِل - الْمَهْزُول): دابه زیوو ، تیشکاو ، که وتوو ، لاواز ، له پ ، که م گؤشت
هَابِل: کاسبی ده ستبې ، قو لېر ، قه له وی گؤشتن و تیکسمرپاو
هَابَه: لئی ترسا ، سلی لیکرده وه ، زنوقی لی چوو ، توقی لئی
الْهَابِي (ثَرَابُ الْقَبْرِ): خاک و خولی گۆر هَات (إِسْمٌ فَعْلٌ بِمَعْنَى أَعْطَنِي): بده پیتم ، پیتم بده ، بده ری
هَاتَاهُ مُهَاتَاةً (أَعْطَاهُ): پییدا ، دایه ، پیی به خشی
هَاتِر: جنیوفرؤش ، قسه ی ناشیرین و ناقولا که ر ، دم پیس
هَاتِرَة: قسه ی ناشیرینی پیگوت ، جنیویدا ، به ناحق قسه و جنیوی پییدا
هَاتِق: بانگه ر ، هاوارکه ر ، ته له فون
هَاتِن: بارانی به تاو ، لیژمه باران ، شه سته باران
هَاجَ الشَّيْءُ (ثَارَ وَتَحَرَّكَ وَانْبَعَثَ): مه لچوو ، مه ژاو جوولا ، بزواو جوولا
هَاجَ الْبَحْرُ (إِضْطَرَبَ وَتَحَرَّكَ): شه پو لیدا ، مه لچوو ، جوولا ، بزوا
هَاجَ الرَّجُلُ (إِضْطَرَبَ وَتَحَرَّكَ مِنْ حُمَقِهِ): به گیلی و نه زانی خوی ترساو توقی و که وته بزاون و جووله

هَاجَ الشَّيْءُ وَبِالشَّيْءِ (أَثَارَهُ وَبَعَثَهُ): ژيانديه وه ، جولاندي و بزواندی
هَاجَ الْإِبِلُ (عَطَّشَتْ): حوشتره که تینووی بوو ، تینوویو
هَاجَ الثَّبَاتُ (يَبَسَ): روه که که وشکی کرد ، وشک بوو
هَاجَ الْأَرْضُ (أَخَذَ ثَبَاتَهَا فِي الْيَبَسِ): روه کی زهوی وشک بوو ، خه ریک بوو وشک ده بوو
هَاجَ الْإِبِلُ (حَرَكَهَا بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَوْرَدِ أَوِ الْكَلَالِ): حوشتره کی به شه و برد بۆ سهرتاو گزوگیاو له وه پ
هَاجِي: مه جووی یه کیان کرد ، قسه یان به یه ک گوت
الْهَاجَةُ (الْعَيْنُ الْفَاشِرَة): سه رچاوه ی له به ریوویو ، پر تاو
هَاجِد: خه وتوو ، نه وه ی شه و پیداره و نویژ ده کات (له وشه دژ به یه که کانه)
هَاجِرٌ مِنَ الْبَلَدِ مُهَاجِرَة: کوچی کرد له ولات ، ولاتی خوی به جیته یشت ، زوی ؛ نیشتمانی به جیته یشت
هَاجِر: شتی چاک و باش
هَاجِرَة: نیوه ری یان له نیوه ری به دواوه مه تا عسر ، قرچی گه رما
هَاجِرِي: په یوه ندار به نیوه ریوه ، باش و چاک ، نایاب ، شاری ، شارنشین ، شارستانی ، جینشین
هَاجِسٌ - مُهَاجِسَة: به نه یینی قسه ی بۆکرد ، رازو نه یینی لایاسکرد
هَاجِس: نه ندیشه ، بیر ، را ، شله ژاو ، پشیتو ، شپره ، گومان ، مه ترسی
هَاجِع (رَاقِد): پالکه وتوو ، راکشاو ، نوستوو

هَاجَعَة (النَّائِمَةُ لَيْلًا): ژنی نوستوو

پالکه وتوو به شهو

هَاجِلٌ مَّهَاجِلَةٌ (سَارَ فِي الْعَجَلِ):

به زه و بیه کی مه وارو له باردا ریوی

هَاجِمُهُ مَّهَاجِمَةٌ (هَجَمَ أَحَدُهُمَا عَلَى

الْآخَرِ): هه ریه ک هیرشیان برد بۆ سهر

ئه وی تر ، هیرشو هه لمه تیان برد بۆ

یه ک

هَاجِن: ئاگر که ره وه که به یه ک

چه خماخه ئاگر ده کاته وه ، کیژ بهر

له بالغ بوون بدریت به شو ، یه که م

تۆ به ره ی دارخورمای بچووک ، بزنیکی

بچکۆله ی ئاوس

هَاجِنَةٌ: دارخورمایه ک به ری گرتبیت و

له به ری ئه و داری تر په یدا بووبیت

هَاجِي: جَنِيّو فروش ، هه جووکر

هَآد هَوْدًا: ته و به ی کردو

په شیمان بو وه ، که پایه وه ، رووی کرده

چاکه ، که پایه وه بۆ راستی و حه ق

هَآدُ فُلَانٌ (صَارَ يَهُودِيًّا): بوو

به جووله که ، بوو به جوو

الْهَادِ (صَوْتًا مِّنَ الْبَحْرِ فِيهِ دَوِي):

دهنگیکه له ده ریاهه دیت و

ده زرنگیته وه

هَآدِي - تَهَادِي (تَبَادَلُوا الْهَدَايَا):

دیاری و خه لاتیان دابه یه کتری ، دیاریان

گۆرپیه وه

هَآدِي فُلَانٌ فُلَانًا: هه ردوکیان

خواردنیان هتتاو له یه ک شوین و جیگه دا

خواردیان

هَآدِي فُلَانًا (سَاقَهُ): به ری ی کرد ،

بردی به ری وه

الْهَادَةُ (الرَّعْدُ): هه وره بروسکه ،

هه وره تریشقه

الْهَادِر: که سی بی ریزو سووک ، شیر ی

تیکچوو له ناو قاپیکدا زهرداو که وتبیته

سه ری

الْهَادَرَةُ: زه وی پرگژوکیا

هَادِفًا: ئامانجگر ، مه به ست

هَادِفَةٌ (الْجَمَاعَةُ): کۆمه ل ، گرو ه ،

تاقم

هَادِل: حوشتی له شۆپ

هَادِم: وێرانکه ر ، رووخینه ر ، کاولکه ر

هَادِمُ الْمَذَات: مه به ست پی ی مردنه

که خۆشی و ئاوا ته کان تیا ده بات

هَادِئُهُ مَّهَادِئُهُ (صَالِحُهُ): ئاشتی له گه ل

به ست ، ریککه وتنی له گه لکرد ،

پیکهات له گه لی

الْهَادِي: رینمایی که ر ، پیشه و ا ،

گه ردن ، مل ، گۆچان ، نێزه ، شیر ،

سه ره تای شه و ، یه کیکه له ناوه

جوانه کانی په ره ردگار

الْهَادِيَّة: رینمایی که ر ، گۆچان ، مل ،

گه ردن ، به ردیکی هه لتۆقیو له ئاودا

هَآد: ئه وه ی وړینه ده کا و قسه

ده بزپیکیتی ، وړینه کار ، بزپیکینه ر

هَآدِي - مَّهَادَاة: قسه ی بی که لکیان کرد

به یه که وه ، قسه ی پرپو و چیان بۆ

یه ککرد

هَآذِبٌ مَّهَآذِبُهُ (أَسْرَعَ): په له یکرد ،

خیرایکرد ، ده ست و بردی کرد

هَآذِر (الْيَوْمَ الشَّدِيدُ الْحَر): رۆژی زرد

گه رم

هَازِم: يه كيک به خيڙاي نان بخوات ،

گورج خور

هَازِ فَلَانًا: خيانه تي ليکورد ،

داييه زه ويڊا ، کيشاي به زه ويا

هَازِ فَلَانًا بِالْأَمْرِ (إِثْمَهُ بِهِ):

تاوانباريکرد پئي

هَازِ الْقَوْمَ: کوشبتي ، له ناو و بريدن و

داني به سهر يه کا

هَازِ الْبِنَاءَ: ساختمان و بيناکه

و یرانبوو ، کاو لبوو

هَازِ الْبِنَاءَ: بيناو ساختمانه که ي

و یران و کاو لکرد

الْهَارَ: مهردومي به دبهخت ، بي شانس

الْهَارَ: دهنگي پشيله ، مياوه مياوي

هَارَاهُ مَهَارَاةً (كَلِمَةً بَاسْتَهْرَاءَ):

به گالته و رابواردنه وه قسه ي له گه لکرد ،

گالته يان به يه ک کرد

هَارِبَ (هَرَبَان): راکردوو ، هه لھاتوو ،

فیرار

هَارَشَ مَهَارَشَةً: شه په سهگ ، سه گه کان

به ربوون له يه ک

هَارَشَ بَغْضَ الْكَلَابِ عَلَى

بَغْضِهَا (حَرْشَهَا): سه گه کان به ربوون

له يه ک ، په لاماري يه کياند

هَارَشَ فَلَانٌ فَلَانًا (وَأَثْبَهُ وَخَاصَمَهُ):

رکه به رايه تي له گه ل کرد ، دژي وه سستا ،

شه پو ئاژاوه ي له گه لکرد ، هه لمه تيان

برد بۆ يه ک

الْهَارِي: بيناو ساختمانی رووخاو ،

مهردومي سست و بي وره له بهرده م

دهرده سهريه کاني روژگاردا ، خز ،

له رزوک

هَازِنَةُ: بيابانيکي يه کجار دور

هَازِلَ فَلَانًا: گالته و شوخي له گه لکرد ،

گالته و سوعبه تي له گه لکرد

هَازِمَةُ (الدَّاهِيَةُ): به لاو نه هامي ته ،

دهرده سهري ، چورتم

هَازِيءُ (مُسْتَهْزِيءٌ - مِنْهُمْ): قه شمه ر ،

گالته چي

هَاشَ الْمَالِ (جَمَعُهُ حَرَامًا): به حه رام و

نارپه واکويکرد وه

هَاشَ الْقَوْمَ: فيتته و ئاژاوه که و ته

نيوانيانه وه ، ئاشووب و ئاژاوه يان

تيکه و ت

هَاشَ أَهْلَ الْحَرْبِ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ:

تيکه له به يه ک بوون ، هه سستان بۆ

جهنگ

هَاشَ الْخَيْلُ فِي الْفَارَةِ: نه سپه کان

له هيرشو و هه لمه تدا په رته وازه و

په پاگه نده بوون

هَاشَ الْكَلْبِ (تَبَح): سه گه که وه پي ،

وه پاندي

هَاشَ الشَّيْءِ (أَفْسَدَهُ): تيکيدا ،

شيواندي

هَاشَ الْقَوْمَ (هَاجُوا وَتَحَرَّكُوا):

شله ژان و که و تنه جووله و بزوات

هَاشَ فَلَانٌ أَكْثَرَ الْكَلَامِ: قسه ي

زورکرد ، زوري گوت

هَاشَ النَّاقَةِ (حَلَبَهَا رَوِيدًا): ميواش

هيواش حوشتره که ي دوشي

هَاشَ الْمَالِ (جَمَعَهُ): مال و دارايي

کۆکرد وه ، جه ميکرد

هَاشَ الرَّجُلِ (طَرَبَ): گزواني گوت ،

دلشاد و خوشحال بوو

هَاشِم: شَكِينَه ر ، دُشَه رِ لِيْزَان و
شَارَه زَا

هَاشِمَة: سَه رَشَكَان ، نِيْسَك شَكَان
هَاصُ فُلَانٌ بِالشَّيْءِ: تُونْدو رَه ق و
زِيرَبُو لَه گَلِي ، تِيژ بُو بَه رَانَبَه رِ
هَاصُ الطَّيْرِ: بَالْنَدَه كَه رِيْقَنَه كَه ي
فَرِيْدَا ، كَرْدِي و هَلِيْدَا
هَاصُ عُنُقَه: مَل و گَه رَدَنِي كُوتَا و
دَايْگَرْتَه و

هَاصَة (عَيْنُ الْفِيل): چَاوِي فِيل
هَاصِر: شِيْرِي بِيْشَه
هَاصُ الطَّائِرِ هَيْضًا (سَلَج): بَالْنَدَه كَه
رِيْقَنَه ي كَرْد

هَاصُ فُلَانُ الْعَظْمِ: شَكَانْدِي دَوَا ي
گَرْتَنَه و ه ، تِيْكَ ي شَكَانْد
هَاصُ الْحَزْنِ قَلْبَه (أَصَابَه مَرَّةً بَعْدَ
أُخْرَى): جَار لَه دَوَا ي جَار خَه م و
پَه ژَا رَه بُو بَه بَار بَه سَه ر دَلِيَه و

هَاضِم: هَه رَسَكَه ر ، يَارِيْدَه دَه رِ
هَه رَسَكِرْدَن

هَاضِمَة: 19 هِيْزُو كَرْدَار لَه جَه سَتَه دَا
هَه يَه و هَه رَسَكِرْدَن يَه كِيْكَ لَه وَا ن

الْهَاضُوم: هَه ر دَه ر مَانِيْكَ
يَار مَه تِيْدَه رِيْئَت لَه هَه رَسَكِرْدَنِي
خَوَارَدَنْدَا ، بَه خَشَنْدَه ي مَال و دَارَا يِي ،
شِيْر

هَاضِل: دَه بَارِي ، بَارَبُو ، دَاكَه و تَوُو ،
شَوِيْ پَه و ه ، كَشْتُو كَالِي چِرُو پَر
هَاع (خَفَا وَجَزَع): تَرَسَا ، تَوَقِي ،
تَرَسِي لِيْئِيْشَت
هَاعُ الرَّجُل: هِيْلَنْجِيْدَا ، دَلِي تِيْكَه ل
هَات ، رَشَا يَه و ه ، هَه لِي هِيْئَا يَه و ه

هَاعُ الْقَوْمِ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ (هُمُوا
بِالْوُثُوبِ): هَه سَتَانَه سَه رِيْي ، بَه پِيْوَه
وَه سَتَان

هَاعُ الرِّصَاصِ (ذَابَ): تَوَا يَه و ه
هَاعُ الرَّجُلِ (جَاعَ): بَرَسِي بُو و ،
پِيْوِيْسْتِي بَه خَوَارْدَن بُو و
هَاعُ الْإِبِلِ إِلَى الْمَاءِ: نَاوِي وِيْسْت ،
بَه رَه و نَاو دَه چُو و

هَاعُ مِنَ الشَّيْءِ (ضَجِرَ): بِيْزَارَبُو لِيْئِي ،
وَه رَس بُو و ، تَاقَه تِي چُو و
هَاعُ الْقَوْمِ: مَه بَه سْتِي چُو و ن بُو لَای
يَه كِيَان هَه بُو و

هَاعُ هَيْعَةً وَهَاعًا: بَه تُونْدِي سَوْرَبُو و
لَه سَه رِ

هَافَا هَيْفًا (عَطَشَ شَدِيدًا): زَوْرِي
تِيْنُو بُو و ، يَه كَجَار پَه رِيْشَان بُو و بُو نَاو
هَافَا الْعَبْدُ (أَبَقَ - هَرَبَ): رَا يَكِرْد ،
هَه لَهَات ، تِيْئِي تَه قَان ، قَوُو چَانِي

هَافَا الْإِبِلُ: رَوُو بَه پَوِي گِرَه و گَه رِمَا
بُو هَه و ، پَه رِيْشَان بُو و بُو نَاو دَه مِي
لَه تِيْنُو وَا دَاچَه قَانْد بُو و

الْهَافَا: مَرْوَقِيْكَ نَارَام نَه گَرِيْئَت لَه سَه ر
تِيْنُو يَه تِي

هَافَاةُ مُهَافَاةُ: نَارَه زَوُو بَارَزَبُو و ،
نَارَه زَوُو ي بَه لَای خَوِيْدَا رَاكِشَا

هَافَاةُ: حَوْشَتَرِيْكَ زَوُو تِيْنُو ي بِيْئَت يَان
هَه مِيْشَه تِيْنُو يْئَت

الْهَافِي (الْجَانِعُ): بَرَسِي

الْهَافِيَّةُ: بَرَسِي
هَاقِل (الذِّكْرُ مِنَ الْفَارِ): مَشْكَ ي نِيْرَه ،

نِيْرَه مَشْكَ
هَآك: كَه و دَه ن ، فَرَه گِيْل و گَه مَزَه

هَالِ الْأَمْرُ فَلَانَا هَوْلًا (أَفْرَعَهُ):

توقاندى ، زاره تره كى كرد
هَالِ عَلَيْهِ السَّرَابُ (صَبَهُ): گلى كرد
به سه ریا ، خاك و خۆلى كرده سه رى
الهَالُ (السَّرَاب): سه راب ، تراويلكه
الهَالُ (الرَّمْلُ الْمُنْهَالُ): خاك و خۆلى
رؤكراو

هَالَاهُ مَهَالَاةً نَارَعَهُ): گيرمه و
كيشمه ي له گه لكرد ، به ربه ره كانى
له گه لكرد

هَالَاةُ: خه رمانه ي مانگ ، هيليكى كرده
به ده ورى مانگدا پهيدا ده بى به هوى
ته نكه مه وريكه وه به نيشانه ي بارانه ي
داده نين

هَالِج: خه و خه يال بين ، خه و به رين و
به رده وام

هَالِس: مه ردومى له پوباريك نه دنام ،
لاوازو كز

هَالِسُهُ - مَهَالِسَةُ (سَارَهُ): رازى خوى بۆ
دركاند ، به نهينى دوا بوى

هَالِج: حوشترى تيزو خيرا ، مه ردومى
په كجار رږدو ده ست نوقاو

هَالِك: مردوو ، تياچوو ، فه و تاو ،
له ناوچوو ، له به ين چوو

هَالِكَةُ (النَّفْسُ الشَّرِسَةُ): نه فسى
سوورو كۆلنه در

الهَالِكِي (الْحَدَاد): ئاسنگر
الهَالُوك: گياكه له ، ژارى مشك

هَالِيَّة: شه وى باراناوى ، شه ويك
به رده وام بارانى تيا بباريت

هَامَ هِيَامًا: تينوبوى بوو ، تينوبوو
هَامَ بَكْدًا (أَحْبَهُ): حه زى ليكرد ، دلى
پياچوو ، ئاره زووى كرد

هَامَ عَلَى وَجْهِهِ (ذَهَبَ لَا يَلْذِرِي أَيْنَ
يَتَوَجَّهُ): سه رى خوى مه لكرت ، روى
بى ته وه ي بزانيت بۆ كوى ده چيت
هَامَّة: سه ر ، لوتكه ، بان ، ته پله سه ر
هَامَّة: ته وقى سه ر ، مهر جانه وه ريكي
ژه هردار وهك مارو دوو پشكو ...

گيانه وه رى به زيان
هَامِج: وازليته تيراو و به ره لاكراو وهك
مه پى بى شوان و سه ر يازى بى سه ركرده
هَامِد: هيمن ، بيده ننگ ، كپ ،
ده ستاو ، كوژاوه ، داروبره خستو
گژوگياى وشك ، خاموش ، هه لا هه لا ،
پواو ، رزيو ، له تو په ت

هَامَرُ الشَّيْءِ مَهَامَرَةً (جَرَفَهُ): رايمالى
هَامِر: مه ورى به پرشت و باران ، مه ورى
ره وان و سپى

هَامِر: غه بيه تكار ، باسكه رى خه لكى ،
عه يپ و عاركارى خه لك

هَامَسُهُ مَهَامَسَةٌ (سَارَهُ): رازو نهينى
پيگوت ، نهينى لادركاند

هَامِش (حَاشِيَةُ الْكِتَابِ): په راويږى
كتيب ، لای خواره وه ، كه نار ،
ده ركه نار

هَامِشٌ عَلَى الْهَامِش: سه ر په راويږ ،
له لاوه ، له لای لابه لاوه

هَامَشُهُ مَهَامَشَةٌ (عَاجَلُهُ): په له يكد ،
خيرا يكد ، گورج و گژلبوو

هَامِل: حوشتر له خقوه بله وه پريت
بى شوان

هَانَ الْأَلَمُ عَلَى فُلَانٍ (لَانَ وَسَهَلَ):
ئاسان و سووك بوو له سه رى ، ساناو

سووك بوو لای

هَانَ الرَّجُلُ (ذَلَّ وَحَفَرَ - ضَعُفَ وَسَكَنَ)؛

ملکه چو رسوا بوو ، لاوازو سست بوو ،

ثابروی چوو

هَانَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ (سَهْلَ)؛ به ناسانی

بویات ، کاره کی بۆ ناسان بوو

هَانَ عَلَيْهِ أَنْ (طَاوَعَهُ قَلْبُهُ)؛ دلی

هینای ، دلی چاک بوو ، دلی نهرم بوو

الْهَائِةُ؛ چه وری نیو چاو ، پیوو

چه وری حوشر

هَانَتْ الْمَرْأَةُ خَاصَةً؛ ژنه که به میواشی

بزه به کی کرد وه که بزه و خه ندهی

گالته پیکردن

هَآوَةٌ؛ لیتی بیده نگ بوو ، چاوی

لی پوخی ، گوزه شتی لیکرد ، ناشت

بوه وه ، نهرم بوو ، له گه لی ریکه وت ،

گوپرایه لی کرد

هَآوَشُهُمْ مَآوَشَةٌ (خَالَطَهُمْ)؛

تیکه لیانبوو

هَآوَى (لَا طَفَا - سَايَرَ)؛ گالته ی

له گه لکرد ، شوخی و سووخته ی

له گه لکرد

هَآوَى فَلَانٌ؛ توند رهفتار بوو ،

توند و تیز بوو

هَآوَنَ نَفْسَهُ (رَفَقَ بِهَا)؛ نهرم نیان بوو

له گه ل نهفسی خویدا

الْهَآوَنُ - الْهَآوُونُ - الْهَآوُونُ؛ دهسکه وان ،

هاوون ، دۆل ، دنگ ، ده نووکی

دارکنوکه ره

الْهَآوِي؛ که وتوو ، شوپده وه بوو ، دلدار ،

باده یگریته وه ، ناره زوومه ند ، به پیشه

هَآوِيَّةٌ؛ به رگه ههوا ، ههوا ، که نگه لانی

ههزار به ههزار ، ناویکی دوزه خه

هَآيَاهُ فِي الْأَمْرِ؛ کاری بۆ گونجان ،

له بارو ره خساوی کرد بۆی

هَآيَجُهُ - مَآيَجُهُ (أَشَارَهُ وَقَاتَلَهُ)؛

شهری له گه لکرد ، جوولاندی و بزواندی

هَآهًا - هَآهَآةٌ (فَهَقَهُ)؛ قاقای لیدا ،

پیکه نی ، دایه قاقای پیکه نین

هَآهَآ الْإِبِلُ (دَعَاهَا لِلْعَلْفِ)؛ می می

بۆ حوشره که کرد هه تا نالیک بخوات

هَؤُلَاءِ؛ نهوان ، ثانیشا ، وان ، فان ،

بۆ گه لی نیرو میانی دور یا نادیاره

شَبَا

هَبَّ؛ به خشی ، خه لاتیکرد ، دایه

هَبَّ الرَّجُلُ مِنْ نَوْمِهِ (إِنْتَبَهَ وَاسْتَيْقَظَ)؛

له خه و به ناگا هات ، بیدارو به خه بهر

هاته وه ، راپه پی ، هه لسا

هَبَّ يَفْعَلُ كَذَا (إِنْعَادًا)؛ دهستی پیکرد ،

دهستی دایه

هَبَّ لِلْحَرْبِ (تَسَلَّحَ)؛ چه کی هه لگرت ،

خو ی بۆ جهنگ ناماده کرد ،

چه کدار پیکرد

هَبَّ الرَّجُلُ (غَابَ مُدَّةٌ مِنَ الزَّمَانِ)؛

ماوه به ک و نیوو ، دیار نه بوو

هَبَّ النُّجْمُ (طَلَعَ)؛ نه ستیره که هه لहत ،

دهر که وت

هَبَّ الْبَعِيرُ (نَشَطَ وَأَسْرَعَ)؛ حوشره که

چوست و چالاک بوو

هَبَّأَ يَهْبُوْهُوَ (مَشَى مَشْيًا بَطِيئًا)؛

به میواشی رویشته به پیوه ، میواش

میواش چوو به پیوه

هَبَّ الْقُبَارُ (سَطَعَ)؛ خو ل نه ما ،

رووناکی کرده وه ، روون بوه وه

هَبَّ الْفَرَسُ (فَرَّ)؛ نه سپه که غاریکرد ،

رایکرد ، هه لहत

هَبَا فُلَانٌ (مَاتَ): مرد ، تیاچوو ، روحی
 سپارد ، گیانی دهرچوو
 هَبَا الرَّمَادُ (إِخْتَلَطَ بِالثَّرَابِ):
 خۆله میشیکه که تیکه ل به خاک و
 خۆلبوی
 الهَبَى: نه وه سارانهی شاراووه
 په نهان بوون به هوی گهردو ته پو
 توزه وه
 الهَبَاءُ (غُبَارٌ ، القليلُ العقولُ مِنَ
 النَّاسِ): تۆز ، خۆل، ته پو تۆز ،
 خه لکی که م نه قل و ژیری
 الهَبَاءُ (ذَرَّةُ الثَّرَابِ): ورده خۆل،
 گهردو نم
 الهَبَابُ (غُبَارٌ نَاعِمٌ): ته پو تۆز ،
 خۆله ورده
 هَبَابُ الدُّخَانِ: تن ، هیس
 هَبَابُ الْمَصْبَاحِ (سُخَامٌ - سِنَاج): رهشی و
 دووکه لی چرا
 هَبَابَةُ الشَّجَرِ: تویکلی دارو درهخت
 الهَبَار: مایمونی قژنو تووکن ،
 شم شیری بره پو تیز
 الهَبَارِيَّةُ: کریش ، کریشی سر ، په پو
 خووی په رته وازه و په ریو
 الهَبَاشُ (الكثيرُ الكسبِ والجمع): زور
 کۆکه ره وه ، کاسبی مال و پاره
 جه مکار، نه وهی زوری دهست
 ده که ویت و کۆی ده کاته وه
 الهَبَاشَات: نه و پاره و پوله ی پهیدا
 ده کړیت و کۆده کړیت وه
 الهَبَاشَةُ (الجماعة مِنَ النَّاسِ، لَيْسُوا مِنْ
 قَبِيلَةٍ وَاحِدَةٍ): گروم و کۆمه لیک له یهک
 تیره و هۆز نه بن

هَبَاشَةٌ (مَآكِنَةُ الْجَرَشِ): کره کړکر ،
 هاپره ، مه کینه ی کره
 الهَبَاطُ: له دۆل و گرد دابه زین و لادان
 الهَبَالُ (شَجَرٌ تَفْعَلُ مِنْهُ السَّهَامُ):
 داریکه تیری لیدرست ده کړیت
 الهَبَالُ (الكَاسِبُ الْمُخْتَالُ): کاسبی
 دهستبرو ساخته چی ، فیلبار ، کریکار ،
 قۆلبر ، پاشقول گر
 الهَبَالَةُ: ژیری و نه قل له دهستدان ،
 که لحویی ، داوا
 الهَبَالَةُ (الْفَنِيَّةُ): دهستکه وت ،
 تالانی
 هَبَبَ الثَّوْبَ تَهْنِيبًا (مَرْقَهُ): درانی ،
 جله کانی شپکرد
 الهَبَّةُ: به خشش ، خه لات ، بوون و
 به خاوه نی شتیک بی به رانبه ر
 الهَبَّةُ: جور ، جه شن ، پارچه یهک
 له جل و بهرگ
 الهَبَّةُ: یه کجار ، کاترمیتریک
 له بهر به بیان ، ده میک له رۆژگار
 هَبَّةُ رِيحٍ: باهاتن ، کزه ی با ، سروه ،
 شنه
 هَبَّتِ الرِّيحُ: باکه مه لیکرد
 هَبَّتْ - هَبَّتْ وَهَبَاتًا لَأَنَّ وَاسْتَرْخَى):
 نهرم و شل بوو ، شل و شل و پوو
 هَبَّتْ فُلَانًا (ذَلَّلَهُ): ملکه چی کرد ،
 سه رشو پیکرد ، سه ری پی نه ویکرد
 هَبَّتِ الشَّيْءَ (حَطَّ مِنْهُ): له ریزو
 پله و پایه ی دابه زی ، هانیه خواره وه ،
 سووکی کرد
 هَبَّتْ فُلَانًا (خَيْرَهُ وَادَّلَهُ):
 سه رسامیکرد ، تووشی سه راسیمه و
 واق و پمانیکرد

هَبَّتْ فَلَانًا بِالسَّيْفِ وَغَيْرِهِ (ضَرْبَهُ):

به شمشیر لیتدا ، دایگرتیه

هَبَّتْ (كَانَ جَبَانًا ذَاهِبًا الْعَقْلَ):

ترسندو که نه قل و ژیری بو

الْهَبَّةُ (الْحَقُّ): گیلی ، گه مزه بی ،

که وده نی ، گه لحویی

الْهَبَّةُ (الضَّعْفُ): لاوازی ، زه بوونی ،

کزی

هَبَّحَ وَجْهَ الرَّجُلِ (إِثْفَاحٌ وَتَقَبُّضٌ):

مه لاوسا ، گرژبوو ، ناوسا

هَبَّحَ الْحَلُوبُ (وَرَمَ ضَرْعَهَا): گوانی

ناوسا ، مه لاوسا ، کیفی کرد

هَبَّحَ: ناوسا ، مه لتوقیو

هَبَّجَهُ بِالْعَصَا: به گزچان ناوسانی ،

مه لی توقان و لیتدا

هَبَّدَ الْهَبِيدَ (كَسَّرَهُ وَطَبَّخَهُ وَجَنَّاهُ):

شکاندی و لیتنا ، دهنکی گوزالکه که ی

وهک چپشت لیتنا

هَبَّدَ فَلَانًا (أَطْعَمَهُ الْهَبِيدَ): گوزالکی

پیتدا ، گوزالکی ده خواردا

الْهَبْدُ وَالْهَبِيدُ (الْحَنْظَلُ أَوْ حَبَّةُ):

گوزالک یان دهنکه که ی

هَبَّرَ اللَّحْمَ هَبْرًا (قَطَعَهُ قِطْعًا كَبِيرًا):

گوشته که ی کوت کوت کرد ، پل

پلی کرد ، پارچه پارچه جنی

هَبَّرَ الْبَعِيرَ (كَثَّرَ لَحْمَهُ): حوشره که

قه له وو گزشتن بوو ، تیکسمپاو بوو

الْهَبَرُ: گوشت یان گزشتی بی نیسقان ،

کوته گزشت

الْهَبَرُ: دهنکه کانی تری ، بۆله تری ،

که تان

هَبَر: قه له و ، گزشتن ، تیکسمپاو

الْهَبْرَاءُ: حوشری قه له وو تیکسمپاو

هَبَّرَجَ: له رویشتنا هه نگاوه کانی

تیکه لو پیکه لبوون

هَبَّرَجَ الثَّوْبَ: نه خش و نیگاری

له جله کاندای دروستکرد

الْهَبَّرَجُ: رویشتنی خیرای تیکه لو

پیکه لو ، خۆبه زلزان ، قه له وی گزشتن ،

مامزی پیر

الْهَبَّرِيزِي: دیناری نوی ، جوان و

قه شه نکی هه مووشتیک ، سولی باش و

چاک ، شیر ، نالتوونی بوخت و پاک

الْهَبْرِيقُ (كُلُّ مَنْ يَمَارِسُ صُنْعَهُ بِالْأَنْارِ):

مه رکه سیک کارو فرمانی به ناگر بکات

وهک نالتوونچی و ناسنگرو ...

هَبَّرِمَ: زورقه سی کرد ، زوریخوارد

هَبْرِيَّةٌ: نه وهی له لۆکه و په ر ده په ریت و

په راگه نده ده بییت ، کریشی سر ،

کریش

هَبَّرَ (هَلَكَ فَجَاءَهُ): له ناکا و تیاچوو فه وتا

الْهَبَسُ: جوړه روه کیکه

هَبَّشَ الضَّرْعَ حَبَّةً بِالْكَفِّ كُلِّهَا):

به مه موو دهستی دوشی ، سه رجه م

دهستی به کارهیتنا له دوشیندا

هَبَّشَ الْمَالَ (جَمَعَهُ): مال و دارایی

کز کرده وه ، جه میگرد

هَبَّشَ فَلَانًا (أَوْجَعَهُ ضَرْبًا): زوری لیتدا ،

نییش و ژانی گه یاند به دلی نه وه نده ی

لیتدا

هَبَّشَ لِعِيَالِهِ: بژتوی و مال و دارایی بو

مناله کانی په یدا کرد

هَبَّشَ الشَّيْءَ: فرهامی میتنا ،

به دهستی میتنا ، په یدا یکرد

هَبَّشَهُ (خَدَّشَهُ): برینداریکرد ،

زامداریکرد

هَبِصَ - هَبِصًا (تَشَطَّ وَعَجِلَ): چوست و
چالاکبوی، گورج و گولبوی، چابو و کبوی
هَبِصَ الْكَلْبُ (حَرَصَ عَلَى الصَّيْدِ):
سه‌گه که سوربوی له‌سهر راوکردن،
به‌رده‌وام بوو له‌سهر راو
هَبِصَ عَلَى الشَّيْءِ: سوربوی له‌سهری،
کزلی نه‌دا لئی
هَبِصَ بِالصَّخْبِ (بَالَغَ فِيهِ): رۆچوو
له‌پیکه‌نیندا، زۆر پیکه‌نی
الهَبِصَ: شادمان، خیرایی، گورج و
کزلی
هَبِطَ الْمَرَضُ لَحْمَهُ (هَزَلَهُ): نه‌خوشتی
له‌رو لاوازیکرد، سست و کزیکرد،
بی‌گوشت و لاوازیکرد
هَبِطَ فَلَانًا (ضَرَبَهُ): لیتدا، میرازیکرد
هَبِطَ مِنْ مَوْقِعٍ إِلَى آخَرٍ: گواستیه‌وه،
له‌شوینیکه‌وه چوو بۆ شوینیکی‌تر
هَبِطَ الثَّمَنُ (خَفَضَ): نرخه‌که دابه‌زی،
هه‌رزانبوو، داشکا، هاته‌خواره‌وه
هَبِطَ إِلَى الْأَرْضِ (وَقَعَ): که‌وت به‌زه‌ویدا
هَبِطَ السَّقْفُ (سَقَطَ): سه‌ریانه‌که‌رووخا،
ته‌پی، رۆچوو، داکه‌وت
هَبِطَ الْمَكَانُ (أَثَاءَ): بۆیهات، دابه‌زی و
لایدا له‌و شوینه
هَبِطَ فَلَانًا الْبَلَدَ (أَذْخَلَهُ): هات بۆ
ولات، رویی تیکرد، چوه‌ئه‌و ولاته
هَبِطَ فَلَانٌ مِنَ الْجَبَلِ (نَزَلَ): له‌شاخه‌که
هاته‌خواره‌وه، دابه‌زی
هَبِطَ الْحَرَاةُ (خَفَّتْ): پله‌ی که‌رمای
دابه‌زی، هاته‌خواره‌وه، نزم بوه‌وه
هَبِطَ الْعَدْلُ (مَهَّدَ عَلَى الْبَغِيرِ): هه‌ردوو
تای باره‌که‌ی ری‌ککرد، له‌نگه‌ری گرت

هَبِطَ: که‌مبونه‌وه، دابه‌زین، داشکان،
که‌م و کوپی، رسوایی، ملکه‌چی و
سه‌رشۆپی، که‌وتنه‌شه‌رو خراپه‌وه
هَبِطَةُ: که‌وتنیک، که‌وتنه‌خواره‌ویه‌ک،
دابه‌زین، هاتنه‌خواره‌وه، داخوریان،
داچله‌کین، زه‌وی هه‌موارو له‌بار
هَبِطَهُ مِنَ الْجَبَلِ (أَنزَلَهُ): له‌چیاو
شاخه‌وه دابییه‌زاند، هیتنایه‌خواره‌وه
هَبِغَ الْعِمَارُ (مَشَى مَشْيًا بَلِيدًا):
گویدریزه‌که سست و خاو رۆیششت
به‌پۆه
هَبِغَ الْبَعِيرُ وَنَحْوَهُ فِي مَشْيِهِ (مَدَّ
عُنُقَهُ): ملو که‌ردنی دریزکرد له‌کاتی
رۆیشتندا
الهَبِغَ: ئه‌ودارو دره‌خته‌ی له‌هاویندا
وه‌به‌ر دیت
هَبِغَ (رَقِدَ بِالنَّهَارِ أَيْ قَدِرَ كَانُ):
له‌رۆژدا پالکه‌وت، پالکه‌وتنی رۆژ
هه‌رچه‌ند بخایه‌نیت
الهَبِغَةُ: گیل، که‌ودهن، که‌مژه
هَبِلَ الرَّجُلُ لِعِيَالِهِ (تَكَسَّبَ): بژیوی بۆ
مناله‌کانی په‌یداکرد، نان و بژیوی بۆ
ده‌ستخستن
هَبِلَ الطَّبِيعُ (طَبَغَهُ بِالْبُخَارِ): به‌مه‌لم
کولانی، به‌مه‌نجه‌لی هه‌لمپه‌ست
چیشته‌که‌ی کولاند و پیتی که‌بیاند
هَبِلَ اللَّحْمُ فَلَانًا (كَثُرَ عَلَيْهِ وَرَكِبَ بَعْضُهُ
بَعْضًا): په‌کجار قه‌له‌وو گزشتن بوو،
فره‌قه‌له‌و بوو، تیکسمراو و گزشت
چین له‌سهر چین بوو
هَبِلَ: کاروبار، مه‌به‌ست، که‌وجی،
که‌وده‌نی، گیزیی، که‌لحوی

هَبْل: بتيكى سهرده مى پيش ئيسلامه و
له (كه عبه) دا ده په رسترا

هَبْل: گورك ، قوَلې ، ده سترې

هَبْل - هَبْل: بالابه رز ، دريژ ، چه لاک

هَبْلَه (بَخار): هلم ، هلم ، هلم ،
هه لمتاك ، شتيكه وهك دوكل له ته پي و
گرمي پيا ده بى

هَبْلَه الرَّجُل: په له په ليكرد ، خيرا
رويشت ، له خو به ناگهات ،
خه به ري بو وه

هَبْلَه السَّرَاب (لَمَع): تراويلكه كه
رووناكيدايه وه ، پرشنگو تيشكى
دايه وه

الهَبْل: خيرا ، گورج ، هاواركه ر ،
تراويلكه

هَبْلَه (زَجَره): قسه ي پيگوت ، لى
توپه بوو

الهَبْلَه (الغَبْرَة): گهردو خول ،
خاك وخول

الهَبْل: باي خولاى ، گيژه لووكه ،
سه بوون

هَبْل: هه لكردن ، هه ستان

هَبْل الرِّيح: باه لكردن

هَبْل: جالجالوكه

الهَبْل: ميرووله ي سور

الهَبْل: دابه زين ، كه وتن ،
هاتنه خوار ، نزمبوونه وه ، ته پيښ ،

نه وين ، روچوون ، داكه وتن ، بهره و
كه مى چوون ، كه م كردن ، كه م

بوونه وه ، كورته تان

هَبْل (الأسفار) تَدَهْوَر - كَسَاد:
بى بازاي ، نرخ داشكان

هَبْل صَحِي (هَرَال - تَدَهْوَر الصَّحَة):

له ش تيكچوون ، رووخان ، لاواى ،

تيكشان ، ته ندروستى شيوان

هَبْل (مُحَدِر): سهره وخوار ، ليژى ،
مه يلان

هَبْل: ژنى بى منال يان منال ونبوو

هَبْل - هَبْلَه: ره شه باي خاك و
خولاى ، باي خاك وخول ناميز

هَبْلَه: كه وده ن ، كه وچ ، كه لحو ،
كه مژه ، ترستوك

هَبْل: گوزاك يان دهنكه كه ي

هَبْل: زهوى ته ختو هه موار كه ده وروو
به ري به رزو بلنديت

هَبْلَه: كه متياري بچوك

هَبْل (الَهَزُول الضَّامِر): له پو لاواز ،
كه م گزشت ، نه خوښى له پولاواز

هَبْل: نادان ، كه وچ ، كه لحو ،
كه وده ن

هَت

هَت الرَّجُل (حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ): سووكي كړې ،
له نرځي كه م كړده وه

هَت الْمَاءُ وَنَحْوَهُ (سَمِعَ لَهُ صَوْتُ عِنْدَ
صَبِّهِ): ناوه كه خوږه ي هات له كاتى

روكردن ورشتنيدا

هَت فِي كَلَامِهِ (أَسْرَعَ): په له په ليكرد
له قسه كردندا

هَت الشَّيْء: گوشى هه تا دهنكى ليږت ،
هه لى گلوت بونه وه ي دهنكى ليږت

هَت الثَّوبَ وَغَيْرَهُ (مَرَّقَهُ): جله كانى
دپانډو له ت و په تيكرد

هَت عَرَضَه (ثَالَ مِنْهُ): جنيوى پيدا ،
نابرووى برد ، ريژى شكاند

هتاف: بانگه‌واز، هاور، پیامه‌ل‌دان،
 ده‌نگ مه‌ل‌برین، قیژه، هوتاف
 کیشان، دادو فریاد، ده‌نگ و مه‌را،
 ده‌نگی به‌رز
 هتاف الاستخسان: نافه‌رینکردن،
 په‌سه‌ندکردن
 هتاف الفرح والسورور: هاورای خوشی،
 ده‌نگ لیبه‌رزبوونه‌وه له‌خوشیدا
 هتاف: سه‌روده‌سته‌ی هاورا‌که‌رو
 دروشم کیشان، پیشه‌نگی هوتاف
 کیشان
 هتامة (کسرة): ته‌له‌زم، پارچه،
 که‌رت
 هتر الکبر فلانأ أفقد عقله: پیری
 خه‌له‌فانی، نه‌قلی برد، خه‌له‌فا
 هتر - هترأ حمق و جهل: گیلو
 نه‌زان‌بوو، که‌وده‌ن بوو، که‌ل‌حوو
 که‌مژه بوو
 هتر عرضة مرقه: نابروی برد،
 هتکی نابروی ریژی کرد
 هترأ ذهاب العقل من مرض أو کبر أو
 حزن ونحوها: خه‌له‌فان،
 نه‌قل‌بارکردن به‌هوی نه‌خوشی یان
 پیری و خه‌مو خه‌فه‌ته‌وه
 هتر: به‌تال، پووج، قسه‌ی هه‌له‌ت و
 په‌له‌ت، درو، کاری سه‌یرو
 سه‌رسورمه‌نر، به‌لاو چورتم، نیوه‌ی
 به‌که‌می شه‌و
 هتأش الکلب أو السبع حوشه‌ و أغراه
 بالصید: سه‌گ یان دپنده‌که‌ی
 مه‌ژان و جولاند بو‌راووشکار، راوی
 بپکردن
 هتاف (صاح): قیزاندی، هاورا‌یکرد،
 نه‌پاندی، ده‌نگی مه‌ل‌بری

هتاف العمام: گمانی، کۆت‌ره‌که
 که‌م‌گمی‌کرد، خویندی
 هتاف به (ناداه): بانگی‌کرد، هاورو
 بانگی لیکرد
 هتاف به أو یذکره (مدحه): پیامه‌ل‌دا،
 به‌شان و بالیدا هاته‌خواره‌وه، مه‌ل‌ینا
 هتاف: ده‌نگی به‌رز و بلند
 هتفی: هه‌وری به‌گرمه‌و ناله
 هتک السحر ونحوه خرقه - جذبته
 فقتله من موضعه: په‌ته‌که‌ی بچری،
 رایکیشاو له‌شوینی خو‌یه‌وه بچراندی،
 پارچه‌یه‌کی لی‌بچری و دواتریشی ورده
 ورده راکت‌شا
 هتک الثوب (شقه طولا): به‌باری
 در‌زی‌دا هه‌لی تل‌یشان، دای‌دی‌ی
 هتک سره فصح مساوئه: راستی
 لیتوت، جاپی لیدا
 هتک عرض امرأة اغتصب امرأة:
 به‌زور لاقه‌و زه‌وتی ئافره‌تی کرد،
 کاری ناپه‌وای له‌که‌ل‌کرد، ده‌ستی بو
 برد
 هتک السر (افشاء): نه‌ینی ده‌رخستن،
 ئاش‌کراکردن، ئاوه‌لا‌کردنی رازو نه‌ینی
 هتک العرض: نه‌تک‌کردن، نافه‌ک برین،
 لاقه‌ی ئافره‌ت‌کردن
 هتکة: کاترمیرتک له‌شه‌و، رسوایی،
 سووکی، حه‌یاچوو
 هتأ السعائب المتتابعة المطر: که‌واله
 هه‌وری باران به‌رده‌وام، هه‌وریک بارانی
 به‌رده‌وام و به‌خو‌پ‌پیت
 الهتالان (المطر الضعیف الدائم): بارانی
 سست و لاوازی به‌رده‌وام

هَتَلَتِ السَّمَاءُ (تَتَابَعَ مَطَرُهَا)؛

بارانه که ی به رده وام بوو

هَتَمَ فَاةً هَتَمًا؛ ددانه کانی پیښه وهی

که وت ، شکستی هینا

هَتَمَ الشَّيْءَ (اِنْكَسَرَ)؛ شکا ، کهرت و

په رت بوو ، له ت و په ت بوو

هَتَمَ الثَّيْبَةَ (كَسَرَهَا مِنْ أَصْلِهَا)؛

ددانه کانی پیښه وهی شکاند ، له بڼه وه

شکاندی

هَتَمَ الرَّجُلُ؛ ددانه کانی پیښه وهی

شکا ، بی ددان مایه وه

الهَتَمَاءُ؛ په کیڅ ددانه کانی پیښه وهی

که وت بیت یان شکابیت

هَتَمَهُ بِالضَّرْبِ (ضَعْفُهُ)؛ سست و

لاوازی کرد به لیدان ، شه که تی کرد

هَتَنَ الدَّمَغُ (قَطَرَ)؛ فرمیښکی تک تک

ماته خواره وه ، به گوناو روویا داباری ،

چکاو به ربوه وه

هَتَنَ (الْمَطَرُ الْمُتَابِعُ)؛ بارانی به رده وام ،

بارانیک به رده وام بیت و خوښ

نه کاته وه ، خورپم ، لیزمه

هَتَّتِ السَّمَاءُ (تَتَابَعَ مَطَرُهَا وَالْغُصْبُ)؛

بارانه که به رده وام بوو ، به خوږو

لیزمه بوو ، هر خوښی نه کرده وه

الهَتُوفُ؛ هه وری به گرمه و بروسکه و

چه خماخه دار

الهَتُونُ؛ هه وری به برشتو باران ،

چاوی نه شک و فرمیښکاوی

الهَتِيكَةُ؛ رسوايي ، نابړوچوون ،

به دناوایی

هَتَ

هَتَ فُلَانٌ (كَذَّبَ)؛ درو یکرد ، راستی

نه کرد

هَتَّ الْأَشْيَاءُ (خَلَطَ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ)؛

تیکه ل به یه کی کرد ، ناوینته ی کرد

هَتَّى - هَتِيًا (أَحْمَرُ وَجْهَهُ)؛ روی

سووربوو ، سوور هه لکه را

هَتَّى الثَّرَابُ (حَثَا)؛ خولی کرد به سه را

هَتَمَ لَهُ مِنْ مَالِهِ (أَعْطَاهُ دَفْعَةً مِنْهُ)؛

بریک پاره ی پيدا ، یه ک جار پاره ی

دایه ، جه ردیک پاره ی دایه

هَتَمَ فُلَانٌ مِنَ الشَّيْءِ (أَعْطَاهُ قَلْبًا

كَبِيرًا)؛ بریکی نور پاره ی پيدا

هَتَمَهُ (دَفَعَهُ حَتَّى اِنْسَحَقَ)؛ کوتای هه تا

له ت و په ت بوو

هَتَّتِ الشَّيْءُ (فَسَدَ)؛ تیکچوو ، شتوا

هَتَّتِ فِي السَّيْرِ وَنَحْوَهُ؛ له رویشندا

په له یکرد ، گورچ و گول بوو

هَتَّتِ السَّحَابُ بِمَطَرِهِ وَثَلَجِهِ (أَرْسَلَهُ

بِسُرْعَةٍ)؛ ختراو گورچ باران و به فری

باراند

هَتَّتِ الشَّيْءُ (وَطِنَهُ وَطْنًا شَدِيدًا)؛

به میواشی و میدی میدی پیی لینا

هَتَّتِ فُلَانًا (ظَلَمَهُ)؛ ستمی لیکرد ؟

مافی خوارد ، حقی خو ی نه دایه

الهَتَّاءُ (السَّرِيعُ - الْبَلَدُ الْكَثِيرُ الثَّرَابُ

- الْكَذَّابُ)؛ خیرا ، ولای خا کو

خولای ، درون

الهَتَّةُ (إِخْتِلَاطُ الصَّوْتِ فِي حَرْبٍ أَوْ

صَغْبٍ)؛ دهنگو هه را تیکه ل بوون

له جهنگو هه راو به زمدا

هَجَّ

هَجَّ الْبَيْتَ (هَدَمَهُ)؛ ماله که ی روو خاند ،

رماندی ، کاوی کرد

هَجَّ الْعَيْنُ (غَارَتْ)؛ چاوی به قولاً چوو ،

چوو به قولاً

هَجَّ النَّارُ اِتَّقَدَتْ وَسَمِعَ صَوْتُ
 اِسْتَعَارَهَا): كَلْبَه‌ی‌سهند ، ناگره‌ک‌ی
 داگیرساندو تاوی سهند
 هَجَّ فَلَانٌ مِنَ الظُّلَمِ (هَرَبَ - فَرَّ): رایکرد
 له زولم‌وستم ، مه‌ل‌هات ، تیی ته‌قاند
 الهَجَّ (النَّيْرُ عَلَى عُنُقِ الثَّوْرِ): داریکه
 ده‌کریته ملی گا بق راکیشان
 هَجَا (فَرَّ): خویندیه‌وه
 هَجَا: حینجه ، حونجه‌ی کرد
 هَجَى الحُرُوفَ (عَدَّهَا): پیته‌کانی
 بژارد
 هَجَى الصَّبِيَّ الْكِتَابَ (عَلَّمَهُ اِيَّاهُ):
 فیریکرد ، رامیکرد له‌سه‌ری
 هَجَاءَ (ذَكَرَ الْمَغَائِبَ - تَهْجِيَةً): زه‌مکردن
 به قسه‌پن‌گوتن یان هونراوه ، مه‌جوو،
 حینجه‌کردن
 هَجَاءَ (الْكَثِيرُ الْهَجْوُ): فره‌مه‌جووکه‌ر،
 جینوفرؤش ، دم‌پیس
 هَجَاجَ (السَّيْرُ السَّرِيعُ): رویشتنی
 خیراو تیز ، گورج و گول‌رؤین
 هَجَاجَةٌ: گ‌ردو خول‌که‌وا گشت شتیک
 ده‌شاریتته‌وه‌و داده‌پوشیت ، گیل‌و
 که‌وده‌ن
 هَجَارَ: تاج ، تاج‌و‌سه‌وله‌دان ، گولینه ،
 گ‌ردن به‌ند ، کۆله‌که‌و سم
 هَجَامَ (شَجَاعَ - أَسَدَ): نازا ، گوستاخ ،
 به‌غیره‌ت ، چاونه‌ترس ، شبر
 هَجَانٌ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (خِيَارُهُ وَخَالِصُهُ):
 ره‌س‌ن ، باش‌و‌چاکی مه‌موو شتیک
 هَجَانٌ مِنَ الْإِبِلِ (الْبَيْضُ الْكَرَامُ):
 حوشتری سپی‌و‌سؤل‌و‌ره‌س‌ن
 هَجَانَةٌ: ریزو ره‌چه‌له‌کی باش‌و
 ره‌س‌ن ، سپیتی

هَجَا الشَّيْءَ (انْقَطَعَ): بچرا ، له‌به‌ریه‌ک
 بپا‌و‌مه‌ل‌وه‌شا
 هَجَا جُوعَهُ (سَكَنَ وَذَهَبَ): برسیتی
 دامرکایه‌وه ، برسیتی ره‌وییه‌وه
 هَجَا الطَّعَامَ (أَكَلَهُ جَمِيعَهُ): مه‌موو
 خواردنه‌ک‌ی خوارد
 هَجَا الطَّعَامَ بَطْنَهُ (مَلَأَهُ): ورگی پرکرد
 له‌خواردن ، تیربوو
 الهَجَا: نازو نیعمه‌ت‌و‌بچرانی ، یه‌ک‌یک
 له‌حال‌و‌باریک‌داییت‌و‌پاشان نه‌و‌حال‌و
 باره‌برویتته‌وه‌و له‌ده‌ستی بچیت
 الهَجَاةُ (الأَخْفَقُ): گیل ، گه‌مزه ،
 گ‌ل‌خو ، نه‌قل‌نزم‌و‌سووک
 هَجَّتْ عَيْنُهُ (غَارَتْ): چاوی چوو
 به‌قوولا ، به‌نا‌وا
 هَجَّتِ النَّارُ: گ‌رویل‌تسه‌ی ناگر تاوی
 سه‌ند‌و‌ده‌نگی هات ، دایگیرساند
 هَجَجَ: چاوی چوو به‌قوولا له‌برسانا
 یاخود له‌تینویه‌تی‌و‌نه‌خوشیدا
 الهَجَجَ: نه‌و‌داره‌ی ده‌کریته‌ ملی گا
 هَجَدَ هَجُودًا (نَامَ - اِسْتَيْقَظَ): نوست ،
 خه‌وت به‌ناگاهات ، بیداریوو (له‌وشه‌ دژ
 به‌یه‌که‌کانه)
 هَجَدَ الرَّجُلُ: بیداریوو ، به‌ناگا‌و‌خه‌به
 هات ، شه‌ونویژی کرد
 هَجَدَ فَلَانًا (اِنْقَطَعَهُ): به‌ناگای هیتنا ،
 خه‌به‌ری کرده‌وه ، واژووی خه‌واندنه
 هَجَرَ الشَّيْءَ (تَرَكَهَ وَأَعْرَضَ عَنْهُ): وازی
 لی‌هیتنا ، ده‌ستی لی‌ه‌ل‌گرت ، لی‌ی
 دوورکه‌وته‌وه ، به‌جیتی هیشیت
 هَجَرَ زَوْجَتَهُ (اعْتَزَلَ عَنْهَا وَلَمْ يَطْلُقْهَا):
 له‌ژنه‌ک‌ی جیابوه‌وه ، به‌جیتی هیشیت‌و
 ته‌لاقی نه‌دا

هَجَرَ فِي نَوْمِهِ أَوْ مَرَضِهِ (خَلَطَ وَهَذَبَ):

له‌خه‌ودا وپښته‌يکړد ، بزپکاني ، قسه‌ی مه‌لته‌و په‌له‌تي کرد

هَجَرَ الْبُعِيرَ (شَدَّ بِالْهَجَارِ): به‌په‌ت

تونډ حوشره‌که‌ی به‌سته‌وه ، به‌میخه‌که‌وه توندی‌کرد

هَجَرَ الْقَوْمَ (رَحَلَهُمْ): ښاواره‌يکړدن ،

د‌ه‌ر‌به‌ده‌ری کردن ، د‌ه‌ر‌به‌په‌پانډن

هَجَرَ النَّهَارَ (إشْدَّ حَرُّهُ): گ‌هرمای روژ

تاوی سه‌ند ، قرچه‌ی سه‌ند

هَجَرَ إِلَى الشَّيْءِ (بَكَرَ وَتَادَرَ): زو

چوه‌سه‌ری ، گ‌ه‌یبه‌سه‌ری ،

د‌ه‌سته‌پیشخه‌ری بڼ کرد

هَجَرَ (تَرَكَ): وازلیته‌نن ، د‌ه‌سته

لیته‌لگرتن ، به‌جیته‌شتن ، کڅچکردن ،

ره‌وکردن ، نیوه‌پڼ ، قرچه‌ی گ‌رما

هَجَرَ: قسه‌و گوت‌ه‌ی ناقولاو شیاو ،

د‌هم پیسی

هَجَرَ: به‌پڼزو توانا به‌سه‌ر

که‌سانی تره‌وه ، ریزدارتر ، گرانباری

سست رڼو

هَجَرَء: قسه‌و گوت‌ه‌ی پیسو ناقولا ،

به‌سو ته‌واو

الهَجْرَةُ - الهَجْرَةُ: کڅچکردن ،

ره‌وکردن ، ولات به‌جیته‌شتن ،

د‌ه‌ر‌به‌ده‌ر‌بوون ، ره‌مه‌ندبوون ،

ښاواره‌ی

الهَجْرَةُ النَّبَوِيَّةُ (هَجْرَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ إِلَى مَدِينَةِ): کڅچی

پیغه‌مبه‌ری خوا (د‌خ) له‌(مه‌که‌که‌وه) بڼ

(مه‌دینه) سالی 622 ځایین

الهَجْرَةُ الْجَمَاعِيَّةُ (فِي التَّأْرِخِ

الْكُورْدِي): کڅړه‌و یان کڅچی به‌کومه‌ل

له‌میژوی کوردیدا: بریتیه‌له‌و

کڅړه‌وه‌ی دانیش‌توانی گ‌ه‌لی کوردی

مه‌ریه‌ک له‌پاریزگاگانی: که‌رکوک‌و

سلیمانی‌و ه‌ولپرو ده‌وک‌و ښارو

ښاروچکه‌کانیان کردیان له‌به‌هاری

1991دا له‌دوای ه‌ره‌سه‌پتانی راپه‌پڼو

له‌تاو زولم‌و سته‌می رژی می (سه‌دام

حسین)‌و ه‌له‌هاتن به‌ره‌و سنووره‌کان‌و

ناوچه‌شاخواویه‌کان‌و ه‌و ده‌مه‌ش

ژماره‌ی کڅچکه‌رو ه‌له‌هاتوان به‌سی

ملیون مرؤف مه‌زه‌نه‌کراو له‌دنیا‌دا

د‌ه‌نگی دایه‌وه

الهَجْرَس: مه‌یموون ، ریوی یان

به‌چکه‌که‌ی ، ورج

الهَجْرَع: گ‌یل‌و که‌ودن ، شیت ، دریز

الهَجْرَع (جَبَان): ترسنوک

هَجَسَ الشَّيْءُ فِي صَدْرِهِ (خَطَرَ بَيَالِهِ):

هات به‌بیریا ، بیري که‌وته‌وه

هَجَسَ فَلَأْنَأ (رَدَّهَ عَنِ الْأَمْرِ):

گ‌ه‌پانډیه‌وه ، د‌ه‌ستی نا به‌پروویه‌وه

هَجَسَ فِي كَلَامِهِ (هَلَّى): به‌سرپه

قسه‌يکړد ، بزپکاني ، چرپانډی

الهَجَس: د‌ه‌نگی په‌نهان نادیار ،

چرپه ، بیر ، را ، نه‌ندیشه

هَجَسَ إِلَيْهِ (إشْأَقَ): بیري کرد ، حه‌زی

به‌بینینی کرد

هَجَسَ بَيْنَهُمْ: نیوانی تیکدان ، کردنی

به‌گ‌زی په‌کا

هَجَسَ الْأَمْرُ (أَثَارُهُ): مه‌ژانی ، بزوانی

هَجَشَ الدَّابَّةَ (سَاقَهَا سَوْقًا لَيْنًا):

به میواشی حوشره که می لیخوری ،

می دی می دی لیخوری

الْهَجْشَةُ (النَّهْضَةُ): راپه رین ، مه لسان ،

بیدارو موشیار بوون

هَجَعَ - هَجَعًا وَهَجُوعًا (نَامَ لَيْلًا): نهو

خهوت ، نوست ، پالکهوت ، راکشا

هَجَعَ الْقَوْمُ: تهواو نوستن ، خهویان

لیکهوت و رۆچوون له خه ودا

الْهَجْعُ: قژ ، په لک ، به شه گیایه ک

هَجَعَ - هَجَعَ - هَجَعَ: هَجَعَةً: گه مژهو

گنیل ، بی تاگا

الْهَجْعَةُ (الْمَرَّةُ مِنْ هَجَعَ): جاریک نوستنو

پالکهوتن ، سه رخه و شکاندن

الْهَجْعَةُ: جۆری پالکهوتن و راکشان ،

پیاری گنیل و که ودهن

هَجَفًا - هَجَفًا (جَاعَ وَإِسْتَرْخَى بَطْنُهُ):

برسی بوو ، قۆره ی سکی ده هات

له برسی تیدا

الْهَجَفُ: وشک و قورسو گران جهسته

له موقوف نارژل ، ناخ قوول ، دریزی

حه یته ول

الْهَجَفَاءُ: باریکه له ی له پو لاواز

الْهَجَفَانِ (الْعَطَشَانِ): تینوو ، ته ژنه

هَجَلَ الشَّيْءُ (رَمَى بِهِ): فرییدا ، مه لیدا ،

توپیدا

هَجَلَ الْمَرْأَةُ بِعَيْنَيْهَا: چاری برییه سه

پیوان و ئاماژه ی بۆ کردن ،

چاوبازی کرد

هَجَلَ فَلَانًا وَبِهِ (سَبَهُ): قسه ی پینگوت ،

جنبوی پندا

الْهَجَلُ: زهوی ته خت و مه موار ،

بیابانیکی به رین و فراوان

الْهَجَلُ مِنَ الطَّرْقِ (غَيْرُ مَسْلُوكٍ):

ریگه یه ک نه گیرایته به

هَجَمَ عَلَيْهِ: میزشی کرده سه

مه لمهت و میزشی بۆ برد

هَجَمَ عَلَى (دَخَلَ بِغَيْرِ إِذْنٍ): بی پرس

خوی پیاکرد ، مه لی کوتایه سه ری

هَجَمَ الْبَيْتَ (إِنْهَدَمَ): ماله که رووخا ،

رما ، مه ره سی میتا

هَجَمَ الْبَرْدُ أَوْ الشِّتَاءُ (أَسْرَعَ دُخُولَهُ):

سه رما و سۆله و زستان زوو هات ،

کوت و پپ هاتن

هَجَمَ فَلَانًا (طَرَدَهُ): ده ریکرد ، پالی

پتوه نا ، ده رییه راند

هَجَمَ فَلَانًا عَلَى الْقَوْمِ (جَعَلَهُ يَهْجُمُ

عَلَيْهِ): وای لی کرد میزشی بۆ به ریئت

هَجَمَ الدَّابَّةَ (سَاقَهَا شَدِيدًا): به توندی

حوشره که می لیخوری ، توند بردی

به ریئوه

هَجَمَ الْهَوَاجِرُ فَلَانًا (أَسَالَتْ عَرَقَهُ):

گه رما ئاره قی پیکرده وه ، به موی

گه رما وه ئاره قی ده ردا

هَجَمَ مَا فِي الضَّرْعِ (حَلَبَهُ كُلَّهُ):

مه موی دۆشی ، گشتی دادۆشی ،

ئه وه ی له نیتو گوانیدا بوو دۆشی

هَجَمَ الشَّيْءُ (سَكَنَ): خامۆش بوو ،

دامرکایه وه ، نیشته وه

هَجَمَ الْمَرَضُ (فَتَرَ وَأَقْلَعَ): نه خۆشیه که

نیشته وه ، دامرکایه وه

هَجَمَ فَلَانٌ: بیده نکبوو ، ورته ی

لینه هات ، دهنگی لیبرا

هَجَمَ الْبَيْتَ: ویزان و کاویل کرد ، رمانی ،

مه ره سی پتهیتنا

الهَجَم (الْقَذْحُ الضَّخْمُ): په رداخ و

کاسه په کی گه وره

هَجَمَةٌ: په لاماړ ، هیرش ، زږد

بو هینان ، مه پری پیر ، تاریکی شه و

هَجَمَةُ الشَّاءِ (إِسْتِدَادُ بَرْدِهِ): سه رماو

سوله ی زستان

هَجَمَةُ الصَّيْف: قرچه ی گه رمای هاوین

هَجَمَةُ مِنَ الْإِبِل: جله وه حوشتريک

له 40 بو 70 يان 100 حوشر

هَجَن - هَجْنًا: کيزی نابالغ بدریت

به شوو

هَجَن - هَجْنَةً: دووړه گ بوو ، دوو

توخمبوو ، ناته واو بوو

هَجَن الْكَلَام: قسه کان نادياربوو ،

روون و ناشکرا نه بوون

هَجَن (جَعَلَهُ هَجِينًا): دووړه گي کرد ،

دوو تخمی کرد

هَجَن الْأَمْر (قَبَحَهُ وَعَابَهُ):

خه و شداری کرد ، خرابي کرد

هَجْنَةُ: عهیب ، خه وش ، ناته واوی ،

ناته واوو خه و شدار له قسه و گوته دا

الهَجْنَةُ فِي الْعِلْم (إِضَاعَتُهُ): تيا بردنی

زانست ، فه وتانی زانست

هَجْنَةُ: شتی سه یرو سه مه ره ،

سه سرور هینتر

هَجُود (الْمَصْلَى بِاللَّيْلِ): نويز خوينی

شه و ، شه و نويز کار

الهَجُورِي: خواردنی نیوه پو ، نانی

چيشته نگاو

هَجُوم: په لاماردان ، هیرش بردن ،

هه لمهت ، هوروژم ، نيشته سه ر

هَجُوم: ره شهبأ ، نار هق که ره وه

هَجِيج: ډول و شيو يکی قوول ، ريگه و

بان و زه وييه کی دريژ که وا پياتپه پانی

په له و خيرا ده کن ، هيلک له زه ويدا

ده کيشريت بو کاروباری فالگه ری و

نوقلا نه داری

هَجِير: قرچه ی گه رما ، چيشته نگاو ،

حه وزو گولاو يکی به رين و گوشاد ،

کاسه و په رداخيکی گه وره و مه زن ،

شتریک هيشتا ترش نه بوو ييت ،

شوره گياي وشک ، وازلي هينراو ،

ريژداری شکومه ند ، حوشتري گه وره و

زله ، نيوه پو ، که ره کيو ي ، شيري

خه وتوو

هَجِيرَة: نيوه پو ، قرچه ی گه رما

هَجِيج: به شيک له شه و ، پارچه يه ک

له شه و

هَجِيل: حه وزيک چه سپاوو سه قامگير

نه بيت ، زهوی هه موارو له بار ، ته خته

زهوی

هَجِيمَة: شيري ماست

هَجِين: چه پخون ، نارپه سه ن ،

ره چه له ک و توخم خراب ، ئاژه لی

دووړه گ ، سپله

هَجِين (فِي عِلْم الْأَخْيَاء): له زانستی

زينده وه و زانيدا: روه يان ئاژه ليک

په يدا بيت به هوی يه کگرتنی دوو

ره چه له ک و چه شنی جياواز به يه ک

هَجِيْنَة: قه له وی تیکسمراو ، سوکو

رسوا ، بی که سي تي

هَذَا

هَذَا الْبِنَاءُ (هَذَاهُ): رووخانی ،

ویرانیکرد ، کاولیکرد ، به توند

رووخاندی و هه ره سی پی هینا

هَذَا الرَّجُلُ (هَرَمَ): پیر بوو، پیرو

به‌ککه‌وته‌بوو

هَذَا الْحَائِطُ وَنَحْوُهُ (صَاتَ عِنْدَ وَقْعِهِ):

دیواره‌که له‌کاتی رمان و رووخاندا

هاپه و ده‌نگی لپهات

الْهَذِ: پیاوی به‌پیز، ده‌نگی زبرو ره‌ق

الْهَذِ الرَّجُلُ الضَّعِيفُ: پیاوی سستو

لا‌وانو کز، زه‌بوون

هَذَايَ فَلَانًا (أَرَشَدَهُ): رابه‌ریکرد، ری‌ی

نیشاندا

هَذَايَ الْعُرْسِ إِلَى بَعْلِهَا (رَفَّهَا إِلَيْهِ):

بووکه‌کی گواسته‌وه بو می‌ریدو

هاوسه‌ره‌که‌ی

هَذَايَ فَلَانُ (سَارَ كَسِيرِهِ): وه‌ك نه‌و چوو

به‌پژوه

هَذَايَ فَلَانًا الطَّرِيقَ وَلَهُ وَالِيَهُ (عَرَفَهُ

وَيَبَّيَّنَهُ لَهُ): ری‌گه‌ی بو روشن کرده‌وه،

تیشکی خسته‌سه‌ری‌ی

هَذَايَ الشَّيْءِ (فَرَّقَهُ): په‌رت‌وکه‌رتیکرد،

جیایکرده‌وه

هَذَايَ: راستی، ری‌گه‌ی راستو ره‌وان،

روونکردنه‌وه، ری‌نمای‌ی و ری‌نیشاندهری

هَذَايَ: گه‌مژه‌ی قورس، چه‌پۆله،

که‌لحوق

هَذَايَ النَّخْلِ: که‌لاو پووشی دارخورما

هَذَايَ الثَّوْبِ: نه‌و تالانه‌ی دروومان

که‌له‌ملاو لای جل و به‌رگدایه

هَذَايَ: جۆره‌جاننه‌وه‌ری‌که

هَذَايَ: یه‌ک‌ک وه‌ك پیرو به‌ککه‌وته

بروات به‌پژوه

هَذَا (الرَّفْقُ وَالثَّانِي): نه‌رم و نیانی،

هی‌واشی

هَذَا (الْجَبَانُ): ترسنۆك، تۆقیو

هَذَا دِيكَ (مَهْلًا): له‌سه‌رخۆبه،

هی‌واشبه، به‌شینه‌یی به

هَذَا: وه‌سوه‌سه‌و په‌یامی شه‌یتان

هَذَا: ده‌ست راست، نیشان شکی‌ن،

پی‌که‌ر، گۆل‌که‌ر

هَذَا: لقو په‌لی شو‌پیره‌وه‌و

داکه‌وتوویی دارو دره‌خت

هَذَا (الْجَمَاعَةُ): کۆمه‌لو گروهم تاقم

هَذَا (الدَّوَارُ يُصِيبُ الْإِنْسَانَ فِي

الْبَحْرِ): که‌رداو، گۆژی‌وونی مرۆف

له‌ده‌ریادا، سه‌رگۆژخواردنی

هَذَا: ویرانکار، کاولکار، تیک‌ده‌ر،

رمینه‌ر

هَذَا: گیل و گه‌مژه، قورسو گران

له‌جه‌نگو شه‌پدا

هَذَا (الْمَصَالِحُ بَعْدَ الْحَرْبِ): ناشتی

له‌دوای جه‌نگو شه‌پ

هَذَا (طَائِرٌ ذُو خُطُوطٍ وَأَلْوَانٍ

كَثِيرَةٍ): په‌پوو، کۆتری کلاوبه‌سه‌ر

هَذَا: ته‌رمی و ناسکی

هَذَايَ: ری‌نومای‌ی، رابه‌ری،

ری‌نیشاندهری

الْهَذِ = الْهَذِ (الْهَزِيعُ مِنَ اللَّيْلِ):

به‌شی دوا‌یی شه‌و، به‌ره‌به‌یان

هَذَا (سَكَنَ): هاته‌وه سه‌رخۆی،

خاوبوه‌وه، هی‌من بو‌وه‌وه،

هی‌واشبو‌وه‌وه، نیشته‌وه، ژیر بو‌وه‌وه

هَذَا بِالْمَكَانِ (أَقَامَ): جی‌گیربوو،

نیشته‌جی بوو

هَذَا فَلَانُ (مَاتَ): مرد، گیانی سپارد،

روچی ده‌رچوو

هَذَا الصَّبِيِّ: به میواشی کیشای به پستی
مناله که دا هه تا بنویست و خه وی
لیبکه ویست

الْهَدَاةُ (النَّوْعُ): جۆره چه شن
الْهَدَاةُ: جۆره راگردن و مه لهاتنیکه
هَذَاهُ تَهْدِيَةٌ (جَعَلَهُ يَهْدِي): وای لیکرد
هیمن و له سه رخۆ ببیت، هیوری
کرده وه، هیتایه سه رخۆی
هَدَبَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ): بری، له تیکرد،
که رت که رتیکرد، که رت و په رتیکرد
هَدَبَ النَّاقَةَ (اجْتَلَبَهَا): حوشتره که ی
دۆشی

هَدَبَ الثَّمَرَةَ (اجْتَنَاهَا): به روبومه که ی
چنبه وه، لیبکرده وه
هَدَبَ الثَّوْبَ (جَعَلَ لَهُ هَدَابًا): ریشره و
دامینی بۆ جله که دروستکرد
هَدَبَ الثَّمَرَةَ: به روبومه که ی چنبه وه
هَدَب - هَدَب: برژانگ، جیگه و ته ختی
قوماش، په راویزو ریشره
هَدَب: شێر
هَدَبَ مِنَ الْعَيْنُونِ (طَوِيلَ الْأَهْدَابِ):
برژانگ درێژ

هَدَب: هه ر دره ختیک په ل و لقه کانی
هه میسه سه وز بیت وه ک سنه و به رو
کاژو ...، هه ر گیایه که لای نه بیت یان
هه ر که لایه که پانتایی نه بیت وه کاژ
هَدَبَاء: دارو دره ختی لق شقپو
داکه و تپو

الْهَدَاةُ: دهنکی رمان و رووخان، گرمه،
ته په، هاره، گرمه و ته په ی که و تن و
رووخان
هَدَجَ (مَشَى مَشْيَةَ الشَّيْخِ): وه ک پیرو
په که و ته رویشته به رپوه، به وینه و
چه شنی پیران رویشته

هَدَجَ الظَّلِيمُ: حوشتر مورخه که به له رزه
له رز رویشته
هَدَجَ الدَّابَّةُ: به سۆز بوو بۆ
به چه که که ی

هَدَجَ الرِّيحُ (صَوَّتَتْ): باکه گفه گفی
هات، دهنکی هات
هَدَجَ الْقِدْرُ (غَلَّتْ بِشِدَّةٍ): مه نجه له که
به توندی کولا، توند هاته کول
هَدَجَ الْبَعِيرُ (ارْتَفَعَ سَنَامُهُ وَضَغَمَ قَصَارَ
عَلَيْهِ مِنْهُ شِبْهُ هَوْدَجٍ): کۆپاره ی
حوشتره که که و ره و بالابوو به چه شنی
که ژاوه و ابوو به سه ریه وه
الْهَدَجَةُ حَنِينُ الدَّابَّةِ عَلَى وَلَدِهَا):
سۆزو به زه یی ناژهل بۆ به چه که که ی
الْهَدَدُ: رووخاندن، رمان، دارووخان،

ته پان
هَدَدَةٌ تَهْدِيدًا: ترساندی، تۆقاندی
هَدَرَ الدَّمُ (سَفَكَهُ هَدْرًا): خوینی
به خۆپایی رژان، خوینی به هه ده ر رشت
هَدَرَ الْحَمَامُ (سَجَعَ): کۆتره که خویندی،
که گمی کرد
هَدَرَ الشَّرَابُ (غَلَا): مه ی و باده که هاته
کول، کولا

هَدَرَ الرَّعْدُ (صَوَّتَتْ): هه و ره تریشقه که
گرمه و ناله ی هات

هَدَرَ الْفُخْلُ: شکوفه ی شکا
هَدَرَ الْبَعِيرُ (رَدَّدَ صَوْتَهُ فِي حَنْجَرَتِهِ):
حوشتره که دهنکی له که رویا هیتاو برد
هَدَرَ الْعُشْبُ طَالَ جَدًّا وَعَظُمَ):
گژو گیاهه که درێژ بوو، بالابوو

هَدَرَ صِغَتُهُ: ته ندروستی دانا،
تیگچوو، باری ته ندروستی شیوا

هَدَرَ مَالَهُ (بَدَدَهُ): مَالِي به فیږدا ، دای له به رد
 هَدَرَ الدَّمَ وَالصِّحَّةَ وَالْمَالَ (ذَهَبَ هَدَرًا):
 خوینو ته ندروستی و مالی به فیږچوو ،
 سه رو مالی تیاچوو
 الهَدَرُ: الهَدَرُ: سووک و رسوا ، خه لکی
 سووک و نرمی بی خیر، به فیږو بسو ،
 به خوپای له کیس چو
 هَدَر: بی خیری سووک و رسوا
 هَدَرَاءُ: خوینی خوپای
 هَدَرُوجین: گازی هایډروجن که په نگو
 بونی نیبه له گه ل ټوکسجیندا ټیکه ل
 ده بیت و ټاو په یداده بیت
 هَدَسَ فِیه: بیرى لیکړده وه
 هَدَسَ: ناوی داریکه
 هَدَفَ إِلَيْهِ (دَخَلَ): چوه ناوی ، چو
 به نیویدا
 هَدَفَ لِلْخَمْسِينَ (قَارَبَهَا): ته منی نزيك
 به په نجا سالیو وه
 هَدَفَ - هَدَفًا (كَسَلَ وَضَعَفًا): ته مه ل و
 سست و لاوازیو
 هَدَفَ إِلَى الشَّيْءِ (أَسْرَعَ): په له یکرد ،
 به خیرایی چو به رو
 هَدَفًا: نیشانه ، مه به ست ، بوجون ،
 ټامانچ ، پیاوی مه زن ، خه والو ، چاو
 له خه و ، بی خیرو بیر
 الهَدَفُ (الْجَسِيمُ): که ته ول ، حه یته ،
 که وره و قبه
 الهَدَفَةُ: گروهو کومه له خه لکیک له لانه و
 خانوویه کدا نیشته جی پین، خانه و لانه
 هَذَا الْبِنَاءُ (هَدَمَهُ): بیناکه ی رماند،
 مه ره سی پته ینا
 هَذَا الشَّيْءُ (أَرَخَى - أَرْسَلَهُ إِلَى أَسْفَل):
 شوپیکړده وه ، رایه ټلا، دای هیشت

هَذَا الْحَمَامُ: کوتره که گمهی هات ،
 گمه گمهی هات
 هَذَا (تَدَأَى وَاسْتَرْخَى): شوپړیو وه ،
 دامیلا ، هاته خواره وه
 هَذَا الْبَعِيرُ (اسْتَرْخَتْ شَفْتُهُ السُّفْلَى):
 لچو لیوی خواره وه ی شوپړیو وه ،
 ډاکه وت
 هَذَا: حوشتی لچ شوپړ
 هَذَا: که واله مه وری نزيك به زه وی،
 ته و مژ
 هَذَا الْبِنَاءُ: بیناکه ی رووخاند ،
 مه لیو ه شان د ، ټیکیدا ، ویران و
 کاولیکرد
 هَذَا الثَّوبُ (رَفَعَهُ): پینه و پارچه ی لیډا
 هَذَا الرَّجُلُ فِي الْبَحْرِ (أَخَذَهُ الْهَدَامُ أَيِ
 السَّوَارِ): سه ری گیزیو له ده ریا ،
 وپړیو
 الْهَدَمُ: جلو به رگی شو کونه ، جلی
 پیناوی
 هَذَا (الشَّيْخُ الْكَبِيرُ): پیری به سالاجو،
 به ته من
 الْهَدَمُ: گیل ، که وده ن و گه مژه
 هَدَمَ: خوینی به مه ده رچو ، لیوارو
 قه راخی بیر که روخوا و که و ته وه نیو
 خوی ، هه رشتیک بروخی و برمی
 هَدَمَ: روخان، مه لوه شان ، ټیکچون،
 ته پین
 الهَدَمَةُ: جارتک رمان و روخان ، نه رمه
 باران ، بریک یان جهرده یه ک پاره
 الهَدَمَةُ (الثَّوبُ الْخَلْقُ): جلو به رگی
 کونه و شپه ، جله شپه

هَدَمَلَ الرَّجُلُ (خَرَقَ أَثْوَابَهُ): جلّه کانی

دړاند ، کهرتو پهرتیکرد

الْهَدَمَلُ: کښی شپو پر ، جل و بهرگی

کښه ، په کتیک قڅی درېزو لول بیت

الْهَدَمَلُ: قورس و گران ، قوته و

جله پویه کی به رزو بلند

الْهَدَمَلَةُ: گروهر و کومه له خه کتیک ،

سهرده م و چه رخی کښو دیرین ،

شوینیک دارو دره ختی زور بیت

هَدَن - هُدُونًا: هیمن بوه وه ، نیشته وه ،

دامرکایه وه ، سره وت ، نارامیگرت

هَدَن الصَّبِي (أَرْضَاهُ): مناله کی

رازیکرد ، قابلی کرد

هَدَن الشَّيْءَ (دَفَنَهُ): شارديه وه ،

په نهان و شارواهی کرد

هَدَن فُلَانًا (قَتَلَهُ): کوشتی ، له ناویبرد

هَدَن عَدُوَّهُ: ماوه یه ک وازی له درایه تی و

جه نگاندن له گه لی هیئا

هَدَن الْخَبِيرُ فُلَانًا (حَوَّلَهُ عَنْ قَصْدِهِ):

له مه به سستی خوی دوریخسته وه ،

هه واله که دوری خسته وه له وهی

ده یویست بیکات و نه نجامی بدات

هَدَن فُلَانٌ عَنكَ: له لایه ن توره شتیکی

که م رازی کرد ، قابلی کرد

هَدَن فُلَانًا (سَكَّنَهُ): دایمرکانه وه ،

هیوری کرده وه

هَدَن الصَّبِي: مناله کی ژیرکرد ،

رازیکرد ، هیوری کرده وه

الْهَدَن: هه رزانی ، فه پو خیرداری

هَدَانَةُ: هیمنی ، بیده نگی ، نارام

گرتن ، دمرکان ، سره وتن ، راوه ستان ،

وچان ، ناشتبوونه وه ، ریکه وتن ،

جه نگو شه پ راگرتن

هَدَانَةُ: نه رمه باران ، بارانی سست و

هیواش

هَدَاهُ الْبَعِيرُ (هَدَرَ): حوشره کی

بانگکرد

هَدَاهُ الطَّائِرُ (فَرَقَرَ): بالنده کی

بانگکرد ، کت کتی بۆ کرد

هَدَاهُ الصَّبِي أُمَهُ (حَرَكْتَهُ لِيَنَامَ):

دایکه که مناله کی رازهن و هیئای و

بردی هه تا بنویت

هَدَاهُ الشَّيْءَ مِنْ عَلُوٍّ إِلَى أَسْفَلٍ:

له سهره وه شوپړیکرده وه بۆ خواره وه ،

به بریدایه وه

الْهَدَاهُ - الْهَدَاهِدُ - الْهَدَاهِدُ (طَائِرُ):

په پوو ، په پووسلیمانکه ، هوپه پوک ،

بالنده یه کی رهنګ زه ردو سپیه و

دندووی باریک و درېزه و به قد کڅرتړک

ده بیت

الْهَدَاهِدُ (أَصْوَاتُ الْجِنِّ): ده نگی

جنوکه ، ورته و ده نگی جن

الْهَدَوُ: ریئما ، ریئشانندان

الْهَدَوُ: هیمنی شه و ، هیواشی و

بی سره وت ، له سه رخوی

الْهَدَوُجُ (الْقَدْرُ السَّرِيعَةُ الْقِيَانُ):

مه نجه لیک زو بکولیت ، مه نجه لی زو

جوش خواردو

الْهَدَوُدُ (الْأَرْضُ السَّهْلَةُ - الْعَقَبَةُ

الشَّاقَّةُ): زهوی هه مواریو ریک ،

کڅسپ و ریگری سهخت و گران

هَدَوُ: جل و بهرګ ، پوښاک ، جل

الْهَدَوُنُ: هیمنی ، ریکه وتن ،

ناشته وایی

الْهَدْيُ: ریګه ، ریئاز ، زیاننامه ،

خاوه ریزو شکو ، نه و حوشرانه ی

ده برین بۆ (مه ککه) به مه به سستی

قوریانی

الْهَدْيُ: بهنده ، کویله ، زیندانی، نهو
حوشترانهی دهرین بؤ (مهککه)
بهمه بهستی قوربانی ، پیایوی ریزدارو
شکومه ند

الْهَدْيَا (المثل): وهك ، وینهی ،
هاوچه شنی ، وهکو ، لهو
الْهَدْيَاءُ: زیاننامه ، به شیک له شهو
الْهَدِيَّةُ - الْهَدِيَّةُ: شیوازو زیاننامه ،
ریو ریاز

الْهَدِيَّةُ: دیاری ، خه لات ، مژدانه ،
مزگینی ، پویلانه
الْهَدِيَّةُ: رووشیوازی کار
الْهَدِيدُ: پیایوی دریزو بالابرز ،
دهنگوخش ، دهنگدانه وه

هَدِير: تربیه ، گرمه
هَدِيرُ الرَّعْدِ: گرمهی مهر
هَدِيرُ الْأَسَدِ: نه پهی شیر
الْهَدِيلُ: تووکن ، تووک بز، قژن ،
دهنگی کوتر ، گمه گمی کوتر
الْهَدِيمُ: پاشماوهی گژوکیا له سالی
رابردودا

هَذَ

هَذَا الْحَدِيثُ (سَرَفَةٌ): قسه کانی
باسکرد ، گژپایه وه ، لئی دوا
هَذَا بِهِ (لَهَجَ بِهِ): قسهی له گه لکرد ،
به زویانی خوږسکی خوئی دوا
الْهَذَا (الْقَطَاعُ): تیغی برنده و تیز
الْهَذَا: برنده ، تیز ، بره پ
هَذَا: وړینه یکرد
هَذَا فِي الْكَلَامِ: وړینه یکرد ، قسهی
مه له ت و په له تی کرد
هَذَا: نه م ، نه مه (بؤ نیر)

الْهَذَاءُ - الْهَذَاءَةُ (الرَّجُلُ الْكَثِيرُ
الْهَذْيَانِ): پیاویک زور وړینه بکات ،
قسه بزپکینه
الْهَذَاءُ وَالْهَذْوُذ (الْقَطَاعُ): بره پ ،
برنده ، کهرتکه ر ، حوشتری
پیشکه وتوو خیرا
هَذَا: گالتیه ، گپ ، گمه ، گالتیه
گپ

هَذَا: پیاویک وړینه بکات ، قسهی
مه له ت و په له ت
الْهَذَارِمُ - الْهَذَارِمَةُ: مهردومیگ په له
په ل قسه بکات و بدویت
هَذَا: پیایوی تیزو خیرا
هَذَا: دلیر ، ئازا ، گوستاخ ،
شمشیری بره پو تیز

هَذَامَةٌ: تیزپ ، بره پ تیزو خیرا
هَذَا بِالسَّيْفِ (قَطَعَهُ): به شمشیر له ت
له ت و کهرت کهرتیکرد ، به شمشیر
بری و کهرت و په رتیکرد
هَذَا الْعَدُوُّ: دوژمنی به فه تارعت برد ،
په ریشانیکرد

هَذَا فَلَأَنَّا بِلِسَانِهِ (أَذَاهُ وَأَسَمَعَهُ
مَا يَكْرَهُ): به زمان برینداریکرد ، ئازاری
پتیه یاندو قسه یه کی کرد به گویندا رقی
لئی ده بوه وه

هَذَا الْكَلَامُ: قسهی مه له ت و
په له تی کرد ، قسهی مه له و نات و او یکرد
هَذَاتِ الْإِبِلُ: حوشتره که کهوت ، ترازا ،
سه رسمی دا

الْهَذَاةُ (الْمُسَخَاةُ): بیتل ، بیتلی ناسن
هَذَبَ الشَّجَرَ هَذَبًا (قَطَعَهُ وَأَصْلَحَهُ):
مه لیپاچی ، ریکی خست

هَذَبَ النَّخْلَةَ (نَزَعَ عَنْهَا اللَّيْفَ):

ريشالی ليكرده وه

هَذَبَ الشَّيْءَ (سَالَ): لَيْسَ رَوِيٌّ،

له به ری رویشت

هَذَبَ - هَذَبًا وَهَذَابَةً (أَسْرَعَ): بِهِ لَمْ يَكِرْدُ،

خیرایکرد ، دهست و بریدکرد

هَذَبَ الْكَلَامَ (خَلَصَهُ): قَسَهُ كَانِي

کورترکرده وه ، بوختی کرد

هَذَبَ الْكِتَابَ (لَخَصَهُ وَحَذَفَ مَا فِيهِ مِنْ

إِضَافَاتٍ): كَتَبَهُ كَيْ كُورْتَكْرَدِه وه ،

بوخته یکرد

هَذَبَ الصَّبِيَّ (رَبَاهُ تَرْبِيَةً صَالِحَةً خَالِيَةً

مِنَ الشَّوَابِ): مَنَالَهُ كَيْ بَيَكِه يَانْدُو

به روه رده به کی باشی کرد

الْهَذَبُ (الصَّفَاءُ وَالْخُلُوصُ): پَاكِي ،

بوختی ، پالفته بی

الْهَذَبُ: نَهْ سَبِي تَبْرُو خَيْرًا

هَذَبَ (إِصْلَاحُ): چَاك كَرْدَن ، دهست

پیاهینان ، بژاردکاری ، خاوینکردن ،

پاککردنه وه

هَذَبَ الرَّجُلُ فِي كَلَامِهِ: هَلْ يَكِرْدُ

له قسه کانیدا ، ره وانبیز نه بوو

هَذَبَ الْيَوْمَ (إِشْدَادُ حَرَّةٍ): رَوَزِي كِي

گه رمبوو ، پله ی گه رما نه و رُوژه

به رزبوو

هَذَبَ كَلَامَهُ هَذَرًا: قَسَهُ كَانِي

بیهوده بوون ، وړینه و بی كه لك و

سوودبوون

هَذَبَ مَعَ (هَزَلَ): گَالْتِه یکرد ، گَالْتِه ی

له گه لکرد

هَذَبَ - هَذَرًا (دَرَدَشَةُ): وَتَوَوِيزُ ، كَفْتُو كُو

الهَذَرُ: رَوَزِي بِي كه لك و سوود

الهَذَرُ - الهَذَرُ: وړینه كار ، كه سِيَك

قسه ی هله ت و په لته بكات ،

بزیكینه ر

هَذَرًا (مَهْذَار - ثَرَارًا): چَه نه باز ،

رَوَزِي لِي ، هله وه پ

هَذَرَمَ: رَوَزِي وَت ، قسه ی رَوَزِي كَرْد ،

گورج و خیرابوو له قسه كَرْدَن و

خویندنه وه دا

هَذَرَمَ الرَّجُلُ فِي كَلَامِهِ (خَلَطَ فِيهِ):

هله یکرد له قسه کانیدا ، بزیکانی

الهَذَرَمَةُ (السُّرْعَةُ فِي الشَّيْءِ): گورج و

خیرا رویشتن به پړوه ، گورج و گَوَل

چوون به پړوه

هَذَرَمِي: رَنِي قِيْزَه قِيْزَكِه رُو گَالِه وه را

به رپاكار

الهَذَرِيَان: رَوَزِي لِي چَه نه باز ، هله كار

له قسه و گوته دا

هَذَفَ - هَذُوْفًا: بَه خَيْرَای رَوِيشْت ،

گورج و گَوَل چوو به پړوه

الهَذَلُول: پِيَاوِي گورج و گَوَل و رُو ح

سوك ، نه سَبِي دريژي توكمه و پته و ،

گرو ته پوْلكه به كي بچوك ، ناوه پوِي

بچوك و خنجیلانه ، به لاو نه هامه تي ،

شه و يان پاشماوه ی ، گه والِه هه وری

باريك ، فیتنه و ناشووب ، تیرو رمی

سوك

هَذَمَ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ بِسُرْعَةٍ): بَه خَيْرَای

بپړی و له تیکرد ، گورج و خیرا له ت

له تیکرد

هَذَمَ الرَّجُلُ (أَكَلَ بِسُرْعَةٍ): بَه خَيْرَای

نانی خوارد ، گورج و گَوَل بُوو

له ناخواردندا

هَذَمَةُ: شَفَرَه ی تَبْرُو خَيْرًا بپ

هَذُوذٌ: بپړه ی ، بړنده

هَؤُوم (السَّكِينُ يَطْفَعُ بِسُرْعَةٍ):
چه قویہ ک به خیرایی شتوومه ک بپریت و
له ت بکات

هَر

هَر الْکَلْبُ هَرِيرًا: سه گه که لووراندی ،
لووره لووری کرد
هَر الْقَطُّ: پشيله که میاوانی ، مرانی ،
مره مری کرد
هَر الشَّيْءُ (كَرْهًا): رقی لیبویه وه ،
خه شم و قینی لیبویه وه
هَر فِي وَجْهِ السَّائِلِ (عَبَسَ): رویی
گرز کرد لیتی ، به پووی پرسیار که را
دهم و چاوی دابه یه کا
هَر الشَّوْكَ (يَبَسَ): درپه که وشکی کرد ،
وشکیوو

هَر الدَّوَاءُ سَلَحَهُ (أَطْلَقَهُ مِنْ بَطْنِهِ):
دهرمانه که پیسایی پیکرد ، سکی
بهرداو پیسایی کرد
هَر هَرًا (سَاءَ خُلُقُهُ): به درپه وشت بوو ،
ره وشت نرمبوو

هَر: پشيله ، گوربه ، دهنگی لیخوپینی
حوشتر ، رق لیببون
هَر: شیر ، شیرو ناوی زرد
هَر: جوره لیخوپین و توپه بوونیکه
له حوشتر

هَرَى الثَّوْبَ (صَفَرَهُ): جله کانی
زهر دکرد ، رهنکی زهردی لیدا
هَرًا (ضَرَبَ بِالْهَرَوَةِ): کوته کیکی
وه شان ، به کوته یه ک لیدا
هَرَاءُ (كَلَامٌ فَارِغٌ): قسه ی پووج و
بی مانا ، قسه ی بی که ل و سوود ، یاوه ،
قسه ی قور

هَرَاءُ (الْفَسِيلُ): شوول ، نه مام

هَرَابِلْدَة: مه زن و گه وره و زانایانی (هند)
خزمه تکاری ناگری مه جووسیه کان
- ناگر به رستان -

هَرَات: شیر

هَرَاة: مه نوکه شارنکه له (نه فغانستان)
هَرَاچ (كَثِيرُ الْجَرِي): زرد راکردو ،
یه کی که زرد رابکات و مه لبت
هَرَاجَة: کومه لیتی زوریل و چه نه باز
که را روپچن له قسه ی بی هوودو که لکدا
هَرَار: نه خوشی مه لارسان و مه لتوقینی
مابه یی پیست و گوشتری حوشتره ،
سکچوونی حوشتر به هوی مهر
نه خوشیه که وه بیت

هَرَار (الْكَلْبُ إِذَا كَثُرَ عَنْ أَثْيَابِهِ):
سه گه کاتی دان جیر ده کاته وه ،
دانه جیره ی سه گ ، سه گ وه

هَرَارَان: دووه سارهن به (هه لوی
که وتوو) (دلی دوویشک) یان
(کانون) ی یه که م دووه م ناسراون

هَرَأْس: دارنکه درپه کانی گه وره و تیزن
هَرَأْس (الْأَسَدُ الشَّدِيدُ الْكَسْرُ وَالْأَكْلُ):
شیری تیکشکینه رو زورخورد

هَرَأْس: شیری شکینه رو بخورد ،
دروستکری مه ریس و فروشتری
هَرَأْسَةُ الْقَوْمِ (عَزَّاهُمْ وَشَدَّةُ بَطْنِهِمْ):
ریزدارو شکومه ند ، توندوتیزی و توله ،
مه لمه ت و په لامار

هَرَأَش: کوشتارو به ربه ره کانی ، جهنگ و
کیشه ، ناکوکی و ناژاو
هَرَأَقُ الْمَاءِ هَرَأَقُهُ (صَبَّهَ): ناوه کی
رشت ، قلبی کرده وه ، رویکرد
هَرَأَكْل: پیایو که ته ول و جهسته زلو
گه وره ، حوشتری گوشتن و قه به

هَرَآكَلَه: ماسی گه وره ، سه گی ناوی ،
 نه و جانده و هرو زینده و هره ده ریایانه ی
 پاشیان گه و ره یه ، جه مو بوونی
 شه یۆله کانی ده ریایانه
 هَرَآمَس (الْمَسَدُ الشَّدِيدُ الْعَارِي
 عَلَى النَّاسِ): شَیْرَتِک زۆر په لاماری
 خه لکی بدات و زه بریان لیئوه شینیت
 هَرَآمَسَه (عَلَمَاءُ التَّجْوَمِ):
 نه سَیْتره ناسان ، زانایانی نه سَیْتره ناس
 هَرَآهَر: شیرو ناوی زۆر ، شیر
 هَرَآوَه (عَصَا غَلِيظَةٌ وَقَصِيرَةٌ): کوته ک،
 تَیْلَا، توپز ، گوپال، گۆچاننکی
 تۆکمه ی گچه که یه
 هَرَآ فِی مَنْطِقَه: قسه ی مه له ی زۆر کرد،
 قسه کانی مه له و نا قو لآبون
 هَرَآ الْبَرْدُ فَلَانَا: سه رما په ریشان و
 هه راسانیکرد ، وه خته بوو ره ق بیته وه
 له سه رما دا
 هَرَآ اللَّحْمُ: گۆشته که ی باش برژاند
 هَرَآ اللَّحْمُ الْأَضْجَه حَتَّى يَسْقُطَ عَنِ
 الْعَظْمِ): به چه شنیک برژاندی گه یانیه
 سه ر ئیسقان
 هَرَآ الْبَرْدُ الْمَاشِيَّة: سه رما ئازده له کانی
 تیابرد ، له ناوی بردن ، فه وتاندنی و
 ره قی کردنه وه
 هَرَآتِ الرِّيحُ: زۆرساردی کرد ، یه کجار
 ساردی کرد
 هَرَبْتُ الْمَوَاشِي (قَتَلَهَا الْبَرْدُ أَوِ الْحَرُّ):
 سه رما یان گه رما ئازده له کانی تیابرد و
 فه وتاندنی
 هَرَبَ (هَرَّ): مه لهات ، رایکرد ، سه ری
 خۆی مه لگرت ، بۆیده رچوو ،
 ده ریازبوو ، تیئیی ته قان

هَرَبَ فِي مَشْيِهِ (أَسْرَعَ): له رۆیشتنا
 په له یکرد ، ده ست و بریدی کرد ، گورچ و
 گۆل رۆیشت به رپۆه
 هَرَبَ فِي الْأَرْضِ (أَبْعَدَ): دور که وته وه ،
 په راگه نده که وت
 هَرَبَ فِي الْأَمْرِ (أَغْرَقَ): رۆچوو تییدا ،
 بینی پتوه ناو تییدا نو قم بوو
 هَرَبَ مِنْ كَذَا (أَفْلَتَ وَتَجَا): ده ریازو
 قوتاریوو له ، رزگاری بوو ،
 سه رفراز بوو لیئیی
 هَرَبَ مِنَ الْجُنْدِيَّة: مه لهات له خزمه تی
 سه ریازی ، فیراری کرد ، رایکرد ،
 خۆیشاره وه
 هَرَبَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ أَوِ الْعَمَلِ: له قو تا بخانه
 یاخود ئیش و کار خۆی دزیه وه ،
 خۆیشارده وه
 هَرَبَ الرَّجُلُ (هَرَمَ): پیاوه که پیر بوو ،
 چوه ساله وه ، به ته مه ن بوو
 هَرَبَ الْأَشْيَاءُ الْمُنَوَّعَةَ (نَقَلَهَا خَفِيَةً مِنْ
 بَلَدٍ إِلَى آخَرٍ أَوْ مِنْ مَكَانٍ إِلَى غَيْرِهِ):
 شت و مه که و کالای یاساغ و قاچاخ
 گواسته وه له ولاتی که وه بۆ ولاتی که ترو
 به دزی و په نهانییه وه ، قاچاخ ده کرد
 هَرَبَ فَلَانًا (جَعَلَهُ يَهْرَبُ): یارمه تییدا
 مه لبت و رابکات ، یارمه تیده ری بوو
 له مه لهاتن و راکردنا ، ده ریازیکرد
 هَرَبَ: راکردن ، مه لهاتن ، ده ریازبوون ،
 سه ری خۆ مه لگرتن ، سه رپتوه نان ،
 فیرارکردن
 هَرَبَجَ الْعَمَلِ (لَمْ يُحْكَمْهُ): کاره که ی
 به باشی نه کرد ، سه قامگیرو چه سپاوی
 نه کرد

هَرَبْدُ: به پړك و پيكي روښت

هَرَبْدُ: پياوې ټاينې ټاگر په رستان

که به پرېسي ټاگرداني په رستشه ،

دادوه رو فرمانپه وای ټاگر په رستان

هَرَبْدِي: جوړو چه شنه روښتنیکه

خو به زلزانينی تېدايه ، روښتنی

حوشتر کاتي ده که ویت به ملاولادا

هَرَبْع: گورگی سووک و کم درې دزی

بجوک

هَرَتُ الشَّيْءِ (شَقَهُ لِيُوسِعَهُ): درې هـ تا

به رين و فراوانی بکات

هَرَتُ فَلَانًا بِالرَّمْحِ (طَفَعَهُ): به رېم

برينداريکرد ، رمی پياکرد

هَرَتُ عَرْضَهُ (طَفَنَ فِيهِ): تانه و ته شوری

له ره چه له کی گرت ، ټا بریوی بردو

شکاندی

هَرَتُ اللَّحْمِ (أَجَادَ لُضْجَهُ): به باشی

برژاندي و پتيگ ياند

هَرَتُ الرَّجُلِ وَغَيْرُهُ (إِسْعَ شَذَقَهُ):

دهم و به رين و الایو ، لاشه ويلگه کانی

فراوون گوشادبون

هَرَتُ الشَّيْءِ (صَارَ هَرِيئًا أَيْ وَاسِعًا):

به رين و فراوانيو ، گوشادو و الایو

هَرَتُ الشَّيْءِ (وَسِعَهُ): فراوانی کرد ،

به رين و گوشاديکرد

هَرَتُ: شير

هَرَتُ: جلو به رگی کونه ، جله شپه

هَرَثْمُ - هَرَاثْمُ: شير

هَرَثْمَةُ (السَّوَادُ بَيْنَ مَنْخَرِي الْكَلْبِ -

الْأَسَدِ): رهشی نيوان هـ ردو کونه

لووتی سهگ ، شيری بيته

هَرَجُ النَّاسِ (وَقَعُوا فِي فِتْنَةٍ وَاجْتَلَاطَ

وَقُتِلَ): که و تنه فیتنه وه ، تیکه ل

به کوشتارو ناشووب بوون

هَرَجَ الْبَابُ (تَرَكَهُ مَفْثُوحًا):

به کراوه یی و ټاوه لا ده رگاکی

به جېهېشت ، کردیه وه وازی لېهېتا

هَرَجَ الْفَرَسُ (جَرَى وَأَسْرَعَ فِي عَدْوِهِ):

غار يکرد ، تېزو خیرابو له غار غارتندا

هَرَجَ فِي الْحَدِيثِ (أَفَاضَ فَأَكْثَرَ أَوْ خَلَطَ

فِيهِ): زوری گوت و هـ له يکرد ، قسه ی

تیکه ل و پتيگه ليکرد ، چه نه بازيو ، دای

به سه ريه کا

هَرَجَ بِالسَّبْعِ: هاوارو قیژهی کرد

به سه ر شپره که دا ، نه راندي به سه ریا

هَرَجَ الْخَمْرُ فَلَانًا: مه ی و باده

سه رخوش يکرد و پتيگه نی و گالته ی کرد

هَرَجَ فِي الْحَدِيثِ (مَرَحَ وَأَتَى

بِالضَّحِكِ): کردی به گالته و پتيگه نين

هَرَجَ بِالْحَيَوَانِ (صَاحَ بِهِ وَزَجَرَهُ):

ټاوه له کی و وېژان

هَرَجَ (فَتَنَهُ وَاجْتَلَاطَ): ټاواوه ، فیتنه ،

پشپړی ، سه ر لېتېکچوون ، ناشووب

هَرَجَ وَمَرَجَ (ضَوْضَاءُ): ژاوه ژاو ، غه لېه

غه لېب ، هه راو هوریا

هَرَجَ: گیل و که و ده ن ، لاوازو کزی

هـ موشتیک

هَرَجَةٌ: که وانی نه رېم

هَرَجَلُ فَلَانٍ هَرَجَلَةً (اجْتَلَطَ مَشِيَهُ):

له روښتننا قاچی تیکه ل و پتيگه لېو ،

له به ک ټالا

هَرَجَلُ فِي أَعْمَالِهِ (لَمْ يَسْلُكْ فِيهَا مَسْلَكَ

النِّظَامِ): په پره وی یاساو سیستمی

نه کرد له کاره کانیدا ، به بی به رنامه

کاره کانی برد به پرته

هَرَجَلُ (الْبَعِيدُ الْخَطُّو): هـ نگاو بلاو ،

قاچ بلاو به رين له روښتننا

هَرْجُولُ الطَّوِيلِ مِنَ النَّاسِ - الضَّخْمُ مِنَ
 (الْإِبِلِ): خَلَكِي دَرِيژُو هَلْجُو ،
 بِالْأَبَرِز ، حَوْشَتَرِي گَهْرَه وَ زَلَه
 هَرْدُ اللَّحْمِ: گَزَشْتَه كَهِي بَاش كُولَانْد
 هَرْدُ النَّاسِ: 'خَتَلَطُوا': تِيكَل وَ بَهِيَك
 بَوِي ، چَوِي بَه نِيُو يَه كَا
 هَرْدُ الثَّوْبِ (شَقَّةُ وَمَرْقَةِ): جَلَه كَهِي
 دِرَانْد ، لَه تَو پَه تِيكِرْد ، كَوْت كَوْتِيكِرْد
 هَرْدُ الْعَرْضِ (طَعَنَ فِيهِ): نَكْوُولِي
 لِيكِرْت ، تَانَه وَ تَه شَهْرِي خَسْتَه شَوِيْن ،
 نَابِرُوِي بَرْد
 هَرْدُ الشَّيْءِ: نَه نِدَازَهِي كِرْد ، پِيُوَاي ،
 قَه بَارَهِي كِرْت
 هَرْدُ: زَا فِهَرَان ، گَلِي سَوُور ، رَه گَو
 رِيشَهِي رَوَه كِيكَه لَه بُوِيَه وَ رَه نَگ كِرْدِنْدَا
 بَه كَار دَه مِي تَرِيْت
 هَرْدِي - هَرْدَا (نَبَتٌ): رَوَه ك وَ گِيَا يَه كَه
 هَرْدَب - هَرْدَبَه (عَدَا عَدَاوًا ثَقِيلًا):
 بَه قُورَس وَ گِرَان چَوُو بَه پِيُوَه ،
 مَه نَگَاوَه كَانِي قُورَس وَ گِرَان بُوُو
 الْهَرْدَبِيَّةُ: پِير ، تَرَسَنُوك ، وَرَك زَل
 هَرْدِي: رَه نَگَكِرَاو بَه رِيشَهِي جَوْرَه
 دِرَه خَتِيك كَه پِيِي دَه گَو تَرِيْت (مَهْرَد)
 هَرَسُ الشَّيْءِ: بَه تُونْدِي كَوْتَاي ، تُونْد
 كَوْتَاي وَ دَايَكِرْتَه وَه ، هَا پِي ، تِيكِي
 شَكَان
 هَرَسُ الطَّغَامِ (أَكَلَهُ أَكْلًا شَدِيدًا):
 مَه رَسِي كِرْد ، خَوَارِدِنِيكِي زَقْدِي خَوَارِد
 هَرَس - هَرَسَا (إِشْتَدَ أَكَلَهُ - أَخْفَى أَكَلَهُ):
 زَقْدِي خَوَارِدُو ، خَوَارِدِنِي خَوِي شَارْدَه وَه
 الْهَرَسُ (السُّنُور): پَشِيلَه ، گُورِبَه
 الْهَرَسُ: پَشِيلَه ، گُورِبَه ، جَل وَ بَه رَكِي
 كُزْنَه ، شَبِيرِي مَه لَمَه تَبَه رُو
 تِيكَشَكِي تَه رِي زَقْد خَوَر

هَرَشُ الدَّهْرِ هَرَشَا (إِشْتَدَ): رَزْگَار
 سَه خَت وَ گِرَان بُوُو ، نَاسَا زُو جَوَر بُوُو
 هَرَشُ هَرَشَا (سَاءَ خَلْقُهُ):
 بَه دِرَه وَ شَتَبُوُو ، رَه وَ شَت نَزَم وَ بَه دَبُوُو
 هَرَشُ بَيْنَ الْكِلَابِ (حَرَشَ):
 شَه پَه سَه گِي كِرْد ، سَه گَه كَانِي كِرْد
 بَه گَزِي يَه كَا
 هَرَشُ بَيْنَ النَّاسِ (أَفْسَدَ): نِيُوَانِي
 خَه لَكِي تِيكِدَا ، نَاژَاوَهِي خَسْتَه
 نِيُوِيَانَه وَه
 هَرَشُ جِلْدَهُ (حَكَّهُ): لَه شِي خُورَا ،
 نَالُوشِي تِيكَه وَت
 الْهَرَشُ: بَه دَخُور ، وَشَك وَ زِير
 هَرَشُ: خُورُو ، نَالُوش ، خَوَارِدِن ،
 سِلَاكَبُوُون ، لَه كَار كَه وَتِن
 هَرَسُ (أَصَابَهُ الْهَرَسُ): تَوُوشِي
 نَالُوشَبُوُو ، نَالُوش كَه وَتَه جَه سَتَه يَه وَه ،
 خَوِيُوُو خَوِيُوُوِي تَوُوش بُوُو
 هَرَسُ الرَّجُلِ (إِشْتَعَلَ بَدَنَهُ حَصْفًا مِنَ
 الْحَرِّ): گَه رَمَه ژَنَهِي دَه رِدَا ، لِيْرِي
 دَه رِكِرْد
 هَرَسُ (حَصَفَ): گَه رَمَه ژَنَه ، نَالُوش ،
 خَوِيُوُو ، لِيْر
 هَرَسُ الثَّوْبِ (مَرْقَهُ): جَلَه كَهِي دِرِي ،
 لَه تَو پَه تِيكِرْد
 هَرَس - هَرَسَا (أَصَابَهُ الْهَرَسُ):
 گَه رَمَه ژَنَهِي دَه رِكِرْد ، لِيْرِي دَه رِدَا ،
 خَوِيُوُو خَوِيُوُوِي پِيكَه وَت
 هَرَسُ (إِشْتَعَلَ بَدَنَهُ حَصْفًا مِنَ الْحَرِّ):
 بَه مَوِي گَه رَمَاوَه لَه شِي كَه وَتَه خَوِيُوُو
 يَا خُوُو گَه رَمَه ژَنَهِي دَه رِكِرْد
 هَرْطُ عَرْضِ فَلَانٍ وَفِي عَرْضِهِ (طَعَنَ فِيهِ
 وَمَرْقَهُ): حَه يَاو نَابِرُوِي بَرْد ، نَابِرُوِي
 شَكَانْد ، قَسَهِي نَاشِيرِي نِي پِيگُوت ،
 نَامُوُوسِي شَكَان

هَرَطَ فِي الْكَلَامِ (سَفَسَفَ وَخَلَطَ): قسه‌ی نادروستی كرد ، قسه‌ی تيكه‌ل و پيكنه‌لی كرد
 هَرَطَ - هَرَطًا: گزشتی شلو و داکه‌وت به‌هوی نه‌خوشتی یان ه‌رده‌ردو به‌لایه‌کی تره‌وه
 هَرَطَ: گزشتی شلو و داکه‌وتوو، پیاوی مال و ساماندار، سه‌رمایه‌دار، مه‌پی پیری له‌پو لاواز
 هَرَطَالُ (الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الْعَظِيمُ الْجِسْمُ): پیاوی دریزو که‌تو زل
 هَرَطَةٌ: مه‌پی پیری لاواز، که‌سی گیل و که‌وده‌نی ترسنوکی دل سست
 هَرَطُقُ: بی‌ناین بوو ، گومراپوو ، له‌ناین ده‌رجوو
 الهَرَطَقَةُ (عِنْدَ النَّصَارَى): لای گاوده‌کان: بریتییه له‌دامیتان و دروستکردنی شتیک له‌نایندا که‌وا پیشت نه‌بوو پیئت
 هَرَطَمَانُ (شَوْقَانُ): گال ، جو‌داس ، گارپس ، خریوک ، قه‌لاس ، خومام
 الهَرَطُوقِي: بیده‌کار ، بیده‌عه‌چی ، نه‌وه‌ی شتیک داده‌هینیت و پیشت بوونی نه‌بوو پیئت
 هَرَعُ إِلَيْهِ هَرَعًا (مَشَى إِلَيْهِ مُسْرِعًا): به‌په‌له‌چوو بولای ، چوو به‌ده‌نگبه‌وه ، چوو به‌هاواریه‌وه
 هَرَعُ الدَّمِ (سَالَ سَرِيعًا): خوینی له‌به‌ر رویی ، خوینی لیرزا
 هَرَعُ الرَّجُلِ (كَانَ سَرِيعَ الْبُكَاءِ أَوْ الْمَشْيِ): زووکریا ، زوو رویی به‌رپوه ، زوو دلی پرپوو کریا
 هَرَعُ الْقَوْمِ الرَّمَاحُ: شیرو رمه‌کانیان گرت به‌ده‌سته‌وه و رویی پپوه‌یی

هَرَعُ الرَّجُلِ (مَشَى أَوْ عَدَا فِي إِضْطِرَابٍ وَسُرْعَةٍ): به‌شپرزه‌یی و ئالوزی یاخود خیرایی چوو به‌رپوه ، به‌هله‌داوان رویی
 هَرَعٌ - هَرَاعٌ: به‌په‌له و خیراو شپرزه‌یی رويشتن
 هَرَعٌ: خوینی له‌به‌ر رويوو ، پیاوی دلپړ له‌گریان ، خیراو تیز له‌رويشتندا
 الهَرَعَةُ - الهَرَعَةُ: کرمیکه وه‌ک کتچو نه‌سپی وایه
 هَرَفَ بُلَانُ هَرَفًا: ستایشی کرد ، پیاوه‌لدا ، به‌شان و بالیدا ه‌لیدا و هاته‌خواره‌وه ، بی‌شاره‌زایی ه‌لیدا به‌شان و بالیدا
 هَرَفَ الرَّجُلُ (هَذَى): وپتنه‌یکرد ، قسه‌ی ه‌له‌تو په‌له‌تی‌کرد، قسه‌ی بزپکانه
 هَرَفَ الرِّيحُ هَلَأًا: ره‌شه‌باکه ناچاریکرد به‌خیرایی بپوات به‌رپوه ، پالنه‌ری تیزی و خیرایی بوو
 هَرَفَ السَّبْعُ: پی‌ده‌پیی درنده‌که نرکه نرکی کرد
 هَرَفَ الْقَوْمُ إِلَى الصَّلَاةِ (عَجَلُوا): په‌له‌یانکرد بوق نوږزگردن ، ده‌ستوبردیانکرد
 هَرَفَتِ النَّخْلَةُ: به‌ری دارخورماکه پیگه‌بشت ، واده‌ی هات
 هَرَقَ الْمَاءُ (صَبَهُ): ناوه‌که‌ی رشت ، قلیی کرده‌وه ، رویکرد
 هَرَقَ الدَّمُ (سَفَكَهَ): خوینی رشت
 هَرَقَ الدَّمَاعُ (ذَرَقَهُ): فرمیسکی رزان
 هَرَقَ الثَّوْبُ (الْخَلَقُ): جل و به‌رگی کزنه و شپ ، جله‌شپه

هَرَق (إِهْرَاق - صَبَّ): رُكِرْدَن ، رِژَانْدَن ،
رِشْتَن

هَرَقْل - هَرَقْل (إِسْمُ لِمَلِكِ الرُّومِ): ناوی
شایانی (روم) هکانه
هَرَقْل الرَّجُلُ (مَشَى فِي إِخْتِيَالٍ وَبَطْءٍ):
به قیزو خۆبه زلزانینه وه رۆیی به ریتوه ،
سست و میتواشو له سه رهخۆ رۆیی
به ریتوه

هَرَكْل: گیانداریکی ده ریایی به
هَرَكْلَة: کیزیی خۆش نه ندای رهفتار
جوان

هَرَل (وَلَدُ الْمَرْأَةِ مِنْ زَوْجِهَا الْأَوَّلِ):

کۆپی ژن له میژدی به که می
هَرَم (بَلَغَ أَقْصَى الْعُمُرِ وَالضَّعْفُ):

پیریو ، په کی کهوت ، چوه ساله وه
هَرَم - قَرَم - قَطَع: له ت له تیکرد ،
جنی ، کهرت کهرتیکرد ، له ت و په تیکرد
هَرَم الدَّهْرُ فَلَانًا (جَعَلَهُ هَرَمًا): رۆژگارو
سه ردهم پیری کرد

هَرَم الْأَمْرُ (عَظُمَهُ وَوَصَفَهُ فَوْقَ قَدْرِهِ):
زیاد و به رزتر له ناستی خۆی پیاوه لداو
باسیکرد

هَرَم الْبِنَاءِ (جَعَلَهُ عَلَى هَيْئَةِ الْهَرَمِ):
له سه ر شێوهی قوچه کی دروستیکرد
هَرَم (كُهُولٌ - قَرَم): جنین ، له ت
له تکردن

هَرَم (ضَعْفٌ وَشَيْخُوخَةٌ - شَكْلُ هَرَمِي):
پیری ، به سالآچوون ، چوونه ساله وه ،
قوچه ک ، شه پیوور ، پوپ تیز

هَرَم (بَالِغٌ أَقْصَى الْكِبَرِ): زۆر پیر ،
به سالآچو ، فره تووت
هَرَم: جۆره گزۆگیایه که ، شۆره

هَرَمِي (الْيَابِسُ مِنَ الْخَطَبِ): داری
وَشَكْ ، وشکه دارو تهخته ، کۆته ره ی
وَشَكْ بَقْ سووتاندن

الهَرَمَان: دووقوچه که له (میس)
الهَرَمَان: نه قل ، راویوچوونی باشو
چاک

هَرَمَة: دوایین راویوچوونی باشو چاک
هَرَمَة: پیر ، شیری میتینه ، ده له شیر
هَرَمَزُ الرَّجُلِ هَرَمَزَة: به چپه و په نهان
قسه ی گوت به هاو پیکه ی ،
چه چپی کرد ، هیدی هیدی پاره که ی
جوویی

هَرَمَز: وشه یه کی فارسیه و لای
عه ره به کان به مانای گه وه پادشای
عه جه م هاتوو و لای فارسیش به مانای
خواگه ل و مه ساره ی (موشته ری) و
یه کێک له شاکانیان هاتوو

هَرَمَزَتِ النَّارِ (طَفَأَتْ): ناگره که
خامۆش بوو ، کۆژایه وه ، خفه بوه وه
هَرَمَس وَجْهَهُ (عَبَسَ): رووی گزگزی کرد ،

دهم و چاوی دابه که ، مۆنیو
هَرَمَسَة (ضَجِيجُ النَّاسِ وَصَخَبُهُمْ):
دهنگه دهنگ و مه رای خه لکی ، قیزو
هویو ژاوه ژاو

هَرَمَطُ الرَّجُلِ عَرَضُ فُلَانٍ (وَقَعَ فِيهِ):
دهستی برد بۆ ئابرووی ، کهوته نیتو
باسی ئابروو نامووسی وه

هَرَمَلُ الشَّعْرِ: مووقزه که ی مه لکیشاو
پیری ، تاشی ، سافو لووسی کرد
هَرَمَلُ عَمَلِهِ (أَفْسَدَهُ): کاری تیکدا ،

شێواندی ، ده ستکاری کرد
هَرَمَلُ الْعَجُوزِ بَلِيَّتٌ مِنَ الْكِبَرِ: به مۆی
پیری وه پووکایه وه ، بی نه قل و
زیری بوو ، خه له فا

هَرَمَلُ الْوَيْزِ (سَقَطَ): موو يان تووکه که
مه لوه ری ، که وته خواره وه

هَرَمَل: ژنی پیرو په ککه وته ی
به سالاجوو ، حوشتی پیرو به سالاجوو
هَرَمُوس (الصَّنْبُ الرَّأْيُ الْمَجْرِبُ
الذَّاهِيَة): راپته وی نه زموندار، که سی
به نه زمون و رادروست و شیاو

هَرَمُول: پارچه قزیک له ملولای سهر را
ده مینتته وه

هَرَمِيس: که رکه دهن ، شیر ، گامیش
هَرَهَار: ناووشیری زږد ، په کیک بی هیچ
هویه ک بزوه خنده و پیکه نین بیت

به سهریا ، گزشتی له یو لواز ، شیر
هَرَهَر الشَّيْءُ (أَحْدَثَ صَوْتًا - حَرَكَةً):

ده نگیکی لیوه هات ، ده نگی لپه یدابوو،
جولاندی ، بزواندی ، مه ژاندی

هَرَهَر الْأَسَدُ (زَارَ): شیر که نه پراندی ،
نه په ی کرد

هَرَهَر بِالْفَنَمِ أَوْ الْإِبِلِ (دَعَاَهَا لِلْمَاءِ أَوْ
رَدَّهَا): مه یو حوشره کانی ناودا یان

برېږنی یو ناودان
هَرَهَر عَلَى فَلَانٍ (تَعَدَّى عَلَيْهِ):

ده ستریززی کرده سهری ، هه لمه تی بږ
برېو سنوږی شکاند

هَرَهَر الرِّيحِ (صَوَّتَ): با گغه گفی هات ،
گغه ی هات

هَرَهَر عَلَيْهِ (تَعَدَّى): ده ستریززی
کرده سهر ، هه لمه ت و دهستی بږ برد

هَرَهَرَة: ده نگی مه ی، نه په ی شیر ،
خنده و پیکه نینی بی هوو مه به ست

هَرَهَوَر: ناووشیری زږد ، ناویکی زږد
کاتی ده پوات هازه هازی دیت ، جوره

که شته که ، نه و بږله ترپانه که له
هیشوه که ده که ونه خواره وه ، مه پی

پیر ، پیره مه ی

هَرَهَر: پیسترین جوری ماره ، جوره
ماسیه که

هَرَوَر (مَاشَتَاثَرٌ مِنْ عَنَقُودِ الْعَنْبِ): نه و
بږله ترپانه ی له هیشوو ده که ونه

خواره وه و لیده بته وه
هَرَوَل (أَسْرَعَ): خیرا رویی ، به په له

رویی ، لوقه ی کرد
هَرَوَل إِلَيْهِ: بویجو به په له ، خیرا چوو

بږلای
هَرَوَلَة: خیرا رویشتن ، نیوه پاکردن ،

لوقه لوقه کردن
هَرُوم: ژنی به دخوو ره وشت نزم

هَرُوت: شیر
هَرِي: عه نبار ، که نجینه ، هوپ ، شوینی

که نه کزکردنه وه و هه لگرتن
هَرِي (اللَّحْمُ الَّذِي أُجِيدَ إِنْضَاجُهُ):

گوشتی باش برژاو ، گوشتیک باش و
چاک برژینرابت

هَرِيَة (الْوَقْتُ الَّذِي يَشْتَدُّ فِيهِ الْبَرْدُ):
نه وکاته ی سهرماو سوژه زیاده دکات

په ده سیئتیت ، ساردی
هَرِيَة: فراوان ، دهم والو به رین ،

پیاویک هیچ نه پینیه که نه پاریزیت و
کاتیکیش دوا ناقولای ناشیرینترین گوته

له زاری بیتته دهره وه
هَرِيْد: شکاوو ناپه سهند به هو ی درزو

کون تیبوونه وه ، ته قیو درپا له خراپه دا
هَرِيرُ الْكَلْبِ: لوورده ی سه گ له سهرمادا

یاخود به هر هو ی کی تربیت
هَرِيرُ الْقِطْ: مړه مړی پشپله ،

میاوماوی
هَرِيرَة (الْكَرَاهِيَة): رق لیبوونه وه ،

به دلنه بوون ، بیزلته اته وه

هُرَيْرَة: به چکه پشيله

هُرَيْس (الْمَذْفُوقُ عَنِيفًا): شتيتك

به توندی بکوتری، توندکوتراو

هُرَيْسَة (طَعَامٌ يُصْنَعُ مِنَ الْحَبِّ الْمَذْفُوقِ

وَاللَّحْمِ): گه نمه کوتاو، مهریسه،

خواردنیکه له گه نمى کوتارو گوشت

دروسته کریت

هُرَيْصَة (مُسْتَنْقَعُ الْمَاءِ): گُولاو، حوز،

شوینى په نگ خواردن و کُوبونه وهی

ناو

هُرَيْبَة (شَجِيرَة ذَقِيقَة الْأَغْصَانِ):

دارو چکه یه کی په ل و لق ناسک،

دره ختیکى بچوکی په ل و لق ناسکه

شَرَا

هُرَ الشَّيْءِ وَبِالشَّيْءِ (حَرْكُهُ):

رایوه شاند، جوولاندى، له قانى،

بزوانى، شله قانى

هُرَ مِنْ عَطْفِ قُلَانٍ (هَيْجَهُ لِلْعَمَلِ):

جوولاندى بُو کارو فرمان، هانیدا کارو

فرمان بکات

هُرَ الْقَدَرُ صَوَّتَتْ عِنْدَ الْغُلَيَّانِ):

له کاتى کولاندا مه نجه له که گیزه گیز یان

دهنگى لیها

هُرَ الرَّعْدُ: مه وړه بروسکه که ناله و

گرمه ی لیها

هُرَ بِهِ السَّيْرُ: هانیدا تیږو خیرا بپروات

به پټوه

هُرَ ذَيْلَهُ: کلکه له قى کرد، کلکى

راوه شاند

هُرَ رَأْسَهُ: سهرى له قاند، سهرى

راوه شاند

هُرَ يَدَهُ: دهستى راوه شان

هُرَ أَكْتَافَهُ: شانى مه لته کان

هُرَ الْأَرْجُوحة: جُولانه که ی راژه ند

هُرَ الْإِبِلِ: به گُورانى و سروروده وه

حوشتره که ی لیخوپى و بردى به پټوه و

چوست و چالاکى کرد

هُرَأْنَة: بیابانیکی قورس و گران بر،

بیابانیک سخت و گران بیت برینى

هُرَأْنَر: نارپه حه تی، قورسى و گرانى،

دهرده سهرى، ته نگانه، نه هامه تی

هُرَأْر: شکول، شالوور، بلبل،

بالنده یه کی دهنگ خوشه

هُرَأْر: گالته، گپ، شوخی،

سوعبه ت

هُرَأْرَف - هُرَأْرَف (الظَّلِيمُ السَّرِيعُ

الْخَفِيفُ): حوشترمورخى تیږو خیرا

هُرَأْر (رَجَاج): له ریتنه ر، له رزوک،

ده له رزى

هُرَاع (الْمُنْفَرِدُ): تاک، ته نیا، تاک و

ته نیا

هُرَاع (الْأَسَدُ يَكْثُرُ كَسَرِ الْفَرَانِسِ):

شیرتک زږد ملی نیچیر بشکینى

هُرَال (قُلَّةُ اللَّحْمِ وَالشَّحْمِ): له پى،

لاوازی، سیسه له یی، باریک و بنیسی،

چرووساوه یی

هُرَال (كَثِيرُ الْهَزَلِ): قوشمه، کُچه ک،

سوعبه تچى، گالته باز

هُرَأْلَة (الْفَكَاهَة): قسه خوش،

زیره کی، گالته بازى، خوش روو

هُرَأْز: ناوی به خوږو تیږ، حوشترى

دهنگ ره ق و گه وړه و زېږ

هُرْء - هُرْء - هُرْء (إِسْتَهْرَاء - سُخْرِيَة):

گالته، قه شمهرى، لاقرتى،

لوټره وانى، رابواردن

هُرَأْ مِنْهُ: گالته ی پیکرد، پټی رابوراد،

لاقرتى پیکرد

هَزَأَ الشَّيْءَ هَزْأً (كَسَرَةً): شکاندی ،

له تیکرد

هَزَأَ رَاحِلَتَهُ (سَاقَهَا): کاروانه‌ک‌ی

لیخوپی

هَزَأَ: قه‌شمه‌ر ، گالته‌چی ، لاقرتی

پیته‌کری ، تیزه‌جاپ ، لو‌تره‌وان ،

لاقرتی‌کار

هَزَأَ (مَنْ يَهْزَأُ بِالْأَنَاسِ): نه‌وه‌ی گالته

به‌خه‌لکی ده‌کات ، گالته‌و قه‌شمه‌ریکار

به‌خه‌لک

هَزِيرٌ - هَزِيرٌ - هَزَابِرٌ: شیر ، گه‌وره‌و

زله‌ی توکمه‌و سه‌خت

هَزِيرَةٌ (قَطْعَةٌ): بری ، له‌تیکرد

هَزَةٌ: جووله ، شله‌قین ، له‌رزه ،

له‌رزین ، خو‌ریه ، موج‌پک

هَزَةٌ أَرْضِيَّةٌ (زَلْزَلَةٌ): بومه‌له‌رزه ،

زه‌مین له‌رزه ، له‌رینه‌وه‌ی زه‌وی

هَزَةٌ: چوست و چالاکي ، ده‌نگی کولانی

مه‌نجل ، ده‌نگدانه‌وه‌ی هه‌وره‌بروسکه ،

جو‌ره رویشتنیکی حوشره ، شادمانی ،

خوشی و شادی

هَزَجٌ مُفْتَنِيٌّ - هَزَجًا: گۆرانی بی‌ژه‌که

به‌ئاوازه‌وه گۆرانی‌که‌ی ده‌گوت

هَزَجٌ: ده‌نگی هه‌وره‌بروسکه ، جو‌ره

گۆرانی‌که ئاوازیکی تاییه‌تی هه‌یه ،

ده‌نگی گۆرانی بی‌ژ ، هه‌ر قسه‌یه‌کی

نزیک و دوابه‌دوای یه‌ک ، یه‌کی‌که

له‌به‌حه‌رکه‌کانی هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بی ،

سووک و سوۆلی و توندوتیژ دانانی

چواره‌بی ئازله‌ل

هَزَجٌ (مُطْرَبٌ): گۆرانی بی‌ژ

هَزَزَ الشَّيْءَ: پیامالی و گو‌شی

هَزَزَ فَلَانًا (طَرَدَهُ وَنَفَاهُ): ده‌ریکرد ،

ده‌ریپه‌پان ، شاره‌یه‌ده‌ریکرد ،

دووریخسته‌وه

هَزَزَ بِهِ الْأَرْضَ (صَرَغَهُ): دای به‌زه‌ویدا ،

ته‌ختی زه‌ویکرد

هَزَزَ لِفُلَانٍ (أَكْثَرَ لَهُ مِنَ الْعَطَاءِ):

خه‌لائی دایه ، دیاری و خه‌لائی زۆی

پیدا

هَزَزَ الرَّجُلُ: پی‌که‌نی ، بزه‌گرتی ،

خه‌نده‌و پی‌که‌نین هاته‌سه‌ر لیوه‌کانی ،

گورج و گۆلیوو له‌کاتی پی‌ویستدا

هَزَزَ الْبَائِعُ: نرخ‌ی کالاو

شت و مه‌که‌کی گرانکرد ، نرخ‌که‌ی

به‌ری‌زکرده‌وه

هَزَزَ: گیزوکه‌ووده‌ن ، توندوتیژ ،

مه‌غدوور ، چه‌وساوه ، مافخوراو

هَزَزَافًا: حوشره‌مورخی تیژو خیرا

هَزَزَةٌ - هَزَزَةٌ (الْأَرْضُ الرَّقِيقَةُ):

زه‌وییه‌کی نه‌رم و فشه‌ل

هَزَزَتْ (الْكَسَلُ التَّامُ): ته‌مه‌لیه‌کی ته‌واو ،

ته‌واو ته‌مه‌ل و ته‌وه‌زله‌ل

هَزَزَتْ فِي عَدْوِهِ (أَسْرَعَ): له‌راکردندا

به‌له‌یکرد ، خیرایکرد

هَزَزَ فِي (الْكَثِيرِ الْعَوَكَةِ): فره

جموجوول ، به‌بزاوت و جووله

هَزَزَهُ بِالْقَصَا: به‌گۆچان لییدا ،

دایگرت‌وه

الهَزَزُوفُ: حوشره‌مورخی چوست و

چالاک و تیژو خیرا ، ره‌وشت به‌رز

هَزَزَ: رایوه‌شاند ، جوولاندی ، له‌قانی

هَزَعَ - هَزَعًا (أَسْرَعَ): خیرایکرد ،

به‌له‌یکرد ، ده‌ست و بریدیکرد

هَزَعَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ): شکاندی ،

که‌رتیکرد

هَزَعَ الدَّابَّةُ فِي الْحَشِيشِ (رَعَتْ): له‌نتیو

حه‌شیشا ئازله‌که له‌وه‌پاو پی‌گی‌ی

هَزَعُ الظَّبْيِ (عَدَا عَدُوًّا شَدِيدًا): توند

رایکرد، غاریکرد

هَزَعُ فَلَانًا (دَقَّ عُنُقَهُ): کیشای

به گهردند، گهردن و ملی داگرته وه

هَزَعُ الْأَشْيَاءِ (فَرَّقَ بَيْنَهُمَا):

جیایکردنه وه له یهك، كه رت و

په رتیكردن

هَزَعُ (الْإِضْطِرَابِ): بشپوی، ئالوژی،

پنكدادان، پاشاگهردانی، له راندنه وه

هَزَعُ (الْأَسَدِ): شیر

هَزَفَا: گورج و خیرا، تیز

هَزَفَتِ الرِّيحُ الشَّيْءَ (إِسْتَحْقَفَتْهُ

فَعْمَلَتْهُ): ره شه باكه شته سووكه كه ی

هه لگرت، گواستیه وه

هَزَقَ - هَزَقًا (نَشَطَ): چوست و

چالاكبوو، گورج و گولبوو

هَزَقَ فِي الضَّحْكَ (أَكْثَرَ مِنْهُ):

تورپنكه نی، په كجار پنكه نی

هَزَقَ: چوست و چالاكی، گورج و گولای،

توند و تیژی دهنگی هه وره بروسكه

هَزَقَ: هه وره بروسكه ی قایم و به هیز،

پیاوی روح سووكی دهم به خه نده و

پنكه نین

الْهَزَقَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نه و ژنانه ی له یهك

شوین و جی سه قامگیر نابن

هَزَلَ - هَزَلَ: هَزَلَ: لاوازیوو، سیسبوو،

له رپوو، مینزی تیا نه ما

هَزَلَ فِي كَلَامِهِ (مَزَحَ وَهَلَّى):

گالته یکرد، سوعبه تیکرد، شوخی کرد

هَزَلَ الدَّابَّةَ (صَيَّرَهَا مَهْرُولَةً): سیسو

له رپکرد، لاوازیکرد

هَزَلَ الْقَوْمَ (هَزَلَتْ أَمْوَالُهُمْ): مال و

داراییان کزیوو، نه ما، توانایی

ثابورریان روو له کزیوو

هَزَلَ فَلَانٌ (مُوتَ مَا شِئْتَهُ وَافْتَقَرَ):

ناژده له کانی مرد و هه ژارکه وتن

هَزَلًا: به گالته وه، به سوعبه ته وه

الْهَزْلَاجُ (السَّرِيعُ): گورج و گول، تیز،

خیرا

هَزْلَجَ (أَسْرَعَ): په له یکرد، ده ست و

بردی کرد، خیرای کرد

هَزْلَجَ الْأَلْفَاظَ (اخْتَلَطَتْ): ده ست و اژه و

قسه کانی تیکه لکرد

هَزْلِي (مُضْحِك): پنكه نیناوی، قوشمه،

کژچهك

هَزَمَ الْعَدُوَّ (غَلَبَهُ - كَسَرَهُ): دوزمنی

شكاند، زالوویه سهریا، دوزمنی به زاند

هَزَمَ لَهُ حَقَّهُ (هَضَمَهُ): مافی خوارد،

حافی خوی نه دایه

هَزَمَ الْبُسْرَ (حَفَرَهَا): بیره كه ی

هه لگه ند، چالیکرد

هَزَمَ فَلَانًا (قَتَلَهُ): کوشتی، له ناویبرد،

تیا یبرد

هَزَمَ اللَّيْلُ: شه و نزیك به روژیوه وه،

شهو ی روژکرده وه

هَزَمَ الْقَوْسُ (صَوَّتَتْ): تیروكه وانه كه

دهنگی لیئات

هَزَمَ الشَّيْءَ (ثَنَى بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ):

هه ندیکي له سه هه ندیکي تری

هه لچنی، له سه ره كه قه دو هه لچنی

هَزَمَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ وَشَقَّقَهُ): شكاندی و

كه رت و په رتیكرد

هَزَمَ (كَسَرَ وَغَلَبَهُ): شكاندن، به زاندن،

راوانان، شكست پیهیتان، نوشوست

پیخواردن

هَزَمَ: نه سپی گوپراپه ل، نه سپی خوش

جله وی رام هاتوو، له ره و دهنگی كه وان

هَرَمَة: چال، قوولای، مهر شوینو

جینگه یه کی چال و نشیوو

هَرَمَة: مه نجه لئکی له کول، مه نجه لئک

زور کولایت

هَرَهَار: ناوی له بهر رۆیوو، ناویکی

زوری له بهر رۆیشتوو

هَرَهَر الشَّيْءَ (حَرْكُهُ): جوولاندی،

بزواندی، خستیه بزاون و جووله

هَرَهَر الْمَاءَ الْكَثِيرَ الْجَارِي: ناوی

زوری له بهر رۆیشتوو

هَرَهَرَة: به لاو کاره سات، جهنگو

نه هامةی که خه لکی ده بزوینت

هَرُوم: که وانیک به دهنگو له ره

هَرِير: به گزجان ده ریکردو راوینا

هَرِير (أَحْمَق): که وچ، گیل، که ودهن،

که مژه، که لحو، بی ته قل و ژیری

هَرِير مِنَ اللَّيْلِ (طَائِفَةٌ مِنْهُ): به شیک

شه

الهَرِيرُ الْأَخِيرُ مِنَ اللَّيْلِ (الجزء الأخير

منه): به شی دواپی شه، به ره به بیان

هَرِيل (مَهْرُول - خِلَاف السَّيْمِين): لاواز،

له پ، که م گۆشت، سیس، باریک و

بنیس، ره قو ته ق، ده غه زار، ره قه له

هَرِيل (الكَثِيرُ الْهَرَل): به یکێ زور گالته

بکات، گالته کار، قوشمه باز

هَرِيلَة: لاوازی، له پی، که م گۆشتی،

واژوی قه له وو تیکسماوه

هَرِيلِي (مُشْفُود): قۆلپ، ساخته چی،

مفقور، ته له که باز، ده سترپ

هَرِيم: دهنگی هه وره تریشقه،

هه وره تریشقه، نه سپیک دهنگ به رزو

بڵند، شکاو، به زیو، بارانیک به رده وام

بیت و خوش نه کاته وه

هَرِيمُ الرَّعْد: نرکه و ناله ی هه وره

بروسکه، گرمه گرمی هه ور

هَرِيمَة (إِهْزَام - قَهْر): شکان،

به زین، راکردن، ده ریا زیوون، هه لهاتن،

نوشوسته نینان

هَرِيمَة الْفَرَس: تکانی ئاره قی نه سب

له کاتی غار غاریندا

هَسَسَ

هَسَ الشَّيْءَ هَسًا (دَقَهُ وَكَسَرَهُ):

شکاندی، وردیکرد، که رتکه رتیکرد،

کو تای

هَسَ الْكَلَامَ (أَخْفَاهُ): قسه کانی

شارده وه، په نهان و شاراوه یکرد،

گوته و قسه ی نه ندیشه و پیر، و توویژی

ناخ و ده روون

هَسَ فَلَانٌ (حَدَّثَ نَفْسَهُ): له گه ل خوی

دوا، گفتوگۆی له گه ل خۆکرد

هَسَ الطِّفْلَ (زَجَرَهُ لِيَسْكُنَ):

سه رزه نشتیکرد تا بیده نگ ببیت، لئی

توپه بوو بوته وه ی بیده نگ ببیت

هَسَاسِي (الْمَشْيُ بِاللَّيْلِ): به کێک به شه و

بپوات به پێوه، شه وپوه

هَسَاسُ النَّاسِ (كَلَامُهُمُ الْخَفِيِّ): قسه و

وته ی په نهان و نه پنی نینان خه لکی

الهَسَّاس: شوانیک به درێژایی شه و مه پ

بله وه پینت یا خود نه وه ی شه و

نانویت و به رده وام خه ریکی ئیش و کار و

تیکوشان و ره نجان، قسه و گوته ی

نادیار و روون، وه سوه سه ی نه فس و

گفتوگۆی نیو خود و ناخ، قه ساب

هَسَسَ الْمَاءَ (تَسْلَسَلَ) ناوه که له بهری

رۆیی

هَسَّسَ الدَّرْعُ أَوْ الْحُلِيَّ (صَات) :

قه لغان و خشله كه خړه و زړه ی هات ،

دهنگی هات

هَسَّسَ الْحَدِيثَ (أَخْفَاهُ) : قسه كانی

شارده وه ، په نهانیکرد ، دایووشی

الْهَسَّسَةُ : جوړه و دهنگی هه رشتیک ،

زړه ، خړه ، شه وپه وی

هَسِيسٌ : سربه ، سربه سرپ ، چړپه ،

چړپه چړپ ، ورته ، ورته ورت ، ورده ،

خاکه ، هاپاو ، کوتراو

هَشَّ

هَشَّ : نه رم و تړلېو ، شلېو ، خاوبو

هَشَّ الرَّجُلُ هَشْوَشَةً : سست و لاوازیو ،

کز و خاوبو

هَشَّ الْخَبْرُ : نانه که نه رم و شل بوو ،

ناسک بوو

هَشَّ الْوَرَقُ هَشًّا : به گزچان

له دره خته که پیدا مه تا که لاکانی

بوه ریښت

هَشَّ الْعُودُ (صَارَ هَشًّا) : داره که نه رم

بوو هه رزوو شکا ، ناماده یی شکانی

خیراو ده سته جی بوو

هَشَّ لَهُ وَبِهِ (إِرْثَاحٌ وَنَشْطٌ) : پیی ی

که شایه وه ، دلای پیکرایه وه ،

پېخو شحال بوو

هَشَّ الرَّجُلُ هَشْوَشَةً : جهسته ی سست و

شل بوو

هَشَّ : ریزه لټوک ، زووده شکي ، شکست ،

فشول ، نه رم ، خټونه گرتوو ، دانه مه زراو

هَشَّ الْمَكْسَرُ (سَهْلُ الْجَانِبِ) : دلفراوان ،

به سټزو په زه یی

هَشَّ الْوَجْهَ (بَشُوشٌ) : دم به خه نده و

پیکه نین

الْهَشَّاشُ (الْخَبْرُ الرَّخْوُ الْيَبَنُ) : نان ی

نه رم و ناسک

هَشَّاشَةٌ (إِبْتِهَاجٌ - فَرَحٌ) : دلخووشی ،

به ختیار ی ، شادی ، شادمانی ،

کامه رانی ، دلشادی

الْهَشَّاشَةُ : مه شکو و کونه یه ک ناوی

لیږوات

هَشَّامُ (الْجُودُ) : جوامیر ، به خشنده یی ،

به خشین ، ده ستلای ، چاکه کار

هَشَّرَ النَّاقَةَ (حَلَبَ مَا فِي ضَرْعِهَا

جَمِيعًا) : سه رجه م شیر ه که ی دوشی ،

نه وه ی له گوانی حوشره که دابوو دوشی

هَشَّشَهُ : لاوازو سستی کرد ، چوست و

چالاک و دلخووشی کرد ، شادمانی کرد

هَشَّرَ الْبَعِيرُ (اخْتَرَقَتْ رِئْتُهُ) : سی

سووتا ، تووشی نه خووشی سی هات

الْهَشْرُ خِفَةُ الشَّيْءِ وَرِقَّتُهُ) : سووک و

ناسکی شتیک ، نه رم و ناسک

الْهَشْرَةُ (الشَّجَرَةُ يَنْقَطُ وَرَقُهَا سَرِيعًا) :

داریکه زوو که لاکانی مه لده وه ریښت

هَشَّتِ النَّاقَةُ (أَنْزَلَتْ شَيْئًا مِنَ الْبَنَنِ) :

مه ندیک شیر ی لیږوی ، که مټک شیر

له گوانی هاته خواره وه

هَشَمَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ) : شکان دی ،

له تیکرد ، که رتیکرد ، وردیکرد ، تیک ی

شکان

هَشَمَ الثَّرِيدَ لِقَوْمِهِ : تریتی بټو کردن ،

نانی له ت له تکریدو شله ی کرد به سه را

بټیان

هَشَمَ فَلَانًا (أَكْرَمَهُ وَعَظَّمَهُ) : ریزی

لټگرت ، به مه زنی دانا ، به رزیکرده وه

هَشَمَ النَّاقَةَ (حَلَبَهَا) : حوشره که ی

دوشی

الهشم: زهوی وشکی بی گزوگیا ، زهوی ته بکراو

الهشم: شیردوشانی شاره زاو لیزان ، نهرمه شاخ و چپا ، که ژی نهرم و فشه ل
الهشم (السخي): دهست و دلفراوان ، به خشنده ، جوامیر

الهشمة: نه فس ، دهریون ، بزنه کئیوی هشوشة (قابلية الكسر): شکستی ، فشولی ، ناماده ی شکانی تیدایه

هشيش: شکست ، زوو ده شکئی، یه کیک دلخوش و شادمان بیت کاتی پرسپاری لیبرکیت ، نهرم ناسک ، نه دنام نهرم و شل

هشيلة: نازده لی سواری بی مؤله تی خاوه نه که ی سواری بین ، حوشتری زهوت و داگیرکراو ، حوشتری دزراو ، تالانکراو

هشيم: پوش و په لاش ، روه کی وشکه وه بوو ، لواز ، له پ، سست ، ناتوانای سست و خاو

هشيمة: زهوییه ک دارودره ختی وشک بوو بیت ، دارودره ختی وشکبوو

هض

هض الشيء: شکاندی ، خستیه ژیرو کوتای ، کوتای و شکاندی ، خستیه نیو دهستی و گوشی

الهض (الصلب من كل شيء): رهق و تزکمه ی هه موو شتیک

الهضار: شیر الهضا هض (القوي من الناس أو الأسود): خه لکی به میزو پته و یاخود رهش پیست

هَصَرَ الشيءَ وَالشيءَ (جَدْبَهُ وَأَمَالَهُ): رایکیشاو چه مانیه وه ، به کیشتی کردی که چی کرد

هَصَرَ الْفُصْنَ (عَطْفَهُ وَكَسْرَهُ): چه مانیه وه ، لاری کرده وه ، شکانی هَصَرَ الشيءَ (كَسْرَهُ - دَفَعَهُ): شکاندی ، پالی پیوه نا ، له رانیه وه ،

نزیکی کرده وه له خزی هَصَرَ الْأَسَدُ فَرِيَسَتَهُ (كَسَرَهَا): شیر که تیچیره که ی خزی تیکشکاند، لهت و په تیکرد

هَصِر - هَصِر - هُصِرَة: شیر الهَصِرَة: به مورویه ک ده لَین جادویی پیده کریت له پیاو

هَضَصَ الرَّجُلُ (بَرَقَ عَيْنُهُ): چاوه کانی دره و شانده وه ، رووناک و روشن بوون هَضَمَهُ (كَسْرَهُ): شکاندی ، له تیکرد

الهَضْهَض (البراق العَيْنان): چاوه کشو جوان، تیشک و دره خشانی دییه

الهَضْهَض: مرؤفی به میزی رهش هَضْهَضَهُ (غَمَزَهُ): نامازهی بو کرد ،

به نه پنی باسیکرد ، غه بیه تیکرد الهَضُور - الهَضُور - الهَضُورَة: شیر

هَضِصَ النَّارُ (تَلَأْوَهَا): که شانده ی ناگر ، تیشک و پرشنکی

هَض

هَض الشيءَ (كَسْرَهُ وَدَفَعَهُ): شکاندی ، کوتای

هَضَّ الْإِبِلُ (أَسْرَعَتْ): حوشتره که خیرایکرد، په له یکرد

هَضْ فُلَانُ الْمَشِي (مَشَى مَشْيًا حَسَنًا): چاک و باش رویی به پیوه ، باش رویی

هَضَمَ فُلَانًا (حَضَهُ): پالای پتو نه نا ،

دنده دا

الهَضَاءُ (الْجَمَاعَةُ مِنَ النَّاسِ وَالْخَيْلِ):

گروہ ، کژمه ل ، جله وه نه سپیک ،

کژمه لای خه لک یان نه سپ

الهَضَاضُ: نیریکه گه ردنی نیره کانی تر

بشکینیت

الهَضَامُ: هر دهرمانیک یارمه تیدهری

هرسکردن بیت ، مال و پاره

خه رجکه ، شپری بیته

هَضَبُ الرَّجُلِ (مَشَى مَشْيَ الْبَلِيدِ):

خاوه خاو رویی ، وه ک که سی خاو رویی

به پتو

هَضَبُ الْقَوْمِ فِي الْحَدِيثِ (أَفَاضُوا فِيهِ

وَأَرْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمْ): رُجُون و

دهنگیان به رزبوه وه ، دهنگه دهنگو

هرایان به رپاکرد

هَضَبُ السَّمَاءِ (دَامَ مَطَرُهَا أَيَّامًا

لَا يَفْقَعُ): باران به رده وام بوو

هرخوخی نه کرده وه ، چه ند رُوزِیک

باران باری نه وه ستایه وه

الهَضَبُ: توندو توکمه ، قایم ، نه سپیک

رُوزِ ناره ق بکاته وه

الهَضْبَةُ: بان ، ته په ، پشته ،

ته پلکه ، چه نه باز ، رُوزِ لَه ، دم

هاراش

هَضَبُ الْإِبِلِ (أَسْرَعَتْ): حوشره که

خیرایکرد ، گورج و گُزَلِبوو

هَضَجَ الرَّجُلُ مَوَاشِيَهُ (لَمْ يَحْسِنْ رَعِيَهَا):

باش نازه له کانی نه له وه راند ، به باشی

به پوه رده ی نه کردن

هَضَضَ الرَّجُلُ (ضَرَبَ الْأَرْضَ بِرَجْلَيْهِ

ضَرْبًا شَدِيدًا): به توندی هه ردووقاچی

کیشا به زه ویدا ، توند به قاچی کیشای

به زه ویا

الهَضَضُ: شکان ، کهرتو له ت بوون

هَضَلُ بِالشَّعْرِ أَوْ بِالْكَلَامِ: ماته قسه و

شیر و تن ، به مؤنراوه دوا

هَضَمَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ): شکاندی ،

له تیکرد ، کهرت کهرتیکرد

هَضَمَ فُلَانًا (ظَلَمَهُ وَغَصَبَهُ): ستمی

لیکرد ، مافی خوارد ، حقی خوی

نه دایه

هَضَمَ حَقَّهُ: مافی که لو که م کرد ،

ایتی خوارد

هَضَمَ لَهُ مِنْ حَقِّهِ شَيْئًا (تَرَكَ لَهُ مِنْهُ

شَيْئًا عَنْ طَبِيبَةٍ نَفْسٍ): به ویست و

خواستی خوی به شیک له مال و حقی

خوی پیبه خشی ، پشکی له ماف و

حقی خوی دایه

هَضَمَ عَلَيْهِ (هَجَمَ): هه لمه تی بو برد ،

هیرشی کرده سهر ، په لاماریدا

هَضَمَ نَفْسَهُ: خوی به که م نواند ،

له پله وپایه ی خوی دابه زاندو خوی

به که م نواند

هَضَمَ الطَّعَامَ: خواردنه که ی هه رسکرد

هَضَمَ عَلَى الْقَوْمِ: هیرشی بو بردن ،

هه لمه تی کرده سه ریان ، په لاماریدان

هَضَمَ الْبَطْنُ هَضْمًا: نه ندان باریک و ورگ

ده په رپو بوو

هَضَمَ: هه رس بوون ، هه رسکردن ،

بریتیه له گزپانی توخم و چه شنه

خواردنه کان بو ماده دی شیاو و له بار

که و جهسته بتوانیت بیمزیت و سوودی

لیوهر بگریت

هَضَمَ (فِي الْكِيمِيَاءِ): له کیمیا دا: بریتیه

له چاره سهرکردنی ماده کیمیاوییه کان

به گهرمکردن یا خود به گهرمکردن و

فشارخستنه سهر

هَضُم - هَضُم: زهوی تهخت و هه موار ،

نیوجه رگه ی دۆل و شیوو ، رووپاو

پانتایی ده ریا

هَضُم - هَضُم: هَضْمَة (ضَرْبٌ مِنْ

الْبُخُورِ): جۆره بخوردیکه ، جۆره

بۆنیکه خۆشه

هَضْمَاء: ورگ باریک ، دهم و ددان

شاش و گه و ره

هَضْمِي: په یوه ندیدار به هه رسه وه

هَضْموم: هه رسه که ، یاریده ده ری

هه رسه کردن ، مال و دارایی خه رجه ر ،

شیر

هَضِيب (الْفَنَمُ الْقَلِيلَةُ اللَّبَنُ): مه ری

که م شیر

هَضِيز: شکاوو کو تراو ، له تکر اوو

شکیتراو

هَضِيم: هه رس بوو ، ژنی قه دباریک ،

که مه رباریک ، سته ملیکراو ، مافخوراو ،

خونه چه یه که هیشتا نه پیشکوتبی ، چوونی

شت به نیویه کا

هَضِيمَة: سته م ، ژورداری ، توپه یی ،

رق ، قین ، سی ژۆژانه ی مردوو ،

خواردنیکه دوای ته واو بوونی پرسه

له ژۆژی سییه مدا بۆ مردوو ده کریت

به خێرو ده به خسریتته وه

هَفَا

هَفَلَ الْكَلْبُ: سه که ی کوشت به دار

یاخود به لیدان

هَفَلَ الْمَطَرُ (نَزَلَ مُتَابِعًا مُتَفَرِّقًا عَظِيمَ

الْقَدَرِ): بارانباری ، دایکرد

هَفَلَ الْجَرِي الْفَرَسُ (أَسَالَ عَرَقَهُ):

غارکردن ئاره قی به نه سه په که ده ردا ،

ئاره قی پیکرده وه

هَفَلَ النَّاقَةُ (سَارَتْ سَيْرًا ضَعِيفًا):

خوشره که هیواش و له سه رخۆ رۆیی

به ریتوه ، سست و هیواش بوو

هَفَلَ الرَّجُلُ (مَضَى لَوَجْهِه مَشِيًا): ملی

ریتیگرت و رۆیی ، ری خۆی گرت به رو

رۆیشت ، به پیاده رۆیشت

هَفَلَ الْعَيْنُ بِالْذَمِّ (سَالَتْ): چاوی

فرمیسکی له بهر رۆیی ، نه شک و

فرمیسکی لیباری و رڤا

الهَفَلَ: نه باران ، بارانی هیواش و

له سه رخۆ ، بارانی که م که م

الهَفَلَ: گورگ ، دز ، گیل و که و ده ن ،

که مژه و بلخ

هَفَلَ - هَفَلَ الْمَطَرُ (نَزُولُ الْمَطَرِ): باران

بارین ، باران داگردن

هَفَلَ (الدِّيمَةُ الْهَاطِلَةُ): بارانیتک

به رده وام بیت و خۆش نه کاته وه

الهَفَلَى (النَّاقَةُ تَمَشِي رُويًا):

خوشرتیک هیدی هیدی بیوات به ریتوه ،

خوشرتری هیدی و له سه رخۆ رۆیو ،

خوشرتری بی شوان و که س

هَفَا

هَفَا الرَّجُلُ (أَسْرَعَ فِي سَيْرِهِ):

له رۆیشتندا خیراو په له یکرد ، گورج و

گۆلپوو

هَفَا الشَّيْءُ (لَمَعَ): دره و شایه وه ،

رووناکیه وه

هَفَا نَفْسُهُ إِلَى الشَّيْءِ: ئاره زووی کرد ،

نه فسی حه زی پیکرد ، بۆی جوولا

هَفَا: سووک و فسه ل که م نه قل ، نه قل

سَوُوك، گیل ، کشتو کال دورینه ی

دواخزیت ، ورده ماسی ، شانه ههنگی

که م ههنگوین ، هه رشتیک سووک که وا

ناوه پۆکه که ی بۆش و پووج بیت

هَفَا - هَفَوَا: په له يکرد ، مه لپه يکرد
هَفَا الطَّائِرُ: بالنده که دای له شه قه ی
بالو مه لفری
هَفَا الرَّجُلُ (زَلَّ - جَاعَ): مه له يکرد،
له ده سستی ترازو دهرچوو ، برسی بوو
هَفَا الظُّلُمُ: مامزه که هیواش بوه وه و
پاشان تبتی ته قانو خیرا رایکرد
هَفَا فُلَانٌ (سَقَطَ): که وت ، پټی
خلیسکا ، مه لئوتا
هَفَا الرِّيحُ (هَبَّتْ): باکه مه لیکرد ،
رامات
هَفَا الرِّيحُ بِالشَّيْءِ (حَرَّكَهُ وَذَهَبَتْ
بِهِ): ره شه باکه جوولاندی و بردی ،
مه لیکرت و گواستیه وه
هَفَا النَّفْسُ إِلَى الشَّيْءِ (حَثَّتْ
وَإِشْتَاقَتْ): نه فسی ئاره زوومه ندو
به سوژیوو
هَفَا الْقَلْبُ (حَفَقَ): دلای داخوړپا ،
په له پهل لیتدا
هَفَا الشَّيْءُ فِي الْهَوَاءِ (ذَهَبَ): چوو
به نټو ه وادا ، به دهم ره شه باو ه و او ه
نډی
الهَفَا (مَطَرٌ يَسْقُطُ ثُمَّ يَكْفُ): بارانیک
بباریت و پاشان خوش بکاته وه
الهَفَا (الْقَلَطُ وَالزَّلُّ): مه له و پټی
ترازان ، مه لئوتان ، چه وتی و تیکه وتن
الهَفَا: باران ، تاوه بارانیک
الهَفَا مِنَ الرِّجَالِ (الْأَحْمَقُ): پیاوی
گټل و که وده ن
الهَفَا (الْبَرَقَ): دره وشاوه ، رووناک و
روشن
الهَفَا مِنَ الْإِنْحَةِ: بالی سووک و
سؤل له فریندا

الهَفَا مِنَ الثِّيابِ (الرَّقِيقُ الشَّفَافُ):
جل و بهرگی ناسکو ته نک
الهَفَا مِنَ الظَّلَالِ (الْبَارِدُ): سټیه ری
ساردو نسرم
الهَفَا مِنَ السَّرَابِ (الْبَرَقَ):
تراویلکه ی دره وشاوه و بریسکه دار
الهَفَاةُ: شنه با ، کزه پای ساردو
خوش ، بایه ک به توندوتیژی مه لیکات و
تټیبه ریت
الهَفَانُ: به شویتیا ، به دوا یا
هَفَّتِ الرِّيحُ: باکه مه لیکرد و گفه گفی
ده بیسترا
هَفَّتِ الشَّيْءُ: به مزی سووکیه وه به دهم
باوه به رزیوه وه ، له ئاسماندا ده گرا
هَفَّتِ الرَّجُلُ (تَكَلَّمَ كَثِيرًا بِلا رَوِيَّةَ):
بی بیرکردنه و زډ دواو قسه ی کرد
هَفَّتْ: زه وی له بارو ه موار ، گټل و
که وده نی بی شومار ، که وتن و بارینی
شت پارچه پارچه له دوا ی یه ک ،
کویرانه و بی لیکدانه وه و بیرکردنه وه
قسه یکرد ، بارانیک زوو بباریت
هَفَّتَانِ (جَانِعَ): برسی ، پټویست
به خوراک
هَفَّتِ الشَّيْءُ - هَفَكَ (أَفَاءَ): فریندا ،
مه لیدا
هَفَفَاف: تینو ، باریکه لای کم
گډشت و سیس ، بالی سووک له فریندا ،
جل و بهرگی ناسکو ته نک
هَفَفَ الشَّيْءُ (حَرَّكَهُ وَدَفَعَهُ):
جوولاندی ، بزواندی ، له رانديه وه
هَفَفَ الرَّجُلُ: که مه رباریک و جوان بوو
وه ک قه دی دار ، قه نټو نه مام
الهَفَف: سټیه ری سار که با بیگریته وه

هَفْوَة (رَلَة): ساتمه ، مه له شهیی ،
پی مه لخلیسکان ، له ترو رته بردن
هَفِی هَفَاء: زور برسی بوو ، یه کجار
برسی بوو

الهَفِیان: برسی توندو سهخت
هَفِیْتَه (جَمَاعَة اِفْتَحَمَهُمُ الْجَاعَة):
کۆمه لیک برسی ، کۆمه لیک برسی
هاتبیت به سه ریاندا

هَق

هَق: له ترسا مه لهات و رایکرد
هَقی فُلَان (هَذی فَاكْثَر): وړینه ی کرد ،
زوری گوت

هَقی فَوَادَه: دلی بوی جولا ، بیری کرد
الهَقاع: بی تاگایی و له بیر چوونیکه
تووشی مړوف ده بیت به هوی خه م و
به ژاره و نه خوشیه وه

الهَقِب: فراوانی ، گوشادی
الهَقِب: گه وړه و فراوان ، بالابه رزو
به خۆوه

الهَقْع: سوور
الهَقْعَة: زور پالکه و توو ، راکشاو

الهَقْعَة: سی مه ساره ن
هَقَق - هَقَقَا (ضَعَمَتْ شَهْوَتُهُ لِلطَعَام):

ناره زووی خواردنی کزولا وازبوو
الهَقَق (قَلَّ شَهْوَةُ الطَعَام): که می و

کزی ناره زووی خواردن
الهَقَل: خوشتر مورخی به چکه ،
گه مژه ی گیل و دریز

الهَقَل: برسی
الهَقَلِس: به دخور ، به دره و شت ، ریوی
هَقَم - هَقَمَا (اِسْتَد جَوْعُهُ فَاسْتَدَا اَكْلَهُ):

برسی بوو زوری خوارد
الهَقَم: زورخۆر ، ده ریایه کی فراوان و
قول

الهَقْهَاق (الْمُنْكَمَش فِي اَمْرِهِ): داخراو
له کاروباری خۆیدا ، گریژو داخراو
هَقَقَ الرَّجُل (سَارَ سَيْرًا شَدِيدًا وَأَتْعَبَ
ذَاتَهُ): به توندو تیژی رۆیشت و
ناژه له کی ماندوو شه که تکرد

هَك

هَك فُلَانًا: ره نجه رۆیکرد ، ره نچ و هه ول
بی هوودی کرد

هَك اللَّيْن: شیره کی ده رهیتا
هَك النَّيْبُ فُلَانًا: مه ی و باده کاری
تیکرد ، سه رخۆش بوو

هَك النَّجَارُ الْخَرَقُ (أَوْسَعَهُ): کون و
ده رچه کی فراوانکرد

هَك فُلَانًا بِالسَّيْفِ أَوِ الرُّمَحِ:
به شمشیر و رم برینداریکرد
هَك الشَّيْء (أَسْقَطَهُ): خستیه خواره وه ،

به ریادیه وه
الهَك: نه قل و ژیری تیکچوو ، شیت ،
بارانیککی به خوړو لیزمه

الهَكاع: کۆکه ، نوستن دوا ی هیلای و
ماندو بوون

هَكَب فُلَانًا وَبِهِ وَمِنْهُ (اِسْتَهْزَأ): گالته ی
پیکرد ، پیی رابوارد ، کردی

به تیزه جار
هَكَد: فشاری خسته سر ، زوری بو

هَكَا: ناوه ها ، مه روه ها ، به و
چه شنه ، به و پیودانگه

هَكَا وَذَوَالِيكَ: ئیتر ، مه روه ها ، ئیتر
به و چه شن و شپوه به

هَكَر (اِسْتَدَّ عَجَبَهُ): یه کجار
سه رسامبوو ، زور سه راسیمه و
سه رسام بوو

هَكَرَ الرَّجُلُ: رُوحُوو له خه ودا ، خه و

زُورِي بُو هِتْناو په ريشانيكرد

هَكَع - هَكَوعاً (سَكَنَ وَأَظْمَأَنَ وَأَقَامَ):

هَيُور يوه وه ، هَيَمَن يوه وه

هَكَعَ الْبَقَرُ ، نَحْوَهُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ (اسْتَظَلَّ

تَحْتَهُ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ): له قرچهي

كه رمادا مانگا و ناژه لي تر له ژيژر

داره كه دا سره وتي گرتو و خه وايه وه

هَكَعَ اللَّيْلُ (أَرَخَى سُدُوتَهُ): تاريكي شه و

دامات ، تاريكي بالي كيښا به سهر

مه موو شتيكدا ، شه و گشت لايه كي

دايوښي

هَكَعَ الرَّجُلُ (أَقَامَ): نيشته جي بوو ،

جينشين بوو

هَكَعَ فَلَانٌ بِالْقَوْمِ: مات بُو لايان دواي

ته وه ي شيوي كرده وه ، دواي ناني

نيواره مات بُو لايان

هَكَعَ إِلَى الْأَرْضِ (أَكْبَأَ): كه وت به سهر

زه ويډا ، چوكي دايآ به سهر زه ويډا

هَكَعَ عَظْمَهُ (انْكَسَرَ بَعْدَهَا انْجَبَرَ):

نيښكي شكايه وه دواي گيرانه وه

هَكَعَ - هَكَعاً وَهَكَعَ (جَرَعَ وَذَلَّ وَخَشَعَ):

ترساو ملكه چ بوو ، ملكه چ ورسوا بوو ،

سهر ي نه وي و شوړ كرد

الْهَكَّةُ - الْهَكَّةُ (الْأَحْمَقُ): كيژ ، كيژل ،

كه وډهن ، كه مژه

هَكْل - هَكَيْلاً: به فيزو خو به زلزانينه وه

چوو به ريوه ، به تروفيزه وه روښشت ،

له سهر نيوكي په نجه رويي به ريوه

هَكَمَ (غَنَى): گوزاني وت ، دهنكي

ليته ليري و گوزاني گوت

هَكَمَ بِفُلَانٍ (أَكْثَرَ مِنْ ذِكْرِهِ): زور

باسيكرد ، زور له باره يه وه دواو

قسه يكرد

الْهَكَمَ: درنده و سته مكار ي خو

مه لقورتين له وشتانه دا كه په يوه نده ي

به وه وه نيه

هَكَوعَ: جله وه مانگايه كه له ژيژر ستيهري

دره خندا كه وتبن و هه لياندا بيت

هَكَوكَ: لاوازو سست ، سپله ، شويني

نهرم ، كه سي داوين پيسي به دخوو

خراپ

الْهَكَوكَ: قه لو ، شويني توكمه و پته و

الْهَكِيكَ: ژناني ، نامهرد ، پياوي

له نافرته چوو ، پليشاو ، كوتراو ،

رووخاني بير ، ناپاك و دلپيس

هل

هَلْ (حَرَفُ اسْتِفْهَامٍ): پيت و ئامرازي

پرسپار كړدنه ئايا ؟ ناخو ؟

هَلْ الْمَطَرُ (إِشْتَدَّ انْصِبَانَهُ): به خوړ باران

باري ، دايكړدو باري

هَلْ الْهَلَالُ (ظَهَرَ): مانگ دهر كه وت ،

سهر يه لدا

هَلْ الشَّهْرُ (ظَهَرَ هَلَالُهُ): مانگ دهستي

بيكرد

هَلْ الرَّجُلُ (فَرَحَ - صَاحَ): دلخوش بوو ،

شادمان بوو ، هاواري كرد ، دهنكي

ليته رزيوه وه

الْهَلْ: چلو بهرگ ، مووژي باريك

الْهَلْ (إِسْتَهْلَالَ الْقَمَرِ): مانگي نوئ ،

مانگي تازه

الْهَلْ - الْهَلَّةُ: كه واني مانگي نوئ ،

شيوه ي مانگي نوئ

الْهَلَالُ (زَجَرَ لِلْخَيْلِ): تور په بوون له نه سپ

هَلَّا: بُو ، ده ي : وشه يه كه بُو هه لئان و

هاندان يان بُو سهر زه نشت و لومه

به كارديت : نه گهر چوه سهر فرماني

رابرد و نه و بُو سهر زه نشت و لومه يه و

نه گهر چوه سهر فرماني رانه بوردووش

نه و بُو هاندان و هه لئانه

الهَلَاب: بایه کی سارد به هوی بارانه وه ،
 سالتیکی باراناوی ، رَوژتک باو باراناوی
 بیت
 الهَلَاب - الهَلِيب - الهَلَب (أَيَّامٌ فِي كَانُونِ
 الثَّانِي بَارِدٌ جِدًّا) : رَوژانتيكه له مانگی
 (كانونى دووه م) داو زور ساردو سپره
 الهَلَاث: سستی و خاوييه كه دیت به سهر
 مَرَوْدَا
 الهَلَاث (مَرَضُ السَّل) : نه خویشی سیل
 الهَلَاغ: ترسان له کاتی گه یشتن و
 به دووژمن و رووبه رووبونه وه
 الهَلَاك: دزو جهرده ، چته ، نازه لی
 ری و نکردو
 الهَلَاك: تیاچوون ، فهوتان ، له بهین
 چوون
 الهَلَال (أَوَّلُ الْمَطَرِ) : یه که م باران
 الهَلَال: مانگی نوئی ، مانگی نوئی و
 کوژتایی ، حوشتری له پو لاواز ، که میك
 ئاو ، مار ، ماری نیره ، پیست یان
 کاژی مار ، ته پ و توژ ، نه و سپیتییه
 له سه ری نینوکدا دروست ده بیت ،
 سیفت و تاییه تمه ندییه کی حوشتره ،
 منالی جوان و قه شهنگ ، یه که م باران
 هَلَالَان (هَلَالُ الْحَصْرِ) : دوک وانه ، ()
 هَلَالِي: مه یفی ، له شیوه ی مانگدا ،
 که وانه یی
 الهَلَام: خواردنیکه له گزشت و
 له پیستی گویره که دا دروست ده کریت ،
 جه لاتینی ، جیل ، هیل
 الهَلَاهِل: ئاوی روشن و سازگار
 الهَلَاهِيل: قوماشی پارچه پارچه ، شپه
 جِل ، جلو بهرگی شپ
 هَلَب دَنْبُ الْفَرَسِ: کلکی نه سپه که ی
 رووتانه وه یاخود بری

هَلَب الْفَرَس (تَابِعَ الْجَرِي) : نه سپه که
 بهرده وام غاریگرد ، رایگرد
 هَلَب السَّمَاءِ الْقَوْم (بَلَّتْهُمْ بِالنَّدَى أَوْ
 مَطَرَتْهُمْ مَطَرًا مَتَابِعًا) : شه ونم یاخود
 بارانی یو باراندن ، بارانی بهرده وام یو
 باراندن
 هَلَب فَلَان الْقَوْمِ يَلْسَانِهِ (هَجَاهُمْ
 وَشَتَّاهُمْ) : جنیوی پیدان ، قسه ی
 ناشیرینی پیگوئن
 هَلَب - هَلَبَا (كَثُرَ شَعْرُهُ) : قزو مووی
 زوږبوو ، تووکن و قزن بوو
 هَلَب: مووی نه ستوری کلکی نه سپ
 یان سمیلی به راز که پیلوی
 پیده دروونه وه ، مووی زیر
 هَلَب: کلک یاخود بالی هه لکه نراو
 هَلَب (الكَثِيرُ الشَّعْر) : تووکن ، موودار ،
 قزن
 الهَلَبَاء: ژنی تووکن ، سمت ، کلوت
 هَلَبَة: هه ساره ، نه سستیره
 هَلَبَةُ الشَّهْرِ (آخِرُهُ) : کوژتایی مانگ ،
 دواپی مانگ
 هَلَبَةُ الشَّيْءِ أَوْ الزَّمَان (شِدَّتُهُ) :
 سهخت و زیری زستان و زوژگار ،
 سهرامو نه هه مه تیه کانیا
 الهَلَّة: باران
 هَلَج - هَلَجَا: هه والیکی راگه یاند که وا
 دلتیا نه بوو لی ی
 هَلَج: هه والی نادلتیا ، سووکرین خه و
 هَلَج (شَجَرٌ شَائِك) : داریکی چرو پپو
 هه لچوو به یه کا
 هَلَج - هَلَج: تیکه ل و پیکه لی له خه ودا ،
 خه وی ناپیک و شیواو

هَلَدَ الْمَرَضُ النَّاسَ (أَخَذَهُمْ وَعَمَهُمْ)؛

نه خوښى هات به سهر خه لکيداو
هموويانى گرتوه

هَلَسَ؛ نه خوښى سيلى گرت ، تووښى

نه خوښى سيل هات ، دهغه زارېوو ،

هوښى نه ما ، نه قلو ژيرى له ده ستدا

هَلَسَ الرَّجُلُ (هَزَلَ)؛ لاوازيوو ، سيسو

له رېوو

هَلَسَ؛ خيرتکى زړوو بى شومار ،

نه خوښى سيل ، له پو لاوازيى ،

بى هوښو نه قلى ، بارىک و بنځسى ،

قسه ي بى سهر و بهره ، و ته و قسه ي

بى مانا

هَلَسَ؛ له پو لاوازيى ، چاکبوان

له نه خوښى

هَلَسَ الْمَرَضُ؛ نه خوښى له پو لاوازيکرد

هَلَعَ هَلَعًا (جَزَعَ)؛ نارامى له بهر برپا ،

شپړزه بوو ، شله ژا ، تېکچوو

هَلَعَ قَلْبُهُ (فَزَعَ)؛ داچله کى ، ترسا ،

توقى ، زاره تره ک بوو ، زنده قى چوو

هَلَعَ الرَّجُلُ (جَاعَ)؛ برسى بوو ،

پټويستى به خواردن بوو

هَلَعَ الْبَخِيلُ (شَجَّ بِالْمَالِ)؛ رډدبوو

له مال و پاره دا ، ده ست نوقاو بوو

هَلَعَ (الْحَرِيصُ)؛ کولنه دهر ، سوور

له سهر شتک

هَلَعَ؛ ناارامى ، ترسان ، نارام

له بهر برپان ، شپړزه يى ، زاره تره ک بوون

هَلَعَ (الشَّدِيدُ الْحَرِصُ أَوْ الْجَزَعُ)؛ زړد

کولنه دهر يا خود ترسان و توقان

الهَلَعَانُ (الْجَبْنُ عِنْدَ اللَّقَاءِ)؛ ترسان

له کاتى گه يشتن به دوژمن

هَلَعَةً (مَنْ يَجْزَعُ سَرِيعًا)؛ يه کيک زړد

بترسيت و نارامى له بهر بېرېت

الهَلَقَامُ؛ که ته ي دريژو بالا بهر ، شتير ،

لاشه ويلگه به رين و گوشاد ، حوشر ،

زړخوړ

الهَلَقَانَةُ - الهَلَقَامَةُ (الْأَكُولُ)؛ زړخوړ ،

بخوړ

هَلَقَمَ الشَّيْءَ (إِبْتَلَعَهُ)؛ قووتيدا ، هه لى

لووښى ، زړى خوارد

الهَلَقَمُ؛ به ميژو پته و ، لاشه ويلگه پان ،

ژنى گه وره

الهَلَقَمُ؛ زړخوړ

هَلَكَ - هَلَكَ (مَاتَ - فَنِيَ)؛ مرد ، فهوتا ،

تياچوو ، له ناوچوړ ، گيانى

له ده ستدا رپتر بق مردن به شتوه يه کى

ناشايسته به کارديت

هَلَكَ؛ سالى قپو قاتى و نه بوونى ،

که لاک ، مردار بوو ، مابه ينى لوتکى

شاخ و خواره وهى ، شه وهى ده که ويته

خواره وه

هَلَكَ - هَلَكَ (الْهَلَاكُ)؛ تياچوون ،

فهوتان ، نه مان ، به هه دهر چوون

هَلَكَى؛ مردو ، فهوتاو ، نه مان

هَلَكَاءُ (الْهَلَاكُ)؛ تياچوون و فهوتان ،

نه مان

الهَلَكَةُ؛ سالى وشک و بى تاو ، نه مان و

تياچوون

الهَلَكَةُ؛ جوړتکه له تياچوون ، بى تابروو

حبا

الهَلَكُون - الهَلَكُون؛ زه وييه کى وشک

که رچى ناوښى هه بيت يان تيا بيت ،

زه وييه ک له ميژبيت بارانى ليتنه بار يبيت

هَلَلٌ (سَبَّحَ - قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ): ويردى
خویند ، ستایشی کرد ، گوتی: "هیچ
خوایه نییه نه لالا نه بیت"
هَلَلُ الرَّجُلِ (جَبَنَ وَفَرَّ): ترساو مه لَهات،
توقی و رایکرد

هَلَلُ الْكَاتِبِ (كَتَبَ الْكِتَابَ): کتیبه‌کی
نووسی
هَلَلٌ عَنِ شَتْمِهِ (تَأَخَّرَ): دواکه‌وت
له‌جنیوو قسه پیگو تنیدا ، له‌کاتی
خویدا سه‌رزه‌نشت و قسه‌ی پینه‌گوت
هَلَلٌ لَهُ (أَثْنَى عَلَيْهِ بِالْهَثَافِ
وَالْتَصْنِيفِيقِ): چه‌پله‌ی بو لی‌داو
هاواریکرد

الهَلَلُ: ترسو و بیم ، سه‌ره‌تای باران
بارین ، ته‌نافی جالجالوکه ، باران
الهَلَلُ (الْأَمْطَارُ): باران به‌شیوه‌یه‌کی
گشتی

هَلِمَ بِغَيْرِهِ (لَصِقَ): نووساو لکا
به‌که‌سانی تره‌وه ، شوپنیا که‌وت
هَلِمَ (كَلِمَةً دُعَاءَ أَيْ تَعَالَ وَهِيَ مِنْ أَسْمَاءِ
الْأَفْعَالِ): وشه‌ی نزاو دوعایه به‌مانای:

وه‌ره ، ببه ، بی ، حازربه ، ناماده‌به
هَلِمَ بِنَا (فَلَنَذْهَبَ): بابروین، بابهریکه‌وین
هَلِمَ جَرًّا وَهَكَذَا إِلَى آخِرِهِ: مه‌روه‌ها ،
مه‌تا دواپی ، ناوه‌هایی ، به‌وشیوه‌یه
هَلِمَ: خاوو خلیچک ، شله‌په‌تی،
ته‌په‌تره

الهَلَمَانُ (الْكَثِيرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ): زوری
مه‌موشتیک ، فره‌بی
هَلِمَ بِفُلَانٍ: به‌وشه‌ی (هَلِمَ - وه‌ره)
بانگی کرد

هَلَلُ النَّسَاجِ الثَّوْبِ: جله‌کی
به‌شیوه‌یه‌کی خراپ چنی و دوری

هَلَلُ الشَّفَرِ: بی‌پیداچوونه‌وه
هوئراوه‌که‌ی گوت ، وه‌ک چوئن
بو‌یهاتبوو مه‌روا گوتی
هَلَلُ الرَّجُلِ فِي الْأَمْرِ (إِنْتَظَرَ وَتَأَنَّى):
چاوه‌پنیوو ، دانسی به‌خوداگرت و
به‌ئارامبوو تییدا

هَلَلُ الطَّحِينِ: ئارده‌کی به‌بیژن و
هیله‌کیکی خراپ بیژایه‌وه
هَلَلٌ بِفَرَسِهِ: له‌ئه‌سپه‌که‌ی تورپه‌بوو ،
خوری به‌سه‌ریا
هَلَلُ الثَّوْبِ: جله‌کی زور له‌به‌رکرد
مه‌تا کزن بوو

هَلَلُ الصَّوْتِ: ده‌نگی دایه‌وه
هَلَلٌ عَنِ الشَّيْءِ: پاشکه‌زیوه‌وه ،
که‌رایه‌وه

الهَلَلُ: ناسک ، لاواز ، شاش و لاواز ،
جل و به‌رگی لاوازو که‌م به‌رگه‌گر ، ژاری
بکوژ ، توپو په‌تی جالجالوکه
الهَلَلُ (الْتَلَجَّ): به‌فر ، سه‌مۆل
هَلَلَةٌ: مه‌له‌له لی‌دان ، تلی تلی
کتیشان

الهَلُوعُ: بی‌ئارام ، شپ‌رزه ، شله‌ژاو ،
زورناله‌و هاوارکه‌ر له‌کاتی هاتنی به‌لاو
نه‌هامه‌تیدا ، رژدو ده‌ست نوقاو
الهَلُوفُ: ریشن ، ریش زل ، تووکن ،
قرن ، به‌رازی کیتی ، یه‌کانه ، ئه‌و
رژده‌ی مه‌وریه‌ری رژده‌گریت ،
حوشتری به‌سالاجوی که‌وره ، پیایو

پیرو به‌سالاجو ، درۆن
الهَلُوفَةُ: درۆن ، ریشی زلو پرموو ،
پیر
الهْلُوكُ (الْفَاجِرَةُ): ژنی داوین پیس،
سوزانی

الَهْلِيْب: ناوى رۆژه سارده كانى
(كانوونى دووه مه)

هَلِيْبُوت: په پوله ی شهو ، شهوپه پره
الَهْلِيْكُونِشَر: على كۆبته ر ، جوړه
فرۆكه يه به شپږه ی عه مووی به رز
ده بڼته وهو ده نیشپته وهو له كاروبارى
سه ریازی و فریاگزاریش دا
به كارده هیتريت به تاييه ت له چياو
شوينه سه خت و قايمه كاندا ده توانيت
به ئاسانى بنیشپته وه

الَهْلِيْوَسْكُوب: ميكرۆسكوبى گه وړه كه وا
جمووچولئ مه ساره كانى بئ ته ماشا
ده كريت

هَلِيْوَم: جوړه گازي كه له بیره نه وته
سروشتي يه كان ده رده هیتريت
الَهْلِيْوَن: جوړه گيايه كه

شام

هَم الْأَمْرُ فَلَانًا أَقْلَقَهُ وَأَخْرَجَهُ: خه م
خه فه تی دايه ، تووشی خه م خه فه ت و
دوودلئ كرد
هَم السَّقَمُ جَسْمَهُ أَذَابَهُ وَأَذْهَبَ لَحْمَهُ:
سيس و له پى كرد، ده ردو نه خووشی
توانیپ وه

هَم فَلَانُ الشَّخْمَ أَذَابَهُ:
پيوچوپړيه كه ی تواندده وه
هَم الشَّمْسُ الثَّلْجَ أَذَابَتْهُ: تيشكى
خوړ به فره كه ی تواندده وه

هَم الْبَلْبَنُ حَلْبَهُ: شپړه كه ی دوشی
هَم بِالْشَّيْءِ أَزَادَهُ وَأَحْبَبَهُ: ويستی
بيكات ،خوازیارى كردن و نه نجامداني بوو
هَم بِالْعَمَلِ شَرَعَ فِيهِ - لُؤَاهُ وَعَزَمَ
عَلَيْهِ: ده ستی پيكرود ، ده ستی
دایه ئیش و كار ، نیه تی لیهینا ، ده ستی
دایه

هَم: خه م ، خه فه ت ، په ژاره ، مهراق ،
مه به ست ، ئامانچ ، خوازه ، خواست ،
به ته ننگه وه ماتن ، ئاگاداری ، چاودیرى،
شپړزه یی ، شپړزه بوون ، نيگه رانی
هَم (الشَّيْخُ الْفَانِي): پیری به سالاجوو ،
پیری په ككه و ته ی به سالاجوو
هَمَا الْمَاءُ أَوِ الدَّمْعُ (سَال): ئاویان
فرمیسكى رشت ، لیئ رویی
هَمَى الْغَيْنُ (صَبَّتْ دَمْعَهَا): چاوی

فرمیسكى رشت
هَمَى الْمَاشِيَةِ: په پاگه نده و جیا جیا گه را
به دواى له وه رگه و چړه دا
الَهْمَار: زوړیلئ، چه نه باز ، زوړ قسه
ده كات ، هه له وه پ

الَهْمَاس: شپړ
الَهْمَال: نه رم و ناسكى هه رشتيک ،
زه وييه ك كه س ئاوه دانئ نه كاته وه

الَهْمَالِيل: پاشماوه ی له وه پو چړه ،
جلوبه رگی پاره پاره
الَهْمَام: ئازا ، نه ترس ، گوستاخ ،
نه به ز، جوامپړ، شپړ، پالّه وان ، مه رد،
ده ستبلاو، به خشنده ، به رچاو فراوان،
پادشای مه زن ، به فروچه وری تواوه

الَهْمَام: چالاك ، چوست و چالاك ،
ورده مند، به وړه ، به غیړه ت

الَهْمَام: زوړیله ، زوړئ ستيه می سه رما
هَمَتِ الثَّرِيدُ (تَوَارَى فِي الدِّسَم):
تريت كه ی پر روئكرد

هَمَتِ خَشَّاشُ الْأَرْضِ (دَبَّت): رویی
به سه ر زه ویدا

هَمَتِ الْمَاشِيَةِ: به سه له مين و
راچه له كينه وه به ره و له وه پاندن چوون

الهِمَّة - الهمة: سهره تاي ويست و خواست ، ويستى به هيزو پته و ، نه وهى دهيه ويّت بيكات و نه نجامى بدات الهمة: پيريزنى په ككه وتوو ، نيهت ، هيمهت ، وره ، چابووكى ، دهست و برد كردن ، گورجى ، ته قه لا

هَمَج - هَمَجًا: برسى بوو

الهِمَج: برسىتى ، خراپى و نارېك و پېكى له بړتوي و ژياندا ، جوړه ميشووله يه كه ، نه و ميشه وردانه ي ده نووسين به ده مووچاوى كه ره وه ، ميشه كه رانه ، مه پى له پو لاواز ، گيل و كه وده ن

هَمَجُ الرِّعَاع: هرچى و پرچى ، ناكه س ، درنده ، به زيان ، كټوى الهَمَجَة: مه پى له پولاواز ، مه ردومى گيل و كه وده ن ، ميشه كه رانه ، مامزى جوان

هَمَجِي (مُتَوَحِّش): درنده ، ده شته كى ، كټوى ، تننه كه يشتوو ، نه زان ، كه وچ هَمَجِيَّة (تَوَحِّش): درنده يى ، نه زانى ، كه وچى ، ده شته كټى ، كټويتى هَمَدُ الْقَوْمِ (مَاشُوا): مردن ، گيانيان سپاردو تياچوون

هَمَدُ الثَّوْبِ: جله كه كَوْن و پاره پاره بوو

هَمَدُ الْأَرْضِ (لَمْ يَكُنْ بِهَا حَيَاةٌ وَلَا عُودٌ وَلَا نَبْتٌ وَلَا مَطَرٌ): زهويه كه ژيان و گوزه رانى تيدانه بوو ، وشكبوو

هَمَدُ الصَّوْتِ (سَكَنَ): كپ بوو ، بيده نكبوو ، فزه ي برا ، قپو قه پى كرد هَمَدُ الْقَضَبِ (سَكَنَ): نيشته وه ، هيمنبووه وه ، هاته وه سهرخوى

هَمَدُ الْحُمَى: تاكه ي به ريدا ، خاوبوه وه هَمَدُ الْأَلَمِ: نيشى كه مېوه وه ، خاوبوه وه

هَمَدُ الثَّوْبِ (تَقَطَّعَ): مه لته قى ، جله كه درې ، له ت و په ت بوو

هَمَدُ: هيمن و نارامى كرده وه ، خاوى كرده وه

الهِمْدَانِي: زږيڼه ، چنه باز ، نه وهى ده دريته پال شارى (مه مه دان)

الهِمْدَة: نارامى ، خاموشى ، وه ستان هَمَدَتِ النَّارُ (ذَهَبَتْ حَرَارَتُهَا - طَفُئَتْ):

تين و كه رمى ره وييه وه ، گړبليسيه كپ بوه وه ، كړځايه وه

هَمَدَتِ الْعَاصِفَةُ: باكه ي خست هَمَدَتِ هَيْئَتُهُ: وره ي به ردا ، كږله ي

كوترا هَمَدَتِ الْهِمَّةُ (بَرَدَتَا): ساردبووه وه ، وره ي به ردا

هَمْدَان (بَلَدٌ): شارېكه

الهِمْدَانِي: نه وهى ده دريته پال شارى (مه مه زان) ، زږيڼه ، چنه باز

هَمَرُ الْمَاءِ (صَبَّ - انْصَبَ): ناوه كه ي رشت ، قلى كرده وه ، رڼا ، قَلْبُ بوه وه

هَمَرُ مَا فِي الضَّرْعِ (حَلَبَهُ كُلُّهُ): نه و شيره ي له نټو گوانه كه دا بوو دوشى ،

مه مووى داچه كاندو دوشى هَمَرُ الْكَلَامِ وَفِي الْكَلَامِ (أَكْثَرَ مِنْهُ):

قسه ي زږو كړد ، زږو قسه ي كړد ، زږويت

هَمَرُ الْبِنَاءِ (إِنْهَدَمَ): ساختمان و بيناكه رووخا ، ويرانبوو ، كاويلبوو

هَمَرُ الْفَرَسِ الْأَرْضَ (ضَرَبَهَا بِحَوَافِرِهَا): توند به سمي كيڅاى به به زه ويدا

هَمَز لَفْلَان مِنْ مَالِه (أَعْطَاهُ)؛ له مالى

خوى دايه ، به شيدا

الهَمَز: مردومى قه له وو كه ته

الهَمَزَة: تاوه بارانتيك ، يه كجار شكاني

لقو په لي دره دخت ، باراني به خور

الهَمَزَة: بوله بولكردن له تور پيدا

هَمَزَج عَلَيْهِ الْخَبَر (خَلَطَهُ عَلَيْهِ)؛

مه والو دهنگو ياسه كه ي لاتيكه لكرد،

لبي تيمداو شيواندي

الهَمَزَج (الْمَاضِي مِنَ الْأُمُور)؛ كاروبارو

رووداوى رابردو

الهَمَزَجَان: دهنگه دهنگو ژاوه ژاوى

مردوم و خه لك

الهَمَزَجَة: سه ري ليتيكردان و

چه واشه كردنى ه وال، خيراىي ،

به تال و پوچ ، ژاوه ژاوه دهنگه دهنگ

هَمَزَش (تَحَرَّكَ)؛ جوولا ، له رايه وه

الهَمَزَش: بيريكى رهوش نالوزو له ق

الهَمَزَشَة (الْحَرَكَة)؛ جووله ، بزاوتن

هَمَز (نَحَس - ضَرَب)؛ تيوه ي ژهند ،

پياچه قاند ، ليتيدا ، جه زره به ي

كه باندئ

هَمَز الشَّيْطَانُ الْإِنْسَانَ هَمَسَتْ فِي قَلْبِهِ

وَسَوَاسًا)؛ وه سوه سه و دوودلى خسته

نيو دلى ، دوودلى كرد ، گوماني يو

دروستكرد

هَمَز الشَّيْءِ (كَسَرَة)؛ شكاندئ ،

له تيكرد

هَمَز بِهِ الْأَرْضَ (صَرَخَهُ)؛ داي به زه ويذا،

ته ختي زه ويكرد

الهَمَز: وه سوه سه ي شه يتان ،

نه نديشه و خيال هاتن به نيو دهر ووندا،

شيتئ ، تيوه ژهن ، پياچه قان

هَمَزِي: بايه كه دهنگيكى توندى هيه

هَمَزَاتُ الشَّيَاطِينِ (خَطَرَاتُهُ الَّتِي

يَخْطُرُهَا بِقَلْبِ الْإِنْسَانِ)؛ وه سوه سه و

دوودلى كه شه يتان ده يه يتيت به دلى

مروفا

هَمَزَة: يه كه م پيتي زمانى عره به يه ،

مه مزه ، چالتيك له زه ويذا

هَمَزَة الْوَصْل: نامرازي په يوه ندئ ،

هوى په يوه ندئ

هَمَزَة الْقَطْع: نامرازي جيايئ ، نامرازي

دابرين

الهَمَزَة: تانه وته شه رده ر ، له پاشمله

دوا ، غه يبه تكه ر ، زه مكه ر

هَمَسَ الصَّوْتُ (أَخْفَاهُ)؛ به نه سپايئ

قسه ي كرد، دهنگى نزم كرده وه

هَمَسَ فِي أَذْنِهِ: چرياني به گوئيذا ،

سرياني به گوئچكه يذا

هَمَسَ الْعَنْبَ (عَصَرَهُ)؛ تريكه ي گوشئ ،

تاوه كه ي كرت

هَمَسَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ)؛ شكاندئ ،

له تيكرد ، كه رت و په رتيكرد

هَمَسَ الشَّيْطَانُ (وَسَّوَسَ)؛ وه سوه سه ي

يو دروستكرد ، دوودليكرد

هَمَسَ إِلَيْهِ: به نه سپايئ قسه ي

له كه لكرد ، كه وته چرپه چرپ ،

به چرپه دوا

هَمَسَ الطَّعَامَ (مَضَغَهُ وَقَمَهُ مُنْظَمَ)؛

به دهم نووقاوي پارووي نه جوو

هَمَسَ بِالْقَدَمِ: بي خشپه روشت ،

نه يه يتيت پيتئ ي بزاند و دهنگى پيتئ

بيت

هَمَسَ الرَّجُلُ (سَارَ بِاللَّيْلِ بِلَا قُتُور)؛

به شه و روشت و به رده وام ساردئ و

سستئ رووي تينه كرد

هَمَس: دهنگی نزم و نه سپایی ،
 سرپه سرپ ، بیده ننگ قسه کردن ،
 چپه چپ
 هَمَشَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ): کوی کرده وه ،
 جه میگرد
 هَمَشَ فَلَانًا (عَضَّهُ): که زتی ، گازی
 لیگرت ، گهستی
 هَمَشَ الرَّجُلُ أَكْثَرَ الْكَلَامِ فِي غَيْرِ
 صَوَابٍ: قسه بی مووده و که لکی
 زور کرد ، زوری وت بی سوود و که لک
 هَمَشَ الْجَرَادُ: به لیشاو کولله یاری
 هَمَشَ الْكِتَابَ (وَضَعَ لَهُ الْهُوَامِشَ):
 په راویزی بۆ کتیبه که دانا ، په راویزی
 بۆ نویسی
 الهَمَشَ: گورج و گولی و خیرایی
 له خوار دندا
 الهَمَشَ: گورج و گول له کار و فرماندا
 به په نجه کانی
 الهَمَشَةُ: قسه و جموجوول ،
 تیکه لبوون ، دهنگی جموجوولی کولله
 کاتی به کومه له دهباریت و ددهن
 به سه شوینیکدا
 هَمَطَ: په له یکرد ، دهست و بردی کرد
 له کار و یاردا ، هله ی کرد و شتی پرپو
 پوچی هینا ، گوی نه دا به وهی چی
 گوت یاخود چی خوارد
 هَمَطَ النَّاسُ (ظَلَمَهُمْ حَقَّهُمْ): مافی
 خواردن ، جه قی خویانی پینه دان
 هَمَطَ الْمَالُ (أَخَذَهُ غَضَبًا عَلَى سَبِيلِ
 الْقَبْطَةِ وَالْجَوْرِ): مال و سامانی به زور
 داگیر کرد ، زه وتی کرد
 هَمَطَ الشَّيْءُ (أَخَذَهُ جُرَافًا بِفَيْرِ
 تَقْدِيرٍ): بی نه ندازه بردی ، به هه و انته
 بردی

هَمَعَ رَأْسُهُ (شَجَّهُ): سه ری شکاند ،
 خوینی لیتهنا
 هَمَعَ (السَّحَابُ الْمَاطِرُ): هوری
 بارانوی ، هوری باران مه لگر
 هَمَعَتِ الْعَيْنُ (أَسَالَتِ الدَّمْعُ): چاوی
 فرمیسکی لیتهات و رشت
 هَمَعَ فَلَانُ الشَّيْءَ (شَدَّخَهُ): بریندار یکرد ،
 زامدار و روشاندی
 هَمَقَ السُّوَيْقُ (دَقَّقَهُ): ساوهری کوتی
 الهِمَقُ (الْأَحْمَقُ الْمُضْطَرِبُ): کیلی و
 که ودهنی شپرز و له رزوک
 الهِمَقُ: گزوکیا به کی زور ، گیای ته پو
 تازه یاخود وشک
 هَمَكَ فِي الْأَمْرِ (لَجَّجَ): په له یکرد ،
 سه ری کرده سه ر
 هَمَلَ الشَّيْءُ: فه راموشکرا ، خرایه
 پشتگویی
 الهَمَلُ: حوشت رانی بی چا و دیرو
 سه رپه رشت و شوان به شه و و زور ، ناوی
 سازگاری له بهر رویشت و که و هیچ
 به ربه سستیکی نه بیت ، پووشی دارخورما
 الهَمَلُ: چادری کزنه ی خوری ،
 جل و به رگی کزنه ، جلنیکه له خوری
 سوور
 الهَمَلُ: مالکی بچووک و خنجیلانه ،
 بیري به سالاجو ، جل و به رگی کزنه و
 شپ
 الهَمَلَجُ: نازه لی تیژ و باش و زویو
 له ریگه و باندا
 هَمَلَتْ عَيْنُهُ (فَاضَتْ دُمُوعًا): چاوی
 فرمیسکی رشت ، نه شک و فرمیسکی
 لیتهات

هَمَلَتِ السَّمَاءَ (دَامَ مَطَرَهَا): باران نه‌وستا ، خوشی نه‌کرده‌وه
 هَمَلَجَ الْفَرَسَ هَمَلَجَةً: به‌چوستو چالاکو خیرایی نه‌سپه‌که رویی به‌پیوه
 الهمس: قول و قاج به‌هیزو پتو که‌وا بتوانیت بپوات به‌پیوه
 الهملج: بی‌نمه‌کو وه‌فا ، گورگی پیس و درنده ، حوشتی تیژپه‌و ، فیلباری پیس و گنده‌ل
 هَمَمَتِ الْمَرْأَةُ فِي رَأْسِ الصَّبِيِّ: به‌گورانی و لایلايه مناله‌که‌ی خه‌واند
 الهمهام: مه‌ردومی جوامیرو مه‌رد ، شیري بی‌شه
 الهمهمة (القطع الضخم من الإبل): جلّه‌وه حوشتی زورو بی‌شومار
 هَمَمَ - هَمَمَةً (تَكَلَّمَ كَلَامًا خَفِيًّا): وتو قسه‌یه‌کی په‌نهان و شاراه‌ی کرد، له‌خه‌م و خه‌ف‌ت نرکه‌و ناله‌ی له‌سینه‌یدا هیناوبرد
 هَمَمَ الرَّعْدُ سَمِعَتْ لَهُ دَوِيًّا: مه‌وره‌بروسکه‌که ده‌نگی دایه‌وه ، گرمه‌و ناله‌ی بیسترا
 الهمهمة: ده‌نگی مانگا و فیل و هاوچه‌شنه‌کانیان ، قوپگ گبران
 هَمُومَةٌ: ران و جلّه‌وه حوشتی زورو بی‌شومار
 الهموز: تیروکه‌وانی دورهاویژ
 الهموس: به‌شه‌و بویو ، شیري نیچیر شکین ، شیري هیناوش و له‌سه‌رخو
 الهموع (السيال): له‌به‌ر رویشتوو ، له‌به‌ر رویو
 الهموم: که‌واله مه‌وری بارانی به‌خوپو لیزمه ، بری پر ئاو ، حوشتی چاک و باش رویو

الهميان: جزدان و کیسه‌یه‌ک پارهی تیا مه‌ل بگیری، قایش ، به‌نه‌خوینی شه‌روال
 الهميز: زیره‌کو دانا
 الهميس: روینی په‌نهان و نه‌ینی ، ته‌قی قاجی حوشتی
 الهميشة (الجراد إذا طبع): کولله‌کاتی لیده‌نریت ، کولله‌ی برژاو
 الهميم: بارانی سست و هیناوش ، شیریکه ده‌یکه‌نه مه‌شکه بق خواردن
 الهميمة: نه‌رمه باران
 هن - هَنًا وَهَنِيًّا (بَكَى بَكَاءً مَثَلُ الْحَيْنِ): گریا مه‌روه‌ک سۆزو به‌زه‌ی جوولا بیت
 هَنًا - هَنًا - هِنًا: نائیره ، ئیره ، لیره ، له‌م جییه ، نه‌م جیگه‌یه
 هَنَاءٌ: خوشی ، شادی ، به‌ختیاری ، کامه‌رانی ، شادمانی ، ناشتی ، ناسوده‌یی
 هَنَّاك - هَنَّاكَ: نه‌وی ، له‌وی
 الهَنَاءَةُ: به‌زویوی چاو ، به‌ز ، چه‌وری به‌زی کۆپاره‌ی حوشتی ، پاشماوه‌ی مۆخ
 هَنَّا الْإِبِلَ (أَعْطَاهُ): دایه ، پیتدا
 هَنَّا الْإِبِلَ (طَلَّاهَا بِالْقَطْرَانِ): حوشته‌که‌ی به‌قه‌تران سواخدا
 هَنَّا الرَّجُلَ (نَصَرَ): سه‌ریخت ، پشتگیری کرد
 هَذَا الطَّعَامَ أَوْ الشَّرَابَ (كَانَ هَنِيًّا): خواردنه‌که خوش و به‌چیژ بوو ، به‌تامبوو

هَنَّا بِالْأَمْرِ: پیروزیایی لیکرد بۆنه و

کاره

هَنْبٌ - هَنْبًا: گیل و که و ده ن بوو

الهَنْبَاءُ: گیلی ردو چروک

الهَنْبَةُ (الدَّاهِيَةُ): به لا و نه هامة تی ،

ده رده سه ری

هَنْبَسَ الرَّجُلُ (أَخْفَى ضَجَّجَهُ): پیکه نی

خوی شارده وه

الهِنْبُصُ (الضَّعِيفُ الْحَقِيرُ الرَّدِيءُ):

کزو لاوازی میچ و پوچ

الهِنْبُصُ (العَظِيمُ الْبَطْنُ): ورگ زل

هَنْبَغٌ (جَاعٌ): برسی بوو

الهَنْبَغُ: قه پاتمه ، زنی گیل و که و ده ن،

کچی و نه سپیی بجوک

الهِنَّةُ: جۆره ژیشکیکه

هَنْدٌ (صَاحٌ صَيَّاحُ الْبُومِ): وه ک په پوو

قووقانی ، هاواریکرد

هَنْدٌ فِي الْأَمْرِ (قَصِرَ): که مته رخه میگرد

هَنْدُ السَّيْفِ (شَحْدَةٌ): دهمه زه ردیگرد ،

له مه سانیدا ، تیژی کرده وه

هَنْدٌ - هَنْيدَةٌ: دوو ناون بۆ سه د

حوشترو به ره و ژوور

هَنْدٌ: ناوی ئافره ته ، هیندستان ،

ولایتیکه له (ئاسیا)

الهَنْدَارُ (الْحَدُّ وَالْقِيَاسُ): نه ندازه ، بر

الهَنْدَارَةُ: ناویکه بۆ ئاماره کردن

به پیوانه ی ، نه ندازه

هَنْدَامٌ: جوانی، قه شه نگی، بالانیونه مام ،

که شخه

الهَنْدَبُ - الهَنْدَبَاءُ - الهَنْدَبَاءُ: کاستی،

روه کیکه

الهَنْدَبَاءَةُ - الهَنْدَبَاءُ: تالیشک

هَنْدَسَ الْأَبْنِيَّةَ وَمَا شَاكَلَهَا: نه ندازه گبری

بینا و ساختمان و هاوچه شنه کانی کرد

الهَنْدَسُ: مه ردومی به نه زمونی بیرتیژ

هَنْدَسَةٌ: نه ندازه ، کاروپیشه ی دیاری

کردن و نه ندازه و شیوازی بینا و

ریگه و بیان و ...

هَنْدَسَةٌ عِلْمِيَّةٌ أَوْ عِلْمُ الْهَنْدَسَةِ:

نه ندازه زانی ، زانستی نه ندازه

هَنْدَسَةُ الْبِنَاءِ أَوْ الْعِمَارِ: بیناسازی ،

نه ندازه ی خانوو به ره

الهَنْدَسَةُ الْجِيلِيَّةُ: نه ندازه ی

شیکردنه وه

هَنْدَسِيٌّ: نه ندازه یی

هَنْدَسِيًّا: نه ندازه یانه

هَنْدَمُ الشَّيْءِ: ریکی خست ، رازانديه وه،

چاکیکرد

هَنْدَمُ الْعُودِ وَغَيْرُهُ (سَوَاءٌ وَأَصْلَحُهُ عَلَى

مَقْدَارٍ): راست و ریکی کرد به نه ندازه ی

تاییه ت و شیاو

الهَنْدَوَانِي - الهَنْدَوَانِي (الْمَنْسُوبُ إِلَى

الْهِنْدِ): نه وه ی ده دریتته پال (هند)

هَنْدُوسُ الْأَمْرِ: شاره زاو زانا سه باره ت

به کاروبار

الهَنْدِيٌّ: هیندی ، خه لکی هند ، زمانی

هندی

هَنْفَ الرَّجُلُ (أَسْرَعَ): په له یکرد ،

خیرایکرد ، ده ست و بر دیگرد

هَنْقٌ - هَنْقًا (ضَجِرَ): بیزاربوو ،

وه ریسبوو ، بیتاقت بوو

هَنْوٌ: کات ، دهم ، واده ، به یانی زوو ،

به بیان

الهَنْوَفُ (ضَحَكَ فَوْقَ التَّبَسُّمِ):

پیکه نینیک له سه رو زه رده خه نه و بزه وه

هَنِيءٌ: خَوْش ، نَوْش ، سَاز ،
خه مړه وین ، ناسان و سووک ، له بار ،
به تام و چيژ
هَنِيئاً لَكَ: نَوْشې گيانت بښت
هَنِيئَةً (وَقْتُ قَصِير): تاوړکی که م ،
ساتنک ، بۆچن ساتنکی که م

هه

هَه - هَهْا وَهَهْه: په کيک به موی رووداوو
کاره ساتنکه وه زمانې بېه ستریت و
قسه ی به باشی و ره وانی بۆ نه کریت
هَه: به لښندان ، په یمانندان ، بۆ
بیرخسته وه ی شتیک به کار دیت

هو

هُوَ (ضَمِير مُذَكَّر مُنْفَصِل): راناوی نږی
جباپه ، نه و ، خوی

الهُو: لا ، ته نښت ، کون
هُوَ الشَّيْءُ (سَقَطَ مِنْ عَلَوٍ إِلَى اسْفَل -
إِرْتَفَعَ وَصَعِدَ): له سهره وه که و ته

خواره وه ، به رزبوه وه ، مه لکشا
هُوَ الْجَبَلُ (صَعِدَ وَارْتَفَعَ): سهرکه و ت
به چپاکه دا ، مه لکشا پیايدا

هُوَ فِي الْأَرْضِ (ذَهَبَ فِيهَا): چو و
به ناخی زه ويدا

هُوَ فُلَانٌ فِي السَّيْرِ (أَسْرَعَ - مَضَى):
به له بکړد ، رويي ، گوزه ریکړد
هُوَ الطَّعْنَةُ (فَتَحَتْ فَاها بِالْدم):

برینه که ده مي کړده وه به خوین لپه اتن
هُوَ الرِّيحُ هَوِيًا (هَبَّتْ): باکه مه لیکړد
هُوَ الْأَذُنُ (دَوَتْ): گوچک ه ی
زړنگايه وه ، کرته کرتی کړد

الهُو: ناره زوو ، حز ، خوښه ويستی ،
خولیا ، مه راق ، هه وس ، تاقه ت
الهواء: هوا ، که ش ، بهرگه هوا ،
شتی خالی و به تال ، ترسنوک ، با

هَوَاءُ الْأَصْفَر: نه خوښی و دهردی

میکړوي کوليرا

هَوَاءُ مُطْلَق: هه وای نازا ، بهر به ره لا

الهوائي: باناسا ، بازان ، له گازده کات ،

نه وه ی به با ده گهړی ، بایین ، هه وایی ،

ته لی هه وایی ، بی بار ، حولولی

الهوايد (اللائي يَجْنِينَ الهبيد): ژنانی

گوزالک کۆکه رو چنه

الهوادة: میهره بان ، نه رم و نیان ،

حه زو ناره زوو کړدن ، چاودنری

هَوَادِي اللَّيْلِ: سهره تاي شو

الهوارة (الهلكة): تياچوون ، فهوتان ،

نه مان

هَوَارَةٌ (عَسَاكِرٌ غَيْرُ مُنْتَظَمَةٍ): زه ندرمه ،

جاش ، جاش پولیس

الهواس - الهواسة: شیری بیشه ، نازاو

گوستاخی نه زموندان ، پیاوی زورخوړ

الهواشات: گروهو کۆمه لی خه لک و

حوشتر ، جه م کۆبوو له مالی حه لال و

حه رام

الهواصير - الهواصير: شیری بیشه

الهواع - الهواعة (القيء): رشانه وه ،

هینانه وه ی خواردن و خواردنه وه

الهواك (المتحير): سهرسام ،

سهراسیمه ، واق وړماو

الهوامج: حوشتریک به یه کجار

ناو خواردن تیرتاو ببیت

الهوء: وره ، رای دروست و شیاو

الهويسر: حوشتری پرمو ، مه یمونی

تووکن و کولکن ، پلنگ ، گوله شلیز

هَوَيْرَتِ النَّاقَةُ (كَثُرَ لَحْمُهَا): گوشتن و

قه له و بوو ، پرگوشت و تیکسمپا و بوو

هَوْبَرَتِ الْأَذْنِ (عَلَاهَا وَرَأَوْ شَعْرَ):

موقوف ژيان خوری به سهر

گوچکه یه وه بوو

هَوْتُ بِهِ (صَاح): هاواری لیکرد ،

نه پاندی به سهریا

الهَوَّةُ: زهوی قوول و چال ، هوا ،

کەش ، کەنگەلان ، کەلین

هَوَجٌ - هَوَجًا: گیل و که و دهن بوو ،

له گیل و که مژدهیدا به رزو بالاو که م

وینه بوو ، چه لاکبوو

الهَوَجَاءُ: حوشتی تیژو خیرا ،

گه رده لول ، گیزه لوکه

هَوَجَلُ الرَّجُلِ: خه ویکی سووکی کرد ،

به نیو بیاباندا رویی

الهَوَجَلُ: بیابانکی دوری بی نشان و

هیما ، سست و خاوی قه له و ، قورس ،

گیل و که و دهن ، ژنی داوین پیس ،

شهوی دورو دریز ، پاشماوهی

خه لکی ، ری نیشاندهری وریا و زرنگ ،

رؤیشتنیکی خاوو سست ، شوینی

له نگه رگرنتی که شتی

هَوْدٌ: له سه رخوو به شینهیی رویی ،

لاواندیه وه ، مهستی کرد ، سه رخوشی ،

سروود کوتن

هَوْدٌ فِي الْكَلَامِ (قَالَ بَثَانٌ وَرَفِقُ):

له سه رخو دواو قسه یکرد

هَوْدُ الرَّجُلِ (صَيْرُهُ يَهُودِيًّا): کردی

به جووله که

هَوْدُ الثَّمَنِ (خَفَضَهُ قَلِيلًا): نرخ

که مکرده وه ، دایشکاند ، دایبه زان

هَوْدُ الشَّرَابِ فَلَانًا (أَسْكِرَةً): مایی و

باده سه رخوشیکرد ، مهستی کرد ،

سه رگه رمیکرد

هَوْدٌ فِي السَّيْرِ (أَبْطَأَ): میاوش و

له سه رخو رویی به پیوه

الهَوْدُ: جوو ، جووله که

هَوْدٌ: ناوی به کیکه له پیغه مبه ره

مه زنه کانی خوا (دخ) که بولای

نه ته وهی (عاد) ره وانه کراوه

الهَوْدَةُ - الهَوْدَةُ (السَّمَاءُ): کزپارهی

حوشتر ، پشته حوشتر

هَوْدًا (كَلِمَةً مُرَكَّبَةً مِنْ هُوَ وَهَذَا): نه ره تا ،

نه وه تانی ، نه مه ، نه مه تانی

هَوْرٌ: خستی ، کوتای به زه ویدا ،

خستیه مه ترسیه وه

الهَوْرُ: زه لکاو ، که پاو ، زۆنگ ، جله وه

مه پ

الهَوْرَةُ: به دگومانی ، که پاو ، زۆنگ ،

جله وه مه پ

الهَوْرَةُ: به دگومانی ، تاوانباری

الهَوْرَةُ (الثَّلَكَةُ): مه ترسی

هَوْرٌ فَلَانٌ (مَاتَ): مرد ، گیانی سپارد

هَوْرٌ: کۆمهالی دووهم له پیتسه کانی

نه بجه دی و هه ریه که شیان نرخیکی

ژمارهیی مه یه

الهَوْرُ: خه لك ، دروستکراوان

الهَوْرَبُ: مه لَو ، باز

الهَوْرُنْ: گه ردوخول

هَوَسٌ فَلَانٌ: سه ری لیتیکچوو ، شه ژا ،

تیکچوو ، نه قلی سووک بوو ، گه وچ و

سه رشیت بوو

هَوَسِ الْقَوْمِ: که وتنه دوودلی و

شپرزهیی یه وه ، به دگومان و

شپرزه بوون

هَوَسَ الرَّجُلُ: گهوجو سه رسامی کرد ،
 دوو چاری خه ونو خه یالی کرد، سه ری
 لیتیکدا ، سه رشیتی کرد
 هَوَسَ (خَيْل - خَفَةُ الْعَقْلِ - هَذِيَان):
 شیتی ، گهوجی ، تیکچرون ، بزیکاندن،
 وړینه ، له به رخخوه قسه کردن
 الهَوَسَى: زورخوران ، بخوران
 هَوَسَ (إِضْطِرَاب): شله ژا ، تیکچوو ،
 سه ری لیشیوا ، ورگی له پو لواو بوو
 هَوَسَ الْقَوْمَ: شله ژان ، شپزه بوون ،
 ناژاوه یان تیکه وت ، دایان به یه کا
 هَوَسَ الْقَوْمَ (الْقَى بَيْنَهُمُ الْخِلَافَ):
 ناژاوه ی تیختن ، کردنی به گزی یه کا،
 له یه کی به ردان ، تیکدان
 هَوَسَ الْكَلْبَ عَلَى الصَّبِيِّ: سه گه کی
 به ردا له مناله که ، تیی به ردا
 هَوَسَ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ مِنْ هُنَا وَهُنَا):
 لیره له وی کوی کرده وه ، جه میگرد
 هَوَسَ الرِّيحَ بِالْفُجَارِ (جَاءَتْ بِهِ أَلْوَانًا):
 ره شه با گه ردو خولی هه لگرتو هینای
 الهَوَسَ: ژماره یه کی زور بئ شومار ،
 ورگو سک به تالو خالی بوون
 الهَوَسَةُ (فِتْنَةٌ - إِضْطِرَاب): ناژاوه ،
 بشپزی ، شپزه بی
 هَوَسَ فَلَانًا (قِيَاءً): رشانیوه ، چی
 خوار بوو پی هینایوه ، هه لی هینایوه
 الهَوَسَ (الْعِدَاوَةُ - شِدَّةُ الْحِرْصِ):
 دوژمنایه تی زور ، کولنه دانو
 سوور بوون
 هَوَسَ (تَقْيًى): هیلنجدان ، رشانه وه ،
 قولپ دان
 الهَوَفَ - الْهَوَفَ: بای گهرم ، بایه کی
 سارده لکه ر ، پایوی گیل و که وده ن ،
 ترسنوکی بی خیر

الهَوَقَةُ: چالیکه ئاوی تیا
 کۆده بیتوه و قوپو چلپاو ده به سستیت و
 بالنده ی له سه ر ده نیشتیه وه
 هَوَكَ الرَّجُلُ: گیل و شیت بوو ؛ به لام
 که میک نه قلی هیشتا مابوو
 هَوَكَ فَلَانٌ: چالی هه لکه ند ، قوولیکرد
 هَوَكَ فَلَانًا (حَقَّقَهُ حَيْرَةً): گیل و
 سه رشیتی کرد ، سه رسامی کرد ، سه ری
 لیشیواند
 هَوَكَ: گیلی ، گه مره بی
 هَوَكَةُ: چال ، قوولایی ، زهوی
 هه لکه نراوو چالکراو
 هَوَلَ الْأَمْرَ (شَفَعَهُ): له وزه کردیه
 ده ره وه ، زبانی ، زلی کرد
 هَوَلَ الْأَمْرَ (بَالَعَ فِيهِ): زدی پیوه نا ،
 کاره که ی زلکرد
 هَوَلَ الْمَرْأَةُ: به جل و به رگو ئالتوونه وه
 خزی رازانده وه
 هَوَلَ عَلَيْهِ بِكَذَا (تَهَدَّدَهُ بِهِ): پیوی
 ده ترسان ، هه ره شه ی پی لیده کرد
 هَوَلَ عِنْدِي الْأَمْرَ (جَعَلَهُ هَانِلًا): قورسو
 گرانیکرد ، نه سته می کرد لام
 هَوَلَ (رُعِبَ): ترس ، مه ترسی
 هَوَلَةٌ (شَيْءٌ مُفْزِعٌ): ترسینه ر ،
 ترسینه ر ، سامناک
 هَوَلَةٌ: سه رسامی ، تیاهر ، نه وه ی
 منالی پیده ترسینه ر
 هَوَلَةٌ مِنَ النِّسَاءِ (الَّتِي تَهْوِلُ النَّاضِرَ
 بِحُسْنِهَا): نه و ژنه ی ته ماشاکر
 به جوانی خزی سه رسام ده کات ، ژنی
 سه رسامه ری جوان
 الهَوْنُ (الْجَزَعُ - السَّرِيعُ): شله ژان ،
 راجله کین ، خیراوتیژ

الهَوَّع (الشَّدِيدُ السَّرْعَةُ): په کجار تیږو
خیرا
هَوَّع: سهرخه وی شکاند ، چاوی
که رمکرد ، که میځ نوست ، خو
ده پیرده وه ، وه نه وزی ددها
الهَوَّع: زه وی ته خختو میمن ، وه نه وز
هَوَّع المَجُوس: جوړه روه کیځه
له (یاسه مین) ده چیت
هَوَّع عَلَيْهِ الْأَمْر (سَهْلَةً): ټاسانیکرد ،
سووکی کرد
هَوَّعَ الشَّيْءَ (اسْتَخَفَّ بِهِ): به سووک
سهیری کرد ، به نزمو بی ترخو که ګ
بویروانی
هَوَّعَ عَلَيْكَ (خُفِّفَ وَلَا تَبَال):
له سهرخوبه ، هر گویشی مده ری،
وهر وه سهرخوت
هَوَّع: سووکی ، نه ګی ، رسوابوون ،
ټاپوچوون ، سهرجه م دروستکراوان
هَوَّع (السَّكِينَةُ وَالْوَقَار): میمنی و
ټاسایش ، له سهرخوبی ، شینه بی
الهَوَّع: میمنی ، ریکه وتن ، نارامی
الهَوَّع: ژنی گوپرایه ل و به نه مک ، ژنی
سست و لاوازو له پیاو چو له جه سته دا
الهَوَّع: سهرشوپیی ، رسوایی ، وبقارو
خوبه که مزانی
هَوَّع: خویشیوست ، خواستی ، هزی
لټکرد ، ټاره زوویکرد ، خولیاپیو
هَوَّعِ الْغُرْفَةَ (جَدَّدَ هَوَاءَهَا): پای
ژوره که بی ګږی ، هه وا ګږپکبی کرد
هَوَّع بِالْمَرْوَحَةِ (رُوح): باوه شتینی کرد
هَوَّعَ بِالشَّيْءِ (عَرَضَهُ لِلْهَوَاءِ):
هه لټخت ، خستیه بهر با
هَوَّعَ فَلَانٌ فَلَانًا (أَحْبَهُ): خویشی ویست ،
نه وین و خوښه ویستی هه بوو به رانبه ری

هَوَّع (صَاحِبُ الْهَوَى): هزو
ټاره زوودار ، هزو ټاره زوو په رست
الهَوَّع: ګوی زرنګانه وه ، هه زلیکراو ،
کاترمیریکه له شه ودا
هَوَّع (مُتَقَلِّبُ الْأَطْوَار): بی بار ، حولوی
الهَوَّع: بیرى قول ، چالی قول ،
که ګه لانی هه زار به هه زار
الهَوَّع: راستی شتیک ، پټناسه ،
خوی ، هه رخی ، راستی و ته واوه تی
شت
الهَوَّع: بیر ، را ، نه ندیشه ، بیروا ،
نه ټنی ، قهره خرمان ، ټاوبه ره ، پټل
الهَوَّع (الْجَمَاعَةُ الْمُخْتَلِطَةُ): ګږمو
کږمه لټکی تیکه ل
الهَوَّع (الشُّوْذَةُ وَالرَّفِيقُ): میمنی و
له سهرخوبی ، شینه بی ، نارام ګرتن
هَوَّع
هَوَّع (ضَمِيرُ الْغَائِبَةِ): نه و (بق می) ،
رانوی نادیارى میبه
هَوَّع (إِسْمُ فَعْلٍ لِلأَمْرِ بِمَعْنَى: أَسْرَعَ فِيمَا
أَنْتَ فِيهِ): په لکه ، خیراکه ،
ده ست و برد بکه
الهَوَّع: ترستوک ، شهرمن ، نه ویر
الهَوَّع: هر دومی سست و لاواز
الهَوَّع: هه لچوون ، به ریابوون ،
بزوی ، وروژان ، خرۆشان ، جوش
خواردن ، ټاژوه ، ټاشووب ،
توره بوون ، هه لچوون
الهَوَّع: بلا بوونه وه ، په رشبوون
الهَوَّع (مَا إِتْهَالَ مِنَ الرَّمْلِ): نه و
خوله ی ژوده کړتی

الهيام: شيتى و ديوانه يى به هوى
عيشق و خوشه ويستيه وه ، نه و په پى
تينوويه تى ، نه خوشيه كه توشى
حوشتر ده بيت به هوى تينوويه تى
قورس و گرانه وه
الهيام) مَا لَا يَتَمَسَّكَ مِنَ الرَّمْلِ فَهُوَ
يَنْهَارُ أَبَدًا) : نه و لمه لى له دواى
نوتمبيل ده ريت و خويناگريت
الهيام: شه يدايى ، ديوانه يى ،
تينوويه تى ، سهخت و گران
هيا هيا: خيراكه ، زويكه
هيا ه تهيئه و تهينا (اصلحه و اعده)
چاكيكرد ، ريك و باشى كرد
الهيه - الهيه: رووخسار ، سيما ،
چونيه تى ، شيواز ، ديمه ن ، شيوه ،
نيگار ، دهسته و كومه ل ، ريكخراو
هيه الامم المتحدة: دهستگاي و لاته
يه كگرتوه كان ، كومه لى نه ته وه
يه كگرتوه كان
هيه الحكمة: دهسته و دايه ره ي
دادگا
الهيه الحاكمه: دهسته ي
كاربه دهستان ، دهسته ي كارگوزاران ،
فرمانده و ايان
الهيه العلمية: دهسته ي زانستى ،
كژپى زانستى
هيب - هيبان - هيبان: ترساو ،
توقيو ، نه وه ي له خه لكى ده ترست
هيبه: ترس ، مه ترسى ، ريزه ترسه وه ،
سلكردنه وه ، ريز ، شكودارى ،
شكومه ندى
هيبه الى فلان (جعله مهيباً عنده):
به سام و ترسى كرد لاي

هيت به (صاح به): بانگى ليكرد ،
قيزاني به سه ريا
هيت - هيت لك (هلم - تعالى): وه ره ،
ببه
الهيت: زهوى چال و قول ، كه لينه
زهوى
الهيه (الجماعة من الناس): گروم
كومه لك له خه لكى
هيج الشىء: ووزاندى ، توپه يكرد ،
بيزاريكرد ، هانيدا ، بزوانى
هيج الشهية (حركها): هه زو ناره نووى
خواردنى جوولاند
هيج العين: چاوى ميتايه گل ، سوورى
كرده وه
هيج بينهما الشر: كردنى به گزى يه كا ،
نازاوه ي خسته نتيوانانه وه
هيج: شه ي ، جهنگ ، نازاوه ، بشيوى ،
بزاوتن ، بابه كى توندو تيز ، فيتنه و
ناشوب
الهيج: ليخورينى حوشتر و خورپن
به سه ريا ، نازاردانى حوشتر
الهيجاء - الهيجاء (الحرب): جهنگ ،
شه ي ، هه راو بيكدادان
هيد السافر (اسرع): په له يكرد ،
خيزايكرد
الهيد: گه وه ، شتى له ريك و نااارام
الهيدان (الثقيل الجبان): هه پوله ي
ترستوك
الهيدبى (ضرب من مشي الغيل): جوړه
رويشتنيكى نه سه
الهيدب: نه شك ريزان ، تنوكه
فرميسكى يه كه له دواى يه ك ، گه واله
هه وري نريك به زهوى ، مه مك و
هه وره تى زن ، دامين و په ي په په ي
جل و بهرگ

الهیدروجین: هایدروژین ، هایدروژین
 الهیدی: پیای چنه بازو زږېله
 الهیدکور من النساء: زنی شوخو
 شنه کی بالابه ززی به جهسته و لار
 الهیدارة = الهیدر = الهیدار: مەردومی
 چنه بازی زږېله ، دم به هاراش
 الهیدام: نازاو گوستاخ ، زږخوږ
 الهیدارة: زنی چنه بازو زږېله ،
 وړینه کەر
 الهیدم: گورج و گول ، خیرا ،
 به دهست و برد
 الهیر: نه ترس ، بی ټاک ، هه لچو ،
 بی ټاک و هه لچو له گشت کاریکدا
 الهیر: له ناوه کانی بای (سه بایه)
 هیرا طقی: دهسته واژه کی گریکی به و
 مه به ست پتی جوړه رهنووسی کی
 خیرایه و پیکهاتوه له ناماژه و هیماي
 هیروگلیفی
 الهیره (الأرض السهلة): زهوییه کی
 تهخت و هه موار
 الهیره: نه رم ، شل
 الهیرغ: ترسنوکی بی خیر
 الهیرغ من الریاع: بای تیزو خیراو
 گەردو خولاوی
 الهیره: شمخال
 هیروغلیفی: هیروگلیفی ، به گریکی
 واته: نه خش و نیگاری پیروندو
 رږژاوا بیه کان به په نووسی دیرینی
 میسری ده لاین که له سر گوی
 میسریه کونه کان و په رستگانیاں
 هه لکه نراوه
 الهیروین: مادده کی بیتوشکه ره

الهیزعة: ترسو بيم
 الهیش: جهنگل ، دارستان
 الهیشه: گروهو کومه لیکي تیکه لو
 پیکه لو ، پیکدادان و پشوی ، فیتنه و
 ناشوب ، وروژان ، هه لچون
 الهیشوم (الکلا الهش الین): له وپری
 نه رم و فשל
 الهیص: ریقه ی بالنده
 الهیصار: شیر
 الهیصة: ناشوب ، نازاوه
 الهیصم: رهق و زیری توکمه و پته و ،
 جوړه به ردیکی لووس و سافه ،
 مەردومی به تواناو دلیر
 الهیصور: شیر
 هیض فلاناً (هیجه): جوولاندي ،
 بزواندي ، وروژاندي
 الهیض: ریقه ی بالنده
 الهیضاء (الجماعة من الناس): گروهو
 کومه لیک له خه لکی
 الهیضة: تیکچون ، خراببونوه ،
 تووشبونوه ، تیشکان
 هیضة آسیویة (کولیرا): رشانه وه ،
 کولیرا ، چاوه قووله
 الهیضل: گروهو کومه لیکي چه کدار ،
 سویا بیه کی بی شومار
 الهیضلة: حوشتی گه وړه و زله ، دريژ ،
 به ته من و به سالچوو ، زږ ، کومه لو
 گروهي چه کدار ، دهنگه دهنگی خه لک ،
 هه راو قاووقیزان
 الهیظل: ریوی ، گروهو کومه لیکي که م
 که له جهنگا به گه برخین ، ناوی
 شارژکه ، نه ژادو ره گه زیکه له (تورک)
 یان (هند)

الهَيْطَلَة: ده فرو مه نجه لتيكي زهر ديان مس

الهَيْفَة: ده ننگي تر سينه و توقينه ر ،
رؤييني شتي روكراو له سر زهوي ،
دهنگي هاوارو فرياد ، له به رؤيشتنی
شت ، سوربون و كوله دان ، زهويه كي
فراوان

الهَيْفَوَة: رشانه وه بي زور له خوركردن ،
دل تيكي لهاتن

هَيْفَ الثَّلَامِ (ضَمَرَ بَطْنَهُ وَرَقَّتْ
خَاصِرَتَاهُ): قه دباريك و سك
به قوولاچو ، له پولوازي كه مه ر باريك و
سك به قوولاچو

الهَيْف: گره ، بای گهرم كه روهك
وشك دهكات و نازه ل تينوو ناویش
وشك دهكات

الهَيْفَاء: قه دباريكي سك به قوولاچو

الهَيْفَان: تينويه تي سهخت و گران
الهَيْق: دريژ ، دريژي هه رشتيكي ،

باريك ، حوشر مورخي تير و خيرا
الهَيْفَة: دهنگي به ريه ككه و تنی
شمشير ، ليداني ناسن به ناسنيكي تر
ياخود دهنگي خسته سهری گيايه كي
وشك بوسه ر گيايه كي تر

الهَيْقَل: حوشر مورخي بار ، مار ميلكه
الهَيْقَلَة (ضَرَبَ مِنَ الشَّيْ): جوزه
رؤيين و ره فتاريكي

هَيْكَلُ الزَّرْعِ (نَمَا وَطَالَ): كشتوكاله كه
به ريزو بالا بو ، نه ش ونمايكرد
هَيْكَل: خانوي گه و ره بلند ، كوشك ،
كه ته ، زله ، قه به ، زه به للاح ، قاوغ ،
به رستگا

هَيْكَلُ الْبِنَاءِ وَغَيْرُهُ: په يكر ، چيوه ي
ساختمان و بينا ، چلو چيو ، قه باره

هَيْكَلُ الصُّورَةِ وَالشَّخْصِ وَالتَّمَثُّال: ديمه ني ، په يكر ، شيوه ، شيوازي
ويته و كه سو په يكر

الهَيْكَلُ الْعَظَمِي: نيسكه په يكر
الهَيْكَلَة: ژنيكي گه و ره و زله ،
ساختمان و ته لاريكي به رزو بلند ،
شوينيكي له نيوجه رگه ي كليسه داو
قورباني تيا پيشكه ش دهكرت ، ويته و
كه سو په يكر

هَيْلَ عَلَيْهِ الشَّرَاب: خاك و خولي كرد
به سهر

هَيْل - هَيْلَان (مَا إِهْمَالٌ مِنَ الرِّقْلِ
وَعَيْرُهُ): نه وه ي ده كرى به سهر ،
به سهر دابارين

هَيْل - هَال (حَبَّ الْهَال): هيل ، حيل
الهَيْل وَالْهَيْلَان (الْمَالُ الْكَثِير): مال و

دارايي بي شو ماو زور

الهَيْلَة: ترس ، كاري ترسناك
هَيْلَل - هَيْلَة: گوتي (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

الهَيْلوم: گاريكي سووكه و دهكرته نپو
بالون و هه ندي شتي تره وه ، ته نيكي
ساده و سووك ، شتي ساده

هَيْم (ثِيَهُ - وَخَيْرَ): سهری ليتيكيچو ،
شپوا ، شله ژا ، شپره بوو

هَيْمُ الْحُبِّ فَلَانًا: شهيدابو ، ويل بو ،
خوشه ويستی شهيدايكرد

هَيْمُ اللَّهِ (قَسَمَ مِثْلَ آيَمِ اللَّهِ): سويتند
خواردنه به ذاتي په روه ردگار
هَيْم (عَثَلَة): نوئل

الهَيْمَى: تينوو ، حوشری نه خوش
به هوي تينويه تيه وه

الهَيْمَاء: بيابانيكي بي تاو

الهيمنان: تينوو ، نه خوشيه كه تووشى
 خوشتر ده بيت به موى خوارنده وى
 ناوى بارانه وه
 هيمن (قال آمين): گوتى نامين
 هيمن الطائر على فراخه (رفرف): بالى
 كرده وه بى به چكه كانى
 هيمن فلان على كذا (صار رقيباً عليه
 وحافظاً): بوويه چاودترو پاريزه
 به سه ريه وه
 هيمنة (زعامة - سيطرة): گوره يى ،
 سه ردارى ، پيشه وايى ، ده ست
 به سه راگرتن ، ده ست لات
 الهين - الهين: ناسان ، سووك ، سانا
 الهيئة: ناسانى ، سووكى ، سانايى
 الهيئة: ويقارو هيمنى ، ناسايش ،
 رهوش
 الهيمنة (الصوت الخفي): دهنگى
 به نهان و شاراوه
 هيه هيه (كلمة ثقال لشي يطرد):
 وشه يه كه ده گوتريت بؤ شتت كه وا
 ده ربكريت
 هيئات - هيئات - هيئات: دوره ،
 وشه يه كه به كارديت بؤ دورى روودانى
 كاره ساتت
 الهيوب - الهيوية: ترسناك ، مه ترسى
 هه لگر
 الهيوچ: مانده ر ، جوولتيره ،
 هه لستين ، هه لگيرستين
 الهيوفا: خوشترىك به سه ختى و گرانى
 تينووى ببيت ، خوشترى تينوو
 الهيوول: گه ردو خوولى به ربا كه وا
 له په نجه ره و درزى مالانه وه ديتته
 ژووده وه و له به ر تيشكى خوړو
 رووناكيدا ده بينريت

الهيولي - الهيوولي (المادة الأولية):
 كه ره ستهى خاوى سه ره تايى ،
 كه ره ستهى سه ره تايى
 هيولي - هيولاني: نه وهى ده دريته پال
 مادده و كه ره ستهى سه ره تايى
 الهيوم (المتحير): سه رسام ،
 سه راسيمه ، سه رگه ردان ، تينوو
 الهيء - الهيء (الدعاء إلى الطعام
 والشراب): بانگ كردن بؤ خواردن و
 خواردنه وه ، ده عوه ت كردن
 الهيء: قه دو بالاجوان ، جوان ،
 جوانكيه ، حالت و چؤنيه تيه تى
 قه باره و سيماء نه ندامى شت ،
 چؤنيه تى

صوَر من الهجرة الجماعية للاكراد
عام/ 1991 (لهوئنه كانى كچهوى
كورد سالى 1991)

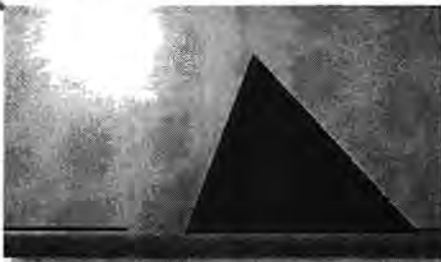
الهليكوبتر (على كچهوى)

صوَر من مأساة الهجرة الجماعية للاكراد
عام 1991
(لهوئنه مەينهت ئاميزه كانى كچهوى
سالى 1991)

الهَبَّار (مەيموونى قژنو تووكن)

هَرم
(قووجهك)

فَلَهْد
(په پووسلیمانكه)

الهَيْكَلُ الْقَضَمِي (نيسكه په يكر)

الهاضوم

هاصر

فرقار

هجام

هراس

هرايس

هرووت

حرف الواو

و

۲۷

و

و: بیست و هفتمین پیتی زمانی
عمره بی‌یه و به‌چه‌ندین شی‌وه و مانا
ها توره له‌وانه:

- (1) حَرْفُ الْعَطْف: له‌گل، وه، و
- (2) وَأَوِ الْإِسْتِنَاف: ده‌ستپکردن
- (3) وَأَوِ الْحَال: له‌کاتی، حال و بار،
بارودوخ
- (4) وَأَوِ الْمَعِیة: له‌که‌لبون، هاوتا
- (5) وَأَوِ الْقَسَم: سویندخواردن، به‌خوا،
وه‌للامی
- (6) وَأَوِ ضَمِير الذَّكُور: راناوی نترینه
- (7) وَأَوِ الْفَصْل: جیاکردنه وه، جوودایی
- (8) الْوَاوُ الزَّائِد: زیاده، زیاد
- (9) وَأَوِ رَبٍّ: له‌وانه‌یه، ده‌شی، ده‌گونجی
- (10) وَأَوِ عَلَامَةُ الْمَذْكُرِین: نیشانه و
هیمای نترینه

ع-و

وَا (حَرْفُ نِدَاءٍ مُخْتَصٌّ بِالنَّدْبَةِ): بۆداخ
خواردن، به‌داخه وه، داخه‌که‌م
وَابِس: دره‌خشان، رووناک، پرشنگدار
وَابِصَة - وَبِصَة (النَّار): ناگر، ناود
وَابِل (مَطَرٌ شَدِيد): بارانی به‌خوپو
لیژمه، شه‌سته باران
وَابِلٌ مِنَ الرَّمَامِ: گولله بارانی وه‌ک
ته‌رزه
وَابِلَةٌ (طَرَفٌ عَظِيمُ الْفَخْذِ أَوِ الْعَضُدِ):
کلۆت، جه‌مه‌ری ئیئسقانی لاق و بال
وَاتِد (ثَابِت): جیگر، چه‌سپاو

وَأَتَرُ الْأَشْيَاءِ (تَابِعَهَا بَعْدَ فِتْرَةٍ تَقَعُ
بَيْنَهَا): به‌شوین یه‌کتره جیون
وَأَتَرُ الْكُتُبِ: نامه و کتیبی دوا به‌دوا
یه‌ک ره‌وانه‌کرد
وَأَتَرُ الصَّوْمِ (صَامَ يَوْمًا وَقَطَرَ يَوْمًا أَوْ
يَوْمَيْنِ): رۆژێک پی بۆو رۆژێک یان
دوانیش پی‌نه بۆو
وَأَتَنُ الْمَكَانِ (أَطَالَ الْإِقَامَةَ فِيهِ): نۆد
لئی مایه وه
الْوَاتِن: چه‌سپاو له‌شوینتیک ناوی
روون و ره‌وان
وَأَتَتْهُ مُوَاتِنَةٌ: وه‌ک شه‌ری کرد، نۆد
له‌وی مایه وه
وَأَثْبَةُ مُوَاتِنَةٍ (بَادَرَهُ وَانْقَضَ عَلَيْهِ):
ده‌ستپشخه‌ری کرد و هیرشو مه‌لمه‌تی
کرده سه‌ر
وَأَثَرُ (الثَّابِتُ عَلَى الشَّيْءِ): چه‌سپاو
جیگر له‌سه‌ر شتیک
وَأَثَقَ (عَلَى ثِقَةٍ - مُثِقِنَ): دانیا،
بیگومان
وَأَثَقَ (عَاهَدَ): په‌یمانیدا، په‌یمانی
به‌ست
وَأَثَقَهُ وَثَاقًا وَمَوَاتِنَةً (عَاهَدَهُ):
په‌یمانی دایه، به‌لئینی دایه
وَأَثَمَ فِي الْعَدُو: رایکرد وه‌ک شه‌وه‌ی
نه‌فسی خۆی فری بدات
وَأَتَنُ (الْمُقِيمُ الثَّابِتُ): جیگری چه‌سپاو

وَأَجِبْ: پښوېست ، هـ رده بې بېی ،
پښوېسته ، چارنیه ، نه رکې پښوېستو
له سەر شان
وَأَجِبْ عَلَيْهِ (مَفْرُوض - لَازِم): پښوېسته
له سهری ، ده بې بیكات ، له سهریه تی
وَأَجِبِ الْوُجُودَ (هُوَ الَّذِي يَكُونُ وَجُودَهُ مِنْ
ذَاتِهِ): له خووه بوون ، نه وهی
له خوویه ده بې بېی، به ته نیا
په روه ردگاری مه زنه
الْوَأَجِبِ (فِي عَرَفِ الْفُقَهَاء): واجب لای
زانایانی فقه: نه وه نه رکھی
به به لگه یه که چه سـ پښنراییتو
نه نجامده ری پاداشت بدریتـ وه
له سهری و سزاش وه ریگری له سهر
نه کردن و ازلیته نانی
وَأَجِدْ: دوزه روه وه، نه وهی ده دوزیتـ وه،
ده وه له مه ند، ده سته لانداری به نه وین و
سوز، یه کیکه له ناوه جوانه کانی
په روه ردگار
وَأَجِدْ عَلَيْهِ (غَاضِب): توپړه ، مه لچو،
بق مه ستاو
وَأَجِدْهُ إِلَيْهِ: ناچاری کرد ، نذری
بؤمینا
وَأَجِدْهُ عَلَيْهِ (أَكْرَهَ): ناچاریکرد ،
نذری بؤمینا
وَأَجِزْ: کوتایی و دوایی مه رشتیک
له قسه و کارو فرمان ، سووکی کورت ،
گوته و قسهی کورت که و زوو لئی
تپده گه یث
وَأَجِسْ (هَاجِس - شَفُورٌ دَاخِلِي): دل
خه به ردان ، نه ندیشه ، نه وهی دیت
به دلا
وَأَجِفْ (مُضْطَرِب): له رزوک ،
ده له ریتـ وه ، شپړزه ، ناآرام و جیکړ

وَأَجِلْهُ مُوَاَجَلَةً: زالبوو به سهر ترسو
بیمدا، ترسی ره واند ه وه
وَأَجِم: مؤن ، عه بووس ، خه فته تبار ،
په ست، کپ، بیده نگ، سهریه ره و
خوارکردن
وَأَجِهْ مُوَاَجَهَةً: دیدار و گفتوگوی کرد،
رویه رووی بوه وه
وَأَجِهَةٌ (أَمَامَ): روو ، پیش ، به رده م ،
روکار، پتیشه وه
وَأَحَة: میړگ ، میړگوزار ، نزار ،
لاله رزار ، شه کار
وَأَحِدٌ (أَوَّلُ الْعَدَدِ): یه ک ، تاک ،
که سیک، بی ماوتا
الْوَأَحِدُ الْأَحَدُ (اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى):
خوای تاک و ته نیا ، ته نیا مه ر خوی
وَأَحِدًا وَأَحِدًا (وَأَحِدًا بَعْدَ الْأَخِرِ): یه ک
له دوا ی یه ک
وَأَحِدَةً بِوَأَحِدَةٍ (صَاعًا بِصَاعٍ): یه ک
به یه ک ، داش به داش ، هق به هق
وَأَحْرَبًا (كَلِمَةً يَنْدُبُ بِهَا الْمَيِّتَ وَتُسْتَعْمَلُ
لِلنَّاسِ أَفْ): وشه یه که بر نا هو
حه سره ت و خه م و په ژاره دهرده بریت
وَأَحْلَهُ مُوَاَحَلَةً: پیشی کهوت له روجوون
له نننو قورولیتـ دا
وَأَخَى - مُوَاَخَاةً: برابیه تی و دوستایه تی
له گه ل به ست
وَأَخْد: ره فتاری خوشتر له رويشتنا وه ک
خوشتر مورخ
وَأَخَمَهُ مُوَاَخَمَةً: زالبوو به سهر گرانی و
ناجوړی خوړاکدا
وَأَدَجِهْ مُوَادَجَةً (سَالَمَهُ وَلَا يَنْهَ): ناشتی
له گه ل به ست ، نه رم نیان و بی زیان بوو
بوی

وَادِسُ (النبات الذي غطى وجه الأرض):

نهو روه که ی رووی زهوی داپوشیوه
وَادِع: دانه، شت دانه، نه مانه
سپتر، قهله، به خوره، گوشتن
وَادَعَهُ مَوَادَعَهُ وَدَاعًا: ریکه و تنیان
له گهله یه گریبه ست کرد

وَادِي: چه، جوگهله، زئی، جوگا،
خوزیار، ریباز، بیرو
وَارَى الشَّيْءَ - مُوَارَاهُ (أخفاه):

شاردیوه، به نهان و نادیار کرد
وَارَى المِيتَ الشَّرَابَ (دَفَنَ): مردوه که ی
ناشت، شاردیوه، به خاکی سپارد
وَارَاهُ الشَّرَابَ: به خاکی سپارد، له ژیر
خاکدا شاردیوه

وَارَبَ الرَّجُلَ (خَالَه): فیلئ لی کرد،
گری لی کرد، دهستی بری و چاوبهستی
لی کرد، فریویدا

وَارِث: میراتگر، به شبر، جیگر،
بوماوهگر

وَارَدَ الرَّجُلُ: به یه که وه چوونه نیو تاو
وَارِدَ حَاضِر - أَتَ - مَجْلُوب: ماتو،
که یشتو، مینراو

الْوَارِدَات: شت و مه کی کپاو له ولاتانی
بیانی، مینراو

الْوَارِدَات وَالصَّادِرَات: مینراو و نیراو
وَارِدَةٌ: شه قامه پی، جاده، گروهو
کۆمه لیک بیتنه سه رتاو

وَارِسٌ مِنَ الثِّيَابِ (الأخمر): جلو
به رگی سوور

وَارِسُ الحُمْرَةِ (شَدِيدُهَا): جل و به رگی
به کجار سوور

وَارِطَهُ (خَادَعَهُ): مه لیخه له تاند،

فریویدا، دهستی بری
وَارَعَ فَلَانًا: دواندی، گفتوگو و روئی
پیکرد

وَارِفًا (نَضِير - ظَلِيل): سهوز، که شاهوه،
سپهر، تاریک

وَارِق - وَارِقَةٌ: دره ختی پر که لاو چرو
تازه که لاده رکردو، که لادار، سهوز
وَارَكَ الْجَبَلَ مُوَارَكَةً: شاخ و چیا که ی

بری، به جیی هیشت
وَارَكَ الْمَكَانَ (جَاوَزَهُ): شوینو
جیگه که ی به جی هیشت

وَارَكَ: جی پی سواریوونی و لاخ،
ناوزه نگ، هاوسه فره رو گهشت
وَارِمَ (مُورِم - مُنْتَفِع): ناوساو، کیس

کردو، خه مبا
الْوَارِي مِنَ الرُّسُود: نهو چه کانه ی
له کاتی ته قاندندا چه خماخه دهکات

وَارَى: رووبه رووی وه ستا، به رامبه ریوو،
یه کسان بوو، وه که یه بوون، وه که
نهو بوو

وَارَزَ عَلَى الْأَمْرِ: هاوکاری کرد
له کاره که دا، یارمه تیده ری بوو
له کاره که دا

وَارَزَهُ مُوَارَزَةً: یارمه تی و کۆمه کی کرد،
هاو پشت و پشتیوانی بوو

وَارَعَ: یاساخکر، به ربه ست،
داینکر، ریکر، سه گی پاسه وان

وَارِن: کیشدار، کیش ته و او،
له ته رازوودایه، کیشهر، قه پانچی،
مه ست، سه رخوش

وَازَنَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ (نُظِرَ إِلَهُمَا أَوْزَنَ):

ته ماشایکرد بزانیئت کامیان قورسو
کیشدارتره

وَازَنَهُ - مُوَازَنَةً: به رانبه ری بوو ،

هاوتای بوو له کیشدا ، هاوتای بوو

وَاسَى الرَّجُلُ: یارمه تیدا ، هاوکاریکرد

وَاسِطٌ: ددان ، ژیر کزپان ، له مالا

وَاسِطَةٌ: هَوَ ، روولینهر ، راسپیر ،

ناوېژیکار ، سایه ، شه فاعه تکار

وَاسِطَةُ الْقِلَادَةِ: گه وهره مرواری

ناوه راستی ملوانکه

وَاسِعٌ: پان ، به رین ، گوشاد ، فراوان ،

گه وره ، یه کیکه له ناوه جوانه کانی

په روه ردگار

وَاسِعَ الرَّحْمَةِ أَوْ الْعَدْلِ: به دادو

به زه بی ، دلنهرم به خشنده

وَاسِعَ الصَّدْرِ: سینه ساف ، دلپاک ، دل

بی خه وشو گهرد

وَاسِقَةٌ - مُوَاسِقَةٌ: دژایه تی و دژواری

یه کیانکرد له جه نگو گشت کاریکی تردا

وَاسِلٌ: نزیک بوو له په روه ردگار

به کاریکی چاکه و به ندایه تیه ک ،

خوازیاری ره زامه ندی خوداوه ند

وَاسِلَةٌ: پله ، هَوَ ، ناوه راست ، میان ،

شه فاعه تکار ، پله وپایه لای پادشایان

وَاسَمَهُ مُوَاسِمَةً (غَالِبُهُ فِي الْحُسْنِ):

له وجوانتر بوو ، له جوانی و که شخه یدا

له به رانبه ره که ی له پیشتر بوو

وَاشَجَّ (مُشْتَبِكٌ): تیکه ل ، چره ، ئالوز ،

به یه کاجوو ، تیکه ل و ئاویت به یه کبوو

وَاشْجَةُ (الْقَرَابَةُ الْمُتَّصِلَةُ): خزمایه تی ،

په یوه ندی خزمایه تی به رده وام

وَاشِلٌ: چپایه ک به رده وام ئاوی لی بچکی

وَاشِي: غه یبه تکه ر ، پاشمله دوو ،

یه کیک منالی نیرینه و حوشتی زور

بَيْتٌ ، چینه ر

وَاصَى الْبَلَدَ الْبَلَدَ: شاره که له پال

شاریکی تردا بوو ، به پال یه که وه بوون

وَاصَبٌ عَلَى الْأَمْرِ (وَأُظْبِ وَأُظْبِرَ عَلَيْهِ):

به رده وام بوو له سهری ، ئارامی گرت

له سهر کاره که ی

وَاصِبٌ (دَائِمٌ): درنخایه ن ، به رده وام ،

جنگرو چه سپاو

وَاصِفُهُ (بَاعَهُ شَيْئًا وَصَفًا لَهُ يُدُونُ أَنْ

يَرَاهُ الْمُشْتَرِي): کالو شتیکی بو

وه سفو باسکرد که وا کپیار نه یدیبوو

وَاصِلٌ (ضِدَّ هَجْرٍ وَصَارَمٌ): کزلی نه دا ،

به رده وام بوو ، له سهری رژی ، تاسهر

رژی

وَاصِلَ الْعَمَلِ وَفِيهِ (دَائِمٌ وَوَأُظْبِ عَلَيْهِ):

به رده وام بوو له سهر نیشه که ،

له سهری رژی ، دهستی لیته گرت

کزلی نه دا

وَاضِلَ الْحَبِيبِ حُبَّهُ: دهستی

له خو شه ویسته که ی هه گرت ، وازی

لیته هیتا

وَاضَاهُ (غَالِبُهُ فِي الْحُسْنِ وَالنَّفَاقَةِ):

له و پاک و پوخت تر بوو ، له و پوختربوو

وَاضِحٌ: روون ، ناشکرا ، دیار ، له پوو ،

ده بینری

وَاضِحٌ بِذَاتِهِ (لَا يَخْتِاجُ إِلَى إِضْحَاحٍ):

پتویست به روونکردنوه ناکات ، روون و

ناشکرا ، خودیارو ناشکرا

وَاضِحَةٌ: نه و ددانانه ی له کاتی خه نده و

بیکه نیندا دیارو ناشکرا ده بن

واضع - واضعة: زهستان ، ژنتیک تازہ
منالی بوبیٹ ، سفور ، بی پچه ،
دانہر ، دوستکەر

واضع اليد: دهست به سه راگر
واضعه مواضعه (راهنه): گره ویکرد
له گه لی

واضعه في الامر (واقفه فيه على شيء):
بپاریدا له سه ره مانکار

واضعه الرهان (ابطله): گره وه که ی
به تالکرده وه ، هه لی وه شانده وه

واضعه البيع (تارکه): کرین و فروشتنی
وازیهینا

واضعه - مواضعه: گره وکردن له گه ل
یه ک

واضيء: روجوان و پاکیزه ، جوان
واظاً فلاناً (واقفه): له گه لی ریکه وتو

بیکهات
واظاً الشجر: به شاوه ندی هونراوه ی

دووباره کردوه
واظلة: موسافرو گه شتیاران ، ریگه ی

کوژاوه ، دهنگی وردی خورما
که داکه وتبیت

واظاً الثابت: جیکیر ، چه سپاو
واظيء: نزم ، نشیوو

واظب على الامر (داوم): به رده وام بوو ،
جیکیرو چه سپاو بوو

واظب على عمله (ثابر): کۆلینه دا ،
له سه ر نیشه که به رده وام بوو

واظب: به لێندهر ، به رده وام له سه ر
کارێک

واعيد: په یماندهر ، به لێندهر ،
نومیده وار ، هیوای خویشی

واعده موعده (وعد كل منهما الآخر):
به لێنیاندا به یه ک ، هه ریه ک به لێنیدا
به وی تر

واعده الموضع أو الوقت (عاهده على أن
يؤاقيه في موضع أو وقت معين):

په یمانی دایه له سه رچاوپیتکه وتن
له شوین و کاتی دیاریکراودا ، به لێندهر

واعر (الصعب): قورس ، گران ، دژوار ،
ناله بار

واعظ (الذي يعظ): نامۆژگار ، فیرکار ،
ئه وکه سه ی نامۆژگاری دهکات

واع: هۆشیار ، بیدار ، به خه بهر ،
هۆشمه ند ، ناگادار ، وریا ،

به ته نگه وه بوو
الواعية الخفية: هه ست و نه ستی

دهروون ، هه ستی نیو ناخ و دل
واغر: تۆله سین

واقى موافاة: چه جیکرد
واقى فلاناً حقاً: مافو چه قی خو ی

دایه ، پیتیدا
واقى الرجل (أشاه - فاجاه): مات بو

لای ، سه ری لیدا ، له نا کاو سه ری هه لدا
الواقى: یه ک دره م و چوار به ش ، ته واو

واقاه الحما أو الكتاب (أدرکه): مرد ،
مه رگ مات به سه ری ، ئه جه لی مات

واقداً فلاناً على الامر (وقد معه على
الأمير): به نوینه ر ناریدی بۆلای میر

واقداً (قادم - رسول - مبعوث): ماتوو ،
گه یشتوو ، نێزراو ، نوینه ر

واقر (متوافر - كثير): فره ، زۆر ،
بی شومار

واقر العدد (عديد): ژماره ی زۆر
بی شومار

وَأَفْرُ الْمَالِ (عَنِّي): دهوله مهند ،
ساماندار ، دارا ، بوه
الْوَأْفِرُ (بَحْرٌ مِنْ بُحُورِ الشَّعْرِ الْعَرَبِيَّةِ):
به کیکه له به حره کانی هونراوهی
عه ره بی

وَأَفْرُهُ (عَاجَلُهُ): په لهی لیکرد ،
دهستو بردی لیکرد
وَأَفَقَ الشَّيْءُ الرَّجُلَ (نَاسَبَهُ): بوی
گونجا ، شیاو بوو بوی ، بوی لوا ،
شیاوو له باربوو بوی
وَأَفَقَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ (وَفَقَ): ریکی خستن ،
دووشتی به به که وه گونجاند
وَأَفَقَ مُوَافَقَةً: له بارو گونجاو بوو ،

شیاوو له باربوو
وَأَفَقَهُ الشُّوبَا: پرپه پری بوو ،
له قه ده ری بوو
وَأَفَقَهُ الشَّيْءُ (اسْتَحْسَنَهُ): په سه ندیکرد ،
پپی قایل بوو
وَأَفَقَهُ فِي أَوْ عَلَى الْأَمْرِ ضِدَّ خَالَفَهُ):
له که لی بوو ، له سه ر رای بوو
الْوَأْفَقُ: خزمه تکاری دیرو که نیسه

الْوَأْفِي: ته واو ، پر
وَأَقَعَ الرَّجُلُ (حَارِبَهُ): شه ری پیفرۆت ،
چوو به گزیا
وَأَقَعَ الْمَرْأَةُ (جَامَعَهَا): نافره ته که ی
لاقه کرد ، دهستی بۆ برد ، جوت بوو
له که لی

وَأَقَعَ الْأُمُورَ (دَانَاهَا وَيَا شَرَّهَا):
نه نجامیدا ، کردی ، کاروباره که ی
که یاند به پایان و نه نجام

وَأَقَعَ: رووداو ، که وتوو ، بوون و راستی
وَأَقَعَ فِي الْمَكَانِ الْفُلَانِي (مَوْجُودٌ فِيهِ):
که وتوته ... ، لیبوو ، له وی به

وَأَقَعَةً: رووداو ، سه ره بوورد ،
سه رگوزشته ، ده بی بیی ، کاره ساتیک
که ده بی روویدات ، به لا ، چورتم ،
کاره سات ، روژی زیندو بوون وه ،
قیامه ت

وَأَقَعَةً (فِي الْفَلَسَفَةِ): له فه لسه فه دا:
ئه وه ی رووده دات و دوزراوه ته وه
وَأَقَعِي (طَبَقَ الْوَأَقِعَ): راستیتی ،
راسته قینه یی ، پرپه پری راستی ،
راستکار

الْوَأَقِيعَةُ (فِي الْفَلَسَفَةِ): ریبازیکه بۆ
به ده رخستنی رووداوو سروشستی و
ژینکر دیه کان به چه شن و شیوازی خویان
هه روه ها به ده رخستنی بۆ چوون و
رووداوو میژووییه کان له قالبی خۆیدا
به ده ره له تیروانی نی نموونه یی

الْوَأَقِيعَةُ (فِي الْأَدَبِ): له ئه ده بدا:
مه زه به و ریبازیکه پشت ده به ستیت
به واقیع و به رجه سته و به ده رخستنی
حال و باری کۆمه لکه وه ک خۆی

وَأَقِصَا: وه ستاو ، راوه ستاو ، هه ستاو ،
راسته وه بوو ، له کارکه وتوو
وَأَقَفَهُ فِي الْعَرَبِ (وَقَفَ كُلُّ مَنْهُمَا مَعَ
الْآخَرِ): هه ریه که له کاتی جهنگ و شه را

یارمه تی به رانبه رو هاوړیکه بدا
وَأَقَفَهُ عَلَى كَذَا (سَأَلَهُ الْوُفُوفَ وَالْثَبَاتِ
مَعَهُ): داوا ی پشتگیری و کۆمه کی
لیکرد ، داوا ی هاوکاری لیکرد

وَأَقِي: پارێزهر ، چاودێر ، حه سه س ،
زینیک پشتی و لاخ بریندار نه کات

وَآكِي مُوَكَاةَ وَوَكَاءَ (تَحَامَلَ عَلَى الْيَدَيْنِ وَرَفَعَهُمَا عِنْدَ الدُّعَاءِ): دهستی به رز کرده وه له کاتی نزاو پارانه وه دا ، هه ردوو دهستی بلندکرد له دوعا کردندا
وَآكِبَ عَلَى الْأَمْرِ (وَاطْبَ): به رده وام بوو له سه ر کاره که ، له سه ری رۆیی
وَآكِبَ الْمُؤَكِبَ (سَارَ مَقَهُ): له گه ل کۆره وه که دا رۆیی ، شان به شانی رۆیی
الْوَاكِبَةُ (القَائِمَةُ مِنْ قَوَائِمِ الدَّابَّةِ): به کیک له چواربه لی ئاژده ل ، راوه شاو
وَآكَفَ الرَّجُلُ فِي الْحَرْبِ وَغَيْرِهَا (عَارَضَهُ وَوَجَّهَهُ): له جه نگدا به ره نگاری به وه وه ، دژی وه سستا ، رکه به رایه تیکرد
وَآكَفَ الْمَطَرُ الْمُثْلَ (لِزَمَهُ بَارَانَ ، بَارَأَنِي به خور)
وَآكَلَ الْقَوْمُ (تَكَلَّ بِغَضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ): پشتیان به یه که به ست ، یه کتریان به پال پشت دانا
وَآكَلَ: نه سپیک له غار غاریندا پتویست به لیدان و تپخورین بکات
وَآكَلَتِ الدَّابَّةُ (أَسَاءَتِ السَّيْرُ): ئاژده له که له رۆیشتندا خراب رۆیی به پتوه ، به دپره و بوو
الْوَاكِنُ (الْجَالِسُ): دانیشتوو ، نیشتوو
الْوَاكِنُ مِنَ الطَّيْرِ (الْوَاقِعُ حَيْثُمَا وَقَعَ عَلَى حَائِطٍ أَوْ عَوْدٍ أَوْ شَجَرٍ): بالندهی که وتوو به سه ر دیوار یان داردا
الْوَاكِنَةُ: بالندهی کرکه وتوو به سه ر هتیکه دا
وَآلِي: پشتگیری کرد، دهستی گرت ، یارمه تیدا
وَآلِي الرَّجُلِ (صَادَقَهُ وَنَاصَرَهُ): هاوپییه تی له گه ل به ست ، دۆستایه تی و هاوپییه تی له گه ل گریدا

وَآلِي الشَّيْءِ (تَابَعَهُ): شوینی که وت ، دوایکه وت
وَآلِي الْعَمَلِ: نیشه که ی برد به پتوه ، سه ره و کاریکرد
وَآلِي الْغَنَمِ (مَيَّرَهَا وَعَزَلْ بَعْضَهَا عَنْ بَعْضٍ): مه ره کانی له یه که جیا کرده وه ، نیتوانی کردن و له یه کی دابیرین
وَآلِي بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ (تَابَعَ): دووکاری نه نجامدا ، دوو نیشی کرد
الْوَالِجَةُ: نه خۆشیه کی ناوه کی یه ، مارو جان وه ری درنده ، نه خۆشی پووک و ددان ، جوړه نه خۆشیه کی سهخت و گرانه
وَالِدَ (أَبَ): باوک ، باب
وَالِدَانِ: دایک و باوک ، داک و باب
الْوَالِدَةُ (الْأُمُ): دایک ، دایه ، داک
وَالِسٍ وَأُولَسٍ بِالْحَدِيثِ (عَرَضَ بِهِ وَلَمْ يُصْرَحْ): درێژهی دا به قسه کانی و مه به ستی دهر نه خست
وَالَسَهُ مُوَالَسَةً (خَادَعَهُ وَدَاهَنَهُ): فیل و گزیان له یه که کرد ، چاوپه ست و فیلان له یه که تری کرد ، یه کتر فریودان
وَالَفَ الرَّجُلُ: مامه له ی له گه لکرد ، تیکه له ی بوو
وَالَفَهُ وَآفًا وَمُؤَالَفَةً: رامات له گه له ی ، ئولفه تی پتوه گرت ، راماتن له گه ل یه کدا
الْوَالِيَّةُ: سه رسام ، عه و دال ، سه رگه ردان
الْوَالِي (وَالِي - حَاكِمٌ): کاربه دهست ، فه رمان په وا ، سالار ، سه ره ره
الْوَامِئَةُ: به لاو سهختی ، چورتم و نه هامه تی

وَامَّةٌ وَمَاقًا وَمَوَامَّةٌ (أَحَبُّ كِلَاهُمَا
الْآخِرُ): مهریه که نهوی دی خوش

ویست ، نهوینداری یه که بیون
وَأَنِ - وَأَنِ (ضَعِيفٌ - ضَعِيفُ الْبَلَدِ):
بی-میز ، لاواز ، لهی ، که نهفت ،
زه بیون ، چروساو

وَاهٍ لَهُ وَبِهِ: ثافه رین ، زورباشه ،
به جیبیه ، ثای بوئه وه ، ثای له وه
وَاهٍ عَلَى: نه فسوس بر ، په ژاره
له سهر ، داخی گرانم بوی

وَاهٍ: لاواز ، کز ، چروک ، هیچ و پوچ ،
بی-نرخ ، شله پته تی ، شلو شیواو ،
خاو ، خلیچک ، چهن سهراسیمه و
سهرسام

واهب: به خشهر ، پیدهر ، بدهر
الْوَاهِف: خزمه تکاری که نیسه
وَأَهَّقَ الْبَعِيرَ الْبَعِيرَ (مَدَّ كُلَّ وَاحِدٍ عُنُقَهُ
فِي السَّيْرِ وَيَأْرَى الْآخِرُ): له رژیشتندا
مهریه که له حوشتره کان ملیان درژیگردو
پیشبرکی یا نکرد

وَأَهَّقَ: که مهند ، گوریس و زنجیریکی
سنگدار و لاخی پیده به ستریت وه
الْوَاهِلَةُ: سهره تای شت ، ده ستریکی ،
خالی سهره تای

الْوَاهِمَةُ: نه واورده و بوته ته یی دیت
به دلا مهره ها به و میزه خه یا لوییه
ده گورتیت که و ده گونجیت هست
به و اتاو مانای لاوه کی تاییه ت
به همه ستیاره کان دهکات وه که نازییه تی و
به خشنده یی و...

الْوَاهِنُ (ضَعِيفٌ): لاواز ، جیقن ،
سیس ، پیده سته لات ، بی-کاره ،
په ژمووده ، کزو لاواز

الْوَاهِنَةُ: لاواز ، کز ، قول ، بال ،
جومگه یه که له پاشه وه ، بایه که
له پیریدا له ده ست و قاچ ده دات ،
نیسکی که له که ، جومگه مل ، ژان و با
الْوَاهِي: کزو لاواز ، سست و داته پیوو
دراو

وَأَيَّ فَلَانًا وَأَيَّا (وَعَدَهُ): به لئینی پیدای ،
په یمانی دایه
وَأَيَّ لَهُ (ضَمَنَ): ده سته به ری کرد بوی ،
زامنی کرد

وَأَبَ فَلَانًا: سهری دانه واند ، سهری
شو پکرد
وَأَبَ مِنَ الْأَمْرِ (إِسْتَحْيَا مِنْهُ وَخَزِيَ
وَالْقَبْضُ): شه میگرد لئیی ، نیوچاوی
لیگرژگردو دلی که و ته خورپه له تاوا

الْوَابُ: جام و ده فری که ورده زله
الْوَابَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ژنی پان و پور
الْوَابَةُ مِنَ الْأَبْسَارِ (الْوَاسِعَةُ الْبَعِيدَةُ
الْقُفْرُ): بیری دهم و لیوار به رینی قول
الْوَاوَجُ (الْجَوْعُ): برستی ، پتیوستی
بیون به خواردن

وَأَذِ الْبَنَاتِ (دَفَّنَهَا فِي الثَّرَابِ): که که یی
زینده به چالکرد ، به زیندویتی کردی
به ژنیر خاک و خوله وه
وَأَذِ فَلَانًا (أَقْلَهُ): قورس و گرانیکرد ،
فشاری خسته سهر

وَأَذِ الْبَنَاتِ (دَفَّنَهَا وَهِيَ حَيَّةٌ):
زینده به چال کردنی کچ
الْوَادُ: گرمه و نالهی رووخان و رمان ،
دهنگی به رزو بلند ، دهنگی حوشتر
وَارَ فَلَانًا (فَزَعَهُ): ترسانندی ،
چاو ترستی کرد ، توقانی

وَارَ النَّارَ وَالنَّارَ (عَمِلَ لَهَا حُفْرَةً):

ناگردانی بُو کرد ، چَالِی بُو ناگر کرد
وَالْ مِنْ كَذَا (مَطْلَبُ النِّجَاةِ مِنْهُ): ویستی
رزگاری ببیت لیتی ، خوازیاری
سهرفرانی و قوتاربون بُو لیتی
وَالْ إِلَیْهِ (لِجَا): په نای برده بهر ،
هانای بُو برد

وَالْ إِلَى اللَّهِ (رَجَعَ): گه پایه وه بُو لای
خوداوه ند ، تهویه یکرد

وَالْ إِلَى الْمَكَانِ (بَادَر):
دهستپیشخه ریکرد له گه یشتن بهو
شوینه دا ، روی تیکرد

وَالْ فَلَانًا: کردی به په ناو پشتگیر
الْوَالِ (الْمَلَجَا): په ناگه ، هشارگه ،
پاسیر ، شوینی قایم بُو خُو شاردنه وهو
هشاردان

الْوَالَةِ: پاشه پوئ مه پو خوشتر،
پشقلی مه پو شیاکه ی خوشتر

وَأَمَّ اللَّهُ فَلَانًا: خوداوه ند نابوتی کرد
وَأَمَّ رَأْسَهُ (عَظَمَهُ): گه وره یکرد،
مه زنی کرد

الْوَامُ ((الْبَيْتُ الدَّفِیءُ)): مالی گهر و
گور

الْوَامَةِ: گپړه ره وه ی چپړوک و
سه رگورشته ی که سانی تر
الْوَان: پیای بالابه رزو جهسته به هیزو
ترانا

الْوَانَةُ: زنی ره قو زبری گیل و که وده ن
وَأَوَّأَ الْكَلْبُ (نَجَّحَ): سه گه که وه پی
الْوَأَوَاءُ (صِيَاحُ ابْنِ أَوِي): لوده ی
به چکه جه قه ل

الْوَي: نهو به لاین و په یمانه ی مه ردوم
له سه رخوی داده نیت ، ژماره یه ک
له خه لکی ، گومان و دوودلی

الْوَايُ مِنَ السُّدَابِ: ناژه لی تیژو ره قو
توکه

الْوَايَةُ: ده فری به رین و گه وره
الْوَايَةُ: ژنی پاریزکارو چاکساز له مال و
لانه ی خویدا ، تویش به ره و شه لته ی
گه وره

الْوَايِد: دهنگی به رزو بلند ، ترکه ی
خوشت ، ته په ی قاچ و پیی له دووره وه
الْوَايِدَةُ: کچی زینده به چالکراو

وَاب

وَبَاءُ (مَرَضٌ عَامٌ - كَوَلِيْرَا): دهر د ،
نه خویشی ، درم ، په تا ، رشانه وه ،

کولیرا ، چاقووله
وَبَائِي (مُنْتَشِرٌ - عَامٌ): بلاو ، درم ،
په تا ، مافه ته

الْوَبَاسُ: مانگ ، روناک و روشن ،
رهنگاو رهنگ ، دره خشان

الْوَبَالُ: شیداری ناته ندروستی ، ته م ،
هالو ، زیان ، نازار ، خراپه ، نه نجای
خراب ، ناکام به دی

وَبَاً - أَوْبًا إِلَيْهِ (أَوْمًا - أَشَارَ): په نجی
بُو دریزکرد ، ناماژه ی بُو کرد ، هیمای
بُو کرد ، دهستنیشانیکرد

وَبَاً الْمَتَاعَ (هَيَّأَهُ): کالو شت و مه که که ی
ناماده کرد ، سازیکرد

وَبِيتِ الْأَرْضِ (كَثُرَ فِيهَا الْوَبَاءُ): دهر د و
نه خویشی تیا زقربو و ، ناوچه و
شوینیکی دهر داوی بوو

الْوَبَا: کولیرا ، تاعون ، رشانه وه ،
مه رنه خویشیه کی به ربلاوی گشتی

الْوَيْخَةُ: سه رزه نشت ، توپه بون ،
به سه راهاتن

وَيْخُهُ (لَامُهُ وَعَدْلُهُ - أَنْبَهُ - هَدْدُهُ)؛

گل‌ه‌یی و سه‌رزه‌نشستی لیکرد ، هات به‌سهریا ، هه‌ره‌شه‌ی لیکرد ، چاوی لی سور کرده‌وه

وَيْدَ (سَاءَتْ حَالُهُ وَقَلَّ مَالُهُ)؛ حال و

باری زور خراپ بوو ، تووشی چورتم و

به‌لامات ، مال و دارایی کزو که م بوو

وَيْدَ الثَّوْبِ (بَلِي)؛ جلو به‌رگه‌که کوون و

شیربوون

وَيْدَ الشَّهَارِ (إِسْتَدَّ حَرُّهُ)؛ گه‌رمای رۆژ

تاوی سه‌ند ، پله‌ی گه‌رمی به‌رزبوه‌وه

وَيْدَ عَلَيْهِ (غَضِبَ)؛ تووره‌ بوو لیی ،

خه‌شم و قینی گرت به‌رانبه‌ری

الْوَيْدَ: به‌دحالی ، خراپی ، گوزه‌ران و

بژتوی ، گه‌رمی ، عه‌یب و نات‌ه‌واوی ،

کوون و چالیک له‌سه‌ر شاخ

الْوَيْدَ: برسی ، یه‌کیک به‌توندی بییت

به‌چاوه‌وه

وَيْرَ بِالْمَكَانِ وَبِرَّ (أَقَامَ)؛ مایه‌وه ،

سه‌قامگیربوو ، هه‌لیدا ، دانیششت

له‌وشوینه

وَيْرَ وَبِرَّ (كَانَ كَثِيرَ الْوَيْرِ)؛ کرلک‌وو

تووک‌وو

وَيْرَ فُلَانٍ: ئاواره‌بوو ، بی‌مال و لانه

مایه‌وه ، ماوه‌یه‌که له‌مالی خویدا

مایه‌وه‌وه نه‌جوولا

وَيْرَ وَلَدُ النَّعَامِ (رَغِبَ)؛ به‌چکه‌ی

چوشت‌مورخه‌که گه‌نده‌مووی ده‌رکرد

وَيْرَ الثَّغْلِبِ (مَشَى فِي الْحَزُونَةِ لِيَخْفَى

أَثَرُهُ)؛ رتویه‌که به‌شوینی ره‌قو زبرد

رؤیی هه‌تا شوین پی‌ی بشاریت‌ه‌وه

ده‌رنه‌که‌ویت

وَيْرَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: سه‌ری لیش‌یواند ،

چه‌واشه‌ی کرد ، کویر و بی‌تاگای کرد،

خوئی کرده‌ چاویه‌وه

وَيْرَ (صُوفُ الْجَمَلِ وَالْأَرْنَبِ وَنَحْوَهَا)؛

کرلک و تووک و خوری و په‌شم و مووی

هه‌ریه‌که له‌حوش‌ترو که‌رویشک‌وو...

الْوَيْرُ: رۆژانی دوا‌یی سه‌رمایه ،

جان‌ه‌وه‌ریکه له‌پشیله ده‌چیت به‌لام

کرلک و گویش‌که‌ی بچووک‌تره

الْوَيْرُ (صُوفُ الْإِبِلِ وَالْأَرْنَبِ)؛ خوری و

پیست‌ی حوش‌ترو که‌رویشک

الْوَيْرَاءُ: گیایه‌که

وَيْرَتِ النَّخْلَةَ (لَقَحَهَا)؛ دارخوما‌که‌ی

پیتین کرد ، گه‌ردی نیری پیا ته‌کان

وَيْشَ الظُّفْرِ وَبِشًا: نینوکی نوکته‌ی

ره‌شو و سپی تیکه‌وت

وَيْشَ الْجَمْرِ: به‌مۆی باوه‌ پشکوکه

گه‌شایه‌وه رووناکی دایه‌وه

وَيْشَ الْقَوْمِ فِي أَمْرٍ (تَعَلَّقُوا بِهِ مِنْ كُلِّ

مَكَانٍ)؛ له‌هه‌مو‌لایه‌که‌وه وابه‌سته‌ی

بوون ، پی‌وه‌ی نووسان

وَيْشَ لِلْجَرَبِ (جَمَعَ جُمُوعًا مِنْ قَبَائِلِ

شَشَى)؛ له‌گشت لایه‌که‌وه خه‌لکی بو

جه‌نگ و شه‌ر جه‌م و ئاماده‌کرد ،

کویرکردنه‌وه

وَيْشَ الْأَظْفَارِ: نوکته‌ی سپی که‌وته

نینوکیه‌وه

وَيْشَ الْكَلَامِ (رَدِيَهُ)؛ قسه‌ی خراپ و

ناشیرین ، وش‌ی خراپ و ناله‌بار ،

قسه‌ی قزو بی‌مانا

الْوَيْشُ - الْوَيْشُ: په‌له‌ی گه‌رپییه له‌سه‌ر

پیستی حوش‌تر بلا‌وده‌بیته‌وه ، خال و

نوکته‌ی سپی‌یه له‌سه‌ر نینوکی دروست

ده‌بییت ، خه‌لکی هه‌مه‌ توخم و ره‌گه‌ز

له‌هه‌مو‌و لایه‌که‌وه تیکه‌ل بین

وَيْصَ (لَمَعَ وَبَرَقَ): رووناکی و تیشکی

دایه وه، رووناک بوه وه

وَيْصَ الْجَرَوُ (فَتَحَ عَيْنَهُ): توله که

چاوی کرده وه

وَيْصَ الْأَرْضَ (كَثُرَ نَبَاتُهَا أَوْ ظَهَرَ):

روه ک و گزویای زرد بوو یان دهرکه وت

وَيْصَ وَبَصًا (كَانَ نَشِيطًا): چوست و

چالاک بوو، گورج و گزلبوو

وَيْصَ لَهُ يَبْسُرُ (أَعْطَاهُ إِيَّاهُ): مال و

داراییه کی که می پيدا، به خششیکی

که می دایه، هندیکی دایه

الْوَيْصَةُ (الْجَمَّةُ): پشکویه ک

وَيْطَ فِي جِسْمِهِ وَفِي رَأْيِهِ (ضَعْفٌ):

سست و لاوازیوو له جه سسته وراو

بچووندا

وَيْطَ عَنْ حَاجَتِهِ (حَبَسَهُ): پيداویستی

خوی نه دایه، لئی گرت وه

وَيْطَ فُلَانٌ: ترستوک و لاوازیوو

الْوَيْغُ: کؤکراوه ی هه مووشتی ک

نه خوشیه که تووشی حوشر ده بیت

الْوَيْغَةُ: ناوه راستی شتی ک، نیوه ندی،

باشترینیان

وَيْقُ - وَيَقُ (هَلَكَ): ویران بوو، کاولبوو،

فهوتا، تپاچوو، نه ما، له ناوچوو

وَيْقُ وَيَقَا: نابوت و سه رگه ردانبوو،

سه ری لیشیوا

وَيْلَ فُلَانًا بِالْعَصَا وَيْلًا ضَرْبَهُ ضَرْبًا

مُتَابِعًا): دوا به دوا ی یه ک لیدا، جار

له دوا ی جار لیدا

وَيْلَ الصَّيْدِ: نیچره که ی له راودا

هه لفریوان، دوبریخته وه

وَيْلَ السَّمَاءِ (أَمْطَرَتِ الْوَيْلُ): بارانیکی

خوشی باراند، لیژمه باران به خو پ

دایکرد

وَيْلَ الْمَكَانِ (وَحْمٌ): شوینه که

ناته ندروست بوو، شتی هه بوو،

شیداربوو، ته ماوی بوو

وَيْلَ الشَّيْءِ (إِشْتَدَّ): زود بوو،

په ره یسه ند

الْوَيْلُ وَالْوَابِلُ (الْمَطَرُ الشَّدِيدُ): بارانی

خوپو تیز، لیژمه باران، شهسته باران

الْوَيْلَةُ: توندی و گرانی، سهختی،

ئینته لا، شیداری، چیشتی ناخوش و

بی تام و له زهت

وَيْهَ لَهُ وَبِهِ (فُطِنَ): زیره ک و دانابوو،

هوشیارو زنگ بوو، بیرى که و ته وه،

گوئی دایه

الْوَيْصَةُ (النَّارُ): ناگر، نار

الْوَيْلُ: توندو تیز، داری زهنگوله،

به د نه نجام، شیدار، پوخل،

ناته ندروست، ته مین، هالاوی،

به زیان، زیانبه خش، ناکام و به د

وَيْلَةُ: کوله چیلکه، گزچانیکی

بچووک و خنجیلانه

ع

وَيْحَ الْعَطَاءِ (كَانَ قَلِيلًا): به خششه که ی

که م بوو، هیچ نه بوو، بی که لک و

سوودبوو

وَيْحَ الْعَطَاءِ (قَلِيلٌ): یارمهت و

به خششه که ی که م کرده وه، که ل و

که میگرد

الْوَيْحُ - الْوَيْحُ (الْقَلِيلُ النَّافِعُ): که می

بی که ل و سوود، توزیکی بی ترخ و به ها،

که می ک و توزیک

وَلَدَ الْوَلَدَ (ثَبَتَ): میخ یان سنگه که ی

چه سپاندو قایمی کرد، قایم و

تؤکمه یکرد، سه قامگیری کرد

وَتَدَ الرُّزْغُ (طَلَعَ نَبَاهُهُ فَتَبَّتْ وَقَوِي):

روه که که سهری دهرهیناو پتهو

به مینزوو ، توکمه و پتهو بوو

وَتَدَ فِي بَيْتِهِ (أَقَامَ): له مالی خویدا

مایه وه ، دهرنه چوو ، جینشین بوو

وَتَدَ - وَتَدَ: پواز ، میخ ، سنگ ،

سنجوق ، هه په ، سوله

الْوَتْدُ (عِنْدَ أَهْلِ الْعَرُوضِ): لای

هونراوه زانه کان: بریتیه له سی پیت

کهوا دووه می یان سبیه می زه نه داره

وَتَرَفْلَانًا: ترساندی ، توقانی ، ترسو

بیمی خسته نیو دلیه وه ، زولم و

سته می لیکرد ، خرابه ی هینا به سه ریا

وَتَرَفْلَانًا مَالَهُ أَوْ حَقَّهُ (نَقَصَهُ إِیَّاهُ):

مافو مالی کهل و کهم کرد ، لیخوارد

وَتَرَفْلَانًا (شَدَّ وَتَرَهَا): تالی

کهوانه که ی به کیشکرد

وَتَرَفْلَانًا (جَعَلَهَا وَتَرًا): نویژی

ویتریکرد ، ته نیا رکاتیکی کرد یان

به تاک دواپی پنهینا

وَتَرَفْلَانًا: تاک ، ته نیا ، تو له سهندن ، یه ک

رکات ، روژی عه ره فیه

وَتَرَفْلَانًا: کشته ک ، پهت ، ده زوو ، ژئی،

زی ، رایه ل

وَتَرَفْلَانًا: کپرکاگی گوی، پیستی نیوان

په نجه کان ، ده ماری ژیر زمان ،

کۆله که ی لووت

وَتَنَ الْمَاءَ (دَامَ وَلَمْ يَنْقَطِعْ): ناوه که

به رده وام بوو وشکی نه کرد ، له بهری

ده پژی

وَتَنَ بِالْمَكَانِ (ثَبَّتَ وَأَقَامَ بِهِ): جیگیرو

چه سپاوبوو ، سه قامگیربوو

وَتَنَ فُلَانٌ فُلَانًا (أَصَابَ وَتَيْنُهُ):

شاخوینبهری دلی بپی ، ده مارو رهگی

خوینبهری سهره کی بپی

وَتَنَ (شَكَ وَتَيْنُهُ): شاده ماری

خوینبهری ژانو نیچی کرد ، هاته ژانو

نیش

الْوَتْنَةُ: جیاوازی ، واژو پیچه وانه یه

الْوَتْنِيحُ: که میک ، هه ندیکی بی ترخو

که لک

الْوَتِيرَةُ: ریکا ، ریباز ، شیواز ،

شیوه ، کومه لی ده یی ، ده ده یی ،

ساردبوونه وه له کارو فرمانیک ، گوپ ،

یالی نه سپ ، تو له سهندن یان سته م

زولمکردن ، ناراسته ی تیروکه وان ،

پوخت و پالفته ی هه موشتیک

وَتَرَفْلَانًا

وَتَرَفْلَانًا (فَرَّاشُ لَيْنَ): نوینی نه رم و شل ،

جیگی نه رم

الْوَتَارَةُ - الْوَتَارَةُ: نه رمی جیگه ،

نه رم و شلی ، زور قه له وو گوشتن

الْوَتَاقُ - الْوَتَاقُ: گوریس ، پهت ،

هه رشتیک بق به ستن به کاربیت

وَتَأَ فُلَانٌ يَدَ فُلَانٍ: دهستی له جی برد ،

دهستی پیکا ، دهستی باداو له فرکه ی

برد

وَتَأَ اللَّحْمُ: گوشتی دهستی کوترا ،

شین بوه وه

وَتَأَ: کوتران ، شین بوونه وه ، زده ،

له جی

وَتَبَّ (فَقَرَ - نَهَضَ): بازیدا ، قه له م

بازیدا ، هه لسا ، رایه پی ، راستبووه وه

وَتَبَّ فُلَانٌ عَلَى السَّرِيرِ (قَعَدَ عَلَيْهِ

وَأَسْتَقَرَّ): له سهری دانیشست و جیگیربوو

وَتَبَّ عَلَيْهِ: له ناکاو میژشو هه لمه تی
برده سهر ، په لاماریدا
وَتَبَّ فَوْقَ الْحَاجِزِ: به سهر
به ربه سته که دا بازیدا ، خۆی هه لدا
وَتَبَّ فَلَانًا وَثَابًا (فَرَشَ لَهُ فِرَاشًا):
راخه ریکی بۆ راخست
وَتَبَّ مِنْ مَكَانٍ مُرْتَفِعٍ (قَفَرًا): بازیدا ،
خۆی هه لدا
وَتَبَّ (قَفَرًا - طَفَرًا): بازدان ،
قه له مبارزدان
الْوَثْبَى: ژنی زۆر بازدهر
وَتَبَّةٌ: باز ، قه له مبارز ، راپه رین
وَتَبَّةٌ عُرْوِيَّةٌ: سه رمه و قولات
وَتَجَّ (كُتِفًا): قه له و بوو ، پرگزشتو
قه له و بوو
وَتَجَّ الْفَرَسُ (كَثُرَ لَحْمُهُ): نه سپه که
قه له و بوو ، گزشتن بوو
وَتَجَّ الْمَكَانُ (كَثُرَ فِيهِ الْكَلَالُ): گزوگیای
زۆریو ، فره گزوگیای له وه رپوو
وَتَجَّ وَتَاجَةً: که ورده و نه ستوورو
پرگزشت بوو
وَتَرَّ الْفِرَاشُ (وَطَأَهُ وَلَيَّنَهُ): جیگه که ی
نهرم و نیانکرد ، چاکیکرد
وَتَرَّ الْفِرَاشُ (وَطِئَهُ وَلَاَنَّ): جیگه که
نهرم بوو ، نهرم و شل بوو ، نهرم و
تۆلبوو
وَتَرَّ لَحْمُهُ (كَثُرَ): گزشتن بوو ، قه له و
به خۆوه بوو
وَتَرَّ الرَّجُلُ (سَمِنَ): پیاوکه قه له و بوو ،
گزشتن و به خۆوه بوو
الْوَثْرُ: پانتۆلی کورت
الْوَثْرُ: جیگه ی نهرم و نۆل ، جلو
به رگی سه رجلی تر

وَتَمَّ الْقَدْرَ (جَعَلَ لَهَا ثَاقِي): سپیای بۆ
مه نجه له که دانا
وَتَمَّ بِفُلَانٍ (إِثْمَنَهُ): به ئه مینو
ده ستپاکی دانا ، بپوای پیکرد ،
باوه پری پیکرد ، لیتی دلنیا بوو
وَتَمَّ الشَّيْءُ (ثَبَتَ وَقَوِيَ وَكَانَ مُحْكَمًا):
به میژو پته و بوو ، جیگیرو سه قامگیرو
وَتَمَّ الرَّجُلُ: خاوه ن متمانه بوو ،
جیگه ی متمانه بوو ، باوه پیکراو بوو
وَتَمَّ مِنْ كَذَا (اعْتَمَدَ عَلَيْهِ): لیتی
دلنیا بوو ، متمانه ی پتی هه بوو
وَتَمَّ بِكَلَامِهِ (صَدَقَهُ): باوه پری
به قسه که ی کرد
الْوَتَقَى: پته و ، تۆکمه ، هوکارکی
پته و تۆکمه بۆگه یشتن به حق و
راستی
وَتَمَّ الْمَالُ (جَمَعَهُ): کۆیکرده وه ،
جه میگرد
وَتَمَّ الشَّيْءُ (مَكَّنَهُ وَأَصْلَهُ): پته و
تۆکمه ی کرد ، جیگیرو چه سپاوی کرد
وَتَمَّ (حَبَلَ مِنَ اللَّيْفِ أَوْ الْقَنْبِ): په ترو
گوریسی گوش
وَتَمَّ الشَّيْءُ (كَسَرَهُ وَدَقَّهُ): شکاندی و
کوته ی ، کوته ی
وَتَمَّ الْمَطَرُ الْأَرْضَ (إِنْصَبَّ عَلَيْهَا بِشِدَّةٍ):
به توندی باران باری به سهر زه ویدا ،
زه وی ته پکرد
وَتَمَّ الْفَرَسُ الْأَرْضَ (رَجَمَهَا بِحَوَافِرِهِ):
به قچاچ و سمی زه وی داگرتوه ، به سم
زه وی کوته وه
وَتَمَّ وَثَامَةً (كَثُرَ لَحْمُهُ وَانْكَثَرَ):
گزشتن و قه له و بوو ، به خۆوه بوو

وَتَمَّ (قَلَّةٌ): که می، هندیك، توژنك
 وَتَمَّتِ الْحَجَّارَةُ رَجُلَهُ: بهرد قاجی
 بریندارکردو خوینی لیتهنا
 وَثَنَ (ثَبَّتَ وَدَامَ عَلَى الْعَهْدِ):
 بهرده وامبوو لهسه ر پهیمانہ کھی،
 جیگیربوو
 وَثَنَ (صَنَمَ - تَمَثَّلَ يُعْبَدُ): بت،
 پهیکه ریکه پهرسترت
 الْوَثْنِيَّةُ (عِبَادَةُ الْأَوْثَانِ): بهن
 په رستی، بت په رستن
 الْوُثْيُجُ: چر، گوشتن و قهله و، جلو
 بهرگی توکمه و پته و دوراو
 الْوُثْيَجَةُ: زه و بییه ک دارو دره ختی
 زوړبییت، زه و بییه ک داری چرو به یه کا
 جووی زوړبییت
 الْوُثِيرُ: تیاچو، بوخچه، دوشه کی
 نه رم، تیکه ل له ئاوریشم، پیستی
 درپنده
 الْوُثِيرَةُ: ژنی تیکسمپاوی قهله و
 الْوُثِيلُ: تویکلی دره ختی خورما،
 په تی دۆلجه، دره ختی پر، په تیک
 له که تان یان له ریشالی خورما
 وَثِيقٌ (مُحْكَمٌ): قایم، پته و، توکمه
 وَثِيقَةٌ (مُسْتَنْدٌ): به لکه نامه، قه والہ،
 سه نه د، به لئن، بپوانامه
 وَثِيقَةُ الزَّوْجِ (عَقْدُ الزَّوْجِ):
 به لکه نامه ی ماره کردن، ماره یی نامه
 وَثِيقَةُ الْمُلْكِيَّةِ (حُجَّةٌ): تاپونامه،
 به لکه نامه ی تاپو
 الْوُثِيلُ: په ت و گوریس، تویکلی
 دره ختی خورما
 الْوُثِيمُ: قهله وی تیکسمپاو، گوشتن

الْوَثِيمَةُ: بهرد، خواردن و ئالفی
 کزکراوه
 وَجَّ (أَسْرَعَ): په لیه کرد،
 خیرایکرد، ده ست و بریدکرد
 الْوَجَّ: خیرایی، حوشرمورخ، قه تی،
 جوړه دهرمانتیکه له گزوگیا
 دهرده هیتریت، له وداره ی ده کړتیه
 ملی گا له کاتی زه وی کتلاندا، نئل
 وَجَى الرَّجُلُ (وَجَدَهُ): پیاوه کھی
 دوزیبه وه، به دیکرد
 الْوَجَاءُ: سندوق، کۆله پشت
 الْوَجَابُ - الْوُجَابَةُ: ترستوک، به د دل،
 توځیو
 الْوَجَادُ (الْكَثِيرُ الْغَضَبُ): تووپه،
 به خه شم و قین
 الْوَجَارُ - الْوُجَارُ: کونی که متیار، چالی
 ئاوه رپو له دۆل و شیودا
 الْوَجَافُ: دلی هه راسان و ئاوارام و
 په شینو خه مبار
 الْوُجَاقُ - الْوُجَاقُ: شوینی ئاگر،
 ته رزیکه له سه ربازو شتی تر
 الْوُجَاهُ: نه ندازه
 الْوُجَاهَةُ (شَهْرَةٌ - أَهْمِيَّةٌ): که ورده یی،
 ناسراوی، گرنگی، ریز، شکومه ندی
 الْوُجَاهِيُّ: ئیستا، ثانی
 وَجَأَ فَلَانًا بِالسَّكِينِ أَوْ بِبَيْدِهِ (ضَرْبَهُ فِي
 أَيِّ مَوْضِعٍ كَانَ): به چه قویان به ده ست
 لئیدا له هه رشوینتیک ی بیت
 وَجَأَ الثَّمَرُ: خورما که ی کونا و شیلای،
 نه رمیکرده وه

وَجَا الْفَعْلُ: خه سانی، گونی خسته نیو

دوبه ردو کوتای و ته قاندى

وَجَا الْبَلَرُ (وَجَدَهَا قَدْ انْقَطَعَ مَأْوُهَا):

تاوی بیره که وشکی کرد، به وشک بووی

بیره که بی بی

وَجَا: خه ساندن، جوره خه ساندنی که

الْوَجَّحُ وَالْوَجَاءُ وَالْوَجَاءُ مَا لَا خَيْرَ فِيهِ

كَبِيرُ بِلَا مَاءٍ): بیرى بی تاو، بیرى

وشک کردوی بی تاو

وَجَبَ الشَّيْءُ (ثَبَتَ وَلَزِمَ): پیویست بوو،

جنگیرو پیویست بوو

وَجَبَ الْعَانُطُ وَغَيْرُهُ سَقَطَ إِلَى الْأَرْضِ):

دیواره که کوت و هه رسی هیتا، رماو

ریو خا

وَجَبَ الرَّجُلُ أَكَلَ أَكْلَهُ وَاحِدَةً فِي

النَّهَارِ): یه که ژهم خواردنی خوارد،

یه کجار نانی خوارد

وَجَبَ الْأَمْرُ (لَزِمَ): پیویست بوو،

پیویستی کرد

وَجَبَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ (تَعَثَّمَ): کاره که

له نه ستویا بوو، له سه ری بوو،

ده بویه، پیویست بوو له سه ری

وَجَبَ الْقَلْبُ خَفَقَ وَاضْطَرَبَ وَرَجَفَ):

دلای که و ته ته به ته پ، تریه تری کرد

وَجَبَ فَلَانٌ وَجُوبًا (مَاتَ): مرد، گیانی

سپارد، ریو جی ده رچوو

وَجَبَ الشَّمْسُ وَجَبًا وَوُجُوبًا (غَابَتْ):

خوردناو بوو

وَجَبَ (كَانَ جَبَانًا): ترسنوک بوو،

توقی بوو، زتوقی چوو

وَجَبَ: یه که ژهم نانی خوارد له روژتیکا،

نه نفسی رامکرد له سه ری یه که ژهم

نادخواردن له روژتیکا

وَجَبَ النَّاقَةُ (لَمْ يَجْلِبْهَا فِي الْيَوْمِ

وَاللَّيْلَةِ إِلَّا مَرَّةً وَاحِدَةً): یه کجار

حوشتره که ی دوشی له شه وو روژتیکا

وَجَبَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ (الزَّيْمَةُ بِهِ): خستیه

نه ستوو ملی، نایه گاردن و نه ستوی

وَجَبَ بِهِ الْأَرْضُ (ضَرَبَهَا بِهِ): کیشای

به زه ویدا، دای به زه ویدا

وَجَبَ اللَّبَأُ فِي ضَرْعِ النَّاقَةِ (انْقَعَدَ):

ژه که له گوانی حوشتره که دا په نگی

به ستو راما

وَجَبَ الْبَعِيرُ (بَرَكَ وَضَرَبَ بِنَفْسِهِ

الْأَرْضُ): حوشتره که خوی دابه زه ویدا،

خوی توند دابه زه ویدا

وَجَبَ الضَّيْفُ قَامَ بِحَقِّ ضِيَافَتِهِ

وَأَكْرَمَهُ): ریزی میوانه که ی گرت،

به نه رک میوانداریتی هه ستا

الْوَجَبُ: ترسنوک، توقیو،

مه شه که یه کی گوره یه له پیستی

بزنه کیوی دروستده کریت

الْوَجَبُ: خه لاتی پیشبرکی

الْوَجَبَةُ: ژهم، ژهمه خواردنیک، جار،

که رت، کومل، یه کجار دوشین

له روژتیکا، دنگی که و تنه خواری

رمانی شتیک، نه و نه ندازه دهرمانه ی

یه کجار وهرده گبریت

الْوَجَّحُ (النَّعَامُ السَّرِيعُ الْعِلْوُ):

حوشتر مورخی خیراو تیز

وَجَّحَ الشَّيْءُ (ظَهَرَ وَوَضَحَ): دهرکه وت،

دیاریدا، ناشکرا بوو

وَجَّحَ فَلَانٌ (إِنْجَأَ): هانای بو برد،

په نای پیبرد

الْوَجَّحُ: له نه شه که وت چوو، په ناگه،

حه شارکه

وَجَدَ فُلَانٌ وَجْدًا (حَزَنَ): خه می خوارد،
خه مباربوو

وَجَدَ عَلَيْهِ - مَوْجِدَةً (غَضَبَ): توو په بوو
لیتی، خه شم و قینی گرت لیتی، لیتی
توپه بوو

وَجَدَ بِهِ وَجْدًا (أَجَبَهُ): خوڅی ویست،
دلی پیاچوو

وَجَدَ فُلَانٌ (صَارَ ذَا مَالٍ): بوو به خاوه نی
مال و دارایی، مال و دارایی و سامانی بؤ
په یدا بوو

وَجَدَ مَطْلُوبَهُ (أَذْرَكَهُ): گه یشته
به خواست و ویستی خوڅی

وَجَدَ بِهِ (أَجَبَهُ حُبًّا شَدِيدًا): زږد
خوڅی ویست

وَجَدَ لَهُ (حَزَنَ): خه م و خه فته تی بؤ
خوارد، په ژاره ی بؤ کرد

وَجَدَ مِنَ الْعَدَمِ: له نه به وه هیتراپه
بوون، توو زاپه وه، بوو، هه بوو

الْوَجْدُ - الْوَجْدُ: خوڅه ویستی،
شادی، ده وله مهند، توانین

الْوَجْدُ: فراوانی و گوښادی
الْوَجْدُ (مَنْقَعُ الْمَاءِ): ده ریا، شوینی

ناوده ره یتان و گه پان به دواپا
وَجَدَ (شِدَّةَ الْحُبِّ): سوژی به تین،
شه یدا بوون، هوگر بوون

وَجْدَانُ: بوون، بوونه وهر، هه بوون،
دروست بوون، پیکهاتن، نه فسو

هیزی نیو ده روون
الْوَجْدَانُ (فِي الْفَلَسَفَةِ): له فله لسه فهدا:

له یه که مجاردا به هه مووشه تیکی
سه ره تای خوڅ و ناخوڅ ده گوتریته و

پاشان به و حال ته نه فسیانه ده گوتریته
که و له ژیر کاریگه ری چیژو خوڅی و
ژان و ناخوڅی دا ده بیته که له به ران به ر
حال و باره کانی تر دا هه سته پیده کړیته

وَجْدَانِي: نه وه ی مرؤف له نیو هه سته و
ده روونی خویدا به دی ده کات، هه سته

پیکراو به هه ستیاره ناوه کییه کان
الْوَجْدُ: چالیک له شاخدا بیته و ناو

بگریته خوڅی، هه وز
وَجَرُ فُلَانًا (أَسْمَعَهُ مَا يُكْرِهُهُ):

قسه یه کی دا به گویتدا رقی لیتی
ده به وه، دوا به چه شنئی پیچی

ناخوڅ بوو
وَجَرُ مِنْ كَذَا (خَافَ): لیتی ترسا، توقی

لیتی، زتوقی چوو
الْوَجْرُ (مَآكُنَ كَالْكَهْفِ فِي الْجَبَلِ):

نه وه ی وه که نه شکوت واپه له چیا
الْوَجْرُ: ترسان، توقان، زتوق چوون

الْوَجْرَاءُ: ژنی ترسناک، به سام
الْوَجْرَةُ - الْوَجْرَةُ (حُفْرَةٌ لِلصَّيْدِ): بؤسه،

چاللی راو، داو
وَجَرُ الْكَلَامِ (جَعَلَهُ وَجِيرًا): به کورتی

قسه یکرد، له کورتی بریه وه
وَجَرُ الرَّجُلِ فِي مَنْطِقِهِ (كَانَ وَجِيرًا):

له قسه و گوتندا کورت دبوو،
قسه کانی کورت بوون

وَجَرُ الْكَلَامِ (قُلَّ فِي بِلَاغَةٍ): کورت
دبوو، قسه کورت بوو

الْوَجْرُ: پیاوی گورج و گول له به خشین
یان جموجوولدا

الْوَجْرُ وَالْوَجِيرُ وَالْوَاَجِرُ (الْغَفِيفُ
الْمُقْتَصِرُ): سووک و سوولی کورت،

ناسان و کورت
الْوَجْرُ مِنَ الْكَلَامِ (الْقَصِيرُ السَّرِيعُ
الْوُصُولُ إِلَى الْفَهْمِ): گوته ی کورت،

قسه یه که گورج مه ردوم تی بگه یه نیته و
واتا بدات به ده سته وه

وَجَسَ (خَفِيَ): شاردیه‌وه، په‌نهانیکرد ،
 دایوښی
 وَجَسَ الْأَذُنُ (سَمِعَتْ حَسًا): خشپه و
 سرپه‌یه‌کی بیست
 وَجَسَ وَجَسًا: ترسا ، ترسا له‌وهی
 که‌بیستی و خوی هاویشته نیو دل
 ده‌روونی، دلی داخوړیا ، دلی خوړپه
 خوړپی تیکه‌وت ، داچله‌کی
 وَجَسَ: شپړزه‌یی و ترس ، دل
 داخوړیان ، خوړپه ، داچله‌کین ،
 ترسو بیم ، نه‌ندیشه ، ده‌نگی
 په‌نهان و نادیار ، چرپه
 وَجَعَ فُلَانٌ (مَرَضَ وَتَأَلَّمَ):
 نه‌خوښکه‌وت و نیش و ژانی پیگه‌یی ،
 نازاری هه‌وو ، نازار چوو به‌دلپا
 وَجَعَ فُلَانٌ رَأْسَهُ وَوَجَعَ فُلَانٌ رَأْسَهُ:
 سهری نیشا ، تووشی ژانه‌سهر بوو ،
 ژانه‌سهری گرت
 وَجَعَ (الْمَرَضَ وَالْأَلَمَ): نیش ، ژان ،
 نه‌خوښی ، نه‌شکه‌نجه ، سوئ ،
 ناساغی
 وَجَعَ: به‌نازار ، نازاردار ، به‌نیش و
 سوئ
 الْوَجَعَاءُ (الدُّبُرُ): پاش ، دواوه ، کۆم ،
 قنګ
 الْوَجَعَةُ: ژان و نیش ، نه‌شکه‌نجه
 وَجَفَ الشَّيْءُ (إِضْطَرَبَ): له‌رزی ،
 له‌ریه‌وه ، بزواو شپړزه‌بوو
 وَجَفَ الْقَلْبُ (خَفَقَ): دل لاییدا ، دلی
 ترپه‌ترپه‌ی کرد ، داخوړپا
 وَجَفَ الْفَرَسُ: به‌خیزایی غاریکرد ،
 غارغارتیی کرد
 وَجَفَ فُلَانٌ (سَقَطَ مِنَ الْخَوْفِ): له‌ترسا
 که‌وت ، بورایه‌وه ، دلی له‌خوږوو

وَجَلَّ (خَافَ أَوْ اسْتَشْفَرَ بِالْخَوْفِ): ترسا ،
 هه‌ستی به‌ترس کرد ، ترسی لټنیش
 وَجَلَّ وَجَالَةً (شَاخَ): پیر بوو ، چوه
 ساله‌وه
 وَجَلَّ (الْخَوْفِ): ترس ، توکان ، ترسو
 بیم
 وَجَلَّ (الْخَائِفِ): ترساو ، توقیو ،
 زتوقچوو
 وَجَلَّةٌ: ژنی ترستوک ، توقیو
 وَجَلَّهُ وَجَلًّا: له‌وپتر ترسا ، له‌وزیاتر
 ترسی لټنیش
 وَجَمَ (سَكَتَ): بیده‌نگیوو ، ده‌نگی لټپرا ،
 ورته‌ی لټته‌هات ، خاموش و بیده‌نگیوو
 وَجَمَ مِنَ الْأَمْرِ (أَمْسَكَ عَنْهُ وَهُوَ كَارِهٌ):
 له‌ناچارپا بیده‌نگ بوو ، لټی بیده‌نگیوو
 وَجَمَ فُلَانٌ مِنْ كَذَا (رَأَى لَهُ وَغَمَ
 بِسَبَبِهِ): به‌زه‌یی پیاهااته‌وه ، دلی بوی
 سووتا ، په‌ست و خه‌مبار بوو بوی
 وَجَمَ الشَّيْءُ (كَرِهَهُ): رقی لټیوو ،
 به‌دلی نه‌بوو
 وَجَمَ: رږد ، به‌خیل ، سپله ، سووکو
 رسوا
 وَجَمَ: پیای خراب و ناباش ، ناله‌بار ،
 نارپه‌سن ، په‌ستی ، تووړه‌یی ، مؤنی
 الْوَجَمُ - الْوَجَمُ: که‌له‌کی له‌سهریه‌ک
 هه‌لچنراو وه ک نیشانو هټماپه‌ک
 له‌بیاباندا
 وَجَمَهُ وَجَمًا (لَكَزَهُ): لټیدا ، بوکسیکی
 کټشا به‌سهر سنگیدا
 وَجَنَ (دَقَّ): لټیدا ، بیاکټشا
 وَجَنَ الْجِلْدُ تَوَجِينًا (ضَرَبَهُ وَدَقَّهُ
 لِيَلِينُ): شیلای ، نه‌رمیکرد ، ده‌ستی
 بیاهاټناو نه‌رمیکرد

الْوَجَن - الْوَجَن (أَرْضُ صَلْبَةٍ ذَاتُ حَجَارَةٍ): زهوی رهقو زبر ، زهوی به رده لان
الْوَجَنَاء: حوشتري میی جهسته گه وده و پته
الْوَجَنَة - الْوَجَنَة - الْوَجَنَة - الْوَجَنَة - الْوَجَنَة: کولم ، گزنا ، رووخسار ، روومهت
وَجَهٌ فَلَانًا: کیشای به ده مووچاویدا ، رووخساری داگرتوهه ، لای خه لکی له ماوری یان به رانبهری به ریزو شکومه ند تر بوو ، ناسراو بوو ، بیاماقول بوو
وَجَهٌ (صَارَ وَجِيهًا): شکومه ند بوو ، ریزدار بوو ، خاوهن که سیتی و پله و پابه بوو
وَجَهٌ إِلَى (تَوَجَّهَ - ذَهَبَ): رویی ، رژیشت ، چوو
وَجَهٌ إِلَى فَلَانٍ (ذَهَبَ إِلَيْهِ): چوو بۆ لای ، سهردانیکرد
وَجَهَ الشَّيْءِ (أَذَارَهُ إِلَى جِهَةِ مَا): رویی وده رگتیرا
وَجَهَ الْمَطَرِ الْأَرْضِ (قَشَرَ وَجْهَهَا وَأَشْرَقَهَا): باران رویی زهوی مالی ، تهخت و پاکیکرد
وَجَهَ الرِّيحِ الْخَصِي (سَاقَتْهُ): باکه ورده زیخی مه لگرت ، گواستیه وه ، بریدی
وَجَهَ الْمَيْتَةِ جَعَلَ وَجْهَهُ نَحْوَ الْقَبْلَةِ): رویی بۆ قبيله وده رگتیرا ، مردوه کهی روهو قبيله دانا
وَجَهَ كَلَامِهِ إِلَيْهِ: قسهی ئاراسته کرد ، قسهی بۆ کرد ، قسه و دواندنه کهی ئاراسته کرد

وَجَهٌ إِلَيْهِ سَوَالًا (سَأَلَهُ): پرسایری لیکرد ، لیتی پرسی ، پرسایریکی ئاراسته کرد
وَجَهَ سَلَاخَهُ إِلَى (صَوَّبَهُ): چه کی ئاراسته کرد ، رویی چه کی تیکرد
وَجَهَ نَشَاطَهُ إِلَى جِهَةِ مُفِيدَةٍ: خوی ته رخان کرد بۆ کاری خیر ، نهفسی رامکرد بۆ کاری چاک و به سوود
وَجَهَ الْعَمَلِ أَوْ الْعَمَالِ: سهره و کاری نیش و کریکارانی کرد ، ئاراسته و رینومایی کردن
وَجَهَ: روو ، دهم و چاو ، رهزا ، رووخسار ، چاره ، دیوی پیشه وه ، دیمهن ، دیووی دهره وه ، دهرکه و توویی ، مه بهست ، نیاز ، مانا ، واتا ، ههست ، ریگه و ریباز ، هق ، پانتایی ، رووکهش
وَجَهَ الشَّيْءِ (تَشَابَهَ): له یه کچوون ، وهک یهک
وَجَهَ الْقَدَمِ: پشتی پی ، پشتی پی
وَجَهَ الْقَمَاشِ: رویی قومماش ، دیووی خوی ، به ره کهی
وَجَهَ مُسْتَعَارٍ: رووپوش ، ماسک ، ده مامک
وَجَهَ الْكِتَابِ (صَفْحَةً مِنْهُ): لاپه ره ، به ره
وَجَهَ الدَّافِرِ: سهره تای روزگارو سهردهم
وَجَهَ الْكَلَامِ: نه وهی مه بهست و مه رامه له قسه و وه ، رازیوون
الْوَجَه - الْوَجَه (الْقَلِيلُ مِنَ الْمَاءِ): که میک ناو ، هه ندیک ، توژیک

الْوَجْه - الْوَجْهَة (صَاحِبُ الْجَاه) : خاوهن

دهسته لاتو كه سیتی ، شان و

شه كه تدار ، شكومه ند

الْوَجْه - الْوَجْهَة (الْجَانِبُ وَالْفَاحِيَة) : لا ،

ته نیش

وَجْهًا لَوَجْه : رو به رو ، به رام بهر ،

سور به سور

وَجْهَة - وَجْهَة : بهر ، ته نیش ، لا ،

روكار ، دیو ، به رام بهر ، رووی

به رام بهر ، مه به ست ، نیاز ، خواست ،

باره ، دهر باره ، په یوه ندی باوه پ ، را ،

دهم دوو

الْوُجُود : هه بوون ، دروست بوون ،

پیکهاتن ، بو نیتی ، بونه وهری ،

واژوی نه بوون

الْوُجُودِي (خِلَافُ الْعَدَمِي) : واژوی

نه بوونه ، بوون ، بهرجه سته یی

الْوُجُودِيَة : به واتایه کی گشتی بریتیه

له فله سه فیه که وا پتی وایه بوون بهر

له چو نیتی به هه روه ها به واتایه کی

تایبه تیش لای (سارتر) مه به ست پتی

نازادی ره هایه به چه شنی تاک سه ریشک

بیست خودی خوی دبروست بکاتو

هه لو یستی به پتی ویستی خوی بگری ؛

ته مه ش به مه به سستی گه یشتن به بوونی

ته و او کامله

الْوُجُور - الْوُجُورُ الدَّوَاءُ الَّذِي يُصَابُ فِي

الْقَم) : نه و دهرمانه ی ده کرتیه

نیوده مو زار

وَجِي الْمَاشِي : سمی سواو ، قاجی په تی و

رووت

الْوَجِي : بی خیرو بیتر ، نمه ک به حه رام ،

سمی سواوو ریویو

الْوَجْبَاء : مئی نازده لی سم سواو

الْوَجْبَة : خواردنیکه له خورماو کولله ی

کو تراو روژن دروستده کرتیت ، مانگا

الْوَجِيد : زهوی هه مواری له بار

الْوَجِيذ (مُخْتَصِرٌ مُفِيد) : کورت و

به که لک ، کورتکراوه ی به که لک و سوود

الْوَجِيف : جوره ره فتاریکی نه سپو

حوشتره ، که وتن به هوی ترسو

بیمه وه

الْوَجِين : که نارو لیواری زه وییه کی

ره قو زیر ، قه راخی چه م

الْوَجِيه : گرنگ ، ناسراو ، خانه دان ،

پیاو ماقوول ، شکودار ، گه وره و

سه رداری گه لو نه ته وه

وَجِيهٌ مِنَ الْاَكْسِيَةِ (ذُو الْوَجْهَيْنِ) : کیسی

دو بهر ، دوولاو روو

الْوَجِيهَة : متو موریه کی دوو ووه و

وه ک ناوینه وایه و ده کرتیه گه ردن بق

دورخستنه وه ی چاوی پیسو و

گه شیبینی به داهاتویه کی روژشپن و

شکومه ند نامیز ، جومگه

ع

وَحَى إِلِيه : ناماژه ی بق کرد ، نیشاره و

فه رمانی دایه ، به و ته یه کی په نهان و

نه یی به ته نیا بق نه و دواو له که سانی

دی شارده وه ، خستیه دلپه وه ، له بارو

رامیکرد

وَحَى فَلَانُ الْكَلَامُ إِلَى فَلَانٍ (الْقَاءُ إِلِيه) :

پتی وت ، بو یخوینده وه

وَحَى الذَّبِيحَة : به خیرایی سه ری بری ،

به خیرایی ملی له سه ری کرده وه و

کوشتی

وَحَى فِي قَلْبِهِ كَذًا (أَوْحَى إِلَيْهِ بِكَذًا)؛

سروشستی بۆ نارد ، خستیه دلییه وه

وَحَى اللَّهُ فِي قَلْبِهِ (أَلْهِمَهُ إِسَاءَةً)؛ خوا

خستیه دلییه وه ، سروشتی بۆ نارد

الْوَحْشِي: دهنگ ، په له كردن ، سهرداری

كه وړه ، پادشا ، ناگر ، ناماژه ، نامه ،

وتهی په نهان و نهیئى ، په یام

الْوَحَاةُ (الصَوْت)؛ دهنگ

الْوَحَاد: تێكړای یه كه یه ك ، دانه دانه

الْوَحَام - الوَحَام: بېزو ، بېزو كردن ،

تامة زووبون

وَحْدًا - وَحْدًا (اِنْفَرَدَ بِنَفْسِهِ)؛ به ته نیا بوو،

هه رخۆی بوو

وَحْدًا اللَّهُ تَعَالَى (أَمَّنَ بِهِ تَعَالَى وَحْدَهُ)؛

به ته نیا بپروای به خوداوه ند كرد

وَحْدًا بَيْنَهُمْ (رَبَطَ وَأَلْفًا)؛ یه كى خستن،

نێوانی خوڅكردن

وَحْدًا اللَّهُ: باوه پری به تاكو ته نیا یی

خوابوو ، وتی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - هه ر یه ك

خوا هه یه)

الْوَحْد: تاكو ته نیا ، تاك ، هه رخۆی ،

پیاویك ره چه له كو نه ژادی نه ناسراو بیئت

الْوَحْدَانِي (اِنْفَرَدَ بِنَفْسِهِ)؛ تاكو ته نیا،

ته نیا

وَحْدَانِيَّة: ته نیا یی ، یه كایه تی، تاكیئتی

وَحْدَانِيَّةُ اللَّهِ: تاكو ته نیا یی

خوداوه ند، تاكیئتی په روهر دگار

الْوَحْدَة: یه كیئتی ، رێكه و تن ،

یه كگرتن ، ته بایی ، یه ك بوون ،

ته نیا یی ، تاکی ، یه كه

وَحْرًا - وَحْرًا: خواردنی شتی ژه هراوی و

كارلێكردنی

وَحْرًا عَلَيْهِ (اِسْتَدَّ غَضَبُهُ وَوَعَرَ صَلَاحَهُ)؛

خه شم و قینی لێگرتو له سینه ییدا

په نگی خوارده وه

وَحْرًا الطَّعَامَ (وَقَعَتْ فِيهِ الْوَحْرَة)؛

چێشت و خواردنه كه كرم و جانه وه رێکی

ژارایی تێكه و وت ژاراییكرد

الْوَحْر (الحَقْد)؛ خه شم و قین ، رق ،

تونددترین جۆری تووڤه بوونه ، ناپاکی ،

ده سترپین و فریودان

الْوَحْر: رق و قین ، كینه ، خه شم ،

وه سه سه و دوودلی نیو نه فس و

شه یان

الْوَحْرَة: كرم و جانه وه رێکی سووړه و

بچیته نیو هه رشتیکه وه ژه هراوی

دهكات ، كرمی سووړ، حوشتی بچووك

وَحْسًا (وَرَطًا)؛ تووڅی كرد، تېوه ی

گلاند

وَحْسًا بِثَوْبِهِ أَوْ سِلَاحِهِ (رَمَى بِهِ مَغَافَةً

أَنْ يُلْحَقَ)؛ جل و چه كی فێدا له ترسا

الْوَحْس: ناژه لی دپ ، كیئوی ، گیاندار ی

دهشت و بیابان

الْوَحْشَان (الْمَقْتَم)؛ خه مناك ، خه مبار ،

دلته نگ

الْوَحْشَة: دلته نگ ی ، خه مبار ی ، خه م و

خه فت، بچپان ، سامناك ، دووری و

په راگه نده یی دل ، په سستی ، ته نیا یی ،

خۆشه ویستی و ته بایی، زهوی وشكو

دوور

الْوَحْشِي: كیئوی ، دپ، دپنده ،

په لامارده ر، خوینخوړ ، راستی

هه رشتیک ، به د په روهر ده

الْوَحْشِي مِنَ الْقَوْسِ (ظَهَرَهَا)؛ پشتی

تیرو كه وان

الْوَحْشِيُّ مِنَ التَّيْنِ وَنَحْوُهُ (السَّبْرِيُّ):

هه نجیری کتویی

الْوَحْشِيَّةُ (هَمْجِيَّةٌ - رِيحٌ): درپنده یی ،

کتیوتی ، ره شه بایه که نه وهنده پته وو

به میزه ده چینه نئو جله وه

الْوَحْصُ: زیبکه یه که له ده دم و چاوی

کیژی تازه پینگه یشتوو بیت

الْوَحْصَةُ (الْبَرْدُ): سه رما

وَحْفٌ (ضَرْبٌ بِنَفْسِهِ الْأَرْضُ): خوی دا

به زه ویدا ، خوی ته ختی زه وی کرد

وَحْفٌ الْبَعِيرِ (أَسْرَعُ): حوشتره که

په له یکرد ، گرج و خیرابوو

وَحْفٌ مِنْهُ (ذُنًا): لئی نزیک بو وه

وَحْفٌ إِلَيْهِ (قَصْدُهُ وَتَرْكُ بِهِ - جَلَسَ):

رووی تیکرد ، لایدا لای ، لای دابه زی ،

لای دانیش

وَحْفٌ الشَّعْرِ: قژی زقد لول بو ، پیچ

پیچ و لول بو

وَحْفٌ الشَّيْءِ (ضَرْبُهُ بِالْعَصَا): به گۆچان

لئیدا ، دایگرت وه

الْوَحْفُ: بالی پری بالنده ، گزوگیای

تازه ، قزو مووی زقدی رهش ،

گزوگیای ره گی بن به به کا مه لچوو

الْوَحْفَاءُ (أَرْضٌ فِيهَا حِجَارَةٌ سَوْدُ):

زه وییه که به ردی رهشی تیدابیت ،

زه وی به رده لان و رهش

الْوَحْفَةُ: زه وییه کی خری به رزو رهش ،

به ردیکه له نتیجه رگی دۆل و شیودا ،

دهنگ ، به ردی رهش

وَحْلٌ (وَقَعَ فِي الْوَحْلِ): کهوته قوپه وه ،

قوپاوی بوو

وَحْلٌ (أَوْقَعَهُ فِي الْوَحْلِ): خستیه

قوپه وه ، قوپاوی کرد

وَحْلٌ (لَوْتُ بِالْوَحْلِ): قوپاوی کرد ،

قوپی تته لسوو

وَحْلٌ - وَحْلٌ (طِينٌ رَخْوٌ): قوپی لیته ،

چلباو

وَحْلٌ: قوپاوی ، لیتاوی

وَحْمٌ الشَّيْءِ (إِسْتَهَاءٌ): حه زی لیکرد ،

دلی پیاچوو ، ثاره زوویکرد

وَحْمٌ الْخَبْلِي (أَطْعَمَهَا مَا تَشْتَهِي):

ثافره ته دوگیانه که حه زی له چیکرد

دایه ، نه وهی بیژووی پیکرد

ده رخواردیدا ، بیژووی شکاند

الْوَحْمُ: بیژوو کردن ، دهنگی بالنده و

په له وه ر

وَحْمٌ: رۆژی گهرم

وَحْمِي: بیژوکار ، ژنی سک پر که بیژوو

بکات

وَحْمَتُ الْمَرْأَةِ (حَبَلَتْ وَاسْتَدَّتْ شَهْوَتَهَا

لِبَيْضِ الْمَأْكَلِ): ثافره ته که سکی پریوو

حه زی له مه ندیک خواردنکرد ، بیژوویکرد

وَحْنٌ عَلَيْهِ (حَقْدٌ وَغَضِبٌ): رقی لیبوو ،

خه شمو قینی لیه لسا

الْوَحْنَةُ: قوپی بیانوسه ر

الْوَحْوَاخُ: به میزو پته و ، سه گی وه پریو

وَحْوَحُ الرَّجُلُ: به موی سه رما بوونه وه

کۆکی ، دهنگی لیها و کۆکه کۆکیکرد ،

له سه رمانا قووی کرد به نئو مه ردوو

ده ستیدا

وَحْوَحٌ مِنَ الْبَرْدِ (رَدَدَ نَفْسَهُ فِي حَلَقِهِ

حَتَّى تَسْمَعَ لَهُ صَوْتًا): مه ناسه ی

له گه روویدا هیناو برد مه تا دهنگی

لیها

وَحِيّ: سرووش ، سرووشی خوابی ،
پیشنیارکردن ، پی راگه یاندن ، نوسراوو
تۆمارکراو ، هershتیک به یه کیکی دی
بگوتیت بۆنه وهی فییری که سانی دی
بکات

وَحِيّ: تیزو خیرا ، گورج و گول
وَحِيْد: تاک ، به تهنیا ، تهنیا ، سه لّت ،
بی ماو ده م ، که نارگیر ، گوشه نشین ،
نامۆ ، بی که س ، بی هاوتاو وینه
وَحِيْد الْقَرْن: یه ک شاخ ، که رکه ده ن
وَحِيْد الْجَنَس: یه کزا ، یه ک ره گز
وَحِيْش: ناژه لو گیاندار بیابانی ،
دهشتی

وَحْطُ

وَحْطُ الْأَمْرِ (قَصْدُهُ): مه بهستی بوو
بیکات ، نیازی بوو نه جامی بدات
وَحْطُ النَّاقَةِ (سَارَتْ سَيْرًا قَصْدًا):
حوشتره که له رویششتندا مام
ناوهندی بوو ، نه هتواش و نه تیزو

خیرابوو
وَحْطُ لِلْأَمْرِ: روو به کارچوو ، به ره و
نه نجامدانی کارو فرمان سه ری گرت
وَحْطُهُ: چۆره رویشتنیکی حوشتره
وَحْطًا (مَوْلِم): به نیش و ژان ، به نازارو
سوئ

وَحْطًا: حوشتمورخ یان حوشتری تیزو
خیراو مه نگاو پان و به رین ، رم و نیزه ی
تیزو برپ

وَحْطًا: زه و بیه ک گیاکه ی باش نه بیت
وَحْطُ الْبَعِيرِ (أَسْرَع): حوشتره که په له و
خیرایکرد ، چوست و چالاک بوو
وَحْطُ الْفَحْرِ (نَحْس): تیزه ی ژه ند ،
بیاجه قان ، ناژنی ، نیشی پتگیه یاند

وَحْطُ الشَّيْبِ فَلَانًا: سه ری تالی سپی
تیکه وت ، تال تال مووی سپی که وته
نیزو قزیه وه ، مووی سپی و رهشی
تیکه لبوون

وَحْطُ: نیش ، ژان ، نازار ، بریندارکردن
به نیزه یاخود ده رزی ، که م و ه نندیکی
هershتیک ، بیاجه قاندن ، ناژنه ن
وَحْطُ الضَّمِير: په شیمانی ، هسه ت
به په شیمانی کردن ، ژان و نیشی
ویژدان

وَحْطُ (نَحْسَة): تیزه ژه ندن ،
بیاجه قاندن
وَحْطُ الشَّيْءِ (رَذَل وَصَارَ رَذِيئًا):
خراپبوو ، ناباش و خراپ بوو ،
پووکیا به وه

وَحْطُ: خراپ: خراپی هه مووشتیک ،
بیواخراب ، سووک و رسوا
وَحْطُ - وَحْطًا (أَسْرَع): په له و خیرایکرد ،
دهست و بردیکرد

وَحْطُ فِيهِ (دَخَلَ): چوه نیزی ، چوو
به نیتویدا
وَحْطُ فِي الْبَيْعِ (رَبِحَ مَرَّةً وَخَسِرَ أُخْرَى):
جاریک سوود و قازانجی کردو جاریکیش
زیان

وَحْطُ فَلَانٍ فَلَانًا (طَعَنَهُ خَفِيْفًا):
به هتواشی برینداریکرد
وَحْطُ الشَّيْبِ فَلَانًا (فَشَا فِيهِ): پیری
سه ری لیدا ، نیشانه ی پیری سه ریدا
لیتی ، مووی سپی که وته سه رو
ریشیه وه

وَحْطُ فَلَانٍ (شَابَ رَأْسَهُ): سه ری
سپبوو ، نیشانه ی پیری سه ریدا
له پووی

وَحَفَ فَلَانًا (ذَكَرَهُ بَقِيَّيْج)؛ بهوتو

قسهی ناشیرین باسیکرد، به خراب لئی
دوا

وَحَفَ السَّوِيْقُ؛ ناوی کرده نیو ئارده
تو که و تیکه لیکرد، قاووتی دروستکرد
وَحَمَ الْمَكَانَ (كَانَ رَدِيءُ الْهَوَاءِ مُضِرًّا
بِالصِّحَّةِ)؛ جیکه که ناته ندورست بوو ،

هه واکه ی پاک نه بوو ، ناسازبوو
وَحَمَ الطَّعَامَ (كَانَ مُضِرًّا بِالصِّحَّةِ)؛
خواردنه که پیس بوو ، به زیان بوو بۆ
ته ندروستی و لاشه

وَحَمَ مِنْ كَذَا وَعَنْهُ؛ تووشی ئینته لابوو
لیتوهی ، ناوسانی ، سیخناخ بوو

وَحَمَ الشَّيْءَ (جَعَلَهُ وَخِيمًا)؛ گران و
ناهمواری کرد، سهخت و ناله باریکرد
وَحَمَ (شَعَرَ بِثَقَلٍ وَلُغَاسٍ)؛ لهشی
قورسبوو ، داهیززا ، وه نه وز
ده بیرده وه

الْوَحْمُ - الْوَحْمُ مِنَ الرِّجَالِ (الثَّقِيلِ)؛
پیای قورسو گران ، ته مهل، لهش
قورسو سست

الْوَحْمُ؛ نه خوشیه که دهدات لهعه وره تی
حوشتر

الْوَحْمَةُ - الْوَحْمَةُ؛ زهویی که گزویگیای
خراب و ناجۆربیت

الْوَحْمُودُ؛ حوشتریک وهك حوشتر مورخ
بروات به پیتوه

الْوَحْمُودُ؛ مهردومی قورسو لهش گران
الْوَحْيُ؛ مه به سست ، ریگه ، ریباز ،
نامانج

الْوَحْيُ؛ مهردومی لهش قورسو گران،
ناسازجوو، به زیان، زیانبهخش
وَحْيِمَ الْعَاقِبَةُ (مُضِرٌّ - رَدِيءٌ)؛ نه جام
خراب ، دواخراب ، به زیان

وَحْيِمَةُ؛ زهویی که گزویگیاو له وه پ
خراب

وَدَ

وَدَ؛ خۆشیویست، ویستی، مه بهستی بوو
وَدَّ - وَدَّ - وَدَّ (الْحُبُّ)؛ خۆشه ویستی ،
ئهوین ، هه واداری ، فره خۆشه ویستی
یا خود خۆشه ویست ، برادره ، ئاشنا ،

دوست
وَدَّ (صَنِمَ عِنْدَ الْعَرَبِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ)؛

ببتیکی عه ره به کان بوو له تافی نه قامیدا
وَدَى الْقَاتِلَ الْقَتِيلَ (أَعْطَى دَيْنَهُ)؛
خوینه کهیدا ، خوینه که ی بژارد ، خوین

باییدا
وَدَى الْأَمْرَ قَارَبَهُ)؛ نزیکی کرده وه ،

هینایه پیتش و ته و او بوون
وَدَى الشَّيْءَ (سَالَ)؛ له بهریی رویی ،

لیتی رویشت
الْوَدَى (الْهَلَكَ)؛ تیاچوون ، فهوتان ،

نه مان
وَدَّاجُ؛ ره گیکه له گهر دندا له کاتی

توو به بوندا مه لده سیت و به رزده بیتته وه
وَدَّاسٌ - وَدَّاسُ (النَّبَاتُ الَّذِي غَطَّى وَجْهَ

الْأَرْضِ)؛ گزویگیای سه ر روی زهوی،
ئهو روه که ی سه ر روی زهوی

داپۆشیوه
وَدَّاعٌ - وَدَّاعٌ (تَوَدَّيْعٌ)؛ مالتاواپی،

به پیکردن، ره وانه کردن
الْوَدَّاعُ (أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهُ)؛ به خواتان

ده سپیترم ، خواتان له گهل ، به دوعا
الْوَدَّاعُ الْأَخِيرُ؛ دوامالتاواپی، دوایین

خواحافیزی
الْوَدَّاعَةُ؛ دلنیاپی و میمنی ،

له سه رخویی و شیارپی

وَدَّاف: نامرزی نَیرینه ، عه‌وره‌تی نَیر
وَدَّاكَ: فرۆشه‌ری پیوو چه‌وری
وَدَّا بِالْقَوْمِ (غَشِيَهُم بِالْإِسَاءَةِ وَالشَّمِّ):
قسه‌وجنیوی ناشیرینی پیگوتن ،
به‌جنیوو قسه‌ی ناشیرین هات
به‌سه‌ریاندا
وَدَّا الشَّيْءَ (سَوَّاهُ): ریکی کرد ، باشو
چاکی کرد
وَدَّا بِهِ تَوْدِيَةً (أَهْلَكَ - دَفَنَهُ): تیابرد ،
له‌ناویرد ، سه‌ریخوارد ، به‌خاکی
سپارد ، داپیوشی
وَدَّا الْأَرْضَ فَلَأْنًا (غَيَّبْتُهُ): سه‌ری
تیابرد ، له‌ناویرد ، ونو داپیوشراویگرد
وَدَجَ الدَّابَّةُ: ره‌گی ملی نازه‌له‌ک‌ی
بری ، سه‌ریبری
وَدَجَ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَصْلَحَ وَقَطَعَ الشَّرَّ
وَأَمَّاثَهُ): شه‌پو خراپ‌ی له‌نیویاندا
کوزانه‌وه ، ناشتی کردنه‌وه
وَدَجَ: ره‌گیکه له‌گردن و ملداو له‌کاتی
توره‌بووندا به‌رز ده‌بیته‌وه و
هه‌لده‌ناوسیت
وَدَرَ فَلَانٌ (سَكَرَ حَتَّى كَادَ يُفْشَى عَلَيْهِ):
سه‌رخۆش بوو به‌پاده‌یه‌ک خه‌ریکبوو
ببوریته‌وه له‌هۆش خۆی بجیت
وَدَرَ الشَّيْءَ (نَجَّاهُ وَبَعَّدَهُ):
دووریخسته‌وه ، په‌پاگه‌نده‌و دووریکرد
وَدَسَ - وَدَسًا: په‌نهانی کرد ، شاردیه‌وه
وَدَسَ عَلَيْهِ الشَّيْءَ (خَفِيَ): لئی
شارده‌وه ، په‌نهان و نادیار‌ی کرد لئی
وَدَسَ الشَّيْءَ (ذَهَبَ): رۆی ، تیاچوو ،
فه‌وتا
وَدَسَ بِكَلَامٍ إِلَى فَلَانٍ (طَرَحَهُ وَلَمْ
يَسْتَكْمِلْهُ): قسه‌ی فری‌داو ته‌واوی
نه‌کرد

الْوَدَسَ: گژوگیایه‌ک رۆوی زه‌وی
داپۆشی بیست ، سه‌ره‌تای گیایه‌که
سه‌رزو شین ده‌بیست ، که‌مو کوپی و
ناته‌واوی
وَدَعَ الشَّيْءَ (تَرَكَهُ وَدَّيْعَةً): بارمه‌یکرد ،
ئه‌سه‌په‌رده‌یکرد
وَدَعَ مَالَهُ فِي الْمَصْرَفِ: پاره‌کانی خسته
بانقه‌وه ، پاره‌کانی له‌بانق دانا
وَدَعَ الْمَسَافِرَ النَّاسَ: خواحافیزی
له‌خه‌ل‌کی کرد ، مالتاوا‌یی لیکردن
وَدَعَ الثُّوبَ بِالثُّوبِ: جله‌ک‌ی پیوه
نوساند ، جلیکی کرد به‌نیو جلیکی
تردا
وَدَعَ الصَّبِيَّ أَوِ الْكَلْبَ: مووره‌شین‌ی
کرده ملی مناله‌که یان سه‌گه‌که هه‌تا
به‌چاوه‌وه نه‌بیست
وَدَعَ (سَكَنَ وَإِسْتَثَر): نیشته‌وه ،
جینشینبوو ، دامه‌زراوو جیگیربوو
وَدَعَ الذَّاهِبَ أَصْحَابَهُ (خَلَفَهُمْ):
دوعاخوازیکرد ، به‌جی میشتن
وَدَعَ فَلَانًا (هَجَرَهُ): به‌جی میشت ،
لئی دوورکه‌وته‌وه
وَدَعَ الْأَصْحَابَ الْمَسَافِرَ (شَيِّعُوهُ):
به‌پیتانکرد ، خواحافیزان لیکرد
وَدَعَ هَرَسَهُ: ئه‌سه‌په‌ک‌ی دابه‌ست هه‌تا
بینیت له‌ماینه‌که
وَدَعَ (إِفْدَاعَ): دانان ، تیخستن ،
ئه‌سه‌په‌رده‌کردن
الْوَدَعُ: گۆر ، مه‌به‌ست ، نامانج
الْوَدَعُ - الْوَدَعُ: میله‌که شه‌یتاتوکه ،
گۆیچکه ماسی ، مشکی بیابانی
وَدَّعَة: موورۆی شین بو
دوورخسته‌وه‌ی چاوی به‌دو پیس

وَدَقَّ الشَّجَمُ (ذَابَ وَسَالَ): تَرَايَهُ وَهُوَ
بُذِي

وَدَقَّ الْإِنَاءَ (قَطَرَ): قَاطَبَهُ لِهَبَرِي
بُذِي، لَيْتِي تَكَ

وَدَقَّ لَهُ الْعَطَاءُ (أَقْلَهُ): بِهِ خَشْشُ وَ
خَه لَاتِي كَه مِي پِيدَا، بِهِ خَشْشُ وَ خَه لَاتِي
كَه مَكْرَدَه وَ

الْوَدَقَةُ (الرَّوْضَةُ الْخَضْرَاءُ): بَاخْجِي
سَه وَز، بَاخِي سَه وَزُو دَلَكِير

الْوَدَقَةُ: جَوْرَه رَوَه كِيكَه، كُوشْتِي
مِيَانِي عَه وَرَه ت

وَدَقَّ الْمَطَرُ (قَطَرَ): بَارَان بَارِي، تَكَه
تَكَه مَاتَه خَوَارَه وَ

وَدَقَّ إِلَيْهِ (دَنَا مِنْهُ): لَيْتِي نَزِيك بَوَه وَ،
لَيْتِي مَاتَه پِيَشَه وَ

وَدَقَّ بِهِ (إِسْتَأْنَسَ): دَلْشَادِبُو پِيِي،
دَلِي خُوش بُو پِيِي، شَادِمَان بُو پِيِي

وَدَقَّ بَطْنُهُ (إِسْعَ أَوْ اسْتَطَلَّقَ): وَرْگِي
قَه لَه وَبُو، وَرْگ شُورُو دَاكَه وَتُو بُو

وَدَقَّ السَّمَاءُ (أَمْطَرَتْ): نَاسْمَان بَارَانِي
بَارَانْد، بَارَان بَارِي

الْوَدَقُ (الْمَطَرُ): بَارَان
الْوَدَقَةُ - الْوَدَقَةُ: زِيكَه يَان خَالِيكِي

سَوْرَه لَه نِيُو چَاودَا دَه رَدِيَت، قَنْجَكَه
سَلَاوَه

الْوَدَقَةُ الْعَيْنُ: سَوْرِي چَاو، چَاوِيَك
تَوُوشِي تَه رَاخُو مَه بُو پِيَت

وَدَكَ - وَدَكَأَ (دَسِمَ وَسَمِنَ): چَه وَو
قَه لَه وَبُو

وَدَكَ الطَّعَامَ (وَضَعَ فِيهِ الْوَدَكَ): رُونِي
تَنَكِرَد

وَدَكَ الثَّرِيدَ: رُونِي كَرْدَه نِيُو
تَرِيَتَه كَه وَ

وَدَكَ تَوْدِيكَأَ: رَامَات لَه سَه رِي، خَوِي
پِيُوَه كَرْت، دَه قِي پِيُوَه بَه سَت

وَدَكَ: چَه وَرِي كُوشْت، رُون
وَدَكَ الْمَيْتَةُ (مَاسِيْلُ مِنْهَا): لَه بَه رُونِي

مَرْدُو، كِيَمُو زُوخْمُو ...
وَدَكَ (السَّمِينُ): قَه لَه وَ، تِيَكْسَمِرَاو،

بَه خَوُوَه، چَه وَر، رُونَاوِي
وَدَنَ الشَّيْءِ (بَلَهُ وَنَقَعَهُ): تَه رِي كَرْد،

خَوُوسَانْدِي، نَه مِي كَرْدَه وَ، خَسْتِيَه
نَاوَه وَ تَا نَه رَم بِيِيَتَه وَ

وَدَنَ الشَّيْءِ وَدَنَأَ (قَصَّرَهُ):
كُورْتِي كَرْدَه وَ، كَه مِي كَرْدَه وَ

وَدَنَ الْجِلْدَ: پِيَسْتُو چَه رَمَه كِي خَسْتَه
ژِيَر خَاكُو زَه وَبِيَه وَ هَه تَا نَه رَم بِيِيَتَه وَ

وَدُوْدَ: يَه كَجَار خُوشَه وَيَسْت، بَرَادَه ر،
دَلَسُوْر، نَاوِيَكَه لَه نَاوَه جَوَانَه كَانِي

پَه رَوَه رِي دَكَار
وَدُوْكُ: چَه وَر، رُونَاوِي، مَرِيَشَكِيكِي

قَه لَه وَرِي چَه وَر
وَدِي: شَه تَلُو نَه مَامِي بَجُوَك

وَدِي - وَدِي: خُوشَه وَيَسْتَانَه، دَلَسُوْرَانَه،
خُوشِي، بُو خُوشِي

وَدِيدَ (الْمُحِبَّ): خُوشَه وَيَسْت، دُوسْت،
نَاشِنَا، بَرَادَه ر

وَدِيَسَ (الْثَبَاتُ الْجَافُ): رَوَه كُو
كُزُوَكِيَاي وَشَك

وَدِيَعُ: پَه يِمَان، بَه لَيْن، هِيْمَنُو
لَه سَه رَخُو، خَامُوش، كُورِيسْتَان،

نَه مَانَه تَدَار
وَدِيَعَةُ: دَانِرَاو لَه جِيِي بِيُوَادَا،

بَارْمَه كَرَاو، بَارْمَه، پَهِي، لَه سَه رَخُو،
نِيَان، رُو خُوش

وَدِيَعَةُ مَالِيَّةٍ فِي الْمَصْرِفِ: پَارَهِي
لَه بَانَقْدَا دَانِرَاو

وَدِيفَة (الرَّوْضَةُ الْخَضْرَاءُ): باخیکی

سه‌وزو دلگیر ، میزگوزار

وَدِيقَة: قرچای گهرما ، شوینتیک

گزوگیاو سه‌وزهی تیابیت

وَدِیک: مریشکی قه‌له‌وو چور

وَدِیکَة: ناردیک له‌گه‌ل رَوْنْدَا تیکه‌ل

بکری بۆ‌ه‌لوا ، مریشکی قه‌له‌وو

چور

وَدِین (الْمُنْشَو): تپ ، تپو بپ ،

به‌تپری جیتی می‌شوه

وَدِی وَجْهَهُ وَدِیَا خَدَّشَهُ): روخساری

رووشان و بریندارکرد

وَدَاة (مَائِنَادِی بِهِ): نه‌وه‌ی نیش و نازار

ده‌گه‌یه‌نیت

وَدَاة: گزشتی برابو له‌تو په‌تکراو

وَدَا فُلَانٌ فُلَانًا: گله‌یی لیکرد ،

سه‌رزه‌نشت و لومه‌یکرد ، هات به‌سهریا

الْوَدَاةُ (العَلَّة): دهرد ، نه‌خوشی ،

خه‌وش ، شوریه‌یی ، که‌م و کوپی ، هو ،

بیانو ، په‌لپ

الْوَدَّة: قسه‌ی نابه‌جی و جنیو یان هه‌ر

قسه‌یه‌کی تربیت

وَدَحِ الشَّاة: پشقل یان میز نووسا

به‌خوری مه‌په‌که‌وه

الْوَدْح: نه‌وه‌ی به‌خوری مه‌پدا

ده‌نووسیت له‌پشقل و میز

وَذَرُ اللَّحْمِ (قَطَعَهُ - جَرَحَهُ):

گزشته‌که‌ی پارچه‌پارچه‌کرد ، له‌ت

له‌تیکرد ، برینداریکرد ، زامداریکرد

وَذَرُ الْوَدْرَةِ (بَضَعَهَا وَقَطَعَهَا): نه‌رمه

گزشته‌که‌ی کوت کوت کرد ، پارچه

پارچه‌ی کرد

وَذَرُ اللَّحْمِ (قَطَعَهُ): گزشته‌که‌ی له‌ت

له‌ت کرد ، کوت کوتیکرد ، جنی

وَذَرُ الْجَرَح: به‌نه‌شته‌ر کیم و زوخمی

برینه‌که‌ی رادا

الْوَدْرَةُ مِنَ اللَّحْم: پارچه‌گزشتیکی

بجووک ، پارچه‌گزشتی بی‌تیسقان

الْوَدْرَتَانِ (الشَّفَتَان): مه‌ردوو لیو ،

جووته لیو

وَذْرَةٌ وَذْرًا: په‌تی خسته نیو دۆلچه‌که

وَذْفٌ فُلَانٌ: به‌ک‌ه‌ش و ف‌ش و

خۆبه‌زلزانی‌نه‌وه‌ی رویشت به‌پتوه

وَذْفُ الشَّخْمِ (سَالٌ وَقَطَرٌ): چه‌وری‌که

توایه‌وه‌و هاته‌خواره‌وه ، تک تک

هاته‌خواره‌وه

الْوَذْفُ (الْمَنِي): مه‌نی ، تۆوی پیاو ،

ئاوی نیرینه

الْوَذْفَةُ: جارِک ، چه‌وری‌ه‌ک ، به‌زَک

الْوَذَلَةُ - الْوَذَلَةُ (الْمَرْأَةُ النَّشِيطَةُ

الرَّشِيقَةُ): ئافره‌تی چوست و چالاکی

بالاتیو نه‌مام

وَذَمَ نَفْسَهُ: روحی ده‌رچوو ، گیان و

ژیانی تیا نه‌ما

وَذَمَ الْكَبَّ شَدَّ فِي عُنُقِهِ سَيْرًا أَوْ قِلَادَةً):

ملوانکه‌و په‌تی کرده ملی سه‌گه‌که ،

ملوانکه‌ی له‌گهردنی ئالاند

وَذَمَ الدَّلُو: په‌تی خسته نیو دۆلچه‌که

الْوَذَم: زیاده ، ئامرازی نیرو مه‌ردوو

گون ، عه‌وره‌تی حوشتی میینه

ده‌سکه‌کانی دۆلچه

الْوَدَمَاءُ (الْعَاقِر): نه‌زوک ، بی‌به‌ر

الْوَدْمَةُ: ريخۆل و ورگ ، زیاده یه که له عه وره تی خوشتر و مه ر دیت و ریگره له زاونی، سه ری دۆلچه ، شهوی ملوانکه ی سه گی لیډر وست ده کریت ، خۆلی پیس

الْوَدْمَةُ: ده رد و نه خۆشی ، مه ندیک ئاو، خه وش و ناته واوی ، هیچ و پووچی بی که لډو سوود

الْوَدْمَةُ: زنی چوست و چالاکی بالا نیو نه مان ، پارچه گوشتیک له کۆپاره ی خوشتر ، پارچه زیویک ، ئاوینه

الْوَدْمَةُ: مالیک رام و ته رخا ن بکریت له پیتاوی په روه ردگاردا

وَدْمَةُ الْكَلْبِ (فَلَادَةُ تَوْضَعُ فِي عُنُقِهِ): سادجۆل ، قه له نگ ، قایش و ملوانکه یه که ده کریته ملی سهگ ، قه لاتهی ملی سهگ

عَرَا

وَرَى الرَّجُلُ (إِنْقَدَ - خَرَجَتْ نَارُهُ): داگیرسا ، کۆته ره که ی گرتی

وَرَى الرَّجُلُ (أَصَابَ رِئْتَهُ): کیشای به جگه رییدا ، جگه ری بری

وَرَى الْقَيْحُ جَوْفَهُ (أَفْسَدَهُ وَأَكَلَهُ): کیم و زوخمی سکی له به ی ن برد ، نه به یشت

وَرَى الْإِبِلُ: خوشتره که قه له و بوو ، گۆشتی گرت

وَرَى الشَّيْءَ (أَخْفَى): شارديه وه ، په نه نایکرد ، دایپۆشی

وَرَى عَنْ كَذَا (أَزَادَهُ وَأَظْهَرَ غَيْرَهُ): لێی گۆپی ، مه ر تری پیشاندا

وَرَى فِي كَلَامِهِ (قَالَ كَلَامًا يُحْتَمَلُ الْغَنِيِّينَ): قسه ی به پیچه وانه وه کرد ، قسه یه کی کرد دوومانای مه لده گرت

وَرَى الْخَبَرَ: مه واله که ی شارديه وه ، دایپۆشی و ناشکرای نه کرد

وَرَى عَنْهُ بَصَرَهُ: چاوی لێپۆشی ، چاوی تینه بری ، چاوی لابرد له سه ری

الْوَرَى: دروستکراوان ، به دیه ی تراوان ، مرۆف ، مه ردوم

وَرَاءَ: کۆپه زا ، پشت ، دوا ، دواوه ، پاشه وه ، که ته و زله

وَرَاءَ الْإِنْسَانِ: دوا ی مرۆف ، پاشه وه ی

وَرَأَى: لاری ، پێچ ، پێچ و په نا ، خوارو خێچی ، لارو له ویری ، لادان ، ترازان

وَرَأَتْهُ: میرات ، میراتی، پاشماوه ، بۆماوه ، جیماوه ، مه نه

وَرَأَيْتُ (إِرْثِي): یه ک له دوا ی یه ک ، بۆماوه بی

وَرَأَى (الْفَشَّ وَالْغَدِيَّةَ): ناته واوی ، قۆلبرین ، ده ستبرین ، ناپاکی و غه ش ، فیل ، ته له که ، چاوبه ست

وَرَأَى: گیا ، سه وزی زهوی به مه ی گۆگیاره

وَرَأَى: کات و واده ی سه رده ره ی تانی گه لای درهخت

وَرَأَى: فروشه رو دروستکری کاخه ز ، نووسه ر ، خاوه ن مال و دارایی ، ده وله مه ند

وَرَأَتْهُ: پېشه ی دروستکری کاخه ز

وَرَأَى: جی پیتی سواربوون ، پېشی و لاخ

وَرَأَى مِنَ الطَّعَامِ (إِمْتَلَأَ): تیر ی خوارد ، تیر بوو له خواردن ، مړیو ، پړیو

وَرَأَى الرَّجُلُ (دَفَعَهُ): پالی پتوه نا ، دوور یخسته وه ، ده ستی پتوه نا

وَرَبَّ الشَّيْءِ: ترازانی ، لایدا ،
خواریکرده‌وه

وَرَبَّ الْبَابِ (فَتَحَهُ قَلِيلاً): که می‌کی
کرده‌وه، درزی تیکرد

وَرَبَّ جَوْفَهُ (فَسَدَ): ناخی بۆگه‌نی کرد،
خراپ بوو ، پیس بوو

وَرَبَّ عَنِ الشَّيْءِ: ره‌خنه‌و نکوولی
لیشارده‌وه، ناشکرای نه‌کرد بۆی

وَرَبَّ: نه‌ندام ، مال و حه‌وشه ، کونی
مشک و دوویشک ، نیوانی دووپه‌نجه ،

قنگ ، رانی ناژهل
وَرَبَّ: زیره‌کی ، به‌دی ، فیل و ته‌له‌که ،

نه‌ندام
وَرَبَّ (إِنْحَرَفَ): لاری ، پیچ ، پیچو

به‌نا ، خواری خنجی
وَرَبَّة: چالی و قوولی پاشه‌وه ، دواوه

وَرَثَ فُلَانًا الْمَالَ: مال و میراتی. بۆ
مایه‌وه ، میراتی وه‌رگرت و بۆی مایه‌وه

وَرَثَ فُلَانًا جَعَلَهُ مِنْ وَرَثَتِهِ): کردی
به‌میراتگری خۆی

وَرَثَ فُلَانًا مِنْ فُلَانٍ جَعَلَ مِيرَاثَهُ لَهُ):
میراتی خۆی پيدا ، میراتیه‌که‌ی دایه ،

میراتی بۆ به‌جیه‌یشت
وَرَثَ النَّارَ (أَشْعَلَهَا): دایگیرسان ،

هه‌لیگیرسان
وَرَثَ: ته‌پو تازه‌ی هه‌موو شتیک

وَرَثَةُ: میرات ، میراتی ، بۆماوه ،
پاشماوه ، نه‌وه‌ی ده‌میتیتیه‌وه بۆ

مرؤف له‌دایک و باوک یان که سیکی
نزیکه‌وه

وَرَخَ الْعَجِینُ: هه‌ویره‌که شل بوو ،
ناوی زۆرتیکراو شل بوو ، خۆی
نه‌ده‌گرت

وَرَخَ الْكِتَابَ: به‌رواری نووسینی
کتیبه‌که‌ی نووسی

وَرَدَ الْمَاءُ: هاته سه‌رئاوه‌که ،
چوه‌سه‌ری

وَرَدَ الرَّجُلُ (حَضَرَ): ناماده‌بوو ، هات
وَرَدَ الْحَمَى (أَخَذَتْ صَاحِبَهَا وَقْتًا دُونَ وَقْتٍ): تاو تاو تایی لیها، جار جار

تایی لیها
وَرَدَ إِلَيْنَا (جَاءَنَا): بۆمان هات ، هات

بۆمان
وَرَدَ فِي (جَاءَ فِيهِ): تیا بوو ، تیا

باسکرا بوو
وَرَدَ عَلَيْهِ كَذَا (وَصَلَّ): پیتی گه‌یشت ،

بۆیها
وَرَدَ الْحَمَى (أَخَذَتْهُ الْحَمَى): تایی

لیها، تا گرتی
وَرَدَ عَلَيْهِ بِفُلَانٍ (جِيءَ بِهِ إِلَيْهِ): میتایی

بۆی ، میتایی بۆ لای
وَرَدَ الْفَرَسُ: نه‌سه‌په‌که سووری مه‌یله‌و

زه‌ردبوو ، رووبه‌زه‌ردبوو ، ماینه‌ ئال
وَرَدَ الشَّجَرُ (أَخْرَجَ الْوَرْدَ): داره‌که

گولیکرد ، خونچه‌ی ده‌ردا
وَرَدَ الْمَرْأَةُ حَمَرَتَ خَدَّيْهَا): گۆناو کولمی

سووریبوو ، سوور هه‌لکه‌را
وَرَدَ الثُّوبُ (صَبَّغَهُ عَلَى لَوْنِ الْوَرْدِ): وه‌ک

ره‌نگی گول بۆیه‌ی کرد، به‌په‌نگی گول
بۆیه‌ی کرد ، ره‌نگی سووریکرد

وَرَدَ (زَهَرَ): گول ، گولی سوور یان
هه‌رگولیکی‌تر

وَرَدَ صَلَوَةٌ قَصِيرَةٌ تَكَرَّرَ - حَمَى): ویرد ،
دوعا خویندنی یه‌ک له‌دوای یه‌ک ، تا ،

هاتنه سه‌رئاو

وَرْدَان: جۆره جانده رینگه

وَرْدَة: سه ره تاي شهو، گولتيك

وَرْدَة: رهنگي گول سور يان مهر
رهنگيكي تري هه بيت

وَرْدِي: وهك گول و رهنگه كه ي، په مهي

وَرْدِيَة: وادهو كاتي كار كردن، نۆبه ي
كار

وَرَسَ النَّبْتُ (إِخْضَرَ): سه وزبوو، سه وز
هه لگه را

وَرَسَ الصَّخْرَة: بهرده كه سه وز بوو،

قه وزه ي گرت له نتيو ناودا

وَرَسَ الثَّوْبَ: به گياي نه سپهك
رهنگي كرد

وَرَسَ: گزگياي نه سپهك

وَرَسَ: چلو به رگي سوور

الْوَرَسِي: جوان ترين و باشترين جوري
په رداخي داريني زهرده، كۆترينكي

رهنگ سووري روو به زهرده

وَرَشَ: چاو برسي بوو، ته ماعي هه بوو،

چاو برسي بوو شويني رهفتاري سووك و
نزم كه وت

وَرَشَ شَيْئًا مِنَ الطَّعَامِ (أَكَلَهُ بِحَرَصٍ):

به په رو شهوه نانه كه ي خوارد،

به برستي و په رو شهوه خواردي

وَرَشَ عَلَى الْقَوْمِ: چوو به سه رياندا

نانيان ده خواردو بانگيان نه كرد بخوات

له گه ليان

وَرَشَ عَلَيْهِمْ (حَضَرَ بِلاَ دَعْوَةٍ): به يي

بانگ كردن خوي تبهه لقورتان

وَرَشَ (كَانَ نَشِيطًا خَفِيفًا): چابو و كبوو،

سووكه له بوو، پزتيو و گورج و گولبوو

وَرَشَ يَمْنَهُمْ (حَرَشَ): هانيدان، پشيو ي

تيخستن

وَرَشَ (طَعَامٌ يُصْنَعُ مِنَ اللَّبَنِ):

خواردنيكه له شير دروسته كرئت

وَرَشَ (وَجَعَ فِي الْجَوْفِ): نيش و نازاريكه

له ناوه وده دا دروسته ديئت، سك نيشه،

ژانه سك

وَرَشَ: چالاك، چابووك، زيرهك، پزتيو،

گورج و گول، شوخ، سووكه له

الْوَرَشَان: جوره كۆترينكي كيوي به

به كۆتره قومي ناسراوه

وَرَشَة: كارگر، كۆمهله كريكارو

كارگره رينك له دروست كردني مال و لانه

يا خود كيلائي زهويدا كارده كن

وَرَصَتِ الدَّجَاجَة (وَضَعَتِ الْبَيْضَ بِمَرَّةٍ):

به يه كجار هيلكه كه ي كرد، داينا

وَرَطَ الشَّيْءَ (سَثَرَهُ): شارديه وه،

به نهان بكرد

وَرَطَ فَلَانًا (خَدَعَهُ): هه ليخه له تاند،

فيل ي ليكرد

وَرَطَ: تووشي كرد، تپوه ي گلاند، پي ي

هه لخليسكان

وَرَطَة: چه له مه، گرفت، كاره سات،

ناره حه تي، تووشبوون، پتوه بوون،

قوپو چلپاو، ليته، بارودوخ ي

ناهه موار، بير، شوين و بواريكي

ناديارو په نهان، زهوي بي تيشان و

هيمما، مهر كاره ساتيك نه سته م و

گرانبهيت قوتار بوون ليتي

وَرِعَ - وَرِعَ (إِنْتَعَدَ عَنِ الْإِثْمِ وَكَفَّ عَنِ

الْمَعَاصِي): تهوبه يكرد، له گوناوه تاوان

دوريكه وته وه، له خراپه كاري لايدا

وَرِعَ عَنْ كَذَا (كَفَّ): خويگرته وه، خوي

ليياراست، به دوربوو ليتي

وَرَعٌ: خاوهن حوشتري له يو لاوازيو
 وَرَعُ الْفَرَسِ (جَبَسَهُ بِجَامِهِ): به لغاوی
 خزی به ستيه وه
 وَرَعُ الْإِبِلِ عَنِ الْمَاءِ (رَذَفَا):
 حوشره که ی ناونه دا ، که پانديه وه
 وَرَعٌ: خواناسی، دینداری، له خواترسان ،
 پیاوی لاوازو له پ، له خراپه و گونا
 دورکه و تنه وه
 وَرَعٌ (ثَقِي): خوابه رست ، ناینخواز ،
 ته و به کار ، خواناس
 وَرَعٌ: پهریز ، دورکه و تنه وه ،
 سه مینه وه
 وَرَعُ النَّبَاتِ: روه که که سه وزبوو ،
 که شایه وه
 وَرَعُ الظِّلِّ (إِمْتَدَّ وَاتَّسَعَ): سیبه روه که
 دریژوه وه ، به رین و پان بوو
 وَرَعُ الْأَرْضِ (قَسَمَهَا): زهوی به شکرد ،
 پتی به خشی ، دایه
 وَرَعُ الشَّيْءِ (مَصَّهُ): مه لیمژی
 الْوَرَقُ (مَا رَقَّ مِنْ ثَوَاحِي الْكَبَدِ): نه رم
 بوونی لاکانی جگر
 وَرَعُ الشَّجَرِ: له رینه وه ی دره خت ،
 سه وزبوونی
 وَرَقُ الشَّجَرِ: دره خته که که لایکرد ،
 که لای دهردا
 وَرَقُ الشَّجَرِ: که لای لیکرده وه ، که لای
 وهراند ، ته کانی
 وَرَقُ الرَّجُلِ (كَثُرَ مَالُهُ وَدَرَاهِمُهُ): مال و
 دارایی تقدیو ، پاره کانی تقدیوون
 وَرَقُ الطَّالِبِ (لَمْ يَنْقُلْ مَطْلُوبَهُ): داواکه ی
 به جی نه هات ، دهستی نه کهوت ،
 ناومیدبوو ، هیچی دهست نه کهوت

وَرَقُ الصَّائِدِ (لَمْ يَصِدْ): راوی نه کرد ،
 راوچیه که راوی نه کرد
 وَرَقُ الْعَانُطِ: دیواره که ی رهنګ کرد
 یان کاخه زی پیا گرت و نووساند
 وَرَقُ الْفَارِزِي: جه نګاوه روه که
 بیده سستکهوت بوو ، ده و له مه ندو
 به ده سستکهوت بوو (له وشه دژ
 به یه که کانه)
 الْوَرَقُ - الْوَرَقُ - الْوَرَقُ - الْوَرَقُ (الْبَرَاهِمُ
 الْمَضْرُوبَةُ): درهمی سکه لیدراو ،
 پاره و سکه ی لیدراو
 وَرَقٌ: که لای دارو دره خت ، به رگی
 دره خت ، سکه ی لیدراو
 وَرَقٌ أَيْضٌ: کاخه زی سپی ، ساده ،
 بی خت
 وَرَقٌ مُخَطَّطٌ: کاخه زی خه تدار ، خت
 خت
 وَرَقُ الشَّيْبَابِ: هره تی لاری ،
 که نجیتی، ستره ی لاری
 وَرَقَاءٌ: ده له گورګ ، کوتر
 وَرَقَّةٌ (سَوَادٌ فِي غُبْرَةٍ): ره شی بقر ،
 نه سمر
 وَرَقَّةٌ: پیاوچاک یان پیاو خراپ (له وشه
 دژیه به که کانه) ، تنوکه خوینتیکی خپ
 رذابیت به سهر زه ویدا، کاخه زی پراو
 وَرَقَّةٌ: دارو دره ختیک فره که لادار بیت
 وَرَكٌ (إِعْتَمَدَ عَلَى وَرَكِهِ): له سهر ران
 هه ستا
 وَرَكُ الرَّجُلِ (ضَرَبَهُ فِي وَرَكِهِ): کیشای
 به پان و سمتیدا
 وَرَكُ الشَّيْءِ: به رانبهر به رانی رایگرت و
 وه ستانی

وَرَكْ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ) : له شویتنه که

مایه وه ، نیشته جی بوو

وَرَكْ عَلَى الْأَمْرِ (قَدَّرَ عَلَيْهِ) : به توانا بوو ،

توانای مه بوو پیی ، له تواناو

دهسته لاتیدابوو

وَرَكْ الْحَبْلَ أَوْ الرَّجُلَ : په ته که

به رانبه رو هاوتای رانی خویکرد

وَرَكْ الشَّيْءَ (أَوْجَبَهُ) : فه رزیکرد ،

به پیویستی گیرا

وَرَكْ الدُّثْبَ عَلَيْهِ (حَمَلَهُ) : گونامی

مه لگرت ، خستیه نه ستوو گهردی

خوی

وَرَكْ الْيَمِينَ : له سویتنا پیچه وانای

نه ووبو ، واژووی بوو

الْوَرَكُ - الْوَرَكُ - الْوَرَكُ : کلوت ، سمت ،

سه رووی ران

وَرَكْ : شویتنی ده رجوونی تیر

وَرَكْ : سه رووی رانی مَرَوَفْ ،

تیروکه وانیکی دروستکراو له داری

(وهرک)

وَرَكَاءُ : سمت و کلوت گه وره و زله ، قنگ

زل ، قنگ پان

وَرَلْ دَابَّةٌ كَالضَّبِّ وَأَكْبَرُ مِنْهُ : بزین مژ ،

بزین متک

وَرَمَ الْجِلْدَ : پیسته که ی مه لاوسا ،

مه لئوقا ، ناوسا ، کفی کرد

وَرَمَ النَّبْتَ : روه که که به رزیوه وه ،

مه لچوو ، قه دو بالایکرد

وَرَمَ بِأَنْفِهِ (شَمَخَ وَتَكَبَّرَ) : لووتی

به رزیکرد ، خوی به گه وره دانا ، فیزی

نواند

وَرَمَ الْجِلْدَ وَنَحْوَهُ : پیسته که ی ناوسان ،

ناوساندی

وَرَمَ أَنْفَهُ (أَغْضَبَهُ) : توپه یکرد ، خه شم و

قینی مه لسان ، زویریکرد

وَرَمَ (إِثْتَفَاحٌ) : ناوسان ، ناوساوی ،

کیسکردن

الْوَرِيَّةُ : ناوی مانگی (ذی القعدة) بوو

به ر له هاتنی نیسلام

الْوَرَكُ (ضَرْبٌ مِنَ السَّمَكِ) : جوړه

ماسیه که

الْوَرِيَّةُ : مادده یه که له چه ورکردنی

به شه کانی نامیردا به کارده هیئریت

وَرَمَ (حَقٌّ) : گیلبوو ، که ودهن بوو ،

که مژه بوو

وَرَمَ الْكُثْبُ (لَمْ يَتَمَّاسَكَ) : ته پوله که

خوی رانه گرت ، فشه لبوو

وَرَمَ الرِّيحَ (كَثُرَ هُبُوبُهَا) : به زویدی

مه لیکرد ، توندبوو

الْوَرَمُ : لمی خو نه گرتوو

وَرَمَاءُ : ژنی ده ست به قروپ ، شت

شکین ، جریپ

وَرَمَتِ السَّحَابَةُ (كَثُرَ مَطَرُهَا) : گه وایه

مه وره که فره باران بوو ، باران

مه لگربوو

وَرَمَتِ الْمَرْأَةُ (كَثُرَ شَحْمَتُهَا) : فره پیوو

چه وری بوو ، قه له و بوو

الْوَرْدَارُ : بالندی ماسیخوَر ، ماسیخوَره ،

بالنده یه کی قاچ کورتی دندوک درژه

الْوَرْدُ : حوشتی تیزو خیرا

وَرَوَرِ فِي الْكَلَامِ (أَسْرَعَ) : په له یکرد

له قسه کردندا ، په له په ل قسه یکرد

وَرَوَرِ النَّظَرَ : تیز روانی ، به تیزو ویدی

روانی و ته ماشایکرد

الْوَرَوِي (الضَّعِيفُ الْبَصَرِ) : چاوکز

وَرِي الْمَخ (اِكْتَنَزَ): پړېږو ، قه‌لو بوو
وَرِي الرُّنْد: ټاگرۍ كړده‌وه ،

چه خماخه‌ی كړد

وَرِي الْكَلْب (سَعَر أَشَدَّ السَّعَار): سه‌كه‌كه

به‌توندي هارېږو ، ته‌واو هارېږو

الْوَرِي: به‌زوپيوي قه‌لو ، قه‌لو ،

به‌خوږه ، ميوان ، دراوسۍ

الْوَرِي مِنَ الرُّنْد: نه‌وچه‌كۍ ټاگرو

چه خماخه‌ فږۍ ده‌دات

الْوَرِيَّة: ټاگركوژينه‌وه

الْوَرِيَّة (أَحَدُ الْوَرِيَّة): ميراتگريك ،

يه‌كيك له‌ميراتگران

الْوَرِيَّة: ه‌ويري شل ، زه‌وي ته‌پو

شيدار

الْوَرِيْد: خوښ هينەر

الْوَرِيْد الرُّنَوِي: خوښ هينەري سي

الْوَرِيْد الْأَجَوَف: خوښ هينەري كلور

الْوَرِيْس: جلي رهننگ‌راو به‌گياي

(نه‌سپەرك)

الْوَرِيْق: دره‌ختي سه‌ونو پړ‌كه‌لاو پهل

وَزَرَ:

وَزَرَ: قاز ، قوو

وَزَرَ الشَّيْءَ (تَجَمَّعَ وَتَقَبَّضَ): كۆبوه‌وه ،

هاته‌وه يه‌ك ، گرځېده‌وه

الْوَرَاپ: دزي فيل‌بازو زوږدان

وَزَارَة - وِزَارَة: وه‌زاره‌ت ، شاليارگه ،

پټكها‌تۍ وه‌زاره‌ت ، پله‌ی وه‌زير

وَزَان الشَّيْءَ: پارسه‌نگۍ ، هاوتاي

له‌كيشانه‌دا ، هاوكيش

وَزَان كَذَا (عَلَى وَزْنِهِ أَيْ قَافِيَتُهُ):

له‌سره‌همان كيش و سه‌راوايه ،

هاوكيشيتي ، به‌يه‌ك سه‌روا كوتايي هات

وَزَان: قه‌پانچۍ ، قه‌پاندار ، كيشدار

وَزَا مِنَ الطَّعَام (إِمْتِلَا): تيرۍ خوارد ،

تيرېږو

وَزَا اللَّحْم (شَوَاهُ فَأَيَّبَسَهُ): گوشته‌كۍ

سور كړده‌وه ، وشكۍ كړده‌وه

وَزَا الْقَوْمُ الْقَوْمَ (دَفَعَ بَعْضُهُمْ عَنْ بَعْضٍ

فِي الْحَرْبِ): له‌جهنكا تيكه‌لچوون ،

رډان به‌نيو يه‌كا ، چوون به‌نيو شه‌پو

جهنكا

وَزَا فَلَانًا (حَلَفَهُ): سوينديدا

وَزَا الْإِنْسَاء: ده‌فره‌كۍ پړ‌كرد ، ليتوان

ليتويكرد

الْوَزَا: م‌ه‌رېومي قه‌لوي كورته‌بنه‌ی

تونو تير

وَزَاتِ النَّاقَةُ أَوِ الْفَرَسُ وَنَحْوَهُمَا

بِرَاكِيبِهَا: حوشر يان نه‌سپه‌كه‌ سواري

خست به‌زه‌وي‌دا ، داييه‌زه‌وي‌دا

الْوَزَه: قازۍ مۍ

وَزَبِ الْمَاءِ (سَالَ): ټاوه‌كه‌ تكا ، ليتۍ

چوو ، له‌به‌ري زځۍ

وَزَرَ الشَّيْءَ (حَمَلَهُ): كولي مه‌لگرت ،

مه‌ليگرت

وَزَرَ الرَّجُلُ (حَمَلَ مَا يُثْقَلُ ظَهْرُهُ مِنْ

الْأَشْيَاءِ الثَّقِيلَةِ): شتي قورسي

مه‌لگرت ، نه‌وي له‌شتي قورسو

مه‌ليگرت

وَزَرَ أَثْمَ: گونا‌هبار بوو ، تاوانبارېږو ،

گونا‌هو تاوان كه‌وته نه‌ستۍ

وَزَرَ لَهُ وِزَارَة (صَارَ وَزِيرًا لَهُ): بوو

به‌وه‌زيري شو وه‌زاره‌ته

وَزَرَ الرَّجُلُ (غَلِبَهُ): زالېو به‌سه‌ريا

وَزَرَ فُلَان (رَمِيَ بِوِزِرٍ): گونا‌هباركړا ،

تاوان خرايه نه‌ستۍ ، تاوانباركړا

وَرَز: گونا، تاوان، باری گران، کزلی
 قورس، تاوان و ستم
 وَرَز: په نا، پاسیر، حه شارگه، شاخ و
 چبایه کی توکمه و قايم
 وَرَزَة: په شته مال، گه ل پوښ
 وَرَزُ الْجَيْشِ وَرَعًا: سهراپای سوپای
 کز کرده وه
 وَرَزُ فَلَانًا وَفَلَانٌ (كَمَّهْ وَمَنْعَهْ):
 ریزگریز، ریگه پینه دا، دهستی مینایه
 ری تی
 وَرَزُ بِهِ (وَشَى بِهِ): راستی لیتوت،
 بوختانی بڼ کرد
 وَرَزُ فَلَانًا بِفُلَانٍ (أَغْرَاهُ بِهِ):
 هلیخه تاند پتی، دهستی بری به
 وَرَزُ الْإِنْسَانِ وَغَيْرُهُ: گرتی، به ندیکرد،
 قسه و جنتوی پینگوت
 وَرَزُ الْمَالِ بَيْنَهُمْ (قَسَمَهُ): پاره و مالی
 له نیتوانا به شکردن
 وَرَزُ الْمَالِ عَلَيْهِمْ: پاره و مالی به سهرا
 دابه شکردن
 وَرَزُ الضَّعِيفَةِ أَوْ الْمَجَلَّةِ أَوْ الْكُتَّابِ:
 روزنامه یا گزاف یا خود کتیبه کی
 بلا کرده وه به سهرا خوینه رانیدا
 وَرَزُ السَّبْرِیَّةِ: پزسته کی گه یاند
 به خاوه نه کی
 وَرَزُ الْمَوْسِقَارِ النَّحْنُ (فَرَّقَهُ عَلَى الْأَلَاتِ
 الْمُخْتَلِفَةِ): مؤسیقاره که تاوازه کی
 دابه شکرد به سهرا نامرازه
 همه چه شنه کانی مؤسیقادا
 الْوَرَعَة: سهرا کرده ی سوپا، سوپای
 پادشا، پاریزگاریکار له سنوره کانی
 خوداوه ند

وَرَزُ بِهِ (رَمَاهُ دَفْعَةً دَفْعَةً): تاو تاو
 فرییدا، جار جار مه لیدا، بهش بهش
 فرییدا
 وَرَزُ الْجَنِينِ (صُورَ فِي الْبَطْنِ قَتْبَيْنِ
 صُورَتَهُ وَتَحَرَّكَ): وینه ی مناله که گيرا
 له سکا، وینه ی دهرکه وت له سکا
 وَرَزُ: پیاوی سست و لاواز، له رزه و
 له رینه وه
 الْوَرَعَة (سَامَ ابْرَصَ): جوره
 جانه وه ریکی خشوکه
 وَرَفَ وَرَفًا (أَسْرَعَ): په له یکرد،
 خیرایکرد، هه نگاوه کانی نزیک به یه ک نا
 وَرَفَ إِلَيْهِ (دَنَا): لیتی نزیک بوه وه، هاته
 پېش لیتی
 وَرَفَ فَلَانًا وَرَفًا: په له یکرد، خیرایکرد،
 دهست و بریدیکرد
 وَرَمَ: خوار دنیکی خوارد بڼ دوورؤژ،
 شتیکی که می خسته پال کم و
 هه ندیکی تر
 وَرَمَ فَلَانًا بِفِيهِ (عَضَهُ عَضَةً خَفِيفَةً):
 به میواشی گازی لیتگرت، میواش
 میواش گه زتی
 وَرَمَ الدِّينَ (قَضَاهُ): قهرزه کی دایه وه
 وَرَمَ فِي مَالِهِ وَرَمَةً (ذَهَبَ مِنْهُ شَيْءٌ):
 به شیک له ماله کی فوتا و نه ما
 وَرَمَ نَفْسَهُ: له سهرا نه فسی خوی دانا
 خواردنیک بخوات بڼ دوو رؤژ
 وَرَمَ: نه ندازه، نه و نه ندازه گوښته ی
 دال له میلانه کیدا کزیده کاته وه،
 روودانی کاریک له کات و واده ی خویدا
 وَرَمَة: نه ندازه، بری، خواردنیک بڼ
 دوورؤژ

وَزَنَ الشَّيْءَ (إِخْتَبَرَ ثِقْلَهُ): كَيْشَای ،
 مه‌لیسه‌نگان به‌مؤی کیشانه‌وه ،
 به‌ده‌ست به‌ریزکرده‌وه تاب‌زانیّت کیشی
 چۆنه

وَزَنَ الشَّعْرَ (نَظَّمَهُ مُوَافِقًا لِلْمِيزَانِ):
 کیشی بؤ مؤنراوه‌که دانا ، له‌سه‌ر کیش
 مؤنراوه‌که‌ی مه‌لبه‌ست ، به‌پیی
 زانستی مؤنراوه‌زانی مه‌لیبه‌ست

وَزَنَ لَهُ الشَّيْءَ (أَعْطَاهُ لَهُ بِالْوَزْنِ):
 به‌کیشانه‌دایه ، بؤی کیشا
 وَزَنَ لَهُ الدَّرَاهِمَ وَغَيْرَهَا (أَعْطَاهُ إِيَّاهَا
 بِالْوَزْنِ): به‌کیشانه‌دایه ، کیشای
 نه‌وجا پئیدا

وَزَنَ الشَّيْءَ (ثَقَلَ): قورسو گران‌بوو،
 کیشداربوو

وَزَنَ الرَّجُلَ (كَانَ أَصِيلَ الرَّأْيِ رَاجِحَهُ):
 راو بؤ‌چوون ره‌سه‌ن و گونجاوو
 دروست‌بوو ، راستی کرد ، راست بوو
 وَزَنَ نَفْسَهُ: خۆی ئاماده‌کرد ، نه‌فسی

رام‌کرد
 وَزَنَ: کیشان ، قورسی ، کیش ،
 سه‌نگ ، سه‌نگینی و گرانی

وَزَنَ الشَّعْرَ: کیشی مؤنراوه
 الْوَزْنُ النَّوْعِيُّ: کیشی تایبه‌تی ، کیشی
 خۆیی

الْوَزْنُ (عِنْدَ الْعَرُوضِيِّينَ): لای
 مؤنراوه‌زانه‌کان: به‌وکیشانه‌ده‌گوتریت
 که‌بو‌یزانی عه‌ره‌ب مؤنراوه‌یان له‌سه‌ر
 مه‌لبه‌ستوو

وَزْنَةٌ: جاریک کیشان ، ژنی راو‌بؤ‌چوون
 دروست ، کورته‌بالا ، نه‌و دره‌مه‌ی
 مامه‌له‌ی پیده‌کریّت

وَزْنَةٌ: چۆنبه‌تی ، کیشانه
 الْوَزْوَزُ: کورته‌بنه ، بالنده‌یه‌که ، قاچ
 تیکه‌ل و پیکه‌ل
 وَزْوَزَ: په‌له‌یکرد ، له‌ریشتنا گشت
 جه‌سته‌ی جوولاند ، جه‌سته‌ی له‌ریه‌وه
 الْوَزْوَزُ: داریکی به‌رین و پانه‌خۆلی
 له‌شویتی به‌رزوه‌ پیده‌کریته‌ شوینی
 نزم و نشیو

وَزِيرٌ: وه‌زیر ، شالیار
 وَزِيرُ الْخَارِجِيَّةِ: وه‌زیری ده‌ره‌وه
 وَزِيرُ الدَّاخِلِيَّةِ: وه‌زیری ناوخۆ
 وَزِيرُ الدِّفَاعِ: وه‌زیری به‌رگری
 وَزِيرُ الْعَدْلِ: وه‌زیری داد
 وَزِيرُ الْمَالِيَّةِ: وه‌زیری دارایی
 وَزِيرُ الْمَوَاصِلَاتِ: وه‌زیری کاروباری
 هاتو‌چۆ

وَزِيرُ الزَّرَاعَةِ: وه‌زیری کشتوکال
 وَزِيرُ الثَّقَافَةِ وَالْإِعْلَامِ: وه‌زیری
 رۆشنیبری راگه‌یاندن

وَزِيرُ الصِّحَّةِ: وه‌زیری ته‌ندروستی
 وَزِيرُ التَّعْلِيمِ وَالبَّحْثِ الْعِلْمِيِّ: وه‌زیری
 فێرکردن و لیکۆلینه‌وه‌ی زانستی و
 نه‌کادیمی

وَزِيرُ الثَّرَايِيَةِ: وه‌زیری په‌روه‌رده
 وَزِيرُ التَّجَارَةِ: وه‌زیری بازرگانی
 وَزِيرُ حَقُوقِ الْإِنْسَانِ: وه‌زیری مافی
 موقوف

وَزِيمٌ: ده‌س‌کو چه‌پکه‌سه‌وزه ،
 گۆشتی وشک ، گۆشتی پاره‌پاره و
 کووت کوت‌کراو ، پاشماوه‌ی شله
 که‌له‌مه‌نجه‌لدا ده‌می‌نیتته‌وه ، پاشماوه‌ی
 هه‌موو شتی‌ک

وَرِيْمَة: ده سكو چه پكه سه وزه ،
دافلشانی پهل و لقیکی به رزی
دارخورما بو نه دجامدانی کارلیکی
پیتین و پاشان به ستنه وهی ، پارچه
گۆشتیک ، گۆشتی کۆکراوه ی دال
له هیلانه کهیدا

وَرِيْن: ده نکی گۆزاککی هاپا ، گران ،
قورس
وَرِيْنُ الرَّأْي: ده مپاست ، رادروست و
شیاو

وَسْ

وَسَى رَأْسَهُ حَقَقَهُ: سه ری تاشی ، قزی
بپی

وَسَاد - وَسَاد - وَسَاد: شتی به رین ،
پالپشت ، په ناگه

وَسَادَة - وَسَادَة - وَسَادَة: سه رین ،
بالیف ، سه نیر ، گۆشه ، پالپشت

وَسَاطَة - وَسَاطَة: ناو بزیکردن ،
ناوندیاری ، ریکخستن ، ناشتکردنه وه ،

میاجیکه ریتی ، تکاردن ، هو ،
روولیتان

وَسَام: نیشانه ، هیما ، مه دالیای
ریزلیتان

وَسَامَة: جوانی ، قه شهنگی ، شوخی ،
شهنگی ، سه رنج راکیش

وَسْبُ الثَّوْبِ (وَسَخ): جله که پیس بوو ،
له گه ی گرت

وَسْب: دارنکه ده خریته خواروی
بیره وه تا ههرهس نه هینیت و

نه پووخت
وَسْب: روهک ، گزوکیا ، وشک
وَسْب (وَسَخ): پیسی ، له که

وَسَبَتِ الْأَرْضَ (كَثُرَ عُشْبُهَا): زهوی
گزوکیا ی زۆربو فره گزوکیا بوو

وَسَخِ الشَّيْءُ (عَلَاهُ الدَّرَنُ): له که داریوو ،
گه ریدو پیسی گرت ، پیسو چه پهل بوو
وَسَخِ الشَّيْءُ: پیسی کرد ، چه پهل کرد ،
له که داریکرد

وَسَخِ إِسْمَهُ (لَطَخَ أَوْ لَوَّثَ إِسْمَهُ وَسَمَعْتُهُ):
ناوو ناویانگی شتیواندو پیسی کرد ،

شکاندی و له که داریکرد
وَسَخِ (أَي شَيْءٍ قَذِرَ): پیس ، چه پهل ،
چلک ، هه رشتیکی پیسو چلکن

وَسَخ: چلکن ، پیس
وَسَدَ (وَضَعَ الْوَسَادَةَ تَحْتَ رَأْسِهِ):

سه رینی خسته ژیر سه ری
وَسَدَ إِلَيْهِ الْأَمْرَ (أَسْنَدَهُ إِلَيْهِ): کارنکی
پی سپارد ، فرمانی خسته نه ستوی

وَسَطَ الْمَكَانَ أَوْ الْقَوْمَ (جَلَسَ وَسَطَهُمُ):
له نیویاندا دانیششت ، دانیششت

له ناوه راستیاندا
وَسَطَ الْقَوْمَ (تَوَسَّطَ بَيْنَهُمُ بِالْحَقِّ
وَالْعَمَلِ): به حق و داد په روه رانه کهوته

نیوانیانه وه
وَسَطَ الرَّجُلُ (صَارَ شَرِيفًا وَحَسِيْبًا):
به ریزو شکومه ندبوو ، خاوه ریزو

شکۆبوو
وَسَط - وَسَط: ناوه پاست ، ناوه ند ،

نیوان ، مام ناوه ندی ، له ناوه پاستدا ،
ده وروبه ر ، مه لپه ند ، ناوچه ، دل ،

جه رگه ، ناو قه د ، که مهر
وَسَطُ الشَّتَاء: چله ی زستان

وَسَطُ الصَّيْف: چله ی هاوین
وَسَطُ الطَّرِيق: چه قی رنکا

وَسَطَى: ئال ، په ججه ی بالابه رزه ،
به رزه لوهته

وَسْطَانِي: ناوه پاست ، نیوان

وَسِعَ - وَسِعَ - وَسِعَ (كَانَ وَاسِعًا)؛

فراوانیور ، پان و به رین بوو
وَسِعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ رِزْقَهُ (بَسَطَهُ وَكَثَّرَهُ)؛
خوداوه نند رزقو رزوی رششت
به سه ریاندان رزقیدان

وَسِعَ الْمَكَانَ (ضِدُّ ضَاقٍ)؛ شویتنه که
نابه رین بوو ، فراوان نه بوو ، واژوی
فراوان و به رینه

وَسِعَ الشَّيْءُ (شَمَلَهُ وَاحْتَوَاهُ بِسِعَةٍ)؛
له خوی گرت ، گرتیه خۆ
وَسِعَ الْقَوْمَ فَضْلَهُ (عَمَّهُمْ)؛ مه موویانی
گرتیه وه

وَسِعَ الدَّابَّةُ؛ له رویشتندا مه نگای
پان و به رینی نا

وَسِعَ (ضِدُّ ضَيِّقٍ)؛ فراوانیکرد ،
گه وره بیکرد ، واژوی تهنگو تهسکه
وَسِعَ عَلَيْهِ (غَنَاهُ)؛ دهوله مه ندیکرد

وَسِعَ لَهُ مَكَانًا؛ جیی کرده وه ، ریی دا
وَسِعَ الْفَرَسُ؛ نهسپه که ره سه ن بوو
وَسِعَ - وَسِعَ - وَسِعَ (الطَّاقَةُ)؛ وزه ،
توانا ، وزه ی کاره بابی

وُسْعَةٌ؛ فراوانی ، گه وره یی ، ماوه ،
نقد ، فره یی

وُسْعَةٌ (فِي الْكَهْرِبَاءِ)؛ له کاره بادا؛
بارکه گر

وُسْعَةٌ مِنَ الْمَالِ (وَفَرَةٌ)؛ تیری ، تهسه لی،
پاره داری ، چاوتیری ، سامانداریتی ،
دارایی

وُسْعَةٌ مِنَ الْوَقْتِ؛ به ده مه وه بیون ،
کات نقد بیون

وَسَفَّ الشَّيْءَ (فَشَّرَهُ)؛ پاک ی کرد ،
دایتاشی

وَسَفَّ؛ درزو قلیشاوییه که له قاچ و پاشی
حوشتردا دروست ده بیئت له کاتی
قه له ویی و گزشت گرتندا
وَسَقَّ الشَّيْءَ (جَمَعَهُ وَجَمَلَهُ)؛

کزیکرده وه ، جه م و ریکی خست
وَسَقَّ الْبَعِيرَ؛ حوشتره که ی به سته وه و
گرتی

وَسَقَّ الْإِنْسَانَ (طَرَدَهُ)؛ ده ریکرد ،
ده ریه پان

وَسَقَّ (جَمَلٌ)؛ کۆل ، بار ، کۆل و بار
وَسَّلَ إِلَى اللَّهِ بِعَمَلٍ أَوْ وَسِيلَةٍ (عَمَلٌ عَمَلًا
تَقَرُّبٌ بِهِ إِلَيْهِ تَعَالَى)؛ به کرده وه و
کاریک یان هویک له خوداوه ند نزیک
بوه وه

وَسَّلَ إِلَيْهِ (تَقَرُّبٌ إِلَيْهِ)؛ خوی لی
نزیک کرده وه ، خوی برده پییشه وه

وَسَمَ؛ داخی کرد ، دروشمی کرد ،
نیشانه ی کرد ، مۆر یکرد ، داخیکرد

وَسَمَ الْوَسْمِ الْأَرْضَ (أَصَابَهَا)؛ بارانی
سه ره تای به هار باری

وَسَمَ الْغُلَامَ (حَسَنَ وَجْهَهُ)؛ مناله که
جوانیبو ، روخساری جوانکیله و سه رنج

راکیش بوو
وَسَمَ الْوَجْهَ (حَسَنَ)؛ روجوان بوو ،
جوانکیله بوو

وَسَمَ؛ ناماده ی کۆپوو کۆمه لی
خه لکبوو ، پتر بق کۆپوونه وه ی سالانه ی

(جه ج) به کارده بیئت
وَسَمَ (سَمَةً - عَلَامَةً - وَضَعَ عَلَامَةً - شَجَرَةً
وَرَفَهَا خَضَابًا)؛ نیشانه ، مۆر ، شه قل ،
دروشم ، داخکردن ، مۆرکردن ،
نیشانه کردن ، داریکه گه لاکانی
ده کزیت به خه نه و بۆیه

وَسْمَةٌ - وَسْمَةٌ: که لای دره ختی خه نه و

وسمه و بویه

الْوَسْمِيُّ (مَطَرُ الرَّبِيعِ الْأَوَّلِ): بارانی

سهره تایی به هار

وَسْنٌ فَلَانٌ: خه ویردیه وه ،

وه نه ویردیه وه ، بوورایه وه ، گیزی

خوارد ، سه ری سوپا ، له هوش خویچوو

وَسْنٌ: پیداوستی ، نیاز ، خه وگرانی

وَسْنٌ: خه والوو ، چاو له خه و

وَسْنٌ: ژنی سست و خه والوو ، خه والوو

وَسْوَاسٌ - وَسْوَاسٌ: گومان ، دودلی ،

رارا ، دلپسی ، گومان ، خراپ

بیرکردنه وه ، دلتانگی ، پهستی ،

ماته مینی ، شهیتان ، نه هریمه ن

وَسْوَاسُ الشَّيْطَانِ: گومان و دودلی

شهیتان

وَسْوَاسُ الشَّيْطَانِ لَهُ وَالْيَهُ (حَدَّثَهُ بِشَرِّ

أَوْ بِمَا لَا نَفْعَ فِيهِ وَلَا خَيْرَ): شهیتان

گومان و دودلی خسته نیو دلیه وه ،

به دگومانی کرد ، بیروهاورده ی خراپی

هینا به دلیا ، شتی خراپ و به زیان هات

به بیریا

وَسْوَاسُ الرَّجُلِ (أَصِيبَ فِي عَقْلِهِ وَتَكَلَّمَ

بِفِعْرِ نِظَامٍ): نه قلی تیکچوو ، خه له فاو

قسه ی هه له ت و په له تی کرد

وَسْوَاسٌ فِي صُلُوبِ النَّاسِ: نه ی چریان

به گوئی خه لکیدا بو خراپه

وَسْوَاسٌ: گومان ، دودلی ، راپایی ،

دلپسی ، خشه ، خشه خش

وَسْوَاسُ الْحَلِيِّ (صَوْتُهُ): خرنکه ،

خرنگ و هوو ، زپه ی خشل

وَسْوَاسٌ: ناوه راست ، نیوه ند ، میان ،

جوړه چادرنگه ، نه و چیاپانه ی

به رزیان له نیوان (400) بو (800)

مه تر دایه

وَسِيطٌ: ناویریکه ، له بهینا ، راسپیر ،

روولتیر ، نه رخه ، ده لال ، جامباز ،

سایه

وَسِيعٌ (ضِدَّ الضَّيْقِ): فراوان ، گوشاد ،

به رین ، واژووی تنگه به رو ته سکه

الْوَسِيعُ مِنَ الْغَيْلِ: نه سپی هه نگاو

به رین و بلاو

وَسِيقٌ: باران

وَسِيقَةٌ: جله وه حوشتی هه م سه فیه و

گهشت ، حوشتی دووگیان

وَسِيلَةٌ: هق ، نزکی ، پله وپایه ،

پله وپایه ی پیغه مبه ری خوا (د.خ)

له به هه شتدا ، هزکاری نزیک بوونه وه و

چوونه پیش

وَسِيمٌ: جوان ، شوخ ، قه شهنگ ،

که شخه

وَسِيمَةٌ: ژنی روو جوان و قه شهنگ

وَشَى

وَشَى الْأَذَانَ (طَنِينَ): گوئی زرنگانه وه ،

کرته کرتی گوئی

وَشَى (وَجَه - طَلَاءَ): روو ، دهم و چاو ،

رووخسار ، رووکهش

وَشَى الثَّوْبَ (حَسَنَهُ بِالْأَلْوَانِ وَتَمَنَّمَهُ

وَنَقَّشَهُ): رهنگاو رهنگی کرد ،

رازاندیه وه ، جوان و رازاوه یکرد

وَشَى الْكَلَامَ (كَذَّبَ): درو یکرد ، به دروو

ناراست دواو گوئی

وَشَى بِهِ (بَلَغَ عَنْهُ): جاپی لیدا ،

خه به ری لیدا ، راستی لیوت

وَشَى بِهِ إِلَى (سَعَى بِهِ): پاشمله

باسیکرد، دوزمانی لیکرد،

غهبیه تیکرد

وَشَى: پاشمله باسکردن،

غهبیه تکردن، جاپلیدن، خوسپ،

رازانده، نه خشاندن، چنین

وَشَاءَ (كَثْرَةُ الْمَالِ): زوری مال و دارایی

الْوَشَاءُ: دروژن، فیتنه، دوزمان،

فروښه ری جل و بهرگی ناوریښمی

وَشَاةٌ: فیتنه و دوزمانان،

غهبیه تکاران، به دگویان

وَشَاح - وَشَاح: ملوانکه یه کی

گه وه ربه نده و زن ده یکاته مل تاژیر

بالی دیت، نه وپه ته ی دادوهر له دادگا

ده یکات به سر سنگیدا، په ت و به نی

پان که به خشل مؤنر ایتته وه، نیشانه ی

دادوهری

وَشَاح - وَشَاحَة: شمشیر

وَشَبَّ: خه لکی ټیکه ل و ټیکه ل

وَشَجَ الشَّيْءُ (تَدَاخَلَ وَتَشَابَكَ وَالْتَفَ):

ټیکه ل به یه ک بو، چو به نټو یه کا

وَشَجَ قَرَابَتَهُ (شَبَّكَهَا وَوَصَلَهَا):

خزمایه تی ناوټه و ټیکه لکرد، قوولی

کرده وه

وَشَجَ اللَّهُ بَيْنَ الْقَوْمِ (أَلْفَ وَخَلَطَ):

خوداوه ند دؤستایه تی و خوښه ویستی

خسته نیوانیا نه وه، ته باو یه کرپزو دلی

کردن

وَشَجَ اللَّهُ قَرَابَتَهُ: خوداوه ند

خزمایه تی و رایه لای دؤستایه تی

خوښ و ټوکه کردن

وَشَجَّتِ الْأَغْصَانُ (اشْتَبَكَتْ): لقو په لی

دره خټه کان ټیکه لېو، به یه کا

مه لچوون

وَشَعَ (أَبَسَ الْوَشَاحُ): مل پټچی کرده

ملی، ده سمالی دابه سر یا

وَشَعَ فَلَانًا الثَّوْبَ (أَبَسَهُ إِيَّاهُ): جلی

له به رکړد، جل و بهرگی پی پوښی

وَشَعَاءٌ: مه ری گه ردن و سینه سپی

وَشَرَ أَسْنَانَهُ (حَدَّهَا وَرَقَمَهَا): ددانی

جیرو تیز کرده وه

وَشَرَ الْخَشْبَةَ بِالْمِنْشَارِ (نَشَرَهَا):

داره که ی به موشار بریه وه

وَشَرَ السَّفِينَةَ (بَنَاهَا): که شته که ی

دروستکرد، بینا یکرد

وَشَرَ (أَسْرَعَ): په له یکرد، خیر او ده ستو

بردی کرد

وَشَرُّ: په له کردن، سه ختی و مهینه تی

ژیان، په ناگه، حه شارگه

وَشَطَّ الْقَوْمُ إِلَيْنَا (لَحَقُوا بِنَا فَصَارُوا

مَعَنَا وَهُمْ قَلِيلٌ): گه یشتنه وه پیمان

که رچی نه وان که م بوون، هاتنه

نیومان

وَشَطَّ فَلَانُ الْفَأْسَ وَنَعَوْهَا (ضَيَّقَ ثَقْبَهَا

بِخَشَبٍ وَنَعَوْهُ): پوازی ټټاخنی،

کونی ته شو ټیکه ی به دار ټک یان

هر شټی کی تر ټوکه م و پته وکړد،

ته سکی کرده وه

وَشَطَّ الْعِظَمَ (كَسَرَ مِنْهُ قِطْعَةً):

پارچه یه کی له نیسقانه که شکاند

وَشَعَ فَلَانُ الشَّيْءَ (خَلَطَهُ): ټیکه لیکرد،

ناوټه یکرد

وَشَعَ الْجَبَلُ: مه لژنا به شاخه که دا،

چوه سر شاخ

وَشَعَ الْخَيْطَ (لَفَهُ): په ته که ی مه لکرد،

بایداو مه لیکرد

وَشَع الثَّوْبِ (أَعْلَمَهُ) : نه خشو

نيگاريکرد

وَشَع الشَّيْبُ رَأْسَهُ (عَلَاة) : نيشانهی

ببری سهری دای لئی ، سهری سپی بوو

وَشَع الْقَوْمَ عَلَى كَرَمِهِمْ أَوْ بُسْطَانِهِمْ :

په ریزو سنووریان کیشا بو باخو

بیتستانه که یان ، به دپکه زئ دهوری

باخه که یان گرت

وَشَع (بَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ) : مالی جالالتوکه

وَشَع : شکوفه و گولی درهخت

وَشَع بِبَوْلِهِ (رَمَى بِهِ دَفْعَةً دَفْعَةً) : تاوتاو

میزیکرد ، جار جار مه لیدا

وَشَع الثَّوْبِ : جله که ی خویناویکرد

وَشَع (قَلِيلَ) : کهم ، هه ندیک ، توژیک

وَشَقَّ اللَّحْمَ (شَرَحَهُ وَقَدَّاهُ) : گوشته که ی

توی توی و وشکرده وه ، توی توی

کردو مه لیکست

وَشَقَّ فَلَانًا (طَعَنَهُ - خَدَشَهُ -

غَضَبَهُ) : برینداریکرد ، رووشاندی ، گازی

لینگرت

وَشَقَّ - وَشَقَّ (أَسْرَعَ) : په له و خیرایکرد ،

دهست و بریدیکرد

وَشَقَّ الْمِفْتَاحُ فِي الْقِفْلِ (نَشَبَ) : کلپله که

له قفل که دا گیرا ، نه چه رخا ، نه سووړا

وَشَقَّ الشَّيْءَ (قَطَعَهُ) : بری ، له تیکرد ،

که رتیکرد ، په رتو که رتیکرد

وَشَقَّ (الرَّعْيَ الْمُتَفَرِّقَ) : چړه و له وه پگای

په رت وازه و جیا جیا و په راگنده

وَشَقَّ (حَيَوَانَ) : ناژه لیکي درنده په

وَشَكَّ الْأَمْرَ (سَرَعَ) : خیرابوو ، په له بوو ،

چالاک و گورج گزلبوو

وَشَكَّ - وَشَكَّ - وَشَكَانَ - وَشَكَانَ -

وَشَكَانَ (السَّرْعَةَ) : خیرایی ، په له ،

گورج و گزلی ، دهست و بریدی ،

چالاکي ، چوستی

الْوَشَكُ : خیرایی بازنه یی

وَشَلَّ الْمَاءُ (سَالَ وَقَطَرَ) : له به ریی رویی ،

لئی رویی و تکا

وَشَلَّ وَشُولًا (ضَعُفَ وَإِفْتَقَرَ) : سستو

لاوازیوو ، کزو لاوازیوو ، نه دارو

بی بژیدی بوو

وَشَلَّ إِلَيْهِ (ضَرَعَ إِلَيْهِ) : هانای بق برد ،

په نای بق رد

وَشَلَّ : نه شک و فرمیسی کهم و نذر ،

ناویکی کهم که و له گوزه یان مه رکانه

تک تک بیته خواره وه ، ئاویک

له شاخه وه بتکیته خواره وه ، ترسو

بیم

وَشَمَّ - وَشَمَّ الْيَدَ : خالی کوتا ، خالو

میلی رشت

وَشَمَّ الْفُصْنُ (بَدَأَ وَرَقَهُ) : که لای

درهخته که سهری مه لداو درهکهوت ،

که لای داره که سهری دهرهیتا

وَشَمَّ (دَقَّ) : خالکوتان ، خال ، خالو

میل رشتن ، نه خشو نیگار ،

سهره لدانی رو که و که لای دارو درهخت

وَشَمَّةٌ : تنوکه بارانتک ، وشه یه که

وَشَوْشَ الرَّجُلُ وَالنَّعَامُ وَالْبَعِيرُ خَفَاً

وَأَسْرَعَ) : په له و خاوه خاویی کرد

(له وشه دژ به یه که کانه)

وَشَوْشَ الرَّجُلُ (تَكَلَّمَ كَلَامًا خَفِيًّا) :

قه سه یه کی په نهان و نهیئی کرد

وَشَوْشَ فَلَانًا (كَلَّمَهُ سِرًّا) : به نهیئی دوا

له که لی ، چرپانی به گوئییدا

وَشَوْشَة (هَمْس): چرپه چرپ، سرپه

سرپ ، سرپاندن

وَشَوْع: گژوگیای پهرشو بلاو له چیا ،

نه و دهرمانه ی دهرکړته دهمی منال ،

شروب

وَشَوْع (مَا يُجْعَلُ فِي الْفَمِ مِنَ الدَّوَاءِ):

شروب ، دهرمانیک بکړته نیتو دهم

وَشُول: حوشرتیک شیرى زړږیت و تک

تک له گوانی بتکیت

وَشُول: که می مال و دارایی ، که م

به هره و سست

وَشِي (نَقْشُ الثَّوبِ): نه خشو نیگاری

جلو بهرگ ، جلو بهرگی نه خشو

نیگار او ی

وَشِيح: خزمایه تی تیکه ل و ئالوزو

قول، داریک تیری لیدروست بکړت

وَشِيحَة: ریشه ی دره خت ، ره گى

گوږچکه ، خزمایه تی تیکه ل و قول،

تووله دارخورما دهسته بهری لیدروست

بکړت و گه نى پی بگوړزنه وه

وَشِيظَة: پواز ، شوینکه وتوو ،

به ږه وکه ران ، توکه رو پیشخزمه ت ،

گه وچ ، گیل ، مەردومی به دخوی

سووک و رسوا ، ره شه خه لکی فره

ره چه له ک و بنه چه

وَشِيظَة: غه واره ، بېگانه ، پواز ، ورده

دارو شتی تر کونی سه ری پاچى پی

بگرن هه تا نه جوولیت ، پارچه داریکه

به رداخی پی چاک بکړت

وَشِيح: په رزین ، ته یمان ، نه و

دارو دره ختانه ی وشک دهن و ده که ون ،

که پریکه بږ سه رکړده ی له شکر دروست

ده کړیت و له وږه سه رپه رشتی

سه رپازه کانی دهکات

وَشِيحَة: به کره ، خلخلوک ه ،

خولخلوکه

وَشِيح - وَشِيحَة: گوشتیک وشک

بکړته وه ، گوشتی نیوکولاو بږسه فره و

رنگه ی دود

وَشِيح: نزيك ، له بهر ، خیرا ، گورچ و

گول

وَشِيح (أَيُّ الْحُدُوثِ): خه ریکى

روودانه ، نزيكى روودانه

وَشِيحًا (قَرِيْبًا): به م نزيکانه ، به م

زوانه

وَشِيحَة: دوزمنايه تی و خراپى ، قسه ی

خراپ و دژوار

وَص

وَص الْعَمَل (أَحْكَمَه): چه سپاندی ،

توکه بکړد ، سه قامگيرى کرد

وَصَى فَلَانًا بِكَذَا (عَهْدٌ إِلَيْهِ فِيهِ - أَوْعَزُ

إِلَيْهِ بِهِ): په یمان و به لئنی دایه ،

رايسپارد ، ناموژگار بکړد

وَصَى إِلَيْهِ الصَّلَاةَ (أَمَرَهُ بِهَا): فره مانى

نوږکړدن پیکرد، راي سپارد نوږ بکات ،

ناموژگارى بږى نه وه بوو نوږ بکات

وَصَى إِلَى فَلَانٍ (جَعَلَهُ وَصِيًّا عَلَى مَالِهِ

وَأَطْفَالَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ): وه سیه تی بږکړد

دواى مەرگى خوی چاودیرى مال و

منالى بکات

وَصَى بِعَمَلٍ (طَلَبَ صُنْعَهُ أَوْ إِخْضَارَهُ):

دای به دروستکردن ، راي سپارد

وَصَى بِمَالِهِ لِكَذَا (خَصَمَهُ): ماله که ی

ته رخانکړد بږ

وَصَى لَهُ بِكَذَا (جَعَلَهُ مِيرَاثًا لَهُ):

وه سیه تی کرد که به ريبکه وئ، میراتی

بږ ته رخانکړد

وَصَّى بِهِ (مَلَّحَهُ): به شان و بالیدا

مه‌لیدا، مه‌ولئی بؤدا

وَصَّاءُ: نامۆزگاری، په‌ند، ره‌چه‌ته‌ی

پزیشک، راسپاردن

وَصَّاد: به‌رگر، نه‌مه‌تله‌ر، سه‌ری

مه‌نجه‌ل، سه‌رقاپ

وَصَّاد (النَّسَاجُ وَالْحَائِكُ): ته‌ونکه‌ر،

پیشه‌ی ته‌ون و چین

وَصَّاف: پیامه‌لده‌ر، شاره‌زاو لیژان

له‌پیامه‌ل‌دانا، پزیشک

وَصَّافَةٌ: خزمه‌تکار، پیش‌خزمه‌تی،

تۆکه‌ریتی

وَصَّايَا اللَّهِ (مَا أُنْزِمَ بِهِ عِبَادُهُ وَأَوْجِبَهُ

عَلَيْهِمْ): داواکاری په‌روه‌ردگار،

نه‌رکه‌کانی په‌روه‌ردگا که‌وا خستویه‌تیه

نه‌ستۆی به‌نده‌کانی و ده‌بیئت به‌جیی

بگه‌یه‌نن

وَصَّايَةٌ: سه‌ره‌رشتی شه‌ری

الْوَصَّايَةُ - الوَصَّايَةُ (الْوَصِيَّةُ):

نامۆزگاری، په‌ند، نه‌مانه‌تداری

وَصَّبَ الشَّيْءَ وَصُوبًا: چه‌سپاوو

جیگیریی کرد، دایمه‌زراند، به‌رده‌وام و

چه‌سپاوو

وَصَّبَ عَلَى الْأَمْرِ (وَأَظْبَ عَلَيْهِ):

به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ری، خه‌ریک و

سه‌قامگیر بوو له‌سه‌ری، له‌سه‌ری

وه‌ستا

وَصَّبَ عَلَى مَالِهِ وَفِيهِ لَزَمُهُ وَأَخْسَنَ

الْقِيَامَ عَلَيْهِ): به‌باشی کاروباری مال و

دارایی به‌رێوه‌برد، پاراستی

وَصَّبَ وَصْبًا (مَرَضٌ): نه‌خۆشکه‌وت،

ته‌ندروستی ناساخ و خراپ بوو

وَصَّبَ فَلَأْنًا: نه‌خۆشی خست،

ته‌ندروستی خراپ و ناله‌بار کرد

وَصَّبَ (مَرِيضٌ): نه‌خۆش، دهرده‌دار،

ناساخ، بیمار، خه‌سته

وَصَّبَ (مَرَضٌ وَوَجَعَ دَائِمٌ): دهردی نازاری

دریژخایه‌ن

وَصَّبَ (مَا بَيْنَ الْبَنَصْرِ إِلَى السَّبَابَةِ):

نیوان په‌نجه‌ی دۆشاو مژه‌و توتو

وَصَدَّ - وَصْدًا (ثَبَّتَ): جیگیربوو،

چه‌سپا، دامه‌زرا

وَصَدَّ بِالْكَانِ (أَقَامَ): مایه‌وه،

نیشته‌جی بوو، مه‌لێکرد

وَصَدَّ الثُّوبَ (نَسَجَهُ): جله‌که‌ی دوریی،

رێکی خست

وَصَدَّ الْكَلْبَ بِالصَّيْدِ (أَغْرَاهُ بِهِ):

سه‌گه‌که‌ی فریودا به‌راوکردن،

جوولاندی و تاقیکرده‌وه له‌راودا

وَصَدَّ فَلَأْنًا (حَذَرَهُ): تاقیکرده‌وه،

خستیه ژێر نه‌زموون و تاقیکردنه‌وه

وَصَرَ (الْعَهْدُ): په‌یمان، به‌لێن

وَصَعَ الْعَصَا (غَيَّبَهُ فِي الْأَرْضِ):

به‌رده‌کانی له‌نیو زه‌ویدا و نکرده

الْوَصْعُ: جوړه‌باندنه‌یه‌که

وَصَفَّ الشَّيْءَ (نَعَّمَهُ بِمَا فِيهِ): باسیکرد،

لێیدا

وَصَفَّ لَهُ وَصْفَةً (بَيَّنَّ لَهُ مَا يَتَدَاوَى

بِهِ): چاره‌سه‌ری بۆ باسکرد، ده‌رمانی

پێویستی پێت، پزیشکه‌که باسی

ده‌رمان و چاره‌سه‌ری بۆ کرد

وَصَفَّ الْفَرَسَ وَصُوفًا: نه‌سپه‌که

به‌خێرایی غاریکرد

وَصَفَّ الْغُلَامَ (بَلَغَ أَوَانَ الْخِدْمَةِ وَأَخْسَنَ

الْقِيَامَ بِهَا): پێگه‌یشت، کات و واده‌ی

خزمه‌ت پێشکه‌ش کردنی دامات

وَصَفِي: شیوه‌کاری، وه‌سفکاری

وَصْفِيَّة: چۆنیه تی، پیا مه لدان
وَصَلَ الشَّيْءُ: په یوه سستی کرد، پټووهی

به سټ

وَصَلَ فَلَانًا (ضِدَّ هَجْرِهِ): چوو بڅلای،

واړووی وازلپه ټنډان و به جی هیشتنیه تی

وَصَلَ زَيْدًا: پټیدا، پټی به خشی، دایه

وَصَلَ إِلَى الْمَكَانِ (بَلَّغَهُ وَأَتَتْهُ إِلَيْهِ):

پټی گه یشټ، گه یشته شوینه که،

گه یشته جی و شوین

وَصَلَ رَحْمَهُ: په یوه ندی خزمایه تی

گه یاند، رایه له ی خزمایه تی پرده سر

وَصَلَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ (رَبَطَهُ بِهِ):

به یه کی گه یاند، به یه کیه وه به سټه وه،

کڅپکرده وه، یه کی خست

وَصَلَ: بوو به موی، گه یاندن،

گواسټیه وه، له گه لی رځی،

رایه ریکرد، رینومایی کرد

وَصَلَ الشَّيْءُ إِلَيْهِ (أَتَاهَا إِلَيْهِ وَأَبْلَغَهُ

إِلَيْهَا): پټی راگه یاند، گه یانديه جی

وَصَلَ: گه یاندن، پټیک گه یاندن،

پټوه نووسان، له پالدا بون، په یوه ندی،

به یه که گه یشټن، به لکه نامه، دوايه مین

شهو ی مه یفی

وَصَلَ = وَصَلَ: نه ندان، په ل

وَصَلَة: په یوه ندی، چوونه پالیه که،

پټبه سټ، پارچه، که رت، زه ویه کی

دووړو په راگه نده

وَصَلَة النَّص: برغوو سه موونه

وَصَلَة الْقَوْرَة: کټلون و زمانه

وَصَلَة الْخَوْر: کلاج

وَصَلَة بِرْشَام: له رلا

وَصَمَ (عَابَ - شَانَ): گالته ی پټکرد،

نه نگي کرد، عه یبی لیده ره ټنا

وَصَمَ الشَّيْءُ: خه وشو ره خنه ی

لیگرت، توندی کرد، شه ته کیدا، خټرا

به سټی، دایخست

وَصَمَ الْغُودَ وَصَمًا: داره که یه که راسته

شه ق بوو

وَصَمَ: له شی تټکشکا، هه سټی

به شه که تی و له ش خاوی کرد

وَصَمَ: نه نگي، شووره یی، گری تی دار،

قلیشی دار

وَصَمَ (مَرَضَ): نه خو شی، ناساخی

وَصَمَة: نه نگي، شووره یی، عه یب،

له ش تټکشکان، خاوبوونه وه، که م و

کوپری، خاوی و سټی

وَصُول: گون و درزی بچوک له په رده و

شتی تردا که به نه ندازه ی چاو ده بیت و

لیوه ی بپوانریت، به رد، زیخی سر

زه یی

وَصُومَ الْمَرْأَةُ ضَيَّقَتْ نَفْسَهَا فَلَمْ يَرْ مِنْهُ

إِلَّا عَيْنَاهَا): په چه که ی توند کرد و

به ته نیا چاوه کانی دهر که وتن لیوه ی

وَصُومَ الْجُرُوحُ (فَتَحَ عَيْنَهُ): تورت له که

چاوی کرده وه، چاوی مه له ټنا

وَصُومَ فَلَانَ عَيْنَهُ: چاوه کانی بچوک

کرده وه تا به باشی بپوانیت و

ته ماشابکات

الْوَصُومُ: کونی په رده، به رد و زیخ

وَصُول: هاتن، گه یشټن، وهرگرتن،

وه سل، په ته، پسو له

وَصُول (كَثِيرُ الْوَصْلِ أَوْ كَثِيرُ الْعَطَاءِ):

به خشنده، بدر، ده سټبلو،

ده سټ و دلفراوان، فره په یوه نندار،

په یوه سټ

الْوَصُولِي (الطَّمَاع - الَّذِي يَسْعَى إِلَى بُلُوغِ غَايَتِهِ مَهْمَا كَلَّفَهُ الْأَمْرُ):

چاوپرسی ، ته ماعکار ، بی پاک له سووکی و رسوایی و گیشتن بهمه به ست و ناواته نابه جیکانی

الْوَصُولِي: حال و یاری چاوپرسی ، باری چاوجنۆک

وَصِي (مُنْفِذُ الْوَصِيَّةِ - وَلِي أَمْرٍ شَرْعِي):

راپه رین ، جیبه جیکاری راسپارده ، راسپیز ، وه سی ، پیسپیزاو ، شوینگر و صِيَة: فه رمان ، راسپاردن ، پیسپاردن ، ئامۆزگاری ، په ند

وَصِيَّةُ الْإِنْسَانِ قَبْلَ الْوَفَاةِ: وه سیه تنامه ، راسپارده ، وه سیه تنامه ی

مهردوم بهر له مردنی وَصِيد: لاشیپانی ده رگا ، چه وشه ی

مال، نه شکوت ، شاخ و چیا ، روه کو گزوگیای ره گو ریشه نزیک له یه کتر ،

گه وپ که بۆ ئاره ل دروست ده کریت له شاخ

وَصِيرَة: قه واله ، چه کی پاره

وَصِيْف (عَلَام - خَادِم): بهرده ست ، پیش خزمهت ، نوکەر ، خزمه تکار ، ده ست و پیوه ند ، یاوه ر

وَصِيْفَة: خزمه تکاری ژن ، ژنی بهرده ست و خزمه تکار

وَصِيلُ الرَّجُلِ (صَدِيقُهُ الَّذِي لَا يَفَارِقُهُ):

براده ری گیانی به گیانی ، دوستی خوشه ویست

وَصِيلَة: ناوه دانی ، فه رو بهرداری ، هاوپییه تی ، براده ریسی ، زه وپییه کی

به رین و فراوان ، جلیکی خهت خهت و هیلداری یه مه نی ، کلافه ی به کروه ده زوو

وَصِيم: مابهین و نیوانی په نجه توتوه و دوشاو مزه

وَض

وَضَاء: روجوان و گهش، رووخسار پاک و بیگه رد

وَضَاءَة (وَضُوء - نَضَافَة): خاوینی ،

پاک و ته میزی ، بوختی ، بیگه ردی وَضَاح (مُضِيء - مُشْرِق - حَسَنُ الْوَجْهِ):

رووناک ، روشن ، شه و قدار ، پرشنگدار ، رووخسار نورانی ، رووخوش ، دیارو

به رچاوی بوخت و پاکیزه ، سپی پیست ، دهم به پیکه نین ، ره چه له کی

پاک و بوخت ، نوپزی به یانیان ، یارییه کی منالانه یه و بریتیه له وه ی

ئیتسقانیکی سپی فریده دهن له شه وی تاریکداو هه رکه س دوزییه وه ئه وه

بردویه تیه وه

وَضَاءَة - وَضَأ: له پاک و خاوینیدا زالبوو

به سه ریا ، له وپاک و خاوینتر بوو

وَضَاءَة بِالْمَاءِ (نُظْفَهُ وَغَسَلَهُ): پاک ی

کرده وه ، خاوینی کرد ، شور دی ،

ته میزیکرد

وَضَب (رَثَب - جَهْر): ریکی خست ،

ئاماده یکرد ، پتیکی هیتا

وَضَح الْأَمْر: ئاشکرا بوو ، ده رکه وت ،

زانرا ، روونبوه وه ، روشنبوه وه

وَضَح الْأَمْر (جَعَلَهُ وَاضِحاً): روون و

ئاشکرایکرد ، ده ریخست ، تیشکی

خسته سه ر

وَضَح: گه رپوو ، لیل و ناشیرین بوو ،

پیس و چلکن بوو

وَضَح: رووناکی و سپیده ی بهره به یان ،
رووناکی مانگ ، یالی نه سپ ، سپیتی
دهست و قاچ و نه دامه کان ، پیری و
سپی بوونی مووی مروف ، گه پیری و
به له ی سپی ، ورده گیای له وه پگه و
چره ، خشلی زیوین ، پاوانه

وَضَح (نُور): رووناکی ، نور ، روشنایی
وَضَح فِي السَّاءِ (أَبْقَى شَيْئاً قَلِيلاً):
که میکی تیا هیشت ، توژیکی هیشته وه
وَضَح الدُّنُو: دۆله چه که ی نیوه کرد، تا
نیوه ی ناوی تیا هیشت

وَضِرَ (كَانَ وَضْغاً): پیس بوو، چه په لبوو،
پاک نه بوو ، چلکن و پیس بوو
وَضِرَ الإِنَاءَ (دَسَمَ): ده فره که چه وریبوو،
قاپه که چه ورو پیس بوو

وَضِرَ (وَسَخ): پیس ، چه په ل، چلکن ،
گه ندله، ناپاک

وَضِرَ: پیسی ، چلکنی ، چه وری ،
بۆگه نی خواردنی خراپ و پیس ،
شوینه واری خواردن له قاپ و ده فردا ،
زافه ران و هه رشتیکی رهنگدار،
شوینه وار ، پاشماوه ی قه تران

وَضِرَى: ژنی چلکن ، قنگ ، دواوه،

به ردی پان
وَضَعَ عُنُقَهُ (ضَرَبَهَا): کیشای
به گه ردیندا ، له ملیدا

وَضَعَ الْحَدِيثَ (إِفْتَرَاهُ وَكَذِبَهُ): قسه ی
هه لیه ست ، درو یکرد

وَضَعَ نَفْسَهُ (أَذْلَاهَا): نه فسی خوی

که ساسکرد، خوی رسوا و سوو ککرد
وَضَعَ مِنْهُ (حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ): سووکی کرد،
رسوا یکرد ، بایه خی پینه دا

وَضَعَ الْكِتَابَ (أَلْفَهُ): کتیبه که ی دانا ،
نووسی ، ناماده یکرد
وَضَعَ الْجَنَائِيَةَ عَنْ فُلَانٍ (أَسْقَطَهَا):
تاوانه که ی له سه ر لایبرد ، له سه ری
خست

وَضَعَ الشَّيْءَ فِي مَكَانِهِ (حَطَّهُ): داینا ،
خستیه وه جیی خوی
وَضَعَ الشَّيْءَ مِنْ يَدَيْهِ (أَلْقَاهُ): فرییدا ،
داینا

وَضَعَ لُصْبًا عَيْنِيَّهِ (تَذَكَّرَ): خستیه
پیش چاری ، خستیه پیری
وَضَعَ فُلَانًا (أَذْلَهُ): سووک و رسوا یکرد،

سووکی کرد، نابروی برد
وَضَعَ الشَّيْءَ (أَلْقَاهُ مِنْ يَدِهِ وَحَطَّهُ):
داینا ، خستیه سه ر زه وی ، واژوی
به رزکردنه وه به

وَضَعَ الْمَرَأُ خَمَارَهَا (خَلَعَتْهُ):
په چه که ی دا که ند، لایبرد ،
له روویکرده وه

وَضَعَ الشَّيْءَ وَضْعًا (تَرَكَه - إِيْثْلَقَهُ):
واژی لیته نا ، دهست بهرداری بوو،
هه لیه ست ، داینا

وَضَعَ الْعَامِلُ وَلَدَهَا وَضْعًا (وَلَدَتْهُ):
منالی بوو ، مناله که ی دانا ، لیته بووه
وَضَعَ الْعِلْمَ (إِهْتَدَى إِلَى أَصُولِهِ
وَأَوَّلِيَّاتِهِ): گهی به بنه ماو ره گو

ریشه ی ، له زانستا قول بووه
وَضَعَ ثِقَتَهُ فِي: باوه پی پیکرد،
متمانه ی پیکرد

وَضَعَ حَدًّا لِلْأَمْرِ (أَوْقَفَهُ): بریه وه ،

کۆتایی پیه نا ، نوایی پیه نا
وَضَعَ يَدَهُ عَلَى: دهستی به سه را گرت ،
داگیری کرد

وَضَعَ يَدَهُ عَنْ (كَفَّ عَنْهُ)؛ دهستی

لیئه لگرت ، وازی لیئیتنا

وَضَعَ عَلَى جَنْبِ (عَلَى حَدِّ)؛ خستی

لاوه ، لایدا ، لایخست

وَضَعَ خُثْمًا عَلَى (خُثْمٍ)؛ مؤریکرد،

مؤری پیانا ، شهقلی کرد

وَضَعَ فِي تِجَارَتِهِ (خَسِرَ)؛

له بازارگانیه کهیدا زهره ری کرد،

خه سارومه ندبوو ، زیانی پیگهیی

وَضَعَ: نَزَمَ و سَوَّكَ و رسوا بوو،

سه رزه نشتکرا ، لومه کرا

وَضَعَ الشَّيْءَ: چاکیکرد ، باشیکرد ،

کویکده وهو بهستی و چاکیکرد ، ریو

پیکي کرد

وَضَعَ الْجَبَةَ (خَاطَهَا بَعْدَ وَضْعِ الْقُطْنِ

فِيهَا)؛ دوی لۆکه تیگردنی دوریی ،

درومانیکرد

وَضَعَ النِّعَامَةَ بِيَضِّهَا: حوشر مورخه که

هیلکه ی کرد، هیلکه ی دانا

وَضَعَ الرَّجُلُ (أَذْلَهُ)؛ پیاوه که ی سووک و

رسوا کرد، له ریژی دابه زاند

وَضَعَ اللِّحَافَ: بهرگی گرتی لیه که ،

بهرگی تیگرت

وَضَعَ: دانان ، شوین ، جیگه ، بار ،

چۆنیه تی ، هه لویست ، دۆخ ،

منالبوون ، زان

وَضَعَ الْيَدَ (تَمَلَّكَ)؛ داگیرکردن ، دهست

به سهرا گرتن

وَضِيعَةً (حَالَةُ الْوَضْعِ - مَوْقِفٌ)؛ بار ،

دۆخ ، چۆنیه تی ، هه لویست ، حال و

بار

وَضَمَّ اللَّحْمَ (جَعَلَهُ عَلَى الْوَضْمِ)؛

گوشته که ی خسته سهرا دهستگاو

کوته ره داری گوشت فروش

وَضَمَّ الْقَوْمَ (تَجَمُّعُوا وَتَقَارَبُوا)؛

کزیبوونه وه ، له یه ک نزیکبوونه وه هاتنه

پیش

وَضَمَّ (خَشَبَةُ الْجَزَارِ الَّتِي يُقَطَّعُ عَلَيْهَا

اللَّحْمُ)؛ دهستگاو کوته ره داری گوشت

فروش

وَضَمَّةٌ (جَمَاعَةٌ مِنَ النَّاسِ فِيهِمْ نَحْوُ

مِئَتِي إِنْسَانٍ)؛ کۆمه له خه لکێک نزیکی

(200) کهس بین ، گروهو کۆمه لی نزیک

به یه ک

وَضَنَ الشَّيْءَ (جَعَلَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ)؛

له سه ره یه ک داینا ، هه لیجینی ، ریژی کرد

وَضَنَ السَّرِيرَ وَأَشْبَاهَهُ بِالْجَوْهَرِ؛

به ئالتون جیگه خوو هاوچه شنه کانی

روپکه شکرد

وَضُوءٌ (كَانَ ظَظِيفًا)؛ پاک و خاوین بوو ،

پاک و پوخت بوو

وَضُوءٌ (الْإِغْتِسَالُ قَبْلَ الصَّلَاةِ)؛

دهستنوێژگرتن ، دهستنوێژ بهر

له نوێژکردن

وَضُوءٌ (الْمَاءُ الَّذِي يَتَوَضَّأُ بِهِ)؛ ناوی

دهستنوێژ

وَضِيءٌ (ظَلِيفٌ)؛ پاک ، خاوین ،

پوخت ، پاک و ته میز

وَضُوحٌ: روونی ، ناشکرای ، ده رکه وتن ،

روون بوونه وه ، ناشکرا بوون

وَضِيعَةٌ: حوشر و گاو مه پ

وَضِيعٌ (ذَنِيءٌ - خَقِيرٌ - الْخَسِيسُ -

الْوَدِيعُ)؛ رسوا ، سووک ، نزم ،

بی تا بوو ، نه سپه رده ، بارمه

وَضِيعَةٌ: بارمه ، نه سپه رده ، کتیبیک

دانایی و په ندی تیا نووسرابیت ،

زهره ، زیانکردن ، ترشی ، گه نمیک

بکورتیت پاشان روونی به سهرا بکورتیت و

بخورتیت ، بچووک ، گچکه ، وردیله ،

داشکاندن ، که مکردنه وه

وضیم: نه نگوشت و په نجی نیوان
تووته و دوشاومژه

وضیمه: خواردننۍ پرسه و
ته عزۍ، گروهو کومه لیک له خه لک
ژماره یان (200) یان (300) که س ببیت
وضین: هرشتیکۍ ناوېو شداری چنراو،
پشتوینتیکۍ پان و بهرینه له سهریه ک
چنراوه له قزو مو یاخود له چهرم
دروست ده کریت و باری پی شه ته ک
ده دریت له سهر حوشترو به ته نیا بق
بارو که ژاوه ی سهر حوشترو
به کارده مینریت، هه لچنراو

ط

وط الوط: واط (صافات):

شه مشه مه کویره که دهنکی هات
وطی الشیء (خفضه و خطه): دایبه زاند،
نه ویکرد، هینایه خواره وه
وطاء (ما انخفض من الأرض): زهوی
نزم و نشیو

وطاء - وطاء (المهاد الوطي): فهرش،
راخه ری نه رم و نول، پان و
به رینکه ره وه هه فهرش و خوان
وطاء (اسم بمعنى اللين والسهولة):

ناسانی، سووکی، نه رمی، نیانی
وطاق (الخيمة): جابر، خیمه
وطا الشیء (سهله ومهده): ته ختیکرد،
ناسانیکرد، گونجاندی، له باری کرد
وطا الفراش (هيا): نویتنه که ی
چاککرد، رتکی خست، جیگه که ی
ثاماده کرد

وطا الشیء برجله (داسه): شیلای
به پی
وطا الامر (مهده): ناسانیکرد، له بارو
گونجاو یکرد

وطا الشجر وفيه (كرز القافية لفظاً
ومعنى): به شاوه ندیکۍ دووباره
کرده وه له مانا یاخود ده سته واژه دا
وطاة: شوین و جی پی بیه ک،
پی بیانانیک، فشارو گرتنیکۍ توند،
فشار، تاو، په ستان، په ستاوتن، زور
وطء: پی بیانان، پی تیخستن،
پی شیل، تیچوون، لاقه کردن، په پین،
چال، نزم، ته پیو، روچوو

وطبأ: مهشکه، کونده، جه وه نه،
مه مک گه وره و زله، مه مکۍ گه وره و
شور
وطباء (العظيمة الثدى): مه مک گه وره،
مه مک زل

الوطح: ریقنه و قوپی نووساو به چنگو
نیتزکی بالنده وه

وطحه (دفعه بيده عيافاً): توند
به ده ست پالی پتوه نا

وطد - وطلد (ثبت - قوى): قایمی کرد،
جیگه ری کرد، پته ویکرد، به هینو
توکمۍ کرد، توندیکرد

وطد الأرض (ردمها): پرېکرده وه،
کوتایه وه

وطد الشیء إليه (ضمه): پتوه ی
چه سپاند، نوساندی پتوه ی

وطد له منزله (مهدها له): بواری
بږده خساند، شویتنیکۍ بق له بارو
سازکرد

وطد له (مهده): ثاماده یکرد،

ناسانیکرد، له بارو شیاو یکرد
وطد ثقتة فيه (انتمه): باوه پی پتی
هه بوو، پتر متمانۍ پی کرد

وَطَنَ عَزَمَهُ عَلَى (عَقَدَ النِّيَّةَ): برپاریدا،

نیازیکرد، مه بهستی بوو

وَطَنَ الْإِنْسَانَ إِلَى الْأَرْضِ: چه سپاندی

به زه و بییه وه له جموجوولی خست

وَطَنَ (قَوِيَّ - ثَابِتًا): قایم، پتو،

جنگیر، به میز، توکمه

وَطَنَ (الْحَاجَةَ وَالْبَغْيَةَ): ناره زوو،

خواست، ویستن، مهرام، مه بهست،

حه زو ناره زوو

وَطَنَ (ضَرْبًا): لییدا، کوتای،

دایگرتوه

وَطَنَ الشَّيْءَ (كَسَرَهُ وَدَقَّهُ): شکاندی،

کوتای، توندو تیزانه لییدا

وَطَنَ الْأَرْضَ (أَحْدَثَ فِيهَا حُفْرَةً):

چالئیکی له زه ویدا دروستکرد،

هه لئیکه ندو چالیکرد

وَطَنَ الْحَدِيثَ أَوِ الْخَبَرَ (بَيَّنَّ طَرَفًا

مِنْهُ): چمکئیکی له قسه کانی درکاند،

به شیک له هه واله کئی بانگکرد

وَطَنَ الْكَلَامَ (لَمْ يَبَيِّنْهُ): شارديه وه،

ده رینه خست، هیچی نه درکاند،

ناشکرای نه کرد

وَطَنَ فَلَانًا (ضَرْبَهُ): لییدا، نازاریدا،

نه شکه نه یکرد

وَطَنَ فَلَانًا عَنِ فَلَانٍ (دَفَعَهُ عَنْهُ):

دور ریخته وه لئی، پالی پیوه نا

وَطَنَ عَنْهُ (ذَبًا): پاراستی، به رگری

لئیکرد

وَطَنَ لِفُلَانٍ (هَيَّا لَهُ وَجَهَ الْكَلَامِ وَالرَّأْيِ

وَالْفِعْلِ): قسه و راوکاری بۆگونجاند،

چۆنیه تی قسه و راده ربړینی بۆ

ره خساند، کار و فرمانی بۆ دژبییه وه

وَطَنَ فِيهِ (أَثَرَ): کاری لئیکرد، خستیه

ژیر کاریگه ربییه وه

وَطَنَ فَلَانًا (أَعْطَاهُ قَلِيلًا): که میکی

پیدا، هه ندیکی دایه، هیچی وه های

نه دایه

وَطَنَ الْقَوْمَ عَنْهُ: لئی گرتنه وه

وَطَنَ الرَّجُلَ (طَرَدَ الطَّرِيدَةَ وَجَدَّ فِي

أَثَرِهَا): نیچیره کئی ده رپه پاندو

به گورج و گۆلئو لئیرانه وه شوئینی که وت

وَطَنَ - وَطَنًا (كَثُرَ شَفَرُ حَاجِبِيهِ

وَعَيْنِيهِ): برۆی نه ستوریوو،

مورتوکی برۆی پړو نډیوو

وَطَنَ الْمَطَرَ (إِنْهَمَرَ): بارانباری،

دایکرد

وَطَنَ: برۆ پړو نه ستور، که واله

هه وری درژیږه وه ی باران هه لگر

وَطَنَ السُّتْرَ (أَرْخَاهُ): پرده کئی

دایایه وه، شۆپرکړه وه

وَطَنَهُ (وَطَنَهُ): پتی پیا نا، قاجی پیا نا

وَطَنَ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ): لئی مایه وه،

نیشته جی بوو تیایدا، هه لیکرد

وَطَنَ بِالْبَلَدِ: نیشته جی بوو له و لا ته دا،

سه قامگړو جینشین بوو، کردی

به هاو نیشتمانی

وَطَنَ نَفْسَهُ عَلَى الْأَمْرِ وَلَهُ (حَمَلَهَا

عَلَيْهِ): نه فسی رامکرد له سه ری،

رایه پنا، رام و له باریکرد بۆی، خۆی بۆ

ناماده کرد

وَطَنَ (مَكَانَ إِقَامَةِ الْإِنْسَانِ وَمَقَرَهُ وَإِلَيْهِ

إِنْتِمَاؤُهُ سَوَاءٌ وَلِدَ بِهِ أَوْ لَمْ يُولَدْ):

مه لیه ند، نیشتمان، ولات، زید،

که وپی مه پړو مالات

وطني: خومالی، نیشتمانی، شت و مکی خومالی، دانیشتوانی ولات، رۆلهی نیشتمان، نیشتمانی، نه ته وهیی، نیشتمانپه روه

وطنيّة (قومية): نیشتمان په روه ریتی، هستی نه ته وایه تی، سۆزی نه ته وهیی وطواط: شه مشه مه کویره، پیاوی نه قل و ژیری و جهسته لاواز، لاوازو سیسی ترسنۆک، په له پهل قسه کهر، دهم هار

وطواطی (التي تقارب كلامها): په له پهل قسه کهر، دهم هار

وطواطی: ترسنۆک، دهم هاراش، ژۆربله، دهم چیکه نه

وطوءة: ئاسانی و سانایی، نه رم و نیانی

وطيء: نزم، نه وی، نشیوو، ئاسان، نه رم و نیان

وطیئة: خواردنیکه له خورمائی بی تاوک و شیر یان قامیشی شه کر دروسته کړیت

وطيد (الثابت): جینگیر، چه سپاو، سه قامگیر

وطيدة: بناخه ی بیناو ساختمان، کۆله کهر پایه

وطيس: ته نور، جهنگ، به به کدادان و طيسة (شدة الأمر): توندوتیژی،

سه ختی کارو بار

ظ

وَقَبَّ الْأَمْرَ وَعَلَى الْأَمْرِ (دَاوَمَ): به رده وام بوو له سهری، خستیه

نه ستوی خۆی

وَقَبَّ الشَّيْءَ (وَطْنَهُ): خستیه ژیر پی، نایه ژیر پیته وه، شتلاي له ژیر قاچیدا

وَقَبَّ الْبَعِيرَ: قهیدو بهنده که ی کورت کرده وه، په تی به ستنه وه که ی کورت کرده وه

وَقَفَّ الْقَوْمُ (تَبَعَهُمُ): په پیره وی کردن، شوینیان کهوت، دوايانکهوت

وَقَفَّ الشَّيْءُ عَلَى نَفْسِهِ (الزَّمَّهَا إِثَارُ): خستیه نه ستوی خۆی، نایه ملی،

له سه رخۆی دانا

وَقَفَّ الرَّجُلُ (وَلَاَهُ مَنْصَبًا): دایمه زران، داینا

وَقَفَّ الْمَالُ (ثَمَرُهُ): دراوو مالی خسته نیشه وه، مه لیسوران

وَقَفَّ عَلَيْهِ الْعَمَلُ: کارو فرمانی خسته نه ستوی، بۆی ده ستنیشان و دیاریکرد

وَقَفَّ عَلَى الصَّبِيِّ كُلَّ يَوْمٍ آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ (عَيْنَ لَهُ آيَاتٍ لِحَفْظِهَا): رۆژانه

چه نایه تیکی بق مناله که دیاریکرد له بهری بکات

وَقَفَّه: دای له قوله پیی وَقَفَّه (عَيْنَ لَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَظِيفَةٌ):

مه رۆژدهی کارو فرمانیکی بق ده ستنیشانکرد، رۆژانه پدایه

وَقِيفًا: دهستی نه سپو حوشر، قوله پیی

وَقِيفَةٌ: مووچه، په یمان و به لاین، نیش وکار، پله وپایه

وَقِيفَةُ الْعَضْوِ (عَمَلُهُ): کرده و فرمانی نه ندام

ع

وَعَى الشَّيْءَ (جَمَعَهُ وَحَوَّاهُ): کۆیکرده وه، جه میگرد، گرتی

وَعَى الْحَدِيثُ (قَبْلَهُ وَحَفَظَهُ):
 قسه کانی ، وه رگرت ، له به ریکرد ، چو
 به گویدا ، چوه میشکیه وه
 وَعَى الْأُذُنَ (سَمِعَهُ): گویى لیبوو ،
 بیستی

وَعَى الْقَيْحُ فِي الْجُرْحِ (اجْتَمَعَ): کیمو
 زوخم له برینه که دا کوبه وه ، کیمو
 زوخمی تیزا

وَعَى الْجُرْحُ (سَالَ قَيْحُهُ): زوخمو
 کیمی لیرییی ، کیمی لیچورا
 وَعَى الْعَظْمُ (انْجَبَرَ بَعْدَ كَسْرِ):
 نیسکه که ی گرتوه دوی شکانی ،

گرتیه وه پاش شکاندن
 وَعَى الْأَمْرُ (أَذْرَكَ - لُتْكَرَ): مهستی
 پیکرد ، تیگه شست ، بیری که وتوه ،
 فامی کرده وه ، هوشی کرده وه ،
 راست و چه بی خوی ناسی
 وَعَى (الْجَلْبَةُ وَالْأَضْوَاتُ): دهنگه

دهنگ ، هراو هوریا
 وَعَاءٌ - وَعَاءٌ (إِنَاءٌ): قاب ، دهر
 وَعَاءٌ دَمَوِيٌّ: بوری خوین ، ده زووله ی
 خوین

وَعَائِي: ده روزه بان ، قاپیه وان
 وَعَافٌ: زیاده پوهی له ناموزگاری و
 مزجیاریدا

وَعَاقُ (صَوْتُ يُسْمَعُ مِنْ بَطْنِ الدَّابَّةِ إِذَا
 مَشَتْ): دهنگی ناخی نازله کاتیک
 ده روات به پرتوه ، دهنگی هر شتیک
 وَعَبَ الشَّيْءُ (أَخَذَهُ بِأَجْمَعِهِ): هه مووی

گرت و برد
 وَعَبَ (الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ): ریگه یه کی
 گوشادو به رین ، شارینگه ، ریگه ی پانو
 فراوان

وَعَثَ الطَّرِيقُ (تَعَسَّرَ سُلُوكُهُ): سه ختبوو
 گرتنه به ری ، ریگه که سهخت و گرانبوو
 وَعَثَ الْأَمْرُ (فَسِدَ وَاخْتَلَطَ): تیکچوو ،
 شتیا ، نالوزو خراپ بوو
 وَعَثَ يَدُهُ وَعَثًا (انْكَسَرَ): شکا لهت بوو ،
 که رت بوو

وَعَثَ: نیسکی شکاو ، سست و لاوازی ،
 توندو رهق ، سهخته ری ، هه رکاریکی
 سهخت و گران

وَعَثَاءُ (الْمَشَقَّةُ وَالْتَعَبُ - كُلُّ خَصَلَةٍ
 مَكْرُوهَةٍ): ده رده سهری ، ناپهحه تی ،
 قورسی و گرانسی ، هه رسیفه تیکی
 خراپ و نابه چی ، شه که تی ، ماندویه تی
 وَعَثَةٌ مِنَ النِّسَاءِ (السَّمِيفَةُ): زنی
 قه لهو ، تیکسمراوو به ختوه

وَعَثَةٌ مِنَ الْأَيْدِي (الْمُنْكَسِرَةُ): دهستی
 شکاو ، له چی چوو
 وَعَدَ فَلَأَنَّا الْأَمْرَ: به لینی پیدا ،

به یمانی پیدا ، گفتی دایه
 وَعَدَ الرَّجُلُ (وَعْدُهُ شَرًّا وَتَهْدِئَةً):
 هه ره شه ی لیکرد ، چاوی لی سوور
 کرده وه

وَعَدَ الْفَخْلُ (هَذَرُ): نازله نیره که
 دهنگی لیها

وَعَدٌ: په یمان ، به لنین ، گفتم ، روان
 وَعَدَاتُ الْأَرْضِ (رُجَى خَيْرَهَا): زه ویه که

فه پو پیتی لی چاوه پوانکرا
 وَعْدَةٌ: هه ره شه ی لیکرد ، چاوی لی
 سوور کرده وه

وَعَرَ الْمَكَانَ (صَلَبَ وَصَفَبَ السَّيْرُ فِيهِ):
 ریگا که سهخت و گرانبوو ، نه سستم و
 گرانبوو رویشتن بهو ریگه یه دا

وَعَرَّ الرَّجُلُ (حَبَسَهُ عَنْ حَاجَتِهِ):

پیداویستی لیگرتوه ، نه یدایه ،

له ری لایدا ، ترازانی

وَعَرَّ الْمُتَكَلِّمُ (قَطَعَ حَدِيثَهُ): قسه ی پی

بری ، نه بیشت قسه که ی ته واو بکات

وَعَرَّ الْمَكَانَ (جَعَلَهُ وَعِراً): سه ختو

گرانیکرد ، قورسی کرد

وَعَرَّ: سه خت ، رهق ، هارد ،

هه رده بانان

وَعَرَّ: شوینی دژوارو ناهه موار

وَعَرَّيْ مِنَ الْكَلَامِ: قسه ی قورسو گران

له به کارهیتان یاخود بیستندا یان بیژراو

له هه ستو نه ستدا

وَعَرَّ إِلَيْهِ وَعِراً: فه رمانی پیدا ،

ده ستوری پیدا ، پیی راگه یاند ، پیی

وت ، گالیدا

وَعَسَ الدَّاهِرُ الرَّجُلَ (حَنَكُهُ): قالیکرد ،

خاراویکرد

وَعَسَ: شوینه وار ، جی پی

وَعَسَاءَ: زه وییه کی نه رمو شل

سه وزه ی تیدا بوینریت ، لمی شل که وا

پی ی تیا بچه قی

وَعَضَ (تَبَشِيرَ): ناموزگاریکردن ،

ده رسدادان ، په ند دادان

وَعَضَ: ناموزگار ، په ند ، ده رس ،

نه وه ی ده رسی لیوه رده گیرئ ،

نه نجامی په ندو ناموزگاری

وَعَضَ: ناموزگاریکرد ، په ندی دایا ،

هات به سه ریا

وَعَفَ بَصْرَةَ (ضَعْفَ): چاوی کزیوو ،

بینینی کزو لاوازیوو

وَعَفَ: زه وییه کی رهقو زیر ناوی تیا

کزیبیتته وه

وَعَقَ الْفَرَسُ (سَمِعَ مِنْ بَطْنِهِ صَوْتٌ إِذَا

مَشَى): له کاتی رویشتندا دهنگی سکو

ناخی هات

وَعَقَ عَلَيْهِ (عَجَلَ): په له ی لیکرد ،

داوای ده ستو بردی لیکرد

وَعَقَ (شَرَسَ): دپیوو ، هاشاوتبه ریوو

وَعَقَ فَلَانًا: دپنده یی دایه پال ،

شیواندی و تیکیدا ، واژوی بوو

الْوَعَقُ: پیاوخرپ ، دپنده ، به دخوو

الْوَعَقَةُ: به دپره وشتی ، دپیو و توندو

تیزی

وَعَكَ الْعَرُّ (إِشْتَدَّ): گه رما ناوی سه ند ،

قرچه ی هات

وَعَكَ الرِّيحُ (سَكَنَتْ): ره شه باکه

نیشته وه ، هیوریه وه

وَعَكَ فَلَانٌ (أَصَابَهُ أَلَمٌ مِنْ شِدَّةِ الثَّغْبِ):

تووشی نیشو نازار بوو به موی

ماندو پیونه وه

وَعَكَ الْمَرَضُ فَلَانًا (أَذَاهُ وَأَوْجَعَهُ):

نه خووشی نیشو نازاری پیگه یاند ،

نازاریدا ، نه شکه نچه ی برده دلپوه

وَعَكَ الشَّيْءُ (دَكَّهُ): کوتای ،

دایگرتوه ، لییدا

وَعَكَ: بیتاقهت ، ناساغ ، له ش

تیکشکاو به موی ماندو پیوونو

نیش وکاره وه ، قرچه ی گه رما

وَعَكَةُ: نه خووشی ، بیتاقهتی ، له ش

تیکشکاو ی ، گه رمای زور ، تاوسه ندن ،

کپ بوون

وَعَكَةُ الْحُمَى (إِشْتَدَّ أَذَاهَا): گه رمای تا ،

تاوسه ندنی

وَعَكَةُ الْأَمْرِ (شِدَّتُهُ): نا په حه تی و گرانی

کار

وَعَلَّ (أَشْرَفَ): به‌رِز، رِزدار، خاوه‌ن

رِزو شکر

وَعَلَّ (ثَبَّسَ الْجَبَلَ): بزنه کتوی

وَعَلَّة: به‌رِدیکی به‌رز له‌شاخ و چیا،

شوینتی قایم و توکمه له‌شاخدا،

دوگمه و قوچیه‌ی کراس، ده‌سکی

به‌رداخ

وَعَمَّ بِالْغَيْبِ (أَخْبَرَ بِهِ وَلَمْ يُحَقِّقْهُ):

مه‌واله‌که‌ی راگه‌یان، د‌لنیا نه‌بوو لئی

وَعَمَّ الدِّيَارَ (حَيَّاهَا): سلاوی لیکرد،

سلاوی له‌شوین و جیکرد و سۆزی بۆی

هاته‌ جۆش؛ مه‌زوه‌ها نه‌مه‌ش زیاتر

بووژانی سه‌رده‌می پێش ئیسلام

نه‌مه‌یان ده‌کرد و سۆزو مه‌ستیان بۆ

رابرد و شوینتی ژین و گوزه‌رانیا

ده‌هاته‌ کول و له‌گشت مۆنزاوه‌یه‌کیاندا

دوو به‌یتیان بۆ پیا مه‌لدان و

سلاو لیکردن و یادکردنه‌وه‌ی رابرد و

شوین و جی‌ی داده‌نا

عَمَّ صَبَاحًا (صَبَّاحُ الْغَيْرِ): به‌یانیت

باش

عَمَّ مَسَاءً (مَسَاءُ الْغَيْرِ): ئیواره‌ت باش

الْوَعْمُ: ره‌نگ و میلتیکه له‌شاخدا

جیاوازه له‌ره‌نگی پارچه‌کانی دی

الْوَعْنُ: په‌نا، پاسیر، هه‌شارگه،

زه‌ویییه‌کی ره‌ق و زبر

وَعْنَتُ الدَّوَابِّ (سَمَتٌ): ئاژه‌له‌کان

قه‌له‌و بوون، گۆشتن و تیکسمراو بوون

وَعْنَةٌ: زه‌ویییه‌کی ره‌ق و زبر،

سپیتیه‌که له‌زه‌ویدا هیچی تیا سه‌وز

ناییت

وَعَوَاعٌ: لوورده‌ی سه‌گ و چه‌قه‌ل،

چه‌نه‌باز، کۆمه‌له‌ خه‌لکێک هاواریکه‌ن و

بقیرینن، رۆربله

وَعَوَعَ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که لوورانی

وَعَوَعَ الْقَوْمَ: قیزه‌و هاواریان کرد،

ده‌نگه ده‌نگ و مه‌رایانکرد

وَعَوَعَ: چه‌قه‌ل، رِئوی، وتاریژی

زمان پاراوو ره‌وان، بیابان و ده‌شت،

چاودیز، هه‌سه‌س، پاسه‌وان

وَعَوَعَةٌ: ده‌نگی گورگ و سه‌گ و

ده‌له‌چه‌قه‌ل

الْوَعْوَعِيُّ (الظَّرِيفُ الشَّهْمُ): مه‌ردی

بیاوچاک، رووخۆش و مه‌رد

وَعِيَّ فُلَانٌ: خه‌به‌ری به‌وه‌وه،

بیداری به‌وه‌وه، هه‌ستیکرد، به‌ئاگه‌ات

وَعِيَّ: هوشیاری، بیداری، هه‌ست

کردن، ئاگاداری، وریایی، ئه‌قل و

ژیری به‌رچاو و دیار

وَعِيدٌ: مه‌ره‌شه‌و گورپه‌شه، مه‌ره‌شه

وَعِيرٌ: زه‌وی سه‌خت و نا مه‌موار

وَعِيقٌ: به‌دخویی، توندپه‌ویی،

ده‌نگیکه له‌ورگ و سکی ئاژه‌ل

ده‌بیستری کاتیک ده‌روات به‌رپۆه

وَعِيَّ (جَلْبَةً - حَرْبًا): قاروقیز،

ژاوه‌ژاو، ئاژاوه، جه‌نگ، شه‌پ،

به‌یه‌کدادان، ناشووب و کیشه

الْوَعْيُ (أَصْوَاتُ النَّحْلِ وَالْبَعُوضِ وَنَحْوُ

ذَلِكَ إِذَا اجْتَمَعَتْ): ویزه‌و ده‌نگی

هه‌نگ و میشووله کاتی کۆده‌بنه‌وه

وَعْمَالٌ: زیاده‌په‌و له‌پیا مه‌لدان و

باسکردندا، فروشه‌ریک نرخ به‌رز

بکاته‌وه، گرانجان، گرانفروش

وَعَدَ الْقَوْمَ (خَدَمَهُم): خزمه‌تی کردن،

هه‌ستا به‌خزمه‌تکردنیا

وَعَدَ (كَانَ ضَعِيفَ الْعَقْلِ ذَنْبِيًّا)؛ نه قل
سووک بوو ، نه قل و ژیری سووک و
نزمبوو

وَعَدَ (أَحَقُّ - دَنِيءٌ - خَادِمٌ حَقِيرٌ)؛
کَیْل ، که ودهن ، که مژه ، سووک و
رسوا ، پیاوخراپ ، سه رسه ری ،
توکه ری سووک و رسوا ، نانه سک ،
با بنجان

وَعَرُ الْيَوْمُ (إِشْتَدَّ حَرُّهُ)؛ روزِ تکی
که رمبوو ، قرچی که رمای داهات
وَعَرُ صَدْرُهُ عَلَى فُلَانٍ (تَوَقَّدَ عَلَيْهِ مِنَ
الْغَيْظِ)؛ سینه ی پرخه شم و قین بوو
به رانبه ری ، سینه ی پرخه شم و قین بوو
وَعَرُ الشَّمْسُ فُلَانًا (إِشْتَدَّ وَقْعُهَا عَلَيْهِ)؛
تین و قرچی که رما زور بوو له سه ری ،

زیانی پینگه یاند
وَعَرُ فُلَانٌ فُلَانًا (وَعَدَهُ)؛ به لَین و

به یمانی پَیدا
وَعَرُ - وَغَرُ (عَدَاوَةٌ - حَقْدٌ - ضَغْنٌ)؛
دورمنایه تی ، رق و قین ، دل پیسی
وَعْرَةٌ - وَغْرَةٌ؛ قرچی که رما ، رق و
قین

وَعْفًا وَغَفًا (أَسْرَعَ وَعْدًا)؛ په له یکرد ،
خیرایکرد ، مه لَهات ، رایکرد
وَعْفًا الْبَصَرُ (ضَعْفًا)؛ دییه ی کزو

لاوازیوو
وَعْفًا؛ پارچه قوماش و په رَویه که
ده به ستریت به ورگی سابرنه وه مه تا
نه په رَیت

وَعَلَ فِي الشَّيْءِ (أَمَعَنَ فِيهِ)؛ رَچوو
تَییدا ، قَالَبوو
وَعَلَ عَلَى الْقَوْمِ (أَتَاهُمْ بِلاَ دَعْوَةٍ)؛
خوی تیختست ، چوه ناویان به بی
بانگکردن

وَعَلَ؛ سست و لاوازی سووک و رسوا ،
که م و کوپ ، خَوَیخهر ، خواردن له گه ل
کژمه لیکدا بی بانگکردن ، دارو دره ختی
چپو پر

وَعَلَ - وَغَلَ؛ به د خَوَراک ،
بانگه شه کاری ره چله له کو نه ژانیک
به درق

وَعَمَ فُلَانٌ (أَخْبَرَهُ بِخَبَرٍ لَمْ يَثْبُتْهُ)؛
مه والیکي نادلنیای پی راکه یاند ،
دلنیانه بوو له و مه والی پی راکه یاند

وَعَمَ فُلَانًا (قَهَرَهُ)؛ توپه یکرد ، خه شم و
قینی مه لسان

وَعَمَ إِلَى الشَّيْءِ (ذَهَبَ وَهَمُهُ إِلَيْهِ)؛
رَژی و خه یال و بیر لایبوو ، بیر
لیده کرده وه

وَعَمَ عَلَيْهِ (حَقَدَ)؛ رقی لَیبوو ،
خه شم و قینی لَیه لسا

وَعَمَ؛ رق و کینی سه قامگیر له سینه و
ده رووندا ، جهنگ و شه ی ، نه فس ،
کَیْل و که ودهن ، خواردنی مه لوه ریو
وَعِيرٌ - وَغِيرَةٌ؛ کَوشَتیکه سوور
ده کَریته وه له سه ر به ردی گهرم ،
شیری گهرمکراو به به ردی گهرم ، ناوی
گهرم

وَفَا

وَفَى بِالْعَهْدِ؛ په یمانی برده سه ر ،
پاراستی ، په یمان و به لَینی نه شکان
وَفَى بِالْفَنَاءِ؛ ناهه کی به جیکه یاند ،
بردیسه سه ر ، به جیتی میتا

وَفَى الشَّيْءِ (طَالَ)؛ درَژیو وه ،
نه نجامدراو زیادبوو

وَفَى الدِّرْهَمَ الْمُثْقَالَ (عَدَلَهُ وَوَأَزَلَّهُ)؛
دره مه که هاو کیش و هاوسه نگ بوو

وَفَى الرَّجُلَ حَقَّهُ: مافی خوی دایه ،
گشت مافه‌کانی پئیدا

الْوَفَى: زه‌وی به‌رز ، ته‌پۆلکه ، گرد
وَفَاءُ الْوَعْدِ (الْمَحَافَظَةُ عَلَيْهِ): په‌یمان

پارێزی ، سه‌ر راستی
وَفَاءُ الدِّينِ (تَسْدِيدُهُ): قه‌رز دانه‌وه ،

سه‌ر راستی
وَفَاءُ الشَّيْءِ (تَمَامُهُ): ته‌واو کردن ،

برده‌سه‌ر
وَفَاءُ الْعَهْدِ: په‌یمان پارێزی ،

به‌وه‌فایی
وَفَاءٌ لِكَذَا (إِنْفَاءٌ لِكَذَا): له‌جیاتی ،

له‌بری ، له‌تۆله‌یدا
وَفَاةٌ (مَوْتُ): مردن ، کۆچ کردن ،

سو‌ی‌بوونه‌وه ، سه‌رنانه‌وه ، گیان
ده‌رچوون ، مه‌رگ

وَفَادٌ كَثِيرُ الْوَفُودِ: نۆز هاتووچۆکه‌ر
وَفَاضَ: چه‌رمێکه ده‌خړتیه ژێر

ناشه‌وه ، شوێنێک ناوی تیا کۆبێتته‌وه
وَفَاعٌ (صَمَامُ الْقَارُورَةِ): سه‌روده‌می

نۆلکه یان ده‌به
وَفَاقَ (إِتْفَاقٌ - ضِدَّ خِلَافٍ): رێککه‌وتن ،

رێکی ، پێکهاتن ، کۆک بوون
وَفَاهَةٌ: خزمه‌تکاری که‌نێسه‌و دێر

وَقَدْ إِنْشَأَ أَوْ عَلَى الْأَمِيرِ: هات ،
که‌یشته‌جی ، نێزا بۆ لای مه‌ر

وَقَدْ (أَرْسَلَ): ناردی ، به‌ری‌ی‌کرد
وَقَدْ: نێزراو ، نوێنه‌ری نێزراو

به‌پێکراو ، که‌یشتن ، هاتن
وَقَرَّ لَهُ الْمَالُ: مال و دارایی بۆ فه‌راهم

هێنا ، ده‌سته‌به‌ری کرد بۆی
وَقَرَّ عَرَضُ فُلَانٍ (صَانَهُ وَلَمْ يَشْتَمَهُ):
ئابووی پاراست ، قسه‌و جنتیوی پێنه‌دا

وَقَرَّ عَطَاءُكَ: ده‌ست و دیاری و
به‌خششه‌که‌ی به‌خۆشتوو دییه‌وه

که‌پاندیتته‌وه
وَقَرَّ الثُّوبُ (قَطَعَهُ وَافِرًا): به‌باری

پانیدا بپری
وَقَرَّ الْمَالُ أَوْ الْمَتَاعُ (كَثُرَ وَاتَّسَعَ): پاره‌و

شت و مه‌کی نۆز بوو
وَقَرَّ الشَّيْءُ (كَثُرَهُ وَجَعَلَهُ وَقَرًا):

نۆزیکرد ، که‌شه‌ی پێسه‌ند ، نه‌شو
نمای پێکرد

وَقَرَّ لِفُلَانٍ عَرَضُهُ (صَانَهُ وَلَمْ يَشْتَمَهُ):
ئابووی پاراست ، سووکایه‌تی

پێنه‌کرد ، جنتیوی پێنه‌دا
وَقَرَّ الْمَالُ (لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ): لێی که‌م

نه‌کرد ، ده‌ستی بۆ نه‌برد ، که‌لی نه‌کرد
وَقَرَّ عَلَيْهِ الثَّعِيبُ: شه‌که‌تی و

ماندووبوونی نه‌نایه‌ به‌ر ، ماندوو
شه‌که‌تی نه‌کرد ، نه‌یه‌یشت ماندو ببێت

وَقَرَّ عَلَيْهِ حَقُّهُ (إِسْتَوْفَاهُ): سه‌رجه‌م
مافی خوی دایه ، مافی پێداو نه‌یخوازد

وَقَرَّ اللَّهُ حَقُّهُ مِنْ كَذَا (أَسْبَقَهُ):
خوداوه‌ند رشتی به‌سه‌ریدا ، پێیدا

وَقَرَّ شَعْرُهُ (أَعْفَاهُ): قژی درێژکرده‌وه ،
به‌ریدايه‌وه

وَقَرَّ: سامان ، فه‌رپو پێست ، نۆزی
دارایی ، نابوووی ، ده‌ست گرتنه‌وه ،

کۆکردنه‌وه ، پاشه‌که‌وت کردن
وَقَرَّةٌ (كَثْرَةٌ): نۆزی ، فره‌یی ، قژوو

مووی نۆز به‌سه‌ره‌وه یان قژێک
گوێچکه‌ی داپۆشی بیت

وَقَرَّ (عَجَلَ): په‌له‌یکرد ، خێراو ده‌ست و
بردیکرد

الْوَفْرُ - الْوَفَرُ: په له کردن، خیرایی ،

شویننی بلندو بهرږ

وَقَضَ وَقَضًا وَوَقَضًا (عَدَا وَأَسْرَعَ):

په له بیکرد ، رایکړد ، توندو تیزرایکړد

وَقَضَ الْإِبِلَ (تَفَرَّقَتْ): حوشره که

په رته وازه بوو ، په پاگه نده بوو

وَقَضَ - وَقَضَ (العَجَلَة): په له کردن،

خیراکړدن، ده ست و برد کردن

وَقَضَة: مابهین و چالایی نیوان هر دوو

لای سمیل ، تویشه دانیکه شوان

شت ومه کی خوی تیا ه لده گریټ ،

تیره دان ، جی تویشوو

الْوَقْعُ: که وال ه وری باران ه لگر ،

ده می ډولکه و د به ، بیناو

ساختمانیکي به رزو بلند ، هرشتیکي

به سووډو که لك له زه ویدا

وَقِيعٌ: منالی پ ه وړه رده کړاو ،

به باره مینراو

وَقِيعَةٌ: سه ری مه تاره و د به ،

تویشه دان یان پریاسکه ی خواردنی

شوان و جوتیار ، مه قاش

وَقَى الْأَمْرَ (كَانَ مُوَافِقًا وَصَوَابًا): له بارو

شیاو بوو ، ره خساوو گونجاو بوو

وَقَى الْأَمْرَ (جَعَلَهُ مُوَافِقًا): گونجاوو

له باریکرد ، مینایه سه ریاو گونجانی

وَقَى بَيْنَ الْقَوْمِ (أَصْلَحَ): چاکسازیکرد

له نیوانیاندا ، ریکی خست ، پټکی مینان

وَقَى اللَّهُ فَلَانًا (أَلْهَمَهُ الْخَيْرَ): خیرو

چاکه ی مینا به به ریا ، ریتنومایی کرد بو

خیرو چاکه

وَقَى اللَّهُ أَمْرَ فَلَانٍ (أَعْطَاهُ لَهُ مُوَافِقًا

لِمُرَادِهِ): خوداوه ند به پپی ویستی

خوی دابه ، و هک داواکه ی خوی پیندا ،

به دلی خوی له که لکرد

وَقَى بَيْنَ النَّقِیْضَيْنِ: دوانی جیاوازی

یه ک خست ، ریکی خست

وَقَى بَيْنَ الْمُتَخَاصِمِينَ: دوو که سی

ناکړکی ناشت و ته باکړد ، ریکی خست

وَقَى بَيْنَهُمْ (صَالَحَهُمْ): ناشتی

کردنه وه ، ته پای کردن

وَقَى لَكُنَا (صَادَقَهُ وَلَقِيَهُ): ډوډیه وه ،

ده سستی که وټ ، بوی ره خسا

وَقَى (الطَّابِقَةُ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ - قَلْبَرُ

الْكِفَايَةِ): به گویزه ی ، و هک ، به پپی ،

له یه کچوونی دووشت ، هاو تاو

هاو شپوه ی

وَقَى وَفَهَا: بوو به خزمه تکاری که نیسه

الْوَفِيَّةُ: پله و پایه ی خزمه تکاری

که نیسه

وَقَى: ته واو ، پر ، هم مووی ، گشت ،

په یمان راست ، راستگر ، دل سوږ ،

ده ست و دل پاک ، به لټن به سه ربه ر ،

به و هفا ، نه مه کدار

وَقِيعَةٌ: سه رډوده می مه تاره و د به ،

تویشه دان که خومارو خواردنی تیا

ه لده بگړن ، پارچه په پډیه که قه ل ه و

پټنووسی پیده سپړت ، سه به ته ،

به رچنه

وَقِيقٌ (رَفِيقٌ): هاو پی ، هاو ل ،

برادر ، ډډست ، خوشه ویست ، هاو پاو

بوچوون ، هاوړی س ه ف ه رو گشت

وَقَى

وَقَى الشَّيْءَ (صَانَهُ عَنِ الْأَذَى وَحَمَاهُ):

له خراپه و زیان پاراستی ، پاریزگاری

لیکړد ، له ف ه و تان و زیان پاراستی

وَقَى الْفَرَسَ مِنَ الْحَفَا: تحسپه که ی

پاراست له وه ی سمی بسوویت

وَقَاء - وَقَاء (مَا وَقِيَتْ بِهِ الشَّيْءُ)؛

پاريزه‌ری شت ، قه‌لغان و پاريزه‌ر

وَقَاء : پياويك توند خوي بپاريزيت

وَقَانِع : رووداوه‌كان ، كاره‌ساته‌كان

وَقَاح : مه‌ردومي نامه‌ردو بي‌تابوو،

سپله و نمه‌ك به‌حرام

وَقَاحَة : بي‌تابرووي ، له‌وچه‌يي ،

ترييي ، چه‌قاوه‌سووي ، بي‌شهرمي

وَقَاد (مَا اتَّقَدَ بِهِ النَّارُ) : چاوگه ،

سووته‌مه‌ني ، ناگره‌لسين ، نه‌وه‌ي

ناگري پنده‌كرتته‌وه

وَقَاد (مُتَوَقَّد) : گرگرتوو ، داگيرساو ،

كلبه و بلتسه‌دار ، پياوي زرنگو وريا

وَقَار (هَيْبَة وَاحْتِرَام - رَزَاءَةٌ وَحِلْمٌ) :

ريز ، شكوداري ، هيمني ، له‌سهرخويي ،

مه‌نگي ، شكومه‌ندي ، ويقار

وَقَاص : توپي راوكردني په‌له‌وه‌ر ،

به‌رده‌و كوله‌ي راو

وَقَاع - وَقَاعَة (الَّذِي يُغْتَابُ النَّاسُ) :

دورزمان ، هانده‌ر ، غه‌بيه‌تكه‌ري

خه‌لكي ، فيتنه‌و ناشوبگيتر

وَقَاع : په‌رين ، جووتبوون ، بيكه‌وه

نوستن

وَقَاعَة (مَوْضِعُ وَقُوعِ طَرَفِ السَّيْرِ عَلَى

الْأَرْضِ إِذَا أُرْسِلَ) : لاخوارو داميئي

په‌رده‌كه‌شوپ ده‌بيتته‌وه‌له‌زه‌وي

ده‌خشيت

وَقَاعَة (صَلَابَةُ الْأَرْضِ لِاتِّكَادِ تَنْشِافِ

الْمَاءِ) : ره‌قه‌زه‌وييه‌ك كه‌ئاو

مه‌لته‌مژيت

وَقَاف : سست و ميواش ، روو وه‌رگيتر

له‌چه‌نگو شهر

وَقَافَة : ترساو كه‌ده‌وه‌سستيت و

ناجووليت ، راجله‌كاوي و راما

وَقَايَة - وَقَايَة : پاريزگاري ، پاراستن

وَقَبَ الرَّجُلُ (أَقْبَلَ وَجَاءَ) : هات ، رووي

تيكرد

وَقَبَ الظَّلَامُ (انْتَشَرَ) : تاريكي داهات ،

بلايوه‌وه

وَقَبَ الْقَمَرُ (دَخَلَ فِي ظِلِّ الْكُسُوفِ) :

مانگ گيرا

وَقَبَ الرَّجُلُ (غَارَتْ عَيْنَاهُ) : چاوي چور

به‌قولا

وَقَب : چال ، بوشايي ، كلور ، كون ،

گيل ، گه‌وج ، كه‌وده‌ن ، گه‌مژه ،

گه‌لح

وَقَبَاء : بيريكي ته‌پيو

وَقْبَة : چال و كونيك له‌به‌رد يان

جه‌سته‌دا ، كلاوروتنه‌يه‌كي گه‌وره‌و

سيته‌ردار

وَقَبَتِ الشَّمْسُ (غَابَتْ) : خورناوايو ،

رورناوايو

الْوَقْبِي (الْمَوْلَعُ بِصُغْبَةِ الْحُمَقِيِّ) :

نالووده به‌هاوه‌لايه‌تي گيل و كه‌وده‌ن

وَقَّتَ الْأَمْرَ (جَعَلَ لَهُ وَقْتًا يَفْعَلُ فِيهِ) :

كاتيكي بو دياريكرد ، كاتي بو

ده‌ستنپشانكرد

وَقَّتَ (أَنْ - زَمَنَ) : كات ، سات ، واده ،

كاتيكي دياريكراو

وَقَّتَ مَوْتَهُ : كاتيكي دياريكراو ،

ده‌ستنپشانكراو

وَقَّتَ الرِّقَادَ : كاتي پالكه‌وتن و نوستن

وَقَح - وَقَح (قُلْ حَيَاؤُهُ) : بي‌تابو

شهرمبوو ، چوختي و چه‌قاوه‌سوو بوو

وَقَح حَافِر الدَّابَّة (صَلَبُهَا) : سمى

نازه‌له‌كه‌توكمه‌بوو ، ره‌ق بوو

وَفَحَّ حَافِرُ الدَّابَّةِ: سَمَى وِلاخه‌کەى
چاککرد ، باش و تۆکمە‌یکرد
وَفَحَّ الْحَوْضُ: حەوزە‌کەى چاککرد
وَفَحَّ: بى‌تابوو ، چوختى ، لەوچە ،
رووه‌لما‌راو ، چەقاوه‌سوو
وَقَدْ انْأَرَّ اشْتَعَلَتْ: ناگرە‌کە داگیرسا ،
گریگرت ، ناگرى گرت ، کلپەى سەند
وَقَدْ انْأَرَّ اشْتَعَلَتْ: ناگرە‌کەى
داگیرساند ، گپى پتو‌هنا
وَقَدْ: وَقَدْ: ناگر ، نار ، داگیرسانى
ناگر ، هەلگیرسانى ، گپسە‌ندنى
وَقْدَةُ (أَشَدُّ الْحَرِّ): قەرچەى گەرما ،
سەخت‌ترین گەرما
وَقَدْ فَلَانًا: لێیدا هەتا خستى
سەرە‌مەرگو گیاندان ، دايبە‌زە‌ويدا ،
بە‌نە‌خۆشى بە‌جێى مەشت
وَقَدْ فَلَانًا النُّعَاسَ (غَلَبَهُ): خەو‌زالبوو
بە‌سە‌ريا ، خە‌وهات بە‌سە‌ريا ،
خە‌وبردە‌يوه
وَقَرَّ الْعَظْمُ: نێسقانى شکاند ، شکانى
وَقَرَّ فِي بَيْتِهِ (جَلَسَ يَوْقَارَ): لە‌مالى
خۆیدا دانەشت بە‌شکۆمە‌ندى کە‌سێتى
بە‌رزە‌وه
وَقَرَّ الشَّيْءُ فِي قَلْبِهِ وَقَرَأَ (سَكَنَ فِيهِ
وَتَبَّتْ وَيَقَى أَثَرُهُ): لە‌دلێا چە‌سپاو
سە‌قامگىر بوو ، لە‌دلێا چە‌قاو
جێ‌گیربوو
وَقَرَّ اللَّهُ أَذْنَهُ (أَثْقَلَ سَمْعَهَا أَوْ أَذْهَبَهُ
كُلَّهُ): خە‌داوە‌ند گۆئى گرانکرد ،
گۆئى قورسو گرانکرد ، کە‌ریکرد
وَقَرَّ الشَّيْخُ (بَجَلَهُ وَعَظَمَهُ): رێزى
لە‌بە‌تە‌مە‌نە‌کە گرت ، رێزى لێ‌ناو
بە‌مە‌زنى گرت

وَقَرَّ فَلَانًا (جَرَحَهُ): بریندارى‌کرد ،
زامدارى‌کرد
وَقَرَّ الدَّابَّةُ (سَكَنَهَا): نازە‌لە‌کەى
تاقە‌تکرد ، رام و مێمنى کرد
وَقَرَّ الْمَشْيُ: شوێنە‌وارى بوو
رۆشێنە‌کەى دانا ، شوێنە‌وارى بە‌جێ
نە‌هێشت
وَقَرَّ: کلۆر ، چال ، کون ، کونى چال و
نێسقان و شتى‌تر
وَقَرَّ: بارى گران و قورسو ، گە‌والە
هە‌ورى قورسو باران‌واى
وَقَرَّ: پیاوى خاوە‌ن کە‌سێتى و دانا
الْوَقَرَاتِ (الْأَثَارُ عُمُومًا): شوێنە‌وار
بە‌شیۆه‌یه‌کى گشتى
وَقَرَّتْهُ الْأَسْفَارُ (صَلَبَتْهُ): سە‌فە‌رى زۆر
قالێ‌کرد
وَقَرَّةٌ: کون و چالێ بە‌ربو نێسقان
وَقَرَّةٌ الدُّهْرُ (شَدَّتْهُ وَخَطْبُهُ): سە‌ختى و
دە‌رده‌سە‌ریه‌کانى زۆر‌گار
وَقَرِّي (رَاعِيَ الْغَنَمِ وَمَقْتَنِيَهَا): شوانى
مە‌پ ، خاوە‌ن مە‌پو مالات
وَقَسَّ فَلَانًا بِالْأَكْرُوهُ: خراپە‌و کارى
ناپە‌واى شوێن خست
وَقَسَّ الْفَاحِشَةُ (ذَكَرَهَا): باسى خراپە‌و
کارى ناپە‌واى‌کرد
وَقَسَّ الْإِنْبِلَ (أَجْرَبَهَا): گە‌پکرد ،
گولێ‌کرد
وَقَسَّ: یە‌کە‌م سە‌رە‌لدانى گە‌پى
بە‌رلە‌وه‌ى بە‌جە‌ستە‌دا بلای‌بێتە‌وه
وَقَشَّ الرَّسْمُ (عَفَا): وێنە‌کە‌ سە‌پا‌یه‌وه ،
نە‌ما ، شوێنە‌وارى نە‌ما

وَقَش: جووله ، دهنګ ، مهست ،
ناته‌واویی ، عهیب ، ورده ته‌خته‌و‌دار
که‌وا ناګری پټه‌لده‌گیرسئو
خوښده‌کړیت

وَقَصَّ عُنُقَهُ (كَسَرَهَا): ګەردن و ملی
شکا

وَقَصَّ بِهِ الدَّابَّةَ (رَمَتْ بِهِ فَكَسَرَتْ
عُنُقَهُ): مه‌لیداو ملی شکا ، خستیه
خواره‌وه‌و‌ګەردنی شکا

وَقَصَّ الشَّيْءَ (عَابَهُ وَنَقَصَهُ): ره‌خنه‌و
نکولی لټګرت ، نه‌نګی دایه‌پال

وَقَصَّ عُنُقَهُ بِالْأَيْنِ (أَثْقَلَهَا): قەرز
باری نه‌ستوی قورس‌و‌ګرانګرد

وَقَصَّ الرَّجُلُ (دُقَّتْ عُنُقُهُ): ګەردن و
ملی کوترا

وَقَصَّ عُنُقَهُ (كَسَرَهَا): ګەردن و ملی
شکاند

وَقَصَّ عَلَى النَّارِ (أَلْقَى عَلَيْهَا صِفَارُ
الْحَطْبِ): ورده‌دارو ته‌خته‌ی خسته‌نیو
ناګره‌که

وَقَصَّ السَّبْعُ: درنده‌که نیچیره‌که‌ی
ګرت‌و‌خواردی

وَقَصَّ (قَصُرَتْ عُنُقُهُ خَلَقَهُ): ګەردن
کول‌و‌کورت بوو ، له‌خوږسکه‌وه
ګەردن و ملی کورت بوو

وَقَصَّ: خه‌وش ، نه‌نګو ناته‌واویی ،
ورده‌دار ، ته‌لاش

وَقَصَّ (فِي الْقُرُوفِ):
له‌زانستۍ مؤنراوه‌زانیدا: بریتیه

له‌خستنی پټی دووه‌می بزوی

وَقَصَّ: ورده‌دار که‌وا ناګری پټ‌خوښ
ده‌کړیت ، ګەردن کول‌و‌کورت

وَقَصَّاءُ: ګەردن و ملی کورت ، ګەردن
کول

وَقَطَّ فَلَانًا دَابَّةً: ناژه‌له‌که‌ی خستۍ و
بورایه‌وه ، دای به‌زه‌ویداو له‌هوښ
خوی چوو

وَقَطَّ فَلَانًا: خستۍ به‌پشتا ، قاچی
به‌رزګرده‌وه‌و‌لټیدا

وَقَطَّ الشَّيْءَ فَلَانًا (أَثْقَلَهُ - أُنَامَهُ):
قورسیګرد ، فشاری خسته‌سهر ،

نواندی ، خه‌وی لټخست

وَقَطَّ: چالټکه‌و‌و‌بارانی تیا
کژده‌بیته‌وه

وَقَطَّ (ضَرَبَهُ حَتَّى أَثْقَلَهُ): لټیدا مه‌تا
نازاریدا

وَقَعَ الشَّيْءُ مِنْ يَدَيَّ (سَقَطَ): که‌وت ،
ګلا ، به‌ریوه‌وه ، له‌ده‌ستم که‌وته

خواره‌وه

وَقَعَ الْحَقُّ (ثَبَّتَ): حق‌و‌راستی

جټیګربوو ، چه‌سپا ، دامه‌زرا

وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ (وَجَبَ): سه‌پا
به‌سه‌ریاندا بریاری سزاو نه‌شکه‌چه‌درا

به‌سه‌ریاندا

وَقَعَ الْإِبِلُ (بَرَكَتْ): حوشره‌که چوکی
دایا

وَقَعَ الدَّوَابُّ (رَبَضَتْ): چوکی دایا ،
ناژه‌له‌که چوکی دایا

وَقَعَ رَبِيعٌ بِالْأَرْضِ (حَصَلَ وَهُوَ أَوَّلُ مَطَرٍ
يَقَعُ فِي الْخَرِيفِ وَلَا يُقَالُ سَقَطَ):

یه‌که‌م باران دای له‌زه‌وی ، یه‌که‌مین

بارانی پایز دای له‌زه‌وی

وَقَعَ الْأَمْرُ حَدَثًا - حَصَلَ: روویدا ،

قه‌وما ، که‌وته‌وه

وَقَعَ لَهُ أَمْرٌ حَدَثٌ لَهُ: به‌سه‌ری مات ،

تووشبوو

وَقَعَ الْأَمْرُ مِنْهُ مَوْقِعًا كَانَ لَهُ تَأْثِيرٌ

عَلَيْهِ: کاریگری مه‌بوو له‌سهری

وَقَعَ الطَّائِرُ عَلَى (حَطًّا): نیشته‌وه ،

مه‌لنیشت

وَقَعَ الْكَلَامُ فِي نَفْسِهِ أَثْرًا: قسه‌که

کاریگری مه‌بوو له‌سهری ، کاری

تی‌کرد

وَقَعَ فِي الشَّرْكَ (حَصَلَ فِيهِ): که‌وته

داوو تۆره‌که‌وه

وَقَعَ فِي أَرْضٍ فَلَاةٍ صَارَ فِيهَا: که‌وته

بیابان و ده‌شتیکی دووره‌وه

وَقَعَ بِالْعَدُوِّ وَقَعًا بَالِغًا فِي قِتَالِهِمْ:

کوشتاری دوژمنی کرد ، به‌توندی جه‌نگا

له‌که‌لیان

وَقَعَ فِي فَلَانٍ سَبَّهُ وَعَابَهُ وَاغْتَابَهُ:

قسه و جنیوی پیتدا ، ره‌خنه و نکولی

لینکرد

وَقَعَ إِلَى كَذَا (ذَهَبَ وَانْطَلَقَ مُسْرِعًا):

به‌خبرایی ده‌رچوو رویشیت ، زوو بۆیی

وَقَعَ مِنْ كَذَا أَوْ عَنْ كَذَا (إِمْتَنَعَ وَتَنَحَّى):

وازی لیه‌یتنا ، دورکه‌وته‌وه

وَقَعَ الْبَعِيرُ: حوشره‌که‌ی داخکرد

وَقَعَ الْكِتَابُ: ئیمزایکرد ، مۆری خۆی

لپیدا ، ناوی خۆی خسته‌سهر

وَقَعَ الْعَهْدُ: په‌یمان و ریکه‌وتنه‌که‌ی

مۆرکرد ، ئیمزایکرد

وَقَعَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: به‌په‌رتنه‌وازه‌وه

جیاجیا باران گیای رواند له‌سهر زه‌وی

وَقَعَ الصِّقْلُ: تی‌زیکرد

وَقَعَ الْكَاتِبُ فِي الْكِتَابِ حَدْفَ الْفُضُولِ

مِنْهُ: زیاده‌ی کتیبه‌که‌ی لایبرد ،

مه‌لیگرت

وَقَعَ عَلَى فَلَانٍ أَلْقَى ظَنَّهُ عَلَيْهِ:

گومانی مه‌بوو لیتی ، به‌گومانبوو لیتی

وَقَعَ الْقَوْمُ (تَرْتَلَوْا): دابه‌زین ، لایاندا

وَقَعَ فِي الرَّجُلِ (سَبَّهُ وَعَابَهُ): قسه‌ی

به‌پیاوه‌که‌وت ، تی‌ی به‌ریوو ،

سووکی‌کرد

وَقَعَ فِي النَّصْلِ (حَدَدَهُ): ده‌مه‌که‌ی

تی‌زکرد ، ده‌مه‌زه‌ردی‌کرد

وَقَعَ مِنْ كَذَا أَوْ عَنْ كَذَا (إِمْتَنَعَ وَتَنَحَّى):

وازی لیه‌یتنا ، ده‌ستی لیه‌لگرت

وَقَعَ الْخَطَابُ أَوْ الصَّكُّ وَضَعَ ثَوْقِيْعَهُ

عَلَيْهِ: ئیمزایکرد ، شه‌قلی‌کرد ،

نیشانه و میمای خۆی له‌سهر دانا

وَقَعَ بَيْنَهُمُ (أَلْقَى الشِّقَاقَ): کردنی

به‌گزی به‌کا ، ناکوکی تی‌خستن

وَقَعَ عَلَيْهِ عِقَابًا أَوْ بِهِ قَضَا صَاحِبُ

(عَاقَبَهُ): سزایدا ، تۆله‌ی لیکرده‌وه

وَقَعَ فِي التَّهْلُكَةِ: که‌وته مه‌ترسیه‌وه ،

تووشی به‌لاو نه‌هامه‌تی هات

وَقَعَ فِي الْفَخِّ: بوو به‌ته‌له‌وه ، که‌وته

بۆسه‌و داوه‌وه

وَقَعَ (خَفِيَ - اِسْتَكْبَى) لَعَمَ قَدَمَهُ مِنْ غَلْظِ

الْأَرْضِ وَالْحِجَارَةِ: نازاری قاجی مه‌بوو

به‌مۆی ره‌قی زه‌وی به‌رده‌وه

وَقَعَ: که‌وتن ، روودان ، قه‌ومان ،

ورده‌به‌رد ، شوینی به‌رزو بلند له‌چایدا

وَقَعَ الْأَقْدَامُ (صَوَّتَ الْقَدَمُ): ته‌په‌ی

په‌ی ، تریه‌ی په‌ی ، سهری

وَقَعَ الْكَلَامُ (تَأْثِيرُهُ): کاریگری قسه ،

راده‌ی کارتی‌کردنی قسه

وَقَعَ الْخَصِيُّ الصِّفَارُ: ورده‌به‌رد ،

زیخ

وَقَعَ: مه‌وری باران مه‌لگر ، مه‌وری

ناسکو سپی ، نه‌خوشیک سکا لایکات

وَقْفَةٌ: كهوتن، كهوتنيك، به لا،
كاره سات، رووداو، چورتم، ژهميك
خواردن، گورگه خه، به ره به يان،
نه هامه تی و دهرده سهری له جه نگدا،
خهوتن له کوتايی شه ودا

وَقْفًا ثَبَتَ فِي مَكَانِهِ - قَامَ: له شويینی
خويیدا جینگيربوو، وهستا،
راوه ستاوه، مه لسايه سهرپی، مهستا،
راست بووه، راپه ری

وَقْفًا عَلَى الشَّيْءِ (عَيْنُهُ): دياريكرد،
دهستنيشانيكرد

وَقْفًا فِي الْمَسْأَلَةِ (إِزْطَابَ فِيهَا):
گومانی مه بوو تييدا، به گومانبوو ليی
وَقْفًا عَلَى الْكَلِمَةِ: له سهر وشه كه
وهستا، زهنه داريكرد، به ری له وشه ی

دوای خوی
وَقْفًا الْحَاجَّ بِعَرَفَاتٍ (شَهِدَ وَقْفَهَا):
حاجیه كه ناماده ی وهستانی

(عه ره فات) بوو، له وی بوو
وَقْفًا فَلَانٌ عَلَى مَا عِنْدَ فَلَانٍ (فَهَمَهُ
وَتَبَيَّنَهُ): تیکه یشت و روونی کرده وه،

حالی بوو دهریخت، ليی کوتلیه وه
وَقْفًا فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ (مَنْعَهُ عَنْهُ):
ليی گرته وه، دهستی هینایه ری،

نه به یشت
وَقْفًا فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ (أَطْلَعَهُ عَلَيْهِ):
نیشانیدا، خستیه به رچای،

ناگاداريكرد ليی
وَقْفًا الْأَمْرَ عَلَى حُضُورِ فَلَانٍ (عَلَّقَ الْحُكْمَ
فِيهِ بِحُضُورِهِ): بپیاره كه ی راگرت
له سهر ناماده بوونی له دادگا، بپیری
وابه سته ی ناماده بوونی شه و كرد
له دادگا

وَقْفَ الدَّارَ وَنَحْوَهَا (حَبَسَهَا فِي سَبِيلِ
اللَّهِ): لانه و ماله كه ی رامكرد له پیناوی

به روه ردگاردا، راهی خوايكرد
وَقْفًا تَنْفِيذَ الْحُكْمِ (أَجَلَهُ): جی
به جیكردنی فره مانه كه ی راوه ستان،
دوايخت، خستیه دواوه

وَقْفًا مُلْكُهُ لِأَوْلَادِهِ: مال و مولكه كه ی
ته رخانكرد بۆ مناله كانی

وَقْفَ الْمَرْأَةِ (جَعَلَ فِي يَدِهَا الْوَقْفَ وَهُوَ
سَوَّارٌ): بازنی كرده دهستی ژنه كه

وَقْفَ الْقَارِيءِ (عَلَّمَهُ مَوَاضِعَ الْوَقْفِ):
خوينه ری فیری شويینی وهستان كبرد،

فیری راميكرد له كویدا بوه ستييت
وَقْفَ الْجَيْشِ (وَقْفَ وَاحِدًا بَعْدَ وَاحِدٍ):
سوپاكه ی يه كه له دوا ی يه كه راگرت

وَقْفَ الْمَرْأَةِ يَدَيْهَا بِالْحَنَاءِ: ژنه كه
دهستی به خنه ره نكگرد، په له و

نوكنه ی جياجيا ی خسته دهستیه وه
وَقْفَ الدَّابَّةِ (جَعَلَهَا تَقِفُ): ناژه له كه ی

وهستاند، رايگرت
وَقْفَ فَلَانًا عَلَى ذَنْبِهِ (أَطْلَعَهُ عَلَيْهِ):

ناگاداريكرد له گونا مه كانی، گونا مه
تاوانه كانی خسته به رده می و

ناوه لايكرد لای

وَقْفَ السَّرَجِ: زینی دروستكرد

وَقْفَ الْحَدِيثِ: دهنكو باسه كه ی

روون و ناشكراكرد، دهریخت

وَقْفَ: وهستان، راوه ستان، داپرانی

وشه يه كه له دوا ی خوی

وَقْفًا (عِنْدَ الْفُقَهَاءِ): لای زانایانی

فيقه: مال و دارایی ته رخانكراو

وَقَفَّ (عِنْدَ أَهْلِ الْعَرُوضِ)؛ لای
 هُونراوه زانه کان ، زه نه دارکردنی پیتی
 حوت می بزویین وهك زه نه دار
 کردنی (تا) له (مَفْعُولَات)
 وَقَفَّه؛ وه ستانیک ، راوه ستان ،
 گومان ، دوودلی ، رۆژی وه ستانی
 حاجیانی مالی خوا له (عه رفات)
 وَقَلَ فِي الْجَبَلِ (صَعَدَ فِيهِ)؛ سهرکوت
 به سهر شاخه که دا ، هه لژنا پیایدا
 وَقَلَ؛ به رد ، زیخ ، لقو په لی برپاو
 که ره که که ی هه راوه به داره که وهو
 سهرکه وتوو پیایدا هه لده زنیته
 وَقَلَ؛ نه سپیک به باشی سهرکه ویت
 به شاخدا
 وَقَلَ؛ به ری داریکه له چاره سهرکردندا
 به کارده بریت
 وَقَمَ الرَّجُلُ؛ رقی لیبوو ، به سه ختی
 رقو قینی هه لگرت به رانبه ری
 وَقَمَ عَنِ حَاجَتِهِ (رَدَّهَ أَقْبَحَ الرَّدِّ)؛
 به خراپترین شیوه ده سستی
 نابه پوویه وه ، به شیوه یه کی ناشیرین
 هات به گزیاو ده سستی نا به پوویه وه
 وَقَمَ الْأَمْرَ فَلَأْسًا (حَزَنَهُ أَشَدَّ الْحَزَنِ)؛
 خه م په ژاره یه کی زوری برده دلپه وه ،
 زور خه مباریکرد
 وَقَمَ فِي الشَّيْءِ؛ دریزی کرده وه
 وَقَمَ فَلَأْسًا (لَوْعَدَهُ وَأَنْذَرَهُ - تَعَدَّاهُ)؛
 هه په شه ی لیکرد ، ناگاداری کرده وه ،
 چاوی لی سوور کرده وه ، به به رچی
 دایه وه ، پیا هه لشاخاو لیسی
 سوورپه وه ، به به ره کانیکرد
 وَقَمَ الْكَلَامَ؛ له به ریکرد ، حالی بوو لیتی ،
 تیگه یشت

وَقَنَّة؛ لانه زیدی بالنده ، چالی بجووک
 وَقَوَّاقُ (الْجَبَانُ)؛ ترسنوک ، توقیو ،
 زتوق چوو
 وَقَوَّاهُ؛ مهربومی هه له وه پ زوریله ،
 چه نه باز ، ورینه کار
 وَقَوَّدَ؛ سووته مه نی ، چاوگه ،
 داگیرسان ، هه لگیرسان ، گرگرتن
 وَقَوَّرَ (جَلِيلٌ)؛ به ریز ، شکودار ،
 شکومه ند ، خاوه ن که سیتی بالا
 وَقَوَّعَ؛ که وتن ، گلاندن ، نهو بالنده نی
 له ئاسمانه وه ده که ونه خواره وهو
 به رده بنه وه
 وَقَوَّقَ الْكَلْبُ (بَجَّ)؛ سه که که وه پاندی ،
 وه پی
 وَقَوَّقَ الطَّائِرُ (صَوَّتَ)؛ بالنده که ده نگی
 لیها ت ، ده نگی هات
 وَقَوَّقَ الرَّجُلُ (ضَعُفًا)؛ پیاوه که سستو
 لاوازیوو ، بی میزیوو ، که م میزو
 توانابوو
 وَقَوَّقَ؛ بالنده یه که هیلکه له هیلانه ی
 بالنده ی ترا ده کاتو زور چه شنو
 جوری هه یه
 وَقِيَ الشَّيْءَ؛ پاراستی ، ناگاداری بوو
 وَقِيَ (حَامٌ)؛ پاریزهر ، پاریزگار
 وَقِيَّة؛ حوت مسقال
 وَقِيحٌ؛ بی شه رمو نابوو ، له وچه ،
 چه قاوه سوو ، رووه له مالرو ، چوختی ،
 بی تابوو
 وَقِيدٌ؛ داگیرساو ، سووته مه نی ، ناگر
 وَقِيرٌ؛ نیسقانی شکاوو له جیچوو ،
 جله وه مه پیک ، گرروه کومه لیک
 له خه لکی ، رسواو ملکه چ ، شکینراو

وَقِيصَة: دهرکه وتنی ئیسکه ورده کانی
 که ردن و مل
 وَقِيْع: نیزه ی تیزکراو ، سمیک به هوی
 به رده وه درزی بردبیت ، ره قه زهوی
 که ناو مه لئه مزیت
 وَقِيْعُ الرَّجُل (مَنْ جَاءَهُ مُنْجِبًا إِلَيْهِ):
 هانا بر ، دامارو لیقه و ماو ، یه کیک
 روویکاته پیاویک و خوی بشاریت وه لای
 یان بیه ویت په ناو دالده ی بدات
 وَقِيْعَة: غه بیه تکردن ، قسه ی پاشمله ،
 نیشنگه ، شویتنی مه لیشتن ، په روی
 خامه سرین ، فیتنه و ناشووب ، چالیک
 ناوی تیا کوبیته وه

وَكَّرَ

وَكَّى الْقَرْبَةَ (شَدَّهَا بِالْوَكَاءِ): ده می
 مه شکه که ی گرت و به ست
 وَكَّى الْفَرَسُ الْمَيْدَانَ جَرِيًّا (مَلَأَهُ):
 نه سپه که مه یان و گورپه پانه که ی پرکرد
 به غار غارین ، قه له بالقی کرد به غارو
 هات و چو
 وَكَّاءُ: ده مه وانه ، دم ، مه شکه به ست ،
 مه شکو جه و نه به ند
 وَكَّاد: قه وچه ، قه یتر ، په تیکه
 مانگای پی ده به ستریت وه له کاتی
 دوشیندا
 وَكَافُ (الْبَرْدَعَة): کورتان ، کوپان ،
 سه ریشته ، بالان
 وَكَال - وَكَالُ (الضَّغَفُ وَالْبِلَادَة):
 سستی و که وده نی ، خاوی و گه مزه بی
 وَكَالَة - وَكَالَة (تَفْوِيض): جیگری ،
 بریکاری ، وه کاله ت ، بریکار نامه ،
 به لئیندهر به جیبه جیکردنی کارو
 فرمانیک ، خسته نه ستوی کارو
 فرمانیک

وَكَالَة خَاصَة: بریکار نامه ی تاییه تی
 وَكَالَة عَامَة: بریکار نامه ی گشتی
 وَكَبَرُ مَشَى مُمَهَّلًا: له سه رخو روی ،
 هیواش هیواش چوو به پیوه
 وَكَبَ عَلَى الْأَمْرِ (وَأَظْبَ عَلَيْهِ):
 به رده و امپوو له سه ری
 وَكَبَ الثَّمَرُ (إِسْوَدَ لَوْنُهُ حِينَ نَضَجَ):
 رهنگی رهش مه لکه را کاتی پینگه یشت
 وَكَبَ الثُّوبُ (إِسْتَحَ): جله که پیس بوو ،
 چلکن بوو ، که ردی لئینشت
 وَكَدَ بِالْمَكَانِ (أَقَامَ بِهِ): له جیگه که
 مایه وه ، نیشته جی بوو
 وَكَدَ الْمَكَانَ (قَصَدَهُ): بویچوو ، چوو بو
 جیگه که ، رووی تیکرد
 وَكَدَ الرَّجُلُ (شَدَّهُ): باره که ی توند کرد ،
 شه ته کیدا
 وَكَدَ الْعَقْدَ أَوِ السَّرَجَ: باش و توندیکرد ،
 شه ته کیدا
 وَكَدَ الشَّيْءَ (قَصَدَهُ): گرتیه بهر ،
 مه به ستی بوو
 وَكَدَ الْعَهْدَ: په یمان و ریکه وتنه که ی
 توکمه و پته و کرد ، چه سپاوو
 جیگریکرد ، توکمه یکرد
 وَكَدَ الْمُرَادَ وَالْقَصْدَ (الْهَمَّ): مه به ست و
 مه رام ، ویست و خواست مه به ست ،
 خولیا ، شهیدا
 وَكَدَ السَّعْيَ وَالْجُهْدَ: مه ول و کوشش ،
 مه ول و ته قه لا ، ره نجدان
 وَكَّرَ الطَّائِرُ (أَتَى وَكْرَةً): چوه نیو
 هیلانه که ی ، هیلانه ی دروستکرد
 وَكَّرَ الظِّلِّي (وَثَبَ): مامزه که بازیدا ،
 قه له مبارزیدا

وَكَّرُ عَشُ الطَّائِرِ: مِثْلَانِهِ بِالْمَنْدِه ،
لَانِه

وَكَّرُ الطَّيْئُورُ الْبَرِّيَّةَ: لَيْسَ ، مِثْلَانِهِ
بِالْمَنْدِه يَكْتَوِي

وَكَّر - وَكَّرَ: جَوَّرَه غَارَكِرْدَن و رَاكِرْدَنِيَكِي
نِه سَبُو حَوْشْتَرَه

وَكَّرَى (ضَرْبٌ مِنَ الْعَدُو): جَوَّرَه غَارُو
رَاكِرْدَنِيَكِه

وَكَّرَةٌ - وَكَّرَةٌ: مِيوَانْدَارِي وَ خَه لَك
بِاَنگَكِرْدَن بَه بَوْنَه ي تَه وَاوَبُوون
لَه خَانُوِيَه رَه

وَكَّرَةٌ: مِثْلَانِهِ بِالْمَنْدِه ، جَارِيَك
وَكَّرَةٌ: ثَاوَكِه ، شَوِيَتِيَك زَقَر بِيَتْنَه سَه رِي
بُو ثَاو خَوَارْدَنَه وَه

وَكَّرَ فَلَانٌ (عَدَا): رَايَكِرْد ، غَارِيَكِرْد ،
هَه لَهَات

وَكَّرَ فِي عَدُوِّهِ مِنْ قَرْعٍ وَنَحْوِهِ (أَسْرَعَ):
لَه تَرَسَا رَايَكِرْدُو هَه لَهَات ، رَايَكِرْد

وَكَّرَ فَلَانًا (دَفَعَهُ وَضَرَبَهُ): پَالِي
پِيَوَه نَاو لِيَتِيْدَا

وَكَّرَ أَنْفَهُ (كَسَرَهُ): لَوُوْتِي شَكَان
وَكَّرَ فَلَانًا بِالرُّمَحِ (طَعَنَهُ بِهِ):

بِرِيَنْدَارِيَكِرْد بَه رِيَم ، زَاْمْدَارِيَكِرْد
وَكَّرَ الرُّمَحَ فِي الْأَرْضِ (رَكَّرَهُ): رَمَه كَه ي

چَه قَان لَه زَه وِيْدَا ، چَه سِيَاَنْدِي
وَكَّرَ الْقَرْبَةَ: مَه شَكَه كَه ي پَرِيَكِرْد

وَكَّرَى: حَوْشْتَرِي كُورْت وَ نَزَم ، كُورْت وَ
نَزَمَه حَوْشْتَر

وَكَّسَ الشَّيْءَ (نَقَصَ): كَه م بُوَه وَه ،
كَه لَبُوو

وَكَّسَ الشَّيْءَ: كَه مِيَكِرْدَه وَه
وَكَّسَ الثَّاجِرَ: بَاَزْكَانَه كَه زِيَاَنِيَكِرْد ،

زَه رَه رِيَكِرْد ، نَه يَهِيَتْنَا ، تِيَشْكََا

وَكَّسَ فَلَانًا (وَيْعَهُ): سَه رَزَه نَشْتِيَكِرْد ،
هَات بَه سَه رِيَا ، لَوْمَه يَكِرْد

وَكَّسَ: نَرَخ كَه م كِرْدَنَه وَه ، نَرَخ
دَاشْكَانْدَن ، زِيَاَن ، زَه رَه ر ، پَلَه يَه كِي
مَانَكِه

وَكَّظَ عَلَى الْأَمْرِ (وَأَقْبَبَ عَلَيْهِ):
بَه رِدَه وَامْبُوو لَه سَه رِي ، رِيَوِي لَه سَه رِي

وَكَّظَ الشَّيْءَ (رَفَعَهُ وَصَدَّمَهُ - طَرَدَهُ):
پَالِي پِيَوَه نَاو خَسْتِي ، فَشَارِي خَسْتَه

سَه ر ، دَه رِيَكِرْد
وَكَّعَ وَكَّعًا: ثَاوَسَانِي سَنگِي پِي

بَه وَچَه شَنَه ي پِي بَكْرِيَت وَ نَه تَوَانِيَت
بِرِيَوَات

وَكَّعَ الْبَعِيرُ (سَقَطَ وَجَعًا): بَه مَوِي تِيَش وَ
ثَاَزَارَه وَه كَه وَت ، تَه خَتِي زَه وِي بُوو

وَكَّعَ أَنْفَهُ (كَسَرَهُ): لَوُوْتِي شَكَان
وَكَّعَ الدَّجَاجَةَ (خَضَعَتْ عِنْدَ سَفَادِ

الدَّيْكِ): فَسِي دَايَا لَه كَاتِيَكِدَا كَه لَه شِيَر
خَوِي كِيَف كِرْدَه وَه وَ شَوِيَنِي كَه وَت تَا

بَه سَه رِيَا بَتْسِي
وَكَّعَ الشَّاةَ (لَهَزَ ضَرْعَهَا عِنْدَ الْحَلَبِ):

لَه كَاتِي دُوَشِيَنِيْدَا گَوَانِي هَه لَاوَسَا
وَكَّعَ فَلَانًا بِالْأَمْرِ (عَيَّرَهُ وَلَاَمَهُ):

لَوْمَه يَكِرْد ، سَه رَزَه نَشْتِيَكِرْد
وَكَّعَ الْعُقْرَبَ بِإِبْرَتِهَا فَلَانًا (ضَرَبَتْهُ

وَلَدَغَتْهُ): دُووِپَشْكَه كَه چَزَوَه كَه ي
پِيَاَكِرْد

وَكَّعَ فَلَانٌ: پَه نَجَه ي نُوَشْتَانَه وَه ، گِيَلُو
كَه وَدَه ن بُوو ، سَه رَزَه نَشْت

وَكَّعَ الرَّجُلَ (لَوَّمَهُ): سَه رَزَه نَشْتَكِرَا ،
لَوْمَه كِرَا

وَكَّعَ الشَّيْءَ (صَلَبَ وَاشْتَدَّ): رَه ق بُوو ،
تَوَكْمَه بُوو

وَكْفَاء: زنی گنبل و که و دهن
وَكْفُ الْمَاءِ وَغَيْرُهُ سَالٌ وَقَطَرٌ قَلِيلًا
(قَلِيلًا): ثاوی دهردا ، ده لاندی ، لئی
ده رچوو ، که م که م لئی رۆیی
وَكْفُ الْبَيْتِ بِالْمَطَرِ (تَقَاطَرُ سَقْفُهُ):
سه ربانی ماله که دلۆپه یکرد ، ثاوی
لئیکا
وَكْفُ الْعَيْنِ الدَّمْعُ (أَسَالَتْهُ): چاو
نه شکي رشت ، باراند
وَكْفًا: لايدا ، خواربوو ، سنووری
شکاند ، هه لیکوتایه سر ، که و ته
گوناو تاوانه وه ، که و ته شهرمه زاری و
نه نگی و عه ییه وه
وَكْفُ عَقْلِهِ وَرَأْيِهِ (فَسَدَ): نه قل و
راوبو چوونی خراب و ناپه سه ند بوو
وَكْفُ الشَّيْءِ (ثَقُلَ وَاشْتَدَّ): قورسو
گرانوو ، سه ختو نه سته م بوو
وَكْفُ الْحِمَارِ: کۆپانی خسته سر
بشتی گویند ریژه که
وَكْفُ الْوُكُوفِ: کۆپانی دروستکرد
وَكْفًا: ناتواوی ، خه وش و عه یب ،
خرابه ، لاوازی و سستی ، ثاره ق ،
قورسی و گرانی ، لوتکه ی شاخ و چیا ،
ریگه ی نه ناسراو
وَكْفًا: دلۆپه کردن ، ئاوده ردان ،
ده لاندن
وَكَلَّ إِلَيْهِ الْأَمْرُ سَلَمَةً إِيَّاهُ وَفَوْضَهُ
إِلَيْهِ): پتی سپارد ، سه رپشکی کرد
وَكَلَّ فَلَانًا إِلَى رَأْيِهِ: سپاردی به پاو
بوو چوونی خۆی
وَكَلَّ فَلَانًا (جَعَلَهُ وَكِيلًا - أَطْعَمَ): کردی
به نوینه ری خۆی ، کردی به بریکار ،
ده رخوا ریددا ، کردی به ده میه وه

وَكَلَّ: گه مژه ، گنبل و که و دهن ،
ترسنۆك ، نه تواناو سست
وَكَلَّ: ترسنۆك ، که و دهن ، نه توانا ،
یه کیك كاریك بیته ری و به که سانی
دی بسپیریت
وَكَلَّةُ (الَّذِي يَكُلُ أَمْرَهُ إِلَى النَّاسِ):
کاروبار سپیر به خه لکی
وَكَمَّ الْأَمْرُ فَلَانًا (حَزَنَهُ): خه م و
به ژاره ی پیدا ، به ژاره ی دایه
وَكَمَّ مِنَ الشَّيْءِ (إِغْثَمَ وَجَزَعُ): خه م و
به ژاره ی خوارد ، دل ته نگو زویر بوو
وَكِمَّتِ الْأَرْضُ نَوْشَكَو بِيَرْوَه مایه وه ،
پیتی بیانراو له وه پری تیا نه ما
وَكَمَّهُ عَنْ حَاجَتِهِ (رَدَّهُ عَنْهَا أَشَدَّ الرَّدِّ):
به توندو تیژی دهستی نا به روویه وه ،
شکاندی و نه یدایه
وَكَنَّ الرَّجُلُ (سَارَّ شَدِيدًا - جَلَسَ):
به توندی رۆیی ، توندو تیژ رۆیی
به ریژه ، دانیشیت
وَكَنَّ الطَّائِرُ (دَخَلَ فِي الْوَكْنِ): بالنده که
چوه نیو میلانه که ی ، میلکه ی کردو
کرکه وت له سه ری
وَكَنَّ: میلانه ، کولانه
وَكْنَةٌ - وَكْنَةٌ - وَكْنَةٌ: میلانه ی بالنده
وَكُوكُ: ترسنۆك ، دل توقیو ، بی زات ،
به فیزو خۆبه زلزانینه وه رۆیشیت به ریژه ،
به شوین خودا خولانه وه
وَكُوكُ: ناکه س ، سیله ، به دو پیاو خراب
وَكُوكُ (السَّحَابُ يَقْطُرُ سَيْلَةً قَلِيلًا
قَلِيلًا): هه ریتک که م که م باران
بیارینیت
وَكُوكُ الْحَمَامُ (هَدَرَ): کۆتره که
گه مگی کرد ، گماندی

وَكُوكَ فَلَانٌ مِنَ الْحَرْبِ (قَرَّ): مه‌ل‌هات

له‌جه‌نگو شه‌رِدا ، رای‌کرد

وَكُوكَ الرَّجُلُ (مَشَى مُتَدَحِرْجًا):

به‌ترو فی‌زه‌وه رُویشت به‌رِیوه

وَكَيْدٌ: توندوتیژ ، پته‌وو تۆكمه ،

جینگیرو چه‌سپاو

وَكِيرٌ - وَكِيرَةٌ: می‌وانداریسی کردن

به‌بۆنه‌ی ته‌وابوونی خانوو ساختمانی

نویوه

وَكِيعٌ: پته‌و ، تۆكمه ، ره‌ق ، کاروباری

تۆكمه‌و پته‌و ، حوشتی به‌میزو پته‌و

وَكِيلٌ (نَائِبٌ - مُعْتَمِدٌ - الْجَرِيُّ): جینگیر ،

بری‌کار ، وه‌کیل ، جیدار ، چاونه‌ترس ،

بویر ، شه‌وه‌ی پشتی پتیده‌به‌ستریت

له‌پتسپاردنی کاروباردا

ع

وَلَّى فَلَانًا وَلِيًّا (دَنَا مِنْهُ وَقَرَّبَ): لئی

نزیك بو‌وه ، هاته‌ پتیش لئی

وَلَّى فَلَانًا الْأَمْرَ جَعَلَهُ وَلِيًّا عَلَيْهِ):

کردی به‌به‌ریرسی ، کردی به‌به‌رِیوه‌به‌ر ،

فه‌رمان‌په‌وایی پی‌سپارد

وَلَّى هَارِبًا (أَذْبَرَ): پشتی لیه‌ل‌کرد ،

مه‌ل‌هات ، رای‌کرد ، بۆیده‌رچوو ، تیی

ته‌قان

وَلَّى الشَّيْءَ وَعَنْ (أَعْرَضَ وَإِبْتَعَدَ): خوی

لادا ، دور‌که‌وته‌وه

وَلَاءٌ: خۆشه‌ویستی ، دلسۆزی ،

هاورپیه‌تی ، ده‌ستپاکی ، خزمایه‌تی ،

که‌سایه‌تی ، پشت‌گیری ، میراتی ،

خویشایه‌تی

وَلَاءَةٌ (قَرَابَةٌ): خزمایه‌تی ، خویشایه‌تی

ولاج: ده‌رگا ، دۆل‌و شیوو ، زه‌وی

ناه‌ه‌موار

وَلَاجٌ (الكَثِيرُ الْوُلُوجُ): نذر هاتوو

وَلَادَةٌ: منال‌بوون ، زان ، س‌ک‌کردن ،

سه‌ره‌تا ، ده‌ست پت‌کردن ، ده‌ر‌که‌وتن

وَلَادَةٌ مُعْجَلَةٌ: زاین‌و منال‌بوونیتی به‌ر

له‌کات‌و واده‌ی خۆی

وَلَادَةٌ مُعْجَلَةٌ: له‌دایک بوونی ناوه‌خت‌و

کتوپر

وَلَادَةٌ قِصْرِيَّةٌ: له‌رنگ‌ی نا‌ئاسایی‌وه

منال‌بوون ، به‌نه‌شته‌ر‌گ‌ری منال‌بوون

وَلَادَةٌ (وُلُودٌ - كَثِيرُ الْوِلَادَةِ): زه‌روک ،

به‌س‌کو‌زا ، شفته‌ژئ ، شه‌وژنه‌ی زوو زوو

س‌کو‌زاده‌کات

وَلَأْسٌ (الذُّنْبُ): گورگ

وَلَاعَةٌ سَجَائِرٌ: چه‌رخ ، چه‌خماخ ،

داگ‌برسین

وَلَأَفٌ: جۆره‌ غار‌کردن‌یکه‌ نا‌ژه‌له‌کان

به‌یه‌که‌وه سم‌و پی‌ی داده‌نین ، به‌دوای

یه‌کا راکردن

وَلَاءَةٌ ظَهْرَةٌ: خسته‌یه‌دوایه‌وه ، پشتی

تت‌کرد ، رووی لی‌وه‌ر‌گ‌یرا ، وازی لی‌هینا ،

ده‌سته‌به‌داریبوو ، ئافه‌رۆزیکرد

وَلَايَةٌ - وَلَايَةٌ: ولات‌و شاران‌یک میر

به‌سه‌ریا زالیبت‌و ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریا

به‌وات ، نزیکی ، والی نشین ، مه‌ریم ،

فه‌رمان ره‌وایی ، قه‌له‌م‌په‌و ، ئاستان

وَلَايَةٌ شَرْعِيَّةٌ: ماف‌که‌ریتی ، خاوه‌ن

مافی‌تی

وَلَثٌ حَقُّهُ (نَقَصَهُ): مافی‌که‌مو

که‌ل‌کرد ، له‌مافی‌خوارد

وَلَثٌ فَلَانًا بِالْفَصَا (ضَرَبَهُ بِهَا):

به‌گۆچان لی‌یدا ، دای‌گ‌رته‌وه

وَلَثٌ لِفُلَانٍ عَقْدًا: په‌یمان‌یکه‌ لاوانو

کزی پتیدا

وَلْتِ السَّمَاءُ الْقَوْمَ (بَلَّتُهُمْ بِمَطَرٍ قَلِيلٍ)؛

بارانیکى که مى باران ، که مه بارانیکى
باران

الْوَلْتُ: که مه بارانیک، په یمانى

بى مه به سست و لاواز ، پاشماوهى ناو

له په رداخ و جامدا ، پاشماوهى هه ویر

له ته شندا ، شوینه وارى کل له چاوا

وَلَجَ الشَّيْءُ فِي غَيْرِهِ (دَخَلَ فِيهِ)؛

چوه نیتوی ، چوو به نیتویدا

وَلَجَ الْبَيْتَ (دَخَلَ)؛ چوه نیتو مال و

خانوه کهى

وَلَجَ فُلَانٌ (أَصِيبَ بِالْوَالِجَةِ)؛ تووشى

نه خووشى ددان که وتن بوو

وَلَجَ مَالُهُ (جَعَلَهُ فِي حَيَاتِهِ لِبَعْضِ

أَوْلَادِهِ)؛ له حال و بارى ژيانیدا مال کهى

دابه شکرود به سهر هه نندیک

له مناله کانیدا، مال کهى به خشى

به هه نندیک له مناله کانى

وَلَجَ (الطَّرِيقُ فِي الرَّمْلِ)؛ ریگه یه ک

به نیتو لمد ، ریگه ی لمین

وَلَجَ: لا ، که نار ، قه راخ ، کولان،

شه قام ، که ره ک ، که وگبری هه نگوین

وَلَجَ: ده روازه ، گوزهر ، ده رگا

ده رگ ، نه شکه و تیکه ریگوزاران له تاو

باران بچه نیتوی

وَلَجَ: فره پوچوو ، تتیچوو، زود

له داهاتویدا

وَلَدَ: وه چه ونه وهى خسته وه ،

به ریگرت ، وه به ری هینا

وَلَدَ الْوَلَدَ (رَبَاهُ)؛ مناله کهى

به روه رده کرد ، پتی که باند

وَلَدَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ (أَنْشَأَ مِنْهُ)؛ لئی

دروستکرد ، شتیکى له شتیکى تر

پیکهینا

وَلَدَ الْكَلَامَ أَوِ الْحَدِيثَ: قسه و باسه کهى

ده رخت ، تیشکی خسته سهر

وَلَدَ: له دایک بوو ، هاته بوون و ژین

وَلَدَ - وَلَدَ - وَلَدَ: ساوا ، کوربه ،

منال، به ندى جگر ، ریشه ی جگر ،

کور

وَلَدَةَ (مَرَّةً مِنَ الْوِلَادَةِ)؛ منال بوونیک ،

سکیک ، زاینیک

وَلَدَتِ اثْنَتَيْنِ فِي وَلَدَةٍ: دوانه ی بوو ،

به سکى دوانی بوو

وَلَدَتِ الْغُبْلَى: ژنه دوو گیانه که

منالیبوو ، زا

وَلَدَتِ اثْنَى الْخَيَوانِ: زا ، به چکه ی بوو،

تره کی

وَلَدَتِ الْأَرْضُ النَّبَاتَ (أَخْرَجَتْهُ)؛ زهوی

روه و کژوگیای لیده رهات ، کژوگیای

سهری هه لدا

وَلَدَتِ الْقَابِلَةُ الْغُبْلَى (تَوَلَّتْ وَلَدَهَا)؛

مامانى ژنه دوو گیانه کهى کرد ،

یارمه تیدا له منالیبووندا

وَلَسَ الرَّجُلُ (خَدَعَهُ وَخَانَهُ)؛

پیاوه کهى هه لئه تان ، ده ستی بری ،

خیانه تی لیکرد

وَلَسَ الْحَدِيثَ (عَرَضَ بِهِ وَلَمْ يُصْرَحْ)؛

به شیوه یه کی نادیار قسه یکرد ،

به په نهان و نادیار دوا

وَلَسَتْ الْإِبِلُ (أَسْرَعَتْ فِي سَيْرِهَا)؛

له رویشتن و رویندا خیراو گورچو

کژلپوو، تیزو خیرا بوو

وَلَعِ بَحَقَهُ (ذَهَبَ بِهِ)؛ مافی برد ، مافی

خواردو بردی

وَلَعَّ وَلَعًا وَوَلَعَانًا: بچوک بوو ،

درؤیکرد ، راستی نه کرد

وَلَعَّ بِهِ: خوښی ویست ، هؤگرو

شهیدایبوو ، له گه لای راهات ،

نالوده یبوو ، داگیرسا ، ناگریگرت ،

گریگرت

وَلَعَّ الثَّوْرُ: پان بونونه وی شیاکه ی گا

وَلَعَّ جَسَدَهُ (بِرُصَّة): پیسی کرد ،

له که داریکرد

وَلَعَّ النَّارُ (أَشْعَلَهَا): ناگره کی

داگیرساند ، هه لیکرسان ، کردیه وه

وَلَعَّ (الْكَذِبَ): درؤ ، ناپاست ، واژووی

راست و ره وانه

وَلَعَّ - وَلَعَّ (شَدِيدُ الْخَلْقِ): هؤگر ،

به رۆش ، شهیدا ، نالوده

وَلَعَّ (شِدَّةَ الرُّغْبَةِ - شَفَفَ): هؤگریون ،

نالوده یی ، سوژی به تین ،

خوښه ویستی ، به رۆشی

وَلَعَّةَ (الْقَبَسَةُ مِنَ النَّارِ): پزیسکه

ناگریک

وَلَعَّةَ: هؤگرو شهیدای بی سوودو که ک ،

شهیداو نالوده ی بی سوودو نه نجام

وَلَعَّ الْكَلْبُ الْإِنِّاءَ وَفِي الْإِنِّاءِ (شَرِبَ

مَا فِيهِ بِأَطْرَافِ لِسَانِهِ): ده فرو

قایه کی لسته وه ، به قه راخی زمان یان

زمانی برده نیوی ده فره که و ناوی

خواردوه

وَلَعَّةَ: جاریک ، دۆلجه ی بچوک

وَلَعَّ السَّرِقُ (تَتَابَعَ لِمَعَانِهِ):

هه وره بروسکه که جار له دوا ی جار

تیشک و رووناکی دایه وه

وَلَعَّ الْقَوْمُ (جَاؤُوا مَعًا): به یه که وه

هاتن ، به یه که وه ناماده بوون

وَلَفَّ (خَلَطَ وَمَزَجَ): تیکه ل و

ناوخته یکرد ، تیکه ل به یه کی کرد

وَلَفَّ (صَدِيقٌ - صَاحِبٌ - رَفِيقٌ): هاوده م ،

هاوپی ، هاو ل ، هاو ل ، براده ر ، ره فیک

وَلَقَّ فِي سَيْرِهِ (أَسْرَعَ - اسْتَمَرَ): خیرا

رؤیشت به پتوه ، له رؤیشتنا تیژو

خیرایوو ، به رده وام بوو

وَلَقَّ فِي الْكَذِبِ (اسْتَمَرَ): به رده وام بوو

له درؤکردندا

وَلَقَّ فَلَانًا (طَعَنَهُ طَعْنًا خَفِيفًا):

به هتواشی برینداو زامداریکرد

وَلَقَّ فَلَانًا بِالسَّيْفِ (ضَرَبَهُ بِهِ):

به شمشیر لییدا ، دایگرته وه ، شمشیری

لییدا

وَلَقَّ عَيْنَهُ (ضَرَبَهَا فَفَقَّاهَا): چاوی

ده رهیتنا ، لییداو چاوی کویرکرد

وَلَقَّ الْكَلَامَ (تَابَعَهُ): به رده وام قسه ی

ده کرد ، قسه کانی یه که له دوا ی یه که

بوون

وَلَقَّ الْحَدِيثَ (أَنْشَأَهُ - اخْتَرَعَهُ): قسه ی

هه لبه ست ، دروستیکرد ، پتوه ی نا

وَلَقَّ: دوا به دوا ی شت ، هاتن به دوا ی

یه که وه قسه ی په له په ل ، راکردن

به دوا ی یه کداو ...

وَلَقَّى: راکردن به توندو تیژی

وَلَمَّ - وَلَمَّ (حِرَامٌ - حِرَامُ السَّرِّجِ):

قایش ، قایش قه یاسه ، تنگه ،

سه رته نگه ، بن تنگه ، پارچه

گوریسیک یا قایشیکی له سه ریکی

تییه لده کیشری سه ره که ی دیکه شی

له سه ر باره وه تنگه ی ولاخی پی

ده به ستری

وَنَمَّةٌ تَمَامُ الشَّيْءِ وَاجْتِمَاعُهُ: ته‌واوی

شَتِیک ، ه‌مووی ، کۆبوونه‌وه‌و

سه‌رایای شَتِیک

وَلَهُ قُلَانٌ (إِشْتَدَّ حَزْنُهُ حَتَّى ذَهَبَ

عَقْلُهُ): خ‌ه‌م و خ‌ه‌فه‌تی زۆر خ‌وارد مه‌تا

ئه‌قلی له‌ده‌ستدا ، خ‌ه‌فه‌تی خ‌وارد،

خ‌ه‌م و خ‌ه‌فه‌ت چ‌وو به‌دلیا

وَلَهُ مِنْهُ (خَافَ): لَیْی ترسا ، تۆقی لَیْی

وَلَهُ الْأُمُّ إِلَى طِفْلِهَا (حَتَّتْ إِلَيْهِ):

دایکه‌که سه‌زۆر به‌زه‌یی بۆ

ج‌ه‌رگۆشه‌که‌ی ه‌اته‌ جۆش ، ک‌ول‌او

جۆشی خ‌وارد بۆی

وَلَهُ الصَّبِيُّ إِلَى أُمِّهِ (فَزِعَ إِلَيْهَا):

مناله‌که خ‌ۆی نووساند به‌دایکه‌یه‌وه‌،

ه‌ر لَیْی نه‌بو‌ه‌وه‌

وَلَهُ الرَّجُلُ (أَوْقَعَهُ فِي الْوَلَةِ): شَبِيتْ و

شه‌یدایکرد، ع‌ه‌ود‌الیکرد ، دله‌پ‌او‌که‌ی

ت‌ووش‌کرد ، په‌ریشانیکرد، سه‌ری

ل‌یش‌ی‌واند

وَلَهُ الْمَرْأَةُ (فَرَّقَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ وَلَدِهَا):

منال و دایکه‌که‌ی له‌یه‌ک ج‌یا‌کرد‌ه‌وه‌،

له‌یه‌کی کردن

وَلَهُ الْحَزَنُ أَوْ الْوَجْدُ فَلَانًا: خ‌ه‌م و

خ‌ه‌فه‌ت ش‌ب‌یت و سه‌رگه‌ردانیانکرد،

ع‌ه‌ود‌ال و په‌ریشان بوو به‌ه‌ۆی خ‌ه‌م و

خ‌ه‌فه‌ته‌وه‌

وَلَهُ (سُخِرَ - إِفْتِتَانًا): شه‌یدایی ،

ئالووده‌نی ، فریودان ، ش‌یت‌ی

وَلَهُ: ش‌ب‌یت ، شه‌یدا ، ع‌ه‌ود‌ال،

ئالووده ، ترسناک ، سامناک

وَلَهُنَّ (وَالَهُ - مَقْشُون): ش‌ب‌یت ، شه‌یدا ،

ع‌ه‌ود‌ال، د‌ی‌وانه ، ئالووده

وَلَهُنَّ: ش‌ب‌یت و شه‌یدایکرد ، د‌لی

ل‌یتسه‌ند، ئه‌قلی برد

وَنَوَالٍ (الدُّعَاءُ بِالْوَلِيلِ): د‌وع‌او ن‌زا‌کردن

به‌ت‌یا‌چ‌وون و فه‌وتان

وَلَوْج: ت‌ی‌چ‌وون ، پ‌یا‌چ‌وون ، چ‌وونه‌ناو

وَلَوْذٌ مِنَ الشَّاةِ (الكَثِيرُ الْوَلَدِ): مه‌ر‌یک

فره‌ب‌ز‌یت

وَلُودِيَّةٌ - وَلُودِيَّةٌ (قَلَّةُ الْعِلْمِ بِالْأُمُورِ

كَفِضَ الصَّبِيَّانَ): ک‌رده‌وه‌ی منالانه ،

ک‌رده‌ی منال ناسا

وَلُودِيَّةٌ: که‌م‌یی سۆز و م‌یهره‌بانی ، ژار،

زه‌هر

وَلَوْع: ئاره‌زومه‌ند، ه‌ه‌زدار ، ه‌ۆگر ،

به‌په‌رۆش ، ئالووده

وَلَوْع: ناو‌یکه‌ بوئه‌وه‌ی سه‌گ ده‌می

ت‌ی‌ده‌خات و ده‌یل‌یت‌یه‌وه‌

وَلَوْف: ت‌یش‌ک و بر‌یس‌که‌ی ه‌ه‌وره

بر‌وس‌که‌یه‌ک له‌د‌و‌ای‌یه‌ک

وَلَوَلَّتِ الْمَرْأَةُ: ژنه‌که شه‌یوه‌ن و

گر‌یانی‌کرد، د‌وع‌او ن‌زا‌یکرد، لالا‌یه‌وه ،

ن‌زا‌یکرد

وَلَوَلَّتِ الْقَوْسُ (صَوَّتَتْ): ده‌نگ‌ی ل‌ته‌ات،

له‌رایه‌وه‌

وَلِي الشَّيْءِ وَعَلَيْهِ (قَامَ بِهِ وَمَلَكَ أَمْرَهُ):

پ‌یی ه‌ه‌لسا ، نه‌نجام‌یدا ، بوو

به‌خ‌اوه‌نی ، به‌پ‌ۆه‌ی برد

وَلِي الْبَلَدِ (تَسَلَّطَ عَلَيْهِ): ده‌ستی

به‌سه‌ر و لات‌دا گرت، بوو به‌به‌پ‌ۆه‌ی به‌ری

وَلِي الرَّجُلِ وَعَلَيْهِ (نَصَرَ): سه‌ری‌خ‌ست،

پ‌شت‌گ‌ری‌کرد، یارمه‌ت‌یدا

وَلِي الرَّجُلِ (أَحْبَهُ): خ‌ۆشی و‌یست ،

ئه‌مه‌ک‌دار و د‌لسۆز بوو بۆی

وَلِي الْمَكَانِ: باران له‌د‌و‌ای باران باری ،

بارانی د‌وا به‌د‌و‌ای ل‌ت‌باری

ولي: پشتگیر ، یاریده‌دهر ، هاریکار ،
 هاوسی، دراوسی، هاوپئ، هاوهل و
 برادر ، پیوژ ، پیاوی خودا په‌رست و
 دیندار ، یه‌کیکه له‌ناوه‌جوانه‌کانی
 په‌روه‌ردگار ، رتبه‌ر ، پیتشه‌نگ
 ولي الشيء (صاحبه): خاوه‌ن ، مافدار
 ولي الامر (معیل): به‌ختیوکه‌ر، گه‌وره ،
 خاوه‌ن
 ولي الدم (أقرب أقارب المقتول):
 خاوه‌ن خوین ، خویندخوژ ، نزیک‌ترین
 خزمی کوژداو
 ولي العهد (ورث الملك): جیتشین ،
 جیکبرو میراتگری پادشا
 ولي النعمة (مربی): به‌ختیوکه‌ر ،
 ناندەر
 ولي الله: خواپه‌رست ، سوّفی،
 ده‌رویش ، وه‌لی
 ولي شرعي (قیم): باوان ، داشدیار
 ولیة: نزیکی ، ئافره‌تی وه‌لی و
 خواپه‌رست ، زن ، ئافره‌ت
 وليجة: بیانوساو ، هاوه‌لی
 خومه‌لّواس ، نه‌وانه‌ی پشتیان
 پیده‌به‌ستریّت به‌ده‌ر له‌خزم و خویش ،
 دوست و هاوهل
 وليد: منالی تازه له‌دایک بوو ، نه‌وزاد،
 کۆرپه ، ساوا ، تازه‌زا ، به‌نده و کۆیله
 وليدة: که‌نیزه‌ک ، کچ مه‌تا پیده‌گات و
 بالق ده‌بیّت ، منال، ژنی زه‌یستان و
 منال لیبوو
 وليدته: حال و باری مروّف له‌دایک
 بوون

وليضا: هاوده‌م ، دوست ، هاوپئ،
 هاوهل ، تیشک و بریسکه‌ی یه‌ک
 له‌دوايه‌کی هه‌وره تریشقه
 وليمة (مأذبة - حفلة): بانگکردن ،
 ده‌عوته ، زیافته ، ئاهه‌نگ ، شایی ،
 میوانداری دوو جووته‌هاوسه‌ری نوێ
 وَمَا إِلَيْهِ (أشار): ده‌ستی بۆ درژکرد ،
 ئاماژه‌ی پێدا ، په‌نجه‌ی بۆ درژکرد
 وَمَا: به‌چاو یان برۆ یاخود ده‌ست
 ئاماژه و ئیشاره‌تیکرد
 وَمَدَّ عَلَيْهِ (غَضِبَ وَحَمِي): توپه‌بولی،
 خه‌شم و قینی مه‌لسا به‌رانپه‌ری
 وَمَدَّ الْيَوْمَ وَاللَّيْلَةَ (إشْدَّ حَرْهَمَا مَعَ
 سَكُونِ الرِّيح): شه‌وووژد گه‌رما تاوی
 سه‌ندبوو
 وَمَدَّ: قرچه‌ی گه‌رمای شه‌ووو ژۆژ ،
 تاوسه‌ندنی گه‌رمای شه‌ووو ژۆژ ، شئ
 وَمَدَّة: شتیه‌ک
 وَمَرَّ بِأَنْفِهِ (حَرَكَهُ غَضَبًا): له‌تووپه‌یدا
 لووتی جوولاند
 وَمَسَّ (حَكَ): خشانی
 وَمَسَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: چوون به‌نیویه‌کا،
 له‌یه‌ک خشان ، له‌یه‌ک ئالان
 وَمَضَّ: شه‌وق ، رووناکی ، بریسکه ،
 چه‌خماخه ، پرسنگ و رووناکی
 وَمَسَّقَ (أَحْبَبَ): خوژی و بست، دلی
 پیوه‌بوو، نه‌وینداریبوو
 وَمَهَّ النَّهَارُ (إشْدَّ حَرَهُ): گه‌رماکه‌ی
 تاوی سه‌ند ، قرچه‌ی سه‌ند
 وَمَهَّ (ذُوبَ كُلُّ شَيْءٍ): توانه‌وه‌ی هه‌موو
 شتیه‌ک

وَمِي بِالشَّيْءِ (ذَهَبَ بِهِ): بردی ،
هه لیکرت

وَمِيض: شهوق و رووناکی ، بریسکه
وَمِيَق (الْمَجْبُوب): خۆشه ویست ،
دلخواز، نهویندار، دلدارو خۆشه ویست

عَنْ
وَنَ الدَّيَابِ إِذَا طَنَّ طَيْنًا حَادًّا
مُتَوَاصِلًا): میشه که گیزه گیزی کرد،
گیزانندی به بهره وامی

الْوَن: سستی ، جۆره ئامرازیکه
ده کړتیه په نجه و له گه ل مه ندیک
گزرانیدا لیده دریت ، چنگ
وَتَى فِي الْأَمْرِ (فَتَر - ضَعْف):
چروسایه وه، سستو لاوازیو تییدا ،
تینی نه ما ، ساردبوه وه، لاوازیو

بی میزبوو، کولبوو
وَتَى السَّحَابَةَ (أَمْطَرَتْ): گه واله
هه وره که بارانی باراند

وَتَى الشَّيْءَ وَعَنْهُ (شَرَكَهُ): وازی لیته نا،
دهستبه رداریبوو ، دهستی لیته لگرت
وَتَى الْكُفَّ (شَمَرَهُ إِلَى فَوْق): قوئی
لیته لمالی

وَتَى الرَّجُلُ لَمْ يَجِدْ فِي الْعَمَلِ):
چوستو چالاک نه بوو له نیش و کاردا ،
خاوو سست بوو

وَتَاء (تَعَب - فَتُور - تَرَاخ):
که مته رخه می ، ساردبونه وه،
خاوبوونه وه ، سستی و که م توانایی ،
شه که تی ، ماندویتی ، بی میزی
وَتَاء - وَتِيَّة (الْوَلُوءُ أَوِ الدُّرَّة): مرواری،
گه وهر

وَتَاء مِنَ النِّسَاءِ (الْبَطِيئَةُ الْحَرَكَات):
ژنی خاوو خلیچک ، سستی و میواش

وَتَبَهُ (وَيَغَهُ): سه رزه نشستی کرد،
لومه یکرد ، هات به سه ریا

الْوَلَج (ضَرْبٌ مِنَ الْعُودِ أَوِ الْمَرْف):
جۆره ئامیزیکه موسیقیه
الْوَلُوءُ: سستی نه قل و ژیری
الْوَلِي (الدَّر): گه وهر ، مرواری

وَه
وَهَى الثَّوْبُ (إِنْشَقَّ وَتَحَرَّقَ): دپا ، له تو
په ت بوو

وَهَى الرَّجُلُ (حَمَقَ - ضَعْف): گیل و
که وده ن بوو ، سستو لاوازیو
وَهَى السَّحَابُ (إِنْفَجَرَ شَدِيدًا بِالْمَطَر):
به خوپو توند بارانی باران

وَهَى الشَّيْءُ: شلبوه وه، خاوبوه وه
وَهَاب: به خشنده ، بدهر ، دهستو
دلغراوان ، یه کیکه له ناوه جوانه کانی
په روه ریدگار

وَهَاج: تابان ، گهش ، گهشاوه ،
بریسکه دار ، دروشه دار ، پرشنگدار
وَهَاص (الْعَطَاء): فره به خشنده ، زږوو
به کجار دهستو دلغراوان

وَهَافَةٌ - وَهَافَةٌ: خزمه تکاری که نیسه
وَهَبَ الْمَالُ فُلَانًا وَفُلَانًا (أَعْطَاهُ إِيَّاهُ بِلَا
عَوَض): بی به رامبه ر پاره ی پتدا
وَهَبَ الرَّجُلُ (غَلَبَهُ فِي الْعَطَاءِ وَالْهَبَةِ):
له به خشش و خه لاتدا له و دلغراوانتر بوو

وَهَبَ: وه قفی کرد ، رامو تاییه تیکرد
وَهَتْ الشَّيْءُ (ضَقَطَهُ - دَاسَهُ دَوَسًا
شَدِيدًا): گوشی ، شیلای ، به توندی
پانی کرده وه

وَهْتَهُ (مَا إِنْحَدَرَ مِنَ الْأَرْضِ): زه وی نزمو
نشبوو

وَهَتْ فِي الشَّيْءِ (إِلَهُمَّكَ فِيهِ): قالبو

تبیدا ، شه کت و ماندوبو

وَهَتْ الشَّيْءَ (وَطْنُهُ شَدِيدًا): توند

شیلای ، بانیکرده وه

وَهَجَ (إِتْقَدَ - تَوَقَّأَ): گه شایه وه،

هه لگیرسا ، داگیرسا ، گرتی ، گپی

گرت ، کلپه ی سهند

وَهَجَ: قرزه ی گهرمای رۆژ ، گهرمی رۆژ

وَهَجَ الطَّيْبُ: بۆن و بهرامی خۆش

وَهَجَ: گهرمایه کی سهخت و توند

وَهَجَ - وَهَجَ: ناگره شانه وه ، ناگر

هه لگیرسان ، گرگرتن ، داگیرسان ،

کلپه کردن

وَهْجَانُ: رۆژکی گهرم و سهخت

وَهَجَتِ النَّارُ وَنَحْوَهَا (إِتْقَدَتْ): ناگره که

گه شایه وه و تاوی سهند

وَهْدَ لَهُ الْفَرَّاشَ (مَهْدًا): جیکه ی بۆ

چاککرد ، ته ختیگرد ، ریکی خست ،

ناماده بیکرد

وَهْدَ - وَهْدَةُ (الْأَرْضُ الْمُنْخَفِضَةُ - حُفْرَةٌ):

نزمه زهوی ، زهوی نزم و نهوی ،

لیژایی ، چال ، قوولایی

وَهْرَ: شیواندی ، شله ژانی ، سهری

لَبْتِيكِدَا ، خستیه مه ترسیه وه ، ترسانی

توقانی

وَهْرَ: لیدانی خۆر له زهوی و هه لم

دروستکردن ، هه لم و ته م و بۆخه ی بهر

هه تاو ، تره ویله ، تراویلکه ، چهوت

بینی ، سهراب

وَهْرَانُ: ترساو ، توقیو ، سهلمیو ،

ناوی شاریکه

وَهْرَةُ (الْوَقْعَةُ فِيمَا لَا مَخْرَجَ لِلْمَرْءِ

مِنْهُ): که وتنه کیشه ی سهخت و

گرانه وه ، نوqm بوو له به لاو ناشوبدا

وَهْرُهُ أَوْقَعَهُ فِيمَا لَا مَخْرَجَ لَهُ مِنْهُ):

خستیه داویکه وه نه سته م بوو لی

ده ریچی

وَهْرُ: توند و تیژ ، رهوش مه لسووکوت

ره قو زبر ، پیای کورته بنه

وَهْرُهُ أَثْقَلَهُ): قورسیگرد ، فشاری

خسته سهر

وَهَسَ فُلَانٌ (إِشْتَدَّ أَكْلُهُ - أَسْرَعَ فِي

سَيْرِهِ): تدریخوارد ، به خیرایی و تیژی

رۆیشت به پتیه

وَهَسَ عَلَى عَشِيرَتِهِ (تَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ):

سووکایه تی به مۆزو تیره ی خۆیکرد ،

جنیوو پلاری ناراسته کردن

وَهَسَ الشَّيْءُ: بهرله وهی بدات له زهوی

شکاندی ، کهرتیگرد ، به توندی شیلای

وَهَسَ: شهرو خراپه ، فیتنه یی ،

قسه میتان و قسه بردن ، دووزمانی

وَهَسَ الشَّيْءُ الرَّخْوُ (كَسَرَهُ وَدَقَّهُ): شته

نهرم و ناسکه که ی شکاندو شیلای ،

به توندی کوتایی و شیلای

وَهَسَ الرَّأْسُ (شَدَخَهُ): سهری

بریندارکرد ، رووشاندی

وَهْصَةٌ: زهوی هه موارو له بار

وَهْطَ فُلَانٌ (ضَعُفًا وَوَهْيًا): سست و

لاوازیبو

وَهْطَ فُلَانًا (طَعَنَهُ - ضَرَبَهُ):

برینداریکرد ، زامداریکرد ، لیددا

وَهْطَ: کۆمه ل ، تاqm ، سستی و لاوازی ،

زه وییه کی هه موارو له بار

وَهْطَةٌ: زهوی له بارو گونجاو

وَهَفَ إِلَى كَذَا (دَنَا): لئی نزیک به وه وه ،

هاته پیش لئی

وَهْمِي (خِيَالِي): به خه يال، خه يالی،

ريشگاو، نه نديشه يی

وَهْمِيَّة: نه نديشه و خه يالی بى بنه ما

وَهْنٌ فَلَانًا (أَضْعَفَهُ): سست و لاوازيکرد،

کزيکرد

وَهْنُ الْعَرَمِ (أَحْمَدَ الْهَمَّة): وره ی پى

بهردا، سارديکرده وه

وَهْنٌ فِي الْعَمَلِ وَهْنًا: له کارو فرماندا

سست و هيواش بوو، خاوبوه وه

وَهْنٌ - وَهْنٌ (ضَعْفٌ - الْقَصِير): لاوازی،

بيده سته لاتی، بى کاره یی، وره بهردان،

کورته بنه

وَهْنٌ مِنَ اللَّيْلِ (جُزْءٌ مِنْهُ): ماوړيه کی

که م له شو، چن ساتیک

وَهْنٌ: سستی و لاوازی، لاوازی و

بووده له یی

وَهْنَانَةٌ مِنَ النِّسَاءِ (الْكَسَلَى عَنِ الْعَمَلِ

تَنَعَمًا): ژنى ته مه ل و ته وه زهل،

رؤچو له نيعمه تو خو شيدا

وَهْنَتْ عَزِيمَتُهُ: وره ی بهردا، رووخا،

په کی کهوت

وَهْنَتْ قِوَاهُ: توانایی نه ما، هيږی تيا

نه ما، برستی له بهر برا، نه ژنوی شكا

وَهْوَاهُ: نه سپی چوست و چالاک، پياوی

ترسنگ و توقیو

وَهْوَبٌ: به خشنده، ده ست و دلفراوان

وَهْوَنٌ: لاواز، سست، کز، بووده له

وَهْوَةٌ فِي صَوْتِهِ (جَزَعٌ فَرَدَدَهُ): ترساو

دهنگی له گه رویدا هات و چو

وَهْوَةُ الْأَسَدُ: شیره که نه پاندى

وَهْوَةُ الْأَسَدُ فِي زُلْفِيرٍ (رَدَدَهُ): شیره که

نه پړه ی دووباره کرده وه

وَهْوَةٌ مِنَ الْغَيْلِ (النَّشِيطُ الْحَدِيدُ):

نه سپی توند و چوست و چالاک،

چابوک

وَهْيٌ: شلېو وه، خاوبوه وه، کزيوو،

لاوازیو، په کی کهوت

وَهْيٌ: شکان و درانی شتيك، درزو

قلیش له شتيكدا

وَهْيَةٌ (الشَّقُّ فِي الشَّيْءِ): کون و درز

له شتيكدا

وَهْيَةٌ: مرواری، گه وه ر، حوشتی

قه له وو قه به

وَهْيَةٌ (الْغَرَقُ الْقَلِيلُ): درزو کون و

درانيکی بچوک

وَهِيحٌ: ناگر که شانوه، ناگر

مه لگيرسان، داگيرسان

وَهِيحٌ مِنَ الطَّيْبِ: بالابونه وه ی بونی

خوش

وَي

وَي (كَلِمَةٌ تَعْجَبُ وَقِيلَ زَجَرٌ): وه ی،

وه ی وه ی، به به، به به به به، وه ی

له تو، وشه ی سه رسامی یان

سه رزه نشت و لومه کردن

وَيْبٌ (كَلِمَةٌ مِثْلُ وَيْلٍ): به لا، چورم،

تياچوون و فه وتان

وَيْبَةٌ: دوونه ندازه و کيشانه ن

وَنَجْ (الْخَشْبَةُ الطَوِيلَةُ بَيْنَ الثَّوَرَيْنِ) :

داريکي دريژ له نيوان دووگادا

ده به سترئ له کاتي جوو تکردندا

وَنَجْ (وَيْلُ لَهْ) : به لاي ليذا ، جهه نه مي

لي پر بي ، تيا بچيت و به وتيت

وَنَجْ (كَلِمَةُ تُرْجَمُ وَتُوجَعُ وَقِيلَ بِمَعْنَى

وَيْلُ) : وشه يه که بق به زه ي پيا هاتنه وه

يان نيش پتگه يانندن به کارديت هه روه ها

ده لئن به ماناي : "تيا بچيت ، به وتي ،

به لاکتيدا" هاتوه

الْوَيْسُ (الْفَقْرُ) : هه ژاري ، نه داري ،

نه بووني

وَيْسٌ : وشه يه که له شوين و جيگه ي

سوژو به زه ي پيا هاتنه وه و دل بق

سووتان به کارديت

وَيْكَ (كَلِمَةُ مُرَكَّبَةٌ مِنْ "وَي + وَكَافُ

الْخِطَابِ") : وشه يه که پتگه ها توه

له (وي) و (کاف) ي دواندن ، وه ي له تق ،

وه ي له حالت

وَيْلُ فَلَانًا وَفُلَانٍ (أَكْثَرُ لَهْ مِنْ ذِكْرِ

الْوَيْلِ) : زډر پي و ت : ده ردو به لات

ليبدات

وَيْلُ (الشَّر - حُلُولُهُ) : به لا ، خه م ،

په ژاره ، ماته ميني ، چورتم ،

کاره سات ، به لاداکه وتنو بلاو بوونه وه ،

به دبه ختي ، خه م و په ژاره

وَيْلُهُ (الْبَلِيَّةُ - الْفَضِيحَةُ) : به لاو

کاره سات ، تيا چوون ، فهوتان

وَيْلُكَ : وای له تق ، وه ي له تق

وَيْلَهُ - وَيْلَهُ - وَيْلَهُ : پياوي زي ره كو

وريا ، له بنه په تدا بق دوعاو نزايه

پاشان بق سه رسامي و په سه ندرکدني

شتيک به کارهاتوه : خوابت کوژيت :

بي باوک بيت : دايکت روله روت بق

بکات

وَيْنُ (العَنْبُ الْأَسْوَدُ) : ميوزي ره ش

وَيْلَةُ (الزَّيْبُ الْأَسْوَدُ) : ميوزي ره ش

وَيْه - وَيه (كَلِمَةُ إِغْرَاءٍ وَحَثٍ وَتَحْرِيسٍ) :

وشه ي هاندان و فريودان

أوزان الشعر العربي

كَيْشَه كَانِي هُونَرَاوِي عَه رَه بِي

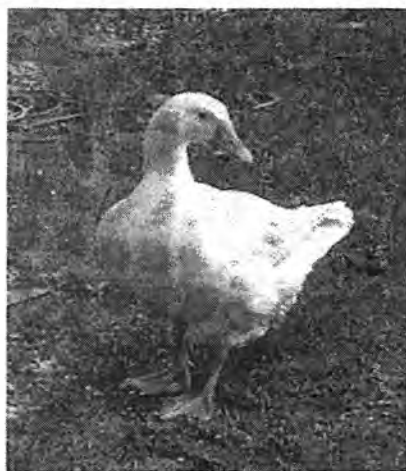
الْبَيْتُ شَطْرَان (مَصْرَاعَان) الصَّدْر وَالْعَجَزُ

وَالشَّطْرُ أَجْزَاءُ يَقْطَعُ إِلَيْهَا الشِّعْرُ حَسَبَ بَحُورِ الشِّعْرِ الَّتِي تَنْظُمُهَا صَفِي
الدِّينِ الْحَلِي:

- 1) الْبَحْرُ الطَّوِيلُ: طَوِيلٌ لَهُ دُونَ الْبُحُورِ فَضَائِلُ
- 2) الْبَحْرُ الْمَدِيدُ: لِمَدِيدِ الشِّعْرِ عِنْدِي صِفَاتُ
- 3) الْبَحْرُ الْبَسِيطُ: إِنَّ الْبَسِيطَ لَدَيْهِ يُبَسِّطُ الْأَمْلُ
- 4) الْبَحْرُ الْوَافِرُ: بُحُورُ الشِّعْرِ وَأَفْرَمَا جَمِيلُ
- 5) الْبَحْرُ الْكَامِلُ: كَمَلَ الْجَمَالُ مِنَ الْبُحُورِ الْكَامِلُ
- 6) الْبَحْرُ الْهَزَجُ: عَلَى الْأَهْزَاجِ تَسْهِيلُ
- 7) بَحْرُ الرَّجَزِ: فِي أَبْحَرِ الْأَرْجَازِ بَحْرٌ يَسْهَلُ
- 8) بَحْرُ الرَّمَلِ: رَمَلَ الْأَبْحَرُ ثَرَوِيهِ الثِّقَاتُ
- 9) بَحْرُ السَّرِيعِ: بَحْرٌ سَرِيعٌ مَالَهُ سَاحِلُ
- 10) بَحْرُ الْمُنْسَرَحِ: مُنْسَرَحٌ فِيهِ يُضْرَبُ الْمَثَلُ
- 11) بَحْرُ الْخَفِيفِ: يَاحْفِيفًا خَفَّتْ بِهِ الْحَرَكَاتُ
- 12) بَحْرُ الْمُضَارِعِ: تُعَدُّ الْمُضَارِعَاتُ
- 13) بَحْرُ الْمُقْتَضِبِ: اقْتَضِبُ كَمَا سَأَلُوا
- 14) بَحْرُ الْمُجَنَّثِ: إِنَّ جُنْثَ الْحَرَكَاتِ
- 15) الْبَحْرُ الْمُتَقَارِبُ: عَنِ الْمُتَقَارِبِ قَالَ الْخَلِيلُ
- 16) الْبَحْرُ الْمُتَدَارِكُ: حَرَكَاتُ الْمُحَدَّثِ تَنْتَقِلُ

وَدِيمَةُ الْكَلْبِ
(ملوانكهی ملی سگ)

وَزَّ
(قاز)

وَزْجُ الْجِنِّينَ
(وینهی منالکه گئیرا له سگدا)

وَشَبَّاقُوتُ الْحَاجِزِ
(به سهر به سته که دا بازیدا)

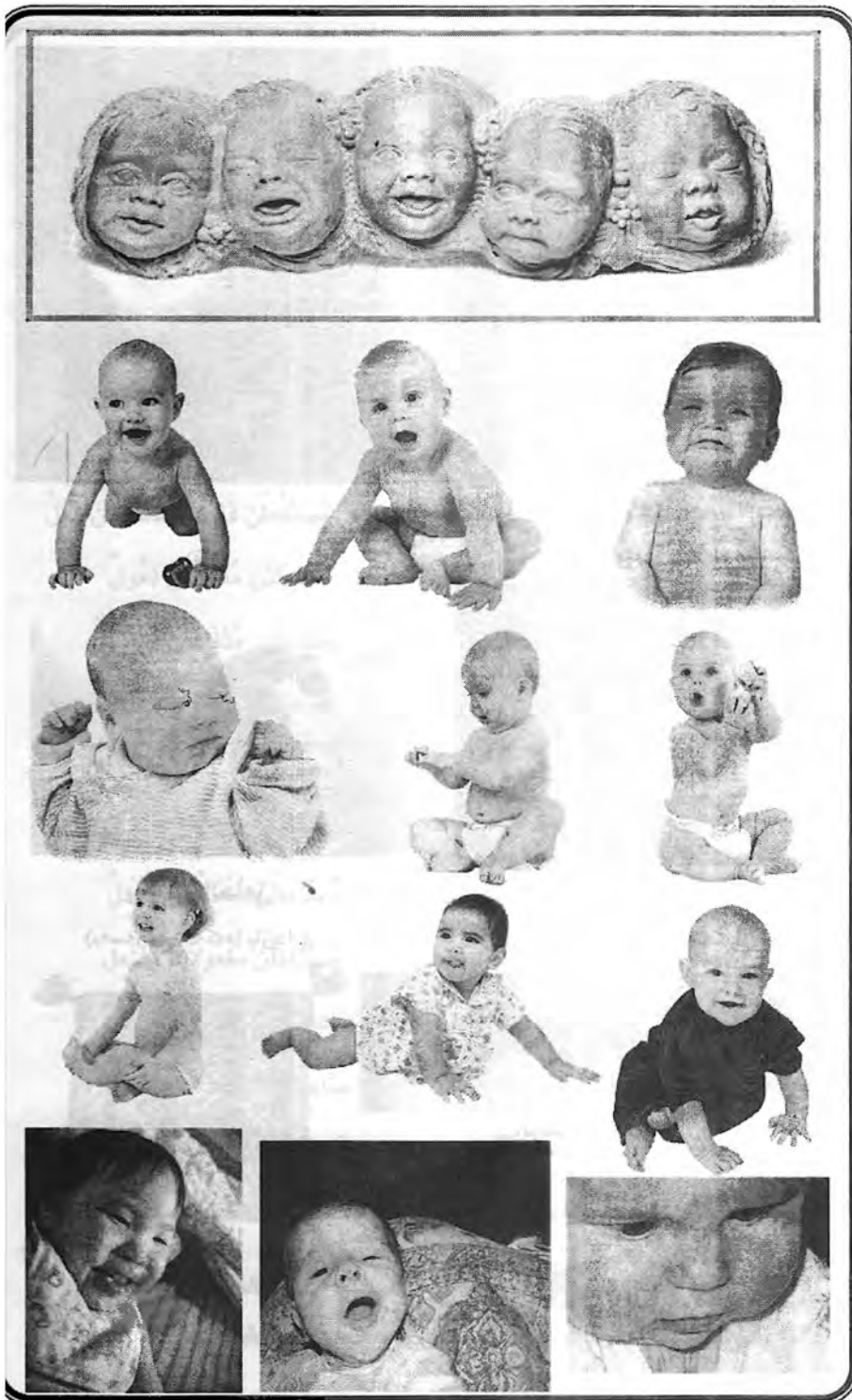
الْوَشْمُ (خالکوتان)

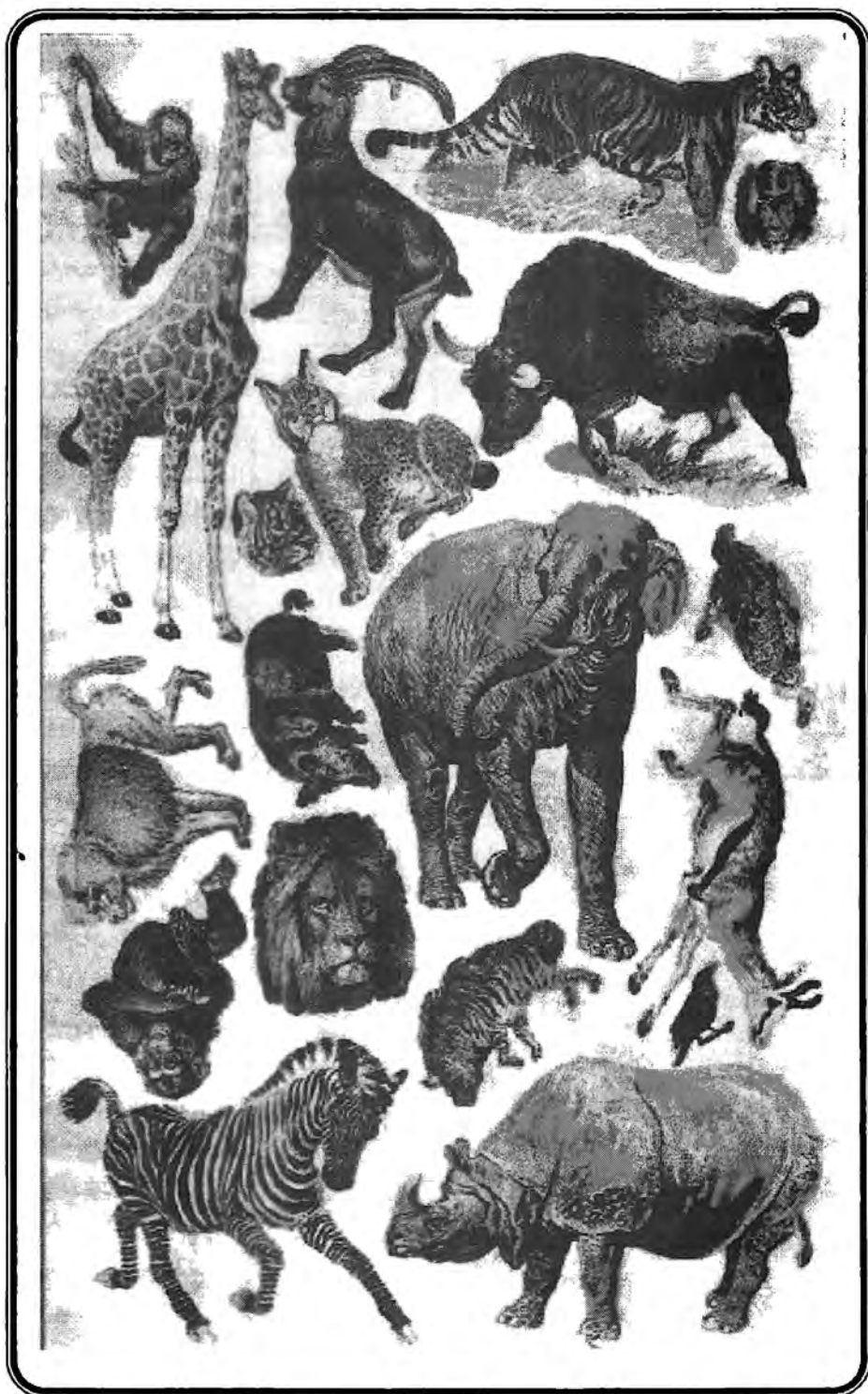

وَسَادَةٌ - وَسَادَةٌ - وَسَادَةٌ
(سه رین - بالیف - گرشه)

وَطَّوْاطُ
(شه مشه مه کوئیره)

حرف الیاء

ی

ی

ی: بیست و هشته مین پیتی زمانی
عه ربی یه و ده بیت به:

(1) راناوی میننه وهك: "تَقْوِمِينَ
وَقَوْمِي"

(2) راناوی بیژره وهك: "ضَرَبْنِي
وَكِتَابِي"

ی-آ-ی

یَا (حَرْفٌ نِدَاءٌ كَقَوْلِكَ: يَا زَيْدُ): پیتی
بانگ کردنه ، بۆ دوور یان نزیک : ئه ی
ئای ، هۆ

يَا لَهْ مِنْ رَجُلٍ: ئه ی چۆن پیاویکه
يَا نَاسَ (قَائِلٌ - بِلَا أَمَلٍ): نا ئومید ،
بی هیوا ، پرزه له بهر بپاوی
يَا بَسَ (جَافٌ): وشك ، وشك و برنگ ،
رهق و تهق

يَا بَسَةً: زهوی وشك و بی به روبووم
يَا بَسَةً: به توند و تیژی مامه له ی
له گه لکرد

يَا دَي - مَيَادَاةً: دهست به دهست
پاداشتی دایه وه ، خه لاتیکرد
يَا دَاةُ (بَايَعَهُ يَدًا بَيْدًا): دهست
به دهست په یمانی دایه ، دهستی
خسته نیو دهستی و به لینی پید

يَاوُجٌ: خالخال ، بازن
يَا رَدَّةً (مَقْيَاسٌ طَوِيلٌ يُقَدَّرُ بِنِسْبَةِ (32)
إِلَى (35) مِنَ الْمِثْرِ): نه ندازه یه کی
دریژی به (32 - 35) مه تر مه زه نه
ده کړیت

يَا رُوزُ: جانه وهری ئافه و به لا ئامیزی
گژوگیا و روهك

يَا سَرَ (أَخَذَ فِي جِهَةِ الْيَسَارِ): لای
چه پی گرت ، بر دیه لای چه په وه
يَا سَرَ فَلَانًا وَنَحْوَهُ (سَاهِلُهُ وَنَحْوَهُ):
نهرم و نیان بوو له گه لی

يَا سَرَ الشَّيْءِ: له لای چه په وه گرتی
يَا سِرَ: ئاسان ، سووک و سانا ،
قومار باز ، حوشت رکۆژ ، قهساب ، لای
چه پ

يَا سَمُونُ: یاسه مین ، گوئیکی
به ناو بانگه ، ئه سمین ، مه ران ،
دره ختیکی وردی بچکوله یه گوئیکی
وردی سپی بۆنخۆش ده گری و داره که ی
ده کړی به دار جگه ره

يَا سَهَ: نا ئومیدی ، بی هیوایی ، ئومید
بپان

يَا نَصِيبُ: شانس ، بهخت ، یانسیب
يَا فِطْلَةَ: دروشم ، ئالا ، به یداخ
يَا فِغْ: نهوجه وان ، مه رزه کار ، منالی
بالغ و تازه پیگه یشتهو

يَا فِغَاتٌ مِنَ الْأُمُورِ (مَا عَلَا وَغَلَبَ مِنْهَا
قَلَمٌ يُطَقُّ): کاروباری قورس و گران ،
له راده به دهر

يَا فِغَاتٌ مِنَ الْجِبَالِ (الشَّامِخَةُ): شاخی
به رزو بلند ، بالا و سهخت

يَافُوح - يَافُوح: تەپلى سەر ،
 تەوقە سەر ، شەكەى سەر ، مەلاشوو ،
 نەرمایی تەوقە سەرى منال
 يَافَّة: تەوق ، كۆت ، بەند ، كۆت و بەند
 يَافُوت: ياقوت ، گەوهرى شەوچرا ،
 بەردىكى ئالى زۆر جوانى بەنرخە
 يَامَن - مِيَامَنَة: لای راستى گرت ،
 بەردى بۆ لای راست ، ئامادەى لای
 راست بوو
 يَامَن: پىرۆز ، موبارەك ، شاد ،
 خوشحال و بەختیار
 يَانُسُون (نَبَاتٌ ذُو رَائِحَةٍ عَطْرَةٍ):
 روەك و گىياھەكى بۆنخوشە و دەگونجیت
 رازیانە بیت
 يَانِع (نَاضِج - الْأَحْمَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ):
 پىنگە یشتوو ، پىنگەییو ، سوورى
 مەموشتىك
 يَانُوف: جۆرە جانەوەرئەكە
 يَسَور: پلەوپایەيەكى تاييەتى
 سەربازىيە
 يَوْمَهُ يَوْمًا وَمِيَاوَمَةً (عَامَلَهُ بِالْأَيَّامِ):
 مامەلەى رۆژانەى لەگەلکرد ، رۆژانە
 مامەلەى لەگەلکرد
 يَبِيس مَنَة: ئانومیدبوو لیتی ، هیوای
 پینەما ، ئومیدی برا پیتی
 يَبِيس: ئانومیدی ، بى-هیوایی ، هیوا
 بران ، دەستبەرداربوون
 يَابَا الْقَوْمَ (دَعَاهُمْ): بانگی کردن
 يَابَا بِالْإِبِلِ (قَالَ لَهَا لِيَسْكُنْهَا):
 خوشترەكەى هیمەنكـردەوہ ،
 هیوریکردەوہ

يَابَا (اسْمُ صَوْتٍ يُدْعَى بِهِ النَّاسُ
 لِلْإِجْتِمَاعِ): وشەيەكە بەكاردەهیتزیت
 بۆ كۆكردنەوہى خەلكى
 الْيَابَا: دەنگى بالندە ، دەنگى
 بالندەيەكە لەواشە و سووچەر دەچیت
 يَابَاة: سۆزو مېهرەبانى خۆى بۆ
 نواندو ئاشكرا کرد
 يَبُوس (قَانَط): ئانومید ، بى-هیوا
 يُونُز: بالندەيەكە لەواشە و سووچەر
 دەچیت
 يَب (يَبَاب - الْخَالِي لَا شَيْءَ فِيهِ):
 ویران ، کاول ، رووخاو ، ویرانە ، خال و
 بەتال، بۆش
 يَبِاس: شتى وشك ، وشكە
 يَبِاس: عەورەت ، عەيب ، شوین
 شەرم و حەیا ، رسوایی ، بەدو خراپى ،
 ژنى بەدپەوشت و داوین پيس
 يَبَابُ الْمَنْزِلِ (جَعَلَهُ وَيَبَابًا): مالهەى
 ویران و کاولکرد ، تەختیکرد
 يَبِيس (جَفَا): وشکبوو ، وشکیکرد ،
 وشکبەوہ ، چۆپاوى داهاات
 يَبِيسَ الشَّيْءَ (جَفَفَهُ): وشكى کردەوہ ،
 چۆپپرێکرد
 يَبِيس - يَبِيس: وشكى ، وشکایی ،
 وشکەن
 يَبِيس - يَبِاسَة: زەوى وشكو بى-ئاو ،
 وشکەن
 يَبُوسَة: وشكى ، وشکایی ، شى
 يَبِيس: گىاو روەكى وشکبوو ، ژنو
 بپاوى وشكو بى-خێر

يَبِيسُ الْمَاءِ (الْعَرَقُ الْجَافُ الْيَابِسُ):
ناره قى ته پرى وشكبو

يَتَمُّ

يَتَمُّ الصَّبِيُّ: منال كه هه تيوكه وت ،
كوره كه مرد بهر له وهى بالغ ببيت ،
بى باوك مايه وه

يَتَمُّ يَتَمًّا: كورت بوو ، سست و خاويو
يَتَمُّ مِنَ الْأَمْرِ (انْقَلَبَتْ): له ده ست
ده رچوو ، ترازا

يَتَمُّ الصَّبِيُّ (صَيَّرَهُ يَتِيمًا):
بى باوك كرد ، هه تيوى خست

يَتَمُّ: به كتابى ، ته نيایى ، هه تيوى ،
به چكه و گياندارى بى دايك
يَتَمُّ (الْهَمُّ): خه مو په ژاره • خه م

يَتَمُّ: ته نيایى ، هه تيوى ، پتيويستى
يَتَمَّتِ الْحَامِلُ: دوگيانه كه كاتى
منال بوو له پيشا قاجى هاته دهر وه
بهر له سهر و ده ستى ، منال كه سواريوو
يَتَمُّ - يَتَمُّ: روهك و گيايهك شيرى
تيا بيت

يَتِيمٌ: هه تيو ، باوك مردوو ، بى باوك و
دايك ، بى هاو تاو شيوه ، تاكو ته نيایى
هه رشتيك ، لمو خو لى تاكو ته نيا
يَتِيمَةٌ: هه تيو ، ته نيا ، ته پو لكه لمى
تاكو ته نيا ، دوايين هه ينى مانگى
(رهمه زان) پيروزه

يَحْ

الْيَحْمُورُ: جوړه مادده يه كه ، نازه لى كى
شير دهره ، كه ره كيوى ، گيسكه كيوى
الْيَحْمُومُ: پله ي كه رمای بهرز ، قرچاوو
پروكاو ، ره شى هه موو شتيك ، دوكه لى
رهش ، جوړه كو تر يكه

يَخْ

الْيَخْتُ: كه شتى گه شت ، بهخت ،
جوړه كه شت يه كه
الْيَخْتَةُ - الْيَخْتُ: جوړه
خواره مه نيه كه ، جوړو چه شنه
خواردنيكه

يَدُ

يَدُ (كَفٌ - ذِرَاعٌ - الْمُدَّةُ وَالسُّلْطَانُ -
النِّعْمَةُ وَالْإِحْسَانُ - الْعَظَمُ): ده ست ،
له پ ، بهرى ده ست ، قول ، بال ،
ده ست لآت ، توانين ، سته م و زولم ،
چاكه ، نازو نيعمه ت

يَدُ الشَّيْءِ (مَقْبِضٌ): ده سكى شت ،
قولف ، مشتق

يَدُ الطَّائِرِ: بالى بالنده
يَدُ الدَّهْرِ (مَدُّ أَوَانِهِ): دريژى روژگار ،
دريژيوونه وى

يَدُ الْجَوَّارِ (كَوَاكِبٌ): چنه
هه ساره يه كن

الْيَدُ الْعَلِيَاءُ (الْمُعْطِيَةُ): ده ستيكى
به خشنده ي به سوزو ميه ر

الْيَدُ السُّفْلَى (السَّائِلَةُ): ده ستيك پان
بكرته وه و هه ميشه داوا بكات

الْيَدُ لِفُلَانٍ عَلَى فُلَانٍ: سه ركه وتن بقر
نه وه ، زالبوون و سه ركه وتن هى نه وه
يَدَى الرَّجُلِ يَدَيْنَا: كي شاي به ده ستيدا ،

ده ستى پياكي شيا
الْيَدَاءُ (وَجَعَ الْيَدُ): نيش و ژانى ده ست
يَدَةٌ (مَقْبِضٌ): ده سك ، قولف ، مشتق
يَدَسْ (عَظْمٌ التَّرْقُوتُ - تَرْقُوتُ الطَّائِرِ):
چه له مه ، نيسقانيكى باريكى دوپه له
له به رسنگى بالنده دا

يَدْعُ الثَّوْبَ: به زافه ران جله کی
ره نگردد

يَدْوِي (الْمَنْسُوبُ إِلَى الْيَدِ): دهستی ،
شتی به دهست دروستکرا بیت ، نه وهی
به دهست دروست ده کرت و ده دریت
پال دهست ، کاری دهستی
يُدِي - يَدِي - يَدِي: ریزو شکومه ندی ،
توانا دهست لآت
الْيَدِي: نه وهی ده دریت پال دهست

يَرَاغُ

يَرَاغُ: شمشال ، بلویر ، قامیش ، ورده
میشو له ، هور ، خامه ، قه له م ،
ترسنوک ، بی نه قل و راوبو چون ، ورده
مرو مالآت

يَرَاغُ - يَرَعُ: شتیکه وه ک میشو له
وايه و ده دات به ده موچا وه
يَرَاغُ: جوړه له ، شمشال ، ترسناک ،
گیل و ک و ده ن ، قه له م و خامه ،
حوشتر مورخ

يَرْبُوعُ (خَيَوَانٌ كَالْفَارِ): گورمه لکه نه ،
گورمه لته کینه ، نازه لیکه له مشک
ده چیت ، مشکی بیابان
يَرَعُ - يَرَعَا (كَانَ جَبَانًا): ترسنوک بو ،
توقیبو ، ترسنوک بو

يَرَعُ: گویزه که ، جوړه میشو له به که
يُرِقُ الْإِنْسَانُ أَوْ الزَّرْعُ: مرؤف یان
روه ک و کشتو کاله که تووشی نه خووشی
زه ردوویی هات

الْيَرْقَانُ - الْيَرْقَانُ: رزه رتک ، ده ردیکی
ناو کشتو کاله ، زه ردوویی ،
نه خووشیه کی ناسراو به ناویانگه
تووشی مرؤف دیت و پیستی زه رد
ده بیت

يَرْقَانَةٌ: مه گز پاش ده رچوونی
له گه را ، کرموکه ، پرگه ، لارنا
يَرْمَعُ: جوړه یاریه که ، ورده زیخ و
به ردی دره و شاو هیه
يَرْئَا الشَّيْءَ: به خنه ره نگیکرد ،
سووریکرد به خنه ، خه ناویکرد
الْيَرْئَا - الْيَرْئَا - الْيَرْئَا (الْعَنَاءُ):
خه نه ، خه نی ، خه نه ، هه ، گیایه کی
سه وزه ده هاپی و ژنان بژ جوانی
له سه رو دهست و پتیانی ده گرن

يَسَارُ

يَسَارُ: ئاسانی ، سووکی ، چه پ ،
واژووی راسته ، ده وله مه ندی ، مال و
سامان داری

يَسَارَةٌ: ئاسانی و سانایی ، توانین ،
دهست رؤیشتوویی

يَسَارِي (تَقِيضٌ يَمِينِي): چه پره و ،
چه په ، چه پلر ، چه پگر ، چه پ
يَسَرُ يَسْرًا وَيَسْرًا (لَانَ وَانْقَادَ): نه رم و
نیان بو ، سووک و سانابو

يَسَرُ يَسْرًا (لَعَبٌ بِالْيَسْرِ): قوما ریکرد ،
یاری و بازی قوما ریکرد
يَسِرُ الرَّجُلُ (جَاءَ عَنْ يَسَارِهِ): لای
چه پیه وه هات ، لای چه پیه وه
تاماده بوو

يَسِرُ الْقَوْمُ النَّاقَةَ (جَزُوا لَعْمَهَا
وَافْتَسَمُوهَا): گزشتی حوشتره که یان
له ت له تکردو پاشان به شیانکرد له نئو
خویناندا

يَسِرُ الشَّيْءُ لِفُلَانٍ (سَهْلُهُ لَهُ): بژی
ئاسانکرد ، ئاسان و رامیکرد بژی
يَسِرُ الْقَتْمُ (كَثُرَ نَسْلُهَا وَلَبَنُهَا):
به چکه و شیریه مه پره که نذر بوو

يَسْرَ الرَّجُلَ سَهْلَتَ وَلَادَةُ ابْنِهِ وَغَنِمَهُ؛

خوشترو مەرەکانی ئاسان و خوش

زاییون ، بە ئاسانی بە چکەیان بوو

يُسْر - يُسَر: ئاسانی ، سانایی ،

توانین و دەستەلآت ، دەولە مەندی ،

بوون و دارایی ، سەرکەوتن

يَسْر (سَهْل): ئاسان ، سووک ، سانا

يُسْرِي (الْيُسْرِي): دەستی چەپ ،

چەپە

يَسْرَة: هیل و خەتی بەری دەست گەر

بە یەکەوێ نووسابێت، داخی سەر

مەردووران

يَسْرُوع: کرمی درەخت

يَسْنِ الْمَاءَ (يَمْعَنِي أَسْن): رەنگ و بۆنی

ئاوێ گۆرا ، تێکچوو ، بۆگە نیکرد

يَسُور: قوماریاز ، قومارکەر

يَسِير: کەم ، نەخت ، ئاسان ، سووک ،

لە سەر خو ، سانا ، هیچ و بێ ئنرخ

يَش

يَشِب - يَشْف - يَشْم (حَجَرَ كَرِيم يَشْبُهُ

الرَّجُلُ لَكِنَّهُ أَصْفَى مِنْهُ): بەردێکی

پێرژوو جوان و درەوشاوەیە و

لە (زەبەر جەد) دەچێت بە لām لەو

رۆشنترە

يَح

يَحَار: دەنگی مەرپو بزن

يَغْبُوب: خوێو بە هەلمەت ، بە گۆپو تیژ،

چوست و چاپووک ، ئەسپی تیژو خێراو

هەنگاو بلأوو بەرین ، هەور ، روپاریکی

بەخوێو

يَغْر - يَغْرَة: بەرخ یا مەرپێکە لە نزیک

لەنە ی شێرو گورگ دەوێستێنرێت و

کاتی دەنگی دەبێستێ دێت ببخوات

بە لām خۆی دەکەوێتە بۆسە داوێ

يَعْرَتِ الشَّاةُ أَوِ الْمَعَزَ: مەرپاخود

بزنە کە هاواریکرد، دەنگیان لێبەرز

بوو

يَغْسُوبُ (ذَكَرُ النَّحْلِ وَأَمِيرُهَا): نێرو

شای هەنگ ، شاهەنگ

يَغْفُور: بە چکە ئاسک ، مامز ، مانگای

کێوی ، بە شێک لەشەو ، ساتێک

يَغْشُوبُ: کەوی نێرە ، فرمێسکی

رۆشن و رهوان ، ناوی یەکیکە

لە پێغەمبەرانی خوداوەند (د.خ)

يَغْلُول: هەوری سپی ، بلق

يَغْ

يَغْر: ئازە لێکی قاچ کورتە لە شێوەدا

وەک سەگ و پشیلە وایە

يَغْشُوبُ: بێک بوو لە سەر دەمی پیش

ئێسلامدا دەبەرسترا

يَغْ

يَغْف: گرد ، تەپۆلکە ، زەوی بەرزو

بلند

يَفْحُ الْوَلَدُ (ضَرَبَ يَأْفُوخُهُ): کێشای

بە مەلأش ویدا ، دای لە مەلأشوو

تەوقە سەری

يَفْعُ الْفَلَامُ: بوو بە مەرزه کار ،

بێگەشت ، بالغبوو

يَفْعُ الْجَبَلُ (صَعَدَهُ): سەرکەوت بە سەر

شاخە کەدا

يَفْع - يَفْع: گرد ، تەپۆلکە ، زەوی

بەرزو بلند ، مەرزه کار ، منالی بالخ ،

نەوجەوان

يَفْن: پیری بە سالآچو ، مانگا ، گاپیرە

يَقْ

يَقْطِلِينَ: کۆلەکە ، هەر روێکی کەدی

نەبێت وەک خەیارو ...

يَقْظُ - يَقْظًا: بیداریوو ، به‌خه‌ریوو ، به‌ناکابوو

يَقْظُ - يَقْظًا: خه‌بری بوه‌وه ، هه‌لسا ، له‌خه‌و به‌ناکا هات ، وریابوه‌وه ، به‌هوش‌خوی هاته‌وه

يَقْظُ: خه‌بری کرده‌وه ، رایبه‌پان ، جوولانی ، بزوانی ، وریای کرده‌وه ، ناگاداری کرده‌وه

يَقْظُ: به‌خه‌بر ، وریا ، ناگادار ، هوشیار

يَقْظُ: وریاو زرنګ ، هوشیار

يَقْظَان: مەردومی بیدارو زرنګ

يَقْظَة: هه‌لسان ، به‌ناگاهاتن ، به‌خه‌ریوون ، ناگاداری

يَقْظُ: لۆکه‌و په‌موو ، بۆل و هیشووی ترئ و خورما

يَقْظَة: پارچه‌یه‌ک لۆکه‌و په‌موو

يَقْنُ الْأَمْرَ (ثَبَتَ وَوَضَحَ - ثَبَقَتْهُ):

ده‌رکه‌وت ، روونیوه‌وه ، لئی کۆلیه‌وه

يَقْنُ - يَقْنُ: ساویلکه ، خوش‌باوه‌ر ، نه‌وه‌ی گویی له‌هه‌ر قسه‌و گوته‌یه‌ک بیت بروائ پنده‌کات

يَقْنُ: دلنیاپی ، دلنیاوون ، ره‌وانه‌وه‌ی گومان و دوودلی

يَقِينُ: دلنیاپی ، بیگومانی ، سه‌لماندن ، باوه‌رکردن ، راست ، ره‌وان ، گومان هه‌لنه‌گر

يَقِينُ (فِي الْفَلَسَفَةِ): له‌فله‌لسه‌فه‌دا:

دلنیاوون به‌حال و بارو بریارێک له‌گه‌ل چه‌قینی له‌دل و به‌پاست دانانی

يَقِينًا (بِلَا رَيْبٍ ، حَقًّا): به‌دلنیاپی ، هه‌لنه‌ت ، بیگومان

ي ل

يَل - يَلَل - يَلَال: ددانه‌کانی کورت و وردبوون

يَلَب: پیست ، کلاوی ئاسن ، خووده ، قه‌لغانی (یه‌مان)ی له‌چه‌رم و پیست ، پیست و چه‌رمی کونکراو دووراو به‌نیو یه‌کداو ده‌کرێته‌ سه‌ر

يَلْبَة: پۆلا ، ئاسنی پوخت ، مه‌زنی هه‌موو شتی‌ک

يَلَقُ (الْبَيْضُ): سپی ، سپی و سۆل ، سپی هه‌ر شتی‌ک

يَلَقَة: **يَلَقُ (العَنَرُ الْبَيْضَاءُ)**: بزنی سپی ، بزنه‌ سپی

يَلَل: وردی و بچووی ددان ، ناهه‌موارو خراپ روانی

يَلْمَعُ: تراویلکه ، رووناکی ، بریسکه ، چه‌کێک وه‌ک تیغ و قه‌لغان بدره‌وشیتنه‌وه

يَلْمَعِي: زیره‌ک ، مەردومی بیرتیژو دییه‌روشن ، تیکه‌لکه‌ری درۆو راستی

يَلْمَقُ (الْقَبَاءُ): سه‌رجل ، که‌وا

ي م

يَم (بَحْر - الْحَيَّة - الْحَمَامُ الْبَرِّي): ده‌ریا ، زه‌ریا ، مار ، کۆتری کۆی

يَمَام (قَصْد - حَمَامٌ بَرِّي): خواست و مه‌به‌ست ، ویست ، کۆتره‌ کۆیله ،

گا کۆتر ، کۆتری کۆی

يَمَانِي - يَمَانِي (الْمَنْسُوبُ إِلَى الْيَمَنِ):

یه‌مه‌نی ، نه‌وه‌ی ده‌دریته‌ پال (یه‌مه‌ن)

يَمَانِيَّة: یه‌مه‌نی ، ده‌دریته‌ پال (یه‌مه‌ن)

(یه‌مه‌ن)

يَمَمَ كَذَا (قَصْدَهُ وَاتَّجَهَ إِلَيْهِ): بَیْچَو ،

روی تکرر

يَمَمَ الصَّلَاةَ مَسَحَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ

بِالْثَّرَابِ): تَه مومی کرد، هردو

دهست و ده موچای خولاویرد

يَمَمَ فَلَانًا بِرَمَحِهِ: دهست نیشان و

مه بهستی نه و بو، نیزه ی بؤ نه و

هه لگرتبو

يَمَمَ (الْحَمَامُ الْبَرِّي): کۆتری کتوی ،

کۆتره کتویه

يَمَن - يَمَن (كَانَ ذَا يَمَن): له خوشیدابو،

به ختیاربو ، ناسوده بوو

يَمَن الرَّجُلُ جَاءَ عَنْ يَمِينِهِ): لای

راستی هه هات ، لای راسته وه

ناماده بوو

يَمَن بِهِ يَمَنًا ذَهَبَ بِهِ ذَاتُ الْيَمِينِ):

به لای راستدا بردی

يَمَنَ اللَّهُ فَلَانًا (جَعَلَهُ مُبَارَكًا):

خوداوه ند پیروزیکرد ، مباره کی کرد

يَمَنَ لِقَوْمِهِ وَعَلَى قَوْمِهِ (كَانَ مُبَارَكًا

عَلَيْهِمْ): پیروزبوو بویان ، مباره ک بوو

يَمَنَ بِلَانٍ (ذَهَبَ بِهِ ذَاتُ الْيَمِينِ): به لای

راستدا بردی

يَمَن (الْبَرَكَةُ): پیروزی ، به ختیار ،

خوشی ، کامه رانی

يَمَن - يَمَنَة (نَاحِيَةِ الْيَمِينِ): لای راست

الْيَمَن (قِسْمٌ مِنْ بِلَادِ الْعَرَبِ): به من ،

ولایتکی هه ره بی به

يُمَنَى (الْيَدُ الْيُمْنَى): دهستی راست ،

راست

يُمْنَة - يُمْنَة (بُرْدَ يَمْنَى): عه بایه کی

به مه نیبه

يَمْنَى: به منی ، نه وه ی ده دریته پال

ولآتی (به من)

يَنْبُوت

يَنْبُوت: گیایه که

يَنْبُوت: کانی ، کاریز ، سه رچه شمه ،

سه رچاوه ، بنه رته ، بناوان

يَنْبَغِ الثَّمَرُ أَذْرَكَ وَطَابَ وَحَانَ قَطَافُهُ):

وه به رها ت ، پینگه یشت ، واده ی

پینگه یشتنی داهات

يَنْبَغِ (الْخُرُزْ الْأَخْمَرُ): جۆره مووویه کی

سووره

يَنْبَغ: دره ختی گه وره و زله

يَنْبَغَة: جۆره مووویه کی سووره

يَنْفُور: هه له اتوو ، راکردو

يَنْم: جۆریکه له گژوگیا

يَنْوَع: سووری خوین

يَنْبِيع: پینگه بیوو ، میوه ی پینگه یشتوو

يَنْبَغ

يَنْبَغًا: بیابانی سهخت و بی تاو ، سالی

و شک و بی به رویووم و گران له سه ر

خه لکی ، سالانی قات و قری

يَنْهَم (جُنُون): شیتی ، تیکچوون ،

له ده ستدانی نه قل و ژیری

يَنْهَوْف: گیل و که و ده ن ، ترستوک ،

بیابان ، ساراو چۆله وانی کاکی به کاکی

يَهُود (هُود - بَنِي إِسْرَائِيل): جوو ،

جووله که ، نه وه ی (ئیسرا ئیل)

که له وه چه ی (به هودا) ی کوپی

(به عقوب) ن

يَهُودِي: مرقّسی جوو ، ئیسرا ئیلی ،

مرقّنیکی جووله که

يَهُودِيَّة (الدِّيَانَةُ الْيَهُودِيَّةُ): نايینی جوړله که

ي

يُوبِيل (عِيدُ خَمْسِينَ): يوبیل ، په نجایه ی هه مووشتیک ، تپه پوونی په نجا سال به سر هه مووشتیکدا
يُوح (إِسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ الشَّمْسِ): ناویکه له ناوه کانی روژ

يُودُ الدَّوَامِ (أَذْخَلَ الْيُودُ فِي تَرْكِيبِهِ): یودی تیکه لکرد له پیکهاته کانیدا ، یودی تیکه ل به دهرمانه که کرد
يُود: ره گزیکي ره قه و رهنگی وه نه وشه یی توخه و زو د ده تویت وه

يُودَات: خوی ی یود
يُودُور: تیکه لکراو له گه ل مادده ی تردا
يَوْم: روژ ، کات ، له خور هه لانتنه وه تا خورنا و ابوون

يَوْم (فِي الْفَلَكِ): له گه ردوونزانیدا: نه ندازه ی سووپانه وه ی زهوی به دهری
خویدا که ده کاته (24) کاتژمیر
اليَوْم (هَذَا الْيَوْم): نه مړ ، نیمړ ، نیستا

اليَوْمُ الْآخِر: روژ ی دواپی ، روژ ی قیامت
اليَوْمُ الثَّانِي: روژ ی دوهم ، دوهم روژ

يَوْمَان: نه وسا ، نه وجا
يَوْمًا يَوْم: روژ به روژ ، روژ له دواپی روژ
يَوْمِي (كُلُّ يَوْم): هه موو روژیک ، روژانه

يَوْمِيَّات: رو دواوه کانی روژانه ، دهنگو باس و هه والی روژانه ، یادداشت ، بیره وهری

يَوْمِيًّا (كُلُّ يَوْم): هه موو روژیک ، گشت روژیک

اليُونَانِي: یونانی ، نه وه ی دهریته پال ولاتی یونان

ي

يَنَّا الْيَاء (كُتِبَ بِهَا): پیتی (یا) ی نویسی ، (یا) ی نویسی
يَتْنَم (الْخُوذة): کلوی ناسن

٧

اليغث (کشتی گشت)

ياسمين (ياسمين)

ياقوت (ياقوت -
گومري شو چرا)

يمامة (کوتري کيوي)

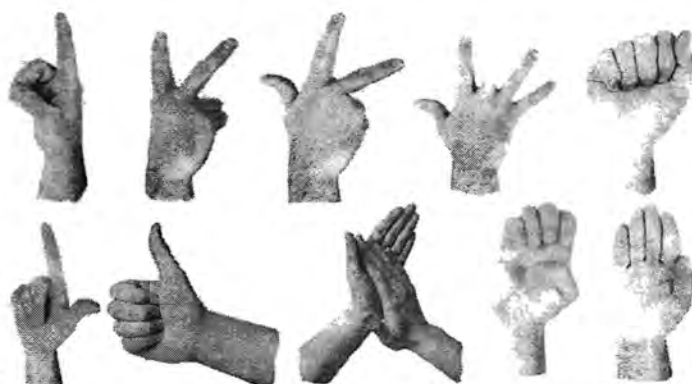
يقطين
(کوله که سنده لی)

يعسوب
(شاههنگ)

يانسون (رازبان)

اليده وحرکات
عدة

(دهست و چند)

جموچوولو

بزلوتیکی واتادار

اعمال يدوية كوردية (پیشه و کاری دهستی کوردی)

المصادر والمراجع (سهرچاوه كان)

أولاً/ المصادر العربية (سهرچاوه عهده بيه كان) :

- 1 - لسان العرب لابن منظور - دار صادر للطباعة والتشهر - بيروت - لبنان الطبعة الأولى - 1997 .
- 2 - ترتيب القاموس المحيط على طريقة المصباح المنير وأساس البلاغة الطاهر أحمد الزاوي - الدار الغربية للكتاب - طرابلس - ليبيا - الطبعة الثالثة 1980.
- 3 - المعجم الوسيط - قام باخراجه إبراهيم مصطفى وأحمد حسن الزيات وحامد عبدالقادر ومحمد علي التجار - دار النعومة - استانبول - تركيا - بدور سنة الطبع .
- 4 - متجدد الطلاب - نظر فيه ووقف على ضبطه افرام البستاني - دار المشرق - لبنان - بيروت - 1986 .
- 5 - مختار الصحاح - تأليف محمد بن أبي بكر بن عبدالقادر الرازي - دار الرسالة - الكويت - بدون سنة الطبع .
- 6 - زبدة التفسير من فتح القدير محمد سليمان عبدالله الأشقر - الطبعة الثانية - 1408 هـ / 1988 م .
- 7 - موسوعة أطلس العالم / اصدار جديد - اعداد ورسوم : مازن مغايري راجعه : عبدالله سعيد - تدقيق لغوي : عبدالله سنده - دار الرضوان

ثانياً/ المصادر الكوردية (سهرچاوه كورديه كان) :

1. فهرههنگی خال - نوسراوی شیخ محمدی خال - سالی چاپ - 1379 هـ .
1960 میلادی . 2571 کوردی - سلیمانی - چاپخانه ی کامهران .

2. کوردستان - گیوی موکریانی - دمزگای چاپ و بلاؤکردنه وهی ئاراس ، چاپی یه کهم - سالی 1999 زاینی .
3. ههنبانه بۆرینه فرهنگ : کردی - فارسی - ههژار - انتشارات صدا و سیماى جمهوری اسلامی ایران - تهران - چاپ دوم 1374 .
4. شایان فهرههنگیکی (کوردی - عهرمبی) یه رزگار کهریم - چاپی یه کهم - سالی 2004 ی زاینی . سلیمانی .
5. فهههنگی ئاسان بۆ لیکدانه وهی وشه و زاراوهکانی قورئان - له گهڵ بهدمرخستنی هۆکاری دابه زیننی نایه تهکان - ئاماده کردنی رزگار کهریم و ناصح فهتاح - ایران - قم - نوبت چاپ اول .
6. الباکورة - نۆبه ره - قاموس - عربی - کردی - تالیف - گیو مکرانی - مطبعة الحوادث - بغداد - 1986.
7. فهرههنگی شیرین - عهرمبی - کوردی - فاضل نظام الدین - چاپی سییه م - سلیمانی - 2003.
8. گهنجینه فهرههنگیکی (عهرمبی - کوردی) ه دانانی علی عبدالله - پیداجوونه وهی - عبدالکریم شیخانی - چاپخانه ی الحوادث - بهغدا - 1988.
9. فهرههنگی کشتوکال - دانهر مهعروف - فهرهه داغی مهردۆخی - بهغدا - چاپخانه ی (دار السلام) - 1392 هـ - 1972م.
10. قاموس ارى - فهرههنگی ئارى - کردی - کردی - عربی - الجزء الاول - تالیف - صابر گرد عازبانی - راجعه بابا علی الشیخ عمر القرداغي - مطبعة أسد - بغداد - 1405 هـ - 1984م.
11. الأحمدية في ترجمة الكلمات العربية بالكردية - تأليف الشيخ معروف النودهی البرزنجي الكردي 1166 . 1254هـ .
12. ئاسان - فهرههنگیکی گیرفانیی عهرمبی - کوردی - ئاماده کردنی - ئاکۆ فاتیح.

ثالثاً/ المصادر الفارسية (سه‌چاوه فارسيه‌کان) :

1. فرهنگ دانشگاهی - ترجمه المنجد الابجدی - عربی - فارسی - نویسنده (مترجم) - احمد سیاح - چاپ ۱ چاپخانه فرانسه - تاریخ انتشار - 1379 - ناشر - انتشارات فرحان .
2. فرهنگ عمید تالیف - حسن عمید - چاپ بیست و پنجم / 1381 - مؤسسه انتشارات امیر کبیر - تهران - میدان استقلال .
3. فرهنگ گمانگیر - عربی - فارسی - تالیف ، محمد فیاض بخش ، چاپ سوم - 1380 - انتشارات گمانگیر - ایران - تهران .

رابعاً/ المصادر الانكليزية (سه‌چاوه ئینگلیزیه‌کان)

1. الموردی - قاموس انكليزي - عربي - منير البعلبكي :
AL – MAWRID Amodern English – Arabic 2004
دار العلم للملايين - بيروت .
2. اكسفورد Oxford
ي . ع العزبي YA EI –Ezabi
ا . اس . هورنبي A S Hornby
اي . سي . بارنويل EC parnwell
دار جامعة اكسفورد للطباعة والنشر
3. فهره‌نگی وین‌ه‌داری (میر) ئینگلیزی - کوردی - ناماده‌کردن و ویرگی‌رانی / نامانج میراوده‌لی - چاپی یه‌که‌م - چاپخانه‌ی نازه - هه‌ولیر
خامسا المواقع الالكترونية (بیگه نه‌لکترونییه‌کان) :

- 1)yahoo.com
- 2) Google.com
- 3)WWW.DELCAMPE.COM
- 4)phot object

فهرس الحُرُوف (پیرستی پیتہ کان)

صفحة (لاپہرہ)

حرف (پیت)

أ.....	المقدمة
ب.....	طريقة استخدام القاموس
ث.....	پیشہ کی
ج.....	تایبہ تمہندی نہم فہرہ نگہ و چونیہ تی بہ کارہیتانی

الجزء الأول

من بداية الهمزة إلى آخر الغين

(1) حرف الهمزة

(أ)

1.....	أ
1	آب - أب
3	آت - أت
4	آث - أث
5	آج - أج
7	آح - أح
9	آخ - أخ
12	آد - أد
13.....	آذ - أذ
14	آر
16	آز - أز
18	آس - أس
27	آش
28	آص - أص
29	أض
30	أط

فهرس الحروف (پیڑستی پیتہکان)

صفحة (لاپہرہ)	حرف (پیت)
31	اظ.....
31	اع.....
33	اغ.....
34	اف - آف.....
36	اق.....
37	اک - آک.....
39	آل - آل.....
41	آم - آم.....
43	آن - آن.....
48	اھ.....
49	آو - او.....
50	آی - ای.....

(2) حرف الباء

ب

58	ب.....
58	ب ب.....
58	ب آ - ب ا.....
60	ب ب.....
60	ب ت.....
60	ب ث.....
60	ب ج.....
61	ب ح.....
61	ب خ.....
62	ب د.....
62	ب ذ.....
63	ب ر.....

فهرس الحُرُوف (پیرستی پیتہ کان)

حرف (پیت)	صفحة (لاپدہ)
ب ز	65.....
ب س	66
ب ش	66
ب ص	67
ب ض	67
ب ط	67
ب ظ	68
ب ع	68
ب غ	69
ب ق	69
ب ك	70
ب ل	70
ب م	72.....
ب ن	72.....
ب هـ	73
ب و	74.....
ب ي	75

(3) حرف التاء

(ت)

ت آ - ت أ	81
ت ب	84
ت ت	88
ت ث	88
ت ج	89
ت ح	91
ت خ	95

فهرس الحروف (پیپرستی پیتہکان)

صفحة (لا پیرہ)	حرف (پیت)
97	ت د
99.....	ت ذ
99.....	ت ر
104	ت ز
105.....	ت س
108.....	ت ش
112.....	ت ص
114.....	ت ض
115	ت ط
116	ت ظ
117	ت ع
122	ت غ
124.....	ت ف
127	ت ق
130	ت ك
133	ت ل
136	ت م
141	ت ن
146	ت هـ
149	ت و
153	ت ي

(4) حرف الاء

ث

158.....	ث
158	ث آ - ث أ
158.....	ث ب

فهرس الحروف (پیڑستی پیتھکان)

صفحة (لاپہرہ)	حرف (پیت)
159	ث ج
159	ث خ
159	ث د
159	ث ر
160	ث ع
160	ث غ
160	ث ف
160	ث ق
161	ث ك
161	ث ل
162	ث م
162	ث ن
162	ث و
162	ث ي

(5) حرف الجیم

ج

165	ج
165	ج آ - ج ا
168	ج ب
168	ج ث
169	ج ح
169	ج خ
169	ج د
171	ج ذ
172	ج ر
174	ج ز
175	ج س
176	ج ش

فهرس الحروف (پپرستی پیتہکان)

صفحة (لاپهره)	حرف (پیت)
176.....	ج ص
176	ج ع
177	ج غ
177	ج ف
177	ج ل
180	ج م
182	ج ن
183	ج هـ
184	ج و
186	ج ي

(6) حرف الحاء

(ح)

189.....	ح
189	ح آ
193	ح ب
195	ح ت
195	ح ث
195	ح ج
196	ح د
198	ح ذ
199	ح ر
202	ح ز
203	ح س
205	ح ش
206.....	ح ص
208.....	ح ض
208	ح ط

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحہ (لاپہرہ)	حرف (بیت)
209	ح ظ
210	ح ف
211	ح ق
212	ح ك
213	ح ل
216	ح م
219	ح ن
220	ح و
222	ح ي

(7) حرف الحاء

(خ)

226	خ
226	خ آ - خ أ
230	خ ب
232	خ ت
232	خ ث
233	خ ج
233	خ د
234	خ ذ
234	خ ر
239	خ ز
240	خ س
240	خ ش
242	خ ص
243	خ ض
245	خ ط
247	خ ف

فهرس الحروف (پیړستی پیتهکان)

صفحة (لاپهږه)	حرف (پیت)
249	خ ل
253	خ م
255	خ ن
257	خ و
258	خ ي

(8) حرف الدال

(د)

264.....	د
264	د آ - دأ
268.....	د ب
270	د ث
270	د ج
271	د ح
272	د خ
273	د د
273	د ر
276	د ز
276	د س
276	د ش
276	د ع
277	د غ
278	د ف
279.....	د ق
280	د ك
280	د ل
282	د م
284	د ن

فهرس الحُرُوف (پیرستی پیتہ کان)

حرف (پیت)	صفحة (لاپہرہ)
دھ	284
دو	285
دی	288

(9) حرف الدال

ذ

ذ	291
ذ آ - ذ ا	291
ذ ب	292
ذ ح	293
ذ خ	293
ذ ر	293
ذ ع	294
ذ ف	295
ذ ق	295
ذ ك	295
ذ ل	296
ذ م	296
ذ ن	297
ذ هـ	297
ذ و	298
ذ ی	299

(10) حَرَف الرّاء

ر

ر	302
ر آ - ر ا	302
ر ب	309

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحہ (لاپہرہ)	حرف (بیت)
312	ر ت
313	ر ث
314	ر ج
317	ر ح
318	ر خ
319.....	ر د
321.....	ر ذ
321.....	ر ز
323	ر س
325	ر ش
326	ر ص
328	ر ض
329	ر ط
330	ر ع
332	ر غ
333	ر ف
336	ر ق
340	ر ك
342.....	ر م
344.....	ر ن
346	ر ه
347.....	ر و
350	ر ي

فهرس الحُرُوف (پیرستی پیتہ کان)

صفحة (لاپہرہ)

حرف (بیت)

(11) حرف الزاء

ز

357.....	ز
357.....	ز آ - زأ
360	ز ب
361	ز ج
362	ز ح
364	ز خ
365	ز د
365.....	ز ر
367.....	ز ز
367	ز ط
367	ز ع
370	ز غ
371	ز ف
372	ز ق
373.....	ز ك
373	ز ل
375.....	ز م
378.....	ز ن
379	ز هـ
381	ز و
383	ز ي

فهرس الحروف (پپرستی پیتہکان)

صفحة (لا پهره)

حرف (پیت)

(12) حرف السین

س

389.....	س.....
389	س آ - س ا.....
399.....	س ب.....
404.....	س ت.....
405	س ج.....
407	س ح.....
410	س خ.....
411	س د.....
415	س ذ.....
415	س ر.....
421	س ز.....
421.....	س س.....
421	س ط.....
422	س ع.....
425	س غ.....
425.....	س ف.....
429	س ق.....
431	س ك.....
434	س ل.....
442	س م.....
449	س ن.....
454	س ه.....
456	س و.....
461	س ي.....

فهرس الحُرُوف (پيُړستی پيټه‌کان)

صفحة (لاپه‌ره)

حرف (پيټ)

(13) حَرَفُ الشَّيْنِ

ش

468.....	ش.....
468	ش آ - ش ا.....
476.....	ش ب.....
480.....	ش ت.....
481.....	ش ث.....
481	ش ج.....
484	ش ح.....
487	ش خ.....
489	ش د.....
490	ش ذ.....
491	ش ر.....
500	ش ز.....
500.....	ش س.....
500.....	ش ش.....
500.....	ش ص.....
501	ش ط.....
503	ش ظ.....
504	ش ع.....
508	ش غ.....
510.....	ش ف.....
512	ش ق.....
514	ش ك.....
517	ش ل.....
519	ش م.....
522	ش ن.....

فهرس الحروف (پیڑستی پیتھکان)

صفحة (لاپڻه)	حرف (پیت)
525	ش هـ
527	ش و
530	ش ي

(14) حَرَفُ الصَّادِ

ص

537.....	ص
537	ص آ - ص أ
544.....	ص ب
548.....	ص ت
548.....	ص ج
548.....	ص ح
550.....	ص خ
551	ص د
555	ص ر
561.....	ص ع
563.....	ص غ
563.....	ص ف
568.....	ص ق
570	ص ك
570	ص ل
574	ص م
577	ص ن
580.....	ص هـ
581	ص و
585.....	ص ي

فهرس الحُرُوف (پیرستی بیتہ کان)

صفحة (لاپہرہ)

حرف (بیت)

(15) حَرَفُ الضَّادِ

ض

590.....	ض
590.....	ض آ - ض ا
593.....	ض ب
596.....	ض ج
596.....	ض ح
598.....	ض خ
598	ض د
599	ض ر
605.....	ض ع
606.....	ض غ
608.....	ض ف
609	ض ك
609	ض ل
610	ض م
613	ض ن
614.....	ض هـ
614	ض و
615.....	ض ي

(16) حَرَفُ الطَّاءِ

ط

618.....	ط
618	ط آ - ط ا
625	ط ب
629	ط ث

فهرس الحُرُوف (پیرستی پیته کان)

صفحة (لا پهره)	حرف (بیت)
630	ط ج
630	ط ح
631	ط ر
637	ط ز
637	ط س
637	ط ش
638	ط ع
639	ط غ
640	ط ف
642	ط ق
643	ط ل
648	ط م
650	ط ن
651	ط هـ
652	ط و
655	ط ي

(17) حَرَفُ الطَّاد

ظ

664	ظ
664	ظ آ - ظ أ
665	ظ ب
665	ظ ر
666	ظ ز
666	ظ ش
666	ظ ع
666	ظ ف

فهرس الحُروف (پیپرستی پیته کان)

صفحة (لاپڊره)	حرف (بیت)
666	ظ ل
668	ظ م
668	ظ ن
669	ظ هـ

(18) حَرْفُ الْعَيْنِ

ع

671.....	ع
671.....	ع آ - ع ا
683.....	ع ب
688	ع ت
691.....	ع ث
692.....	ع ج
696.....	ع د
700.....	ع ذ
701.....	ع ر
712.....	ع ز
715.....	ع س
718.....	ع ش
721.....	ع ص
725.....	ع ض
728.....	ع ط
731.....	ع ظ
732.....	ع ف
736.....	ع ق
744.....	ع ك
748.....	ع ل

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحة (لا پھرہ)	حرف (بیت)
756.....	ع م
762.....	ع ن
768.....	ع هـ
769.....	ع و
773.....	ع يـ

(19) حَرَفُ الْعَيْنِ

غ

794.....	غ
794.....	غ آ
799.....	غ ب
801.....	غ ت
802.....	غ ث
803.....	غ ج
803.....	غ د
805.....	غ ذ
806.....	غ ر
813.....	غ ز
814.....	غ س
815.....	غ ش
816.....	غ ص
817.....	غ ض
820.....	غ ط
821.....	غ ف
823.....	غ ق
823.....	غ ل
526.....	غ م
831.....	غ ن

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحہ (لاپہرہ)	حرف (بیت)
833.....	غ هـ
833.....	غ و
834.....	غ ی

بداية الجزء الثاني من الفاء الى نهاية الياء (20) حَرَفُ الْفَاءِ ف

840.....	ف
840.....	ف آ - ف أ
849.....	ف ت
854.....	ف ث
854.....	ف ج
856.....	ف ح
858.....	ف خ
859.....	ف د
860.....	ف ذ
861.....	ف ر
872.....	ف ز
874.....	ف س
876.....	ف ش
878.....	ف ص
881.....	ف ض
884.....	ف ط
886.....	ف ظ
886.....	ف ع
887.....	ف غ

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحہ (لاپہرہ)	حرف (بیت)
887.....	ف ق
890.....	ف ك
891.....	ف ل
896.....	ف م
896.....	ف ن
898.....	ف هـ
899.....	ف و
901.....	ف ي

(21) حَرَفُ الْقَافِ

ق

910.....	ق
910.....	ق آ - ق أ
920.....	ق ب
927.....	ق ت
930.....	ق ث
931.....	ق ح
933.....	ق د
938.....	ق ذ
940.....	ق ر
955.....	ق ز
957.....	ق س
959.....	ق ش
963.....	ق ص
969.....	ق ض
971.....	ق ط
978.....	ق ع

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

حرف (بیت)	صفحة (لاپہرہ)
ق ف	981.....
ق ل	985.....
ق م	992.....
ق ن	996.....
ق هـ	1001.....
ق و	1002.....
ق ي	1007.....

(22) حَرَفُ الْكَافِ ك

ك	1017.....
ك آ - ك أ	1017.....
ك ب	1024.....
ك ت	1029.....
ك ث	1032.....
ك ج	1034.....
ك ح	1034.....
ك خ	1035.....
ك د	1035.....
ك ذ	1038.....
ك ر	1038.....
ك ز	1046.....
ك س	1047.....
ك ش	1051.....
ك ص	1054.....
ك ظ	1054.....
ك ع	1055.....

فهرس الحروف (پیرستی بیتہ کان)

صفحہ (لایہ رہ)	حرف (بیت)
1056.....	ک ف
1060.....	ک ل
1067.....	ک م
1071.....	ک ن
1075.....	ک ھ
1077.....	ک و
1081.....	ک ی

(23) حَرفُ اللام

ل

1090.....	ل
1090.....	ل آ - ل ا
1099.....	ل ب
1104.....	ل ت
1104.....	ل ث
1106.....	ل ج
1108.....	ل ح
1112.....	ل خ
1113.....	ل د
1115.....	ل ذ
1116.....	ل ز
1118.....	ل س
1119.....	ل ش
1120.....	ل ص
1121.....	ل ض
1121.....	ل ط
1123.....	ل ظ

فهرس الحروف (پیرستی پیتہ کان)

صفحة (لاپہرہ)	حرف (بیت)
1124.....	ل ع
1127.....	ل غ
1129.....	ل ف
1129.....	ل ق
1136.....	ل ك
1138.....	ل م
1141.....	ل ن
1141.....	ل هـ
1145.....	ل و
1150.....	ل ي

(24) حَرَفُ المِیم

م

1156.....	م
1156.....	م آ - م ا
1171.....	م ب
1176.....	م ت
1187.....	م ث
1190.....	م ج
1198.....	م ح
1211.....	م خ
1218.....	م د
1225.....	م ذ
1228.....	م ر
1247.....	م ز
1252.....	م س
1267.....	م ش

فهرس الحروف (پیرستی پیتہ کان)

صفحة (لاپہرہ)	حرف (پیت)
1275.....	م ص
1282.....	م ض
1287.....	م ط
1292.....	م ظ
1293.....	م ع
1307.....	م غ
1312.....	م ف
1316.....	م ق
1326.....	م ك
1332.....	م ل
1344.....	م م
1348.....	م ن
1365.....	م هـ
1373.....	م و
1381.....	م ي

(25) حَرَفُ الثَّوْنِ

ن

1390.....	ن
1390.....	ن آ - ن أ
1406.....	ن ب
1413.....	ن ت
1216.....	ن ث
1417.....	ن ج
1427.....	ن خ
1423.....	ن ح
1430.....	ن د

فهرس الحروف (پیڑستی پیتہ کان)

صفحة (لا پدہ)	حرف (پیت)
1433.....	ن ذ
1434.....	ن ر
1434.....	ن ز
1440.....	ن س
1444.....	ن ش
1450.....	ن ص
1455.....	ن ض
1458.....	ن ط
1460.....	ن ظ
1462.....	ن ع
1466.....	ن غ
1468.....	ن ف
1477.....	ن ق
1487.....	ن ك
1492.....	ن م
1496.....	ن هـ
1501.....	ن و
1506.....	ن ي

(26) حَرَفُ الهَاءِ

هـ

1513.....	هـ
1513.....	هـ آ - هـ أ
1519.....	هـ ب
1523.....	هـ ت
1525.....	هـ ث
1525.....	هـ ج

فهرس الحروف (پیړستی پیته‌کان)

صفحة (لاپه‌ږه)	حرف (پیت)
1529.....	ه د
1534.....	ه ذ
1536.....	ه ر
1543.....	ه ز
1546.....	ه س
1547.....	ه ش
1548.....	ه ص
1548.....	ه ض
1550.....	ه ط
1550.....	ه ف
1552.....	ه ق
1552.....	ه ك
1553.....	ه ل
1557.....	ه م
1561.....	ه ن
1563.....	ه ه
1563.....	ه و
1566.....	ه ي

(27) حرف الواو

و

1573.....	و
1573.....	وآ - وا
1581.....	و ب
1583.....	و ت
1584.....	و ث
1586.....	و ج

فهرس الحُروف (پیڑستی بیتہ کان)

صفحہ (لاپہرہ)	حرف (بیت)
1591.....	و ح
1594.....	و خ
1595.....	و د
1598.....	و ذ
1599.....	و ر
1604.....	و ز
1607.....	و س
1609.....	و ش
1612.....	و ص
1615.....	و ض
1618.....	و ط
1620.....	و ظ
1620.....	و ع
1623.....	و غ
1624.....	و ف
1626.....	و ق
1633.....	و ك
1636.....	و ل
1640.....	و م
1641.....	و ن
1641.....	و ه
1644.....	و ي
1646.....	أوزان الشِّعر العربيّ

فهرس الحُروف (پیرستی پیتھکان)

صفحة (لاپهڙه)

حرف (پیت)

(28) حَرفُ الباءِ

ي

1650.....	ي
1650.....	ي آ - ي ا
1651.....	ي ب
1652.....	ي ت
1652.....	ي ح
1652.....	ي خ
1652.....	ي د
1653.....	ي ر
1653.....	ي س
1654.....	ي ش
1654.....	ي ع
1654.....	ي غ
1654.....	ي ف
1654.....	ي ق
1655.....	ي ل
1655.....	ي م
1656.....	ي ن
1656.....	ي هـ
1657.....	ي و
1657.....	ي ي
1660.....	المصادر والمراجع (سەرچاوهکان)
1660.....	(1) المصادر العربية (سەرچاوه عەرەبىيەکان)
1660.....	(2) المصادر الكوردية (سەرچاوه کوردیەکان)
1662.....	(3) المصادر الفارسية (سەرچاوه فارسىيەکان)
1662.....	(4) المصادر الانكليزية
1662.....	(5) المواقع الالكترونية

فهرس الصور پيرستی وینه کان

صفحة (لا پهره)

صور (وینه)

(1) حرف الهمزة (أ)

- 52..... صور إعتيادية (وینهی ناسایی)
 52..... إبتکارات (به دیهینراوو دروستکراو مکان) (1)
 53..... إبتکارات (به دیهینراوو دروستکراو مکان) (2)
 55..... معرفة المخلوقات والأحياء بالصفات (ناسینی به دیهینراو گیانداران به سیفه تو)
 56..... آثار قديمة (پاشماوه دیرینه کان) (1)
 57..... آثار قديمة (پاشماوه دیرینه کان) (2)

(2) حرف الباء (ب)

- 76..... صور إعتيادية (وینهی ناسایی)
 77..... صور إعتيادية (وینهی ناسایی)
 78..... صور إعتيادية (وینهی ناسایی)
 79..... صور إعتيادية (وینهی ناسایی)
 80..... بينايات (بیناوا ساختمانه کان)

(3) حرف التاء (ت)

- 155..... صور إعتيادية (وینه ناساییه کان)
 156..... أشياء ثرائية (شتو مه که که له پووری فونکلوریه کان) (1)
 157..... أشياء ثرائية (شتو مه که که له پووری فونکلوریه کان) (2)

(4) حرف الثاء (ث)

- 163..... صور إعتيادية (وینه ناساییه کان)
 164..... ثدييات - الحيوانات اللبونة (گیانه و مره شیردرمکان)

(5) حرف الجيم (ج)

- 187..... صور إعتيادية (وینه ناساییه کان)
 188..... جوارح (درند مکان)

فهرس الصور پپرستی وینه کان

صور (وینه)	صفحة (لاپه ره)
(6) حرف العاء (ح)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	224
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	225
(7) حرف الغاء (خ)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	261
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	262
خشبیات (نهو شتانه ی له دار دروستکارون)	263
(8) حرف الدال (د)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	289
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	290
(9) حرف الذال (ذ)	
اشیاء ذهبیة (1) شته نالتوونیه کان)	300
اشیاء ذهبیة (2) شته نالتوونیه کان)	301
(10) حرف الراء (ر)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	353
ریاضات مختلفة (1) ومرزشی هه مه چه شن	354
ریاضات مختلفة (2) ومرزشی هه مه چه شن	355
ریاضات مختلفة (1) ومرزشی هه مه چه شن	356
(11) حرف الزاء (ز)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	385
زهور (1) گولان	386
زهور (2) گولان	387
زهور (3) گولان	388
(12) حرف السین (س)	
صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان)	465

فهرس الصور پیرستی وینه کان

صور (وینه)	صفحة (لاپه ره)
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	466
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	467
(13) حرف الشین (ش)	
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	534
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	535
(14) حرف الصاد (ص)	
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	588
صَنَادِیقُ مُتَعَدِّدَة (سندوځه هه مه چه شنه کان)	589
(15) حرف الضاد (ض)	
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	617
(16) حرف الطاء (ط)	
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	657
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	658
طَوَاجِعُ بَرِیدِیة (1) (پووله کانی پوسته)	659
طَوَاجِعُ بَرِیدِیة (2) (پووله کانی پوسته)	660
طَوَاجِعُ بَرِیدِیة (3) (پووله کانی پوسته)	661
طَوَاجِینِ مائیة (ناشه ناوییه کان)	662
طَوَاجِینِ هَوَائیة (ناشه هه واییه کان)	663
(18) حرف العين (ع)	
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	779
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	780
صورِ اِعتیادیة (وینه ناساییه کان)	781
عَرَفُ الاَلاَتِ المَوسِیقِیة (لیدانی نامیره موسیقیه کان)	782
عَرَبِیَّاتُ مُخْتَلِفَة (عمره بانه هه مه چه شنه کان)	783
عَمَلَاتُ مَعْدَنِیة (1) دراوه کانزاییه کان)	784

فهرس الصور (پېړستی وینه کان)

صوږ (وینه)	صفحة (لاپهږه)
عَمَلَات مَعْدِنِيَّة (2 × دراوه كانزايبه كان)	785.....
عَمَلَات وَرَقِيَّة (1 × دراوه كاخه زمكان)	786.....
عَمَلَات وَرَقِيَّة (2 × دراوه كاخه زمكان)	787.....
عَمَلَات وَرَقِيَّة (3 × دراوه كاخه زمكان)	788.....
أَعْلَام الْبُلْدَان الْعَرَبِيَّة (نَالَى وَلَاتَه عهږمبیه کان)	789.....
أَعْلَام بَعْض الْبُلْدَان الْأُورُوبِيَّة (نَالَى هه نديك له ولاته نه وروپیه کان)	790.....
أَعْلَام بَعْض بِلْدَان أَمْرِيكا الْجَنُوبِيَّة وَالشَّمَالِيَّة وَالْوَسْطَى (نَالَى هه نديك له ولاتانی نه مریکای باکوورو باشوورو ناومړاست)	791.....
أَعْلَام بَعْض الْبُلْدَان الْأَسِيَوِيَّة (نَالَى هه نديك له ولاتانی ناسیا)	792.....
أَعْلَام بَعْض الْبُلْدَان الْأَفْرِيقِيَّة (نَالَى هه نديك له ولاتانی نه فريقيا)	793.....
(19) حرف الغين (غ)	
صُورِ إَعْتِيَادِيَّة (وینه ناساییه کان)	838.....
عُرْفَات مُتَعَدِّدَة (ژووری فرمه به ستو هه مه چه شن)	839.....
(20) حرف الفاء (ف)	
صُورِ إَعْتِيَادِيَّة (وینه ناساییه کان)	904.....
صُورِ إَعْتِيَادِيَّة (وینه ناساییه کان)	905.....
فَاجِعَة حَلْبَجَة (1 × کارمساتی کیمیا بارانی شاری هه له بجه)	906.....
فَاجِعَة حَلْبَجَة (2 × کارمساتی کیمیا بارانی شاری هه له بجه)	907.....
فَاجِعَة حَلْبَجَة (3 × کارمساتی کیمیا بارانی شاری هه له بجه)	908.....
فَاجِعَة حَلْبَجَة (4 × کارمساتی کیمیا بارانی شاری هه له بجه)	909.....
(21) حرف القاف (ق)	
صُورِ إَعْتِيَادِيَّة (وینه ناساییه کان)	1011.....
قَلَاع تَارِيخِيَّة (1 × قه لا میژووییه کان)	1012.....
قَلَاع تَارِيخِيَّة (2 × قه لا میژووییه کان)	1013.....
قَارَات (کیشومرکان)	1014.....

فهرس الصور (پیرستی وینه کان)

(لا پهره) صفحه	(وینه) صور
1015.....	القُطْبُ الشِّمَالِي والقُطْبُ الجنوبي (جهمسهری باشوورو باکوور)
1016.....	قَنَوَات (نۆکه ندمکان)
(22) حرف الکاف (ک)	
1085.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1086.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1087.....	كُرَات (تۆیه کان)
1088.....	صُورِ لَبِيتِ الله الحرام الكعبة (دیمه نه کانی کابه ی پیروژ)
1089.....	نَمَازِجِ مِنَ الْخَطِّ الْكُوفِيِّ (چهند نموونه یه که له خه تی کوفی)
(23) حرف اللام (ل)	
1153.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1154.....	ألبسة (جل و بهرگ)
1155.....	بعض اللوحات (چهند تابلیویه که)
(24) حرف الميم (م)	
1385.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1386.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1387.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1388.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1389.....	الجهاز الهضمي والأمعاء (کونه ندامی هه رس و ریغونه کان)
(25) حرف النون (ن)	
1509.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)
1510.....	أشياء ثعاسية (شت و مه کی مسین)
1511.....	أنواع مختلفة (1) مه دالیا هه مه چه شنه کان)
1512.....	أنواع مختلفة (2) مه دالیا هه مه چه شنه کان)
(26) حرف الهاء (ه)	
1571.....	صُورِ إعتيادية (وینه ناساییه کان)

فهرس الصور پیرستی وینه کان

صفحة (لا په ره)	صور (وینه)
1572.....	من اسماء الأسد له ناومکانی شیر.....
	(27) حرف الواو (و)
1647.....	صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان).....
1648.....	وَجْوه بَرِيئَة (روخساره پاک و بیگه رد مکان)
1649.....	الْوَحْش وَالْفَرَانِس (دږنده و نیچیر مکان)
	(28) حرف الياء (ي)
1658.....	صور إعتیادیة (وینه ناساییه کان).....
1659.....	أَعْمَال يَدَوِيَّة كُورْدِيَّة (پیشه و کاری دمستی کوردی).....

سوپاس و پيژانين

زۆر سوپاسى ئەم بەريزانە دەكەين كەوا ئەركو
ماندبوونيان كيشا ئەهە ئەگىرى ئەم فەرەه نەگەدا :

1 - فاروق عبدالعزيز .

2 - ئاراس مەجيد

3 - بەختيار رەشىد .

4 - جەمال عبدالكريم

5 - شليئر عبدالحكيم .

6 - هيووا قادر

